This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

WIDENER
HN 9L73 .

Digitized by Google

11
C
24

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

CANCELLED

DUE OCT '64 H

20[illegible]98

HALL-STUDY CHARGE

CANCELLED

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Circolare

Dietro reiterate istanze di più distinti Teologi e Filosofi Israelitici d' Italia, ni determinava nel 1831 condurre a termine la pubblicazione della classica En-
iclopedia פחד יצחק compilata dal celebre כמוהר"ר יצחק לאמפרונטי זצוק"ל
renuta alla luce solo fino la lettera למד, e ciò con congruo Manifesto avvisando
ggiungeva inoltre la condizione riservativa concepita nei seguenti termini: *Tottochè con un adeguato numero di Associati possa almeno in parte far fronte al istoso dispendio che imprendo.*

Ad onta delle indefesse diligenze praticate non fu possibile raccogliere he N°. 130 Associati, laddove vi sarebbero voluti per lo meno N°. 300; cionnonotante, per non renunciare a tanto progetto, risolsi fino dal 1834 presentare . più riprese la lettera מם in varii fascicoli stampati in Livorno, come saggi e timoli persuadenti ad aumentare le soscrizioni, ma anche ciò fu mera illusione.

Ora in questo stato di cose per non lasciare sospesa l' Opera di uno dei iù grandi nostri ingegni in materia d' Antologiche Raccolte, occorrerebbe che Corporazioni Religiose e privati filantropi insieme si associassero a prestarsi con fferte volontarie ed elargizioni, il che tornerebbe di sommo utile ed onore Nazionale.

Tale importanza venendo sentita, attenderei per altro a por mano al avoro quando mi fossi fatto certo di convenienti contribuzioni entro il p. v. Novembre, per incominciare a produrre il primo fascicolo della nuova Edizione nel successivo Gennajo, da ultimarla non dopo 3 anni.

E perchè tali offerte servir possano di sussidio a tale mia impresa, onviene conseguirle in due epoche, la prima delle quali alla completazione di n nuovo Volume, e l' altra alla pubblicazione dell' ultimo fascicolo della lettera תי"ו: e a chi piacesse eseguire il pagamento all' atto della sottoscrizione, potrà lepositarlo presso il Cassiere, o Cancelliere della respettiva Comunità del luogo lella dimora, a garanzia nel caso che alcun ostacolo mi obbligasse alla restituzione.

Per approfittare ancora di qualche favorevole occasione di ottenere nuovi Associati, ritengo opportuno descrivere quì retro le condizioni, pregando pure gli Associati in corso a rifirmarsi qui a tergo, onde io sappia se la circostanza di sospensione sia stata o no di ostacolo al loro intendimento di proseguire, e nel tempo stesso avrò un indirizzo dove respingere mano mano i fascicoli.

La presente viene avanzata agli Illustrissimi Capi di Nazione sì Moralisti che Secolari di ciascuna קהילה d' Italia, non che a coloro che bramano istruirsi, e istruire, onde circoli maggiormente, ed abbia unita una raccomandazione, che ad onore del merito loro; ed in contrassegno di stima e gratitudine, l' Opera sarà accompagnata da un Elenco dei nomi delle Persone che si prestarono a avorirmi tanto colla firma per l' associazione quanto per l' offerta.

Il secolo in cui viviamo, e i lumi dell' incivilimento Israelitico mi fanno sperare questa volta ancora di non andare deluso nella mia aspettativa; e come non confidare sopra un' offerta volontaria richiesta a chi vive nel mondo morale ed intellettuale?

Ferrara 26 *Luglio* 1844

L' EDITORE
SALOMON DI ZACCARIA REGGIO

Digitized by Google

Condizioni dell' Associazione

PER LA COMPLETAZIONE DELLA STAMPA פחד יצחק

dalla lettera נון *alla* תיו *inclusive.*

1. L'Opera verrà stampata parte in Toscana e parte in Vienna nel sesto, carta e carattere simili ai 6 Vol. fin
pubblicati.

2. La distribuzione agli Associati seguirà a fascicoli di 20 fogli di stampa per ciascheduno, quattro o cinque dei q
formeranno un Volume che in totale i fascicoli non oltrepasseranno da 16 a 18.

3. Pervenendomi nel p. v. Novembre la rinnovazione delle firme degli Associati, non che quelle di adeguate offerte, s
pubblicato nel successivo Gennajo il primo nuovo fascicolo, e poscia interpolatamente del 7°. o dell'8°. Vol. es
circa ogni due mesi un nuovo fascicolo fino alla completazione della Opera, il di cui prezzo pei soli Associa
fissato

in Carta comune Paoli 5 Toscani (pari a franchi 2 : 86, Austr. L. 3 : 33, Sc. -- 52 : 5 romani)
in Carta Reale Paoli 6 1/2 Toscani (pari a franchi 3 : 72, Austr. L. 4 : 33, Sc. --68 : 5 romani)
oltre le relative spese di Condotta e Dazio.

4. Quelli che nel concorrere alla presente associazione gradissero far acquisto di tutti o parte dei Volumi fin
stampati, si compiaceranno indicarlo nella respettiva firma, e ne verranno forniti ad egual prezzo stabilito
primo Manifesto, cioè pei cinque Volumi stampati in Venezia e Reggio

in Carta comune Paoli 7 1/2 Toscani (pari à franchi 4 : 28, Austr. L. 5 -- Sc. -- 80) per ciaschedu
in Carta Reale Paoli 11 1/4 Toscani (pari a franchi 6 : 42, Austr. L. 7 : 50, Sc. 1 : 20).

pel sesto Volume stampato in Livorno contenente sei fascicoli

in Carta comune Paoli 30 Toscani (pari a franchi 17 : 16, Austr. L. 19 : 98, Sc. 3 : 15 romani)
in Carta Reale Paoli 45 Toscani (pari a franchi 25 : 68, Austr. L. 30, Sc. 4 : 80 romani)
oltre le relative spese di Condotta e Dazio.

5. Pubblicato che sarà il primo nuovo fascicolo, non si riceveranno commissioni nè di Volumi nè di Fascicoli spezza
dichiarando l'Editore di farne la vendita solamente ad Opera completa dall' א alla ת con aumentarne il prezz
del terzo da quello stabilito cogli Associati.

Digitized by Google

In

I sottoscritti si associano alla continuazione della Stampa פחד יצחק *giusta le condizioni stabilite nel di contro Programma.*

	Numero di Copie

I sottoscritti offrono in coadiuvazione dell'Edizione פחד יצחק *coerentemente alla retro Circolare.*

	Offerta promessa

Digitized by Google

ח' דטהרות ר"ע ותוספת י"ט · ארוס אמר על ארוסתו · פוסת הכל מנו במקום עדים ס"ו · מנו במקום שלשבעת המע ונפרע כאופן בית הלוי י"ג · מוחזק בענין דבית · מוליא שם רע · ענד אם ; שנילא דאמתא אין לאקל · עדיות מוכחשות בענלת דאמתא · עלגינן · פסק דין כתוב בו שמסקים · תלמיד חכם המבוהו ;

מתרצינן דברי הגוי להקל כל שיש לנו לתרץ וצריך לעמוד על הדבר יפה בענין עגונא דאתתא מהר"י קארו ק"ח · נא מסיח לפי תומו כשר מהר"י קארו ק"ח ותשם מהרר"ש מלובלין ק"ל ותשם מהרר"י קארו מדף קי"ו עד סס ח' · לפין הדיוט דרם כשם מהרר"י קארו ק"ח כל שפשט דברי העדות כראי להתיר אשה אין להוליא דברים מלבנו לומר שמא יכך וכך היה · עדיות מוכחשות בענלת דאתתא · אות י"ב ואות כ"ג ושאר אותיות למעלה ולמטה · עדות אשה כל דבור שמתחיל מכתב אליהו סי' נ' · פלגינן דבורא כשם בית שמואל אה"ע סימן י"ז ס"ק ד' ;

מתרץ עיין תרלן ;

מתרץ פעמים לא הבין דברי המקשה וחוזר ומקשה לו אותה קושיא עצמה ומפרש דבריו יש מקום שבכל אותה הסוגיא לא זה הבין לזה ולא זה הבין לזה עד הסוף כללי גמ"א למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ה ע"ב בריש פרק מרובה יאמר גניבה ושור וחיים וכו' כתבו תוספות שאל הרא"ש מלוניל וכו' ואומר ר"י שהמתרץ לא הבין דברי המקשן וחוזר ומקשה לו אותה קושיא בעצמה ומפרש דבריו וקשה דאין זו סוגיית הגמרא אלא תנא אחר הוא ששואל ומשיב לעצמו לכך נראה דהתנא דרוחא דמילתא בא לפרש והרשב"א בריש חולין כתב בדרך ר"י והפריז על מידותיו לומר שבכל אותה הסוגיא לא זה הבין לזה ולא זה הבין את זה עד הסוף ובפרק כסה מדליקין דף כ"ז כתבו התוספות שהמתרץ לא הבין קושיתו והיה סבור שהמקשה לא ידע דצמר ופשתים כתיב ולהכי הדר פריך איפכא כי אימעוט משלשה על שלשה היינו קושיא אלא שמפרש היטב וכיוצא בזה כתבו פרק מי שכתב דף קי"ח ;

מת שאין לו יורשים עשה צוואה ליתן מקצת מעות לצדקה ומי שיש בידו משלו רוצה להחזיק בו שארית יוסף נ' דר כשיר פנים עשר חדש בשם משפטי שמואל ל"ס אלו הם יורש · מעות הלוים או פקדון ;

מת שאין לו מנחמים באים עשרה ויושבים במקומו ומעשה דרב יהודה שעשה כן ובא לו בחלום ואמר לו תנוח דעתך שהנחת דעתי · הרי"ף ושלטי הגבורים פרק ג' דמועד קטן דף כ"ט ע"ב · ש"ע י"ד סי' שע"ו הרי"ף ג' · מת שאין לו אבלים להתנחם באים עשרה בני אדם כשרים ויושבים במקומו כל שבעת ימי האבלות ושאר העם מתקבצים עליהם ואם לא היו שם עשרה קבועים בכל יום ויום מתקבצים עשרה משאר העם ויושבים במקומו (לשון הרמב"ם פ"ג מה' אבל

סימרא דרב יהודה שבת דף קנ"ב ע"א) חנה ולא ראיתי נוהגין כן וכתב בסתרי"ל נוהגים להתפלל בעשרה כל שבעה במקום שנפטר שם האדם והיינו יז"ל אדם שלא הניח קרובים יודעים להתאבל עליו אבל יש לו בשום מקום שמתאבלים עליו אין צורך וכן ראוי לנהוג · עיין ש"ע י"ד סימן שמ"ד סעיף י"ח ומיהו בעל שבולי הלקט בדיני שמחות סימן כ"א פסק שאפי' יש לו קרוב במקום אחר מתפללים שם בשביל קורת רוח הנשמה מנחמים · תנוח דעתך · תפלה בבית האבל ;

מת שהספיח בשבת עיין קין ברשות הרבים ;

מת תופס ארבע אמות לטומאה וכן לקריאת שמע תרי"ג הלכות טומאה דף ע"א ע"ב · ש"ע י"ד סימן שע"א א"ח סימן ע"א ע"ב הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ג ע"ב · משנה ח' פ"ח דאהלות ר"ע ותי"ט ;

מתתיה זכור לאברהם · א"ס · כ' לי א' מאוהבי נר"ו וז"ל הודעתי כן כתוב כי אני פסיק בנס א' ששם אבי המתנרסת הוא מתתיה וכבר ראיתי פסק ארוך פשוטן קכ"ט ומ"ש האחרו' דלדידן בני ספרד צריך לכתו' מתתיה בהא לבסוף ולא מתתיהו כווי אבל מה שנסתפקתי הוא אם יארע שיכתו' כסופר מתתיה באלף במקום ה' אם הגט הוא פסול וצריך לכתו' אחר או אם הוא כשר בדיעבד ע"כ · וזהו מה שהשבתי לו אני הצעיר · לא אדע למה זה ישאל לשמי ואני לא ידעתי ספר ובפרט בטיב גטין שצריך להיות בקי בהם ובשמותיהם אבל מה אעשה שאהבתו דוחקת כי ע"ב אעתיק לו בקיצור מ"ש בספרים הנמצאים עמי במחיצתי · הנה מרא"ם הר' ספר שמות הביא דברי מהרי"ל שהכשיר בדיעבד גט שנכתב שם מתתיה באלף ואפי' לכתחל' אם יהיה שעת הדחק שהבעל הוא בארץ מרחקים ואחר שהאריך כת' וז"ל מ"מ נלע"ד דכל דאפשר לתקן בנקל ולכתו' גט שני כמשפטו בהא עדיף טפי הגט דבכר ניתן לה הגט הא' באלף יחזרו ליתן גט שני היכא דאפ' אבל בדיעבד והיכא דלא אפשר כנראה דכדאי הוא הר' מהרי"ל להקל בשעת הדחק ע"כ ועי' גם שמות בשי' קכ"ט ס"ק קי"ט העתיק קיצור דבריו וכן בספר עזרת נשים בחלק שמות האנשים דף י"ב ע"ב יע"ש ונראה דאזיל ומודה לדברי בעל ס' השמות · גם הר' ז"ל אהרן כהן קי"ג ע"ג הביא דברי הר' ספר שמות כי ע"כ אין לנו לזוז מדבריהם ז"ל אם ניתן רשות לקטן כמוני לדבר לפני גדולים הייתי מוסיף טעם להתיר והוא בי' עם היות דעת הרבנים הגדולים הנז' שאין סיכוי במכסא בין א' לה' עכ"ז שאני שם מתתיה שבלול בו השם הק' כמו ידידיה חנניה עזריה וכיוצא שביטוי הה' כהם הוא גדול אם איני בענין סרניל וזה הטעם לאחוז מתתיה עם א' לנהוג כלות כשם וכמ"ש הר"ב שמות יע"ש אבל על שלא שנינו חותם בא' סוף סיכוי גדול ועכ"ב יש לנו להחמיר כדברי הרבנים הנז' · אתנם בספק שנסתפק אדו' קל ספי מפני שהוא שם אבי המגורשת ומ"ש שנו' ובפרט כר"ב סימן ניסין יעש"כ · וה' אלהים אמת ינחנו בדרך אמת ויזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות את תורתו תורת אמת ויספיק לנו חיים נחת מטוב ברב עז ועלם לאורך ימים ושנות חיים ;

סליקא אות המם · בעזר אל מקים ומרומם ;

התנצלות המגיה

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו אשר זכני להגיה הספר הנחמד הזה שכבר מפורסם בעולם גודל חשיבותו ותועלתו ואומר חלותי היא לפני כל חכם לב אל יאשימני אם ימצא בו איזה טעות כי מי לא קדמון הוא כשם שא"א לתבן בלא בר כך א"א לדפוס בלא טעויות · והן בעונתי קודם להגיה סחבור מגדול הזה לבי רחם להוסיף בו תוספת כל שהוא ממה שלקטתי מדברי האחרונים ותמה שמנא כתוב אבלי מגריסא דינקותא · וודעתי גם אני שעל כל קוץ וקוץ יש להוסיף תלי תלים של הלכות אך אני בעניותי לא כיונתי מלאכתי לכך אלא העתקתי מעט מאשר היה לפני מן המוכן זעיר שם זעיר שם · ועל כן קראתי את התוספות הנו' בשם **זכור לאברהם** כי כן לזכור בעלמא לי ולקטנים אשר כגילי · ואל שדי אתחנן שיתן לי כח וכריאות להביא לידי גמר טוב שאר החלקים כאשר עלה על לב יד"ן החשוב ומעולה מדפיס תמימים כה"ר **אליעזר מנחם אוטולינגי** יצ"ו להשלים המלאכה המפוארה הזאת עד סופה · ה' ינמור בעדו ובעדי לטובה ויערה ע"ד כבוד שמו לעבדו ולאהבו כל ימי חיי בלב שלם ובנפש חפיצה וללמוד וללמד את תורתו הטהורה אני וזרעי וזרע זרעי אכי"ר נס"ו ;

הצעיר אברהם ברוך פיפירנו כ"ס

[illegible]ורח חיים סימן צ"ח סעיף א' שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד סנהדרין פ"ב דף כ"ב :

מתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה · הרי"ף ורי"ו פרק ה' דברכות דף כ"ח עמוד ב' גמרא דיבמות פרק י"ב דף ק"ה · שולחן ערוך אורח חיים סימן צ"ה · ספר החסידים סוף סימן י"ח כדי לקיים שתי מקראות הללו והיו עיני ולבי שם כל הימים נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים ואותם המגביהים ראשם ועיניהם למעלה כמביטים על הגג המלאכים פלעיגים עליהם וקורין אותם רישא דחזרי . ואני אמרתי בדרוש שלי על התפלה ותנה בני לבך לי (היינו לבו למעלה) ועיניך דרכי תצרנה דהיינו עיני האדם ישמר דרכי שלבי ועיני שם למטה לבית המקדש ועיין הגהת מהרי"ף נא"ל על שלחן ערוך אורח א' זה לשונו כתב רבינו תם בספר הישר שער ד' שצריך שיהיו עיניו סגורות בשעת התפלה וכן כתוב בספר הזוהר ובראשית חכמה ובספר החסידים במצות עשה מדברי קבלה פ"ב :

מת פינויו מקבר לקבר ודיניו שלחן ערוך יורה דעה סימן שע"ה · ודין אבלות המפנה ועיין סימן שס"ג · אסור פינוי המת והעצמות ממקומן · ועיין שלטי גבורים פרק ג' דמועד קטן דף שצ"ו עמוד ב' אות ת' ;

הכלות על · מת אסור פינויו ·

מתפשר לפרוע בעד כ"כ ככרים והעני ומת יכולים היורשים לומר אין אנו רוצים בפשרה רשד"ם ח"א סימן רי"א :

מת פתאום זוהי מיתה חטופה · חלה יום אחד ומת זו היא מיתה דחופה · רבי חנינא בן גמליאל אומר זו היא מיתת מגפה · שני ימים ומת זו היא מיתה דחויה · שלשה גערה · ארבעה נזיפה · חמשה זו היא מיתת כל אדם שנאמר הן קרבו ימיך למות הן אחד · קרבו תרין · ימיך תרין · הרי חמשה שכן בלשון יוני קורין לאחד הנ"א · מועד קטן פ"ב דף כ"ח · מת בחמישים שנה זו היא מיתת כרת חמשים ושנים זו היא מיתתו של שמואל הרמתי · ששים זו היא מיתה בידי שמים דכתיב תבא בכלח אלי קבר בכל"ח בגימטריא ששים שבעים שיבה · שמונים גבורות · דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ומסיק דמחמשים ועד ששים זו היא מיתת כרת והאי דלא חשיב לה משום כבודו של שמואל הרמתי תענית פ"ק דף ה' · מת מתוך לחוק :

מת פתחו בארבעה טפחים להציל על הפתחים משנה ר פ"ג דאהלות ומש' נ"פ"ז ורמב"ם ריש פ"ז מה' טומאת מת בית סתום [illegible] ;

מת צרכיו בכלל צרכי צבור הם יען רבים שתו ורבי' ישתו עיין [illegible] :

מת קונה מקומו אם הנח שם לתגיחו שם משנה ג' פ' ט"ז דאהלות ר"ע :

מתקיף הליכות עולם שער שני פרק א' · ספר מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם התתקפתא היא מענין הקושיא והיא לאמוראים והם אחרונים · וסימנא מתקיף לה רבי פלוני והחלכה כזו כמו מתיבי ואיתיביה · כנסת הגדולה אורח חיים בכללי גמרא דף ק"ס ע"ב אות קל"ג מצאתי אתקפתא שהוא תירוץ בפרק ארבע מיתות דמחשבין מעבודה לעבודה יע"ש :

ודעוכהו הליכות עולם :

מתקיף מצינו אף על משנה כמו שהביא מוהר"י קארו בכלליו וכתבתי שם ביכין שמועה שרקדק לשון רש"י מתקיף אדרבו יהודה כ"ב פירוש כיון שהוא יחיד אף שהיא משנה שייך מתקיף מיהו מצאתי ראיה שאוסר מתקיף על משנה אפילו שהיא סתמית בבא מציעא דף ק"נ תוספות דבור המתחיל נימא ליה לאו עלי קרמית חה לשונו לאו אמתניתין פריך דאם כן אמאי המתין עד כאן וכו' ועוד דמה פריך וכו' ומדלא הכריחו וכתבו ועוד דאין שייך מתקיף אסתם משנה משמע שסוברים התוספות דשייך הליכות אלי אות תקל"ז :

מתקף תקיפא ועבורי מעברא במילה פירוש אף על פי שכועסת נותה היא לרצות לפי שמעברת על

פירותיה ועל אשת רב יהודה אמרו האי · סנהדרין פ"ב דף כ"ב · יבמות פרק ו' דף ס"ג ;

מתקשת על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא נוכרת שנאמר אל תבכו למת ואל תנודו לו אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו יותר מכשיעור . הא כיצד שלשה לבכי שבעה להספד ושלשים לגיהון ולתספורת מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא אין אתם מרחמין עליו יותר ממני · הרי"ף והר"ן פרק ג' דמועד קטן דף שצ"ט ע"ב · שלטי גבורים שם אות ד' כתב מימון כל מי שאינו מתאבל כמו שצוו חכמים הרי זה אכזרי אלא יפחד וידאג ויתפשט במעשיו ויחזור בתשובה ואחד מבני החבורה שמת ידאג כל החבורה כולה · שלחן ערוך יורה דעה סי' שצ"ד · גמרא דמועד קטן דף כ"ז ע"ב · במה דברים אמורים בשאר העם אבל תלמידי חכמים הכל לפי חכמתם (טור) ואין בוכים עליהם יותר משלשים יום (שכן מצוות רבי הושיבו ישיבה אחר שלשים יום דלא עדיפנא ממשה רבינו עליו השלום כתובות דף ק"ג ע"ב) ואין מספידין עליהם יותר משנים עשר חדש (וגם זה שם דספדי תריסר ירחי שתא) וכן חכם שבאה שמועתו לאחר שנים עשר חדש אין מספידין אותו (מדאמר דוד שאול נפקי ליה תריסר ירחי שתא ולא דרשא למספדיה · יבמות דף ע"ט ע"א · וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם בשם גאון) אחד מהחבורה שמת ידאג כל החבורה (מימרא דרבי חייא בר אבא שם דף ק"ה ע"ב) כל מי שאינו מתאבל כמו שצוו חכמים הרי זה אכזרי אלא יפחד וידאג ויפשפש במעשיו וכו' הרמב"ם פרק י"ג מהלכות אבל וכתב הכסף משנה שדברי רבינו ראוים אליו ;

הכלות מהו · הספדא יקרא דשכבי · מת שמתקשת :

מתרגם פסוק לצורתו הרי זה בדאי והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף קדושין פרק ב' דף מ"ט עמוד א' בעין ישראל מאמר פ"ב · הרי"ף והר"ן פרק ד' המגילה דף שע"ז ע"א · דכתיב ויראו את אלהי ישראל נאם יתרגמנו כצורתו בדאי הוא דכתיב כי לא יראני האדם וחי והמוסיף עליו וחזו ית מלאכיא דה' אלהא דישראל ותחות כורסיה יקריה · הרי זה מחרף ומגדף דמשוה כבוד עבד לכבוד רבו אלא יתרגמנו כמו שתרגם אונקלוס וחזו ית יקר אלהא דישראל · וכגון לא תענה על ריב לא תסתיר על דינא הרי זה בדאי . והמוסיף לומר הואיל ונתן רשות להוסיף אוסיף בכל מקום שארצה הרי זה מחרף את המקום ומשנה דבריו דאונקלוס לא מדעתו הוסיף אלא בסיני נתן ונשתכח וחזר ויסדו כדאיתא במגילה פ"ק הפי' (הא) הוא דרבי חננאל שם כתום. ותשני הוא דרש"י · מתורגמן :

מתריעין על החיכוך בשבת ועל חלת הנגעלת לא במהרה תפתח והלוקח בית בארץ ישראל כותבין ע"י אונו אפילו בשבת מתריעין בצבור בתחינה ובחצוצרות ובשופרות במסכת תענית · חיכוך שמתחכך אדם עליה ומסיק דכיכש איירי דקשה הוא מלח · חלת הנגעלת על האדם מהיות מצליח לא במהרה תפתח נפקא מינה לאפושי ברחמי כותבין עליו אונו אפילו בשבת מסיק באומר לגוי ועושה ואף על גב דאמירה לגוי שבות משום ישוב א"י לא גזרו ביה רבנן · והנקא משום מצוה זו דישוב ארץ ישראל אבל לצורך מצות אחרת לא שרי אמירה לגוי · בבא קמא פרק ז' דף פ' :

אמירה לגוי מותרת · כל קמריעין ;

מתריעין על הפרקמטיא שהוזלה וקם עשרה בשירא : והוא שיהיה סחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהם ואפילו בשבת וזה דוקא התרעה בפה דהיינו עננו אבינו עננו כדרך שאנו אומרים בסליחות הרי"ף ונ"י פרק ה' דבבא בתרא דף ר"ו ע"ב · ש"ע א"ח סי' תקע"ו ובסימן תקע"ז מה היא התרעה בפה :

מתרצינן אפילו בדוחק תרי סוגיי סתמים או בסתירת משנה או ברייתא כי היכי דלא ליקשו אהדדי אבל תרי אמוראי לא שדרך האמוראים לחלוק · משפטי שמואל סימן קי"ז כללי גמרא לכנסת הגדולה אורח חיים דף ק"ס אות ק"ח :

מתרצינן דבורית דאדם ונאמן ע"י עצמו משנה ט' פרק

בעסק על הדיוטל חלמת : אבל ע"ד קיום השתוף מכאן ולהבא לא רציתי להטפל בהלם לאפי' ת"ל שהדין עם שמעון כדור אבלי שלא יעלה זיוונם יפה כי אין אדם לד וכו' עושה שלום ישפות שלום להם ולנו ולכל ישראל אכי"ר :

שמסורס שכ"ל ילאס מפי האלוף כמהר"ר מנחם שמעון באזולאי נר"ו :
ספר יעקב תשובה ס' :

ספר יעקב תשובה כ"ס ראובן שמעון ולוי נשתתפו יחד בעסק הלואה ברבית ותהי המסרה על ראובן לבדו להתעסק בהנו' ומדי שנה בשנה עשו פרוכים ובילאנ"לי וחשבון מהריוחות שעלו בפונן והשוו הפדו' ביניהם וקבל אחוס מידה' שותפים ומדי פעם בפעם שנעשה הבילאנגו שמעון ולוי עשו קבלו' ופיטורי' לראובן וזה נמשך שנים רבו' שמכהנס היה לאדם ביניהם השותפו' כשהיו משימים רסו' ושולבאנל"ה מאת הסר יר"ה ואחרי שעברו כמו ח' שנים מהרשו' שחדם שבכל שנה נ"כ השוו שחשבונו' ביניהם וחתמו ועשו קדים אבלי בכתחי' ראובן ממתעסק בספר לעולמו וחיים לנו ולכל יש' שכן ובכיו מתמידים להתעסק כאו"ר עשה אביהם ז"ל בחיים חייתו ועכשיו שמעון ולוי מבקשים לחזור על הראשונו' היינו לעמוד על החשבונו' מיום השולי"אנלא חדשה עד סיום · ובכי ראובן אומרים שאין להם ליתן שום חשבון ממה שעשה אביהם ז"ל וכ"ש שכבר חשבו ביניהם והשוו שמדו' ושנדו וקבלו עליהם אחרי ידעם שראובן באמונה היה עושה ועמה יכא נא דברו ויגיד לנו את דבר משפט השותפי' הללו אם יש בידם לדחות החשבונו' מחדש או אם יכולים היורשים לדחותם. ושכמ"ס :

תשובה באסם שכתו אסיב בקצרם דמתנלא בסוגייאו דכלהורבנן דאמדינן דעתו של אדם ואף כיהשותפים עשו חשבונו' ביניהם וחתמו ועשו פטורין סיכא שבראיה ברורה שלאו טעו' לעולם חוזר דאדעתא דהכי לא חתמו כאשר האריך לפקפיתו הרמ"ע תשובה מ"ב וכ"י בח"מ סי' י"ב : אבל בדמעיינינן בנ"ד נראה שאין בטענ' שמעון ולוי ממש מע"ש הרשב"א בתשו' מתקנ"ס וז"ל מי שעשה שוכר לחברו ובתנאי טעו' בחשבונם דאין השוכר מועיל ואפי' קנו מידו משום דקנין בטעו' חוזר כדאיתא בשלהי פ"ב דנסין כעובדא דבינאי וכן הדין בקהל אבל כופר ואומר בברור שפרע הכל כאתן מפני שהשוכר בידו וכיון שהמוקדמים הראשונים הודו לו שפרע הכל ועשו שוכר אעפ"י שהשניים מלאו טעות אפשר פרע ביד הראשונים ובכתו שלכתוב תשלום פרעונו שהשוכר מוכיח והשניים אינן יכולין לטעון כברור ולפיכך הוא פטור ע"כ הנה היה לחלק דהתם היינו טעמא דסכי אנסי אמריבי בינהו ולא יכלי לטעון בכרור כא אי ידעי לא משטר ובנד"ד שמעון ולוי הן הן שעשו השוכר וחתמו החשבונות דשפיר יכלי לטעון בברור אי אשתכח שעותא ולפיכך חייבים בני ראובן לתת מחדש חשבון לודק כאשר עולה ע"ד שמעון ולוי הא ליתא שהרי מהר"ם אלשיך תשו' כ"א כ' וז"ל הנה כללות השאלה היא אם יש כח בשובר שבתיבת יד שמעון לבטל כח שמעשה כ"ד שעדיין הוא ביד שמעון וכו' והנר' כי שטר דהלים בכתיבת יד שלוה לגבות לפחות מבני חרי וגם שאם תבע ראובן את שמעון מנה לי בידך וא"ל לבד"מ והוליא קלה כ' ידו הוחזק כפרן ושלם בלא שבועה כמפורסם בכל הפוסקים א"כ מלתא דפסיקא הוא דק"ו הדברים ומה אם להוליאים בח בכתיבת יד הלוה כ"ש לעכב ע"פ הודאתו בכתיבת ידו של מלוה ולא מלי למימר שטרך בידי מאי בעיוכו' ע"ם וכהדיא כ"טח"מ סי' ס"ס הפקקות שמוליאין השותפים זה ע"ז הואיל והוא כ' ידם אפי' אין בו חתימה כלל אלא קבלתי ביום פלוני כך וכך גובין בו מבני חרי ואינו כאתן לו' להד"מ עכ"ד מהא שמעינן דאפי' בלא חתימה ולהוליא מיד השותפין אלימא כח כ' ידם וק"ו זה כדון מעלמו דהבא חתימת ידיהן באו בערוכין ובשוברים ובקבלות דודאי אין לסם על יורשי ראובן בלום מהחשבונות שעברו וכ' הרא"ם כלל ס"ו סי' א' וב' דשבועה שלא פקדנו אבא היינו להוליא אבל לאחזיק בידם שבועה לא בעו מ"מ חרם סתם לריך וכ"כ טח"מ בסי' ס"ס ובנד"ד אפילו ח"ס לא לריך דכל כי היא שעינן ליורשי שאביהם עשר לכן החשבונות בדיוק כמרן ביוסף ובאמונה וכמ"ס בעל ס' התרומות שער ס' סי' א' כ' נ' ושער י"נ ח"ב והעלה בעל גדולי תרומה בשם רוב האחרונים לפטור היתומים משבועה היכא דהפיק מלוה כ' ידו של לוה על יתמי לוה אע"ג דמודי שמתיפת יד אביהון כיון דהוה מלי למימר פרעתיו טענינן להו ע"כ' ובנד"ד ודאי דאילו היה ראובן בחיים חייתו היה יכול לטעון חתימת ידכם בידי מאי בעיתו ועוד אם היה עודנו חי היום אם השותפים יערערו על החשבונות היה יכול לדחותם באופן שיכירו האמת דכל סתום לא עממוהו אבל היורשי' אין לסם פה להשיב דלא ידעי מילי דאבוהון ואפי' את"ל שימלאו איזה טעות יוכל להיות שלא הקפידו ושכרו וקבילו דשותפי לא קפדי אבל קשה אחרי שעברו כמה שנים ואמהמנותים דראובן קא שמבו והיאתו בחיים אין פוצה פה ומצפצף נגדו אחרי שנסוהו כמה פעמי' ולא מלאו בו עון אשר חטא כאשר היה באמונ' אתם ועכשו שנפטר מן העולם מבקשים להרבר אחר מדותיו באמור ליורשים הורונו מהיכן יצאו החשבונות הללו ולא יראו פן תהא מד"ה לוקה ח"ו וכבר שחייב אדם לצאת ידי שמים כך חייב לצאת ידי הבריות ואם אמור יאמרו שמעון ולוי ידעו באמבה שעלו הריוחות יותר ממה שהעלה ראובן בחשבון אפי' שיביאו ראיה לדבריהם לא מועילו בטענתם שאם בעל איזה טעות הכל למתעסק כמ"ש הרשב"א תשו' תרע"א וכו' בעל פנים חדשות בשם ס' כן לב ח"א דף קי"ן מהרשד"ס סי' כ"ו כ"ו קנ"ו דברי ריבות ספ"נ מהרי"ט סי' כ"כ מותף שקבל טעות בחשבון עם שאכרי אם נתן השלי לשותפו לא יטול

ואם לא נתן לא יתן הרי שראובן זכה בכל השעויות אם שכנס אלו שליקבא ובהא נחיתנא דאין לשותפין הכ"ל אפי' תרעומת דברים על החשבו שעברו אמנם אם בני ראובן נשבם יודעת מאד בברור שבפל שעות או בילאנו"ו שם הדברים שמסורים ללב שעליהם נאמר ויראת מאלהיך ומעתה פטורים בכל מכל כל ויכולין לומר אל השותפין הרי שלכם לפניכם ואין לנו לשכר וה' יצילנו משגיאות · נחלאל בכמהר"ר אהרן יעקב סנרי ז

שעות נר' · כתב יד אם · כתב ידו בלי חתימה · מתעסק נאמן בשבו
סוכר ודינו :

מתפיס באסור תורה ודיניו ש"ע י"ד סי' ר"ה האומר לא הרי את אסורה עלי באמי הוי נדר תשו' ר' לוי חביב כ"ו ב"ז · אוסר · מודר ומודרת · שבועה נשבע אדם רדב"ז נ

מתפים בנדר ודיניו ש"ע י"ד סי' ר"ד :

מתפים בצדקת ודיניו ש"ע י"ד סי' רנ"ד ·

מתפים בשבועה לא חייל · מתפים בנדר חייל הרי"ף רשבועות דף ש"ט ע"ב וה ר"ן שם ודף ש"י
חילק בין התפסה מגברא לגברא לתתפסה דחפצא אחפצא
ש"ע י"ד סי' רל"ט סעיף ט' :

מתפים בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דאמי הוי
פ"נ דשבועות דף ש"ט :

מתפים בשבועה עיין · פסור בכוליה :

מתפלל אחורי בה"כ נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון (אחורי בה"כ הוא הצד שהפתח פ כו והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל כשמתפללים רש ור' יצחק הזקן פירש אחורי כותל מזרחי ואחוריו אל הכו ולא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה · הרי"ף ור"י פ"א דברכות ה' ע"ב · וכתב דלדברי הכל אם עומד בחוץ לצד צפון לצד דרום נקרא רשע מפני שעובר על כולם הוא כ ואחוריו לבית הכנסת · מיהו אם פניו לבה"כ דברי הכל נקרא רשע אע"פ שעומד בחוץ כיון שפניו לבה"כ ואף על שנמצא שאינו מתפלל לרוח מזרח כשאר הקהל אין כיון שאינו מתפלל למערב הפך ממה שמתפללים כל ה ש"ע א"ח סי' צ' סעיף ז' · רמב"ם פ"ח ופ"ו מה' תפלה · דברכות פ"ק ד' ו' וג"ל דסביב היינו בית הכנסת כרכ ואסובבה את מזבחך ה' · בדו בר :

מתפלל אחורי רבו . ונותן שלום אל רבו וה מחזיר לרבו והחולק על ישיבתו של רבו והאומר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל. א רבו פירש רש"י משום יוהרא ותוספות פירשו שנר' כמש לרבו . והנותן שלום לרבו . לרש"י ולתוספות פירושם ה שלום לרבו כמו לשאר אדם שאמר שלום עליך ולא שלום עליך רבי · ברכות פ"ד דף כ"ז :
זכור לאברהם · א"ס · אי שאלת תלמיד לרב סוי שלום על שלום עליך רבי ומורי עמ"ש הרב
כנה"ג בא"ח סימן ר"ו שהעלה דהאי דוקא נ' תיבות עליך רבי · ו שהעתיק הרחיב .בענין זה הרב כמהר"ר יצחק הרר"י בשו"ת ובור סי' ז"ן · וע"ע בס' קרית מלך רב ח"ב דף ז' :

מתפלל לא ישתין עיין · משתין לא יתפלל :

מתפלל מנין שלא יהית דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויסב חזקיה פניו אל הקיר ויתפלל ברכות דף ה' :

מתפלל עיין · אוכל ושותה · אין לעבור · כל שמתפלל שלכתא ניכראתא · תפלה :

מתפלל צריך לכוין את לבו הרי"ף ור"י פ"ח דברכות ע"ב · ש"ע א"ח סימן צ"ח סעיף א' · והרי"ף דף כ"ז עמוד כ' והרי"ף שם דף כ"ח ע"א · מתפלל צריך שיכוין את לבו בכולן ואם אינו יכול לכוין בכולן יכוין את לבו אפילו באחת מהן היינו. באבות שולחן ערוך אורח חיים סימן ק"א סעיף א' :
כוס בתפילה :

מתפלל צריך לכוין את רגליו שנאמר ורגליהם ישרה · הרי"ף ור"י פרק א' דברכות דף ז' ע ש"ע א"ח סימן צ"ה :

מתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכינה כנגדו · ה ור"י פ"ה דברכות דף כ"ח ע"ב · שולחן אורח

המעות ואחר כך יעשה דין עם הגנב משפטי שמואל פ"ז :

מציל עצמו · מתעסק נחפז :

מתעסק בממון חבירו ונתן לו קצת ריוח ואחר כלות העסקא טען שהיה בו הפסד מהר"ם טראני ח"א ס"ג · מהרח"ש ח"א סי"ז בספרו תורת חיים לאה נתנה ממונה לראובן שיעשה הטוב בעיניו ונראה לראובן טוב בעיניו ליתנם לשמעון בלא משכון ובלא שטר ומחמת זה נאבד הממון של לאה פטור :

מתעסק במעות הקדש ופורע לו הריוח אינו חייב לפרוע גם בשבילם רשר"ם ח"א סימן רי"א :

מתעסק בסחורות אביו כמה שנים ומעולם לא קצב ולא נתן לו אביו שכר טרחו ומת האב ויצאו עדים ופרות שלוה כמו שנה אחת קודם מיתתו יטול הבן שהנכנסים ביש בידו כפי המוטע שלוקחים המתעסקים בסחורות של אחרים הריב"ל ח"א קס"א :

מתעסק בשותפות צריך שיהיה לו שכר דלא מיחזי כרבית אם לוקח מעצמו הדרורות ועם תנאי די ב"י י"ד סימן קס"ח · מתעסק שמעון לבדו · עסקא סתם · שותפים שהטילו לכיס אין חשש רבית · שותף שמת והלה תובע :

מתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא וכן התוקע לשורר ולא נתכוון לתקיעת מצוה לא יצא משנה הרי"ף ור"ן ז"ג דר"ה דף ש"ר ע"ב · ש"ע א"ח סי' תקפ"ט סעיף ח' וכתב אחר"ר נא"ל דוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור לתקוע אם לא להוציא עצמו או אחרים דתקיעה אסורה משום שבות כמ"ש מגיד משנה פ"ב מה' שופר וגם הכסף משנה ועיין ס' תקצ"ו בהגה וטור סוף סימן זה וכן דעת אותם הגאונים שכתבתי בסעיף ו' והם בעל העיטור הגהות מיימוניות מהר"ם רא"ם ומ"ג הביאם ב"י דפסקו דאחר שיצא ידי חובתו אינו יכול לתקוע להוציאן לנשים · משנה ח' פ"ד דר"ה :

שופר של ראש השנה אין לטלטלו · תקיעת שופר חכמה :

בסד לאברהם · א"ס · עמ"ש האחרו' על דברי מהר"ס ומרמ"א כסי' תקכ"ו וכן בפרט אתה תחזה · מ"ש ס' אליה רבה והרב פרי מגדים בחלק משבצות זהב והשל אברהם והרב מאמר מרדכי יע"ש בספריהם :

מתעסק מת אם בניו מתעסקים אחריו ב"י בשם הרשב"א סי' קע"ז · מתעסק שמעון לבדו ספר יעקב תשו' כ"ה :

מתעסק מת תוך הזמן נפרעין מיורשיו בלי שבועה רשר"ם ח"ד סי' תנ"ד · נכסי יתומים אין ב"ד מקקין ·

מתעסק נאמן בשבועה בכל דבר הר"ם קלעי סימן צ"ז :

מתעסק נתן מתנה מן העסק מוציאין מידם בראיה ברורה ואם אינם בעין רמב"ם פ"ז מה' שותפים טור י"ד סי' קע"ז · עסקא מוליא הנותן :

מתעסק נתפש ונתן מהעסק פדיון נפשו ב"י ח"מ סי' קע"ו :

מציל עצמו בממון חבירו · מתעסק בא אליו בעל הפונדק ·

מתעסק סתם לא ישנה ממנהג המדינה רמב"ם פ"ח מהל' שותפין · עסקא סתם :

מתעסק עיין · מעות גוי למתעסק לבדו · יורשים עשו שטר עסקות לראובן שהתעסק בתוכה ונכייתה ודינים בשם מהר"ם טראני ח"א קי"ס · מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה · עסקא · עריות והלבנים שמתעסק · שותפים בסחורה · שותפים שנים חלקו · שותפין נשבעין :

מתעסק שהפסיד וחזר והרויח פ' המקבל אמר רבא האי מאן דקביל עסקא מחבריה ופסיד יורה דעה סימן קע"ז : נתן לו סחורות הרבה הולכין אחר השטרות אם הם אחד או יותר פרק המקבל מימרא דרבא רמב"ם פ"ז מה' שותפין יורה דעה סי' קע"ז · אם נתחייב בקרן בשביעות חייב אף אם הפסיד רשר"ם ח"ד סימן תנ"ד אם טען המתעסק שנאבד הממון ב"י ח"מ סימן קע"ו :

עסקא סתם פלגא · עסקא סתם תלתא :

מתעסק שמעון לבדו בעסק ראובן ושמעון שנשתתפו יחד והטילו לכיס זה מנה וזה מנה ותהי המסירה על סכמו של שמעון להתעסק בעסק הנ"ל בבית ראובן חלק שנתן לו ראובן לשמעון בית דירה בביתו לגרתו חנם אין כסף כל ימי השותפות כי כן התנו ביניהם והתחיל העסק היום שקבעו ביניהם שהיה מוטל על שמעון להתעסק וביום ההוא משך שמעון אצלו כל עסק הנ"ל בבית ראובן הנ"ל אשר נתן לו בית דירה בביתו הנ"ל ושל כי היה שמעון הנ"ל שמוטל לשבת כליו לבית ראובן מיום הראשון של השותפות עד חמשה ימים אחרי כן ולא יכול להתעכב בפני סיבתו שחמשה ימים שאלה נתחלה ראובן להתעסק בעדו ובמו שמפיו סודה ראובן · עכשיו כבואם לידי חשבונות נמצא חסרון גדול בעסק ההוא ולא נודע איך נעשה הדבר הרע הזה · ראובן אומר ראובן שאעפ"י שמלפון הספר נראה שכיון שלא גלה אזן מדשים קודם כלות זמן העסקה פרושת לחלוק שמלא יוכן שימסך השותפות עוד אעפ"כ רוצה עתה לחלוק כיון דהודעתא דהכי לא נדר שימלא חסרון זה ושלא מלא שמעון ידיו ותליו לתת חשבון מהחסרון הראוי ולא עשה המוטל עליו לכתוב כל הריוחות על ספר כמו שנתחייב והשמטים קלתם שלא העלם על פנקסו ועוד שלא שמנו חסרון זה שיפרעהו לו כמו שומר שכר · ושמעון משיב השותפות עודנו קיים כיון שלא גלית אזני ו' חדשים קודם כפי תנאי השטר וזה פשוט בח"מ סי' קע"ו ואם שכחתי מלכתוב איזה דבר מעט על ס' כפי חיובי בשטר לא מפני זה תבים שום נזק אל השות' לפי שלעולם כל ימי התעסקי היותי בים השותפות לבדם ולא ערבתי המעות עם מעותי וכל המעות והראוהו הנ"ל ס לידי הייתי נותנם בכיס השתוף ועל דבר החסרון הו' שמעון אעפ"י שמספקתי אלו העסק מ"מ לא יצא לגמרי מרשותך כי אוי בביתך ואתה ובני ביתך יוצאי' ובאים כרצונם כמוני כי מי יודע בשלמי החסרון הזה והלוגי שחשבת לי שבועת השותפין אתה ובני ביתך וכיון שאין כאן ראיה וכאיסי בן יהודה דאמר אין ראיה שבועת תו' אחרי שחשבת שאין בידי שום דבר משל השתוף ומן החסרון הנ"ל פטור אני לגמרי אפי' היה לי דין שומר נמור ואפי' הייתי פושע כדבר מטעם אם בעליו עמו שלא ימלם וכאן הייתי במלאכתי שהייתי אתה מתעסק תחתי חמשה ימים בתחלת השתוף והיית שאול לי והייתי כאסיר בפניו מלא לאמר אין נתעסק כנ"ל עתה יורנו מורה לדק הדין עם מי ושכמ"ה :

תשובה מה כחיפי לי מיחל ומה אני ומה חיי פי ממחיצתי תולייאני ותכריחני לגלות דעתי ע"ד ריעות שנתהוו בין ראובן ושמעון ושותייהו דרבנן קדישי לא נמירנא ויהיבנא בחירתי מקושרת בעבותות אהבתך ולבב אוכסי אומר את אשר הורוני מן השמים לעשות פתח ריוח לסניך שאמרת ונעשה רצונך אך בקוצר נמרץ כי לא ראיתי להאריך במקום שאמרו לקצר ישל דבר אשר חשב שמעון לפטור מלפרוע החסרון שנמצא בעסק בטענת שבעליו עמו כמחכר בשאלה לא שמיע לי דהא קי"ל דפעינן בעליו עמו בשעת שאילת פרות בעלים דהיינו משיכת הפרה כפרה ומשיכת מטלטלים כמטלטלי והאות רגע עצמו וכמ"ש ב"ח סי' שמ"ו והשואל והיה משאיל עם השואל במלאכתו בשעה שמסך הדבר השאול וכו' ואם לא נשאלו הבעלים אל השואל באותו רגע אעפ"י שנשאלו תכף ומיד אחר המשיכה לא קרינן ביה בעליו עמו במלאכתו ומדאמר רבא ואי שקל תורא נימא ליה משום בריסא והדר אשקייה ומשיכת העסק' הזאת היתה ודאי כשקבל שמעון המפתחות והפנקסים מראובן ובכי האי גוונא ספיר קרינן ליה משיכה מעלייתא כדכתבו תנמ"י פ"ז מה' מכירה ח"ל וכזמן הזה שנהגו הסוחרים שמוסרים לקונה המפתח וסומכים בו הסחורה קונה וכו' ובשעת מסירת מפתחות ופנקסים ודאי לא היה ראובן מתעסק בחנות וא"כ לא היה ראובן בעל העסקא מושאל לשמעון בשעת יציאת העסק מרשותו של ראובן ואעפ"י שאחר מסירת המפתחות והפנקסים נתעסק ראובן בעד שמעון חמשה ימים הראשונים הוא ליה כבתר אשקייה משום דכבר משך שמעון ואעפ"י שראובן ובני ביתו היו יוצאים ובאים במקום העסק לא בשביל זה נאמר שאעפ"י שמשך שמעון העסק לא יקרא שיצא מרשות ראובן שאם היו ראובן ובני ביתו היוצאים ובאים במקום העסק היה מפני ששמעון נתרצה בכך ואילו היה רוצה לעכב על ידם היה ברשותו לעכב ושפיר קרינן ביה יציאת מרשות הבעלים לגמרי הא למה זה דומה למי ששכר בית מחבירו ומסר המשכיר המפתחות לשוכר שאף ע"פ שהמשכיר שוכר ושם אצל השוכר אפ"ה יצאה הבית מרשותו של משכיר כהאלך כיון שיכול השוכר לעכב עליו שלא יכנס בבית ההוא ומפני זה לא ראיתי במלאכת עיוני מקום לפטור שמעון בטענה זו · ויתר ע"פ אפי' נימא דבשעת מסירת המפתחות והפנקסים אל שמעון היה ראובן מתעסק בשביל שמעון בחנו' מ"מ שלא יעלה על לב איש אפ"ה לא קרינן ביה בעליו עמו במלאכתו משום דבעינן הסרט"ך פתחו' ח"מ סי' ק' שאעפ"י שהבעלים מסייעים במלאכה המוטלת על השואל או על הש"ס אם בעשיית המלאכה אין יש בה תועלת גם לבעלים שלא קרינן ביה בעליו עמו במלאכתו כיון דעיקר כוונת הבעלים איננו לתועלת השואל או ש"ס אלא לתועלת עצמם ושכיח ראיה מההיא עובדא דמרי בר חנינא ע"כ בכד"ד שכשנתעסק ראובן בחנות בחמשה ימים הראשונים היה גם לתועלת עצמו כי אם בין שמרים שהחנות כאותן הימים היה מגיע נזק לראובן בעד חלקו לא מקרי בעליו עמו במלאכתו : אמנם רואה אני מצד אחר לפטור שמעון מהחסרון הנ"ל וזה ממ"ש מהרש"ך ח"ב סי' קס"ס שנשאל שם על ראל שהלוה לשמעון על משכון ונגנב ממנה וכו' שם סרב ועוד יש טעם אחר לפטור לראל שכיון שאמרה רחל לשמעון תטוב תראה שמכונך ערוכה בכל ושמורה במקום המפו' וכו' הוה כאלו הראתה לו מקום השמירה וכ' הטור ואם הראה הגבקי ע"פ שלא אשמרם בקרקע וכן כל דבר ודבר שאביאהו עם כלי תכל לפי תנאו ע"כ ומשלשל שם הרב לידע אם מלוה על המשכון ש"ש או ש"ח וכ"כ וכ"ש שאפי' ת"ל דהוי ש"ש כיון שרחל זו הראתה לו לשמעון מקום השמירה ונתרצה בו ה"ל כאלו התנה כשי' שמעון לשים כשבועה והמטו' במקום ההוא ואם נגנבו משם שמעון פטור וע"ש ופשוט שומר שכר וכו' עם שמלם מצורתי שחלוקם לפטור שמעון מהחסרון שנמצא בעסק

ומת ובניו באים לבטל ההקדש נראה שזכה ההקדש קהרד״א בן חיים ח״ב ל״ד · לשון הכסה · מתנת שכיב מרע איזה לשון · מתנת שכיב מרע דלא :

מתנת שכיב מרע סתם בלי שיור אם ועמד חוזר[illegible]א מתנת שכיב מרע ואיטמ׳ משנה וגמ׳ פ׳ מי שמת · רמב״ם פ״ח מה׳ מתנה · פסקי ריקאנאטי סימן תקכ״ח · ח״מ סימן קכ״ח ור״ן · ואם שייר הוי מתנה במקצת ודינה כמתנת בריא וצריכה קנין פרק מי שמת והלכתא מתנת שכיב מרע במקצת וכו׳ רמב״ם פ״ח מה׳ מתנה · פסקי ריקאנאטי סי׳ תקכ״ח רשד״ם ח״ב סימן ק״פ · נתן הנכסים הידועים כאן חיישי׳ שמא יש לו במדינה אחרת ותויא מתנה במקצת פרק מי שמת א״ר נחמן ש״מ שכתב כל נכסיו ועמד · רמב״ם פ״ח מה׳ מתנה · מתנת ש״מ במקצת · נדוניית כתובה ותוספת שהלה לאם לבעלה :

מתנת שכיב מרע עדיף מקנין רשד״ם ח״מ סי׳ שכ״נ :

מתנת שכיב מרע עד שלא זכה בה המקבל יכול המקבל לחזור בו משום ושונא מתנות יחיה והקודם בה זכה כדין הפקר ומשזכה בה אינו יכול לחזור בו ואם צווה מעיקרו לא קנה המקבל ותחזור לבעלים הראשונים · הרי״ף וג״י פ״ח דב״ב דף רכ״ו ע״א, וג״י שם דף רכ״ד ע״א · ש״ע ח״מ סי׳ רמ״ח : אומדנות דמוכח :

מתנת שכיב מרע עיין · אחריך לפלוני וכפרט כנסם רי״כ״ל ח״פ ל״ח ל״ח בריא שנתן נכסיו למי שהוא ראוי ליורשו ובלשון מתנה מהיום ולאחר מיתה ואחריו למי שלא היה ראוי ליורשו יש להסתפק אי דיינינן ליה כמתנת בריא יש ליורשו הפסק או כמתנת ש״מ ואין לה הפסק ועיין בחוכו ומהר״ם אלשיך כ״ח בריא כתב לבנו קרקע מהיום ולאחר מיתה ואחריו לפלוני דבריו קיימים ויש לה הפסק דאע״ג דדמי למתנת ש״מ לענין פירות לענין הגוף מתנת בריא הוי · אין אדם מקנה למי · שלמנה נוטה · אנוסי הזמן נוס אנוסי ספרד ופורטוגאל לענין מתנת ש״מ · אסור אין לחלות · ארכביה · אשה שנושאת ומתנת בתוך הבית כנסם מהר״ם גאלאנטי כ״ז · אשה נותנת מתנה בעת חליה · אשתו שכותב לה · אשתי תטול כאחד מבני · אשתי תנו לה מאה זוזים · בן בין הבנים שכתב לו אביו · בן גר שאין · בנות בכלל בנים · בנות יורש · בשם מתים ללאה · בן נוקבן שם מרוה דלא אלימא תקנת בנן נוקבן לאפקועי מתנת ש״מ במטלטלין · בעל חוב אינו גובה הוכו מן הפירות שם הראם אם טורף שבח ופירות ממקבל מתנת ש״מ ויתומים · בעל חוב גובה מטלטלין · בעל חוב פריעתו מצוה אימתי פורע היורש חוב מורישו אעפ״י שיש מקבל מתנת ש״מ · בעל יורש את אשתו משכיב כנסם מהר״ר כללאלמ״ד׳ בעל מכר קרקע לאשתו מהרש״ל י״א דאוכן כתן במתנת ש״מ חוקה לבתו וכו׳ · בעל צוה למת לאשתו מלבושים · גם שכיב מרע הוי · גר אינו נותן · דבר שאין בו ממש · דייני קהל דייתקי הולך כזכה · הלוואות שיש לו על בנוי אין אדם יכול להקנות · הודאות בשעת בשכיבה · הקדש חזר בו · ומנו של ספר · חורם במקצת · חמשה נותני מתנה חסוכים · יורשים קדמו ומכרו · ירושה אין אדם עוקרה · יתום בן שלש עשרה שנה בזמן כל אשר לו · כל שאם עמד · כתובה אכרה האשה כנסם מספט בדק כ״ו · כתובה ובניה ודיניה מספט בדק כ״ו ומהריב״ן ס׳ ז״ל · כתובה בגבית ממתנת ש״מ · כתובה בנין דכרין ודיניה · כתובה בנין דכרין כמתנה · לשון שכתה משכי בשכיב מרע · לשונות דכשכיב מרע מהני והם לשון מתנה · לשון מניח בתב מהיום ולאחר מיתה כנסם הר״י קארו דף מ״ס הכותב כל נכסיו לבניו מהיום ולאחר מיתה פרי היא מתנת בריא לענין הגוף ולענין הפירות מתנה ש״מ · מזונות אלמנה אלמנה · מטלטלי במתנה · מלוה בשטר ומלוה על פה · מלוה על פה אם נוכה ממקבל מתנת שכיב מרע · מלוה על פה ומלוה בשטר · מנה מנה קאמר · מנה קבור · מנחיל אימים במתנת שכיב מרע · מניק תסכתן · מסים ודיניהם ד״כ מוהר״ם בספרו · מעכיר נחלה ד״ם בני משה תשו׳ ד׳ · מצות מממת מיתין · מקבל מתנה חכם כה · מקבל מתנת שכיב מרע · מת אם זוכה · מתנה בשעות · מתנה בערכאות של גוים · מתנה סמירתא · מתנה כתובה סתם · מתנה לאשה פלונית בנדונייתה · מתנה שכתוב · מתנות שכיב · מתנית מתים · מתנת בריא מהיום · מתנת גר שכיב מרע · מתנת קטן · נדונייא וחזרתה כמתנה כנסם הר״י קארו דף מ״ז ומהר״ם ז׳ · נכסי הגר שמת ואין לו יורשים · נכסים הכל כמשמע נכסי לבני · נכסים משועבדים · ספרים אם הם בכלל מטלטלים · עבות נוהג עובר המזכה לו · עפרי א״י עיין ד״ם משה יוסף · פעיטות מקחן · צוואה ודינים בשם מהרד״ם כהן ח״כ ז׳ · צוואת שכיב מרע · פסולי עדות בעבירה דאורייתא · צרכי קבורה עוסלים · קטן אימתי מוחל · קטן בן הרבע · קנין אגב קרקע · ראובן נתן לאשתו הבית אשר שיש דר בו נם לקרובת · רבי יוחנן ורים לקים · שחרור העבד אינו · שטרות כשולים בערכאות כנסם הרמ״ע ס״לט כ״ד · שטר חוב שמוכרו דאין היורש מוחל שטר שכתן מורישו במתנת ש״מ · שטר מתנת שכיב מרע שכיב מרע אמר אריכי בטמן · שכיב מרע אמר סטרוה : שכיב מרע אמר תנו חוב · שכיב מרע אעפ״י שלא אמר מנכסי · שכיב מרע דבריו · שכיב מרע הקדים כל שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע ניתק · שכיב מרע טוה לפרוע חובותיו ולבתם דלא אלימא תקנת בנן נוקבן לאפקועי מתנת ש״מ במטלטלי שכיב מרע שלא שמתנה

מתנת שאמר לא זכו יורשים בנכסיו · שלא שמתנה שכיב מרע שולחין · מתנה כסכיל בבעל חוב · מלמדה גלי מבלי בטול לה · תפיסה מכה מוחת :

מתנת שכיב מרע שבא חכה וקנו מידו לא מצי מיהדר ביה בין לעצמו בין לאחר · הרי״ף וג״י פ״ט דב״ב דף רל״ה ע״א · ש״ע ח״מ סימן ר״ן :

מתנת שכיב מרע שכתוב בה יטלו היורשים כך וכך ולזה עוד ואח״כ ח״ב חולים ופי׳ ונמנומים אחרים הרי היא קיימת · מהרי״ש ח״מ צ״ו :

מתנת שכיב מרע שכתוב בה מחיים ובמות או מחייב ובמות ודינית הרי״ף וג״י פ״ט דב״ב דף רל״ח ע״ג ש״ע ח״מ סי׳ רנ״א : מתנה שכתוב בה :

מתנת שכיב מרע שניתק מחולי אל חולי אם עמד כי חולי לחולי נהלך על משענתו אומרים אותו אב מחמת חולי ראשונה מתנתו מתנה ואם לאו אין מתנתו מתנה ואם הלך בלא משענת אינו צריך אומד הרי״ף וג״י פ״ט דב״נ דף רל״ד ע״ב · ש״ע ח״מ סי׳ ר״ן מהר״ם מינץ ס״ז בדין שכיב מרע שעשה צוואה ועמד על רגליו יום או יומים ושוב חזר ונפל למטה ומת · מהרד״ם טראני ח״ב דף קל״ט ראובן צוה בחליו ואח״כ קם והלך בשוק כמו ח׳ ימים וחזר וחלה ומת ואין ידוע אם מחולי ראשון או שני · תורת אמת קס״ח בה ש״מ שעמד מחליו וחביית שטרות : מחכת שכיב מרע דלא · נוה בערכאות שלגוים כנסם מספט בדק ג״כ · צוואת שכיב מרע ודיניה · שכיב מרע אמר מספרים : שכיב מרע ניתק :

מתעבר על ריב לא לו עיין : מבדי ·

מת עיין · שבא שאול אומר קובר מתים היימי · אבר מן החי כמת · אבר מן המת · אדם כאהל · אונן משמתו · אחד מן השכרים · שמת תלוג בו משכרים · אחד מן היורשים שמת אם בטל האפוטרופסות · אמו כל הפוגם · אם אדם אוסר · אין מעידין אלא · איש אינו מת · ארבעה דברים הפוגה · ד׳ תלוכין בפתים · אשה איכה עמה אלא · בגר קרוב שהולך בו לפני שמת · בושת לפת · בזוי למת · בית הקברות · במתים חפשי · בן יעבים · בעל חוב אינו נוטה הוכו במה שהפרת · בעל חוב אינו נוכה מהראוי דאין כ״ח נוכה מראוי דם שהפרת · בעלי תשכיות בשר שמת · דורש אל המתים · דליקה שנפלה בשבת · דרכי האמורי · כלל כרלו בשבה · הקדש חמץ ושחרור · הקפות למתים · ודין פוא מחודש · הולם שמת לו מת קוברו חיים · הכם אלוף ונאון · המיקי ירידך · חרם החרימוהו ומת · טבילה לכל הכלים · טומאת מת · יום הכפורים נהגו · כזית מן המת · כיון שמת · כשאו תינוק · כל המספר אחרי המת בגלו מספר · כל הבוש ולישא · כל שכמה. כסוי האורחת · לא מתנודדו · למחר כלים אגלגו · מבטלין · מוגמר שמת · מטה של אב מטה של מת · מטה של תלמיד חכם · מים שאובים אסר בשכנות המת כ״בו לשפי שמתו · מיפן מיתה · מכודה שמת · מעמד ומושב · מלוה בשעת שכיבה · מכי לקיים · מכיל כלים · מעמר את המת · מת אביו · מת אחד מבני החבר · מת אח שלשה ימים · מת אין אומרים בפניו · מת אינו בר חיובא · מת אינו מטמא באהל מת אינו מאוכה · מת אין לו בטלה עולמית · מת אין מוליכין סמוך לק״ש · מת אין מליכין בירושלים · מת אם זוכה בפה : מת אסור בהנאה · מת אסור ספריו מת בחולו של מועד · מת ביום הכפורים ובשבת · מת ביו״ס · מת בעיר אסור מת בערב שבת · מת בשבת · מת גדול או קטן · מת הבא בחלום · מת המילא מתה מחמת שלא כוונתם המליט · מת המספר אחריו · מת המשמרו · מת המתקן מת הבפסר · מתה עיין · מת שרואה אותו · מת הרולה · מת ודין מלות לווישו מת ושומאתו · מת וכבודו · מת וכלם · מתו מוטל לפניו : מת ומוגאיו · מת וקברותיו · מת ורחילתו · מת ותכריכיו · מת ותשמישיו · מתי גוים · מתים · מם לוס שחיי מלוה · מת לוה תוך זמנו · מת לו מת שחייב · מת מוליכין · מת מיתה מת מסמא · מת מלוה · מת מתוך שחוק · מתעסק מת. מת פניו · מת שאחם מת שמתו · מת ברכיו בכלל · מת קונה · מתקשה על מתו · מת שאין לו · מת שהסריח. מת תופס · נדוי כחיהו ומת בנדויו · נהרג מתוך רשעו · ניטה למות יפרי נפטר מחברו · נר להבדלה · סיכה איזהו דבר שעוה כחיים וכמתים · ס״ת אסות עזבון המת · פותח טפה מוליא · פנקס המת ופנקס הסופר · צדיקים במיתתם נוראת מת שאין לו יורשים · צילית בבית · צילית למת · קבורה קובר מתים · קטן בן כמה שנים מספידין עליו · קטן מת בן ל׳ יום מוליכין [illegible] קטן כבדק דאין מבולין קטן שמת לבדקו · קנין למת · קרחה · ר״ת שכי נמים כיומי אריכתא דמיא · רוצח כמר דיכולגלות · רקב המת · שבת בין השמשות · שותפי התם בכל ריוח למבאין כנסם תור׳ אמת ק״ס דאין השותף נוטל חלק מרמי ל׳ סוף פו הגברא · שטר חוב היוצא על הנפטר · שיירה מת אחד מהם · שכירות בגמי ודיניהם · שכירות פועלים ודיניהם · שליח המכיא גם אין חושבין · שלים שב השכיב מרע לואליך · ג׳ דברים סח · ג׳ דברים עלו · שבים שכוס · ספר שמת שרם לכנסם · תחיית המתים · תכריכי שמת · תלמוד תורה מבטלין :

מתעסק בא אליו בעל הפתדק להרגו ולקח הנכסים [illegible] זה נקרא אונס וחייב בחצי מלוה כדין מתעסק ופטור מחצי דפקדון ואין בזה משום חוכר הגנב שיפרע לבעל [illegible] חסעות

Digitized by Google

ראוית להנשא שצוה בסול לעדות לה אלא אחת שהיא
כשרה לעדות נפטר שכיון לה · דשד"ם ח"מ ת"כ ש"ם צוה
שיתנו סך כך לנכדה בכניסתה לחופה אין לה זכות לא בקרן
ולא בריוח עד שתכנס לחופה · ודקדוק בלי איזה זוכה · ושיחזרו
המעות וכו׳ · מתנה לכיטוליס :

מתנת שכיב מרע דלא כתיב בה שמתוך תחולי שצוה
בו מת המוציא מחבריו עליו הראיה · הרי"ף וג"י
פ"ט דב"ב דף רל"ה ע"ב · ש"ע ח"ם סי׳ רנ"א · מי שחלה וצוה
על נכסיו ושוב קם מחליו ואחר אדבעה או חמשה חדשים
נפטר לעולמו ולא נגע בדבר הצוואה הראשונה אלא בחלק
מסנה נכסים בחזקת היורשים ואפילו המתנות שה"ה נותן
לעניים מהרד"ם אלשיך ק"ס · מתנת שכיב מרע ודיניה : מתנת שכ"מ
פרע נתן ממעון · מתנה ס"מ שכיתק · צוואת שכיב מרע ודיניה :

מתנת שכיב מרע דרבנן הרי"ף פ"ח דב"ב דף רכ"ב ע"ב
גזירה שמא תטרף דעתו עליו נ"י פ"ט דב"ב דף
רל"ב ע"א עשאוה כמתנה דאורייתא הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף
תקט"ו ע"א · שכיב מרע ודיניו :

מתנת שכיב מרע המקבלת אם טורף מן הלקוחות הרא"ש
כלל פ"ו סימן ה׳ · ח"ם סימן רנ"ח :

מתנת שכיב מרע ודיניה · מוהרח"ש בספרו תורת חיים
ח"ב סימן י"ו ש"ם שנתן חובות סלוה בשטר
ובע"פ ד"א דכי היכי שלא קנה אותה לא קנה תשאר · כיון
שהיה יכול הסופר לכתוב איך נתחייב נוסף על הקרקעות
והמטלטלים הטעות בא מן הסופר אף לחרמב"ן דס"ל דשטרי
דידן דכתיב בהו בכל לשון של זכות לא מהני · הוא דכתב
ואחריות שטרא דנא קבלית עלי מהני היה הנותן חייב
לאחרים כנגד החובות והשטרות אמדן דעת דלא הקנה בכלל
נכסיו · אם האמין לסופר לקרות השטר אף דהעדים לא
קראוהו כשר · נטל קנין תחילה ואח"כ נכתב השטר מהני
ההיא דנודרים לחרגין · אונס ממון לא מהני לבטל השבועה
עד שיחשוב החיובות שהיה חייב . הוצאות שנעשו בפטירתו
היורש חייב בהם הריש"ם יפרעו בין שניהם האלמנה והיורש
ועיין רשד"ם אה"ע תשו׳ ס׳ רכ"ח ד"ל מעשים בכל יום כי
בעונות כאשר נפטר איש או אשה באים אנשי שופט המדינה
לנכות דיש"ם ואשה בעולת בעל שנפטרה בלי זרע של קיימא
כו׳ אמנם האלמנה כיון שהחביאה כל המטלטלים וכשבא
השופט לכתוב לא מצא דבר לכתוב אלא מטלטלי הבית
הבתים נראה דאין האשה חייבת לפרוע מהנכסים שהעליטה
מעיני השופט אלא תשלום חלקה ממה שראה השופט וכתבו
וכן אם אחר העלים דבר מהשופט יצא · שנים נשבעו אם
לא אל הרי אני כאלו התקבלתי לא מהני · וצ"ע דברי הר"ם
אלשקר סימן צ"ח דכתב דכיון שמחל זה לזה מהני · אמר
כל נכסיו לאשתו חוץ מבית פלוני ודאי מחלה כתובתה מזה
זכית והיא מהרב ר׳ שמואל בכה"ר יצחק · הסכמת הרב
המחבר סברא יחידאה היא האומר כי היכי דלא קנה מעות
לא קנה קרקעות ומטלטלין ואף למאן דאמר דקנה את וחמור
לא קנה צ"ע אי דמי הא להא ות"ל תרי קים לי · סלוה על
פה שאינה נקנית באגב אף שאמר שנתן כל נכסיו מילת כל
לא ריבה אף מלוה על פה · שטרות דבעו כתיבה ומסירה
לאו אקניהו אגב קרקע וכתב קנה לך איהו ושעבודיה נראה
דצ"ע דאגב הוי מסירה וקנה לך הוי כתיבה . כל שמקנה
המוסר לכתוב שטר היינו שיכתבו בלשון המועיל בגוף המתנה
לא ידעו העדים לקרותו איכא מרבוואתא דאמרי דלא זכה
המקבל מתנה כל שהיורש מודה שנטל קנין וגם שכ׳ בלשון
זכות ונמסר לקבל מתנה לא צריכינן לעדים. היכא דהעדים
הם כשרים אלא שסמכו על שנים שיקראו להם לא מחמירינן
לפסול השטר · כל היכא דאיכא עדי מסירה או הוראת בעל
דין לא הוי מזויף מתוכו . כל דאיכא אונס הגוף לב"ע פטור
על השבועה אשת יושבת במדור שהניח לה בעלה והיורש
רוצה לדור עמה אין לך צערא דגופא יותר מזה. שנים שנשבעו
שא"ל הריני כאלו התקבלתי נראה דהה"נ אם מחל לו והתיר
לו שבועתו סגי · נשבע היורש שלא לתבוע מהאשה יותר
ממה שיגזור הדיין לא מהני :

מתנת שכיב מרע ודיניה. ש"ע ח"ם סי׳ רנ"ג הרי"ף ונ"י פ"ח
דב"ב. דף רכ"ב. רכ"ג · ש"ע ח"ם סי׳ נ׳ · הרי"ף
ונ"י דף רכ"ד ע"א רשד"ם אה"ע סי׳ ז"ל הנע עצמך. שהצוואת
הנזכרת היתה נעשית ע"י סופר ועדים ישראלים כשרים אפילו

הכי לא היה בה ממשות כלל והטעם מפני שאין בה דין מתנת
ש"ם כיון דבזמן בריאותו צוה לכתוב צוואת הגזברות ואפילו
שהיה חולה כיון שעמד והבריא וחי עשר שנים אינה אלא
מתנת בריא והנותן מתנת בריא אין המקבל זוכה בה אלא
בא׳ מן הדרכים שהמקח נקנה בהם וכמ"ש רמב"ם פ"ג מהל׳
זכייה ומתנה ואע"ג שאמר בצוואתו שהוא מצוה מחמת מיתה
מ"מ אין בה דין מצוה מחמת מיתה וכמ"ש רשב"א ז"ל הביאו
ש"ע והטור אה"ע מ"ם ר"ן מהרי"ק. רמב"ם פ"ח מה׳ זכייה ער
סופן · ח"ם סי׳ ר"ן · עטור אות מ׳ מ׳שרים נתיב פ"ד מהרי"ק
שורש צ"ד · תשובת רד"ך בית ל׳ · רש"ם אה"ע קס"ר דברי
ש"ם בכתובין ובמסורין דמי תורת אמת קמ"ח בדין שכיב מרע
דעסר מחליו וחביית שטרות · מהרח"ש בספרו תורת חיים
ח"ב סימן י"ד הניח לראובן במתנה אם היה חש"ב מרע והיה
מת טבעת של מתנת א׳ · חיו נכסים בידו בחיי ויש"ם והיורש
יכול לו׳ החזרתים נראה שנאמן בשבועה והיא מהר"ש דמאין
ושם בתחכמת הרב המחבר הלכה למעשה בנכסים שאינם
ידועים שהם של יתומים ואומר שיש עליהם חוב נאמן בסגו׳ ·
הקדש חזר בו · מלוה מחמת מיתה · מתנות חמש · מתנת שכיב מרע איתחי ·
מתנת שכיב מרע דלה · צוואת שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע
ניתק · שכיב מרע טס שכפסרה מרחיס מסלק כל יורש :

מתנת שכיב מרע חלוק אם כתובה בלשון מתנה או צוואה
ח"ם סי׳ ד"ן ולע"ש סימן ר"ן :

מתנת שכיב מרע יש בשכיב מרע חכת דינים דשייכי גם
לבריא אע"ג דהוו לשם ש"ם ואין חילוק. ח"ם ולע"ש
סימן רנ"ג :

מתנת שכיב מרע יתירה על נכסיו עיין · צוואת שכיב מרע
כמתנות עודפות על נכסיו :

מתנת שכיב מ"ע כירושה שוינהו רבנן וכל היכא דאיתית
בירושה איתיה במתנה וכל היכא דליתיה בירושת
ליתיה במתנה וגר דליתיה בירושה ליתיה במתנת הרי"ף ונ"י
פ"ט דב"ב דף רל"ג ע"ב ש"ע ח"ם סימן רנ"ו :
גר ליתיה · מתנת ממון ותורתו אות כ"ג :

מתנת שכיב מרע לגויים רמב"ם פ"ט מהל׳ זכייה · ח"ם
סימן רנ"ו :

מתנת שכיב מרע לחשיא יתומי׳ זכו בהם מיד ואע"פ שאמר
בלשון נתתי מהרר"ש כהן ח"א קצ"ג :

מתנית שכיב מרע להקדש או לשאר מעשים טובים הניח
ראובן כל ממונו וצוה לתת ארנו לאחיו בתורת
ירושה ונאבד הארנו נאבד ליורש ושאר דברי הצוואה קיימים
מהרר"א בן חיים ח"א ל"א :

מתנת שכיב מרע לעניים שנכתבה בלשון מתנת בריא
מהרד"ם איסרלס מ"ז מ"ח עיין מהרר"ם אלשיך קכ"א
מתנת בריאת ודיניה כמס מהר"ם אלשיך קכ"ח :

מתנת שכיב מרע לפלוני ולפלוני ר"ל מחצה לזה ומחצה
לזה לפלוני ולבני מחצה לפלוני ומחצה לבניו
ב"י ח"ם סי׳ רמ"ז · ש"ע סעיף ה׳ לע"ש סי׳ רמ"ז :

מתנת שכיב מרע מוציאין ממנה למזון האשה והבנות
ולכתובת בנין דברין ש"ע ח"ם סימן רנ"ב סעיף אי
הרי"ף פ"ד דכתובות בר"ן דף תפ"ו ע"ב ותפ"ז ע"א א"ר אילא
אמר ריש לקיש המזכה כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם
ולית הלכתא כוותיה · מתנת בריא אין נכניתי · מתנת שכיב מרע איכא קנין :

מתנת שכיב מרע נתן ראובן שנפל למשכב וסמוך לנפילתו
כתב בכתב ידו סכום כל ממונו וכו היה מחלק
קצת מנכסיו לבניו ולעובר כשיצא לאויר העולם ולאשתו וכו׳
ושוב בתוך ימי חלייו גלה הדבר בפני עדים קרובים וקודם
פטירתו כמו ד׳ או ה׳ שעות שלח בעד בניו חרום על עבורת
קונם וחזר והזכיר הסך שהיה מניח להם והתחיל להתנדב
לצדקות ופרט שנים או שלשה פרטים ונתבלבלה דעתו
ונפטר לעולמו ונמצא ממונו מרובה משטר צוואתו הדין הוא
שעל מה שפירש לצדקה יש להסתפק ועל היותר שלא פירש
פשיטא דהוי של יורשים מהרר"י בן לב ח"ג ל"ז · מהרר"ם
גאלאנטי י"נ סי׳ שמת ונמצא כתוב בכתב ידו צוואה שעשרת
ליתן כך וכך לעניים לא מפקינן בה מיד היורשים וטוב להם
שיניחו דעת אביהם ועיין במהריב"ל לעיל ובמהרשד"ם
בי"ד סימן ק"ח :

מתנת שכיב מרע נתן שמעון החולה שאמר אני מניח
לישיבת עירי וכו׳ ושוב עמד ומן ולא נתן המעות
ומת

לו כל נכסיו ואם פירש דבריו שלהבריח הוא נותן אפילו שהיתה המתנה במקצת לא קנה דשא"ב כשהמתכוין להועיל לקרוביו: מתנת שכיב מרע דלא · מתנת שכיב מרע ודיניה: צוואת שכיב מרע ודיניה:

מתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה כרבא ס"ב יש נוחלין רמב"ם פ"ח מה' מתנה · ח"מ סימן רנ"ב · רשד"ם ח"ב סימן קע"ג · לע"ש סי' רנ"ב · הלכך אינה מפקעת זכות האלמנה ומזונותיה ולבנות וכתובה בניך דכרין אי ליכא שאר נכסים ולא חשיב כשאר משועבדים · הריב"ש סימן ק"ז. רשד"ם ח"ד סי' ר"ט · רמב"ם פי"ט מהלכות אישות תשובות הכהן ח"ב סימן קי"ב פסקי ריקאנאטי סי' הקי"ח · תשובות הכהן ח"א סי' ד' · ח"מ סי' רנ"ב · לע"ש שם מזונות אלמנה ובנות נגבין ממקבלי מתנת ש"מ ולא ממתנת בריא אה"ע סי' צ"ג הריב"ש סי' ק"ז הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ב ע"ב מתנת בריא אין מבנין · מתנת שכיב מרע מוליאין:

מתנת שכיב מרע אם אשה נובת כתובתה ממנה בית יוסף סימן ק"ח · ועיין מהרר"ם טראני ח"א רס"ה: כתובה ונכייתה ודיניה כשם מהרר"ם טראני ח"ז רפ"ה:

מתנת שכיב מרע אם כתוב בה קנין והיא צדקה לעניי ארץ ישראל מהרי"ט טראני ח"מ מ"ט נ':
מתנה בקנין ושטר נרופים לפעמים · והיא חידה · מתנת ש"מ בקנין:

מתנת ש"מ בנידוי בעלמא דלא ניחא ליה די ודברים שבלב דברים · רמב"ם פ"ה מה' מתנה · דברי ריבות ש"ז:

מתנת שכיב מרע במקצת ואין היורשים רוצים לקיימה באמרם שאין משמעות הלשון כך והנבאים וב"ד רוצים לכופו לקיימה מהרר"ם אסרלס ל"א:

מתנת שכיב מרע במקצת לא קנה אא"כ יש בה קנין ומעכשיו נ"י פ"ח דב"ב דף רב"ד ע"א · ש"ע ח"מ סימן רנ"ג סעיף כ' וסי' רנ"ד ברנה · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף הל"ד ור"ה · ש"ע ח"מ סימן ר"ן · שכיב מרע ששייר לעצמו הוי כמתנת בריא וכמה · רמב"ם פ"ח מהלכות זכייה דברי ריבות סי' ת"נ · רשד"ם ח"ב סימן קע"ב אם פירש שנותן במתנת שכיב מרע אינו צריך קנין דברי ריבות סימן ת"י · שכיב מרע שנתן קצת נכסיו בקנין ואח"כ לאחר כולם לעולם הראשון קנה פ' מי שמת · רמב"ם פ"ט מה' מתנת · עיין דברי רבינו תם הובאו בר"ן ספ"ק דקידושין דף תקנ"ח ע"ב ד"ה מתניתין בשכיב מרע · משנה ז' פ"ג דפאה ש"מ שכתב כל נכסיו ושייר מתנתו קיימת ואם לא שייר מתנתו חוזרת · עיין מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ד אמר שכל זכיותיו יהיו לראובן וחזר ואמר כך וכך ליורש לא קנה ראובן · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ס"ח. הנותן בפירוש במתנת שכיב מרע אפילו במקצת לא בעי קנין · וכן מצוה מחמת מיתה אף שלא פירש שהוא מחמת מיתה כל שהזכיר שם מיתה די · ואף בסתם כל שהוא מסוכן ונוטה למות די:

מתנת שכיב מרע במקצת עיין · חמשה ניתני מתנה חם כיס · מבריח נכסיו · מצוה לקיים דברי בריא מתה · מצוה מחמת מיתה · מתנת שכיב מרע אימתי · מתנת שכיב מרע סתם · קנין סודר כל זמן · מחרור העבד איכו · שכיב מרע צוה מיתנו:

מתנת שכיב מרע בקנין ושהיא בטלה כשמואל פרק מי שמת · רמב"ם פ"ח מה' מתנה · ח"מ ולע"ש סימן ר"ן · פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ה · הריב"ש סימן קס"ז וקס"ח מהר"ם מפאדווה סימן נ"ב ונ"ו · דברי ריבות סי' רנ"ג ושד"ת · ואם הקנין ליפוי כח קיימת פרק מי שמת כשמואל · רמב"ם פ"ח מה' מתנה · ריב"ש קס"ז וקס"ח · פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ה ח"מ ולע"ש סימן ר"ן ואם רוצה להקנות לתת כדרך הבריאים פשוט הוא דמועיל · רמב"ם פ"ח מה' מתנה · ח"מ סימן ר"ן · מהרר"י בן לב ח"א נ"ט בדין לא כיון להקנות אלא בשטר · רשד"ם ח"מ שי"ז בדין לא אמרינן שמא לא נמר להקנות אלא בשטר כשלא יפה כחו · ועיין מהרר"ש כהן ח"א ק"ח · מהרר"י לוי ס"ו שכיב מרע נתן לאשתו בקנין הבית וכל נכסיו אשר בתוכו · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן ז' ש"מ שנתן בקנין מוסף על המתנה קנה אם מת ואין בי"ת נובה מהמטלטלים · מוהרח"ש שם סימן י"א ש"מ שנתן מעכשיו ולא הקנה בקנין לא קנה אף שכתוב בסוף שצוה מחמת מיתה · היכי דמי מיפה כוחו אמר רב חסדא דכתב ליה וקנינא מיניה מוסף על מתנתא דא · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רל"ה ע"א · הרי"ף ונ"י ושלטי גבורים שם דף רל"ז ע"ב ושו"ע ח"מ סימן רנ"ו משום אפילו בשבת ודיניו מעביר נחלה מבניו כשם מהר"ם פאדווה נ"ו · מתנת ש"מ אם כתוב · צוואת במרכאות של גוים · צוואת שכיב מרע כתוב בה מעכשיו כשם מהר"ם כ"ץ ח"א ק"ח · קנין אחר מיתה ליכא · קנין בשבת · שחרור העבד איכו · שטרא אחר מיתה · שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע צוה שיחלוקו אחיו לאחר ימותו:

מתנת שכיב מרע בקנין ושטר עיין הרי"ף פ"ה דכתובות דף הצ"א ע"ב רב אמר ארכביה אתרי רכשי והוי כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר והוא כמתנת שכיב מרע שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני בלא מעמד שלשתן ושמואל אמר לא ידענא מה אדון בה שמא לא נמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והלכתא כשמואל בדיני · עיין ש"ע ח"מ סי' ר"ן סעיף י"ז · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רכ"ד ע"א · והרי"ף פ"ט דב"ב דף רל"ח ע"א · ארכביה · מעביר נחלה · מתנה לאחר שלשים · מצוה מחמת מיתה ודיניו כפרט ד"ה שלשים · מתנה בקנין ושטר נרופים · קנין אחר מיתה ליכא · שטרא אחר מיתה · שכיב מרע דיניו:

מתנת ש"מ בתנאי לאחר זמן פלונתא דפוסקים אי קנה רמב"ן כתב דקנה וגדולי המפרשים כתבו דלא קנה נ"י פ"ח דב"ב דף ר"ב ע"א · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סי' ג' צוה שיתנו לפלוני לאחר שנה וכיוצא לאו כלום סמכינן · מוהרח"ש שם ח"ב סימן ו' לכ"ע הוריש בפירוש למי שיהיו ליורשו אין לה הפסק · ותה"נ אם נתן מתנה לאחר שנה סתם בלי שום תנאי שרוצה שיזכה היורש על אותו זמן · מוהרח"ש שם סי' י"א נתן לאחר זמן ועיכב ש"א ירדו היורשים בשעת מיתה וזכה למפרע · מוהרח"ש שם סי' י"ב ש"מ שנתן מתנה לאחר זמן לגדולי המפרשים אינה מתנה נתן לאחר זמן דצריך תנאי אין הדבר תלוי במילת אם או לאחר:

מתנת שכיב מרע בתנאי עיין · מתנה על תנאי · שכיב מרע הניח אלף · שכיב מרע תלה המתנה במיתת אחיו:

מתנת שכיב מרע בתנאי שחתנו ידור יחד עם בניו ויהיו אצלם תמיד ואחר מחם הלך לו אל עיר אחרת והשני נפטר לא נשאר אצלו אלא אחד מהו להפרד מהם ולעלות לארץ ישראל מהרי"ט טראני ח"ב דף קע"ד · מהר"ם אלשיך ר"ה ש"מ צוה לתת לאחיו בית אחד בכל משמשיו והנאותיה בחצר שלו בתנאי שלא ימכרנה ושלא ישכננה והיה רגיל הדר בבית ההוא ליקח ארבעה או חמשה בדים של מים מבור שבבית אחד · ואחר שנה מכר זה את הבית אין לו מעיקרא כלום ממימי הבור דאין זה כנותן בית ואחר בו שהדרי הבית כמקים אחד ואחר שמכרה אפי' יחזור ויקנה אותה לא תקן כלום כי כבר עבר על התנאי · מהרר"א ב' חיים ח"א צ"ז · שכיב מרע צוה שאם פלוני יעמוד במקום יתנו לו סך כך לשנה ואם יצא משם ויבא לכאן לא יתנו ויצא ורוצה לחזור מהו · מהרר"א בן חיים ח"ב צ"א לאח צוה מחמת מיתה ונתנה לנכרתה ח' אלפים לבנים אך בואר שיעמוד ביד אפוטרופוס ב' שנים בלי שיחויב לתת לה שום הנאה וריוח שכן הוא רצונה ובתוך שתי שנים אלו מתה גברתה ויורשיה ויורשי לאה טוענים. דקדוק לשונות של צוואות · מהרמ"ע טפאנו נ' · שכיב מרע צוה יתנו מנכסיו סך כך לנישואי בתו והשאר יהיה לבנו ואם ימות ינתן הכל לבר ומת וזכתה הבת וקצת דקדוקים בצוואה ותנאי שכיב מרע צריך שיהיו נעשים בהלכתן כדין בריא · מהרי"ט טראני ח"ב מ"ח שכיב מרע שאמר מאתים זוז לפלוני אם יבא שנה זו לירושלים אין צריך תנאי כפול שלא נאמר זהו בצוואת ש"מ ועיין מהרר"ם אלשיך סימן ה' מהר"די לוי ס"ט המחלק נכסיו לבניו בתנאי פידי"קומיסו שאם ימות אחד מהם בלי זרע שיירש אחיו חלקו אם מת אחד מהם וצוה והניח במתנת ש"מ לזה ולזה מהו · מי שמת והניח בן ובת והניח לבתו סך ידוע לעת נישואיה והשאר לבנו ואם ימות בלי זרע שאז הבת תירש הכל ומת ונתן במתנה מתנות כולם בטלות · איתמי אמרי' נכסי לך ואחריך לפלוני אם הראשון ראוי ליורשו זכו' רשד"ם ח"מ סימן שי"ח ש"מ שצוה שאם בן אחיו הנפטר ישא את בת מאחד מאחיו שהם בחיים יטול חלק שוה עמהם ואם לאו שיתנו סך כך בלבד והבנות היו שתים ומתה הגדולה והוא אומר שישא את הקטנה ועיין מהרש"ך ח"א סימן קפ"ה ובמהרי"ט סי' כ"ב · דברי ריבות ש"א ש"מ צוה שלא ישא בנו שום קרובה בעולם ואם ישאנה יתנו לו סך כך והשאר להקדש אינה נקראת קרובה אלא שפסול לעדות לה וכ"כ מהרש"ך ח"א סי' ב' וע"ש מיהו אם אין למצוה שום קרובה ראויה:

בריא מעכשיו ולאחר מותו חלק מנכסיו שהיו לו אם לא זיה רק קנין סודר חובות אין נקנין באגב גם המעות . אין אטב נקנה בחליפין · שטרות צריך שיכתוב קנה איגרהו שעבודייהו , כתב בשטר ולכל המוציא שטר זה בעדו . אין צריך כתיבה ומסירה הודה הנותן ואמר נתתי אמרינן דבדין דזהה כל אחד ואחד כדינו . הקנה מעות אגב קרקע ולא כתב קודם שיקנה לו הקרקע לא קנה · מדברי מהרר״א בן חיים ס״י יין י״ל דכשעדים מעידים שהודה בפניהם אז אמרינן דבדין היה מה שאין כן כשמעידים שהיה הקנין בפניהם צריכין לברר לשון נתתי תרי לישני משמע להבא ולשעבר כתוב בשטר יד בעל השטה על העליתה יש הידון נתתי לשעבר . לדעת י״א חובות ומעות ושטרות הוי כאת וחמור לא פלגינן דבוריה לומר דכל אחד ואחד היה הקנין בפני עצמו · צוה על חקנין בכולי שיסודר כתיקון חז״ל אף שכתב ונתחיבתי פי׳ יאמ״ שהמעות שנמצאו הם נכסי המתנה שבע שרא לתת מחלק בתו אין לומר שאינו יכול לתת מתנה לאחרים מכלל נכסיו ות״א מהרב ר׳ עזריה יהושע · חסכמת ז״ה המחבר דוקא בסתם הורה לו אמרינן בדין תקנה לו אבל במפרש שהקנה לו אגב ארבע אמות קרקע י״ל שהקרקע יא הקנה לו · כתוב בכל לשון זכות ויפוי מה קנה הכל קרקע אגבן מעות ושטרות אם כתב קנה איהו ושעבודייהו משא״כ מלוה על פה אין לומר דכיון שלא קנה מלוה על פה לא קנה שאר נכסי דלא דמי לקני את וחמור . גופא מהיום ופירות לאחר מיתה לא גרע מדקל לפירותיו . כתוב בשטר שהנה שיקנה אפילו נאברו הנכסים שהיו לו בשעת המתנה המתנה קיימת · הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף רכ״ד ע״א ש״ע ח״מ סימן רנ״ז סעיף ד׳ מתנת בריא שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה הרי הוא כמתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא לאחר מיתה משמע דברים אלו שאעפ״י שקנה הגוף מהיום ואינו יכול לחזור בו אינו זוכה בו ואוכל פירות אלא לאחר מיתה רמב״ם ז״ב מה׳ זכיה דין י״ר ברייתא פ״ח דב״ב דף קל״ה ע״ב · פ״ק דב״ם דף י״ט ע״א כדמפרש לה אביי שם וכתב ה״ה פירשוה רש״י ור״ש והרמב״ן כדברי רבינו לומר שאינה במתנת ש״מ שיכול לחזור בו עד שעת מיתה אלא שרוצה לה שאינו זוכה בפירות מעתה · ירש מפניק ל״ה · ספר מתנת בריא :

מתנת בריא עיין תומתנות דמוכח · אחריך לפלוני · ובפרט כשם כן לב ח״ה כריא כתב נכסיו למי שהוא ראוי ליורשו ובלשון מתנה מהיום ולאחר מיתה ואחריו למי שלא היה ראוי ליורשו יש להסתפק אי אמרינן ליה במתנה בריא ויש ליורש הפסק או כמתנת שכיב מרע ואין לה הפסק ע״כ · ובשם מהרר״ם אלשיך כ״ה בריא כתב לבנו קרקע מהיום ולאחר מיתה אחריו לפלוני דבריו קיימים ויש לה הפסק דהע״ג דדמי למתנת שכיב מרע לענין פירות ולענין הגוף מתנת בריא הוי · ובשם פני משה · אנוס מאנוסי הזמן גם · ארבעה · אשתו הכותב לה · אשתי תטול כאחד מבני · בית זה נתנה לבנו הבנים שכתב לו אביו · בן הכותב לו · בנית בכלל בנים · בנית יזוכו נפל . חוב גובה מטלטלין · בעל יורש את אשתו מהר״ס טראני ח״א קמ״ח אין לאשתו כין במתנה בריא ומתה בחייו הוא יורשה · ומנו של ספר · חוב היתומים נבייתו כשם רש״ל ח״מ ר״ו · מתנה רחוקה היא · מענות בין הנותן והמקבל מתנה · ירושה אין אדם עוקרה · כתובה אבדה האשה כשם מאשם דק ס׳ · כתובת בנין דכרין ודיניה · כתיבת בנין דכרין במתנה · לשון יורשם ליורש · לשון מניח · מהיום ולאחר מיתה ושם תראה דהכותב נכסיו לבניו מהיום ולאחר מיתה הרי היא כמתנת בריא לענין הגוף ומתנת ש״מ לענין הפירות בשם מהרר״י קארו דף ע״ה · מזונות אלמנה אלמנה · מטלטלי קרקע לכל שעבוד · מעביר נחלה מבניו כשם כן לב ח״ב ל״ם יורשים טוענים שאביהם היה בריא בשעת המתנה ולא כשל קנין · וד״ה בני משה תשובה ד׳ · מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה · מצוה מחמת מיתה ודיניו כן לב ח״א ס״א ס״נ פון לב ח״ד דף ת״א · מתנה סמירתא · מתנה כתובה סתם · מתנה לאשה על מנת שאין לבעל · מתנה לאשה פלונית כגרושייתה · מתנות סתים · מתנת שכיב מרע אינה · מתנת שכיב מרע במקצת · מתנת שכיב מרע בקנין · מתנת שכיב מרע ודיניה · מתנת שכיב מרע יש · מתנת שכיב מרע לעניים · מתנת שכיב מרע סתם · כדוגיית כתובה ותוספת מתנה לאשה לבעלה · נכסי לבני · נכסים בכל משמע · עובר החוכה לו · פעוטות מקחן · לוואה כערכאות של גוים · צוואת שכיב מרע כתוב בה מעכשיו כשם כן לב ח״א ס״נ דהוי כמתנת בריא בעי קנין · קטן בן ארבע · קטן למכור בנכסי · קנין אגב קרקע · ראובן נתן לאשתו בבית אסר היא דר בו גם לקדושת · סטרא אחר מיתה כשם מהרר״י לוי ס״נ ס״ד · ספרות סבים · ספר מתנת בריא · שכיב מרע אמר תנו מאתים לפלוני של מאות לפלוני · שכיב מרע דבריו · שכיב מרע ודיניו · תלה מילי :

מתנת בריא שהיא במתנת שכיב מרע היא הכתוב ברת

מהיום ולאחר מיתה ולא קנה אלא אחר מיתה · הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף רכ״ד ע״א · ש״ע ח״מ סימן רנ״ז :

מצוה מחמת מיתה ודיניו ובפרט ד״ה שאלה :

מתנת גוסס ודיניה כן לב ח״ב פ״א ועיין תו״אמת סוף סימן קמ״ו נוסס מחמת · גם שכיב מרע ודיניו ד״ה מוהרח״ש ל״כ :

מתנת גר שכיב מרע כל דליתיה בירושה ליתיה במתנת פ׳ מי שמת עובדא דאיסור גיורא רמב״ם פ״ט מה׳ זכיה ח״מ סימן רנ״ו · לגר אחר מהני הרי״ף פ׳ מי שמת דמב״ם שם הראב״ד ואחרונים חולקים לא שייך בגר מצוה לקיים דברי המת הרא״ש כלל ט״ו סי׳ א׳ ח״מ ולע״ש סימן רנ״ו · הר״ן על הרי״ף ותיקוני דיל ויקייו פ״ק דקידושין דף תרכ״ו ע״ב הרי״ף ונ״י פ״ט דב״ב דף רל״ג ע״ב :

מתנת גר שכיב מרע עיין · סודאה גר שכיב מרע · מצוה לקיים דברי המת · נכסי הגר המת :

מתן תורה עיין · אין למדין מקודם מתן תורה · בני ישראל לא נקראו בשמה מעלה מזה למרום · גם אלה תספתגה · דבר הנאסר כמנין · דברי תורה נמשלו לנגיד · ויתילכו בתחתית ההר · ירושלם אם · ישראל קודם מתן תורה · כי אתה אבינו · כתפוח בעצי היער · לא כל הכתוב · לככחוני אחותי כלה · מלאכי השרת אמרו רבונו של עולם · מעמד הר סיני · מצוה שנאמרה משמים השמעת דין · עשה דקודם הדבור · קודם מתן תורה · שבועות ודיניו · שני כתובים · תורה נתנה :

מתנת קטן לא בעינן בה הסכמת אפוטרופוס עיין תשובת אלשיך סימן ק״א סברת הגאונים חולק רמב״ם ואחרים · לדעת תוספות ור״ח אפילו אית ליה אפוטרופוס במתנת מעשיו קיימין תשובת אלשיך סימן ל״א · תורת חיים למוהרח״ש ח״מ ח״א סימן צ״ז אין מתנת קרקע קיימת בקרקע ואף במטלטל כל שיש אפוטרופוס אין מעשה קטן כלום · וכן פסק מהר״ש הלוי בספ׳ כ״ט · ועיין שם תשובה צ״ו שהיא תשובת מהר״ם קלעי והמחבר הסכים על ידו בתשובה צ״ז :

מתנת קטן עיין · גם סחור · ירושה ודיניה ד״ה מוהרח״ש בספרו · מקבל מתנה בשביל קטן · קטן בן ארבע · קטן בן מעונה :

מתנת קטן שהגיע לפעוטות והוא בר דעת ונפל למשכב ובפני עדים נתן במתנת שכיב מרע בכל נכסיו לשמעון וס״ק בסך ידוע לשאר יורשיו אם יש לו אפוטרופוס והסכים עמו מתנתו מתנה ואם לא הסכים או לא ידע אין מתנתו מתנה וכשאין לו אפוטרופוס מתנתו מתנה מהר״ם גאלאנטי סימן מ״ו ובסימן צ״ט השאלה והתשובה תהיא כרמנות בצלמה · שלחן ערוך ח״מ משפט סימן רל״ח :

גם סחרור · קטן בן ארבע · קטן בן מעונה :

מתנת שכיב מרע א״זה לשון מועיל בו ואם אמר תנו מנה לפלוני מאתים לפלוני וש׳ לפלוני וכל התלוקי דינים לענין קדימה ואיחור הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף קכ״ו ע״ב ש״ע ח״מ סימן רנ״ג · יזכה · יחזיק · יקנה · לשון מתנה הן ואף יחסין ויירש בראוי ליורשו . הרי״ף ור״ן פ״ט דב״ב דף רל״ג ע״א : לשון כנתה · מתנת ש״מ נתן במטון תחולת :

מתנת שכיב מרע אימתי חוזר במקצת חוזר בכולה בעיא דאיפשיטא בפרק מי שמת חוזרת במקצת הויא חוזרה בכולה אולא וכו׳ רמב״ם פ״ט מה׳ מתנה ח״מ סימן ר״ן רד״ך בית ל׳ חדר ה׳ · לע״ש סימן ר״ן · תשובת הכהן ח״ב סימן קס״א · עיין הרי״ף ונ״י פ״ט דב״ב דף רל״ב ע״ב :

חזרה במקצת :

מתנת שכיב מרע אימתי יכול לחזור בו ואימתי זכה המקבל ואם נתן לו בקנין פרק מי שמת פשיטא כתב לזה וכתב לזה וכו׳ · ח״מ סימן קכ״ה · ולע״ש ס״י קכ״ה ור״ן · שתק המקבל אינו יכול לחזור בו ואם צוה לא קנה בפרק יש נוחלין רמב״ם פ״ט מה׳ מתנה. פסקי ריקאנאטי סי׳ תקכ״ה אם צריך שיגיע השטר לידו · רד״ך בית ל׳ חדר ו׳ פסקי ריקאנאטי סימן תקכ״ה · ח״מ ולע״ש סימן ר״ן · ש״מ שכתב כל נכסיו לעבדו אינו חוזר בעבד ואיכתי סיטרא דרב נחמן פ״ק דגיטין לע״ש סימן ר״ן · עמד חוזר הריב״ש סימן ר״ו · תשובת רמב״ן סימן ו׳ · הרשב״א סי׳ תתקע״ח ואלף נ״ח רשד״ם ח״ד סימן ש״נ וה״ה בתקדש תרס״ח וח״מ סימן ר״ן בעיא דלא איפשיטא בפרק מי שמת · רמב״ם פ״ט מהלכות מתנה הריב״ש סימן ק״ס · ח״מ סימן רנ״ב תשובת אלשיך סימן ק״ם עיין הרי״ף ור״ן פ״ז דגיטין דף תקפ״ח ע״ב א״ר הונא נטו של ש״מ כמתנתו מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ב סימן י״ב כל שמתפוין להבריח אינו זוכה המקבל אם נתן לו

Digitized by Google

ריקי איש פי"א בפירושו על משנה ח' פ"א דעירובין ד"ה היתה כליל כללא דהיכא דאמרינן בגמ' מתניתין רבי פלוני היא יחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה וכשאומר כתניתין כר' פלוני הם דברי רבי דאמר סתם כר' פלוני ואז למשנה זו יש לה דין סתם משנה ולא דין יחיד וכן הוכיח מן הסוגיות על פי משנה א' פ"ב דפסחים ד"ה כל שעה ובס' אררת אליהו הוכיח כל"ז זה מסוגיא דע"ז דף ע' ע"ב · סמי הוה :

מתניתין מקמי תרתי בריתא מפיק לה משכ"פ"ש דב"ק תי"ט · בריתא עדיפין · מסכת :

מתניתין נמי דייקא הליכות אלי אות תקע"ו כתבו תוספות דשייך לשון זה ואף כשהדבר יוצא מחפכי כ"ס דף צ"ד גמרא אמר רנב"י מתניתין נמי דייקא דקתני זה הכלל וכתבו תוס' דמה שייך דייקא בדבר שנשמע מדבר זחרופו ועוד הקשו דמה חדש רנב"י הא אמרה רב לעיל ותירצו דאפילו הכי שייך למימר דייקא כיון שאינו בפירוש ורש"י בשתי מילות לע"ד כיון לתרץ קושיתם וז"ל מתניתין נמי דייקא דסתם לן כר"י בן תימא עכ"ל ובזה יישב בעצם קושייתם דמה חדש רנב"י הא אמרה רב דאדרבה סובר דרנב"י פליג וסובר שהלכה כר"י בן תימא משום דסתם לן תנא כוותיה אבל רב אינו פוסק כר"י בן תימא מדקאמר זו דברי רבי יהודה בן תימא וכללא אית לן דעל הסתם כשאומר האמורא זו דברי פלוני היינו זו ולא סבירא לי וזהו שאמר רנב"י מתניתין נמי דייקא פירוש דוק דברי ר' ע"ה שעשה הדבר בחכמה להורות הלכה שאף שהם דברי ר"י בן תימא לא הזכירם בשמו כדי לסתום הלכה והתוס' הקשו אבל קשה דהלי"ל כל שאיפשר ובי' ולע"ד לתרץ קושייתם על פי דרכם באופן נאות והוא דאי לאו רנב"י ה"א דסיפא לאו לדיוקא אלא הוי פירושא וסיומא דרישא ודייק רנב"י דאי הוי סיומא וטעמא דרישא א"כ קשה דכי היכי דתני רישא תנאו בטל ליתני נמי סיפא וכל שא"א לקיימו תנאו בטל אלא ודאי דלהכי דייק התנא למיתני בסיפא תנאו קיים ששינה מרישא לאשמעינן דאינו סיום הרישא סוף דבר דקושית האבל קשה היא והיא כוונת דברי רנב"י וזה נפך מש"לי לתרץ קושייתם : א דברי ר' פלוני :

מתניתין רבי פלוני עיין · מתניתין מני ר' מאיר חילוק בין מתניתין ר' פלוני ובין מתניתין כר' פלוני :

מתנמנם רוצה לומר נים ולא נים · תיר ולא תיר · הרי"ף ור"ן פ"ב דמגילה דף שס"ג ע"א · ועיין תי"ט על משנה ח' פרק ו"י דפסחים כגון דקאהו ליה ועני ולא ידע לאדהוריסברא וכי מדכרו ליה מדכר :

מתן שכר עיין · כל מצות עשה שמתן :

מתנתא טמירתא עיין · מתן בסתר :

מתנת איש לאשתו עיין · מתנה הנותנה לאשתו :

מתנת אשה לבעלה עיין · מתנה הנותנה לאשתו :

מתנת ב"ד בנכסי יתומים אינה מתנה רמב"ם פ"ס מהלכות מכירה · ח"מ סימן רל"ה · מכר בית דין :

מתנת בריא אין נגבין ממנה מזון אלמנה ובנות וכתובה בנין דכרין תשו' הכהן ח"ב סי' ר"ט פסקי ריקאנאטי סימן תקי"ח · אם מוציאין ממתנת בריא מחיים ולאחר מיתה למזון האשה והבנות ולכתובה ב"י אה"ע סימן צ"ג · עיין הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ב ע"ב :

מתנת שכיב מרע אינה קונה :

מתנת בריא בגילוי מילתא דלא ניחא ליה די הדברים שבלב דברים רמב"ם פ"ה מה' מתנה דברי ריבות סי' שמ"ז · הודעות במתנות :

מתנת בריא בלשון מתנת ש"מ אינה כלום הרשב"א רשד"ם ח"מ סי' ש"ט :

מתנת בריא במטלטלין מפקעת מידי שעבוד אבל לא במקרקעי והוא הדין למה שנתנו לכתוב שעבוד מטלטלי אגב מקרקעי משפטי שמואל ס"א :

מתנת בריא בקנין אימתי יכול לחזור בו ואם צריך שיזכה המקבל בשטר רמב"ם פ"ד ופ"ח מה' זכיה הרא"ש כלל פ"ו סעיף ג' ופ"ח סימן י"ג · ח"מ סימן רמ"ג רשד"ם ח"ד סימן ש"ט · לע"ש סימן רמ"ג מלשון טור ח"מ סימן ר"ן ורמב"ם נראה שדי באחד מהם · אם הקנה על ידי שליח זכה המקבל רמב"ם פ"ט מה' מתנה · ח"מ ולע"ש סי' ר"ן · לעולם מתנת בריא בעי קנין פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ה :

מתנת בריא דאורייתא הרי"ף פ"ח דב"ב דף רכ"ב ע"ב :

מתנת בריא דיינינן בה משמעות הלשון הרשב"א רשד"ב ח"ד סימן שס"ו · לשון מניח אתו מועיל מהררי"ו שורש נ"ד מהרשד"ם ח"ד סימן ש"נ נראה בהפך לשונות המועילים במתנת בריא ח"מ ולע"ש סימן רנ"ג · כל לשון כמסופק על המקבל להביא ראיה · ב"י ח"מ סימן רמ"ו · כתו נתתי או אתן אינו זוכה עד שיגיע שטר לידו והנלו"ת לגר פ' השולח תנו רבנן האומר נתתי שדה פלוני לפלוני וכו' מתנה לפלוני ר"מ אומר קנה · רמב"ם פ"ה מה' זכייה · ח"מ ולע"ש סימן רמ"ה · אתן לך מתנה והילך משכון פסקי ריקאנאטי סימן תקל"ג :

מתנת בריא היא מתנה שעשה אדם המהלך על רגל אעפ"י שכתובה · כדין מתנת ש"מ ויש לה ד מתנת בריא רשד"ם ח"ד סי' תמ"ט דברי ריבות ס"כ ב"י ח"מ סי' ר מתנה מחמת מיתה וקיים כמס זו לב ת"ה פ"כ אין דין מתנה מחמת מיתה כשי מהוה בריא וצריך קנין :

מתנת בריא ודיניה ש"ע ח"מ סימן רמ"א רמב"ם פ"ג מה' זכייה · עטור אות מ' ח"מ מסימן רמ"א עד רמ"ח מהרר"יק שורש צ"ד · מהרר"ם מ"אני ח"א קס"ט מי שנדר במתנת בריא מה שהיו חייבין לו על כאשאין א' במשכנתא להספקת ישוב א' אעפ"י שאין המעות נקנין בחליפין ואו המתנה קיימת · האומר לעדים בית שיש לי במקום פלו' כתבו שאני נותנו לפלוני מרדכי ופרק המוכר פירות · ב מח"מ ולע"ש סימן תלי"ח · מן לכ ח"ב לא הרוצה לתת נכס במתנת בריא לאחר מיתה ושיהיה שליש בהם כל ימי חי ביצד יכתוב ועיין תורת אמת סימן קנ"א רשד"ם אה"ע קמ מתנת בריא אינה נקנית אלא בקנין מהרד"ים אלשיך קב"ג שכיב מרע שאמר פלוני שמש אותי כראוי תנו לו עשרים חתיכות מנכסי בכל שבוע בשכר טרחו והתורת מתנה מתנ בריא ולא קנו מידו יתנו לו עשר חתיכות ואסיתברר שהית עני יתנו לו כל העשרים · מתנת שכ"מ לעניים :

מתנת בריא ליורשיו יש לה הפסק הר"ש הלוי ל"ה לק הקכח אה"ע דף קנ"ד ע"ג · נחלה וחורות במתנה כר"ש הלוי ל"ס :

מתנת בריא מהיום ולאחר מיתה לבנו או לאחר או מתנ שכיב מרע פ"ק דב"מ ופרק יש נוחלין משנה ונגמר הסכים סוף הלכות זכיית · ח"מ סימן רנ"ז ור"ן וב"י סימן רנ"ב בן ל"ב ח"ב סימן ל"ו · קלעי סימן ק"ד רשד"ם ח"ד סימן ש" תשובת אלשיך סימן נ"ח · לע"ש סימן ר"ן ורנ"ז · נתן קצת נכסיו לאחר במתנה מהיום ולאחר מיתה · מרדכי פרק י נוחלין אם לא נודעו הנכסים לנותן נכסיו מחיום ולאח מיתה ח"מ סימן קי"ב · אם המקבל צריך להביא ראית שה ברשותו ח"מ סימן ר"א · רשד"ם ח"ד ב"ט ש"ט תמ"ט · אם מוציאין ממתנת בריא מחיום ולאחר מיתה למזון אשה והבנו ולכתובה ב"י אה"ע סימן צ"ג · אימתי אלמנה גובה כתובת תחילת רשד"ם ח"ד סימן ס"א · תשובת אלשיך סימן נ"ח תשובת הכהן ח"ב סימן ר"ט · אם דינה כמתנת ש"מ לכל מי בן לב ח"ב סימן ל"ה · תשובת אלשיך סימן נ"ח · בריא מצו בשטר שפלוני יטול אחרי מותו כך מועיל אם יש בו זמן כר דזמנו של שטר מוכיח עליו רמב"ם פ"ה מה' מתנה · בן ל ח"ב סימן ל"ו · תורת אמת למהר"א ששון תשובה קנ"א שנתן נכסיו במתנה מהיום ולאחר מיתה ולאחר שמת טוענ היורשין שהמטלטלים אלו שנמצא אחר מותו קנאם הוא אחר כך ויש מחלוקת בזה · ועיין לחם רב דמוטין תשובה ד עיין סמ"ג על ח"מ סימן ר"ן ס"ק ע"ד לא שייך כאן נמצאו וכ היו כי אם במטלטלים הנמצאים בביתו תחת ידי רבות נא שפיר נמצאו עתה ברשותו גם מתחילה היו ברשותו שלקח והביאם לביתו אז בשעת המתנה משא"כ בקרקעות העומד במקום אחד אין לומר עליהם שהם ברשותו כי אם ע"י עדיו או שטר שקנאן ועיין לעיל סימן קי"ב · ועיין שפתי כהן ע ח"מ סימן ר"ן ס"ק כ"ד · רשד"ם ח"מ ש"ט שי"א תמ"ט לא נתנה במתנת בריא לחתנה כל נכסי עזבונה שימצאו ב בשעת מיתתה בין מעות בין מטלטלין בין חובות הכל קנין גמור מעכשיו ולאחר מיתה מהו · ואם נכתב כשטר וט שנשרף והעדים מעידים הדבר על פה · ועיין מהרד"מ ח" סימן כ"ה · ובדברי ריבות סימן קכ"ז ובמהרד"ש סימן נ ובבני שמואל סימן ל"א ל"ד ובמהרד"י לוי סימן ס"ז · מוהר"ת בספרו תורת חיים ח"ב סימן כ"א ראובן שכתב לבתו מתנו

בריא

מהרח״י בכמכים סי׳ ק״ת · וכמ״ש במ״ח אך מסתברא דלא סגי במסכת. ע״ש להחזיר והדבר פשוט כעיני · עכ״ל :

מתנות עניים היינו לקט שכחה ופאה אינם נוהגים בזמן הזה · ש״ע י״ד סימן של״ב רמב״ם פ״א מהלכות מתנות עניים :

מתנות שכיב מרע היכא קיימות והיכא חוזרות משנה ד׳ פ״ג דפאה · משנה ו׳ ד׳ פ״ט דב״ב ובמפרשי׳ ליכא למיחש בהן למתנה טמירתא כיון דלאחר מותו עבידא לאגלויי הרי״ף וג״י פ״ג דב״ב דף ק״ט ע״ב מהן בסתר מתנה סכ״מ

מתנות שלא הורמו אי כהורמו דמו חולין דף קל״א ע״א ע״ש תוס׳ ד״ה דאתו לידי ב״ב דף קנ״ב ע״ב תוס׳ ד״ה שלחו ליה מבית רב · שם דף קס״ג ע״ב תוס׳ ד״ה וקסבר מתנות שלא הורמו · קדושין דף נ״ד ע״ב שם דף נ״ח ע״א בסופו מכות דף כ׳ ע״א · נדרים דף פ״ה ע״א · ועיין משנה ד׳ פ״ג דמע״ש ר״ע ת״ט׳ ועיין משנה נ׳ פ״ד דמע״ש רמב״ם פ״ח מה׳ מעשר שני וכסף משנה פ״ג פסקא י״ו׳ דמב״ם פ״ה מה׳ אישות פסקא ו׳ · כל הפומר ליורק · קדושין כפירות שביעית :

מתנות שעל מזבח החיצון אינן מעכבות זו את זו משנה א׳ פ״ד דמנחות · משנה א׳ פ״ד דזבחים · דשעל מזבח הפנימי אם חסר אחת מן המתנות לא כפר שם משנה ב׳ רמב״ם פ״ב מה׳ פסולי המוקדשין :

מתנות שתים מי שנתן מתנה לחבירו ופירש איזה מתנה נתן לו כגון שנתן לו קרקע או מקום בית הכנסת ומצר לו מצרים ואח״כ נתן לאחר מקום בבית הכנסת סתם או קרקע סתם ולא מצר לו מצרים י״א דאמרינן שמא מקום או קרקע אחרת נתן לשני והמתנה ראשונה קיימת (רשב״א) וי״א דאמרינן ודאי לא כיון אלא על מקום וקרקע הידוע לו ומאחר שאין יודעים שיש לו מקום או קרקע אחרת קנה השני ודוקא במתנת ש״מ שיכול להזור במתנתו אבל במתנת בריא קנה הראשון · כבל מקום בית יוסף ח״מ סוף סימן רנ״ג בשם הרשב״א · ש״ע ח״מ ס״ס ר״מ · סתרות סנים יולאים מססוסאחד :

מתנות שתים עיין · מכח לפלוני ויטלו כתי :

מתנים עיין · חללים :

מתניתא דבר הינק ואמרי לה במתניתא דבי בר הינק עיין הרי״ף פ״ה דפסחים דף רמ״ז ע״ב ·

מתניתא דלא מפרשא ליה רב ועירי לא מפרשא האליאות תכ״ז · קרא דלא מפרש ליה :

מתניתא טעם למה מסדר אמתניתא היכא דאפי׳ לברורה ממתניתין כללי גמ׳ לכתר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי״ב ע״א הרשב״א בפ׳ השולח איכא למידק מאי קא מהדר אלישני דמתניא בעלמא הוא דמתני פליגי בה וכו׳ נר׳ לי דאי משום מתניתין לא מריד לין וכו׳ הכי איתא בירו׳ שלמי׳ וכו׳ ואעפ״י שבטעם זה חולק על התנאי שלנו מ״מ כיון שהוא באפשר לפרש כן לא איפשר למידק ממתניתין לפיכך הוצרך מתני מתנייתא דמפרשן כהדיא

מתניתא סד״וה ר׳ חייא ור׳ הושעיא עיין · ברייתא אם איכה מפורשת · ברייתא אחת מהלכה · ברייתא היא מחן לבית מדרשו · ברייתא כל הספרים · ברייתא סתם · ברייתות דפליגי אהדדי הלכה כר׳ חייא או כר׳ הושעיא · כולהו כממולא ואחד כרב · מסתברא כמאן דאמר בברייתא אחת מדמכיא אחרת · נזרקין מפי חבורה · רבי לא שנאם · סדרם ספה · תוספתא דלא · תיובתא הוה מצי לאותביה :

מתניתא סדרוה ר׳ חייא ור׳ הושעיא עפ״י רבינו הקדוש שהיה רבם זלכך נקראת מתניתא דרבי חייא ורבי הושעיא בגמרא דתענית פ״ג דף כ״א · ובחולין פ״ב דף קי״ה לא אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא ביה ר׳ חייא ורבי הושעיא משבשתא היא ולא תותיבו מינה בי מדרשא · הר״ן פ״א דע״ז דף שמ״ט ע״א · חולין פרק בתרא דף קמ״א הליכות עולם שער ב״ית ריש פ״ב · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל ברייתות ברייתא דלא תניא ביה רבי חייא שבשתא היא לא תותבו מינה בי מדרשא הכלל הזה בסוף חולין גמרא התנוטל אם על הבנים וכתב רש״י שאלו סדרו את הברייתא ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר אבל יש תנאים הרבה שמוסיפין על משנתם בדדמי והטעם שנמצא ברייתות משובשות מפני שכששמעו איזה דין מאיזה תנא באים הם מעצמם לתת טעם לדבריו וכפי הטעם היו מולידים איזה דין בנושא אחר וכותבים בשם התנא ההוא שכך אמר ועל האמת התנא לא אמר כך לעולם ע״ש בסוף חולין בשטה

התנוטל אם על הבנים :

מתניתא עיין · לא וגאי · מסייע ליה · קרא ומתניתא מסייעא :

מתניתא רמית עליה דרב רב תנא הוא ופליג · עיין בערוך בערך ב׳ מרב כתובות פ״ח עיטין פ״ד דף ר״ת מתניתא רמית עליה דר׳ ר׳ תנא הוא ופליג : תענית פ״ק דף י״ד מתניתא רמית עליה דר׳ חייא ר׳ חייא תנא הוא ופליג ב״מ פ״ק דף ה׳ מתניתא רמית עליה דר׳ ישמעאל ברבי יוסי ת״י ברי״י תנא הוא ופליג · שבת פ״ו דף ס״ד משנה ת׳ פ״ו דשבת ת״ט ד״ה לחצר · כתובות פ״ק דף ח׳ · סנהדרין פ״ס דף פ״ג ערוכין פ״ד דף נ״ :

מתניתין דלא כפלוני הרי״ף וג״י פ״ג דב״ב דף ק״ץ ע״א :

מתניתין יחידאה היא עיין · ברייתא כלשון וחכמים · ברייתא מכריע כמתה · הלכה כחכמים · יחידאה היא · לימא מתניתין מפלוגתא דרבי · מסכת כל׳ · מסכת סבקינן · מתניתין מני רבי מאיר · נזרקה מפי חבורה · סתם משנה ומחלוקת · תנא ושייר דניחא לאוקומי מתניתין כיחיד ולא לימא תנא ושייר :

מתניתין יחידאה היא ר׳ נתן קאמר לה פ״ח דב״ב דף פ״ט ע״ש רמב״ם דפסק כמתניתין משום הא דיבמות דסתם במשנה ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם משנה · הרדק״ש ח״ב תשו׳ ק״ו · הרי״ף כתב דף ר׳ ע״ב לא סבירא לן פוותיה ת״י שם ועיין ת״ט שם על משנה א׳ לקיים דברי רשב״ם דבאמת בגמרא מתניתין יחידאה היא לאו למימרא דלית הלכתא היא · הליכות אלי׳ אות תק״ט מתניתין יחידאה היא כתב רשב״ם בתרא דף ע״ט ע״ב כלל א׳ בזה שיש חילוק בין כשהאמורא אומר במתניתין יחידאה היא מבלי שהקשו לו שום קושיא אז לא בא לומר דאין הלכה כסתם משנה מטעם דיחידאה היא דהא ברייתא תני פלוגתא דברייתא לא חשיבא במקום משנה אלא מה שאמר יחידאה היא קושטא דמלתא קאמר ולעולם הלכה כמתניתין אבל כשהקשו לאמורא מסתם משנה ואמר בדרך תירוץ מתניתין יחידאה היא אז הוי כאלו אמר האמורא בפירוש אין הלכה כסתמא ואית שהאמורא יש לו פה לחלוק על סתם משנה כללי גם למהר״י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף כ״ח ניחא לאוקומיה מתניתין ביחיד ולא לימא תנא ושייר · כללי גמרא שם דף קי״נ ע״ב בפ׳ הספינה גבי מכר כור מכר מימיו אמר רבא מתניתין יחידאה היא דתניא וכו׳ וכתב הרא״ש כיון דיחידאה לא סבירא ליה כותיה וכן פסק הרמב״ם ולאפוקי מרשב״ם ומהרא״ש :

מתניתין כר׳ פלוני עיין · מתניתין תני ר׳ מאיר חילוק בין מתניתין כר׳ פלוני ובין מתניתין כר׳ פלוני :

מתניתין מני לא ר׳ פלוני ולא ר׳ פלוני ולא ר׳ פלוני וכו׳ ומשני רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי · כששונה בחדא מילתא כחד תנא ובחדא מילתא כאידך תנא משני רבי היא ונסב לה אליבא דתנאי אי נמי האי תנא סבירא ליה כפלוני בחדא וכפלוני בחדא ורא פלוני שנאה ולא פלוני שנאה הליכות עולם שער ג׳ פ״ב ד״ה מצינו משנה וברייתא דאתיא · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל רבי ד״ה בכמה מקומות ואין להקשות אולי היא דעת שלישית ראוי תימא דאיכא דעת שלישית הוה ליה להודיענו במתני׳ וכיון שלא הודיע נתברר לנו דליכא דעת שלישי אבל קשה בהא דאמרינן במסכת י״ט בפ׳ אין צרין וכו׳ ומצאתי שהרב יצחק דליאון השיב על זה שהוא זרות שימצא דעת שלישי ואם ימצא דעת שלישי אינו מן הרוחק · ועיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ב׳ ד״ה משנה או ברייתא דאיתא בחדא מילתא כחד תנא ובחדא מלתא כחד תנא ואמרם בכי האי גוונא רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי א״נ האי תנא סבירא ליה כפלוני בחדא וכפלוני בחדא כלומר ולא פלוני שנאה ולא פלוני שנאה בפ״ק דשבועות מני מתניתין לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא וכו׳ וכן הרבה :

לא ר׳ יוסי היא · מסניות סותרות · רישא פלוני וסיפא פלוני :

מתניתין מני רמאיר היא משמע דליתא למתניתין דלהכי גלי לן תלמודא דרבי יהודה הוא דפליג לומר דר׳ מאיר ור׳ יהודה הלכה כר׳ יהודה וליתא לסתמא דמתניתין אחריני דאמרי דכי אמרינן מתניתין מני לגלויי דאיכא פלוגתא במלתא קאמר ומיהו סבירנא כללא דסתם מתניתין ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם משנה הר״ן פ׳ הישן · גאוני הלכות או״ת ת״י בשם מהר״ר בצלאל · בספר תנן עשיר להרב עמנואל

דיקי

ש עשה דבר פלוני או שלא יעשה כ״י ח״מ סימן רמ״א ׳מתנה
על תנאי נתבטל התנאי נתבטלה המתנה רמב״ם פ״ג מהלכות
זכיה ח״מ ולע״ש סי׳ רמ״א ו׳ מחלק נכסיו לבניו במתנה
בתנאי וא׳ עבר בטלה מתנתו ויש לאחרים חלק בירושה חלק
מתנת הרא״ש כלל פ״א ׳ הנותן מתנה לאחר לכשיעשה דבר
אחר אם קודם שעשאה זכה בריוח רשד״ם ח״ד סי׳ ת״כ׳ כתב
מהר״ם אלשיך ל׳ אין טענת אונס מהניא לזכות במתנה על
תנאי ׳ מה״ר״ם טראני ח״א ד״ע לאה נתנה עליה אחת לבנה
ע״מ שתדור בה כל ימי חייה ונשא בנה אשה והיה דר עמה
הוא ואשתו ומת ועכשיו אשה טוענת שאינה רוצה שתדור
בליחה עמה ׳ מהרר״ם אלשיך פ״ט. לאה נתנה קרקעות לבתה
נשואה ע״מ שיאכלו הבת ובעלה פירותיהם ומת הבעל ושוב
חזרה הבת ונתנם לאשה והיא מכרתם לאיש אחר הסכר קיים
רשד״ם אה״ע קנ״ו האומר לחתנו בית זה שלך ע״מ שתדור
בו שלש שנים וכתוכם נפטרה בתו זכה חתנו בבית אף אם
ירצה ליסע ועיין מהרש״ך ח״ג נ׳ ׳ מי שנתן לחתנו עליה אחת
על תנאי שידור בה עשר שנים עם תנאים אחרים ומת קודם
שנשלמו אין שום זכות לבתה בעליה דברי ריבות פ״ח אלמנה
נתנה לבתה יאלפים זהובים במתנה בתנאי שאם תמות קודם
הנישואין שתחזור לה המתנה ואחר שנה עשתה שטר אחר
שאפי׳ הדיוט יחזור לה אחר הראשון צריך לילך דברי ריבות
ש״ם שע״ז שכ״מ מ״ע שהניח תנות לבן בנו אם יהיה משא
ומתני כסחורה פלונית ונפטר ואביו רוצה לירש וזכותו ואחיו
מעכב גבי מתנה דפרים שבלב הוו דברים ועיין מהרשד״ם
סימן שנ״ו. מהר״א בן חיים ח״א ע״ז בנותן מתנות אגב קרקע
ונראה שהיו ביד אחרים בהלואה. ואם המקבל קבל עליו
לומר כדיש לאחר פטירת הנותן ולקרות פרק אחד או הלכה
אחת בכל יום ולעלות לא״י אחר שנה לפקח עליו ובין כך מת
הנותן יש לדקדק באלו התנאים ואם המתנה תלויה בהם ׳
מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג סי׳ ס״ח ׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מתנה על תנאי לאחר מנה ומת האב ׳ והבן בטל התנאי
חזרה המתנה לאביו ונחלקת לכל הבנים במוה״ו
תשו׳ הרא״ש כלל פ״א ח״מ סי׳ רמ״א׳ לע״ש ׳ ש״ע שם סעיף י״א ;

מתנה על תנאי עיין ׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]

מתנה שאינה שאם הקדישה מקודשת אינה מתנה והילוקי
דינים על זה הר״ן פ״ג דסוכה דף שנ״ב ע״א ׳ נ״י
פ״ח הכ״ב דף דפ״ג ע״א וכן לעשות בה כל חפצו ׳ ואם מפרש
איזה תנאי מועיל׳ פ״ג מעשה בית חורון׳ ח״מ ולע״ש סימן
רמ״א משנה פ״ה דנדרים הרי״ף והר״ן פ״א דקדושין דף הרכ״ב
ע״א והירוץ לפען לא תקשה על הכלל דמתנה על מנת להחזיר
שמה מתנה לכשיחזיר ׳ [illegible] :

מתנה שבטלה מקצתה לא בטלה כולה מהרח״ש בספרו
תורת חיים ח״מ סי׳ צ״ [illegible]

מתנה שכתוב בה בחיים ובמות הויא מתנה שכ״מ מרע
הרי״ף ת״י פ״ט דב״ב דף רד״ח ע״ב ׳ ש״ע ח״מ
סי׳ רנ״א או מחיים ובמות הרי היא מתנת שכ״מ מרע :
[illegible] :

מתנה שנדריו לא יהיו נדרים ודיניו ש״ע י״ד סי׳ רי״א ולא
מתני אלא בנדרים או שבועות שנשבע ונדר לעצמו
אבל מי שהשביעו חברו או הדירו אין ביטול מועיל ׳ וכתב
ש״ך שם ס״ק ב׳ והטור והב״י שם בשם הרא״ש והירוחם צריך
להתנות בפיהו ובקול רם ודלא כב״ח נדרים פ״ג דף כ״ג
הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בר״ה ויאמר כל
נדר שאני עתיד לידור יהיה בטל ובלבד שלא יהיה זוכר
בשעת הנדר ואי זכור עקר ליה לתנאיה וקיים ליה לנדריה
וכתב הרא״ש דה״ה בשאר זמן מועיל כמו בן ונקט ראש השנה
שהוא דבר מסוים בתחלת השנה [illegible]

מתנות אין נוהגות אלא בארץ ת״ט משנה א׳ פ״א דחולין
זברי״ף והר״ן שם ׳ האידנא ואע״פ שלא הורמו בסו
שחודשו חמץ ׳ משנה׳ פ״ב דקידושין בר״ע ׳ עיין ש״ע י״ד
סימן פ״א וכהגהות מהרי״ך בא״ב שם אות א׳ נמאן דיהיב להו

לא הוי יוהרא תשובת מהרי״ל סי׳ ע״ד ׳ [illegible]

מתנות השונאן יחיה עיין בקידושין פ״ג דף נ״ט רב גידל
דהוה מהפך בההיא ארעא ׳ ת״י פ״א דב״ב דף
ק״ס ע״א ׳ נ״י פ״ח רב״ב דף רב״ז ע״א והרי״ף ׳ ש״ע ח״מ רמ״ח
רמב״ם פ״ה מה׳ מתנות חולין פ״ג דף מ״ד איזהו שונא מתנות
יחיה זה הרואה טריפה לעצמו פירש״י ודאי שונא מתנות
אחרים הוא שאף על פי כן אינו חוזר להכריעו להתיר :

[illegible]
זכור לאברהם ׳ ח״ס ׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
דבריו ז״ל :

מתנות חמש הן שאם שייר כל שהוא קיימות לא שייר כל
שהוא אינן קיימות׳ ש״מ שכתב כל נכסיו לאחרים
הכותב כל נכסיו לעבדו ׳ המותב כל נכסיו לאשתו ׳ הכותב
כל נכסיו לבניו ׳ והמבריחת הרי״ף ת״י פ״ט דב״ב דף רד״ג
ע״ב ׳ ש״ע ח״מ סימן ר״ן׳ הרי״ף והר״ן פ״ח דכתובות דף תק״ח
ע״ב ש״ע אה״ע סי׳ פ׳ וסימן ץ׳ ׳ רמב״ם פ״ג מהלכות זכיה :
[illegible]

מתנות כהונה אין מקנין וכחליפין ואבל מקנין אגב קרקע ח״ש
על משנה מ׳ פ״ה דמעשר שני ועיין הרמב״ם פ״א
מהלכות מעשר שני :

מתנות כהונה האי כהנא דאית ליה צורבא דרבנן בשיבבותיה
ודחיקא ליה מלתא טובא ליזכי ליה מתנתא ר״ל
כהן שיש לו תלמיד חכם אפילו עני יכול לזכות לו המתנות
שהורגלו מבירייו ואוהביו לתתם לו שיתנום אל התלמיד חכם
חולין פרק י׳ דף קל״ג :

מתנות כהונה הייני זרוע לחיים וקיבה זפי הוא החייב
כהן והפטור ש״ע י״ד סי׳ ס״א ׳ מצוה לתת לכהן
זרוע לחיים וקיבה מכל זביחה שנאמר בפ׳ שופטים וזה יהיה
משפט הכהנים וגו׳ חולין פ׳ הזרוע ׳ רמב״ם פ״ט מה׳ ביכורים
סמ״ג עשין סי׳ קמ״ב ׳ חלק אדם נתיב כ׳ ח״ג׳ כתב מהר״ר
גא״ל ס״ק אזמאן דיהיב להו לא הוי יוהרא תשו׳ מהרי״ל סי׳ צ״ד
[illegible] :

מתנות כהונה הפוסק פטור עיין ׳ [illegible]

מתנות כהונה הניתנין לכל כהן משנה ט׳ פ״ד דחלה כל זה
בין לכהן האוכל חליו בטהרה או לכהן האוכלם
בטומאה ר״ע :

מתנות כהונה הן כ״ד׳ רמב״ם פ״א מהל׳ בכורים וכספר
אלה המצות להרב האגים מצוה שפ״ה עשין קנ״ג
א׳ חטאת העוף ׳ ב׳ חטאת בהמה ׳ ג׳ אשם ודאי ׳ ד׳ אשם
תלוי ׳ ה׳ זבחי שלמי צבור ׳ ו׳ לוג שמן של מצורע ׳ ז׳ מותר
העומר ׳ ח׳ שתי הלחם ׳ ט׳ לחם הפנים ׳ י״ד שירי מנחות ׳
אלו הן עשר מתנות שבמקדש היו צריכים לאכלם ׳ ואלו הן
ארבעה בירושלים א׳ הבכור ב׳ הבכורים ׳ ג׳ חמורם מתודה
ושלמים ואיל נזיר ׳ ד׳ עורות קדשים ׳ ועוד עשרה בגבולין
א׳ תרומה ב׳ תרומת מעשר ׳ ג׳ חלה ׳ ד׳ פדיון הבן ׳ ה׳ פדיון
חמור ׳ ו׳ ראשית הגז ׳ ז׳ זרוע לחיים וקיבה ׳ ח׳ שדה אחוזה ׳
ט׳ שדה חרמים ׳ י׳ גזל הגר :

מתנות כהונה חשובה מתנה מועטת ואסור להחזיר בו
משנה ד׳ פ״ג דגיטין

מתנות כהונה יתנו הטבחים לכהן מהר״ם טראני ח״ב
תשובה קט״ו

מתנות כהונה מותר להפרישן ביום טוב אפילו נשחטה
הבהמה מערב יום טוב ׳ ש״ע א״ח סימן תק״ג
משנה הרי״ף והר״ן פ״א דיו״ט דף רפ״ד ע״א :

מתנות כהונה עיין ׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מתנות לאביונים עיין ׳ [illegible] :

זכור לאברהם ׳ ח״ס ׳ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מתנה על מנת להחזיר לאו שמה מתנה בקדושין ש"ע
אה"ע סי' כ"ט סעיף א' האומר לאשה הרי את
מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזירהו לי אינה מקודשת
קדושין דף ו' ע"ב הטעם דמא חליפין לא הוו קדושין כלל
אפילו מדרבנן ומתנה על מנת להחזיר גזרינן אטו חליפין
דמחזירין חסודר · ועיין ש"ע אה"ע סי' כ"ח סעיף כ' הנותן
לחבירו מתנה ע"מ להחזיר והלך המקבל וקידש בה אשה הרי
זו מקודשת אבל צריך שהמקדש יתן לאשה לחלוטין ויקנהו
מהאשה ויחזירנו או יחזיר דמיו ואם מקדש בשבעת שאולה
צריך שיודיע לאשה שהוא שאול לו עד זמן פלוני ושהיה
הקישוט שוה על אותו זמן שהוא שאול לו שוה פרוטה וי"א
בשם מהרי"ץ שיותר טוב לקדש בטבע משיקדש באלו ואם
צריך תנאי כפול עיין עצמות יוסף פ"ק חלכה י"א : עיין
הר"ן על משנה א' דקידושין דף תר"כ ע"א ותרי"ף שם · גמרא
דקידושין פ"א דף ו' ע"ב הביאו הרי"ף דף תר"כ ע"א · אמר
רבא הילך מנה על מנת שתחזירהו לי בסכר לא קנה · באשה
אינה מקודשת · בפדיון הבן אין כבר פדוי בתרומה יצא ידי
נתינה ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית
הגרנות מאי קסבר רבא אי קסבר מתנה על מנת להחזיר
שמה מתנה אפילו כולהו נמי ואי קסבר לאו שמה מתנה
אפי' תרומה נמי לא ועוד הא רבא הוא דאמר מתנה על מנת
להחזיר שמה מתנה דאמר רבא הילך אתרוג זה על מנת
שתחזירהו לי נטלו והחזירו יצא ואם לאו לא יצא אלא אמר
רב אשי בכולהו קני לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית
בחליפין א"ל רב והתניא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי הכי
אמרינן משמיה דרבא כוותיך · עיין רמב"ם פ"א מה' בכורים
ופסקא ה' · זפ"ה מה' אישות פסקא כ"ד ש"ע ח"מ סימן ק"ץ
סעיף ב' · רמב"ם פ"ב מה' תרומות פסקא י"ט · אשה שנתנה
לאחר מתנה על מנת להחזיר לה לאחר שלשים יום כדי
לקדשה בה תוך שלשים ונתן לה תוך שלשים לקדושין הוי
מקודשת (תשובת הרא"ש כלל ל"ה) וי"א דאם נתן לה מתנה
על מנת להחזיר ואמר לה בהנאת זו שאת נותנת תוך הזמן
הרי את מקודשת לי הוו קדושין בביטוי ירוחם · הגה על ש"ע
אה"ע סי' כ"ט סעיף א' · טור אה"ע סימן כ"ט אם נתן לה
קדושין על מנת שתחזירם לו אינם קדושין עיין ספר גם פשוט
על ש"ע אה"ע להר"ם בן חביב סימן ק"ך ס"ק ס"ג :

מתנה על מנת להחזיר עיין : אתרוג ולולב שאול הוי גם של
אחרים מתנה · זה נסתפק והעלה שלו · סכנת שאלה דלולב סימן
תרמ"ט · לולב מתלכסם בעיקר · פדיון בכן אסור · קדושין אינם חוזרין · סכת
אדם מלווה על שכינתו בכמתו סס כענין חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דלא
שבירא ליה למתנו שרי כמתנה על מנת להחזיר אבל שהפקר פתאי ההקדש לשלוחו :

מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כל שמחזירת ס"פ יש
נוחלין אמר רבא אתרוג זה וכו' רמב"ם פ"ג מה'
זכייה · הר"ן ריש קדושין ח"מ ולע"ש סי' רמ"א · הנותן מתנה
ע"מ להחזיר סתם הרשב"א סי' אלף ב"י מח"מ ולע"ש סימן
רמ"א · המקבל אוכל פירות רמב"ם פ"ג ופ"ז מהלכות מתנה
הריב"ש סימן פ' · ח"מ ולע"ש סימן רמ"א ורמ"ו · נאנס או
אבד פסקי הרא"ש פ' לולב הגזול סימן ע"ג מה' זכיית · אם
היא בעל חי ומת תוך הזמן לע"ש סימן רמ"א · חייב בפשיעה
לע"ש סי' רמ"א · הקדישה והחזירה מימרא ס"פ יש נוחלין
א"ר נחמן הדין זה מוקדש ומוחזר ואמר רב אשי עליה חזינן
וכו' דמב"ם פ"ג מה' זכייה · אם יכול להשבע עליה שהיא
שלו הריב"ש סי' כ' · אם יכול להשבע עליה ועל מתנה שנתן
להכרית שאינה שלו ב"י ח"מ סי' רכ"א · המתנה עם חבירו
לתת לו מתנה אינו נפטר לתת לו מתנה ע"מ להחזיר הריב"ש
סימן ש"א · לע"ש סימן רמ"א · הנותן מתנה על מנת שאם
יצטרך יוכל לחזור בו בכרור בעלמא תנאו קיים פ' ריקאנאטי
סי' תקפ"ו · עיין על פרטי דינים אלו הרי"ף והר"ן ושלטי גבורים
פ"ג דסוכה דף שנ"א ע"ב · תורת אמת פ"ג מתנה על מנת
להחזיר יכול להחזיר דמיה ומדברי הריב"ש נראה דלא מהני
הרי"ף פ"א דקדושין וכר"ן שם דף תרכ"ב ע"א תירוץ לפמן
לא יקשה כלל זה על כלל אחר והוא מתנה שאינה שאם
הקדישה מקודשת אינה מתנה · גופי הלכות אות ש' מתנה
על מנת להחזיר שמה מתנה הקשו תוספות דסוכה דף מ"ב
דהא הנך כל מתנה שאינה שאם הקדישה מקודשת אינה
מתנה וכיון שהוא על מנת להחזיר הא לא מצי להקדישה
ותירצו דשאני התיא דבית הורין שמעולם לא נתכוון למתנה

שיהנה בו לשום דבר רק להעמיד נתן אבל בעלמא שנותן
לשם מתנה לשעה אחת כגון שנותן לו לולב לצאת בו הרי
נתנו להנאת שעה ואין צריך שיוכל להקדיש · וכתב הר"א"ש
בשם בעל העיטור ומי שנתן מתנה לחבירו וידע המקבל
שחבירו עדיין צריך לו אעפ"י שלא פירש ע"מ שתחזירהו לי
הוה ליה כאלו פירש כעובדא דר"ג שנתן הלולב לר' יהושע
ולא פירש שתחזירהו לי דכיון שלא היה לולב אחר לר'
גמליאל לצאת בו עדיין הוי כאלו פירש :

מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה משנה י"א פ"ג דסוכה
ברע"ע משנה ו' פ"ה דנדרים בתוי"ט · הר"ן פ"ב
דסוכה דף שס"ג ע"ב ובחמץ בפסח לא מהני ש"ע א"ח סימן
תמ"ח סעיף ג' ובלולב ואתרוג מהני הר"ן שם וש"ע א"ח סימן
תרנ"ח סעיף ד' הרי"ף בהר"ן פ"ג דסוכה דף שנ"א ע"ב וכדף
שנ"ב ע"א בדבר מצוה אפילו מתנה סתם הוי היא בעל
מנת להחזיר דאין אדם מתרוקן ממצותו ונותנה לאחרים
אדם אינו מתרוקן : ע"ש המקבל יכול לתת לאחר ואחר לאחר
וכו' אם תחזור המתנה לראשון בסוף · נדרים דף מ"ח ע"א
בר"ן ד"ה כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת
אינה מתנה כלום · דהני דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה
קדושין דף ו' ע"ב ע"ש בתוס' ד"ה ואם לאו לא יצא (ובגמרא
תליא המקדש במלוה אי מקודשת) עיין בש"ע י"ד סי' ר"ח
סעיף כ"ג אפי' בשבועה שאם נשבע אדם ליתן שום מתנה
יכול ליתנה ע"מ להחזיר · וכתב הש"ך דוקא לעשיר אבל
לעני צריך ליתן במתנה גמורה כדלקמן סוף סימן רנ"ח · עיין
בש"ע א"ח סימן תמ"ח במג"א ס"ק ה' דבעינן חמץ בפסח לא
מהני וכן כתב בעל ע"ש בסי' תמ"ב ס"ק י' בדבית אסור
וש"ע י"ד סימן ק"מ סעיף ח' · נ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ג ע"א
ובמנעל החליצה נמי דבעינן לכתחילה שיהיה שלו מתנה
על מנת להחזיר מהני שלטי גבורים על הרי"ף ונ"י פרק י"ב
דיבמות דף תל"ט ע"א אות ד' ונ"י שם · ופריעפר אפילו
חליצה במנעל שאינו שלו חליצתה כשירה הרי"ף ונ"י שם
ומשנה וש"ע אה"ע סי' קס"ט סעיף י"ד : חליצה במנעל · חליצה
במנעל של עץ · לולב מסלכסם · מתנה סליחה · קדושין אינם חוזרין :

מתנה עם מנת שלא יחול עליה שום שעבוד ב"י ח"מ סי'
רמ"א · תשובות הרא"ש כלל ע"ח · הנותן מתנה
מבניו על מנת שלא יחול עליה שום שעבוד חוב הרא"ש
כלל ע"ה סי' ד' ה' : ח"מ סימן צ"ט וקי"א הריב"ש סי' קמ"ג
ב"י מח"מ סי' רמ"א · תורת אמת רכ"ח תקון לנותן מתנה
ליורש ע"מ שלא יחול עליה שום שעבוד · מתנה ליורש על מנת :

מתנה על תנאי ונתקיים התנאי עם איזה שנוי נתבטלה
המתנה דברי ריבות סימן קכ"ט ורש"ט · מתנה או
תנאי על תנאי אם יכול לחזור בו קודם שיתקיים התנאי
תשובת הכהן ח"א סי' קי"ג · לא נתקיים התנאי נתבטלה
המתנה הרא"ש כלל פ"א · ח"מ סימן ר"ז ורמ"א · רשד"ם ח"ד
סימן תל"א · תשובת אלשיך סי' ה' ופ"ט · לע"ש סי' רמ"א ·
אפילו התנאי לתועלת המקבל ואינו יכול לומר הרי אני
כאלו התקבלתי ב"י ח"מ סימן רמ"א · מתנה על תנאי שלא
יעשה מתנה שלאחר מות שירצה פלוני ובת מי יורשה · רשד"ם
ח"ד סי' שנ"ז מתנה על מנת שיעשה דבר פלוני או לא יעשה
ב"י ח"מ רמ"א · לע"ש שם ; מתנה בתנאי שלא יוכל לעשות
איזה דבר רוצין לומר שאם יעשה בטל המתנה תשו' הרא"ש
כלל פ"א · ח"מ סי' רמ"א · מתנה עם חבירו לתת לו דבר
פלוני אם יעשה כך והעברה אינה מתנה מחלוקת רשב"ג
וחכמים בפרק שאחוו ה"י ור"ת פסקו כרשב"ג והרי"ף כחכמים
עיין רשד"ם ח"ד סי' שמ"ז · המתנה על דעת פלוניות תשו'
הרא"ש פלל פ"ח סב"ת המתנה תנאי עם שנים שלא לפרוע
חובו רק כהסכמת שניהם ומת אחד מהם הריב"ש סי' תפ"א ·
המתנה תנאי ע"מ שירצה פלוני צריך שיאמר הין מסקנה דגמ'
פ"ק דקידושין רצה צריך שיאמר הין ופ"ג ע"מ שירצה אבא
וכו' תשו' מזרחי סי' כ"ז תשו' רשב"א סי' תתקי"ט רשד"ם ח"ד
סימן רצ"ג · המתנה ע"מ שלא ירצה צריך שיאמר איני רוצה
דברי ריבות סי' שכ"ח ושכ"ט · המתנה תנאי ע"מ שירצה
פלוני ופלוני די באחד מהם ובן בל כיוצא בזה פ' שבועות
שתים אביו ואמו קלל וכו' הרשב"א סי' אלף שכ"ח · רשד"ם
ח"ב סי' ס"ח · דברי ריבות סימן רצ"ז תשובות הכהן ח"ב סימן
ק"י ; מתנה על תנאי שלא יחול עליה שום שעבוד ב"י ח"מ
סימן רמ"א · תשובת הרא"ש כלל ע"ח · הנותן מתנה ע"מ
שיעשה

[illegible]

מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל עי׳ פ״ד רכ״ם דף צ״ז ע״א · משנה י״א פ״ו דכ״ם · אבל בדבר שבממון קיים ר״ע · שם הרי״ף ונ״י שם דף קכ״ד ע״א ס״ג א׳ פ״ה דכתובות תוי״ט משנה א׳ פ״ט דכתובות וכבפרושם משנה י״א פ״ו דכתובות בתוי״ט משנה ד׳ פ״ב דנזיר · בר״ש רמב״ם בפי״ב מה׳ אישות · ומשנה ח׳ פ״ו דב״ב · שלטי גבורים פ״ט דב״מ דף קי״ם ע״ב · הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף ר״ין ע״א ודף ר״כ ע״א וש״ע ח״מ סימן רפ״א הרי״ף ונ״י פ״ד דיבמות דף ת״ג ע״ב משנה י״א פ״ו דפאה ר״ע · רשד״ם י״ד תשובה ס״ט לא אמרינן הכי אלא במתנה באסור תורה דכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכדאיתא במתניתין בכתובות ריש פ׳ תכותב שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל משמע דוקא בדבר שהוא אסור מן התורה הא מתנה בדבר שאינו אסור מן התורה תנאו קיים וגדולה מזו אמרינן בפ׳ הזורק התנה על מנת שתאכל חזיר וכו׳ תנאו קיים דאפשר לקיימו שיאכל חלב וילקה וכן הלכה פסקא דאמר התם כן · רשד״ם ח״מ סימן שי״ח ועיין מהרש״ך ח״א סימן קפ״ה בדין המתנה על מה שכתוב בתורה מהרי״ט ריש ע״ז טי׳ שהתנה שאם אחיו ייבם את אשתו שלא יירש נכסיו אלא דוקא לפטור אותה בחליצה ועוד התנה שהיבם ילך אחר היבמה לפוטרה בחליצה הלי׳ כל דברין בטלים והוא מתנה על מה שכתוב בתורה שאין בדבריו ממש וייבם ויירש והיא תלך אחריו עיי״ש ולקמן הקמח אה״ע הלכות יבום דף ר״יו ע״ב · גופי הלכות אות ש״ח · מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל יש בזה כלל גטין דף פ״ד ע״ב אמר רבינא כגון האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע״מ שאין ליך עלי שאר כסות ועונה דודאי עקר שהרי מסר לה קדושין ואשתו היא להתחייב אבל היכא דלא עקר כודאי כגון הרי את מגורשת ע״מ שתאכלי בשר חזיר דלא סגי דלא אכלה לא תיבול ולא תגרש · הליכות אלי אות תקס״ז מתנה על מה שכתוב בתורה איכא פלוגתא לרבנן תנאו בטל ולר״מ ה״מ בדאורייתא ולא בדרבנן כתובות דף נ״ה נכתב ד״ת דהא דהנאו בטל היינו בשמתכוין לעקור מה שכתוב בתורה אבל כשאבר המתנה שאינו עוקר אין זה בטל · הי״ש על משנה י״פ״ג דמנחות לא אמרינן מתנה ע״מ שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא שמתכוין לעקור מ״ש בתורה אבל הכא סבור שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש · תנאי על מה שכתוב בתורה בטל וקצת דיני תנאי ר״ע ותוי״ט על משנה י״א פ״ז דב״מ הרי״ף שם דף קב״ח ע״א · אפילו בקנין תנאו בטל דברי ריבות סימן ע״א כנימין זאב סי׳ ת״כ איבתי׳ הני מתנה על מה שכתוב בתורה תשובה [illegible]

סימן ל״א · הרי״ף ור״ן פ״ה דכתובות דף תצ״ב ע״א · ש״ע אה״ע סימן ס״ו סעיף ט׳ הרי״ף ור״ן פ״ט דכתובות דף תקי״ב ע״ב והר״ן דף תקי״ג ע״א · ואם תנאי של ממון קיים אפילו מתנה על מה שכתוב בתורה הר״ן שם ורמב״ם פ׳ כ״ג מהל׳ אישות · רשד״ם אה״ע תשובה קנ״ד על שני הכללים האלו כתב · ש״ע אה״ע סימן ר״ת סעיף ה׳:

זכור לאברהם · ח״ס **מתנה** [illegible]

[illegible]

ספר · ש״ת פני אריה סי׳ ל״ב ל״ו וס״ד:

מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל עיין [illegible]

[illegible]

מתנה ע״מ להחזיר אם חייב להחזיר החפץ עצמו או אם די להחזיר דמיתן שבות יעקב ח״ב תשו׳ פ״ג האריך על דין זה: [illegible]

מתנה על מנת להחזיר בגט הר״ן פ״ב דגיטין דף תקל״ג ע״א ד״ה ונרסינן תו תנו רבנן הרי זה גיטך וה״ני שלי׳ · וס נסיך והכיר שלי׳:

מתנה על מנת להחזיר חייב בה המקבל בשעה לעיש סימן רס״א עיין הר״ן פ״א דקידושין דף ת״ר כ״ב ע״א ד״ה הא לך מנה

Digitized by Google

מינ"ץ הובאה בתשובת הרא"ם ח"ב סימן ל"ז ·

הפסד מרובה עיין נפלת :

מתנה מותר ליתן לגר תושב ולא לנוי רמב"ם פ"י מהלכות עבודת זרה :

מתנה מרובה תוי כנת עיין תשובת מהרי"י מינ"ץ הובאה בתשובת הרא"ם חלק ב' סימן ל"ז :

הפסד מרובה עיין נפלת · קנין דברים :

מתנה מרובה מותר לחזור בו דוקא יחיד שאמר לתת לעשיר אבל יחיד שאמר לתת לעני או רבים שאמרו לתת לעני או רבים שאמרו לתת אפילו לעשיר אינם יכולים לחזור בהם · עיין הרי"ף ונ"י פ"ד רב"ם דף צ"ז ע"א שולחן ערוך חשן משפט סימן ר"ד סעיף ח' וש"ע יורה דעה סימן רנ"ח · ועיין ש"ע ח"מ סימן רמ"ג סעיף א' וב' :

דברים הנקנים באמירה · לדקה אימי יכול · קנין דברים דבור שמתחיל שם חום כ"ב

מתנה מרובה מותר לחזור בו עיין · דברים אין בהם · דברים הנקנים באמירה · מתנה מועטת אסור · לדקה אימי יכול :

מתנה מתחייב ליתן לחבירו ונתן לו קבלו ב"י מח"מ סי' קכ"ט

מתנה נזקקין להגבות לאלמנה מן היתומים קטנים אע"ג דנזקקין להגבות לה כתובתה ריב"ש ח"ם סי' ש"ו

מתנה נתן אדם ומת ואח"כ מת המקבל מתנה אם לא זכה בה המקבל לא זכו יורשיו פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ט · דברי ריבות סי' שע"ז , המתחייב לתת דבר לאחר אין יורשיו יורשין אם מת הוא דברי ריבות סי' צ"ז · הכותב נכסיו מעכשיו לפלוני ומת בחיי הנותן בניו יורשין פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ט · הפוסק מעות ליתומה להשיאה והרויח בהם ומתה אם יורשיה יורשין ב"י אבן העזר סימן נ"ג :

מת אם זכה :

מתנה נתן אדם כל נכסיו לבניו בחייו ואח"כ לא רצו לפרנסו והבריחם ר' יונתן לפרנסו ולכן אתא ההוא גברא נחין ונשיק לר' יונתן לכרעית :

מתנה נתן אדם לחבירו והחזיר לו את השטר מרגניתו קיימת בחכמים פי' גם פשוט בפריתא · מקבל מתנה החזיר השטר לנותן ומחל תשו' הרא"ש כלל ס"ז ח"ם ולע"ש סי' רמ"ת : מתנה לימתי ובליות לשון · מתנה באונס :

מתנה נתן סנכסיו להבריחם משם ם תשו' הרא"ש כלל ט' סי' א' · הנותן נכסיו לבניו אפילו מהיום ולאחר מיתה פטורים מסמים תשובת הכהן ח"ב סימן קס"ב :

מבריח נכסיו מסמים :

מתנה מתם שהודה המקבל תנאי היו דבריו עם תגורתו ונדר לו לחלקה לעניי ארץ ישראל הרמ"ע ספאנו ע"ב

מתנה סתם עיין · אונס מתנותי סימן ט"ה · מתנה סתירתא · סתם אדם רוצה לקיים מתנותיו :

מתנה עבידי אינשי דיהבי בצנעה ב"ב פ"ג דף קמ"א ע"ב נ"י ר"ח · עיין סניר משנה פ"א מה' מלוה ולוה וא"כ הנותן שדהו בצנעה ומקבל עליו אחריות אינו גובה ממשעבדי :

מתנה סמירתא :

מתנה עיין · אב צבאי כבתו · אבי יתומים שלוה לאפטרופוס · אב קנה ונתן חבושי זהב לראובן בני גדול לנוכח מיאוין ושב · אדם יוצא שיתקיימו מתנותיו · אדעתא למישקל ולמיפק · אומדנא דמוכח · אונס במתנה על תנאי · אחים רוצים לסתחייב ביניהם שכל מה שיתן להם אביהם · אחריות שלשה עדים מן בן חביב קכ"ז חלוק בין מכר למתנה · אסריך לפלוני · אשל בן אבא · אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם · אלמנה באה לגבות כתובתה · אלמנה משוכרת או שכותבת · אלמנה יש לה מזון · אלמנה נתנה · אלמנת שכיב מרע מתנה · אמר לשנים לכתוב מתנה · אלא איקוס · אסמכתא במתנה · אסמכתא דיינים ר"ה בני יעקב בסוף ספרו · אפוטרופוס אינו מתן · אפטרופוס יש לו רשות · אשה אין לה כח לתת כדורייתא · אשה מקנת מתנה · אשת איש נתנה מתנה לשני במותיה מנכסים שכבנה לעצמה על תנאי · אתנו שכותב לה · בלי כתו · בולינא · בית דין אין מתנתו כלום בנכסי יתומים · בית דירה קנה או שכר · בית הכנסת או לבנים ועלים · בן בין שכלים שכתב לו אביו · בן בנכסיו · בן שכותב לו נכסיו · בני גדול שמשיאו · בנים בכלל בנים · בנות פתים שלוה רחל ורבקה · בעל אינו יורש את אשתו בראוי · בעל בנכסי אשתו לקח שהוא בשם מבמשי משואל · בעל השטר נקרא בעל חוב · את טובת הנאה · בעל חוב גובה מכאן · בעל יורש את אשתו ושכיב בשם מהרי"ס סדראבי ח"מ קמ"ח אים בנתן לאשתו בית במתנה בריא ומתה בחייו הוא יורשה ובשם ששסבי משואל פ"ו · בעל מכר קרקע לאשתו · בעל שכותן מתנה לאשתו · בעלמה מקומות שנה לגוי · בתים שיש לראובן ואמר לשמעון לך חכה בשאר מהם · גזל ואכל את בניו · גוים אסור · גוסס מתנתו · גזל את אביו

ונשמע לו · גולן מכר הגזלה או · גזלן מכר שדה · גזלן נקרא ינגבה · גמוני · דברים שבלב אינם דברים · דברים שבלב דברים · דבר שאין בו ממש · דבר שאינו ברשותו · דבר שאינו מסויים · דבר שלא בא לעולם · דר בעיר שבים שטר חדש · הודאה מודה על עצמו · הולך כתוב · הלואתי לפלוני · הקדש לא יקדיש אדם · וגבוי לא מוכיחה לים · זכייה ודיניה בשם מהר"ם גאלאנטי · זכין לקטן בשם מהרש"ך ח"ב ח' · זכיו האליף · חוב משיאושים גנויאני בשם רמב"ם ח"מ ר"ז · חזקה שאין שמה שמנה · חזקת כיתו שטר · חזקת שבמים אחרות · חזקת קרקעות ודיניה בשם רש"ס ח"מ רנ"ח · חמרה · חמשה גותבי מתנה חזקים · חמה נתן לבנו והכתיבה על שמו בפנקס המלך ושוב מכרה לאחר · חרם אין מקומו · חלי עבדו המשחררו · חנוח של אדם קונה לו שלא מדעתו · טבעת שאולה לענין קדושין בשם מהרי"ץ קנ"ח · טובת הנאה אין ממש במשיכת · טענה רחוקה היא · טענות בין הנותן והמקבל מתנה · טרפא דיניה נבען בבל חוב המוכר או מיתן נכסיו שבת לאחת או זה לאחר זה · יבמה כתובתה · יבמה קטנה ויבם גדול · יבמה תמסה · יבם זכה בשם מהרש"ך ח"ג כ"ח · ובשם מהר"ם פאדובה י"ו · יורשים לימוזי צבית ממם עיזם · יורש מכר או נתן מה שירש בכר קודם שהגיע לידו ומשנת לשון מתנה · יורשים אין לה · יתומים השכיחו בנכסים · כלל הם · כל סימני פירושו · כרם נתן בסתם לאחד מבניו · כתב כל נכסיו לשני בני אדם · כתב נכסיו לאחרים · כתובה תכניתו ודיניה בשם מהר"ם טרלאניה ק"ג ובשם הרב אלשיך קכ"ח · אלמנה נתנה מתנה לבתה מכתובתה ורוצה לחזור בה משום שמתו הבנים אינם יכולם · ובשם דברי ריבות קכ"ו · בני שמואל ל"ח · כתובה בכלל מתנה · כתובת בנין דכרין במתנת · לאחר מתנה לכתה כל · לא שכיב אינש דבר כל לב הלוקחו כשכיבים · לו שמתי ששמה · לשון בני אדם לקרוא · לשטם דשכיב מרע תהוי נמי לשון מתנה · לשון לא ימכור · לשון מתנה דהוי אימתי מבפי בלשון ירושה דאחד · לשון מתנה לירש · מכרסם · מנו לא אמרינן אלא בשהסמפטם גופי הלכות הוא · מפ"ז · מהיום ולאחר מיתה · מה שקנה שכר קנה רבי · מודעא בלונם · מודעה וכל דיניה · מודעה יש לה כח כרם משום אומן ח"א ו"א · מוכר שדה לחספו · מים במתנה עיין · מודרת נקראת מקיר כרוך י"ט · מזיקות ודיניה במחייב ראובן לבנו ולכלתו אגובה לקטן · מוכה על ידי אחר ראובן מסר · מחזיר חוב בשביעית · מחילה באונס תלמיד ל' · מחילה במתנה · מחלה לאהרן ומחלה לבניו · מטלטלי במקרקעי · מטלטלי שלוני אמר שכיב מרע מכירה בפחות או יותר משוויו החסן פפרי שאין הדעת סמכת עבדים לבטל מקנה מנה מוטל על בני סמיר וראובן המחדל לבטלו ושמעו לתת לו מתנה אם יעלים · מכר שדה באחריות וכו בבעל חוב לטרוף · מלאכי השרת אמרו רבונו של עולם · מלוה על פה שלא נתקבל הפדות · מלוה דלא שכיחא · מנה אין כאן משכין אין מנה לפלוני ויצא בני · מנה מנה קאמר · מסים ודיניהם ד"ס · מורח"ם כשמת מסים שסבור · מעות אין מקבלין באליסיון וחנג נכפרם בשם מהרר"ח בן חיים ח"ס ע"ז · מעות הבית שכיב מרע לאחר · מעות שהיו פורשים מס מקס וגבשנו גרבום תמרת · מעשר שלא נתן תיכא אין דין · מעשר עני אם לא לריך ביתן במתנה מלוה מתמת מיסם · מלוה מחמת מיתה ודיניה בשם בן לב ח"א ס"ת ב' · ובשם משפט לדק י"ו · מקבל מתנה · מקבל מתנה בשביל קטן · מקבל מתנה צריך פיוכם בלוקח · מקבל מתנת שכיב מרע לימתי טורע חוב מגלום · מקומות בבם מקנה נכסים בקנין סודר ויש דברים שאינם נקנים בק"ס מפאת ומתן עם הנבים מסכיר בית לזמן · מסרבי הרלחבים · מתחייב בדבר שלא בא לעולם בשם מהרש"ך ח"ח ק"ג · מתחייב בשטר לתת · מתנות · מתנתא סמירתא · מתנת גר שכיב מרע · מתעסק נתן מתנה · מוכיח הפוסק לבתו · כדוכייה וחורמם ובפרט מהרח"ם כ"ג במתנות כשורות ושאינם חוזרות כעת חורת מבריכיים ומהר"ם ו' · דבור שמתחיל הר"ן בתשובה סימן י"ד דבור המתחיל מוהרא"ם ח"ב סי' ס"ס · נותן אמרינן · נותן בעין · נטע רבעי אינו נכסי לפניו · נכסי בגר · נכסיו כתב לשני עבדים בשטר אחד או בשני שטרות · נכסי חיו ביד פלוני אינו לשון מתנה · נכסי יתומים אין · בית דין נזקקין · נכסי לבני · נכסי לפלוני סובל לשון מתנה וירושה · נכסי מלוג הם · נכסי מלוג ודיניהם · נכסי כאן ברזל ודיניהם · נפקד כתב הפקדון במתנה לאחר ומת · נתון תתן · נתינה בעל כרחו · נתתי משמע לשעבר ולהבא · סבלונות . סבלונות ותכשיטים סבלונות מתי בשם יורש אמת כ"ה בדין מתנות דיסיב הבעל לאשתו או אשה לבעלה דאיכא מורים · ופרח מטה אהרן ח"ז ס"ג · סיסראי כינאי · סלוק לא מהני · ספק קידושין אינם שני · סתם אדם רוצה לקיים מתנותיו · סתם מתנה · עבדים שכים המשחררים שם דיני מתנה לעבדים בשטר אחד או בשני שטרות · עבדים שכתבה אחד מהם · עובר המוכר · עיסור נכסי ודיניו מהרר"ם פינץ צ"ו · על מנת שתתן לי · עני המהפך · עניי ארץ ישראל עיין מהר"ם בשם מהרי"ס · עסקא מוכיח הנותן · פסקת כלה · פסולי עדות כעבדים ד"ס בהולתי · פעוטות · פקדון שמושקד אללו · פסרה כמכר או כמתנה · פה הנותן לתיסק · פרקה מי שאינו · כוואה בלשון ירושה ובסופה בלשון מתנה · כוואה בערכאות של גוים · כוואה ודיניה בשם מהר"ם כהן ח"ג קכ"ג לוואה שאמר שימי יחלוקו ביניהם שלשלת של זהב שהיה ביד הקטן והוא טוען שמתיים במתנה אותם לו במתנה גמורה · וח"ב קס"ד שהיה אנוס אולי יש לו מתנה וירושה · וח"ב ז' · לוואת שכיב מרע במתנת שודשת על נכסיו · לוואת שכיב מרע עיין · קדושין אינם חוזרין · קדושין חלוים לכשות שרי"ף · קטן אימתי · קטן בן שנתים · קסכס

Digitized by Google

גאלאנטי ס"ו ברין מתנת שכירתא או בסתם ובמה חילוקין יש בדבר · בני שמואל ס' ברין מתנה שכירתא · מהר"דיי סראני ח"מ נ"ד שטר מתנה שלא היה כתוב בו כתבוהו בשוקא מהר"ד גא"ל על ש"ע ח"מ סימן רנ"ג סעיף ט' ס"ק ט' מתנת שכיב מרע שכירתא פסולה רשד"ם י"ד קע"ג בענין מחלוקת אם המקבל מתנה צריך להביא ראיה שאלו הנכסים ה"א בשעת המתנה כתב רשד"ם אה"ע רל"ב אעפ"י שיש חולקים על הרשב"א מי הוא זה יערב אל לבו להוציא ממון מחזקת יורשים נגד סברת רשב"א ככר פשוט הוא שבשעת שכיב מרע האדם כל נכסיו נופלים בחזקת יורשיו · עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף ק"ף ע"ב :

מתנה שכירתא לא מהניא אפילו בהקדש עיין · אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כתבתי שם בשם רשד"ם י"ד קע"ג :

מתנה שכירתא עיין · אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כתבתי שם בשם הרשד"ם יורה דעה קע"ג · מודעא וכל דיניה ד"ה קונטרס מודעא אות כ"ח · מתנה מזון ותורתו אות ס"ז · מקנה לחבירו אויר לא נכתב בשטר כתבוהו בשוקא מכל מקום זכה · ממון בספר · מתנה עבידי אינשי דיהבי בלבתא מתנתא שכירתא · לוואה אי חיישינן בה למתנה שכירתא · שטרות פנים יוצאים בזה אחר זה בשם הר"ס אלפיך דאין צריך לכתוב כתבוה בשוקא בשטר מודעא מתנה ככתן לספנר :

מתנה שכירתא שכיב מרע שהשביע לעדים בשעת צוואתו שלא יוציאו מפיהם ולא יגלו עד אחר מיתה לא הוי מתנה שכירתא דברי ריבות סימן קי"ט ב"י בשם הרא"ש רמב"ן ורי"ף ורמב"ם וטעמא כתב הרמב"ם משום שבעת שהקנה אותה דהיינו לאחר מיתת הוי אמר גלו אותה ולכן אין מסותרת וה"ה בבריא כי האי גונא · ועיין נחלת שבעה סי' ל"ו סעיף כ' בספר השטרות · עיין הרי"ף פ"ג דב"ב דף ק"פ ע"ב משמא דגאון :

מתנה יש לה הפסק עיין יורשה אין לה הפסק מתנה יש לה הפסק :

מתנה בגט דלא ממסרא מילהיה לשליח פרק כל הגט פלוגתא דרב ושמואל ופסק כשמואל רמב"ם פ"ד מה' זכייה · הרי"ף והר"ן פ"ד דגיטין דף תקפ"ה ע"ב ודף תקפ"ז ע"א · ש"ע ח"מ סימן רמ"ד המתנת בגט שאין אדם יכול למסור דברים לשליח כיצד אמר לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני אין זה כלום ואמרו לאותם העדים וכתבו ונתנו למקבל (וכ"ש אם חתמו הם בעצמם טור) וכן אם אמר לשנים כתבו וחתמו בשטר מתנה ותנוהו לפלוני אינם יכולים לומר לסופר לכתוב אלא הם עצמם כותבים ויש מכשירין באומר אמרו לפלוני ולפלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני (טור בשם הרמב"ן דלא אמרינן באומר אמרו לעדים מתנה הרי היא כגט והרב המגיד כתב שם שיש סוברים שאף בגט כשר והוא הדין ודאי למתנה . המחבר פסק בשטתו שכתב בפ"ג מה' גירושין דבאומר אמרו קרוב להיות הגט בטל וכן כתב הב"י בשם הר"ן בשם הרמ"ה · ועיין בגמרא פ"ג דגיטין דף כ"ט ע"א , ועיין הרי"ף והר"ן פ"ו דגיטין דף תקפ"ח ע"ב אמר לשנים לכתוב מתנה · גט שכיב מרע · מרע · לשון סמפונו סימפוסון · מילי לא ממסרן :

מתנה כותבין עליה מודעא אפי' היכא דלא ידעי באונס מה שאין כן במכר ובשאר דברים מהרי"ק שורש י"ד ענף ז' · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף ק"פ ע"א · וכן בגטין דגלוי מלתא בעלמא הוי והולכין אחר דעת הנותן אף על פי שתלה אונסו בדבר שאינו ועיין שם וכל היכא דידעינן באונסית אע"ג דלא מסר מודעא גטו ומתנתו בטלין כן דעת ר"ח והר"נ ב"ר ב"י שם ע"ב : מודעא באונס · מודעא ובל · מודעא צריך :

מתנה כל הנותנים כל נכסיהם משתבטל המתנה ויחזרת כל נכסיו לבעלים הראשונים אין המקבל מתנה מחזיר פירות רמב"ם פ"ו מה' מתנה ח"מ ולע"ש סימן רמ"ו :

מתנה כמכר לענין יובל משנה י' פ"ח דבכורות :

מתנה כמכר עיין משנה א' דמעשר שני ר"ע ותי"ט לענין מכירה או נתינת מעשר שני אבל לענין מעשרות לא · ועיין משנה א' פ"ב דמעשרות ר"ע ותי"ט · רמב"ם פרק ת' מהלכות מעשר :

מתנה כמכר עיין · בית שנכנסת לו לגנים ועלים · מודעא וכל דיניה

ד"ה אות נ"ג · מוכר כעין מתנה · איכא ניותן כעין · פה נוים הסירה

מתנה כתוב בה שתועיל בכל משפטי הגוים ודיניהם ושתי תשובות להריב"ש · מהרדיי סראני ח"מ ו' :

מתנה כתובת סתם ולא נתפרש אם היה בריא או שכיב מרע המוציא מחבירו עליו הראיה משנה כחכמים רמב"ם פ"ט מה' מתנה · מישרים נתיב כ"ד · משנה פ"ט שבת

מתנה לאחר מיתה עיין · מתנה לזמן ומת · מזוכה וחוזרת :

מתנה לא צריכא עדים מזומנים עיין · עדים שנמנו יחד :

מתנה לאשה פלונית בנדונייתה אשר שכיב מרע אין להם לתת עד שתנשא ואם מתה בנתים אין ליורשיה כלום אבל האומר תנו מאתים זוז לנדונייתה חייבים לתת לה מנכסיו ויוקרא הוא דירתה הוי ואם מתה קודם שתנשא זכו בהם יורשיה · ואין חילוק בין ש"מ לבריא · ש"ע ח"מ סימן רנ"ג סעיף ט"ו ובהגה · ב"י ולבוש שם · בה"ב ז' קע"ג :

מתנה לנישואיה · נדונייה הפוסק בשם רדב"ז קכ"ג :

מתנה לאשה על מנת שאין לבעל רשות בה אינו מועיל תנאי זה מהרי"ק שורש י' ענף ט' וקנה הבעל לפירות נדרים פרק בתרא המודר הנאה מחתנו · רמב"ם פ"ג מה' זכייה ב"י אה"ע סימן פ"ה המתנה בגופה של מתנה כגון על מנת שתלבשי בה לא קנה הבעל רמב"ם שם · כיצד כותבין מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בה הריב"ש סימן רט"ו · מתנה לבתו על מנת שאין לבעלה זכות בה כיצד יכתוב לה והנלוה לזה ב"י מאה"ע ס' פ"ה ומח"מ סי' רמ"א מהרי"ק שורש י' סי' ט' ריב"ש סי' רט"ו : בעל וכחי :

מתנה לא שכיחא לע"ש סימן נ"ח :

מתנה לזמן אינו אוכל הפירות תוך הזמן :

מתנה לזמן ומת תוך הזמן או מתנה לאחר מיתה ח"מ סי' רנ"ח · תשו' רמב"ן סי' ק"ו · רשד"ם ח"ד סי' ת"כ :

מתנה לחצאין ליכא נ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ג ע"א · עיין הרי"ף והר"ן באריכות פ"ד דגיטין דף תקע"ו ע"א · ש"ע י"ד סימן רס"ז סעיף נ"ט · ש"ע ח"מ סימן ר"ם :

מתנה סאינה · עבדים פנים משחררים :

מתנה ליורש על מנת שלא יחול עליה שום שעבור ואופן התיקון תורת אמת הכ"רח :

מתנה על מנת שלא יחול :

מתנה לכל אחד ואחד מבניו כהן חפץ ומת א' מהם אחר הצוואה מהרד"ם מ"נץ ס"ו : צוואה כלשון ידיעה :

מתנה לכשיעשה דבר אחר אם קודם שעשאהו זוכה בריוח רשד"ם ח"ד סי' ת"כ : מתנה על תנאי :

מתנה לנישואיה · תנתן לה מיד תשובת הרשב"א סימן תתקצ"ג · ב"י ח"מ סימן רמ"ז ורנ"ג · לע"ש סימן רמ"ז ורנ"ג ואם הוציאה אותם שלא לנישואין מה שעשתה קיים ב"י ח"מ סימן רנ"ג בתשובת הרשב"א רשד"ם ח"מ ת"כ שכיב מרע צוה שיתנו סך כך לנכדה כשתכנס לחופה אין לה זכות לא בקרן ולא בריוח עד שתכנס לחופה :

מתנה לאשה פלונית בנדונייתה · מתנת שכיב מרע בתנאי בשם רשד"ם ח"מ ת"ן :

מתנה לעבד ודיניה עיין · עבדים פנים משחררים :

מתנה לפלוני ולבני מחצה לפלוני ומחצה לבניו בית יוסף ח"מ סי' רמ"ז · ש"ע שם סעיף ה' לע"ש סי' רמ"ז

מתנה מבטל חלק בכורה עיין דברי ריבות תשו' קצ"ד : בכור אינו נוטל · יחלוקו :

מתנה מבטלת מתנה עיין · מתנה אחר מתנה · מתנה על תנאי בשם דברי ריבות ס"ס · ואמנות מדים · מסדר אחר מיתה · בשם מהר"ם פרובני ח"כ ס"כ :

מתנה מעטת אסור לחזור בו משנה ו' פ"ג דגיטין ותי"ט · האוסר לחבירו לתת לו מתנה אם יכול לחזור בו ואם כופין אותו מעטת חייב מרובה יכול לחזור בו מהרי"ק שורש ק"ח סימן ד' רמב"ם פ"ו מה' מכירה · תשובת אלשיך סימן קכ"א הרי"ף ונ"י פרק ד' דב"מ דף צ"ו ע"א · שלחן ערוך חשן משפט סימן ר"ד סעיף ח' :

דברים אין בשם · דברים שנקנים באמירה · מודה לפלוני פלוני · מודה דלי יותן במתנת מועטת · מתנה מרובה · קנין דברים דבור המתחיל שם אות ב"כ : הפסד מרובה עיין כחלה :

מתנה מועטת הוי קבא דמוריקא עיין תשובת מהרדיי סינץ

Digitized by Google

מתנה אם עשו בה תקנת השוק עיין משפטי שמואל ס"א אין במתנה משום תקנת השוק · מתנה נגובה כהוציא הפוסק כפס · מהרח"ס סואלגי ח"כ דף ק"ד קנ"ה · נדונית והורתם כסתפת דבור שמתחיל מסרם ו' :

מתנה באונס עיין ש"ע ח"מ סימן רמ"ב · מתנה באונס לא הוי מתנה אפילו החזיק בק"ס ואחריות ח"מ סי' ר"ה ורמ"ב. פ' חזקת · איזה אונס מבטלת ח"מ סי' רמ"ב בגילוי דעת שאינו חפץ במתנה די רמב"ם פ"י מה' מכירה ח"מ ולע"ש סימן רמ"ב אימתי יכול המקבל לסרב המתנה ס"פ י"נ הכותב נכסים לאחר. ואמר הלה אי איפשי בה וכו' רמב"ם פ"ב מה' מתנה · ח"מ ולע"ש סי' רמ"ח ופרק השולח אמר רבה בר אבוה וכו' כשחזר בו המקבל. אחר שקבלת הרי היא כהפקר בריתות פרק המביא אשם תלוי אמר ר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה ח"מ ולע"ש סימן רמ"ה רמב"ם פ"ד מה' מתנה · עיין בני משה תשובה ל"ח דף פ' פ"א עיין הרי"ף וני' פ"ג דב"ב דף ק"פ ע"א : מודעא וכל דיניה מהרית יוסף וג' ושאר פוסקים · ובפרט מוהרח"ש בספרו תורת חיים וד"ה בני משה תשובה ל"ח · מתנה אימתי וכחיוה לשון · מתנת בעל ברחו · מתנת כהונין · מתנת נתן אדם לחבירו והחזיר לו את השטר · תלויה :

מתנה באיסור ב"י מח"מ סימן ר"ח :

מתנה בטעות איש ואשה שנתנו מתנה לקרוביהם האשה מכתובתה והאיש אם תמות האשה בחייו נתן אלף זהובים ושעבד ביתו בשביל שהיה חושב שלא יהיה לו זרע ועתה שמתה האשה ונשא אשה אחרת בת בנים רוצה לחזור ממתנתו ואף שבבר שטר המתנה כתב שתהיה קיימת אפי' יהיה לו זרע אומר שכל זה פטומי מילי היא הדין עמו כי לא נעשה קנין כראוי לא בכתובת האשה גם האלף זהובים מעות הם ואין מטבע נקנה בחליפין · ומתנה אין כאן שעבוד אין כאן · מוהרר"ם מלובלין ק"ח :

מתנה בטעות שכיב מרע אמר שאשתו מעוברת וצוה שיתנו לה יותר על כתובתה אלף לבנים בעבור טיפול הולד ואם ח"ו לא יצא לאור מ"מ יתנו ולא היתה מעוברת אין לה כלום דברי ריבות קכ"ד · הודאה · במתנות · מתנה על תנאי :

מתנה בלשון מתנה מהניא ברחוקים ולא בלשון ירושה משנה ה' פ"ח דב"ב :

מתנה בעל כרחו עיין הרי"ף פ"ב דגיטין דף תקס"ג ע"ב · מתנת כהונה · נתינה בעל כרחו :

מתנה בערכאות של גוים ובקנין סודר וכתוב בה שלא יוכל המקבל ליהנה עד זמן מת ריב"ש סימן ר"נ מתנת שכיב מרע אפילו בערכאות של גוים אם עשר נתבטלת מהר"ם אלשיך תשובה ק"ם :

מתנה בקנין ושטר גרועה לפעמים משלא בשטר ובקנין תידה · מתנת שכיב מרע נתן מנה על ידי קנין ושטר דאמר שמואל בפרק מי שמת חוששין לו שמא לא גמר להקנות אלא בשטר והואיל ומתנתו לא תקנה אלא לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה הרי המתנה בטלה ואם נתן שלא בשטר ובקנין מתנתו מתנה : מתנת שכיב מרע אם · מסרה לאחר · מיתה לזכה :

מתנה בשבת או מכירה ובפרט ביום טוב אין קנויו מידו מעשיו קיימים רמב"ם פרק ל' מהלכות מכירה : דברים · אסורים · אסוס · פכות · מקח וממכר כנעשה בלסוף :

מתנה בשטר עיין · מתנה · מאירפה :

מתנה גמורה נתן ראובן לבנו ת"ק זהובים אגב ארבע אמות קרקע · ואחר ימים נתחייב בנו לתת לאביו חמשים זהובים מידי שנה בשנה הורה צד לתתידו מאחר שראובן נתן לו הקרן במתנה גמורה בתחילה אין כאן איסור רבית ויליף לה מהתיא שחשיב מהר"ם הביאה מרדכי פרק איזהו נשך ל"ה ושאלת על הבחור שהלוה לך מעות ואתה נותן לו הוצאה וכו' ע"ש והר"ם אלשיך ל"ט ומ"ש הש"ך בס' קע"ז ס"ק ט"ז · פרח מטה אהרן ח"ב ק"ח : רבים הכ"ס :

מתנה גנובה אם עשו בה תקנת השוק ב"י מח"מ סי' ח ושנ"ז : מתנה אם עשו :

מתנהג עם חבירו במדת חסידות אין לו עליו אפילו

תרעומת הריב"ש סימן קע"ו :

מתנה הוי מילתא דלא שכיחא עיין מלתא דלא שכיחא דלא :

מתנה הניתנת לאשתו אעפ"י שמגרשה שלא מדעתה כגון שסרחה עליו אפילו הכי המתנה שלה ולא אמרינן דאדעתא דלמישקל ולמפק לא נתן לה הר"ן בשם הגאונים סוף פ"ד דכתובות דף ת"ץ ע"ב · ש"ע אה"ע סי' צ"ט סעיף ב' וכמו שהגיה הרמ"א בהגה תורת אמת נ"ח בדין מתנות דיהיב הבעל לאשתו דהוו שלה ואפילו סרחה עליו ולפיכך מגרשת מלבד היכא שמרדה וכן במתנות אשת לבעלה הוי שלו ואפי' שמגרשה בעל כרחה וצ"ל בפרח מטה אהרן ח"א כ"ד וס"נ : סבלונות · מתי חוזרים · ובפרט בשם תורת אמת כ"ס :

מתנה הנותנה לחברו צריך להודיעו ה"מ לעשיר אבל לעני מתן בסתר יכפה אף שבת פ"ק דף יו"ד דוקא במילתא דעבידא לאיגלויי הרי"ף ור"ן שם דף ק' ע"ב · י"ט פ"ב דף י"ש · וכתבו תוספות ודוקא במתנה שנותן לו על ידי אהבה שהמקבל אינו מתבייש אבל הנותן צדקה שחבירו מתבייש מתן בסתר יכפה אף עיין אהבת עולם דרוש י"ג דף צ"ג על סוגיא זו וכפירש"י : מה הנותן לתינוק :

מתנה וזכייה רמב"ם פ"א מה' זכייה ומתנה :

מתנה חלוקת · מחזיק בנכסי הגר בכל אלו מסירת מפתח לאו כלום הוא אלא בעינן נעל גדר ופרץ הרי"ף פ"ג דב"ב דף קפ"ח ע"א ; חזקת ודיניה :

מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני רוצה ליתנה לישראל לך והודיעם דכתיב לדעת כי אני ה' מקדשכם הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק' ע"ב : מה הנותן לתינוק :

מתנה טמירתא ודיניה כל מתנה צריך לאמר לעדים כתבוהו בשוקא וחתמוהו בברא כי היכי דלא להוי וכו' פרק חזקת האי מתנתא טמירתא לא מגבינן בה · רמב"ם פ"ד ופ"ט מה' מתנה · הרא"ש כלל ע"ח · ח"מ סימן רמ"ב · לע"ש סימן רמ"ב · מישרים נתיב ט"ו ח"ג ונתיב כ"ד · קלעי סימן קי"ג · תשובת אלשיך סי' ס"ד · רשד"ם ח"ד סימן ש"ד וח"א סימן קע"ג · קרית ספר פ"ח מה' מתנה · מתמא מאי פרק חזקת רב אשי אמר חיישינן והלכתא חיישינן רמב"ם פ"ה מה' זכייה ומתנה קלעי סימן ק"ג · תשובת אלשיך סימן ק"נ · דברי ריבות סימן קי"ט מחלוקת במתנת טמירתא מתמא תשובת אלשיך סימן ס"ד · סתם במצוה מחמת מיתה כשירה הרי"ף פ' חזקת בשם רב האיי · רמב"ם פ"ט מהל' זכייה ח"מ סימן רנ"ג · תשובת הרא"ש כלל ע"ט · מתנת שכיב מרע שכתוב בה אל תגלוה אלא לאחר מותי קיימת הרי"ף פרק חזקת בשם רב האיי רמב"ם פ"ט מה' מתנה פסקי ריקאנאטי סימן תקכ"ז · רשד"ם ח"ב סי' קע"ג · בנימין זאב סימן תכ"ג · ח"מ סימן רמ"ב ורנ"ג · לע"ש סימן רמ"ב · כתב ילך ויחזיק מעכשיו דיו הרשב"א סי' תתקצ"ד לע"ש סימן רמ"ב ב"י ח"מ סימן רמ"ב מצוה מחמת מיתה אין צריך לומר גלו רמב"ם פ"ט מה' זכייה ב"י מח"מ ולע"ש סי' רמ"ב · מתנה שנעשית בסתר לא נקראת בשביל זה מתנה טמירתא קלעי סימן ק"ג · לע"ש סימן רמ"ב · שטר ערכאות של גוים שאין כתוב בו וכך א"ל שטר זה חתמוהו בברא וכו' פסול רשד"ם ח"ד סימן ש"ד · קלעי סימן ק"ג · אם תפס מוציאין מידו קלעי סימן ק"ג ועיין ח"מ וב"י ולע"ש סי' רמ"ב · אין דין מתנה טמירתא אלא למתנה בשטר תשובת אלשיך סימן צ"ט אימתי אמרי' במתנה טמירתא דהיא מודעא לחבירתה פרק חזקת אמר רבא והויא מודעא לחבירתה ואסיק התם דטענתא היא וכו' תהוא גברא דאזיל לקדושי אתתא וכו' רמב"ם פ"ה מה' מתנה · תשובות הכהן ח"א סימן קל"ט · תשובת אלשיך סימן פ"ד · ח"מ ולע"ש סימן רמ"ב · כתב ילך ויחזיק מעכשיו דיו אם תחזיק בפני הנותן ולא מיחה הרשב"א סי' תתקצ"ד · לע"ש וב"י מח"מ סי' תתקצ"ד · לע"ש וב"י מח"מ סי' רמ"ב · עשאה טמירתא מחמת טענה ב"י סי' רמ"ב · דברי ריבות סימן קי"ט · מהר"ם אלשיך ס"ד שטר מתנה שלא נכתב בה שתהא גלויה ומפורסמת יכולים העדים לחזור ולהגיד על פה או לכתוב שטר אחר ולומר כי אותה המתנה הכתובה סתם גלויה היתה ואפילו כשכתב ידם יוצא ממקום אחר · כן לב ח"א נ"ט המצוה לעדים להסתיר המתנה ונותן טענה · מהרר"ם גאלאנטי

Digitized by Google

דו: בלבי הפותל סימן רע לו. פניו ירוקים סימן רע לו. פניו צהובים אדומים סימן יפה לו: מת בערב שבת סי' יפה לו: במוצאי שבת סימן רע לו: בערב יוה"כ סימן רע לו. במוצאי יוה"כ סימן יפה לו: מת בחולי מעים. סימן יפה לו: מפני שרובן של צדיקים מיתתן בחולי מעים: כתובות פרק י"ב דף ק"ג עין ישראל מאמר ל"ח. תניא:

יהא חלקי ממתים בחולי מעים: מת מתלום:

מתלתא צפור לאבותם... ע"ב: קרחי ממיע ליה ... ר' יוחנן. פירש"י כפ' אין מעמידין מ' ה': פנ' חכמים. נתגלים מפס כדי לסמוך עליהם כבל במקרת... כל באורך בעבן וקר בהם שתלפה קרחי ספירגור התניס. ס"ב ... מליבי לות ח"ס:

מתנבא בעבודה זרה אין לשמוע לו שנאמר בפרשת ראה לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו' סנהדרין פרק ארבע מיתות רמב"ם פ"ת מה' ע"ז. סמ"ג לאו תעשה סימן ל"ג. סמ"ק סימן כ"ז:

מתן בסתר לא מגבינן ביה והפי דאמי מתן בסתר דהר"ף ... ונ' פ"נ דכ"ב דף ק"פ ע"ב ש"ע חו"מ ס' רמ"ב ורבינו שם

מתנם סמירתה... מתנות סביב:

מתן דמים בתחלה באותה שעה כל... חעם פורשין מבין האולם ולמזבח הסכ"פ פ"ך מה' עבודת יום הכפורים:

... כסעה:

מתן דמים עיין כל תוסיף סייך: זריקת דמים על המזבח: ... בל הכיתכון כל אקרבנות מתכות סגל... ... תנפת הספם:

מתנה אגב קרקע נתן ולא סיים הארבע אמות אין לחוש ואם יש לחוש אם היו המעות בידו או לא מהרר"ש בתשובה ועיין שם בת"א ס"קמ"ו ובמהר"א בן חיים ח"א סי' ע"ג הנה מעות אין ניקניך:

מתנה אדם על ערובו משנה ה' פ"ג דעירובין מחר ... **מתנה** אחר מיתה לגבא משנה ז' פ"ח דב"ב ר"ע:

... יתומים ... מתנת לעני:

מתנה אחר מתנה עיין מהיום ולאחר מיתה בשם מהר"ש כהן ח"ב ר"ט: מתנה מבטלת מתנה ...

פסס מהרים"ך ח"ג קכ"ב:

מתנה אימתי ובאיזה לשון היא מתנה או אינה מתנה ש"ע ח"מ סימן רמ"ה ס"א. הכותב בשטר נתתי שדה פלונית לפלוני (לשון רמב"ם פ"ד מה' זכיית דין י"א בריתא פ"ה דגטין דף מ' ע"ב וכדאמר רבי יוחנן שם וכולן בשטר. וכתב הרשב"א נתתי משמע לשעבר ומשמע להבא כת"א קצ"ח או שכתב נתתיה לו (ס"א נתונה לו סמ"ע בשם הרא"ש בגמ' מדיוקא או הרי היא שלו הרי זה זוכה בה כשיגיע השטר לידו (וכן פירש רבי יוחנן שם) אבל בדבורא בעלמא לא קנה אא"כ קנו מידו (טור בשם הרמ"ה) והא דאמרינן דלא קנה היינו שרנצה ליתן עכשיו בלשונות אלו אבל אם אמר נתתי בלשון הודאה י"א דקנה (ר"ן פ' המקבל) ועיין לעיל סימן ס' סעיף ו' אבל אם כתב בשטר אתננו לו אעפ"י שהעידו עליו העדים לא זכה המקבל, כחכמים שם בבריתא סברי שאין זה אלא כמבטיח שיתננה לו לאחר זמן ובשטר אתננו ועדיין לא עשה וזה מבואר הרב המגיד) הנה ואפילו קנו מידו דהוי קנין דברים (טור בשם הרמ"ה עיין שלטי גבורים אות ג') וי"א שאם קנו מידו מהני לשון אתן (ב"י בסוף קנ"ב מח"מ בשם תשובת הרשב"א ומהרי"ו פסק כסברה ראשונה) ולכן כתב דהכותב לאשתו בשעת שדוכין לעשות לה כתובה גדולה לא זכתה כל זמן שלא כתב לה ולכן נהגו לעשות תנאים חדשים בשעת החופה ועיין באה"ע סימן נ"א (וכתב הסמ"ע ומיהו מכח חרם וקנס שקבל בק"ס צריך לקיימו ונפקא מינה אם מת אין מוציאין מידו ועיין לעיל סימן ר"ט סעיף ד' בהגה) יש מי שאומר שאם כתב לו בשטר שדה תהא נתונה לך או תהא שלך קנה (טור בסימן זה ס"נ בשם הרמ"ה) ויש מי שאומר שאם אמר אתננו לו מעכשיו בין בשטר בין בקנין קנה לאלתר (שם ס"ה בשם הרמ"ה וביאר שם כיון דאמר מעכשיו אין זה לשון הבטחה אלא כהאי שטרא או קנין מקני ליה גופא דארעא שלטי גבורים שם אות ג' האחרו

נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתת לי הוציאו אחר דברי הנותן דאיכא למימר זכה לו על ידי אחר ואין בעל חוב של הנותן גובה ממנה כל זמן שישאר ביד הנותן ממה לפרוע אבל אם לא נשאר בידו לפרוע לבעל חובו לא מהני הודאתו לחוב בעל חובו, שם סעיף ה' בברייתא דגטין שם ושם בהרמב"ם די"ב) אמר כתבתי שדה פלונית לפלוני ונתתי לו בידו והלה אומר לא נתת לי (לשון הרמב"ם שם ושם בברייתא) אם המקבל מתנה הוא שאמר כן הודאת בעל דין כמאה עדים דאמי שם רב חסדא אמר נותן אוכל פירות והכא אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא כאבא הא בברא. וכתב המגיד בשם התוספות הא דלא אמרינן דלגבי נותן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומפסיד הפירות שהמקבל יזכור יותר מן הנותן לפי שהנותן קדמה לו מחשבה ליתן ופעמים שהוא סבור שנתן מפני שעלה בדעתו שיתן ולא נתן מה שאין כן במקבל ומ') והנותן אוכל פירות שדהו ואם כן המקבל הוא שאמר כן לא נתת לאבי שדה זו והוא אומר כתבתי ונתתי מניחים את מפירות על ידי שליש עד שיודע הדבר היאך הוא (פירש"י שמא יבואו עדים שמסרת לאביו וזה לא ידע) ויש מי שאומר דדוקא כשמכא אומר אני הוריתי במעמד שאתה אומר שנתת לאבי (טור ס"ז) וראיתי שר"א נתת לו בלום אבל אם לא היה במעמד דינו כאומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתת לי ומבאר שם אפירת משלשין דאיכא למימר שמעה המכב שלא קבלו וקבל שטר מתנה בתוס בה כתבו וחתמו עלי בכל לשון מתנו לפלוני והא לאו שטר מתנה הוא מאחר שלא נוכר משטה שהתחו נותן אלא צוה לעדים ליתן (הרא"ש כלל ס' סימן ג') עיין הסיקה ור"ן ושלטי גבורים פ"ד דגיטין דף תקע"ה ע"א:

מתנה אימתי ובאיזה לשון מועיל בה. הכשור רמב"ם פ"ד מה' זכייה. ח"מ סימן רמ"ה רשד"ם ח"ד סי' קע"ט מתנה כאונס:

מתנה אין בה אחריות ואם כתב לו אחריות הרי כמכר הר"ן פ"ד דכתובות דף ד' ע"א וע"ב ש"ע ח"מ סימן ר"ט סעיף א' ח"מ וכ"י ולע"ש סימן רמ"א דיני מתנה באחריות:

מתנה אין בה דינא דבר מצרא ח"מ ולע"ש סימן קע"ה ריב"ש סי' שס"ט פ' המקבל מתנה דית בה דינא דבר מצרא אמר אמימר. וכו' דמכ"ם פ"נ מה' שכנים הרי"ף תי' פ"ט הב"ם דף קל"ה ע"ב:

מתנה אין בה דינא דבר מצרא עיין ... לגלא כמתנה ... מתיק נכסי הגר אין כבל המגר עני המהפך בחררה ... ססדות סנים:

מתנה אינה קובעת למעשר משנה א' פ"ב דמעשרות ח"י ש ראיה כסבר משנה ב' פ"ג דמעשרות ד"ע הרמב"ם פ"ה מהלכות מעשר פסקא ה' ופסקא ו' עם הארץ עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלים ופטורים שאין המתנה קובעת ואם הכניסו לבתיהם אם רוב העם מכניסים לבתים מעשרים ודאי ואם רוב העם מכניסים לשוק אין מתקנין אלא דמאי שמא עושר ואח"כ הביא לשוק אם אמר טלו לכם והכניסו לבתים בשמכנים לבית מעשר דמאי נתן לו דבר מרובה אפי' אמר לך טול ואפול הרי כמי שאמר לו טול והכניסו שאסור אכול עד שמתקן דמאי וכן אם נתן לו דבר שאין דרכו להאכל חי אע"פ שהיה אדם גדול שאין דרכו לאכול בשוק ה"ז מתקן דמאי משנה וירושלמי שם והמשנה אם אמר טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו עראי הרי שנים אמר לאחד טול ואכול ואמר לשני טול והכניס זה אוכל ופטור וזה אוכל ודאי וכן אנשים יושבים בשער או בחנות ואמר להם טלו ואכלו הרי אלו אוכלים ופטורים ובעל השער או בעל החנות לא יאכלו עד שיעשרו דמאי שנמצא כאומר להם טלו והכניסו לבתיכם שהרי הם כבתיהם וכבר בארנו שאין תבית שאינו שלו קובע לו שיעשרו הפירות בתוכו משנה בפ"ב דמעשרות מתנה למכר:

מתנה אין כאן שעבוד אך כאן ... קיש ... ויכיו ... מתנה צריח לאחר מיתה:

מתנה אם כשהקדישה אינה מקודשת איפה מתנה משנה ה' פ"ה דנדרים ... מתנה על מנת להחזיר:

אדם כי ימות באהל וגו' אהלות פ"ק רמב"ם פ"א מה' לכות טומאת המת סמ"ג עשין רל"א · טומאת אהל · טומאת מת :

מת מצוה איזהו משנה ה' פ"ז דנזיר ת"ט ש"ע י"ד סימן שס"ד סעיף נ' וסימן שע"ד והחכר במח"ב ד' אברהם הכהן הלמידי שאלני אם הותר לכהן להטמא על מת שאין לו קוברין ישראלים אבל נוכל למצוא גו"ס בשכר · והשבתי לו דלא שמיע לי כלומר לא סבירא לי דעדיפא מינה הוה לו לשאול אם מצוה ולא אם הותר כי מי שמע זאת לקבור מת מצוה על ידי גוים דהא פשטיה דדינא המובא בש"ע סימן שע"ד איזהו מת מצוה שמצאו בדרך וכו' ואין לו קוברין ישראלים משמע יען נמר דבריו וממקום שמצאו אינו יכול לקרות ישראל שיענהו ויבא להתעסק בו ולקברו אסור לו וכו' אבל אם היו ישראלים קרובים למקום המת שהמוצא את המת קורא אותם וכו' ותמניה דכתב ר"א אם אינו מוצא שיקברוהו אלא בשכר אינו חייב לשכור משלו אלא מיטמא בפועלים ישראלים משתעי ובן תבתו והדין הזה כל רבני ישיבתינו נר"ו תמיה גדולה אצלי היא לישנא דבתימתא הובאה בהרי"ף בהלכות טומאה דף ע"ב · ובתורת האדם ענין הכהנים דף פ"ב ע"א לנפש לא יטמא בעמיו בזמן שעמיו שם אין מיטמא למת מצוה ע"כ הא קטן דהוי מת מצוה ישראל שאין לו מעמיו (היינו יהודים) מצויים לקברו ועי"ש בפי' הרא"ש בארוכה דאם אין לו למת כדי צרכו מישראל לעולם הכהן מיטמא ועי"ש בשלטי הגבורים סימן ב' · ומורי הרב יעקב אבואב מוויניציאה מפקפק באגרתו הסילואה אשר כתב לי ושאלתיו על מת מצוה הוא בדבר והשיב לי ז"ל ארני מפקפק הרה הוסכמו על האי דתנינן כהן גדול ונזיר שהיו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה . פגעו ומצאו ה"ן לא פגעו לא ילך בקום עשה למצוא ולטמא · וכהן שקרא ישראל שיבוא לפנותו מלטמא מצינן אבל ישראל שמת לו מת בביתו שיקרא כהנים באו ליטמא מי התיר לנו ומת דמית דין נעריך לו להתירו לעבור על לא תעשה שבתורה ואם הישראל שמת מזלו גרם שעני יהיה באותה שעה שאין ישראלים כדי צרכו שיתעסקו בקבורתו יכולים היורשים למצוא עממים שיעסקו עמהם בקבורתו ולא ימלט זה ממה המוטל לקברו ביום טוב ראשון שאפילו אם יוכל לבוא לידי סרחון אסור לישראל לחלל עליו יו"ט במלאכה דאורייתא אלא יתעסקו בו עממים ובודאי אין בזוי למת שיעסקו עממים אחר אשר נאסר להלינו ור"ואחר קבורתו עד יו"ט שני כדי שיעסקו הישראלים אלא יקברוהו ביו"ט ראשון על ידי עממים ולא מצאנו היתר לעבור על המצות אלא כמו שבפירוש אמרו חכמים על פיקוח נפש בלבד כגון חולה בשבת ויה"כ שמחללין דוקא במקום שאין עממין וכל מצדקי דמצינן למעבד שלא לעבור על לאוין נעשה · כגון לשחוט בשבת כדי שלא להאכילו נבלות , וכן לעוברת שהריחה מאכילין לה הקל תחילה ולא נעבור על לא תעשה אלא בהכרם המשובח ולא יצונה כי יהיה דבר המפך נחוץ שאין צד גיסלט בלי סכנה שאז אמרינן אין כאן כהונה והתורה הרצועה דוחי בהם אמרה תורה ולא שימות בהן ואף כי יש לחלק בין יו"ט לכהן שחומרת יו"ט בעשה ולא תעשה לשבות ולא לעשות בו מלאכה אם מידי חומרא גדולה יצא נתי עוד היום בני"ב יעמוד לא יטמא ואם הירושלמי כסבא בפוסי' ט"ו סימן שע"ד סקל במקום שבאו ישראל לסייעו אם שרי צריכו דוקא במת מצוה שפגע בדרך וכן לסברת הה"ב בעל נ"י סוף פ' האשה רבא שאפילו בצאתי שקסדנו בשכר אינו חייב אלא הוא יטפל אם ירצה סגנון אלעזר בפגעו בדרך וכמצוה הבאת לידו אלא יהם יצנה ועב"ז דוקא אם ירצה ד"ל · שאינו חייב ואין כופין אותו כאשה לבעלם אלא (אם ירצה) יטמא ואם ירצה לשכור ישכור מי שיעסוק בקבורתו ולא יטמא הוא לו מהרסות נתתגהה לו · ואלה הן חלקי הסותר ועיין ע"ד בירושלמי פ' כ"נ מ' שם דברי המיקל נחותים · אך אל אני לכי עד עתה להתיר להבא על כיוצא בו · כתבתי למעכ"ת לשמוע דעתו ואני לא אהיה בעל הוראה בפרט בענין החמור בזה וישקו הבאים אחריהם ויסו"ט לדון ולדין בדבר חרש בדמיונם וכפי אומד דעתם להקל בפרט בקצת ישובים דמעטו שם הבעלי בתים עכ"ל · והיתה תשובתי אליו בתוך פקפוקי מעכ"ת איתינהו התשובות להקל וגם בענין חולה בשבת אנו נוהגים לעשות הכל על ידי ישראל אע"ג דגוים מצוים בינינו כיון שהיהודי יזהר דינו הוא משתמא להציל את אחיו ודברי שלטי הגבורים הובאו בש"ע סימן שכ"ח א"ח לפסק הלכה כבר דחאו בשתי ידיו ובמעכ"א רבתא בעל מג"א ס"ק ו' כאשר עיין מר שם אע"ג דלא דמי כיון דגם בשבת איכא עשה ולא תעשה ומאז כאשר באת תשאלת לפני מ"ר מלמידי הח"ר אברהם כהן הדר עתה בפירא"נו עיינתי בספרים ובינותי בפוסקים ולא מצאתי יוצא מכלל מת מצוה מי שיש לו גוים מתעסקים יען וביען מל' הברייתא נראה דדוקא ישראלים קאמרי רבנן ולא עממים · בעמיו בזמן שעמיו שאין מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה אלמא מת מצוה מיקרי כל שאין עמיו שם אפילו איכא עממין ולישנא דתנינן פגעו ומצאו ה"ן לא פגעו לא ילך בקום עשה למצוא וליטמא לאפוקי אתא דלא ילך ר"ל בקש המציה תהיא כיון שיש לו מצות טהרת כהן · אבל אם מת מצוה אתו בעירו לא ראיתי בכתובים המצוה לעשות על ידי נו"א אפילו בחנם · ושאלתי אחרי כן את פי מורי הרב כה"ר אלי מנשובה נר"ו על ידי מעלת החכר אביעד שר שלום בזיליאה והשיב לי לחקל בין משמו בין משם מורו הרב הנ"ל וכתב הטורי זהב שם ס"ק א' כתב רש"ל לעולם הוא מת מצוה עד שיהיו שם נושאי המטה וקובריה · ועיין נ"י פ' היבמות סוף דף תל"ג ע"א · וז"ל הרשב"א בחדושיו פ' היבמות דף קכ"ה וכיון שאינו צריך לקבור אלא משום דליכא דמיטפל בה הוי לו במת מצוה שטומאת דחויה ומותרת אצלו ואינו זקוק לשכור אחרים לקבור אלא ה"ה ככהן אצל מת מצוה כשאין אחרים רוצים אלא בשכר שאין אתה מחייב הכהן לשכור ושלא יטמא אלא מי טמא הוא ואין צריך לשכור וכו' :

מת מצוה גדול מעבודה הר"ן והרי"ף דמגילה פ"א דף ש"ס ע"א ומתלמוד תורה שם דף שנ"ט ע"ב · עיין מהרי"ל בן חביב תשובה ז' קבורת מת מצוה קודמת לכל מצות שבתורה :

מת מצוה כהן מיטמא לו אפי' כהן גדול ש"ע י"ד סימן שע"ד ואפי' נזיר הרי"ף הלכות טומאה דף ע"א ע"א והרא"ש שם בשם שכהן מטמא למת מצוה כך מטמא לאבר מציה עיין שם היכי משתמע הלכות מת מצוה והובאו בגמרא בסוף פ' מרובה ופ' כ"ג ונזיר ומאכל רבתי פ"ד עיין הר"ן והרי"ף פ"א דמגילה דף ש"ס ע"א · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם דף קי"ד ע"ב ובין שזוהו מצינו ברייתא דורשת מת מצוה מאביו ואח"כ במסקנא אנו דורשים מת מצוה מאחיו ומאביו לדרשא אחרינא וישוב הענין בתוספות דנזיר דף מ"ו · כנסת הגדולה י"ד סימן שע"ד בהגהות ב"י ה' יוסף אות א' דף שפ"ד ע"ב שטה נ"ו וכתב רי"ו מת מצוה הוא כל שקורא ישראלים וכו' נ"ב לפי"ז הוי מת מצוה אפילו למי שלא מצא אותו אלא ששמע שיש מת מצוה במקום פ' ה"ז פ' קי"ד וקט"ו בשם מהר"י טאיטאצק והוא חלק עליו בסימן קי"ד וכתב דאף לפי זה דוקא המוצא אותו וכל שכן לפירוש הרמב"ם והרא"ש אמר המאסף מדברי הרשב"ץ בתשובה הביאה הרב המחבר ז"ל בא"ח סי' תקכ"ו נראה שסובר כדעת מהר"י טאיטאצק · אות ב' יש חילוק בין מת מצוה לגבי כהן ובין מת מצוה לגבי ישראל ת"י ס"י קי"ד · מת מצוה איזהו :

מת מצוה לקיים דבריו עיין · מצוה לקיים :

מת מצוה נדחית מקראת מגילה מפני מגילה פ"ק דף ש"ס ע"א הרי"ף ור"ן · מגילה דוחה :

מת מצות עיין · אין בין כהן משוח מלחמה · ארון · זקן וחיגר · מגילה דוחה כל המצות · משמר את מת · מת וכלה · מתים אם מרחיקין דכזמן הזה אין נוהגין כדין מת מצוה ולמה · מת בכפר · מת מצוה קונה · סלוק בסוספים · הוי עבודה ומת מצוה · קבורת מת מצוה אם דוחה שבת · תלמוד תורה מבטלים :

מת מצוה קונה מקומו משנה ג' פ"ט דסוטה דמ"ב ע"ב ונתי"ם ש"ע י"ד סימן שס"ד סעיף ג' · קבורתו קודמת לכל מצות שבתורה מהר"ל בן חביב סימן ז' :

מת מצוה איזהו · ספרת תנאים · מתנת יהושע :

מת מתוך שחוק סימן יפה לו מתוך הבכי סימן רע לו · פניו למעלה סימן יפה לו פניו כלפי העם סימן יפה לו

רמב"ן מעוט אנשים שנים ומעוט נשים שתים וכבר כתב הרמ"א בהגה המנהג, יש אומרים שאסור ליחד עמו ביום כמו בלילה ואין צריך להיות לאם שתי שמירות רק הוא בין הנשים או היא בין הנשים, טור בשם הרא"ש, ואם אינם ישנים בחדר אחד אינם צריכים שמור כלל, כ"פ הרשב"א בכלה שפירשה, וי"א דבלילה צריך שתי שמירות וביום מותר לתתיחד עמה, טור בשם הראב"ד, והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה. ולענין שלשים אינו מונה אלא משבעת ימי אבלות ואילך, טור בשם הרמב"ן בסת"ה, וכל שבעת ימי החופה מותר בגיהוץ ותספורת, משום דכתיב מלך ביופיו תחזינה עיניך ולפיכך אינן עולין) ואם אין לו פסידא כגון במקום שמצוי למכור מה שתבין, מימרא דאמוראי שם דף ד' ע"א, או אפילו אית ליה פסידא, שם בגמרא, נמתה אמו של חתן או אביה של כלה או אחד משאר קרוביה שנשאר מי שיכין להם פעם אחרת לא התירו לדחות האבלות אלא קובר אותו מיד ונוהג שבעת ימי אבלות, רמב"ם שם וקמ"ש הטור בשם אביו הרא"ש, ואח"כ מכניסין את החתן ואת הכלה לחופה ונוהג שבעת ימי המשתה ואם התחיל ימי החופה ואח"כ מת לו מת משלים ימי החופה ואח"כ נוהג אבלות נ"י ספ"ב ולבוש ורמב"ם פי"א מהלכות אבל :

שאלה ילמדנו רבנו אם אירע למחרת הנישואין מאמי אבי הכלה חלה עליה אבילות ון' ימי אבלות דוחין שבעת ימי המשתה או דילמא לא מפני שהם לנכם כרגל ולא שוכתו הרמתה עבדו מלשם ותיסק ידי למו פי :

תשובה דיו לעבד שיהיה כרב מגבר ולא נכור כארץ מולדתו כי שמו אתו לראש ולקצין אעפ"י שאינו כראי כי הסברה לא יאיכא ועל כן קול לו קול אליו ולא ישמע כחוץ קילו בקול קול יעקב ההולך וחוק בהליכות עולם ובהלכות עמוקות כי לא ירד לעמקן במתק טוב לכל נפש יקרה על עצמי בלבד אני מתודה כי היא תוכחתי וכך יעה לי ואם אפיו מפני לחוות דעי על מעשה הזה מורכב מבכי ושירות ואין בין מחוק לבכים כלום מפני שנדרו בו כדי סיפוק ראשי אלופי ישראל ואין לי לחדש דבר מעתה · בספר הגדול הרמב"ם פי"א מה' אבל כתב וז"ל ז' ימי החתנות הרי הם כרגל ומי שמת לו מת בתוך ימי השמחה ואפי' אביו ואמו משלים ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבלות ומונה השלשים מאחר ימי המשתה עמו עמהילתו פרהב"ד כי לא השיג עליו אלא על לשון אחרון מכלל דהסכים לשון ראשון והמרדכי פרנה ולבנה טור י"ד סי' שמ"ב אבל אם כנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו ואח"כ מת לו מת מותר להתיחד עמה כמו בשאר אבלות ויוסף הוא המעשה בתב עליו אבל אם כנס לחופה והתחילו ז' ימי המשתה שלו וכו' הכי משמע זבו' שלא התירו לאסור יחוד אלא דוקא כשהוא דאחר שמת לו מת וחלה עליו אבילות הקילו עליו לכנוס לחופה ולנהוג ז' ימי המשתה תחלה אבל מי שנכנס כבר לחופה ואח"כ מת לו מת בתוך חופתו דלית בבא שום קולא כי נהגו ז' ימי המשתה תחילה דבדין הוא עושה כן מאחר הן קדשו לא מיחסר יחוד וכיון דלא קילו ביה רבנן לא חשי לגלוליו ביה וכ"כ הרמב"ן בס"ה וזמן המקור הזה ילאו מים מעוקים של בעל ש"ך באותו פרק ובאותו מקום של הש"ע ס"ק נ' ע"ש ובהדיא כתב הטפ"ז שם אבל אם כנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו ואח"כ מת לו מת אעפ"י שמשלים נ"כ ימי המשתה תחילה ואח"כ נוהג אבלות וכו' שהרי הן קדמו וכ"כ הרב בעל גור ארי' סימן שמ"ב ושפ"ג ואם התחיל ימי החופה ואח"כ מת לו מת משלים ימי החופה ואח"כ נוהג אבלות · מכל הני אשלי רברבי נראה ברור שיתחלה שבוע ואת כי קדמה והיה לשון שמחה לעו"י אומר וכל הקודם זכה אלא בינן שלריכה לנהוג דברים שבצנעה אסורה כחשים כידוע כמאור מקים לתקן היוסף כמשיכת ב"ה כרב בט"ז סימן שמ"ב לנ"ד ולומר דכלא בעל ניחא ליה לנהוג ז' ימי אבלות תחילה ולדחות ימי המשתה דתקינו ליה רבנן מפני ימי בכיתי כי שם ראשית אוני לרין לדבר מלוה ולהפגר משמחה חבף אחר אבלות וזל"כ מאחר שמיתת י"ד יום ע"ש דבריו הנעימים ועליהן כתב הרב בעל לקט הקמח ע"ש אורך ראיותיו דעמקו ובנינו. ע"כ ואע"ג שבחילוק הזה לא בא בקדמונים ואדם הוא אדרבה מכותלי לשונם ניכר שנוהג ימי המשתה תם לא אעפ"י שלא בעל מ"מ כיון דלאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר משאר מקום לבעל דין לחלוק ואכן ניקיטוניתא כבר הורה זקן דחזא מילי דקדמאי ובתראי להלכה ולמעשה ומעשה רב עדיף · שו' קטן דרגא הכי הוא. אם בעל בעילת מצוה ישלים ימי השמחה ואם לא בעל ועשה ימהר יחיש המעשה כהקדימו האבל הבא עליו ואין חלוק בין איש לאשה בדבר הזה אע"ג דאסור פרקא פולם ביום · לא מחכמה דברתי כל זה כי הנני מורה מקום למעיינים בלבד ובם ישו אתכם בהפרכסת למשוך לקול שרים וליושבי על מדין כי מפיהם ומפי כתבם אנו חיים ואתם שלום · כ"ד הצעיר שבתלמידים רב"ל פה מיכאלי בעה"ק

ראשון לר"ח אדר שתפ"ו :

גמרא דכתובות פ"ק דף ה' ע"א שמה אתוספות ובועל בעילת מצוה ופורש הרי"י ארדבי סימן רמ"ב · שטה י"ט תוספות בעילת מצוה משום דכתיב וכו' הרי"י ארדבי סימן שנ"ז. שטה נ"ו תוספות אבל דברים של צנעא נוהג וכו הרי"י ארדבי סימן רמ"ג · שטה נ"ח תוספות מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן אעפ"י שאמרו אין אבלות במועד דברים שבצנעא נוהג הרא"ש ח"א סימן צ"ד · עמוד ב' שטה ל' תוספות ומי שאני בין אבלות דיריה לאבלות דידה הרי"י ארדבי סימן רמ"ד :

אבל אסור בתשמיש המטה · אבלות בפורים בתשובה פי' המשנה פי' ספרים פתו אספו וכו' עם כתם דקדוקי דינים ובהשגה ותשובה על השגה · אשה פתו · חכמים העמידו דבריהם · אמן מפידם · נוטה למות לוה לכפו לעשות ניסואין · ספר תורה מוסעת ויתר כפרס פסק מתחיל מעשה פתים · שנים · אבל תשעה כתב לעיית כתובה · תקנת חכמים :

זכור לאברהם · א"ס · ועיין מ"ט ב' המו' במהר"ר רפאל מילדולם ולס"ס בס' חופת חתנים דף כ"ט ע"ב והנעכים :

בדינים אלו ובסוף דברינו הביא קצור דברי ה' שאלת יעב"ץ בתשו' ח"ב ס"ס קפ"ס ח"ל · קצור פסקי הלכות מחודשות בענין שלו המתבארים בה' תשובות בדבר שלא נתבררו בדברי המחברים עד הנה כל צרכן · א' בדינא דנתרא דמי שמכין וכו' אעפ"י שהתירו לו חופה אסור בשמחה · ב' ושיכא דכנס בנשואים נתודינו ולא בעל אם"כ אירעו אבל איך שהוא בין דאו"א בין דקרובין כאן בחתן ובאם שלקיים דאומרין לו לכתחילה לבעול ב"מ אפילו אירע בה"נ כמו אבל בשבת וי"ט. והוא מן המושכלות הראשונות שמחמיר אינו אלא מן המתמיהין · ג' וכי לא בעיל כמי מ"מ ודאי אינו פוסק שמחתו אלא נוהג ז' משתה ואח"כ ז' אבילות וזה וזה כל י"ד ימים נוהג דברים שבצנעה אבל מותר בשמחה בפרהסיא · ד' וכשלא נשא רק קידש אעפ"י שבירך ז' ברכות תחת החופה שנושין מריעות זאירעו אבל דקרוב או בנוונא דליכא פסידא כה"נ משמע פליגי בה והלכה כדברי המקל דהיינו לבעול ב"מ קודם קבורה ולנהוג ז' ימי אבילות תחילה אח"כ ז' ימי המשתה וה"ה אם אירע עד אחר שהכין עצמו להכנס לחופה ולא הספיק לו לעשות חופה ולברך ז' ברכות עד שבא עליו אבילות דקבורים יש לו נ"כ על מי לסמוך לבעול ב"מ קודם קבורת המת (כ"ש אם אירע בשבת וי"ט) וכזה לעולם נוהג אבלות תחילה ואחר כך ז' משתה מיד · ה' וכל זה בין בכונס בתולה או אלמנה שבעל שות ואחד כדברים אלו ונוהג בבחור שנשא אלמנה נ"כ ז' משתה ובאלמון לאלמנה ג' משתה ע"ד הנ"ל · ו' ונשמע כימי חתונה שמוסה קרובה אחר שכנס קודם שבעל אם שמע קודם שנקבר המת בועל ב"מ קודם ובמקום פסידא נוהג י"ט תחילה ובמליכא פסידא י"א תחילה · ז' ואם אחר שהכין עצמו לחופה קודם שכנס שמע ועדיין לא נקבר המת אומרים לא נ"כ שיבעול תחילה דודאי לא עדיפא שמועה ממתו לפניו במקום פסידת ימי משתה שמילה ובדליכא ימי אבילות תחילה בכל הנ"ל · ח' ולענין קריעה (למי שנשא אשה ואח"כ אירעו אבל בימי המשתה (על או"א בכל אופן קורע מיד ועל השאר סולך אחר מנהג המקום שנהגו בקריעה כתם"מ י"ט ובשבעה אבל בימי המשתה ובכר בעל בין קודם שאירע שאבל בין קודם קבורה לא בעי עוד שמירה אף אם המתין ולא בעל קודם קבורה צריך ב' שמירות כל אותן י"ד ימים · ט' והכונס את הבתולה ומצא דם אם אירעו אבל אח"כ אין צריך שמירות עכ"ל :

מת מוציאין אותו בבכי פשתן כי כן ר"ג נהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן כי בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו מניחים אותו ובורחים. מ"ק פ"ג דף כ"ז כתובות פ"ק דף ח' והאידנא נהגו עלמא אפילו בצרדה דבר זוזא פי' אפילו מבגד קנבוס שאינו שוה אלא דינר שם · ובגמרא דנדה פ"ב דף כ' ובשבת פ"ק ס"ז דף קי"ד א"ר ינאי לבניו אל תקברוני לא בכלים לבנים ולא בכלים שחורים אלא בבלים האולירים הבאים ממדינת חים שאינם לא לבנים ולא שחורים אלא סומקי · ש"ע י"ד סימן שנ"ב באיזה בגדים קוברין אין קוברין את המת בתכריכין יקרים אפי' לנשיא שבישראל נהגו לקבור בבגדי לבן, טור וכ"ב הרמב"ן בסת"ה, ועיין הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ת ע"ב עניים שלא לביישם · עשרה דברים תקנו חכמים :

מת מוציאין אותו עיין ו' חכם שמתו . קטן מת בן שלשים יום מוציאין אותו בחיק :

מת מותרו לגרשיו ולפעמים לפתים אחרים ש"ע י"ד סימן שנ"ז · מותר המת :

מת מטמא כל הנוגע או מאהל עליו שנאמר בפרשת חקת אדם

Digitized by Google

מתכות עיין · סולאס ופעור :

מתכת חם שקצתו חם כולו משנה פ"ז דפסחים ר"ע · ש"ע י"ד רס"י צ"ד ·

מתכת משמשת את העץ טהור עץ משמש את המתכת טמא משנה ו' פי"ג דכלים משנה ב' ג' ד' ה' פי"ד ר"ע תוספת י"ט ומשנה ג' פי"ח ר"ע רמב"ם פי"ד מה' כלים דין ה' ורפ"ט ועיין כל' פרק יו"ד : טומאת אהל · עץ המשמש :

מת לוה כחיי מלוה ואח"כ מת מלוה אין היורשים נוטלים כלום אפילו בשבועה ש"ע ח"מ סימן ק"ח סעיף י"א הר"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ז. ע"ב בשטר שאין בו נאמנות כוליה עלמא לא פליגי ופלוגתא דפוסקים בשטר שיש בו נאמנות מפורש. יורשי מלוה אימתי גובין מיורשי לוה מלוה על פה ח"מ סי' ק"ח הרי"ף ונ"י פ"ז דשבועות דף של"ג ע"ב :

כח להפרע · סכו דלא נוסיף · יפה כח הבן · יתומים מן היתומים · כתב יד עם כהססת הולית · סטר הולית מלוה על הלוה אינו נאמן לומר פרעתי :

מת לוה תוך זמנו פלוגתא דרבוותא הוי אם גובין מיתומים קטנים ואין מוציאין מידם מהרש"ך ח"ב קי"ג :

נכסי יתומים אין בית דין :

מת לו מת שחייב עליו אבלות למי שהכין צרכי חופתו איך יתנהג ש"ע י"ד סימן שמ"ב · דרכי נועם תשובה ק"ח מעשה שהיה שחל חג הפסח באחד בשבת וביום ששי י"ג ניסן נזדמנה חתונה להכניס בו ביום לאור הבוקר כנהוג שם והנה בליל ו' מת אחי הכלה הורה לדעת שדברי הש"ע בסימן שמ"ב באו בדקדוק דדוקא במת אביו של חתן או אמה של כלה אז דחינן האבלות אבל מפני שאר הקרובים אין לדחות דליכא טעמא דגמרא והוכיח בראיות נגד ב"ת החולקת אתו עמו ובפרט על דבר הכנסתם לחופה ששמע שנעשה אחר שנמסר המת לכתפים וחל על הכלה דין אבלות ולפי דברי החולקים הי"ל להקדים ולהכניס המת לחדר והחתן והכלה לחופה ולכן נסגם עד דבר הקדושין והיתה טענתו דאלו החתן היה יודע שמן הדין הוטל על הכלה לנהוג אבלות תחילה היה נמנע מלקדש משום דלא מסתנא לדחו מלתא ומשום דעבר אסורא לכנוס בימי אבל וכמעט הצריכת קדושין שניים והשיב על מ"ש הש"ך והסמ"ע בדרישה שלו ע"ש (ועיין ס"ז סימן הנ"ל דהאריך למעניתו על מעשה שהיה בבתולה שנשאת בליל שבת קדש וקודם שנבעלה מתה אמה של כלה ביום ש"ק ואסר להם בעילת מצוה מטעמא דליכא פסידא דסעודה מאחר שכבר נעשית החופה רק שלא נבעלה ואם ידחו הבעילה אין כאן פסידא דמאי דהוה הוה ותשמיש המטה הוא מהדברים האסורים גם קודם קבורה כמ"ש הטור וב"י סימן שמ"ג · ולענין אבלות נ"ב פסק שתתחיל למנות מיד מיום ראשון ואחר זה תבעל בעילת מצוה ובזה ידויהו הקדמת בעילת מצוה ז' ימים ואם לא יעשה כן תרחה י"ד יום דהיינו ז' ימי חופה וז' ימי האבלות ואפילו במילי דמצוה אשכחנא כמה דוכתי שיכול אדם לומר לא ניחא לי בהאי תקנתא ע"ש אורך ראיותיו כי עמקו מחשבותיו ועיין בש"ך ועוד בסימן כ"ט נתארך בפי' הדברים ואחר שקבץ דעות הפוסקים העלה דכשאביו של חתן קיים אע"ג דאיכא פסידא דטבחו טבוח וכו' לא דחינן אבלות מיתת אחד הקרובים מקמי חופה אבל אנינות שאר קרובים נדחית מפני חופה בדאית ליה פסידא והוא הסכין ואם אין שם הפסד דטבחו טבוח אלא הפסד דברים שאין מתקיימין ל' יום לדחות מספיק טעם זה לדחות אבל גזירת שלשים להרא"ש צריך לצרף לו עוד טעם אחר דלא קיים פריה ורביה כדי לדחות גזירת שלשים אבל תוך שבעה אין שם מקום להתיר בל עיקר כיון דלית ליה פסידא דטבחו טבוח ע"ש וריטב"א ע"ה בר"ן אלמון שנשא אלמנה וקודם שבא עליה מת אחיה של הכלה דעתו נוטה דאין לדחות האבלות אפילו שעה אחת ואפילו מת אביו של חתן ואמה של כלה יש לנהוג ג' ימי אבלות קודם ואח"כ ישאנה דהא ליכא טעמא דגמ' דטבחה טבוח ואין כאן כלי ובעילת מצוה ליכא ובבחור שנשא אלמנה נסתפק ע"ש ותארכת עיניך · ועיין דרכי נועם תשו' ח' ראובן בא לישא אשה ערב הרגל והיה אביו חולה ובעוד שהיו מברכין הז' ברכות נסתפקו במאחר שברכו הז' ברכות אם חל עליו י"ט שלו ודוחה האבל עד אחר עבור הרגל או ינהוג אבלות ערב הרגל והרגל יפסיק הוכיח והעלה דאליבא דכ"ע ...נא הכי הוי דבועל בעילת מצוה ופורש ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ ימי אבלות ואם עברו וקברו את המת בלא בעילת מצוה תחילה הוי פלוגתא דרבוותא כמ"ש ר"י ואם עבר כמר עבר ואי עבד כמר עבד אבל הכא לשאול מורין ליה כדכתיבנא לעיל אליבא דכ"ע · מי שנכנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו ואח"כ מת לו מת משלים ז' ימי המשתה ש"ע י"ד סימן שמ"ב. מי שהכין וכו' אמרינן שם וכיון שחלה עליו החופה הויא לדידיה כרגל ונוהג ז' ימי המשתה תחילה ואח"כ ז' ימי אבלות מהא שמעינן שמי שכבר כנס והתחילו ימי המשתה שישלים ועוד אם מי שלא התחיל עדיין אי איכא פסידא שהכין צרכי חופתו אמרינן בועל בעילת מצוה ופורש דכיון שחלה עליו החופה הויא לדידיה כרגל כ"ש הכא. ולענין הקריעה מדאמרינן הויא לדידיה כרגל ולא אחר כחג או כי"ט שמעינן מינה מה רגל שהוא חש"ם צריך לקרוע ביום קבורה או בשעת שמועה שחש"ם מפסיקו מן האבלות ואינו מפסיקו מן הקריעה לבוש י"ד סימן ש"ם . ל"ב אף כאן דאמרינן הויא לדידיה כרגל שבעת ימים אלו מפסיקים אותו מן האבלות ולא מן הקריעה ולאחר שבעת ימי המשתה יעשה ז' ימי אבלות ובשבעת ימי המשתה נכון שלא יצא מפתח ביתו · וכך הורו רבני פיררא אלול התכ"ח לר' משה אשכנזי בכמהח"ר אה"ן שנכנס לחופה ובתוך ז' ימי נישואין מתה אמו והתירו לו לגמור ז' ימי המשתה ועיין מ"ש הב"י בשם הר"ן בברייתא דכתובות וגדולה מזאת עיין מ"ש ב"י בסי' שפ"ה ד"ה ומ"ש אבל אם כנס לחופה והתחילו ימי המשתה שלו ואח"כ מת לו מת וכו' ובסופו כתב בהדיא דכי נהוג ז' ימי המשתה תחילה דברין הוא עושה כן שהרי הן קדמו וכו' ובהיות דקיימא לן דכיון דחיילא חתונה הויא לגביה כרגל ובח"ה חייב לקרוע וחיוב קריעה הוא יום קבורה או יום שמועה הורו המורים לר' משה הנ"ל שיעשה הקריעה בבית הקברות עם שאר אחיו ולא ינהוג שום אבלות אחר וכן עשה נהג שבעת ימי המשתה תחילה מבלי צאת מפתח ביתו ואחר כך נהג ז' ימי אבלות וכן היה מעשה לר' יעקב בכמ"ר יחיאל אלפנדרי שכנס וביום שני של נישואין מתה אמו וכזה הורו לו מעלת רבני פיררא יע"א · מי שהכין צרכי חופתו שאפה פתו ומזג יינו וטבח טבחו ומת אביו של חתן והוא במקום שאין מצוי למכור ואם תדחה החופה יפסיד מה שהכין או שמתה אמו של כלה ואיכא תמרוקי הנשים ותכשיטים שאינם מתקיימים מכניסים את המת לחדר ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש וכיון שחלה עליו חופה הויא לדידיה כרגל ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבלות וכל ז' ימי משתה נוהג בהם דברים שבצנעא ואסור בתשמיש המטה הילכך כל ז' ימי משתה וז' ימי אבלות הוא ישן בין אנשים והיא ישנה בין הנשים הרי"ף והר"ן פ"א דכתובות דף תס"ח ע"ב וגמרא דף ג' ע"ב ודף ד' ע"א ש"ע י"ד סימן שמ"ב סעיף א' ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום · שם · הרי"ף והר"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ג ע"ב ושלטי גבורים שם אות ב' ג' ד' וש"ע י"ד סימן שמ"ב מי שהכין כל צרכי חופתו שאפה פתו וטבח טבחו ומזג יינו ומת אביו של חתן והוא במקום שאינו מצוי למכור ואם תדחה החופה יפסיד מה שהכין (ברייתא דכתובות דף ג' ע"ב) או שמתה אמה של כלה ואיכא תמרוקי נשים וקישושין שאינם מתקיימים (הר"ן שם) מאחר שאין להם מי שיטרח פעם אחרת (כן משמע בגמרא) מכניסין את המת לחדר ישם בברייתא ופירש"י שלא יקברוהו דא"כ חלה עליו אבלות מיד בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד יעבור האבל, ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש וכיון שחלה עליו חופה הויא לדידיה כרגל ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבלות וכל שבעת ימי המשתה נוהג בהם דברים שבצנעא ואסור בתשמיש המטה הלכך כל שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האבל · רמב"ם פ"א מה' אבל וכמ"ש הטור בשם אביו הרא"ש, הוא ישן בין אנשים והיא ישנה בין הנשים (דעת הראב"ד כיון שהרבה חוזה לו שצריך שתי שמירות וכתב הגהה מיימונית בשם רמב"ן

Digitized by Google

מתיבי עיין אותיביה · אזיל לאקפותי לידיה אדידיה ורמינהו סליכות עולם · כסהים יכול ליהד · מקטן מקפה קופצת דכות כפשט אחת · קושיא היא במחלוקת · מה טעם · תיובתא עיין :

מתיב פלוני לסיועי לפלוני הליכות עולם שער כ׳ פ״א ועיין שם בכללי הגמרא על הליכות עולם יבין שמועה דף ו׳ ע״א · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ד״ה מתיב פלוני לסיועי לפלוני לפעמים לא אמר אלא מתיב גבירא ולפעמים מתיב פלוני לסיועי לפלוני כי הא דבתרא פ׳ חזקת הבתים מתיב רבא לסיועי לרבה וכו׳ פירש רשב״ם דבלשון הזה אמרה בבית המדרש וכן תניא כותיה דרבא ותיובתא לאביי :

מתי גוים קוברים ומנחמים אבליהם משום דרכי שלום ש״ע י״ד סימן שס״ז ברייתא דגטין ס״א ע״א וכתב ב״י בפירוש דברי הכלבו שמייב ג״כ הלוות זאת הנוי אם הוא מפני דרכי שלום או כגוי חסיד דקיי״ל חסידי אומות העולם יש להם חלק לע״הב הרי״ף ור״ן ספ״ה דגטין דף תקפ״א ע״א :

שלום · והדרים :

מתיחד עם ארוסתו קודם נישואין אינו יכול לטעון טענת בתולים משנת הרי״ף ור״ן פ״א דכתובות דף תע״ב ע״א ש״ע אה״ע סי׳ ס״ת סעיף א׳ :

מתים אין מוציאין שם רע עליהם כי יש תקנה כתרם על זה ש״ע א״ח סימן תר״ו · ראובן שנדה את שמעון החכם אחר שמת זה כמה שנים הורו לדעת שלא די במה שיבקש מחילה על קברו אלא מאחר שחייב נדוי צריך שינהוג בעצמו נדוי תחילה ושיחול עליו עונש הנדוי ואז ילך לבקש מחילה על קברו ויתירו לו ובלאו הכי אם לא ישב ארצה בדרך וידוע אין בבקשת המחילה ההיא ממש ואין להתיר לו ע״ש כי יישב דברי הרמב״ם בזה על מכונם · הריט״ץ קנ״ה ועיין בתשובה קכ״ח מי שחירף בית ה׳ דהיינו בית הכנסת והוציא לעז על המתים חייב נדוי ע״ש במעשה שהיה באחד שנתגרה עם מדליק תמאורות בבית הכנסת · בנימין זאב סימן תי״ב · עיין רשד״ם י״ד תשובה קפ״ח אחר שקרא לחכם ערל וטמא ובזה וקנו · ועיין ש״ע ח״מ סי׳ ת״ך סעיף ל״ח בהגה מי שהוציא לעז על שוכני עפר צריך לקבל עליו תענית ותשו׳ ועיין פי׳ מהה״ר נא״ל על ש״ע א״ח סי׳ תר״ו אות א׳ :

בוסת הכל · כל המספר אחרי המת · מוליא סם רע · מסה של ת״ח המספרי פחד פלגים יוס · תלמיד חכם המכונה כמם שהרד״ס סרלזי :

מתים אם יודעים עיין גופי הלכות דף קי״א סוף ע״ב ד״ה דמי ידעי כולי האי ודנה אמר ליה אם קרית ד״א שנית · גמרא דברכות פ״ג דף י״ח ע״א סוגיית הגמרא כי החיים יודעים שימותו אלו צדיקים וכו׳ הרגא״ח בדרשותיו פ׳ האזינו דף רכ״ו ע״ב שמה יורד סוגיית הגמרא במי דבי חייא נפוק לקרייתא אייקר תלמודייהו הרגא״ח בעי בהר סיני דף קב״ט · שטה ח׳ תוספות אלטא ידעי דצוף אחבה סימן י״א :

הם קוית · ויל סקליבא · כל המספר אחרי המת · למחר כולם אבלנו · ברכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי סלה פרק סניירמה קסה · קדים על המתים ועוכלה :

מתים אם מרחיקין זה מזה בקבורתם שבות יעקב תשובה צ״ה מבאר ביו״ד סימן שס״ב שעור הרחקת מתים בין זה לזה ששה טפחים מ״מ פוק חזי מאי עמא דבר בכל תפוצות ישראל שקוברין זה אצל זה וזה ע״ג זה והטעם הוא כי לא לנו ניתנה הארץ מ״מ מקום שנתישב בקרוב ואפשר להרחיק ירחיק ועיין ט״ז סימן שס״ד ס״ק ב׳ וכתב רש״ל האי דאין נוהגין האידנא בדין מת מצוה לפי שאין הארץ שלנו ואין לנו רשות בכל עכ״ל ומנהג פיראדא הוא להרחיק ממת למת כל שהוא ואין לזה שעור · שבות יעקב שם ח״ב צ״ו רוצה לקבור מת אחד אצל אבותיו רק מצד אחד נקבר מי שהיה שונאו אם ימנעו בשביל זה מלקברו אצל אבותיו או לא אם אפי׳ קיים שניהם מוטב ואם לאו ידחה זה מפני זה ויקבר אצל אבותיו אא״כ הוא תוך י״ב חדש שנקבר שונאו אז אין לקברו פה :

קבורה בקרקע :

מתים אם משתטחים על קבריהם כדי שיתפללו עלינו והאר״י ע״י יחודים היה מדבר עם המתים ומגלין לו סתרי תורה עיין

כלג נגחסח · ערב כפור וערב · ערב ראש השנה וערב · ברכיו אל ישאל אדם · תספת כלב הולכים :

מתי מדבר עיין · גמירי דמתו : לא היו ימים טובים לישראל · מסס מספי מס :

מתים וקבורתם ומנהג ישראל בהם שלטי גבורים פ״ג דמ״ק דף שצ״ח ע״א · תנוק יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים · בן ל׳ יום יוצא בדלוסקא עומדים עליו בשורה ואומרים עליו תנחומי אבלים וברכת אבלים בן שנים עשר חדש יוצא במטה הרי״ף ור״ן שם דף שצ״ט ע״א · יוצא במטה רבים מצהיבים עליו שאינו יוצא במטה אין רבים מצהיבים עליו לא ניכר לרבים אין רבים מתעסקים בו וכל הניכר לרבים רבים מתעסקים בו · מה הם בהספד עניים כבני חמש עשירים כבני שש בני זקנים כבני עניים שם · מצהיבים פי׳ מרגישין ומצטערין ערוך · ש״ע י״ד סימן שנ״ג וסי׳ שמ״ד · עיין מהר״ם מינץ ג״א נ״ג מי שמת ויש לו בן בעיר אחרת ואשתו ובנותיו ובן בנו ואח בעירו יעשו הוצאות הולכתו לבי קברי · מטה משה חלק ה׳ פ״א דף ק״ו ע״א אות א׳ נוסס הרי הוא כחי וכו׳ · אות ב׳ שמצוה לעמוד על אדם בשעת יציאת נשמה ולמה · אות ג׳ טעמים לשפיכות המים בשכונת המת · אות ד׳ טעם למת שמטהרין המת ואין לנהוג · אות ה׳ טעמים לתלישת עשבים ועפר ולנטילת ידים :

מתים וקבורתם עיין · סקסות למתים · מת נהול · מת ודין מלות לחיתוי · מת מטה · פניים סלה · קבורה · קברו הפת :

מתים יודעים בצערנו ומתפללים עלינו עיין כלב נסתסח · ברכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי פרק סמי :

מתים מתחטטים בעון חיים מפני ששמחים בעם אידם יבמות פ״ו דף ס״ג ונפקא ליה מדכתיב והיתה יד ה׳ בכם ובאבותיכם · מתחטטין פי׳ מתבקשין ומפשיטין אותם שבות יעקב ח״ב תשוב׳ ק״ג מעשה שחפרו המתים והפשיטום ערומים מה לעשות בדבר זה והשיב כיון דאמרינן בעון החיים המתים מתחטטים בכן קבעתי להם תענית בער״ח הראשון וליתן כופר נפש ואחר התענית והתשובה נתפרסמו הגנבים והודו שעשו כן כמה שנים וגם המתים באו בחלום שהם ערומים תורת אע״ג דלכאורה נראה שאין לחפור שום מת מ״מ משום כבודם אפשר דמותר ומפלפל מאד בדברי ניסי הובאו בחוות יאיר דף רמ״ז ע״ב ומיישב דבריהם ומיהו כל זה במתים שנקברו מקרוב כמו חדש ימים אבל אותם שנקברו מקודם אין לחפור אותם בלל וכלל מכמה טעמים :

מת סבא בחלום :

מתים עיין · מת עיין :

מתים צריכים תואה שלישי ושביעי בשיחיו לעתיד לבא או לא עיין · סנים עפר :

מתים שנים בעיר איזה קודם ואין עומדים בשורה ואין אומרים ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים עד שיוציאו השני ואין מנחמים שני אבלים באחד אא״כ היה כבודם שוה ש״ע י״ד סימן שנ״ד :

מתיר אשה אסורה מנדין אותו לא אמרו אלא כשנשבע בעלה במים שאין להם סוף מהרי״ו קארו ב׳ · ש״ע אה״ע סימן י״ז סעיף ל״ד הרי״ף ונ״י פ׳ בתרא דיבמות דף תנ״ג ע״א וכתב בית שמואל שם ס״ק ק״ו ואם טעה בהוראה ואמר שטעה וחזר אין מנדין אותו כמ״ש בגמרא בעובדא דרב שילא נכ״כ בחלקת מחוקק · ובס״ק ק״ב כתב ז״ל והב״י כתב בשם רי״ו שכתב כל הני דתנא אין מעידין המורה בהם היתר מנדין אותו אפי׳היכא דהיא לא תצא משמע דלא כריב״ש דהא לריב״ש כל הני תצא וע״ש בבית שמואל בס״ק ק״ו חשני · לפס היכה מתקדסת אלא מסרד״י קארו ב׳ · עים סאין :

מתיר קשר בשבת עיין הרי״ף ור״ן ומשנ׳ פ״ז דשבת ורמב״ם פ״ז מה׳ שבת : אבות מלאכות קושר ומתיר · קשר המותר :

מתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעה״ב רמב״ם פ״ג מה׳ תשו׳ : נפינס אם · תסוכס ארכעס ועסרים :

מתכבד בקלון חברו לא היה ר׳ נחוניא בן הקנה דאמר לרב הונא בר חנילאי אי רגילת דדרית כמרוך דרי ואי לא אתיקורי אנא בזילותא דידך לא ניחא לי מגלה פרק ד׳ דף כ״ח :

מתבות

נתנוהו ביד ראובן וראובן נתנו ביד בנו של שמעון אין בזה חיוב כלל וכ"כ מהר"ם אלשיך סימן י"ד אלא דאי נשבע לפייסה אע"ג דשבועה לא עבידא קנין משום דלא ליהוי עבריינא חייב לפייסה במה שדרכה של אשה להתפייס ואם לא נתפייסה פטור · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ם ח"א סימן צ"ח המתחייב עצמו ב"נס אם לא יפייס פלוני אם פייס במה שבידו ולא איתפייס פטיר ושם בענין שטר שרוכין :

ערב נכנס ערב סתלוקי יעשה ערבות · קנס סדוכין כפרס כדכור מהרי"ם קל"ח · קרקע קנה על שם בני קטן ונתנו לאחר ומתחייב לכוף יסכופס איזה קיכה ממון · סכופה לפייס חבירו כדבר · חכלי לפייס חברו :

מתחייב כששר לתת לשמעון סך כך ושאעפ"י שימחול לו המתנה שלא תועיל לו המחילה והוא מחל וטוען שאינה מחילה מהר"ם טראני חלק א' סימן ש"ר :

מתחייב לזון פלוני חייב קלע"י סימן ל"ו ב"י ח"ם סי' ס' לזון בת אשתו חייב משום חבה נישואין מתחייב לזון חברו אם חייב בכל מקום שהוא ואם יש קצבה למ"ה שיפרנס אותו אה"ע קי"ד · דברי ריבות סימן ת' ב"י ח"ם סימן ר"ז וס' לע"ש סי' ס' · אם יכול לכופו לאכול על שלחנו ח"ם וב"י סימן ר"ז וס' קלע"י סימן ל"ו לע"ש סימן ס' · מקבל לזון אחד כמה זמן חייב אה"ע וב"י סימן קי"ד וב"י ח"ם סימן ר"ז וס' מישרים נתיב ט"ו ח"א לע"ש סי' ס' · מתחייב לתת לחברו סך מה לצורך מזונות ומת תשובת רשב"א תתק"ע · איזה חיובים כהמקבל עליו לזון חברו תמצאם באה"ע סימן קי"ד ח"ם סימן ס' וב"י סימן ר"ז רשב"א סימן התצ"ה לע"ש סימן ס' · מתחייב לזון חברו על שלחנו ומת חייבים היורשים ב"י ח"ם ולע"ש סימן ס' · אם הוא אינו רוצה ב"י ח"ם סימן ס' · מתחייב לזון חברו ומת אינו חייב ליורשין לע"ש סימן ס' · שנים נתחייבו לזון לאחר חייבים כל אחד בחלקו וחלק חבירו ב"י ח"ם ולע"ש סימן ס' · מתחייב לזון חבירו והוא רוצה מעות לע"ש סימן ס' · עיין מהר"ם גאלאנטי קט"ו מהריט"ץ דל"ג ודרב"ז רנ"ד הריט"ץ רנ"ד פטרו כל עיקר לראובן שנתחייב סתם לזון את היתום אשר בביתו ואת אשתו עמו וחשבו ליה מתחייב בדבר שאינו קצוב לומר קים ליה בנויה דהרמב"ם ורבותינו שהורו בפרק י"א מהלכות מכירה דחשיב חיוב לזון את חברו דבר שאינו קצוב ואעפ"י שקנו מידו לא נתחייב כלום והוי אסמכתא ע"ש ומוהרי"ט ח"א סימן ס' דף ע"א ובני שמואל סימן ל"ג וריב"ל ח"א כלל י"א סי' נ"ט וכת"ב סי' ל' ולר"ז ח' ודברי ריבות ע"ב ורשד"ם ח"א רנ"א ורע"ח והרש"ך חלק א' קנ"א :

דבר שאינו קצוב · מזונות בת אשתו · מתחייב לפרוע סך כך בכל שנה למי שילביש את בני · סתם במפרש :

מתחייב למגדר ולא גדר ותוזק השכן ח"ם סימן קנ"ו :

מתחייב לעשות דבר סתם ולא פירש הזמן לא הוי לעולם קלע"י סימן ס"ה · המתחייב לעשות דבר וזמן יש לו זמן עד יום אחרון רשד"ם ח"ד סימן ק"ץ · אם יכול לעשותו תוך הזמן וביום דשלם הזמן נאנס לא הוי אונס ב"י סי' ר"ז בשם אגודה · המתחייב לעשות דבר ולא קבע זמן יכול לומר לעולם איני רוצה עתה רשד"ם ח"ד סי' ע"ד ק"ץ ור"ם :

הסכמה בלא זמן · נדר בלא זמן · נשבע לחברו לפרעו · שבועה בלא שבועה לזמן :

מתחייב לפרוע סך כך בכל שנה למי שילביש את בנו בעיר שאינו בעיר ושוב המלבישו עלה לארץ ישראל והעלה הבן עמו אעפ"כ האב חייב דהכל מעלין לארץ ישראל ועוד שטוען שהאב סייע בהזמנת העליה והחיוב בכל מקום שוה מהר"ם גאלאנטי קט"ו ואין זה כמו המזונות דאמרינן בהו ברכת הבית מרובה · מתחייב לזון פלוני :

מתחייב לשלוח לחברו סחורה לזמן פלוני ואם לאו יפרענה במעות משלם ושלחה ולא הגיעה כי אם י' ימים אחר הזמן הקצוב ואז כבר הוזלה מהערך שהיתה בערך ההוא לקחה לעצמו והמתחייב מעון עליו רשד"ם ח"מ קי"ד

מתחייב לשנים בשטר בקנין ומסר השטר ביד האחד זכה גם השני ח"ם ולע"ש סי' ל"ט :

מתחייב לשנים לכשיתבעוהו שניהם ומת אחד מהם ב"י אה"ע סימן קי"ח מתחייב לשנים. ומת אחד מהם פטור מהמחצית תשובת הרשב"א סימן תתק"ע :

מתחייב עיין חיוב · מזונות בת אשתו · כתובות אחרים · כמוכ"ל

ספוסק לבעו נכס סר"ם הלוי ח"ם ס"י ספנות :

מתחיל בגנות, היינו מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו) ומסיים בשבח שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים ; ודורש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה משנה ד' פ"י דפסחים ר"ע רמ"ט בהגדה דליל פסח · רמב"ם פ"ז מהלכות חמץ ומצה ז' :

הגדה · סדר ליל פסח מותין :

מתחיל במצוה אומרין לו גמור ש"ע א"ח סי' תקפ"ח ס' ד' בהגהת

מצוה המתחיל בה :

מתחיל במצוה ובא אחר וגומרה נקראת על שם האחרון רד"ק סוף יהושע על פסוק ואת עצמות יוסף וגומר גמ' דסוטה פ"א דף י"ג ע"י פי' מ"ת כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב (על שגמרו) כאלו עשאו

ספר תורה מלום בעם על כל חיים :

מתחילין בעריסת התבן ביום טוב (אם היא תבן סרוחה ואיירי ביה קרא שעומדת להסקה , אבל לא בעצים שבמוקצה משנה הרי"ף ור"ן פ"ד די"ט דף רצ"ה ע"ב ש"ע א"ח סי' תק"ח סעיף ו' :

מתיבי איפא שהוא כמו תא שמע שבא לפשוט בעיא ויש מתיבי שהוא בא לסיוע כללי הגמרא למהר"י קארו בס' יבין שמועה דף ו' ע"א · עוד שם מצינו דמקשה מברייתא לברייתא אחרת בלשון מתיבי :

מתיבי איני אומר ואח"כ תא שמע כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ד ע"ב בפי' הספי"ח ע"ו כתב רשב"ם תא שמע אם היתה מדה של א' מהם משו"ם דפרכינן מינה טובה בשמעתין לא קאמר מתיבי :

מתיבי הליכות א"י אות תק"ס מימרא שכתוב בה אמר ר' פלוני משום תנא אחר לא פרכינן מינה מתיבי אע"ג דכשם תנא נאמרה כיון דעיקרה היא מימרא ח"מכ"ן במלחמות מציעא דף ס"ט וז"ל ועוד דאיסורא דומיא דהיתרא אמר הכתוב וכרעך ואע"ג דמשמיה דתנא אמרה כיון דמימרא היא ולא ברייתא לא מותבינן מינה כי ההיא דלולב הגזול והפי איתא בכוליה גמרא ·

מתיבי הליכות עולם פ"א שער ב' כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ד ע"ב בשם הר"ש סירילייו כשאומר מתיבי ומתרץ וליטעמיה איפא רישא וכו' אלא מיהא למשמע מינה צריך לומר שהכח שיש למתיבי הוא משום דקשיא סיפא אדיוקא ועל כרחין לוידחר מנייהו לאו דוקא ויש לו איזה חברה לו' דסיפ' לדיוקא והמתרץ דוחה שאותו הברה בדאי :

מתיבי כי קאמ' בגמ' אין דרך לחקשות בתחילה על מימרא פשיטא ולתרצה . ולהקשות אח"כ מתיבי דההיא תרתי דמתניתין דאחר שתהיה לו מקום לחקשות מתיבי היכי פריך פשיטא רש"י דברכות דף מ"א פיסקא היו לפניו מינין הרבה אמר עולא מחלוקת בברכותיהן שוות וכו' מרתיפי היו לפניו צנון וזית וכו' וכתב רש"י פשיטא לא גרסינן עד מתיבי חדא דאין זו שטת תגמ' דמעיקרא קשיא ליה פשיטא דלא איצטריך למימר ותרוייהו קשיא לי איפכא מתיבי דהיכי מצי למימר המימרא הליכות א"י אות תקס"ב · אות תקס"ג מתיבי מצינו פי' שמפרש דיש מקום דמותיב לתנא מתיבי מברייתא סתמית דתני א פבא ערכין דף ו' מתיבי החופר בור חבו וכתב רש"י איכא מאן דמפרש דמתיבי ארתי לאוקמי לרשב"א ופליאה בעיני היאך אפשר להקשות לרשב"א דתנא הוא ופליג אלא מותיב למאן דסוקי פלוגתייהו בהני תנאי באם הזיק מיהו ברייתא דק' סתמא אסתמא :

מתיבי מייתי מפלוגתא דב"ש וב"ה וקאמר ע"ב לא פליגי וכתבו התוספות דהיינו טעמא דלא פריך מבית הלל משום דהוה מצי לשנויי איפכא כדמשני בסמוך ולי נראה שהטעם משום דיותר קושיא חזקה היא כדאפשר להקשות אליבא דכולי עלמא כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק' ע"ב :

מתיבי מצינו דפריך למאן דמספקא ליה כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קש"ו ע"א רשב"א פ' מרובה תמיהה לי לישנא דאיתיביה אביי לרבה דרבא ספוקי מספקא ליה ולמאן דבעי לא מותבינן וכו' :

הרי"ף ור"ן פרק ו' דסנהדרין דף רפ"ד רפ"ה שלחן ערוך אורח חיים סימן שס"ד :

בית הקברות לא כלאתין · קברות סלסס · תכריכי המת :

זכור לאברהם · א"ס · כתב ס' אין זכר מער' מ' אות י"ג מסמיסי המת דאסירין בהנאה הוא מדרבנן לכ"ע מהרשד"ס בתשובות סימן ר' מ"ד וראיתי להרב המופלא מהר"ח בר דוד אבוהלעפיא זלה"ה בקונטרים כ"י שמשה על מהרשד"ס והוכיח דאסורין בהנאה מדאורייתא עכ"פ לסברת כמה רבוותא והאריך הרבה בזה סוף ראיתי להרב המפורסם מהר"י פוייאס בספרית וזכה לו במערכת אלף על אות ע"ג מהרפא דרבנן ותרא או"חו אות ל"ג ספעפר קצת על מהרשד"ס גם אחר זה בא לידנו תוספת דרבנן סכדסס מסדם ובאות רע"ג הקשה על מהרשד"ס מדברי רש"י ע"ס · אמנם מהרח"א סמ' סהאריך כמנין להוכיח כנד מהרשד"ס · עכ"ל :

מתחבר לרשע עיין · תשובה ארבעה ועשרים :

מתחייב בדבר בלא לשון צווי כגון כל הזן אינו מפסיד וכן ערב וכיוצא פטור פרק המדיר אמר רב הונא וכו' רשד"ם חלק ד' סימן ל"ח :

כל הזן · מדיר את אשתו :

מתחייב בדבר וכתב סתם על זה יהיו כל נכסי אחראין אעפ"י שאין לו מועיל דברי ריבות סי' קל"ג בשם התוספות :

מתחייב בדבר שאינו ברשותו חייב ח"מ וב"י סימן ר"ט וריי"א מישרים נתיב י"ז רשד"ם ח"ד סימן כ"ת ס"ב רמ"ח · דברי ריבות סימן ק"ח ושי"ט · קלעי סימן ל"ז לע"ש סימן ס' :

דבר שאינו · שטר מתנת בריא לאחר מיתה :

מתחייב בדבר שאינו חייב רמב"ם פ"א מהלכות מכירה ח"ם סימן ר"ז · אדם מחייב עצמו במה שלא היה חייב מימרא דר"י בפ' מ"ש חייב אני לך מנה בשטר חייב ב"י ח"ם סימן ס"ז · צריך שיאמר מתחייב בתורת חוב · רשד"ם ח"ד סימן כ"ט · המחייב עצמו במזון לאחר בלי תנאי אעפ"י שלא היה חייב לו כלום ה"ז חייב כיצד האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אעפ"י שאין שם עדים, לשון רמב"ם פ"א מהלכות מכירה וכתב הכ"מ שהוא נלמד מהא דאמרינן ולודי איסור דהני זוזי וכו' וליקנינהו באודיתא ב"ב דף קמ"ט ע"א, או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אעפ"י שלא אמר אתם עדי הואיל ואמר בשטר ה"ז כמי שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם אעפ"י ששניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום שהרי חייב עצמו במו שישתעבד הערב · כתב המגיד שפסק כרבי יוחנן ואוקמתא דגמרא שם כגון שאמר בפני עדים חייב אני מנה לך בשטר דף ק"י ע"ב וכפי פירושו שבא להתחייב בלא הלואה וכיון שהזכיר מלת שטר ה"ז כמי שבא להתחייב ואמר אתם עדי ומכל שכן אם כתב לו בשטר הריני חייב לך מנה ומסרו לו בעדים בס"ד עדי מסירה קונים א"נ שהיה השטר בכתב ידי המתחייב ונתנו בינו לבינו ולגבות מנכסים בני חורין וכו' וכתב שדעת ההלכות נראה כדעת המחבר, וכ"ש כשכותב לאחר קבלתי ממך כך וכך על החוב שלי שיש בידך דהוי מחילה אע"ג דידעינן דלא קבל · ב"י סי' ע"ג בשם הריטב"א, לוח שכתב בכתב ידו והעיד בו עדים ונתנו למלוה הרי זה שטר כשר · לשון ה רמב"ם פ"א מה' מלוה ולוה וכתב ה"ה זה מוסכם בפ' המגרש דף פ"ו ע"א, וכן אם כתב שטר אעפ"י שאין בו עדים ונתנו למלוה בפני עדים הרי זו מלוה בשטר · כשמואל דאמר הלכה כר"א אף בשאר שטרות כדעת רבותינו הצרפתים וכן מוכח עובדא דהנהו תרי גיסי וכו' סנהדרין דף כ"ח ע"ב וסוגיא שבסוף גט פשוט דף ק"ע ע"א ושזהו דעת בעל העטור ורובי המפרשים הרב המגיד · והוא שיהיה כתב ידו שאינו יכול להזדייף ויקראו אותו העדים שנמסר בפניהם, זה מעובדא דשטרא דפרסאה גטין דף י"א ע"א ושכן כתב הרי"ף בפרק המביא תניין וש"פ כר"א, ויש מהגאונים שהורה שצריך לומר לעדים שימסרו בפניהם חתמו והעידו שנמסר בפניכם · כתב ה"ה נראה טעם סברא זו כדי שיהיה לו קול ושזו היא סברת

רב האיי ורב שרירא ז"ל כתובה בעטור ש"ע ח"ם סימן ס' ועיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים רפ"ב דכתובות דף תקל"א ע"ב ודף תקל"ב ע"א ועיין ש"ע ערוך חשן משפט סימן רנ"ג סעיף ד' בהגה ומהר"ר נא"ל שם :

דברים בנקנים · חיוב אין אחריו · קנין על דבר שאינו חייב · שותפים שלשה שנים מהם כתבו שטר פסורין לשלישי כדי שלא יפנעו בו בשלי הוכותיו עוד הוסיפו לתת בידו על אמונתו שטר חוב איך חייבים לו סך גדול · שטר מתנת בריא לאחר מיתה :

מתחייב בדבר שאינו קצוב עיין · דבר שאינו קצוב :

מתחייב בדבר שכבר נתחייב פעם אחרת בטל חיוב שני את הראשון הריב"ש ס' :

מתחייב בדבר שלא בא לעולם חייב ח"ם סימן ס' וב"י סימן ר"ט מישרים נתיב י"ז בן לב ח"ב סימן ל"ח לע"ש סימן ס' רשד"ם ח"ב סימן קכ"א וח"ד סימן כ"ח ס"ב רמ"ח שע"ג דברי ריבות סימן קל"ג קלעי סימן ל"ו מהרש"ך ח"א סימן קנ"ז וח"ב סימן כ"ז וקס"ג · מהרש"ך ח"א קנ"ז וח"ב סימן כ"ז וקס"ג · מהרש"ך ח"א ק"ג המתחייב לחברו ליתן או למכור או איזה דבר והתנו בתנאי שלא בא הדבר לעולם הרי זה חייב לכשיבא · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן ל"ו · מטה יוסף ח"ם תשו' ה' ד"ה עוד הביא מעכ"ת תשובת הרא"ש בסוף כלל ל"ו נהגו להתחייב בכתובות גדולות אף על פי שידוע שאין לו :

דבר שלא בא לעולם נשאלתי נ"א כלשון חיוב אדם מתחייב בדבר שלא בא לעולם · ודבור מוהרח"ם בספרו · מלוה לקיים דברי בריא שמת מטה יוסף תשובה ס' · קנין אגב קרקע מטה יוסף חשן משפט תשובה ה' : תנאי בדבר שלא :

מתחייב בחוב גמור בתנאי שאין זמן הפרעון מתחיל כי אם מהיום ועד חצי שעה קודם מיתתו ושוב רוצה לאכול ולכלות את הכל מונעין ממנו ומעכבין בידו מהר"ם גאלאנטי כ"ט :

מתחייב במזון לזמן ומת תוך הזמן נראה ממהר"ם סימן ל"א דאף היורשים פטורים :

מתחייב בנפשו אינו משלם ממון משנה ב' פרק ג' דכתובות ר"ע תוספת יום טוב :

אין אדם לוקה ומת · קים ליה בדרבה מניה :

מתחייב בנפשו הניעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה אבות פרק ג' מטה משה מפרש כוונת משנה זו בשער שלישי מתי זמן תלמוד דף י"ז עמוד ב' כי לילה ודרך הם בחזקת סכנת

מתחייב בנפשו עיין · ארבעה דברים הפוסה · חמשה דברים הפוסה :

מתחייב בקנין ושבועה לפרוע לחברו לזמנים ומסר מודעא בפני עדים שהעידו על אנסו וכבר עברה על השטר שנת השמטה הרי זה פטור מהרש"ך ח"א י' :

מתחייב בקנין ושבועה לתת סך עורות לחברו לזמן פלוני וכל מה שיחסר מן הסך ההוא ישלם בעד כל אחד סך כך אם עבר חייב דברי ריבות ק"ח ע"ד מהרשד"ם סימן כ"ח ועיין שם סימן ס"ב ושע"ג ומהרש"ך ח"ב סי' קס"ג · בני שמואל סימן ט"ו וכ"ז מהרי"ט סוף סימן ס"ט :

מתחייב בשטר לכוף לאחר לעשות איזה דבר והלה אינו רוצה לעשותו הרא"ש רי"ש כלל ע"ד מישרים נתיב ט' ח"ג הריב"ש סימן ר"ן ותצ"ו ב"י ח"ם סימן ס"א מהרדי"ק סימן ר"ן ב"י ח"ם סימן ר"ז · תשו' הגאונים סימן קס"ב מהרש"ך ח"ג סימן ק"א · נשבע לפייס חברו על דבר ועשה חיובו הריב"ש סימן צ"א וצ"ט · מהרד"ם טראני ח"א ט"ו ראובן היה רוצה לילך למדינת הים לארס לו יתומה ויודע הדבר לשמעון שהיה ירא שמא תהיה ליתומה עליו איזו תביעה של ממון ובא ואמר לו שיתחייב שלא תוכל היא לתבוע ממנו לעולם שום תביעה ואם לאו שיש כח בידו לעכב הליכתו וסוף הדברים הוכרח ראובן להפיק רצונו ועוד עשה שמעון עמו שאם יקרה הדבר שלא ימסור רצונו שיוכל להביא שני עדים לפני הדיין שיעידו עליו שהוא חייב לו סך מעות ושוב העדים שחתמו השטר

נתנותו

Digitized by Google

מת וקברתיו עיין מהרי"ו בן לב חלק א' ז' איפותי צריך שיאמר מת וקברתיו חלוק לחקל בין מעיד שראהו לאומר ששמע : קברתיו :

מתוק עיין · רוחא לכסותי :

מתורגמן אל יגביה קולו יותר מן הקורא הרי"ף ור"ן פ"ג דמגלה דף שע"ג ע"ב ושאר דיני מתורגמן שם ש"ע א"ח סימן קמ"ה גמרא דברכות פ"ז דף מ"ה מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר והאלהים יעננו בקול שאין ת"ל בקול ומה ת"ל בקול בקולו של משה :

מתורגמן העומד לפני חכמים אינו רשאי לפחות ולא להוסיף ולא לשנות אא"כ היה אביו או רבו של הכם הרי"ף ור"ן ספ"ד דמגלה דף שע"ו ע"א · ובכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו · רמב"ם פ"ד מה' ת"ת · ש"ע י"ד סימן רמ"ו סעיף ט' בהגה השמיט דינים אלו כי לא שכיחי והנם כתובים בפנים :

מתורגמן ודיניו ש"ע א"ח סימן קמ"ה הרי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף שע"ג ע"א ודף שע"ב ע"ב בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהיה אחד קורא ושנים מתרגמים ובנביא א' קורא ושנים מתרגמים ובלבד שלא יהיו שנים קורין ושנים מתרגמים ובמגלה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין מאי טעמא כיון דחביבא להו יהבי דעתייהו · בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם כדי שיבינו העם · אין הקורא רשאי לקרות למתורגמן יותר מפסוק א' ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגם ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם ולא המתרגם יותר מהקורא ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה קטן מתרגם לגדול אבל אין כבוד לגדול שיתרגם ע"י קטן האידנא לא נהגו לתרגם דמה תועלת בתרגום כיון שאין מבינים אותו (תוספות דמגלה הביאו הטור עיין שלטי גבורים אות ג') משנה לא יקרא לתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה ואם היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד כגון כי כה אמר ה' חנם נמכרתם כי כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ועתה מה לי פה נאם ה' כגון אלו קורין אחד אחד הרי"ף ורש"י ור"ן שם במגלה דף שע"ב ע"ב ודף שע"ג ע"א ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד שלא יטעה המתורגמן שמתרגם על פה ובנביא שלשה אם ירצה ולא איכפת לן אם יטעה דלא נפקא מניה הוראה · הרי"ף ור"ן שם דף שע"ג ע"ב אין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה פסוק מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתורגמן · אמר רב מאי דכתיב ויקראו בספר תורת אלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות :

מתורגמן עיין · אתגרת ליה פתן עמריה · דיין לא יהיה · דיין מכין סלא יפסע · הפטרה · מתרגם · מפטיר לא יפחות קלא דיכי תורגמן · סנהדרין אין מושיבין כהם · סנהדרין לא · עדות מפיהם · פוחח פורס על שמע · קטן אינו פורס · קטן מתרגם · רב וכבודו נופי הלכות · רבי אכהו מנותנותו · תרגום :

מת ורחיצתו והקזן צפרניו ולבישתו איש אינו כורך ומקשר האשה אבל אשה כורכת ומקשרת האיש שלחן ערוך יורה דעה סימן שנ"ב · וכתב ש"ך שם ס"ק ב' משום הרהור עבירה · מעצימין עיניו ופוקקין נקביו :

סרוג · יולדת שמתה איזה מתים אינם נרחצים · מת מוליכין · נטבע כים :

מת ותכריכיו בין גוי בין ישראל · בריתות ומימרות דסנהדרין דף מ"ז ע"ב ודף מ"ח ע"א ועיין תשובת הרשב"א סימן שס"ה ומה שכתבתי בערך מת אסור בהנאה, ודוקא שהזמינם לצרכו ונתנם עליו אבל בהזמנה לבד אפילו עשאם לצרכו לאחר שמת לא נאסרו דהזמנה לאו מלתא היא, כרבא שם, וכן אם נתנם עליו ולא הזמינם לכך בתחילה עדיין לא נאסרו ימימרא דרב חסדא שם · סעיף ב' נויי המת המחוברים בגופו כגון פאה נכרית וכיוצא בה אסורים כמו המת עצמו · ערכין דף ז' ע"ב ומה שתמה הכ"מ על הרמב"ם בסוף הלכות אבל על מה שכתב שם בדין שער המת וכן בכ"י עיין בתשובת הרשב"א סימן ט"ל שהאריך בזה · ודוקא כשהם קשורים בשערות גופו אבל אינם קשורים מותר כך משמע מפירש"י פ"ק דערכין ולכן מותר ליטול טבעות שבידים של מתים וכיוצא בזה · בר"א בסתם אבל אם צוה שיתנו נויי גופו המחוברים בו לבנו או לבתו או לצורך דבר אחר מותרים אבל שערו ממש אפילו אם צוה עליו אסור בהנאה · , וזהו דעת רמב"ן ורשב"א אבל בפרק הבית סימן זה כתב בשם רמב"ם ותוספות וסמ"ג דשער מותר בהנאה, הגהה אשה שיוצאת ליהרג נחנין בשערה שאעפ"י שנגמר דינה אין שערותיה נאסרים · טור שם מאוקמתא דרב נחמן · סעיף ג' אם היו אביו ואמו מזרקים עליו כלים מצוה לאחרים להצילן אם לא נגעו במטה הנקברת עמו, בריתא דסנהדרין דף מ"ח ע"א וכרשב"א שם · הגהה ואם הצילן חייב בשמירתן ואם החזירן לאביו ולאמו וחזרו וזרקום ונאסרו חייב המחזיר לשלם דהוי כזורקן לסקום גרודי חיות ולסטים (במרדכי פרק המוכר את הספינה, אבל אם נגעו בה אסורים, מדרבנן משום דמחלפי בתכריכי המת ואתו למימר תכריכי המת מותרים · אם הם של אותו שזורקן עליו והוא שיזרקם על דעת שיקברם עמו (טור מדברי הרמב"ן בשם ה' משמעות הגמרא דיבמות דף ס"ו ע"ב ומן אם זרקן עליו כדי לאופרן מותר להצילם אפילו נגעו שלטי הגבורים דף רפ"ח בשם ריא"ז אבל מלשון רש"י וכ"י לא משמע כן · הגהה הדף שטהרו עליו וכל הכלים שמוליכין המת עליהם לקבורה, כלים המיוחדים לחפירת הקבר אסור ליהנות מהם שלא מדעת הגזברים פרק הבית סימן זה ועיין ש"ע י"ד ריש סימן שס"ד בהגה ושלטי גבורים פ"ג דמ"ק דף שצ"ח ע"ב אות א') לא נאסרו דהרי לא נתנם שם ע"מ לקבור עמו, תשובת מהרי"ל סימן נ"ה וכן משמע מדברי הרא"ש שהביא הטור ולכן המצע שמניחים על המת או תבר וכסת שנותנים תחת מראשותיו או סדין או טלית שפרסו על הארון או על המטה שמוליכים בה המת אינו נאסר ש"ך ועיין שלטי גבורים שם, כל המיכת כלים על המת עובר משום בל תשחית · בריתא כאבל רבתי הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ח ע"ב דברי ר' מאיר ר' יהודה בר אלעזר בר צדוק אומר מנוולו שסרחה על פניו רמש וטיט שהכלים נרקבים עליו רשב"ג אומר מרבת עליו רמה שהעש אוכלת הבגדים ואותה רמה נוספת על הרמה שיוצאת מגופו, ש"ע י"ד סימן שמ"ט ועיין הרי"ף פ"ו דסנהדרין דף רפ"ה ע"א · יד אליהו תשו' ג' גוי סבר פשיטן שרירת מתכריכי המת מפלפל בתכמה אם פקע קדושתו ושם כלי בית המקדש שחללום גוים אי פקע קרושתיהו ושם ביאר הגמרא פ"ק דמגלה דף י"ב מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה שנהנו מכלי בית המקדש ופי' מ"ש על פסוק ויתלו את המן על העץ אשר הכין שנתלה על עץ קדשי קדשים תנא לו הכין שהוא סבר ברעתו לחכשיל ישראל בזה ובאמת פקע קדושתיהו כיון שבאו גוים וחללוהו וע"כ תלו אותו ואת בניו על עץ זה ולא חש מרדכי משום מעילה ח"ו ור"ל דהכנה הועילה לו להמן לתתלות עליו דאילו לא מעל בו לא היה רשאי לתלותו עליו ומסיק כדכתב הכ"ח תשובת קי"ב דפסק כהריא דאסורים בהנאה ועיין מה שכתב חיד אליהו שם ובתשובה צ"ד מאסור מצבות וקברי מתים :

מת ותכריכיו אסורים בהנאה ש"ע י"ד סימן שמ"ט ודיניהם הרי"ף ור"ן פרק ו' דסנהדרין דף רפ"ד ורפ"ה ופרק ז' דיבמות דף רפ"ו ע"ב דברים המיוחדים למת אסורים בהנאת לע"ש סימן ר"י : הרוג הו · יולדת שמתה הנקברים כלה תכריכים · כסות היורדת. מגיל כלים · מת אסור בהנאה · תכריכי המת :

מת ותשמישיו ובית הקברות אסורים בהנאה גזירה שוה עגלה ערופה משנה א' פ"ג דערוכין ר"ע ותי"ט הרי"ף

זכור לאברהם · א״ה · ועיין לה׳ חיד״א זלה״ה בסו״ת יוסף אומץ סי׳ פ״ט שהביא מעשה שהיה בת״ח שבשיותו

חולה כל ימיו נתפחד פן איזה פעם יתעלף ויחשבו שהוא מת ויקברוהו ולכן צוה שלא יקבריהו כ״א אחר ב׳ ימים וב׳ לילות ואם אירע פטירתו ביום ה׳ שימתינו עד מש״ק וכן היה שנלב״ע ביום ה׳ והשהו את קבורתו עד מש״ק לקיים את צוואתו · ואחר שהזכיר תשובת הרב במהר״ר משה חיים סוסקינו ז״ל דאין לשמוע לצוואה זו הסכים עמו דכן לא יעשה להשהותו ואין להשגיח בדברי צוואתו כלל יעש״ב · ועיין מ״ש הרב עיקרי הד״ט א״ח דף ל״ח ע״ע זה · והרב עצמו בס׳ מחזיק ברכה בא״ח סי׳ תקכ״ו הביא דברי הרדב״ז דליכא היא כל הלילה והרב נו״ר חלק עליו וה׳חיד״א שם הסכים לדעת הרדב״ז יעש״ב · ובא לידי יד כהה קונטרים כ״י מהרב הגדול כמהרר״י בן נאיים ז״ל שכתב על ענין זה וז״ל עיין בספר מחזיק ברכה א״ח סימן תקכ״ו דהרדב״ז והרב נינת ורדים פליגי בהלנת מת אם עובר בלאו משקיעה החמה או אינו עובר אלא עד עמוד השחר דהרדב״ז סבר דלא עבר עד ע״ה דאין לינה עד שיעלה ע״ה במבואר בכתה דוכתי ובפרט בס׳ המקבל דתניא ממשמע שנא׳ לא תלין שפולת וכו׳ איני יודע עד שבוקר וכו׳ ומה שפירש״י שם דנל״ן מולא ילין לבקר זבח חג הפסח ובמנינה דף יו״ד כתב רש״י דנל״ן מעל מוקדה על המזבח כל הלילה עד שבקר ויש לעמוד בזה · והרב נו״ר הביא ראיה מברייתא דספרי דבשקיעת החמה עובר בלאו ועשה והרב המופלא נר״ו דחה ראייתו מכח לשון הרמב״ם ע״ש ואני תמה דהף דליכא לאו עד שיעלה ע״ה מ״מ העשה עובר מיד בשקיעת החמה דהא ביום ההוא כתיב ורבוייא דשאר מתים מיתורא דתקברנו האמורה בעשה נפקא לן ואיך התיר הרדב״ז להשהותו מ״ט א׳ עד ליל שני כדי שיקבר ע״י ישראל ואם הוא בכלל שלינו לכבודו לכפרא נמי שרי ותם על ס׳ נו״ר דשקיל וטרי לאסור משום דאיכא ל״ת הא לא״ה שרי והלו מעש׳ דקבור תקברנו ביום ההוא מבטלה בלבו וצריך לי תלמוד · שוב ראיתי להרדב״ז בחדשות סי׳ ש״א שעמד על קושיא זו ודעתו זה איני אלא כהרותי כ״ד ואין דברי הרב ז״ל נוחין בזה כלל עכ״ד ה׳ מהריב״ן · וה׳ חיד״א כתב עוד בס׳ עין זוכר מער׳ ל׳ אות ד׳ שגם הרב מהר״י עייאש בס׳ לחם יהודה כתב דהעיקר כס׳ הרדב״ז ותי׳ הברייתא דספרי כדבריו יע״ש

ועב״כ מ״ש שם בסו״ת יוסף אומץ על דברי הזהר שהביא במחב״ר :

מת המלינו עיין · נבב שבתלה · תבוש הקבר · לוה מן ההקדש · מת ביום טוב · תלוי מלוה

מת המספר אחריו עיין · שאני צורבא מרבנן :

מת המשמרו אעפ״י שאינו מתו פטור מכל מצות היו שנים זה משמר וזה קורא וזה משמר וזה קורא הרי״ף ור״י פ״ג דברכות דף י״ג ע״א ש״ע א״ח סימן ע״א :

משמר את המת :

מת המת קשה עליו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה ש״ע י״ד סימן שצ״ד · מתקשה :

מת הנפטר כמנו יאמר לו לך בשלום ולחי לך לשלום ספ״ב דמ״ק וברכות ועיין צרור המור פרשת שמות :

חי הנפטר ממנו :

מתה עיין · מפסיקין את המתה :

מת הרואה אותו ואינו מלוהו עובר משום לועג לרש ואם לוהו עליו נאמר מלוה ה׳ חונן דל וגו׳ הרי״ף ור״י פרק ג׳ דברכות דף י״ג ע״ב · ולפחות יש לו ללוותו ארבע אמות ר״י שם ד״ה בל הרואה · רמב״ם פי״ד מהלכות אבל ש״ע י״ד סימן שס״א סעיף ג׳ הרואה את המת ואינו מלוהו עובר משום לועג לרש, טימרא דרחבת וכו׳ ברכות דף י״ח ע״א) ובר נדוי הוא, טור מעוברא דרב המנונא ׳ ולפחות ילוונו ארבע אמות, שם מדברי רבינו יונה והרא״ש ׳ סעיף ד׳ אפילו במקום שאינו צריך ללוות את המת צריך לעמוד מפניו (שם בשם הרי״ץ בן גיאת מהירושלמי אינון דקיימי מקמי מ רתא וכו׳ ׳ סעיף ה׳ ארון העובר ממקום למקום אם שרדו קיימת צריכים ללותו במו בשעת הוצאת המת מ״ק דף כ״ה ע״א שלחן ערוך יורה דעה סימן שס״ג :

מת בעיר אסור · מת ודין מלות :

מת הרוצה שיתעצמו עיניו נופח לו יין בחוטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בין שתי גודלי אצבעותיו והם מתעצמים מאליהם ופרש״י גורם ואוחז בין שתי גודלי רגליו ופי׳ עוצרן באצבעותיו שבת פרק כ״ג דף קנ״א הרי״ף ור״ן פרק כ״ב דשבת דף קס״ח ע״א : נוסס אין מעלמין :

מת הרוצה שלא יסריח יהפכנו על פניו ב״ב פ״ק דף י״ב :

מת ודין מצות לוויתו ואסור מלאכה ואסור שאלת שלום בתוך ד׳ אמות של קבר ש״ע י״ד סימן שמ״ג וסימן שס״א דמבטלין תלמוד תורה · רשר״ם א״ח סימן כ״ח ק״ק הסכימו בחרם שלא לעשות מלאכה בזמן שיש מת בעיר אם אין פירוש בהסכמת מותרים בלילה · בית יעקב ע״ב מוכיח שתלמודא דידן מוכח שאין למנוע את הנשים לילך לבית הקברות כשמלוין את המת ושורש דבר זה אינו אלא מהרשב״י בספר הזהר פרשת ויקהל ע״ש ושם מבואר דאם הנשים אחר המטה והוא לפני המטה אין סכנה ודוקא בשחוזרים מן המת איכא סכנה · ואם נהרג שלא מת על מטתו ממלאך המות אין סכנה ודוד המלך לפי שהיה מסטרא דנוקבא היה מותר לילך בין הנשים רמב״ם פרק י״ד מה׳ אבל · מטה משה חלק ה׳ פ״ב דף קי״ו דין לוית המת וקבורתו :

בית הקברות · לויה למת · מבטלין · מת אין מוליאין · מת בעיר · מת הרואה · מתים וקבורתם · קבורה · קברו את המת · שלשה דברים שח . תלמוד תורה מבטלין :

מת וטומאתו דרבנן וי״א אבות הטומאה בה עיין טומאה דרבנן סימן טומאת מת :

מת וטומאתו ותשע אבות הטומאה בו עיין טומאה דאורייתא סימן ג׳ :

מת וכבודו · בית הקברות לא · דבר שאינו ברשותו · הלכה כדברי · מלכה הוי · מת אם זוכה · מת בשבת · מתים אם מרחיקין · מתים מתחטטים · עצמות המלקטן · ללוב קרובו בעיר · דמה קשה למת :

מת וכלה מת ומילה איזה קודם ש״ע י״ד סימן ש״ס מילה קודמת למת אבל מת מצוה קודם למילה וחתן קודם לאבל בבית הכנסת וכן בבית חשתה וכתב מהרש״ל סימן ע׳ אונן שיש לו בן לימול ימול את בנו ואח״כ יקבור את מתו ש״ע אה״ע סימן ס״ה :

מעבירין · מתו מוטל לפניו בשבת וי״ט · מת לו מת :

מתוך עיין · אגב · הבערה · מגו · קדוש על היין שאלה :

מתוך שהותרה הותרה ומכלל לאו נשמע הן שבועות דף ל״ו ע״א וב׳ תוס׳ ד״ה ה״ג בקונטרס · סוטה דף י״ז ע״א תוס׳ ד״ה א״ר תנחום הנקי כתיב נדרים דף י״א ע״א וב׳ · כתובות דף ז׳ ע״א מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך · פסחים דף ה׳ ע״ב בתחילת הדף ש״ס· לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך · עיין כנסת הגדולה א״ח סימן תק״ח בהגהות הטור דף ע״א ע״ג כל דבר שנאסר מן התורה לא אמרינן ביה מתוך תמים דעים סימן ק״ך ומג״א א״ח סימן ש״ח ס״ק ע״ב לא אמרינן מתוך אלא באסיר הוצאה אבל באסור טלטול יום טוב ושבת שוים :

הבערה והולאה · מת בשבת ודינו בפסק ה׳ לוגינו · שבת סוחיל :

מתו מוטל לפניו ויש לו בן למול מל את בנו ואחר כך קובר את מתו מהר״ש לוריא ע׳ :

מת וכלה :

מתון בדין שלא יתחכנו עד שבדור לו בבקר ובאחרונ שהיא אסורה לו הרי״ף פ״א דסנהדרין דף רע״א ע״א ש״ע ח״מ סימן י׳ משנה בריש מסכת אבות · אשרו חמוץ אשרי דיין שמחמיץ דינו פ׳ אחד דיני ממונות · לע״ש סי׳ י׳ :

ושפטתם לדק :

מת ונשאיו ובבורם עיין · בעלי אומניות :

מתון מתון ארבע מאה זוזי שויא פי׳ רב אדא בר אהבת קרע לבוש מנויה שסבר שהיא יהודית · מתון מתון פרש״י לשון מאתן ד׳ מאות שני פעמים שני מאות כלומר השם גרם לי · לשון אחר מתון מתון לשון המתנה אם המתנתי הייתי משתכר ארבע מאות זוז ברכות פ״ג דף כ׳ :

מתון בדין :

מתון נסיב אתתא יבמות פרק ו׳ דף ס״ב ע׳ סימן י״ט :

נחית דרגא :

מתון עיין · מכירה בהמתנה :

Digitized by Google

הארגז ועם סכין תחבו הכיפה הנ"ל סמוך לראשה וסידר המקובל לרבי ברוך שיאמר שלש פעמים טולי מה שבחרת קחי מה ששאלת כי אין לך עוד חלק בעולם הזה וחלקך תחלתך בעה"ב בג"ע תישני בשלום ותשכבי בשלום עד יבא מנחם משמיע שלום שלשה פעמים והמקובל אמר בלחש בשם אלהי צבאות אלהי ישראל הנני משביעך שלא תפחידי ולא תבהילי עוד לא איש ולא אשה לא קטן ולא גדול אלא תישני בשלום וכו' ושתי אמות רינס"ז הניחו על הארגז יען כי אמרה ג"כ בחלום שעשו לה חבריכים קצרים ומפני שאמרה לניסה החתן עזריה אם ירצה יילך עמה רוך שנה צוה המקובל שימדדו אותו בחוט לבן מראשו מקום התפילין עד סוף אצבעות רגליו באזור ויהי נועם והניח החוט הנ"ל בתוך נייר וכתב עליו מבחוץ לשם פלוני בן פלונית וזורק הפיתק תוך הארגז ואמר תישני בשלום וכו וכשכסו הקבר לגמרי כולם הניחו ידיהם על הקבר מצד הראש ואמרו תישני בשלום וכו' ואתה לך לקץ וזה מפני שלא יכול לקבל שום חלוק מעזריה כי גם הוא גם אחיו הי' לחסחיוקים מעורכים יחד בלי שום ברירת והיה טרחא יתירה לחפור הקבר כולו ולפתוח הארגז להוציא כמה מסמרים וזה די והותר וגם בשנת הנ"ל בא בנו של מרת שרה אשתו של רבי זכריה מילי שהבחור רפאל שער אריה ז"ל בא אליה בחלום ואמר לה היכן הוא הכובע שלי הקטן היינו בארישינ"ו שלי שאיני מוצא אותו והיא בחלומה נתנה לו כובע בנה · היה שם בצינ"טו המקובל ההוא וצוה אליה להתענות וללמוד תורה ולתת צדקה וקמח ונר לכופר נפש הנפטר הנ"ל והטבת חלום כדרך הספרדים וגם צדקה וקמח להצלת בנה ובלכתה לישן תאמר בכוונה גדולה שלשה מזמורים היינו סימן ד' ולדוד ה' אורי ולמנצח אלהים יחננו ויברכנו הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד ולמחרת הלכה עם בנה ועם השמש והמקובל לבית הקברות ואמר השכבת בעל מעבר יבק על קבר המת ואחר כך פשטה מילי בנה נשתטח על קבר הנפטר ואמר שלש פעמים חטאתי לאלהי ישראל ולר' רפאל חיים ז"ל הלוה שחטאתי לו והוא רחום יכפר עון וגם הנה אל ישועתי אבטח נ"פ ואח"כ שלש פעמים תשכב בשלום ותישן בשלום עד יבא מנחם משמיע שלום ונתן שש פרוטות לצדקה לכופר נפש הנפטר כפי בעל מעבר יבק דף מ"ג ואמר בכל פרוטה הריני נותן פרוטה זו לצדקה על כל ישראל ועל פלוני זה הנפטר למנוחת נפשו בג"ע כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך וגו' ומעבר יבק שפתי צדק מאמר א' פכ"ו ז"ל ובספר החסידים סימן רל"ז יש תקון למי שבא לו מת בחלום ואמר לו שילך עמו והוא הבטיח לו על זה ואמרו כי פעמים בא המת לחי בחלום להחזירו בתשובה) ואח"כ נתרחקו החברים ואמר המקובל בינו לבין עצמו בשם ה' צבאות אלהי ישראל הנני משביע אותך פלוני שאל תפחיד ואל תבהיל בחלומות שום בריה מישראל בין איש בין אשה בין גדולים בין קטנים אלא תישן בשלום ותשכב בשלום עד יבא מנחם משמיע שלום נ"פ ואתה לך לקץ ויהי נועם כולו והניח הבאריטינו תחת מראשותיו בקבר ואמר טול מה שבחרת קח מה ששאלת ותשכב בשלום עד יבא מנחם משמיע שלום נ"פ · ובספר החסידי' סימן הנ"ל אם אדם רואה חלום או רוח או מזיקין אל יגיד לשום אדם כי כל רואה מזיקין ונוגע באש קודם שיגיד לשום אדם מה שראה לא יוזק ולא ימות · מי שנראה לו דמות המת והוא שד והוא סבור שמת והוא עד במקצת ירוק עליו ויאמר טמא טמא ברח מכאן וירוק עליו ע"ש · ואם נראה לאדם שד יכפוף גודלו בתוך אצבעו ויגע בנחלים קודם שידבר ואל יגיד לאדם מה ששמע או מה שראה · וכשיראת המת ישביענו בשם ה' באותו לשון שהמת מדבר בו בחייו ויאמר משביע אני אותך שלא תזיקני ולא לשום אחד מבני ביתי ולא לשום אחד מאוהבי · הרואה גוי בחלום או גוים שכבר מתו או ישראל לישראל ישביע בלשה"ק ולגוים באותו לשון שמדברים ואם אחד מהם אומר לו לבא אחריו אז יש לו לילך על הקברות וישביענו שלא יבא אחריו אבל אם הוא למרחוק ולא יוכל ללכת שם או ירא ללכת שם יחקור יהודי או גוי ששמו כשם המת וילך על קבר אחד ששמו כשם אותו הבא אחריו וכן יהודית או גויה וכו' אני פלוני בן פלונית משביע אותך פלוני בר פלונית בשם ה' צבאות אלהי ישראל שלא תבא אחרי ואיני רוצה לבא אחריך ולאחר כל אשר נקרא או נקראת בשמך ולא אחר שום מת או מתה ועל זה אני משביעכם בשם הגדול הגבור והנורא ה' צבאות אלהי ישראל ועל זה אני משביעכם ומבקש מכם כי אני רוצה לחיות עוד שנים רבות ואת או אתה הנקראים בשם הבא אחרי תלכו ותאמרו לאותה נשמה פלוני בן פלונית או פלונית בת פלונית שלא יבא אחרי ואיני רוצה לבוא אחריו או אחריה וגם הוא או היא לא תבא אלי ויאמר זה נ"פ בקול הנשמע רחוק ארבע אמות · ואם המת הוא ישראל יאמר נ"פ תשכב בשלום ותישן בשלום עד יבא מנחם משמיע שלום · מצאתי כתוב בשם הרב בעל באר עשק דכל עוד שהנפטר אומר לחברו בחלום אני רוצה לבא עמך או אני רוצה שתבא עמי נכון להשליך חלוקו של אדם חי בקבר המת וכיוצא כדכתב בעל מעבר יבק וספר החסידים אמנם כשאומר לו תן לי חלוקי או תביאנה וכיוצא אינו צריך להשליך בקבר שום דבר ונ"ל שהוא אסור וחושש משום דרכי האמורי ולפחות לא נכון לעשות כן כי הנפטר הבא בחלום ואומר שהוא ערום ר"ל ערום בלי מצות וצריך לעשות מעשים טובים לכפר נפשו והראיה מפרק מי שמתו מאותה ריבה ששלחה לומר לאמה שתשלח לה המסרק וכו' ופרש"י לרמוז שמתה נערה וכו' ולא שתשלח לה המסרק וכן לא נראה לו עון לפתוח הקבר והראיה ממאי דאיתא עלה ריבה הנקברת במחצלת קנים ולא מצינו בגמרא ששמו בגדיה ושלחו לה בגדים :

מת הבא בחלום עיין מתים מתחטטים :

מת המוצאו נוטלו ואת תבוסתו וכן אם מצא שנים מצא שלשה אם יש וכו' הרי זה בית הקברות משנה ג' פרק ט' דנזיר ר"ע תוספת יום טוב רמב"ם פ"ט מהלכות טומאת מת :

מתה מחמת מלאכה עיין ש"ע ח"מ סימן שמ"ד :

לא לאוקמה בכילתא · סוגל בהמה :

מת המלינו עובר בלא תעשה הרי"ף דסנהדרין משנה דף רפ"ד ע"ב ש"ע י"ד סימן שנ"ז ומתי מותר להלינו ועיין סימן שס"ב סעיף א' · עיין א"ח סימן תקכ"ו סעיף ב' מת ביום טוב ראשון אסור להלינו עד יום שני כדי שיתעסקו בו ישראל הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ח ע"ב · ורדב"ז תשו' ק"ז אסור להלין את המת בטענה שרוצים לקברו ע"ש כדי שינצל מחבוט הקבר כי אין זה כבודו ולא רצון שמים ולא ממשפטי התנאים הנצרכים למת כדי שינצל מדין חבוט הקבר ע"ש ועבודת הגרשוני ע"ז שנשאל אם יפה עשו שקברו את החכם בי"ט של גליות ולא הלינו עד א"ח כדי ללוותו אשתו ובניו וחבריו ותלמידיו והעלה כדעת הגאון עוד כתב המחבר דאסיר לאבד כתבי קדש בתפילין וכיוצא לקברן עם המת דאם על פליו חס רחמנא וצוה שלא להשחיתם כ"ש שראוי לחוס על כתבי קדש והכלל הוא שאין ראוי להתחכם על קונו והולך תמים בתום לבב ילך בטח קחנו משם כי טוב למוסר הנפש המשכלת ע"ש ובח"י סי' קל"ט ובריקנאטי פ' כי תצא כי מנהג ישראל לקבור המת בע"ש בין השמשות מנהג ותיקין של חכמי האמת הוא ע"ש · הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ד ע"ב ש"ע י"ד סימן שנ"ז אסור להלין המת אא"כ הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין או מקוננות (משנה דסנהדרין דף מ"ו ע"א) או כדי שיבואו קרובים או להשמיע עיירות (ברייתא באבל רבתי) : כל המתים המסהר להוציא ממטתן הרי זה משובח אבל על אביו ועל אמו ה"ז מגונה אא"כ הוא ע"ש או ערב י"ט או שהיו גשמים מולפים על מטתו (ברייתא במ"ק דף כ"ב ע"א ועיין הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ד ע"ב) סנהדרין פ"ו דף מ"ו מנין למלין את מתו שעובר עליו בלא תעשה ת"ל כי קבור תקברנו רמז לקבורה מנין ת"ל כי קבור תקברנו :

Digitized by Google

ובקנה שם וסעודת ברית מילה וכן בסעודה שאוכלים אצל היולדת חיינים
בתשובת מהרי"ק שורש קנ"ח ועיין מג"א שם ס"ק י"ב י"ג :

ביום הכפורים בשנת התנ"ח מתה אשתו של רפאל חיים כהן שיראנו שיושבת בבית הסמוך לבית הכנסת ספרדים וגו ביום בשער זכריה בנו של ר' משה לאמפרונטי היושב בבית הסמוך לבית הכנסת איטאליאנ"א האשכנזי"ת ובני שאנ"י פה פירארא ולא יכלו הכהנים ליכנס לשום בית הכנסת לברך ברכת כהנים כמנהגם ונשאלה שאלה זו מאת כל הרבנים מורי צדק אשר נקבצו על זה במקום הישיבה הכללית אם יוכלו להתיר בפעם הזאת דוקא טלטול אחד מן המתים הנ"ל מבית לחצר מגולה למען יוכלו הכהנים ליכנס בג' מבתי כנסיות לברך ברכת כהנים ומיאנו ולא אבו המורים להתיר את הדבר הזה כי מנהגם הוא שלא לטלטל המת ע"י ככר או תינוק ולא על ידי גוים לצורך כהנים או דבר אחר אפילו לצורך מצות ברכת כהנים ואפילו בחול אלא לכבוד המת דוקא הותר הטלטול וכמו שנעשה מעשה כמה פעמים שנדחו הכהנים ולא טלטלו המת אלא לכבוד המת שלא כגון מחמה לצל או ממקום מבוזה ובזוי למקום מכובד וכל שכן דאין לברכת כהנים שייכות עם בית הכנסת וארון וס"ת ורשאים לברך ברכת כהנים בכל מקום מקודש כשיש שם עשרה והכהנים אינם עוברים אם אינם מברכים כל זמן שאינם שם בבית הכנסת ואינם נקראים כי על כן נאו מעלת המורים הנ"ל אל הכהנים לילך למקום אחר להתפלל ולברך שם ברכת כהנים וכן עשו ונתאספו הכהנים האשכנזים במקום ישיבת חכמי יום והכהנים ספרדים והאיטאליאני נקבצו בבית שנביא נחמיה חי הכהן בבית מדרשו ושם התפללו וקראו בתורה והפטירו בנביא ונשאו את כפיהם ועל ענין מעשה הזה ממש נשאל דינו אל הרב הגדול כמה"רר משה ישראל זצוק"ל הובא בספרו חלק א"ח תשובה נ' דף ס' ע"ב וקיים בפלפולו והקימותו שנהגנו מנהג ותיקים שלא לטלטל המת אלא לכבוד המת דוקא ושאין לבטל מנהג זה כאלו הוא מנהג בטעות לפי שיש לו על מה לסמוך והוא מנהג ותיקין כיון דאיכא דפסקי כוותיה · ואתה קורא נעים כבר ראית לעיל דמנהג כזה בעיר פירארא ישן נושן הוא וכן קיימו וקבלו כל הישיבה הכללית כר"ו פעמים רבות · הרב לוניטו היה דעתו להוציא המת מבית לחצר דהייתו טלטול ממקום למקום תחת רשות אחד אבל לא מרשות לרשות ותלאכה יציאה הויא מלאכה וראיתו מלשון בעל הלבושים לצורך הכהנים וכל שכן כדי שישמעו פעם ברכת כהנים בי"ט ראשון דלצורך מצוה שרי אבל בשבת מראה דהיה דעתו לאסור דלא הותרה בו שום מלאכה אלא מחמה לצל לצורך המת ע"י ככר או תינוק · עיין משנה ה' פכ"ג דשבת עושין כל צרכי המת ובלבד שלא יזיזו בו אבר · מרדכי פ' כירה ז"ל כתב ראב"ה על מת שבא בספינה בשבת והיה מוטל בבזיון לפני הגוים שמותר לקרוביו להוציאו מן הספינה ולהביאו ע"י גוים לבית מפני הכבוד · הרי"ף ור"ן פ' כ"ג דשבת דף קס"ח ע"א עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיזו בו אבר ושומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין ולא יסריח · קושרין את הלחי לא שתעלה אלא שלא תוסיף ש"ע א"ח סימן ש"ה סעיף ז' ומניחין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כריסו כדי שלא תפוח ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס בהם הרוח אין מעצימין את המת בשבת אפילו לאחר יציאת נפש דמזיז בו אבר משנה הרי"ף ור"ן שם רמב"ם פכ"ו מה' שבת הלכה ד' · בשנת תנ"ח שאלתי אל מעלת הרב כמהר"ר אביעזר שר שלום באזילא ממנטובה על מנהג עירו ואלה דבריו אשר השיב בכתב חתיך גם מפי מעלת הרב כמהר"ר דוד שגיא המורה בדק כי אין לנו מנהג להתיר טלטול המת מפני ברכת כהנים כי אם ע"י ככר או תינוק כמנהג בשבת הוא ילד בלות אל הפתח להניחו ביום כפור במקום מגולה אבל בשאר זמנים אם מדברים על לב אבי המת או קרוביו ואם לא וכשהנפטרים הם גדולים אין לנו שום מנהג עכ"ל · ואתה המעיין תחזה דבהרא כהרא ותצדיק כי הנמצאים אסרו הכל וכל הרב מעלת משה הנ"ל ובמוקי עמו תם כבר קרית דלא אבו רבני ומורי פירארא בישיבה הכללית להתיר טלטול המת מפני ברכת כהנים ומה גם דאפשר לברך ברכת כהנים במקום אחר ומעשה רב :

אבל לפי שראיתי בתשובת החסיד והחכם כמהר"ר משה ישראל הנ"ל זצוק"ל שהשואל מאן דהו (כי איני יודע מי היה) בא עליו במקיפין להטעים לו כי אין בדבר הזה מנהג קבוע בעיר פירארא וז"ל שהיה „ואעיקרא דדינא שמעתם שכך נהגו עכשיו וזה עשר שנים אחד „מחכמי העיר בא בתחבולה על אבי הבן והוציא הזאת מבית לחצר בשבת „כדי שיאכלו מתושבי העיר יבא לשמוע הדרשה והוא כהן לא אל עליו „עכ"ל · ואף אני אומר לי כי כמעט נכנס בלב הפוסק את הדבר הזה אך לא כל כרכו כמו שחשב השואל כר"ס „הרשום בכתב כתבתי, על כן משרייב אני להגיד את אשר כבר ידעתי בדבר הזה כי גם אני הנני כאגודת מעלת הרבנים אשר אסרו טלטול המת הנ"ל והוטל עלי לומר

הדברים כשורייהו למען לא יאבד הזקן הרב והרופא כמהר"ר מרדכי צהלון זצוק"ל במקודש רעם ולהפשות ח"ו כרשע לפני המקום ובעיני האנשים השלמים זה מותי ואספרם :

אחד מחכמי העיר בא בתחבולה וכו', זה היה הגדול והזקן אשר בעירו בישיבת פירארא גם שב גם ישיש שם בא ולא בא בתחבולה אלא וכבר אתה המעיין ראו עיניך כי הוא זה והיה מנהג קבוע וקדמון בעיר פירארא פעמים רבות גם בפסק הרב הגדול כמוהר"ר מנחם ריקאנאטי זצוק"ל וגם בדברי הרב ליב לוניטו ז"ל וגם בחתימת שמות רבני ומורי מודנא זצוק"ל אשר הבאתי אותם בשמותם לעיל, והמעשה אשר חשב השואל היותו בתחבולה לא כן היה אך בנקיון כפיו נקרא הרב הנ"ל אשר היה גם כן רופא לכל בשר מאת איש יהודי והוא יושב תחת אהל משותף לו ולשלש בתי כנסיות איטאליאני אשכנזי"ם ובני שאנ"י והיה לו ילד נכפה ביום ש"ק והוא שוכב בבית אהל בלי אורה כלל לבקרו ולסדר לו תרופות כמנהגו הטוב והרב ורופא הנ"ל כי זקן היה מאד מאד אשר לאם הילד החולה שאי בכך שמחדרו ושיביאו אותו אלי לגוזוטרא או גארדק"י הסמוך לו בעריסתו ושם אני עומד ואראנו היטב אם נכפה הוא ואתן לו התרופות המצטרכות לחליו כי כאן בבית אהל איני יכול לראותו ולידע אם שאמת כן הוא · מה עשו האם ואבי הילד לקחו העריסה אשר הילד שוכב בתוכה והוציאוה מחדרו שאהל לגארדאק"י או גוזוטרא הסמוך ממש לחדרו והגארד"קי הוא מגולה לאויר השמים ושם היה עומד השומר הרופא הזקן מדבר עם האב ועם האם הילד על עסקי חוליו · ויהי כי הסירו הסדין המכסה מעל פני הילד לראותו אל הרב והרופא הנ"ל נבהל מאד מפני מראית פניו דומים אל פני המת ונגע תכף ומיד בארטירי"א היינו העורק שדופק בידי הילד ובמקום הלב והכיר שלא מצא בו חיות כלל כי לא קם ולא זע ולא בכה ולא פקח הנער את עיניו ואחרי עשותו כן בנגעו בו פעמים שלש הכיר בו כי מת הוא ויצאה נשמתו בודאי ואמר להוריו הקלף היינו אסקיו"פא אשר בפיו סימן מובהק הוא שנפטר כי נכפה היה ועתה הוא מת מה אנחנו עושים פה אתם קחו את הילד מן העריסה והורידוהו לארץ היינו לקרקע הגארדא"קי על ידי הדיוט אשר הם באו ככר או תינוק והוא מקום מגולה ונקי אשר אנשי בית הכנסת של בני שאנ"י יושבים שם פעמים רבות כי משם שומעים קול השלש חזנים אשר בשלשת בתי כנסיות הנ"ל ועונים ואומרים אמן וברוך ה' המבורך וכל דבר שבקדושה וכן עשו האב והאם הילד וטלטלו המת מן העריסה לארץ הגארדא"קי מגולה לאויר השמים ואחרי כמה וכמה שעות שעברו הגיע עת הדרשה והלך הרב והרופא הנ"ל לדרוש כמנהגו כי שבת שלו היתה ובאו כל הקהל לשמוע הדרוש כאשר נהגו והואילו עד עתה בכל ש"ק וי"ט ובאו גם הכהנים בתוך הבאים כי הילד המת היה במקום מגולה ועתה יאמר האומר מה תחבולה איכא הכא ? שלא את הדבר הזה עשה הוא מבלי מום ומבלי תחבולה כי לכבודו הוא שם ולא לכבוד החיים ובמקום נקי וכשר · גארדק"י היא מלה בלשון ישמעאל ור"ל זיז גדול ועשוי כנסרים או אבנים לעמוד שם ביעות החמה בחכרם חוץ מן הכתלים והחדרים למקום מגולה עיין מהר"ם אלשאריליו א"ע סימן ל"ז בכרמו כרם שלמה והוא כמו גוזוטרא ובלשון איטאלייו וכל לאביג"ו פורי"ס :

מת בשבת עיין · אוכן שמחו · בוטל אבילות · נוסס ... ביום הכפורים · מת בי"ט · מת בכפר · מת בערב שבת · מתוך שמותרים · נפלים אסור לעשות שם הלכה למעשה :

מת גדול או קטן היאך שלחן ערוך יורה דעה סימן שע"ג מתים וקבורתם :

מת הבא בחלום ליקח בני אדם עיין בצוואות רבי יהודה החסיד שהם בסוף יורה דעה ובספר החסידים ושם תיקונים עיין מעבר יבק וכזוהר · בשנת תח"ל מרת בצינ"טו אשת ר' יהודה חיים קארפי וצוותה לגברתה לשים בראשה כיפה שעשתה בידיה היינו פונט"א מרוקמת בחוט לבן ושכחוה הנשים ולא הניחוה בארגז ועל ראשה ובאתה בחלום פעמים רבות לססיראלדא גברתה לדאמר לה שבשבילה לא יכלה נפשה ללכת למקום מנוחתה וכן באתה בחלום לגיסה ר' עזריה וחלו פני אחיה לתקן את הטעות והיה שם מקובל גדול והלכו לבתי החיים ובעוד שהיו חופרים הקבר אמר המקובל השכבה המעבר יבק הארוכה ואח"כ צוה שגיסה יקח נ' באיוק"ק פרוטה נחושת ועל כל אחד אמר הריני נותן פרוטה זו לצדקה וכו' כברוב במעבר יבק ובעוד שחפרו הקבר עד חציו מצד הראש אמרו ויהי נועם עד שהגיעו לארגז ועם הקרדום חתכו קצת עץ

ויהי

Digitized by Google

לסלכים יכול להלביסו למחר שהוא יום קפורה וכן למתם לו מים לטהרו וכן להוציאו לבית הקברות אפילו לצורך כהנים אסור משום דיכול להוליכו תחת אויר השמים בלא הוצאה כמו שפסקו בכ"ד ולא הוי צורך מיום כלל אך הטלטול דהיינו להוציאו מן הבית להביאו למקום אחר דליכא אהלי לצורך כהנים שרי דאיכא צורך קצת כדאמרן ·

ועוד כר מן דין ומן דין סמך סורתא [?] נ"כ משם דלהוציאו מתחת אהל ה"ל צורך מצות דהיינו שיוכלו הכהנים לבא לבית הכנסת לברך את העם דאע"ג דקשאין שהכהנים כבה"פ אינם חייבים בברכת כהנים פדאמרינן בגמרא מ"מ אעפ"י שאינם חייבים מצוה מיהא איכא משום דהוי דבר שבקדושה דלהכי תנן במגילה דאין מברכין אותה בפחות מעשרה ולמה יפסידו שלש קהלות ברכת ה' דהיינו ברכת כהנים כמו שאמרו על פסוק ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. וכת"ב הרמב"ם פי"ד מה' תפילה ז"ל ואל תתמה ותאמר ומה תועיל ברכת הדיוט זה שאין קבול ברכה תלויה בכהנים אלא בהקב"ה שנאמר ושמו את שמי וגו' שהכהנים עושים מצותם שנצטוו בה והקב"ה ברחמיו מברך את יש' כחפצו. אם כן בודאי דמצות מיהא איכא להיותם אמצעיים כינס לכין המקום שתחול עליהם ברכת ה' וככר מצינו כמה השו רבותינו שלא למנוע עצמם מלקבל ברכה אפילו ברכת בשר ודם מהא דאמרינן פ"ק דמגילה ר' ור' חייא הוו אזלי באורחא כי מטו לההיא מתא אמרי איכא צורבא מרבנן הכא דניזיל ונקבל לאפיה אמרי להו איכא מאור עינים כי הוו מפטרי מניה אמ' להו אתם הקבלתם פנים שנראים ואינם רואים יהי רצון שתזכו ותקבלו פני שכינה שרואה ואינה נראית א"ל ר' אלו לא אתיכן הפסק' מנעתן מהאי ברכתא וגם אמרו אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך כל שכן דיותם אדם וישתדל לקבל ברכת ה' דהיינו שברכת כהנים ועוד מצוה איכא דאם לא היו עושים ברכת כהנים היתה להם עגמת נפש גדולה כל שכן במקומות אלו דאין עושין ברכת כהנים אלא מיום טוב ליום טוב והבטל מהם שמחת יום טוב ואם אמרו דמשום שמחת יום טוב יכול להוציא את הקטן לרשות הרבים כגון דאי אפשר להוליכו בבית אפילו בשוה רוצה ללכת לטייל וכן מותר להוציא את שבדור לרשות הרבים כדי לשחוק · כו כל שכן דשרי לטלטל את המת ממקום למקום משום שהכהנים שיוכלו לבא לביתם לשמוח עם אנשי ביתם ומשום מצות ברכת כהנים שתחול עליהם ברכת ה' ומשום עגמת נפש של כל הקהל פ"אשר אמרתי בגולה ואפילו בלא ככר או תנוק כאשר אמרתי מהא דכמה פלוסים כ"ש וק"ו שמותר להוציאו ע"י ככר או תנוק או בלבושו דסגי כמו ככר או תמיך אליבא דר"ח כדכתב הטור א"ח סימן ש"ח כמו שסיה בנ"ד על זה סמך סורתא זו ותיקנו מחלות לכבוד תורתם למען ה' יוסיפו חסדם לתכן ולאשות רעתם הרחבה מני יש כדי לסתום פי המורים ומהרהרי אחר הוראה כזאת וה' ישלם שכר פעולתם · והנך רואה בעיניך קושיא במים כי שמשולים גאוני ורבני ומיליאם לא שמיעו על הפסק הנ"ל ועל שאלה כלום ושתיקתם לאו כהודאה דמיא :

אבל זאת שאלתי מרבני ותלמידי סורנא ויק"ל

אלוף לראש שלום · על שאי עוברא דאיתרע ביומא שבא קמא דעצרתא דאתפסר פנו מרעיה ילד בן משנה חדשים בבית שיש תחת אהלו שלש בתי כנסיות ואמר א' מן בעלי תורה לטלטלו לאחר שכלותו בים. במלקו וסדיעו במקום בגד או תנוק כדי להתיר לכהנים לבא כאותם בתי כנסיות לעשות ברכת כהנים והמורים מחמירים מפני המנהג ובקשת לעמוד על דעתנו איזה דייקר כח המחמירים והאוסרים טלטול המת שלא לכבוד המת מן הטעמים אשר הוצאו לפניו בספק מלא ונדון אשר חבר הרב הגדול כמוהר"ר מנחם ריקאנאטי כר"ו אבל במקום דליכא מנהג כמו עירנו זאת ייסר כח המתירים ובדוקתי סיבה מניעת דהתירו חכמים טלטול לדבר מצוה וכך היא הלכה פסוקה עד דמהר"י וויל בתשובותיו סימן ס"ה אפוכרא דפרק בני העיר כההוא מיתא דהוה בחית באורדוניא כתב דאין להעמידו משכת דלשני לרבא אמירה לגוי מותר ובמקום מצוה כה"ג דליכא אסור דאורייתא אי במי ע"י ככר או תנוק אפילו לצורך חיים עכ"ל וכ"ש ע"י ככר או תנוק לצורך מצוה פי שאי טונא דליכא מאן דפליג והלכתא רווחת היא זו ואין להאריך בראיות בלא צורך ולא לדייק כולי האי בדברי כפל הלכות כי אגופא דדינא גמרא שמכינן להתיר במקום מצוה וברכת כהנים ודאי מצוה היא וקרא כתיב ושמו את שמי על בני ישר' ואין כוז אילית' דתית' אדרבה יקרא היא ובייש' לכנמתים למעבד מצוה בגופיה ואמרו לן דכי האי עובדא עבדין כמנטובה כפני גאוני עולם ואין מהרהר עליהם ואפי' היה הדבר ספק בספיק' דרבנן

אזלינן לקולא. וכתב דסיתרא מעיף וכ"ם לדבר מצוה דשבח הוא ושבח ליהוי אבל אעפ"כ נהרא נהרא ופשטיה וכיון שמעלת המורים רבים לא והמחמירים שאין לטלטל כלל המת אלא לצורך המת דוקא ולא לצורך החיים ולצורך ברכת כהנים גם מעכ"ת יורה לאסור מכאן ולהבא כי כן עוכסתנו בו ובתורתו ונא בלשון בקשה יקבץ מר בכנסיותיו המחלוקת כי כל כרנן מפריד אלוף ולא ישמע עוד בחוץ קולו דלא ליסוי גילות דרבנן פי שם פרכים וחדין עמהם מפני המנהג ומשאר טעמי תריצי הכלים כפסק הגאון הנ"ל מריקאנאטי יהיה חלקו של מר מן המעלכים וכו' ואחרי סדור שהגדולים כשמעים לגדולים הוד והדר יהיה עליכם תרב גדולתכם בכנסכם וכנפש אוספי ודורשי שלום מעכ"ת לעולם ועד קודקס יום ו' סדר והתנחלתם את הארץ ת"ב לפ"ק נתנאל שכת"ר בנימין טראבוטו נ"ל יהודה אריה ככמהר"ר יעקב פוייטי · מנחם שכמה"ר אלחנן קיים זלה"ם

עיין ש"ע א"ח סי' ש"ח סעיף כ' בהגה ומג"א ס"ק י"ד :

בשנת התפ"ז פירארה ביום ש"ק שהוא יום ראשון לחדש אדר והוא פעם שקלים אירעה מעלת כנו של ר' ברוך פ"ר נחמיה כפ

ברוך שכהן ומתה במו של הבי אברהם פיסארו אשר שיתה יושבת באותו שאסל הייט באותו מבוי עצמו שכל הבתים מגוחסים ועומדים תחת אהל אחד ושאלו את פי המורים מורי צדק אשר בקרתו ובתמצות יחד על זה אם מותר לטלטל המת ע"י גוי או ע"י ככר או תנוק ולהוליכו למקום אחר או להורידו מן המטה לחצר מגולה תחת אויר הרקיע למען יוכל ר' ברוך כהן אבי הבן לעשות מצותו וגם מצות הסנדק ואביו רבי נחמיה כהן מצות המוהל ועלתה הסכמתי עם הסכמת כל הרבנים אשר מורי הצדק בימים ההם לאסור טלטול המת הנ"ל · הנה דבעיר פירארא נהגו שלא לטלטל המת בשבת או יום טוב ע"י ככר או תנוק לצורך החיים או לצורך ברכת כהנים או לצורך מצוה אחרת אפי' ע"י גוי דיש מתירין (עיין טור י"ד סימן שע"ב ובתשובת מהרי"ל סי' ס"ה וכתב מהרא"י ס"ע א"ח סימן ש"ח סעיף כ' וכן ראיתי נוהגים לצורך מצוה או חתונה (כיון דאפשר למצוה שתעשה במקום אחר או על ידי אחרים שלא עבירה (דהיינו טלטול המת שלא לצורך כבודו של מת כי כן מסורת בידנו מהחכמים והרבנים שקדמונו) ומעשים בכל יום דבשבת וי"ט אינם יכולים הכהנים ליכנס לבה"כ איטליאני"א אשכנזי"ת ופראנס"ה מפני שטומאה ולא נהגו לשום שמת במקום מגולה אלא אומרים לכהנים לילך לבה"כ ספרדים או אפכא מבית הכנסת ספרדים לשאר כנסיות מפני שטומאה ואפי' בימות החול או ביום שומעא רבה כן הוא מנהגנו שלא לשום המת תחת אויר הרקיע מפני כבוד החיים או מפני צורך מצוה כאמור · ועוד עם שראה מהרא"י נוהגים לצורך מצוה או לצורך חתונה דוקא צורך מצוה כעין חתונה שאין ספק בידם לעשות המצוה אלא שם ושבה מילה וברכת כהנים דאין להם שייכות עם מקום זה או זה כי זה אם יכשר ואפשר למילה ולברכת כהנים שתעשה בבית אחר כי אין שייכות לברכת כהנים עם בית הכנסת כלל ויכולים הכהנים לברך בכל מקום מקודש קיש שם עשרה כדיה ובפרט בגלילות אשכנז ואיטליא מלים בבית הכנסת ולא במקום שיולדת וכל שכן שהוא אסור אם יצטרכו להביא שם שמת הוא מטיף כי לא שמצנו מעולם שיהיה מותר בזיון המת לשומו במקום מגונה ומטונף ולהוציאו מחדר מכובד לכבוד החיים דעיקר טלטול המת מעיקרא היה לכבוד המתים ולא לבזיונם וכל שכן בכה"ג שאי אפשר להתיר כמוס כי לפי שאין דרך להוציא המת ממבוי למבוי פי לא יחפו כבעלי סמטי כאחר להביא טומאה אלא מקים מיוס וגם שלא ליקטערו הכהנים על עפוי אחר לעשות נחת רוח לבוראם של מבוי זה וא"כ אין שם כי אם מבוי מטונף ובכל כפי טעמי תריצי (שבל אחד לבדו די ויותר) כוו כל מורי צדק פה אחד לשאיה שבער שיטול לבית הכנסת ושם נעשתה מצות מילה · ועוד כי קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו אבל אסור להאכילו בידים דבר אסור אפי' מן הדברים שאסרו מדברי סופרים כמובא בש"ע א"ח סימן שמ"ג וכתב מג"א שם ותינוק שאינו בר הבנה אסור להכניסו בידים תחת אהל המת או מעלת סמורים לאחי הבן שלא יכנים עוד שבער אבל אמו תחת אהל המת וישב אבל שבקת כאהל אחר עד שיוציאו הטומאה לבית הקברות וכן נעשה.

ואחרי כל הדברים האלה ספיד כמ"ר נחמיה בר ברוך הנ"ל שהביא ספר לי כי כאשר נולד הוא (היינו כמ"ר נחמיה הנ"ל) אירע מעשה כזה כי כעבמו ושראים סמורים קוקים אשר היו בימים ההם מיפים שכללית כבה הורו וככה נעשה גם בו וגם לו נעשתה מצות המילה בבית הכנסת ולא הוכא אל ביתו אבל אמו עד אחרי קברם את המת ושמחתי כפעל כל הון וכמוצא שלל רב · ואף לפי מנהג מהרי"ל כ"ל לחלק בין מילה לחתונה בטעם הנ"ל ויותר עיין ש"ע א"ח סי' תר"מ סעיף ו' חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה כל שבעת ימי המשתה

והגם

ולאורע דעתאי הקורם דלא מבעיא שאסור לטלטל המת ביום טוב כבכר"ף ע"י ישראל אלא אפילו ע"י גוי אסור ושומתנו אינה אלא לשאת ולתת לשם שמים ולקיים מנהגנו וכבוד חכם שמתיר במקומו מונח ונשמת הבחור הנ"ל אוכל ה' תכא ועון אל יחשב לו ואל שדי יתן לפני רחמים בשמים מכמים אשר יאמו פניהם כתורת אל תמים אורך ימים ושנות חיים עם בני ישראל אמן כן יהי רצון :

גם דבר בבלי דעת מילין מחבר מנחם ריקאנאטי מכתיב ע"י בני כמהר"ר יהודה חיים ריקאנאטי פה פירארא :

פסק שעשה כמהר"ר ליב לוגינו לחזק הוראה שהורה וכתב לשלוח לריגייאה ולא נודע לי אם שלח או לא שלח אמת היה שלא ראיתי בו סוף חתימה :

מעשה שהיה כך היה בקק"י פירארה : ביום טוב ראשון של שבועות הלך לבית עולמו ילד קטן בן תשע חדשים ולצורך כהנים למען יוכלו לבא לביתם לאכול ולשתות ולשמוח עם בני ביתם וגם מפני עגמת נפש כמעט של כל הקהל שהוא כי תארבע בתי כנסיות שיש בעיר שהיה בשלשה מהם לא היו יכולים הכהנים לבא לבית הכנסת לברך ברכת כהנים בגין כך התיר לקח אחד מבעלי תורה (אך לא היה מורה צדק) לה"ה הקטן הנפטר מתחת אהל הבית ולשומו בחצר קטן שיש שם סמוך לבית ההוא תחת אויר השמים ע"י ישראל כי ע"י עממין לא היה אפשר וגם היה לגוש כאחד מבליו ואחרי אשר שמע כי יש מערערים ומפקפקים (ונפרסם כי מנהג פירארה הוא שלא לטלטל המת בשבת או ביום טוב ואפילו בחול אלא לכבודו ולא לכבוד החיים ולא לצורך מצות ברכת כהנים) מוכרח להעלות בכתב על מה סמך אדני ההוראה הזאת ולרוץ אל מעין נובע מקור חכמה באר מים חיים אשר מהם תצא תורה רבני ונאוני אשלי רברבי קק"י ריגייאה יורו יורו ידינו ויודיעו לכבוד ה' ולכבוד תורתו הקדושה אם האמת אתו כי השעה צריכה לכך ובעל הגמול ישלם להם גמולם : כתב בעל הטורים בלבוש החור סימן תקכ"ו וז"ל מת אסור להניחו לפיכך מת בי"ט ראשון מוטב וכו' ואם א"א לקברו ביום טוב ראשון ורוצים להוציאו מן הבית לבית הקברות כדי לקברו למחר אלא משום עגמת נפש אינם רוצים להלינו בבית או משום הכהנים לא יתעסקו בו ישראל ביום ראשון בשום דבר מלאכה אפילו בדברים שהותרו לעיל אלא בטלטול בלבד דהא ליכא בהם צורך היום כלל וכן אפילו וכו' עכ"ל ובהדיא מדבריו מדקאמר דהיכא דאין רוצים לקברו בו ביום דלא יתעסקו ישראל אפילו בדברים שהותרו לעיל אלא בטלטול בלבד דיכולים להוציאו משכיבת אשר מת שם ולהביאו במקום אחר ובלבד שיהיה באותו רשות דדוקא להוציאו לרשות אחר אפילו לכרמלית הוא אחד מן הדברים שהותרו לעיל דהיינו להוציאו וזה אסור כדכתב בעל תרומת הדשן תשובה פ"ב אך לטלטלו ולהוליכו באותו רשות מותר דכל עיקר דאינו מוציאו מרשות לרשות מקרי טלטול דאין לומר דלא מקרי טלטול אלא כגון מטה לארץ אך להוליכו ממקום למקום גם דהוי באותו רשות לא מקרי טלטול כמו שחשבו וסמכו על זה שמערערים על הוראה זו דהא ליתא משום דהאי דקאמר לא יתעסקו בו ישראל אפילו מן הדברים שהותרו לעיל אלא בטלטול בלבד אתא לאפוקי הוצאה מרשות לרשות דהוא אחד מן הדברים דהתירו לעיל בשרוצה לקברו בו ביום וזה נראה גם כן בפשיטות מתשובת בעל תה"ד בתשובה הנ"ל הביאו גם הב"י סימן תקכ"ו דכתב דאפילו בי"ט שני אם אין רוצים לקברו בו ביום לא שרי לעשות בו שום איסור מלאכה רק טלטול בעלמא ואפילו ע"י גוי אסיר ומדלא מסיק רק טלטול הא יציאה אסירה אפילו לכרמלית עכ"ל הא קמן דטלטול איתו אלא לאפוקי הוצאה מרשות לרשות וכן נראה נ"כ מתוך דכתב הרב המגיד פ' כ"ה מהלכות שבת הביאו הב"י טור א"ח סימן ש"ח וז"ל כשהוא מטלטל כלי שמלאכתו לאסור לצורך מקומו אין אומרים כיון שסלקו מאותו מקום הצריך לו משמשו מיד ומניחו במקומו אלא כיון שמטלטלו לצורך מקומו מניחו בכל מקום שירצה ויש ראיה לזה ועיקר עכ"ל אלמא דמקרי טלטול אפילו ממקום למקום ומבית לבית וכן נראה מת"ם בעל ס"ע בקצורו א"ח סימן ש"א מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה אם יש ככר או תינוק וכו' ואם אין לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור וכל זה באותו רשות עכ"ל דהא נראה בהדיא דטלטול מקרי אפילו ממקום למקום ומבית לבית גם משום נ"כ מכמה מקומות אין מספר והאריכות בזה אך למותר :

נמצינו למדים מדברי בעל הלבושים דלצורך כהנים מותר לטלטל המת ממקום למקום אפילו שלא ע"י ככר או תינוק מדקאמר סתמא אלא טלטול בעלמא ולא קאמר אלא טלטול בלבד ע"י ככר או תינוק כדקאמר בתר הכי ואין להקשות עליו מדברי בעל תה"ד מטעם דשבת דאפילו טלטול בי"ט ראשון אסיר דכתב בסימן הנ"ל ז"ל אמנם היכא דאין רוצים לקברו בו ביום אלא שרוצה להוציאו מבית לבית הקברות כדי לקברו למחר ומוציאין אותו היום בשביל עגמת נפש או משום כהנים אין נראה דשרי וכן כתב בהדיא באשרי פ"ק דמ"ק משרש"י דאפילו בי"ט שני אם אין רוצים לקברו בו ביום לא שרי לעשות בו שום איסור מלאכה רק טלטול בעלמא ודבר שאין בו טורח ואפילו ע"י גוי אסור עכ"ל דמשמע דדוקא ביום טוב שני שרי טלטול אך ביום טוב ראשון אפילו טלטול אסור דלא מבעיא דלא קשה עליו אלא אדרבה מדבריו למדנו כהאי דאמרנו דאפילו ביום טוב ראשון שרי טלטול דמדקאמר אמנם היכא דאין רוצים לקברו בו ביום אלא שרוצה להוציאו לבית הקברות כדי לקברו למחר אין נראה דשרי אפילו טלטול משמע דר"ל דאין נראה דשרי שהוצאה לבית הקברות משום דאפילו בי"ט שני לא שרי אך בטלטול משמע דשרי כמו בי"ט שני וכן ליכא לאקשויי לדידיה ממה דכתב בעל השפה בא"ח סימן ש"א סעיף ב' ז"ל ואסור לטלטל מת ע"י ככר או תינוק לצורך כהנים או דבר אחר וכו' וכיון שכן היכא כתב כאן דטלטול מותר הא תנן שאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד דמשום הא נמי פרכו על שואלה זו שאם זה בקל יוכל לתרץ ומשום הוא כביעתא בכותחא דהא אפילו י"ט משבת ותדע דבי"ט מותר לקבור את המת ע"י עממים ואותם דברים שאינם מלאכה גמורה דאורייתא רק אסורים משום שבות מותרים אפילו ע"י ישראל לפי סברת רבים מהפוסקים וטעמא הוי דכיון דבי"ט הותרו קצת מלאכות מן התורה התירו בו קצת שבויים משום כבודו של מת א"כ הא נמי אעפ"י דבשבת אסור לטלטל המת אפילו ע"י ככר או תינוק בי"ט מותר וכמו שהותרה ההוצאה כדי לקברו מטעמא דמתוך שהותרה הוצאה לצורך שהותרה נמי שלא לצורך ה"נ גבי טלטול לגבי לצורך כהנים אמרינן מתוך דלצורך כהנים מקרי צורך קצת אע"ג דאינו כדאי להתיר ההוצאה אפילו לכרמלית :

אך דברי בעל הלבוש נראה מגיה וביה תם תמוהים ולכאורה קשים להולמם בתחילה כתב כשאין רוצים לקברו בו ביום לא מותר אלא הטלטול אלמא הטלטול מותר אפילו ביום טוב ראשון ואחר כך כתב וז"ל וכן אפילו כשרוצים לקברו בו ביום לא יתעסקו ישראל אלא מן הרחיצה וצרכי קבורה ואילך ואפילו לחמם מים דמתוך וכו' אבל לטלטלו להניח מן המטה לארץ לא הוי אלא כמחתה לצל שאינו צורך קבורה לא יטלטלוהו ישראלים בהדיא אלא ע"י ככר או תינוק כמו בשבת א"כ נראה דדבריו סתרי זה את זה דהא אפילו מחמה לצל דהוא כבוד המת בעי ככר או תינוק בי"ט כמו בשבת א"כ כל שכן דה"ל למבעי ככר או תינוק לטלטלו לצורך כהנים כיון דטלטול משום כהנים גרע מטלטול מחמה לצל דהא בשבת מחמה לצל מותר על ידי ככר או תינוק ולצורך כהנים אסור אפילו ע"י ככר או תינוק וכן קשה על דבריו דקאמר דכשאין רוצין לקברו בו ביום דלא יתעסקו בו ישראל ביום טוב ראשון אפילו מן הדברים שהותרו לעיל אלא טלטול לבד דהא ליכא צורך היום כלל וכיון שכן דליכא צורך היום כלל אם כן הטלטול אמאי שרי הא קיימא לן דהיכא מוקצה בי"ט וי"ל דלא קשה מה דכתב דלצורך כהנים שרי הטלטול אפילו שלא ע"י ככר או תינוק אע"ג דסבר נ"כ דלטלטלו להניחו מן המטה לארץ הוה ליה כמחתה לצל ובעי ככר או תינוק משום דבשלמא בשבת דלא הותרה בו שום מלאכה לא הוצאה ולא קבורה לא אמרינן דגרע לצורך כהנים מדחמה לצל דמדחמה לצל מותר ע"י ככר או תינוק משום שלא ישריח ולצורך כהנים אסור אפי' ע"י ככר או תינוק אבל בי"ט דהותרו בו מלאכות דאורייתא משום שמחת יום טוב כגון הוצאה והבערה או עדיף טפי לצורך כהנים ממחמה לצל משום דלצורך כהנים אמרינן מתוך שהותר טלטול לצורך שמחת יום טוב הותר נמי שלא לצורך דהיינו לצורך כהנים דאיכא צורך קצת לגבי דידהו דיוכלו לשמוח עם בני ביתם ואם אינו טעם מספיק להתיר הוצאה אפילו לכרמלית יספיק מיהא להתיר הטלטול אך לטלטלו להניחו מהמטה לארץ דאינו צורך יום טוב כלל בזה לא שרי אלא ע"י ככר או תינוק כמו בשבת וכן נמי לא קשה דכיון דקאמר דלא הותרה כשאינו רוצה לקברו בו ביום אלא הטלטול בלבד אך לא שום מלאכה אפילו מן הדברים שהותרו לעיל משום דליכא בהם צורך כלל ואם כן אין מותר הטלטול משום דאין כוונתו לו' דבטלטול ליכא צורך היום כלל דהא איכא צורך קצת כדאמרן דהיכא דאין רוצין לקברו בו ביום לא יתעסקו בו ישראל אפילו מן הדברים שהותרו לעיל וכן משמע מדבריו דקאמר אלא טלטול בלבד משום דאין בהם צורך כלל דמשמע דבטלטול איכא צורך אלא ה"ק דאין בהם צורך היום כלל באותם המלאכות שהותרו לעיל דהיינו להלבישו ולחמם לו המים לטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר דכל אלו אינם לצורך היום כלל כיון שאינו רוצה לקברו בו ביום דאילו

להלבישו

ז' דערובין דף הט"ו ע"א 1

כשמה אין מעמידין בשבת · הרין סכין :

מת בעיר אסור בעשיית מלאכה ואי אית ליה מאן דקאים בצרכיה שרי הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ט ע"ב רשר"ם א"ח כ"ח ק"ק הסכימו בחרם שלא לעשות מלאכה בזמן שיש מת בעיר אם אין פירוש בהסכמה מותרים בלילה הסכמה לסגור החנויות כשיש נפטר מהר"ם טראני ח"ב דף ק"ח · ש"ע י"ד סימן שמ"ג מת בעיר כל בני העיר אסורים במלאכה (מעובדא דרב המנונא מ"ק דף כ"ז ע"ב עיין שלטי גבורים שם אות ג') שכל הרואה את המת ואינו מלוהו עד שיהיה לו כל צרכו בר נדוי הוא (לשון רמב"ם הביאו הטור מעובדא דלעיל) ואם יש חברות בעיר שכל אחת עוסקת במתים ביומה מותר ביום שאין יומה (שם) בד"א שלא בשעת הוצאתו וכדעת הרמב"ן הביאו הטור וכתב ב"י דמסתבר טעמיה וגדול שבאחרונים הוא, אבל בשעת הוצאתו הכל בטלים כדלקמן · בכפר קטן אין שואלין שלום זה לזה כשהמת בעיר , פ"ק דאבל רבתי וכתבה הרמב"ן בסה"ת , וכל שכן שאין שאלת שלום כשיש מת על בית הקברות , כתבי איסרלן סימן כ"ת בשם ספר חסידים , אבל כשאין מת שם שואלין ברחוק ארבע אמות מן הקבר בתוספות דאלפסי פרק ג' דמ"ק והכלבו בשם הר"ם :

אבל אסור בעשיית · מת ודין :

מת בעיר אסור בשאלת שלום פסקים וכתבים סימן כ"ה ועיין בערך למעלה מזה · מת ודין :

מת בעלמא תופס ארבע אמות לטומאה משנה ח' פט"ו דאהלות ר"ע ותי"ט : מת תופס :

מת בערב שבת וטלטלוהו ורחצוהו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש שלא כדין עשו ולקצוץ מע"ש עם הגוי היכא דצריך למת והוחמו מע"ש מותר · מכשירי מצוה איסורי דוחים את השבת וחלוק בין מלאכה למלאכה ובין אסורא דרבנן לאסורא דרבנן לענין חולה מהרד"ך כ"ב :

מכשירי מצוה · תלמיד חכם המכוהו :

מת בערב שבת שאינם רוצים לקוברו דחייב האונן בכל המצות יד אליהו ט"ז :

מת בשבת המוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה אם יש ככר או תנוק מטלטלו על ידיהם ואם אין לו ככר או תנוק אם יש לו שתי מטות מטלטלו ע"י שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור וכל זה באותו רשות , נראה מדברי רש"י שם ומדברי רמב"ם פכ"ו מהלכות שבת והר"ן והרא"ש) מת המוטל בחמה מטלטלו מחמה לצל באותו רשות על ידי ככר או תנוק ואם אין לו ככר או תנוק לא יטלטלנו כלל דטלטול מן הצד שמיה טלטול (תוספות הרי"ף והרא"ש עיין לקמן סעיף ח') ש"ע א"ח סימן שי"א סעיף א' · הרי"ף ור"ן פי"ד דשבת דף קי"ד ע"ב · וכתב מהר"ר נא"ל ס"ק א' שמניחים עליו ככר או תנוק בשבת דאי מבעוד יום מאירבותיה דמת מכל שאר מוקצה כדלעיל סימן ש"י וש"ח · ס"ה מ"ת המוטל בחמה מטלטלו מחמה לצל וכו' וכתב מהר"ר נא"ל ס"ק ב' והוא הדין אם מוטל על גבי כרים וכסתות ויש חשש שיסריח מטלטלין אותו מן המטה לארץ על ידי ככר או תנוק שמניחו עליו דה"ל כמחמה לצל בירת יוסף סימן זה וסימן תקכ"ו בשם הר"ם וכלבו:

ככר או תנוק אי · ליתא כתנאי :

מת בשבת ודיניו ושאר טלטול מן הצד ש"ע אורח חיים סימן ש"א וביו"ד סימן שמ"א דיני מת מוטל לפניו בשבת ועיין סימן תקכ"ו סעיף נ' · נחלת יעקב ס"ח מותר להניח ככר או תנוק על מת שמת בו ביום כדי לטלטלו וצדדים להחמיר · עיין דבר שמואל תשו' קס"ח ובאר עשק נ"ב דין טלטול המת בשבת וי"ט כדי שילכו הכהנים לשאת כפיהם בבית הכנסת · ועיין בית יעקב קנ"א בדין מת בכפר ואין שם רק כהן דמותר לטלטלו מחמה לצל וכן כהן מותר לטלטל קרוביו מחמה לצל ורמ"א דמחמיר לא איירי בבזיון המת רק בנגיעה שלא משום בזיון דבזיון המת חמיר טפי

סקבורה וע"י גוי יש היתר טפי לטרטל מלטלטלו על ידי ככר או תנוק עי"ש :

הא לך פסק הגאון מהר"ר מנחם ריקאנאטי זצוק"ל :

בליל ראשון של ר"ה שנת שתי"ד מת החכם ר' אליה הלוי ז"ל מיוחסי הק"ק וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ולאמיות שלא רצו לקבור בי"ט ראשון בספרדת קמו מיחידי הסעדה לידע כדת מה לעשות כדי שילכו הכהנים לבה"כ שהשכונה שהיה לשאת את כפיהם שנה שיש בית הכנסת אחר שיוכלו הכהנים ללכת שם לאמר · ועל פי הוראת חכם אחד כרבנן אמו ואחיו הורידו המת הנ"ל ע"י ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא מקום מטונף אשפה של רבים שלא נגלים ובקשת ממני לחוות דעי :

תשובה גרסינן בפרק ביצה שנולדה בי"ט אמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין בי"ט שני יתעסקו בו ישראל ואפי' לטלטול בעלמא אל יתעסקו בו ישראל כלל וכדמוכח מפרש"י פ"ק דמ"ק דאמר דאפילו ביום טוב שני אם אין רוצים לקברו בו ביום לא שרי לעשות שום אסור מלאכה רק טלטול בעלמא ודבר שאין בו טורח אלמא בי"ט ראשון אסור אפי' טלטול בעלמא ומכ"ש דביום טוב שהחמירו במוקצה יותר מבשבת כדברי הרי"ף ז"ל משום די"ט קיל אתו לזלזולי והכי ק"ל שלבתא בשבת כר"ש וביו"ט כרבי יהודה ואפילו שהסכרת דבעל המאור ז"ל מוקצה בי האי ודאי אסור לטלטל ואע"ג דאסור המת דהוא מוקצה אינו אלא מדרבנן ואמרינן גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה היינו לאו דלא תסור כדילפי בשמה דוכתי הני מילי לכבודו כגון להוציאו מחמה לצל ועובדא דדוד המלך יוכיח שלא התירו לטלטלו אלא ע"י ככר או תנוק כדאיתא בפרק במה מדליקין וכן נמי בפרק כירה מסיק תלמודא דמת המוטל בחמה אסור לטלטלו בלא ככר או תנוק ובדוחק התירו לטלטלו לסרוח כדי להצילו מן הדליקה מטעם מתוך שאדם בהול וכו' אבל דכסותו שרי הוא בככר או תנוק אבל סוף סוף אין רשאי לטלטלו אלא לכבודו או להצילו מן הדליקה אבל הכא מנהגנו ראינו שלא די שטלטול זה לא היה לכבודו אלא חרפה הוא לו חרפה לקרוביו ועגמת נפש לכל רואיו להורידו למקום אשפה כמו שכח כשאלה ומעולם לא התירו טלטול המת בשבת וי"ט אלא לצורך המת עצמו כשהוא שכבה דהוא בדוקרת דפרק המצניע דשרא להו רב נחמן בר יצחק להוציאו לכרמלית ופרש"י לפי שהיה מוטל בבזיון כדליקה או בחמה וכתב גם כן המרדכי בפרק כירה שמעשה היה בימי רבי אליעזר ממיץ שהביאו מת מחוץ לתחום בשבת בספינה והיה המקום צר לבא אליו וגם הגוים היו מתאספים שם עד שהיה המת מוטל בבזיון קצת וציוה הרב רבי אליעזר ממיץ להוציאו על ידי גוים מפני כבודו ע"כ הא קמן שהכל פוסקים כולם פסקו בהגנן אחד שאין מטלטלין את המת בשבת ויום טוב אלא לכבודו וכדאמרן וכך הוא מנהגנו פה פירארא דאפילו בימי החול אין אנו מסכימים להוציא המת מן אהל בית הכנסת למען יכנסו שם הכהנים להתפלל ואפילו ביום הושענא רבא שהוא חול מפני ברכת כהנים, ואפילו למאן דשרי טלטול המת בשבת וי"ט על ידי גוים לצורך מצוה הכא בנד"ד ליכא מצוה כלל, חדא דברכת כהנים היא מצות עשה המוטלת על הכהנים ולא על הצבור ואעפ"כ כשהכהן אינו נקרא אינו עובר כדכתב האגור הביאו הב"י א"ח סימן קכ"ח ועוד שהיו יכולים הכהנים לקיים מצותם בבה"כ אחר (אע"ג דאין שייכות לברכת כהנים עם בית הכנסת וארון וס"ת) הא ואין צריך לומר זו אין לשום מורה לדון להתיר להוריד המת אפילו על ידי גוים וכל שכן על ידי ישראל ואם באים אנו להתיר טלטול המת משום כבוד הכהנים כדי שיוכלו ללכת לביתם בי"ט דזילא להו מלתא לדפוק על פתחי נדיבים קרובים ורחוקים ולהולין בידם מנות כדי לאכול ולשמוח בשמחת יום טוב גם בזה לא ראינו להתירם לא הרבנים הקדמונים אשר היו לפנינו הואיל דאינו אלא לכבודם ולהנאת עצמם דבהדיא כתב הריב"ש סימן תפ"ז דלכבוד החיים לבד אין מותר לחלל י"ט שני דלגבי מת שויוהו רבנן כחול ולא לגבי חי וכו' כ"ש וכ"ש דביום טוב ראשון אסור ומשום יקרא דכהנים אין ראוי לשנות על מנהגנו מנהגי ותיקין ולטלטל המת להורידו לחצר ולגרום תוספת לצער לאוננים בי"ט ואי לאו דמסתפינא אמינא שהוסיפו על חטאתם פשע לעשות טרחא יתירא שלא לצורך דגם זה לא התירו אלא משום כבוד הבריות כמ"ש הרי"ף בפרק המוציא יין ת"ר שלשה אבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא וכו' וכמא מניס רבה בר רב שילא מרב חסדא להעלותן לגג אחריו מאי א"ל גדול כבוד הבריות וכו' ופירש"י מי חיישינן לטרחא יתירא או לא וכו' הא תנינן דאפילו אבנים מלא היד אמרו שהיא טרחא יתירא להעלותן לגג כ"ש הכא דמיקרי טרחא יתירה להוריד המת לחצר שלא לכבודו ושלא לצורך עד כאן סופא דמלתא חתם חקת התורה להודיע ולהודע

דבמקום אונס סתימת הארון הוי קבורה :

נפלים אסור · סכר רבי פלוגי :

מת ביום טוב עיין הליכות אלי דף ע"א ע"ב אמר רבא מת ביום טוב ראשון וכו' רש"י דלמא מעברי ליה לאלול בתקנת למנות מיום שני ולעשות שני ימים כגון שלא באו עד יום ל"א מהר"ר לוי בן חביב כתב בתשובה שיש לעיין בלשון רש"י דאם לא באו ע"ד ל"א אינם שני ימים ול"א ה"ל לרש"י לכתוב אלא כגון שלא באו עד יום שלשים בערב ודחק עצמו הרבה ע"ש ולע"ד הדבר מבואר עם מ"ש התוס' לעיל בד"ה מי לא מורה וכו' וז"ל דה"פ אם לא באו ע"ים עד סמוך לחשיכה ומיד החשיך ולא היה שהות ביום לקבל עדותם דמ"מ היו יכולים לעשות מעט מלאכה ולא היו עושים אלמא דקדושה אחת נינהו הכא נמי כשכתב רש"י לא באו עד יום ל"א לא בעי למימר שלא באו העדים לירושלים אלא לעולם שבאו יום ל' ומ"ש לא באו עד יום ל"א ה"פ נהי דבאו לעיר ירושלים והיו בתוכה מיהו לא באו לב"ד כדי שיתקבל עדותם אלא ביום ל"א כי כשבאו לעיר ביום ל' היה בערב סמוך לחשיכה ולא היה שהות ביום לבא לב"ד להתקבל עדותם :

מת בי"ט ראשון ואפילו יס"יח ואי אפשר בעממין לא יתעסקו בו ישראל אבל יתעסקו בו גוים אפי' מת בו ביום ואפילו בי"ט סמוך לשבת ריב"ש תפ"ז עיין בב"י (טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ הר"ן דאפילו מר זעירא שרי אמירה לגוי והא דאמר והוא דאישתהי קאי אי"ט שני דמתעסקים בו ישראל (וע"ל סימן ש"ר ואפילו אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח וכל זה בעשיית קבר וארון ותכריכין אבל להלבישו ולחמם לו מים לטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר מותר ע"י ישראל (לשון הגהות מיימון בפ"א בשם ראב"ן וכן כתב הטור בשם רבי יחיאל הלוי ואביו הרא"ש בפסקיו שם ובתשובה וש"פ וטוב ליזהר לטהרו על ידי קש על גב עור או נסר ולא ע"י סדינים שלא יבא לידי סחיטה ת"ה"ד סימן פ"ב · מת ביום טוב ראשון אסור להלינו עד יום שני בדי שיתעסקו בו ישראל · בשבת וביום הכפורים לא יתעסקו בו כלל אפילו ע"י גוים אפילו להוציאו על ידיהם להניחו בכוף (פי' תפירה) העשוי מאתמול · ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל אפילו ביום שני של ר"ה ואפילו לא אישתהי אפילו לחתוך לו הדס מהמחובר ולעשות לו תכריכין וארון ולחצוב לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזוז לו שערו ואם אין באותו העיר מקום קברות לישראל מוליכין אותו לעיר אחרת שיש שם שכונת קברות אפילו חוץ לתחום ומשכירין לו ספינה להוליכו ממקום למקום די"ט שני לגבי מת כחול שויוהו רבנן ואפילו אפשר בגוים יתעסקו בו ישראל ובאשכנז ובמדינות אלו נוהגין כל היכא דאפשר בגוים עושין ארון קבר ותכריכין על ידי גוים ושאר דברים עושים הישראלים כמו ביום טוב ראשון אבל אם לא אפשר בגוים מותר לעשות הכל על ידי ישראל) מרדכי לה' אבל ותה"ד סימן פ"ב) ש"ע א"ח סימן תקכ"ו ועיין הרי"ף ור"ן פ"א די"ט דף רפ"א ע"א · עיין ע"ד דין זה באריכה הר"ן על הרי"ף פ"ק דשבת דף קנ"ה סוף ע"ב ודף כנ"ט ריש עמוד א' · ומהר"ר גא"ל ס"ק ב' כתב וכן נהגו בק"ק פיורא מימי קדם כאשר ראיתי ושמעתי עכ"ל היינו לעשות בי"ט שני ע"י גוים כל היכא דאפשר כמו באשכנז אבל בתחילת מכבוד תורתו מנהג פיורא היה והוא לעשות בי"ט שני הכל ע"י ישראל אפילו אפשר על ידי גוים :

יום טוב שני לגבי מת · סבר רבי פלוגי :

מת ביום טוב ראשון טלטולו מן המטה לארץ כרוב הכלבו שיש לטלטלו על ידי ככר או תנוק כמו בשבת והביאו ב"י ע"ן סימן תקכ"ו סעיף ד' ·

מת בספנת :

מת ביום טוב ראשון לא אישתהי פסקים וכתבים סימן ד' ודין טהרת המת ביום טוב סימן ח' דיני מת מוטל לפניו בי"ט שלחן ערוך יורה דעה סימן שמ"א

יום טוב שני :

מת ביום טוב ראשון עיין אונן מתו · מת בספנת ודינו :

מת ביום טוב שני מותר להביאו מחוץ לתחום לקברו שלחן ערוך אורח חיים סימן תקכ"ו סעיף ח' בהגה ומהר"של כתב היכא דאיכא קברות במקום שמת אלא שעשה צוואה שיקברוהו במקום אבותיו מ"מ אין זה כבודו של מת לחלל עליו י"ט בכדי ולכן היכא דאיכא למיחש שמא יסריח קוברין אותו במקומו ולא חיישינן לצוואתו ואי ליכא למיחש שמא יסריח מלינין אותו וקוברין אותו אחר יום טוב במקום אבותיו עיין עולת שבת ס"ק ה' ע"ן סעיף ט"ו ועיין תוספת ישרים קי"ד ט"ו י"ו · קצת יהודים נהרגו חוץ לתחום ובאה שמועה בי"ט שני וקצת חכמים הורו ללכת חוץ לתחום רוכבים על סוסים להביאם ולקברם ורא כי נו להלכה · אסור ללוות את המת בספינה בי"ט שני ועיין בתוכו באר שבע דף ק"ז שאלה מ"ב דף פ"ג ע"א דפוס פראנקפורט עיין רדב"ז ק"ז מעשה באחד שמת ביום א' של פסח שחל בחמישי בשבת והמתינו עד הלילה ונתעסקו בו ישראל והוליכוהו לבית הקברות וצוה קרובו של מת שלא יקברוהו אלא ביום עם דמדומי חמה להכנסת שבת והחברים שראו שלא רצה לקברו חזרו להם מבה"ק והוצרך קרובו ללכת וקברו בשקיעת החמה וחזרו לעיר בליל ש"ק נשאל אם היה מותר לילך ביום טוב חוץ לתחום הואיל ולא היו מלוין את המת והשיב דודאי אסור דהרי אלו מלוין לחי ולא למת ולא הותר אלא דווקא עם המת או מי שהוא לצורך קבורת · עוד נשאל אם היה מותר להם לחזור והשיב דמותר כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבא ולהביא עמהם כל כלי החפורת אף שכחזרתם אין להם בהם צורך היום ומטעם שלא תהא מכשילן · ועיין שאלת העיר העשת כקשת · ובשי למירא נ"א מעשה שהיה שנתמלא נהר שהית מפסיק בין העיר לכרמים מרוב הגשמים עד שלא היו יכולים לעבור בתוכו ולא היה להם שם לא לולב ואתרוג ולא סוכה וכתב דיאמר לגוי שיביא לו לולב ואתרוג והוא חרדך הנכון מלעבור עם המעבורת ונושא ונותן שם באריכה בדין אמירה לגוי שבות ושבות דמצוה ושבות דשבות ודין ספינה קטנה וספינה גדולה ודין המפליג בספינה ערב שבת ואם מותר להכנס אליה בשבת יפה עושין לקבור את המת ואפילו חכם בי"ט שני ושלא להלינו עד למחרת חח"מ כדי שילווהו אשתו ובניו עבודת הגרשוני סימן ע"ז ועיין דבר שמואל תשובה נ"ו נ"ז נ"ח שמורה פנים לכאן ולכאן בדין לויית המת ביום טוב שני חוץ לתחום בספינה :

מת סמלינו :

מת ביום טוב שני מותר לכסותו בעפר כדרכו בחול ש"ע א"ח סימן תקכ"ו סעיף ג בהגה · רשד"ם א"ח תשובה י"ו מותר לכל אחד מישראל לזכות בכסוי הקבר אף על פי דבארבעה או בחמשה סגי · אבל במשפטי שמואל סימן י"ג דף ל"ה ע"ד כתב דוקא לחופרים שמוכנים לכך אבל אחרים שאין דרכם לחפור אלא באקראי ולמצוה בעלמא לא לחיוב אסור להם לחפור ולחלל י"ט וכ"ש להשליך עפר ולטלטל כלים המוקצים ביום טוב מלבד אם יהיה ערב שבת סמוך לחשיכה שלא תספיק השעה לכך אם יניחו כל הטורח על המוכנים שאז המסייע ה"ז משובח ועיין ע"ן סימן י"א ומ"מ פ"א מהלכות יום טוב :

מת ביום טוב שני עיין אונן סמתו · יום טוב סני · ס' תורס מוסטה ויתר פסק פתסיל מעסה ססיס :

מתבל עיין תתמן :

מתבן שבין שתי חצרות פחות מעשרה טפחים מערבין ערוב אחד ואין מערבין שנים היה גבוה עשרה או יותר על כן מערבין שני ערובין ואין מערבין אחד · אסור לכל אחד מהם ליתן מן התבן לתוך קופתו בשבת להאכיל לבהמתו ואפילו להעמידה שם כדי שתאכל אסור אבל יכול לעמוד בפניה כדי שלא יהיה לה דרך לנטות אלא משם · והרא"ש אסר ליתן ממנו לקופה אפילו בחול ולהעמידה שם מידים · בד"א בנדיש שבין שתי חצרות אבל נדיש שבין שני בתים מותר להאכיל לבהמה מידים ש"ע א"ח סימן שע"ב סעיף י"ט רמב"ם פרק ג' מהלכות ערובין הרי"ף ור"י פרק

Digitized by Google

מת אסור בהנאה אתיא שם שם מעגלה ערופה אתיא כפרה כפרה בקדשים הרי"ף פ"ב דע"ז דף שנ"ח ע"א ש"ע י"ד סימן שמ"ט הרי"ף ונ"י פ"ו דיבמות דף תכ"ו ע"ב · הרי"ף והר"י פרק ג' דכרבות דף י"ז ע"א · הר"ן פרק ח' דכתובות דף תצ"ד ע"א · דברים המיוחדים למת אסורים בהנאה לע"ש סימן ר"י :

כשר אדם · מת אין לו · מת ותכריכיו :

מת אסור בהנאה (בייתות ומימרות דסנהדרין דף מ"ז ע"ב ודף מ"ח ע"א) בין גוי בין ישראל (תשובת רשב"א סימן שע"ה , ש"ע י"ד סימן שמ"ט סעיף א' וכתב בעל בני חיי אות א' מת בין גוי בין ישראל אסורין בהנאה וכו' נ"ב בבד"ה כתב שכן כתבה הרשב"א ויציבא מילתא אבל בח"נ להרמב"ם פ"ח מהלכות ערכין כתב רבי' כפירוש דמת גוי אינו אסור בהנאה וכו' ועיין בברכת הזבח דף ג' ע"א וכהרמב"ם וכ"מ שם לא מצאתי כלום אבל בפ"ה מהלכות ערכין כתב הכ"מ משנה עד דין י"ז שהרי אסורי הנאה הוא אילו לא היה קשה אלא מעבר הוה מתרצינן דבעבר שלא קבל עליו מצות עסקינן דכותי הוא ואינו אסור בהנאה אלא ישראל דומיא דמאריה · יד אליהו למהר"א מלובלין תשובה ס"ו יהודי קנה חנירה והיא משל עור גוי שנהרג מת דינה לענין איסור הנאה ואם קדש אשה בה מה דינה והשיב המחבר אף דלכאורה הדין פשוט בש"ע דאסור בהנאה לפי האמת אינו כן רק מותר בהנאה ואם קדש בזה הוו קדושין גמורין ואם קדש אחר אח"כ אין חוששין לקדושי שני אע"ג דבתשובות צמח צדק סימן י"נ דף ק"י כתב בפשיטות כדברי הרשב"א וש"ע דגוי מת אסור בהנאה ועור המת כבשרו בודאי בדין עור המת יש מחלוקת בדברי התוספות גופיה כמ"ש שם אבל בענין מת גוי כבר דחה בנו שם בהגהת דברי אביו דמוכח מסוגיא דסנהדרין דף כ"נ גבי דוד שקדש בערלת פלשתים משום דחזו לשונרא וכו' מוכח דמותר בהנאה וכ"כ בספר ברכת הזבח דף ג' והביא עוד ראיה מוכחת והנה בספר נחלת בנימין מצוה כ"ט כתב על קושיא זו לדחות דברי ברכת הזבח והמחבר דחה ראיותיו וקיים דברי ברכת הזבח · ושם נתן טעם לזה למה אינו אסור בהנאה ושם פלפול בתוספות ומסיק דבעור אדם מישראל הוי ספק קדושין ולא כן עור גוי וכזה לא קשיא היתר הפירוקינ"י של שער מתי גוים ושם פלפול בשער ועור מת ישראל · הביא ראיה לדברי הרמב"ם למה התיר שער מתי ישראל מכמה סוגיות הגמרא ושם פלפול על שו"ת צמח צדק והקשה על המחבר ומסיק דיש כמה חלוקי דינים בעגלה ערופה ומת וע"ז · ושם תירוץ על קושית התוספות ומסיק דלענין ממון יכול לומר קים לי ולענין קדושין הוי ספק · ושם צ"ע אם תכריכי המת תופסים דמיהם לענין אם קדש בהם אשה · ושם מתרץ כמה קושית התוס' ושם הביא תשובת שבות יעקב סימן פ"ט דרוצה לחלק בין מת גוי הקנוי לו דזה דוקא מותר בהנאה ולא שאר גוים וכו' ודחה המחבר סברא זו בשתי ידים מוכיחות שאינו כן אלא שאין חלוק ביניהם וכולם מותרים ועיין מ"ש יד אליהו הנ"ל בתשובה מ"ה על ענין זה :

כשר אדם אסור :

זכור לאברהם · א"ס · עמ"ש הרב ארעא דרבנן אות ת' ובספר מחזיק ברכה י"ד סימן ע"ס אות נ' ות'.

ומ"ש הרב המחבר ז"ל ע"ע מת גוי אתה תחוה מ"ש הרב מש"ל בפ"נ מהלכות אבל ע"ע המומיא · ועי"ע מ"ש הרב ברכ"י בי"ד סימן שמ"ט. ותפתח עינים סנהדרין דף י"ס ע"ב . ובמראית העין על סוכה דף מ"ח ובשמחת הרגל על רות דף כ"ס ע"ב ודף ס"א ע"ב . ובספר עין זוכר מער' כ' אות ל"כ · ובספר שיורי ברכה להרב ז"ל ציין קצת ממ' סקדש המ' ובסוף כתב ובכל שמקומות הנו' כי יתן את רוחו המעיין ימצא איזה חידוש ועי"ס מ"ש עוד ע"ז · ועיין מ"ש בעיקרי הד"ט י"ד דף קי"כ ע"ב :

מת אסור פניו ואסור פנוי העצמות ממקומן ש"ע י"ד סימן שס"ג · ובדין פניית המת מקבר אל קבר בזמן דאיכא אנסים וחיישינן ח"ו שיוציאוהו הם הוריז לפנותו חרי זרת תשובה הרמ"ע מפאנו סימן מ"ד ועיין מהר"א בן חיים ח"ב

י"א בית הקברות שלקחו גוים לעשות בו גנות ובניינים וככר התחילו לעשות מהו בפניית המת והעצמות לקבר אחר ע"ש · עיין שלטי גבורים פ"ג דמ"ק דף שצ"ו ע"ב אות ד' :

מת פנוי :

זכור לאברהם · א"ס · **מת** בבית המדרש אין מדקדקין בו הכי איתא בסרא"ס פרק מי שמתו משם הירוס' והרב שיירי כנה"ג (הביא דבריו הרב המחבר ז"ל באות ס' ערך טומאת מת עיין כנה"ג) נסתפק אם ה"ה בהכ"נ ומסיק שהרב כמהר"ר אליעזר שושן היה נ"ל שהדין שוה יע"ש · ועיין מ"ש בזה ס' מאלת יעב"ץ ח"ב סימן קע"ס · ומ"ס על דבריו ועל דין זה ה' חיד"א בברכי יוסף ובמחזיק ברכה א"ס סימן ס"א · ועג"כ להרב כמוהר"ר אליהו ישראל בשו"ת קול אליהו ח"ב סימן כ"ב מחי"ד שגם הוא ז"ל חלק על הרב כנה"ג בהוראה זו ועי"ס מ"ש על הרב ברכ"י · ומ"ש עוד הרב עצמו בס' כסא אליהו בי"ד סימן סע"ה אות כ' :

מת בחולו של מועד עושין לו כל צרכיו וכל דיניו שלחן ערוך ארח חיים סימן תקמ"ז · משנה הרי"ף ור"ן פ"א דמ"ק דף שפ"נ ע"ב אין חופרין כוכין בהפירה וקברות בבנין בחש"מ להיות מוכנים למת שימות אבל מחנכין אותם שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו או מרחיבו סעיף י"א · אין לתלוש עשבים ועפר בחש"מ בבית הקברות כמו שנוהגים לעשות בחול סעיף י"ב הגהת מיימוניות פ"ח מהלכות י"ט בשם הר"ם סעיף י"ב · עושין כל צרכי המת בחש"מ גוזזים שערו ומכבסים כסותו ועושין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המועד ואם לא היו להם נסרים מביאים קורות ונוסרים מהם נסרים בצנעא בתוך הבית ואם היה אדם מפורסם (ירושלמי כתביהו הרי"ף והרא"ש) עושים אפילו בשוק אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו נסרים לארון ואין חוצבין אבנים לבנות בהם קבר ובמקום שיהודים מעט דרים במקום אחד והכל יודעים כשיש מת בעיר הכל חשיב מפורסם (ונ"ל דבמקום שהיהודים דרים במקום מיוחד וכשיש מת נודע לכל הכל חשיב כמפורסם י עיין שלטי גבורים שם אות ב' פירש הראב"ד אפילו לקבור בהם במועד אבל מחניכין אותן שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו או מרחיבו ורש"י פי' אין חופרין כוכין לקבור בהם אחר המועד אבל לקבור בהם אחר המועד אבל לקבור בהם במועד חופרין אותן אפילו בחש"מ ולזה הסכים הרא"ש · לשון ריא"ז ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא בעושה אותן לצורך החי שימות אבל אם הוא עושה אותן לצורך המת אפי' ביו"ט שני מותר לחפור לו קבר :

מטה של מת :

מת ביום הכפורים ובשבת לא יתעסקו בו כלל אפי' ע"י גוים ש"ע א"ח סי' תקכ"ו :

מת ביום הכפורים ולא יכלו הכהנים ליכנס לבית הכנסת לברך ברכת כהנים ולא אבו המורים להתיר לטלטל המת מבית לבית עיין · מת בסכנת :

מת ביום טוב ודיניו והדברים המותרים לעשות בעבורו ביו"ט ראשון ע"י גוים וביום טוב שני על ידי ישראל שלחן ערוך ארח חיים סימן תקכ"ו עיין תמים דעים דף ק"ב הרמ"ע מפאנו סימן י"ו · וב"י סימן הנ"ל כתב משם הרמב"ן דביו"ט ראשון אסור להוציא המת על ידי ישראל , דלא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי וכו' הרשב"א תשובה כ"ב והר"ל כתב כדברי הרמב"ן בתשובות המסוגות לו סימן רי"ט דאסור וכן כתב הרשב"ץ ז"ל בתשובה והמגיד הביאו ב"י כתב דסברת הרמב"ם שביום טוב ראשון אין ישראל מתעסקים במת כלל ואפילו לטלטלו והכלבו התיר וכן הש"ע לרחוץ ולהלביש ולהוציא ע"ש · הרי"ף ור"ן פ"ק דשבת דף קנ"ח ע"ב שבות יעקב ח"ב תשה כ"ד מת ביום ראשון של פסח ולא היו מניחין לקברו ביום טוב מפני יום איד שלהם עד מוצאי שבת שהוא יום שלישי למיתתו כי חי"ס חל ביום ה' וו' יכולים לטהרו ביום שני מפני חשש סרחון שלא יוכל לטהרו במוצאי שבת בלילה מפני כן גם ישימו בארון שלם כדרכם דהוי קצת קבורה כדאיתא בסנהדרין פרק נגמר הדין כי קבור דרעבד ליה הארון וכה"ג מצינו ביורה דעה סימן שע"ה סעיף ד'

דבמקום

פה דבר ותה שתפלה מזה כתוב בספרים אין פה דבר ראוי לסמוך עליו כי העיקר הניחו אותו ולא כתבוהו לפי שהם דברים נמסרים מפה אל פה · וידעתי נאמנה שיש בכח השמות לשנות הטבעי׳ ושדדי ברתסי׳ ולעשות כל בקשה ושאלה אבל אין יודע ואין מבין הדבר על בוריו גם כי אין להטריח אדם את קונו והחסידים הראשונים לא היו משתמשים בשמות אלא לצורך גדול ובזמן השמד והסכנה ובתבתי זה לפי שראיתי בזמני מקלת בני אדם משתמשים בשמות הנמצאים כתובים בספרים בלי קבלה מפה אל פה · והנה נמלו לנפשם רעה וינעו לריק וילדו לבהלה ואבדו את עולמם והרי הכתוב אומר השגבהו כי ידע שמי בידיעה השגבהו ולא בהשתמשו בהם ודעהו · עכ״ל · ועיין מ״ש בס׳ החסידים סימן ר״ה ותס״ט ובסוף הספר סימן תתשע״ב · ועג״כ מ״ש הרב ברכי יוסף בי״ד סימן רמ״ו אות כ״ד ובספר פתח עינים על אבות דף מ״ח ע״ג ה׳ עש״ב · שוב בין כתיבה להדפסה באו לידי ספר זכר דוד הנדפס מחדש לידי״ן רחימאה בנפשאי החכם השלם כולל כל איסו״רין כמהר״ר דוד זכות מודונא וגם ראיתי במ״א · דף קכ״ה שגם הוא נר״ו כתב בזה עיי״ש שהביא מעשה נורא שהזכירו ג״כ הרב חיד״א ז״ל שם בפ״ע · ודי בזה לפקוח עיני עורים בדור יתום הזה כי כל א׳ מתגאה לאמר אני ידעתי כל חכמה ומדע · ואם הרב חיד״א ז״ל בשו״ת חיים שאל ח״ב סימן י׳ כתב ח״ל ובדור יתום זה בפותח טפח בספר ככר מחזיק עצמו למורה הוראות · ואם יקרא קריאה חלושה בס׳ זוהר ככר מחזיק עצמו למקובל וכו׳ · אנן מה נענה בתריה · סוף דבר הכל נשמע ישמע לבו׳ שלא להשתמש בשמות הק׳ כי בנפשו דבר הו · וה׳ יעזרנו לעבדו ולאהבו בלב שלם אכי״ר :

משתקין האומר מודים מודים ודברים אחרים שהם דבק מינות משנה ח׳ ט׳ פ״ד דמגלה · והאומר יברכוך טובים הרי זה דרך מינות · על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו והמכנה בעריות משתקין אותו האומר ומזרעך לא תתן להעביר למולך לאעברא בארמיותא משתקין אותו בנזיפה הרי״ף ור״ן שם דף שע״ה ע״ב עיין רמב״ם פ״ק מהלכות תפילה דין ז׳ גמרא דמגלה פרק הקורא עומד דף כ״ה ע״א שטה ג׳ תוספות מפני שעושה מדותיו רחמים וכו׳ רצוף אהבה סימן קכ״ג :

כותל הרמית · יברכוך טובים · כמה ידע · מולך · ספא ספא :

משתקת לעדשים והמצוחת לגריסין והמשתנת בפני קדירה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי המשתקת לעדשים פירוש כשנותנים או׳ם בקדירה משתקת את כל העוברים כדי שיתבשלו ולגריסין מצוחת שבת ספ״ו דף ס״ז :

מת אביו מברך בהוך דיין האמת היה לו ממון שיורשו אם אין לו אחים מברך גם שהחיינו ואם יש לו אחים במקום שהחיינו מברך הטוב והמטיב שאין מברכין הטוב והמטיב א״כ יש לו שותפות בהודה טובה טור ושלחן ערוך אורח חיים סימן רכ״ג הרי״ף ורא״ש פרק ט׳ דברכות דף מ״ח ע״א :

מת אחד מבני החצר והניח רשותו לאחד מבני השוק אינו אוסר לענין ערוב ש״ע א״ח סימן שע״א :

מת אחר ששה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי׳ הרי״ף ור״ן פרק כ״ב דשבת דף קנ״ה ע״א ושם הבדי שלמה בחכמתו עד אשר לא ירתק חבל הכסף זה חוט השדרה ותרוץ גולת הזהב זה האמה ותשבר כד על המבוע זה כרס ונרוץ הגלגל אל הבור זה פרש שנאמר וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם אמר רבי הונא אלו בני אדם שמניחים דברי תורה ועושים כל ימיהם כחגים :

מת אין אומרים בפניו אלא דברים של מת כגון צרכי קבורתו אבל שאר כל דבר אסור וה״מ בדברי תורה אבל במילי דעלמא לית לן בה ובעל הלכות גדולות פליג על זה וסבר דאין אומרים לפני המת אלא דבריו של מת בלבד אבל דברים דעלמא או דברי תורה אסור הרי״ף פ״ג דברכות דף י״ג ע״ב ושלטי גבורים שם אות א׳ ש״ע י״ד סימן שמ״ר סעיף י״ז :

מת אינו בר חובא ב״י פ״ב דב״ק דף י״א ע״א ש״ע י״ד סי׳ שנ״א

מת אינו מטמא באבן מסמא אם לא היה זב או זבה נדה יולדת ומצורע משנה י״ד פ״י דנדה ר״ע משנה ג׳ פרק ה׳ דזבים תי״ט · עיין רמב״ם פרק ה׳ מהלכות טומאת מת דין י״ד · ופרק ו׳ מהלכות מטמאי משכב ומושב דין ד׳ :

מת אינו משתכח מן הלב אלא לאחר י״ב חדש דכתיב נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד ואמר זוה רב דסתם כלי לאחר י״ב חדש משתכח דמתיי אשי בעלים לאחר י״ב חדש · וכדרך צחות בשבי שבלי אובר משתכח ביאוש בעלים לאחר י״ב חדש שכן הייתי ככלי אובד במזמור ל״א הם י״ב אותיות כך נשכחתי כמת מלב הם י״ב אותיות שמואל אומר אינו משתכח אלא אחר שלשים יום הרי״ף פ״א דמ״ק דף שפ״ג ע״ב ברכות פרק בתרא דף נ״ח ונ״ל הכותב דנפקא ליה מכאן משום הא דאמרינן בב״מ פ״ב דף כ״ח שהמוצא דבר שעושה ואוכל מיטפל בו י״ב חדש ובתוך כך יעשה ויאכל · ורש״י פי׳ ריאוש בעלים לאחר י״ב חדש בפרק אלו מציאות מי שמצא כלי או שום מציאה חייב להכריז שלש רגלים ואם נמצא אחר סוכות צריך להמתין ולהכריז בפסח ובעצרת ובחג דהיינו י״ב חדש ושוב אין צריך להכריז ולפי פי׳ רש״י לא יהיה לעולם י״ב חדש אלא כשמצאה אחר סוכות כי אם מצאה קודם פסח או קודם שבועות או קודם סוכות ליכא י״ב חדש להכי היה נ״ל לפרש כמו שכתבתי דמלתא פסיקתא היא :

זכור לאברהם · א״ה · וה׳ אבק סופרים בס׳ חיי שרה נתן טעם נכון ע״פ הפשט למאמז״ל שהמת אינו משתכח מן הלב אלא לאחר י״ב חדש ז״ל · שם עם היות שנבול נתנו חכמים ע״כ נפשג׳ מת נ׳ לבכי ז׳ להספד ל׳ לגיהוץ ולתספורת והגבול האחרון הוא י״ב חדש אשר אין אחריו תנועה כאשר עברה השברה ונשכחה כצרה וגם אמ׳ בגמ׳ פ׳ הרואה אמ״ר אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י״ב חדש שנא׳ נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד והטעם שבמו שהכלי אובד אדם דואג עליו ואינו מתייאש ממנו כל י״ב חדש שע״כ אמ׳ בפ׳ אלו מציאות שמוצאו חייב להכריז ג׳ רגלים שהוא המשך שנה תמימה כגון שמצאו בפסח ותו לא בעי שמעם ואילך כבר נתיאשו הבעלים ממנו · כן הענין הזה בלי ספק · כי האדם בעמדו על חפ׳ המסויים ובכל פרקי השנה המצויינים כגון חג הפסח חג השבועות וחג הסוכות אבר שמחתו שהיה שמח עם אותו שנפט׳ לב״ע אתפקד בם׳ וה ואומ׳ כאן ישבנו כאן אכלנו ושתינו בשמחה ובשירים ובכל פ׳ וכו׳ מזכו׳ ותשוח עליו נפשו כי תתחדש ותתעורר עליו דאגה ויגון ומחלת לב · אמנם כאשר הקיפו פרקי השנה היקף שלם אחת משם ואילך נחלשה הדאגה ותרד פלאים כי מהיום ההוא והלאה לא יתחדש אצלו דבר וכבר פיאוש עשה את שלו בהיותו מת והיה ככלי אובד ממש עכ״ד וע״ש מ״ש עוד ממסכת שמחות :

מת אין לו בטלה עולמית הרי״ף ור״ן פ״ד דע״ז דף שע״ג ע״א מת אסור בהנאה :

מת אין מוציאין סמוך לקריאת שמע שאין שהות להוציאו ולקברו קודם שיגיע זמן ק״ש ואם התחילו להוציאו אין מפסיקין כדי לקרות הרי״ף ורא״ש פ״ג דברכות דף י״ג ע״ב · ש״ע א״ח סימן ע״ב סעיף ב׳ :

מת אין מלינין בירושלים עיין · הלפלה לא בא גבריאל · ירושלים עשרה :

מתא יש מחלוקת לדעת התוספות הוא שם כולל על עיירות גדולות ועל כפרים קטנים ורש״י סובר דמתא אינו אלא עיר גדולה עירובין דף כ״א הליכות אלי אות תקפ״ב עיין מהר״ם אלשקאר סי׳ נ״ח עיר כולל :

מת אם זכה במה שהוא לכבודו ולצרכו ויש לו קניית תשובת רשב״א סימן שע״ח · לע״ש סימן ד״י · אין קנין למת באופן שמי שזכה לאחר איזה דבר ובאותה שעה היה מת חוזר ליורשי המצוה ספ״ק דגטין ורמב״ם פ״י מה מתנה מתנה נתן אדם ומת ואח״כ מת המקבל · פליא עמה הכתיב מרע להוליך :

מתא מחסיא עיין · אקיקלי · כי בעיתו לעיל :

סימן לנפות רוח ענוית דתורה · תורת על לומדיה · מחנרת אולי תמצא לומדים · משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים שאין דורנו רואה אלא לפנים · משרבו מטילי סלאי על בעלי בתים רבה השוחד והוטה המשפט ופסקה טובה · מטילי סלאי פרקמטיא שיחם על בעלי בתים הירעים בטיב סחורה שישתברו הריינים על ידם · משרבו מקבלי טובתך ומרחקני טובתך רבו איש הישר בעיניו יעשה שפלים הוגבהו והגבוהים השפלו ומלכותא אזלא ונוולא · רבו איש הישר בעיניו יעשה שרואה שהדיין מכיר לו פנים מפני טובה שעשה לו ואינו מתיירא ממנו · שפלים הוגבהו שאין אימת הגדולים על הקטנים ואין ניכר בין גבוה לשפל · ומלכותא מרבות ישראל הולכת ומתנוולת · משרבו צרי עין וטורפי טרף רבו מאמצי הלב וקופצי רבים מלהלוות ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה וגו' · צרי עין מלההנות אחרים מממונם · טורפי טרף נזונים · ומאמצי הלב מן העניים לרחם · משרבו נטויות גרון ומשקרות עינים רבו המים המרים אלא שפסקו פי' רבו המקנאים לנשותיהם והיה להרבות המים המרים אלא שפסקו מלהשקותן כדאמרי' · משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים ונתקצרו השני' דכתיב ושונא מתנות יחיה · משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקת בישראל זחוחי הלב שאין מטין אזנם לשמוע יפה מפי רבם ומסמכים על בינתם לדקדק שמועתם · משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות :

משרה אשתו על ידי שליש היינו הבעל שרוצה ליתן לאשתו מזונותיה הראוים לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה בלילי שבת כרב נחמן ויש חולקים וס"ל דלא יכול לומר שהיא תאכל לבדה אא"כ קבלת עליה מרצונה כמה מזונות פוסקים לה לחם שתי סעודות בכל יום ופרפראות לאכול בהם פת ושמן לאכילה ולהדלקת הנר וטעם יין לשתות אם היתה מנהג מקום ששותו הנשים יין ואם היתה מניקה נותנים לה יין ובשבת שלש סעודות ובשר ודגים ונותן לה בכל שבוע מעה כסף לצרכיה ונותנין לה עץ לבשל מאכלה · במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל אם היה עשיר הכל לפי עשרו משנית הרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ח ע"א · שלחן ערוך אה"ע סימן ע' סעיף ב' ג' בית שמואל ס"ק ד' מעט יין לשתות היינו כאוקמתא דשמואל דאמר אם רגילה ביין הרבה מ"מ כשהוא אינו עמה נותנין לה מעט יין ואם היא רגילה בפני בעלה לשתות מעט יין אין נותנין לה כלל כשהוא אינו עמה שהיין מרגילה לתשמיש מיהו הרי"ף והרא"ש והטור יש להם שטה אחרת בזה וס"ל רגילה נותנין לה אפילו שלא בפני בעלה כל מה שרגיל לה · וחייב ליתן לה בגדים הראויים לה בימות הגשמים ובימות החמה חדשים בימות הגשמים ושחקים שלה לכסות בהם בימי נדותה והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה וכלי בית מטה מוצעת מפץ או מחצלת לישב עליה כפה לראשה חגור למתניה ומנעל בכל רגל וכלים של חמשים זוז משנה לשנה · מניקה פוחתין מעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה משנה שם וש"ע אה"ע סי' ע"ג סעיף א' ועיין סימן פ' ועיין הר"ן פ"ז דכתובות דף תק"ב ע"א דבור המתחיל באומר לה ·
קבלת כמחמני · מדיר את אשתו מלהנות · מתחייב כדבר כלא לשון טוי :

משרת הסרסור או פאטורי גנב ממון המשלח חייב הפאטורי מהרש"ך ח"ב סימן פ"ה :

זכור לאברהם · מ"ס · **משרת** נשאל הרב מהכם אפרים פתא' סבועות סימן י"ד כמי סכסכם לספרת לבעל הבית סכם אחת ועכשיו פייסו סמסר לבע"ם סיספרנו ובן עמה ואת"ל לך לגלגם אם כבר התרת חכם ואחר שהצריך לבעלים בחכמם [illegible] כעס"ב לפוסרו מחזבו בלא התרת חכם כיון שזה סכסכם [illegible] אינו תלוי בדעתו בלבד אלא בדעת כ"ם נ"כ וכי כססכם ע"ד [illegible] אם ירכה סיסמכנו וכל שאומר לו עכשיו איני רוצה בך סני [illegible] בידו לומר איני רוצה שתשמשני ע"כ · ותפ"ב :

משרתים אם אינם חייבים בעם תרומות הדשן סימן שמ"ב

משרתים עיין · בגדים עשה אדם למשרתו · כנו גדול העמיד ראובן למשרת · כאן אסור להשתמש בו · לשמשים אינם במאן · כדוגמא הפוסק כשם רדב"ז פסק כדוגמא ליתומה · וכתן ביד אשה להפילה עם משרתו ומתה · נטילת ידים באחרית · עדות משרתים · עדות תפלתו וסיפור פליטת בית יהודה בענין עדות משרתים · צדקה למי כשם מהר"י בן לב · נאמן בערכאות של גוים משפט צדק ח"ב · משועבד אינו חלם כשם מהרש"ך חלק א' פרק כ' · שכירות סרותו תוכע ראובן · שכיר לזמן :

משרתת עיין · אינם טוען ארבעה דברים · ודיניו כפסק כר"ב סנהדרי · מזונות אשתו · רוב בעילות אחר בעל הבית :

משתה נכרי עשה לבנו ועדיין לא רמו שערי באסיפתא וזימן לישראל עיין ררב"ז תשובה כ"א הסורח צד היתר אבל אם מראין חדברים שיש באותן משתה חשש ע"ז אסור לישראל ללכת שם :

משתה עיין · בית המשתה · כונדא · מדיר את אשתו · מותר חלוק · חיפוי לי רבי · תקנות עזרא :

משתחוה לאנדרטי אי לא קבליה עליה לאלוה לאו מידי הוא שבת דף ע"ב סנהדרין פ"ז דף ס"ב כריתות פ"ק דף ג' · רמב"ם פרק ג' מהלכות ע"ז דין ה' ובמפרשיו שם · סמ"ג לאוין י"ו :

משתין במטה בשעת השינה תמיד אין כופין אותו לגרש באר שבע דף ק"ב הביאו בעל פנים חדשות בהלכות פ"ה להוציא בגט · אה"ע דף פ"ח ע"א · קודשין על מטה :

משתין במטה עיין · גם למי כופין אמוכה ספואל ו' · קודשין על מטה סלין :

משתין בקיר אפילו מידו דרדכיה לאישתני בקיר לא שביקנא ליה ומאי ניחו כלבא קרא דוחכתי לאחאב משתין בקיר מפרש תלמודא ב"ב פרק ב' דף י"ט :

משתינים מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים בכורות פ"ז דף מ"ר ע"י ס"י :

משתין לא יתפלל עד שישהה כדי הילוך ארבע אמות משום ניצוצות והמתפלל לא ישתין עד שישהה ארבע אמות היינו כדי הילוך ארבע אמות שכל ארבע אמות תפילתו שגורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה הרי"ף ורי"ף פ"ג דברכות דף י"ז · ש"ע א"ח סימן צ"ב סעיף ח' · הרי"ף ור"ן פ"ג דמגלה דף שס"ו ע"א מותר להשתין מים בתוך ארבע אמות של תפילה שאין צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שהתפלל עיין רמב"ם פרק ד' מהלכות תפילה · מי רגלים סותמין · נצרך לנקביו · סאלו תלמידיו :

משתין מים עיין · ארבעה דברים הקב"ה · ביד סכא למפיר · הלכה כספורים אחד מהם יוצא · מי רגלים · ספר תורה בידו · עכיות סלפה : קודשין על מטה סלין · סלפס סנאתי · תפילין איך כשם הרא"ם דשתר לפסטין כבית הכסא פתחי תפילין סברא תפילין בידו :

משתין מים ערום לפני מטתו והאוחז באמה ומשתין שנואין הם להקב"ה ולבני אדם ובנדרה פרק יוצא דופן דף מ"ג וכפרק כל היד דף י"ג ובשבת פ"ג דף מ"א כל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם שבא לידי קרי על ידי חמום וזה קלקולו של דור המבול מוציאין שכבת זרע לבטלה דכתיב כי השחית כל בשר · שלחן ערוך אורח חיים סימן רס"א ועיין ש"ע א"ח סימן נ' הרי"ף ור"ן פרק י"ד דשבת דף קל"ח · ארבעה דברים הקב"ה שונאן המשתין מים לפני מטתו והאוחז באמה ומשתין וכו' :
עכיות · סלפה · סלפס סנאתי :

זכור לאברהם · מ"ס · **משתמש** בשמות הקדש · ראיתי חתם לפעמים להזכיר שם לקלת סופרים כותבי הקמיעין כמה גדול חומר איסור משתמש וכותב עם"ק לצרכו או ע"מ לקבל פרס · כתב סרדב"ז בספר מגן דוד אות ו' דף ס"ו ע"ב ח"ל והזהר בכי ושמור נפשך מלהשתמש בשמות כי תאבד עולמך ולא תועיל ולא תציל ותוציא לעז על השמות כי אין מי יודע

צוה

לקבל טומאה כל משקה בית מטבחייא דכן ר"ע ותוספת יום טוב על משנה ג' פרק ב' דעדיות · רמב"ם פרק י' מהלכות טומאת אוכלין דין י"ז :

כל משקין מתאים · משקים טמאים הם כולם :

משקים כלם מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית ובמלא לוגמיו ביום הכפורים משנה ה' פ"ד דמעילה · משנה ז' פ"י דמקוואות · רמב"ם פ"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ג' · שלחן ערוך אורח חיים סימן תרי"ב סעיף ט' משנה ב פ"ח דיומא ורמב"ם פ"ב מהלכות שביתת עשור :

זה חומר בסוטה · כל המשקין :

משקים לעולם נעשים תחילה דרבנן משנה ו' פ"א דפסחים תי"ט משנה אחרונה דזבים וטעמא משום משקה הבא מחמת שרץ משנה א' פ"ח דזבים בר"ע משנה ט' דטהרות בר"ע משנה ד' דשבת ר"ע בי"ח דבר שנזרו בו ביום רמב"ם פ"ח מהלכות שאר אבות הטומאות דין י"ד וס"פ יו"ד :

כל הפוסל את · משקים סכאים :

משקים מחוברים אינם מכשירים לקבל טומאה משנה ו' פ"ד דמכשירין ר"ע תי"ט משנה ג' תי"ט פרק א' משנה א' רמב"ם פרק ב' מהלכות טומאת אוכלין :

משקים מתטמאים בכל שהן תי"ט על משנה א' פרק ב' דטהרות מיהו לפסול הגוית צריך רביעית שם ועיין משנה ח' פ"ד דמעילה · רמב"ם פ"ד מהלכות טומאת אוכלין :

משקים סרוחים אינם מכשירים רמב"ם רפ"א מהלכות טומאת אוכלין · בפ"ק דפסחים ובסוף מכשירין ובת"כ פ"ח וכתוספתא דטהרות פ"ט :

משקים עיין · משקה עיין :

משקים פחות מרביעית אין מטמאים את הגויה משנה ה' פרק ד' דמעילה רמב"ם פ"ד מה' טומאת אוכלין :

משקים כלם :

משקים שבעה עיין · סבעה משקים :

משקים של גוים ודיניהם שלחן ערוך יורה דעה סימן קי"ד ·

משקים שלשה האסורים משום גלוי משנה ד' פ"ח דתרומות עיין משנה ח' שעור הגיס · ר"ע שם משנה ד' שתרביש והציר והמוריים ושומים כתושים כל אלו הוזכרו בגמרא לאסור שהנחש שותה מהם · הרי"ף ור"ן פ"ב דע"ז דף ש"ח ע"ב · רמב"ם פי"א מהלכות רוצח ושמירת נפש :

גילוי אמר · שלשה משקים אסורים :

משקים מגסתו כתב הרמב"ם ז"ל נ"ו דסתר אבות הטומאות דדבר אבור לאכרים · ח"ס · אומרים אין מטמאין דבר אחר אבל מד"ס גזרו על המשקין שיטמאו אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהם · וכתב עוד שם דגזרו בהם לטמא כלים מה שלא גזרו באוכלין דאין אוכלין מטמאים מטמאים כלי שנגע בהם לעולם אפילו מדבריהם והטעם גזרה משום משקה זוב שהוא אב ומטמא כלים ע"ש · וכתב מרן סמ"ג דטומאת מת דהא דקי"ל דמשקה יוצא מן המת טהור מפני שהמת סכל כדלין ממנו ועל כן לא גזרו על משקין כמו שגזרו על משקין היוצאים מכל המתים · אד"ר אות ספ"ס :

משקין בית השלחין פרק א' דמועד קטן ·

משקל ביום טוב עיין · בני חבורה · מדידה ביום טוב :

משקל בשר חמור בבשר אדם משנה א' פרק ה' דערכין תוספת יום טוב :

משקל הוא כגזל בראיתא רפ"ה דב"מ דף ס"א ע"א במימרא דרב ייפר לרב אשי וכו' ופרק הספינה · שלחן ערוך ובית יוסף ח"מ ריש סימן רל"א והרמב"ם פרק ז' מהלכות גניבה דין ח' :

משקל הוי סימן דוקא לענין מציאה הרי"ף פ"ב דב"מ דף ע"ז ע"ב אבל לאפוקי מטמא ממאריה לא נ"י פ"ה דב"מ דף ק"ט ע"ב שלחן ערוך ח"מ סימן רס"ב סעיף ג' לענין מציאה :

משקל ודינו רמב"ם פ"ז ופ"ח מהלכות גניבה ש"ע ח"מ סימן רל"א :

משקלות איכא בס' חוט השני תשו' צ"ג באורך ענין ביאור המטבעות והמשקלות :

משקלות אין עושין לא של בדיל ועופרת ושל נסטרון ולא של שאר מיני מתכות אבל עושה אותם של צונמא היינו אבן או של זכוכית ומפני שמיני מתכות פוחתין והולכין הרי"ף ונ"י פ"ה דב"ב דף ר"ז ע"א ש"ע ח"מ סימן רל"א וכיצד יתנהג מוכר כשהוא שוקל ומיני המשקלות המותרים והאסורים לעשות שם · איזה משקלות אסור להשהות ודין מאנה חברו במשקל רמב"ם פרק ז' מהלכות גניבה פרק הספינה ח"מ ולע"ש סימן רל"א · שעור המשקלות ומה עושין אותם ח"מ ולע"ש סימן רל"א · שעור המאזנים ושקילת כחם שם · קנה ליטרים הרבה שוקל הכל ביחד עם הכרעה אחת שם :

משקלות בית דין חייבין להעמיד שוטרים לצדק המאזנים והמדות וכו' רמב"ם פרק ח' מהלכות גניבה :

מדות ושערים :

משקלות לא יהיו אצלנו אלא צודקים ולא אבן גדולה וקטנה שנאמר בפרשת תבא לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן וגו' ב"מ פ' איזהו נשך ב"ב פ"ה : רמב"ם פ"ח מה' גניבה · סמ"ג סי' קנ"ב סמ"ק סימן רע"ו · ש"ע ח"מ סימן רל"א :

משקלות מצוה לצדק עם המאזנים שנאמר בפרשת קדשים מאזני צדק וגו' ב"ב פ"ה ב"מ פרק איזהו נשך והמפקיד רמב"ם פ"ח מה' גניבה ח"מ ס' רל"א · מישרים נתיב ט' חלק הסמ"ג עשין ע"ב

משקלות עיין · אונאה במדה · אחים שחלקו הרי הם כלקוחות · ביציאה לכריסה מקל"ח · בשר אדם משקלו · גורל בשבת סברתה · ומקילא לי ככולי תלמודאי · יציאת מצרים גני רבות · לא תעשו עול · מאזנים · מדות · מודה מקצת כל · מוכר דבר שבמשקל · מחק · סיטון · מטבע אין נשבעין אלא · מביעית אסור פירותים · מקילא לי · מרומם אין תורמין במדה · תרומה עולם באומד ומשם תרומת מעשר ומעשרות :

משקלות של מתכת אין עושין לשקול כרין דבר הנרבק משנה ז' פרק י"ב דכלים ר"ע :

משקולות אין עושין :

משקלות של סיטון של חנוני ושל בעל הבית חזון חתחתן משנה י' פ"ה דב"ב הרי"ף ונ"י שם דף ר"ח ש"ע חשן משפט סימן רל"א :

משקל יהודה כבר כפלים משל גליל משנה ח' פ"י דתרומות תי"ט כתב בספ"ח דכתובות :

משקל סממני הקטורת הלכה למשה מסיני תי"ט על משנה ח' פ"ד דשקלים בשם הרמב"ם · רמב"ם פ"ב מהלכות כלי המקדש :

משקל עיין · משקלות עיין :

משרבו הרצחנים בטלה עגלה ערופה משרבו המנאפים בטלו המים המרים וריב"ז הפסיקם שנאמר לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם וגו' סוטה פרק בתרא דף מ"ז · משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף בישראל ונסתלקה השכינה משום שנאמר בקרב אלהים ישפוט · לוחשי לחישות עורכי הדיינים לפתוח להם פתח בזכותו של זה ובחובתו של זה · רבה חרון אף שעל הטיית המשפט חרון אף בא · משרבו אחרי בצעם לבם הולך רבו האומרים לרע טוב ולטוב רע · הולכי אחרי בצעם להנאתם האומר לרע טוב שמשבחים את הרשעים · משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו הוי הוי בעולם רבו הוי הוי דכתיבי הוי הוי בההיא פרשתא טובא · משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה · מושכי הרוק מדת גאוה היא · נתמעטו התלמידים כדאמרינן סימן

דם כמים משקה · שלאם ומעמד · בקדם משקה שיוצא ממנו · זתים וענבים · אדם משקה היוצא ממנו · שכל משקה היוצא ממנו · טומאת משקין · יין נסך · כונס משקה · כלאים משקה היוצא ממנו · כליות יותרות · כלי חרס אינו מציל · כלי שניקב בכונס משקה · כל שטיבולו · מאכל ומשקה שיוצא ממין אסור · טמא היוצא מן · שיצא משקה · מכבים משקה · מקוה יש מעלין · מקוה מטהר מים ולא שום אוכל ומשקה · משמרת שתולין · משקים · ספיחי שביעית משקה שיוצא מהם · פירות של ערלה · ריאה שאובת · רפואה אסורה בשבת · שום כוסר ועלילות · פריסקן מבעוד יום · שמן אם · תנו רבנן דם וכל מיני משקין ·

זכור לאברהם · א"ס · **משקה** שאוכל דבר שטיבו לו במשקה צריך נטילה בלא ברכה כמ"ש

מפסק מרן בסי' קנ"ח והרב שמחבר שפתים דבריו באות ב' מערכת כל שטיבולו, והנה אמת שמעיד הייתי תמיה כראותי שאין אדם נזהר בזה אלמי מעט יחידי סגולה שמתאספים עם קונם ובקשתי טעם לזה ולא מצאתי כי מ"ם פרש מגן אברהם סס ס"ק ח' שכטיבגים שלא ליטול יש להם על מה שיסמוכו והם סתום' ז"ל שסוברים כן אינו מספיק להולכים אחר פסק מרן ועוד צריך טעם למה אין בעולם מקפיד מגזותיהם רוחצים בליל פסח ובפאר ימות השנה כלל כלל לא, ומצאתי להרב בעל זרע אמת בס' שהשיב שבה פסח שהביא דעת הפוסקים בזה ורוח טעם הרב פוק יעקב שבות כדי שידאו התינוקות וישאלו ע"ס, ובסוף דבריו כתב ח"ל ע"כ נלע"ד שטעם נטילה זו שלא משום שכיון שהדורות הראשונים בזמן שהיו מטהרים בטומאה וטהרה היו צריכים ליטול ידיהם לדבר שטיבולו במשקה ובמ"ס בפ' ע"פ דף קט"ו שטיבול ראשון צריך נטילה משום דהוי דבר שטיבולו במשקה מנהג אבותינו בידינו לעשות כל הסדר כמוהם ותקנה ראשונה בסדר ליל פסח לא זזה ממקומה וכיוצא בזה כתב הב"י בסי' תע"ה שאין לכוין בנטילה ראשונה לגמור סעודתו על סמך נטילה זו כדי שלא ליטול ידיו כרחלה כדי שלא תבטל תקנתם ז"ל ליטול פעמים בליל פסח והכי נמי י"ל ודוק · ועם היות שזה טעם לרוב העולם שאינם טהורים ליטול כ"א בליל פסח עכ"ז הרב חיד"א לא חילק ידע בין פסח לשאר ימות השנה שהרי כתב בס' שמחת הרגל שתיבת ורחץ שיש ס"ב. מגו"ל יתן ויחזור ויתן כלומר רחץ בכל השנה על דבר שטיבולו במשקה ורחץ בליל פסח לאפוקי שהיתנים ליטול בליל פסח ובכל השנה אוכלין שיבולם במשקה בלי רחיצה כגון פת הבאה בכיסנין לתוך הקפ"י וכיוצא ועיברים על הדין שכן הוקבעה שלכה כמ"ע והיא סברת רוב הפוסקים ולא חיישינן למעוטא וכן הוא דעת הרב ס"ז והרב של"ה עכ"ד:

משקה צימוקים של גוי ותבשיל וסקפה העשוי מחל"ב שחלבו גוי כולם אסורים מהרר"א מזרחי כ"ז:

משקה ראשון מטמא כלים דרבנן משום משקה זוב חבת משנה ד' פ"ח דשקלים ר"ע משנה י' פ"ח דכלים ר"ע משנה ד' פ"ט דכלים ר"ע משנה ח' פ"י דכלים ר"ע תי"ט משנה ב' פ"ח דברכות משנה ח' ר' פ"ח דפרה ר"ע משנה ד' דשבת ר"ע מי"ח דבר שגזרו בו ביום ·

משקה מטמא כלי · שמונה עשר דברים :

משקה שנקרש כאוכל דמי משנה א' פ"ג דטהרות בר"ע תנן משמן ודבש משנה ב' בר"ע · רמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין · אכילה ושתיה :

משקה שתחילתו או סופו לרצון הרי זה בכי יותן משנה א' פ"א דמכשירין : משקה מקשיר ·

משקולת זכיות ועוונות צדיק ורשע במותו וביום הכפורים רמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה :

מעביר ראשון ראשון · שלש כתות :

משקים אוכלים וכלי חרס שנגעו במת אתם נעשים אב הטומאה משנה א' דכלים בר"ע :

אוכלים ומשקים וכלי חרס :

משקים אוכלים וכלים כולם בטמאים לענין חטאת משנה ח' פרק י"א דפרה תוספת יום טוב :

אוכלים ומשקים וכלים :

משקים אי ביהידתן אחשבינהו לצורך תלוש מכשירי לצורך מחובר לא מכשירי משנה ג' פ"ד דמכשירין תי"ט רמב"ם פי"ב מה' טומאת אוכלין :

משקים אין מקריבין על גבי מזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים משנה ג' פרק י"א דתרומות שמן למנחות ויין לנסכים שם ועיין רמב"ם פ"ו ופ"ז מהלכות אסורי מזבח :

משקים בתוך הסעודה חרוצה לשתות דרך הישר הוא לשתות קודם הסעודה אפילו יותר מרביעית ולברך תחילה ע"מ לשתות בתוך הסעודה הלק"ט ח"א תשובה רכ"ח :

משקים הבאים מחמת שרץ משנה ד' דשבת בר"ע כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ד ע"ב בריש שבת אי ליטא במשקים הבאים מחמת שרץ דאורייתא היא אע"ג דפלוגתא היא בפסחים טומאת משקים לטמא אחרים אי דאורייתא אי דרבנן איכא למימר דהכא נקט אליבא דמאן דאמר התם מדאורייתא ונקט ליה בדרך תניחא למ"ד דרבנן אלא למ"ד דאורייתא מאי איכא למימר הרי לפניך שאומר במשקין הבאים מחמת שרץ דאורייי היא אע"ג דפלוגתא היא בדוכתא אחרינא אם היא דאורייתא ·

טומאת משקין לטמא אחרים · מי ספיכות · משקים לעולם · קל וחומר דבר · שמונה עשר דברים :

משקים היוצאים משבולת ים טהורים משנה ד' פרק י' דנדה ר"ע · רמב"ם פרק י' מהלכות שאר אבות הטומאות ופ"י מהלכות טומאת אוכלין ·

משקה שכול' יום :

משקים היוצאים מן הפירות אינם מטמאים משום משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים משנה ג' פי"א דתרומות · רמב"ם פ"א מהלכות טומאת אוכלין מחליק בענבים על ענול של דבילה לא הוכשר דלא חשיב משקה זה שיוצא מן הענבים משנה ח' פרק א' דמעשרות רמב"ם פרק ג' מהלכות מעשר :

זתים וענבים · משקה שעומד · משקה זיעה :

זכור לאברהם · א"כ · **משקים** שיוצאים מפירות ערלה כתבו התוספות בקמא דף ק"א ד"ש דלא ילקע בו דאיסורן מדרבנן והביא דבריהם הרב החסיד של ארץ הסובב באות של"ב וכ"כ מרן ז"ל בב"ע בס' יו"ד מהלכות ע"א בכונת הרמב"ם ז"ל וכן משקין שיוצאים מכלאי הכרם מסירק ומשקין של חלב אין ממשקין שיוצאים מענבים של כלאי הכרם ע"ש בהרמב"ם ז"ל · הרב ארעא דישראל אות ס' :

משקים המכשירים את האוכלין לקבל טומאה רמב"ם פ"א טומאת אוכלין · שבעה משקים :

משקים ואוכלים שנטמאו וקדשו ואחר כך נטהרו ודיניהם רמב"ם פרק ט' מהלכות טומאת אוכלין משנה פ"ג דטהרות :

משקים טמאים השותה אותם פוסל את התרומה והוא מי"ח דבר שגזרו בו ביום משנה א' דמקואות ר"ע ותי"ט נעשה אדם שני לטומאה · רמב"ם פרק ח' מהלכות שאר אבות הטומאות דין י' :

שמונה עשר דברים :

משקים טמאים הם כולם ומשקה בית מטבחיא טהורים משנה ו' ט"ו דכלים רמב"ם פ"י מה' טומאת אוכלין דין י"ו · כל משקין טמאים :

משקים טמאים מטמאים כלים ואינם מטמאים אדם משנה ב' פ"י דטהרות ובר"ע · משנה ד' דשבת ר"ע מי"ח דבר שגזרו בו ביום משום משקה זב חבה שהוא אב הטומאה · ר"י על הרי"ף פרק ח' דברכות דף מ"ב ע"א · רמב"ם פרק ט' מהלכות טומאת אוכלין :

משקה מטמא כלי :

משקים טמאים מכשירים לרצון ושלא לרצון משנה ו' פ"ג דטבול יום ובר"ע · משקה טמא :

משקים טמאים עיין · אדם וכלים אינם · זה חומר בטומאת כלים אין מקבלין · כלי עץ מטמא · כלי שנטמא · משקה טמא · משקה מטמא כלי · משקה עיין · שמונה עשר דברים :

משקים טמאים שירדו לטהורים מטמאים בכל שהן משנה ג' פ"ב דמכשירין תי"ט · רמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין · מי ספיכות :

משקים כלם טמאים ומשקה בית מטבחיא טהורים משנה ו' פט"ו דכלים משנה ד' פ"ח דעדיות · הזים שרוחצין בה הבהמה בבית המטבחיים אינם מכשירים לקבל

משפחות מיוחסות עיין · כל משפחה אסה סתימה ;

משפחות עיין · אבל שלשה ימים ראשונים דמות הדין מתוחה על כל המשפחה ואם נולד בין זכר כנפרשת ממשפחה · אדם יהודי נברא · אין בודקין · אליהו אינו בא לטמא · אם רואה שתי משפחות · ארבעה מעיד · ארצות כולן · אשה שהיה סונבת לו · בכל בריאה · בית הכנסת קהל · בלאי · בתולה כתובתה משפחות מיוחסות נובין ארבע מאות זוז כתובתן · גוזה כמזיקין איוש · הכלת בידינו · וותיקים ואנשי בוזיבא · חכמים וסמותם · יבמה שנפלה · יוחסין יאם יאופן · כהן ע"ז · כל טעמה אסה · כל שקורין לו · כשם שבית לא היו ימים · מדי חולם · מיסן מתה · משפחה שקרא · נשים כשרות לא · ספק ממור עיין כשם דפד"ם אה"ע סימן רל"ו · עבד הוא עילם נוספת · פנס משפחה · קנה רכס · קולים אתם · קטן בזמן להעיד שעת נבער אם · שתיקותא ;

משפחות עשרה יוחסין עלו מבבל ודיניהם לענין איסור והיתר לבא זה בזה משנה הרי"ף ור"ן פרק ד' דקדושין דף תרנ"ג ע"ב ודף תרנ"ד ע"א רמב"ם פי"ט ופט"ו מה' איסורי ביאה טאה"ע סי' ח':

משפחות שתים היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בשבת בשעת המדרש ואחת קבעה סעודתה בערב שבת ושתיהן נעקרו הרי"ף ור"ן פי"ו דשבת דף קמ"ג ע"ב עיין ש"ע א"ח סימן רמ"ט סעיף ב' עיין בגטין דף ל"ח ומ"ם על הרמב"ם פ"ל מהלכות שבת · הרי"ף רש"י ור"ן פ"ד דגטין דף תקע"ד ע"א ופירש"י ערב שבת בשני פירושים או בליל שבת או בערב שבת ממש :

כנסי בעלי בתים · ערב שבת פעמים :

משפחת אב דוקא ולא משפחת אם קרויה משפחה משנה א' פ"ח דב"ב עיי שם סימן צ' · הרי"ף ונ"י דף רי"ג ע"ב שלחן ערוך חשן משפט סימן רע"ו הרי"ף ור"ן פרק ג' דקדושין דף תרנ"ג ע"א וע"ב :

זרע האב · כל מקום שיש קדושין :

משפחת נכפים ומשפחת מצורעים לא ישא מהם אשה והוא דאתחזקו בתלתא זמני אבל בתרי זמני אקראי בעלמא הוא הרי"ף ונ"י פ"ו דיבמות דף תכ"ר ע"ב ש"ע אה"ע סי' ב' סעיף ז' :

משפט ודיניו כתב רש"י בפרשת שופטים בין דם לדם בין דם טמא לדם טהור בין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע טהור באר שבע דף קט"ו דפוס פראנקפורט דף פ"ט ע"א ד"ה בפרשת שופטים :

משפט חשוב היקש כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ס"ח ע"א :

משפטים חמשה של שנים עשר חדש עיין · איוב משפטו גנב ותנות משפטו · דור המבול משפטיו · חמשה דברים של שטים · מצרים משפטם · משפט רשעים בגיהנם :

משפטים עיין · את משפטי תעשו :

משפט עיין · דין צ"ץ :

משפט רשעים בגהינם י"ב חדש הרי"ף פ"א דר"ה דף ש"ה ע"א גמרא דשבת פ"ב דף ל"ג ראש השנה פ"ק דף י"ז משנה י' פ"ב דעדיות רבי יוחנן בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת · נאיגם אם · הריני כפרת · חמשה דברים של שטים עשר חדש :

משקה דניחא ליה עיין · משקה מכשיר :

משקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל מג"א על ש"ע א"ח סימן ר"י סעיף א' ס"ק א' · הרי"ף ור"ן פכ"א דשבת דף קס"ב ע"ב ודף קס"ג ע"א · שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ב סעיף ד' וסעיף ז' ס"ק ט' מג"א ומג"ד ס"ק ו' · ש"ע שם סימן תק"ה · שלטי גבורים שם אות ב' :

אכילת משקים · ספתק מזו · מולג · כבשים ושלקות · כל שטיבולו במשקה תדיכה כבנבס :

משקה הבא למשקה הרי הוא כמשקה הרי"ף ור"ן פרק כ"א דשבת דף קס"ב ע"ב ושלטי גבורים שם אות ב' :

משקה העומד לצחצח לא חשיב משקה לענין הכשר ולענין טבל משנה ח פ"א דמעשרות ר"ע ועיין רמב"ם פ"ג מה' מעשר :

משקה זיעה בעלמא הוא חוץ מבזיתים וענבים עיין יד' אליהו תשובה נ"ו ומ"ש בגמרא דמשקה נבי חדש טבל הקדש שביעית כלאים וערלה כיוצא בהן אינן אלא אסמכתא ואין לוקין עליהם ונבי חמץ בפסח דהוי בספק אם אסור בבל יראה ובל ימצא :

אכילת סוכה דכתיב · הקדש משקה · חרם משקה · טבל משקה פלאים משקה :

משקה חמור ומשקה קל וחלוק שביניהם משנה ה' פרק ט' דכלים ת"יט ועיין רמב"ם פרק י"ד מהלכות כלים :

משקה טבול יום כמשקה שהוא נוגע בהם משנת א' פ"ב דטבול יום רמב"ם פ"י מהלכות שאר אבות הטומאות דין ד' טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין אחרים כלל אלא אם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה קדש הרי הן רביעי :

טבול יום · ומשקה טבול יום :

משקה טופח משנה ה' פ"נ דמכשירין ופירושו בר"ש עיין רמב"ם ספ"ב מהלכות טומאת אוכלין :

טופח על · מחט טמא · מכלא כבשר · סך מעט טהור :

משקה טופח ניצוק וקטפרס אינו חבור לטומאה ולא לטהרה משנה ט' דטהרות בתי"ט ומשנה ט' פרק ח' דטהרות · משנה ט' י"א פרק ה' דמכשירין · רמב"ם פ"ו מהלכות טומאת אוכלין · ניצוק · קטפרס :

משקה טמא מטמא לרצון ושלא לרצון משנה י"א פ"ח דכלים ומשנה א' דמכשירין ועיין משנה ב' פ"ד דמכשירין וברע"ב והרמב"ם כיון שירדת גשמים על אדם הם שלא לרצון אפי' יהיה האדם אב הטומאה אינם מכשירין לקבל טומאה · עיין רמב"ם פ"ב מהלכות טומאת אוכלין ורפט"ו ·

משקה מכשיר · משקים טמאים :

משקה יוצא מן הזיתים בתוך שלשה ימים אינו חשיב שמן אלא מוחל בעלמא ואינו מכשיר משנה א' פ"ט דטהרות בר"ע ותי"ט · רמב"ם פ"י מה' טומאת אוכלין דין י"ג וע"ש פי"א :

משקה ישראל בענין עיין יחזקאל מ"ה גמרא דפסחים פרק אלו עוברין דף מ"ח תי"ט משנה ו' פרק י' דמנחות ד"ה ואם הביא פסול · עיין רמב"ם פרק ה' מהלכות אסורי מזבח דפסק בנסכים שאם הביא פסול · נסכים מן המבחר :

משקה מטמא כלי משנה ה' חי פרק ד' דמכשירין בר"ע ומשנת אחרונה דכלים בר"ע ותי"ט ומשנה א' פ"ח דכלים בר"ע · תי"ט משנה ב' פ"ח דבכורות · משנה ה' ו' פ"ח דפרה בר"ע · משנה ב' פ"נ דטהרות בר"ע · משנה ה' פ"י דטהרות · דרבנן ולא דאורייתא נ"י פ"ח דיבמות דף ת"ל ע"א ועיין משנה אחרונה פרק א' דפסחים ר"ע ת"יט ורמב"ם פרק ט' מהלכות טומאת אוכלין :

טומאת משקין · משקה ראשון · משקים טמאים :

משקה מכשיר לטומאה בענין משקה דניחא ליה משנה א' פ"ט דטהרות ר"ע וחכמים נזרו בו ביום בי"ח דברים על משקה היוצא בשעת בצירה שיכשירו הענבים אע"ג דלא ניחא ליה אשו מוצר בקופות מזופתות דאז ניחא ליה ר"ע משנה ד' דשבת הרי"ף ור"ן פ"ב דע"ז דף ס"ס ע"א · עיין גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טו"ד לטאה"ע אות קל"ז · משנה ו' פ"ד דעדיות בר"ע ותוי"ט · ורמב"ם פ"א ופי"א מהלכות טומאת אוכלין ופי"ב :

כוזר לגן · משקה טמא · משקה שתמלתו :

משקה עיין · אוכלים ומשקים · אין מי מקוה · ארבעה כוסות · ארץ ישראל כבראה · כוזר לגת · בין השלמין · בכורים אין מביאין משקין · דברי תורה נמשלו לבשיר לשלשה משקין כמשלם ונמת ·

Digitized by Google

בגמרא דאפטרופא לדיקנכי לא מוקמינן וז"ל קרי ביה רב קאדו סוא בסלמנא השואר סי' ר"ן סעיף כ"ו ז"ל קטן שהגדיל אפי' כיה אוכל ושותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה אין ב"ד מוכעין ממנו ממונו ואין מעמידין לו אפטרופוס ע"כ אין לנו למלאות ליווי בסר אלא במה שבפירוש נוה הייני במה שיפסס ויסא ויתן כאי נכרא לבדו יען כי כבר נאסר עליו ליסא וליתן כ"א ברשות אביו שהעמידוהו לו אפטרופוס דחיישי דלמא יסא ויתן בלי דעת ויפסיד מתוכו לא כן בכה"ד שנהן וחייב עלמו עם אחר אחיו הפקחין דכיון דלהם לא נאסר ליסא וליתן כאמונה דפקחין אינן לכל דבר הוא עבד וחייב עלמו כמו שעשו וחייבו עלמם אחר אחיו עם שעשה עסוי וחייב לקיים כל מה שנדר ולפרוע בפ"כ מצות שכי ותקלי כל מה שהמכנה שבלל גוזל בדין שוא דכל מה שנאמרם ושוא בגל"כדין אין לנו כו אלא אחוזו ושוק תוי ע"ם רמ"ק סי' מ"ג אפי' בענין שסים דשבל הולך כנם אחר המנהג ח"ל אין ספק שראוי לנו בדיני עמים לקבוע משמרות במנהג סעדיכס וכ"ס. במה שעוח מפורש באר היטב אך במה שלא פורש חייבים לקרב הדברים לדין תורה כל שאפשר ע"פ וכן פסק בעל תה"ד סימן פס"ב ומאר"ס אלפיך תסו' כ"ו אוף הכא בנד"ד חייבים אנו לקבוע במשמרות ולקיים חוק שמלכות. בכל מה שפוא מפורש באר היטב אך במה שלא פורש אין לנו אלא דיני תורתינו שקדושה וחייבים אנו לקרב הדברים לדין תורה ככל האפשר א"כ כל מה שבגא ונתן האח לבדו כיון שנאסר לו בפירוש שלישי ספר ליסא וליתן לבדו סרי הוא בטל ומבוטל מעקרו אבל במה שנס' ונתן עם אחר אחיו כיון שלא פורש דינו מרומממות מע' אפר הרי הוא סריר ובריר וקיים · וזו מה שהעלם מעודתי על בד"ד וה' אלהי שבאהות יגילני מעגיאות ויראני מתורתו נפלאות אמן כן יהי רצון :

משעבד אדם דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו עיין · אין אדם מקנה · דבר שלא · ערב וקנה דיניו סבות יעקב · סמבות אם שעיל. סמבות מטלטלי אגב ג

משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתוליתן נושרים והטילו שלשלת בין בירית לבירית שבשוקים ונעשו סבלים כדי שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא יהיו בתוליהן נושרים משנה ד' פרק ו' דשבת ר"ע י בירית · כבלים :

משפחה איכא דדפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא פירוש שנוצרים דמים עליהם · לענין מילה נאמר דתלתא אחיות שמתו בניהן כותוקותהן ואין לישא ממשפחתן מפני שמתים בניהם מחמת מילה יבמות פ"ו דף ס"ד ש"ע י"ד סי' רס"ג הרי"ף ונ"י פי"ט דשבת דף קנ"ד א"ר נתן פעם אחת וכו' שני מעשים שמתו שני בנים מחמת מילה והביאו השלישי לפניו ואמר המתינו עד שיפול בו דמו ולאחר עד שיבלע בו דמו ועשו כן וחיו והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמו · אשה שמת בנה ראשון מחמת מילה ומת גם השני מחמת מילה הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה ולא תמול השלישי אלא תמתין עד שיגדיל ויתחזק כחו ברבי דבתרי הוי חזקה הרי"ף ת"י פ"ו דיבמות דף תכ"ד ע"ב ש"ע שם סעיף ב' : חזקה אם :

משפחה שיש בה מוכס או ליסטים כולם מוכסים מפני שמחפים עליו מפני שמכסים קלונו ומסייעים אותו שבועות פ"ו דף ל"ט :

משפחה שנטמעה נטמעה אם אמרינן הר"ן פ"ד דקדושין דף תרנ"ד ע"א ד"ה גרסינן בגמרא :

משפחה שקרא עליה ערער והיא שיעידו שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהם עבדות הרי זה ספק ואם משפחת כהנים היא לא ישא ממנה אשה. עד שיבדוק עליה ארבע אמהות שהם שמונה אמה ואם אמה אם אבי אמה ואמה · וכן הוא בודק על אם אביה ואמה אם אבי אביה ואמה · ואם היתה משפחה זו שקרא עליה ערער לוים או ישראלים מוסיף לבדוק עליהם עוד אחד נמצא בודק י"ב אמהות וכדי שיתברר לך מי הנה האמהות האלה הכן תצורת אשר הצגרתי לפניך :

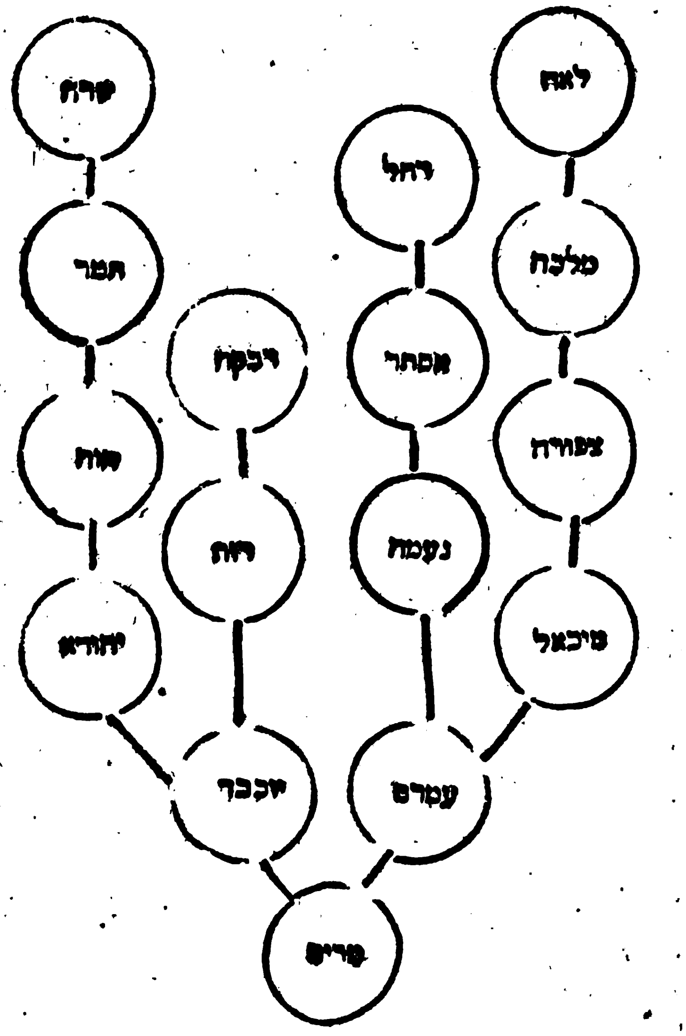

ש"ע אה"ע סימן ב' סעיף ג' · עיין משנה פ"ד דקדושין והר"ן שם דף תרנ"ה ע"א ד"ה תנן בפרקין שהאריך ושם. ובגמרא הטעם למה בדקו בנשים ולא באנשים נשי דפי מנציין בהדי הדדי בעריות הוא דמבזין כלומר בעריות דנפשייהו ולא בעריות דאמהות דהיינו פסולי יוחסין אם איתא דאיכא מילתא לית לה קלא נכרי דכי מנציין בהדי הדדי ביוחסין הוא דממזו אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא :

משפחות ארבע היו בארץ ישראל יפיפיות שבהן אומרות תנו עיניכם ביופי שאין אשה אלא ליופי מיוחסות שבהן אומרות תנו עיניכם במשפחה שאין אשה אלא לבנים עשירות שבהן אומרות תנו עיניכם בבעלי ממון בינוניות ועניות שבהן אומרות קחו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעטרונו בזהובים בריתא פ"ב דתעניות עיין כפי · אין אשה אלא :

משפחות כולן בחזקת כשרות משנה ד' פ"ד דקדושין ר"ע משנה י' ותי"ט שלחן ערוך אבן העזר סימן ב' סעיף ב' ואם קורא ערער עליהן בודקין ארבע אמהות כדלקמן ועהב ב"י י"א שמי שיודע פסול במשפחה רשאי לגלות לצנועים ועיין סעיף ה' בהג"ה · מהררים גאלאנטי ק"ח ס"ח משפחה שהיתה בחזקת כשרה וערער אחר עליה שהם בני יבמה שנשאת לזר בלא חליצה אפ"ה הרי היא בחזקתה והבן עצמו כשר לבוא בקהל · הר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ח ע"ב עיין הרי"ף ור"ן פ"ד דקדושין דף תרנ"ד ע"א ושלטי גבורים שם אות א' בענין המשפחות אם הן בחזקת כשרות אם לאו ואם צריכות בדיקה :

משפחות

ועל השלישית אמנם נאמר דאם האחים היו נודרים ומשעבדים עצמם ליתן כאלף פייסא"ש ממעות אביהם אחרי פטירתו ויקיימו תנאיו בזו דיקא עם השידוך מאותו היום מבור לך או מה שתעשה מעכשיו מהיום מכור לך דאין דבריו קיימים. דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם או שלא בא ברשותו לא שנא מכר לא שנא מתנה אבל בנ"ד לא אמרו הכי בכתב ידם אלא אמרו זה לשונם

Ci obblighiamo, e promettiamo al suddetto Signor Simeon Sposo ec. di dargli noi in effettivi contanti Pezze Mille da 8/r , ogn' uno la sua terza porzione subito che perverrà in noi l' eredità del detto nostro Signor Padre ec. il che ci obblighiamo , e promettiamo sotto l' obbligo di nostra respettiva persona e beni, e beni de' nostri eredi presenti , e futuri in ogni più ampla forma ec.

הרי בעיניכו שהמתנה היתה חלוטה ולא הזכירו מיתת אביהם וביאת לידם ירושת אביהם לעיקרא דחיובם תלוי בממון אביהם אלא לומר שלא יגיע זמן הפרעון כ"א אחר מיתת אביהם ואחרי תגיע לידם הירושה אבל לעולם חייבו עצמם לתת המתנה כהגיע הזמן השוה וקודם כל דבר שעבדו עצם דבודאי היה או בעולם ואח"כ כל נכסיהם שקנו ושיקנו ואין ספק שהחיוב והשעבוד אפילו נכסים וכ"ש במפורש חל על הגוף ואחר כך על הנכסים מדין ערב כמו שלמד לנו טור וש"ע ח"מ סוף סימן ע"ם וש"ע סימן ס"ו ס"ק נ"ם ובודאי דאפילו לדעת הרי"ף אם שעבד עצמו וגופו על המתנה והחייב עליה מהני כמ"ש מהרלב"ח בתשו' כ"י סימן קט"ח והובאים בכנה"ג ח"מ סימן ס' בהגהת הטור אות מ"ו ואל תאמר דכיון דשעבדו נכסים שיקנו הוי כמו דבר שלא בא לעולם דהא אף ע"ג דאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם מ"מ יכול לשעבדו כמו שנראה בטור ובמרנא ריש סימן ס' וריש סימן קי"ב ובסימן ר"ם בהגה סעיף ד' וכתב עליה סמ"ע ס"ק י"ו דאין חולק בשעבוד כי אם בכה"ג לחזור קודם שבא לעולם אבל לאחר שבא לעולם כי הכא בנ"ד מודים דאינו יכול לחזור משעבודו ומש"ה מהני בשמשעבד לו דאקני ושיטו לאחר שכבר קנה וכך פסק ששתי בהן שם ס"ק ח' ומביא ראיה מש"ס וכתב דכך פסקו כל הפוסקים ואל תאמר נמי דהכא בעי קנין דהא אלמוהו רבנן לשעבוד יותר מקנין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין כמ"ש רשב"ם וב"י הובאו דבריהם בסמ"ע ריש סימן ס' ס"ק כ' ומסיים וז"ל אף דבקנין נמי בכי האי גוונא קי"ל כרבנן דאמרי דיכול לחזור אף לאחר שבא לעולם אם לא וכו' בהא בשעבוד עדיף מקנין דאינו יכול לחזור בו וכמסקנת הגמרא הנ"ל בפרק מי שמת וכו' ע"ש אלמא חזינן בהא בנ"ד דבשעבוד קיימינן לא בעו קנין ודאי דהא עדיפא תנאים עבדו בהאי חיובא ואע"ג דכתב יד הוא מדמהני לענין הודאה ח"ס דשכי לענין שעבודים וקנאות כמו שלמד לנו מהרי"ק ז"ל שורש קי"ח :

ועוד מאן לימא לן שלא היו לאחים נכסים משלהם באותה שעה · והלא אסבא מסתברא ודע שעבדו נכסים שקנו ושיקנו לשם או בעולם ולכ"ע הודאת בעל דין כק' עדים דמי · ועל הרביעית קודם כל דבר צריכין אנו לחקור אם נאמן אדם לומר פרעתי נגד כתב ידו ונמצא שלתה חזינה בה מחלוקת ישנה מערכה מול מערכה הרי"ף והרמב"ם פרק י"ח מהלכות מלוה ולוה ומהרי"ק ז' סימן ס"ם וכמה רבוותא סברי דאינו נאמן לומר פרעתי ובעל המאור והרמ"ה והרשב"א והרא"ש ספרי דאינו נאמן ואעפ"י שהרב בעל נ"י ע"ד דב"ב דף קס"ח ע"א הביא פלוגתא דפוסקים וכתב דכבר פשט במנהג בכל הגלילות כדברי הרמב"ם מ"מ כמש הרמ"ך ח"ג סימן ע"א ודברי ריבות סימן ש"ב ותשובי מהרא"ל סימן ע"ו ואחרוני סוכה דאם מנהג הסוחרים לתחשיב כתב יד כשטר כן דינו ואינו יכול לומר פרעתי ואכן סברי דאין שום אדם פורע חובו ומניח כתב ידו ביד השלוה א"כ אינו יכול לטעון שפרעו שטרך בידי מאי בעי אע"ג דכתב יד בעלמא הוא :

ואם בעל פלוגתא דרבוותא הנמ"ס ויכול לטעון קים לי כמאן דסובר דלמרי בתרי כהאי דינא בפי' בעל דברי ריבות סימן כ"ד כתב ז"ל על כתב יד האדם שהודה שחייב איכא פלוגתא דרבוותא אם נאמן לומר פרעתי שקלא מן הגאונים והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן סברי דנאמן לומר פרעתי ובעל המאור והרמ"ה והרשב"א סברי דלא נאמן משום דעשוי לפרוע בתוך בידי מאי בעי וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא בהכרעה שוה המנהג המנהג מבטל הלכה בנתן כי שאי וכיון שנהגו הם מנהג הסוחרים שוה שכל עוד שהשטר בעלייהו בידו אינו נאמן לומר פרעתי אעפ"י שלא נהגו עליו כפי האיזו אזלינן בתר מנהגא ע"כ :

ואם כן כיון שביד שמעון שטר חוב משלשת האחים הנ"ל בודאי אינם נאמנים לומר פרעתי או אינו פרע שקורי"דו ומ"ש בפנקס איננו לא מעלה ולא מוריד לא מדינא ולא ממנהגא לא מדינא דאחיוני על פנקסו האמור בדברי הפוסקים ובפרט בהרמב"ם פ"ו מהלכות מלוה ולוה וטור ומרנא סימן נ"א אינו דומה ולא שייך לנד"ד ואפילו לפי מה שפסק הרא"ש הלכה למעשה ופסקה הטור ומרנא שם דיש לדון עפ"י פנקס של אדם שרגיל לכתוב בו ענייניו ואפילו להוציא מהיתומים קטנים מ"מ שייכו והאחי ז"ל היכא דיש רגלים שמ"ש בפנקס הוא אמת ע"כ ובודאי דלא דמו רגלים דנד"ד לרגלים דעובדא שמביא הרא"ש ז"ל דהתם מיירי והובא בששתי כהן ס"ק כ"ה כדרך כגון ז"ל כגון ראובן שמסר לשמעון אלף זוז לעסקא בלא שטר תוך ד' חדשים לפני מות שמעון ומת שמעון בלא צוואה ואחרי מותו נמצא פנקס שכתב ידו שהיה כתוב בו זכרון המשכונות מהאלף זוז של ראובן לשליחות שכר. והמשכונות נמצאים באותו פנקס ושם כתוב בכל פיתק ופיתק שם ראובן והחזיר הרא"ש לראובן מעותיו אעפ"י שהניח שמעון בן קטן ע"כ ובנד"ד אעפ"י שכתוב בפנקס שנתן הדברים לבתו בעבור הקורי"דו אין בזה לא ידים ולא רגלים להחזיקו אמת ואין כל מאומה כתוב בפנקס זה יותר משאם נמצא כתוב בו ראובן חייב לי אלף זוז שהלויתיו ולא עוד אלא דגרוע נד"ד מכל מה שכתוב בכל שאר פנקסים דעלמא כיון שנמצא כתב יד כתוב בכתב ידו של א' מהאחיכים שמעבר בכל מבל כל למכתב שנשתמן בפנקס. הנ"ל כמוכח בתחלה , ולא ממנהגא דאין מנהג הסוחרים להאמין למ"ש בפנקסים אלא על דבר משא ומתן ופרקמטיא אבל על שאר הדברים שאינם נוגעים לא לפרקמטיא ולא למשא ומתן כמאן דלא כתבו דמו :

ועוד אפילו נימא (מה שאינו) דיש לנו להאמין למה שכתוב בפנקס אין זו שדרך מוליה האחים מחויבים כיון דמה שנתן שהב לבתו איננו שקורידו שהוא ליתן לבת ישראל העשירים באותו מקום וכיון שכתב יד כתוב

Il corredo che in simile congiuntura si usa ,

א"כ אכן דדשינן שלשון וניטא דקוריד"ו קטן שכמות ככר הזהב נתפשר ליתן לבתו ואפי שקוריד"ו שבאמת נתן ושכתוב בפנקס הנ"ל אבל שקוריד"ו הכתוב ליתן בעניינים באלא דהיינו גדול שכמות ושהאחים כלם וגם שמעון שהתן שמוהו והעלוהו לסך אלף פייסא"ם כהסכמת כלם וזהו הקוריד"ו שלא נתפשר ליתן ועל הקוריד"ו זה נתחייבו האחים וכיון שקוריד"ו הזה הזהב לא נתנו מעולם לבתו חייבים האחים לפרוע האלף פייסא"ם כאשר נתחייבו ונשתעבדו · ואל תתמה על הדרשה דבכך דרשו חכמים לשון השטר ובכללם הרי"ף וב"י פ"ם דב"מ דף קל"א ע"ב ומעשה רב הוכח בב"מ פ"ם דף ק"ם מההיא דאנשי אלכסנדריא שהיו מקדשים נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה באים אחרים וחוטפין אותם מהם ובקשו חכמים לעשות בניהם ממזרים אמר להם הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכם הביאו לו כתובת אמם ומצאו שכתוב בה לכשתכנסי לחופה הוי לי לאנתו ולא עשו בניהם ממזרים לכן דון אתה ק"ו לעצמך אם בערוה שחמורה כך בממון הקל לא כ"ש · וכבר הרשד"ם ח"ח סימן קמ"ב כתב תיבה אחת מספקת לחייב או לפטור ובתוס' ריש פרק אלו שקדשים כתבו דמדקדקין לשון השטר יותר מלשון המשנה וכ"כ הריב"ש סימן ת"פ וכולא רבוותא פסקו הכי , וכ"ש בנד"ד דלשון מוחר הרי דדרשינן ודרשינן ברבי עקיבא דפרק יש נוחלין דף קל"ח והרי"ף וב"י פ"ם דב"ב וכן פסק מהרי"ק שורש י"ד ענף ב' ועיין משפט צדק סימן ל"ה וג"ו כמה דקדוקים מלישנא יתירא בשטר וכן פסק מוהרש"ם בספרו תורת חיים ח"ג קונטרים עוללות סברם סימן י"ג ובעל באר שבע סימן ק"ב דף קל"ח ע"ג ד"ה ולענין שאלה כרם שלמה משי' ס"ו דף קס"ה ע"ד ולא ראיתי מי שמפקפק על זה :

ברוך דבר ככר למד לנו כדרך ישרה וסלולה מהר"י קארו בשלחן הטהור ח"מ סימן ס"א סעיף ט"ו ז"ל מדקדקין לשון השטר ודנין עפ"י אותו דקדוק ולא אמרינן שאי נכרא לא גמיר כולי האי ואיה שטר שסדרו שה בענין דך ושפי כך כתב אותו לשון ע"כ :

רישא דשוכבו דאין שמם בשעבוד שכלליות ששנו שלשם [illegible] כאוי אכן מה סיכן של שתי שטעות המרובות שפרשת [illegible] בראשונה מאלו כשעבוד המרובות לא שני לשטר האחים שמיוב פרעתן כנ"ל בפי דברי חכמינו ז"ל הנאמרים בטור וב"י ח"מ סימן רל"ם ראיך לנו אלא בין השמשות שתקנון שקת ומקבין ממכר במטלטלין ואפילו בקרקעות אם בניהו לכלל י"ג שנה ויום א' ואפילו בקרקע מוריבן אם הגיעו לעשרים שנה ולא עוד אלא דקי"ל שפי מתנה מעקם וממכר לבחור שם בביתך וא"כ בנ"ד דכמתנה יעגב קי"ל שפי :

אבל ששבנס שניה ודאי לכתובה נראה דשבנש אליפתא בזה בזן ריש בת כמלך להעגיר תשרומם לבבל מי פירתם בעיניו שמאבד מעות עיסה וגותן כאין מבין אבל יען כי כבר זה שות קמש נגד מה שבמוב

נגעוב

Digitized by Google

detto Signor Simeon con le convenzioni che in esso si leggono resti nella sua forza , senza che a quello deroghi la dichiarazione delle Pezze 10000. che nella sudetta carta dotale viene fatta, ed in fede della verità firmiamo di nostra propria mano.

ידוע ליהוי כי ביום שלאחר נישואין יצאה יצא מבית ר' ראובן הנ"ל ונכנס לבית רבי שמעון ארגז א' ובתוכו היה בגדים לבושים ולבנים השייכים לגוף שכלה מב"ת הנ"ל וכולם שמה בכתובים כתובים [illegible] מא' משלשה האחים הנ"ל ובריש דפא כתוב לאמר בלשון ספרד.

Nota da roipa, che tiene a Signora Ester da Costa de seu Pai en donativo.

ויהי אחרי מות רבי ראובן הנ"ל הגיע עת פרעון אלף פייסא"ס הנ"ל והשלשת האחין מאנו לפרעם למע' גיסם הנ"ל בכח הטענות שטענו ואמרו ואלו הן :

ראשונה יען כי בשעה שנדרו לפרוע האלף פייסא"ס הנ"ל היו סמוכים על שלחן אביהם ומחק מדינת פיורינצ"א הבנים הסמוכים על שלחן אביהם אינם יכולים לישא וליתן ולידור ולהשתעבד כי אם ברשותו אביהם א"כ מה שנדרו לפרוע למע' גיסם הנ"ל בלתי בלתי רשות אביהם אינו כדר ואין כאן שעבוד ופטורים הם מהתביעה זו :

שנית יען כי חוב הנ"ל לא נדרוהו וקיימוהו בפני עדים כשרים ולא נשבעו עליו שום שבועה ולא היה שם קנין כדת משה וישראל , ואם כן כיון דשבועה אין כאן וקנין אין כאן חוב נמי אין כאן כי בלעדיו מדת משה ויהודית א"א להשתעבד :

שלישית בשעת החוב לא היה להם לשלשת האחים הנ"ל כסף ולא שוה כסף בהיותם תחת רשות אביהם כנ"ל אם כן לא יוכלו להקנות מה שלא היה ברשותם ולא היה יכול לבא להם כ"א אחר מיתת אביהם בירושה , והירושה עצמה היתה אפשרית ולא ודאית בין משעם שהיה מן האפשר מיתות האב ולא נשארים אחריו ברכה [illegible] הוא דחוזר בעולם או שהאב יוציא את ביתו קודם מותו ויניח נכסיו במתנה למי שאינם ראויים לירש , וכיון דאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו ואינו מקנה דבר שלא בא לעולם לכן פטורים הם מלפרוע חוב הנ"ל :

רביעית שנו כולם ואמרו שאת ר' ראובן אביהם ז"ל כבר נתן הקודיד"ו למרת דינה בתו ואם כן כיון שהחוב הנ"ל אמרו לפרעו אם לא יתן אביהם הקודיד"ו אזי יתנו האלף פייסא"ס ומכלל הין אתה שומע לאו היינו שאם האב יפרע הקודיד"ו לא יפרעו האחים האלף פייסא"ס לכן אינם חייבים עוד לפרעם :

והראיה שהביאו האחים הנ"ל שהאב נתן לבתו הקודיד"ו הנה היא שמה שנמצא כתוב בפנקס יומיי של רבי ראובן הנ"ל וזה נוסחו :

a di 4. Giugno 1716.

Avanzi devono alli abasso Pezze . . . . che in questo giorno mando alla mia figlia Dina a Casa sua una Cassa di noce nuova ec. ec.

ובסופו כתוב לאמר

Tutto gli feci di nuovo per Corredo, che gli dò, e gli mando oggi con i suoi Vestiti, Camisce, Cuffie, e Busto, e Centurini, Fibbie, Ventaglie, Berrette di broccato di suo uso, che costò molto, e glielo dò, e lo valuto più di pezze ducento cinquanta ec.

ועל ראיה זו אמר שמעון שמה שנמצא כתוב בפנקס זה אינו מועיל מאומה לטענתו מכמה טעמי :

ראשונה שבפנקסי משא ומתן אין להם נאמנות כ"א לדברים השייכים למשא ומתן עצמו לא זולת :

שנית שמה שנמצא כתוב מכתיבת ידי אחד מן האחים כנ"ל מנגד למה שנמצא כתוב בפנקס זה , ולא עוד אלא ששם כתוב בפירוש שהמטלטלים הכתובים שמה נתונים במתנה למרת דינה הנ"ל :

שלישית אפילו אמת שכל מה שכתוב בפנקס הנ"ל כבר ניתן לשם קודיד"ו למרת דינה הנ"ל מאת אביה לא זו הדרך תוציאם מידי חיובם יען כי התנאי שהתנו בכתב ידם אינו כאם לא יתבא

אביהם ליתן קודיד"ו לבד , אלא אם לא יאבה ליתן אביהם הקודיד"ו הנהוג במדינה וכאן אפילו יותן לשם שעבתם לא נמצא ולא נהיה הקודיד"ו הנהוג לא בכל ולא במקצת ולא עוד אלא דמנהג פשוט הוא שכל האבות נותנים במתנה לבנותיהם הנשאות איזה בגדים ותכשיטים במתנה גמורה וזולת הנדוניית חוצת הקודיד"ו איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיו עליו עני בעניו ועשיר בעשרו :

אלו הם טענות כלליות שטענו האחים הנ"ל

ועוד באו שתי טענות פרטיות א' מן האחים טען היותו פטור ומותר מלפרוע האלף פייסא"ס בהיות כי לא שלמו לו שניו היינו אלא שלא היה כ"א בן כ"ג שנה בחתמו שכתב יד הנ"ל וקטן היה היה באותה שעה כיון שלא שלמו לו כ"ה שנים :

והאח השני גם הוא טען ואמר ידוע ליהוי לכון שקודם חתמי בכתב ידי הנ"ל ובהיותי ברשות אבי בגזר דין כתוב וחתום מב"ד הגדול בערכאות שבעיר פיורינצ"א ונתפרסם הדבר בפרסום גמור כנהוג כבר נאסר לי מקודם לישא וליתן בנכסי ונאסר לי לידור ולשעבד ליקח ולמכור ולעשות כל מאומה מעצמי בקנס שכל מה שאעשה מהיום ההוא והלאה יהיה בטל ומבוטל וכאלו לא נעשה כמו שנמצא כתוב בחוקי עיר פירינצי ובתקנה האפטרופוס עלי ועל כל אשר לי ר' ראובן אבי , א"כ כל מה שעשיתי וכל מה שנדרתי ונשתעבדתי הרי הוא ככלי חרס הנשבר שאין בו ממש לא שריר ולא קיים · ורבי שמעון משיב בכלל ובפרט דדינא דישראל קא בעינא הכא ולא כגורנו גורס כי על כל אלה מבקש מאת מע' המורים ובפרט ממעכ"ת כר"ו שיבא בא אליו את דברו הטוב אם לחיוב אם לפיטור ושכמ"ה :

תשובה ראה ראיתי השאלה שאלת חכם אשר לפני הובאה וטענות בעלי הריב אחת לאחת למצוא חשבון ויען אין מסרבין לגדול אמרתי לכתוב בספר מה שנגזר עלים מעניות דעתי המוכח סותרת לשמעון ולחייב לשלשת האחים לשלם את אשר נדרו והכל כאשר לכל מדינא דאורייתא או מדרבנן לא מחק מדינה אשר עליו לא נשאלתי ולא אשנה את המענה למען לא יגער התשובה · ולכעבור לא יהיו דברי אלה כהלכתא בלא טעמא אלינה לפני כל יודעי דת ודין מה שהעליתי במצודתי להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון על כל מאי דכתיב ומפורש לעילא בטענות פיטור שכתבו ושנאמרו לזכות האחים הנ"ל :

בראשונה אמרו שאין לחייב האחים לפרוע האלף פייסא"ס הנ"ל בהיות שבנים סמוכים על שלחן אביהם היו באותה שעה · ולפי עניות דעתי טענה זו אינה מספקת לפטור אותם מחיובם הנ"ל והטעם שלא מצינו בכתובים מי שמבטל משא ומתן הנעשה מגדול הסומך על שלחן אביו , ואם מצינו דקטן שויהו רבנן לענין מציאה היינו דוקא שמציאתו לאביו ומשום איבה ומתורת נומלין נגעו בה דכיון שהאב זן ומפרנס לבנו כדי שלא יכנס איבה ביניהם ולא יפסיד הבן מזונותיו אמרו חכמים שמציאתו לאביו ולגדול הסומך על שלחן אביו קטן קרו ליה וה"ה נמי אם הרויח הבן באיזה משא ומתן הרי הריוח לאביו כמ"ש מהר"י קארו בשלחנו הטהור סוף ח"מ סימן ע"ר ומסיים שם בעל המפה דאם מת האב אינו מוריש ריוח הבן זה לשאר בניו ומפרש הש"ע שם שהיינו אם מת האב קודם שבא לידו מה שזכו הריוח אינו מוריש וכו' · וטעם הדבר מבואר יפה דעם שהבן הרויח במה שנושא ונותן מדינא הוא לעצמו ואין לאב בגופו ריוח כלום אלא מתקנה ומשום איבה תקנו חכמים שאותו ריוח יהיה של אביו לכן אם האב עדיין חי התקנה שייכא כיון דאיכא עדיין טעם האיבה אבל בשמת גם אהבתו גם שנאתו גם קנאתו כבר אבדה וכיון דליכא עוד איבה גם התקנה מניה אזלא :

הרי לך דבגדול שעפ"י שסומך על שלחן אביו שייך שפיר משא ומתן ריוח והפסד וכדומה דאם לא היה שייך ביה משא ומתן ריוח מבין לו · ועוד ליכא שום טעם לבטל משא ומתן הבן הסומך על שלחן אביו אם הוא גדול דאם בטלו ואסרו משא ומתן לקטן היינו משום דאין לו דעת ומסתמא אינו יודע מה הוא עושה אם טוב ואם רע אבל אם הגיע לכלל שנותיו אם הוא סומך על שלחן אביו מאי הוי : והטענה הזאת כמי לא שני לפטור האחים מחיוב פרעון הנ"ל כפי דברי חכמינו ז"ל שאמרים בב"י ח"מ סימן ס"ס וברמב"ם פי"א מה' מלוה ולוה ולכ"ע [illegible] עבדי מרי גבי ואינו צריך לחיובו לא עדים ולא קנין ולא שבועה דהא דין הודאה עליו כתב ידו שבוה חייב לו שנאמר בכל מקום ואם כאמן עליו או שחייב לומר פרעתי יכול לפטור כאמרים בתשובת שפגם רביעים בסייעתא דשמיא :

ועל

חיינו משום דבחהוא דוכתא לא מסתבר כוותיה · גופי הלכות אות שכ״ד משנת ראב״י קב ונקי סירהו כתב הרא״ש ואע״נ דקי״ל משנת ראב״י קב ונקי בהא לית הלכתא כוותיה כיון דרב פפא סבר כרבנן ואין לומר דבמקצת דבריו דלא פליג עליה רב פפא הלכה כראב״י ומיהו גם בזה נראה דאין הלכה כמותו דלא מסתבר שיהיה הלכה כמותו במקצת דבריו ובמקצת דבריו לא עכ״ל וכן כתבו תוספות דערובין דף מ״ב דהלכתא כר״ק משום דרב פפא קאי כוותיה הא קמן דבשהאמורא חולק לא סמכינן אכללא · גופי הלכות אות שכ״ה כתבו תוספות דבכורות דף כ״ג דאין להקשות אחר שהכלל כן אמאי אצטריך בשום דוכתא למפסק בהדיא בגמרא הלכה בראב״י וי״ל דקים ליה לגמרא דבההיא דוכתא לא מסתבר טעמיה ולכך הוצרך לפסוק הלכה בההוא דוכתא ויש להתלמד בכיוצא ובגמרא מצינו בכמה מקומות דפעמים מסיק הלכה כחכמים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא מסתבר טעמיה דיחיד · גופי הלכות אות שכ״ו משנת ראב״י קב ונקי לאו דוקא משנה גם יש מחלוקת הרי״ף פסק כרבים לגבי ראב״י ויש פוסקים כראב״י אפילו נגד רבים וכן הכריע הרא״ש פ״ק דביצה דף פ״ד ע״ב · הליכות אלי אות תק״ה ותקשו התוספות דבכורות דף כ״ג ע״ב דאם כן קשיא ספקות שהוצרך לפסוק כותיה ותירצו משום דלא מסתבר התם טעמיה · הליכות אלי דף ע׳ ע״ב ד״ה עוד כתוב בספר כנסת הגדולה א״ח דף קנ״ז אות י״א הקשה על מ״ש בספר יבין שמועה ח״ל וליתא דמתהיא סוגיא ליכא ראיה וכו׳ אלא מפני שלא נאמר דדוקא במשנה נאמר כלל זה אבל לא בברייתא · וזה ברור מאד דכל בזה דלא איתמר במשנתנו אלא משנה סתם כי הכא משנת ראב״י קב ונקי איכא ברייתא בכלל ובהא ליכא למטעי אדאצטריך לאשמועינן פוק חזי מ״ש התוספות פרק כירה דף פ׳ ד״ה דלמא ה״מ במשנה אבל ברייתא לא וז״ל ואע״ג דלא קאמר במשנתנו וסבה לשון במשנתנו כתב רשב״ג דאין הלכה כרשב״ג בברייתא אף שאמר בכל מקום גם כתב פ׳ י״נ הלכה כראב״י אף בברייתא · הליכות עולם שער ה׳ פרק א׳ מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ·

בריתא כל הספרים . יש מנחות · הלכה כרבי פלוני מחברו בנפת · מסנה אם כתבה · קב ונקי · רב ורבי יוחנן כנסת הגדולה א״ח דף קנ״ח ע״ד אות כ״א · רבי אליעזר בן · רבי יוסי הלכה כמותו מחברו גופי הלכות אות קכ״ס :

זבנר לאברהם · א״ס · עיין מס סהאריך בכלל זה דמסנת ראב״י קב ונקי הרב יד מלאכי מאות תי״ד עד

פי״ז ומ״ס הרב עין זוכר אות ס׳ · והרב אהבת דישראל אות כ״ב · ובספר תורת חסד להר״ב פר״ת ממן רוקח כלל ד׳ :

משסה כלבו של חברו בחברו (פירוש משלת ומקניט)

פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים דגרמא בנזיקין פטור (רמב״ם פ״ב מהלכות נזקי ממון דין י״ט) ובעל הכלב חייב (פשוט בפ״ב דב״ק דף כ״ד ע״ב ופירש רש״י הגרמא בנזיקין פטור ובתב הב״י ומשמע לרבינו דס״ם חייב בדיני שמים ומבואר לעיל סימן שע״ח וסימן שפ״ו ועיין הרי״ף ונ״י ורש״י שם דף י״א ע״ב) מצי נזק שביון שהוא יודע שאם שסה את כלבו לחזיק נושך לא היה לו להניחו (נלע״ד שלמדו מהא דאמר רבא שם את״ל המשסה כלבו של חברו בחברו חייב וכו׳ משמע ליה דנפשטא תבעיא אי מחייב בעל הכלב או לאו וכמו שדרכו ודרך הגאונים לפסוק בכל אם תמצא לומר וכתב ת״ח שנ״ל אפילו הוא מועד כיון שלא עשה מעצמו אלא על ידי ששסו בדאמרינן גבי שור האיצטרין כי ינח ולא שיניחוהו ופטור ממיתה אף כאן דינו כתם) ואם שסהו בעצמו שנשך הכלב את המשסה בעל הכלב פטור שכל המשנה ובא אחד ושנה בו פטור שלחן ערוך חשן משפט סימן שצ״ה :

אם תמצא לומר דלא · כי אית לך רבותא · מסה כלב ......

משעבד אדם דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו

הרא״ש כ״י סימן ר״ט ריב״ש תפ״א מח״ם. וב״י סימן ס׳ תוס׳ פרק מי שמת · הרי״ף חולק עיין רשד״ם ח״ד

סימן רפ״ח · המשתעבד לחברו בדבר מה לזמן ומת קודם הזמן ויורשיו פטרו אז את המשתעבד לא חוי כדבר שלא בא לעולם מהרי״ק שרש פ״ט ב״י ח״מ סימן נ״ד אין אדם מקנה דבר שאינו שלו אא״כ שעבר נכסיו נ״י פ״י דב״מ דף קס״נ ע״א שבות יעקב ח״ב תשובה ק״ן · הרי״ף ונ״י פרק ט׳ דכ״ב דף רל״ז ע״ב אם תמצא לומר משתעבד וכו׳ ש״ע ח״מ סימן ס׳ סעיף א׳ :

משעבד אדם דבר שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו ·

מעשה מסיה כך היה סראובן סידך את בתו דינה לשמעון ונדר לתתנו בעד נדוניית בתו סך עשרת אלפים פייסאס בכ״כ מעות מזומנים ולא רצה לידור לבתו המתן הנקרא בלשונם קוריד״ו הידוע והנהוג לידור ולתת לבנות הנשאות כי על כן בני ראובן שלשה המה אחי דינה שנדרו ונשתעבדו לזכות אחותם הנ״ל ובעדה לזכות שמעון הנ״ל גיסם ועשו מתוב זה כתב יד חתום בכתב ידם של שלשת האחים ביום ואלה ושנה שנגמרו השידוכים הנ״ל . ושנכנסו שערי שדוכין הנהונים בעירם כדת משה וישראל וזה נוסחו :

Essendo che in questo giorno si stabilì, e si soscrisse privata scrittura matrimoniale fra li Signori Ruben nostro Padre e Signore, et il Signor David per la quale apparisce, che detto Signore Ruben, da e concede la Signora donna Dinà sua figlia, e nostra sorella per leggittima Sposa al Signore Simeon figlio di detto Signore David per doverli dare per sua dote in effettivi contanti Pezze diecimila da otto reali con le convenzioni, che in detta scrittura dalle parti firmata alla quale ec.

E perchè non fù possibile ridurre il nostro Signor Padre a dare alla nostra sorella il Corredo, che in simile congiunture si usa, noi infrascritti fratelli, volendo fare una piccola dimostrazione di quell' affetto, che amiamo la suddetta nostra sorella Signora Donna Dinà, ci obblighiamo, e promettiamo al suddetto Signor Simeon Sposo, che in caso, che il suddetto nostro Signor Padre, non si risolva nel tempo del Matrimonio di darli il corredo, di darli noi in effettivi contanti Pezze mille da 8/r ogn' uno la sua terza porzione, subito che perverrà in noi l' eredità del detto nostro Signor Padre che voglia Dio concederli lunga vita, e ciò a titolo di dote, e corredo, con doversi fare dal suddetto Signor Simeon nell' atto di tale pagamento questo accrescimento di dote a detta nostra Signora Sorella con le forme solite ed aumento il che ci obblighiamo, e promettiamo sotto l' obbligo di nostra respettiva persona, e beni, e beni de' nostri eredi presenti, e futuri in ogni più ampla forma et in fede soscriviamo ogn' uno di nostra propria mano.

Io N. N. affermo, e mi obbligo per la mia terza parte a quanto sopra.

Seguono le altre soscrizioni nello stesso modo.

אחר כך באותו יום עצמו שנגמרו הנישואין) מכשעם שכמום האל החלקים יצ״ו הנ״ל) שלשם האחים עשו גם שמה בחכמה וכתבו וחתמו לשמר מעלת גיסם ואחותם הנ״ל את שאגרת שזאת הפנית וזו נוסחה בלשון איטלקי ·

E essendosi in questo giorno celebrato (che sia in bene) il Matrimonio di nostra sorella Donna Dina con il Signor Simeone colla dote, e patti, che appariscono nella carta dotale alla quale ec. dichiariamo noi appiè sottoscritti, che il viglietto da noi fatto sotto li 21. Maggio 1715. di pezze mille a favore del

detto

בדרשותיו דף פ"ח ודף ר"ח כנסת הגדולה אורח חיים דף ק"א ע"ד :

משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי כנסת הגדול"ה ע"ד א"ח דף קנ"ו ע"ב אות יו"ד קיימא לן משנת ראב"י קב ונקי והיינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא כסף משנה פ"ב מהלכות בית הבחירה חרדב"ז ח"ב סימן קס"ו משבית מלחמות סימן ד' אבל הרשב"ם ז"ל בפרק יש נוחלין והרא"ש ז"ל בפ"ק דר"ט סוברים דכלל זה אמור אף בברייתא וכן דעת המרדכי פ"ק דר"ה וכמ"ש בטו"ד סימן רצ"ד דף של"ח ע"ד שטה נ' בהגהות בית יוסף ועיין מה שכתבתי בהגהת הרמב"ם ח"ג פ"ב מהלכות בית הבחירה דף קס"ט ע"ג שטה כ"ו בהגהת כסף משנה ובטור אורח חיים סימן תקל"ז · י"א משנת ראב"י קב ונקי אפילו לגבי רבים כן נראה מדברי הרא"ש ז"ל פ"ק דר"ט ומדברי המרדכי פ"ק דר"ה וכמו שכתבתי בטו"ד סימן רצ"ד דף של"ח שטה נ' בהגהת ב"י וע"ש בהרי"ף והר"ן ז"ל פרק אלו טריפות גבי כל השרץ השורץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם ובשלטי גבורים פרק גיד הנשה גבי השוחט תרנגולת והיו בה ביצים גמורות אבל הר"ן פ"ק דשבועות כתב דדוקא לגבי יחיד אבל לא לגבי רבים וכתב בעד"י יבין שמועה ודע שמחלוקתם תלוי בסוגית הכא על יבמתו איכא תרי לישני בלישנא קמא הלכה כראב"י ומדאיצטריך למיפסק הלכה כראב"י אע"ג דמשנתו קב ונקי ש"מ דה"מ לגבי יחיד אבל לגבי רבים לא אבל מלישנא דאיכא דאמרי נראה דהלכה כראב"י אפילו לגבי רבים דפריך ומי סבר לה כותיה והא קי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואלו בהא אין הלכה כראב"י ונראה מה דמשנת ראב"י קב ונקי דאל"כ מאי פריך ע"כ · וליתא דמהתיא מניא ליכא ראית כלל דמאי דאיצטריך לפסוק לישנא קמא הלכ' כראב"י אלא מפני שלא נאמר דדוקא במשנה נאמר כלל זה אבל לא בברייתא אבל לא מפני שאין הלכה כמותו לגבי רבים ואפילו תימא דמפני שחולק עם רבים הוצרך לפסוק כמותו אימא דהיא גופא משמיענו לישנא קמא דהלכה כראב"י אפילו יחיד לגבי רבים ובין שנאמר שהוצרך לפסוק כראב"י משום דלא נאם כלל זה בברייתא אלא במשנה ובין שנאמר שהוצרך לפסוק כוותיה משום דלא נימא דדוקא לגבי יחיד נאמר כלל זה המובן אצלי דלישנא קמא הוצרך להשמיענו דהלכה כראב"י אף בברייתא ואף כנגד רבים והשתא מאי דקא מקשי בלישנא בתרא ומי סבר לה כוותיה והא קי"ל משנת ראב"י קב ונקי לא פליגא אלישנא קמא וכי היכי דבלישנא קמא הלכה כראב"י ואפילו בברייתא ואפילו לגבי רבים הכי נמי סברא ליה ללישנא בתרא ועיין בתוספות דבכורות ס"פ הלוקח בהמה וכמ"ש בטא"ח סימן תקל"ז ועיין בטו"ד בדין שאוכרת שהמשיכוה כולה · י"ב הא דמשנת ראב"י קב ונקי ה"מ משמיה דנפשיה אבל היכא דקאמר משמיה דאחריני לא כ"מ פ"ז מהלכות כלאים · י"ג הא דאמרינן משנת ראב"י קב ונקי היינו בדלא מוקמינן ליה כמי שאין הלכה כמותו אבל אי מוקמינן ליה כמי שאין הלכה כמותו לא אמרינן משנת ראב"י קב ונקי כ"מ פ"ז מהל' כלאים ונראה שדבר זה מחלוקת בין הרי"ף וסיעתו והראב"ד וסיעתו בשאובת כולה דהפוסקים כרבי יהושע דשאובה שהמשיכוה כולה בארה ודלא כרבי אליעזר דפוסל אע"ג דראב"י קאי כרבי אליעזר סבירא ליה דלא אמרינן משנת ראב"י קב ונקי כדמוקמינן ליה במאן דלית הלכתא כוותיה והפוסקים כרבי אליעזר דפסולה משום דראב"י קאי כוותיה סבירא להו דאע"ג דמוקמינן כמאן דלית הלכתא כוותיה אפילו הכי הלכה כרבי אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי · י"ד אין הלכה כראב"י היכא דמוקמינן ליה כשטת הר"ן דקדושין פרק האומר גבי האומר אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי וכן יש ללמוד מדברי הרב"א אר"ע סימן ב' ע"ד דין זה אבל מדברי התוספות שם לא משמע הכי שהוצרכו לומר דאין הלכה כראב"י משום דמוקמינן ליה דלא כרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני וק"מ יש ללמוד מדבריהם דהא הלכתא כראב"י היינו היכא שסברתו אינה הפך סברת אמורא דהלכתא כוותיה אבל כשסברתו היא הפך אמורא דהלכתא כוותיה אין הלכה כמותו · ונראה לי דאף התוספות מודים דאי מוקמינן ליה כשטה אין הלכה כראב"י אלא דס"ל דהכא ליכא למשמע דאין הלכה כמותו משום דמוקי ליה כשטה דאע"ג דאביי מוקי ליה כשטה רבה ורב יוסף פליגי עליה וס"ל דאף ראב"י סובר דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובפירות ערוגה מיירי בשחת דבי כבשא דהוי דבר שבא לעולם וכאומר אם ילדה אשתך נקבה הא מקודשת לי מיירי כשהוכר עוברה דהוי דבר שבא לעולם וכמ"ש הרב"י לדעת הרמב"ם ולכן הוצרכו התוספות לומר דאפילו נימא הכי אין הלכה כראב"י דאתי דלא כרב נחמן דס"ל דאפילו בפירות דקל דהוי דבר שבא לעולם יותר מפירות ערוגה משחת דבי כבשא ובהוכר עוברה כמ"ש בתשו' הרא"ש בכלל ק"ב דבר שלא בא לעולם מקרי · ט"ו אע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי אם מהירושלמי מוכח דלית הלכתא כוותיה אין הלכה כמותו כן יש לדקדק מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות תרומות וכ"ש כשהירושלמי פוסק בפירוש דלא כראב"י וכ"ש כשגמרא בבלית מוכח דלא כותיה · ט"ז כשלא נתפרש טעמו של ראב"י לא אמרינן משנת ראב"י קב ונקי ת"ט פ"ב דכלאים משנה ט' ועיין משנה ח' פ"ה · י"ז כשחולק ראב"י עם רבי עקיבא לא אמרינן משנת ראב"י קב ונקי אלא אמרינן הלכה כרבי עקיבא מחברו כ"מ פ"ט מהלכות רוצח ולא יתכן זה אלא למ"ד משנת ראב"י קב ונקי לא נאמר כנגד רבים אבל למ"ד אפילו כנגד רבים לא יתכן זה דהא בדרבי עקיבא אמרינן הלכה כר"ע מחברו ולא מחבריו וכדרבי אליעזר אמרינן הלכה כרבי אליעזר בן יעקב אפילו נגד רבים ודעת הרמב"ם כפי דעת בעד"י כ"מ מוכרח לומר דס"ל דאפילו לגבי רבים הלכתא כוותיה דאי לא לסרת ליה לטיהב טעמא משום דפליג עם רבים ואפשר דתרתי איתינהו משום דפליג עם רבי עקיבא ומשום דפליג עם רבים :

משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי משנה ר"פ ז' דבכורות תי"ט · לאו כללא הוא בכל מקום משנה י' פ"ת דערובין · הרי"ף פ"ו דערובין דף ר"ט ע"א · הר"ן פרק ב' דשבועות דף ש"ז ע"א · משנה ט' פ"ב דכלאים תי"ט · דוקא היכא דלא פליגי עליה רבים הר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ה ע"א · ולא נאמר כלל זה לדחות מאי דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא מחברו משנה ד' פ"ט דסוטה תי"ט · פירושלא הרבה תימור כשאר חבריו ומה שאומר נקי הוא והלכה כמותו לעולם וכמרבי דערובין פרק מי שהוציאוהו כרתב בי ר"ח פ' מפי הקבלה כי בק"ב דברים הלכה כראב"י ותו ל"א · גטין פ"ו דף ס"ז ערובין פ"ו דף ס"ב יבמות פ"ד דף מ"ט ודף ס' בכורות פ"ג דף כ"ג · חוות יאיר תשו' צ"ד ע"י עירובין דף ל"ז דף ס"ב ע"ב יבמות דף ל"ז ריש ע"ב פירש"י וספ"ר ודף ס' ע"א ובכורות דף כ"ג ע"ב · ופתב. ש"י דף ל"ט ע"א בשם הרא"ש גם בהגהה ספר כריתות דבק"ב מקומות קיימא לן כראב"י וק"ל מגמרא דיבמות הנ"ל ע"ש · וכר"ן פ"ק דשבועות דדוקא נגד יחיד ואפשר דגם הרמב"ם ס"ל כן ואולא תמירהת תי"ט דכלאים פ"ב משנה ט' ופ"ד משנה ח' וע"ע תי"ט דערובין פ"ח משנה י' והרא"ש בהלכות קטנות הלכות טומאה ל"א ס"ל כן רק לא שנא · ע"ע רפ"ג דתרים ע"ש בראש ה"ק דדב לא ס"ל כלל זה ותנה לאו דווקא משנה דה"ה כשנזכר בברייתא הכי מוכח בתוספות דקדושין סוף דף ס"ב וכ"כ רשב"ם בב"ב דף קל"ח ע"א דמשנת כולל הכל מה שאין כן בדקאמר במשנתנו · עיין תוספות דכתובות דף ק"ט ע"א ומנחות דף ל"א ע"ב · אבל אין ראיה דע"כ משנת לאו דווקא לפי' ק"ב מקומות הנ"ל כי לא נזכר חלק המעשר מזה כי י"ל שהיו אז כימי התנאים משניות מרובים מאד משלנו כבגמרא דתניגה · נ"י פ"ח דב"ב דף ר"ב ע"א · בין במשנה בין בברייתא נ"י פ"ת דב"ב דף דב"ו ע"א · משנת י' דשבת תי"ט · הרי"ף פ"ז דשבועות דף שכ"ד ע"ב · משנה ט' פ"ב דכלאים ואעפ"כ לאו הלכתא כוותיה דלא אתפרש טעמיה ועיין משנה ב' פ"ו דכלאים תי"ט · גופי הלכות אות קנ"ט בשם תוספות דבכורות דף כ"ג ע"ב ז"ל אף על גב דמשנת ראב"י קב ונקי במקום דאצטרכינן למפסק כוותיה

היינו

משנה משובשת · עיין · פשט שגמרא אינה לשבש ברייתא או משנה :

משנה נקראת לפעמים ברייתא עיין ד' ברייתא אשכחן :

משנה נשנית תחילה והדר הברייתא יבין שמועה כללי רכ"ו :

משנה עיין · אוי לי שכחתי פתי · איסור פתק ליה במתניתין · איכא משנה · איפוך כי מקשינן אי מהפכינן ברייתא מקמי משנה או משנה מקמי ברייתא · אמורא אין דרכו לחלוק · אמוראים טוקסים משניות והוא טעות · אמורא כשמביא הגמרא על דברי הברייתא או המשנה · אמורא לפרושי מתניתין אתא · אריכות לשון המשנה · אשכחן בארבעה לא שכיחא · בזמן שאדם קורא ושונה · בימי רבי · בית שמאי במקום בית הלל · במחלוקת שנויה · בעיא בעי בתר דקתני · בעיא בעי הא בעין · בעיא בעי והוא מחלוקת בברייתא · בעיא שואל על דבר שהוא מפורש · ברייתא אשכחן דקרי · ברייתא בלשון ושכחים ברייתא בלשון רבים ומשנה בלשון יחיד מ"מ לקבוע הלכה · ברייתא בלשון תנו רבנן ידועה כמו משנה · ברייתא לא פליג אמתניתין · ברייתא לבעי לאתויי · ברייתא מביא לפעמים · ברייתא מכוונת שקיימא לן כברייתא הפך שמשנה · ברייתא רגילה · ברייתות שרבה יש · גמרא מקצר לפעמים שמשנה · גרסת שמשנה יש מחלוקת · דאי לא קתני · דברי שכל קאמר · דברים תני הכא · דיקא נמי דקתני · דרבים תני תנא · האי כדיניה והאי בדיניה · ה"י יהודה דרך המשנה · הלכה אין למדין · הלכה כפלוני כשאומר · והא מר הוא דאמר · גוים אמונת מחד סימן ישועות · המזכה בליכות עולם · זו היא משנה · חכמי המשנה ודורותם · יתור לשון משנה · בדשכן מעיקרא לפעמים הוא לשון משנה ולא לשון תירוץ · כי דבר ה' · כזה · כי כך תנא · כלה דברי שכל · כל ימיו עני רעים · כל מי שקורא ושונה · כל שאינו לא במקרא · במחלוקת כאן כך מחלוקת כאן · לאו דוקא בשם הכי אלא משום בר פלוגתיה · לא יאמר אדם מקרא · לא שמיע להו · מתני · לאוקמי מתניתין דלא · לימא מסייע · ליתא לברייתא מקמי מתניתין · לכה דודי נצא השדה · למדה תורה דרך ארץ סימן יוד · לערבינהו ולתכיבו · לסדרין קתני · לשון חכמים הוא לשון הקודש · לשון משנה לא דייקינן כולי האי · מאי קמ"ל · מאי קמ"ל מבינו מאן תנא דפי · מה טעם · מוחלפת השיטה אי מהפכינן ברייתא מקמי מתניתין או הפכה · מחלוקת בית שמאי ובית הלל · מי פליגא אמתניתין · מכריע הלכה · מלתא מקמי · מני מתניתין · מנקיט רב ששת · מסייע אבנים ישבב בשם בעלי משנה · מסייע פליגי דצויתי שעתא · מעדותו של רבי כאחורית כנסית · מקרא מדרש לפניו ולאחריו ולפני פניו כנסת הגדולה פ"ח דף קנ"ה ע"א בבבלי רובא וחוקה אות כ"ם במקראות ובמשניות כל שיבא וכו' · מקמן אעפ"י דקשיא ליה ברייתא אברייתא · מריה דאברהם · מתניתא טעם למה משה · מתניתין · מתקיף עליה אף על משנה · נאדי מפרשיאתא משום קושיא מתניתין · נוסחא מוחלפת · סדר בגמרא סדר למשנה · סוגיא ספ"ק חולכת אע"ג דאוקמה התם דבוה מדאורייתא מכל מקום שכח המשנה אין להוכיח · שמי הדא מתניתין · ספוקי מספקא ליה · סתם משנה · עד ועד בכלל · עם הארץ אינהו · פוק תני · משום משנה דאמורא · פירוש הוא הכא · פירכא הגם מני למפרך · פסק כר"י ואע"ג דפליג אמתניתין · פשיט ממתניתין · פריכותא · קא משמע לן בברייתא מאי קא משמע לן במתניתין · קשיא או תירוץ מקשה או · קושיא לא מקשה למשנה · קשיא עיכה ובה · קשיא מקשה לא ממשנה ולא מברייתא · ראיה מביא מברייתא ולא ממשנה · רבה סתם · רבי יוחנן סולק · רבי לא שנאה · רובתי אותיות לחורים · רמי ברייתא אמתניתין אפילו · שבועת המשנה · שונאיהם · שוכה לענין קדושין · ששל גוים כללי · שטותים כולם · שטורין שאמרו חכמים · תרוץ לא בעי · תנא דרכו לקצר · תנאי דמתניתין ניחא ליה למנקט · תנאי ביה · תנאים הם מעתיקי · תנא קמא פליג עם תנא אחר · תנא תונא תנייא אמרינן · תני עליה · תקנה דמשנה קדמה · תרי תנאי ואליבא :

משנה עיין תי"ט בהקדמתו למסכת עוקצין שהביא התוספתא האומרת דמסכת טבול יום ועוקצין בחדא מכילתא וידים מסודרת קודם להן ובהקדמתו למסכת בבא קמא כתב דהרמב"ם פסק כרב יוסף דאמר בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא חדא מסכתא היא ומסתברא כוותיה מדקרי להו רבינו הקדוש קמא מציעא בתרא ש"מ דשייכי אהדדי וחלקי חדא מסכתא הן ומסכת כלים בתוספתא אחלוקה נ"כ לשלשה בבות וכו' ע"ש · ולפי זה המסכתות הן ששים על רמז ששים המה מלכות :

משנה ראשונה ומשנה אחרונה הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ה ע"א · הרמ"ע תשובה א' · הרי"ף רפ"א דכתובות דף תס"ח ע"א · הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ו ע"ב · יבין שמועה כלל של"ד אין דרך התנא בשום מקום לתקדים סדר משנה אחרונה למשנה ראשונה · תי"ט על משנה ח' פרק ח' דשביעית · עיין הרי"ף ור"ן פרק ג' דקדושין דף תרנ"ג ע"א :

משנה ראשונה ומשנה אחרונה עיין · חולין שכהן ישראל · חליצה קודמת · חליצה קודמת או יבום בתשובה ג' ד' ס' ושאר תשובות : שמא אני לך · נשואה אני · שמעים שניה דסתרי · שמים כיני :

משנה רגילה לאשמועינן בקצור מה שמפורש בברמשנת דסוף דמאי תי"ט · משנה א' דברכות תי"ט ד"ה משנה · ובד"ה א"ב לזה אמרו כתב שכן רגילות התנא לשנות בקצור מה שכתוב בפי' בתור כמ"ש התוס' ס"פ החולץ

תנא דרכו לאתויי :

משנה שאינה צריכא עיין · משנה דפסיקא :

משנה שבקינן למעבר כברייתא היכא דמתניתין יחידאה היא הרי"ף ור"ן פ"א דסוכה דף ש"ם ע"א ודף של"ג ע"ב : מתניתין יחידאה :

משנה שנורה כפי הכל לא כן הברייתא הליכות עולם שער ב' פ"ב · כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"ב בפרק כל הבשר תיספר אפי' משניות דזרעים וטהרות היו שגורות בפיהם כדפי' בפ' חולין : אמוראים עוקרים משניות והוא תימא · מאי קמ"ל · מימרא של אמורא אי דתנן משום דתנן :

משני בענין אחר והוא סובר בהפך כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ב ע"ב תוספות פ"ב דחגיגה רב אשי אמר אפילו תימא צדדים דחית בעלמא הוא דהא ס"ל לרב אשי בסוף שבת דצדדין אסורין אלא ה"ק דסהא ליכא למשמע מינה וכ"כ הר"ן פ"ח דנדרים גבי הא דאמר רב אשי ליתא דסוררא אי תפים לא מתפים וכתב עוד דלדעת הרמב"ן כיון דפרכא דרב אשי דחיית כל דקאמר ליה דחיה ולא לאיפלוגי עליה :

משני כשאינו יוכל לדחות :

משניות יש בלשון יחיד ואפילו הכי לא פליגי רבנן עלייהו בללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף צ"ח ע"ב ועיין דף ק"א ע"א :

בעיא בעי בתר דקתני :

משניות סותרות זו את זו ומשני רבי מעיקרא סבר ר"ת כפלוני ושתמת והדר סבר לה כפלוני ושתמה ומשנה לא זזה ממקומה הליכות עולם שער ג' פ"ב ד"ה פעמים סתם רבי : מתניתין מני · מפרשינן אפילו כדוחק · רישא פלוני וסיפא פלוני :

משני כשאינו יכול לדחות כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ו ע"א בתוספות פ"ו ברש"י ה"ה דהוה מצי לתרוצי לא דמי לר"ל דהכי מיתרצא קושיא אחריתי ומיהו בקושיא קמייתא דחייה בה"ג ולקמן דלא מצי לדחויי שניה הכי :

משני בענין אחד והוא סובר בהפך :

משנכנס אב ממעטין בשמחה משנה ו' פ"ד דתענית ש"ע א"ח סימן תקנ"א וכתב מג"א ס"ק א' בשם תוספות פ"ק דמגלה פירוש שאין שמחין כלל אמר רב פפא הילכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי גוי לישתמיט מניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה גמרא פ"ד דתענית דף כ"ט ע"ב הרי"ף דף רע"ד ע"ב :

משנכנס אדר מרבין בשמחה גמרא פ"ד דתענית דף כ"ט ע"א אמר רב פפא הילכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי גוי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה שם ע"ב ש"ע א"ח סימן תקנ"א הרי"ף ור"ן פ"ד דתענית דף רע"ד ע"ב · גמרא דתענית פרק בשלשה פרקים דף כ"ט ע"א שטה ליט לשון רש"י משנכנס אדר ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח וכו' הרא"ת בדרשותיו

Digitized by Google

וזהו דסבר בעל עץ חיים למרחי נמרא דפרק תולין ל״א תהא להרמב״ם לראיה לא איריא דהנה לפי סברת הרמב״ם ד״ק שפיר וגם אם המקשן ידע להא דרשב״י מאי קוי אי המשנה היתה ע״פ כסברת רבינו למה לא ניחוש לשכחה דשכיחא ושכיחא ו״מה אם כן חזר והקשה מתניתין היא וברור · עיין הר״ן ספ״ב דב״מ דף פ״ג ע״ב שפירש ההיא מימ״א דהעוסק במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונותנין עליה שכר וכו׳ שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל רבי כתב הבריתות אעפ״י שרבי סדר המשניות סדורות היו המשניות קודם לכן וכו׳ וראיה לדבר וכו׳ :

זכור לאברהם · א״ס · **משנה** כתב סרכ עין זוכר אות מ׳ רבינו הקדוש בסוף ימיו הסכים

סוא ובית דינו לכתוב ס׳ משנה שהוא בידנו כמ״ש הרמב״ס וכן כתב רב שרירא גאון בתשובה הובאה בספר יוחסין וכן כתב רבינו שמואל הנגיד בספר מבא התלמוד · והתירו רבינו הקדוש וב״ד לכתוב תורה שבע״פ משום עת לעשות לה׳ אך לא התירו אלא לכתוב המשנה ותו לא והפירושא אתמר שהשאר הנה זה עומד באיסורו · ואני בעניי שהארכתי קצת בזה בספרי הקטן פתח עינים במציעא דף ל״ג בס״ד ע״ש · ועמ״ש שם מאות ל״ג עד אות מ״א :

משנה אם כתבה רבי עיין גופי הלכות אות ק״יד :
דברים שבכתב · משנה בארבעה · משנה וסדרם :

משנה בארבעה גווני היתה כוונת רבי בחבורו משניות לתורות לנו הלכה · א׳ דכתבי סתם בדי מחלוקת עיין ריש מסכת ביצה · וא״ר יוחנן בגמרא פעמים אין מספר הלכה כסתם משנה וה״מ לפעמים לא קיימא לן הכי עיין תוספות דשבת דף ס״ד ע״ב וספ״ק דיבמות ודף ס״ב ע״ב ובגמרא דשבת ספכ״ב וע״ש ספ״ז דעכ״פ סתמא עדיף מלשון חכמים ועיין מג״א א״ח סימן קפ״ח ס״ק ח׳ ובתי״ט פ״ג דנדה דף מ״ו · ב׳ דכתבו בלשון חכמים עיין חולין דף פ״ה ע״א ומ״מ רגיל בגמרא לומר מאן חכמים ר׳ פלוני עיין סוף מ״ק · ג׳ דכתבו בלשון סתם עם בר פלונתיה · ד דכתב בפירוש כמשנה והלכה כדבריו והם רק בארבעה מקומות · חוות יאיר תשו׳ צ״ר ומ״ש בגמרא יחידאה היא לרתורת המשנה או מאן חכמים ר׳ פלוני ל״ק כי אעפ״י שרבי ראה דברי אותו יחיד ושנאו סתם או בלשון חכמים מ״מ באיסוף גדול בימי רב אשי לא ראו דבריו כמו שלא פסקו הלכה כמ״ש בפירוש במשנת הלכה כדבריו ודעת רבי נפיה שתורה דעתו דס״ל כמ״ד בפנים שונות לפעמים סתם לגמרי ולפעמים סתם ובר פלונתיה בצדו ופעמים כתבו בלשון חכמים ופעמים כ׳ הל׳ בדבריו נעלם ממני
הלכה אין למדין · מתניתין יחידאה :

משנה בטעות עיין · סתי הלא עתניתין מקמי :

משנה דפשיטא למה נשנית אינה קושיא משנה ד׳ פ״ח דערכין תי״ט · גופי הלכות אות שמ״ג משנה שאינה צריכה יבמות פירש״י שאינה צריכה דזיל קרי בי רב הוא עליה בחייה הא לאחהמיתה לא והתוספות חלקו עליו דבכמה מקומות שונה התנא מה שכתוב בפירוש ולא אמרינן משנה שאינה צריכה והם פירשו דמשנה שאינה צריכה ר״ל דנפקא מק״ו דחלוקה אחרת ששנה שם סוף החולץ וגם עליהם יקשה דבכמה מקומות שונה התנא זו ואין צריך לומר זו ולא קרי משנה שאינה צריכה · הליכות עולם שער ג׳ פ״ב כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה להוציא מלב המפשיטם · כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ט ע״א בסוף החולץ כתבו התוספות דלא מקרי משנה שאינה צריכה כשהתנא שונה מה שבפסוק אלא כשהוא מכל שכן וכן כתב בדף ק״ב סוף ע״ב
זו אף א · כדי נסבה · תנא דרכו לאחויי :

משנה דרכה לשנות כמה מילי בחדי חדדי באגב כלומר אגב דתני הני תני הני ואע״ג דלא צריך כפ״א דשבועות דתני שבועות ידיעות מראות נגעים יציאות השבת שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל רבי האריך בענין זה :

משנה דרכה לשנות מה שהיה קודם רבי יבין שמועה כלל א׳ :

משנה ובא אחר ושנה בו פטור נ״י פ״ב דב״ק דף ט׳ ע״ב משנה א׳ דב״ק תי״ט משנה ב׳ פ״ב ותי״ט הרי״ף ונ״י שם דף י״א ע״ב דוקא כששנוי השני בא מחמת שנוי הראשון · באדם דבר דעת הוא לא אמרינן הכי נ״י פ״ג דב״ק דף י״ד ע״א ודף י״ז ע״א לגבי אדם לא אמרינן ודף י״ז ע״ב שלחן ערוך ח״מ סימן שצ״ה וסימן ת״ב בהגה :
אחד רץ ואחד מהלך · כי אית לך דסותא : משנה כלבו · סורים קנים
ששה כלב כחברו :

משנה וסדרה כיצד בראשונה ואיך ניתנה לחכתב באחרונה וסדר חבורה ומה כיוון בו רבי ברוחו הנכונה וכן חבור התלמוד וסדורו לרב אשי ורבינא הליכות עולם שער א׳ פ״א :

משנה וסדרה עיין · מהסך מסדר המשנה · משנה אם כתבה משנה מקינו :

משנה זו נשנית בימי רבי היכא יובן עיין ·
גולגים ומלוי כרכית :

משנה ידו על התחתונה עיין · כל המשנה :

זכור לאברהם · א״ס · **משנה** יתירה · כתב סרכ עין זוכר אות ס״ו וז״ל משנה יתירה

ומכין דדייק הש״ס ממשנה יתירה הסך המשמעות כמ״ש בהוריות דף ב׳ ע״ב תנא דאוי להוראה אפילו גמיר ולא סביר סביר ולא גמיל · סתי דמשמעות דאוי להוראה גמיר וסביר משמע וממשנה יתירה ילפינן הסך המשמעות גמיר ולא סביר סביר ולא גמיד · וכתבו התוס׳ פ״ק דגיטין דף ו׳ ע״ב ד״ה הסתא דממשנה יתירה אמרינן אם אינו ענין לטבת דבא שמעינן ליה תנהו ענין לי״ס ע״ש ודוק ע״כ · ועמ״ש על דברי התוספות הרב יד דוד שם בגליוס :

משנה לא נדחית מהלכה מכח קושיא כאומרי אף על גב דמקשה הגמרא עלה ולא מתרצא הקושיא ולא תברא כמ״ש התוספות דאם תברא לא הוה משמש גמרא גופה לאסוקי דתברא כדאמרינן בעלמא ושתיקה לאו כהודאה בכה״ג דמסתם לן רבי אע״ג דמקשו עלה ושתיק לא נדחית מהלכה עיין תי״ט על משנה ו׳ פ״י דמנחות ובעץ חיים שם ותי״ט על משנה ב׳ פ״א :

משנה מדה ונוטלין עליה שכר הקרמת תוספת יום טוב לסדר זרעים · ב״ם פרק ב׳ דף ל״ג :
מקרא מדה ואינה · משנה אם כתבה :

משנה מוקמינן ברוחק בתרי טעמי ולא מוקמינן בתרי תנאי ופירש״י כגון הכא דאמר רישא דליכא כהן וסיפא דאיכא כהן ולא אמרינן רישא וסיפא דליכא כהן ולמימר דתרי תנאי פליגי דהכי אמר ר׳ פפא ש״מ דחקינן ומוקמינן וכו׳ ובקדושין אומר בתרי טעמי ואליבא דחד תנא ולא מוקמינן בתרי תנאי וכחד טעמא נמי דמנחות פ״ח דף נ״א קדושין פ״ג · ס״ג דחקינן ומוקמינן מתניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן בתרי תנאי · אוקמתה :

משנה מטבע שטבעו חכמים בגטין עיין ·
גטין כל המשנה :

משנה מפני מה נקראית משנה מפני שהיא שניה לתורה אי נמי לענין שינון בנימין זאב סימן ס״ו כללי גמ׳ לכנסת הגדולה דף ק״ס ע״ד אות קע״ה :

משנה מצינו שלפי מה ששמע רבי בזקנותו צריך להפכה כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ד ע״ב פרק הזהב חד אמר מחלוקת בסלעים על דינרים דבית שמאי סברי כספא טבעא הוי וכו׳ כתב הר״ן וא״ת א״כ קמו להו ב״ש בזקנותו דרבי ובית הלל בילדותו והיכי מוקמינן להו דלא כהלכתא אלא י״ל דהך משנה דמעשר נשנית בילדותו דרבי ומשום הכי אוקי לב״ה כסברא דיליה ובזקנותו דהדר ביה ה״נ מבעיא לן לאפוכי מתניתין דבית הלל לבית שמאי אלא דמשנה לא זזה ממקומה · עיין הרי״ף ונימוקי יוסף דפ״ד דבבא מציעא דף צ״ב ע״ב :
קטיא ליכא אלא משום דסמיך אמסקנא :

משנה

Digitized by Google

יתכו ללמוד פירוש הדבר אם בתחילה לא יעיין הדבר עצמו ·
וא ך ילמדו כולי עלמא התלמוד כתר דשבקו המתניתין ·
ואיבע״א דחש רבי להא דרבי נתן דאמר כי דבר ה׳ בזה כל
שאינו משגיח על המשנה וברייתא היא הביאה הרי״ף ר״פ חלק
וחאי דקאמר יותר מן הגמרא לזרוזי עלמא טפי הוא דאמר
ופי׳ מהרש״א הגם דלא כרש״י לא העתקתיו כאן דרך דרש
הוא ואין משיבין עליו · ועוד מהאי בריתא מוכח דבימי רבי
נכתבה המשנה דהיינו העוסק במקרא מדה ואינה מדה
כדאמרן · במשנה מדה כפירוש דלעיל · ונוטלין עליה שכר
משום דרבי מקרא אשכח ודרש עת לעשות לה׳ וגו׳ לפיכך
התיר כתיבת המשנה וכולי עלמא דידעי האי דאמור רבנן
כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב אבל אי אתה
כותב הלכות ואולי גם מרגלא היה בפומייהו כותבי הלכות
כשורפי תורה והלומד מהם אינו נוטל שכר ולכך הוו בדילי
אינשי מללמוד משנה מן הכתב (וסעד לזה דבר הכותב שם
ז״ל אבל במשנה אנחנו חייבים להתעסק בה ר״ל בידיעתה
על פה אבל לקרות בה ולא בתלמוד כי לא נתנו ליכתב עד
שבאו רבינו הקדוש ורב אשי וכתבום לסבה אמיתית ידועה)
לכן כשראה רבי את הדבר הרע הזה קרא בגרון ונוטלין
עליה שכר ויען כי יצר לב האדם נוטה להקל מעליו כל
טורח וירוצו למשנה שהיא כתובה ויכולים ללמוד בה על
נקלה ויניחו הגמרא התלויה בגרסא להקל מעליהם ונמצא
תקנת רבי מקלקלת השורה דהא אין למדין הלכה מפי משנה
סתם דבריו בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו וכיון שראה
דשבקו כולי עלמא המשנה הדר דרש להו ולעולם הוי רץ
למשנה מטעמא דכתיבנא · ראיתו השנית עוד מצינו חולקים
לפעמים וכו׳ אבל מאחר שלומדים על פה החליפו וכו׳ עכ״ל
פוק חזי כמה רבו המחלוקות בין בן אשר לבן נפתלי על
המקרא ואם תורה שבכתב היא והוה מצינן למימר להו תא
ספרא וניחזי אלא הכל יודעים כמה נקל דנפול הטעויות
בספרים הכתובים או מצד דסופר או מצד התלמיד המגיה
לפעמים כפי סברתו הקלושה ובזה אין להאריך דלפרסמות
אין צריך ראיה ועוד אפשר לומר (הוא הלשון עצמו שכתב
הרב בעל עץ חיים בהקדמתו בדרכי המשנה כלל נ׳) שרבי
היה שונה במשניות מפי חכמים שהיו מעידים עליהם כלשונם
ממש בלא שנוי ולכך כששמע מפי התנאים איזה חלוף
בניסחא כתב השתי הנוסחאות מכפנים הנוסחא יותר נכונה
לנגד עיניו ומבחוץ נוסחא אחרינא בי היכי שאם יבא חכם
או תלמיד ויאמר כן היא הנוסחא שלי יאמרו לו כניסחא
פלונית ראית ושמעת · ראיתו השלישית ז״ל וכן הוא אומר
וכו׳ עד מפני שהיא הכל על פה עכ״ל · מאי דקמן · הלא
אף לפי דרכו המשניות נסדרו וקרא רבי להן שמות כשמות
אשר קראו להן רבותיו הראשונים והראיה דאמר רבי יוסי
בסוף כלים אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה
וא״כ שפיר מצי אמוראים למימר תנן במסכת פלונית אף על
גב דלא נכתבו אלא אדרבה משם ראיה דהמשניות בימי רבי
נכתבו דכיון דבעסקם בתלמוד על פה לומדים במסכתא זו
ומקשים ומביאים ראיה מהאי משנה או ברייתא הנשנית
במסכתא אחריתי מתוך שהיו המשניות בכתב לא איכפת להו
להזכיר שם המסכתא אלא תפסו לשון קצרה באמרם תנן
התם דהא ספרא וניחזי · ועוד אפשר שבעת ההיא לא
זכרו שם המסכתא כאשר בעוונותינו מעשים בכל יום הלכה
זו שמעתי ושכחתי מקומה איזה וזה לא יארע אם היו לומדים
גם המשנה על פה דאז בוודאי היו מכוונים את לבם לידע
ולהודיע האי מתניתין במסכתא פלונית נשנית למען לא ישכח
סדר המשנה מישראל תא חזי דמהאי טעמא נמי כשהביאו
במשנה ובגמרא פסוקים למאות ולאלפים אמרו בלשון
כתיב ואומר שנאמר ולעולם לא אמרו בפירוש באיזו פרשה
או באיזה מן הנביאים וזה פשוט וברור מאד · ראיתו הד׳
ז״ל עוד ראה זה מצאתי ברפ״ב דתמורה וכו׳ ע״ש פוק חזי
דליכא למילף מידי מהאי סוגיא נגד סברת רמב״ם ז״ל מכמה
טעמי חדא דאף אם נכתבו המשניות מפי רבי שפיר קא
מתמה תלמודא ואי הוה ליה אגרתא מי אפשר למשלחה
והא רבי וביה דינו לא התירו אלא כתיבת המשנה מטעמא
דכתיבנא דוקא נמי דאמר ר״י כותבי הלכות ולא אמר
כותבי תורה שבע״פ (כדדייק הרב עצמו על דבר האגדות
דהוה קשיא ר״י אדר״י) ופשיטא דאין משנה בכלל הלכה
כדאמרינן בפרק חישן אמרו על רבי יוחנן שלא הניח מקרא
משנה תלמוד הלכות ואגדות וכו׳ וא״כ שפיר מתרץ תלמודא
בלשון דלמא דאין למדין מק״ו להוסיף היתר אהיתר והכא
דלא לוסיף עלה ודאי אמרינן בכל כי האי גוונא ואם הותרה
כתיבת המשנה לא הותרו הדיוקים והחדושים והתירוצים
כדאמרן על ברייתא העוסקים במקרא וכו׳ ויליף מן האגדות
משום דרבי יוחנן עצמו שאמר כותבי הלכות כשורפי תורה
הוא וריש לקיש הוו מעייני בספרא דאגדתא בשבתא ·
והכי פירושו דלמא מילתא חדתא שאני דהא רבי יוחנן וכו׳
כותבי הלכות דהיינו הלכה למשה מסיני כגון לבוד דופן
עקומה שיעורין חציצין ומחיצין עשר נטיעות ערבה נסוך
המים כדכתב רש״י על התיא דפ״ק דישן · כשורפי תורה
אבל מלתא דהיינו סברא דנפשיה דהוי דומיא דאגדה דילמא
שאני דהא וכו׳ לכך בטוב טעם מתרץ בלשון דילמא כיון
דאיכא למידחי דאין למדין מן האגדות דאגדות לא נקראו
כ״כ תורה כמו הדינים וההלכו׳ ועוד כמ״ש הרב לקמן דמצינו
כמה חכמים דלא בקיאי באגדתא כמו רב ספרא בפ״ק דע״ז
ואפשר שישתכחו ח״ו מה שאין כן ההלכות שהכל היו
מעיינים בהן ואי אפשר לבא לידי שכחה ומלתא חדתא דרב
דימי דהיינו תירוץ ברייתות אם אינה בכלל הלכות ודאי
היא בכלל תלמוד דלא הותרה ליכתב אלא בימי רב אשי
ועוד משום דאמרינן בשם ר״י בירושלמי דברכות ברית
כרותה הלומד אגדה מתוך הספר לא במהרה הוא משכח
אגדה דווקא ואם בירושלמי במקום אחר משום רבי יהושע
בן לוי ודרבי חייא בר אבא החמירו אף באגדתא מה לנו ולצרה
הזאת הא רבי לא התיר אלא כתיבת המשנה כדכתיבנא
ותלמידיו ותלמידי תלמידיו היו מקללין כותבי אגדה ולא
כותבי המשנה · והשתא דהראתי מן הגמרא כתיבת המשנה
בימי רבי אזדא לה תמיהת הרב דקא מתמה איך לישתמיט
הגמרא בשום מקום למרמז דנכתבו המשניות בימי רבי
דהא רמיזא ורמיזא · ומ״ש אלא הכי קאמרי מאן סתמיה
דמתניתין וכו׳ ולא קאמרי לעולם מאן כתבה פירוש כמ״ש
מוהרי״ק על התיא דאמרינן בפרק החולץ הובא בדרך פסק
הנ״ל ז״ל מפני שרבינו הקדוש ראה דברי התנא ההוא
נכוחים וטובים כתב אותם בסתם כדי שלא יאמרו וכו׳ גם
כאן סתמיה ר״ל מאן כתב האי סתמא וכו׳ · ראיה חמישית
מהא דריש פ׳ הדר אשיב · גרסינן התם א״ל אביי לרב
יוסף קיימא לן משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר
רב יהודה אמר שמואל הלכה כראב״י מהו דאורו · במקום
רבו אמר לו אפילו ביעתא בכותחא בעו מניה דרב חסדא
כל שני דרב הונא ולא אורי א״ל ר״י בר אבא לאביי כגון
מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורויי באתרא דרביה
א״ל הכי אמר רב יוסף אפילו ביעתא בכותחא בעו מניה
דרב חסדא כשני דרב הונא ולא אורי ע״כ · איברא דפירוש
רש״י איכא למידחי ולומר דדוקא דבר הלכה אינה כתובה
אפילו אות א׳ בימיהם ולעולם אימא לך משניות כתובות
וכתובות אבל לרווחא דמלתא אומר לפי דרכו דטעמא
דשאל ר״י בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דווקא משום
פשיטותיה (כדכתב הרא״ש עלה דשמעתין ז״ל ומגלת תענית
בבה״נ איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בדבר
שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אסור ע״כ) וכל העם
למדין ממנה כיון דאין שם פלונתא כלל יען וביען אין שם
אלא הימים שנעשה בהם נס והתקנות שתקנו חז״ל והסכימו
עליהן כולי עלמא . משא״כ המשנה דכולא פלונתא ודברים
סתומים וחתומים וסוף דבר דרך התנא לסתום ולאו מכלל
דאין למדין הלכה מפי משנה נגעו בה דאז היה שייך תירוץ
רבינו דגם אין למדין הלכה מן הברייתות דאי מהאי טעמא
לא מבעיא התלמיד הוא דאינו יכול להורות אלא אפילו
הרב וא״כ ע״כ כרחין אין למדין מן הכללות ומגלת תענית
יצאתה מכלל הברייתות והרב מורה מטנה והתלמיד לא כ
היכי דבחירתא (היינו עריות) יצאתה מכלל שאר המשניות

והא

נתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמים עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו הי עניו הי חסיד תלמידו של הלל סנהדרין פרק קמא דף י"א סוטה פרק ב' דף מ"ח והוא ביומא פ"ק קמא דף ט' עוד פעם אחת :

ס"י חסיד ס"י ענו :

משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים משנה ט"ו פ"ט דסוטה ושאר משמת טובא ועיין משנה ט' ומשנה י"ב שם· גמרא דסוטה ספ"ב דף מ"ט · משמת בן עזאי בטלו השקדנים · משמת בן זומא בטלו הדרשנים· משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה · משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה · משמת רבי יוסי קטנותא פסקו חסידים ולמה נקרא קטנותא שהיה קטנותן של חסידים · משמת רבן יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה · משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות · משמת רבי ישמעאל בן פאבי בטלה זיו הכהונה · משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא וכו' כל אלו הם משנה שם ובגמרא אמרינן הכי משמת רבי אליעזר נגנז ס"ה · משמת רבי יהושע בטלה עצה ומחשבה · משמת רבי עקיבא בטלו זרועי תורה ונסתתמו מעיינות החכמה · משמת רבי אלעזר בן עזריה בטלו עטרות חכמה שעטרת חכמים עשרם · פירוש מושלי משלים לתת אות אמת אמתלא וטעם לחכמה ליכנס בה בשערי ביתה כדאמרינן בסנהדרין פרק ארבע מיתות דף ל"ח שלש מאות משלות שועלים היו לו לר"מ וכי הוה דריש בפרקא הוה דריש תלתא שמעתא ותלתא אגדתא ותלתא מתלי · שקדנין שוקד על המדרש לילה ויום כדאמרינן בפהע"י דף ס"ג אבל מה אעשה שנפשי חשקה בתורה · הדרשנים שהיה בקי בטעמי המקראות · כבוד התורה שהיה גותן לבו לדרוש כל תיבה ותיבה ואות יתירה וזהו כבוד התורה שאין בה דבר לבטלה · אנשי מעשה בטוח בחשיבותו ועושה מעשים מופלאים כדאמרינן בתענית ליסטו כשוריך ויאמר לחומץ וידליק ולעדים להביא זאבים בקרניהם · קטנותן של חסידים שהיו החסידים הולכים וכלים והוא היה מקטניהם וסופם · זיו החכמה לא ידענא מאי היא · משמת רבן גמליאל בטל כבוד התורה במגלה אמרינן רפ"ג דף כ"א עד שמת הוא היה בריאות בעולם ולא היו למדין תורה אלא מעומד משמת הוא ירד חולי לעולם והוצרכו ללמוד תורה מיושב · זיו הכהונה שהיה חכם ועשיר וכהנים רבים אוכלים על שולחנו · נגנז ספר תורה שהיה בעל הלכות כדאמרינן ס"פ ארבע מיתות הרבה תורה לטדתי מרבותי וכו' ולא אלא שאני שונה שלש מאות הלכות וא"ל שלשת אלפים הלכות בנטיעת קישואין פי' הלכות מיני כשפים שעל ידיהן נתמלא כל השדה קישואין · עצה ומחשבה שהיה זהיר בדרשות ובקי בהלכות ובתשובת המינים השואלים מקראות סתומות ולהבין ברמזיהם כדאמרינן בחגיגה פ"ק דף ה' · זרועי תורה עומק סברא ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות והאותיות היתירים ולשונות המשתנים במקרא · רבי אלעזר בן עזריה עשיר היה כדאמרינן בשבת פ"ה דף נ"ד וביו"ט פ"ב דף כ"ג תריסר אלפי עגלי היה מעשר מעדריה כל שתא ושתא · ולי הכותב היה נראה לפרש דמה דאמרינן אריב"ז שמשמת הוא בטל זיו החכמה היינו האי דאמרינן בסוכה פרק הישן דף כ"ח ובב"ב פ"ח דף קל"ד שמלבד מה שהיה חכם גדול בתורה היה בקי בתקופות וגימטריאות שיחת מלאכי השרת שיחת שדים שיחת דקלים משלות כובסים משלות שועלים וכו' דכל הני הם מיפים החכמה והוד והדר הם לו לפני גדולי המלכות כמוהו שהיה קרוב להם :

משנה אוסרת דבר לפעמים ואינה אוסרת בו לא אסור ולא היתר פ"ק דתמורה דג טמא שכבשו עם דג טהור אין בו לא אסור ולא היתר והבריתות אומר שבירושלמי נחלקו בפירושה · ברייתא פ"ק דכתובות חוט השדרה שנפסק בזוכו דברי רבי ואין בה לא טריפה ולא כשירה ויש נוסחאות דגרסינן התם טריפה ואין צורך · הליכות עולם שער נ' פ"ב ד"ה מצינו משנה שמדברת :

משנה אחרונה עיין · משנה ראשונה :

משנה אחרונה דבר פסוק הוא דקי"ל כוותה כ"מ פי"א מהלכות אבות הטומאה הלכה ס' וכתב הר"ב ראשון לציון בדף כ"ה ס"מ בפסיא דפרשת דם' אין מעמידין דרבי יהושע הוס ס"ד לאסור העמדת גבינות בקיבת נבילה ולותבים רבי ישמעאל מקיבת עולה והדר ביה וקרו ליה משנה אחרונה וכמו כן הה"א דחליו עבד וחליו בן חורין והורו ב"ה לסורות כדברי ב"ש מכח קושיית תקנתם את רבו וכו' כגון הני פשיטא דהלכה כמשנה אחרונה אך אי ליכא חורה למלתיה סכמשנה ראשונה ואדרבה איכא הוכחה כוותה אז עבדינן כמשנה ראשונה · ערב יד מלאכי אות תפ"ם :

זכור לאברהם · א"ס ·

משנה אינה אלא שמדקדקים כן בעלי הגמרא ממשנתנו בפרק חער· והריטב כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ע"א בפרק כסוי הדם דף פ"ז הרשב"א הא דאמרי שחט בת שניה וכו' כבר פירש רבינו חננאל שזו אינה משנה אלא וכו' :

משנה אינה בכלל הלכה עיין · משנה אם כתבה :

משנה אינה רגילה לתת טעם גופי הלכות אות ת"ב :

פלי ספמא :

משנה אין לה סדר תי"ט על משנה הפ"ב דכתובות משנה א' פ"ג דחולין תי"ט ובתרא מסכתא יש סדר שם מתניתין · סדר למסכה :

משנה אם כתבה רבי או אם סדרה בלבד בר"א כתיבת רמב"ם בהקדמת יד החזקה כתב דבימי רבי נכתבה המשנה וכן הוא דעת הכותב בפירושו למאמר ז' פ"א דברכות ומהר"י קא"ו הובאו דבריו בהקדמת עץ חיים בדרך פסק הלכה סימן י"ד וחוות יאיר תשובת צ"ד עיין ערך משנה בארבעה וספר יוחסין ד"ה והחבורה הרביעית רבי יהודה הנשיא ובעל צמח דוד של גאנז חלק א' לאלף הרביעי שנת תתקע"ח ועיין שם שהסכימו לזה ר"י הלוי בעל המאור ור"ם בן זרח ואחרים · אבל מהר"י חאגיז בהקדמתו לעץ חיים הנ"ל חשוב לסתור דעת הרמב"ם וסיעתו ובכלל דבריו נסדרה בימי רבי אבל לא נכתבה ואין ראיותיו מוכרחות · הראשונה מהא דת"ר העוסקים בתורה מדה ואינה מדה וכו' לא איריא דודאי בתחילת שנות ונשיאות רבי המשנה לא היתה כתובה אבל באחרית ימיו נכתבה וזה לשון צמח דוד שם „כי כל זמן ארבע דורות מזמן חרבן הבית עד זמן חתימת המשנה שהוא זמן סוף ימיו של רבינו הקדוש לא היה יותר וכו'„ הא קמן דבסוף ימי רבי נכתבה וברייתא דהעוסקים בתורה וכו' בתחילת נשיאותו אמרה רבי ועוד את"ל דהאי דבימי רבי נכתבה המשנה ר"ל בריש נשיאותו (מה שאינו כאשר הוכחתי לעיל) פירש"י על הברייתא אינו מוכרח ואדרבה קשיא לפרש שהמשנה והתלמוד יפים ממקרא מפני שתלויים בגרסא ומשתכחים וכו' דאי בלמוד תליא מלתא קרא כתיב ושננתם ואת אמרת מדה ואינה מדה ותו משנה מדה ונוטלין עליה שכר מכלל דמקרא אין נוטלין עליה שכר ז"ל קרי כי רב לא ימוש ספר התורה וגו' כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל אלא לאו עלי. דבר התלמוד והעיון נשנית בימי רבי בריתא זו אלא על ההוראה והכי פירושה העוסק במקרא לבד מדה משום דכתיבי ביה כל המצות כולן ואינה מדה דאי אפשר לפסוק דין לפי פשט הכתוב בלא תורה שבעל פה · במשנה מדה דכל המצות כלולות וגם מפורשות בו קצת לפי הקבלה ונוטלין עליה שכר דסד"א דבעלי משנה גריעי מבעלי מקרא מכח דרשה דאחיכם אלו בעלי מקרא שונאיכם אלו בעלי משנה והתנאים מבלי עולם אמרינן בסוטה לכך הוצרך רבי לומר דנוטלין עליה שכר בקורא בתורה דסוף סוף קיים מצות עשה תלמוד אין לך מדה גדולה מזו פשוט · שבקו בולי עלמא מתניתין ואזלו בתר התלמוד ואם רבי הוד והודה ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא לאו למימרא שירא שישכחו ויאמרו על החיב פטור ועל האסור מותר כרפרש"י אלא משום דאי ליכא משנה אין תלמוד כאשר אם אין מקרא אין משנה האיך יתכן

Digitized by Google

מקריב אחד נשארו שם י"ד בבשים לשלשה עשר משמר משמר אחד מהן מקריב שני כבשים ושנים עשר משמר מקריבין אחד אחד · בשביעי היו שם שבעה פרים ושני אילים ושעיר וארבעה עשר כבשים כמנין המשמרות נמצא כל משמר מקריב בהמה אחת וכל מי שהיה מקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר אלא חוזרין חלילה ובשמיני חוזרין לפיס כולן כאחד כשאר הרגלים רמב"ם פרק י' מהלכות תמידין ומוספין דין י"ב י"ג · משנה ו' פרק ה' דסוכה :

מעמדות כהונה כפלסס :

משמרות כהונה בשלשה פרקים בשנה שוות משנה ז' פ"ה דסוכה · בזמן שיהיה י"ט של אחד משלש רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך החג חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים וכן אם חל י"ט הראשון של חג באחד בשבת חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת בלחם הפנים מפני שהקדימו לעבודה וכן אם חל י"ט האחרון להיות בערב שבת חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג רמב"ם פ"ד מהלכות תמידין ומוספין חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין י"ט כגון שהיה י"ט הראשון של חג בשני או י"ט אחרון בחמישי או יום של עצרת שחל להיות בשני או בחמישי משמר שזמנו קבוע באותה שבת נוטל עשר חלות והנכנס נוטל שתים שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם אלא יום אחד שהוא ערב שבת או אחד בשבת ומתעצלין ואין בהן מהם אלא מעט · שם דין י"ב הנכנסים חולקים ביניהם בצפון שהרי הם מוכנים לעבודה והיוצאים חולקים בדרום ועיין משנה ח' פ"ה דסוכה · ורמב"ם פ"י מהלכות תמידין · כבר ביארנו שכל משמרות כהונה היו ארבעה ועשרים וכולן עובדין בשוה ברגלים · ולשון המשנה היו כל משמרות שוות באמורי הרגלים ובחלוק לחם הפנים ועיין ר"ע ותי"ט שם · משמרות כהונה כת :

משמרות כהונה ובתי אבות משנה א' דתמיד ר"ע משנה ה' פ"א דמדות ר"ע · משנה ו' פ"ה דס' כרת ר"ע · וכולן זוכות בחובות הבאות מחמת הרגל משנה ו' ד פ"ב דתענית ר"ע ור"פ"ד דתענית · משנה ז' פ"א דיבמות תי"ט :

מעמדות :

משמרות כהונה ולויה שיעברו הכהנים והלוים משמרות שוות ברגלים שנאמר בפ' שופטים חלק כחלק יאכלו · ספרי וסוכה פ' אחרון · רמב"ם פ"ד מה' כלי מקדש סמ"ג עשין סימן קע"ב :

משמרות כהונה משה רבינו חלק הכהנים לשמנה משמרות ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר וכן היו עד שמואל הנביא ובימי שמואל חלקם הוא ודוד המלך לכ"ד משמר ועל כל משמר ומשמר וכו' רמב"ם פ"ד מהלכות כלי המקדש דין ג' הכי איתא פרק בתרא דתענית משה תקן להם לישראל שמונה משמרות ארבעה מאלעזר ארבעה מאיתמר בא שמואל והעמידן על שש עשרה בא דוד והעמידן על כ"ד ואסיקו בגמרא דמיסורו של דוד ושמואל העמידום על כ"ד משמרות והנה עיקר תקנה זו היא למשה רבי' אלא שדוד ושמואל הוסיפו משמרות כשראו שנתרבו הכהני' ודו אליהו תקון קי"נ דף ס"ב ע"ג מפלפל בחכמה על תקנה זו ·

מעמדות מסכם :

משמרות כהונה עיין · מעמדות · מסחיטו על פרי :

משמרות לויה שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלויים לכ"ד משמרות ועובד משמר בכל שבת וכו' רמב"ם פרק ג' מהלכות כלי המקדש דין ט' · ידי אליהו דתקון קי"ב מפלפל על תקנה זו דף ס"ב ע"ב והכי איתא פרק בתרא דתעניות :

מעמדות מסכם · משמרות כהונה ולוים :

משמרות עיין · סלם משמרות :

משמר לאו כעושה מעשה דאמי לענין אכילת פועל הרי"ף פ"ז דב"מ דף קכ"ב ע"א ש"ע ח"מ סי' של"ז הרי"ף שם דף קכ"ג ע"ב :

משמר נחלק לשבעה בתי אבות משנה ו' פ"ב דתענית · עיין תי"ט משנה א' פ"ב דיומא · רמב"ם פ"ג מהלכות תענית אנשי משמר הם משמרת השבוע ואנשי בית אב הם העוסקים בעבודה באותו היום ועיין משנה הרי"ף ר"ן ורש"י פרק ב' דתענית דף רע"א ע"א ועיין ר"ע על המשנה :

משמרת אין תולין ביום טוב לסנן בה שמרים אבל אם היתה תלויה ועומדת מותר ליתן בה שמרים לסנן (משנה א' פ"ך דשבת בגמרא דף קל"ז וכחכמים הרי"ף ור"ן שם דף קנ"ז ע"ב) ומערים ותולה אותה ליתן בה רמונים ואח"כ נותן בה שמרים ימירא דאמוראי שם הרי"ף ור"ן שם דף קנ"ט ע"א · ושאר דיני סנון ביום טוב כמו בשבת כדאיתא בשלחן ערוך א"ח סימן שי"ט בית יוסף ש"ע א"ח סימן תק"י סעיף ד' :

משמרת עיין · בגד מטושטין על פי סאלית :

משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד חשיב עשיית אהל ואסור לנטותה בשבת (משנה רפ"ך דשבת בגמרא דף קל"ז אפילו לרבי אליעזר בהרי"ף דף קנ"ז ע"ב · ש"ע א"ח סימן שט"ו סעיף א' · וכסימן שי"ט סעיף ט' משמרת אפילו תלויה מערב שבת אסור ליתן בה שמרים אבל אם נתן בה שמרים מע"ש מותר ליתן עליהם מים כדי שיזובו צלולים לזוב , משנה בגמרא שם דף קל"ט ובפרש"י ועיין הרי"ף רש"י ור"ן שם דף קנ"ט ע"ב) יין או מים שהם צלולים מותר לסנן במשמרת ואעפ"י שיש בו קסמין דקין הואיל וראוי לשתות בלאו הכי) עיין מימרא דזעירי שם וסמ"ג , אבל לסנן בסודר מים אסור משום לבון ויין ושאר משקין מותר ואם הם עכורים בין מים בין יין אסור לסננם · טור וכדברי הרשב"א שכתבו התוספות בשבת דף קי"ב ולהרמב"ם במשמרת אסור ואפילו מים ויין צלולים ואפילו בסודרים לא התירו אלא בצלולים אבל לא בעכורים · טור בשם רמב"ם פ"ח , ויין שנתנו כל זמן שהוא תוסס פירש שנראה כרותח טורף חבית בשמרית , שם אוקמתא דזעירי לברייתא דרשב"ג (ונותן לתוך הסודר הרמב"ם שם וכתב הב"י דס"ל דמשמרת שאמרו שם לאו משמרת ממש אלא מותר לשמרו קאמר) כשמסננין היי בסודר צריך להזהר שלא יעשה גומא בסודר לקבל היין משום שנוי · שם בגמרא · כל מקום שמותר לסנן יין בסודר מותר לסננו בכפיפה מצרית והיא קופה עשויה מן הגומא וממיני ערבה (שם במשנה , ויזהר שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח משום שנוי , שם בגמרא · כלי שמערין בו יין מתחתית לא יתן בפיו קשים וקסמים בחוקה שאין לך מסננת גדולה מזו , שם · מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקילוח ומתחילים לירד ניצוצות קטנות הנוטפות באחרונה מתוך הפסולת יפסיק ויניחם עם המשמרים שאם לא יעשה כן הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר , שם , מותר להגביה החבית על איזה דבר כדי שיקלח ממנו היין היטב , רוקח הלכות יום טוב וב"י · מים שיש בהם תולעים מותר לשתותן ע"י מפה בשבת דלא שייך בורר במשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתיה אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר (הרא"ש בתשובה) :

מסער כסכת :

משמשי כלים עיין · יום קבלג כל מממשי מממשיו על אדם כל משמש :

משמשת בעתים עיין · קממים פעמים :

משמתו נביאים אחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל אעפ"כ היו משתמשים בבת קול פעם אחת היו מסובים בעלית בית גוריא ביריחו ונתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה שכינה עליו כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא שוב פעם אחת היו מסובין בעליה ביבנה

נתנה

סליד · לא כדין · לך רד אמר לו הקב"ה למשה · לעולם ימכור אדם · מאורות לוקין · מדוע דרך רשעים צלחה · מולך ותדין סוכאים זה את זה · מיום שברא הקב"ה את עולמו לא · מכה בה · מנחם מפני מה נשתנית · מן עיין כיוצא מן יורד בכל יום משל למלך ב"ו שיש לו בן · מקבלת שכחו של אדם משל דר' יוחנן וריש לקיש בענין צדיק שיש בדורותיו · משמת · נמלא קדם מכאן · נשמה מי ששמרה כששרה שני מגלים מלך חלק בגדי מלכות לעבדיו ומלך זמן עבדיו לספרדש · עבדה חד סוי לי · שלש יאכל מפני הסוסים משל מלך שעושה מלחמה עם החיים או עם שמתים לגוי אסר אמר כי נשלם דליקה שם ונשרפה שעיר וכית ע"ו לא נשרף · ומשל לבן מלך שמגדל כלב וקורא לו שם כשם אביו והמלך כועס על הבן ולא על הכלב · עפרם נסיונות נתכנסה אברהם משל למלך · שבר בברהסית · צדיק אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגלית · צדיקים נמשלים · צדקה עיין בגמרא צדקה נמשלה לשריון · משל שתי רחלות והם שני משלים למלך שכעס על עבדו ולמלך שכעס על בנו וכיוצא שלא לשאכילו וכו' אחר ואכילו . ליליא גדול ענשו של לבן · ברית אחרונות · קללת אלהים תלוי משל · ראים נחלה ויטבין נקם בריסה · רב אמי ורב אסי משל לגבר שתי נשים · רבי רבי בר ברתך ; רשים בנפה · רשים ונפיל מורא · ראיה סברא · שבחי דמרך · שב שפי אימרה בקתא מבקא · שועל לא מליטו שפא בעפר פי"ד · סיגנא סבוק מתלי · שני פרנסים טובים משל דמשה ודוד שזה אמר יכתב סרחוני וזה אל יכתב סרחוני לשתי נשים שלקו בב"ד · שפיל ואזיל · שרם כשפיה שכל בקוף בפני אדם · תורה אין כותבין על עור · תורה שלומדה ואינו מלמדה · תורה ויראת חטא · תיגרא דמיא · תלמיד חכם דומה בתחילה · תלמיד חכם שסרח · תפילין אין כותבין · תפילת צדיקים למה נמשלה לעתר · תפלת צדיקים נמשלה לאילת · תרנגול אמר ליה לעטלף · תמת חסך ויסי ליליא :

משל שועל עם הדגים עיין · רבי עקיבא :

זכור לאברהם · א"ס **משלים** אין להקפיד בהם כן הגיה הרב חיד"א זיע"א בברכ"י י"ד

סימן של"ד אות נ"ן יעו"ב · וגם' מראית שפין דף ל"ח ע"ב הוסיף לבנות כוס ח"ל תמן אמרין באתרא דמאריה ביתא וכו' אין לתפוש על משל זה שהלשם לומר לו . ועוד דהי כימת שדיברה שלא כהוגן אמאי נכתב בתלמוד הקדוש · דע דלא היו מקפידים במשלות אפי' אם עיקרן דברים שאינם מהוגנים כמו שהוכחתי אני עני בברכי יוסף י"ד סימן של"ד אות נ"ן כס"ד · ועיין תוס' בעירובין דף פ"א ע"א שכתבו על יחזקאל משל כלבא בכפנים וכו' ועיין בשו"ת מהר"י ברונא ז"ל סי' ק"ן דהביא ראיה משתיין לפטור ע"ם וזוה סייעתא לש"ס בברכ"י ותוק כי קלרתי · עכד"ק :

משלשין בממון ואין משלשין במכות משנה נ' פ"א דמכות הרי"ף שם דף רצ"ז ע"ב · רמב"ם פרק י"ח מהלכות עדות דין א' אם העדים זוממים העידו לחייבו ממון משלשין הממון ביניהם לפי מנין העדים כל אחד ואחד יתן חלק המגיע לו ואין לוקין במקום תשלומין :

משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה ולמה יראה כדריש לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי הא יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימים ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו שבת פ"ט דף פ"ו ע"ז פ"ק דף ג' :

ויתיצבו בתחתית ההר · מורה אם מקבלים :

משמיע קול בשבת עיין · קול והשמעתו :

משמע דסיפא דברי הרישא הם ומכריח הגמרא דרישא חד תנא וסיפא תנא אחרינא דפליג עליה משנה פ' המפקיד ששנה גבי המפקיד חבית אצל חברו יהודה ל"ה הבעלים מקום ובכללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ו ע"ב :

משמעות דורשין איכא בינייהו משנה ד' פ"ב דב"ק תי"ט כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א פרק הוציאו לו דף כ"ט משמעות דורשין איכא בינייהו ופירש"י מר משמע ליה הכי ומר משמע ליה הכי · גמרא דמ"ק פ"ק דף ז' ע"ב שמה כ"ר סוגיית הגמרא מאי בינייהו אמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו וכו' קרבן אהרן דף קי"ב · עיין הרי"ף פ"ח דב"מ דף קכ"ה ע"א תנו רבנן וכו' ותניא אידך וכו' ופירש"י בגמרא ותניא אידך היא היא אלא מר דריש בהאי משמעותא ומר דריש בהאי משמעותא ועיין הרי"ף קטן דפוס אמשטרדם דף קנ"ז ע"א :

משמעות עיין · כללי משמעותא דשם משמע מתמתין :

משמע מוציא מידי משמע ומשמע ממילא ופירושו בכללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ב ע"א פרק החליל משמע מוצ"א מידי משמע ומשמע ממילא פירש"י משמע מוציא משמע מידי משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה והכשיר זה' משמע ממילא המשמע עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבידיו :

משמע ממילא עיין · משמע מוציא מידי משמע : ·

משמע עיין · משמעו :

משמר את חמת אעפ"י שאינו מתו פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ואם היו שנים זה משמר וזה קורא זה משמר וזה קורא הרי"ף ורי"ו פרק ג' דברכות דף י"ג ע"א שלחן ערוך אורח חיים סימן ע"א סעיף ג' :

אוכן משתו · מגלה דוחה כל המצות · מת המשמרו :

משמר בשבת רבה אמר מתרין ביה משום ב"רר ורבי זירא אמר משום מרקד הרי"ף ור"ן פ"ך דשבת דף קנ"ח ע"א · עיין רמב"ם פ"ח מה' שבת וש"ע א"ח סי' שי"ט

משמרת סתולין :

משמרות כהונה אסורות לגלח בשבת שלחן רמב"ם פ"ז מהלכות יום טוב ועיין פ"א מהלכות ביאת מקדש · משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דתענית דף רע"א ע"א וכן אסורות לכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת והטעם מפני שיכבסו ויסתפרו מקודם ולא יכנסו לעבודה כשהם מנוולים רש"י ור"ע שם · וכן אנשי מעמד משנה שם אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות אבל לא בימים ואפילו שאר בתי אבות של משמר שאין עבודתן היום שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב שליום ויצטרכו לאחרים מאנשי משמרתן לסייען · ואנשי בית אב של אותו היום אסורים לשתות בין ביום בין בלילה שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו מעליו · והראב"ד השיגו דאינו מן הטעם הזה אלא מפני שהקטרת אמורין כל הלילה וכן כתב רש"י ועיין משנה הרי"ף ורש"י פרק ב דתענית דף רע"א ע"א ועיין משנה ו' ד' פרק ב' דתענית :

כהן לא יכנס למקדש · מעמדות :

משמרות כהונה בחג הסוכות היה כל משמר מקריב פר אחד או איל אחד או שעיר חטאת אבל הכבשים יש משמר שמקריב מהם שני כבשים ויש משמר שמקריב כבש אחד כיצד ביום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים ושנים אילים ושעיר כל משמר מקריב בחסרה אחת מהם נשאר שם ארבעה עשר כבשים לשמונה משמרות ששה משמרות מקריבים שנים שנים ושני משמרות מקריבין אחד אחד בשני היו שם שנים עשר פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשארו שם ארבעה עשר כבשים לתשעה משמרות חמשה מקריבין שנים שנים וארבעה מקריבין אחד אחד · בשלישי היו שם אחד עשר פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשתיירו ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות ארבעה מקריבין שנים שנים וששה מקריבין אחד אחד · ברביעי היו שם עשרה פרים ושני אילים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשארו שם ארבעה עשר כבשים לאחד עשר משמר שלשה מקריבין שנים שנים ושמנה מקריבין אחד אחד · בחמישי היו שם תשעה פרים ושני אילים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשנים עשר משמר שני משמרות מקריבין שנים שנים ועשרה מקריבין אחד אחד · בששי היו שמנה פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב

Digitized by Google

ידי פלוני ועל ידי סם פלוני כיון שהגיע זמנן לצאת הולך לבית ע"ז של פעור או של מרקולים אמרו יסורין בין הוא שלא נצא וחוזרים ואומרים וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את שבועתנו והיינו דאמר רבי יוחנן מ"ד חלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתם ע"ז פ"ד דף נ"ה · עבודה זרה היכא כאמרתי · עבודה זרה יתעין סין · עבודה זרה מפני מה : עולם יאבד :

משל לאדם שיש לו פרדס בשהוא משקה משקת את כולו כשהוא עודר אינו עודר אלא טובים שכן כך הקב"ה זן טובים ורעים וכשבא לשלם שכר אינו נותן אלא לקווין סנהדרין פ"ד דף ל"ט :

משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה לו בכלי קטן כלי קטן ואין לו דומה עליו בכלי גדול ברכות פ"ח דף ל"ג · ועתה ישראל :

משל לאדם שמהלך באישון לילה ואפלה ומתיירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומחיה רעה ומלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצול מכולן ודריש בהתהלכך תנחה אותך בעה"ז בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא ועל התורה מיירי ועל זה נאמר המשל הזה סוטה פ"ג דף כ"א :

משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו אמר כמדומה אתה שאם אתה מאבדה שאני נוטל ממך איסר בדמיה נשמתך אני נוטל ממך וזה המשל נאמר על ההיא דאמרינן כל שאין משמר התורה אין נשמתו משתמרת מנחות פ"א דף צ"ט :

משל לאחד שאומרים לו זקנך מגודל אמר להם יהיה כנגד המשחיתים · זקנך מגודל נאה : והוא אומר אחר שקלסתם אותו יהיה להשחתה פי' שאגלחנו כך אמר רבי אלעזר בן עזריה לרבי ישמעאל אני תמיהני (לקריאת שמע · כמקלס מעשיך שהיית מוטה ואתה נזקפת פי' כנגד אותם שמגלחים זקנם ולהוציא מלבם וכך היא שמיה בת ספתא דברכות פרק א' גמרא פרק קמא דברכות דף י' :

משל למה הדבר דומה לאדם שנגשה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו אוהבו נפרע ממנו מעט מעט שונאו נפרע ממנו בבת אחת וזה המשל תשובה על תמיה כתובה בערך מאן דאית ליה סוסיא בישא ע"ז פ"ק דף ד' :

משל למה לי משנה ח' פי"ג דזבחים ת"ט דידה למה הדבר דומה :

משל למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם מעוטה סרחה פמילייא שלו מתקיימת אם רובה סרחה אין פמילייא שלו מתקיימת פירוש דבפר כהן משיח כתוב אם פני פרוכת הקדש ובפר העדה כתיב את פני הפרוכת זבחים פ"ד דף מ"ט :

משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל פי' מי שנשא בת ת"ח · משל לענבי הגפן בענבי הסנה דבר כעור ואינו מתקבל אם נשא בת עם הארץ פסחים פ"ג דף מ"ח :

משל לצייד ששולה דגים מן הים עיין : ראיס גדולס זימכן נקים כריסא :

משל דרבנן פירוש מחודש כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ע"א הרשב"א פ"ק דקדושין אלא משל לרבנן פירש"י מדברי חכמים אנו למדים משל זה שהאומר לאשה וכו' ואינו מחוור שאין זו שטת הגמרא להביא מן הדבר אל המשל אלא מוסף הדבר מן המשל :

משל לשועל ודגים · משל לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאים עלינו בני אדם א"ל רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם במקום שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לאו פקח אתה אלא טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתייראים במקום מיתתנו עאכ"ו אף אנו עכשו שאנחנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה כי היא חייך ואורך ימיך כך אם אנו הולכים ומתבטלים ממנה עאכ"ו מלכות אדום גזרו שלא יעסקו בתורה ומצא פפוס לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה א"ל עקיבא אי אתה מתיירא מפני המלכות א"ל אמשול לך משל וכו' ברכות פ' בתרא דף ס"א :

משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו עמו בבית וזה אשתו ואחותו עמו בבית אחד נזדמנה לו אשתו ואחד נזדמנה לו אחותו זה שנזדמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם כלומר לרשע נזדמנה לו אחותו ולצדיק אשתו הוריות פרק קמא דף י' נזיר פרק ד' דף כ"ג :
אמר אכלו לשם מצוה :

משל לתרנגול ועטלף עיין · תרנגול אמר ליה לעטלף :

משלם אינו לוקה משנה ב' פרק א' דמכות · אין אדם :

משלם גאו דוקא משלם קאמר אלא היה משלם אם היה מסה להשתלם תוספות סוף פרק אלו נערות בכללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ו ע"ב :

משלם עיין · אין אדם · ישלם כי כתיב :

משל מצינו שר"ל מכאן אתה למד פ"ק דקדושין דף י"ט ע"ב בגמ' ורש"י ותוס' עיין הרי"ף פ"א דקדושין דף תרכ"ח ע"א : יעוד כילד : משל כמשנה :

משלם רעה תחת טובה עיין · כלא כר כלא :

משל משלו חכמים באשה חדר פרוזדור ועליה משנה ח' פ"ב דנדה ר"ע ת"ט · רמב"ם פ"ה מהלכות איסורי ביאה דם החדר טמא הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור · משנה שם וחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה · הבא מן העליה שהיא למעלה מן הפרוזדור טהור · נ"י פ"ב דב"ב דף קע"א ע"ב :

משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל משנה ז' פ"ה דנדה · פגה עודה תנוקת בוחל אלו ימי הנעורים בזו ובזו אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה אין לאביה בה רשות הרי"ף ונ"י פ"ג דיבמות דף תמ"ח ע"ב עיין רמב"ם פ"ב מהלכות אישות · וסימני הצמל עיין במשנה ח' והלכה כדברי כולם להחמיר ולא להקל וצריך שהביאה כולם להיות נירונית כבוגרת בין להקל בין להחמיר עיין במפרשים · אב וכאי בבתו :

משל עיין · אדם נכרא כמרכב סכת משל למלך כ"ז סכנס פלטרין · אודך ס' כי אנפת בי · איש מחזר על אסס · אפס סוסס בוא ורואס · אני ס' אוהב משפט · אסמר למס במשלים · ארץ ישראל בכראת · אתר דעאמרי בימא · בא ליסמא פותחין לו משל למוכר כפס ואפרסמון · טוא וארחק · בוא ורואס סלא · בו ביום נמשו סאס · בתא מגרים · ברכת המזון דאורייתא · גוף והנשמה יכולים · גלות עיין בפסחים ישראל למס נמלו לבכל משל לאדם סכעס על אסמו · גמרא גמורי גבב מפני מה התמידים · גשמים סיו מתעטים על מעמים · משל לעבד שמבקש פרס מרבו · דברי חכמים כדרבונות · דברי תורה במשלו · דבר מסות רחוק תוספ הגמרא למשל · דוד דומה לגוסר · דוד במאמר לו קב"ס סבני מקים · הדור מכוס · סייעו דאמרי אנשי · וידבר שלמה אלפים משל · וכסף הרביתי לם · ולד במעי אמו למס סוא דומה לבקש משל בבן מוסר תרומס לעם הארץ · ועתה ישראל מה ה' אלהיך · וכן הכין · חמה לוקה סימן רע לכל העולם משל למלך שעשה סעודה לעבדיו וכעס ונטל ספנס · חמור והפס · חמרא חכמפא · חמרא ריפא · חבוסס עיין סוטה · סב למיתב סן דו · יחוא אילין סחכיא אמרין · יסי רצון מיכיא כלאכי מעיך כמותך משל האילן · יפה סדא ליסחמים · ילד סרע בראשי ישראל כמשלו לזית · ישראל נמשלו לתפוח · כדתנן רעיא על עבא · בוסכרתא כוס ברתא · כל אדם שיש בו תורה · כלכא פלא ממיס · כלא מעיכיה יפות · כל מה שראה יחזקאל · כל צדיק וצדיק שיש לו מדור במשלם מכרי · ברכוספא וסוגרא · כתפום · לא יהדוף רמים לידו משל

סלייד

לא יפרעט · משכנת קרקע · מתנת בריא ורעיא · נפרע שלא בפני · ספרים מותר · סתם משכנתא סתא · עסקא סתם פרס עטס אסרן ח"א קס"ו · פרדס מעושכן · פרעון וזא וזאת · פרעון ספר משכנתא תוי · ראובן הלוה לשמעון מנה · רבית ובמה כגם פרס"ך · שבועת אלמנה וילדים אלנסיך פ"נ · סוכר פרדס · ספר הוליא מלוה · על סלוה איכו נאמן לומר פרעתי אם יש משכנתא · ספר משכנת קרקע ספתיב ראובן בגם בנו קטן · ספר משכנתא או שכירות · ספר משכנתא סאין · שכירות אסורס · שכירות בתים תוחת שרים קנ"ב · שכירות שכירה תוחת יפרים קנ"ב · שמעת בספים איכם מהנת :

משכנתא עשו בה תקנת השוק תרומת הדשן סימן ש"ם דוקא לגבי קרן ולא לגבי רבית שם · והרי"ף וב"י פ"י דב"ק דף קי"ד ע"ב ש"ע ח"מ סימן שנ"ו משכן הגניבה בין שמשכנה יותר על דמיה (רמב"ם פ"ח מהלכות גניבה גמרא דף קט"ו ע"א הראב"ד חשינו בזה וכתב בכרי דמיה וכתב ח"ה וכאמת בגמרא לא הוזכר אלא ש"ח מאה במאה אבל אפשר שסובר הרב ז"ל דביון דאמר בתר הכי וביני שוה מאה במאתן וכו' ואסיקנא בכולהו עשו בה תקנת השוק אף משכנת כסכרו"ש להלק ותכ"ם הירץ כיון שאין דרך להלוות שוה בשוה ואפ"ה אסיקנא דעשו בו תקנת השוק הוא הדין להלוה עליו יותר משוויו וטעמא דמילתא משום דאית לן למימר לזכרון דברים נקטיה והסמ"ע כתב דר"ל דאמרינן שלא נתן לו באמנה אלא מפני שידע בו שלא יניח המשכון ועיין החולקים יש שלמה ב"ק פ"י סימן ל"ב) או בפחות מדמיה הבעלים נותנים לבעל המשכון מעותיו וחוזרים ועושים דין עם הגנב אא"ב היה גנב מפורסם כמו שנתבאר · תגרה וכן אומן שנותנים לו כלים לתקן והשכינם צריכים הבעלים ליתן לו מעותיו אבל לא הרבית שעלה עליו דלא עשו תקנת השוק על הרבית ואפילו למאן דאמר אומן קונה כשבח כלי לא נאמר דהרי הוא של אומן ולא של בעלים דמכל מקום צריך להחזירו לבעלים מכח דינא דמלכותא דהכי נהיגי עכשיו להחזיר כל גניבה אפילו לאחר יאוש ושנוי רשות מכח דינא דמלכותא ובמקום שנהגו שיתן לו הרבית צריך ליתן לו גם תרכית תה"ד סימן ש"ע ועיין לקמן סימן שס"ח :

תקנת השוק עשו רבנן :

משל דהמן ואחשורוש למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל החריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים לימים נזדווגו זה אצל זה א"ל בעל החריץ לבעל התל מכור לי תלך א"ל טול בחנם והלואי · פי' מדאמר ליה אחשורוש להמן הכסף נתון לך וגו' אלמא גם הוא היה ברעתו להשמידן מגלה פ"ק דף י"ד :

משלות שועלים שלש מאות היו לו לרבי מאיר ואנו אין לנו אלא שלש אבות יאכלו בוסר · מאזני צדק צדיק מצרה נחלץ סנהדרין פ"ד דף ל"ח :

משלח דבר לאחר אימתי זכה בה ואינו יכול לחזור רמב"ם פ"ט מהלכות מלוה ולוה ח"מ סי' קכ"ח · מזכה לדזן ע"י גר והחזיק בה גר אינו יכול לחזור בו פ"ק דגטין רמב"ם פ"ד מה' זכייה ח"מ סימן רמ"ג מהרש"ך ח"א סימן קמ"א · דיני המקבל במתנה ברמב"ם שם · אם אחר שזכה בו בשביל המקבל החזירו לנותן חייב פסקי ריקאנאטי סימן שנ"ח · מזכה לאחר על תנאי אימתי יכול לחזור בו, ב"י סימן ר"ז ורמ"ג מח"ם · מזכה לגר ע"י דן ומת גר ח"ם סימן קנ"ח · אימתי אין השליח יכול לחזור ליתנו למשלח רמב"ם פי"ז מהלכות מלוה ולוה ח"ם סימן קכ"ה אם החזירו אימתי חייב השליח רשד"ם ח"ד סימן ק"ן דברי ריבות סימן ש"כ הנותן שטר לשליח ליתנו לאחר וברח המקבל מיד מישרים נתיב כ"ח חלק א' רשד"ם חלק ד' סימן ע"ז :

סולן כוכס בני שמואל ס"נ היכא דמשלח פטור מאחריות המעות · משלח מת או בטל השליחות :

משלח חזר בו ובא נזק לשליח עיין ראובן שלח שמעון לקנות לו בית מנוי :

משלח יכול לערער על בעל חוב לומר לא עשיתיו שליח רשד"ם חלק ד' סימן ל"ב :

שליח אם חייב בפשיעה :

זכור לאברהם · א"ה · **משלח** חבירו לעשות מלוה מקבל שכר כאלו עשאה הוא בעצמו והכי מילי במיכהו לשליח ואמר לו עשה מלוה זו בשליחותי אבל אם מכבדו בדרך כיבוד במצוה זו אינו מקבל שכר כי מצוה זו היתה בידו ונתנה לאחר לא שייך לומר שלוחו ש"א כמותו וכו' · הרב שלתי ב"ד סימן כ"ם ס"ק כ' · ועמ"ש על דבריו הרב מחזיק ברכה שם ס"ק ח' ס' י' · ומ"ש הרב ערך השלחן אות י' :

משלחים בי"ט בהמה חיה ועוף אפילו חיים ויינות שמנים וסלתות וקטניות אבל לא תבואה לפי שמחוסרת טחינה שהיא מלאכה האסורה בי"ט כל דבר שמותר לשלוח בי"ט לא ישלחנו בשורה דהיינו שלשה בני אדם או יותר זה אחר זה נושאים כלם מין אחר אבל אם כל אחד נושא מין אחר מותר משלחים כלים אעפ"י שאינם תפורים שהם ראויים להשען עליהם ואפילו יש בהם כלאים אם הם קשים ומשלחין תפילין כיון שראויים להניחם בחול וכל כיוצא בזה אפילו דרך רשות הרבים מותר לשלחו בי"י משנה הרי"ף ור"ן פ"א די"ט דף רפ"ח ע"א · ש"ע א"ח סימן תקי"ו :

הורג כיוס טוב :

משלח למשכן לו משכון והמלוה כופר או שלא ידע השליח אצל מי משכן לע"ש סימן קכ"א :

שליח אם חייב בפשיעה :

משלח מת או בטל השליחות קודם שיתן לשליח ואח"כ נתנם לו ונאבדו ח"ם סימן קכ"ב לע"ש סימן קכ"ב · בתגמולי עצים עוברא דרבי אבא תרומות שער נ' · רשד"ם ח"ד סימן קכ"ח :

משלח דבר · שליחות בטל אם מת :

משלח עיין · דבר שאינו קנוי · שבח בשתמורת · שולחות שליח על. הכרו חוקת שליח עושה שליחותו דמשלחשעומד בשליחותו · שמות איתתי ן' שטות נוי איפתי · הכתב שליפן סנקרא · מפקיד על דעת אשתו דלא אמרינן גבי שמפלח מפקיד על דעת אשתו ובניו וכו' שמשלים חייב ליתן הפקדון ביד מי שקבלה אליו · שסורחתיד שלח על שם שכרו · סרסור אומר · סכסור מכר · שלים בא לו מק קטמת פרסת המשלח חייב בנזקו · מפוכם ודיניה סכות יעקב :

משלח על ידי כתב לחבירו שישלח לו סך לחשבון חובו תאבד הכתב תשובת אלשיך סימן כ"א ראובן היה חייב לשמעון סך ידוע בשטר ושלח לו על פי כתבו שיתן לכלוי סך כך וראובן אומר ששים סלטא"נים נתתי ושמעון אומר כמדומה לי שלא כתבתי ליתן אלא חמשים ואם לאו הראני הכתב וראובן אומר שנאבד הרי הוא נאמן בשבועת היסת ע"כ ושמעתי מפקפקים בשבועה זו הואיל ועיקרה על טענת ספק היא באה :

משלי בקשו לגנוז עיין פרק במה מדליקין דף ל' :

אמתך אמתי :

משלי חכמים עיין · אים מחור · ארבעה דברים אמרו חכמים · ארבעה דברים קשים · ארבעה דברים קשים לכספים · ארבעה דברים רעים · נר סכ · לא כרין · לשון חכמים · מילתא אלכיסים פשאמא : עבדא חד :

משלים או מסיים קריאת התורה מאי מעליותא אית ביה עיין מסיים :

משלי עיין · שלשה כפותים גזולים :

משל כששונה דין אחר ואומר עליו משל למה הדבר דומה לדין זה הדרך הוא שהדין הראשון למד מן המשל ולא שהמשל למד מדין הראשון ורש"י כתב בקדושין דף י"ט ע"ב שהמשל למד מן הדין והתרתלקו נופי הל' אות תי"ו

משל מליצו :

משל לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחת שכח והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו בא ונכפרנו אמר לה וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו אף כך ייסורין כשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית על ידי

לא יפרע לו הי"ב אלף לבנים שחייב לו אז יהיה הבית מכורה לו להלוטין ואם יפרע לו שחייב לוי להחזיר לו הבית והנה מתו ראובן ולוי בתוך הזמן הנזכר ויורשי ראובן באים לפרוע ליורשי לוי כדי ליקח הבית ויורשי לוי מסרבין ואומרים לאביכם ה"ה התנאי ולא לכם · צדד הג' צדדים לבטל המכירה הנזכרת לזכות יורשי ראובן ועל"ת לו בטענה רביעית שיש צד רבית כדבר כיון דהמכר היה על תנאי שכשיתן לו המעות שחייב לו יתבטל המכר אם כן נמצא ששכירות הבתים שהתנה עמו שיאכל בתוך הזמן היה ברורות רבית בשביל מעותיו ולכן העמיד הבית בחזקת יורשי ראובן כי הרי הי"ב אלף וז שהיה חייב נעשו כמו מלוה על פה ודלמא שמא פרע אף יכול להיות שהיה ללוי כתב יד שמעון המורשת בעדים שהאמינו שכל זמן שלא יפרע לו ראובן שהוא מת חייב בעדו לפיכך העלה שהדין עם יורשי לוי ואם יורשי ראובן נותנים להם הי"ב אלף וז חייבים להחזיר להם הבתים ועיין מלוה לחברו לא · בן לב ח"ב דף מ"ב ראובן משכן לשמעון חנויות ובתים בתנאי שיאכל הפירות עד שיחזיר לו מעותיו הרי זה אבק רבית ואפ"ה לא מפקינן ליה ושמעון מצי כופה את ראובן שיפדה המשכונא ועיין תורת אמת סימן קע"א ובפליטת בית יהודה סימן א' · מהר"ם טראני ח"א רל"ח ראובן נתחייב לפרוע לשמעון בשלשת שנים שליש לשנה ומשכן לו בית בנכייתא אסור להרמב"ם ומצד אחר אסור לכולי עלמא · מהר"ם טראני ח"א רנ"ט רע"נ ורע"ח הלוה מחברו ומשכן לו חצר בתנאי שידור בו הלוה באיזה בית ממנו שירצה בשכירות ועוד התנה בעל המעות שאחר ד' שנים יוכל לתבוע מעותיו שני התנאים הללו נעשו באסור ודין מקח שנעשה באיסור היאך מתקיים ועיין רשד"ם סימן ס"ט · רשד"ם י"ד נ"ח אשה אחת לותה מעות מיהודי ומשכנה לו בית ונתן לה מאה לבנים בכל שנה בעד השכירות וכו' הוי רבית קצוצה · מהרר"א בן חיים ח"א ס"ט ראובן שכר חצי מנוי בעשרה לבנים ליום ולוה משמעון לזמן שנה או שנתים ומשכנו בידו בנכייתא בלבן אחד ליום הרי זה רבית קצוצה · מהרש"ך ח"ב קע"ט משכנתא שמשכן ראובן לשמעון בתנאי נכוי דבכל חדש והמשכנתא לשנה להרמב"ם הוי אבק רבית ולשאר רבוותא שרי ועיין הנכוי · מהרד"י לוי ס' בדין משכנתא לזמן קצוב שאין כח לא ללוה ולא למלוה לבטלה עד תום הזמן ההוא · גדולי תרומה דף ד"ד הלוה על שדה ואמר לו אם אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי הוא שלי ולא אמר לו המוכר קנה מעכשו שנמצא שלא קנה וכל הפירות שאכל רבית קצוצה הם לא נחתינן לנכסים כדין גזילת ממש א"א ב"ד כופין אותו לקיים מצות וחי אחיך עמך · פליטת בית יהודה א' משכנתא בנכייתא בשעת הפרעון בלבד ולא דבר ידוע בכל שנה ושנה לא הוי רבית קצוצה וצ"ע אי מקרי נכייתא פרעון שכירות בקרקע לצוי · דבר שמואל תשו' קע"ט על נדון אחד שהוא כעין משכנתא בנכייתא דכתב להחמיר כדעת רמב"ם ורש"י כמבואר בב"י סימן קע"ב ע"ש · ובתשובה רס"ח בדין ראובן שהיה צריך ללוות משמעון מאה זהובים והשכיר לו בית בעד ח' זהובים לשנה והבית היה שוה שכירות י"ד זהובים וביום שלאחריו חזרו לו שמעון המאה זהובים וראובן נתחייב עליהם בשטר חוב ועשה עליו אפותיקי הבית בתנאי שיעמוד בידו בעד שכירות ח' זהובים הנזכרים עד שיפרעם משלם העלה דאם מעשה שהיה כך היה לנכות כל שנת הח' זהובים מדמי ההלואה מבלי שיוכל המלוה להסתלק מן הבית עד תום פרעון דמי הלואתו בנכוי השכירות דוקא באופן זה שרי כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהלכות מלוה ולוה אך באופן אחר דהיינו ששמעון ישלם הח' זהובים בכל שנה והקרן שהלוה לעולם קיים ודעתו של הלוה היתה להשכיר הבית לשמעון בפחות מערך שווית כדי שילוה לו אעפ"י שלא נכתב כן יש לחוש לחומר עון אסור הרבית יעו"ש · פסקי הרא"ש פרק איזהו נשך היכא דאמר ליה מדעתיה פירוש התנה עמו להחזירה לו · מהרש"ך ח"א דף מ"ט · בני משה שאלת י"ו ראובן היו לו שלש בתים עליונים אמצעים ותחתית והיה פורע בעדם שבע מאות לבנים לתוגר בעד המלקי חייו השכירות ולקח משמעון מאתים גרושו"ש ונתן לו הבית עליונית שידור בו ובעד הבית עליונית הנזכרת היה פורע לתוגר בעד המולקי ארבע מאות ועשרים לבנים ואמר ראובן לשמעון שהוא יפרע לתוגר בעדו וכדי שלא יחשב רבית עשו על כל שלש בתים שטר מכירה ושטר חכירה ועשה שמעון לראובן שטר שכירות אחד שכיר לו השני בתים אמצעית ותחתית בשבע מאות לבנים שהוא שכירות כל השלשה בתים כדי שיפרע בעד הבית העליונית וידור שמעון בבית העליונית חנם אין כסף בעד המאתים גרושו"ש שנתן לראובן ובאותה שעה היו השוכרים דרים במאתים ושמונים לבנים בחדש שכן הוא שכירות השני בתים ועתה ראובן לא פרע שכירות השבע מאות לבנים לתוגר ורוצה להפטר מחיוב השטר שכירות באמרו שהוא רבית ומעולם הוא לא נתחייב לפרוע רבית ומשטה הידה מ' · בתחילה הודיע הרב כי המשכנתות הנעשות בדרך מכירה וחכירה הן רבית קצוצה ודן המחבר שהדין עם ראובן דהני שטרי מכר וחכירה לא מהני מידי ושמעון חייב לשלם אי משום דהוי רבית קצוצה אי משום דהוי מחילה בטעות ואם היה שבועה כדבר קנין אין כאן שבועה אין כאן

סרך ל"א עד דף ל"ד :

משכנתא באפותיקי ח"מ סי' קי"ז רשב"א תשו' אלף ק"ם ·

מסכון סוי אפותיקי · משכנתא ממש :

משכנתא לזמן המשכן שדה לזמן קצוב אין מסלקין אותו בלא זוזי רמב"ם פרק ד' מהלכות מלוה ולוה · כל סלוקי בלא זוזי אפוקי מניה הוא ואבק רבית אינו יוצא בדיינים הרי"ף ונ"י פרק ה' דב"מ דף ק"ו ע"ב :

סלוקי בלא אזוי :

משכנתא לזמן עיין · משכון לזמן :

משכנתא לית בה דינא דבר מצרא מהרש"ך ח"א סי' קל"א מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סימן ד' הרי"ף ונ"י פרק ט' דב"מ דף קל"ד ע"א :

בר מצרא ודיניו דכור מוהרח"ם · משכנתא מהי · מוכר איש מולית מיד הלוקח :

משכנתא מאי"ד שכונה גביה ומאי נ"מ לדינא דבר מצרא פי' מה ר"ל משכון ששוכן אצלו כך אמר רב אשי שאמרו לו סבי דמתא מחסיא ב"מ פ"ז דף ק"ח · ק"ז · הרי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף ק"ז ע"א · ש"ע ח"מ סי' קע"ה הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"א · בני משה תשובות ס"ו וס"פ :

בר מצרא בבתים · בר מצרא ודיניו בני מסה אם משכן עדיף משוכר · זוקות הכנסתם נמ"ולטניקי · משכנתא ושותפות קודמין · משכנתא לית בה דינא דבר מצרא :

משכנתא סתם משכנתא בנכייתא ומשכנתא דסורא ודיניהם הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ו ע"א וע"ב ודף ק"ז ע"א · הרי"ף ונ"י דב"מ דף קל"א ע"ב ודף קל"ח ע"א ש"ע י"ד סימן קע"ב · נ"י פרק ג' דב"ב דף קע"ו ע"א ועיין סימן קס"ז · ועיין שלחן ערוך חשן משפט סימן ע"ב :

סתם משכנתא :

משכנתא עיין · אלמנה משכנה בית · אסמכתא כמשכון · אפותיקי עשה שדה · אשת איש שהלך בעלה למדינת הים והיא תובעת מזונות מהר"ם ח"א קנ"ג · בית מכר ראובן לשמעון · בית ממושכנת שנשכרה ואי שמשכר בידו מערער על המכר · בעל חוב נוכס משכנתא · בר מצרא ודיניו מהר"א בן חיים ח"א ק"ד · בתים קנה מנוי שמולם פיסודי שליו בידו במשכנתא · גוי משכן שדה לישראל · דרדקא קבועים · הלוהו על שדהו · הקדש בתים · חזקה לא מכיר אינש · חזקות עיין בשם סרגך ומהר"י לוי ס' · חזקת יתום · חזקת מסית סרפה ודיניה בשם מהר"ם טראני · ישראל משכן קרקע לגוי לזמן בתוכה ונכייתה ודיניה מהרד"ם טראני ח"מ נ"ס ק"ו ומהר"א בן חיים ח"ב כ"ד · מוכר קרקעות ודיניה בשם מהר"י טראני ח"מ ס"ד · משכנתא פסולים · מכירה על מנת להחזיר · מכירה על מנת להחזיר ראובן פליטת בית יהודה כ"ד בן לב ח"ב ע"ד רמד"ס ח"מ רכ"ו רע"ד · מלוה לחברו לא · מלוה על המשכון ודיניו בשם מהרש"ך ח"א קנ"ס · מלוה קודם למכרו · משכון · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב · מקומות בית הכנסת שמכר · מקח טעות ודיניו בשם מהרש"ך ח"ג י' · משכון לזמן בתנאי פלוס

לג

אוסר ואין דברים ע"ש והמבי"ט ח"א כ' וח"ב קנ"ג ורי"ח ריב"ל ח"ב ע"ד השד"ם ח"מ רס"ר תורת אמת ס"ט מהרש"ל ס"ו לחם רב ר"ח · הרי"ט ח"א כ"נ וב"ח · פני משה ח"ב פ"ט · מהרי"ט כ"ג מבאר ומוכיח בשכירות קרקע בהטבה שעושין במכירת חבתים או משכנות זהב וכסף והדבר ידוע שכל זמן שהלוה ירצה ליתן את המעות וליקח את שלו דהוי הערמה גמורה ואסורה משום רבית קצוצה ויוצאה בדיינים ע"ש ח"א · הר"ש הלוי ט"ו אלמנה שהלותה מעותיה לראובן בזמן שהיה שוה כל גרוש"ו פ"ח לבנים על משכנות זהב וכסף כנהוג שנותן הלוה המשכון התוא בתורת מכר גמור והמלוה עושה עמו הטבה בקנין שאם ירצה המוכר אח"כ לחזור ולקנות שיחזירם לו והנה ראובן בא לשלם מעותיה לאלמנה בזמן שהיה שוה הגרוש"ו פ"ח לבנים ובמקום עשרה גרוש"ו שלוה ממנה אינו רוצה לתת לה כי אם ט' וחצי נשא ונתן בעיקר הדין והעלה דסאחר דהטבה שעשה האלמנה לחזור ולמכור לו כל החפצים שקנתה ממנו בעבור העשרה גרו"ש הוא תלוי ברצונה ובפרט אם לא קנה סודה ע"ס וזה שתחזור למוכרם לו זכתה האלמנה ויכולה היא לומר אם תרצה תפדיך תן לי כך וכך שהרי עושים אותו מכר גמור ומוחר"ט ע"ש השד"ם י"ד קע"ז ורכ"ד וח"מ ע"ח ורס"ד · ומהרי"ט ח"א כ"נ כ"ה וע"ד וח"ב כ"ח מ"ז מ"ח · ומהרש"ך ח"א ק"ן ור"ר ובקונטריס אחרון סח"ב ז' ות' · ופ"ס ח"ב פ"ט וצ"ו · לחם רב ר"ח המבי"ט ח"א כ' וח"ב קנ"ג ורי"ח · ריב"ל ח"ב ע"ד · ת"א מ"ט · וצ"ץ כ"א · הר"ש הלוי י"ר אלמנה שהלותה מעות לראובן והתנתה עמו שכל זמן שיהיו המעות בידו שיתן לה סך קצוב בעד הנאה ותועלת המעות שהלותה לו וליפוי כח האלמנה משכן ראובן בידה חזקת חניותיו בתורת אפותיקי ושעבדם ברצון אשתו ונכתב בספר והעד עדים העל"ה דאין ספק בזה דזהו אגר נטר בפירוש ואיסור גמור משום רבית קצוצה ע"ש ורלנ"ח דף קכ"ו וריב"ל ח"ג ס"ר והרש"ך ח"ב ק"א וע"ד האיפותקי שעשה לה ראובן הוכיח דמאחר שלא נטלו קנין מאשתו אף שכתוב שנעשה ברצונה הקרקעות הם בחזקת שעבוד כתובתה ואם תתגרש או תתאלמן תוכל לטרוף מהן ונמצא שאין לאלמנה זו כח עליהן ויכול ראובן הלוה לומר קי"ל כהרמב"ן וסיעתו לבטל כל כח השטר ע"ש · מהר"ם טראני ח"ב קנ"ה שטר שכתוב בו שקבל ראובן משמעון ששים פרחים והשכיר לו בהם בתים בסך פרח אחד לשנה ותנאים אחרים · מהר"ס נאל"אנסי כ"ז מי שמשכן לחברו בירת אחד בסך ר' גרושו"ש בגרושו"ש ואז היו נותנים ח' זהובים בעד ח' גרושו"ש ובעת הפריון אין נותנים כי אם ז' וחצי יתן לו גרושו"ש כי לא הזכירו זהובים · מהרש"ך ח"ג ל' ראובן שכר בית משמעון לשלש שנים ויש לו שטר מזה וכתוב בו שכבר קבל השכירות משלש שנים ושמעון טוען לא היו דברים מעולם כי הלואת היה הדבר ומשכן לו הבירת בלא נכייתא ושואל השכירות ע"ש · מהרימ"ץ קפ"ז ראובן שנתרצה להלוות לשמעון סכום מעות בתנאי שימכור לו חנותו הידועה לו ויען דמי החנות ושוויה לא היתה מספקת לפרעון המעות שהיה נצרך שמעון הוסיף לו על החנות משכונות זהב וכסף ועשה ראובן לשמעון שטר הטבה על החנות ונתפרש בו שראובן השכיר החנות לשמעון בשכירות כך וכך לחדש באופן שהיה עולה לו השכירות לערך עשרה למאה · והנה בשעת הפרעון טען שמעון כנגד ראובן שרוצה להעלות לו בחשבון כל דמי השכירות שפרע לו בעד החנות לפרעון קרן חובו ושכל מה שלקח ממנו בתורת שכירות שהוא לא נתנו לו אלא בתורת פרעון החוב שהרי מעולם הוא לא היה חייב לתת שכירות והמעות שהלוהו לו היו דוקא בתורת הלואה אצלו ולבטחון נתן בידו החנות ושאר המשכונות כנזכר אכן עתה שהוא בא לפרוע לו כדי שלא לחכשל בחשש תערמת רבית בשכירות שעשה לפנים יעלה לו הכל לחשבון פרעון · ביאר דין זה במנהגו אם היא רבית קצוצה או אבק רבית או ליכא כלל וסוף דבר העלה דאם בשעת הלואה ומכירת החנות המלמה דהוא הלוקח התנה עם הלוה המוכר שהתנה

הוא קונה ממנו החנות זו בתנאי שכשיצטרך למעותיו שיחזיר הלוה ויקנה ממנו החנות ההיא דאז הוי ודאי רבית קצוצה · אף אם אחר שלשה או ארבעה ימים שספרת סתם ונגמר המקח שאל הקונה בבקשה מהמוכר שיחזור ויקנה אותה ממנו לכשירצה אזי שרי דהוא כתנאי מחודש וחיוב חדש שמחייב את עצמו ע"ש והרמב"ם פ"ז מהלכות מלוה ולוה ופ"י מהלכות מכירה ובמחבר רמ"א דיישב דברי הרמב"ם שכתב בפ"ו מהלכות מלוה ולוה וכן אם התנה בעל השדה עמו כל זמן שיביא לו מעות יחשוב לו עשר בכל שנה ויסלקנו הרי זה מותר ע"ש :

משכנתא חמשה סברות איכא בעניינא עיין טור וב"י י"ד סימן קע"ב ועיין הר"ש הלוי י"ג · א' דעת רש"י דס"ל דבאתרא דמסלקי ובלא נכייאתא הוי אבק רבית אבל בנכייאתא מותר לכתחילה · אבל באתרא דלא מסלקי מותר לכתחילה אפילו בלא נכייאתא · ב' דעת הרמב"ם דסבר דהכל תלוי בנכייאתא או בלא נכייאתא אלא שיש לחלק במשכנתא דשדה וכרם בנכייאתא מותר לכתחילה ובלא נכייאתא הוי אבק רבית אבל גבי בית וחצר הוי רבית קצוצה ובנכוי הוי אבק רבית · ג' דעת הרי"ף באתרא דמסלקי בלא נכייאתא הוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינים בין יהיה בית וחצר או שדה וכרם ובנכייתא הוי אבק רבית ובאתרא דלא מסלקי בין בנכייתא ובין שלא בנכייתא הוי אבק רבית ואין מותר לעשות שום משכנתא אלא כעין משכנתא דסורא עיין הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ו ע"ב ודף ק"ז ע"א · ד' דעת הראב"ד דבאתרא דמסלקי ס"ל כדעת הרי"ף דבלא נכייתא הוי ר"ק ובנכייאתא הוי א"ר ובאתרא דלא מסלקי פליג עם הרי"ף בחדא דלהרי"ף אפילו בנכייתא הוי א"ר ולהראב"ד הוי מותר לכתחילה אבל בלא נכייתא מודה להרי"ף דהוי א"ר ואינו מחלק בין בית לשדה · ה' דעת הרשב"א דבנכייתא שרי אפילו באתרא דמסלקי בין בית בין שדה ובלא נכייאתא אסור אלא דבאתרא דמסלקי אסור משום ר"ק ובאתרא דלא מסלקי הוי א"ר · שמעון לוה מראובן סך מה ולבטחון מעותיו משכן בידו חנות א' בתורת אפותיקי כהונן וכתורת הז"ל עד שיפרע לו מעותיו והתנה שכל זמן היות החנות ממושכנת ביד ראובן שראובן יפרע את משכורתה לבעלים המלקטים ובעת הפרעון יתן גם כן ראובן לשמעון מאה לבנים · והנה ראובן החזיק בחנות על האופן האמור כמנהג המשכנתות ככתוב בשטר ולהיות שמנהג העיר ההיא לכתוב בשטר משכנתא כשאין זמן בשטר שהמלוה יפרע שכירות החזקה למסגרת וסך מה לבעל החזקה בעת פרעון החוב כאשר היה כתוב בשטר זה של ראובן ושמעון וכשיש זמן בשטר כותבים שיפרע לב"ל חזקה מידי חדש כך וג"כ יפרע למסגרת השכירות ועתה נשאל אם המשכנתא הזאת היא כדין או אם מחוייב להחזיר כל הפירות שאכל ראובן כל אלו השנים ליורשי שמעון ואם נאמר שאינה כדין אם יוכל הב"ח ראובן להחזיק בחנות ובפרותיה מכח שטר חוב אחר שיש לו על שמעון שמתברר שמת בתוך זמנו אף במקום יתומים קטנים ובפרט שהחזיק בה כמה שנים בחיי שמעון הלוה ובחיי אם המוריש וכו' ע"ש בריש"ל שמבאר כל החמש דעות האלו צדד והורה פנים לכאן ולכאן והעל"ת דר"ק לא הוי אבל א"ר הוי ומה שאכל ראובן אבל ואין מוציאין מידו ואין מנכין לו מן החוב כלום אבל הבתים יהיו ליתומי שמעון ויזכו בהם לעולם ושם ביאר דין אי אמרינן קים לי כמ"ד שאין אסור רבית כיון דאיכא אסורא וממונא בהדא ע"ש הר"ש הלוי י"ג · ודבר שמואל קע"ט ורשד"ם ח"א רפ"ח י"ד ס"ב תורת אמת קס"ב קע"א · ריב"ל ח"א פ' וח"ב כ"ב ות"ג צ"ט הרש"ך פ"נ לחם רב קמ"ב וק"ן י"ד · לחם רב תשובה קמ"ט ראובן שמעון לוי ויהודה האחים שירשו מאביהם בתים ולהיות שנפל הפרש ביניהם הרשה ראובן לשמעון אחיו לעמוד לדין וחשבות עם שאר אחיו על ענין חלוקת הבתים ושכל מה שיעשה ויגמר על ידו רצוי ומקובל עליו והנה כן נכתב ונחתם בהרשאה · ואחר בעמדם לחשבון כתב וחתם שמעון לזכות לוי שיהיה חלק המגיע לאחיהם ראובן מכור בידו בתנאי שאם בתוך ח' שנים

לא

השוכר אומר עדיין לא עבר מזמן השטר אלא שנה והמשכיר אומר כבר עברו ושלמו שני השכירות ושכנת עשרה שנים על השוכר להביא ראיה ואם לא הביא ישבע המשכיר היסת ויוציאנו ׳ גמרא פ״ח דב״מ דף ק״ג ע״א רמב״ם פרק ז׳ מהלכות שכירות ׳ וה״ה בשאר טענות (מרדכי פ״ק השואל כגון המשכיר אומר בו׳ שכרתי והשוכר אומר בו׳ שכרתי או שבעל הבית אומר לא השכרתי ומבואר נ״כ בסימן שי״ב) ומיהו י״א דאם הוא לאחר זמן השכירות שיכול לומר פרעתי או לא שכרתי מעולם ונפל טענה בין משכיר ושוכר ואעפ״י שקרקע בחזקת בעליה עומדת נאמן במגו נ״י פרק השואל והמקבל ש״ע ח״מ סימן שי״ז סעיף ב׳ :

משכיר בית לחברו בשעה שהיה אוהבו ונעשה שונאו אינו יכול להוציאו מן הבית משום שנאתו לע״ש סי׳ שי״ב

מספיר בית לזמן :

משכיר בית לחברו ומזיק בו״ד ומקלקל אותה אינו יכול להוציאו בתוך הזמן והשוכר חייב לשלם הנזק דברי ריבות רס״א :

משכיר בית לשנה בסכום ידוע ונתעברה השנה נתעברה לשוכר ׳ רמב״ם פ״ז מה׳ שכירות דין ב׳ משנה פ״ח דב״מ דף ק״ב ע״ב הרי״ף ונ״י שם דף קכ״ט ע״ב וביאר ה״ה שדעת רבנו אפילו עומד באמצע השנה ולא כמ״ש הרשב״א והביאו הטור ופשט המשנה בפרק השואל כדברי רבינו וכתב בב״י וכן בכ״מ דכתב הרשב״א בתשובה דלא אמרה אלא להלכה אבל למעשה יעשו כדברי הרמב״ם השכיר לחדשים נתעברה למשכיר הזכיר לו חדשים ושנה בין שאמר לו דינר לחדש שנים עשר דינר בין שאמר לו שנים עשר דינר לשנה דינר בכל חדש הרי חדש העבור של משכיר שהקרקע בחזקת בעליה ׳ ופסק כרב נחמן שם אע״ג דאפיק מפיק דקרקע בחזקת בעליה עומדת וכן הדין בכל מלתא דלא עבידא לאיגלויי) הגה״ אבל מי ששכר מלמד לבנו ואמר לו שתי לשונות כאלו והמלמד למד עמו חדש העבור אין צריך לשלם לו חדש העבור תשו׳ רשב״א סימן תרמ״ת :

משכיר בית עיין ׳ ביתו של משכיר נפל . שכירות קרקע ודיניו בסם מהרד״א כן פיים ח״ת ת״א ׳

משכיר המוחל זכותו לא צריך קנין מהרד״א בחיים ח״א ל״ח: מחילה אינה צריכה ׳ סוכר אם מוחל זכותו :

משכיר חצרו סתם לא השכיר הרפת שבת ש״ע ח״מ סימן שי״נ סעיף ב׳ הרי״ף ונ״י פ״ח דב״מ דף קכ״ט ע״ב רמב״ם פ״ו מה׳ שכירות דין ב׳ מימרא דרב אשי פ״ח דב״מ דף ק״ב ע״ב ׳

משכיר עיין ׳ בית ועליה ׳ זכל סבחלר ׳ מוחזק מי הוי ׳ מחילה אינה צריכה קנין בן חיים ח״א ל״ח . משכיל ׳ קרקע אם היה בחזקת משכיר . סוכר בית אם ׳ סוכר ומשכיר ׳ שכירות בתים ׳ שכירות ודיניו :

משכיר קודם לכתובת אשה לגבות שכירות רש״ם אה״ע קפ״ד : שכירות בתים כסס רסל״ס אה״ע קפ״ד :

משכיר שדה ומרחץ לגוי לענין שבת ש״ע א״ח סי׳ רמ״ג הרי״ף ור״ן פ״ק דע״ז דף שנ״ד ע״ב הרי״ף ור״ן פ״ו דשבת דף קמ״ז ע״א :

משך מבוי ארבע אמות על ארבע אמות עיין : קורה של מבוי לא תהיה :

משכן ארון וכלי הקדימה ואחור בעשייתן ברכות פ״ב דף נ״ה נכלל בספס סאמר לו :

משכן וכלים ומעשה בגדי כהונה ותורת הקרבנות אע״ג דלא נהיגי האידנא חייב אדם לחקור ולדרוש בהם ולהתבונן בעבור כמה מעלות המדות והמושכלות שאנו מוציאים מהם סוף פ׳ תרומה מהרי״א :

משכן עיין ׳ בין מוקדס ׳ אם נאמר דבר זה ׳ בית המקדש ומכו דאין קדושתו קדושת עולם ׳ נכלל בספס ׳ דרש עיין סמות כגורס פסוקים משכן מזה בירושלים טרם בנין בית המקדש והתם קדום כלל ׳ חנוכה דין קריאת התורה ׳ חצר המשכן ׳ מעלין בקדש ׳ מקדש ומשכן ׳ מסס רכיט ׳ על סלא סוקס ׳ פורס במקדם בנגד ׳ עטרות עזרים ׳ פרשות סמכה פתרו גיוס פסוקס המשכן

כרור הגור ׳ קדשים הקריבים במשכן ׳ קדשי המשכן ׳ סכח נמרינן כם מכות מלאכות ממלאכת המשכן ׳ תחס ׳ מפילין דיני סדר פרשיותיהן בתשובת הרב ורלנה :

משכנתא במקום דנהגו לסלק אינו במשמנו ואין בעל חוב של מלוה גובה ממנו וכו׳ רמב״ם פ״ז מהלכות מלוה ולוה : בעל חוב גובה משכנתא :

משכנתא אימתי בעל המשכנתא יכול לחזור בו אפילו קנו מידו הרשב״א תשו׳ אלף נ״ד :

משכנתא אם הוי כשכירות לענין חזקות שו״ת בן חביב סי׳ קי״ט :

משכנתא אם מחשבין בה משטר לשטר רמב״ם פרק ז׳ מהלכות מלוה ולוה שלחן ערוך וב״י י״ד סימן קע״ב הרי״ף ונ״י דב״מ פ״ה דף ק״ז ע״א ביתמי מחשבינן ובאחריני לא :

משכנתא בנכייתא דמותרת אסור למלוה להשכיר לזה לפי שנראה שנוטל שכר מעותיו וזו היא הפרי׳ שהוא אבק רבית רשב״א תשובה תשל״ו :

משכנתא בנכייתא עיין ׳ סותלת הסל עין כספק סדר׳ בלילים ׳ משכנתא המפס :

משכנתא רבית ושדה בנכייתא מהרש״ך ח״ב סי׳ קע״ח :

מסכין לזמן כתנאי סלס לא יפרענו :

משכנתא רבית ושדה ירד בתוכה בתורת משכנתא ואכלה שלש שנים ואין עדים שבא לידו בתורת משכונא (ונם אין קול דבקול הורע כח המנו ס״ה ע״ב) ואומר שעדיין יש לו להחזיק בתורת משכונא שתי שנים נאמן במגו דלקוחה היא בידי אפילו אם טוען הלוה שטר משכונא היה לי ואבד טור ושלחן ערוך ח״ש ס׳ קן ׳ הרי״ף ונ״י פרק ט׳ דב״מ דף קל״ז ע״ב ודף קל״ח ע״א :

ססר משכנתא לו :

משכנתא דסורא מהר״ם טראני ח״ב ג״ו קע״א בין שהיא ממושכנת משכנתא דסורא ובתוך הזמן נפלה או נשרפה וחזר לבנותה ובא בעל הבית לפדותה צריך לעשות פשרה ביניהם ונתבארו דיני משכנתא ושכירות הרי״ף ונ״י פרק ט׳ דב״מ דף קל״ח ע״א :

משכנתא המשה נ׳ דעת סרי״ף ׳

משכנתא הורה שמשכן קרקע שלו לחברו בשביל חובו זכה במשכונא לפירות חשן משפט בית יוסף ולע״ש סימן ס׳ :

משכנתא וקצרת דיניה אימתי יכול לסלקו רמב״ם פרק ז׳ מהלכות מלוה ולוה כשהלוה מסלק המלוה מאיזה פירות מסלקו י״ד סימן קע״ב משנה הרי״ף ונ״י פ״ה דב״מ דף ק״ד ע״א וע״ב :

משכנתא ושותפות קודמין למצרנות עיין : סותף אפילו במטלטלין :

משכנתא זה כמה שנים ראובן לוה מלאה אלמנה סך ת״ק זהובים בריוח ולהבטחת המעות משכן לה חנות שהיה לו ששויה ת״ת זהובים ובעד ריוח מעותיה הקנה ראובן משכירות החנות עד כדי הסך הנוגע לפי חשבונה לערך כך למאה כדי שתתפרע משכר החנות והשאר לראובן וכאשר היתה החנות ריקנית היה ראובן פורע הריוח הנוגע לה ובע״ת כמ׳ המקרים אשר אירעו ביניהם היתה מכח הענין בפירוש כי המעות שהלותה לאת הוז בתורת רבית זולתי שלעשות הדבר במכפה עינים של היתר לפי דעתם עשו משכון החנות בדרך מכירה בשטר שראובן מכר לה ולאחר ימים עשתה לו לאה שטר המכרת שאם יפרע לה אחר שתי שנים שמתחייבת להחזיר לו החנות ׳ והן בעת האשה תובעת את מעותיה כי זמן ההטבה חלף הלך לו וראובן טוען כי כל מה שלקחה מהשכירות היא רבית קצוצה ושכבר לקחה כפלים על הקרן שהלותה לו וכי המכירה היתה בעלמה וכסות עינים לרבית ובפרט שכשנשרפה החנות הוא בגאה מכיסו וגם שלא נכתבה המכירה בפנקס הפוטיוויל״י כנהוג סוף דבר אחר שנשא ונתן בארוכה ע״ש לפי הצעת השאלה דמכירה זו גרועה וכי יש להוציא החנות מיד לאה ולהחזירה לראובן באין

אומר

Digitized by Google

משכיר בית בבירה גדולה לחברו משתמש בזיזים ובכותלים עד ארבע אמות (לשון הרמב"ם רפ"ו מהלכות שכנים מימרא דרב נחמן אמר רבה בר אבוה ב"ב פ"ק דף ו' ע"א הרי"ף שם דף קס"ב ע"ב) ובתרבץ של חצר (פירש"י בירה בירה ארוך מאד וחלוק בתוכו להרבה חדרים והשכיר לזה אחד מהם הרי הוא משתמש בכותליה וכחורין; על פני ארבע מבחוץ ובפירש"י סביב התרי"ף על פני כל ארבע שלא כנגד ביתו ושם רב נחמן דידיה אמר וכו' וכתב ה"ה בתב תרבץ החצר במקום תרבץ אפדני הנזכר בגמרא וכך פי' רבו אבן מיגש ופי' תרבץ כעין גינה קטנה לאויר ועולים בה רשא"כם ויפת המראה לעינים) וברחבה שאחרי הבתים ומקום שנהגו להשתמש בעובי הכותלים ובכל אלו הדברים הולכים אחר המנהג מדינה והשטות הידועים להם ש"ע ח"מ סימן שי"ג סעיף א':

משכיר בית חייב בכל דבר שהוא מעשה אומן והשאר השוכר׳ משנה ד' פ"ח דב"מ ובעל הבית המשכיר עליה ברייתא ומשנה פרק השואל רמב"ם פרק ו' מהלכות שכירות׳ במה משתמש שם׳ משכיר בית לחברו ויש בו קורות מסוכנים חייב להעמידם תשו' הרא"ש כלל ל"ה סימן ו' חשן משפט סימן שי"ד׳ הרי"ף ונ"י פרק ח' דב"מ דף קכ"ט ע"א וע"כ גמרא שם דף ק"א ע"א:

אחים חלקו הבית בעל הבית המשכיר עליה׳ שוכר בית חייב:

משכיר בית לבעל הבית אחד ואח"כ הביא הבעל הבית עמו קרוביו או מיודעיו לשכון עמו כאחד בבית זה הרי המשכיר מעכב עליו שלא ירבה בדורין רמב"ם פ"ה מה' שכנים דין ט' והראב"ד השיגו׳

משכיר בית לזמן אינו חייב להמתין לו שעה אחת רמב"ם פ"ו מהלכות שכירות׳ בכרכים צריך להודיעו לשוכר י"ב חדש קודם לע"ש וטח"מ סימן שי"ב׳ ואם סתם ללינה יום אחד לשביתה שנים לנשואין שלשים רמב"ם שם׳ משנה הרי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף קכ"ח ע"ב ודף קכ"ט ע"א׳ ש"ע ח"מ סימן שי"ב סעיף ח' המשכיר בית לחברו סתם אינו יכול להוציאו עד שיודיעו שלשים יום מקודם כדי לבקש מקום ולא יהיה מושלך בדרך ולסוף השלשים יום יצא, רמב"ם פ"ו מהלכות שכירות דין ז' וכתב ה"ה כגון ששכרו בכך וכך לחדש ולא פירש לכמה חדשים ממשנה שם פ"ח דף ק"א ע"ב וכדמפרש לה רב יהודה שם להודיע קאמר וכמו שפירש"י שם׳ בד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מהחג ועד הפסח, שם במשנה וכדמפרש לה רב יהודה הכי קאמר וכו'׳ סעיף ו' קבע לו שלשים יום לפני החג אם נשאר משלשים יום אפילו יום אחד אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח והוא שהודיעו שלשים יום מקודם׳ שם ברמב"ם מימרא דרב אסי שם׳) בד"א בעיירות, שם במשנה׳ אבל בכרכים אחד בימות החמה ואחד בימות הגשמים צריך להודיעו שנים עשר חדש מקודם, שהוא מקום שווקים והכל נמשכים שם לדור והבתים אינם מצויים לשכור רש"י׳ וחנות בין בכרכים בין בעיירות צריך להודיעו י"ב חדש מקודם׳ שהחנוני מקיף לחבריו ושם ואם ילך למקום אחר לא ידעו אנה ימצאוהו, ובחנות של צבעים ונחתומים צריך להודיעו שלש שנים מקודם׳ טור פסק כרשב"ג שם במשנה וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכתב ה"ה שהרמב"ם לא פסק כרשב"ג וכ"כ העטור וכתב הב"י שבדברי הרי"ף והרא"ש נקטינן ובסה"ת כתב ומיהו בזמן הזה חזינן דסגי ליה בי"ב חדש ואפשר שמטעם זה השמיט הרמב"ם להא דרשב"ג ולע"ד היה ראוי לכתוב הגה זו בשם י"א׳ סעיף ז' כשם שהמשכיר חייב להודיעו כך השוכר חייב להודיעו מקודם ל' יום בעיירות או מקודם י"ב חדש בכרכים כדי שיבקש שכן ולא יהיה ביתו פנוי ואם לא הודיעו אינו יכול לצאת, שם לשון רמב"ם פ"ו דין ח' ברייתא שם וכתב ה"ה ופירש רבינו שזמני הודעת השוכר למשכיר שוים לזמני הודעת המשכיר לשוכר ופשוט הוא׳ אלא יתן השכר הנה או יעמיד לו אחר במקומו ואם רצה להעמיד אדם שאינו הגון אין המשכיר צריך לקבלו׳ ובאר שם אפילו אין המשכיר דר אצל אותו בית איכא למקפד בשנוי דעתא

בשערת גבי׳ת השכירות והרמב"ם בפ"ח דין ח' כתב אם יש בני בית כמנין בני ביתו אבל אם היו ארבעה לא ישכיר לחמשה והראב"ד השיגו שם יש בדורנו אומרים יש בני אדם שמחריבים הבית בדירתם, ב"י ועי"ל סימן שי"ו׳ סעיף ח' אם שכרו לזמן קצוב כיון שכלה הזמן יכול להוציאו מיד׳ לשון הטור סעיף ו' ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק השואל ופ"כ הרמב"ם פ"ו דין ו' וכתב ה"ה שכן נראה גם מגמרא שלנו שלא אמרו צריך להודיעו אלא במשכיר סתם אבל לזמן ידוע לא וכ"כ הגאונים, אפילו כלה הזמן באמצע ימות הגשמים׳ סעיף ט' מה שאמרנו שאין המשכיר רשאי להוציאו ולא השוכר יכול לצאת עד שיודיענו מקודם אם הוקרו הבתים יש למשכיר להוסיף עליו ולומר לשוכר או שכור בשויה או תצא וכן אם הוזלו יש לשוכר לפחות השכר ולומר למשכיר או שכור לי כשער של עכשו או הרי ביתך לפניך׳ לשון רמב"ם שם דין ט' מימרא דרב הונא וכו' לא צריכא דאייקר בתי וכתב ה"ה ומכ"ש כשהוזל שאין כח השוכר גרוע מכח המשכיר ופשוט הוא׳ מיהו דוקא שהתנו הכי מקודם הזמן ואעפ"י שעבר זמן הודעה אבל אם עמדו בסתם מסתמא דעתם היה על השכר הראשון, ב"י בשם הר"ן וכ"כ הרשב"א בתשובה ס"ח ס"ב, הגה וכן אם שכרו לזמן קצוב אעפ"י שנתייקרו הבתים או הוזלו אין יכולים לשנות רק כפי מה שהתנו, הרא"ש כלל א' גם המחבר כתבו לדין זה בסמוך וכתב הסמ"ע שאגב שיטפיה לא ראהו מהרמא"י, מי ששכר בית לחברו והיה אוהבו ונעשה שונאו אינו יכול להוציאו מן הבית ואם אמר לו מתחילה שאינו משכיר לו רק משום שהוא אוהבו ונעשה שונאו יכול להוציא׳ נ"י פרק השואל, סעיף י' בד"א שהשכירו סתם אבל אם השכירו לזמן ידוע אעפ"י שנתייקרו הבתים או הוזלו אינם יכולים לא להוסיף ולא לגרוע, ב"י בשם תשובת הרשב"א ס"ח ס"ב ושכ"ם הרא"ש בתשובה כלל א' סימן ובביאור הרשב"א שם שאם א"ל אני משכיר לך בית זה בכך וכך לשנה וכו' ואם בא להודיעו משנה ראשונה ואילך אינו רשאי אא"כ הודיעו הזמן הקצוב הנזכר בגמרא ומבואר לעיל בסעיף ח'׳ סעיף י"א נפל בית המשכיר שהיה דר בו הרי זה יכול להוציא השוכר מביתו, פי' אעפ"י שלא הודיעו׳ ואומר לו אינו בדין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום ואני מושלך בדרך, לשון רמב"ם פ"ו מהלכות שכירות דין ט' פשוט בגמרא בספ"ח דב"מ דף ק"א ע"ב׳ שאין אתה בעל זכות בבית זה יותר ממני׳ שכל שעה זמנו ואינו מתוסף אלא זמן ההודעה ה"ה, ודוקא בשוכר סתם אבל בשוכר לזמן ידוע אינו יכול להוציאו תוך זמנו׳ ב"כ ה"ה בשם הרשב"א ושכן מוכח בירושלמי והב"י כתב שם בשם נ"י ידורו שניהם יחד׳ סעיף י"ב נתן הבית לבנו לישא בו אשה אם היה יודע שבנו נעשה חתן בזמן פלוני והיה אפשר לו להודיעו מקודם ולא הודיעו אינו יכול להוציאו ואם עכשו נזדמנה לו אשה והרי הוא נושאת מיד (שם דין י' ושם בגמרא מפורש, הרי זה יש לו להוציאו שאינו בדין שיהא זה יושב בביתו וכן בעל הבירה ישכור בירה שיעשה בו התונה׳ נלע"ד פשוט שגם זה כששכרו סתם איירי דכל שעה זמנו הוא כמ"ש בסעיף דלעיל סעיף י'׳ סעיף י"ג מכר הבירה או נתנו או הורישו אין השני יכול להוציאו עד שיודיעו מקודם׳ שם דין י"א מפורש שם בגמרא׳ ל' יום או מקודם י"ב חדש שהרי השוכר אומר לו אין כחך יותר מכח זה שוכירת כבית זה׳ פי' בעיירות ל' או י"ב חדש בכרכים כמ"ש לעיל סעיף ח' ו':

בית של משכיר נפל:

משכיר בית לחברו אדעתא לילך לטבריא ולשהות שם שלש שנים כי קנה שם בית הרחים מן השר והלך ולא שהה כי אם שנה והצי כי השר לקח ממנו הריחים ורוצה ששמעון יפנה לו ביתו מהרי"ש לוריא ל"ח:

משכיר בית לחברו אינו יכול לאוסרו הרשב"א סימן תשס"ג פסקי ריקאנאטי סימן שס"ח:

שכירות מכירת ליומי:

משכיר בית לחברו בשכר לעשרה שנים ואין בו זמן השוכר

Digitized by Google

משכוני נפשך עיין · מי סברת כך וכך : מכרי דרב לא סבירא לך :

משכון ישראל ביד גוי ישראל המוצא את החפץ חהוא צריך להחזירו לישראל ח״מ סימן ע״ב מהר״ם סימן ע״ח בנימין זאב סי׳ שע״ש גוי שמשכן ממון שנגנב לישראל אחר ונמצא תרומת הדשן סי׳ ש״ט :

משכון ישראל עיין · תופסים במשכון :

משכון לאו הילך הוא כר״י הלוי בעל העטור הר״ן דשבועות דף שי״ט ע״ב· עיין רמב״ם פ״ד מהלכות טוען טח״מ סימן ע״ב וס״ז והריב״ש שצ״ו · בן סינש בשם הרי״ף דמשכון לאו הילך והראב״ד חולק עיין רמב״ם פ״ה מה׳ טוען :
הילך פטור :

משכון לאו כפקדון עיין · מלוה על המשכון וכתנו :

משכון לזמן בתנאי שאם לא יפרענו לזמן פלוני יהיה שלו ח״מ סימן ע״ג כ״י סימן ע״ב · הלוהו על שדה וא״ל אם לא אפרע לך וכו׳ קנה מעכשו פרק איזהו נשך מהרש״ך ח״ב סימן קע״ז · דעת ה״ת האין מעכשו מועיל אלא בההיא דמשכן לו שדה שמסר לו הקרקע ואם לא מסר הוי כשאר אסמכתא דבעי ב״ד חשוב · שבות יעקב ח״ב תשו׳ קנ״ד ראובן השכין משכון אצל שמעון ואמר לו אם לא אפרנו עד זמן פלוני יהיה שלך מעכשו מענין שאין בו משום אסמכתא וכמבואר בח״מ סימן ע״ג סעיף י״ז וכשהגיע הזמן אין המלוה כאן וראובן כשראה שאין שמעון פה ונסע למרחוק גם הוא נסע מכאן ועתה כבואם לביתם בקש ראובן לפדות המשכון ושמעון טוען שכבר עבר הזמן מה דינו · השיב ומראה פנים לכל צד אי נימא תהות ליה לשלם שלא מדעתו להניח בפ״ת בגווני דבתי עדי חומה ולבסוף מסיק דאינו חל עליו חיוב הזמן כלל. כיון שלא היה המלוה בביתו · ועוד דאף דתקן הלל להניח הממון ביד ב״ד והיינו שיהוא נכנס לביתו וכו׳ אבל לא להניח ביד ב״ד ולהניח משכונו עדיין ביד מלוה · אבל אם תניח המלוה משכונו ביד אשתו ובניו שהם בביתו כדי שיוכל הלוה לפדות משכונו אם הודיע לו אזי החיוב מוטל עליו לפדות משכונו ואם לאו נחלט לו המשכון והוא ברור :
הלוהו על שדהו · משכון ביד המלוה · משכון נתינת משכון :

משכון לקח מאחר על חסם ונמצא שלא היה שלו אי חיישינן לקנוניא ואם לא היה בעיר י״ב חדש אם חייב לפרוע מהר״ם טראני חלק א׳ סימן א׳ :
משכון כממון סברו · קשל תופסים בפריעת המס משא מלך חלק ב׳ משפט ד׳ ה׳ ו׳ :

משכון מחליפין לגוי בשבת ש״ע א״ח סימן שכ״ה · אם הוא מלבוש וטוציאנו דרך מלבוש כי אינו זה משא ומתן וגם בישראל מותר בענין זה אם הישראל צריך ללבשו וטוב שהגוי יקח המשכון בעצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל שלא יהיה נראה כנושא ונותן שם סעיף ג׳ ז מג״א שם ס״ק ה׳ אם הגוי מניח המעות ונוטל המשכון נמי שרי ובלבד שלא יחשוב עמו וכתב האגודה שצוה להם להתענות למחר · ודמ״א לא חש לה כיון שהיו מיקל לנכרי כתב סמ״ע ח״מ סימן קל״א ס״ק י׳ דאם בא גוי ליטול משכונו מישראל בשבת מותר לישראל להיות ערב ובפרט בין השמשות וכו׳ ע״ש ול״נ דאסור וכו׳ ועיין שלחן ערוך אורח חיים סימן ש״ו סעיף ו׳ :

משכון נאבד אפילו היה כרבית אין למדין מן הכלל להוציא שהיה שוה כפל ההלואה הריב״ש סי׳ שע״א :

משכון נאבד עיין · קשל תופסים בפריעת המס משא מלך ח״ב שער ג׳ משפט ד׳ ה׳ ו׳ :

משכון נתינת משכון אינו פרעון הרמב״ן תשובה רמ״ג :

משכון עיין · אבידה המרדכי · אחר בחמשה ועשרים · אוכל כפם אסור למשכן · אחריך לפלוני אמר נותן פני משה · אין אדם מקדים דבר שאינו ברשותו · אים ואשה שלוו שניהם ומשכנו · אסמכתא במשכון · אפטרופוס יתומי לוי הוא · אפטרופוס יתומי שמעון · בגד אלמנה · בגדי אשתי אם · בית הכנסת אין לבניס ושלים · בן משל ונותן בנכסי אביו · בעל חוב אינו נוטה אותו מכסות · בעל חוב אם גובה חובו מנכסיית · בעל חוב וכתובה לענין מסר״א מזרחי ח״א סי׳ א׳ אלמנה משכנה הכסיתיה ביד ב״ח של בעלה · בעל חוב וסדורו · בעל חוב קודם · בעל יכול לתפוס : גוי מישראל · גוי משכן מטלטלים גוי משכן שדה · גט שכיב מרע הר״י · גם שכיב מרע ודיניו · דבר שלא בא לעולם · הילך פטור · הלואה ודיניה · הלואה משמע לזמן מרובה : השכם מעשיטנו · השכת השבוע · השל חסיב · והשכרה היאור דאמר רבי יצחק משכנו שלא בשעת הלואתו : חבול מחבול · חוב אבל· חובו של חבנו שפודעו אם יש משכון ביד המלוה · חוכל אינו נקרא · חוב מהיתומים גביתו משפט צדק פ״ד · חטאת כזיר ממשכנין עליה · ישראל מגוי · כל מלתא דאמר רחמנא · כתב יד ראובן ? כהונה תכיימה וזיניה משכונות מחמלי אשתו ומהרי״ש ן׳ ל״ו · לאו שיתן לתשלומין לא תעשה כל מקום · לוקח איתפי קונה במקח במשכון · מודעא ושל דיינים אות ל״נ ואות ל״ד ? מוחזק בדבר : מחילה אינה צריכה קנין מחילה במשכון · מטלטלים אין בהם דין קדימה מהר״ם טראני ח״מ ר״ל מי שפרע · מכרי דרב · מלוה אחר המשכון ? מלוה על המשכון : מלוה קונה משכון ? מלמד הלוה לגוים · ממשכנים · מנה אין כאן משכון אין כאן · מקבל מתנה אם זוכה במשכון · משא ומתן בחש״מ · משא ומתן עם הגוים אשה משכנה ממון בעלה ? משאיל משכונו של גוי ולאכד משחקים באמנה ? משכנתא · משלא למשכן לו משכון · נדר שעבר עליו שלשה רגלים ממשכנין חייבי עולות ושלמים לא חטאות ואשמות מוך משלשת חיר · נכנס לבית חברו למשכנו · נכסי שוי · נכסי הגר שמת ואין לו יורשים · משכון ישראל ביד גוי ומשכון גר ביד ישראל ומת הגר ודיניהם : כפרע שלא בפניו ? נשבע לחברו ? סרסור נתן לו בגד למכור · עבדים שנים המשתררים · עסקא שמא תלתא אם מותר לכתוב ששסד אמנות והיה שלו ומשכונות של נותן · רבון בגמרא ? ערב וקלת דינו מהר״ם נאלאכטי פ׳ פ״ת ומהר״ם אלשיך כ״ד וגדולי תרומה דף קנ״ב · ערב ושליח · ערבים שנים כל אחד נאלאכטי פ׳ ערבים מסרו משכון הלוה ביד מלוה והמלוה החזירו להשלרת אחד מהערבים : ערב לאשה בכתובתה : ערב לוי לנגד על הגוי מדינה ח״מ כ״ו וכ״ז · ערב מותר למשכנו בזרוע · ערב נכנסים אל ביתו · ערב פסח בשבת שלם · פדיון הבן בשבת ? פריסה אין כאן נשבת אין כאן ? מסרה נתנו משכון · לדקה כופין בדקה ממשכנין · כררי · קדושין במשכון ; קשל קדום · קשל תופסים בפריעת המס משא מלך ח״ב שער ג׳ משפט ד׳ ה׳ ו׳ : קנין עכבים עם אות י״ג · קרקע אין בה לבד אלא · קרקע נקנה בכסף · ראובן מכר ביתו לשמעון · ראובן מת ושמעון תפס וכמותו נתן ביד שליש לתת ליורשיו והשליש פשע ונתן ליד לוי ? רבים מוחזקים · רבית גר חייב לגן · רבית ובמה · רפאים · שדוכין דיניהם קבותב · תופסים במשכון ? שטר הוכיח מלוה על הלוה אינו נאמן לומר פרעתי את לוה כחיי מלוה ויש לו משכון · שטרות הפקידו · שטר חוב המוכרו אם נתן לו המשכון קרקע או המטלטלים אם יכול למחול · שטר שמעון ביד ראובן · שליח אם חייב בשבועה מהר״ם טראני ח״א ק״ב · שליח וערב : שליח שמכר מאשתי שמואל מ״ד · שליש נאמן תוספת יפריס קל״ב ששת בשפים איכה נוהגת · שתם מוסכה אלא בעל הבית ונאכד משכון אם חייב לשלם : שתיקה כהודאה תורת אמת ל״ח : תקנת השוק · תשובה ארבעה ועשרים :

משכונת קרקע ודיניו ח״מ ושע״ש סי׳ קי״ן פ׳ המקבל דיני חזקה בח ח״מ ולע״ש סי׳ ק״ן :

משכונת קרקע עיין · שטר משכונת קרקע שכתיב ראובן כשם כגו קטן :

משכח דברבי שקיל זוטרי שקיל פי׳ הצד דגים לוקח דגים גדולים וקטנים משכח זוטרי שקיל משכח דברבי שדי זוטרי ושקיל דברבי שנים אלו משלים עד מי שהביא ראיה גדולה וראיה קטנה איכא דאמרי שהביא ראיה גדולה ואח״כ גם הקטנה ואיד שהביא תחילה ראיה קטנה וכשמצא הגדולה חזר בו מהקטנה ב״ק פ״ד דף פ״ב מ״ב :
משל לצייד · ראיה גדולה ומכין :

משכילים יזהירו בזוהר הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמתו ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו גבאי צדקה פ״ק דב״ב · במתניתא תנא המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמתו ונבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תנוקות מפרשו מטה משה פ״ו בענין גבאי צדקה דף ק״ח ע״ד :

משכיר אם ירו על העליונה בספק מהר״ם מפאנו סימן ל״ט :

משכיר

משכב ומושב ומרכב דין אחר להם משנה ג׳ פ״א דכלים ת״ט עיין רמב״ם רפ״ו מהלכות מטמאי משכב ומושב ומאי בינייהו שם :

משכב ומושב ומרכב וטומאתם רמב״ם הלכות מטמאי משכב ומושב :

משכב ומושב לא נטמא אם נשען רוב הזב עליו משנה ד׳ פ״ד דזבים ר״ע ת״ט · רמב״ם פ״ז מה׳ מטמאי משכב ומושב דין ג׳ :

משכב ומושב מ״ם טמא משנה ט״ו פי״ג דכלים רמב״ם רפ״ז מה׳ מטמאי משכב ומושב :

משכב זכור עיין אידי נבי מקרא · אנדרוגינוס בריה · נרים חשודים · בעילת בעל דין פלוני רבע לרצונו · זכר אסור לבא · חכרת נסים : חמה לוקה · ישראל אינו חשוד · מנג במקום סכסכנת · מלאור סילה · רודף אחר · רווקים סכים · סליח לכהן אם אינו פנון מופרח״ס · תלמיד חכם ססס · תנוק גוי נזרו :

משכבי אשה עיין אנדרוגינוס בריה בפני · בעילה סלא כדרכה :

משכב מטמא אדם בשבעה דרכים לטמא בגדים משנה ד׳ פ״ב דזבים רמב״ם פ״ז מהל׳ מטמאי משכב ומושב דין ב׳ :

משכב עיין דם אינו · זב הרואה מתי ראיית · טומאה נכנסת · כל הנוגע ונישא · כל הנושא · כל נוגע · מטמאי משכב · על כל משכב :

משכון או עבוט ודין השבתו רמב״ם פ״ג מהלכות מלוה ולוה תרומות שער א׳ ס׳ ו׳ ואם כופין על השבת העבוט תשובת רמב״ן סימן פ״ח רשב״א סימן תשמ״ה · מת הלוה אינו מחזיר לבניו משנה פרק המקבל · רמב״ם פ״ג מהלכות מלוה ולוה · עבוט אלמנה שאבד קודם שהחזיר אם לוקה הריב״ש סימן תפ״ח · נכנס למשכנו בלי רשות בית דין אם כופין להחזירו בנימין זאב סי׳ רמ״א משנה הרי״ף וני״ו פ״ט דב״מ דף ק״ס שלחן ערוך ח״מ סימן צ״ז :

חובל אינו נקרא :

משכון אינו משועבד למה שאינו חייב בפ״ק דקדושין א״ל התקדשי לי בק׳ וכו׳ מנה אין כאן משכון אין כאן מהרש״ך ח״ב סימן י״ג :

משכון אין שליח ב״ד נכנס לבית הלוה למשכנו אלא אם ימצא לו הדבר בחוץ יקחנו ויש לשליח ב״ד ליקח המשכון מיד הלוה בזרוע גותנו למלוה וכו׳ ש״ע ח״מ סימן צ״ז סעיף ו׳ ועיין ת״ט על משנה ג׳ דשקלים שכתב בשם הרמב״ם כשממשכנין על השקלים לוקחין בעל כרחו אפילו כסותו ואין כאן משום בחוץ תעמוד דהכא מצות גבוה עליו משא״כ בפריעת בעל חוב אע״ג דנמי מצוה היא אין למדין ממנה למצות גבוה ועיין רמב״ם פרק ב׳ מהלכות מלוה ולוה והרי״ף ונימוקי יוסף פרק מ׳ דב״מ דף ק״ס :

משכון ודיניו ·

משכון אין שליח בית דין נכנס לבית הלוה עיין · אדר כמתנם ועקרים · ממשכנים · משכון כתוספו · נכנס לבית חברו . ערב מותר :

משכון אלמנה עיין · בגד אלמנה · משכון לו ענוס :

משכון אם הוא מוחזק לגבי בעל חוב תשו׳ הרשב״א סימן אלף ס׳ :

משכון ביד המלוה ואמר הלוה קני אותו בחובך איכא דאמרי קנה ואית דאמרי לא קנה הדחויי קא מדחי ליה נ״י פרק ו׳ דב״מ דף קע״ד ע״א :

משכן לזמן :

משכון במטון חברו עיין · אומן אין לו מוקס כנס רסנ״ס ח״מ פ״ד · משכה לקחו מאחד :

משכון גוי ביד ישראל ודיניו לענין רבית עיין :

מנהג מנכטל סלכה עפר יעקב :

משכון גוי ביד ישראל מותר להשתמש בו שלא ברשותו דלא עדיף מהפקעת הלואתו דבח״מ סימן שמ״ח כתוב דמותר טורי זהב על ש״ע י״ד סימן ק״ך ס״ק י״א ומהרי״ל כתב דאסור והט״ז כתב שמהרי״ל לא חתם על זה אלא המעתיק אפשר ששטע ועמד ע״ש בש״ך ס״ק י״ז מגן אברהם אורח חיים סימן תע״ב ס״ק ב׳ :

דעת הכריות · מלוה לחברו לא יעסם :

משכון גוי ביד ישראל על ידי ישראל ומת הגוי והיורשים אינם יודעים כלום מן המשכון אם יכול ישראל ראשון לפדותו מיד ישראל שני בנימן זאב סימן תל״ג :

משכון גוי עיין · פותפים כמשכון :

משכון דאינו חייב להחזירו אם משכנו בשעת גבית חובו ואין בעליו פודה אותו עד שלשים יום הרי זה מוכרו בבית דין וגובה ממנו חובו שלשי גבורים פ״ט דב״מ דף קמ״א ע״א ש״ע ח״מ סימן צ״ז סעיף י״ח ורמב״ם פרק ג׳ מהלכות מלוה ולוה :

משכון הוי אפותיקי סתם פסקי ריקאנאטי סימן רצ״ח :

משכנתא כאפותקי :

משכון הוציא מתחת ידו בענין שהיה יכול להחזיק בו ולטעון לקוח הוא בידי או לא היו דברים מעולם או החזרתיו לך נאמן לומר שהלוהו עליו עד כדי דמיו בשבועת נקיטת חפץ טור בשם הגאונים וכ״כ הרמב״ם פי״א מהלכות מלוה ולוה וכתב ה״ה שכן הסכמת כל הגאונים ועיין סמ״ע וש״ך שלחן ערוך חשן משפט סימן ע״ב סעיף י״ז ובאר הגולה :

משכון החוטפו מיד הלוה או נכנס לבית חברו למשכנו הוי גזלן פרק כל הנשבעים תנן הנגזל נכנס למשכנו וכו׳ רמב״ם פ״ג מהלכות גזילה וקריאת ספר אזהרה רפ״ג הראב״ד חולק בחוטף משכון מיד הלוה · ואי ליכא עדים והוא הודה נאמן בטענתו בשבועתו רמב״ם פ״ד מהלכות גזילה · הרי״ף ונ״י פרק ט׳ דב״מ דף ק״ס ע״ב · שלחן ערוך חושן משפט סימן צ״ז רמב״ם פ״ג מהלכות מלוה ולוה ·

משכון אין פלים ב״ד :

משכון העני המשתמש בו עיין · מסוכם ארבעה ועשרים :

משכון העני מותר להשכירו אם שכרו יותר על פחתו ומנכה לו משנה וגמרא דפרק השוכר · רמב״ם פ״ג מה׳ מלוה ולוה ·

משכון ודיניו משנה י״ג פ״ט דב״מ · מי ממשכנין ועל מה וביד מי ודיני השבתו הרי״ף ונ״י שם דף קמ״א וקמ״ב ע״א · מהרי״ק שורש קצ״ג א׳ מי שיש לו משכון משל חברו יכול לכופו שיפדה אותו או שימכרנו בפני עדים · ש״ע ח״מ סימן ע״ב מרדכי פרק חזקת הבתים · שלא למשכן בעל חוב בזרוע אלא במצות ב״ד שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו בפ׳ כי תצא שלא למנוע העבוט בעת שהוא צריך לו העני שנאמר בפ׳ כי תצא לא תשכב בעבוטו ר״ל לא תשכב ועבוטו עמך ספרי · ערכין ומכות פ׳ הלוקין ב״מ פ״ט רמב״ם פ״ג מהלכות מלוה ולוה סמ״ג סימן קפ״ו קפ״ז סמ״ק סימן רס״ז רס״ח · ח״מ סימן צ״ז צ״ח · מישרים נתיב ו׳ חלק ב׳ להשב המשכון לבעליו בעת שהעני צריך לו שנאמר השב תשיב לו את העבוט בפרשת כי תצא · במקומות הנזכרים · סמ״ג סימן צ״ד כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני חוץ מעבוט ריב״ש סימן תפ״ח נ״י פ״ט דב״מ דף ק״מ ע״א · מי ואימתי ואיזה כלים ממשכנין וכיצד ממשכנין משנה פ׳ המקבל רמב״ם פ״ג מהלכות מלות ולוה · ח״מ סימן צ״ז תרומות שער א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ עיין מהרש״ך ח״ב סימן קע״ט דיני משכון משפטי שבועות דף י״ח · מנהג פשוט שבני הקהל ממשכנים על המס ונכנסים לביתו ליטול משכונו ואין בזה משום לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו משא מלך חלק שני שער שלישי משפט חמישי ·

משכון עיין · קהל פותפים בפריעת המס משא מלך ח״ב שער ג׳ משפט ס׳ ממשכנים על המס ואין בזה משום לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ועם סדר דיני משכון :

משכונו נתן לחברו ללות עליו מגוי ולוה על ממון שלו ומשכון חברו החזיק בידו ונגנב מהר״ם פאדווה סימן נ״ט :

Digitized by Google

הנרפס ז"ל הכ"ס ת"ל סי"ת ו"ע כשו"ת יוסף אומץ סי' ו' יעו"ש :

משיר בעין יפה משייר פשהוא משייר לעצמו נ"י פרק ד' דב"ב דף קצ"ח ע"ב · עיין רמב"ם פרק כ"ד מהלכות מכירה ושלחן ערוך חשן משפט סימן רמ"ו וד"ו :

משיכה אחד המושך או שאמר לאחר למשוך ל"ו קנה רמב"ם פ"ד מה' מכירה :

משיכה אינה קונה אלא בדברים שאין יכולין להגביהן רמב"ם פ"ג מהלכות מכירה · משפטי שבועות שער י"ג ח"מ ולע"ש סימן קצ"ח :

משיכה אינה קונה ברה"ר לענין קניה אבל להתחייב באונסין כשהוציא מרשות הבעלים חייב משנה ה' פ"ז דב"ק בתי"ט בשם נ"י · משנה ד' פ"ה דב"ב בר"ע אבל בסימטא או בחצר של שניהם קונה הרי"ף ונ"י שם דף קצ"ט ע"א עיין שלחן ערוך חשן משפט סימן קצ"ח ;

ספינה נקנית :

משיכה בפני בעלים צריך שתהא רמב"ם פ"ב מהלכות מכירה :

משיכה ודיניה משפטי שבועות שער י"ג מדיני מקח וממכר משנה הרי"ף ונ"י פ"ה דב"ב דף ר"כ ע"ב ודף ר"ג ש"ע ח"מ סימן קצ"ח ועיין סימן ר' · ושם סעיף ד' אמר ל"ו כור בשלשים סלע אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה הואיל ועדיין הפירות בכליו ולא גמר כל המדה וכליו של מוכר אינם קונים ללוקח אף על פי שהם ברשות לוקח (מימרא דר"כ ושמואל דף פ"ו ע"ב) וי"א דבל שגלה דעתו שאינו רוצה למכור רק הכור ביחד אפילו היה ברשות לוקח ובכליו של לוקח או שמשך או שהגביה לא קנה אא"כ מדד כל הכור (טור בשם הרא"ש וכשיטת הרשב"ם וכ"כ המגיד פ"ד מהלכות מכירה בשם הרשב"א וה"ה יונה ושזה דעת הראב"ד) ואם אמר לו כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה כיון שפסקו דמים על כל סאה וכו' (כתב הכ"ם שנ"ל דלא קאי אלא ארשות לוקח וכו' וכ"כ ה"ה ובהלכות נראה כדברי המחבר שכתב אמימרא זו ומשכחת לה בסמטא א"נ ברשות לוקח והוא דאיתנהו בכליו של מוכר וכו' אלא כדאמרן ע"כ נוטין דבריו לדברי המחבר אלא דאפשר דטרם מדידה קאמר אבל בשעת מדידה לכליו של לוקח הוא מודד והשטה אחרת עיקר והכ"ם כתב אף על גב דקי"ל דכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה צ"ל דכיון דהמוכר עצמו הוא מודד ה"ל כאילו א"ל ללוקח זיל קנה וס"ל לרבא דזיל קני מהני בכליו של מוכר ברשות לוקח) וי"א דלא קנה ראשון ראשון אלא מטעם שהוא מוחזק (משום דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון או אחרון) :

משיכה כדרך שתיקנוה במוכרין תקנוה בלקוחות הרי"ף פ"ד דב"מ דף צ"ו ע"א · תי"ט שם משנה ב' : ואינם יכולים לחזור בהם ואינם חייבים בשמירתן עד שיקנום בדרכי ההקנאה דוק ותשכח פ"א דקדושין ופ"ה דב"ב גבי גנב ברשות הבעלים מימרא דר"א בהשואל · רמב"ם פרק ם' מהלכות שכירות ופרק א' ופ"ג מהלכות שאלה עיין המחלוקת בטח"מ סימן רצ"א וב"י סימן ש"ז · לע"ש סי' ש"ז מהר"ר לוי בן חביב תשו' צ"ד · ועיין ש"ע ח"מ סימן ר"ד · הרי"ף והרש"י ונ"י פ"ז דב"ק דף ל' ע"ב · רמב"ם פ"ב מהלכות שכירות דין ח' כדרך שתקנו חכמים משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרים מימרא דרבי אלעזר פרק השואל דף צ"ט ובב"ק דף ע"ט : וספר ידי אליהו תקון קנ"ט פלפל בחכמה על תקנה זו דף ע"ז ע"ד ודף ע"ח לפה לא כתב נ"כ לענין מזונות ה"ה בס"ש רבינו פ"א מהלכות שאלה דין ד' השואל בהמה חייב במזונותיה משעת שמשכה וכן בשוכר כתב בפי"ג מה' שכירות שמשעת משיכה חייב במזונותיה ע"ש

לקוחות · סומר אינו · סומרים תקנו :

משיכה לאחר זמן האומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר שלשים יום ומשך לא קנה ואם א"ל קנה מעכשו ולאחר שלשים יום קנה ואפילו היתה עומדת באגם ביום שלשים שזה כמי שתקנה אותה מעתה על תנאי נעשה התנאי נתקיים הקנין ש"ע ח"מ ס"ס קצ"ג ועיין הסוגיא בהר"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ו ע"ב ותמה על הרמב"ם דבפ"ט מהלכות גירושין פסק דבלא מעכשו מגורשת ובמשוך פרה זו פ"ב מה' מכירה דבלא אמר ליה מעכשו לא קנה

גם לאחר זמן · משוך ותקנה למחר :

משיכה מתניא בכליו של מוכר ח"מ ולע"ש סי' ר' סי' ש"ס נתיב י' ח"ב · תוספות בהספינה גבי בעיא כליו של לוקח ברשות מוכר הר"ן פ"ק דב"מ :

משיכה משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה רמב"ם וקרית ספר פ"ג מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן ר"ב בעיא דר"א בפ"ק דב"ם :

משיכה משוך קופה זו וקנה מה שבתוכה חשן משפט ולע"ש סי' ר"ב :

משיכה עיין · אסימון קונה את המטבע · בהמה גסה נקנית · בעלי חיים נקנים · גוי קונה ומקנה · גנב אינו נעשה גנב · דינר זהב אינו קונה את הטלית · הגבהה קנין מגן · הלואה ודיניה · זהב קונה את הכסף · חליפין מתחליף · טלית קונה דינר זהב · כסף אינו קונה את הזהב · מטלטלים נקנים · מטלטלים קונים את המטבע · מטלטלים קונים זה את זה · מי שנולד הספק ברשותו : מלוה קונה · מסירה · מעות פירות קונות את פירות · מעות נתן על המקח · מקח אינו נגמר בדברים · מקח וממכר ודיניו · מתחיל אינו יכול לחזור בו · משוך ותקנה לעבד · נחושת קונה את הכסף · נכסי צאן ברזל · נכסים שאין להם אחריות ושיש להם אחריות · עבד כנעני וקניינו · עבד נקנה במסירת משכונות · קטן שמעשיו קיימים · קנין האומר לחברו משוך כלי זה לקנותו · קנין כעסק · שאלה סתם זמנה · שואל בהמה חייב במזונותיה · שומרים תקנו בהם משיכה · שותפות כיצד מתקיים מבפ"ס סרלגי ח"ה דף קנ"ס :

משיכה קונה בגוי עיין · גבור בסמך עיין נחלת שבעה : גוי קונה ומקנה · משיכה קונה ולא · נכסי צאן ברזל :

משיכה קונה במטלטלים איכא דאמרי מדרבנן ואיכא דאמרי מדאורייתא נ"י פ"ד דב"מ דף צ"ב ע"ב · דוקא במצות המוכר משנה ד' פ"א דקדושין בתי"ט ומשנה א' פ"ז דב"ק בתי"ט שלחן ערוך חשן משפט סימן קצ"ח ואחרים :

דבר תורה מעות קונות :

משיכה קונה בסימטא או בחצר שאינה של שניהם מסירה קונה ברה"ר ובחצר של שניהם אבל בחצרו של מוכר לא והגבהה קונה בכל מקום אפילו ברשות מוכר נ"י והרי"ף פ"ה דב"ב דף ר' ור"ג ש"ע ח"מ סימן ר' · אינה קונה ברה"ר ולא ברשות שאינו של שניהם רמב"ם פ"ב מהלכות מכירה · משפטי שבועות שער י"ג לע"ש סימן קצ"ח הרי"ף שם ע"א · ש"ע ח"מ סימן קצ"ח סעיף ט' ובהגה שם אמר לו המוכר לקנות במסירה או במשיכה במקום שאין קונין לא מהני הר"ן פ"ק דקדושין :

בהמה גסה נקנית · הגבהה קנין · מסירה קונה :

משיכה קונה ולא מעות עיין · בכור בהמה אין מוכרין · בכור בהמה עיין נחלת שבעה · דבר תורה מעות קונות : מטבע שנכפל · נכסים שאין :

משילין פירות פרק ה' דיום טוב :

משימות שאתה משים לא יהיו אלא מקרב אחיך הרי"ף פ"ד דסנהדרין דף רפ"ג ש"ע ח"מ סימן ז' ס"ק א' במאירת עינים · הרי"ף ונ"י פרק ד' דיבמות דף ת"ת ע"ב ורפי"ב דף תה"ז ע"ב ותל"ח ע"א :

גר בן את · כל משימות · מלך מגוה :

משי עיין · הסכמה סלה · מילתא אלכיסים :

משכב אינו עושה משכב אלא אם נגע המשכב בכלים אינן אלא ראשון לטומאת ואינם נעשים אב משנה נ' פרק א' דכלים · רמב"ם פ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב :

משכב הנוגע במשכב אינו מטמא בגדים ואיש הנוגע במשכב מטמא בגדים משנה א' פ"ד דזבים תי"ט רמב"ם פ"ו מה' מטמאי משכב ומושב דין כ' ;

משכב

אבל בעיר היכא דליכא למיחש לשד משיאין על פי בת קול
ש"ע שם · ביאור סוגיא דלמא שד הוא דלמא צררת היא
עיין הר"י הלוי סימן י"ג · הרח"ש בקונטרים עגונא דאתתא
דף ז' ותראנ"ח ח"א סי' כ"ג מכתב מאליהו בקונטרים סי' קנ"א
בגולה · מהבלין את השמים דמאי · כרה לא חיישינן לה · שדים · שידה ;

משיב אבידה פטור משבועה דמודה מקצת הרי"ף ור"ן
פ"ו דשבועות דף שכ"ד ע"א · ש"ע ח"מ סימן צ"ו
סעיף א' · הרי"ף ור"ן פ"א דב"מ דף ס"ב ע"ב · ש"ע ח"מ
פ"ז ופ"ח · רמב"ם פ"ז מהלכות טוען ונטען ופרק ד' · הרי"ף
ת"י פ"א דב"מ דף ס"ח ע"ב · ש"ע ח"מ סימן פ"ח סעיף ל"ב ·
משנה א' פ"ו דשבועות · הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף רי"ט ע"א :
שמש יכיל לדברי התכלה דמסקנא ולפי האמת גם מעיקרא הוה אמרינן הכי ·
כופר מלוה בשטר :

משיב דבר בטרם ישמע עיין · הכל שקלתי :

משיב הרוח שלחן ערוך אורח חיים קי"ד קי"ז · ברכת
השנים · גשם · טל :

משיח בן דוד ומשיח בן יוסף עיין · חרפים דוכרים :

משיחה או יציקה עדיף כריתות דף ה' ע"ב גבי מושחין
את המלכים שקלים דף ט' ע"א פ"ו מלך בתחילת
טעון משיחה מלך בן מלך אין טעון משיחה ;

משיח הבשורת ביאתו רמב"ם פי"א מהלכות מלכים ע"ז
פ"ק ט' א"ד תניא אמר ת' לחרבן הבית אם יאמר
לך קח שדה שוה אלף דינרין בדינר אחד אל תקח במתניתא
תנא אחר חמש אלפים ורל"א שנה לבריאת עולם אם יאמר
לך אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר א' אל תקח עיין בבית
יהודה מאמר ח' ;

משיח הכופר בו אין לו חלק לעה"ב רמב"ם פ"ג מה' תשובה:
נתיים אם :

משיחה כמין כי ר"ע תי"ט משנה ח' פרק א' דזבחים
משנה ג' פ"ו דמנחות ובר"ע ותי"ט עיין רמב"ם
פרק י"ג מהלכות מעשה הקרבנות דין ח' ט' והכסף משנה
ד"ה מנחת מאפה תנור דתמה על הרמב"ם למה פסק כת"ק ·
ועיין רמב"ם פרק נ' מהלכות כלי המקדש והעובדים בו :

משיחה עיין · מלך בן מלך · מלכי ישראל אין מושחין ·
מלכים אין מושחין · מנחות הנעשות בכלי · ממרח כ"ש
או כפכת · שמן המשחה :

משיחה עיין · אלפים כמה יולדת ונמס :

משיח וסימני ביאתו משנה ט"ו פ"ט דסוטה סנהדרין פרק
חלק דף צ"ז צ"ח גמרא דסוטה דף מ"ט · אמר רב
עתידין ישראל דאכלי שני משיח וא"ל רב יוסף פשיטא
ואלא מאן אכלי ליה הילק ובילק ומסיק לאפוקי מדר' הלל
דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה · פי'
שיתענגו בטובות השנים שיהיו בימות המשיח ואמר על
זה רב יוסף פשיטא ואלא מאן אכיל להו וכו' ופירש"י כך היו
רגילים לומר באדם שאוסר שדים ושדות יאכלוהו ·
ובחולין לא חילק ידענא ולא בילק שמענא ול"נ לשון חורבת
במו בוקה ומבוקה ומבולקה ואמרינן בחולין לא חילק
דרבנן וכו' ולא בילק דרבי יוסי וכו' ונראה למתי דאין לו
משמעות לא הכא ולא התם · ל"א הילק ובילק שני דייני
סדום שהיו שמותיהם כך עכ"ל רש"י ומסיק בגמרא לאפוקי
מדר' הלל דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי
חזקיה ובערוך בערך חלק האחרון גורס חלק ובילק אכלי
להו וכתב שפי' רבינו גרשום דייני סדום ששמותם כך והיא
דפ"ק דחולין לא חילק ידענא כתב שפירש רב האיי גאון
אנשים של פחות הן ורבינו חננאל פירש כמו משל א"ל זה
שאתה שואלני כמי עשית לא כפלוני ולא כפלוני הללו
שאתה מזכירם איני יודע טעמם אנא שמעתתא ידענא ע"כ
בערוך ובחולין פ"ק דף י"ט רש"י הביא תא וגרס חילק
ובילק : פרק חלק דף צ"ח אם ראית דור שמתמעט והולך
חכה לו שנאמר כי אתה עם עני תושיע · אם ראית דור
שצרות רבות עליו כנהר חכה לו שנאמר כי יבא כנהר צר
רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל · סנהדרין פרק
חלק דף צ"ז במטותא בעינא מנייכו לא תדחקוה רבי זירא
כשהיה רואה חכמי ישראל עוסקים להגביר זמן לביאת
משיח היה אומר להם בבקשה מכם אל תרחיקוהו דתניא
שלשה באים בהיסח הדעת משיח מציאה ועקרב · מסרה
על ביאת משיח בסוף ספר הליכות אלי דף ע"ח ע"ב · ואסף
שלשה · ואסף איש טהור ואסף המצורע ואסף נדחי ישראל
זאת אומרת עובדא דשאלו לאליהו אימת אתי משיחא א"ל
זיל שייליה לדידיה והיכא יתיב אפתחא דרומי יתיב ביני
עניי סובלי חולאים שרי חד ואסר חד שייליה אימת אתי מר
א"ל היום אם בקולו תשמעו ואחר העיון במאמר הזה מה
שכתבתי בקונטרים אחרון לספר תאוה לעינים אמר ואסף
איש טהור כשישראל יהיו כאיש אחד חברים ויהיו טהורים
על ידי שיהיו קובצים על יד ואוספים מצות או על ידי
תשובת ישראל ואסף המצורע יאסף המשיח מצרעתו ויתרפאו
נגעיו כי נגעיו אינם מצד טבעו אלא מחמת פשעי ישראל
כדכתיב והוא מחולל מפשעינו וכתשובתן של ישראל נרפאו
נגעיו ובזה יבא ויגאלנו זהו ואסף נדחי ישראל · גופי הלכות
אות קמ"א למעלת משיח צדקנו דרש על גמרא דור שבן דוד
בא קטיגוריא בת"ח :

זכור לאברהם · א"ס · **משיח** הרב חיד"א ז"ל בספר שם
הגדולים ח"ב מערכת א' אות
י"ט שכינה שקידת הראשונים נ"ג אמאי לא אתא משיח בימי החסידים
הראשונים וכימי רשב"י וכל קדושים עמו וכו' ע"ש ותירץ כי גורם חכמתו
יתברך שיהיו אלף שנים בגלות וזה כדכתיב נתנני שוממה כל היום דוה
והוא יומו של הקב"ה וכן אמרו בזוהר ובמדרש איכה ובכמה דוכתי וכל
התנאים והאמוראים היו סמוך לחרבן בתוך האלף שנים שהרי רב אשי
מסדר התלמוד היה בשנת תכ"ח לחרבן ולכן לא הועילה כל קדושתם להביא
המשיח כי גורם עומדת יעו"ש · ואני כבר בעודני בקטנותי לומד עם
אדמ"ו כמהר"ר יצ"ו ולה"ש במסכת יומא דף י"ט אמר אביי וכו' דאמר
ליה אליהו וכו'. אמריתו אמאי לא אתי משיחא והא האידנא יומא דכיפורי
הוא ואיכפול כמה בתולתא בנהרדעא אמרתי לו ז"ל דבזה לא הבנתי דברי
הרב חיד"א ז"ל דמדברי הגמרא נראה דטעם העדר ביאת משיח היא מפני
העון שאפילו שהיו שנים בתשובה אפילו שהיו בתוך האלף שנים היה הקב"ה
מקרב את הקץ והוא אמר אלי בני יפה דקדקת ולא מצאתי יישוב לדברי
הרב שם הגדולים ז"ל · שוב אחז"ר מצאתי ראיתי להרב בעצמו באותו חלק
בשמטות דף ק' שהעיר על תירוצו ממ"ש בפרק חלק דאמר ליה ריב"ל
למשיח אימתי אתי מר וא"ל היום ופירש לו אליהו היום אם בקולו תשמעו
ומשמע דאם יעשו תשובה בא תכף המשיח אפילו בימי ריב"ל וכו' יעו"ש
ולבסוף כתב דאם כל ישראל יעשו תשובה אפילו בתוך האלף שנים הוא
אתי משיח ולא היה מספיק מה שהיו בישראל קדושי עליוני דהשבע שהקב"ה
שיהיו בגלות עד שישובו וכו' ע"ש בד"ק באורך :

משיח וסימני ביאתו עיין · אין בין העה"ז · אין בן דוד ·
הבא לא חלק ידענא · ביתר חריב אסקא · גהינם אש ·
גמירי דאתי · גרים והמשתקים · שרעפי נזיר ביום · זכו · חבלי משיח ·
יאתי ולא · כל ישראל יש להם חלק · משיח עיין · מלכות
אדום עתידה · צדקה אינו יכול כחלת שבע · קולים אחם · ראשון
בזכותם · שית אלפי · שלשה באים · שלשה נקראו · שלש סעודות ·
שם השעורים · ששת אלפים · תחיית המתים · תיפח עצמן · תענית
שפה · תקנער :

משיח לפי תומו עיין · גוי מסיח לפי תומו · מסיח · ספק
מסיח לפי תומו להחמיר :

משיח עיין בזהר פרשת וירא על פסוק וה' פקד את שרה
ז"ל באלף שתיתאה יקים אלהא שמיא פקידו
לברתיה דיעקב ומההוא זמנא וכו' בשיתין ושית יתגליא
מלכא משיחא בארעא דגליל בבא דבסטר מזרח יבלע
שבע כוכבייא מסטר צפון ושלהובא דאשא אוכמא תהא
תליא ברקיעא שתין יומין וקרבין יתערון בעלמא לסטר צפון
ותרין מלכין יפלון באינון קריבין וכו' :

משיח עיין · אליהו בא קודם המשיח · משיח וסימני · משל
לתרנגול ועטלף · נביאים כלם · שקבלה דעת · פסוק זה
שר שעולם אמרו · פרות אדומות · רמי רב חסדא · רמי רבי יהושע ·
תיפח עצמן · תרנגול אמר ליה לעטלף · תשעה נכנסו בחייהן לגן עדן :

זכור לאברהם · א"ס · **משיח** אם יבא בין פסח ראשון לשני
עיין כמה חקירות בענין זה
להרב המפורסם כמהר"ר דוד פארדו זצוק"ל שאלה לבנו הרב כמהר"ר
אברהם

ב"י ח"מ סימן ר"ז כל שאינו אסמכתא אינו גזל ב"י ח"מ סימן ר"ז · בפרק זה בורר דף כ"ו פסקינן דהלכה כר"י דאמר אם יש לו אומנות אחר כשר לעדות וכתבו תוס' שם דף כ"ה דהא דפסקינן דמשחק בקוביא כשר היינו כשמעות שניהם על הדף לפי שהמקום והדף קנוי לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפי' מקנו לא קני אא"כ קנו בב"ד חשוב :

משחק בקוביא הוי גזלן · משחקים באמנה · משחקים באמנה מנות יעקב כנס סמ"ע :

משחק

בקוביא עיין · אחד מהם חני ולא איזה מיזמן · סכה מילה · פסולי עדות · קוביא :

זכור לאברהם · א"ס · משחק בפסוקים · כתב ספר ס' החסידים סימן תרת"ד ח"ל · ססולך עם ססוכים

אע"פ שאיך יודע מה שבלבו חבריפאו לכף זכות · מעשה אחד אמר לבנו מדוע הלכת אחר שמורים הפריצים א"ל לקחתי חבלי חכמים ומשכותים אל תחת כנפי השכינה כי ראיתי שהיו חפלים לשחוק בקוביא אמרתי לכם תשחקו בפסוקים מי שיאמר פסוק שסופו א' ואמר חברו פסוק שראשו א' וכן על כל אות ואות ומי שלא ימצא יפסיד הרי עשיתי שלומדים תורה ואמרו חכמים ומקרבן לתורה אמ"ל אביו עד שלא למסוך ונמשכת ונלכדת בחבלי שוא ובעבותות החטאה כי למדתם ד"ת להתלוצץ בהם וכו' ע"ש · וכתב על דבריו הרב ברית עולם ח"ל · משחק בפסוקים ורמז לפום ריסתא מה"ס רבינו בדאם יש לפקפק על מה שנוהגים ת"ח מעין דוגמא בלשונות הגמרא · ולפי שכתבו לעשות לפני גדולים בדורות שלפניהם ואין מוחה · יש ללמד זכות דלא דמי מה שכתב רבינו בפסוקים : למנהג זה בלשונות התלמוד · הלא דבכדון רבינו היו רוצים לסיום משחקים בקוביא וא"ל תשחקו בפסוקים · וזה אסור כי לקחו זה לשחוק בקוביא · ועוד דעשו זה בפסוקים והוא עיקר תורה שבכתב ועל כל פסוק יש בו פרד"ס מיכים עמיקים טובים · וזה ידוע ומפורסם מה"כ בת"ח שנהגו כן בלשונות ומשלי הגמרא דסת"ח מעולם לא שחקו בשום שחוק כדי שנאמר שיעלם לכם זה במקום שחוק · ועוד דעל הרוב הם לישני בעלמא והיינו דאמרי איכא וביצא להכין משל ומליצה שגם שבתלמוד גם כן כל דיבור ודיבור יש בו פרד"ס לא כודע כ"כ ומ"מ הפשט של פשטו שהוא משל ומליצה · וגם שעשו זה להיות מגורים בפיהם לשונות הש"ס לדבר באות כהר"ס נכוחות · ות"מ תורה דבר ס' יפרום גם מזה עכ"ל :

משחקים

באמנה אפילו הקנו זה לזה לא קנו וכתב רבינו אליהו אפילו מסר לו משכון קודם שהתחילו לשחוק אפילו הכי לא קנו כשמעות ומשכון שניהם על הדף ששוחקים בו והמקום קנוי לשניהם אין זה אסמכתא והר"ה לסדר תנוקות ומ' מרדכי פרק השוכר את האומנין · · עיין ש"ע ח"מ סימן ל"ד סעיף י"ז ומרדכי דסנהדרין פרק דיני ממונות חניין דף ר"ץ עמוד ד' סימן תרצ"א · ש"ע ח"מ סימן ר"ז המשחק בקוביא וכיוצא בו שאינו יודע אם ינצח או לא ואפילו הכי התנה ודאי גמר ומקנה מספק כר"א כששחקים במעות מוכנים אבל אם שוחקים באמנה אין מוציאין ממנו מה שהפסיד וי"א אפילו נתן לו משכון על המעות לא מהני דמעות אין באן משכון אין כאן בסו' שנתבאר לעיל סימן ק"ץ סעיף ט' אבל כשמעות מוכנים על הדף מותר לשחוק ואין בו אסמכתא דלא כיש חולקין ואוסרין לשחוק בכל ענין וי"א דאינו מותר אלא כשהדף שהמעות מונחים עליו קנוי לשניהם ועיין לקמן סימן ש"ע ובעל מאירת עינים שם כתב ז"ל בתשובת הרא"ש כלל ס"ו ח' מי שהודית מחברו אלף זוז בשחוק ואח"כ הקנה לו בקנין חליפין שחייב לו אלף זוז ופסק דחייב לשלם לו ואין בו אסמכתא אם לא שנזכר שהקנין בא משחוק וכ"כ בתשו' כלל ע"ב אם נתן אח"כ משכון על זה ואף שהחזיר לו המשכון נזקף עליו במלוה וחייב לשלם ועיין מרדכי דסנהדרין סימן תשכ"ב דף רצ"ג ע"ב ראובן שחק עם שמעון והרויח ממנו ל' דינרים ועכשו תובעו שיחזיר לו מה שהרויח לו והשיב ר"י ש"ע שב"ד מוציאין חל' דינרים מראובן ומחזירין לשמעון ושניהם מנודים · מצחק באמנה לא קנה דאסמכתא דדברים בעלמא הן ח"מ ולע"ש וב"י סימן ר"ז פסקי ריקאנאטי סימן תג"א · ואם מסר לו משכון ב"י מח"מ ולע"ש סימן ר"ז · אם החזיר לו המשכון ב"י ח"מ סימן ר"ז · אם מגבין שטר שכתוב בו שהוא של צחוק הריב"ש סימן שמ"ב · תצחוק שהוא אסמכתא נהי דאין מגבין בבירת

דין ואם פרעו זכה וליכא משום גזל הרא"ש כלל פ"ב סימן א' ב"י ח"מ סימן ר"ז · אמנם מפסקי ריקאנאטי סימן רתג"א נראה דפסולים עד שיחזירו · כשמעות מוכנים מוציאים ממנו ח"מ וב"י סימן ר"ז · שבות יעקב ח"ב תשובה קס"ד ראובן תבע את שמעון שהלוה לו מעות סך מה שישלם לו ושמעון השיב לו ששחק עמו ושחק כל מעותיו ובקש ממנו שילוה לו והלוה לו ושחק עוד עמו והרויח ראובן את הכל בצחוק ועל כן אינו חייב לשלם · תשובה הדין פשוט בש"ע סימן ר"ז סעיף י"ג בהגה בששוחקין באמנה אין מוציאין ממנו אלא דבעינן דוקא שיהיו המעות מוכנים ומונחים על השלחן והוא מהתוספות ומרדכי פרק זה בורר וא"כ לכאורה בנדון שלפנינו ושהיו המעות בשעת השחוק מוכנים ומונחים לפניהם ודאי דקנו ומה שתובע עכשו הוא תובע רק מעות שהלוה לו שנשתעבד לו משעת שהלוה לו דאפילו מלוה על פה נשתעבד לו מדאורייתא או מדרבנן לכל מאן דס"ל וכ"כ הסמ"ע בסימן ס"ר ס"ק ה' ע"ש · אך הקנין דוקא אם בשעת שהלוה לו נטל המעות בידו וברשותו והנכירם בענין שקנאם ממי לא נשתעבד אבל אם חלוה לו בעודו יושב עמו לשחוק והניח המעות לפניו על השלחן שלא הגביהם שלא קנה כלל הוו בעדיין ברשות המלוה והוי כשוחק באמנה שאין מוציאין ממנו מה שהפסיד וכה"ג איתא בב"ב דף פ"ז ובסנהדרין דף ע"ב ובכתובות דף ל"א בחית מגרר ויוצא :

משחקים

באמנה עיין · אסמכתא לא קניא · משחק בקוביא כחוור בתשובה · משחק בקוביא מדאורייתא · סתם משחקים · לשחוק בשבת · לשחוק מותר :

משטה

הייתי בך ליתא אלא על ידי תביעה והתוספות פליגי משנה א' פ"ב דכתובות בתי"ט · עיין נ"י פ"ג דב"ק דף י"ח ע"א וע"ב מעשה באחד שנגנב ממנו תרב ק' דינר לאויו שיעשה בחשבעה שדים שידע מי גנבו וכן עשה ולא רצה בעל הממון לפרוע וחייבו רבינו יצחק לשלם וכן כל כיוצא בזה ובענין הרפואות דרך בני אדם להיותן דמים יקרים ולא נאמר ששחק כך פסק ר' יהודה ז"ל תשב"ץ סימן תקפ"ג נ"י פ"ג דסנהדרין דף רע"ו ע"ב · ש"ע ח"מ סימן פ"א · עיין מרדכי דפרק שנים אוחזין דף קל"ט ע"ב מע"א סימן דכ"י מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר ליה תנהו לי א"ל משטה אני בך פטור וכתב רבינו מעדית שצריך לישבע שנתכוון להשטות בעלמא · עיין משנה כ' פ"ו דשבועות הר"ע ותי"ט · בני משה תשובה י"ו דף ל"א ע"ד ל"ו : הרי"ף פ"ג דסנהדרין דף רע"ג ע"א · הני מילי דקא טעין איהו אבל אנן לא טענינן ליה ואפי' אמר לו לא היו דברים מעולם פטור דכל מלתא דעבדי לא דכירי לה אנשי :

משטה

הייתי בך ליתא בתנאי שמתנין בני אדם יחד בא' חשן משפט סימן ל"ב · המתנה תנאי עם חברו במכרתו או שיקיים מצותו מצי למימר משטה הייתי בך בית יוסף חשן משפט סימן ר"ג :

תנאי אם סתנם מי מלימו כדיך לו :

משטה

הייתי בך עיין · אדם אדם טעמה : אדם עדי לא בפיק · נזכר סקהל בוח · הודאה בעל דין · הודאה בפני אחר · בדימע · הודאה ודיניה · ממחלה · מוקה אין אדם · משחק ספנין · כל דלאו אסמכתא · כל מילי דבדי · כתב יד אין אומרים · מלוה כתב ספסר פולגי פרוע · מקח וממכר בקרקעות כנסת הגד"ק ס"ח קס"ט · אסמכתא חדשה בבי עסק י"ו · קנין על ידי סלים · סותפות סתם כנס מהרש"ך ס"ח קל"ט :

משיאין

על פי בת קול פירוש ששמע קול צעקה פלוני מת אעפ"י שלא מצאו שם אדם משיאין את אשתו והוא שראו לו דמות אדם וחזו לירה נמי בבואה דבבואת משנה חרי"ף ונ"י פ"ו היבמות דף תצ"ד ע"א · שלטי גבורים שם אות ג' כתב הגאון האידנא לא בקאינן בהא בבואה דבבואה הולכך לא עבדינן בה עובדא דחיישינן שמא שד הוא · ש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף י' · נחלת צבי שם ס"ק כ"א אעפ"י שבגמרא אמרו דאם ראו צל צלו נפיה דלאו שד הוא כתב הטור ור' ירוחם על שם גאון דהאידנא לא בקאינן בבבואה דבבואה · ובית שמואל ס"ק פ"ו תאריך

אבל

בהם אסור לשחוק בהם בשבת שמא יבואו לחשוות גומות ולא משום השמעת קול דהא לא אסרו אלא קול של שיר הרי"ף דסוף עירובין · רמב"ם פכ"א מהלכות שבת · שלטי גבורים אות ב' ור"ח כתב הטעם משום דמשמיע קול וכתבו הפוסקים דאין למחות דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין וכ"כ התוספות עיין בתקוני ד"ל ויקיו ובש"ע · הרי"ף ור"ן ספ"ק דשבת דף ק"ס ע"ם כמה דינים השייכים למשורת גומות ואמר רבא לא ליצדד איניש בוכא בארעא דלמא אתי לאשויי גומות ושם בר"ן דכל היכא דאמרינן הכי החשש הוא שמא יבא לתשוות גומות בכוונה ראי שלא בכוונה קיימא לן בר' שמעון דדבר שאינו מתכוין מותר :

משוה דברים זה לזה ותלי תניא בדלא תניא כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ז ע"ב בפ"ק דגטין כתב הרשב"א זו אחת מהדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים איכא דקי"ל הכי תלי דתניא דעיקרא בגטי נשים ושחרורי עבדים משום דאיתקש לגטי נשים ולי נראה דכל דברים ששוים זה לזה אין משגיחין מי קודם בלשון וכענין שכתוב רסיסי נסוסך ודוגמתם בספרא ובפרק בנות כותים בימי נדרת דותרת תטמא דהקיש ימי לידותה לימי נדתה ולפי דקדוקי לא הול"ל אלא הקיש ימי נדתה לימי לידתה :

נשי נשים ושחרורי עבדים · שני דברים שוקשו זה לזה אין קפידא בהקדמתם :

משוח מלחמה עיין · כהן משוח :

משוח מלחמה פרק ט' דסוטה :

משוי עיין · אבידתו ואבידת · אונס ואימר אונס · אי דלית ארכעה היו כורע : בשמם רוכבת · כשלם דעתו אצל כל אדם · בר בי רב ובשם גברא דאוזיף וסריף · סוכאם כדרך משואלין · שלו ודיפי חלוקתו · משמה כניחו משמה חבילות · זה כל כתביתו חם · סוטאם משא · סותלים כמנע ותשא · כילה בשבת · משוכך · מי שמחשיך בדרך משא בני קשת · משא ומקום · משא כבד · נשירותא · כשם קשם ספינה משוררפת · ספינה שסם · ספינה פתיחה מקבלת · פריקה וטעינה ביצית בשבת · קדרים פנים · רוכן תחת משאו · שבת מלאכה מחשבת אסרים תורה · סובר בשמה ותוסיף · סוכר בשמה ונלבם · שמירה מעולה :

משוך בערלתו וקטן שנולד מהול אכלי בתרומה עיין חנוק מלד מסול לריך :

משוך בערלתו צריך לחזור ולמול ולא חיישינן שמא יעשה כרות שפכה שהרי מלו הרבה בימי בן כוזיבא שמשכום באונס בכרך ביתר ונבר יד בן כוזיבא ומלך בהם שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו נ"י דפ"ח דיבמות דף תכ"ח ע"ב :

משוך בערלתו שלחן ערוך יורה דעה סימן קכ"ד סעיף ח' רמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה :

נהיכם אם : כל ישראל יש להם חלק · מושך בערלתו · קום עשה :

משוך ותקנת למחר אינו מועיל פרק האשה שנפלו לה נכסים רמב"ם פרק ב' מהלכות מכירה :

משיכה לאחר זמן :

משולש עיין · צריך רהמנה ליכב אוריין תליתאי עם כשם וכשם דברים משולשים :

משום דאמי שפיר ונאה הוא אומר שמעתתא דלא שפירין כך אמר רב נחמן על חכם אחד ששמו אמי שפיר ונאה דאמר שמעתתא דלא כהלכתא כלומר משום דהוה נאה ויפה יאמר דברים שלא יאותו ותרגם שמעתתא דלא כהלכתא גטין פרק ד' דף מ"א :

אי כאו : כולי עלמא :

משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליאתא על רב ביבי בר אביי נאמר שבא ממשפחה אומללה דהיינו עלי שהם כרותי ימים ורבה שהיה מבית עלי לא חיה אלא מ' שנים וגם אביי אבל לא רבא · ועיין יבמות פ"ח דף פ"ג תוס' שם יבמות פ"ת דף ע"ו כתובות פ"י ב"מ פ"ט דף קי"ט ודף קנ"א ופ"ת דף קל"ז · הרי"ף ונ"י פ"ת דב"ב דף רכ"ח ע"ב ופ"ש דף דל"ד ע"א ערובין פ"ב דף כ"ז הרי"ף

ת"י פרק ט' דב"מ דף קל"ז ע"א והבא נ"כ בהרי"ף דכתובות פרק הכותב דף תקי"ד ע"ב ובב"ם פרק המקבל דף קי"ל ע"א :

אמריך לפלוני אמר מתן וכו' סאלם :

משומדים עיין · כל ישראל יש להם חלק :

משום דיתמי ניתהו ספינא לחו אסורא ב"ם פ"ח דף ע' :

יתומים דאכלי :

משומד עיין · מומר :

משום דרב זביד גברא רבא הוא מחנפיתו ליה רב גמרא אמר כך · משום דרב זביד גברא רבא הוא הפכיתו ליה לדינא עלויה · גברא רבא פי' לא יערער על דברינו מחמת עוותנותו · אפכיתו דינא לחובתו כתובות פרק ח' דף ס"ד · ס"ג :

משום חוי תנאי לרש"י מהרריב"ל ח"ג צ"א :

נט על תנאי תילוי כסס מהריב"ל ח"ג נ"א :

משום פלוני עיין · אמר פלוני אמר פלוני :

משום שנאמר על הרוב הוא אסמכתא דכשהיא דרשה גמורה אינו אומר משום אלא שנאמר יבין שמועה כלל ס"ג :

משורה אחד משלשים ושלשה בלוג הרי"ף פ"ה דב"מ דף ק"א ע"ב · פ"ה דב"ב דף ר"ו ע"א · משורה תשיעית הרביעית ששית ביצה תכיל המדה א' אצבע וחומש בחלל המדה שקל שני דראמי קסח חטים שלשה דראמי שקל המים הוא חלק אחד מן ל"ו בלוג כדגרסינן בב"ב פרק ח' :

לא תעשו עול :

משח אורניה וחוטריה אבתריה עיין · כלכלה תוכה הרעב :

משחיר פניו על דברי תורה בעה"ז הקב"ה מבהיק זיוו לעה"ב שנאמר מראהו כלבנון בחור כארזים פירש"י לעיל מניה כתיב שחורות כעורב ובתר הכי כתיב חכו ממתקים ר"ל מי שמשחיר עצמו מראהו כלבנון ובאיזו השחרה היא במי שחכו ממתקים דהיינו שעוסק בתורה דכתיב בה מתוקים מדבש סנהדרין פ' חלק דף ק' :

משחק אימתי פסול ואיסור כל צחוק רמב"ם פרק ו' מהלכות גזלה חשן משפט ולע"ש סימן ש"ע · פסקי ריקאנאטי סימן תנ"א רשד"ם ח"ב סי' פ"ד :

לשוק מותר :

משחק בקוביא הוי גזלן מדבריהם רמב"ם פ"ו מהלכות גזלה ואיזה צחוק אסור משום גזל דרבנן חשן משפט ולע"ש סימן ש"ע · השחוק בקוביא אינו אסמכתא דקי"ל כרב ששת כל כי האי גונא לאו אסמכתא היא פרק זה בורר מהרי"ם סימן צ"ב · מרדכי שם סימן תר"ץ פסק דשרי לשחוק כל מי שיש לו אומנות אחרת וכתב שכן דעת ר"י הגהות מהר"ד גא"ל חשן משפט סימן ש"ע ס"ק ב' :

משחק בקוביא מדאורייתא :

משחק בקוביא תחזור בתשובה אם צריך להחזיר ממון שהרויח ב"י ח"מ סי' ל"ד ועיין פסקי ריקאנאטי תנ"א :

משחקים באמנם :

משחק בקוביא מדאורייתא מיחזא חזי ודרבנן הוא דפסלוהו לעדות שבועות פ"ד דף ל"א · הרי"ף ונ"י פ"ג דסנהדרין דף רע"ג ע"ב כתב מרדכי פרק זה בורר סי' תר"ץ שרי לשחוק בקוביא כשאינו עושה אמנו אומנות וכן יש בשיטת ר"י מקינח · מפני מה בפרק זה בורר בסנהדרין ובמשנה ח' פ"א דר"ה מנו בכלל הפסולים לעדות משחק בקוביא יותר משחוק אחר ונ"ל מפני שיש בו רמאות יותר מהכל צחוק וזה וכיוצא בזה שיש בו גזל אסור וכן שאלתי למצחקים ואמרו לי דודאי בצחוק הראד"י הנקראים בלשון משנה קוביא בנקל יכולים הרמאים לרמות את חבריות כי הבקיאים בצחוק ההוא וערומים תותבין א' ראד"י מכוון למספר ו' בין האצבעות ומנענעים השני דאד"י האחרים ובשלחן חלק הדאד"י שיש בו ששה נקודות כשזורקים אותו אינו מתהפך ועושים כן להניע אל מספר עשרה או יותר · פרק זה בורר משחק בקוביא מאי קעביד אמר רמי בר חמא משום דהוי אסמכתא

ב"י

Digitized by Google

בארץ ישראל אכנס אני לארץ פרי שיתקיימו כולן על ידי אי"ל הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו וגו' ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע · לכן אחלק לו ברבים יכול כאחרונים ולא כראשונים ת"ל ואת עצומים יחלק שלל כאברהם יצחק ויעקב שהם עצומים בתורה ובמצות תחת אשר הערה למות נפשו שמסר עצמו למיתה שנאמר ואם אין מחני נא ואת פושעים נמנה שנמנה עם מתי מדבר והוא חטא רבים נשא שכפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שבקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וגו' ואל תפגע בי סוטה ספ"ק דף י"ד כך דרש ר' שמלאי ·

משה נולד בשבעה באדר ובשבעה באדר מת דהיינו דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין תלמוד לומר היום אלא היום מלאו ימי ושנותי מכאן שהקב"ה ממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום פסיקתא עיין ע"י מאמר ג' פרק א' דראש השנה ·

בן שלש עשרה שנה ויום אחד שאלה · משה עשה שלשה · לדיקים הקב"ה :

משה עיין · אבל קרוב למלכות · אדר עשן כשם כר"ם סלח · אוסר כסף יום משה · אי נמירנא נמירנא · אלמלא מקרא כתוב · אספר משה · ארבע גזרות גזר משה · בוא וראה שלא · בכבודי לא מחיתם · בגלגל בשעה שאמר לו . ברכת מזן · בשעה שנפטר משה · בשעת שנתגרשל משה מן התפלה · בשעה שעלה משה למרום · בת פרעה גדול הפוסק לדקה בסתר · גדול מה שאמר במשה · גזרות ארבעה גזר משה · גנאי סוא למשה · דורש דורש · דורש סדרם · די מסיר שם · הלכות שלשה · והיה כאשר ירים משה · ויקרא אל משה · ומה כסא · זכור לעבדיך לאברהם · זקנים שבדור · חוקים אלו · חמו סקית חמישים מאתי ביום · יוסף שיכן היה · כמין שני טיפי מרגליות · כתם עיין ברכות · כמשי טובם · כתרליתי : לא בא שכתוב · לדווי ליה בבר בתיה · לך רד אמר לו הקב"ה למשה · לעולם ידבק אדם · לשם נמלא · מילה בשלש הויה · מלאכי השרת אמרו רבש"ע של עולם · מערה שעמד בה משה ואליהו · מלות חביבות · מעשתו נביאים אחרונים · נביאים כלם עמידים · נסתר מחברו · ספק קדושין שאלה כפסק דל ויקיון · ענג עשו · עורה רואי היים · עם הארץ איזה הוא · עשה התלמים שלישי של ותורה אותו כי טוב שלא עתיד הקב"ה לעשות סעודה טוס של טבעה קברו של משה · קלוסם · רב ושמואל חד אמר חמישים · רבנו לדיקים כס' · שכינה לא ירדה · שלשה פרנסים · שני פרנסים · תתנונים ידבר · תקיפות ומזלות :

משה עשה שלשה דברים מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו פירש מן האשה ושבר את הלוחות שבת פ"ט דף פ"ז יבמות פ"ו דף ס"ב · למעלת משה רבינו בענין פרישות מן האשה גופי הלכות דף קמ"ד ע"ב ובדף קל"ה ע"ב למעלת מרע"ה פירש ויאמר אליהם בן ק"כ שנה אנכי היום שאין תלמוד לומר היום ומה ת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום · ישוב לשני מאמרים סותרים הראשון בסוטה פרק המקנא את אשתו ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ובשבת פרק במה בהמה יוצאה אף משה ואהרן בחטאם מתו הא אם האמנתם בי לא הגיע זמנכם להפטר וכו' הרדב"ז ח"ב סי' רנ"ו כנסת הגדולה א"ח דף קי"ז עמוד ג' · משה נולד :

משה קבל פרק א' דאבות ·

משה רבינו עשר אמות היה שנאמר ויפרוש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתיב עשר אמות אורך הקרש ומסיק דבאמה של קדש קאמר שלא נמדדו הקרשים באמה של משה בכורות פ"ז דף מ"ג מ"ד · שקל נרגא בת עשר אמין :

משה רבינו ראיתי בספר חדושין ישן נושן כי משה רבינו נקרא משה קודם רבינו והתנאים השם מאוחר כמו רבן יוחנן רבן שמעון כי משה רבינו בא לו הכבוד והמעלה קודם שנתחכם אבל אותם נקראו רבן לאחר כן לכן רבן קודם לשמם ·

משה שלשה דברים היו קשים לו עד שהראם לו הקב"ה באצבעו מנורה ראש חדש ושרצים וי"א אף הלכות שחיטה שנאמר וזה אשר תעשה על המזבח · והא דלא חשיב מחצית השקל דכתיב זה יתנו דאמרינן כמין מטבע של אש וכו' י"ל דלא שייך התם נתקשה אלא משום דלא הוה ידע בשום ענין אם לא היה מראהו מנחות פ"ג דף ך' ·

משה שפיר קאמרת רב ספרא אמר כך לרב אושעיא פירש נשבע בכבודו של משה ובחולין פ"ז דף פ"ג פירש"י משה ת"ח · יום טוב פ"ד דף ס' : שבת פי"א דף ק"ת : חולין דף צ"ג · גופי הלכות אות שנ"ד משה · שפיר קאמרת פירש"י גדול הדור ומצאתי בירושלמי אמורא אמר משה בפ' שני דסנהדרין וז"ל אמר רבי חני משה אין מחזירין אותו לנשיא שחטא ופי' הרב בעל יפת מראה משה לשון שבועה ויש לו חכרת דהתם רבי חני דלא דבר עם אחר כדי שנאמר שקראו גדול הדור ;

משה תלה בזכות אחרים שנאמר זכור לאברהם וגו' תלו לו בזכות עצמו ברכות גופי הלכות דף ק"ח ע"ב פירש הגמרא היטב · זכור לעבדיך :

משה תקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"א ופ"ג דמגלה דף ש"ע ע"א הרי"ף ור"ן תנו רבנן · כתובות פ"ב דף י"ז ואלפינן לה מדכתיב וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל ומנהגם היה לשנות המשניות בזמרה לפי שהיו שונין אותן על פה ועל ידי כך היו נזכרים יותר · רמב"ם פרק י"ג מהלכות תפילה דין ח' משנה פ' בני העיר דתני שם קריאת המועדים והדר תני שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו והא דשואלין ודורשין ברייתא היא בסוף פרק בני העיר תנו רבנן משה תקן להם לישראל וכו' ידי אליהו תקון ט"ו דף נ' ע"ב שלחן ערוך אורח חיים סימן תכ"ט ·

פסח שואלין · קריאת ספר תורה בשבת · הקטות משה :
זכור לאברהם · א"ס · משה רבע"ה תקן מאה ברכות בכל יום הוכיח הרב חיד"א ז"ל בשו"ם יוסף אומץ סימן נ' והביא עמש ספר המנהיג שכתב וז"ל דבר זה מסורת בידינו מאבותינו למשה מסיני שיש עלינו מאה ברכות בכל יום מן התורה מן הנביאים מן הכתובים וכו' ודרשו חכמים שכשהודיעוהו לדוד שהיו מתים מישראל בירושלים מאה בכל יום עמד ותקן מאה ברכות והראיה שהדברים מאחר שייסדם מרע"ה שכחום וחזר דוד ויסדם כלפי מה שראה שהיו מתים מאה בכל יום וכו' ושוב שכחום וחזרו חכמי התלמוד ויסדום עכ"ל ספר המנהיג · ועי"ש מה שהאריך עוד הרב בזה ועלה בהסכמה דגלו

מאה ברכות [illegible] מברכת המזון דאורייתא [illegible]

משואות כיצד משיאין אותן ופירוש המלה משנה פ"ב דר"ה תי"ט משנה ב' וד' · רמב"ם פ"ג מהלכות קדוש החדש בראשונה כשהיה ב"ד מקדשין את החדש היו משיאין משואות בראשי ההרים כדי שידעו הרחוקים משקלקלו הכותים שהיו משיאין משואות כדי להטעות את העם התקינו שיהיו שלוחין יוצאין ומודיעין לרבים ושלוחין אלו אינן מחללין לא את יום טוב ולא את יום הכפורים ואין צריך לומר שבת שאין מחללין את השבת לקיימו אלא לקדשו בלבד · שלוחין יוצאין :

משוא פנים עיין · ברכת המזון דאורייתא · מדת חסידות :

משודך לא רצה ליכנס לחופה אם אבי המשודכת לא ימחול לו ולאחיו חוב שהיה לו עליהם וכן עשה וכתב להם שטר מחילה בקנין ושבועה ונעשה מודעה והוא מסר מודעא מהרדב"ל ח"ג כ"ח :

משוח נומות אסור בשבת עיין · אוכל ופירותיו בשבת · טיט על מנעל · כבוד ורבוץ בשבת · מדרך לנקביו בשבת · לידה כאסורה · רוק בשבת · סנת חפלים · מכסיל לחוך סגור :

משוח נומות אסור בשבת ש"ע א"ח סימן ש"ו סעיף י"א נשים המשתעשעות באגוזים ושקדים ותפוחים וכיוצא בהם

Digitized by Google

בנשים לישא וליתן עמהן ועד כמה מהרי"ק שורש קצ"ב · אין לקנות מתנה בזול בפחות משליש בסתר מבעלה ב"י ח"מ סימן ט"ו · אשה שעשתה איזה עסק יד בעל על העליונה רמב"ם פ' ל' מהלכות מכירה · אשה שמכרה נכסי מלוג שלה מכרה בטל וכ"ש נכסי צאן ברזל · אה"ע סי' צ' תרומות שער ו' פסקי ריקאנאטי סימן תק"ד רשד"ם ח"ד סימן כ"ח ור"ו · ואם הבעל הסכים מכרה קיים אה"ע סי' צ' מהרש"ך ח"ב סימן רל"ד אם מכרה למזונות או לריוח אחר מכרה קיים רשד"ם ח"ד סימן ר"ו · אלשקר סימן נ"א · מכרה או נתנה או מחלה לבעלה רמב"ם פ"ק כ"ב מהלכות אישות אבן העזר סימן ז' מהרש"ך חלק ב' סימן רל"ד · אשה שמשכנה ממון בעלה מישרים נתיב כ"ו ח"ו בית יוסף סימן ע"ב :

משא ומתן עם הנשים עיין · אשה אין לה כח · אשה כנוסאת אשה שמכרה . יד אשה כבעלה · נכסי מלוג · נכסי צאן ברזל · עסקן עם הנשים :

משא ומתן עם סוחר כותי . ועם חבריו הסכימו לאסור ושוב נתפרדו ממנו וחלקו תשותפות מותר לשאת ולתת עמהם כי בשבילו נעשה החרם מהרר"י לוי כ"ה · ועיין מהר"א בן חיים ח"ב סימן מ"ד :

משאיל אינו יכול לחזור בו משעת משיכה כר"א פרק השואל רמב"ם פרק א' מהלכות שאלה · ח"מ ודע"ש סימן ש"מ ·

משאיל אינו רוצה לישבע בשויו תשו' הרא"ש ח"מ ולע"ש סימן שמ"ד :

משאיל ומשכיר יכול להקדיש נ"י פ"ח רצ"ב דף ר"ח ע"א דבר סדמיו :

משאיל משכונו של גוי ונאבד הגהות מרדכי הכונס ב"י ח"מ סי' ש"ם :

משאיל עיין · כון ועוסר כביתו · שואל · סוד על שואל הזיק :

משא כבר שאין דרך הסבלים להעבירה ונשברה לא חשיב אונס אלא פושע וחייב רמב"ם פ"ג מה' שבירות · אונס וחיוב אונס :

משא עיין · משוי עיין :

משא על האדם או על הבהמה מצוה להקים שנאמר בפרשת תצא הקם תקים עמו · שלא להניח הבהמה תחת משאה או איש נמשאו עליו והוא נבוך במשאו עליו לעזור ולהקים עמו שנאמר שם לא תראה את חמור אחיך וגו' והתעלמת מהם . תנ' בפרק אלו מציאות רמב"ם פ"ג מהלכות רוצח ושמירת נפש . סמ"ג עשין סי' פ"א והלק לא תעשה סימן קס"ט . סמ"ק סי' נ"ת קזה . ח"מ סי' רע"ב משכים נתיב כ' חלק ד' :

משביע אל חבירו · אם השבועה שהשביע אדם לחבירו וענה אמן אזלינן בתר כוונת המשביע או הנשבע הענה . אמן יש הפרש אם השבועה שהשביע היא שבועת בטוי בגון אם אכלתי היום אם לא הנחתי תפילין היום משביעך אני ואמר אמן חייב ואם אמר לו משביעך אני אם לא אכלת היום ואמר אמן והמשביע אומר שבדעתו היה אם לא טעם כלום והנשבע אומר לא היה בדעתי אלא אם לא אכלתי סעודת היום לעולם אזלינן בזה בתר דעת הנשבע דפיו ולבו שוין בעין אבל בשאר שבועות שמשביעין הדיינים או שמשביע אדם לחבירו לפרוע לו חובו וכיוצא בודאי בתר המשביע אזלינן דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה רדב"ז ק"כ ·

משביע אם הוא יודע שהנשבע נשבע לשקר רש"י ד"ל סובר שיש עונש על המשביע ואחרים סוברים דלא דהלעיטהו לרשע וימות ולצאת ידי מחלוקת וספק עונש שבועה ראוי לכל ירא שמים שאחר שהביאו לידי שבועה והודיעו ענשה ולא פירש ורוצה לישבע לא ישביעוהו אלא יטילו חרם סתם על כל מי שלא יורה לחברו תשו' בן זמרא סימן קנ"ב · שבועת אלהי :

משבשתא היא אומר במסכת שמחות אע"ג דלא פריך עלה דבריתא תחילה אבל אם הבריתא היא בגמרא בתחילה פריך עלה והדר משבש לה ס"פ השואל כללי הגמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"א :

משגל עיין ס' יסוד תשו' סי' ס"ח תשובת חטא המשגל · תשובה ודינים סימן ס"ח :

משדך כתו בסך רשום לנדוניית ומת לא זכתה במה שנדר לה אביה רשד"ם ח"ד סימן של"נ חורק דברי ריבות סימן שע"ט שדין חוב יש לו וקלעי סימן ס"א אם זכתה בתכשיטים המוזכרים לה דברי ריבות סי' ת"מ ·

משה אמר יכתב סרחוני עיין · ספר פרנסים טובים :

משה אמר רבונו של עולם בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה עשה להם זהנות כשנגוות · דורש הכתוב נושא עון ופשע וחטאה יומא פרק ג' דף ל"ו ע"י סימן כ"ח :

משה בקש שלשה דברים ונתן לו הקב"ה · שתשרה שכינה על ישראל ושלא תשרה על אומה"ע ובקש להודיעו את דרכיו כנון למה צדיק ורע לו רשע וטוב לו ברכות פ"ק דף ז' · מפני מה צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע ורע לו וכו' ומסקינן דצדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור ·

משה גזרותיו בטלו ארבעה נביאים עיין · גזרות ארבעה :

משחה נקביו ושותה בקרנא דאומנא עובר משום בל תשקצו נ"י דמכות דף רצ"ט ע"ב ש"ע א"ח סימן ב' וסימן צ"ב סעיף ב' בהגה תרי"ף פ"ג דברכות דף י"ו ע"ב גמרא דמכות פ"ג דף י"ו האי מאן דשתי בקרנא דאומנא עובר משום בל תשקצו פי' ששותה בכלי הקזת הדם ואמרינן עוד התם המשהה נקביו עובר משום לא תשקצו · אל תשקצו · נקביים עיין · סימן לנכבדים קרחקן · שותה בקרנא :

משה ואהרן בחטאם מתו עיין · מעשה עשה סלמה :

משה ואהרן עיין · אין מוקדם · שגל עמו · מיתת משה ואהרן :

משה ואליהו מבקשים רחמים עלינו עיין · צרכיו אל ישאל אדם :

משה ודוד לא שלטו שונאיהם במעשיהם סוטה פ"ק דף ט' רננו צדיקים כס' :

משה ודורו עיין · דבות כמית עמו אל :

משה ומעלתו סוטה מפני מה נתאוה משה וכו' אמר ליה הקב"ה וכי אתה מבקש אלא ליטול שכר וגו' גופי הלכות דף קל"ד ע"א ודף ק"ט ע"ב למעלת משה רבינו ע"ה תוספות ד"ל בקולו של משה · רב גבנתו כסס גופי הלכית :

משה ועשרו נדרים פ"ג דף ל"ח · ע"י סי' י"ט ·

משה וקבורתו עיין · הלמלה מקרה כתוב לי חסר למומרו כאדם · מפני מה נקבר משה · צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי סתום :

משה וששים רבוא נגאי להם שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר סנהדרין פ' חלק דף צ"ו ·

משה ותורתו אמת והם בדאים בבלועי קרח משתעי ב"ב פ"ה דף ע"ד · ע"י סי' נ"ח ·

משה זכה לשלשה דברים בזכות שלשה · בשכר ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים בזכות כי ירא זכה לויראו מגשת אליו בשכר מהביט זכה לתמונת ה' יביט ר' יונתן אמר כך ברכות פ"ק דף ז' ·

משה כשעלה למרום מצאו להקב"ה שהיה עוסק בפרה אדומה ואמר רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה וכו' גופי הלכות דף קל"ז ע"ב דרש על מדרש זה והביא גם פי' מהר"י טראני בספר צפנת פענח ·

משה מפני מה נתאוה ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך . אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ

ל׳) ואם אי אפשר כגון שויסן הרבה אורחים וצריך למהר ולהביא לפניהם עושה כדרכו ׳ כר״א כנושא על אדם אבל בנושא ע״ג בהמה לא יביא כלל (דין הבארת בהמה ששחטה בשדה בסימן תצ״ח סעיף ז׳) אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקופה ולא במחצלת אבל מביא במטפחת ובחיקו ש״ע א״ח סימן תק״י סעיף ח׳ ט׳ י״א משנה הרי״ף ור״ן רפ״ד די״ט דף רצ״ה ע״א ש״ע א״ח סימן תצ״ח סעיף ז׳ ומשנה ג׳ פ״ג דביצה אם שחט בהמה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה כדרך שעושה בחול אלא יביאנה בידו אברים אברים עיין משנה א׳ פ״ד דביצה :

משא בני קהת עיין הרי״ף ור״ן ומשנה פ״י דשבת דף קל״ד ע״ב רמב״ם פרק י״ב מהלכות שבת דין י״ב :

הולכה כדרך המוליכין :

משא בשבת פורקין מעל הבהמה משום צער בעלי חיים כיצד היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה מכניס ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחד והוא נופל מאליו ׳ היה בא מן הדרך בערב שבת ובהמתו טעונה כשהגיע לחצר החצונה השתחרת נוטל מעל החמור כלים הניטלים ושאינם ניטלים מתיר את החבלים והשקים נופלים ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם (גמרא דף קנ״ד) כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראוים בשבת לכלום לפי שהם מאוסים ואם יפלו לארץ ישברו מניח תחתיהם כרים וכסתות ודוקא במשאות קטנות שיכל לשמטן מתחתיהם אבל אם הם גדולות שאינו יכול לשמוט הכרים מתחתיהם אסור להניחם תחתיהם מפני שמבטל כלי מהיכנו (פי׳ מהתשמיש שהיה מוכן לו ׳) אלא פורקן בנחת שלא ישברו ולא יניחם על הבהמה משום צער ב״ח הרי״ף ור״ן פרק כ״ג דשבת דף קס״ט ע״ב רמב״ם פרק כ״א מה׳ שבת דין ט׳ ש״ע א״ח סי׳ רס״ו סעיף ט׳ :

משא בתפילה ש״ע א״ח סימן צ״ז ד׳ קבין הרי״ף ור״י פ״ג דברכות דף י״ז ע״א הנושא משאוי על כתפו והגיע זמן תפילה פחות מארבע קבין מפשילן לאחוריו ומתפלל ארבעה קבין מניח על גבי קרקע ומתפלל סעיף ה׳. תפילה :

משא בתפילין ש״ע א״ח סימן מ״א ׳ ד׳ קבין הרי״ף ור״י פ״ג דברכות דף י״ז ע״א הרי״ף ה׳ תפילין דף פ״ב ע״ב ׳ הנושא משאוי על ראשו חולץ תפילין של ראש עד שיסיר המשאוי ואפילו מטפחת אסור להניח על הראש שיש בו תפילין אבל דבר שדרכו ליתן בראשו כגון כובע או מצנפת מותר ואפילו הכי אם הוא משאוי כבד ארבע קבין והתפילין נרחקות צריך להסירן סעיף א׳ ׳ מטה יוסף ח״ב א״ח סימן ג׳ סבאר דברי בעל שיירי כנסת הגדולה שכתב בסימן מ״א וכלהו הני פירושי ליתינהו אלא העיקר דלכתחילה אסור להניח בראשו לשם משאוי אפילו מטפחת וכו׳ ועיין מטה יוסף שם סימן ד׳ :

מפולים של בית הכנסת :

משא ומקום פירוקה וכל המקומות שנותנים או שאין נותנים לחם ארבע אמות לפרוק המשא הרי״ף גט״י ב״א ה״כ״ב דף קס״ו וקס״ז ש״ע ח״מ סי׳ קע״ב נמ׳ שם דף י״א :

אכפורים ׳ בית סתום ׳ חלר אין :

משא ומתן בחולו של מועד כתב המגיד פרק ז׳ מהלכות שביתת יום טוב בשם הראב״ד וקצת מפרשים שהעבודת ריוח נקרא דבר האבד והטעם בזה לפי שאין בכל אלו מלאכה גמורה שתהיה אסורה אפילו ביום טוב ואין כאן אלא מקח וממכר שאסור מדבריהם ביו״ט גזירה שמא יכתוב ובחה״מ התירו מפני העברת הריוח מהרי״ב״ל ח״ג ס״א וכתב מרדכי ספ״ק דביצה אנו מתירים להחזיר משבון לגוי אלם בי״ש על ידי ארמאי ׳ הרי״ף ור״ן פ״א דמ״ק דף שפ״ד ע״ב ודף שפ״ה ע״א ׳ ש״ע א״ח סימן תקל״ט כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור ואפילו אם הלוה מעות על מנת שיתנו לו אח״כ יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשתכר אינו יכול ליקח ולתובעם אא״כ אינם מצויים אחר המועד דהוות ליה דבר האבד אם לא ילך בחש״מ למקומם ויתבעם מיהו אם נזדמן לו ריוח מרובה במועד יכול למכור בצנעה ויוציא לשמחת יום טוב יותר ממה שהיה דעתו להוציא ׳ סעיף ד׳ אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן מותר למוכרה אבל אם לא יפסיד מהקרן לא ומ״מ אם הוא בענין שאם ימכרנו עתה יהיו לו מעות כריוח ויוציא יותר לשמחת י״ט מותר למכור וכו׳ סעיף ח׳ אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות (ירושלמי הביא הרא״ש שם ורמב״ם פ״ז מהלכות י״ט ׳) או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול או לקחו ביוקר מותר לקנות ולמכור אפילו שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה (וכתב מהרי״ר נא״ל ס״ק א׳ כ״כ רמב״ם הרא״ש וסמ״ג הראב״ד וה״ה ומניעת ריוח הוי כדבר האבד ומכאן יצא להם להלוות לגוים ברבית וע״פ ב״י שכן נראה דעת הרי״ף וגאונים אבל רמב״ן ואחרים שלא התירו לקנות מן השיירא אלא מה שהוא לצורך תשמישו אבל כדי להרויח לא מניעת ריוח לא מיקרי דבר האבד וכן נראה דעת ר״ת וריב״א וגם הריב״ש סימן ש״כ כתב שדעתו כדעת רמב״ן ׳ והרי״ף שם רבינא הוה לית ההוא עסקא דהוה מזדבן בשיתא אלפי דינרי שהייה לבתר חולא דמועדא זבניה בתריסר אלפי דינרי ׳ רבינא הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשנוותא אתא לקמיה דרב אשי א״ל מהו למיזל עלייהו האידנא א״ל כיון דהאידנא משכחת להו וביומי אחריני לא משכחת להו כפרקמטיא אבודה דמי ושרי ועיין שלטי גבורים שם אות א׳ :

משא ומתן בחולו של מועד עיין ׳ יום טוב ׳אים ׳ מקח וממכר ׳ סחורה בחש״מ :

משא ומתן במעות חברו רשד״ם ח״ד סי׳ קע״ז השו׳ אלשיך סי׳ קי״ז ׳ מבטל כיסו של חברו :

משא ומתן ודיניו עיין ׳ אבל אסור בעסקיים ׳ אבק רביעית קרי ליה למשא ומתן ׳ אדם בשעה שמכניסין אותו לדין ׳ אדם ביכר ׳ אומנות ׳ אחד מן האחים בנושא ׳ אחד מן האפים שנושא ׳ אפאלטו למסור בשר כל השנה לשר ׳ אשה הנושאת ׳ בן בית הנושא ׳ בין נושא ונותן בנכסי אביו ׳ בר מתא ׳ זוכר אמת בלבבו ׳ דינו של אדם ׳ הכל כמנהג המדינה חנוך בית יהודה ק״ח ׳ הסכמה נוגעת ׳ הסכמה שכל ׳ הסכמת שלא ׳ הסכמה שלא לשאת ׳ חני הגוים ׳ טרחי לך ׳ יריד ׳ יתום אף על פי שהגדיל ׳ מבטל כיסו של חברו ׳ מדה ׳ מדנות ׳ מותר כבוי ׳ מי שפרע ׳ מגבה ממון ותורתו ׳ מקח וממכר ׳ מרגלא בפומיה דרב ׳ משקלות ׳ מת בעיר ׳ נושא ונותן בטבע הלובן ׳ ספורת תלמיד חכם ׳ עסקא ׳ עסק דברים ׳ פסולי עדות בעבירה ד״ב בשהלתי ׳ צדקה מי שיש ׳ קטן לוה לצורך משא ומתן ׳ קטן פחות משש שנים ׳ קנים וקנקנים ׳ שבעה דברים לוה ׳ שולח יד במעות חברו ׳ שותף אפילו ׳ שותפות שכלה ומנהג הוי כפקדון שותפים התנו שלא ישא ויתן אחד מהם מנכסי עצמו באותו מין סחורה שותפים שלשה הטילו לכיס ׳ שליחות למי ׳ שלשה דברים אמרו פרי כיסין ׳ תוכחה איזוהי ׳ פנאי על פה :

משא ומתן ודיניו ש״ע א״ח סימן קנ״ו ׳ שלחן ערוך ח״מ סי׳ רל״א ׳

משא ומתן והלואה סתם שבין הבריות דעתייהו אמעות ולא אמטלטלין ומקרקעי לע״ש סימן ק״א ׳

משא ומתן סייעתא דשמיא הוא ויש יגע ואינו מוצא מגלה פ״ק דף ו׳ :

משא ומתן סתם על מנהג המדינה סומך רמב״ם פרק ט׳ מהלכות מכירה חשן משפט ורע״ש סימן דל״ב :

משא ומתן עיין ׳ עשת ומתן ודיניו עיין :

משא ומתן עם הגוים ביום חגם או לפני חגיהם שלחן ערוך י״ד סי׳ קמ״ח הרי״ף ור״ן פ״א דע״ז דף שמ״ט ועיין רמב״ם פ״ט מהלכות ע״ז :

משא ומתן עם הגוים עיין ׳ אידי ׳ אלמנה היה רבי יוחנן הם ומנהג אף על פי שמשער עצמו ׳ הקדש אין מקדישין ׳ חקק נתחלפו ומלוכי כמה ידעריס אנו ׳ גוים כחוכה לחרן היה כסם בתוך ע״ז ׳ חגי הגוים ׳ לפני אידיהן ׳ מלות על פה נפרעים מן הגוים :

משא ומתן עם הנשים ׳ אם נוהגת עתה תקנת השוק בנשים

בנו ביתאי ומצליתא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר דהע"ה ה' אהבתי מעון ביתך הוה גריסנא בבי כנישתא · עיין ש"ע א"ח סימן צ' :

מרכב אלו הן הטמאים משום מרכב משנה ב' פרק כ"ג דכלים ושאר הפרק עיין רמב"ם ס"פ כ"ה מהלכות כלים :

מרכבה עיין · מן דליה · מעשה מרכבה · קטן קורא בפרשת :

מרכב מה בינו למושב עיין משנה ג' פכ"ג דכלים ורמב"ם פרק ו' מהלכות מטמאי משכב ומושב :

בנין אב וכתוב אחד · לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה · מה בין :

מר כי אתריה ומר כי אתריה ולא פליגי נ"י פ"ג דב"מ דף פ"ח ע"ב ועיין משנה ח' בר"ע · משנה ז' פרק ג' דיומא ת"יט עיין רמב"ם פרק ח' מהלכות כלי מקדש והעובדים בו דין ג' :

מר כי אתריה עיין · נטל רס הפר :

מרכיב עיין · ודע כסכת :

מר מאי טעמא לא אמר כמר פי' מחודש יבין שמועה כלל רצ"ט ·

מר מבכל הליכות עולם שער א' פרק ג' ·
רב ורבי יש חלוק · רב זירא :

מרמה וערמה וחלוק שביניהם משנה א' פ"ה דתמורה ת"יט · תחבולת ההיתר תקרא ערמה תחבולת האסור תקרא מרמה רמב"ם ועיין רמב"ם פ"ד מהלכות תמורה דין י"ב כיצד מערימין על הבכור להקדישו למזבח · ובפירושו על המשנה :

מרמה עיין · נסכע לחברו לפורעו :

מר מתרץ הדא ומר מתרץ חדא עיין · סדר בגמרא כי מתרלי :

מר עוקבא ביומא דשותא לא נפיק לדינא ערובין פ"ו דף ס"ח ע"י סימן ל"ג ·

מר עוקבא עיין · בעלי תשובה · לדוד ליס ככר בתים · לשון התלהים :

מר עוקבא תלמיד דשמואל הוה הרי"ף פ"ב דפסחים דף רל"ז ע"ב ומה שמצינו בפרק במה בהמה (עיין בעין ישראל מאמר כ"ז) ששמואל קרי ליה למר עוקבא רישא דא"ל לרב יהודה שיננא רישא בקרידי רישא דרישך בחמימי הא איכא מר עוקבא וכו' י"ל לפי שהיה אב ב"ד ומזרע דוד בשעה שהיה יושב בדין היה מכברו וכן נמצא כתוב בספר יוחסין באות ע' ז"ל מר עוקבא היה אב ב"ד וכשהיו יושבין בדין היה מר עוקבא על שמואל ובשעת הלמוד מר עוקבא לפני שמואל וכו' וכל זה פשוט בגמרא פרק אלו מגלחין אמרו שם כי הא דשמואל ומר עוקבא כי הוו יתבי וגרסי שמעתתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ארבע אמות וכי הוו יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמי מר עוקבא ברחוק ארבע אמות ופירש"י מר עוקבא כתלמיד לשמואל דשמואל גדול בתורה ממר עוקבא וכי יתבי בדינא וכו' משום דמר עוקבא היה נשיא · סיגנא ריש :

מר עיין · אמר מר · והא מר קום באמר · מר אין דרך · מר אמר · מר בריס · מר בר רב אשי · מב גנברא רבה · מר זוטרא · מר ינוקא · מר כי אתריה · מר מבכל · מר מתרץ חדא · מר עוקבא · מר קים לי בגויה · מר קשישא · רבא צריך לרעת :

זכור לאברהם · א"ס · על מ"ש הרב המחבר ז"ל נטיל מערכת מר אין דרך · עיין מ"ש הרב עין זוכר אות כ"ס · ומ"ש במערכת מדחית העין עי"ע ש"ס שבת דף ס"ס וכאוס' שם · ביצה ט' ע"ז י"ב · תרפא דרבנן מערכת ב' אות ט' · ספר יד מלאכי אות שמ"ג ומ"ש עלש הרב עין זוכר מערכת ב' אות ו' · תרפא דישראל מערכת ב' אות ו' · בני דוד דף ח' ע"ב · ש"ע ומפרשיו א"ח סימן ש"ס וי"ד סימן ל"ו וכפרטי הרב מסוק בדכה שם אות ת' · ש"ע סימן ס"ו ס"ק ט' וסימן תקי"ח ס"ק ד' · ס"ד י"ד סימן ק"ן · ורע אמת ח"ג סימן קמ"ו · ומ"ש במערכת מרגלים על תיבת ממנו שם הרב פתח עינים שם בערכין והרב מנחת סי בפ' שלח לך :

מרענא שטרא עיין · ספר אמרע :

מרפסת ופירוש המלת משנה י' פ"א דמ"ק ר"ע · משנה ו' פ"ג דמעשרות מקום לפני עליות ויוצאין מן העליות למרפסת ומן המרפסת יוצאים בסולם לחצר · שלחן ערוך אורח חיים סימן שע"ה · עיין רמב"ם וה"ה פ"ד מהלכות ערובין :

מרפסת עיין · אנשי חצר ואנשי מרפסת · בים ספר אכסדרא · חצר ודיני חלוקתו · נזקי שכנים מעשה :

מרפסת קובעת למעשר עיין · חצר קובע :

מרצע עיין · ס"י ימירס · רליעס · סלותו של אדם כשותו :

מרקד בשבת עיין · זורס · מסמר כסכת :

מרקדת ומונה שבעים ואחד אפרוחים בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי · פי' שעושה כותה מרקדת לפניו והוא ניחוש שיתחזק · והמונה שבעים ואחד אפרוחים ידוע שבת ספ"ו דף ס"ז :

מרקולים או שאר עבודה זרה הרואה אותה אומר בא"י אמ"ה שנתן ארך אפים לעוברי רצונו ואם רואה אותה בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך · והאידנא אין מברכין זאת הברכה שהרי אנו רואים אותה תמיד · תוספות הרי"ף ור"י פרק ט' דברכות דף מ"ז ע"ב שלחן ערוך א"ח סימן רכ"ד :

מרקולים ע"ז פ"ד דף נ' · לית נגר ; תלמיד שאינו הגון :

מרקולים ענינה ודיניה הרי"ף ור"ן פרק ד' דעבודה זרה דף שע"ב ע"ב · שלחן ערוך יורה דעה סימן קל"ט רמב"ם פרק ג' מה' ע"ז :

מרקחת לענין ברכה עיין · פירות עפכים פרחים מרוקחים :

מר קים לי בגויה עיין · אדכר מאי דעבדת :

מרק עיין · ברכת הסכל · סעודה שאין בה מלח :

מר קשישא עיין · מר ינוקא :

מרשה אימתי חייב לשלם למורשה ההוצאות רמב"ם פרק ג' מהלכות שלוחין ושותפין חשן משפט ורע"ש סימן קכ"ב :

מרשה חברו לגבות חובו וישתמש ממעותיו בקנין סודר ואח"כ חזר בו תרומת הדשן סימן שי"ג :

מרשה קת אי פקע כח המורשה בהגזל עצים עובדא דרבי אבא הרא"ש כלל ס"ב סי' א' · ח"מ סי' קכ"ב רשד"ם ח"ד סי' תל"ח :

מרשה עיין · יכס אס מרשה · מורסס · מורסס הבא לתבוע · נתבע או המרשה :

מרתא בת בייתוס ומיתתה ברעב ואיסתניסותה גטין פ"ה דף נ"ו ·

מרתף עיין · כורות סיחין ומערות וחלל :

משא אדם בינוני חמשה כורים נ"י פ"ו דב"מ דף קי"ט ע"ב : נמירי דכל · ספונא · סקול יהאיך :

משא ביום טוב אעפ"י שהותרה הוצאת ביום טוב אפילו שלא לצורך לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחול אלא צריך לשנות רמב"ם פ"ה מהל' שביתת י"ט ; כיצד המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה לתת לתוכה ארבעה או חמשה כדים ביחד אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים דמוכח של צורך י"ט הביאם · ודוקא כשמוליכם ממקום למקום אבל מזוית לזוית או מבית לבית באותו חצר שרי בכל ענין · המוליך את התבן לא יפשיל את הקופה לאחריו אלא נוטלה בידו וכן משאות שדרכן לישא אותן במוט ישא אותן על גבו מאחוריו ושדרכן לישא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו ושדרכן לישא אותן על הכתף ישא אותן בידו לפניו או יפרוש עליהן בגד וכל כיוצא בזה משנוי המשא (מהא דאתקין רבה במחוזא בגמרא דף ל'

על פי שרא. לקחת הגוי רק לשליש או לרביע ויש לישראל הנאה כמה שהגוי עובד בשבת שרי דגוי אדעתא דנפשיה קעביד (ב"י בשם מיימוני פ"ו וב"י סימן רמ"ה בשם סה"ת) אפילו מרחץ או תנור אם השכירם שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר ע"י כך שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשכירם (טור בשם רבינו האי) וכן אם מנהג רוב אנשי אותו מקום להשכירם או ליתנם באריסות מותר להשכירם לגוי או ליתנם לו באריסות (הרא"ש שם) ואפילו במקום האסור אם המרחץ או התנור של ישראל רק שכרם מגוי אחר וחזר והשכירם לגוי שרי דאין שם הישראל נקרא עליו , א"ז בשם הגאונים) וכן אם יש מרחץ בבית דירת ואין רוחצין במרחץ אלא אותן שבביתו והם יודעים ששכרו גוי שרי (ב"י בשם מהררי"א ור"ח וא"ז ' ואם עבר והשכירו במקום האסור יש אומרים ששכרו מותר ' ב"י בשם הגאונים ' וי"א שאסור , מרדכי פ"ק דשבת) וכן עיקר (ועיין ש"ע א"ח סוף סימן רמ"ח ' הרי"ף ונ"י ושלטי גבורים ספ"ו דשבת דף קמ"ז ע"א ' שלחן ערוך אורח חיים סימן רמ"ז :

ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת :

מרחץ בשבת עיין ' ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת מקלס שאלה ' רחילה ביוס טוב שאלה ' רחילה בשבת :

מרחץ חדש עד י"ב חדש לא יכנס אדם בו שמא תפחת ותחתיה חלל מלא מים ערבי פסחים דף קי"ב ' כתובות פ"ה דף ס"ב אפחית בי באני מתותיה איתרמו ליה עמודא סליק ואסקינהו ' רבי אבהו נפחת בית המרחץ מתחתיו וכידו אחת היה מטפס ועולה על העמוד ובידו אחרת הידה מעלה שני עבדיו ' בברכות פרק ב' דף ס' אמרינן בגמרא שהציל רבי אבהו ק"א בני אדם שאחד או שנים החזיקו בזרועו וכן אחזו זה בזה עד ק"א :

שלשה דברים לוס :

מרחץ מכר מה מכר עמו משנה וגמרא ס"פ המוכר דף ס"ז ע"ב רמב"ם פכ"ת מהלכות מכירה ' חשן משפט ולע"ש סימן רט"ז סעיף ג' הרי"ף ונ"י פ"ד דב"ב דף קצ"ו ע"ב וקצ"ז :

מרחץ מקום מטונף בקריאת שמע עיין ' דברי תורה בכל מקום ' נאמן ורחוס ' קריאת שמע ' שלום שמו ' שמע תפלה במקום שהוא נקי :

מרחץ מקום מטונף בקריאת שמע ש"ע א"ח סימן פ"ד וסימן פ"ה וחלוק בין בית החיצון לאמצעי ולפנימי בענין תפילין ק"ש ותפילה ושאלת שלום הרי"ף ור"י פרק ג' דברכות דף כ' ע"א ' רמב"ם פ"ו מהלכות תפילין הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק' ע"ב :

מרחץ עבודה זרה ואסור הנאתה ודיניה ש"ע י"ד סימן קמ"ב קמ"ג '

מרחץ עיין ' אמבטי של מרחץ ' אריסותא למרחץ ' בית הכסא וכניסות ' בית המרחץ ' גברא דהוה חשיב ' דברי תורה בכל ' יושבי קרפיון ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת מעלין בקדש ולא מורידין ' משכיר שדה ' נאמן ורחוס ' סתם מרחץ עם הכל ' קריאת שמע ' רחילה ביום טוב שאלה בענין טבילת אשה ביום טוב אי שרי לאסם לה חמין ע"י גוי או לא ' רחילה עם ' שלום שמו ' שלשה דברים לוס ' שמע ' תלמיד לא ירחץ ' תפילת שמחר דברים ' תפלת מנחה דברים :

מרחץ עיין ש"ע א"ח סימן ר"ל הודאת הנכנס בו ' ובע"ז פ"ג דף מ"ד כשיצא אמר ליה אין משיבין במרחץ מכאן שאם שאל אדם דברי תורה בבית המרחץ וכן בבית הכסא שאין להשיב ולומר אין משיבין דברי תורה כאן :

מרחץ שהוסקה בתבן או קש של שביעית מותר לרחוץ בה ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחוץ משנה י"א פרק ח' דשביעית רמב"ם פרק ה' מהלכות שמטה ויובל :

מרחץ שסתמו מערב שבת למוצאי שבת ש"ע א"ח סימן שכ"ו ' הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף קמ"ו ע"א ' מרחץ שפקקו נקביו מע"ש למוצאי שבת רוחץ בה מיד אבל אם לא סתמו נקביו אעפ"י שמאליו הוחם בשבת צריך להמתין לערב בכדי שיעשו לפי שאסור לעשות כן גזרה שמא יחתה

בנחלים ' דברי חכמים משוכר . ערב שבת :

מרחשת עיין ' מנחת מרחשת :

מריבה עיין ' מחלוקת עיין :

מרי דיכי כך אמר רב חסדא לרב הונא מרי דיכי פירוש בעל שמועה זו חולין פרק ז' דף צ"ו

בתי שניפי ' בשם ככרין דנרד :

מרי דעובדא הוה כי אמרינן היינו בעל חמירא הואת ומצינו מרי דעובדא דפירושו , בעל מעשים טובים הליכות אלי אות תקס"ט :

מריה דאברהם תלי תניא כדלא תניא רב יוסף חלה ושכח תלמודו כדאמרינן במסכת נדרים ושמועות ששמע מרב יהודה רבו קודם חלייו עכשיו היה מתקשה בהם והיה נותן אל לבו ותמה אם שמע כן והיה מתרצן מדעתו והק' רבש"ע אפשר ששמעתי מרב יהודה שנוי גדול כזה דהתלי תניא פי' המשנה כדלא תניא כלומר בדבר שאינה משנה וברייתא ב"ב פ"ח דף קל"ד ' כתובות פ"ק דף כ' ע"א ' ביאור סוגית מריה דאברהם בתשובות הריב"ש סימן שע"ב פורת יוסף דף ז' ' הר"י אדרבי דברי ריבות סימן רל"ח כנסת הגדולה אורח חיים דף ק"ג ע"ד :

כתובות תדושין :

מרי כירי תפלא הות לי ונגבוך מין זכרו הות דכד שדרו לך עליה לא מפיין ברעיך אארעא ' אשה מבני גליל דלא דייקי בלישנא הלכה לפני הדיין ואמרה כן מרי כירי ור"ל קירי והוא ארון ואמרה כירי והוא עבד ' תפלא הורת לי רצתה לומר טבלא הות לי ואמרה תפלא והיא קורה ' ונגבוך מין ר"ל נגבוה ממני ואמרה נגביך מין דמשמע שגנבו את הדיין ' גדולה היתה כל כך שאם מותחין אותך עליה לא היו רגליך נוגעים בארץ והרי שטויות הרבה נכרו משמע עכשיו ור"ל וכדין הורת ועוד שהיתה מזכרת תליית בדיין ואומרת אם תולין אותך עליה עירובין פ"ה דף נ"ג

בני יהודה :

מרים למה נסמכה מיתתה לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה ארומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת מ"ק פ"ב דף כ"ח נופי הלכות דף קכ"ו ע"ב למעלת אשת חיל ' מטה משה חלק ח' פ"נ דף קי"ו ע"ד מפרשה :

מרים מגדלא שער נשיא היא אמו של פלוני כדאיתא בשבת דף ק"ד ורב ביבי בר אביי אמר הרבן הירה כמה וכמה שנים אם כן מלאך המות מספר לרב ביבי מרת שאירע לו כבר תוספות דחגיגה פ"ק דף ד' :

כשס שהדעות במאכל ' עימה קודם :

מרים עיין ' נביאים ארבעים ושמונה ' שלשה פרנסים :

מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא הוו כתבו התוספות כי הגדול שנולד בינקותו של רב חסדא קרו ליה מר ינוקא ומר קשישא הוא הבחור שנולד בזקנותו של רב חסדא כדאמרינן כי בן זקונים הוא לו ובכתובות פ"ט דף פ"ט פירש"י בהפך כי מר ינוקא הוא הצעיר שנולד בזקנותו ומר קשישא הוא הגדול שנולד בבחרותו של רב חסדא ב"ב פ"ק דף ד' כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף צ' ע"ב כפ' הכותב וכפי' השותפין פי' מר ינוקא ומר קשישא הרי"ף פ"ח דב"מ דף ק"ח ע"א :

מריקה ושטיפה בכלי בלוע מן החטאת היכא יובן משנה ד' פי"א דזבחים ר"ע ותי"ט ' ועיין רמב"ם פ"ח ממעשה הקרבות :

מריש הגזול שבנאו בבירה יתן את דמים משנה ט' פרק ז' דעדיות ' משנה ה' פרק ח' הנטין :

נולה מלוה לסחור :

מריש הוה גריסנא בגו ביתאי ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמעית להא דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה לא הוה מצלינא אלא היכא דהוה גריסנא הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ו' ע"א כך אמר אביי ובפרק בני העיר אמרינן אמר אביי מריש הוה גריסנא בגו

הסרה לאחר שהטילה ביצה זו · ואת״ל שנטלה קודם שהטילה ביצה דילמא הלכה כפוסקים דנטלה הסרה כשרה גם קיימא לן טריפה אינה חיה י״ב חדש וזו מדחיתה י״ב חדש ילדה אפשר לתקל בתערובת · והאריך לפלפל ולהקשות נגר כל הסברות הנ״ל ואח״כ שואל מטעלת אביו וזאת תשובתו · מדלא פי׳ במשנה נטלה הסרה לא באלו טריפות ולא בארו כשרות ע״כ פליגי הפוסקים דיש סברות לכאן ולכאן ואם שפסקו להחמיר משום ספיקא דאורייתא מ״מ מידי ספיקא לא יצאו לומר שהיא טריפה משום ספק וכספק טריפה בעוף בעלמא משהינן הביצים עד שתפסק להטיל ותתחיל להוליד שנית לאחר כ״א יום ואז מכשרינן למפרע הכר׳ מהקי״ל טריפה אינה יולדת · ובנד״ד נימא כיון שהתרנגולת חיתה יותר משנה תמימה וגם ילדה ביצים וכו׳ וטוב לחלק ולומר דמטעם זה לא כללו חכמי המשנה לא להתיר ולא לאסור בחסרה המרה משום שיש מינים יכולים לחיות ויש מינים שאינם יכולים לחיות בלא מרה וגם במין אחד שיש להם מרה יש מהם שחיים כשמחרה ויש שאינם חיים בשחסרה או נטלה וההכרעה היא ע״פ הסימנים הנ״ל אם ראינו שהולידה או חיתה י״ב חדש כ״ש כשיש שני סימנים לטובה ודאי אינה נאסרת וכל זמן שאין סימן להתיר מחמרינן כמו בספק דרוסה וזה טעם מספיק לחכמי המשנה כנ״ל שלא כללו לא להתיר ולא לאסור ואם לא נסמוך על סברתנו לאכול העוף והביצים מ״מ לאסור הכלים שכל השנה נתבשל בהם וכלי פסח שואלין ומשאילין לאחרים אפשר להקל בהם וכו׳ ע״ש · שבות יעקב תשובה ס״ו עוף שרא נמצא לו מרה וקודם שטעם הכבד אם יש טעם מרירות נאכר הכבד מה דינה · תשובה נסתפקתי בספרי מנחת יעקב כלל פ״ח ס״ק ד׳ ושוב נדפס עבודת הגרשוני וכתב נדון זה בפשיטות להתיר בסימן י״ז ואין ספקי מוציא מידי ודאי שלו מתרץ דברי חשפתיכהן ומציל אותו מהשגת עבודת הגרשוני בהצלה מצויה ע״י נסיון אם נאברו הבני מעים שיש לתלות שהסרה נדבקת בהם יש לחכשיר · מרה מלא :

מרה זורקת עיין · כלעת יופלות :

מרה לרפואה עיין · אבר מן החי ספלס :

מרה מצא הטבח (כשהיה מפשיט את הבהמה) בולטת מבין הצלעות לחוץ בין עור לבשר והפשיט העור נתרת סביב המרה מבלי פגיעת הסכין והמרה נשארה תוכה בין הצלעות ובולטת לחוץ ואחר נטילת כל בני מעים הפרידו חסרה בנתח מבין הצלעות על ידי שהיו חותכין ומרחיבין בין הצלעות זו מזו ונמצאת המרה שלימה ונפחו אותה ולא נמצא בה נקב כליל העלה להכשיר והוכיח כן שאין סרכא מטרפת אלא בריאה ואפילו תימא דסרכא מטרפת בכל האברים שנקיבתן במשהו ס״מ כיון דניקב תרופן בין הצלעות תלינן כרופן צמח צדק ט׳ עיין שם כי העתיק פסק משפטי שמואל סימן ק״ר שפסק להחמיר ועיין לקט הקמח י״ד דף כ״א ע״ג דכתב ולענ״ד דלא פליגי ושני מעשה החליף הגורה ובכ״ש שם לסתור את דבריו אין הכרת ע״ש · חוות יאיר תשובה ע״ו מבאר דין מרה ודקין שנסרכו זה לזה דיש להתירם כדעת הריב ואין לדמות סרכתן לסרכת הריאה דאמרי׳ אין סרכא בלא נקב ע״ש וכהלקיט ח״א קע״ט וצ״ץ מ״ט חוט השני ס״ט שער אפרים ס״ב :

בית הכוסות סנסרך · מרס ודוני :

מרה עיין · טפא וסרכא · בית הכוסות סנסרך · סריפה אס · סריפות סמכה יס · יתר כנסול · מחס כמרס :

מרה שחורה עיין · רוס קברית · תסמים סמטס רפואס :

מרובה פרק ד׳ דבבא קמא ·

מרוביא עיין · אונקלי מפלין אותו כסכת :

מרובע יותר על העגול רביע משנה ו׳ פרק י״ב דאהלות ועיין משנה ד׳ בתי״ט · גמרא פ״ק דסוכה דף ח׳ · תוספות יום טוב על משנה ה׳ פרק ה׳ דכלאים ד״ה ונרערה :

מרון עיין · ספתים כרק :

מרויח במעות חברו אימתי מוציאין ממנו רמב״ם פרק

ז׳ מהלכות שותפין · מרדכי פרק הגוזל קמא · ב״י י״ד סימן ק״ס רשד״ם ח״מ סימן קנ״ת מהרש״ך ח״א סימן קס״ז וחלק ב׳ סימן קי״א קל״ע סימן קכ״ח המעכב שכירות חברו והובע ממנו ריוח בירת יוסף יורה דעה סימן ק״ס :

מכסל כיסו :

מרור בזמן הזה דרבנן משנה ו׳ פרק כ׳ דפסחים ותי״ט הרי״ף דף רנ״ו ע״א דיני מרור וירקות הטובים למרור ש״ע א״ח סימן תע״ג סעיף ה׳ וסי׳ תע״ח לענין אכילת מרור רמב״ם פ״ז מהלכות חמץ ומצה דין י״ב הרי״ף ור״ן פ״ח דפסחים דף רנ״ג ע״ב :

מרור בחרוסת לא ישהה כדי שלא יתבטל טעם מרירותו ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו הרי״ף ור״ן פ״ה דפסחים דף רנ״ג ע״ב · ש״ע א״ח סימן תע״ה סעיף א׳ :

מרור הגזול כתב כנסת הגדולה א״ח סימן תנ״ד בשם מהר״י ווי״ל סימן קנ״ג שיוצאין במרור גזול ובעל פרי חדש על א״ח סימן תע״ה סוף סעיף א׳ ד״ה ישלהסתפק והוכיח שאין יוצאין בו ועיין יד אליהו תשובה כ״ג :

מלוה הבלה בעבירס יד אליהו כ״ג :

מרור מי שאין לו ירקות לטבול ראשון אלא מרור יברך עליו בטבול ראשון בורא פרי אדמה ועל אכילת מרור ובטבול שני יטבלנו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה הרי״ף ור״ן פ״ח דפסחים דף רנ״ג ע״ב · שלחן ערוך א״ח סימן תע״ה סעיף ב׳ :

מרור עיין · ירקות סאדס · כורך · כל סאה אמר · אלס כזמן · מלות אס וסוכה · מגריס כמסלו למרור · קרבן פסח מלכה · סכופס סלה לבטל את המלוה סכופס סלא לאכול מרור קיילא כלל כולל · מקיעות אס :

מרור צריך להגביהו בידו ולומר מרור זה שאנו אוכלים על שם שמררו וכו׳ משנה הרי״ף ור״ן פ״ה דפסחים דף רנ״ד ע״ב ש״ע א״ח סימן תע״ג סעיף ז׳ · רמב״ם פ״ח מהלכות חמץ ומצה דין ד׳ :

מרזב המוציאו על אויר חצר חברו מרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה ודיניו משנת הרי״ף וג״י פ״ג דב״ב דף קצ״א ע״א · ש״ע ח״מ סימן קנ״ג :

מר זוטרא בתרא יותר מרבא פרק איזהו נשך דף ס״ז · טומאת אהל עיין כפסק הר״י כליליוס :

מר זוטרא דין דין וטעה ורבה בר בר חנא בנימין זאב סימן רצ״ו ריב״ש סי׳ רע״א ·

מר זוטרא עיין · ספות · עודס על סאמת · רב אסי ואמר זוטרא הלכה :

מרחצאות גזרו עליהם הפרסיים מפני שלא היו נזהרין על הטבילה · יבמות פ״ו דף ס״ג ·

מרחץ ביום טוב עיין · רחיצה ביום טוב סאלס :

מרחץ ביין נסך וחילופו ש״ע י״ד סימן קל״ג וסימן קנ״ח ·

מרחץ במוצאי שבת ש״ע א״ח סוף סימן שכ״ו סעיף י״ג עיר שישראל וגוים דרים בה ויש שם מרחץ רוחצת בשבת אם רוב גוים מותר לרחוץ בה במוצאי שבת ואם רוב ישראל או אפילו מחצה על מחצה אסור למוצאי שבת עד כדי שיוחם · משנה פרק בתרא דמכשירין וכת״ק · רמב״ם פ״ו מה׳ שבת ושכן נראה דעת הרי״ף כמ״ש הר״ן הרי״ף וג״י פכ״ב דשבת דף קס״ז ע״ב :

מרחץ בשבת אסור להשכיר לגוי מפני שנקרא על שם ישראל וגוי זה עושה מלאכה בו בשבת דמרחץ לאו לאריסותא עביד (פי׳ אריס הוא העובד ליקח חלק ממה שישביח לבעליו) ואמרי שכל הריוח של ישראל ושכר את הגוי בכך וכך ליום ונמצא הגוי עושה מלאכה בשליחותו של ישראל אבל שדה מותר שכן דרך לקבל שדה באריסות ואעפ״י שיודעים שהוא של ישראל אומרים הגוי לקחה באריסות ולעצמו הוא עובד , ע״ז דף כ״א וברשב״ג הרי״ף ורמב״ם פ״ו מהלכות שבת והתוספות והרא״ש שם ושאר פוסקים) והגור דינו כמרחץ וריחיים דינם כשדה (טור בשם הרמב״ן והרא״ש והר״ן שם) ואף

על

רב חסדא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנא׳ אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין לידתה במצרים ולכן לא פרט אותה שהרי עדיין לא נולדה ובחגיגה פ״ק דף ג׳ אומר מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני וכן אמר רבי יהושע לרבי יוחנן בן ברוקא ולרבי אלעזר חסמא פי׳ חדוש יפה ותנון כמרגלית ב״ב פרק ח׳ דף קכ״ג · הקהל את העם :

מרגלית עיין׳ · אוס ליה לרבי אלעזר למדרש :

מרגל עיין׳ · מכמנה · מלעיטות עיין · מרגל אסור · מרגלים · רכיל :

מרגניתא לא אשכחת אי לאו דדלאי לך חספא פי׳ אם לא הגבהתי החרס לא מצאת תחתיו המרגלית ב״ק פ״ק דף י״ז מכות פ״ג דף כ״א :

מר דגברא רבה ידע מאי קאמינא בכתובות פ״ד דף נ׳ רב רב המנונא אמר כך לרב יוסף ובזבחים פ״ו דף ס״ב רב יוסף לאביי · כללי נסרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי״ז ע״א תוספות פ״ק דערכין והא מר הוא דאמר הקדש זכה לרשיו מכאן משמע דגרסינן רבה שלא אמר אביי מר לרבא חבריו אף על גב דאמר רב יוסף לאביי תלמידו מר דגברא רבה הוא ידע מאי קאמינא בפ״ז דזבחים התם שאני שהבין אביי מה שלא הבינו אחרים עכ״ל ואיני יודע מי דחקם לכך שהרי מצינו דקרי מר אפילו לאיניש דעלמא בפרק הפועלים גבי עוברא דרבי אלעזר בר שמעון וכתב שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ׳ ד״ה מר בפ״ק דערובין ז״ל ובפרק ערבי פסחים דף ק״ד מצינו דקרי רב יהודא לרב יצחק בריה מר דשדר אותו לעולא לראות היאך הוא מבדיל וכו׳ א״ל רברבנותיה דמר וכו׳ אביי תלמידו · רבא צריך לדעת בפסק תוספות דאין דרך לקרא לחברו וכ״ם לתלמידו מר והתם הקורא הכם רב יוסף רבים דאביי דאמר ליה מר · רב הספונא מרי · ורברבנותיה דמר :

מרדות עיין׳ · סופס מרדות :

מרדכי בלשון עיין׳ · נהל התלמוד · מסכת סל ירושלים · עומד בא · פתסים זה מרדכי · קינן עיין · ספי סלחס כאו :

מרדכי ודבריו עם המן עיין׳ · ספן :

מרדכי ומעלתו תשובת בן חביב סימן ק״ל :
הגסות מיימוניות פכרו · מרדכי עיין :

מרדכי מוכתר בנימוסו׳ היה פי׳ מוכתר בשמות נאים נימוס עם בלשון יון והערוך בערך שני דנימוס פי׳ מוכתר בנימוס הוה בעדי פי מויין בדתי כל התורה היה בעד שהיה ידוע בדורו וזהיר במצות מגילה פ״ק דף י״ב :

מרדכי עיין׳ הגהות מיימוניות · מרדכי ותעלתו · רמב״ם סרא״ם :

מרדכי עיין׳ · מרדכי כלמן עיין :

מרד עיין׳ · בן מורד · לקל · עבד מורד פוסע · פסיעס · פסעים אלו · סלס סכוסות הלבו למס :

מרה אם נטלה באווזא פסקים וכתובים סימן ל׳ טריפה ואין ללמוד משאר עופות שאין להם אבל רואין אם יש בכבד טעם מרה · וכל דיני טרפות המרה ש״ע י״ד סימן מ״ב · עבודת הגרשוני י״ג תרנגולת שבינה שלא היה לה מרה למראית העין וקודם טעימת מקום המרה נאבד הכבד הורה וצריך להקל ברעת הש״ך דרובם המרה נבלעת בפנים נרגש בטעימה ולא מחזיקנן רעותא כדי להטריפה ע״ש ועיין חלק״ט תרק א׳ תשו׳ רצ״ד · דבר שמואל תשו׳ ק״ף מחמיר ומטריף תרנגולת שאחר שחיטתה נמצאת בלי מרה ותלי האם שלה טעון ביצים גמורות ושאינן גמורות · טריפה היא · ימר כנטול :

מרה ודיני טרפותה משנה א׳ פ״ג דחולין ובמפרשיה · שלחן ערוך יורה דעה סימן מ״ב · הגהת מהרי״ד יעקב קאשטרו בהלכות טריפות מעשה בא לידי שהיתה בועא כמו כיס יוצאת סמוך למרה תלויה בסמפון סמוך לה ברוחב אצבע ולא הוו שפכי אהדדי כלל ודקדקתי חבו זא תחתיה ויצאו מים זכים וטעמו המים ולא היו מרים והכשרתיה דלאו מרה היא אלא בועא ודין טרפות בועא אלא בריאה ליכא · רדב״ז שאלה קכ״א לענין ספק שתי מרות מרה שנמצאת חוץ לדופן בין עור לבשר והיתה לשם דבוקת וסרוכה הרי זו טריפה · משפטי שמואל ק״ל ואמרין סרכא חוץ לריאה׳ ובספר צמח צדק סי׳ ט׳ האריך והביא דברי הרב ומסיק בסוף דבריו דכשר · רדב״ז תשו׳ קכ״א מעשה שנשחטו ל׳ כבשים ונמכרו קצתם ואחר כך נמצאת ריאה שיש בה שתי מרות ואין ידוע מאיזה מהן היא ונמצאו כלם בספק טריפות והיו ממון ישראל · אחר שהוכיח אופן מחלוקת דין טרפות חסרה הריאה ושאל את פי הטבחים אשר ראו את הריאה ואמרו שהיו המרות מתאימות ואחת ארוכה מחברתה ושנקבו את הארוכה ולא נשפכה אלית הקצרה ועוד שאל אם הפכו את המרה כלפי מעלה לראות אם שופכות זו לזו מלמעלה במקום חבורן ואמרו שלא עשו בדיקה זו ועוד שאל אם היו יוצאות ממקום אחד וא״ל הן לפיכך הורה ודן שודאי כיון שיוצאות ממקום אחר ודאי אם היו מהפכין אותו הוו שפכי אהדדי ולא משכחת להו דלא שפכי אלא כשיוצאות אחת הנה ואחת הנה כמעשה שנשאל עליו הרשב״א תשובה נ׳ והוא ז״ל הכשיר כיון שמסמפון אחד שופך לשתי המרות כ״ש בנדון זה דעדיף טפי ואילו היו מהפכין אותו הוו שפכי ולא שייך בה יתר כנטול דאמי ועוד מפני שהירה הפסד ממון ישראל הרבה וצירף לזה ספק ספיקא דמאן לימא לן שלא היו בשני כיסין ושאם היו ניטלין זו מזו לא תנקב ולפי מ״ש שם איכא ספיקא אם הכבש ההוא הוא בעל אותה ריאה וארת״ל שזהו הוא שמא אינה טריפה ושאם היו נוטלין אחת מע״נ חברתה לא תנקב וככן בצירוף עוד טעמים אחרים עיין שם כמעשה עוד שבא לפני הכשיר והתיר ובפרט שכבר נמכרו קצת מהכבשים ונאכל הבשר ואיכא למתלי אפוראבהנך שנאכלו ע״ש ועיין בחלקת תורת חטאת כלל פ״ת מרה שניטלה ניקברה דשתי מרות ודיניהם · חנוך בית יהודה תשובה פ״ו תרנגולת לא נמצא לה מרה ואין מרירות בכבד אפילו אחר צלייתה והטריף כמ״ש בש״ע י״ד סימן מ״ב סעיף ב׳ נ׳ בשם כמה פוסקים ואחר זה אסר דין השואל שיש לו עוד הרבה ביצים מתרנגולת זו יותר משנה ועדיין יש מעין הרבה ביצים ובהם נתערבו ביצים אחרים והנה לפי מ״ש בסימן פ״ו בהגהת ובסימן פ״א בהגה ביתרת או שאר טרפות הבא מן הבטן אוסר כל ביצי תרנגולת זו וביצים הוי דבר שבמנין ואפילו באלף לא בטיל (עיין ביצים אות) אם כן יש לומר דספק טריפה אוסר התערובת כאן ע״פ אני שואל אדוני אבי מ״ו הרב נר״ו · תשובה איתא בפרי חדש סימן מ״ב ס״ק ד׳ שהרבה גדולים מכשירים בנטלה המרה · ובט״ק ד׳ כתב משום דרבו המכשירים בחסרת המרה כדאי הם לסמוך עליהם לכל הפחות בכה״ג · ובט״ז ס״ק ב׳ ובב״י והגהת מיימון בשם רש״י והרי״ף דכשר בלא נמצא המרה או שתי מרות וכ״כ הרוקח והמרדכי בשם הרי״ף עכ״ל · ואם כן אפילו לדעת המחמירין והאוסרין מ״מ אפשר לומר מ״ש בטרפות הבא מן הבטן מה שנעשה ממנו לעולם אסור היינו דוקא מהטריפות המפורשים במשנה וגמרא אבל חסרת המרה שאינו מפורש בהדיא לא אמרינן לאסור הנעשה ממנו ואצ״ל שלא לאסור התערובת · ויש שלשה צדדים להקל א׳ שרש״י והרי״ף ורוקח וסיעתיה מכשירין להדיא חסר המרה שנית שמא בזמן שהטילה ביצתה עדיין היתה לה המרה ונחסרה אח״כ דהא מקילין לכ״ע רק כשטועמין שם טעם מרירות · שלישית שאין הביצה בעין אלא נתערבה ויש לסמוך על הט״ז בספק טרפות כזה שאינו מפורש כשנתערב שאם היה מפורש חסרה או נטלה המרה טריפה לא היה אפשר להקל במינים שאין להם מרה והטעם דק טעם מרירות ולהכשיר וי״ל דילמא הלכה · בט״ז לבטל ביצה ואת״ל דלא קיימא לן כוותיה אכתי יש לומר דלמא נטלה

תמרה

סכן אם יכול לעכב לחכרו :

מרבה עיין · אחד המרבה :

מרבין על השכר ואין מרבין על המכר משנה פ' פ"ה דב"ם הרי"ף וג"י שם דף ק"ג ע"א וע"ב · עיין שלחן ערוך י"ד סימן קע"ג וסימן קע"ו סעיף ו' :

סכירות אסורים הו שוכרת :

מרביעית פרק א' דידים :

מרביץ תורה בקהל אחד שזלזלו יחיד מהם בפני קצרת מאנשי הקהל ההוא ולכן קפץ ונדר בנדר שמשון ב"ם וכו' שלא לשרת עוד בקהל ההוא על ששמעו חרפתו ולא השיבו ואסר על עצמו הפרס אשר היו פורעים לו ועכשו הקהל חפצים בו ורוצים בכבודו גם הוא רגיל לבטל נדריו · כר"ת הרי זה מותר וע"ש דין נדר בטענת הבתולה נדרו כדבר האריך הרב בפירושו · מהרר"א בן חיים ח"ב ע"ב · חכם מלמד תנוקות בקהל אחד שנשבע שלא להיורת עוד חכם בקהל יש לו התרה מהרר"א בן חיים ח"ב כ"ג · דברי ריבות ס"ח על שטר התום בשבועה מקצרת בני קהל אחד שלא ליקח בן חכם מרביץ תו' ביניהם לדרוש ולא לחכם קבוע כל זמן שהחכם אביו יהיה קיים וכו' שראוי להתירה · דברי ריבות שמ"ן ראובן נתחייב בשבועת להרביץ תורה בקהל אחד ונתנו לו מעות להוצאת הדרך להביא את ביתו לשם וחזר בו אין בחזרתו כלום וחייב להחזיר המעות · רשד"ם י"ד קל"ב רב שחלה ומנו אחר ואיים עליו עד שנשבע שלא לעשות דבר בלתי רשותו ושוב חלה פני הרב שיתיר לו את שבועתו ולא רצה והלך לפני שלשה והתירו לו ה"ז מותר · חכם שנשבע ללמד לבני עיר אחת זמן מה ואח"כ חזר בו מכמה טעמים מספקים שהדין עמו רשד"ם י"ד תשובה ר"ו :

מרביץ תורה עיין · חפס בקסל · כסס סלסור לגלות · מלמד · סכוסס על דעת רבים לחס וכ עד :

מר בריה דרבינא הוה יתיב בולה שתא בתעניתא לבר מיומא דעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי הרי"ף ור"ן פרק שני דיום טוב דף רפ"ז ע"א :

מעניה סה :

מר בר רב אשי הלכתא כוותיה לעולם היכא דלא אתמר בהדיא דלית הלכתא כוותיה ובכולי התלמודא הלכתא כוותיה בר מהני תרי (דמיפך שבועה פרק שבועת הדיינים דף שכ"ב) וחיוואי בפ' בהמה המקשה בענין צומת הגידין הרי"ף דף רע"ב ע"ב דסנהדרין · תורת יאיר תשובה צ"ד הלכה כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואוריתא וי"ג וחיוואי וי"ג ליה הלכתא וכו' בר וכו' עיין יומא דף פ"ג ע"א כתובות דף צ"ו ע"א סנהדרין דף כ"ט ע"ב חולין דף ע"ו · שמעתתא דף ס"א ע"א הר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ב ע"א · הליכות עולם שער ה' פ"ב · מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף הליכות עולם מר בר רב אשי הלכה במותו בזמן שאין מחלוקת לרבו · שני לוחות הברית תורה שבע"פ כלל הלכה ד"ה הלכתא וסימניך הפך לבן כך פסק רבינו חננאל וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפסקיו בפ' בהמה המקשה :

כללים מעל עסקי הלכות :

מרגלא בפומיה דרבא ברכות פ"ב דף י"ז

תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים :

מרגלא בפומיה דרב העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא יושבים צדיקים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלהים ברכות פ"ב דף י"ז ואמרינן התם דרב בתר צלותיה אמר הכי יר"מ יאו"א שתתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של טובה חיים של ברכה חיים של פרנסה חיים של חלוץ עצמות חיים שיש בהם יראת חטא חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים של עושר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה :

עולם הבא אין בו :

מרגלא בפומיה דרבי מאיר גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתות תורתי נצור תורתי בלבך ונגד עיניך תהיה יראתי שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון ואני אהיה עמך בכל מקום ברכות פ"ב דף י"ז :

מרגלא בפומיה וכו' ברכות פ"ב דף י"ז · בפרק עשרה יוחסין מרגלא בפומיה דרבי יוחנן פירש"י סדור היה הדבר הזה בפיו ולא ששנאת במשנה ובברייתא אלמא כך קבלה בידו וזה מרבו כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"ב :

מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני בריה וחברי בריה אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתו כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתו ושמא תאמר אני מרבה והוא ממעיט שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים פירוש אני העוסק בתורה בריה וחברי עם הארץ ג"כ בריה הוא אני מלאכתי בעיר כלומר נוחה מלאכתי ממלאכתו · מתגדר מתנדל לתפוס אומנות ושמא תאמר הרין עמו שאינו מתגדר במלאכתי שאילו היה תופס אומנותי לא היה לו לב פתוח להרבות בתורה כמותי והיה ממעיט ואין לו שכר שנינו בסוף מנחות שיש לו שכר לממעיט כמו למרבה ובלבד שיכוין לבו לשמים ברכות פ"ב דף י"ז :

מרגל אסור לרגל בחברו שנאמר בפ' קדושים לא תלך רכיל בעמך סנהדרין פ' זה בורר · דמב"ם פרק ז' מהלכות דעות · סמ"ג לא תעשה ט' סמ"ק סי' קכ"ב :

מלשינות · מרגלים · רכיל :

מרגליות עיין · כמין שני טיפי מרגליות · ככפים וכחוטם אין לאם סתידה · סקיד לוי מסר ארנו · קרושין נכנעת · רבי יוחנן פעם אחת :

מרגלים דבר גדול דברו באותה שעה דכתיב כי חזק הוא ממנו א"ת כי חזק הוא ממנו אלא ממנו בביכול אין בעל הבית יכול להוציא כליו משם ערכין פ"ג דף ט"ו סוטה פ"ז דף ל"ה מנחות פ"ח דף נ"ג ורש"י בסוטה פירש ממנו מן הקב"ה אל תקרי לא גרסינן שאין הפרש קריאה בין ממנו הנאמר על יחיד שנדברים עליו לממנו של רבים שאומרים על עצמם וכו' ע"ש והתוספות בערכין כתבו אל תקרי ממנו רפא אלא ממנו דגש וכו' ע"ש הן אמת ונכון דדברי רש"י ברורים דאין אצלנו שנוי בקריאת בין זה לזה אבל ידוע לכל מי שעיין בספרי דקדוק ובפירש בפי' הראב"ע שטה ארוכה על ס' שמות על פסוק הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו דהדגש יוכל להקרא ממנו או ממנהו הראשון הוא סימן למדברים בעדם והשני הוא נסתר ואם אין בנו כח להוציא מפינו הדבר כתיקונו כאשר קרה לנו גם באותיות אחרות אשר ידעו אנשי מורה להבחין בהן בין זו לזו אולי יקרה כה גם במלת ממנו להבחין בה הלשון נסתר מלשון המדברים בעדם ועיין בס' הליכות אלי אות ג' ואות ד' בארוכה :

מרגלים הוציאו דבה על העצים ואבנים כך · המוציא דבה על חברו עאכ"ו מכאן דגדול כחה של לשון הרע הרי"ף פ"ב דשבת דף ק"י ע"ב :

לשון הרע עיין ערכין :

מרגלים ועניינם סוטה פרק ז' דף ל"ה · וערכין פרק ג' דף ט"ו :

מרגלים עיין · יסיו סיפך · לשון הרע עיין ערכין · מתל עיין · רוח לפומית לה · רים קסיעה · רכיל :

מרגלית טובה היתה בידי ואתה מבקש לאבדה הימני בעא מיניה אבא חליפא מרבי חייא בר אבא בכללן מוצא שבעים דכתיב כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה שבעים ובפרטן אתה מוצא ס"ט א"ל תאומה היתה עם דינה דכתיב ואת דינה בתו אלא תאומה היתה עם בנימין דכתיב ואת בנימין אחיו בן אמו ואת רבויא הוא אמר מרגלית וכו' כלומר טעם יקר הכי אמר רבי חמא אמר

Digitized by Google

מראה עיין · אדם ניכר · אוכלא בחורה לקיח · אמרת הגזל · דבר העשוי למראה · חותא מלתא היא · סנהדרין אין מושיבין · קריאת שמע סקורים לא ירחו · סכחיינו על סריאס · שלשה משיבין לפתו של אדם · ששי מראה · תערובת אסור וכמס חלוקי דינים שיש :

מרא זבולא חרונקא דבעל חבית אריסא עביד יאורי · מרא פי' צאפ"א זבולא בדיל"ו דוולא פלי להשקות שרה זרונקא נאד למלאות במקום שנוהגים לדלות בכורות אריס עביד ביה יאורי עליו לעשות חריצין משפת הנהר עד סוף השדה חריצין הרבה שכשרולין המים מן הנהר שופכין בחריצין והחריצין מוליכין עד סוף השדה והיא שותה מאליה ב"מ דף ק"ג · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"א ע"א · ש"ע ח"מ סימן ש"ך :

מראות דם נדה ודיניהם ש"ע י"ד סימן קפ"ח · הרי"ף דשבועות פ"ב דף ש"ד ע"א · כל מה שתראה האשה מאותו מקום טמא חוץ מן הלבן והירוק ר"ע משנה ז' פ"ב דנדה והוסיף עליו ת"ט שעוה או זהב כל שאינו נוטה לאדמימות משנה ו' ז' פ"ב דנדה · רמב"ם פ"ה מהל' אסורי ביאה חמשה דמים טמאים באשה ותשאר טהורים אדום שחור כקרן כרכום כמימי אדמה וכיין מזוג · ת"ט שם ור"ע אדום שחור הוא אלא שלקה · כל מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק טמאים וכן כל מראה שחור ואין טהור אלא מראה לבן (טור מדברי אביו הרא"ש בפסקיו פ"ב דנדה אהא דאיתא שם דף י"ד ע"א כמה אמוראי דלא חזו דמא משום דלא בקיאי) וכן מראה ירוק) שם במשנה דף י"ט ע"א כחכמים וכפי' התוספות בד"ה הירוק שם ע"ב , אפילו כמראה השעוה או הזהב וכל שכן הירוק כפרתי או פעשבים הנה וכן מראה שקורין בלשון אשכנז בלו"א בכלל ירוק הוא אע"ג דקי"ל כבית הלל דמטהרין כמימי בשר צלי וכמימי תלתן כיון שהם נוטים למראה אדמימות ואין אנו בקיאים במראות מטמאינן להו ולא מטהרינן אלא לבן וירוק משום דלית להו נטיה לאדמימות כלל , ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה ואפילו הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה מראות הללו טהורה (טור וש"כ הרמב"ם פרק ה' מהלכות איסורי ביאה) הנה וכן עיקר (ב"י וטור , דלא כיש מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב ,ת"ה סימן רמ"ו ואם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ולא מצאה כלום עיין לקמן דס"י ק"ץ · עפ הרבה פי' ממשות דם רמב"ם פ"ה מהלכות אסורי ביאה · וכתב ב"י דה"ה לכל מראות שאין לספק בהם באדמימות כלל טהורים דומיא דכרתי ולא הזכירו ירוק אלא משום דבשהוא כגון הזהב איכא למימר דנוטה לאדמימות הוא לפיכך הוצרך להשמיענו בו וכן לבן לאו דוקא דה"ה לכל מראה דאין לספק במראה אדמימות כלל דשרי ושכן נראה מדברי הר"ן פ"ד דשבועות עכ"ל ומדברי ת"ה שהביא בית יוסף דלבן הוא כמראה כגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנינותו ואולי הוא הנקרא בלעז בידיטינ"ץ דמראה זה אין בכלל מצד שחורית ויש לחוש בו במראה לבן דם הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין משנה ופ"ה דעדיות

דם נדה · דם נגוע :

מראות העוף ודשון מזבח הפנימי ותרומת הדשן נבלעים במקומן משנה ד' פ"א דתמיד ובתי"ט ועיין רמב"ם פ"ב מהלכות תמידין ומוספין :

מראות הריאה ודיניה ש"ע י"ד סימן ל"ח · כנסת הגדולה על הגהות הטור אות א' הוא הדין שמראות הפוסלות בריאה של בהמה פוסלות בריאה של עוף פרישה ובי"ח וט"ז ס"ק ד' בשם רש"ל וכתב הב"ח ופשוט הוא וז"ל רמב"ם פי"א מהלכות שחיטה על בדיקת הריאה ומעולם לא שמענו במי שבדק עוף אא"כ נולד לו חשש ע"כ :

ככל כפוחס · ריאס :

מראות נגעים שתים שהן ארבע משנה א' דנגעים ומשנה א' דשבועות הרי"ף דף ש"ב ע"ב וע"י פרותין הם משנה ד' דנגעים פ"ב רמב"ם פרק א' מהלכות טומאת צרעת :

מנפים מרלגליסס :

מר אין דרך לקרוא לחברו בשם מר וכל שכן לתלמידו עיין את אמרת אין דרך · מר תגבלה דסם · רבה לריך לדעת :

מראית העין בענין ע"ז ישב לו קוץ נתפזרו לו מעות לא יניח פיו על הפרצופות ודיניהם הרי"ף ור"ן פ"א דע"ז דף שנ"א ע"ב · שלחן ערוך י"ד סימן קי"ן משנה ט' פ"ב דחולין ר"ע ות"ש :

מראית העין בש"ע א"ח סימן תמ"ג ותמ"ד · י"ד סימן פ"ז סעיף נ' בהגה ופעיף ד' · ובסוף סימן ח' בהגה עיין מרדכי באמצע פ"ק דביצה ובשבת פכ"ב במשנה · ש"ע א"ח סימן שב"ה סעיף ב' הספני דרכי שלום או בגוי אלם או לצורך מצוה התירו :

מראית העין לא חשו בה חכמים לעוברין ושבין ת"ט משנה א' פרק נ' דשביעית ירושלמי כך אמר רבי יוסי :

מראית העין עיין · אכל אסור כעסיית · אין לעכור אחד בית · אסורי הנאה · אפת חמיו · בשר בחלב בחיוס · גוירה לא · גט פסול ודילוי · גט סכיב מרע כוי · גלוי עריות שהלכס · דם אדם · דם דגים · הפלה וסכירות · זקן נתאסמו וסהלגוני · כלאי בגדים סהלכס · כלאים אינו · כל דבר שאסרו · בלי פרת אם · עבוי ספולס · מראית כעין בעבודה זרה · מראית העין בשלחן ערוך · מרחץ בשבת אסור להשכיר · מתורגמן ודיליו · נר חנוכה אין לעקור · עבודה זרה מרחיקין · ערב פסח בשבת שהלכס · קטן שמורכל בכבד · קיום עיין · קריאת ספר תורה ותרגומים · שבת תפלה לחם דר פסוכה ו' · שבת ולילה · שבת שהלכה · שבת ישראל וגוי שותפים · שחיטה בחיוס · תנוק שלד מאל כרך :

מר אמר הדא ומר אמר חדא ולא פליגי ר"י על הרי"ף פ"א דערובין דף קצ"א ע"ב · הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ו ע"א תני תלתא פירושי הלכתא נינהו עיין ש"ע ח"מ סימן קפ"א הליכות עולם שער כ' פ"ב ד"ה פעמים יש אמוראים שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מר אמר חדא ולא פליגי בפ"ק דב"מ קטנה אין לה חצר ואין לה ד' אמות רבי יוחנן אמר יש לה חצר ויש לה ד' אמות ואף על גב דמשמע דפליגי קאמר התם דחד מיירי בגטין וחד מיירי במציאה ולא פליגי וכה"ג איכא טובא בתלמוד וכן יתבונן אדם לראות בעומק שכלו להשוות הדעות החלוקות בכל מה שיכול להשוותם הן בתלמוד הן בפוסקים וגדולה מזו מצינו שהגמרא מהפך לשון רבים ליחיד כדי למעט הסברות אמרינן בפ"ק דנדה דף ח' מאן חכמים רבי אליעזר וכתבו התוספות אף על גב דתנא בלשון חכמים ניחא ליה לאוקומי כרבי אליעזר ולא ליפוא שרש מחלוקות כרבר :

מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי עיין אקומי בהלכתא · מאן חכמים רבי · מר מתרץ הלא · סיירא סהולכת · שמעתי אסרדי איתא :

מר אמר משום לתאי דידי פקע ומר אמר משום לתאי דידי פקע פי' רב עמרם ורבא מפלפלים יחד ורבא אמר לרב עמרם תרדא שר"ל משועמם ונשברה קורה מבית המדרש רב עמרם אמר משום מולי שקנא על שגדפתני לכן פקע ארזא ורבא אמר משום מולי שהשברת על דברי כדי לביישני ב"מ פ"ק דף כ' : קנגא :

מראשית ולא כל ראשית כתב רש"י ריש פ' כי תבא ודברי הרא"ם תומת ישרים כ"ו :

מרבה את הדרך עיין · לומכות חברו · יחיד אינו שופס · נוקי סבנים ששסם · שותפים כחבר אם פקול · שותפים כמנוי אחד :

מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו אמר רב כגון שבור מלכא מלך פרס היה ונוטל ממון ישראל וחונן בה גוים שהם דלים מן המצות הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"י ע"א · שלחן ערוך יורה דעה סימן ק"ם :

סלוי כרבים מכסיו :

מרבה דברים עיין · אין הלא דלא תם לקמפים :

מרבה דיורים עיין · משכיר בית לזמן ; נוקי שכנים מעזם :

Digitized by Google

בזה בתמורה בפרק ולד חטאת הא ניחא לרב הונא א״א לרבי אבא מאי איכא למימר ואח״כ עם אותה משנה שאמר הא ניחא לרב הונא אסר בסוף ותיובתא לתרוייהו וע״ז כתבו התוספות דלית ליה השתא סוגיא דלעיל וכן דרך הגמרא להפך קושיתה בכל ענין פעמים ככה ופעמים ככה עכ״ל :

מקשן מקשה ליה ותירץ כדתריץ איהו דלמא אית ליה טעמא עדיף מהאי כללי גמרא למהר״י קארו דף ק״ח ע״ב כיבין שמועה ב״ק פ״ד תניא אידך וכבעל השור נקי רבי עקיבא אומר נקי מדמי עבד תימא ר״ע לנפשיה והלא עצמו אינו משתלם אלא מגופו הביאהו לב״ד ויש״ם לך א״ר שמואל שקדם בעליו ושחטו ה״נ וסבר דלמא אית ליה טעמא אחרינא דעדיף מהאי ונימא ליה כתבתי זה ללמד למתחכמים : מקשן מקשה קושיות רבות בפעם אחד • ראים נחלה דמכן נקים כריסה :

מקשן מקשה לפאי דסלקא דעתיה מעיקרא לתני אמוראי הל״ל הלכה כרבי יוסי אלא דניחא למינקט תנאי דמתניתין כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ח ע״ב בפרק כיצד הרגל דף כ״ד אמר ר״נ הלכה כרבי יהודה במועד שהרי ר׳ יוסי מודה לו א״ל רבא וליפא מר הלכה כרבי מאיר במועד שהרי ר״ש מודה לו והלכה כרבי יהודה בתם שהרי ר״ש מודה לו א״ל אנא כרבי יוסי סבירא לי דנמוקו עמו וכתבו התוספות והא דלא קאמר הלכה כרבי יוסי משום דניחא ליה למנקט תנאי דמתניתין :

מקשן מקשה מסיפא דברייתא ולא אקשי מרישא משום דלית ליה פירוקא כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ח ע״א כתב הרשב״א בפ״ק דקדושין תיובתא דר״ל תיובתא ורב ששת דאקשי מסיפא דברייתא דאית ליה פירוקא ולא אקשי מרישא דהוי תיובתא איכא למימר דלאו חדא ברייתא היא אלא ברייתא אחריתי ולא שמיע ליה וגמרא הוא דערבינהו ותני להו בסמוך ועוד דזימנין דלא בקיאי בברייתא ואיכא מאן דשמיע ליה רישא ולא שמיע ליה סיפא או אפכא ואיכא דכותה בגמרא :

מקשן מקשה מרישא ומהדר ליה איפא סיפא וכי המקשן לא ראה סיפא וי״ל דסיפא לאו לדיוקא אתא וכדי נסבא ואם המשא ומתן הוא על מימרא או ברייתא י״ל שהמקשן לא היה יודע הסיפא כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ה ע״א :

בריחא מלים ממעיין שקלחה. והמתרן לא היה יודע סיפא • כדי נסבא :

מקשן מקשה קושיות רבות בפעם אחד ואומר ועוד ואו ותו והפעמים אינו מקשה רק קושיא אחרת אף שיש לו להקשות • טעמו של דבר כי כאשר ראה המקשן שהקושיא ראשונה יש עליה איזה דחיה אז מקשה ביותר והוא כדרך דלפעמים מתי׳ב תלמודא אאמורא ואף על גב דכבר נשאר בתיובתא ופריך ולאו מי אותביניה חדא זמנא ומשני מהא נמי תיובתא ופרש״י ונפקא מינה דאי מיתרצא קמייתא תקום הא אבל כשרואה המקשן שהקושיא הראשונה חזקה מספקת לבטל סברת שכנגדה אז לא יחוש להרבות בקושיות ללא צורך • הרבה פעמים תמצא שהמקשן מקשה והמתרץ תירץ לו הכא במאי עסקינן וכו׳ אח״כ מקשה לו מברייתא אחרת ומתרץ לו הכא נמי במאי עסקינן וכו׳ כמו התירוץ הראשון וכן הרבה כזה אחר זה ולכאורה יש לתמוה דקארי לית מאי קארי ליה מאחר ששמע פעם אחרת התירוץ מהתרצן א״כ מה מקשה תו וכי לא ידע שמהורץ בתירוץ הראשון וקבלתי שהמקשן הקשה כל הקושיות בפעם אחרת דהיינו כל מתיבי ותא שמע שמביא הביא כולם בבת אחת והקשה מהם והתרצן תירץ לו על כולם תירוץ זה הכא במאי עסקינן רק הסדרן סידר אח״כ כל ת״ש בפני עצמו כדי ליתן ריוח אמנם בתוספות לא משמע כן בפרק כירה דף מ״ג גבי כופה עליו כלי שכתבו תוספות כולהו דמייתי ידע המקשן דמצי לשנויי בצריך מקומו אלא שרצה לידע באם יש לתרץ בענין אחר וכ״כ בפרק כל הכלים דף קכ״ג

דאביי הוה ידע דהא משני ליה רבא הכי לעיל אלא דפריך לרבא אולי יאמר תירוץ אחר והיינו לדעת אם יש תירוץ אחר יותר מרווח דוגמא ראיתא בב״ק פ״ד דף מ״ב דפריך אי הכי לרבי אליעזר נמי דרבא נמי סבר דילמא אית ליה טעמא אחרינא דעדיף מהאי וכשארית יוסף הקשה על זה דבפ׳ כל התדיר דף צ״א דמביא כמה תא שמע זה אחר זה וכתבו התוספות דבכל אותם ת״ש צריך טעם מה קס״ד אחר שכבר תירץ לו אשו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי ומאי קושיא דלמא רצה לדעת אם יתרצו לו תירוץ דעדיף ונראה לתרץ עם כלל יפה אשר הורו לנו תוספות פ״ד דב״ק דף מ״ב והוא שלא נאמר דלמא אית ליה טעמא אחרינא אלא כשהטעם ההוא אינו טוב טעם אבל כשהוא טעם חשוב דליכא למיפרך עליה מידי לא שייך למימר דילמא אית ליה טעמא אחרינא וכהיא דכל התדיר ראו התוספות שאותו תירוץ דאמו שבת וכו׳ הוא טעם חשוב ולכך תמהו מאי קס״ד וכו׳ עכ״ל שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ד״ה לפעמים המקשן :

מקשן מקשה ליה • קשיא אורחא דגמרא • תא שמע הרכב :

מקשן מרגיש מה שתירץ לו כללי גמרא למהר״י קארו דף קי״ב ע״א על הליכות עולם יבין שמועה פ״ק דכתובות בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי לסתור וכו׳ וכתב הרשב״א תמיהה לי דעדיפא מינה ה״ל לאקשויי דהא לסתר קתני דמשמע שנסתרת ומשמע שנסתרת עמו וי״ל שהמקשה ג״כ היה מרגיש במה שתרץ לומאי סתר סתר דחורבא ות״ק תרתי למה לי דאף בשא״ל מאי סתר סתר דחורבא תרתי למה לי ופרקית חדא קתני ואקשי ליה חדא לא מצית אמרת דהא או קתני :

מקשן עיין : אין דרך הגמרא לומר בדברי המקשה • אלא בליכות עולם • ככה לחוב כדמיכן • דוחק לפרש • מילתא דפשיטא ליה : מתרץ פעמים לא הבין • תירוץ מתרץ למאי דס״ל למקשה • תירוץ מתרץ לפי דבריו :

מראה אין בו דין מעילה עיין • מעילה בקול :

מראה אסור לאיש להסתכל בו משום לא ילבש גבר שמלת אשה ש״ע י״ד סימן קנ״ו וי״א דבמקום דדרך אנשים גם כן לראות במראה מותר שם בהגה הר״ן פ״ב דע״ז דף שנ״ח ע״א :

נכר לא • כתב מהלך תחת הכורס • סלסס דכרים סתידו לגית רכי :

מראה בשבת ש״ע א״ח סימן ש״ב אין מסתכלין במראה בשבת אם הוא של מתכת שהיא חריפה כאיזמל וחיישינן שמא ישיר בה נימין המדלדלין ואפילו אם היא קבועה בכותל אבל מותר להסתכל במראה שאין בו חשש זה אפילו אינה קבועה סעיף י״ג • רמב״ם פכ״ב מהלכות שבת ועיין הרי״ף ור״ן פרק כ״ב דשבת דף קס״ו ע״א ושלטי גבורים שם אות נ׳1 :

נוון בשבת • כתב מהלך תחת סלורס :

מראה ונוצה עיין • כסנים וכסס :

מראה ושנוייו באברים בעוף ובבהמה שנפלו לאור טריפה אפילו במשהו שסופן לינקב ש״ע י״ד סימן נ״ב ועיין סס״י נ׳ וכתב בית הלל סימן נ״ב ס״ק א׳ תרנגולת שנכנסה להתחמם אצל האור ונשרפה בעור ובשר אצל הצלעות בין הגוף ועצם הקולית ונראה רושם אדום בעור ענול כמו שתי אצבעות תחת המורה בעור הבשר אצל מקום זה ונצרר הדם בתוכו והטריפו מאחר שזה צריך בדיקת בבני מעים ואנו עכשיו אין בקיאין בבדיקה משנה נ פ״ג דחולין

בני מעים שנקבו • סניא דיבי • סנוי :

מראה מקום או קפידא הרי״ף ור״ן פ״ו דגטין דף תקפ״ה ע״א ש״ע א״ה סימן ל״ח סעיף ז׳ וח׳ • הרי״ף ור״ן פ״ב דקדושין דף תרמ״ג ע״א שלחן ערוך אה״ע סי׳ ל״ח ס״כ״ד קפידא :

מראה מקום עיין • לך אכל זסות • ערובי תחומין המותר לחברו • קחושין על ידי שליח ודיכיס • קפידא :

מראה

ב"י י"ד סימן רכ"ח דף רס"ט ריש עמוד ד' וכ"כ הרשב"א בחדושיו דף נ"ד אלא ודאי כי תהוא מקרי דרדקי דעל דעת האבות הדירוהו ועל ידיהם התירוהו · עיין מכות דף י"ו : דפי' הר"ן קנאת סופרים הראשון יתחזק בלמודו ותשני יפחד פן יתחירוהו ויעסוק יותר :

מקרי דרדקי עיין תוספת פאי י תומן מאד מכי י למודי מפי המהפך · מהלם כנפלים · מכסמא · מתיקת יפה ממותר למלמד לתלמידיו כדי לחדדן · תלמידים וחוטן :

מקרי דרדקי שתל"א מסחא אומנא ספר מתא כולן בעידן עבידתייתו כשאלת בבעל"ים דאמו חוי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף קכ"ז ע"א ומעשה דרבא שם וכולם סותרים ועומדים הם ואם הפסידו מעבידים אותם הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ז ע"ב חזקה דתלת וזמני מיתא בעינן שם בשם הראב"ד הרי"ף ונ"י פ"ב דב"ב דף קפ"ט ע"ב ·· ובגמרא דב"ב פ"ב דף כ"א סך מקרי דרדקי עשרים וחמשה ינוקי ואי איכא חמשין מותבינן תרי ואי איכא ארבעין מוקמינן ריש דוכנא ומסייען ליה ממתא דבא אמר כך · פי' מנין התינוקות הראוים למלמד אחד הם עשרים וחמשה · ריש דוכנא שומע עם התינוקות מפי המלמד וחוזר ומשגרו בפי התינוקות וארתו ריש דוכנא נוטל שכר ומסייעין ליה ממתא לשכור לו אותו ריש דוכנא הרי"ף ונ"י שם דף קס"ט ע"ב · רמב"ם פי"ו מהלכות שכירות · ש"ע ח"מ סימן ש"ו · סופר מערת בשטרות מסלקינן ליה ועיין ב"י סימן שפ"ו ש"ע ח"ם סי' שמ"ו סעיף י"ב ועיין רמב"ם פרק ב' מהלכות תלמוד תורה :

פסילה דלת כדר :

מקשאות מקום זריעת הקישואין רת"ש על משנה א' פ"ב דשביעית בשם הרמב"ם ועיין הרי"ף ורש"י ונ"י פ"ז דב"ם דף קכ"ב ע"א :

מקשאות עיין קישואין :

מקשה לילד אשת החכם משה ספרדי בשנת הרתמ"ח בחדש כסלו וכמעט יצאה נשמתה ובעיר ריגייו היה החכם ר' בנימין ואלף וזוקי"ל פני נהורה ואמר שיקחו אבן הנקרא רובי"נו כשני גרעיני עדשה וישחנו אותה ויתנו אותה לה ביין אדום לשתות וכן עשו ותכף ילדה :

מקשה לילד והוציא העובר את ראשו ודיניו ש"ע י"ד סימן י"ד · משנה פ"ז דאהלות האשה שהיא מקשה לילד מחתכין את הולד במעיה ומוציאין אותו אברים אברים מפני שחייה קודמין לחייו יצא רובו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש :

מקשה לילד עיין עת רחמו · לסחך סולד · נפלים המגר להתעסק :

מקשה עצמו לדעת יהיה בנדוי נדה פ"ב דף י"ג וכתבו התוספות דאינו מנודה מעצמו אלא ר"ל דחייבים לנדותו כדאמרינן פ"ק דקדושין עד היכן גלגול שבועה עד שיאמר השבע לי שאין עבדי אתה ההוא שמורתי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהיה בנדוי משמע דיהא בנדוי ר"ל דמשמתינן ליה הרי"ף ור"ן פ"ז דשבועות דף של"ח ושל"ח ש"ע י"ד סימן שכ"ה הרי"ף ור"ן פי"ד דשבת דף קל"ח ע"ב · רבי יוסי אומר הקורא משומד · א"ר א"ה כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שנאמר כי לא יגורך רע שם · ש"ע אה"ע סימן כ"ג תר"ן פ"א דקדושין דף תרל"ב ע"א מכאן למד רבינו גם דמאי דאמרינן בפרק כל היד המקשה עצמו לדעת הוא בנדוי דלאו למימרא שיהא מנודה מאליו בנדוי של רבותינו אלא לומר שראוי לב"ד לנדותו דהא ה"נ אמרינן הקורא לחברו עבד יהא בנדוי ומוכחא מילתא שיהיה בנדוי מאליו מדאמרינן התוא שמותי משמתינן ליה אלמא האי לישנא הכי משמע :

ענך אם יאמר :

מקשטא ליה וכא ומהדרא ליה גפה כך אמר רבא ואביי אמר מקשטא ליה תבא ומקשטא ליה פומא על אשה רעה אמרו שעושה כן תכא פירוש שלחן מהדרא ליה גבה פי' עורכת השלחן ומחזרת אפיה שאינה רוצה לאכול עמו · מקשטא ליה פומא פי' בעת הסעודה מקללת ומחרפת

כדי לצערו יבמות פ"ו דף ס"ג :

מקשן אחר הוא לעולם בסוגיא אחת כן הוא שטת הגמרא אם לא על צד הרחק הליכות עולם שער כי פ"ב :

מקשן אם מתהפך לתרצן :

מקשן אין שטת הגמרא שיכחיש סברת המתרץ בראיה טענה אחרת אלא אם כן מקשה · לו מפר · אחר כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"ב · רשב"ם פרק יש נוחלין :

מקשן אם מתהפך לתרצן עיין · תרצן אם מתהפך למקשן :

מקשן אעפ"י דקשיא ליה בריתא אברייתא עכ"ז מקשה לחבירה כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ו ע"א · שני לוחות הברית תורת שבעל פה כלל אלף ה"ע ד"ה הרבה פעמים מצינו בהלמוד במחלוקת שני אמוראים שהמקשן מקשה בתחילת על אמורא אחד ממשנה או ברייתא והמתרץ מתרץ לו והדר המקשן ומקשה על האמורא השני ממשנה או ברייתא אחרת והנה יש קושיא בלא מחלוקת אמוראים איך הבין המקשן המשניות או ברייתות הסותרות זו את זו לפי הבנתו ולמה לא רמי אותם אהדדי בלא אלו האמוראים ויש לראשי ישיבות הרבים על זה לתרץ על דרך חדוד אבל שלא לצאת ממרכז האמת אני אומר שאם נוכל להמציא סברא שלישית כמו מכריע בין שתי סברות של האמוראים החולקים למשל זה האמורא אוסר לגמרי בכל הצדדין וזה מתיר לגמרי בכל הצדדין והמקשן היה סובר לאסור בצד אחד ולהתיר בצד אחר ובזה היה ניחא ליה המשניות או הברייתות הסותרות אבל לאינך אמוראי תרוייהו קשה זהו הדרך ישר באם המצא ימצא כן ואף אם לא אין שום רוחק בעיני לומר שהם הרי נכרי והתרצן נהפך למקשן וכן אני מאמין בכל שטת התלמוד שאף שאומרים סתם מקשן סתם תרצן מ"מ הכי יש שייכות לומר המקשן לעולם היה מקשן ולא היה יודע לעולם שום תירוץ וכן התרצן לעולם הוא מתרץ ולא היה קשה לו לעולם שום קושיא אלא הענין הוא אלו שני בני עליה עסקי ביחד בפלפולי' להבין ולירד לעומק הענינים ולפעמים היה זה מקשה וזה מתרץ ולפעמים איפכא כדרך שנים שעוסקים בתורה ביחד :

מקשן כתב מהרי"ק שורש קל"ו שישמי שאומר שלפעמים מסדר הגמרא בדברי המקשן מה שצריך למתרץ ואעפ"י שלא היה צריך למקשה כלל והוא · וי"ל חולק עליו כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועת דף ק"א ע"ב :

מקשן לא אסיק אדעתיה סוף הבריתא כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"ב בבא מציעא בתוספות דף נ"ד גמרא מקשה מברייתא למימרא אחת ומתרץ המימרא וי"ל שהמקשה לא אסיק אדעתיה סוף הברייתא · וכן כתב בדף ק"נ סוף ע"א :

מקשן לא ידע עקר ברייתא או מימרא מאי פירושא ואפ"ה אקשי מניה כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"א בפרקא קמא דתענית טובא איכא כה"ג דהמקשן לא הוה ידע עיקר הברייתא או מימרא דמינה מקשה מאי פי' ואפ"ה אקשי מינה כי אית בה מידי דמשתמע מינה דאיכא לאקשויי מינה ויש כיוצא בזה פרק לא יחפור גבי אין פורשין נישבים ליונים הרשב"א :

מקשן מהפך הסברא כדי שיקשה במקום אחד ובמקום אחר מהפך בהפך לפי הקושיא וכן דרך הגמ' כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ע"א בפרק הבונה גבי מ"ם וסמ"ך שבלוחות כתב יש מקשים מסוגיא זו לסוגיא דמגלה דרמינן הא דר' ירמיה אהא דרב חסדא אלמא תרוייהו בסתומות ואין זו קושיא שכן דרך הגמרא המקשן מהפך הסברא כאן כדי שיקשה ובמקום אחר מהפכו לפי הקושיא ואי הוה בעי לתרוצי כי את מר דרב חסדא בסתומי ודרבי ירמיה בפתוחי הוה מתרץ ליה אלא תירוצא מעליא מתרץ התם והכא נמי עכ"ר וכיוצא

דף ט"ו ע"ב בפלוגתא דר"י הגלילי ור"ע ר"י הגלילי סבר מקרא נדרש לפניו שדי גאולת קרובים אגאולת עצמו · גטין דף י"ב ע"א בפסוק לא תלקט לעני (ותליא אי אמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה · וגם המגביה מציאה לחברו אי קני חברו ، קרבן אהרן בפסוק לא תקטירו נדרש לאחריו ובפסוק זאת תהיה תורת המצורע נדרש לפניו ולאחריו דהכל יהיה ביום כדכתיב ביום טהרתו והובא אל הכהן · שם ויקרא בפסוק ושחט את בן הבקר פליגי אי נדרש לפניו או גם לפני פניו (שייך אי שחיטת עבודה) שם פרשת בחר ורחוץ לך ימי שבע נדרש לפניו ולאחריו · שם ויקרא על ירך המזבח צפונה בנדרש לאחריו כל המזבח בדרום ואי נדרש לפניו ולאחריו חציו בצפון וחציו בדרום · תענית דף ט"ו ע"א בפסוק אור זרוע לצדיק בתוס' · נחלת בנימין מצוה י"ב סימן ב' בפסוק מכל עץ הגן אכול תאכל ונדרש לפניו · רבה נשא דף רל"ו ע"ג רב הונא בשם בר קפרא אמר מה העמודים הללו יש להם קופליות מלמעלה ובסיסיות מלמטן כך הן פרשיותיהן של תורה נדרשות לפניהם ולאחריהם וכו' · חן טוב בפסוק כה תברכו · מז"חי בפסוק ידוע תדע וגו' ועבדום: נדרש לפני פניו ולא לפניו ולכן החשבון משנולד יצחק · הר"ן פ"ג דשבועות דף ש"א ע"ב · מהרד"א בן חיים ח"א ס' על ענין מקרא נדרש לפניו · משנה א' פ"ב דזבחים ר"ע ת"ט הליכות אלי אות תקע"ח מקרא נדרש לפניו ולאחריו מצינו מחודש באות אחת שכתוב בסוף תיבה אחת שאנו משליכים אותה גם בתיבה של אחריה הוריות דף ד' ע"א מאי משמע אמר עולא ונעלם דבר ונעלם מדבר ופירש"י דהאי מ"ם דונעלם שדייה אדבר דמ"ם נדרשת לפניו ונעלם ולאחריו מדבר · יבין שמועה כלל קס"ו מקרא נדרש לפניו ואף למ"ד אין נדרש לפניו מודה דהיכא דאיכא וי"ו בטלה הנדרשת אמרן וי"ו מוסיף על ענין ראשון · יבין שמועה כלל קס"ח בין דדרשינן מקרא לפניו ולאחריו היינו בפירוש המלה שוה בענין אחד · יבין שמועה כלל קס"ט אף על גב דאמרינן דהיכא דאיכא לאקשויי ליערבינהו ולכתוב לא אמרינן מקרא נדרש לפניו ולאחריו מ"מ בענין דאיכא איסור לא שייך קושיית ליערבינהו דאיצטריך לחלקן לעבור בלאו על כל אחד · יבין שמועה כלל קס"ח מקרא נדרש לפניו ולאחריו ליכא למימר היכא דאיכא לאקשויי ליערבינהו ולכתוב · הליכות עולם שער ד' פ"ג ד"ח דין מקרא נדרש לפניו או לפני פניו והוא יחד לו מקום בפ"ד ופ"ד לא מצאתי באותו שער · כללי רובא וחזקה בספר כנסת הגדולה א"ח דף קנ"ח ע"א אות כ"ח ואות כ"ט במחלוקת התנאים אי מקרא נדרש לפניו ולפני פניו עיין תשובת הראנ"ח ח"א סימן כ"ח ס' מ"א ומ"ז ובתשובות הר"י הלוי סימן מ"ט · במקראות ומשניות כל היכא דמוכרח הענין דלא קאי אשלפניו ניחא טפי לאוקומי אשלפני פניו מהיכא דמצינן לאוקומי שפיר אשלפניו דהו לא מוקמינן אשלפני פניו ת"ה סימן רכ"ח · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מקרא נדרש:

מקרא נדרש עיין שטרות ודיניהם עיין בשם מהרד"א בן חיים ח"א ס':

מקרא סופרים עיין · מקראות הכתובים:

מקרא עיין · אהכי נזירה סוף · אוי לי שנחתי פתי · אחיכם אלו · אי בעית אימא קרא · אין לומדין מקודם מתן תורה · אמוראים תלינן · אמורא מלינו · אצטריך קרא למעוטי · אתיא מקרא בזמן שאדם קורא ושונה · בעיא אי עביד למסבר קראי · בריתא מלינו · נדעון כסם את ה' · גזירה סוף אי חזיב · גזירה סוף דהוי לפרושי גזירה סוף לא · גזירה סוף מוליאם · גזירת הכתוב · גלי קרא · גמרא מקבל הפסוק ומשכהו מאותו ומייתי דרשה מקרא אף על גב דנפיק מקרא אחריתי · דאי לא כתב קרא פירוש דבר זה · דבר הבא מקל וחומר סרח דבר הכתוב כמוח · דורשין תחילות · דיעבד לא פתח קרא · דרשות רבות · האי קרא מריסיה לסיפיה · הייני רישא אימא סיפא ר"ל סיפא דקרא · היכא דגלי קרא · הכא מעבייתא דקרא · הלכתא קרי לקרא · והילמא כולים להכי הוא דאתא · ורמינהי הליכות עולם · חסורי מחסרא ספרא דקרא · טעמא משום דתכא ביה קרא · יסודם ועוד לקרא · יג אם · דוליס קרא להכי אתא · כל מי סקורא · כל מאיסו לא במקרא · לאוין פנים בענין אחד · לא טוב היות אדם לבדו · לא יאמר אדם אקרא · לא מן הסם סוא זה · לכם דודי נלא הסדה · למדה מורס דרך ארץ סימן י"ב · למה לי קרא הסכחן דפריך · למען זה יכתוב מאי קראים · מנו היכא דלא סוי אלא פירוס דלפעמים מקרא מתעם סברא · מדאצטריך דרך בגמרא מדלא כתב · מלתא דאתיא בהיקש מלתא דאתיא כמה הלך סרח וכתב קרא · מנא סני מילי אנו · מניין כססואל · מניין לדבר זה מן התורה · מסייע ליה · מלימו גופי · מקור קידם סם המפולם · מסוס סנאמר · מסמע מוליא מידי · מסכם דפסיקא למה נספית · מתורגמן ודינו · מתלמא קראי סמיע לי דתלמידי חכמים בקרתו פסוקים · טסחא מוחלפת · נקוד הכתובים · סברא מוליא מפסוק מפשוטו · סוף פסוק מפרש לרישים · סיפא דקרא דרסינן · סבינא חריפא מפסקא קראי · סרם המקרא ודרשהו · עם הארץ אינו סוא · ער והוטן ביאור · עסו אים יודע ליד · פוקד עון אבות על בנים · פירכא הוה מצי לאפוך מחד קרא · פסוק · פסוקים · פתיחת הכתוב · לד חמור · קורא לענין קדושין · קל וחומר דבר דאתיא · קללת סבפרסת בי תבא · קרא ומתניתא מסייעא · קרא כדכתיב · קרא לקרא מייתי · קסיא כל סים לסקוות · ראיה מכיא הגמרא לפעמים דריש ראש הפסוק רבי חייא דאמר · רבי יאסיה אע"ג דקראי דייקי · רוכבי אתונות לחיבות רישיה דקרא דרסינן · סאין מלינו · סבקים לקרא דאיבו דחיק ומוקים בפסים · ססות סגמרא תיבה לבכם · סלסם מקראות יש סאלמלא סם נתמוטטו · סם המפורש · סם טעם · סנאמר · סכיכם לא למדו · מה סמע מלינו · תיבה אחת בחד דוגמא · תירון לרווחא · תנא ביה קרא · תנא מילתא דכתיבא בקרא קתני · תרי קראי למה לי:

מקרא עיין · ברכת כהנים בזמן הזה · קורא ומקרא · סליח לבות סבוא כהן טוב סישראל יאמר אלקנו · מורס כיון תורם נתנם על ידי סרסור · מקיעות אם:

מקרא קדש אומרים ביום טוב ובחש"ם ש"ע א"ח סימן ת"ץ סעיף נ' ובעל המפה כתב ואנו אין נוהגין לומר מקרא קדש כלל לא בי"ט ולא בחש"מ וכתב שיירי כנה"ג שם ס"ק ד' ורש"ל והב"ח כתבו דעכשו נהגו לאמרו ועיין שיירי כנסת הגדולה סימן תקפ"ב ס"ק ח' הנותן טעם לשבח לומר מקרא קדש בחש"ם דמן הכתובים אין הוכחה אבל מס"ש בחגיגה פרק אין דורשין דף י"ח ע"א דמסיק שם מה לראש חדש שאין קרוי מקרא קדש תאמר בחש"ם שקרוי מקרא קדש ע"ש בארוכה:

מקרה אחד לצדיק ולרשע היא המיתה עיין · פגל פגע ·

מקרה עיין · דמי לא קתני:

מקרי דרדקי גדול זכותו שהביא הנשמים משום דמקרי לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקיל מגיה סידי ואית ליה פירא דכוורי וכל מאן דפשע בינוקי משחירנא ליה בכוורי עד דאתי וקרי תענית דף כ"ד ע"י סימן ס"ג שלחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ה הלכות מלמדים:

מקרי דרדקי דגרים ואיכא אחרינא דגרים טפי מניה לא מסלקינן ליה דלמא אתי לאתרשולי פירוש אותו דגרים טפי יתפאר בלבו שאין כמוהו ויתרשל מן התנוקות ולא יירא שמא יסלקוהו. ורב דימי אמר כל שכן דגרים טפי קנאת סופרים תרבה חכמה ב"ב פ"ב דף כ"א גטין פ"ד דף ל"ו ובבכורות דף מ"ו דרבינא החזיר המלמד שסלקוהו לפי שהיה מכה התלמידים יותר מדאי דלא אשכח דדייק כוותיה טורתר למלמד להטעות לתלמידיו כדי לחדדן רמב"ם פ"ד מהלכות ת"ת · הרי"ף ונ"י שם דף קס"ט ע"ב · שלחן ערוך יורה דעה סימן רמ"ה. עיין הרי"ף ור"ן פ"ד דגטין דף תקע"ם ע"א ההוא מקרי דרדקי דאתדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי אהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כוותיה היינו שעשה לבני העיר שהיו להם בנים שהדירוהו מלהקרות בניהם וכל אחד מבני העיר הדירו על דעת כל בני העיר בין אותם שהיו להם בנים בין אותם שלא היו להם בנים זכי אהדריה רבינא באו לפניו כל אותם שנדרו ונתחרטו והתיר להם ולא הצריכם שישאלו את כל שאר בני העיר שנדרו על דעתם אי ניחא להו משום דכיון דלדבר מצוה הוא מסתמא ניחא להו ב"ב

אתת באמצע ואין הכרע אם לפניו או לאחריו אבל ומת אין שום כתוב אחריו אלא שלא נדע פי' ומת וכי משום שלא ידענו פירושו ימנה שאין לו הכרע · ועוד כיון שהוא חולק על רש"י ומפרש וע"ב את אביו ומת אביו כמ"ש הרא"ם וא"כ איך ימנה פסוק זה שאין לו הכרע כיון דהכא איכא פסוק אחר המגלה שפירושו הוא אחר · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ג ע"א כפ' הוציאו לו חמשה פסוקים שאין להם הכרע אי קאי אדלעיל או אלרע ובפרק איזהו נשך מיהי תיבות דקאי אלעיל ואלרע וכתבו התוספות לחלק בין אלו לאלו :

מקרא נדרש :

זכור לאברהם · א"ס · ראיתי להביא מה שמצאתי כתוב אצלי בענין זה משם תלמידי כיסיפת עז ותפארת שיש

בזה שמיכם דרבנן. הפ"י · וז"ל · חמשה מקראות שאין להם הכרע שאת משוקדים מחר ארור וקם (יומא דף נ"ב ע"א) והקשינו דאיך ימנה על כדעת לומר דארור אשה כי עז דהוא ריש פסוק אין בו הכרע · וראינו מ"ש התוספות שם ע"ב ד"ה שאת וכו' דהקשו למה לא נקט להו הש"ס כסדר יע"ש מה שתירצו · ועל הקושיא העיקרית מ"ש מהר"ש אלגאזי בס' יבין שמועה כלל תע"ג בשם הרא"ם ז"ל דאין לשם הכרע היינו מתוך בכתב · אבל מכי אתא עזרא ואפסקינהו יש להם הכרע ע"ש ומ"ש הרב יד מלאכי כללי הש' אות רע"א דאחר שהביא תירוץ הנז' בשם ברא"ם הוסיף וז"ל וכן ראיתי להריטב"א בחי' יומא דף נ"ב ע"ב וע"ש בדברי הכותב · ולכאורה קשה דכשלמא כלתו לחוד אלא משוקדים אף דאפסקיה עזרא אכתי כדקאיקאי ולא מפרשא מלתא כלל דכיון דיש טעם אתנח על מילת גביעים וזקף קטן על משוקדים לא אתברירא אי קאי אגביעים שלפניו או אכפתורים ופרחים של אחריו · וצ"ל דלאו דוקא על חמישתן קאמרי הרא"ם והריטב"א אכי רק על איכהו דמהכי להו הפסקייהו · ומהרש"א שם ביומא ד"ה כפירו' רש"י הביא לנו מ"ש בשמנה רזא על סוגיא דשמעתין וז"ל תימא דבמסכת נדרים אמרינן מאי דכתיב ויקראו בספר תו' האלהים מפו' וגו' ויבינו במקרא אלו פסוקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת א"כ אמאי אין הכרע כמחר כיון דאיכא אתנחתא במלך . מחר קאי אדבתריה וי"ל כדאמרינן בקידו' דף ל' דסבחום וכו' (והיינו דקאמרי התם בפסוקי נמי לא בקיאינן) והכי נמי צ"ל בארור שהיו מסופקין אי קאי אדקמיה או אדבתריה ואת"נ דאיפא סוף פסוק בין עיקרו סור לארור אשם נהי כדאמרינן דספחום וכי האי גוונא אמרינן התם דבמערבא פסקינן להאי פסוקא דקנה אבכי בא אליך בעב הענן וכו' אבל בדברי התוס' גבי משוקדים נראה דהוה פסיקא להו פסוק טעמים ודוק עכ"ל מהרש"א · והרב שיח יצחק שם ביומא כד"ה שאת משוקדים וכד"ה בא"ד עמד על דברי התוס' ורשם דברי הרב יבין שמועה ובסוף דבריו כתב וז"ל אלא דצ"ל דשכחום וכמ"ש מהרש"א משם שמנה רזא עכ"ל כראה דהזיל ומודה כתי' הנז' שהביא מהרש"א משם שמנה רזא · ואמן יד עניי אחר הש"ר מעצמותיו הקדושים ראה ראינו דהתי' הנז' קשה להולמו חדא דמעיקרא התלמוד בקידושין לא איירי אלא בחסירות ויתירו' ולא בפיסוק טעמים ועוד דאיך יפרנס לנו הרב ז"ל מאי דקאמר הש"ס במגילה דף כ"ב רב אמר דולג מ"ש לא אמר פוסק קסבר כל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן ליה ·. וזה יסוד מוסד שממנו יתד וממנו פנה לכמה הלכתא כמו שאנו קורים טעמים בכל יום בקריאת ראש חדש וכיוצא ומזה שוכח דבקיאי בפסוקי ומאי דקאמר הש"ס בפסוקי נמי לא בקיאינן דחויה בעלמא היא והסיקו' לא סמכינן · ועוד דאפילו אי יסבינן ליה כל דילים דלא שוו בקיאי זה יהיה במקראות מועטי אבל רובא דרובא באמת יורש דרכו דשוו בקיאי כי על כל אלה כלע"ד אחר הש"ר דדברי הרב שמנה רזא בזה אינם מתיישבים על הלב · ומפני הדוחק נ"ל כמ"ש הרב עושה הדור כמוהר"ר פיד"א ז"ל בספר עין זוכר מער' מ' אות א' משם מרן הקדוש בספ' אבקת רוכל דאין להכריע מפיסוק טעמים שבתיב עזרא משום דאיכא כמה מילי דאית בהו פלוגתא בין מערבאי למדנחאי ובין בן אשר לבן נפתלי עכ"ל או כמ"ש מהר"ש אלגאזי בס' יבין שמועה והר"ב יד מלאכי על דבריו דלאו דוקא על חמישתן קאמרו · וע"ש מה שדקדק על דברי מרן בספר אבקת רוכל · אבל עכ"ז קושייתנו במקומה עומדת דאיך עלה ונסתפק הש"ס בקרא דארור אשם כיון דארור הוא כריש קרא ואנן בקיאינן בהפסק הפסוקים כמו שאמרנו ומה יועיענו התי' הנז' דהא ליכא פלוגתא בין מערבאי למדינחאי וכין בן אשר וכין בן נפתלי אלא בפיסוק טעמים או אם יש אם למקרא או למסורת אבל לא בהפסק הפסוקים וכ"ע · זו משנה ראשונה שכינו כנה"מ הנז"ל · ועתה כשחזרתי על המקרא מלאתי ראיתי להרב מגיד מי נשרשה וילך על פסוק וקם סעם

זוה שכתב בתוך דבריו ח"ל ובעל המסורת לא חשיב ארור וכו' דלא ניחא ליה לבעל המסורת למנקט קרא דארור משום דפסיקא ליה שהוא דבק לאשה כי עז ולא לעקרו סור אחור כיון דהוא רישיה דקרא וליכא למימר דבעי לאפסוקי קרא כצבור דהא קי"ל כל קרא דלא פסקיה משה לא פסקינן ליה כדמוכח פ' אין בין המודר וכו' יע"ש · ועג"כ מ"ש הרב יקרא דשכבי דף ק"א וכנעסכים בענין זה דחמשה מקראות שאין להם הכרע יעויין שם כאורך :

מקראות שלשת עיין · שלשה מקראות יש שאלמלא :

מקרא לעתיד מי כתיב דכתיב הוא ההולך קדמת אשור פ"ק דכתובות כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"א :

מקרא לפעמים מייתי במשנה ובברייתא ואינו דבר תורה ממש רק מדרבנן וקרא אסמכתא הליכות עולם שער ג' פ"ב :

מקרא מדה ואינה מדה תי"ט הקדמת סדר זרעים ב"מ פ"ב דף ל"ג העוסקים במקרא מדה ואינה מדה במשנה מדה ונוטלים עליה שכר בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו : עשנה אם כתנה :

מקרא נדרש לפניו ולאחריו ולפני פניו זבחים דף כ"ד ע"ב כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין חד אמר לאחריו ולא לפניו וח"א לאחריו ולפניו וחד אמר לפניו ולא לפני פניו ולא לאחריו וח"א לפניו ולא לאחריו · ע"ש בתוס' ד"ה במקרא נדרש לפניו · שם דף י"ד ע"ב תוספות ד"ה שחיטה לאו עבודה וז"ל דרשינן בפרק כל הפסולין בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' (ונשמע מזה דאין נדרש לפני פניו) שם דף צ"ח ע"ב תוס' ד"ה הנהה קשה וכו' ותירצו דלו יהיה נכתב לשון יחיד ושמא לא קאי רק על האשם · מנחות דף י"ט ע"א תוספות ד"ה מקמיצה ואילך שם דף י' ע"ב התוספות ד"ה והרי זריקה · שם דף כ"ו ע"ב ואל יביא סבירת לפרוכת נדרש לאחריו הוא במיתה או לפניו והוא בלאו · שם דף נ"ח ע"א בסופו ברש"י ד"ה כל ששמן קרבן ומקרא נדרש לפניו · שם דף ע"ג ע"א ברש"י ד"ה ת"ל איש באחיו וסמיך ליה אם על תורה דמקרא נדרש לפניו · חולין דף ב' ע"א בפסוק אשר לא תדור · שם דף קי"ח ע"ב אם לא נדרש לפני פניו יש יד לטומאה ולא להכשר · ובנדרש גם לפני פניו יש יד להכשר ובהכשרת יד הוכשר גם הגוף · בב"מ דף צ"ה כאין נדרש לפני פניו פשיעה בבעלים פטור שם דף ס"א ע"א תוספות ד"ה קרי ביה כספך · סנהדרין דף נ"ז ע"ב כל מיתה האמורה לבני נח אינה אלא חנק ושדי ליה האי באדם אסיפיה דקרא וא"כ אי נדרש לאחריו מיתת בני נח בחנק ובנדרש לפניו ב"נ נצטוו על עוברין ושייך למי איכא מידי דלישראל שרי) נדה דף מ"ח ע"א בפסוק שש שנים יעבור ובשביעית נדרש לפניו שעובר מיום ליום הוריות דף ד' ע"א טעות בהוראות ב"ד לאו שיעקור כולו דכתיב ונעלם דבר קרי ביה ונעלם מדבר (וברש"י נדרש לפניו ולאחריו) ובבאר שבע שם · יומא דף נ"ב ע"א וכו' חמשה דברים שאין להם הכרע · ועיין בתוספות ד"ה שאת משוקדים · שם דף ס"ב ע"ב תוספות ד"ה הא מה אני מקיים · פסחים דף כ"א ע"ב תוספות ד"ה לכתוב רחמנא · שבת דף ל"ב גבי מזוזה דבעון מזוזה בנים מתים) ולמ"ד דדריש לפניו ולפני פניו גם בעון בטול תורה בנים מתים) · ע"ז דף כ"א תוספות ד"ה לא תחונם בסופו דאיסור כריתת ברית עמהם תליא במקרא נדרש לפניו ולאחריו שם בתוספות ד"ה אחד נר · מנחות דף י"ט ע"א · ברכות דף ס' ע"א בפסוק משמועה רעה לא יירא לבו מדריש מרישא לסיפא ומסיפא לרישא · שם דף ד' ע"ב בפסוק נפלה ולא תוסיף · ראש השנה דף ט' ע"ב בפסוק וקראתם דרור בארץ ובתוספות ד"ה מקרא נדרש לפניו · יבמות דף מ' ע"א מפסוק לא תאפה וחמץ חלקם · ובסוטה דף ט"ו ע"א נ"כ בפסוק זה אמר רבי שמעון אפילו חלקם לא תאפה חמץ · שם דף ק"ו ע"ב בפסוק לא אבה יבמי ברש"י ד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי קדושין דף כ"ח ע"א בפסוק והזה הטהור על הטמא פלוגתא ר' ורבנן · שם דף ל"ב ע"ב בסופו בפסוק תקום והדרת שם

הרי״ף ור״ן פ״ט דשבת דף קנ״ה סוף עמוד ב׳ ודף קנ״ו ע״א רמב״ם פ״א מהלכות מילה הנימול לשמנה דוחה שבת ולא הנימול לאחר ש״ע י״ד סי׳ רס״ו :

מקצת בתולים עיין׳ דרסות אין לדמותם ;

מקצת דם עיין׳ דרסות אין לדמותם :

מקצת יום ככולו בין לענין שבעת ימי אבלות בין לענין שלשים שלחן ערוך יורה דעה סי׳ שצ״ה כיון שעמדו מנחמים מאצל האבל ביום שביעי מותר בכל דברים שאסור בהם תוך שבעה דמקצת יום ככולו לא שנא מקצת יום שביעי לא שנא מקצת יום שלשים כיון שהנץ החמה ביום שלשים בטלה ממנו גזרת שלשים (מימרא דרבי ח״א בר גמרא מ״ק דף כ״ב ע״א וכאבא שאול שם דף י״ט ע״ב · ספר החסידים סימן ר״ס כתב שאסור בה״ש מ״ש הספרי עד שתחשך ליל שמיני אפשר שמדת חסידות היא) ובמדינות אלו שאין המנחמין רגילים לבא ביום שביעי צ״יך להמתין עד שעה שרגילין המנחמים לבא בשאר ימים דהיינו לאחר יציאה מבית הכנסת שרגילין לבא המנחמים כנ״ל ודלא כמו שרגילים להמתין שעה על היום דאין הדבר תלוי רק בעמידת המנחמין (כך משמע באשרי) שמע שמועה רחוקה בלילה כיון דסגי בשעת אחת סלקא אפילו בלילה (טור בשם הר״ם מרוטנבורק הובא בשלטי גבורים פ״ג דמ״ק דף ש״ץ ע״ב אות א׳ ז״ל מקצת היום ככולו לא שנא מקצת אם ד׳ לא שנא מקצת יום לי יש אומרים דוקא מקצת יום שצריך לנהוג אבלות קצת היום ומה שנהג בלילה לא חשבינן בכל היום וי״א דה״ה נמי מקצת הלילה חשוב ככל היום זהר״ם מרוטנבורק כתב דגבי ד׳ כיון שצריך ספירת שבעה לא חשבינן מקצת לילה ככל היום אבל כשמועה רחוקה שאינה נוהגת אלא יום אחד אם שמע בלילה חשוב ככל היום ור״ת התיר · בשעת הדחק לרחוץ בליל ו׳) מי שמת אביו או אמו בר״ח ניסן לא אמרינן בכ״מ באדר שאחריו מקצת היום ככולו אלא צריך לנהוג דברים האסורים בי״ב חדש עד שיכנס ר״ח ניסן (תה״ד ומפרש שם הטעם דלגבי אבלות די״ב חדש לא הוכירו בשום מקום אלא י״ב חדש ולא שנ״ד יום) ונהגו להוסיף עוד היום שמת בו האב או האם לנהוג בו דין י״ב חדש ונכון הוא · ועיין הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שצ״ב ע״א · עיין כנסת הגדולה בהגהת הטור אות ב׳ ד״ת אמר המאסף ובהגהות על ב״י אות א׳ שהביא תשובת מהר״י ווי״ל סימן קנ״ח והאריך בענין כל״ד זה :

אבל אסור לצאת מפתח ביתו בשלשה ימים ;
יום מקלתו · מבוא מהל תשפה כתב להיות בתוכה שלם :
זכור לאברהם׳ א״ס · בהאי כללא דמקצת סיום ככלו עיין סו״ת הרסב״א סימן תת״ג אורפא דרכנן מסורת בתרא מערכת יוד אות ק״ח ומערכת מ׳ אות קל״ד · עיין זוכר מער׳ יוד אות א׳ ומער׳ מם אות ד״ן · ומ״ס ה״ס מטם ס׳ החסידים סי׳ ר״ת עמ״ש על דבריו הרב ברית עולם · מחזיק ברכה א״ח בקונטרים אחרון סימן קל״א אות א׳ · באה״ט א״ח סי׳ נ״ן וספרי תפו׳ סימן כ״ה ס״ק א׳ :

מקצת כסף ככל כסף ודלא כרבי שמעון היינו אלמנה שגבתה מקצת הכתובה מקצת כסף שיש לה לגבות הוי ככל כסף ויש לה. עריין מזונות הרי״ף ור״ן פ״א דכתובות דף תקפ״ז ע״א ש״ע אה״ע סימן צ״ג סעיף י׳ אבל אם שיירה מקצת בזונית ועיין תד״ה פ״ה דכתובות דף תצ״א ע״א ד״ה תובעת

דרסות אין לדמותם · כתובה המוחלת ;

מקצת עיין׳ בריתא מלינו ממביאין מקלתם ;

מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו וראיה מנח דבפניו כתיב אותך ראיתי צדיק לפני ונר׳ ושלא בפניו כתיב איש צדיק תמים היה בדורותיו ערובין פ״ב דף י״ח · סנהדרין פרק חלק דף ק״ח פליגי רבי יוחנן ורי״ש לקיש ר׳ יוחנן אמר נח בדורותיו היה צדיק ולא בדורות אחרים ור״ל אמר בדורותיו וכ״ש בדורות אחרים משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה לחבית שהיתה מונחת במרתף של חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף משל ריש לקיש להה״ד לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום הטנופת במקומה ריחה נודף וכ״ש במקום מבושם :

מקק דספרי עיין׳ תולעים מקק ;

מקק מטפחות עיין׳ הולאה וספור ;

מקק ספרים עיין׳ הולאה וספור :

מקרא אחד יוצא לכמה טעמים ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות סנהדרין פרק ד׳ דף ל״ד :

דבר אחר :

מקרא אינו יוצא מידי פשוטו לעולם אם לא במקום הלכה למשה מסיני יוכן דיהיה לו פשט ודרש עיין׳

לרכיון אל ישאל אדם ;

מקרא אינו יוצא מידי פשוטו משנה ח׳ פ״ב דיבמות בתי״ט משנה ג׳ פ״א דסוטה בתי״ט הר״ן פ״א דסוכה דף שר״א ע״א · שבת פ״ו דף ס״ג אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי והוה גמרנא לית לכוליה תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו · גמרא דיבמות פ״ב דף כ״ד אע״ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזירה שוה ואפקתיה מפשטיה לגמרי פירוש בענין היבום דכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת לנחלה ולא לשם ממש · הרי״ף ונ״י שם דף ת״ז ע״ב · גופי הלכות אות ג׳ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ופלפלי בחכמת על דברי הרמב״ם פ״ט מהלכות גניבת היה הדבר ברור לבעל הבית וכו׳ עד שנאמר אם זרחה השמש עליו אם ברור לך הדבר כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו לפיכך אב הבא במחתרת וכו׳. והביא לשון התוס׳ דיומא דף ס״ב ד״ה מוסיפין ודאי וכו׳ עד דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דנראה שהם חולקים על מ״ש הליכות עולם בפירוש שר״ל פשוטו עם מדרשו ואע״ג שהקשה הראב״ד ואין מקרא יוצא מידי פשוטו אלא יש לנו לדרוש פשוטו עם מדרשו כמ״ש הליכות עולם בשם הרמב״ן ז״ל סובר רבינו דאין זה אלא כשאין הוכחה מהפך הפשט אמנם כשיש הוכחה כ״ הפך כי הכא דאם זרחה השמש בעי למימר ביום אם כן לפי הצד הזרחה השמש קאי אאין לו דמים הרי דביום נמי חייב · הליכות עולם שער ב׳ פ״א :

סברא מוליא מפסוק מפשוטו :

מקראות הכתובים בתורה לגנאי קורים אותם לשבח כגון ישגלנה ישכבנה וכו׳ · הרי״ף ור״ן פ״ד דמגלת דף שע״ו ע״א · מקרא סופרים עטור סופרים קריין ולא כתיבן כתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני והמשל על כולם גמרא דנדרים פרק ד׳ דף ל״ז ל״ח עיין בע״י סימן י״ח שלחן ערוך אורח חיים סימן קס״א :

עטור סופרים · קרי ולא :

מקראות חמש בתורה שאין להם הכרע פי׳ לדעת היכן הם נוטים שאת משוקדים מחר ארור וקם · שאת הלא אם תטיב שאת ולשון סליחה או שאת אם לא תטיב ולשון נשיאות עון הוא · משוקדים ארבעה גביעים משוקדים או משוקדים כפתוריה ופרחיה · מחר וצא הלחם בעמלק מחר או צא והלחם מיד ומחר אנכי נצב והיום אתה צריך לתפילתי · ארור וברצונם עקרו שור ארור שור של שכם שהוא מארור כנען או ארור אפם כי עז · וקם הנך שוכב עם אבותיך וקם וכאן רמז לו תחיית המתים או וקם העם הזה הזה חנה והתוס׳ כתבו תימה דלא נקטינהו כסדר שהם כתובים בפרשה והרו הי״ל שאת ארור מחר משוקדים וקם ובנביאי איכא ולא חשיב אלא דאורייתא וע״ש ותוספות דע״ז דף ב׳ ותוס׳ דפרק איזהו נשך דף ס״א · יומא פ״ה דף נ״ב· יבין שמועה כלל תע״ג חמש מקראות שאין להם הכרע פי׳ מתוך הכתב אבל כי אתי עזרא אפסקינהו · גופי הלכות אות תס״ה הגמרא סונה חמשה פסוקים שאין להם הכרע והסימן ממשא״ו וצ״ע לשון הראב״ע בפסוק ועזב את אביו ומת והקשה על דבריו מהתוספות פ״ק דע״ז תתננה ואכלה ושאר קושיות.· ועוד קשה דחמשת פסוקים שאין להם הכרע היינו שיש מלה

Digitized by Google

וסגלת התבהות מכל הע"ז אלא קלון שעובדים עושים לה והי' משום חסלה דהראים דומיה דאסור בשתייה לשתות מתעיין המקלח מים לפני הע"ז גם לזה אין לחוש כיון דכ"ע ידעי דהבריאה לשם איכא משום שתודה לה אלא להציל עצמו וגדול כח הפרסום דאפילו מה שנאסר מחמת חשד אם נתפרסם אמיתת הדבר שוב אין קונסין אל החשד כדאמרינן גבי מכירת מרחץ לגוי בשבת דאסור כדי שלא יחשדוהו שעושה בנוי מלאכה בשביל הישראל וכתב רבינו האיי דאם השכירה שנים סרבה ונתפרסם הדבר מותר וכמ"ש הריב"ה בא"ח סימן רמ"ג ותיכה דאין מקום לחומרתו של רשב"א ז"ל שביאה בטי"ד סימן קמ"ט שאסור ליכנס לעולם לחצר בית ע"ז אפילו לדבר עם אחד מהם משום שנראה שהולך לשם לעבדה שכ"ל כיון דתו ליכא השתא מקום חשדא כאמור · אמור מעתה שאין חשש איסור לבריחת אל בית ע"ז אפילו מחמת ממון דהא דברי הרא"ש עקרן על זה אתמרו במדובר והריב"ה דנקטינהו מחמת חשש מיתה היינו משום דאיכו משתפי לאסור שאמירה שבוא גוי להציל עצמו שלא יהרגוהו מסיים כמי במציל עצמו מסמיתה כמה שבורח לבית ע"ז דשרי וה"ה דלענין ממון כתי שרי ומה גם שאפילו על עסקי ממון מחמירין כ"כ על ישראל עד שבאים לידי סכנה כידוע מדבריהם ז"ל פרק הגוזל בתרא דף קי"ח על פסוק בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל למכמר אין מרחמין עליו כך ממונן של ישראל כיון שנפל ביד גוי אין מרחמין עליו ועיין מ"ש הסמ"ג בסימן שפ"ח ומ"ש הט"ז ס"ס קנ"ז ס"ק י"א דלדעת האוסרים להתרפאות בעבי אסורה גם באותן שאין סתם גם כן יש לאסור לברוח לבית ע"ז אפילו מחמת נפשות לדעתי ליתיה אלא לנגררין אחר הרא"ש דמניעת היזק הוי בכלל איסור הנאה אבל למאן דאזיל בתר דעת הרמב"ם וסיעתו דמניעה איכה בכלל הנאה אפילו תימא דאסרי להתרפאות אפילו באותן שאין סתם מודו הכא דשרי כיון דאינו אלא הרחקת הנזק ולא הקרבת התועלת · נסברה נא. מכל אלא דאין איסור בבריחה לבית ע"ז להציל עצמו אפילו מהיזק דרדא דמעוכה והנ"ל לבית הגלחים היינו בקונווינט"י שלהם ולא בלחיזה בסיפי סבית וה"ה והא הספס דהאין חשש לנאת חולה בימים אסר מחמת חנם כותנין חפשיות לכל בעלי חובות לנאת בארץ לארכה ולרחבה ואין שטן ואין פגע רע מידי דהוה אמאן דס"ל דהנאת הנחת המכס נרידה תיקרי הנאה ואסור שכתב הכ"ח בשם פוסקים בסי' קמ"ט דין ו' דכל שפושין החירות לכל אדם בשוה אין בזה איסור דאיכו כראה בנהנה מהע"ז ה"כ כיון שהחירות והחפשיות הוא כולל לכל מין אדם בשוה אין בזה איסור דאינו נראה כנהנה מהע"ז ואפילו למאן דס"ל דהמניעה תקרא הנאה וכעה תו לא מידי · תואס פה ימדנא כס' ולא תפא עליו חטא סנת תנ"ל לפ"ק:

מלמדך להועיל יצחק בכמהר"ר שמואל גוי והלי ז"ל:

מקלל אב ואם ודיניו שלחן ערוך י"ד סימן רמ"א · עיין מהרד"ך בית כ"ו אם חייב נדוי ובנו נדחו מהו · שלא לקלל אב ואם בפרשת משפטים ומקלל אביו ואמו מות יומת · סוף סנהדרין · ופ' ארבע מיתות · מכילתא וספרא רמב"ם פרק ה' מהלכות ממרים · סמ"ג לא תעשה סימן רי"ט · בן אינו נעשה שליח ב"ד לקלל אביו כגון לנדותו וכו' הרי"ף פ"י דסנהדרין דף דפ"ח ע"ב · הרי"ף ונ"י פרק ב' דיבמות דף ת"ו ע"ב לכל אין הבן נעשה שליח לאביו לא להכותו ולא לקללו חוץ ממסית דמסית שהרי התורה אמרה לא תחמול ולא תכסה עליו מהרי"ט אה"ע מ"ג המקלל אמו בלא הזכרת שם ורק בפניה או שרחפה והפילה לארץ מהו · לקט הקמח אה"ע דף קכ"ב ע"ב · משנה ח' פרק ד' דסנהדרין המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם קללם בכנוי רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים · עיין גופי הלכות אות קצ"ח · הרי"ף ור"ן פ"ק דקדושין דף תר"ג ע"ב גמרא דף ל' חשות הכתוב ברכת השם לברכת אב ואם:

בני כנים הרי הם ככנים · בן מכל מקום · היקש הסכחן בתרי היקש מליכו · הלך השוה שבהם כשאומר תוהרך למקלל אביו · לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין:

מקלל אביו ואמו בלא שם ורק בפניהם או שדחפם לארץ מהו לעדות מהר"י טראני אה"ע ס"ג:

ויו לחבר הו לחלק:

מקלל אביו שהוא דיין ונשיא עובר ארבעה לאוין עיין גופי הלכות אות קצ"ה:

הלך השוה שבהם כשאומר · לאוין הרבעה · לך חמור:

מקלל את הרבים עיין · תשובה ארבעה ועשרים:

מקלל בקוסם קנאין פוגעין בו משנה ו' פרק ט' סנהדרין סמ"ג הלכות סנהדרין סימן ק"ה:

גונב את הקסוה:

מקלל בשם או בכנוי מן הכנויין דיין או נשיא או מלך או מלך או אחר מישראל קטן או גדול מה דינו רמב"ם פ"ט מהלכות סנהדרין:

מקלל עיין · אם הוכל בשר · בני בנים הרי הם כבנים · בני פה אזהרתן · ברכת השם · לאו שבכללות · מגדף ·

מקלל רמב"ם פ"ב מה' ע"ז · מגדף:

מקל עיין · בתי כנסיות ובתי מדרשות · דבר אחד לדוד · סבא תרי מתלת · טול מקל · לפניהם ולא לפני:

מקל עיין · מיקל:

מקלקלים ברשות הרבים והזיקו חייבים לשלם משנה ג' פ"ג דב"ק · רמב"ם פרק י"ב מהלכות נזק ממון · ופרק ה' מהלכות חובל ומזיק ועיין פרק ו' מהלכות רוצח · שלחן ערוך חשן משפט סימן שע"ה שע"ט:

מקלקלים פטורים אם אינם על מנת לתקן משנה ח' פ"ח דב"ק ר"ע ת"ט משנה ח' פ"ו דפסחים ת"ט · משנה ג' פי"ג דשבת · רמב"ם פי"ב מהלכות שבת ועיין מגיד משנה שם בריש הפרק חוץ מחובל ומבעיר חובל בצריך לכלבו מבעיר בצריך לאפרו · משנה א' פי"ד דשבת ת"ט · פטורים ואסורים משנה ג' פכ"ב דשבת רת"ט · והשובר אדם את החבית לאכול ממנו גרוגרות מותר משום צורך שבת אע"ג דמקלקל שם · עיין רש"י בגמרא דכתובות פ"א דף ה' ע"ב שאין לך מקלקל חייב אלא חובל ומבעיר אליבא דרבי שמעון · הרי"ף ור"ן פי"ג דשבת דף קל"ז ע"א מקלקל פטור אבל אסור משום שבות ומשום שמחת יום טוב התיפו עיין ת"ט על משנה ב' פ"א דיום טוב · ת"ט על משנה א' פי"ד דשבת לאו כללא הוא דהא אדחייה לר"ה במקצת כמ"ש בפרק דלעיל משנה ג' · גמרא דשבת פ' רבי אליעזר דף ק"ו ע"א שטה ו' סוגית הגמרא והא אנן תנן כל המקלקלים פטורים רמב"ם באגרותיו סימן ע'.

מקלקלים פטורים עיין · בולע שני חוטין · בעילה בשבת אי סרי · חורש בשבת כל שהוא · קורע כדי לתפור:

מקמי דליפוש חרון אף ולכן מלך וצבור מלך נכנס לדין תחילה כדכתיב לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל ע"ז פ"ק דף ב' ר"ה פ"ק דף ח' וי"ו:

מקמץ · עיין · ראוס קכל חוניס:

מקנה דבר לזמן ונאבד השטר תוך הזמן לא קנה ב"י ח"מ סוף סימן קצ"ט:

מקנה כל נכסיו אם צריך כתיבה ומסירה לשטרות בני שמואל ל"ד:

מקנה לחברו אויר מקום פלוני. גם לא נכתב בשטר כתבוהו בשוקא וכו' וסבל מקום זכה בני שמואל י"ג:

מקנה נכסים בקנין סודר ויש בהם דברים שאינם ראוים להקנותם בקנין סודר מהר"י טראני ח"מ נ"ב ועיין בני שמואל סימן ל':

מקנה עיין · איגר מלוי ומקנסו:

מקנה בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות היינו שיני פרה הכרכשתא שבת סוף פ"ח דף פ"כ · חולין פ"ק דף י"ו · שלחן ערוך אורח חיים סימן ג' סעיף י"א · קנות:

מקנים חברו אפילו בדברים עיין תשובה ודיגות סי' ו':

מקנת כסף נמול לשמנה ויש מקנת כסף נמול לאחד הרי"ף

Digitized by Google

שהיה עמו מה עשה ראובן אחז בידיו בע"כ בסיפי הפתח והתחיל לצעוק שהוא בבית תפלתם מקום כבוד ומשם יכולים להוציאו משם וכן ג"כ לצעק אותו הכומר עד כי סוף סוף מן רעש הקולות כדיבי עמים נאספו שם ערלים ויהודים והתחילו לזרוק מים בשוטרים ונערו כשם לאשר הניחו כי כן אמת שהוא בבית תפלתם עד שמוכוהו והלכו לשם אבלים וחשים ובאופן זה ניצול ראובן שלא נאסר תוך כדי דבור ראובן שכ"ל שהרהר בלבו והרגיש בעצמו קלת עון אשר חטא כאמרו אוי לי שנשתמשתי בכלים של ע"ז להציל את עצמי ואולי הכעסתי את בוראי ושגגתי את נפשי ומה גם שמקדם הייתי חושש ואעפ"כ יצאתי מביתי כי זה כמו המאבד עצמו לדעת ואין סומכין על הנס במקום דשכיחא היזקא וגם לשאול זה לבעלי תורה לדעת אי מיקרי חטא גמור יען כי אעפ"י שיצא חוצה מביתו ושם עצמו בסכנה הסברה הגדול הביאו לכך והסברה לא ישובח ולא יענש ואם הוכרח בשביל זה לעשות תשובה ואיך תהיה תקון תשובתו כדי שלא תפגעם מדת הדין לא בעה"ז ולא בעה"ב וגם שואל דעתי על שכדין אלו ולפי שהדבר צריך עיון הרבה אמרתי לא אטה על ימין או על שמאל להורות בזה כי יודע אני בעצמי ערכי השפל ואשל וכ"ש שאין בי לא תורה ולא חכמה לדעת לעות את יעף דבר רק אמרתי אל מי מקדושים אפנה את מי יודע דעה ואת מי יבין שמועה אם כמראה מורה צדק שישב על מדין שהוראות אלא תולדות יצחק גדול מרבנן שמו וכן אם הנחוד שכ"ל צריך שום תשובה ואופן תשובתו ובכן פייסתי דעתו של ראובן כאשר לו שכני מוכן להורין לפני מעכ"ת שלעת המעשה כאשר אני עושה להשיב ממנו תשובה נכונה בהתחנני אליו ימחול לי בטריחי שמיד את כבודו הגדול ודיינו לכך זכות כי תורה היא וללמוד אני צריך וכ"ש כי שאלהים יודע שהוראותיו הטהורות מרחיבות את לבי ומשמחות אותי :

ואגב נראה לא אמנע פי מלשאול למעכ"ת על מה סומכים שקק"י שהאישאליאם לברוח מסכנת שמאסר במקומות שהם תחת כל ורשות ע"ז וכומרות כשהם ונפתחי ע"ז משם וזה אפילו בשביל דררא דממונא ואין שולם פה ומלפנך ושלא דין פשוט הוא כש"ע י"ד ס"ס קנ"ז שאינו מותר לברוח לבית תפלתם אלא מי שנתחייב מיתה כדי להציל את עצמו והוא דעת הרא"ש בתשובה י"ו כלל י"ט וטעמו דאין זה משום כח ועילוי שיש בע"ז ועוד שבית שמכניסין בכיתו ע"ז אינו ע"ז ואפילו בזה כתב במהר"ר שמואל ס"א בחדושיו ב"י על בית יוסף דקשה הדבר עכ"ל ק"ו בן בנו של ק"ו בשבורח שם בשביל ממון כי שאיסור ברור וכ"ש לדעת הסוברים שיש לאסור אפילו למי שנתחייב מיתה מטעם ולא ידבק בידך מאומה ונ' כמ"ש סע"ז ס"ס קנ"ז יע"ש מעכ"ת בלשונו ואולי שיש הפרש בין מקום למקום או בין ע"ז שלשם לאותם שבזמננו ועוד כא שאיפה בשאלתי ממעכ"ת שלשיות במקומות רבים ארוז ימים בשבת משוימים אל ע"ז שלהם ולכבודו ולתפארתו עושים שיום בהוא חג וגם שנים או שלשה ימים לפניו ולאחריו ונותנים לו מעלה והפשיות שכל מי שיש לו חובות יכול לבא תוך מכיתו וילך לארכה ולרחבה של עיר ואולה לו עד סוף מחוסה בלי חשש לשאסר כגון בעיר ר"נייא בימי פסחים ובימי הירידי הבא ביום כ"ס אפרי"ל שאותו היום נקרא אצלם יום פייסר"ו מארטיר"י ולכבודו עושים כל ימי הירידי וגם ב' לפניו וג' לאחריו נראה בעיני לדעת אם יכולים היהודים לבא תוך מכיתם בימים כאלו שיש להם חובות וליהנות מגילם של ע"ז אלו וכיוצא לזה אמת הוא שיש כ"ל לחלק בין הימים של ירידי לשאר ימים של ע"ז כי בירידי הוא זמן כניסה לכל מפני משא ומתן והסחורות לקנות משם שנמצאים והנאספים וכאים אפילו משאר מקומות לכן יעשה לי חנא והסדא להשיב לי על ג' ספק"י ישראל עבדו הצעיר בהמליאו לי סמך ברור לדברים שכ"ל שאם ככה הוא עושים לי יעלה לבי והלמודו יתקיים בידי לאפרושי מאיסורא שהמון עם ואם לא ימצא בהם היתר יגיד לי על מי שעבר באלו אם צריך תשובה ואיך הם ואצא לפניו בשוף ושפל ותם יהיה שכרו כפול אמן כן יהי רצון ·

בעבדי שואל שעבד ישראל שלמה ליב'ני :

תשובה רועה ישראל ישמרך מכל רע כמשיב על ראשון ראשון אענה חלקי על כל חלקי ספקי חסידותיו דשואל נבראה דאיל תשאין דודאי מדעת קדושים אית ביה ואמן כודאה על חלקו דלא יאונה לצדיק כל און כתיב ואין חטא בא על ידו תכן כי לענ"ד אין בדבר אחיזת סיפי בבית שהוא להציל עצמו מן השוטרים הרודפים אחריו כרעת בשעתם שום אשר חטא דבבדיא כתב הרדב"ז דשאני אסירים דעשרים לכל וכל הבדרין שרין בש מעת"כ בבית ע"ז דלמובה ולא למובה לש עביד והיינו כמימרא קמא דתוספות ואע"ג דלפי מימרא בתרא דתוספות היינו בית שהיא אסור ואולה לא כמי שסידה בבר בעיר לנו הרב בבה"ג א"ח דף קמ"ס ע"ג אות י"ס בשם תשובי שמואל סימן ק"ך ומכ"ב עשרי"ק מירש ע"ב והב"י שלמיסימן א' ד' י"ג י"ס שתירוץ הראשון שהוא תוספות פשט עיקר וכן רבים ב"י כ"ג סימן קמ"ב הביא בשם רעת הרדב"ז ובלשון י"א הביא אח"כ תירוץ אחרון של תוספות (וכ"ם בש"ך דהיית אריסא קאי) וגם בזה העיר הרב שכ"ל שם אות ס"ב דבכל הפוסקים יש לנהוג כסברא הראשונה שהובא בדבריהם בסתם ואם להסתיר נראה לאום לאוקימתא בתרא דתוספות נגעוש מימא דאסורא דהבאת כל אפילו בתוכם איבה אלא מר"ס משום הרחק מעליה דרכך וכמ"ש הירושלמי וכתב שכ"ח באות י"א דתירוץ בתרא של תוספות הוא ע"פ הירושלמי וכן מה שאסר הרדב"ז כנגד שפתח היין ר"ל היינו משום הרחק וכו' ולא משום אסור תורה :

אמור מעתה דאם להקרבת התועלת ביציבה תחת צל ע"ז שמעט שחז"ל אסרו להרחקת הנזק כבכ"ד לא שמענו שאסרו דאם כשנחלת הרבים הקילו ז"ל משום דלא ליעוש בהלוך ק"ו שתחזה גורמת היכא דאיכא הפסד ממון ושחתת הגוף ואלולי דמסתפינא אמינא דאפילו לכנוס אל תוך ע"ז מפני דררא דממונא אין איסור בדבר הם כשמדייק דברי הרא"ש בתשובה כלל י"ט דין כ"ז ז"ל ושאלת על אשר ברח ונכנס ליסגר בבית ע"ז המוקפת חומה דלתים ובריח כדי להציל נ"ל שאין אסור ועון בדבר ועוד יותר מזה אני אומר כי בארצנו נהגו הגוים אף מי שחייב מיתה וגם אל בית ע"ז לא יקחוהו משם ואם יהודי יברח לשם אין איסור בדבר עכ"ל ומדקאמר אף מי שחייב מיתה וכו' ש"מ עיקר הנדון שעליו נשאל לא על מי שחייב מיתה היה אלא שמחמת דררא דממונא ברח לשם ודמיא למ"ש הר"ן בפר' כירה גבי הא דגרסינן במתניתין בש"א נוטלין אבל לא מחזירין ובה"א אף מחזירין ואמרינן בגמרא לדברי האומר מחזירין אף בשבת ח"ל ומדאמרינן אף בשבת מכלל דעיקר פלוגתייהו בחול היא עכ"ל ה"נ מדקאמר אף מי שנתחייב מיתה וכו' ש"מ דעיקר הנדון שעליו נשאל במי שחייב ממון היה ועכ"ז פשיט ותני אין אסור בדבר ואין לומר דאף קאמר היינו משום שהשאלה היתה על מי שבריחתו לבית ע"ז לאו משום הע"ז אלא משום היותה סגורה דלתים ובריח וקאמר איהו דנוהגים הגוים בארצו שאף שהיא פתוחה שבה אכם לשם ניצול דא"כ הכי הו"ל כי בארצו נהגו הגוים דאף הבורח אל בית ע"ז לא יקחוהו ותו לו לומר אף מי שנתחייב מיתה דהא אמקומות קאי ולא אנושאים אלא ודאי העיקר כדאמרן :

ועוד דאזלינן בתר טעמא · טעמא מאי יש לאסור אי נימא משום הנאה שמתהני מהע"ז בשם שמציל עצמו מחמתם האי לאו מלתא היא דכבר אם לש"י וריב"א אלי"ף ורמב"ם דס"ל דמניעת תביעה אינו בכלל איסור הנאה לסמוך עליהם במקום הפסד מרובה ושאל לך לשון הרמב"ם פ"ו מהלכות נדרים והב"י בי"ד סימן רכ"א ד"ה ויכול לזון וכו' ראובן שנאסרה עליו הנאת שמעון וכו' וכן פורע חוב שעליו שהרי לא הגיע ליד ראובן כלום אלא מנע ממנו התביעה ומניעת התביעה אינו בכלל איסור הנאה וכו' ובסוף ד"ה אסר דאמר רבא כתב ח"ל ושרי זה מבואר דרש"י וריב"א הרי"ף והרמב"ם סברי דהכן אף בשאר חובות איירי עכ"ל וכן פי' בש"ע שלו ומהר"ם לא שפיג עליו והיינו פרש"י גבי הא דתניא רבי נתן אומר יום שהע"ז מנחת בו שמכם מכריזין ואומרין כל מי שנוטל עטרה ומניח בראשו ובראש חמורו לכבוד ע"ז יניחו לו את שמכם ואם לאו לא יניחו לו את השכם יהודי המנלא שם מה יעשה יניח נמלא נהנה לא יניח נמלא מעלה ע"כ כתב ו"ל נמלא נהנה מן הריח של בשמים או עשבים מאכס נותן מכם עכ"ל וכתבו התוספות פ"ס נהנה מן הריח ואף על פי שמניחין לו שמכם ויהנה אינו נקרא נהנה מע"ז עיין שבשעות שלו עכ"ל כלומר ואינו אלא מניעת תביעה ומניעת תביעה אינו בכלל א"ם כאשר ואין לנו סתירה ממ"ש הב"ח בפי' דברי התוספות על רש"י בסימן קמ"ט אות ו' דאיהו לדעתים אזיל שפסק בסי' רכ"א כר"ח וסיעתו דס"ל דמניעת תביעה הוי בכלל איסור הנאה · ומעתה מבואר הדבר דכיון שבבריחה אל בית ע"ז אינו בא לידו כלום אלא שפורש ממנו נזק שכפיה ושמאסר אין זה בכלל איסור הנאה ומה שאסרו ליכנס בבה"כ בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הגשם לאו משום דמחשבת כנאה אף ע"ג דאינו אלא מניעת צער החמה והגשם אלא משום זילותא וכמ"ש הב"ח בסריה בסימן קנ"א וכל הני שמי עיכב כדאיתא בירושלמי כדא"ל ר"י בר אידי לרבי יוחנן מהו למעבר קמי ע"ז א"ל מה את שלג ליה יקר עבר קמוהי ושמי עיניה ע"כ והרא"ש שלא ששמיע בתשובתו מטעם זה משום דאיהו ס"ל כר"ת דגם תביעה הוי בכלל איסור הנאה וכמ"ש ריב"ש ח"ל ומסקנא א"ח הרא"ש כר"ת ואע"ג שרבינו בסוף ד"ה אסר דאמר רבא כ' דהרא"ש ס"ל דאין הלכה כר"ת בכר הוכיח כמיפור שר"ף ושמ"ח שלוקו דברי ריב"ם שכתב דהרא"ש כר"ת ס"ל ואם בא לאוסרו משום דלא אתי לאמגוכי בתרס בא כמי ליתא וכמ"ש הרא"ש בתשו' שכ"ל דכ"ע ידעי דאין זה שטלם

והגלם

מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק · מילתא חקוה · שבת פ"ח דף קכ"ח שם תראה כי שמואל כשהיה סקין דם הירה יושב בבית שעובי החומה היו שבעה לבנים מוטלים לרחבן זה אצל זה דכל לבינה שלש טפחים ויום אחר הקיז והרגיש בעצמו שהוא נחלה ובדק ומצא שהיתה החומה חסרה חד ארחא היינו חצי לבינה וכל זה היה עושה מפני שהרוח קשה להקזה · עוד שם רבי יוחנן שתי עד דנפיק ריחיה מאורניה פי' עד שמריחין יין מאזניו · רב נחמן שתי עד דקפית טחליה פי' עד שהטחול שלו צף ביין · רב יוסף עד דנפיק מריבתא דכוסליתא פי' מנקבי הקורניט"א שבבשרו · רבא מהדר אחמרא בר תלת טרפי פירוש בן שלש שנים שטענה אמו משנלקט שלשה עלין חדשים · עוד שם במטותא מנייכו ביומא דהקזה אמרו לביתייכו נחמן איקלע לגבן פי' אמרו לאשתכם ותטנו ותרבו בסעודה כי רב נחמן בא לסעוד אצלנו ותרבו בסעודתכם כאילו אני סועד אצלכם · אין מקיזין על דגים ולא על עופות ולא על בשר מלוח רצה בו אחר הליבתן (נ"א אכילתן) נדרים פ"ז דף נ"ד מעילה פ"ו דף כ' · ושם בשבת אכל חטה והקיז דם לא הקיז אלא לאותה חטה ות"ם לרפואה אבל לאוקולי מקיל פי' שהאוכל מכביד הדם והקזה שאחר אכילה אינו מועילי לאותו כובד · ש"ע א"ח סי' ר"ל סעיף ד' הוראת המקיז דם · עוד שם בשבת כל המיקל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואמרינן הוא על חייו לא חס אני אחוס עליו · ובשבת שם מי שיש לו זכות אבות יקיז דם בשני ובחמישי לפי שב"ד של מעלה וב"ד שלי מטה שוין כאחד ע"ש ברש"י · הרי"ף ור"ן פ"ח דשבת דף קנ"ג ע"א הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק בהם צרכי סעודה מאי צרכי סעודת רב אמר בשר (נפשא חלף נפשא) ושמואל אמר יין (סומקא חלף סומקא) עיין רמב"ם פ"ד מהלכות דעות · נדרים פ"ז דף נ"ד אמרינן עוד התם בברייתא שלא יאכל חלב ולא גבינה ולא ביצים ולא שחלים פי' קרישיונ"י שם עשב · שם בשבת פ"ח דף קכ"ט וכולהו איערומי אסירי בר מהאי דשרי פי' דבשהקיז דם ואין לו מעות לקנות יין יוכל לקחת בידו זוז שאינו יוצא בהוצאה שנפחתה צורתו או שהוא רע ופחות והולך אצל מוכרי יין וטועם יין מכולם עד שיטעום שיעור רביעית וכשרוצה לקנות רואין הזוז שהוא רע ונמצא בזה טועם מהרבה חנונים וכאן ערמה זאת התירו ולא במקום אחר · ברכות פ"ו דף מ"ד כל ירק מוריק וכל קטן מקטין וכל נפש משיב את הנפש וכל קרוב לנפש משיב את הנפש ברוב למזון ותרדין לרפואה · מוריק נוטל תואר הפנים ובסעודה ראשונה שאחר הקזה קאמר · מקטין כשלא נגדלו רביע גדלו · כל נפש שגדל כל צרכו אפילו דגים קטנים שאינם גדלים יותר מכמות שהן · קרוב לנפש הצואר שקרוב ללב ולבני מעים · שבת עם האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דבריך זיקא פי' מי שהקיז לא יעמוד היכא ששואב הרוח · האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק וכו' ומסיק דאי פגע במת פניו ירוקים ברוצח ימות בחזיר קשה לצרעת · האי מאן דעביד טלתא לשהי פורתא והדר ליקום משום דאמרינן הקיז דם ועמד קרוב למיתה יותר מן החיים שם · נדרים פ"ז ו"ף נ"ד מעילה פ"ו דף כ' דמסוכר ואכיל בשרא דצפורא פרח לביה כצפורא מי שאוכל בשר עופות בסעודה ראשונה שאחרי ההקזה מחליש לבו:

מקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בשבת ואפילו בתקופת תמוז הרי"ף ור"ן פ"ח דשבת דף קנ"ג ע"א · שלחן ערוך אורח חיים סי' שכ"ח סעיף י"ח:

בל תשחית :

מקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו עיין מלכה מסוקה :

מקיז דם עיין הלכה · הלכה · לומן שומר סבר · ברכות פרטיות · דבר שלים בתמבון · דפינה · דמסוכר · והלה קנברא דלית ליה בעינה · חוכל בלביו ולחו · חמשה דברים סעושה · אותם מתקיים בנפשו · חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים · ישתה דעיבה ויותה יין סלפני · ירק מוריק · לעולם ימכור · מאם קרי באחה · ערמות עסרה דברים גאמרו · פסח · קוה בפרק · קו כפס · רפואה שם סומר פתאים :

מקיז דם שתיה לאחר אכילה עד חצי מיל שבת ספ"ח דקכ"ט ברכות פרסיות :

מקיף חברו מארבע רוחותיו עיין שלחן ע"וך חושן משפט סימן קנ"ח משנה ג' פרק א' דב"ב ר"ע רת"ט · הרי"ף ור"ן דף קס"א ע"ב :

זיל פייסיה · זיל סקול :

מקל ביום טוב עיין שלחן ערוך אורח חיים סימן תקכ"ב מי שנבוצו גידי שוקיו יכול לצאת במקל :

מעשה חול · מקל בשבת :

מקל בשבת חגר שאינו יכול לילך בלא מקל מותר לילך בו אפילו אינו קשור בו אבל אם אפשר לילך זולתו ואינו נוטלו אלא לתחזיק עצמו אסור וחולה שעמד מחליו דינו כחגר שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"א סעיף י"ז · סעיף י"ח סומא אסור לצאת במקל · מרדכי פרק במה זקנים ההולכים במקלות מחמת נענוע אסור לצאת בשבת · וכתב עולת שבת שם אות ל"ד כתב הגהות מיימוני בפרק י"ט וקנים המנענעים גופם אסורים לצאת במקלות לסמוך בהם כדי לילך דרך יש"י כיון דלתרוצי סוגיא עבידי לסמוך בהם פן יפול אסור וכן כתב המרדכי פ' כ"א ותסמ"ג דלא דמי לחולה ולחגר דהתם אי אפשר זולת מקל ונראה דאם הזקין כל כך שא"א לילך זולת מקל מותר לצאת במקל וכ"כ רשד"ם א"ח סימן ד' ועיין בניסין זאב תשו' ש"ב · ובעל מג"ר ס"ק י"ב אם הולך במקום שיש חשש שיפול כגון מחמת שירדו גשמים והמקום משופע וכיוצא בו שהולך בחורף על מים הנגלדים שקורים גיאצ"ו מותר לצאת במקל דבעינן לילך שם ולא אסרו בסומא אלא כיון שיכול לילך בלא מקל ואינו עושה אלא לתקן פסיעותיו · וכתב מג"א ס"ק כ"ז ופשוט מה שנהגו החשובים לולך במקל שבירם אסורים לצאת בשבת אבל במקום שיש ערוב נ"ל דמותר דאין נושאין אלא לכבוד אבל איש דעלמא שאינו נושא לכבוד אפילו במקום שיש ערוב אסור דאיכא זילותא דשבת ועיין גן נטע שם ס"ק ה' · שיירי כנה"ג אות יו"ד בהגהות ב"י ויש לחקור למה לא הביא רבינו ב"י דין חולה כאן בהלכות שבת ובספר המפה כתבו כאן ונראה דס"ל לרבינו ב"י דלא התיר הרוקח בחולה אלא דוקא בי"ט דלא מיתסרא הוצאה אלא מדרבנן דומיא דאין יוצאין בכסא שאם רבים צריכים לו מותר דווקא בי"ט לדעת הרי"ף והרא"ש דרא דמי לחגר דאי לא שרית כל ימיו יהיה כלוא בביתו בשבת אבל בחולה כשיחזק מחליו ילך בלא מקל ומשום שבת א' או שתים לא שרינן ליה ולפי זה זקן ותש כח שאינו יכול להלך אלא במקל מותר וכן נראה מדברי רשד"ם אורח חיים תשו' ד' אבל בפסקי מהר"ם ריקאנאטי סי' צ"ב אסר לזקנים המתנועעים לצאת במקל :

מקלט · **שאלה** סיני ועוקר הרים סלחני ופי יהלר פלפלא חריפא כנה דדוכסה מ"ר ולכוס כרמי יצחק ורב בוכה דייני דסורה עוסה הורס בכורלותיו היסדים סיקרים מספירים ככר גיואו"י בחדוסיו רבב ישראל ופרסיו מורי ואלופי כמוכר"ר יצחק לוי ואלי זכמ"ר סמואל :

אוחילה לו אמלא פני סמאירות כסל הורות המהלם ממנו על מעמס סהיס · כך היה ראובן היו לו מבות הרכס פס בני עירו ומסיב יחו מלפוריסם לומן הקטוב והיה ירא לנאת מטיתו החולה פן יאסר לסום אחד ממסיו כמספסם ולהתעבב לגם ואן רב כי יתעמפו כל סחר בעלי חובו ויעכבוהו בבית האסורים לבל יצא עד סיפרע בולם או יתפסר עמהם מלבד · בזמן המוסרים והאופסים ובכר מוסריםם והיה נימכר במקומותם סכל זמן היות סמחייב בביתו אינם יכולים לתפסו ולמוליאו משם והיה היום סוברח ראובן הנ"ל לנאת מביתו לילך ליספל לצרכי מספחתו והיה סולך · כסהבת לבה דרך עקלתון והיה סולך עמו בסור אחד לתור לו סדרך פן יפגעוהו הסוסרים וגב"ז כורע סהכר אליהם וירחו אותו מרחוק וירוצו לקראתו לתפסו ולמסרו בבית הסהר ובראות ראובן כך במהר סמוך לפתח בית תפילתם סל גוים. והפתח היה סגור ותכף ומיד אז רץ ובמהלם בתוך המלל סבין מוחות הפתח והסוסרים היו רוצים להוציאו משם בעל כרחו בי היה המקום ההוא מעט רחוק מהרם לא ערל ולא גיסול אלא סבמור

פבים

הנמכרים לרפואה וכיוצא רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה · וכפסק הרי הוא ברשות לוקח עד שיחזירנו חוץ מאם התליע וכיוצא פרק המוכר פירות רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה · כשאכל פירות מחזיר גם הפירות פ' א"נ הדרא ארעא הדרי פירי רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה · המוכר בהמה ונמצאת טריפה איסתי הוי מקח טעות רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן רכ"ד ורל"ב פרק אלו טריפות מחט שנמצא בבית הכוסות · המוכר בשר ונודע שהיא טריפה או כל דבר שאסורו מן התורה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים פרק המוכר פירות רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה ב"י י"ד סימן קי"ט ח"מ ולע"ש סימן רל"ד ואם הוא דבר שאסור מדברי סופרים אם אכלו אינו מחזיר לו את הדמים רמב"ם פרק י"ז מהלכות מכירה ב"י י"ד סימן קי"ט ח"מ ולע"ש סימן רל"ד · ובאסורי הנאה כיין נסך מחזיר הדמים דאין בו דין מכירה רמב"ם פי"ו מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן רל"ד · דבר מצוה כבדיקת חמץ לא הוי מקח טעות רמב"ם פ"ב מהלכות חמץ ומצה טא"ח וב"י סימן תל"ו · מכר בשר איל שאינו מסורס בחזקת מסורס אינו חוזר המקח בכל תרומת הדשן סימן שכ"ב · ב"י מח"מ ולע"ש סימן רל"ג · מוכר דבר בחזקת היתר ונמצא של איסור הריב"ש סימן תצ"ט · איסתי הקונה מקח והכיר שאינו שלו אין לו שבח הריב"ש סימן ר"ן לוקח הטוען לבטל המקח משום איזה ערעור שיצא עליו ח"מ ולע"ש סימן רכ"ו · תשובת הרא"ש כלל צ"ז · כל מי שמקחו בטל ואכל הפירות הדרא ארעא והדרי פירי אלשיך סימן נ"ג · מהר"ם טראני ח"א קע"ח קנה סתוגר טסקיי"רי שחייבים לו מפרס המלך ומכרו לשמעון ונמצא הפרס בטל שמכרו המלך לאחר הרי זה מקח טעות אם יתברר כי בשעה שקנאו היה הטסקיי"רי בטל · מהר"ם טראני ח"ב דף נ"ט המחליף עם חברו בגדים במשי ושוב רוצה לבטל החלוף כי גורע לו שהמשי לקוח מגנב · מהר"ם טראני ח"ב ק"ה על פשרת צביעת בגדים ושוב טוען הצבע שהטעהו · רשד"ם ח"מ רל"א ראובן מכר לשמעון חזקת בירת שבדיני אוה"ע אי אפשר לישראל לדור בה מקח טעות הוי והמעות חוזרות · רשד"ם ח"מ שפ"ה בדין מכר יפה ונמצא רע או מין אחר ונמצא מין אחר ועיין מהרש"ך ח"א סימן קנ"ו דברי ריבות צ"נ ראובן מכר ללוי בגדים ששלחו לו בחזקת אלקימיא"ש ולוי מכרם לגוי והגוי לגוי אחר וכבר נעשו מהם מלבושים ואינם בעולם ולוי פרע לראובן מעותיו מושלם ואחר ששה חדשים אמר לו שבגדי סאלוניקי היו ולא אליקימיאס כי כן אמר הכותי והוצרך לפייסו בדמים התובע אותם ממנו אין ללוי על ראובן אפילו חרם סתם ועיין מהרשד"ם סימן קמ"ז · רשד"ם ח"מ ר"ץ הקונה בירת בקנין ושבועה ויהי בבוקר שמע שבעל"ה הראשון היה חייב לגוי אחר מ"מ אינו יכול לחזור בו · מהרש"ך ח"ג ס"ב המוכר לחברו עפר שמוציאים ממנו כסף שוה מאתים בסנה ראוי לקונה שיפייס את המוכר עד שיתרצה שלא יבטל את המקח · מהרש"ך ח"ג י' זבולון מכר חזקת בתים לשמעון ושמעון לראובן וראובן לנפתלי שלא באחריות חוץ ממנו ומבאי כחו והבתים לעולם נשארו ביד זבולון וטוען לנפתלי כי מה שמכרם לשמעון לא היה אלא דרך משכנתא וטענה זו כבר ידע ממנה נפתלי בשעת הקנין זכה ראובן במעות שקבל וחייב לדון עם שמעון על הדבר :

מקח טעות עיין · אונאה כמדה במשקל ובמנין · מוחזת דבר סעום · אונאה עד מתי מותר להחזיר · אלמנה מוכרת מנכסי בעלה לכתובתה · אנוסה אומרת משארסתני נאנסתי · אסמכתא · אפוטרופוס יש לו אונאה · בטול מקח · בית מכר ונפל · בעולה שנכנסה בחזקת · דבר אסור מכר · חליפין סיכא · טעות במעות · טעות במקח · יין מכר והחמיץ · מדות הרבה במוכרים · מוכר אסור ואכלו הלוקח · מוכר קרקע לחברו ויצאו עליו עסיקין · שוכח מן אינה מקח טעות · מומים באשה · מומים במקח · מחט שנמצא בעובי בית הכוסות · מי שנולד הספק ברשותו · מכירה בפחות או יותר משיווי החפץ · מקח וממכר ודיני מוס לאחם כדינים במקח טעות · נושא ונותן באמונה ודינו · נמצא גנב או קוביוסטוס כגיעו · עבד כנעני שמוכרו אינו · סרס מכר לשכנו פרתיל כם · סוכר ותפכיר מי בודק · ספקא מכר ונודע מסיתם

דינא כנוח · ספחה מכר לחברו ואמר לוי ספחה מסר לחברו ונרחם לה :

מקח לקח מעשרה אנשים ואינו יודע ממי פרק האשה שלום דף ק"ח ע"ב ופרק הגוזל עצים אמר רשב"א ח"מ ולע"ש סימן רכ"ב רמב"ם פ"ך מהלכות מכירה :

כפל מקח עד מתי נאמן :

מקח לקח על מנת להוליכו למקום פלוני והנלוה לוה ותחל ח"מ ולע"ש סימן ר"ל פ' בתרא דרבא פ' המוכר האי מאן דקביל חמרא וכו' :

מקח נעשה בקנין צריך קנין אחר כדי להסתלק ממנו מהרי"בל ח"ב דף קס"א ועיין מהר"א בן חיים חלק א' סימן ל"ח ודין תנאי כפול ואם היתה שם שבועה ועיין בבני שמואל סימן י' ל' :

מקח נעשה בקנין קודם פיסוק דמים או מדידה משנה וגמרא דפרק הספינה ח"מ ולע"ש סי' ר' · אין קנין מועיל במקח אם לא נתנו לו מיד חשן משפט סימן קצ"ה רשד"ם חלק ד' סימן רע"ז :

מכירה אינה מתקיימת בלי פסוק דמים :

מקח קובע למעשר שלא יוכל עוד בעל הבית לאכול מן הפירות עראי עד שיעשר משנה ח' דמעשרות ר"ע · משנה א' רפ"ב בר"ע אבל הקונה מבעל הגינה במחובר לקרקע מקח אינו קובע משנה ו' שם · ואין המקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו משנה ח' שם · משנה א' פ"ד דמעשרות ר"ע תי"ט · ואין המקח קובע אלא בתלוש אבל תלוש דומיא דמחובר קובע אפילו לא נגמרה מלאכתו משנה א' פרק ח' דמעשרות ר"ע תי"ט · עיין רמב"ם פ"ג מה' מעשר אחד מן' דברים קובע הפירות למעשרות · דין ג' :

זה הכלל האוכל · ליקח עיניו · פני סכים :

זכור לאברהם · ת"ס · **מקח** וממכר נסכת כתב הרב המסיד כנו ארעא מסדורא בתרא אות קל"ס דדעת רש"י ביצה דף ל"ז דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר מן התו' וכו' ע"ש ותמה עליו להרב המפורסם מהר"י עייאש במעדנות והכי לו אות כ"ן שתמה עליו דליכא למ"ד מן התו' אלא לכל היותר הוא דברי קבלה והאריך אחר כזה . ותמיה על תמיהתו מה כל החרדה הזאת וכי הרב ז"ל לא ידע שהוא דברי קבלה והלא הרב מהרי"ע עצמו הביא לשון רש"י שכתב הרי"ף שכתב מדאורייתא ופירש בו דלאו דווקא ואם כה יאמר כדברי הרעא דדרבנן דמ"ם מן התו' לאו דוקא · ועוד לא זכר מהרב הרעא דרבנן לקמן במ"ב אות קע"ו הביא מדברי הרא"ם במ"ק דקרי הש"ס עשה מלתא דכתיב בדברי יחזקאל דהוי מדאורייתא מטם כדאמרינן בעלמא נמ' גמירי לה ואתא יחזקאל אסמכיה אקרא ע"ש ולפ"ז ספיר כתב ס' דהוי מן התורה: הרב עין זוכר אות ס' :

מקיז דם בערב יום טוב של שבועות אסור וכן בכל ערב יום טוב וטעמא משום שבערב שבועות הוא יום טבוח שבו נפיק זיקא לעולם ששמו טבוח ואי לא קבלו ישראל את התורה הוה טבח להו לדמייהו ולבשרייהו וגזרו חז"ל בכל ערב יום טוב שלא להקיז דם משום ערב שבועות לבוש בהלכות פסח סס"י תצ"ג · עיקר דין זה הוא בגמרא דפרק מפנין פורסא דרמא מעלי יומא טבא חולשא מעלי יומא טבא דעצרתא סכנתא · שלחן ערוך אורח חיים סימן תס"ח בהגה סעיף עיין מגנים שם · כלבו בשם מהרי"ו וכתב חנן נטע שם ס"ק ח' מהרי"ו אוסר ומהרי"ל מתיר מלכר בהושענא רבא מפני שהוא יום הדין ובערב יום טוב אחרון של פסח הכל שרי דאינו רגל בפני עצמו מ"מ וכתב מ"א ובלילה שלפני י"ט נ"ל דמותר להקיז דם חוץ מליל הושענא רבא · וכל זה יובן במקיז דם שלא במקום חולי אבל במקום חולי לא גזרו רבנן ומותר להקיז דם בכל זמן כך קבלתי מרבותי בעלי הוראה הזקנים ותם גם רופאים שבת פ"ח דף קכ"ט מעלי יומא דעצרתא סכנא וגזרו רבנן בכולהו יומא טבא משום יומא טבא דעצרתא דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח דאי לא קבילו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו וכתב פרי חדש אורח חיים סימן תס"ח ס"ק י"ד ד"ה וס"ש דהאידנא דדשו ביה רבים שומר פתאים ה' :

מקיז דם ואוכל בשר צפור פרח לביה כצפורנא נדרים פ"ז דף נ"ר מעילה פ"ו דף ד' · האי מאן דעביד

מילתא

Digitized by Google

שתתן לי זמן עד הערב כדי שאסלק עם לוי ועוד רוצה אני שתתן לי חפץ כדי שלא תתחרט מהמקח עד עת ערב ונתן לו פס של כסף ולעת ערב נגמר הענין ונפל קנין גם אמר ראובן לנפתלי הנחלי בידך כמה בגדים משועבדים מזכורין בעד סך צמר שרוצה לקנות ממני יהיו גם הם משועבדים לשמעון בעד הסך ההוא ושוב לא נגמרה מכירת הצמר ואחר זמן ראובן רוצה לחזור בו הדין עמו וצריך שמעון להחזיר את הפס · רשד"ם ח"מ שע"ו שותף מכר לחברו חלק או חלקים מקרקע שמוציאים ממנו עפרות זהב וכסף וכבר נתפרע ממנו ולא היה במכר ההוא שום קנין רק שפרע המעות פעם ושתים ורוצה לחזור בו אין הדין עמו · ספר פרי הארץ למהר"ם מזרחי מי שהתנה ונתן לחברו כ"ב מעות לתת לו בהם כ"ב שופרות טובים וטוען שפירוש טובים היינו שיהיו מובחרים והלה טוען דפירוש טובים הוא לאפוקי פסולים הדין עם הלוקח · ח"מ תשובה ח' · שבות יעקב ח"ב תשו' קנ"ח ראובן היה לו חוב ישן אצל שמעון שלא היה יכול להוציא והיה לשמעון תבואה למכור שאז היה שער שבשוק בעד שני זהובים ולקח ראובן התבואה לביתו ופאשר בא שמעון בשביל מעותיו אמר ראובן שלא היה בדעתו ליקח התבואה רק שלקחה לכירתו לתפוס בשביל חובו ואמר שמעון נכי חובך ותן לי המותר כי התבואה זלה לעת עתה · השיב באריכות בראיות ברורות שצריך ראובן לקיים המקח וליתן לו המותר ואף שהוא פשוט בעיניו האריך דלא כתשובת פנים מאירות סימן פ"ב שסובר בפשיטות דהמקח בטל ולא דק :

מקח וממכר וסחורות אזלינן בענייניהם בתר מנהגי הסוחרים ואחר לשון בני אדם באותו מקום פרק איזהו נשך האי סיטומתא קניא וכו' רמב"ם פ"ז ופי"ח ופכ"ו ופכ"ז מהלכות מכירה : הרא"ש כלל י"ג כ' · הריב"ש סימן קמ"ח ושמ"ה · קלע' סימן כ"ג ומ"ז דברי ריבות סימן ר"ה ושם"כ · רשד"ם ח"ד סימן ד' קמ"ח קס"ח ח"נ · מהרש"ך ח"ב סימן קי"ז ור"א · לע"ש סימן ר"א רט"ו רי"ח רכ"ט ור"ך · טור חשן משפט סימן רט"ו רי"ח רכ"ט ור"ל :

מקח איש מאשר כתרים · סיטומתא :

מקח וממכר מצות לדון כדיניו שנאמר בפרשת בהר סיני וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו' קדושין פ"ק · ב"מ פ"ת פ"ז פ"ד וכ"ב · רמב"ם פ"א מה' מכירה · סמ"ק סימן קפ"ט · מישרים נתיב י' · סמ"ג סימן פ"ב :

מקח וממכר עיין · אומדנות דמוכח · אונאה אסורה · אונאה עד · אנשים הטעו זה את זה · אחריות ספינה · אילנות לקח לקוח · אנוסי ספרד ופורטוגאל לענין מקח וממכר · אסמכתא אם מועילה בקנין · אסמכתא לא קניא · אפטרופוס אין לו רשות למכור אפטרופוס או כ"ד שמכרו או לקחו בנכסי יתומים · אשה תובענו · בהמת כהן שמכר ישראל כמה דינים לענין להאכילה כרשיני תרומה · בור וכותליו · בזמן שאדם קורא ושונה · ביניתא אכריסה תקלא · בינה עם יציאתם · בית דין מכרו או לקחו · בית מכר בחלרו לחברו · בית מכר ונפל · בית מכר מה מכר עמו · במפתח בני מטרא · בן בנכסי · בכיתא · בעל מקח עד מתי כאמן · בר מתא · בתולות שלש · גולן אסור לקנות · גולן הקונה ממנו · גולן מכר הגולה · גברים שנקנים באמירה · דבר סדתיו · דבר שלא בא לעולם · דמים אגם · הבא בירא סמים · הסכמה כתעת · הסכמה סכל הסכמה שלא · ודבר דבר · ודובר אמת בלבבו · זבין ולא תיזול · זבות ומתנות סברו הקונה אותו · זלת קפוץ · חזקה אינה מועלת אא"כ חיוב כספות · חמדה · חמץ של ישראל · חנות שלש · חרש אין מקחו טעות במקח · יתומים מקחן וממכרן · יתומים נכסיהם · כותבין שטר למוכר · כל מידי זבין ותחרט · כל שהכסף בידו · לולב הלוקחו בשביעית · לוקח איממתי קונה המקח במשכון · לוקח בהמה לשלשים יום · לוקח כלים מבית האומן · לוקח לעולם מרויח · ליקח · מדות ארבע במוכרים · מודעה זכל דיניה קונטרים מודעא אות ס"ו ארבע תקנות שיקיים המקח · מוכר אומר במאתים ולוקח אומר במנה · מוכר דבר ואח"כ רוצה לחזור ולקנותו · מוכר דבר שבמדה · מוכר זכה ללוקח שלא מדעתו · מוכר לעולם מפסיד · מוכר נאמן לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי · מוכר קרקע לחברו ויצאו עליו עסיקין · מום במקח ידע המוכר · מומים במקח · מורשים סנים הקדשה על

מכירת ביתו · מחילה שנעשית דרך פשרה · מטבע הלוה · מילי דמזכני מי שלקח · מי שפרע · מכירה עיין · מכירה על מנת להחזיר · מכירה על תנאי · מנהג ממון ותורתו אות קל"ו · מכיח דמי המקח ביניהם ומסתלק · מעות כתן על המקח · מעלמא · מלות חברו חכותו הקונה אותו · משא ומתן · משוך ותקנה לאחר · מתחייב בקנין ושבועה לתת סך עורות לזמן פלוני וכל מה שיחסר ישלם סך כך בעד כל אחד ואחד · מתחייב לשלוח לחברו סחורה לזמן פלוני · נושא ונותן · נחל · סחורה אסור לעשות · סחורה פוסקין · סחורת תלמיד חכם · סלקת לאיגרא · סתמא דמילתא כמה דלא יהיב אינש זוזי · פייל ונפיק אוזוי · פני התהפך בחררה · פסיק לנביך · פירות אין מערבין · פירות אין פוסקין · פירות מזורת · פירות סוכך · פסולת · קונה לעולם מרויח · קטן בן ארבע עשרה שנה · קטנה אין מעשיה · קטן שלם מדות בו · קנין בית או סחורה · קנין עיין · קנין לקנות לחברו איזה דבר · קפוץ · קרנא קרי · רבית דרבנן · שבועות שתים זה · שדה זו כשאמכרנה הרי היא מכורה לך · שדה מכר לחברו הרגיל בה · שדה קנה ותובע שמהמעות יקנה קרקע אחר לבטחונו · שודא דדייני · שוטה אין מקחו · שור כריסתן · שותף לקח לצורך השותפות · שטרי חוב המוקדמים · שטרי מקח וממכר · שייר במקח · שכור הרי · שכירות קרקע · שליח אם הרויח · שליח לדבר עבירה שבות יעקב ח"ב תשו' קב"ה · שליח קנה חפץ בשביל חברו · שליח קנה לעצמו ושם שליח שאמר לו חברו קנה ואשלם לך · שעבוד להעמיד לו מכירת חברו · שעור חסרון שעור להראות · שפחת אביו משרתת לאב ולבן · שרי כיסיך פתח שקיך תכן אתה · תנאי ודיניו כשם רשד"ם ח"מ של"ז קונה התנה עם המוכר בלא תנאי כפול שישלח לו הסחורה עם העגלות הראשונות ולא שלח הרי המקח בטל · תקיעת כף ומורה :

מקח חסר נמצא אימתי בטל או קיים חשן משפט סימן רר"ב :

מקח טעות אחר קנה בדיל מן הנוי ומכר ליהודי בחזקת בדיל ואח"כ נמצא שהוא של כסף ותבעו ב"ד פטרו מהר"ם ברוך כ"ת ובתשובות ריקאנאטי סימן תקמ"ו עיין בסוף מהרש"ל · הקונה בדיל ומצאו כסף מרדכי פרק אלו מציאות הביאו הב"י מח"מ סימן רל"ג · לע"ש סי' רל"ג בנימין זאב סימן שצ"ז · קנאו מן הנוי ומכרו לישראל זכה השני פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ו לע"ש סימן רל"ג · המוכר חפץ בחזקת זהב ונמצא של כסף מהר"ם סימן ע' רשד"ם חלק ד' סימן פ' · דברי ריבות סימן צ"ג · בנימין זאב סימן שצ"ז · לע"ש סימן דל"ב ורל"ג · ב"י מח"מ סימן רל"ג · אינו נאמן לומר בחזקת כך קניתיהו וכך מכרתיהו רשד"ם ח"ד סימן פ' · מרדכי פרק המפקיד ב"י ח"מ סימן רל"ג · מצא בו נחושת מרדכי פרק המפקיד ופרק הספינה בירת יוסף ס"ס רל"ג · מהר"ם סימן רנ"ח · לע"ש סימן רל"ג ·

טעות במקח :

מקח טעות בבתים אימתי הוי הרא"ש סוף כלל צ"ו · ח"מ ולע"ש סימן רל"ב :

מקח טעות במעות עיין · טעות במעות :

מקח טעות ודיניו רמב"ם פט"ו מהלכות מכירה ח"מ סימן רכ"ז עד רמ"א · מישרים נתיב ט' חלק כ' · רשד"ם חלק ד' סימן קמ"ז · מקח טעות החוזר היינו שהמקח קיים ומחזיר מה שחסר רמב"ם פט"ז וח"מ סימן רל"ב נראה דבטל המקח לע"ש סימן רל"ב · המוכר דבר בחזקת שהוא בעולם ואיננו בטל המקח רשד"ם ח"ד סימן קכ"נ · ואם ידע הלוקח אינו בטל רשד"ם ח"ד סימן קכ"ג · ואם ידע המוכר והלוקח לא ידע חייב להעמיד לו ממקום אחר רשד"ם שם ואם ידעו שניהם שיש עליו איזה ערעור או חשש קיים מהרש"ך ח"ב סימן קפ"ב · מקח טעות החוזר גובה מעורת כבעל חוב מישרים נתיב ט' ח"ב ב"י ח"מ סימן רכ"ז וס"ס רל"ב · לע"ש סימן רל"ב · אם קודם שישתבש בו יצאו עליו מערערין יכול הלוקח לחזור בו פ"ק דב"ק ודב"מ ופרק מי שהיה נשוי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין וכו' רמב"ם פי"ט מהלכות מכירה · ואם נשתמש עושה דין עמהם ואם הוציאוה מידו בדין חוזר על המוכר רמב"ם שם · הודיעו שרוצה לעשות דבר פלוני בהמקח ונמצא שאינו טוב לכך הוי מקח טעות והוה לדברים הנמכרים :

טוען לא היו דברים מעולם ולא רצה לישבע כפעם שבאו לדין לא על תודאי ולא על הספק לומר שאינו זוכר זכרה ראובן · מהרש"ך ח"א קפ"ו ראובן קנה בתים משמעון בלי שום תנאי כמו שנראה משטר המכירה ושמעון הוציא שטר שכתוב בו שכשיפנה לו הכתים חייב ראובן ליתן לו סך מעות וכל זה יובן אם יתקיים המכר מהבתים שמכר שמעון לראובן והוציא שמעון סוה שתנאי היה במכר וראובן נותן פירוש לשבח תכה במקחו · מהרש"ך ח"ב ס"ט רחל וחרגה עשו שטר מכירת בתיהם לשמעון מיראת מעלילים אמנם לא החזיק בהם ראובן והחורג תמיד דר בהם ופרע השכירות וראובן תובע לו הבתים אין הדין עמו · מהרש"ך ח"ב קפ"ב ראובן ושמעון החזיקו בחצר אחר שהיו דרים בו התוגרמים ויגרשום ממנו וראובן מכר לשמעון חלקו לפרוע לזמן ידוע וקודם הזמן חזרו התוגרמים ויגרשו היהודים ועכשו שמעון אינו רוצה לפרוע אין הדין עמו · פנים חדשות הלכות מקח וממכר בקרקעות דף קכ"ה ע"א וכדפוס אחר דף קכ"כ ע"ד מעשה היה במכירת בירת וכתוב בשטר בלי סירוויט"ו בכלל ובפרט ונמצא ביב למטה ועיד טענות מאונאת ומומין ופסקו עליו בפסק בפני עצמו מהרר"י ליאון ומהררי"י מרקאנאטי וכו' · שארית יוסף כ"ט ס"ט ראובן קנה בירת ובחצר עומד בית הכנסת והוא אומר שקנה נ"כ בית הכנסת והקק"י אומרים שהוא של הקהל · מהרר"י טראני ח"מ ס"ה במוכר את הקרקע בקנין ושבועה ונטל את הדמים ולא חתם את השטר · בני שמואל נ"ד בענין שטר מכירת קרקעות והצר שהיו בו שתי בורות ואחד מהם היה לו שוקת ומכר אחד מהם וטוען שאותו שאין לו שוקת מכר · מהרד"ם טראני ח"א קמ"א ראובן מכר בתים לשמעון ונתחייב להעמידם בידו והוציא שמעון הוצאות כדי שלא יוציאום מידו: -

מקח וממכר בקרקעות עיין · אומדנא דמוכח אמרינן בתרייתא · אח גדול מכר בית של סותפות · אח מכר בית לאחיו וכו' אלמנה וככה נדול כבן י"ב או י"ג שנה · אשת איש שהלך בעלה למדינת הים ונשמע שמת · בית זה כשאמכרנו · בית מכר במכר לחברו על תנאי שיקח לו המים שצריכים לביתו · בית מכר ונפל · בית מכר מה נמכר · בית מכר ראובן לשמעון · בית ממושכנת שמכרה ומי שהשטר בידו מערער על המכר · בית ביחיים של מים קנה ראובן · בעל מכר קרקע לאשתו · בתי כסיים מכרו מקום בו הקהל למשפחה · חזקות עיין חלוקת בין אחים שאלה · מוכר עליו להביא ראיה שהיה קטן · מוכר שדה מפני רעתה · מכירה אינה מתקיימת בחמשה דברים מכר שלקח · מכירה בעד אחד · מכירה לשנים · מכירה על מנת להחזיר ודינים כן לב ח"ב ע"ד ומהרש"ך ח"ב ק"ד · מכירה על מנת להחזיר ראובן מכירה על תנאי ודינים · מכר בטל כשנמצא אחר · מקח וממכר ודיניו בשם רמב"ס ח"מ רמ"ו · מקח נעשה בקנין צריך קנין אחר · עדות שלא בפנין · פעוטות · פקיד לאשה קנה לה בתים בקנס ועל תנאי · קטן בן ארבע עשרה שנה · קטן בן שמונה · קטן למכור · קטן פחות משש קרקע נקנה בכסף בפרס תורת אמת ר"ו וכן לב ח"א דף ק"י · ראובן מחזיק בבית אחד שקנה משמעון · שדה זו כשאמכרנה · שדה שאני לוקח קנויה לך ולא אמר שדה זו · שטר מכירת בית · שטר מכירת קרקעות שטר מכר מאוחר בשם מהר"ס סראני · שכירות מכירה · שכירות קרקע שליח קנה קרקע:

מקח וממכר הנעשה באסור דרבנן ועם איזה תנאי של איסור ח"מ סימן ר"ח וי"ד סימן קס"א וקע"ה ב"י · תשובת אלשיך סימן ע"ה רשד"ם ח"ב סימן ס"ט ורי"ח וח"ד סימן ש"פ · מהרש"ך ח"א סימן קנ"ז לע"ש סימן ר"ח · מוכר או קונה בשבת ויוה"כ ויום טוב מעשיו קיימים רמב"ם סוף ה' מכירה חשן משפט ולע"ש סימן רל"ה · אם קבל בחרם שלא יעשה שום דבר מה ועשאו עיין תשובת אלשיך סי' ע"ח מכירה בשבת · מקח וממכר אינו אסור · מתנה בשבת · קנין בשבת המקנה:

מקח וממכר ודיניו עיין בתשובת הרמב"ן סימן י"ד מי שאינו יודע בטיב משא ומתן מקחו וממכרו · הרמב"ם ה' מכירה · חשן משפט סימן קפ"ט עד רכ"ז · מישרים נתיב ט' · עד שלש שנים על הלוקח להביא ראיה שפרע ה"ה הלכות מכירה הביאו בתשובת אלשיך סימן ט' · הקונה דבר טעה במעות נקנה המקח ומשלם לו מעותיו · רמב"ם פ"ח מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן ק"ץ · אם הלוקח הוציא בתקון המקח חייב · מהרש"ך ח"ק ב' סימן ק"ד · אימתי הקונה מקח והכיר שאינו שלו אין לו שבח תריב"ש סימן ר"ן · דיני מקח וממכר שוים לאשה כדיניה במקח טעות וחזקה אין אדם שורתה בכוס אא"כ בודקו ב"י ח"מ סימן רל"ב · רמב"ם פט"ז מהלכות מכירה כל שאין עיקר המקח קיים חזרו המעות להיות כמלוה על פה ב"י ח"מ סימן רל"ה · מוכר תובע המעות ולוקח אומר נתתי ב"י ח"מ סימן רל"ח · אם חלוקים בקצצת המעות ואח"כ הלך הלוקח ומשכו סתם או המוכר נתן לו סתם תוספות פ"ק דקדושין והמוכר לחברו זה אומר במאה וכו' רמב"ם פ"ך מהלכות מכירה ח"ם ולע"ש סימן רכ"א רשד"ם ח"ד סימן רצ"כ · אם חולקים המוכר והלוקח באיזה פרט רמב"ם פ"ך מהלכות מכירה ח"ם ולע"ש סימן רכ"ב · משפט צדק ע"נ האומר לחברו הילך בגד זה אם תרצה בו כסף כך הרי הוא שלך ואמר לו שאין רצונו לקבלו בסך ההוא אלא שימכרנו לחשבונו שוב כתב לו הבגד הזה קבלתי עלי ולא אמר בכמה הרי זה חייב ליתן לו במו שקצב ואם יש הפרש ביניהם בסך אם אין שם הילך: כדינו ישבע שבועת התורה ואם יתרצה בעל הבגד במכר שאומר המוכר שמכרו רק שטוען על שנוי המטבעות ישביענו שבועת המשנה גם ינלגל עליו סכום המכר · רשד"ם ח"ם ת"ז גוי קנה עשב שצובעים בו מגוי אחר והלך יהודי אצל המוכר והוסיף על הדמים עד שנתרצה למכרו לו ומשך היהודי העשב לביתו והגוי הקונה הוליך את המוכר לפני דיין העיר ונגזר שיתן לו את העשב והיהודי הוליכו לפני דיין גדול הימנו וטען שהוא קונה העשב לצורך כל הצבעים של העיר והצבעים היהודים בשמעם רצו והוליכו העשב לרשותם והיהודי הקונה מבקש מהם ריוח אין הדין עמו · תומת ישרים קצ"ו המוכר חפץ לחברו ואמר לו לתת לו עשרים לבנים פחות מסך ששאל והשליש המעות ואמר לו כל שתמצא בעדו אתן לך ומשך החפץ ושוב תקפו בנו של מוכר וסכרו לאחר אם ירצה הלוקח הראשון לתת לו העשרים לבנים הוא קודם ויש לעיין אם מצא המוכר יותר ממה ששאל מה הוא · מהר"ר לוי בן חביב ל"ח ראובן מכר סחורה לשמעון על מנת שאם יחסר מהמשקל הנהוג עליו להשלים ופיחת קרוב לרב"ע ושמעון טוען שישלים לו מחלקו שהוליך עמו מאותה הסחורה וראובן אומר שלא נתחייב להשלים לו מסנה הדין עמו עוד בענין עסקא · מהר"ר לוי בן חביב צ"ג ד' הקונה איזה דבר ולא משך והודה המוכר שאותו הדבר הוא פקדון בידו ושהוא של אותו הלוקח לא מפני זה יהיה קנוי לו אם לא ששכר המקום ההוא וכיוצא ועיין מהרמ"ט ח"א סימן ט"ו · מהרד"ם טראני ח"ב קפ"ה ראובן מכר סחורה לשמעון כפי מה שישום אותה פלוני ונטלו קנין המכירה קיימת · מהר"ם גאלאנטי מ"נ המוכר סחורה לחברו והתנה עמו שישלחנה לו בספינה ראשונה ולא שלחה כי אם בשלישית ונשברה ועוד נראה שלא היתה לו הסחורה ההיא בעת שנשברה הרי זה חייב להחזיר כל המעות שקבל מכלי ריוח ועיין תורת אמת סימן ע"ז ע"ח · מהר"ם גאלאנטי ע"ט מי שלקח קצת בגדים מחברו ולא היה בידו כי אם בגד אחד ונתחייב לתת לו אחרים כמוהו ממש ונמצא שלא קיים תנאו מסתמא חייב להשלים תנאו וחלוקים אחרים · מהר"ם אלשיך י' ראובן קנה משמעון ברזל שהיה בספינה של גוי בלי קנין ומשיכה וסכרו ללוי כמו שקנהו ונתן לו מקצת דמים שוב נסע עם הספינה ונלכדה ונטבעה יכול ראובן לתבוע ממונו משמעון וכל שכן לוי מראובן ואפילו פרע שמעון שכירות הספינה ועיין מהרמ"ט ח"א סימן קמ"ה · רשד"ם ח"מ ק"ו שמעון אמר לראובן רצונך שזאת הסחורה תהיה לחשבונך בעד אותם המעות שאתחייב לך כשתעשה הדבר שדברתי עמך ותוליך הסחורה לעיר פלונית בעדך וכשמך ואמר לו ראובן הן ולא היה שם קנין ונאבדה הסחורה לראובן נאבדה ואינו יכול להוציא מיד שמעון שכר בדבר ההוא · רשד"ם ח"מ רמ"ו ראובן רוצה לקנות בתים משמעון אמר לו שמעון רוצה אני

שתתן

פ"ד מה שבת · ועיין ש"ע א"ח סי' רמ"ו· ש"ע י"ד סימן קנ"א סעיף ד' ורמב"ם פ"ט מה' ע"ז :

מקום שנחנו פרק ד' דפסחים :

מקום שנויו מקרע נזר דין עיין · *הרכעה דכריס מקרעין קוס ולסני :*

מקום ששנים עדים מחייבים ממון עד אחד מחייבו שבועה נ"י דסנהדרין דף רע"ז ע"א והר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ה ע"ב ש"ע ח"מ סימן פ"ז הרי"ף פ"ז דשבועות דף ש"ל ע"ב ורף של"א ע"א · רמב"ם פ"א מהלכות מלוה ולוה ופ"א ונ' מהלכות טוען · משפטי שבועות דף ד' ע"ב · תשובת רמב"ן סימן ץ' ב"י ח"מ סימן ע"ה · הריב"ש תשובה שמ"ד · ואם אינו יכול לישבע תשובת רמב"ן צ' · אין נשבעין עפ"י עד אחד בטענת ספק ח"מ סימן ע"ה . בשם בן מיגש ז"ל דעת הרשב"א · מגיד משנה וכ"כ משנה פ"ג מהלכות טוען · מהרי"ק שורש צ"ר רשד"ם חלק ד' סימן מ"ה ויש רבים חולקים רמב"ם פ"ד מהלכות גזילה וכמ"ש ה"ה ורמב"ן · במקום שאין שנים חייבים ממון אין אחד מחייב שבועת הריב"ש תשו' שמ"ד · אם אחר שנשבע הלוה שבועת עד אחד בא עד אחר ונצטרף עם הראשון חייב לשלם תרומות שער י' סימן ב' · פסקי ריקאנאטי תנ"ג · תשובת רשב"א תתקמ"ז · אם עד אחד בכתב זוקק לשבועה ח"מ וב"י סי' נ"א · תרומות שער ט' רמב"ם וס"מ פי"ד מהלכות מלוה ולוה · הריב"ש סימן תנ"ב תשובת רמב"ן צ' וק"י · לע"ש סימן נ"א · עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע חייב שבועה דאורייתא ח"מ סימן פ"ד תרומות שער כ"א סימן ח' ואם מת המלוה יורשיו נוטלין בשבועת היורשין מגיד משנה פי"ז מהלכות מלוה ולוה בשם העטור · כי אמרינן דעד אחד מחייבו שבועה היינו היכא דקא כפר במאי דקא מסהיד סהדא הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ז ע"ב :

מקום ששנים עדים מחייבים ממון עד אחד מחייבו שבועה עיין · *הודאה פיהו מחייבת ממון אין כפירתה מחייבת סבועה · כל מקום ססניס · עד אחד · פטר כעד אחד ועד אחד על פה :*

מקור קודם שם הפעולה דרך הכתוב לכתוב כמו לאסור איסר לנדור נדר יבין שמועה כלל רכ"ח. גופי הלכות אות ע"ר · *כפל לסון כתכו :*

מקושש זה צלפחד שבת פ"א דף צ"ו רצ"ח כן אמר רבי עקיבא ·וא"ל רבי יהודה בן בתירא אם כדבריך התורה כסתו ואתה מגלהו ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק ועוד אמרינן שא"ל כך על שאמר שאף אהרן נצטרע כמו מרים ואמר ליה עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין :

אהרן · דורות מסעה דמקוסס הורלת סעה · עקיבא · גלפחד :

מקח איזה דברים אסור לערב בו והגלוה לזה פרק הזהב רמב"ם פי"ח מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן רכ"ח הקונה חטים ופירות וכו' וכיוצא כמה פסולת מערב פרק המוכר פירות רמב"ם פרק י"ח מהלכות מכירה · חשן משפט ולע"ש סימן רכ"ט :

מוכר פירות הו · פסולת סמקבל :

מקח אינו נגמר בדברים רמב"ם פ"א מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן קפ"ט בנימין זאב סימן ש"פ · אלא בכסף שטר וחזקה וכיצד ח"מ סימן ק"ץ · רמב"ם פרק א' מהלכות מכירה · בט"ו דברים יתקשר קשר המכירה כסף שטר חזקה כס"רה משיכה הגבהה חליפין קניית מקום זכוי על ידי אחר מעמד שלשתן הלישה מודד לתוך קופתו סיטומתא על גב אמירה ועיין פירושן במשפטי שבועות שער י"ג מדיני מקח וממכר ובספרי בכל אחד במקומו · נגמר המקח אין יכולים לחזור ח"מ סימן ר' ר"א וקפ"ט · לע"ש סימן קפ"ט ור"א · מה הוי נגמר המקח רמב"ם פ"ז מהלכות מכירה חשן משפט סימן ר"א מישרים נתיב ט' ח"א . לע"ש סימן ר"א · אין המקח מתקיים לקונה אא"כ יקנה לו המקים ח"מ סימן קפ"ט · שנים נתרצו לגמור המקח ע"פ שומת לוי אם יכולים לחזור הרא"ש כלל ק"ב סימן נ' · ח"מ סימן רכ"ז · המוכר שני דברים וחזר המקח באחד מהם אם חוזר גם באחד רשד"ם ח"ד סימן ה"ס · אימתי אמרינן דמוכר לעולם חוזר רשר"ם חלק ר' סימן קע"ה · הרי"ף ונ"י פ"ה דב"ם דף קי"ג ע"א ·

מכהנ ממון ותורתו אות ל"ז · מקח וממכר וסחורות · כוסא וכותן כדכריס · פסולי עדות כעכירה דכור נסאלתי :

מקח אל תעמוד עליו בשעה שאין לך דמים זה דומה למאי דאמרינן בהזהב ב"מ דף נ"ח לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים פ' ערבי פסחים דף קי"ב :

סלסה דכריס לוה ·

מקח אסור ליפותו ואיזה דברים אסור לעשות ליפותו ח"מ ולע"ש סימן רכ"ח רמב"ם פי"ח מהל' מכירה · משנה וגמרא דפ' הזהב :

מקח בטל משום אונאה בטל לגמרי ח"מ ולע"ש סי' רכ"ז · תשובת הרא"ש כלל צ"ז ·

מקח בטל עיין · *מקח חסר כאלא · מקח טעות ודיניו :*

מקח בשם חברו לקח הלוקח בשטר על שמו ואח"כ יוצא מהמוכר שטר אחר בשמו רמב"ם פ"ב מהלכות שלוחין פרק הגוזל עצים הלוקח שדה וכו' אין כופין אותו למכור וכו' ח"מ ולע"ש סימן קפ"ד · אין המוכר יכול לחזור בו ב"י מח"מ ולע"ש סימן קפ"ד :

מקח היין תלוי במזל האדם ח"מ ולע"ש סימן ר"ל :

חמרא אכתפא דמריה סוור :

מקח וממכר אינו אסור מדאורייתא אפילו בי"ט משנה ד' ר' פ"ב דמ"ק תי"ט · שלחן ערוך אורח חיים סימן תקי"ז · והמוכר והקונה בשבת או ביוה"כ או בי"ט אעפ"י שמכין אותו על שעבר על דברי חכמים מעשיו קיימים ש"ע ח"מ סימן רל"ה סעיף כ"ח · אנו מתירים להחזיר משכון לגוי אלם בי"ט על ידי ארמאי מרדכי ספ"ק דביצה · אין לקנות קמח מן הגוי בי"ט דאיכא למימר נטחנה בי"ט מרדכי פרק אין צדין · שלחן ערוך אורח חיים סימן תקט"ו סעיף ד' יש להתיר ליהודים לקנות חמאה בי"ט דכל המביא לצורך הרוב מביא ורובם גוים · אמנם אין להתיר בשום אופן ליהודים ליקח בי"ט יוני שובך ויוני עליה ואין זמון מועיל בהם ואפילו בקטנים שאין מפריחין שמותר לצודן וזמן צריכים לכן אסורים א"ח תצ"ז סעיף ט' אמנם בסעיף ט"ו גוי שהביא דורון לישראל בי"ט בני יונה קטנים משובכו שיש לו בעיר כיון שאין צריכים צידה מותרים וכן אווזים ותרנגולים ויונים שבבירת או שבחצר העומדים לאבילה מותר לצודן ואין צריכים זמן · דבר שאין בו משום מחובר ולא משום צידה ולא משום נולד מותר ליקח מן הגוי אפילו הובא היום מחוץ לתחום וכן קמח שנטחן היום בעיר שרובה גוים מותר ליקח ממנו דאדעתא דגוים טחני ליה ש"ע א"ח סימן תקי"ז סעיף א' · ואסור להפים ולשחק בקוביא בשבת מפני שהוא כמקח וממכר אבל מפים אדם עם בניו ועם בני ביתו על מנה גדולה כנגד קטנה לפי שאין מקפידין משנה ב' פכ"ג דשבת הרי"ף ור"ן פכ"ב דף קס"ו ע"ב רמב"ם פכ"ג מהלכות שבת · ש"ע א"ח סימן שכ"ב סעיף ו' :

דמים · יום טוב איזה · ליקח · מקח וממכר הנעשה כאסור · מסא ומתן · פיים כשבת אסור :

מקח וממכר בקרקעות ודיניו תומת ישרים ר"ב מי שנתן חנות לבנו והכתיבה על שמו בפנקס המלך ושוב מכרה לאחר .אם נתנה באחד מדרכי הקנין או שהמנהג שהכתיבה בפנקס המלך קונה אין במכירתו כלום · מהרש"ך חלק ראשון קס"ט ראובן ירש בית ומכרה לשמעון ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך ואחר עבור חמש או שש שנים הביא · עוד טוען ראובן שפחות מבן עשרים שנה היה כשמכר ושמעון טוען משטה הייתי בך · ועוד הבא עדים שלא היו לך עשרים שנה ומכל מקום כיון שעברו שני חזקה ולא מחית המקח קיים על הרוב הרין עמו ולא שני לן בין ירש מאביו לשאר מורישיו ועיין הרשד"ם סימן רמ"ג · מהרש"ך ח"א ק"ע ראובן טען על שמעון שמכר לו בית בקנין סודר וסתר ובנה ותלה

טוען

מקום יש בראש לחניח שני תפילין משנה א׳ פרק י׳ דעירובין בר״ע ותי״ט שלחן ערוך אורח חיים סימן ל״ד :

מקום כותבין בשטרות מקום החתימה פרק גט פשוט רמב״ם פכ״ג מהלכות מלוה ולוה ׳ שטר שאין בו מקום כשר לכל דבר רמב״ם פי״ו מהלכות מלוה ולוה ח״מ סי׳ מ״א ובי״י סי׳ מ״נ ומ״ט לע״ש סי׳ מ״נ מישרים נתיב ד׳ חלק ב׳

מקום כתיבת השטר :

מקום כתיבת השטר צריכים העדים לכתוב בשטר או בגט אעפ״י שנמסרו להם דברים במקום אחר הרי״ף ונ״י פט״ו דיבמות דף ת״ן ע״א ש״ע אה״ע סימן קכ״ח סעיף ו׳ ועיין חלוקי דינים בהר״ן פ״ח דגטין דף תקצ״ו ע״ב׳ גמרא דיבמות פרק האשה דף צ״א ע״ב שטה י״ג תוספות דהיה במזרח וכתב במערב וכו׳ מהריב״ל ספר א׳ דף ל״ט׳ כנסת הגדולה אורח חיים דף ק״נ ע״ב :

כי יתכיתו׳ מקום כותבין בשטרות׳ שטרי חוב המוקדמים :

מקום לנוים בהר הבית ליכנס שם להתפלל. משנה ג׳ פ״ב דמדות תי״ט :

מקום לינה גורם עיין׳ מקום פתח :

מקום מוקדש לעניים מותר לישב בו ב״י י״ד סימן רכ״א׳

מלוה מעותיו על בתי הקדש :

מקום מושב אדם עיין׳ תלתא נכרי. תרי נכרי כאמתא׳

מקום כבר לחברו לעשות בית או רפת בקר (רמב״ם פכ״א מהלכות מכירה דין ה׳ משנה כ״ב דף צ״ח ע״ב הרי״ף ונ״י פ״ו רב״ב דף ר״ט ע״ב כלישנא בתרא שם בגמרא דר״ע קתני לה וכתב ת״ה ופי׳ המשנה לדעת המחבר כדעת אבן מנש דהך סיפא דבית קטן וכו׳ אליבא דר׳ישמעאל ואין הלכה כמותו לגבי ר״ע ׳ וכן המקבל מחברו לעשות לו בית תהנות לבנו או בית אלמנות לבתו או שקבל עליו לעשותו עושה לו ארבע ארבע אמות על שש ׳ סכר לו בית גדול עושה שמונה על עשר מכר לו מקום טרקלין עושה עשר על עשר ׳ תרבץ (פי׳ חצר גדול שעושים השרים בצד אפדני שלהם ותרבץ על שם שמרביצין אותו במים להשכיב העפר רשב״ם) של חצר י״ב על י״ב מלבד עובי המחיצות (טור) ורום כל בית ובית כחצי ארכו וחצי רחבו ׳ ש״ע ח״מ סימן רי״ר סעיף י״נ :

מקום מסוים עיין חזקת הבתים וחצרות המחזיק במקום מסויים ח״מ ולע״ש סי׳ ק״מ :

מקום עיין׳ אותו ואת בנו אסור ׳ אתרא כולל כלשון גמרא ׳ אתר דזיקוקין ׳ אתר דמארי ׳ אתריה דשמואל הוה : בותו ובחזיק סוכה לאכותיכו ׳ בשלשה מקומות ׳ גוי מסיח לפי תומו בשר פני מסה ח״ב כ״ו הורשת המקום סמלאו הסרת ׳ גזירה שוה של מקומות ושל נושאים ׳ דיו היכא דמפרך גופי הלכות אות קכ״ד ׳ דיו לבמה ׳ הפיכת קל וחומר ׳ הקדש אין לו אלא מקומו ושעתו ׳ הקובע מקום ׳ זה הכלל כל השוחט ׳ חוץ למקומו ׳ ככוד אב ואם : כל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאתן ׳ כל מקום ׳ כמה מילי בגמרא ׳ מאוכים לדעת ׳ מאי מכריע ׳ מחשבה הפוסלת ׳ מסים בשני מקומות ׳ מנהג המדינה ׳ מנהג המקום ׳ מנהג ממון ותורתו אות ל״ה ואות ת״ב ׳ מעות סתם כתות בכתובה ׳ מקח לקח על מנת להוליכו למקום פלוני ׳ נפקד ממעות או כספים ׳ סוגיא דמתניא בדוכתה ׳ סנהדרין היתה כחלי ׳ סתם בדוכתה עדיף ׳ סתמים שנים דסתרי פגול חוץ. פסול חוץ ׳ פירכת מה לפלוני ׳ קביעות מקום לקלילה קבעו לקלילה ׳ קדושין באיזה מקום ׳ קדושין על ידי שליח ׳ קל וחומר ההכי לעכין ׳ קל וחומר שני מינים ׳ קנין באיזה מקום קונין קנין מקום ׳ קרבנות שנפסלים במחשבת שנוי ׳ רב העומד במקום אחד רחוק מקום. שואל לא מליכו סמת בעפר פי״ד ׳ שטר אין מפורש בו פוס מטבע ׳ שטר חוב הוציא על חברו ׳ שם מקום דירת הבעל ואשה ועדים ׳ שנוי מקום ׳ שניהם לא למדו ׳ תיבה אחת בחד דוכתא ׳ תלתא נכרי ׳ תנן להו גבי אהדדי ׳ תפלה אין להתפלל באותו מקום ׳ תפלה במקום תפלה ככר ׳. תרי נכרי :

מקום פטור בכרמלית ליבא ש״ע אורח חיים סימן שמ״ה :

כרמלית הוא :

מקום פטור הוא אויר כרמלית למעלה מעשרה משנה ד׳ פי״א דשבת תי״ט וגם אויר רשות הרבים למעלה מעשרה משנה א׳ שם בר״ע מקום פטור הוא מקום שאין בו ארבעה על ארבעה וגבוה משלשה ולמעלה עד הרקיע או חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועמוק יותר משלשה וכן המחיצות הגבוהות משלשה ולמעלה ואין ביניהם ארבעה על ארבעה וכל זה דוקא בעומד ברה״ר אבל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעור ודינו ככרמלית ׳ הר״ן פרק ביצד משתתפין והגהות מרדכי פט״ו דשבת וטור וב״י בשם רמב״ם פי״ד מהלכות שבת) ויש חולקים ואומרים דאין חילוק בין רשה״ר לכרמלית אבל אם עומד ברשה״י לכולי עלמא דינו כרשות היחיד כל דבר שהוא ברשות היחיד אם גבוה שלש ומשלש ועד תשעה ולא תשעה בכלל אם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור ומעשרה ולמעלה אם אינו רחב ארבעה הוי מקום פטור אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לארבעה סעיף י׳ ׳ גומא ברה״ר משלש עד עשרה אם אינה רחבה ארבעה הוי מקום פטור סעיף י״א ואם עמוקה עשרה ואינה רחבה ארבעה הוי מקום פטור שם ׳ אויר רשה״ר למעלה מעשרה הוי מקום פטור ׳ גדר כרמלית שלא יהיה פחות מארבעה על ארבעה ואינה תופסת אלא עד עשרה למעלה מעשרה הוי מקום פטור ׳ ימים ונחלים ממיא משחינן הילכך הנוטל מהם למעלה מעשרה באויר הוי מקום פטור סעיף י״ח ׳ ש״ע א״ח סימן שמ״ה סעיף י״ט הרי״ף ור״ן פ״א דשבת דף צ״ח ׳ רמב״ם פי״ד מהלכות שבת ׳ משנה א׳ ב׳ ג׳ פ״א דשבת ובר״ע כל למעלה מעשרה ברשות הרבים מקום פטור הוא :

מקום פטור כרמלית רשות היחיד ורשות הרבים ודיניהם שלחן ערוך אורח חיים סימן שמ״ה ׳ משנה א׳ פ״א דשבת ר״ע האריך :

מקום פטור עיין׳ סוגיא מרפות לרשות ׳ סלר פחות מארבע ׳ כרמלית הוא :

מקום פתא גורם ולא מקום לינה הרי״ף פ״ו דעירובין דף רי״ב ע״א וע״ב ׳ תלמידים אוכלים אצל בעליבתים שבתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם מודדים להם תחומם מבית רבם מקום לינתם שהוא לחם עיקרי ושם היו חפצים גם לאכול אילו היה שם מזונם שלחן ערוך א״ח סי׳ ת״ט סעיף ו׳ :

בית סער אכסדרה :

מקום קרוב עיין׳ גזול סבית ׳ ספק קדושין סאלה כפסק סרב ד״ל ויקיו ׳ פנוכה דאמתא בכל מקום :

מקום רחוק עיין׳ גזול סבית ׳ ספק קדושין סאלה כפסק סרב ד״ל ויקיו ׳ פנוכה דאמתא בכל רחוק מקום :

מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו איסור אתה נוהג בו היתר על רבי נאמר חולין פ״ק דף והוא השיב להם בערך מקוה הניחו על שתתיר ירק מבית שאן בלא מעשר :

מקום שאין כותבין את השטר דאיתסר בגמרא פ״ק דקדושין עיין מהריב״ל חלק א׳ סימן פ׳ ומהרי״ט חשן משפט סימן ס״ה ותורת אמת ר״ו :

קרקע נקנה בכסף :

מקום שאין מטמא באוה אינו מטמא בפשיון משנה ה׳ פ״ו דנגעים ר״ע ׳ עיין רמב״ם וכ״מ פרק ו׳ מהלכות טומאת צרעת :

מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה משנה א׳ דפסחים שלחן ערוך אורח חיים סי׳ תל״א תל״ב תל״ג

בדיקת ׳ חמץ ׳

מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור וטמא משנה ד׳ פרק ב׳ דזבים כסף משנה רפ״ז מהלכות מטמאי משכב ומושב :

מקום שהיה רשות היחיד פ״ו דטהרות :

מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין הרי״ף פ״ד דתענית דף רע״ה ע״ב ועיין משנה ה׳ פ״ד דפסחים והרי״ף דף רמ״ג רמ״ד כל שאר מקום שנהגו ׳ שלחן ערוך אורח חיים סימן תקנ״ד סעיף כ״ב ׳ וסימן תר״ו ׳ וסימן תע״ו ׳ ועיין רמב״ם

פ״ד

Digitized by Google

ואיזה הוא שיכול למכור דבר שאינו שלו וא"כ דבר ברור דהדין עם אותן המחזיקים אע"ג דיחידים הם דאין כח ברוב על המעוט במלתא דהיכא רווחא להאי ופסידא להאי ועל זה נאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות כי בודאי הקהל רוצה לגזול אותן המקומות מיד שמוחזקין בהו ואין כאן מקום כלל לומר כל דאלים גבר · כל זה כתבתי משום דקריתי בכל"ד מגדר מלתא דלא תגזול אמרה תורה אבל בלאו הכי לא הייתי משיב כהלכה בדיני ממונות בלתי הלעת מעשה ב"ד לשואל שלא כענין · ושלום רב :

תשובת השואלים ראש הגבורים דובר מישרים אמרים טהורים בחסד ובאמרי שפרים המאיר לארץ ולדרים ואותו הכל מפארים אל קרנו ירים יתגדל שמו לדור דורים. :

מה נמרצו נמלצו לחכנו מתקו גם נברו חיל במורשי לבבנו אמרותיו הטהורות מה רב טובו בהגדיל חסדו עם עבדיו שפלי הנשים כמונו עבדים לעבדים וענותנותו תרבנו הלא אם קטן אדוננו בעיניו ראש שבטי ישראל הוא הנה מהרנו לבא היום בהראות לפני אדוננו בעטרת הדברים האלה בעדרי היופי להיותנו ערלי שפתים קבולי הדבור ובלעגי שפה ידברו עבדיו מיום היותם ואיך נעלה במעלות לשוננו על מזבחו הטהור ולא תגלה ערות קלוננו עליו אחר כי נתיבות הספור לא ידענו ומה נדבר ומה נצטדק ולפני מי נשא קולנו נביע חדות, בלא סדר לאיש אשר כמוהו מעוטר בכתר השלמות וביחוד בשמענו אמריו דברי אל ובעצם השמים לטוהר הברחנו קוצר דעתנו וידענו שלא ידענו אמרנו מי יתננו מלון לדקו מקום משכן כבודו נתעלסה במלא הון לנפשנו חסרה מכל מדע בעופה ונסכוכה והנחנו מרחוק נשא עינינו לדביר קדשו להודות לשמו הגדול על כל הטובה אשר חננו להשביענו בקלה המטס מדבש אמריו טעמנו ערבם ומתוק מתקם מתוקים מדבש ונופת צופים השיבו בעיני כל שומעם ולא היה נודד כנף פוצה פה ומצפצף ברכות ה' דרכי איש יכחנו במעגלי צדק ועלת מלאכנו ואדוננו כאחד מהם וחפץ ה' בידו יצלח ואורך ימים בימינם בשמאלה עושר וכבוד וגמל דרכיו נגה אור :

פלוני · ופלוני :

מקומות בית הכנסת כתב משאת בנימין סימן ל"א אחד ישב בבית הכנסת על מקומו של חמיו יותר משני הזקה וטוען שנתנו לו במתנה עלתה לו חזקת הישיבה אפילו בלא מצעות ואין הדין עמו כי אין חתן מחזיק בנכסי חמיו · ובתשובה די ק"ק העמידו מנורה אצל ארון הקדש מצד צפון ויחיד מוחה ואומר כי צר לו המקום כי ירושה לו מאביו ברוחב אין הדין עמו · ודעת הרב ב"ש ז"ל בסימן ר"י תמוהה · וכתוב בס' צ"ץ סי' צ"ד קהל שיש להם בית הכנסת ורוצים להוסיף על הספסלים שיש להם ככה היחידים שיש להם ככה מקומות בבה"כ אינם יכולים לעכב · ב"ח תשו' ז' וק"ו שיכול ראובן לעכב ביד שמעון שכנו היושב אצלו בבה"כ שלא יושיב אצלו עוד אחר במקומו מפני שמצר לו · עיין מג"א על ש"ע א"ח סימן קנ"ד ס"ק כ"ג כתב הרשב"א סימן תקפ"א ראובן היה לו בית סמוך להיכל בה"כ ובנה אותו נאה ורוצה לערבו עם בה"כ כדי להרחיב בה"כ ועכבו הצבור בידו מחמת שהיו מקומות ישיבה שם שירדו ממעלתם והסכימו שנעשה מן הבית היכל לבה"כ וכן עשה ורצה לכתוב שמו עליו אין יכולין לעכב עליו. שגם התורה כותבת ומפרסמת העושים מצוה ועיין ש"ע י"ד סימן רמ"ט סעיף י"ג ובטורי זהב ס"ק ד' שאז לא יוכלו לשנות אותו דבר למידי אחרינא · ש"ע ח"מ סימן קס"ב סעיף ז' בהגה משם ריב"ש ובני הכנסת הבאים להוסיף ספסלים בבה"כ במקומות הפנויים כדי להרויח הצדקה שיבואו רבים להתפלל או שיחידים רוצים לישב באמצע הדרך העשיר יכול למחות בטענה שמיצר לו הדרך או מרבה עליו הדרך מיהו אם יש מנהג בעיר הולכים אחריו ויכולים בני הכנסת לתקן שכל מי שיש לו מקום שאינו צריך לו שישכירנו בקצבה הנראה להם ואם רוצים לבנות להם בהכ"נ אחר או יחידים הבאים לבנות להם בה"כ אין אחרים יכולים למחות בידם והמוחה ראוי לנזיפה וכו' לכן אם אלה היושבים במערב באים להגביה מקומותיהם למעלה על אחרים האחרים יכולים למחות אבל להגביה מעט כדי שיזונו עיניהם בענין שלא יהיו נראים גבוהים שזה נהנה וזה אינו חסר אינם יכולים לעכב · ש"ע ח"מ סימן קע"א סעיף א' בהגה בשם הרא"ש כלל ה' סימן ד' וכן רבים היושבים על ספסל בבה"כ והיושב בראש רוצה להוסיף עוד מקום אחר אצל מקומו והיושב אצלו רוצה למחות באמרו שעכשו הוא שני אצל הראש ואם יוסיף יהיה שלישי הדין עמו ויכול למחות · ריב"ש סימן רנ"ג עשיר קנה מקומות הרבה בבה"כ והקהל רוצים להוסיף מקומות · ח"מ סימן ק"מ בש"ע סעיף ח' בהגה מקומות בה"כ אם מעידים העדים שישב עליהם כל עת שנכנס לבה"כ אעפ"י שלפעמים שינה מקומו מחמת אבלות או לא נכנס לבה"כ חוי חזקת אע"ג דיש חולקים עיין נ"י ר"פ חזקת הבתים בשם הר"ר יונה · ובתשובת הרא"ש כלל פ"ה סימן ה' הובא בהגה שם מקומות של בה"כ שהמנהג שכל אחד כותב שמו עליו חוי כשטר וכל מי ששמו עליו הוי כשטר ואין בו למערער כלום · אם יחיד יכול לעכב שלא להוסיף מקומות בבה"כ והנלוה לזה וכיוצא בזה הריב"ש סימן רנ"ג · ב"י ח"מ סימן קס"ג · לע"ש סימן קע"א · הרוצה לעשות מחיצה בשלו בין מקומו למקום חברו ב"י ח"מ סימן קנ"ו בשם הרשב"א וקע"א ולע"ש קע"א · דיני מקומות בית הכנסת ריב"ש רנ"ג רנ"ט : ב"י ח"מ קס"ג ועיין ח"מ סימן ק"מ קס"ב קע"א ואם יש קטטה בין הקהל מה לעשות עיין ב"י א"ח סימן ק"ן וח"מ ס"ס קס"ג עיין מהר"ר גא"ל א"ח סימן ק"ן · ספסלי בית הכנסת יש להם דין בה"כ מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סימן קנ"ג ס"ק ב' · מהר"ש לוריא ע"ד ראובן כתב לחתנו שיתן לו מקום בבה"כ אצלו כי היו לו שני מקומות ועתה רוצה לעשות שלשה מקומות מהם והושיב את בנו לשם · משאת בנימין ד' על תשובת ריב"ש סימן רנ"ג שאלת קהל יש לו בה"כ בעירם ועשיר אחד קנה מקומות הרבה והעלה שכירותן עד שליוקר השכירות נמנעים מלבוא לבה"כ והקהל רוצים להוסיף מקומות וכו' :

מקומות בית הכנסת מותר להלוות עליהם ולישב עליהם אפילו בלא נכייתא דהוי לצורך מצוה ומותר ללוות ברבית לצורך מצוה תשובת מהרי"ל סי' ל"ז והאגודה וכן מותר להלוות על ספרים ולקרות בהם בלא נכייתא ושוב להחמיר לעשות בנכייתא · ש"ע י"ד סימן קע"ב עבודת הגרשוני תשו' ק"ט ראובן הלוה לשמעון מנה ושמעון שעבד לראובן מקום א' שיש לו בבה"כ אבל לא התנה עמו שישב עליו בחנם או בשכר מעותיו וראובן ישב שם זמן מה בחיי שמעון ואחרי מות שמעון ישב שם ראובן זמן מה ועכשו בא יורשו של שמעון לסלק ראובן מן המקום ורוצה לנכות לו שכירות כל השנים שעברו וראובן טוען שישב שם בשביל מעותיו שהלוהו ואין בזה אסור רבית כי מותר להלוות ברבית לדבר מצוה אעפ"י שלא התנה בפירוש שישב על המקום בשביל מעותיו מ"מ כך היה דעתו ודעת הלוה והא ראיה שכמה שנים בחיי שמעון ישב הוא על המקום ושמעון עומד סמוך לו והמחבר פסק שחייב לנכות שכירותו :

מקומות בית הכנסת עיין · אבל אסור לנאת אשה פסולה לעדות אם נאמנת להעיד בענין מקומות נשים בבה"כ · בית סל · בן הכותב לו נכסיו · בן יורש מקום · בר מצרא ליכא · גוד או אגוד במקומות · חזקה ודיניה חזקה · כתובה וגבייתה ודיניה בשם מהר"ר לוריא גבתה מקומות בה"כ והעשירו הבנים אינם מסלקים אותם במעות · משאת בנימין ק"ב אשה אין לה לגבות אלא מקומות בה"כ והגבאי מעכב כי בעלה חייב לצדקה הדין עמה · מנהג ממון ותורתו אות ס' · מתנות שתים · קנין אגב קרקע · קרקע אין לו למרשה · ראובן הלוה · שמו ראוי · שם עיין :

מקומות בית הכנסת שלשה אחים ירשו מקום אביהם בבה"כ והקטן ישב בו כמה שנים כי לא היו הגדולים בעיר ההיא ובעת מותו הודה שאין לו חזקה במקום ההוא ואשתו תפסה בעד כתובתה אין הדין עמה מהרר"א לוריא א' :

מקום חנו על יושביו סוטה פ"ט דף פ"ז : חגות סלע :

הטור סימן קמ"ט בענין הקדש עניים אם מכרו ז' טובי העיר קלא אית ליה וכיון שאין עכשו מי שיעיד כזה ויש לקהל עדים שאותו קרקע היה הקדש ולזה אין לו עדות ולא שטר במה שהוא טוען לאו כל כמיניה עכ"ל :

ונראה ג"כ להכריח טענת הקק"י לפי שהיחיד לא יוכל להחזיק בשל רבים לעולם וכמ"ש מהר"א ששון בתשו' קע"ג בכמה וכמה טעמים וראיות ובפרט בסוף דבריו שאין חזקה כנגד רבים וכ"כ מהר"י קארו בח"מ וז"ל מצאתי כתוב בס' אגודה דכי ריש גלותא לא מחזקינן בהו ויש פרוצים ללמוד מכאן שדבר שהוא של קהל לא מחזיקנן ולא מחזיקין בהו ואע"ג שכתב שם הרב הכותב על זה ולא נהירא אין דוחין דבריהם מפני זה שהרי לא כתב שיש טעם לדחות דבריהם וא"כ נראה מכאן שאין להחזיק של רבים דהוו כריש גלותא ואין מחזיקין בנכסיהם מפני שכועסים על חילם ואין חוששין למחות עכ"ל הרב ששון ז"ל ועל ענין השאלה שכתבו הק"ק בפנקס שהספסל החדש הוא אחרי ספסל היחידים נ"ל נראה שטענת הקק"י ישרות ונכוחות כי הא בהא תליא שאם אמת הוא כי לא יוכלו היחידים הנ"ל להביא ראיה כי מקומות אחרים של נשים לא נמכרו כי אם זה הספסל א"כ גם הספסל של היחידים נשאר בחזקת הקהל ולא נקרא שמם עליו כי לא כתבו כן כי אם להבדיל בין ספסל לספסל וכ"ש אם אמת שטבור הזיוף כמו שכתבת בשאלתך כי אין בזה פקפוק דברים ושדין עם הקק"י כי רגלים לדבר מאחר שהספסל החדש שנמכרו נכתב בספר אם איתא שנמכרו משיטנים בודאי שהיו נכתבים עוד לתוספתי חזק שבנית משני הקק"י כמלא ביד יחיד אחד שטר ישן כמו חמשים שנה שקנה מקום אחד מבה"כ של נשים מיחיד אחר וכתב הסופר והעידו העדים ה"ה פלוני ופלוני ושם חז"ל השטר ואף על גב דאין רשות לשום איש ואשה למכור בה"כ מהנשים בלי רשות והסכמת הוועד לפי שהמוכר הזה הוא שני בהור ועמי אחד נתנו לו רשות למכור בוועד אלא שם אחד בלא פקפוק :

הנה נפקא לן משטר זה שמעיד יד ורשות שהקהל רצה להיות על בה"כ מהנשים וקרקע בחזקת בעלים היא כדלעיל וזהו מה שנראה לעניות דעתנו והאל יחננו בשגגלי לדק עכ"ל מורי סיניגאליאה :

זאת היא תשובתי גם כי כלל גדול מסורת בידינו מרבותינו בעלי ההוראה דאין משיבין בדיני ממונות באם כן אלא אם תהיינה הטענות סדורות לפני הדיין מאת שני הבעלי דינין יחדו כמובא בתשובות בעל באר שבע סי' ע"ד ובשו"ת מהר"ם פאדווה סימן מ'. לשים המעקוב למישור ולהציל היחיד העשוק מיד הקהל עושקו אשיב על התשובה ולא על השאלה אולם לא ידעתי מי הוא הכותב אך את זה ידעתי נאמנה כי המשיב באלה נראה כדלא גמיר ולא סביר לא בזיר ולא בקיר ואפילו בי רבלא קרא ויש בזה קצת מגוף ומותר להשיב כדאיתא בסימן ס' :

ראשונה דבמילתא דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי אין כח בצבור להכריח היחיד כדפסקו רוב הפוסקים ותורה אמרה אחרי רבים להטות והיא גם היא אמרה לא תהיה אחרי רבים לרעות ואת תשובה שלימה לדבריך אשר כתבת · עוד טוענים הקהל וכו' וכי יש כח בתשובה למחות כרוב : ועל תחילת התשובה אשר השיבות · נראה פשוט וברור בכמה מקומות בתלמוד ובפוסקים שקרקע בחזקת בעליה עומדת · מי לא ידע בכל אלה הא תנוקות של בית רבן יודעין אותו אבל יודעים ג"כ דגם אם הקרקע ידוע בעדים שהיה בחזקת ראובן אלף שנים וכות עתה בחזקת שמעון ומחזיק בו כראוי הייט שטוען לקחתיה ממך ואכלתיה שני חזקה אם הביא עדים על חזקתו לא תלקח לעולם מיד שמעון המחזיק. בו עתה והיחידים האלה באים מכח ירושה ומזכה שלימה שנינו בפרק חזקת הבתים והבא מכח ירושה אינו צריך טענה אלא די לו להביא ראיה שדר בה אביו או מורישו יום אחד ושא"כ שדר בה הוא שני חזקה ועיין בהרי"ף והר"ן שם ומאן גברא רבא מסהיד עליך שהקהל לא מכרו ולא נתנו ולא חלקו מעולם המקומות עליך הראיה שלא מכרו ושלא נתנו ולא על היחידים דמאן לימא לך דלא שייך בזה מכירה ושול מה שהבאת בשם הטור והוא בש"ע ח"מ סימן קמ"ו זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי זה הביא עדים שהיא של אבותיו וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה מחזור לזה שהביא עדים שהיא של אבותיו וכו' שפיל לסיפיה דקרא דהא חזקה שאין עמה טענה היא יען כי לא בא מכח ירושה כיון שלא הביא עדים שאכלה אביו יום א' ועל לשון בעל מאירת עינים שהבאת שפיל לרישיה ולסיפיה ותדע דלא שבנת דבריו מכל וכל דהא דייק הוא לשון מעולם אשר לא נכתב בהרמב"ם והסמ"ע כתבם כי במסך אחר לשון הטור וא"כ כיון דעדי המערער מעידים דשל אבותיו היה מעולם ולא מכרוהו חזי בכל ענין מוציאין מיד המחזיק וכו' דהא לא עבי למטען וכו' ולזה מסכימים דברי רבינו האי א"כ כל זמן שהקהל יביא ראיה שלא מכר מעולם להמהות ולא נתן לבן במתנה חזי לא תובלבב שכנות לפא מכח ירושה ולומר ירשנוה מאבא ואכלנוה שני חזקה אבל בלאו הכי טענתן טענה ויפה אילן :

ותשובת הרשב"א דאין חזקה בשל בית הכנסת מודה לפניך גם הוא גם בשל ס"ך דבדליכא גזוברים איכא חזקה ולא תקשי לך עיר מאן מחיל דעל הגזוברים למחות על המחזיק שלא כדין ואם משתנים מחדש לחדש כ"ש דהיו מוחים על המחזיק שלא כדין דאם לא מחה זה ימחה זה ועוד שהרב ביכנכינישתי בהגהות ב"י על סימן קמ"ט סעיף כ"ו נסתפק אי בה"כ של נשים דמי להקדש הקברים (שיש בו חזקה) שיש לו בעלים מיוחדים או דמי להקדש בית הכנסת · והטענה שכתבת דלא היו יכולים הגזוברים למחות מאחר שכל א' וא' אית ליה חלק ונחלה ביה ונתפיין בדבר אדרבה אבן לאו כדשייי עסקינן דאם היה ביד הגזוברים למחות ודאי היו מוחין על המחזיקין אע"ג דאית לשון חולקא טבא ביניהון יען דאין מעמידין פרנס על הצבור א"א כ היו שואלים אותו דבר הלכה אפילו במסכת כלה ואומרו ובודאי אנשים חכמים ונבונים וצדיקים כי שאי מתעסקים בצרכי צבור לש"ש :

ועוד תשובת הרא"ש (כלל ח' ס"א) שהבאת אין הנדון דומה לראיה כלל משום דדברי הרא"ש שם אם יכולים הקהל להשכיר אותו הבית משום הקדושה שהיו לומדים שם הרב עם התלמידים ולכן פסק דיש רשות ביד טובי העיר לשנות כנר' מתשובתו שם אבל הנד"ד הוא להוציא מן החזקה שמחזיק בה בדינא ועל זה היחיד המחזיק מעכב על ידם ובודאי דמצי לעכב וזה דבר ברור :

ועוד על מה שכתבת בשם ב"י אמת היא דהלכה היא אבל אין הנדון דומה לראיה דהכא מכח ירושה איכא בריכה טענה דאכן טענינן ליתמי וליורשי וכמ"ש לעיל ובאמת אבן טענינן לשון שאבותיהן באו לכאן וסקח בידם ואע"ג דבמכירת הקהל אית ליה קלא בנד"ד לא מצריכן קלא כמ"ש בעל כנה"ג שנ"ל שם בהגהות הטור אות ע"ג וז"ל שיטה י"ב ודאי אם מכרו טובי העיר הוה ליה קלא וכו' ג"כ דוקא במחזיק עצמו הוא דאמרינן הכי אבל ליתמי טענינן להו שקנה אביהם וכו' וא"כ ליורשים אם מת כל שדור ההוא אין אנו מצריכין שיביאו עדים וכו' ובנד"ד שהוא יותר ממאה שנים מאן ליתי עד ומאן יעביר קלא · והכל שכן מחנוני על פנקסו שכתבת אין משם ראיה כלל יען דהחנוני אינו נאמן אלא משום דבע"ב טוען שמא וברי ושמא ברי עדיף ולכן נשבע החנוני ונוטל אבל כשכתב חנוני אפנקסיה פלוני חייב כך וכך מעות בעד כך וכך שמכרתי לו בהקפה ובע"ס טוען טענת ודאי שלא לקח מאתו מאומה ושקר החנוני דובר אזי אין לחנוני נאמנות כלל וזיל קרי בי רב במשנה ס' פ"ז דשבועות ובעס"ב נשבע ונפטר כדיניה וכן הנד"ד שהיחידים מחזיקים באותן המקומות ומשום שאין כתוב מאומה בפנקס שהקהל יוציאו אותן שהיחידים מחזקתן לא מן השם הוא זה דאיבו מן הגמרא ולא מסברא ועוד דבפנקס של חנוני כתוב פלוני חייב לי אבל הכא אין בפנקס הקהל כתוב מעולם לא מכרנו המקומות הללו אבל לא נכתב ביד מי וא"כ אף לפי דרכך בפירוש המשנה מאן לימא לך דלא מכרו אעפ"י שאינו כתוב בפנקסן וזה ברור כביעתא בכותחא :

ומה שכתבת בשם מהר"א ששון שלא ראית מ"ש באותה תשובה עצמה דווקא בשיש לומר שירד לתוכו לזכות לעניים הוא דאין לו חזקה אבל שזוכה לעצמו יש לו חזקה ע"כ והיחידים הללו זכו לעצמן כאשר כל עין רואה · ומ"ש אע"ג שכ' שם הרב הכו' על זה ולא נהירא אין דוחין דבריהם וכו' הלא ידעת אם לא שמעת דהיחידים הללו מוחזקים הם ועלו למימר קים לן · וזה כתבתי לפי שרכת לסמוך בדברי מהר"א ששון אף על גב דלא שייכי דבריו אשר העתקת בנדון : ובענין הספסל בודאי דטענה ישרה טוענים היחידים יען דאי לימא דלא נמכרו להם המקומות למה לאו נכתיב בפנקס הקהל את שם היחידים על אותו ספסל ואין ראיה ממה שאמרת ז"ל כי רגלים לדבר וכו' אם איתא שמכרו משיטנים בודאי היו נכתבים ע"כ יען דאפילו המנו לא אמרינן להוציא וכל שכן דברים שלא שאינן מנו ולא דמו למנו :

והטענה מאותו שטר ישן אשר דמית שיהו לחזק דברי הקק"י בודאי טענה לסתור היא יען וביען דדוקא אין רשות ביד שום אדם למכור אלו המקומות אלא ברשות הוועד אלמא אית לאו רשות למכור כשהוא ברשות הוועד (וכ"ל שהמוכר שמכרו הראשונים לאבותם של אותם היחידים היתה באותה שאנו קורין אותה פיד"ו קומיס"ו) ואם איתא שהמקום ההוא לא היה של אותו שני כאור למה לו למכור לכך שאינו שלו אדרבה אין לוועד לפרשותו כלל כי היכי דלא יחנו היושבים באותן מקומות מבהג נבידים אלא ודאי כדכתיבנא :

ועוד דייקינן לשון אותו שטר שכתוב בו ז"ל ואע"ג דאין רשות לשום איש ואשה למכור בה"כ של נשים בלי רשות והסכמת הוועד וכו' אלמא ברשות הוועד יכולים למכור והמעות יהיו לעצמן ומי הוא

ואיזה

Digitized by Google

סעיף א' וסימן קי"ט סעיף א' · הרי"ף ונ"י פ"א דב"ק דף ד' ע"א בללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ו ע"א הא דאמרינן א"ל הנחתי לך מקום וכו' לאו דוקא הוא דלא מצי למימר הכי וכו' ועיקר טעמא מה מכר ראשון לשני :

מקום הנחתי לך לגבות עיין · אפותיקי שאם יש נכסים · בעל חוב מכר כל שדותיו · לוה מכר נכסיו לשנים · מכירה לשנים · נכסים משועבדים אין נפרעין מהם במקום שיש · פירות שנים על גוי :

מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו פירוש להתגדר בו ר"ל כי אסא ויהושפט בערו ע"ז מן העולם ולא בערו נחש נחושת והיו מקטירים לו העם ובא חזקיהו וכתתו כי בזה גידל שמו אף לי הניחו אבותי מקום להתגדר בו כך השיב ר' מאיר לאחיו ובית אביו חולין פ"ק דף ו' ז' וכך אמר רבי אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו :

בן חיים · נכיסת הגוים שמעמידים · טומאת אהל עיין בשאלה ותשובות שוכת עץ חיים · מקום שאבותיך · ספסלים של בית הכנסת · ספר תורה ודין האותיות וליתן שחכם עקב יעקב פסק פ"ה ס"ו ס"ז · פוסק כותב דבר אחד · רוק אינו מלמד · תוך כדי דבור :

מקומו של אדם אינו מכבדו אלא הוא מכבד את מקומו שכן מצינו בהר סיני כל זמן שהשכינה עליו אמרה תורה גם הצאן והבקר אל ירעו נסתלקה שכינה אמרה תורה במשוך היובל המה יעלו בהר ועיי"ש ברש"י תענית פ"ג דף כ"א וכן מצינו באהל מועד שבמדבר שכל זמן שהיה נטוי אמרה תורה וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב הוגללו הפרוכות הותרו זבין ומצורעין להכנס לשם ובגמרא הלשון כך הוא לא מקומו של אדם אלא אדם מכבד מקומו :

מקומות בית הכנסת אם יש בהם חזקה ח"מ וב"י סי' ק"מ קמ"א וקס"ב · תשובת רשב"א סי' תתקמ"ג :

שאלה ותשובה בשם מסיניגאליא לידע מה כפי ותשובתי בצדם לסתור פסק המורים בהם אשר את שמם לא ידעתי בענין מקומות בית הכנסת :

מעלת הק"ק הזה של סיניגאליא ביום שנאספו בנ"ש שמה הרבה שנים קנו מקום מוכן לבנות להם בהכ"נ לאנשים וב"ש לנשים כאשר עשו כנראה משטר שמכירה שבידם ואחר כך חלקו מקומות לאנשים בבה"כ לכל א' וא' כפי החלוקה שעשו טובי העיר שבאותו זמן או אפטרופוסים שעשו בשביל זה החלוק כאשר נראה בפנקס הקק"י אשר באותו פנקס מבואר כל מקום ומקום מי ישב שם אבל בה"כ של נשים לא נמצא כתוב בשום פנקסי הקק"י שנעשה החלוקה הנ"ל וא"כ הלכו הנשים שבאותו זמן מעצמן וכל אחת ואחת החזיקה במקום אחד לפי רצונה עכשיו נאספו נגידי וממוני הקק"י ואמרו שיש להם צורך גדול לקנות בית הקברות ואין לאל ידם כי הם עמוסי התלאות ושהיו רוצים למכור כל מקומות בה"כ של נשים כי בלי ספק דמי שווים יעלה לסך גדול מאחר שהם ולא קדמוניהם לא מכרו מקומות הנשים ולא נתנו במתנה ולא נמצא בפנקס כאמור שום חלוק כמו בבה"כ של אנשים ונתעוררו קצת יחידים ואין בידם למכור מקומות הנ"ל בטענת שני חזקה או מחמת ירושה שירשו נשיהם מאמותם וא"כ לא יש כח ביד הק"ק למכרם :

עוד צריך לשאול כי כמו י"ג שנים לאחור ראו הק"ק המקום צר מאד בבה"כ של נשים ועשו ספסל אחד חדש והכריזו בבה"כ שכל השמש מי רוצה לקנות מקומות הספסל וקנו אותם יחידי הקק"י והממונים כתבו מכירת הספסל הנ"ל בפנקס הקק"י וכדי לעשות היכר בין הספסל החדש לספסלים הראשונים והמקום במוכח שם כתבו בפנקס הנ"ל שהספסל החדש הנמכר בבה"כ הוא שם אחרי הספסל שיושבות שם נשי פלוני ופלוני שלא הם היחידים הנ"ל המערערים ומוחים עתה ביד הק"ק שלא למכור מקומות הנ"ל וענו אותם היחידים ב"ש וטוענים ואומרים אתם בעצמיכם מודים שמקומות הספסל שיושב הם שלנו מאחר שכתבתם בפנקס את שמינו על המקומות הנ"ל והקק"י משיבים כי מה שכתבו כן היה כדי לעשות היכר למקומות הספסל החדש ובאיזה מקום שיש מונח אבל לא באנו לגרוע מרשות ושולטנות שיש לנו ונזהר לעצמנו מקדמונינו על בהכ"נ של נשים שלא מכרו ולא נתנו ולא חלקו מעולם אלא כל א' וא' לקח מעצמו ולא עוד אלא כי נמצא בכתיבת הוועד הנ"ל איזה זיוף מהדברים והיכר הנ"ל שכתבו בדיו משונה משאר דברי הוועד והוסם בעטה בלתי שוה לאחרות ונאמר הוועד מאב של אחד מהיחידים הנ"ל אולי ספק קרוב לודאי כי שאב הנ"ל צוה לסופר לכתוב הדברים הנ"ל בלי הסכמת הוועד כמו ששאה נתנו בדבר כי תמיד היה שומע שמקומות בה"כ החזיקו הנשים מעצמן בלי מכירה ומתנה ורצה לתת חוזק לחזקתו :

עוד אומרים היחידים הנ"ל למה מחאתם ושתקתם כמה וכמה שנים בראות שכל נשי דידן החזיקו במקומות הנ"ל ואם כן כל חזקה שאין בה מחאה שמה חזקה והק"ק משיבים ואומרים כי במקומות בית הכנסת לא שייך חזקה והמחאה כי הוא קפידא דקפדי ומאן מחיל ומאן ובפרט כי הממונים משתנים בכל חדש וחדש בבה"כ שלנו וליכא גזברים מיוחדים כמ"ש בש"ע ח"מ :

עוד טוענים שקהל כי נתאספו בוועד והרוב שבשם ובמעט כולם הסכימו למכור שמקומות הנ"ל זולתי שני היחידים הנ"ל ואין יש כח למעוט למחות ברוב הרי כתיב אחרי רבים להטות ומכירת בה"כ ומקומות הנ"ל ישיו לאנשים בשביל נשיהם ולא לחולין על כל אלה יורה המורה לצדקה ויקב הדין את ההר :

תשובה נראה פשוט וברור בכמה מקומות בתלמוד ובפוסקים שקרקע בחזקת בעליה עומדת והביאו הטור וב"י ח"מ סימן ק"מ שקרקע הידוע לראובן בעדים שהיה בחזקתו אפי' יום אחד ושוב עתה בחזקת שמעון ומחזיק בו וכו' א"כ בנ"ד עדי הקק"י הם השטר שבידם שקנו בה"כ ולא מכרו ולא נתנו ולא חלקו המקומות הנ"ל ובה"כ ברשותם ובחזקתם עומדת ולא שייך חזקה במקום שלא היה מכירה ומתנה מעולם ומה שטוענים היחידים שבאים מכח ירושה שרצו לומר אולי אבותיהם קנו המקומות הללו נראה שאינה טענה דדוקא במקום ששייך בו מכירה כיון הבא מכח ירושה אין לך טענה גדולה מזו אבל אם נודע לך בברור שלא נמכר ולא ניתנו במתנה לא שייך ג"כ בו טענה מחמת ירושה וכן איתא בטח"מ סימן קמ"ו ס' כ"ד ז"ל זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי וזה הביא עדים שהיא של אבותיו וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה תחזור לזה שהביא עדים שהיא של אבותיו ויחזיר הפירות שאכל וכתב בזה בעל מאירת עינים שבכל ענין מוציאין מיד המחזיק דהא לא מצי המחזיק למטען שאבותיו קנאוה דהא העידו שלא מכרוה לעולם וכן כתב רבינו האיי במשפטי שבועות שלו מנין י"ח דברים שצריך שמחזיק לברר חזקתו שטענת הי"ח היא טענה זו שאמרנו שכשבעל הקרקע יוכל להביא ראיה שלא מכרה לעולם אינה חזקה למחזיק וכ"ת שהיחידים יכולים לטעון בעבור השתיקה כמה וכמה שנים ושתיקה בלא טענה נחשב כמחילה נשיב על זה שהשתיקה ששתקו שקהל בזה שענין יש כמה טעמים טעם א' כמ"ש הרשב"א בתשו' הביאה ב"י דף קכ"ג ע"ג בסופה שמחזיק בבה"כ אין לו חזקה לפי מה שאני סבור דמאן מחיל ומאן שתיק וכו' וכ"כ בעל ש"ך דהוא כקפידא דשותפי ועוד טעם אחר שלא היה לקק"י צורך למכירת המקומות הללו עד השתא ולפיכך שתקו כי אמרו תמיד בה"כ היא ברשותנו ובחזקתנו יען לא נמצא כתוב שום חלוק כמו בבה"כ של אנשים :

ועוד אפילו את"ל שלא היה זה הענין במקומות בה"כ רבים מהגאונים סוברים שאין מחילה בקרקעות ושבתים נחשבים כקרקעות ולעולם בחזקת הק"ק עומדת ועוד המחילה ושתיקה לא שייך בנ"ד מאחר שאין בבה"כ גזברים מיוחדים אלא משתנים מחדש לחדש ומאן מחיל ומאן שתיק ועוד שלא היו יכולים למחות מאחר שכל אחד מנשותיהם החזיקה במקום אחד וכל אחת ואחת היתה צריכה שמחאה מחברו ונוגעים בדבר הם וכתב הרא"ש כלל ו' שאלה א' וז"ל התשובה כיון שטובי העיר הסכימו לשכותו הרשות בידם אפילו לדבר הרשות כדאיתא במגילה וכו' ואותו הענין המעשה היה שהיו רוצים טובי העיר להשכיר בית או עלייה שהיו לומדים שם הרב עם התלמידים וכ"ש בנ"ד אינן רוצים לבנות בה"כ אלא למכור המקומות ואם רוב טובי העיר מסכימים לכך כמו שאמרנו לא אלים כח היחידים למחות בידם :

וכתב הב"י בסימן קמ"ט כתב הריב"ש סימן רכ"ו מסורת בידינו מגדולי אחרונים ועליהם אנו סומכים שלעולם אין חזקה מועלת א"כ ירד מתחילה בתורת מקח והא דאמרינן צריך למחות בסוף כל שלש ושלש לא משום דיכול לטעון חזרתי ולקחתי אחר שמחאה ממך כיון שעל כרחין יש לו להודות שמתחילה לא בתורת מקח ירד שוב אינו נאמן עכ"ל כתב מהרש"ך ש"ב שאלה רמ"ח בשם הריב"ש ועוד כתב שכן דעת הרמב"ם ודעת הרי"ף וכתב מהר"ם שנהגו לפסוק כהרי"ף מקום שאין התוספות חולקים עליו ע"כ ובנ"ד לא יוכלו היחידים לבא בטענת מקח מתחילה ולא בסוף כי אם הסכונים נאמנים על פנקסם ב"ג הקהל בפנקסם שלא נמצא מכירה ומתנה למקומות הנ"ל ועוד אם איתא שהק"ק מכרו בשום זמן המקומות היה נודע לעולם כי במכירת הקהל קלא אית ליה כמ"ש

הטור

Digitized by Google

בשאינו מינו שאין השקה מועלת בהם ולא נטהרו המים ר"ע שם · תי"ט שם בית שמאי גזר דלמא חיים עלייהו ולא נגעי בהדדי ובית הלל לא גזרי שם ועיין ר"ע משנה ו' פרק ד' דעדיות :

מקוה מטהר מים עיין · אין מי מקוה · זה חומר בטומאה משקים טמאים · טבילת כלים ביום טוב · טבילת כלים חדשים · מקואות שש מעלות · סך סמן טהור וטמא :

מקוה מצוה להיות טהרת כל הטומאות בו שנאמר בפרשת מצורע ירחץ כל בשרו במים ודרשו רז"ל מים שכל גופו עולה בהם מקוואות ומסכת טבול יום וזבין פ"ק ובספרי · רמב"ם פ"א מהלכות מקואות סמ"ג סוף מצות עשה רמ"ח · יורה דעה סימן ר"א · כלבו סי' פ"ו רוקח סי' שע"ב :

מקוה נמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם בד"א כשהיתה הטבילה מטומאה חמורה אבל אם טבל מטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין או בא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם הרי ספקו טהור ואעפ"י שנסתפק לו אם טבל או לא טבל או שנמצא המקוה חסר לאחר זמן וכיוצא בספיקות אלו הרי זה טהור עיין משנה ב' פרק ב' דמקואות הרי"ף והר"ן ספ"ג דגטין דף תקס"ט רמב"ם פרק י' מהלכות מקוואות דין ו' שלחן ערוך יורה דעה סימן ר"א סעיף ע"א :

אכר מן סחי סחלה :

מקוה עיין · אחלים לנחלים למה נסמכו · אין מי מקוה · ארץ ישראל טהורה ומקואותיה טהורים ושם מקואות חוצה לארץ · עד אסיק מחילתא · זוחלין · טבילה וכל · יוספי לרביעין · טיט רך שהפרה שוחה · ימים מטהרין כזוחלין · ים של שלמה · כלי אבנים כלי גללים · כלי זכוכית אין להם טהרה במקוה · כלי חרס אין לו טהרה במקוה · מדות חכמים כלם כן · מי גשמים אין מטהרין · מים שאובים · מים שכל גופו מתכסה בהם בבת אחת בעינן במקוה · מעיין המטלטל · מעיין מטהר · מעלות שש במקואות · מעלין בקדש ולא מורידין · מקואות שש · ספק מים שאובים · כנור שחקקו ולבסוף · לרבי רבים כחס"מ · קולי מקואות · פוקת שבסלע : תיובתא מותיב תנא או אמורא · תקיעות אש · תנור גדול הוא :

מקוה שאוב ופסול שהגליד פירוש שנעשה קרח טהור משום מים שאובים נמוחו כשר למקוה ש"ע י"ד סימן ר"א סעיף ל"א · מקוה הנובע ונתייבש כולו בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ומלואו מים שאובים ונתמלא המקוה מתחת הקרקע מאותם המים שאובים המקוה כשר דהוא כמו נובע ואין לו דין שאובה שצריך רוב וכתב הלבוש דאפילו לא נשאר שום מים במקוה כשר שם סעיף מ"ז :

מים שאובים · מקואות :

מקוה של נוי ודיניו ש"ע י"ד סימן ר"א סעיף ד' :

מקוה באים לו סוניס :

מקוה של רוויגו הבט נא וראה מערכה מול מערכה ששה ועשרים רבנים קדמונים מאיטאליאה כשהיתה במילואה של תורה נחלקו ט"ז מצד אחד לאסור ועשרה להתיר בענין מקות שהמים היו נמשכים לתוכו ע"י צנור של עץ מנוקב וסמוך לאותו מקוה באר מים נובעים אשר משם שואבים מים בכלי מנוקב משוליו בכסה וכסה נקבים ובצד הכלי נקב ג"כ כשפופרת הנאד ומהכלי נשפכים לצנור כנזכר ובדרך שפוע יורדים המים מן הצנור לעוקה אחת תחת הרצפה ונמשכים תחתיה כמו אמה ויותר ויורידין לתוך המקוה זהו תמצית ועיקר המעשה בשאלה שנתארכו עליה דבריהם הללו אוסרים והללו מתירין עיין בהם ובשמותיהם ובספריהם שלשה המה נקראו בשם משבית מלחמות פלגי מים מקוה ישראל · ופסק ביהודה מחוקקי · חברת כי אף על פי שנוכל להקל הרבה בזוחלין ובנובעים מתחת הקרקע או מן הצדדים שדינם כמעיין שהם בכל שהם ונוכל למלאות ארבעים סאה בכתף ממים שאובין עכ"ז מצאתי מקוה ששיערו אותו מימים קדמונים שני רבנים מובהקים ה"ה הרב ר' יוסף מאורבינו והרב גמליאל מונסילים ולא התירו בכל שהוא אלא עשו שני שעורין · שיעור א' שהיה במקוה ממים זוחלין ארבעים סאה עד המעלה השלישית או הרביעית שיש בה סימן נומא ואז יוכלו למלאות בכתף כדי שתתכסה גופה בבת אחת ועוד עשו חצי שעור שהם עשרים סאה ומשהו ממים זוחלין ונובעים מן הקרקע כדי למלאות שעור מ' סאה דרך סילון והמשכה רחוק יותר משלשה טפחים מהמקוה שנשתמשו שנים רבות להשליך המים דרך אחד מתרעפים בנוי בקרקע בשפוע כי להשליך המים סמוך לסולם המקוה בקרקע אינה המשכה נכונה שילכו המים להדיא במקוה · ומפני שסילון הנ"ל היה מביא עם המים רפש וטיט נמנו וגמרו לסתום הסילון הנ"ל כי מ"מ בימות הגשמים המים גוברים מאד מאד מן הזוחלים ויש שעור מ' סאה ובערת הקיץ בסוף חדש אב זמן היובש מתייבש לגמרי ולא נשארה לפעמים אפילו טפח מים ואם היינו מיקילים בזוחלין כל שהוא היה נראה בעיני המון העם שמים שאובין מכשירים את המקוה וכל אחד בנקל ובלא הוצאה ינקוב נקבים קטנים בקרקע המקוה כדי שיעלו מן התהום מים זוחלים משהוא וימלא אותו מים שאובים בכתף ודבר התמוה לרבים אסור לאומרה לפני רבים וכ"ש לעשותה והמקוה הזה הוא בצינט"ו בבית האחים פארווה הי"ו ואשת אחת מנשי בני צינט"ו שאלה מאת הרב מהטוב להרשות לבנות רצפת אבנים כפי המקוה למען לא ירד בתוך המקוה הטנוף ולא אבה להרשותם מפני הדין המובא בלבוש יורה דעה סימן ר"א סעיף מ"ו ועוד כי השמש העיד לפניו שכל הרבנים אשר באו שם מקדם לא אבו להרשותה ע"ז :

מקוה כאים ·

מקוה של שלג משנה פ"ז דמקואות · מקוה ים מעלין · מקוה שאוב תיובתא מותיב תנא או אמורא :

מקוה שמימיו מרודדין ואעפ"י שיש בו ארבעים סאה אין גופו של אדם מתכסה בבת אחת כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שירפעו המים למעלה ויורד וטובל בתוכן משנה ז' פ"ז דמקואות · רמב"ם ספ"ח מהלכות מקואות · בספרא ילפינן דכתיב כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כולו כאחד אף ביאתו במים כולו כאחד הרא"ש תי"ט שם עיין דבר שמואל תשובה ק"א :

טבילה וכל דינים דבר שמואל ק"א · מים שכל גופו :

זכור לאברהם · א"ח · על מה שכתב הרב המחבר מפס הרב המקובל ריקי ז"ל ע"ש מקום של פירינלי יע"א עמ"ש הרב עיקרי הד"ט דף ס"ח ע"א וכו' ע"ש · ובענין מדידת המקוה כתב הרב חיים שאל ח"א סימן ע"ד אות א' וז"ל שיעור המקוה הרב בית דוד כתב לשער המקוה באוקלס ע"ש ואין לסמוך ע"ז כי אין לנו אלא לשער באצבעות וכן משמע מדברי רבינו סעדיה גאון כ"י שהביא מו"ס בהגהותיו וכ"כ בפירוש הרב המבי"ט ח"א סימן קמ"ג וכן עמא דבר וכן משמע מדברי האחרונים · ותימא על הרב בית דוד אשר לא העלה על דל שפתיו תשו' הרב המבי"ט לענין זה ועיין מ"ש ס' טוב מחשבות וכהשמטות כ"ד שבסוף א"ח שהביא תשו' הרב המבי"ט עכ"ד · ובשיורי ברכה י"ד סימן ר"א סעיף ב' שכתב ג"כ דברי מרן בשו"ת אבקת רוכל סימן כ"כ שכתב שאין לסמוך על המשקל במקוה שהיה סותר למדה כי המדה היא עיקר יע"ש ועג"כ שם כמה דינים מענין מקוה · וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ה מסימן כ"ס עד סימן ס"ס · בעי חיי י"ד סימן קנ"ח · דבר משה ח"א י"ד סימן כ"ד · זכרון יוסף סימן י"ג · ברכות מים על י"ד סימן ר"א · לב שלמה סי' ח"י י"ס כ' · נודע ביהודה מהדורא תנייתא י"ד סי' קמ"כ · משפט דרבותא על י"ד סי' ר"א · ארע אמת ח"ב סימן כ' ות"נ סי' קי"ח וקי"ט :

מקום גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה חולק רשות לעצמו ורשות היחיד הוא הרי"ף פ"א דשבת דף צ"ט ע"א · ש"ע א"ח סימן שמ"ח :

מקום הוי סימן במציאה הרי"ף ונ"י פ"ב דב"מ דף ע"א ע"ב לפי דפוס המוטעה ולפי האמת דף ע"ז ע"ב ש"ע ח"מ סימן רס"ב סעיף ג' כרבא בגמ' שם דף כ"ב

לא הא ולא הא הפסיס :

מקום הנחתי לך לגבות הרי"ף ור"ן פ"י דכתובות דף תקנ"ב ע"א · שלחן ערוך חשן משפט סימן רכ"ו סעיף

è sopra delle dita è l' istessa che ascende alle 5760. Ova, è quella che per lo meno deve ricevere il Bagno. La grandezza del Bagno è neccessario, che sia tanto grande, che possa non solo entrare la persona a bagnarsi; ma anche, che abbasandosi poco possa la sudetta acqua penetrarli per tutte le parti del corpo, e coprirlo tutto con facilità in una volta.

מצאתי התפ"א כאשר אלי' אגרת מפירינלי' שהוא מקום אשר בו נהיה המעשה והמחלוקת והכת שמנגדת ואומרת דאין במקוה כנ"ל שעור טהרה עומד על כוריין של דברים וקיימא וקבלה דהמקוה כשר הוא והרב המכונה חי ריקי שהוא פה ראש הכת היא ירד ושפל בו לשלות משומאתו ובכן נחה שקטה המריבה : ואתה שלום לצדק יחדו שעור שכילים עם האצבעות מחמדות הכתובות בספר זה הייגו בכל ערך וערך וכן שעור מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות המחזיק ארבעים סאה כמו שקבלו חז"ל צריך לומר כי אמה יבת ששה טפחים גודלה שלשה רביעי אמה של למרמוריליא בקרוב אמנם המקוה נמדד באמות שוחקות לחומרא וידוייק מאמרם ז"ל גופו של אדם שלש אמות בלי הראש כמו שהכריחו בעלי התוספות ערובין דף מ"ח פסחים ק"ט יומא ל"א חגיגה י"א :

ואחרי כן מעלת הרב כמהר"ר המכונה חי ריקי הנ"ל חבר ספר חושב מחשבות ובחלק א' קראו מקוה טהרה העמיק הרחיב על המעשה הנ"ל ועמד על סברתו הראשונה ע"פ כי בקש חשבונות רבים ע"ד חכמת התכונה והורות למודיות ואח"כ הוסיף שלית ידו בספר אדרת אליהו אשר חבר וע"ש בחלק שני קראו מי נדה מדף כ' עד דף י"ב :

מקוה ושעורו עיין ביצה שאמרו שהוכיח הרד"ב בירת דוד דביצה שאמרו לאו ביצת תרנגולת :

מקוה הנובע שלפעמים המים הולכים הלוך וחסור :

מקוה יש מעלין ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין ואלו מעלין ולא פוסלין שלג ברד כפור גליד מלח שיש תגרוק כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ונפל לתוכו סאה מאחד מאלו הרי זה עולת למדתו והרי המקוה כשר ושלם נמצאו מעלין ולא פוסלין אפילו הביא ארבעים סאה שלג בתחילה והניחו בעוקא והיסקו שם הרי זה מקוה שלם וכשר : ואלו פוסלין ולא מעלין מים שאובין בין טהורין בין טמאים מי שלקות התמד עד שלא החמיץ והשכר כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאת חסר משקל דינר ונפל מאחד מאלו משקל דינר לתוכו אינו עולה למדת מקות ולא השליטו ואם נפל מאחד מהם שלושת לוגין פוסלין את המקוה : ואלו לא פוסלין ולא מעלין שאר משקין ומי פירות והציר והמוריים והתמד משהחמיץ כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ונפל מאחד מאלו סאה לתוכו לא העלהו והרי הסים בשרים כשהיו שאין אלו פוסלין אלא בשנוי מראה : ופעמים שאלו מעלין את המקוה כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאת מאחד מאלו וחזר ולקח סאה ממנו הרי הארבעים שנשארו מקוה כשר משנה א' ב' פ"ז דמקואות רמב"ם פרק ז' מהלכות מקואות · מי פירות פסלי בתובא שם בתי"ט מי פירות אינו פוסל בשלשה לוגין משנה ח' פ"ז דמקואות בר"ע · ש"ע י"ד סימן ר"א :

מקוה יש מעלין עיין · מקוה איכא בספל · מקום של שלג תמד קולס ססחתין :

מקוה כלו שאוב אי פסול מדאורייתא או מדרבנן הרי"ף הר"ן פ"ב דשבועות דף ט"ו ע"ב ורבו הראיות שם ·

מקוה מטהר טמאים הקב"ה מטהר ישראל משנה אחרונה דיומא הרי"ף והר"ן שם דף שב"ו ע"ב :

מקוה מטהר מים ולא שום אוכל ומשקה אחר לא בתורת טבילת אלא בתורת זריעה משנה ה' פרק ב' דביצה בר"ע · רמב"ם פ"ב מהלכות טומאת אוכלין · אוכלים ומשקים אין להם טהרה במקוה אלא מים בלבד משנה ו' פ"י דמקואות בר"ע מטעם השקה ועיין משנת ח' פ"י ובר"ע בלי מלא משקין שהטבילו כאילו לא טבלו שם במשנה ו' ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות מקואות אין השקה מועלת אלא מין במינו חמין בחמין יפים ביפים ומרים במרים · אבל מין בשאינו

)26(

La seconda che per scaldare il Bagno non si può levare, ò minorare punto di detta quantità di acqua delli 40. סאין, o siano 192. vasi al quale effetto si dovrà fare il segno sino dove arriva detta quantità di acqua del Bagno, e così volendo riscaldarlo è neccesario farlo con altra acqua calda di fuori, che gli si aggiungerà.

E per non entrare in dubbi nè scrupoli se si è versata o minorata qualche cosa di detta acqua si dovrà fare il contenente, e il contennto di una maggior quantità per le ragioni riferite.

La proporzione del bagno deve essere, nè molto alto e stretto, nè molto largo e basso, e sarà di sorte, che non abbassandosi oltremodo la persona che si bagna, possa l'acqua penetrargli per tutte le parti del corpo e coprirlo con facilità tutto d' una volta.

Conto della quantità dell' acqua.

40. סאה a
6. קבין ciascheduna סאה

240. קבין a
4. לוגין per ciaschedun קב

960. לוגין a
6. Ova ciaschedun לג.

N. 5760. Ova, vengono ad esser le 40. סאה del Bagno

)27(

Altro modo di misarare per la quantità dell' acqua del Bagno.

Un braccio di un uomo ordinario in quadro, e tre di altezza, ciaschedun braccio di sei pugni, e ogni pugno di quattro dita pollici con più mezzo pollice di buona misura per ciaschedun braccio, monta per aritmetica 44118 3/8 di pollice cioè: ciascun braccio contiene pollici 24. 1/2: Il suolo che occupa il braccio in quadro moltiplicato per il suo quadro.

24. 1/2

96.
48.
12.
12. 1/4

600. 1/4

Per le tre Braccia di altezza a 24 1/2 dita 73. 1/2

1800.
4200.
300.
18. 3/8

44118. 3/8

)28(

Atteso che la misura della quantità dell' acqua che

דיני מקוה ושיעורו ותחוכם השתקנו ללשון לשון איטלקי מגילה אחת קטנה הנה היא שלוחה אליכם ותמונה תראו שעשו כלי המחזיק שלשים ביצים בינוניות ואמרו שהמבין קל"ב מאותם הכלים יעשה שיעור מקוה טהרה ואמרו ג"כ שהשיעור מ"ד אלף קי"ח אצבעות ושיעור מ' סאה שהם חמשת אלפים תש"ס ביצים שהכל הולך אל מקום אחד · ואל יאמר האומר הנה המבי"ט בתשובותיו ח"א סימן קמ"ג דף ס"ט ע"א כתב דטפי קפדינן אשיעור מדידה דאמה על אמה מן המ' סאה דמשקל דהתם אין כוונתו אלא לאפוקי מדידת המשקל כנראה בדור מדבריו שכתב שם וז"ל דאלו במדידת אמה על אמה וכו' איכא מ' סאה כדמפרש הרב אלפסי שם והמשקל אינו מדוקדק כשום וכו' ואף ע"פ בלוח המדות הנדפס באיטליאה כנ"ל רק ושיעור בערך מאד שלא לשער מדת מקוה שלה ורביעית כי אם למנין שביצים והאצבעות הנ"ל כי אין לעשות שיעור המדות הצריכות לדבר מצוה במשקל וכו' ואין ספק שבמדידת המקוה בשיעור אמה על אמה וכו' איכא למיחש לעשות בגומי סוכה · חדא לידע בבירור מדת אורך האמה ואם תמצא לומר שנדענה בבירור וכיון אי אפשר לקרקע שתלקט כמלקט ורהיטני כמ"ש התוספות בפ' אמר להם הממונה בד"ה אמה על אמה הנ"ל לענין החוק ראיה ופעמים שקרקעית המקוה עשוי עשה כמדרון שאינו ניכר לעין או יש בכותלים איזה עקמומית שאינו נראה ואי אפשר לצמצם ובפרט במקום שלו שיש בו שלש שאלות שאינן ממדה אחת ותמונה אחת כנ"ל ובמעט שנוי ועקמומית שיהיה באורך או ברוחב או בגובה המקוה יעלה בתשבורת למנין כמה אצבעות ידוע · ואלה מוסיף על הראשונים רז"ל בעלי המשנה ארוכנו ואמרו לנו בענין מדידת המקוה בפ' מי שהוציאוהו וחכמים אומרים כטבלא מרובעת ופירש שם הרמב"ם ז"ל ואמרו כטבלא מרובעת לפי שאי אפשר במלאכה לעשות מרובע בדיוק וכו' יע"ש · סוף דבר במלאכת השתכון פעמים רבות נכשלו בה נבוני הנרתי דסרי בעל תשו' דרכי נועם תנה ושפה במנין אצבעות המקוה כנראה בסימן כ"ד שכתב שמנין אצבעות שעור מקוה הם מ"ב אלף של"ו והרי אין הדבר כן כי לפי האמת הם מ"ד אלף קי"ח אצבעות וחצי אצבע כידוע ומי הוא זה ערב את לבו לגשת אליו ולומר מובטח אני בעצמי שלא אטעה · אבל במדידת המקוה בשיעור מנין בביצים אין ספק ואין פגע רע ולעולם לא תארע בו תקלה ובלבד שישגיחו על מדידת הכלי שיחזיק מנין הביצים הנ"ל וזה נקל עד מאד · ולמען לא תהיה שמיעה גדולה מראיה הנה הכלי הזה שלוח אל מעלתכם חתום כאונכיו בשתי חותמות כנראה בגליון למען תדעו ותבינו ותשימו על לב ותשגיחו שיהיה אם הוא מחזיק כראוי מדת שלה שאמרו חז"ל ואם במספר מ' ממנו יש בו שעור מקוה טהרה וכ"ש במספר מ"ח כאופן שאין לחוש ואין לפקפק אחר מה שעשה הרב הנ"ל כי כלכל דבריו במשפט ובצדקה ועליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע ואגב חדא תרתי דלא שמרן אהדדי לקיים דברי חכמים כדרבונות בעלי אסופות נתנו מרועה אחד כדי לעמוד על אמיתת אורך אמה בת ששה טפחים ינענו והוכח לנו בדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות בכורים שמדת העומר יש בה ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע על ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ושזו המדה מכילה כמו מ"ג ביצים בינוניות וחומש ביצה וע"פ שחשבון שלו נעשה הכלי הזה השני שלוח גם כן אל מעלתכם מרובע כטבלא מרובעת רומו כארכו ורחבו וממנו תראו וכן תשגו למדידת אמה בת ששה טפחים יען כי חקרנוהו ומצאנוהו מחזיק מ"ח ביצים בינונית שבלי ספק יש בו יותר מז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע לכל רוח המוכרח כהרמב"ם ז"ל והם אצבעות שוחקות כמו שהוכיח בעל ש"ך בי"ד סימן ר"א ס"ק פ"ב אם כן איפוא זאת עשו תמודו בעומר במדתו לכל רוח ג' פעמים וחצי ותשגחם לכם שלשה פעמים וחצי ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ויעלה לכם בחשבון מכוון ומדויק כ"ד אצבעות פחות שני תשיעי אצבע וחצי תשיעית וקל בעיניכם להוסיף עליו שעור מועט כזה לתשלום כ"ד אצבעות שוחקות ותמצאו שהאמה בת ששה טפחים היא פחותה משלשה רבעי אמה של נמר פריגיליאה כמו א' מכ"ד באמה שיהיה לדבר שעור שלם אחד מכ"ד ובכן לדקו וקמו יאדו דברי רז"ל קרבו ויאתיון שעור מדידת האמות ושעור מדידת שם אין ושתי המדידות עולות למדה אחת וקנה אחד להלכה לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר כלם מתאימות ושכולה אין בהם ושניהם עולות בביעתן נכוחות אחת שאין לבטל דין מקום למבק ולומר דלמא חז"ל שיערו בביצים גדולות יותר משלנו דהא כבר הורונו ולמדונו במסכת כלים פי"ז בביצה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית וכו' ור' יוסי אומר הכל לפי שעתו של האדם והלכה כר' יוסי דנימוקו עמו והרמב"ם כתב בפירושו אחי מכיתין שהיא ביצת התרנגולת וכבר העיד על דבר אמת ועמנים צדק ועל פי הראיות שביצי תרנגולת שגרים שהיו מקומו של הרמב"ם ז"ל הם יותר קטנות משלנו ואם אמת היא שדבר הזה שהביצים ששיערו חז"ל הם יותר גדולות משלנו לא כוון [illegible] הפוסקים ראשונים. גם אחרונים [illegible] גם ישכם לבנו וזה החידוש שעיקרי וחכמי שתי [illegible]

ואמסטרדם יע"א לא היו מניחים לשדשים לוח המדות ושעור כמות מי מקוה הנ"ל מכלי שיזהירו אותנו על שכר כוס כמו שהזהירו בדבר המשקל וקנ"ל. והנה שצריכות בדברים כאלה אך לאומר כי למפורסמות אין צריך ראיה מ"מ כא כלשון בקשה ובעטר לטובות, של תחיבם אל יכבד בעיני מעלתכם את כל תוקף ואורך שאגרת זאת כי שפה. צריכה לכך למען לא תהיה תגרת כל אחד ואחד נת וכס בידו ולא תעשה תורה כשתי תורות חלילה ואם רק תורה אחת ומשפט אחד יהיה לנו ואמת עתר"ם מלמה תמה ותסמך דעתנו עליו ועתה יבאו נא דבריכם וכבודכם וכל העם הזה על מקומו יבא בשלום, וה' יוסיף שלום, לנו אכי"ר :

)24(

איפת צדק והין צדק יהיה לכם במדה במשקל ובמשורה

»Noi appiè soscritti a richiesta di Mattatià Aboab dichiariamo aver veduto con i nostri occhi, et alla presenza del detto Signore, far l'esperienza di quante Uova di ordinaria grandezza, sostiene un vaso (marcato con la marca della città) con il quale si misura la birra nelle botteghe di questa Città d' Amsterdam, e troviamo, che trenta Uova ordinarj sostiene detta misura di modo che havendo messo nel detto vaso quindici Ova, e con una misuretta, (che è la mettà di detto vaso) d' acqua vuotato sopra quella si empiè detto vaso. Così parimente habbiamo veduto che Uova 45 (sono tre misurette, che fanno un vaso, e mezzo di detta misura) in farina pesano Libbre Due, e mezza ben pesata di questo peso di oncie 16 che fanno Libbre tre, et un terzo di oncie dodici con avvertenza che la farina quando si gettò nella misura si estese acciò restasse ben piena (22) rasa e non con cumolo nè pigiata con la mano. La prima partita per servir di esempio per la misura dell' acqua del Bagno, e la seconda per la quantità della farina nella quale si deve levare la חלה, e per esser passato tutto, il riferito alla nostra presenza firmiamo. In Amsterdam 12. di Adar Sceni 5445.»

Scelomò di Ulivera.

Isache Serugo.

Isache di M. Hoab.

)25(

Quantità dell' Acqua per il Bagno.

Nella פרשה di כשלח sopra il verso והעומר עשירית האיפה הוא dice רש"י che una איפה sia tre סאין, e ciascheduna סאה sei קבין, e ogni קב quattro לוגים, e ogni לוג sei Ova, con che viene ad essere ciascheduna סאה 144. Ova, e vengono a numerare li 40 סאות del Bagno 5760. Ova di ordinaria grandezza, quale quantità è l' istessa che calcolarono חכמים che deve ricevere il Bagno. E fatta l' esperienza in misura di Amsterdam, marcata con la Marca della Città, che è quella che si misura la Birra nelle Botteghe riesce a 30 Ova per ciaschedun vaso, con chè viene a contenere le predette 5760. Ova del Bagno 192. vasi d' acqua di detta misura, e come tenga per lo meno questa quantità (di acqua piovana, o di polla e non riposta in quello per mano di uomo) è כשר, con due avvertenze cioè: La prima che il Bagno è necessario sia tanto grande, che non solo possa entrare in quello largamente la persona che si deve bagnare, ma ancora che maneggiandosi nel bagnarsi non riversi fuora veruna quantità di detta acqua.

)26.(

Digitized by Google

ולא עשר וכו' ואמרו אליהם שלא ישימו ראש ולא יד ואיפשר גם כן תרמינה שהטילו בתוכו מ"ח סאה ואם כדבריכם מן הוא שטיכו ח"ו רז"ל טועים כף ישימו לפיהם ולא מלאו מענה זולתי לאמר אנחנו לא כבר מה נעשה עם גבר ומה נצטדק וכי יפלא בעיניהם גם בעינינו יפלא אכל זה מלקבל מכל עמלנו :

ואחרונה ישנו דגל החכם המפורסם הנ"ל השונה ולומד כדרך ששים לומר שהמקוה הוא חסר במאד מאד ועיקר מחלוקתם תלויים בשעור אמה בת ששה טפחים שאמרו רז"ל יען כי שתי כתות הראשונות סמכו עצמם על מה שנמצא כתוב בעט ברזל ועופרת בלוח המדות שנדפס בספרי תורית נביאים וכתובים בויניציאה בשנת חרנת על סלא"ת שאמה בת ששה טפחים גדולה שלשה רביעי אמה של במר וויניציאה בקרוב אך ורק בזה נחלקו על מלת בקרוב שהראשונים אומרי' שאמרו בקרוב ר"ל שהיא שחותה מעט משלשה רביעי אמה של במר הנ"ל והאמרים ז"ל בעלמא לא דק ולחומרא לא דק באופן שאם נשער אותו הקירוב בענין יפה רק כמו אחד מארבעים באמה בלבד פחות משלשה רביעי אמה הנ"ל יצא לנו על פי החשבון יותר מחמשים אלף אצבעות בתשבורת במקום שצלמה מדת המ"ח סאה הנ"ל וזה קרוב לחשבון רז"ל והשניים אומרים שיש לנו לשער ולמדוד בשלשה רביעי אמה של במר הנ"ל מצוונות לא להוסיף ולא לגרוע ואנס שאנו רואים בחוש שהמדידה בזה האופן אינה מסכמת עם מדידת הסאים ע"י ביצי התרנגולת בינוניות עכ"ז הם אומרים ששואיל ונמצא כדברי רז"ל אמה על אמה ברום שלש אמות הנה שום השעור נראה לנו יותר גדול משעור מדידת מ' סאה ע"י ביצי תרנגולת כנ"ל עכ"ז יש לנו לילך אחר השיעור היותר גדול לסתמיר וכמו כן יש לנו להוסיף על שעור גיון המקוה הלא אף על פי שיש בו לפי חשבונם מ' סאה מבוצגות כדי להסתלק מן הספק אם בזולי פאיזה פעם יחסר ממנו כל שהוא :

ושלישים ישנו נשענים על סברתם לומר שהאמה בת ששה טפחים היא עודפת על שלשה רביעי האמה של במר כנ"ל ולפי זה המקוה שלו חסר הרבה ועתה נסתפקו טובי העיר איך יתנהגו בנדון הלז הללו אומרים עלה נעלה ונסיר הציון ממקומו ונקבוע בו ונבניה אותו כרצון המערערים ובזה נצא מכל הספקות כי אין לו שעור למעלה • והללו אומרים חס ושלום להטיל מום בקדושים ולהוציא לעז על הרב שהכשיר המקוה כדין וכהלכה ולחפות עליו שהביא את בני ישראל לידי איסור כרת ח"ו לא תהא כזאת בישראל והנם שנכרין ואמר שהמקוה היה כשר ושאין אנו מוסיפים בשעורו כי אם לתוספת טובה ולאפושי קאתינן אין רבוי אחר רבוי אלא למעט בכבוד הרב הנ"ל ולהחזיק הקול שהוציאו עליו אויביו ומבקשי רעתו שהביא בני ישראל לידי אסור כרת וכה"ג ודאי שייסינן לגילוי דגורכא דרבנן לא זו אף זו שבהרבות במקוה מי גשמים נצטרך להרבות גם כן שעור המים החמין כדי לחממו ובתחתיו לעולם לא יחם ולמה נטריח על הצבור יותר מדאי ודעדיפא תרמרש זו אתיא לידי קולא יען כי בהרבות כ"כ המים יתמלא בנקל המקוה עד לשפה ובהכנס בתוכו הטובל יצאו המים לחוץ ונמצא טובל בזוחלין ולא באשבורן :

ועתה מלכי ישראל ואפרכי מאן מלכי רבנן היושבים ראשונה בתלכות על כסא ההוראות יושבי על מדין והולכי על דרך ישרה שיגיד לו האדם עמדו נא בספור ציון האמה בת ששה טפחים ואלו הם שעור אמה על אמה ברום שלש אמות ושעור מ' סאה לדקו יחדו נפשטו נא מה יהיה משפט המקוה הזה ומעשהו כי אליכם המנום אותו יען כי הרב שמכשיר הנ"ל כתן תהום קולו רום ידיהו נשא מלעקת חשבו"ן עד א"ל עכ"ס והוא מלעק ואומר חכוני חכוני ששטוני ששטוני דינא קא בעינא ואם שניתי אתי לא תלין משוגתי וכיהודה אורה ולא אבוש אך יכתבו נא דברי ובמשפט יובאו במושב זקני עם ה' ועליו ישקלום במאזני צדק איפת צדק ובת צדק ואם נקי אנכי בכתיבה יהיבה בעינים נאמנים אמריה יצא לאור משפטי וידעו כל העם הזה כי יש אלהים בישראל ותשקט הארץ יצאה מחשבון מקולקל ומשפט מעוקל המקלקל ברית שלומים ומשלח מדנים בין אחים ויבא שלום בין אחי"ם יפריח ישגא אחו אחוה אהבת שלום וריעות במים הטהורים והמטהרים זהיה במקום אשר יאמר להם מי מריבה מי מלותא יאמר להם מי אסותא כה יאמר ה' רפאתי למים האלה וירפאו וחי כל אשר יבא שמה ושפרכם כפול מן השמים למען תחיון והייתם כעץ שתול על פלגי מים :

תשובה הדבר נראה ברור כשמש בצהרים שהמדידה הראשונה הנעשית מאת הרב המורה על ידי כלי המחזיק כל כך מים כשעור קמ"ד ביצים בינוניות היא מדידה ראויה והגונה לסמוך עליה בלי שום פרפור ופקפוק כלל ועיקר וכל הפורש ממנה כפורש מן החיים וקודם כל דבר צריכים אנו למודעי שלא אמרו חז"ל אמה על אמה ברום שלש אמות אלא להקל על האדם כמ"ש מערכין ערוכי תחומין בפת להקל על השעור שלא יצא ויערב ברגליו דבוותה כתי' גבי מקוה אמרו אמה על אמה ברום שלש אמות כדי שלא יצטרך כל אדם לטרוח כל כך למלאות ולערות המים לתוך המקוה ואחר כך להוציאם ממנו ולציין עד מקום שיגיעו המ' סאה ומלמא אגב אורחיה קמ"ל מאי טעמא שיערו חכמים מי מקוה מ' סאה גבוה שהם שעור קומת גוף אדם בינוני בלי הראש כמ"ש בתוספות בפרק הכל מייבין דף י"א בד"ה אמה על אמה ובפרק אמר להם הממונה דף ל"א בד"ה אמה על אמה וכפ' ע"פ דף ק"ט בד"ה ברום שלש אמות וכגם יקויים הפסוק וטבל את בשרו במים מים שכל גופו עולה בהם אבל אם נמצא כוה איש גבה לבו בדרכי ה' ורואה טוב בכל עמלו לתכן מים במדה ולהריק מכלי אל כלי עד ימצא מקום לה' שעור מי מקוה מ' סאה הרי זה משובח בגמר שאת ויתר עז ויתרון העושה כאשר הוא עמל בי לפום צערא אגרא ועליו תבא ברכת טוב תדע דבכל ש"ס משנה לא מצינו שום תנא שיזכיר מדת האמות רק מצינו מקוה שיש בו מ' סאה גל שנתלש וכו מ' סאה כל מקום שיש בו מ' סאה גל שנתלש ובו מ' סאה כל מקום שיש בו מ' סאה טובלין ומטבילין וכאלה רבות ובתלמוד גם כן אמרו במ' סאה הוא טובל במ סאה חסר קורטוב אינו טובל שערו חכמים מי מקוה מ' סאה וטובא דכוותיהו והרב בעל הטורים ז"ל לא הביא בפסקיו שעור מדידת אמה על אמה ברום שלש אמות רק פעם כתב שעור מ' סאה : ואחרי הודיע לנו אלהים את כל זאת מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לחלוק על עמודי עולם אשר כולם כאחד יעידון ינידון ששעור אמה על אמה ברום שלש אמות מכוון למדת מ' סאה לא פחות ולא יותר ופוק חזי מאן גברי רברבי דמסדי על שאי מלתא ראשון לציון חגה הכס חכמי הגמרא שאומרים בכל מקום את כל בשרו במים שכל גופו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה ברום שלש אמות ושערו חכמים מי מקוה מ' סאה ובפרק כ' ע"פ דף ק"ט א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתניא ורחץ במים את כל בשרו במים במי מקוה את כל בשרו שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה ופירשוהו הרי"ף והרא"ש רש"י רשב"ם והתוספות כולם לפי החשבון דהיינו אמה על אמה ברום שלש אמות הייגו מ' סאה והנשר הגדול הרמב"ם בפ"ד מהלכות מקוואות כתב שיערו חכמים אמה על אמה ברום שלש אמות ושעור זה הוא מחזיק מ' סאה מים וכו' והריב"ש תשובה רל"ד כתב ז"ל וחכמים שיערו שאמה על אמה ברום שלש אמות הם מ' סאה ושכך שעור מקוה לגבל התמונות שיהיו לו ר"ל שהמקוה שהוא על התמונה בריך שהיא מלא ושאר התמונות כל שיהיו בו מ' סאה די כל שהטובל יתכסה בו כולו בבת אחת וכו' והרב ב"י בספרו הקצר י"ד סימן ר"ת פתח דבריו כתב אין האשה עולה מטומאתה וכו עד שתטבול כל גופה בבת אחת במי מקוה או מעיין שיש בו ארבעים סאה ושיעורם אמה על אמה ברום שלש אמות וכו' עד נצריך שיעלה בתשבורת מ"ד אלפים ק"ת אצבעות בגודל ועוד חצי אצבע וכתב עליו בעל ש"ך ס"ק ו' שהב"י כתב מ"ה אלף וע"ב אצבעות ושאין דבריו סותרים זה את זה דהב"י איירי באצבעות שוחקות והש"ע באצבעות עצבות אבל מכל מקום הכל עולה לשעור מ' סאה לא פחות ולא יותר ע"ש שהאריך והשיב על דברי מעדני מלך שלפי דבריו היינו צריכים לעשות המקוה משעור מ"כ סאה נחלי לוג וכתב עליו שבגמרא וככל הפוסקים לא הוזכר רק מ' סאה וכו' יע"ש וגם בלוח המדות הנ"ל שנדפס בויניציאה כתוב ח"ל לצדק יקדו שעור הביצים עם האצבעות מהמדות הנ"ל ובן שעור מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות המחזיק מ' סאה כמו שקבלו רז"ל כי אמה בת ששה טפחים גדולה שלשה רביעי אמה של במר וויניציאה בקרוב ובסוף דבריו כתב רק השמר לך ושמור נפשך מאד שלא לשער מדת מקוה חלה ורביעית כי אם למנין הביצים והאצבעות הנ"ל כי אין לעשות שעור המדות הצריכות לדבר מצוה במשקל וכו' הא קמן שכל מגמת המחבר לא היתה כי אם להקל הטורח מעל המודדין ולפתוח לפניהם שלי פתחים אשר בהם יוכלו ליכנס לפרדס המדידה שלא הם מנין הביצים ומנין האצבעות אבל לא לחלוק כ"מ על מה שקבלו חז"ל ששעור אמה על אמה ברום שלש אמות מחזיק מ' סאה ואחרון אחרון חביב בספר קטן נקרא שמו סדר הברכות נדפס באמשטרדם בשנת שימני כמת"ס בהסכמת החכמים כמוהר"ר יצחק אבוהב • כמהר"ר יעקב ששפורטש • כמהר"ר שלמה די אוליירה כמצא בסופו בלשון לעז פורטוגאל קונטרים אחד קטן עם קיצור דיני שחיטה ובדיקה ואחרים מלבד אלה ובתוכם קצור

דיני

ח"ו בענין המקוה ממי מעיין המחובר למעיין והעלה. שאם המעיין בשעה שנפלו בו מים שאובין כשחוזר המעיין ונמשך חזר ונטהר הנם שיש לדייק מדבריו שנפלו בו מים שאובין היינו בדיעבד אלא לכתחילה לא איברא ממ"ש ז"ל ודאתינן עלה במקוה זה שמעיין נמור הוא אין שם בית מיחוש ולא נחלק בו אדם מעולם דודאי מטהר בכ"ש אסנם צריך לחיש כמ"ש ולענין טהרת מקוה כמי כל באר שאינה מושכת ומוציאה מים חיים אלא שהכותלים בוצצין מעט מכאן ומעט מכאן אין להם דין מעיין שיהיה מטהר בכ"ש אלא דין מי תמציות ותניא בתוספתא דפ"ק החופר בצד הים בצד הנהר בצד הביצין ה"ה כמי תמצית החופר בצד המעיין כל שהן באים מחמת המעיין אעפ"י שפוסקים וחוזרים ומושכים ה"ה כמעיין פסקו מלהיות מושכין הרי אלו כמי תמצית הרי לך אעפ"י שמתמצה מן הים ומן הנהר נקראים מי תמצית וצריך שיהיה בהם מ' סאה אם לא כשמושך מן המעיין שהדבר נראה שהוא המעיין עצמו לכן סובר אני להחמיר בבורות חללו שבבתים שרובן פוסקים בימות הקיץ שלא להטביל בהם כלים אא"ב ידוע שיש שם מ' סאה דלא דיינינן להו כדין מעיין אלא כדין תמצית דטבילת כלי גוים מדאורייתא היא מבלי מדין וראוי להחמיר בשל תורה עכ"ד ומיירי לענין שעור מ' סאה אבל לא לאפוקי רביית מים שאובין דשרי ושרי כאשר העלה הפוסק הנ"ל הנלע"ד כתבתי הצעיר נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל:

מקוה ומעיין ומאי בינייהו רמב"ם פרק ט' מהלכות מקואות מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן משנה ז' פרק א' דמקואות ד"ע. אין מקוה מטהר בפחות מארבעים סאה:

מעיין מטהר. מקוה מטבע שלפעמים המים הולכים שלוך וחסור:

מקוה ושעורו הרי"ף פ"ב דשבועות דף ט"ו ע"ב ודין מימי דף ט"ז והר"ן שם הרי"ף פ"ח דפסחים דף רנ"ב ע"א. שלחן ערוך יורה דעה סימן ר"א. וכתב מהרי"ו סנ"ל דאיתמר בגמרא שאחד היה כופה את אשתו לטבול בברי של שלג בימות הגשמים וכן הלכה רק שיהיה כ"כ הרבה שיכול לכסות כל הגוף כשתכנס לתוכו מהרי"ל סימן ק"ז א' וכתב עוד שם אם הרבה רגים צבורים ומקובצים בברי אפילו אין שם מים מותר לטבול בתוכם דכל גידולי מים הרי הם כמים וכתב שארית יוסף ע"ז מעיין שארכו שתי אמות ורביע ורחבו אמה וחצי וגבהו אמה ושמינית כשר. אמה על אמה ברום שלש הר"ן פ"א דמ"ק דף שפ"ב ע"ב וכמת דינים שם. נ"י פ"ד דב"ב דף קצ"ו ע"א. עיין שפתי כהן י"ד סימן ר"א ס"ק ע' דהביא להקת הפוסקים דפליגי על הש"ע שהורה בסעיף ל' ז"ל ולא עוד אלא אפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד שהביא בכלי ועשה מהם מקוה כשר ומסיק דלאשלומי דוקא בשלג או כפור וכו' אבל מקוה שלם בעינן דיסוק למען יהיה מים מהר"י טראני י"ד י"ט על שעור מקוה. מהרי"ם טראני ח"א קמ"ג מקוה שארכו אמה ושני שלישים ורחבו אמה ושני שלישים הרי זה חסר ופסול ואופן מדידתו ושיעורו במדה ומדת האמה והטפח והגודל. דרכי נועם תשר כ"ה טור י"ד בא בחשבון ברור כמה אצבעות עולה שעור המקוה של מ' סאה וכיצד נמנין וכמה רביעיות הם הארבעים סאה וכמה ביצים ומ"ש רביעית אצבעיים על אצבעים רום אצבעים וחצי ארבע וחומש אצבע הכל ביאר והעלה בחשבון מדוקדק שעולה למנין אצבעות א' וארבעים אלף ותע"כ אצבעות שוה בשוה עי"ש. שלחן ערוך יורה דעה סימן קצ"ח סעיף ל"ו צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטבורה זרת לפחות. ואין לתמוה אם אנו מכשירין מקוה שאינו גבוה אלא למטה מטבורה מפני שמה שחסר ברוכו משלים בארכו ודי והורתיר לנו שהיה מחזיק מים ארבעים סאה ושתוכל לכסות כל גופה במים אם תשהה וכ"כ הרשב"א בתשובותיו סימן ר"א סעיף א' ואם הוא נרחב. יותר ואינו גבוה כל כך כשר. וכפי החשבון הידוע הזה האיפה שלש סאין הסאה ששת קבין הקב ארבעה לוגין הלוג ששה ביצים נמצא שעור ארבעים סאה למקוה הם חמשת אלפים שבע מאות וששים ביצים קח כלי מחזיק שלשים ביצים קצ"ב פעמים דוקא והוא שעור מקוה. שלחן ערוך ולבוש יורה דעה סימן ר"א סעיף ס"ו אפילו אם יכול להתכסות במים אם אין המים עד טבורה ולמעלה ממנו זרת לא תטבול לכתחילה שמא לא תטבול יפה. ב"י סימן קצ"ח בשם תשובת רשב"א וכ"כ רשב"ץ מ"ה אם אין מקוה אחר וא"א לתקן אפילו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמוקים אם מתכסה גופה בדרך זה בפעם אחד טובלת שם תשובת רשב"א סימן תת"ח ועיין לעיל סימן קצ"ח. ועיין יד אליהו תשובה כ"ח. רביעית שעור מקוה דאורייתא להכיל בו מחטים וצנורות משנה י' פ"ו דמקואות ר"ע תי"ט טבילת הכשר כלי מ' סאה שם תי"ט. עיין רמב"ם פרק ה' מהלכות מקואות:

שאלה אליכם אישים אקרא סופרי משפרת סטסרם במרם כמפגל ובמסורם כי ליוסבים לפני ה' יסיה סחרם:

מעשה שהיה כך היה בני לפורי בנו מקוה טהרה לטבול בתוכו נדות יולדות והמקוה ההוא בנוי בחפירה בקרקע ויורדים בו דרך סולם של אבנים קבועות בבנין ומעלותיו אינן שוות לא ברוחב ולא בגובה אלא זו גבוהה וזו שפלה השפלה בגבה והגבוה השפל זו רחבה וזו קצרה כעליונן רחבות וכתחתיהן עולכות ומתקצרות באופן שהדבר קשה אם לא אחר שהגיע והשורת שהגדול לעמוד על אמיתת אמה על אמה ברום שלש אמות שעולים כשמגיעות מ"ד אלפים ק"ם אצבעות ואלו אצבע שעור הכשר מקוה ולהיות כי במקום ההוא נסתו לחמם המקום על ידי מים חמין שאובין שהוספין לתוכו לכן בקשו מאת הרב המיוחד שלהם שהודיע אותם בדיני איסור והיתר שילך להם ליופים על סיכן שעור הכשר המקום הזה שמיתי נשמים כדי שיוכלו אח"כ להטיל בתוכו המים החמין השאובין והרב הנ"ל בראותו קושי אופן המדידה באמות ובאצבעות לסיבת המעלות הנ"ל ואם ועוד שלא כל שאצבעות שוות והפרש בדור שזה שכל אחד מתכנה לאחר אבי אמצך וקשוי עכשו ממתני אבי בתר לו דרך סלולה ובטוחה להסתלק מן הספק ולקח כלי מחזיק שעור סאה שהם קמ"ד ביצים ביציות בגודע וביפר אותם על ידי מלוי ועירוי מים כנזכר בפח"ס סימן קכ"ו לענין חלה ונתן את המלאכה בריקון ארבעים פעמים מן הכלי הזה מלא אל כל גדותיו תוך המקוה שריקן ולתוספת מרובה עוד המיסיתו שוסיף עליו כיתך מפלו פיד שעור המנה שלים אחרים סך הכל מ"ח סאה והימניך ושמתי בדכ"ך והם שם לו חק ומשפט ושם נסהו וקבע בו ציון הנראה ומכר לעיני כל וכך אמר להם עד פה יבא לכל השנות שעור המים מי נשמים ואחר כך לריכים אתם להוסיף עליו עד כדי שישלם גוף השוכל בפעם אחת אך התוספת הזה אינו כעיקר יען כי אינו נפסל בשאובין וע"י כך תוכלו לחמם המקוה כרצונכם. ויהי היום ויבא חכם אחד לראות את המקוה הלז ובראותו הציון הלז כמו זר נחשב בעיניו והשם את בגדיו וירד וטבל ומדד כשעלו מים והשב החשבונות רבים לראות לפי קלקול חשבונותיו שהמקום ההוא חסר כמו שליש משעור המצטרך ועל זה צווח כברוכיא והקהיל קהלות ברבים נגד הרב הנ"ל והוציא עליו שם רע לאמר שהביא את בני ישראל לידי איסור כרת לביאתם כלם בועלי נדות חלילה ויהי כשמוע הרב הנ"ל דבריו אלה השיב עליו לאמר לא חילק ידענא ולא בילק שמענא אנא שמעתתא ידענא ומשנה שלימה שנינו בפ"ק דמקואות למעלה מהם מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין וכו' כל שכן זה שיש בתוכו מ"ח סאה ואם החשבון לפי מדידת האצבעות אינו מכוון עם שעור הסאים ראוי לתלות הטעות בידיעתנו ולא להטיל מום ודופי ח"ו בקדושים אשר בארץ כמה אפר מיניהם אנו שותים ומימיהם אנו חיים ועכ"ו א"ל בואו חשבון הוציאה לא חשבונך אליו וכדעתו ויהיה החשבון ויקראו סופרי המלך מלכו של עולם חכמים וסופרים ובעלי חשבונות בקיאים ומומחים בטיב החשבון ויערכו מלחמה פתח השער בספרי הפוסקים בהלכה על דבר מדידת המקוה והחשבון הזה ונחלקו לשלשה כתות. נכנסה כת ראשונה ה"ה הרב הנ"ל ודעמיה ללמוד וללמד ולקיים דברי חכמים ויגעו ומצאו הון להם לצדק יחוד שעור מדידת המקוה על פי האמות והאצבעות עם מדידת הסאים ומגמום לצדיקים ומבחינים איש באחיו ידובקו יתלכדו ולא יתפרדו והם אמת וכל דבריהם אמת ולא נפל דבר אחד מכל דבריהם הטובים והכל הולך אל מקום אחד ומתנבאים בסגנון אחד שיש במקוה הזה עד הציון הלז כמו שהם מלגו יותר משעור מ' סאה אחרי זאת כת שניה נכנסה ועמה ואמרה שלפי חשבון המדידה על פי האצבעות יש במקוה הזה עד הציון הלז מ' סאה מכוונות לא פחות ולא

נפכל משאיבה היינו בנפילת מים שאובין לתוכו ואף על גב שיש פוסקים נוטים להחמיר אפילו בכה"ג לכאורה ס"פ מאחר שהפוסקים דאחרונים ר' פרץ בהגה בסמ"ק וכן רשב"א וכן ט"ז הסכימו שאין לחוש היכא שהוא מעיין כראוי הם לסמוך עליהם דהלכתא כבתראי וכ"ש בשעת הדחק ועוד אין כאן אלא ספק דרבנן דאפילו למ"ד כולו שאוב דאורייתא הודו ברובו שאינו שאוב וכ"ש לדברי האומר דאפי' כולו שאוב דרבנן׳ אמנם אם נתמו נקבי המנביעת בשעה שדלו המים א"כ נפסק המעיין וירד לו דין מי גשמים ואין להתיר אם לא שיוציאו כל מימיו ע"י דליים נקובים וכו' דכ"ד וכתב הטור בחדיא מקוה שיש לו ארבעים סאה ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה וליתנו לתוכה והם כשרים אעפ"י שהם רבים על המים שהיו בתוכם החירות וכה"כ הב"י ומ"ש רבינו יכול לשאוב דלכתחילה נמי שרי ורבותא קמ"ל דאעפ"י שאין כל גופו עולה אלא במים השאובין שהמעיין לא היה אלא כל שהוא אפ"ה מותר לכתחילה לרבות מים שאובין עליו׳ ואי בעינן מ' סאה במעיין לטבילת אדם תנן פ"ק דמקואות שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין לטבול בו בכל שהוא וכן בפ"ה משנה נ' והאי כל שהוא פליגי ביה רבוותא כדאיתא בב"י י"ד סימן ר"א ורבים אית להו דאע"ג דמעיין מטהר בכ"ש היינו דווקא לכלים וכו' אבל לאדם צריכה מ' סאה וכתב הירות חכית הארוך אין הפרש בין מקוה למים חיים שלא לטהר אדם בפחות ממ' סאה ור"י ור"ת ור"ש סוברים דבעינן מ' סאה אף במעיין וכתב עוד שער ד' והא דתניא אילו נאמר מקוה מים יהיה טהור ולא נאמר מעיין הייתי אומר אפילו מילא מים על כתפו ועשה מקוה לכתחלת יהיה טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין בכ"ש אף מקוה מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעיין המעיין מטהר בכ"ש והמקוה במ' סאה לפי דברי ר"ת נצטרך להעמידה דוקא בכלים ואסמכתא בעלמא הוא לאחר שבטלו רביעית לכלים וזה דחוק אבל תר"ר אברהם ז"ל כתב דאפילו לאדם מטהרין בכ"ש ובלבד שיהיה כל גופו עולה בהם בבת אחת וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות מקוואות ולדברי רבותינו הצרפתים ז"ל שומעין להחמיר בשל תורה עכ"ד וכן נראה דעת הטור רס"י ר"א וכב"י הביא כמה דעות דיש סוברים דבמעיין כל שגופו עולה בבת אחת הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו סגי דבמעיין ליכא יתורא לאפוקי מהכי משא"כ במקוה דאפילו ננס וכל גופו עולה בסאה לא עלתה לו טבילה רק במ' סאה וכתב אשירי ולמעיין לטהר בכ"ש דלא בעי מ' סאה במקורו אעפ"י שבטלו רביעית דמקוה להטביל בו כלים רביעית דמעיין לא בטלו והכי נמי תניא ת"ל אך מעיין מעיין מטהר בכ"ש והמקוה במ' סאה ואסמכתא בעלמא הוא דסגי במקוה ברביעית להטביל בו כלים אלא משום דתקון רבנן מ' סאה נקטיה ואפ"ה קתני ומעיין בכ"ש והא דתנן המעיין מטהר בכל שהוא והמקוה במ' סאה והיינו אחר שבטלו רביעית של מקוה כדפרישית אומר ר"י דהיינו דוקא לטבילת כלים אבל לטבילת אדם בעינן מ' סאה ד"ל אפילו בקטן שכל גופו עולה בהן ומביא ראיה כדאמרינן פ' חומר בקדש דהא אי"עא חלחולי מחלת"א ובעי מ' סאה ובמקוה לא שייך חלחולי מחלחלא אלא במעיין שגידולי המים מתחברין תחת הקרקע וקאמר דבעי מ' סאה אבל דעת הראב"ד והרמב"ם אינו כן ונראין דברי ר"י כי אין להשיב על ראיה שהביא וגם מסתבר הואיל ושיערו חכמים מי מקוה אמה על אמה ברום שלש אמות מים שכל גופו עולה בהן לא פליג באדם לשער בכל אחד לפי גופו עכ"ד וזכינו לדין דבמעיין נמי בעינן מ' סאה הואיל ורוב הגאונים הכי ס"ל ומנייהו אין לזוז א"כ כל זמן שאין במעיין מ' סאה אין בו שעור טבילה ולכן פסק בתה"ד סימן רנ"ח שאם אין במעיין מ' סאה מים ג' לוגין מים שאובים פוסלין מדבריהם והכי כותבים התוספות ושאר המחברים בכמה מקומות ואין לזוז מדברי השאלתות וכתב בעל פליטת בית יהודה סימן ח' ח"ל ואיברא דהרב מוהרי"ק הביא דבריהם של הרבנים הג"ל ז"ל בי"ד סימן רמ"נ ודחה דבריהם

וכתב שגרא' לו אעיקרא דדינא חומרא יתירה היא לחוש למים שאובין במעיין כיון שהפוסקים המפורסמים כתבו דמעיין כ"ש אינו נפסל בשאיבה כלל ופשטא דמתניתין הכי משתמע עלייהו סמכינן ואפילו לכתחילה ואפשר שמהרי"ק"א ז"ל גם זאת עמו אלא שלהוציא מלב המחמירין ההם שרצו לפוסלו אפי' בדיעבד כתב כן להוכיח על פניהם ואפי' יהבינן כל שטתייהו אין לפוסלו בדיעבד וכן האריך על דברי בעל ת"ד וכתב ודחה והבריח כהברת שאין לחוש במים שאובין פוסלין במעיין ואעפ"י שיש לי מקום לקיים עדיין דברי בעל תה"ד ולתרץ מאי דהקשה עליו מהרי"ק"א ז"ל וז"ל עכ"ז כיון שפשט דבריהם של הרבנים ז"ל הנ"ל לחוש במים שאובין ג' לוגין שפוסלין במי מעיין ובפרט מ"ד בפירוש תה"ד שכיון שדברי השאלתות דברי קבלה אין לזוז מדבריהם ומה גם שפשוט המנהג שמקפידים אפילו במעיין וכמ"ש תה"ד ז"ל כן ראינו וכן שמענו א"כ חיישינן לפחות לכתחילה למים שאובין במי מעיין ובפרט עם מאי דכתב מוהרי"ק"א בתחילת סימן ר"א בי"ד דבמידי דאתי לידי כרת אזלינן לחומרא כן נמי אני דן הכא וכו' ואיברא שאם לא היה בדבר לבא לידי כרת שמעו אמריו כי נעמו ואחרי כתבי זאת מצאתי בתנהגות מהרשא"י ז"ל שכ"כ ופסק לחוש לכתחלה לפסול מים שאובין במי מעיין בש"ע סעיף מ' והכין כפשטן דברי מהרי"ק"ו ותה"ד כאשר כתבתי ולבי שש ושמח עכ"ד אך לא שמיע לי מ"ש שאם לא היה בדבר לבא לידי כרת שאפילו לדברי הסוברין ששאובה דאורייתא היינו דוקא שאובה כולה אבל במקצתה לא עלה על דעת אדם שיהיה בו אסור כרת רק מדרבנן איברא דהרא"ש בכלל ל' סימן נ' ובכלל ל"א סימן ט' ו"א מתיר להדיא מים שאובין לתוך מי מעיין א"כ אם ג' לוגין מים שאובין פוסלין במעיין פלוגתא דרבוותא ומ"מ אף לדברי המחמירין אינו אלא חששא רחוקה ומוהרי"ק"ו ס"ס נ"ו כתב וז"ל סוף דבר מכל הלין טעמי דלעיל אומר אני דודאי אם אפשר בקל לנקות הבאר בדרך שלא ישארו שם ג' לוגין של מים הראשונים נכון הוא לעשות כך דמחיות טוב אל תקרי רע אבל אם יש בדבר שום דוחק עד שיבא הדבר לידי דחוי שלא תוכל האשה לטבול עד עת שתתעכב ותרחח טבילתה אין ראוי כלל שתתעכב מלטבול משום חששה רחוקה אשר יש בה כמה ספיקות ולבטל בנות ישראל מפריה ורביה וכל הסרבה הגמורות באסור דרבנן אשר הקלו חכמים בו כדי לבטל בנות ישראל מפריה ורביה אומר אני דאינו אלא מן המתמיהין ולא ידעתי איך מצא ידיו ורגליו בבה"מ ומה"מאי כהגהורי"ז שמחמיר כתב אם אין טורח בדבר וכ"כ ב"ה אבל אם יש טורח גדול או שיתעכבו ע"י זה בנות ישראל מטבילתן וכו' יש לסמוך על המקילין שסוברים שאין שאיבה פוסלת במעיין כי כן עיקר מדקאמר או שיתעכבו וכו' תרתי קמ"ל אם יש טורח או עכוב להקל לכתחילה הרי לך בהדיא דאעיקרא דדינא אין כאן בית מיחוש כלל אלא שיש מחמירין ואם כן בנר"ד פשיטא לי דשרי למלאות בכתף להשלים השעור במעיין הנובע אף משום נעשית הישר והטוב וכדי לצאת ידי כל הדעות אם ירצה בעל המקוה להמשיך המים השאובין אל תוכו למרחוק נ"ט מן המקוות ע"ג קרקע או ע"ג צנור או דף שאין עליו תורת כלי מה טוב ומה נעים ואם אין ימלא בכתף וישפוך להדיא חמים למקוה ואין כאן בית מיחוש כלל וכמ"ש האלוף במהר"ר יצחק ידידיה בורגו נר"ו ומי יבא אחר דבריו׳ מה שהעלתה מצודתי החלושה כתבתי להפקת רצון השואל ואני תפלה יאיר ה' עיני בתורתו ויורני דרך חוקיו להוציא דין אמת לאמתו ויצילני משגיאות ומלאה הארץ דעה את ה' נאם הצעיר נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל׳ עוד על ענין הנ"ל הסכמתי לדבר המפוסק המיקל׳ בנדון זה הארכתי ונשאתי ונתתי כיד ה' הטובה עלי בדברי המקילין והמחמירין והעליתי דמדינא אין כאן בית מיחוש כלל למלאות בכתף להשלים השעור אבן כדי לחוש לדברי הגאונים המחמירים היכא דאפשר וליכא טרחא יתירה משום מהיות טוב אל תקרי רע שטוב להמשיך המים לתוכו ולפקת רצון הכותב הנ"ל עמדתי על מ"ש מהרי"ט י"ד תשובה

Digitized by Google

קאורת דין אועיין משנה ו׳ פ״ה דמקואות מטבילין בחריצין ובנעיצין ובפרסת החמור המעורבת בבקעת ועיין ש״ע י״ד סימן ר״א סעיף נ״ז · משנה ז׳ פ״ו דמקואות ערוב מקוארת בשפופרת הנוד · ש״ע שם סעיף נ״ב כל שיעור בשפופרת הנוד ממעט אפילו דבר שהוא מבריית המים (כת״ק רמב״ם פרק ח׳ מהלכות מקואות וכ״כ הרא״ש ועיין תי״ט על משנה ז׳ פ״ו דמקואות דפסק כ״שב״נ׳ספק אם הנקב רחב כשפופרת הנוד או לאו פסול (שם כמשנה ומפרש שם הטעם מפני שהוא מן התורה כלומר שעיקר טבילה היא מן התורה :

מערס חדריה וסדקית · שפופרת הנוד :

מקוה הנובע שלפעמים המים הולכים הלוך וחסור עד כי אין בו ארבעים סאה כשעור מקוה כשר אם מותר ליתן לתוכו מים שאובין כדי להשלים השעור עפר יעקב תשובה ס״א · אשיב בקצרה ודעתי אחרי רבים המתאדים להטות כי כן דבר בכה מרבותינו האחרונים שכשמי המעיין הם באשבורן אין לחוש כלל למים שאובין אפילו במעיין כל שהוא כמ״ש ב״י סימן ר״א סעיף י״א בהגה ומ״מ אין לטבול בו אלא באשבורן וכו׳ וכתב בעל שפתי כהן ולפ״ז צריך לומר דלעיל סעיף ח׳ על שפת הכלי מותר חוצה לה אפילו המים שבחוצה מרובין היינו דוקא באשבורן אבל פשט הדברים שם נראין שדין מעיין יש להן לכל דבר וכן משמע מדברי הב״ח ושאר אחרונים ואפשר לחלק דשאני התם כיון דהמים עצמן שבתוך הכלי הם ג״כ מהמעיין וגם עתה המעיין מקלח לתוכן והן מחוברין למעיין משא״כ הכא ודוק עביד · וכתב בט״ז ס״ק כ״ב ומ״מ אין לטבול בו אלא באשבורן זה מיירי ג״כ שהמעיין היה עוסר בלא זחילה דאל״כ מותר אף בזוחלין כדאיתא במשנה פרק ה׳ דמקואות מעיין שהוא משוך רבה עליו וכו׳ אלא דמ״ש כאן דלא עדיף מנהרות שרבו על הנוטפין הוא תמוה מהתיא דנהרות ע״כ מעמא אחרינא אית ביה לאסור דאל״כ תקשה התיא דנהרות על מעיין שהמשיכו לבריכה שנזכר בסעיף י׳ כמ״ש שם וע״כ צריכין אנו לחלק וכס״ק מ׳ כתב בעל ש״ך וכתב ב״י בשם תשובת הרמב״ן סימן רל״א דמעיין כל שהוא אעפ״י שהוא עומד כגון מקואות אלו שמימיהן ממקורות של מעיין אעפ״י שמימיו מועטין אינו נפסל ברביית מים שאובין וכן משמע מדברי שאר הפוסקים ובעל פליטת בית יהודה סימן ס׳ האריך בדבר זה והביא דעת המחמירין ודעת המקילין והגם שנראה מדבריו שדעתו נוטה לחוש לכתחילה מקשה עליו בתשובה שאחרי זאת דטעמו דבמידי דאתי לידי כרת אלינן לחומרא דהא האוסרין מים שאובין במעיין אינו אלא חומרא בעלמא וכמ״ש מהרי״ק שורש נ״ו וכל המרבה חומרות באסור דרבנן אשר הקילו חכמים בו לבטל בנות ישראל מפריה ורביה אומר אני דאינו אלא מן המתמיהין ולא ידעתי היאך מצא ידיו ורגליו בבית המדרש וכן מהרמא״י בסעיף מ׳ ומדברי בעל הלבושים שכשיש טורח גדול או שיתעכבו מלטבול יש לסמוך על הסוברין שאין שאיבה פוסלת במעיין וא״ת דברי הש״ך ס״ק פ״ו אבל אם יש בדבר שום דוחק עד שיבא הדבר לידי דחוי שלא תוכל האשה לטבול עד שתתעכב ותדחה טבילתה אין ראוי כלל שתתעכב מלטבול ע״כ ובנ״ד אין לך דוחק ודחוי גדול מזה אם נחמיר בדבר הנלע״ד כתבתי הצעיר נתנאל בכמהר״ר אהרן יעקב סגרי :· עפר יעקב שאלה מ״ז איש אמונים רב פעלים אור עמים טוב עם אלקים ואנשים במטותא מיניה דמר יואל מעכ״ת להאיר עיני בדין מקוה מים נובעים שנחסר מעשרים סאה אם מותר לכתחילה להשלימו לשעורו במים שאובין לטהר בהיכו באשבורן אדם וכלים ירמדני מעכ״ת עיקר הדין להלכה ולמעשה ואורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לו וכסא כבוד תורתו יהיה נכון לעד אכי״ר : תשובה כתך שמעתא בעינא ליתוב דעתין דספיקא דכרת רביע עלית ומי יכנים ראשו בין החרים עמורי עולם שנהחכמו בזה ובאתר דזוקקין דנור ובעורין דאשא מאן עייל בר נפחא איברא מצינו בחלוקת תנורו של עכנאי ש״י עמד על רגליו ואמר לא כשמים היא א״כ מצוה עלינו לברוק עד מקום שידנו מגעת להתלמד כדי להוציא הדין לאמתו · ראשתה צריך לידע אם שעור ארבעים סאה מדאורייתא דתניא ורחץ את בשרו במים במי מקוה כל בשרו שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושערום ארבעים סאה אמת שאין מ׳ סאה ולא שלש אמות כתוב בתורה אלא למדו מפי השמועה שמ״ש בתורה את כל בשרו ר״ל שכל גופו עולה בהן שהן אמה על אמה ברום שלש אמות דשעורין חציצין ומחיצין הלמ״ם כן דעת ריב״ש תשובה רצ״ד דתניא בתוספתא הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו טבל באחד מהם ואינו יודע באיזה טבל ספקו טמא ש״מ דאורייתא הם וכ״כ רשב״א בשער המים ואני מצאתי משנה מפורשת בפ״ו דמקואות ספק שהיא כשפופרת הנוד ספק אינה כשפופרת הנוד פסולה מפני שהיא מן התורה עכ״ל ותניא בספרא ובא השמש וטהר מה ביאת שמשו כלו כאחד אף רחיצתו כלו כאחד ומ״ש הסמ״ג דמ׳ סאה דרבנן היינו לטבילת כלים שמדאורייתא כל שיוכלו להטביל כאחד די אפילו ברביעית אלא שרבנן בטלו רביעית של מקוה בטבילת כלים ומצריכין אף למחטין ולצנורות ארבעים סאה וכדאיתא פ״ו דנזיר · ופסול מים שאובין לרמב״ם פ״ד דמקואות הוא מד״ס ואזיל לשיטתיה הר״י בן מיגש רבו וכן דעת רב נו יצחק וכמה גאונים ודאמרינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אסמכתא בעלמא ולהראב״ד דוקא שאובה ע״י כלים מאליהן כגון צנור שחקקו ולבסוף קבעו שאין בהם תפיסת ידי אדם אבל בכתף פסול מדאורייתא וכתב הר״ן בה׳ נדה פ״ב דשבועות ולר״ת איכא שאובה דאורייתא ואיכא שאובה דרבנן ולר״ש יש דעת אחרת כדאיתא התם ואין להאריך הצד השוה שבהם ששאובה פוסלת בשלשה לוגין כדתניא בתמורה פ״ק שלשה לוגין שנפלו למקוה בין בשנים ושלשה כלים פסלו את המקוה יוסף אמר בב׳ וג׳ כלים פוסלין בד׳ וה׳ כלים לא פסלו וקי״ל כיוסף בן חני דאוקימנא התם סתם מתניתין דאין המים שאובין פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון כוותיה ר״ל לפי חשבון כלים ואיכא סתמא אחרינא כוותיה בפ״ג דמקוואות) מכלי א׳ מב׳ וג׳ מצטרפין ומד׳ אין מצטרפין) וכתב הטור בר״א שמד׳ אין מצטרפין שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל שלשת לוגין אבל אם מתחילה היה בדעתו ליתן כל הג׳ לוגין אפילו אם לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים עד שהשלים לג׳ לוגין פסול וכ״כ כמה גאונים דמחשבה פוסלת בג׳ לוגין וכתב הרמב״ן בתשו׳ רל״א ומ״ז ש״ג לוגין פוסלין דוקא במקוה שנתהוה ממי גשמים הנוטפים לבריכה אבל מקורה הנתהוה מן המעיין שמקוריו נפתחים ונובעין שם אין דין מים שאובין בו ואפילו רבו השאובין שאין המעיין נפסל ברביה וכתב בעל תה״ד תשו׳ רנ״ח שאז בשם רבינו שמחה ואשרי ומרדכי בשם מהר״ם אין מים שאובין פוסלין במעיין וכו׳ אמנם הנהג בכל המקומות דקפרי׳ אפילו אמעיין וכו׳ ולא סמכינן אדברי רוב הגאונים המכשירים רק סומכין ע״ד השאלתות דדברי קבלה הם דרגילי כשמנקים המקוה לפקק כל נקבי הנביעה וכו׳ שיש לחוש שמא יחזרו המים מן הכלים ששאבו לתוכו אלמא במעיין איירי ואפ״ה פוסלין השאובין ע״כ דבריו והרמב״ן שם סימן רל״א פסק שלא כדבריו וז״ל ומ״מ טוב ליזהר שלא יסתמו עין המקורים הנובעים שא״כ היו המים שבמקוה נפסקים מן המעיין ושוב אין להם דין מעיין אלא דין מקוה ואם נפלו שם המים שאובין יפסלו אותו במקוה דעלמא אעפ״י שנפתחו המעיינות עד שיצאו משם אותם מים ראשונים ואעפ״י שאין המעיין נפסל בשאיבה מ״מ טוב ליזהר דאפשר שיש הפרש בין קדמו שאובים למעיין בין קדם מעיין לשאובים ולפי׳ נראה הלכה למעשה טוב ליזהר שלא יפסוק המעיין ובסוף דבריו כתב ואעפ״י שנראה יותר שאין הפרש בין קדם המעיין לקדמו השאובין טוב ליזהר לכתחילה וכתב אשדי הלכות מקואות ואם המקורה מעין נובע אין צריך ליקוב את הכלי כי מעיין אינו נפסל במים שאובין וכתב מהרי״ק שורש נ״ה ע״ד המקוה הנובע ממעיין שרצו להוציא מימיו וכו׳ וחתם דבריו ונלע״ד שאם לא סתמו נקב הנביעה כשדלו מימיו א״כ תמיד היה לו שם מעיין ואינו

נפסל

סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או מי
פירות ולא שנו את מראיו הרי אלו כשרים כשהיו ואין הסאה
שנפלה עולה למדת המקוה ואם נוסף על העשרים עשרים
אחרים מים כשרים הרי זה מקוה כשר · מקוה שהדיח בו
כלי זיתים וענבים ושנו את מראיו כשר · מקוה שנפל לתוכו
יין או מוחל או שאר מי פירות ושנו את מראיו נפסל כיצד
תקנתו ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיו למראה מים
ואם היה במקוה ארבעים סאה מים כשרים ממלא ושואב
לתוכו עד שיחזרו מראיו למראה מים · ונפל לתוכו יין או
מוחל וכיוצא בה ונשתנה מראה מקצתו אם אין בה מראה
מים שלא נשתנה כדי ארבעים סאה הרי זה לא יטבול בו
והטובל במקום שנשתנה לא עלתה לו טבילה אפילו חבית
של יין שנשברה בים הגדול ומראה אותו מקום כמראה
יין הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה · שלשת לוגין
מים שאובין שנפל לתוכן אפילו משקל דינר יין ושינה
מראיהן והרי מראה הכל מראה יין ונפלו למקוה לא פסליהו
אלא אם שנו את מראיו · שלשת לוגין חסר דינר מים
שאובין שנפל להוכן דינר חלב או מי פירות והרי מראה
הכל מים ונפלו למקוה לא פסלוהו עד שיפלו שלשת לוגין
מים שאובין שאין בהם תערובת משקה אחר ולא מי פירות
מקוה שנשתנה מראת מימיו מחמת עצמו ולא נפל בו דבר
הרי זה כשר לא אמרו אלא שנשתנה מחמת משקה אחר ·
רמב"ם פרק ז' מהלכות מקואות · שלחן ערוך יורה דעה
סימן ר"א · משנה ג' ד' ה' פ"ז דמקואות · ר"ע על משנה
ג' שנוי מראה אינו פוסל דצבעא לית ביה ממשא שנוי
מראה דיין או מוחל פוסל דמיחזי כמקוה שאר משקין שם כת"ט

מקוה ים מפלין :

מקוה באים לו המים ע"י גלגל והכלים נקובים בכונס
משקה כשר ועיין במהרימ"ט ח"א סימן שס"ח
מהרי"ו טראני י"ד י"ז · וסימן י"ח בדין מקוה ממי מעיין אם
יש לחוש שיפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין מתוך
הכלים בשעה שמנקין אותו · ובסימן י"ט מקוה שהספתת
ביד ישראל אלא שיש לגוי מקום להמשיך אליו מים שאובין
עיין שלחן ערוך יורה דעה סימן ר"א · מהר"ם מלובלין
ס' מקוה שמימיו מתייבשים אין לשאוב ממנו בכלי נקוב
ולשפוך בתוך חבית הקבועה בקצהו וביצד יעשו · דשר"ם
י"ד קצ"ה מקוה שנמשך ע"י צנורות של חרס חלולין ממעין
שאינו פוסק מחמי טבריא ובקרקעיתו נקב סתם כסם"טוטין
עשוי לקלוח כשר ויש ליזהר שלא לסתום הנקב כדבר
המקבל טומאה · פליטת ב"י ה' מקוה שביד גוי ומימיו
מעורבין ממי מעיין ומים שאובים ע"י גלגל ואינם יכולים
לשער אם יש ארבעים סאה ממי מעיין כיצד יעשו עם
לשונות הפוסקים ז"ל · עיין מהריב"ל ח"ג ע' מקוה ממעיין
נובע והמים הולכים בצנורות דרך הקרקע ומתקבצים בכלי
גדול ומשם הולכים למרחץ לתוך אבן חלולה נקובה בשוליה
ויש בהם מ' סאה ויותר אמנם הכלי גדול הוא נקוב מן הצד
כשפופרת הנוד גביה מן השולים טפח מהו ועיין מהרש"ך
חלק ב' סימן רכ"ה · מהריב"ל ח"ג ע"א מקוה של מעיין
שלפעמים מימיו מתמעטים פחות מארבעים סאה ואשה
עומדת בהם לראות אם כל גופה עולה במים אם יש להחמיר
בדבר · מהר"ם טראני ח"ב ע"א מקוה שמימיו באים מן
הנהר תחת הקרקע דרך חביות מנוקבות שני נקבים זה
כנגד זה והיו ג"כ נקובות בתחתיהן ונודע שיש חדשות
שאינם מנוקבות אלא סמוך לפיהם גם לפעמים מפסיקים
הגוים קלוח המעין בשאיבת מים מחביות אלו המקוה כשר
אם היו בו ככר מ' סאה מן המים שירדו לו וצריך שיהיה
בו רושם לזה וע"ש · מהר"ם פאדווה ל"א מקוה שהוא עמוק
וצריך להפסיק בנסרים הקבועים בבנין לעמוד עליו הז"א
כשר ועיין בתוכו וכ"כ שארית יוסף סימן ס' ומהר"ם מלובלין
סימן נ"ז וכתב שטוב לחוש לכתחילה ודין השבלו"ת על
שליבות של עץ שבמקוה · מנחת יעקב נ' ד' נהר סמוך
לעיר שוב ממנו המים לנהר אחר ונמשך ע"י סילון למקוה
ולאותו סילון יש לו שני ברזלים קבועים ומהברזלים יוצאים
המים למקוה נשאו ונתנו בדבר הלכה ח"ש מי שגדר והורה

כי במקום שאי אפשר למים לבוא זולת הסילון פסול כי
הוו המים נופלים להדיא מדבר המקבל טומאה ועוד כתב
כי במקום שיש לסילון כלי בית קבול קודם שנקבע המקוה
פוסל והנה שברור לן שהברזל הפנימי נעשה לאחר שנקבע
לסילון אינו מחובר לסילון כלל רק מחובר לקרקע ואין לה
דין בית קבול עכ"ז צדד להחמיר ובמחבר צדד להקל הן
מטעם שהברזל הפנימי אינו דבוק לסילון כלל ודבוק וקביע
בקרקע וכתב עוד דבחומרת המקוה גם כן אין להחמיר
שכלי זה אינו נעשה כלל לקבלה והמים יכולים לבא
זולתו וזה לא מיקרי הוויתת ע"י דבר המקבל טומאה
ובלאו האי מתכת או ברזל קבוע יכולים המים לבא א"כ
פשיטא דאין להחמיר ומ"ש אם המקוה הזה נעשה על ידי
ישראל כי בודאי עשו אותו בכשרות ע"פ הוראת חכם
שבימיו נעשה ע"ש כי האריכו למעניתם · הריב"ץ תשובה
ר"י מקוה שענינו שעל הנהר יש גלגל גדול הנעשה
בארצות תוגרמה ונקרא בלשון ערבי נעור"א בכלי עץ
קטנים קבועים בו מתגלגל ודולה מן הנהר ושופך תוך
סילון של עץ ארוך שאין לו בית קבול ומהסילון הולכים
המים דרך מרזבות למרחצאות ולהכשיר המקוה עושין
שנוקבין כל כלי העץ הקבועים בגלגל בכונס משקה גם
כל אותן המקומות שהולך בהם המים למקוה אין להם
בית קבול כי תשקתות שעוברים בהם המים כולן נקובות
והמקוה הוא מבנין לבנים ובו טובלין העדה המקוה
כשר ואין לפקפק בו אליבא דכ"ע וכו' שהנקב למטה בכל
שהוא סגי ומה גם בנדון זה שאינו מקלח בהדיא מן הכלים
למקוה אלא תחת הקרקע ושם ימשך דבה"ג ודאי עד כאן
מפי ע"ש ובדבר שמואל תשובה ר"ם בדין מים הנובעים
ומבצבצין ועולין מאליהן מקרקעית המקוה אם יש לו דין
מעיין להכשירו בשעור כל שהוא והשיב דודאי דין מעיין
יש להם וכתב דירא שמים יצא ידי כולם לשאוב המים
מן הנהר או מן מעיין אחר ע"י כלי נקוב בתחתיתו נקב קטן
דוקא שיהיה שעור בכונס משקה ובו יטילו המים לתוך
המקוה עד שישלים הכשר שיעורו וכמ"ש בעל הגהה בסימן
ר"א סעיף מ' · דבר שמואל תשו' ש"י כתב שאין לפקפק
במקוה שיש קבוע ומחובר בקרקעיתו מס של נחושת לתמם
המים בהסק האש מתחתיו וכל שהוא נקבע בקרקע אפילו
תימא שהיה עליו שם כלי בהיותו תלוש עכשו שנתחבר
לקרקע בטל ממנו תורת כלי לקבל טומאה וכמ"ש הב"י
סימן ר"א סעיף מ"ח ע"ש · וש"ע אורח חיים סימן קנ"ט
סעיף ז' · מהרח"ש בטפ"ו תורת חיים ח"ג סי' כ"א מקוה
שהיה בנוי בנסרים מכל הצדדים סביב לכותליו וגם
מלמטה כדי שיהא נקי אף דלא נקרא זה כלי שיש לו בית
קבול מ"מ איכא למיחש להא אטו כלי בית קבול · שם
בג"ד שיש שלש חפירות מלאות מים הא' הוא מקום
מוצא המים שנובעים שם מהמקור ומשם יפרד אל השני
בנקב גדול שביניהם וע"ז הדרך יש נקב מה שני לשלישי
ובאחד אין נסרים למטה יש להכשיר גם בשאר החפירות
אעפ"י שיש נסרים למטה ואפילו יהיו בתוך כלי נמור
שיש בו בית קבול כיון שמחוברים בנקב גדול לפחות
כשפופרת הנוד למי מעיין שהיא החפירה הא' ואפילו לא
יש מ' סאה בחפירה הראשונה · שם עוד כתב טעמא
להתיר כדי שלא להוציא לעז על אלו שטבלו עד עתה
כיון שנסרים אלו תחובים שם ומה ברים בקרקעית המקוה
חבור חזק בבנין חזק וכיון שלא היו לנסרים אלו תורת
כלי לקבל טומאה ולא לשום תשמיש קודם שקבעום שם
שרי · עוד מאחר שעיקר עשייתם ותקונם היה לסדרם שם
ולתשמיש חשיבי כקרקע ובטילי אגבו · שם עוד כתב טעם
להתיר כיון דאלו הנסרים עיקר עשייתם שם כדי שיהא
נקי בית הטבילה ביותר והראיה שבנוית בנסרים גם מן הצדדים

מקוה של רוחץ :

מקוה המעורב לו כמוהו ומטבילין בו משנה א' פרק ו'
דמקוואות גומות הסמוכות לפי המקוה ומקום
רגלי פרסות בהמה שהיו בהן מים מעורבין עם מי
מקוה בשפופרת הנוד מטבילין בהם רמב"ם פרק ח' מהלכות
מקוואות

Digitized by Google

דרבנן מדהחיל עדיין הן מי תמצית פסקו החרים ואינן מכבצין הרי אלו כמי נבאים · הדופר מצד הים ומצד הנהר ובמקום חכצין הרי הן כמי תמצית שלא פסקו · החופר בצד המעיין כל זמן שהיו כאין מחמת המעיין אף על פי שפוסקים וחוזרים ומושכים הרי הן כמין מעיין פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי נבאים · משנה ו׳ ר״ע ת״ט ועיין בתוספתא · רמב״ם דין ב׳ ג׳ ד׳ · למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינם שאובים שבו טובל כל אדם טמא חוץ מן הזב הזכר ובו מטבילין את כל הכלים הטמאים ואת הידים שמטבילין לקדש כמו שביארנו משנה ז׳ ר״ע ת״ט · רמב״ם דין ח׳ · למעלה מזה המעיין שמימיו מועטין והרבו עליו מים שאובין שוה למקוה שאין מטהרין במים המשכים ממנו אלא במים הנקווים ועומדים באשבורן ושוה למעיין שהוא מטהר בכל שהוא שהמעיין אין למימיו שעור אפילו כל שהן מטהרין משנה ז׳ רמב״ם דין ו׳ · למעלה מהן המעיין שלא נתערב בו המים שאובין אבל מימיו מוכין כגון שהיו מים מרים או מלוחים שהרי הוא מטהר בזוחלין והם המים הנגררים ונמשכין מן המעיין · משנה ח׳ רמב״ם דין ד׳ · למעלה מזה המעיין שמימיו מים חיים שבהן בלבד טובלים בו הזבים הזכרים ולוקחין מהן לטהרת המצורע ולקדש מי חטאת משנה ח׳ ורמב״ם דין ח׳ :

מקובלים עיין · מגן דוד סכותכים · קשר סלמה סכותכים · סלת סלוס · סמות מלאכים סכותכים :

מקודש וחדיר איזה מהם שירצה יקריב רמב״ם פ״ט מה׳ תמידין תדיר ומקודש :

זכור לאברהם · ה״ס · עיין מה סכתב בכלל זה הרב חיד״א ז״ל בפתח עינים על זבחים דף ג׳ ובברכי יוסף א״ח סימן ל׳ אות ג׳ יעו״ש :

מקודש מחברו קודם את חברו משנה ו׳ פרק ג׳ דהוריות משנה ב׳ פרק י׳ דזבחים וכל הפרק רמב״ם פרק ט׳ מהלכות תמידין ומוספין :

עומר נס · תדיר ומקודש :

מקודשת לשנים מוהרח״ש מ״ב לקט הקמח אה״ע דף צ״ט עמוד ג׳ הוכיח והעלה דשרה שנפל עליה המחלוקת בין המשודך שלה שמעון שאומר שקדשה ומביא עדים ובין שכם בן חמור שאומר שקדשה ומביא עדים להיות צריכה גט משניהם להתירה לשוק ואסורה לשניהם דמאחר שקדושי שמעון יש בהם ספק והם הקודמים אם נשאת לאחר הצא ושם ביאר פרטי דינים אלו ע״ש בעדויות שאלו מעידים שנתקדשה לראובן ואלו מעידין שנתקדשה לשמעון עיין סימן ל״א · עדים עברו על החרם שלא לקדש בבחות מעשרה ושליח צבור עיין סימן י״ם וי״ט · קבלת עדות שלא בפני בעל דין עיין סימן י״ח וי״ט · מקיימין השטר שלא בפני בעל דין · עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה · עדי קדושין בשטר אי אמרינן מפיהם ולא מפי כתבם העיד בשבועות בשוי להכא אם הוא פסול לשבועה ולעדות עובר על החרם שהוא פסול לעדות · הנהו דעברו על החרם בהשבע דקא עבדי מצוה מהו · דכשאין בעל דין בעיר מקבלין עדות שלא בפניו עיין סימן י״ח וי״ט · בנכרי אלימא מקבלין שלא בפני בעל דין · עד אחד בכתב אם זקוק לשבועה · נמצא אחד מהם קרוב או פסול דבטלה כל העדות צריך ששניהם יחד יראו הקדושין · אם צריך שיעידו שניהם יחד בבית דין · אם עדי קדושין דיינינן כדיני נפשות · גבי נסתרה אם צריך שראו העדים שניהם ביחד · דנשין שוה לדיני ממונות כשנמצא הכחשה בעדים עצמם · קרובים מן האם אם הם פסולים · מקדש בפיסו לי עדות דרבנן עיין סימן י״ח וי״ט · נטען באשת איש באמה ובאחותה ובבתה · נטען על אשה דלא במכחול בשפופרת · נטען שכבר עבד ותשאה · אם עבר על התראת בית דין ונשאה בענין כפיה · הרחקת רבינו תם · ועיין הרלנ״ח ק״ב וק״ז והריב״ל ח״א כלל י״ח י״ט וס״א וח״ב י״ח וח״ג כ׳ פ״ר ק״ד ק״ה ק״ד · הרשד״ך ח״א קע״ב וח״ג א׳ · הראנ״ח ס״ח · רשד״ם אה״ע כ״א וק״נ וח״ם י״ח · שו״ת מוהריק״א סימן ו׳ הר״ם אלשקאר י״ת · בני שמואל א׳ ב׳ ג׳ כ״ו כ״ח ל׳ · דברי ריבות ד׳ · תורת אמת כ״ד · הרא״ם כ״ד מהר״ר בצלאל י״ט ומקור ברוך כ״ח · לחם רב י״ח לקט הקמח אה״ע דף ק׳ ע״ד מבאר דין אשה שאחר שנשאת לראובן יצא עליה קול שהיתה מקודשת לשמעון · ואחר מבאר אם יש עדים על כך ועדים שהורה הראשון שלא נתקדשה לו ודין תרי ותרי · ומבאר דין הט״ז אה״ע ל״א במקדש בדבר שאינו שוה פרוטה עוד מבאר דתכא דהעדים חרעת נותן שהם עדי שקר שלא יקבלו עדותן אלא בפני גדולי ישראל הבקיאים בדרישה והקירה עיין שם ועיין רדב״ז נ״ז · לחם רב י״ט מבאר דין עדות באשה שנתקדשה לכהן ובאחרונה נתקדשה פעם אחרת ונכנסה לחופה עמו ויש בזה חלוק עדויות י״א דבאחרונה נתקדשה לאונסה וי״א לרצונה · אף העדים המעידים על האונס אינם מעידים שהיה אונס בשעת מסירת הקדושין ואחר כך הלכה ונתקדשה לכהן אחר עמד על חקירת העדיות והעלה דמאחר שהיו הקדושין הראשונים בעדים כשרים אין ספק שהיא מקודשת לראשון ואין לחוש לקדושין שקדשה השני שהרי הוא כמו מקדש אשת חברו · לחם רב כ״ד רבקה נתקדשה לראובן שמעון ולוי זה אחר זה וכל קדושיהם היו כתובים בשטר ועדים ויש שטר מיאון שמיאנה בראובן וכתוב בו שנתברר להם שהיתה קטנה וחתומים שלשה דיינים וכו׳ אחר ביאור הדינים הנזכרים העלה דצריכה גט משלשתן ולשמעון ודאי דהיא אסורה לו וצריך עכ״פ לגרשם בפיום ובלא כפיה ואח״כ ישאר הדבר בין ראובן ולוי ובגירושין של ראובן או לוי היא מותרת לאחד מהם ולכן ינרש איזה מהם שירצה וישא האחר ע״ש · הריט״ץ כ״ט מבטל עדות ראובן ושמעון שמעידים על לאה שנשאת ליעקב וילדה לו בנים כי נשאת לו קודם העדות שהעידו שיוסף קדש אותה בהיותה פנויה והגאון ז״ל בטל העדות לפי שהיו מכחישין זה את זה בזמן והיא הכחשה גדולה בחקירות דאפילו בדיני ממונות עדותן בטלה ואע״ג דתורת פנים דהאי הכחשה לאו שמה הכחשה עכ״ז מחמת שנמצאו להם הכחשות ואומדנות אחרות דמנייהו נפקא דמרמה בפיהם לפיכך התיר את האשה לשבת תחת בעלה המוחזק בה · לקט הקמח אה״ע דף ק״א ע״ד · מהריט״ץ קכ״ח לקט הקמח דף ק״ב עמוד ג׳ אשה נתקדשה וטוענת שלא נתקיים התנאי ושהקדושין אינם קדושין ולכן הלכה וקבלת קדושין מאחר ובקדושין שקדשה האחר בא בעדות שלא אמר מלת לי אלא תהא מקודשת העלה דאפילו היה אומר אלף פעמים לא הוו חיילי מאחר שהיא מקודשת גמורה לראשון ואין בטענת האשה ממש שהרי התנאי כפול כמשפטי התנאים והכתות בינם לבין עצמם יכופו זה לזה אף הקדושין הראשונים שרירין וקיימין ולא תפסי בה עוד קדושי זולתו ע״ש :

מקודשת לשנים עיין · ספק קדושין סלגס :

זכור לאברהם · ה״ס · **מקודשת** דקייט בתולס סנתקדסס אס מותרת בגילוי סער

דין זה סוא סגוי במחלוקת דסרב חוות יאיר סימן קנ״ו וסרב אחיו סל בט״ז סימן ס׳ ססכימו לאיסור וסרב סבות יעקב ח״א סימן ק״ח פסק דכל ססיא בחו׳ אפילו נתקדסס לית לן בס כמ״ם סרב יד אהרן א״ה ח״א סימן כ״א הגה״ט אות י״א (וע״ם בח״ב הגס״ט אות ו׳) וסכח״ס ס״ק ה׳ ועיין בסו״ת מים רבים א״ס מסימן כ״ח עד ל׳ ססאריך בזס וכתב ססיא מנהג ליוורנו להחמיר וסרב מפאת מסס בסכיות התיר בפסיטות עס״ב וכן סתירו סרב סאלת יעב״ן ח״ב סימן ב׳ וסרב עצי אלמוגים סימן כ״ח ס״ק ג׳ ססכריע בדעת סרב סבות יעקב ודעימיה ודלא כסרב ח״י יעו״ס · ועיין מ״ס סרב חיד״א בסו״ת חיים סאל ח״ב סימן ל״ס אות ג״ן ובסו״ת יוסף אומץ סימן כ״ח :

מקוה אינו נפסל לא בשנוי הטעם ולא בשנוי הריח אלא בשנוי מראה בלבד וכל דבר שאין עושין בו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשנוי מראה כיצד היין או החלב זה דם זכיוצא בהם ממי כל הפירות אין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין שלא אמרו אלא מים שאובין ופוסלין בשנוי מראה אפילו מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לו לוג יין או מי פירות ושינה את מראיו פסול וכן מקוה שיש בו עשרים סאה

כבר בארתי פעמים כי מקדש תקרא ירושלים כולה וקשה לפירש"י דפירש שם במשנה אבל לא במדינה ירושלים כולה דהרי זה סיתר הגמשך דקתני ועוד זאת היתה ירושלם ואי לאו מאי דפירש בבנינה ה"א דסבר מדכתבו התוספות דעוד זאת היינו אחר החרבן ואפ' ברוחק דכתב רש"י במשנה אבל לא במדינה לא בירושלים ולא בגבולין הוא לצדדין בגבולין אין תוקעין כלל ובירושלים אין תוקעין שלא בזמן שתוקעין בבירת המקדש אבל בעת שתוקעין בבירת המקדש באיתו עת היו תוקעין בתוך ירושלים אף שלא בפני ב"ד דין זה שפירשו בגמרא אלא שבירושלים תוקעין בין בפני ב"ד בין דלא אכן קשיא לפירוש הרמב"ם דמקדש הוי אף ירושלים והיו תוקעין בשבת מאי פריך בגמרא מתיב רבא ועוד זאת היתה ירושלים מאי ועוד זאת ומאי פירכא הא איכא תרי קולי בירושלים חדא דבה עצמה היו תוקעין בשבת בבנינה מה שאין כן ביבנה ועוד שכל שרואה ושומע ועיין רמב"ם משנה ג' פרק א' דשקלים ומשנה ד' פרק ג' דמעשר שני :

אמן · ברכת כהנים · עזרה · נשיאת כפים · שבת אין בו · סופר בשבת עיין :

זכור לאברהם · ע"ס · כתב הרב עין זוכר אות כ' מקדש הרמב"ם פירש בהסיא דתנן במסכתנו כר"ה דף כ"ט במקדש היו תוקעים דמקדש כולל גם ירושלם ומקשים מפ"ק דיומא בהסיא דעשרה נסים נעשו לאבותינו בבהמ"ק דפריך פתח במקדש וסיים בירושלם ולדעת הרמב"ם דמקדש כולל גם ירושלם מאי פריך · ויש לחלק דכי אמרס הרמב"ם היינו כי קתני מקדש או סתר דירושלם בכלל מקדש אבל כי תנן בית המקדש או סוא על בית המקדש ממש ולא על ירושלם דסא בית קאמר ובן תירץ הרב יד אהרן ריש סי' תקפ"ח · והשתא לדעת הרמב"ם דמקדש כולל ירושלים מקשה הש"ס ביומא בכס גדול דכי קתני מקדש כולל גם לירושלם והשתא א"ל למתני עשרה נסים נעשו במקדש והיה כולל גם לירושלם ברם השתא דקתני בעזו בבית המקדש קפיד למנקט בית שלא יהיה בכלל ירושלים ועתה יצדל כל בה הקושיא לדעת הרמב"ם דפתח במקדש וסיים בירושלם והא דקאמר פתח במקדש היינו דבלשון הש"ס הוא על בית המקדש והרמב"ם כי אמרס על לשון משנה ובריייתא אמרס ודוק היטב · ועמ"ס בספר הנחמד הליכות אלי אות תקע"ס עכ"ל · ועיין עם מהירן הרב יד דוד סם בר"ס · ועל דברי רש"י עמ"ש מהרש"א והר"ב בסוגיא תמרים ביום תרועה דף ט' ע"ב וסר"ב נמי מקוטר בביאורו לתוספי הרא"ש דף קט"ו ודף ק"ן וכמו שליין הרב יד דוד כמ' · ועג"כ מה שכתב הרב פרפי שיס חלק כ' דף קע"ח ע"ד :

מקדש ומשכן אי נמירי מהדדי חולין דף כ"ד ע"א תוספות ד"ה יכול · שבועות דף ט"ז ע"ב תוספת קדושת עולם ואי לא גמרינן הטעם משום דמקדש הוי ליה קדושת עולם וקדשה לעתיד · יומא דף מ"ד ע"א תוס' ד"ה בטילה ובית עולמים · שם דף נ"ג ע"א רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין · שם דף ס"ז ע"ב במדבר לרבות נוב וגבעון שילה ובית עולמים · סוטה דף ט"ז ע"א תוספות ד"ה ובית עולמים וכו' ע"ש ודוק · עירובין דף ב' דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות היכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן (ותליא בפלוגתא אי קדושת היכל ואולם קדושה אחת היא או לאו.) הליכות אלי אות תק"נ משכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן שבועות דף ט' והקשו התוספות דהכא בשבועות משמע דהבל אחד בעי קראי יתירי לרבוי דאי כתב חד לא ידעינן חבירו ובמקומות אחרים משמע דגמירי מהדדי וכתבו כלל אחר לחלק וז"ל ורבינו חיים כהן היה מחלק בדבר שאינו תלוי בקדושת מקום סגי בחד קרא לשניהם או בכתיבה משכן או בכתיבת מקדש אבל דבר שתלוי בקדושת מקום בגון הך דשמעתין אע"ג דמקדש אקרי משכן צריך קרא לרבות והתוספות כתבו בזה חולין דף כ"ד ד"ה יכול :

מקדש ומשכן עיין · אולם והיכל :

מקדש כלו קרוי בירה משנה ט' פ"א דמדות בר"ע משנה ט' פ"ז דפסחים בר"ע ותי"ט משנה א' פרק ג' דפרה בר"ע ותי"ט דפלוגתא דאמוראים היא · משנה

ה' פי"ב דזבחים ר"ע ותי"ט :

מקדש עיין · אין סוחטין מתלמס · אם נאמר דבר זה · אפרכלין סבעת · ביאת מקדש · בית המקדש · ברכת כהנים וכנה · גוזרין · נזכרים לא יפתחו · המתחויות שלמים · זה הכלל שיה במקדש · זכר למקדש · זר לא יעבור במקדש · חוץ מפנים · חומשת ארבעה חמשה מדריגות · טומאת ידים במקדש · טומאת מקדש · טמא העובד במקדש · טמא שנכנס למקדש · טמא שרץ · ידים נקיות · יראת בית המקדש · כהן לא יכנס · כלי בית המקדש · כלים כלם שהיו במקדש · כלים שבמקדש · כלים של בית · לויים מצוה לעבוד · לולב מצותו לשבה · לשבות · לשבת · מדות של יכם · מדות של לח · מריבה מיתה שתם · מעונים שבמקדש · מעות המלאכים במקדש · מעלות שמנה מלות עשה שבמקדש · מתנות כהונה וסן · כיעור של כנור · עזרה במקדש כנגד · ערי יהודה או · עשה איש דוחה · פרוכות שלש עשרה · קדוש ידים במקדש · קרבן עולה ויורד בחטאת · קרבן עולה ויורד חמשה · קריעות שאינן מתאחין · קשולוקין שנים · רטיה ודיבים · רפואה אסורה בשבת · שבות במקדש · שבת אין בו · שולמנות · שופר של ראש ששה מאריך · שמירת מקדש שהיא · שרץ הנמצא · שתויי יין הנאסרים · תקיעות שבמקדש אין :

מקדש על תנאי ובעל סתם עיין · גם ישן אינו :

מקדש ראשון ומקדש שני חמשת דברים יש ביניהם ארון כפורת כרובים אש שכינה רוח הקדש (פירוש לא שרתה על הנביאים משנת שתים לדריוש ואילך כך פירש"י) ואורים ותומים אין מידחות הות מיעזרה ר"א מסייעא פי' התוספות אורים ותומים הוו דאל"כ היה כ"ג מחוסר בגדים אלא לא היו משיבין לנשאלים כהם ארון כפורת כרובים יומא ספ"ק דף כ"א ואין קושית התוספות קשיא דאפשר שהיו החושן והאפוד בלא אורים ותומים :

מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו ע"ז ג"ע ש"ד יומא פ"ק דף ט' · מפני מה חרב מקדש שני והלא היו עוסקים בתורה וג"ח מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ע"ז ג"ע וש"ד שם דף י' :

מקהלות עיין · יתבי וקמקוו · קסל · לכור :

מקוואות המים מתקנים בחמשה עשר באורך עיין · אדר בחמשה עשר :

מקוואות הנמצאים פסולים שחזקתן שאובין ש"ע י"ד סימן ר"א סעיף ע"ד רמב"ם פ"י מה' מקואות חילק בין ארץ העמים לארץ ישראל ממשנה רפ"ח דמקואות וכת' בכ"מ וב"י דמשמע שאין זה אלא בזמן שהיו ישראל יושבים על ארמתם וכו' וכן משמע בתוספתא :

מים שאובים : מקוה שאוב :

מקוואות שש מעלות בהם זו למעלה מזו הראשון מי גבאים ומי בורות שיחין ומערות וכיוצא בהם ממים המכונסים בקרקע אעפ"י שהן שאובין ואף על פי שאין בהם ארבעים סאה הואיל ואינן מתטמאין אלא לרצון במו שבארנו (כתב הראב"ד כבר כתבתי עליהן בהלכות טומאת אוכלין פט"ז מה שנראה לי בדברים הללו עכ"ל ושם הכ"מ נתן טעם לדברי רבינו) הרי הן בחזקת טהורים וכשרים לעשות מהן עיסה ולטבול לחלה וליטול מהן לידים והוא שיטול מהן בכלי (כתב הראב"ד ואם אינן שאובין אף על פי שאין בהם ארבעים סאה מטבילין בהן במחובר ואיתא להא מלתא בחולין עכ"ל וכתב הכ"מ כבר כתבתי בטח"מ סימן קנ"ט שדעת רש"י כדעת רבינו שאין טבילת ידים מועילה אפילו לחולין אלא במים שראוי להטביל בהם כל גופו והלכך מים מכונסים בקרקע אעפ"י שאינם שאובים אם אין בהם ארבעים סאה אין מטבילין בהם הידים ואעפ"י שר"י והרשב"א סוברים כדעת הראב"ד כתבתי שם שלשון התוספתא מסייע לרבינו) עיין משנה א' ד' ה' פ"א דמקואות רמב"ם פ"ט מה' מקואות דין א' למעלה מהם מי תמצית שלא פסקו אלא עדיין הגשמים יורדים וההרים מבצבצין והן נמשכין ונקוים ואינן שאובים אבל אין בהם ארבעים סאה הרי הן כשרים לתרומה וליטול מהם לידים ומטביל בהם את המים שנטמאו פסקו הגשמים ולא פסקו ההרים

ההקדש ולא בעל חוב את חובו שההקדש מפקיע השעבוד שקדם אבל כשמכר התקדש הקרקע שלו ותצא לחולין יש לבעל חוב ולאשה לגבות מן הפודה שהרי שעבודה עומד על קרקע זו הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתבת לראשון דין ודברים אין לי עמך ומכר לשני שהיא טורפת מן השני וכיצד פודין קרקע זה משביעין את האשה או בעל חוב תחילה ופוי המקדיש כל נכסיו ואחר כך גרש את אשתו ונבתה כתובתה מיד הפודה מן ההקדש אינה גובה עד שידירנה הנאה שמא יעשו קנוניא על ההקדש · אבל חולה שהקדיש כל נכסיו ואמר בשעה שהקדיש מנה לפלוני בידי נאמן שאין אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת מיתתו :

סקלם ממן ופחרור · ערב לאשה בכתובתה בעבין :

מקדיש נכסיו ומנה עליהם אשה בתנאי שבמותה יתעסקו בהם אחיה השנים ומתה ושוב מת אחד מהם הנשאר לברו יהיה אפטרופוס מהריב״ל ח״ג י״ז וע״ש סימן ס״ח · ורשד״ם אה״ע סימן מ״ח ומהרד״א בן חיים ח״ב סימן ל״ד ומשפט צדק סימן מ״ב וע׳ בתוכו ותורת אמת סימן נ״ב וע״ש אם יש חלוק בין לשון תורה ללשון בני אדם וכין לשון הקדש ללשון לעז :

מקדיש סתם את בהמתו או שהקדיש את נכסיו סתם רואין כל בהמה תמימה הראויה להקריב ע״ג המזבח זכרים ימכרו לצרכי עולות ויקריבו אותם עולות והנקבות ימכרו לצרכי שלמים ויקריבו אותן שלמים והדמים יפלו לבדק הבית שסתם הקדש לבדק הבית משנה ז׳ פרק ד׳ דשקלים כרבי אליעזר · רמב״ם פ״ה מה׳ ערכין וחרמין :

הקדש סתם :

מקדיש סתם את נכסיו והיו בהם יינות שמנים וסלתות ועופות הראוים להקרב ע״ג המזבח ימכרו לצרכי אותו המין ויקריבו אותן והדמים ילקח בהם זכרים ויקריבו עולות ומפני מה יקריבו דמיאלו עצמן ודמי הבהמה תמימה יפלו לבדק הבית (כדכתיבנא בערך מקדיש סתם את בהמתו) לפי שהבהמה הקדושה למזבח אם נפל בה מום יש לה פדיון והסולת והיין והשמן והעופות שנפסלו אין להם פדיון שנאמר והעמיד את הבהמה וגו׳ כל שישנו בכלל העמדה והערכה אין לו פדיון וכו׳ שאינו בכלל העמדה והערכה אין לו פדיון משנה ח׳ פ״ד דשקלים ועיין ר״ע ות״ט על משנה ו׳ רמב״ם פרק ה׳ מה׳ ערכין וחרמין : בהמה נפדית · הקדש סתם :

מקדיש סתם את נכסיו והיתה בהן את הקטורת שנותנים לאומנים בשכרן עד שיחזרו ויקחו אותה (כמו שביארנו בערך מותר הקטורת) הרי זו תנתן לאומנין בשכרן כמו שעשין במותר הקטורת וכן עושין אבל יש בנכסיו אחת מסממני הקטורת משנה ו׳ פרק ד׳ דשקלים רמב״ם פרק ה׳ מהלכות ערכין וחרמין · הקדש סתם :

מקדיש עיין · הקדש · מקדש בעלי מומים :

מקדיש קנס שיש לו על חברו אינו יכול לחזור בו תשובת הרא״ש כלל י״ג סימן ד׳ :

מקדרין בהדים משנה ד׳ פ״ה דערכין הרי״ף דף ד״ו ע״א · היה מודד וכו׳ והגיע לגיא · קדור :

מקדש ארעתא דרבנן מקדש משנה ב׳ פ״ח דפסחים ת״ט נ״י דסנהדרין דף ר״פ ע״א · משנה י״ב פרק י״א דנדרים ת״ט משנה ב׳ פ״ד דגטין ת״ט משנה ב׳ פ״ח דגטין ת״ט · משנה א׳ פרק ב׳ דפסחים ת״ט גמרא דכתובות פ״א דף ג׳ ע״א תוספות ד״ה ארעתא, לכן אומרים בשעת קדושין כדת משה וישראל · גמרא דיבמות פרק האשה רף צ׳ ע״ב שטה מ״ו רש״י ארעתא דרבנן תולה עצמו בדעת חכמים וכו׳ מהריב״ל ספר א׳ דף נ״ד ע״א · הר״ן פרק ב׳ דקדושין דף תרנ״ג ע״א ד״ה ואיכא למידק ·

ספק קדושין פסולה :

מקדש אם צריך לטעום עיין · קדוש על היין פסולה :

מקדש אסור לנתוץ אבן ממנו וכן אסור לאבד בתי כנסיות ובתי מדרשות ואזהרה למוחק שם משמות הקדש שנאמר בפרשת ראה אבד תאבדון וגו׳ לא תעשון כן לה׳ אלהיכם שמועות פ״ד רמב״ם פרק ו׳ מהלכות יסודי תורה סמ״ג ל״א תעשה סימן ג׳ סמ״ק סימן קנ״ח :

ירמת בית סמקדם · סמות סלין :

זכור לאברהם · מ״ס · נשאלתי על טבעת אחת של קידושין שחקקו בה שמות השם ושכלה כנסת והיית ששאותן לא עשה אותה יפה ברצון שבעלים שאלו לחכם אחד אם היה מותר לשחיכם ולעשות אחרת כמה דיעבה ואסר להם באמרו שאסור למחוק אותיות לה״ק · אע״פ שאינן שמה״ק · ואני בעניי התרתי וסמכתי על הודאת הרב דברי יוסף ז״ל סימן מ״ה יעש״כ · ושאלתי ראיתי גם כן להר״ב פני היה סורם מחיקת השם שהאריך בכוון דומה לזה דהיינו שאלוהו אם מותר להמיך שם של כסף שכתוב בו מגד · א׳ שא לכם ורע ומגר שאמר כתו׳ כי את ה׳ דרך חקיקה ושמבררא פר״ל השם ושתיר לפרוה והכית תסו׳ שרסב״ז ח״א סימן כ׳ · עיי״ש בדברינו :

מקדש אשה על מנת שאין עליה מומים ונדרים ודיניהם ועל מי להביא ראיה אם נמצאו שלחן ערוך אה״ע סי׳ ל״ט עיין הר״ן פ״א דחולין דף תרע״ו ע״א

קדושין על מנת :

מקדש · באסורי הנאה דרבנן אין חוששין לקדושין הרי״ף פ״ב דפסחים דף רל״א ע״ב ש״ע אה״ע סימן כ״ח :

קדושין באיסורי הנאה :

מקדש במלוה אינה מקודשת משנה א׳ פרק ב׳ דקדושין ר״ע ת״ט · משנה ו׳ פ״ג דקדושין ר״ע הר״ן פרק ו׳ דשבועות דף ש״ט ע״ב · שלחן ערוך אבן העזר סימן כ״ח סעיף ז׳ · אמונת שמואל ל״ב המבאר מ״ש בעל הגהה על סעיף ט״ו ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו לכולי עלמא מקודשת דהודו ליה מלוה שיש עליה משכון עיין שם דף מ׳ ע״ב · שי למורא פ״ב הביאו לקט הקמח אה״ע דף ק״ה עמוד ד׳ מבאר דין המקדש את האשה במלות שיש עליה ואם היה מלוה בשטר והחזיר לה השטר וכתב לפסק הלכה ז״ל בקצרה המקדש במלוה שיש לו עליה שטר ובשעת הקדושין החזיר לה השטר א״א שלא הזכיר את השטר בפה אלא אמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי עליך ונתן לה השטר הוי ספק מקודשת דלמא הוי כמקדש במלות ופרוטה וכו׳ עיין שם ואם הזכיר ונתן בידה השטר בשעת הקדושין שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה ודאי מקודשת וכו׳ עיין שם ואם אין בשטר שוה פרוטה הוי ספק מקודשת שמא שוה במדי ואף אם לא הזכיר את השטר אלא החזיר דהוי כעין ספק ספיקא מ״מ יש להחמיר והוי ספק מקודשת עיין הס״ם במחלוקת הפוסקים הא׳ עי״ש ומוהרח״ש דף קצ״א גבי קדשה בפחות משוה פרוטה ותשובת הב״ח צ״ו · הרי״ף ור״ן פרק א׳ דקדושין דף תרכ״א ע״ב ופרק ב׳ דקדושין דף תרמ״ב ע״א :

מתנה על מנת · ספק קדושין פסולה · קדושין בהנאת מחילת מלוה · קדושין כאחד שיש לו על אחרים · קדושין במלוה · קדושין בכסף שאינו שלו :

מקדש במלוה ופרוטה דעתו אפרוטה משנה א׳ פרק ב׳ דקדושין ר״ע ש״ע אה״ע סימן כ״ח סעיף י״ד היתה לו מלוה אצלה ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה התקדשי לי במלוה ופרוטה הרי זו מקודשת מימרא דרבא קדושין דף מ״ז ע״א הרי״ף ור״ן פרק א׳ דקדושין דף תרכ״ב ע״א ופ״ב דקדושין דף תרמ״ב ע״א :

קדושין בכסף שאינו שלו מי למורה :

מקדש במלוה עיין · קדושין בהנאת מחילת מלוה · קדושין במלוה · קדושין במשכון · סבירות אינה מסתלקת ·

מקדש בעלי מומים למזבח יד אליהו למהר״א מלובלין תשו׳ פ״ט · שמות שאינם כמקוים יד אליהו :

מקדש גדול שניתן בין שתי אותיות היינו בין שתי הזכרות פעלת ה מקדש ה׳ ברכות פ״ה דף ל״ג ופרק חלק דף צ״ב :

מקדש הרואה ותו חרב או שאר ערי יהודה ודיניהם ש״ע א״ח סי׳ תקס״א :

מקדש ושרינה משנה א׳ פ״ד דר״ה בר״ע ומשנה ב׳ בת״ט וחילוקי דינים שבינידם עיין משנה ג׳ דשקלים · הליכות א״י אות תקע״ה מקדש כשטנינו לפירש״י הוא דוקא בית המקדש אמנם הרמב״ם פ״ד דר״ה כתב ז״ל ככר

תשוד ואיני מבין דבריו , ואומר אינה מתנה בידי אל״א שומר אני עליה או שאמר בסלה היתה מתחילת נשבע היסת ותחזור לבעליה (וכתב ה״ה שכאן הוא אומר שמעולם לא באת לידו ופשוט הוא שהוראתו הודאה עיין רשד״ם ס״ד ורע״ח והסבי״ט ח״ב סימן שי״ד ׳ טען הנותן ואמר שומר אתה עליה או שאמר שלא מדעתי נתתיה או נגזלה היא בידך (שם דין י״ג) הרה אמר נתת לי אם החזיק בה שני חזקה או שהיא מתנת מטלטלין נשבע המקבל שבועת היסת ונפטר ׳ כן פירש המגיד שם דברי רבינו) נתן שדה פלונית במתנה לראובן ואחר כך החזיר ראובן שטר מתנה לנותן וגם עשה לו מחילה לא נתבטלה המתנה בכך (טור סעיף י׳ בשם תשובת הרא״ש כלל כ״ז סימן כ״ד ועיין שם בחילוק דינים שכתב שם וכיוצא בזה לעיל סימן ע״ג סעיף י״ט ובסי׳ רמ״א סעיף ב׳ בהגה ׳ עיין הרי״ף ור״ן פרק ד׳ דגטין דף תקס״ט ע״ב ושלטי גבורים אות ב׳ ׳ שלחן ערוך שם ועיין בר״ן שזו מן השמועות המתחלפות בחלוף המסכתות ולא ידענו על איזה נסמוך ואחרים מקיימין שתיהם עיין שם בארוכה ׳ בני משה בליקוטים סוף ספרו דף ז׳ ע״א ז״ל שם ברפ״ד) היינו בהרמב״ם ה׳ זכיה הקשה בכ״מ שאיך כתב שלא הכניס עצמו במחלוקת הסוגיות שהרי כתב שם שאם אמר איני רוצה בה לא אמר כלום וכו׳ דבריו קיימים טבעי ליה וכו׳ ותירץ שם ע״ש ואצלי אפשר לתרץ בעד הרמב״ם דס״ל הפירוש שכתב הר״ן בשם אחרים דהסוגיות לא פליגי ומאי דקרי בבריתות דבריו קיימים קרי בה שולח לא אמר כלום :

אם כסולו ׳ סעטות בין סכותן והמקבל ׳ מתני משמע :

מקבל מתנה עיין ׳ בעל חוב אם גובה מסכת ׳ גם נסולו ׳ הולאות כמעו כפטירס ׳ סעטות בין המתן והמקבל מתנה ׳ מת אם זוכם ׳ מתנה אימתי וכאיזה ; מתנה בהונס מקבל חוזר בו בפי הסקר ׳ מתנה נתן אדם ומת ואח״כ מת המקבל ׳ מתנה נתן אדם לחברו והחזיר את הסטר ׳ מתנת בריא דייכין בה מסמעות הלסון בלסון מסופק על המקבל לסכית ראיה ׳ מתנת בריא מהיום אם המקבל לריך לסכית ראיה ססיו ברסותו ׳ מתנת סכיב מרע אימתי ׳ נתתי משמע ׳ פסקא מוליא הנותן ׳ לרכי קבורס מוטלים ׳ ססר חוב היוצא על סנפסר סליח עסה הסכיב מרע לסוליך :

מקבל מתנה צריך שיזכה בלוקח רמב״ם פ״ג מהלכות מתנה :

מקבל מתנת שכיב מרע אימתי פורע חוב המצוה אף על פי שיש שורש רמב״ם ומ״מ פ״ח מהלכות מתנה ח״מ ולע״ש סימן ר״ן ׳ הרשב״א הביאו המ״מ פ״י מהלכות מתנה ח״מ סימן רנ״ג וב״י סימן רנ״ב ׳ רשד״ם ח״ד סימן ר״ג ושב״י ׳ מישרים נתיב ו׳ ח״ג לע״ש סימן רנ״ג כל דאיכא יורש ומקבל מתנה בעל חוב גובה מיורש ואיבעי חשן משפט ולע״ש סימן רנ״ג מה״ש״ך ח״א ס׳ ד׳ תשובת הרא״ש כלל פ׳ :

מקבל מתנת שכיב מרע עיין בעל חוב אינו גובה חובו מן הפירות אם טורף שבח ופירות ממקבל מתנת ש״מ ומירתוים :

מלוס על פה אם גובה ממקבל מתנה ׳ מתנת בריא מהיום :

מקבל עיין ׳ ויו בסוף מירון ׳ מוכר וסוכר ׳ חוכר סדה :

מקבל עסקא אם נשבע בטענת ספק תוספות והגהות מרדכי פרק הנשבעין רמב״ם פרק ט׳ מהלכות שותפים :

מקבל עסקא אסור לשום פירות כמו שקנאם בזול אם הוקרו ׳ או הוזלו המעות למי הוקרו מהר״ם מפא׳ סימן ס״א :

מקדח עיין ׳ גזלן אסור לקנות ממנו :

מקדיש אינו צריך להוציא בשפתיו עיין ׳ מלאו כמוב אחר מיתת :

מקדיש בית או שדה וכיוצא הקדיש מה שלא קנה לוקח ממוכר פרק המוכר את הבית חשן משפט ולע״ש סימן רמ״ו :

מקדיש בעין יפה מקדיש משנה ט׳ פ״ד דב״ב ר״ע ת״ט ׳ הרי״ף ונ״י דף קצ״ח ע״א ׳ זותר מסופר דף ר׳ ע״ב פ״ח דב״ב משנה א׳ פ״ח דב״ם ת״ט ׳ ר״ע משנה ט׳ פרק י״ג דמנחות ׳ שלחן ערוך חשן משפט סימן רמ״ו סעיף ו׳ מקדיש את השדה מקדיש את כולם ׳ עיין רמב״ם פרק ט׳ מהלכות תמורה :

מוכר בעין : נימן בעין :

מקדיש דבר שאינו ברשותו לא קדיש הרי״ף דב״ם דס״ז ע״ב

אין אדם מקדיש :

מקדיש דבר שאינו שלו לא קדיש הרי״ף דב״ם דף ס״ו ע״ב משנה אחרונה דשקלים תוספת יום טוב עיין רמב״ם פרק ו׳ מהלכות ערכין :

אין אדם מקדיש :

מקדיש ומעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ובניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמו ולא בכלים חדשים שלקחן לשמן משנה דערכין הרי״ף ור״ן פרק י׳ דכתובות דף ת״צ סוף ע״א ׳ רמב״ם פרק ג׳ מהלכות ערכין :

כתובס תבייתה ׳ מקדיש נכסיו ׳

מקדיש ומעריך בשבת עיין ׳ מעסר בסבת סוגג :

מקדיש מחיים ולאחר מיתה לא קדיש לע״ש סימן רנ״ז ׳

מקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו אוכלת ממעשה ידיה והמותר חולין (ואפילו הוא בעצמו רשאי ליהנות ממנו תוספות הביאו בית שמואל ס״ק ב׳ ׳ אמר יקדשו ידיך לעושיהן הרי כל מעשה ידיה קדש והר״ן ס״ל דאינו קדש דהרי היא יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה אשה שאמרה יקדשו ידי לעושיהן או שנדרה שלא יהנה ממעשה ידיה אינו נאסר במעשי ידיה מפני שידיה משועבדים לו אבל צריך הוא להפר לה שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו שלחן ערוך אבן העזר סימן פ״א סעיף א׳ ב׳. משנה הרי״ף ור״ן פ״ח דכתובות דף תצ״ב ע״ב :

מעסה ידי אסה ׳ תנאי או תקנה בנעסה ׳ תקנת חכמים בנעסה :

מקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת והמותר חולין ׳ לשון רמב״ם פ״ו מהלכות ערכין משנה דכתובות דף נ״ח ע״ב וכר״י הסנדלר דפסק שמואל הלכה כוותיה שם דף נ״ט ע״א דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם) אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן הרי כל מעשה ידיה קדש (באוקמתא דרב הונא וכו׳ דידים איתנהו בעולם שם) וי״א דאינו קדש דהרי היא יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה) הר״ן פ׳ אעפ״י וכן משמע לשון הטור וכתב הכ״מ שם אחר שהביא דברי הר״ן שאעפ״י שהר״ן כתב דלא נתבררו לו דברי רבינו בתשובותיו סימן מ״א הביא ראיה מהם ׳ האשה שאמרה יקדשו ידי לעושיהן או שנדרה שלא יהנה ממעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידיה משועבדים לו אבל צריך הוא להפר לה שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו ׳ משנה נדרים דף פ״ה ע״א וכרבי יוחנן בן נורי וכדמוקי לה רב הונא שם ע״ב ובכתובות דף נ״ט ע״ב) שלחן ערוך אבן העזר סימן פ״א הרי״ף ור״ן פ״ה דכתובות דף תצ״ב ע״ב ׳ בני משה בסוף ספרו בלקוטים דף ז׳ ע״ד הביא לשון הב״י שלא נתבררו לו דברי הרמב״ם והוא מפלפל בחכמה ועשה ארוכות וקצרות ויישב דברי הרמב״ם עיין שם שהאריך :

מקדיש נכסיו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו נ״י פ״א דב״ק דף ו׳ ע״ב ובערכין פ״ה דף כ״ד המקדיש מעלין לו תפיליו דאף תפילין בכלל נכסים

מקדיש ומעריך את עלמו :

מקדיש נכסיו אם בעל ח״ב גובה מהם רמב״ם פי״ח מהלכות מלוה ולוה ח״מ סימן קי״ז ׳ המקדיש במקום שכתב לאחרים תשובת רשב״א ׳ תרי״ח הרי״ף ור״ן פרק י״א דכתובות דף תקכ״ח ע״ב רמב״ם פרק ז׳ מהלכות ערכין המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה או שטרי בעלי חובות אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש

רתנה עליו בעל הקרקע שזורענה חטים וזרעה שעורים אתשלא זרעה כלל או שזרעה ולא צמחה (מימרא דר"ל שם וכתב ה"ה בגמרא יש שעורין חלוקין והכונה בדברי רבינו לפי מה שהוא מקים) אף על פי שבא חגב או שדפון והוכת רוב המדינה אינו מנכה לו מחכורו ועד מתי חייב להטפל ולזרוע פעם אחרת אם לא צמחה כל זמן שראוי לזריעה באותו מקום ׳ הגה ודוקא בקבלנות אבל בחכירות יכול לקנות לו פירות מן השוק ונותן לו חכירותו נ"י פרק המקבל :

מקבל את השדה לשבע שנים בשבע מאות דינר אין השביעית מן המנין שבוע אחד בשבע מאות דינר השביעית מן המנין משנה פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"ב הרי"ף ׳ רמב"ם פ"ח מה׳ שכירות :

מקבל באריסות או בחכירות או בקבלנות ודיניהם כשם שחולקין המקבל ובעל הקרקע בתבואה כך חולקין בתבן וקש כשם שחולקין ביין כך חולקין בזמורות (משנה פ"ט דב"מ דף ק"ג ע"ב הרי"ף ונ"י שם דף קל"א ע"א שלחן ערוך חשן משפט סימן שכ"ז סעיף ב׳) אבל הקנים שמעמידין תחת הגפנים אם קנו אותם בשותפות הרי אלו חולקים בהם ואם הם משל אחד מהם זה שקנה אותם הרי הם שלו וכן כל כיוצא בזה (שם במשנה וכדמפרש לה בגמרא)

מקבל באריסות או בחכירות או בקבלנות ודיניהם פ"ט דב"מ הרי"ף ונ"י ועד אימתי חייב להטפל נ"י שם דף קל"ז ע"ב תוספתא דף קס"ד ע"א ׳ הרי"ף ונ"י שם דף קל"א ע"א וע"ב שלחן ערוך חשן משפט סימן ש"ך ׳ וסימן שכ"א סעיף א׳ החוכר או המקבל שדה מחברו והיא בית השלחין או בית האילן (רמב"ם פרק ח׳ מהל׳ שכירות מפורש במשנה פ"ט דב"מ דף ק"ג ע"ב) ויבש מעיין בית השלחין ולא פסק הנהר הגדול אלא אפשר להביא ממנו בדלי או שנקצץ האילן של בית האילנות אינו מנכה לו מחכירותו ואם מכת מדינה היא כגון שיבש הנהר מנכה לו מחכורו ׳ הגה בקבלנות אינו מנכה לו כלום אלא חולקין במה שנמצא כפי תנאם (המגיד בשם הרמב"ן ולזה הסכים הרשב"א ונ"י ר"פ המקבל) היה עומד בתוך השדה וא"ל בית השלחין זה אני משכיר לך בית האילן זה אני משכיר לך יבש המעיין או נקצץ האילן מנכה לו מחכורו שהרי הוא עומד בתוכה ולא אמר לו הזה אלא כמי שאומר כמות שהיא עתה אני משכיר גמרא שם דף ק"ד ע"א :

חוכר ושוכר :

מקבל בחכירות שדה חברו לשנים מועטות היינו פחות משבע שנים לא יזרענה פשתן ואין לו בקורת שקמה וביוצא בה, שהפשתן מכחיש הארץ והפסדו ניכר עד שש שנים וכן השקמה כשקוצצין אותה אינו חוזר ונעשה קורות עד שבעה שנים משנה פ"ט דב"מ דף ק"ט ע"א הרי"ף ונ"י דף קל"ז ע"א ורמב"ם פרק ח׳ מהלכות שכירות דין נ׳ כתב השוכר או המקבל וכתב ה"ה מאי דאמר רב פפא הני תרתי מתניתין קמייתא משכחתן להו וכו׳ דאיתא בחכירות וכו׳ שם דף ק"ד ע"א בגמרא והרי"ף שם דף קל"א ע"ב פרש"י דבחכירות היא דאי בקבלנות מאי דבעי ליזרע שהרי הבעלים חולקין בו וכן כתב הטור והרמב"ן הקשה עליו ופי"ש אדרבה וכו׳ שהרי זה אומר לתבואה אני צריך וכו׳ ורבינו העמידה בין בחכירות בין בקבלנות והוא קצת תימה ואפשר דהוא סובר כמו שפירש הרשב"א דרב פפא לאו לענין דינא ממש קאמר אלא יש מהן דדינא לא אשתני אלא שלא הוצרך להשמיענו הדין ההוא אלא או בחכירות או בקבלנות ע"ב והרב המחבר לא נקט אליבא דחד מינייהו והעתיק לשון המשנה ׳ ולא בשבח אילנות שיצאו מאליהן בשדה ׳לשון רמב"ם שם דין׳ וכתב ה"ה מעשה דרב פפא ורב ביבי שם נלמדה בבא זו, אבל מחשבין לו מקום האילנות כאילו היה בהם אותה זרע שזורע בכל השדה והוא שצמחו האילנות במקום הראוי לזריעה אבל אם יצאו במקום שאינו ראוי לזריעה אין מחשבין לו כלום ואם קבלה ממנו לשבע שנים אזרעה שנה ראשונה פשתן ויש לו בקורת שקמה וביוצא בה ׳ הגה וי"א דאם הוא אומר שגם ה"א ה"ה נוטע אילנות צריך ליתן לו מן האילנות כאילו נטען, וביאר שם ושמים לו שווים כשיוצא ממנו ׳ אבל אם אומר שיותר היה חפץ לזרוע מליטע אילנות אם האילנות ראויים ליטע במקום אחר צריך ליתן לו בשבילם דמי נטיעות העומדים ליטע ואם אינם ראויים ליטע אינו נותן לו אלא דמי עצים טור וכ"כ התוספות שם ׳ שלחן ערוך חשן משפט סימן שכ"ח :

אמרי הכהני תפנים הרעף :

מקבלה ואילך מצות כהונה משנה ר׳ פרק ה׳ דפסחים ר"ע ׳ רמב"ם רפ"ה מהלכות מעשה הקרבנות :

קבלס :

מקבלי צדקה מן הגוים בפרהסיא אף על פי שאפשר להם שיזונו בצ"ע מבזים עצמם ואינם חוששים כל אלו פסולים מדבריהם חשן משפט ב"י ולע"ש וש"ע סימן ל"ד סעיף י"ח פ׳ זה בורר אמר ר׳ נחמן אוכלי דבר אחר פסולים לעדות :

מקבל למכור ממון חברו במקום אחר כל ההוצאות לבעל הממון דברי ריבות סי׳ ק"א :

מקבל מחברו עיין מקום מכר :

מקבל מתנה אם זוכה במשכון מישרים נתיב ט"ו חלק ב׳ :

מקבל מתנה בשביל קטן ונתנה לו הפסידה ב"י ח"מ סימן רל"ח :

מקבל מתנה וזכה בה ואחר שבאה לידו והוא שותק חזר בו ואמר איני רוצה בה או איני מקבלה (רמב"ם רפ"ד מהלכות זכיה מימרא דרב יהודה אמר שמואל ומימרא דר׳ יוחנן וכדאמר ר׳ אבא בר ממל ולא פליגי וכו׳ ספ"ח דב"ב סוף דף קל"ז, או הרי היא בטלה, כתב הכ"מ שמה שהשמיט הרמב"ם דין אם אמר בטלה היא או אינה מתנה דדבריו קיימים דודאי לשעבר משמע דסמך אמה שכתב שם בסוף הפרק דין י"ג מקבל מתנת שטען וכו׳ ע"כ והביאו המחבר בסעיף ד׳) או מום זה נראה לי בה לא אמר כלום (כתב הה"מ אפשר דאיירי במום הנגלה לעין דודאי הכיר בו משעה ראשונה ואף על גב שהוא אומר מום זה נראה לי בה דמשמע עכשו מאחר שהוא נגלה לעין כל אנן סהדי דמשקרי לענין שתחזור לבעלים (כ"כ ה"ה בפירוש מ"ש רבינו לא אמר כלום׳ אלא הרי היא הפקר וכל הקודם בה זכה, מימרא דריש לקיש פ"ו דכריתות דף כ"ד ע"א וכדמפרש לה שם ריש ע"ב) ואם יש לו בעל חוב גובה ממנה (טור וכיש לו שטר ועדים דלאו כל כמיניה לאפקועי שעבודיה בהפקר ולא עדיפא מאם מכרה או נתנה שהב"ח גובה ממנה וה"ה אם הפקירה וזכה אחר בה וכ"כ סמ"ע) אבל אם היה צווח מעקרו לא קנה המקבל ׳ מבואר שם בב"ב ריש דף קל"ח) וחוזר-לבעלים הראשונים, כ"כ התוס׳ בשם ר"י וכתב ה"ה ואם מתו ליורשיהן ׳ וכל זה באומר אחר מן הלשונות׳ שמשמעותן שאינו רוצה בה אבל אם אמר לשון דמשתמע שלא היתה מתנה מעיקרה אע"ג דשתק תחילה נאמן בהודאתו ואפילו חב לאחרים כגון שיש לו בעל חוב עליו מ"מ מאחר שלא היתה בחזקתו עד עתה נאמן עליה: אמר אי אפשי בה אם המתנה מטלטלין הוה ליה הפקר ואם היה קרקע מאחר ששתק תחילה אין בדבריו כלום ׳הכל בטור והוא לדעת רש"י אבל לדעת הרמב"ם אין הפרש בין אמר איני רוצה בה או אי אפשי בה ׳ שלחן ערוך ח"מ סימן רמ"ח סעיף י׳ עיין הרש"ך ח"ב סימן קכ"ב ותשו׳ מ"ע סימן ע"ב ׳ ר"י לבית הלוי נ"ד סמ"ע ס"ק ט"ו שכתב בשם הטור והרי"ף והרא"ש דבשכיב מרע אם שתק המקבל מתחילה בשעה שאמר ליתנו לו הוה ליה כאילו שתק בשעה שבאה לידו והמחבר העתיק דברי הרמב"ם והרמב"ם לא כתב זה ובפ"ט מהלכות זכיה דין י"נ וי"ד כ"כ להדיא ועיין לקמן ס"ק ו׳ ׳ סעיף ז׳ מקבל מתנת שבא בעל חובו לגבות ממנו ׳ רמב"ם שם פ"ד די"ג כ"כ ה"ה ליישב מה שהשיג הראב"ד לענין שבועת בכאן ועיין מ"ש הטור

Digitized by Google

חטים שעורים כוסמין שיפון שיבולת שועל וכדמאי ומעשר
ראשון שניטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו וחכהנים
בחלה ובתרומה ובחלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן למכור
בשוק משנה ה׳ פ״ב דפסחים וכר״ע ותי״ט · שלחן ערוך
אורח חיים סימן תנ״ג סעיף א׳ · הרי״ף ור״ן שם דף רל״ו
ע״ב · רמב״ם פרק ו׳ מהלכות חמץ ומצה · על מ״ש הטור
א״ח סי׳ תנ״ג גבי עיסת דגן ואוכז שכתב בסימן תמ״ב והרי״ף
פסק כחכמים ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל עיין כני שמואל
דף קל״ה · גמרא דפסחים פ׳ כל שעה דף ל״ו ע״א
שמה ה׳ מגיה הגמרא יכול יהא אדם יוצא במעשר
שני תלמוד לומר לחם עני וכו׳ יבין שמועה דף
ס״ה וס״ו :

מצת מצוה ושעורה שבות יעקב ח״ב תשובה י״ח שאל
אם אין לו רק פחות מכזית מצה אי מחייב לאכול
בפסח והעלה דכל שאינו אוכל שעור אוילה לאו
מצוה היא כלל :

מצת מצוה לחם עוני בעינן פרט לחלוט ואשישה הרי״ף
ור״ן פרק ב׳ דפסחים דף ל״ו ע״א ושלטי גבורים
אות א׳ · שלחן ערוך אורח חיים סימן תנ״ד ועיין סימן
ת״ס · לחם עוני שעונים עליו דברים הרבה · לחם
עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה · ד״א לחם
עני מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה אף כאן הוא
מסיק ואשתו אופה הלכך בפסח מברכינן על חדא
ופרוסה הרי״ף ור״ן פרק ה׳ דפסחים דף רנ״ד ע״א
שלחן ערוך אורח חיים סימן תע״ה סעיף א׳ :
חליטה :

מצת מצות מדבר הבא לידי חמוץ בעינן ומשתמרת לשם
מצה משנה ה׳ פ״ב דפסחים כר״ע והרי״ף דף רל״ו
ע״ב ורל״ז ע״א · וטעם שצה בעינן כת שם דף רל״ח
ע״א ודיני החיטים וטחינתם למצות שלחן ערוך א״ח
סימן תנ״ג · באיזה מצה אינו יוצא ידי חובתו סימן תנ״ד
וסימן תס״א · דיני מים שלנו סימן תנ״ה · שעור כמות
לישת המצות סימן תנ״ו · הנהגת החלה בעיסת מצוה והלש
עיסה בי״ט של פסח לא יקרא שם לחלה עד שתאפה סימן
תנ״ז · מצות ללוש המצה בערב פסח אחר חצות סימן
תנ״ח מקום וסדר לישת המצות סימן תנ״ט · ודינים פרטיים
למצת מצוה סימן ת״ם אפיית המצה סימן תס״א :

מצת מצות מדבר הבא לידי חמוץ עיין · הו״ל אמרינן ·
הו״ל ואתעביד · זה הכלל כל שמברכין · חמשה דברים חייבים
בחלה · לתיתה · מי פירות · ערוב הו״ל סמך למנהג אשכנזים
לאפות מצת מצוה בערבה שנעשה בה מצוה אחרת :

מצת מצוה נוהגים שלא ללוש בערב פסח עד אחר שש
שעות שהוא זמן הקרבת פסח ובי״ד שחל להיות
בשבת לשין בערב שבת אחר שש שעות שלחן ערוך אורח
חיים סימן תנ״ח וכתב שם הפרי חדש והגה נכון הדבר מה
שנוהגין ללוש אחר שש שעות אבל פשיטא דלא הויא
עכובא עיין שם באותיו וכתבתי זה למען לא ירע בעיניך
מנהג קצת קהלות אשר שמעתי שמעם שלפעמים לשין
השמורים בבקר בערב פסח ולפעמים ביום הקודם לו כפי
צורך השעה וגם פה פירארא לפעמים לשים אותם בבוקר
ולעולם קודם שש :

מצת מצוה עיין · אכילה גסה · אכילה על ידי אונס ·
הו״ל ואתעביד · חדש ודיניו · חשש למצת מלוה · טריפה
דארעא · כל מצות עשה שהזמן גרמא אחת מחמש מצות עשה שהזמן
גרמא ונשים חייבות · מוציא מנה · מנה עשירה · מצה שבלועה במי
פירות · מצה שבלועה לפסח · עשה הבא בעבירה יד אליהו תשובה
כ״ג · עיסת הכלבים · פת עבה טפח · סמור עיין :

מצת מצוה עיין מהרי״ל דף י״ט ב׳ בליל שני של פסח
מנהג טוב להחם המצות לסדר משום דמצה חמה
חביבה על רוב בני אדם ;

מצת מצוה עשויה מחטים ומאורז אם יש בה טעם
דגן יוצא בה י״ח בפסח ואם לאו אינו יוצא משנה ז׳
פ״ג דחלה ש״ע א״ח סי׳ תנ״ג :

מצת מצות שהוציאוה מן התנור והחזירו אותה מיד כדי

שתגמר אפייתה ותתיבש כיון שלא שהתה זמן רב מותרת
ואין חשש אולי תתחמץ קודם החזרה שבזמן מועט אינה
מתחמצת מאחר שכבר התחילה להתבשל בטוב נחלת שבעה
ח״ב תשו׳ י״א :

מצת מצוה שמורה אין לשין יותר משעור חלה מטה משה
אות תקע״ג · תקע״ד ענין שלש מצות וסדרם
וסימנם · תקע״ה שלא ינדוש חמרה : תקע״ו זמן לישתן אחר
חצות · תקע״ז שצריך לומר לשם מצת מצוה בכל עסק ·
תקע״ח הרחקת שלא יבא לידי חמוץ · תקע״ט בטול פירורין ·
תק״פ לכבר בית האופה אחר שנאפו המצות ומה שימצא
ישרוף · תקפ״א ענין לישת העיסה · תקפ״ב איך לנהוג עם
הכלים · תקפ״ג שלא להתעסק בהם גוי חרש שוטה וקטן :
תקצ״ז בשחל ערב פסח בשבת מתי אופין · תקצ״ט אותן
האופין בליל י״ט אי שרי לאפות מצות ספיקות ·
מצות ספור · סדר ליל פסח אם אחד · ערב פסח ודיניו ;

מקבל או חוכר לא עבר הקרקע אלא הובירה בולה או
מקצתה שמין אותה כמה היא ראויה לעשות
ונותן לו חלקו שהיה מגיע (משנה פ״ט דב״מ דף ק״ד ע״א
הרי״ף ונ״י שם דף קל״ב ע״א רמב״ם פ״ח מהלכות שכירות)
ואם התנה עמו אם אוביר ולא אעביד אשלם אלף זוז הרי זו
אסמכתא ואינו חייב לשלם אלא נותן כפי מה שראויה לעשות
בלבד (מעשה שם ע״ב וכדאמר רבא שם) שלחן ערוך
חשן משפט סימן שכ״ח סעיף ב׳ והרי״ף שם הכריח תהיא
דרבא מעיכרא כי האי גוונא דההוא שתלא אי מפסהנא
מסתליקנא בלא שבחא עי״ש הרי״ף ונ״י דף קל״ז ע״א · שלחן
ערוך ח״מ סימן ש״ל סעיף כ׳ ואפילו התנה שת״א על עצמו
שאם יפסיד לא יטול כלום ה״ז אסמכתא ואין מנכין
לו אלא מה שהפסיד ועיין רמב״ם פרק י׳ מהלכות שכירות
דין ו׳ ונמרא פ״ט דב״מ דף ק״ט ע״א · מכסל סדה :

מקבל או חוכר מקום שנהגו לקצור התבואה אינו רשאי
לעקור לעקור אינו רשאי לקצור ואיזה מהם שבא
לשנות חברו מעכב עליו (משנה ובריתא רפ״ט דב״מ דף
ק״ג והרי״ף ונ״י שם דף קל״א ע״א) ובמקום שנהגו לחרוש
אחר הקצירה צריך לחרוש אפילו אין מנהג לנכש עשבים
רעים והוא ניכש ואם פירש בשעת הניכוש שעושה זה כדי
שלא יחרוש ושתק בעל השדה גלי אדעתיה דניחא ליה ואם
נתנו לנכש והוא אינו רוצה אין שומעין לו (משנה שם דף ק״ה
ע״א והרי״ף דף קל״ד ע״א) אפילו אם ירצה לחרוש אחר
הקציר כדי לעקור העשבים (שם בגמ׳ ומפרש טעמא
שהוא אומר אותו חבירות שפסקת לי חיטי מעליא בעינא)
שלחן ערוך חשן משפט סימן ש״ך סעיף ד׳ סעיף ה׳ אם
נוהגין שהחוכר שדה סתם נוטל חלקו באילנות שבו יש לו
חלק בהם אפילו אם הוסיף בעל השדה בחלק החוכר ואינו
יכול לומר הוספתי לך בחלקך כדי שלא תקח חלק באילנות
ואם נהגו שלא ליטול חלק באילנות אז הם של בעל השדה
אפילו הוסיף בחלק של בעל השדה :

מקבל את השדה ולא עשתה אם יש בה כדי להוציא
סאתים יתר על תהוצאה חייב המקבל לטפל
בה שכך כותב לבעל הקרקע אנא אקום ואזרע וכו׳ ואעמיד
כרי לפניך ותטול חלקך וכו׳ (רמב״ם פ״ח מהלכות שכירות
דין י״ב וכתב ה״ה משנה בריתא וגמרא פ״ט דף ק״ה ע״א
פסק כר׳ ינאי וכריש לקיש הרי״ף ונ״י שם דף קל״ד ע״א)
שלחן ערוך ח״מ סימן שכ״ח · ובסימן שכ״ב החוכר או
השוכר שדה מחברו ואכלה הגב או נשדפה אם אירע דבר
זה לרוב השדות של אותה העיר מנכה לו מחכורו הכל לפי
ההפסד שאירעו (אוקמתא דרב יהודה שם וכתב ה״ה
גרסת רבינו רובא דבאגי והוא כולל כל בקעות העיר ושכן
מצינו בקצת נוסחי הלכות) ואם לא פשטה המכה ברוב
השדות אינו מנכה לו מחכורו אע״ג דנשתדפו כל השדות
של בעל הקרקע (שם בגמרא דף ק״ו ע״א מסתברא דא״ל
אי משום ליתא דירי וכו׳) נשתדפו כל השדות של השוכר או
החוכר אעפ״י שפשטה המכה ברוב השדות אינו מנכה לו
מחכורו שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר (שם מסתברא
דא״ל משום ליתא וכו׳ והטעם מפורש שם בגמ׳ ובהרי״ף ונ״י.

הגהה

יעקב אבינו · יציאת מצרים · כסס ססאבן · מחלוקת הפוסקים גרסינן דבר והנה לענין ממון · מי ספרע · מלות אביכות · פניות קסס · רבונו סל עולם · רמב"ס אין לזו מדבריו · סלס כוסות אמורות במצרים · סניכסס לא למדו · תקופות ומזלות :

מִצְרַיִם עיין · כין המצרים :

מְצָרִים עיין · מצר עיין :

מצרן אינו בעיר תשובות בן חביב סימן ס׳ · מהרשד"א סימן קל"א תשובת אלשיך פ"ד ח"מ ב"י ולע"ש סימן קע"ה · מהרש"ך סימן הנ"ל בדין מצרן שאינו בעיר יש להסתפק אי מהני סלוק אשתו ועיין תורת אמת סימן ד"א ומהרד"י הלוי סימן ס"א :

מצרן במדינה אחרת · סוכר אינו מוליא מיד הלוקח · סוכר קודס לכל אדס מכח תקנה:

מצרן אין לו מעות סוכנים פ׳ המקבל אמר איזיל ואטרח ואביא זוזי ח"מ ולע"ש סימן קע"ה · הרי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף קל"ו ע"ב :

מצרן אם יוכל למנות אחר במקומו לסלק הלוקח ח"מ ולע"ש סימן קע"ה :

מצרן במדינה אחרת אין בו דינא דבר מצרא רמב"ם פי"ב וי"ד מהלכות שכנים · רשד"ם ח"ד סימן רצ"ז תשובת אלשקר סי׳ קי"ח ח"מ ולע"ש סימן קע"ה :

מצרן איט בעיר :

מצרן המוותר ללוקח לא בעי קנין ואימתי תשר הגאונים קנ"ז ח"מ ולע"ש סי׳ קע"ה :

מצרן חולה עיין · מצרן קטן :

מצרן טוען קנוניא או אסנה ביניהם רמב"ם פרק י"ד מהלכות שכנים חשן משפט ולע"ש סימן קע"ה · הרי"ף ונ"י פרק ט׳ דב"מ דף קל"ה ע"ב :

ערמה אין מערימין :

מצרנים הרבה ומכר לאחר קנה והגלוה לזה פ׳ המקבל הני ארבעה בני מצרני וקדים חד מינייהו וזבין רמב"ם פרק י"ב מהלכות שכנים · רשב"א תשובת תתקט"ו ח"מ ולע"ש סימן קע"ה הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"א :

מצרנים הרבה יש לו פרק המקבל חני ארבעה בני מצרני וכו׳ ח"מ ולע"ש וש"ע סימן קע"ה סעיף י"א · רמב"ם פרק י"ב מהלכות שכנים · יד כולם שוה בה ויחלקוה באלכסון כדי שיגיע לכל אחד חלק על פני שדהו ואם היו חמשה כגון שלשה משלש רוחות ושנים ברוח רביעית השנים חשובים כאחד בר"א כשבאים כאחד אבל אם קדם אחד וסלק ללוקח זכה בה הוא לבדו הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ז ע"א :

מצרנים הרבה מי קודם למי הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"ב שכיני העיר ושכיני שדה שכיני העיר קודמין שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם איבעיא להו שכן וקרוב מהו תא שמע טוב שכן קרוב מאח רחוק רש"י ורי"ף ורמב"ם פרק י"ד מהלכות שכנים ולא פירשו גמרא זו לענין מצרן כמו שפירשה בעל הלכות גדולות עיין נ"י שם שלחן ערוך חשן משפט סימן קע"ה סעיף ג׳ :

מצרן קודס לתלמיד חכס :

מצרנים שנים עיין בר מצרא ורינוז בשם מהרר"א בן חיים צ"ה קי"ד :

מצרן מסלק בעל חוב שטרף רמב"ם פי"ג מה׳ שכנים ח"מ ולע"ש סי׳ קע"ה :

מצרן קודם לתלמיד חכם פרק המקבל שכן ות"ח ת"ח קודם וכו׳ ח"מ ולע"ש סימן קע"ח · מצרן מסלק ללוקח אפילו היה תלמיד חכם וקרוב למוכר רמב"ם פי"ב מהלכות שכנים הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"ב :

מצרניס הרבס מי :

מצרן קטן אם יש בו דינא דבר מצרא רמב"ם פרק י"ג וי"ד מהלכות שכנים ח"מ ולע"ש סימן קע"ה או

חולה הריב"ש סימן תק"א :

מצרן שליח למכור או חתום בעד ואם יכול לקנות לעצמו רמב"ם פי"ג מהלכות שכנים ח"מ ולע"ש סי׳ קע"ה :

זכותו אבד כל :

מצר עיין · אילן העומד על המצר · כוי ככא לחפור · בר מצרא · מלוס קודס למצרן · קרקע סעומדו כילד מסיימים סמצרים · סמזת קנס :

מצרפין שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך משנה א׳ פ"ב דשקלים רמב"ם פ"ב מה׳ שקלים :

מצרפין פרק ב׳ דשקלים :

מצרף נחושת עיין · ראיס סכל מיניס :

מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו משנת ד׳ פי"ח דאהלות ר"ע משנה ז׳ פי"ו דב"ב ר"ע רתי"ט · הרי"ף ונ"י פ"א דב"ב דף קס"ז ע"א אם החזיקו שלא ברשות מותר לקלקלו · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קצ"ג ע"א ופ"ו דב"ב דף ר"י ע"א · שלחן ערוך א"ח סימן שע"ז ועיין תשובת רשב"א סימן אלף וקנ"ב · רשד"ם ח"מ סימן רל"ת ש"ע ח"מ סימן קס"ב מבואות המפולשים לדרך עיר אחרת ובקשו בני אותם מבואות לסתמם בני אותה העיר מעכבין עליהם (מימרא דרבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן דף י"ב ע"א והרי"ף שם דף קס"ז ע"א) ואפילו יש להם דרך אחרת לעבור משם (רמב"ם פ"ה מה׳ שכנים דין י"ד ועיין מגיד משנה שם) בני מבוי שהסכימו להעמיד דלתות למבואות המפולשות לרשות הרבים בני רשה"ר מעכבים עליהם (מימרא דרב ענן אמר שמואל ב"ב דף י"ב ע"א וכתב ה"ה בשם הרשב"א דמפולשין דקאמר אפילו מצר אחד וכן מוכחת הסוגיא וכ"כ הב"י בשם הרמב"ן והראב"ד ומצינו שנקרא מבוי נדור משלש רוחותיו מפולש בפרק כל כתבי דף קי"ז ע"א) הגה ואפילו מכרו בני המבוי המבוי להעמיד דלתות והכריזו שכל מי שלא יערער שאבד זכותו ולא ערערו בני רשות הרבים אפ"ה יכולים למחות (בית יוסף בשם הרשב"א) ואפילו אם ירצו להעמיד הדלתות בפנים במבוי הרבה י מסקנת הגמרא שם הדין והטעם) לפי שפעמים דוחקים ונכנסים לתוכו ושאר דינים שם בהגה · עיין שלחן ערוך חשן משפט סימן ת"ז סעיף כ׳ · פני יהושע חשן משפט תשובה ר׳ פלפל בחכמה על כלל זה לפי מעשה הבא לפניו ושם מביא כמה חלוקי דינים בענין כלל זה :

אמרי ליה כולסו · דרך סרכיס עוברת כתוך סדסו · ויזיס וגזוזטראות אין · סולס כנה ראוכן לעלות בו לעליתו · סותפיס במבוי אחר:

מצת מצוה אחד מצה שנאפת בתנור או באילפס בין שהדביק הבצק באילפס ואחר כך הרתיח בין שהרתיח ואחר כך הדביק אפילו אפאה בקרקע הרי זה יוצא בה ידי חובתו וכן אם לא נאפית אפיה גמורה יוצאין בה והוא שלא יהיו חוטין של בצק נמשכין ממנה בעת שפורסה ויוצאין ברקיק השרוי והוא שלא נמוח אבל מצה שבישלה אינו יוצא בה ידי חובתו באכילתה שהרי אין בה טעם הפת רמב"ם פרק ו׳ מהלכות חמץ ומצה · שלחן ערוך אורח חיים סימן הס"א הרי"ף ור"ן פרק כ׳ דפסחים דף תל"ו ע"ב ודף דל"ח ע"א ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות ברכות · יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אף על פי שלא נמוח דבעינן טעם מצה וליכא ועיין שלחן ערוך אורח חיים סימן קס"ח :

עיסס סנילוסה :

מצת מצוה אין עושין לא בפת סובין ולא בפת מורסן אבל לש הוא את העיסה בסובין ובמורסן שבה ויוצא במצה מסולת נקיה ואין אומרים אין זה לחם עוני שלחן ערוך אורח חיים סימן תנ"ד אין עושין סריקין המצויירין דהיינו לצור בפת כמין חיה ועוף מפני שהאשה שוהה עליהם ומחמץ אבל כל מה שעושין במסרק כדי שלא יתפח וכן מה שמנקבין המצות מותר ומ"מ טוב למהר לעשותן שלא להשהות בהן ש"ע א"ח סי׳ ת"ס הרי"ף ור"ן פ"ב דפסחים דף רל"ז ע"א :

מצת מצוה אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו חטים

Digitized by Google

תשעת קבין לא קנהו היה מובלע ויש עליו רכב של דקלים או שיש בו תשעה קבין או שלא היה מובלע ואין עליו רכב של דקלים ואין בו תשעה קבין הרי הדבר מסור לבית דין שם בגמרא וכתב ח"ה בשם רבינו שמואל דלא מיב"ע בתוך שני המצרים שמכאן ומכאן אלא הולך על פני שניהם אבל מובלע קנה כל מה שיש בתוך המצרים ודברי רבינו נוטים לדבריו וכל החלקים נתבארו בגמרא ובהרי"ף וטעם תשעה קבין לפי שהוא דבר חשוב בשדה והוא הדין לגנה בחצי קב וכן בכל דבר כפי מה שהוא לחלוקה כמ"ש בסימן קע"א ורכב של דקלים מפני חשיבות נ"כ הוא, כפי מה שיראו לאיזה דרך שדעתן נוטה יעשו, שם בגמרא שודא דדייני וכתב הכ"ם ופי' רבינו כפירש"י שכתב בכתובות דף פ"ה ע"ב שאומדין דעתו של מוכר או של נותן וכן פי' רשב"ם שיכירו הדיינים המוכר אם עינו יפה או רעה ואם מצר לו מצר אחד ארוך ומצד אחר קצר אם היה הארוך של איש אחר לא קנה מן הארוך אלא כנגד הקצר, ריש דף ס"ב כמימרא דרב וטעמו משום דס"ל דהא דשתק רב למאי דאמרי ליה רב כהנא ורב אשי משום דלא חש להשיבם הוא והלכה כרב וכ"כ הטור בשם הרמ"ה (ואם היה של שניהם יקנה כנגד ראש תור (שם ושם בגמרא ומודה רב) הנה וי"א דאפילו באיש אחד קנה באלכסון כראש התור (טור בשם הרא"ש ובשם ה"ר יונה) סיים לו את הזויות בלבד ולא מצר לו את המצר של כל רוח, שם דין ט"ו וכתב ה"ה זה כתב רבינו בפירוש סיים את הקרנות האמור בגמרא שם נתרבה פירושים נאמרו בו ונראה דעת המחבר שסיים בזה וכו' וכולן בעיות בגמרא עלו בתיקו ופסק רבינו שודא דדייני וכתב הכסף משנה ודינים אלו בעיות שם ועלו בתיקו וא"כ ה"ל לרבנו לפסוק דבכולם לא קנה לפי שהמוכר מוחזק בקרקע ולוקח הוא המוציא ועליו הראיה ואפשר שנגרסתו היה כתוב שודא דדייני) או שסיים לו שני מצרים כמין גם זה כנגד זה) נלע"ד שדעת רבינו כהרמב"ם בפי' בעיא זו כמ"ש התוספות בשם ה"ר. מזרח ודרום דהיינו משני רוחות כמין גם ורמ"א. הכ"מ בתוך דבריו דברי הטור והוא פירוש רשב"ם שם ואפשר משום שהקשו התוספות שם ס"ו וכתבו שפי' רשב"ם עיקר, או שסיים לו חלק מכל רוח ורוח הרי זה לא קנה את כולה אלא יקנה מגרה כפי מה שמצר לו וכפי מה שיראו הדיינים. היה מצר ראובן מזרח ומערב ומצד שמעון צפון ודרום צריך שיכתוב לו מצר ראובן משתי רוחות ומצר שמעון משתי רוחות. היה לו שדה ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב ומצר מזרח עכב לעצמו ומצר לו מצר מערב ולא מצר לו מצר מזרח אלא כתב מצד מזרח דמינה פלגא או דמינה פסיקא אם כתב לו ואילין מצרנוהי קנה חצי השדה ואם לא כתב לו כן לא קנה אלא תשעה קבין :

מצר ותצב היינו חציבא מפסיקין בנכסי הגר אבל לפאה ולטומאה לא אבל הדברים המפסיקין לטומאת לפאה לשבת ולגטין מפסיקין בנכסי הגר הרי"ף ונ"י פרק ג' דב"ב דף קפ"ט ע"ב ודף ק"ץ ע"א שלחן ערוך חשן משפט סימן רע"ת :

מצרי אסור לבא בקהל אית דאמרי דאף היום באסורו עומד עד שליש דורות בין זכר בין נקבה והטעם משום שנתן הכתוב קצבה לחזרתן שנאמר מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים וא"ר דהמצרי מותר מיד כשאר אומות כיון שבא סנחריב ובלבל כל האומות ש"ע אה"ע סימן ד' סעיף י' להרמב"ם מותר ולהרא"ש אסור נ"י פ"ח דיבמות דף תב"א ע"א ועיין שלטי גבורים שם אות ... רמב"ם פרק י"ב מהלכות אסורי ביאה :

... כתב קרא פירוש דבר זה ותיפוק ליה נופי הלכות אות ר"ס :

מצרי ... והעיקר משנה ג' פרק ח' דיבמות ר"ע ... רמב"ם פרק י"ב מהלכות אסורי ביאה שלחן ערוך אבן העזר סימן ד' :

... ומותבי :

מצרים אין לנו לשוב לשכון שם שנאמר בספר שופטים ולא ישיב את העם מצרים סוכה פ' החליל ופ' כ"ג בסנהדרין ואין לו מקום מיוחד בתלמוד שלנו ובירושלמי אומר לישיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לפרקמטיא ולכבוש הארץ רמב"ם פרק ה' מהלכות מלכים סמ"ג חלק לא תעשה סימן רכ"ז חלק אדם נתיב י"ח חלק ג' הרי"ף פרק י"א דסנהדרין דף רמ"ט ע"ב :

דיופלוסטון · מצרים אסור :

מצרים אנו סומכים לישב שם אף על גב דכתיב לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד על האי דדעתנו לחזור רדב"ז תשו' ע"ג ומרדכי פ' הערל אף על פי שמצרים ידועים אין אסור ללכת שם משום לא תוסיפון לשוב וגו' דדוקא מא"י למצרים הוא דאסור אבל משאר ארצות מותר עיין שפתי חכמים על רש"י ומהרי"א פרשת שופטים כנסת הגדולה א"ח דף קמ"ג ע"ד הביא לשון הרמב"ם פרק ה' מהלכות מלכים דף ר"ץ ע"א שטה כ"ט ומותר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים וכתב עליו ועכשו שדרין בה סומכין שאין יורדין להשתקע אלא לגור וכאשר תמצא ידנו נלך לארץ ישראל ולכן אין אנו עוברין על דירתה הרדב"ז ח"א סימן ץ' וזה קרוב למ"ש הרשב"ץ בספר זוהר הרקיע שכיון שהותר ליכנס בה לפרקמטיא אם אח"כ נשתקע בה לא עשה מעשה איסור שהרי בהיתר נכנס ואין נכון רנהי דאם נתעכב בה אינו עושה מעשה מ"מ איסורא איכא להתעכב בה והנה רבינו הרמב"ם וכמה גדולים דרו בה ועכשו דרים קהל גדול מישראל, לאלפים ולרבבות ואין לנו לומר דאיסורא עבדי ותסמ"ג כתב בלאוין רכ"ז בשם הר"א ממיץ שלא אסרה תורה אלא בדרך הזה כלומר מארץ ישראל למצרים אבל משאר ארצות מותר עד כאן ולפי דבריו לילך מא"י למצרים אסור ועכשו אין אנו רואים שמקפידים בזה ויראה לי טעם אחר שלא אסרה תורה לדור במצרים אלא בזמן שישראל שרוים על אדמתם אבל בגלות החל הזה אין אסור כדבר :

זכור לאברהם ח"ב · ועמ"ש הרב חיד"א ז"ל בשו"ת חיים שאל ח"א סימן כ"א אות כ' בדין זה דאסור לדור במצרים · ועי"כ בספר יצחק ירנן בהגהותיו על הרמב"ם הלכות מלכים יפה"נ :

מצרים אסור לשוב שם דוקא לישיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולפרקמטיא ולכבוש הארץ הרי"ף ספי"א דסנהדרין דף רפ"ט ע"ב ירושלמי רבי שמעון בן אלעזר אומר לא תוסיפון וגו' רמב"ם פרק ה' מהלכות מלכים סמ"ג לאוין רכ"ז :

מצרים אין לנו · מצרים אנו :

מצרים ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והוא אחד מששים בכוש וכוש אחד מששים בעולם ועולם אחד מששים בגן וגן אחד מששים בעדן ועדן אחד מששים לגהינם נמצא כל העולם כולו כסוי קדירה לגהינם וגהינם אין לה שעור וי"א עדן אין לה שעור תענית ופסחים פרק מי שהיה טמא דף צ"ד ושם לא גרסינן וגהינם אין לה שעור וכו' רק עד כסוי קדירה לגהינם :

מצרים הרחיב לו הרי"ף ונ"י פרק ד' דב"ב דף קצ"ג ע"ב · שלחן ערוך חשן משפט סימן רי"ד סעיף ב' וסעיף ז' :

מצרים ודיניהם לענין מכירה עיין · מצר ודיניו לענין מכירה :

מצרים משפטם שנים עשר חדש משנה י' פ"ב דעדיות :

מצרים נוהגים לפסוק בדיני ממונות כהרמב"ם ומהריק"א ספר נט פשוט להר"ם בן חביב על ש"ע אה"ע קונטרים הכללים כלל א' ד"ח והנה לענין ממון :

מחלוקת הפוסקים גרסינן דכור וככה לענין ממון :

מצרים נמשל למרור היינו לחזרת לומר לך מה מרור זה תחילתו רך וסופו קשה אף מצרים תחילתן רך ולבסוף קשה הרי"ף ור"ן פרק ב' דפסחים דף רל"ח ע"א :

מצרים עיין כות מצרים · בקרוס סבסלו · נביהם בן פסיסה יעקב :

סוחטים נסחטים :

מציל עצמו בממון פדיון שבויים שנתן לאנסים ח"מ ולע"ש סימן רצ"ב והוא היה נפקד ממעות פדיון שבויים הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק סוף דף מ"ו ע"ב · שלחן ערוך חשן משפט סימן רצ"ב סעיף ט' עובדא שם ובגמרא דף קי"ז ע"ב רמב"ם פ"ה מהלכות שאלה ופקדון דין א' :

מציל עצמו בממון צדקה בנימין זאב סימן ש"י :

מציל עצמו בעבודה זרה היינו בהכנסו בבית תפילתם עיין מקלט סגלה :

מציל עצמו בפקדון חברו באו על הנפקד אנסים ונתן להם הפקדון צריך לראות אם באו בשביל הפקדון או בשבילו עיין בסוף ב"ק מעשה שם ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא וכו' ח"מ ולע"ש סימן רצ"ב. רמב"ם פרק ה' מהלכות שאלה ופקדון רשד"ם ח"ב סימן רכ"ה וחלק ד' סימן קכ"ה ושנ"ח באו עליו ליטול הפקדון ונעלו רתחתיו חפץ משומר ב"י חשן משפט סימן רצ"א בבית ראובן הרבה פקדונות ושללוה ואחר כך נתפשר עמם הרא"ש כלל צ"ד סימן א' · הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ו ע"ב של"חן ערוך חשן משפט סימן רצ"ב סעיף ה' · גמרא דף קי"ז ע"ב וכדמסיק רב אשי שם וכתב ה"ה דלא חייב השומר בנשא ונתן ביד כדלקמן סימן שפ"ח דשאני הכא דכיון שהממון הוא ברשות זה הנפקד ומחמת פקדון זה באו לו גנבים אינו בדין שיתחייב זה משלו לשלם וכתב בב"י שכן דעת התוספות שם והרא"ש דשאני שומר דאדעתא דהכי קבל שמירה :

שוסר בהונס · מליל עלמו בממון חברו :

מציל עצמו וצבור עמו מאיזה נזק שבות יעקב חלק ב' תשובה קנ"ה השרה העבירו דרך לעקל חביות יין שעברו דרך ארצו מחמת איזה קטטה שנפלה ביניהם ומתוך כך סגר עליהם הדרך ובטל המשא והמתן והנה איזה בעלי בתים שלא ידעו מזה נתפסו שם עם יינם ועל ידי שהוציאו הוצאות השתדלו בדבר ובטלו אם יכולים לתבוע הוצאתם מכלל הצבור או לא · השיב אף שעלה על דעת השואל שיד הצבור על העליונה וקשה בדיני ממונות להוציא מיד המוחזק והוא לא כן ידמה כל שהצילו מהפסד וגם עיקר משא ומתן שלהם נתעקל גם חביותיהם צריכין ליתן לסיוען בהשתדלות זו · ומתרץ קושיא גדולה שקשה על הר"א מטוך במ"ש דכשכירות אין כאן רבית ומסיק מ"מ מי כהחכם יודע לעשות פשר דבר · ועיין שבות יעקב חלק א' סימן קנ"ח ותשובות בית יעקב סימן קמ"ת ואמונת שמואל סימן כ"ח ול"ו :

מליל סברו בהיזק מק :

מציל עצמו עיין · גר כתפס מהחקירס · מוסר · מוסר ודיניו · מוסר ממון חברו · עלילס הבהה על החד מן הסותפין :

מצינו גופי הלכות אות ת"כ כשאומר מצינו כך וכך היינו שאותו דבר מצינו בפסוק וכן היא סדה מה מצינו שהכלל הוא אין דנין שום מדה מהלכה דרחמנא כי אגמריה למשה על הפסוק אגמריה · ובזה יבואו על נכון דברי תוספות דנזיר דף ד' ע"ב ד"ה אלא גמרא וז"ל פי' דגמרינן דקטלינהו ממש והדר שלחינהו וק"ק מי דחקם לומר דהגמרא דקאמר חוזר על פירוש הכתוב שלא יהיו גוססים אימא דה"פ מן הכתוב אין ראיה דשמשון נטמא ומאי דתניא שמשון נטמא למתים גמרא הל"מ ולא קרא ובזה ניחא לשון אלא אבל כפי פירושם דהגמרא חוזר על פירוש הכתוב שהוא כמ"ש מעיקרא דקטלינהו מאי אלא הא לא הדר ביה אמנם בזה הכלל ניחא דהוכיחו לפרש כן כדתניא שכן מצינו בשמשון שנטמא למתים ולשון מצינו לא שייך למימר אלא שנמצא רמוז בכתוב אבל אכתי קשה דלשון אלא משמע דהדר ביה ואי משום לשון מצינו כדאמרן יפרשו אלא שחוזר על מאי דפריך לעיל ודלמא גרויי ולא נגע בהו ומכח קושיא זו הביא פסוק אחר ועכשו חוזר בו מקושית ודילמא ואומר אלא גמרא פי' גמרא גמירי דלא גרויי אלא נגע וצ"ע :

מצינו רבי יהודה אומר טובא אף על גב דלא פליגי תוספת יום טוב על משנה ה' פ"ה דתמיד :

רבי פלוני :

מציצה ביום תשעה באב וביום הכפורים ביין נלע"ד שאסורו מוכרח הן מדין אסור כולל השעימה באלו הימים אפילו לפלוט כדכתבו הפוסקים הן מדין מהרד"ק בב"י א"ח סימן תקס"ז בשם סמ"ק וז"ל ובסמ"ק סי' צ"ב כתוב דביום הכפורים אסור לרחוץ פיו ושיניו משום דאפילו חצי שעור אסור מן התורה ושמא יבואו לו מים בגרונו ע"כ ואני אמרתי שמנהג קצת המוהלים לעשות תחלה המציצה בזלוף היין שבפיהם אפילו בחול הוא בלתי הגון לעשות שני הפכים בבת אחת כי המציצה נתקנה להוציא הדם המוכן ועומד בטבעו לצאת על ידי החבורה ונתעורר כבר לפרוש ממקומו שעכובו בפנים יגרום נזק או סכנה ח"ו והיין בטבעו עוצר יציאת הדם וה"ה שתי פעולות כאחד מעכבות זו את זו אלא הדרך הנכון הוא כמנהג העושים בתחילה המציצה בלי יין להמשיך ולהוציא במהירות הדם הפורש ומוכן בטבעו לצאת ואח"כ לעכב ולעצור שלא יצא וימשוך יותר מהמצטרך מדם הנבלע באברים ושוקט בתוך הוורידין ע"י נוצה או מוך ותמוהלים פה (ויניציאה) נהגו זריזות בעצמם בימי התעניות האלה שלא לזלף היין בפה כלל הן אלה קצות דברי העומדים בקצרה להבחן ·קיומם מאת מעכ"ת ואל אל אשיב דברתי יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים וזרח השמש באור התורה לזכות בה את הרבים ברוב עוז ושלום · עפר יעקב להרב ·נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל תשובה י"ב ותשובה זו השיב הרב הגדול כמוהר"ר שמואל אבואב מויניציאה לכמוהר"ר נור אריה לוי סמנטובה · עיין ספר דבר שמואל תשובה צ"ח טעימה כר"י :

מציצה עיין · הומנה דלה מיין · מוהל סהינו מוכן · מילה ביום תענית · מילס מי רחוי :

מציקין עיין · גזל סדס וגסלוס מליקין :

מצנפת אינה ראויה לציצית ב"י אורח חיים סימן י' דף י' ע"ד ,ומבארו הטטה יוסף ח"ב א"ח סי' ב טלית מוסלית :

מצנפת היינו מגבעת בלשון משנה משנה ג' פ"ח דתמיד ת"ט משנה אחרונה פ"ז דיומא ת"ט · ותוספות פ"ב דיומא דף כ"ה · רמב"ם רפ"ח מהל' כלי המקדש ועיין הראב"ד שם :

מצנפת מכפר עיין · בגדי כהונה מכפרים :

מצנפת עיין · הלכות כרלועות · מלאכי ספרה :

מצנפת קדושתו עיין · ליז סלין :

מצר הבא לסמוך בצד המצר אם סומך או לא פליגי אביי אומר סומך רבא אומר אינו סומך והלכה כרבא הרי"ף ונ"י פ"ב דב"ב דף קס"ח ע"ב · ש"ע ח"מ סימן קנ"ה :

בר סכל לחסור :

מצר ודיניו לענין מכירה הרי"ף ונ"י פ"ד דב"ב דף קצ"ד ע"א וע"ב · שלחן ערוך חשן משפט סימן רי"ט האומר לחברו שדה פלוני אני מוכר לך· קנה כולה אפילו היא גדולה הרבה אף על פי שלא סיים המצרים כל זמן שאין מצר מפסיק (לשון הטור כ"כ הרא"ש בפרק המוכר את הבית אהא דגרסינן שם ריש דף ס"ב ע"ב ·מצר ליה מצר אחד ארוך ומצר אחר קצר וכו') הנה מצר לו מצר מזרחי ומערבי ולא הזכיר צפוני והדומי קנה כל השדה ולא אמרינן שלא יקנה אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב (טור וכ"כ הרא"ש בפסקיו) מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ולא מצר לו מצר רביעי קנה השדה כולה אבל מצר רביעי לא קנה · לשון רמב"ם פרק כ"א מה' מכירה דין ט"ו שם בגמ' ע"ב אמר רבא הלכתא קנה הכל חוץ וכו') כיצד אם היה מובלע בין המצרים ואין עליו רכב של דקלים (פי' משימין אילן בתוך אילן פי' אחר דקלים רצופים ערוך) ואין בו תשעה קבין קנה אף המצר הרביעי ואם לא היה מובלע ויש עליו רכב של דקלים או שיש בו

Digitized by Google

והמרכח כלים על המת מגוולו מרבה עליו רמה ועובר על כל תשחית · הרי״ף ור״ן פרק ז׳ דיבמות דף תכ״ו ע״ב שלחן ערוך י״ד סימן שמ״ט סעיף ג׳ · הרי״ף ורש״י ונ״י ספ״ו דסנהדרין דף רפ״ח ע״א היה אביו ואמו מורקים לו כלים מצוה על אחרים להצילן אמר רשב״נ כר״א שלא נגעו במטה אבל נגעו במטה אסורים ודוקא דנגעו במטה הנקברת עמו משום דמחלפא בתכריכי המת :

מת ותכריכיו אסורים בהנאה :

מציל מידם עיין הרי״ף ור״ן פרק ד׳ דגטין דף תקע״ו ע״ב בענין עבד המפיל עצמו לגייסות :

ארץ ישראל אין יוצאין · מלוה על פה נפרעין · עבד מכר לגוי · עבד שהפיל עצמו :

מציל ממונו ומאבד ממון חברו עיין · מוסר ממון חברו ודינו

מסים מנהג לפרוע :

מציל ממון חברו או ס״ת מדליקה מהר״ם סי׳ רנ״א בנימין זאב סימן שפ״ד :

מציל ממון חברו באבדן ממונו אין לו אלא שכרו אא״כ התנה משנה ד׳ פ״י דב״ק · אפוטרופוס הציל ממון יתומים בממונו כדין עשה ומשתלם משל יתומים ואם ממונו ניצול נ״כ אנב ממון היתומים חייב לסייע גם הוא באותן ההוצאות והשוחדות בן ל״ב ח״א ק״ד וע״ב בחלק ב׳ עיין הר״ן פ״ז דגטין דף תק״ץ ע״א ד״ה התוא .גברא· הרי״ף ונ״י פ״י דב״ק דף מ״ד ע״א דאיכא מאן דסבר דמציל ממון חברו באבדן ממונו משתלם ממונו והוא ז״ל פסק כמתניתין דאין לו אלא שכרו · שלחן ערוך חשן משפט סימן רס״ד סעיף נ׳ הניח אבידתו והחזיר אבידת חברו אין לו אלא שכרו (רמב״ם פרק י״ב מהלכות גזילה דין נ׳ משנה פ״י דב״ק דף קט״ו ע״ב) כיצד ששף נהר חמורו וחמור חברו שלו שוה מנה ושל חברו מאתים הניח שלו והציל של חברו אין לו אלא שכר הראוי לו ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי (אבל הטור הוסיף בר״א כשהיה שם בעל החמור ולא התנה אבל אם היה שם או שא״ל וכו׳) או שהתנה כן בפני ב״ד · כתב ח״ה אעפ״י שאינו שם יצא לו לרב ז״ל ממה ששנינו באלו מציאות דף ל׳ ע״ב מתנה בפני ב״ד וכו׳ וכתב הרא״ ז״ל בפירושיו בב״ק מתניתין ביכול להציל דאי לא מצי א״ל מהפקירא זכינא ע״כ וכמבואר שם בסוגיא · חייב ליתן לו דמי שלו ואעפ״י שעלה חמורו מאליו זכה במה שהתנה עמו · מיהו הוא הפקר וכל הקודם בו זכה הנה· ,נ״י פרק הגוזל בתרא׳ ואם אין הבעלים שם אעפ״י שלא התנה כאלו התנה דמי. טור ועיין לקמן סימן רס״ה · סעיף ד׳ ירד להציל ולא הציל ודיניו בארוכה סעיף ח׳ וכן זה בא בחבית של יין וזה בכד של דבש וכו׳ ועיין הרי״ף שם דף מ״ת · ואם נשפך הדבש לארץ הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל · וי״א אפילו לא נשפך הדבש עדיין רק שנשבר הכד כל כך שהירה נשפך אם לא הציל זה הוי הפקר) טור וכ״כ ה״ה בשם רש״י וכתב שזה עיקר והביאו הב״י) וה״ה ביוצא בזה כגון שהיה שריפה בעיר וברחו היהודים מן העיר מפחד הדליקה והציל אחד מה שהציל הוא שלו דהוי כזוכה מן ההפקר (מרדכי פרק הגוזל בתרא) היה זה בא בכד של דבש וזה בקנקנים ריקנים ונסדק כד הדבש וא״ל בעל הקנקנים איני מציל לך דבש זה בקנקני עד שתתן לי חציו או שלישו או כך וכך דינרים וקבל עליו בעל הדבש וא״ל הן הרי זה שחק בו ואינו נותן לו אלא שכרו הראוי לו· שהרי לא הפסידו כלום · שם דין כ׳ כתב ח״ה זה מפורש שם בסוגיא דף קי״ז ע״א מהא דמקשה אמתניתין מברייתא הרי שהיה בורח וכו׳ ופרקינן משום דאפסידיה · סעיף ז׳ וכן מי שברח מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו וא״ל העבירני ואני אתן לך דינר והעבירו אין לו אלא שכרו הראוי לו ואם היה צייד וא״ל בטל מצודתך והעבירני נותן לו כל מה שהתנה עמו , שם דין ז׳ והרי״ף שם דף מ״ה ע״א ברייתא הנ״ל הובאה שם וביבמות דף ק״ו ע״ב ואיתא בהלכות ה״ה אפילו פסק לו יותר ממה שהפסידו ונלע״ד שזהו לדעת הפוסקים דלא כר׳ ישמעאל וכו׳ ומבואר במ״ש לעיל סעיף ה׳ בהגה ובס״ס רס״ד. אבל לדעת הפוסקים כר״י שמחוייב לשפוך יינו להציל דובשו אין צריך לשלם לו יותר מהפסדו וטרחתו הראוי לו ובצייר שאני דאפשר שהיה מרויח כ״כ · משנה הרי״ף פ״ב דב״מ דף פ״א ע״ב ודף פ״ב עמוד ב׳ המשיב אבידת אם בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל מאותה מלאכה כבידה ומתעסק במלאכה קלה אם יש בית דין מתנה עמו בפני ב״ד ואם אין שם ב״ד בפני מי ירתנה שלו קודם :

אבידה אין ליטול שכר · הפסקה פירות · ירד להציל ולא הציל ·
כפיה תנאי בית דין · מציל מן · עשרה תנאים התנה יהושע ·
ספינה ההולכת · תנאי לתת שכר יותר לחברו :

מציל מן הגיים ומן הנהר ומן הלסטים אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו משנה הרי״ף ונ״י דפ״י דב״ק דף מ״א ע״א שלחן ערוך חשן משפט סימן שס״ת מציל מלסטים ישראל הרי אלו שלו מפני שסתם הדבר נתייאשו הבעלים ואם ידע שלא נתייאשו חייב להחזיר אבל מציל מיד לסטים גוי או מוכס גוי חייב להחזיר ומלתא בטעמא שם הרי״ף ונ״י שם דף מ״ד ע״א · שלחן ערוך חשן משפט סימן רנ״ט סעיף ז׳ המציל מהארי והדוב וזוטו של ים · פי׳ לשון ים החוזר לאחוריו עשר או ט״ו פרסאות ושוטף כל מה שמוצא בדרך חוזרתו וכן עושה בכל יום , ושלוליתו של נהר , פי׳ כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט רש״י · הרי אלו שלו (עיין ב״מ דף כ״ד ע״א ובמסכת ע״ז דף מ״ג ע״א) אפילו הבעל עומר וצווח · נעשה כצווח על ביתו שנפל כן כתב הרא״ש שם דהאי מתייאשים דקתני שם קאי אסרטיא ופלטיא ורבים מצויים שם קאי אבל אינך אפילו עומד וצווח) מכל מקום טוב וישר להחזיר כמו שנתבאר סעיף ה׳ ואע״ג דמדינא אין חייבים להחזיר באבידות אלו אם גזר המלך או ב״ד חייב להחזיר מכח דינא דמלכותא או הפקר ב״ד הפקר · אווזין ותרנגולין שברחו מבעליהן הוי הפקר וכל המחזיק בהן זכה בהן ודוקא שאי אפשר לבעליהן להחזיר (הר״ן ר״פ שלוח תקן , עיין הרי״ף ונ״י פרק ב׳ דב״מ דף ע״א ע״ב ולפי האמת דף ע״ז ע״ב · ספר פרי הארץ למהר״ם מזרחי חשן משפט סימן ט׳ אנס שאנס סחורות שמעון שהניח באוצר וראובן הוציא הוצאות להציל מיד האנס מחוייב שמעון לפרוע ההוצאה :

גזל אסור בהנאה · הפקר דיניו עיין · ליסטים גוי או ישראל · מציל ממון חברו · פודים גזלו · ספינה ההולכת :

מציל מן הרודף פטור עיין · ספינה מסורפת :

מציל עיין · חבית סגסטרס · ירד להציל ולא הציל · ספינה הלוכה פוללים · פירות נתפזרו לו כתלר אסד . שותף שותן לנכסי סללתי · שותפים יש לכם חוב · שותפים מוכר סחורת, וסקונס כרח לו :

מציל עצמו בממונו היינו באבדן ממונו ביאור מעשה המוזכר במדרש חזית בסוחר אחר שפירש לים הגדול והיה בידו ארגז וכו׳ הריב״ש תשובה תמ״ב :

מוסר פטור לבעליו :

מציל עצמו בממון חברו חייב לשלם הרי״ף דב״ק פרק י׳ דף מ״ו מ״ז ונ״י שם . שלחן ערוך חשן משפט סימן ש״פ סעיף נ׳ רמב״ם פרק ח׳ מהלכות חובל ומזיק רשד״ם חלק ד׳ סימן ש״מ · מהרש״ל סימן י״ט אחד קנה טבעת בחזקת גניבה והשכין אותה לחברו בחזקת זו ובא גוי לקנות טבעת והראה לו זאת הטבעת והכירה הגוי והעליל עליו ובא זה להציל עצמו בממון חברו לומר שהוא מכרה לו והוכרח לברוח נראה שאין עליו דין מוסר ומ״מ כופין אותו לסלק כל היזקו · שלחן ערוך חשן משפט סימן שפ״ח סעיף ב׳ בהגה היה רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו אף על פי שעל ידי זה בא היזק לאחר נ״י · פרק השותפין :

אונס ודיניו לוה הנסוהו ולקחו ממונו והוכרים דחמנם סמלוה כאים עליו .
גזל את חברו מוס פרוטה · מוסר ממון חברו · מסיל ליס · מעבורת מעוכרים בו · מציל עצמו בסקדון · מתעסק בנפשו וגמן מהעסק סדין נפשו · נרדף הזיק . ספינה מסורפת · ספינה שהיתה מהלכת מודה עלמו בקרקעות חברו · רודף לו נרדף · רודף אחר רודף :
שותפים

Digitized by Google

רב"מ בר"ע ת"ט משנה א' פ"י דיבמות בר"ע · ש"ע אה"ע סימן פ"ר בירת שמואל ס"ק א' כתבו התוספות שני טעמים אחר משום מזונות שנותן לה ואחר משום איבה עיין שם עיין הרי"ף ור"י פרק ד' דכתובות דף תפ"ת ע"ב · משנה הרי"ף ור"ן ריש פ"ו דכתובות דף תצ"ח ע"ב · רמב"ם פי"ז מהלכות גזלה ח"מ ולע"ש סי' ר"ע ועיין הרי"ף דכתובות דף תקכ"ה ע"א ור"ן · מציאת אשה לבעלה וספק מגורשת ודיניהם אה"ע סימן פ"ד רמב"ם פי"ז מהלכות אבידה ח"מ ולע"ש סימן רנ"ו · רמב"ם פרק כ"א מהלכות אישות · עיין הרי"ף פ"א דב"מ דף ס"ד ולפי האמת דף ע' ע"א · משנה וגמרא דב"מ פרק א' דף י"ב ע"א וע"ב ואע"ג דחייב במזונותיה כשהיא ספק מגורשת וכדמפרש שם כנס' מציאתה לעצמה ובירושלמי דרך אחרת בפירוש המשנה עיין הרי"ף שם

אלמנה הכונס · אשת איש שהלך · בעל זכאי · מציאת וד"ו ·
ניסואין בספק :

מציאת בניו עיין · מציאת חרש :

מציאת האשה פ"ו דכתובות :

מציאת חרש שוטה וקטן אין בהם משום גזל אלא מפני דרכי שלום הרי"ף ור"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ב

ע"א ש"ע ח"מ סימן ר"ע · רמב"ם פרק י"ז מהלכות גזילה · מציאת חרש שוטה וקטן ובניו ואשתו ועבדיו ב"מ פרק קמא מציאת בנו ובתו הגדולים ובפרק הניזקין אין בהם משום גזל ח"מ ולע"ש סימן ר"ע · משנה ח' פ"ה דגטין דף נ"ט ע"ב הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ט ע"א ודף ע' ע"א ועיין נ"י שם שהאריך בדף ס"ג ע"ב הוא דף ס"ט ע"ב לפי האמת קטנה ונערה אף על פי שסומכת על שלחן אביה הרי מציאתה של אב שם ועיין שלחן ערוך חשן משפט סימן ר"ע סעיף ב' · יד אליהו תשובה נ"א אם יש גזל בקטן ידי אליהו תקון קמ"ג דף ס"ט ע"ג רמב"ם פרק י"ו מהלכות גזילה דין י"ב מציאת חרש שוטה וקטן יש בה משום גזל מפני דרכי שלום וכו' הכי איתא במשנה פרק הניזקין :

אב זכאי · מציאתה מוחל סוף הלכ יד אליהו תשובה כ"ח · מציאת
סנכיהה לו מי שאין לו דעת :

מציאת ספק מגורשת עיין · מציאת אשה לבעלה :

מציאת ספרים ודיניה לענין אם יכול להשתמש בהם ר"ן פרק ז' דשבועות דף ש"ל ע"א · שלחן ערוך

חשן משפט סימן רס"ז סעיף ב' מצא ספרים קורא בהם אחת לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן כל שלשים יום (רמב"ם פרק י"ג מהלכות גזילה דין י"ג משנה הרי"ף ונ"י פרק ב' דב"מ דף פ' עמוד ב' ודף פ"א ע"א לפי האמת אבל לא לפי הדפוס) ולעולם לא ילמד בהם דבר שלא למד מעולם (לשון הטור וכן פי' ה"ה דברי הרמב"ם שהעתיק לשון המשנה לא ילמוד בהם לכתחילה וכתב עוד בשם הרשב"א בשם הרמב"ן דלא איתמר האי דינא אלא בס"ת נביאים וכתובים שמי שרגיל בהם אין צריך ליגע בהם כלל וכו' אבל עכשו שנהגו לכתוב גמרא השונה פרקו מאה פעמים ומי שלא ראה אותו מעולם שוים בו ליגע ולמשמש לפי שהוא צריך מחשבה יתירה וילמוד לכתחילה ע"כ) ולא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר משלשה דפין ולא יהיו שנים קורין בשני עניינים אבל קורין בענין אחר שנים דוקא אבל לא שלשה (בן פירש רמב"ם שם פי"ד מהל' גזילה דין ג' אהא דמשני לא קשיא כאן בענין אחד וכו')

בית הכנסת מחדש · פסק הר"ר פאדווס · מלוה על שמשכון לו ·
ספרים המולך :

מציאת עבדיו עיין · מציאת חרש :

מציאת פועל לעצמו אבל אם שכרו ללקט מציאות המציאה לבעל הבירת שלחן ערוך חושן משפט

סימן ר"ע סעיף ג' כרב פפא פרק שנים אוחזין רמב"ם פרק ט' מהלכות שכירות · אימתי מציאת פועל לעצמו ואם הוא נוקב מרגליות חשן משפט וב"י סימן ר"ע · השוכר פועל להציל הכל למשכיר רמב"ם פרק י"ב מהלכות אבידה ולע"ש סימן קפ"א ואם אמר לעצמי אני מציל הוי שלו שם :

מציאת סכיר · פועל יכול · סוכר חברו ותתכס :

מציאת קטן עיין · מציאת חרש :

מציאת שוטה עיין · מציאת חרש :

מציאת שכיר בירת יוסף מחשן משפט של"ב :

מציאת פועל :

מציל חברו באיזה נזק חייב הנצול לשלם לו ודלא בהגהות מיימונית פ"ח דחובל ואם בקשו ממנו שיתן

ודאי חייב אף לדעת הגהות מיימוניות אם העלילו על ראובן בממונו לבד אף שבאלו מחמת השותפות אין לשותפין באותו עסק כלום ודלא כמהרש"ך דס"ל ההפסד לאמצע עוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ סימן ס"ח · שבות יעקב ח"ב תשובת קנ"ז בשנת תע"ג שהיתה בפראגא שריפה גדולה ובא השרפה ונמלו חסר ושברו איזה גגים כדי להציל ובאו למשפט העליונים עם התחתונים מה דינם והשיב אע"ג דבספרו ח"א סימן קנ"ח פסק דתחתונים פטורים מ"מ בנ"ד גם התחתונים חייבים כיון דהשרפה ירדה להציל על דעת שניהם מכל מקום כיון שמשתכר העליון בעשיית גג חדש ורת יכול לנכות לפי הערך :

מציל עצמו ולבור עמו · עלילה הבאה על אחד מן השותפין :

מציל חברו בסכנת עצמו עיין · אומות העולם אוי לסס שאין

לסס · נפש מפני נפש · סכנה עיין · ספק סכנה ·
סבויים אין מבריחין · סבויים אין פודין · סניס סהיו
מהלכין בדרך :

מציל חברו בסכנת עצמו עיין ספר יד אליהו תשובה מ"ג אם מחויב אדם להכנים עצמו בסכנה כדי להציל

חברו או רשאי או אינו רשאי והשיב שבדין זה יש חלוקי דינים ולאו כל אפיא שוין רק הכל תלוי במעלה והקידם במעלה קודם בהצלה עיין בהגהות מיימון ספ"א מהלכות רוצח וב"י ח"מ סימן תנ"ו וספר חסידים תרצ"ט דמצורת להדיוט לומר הרגוני ולא חבירי ת"ח וכרבינו שם טוב פתיחה של מורה נבוכים דף ו' ע"ב · עיין הלכות קטנות סימן רכ"ט ולדעת המחבר נפשט ספיקו דתלה באופנים שכתב · והשיג על מ"ש הב"י סימן תכ"ו בשם הגהות מיימון דצריך לס.ן דזה אינו והביא ראיה על פרטי דינים כלם ושם הקשה על הש"ך · ושם דאין חילוק בין ספק לודאי בנדון זה · ושם עוד קושיא על הש"ך שר"ל שיש חלוק בזמן הזה וכו' ודחה דבריו ושם פי' הגמרא ראוי להם לאוה"ע שאין להם תקנה שנאמר תחת הנחושת אביא זהב וגו' תחת רבי עקיבא וחבריו מאי סביאין וכו' · ושם פלפול אם משום סכנת נפשות פורין שבוי ביותר מכדי דמיו · ושם דאפילו בממון קי"ל המע"ה ומכ"ש נכי נפשות · עוד ראיה מר"ט פ"ט דנדה דף ס"א שלא רצה להטמין בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטל נפשא וכו' · ושם טעם אבידתו קודמת · ושם ראיה מהגמרא מנין לרואה בחברו שהוא טובע וכו' · עוד ראיה מרודף אחר רודף וכו' ומסיק דאם המציל הוא גדול במעלה דאיסורא נמי איכא אם רוצה · ושם מ"ש מוטב שיהיה נפש אחד בספק ולא כולם בודאי · ושם פי' הירושלמי דריש לקיש מסר עצמו להציל לרב איסי וכמה שמסרו בעבור דברי תורה ומשום כבוד התורה וכו' · הביא כמה ראיות שאינו מחויב להכנים עצמו בספק סכנה בשביל הצלת אחרים . וכ"ב או"ח והובא בספר גן נטע בא"ח סס"י שכ"ט דאין לסכן עצמו בספק · ושם פלפול · ומ"ש מרבי לאסתר אלתדמי בנפשך להמלט בית המלך וגו' ושם בשנים שהלכו בדרך וביד אחד קתון של מים ועיין חוות יאיר סימן דף רס"א ע"ב ושם פלפול בפלוגתא ההיא וצריכותא שם בקראי דכולהו צריכי בעניינים שונים · ושם אם שנים בבית האסורים וגזרו הריגה על אחד מהם אם מותר להשתדל בעד אחד שגורם מיתה לאחר · ושם חילוק בין ספק סכנה לודאי · ושם אין מבריחין את השבויים ולא נקט אין בורחין · ושם השאלה של הלכות קטנות סימן רכ"ט והמחבר התיר קושיתו וספיקו :

מציל כלים מן המת הרי זה גוזל את המתים ויש מצילים ויש שאינם מצילים הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ח

ע"ב את שנגעו בארון אין מצילין שלא נגעו בארון מצילין

והמרבה

אלי אות תקע"ז :

מציאה כי כתיב בקרא לשון מציאה דרשינן כי ימצא פרט למצוי פרק הנחנקין ופעמים לא דרשינן וגרסינן במכות דף ח' ת"ר ומצא פרט לממציא עצמו ופריך למימרא דמצא מעיקרא משמע ורמינהי כי ימצא פרט למצוי ומשני אמר רבא האי מענייניה דקרא ומצא דומיא דהשינה ידו מה התם מעיקרא הרי כלל א' נלמד מדברי רבא דפעמים דרשינן מלשון מציאה פרט למצוי ולפעמים דרשינן איפכא כל אחד דבר הלמד מענינו מהסמוך לו וכפרק הנחנקין דף פ"ו קאמר כי ימצא פרט למצוי ופריך רב פפא לאביי אלא מעתה כי ימצא איש שוכב וכו' אמר ליה מונמצא בידו קאמינא הרי כלל אחר נלמוד מדברי אביי הסכת הירתור דרשינן לשון מציאה פרט למצוי כמ"ש רש"י שם.והתוספות כתבו בסוף הרבור וז"ל ואבתי קשה דרשינן פרק בתרא דערכין פי' דכפי מה שהביא בסוגיא דמשמעות בידו נפקא מונמצא פרט למצוי א"כ גבי חומה דליכא משמעות אמאי דרשו פרט למצוי וצ"ע דמאי ק"ל ארהוצ־כו לחזור מפירושם ולפרש כרפר"י בק"ו וכו' לא ראו סוניית מכות דקאמר בהדיא דכבתי ערי חומה דרשינן דענייניה דקרא דומיא דהשינה ידו ומי המונע דאביי דתירץ הכא מונמצא בידו קאמינא דלא יודה לסברת רבא דהתם וניסא דאביי ודרבא הכל אמת דבהנחנקין דרשינן פרט למצוי בידו ובבתי ערי חומה דליכא בידו דרשינן מענייניה דקרא כמו שאמר רבא שם במכות ושני הכללים אמת והך קושיא מרפסא איגרי גם הדבר צריך תלמוד ליישב עם ההיא דפסחים דף ו' ע"א וז"ל הגמרא שאני הכא דאפקיה קרא בלשון לא ימצא מי שמצוי בידך שסותר לכאורה עם מה שדרשו פרט למצוי ויש ליישב · הליכות אלי אות תק"ך :

מציאה מצא איש בחצר בית הכנסת זכה בה ולא אמרינן דחצר בית הכנסת קונה להקדש דחצר קונה מכח יד ואין יד להקדש מגן אברהם על א"ח סי' קנ"ד ס"ק כ"ג ·

יד להקדש :

מציאה מצא בבית השכורה לו ח"מ ולע"ש סימן ר"ס משנה וגמרא פרק אלו מציאות ואם היה משכירו לאחרים וכו' ובגמרא ש"מ הלכה כרשב"א אם שנים דרים בבית א' והשוכר קנה מציאה תשובת הרא"ש כלל צ"ב ח"מ ולע"ש סי' ר"ה הרי"ף ונ"י פ"ב דב"מ דף ע"ח ע"ב ודף ע"ש ·

חזקת ביתו מכר לענין לבי שבור וגוזלות פורחות וכו' בפסק שני :

מציאה עיין אב ובאי · אבידה · אבידה מסדרינן · אבידה טוה · אבידת · אבן שועין · אדם עשוי למשמש בכיסו · אורחא דמלתא נקט לענין זכתה לי שדי · אחים שמצא אחד מהם ללסטים · אלמנה שכונם · אמה עבריה מציאתה · ארבע אמות של אדם · אשת איש שהלך · בהמה מצא · בר מצא אבר מצא אמריתי · בשר הנמצא ולא · בת מציאתה · גדול הסומך · גט המוצאו · גט שחרור שמוצאו · גזו יתירים · חזקת ביתו מכר בפסק שני בענין לבי שבור וגוזלות פורחות · חמש פרוטות · חצרו של אדם · חרשים שנים · חתול מותר · יאוש שיכו דאמרי בעלים · יאוש ודיניו · כללא דאבידתא · כל דבר שיש לו סימנים · כל דבר שעושה · כלי זהב · כלי זכוכית · כלי כסף מצא · כלי נחשת מצא · כלי עץ מצא · כל כלי אכסידיא · כל מקום שמגויה · כל ספק הגבהה · כל שאין בו שוה · כל שבשלו · כל שהוא זה על גב זה · כסף מצא · לפסס מסירת הדין · מאי מכריז · מכריזין על הרעס · מגדל קריגן · מני ממון למכון קל"ו · מנו מענין · מגריפות וקרדומות מצא · מדם הוי סימן · מה שקנה עבד קנה רבו · מודיעה · מטבע אין · משמון עיין · ממון אין הולכים · מכין שוי · מעות מצא · מעשה בית דין המוצאו · מציאות · מציאה · מציל ממון חברו · מציל מן הגשם · מקום הוי סימן · מקח טעות · מקרא נדרש · משיח וסימני · משבין ישראל · משל משלו · משקל הוי סימן · עת אינו משתכח · נכסי אשתו · נכסי גר המחזיק · נעשה · סימן מובהק · ספק הנחה לא · ספרים שמוצא אותם · סתם גמרא פריק חד פרוקא ואמורא · עין טרע עיין ש"ע · עני המהפך בחררה · פועל יכול · קופה מצא · קטן ואינו · קרדומות מצא · קשרים הוי סימן · ראובן נתן · רשותו של אדם · שוכר מצא · שומר אבידה כשומר שכר · שומר חנם ודיניו בשם מהר"י סראלי · שותפים החנו ברווח דמציאה · שטר איתרע · שטר בין שטרותיו מצא · שטר המוצאו · שטר הקנאה מצא · שטרות המוצא אותם · שטר חליצה · שטר מכירה מצא אם יחזיר · שטר מתנה מצא · שטר מתנת בריא מצא · שטר מתנת שכיב מרע מצא · שכיר מציאתו למי · שלשה כאים · שנים אוחזים ותובעים · שק או קופה מצא · תנאי בדבר · תפילין מצא :

מציאה עיין פסקי ריקאנאטי סימן תמ"ו מעשה שאירע באחד שקנה מן הגוי בדיל בחזקת בדיל לכסות גגו ושוב נמלך ומכרו לישראל אחר בחזקת בדיל ואח"כ נמצא שכולו כסף כפנים אך מבחוץ היה מחופה בבדיל והורה ה"ר אליעזר ממיץ שאין האחרון חייב להחזיר כלום כי לא זכה בו הראשון דהא דאמרינן חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו בדבר המצוי אבל אם הוא דבר שאינו מצוי לא אמרינן אלא כי עובדא דאלכסנדרוס בירושלמי והורה לו ר"ת וכן גוי שאבדו לו מעות בבירתו של ישראל אם מצאן אחר זכה בהם האחרון ע"כ · נשאל הר"ר אבינדור על גוי שאבדו לו מעות בבית ישראל ומצאן ישראל אחר וטען הישראל הראשון שהאבידה בביתו וכבר קנתה לו חצרו אפילו שלא מדעתו והשיב דלא אמרינן חצרו של אדם קונה לו אלא כמידי דשכיח ורגיל למצוא אבל דברים שאינם מצויים כגון מעות ושאר מטלטלין לא זכתה לו שדהו דמב"ם ה' זכיה ומתנה הרי"ף ח"נ מרדכי סימן ר"ס רל"א דל"ב מרדכי פ"ב דב"מ גוי אבד מעות בבית ישראל ומצאן ישראל אחר גוי אבד מעות בבית ישראל ומצאן אחר זכה בם ב"י חושן משפט סימן רס"ח פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ו :

חצרו של אדם :

מציאה שלא בא לידו קודם שבת לא התירו למי שהחשיך בדרך ליתנה לנכרי או על החמור וחבריו או להוליכה פחות פחות מארבע אמות · והמוצא ארנקי בשבת אסור ליטלו ש"ע א"ח סימן רס"ו · רמב"ם פרק ו' מהלכות שבת דין כ"ב · הרי"ף ור"ן פרק כ"ג דשבת דף קנ"ט ע"א שלטי גבורים שם אות א' ולדברי הרא"ש והטור א"ח סימן רס"ו משמע דאם אתאי ליהיה המציאה וזכה בה מבעוד יום הויא כביסו וכל דין הכיס נוהג בה ולדברי מיימוני פ"כ ופ"ו מהלכות שבת דמציאה אם אתא לידו שרי להוליכה פחות פחות מארבע אמות אבל לעולם לא מצי ליתנה לנכרי או לחמור או לחרש שוטה וקטן בשום ענין ע"ש שהאר יך

מי שהחשיך :

מציאות אימתי שלו ואימתי חייב להכריז פ"ב דב"מ משנה א' וכו' ושאר הפרק · רמב"ם וקרית ספר פרק י"ג מהלכות גזילה ואבידה ח"מ סי' רס"ב ורס"ז · וכיצד מכריז · פרק אלו מציאות בבבא מציעא מאי מכריז וכו' זה מכריז וכו' פי' למה צריך להכריז אחר שהאובד אין לו סימן ליתן ומשני דזה מכריז ואותו שאבד יתן סימן מקום וכן לקמן דקאמר כדי שילך ויחזור שלשה ומכריז יום אחד היינו נמי שהמוצא מכריז והאובד יתן סימן עיין רשד"ם י"ד תשובת ר"ן ועיין הרי"ף ור"ן ספ"א דב"מ ורפ"ב דב"מ דף ע"ז ע"ב ודף ע"ז ע"ב ודף ע"ח · ודף ע"ט ע"ב משנה עד מרתי חייב להכריז ודף פ' ע"א מאי מכריז רב יהודה אמר אבידה מכריז ורב נחמן אמר גלימא מכריז · רמב"ם פי"ג מהלכות גזלה בראשונה וכו' משחרב בית המקדש התקינו שיהיו מכריזין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות משרבו האנסים ואמרו המציאה של מלך היא התקינו שיהיו מודיעין לשכניו ומיודעיו ודיו · בפרק אלו מציאות בריתא בלשון רבינו וידי אליהו תקון קל"ט דף ס"ח ע"ב :

מציאה אימתי חייב : מת אינו משתכח :

מציאות השם ואמיתתו והוא אדון כל הארץ ידיעת דבר זה מצות עשה ועקר תורתנו הקדושה רמב"ם פ"א מה' יסודי תורה :

מציאות עיין · מציאה עיין :

מציאת אלמנה לעצמה הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תקכ"ה ע"א · ש"ע אה"ע סי' צ"ה מציאתה ופירות נכסיה לעצמה :

מציאת אשה לבעלה מדרבנן משום איבה משנה ה' פ"א דב"מ

Digitized by Google

דף פ' ע"ב ודף פ"א ע"א :

אדם פסוב או חכם · זקן ואינו לפי כבודו · לפניס מסורת סדין · לער בעלי חיים · סק או קופה :

מציאה בבית הקברות עיין · כהן בבית הקברות · פסס דוחה את לא תפסס :

מציאה במקום עוברי דרכים הרי היא של מוצאה שרובם גוים ושאר דיני מציאה מש' פ"ב דב"ב ובמפרשים וג"י שם דף קע"א ע"ב · ועיין הרי"ף וג"י פ"ב דב"ם דף ע"ז ע"ב ודף ע"ח ע"א · שלחן ערוך חשן משפט סימן רנ"ט ; מציאה ודימיה · תרתי סלסס פירוסיש :

מציאה בשברת עיין · הכרוס בספת · מציאה מלה מלא ארנקי :

מציאה גם אם היא חבי"ת לא בעינן חותם בתוך חותם נ"י דב"ם דף ע"ח ע"א :

מציאה הגביאוה שנים שניהם קנאוה רמב"ם פרק י"ז מהלכות אבידה פ"ק דב"מ זאת אומרת · ח"ם ולע"ש סימן רס"ט :

מציאה הגביהה לו מי שאין לו דעת ואפילו היה עמם פקח לא קנה · רמב"ם פרק י"ז מהלכות אבידה ח"ם ולע"ש סימן רס"ט · יד אליהו תקון קמ"א דף ס"ח ע"ד רמב"ם פי"ז מהלכות גזילה דין ד' הגביהה לו חרש או שוטה או קטן לא קנה פקח וכו' היו שניהם חרשים תקנת חכמים להם שיקנו כדי שלא יבואו להנצות · תכי איתא בפ' שנים אוחזין בחרש ופקח שהגביהו המציאה מתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש וכי תימא מאי שנא משני חרשין דעלמא התם תקינו להו רבנן דלא לירתו לאנצויי · חרסיס יסגיס :

מציאה הוי דבר שאינו מצוי הריב"ש סימן שכ"ד :

מציאה המגביה אותה לחברו קנה ואעפ"י שלא אמר לו כלום וכו' רמב"ם פרק י"ז מהלכות גז"ה דין ג' כתב בני משה סוף ספרו בלקוטים דף ח' ע"ד ד"ה כתב הרמב"ם וכו' נ"ל דטעם הרמב"ם הוא משום דכשאמר ליה תנה לי גרע משום דלית דעת אחרת מקנה אותו דהוא הוא האומר תנה לי אבל האחר אינו רוצה להקנותה ולכך לא קני אבל כשהוא מעצמו מקנה איתה לו מבלי שיאמר לו המקנה כלום אז בוראי כיון להקנותה לו אך קשה מאי אפילו דקאמר אפילו לא אמר כלום דדוקא כשלא אמר לו כלום הוא דאמרינן דקנה חברו הא אם א"ל תנהו לי לא קנה כמ"ש הרמב"ם עצמו לעיל דא"ר דמ"ש אעפ"י שלא א"ל היינו לומר ל"ם כשאמר לו הקונה זכה בה בשבילי דהתם זכה בה הקונה אלא אפילו לא א"ל כלום קנה דא"כ מאי מלת כלום דקאמר דהל"ל המגביה מציאה מעצמו לחברו אעפ"י שלא צוהו חברו קנה ומדקאמר כלום משמע בין לא א"ל זכה לי בין שלא א"ל תנה לי וכו' א"כ קשה מאי אפילו דקאמר והבן :

מציאה המגביה אותה לחברו ח"ם סימן רס"ט פ' שנים אוחזין משנה ונמרא זאת אומרת וכו רמב"ם פרק י"ז מהלכות גזילה ואבידה · מהרש"ך חלק א' סימן קי"ט לע"ש סימן רס"ט · משנה הרי"ף ונ"י פ"א דב"ם דף ס"ג ע"א ולפי האמת דף ס"ט ע"א היה רוכב ע"ג בהמה וראה את המציאה ואמר לחברו זכה לי בה כיון שהגביהה לו קנה הרוכב (לשון הרמב"ם שם דין כ' מימרא דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן בגמרא דף י' ע"א וכתב ה"ה והטעם כיון שאמר זכה וזה שתק הרי זה מגביה מציאה לחברו וקנה חברו) ואעפ"י שלא הגיע לידו ואין המגביה נאמן לומר ולצרכי הגבהתיה אפילו בעודה בידו (טור) ואם א"ל תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי בה וזכה הנוטל (משנה שם דף ט' ע"ב וכתב ה"ה כיון דלא נעשה שלוחו לזכות בה כהגבהתו אלא ליתנה לו וכן פירש"י שם דף י' ע"א) ואם משנתנה לרוכב אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום) שם במשנה וכמו שפירש"י הטעם שם, ש"ע שם · הנה ראובן אמר לשמעון קנה לנו ביחד סחורה פלוני · קנוס על סיין סאלס :

מציאה המוצאה לא ישבע ח"ם גלע"ש סימן רס"ז · משנה בפרק הנזקין וכגמ' דלא כר' יצחק · רמב"ם פרק י"ג מהלכות גזילה סעיף כ"ו כל אותן הימים שמיטפל באבידה קודם שימכ־נה בבית דין אם האכילה משלו נוטל מהבעלים בלא שבוע־ · רמב"ם שם דין י"ט וכתב ה"ה זה פשוט שם בגמרא פרק ב' דב"ם סוף דף כ"ח וזה עיקר ודומה להך דאמרינן דהמוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם) סעיף כ"ז המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם שאם אתה אומר ישבע יניח המציאה וילך לו כדי שלא ישבע ·) משנה פ"ה דגטין גמרא דף מ"ה ע"ב · אפילו מצא כיס וטען בעל־ המציאה ששני כיסים קשורים היו ואי אפשר שימצא האחר אא"כ נמצא האחר הקשור עמו הרי זה לא ישבע כתב ה"ה פסק הרב כפשט המשנה ודלא כרבי יצחק בגמרא שם דף נ"א ע"א דאמר כתנא הברייתא וכן דעת הרי"ף בהלכות שלא הביא אלא המשנה בלבד שאעפ"י שפסק כר"א שם ע"ב לא הביא ההוא דר' יצחק ובאוקמתא אחריתי שם ועיקר · ידי אליהו תקון ק"ם דף ס"ח ע"ג : סבועה לא יסבע :

מציאה המוצאה צריך שיגיע לידו או לרשותו פ' שנים אוחזין תנן ראה את המציאה וכו' רמב"ם פי"ז מהלכות אבידה קריית ספר פרק י"ז מהלכות אבידה ח"ם ולע"ש סימן רס"ח ואם הגביהה אחר תחילה פרק אלו מציאות משנה וגמרא ח"ם ולע"ש סימן רס"ח · משנה הרי"ף ונ"י פ"א דב"ם דף ס"ט ע"א לפי האמת ולפי הדפוס אשר לפני דף ס"ג ע"א ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן הרי אלו קונים לו ואם הגיע המציאה לתוך ארבע אמות שלו זכה בה חכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה י רמב"ם שם דין ה' מימרא דר"ל משום אבא כהן ברדלא) כר"א בסימטא או בצידי רשה"ר שאין הרבים דוחקים שם או בשדה שאין לה בעלים (כתב ה"ה זה כתב רבינו בפי' שדה דעלמא הנזכר בגמרא שם, אבל העומד ברשה"ר או בשדה חברו אין ארבע אמות קונות לו ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו · הנה שנים שבאו כאחד לתוך ארבע אמות או שעומדים שניהם ונפלה המציאה תוך ארבע אמותיהם קנו שניהם טור · ראה את המציאה אפילו נפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה, משנה שם בגמרא דף י' ע"א וכתב ה"ה ועבדינן עלה בגמרא שני אוקמתות וכו' ורבינו סתם נראה שהוא סומך על אוקמתא ראשונה שם כיון דנפל עליה גלי ארעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני בארבע אמות לא ניחא ליה דליקניה דמשמע דאף במקום שארבע אמות קונות כשנפל לא קנה דהויא אוקמתא דגמרא וכו' עיין ר"ע על משנה ג' פרק ד' דפאה) הנה ודוקא ברה"ר אבל במקום שד' אמות קונות קנה ולא גרע משום דנפל עליה (טור וכ"י בשם הרי"ף והרא"ש וכנ"ל דעת הרמב"ם ור"ן בשם הרא"ה) ולא כ"ש חולקין, ר"ן בשם רשב"א ונ"י פ"ב דב"ם ומ"ם פי"ז לדעת רמב"ם י אורחא דמלתא נקט לענין וקנס לי סדי · ארבע אמות של אדם · חוקת ביתו מבר פסק סני לענין גבי מטר והולות פרסות · חברו של אדם :

מציאה ודיניה משנה וגמרא פרק אלו מציאות רמב"ם וקרית ספר פרק י"א מהלכות גזלה ואבידה עד סוף הלכות אבידה · רמב"ם פי"ו ופי"ז מישרים נתיב כ' חשן משפט ולע"ש סימן רנ"ט עד רע"א · מוצא איזה מציאה ובאיזה מקום וכל הנלוה לזה משנה וגמרא פרק אלו מציאות ח"ם ולע"ש סימן ר"ס · המוצא דבר שניכר שאינו אבוד מבעליו ואיזה דבר הוי אבוד ח"ם ולע"ש סימן רס"א · מוצא מציאה במקום שישראל מצויים שם רמב"ם פרק י"א מהלכות אבידה ח"ם ולע"ש סימן רנ"ט · מוצא דבר שמוכח שתונח שם ח"ם ולע"ש סימן ר"ס קריאת ספר פט"ו מה אבידה משנה ונמרא דפרק אלו מציאות · משניות הרי"ף וג"י פרק ב' דב"ם דף ע"ו ע"ב ודף ע"ז ע"ב ודף ע"ח ודף ע"ט ודף פ"א ע"ב · אבידה ודיני הסבתה · תרתי סלסס פירוסיס ·

מציאה כי כתיב בקרא הוי פירושו כשבא ליד האדם אבל בלשון משנה אפשר לפרש אף שלא בא לידו ומאי מציאה ראיה ב"ם פרק א' דף א' הליכות אלי

מצות עשה אין לוקין עליה אבל אם התרו בו למלקות אפילו בעשה לוקה יבין שמועה כלל ר"ו :

מצות עשה האומר איני עושה אותה מכין אותו עד שתצא נפשו הר"ן פרק ו' דשבועות דף שכ"ו ע"א · נ"י פט דיבמות דף תכ"ח ע"א עיין שלחן ערוך א"ח סימן תפ"ח :

חיס מצוס :

מצות עשה הם רמ"ח רמב"ם בפתיחת חבורו :

מצות עשה ומצות לא תעשה בטלו להצלת צבור ·

אבל קרוב למלכות :

מצות עשה מברכין עליה ולא על מצות לא תעשה עיין · כרכס אין מברכין : טבילת כלים מברכין :

מצות עשה עיין · אסור דרבנן קורין לו אסור עשה · אשת איש בעשה · בעור תרומות · בשר אדם אסור איסורו איסור עשה · גלוי ערוות שאלה · הדור מצוה עד שליש מאלו · השבת אבידה חייבי עשה · חכמים שעמידו · חכמים לא · חלב אדם חליקי כפרה · חלילס קודמת או יבוס מצוה ס' ח"ב · חלל יש מחייבי · טומאת כהן יכס סבה · כל מצוה · כל מצות · מדלה כתב הכי · מלקות מלינו · מצוה עוברת · מצוה שנאמרה לבני נח · מצורע וטהרתו מצרעתו · מצות שם מאות · מציאות השם · עבירות עיין רמב"ם · עשה · עשה אינו דוחה · עשה דוחה · עשה מבני עליו · קדוש ידים ורגלים · קדושין תופסים קוס עשה · קטורת ומעשהו כילד · קטינא קטינא · שיחת חולין · שמך מנהדים אומות :

מצות עשה שאין בה כרת אינה דוחה שבת רמב"ם פי"ט מה' שבת :

מצות עשה שאין הזמן גרמא עיין :

כל מצות עשה שאין :

מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה פר העלם דבר של צבור משנה ג' פ"ב דשבועות · משנה ד' פ"ב דהוריות בענין טומאת מקדש וקדשיו יש מצות עשה וישלחו מן המחנה ואין חייבין עליה ב"ד פר העלם דבר שאם שגגו ושגגו בהוראה זו והורו לו שיצא בארוכה אין מביאין על שגגת הוראה זו פר העלם דבר של צבור עיין רמב"ם פי"א מהלכות שגגות ופ"א מהלכות מעשה הקרבנות :

מצות עשה שבנדה · פר העלם דבר :

מצות עשה שבנדה שחייבין עליה פר העלם דבר של צבור היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו משנה ד' פ"ב דשבועות זו היא מצות עשה שבנדה שדומה לזה שבמקדש שאירע לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסת אם שגגו בית דין בהוראה זו חייבין עליה פר העלם דבר ועיין משנה ד' פ"ב דהוריות · רמב"ם פי"ד מה' שגגות דין ב' :

אשה שאמרה נטמאתי · מצות עשה שבמקדש · פר שבא על :

מצות עשה שהזמן גרמא עיין :

כל מצות עשה :

מצות פירותיהם וקרן עיין · ארבעה דברים אדם :

שכר מצות :

מצות צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם הוריות פ"ג דף י' אחד אכל קרבן פסח לשם מצוה ואחד לשם אכילה גסה :

מצות שהאשה חייבת עבד נמי חייב משנה ג' דכריתות בר"ע משנה א' פ"ב דסוכה ור"ע ותי"ט עיין משנה א' פרק א' דחגיגה בר"ע הר"ן פרק ב' דסוכה דף ש"ם ע"ב משנה ה' פרק ד' דגטין בתי"ט הר"ן פרק ב' דמ"ק דף שפ"ו ע"ב :

כל מצות · עבד אתקס לאשה · עבדים אינם :

מצות שהם תלויות בארץ אינם נוהגות אלא בארץ ושאינם תלויות בארץ נוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ חוץ מערלה וכלאים וחדש משנה ט' דקדושין · הרי"ף ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ו ע"ב וה"ק כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ חוץ וכו' · עיין רמב"ם פ"י מהל' מאכלות אסורות ופ"א מה' כלאים :

מצות שהם תלויות בארץ עיין · מצוה שהיא חובת הגוף מצוה תלויה · מטה מפלי מה :

מצות שלש חייבים על זדונם כרת ואין בשגגתם חטאת ואלו הן שני עשין ולאו אחד בטול פסח בטול מילה ומגדף ספר אלה המצות להרב חאגים מצוה ש"פ דף מ"ח ע"א · רמב"ם פ"א מה' שגגות :

פסח ומילה :

מצות שנאפו בלי חלה היכא שאינו רוצה להפריש מכל א' וא' צריך להפריש עונה שלימה ואעפ"י שפסק תוספות והרא"ש דהיכא שהיה בעיסה שעור חלה מתחלה שאין צריך צרוף סל אלא הקפה בעלמא לא נהגינן כן רק במו שפסק הש"י שבעינן צרוף סל ונגיעה מהרש"ל סימן נ"ח · כנסת הגדולה על הגהות הטור סימן תפ"ט ·

חלה · מצה אפייתה · מצות סדר :

מצות שנמצאו והיו במקום שהיו מרקדין את הקמח ועלת אבק דק עליהן מורה פנים לאסור ולהתיר דבר שמואל תשו' שמ"א ובענין הכלים שנתבשלו בהם מתיר כיון דעברו ימים וחדשים הוי נותן טעם לפגם · שלחן ערוך אורח חיים ס"ס תנ"ט בהגה · מטה משה אות תקצ"ו :

מצות שעור כמות לישתן אין לשין לפסח עיסה גדולה משעור חלה שהיא מ"ג בי צים וחומש ביצה בינוניים והוא עשרון וכן ישער אותה וכו' שלחן ערוך אורח חיים סימן תנ"ו · הרי"ף ור"ן פרק ב' דפסחים דף רל"ז ע"א ופ"ק ג' דפסחים דף רמ"ב ע"א :

מלת מצוה שמורים :

זכור לאברהם · א"ס · **מצות** ששולחים אותם ע"י נוי עיין מ"ס סרב זרע אמת חלק ג' סימן ל"ו · יעס"ב :

מצות שש מאות ושלש עשרה נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה כנגד אבריו של אדם כך דרש ר' שמלאי א"ר המנונא מאי קרא תורה צוה לנו משה תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הויין ואנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום · בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב ה' מי יגור באהלך וגו' בא ישעיה והעמידן על שש דכתיב הולך צדקות וגו' בא מיכה והעמידן על שלש שנאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך · חזר ישעיה והעמידן על שתים שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה מכות פרק בתרא דף כ"ג כ"ד : רמב"ם בפתיחת חבורו יד החזקה :

מצות שתים לעשות וכל אחת נדחית מפני חברתה ואי אפשר לקיים שתיהן אבל בידו לעשות או זו או זו ומפני שאין ידוע איזה מהן קודמת פטור משתיהן זו היא החידה · פתרונה יש לפניו אבידתו ואבידת רבו וכבוד אביו דלא ידענא הי מנייהו קדים אם תאמר אבידתו הלא כבוד אביו קודם למ"ד בפ"ק דקדושין משל בנו שר"ל שצריך הבן לכבד האב ממזונו של בן ואם תאמר כבוד אביו קודם הלא אבידת רבו קודמת כדאמרינן אני ה' וא"ת אבידת רבו קודמת הלא שלו קודמת שאינו חייב לכבד הרב משלו ואי אפשר לקיים שתיהן אלא היכא שבאבידתו יכול לכבד אביו להאכילו מטנה דאז אבידתו קודמת מפני כבוד אביו אבל באופן אחר פטור משניהם תוספות פרק אלו מציאות · רמב"ם פי"ח מה' תלמוד תורה אבידת רבו קודמת לשל אביו וכו' :

אבידתו ואבידת · כבוד אב ואם · רב וכבודו :

מצטער פטור מן הסוכה עיין · כל שכבת סימים אדם עושה סוכתו · סוכה שסתורים · עומר ודיניס :

מציאה אימתי חייב להכריז המוצאה רמב"ם וק"ית ספר פי"ו מהלכות אבידת ח"מ ולע"ש סימן רס"ב פרק אלו מציאות משנה וגמרא פ"ב דב"ם והרי"ף דף ע"ו ע"ב ודף ע"ז ע"ב ודף ע"ח :

מציאה ודיניס · מציאות אימתי · מת איש מצתכח :

מציאה אם מתבייש להשיב ודיניה שלחן ערוך חושן משפט סימן רס"ג משנה הרי"ף ונ"י פרק ב' דב"מ דף

אחר · חמנהג כמו שהוא · אבל אין שם מנהג הדין שאם יורשי ראובן רוצים להחזיק במצוה ההיא עד סוף הזמן שקנאה מורישם בפרוע פרעון הסך שקנאה הנה מה טוב כי אין לזרים אותם ובמקום מורישם הם עומדים ואם אינם חפצים במצוה עכ"פ צריך שיפרעו משלם לקק"י והם בעצמם יפרעו ימכרו המצוה ואם פחתו דמים פחתו להם ואם הותירו הותירו להם ואין לקק"י ליטפל עצמם בדבר המסיבה דסבה להם לצרה זו מאחר דזכין בדין ובעד' החסרונות נחסר כחו בדין זה :

מצות הנמכרות בבית הכנסת עיין · כפל החסרונות :

הפלקס עוסס · ודבר דבר · ירושה בחברות · מנויי הקהל · מעשר סריוח פני יסופע אם מותר לפלס הפלות מעשות מעשר הריוח · מצוה כשותפות · מצוה מכרו קהל · סגנות · ספר תורה הולכתו' קדים כתורה . רגיל במצוה :

מצות הנמכרות בשבת וחשש אסור בדבר שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ו מג"א ס"ק ט"ו :

ודבר דבר :

מצות הרבה לפניו אין לברך אקב"ו לעשות מצות אלא מברך אחת אחת בפני עצמה הרי"ף ור"ן פרק ד' דסוכה דף שנ"ד ע"ב :

מצות אין עוסין אותן חבילות :

מצות התורה ראוי לעשותם מאהבה ולא על מנת לקבל פרס רמב"ם פ"י מהלכות תשובה · משנה פ"א דאבות :

מצות חביבות בוא וראה כמה מצות חביבות על משה רבינו שכל ישראל כולן נתעסקו בבזה והוא נתעסק במצות שנאמר חכם לב יקח מצות פי' נתעסק בארונו של יוסף שהיה הולך לבקש אותו וסרח בת אשר הגידה לו שעשו לו מצרים ארון של מתכת וקבעוהו בנילוס וכן נשתדל בו עד שמצאו ונתעסק בגמילות חסדים וישראל היו עסוקים בבזת מצרים . סוטה פ"ק דף י"ג :

יוסף היכן היה :

מצות חברו וזכותו הקונה אותו אם זכרה בשכרו תשובת אלשקר סימן ק"א :

זכות ומצות חברו סקונה :

מצות חליצה פרק י"ב דיבמות :

מצות חליצה קודמת עיין · חליצה קודמת או יבום מצוה :

מצות יבום קודמת עיין · חליצה קודמת או יבום מצוה :

מצות לאו ליהנות ניתנו הליכות אלי אות תק"ח מקשה הר"ן דנדרים פ"ב דף ט"ו ע"ב דמי שאמר הנאת תשמישך עלי אמאי פטור והא מצות לאו ליהנות ניתנו וי"ל דלא אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו אלא לומר דאין קיום המצוה חשוב הנאה אבל אי בהדי דמקיים המצוה מתהני גופיה הנאת מיקרי ומהאי טעמא אמרינן הנודר מעיין אינו טובל בימות החמה וק"ק לזה הא דגרסינן בנדרים דף י"ו אמר רבא הנאת סוכה עלי ומפרש"י דהוי כעין תשמישך עלי ואפ"ה פריך הכא עליה וכי מצות ליהנות ניתנו ועיין ויישוב לזה עם ס' שבועות · גט פשוט להר"ם בן חביב על שלחן ערוך אבן העזר סימן קכ"ד ס"ק א' מצות לאו ליהנות ניתנו ואפילו לכתחי' בענין כתיבת גט על אסורי הנאה

גט של מה נכתב :

מצות לאו ליהנות ניתנו משנה א' פ"ג דערובין בר"ע משנה ב' פרק ב' דשקלים בתי"ט משנה ד' פ"ג דמעילה בתי"ט הרי"ף ור"ן ורש"י דראש השנה דף ש"ב ע"א משנה א' פ"ב דנדרים תי"ט מפרשה · משנה ב' ג' ד' פרק ד' דנדרים ובמפרשים · הר"ן פ"ג דסוכה דף שמ"ח ע"ב ש"ע א"ח סימן תקפ"ו סעיף ה' מג"ד ס"ק ד' :

אין מבטלין אסור · מודר הנאה מחברו מותר לתקוע · מודר הנאה מעיין · מצוה הכאה · סופר על עבודה זרה פסל :

זכור לאברהם · א"ה · כתב הרב הד"ר אות סג"ז מצות לאו ליהנות ניתנו כתב הר"ן בשם הרז"ה ז"ל דהיינו דוקא מצות דאורייתא אבל מצות דרבנן לא אמרינן הכי ואסור והדברים עתיקים וכבר הארכתי בספר שמע יעקב בדבריו ז"ל · עכ"ד · והרב יד מלאכי בכללי הדינים אות תל"ג כתב וז"ל מצות לנ"ב אמרינן

בין במצות דאורייתא בין במצות דרבנן מקראי קדש פ"ח מס' לולב דף ע"ו ע"א ועיין מה שהאריך הרב ארעא דישראל אות י"א :

מצות לא תהיינה בזויות עליו אבוהון דכולהו דם שבת פרק כ' דף כ"ב פירוש שלמדים ממנו שלא יהיו מצות בזויות עליו דאמרינן במה ששפך יכסה · שלחן ערוך י"ד סימן כ"ח סעיף ו' :

כסוי הדם אבוהון :

מצות לא תעשה אין מברכין עליה איסור והיתר של רבינו יונה סימן נ"ח סעיף ק' מלבד לאו דעריות אטו עשה דקדושין שם ·

ברכה אין מברכין · טבילת כלים מברכין :

מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין אחד אנשים ואחד נשים חייבים הרי"ף דמכות דף ט' ע"א חוץ מבל תשחית ובל תקיף ובל תטמא לטתים משנה ז' דקדושין ר"ע תי"ט · רמב"ם פרק י"ב מהלכות ע"ז דין ג' · הרי"ף ור"ן פ"א דקדושין דף תרל"ב ע"ב · גמרא שם דף ל"ה ע"א :

מצות לא תעשה הם שס"ה דרמב"ם בפתיחת חבורו :

מצות סס מאות :

מצות לא תעשה עיין · אכילת ולא · נלוי עריות מצוה ·

הדור מצוה/ עד שליש · סכמים פעמידו חלוקי כסרה · חליצה קודמת או יבום פסק י"ב דים לנו לבאת ידי ספק הזכה דאפשר בהליכה עשה ולא תעשה · לא תעשה · מלקות מלינו · מצוה עוברת · מצוה סס מאות · קוקב · עבירות עיין רמב"ם · שחיטת חולין · סמך סנהדרים אומות :

מצות לא תעשה שאין בהם כרת ולא מיתת ב"ד שלוקין עליהם שהם קס"ח רמב"ם פרק י"ט מהלכות סנהדרין :

מצות לא תעשה שיש בהם כרת ולא מיתת בית דין שלוקין עליהם שהם כ"א רמב"ם פרק י"ט מהלכות סנהדרין :

מצות לא תעשה שיש בהם מעשה שחייבין עליהן כרת חייב להקריב קרבן חטאת ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו רמב"ם פרק א' מהלכות שגגות יצא מגדף שאין בו מעשה :

חייבי כריתות חוץ :

מצות לא תעשה שיש כרת קום ועשה אין מחייבין עליה משנה דמכות הרי"ף דף רצ"ט ע"ב :

כל מצות :

מצות נחלקים כולם בתחילה על שני חלקים משנה א' דפאה בתי"ט בשם הרמב"ם :

מצות סדר ומקום לישתן ש"ע א"ח סימן תנ"ט לא יניחו העסה בלא עסק אפילו רגע אחד · דף שעשו עליו עיסה ונקבות תולעים ישוה מהר"ש לסתום הנקבים שלא תכנס בהם עיסה ותחמיץ מהרי"ל דף י"ר כ"ש"ע בהגת סימן תנ"ט ומג"ד ס"ק ו' · דרכי נועם תשובה ה' מעשה שאפו מצות הפסח קודם פסח ברחת שקורין פאל"א בלעז ונסתפקו אם היתה הרחת חדשה או ישנה שנשתמשו בה חמץ כל אפיא שוין דאין במצות אלו שום חשש של אסור · אין לשין אלא במים שלנו לא בחמה ולא בחמין ולא בחמי חמה ולא במים הנרופים מדות גרול שנחושתו עפת ותלוי על מקום האש ומים שבתוכו פושרים אפילו כשאין האש תחתיו (והרי"ף פירש מים הגרופים הם מים שנשאבו בו ביום) ואם עבר ולש אסור ויש מתירים בלש במים שלא לנו ולא תגביה ידיה מן התנור עד שתגמור את הפת כלומר שלא תתעסק בדבר אחר ותניח העסה ואחיכרה שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידיה ולא מיבעיא מיתב בשמשא ומילש דאסיר אלא אפילו מיתב תותי רקיעא ביומא דעיבא אסור ואע"ג דלא נפלה שמשא בההוא דוכתא מאי טעמא יומא דעיבא כוליה שמשא הרי"ף ור"ן ספ"ב דפסחים דף דל"ט ע"א · ש"ע אורח חיים סימן תנ"ח ותנ"ט :

מים שלנו · מצה כפולה · מצות שכמלאו . מצות ספוד בקות ליסת המצות ספולייטי · קפיזות יש :

מצות עיין מצוה עיין :

Digitized by Google

אמן ומברך פועלים אחריו אמן דאין לערער עליהם מפני שאין המברך מכוין להוציא ואין העונה מכוין לצאת וע"ע תלמידי ר"י וריא"ז פ"ב דברכות דף ט' ע"א שכל המצות צריכות כוונה ואין אדם יוצא עד שיתכוין לצאת · ועיין ש"ע א"ח סימן תע"ה סעיף ד' מגן אברהם שם ס"ק י"ד אע"ג דמצות צריכות כוונה כמ"ש סימן ס' ס"ד במידי דאכילה שאני שהרי אכל ונהנה בכך ומהאי טעמא אפילו ידע שהוא מצה ולא רצה לאכול ואנסוהו לאכול יצא עיין בב"י ועיין סימן ר"ד ס"ח ור"ס קצ"ו · ועיין תר"ן פ"ה דפסחים דף רנ"ב ע"ב ועיין פי' מהר"ר נור אריה לוי על ש"ע א"ח סימן תע"ה אות ב' · ועיין ש"ע א"ח סימן תקפ"ט סעיף ח' ובסימן ס' סעיף ד' דפסק דצריכות כוונה · ש"ע א"ח סימן ס"ג סעיף ד' דאפילו למאן דאמר מצות אינן צריכות כוונה מודה שבפ' הראשון של שמע צריך כונה ואם לא כיון לבו לא יצא הרי"ף ור"ן פ"ב דר"ה דף שי"ב ע"א ד"ה גרסינן בגמרא בענין פלוגתא דפוסקים אם מצות צריכות כוונה או לא · הר"ן פ"ג דסוכה דף שנ"ב ע"א ד"ה ומדפרכינן · גופי הלכות אות רס"ט מצות אם צריכות כונה או לא עירובין דף צ"ה איכא לישני בזה חדא ת"ק סבר לצאת בעי כונה ור"ג סבר לא ואי בעית אימא דכולי עלמא לצאת לא בעי כונה ולעבור משום בל תוסיף פליגי ת"ק סבר לא בעי כוונה ור"ג סבר בעי ואי בעית אימא לא לעבור בעי כוונה ולא לצאת והכא לבעבור שלא בזמנו פליגי ת"ק סבר לא בעי ור"ג סבר בעי ולשון רבינו יונה בברכות יש בו עיון · הליכות אלי אות תק"ן מצות אין צריכות כוונה לא מבעיא מצות דרבנן אלא אפילו דאורייתא וזה לדעת רבא ראש השנה דף כ"ח וזה שאמרינן דאין צריך כוונה הוא לקיים המצוה אבל בלעבור יש חלוק כשהמצוה שעובר עליה היא בזמנה אפילו בלא כונה לוקה וכשהמצוה היא שלא בזמנה כגון הישן בסוכה בשמיני אז בעי כוונה שם בגמרא · ועיין פרי חדש על א"ח סימן תע"ה ס"ק ד' :

זכור לאברהם · א"כ · **מצות** צריכות כוונה כתב בספר כנה"ג א"ח סימן תקפ"ט בשם מסוכת מפפט לדק א"ב סימן ס"ק דהיינו דוקא במצות דאורייתא אבל במצות דרבנן א"צ כוונה וכ"כ כתשו' הרדב"ז · ודעת דרבנן אות סכ"ו וכתב עליו הרב עין זוכר אות כ"א ז"ל והרב פר"ח סימן תפ"ט הכריח דתרן בס"ע סבר דהלכה כמ"ד מצות צריכות כונה אבל במצות דרבנן נקיטינן דא"צ כונה ועמ"ש הרב מקראי קדש ומורי הרב בספר מכביר נחפה בכסף א"ח סימן ח' ומ"ש בעניותי בספר הקטן פרכי יוסף אורח חיים סימן תפ"ט על דבריהם כס"ד · ע"כ · ועמ"ש סדר תרעת דישראל אות יו"ד :

מצות אם צריכות כוונה עיין · ברכה אס · לריך כיונה סס כמס אלוקים בדין זה · ברכת הפסח כתב · אלילה קודמת בסס כמה פוסקים ומהר"י קארו ק"ס · כונה בתפלה · אלה ברכות סמתאספים · מלה מבלה · מלת מלוה · סמורה · קריאת סמע לריך · סמע עיקר :

מצות בני נח גופי הלכות אות ש"ט אם בכלל שהוזהרו על הגזל יש בכלל רבית ואונאה או לא צדדו התוספות בזה מציעא דף ע"א ד"ה תשיך · א"ל ויש לומר דשמא בן נח מוזהרין על הרבית כמו שהוזהרו על הגזל ובסוף הדבור כתבו ועי"ל דבני נח לא הוזהרו על הרבית :

מצות בני נח כתבם הרמב"ם פרק ט' מהלכות מלכים ועיין גופי הלכות דף ק' וק"א שהאריך לפלפל ולפרש דברי רבינו ודברי כסף משנה שם בבמה דבורים :

מצות בני נח סנהדרין פ"ז דף נ"ז ע"י סימן צ"ו :
בני נח · בן נח · גרים בזמן הזה · מלוה סנאמרה לבני נח · פרוס · קוס עסה :

מצות דאורייתא עיין · ברכות ספקן · כופין על · מלוה הבאה בעבירה :

מצות דרבנן מברכין עליהן אקב"ו אע"ג שהקב"ה לא צוה המצוה ההיא כראשכחן בנר חנוכה וברכת אירוסין וכו' אבל מברכין בן סלאו דלא חסור · ר"ן פרק א דכתובות דף תס"ט ע"ב עיין רמב"ם פרק ג' מהלכות חנוכה ותו"ט על משנה י"א פרק ג' דסוכה שאלה זו נשאלה בגמרא פרק במה מדליקין על ברכת נר חנוכה דף כ"ג ובמסכת סוכה פרק ד' מ"ו ותירצו מלא תסור א"נ שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך :

מצות דרבנן עיין · ברכות ספקן · כופין על · לוים ודיינים · מלוה הבאה בעבירה · קטן סהגיע :

מצות האב על הבן אחד אנשים ואחד נשים חייבים מצות הבן על האב אנשים חייבים ונשים פטורות משנה וגמרא דקדושין דף כ"ט · משנה ז' דקדושין ובמפרשים הרי"ף ור"ן דף תרל"ב ע"ב ודף תרל"ג · רמב"ם פרק ג' מהלכות מילה ש"ע י"ד סימן רס"א · רמב"ם פי"א מהלכות בכורים סמ"ג עשין קמ"ה · י"ד סימן ש"ח · רמב"ם פ"א מהלכות תלמוד תורה · סמ"ג עשין י"ב י"ד רמ"ה רמ"ו · רמב"ם פרק ו' מהלכות ממרים · סמ"ג עשין קי"ג י"ד סימן ר"מ רמ"א :

מצות האב על הבן חייב אדם בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות וי"א אף להשיטו במים פירש"י שמא יפרוש בספינה ויסתכן אם אינו יודע לשוט קדושין פ"ק דף כ"ט · הרי"ף ור"ן שם דף תרל"ב ע"ב ודף תרל"ג ע"א · ש"ע י"ד סימן רס"א ור"ס ש"ה סעיף א' ורמ"ח סעיף א' · רמב"ם פרק ג' מהלכות מילה פרק י"א מהלכות בכורים ופרק א' מהלכות תלמוד תורה · שלחן ערוך אבן העזר סימן א' יבמות דף ס"ב ע"ב :
כל סאין מלמד בנו אומנות · מילה · פדיון סבן · תלמוד תורה :

מצות הנהוגות באבל נהוגות בתשעה באב הרי"ף דתענית פ"ד דף רע"ה ע"א ט"ב אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ואסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות משנה תלמוד הלכות והגדות אבל קורא בקינות ובאיוב ובדברים הרעים שבירמיה ותינוקות של בית רבן בטילין בו משום שנאמר פקודיה' ישרים משמחי לב טא"ח סימן תקנ"ד תקנ"ה :
תשעה באב מלות סנהוגות :

מצות הנמכרות בבית הכנסת כתב מהרי"ו וויל סימן נ' לוי שקנה שהיות ואותו שקנה שביעי אינו בבית הכנסת אינו יכול לעלות הלוי כיון דלא שלים מניינא · הא סליק מניינא מותר כן כתב מהר"ר נא"ל ז"ל ממנטובה · צמח צדק סימן ע"ב מי שהיה רוצה לקנות מצות קריאת מפטיר בשבת ונתן עשרה זוז ואחר הוסיף עליו ונתן ט"ו זוז ונראה לנבאים שהשני אינו בטוח לשלם ורוצים ליתן לראשון בעד עשרה זוז כאשר רצה הוא תחילה והראשון חזר בו כיון שלא רצו להניח לו תחלה בשרצה הוא יכולים הגבאים לכוף לראשון שיחזיק הוא במצוה בעשרה זוז שנתרצה מתחילה · עולת תמיד סימן קמ"ח ס"ק ו' מי שקנה מצות לשנה ומת באמצע חייבים היורשים להטפל במצוה ולשלם לקהל דמי המצוה שקנה מורישיהן אם ימכרו המצות ומה שיחסר ישלמו לקהל ואם ימכרו המצות ביותר ממה שמגיע לפי ערך מן היורשים נ"ל דהרויח לקהל כי אין משתכרין בצדקות ובכנה"ג לא כתב כן אלא הריוח ליורשים ולא נהירא עכ"ל · וכתב הרמ"ע תשובת ס"ד מי שקנה מצוה אחרת לזמן שנה ופבר נשמע דבר המלך ודתו לגרש את היהודים אף על פי שהיו משתדלים לבטל את הגזירה ה"ל לאסוקי אדעתיה דמדלא אתני איכא למימר אחולי אחיל · משפטי שמואל נ"ג אין ירושה לחברות של מצות ואין יכולים לעכב ביד אחרים שלא יזכו גם הם במצוה ועיין מהרש"ך ח"א ס"ס מ"ה · שיירי כנה"ג קמ"ז ס"ק ג' ראובן קנה מצוה מאותן הנמכרות לשנה ועשה מצותו קרוב לששה חדשים ומת ויורשיו אינם רוצים לתת דמי המצוה אלא לפי הערך או שימכרו המצוה לששה חדשים ומה שיחסר ממה שקנאה ראובן ישלימו ובעלי החסרונות ממאן ואומר כי לו משפט הבכורה הזאת אף שהוא זר בדין יורש דבר זה כי הוא חסרון מקום אנשים העושים את המצוה והשיב דאם יש מנהג ילכו
אחר

מצות אין מאחרין אותן משנה ו׳ פ״ד דיבמות ר״ע ׳ הרי״ף וג״י שם דף תי״ט ע״ב שלחן ערוך אורח חיים סימן תרכ״ח בהגה ׳ ת״ח סימן ל״ח בענין קדוש הלבנה ׳ עבודת הגרשוני תשובה ל״ט :

מצות אין משהין אותן עיין : הלילה קודמת או יכוס תסוכה ג׳ ו״ד ׳ הלילה קודמת פפסק סר״ר מרדים והר״א כן חייס ח״א ע״ח ׳ כל פסוי ׳ מלוה סבאה לידו ׳ מלות אין מעבירין ׳ פדיון פטר פסכת :

מצות אין עוברין עליהם אלא ברפואה אמיתית בלבד ולא בסגולה משנה ו׳ פ״ח דיומא בתי״ט ׳ עיין רמב״ם פ״ב מהלכות שבת :

מצות אין עושין אותן חבילות חבילות הרי״ף פ״ה דפסחים דף רמ״ח ע״א משנה ו׳ דס״ק בתי״ט לכך אין אומרים ברכת המזון וקדוש היום על כוס אחד מי שהיה אוכל עד שתחשך וקדש עליו היום וכן אין משקין שתי סוטות כאחד בכהן אחר. סוטה פ״ק דף ח׳ ׳ ע״פ דף ק״ח ׳ ש״ע א״ח סימן רע״א סעיף ו׳ וכתב בעל׳ עולת שבת שם בשם כנה״ג דאפילו אם תרי מצות הם אם אינם בשעת אחת הצפורת זו אחר זו לא שייך למיפר מצות חבילות כיון דכל אחת בזמן בפני עצמו ע״ש ׳ הרי״ף פ״ז דברכות דף ל״ט ע״ב ׳ וכתב הרמב״ם פ״ט מהלכות שבת דין י״ג ולא יברך ויקדש על כוס אחד שאין עושין שתי מצות בכוס אחד שמצות קדוש ומצות ברכת המזון שתי מצות של תורה הן ולעיל בדין י״ב כתב ומברך ברכת המזון על הכוס ואח״כ מבדיל עליו נראה מזה דברכת המזון וקדוש שהם דאורייתא אין עושין על כוס אחד אבל ברכת המזון והבדלה על כוס אחד עושין דסבר איהו דהבדלה דרבנן ולכן סתם דבריו בדין א׳ ולא פירש דגם ההבדלה דאורייתא והראב״ד השיג על ההיא דברכת המזון והבדלה ז״ל וזהו שאין לו אלא אותו הכוס וכתב ח״ה שם ומברך ברכת המזון על הכוס ואח״כ מבדיל עליו ר״ל שברכת המזון והבדלה הם על כוס אחד למד זה רבינו מן המשנה שבפרק אלו דברים ב״ש אומרים נר ומזון וכו׳ ולא נחלקו ב״ש וב״ה על המזון שהוא בתחילה ועל ההבדלה שהיא בסוף ופירשוה בהלכות ביושב ואוכל במוצאי שבתות וחשך היום ומשמע מהתם שמברך הכל על כוס אחד אבל בהשגות אמר אברהם כשאין לו אלא אותו הכוס וכן כתבו קצת המפרשים לזה מ״ש בפי׳ ע״פ גבי מזון וקדוש שאין אומרים אותם על כוס אחד לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות כמבואר בסמוך והקשו על זה והעלו דקדושא והבדלתא חדא מלתא היא ויכול לאומרן על כוס אחד ברכת המזון וקדושא תרי מילי נינהו והם מפרשים דברכת המזון הוא לספרע למה שאכל וקדוש להבא ועיולי יומא וה״ה לברכת המזון עכ״ל אחד מן המפרשים ׳ ורבינו ז״ל סבור דברכת המזון והבדלה הכל הוא על מה שעבר שחיוב ההבדלה אינו בשביל הזמן ההוה והעתיד שהוא חול אלא בשביל הזמן שעבר שהיה שבת ומ״מ מדברי הגאונים ז״ל נראה שאם יש לו שני כוסות שעל אחד מברך ברכת המזון ועל האחר מבדיל ועיקר ׳ פי׳ אין משקין שתי סוטות כאחת ואין מטהרין שני מצורעים כאחד ואין עורפין שתי עגלות ערופות כאחת ואין רוצעין שני עבדים כאחד וכן אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד כמו מי שהוא אוכל והולך וקדש עליו היום מביאין לו כוס אחר ואומר עליו ברכת המזון אחר שגמר לאכול ועל כוס אחר אומר עליו קדושת היום ולא די בכוס אחד לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות וגבי השקאת סוטה וטהרת מצורע מוקי לה בכהן אחד אבל בשני כהנים עושין ואין חותמין בשתים סוטה פ״ק דף ח׳ ׳ ערבי פסחים דף ק״ב ׳ ברכות פרק ז׳ דף מ״ט : הליכות אלי אות ל׳ אין עושין מצות חבילות חבילות כתבו תוספות דסוטה דף י״ח דזה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן :

מצות אין עושין אותן חבילות חבילות עיין ׳ ברכת חתנים בברכת המזון ׳ ברכת הפסח כעזרה ׳ מלות הרכס לפנין :

פירכה ערוך אל אמורה׳ קדושות ספים ׳ קדוש על הכוסא :

מצות אם בטלות לעתיד לבא גופי הלכות אות רי״ש ועיין גופי הלכות דף קי״ג ע״א וע״ב שהאריך ׳ בפתים חפסי ׳ והימא כוליה קרא :

זכור לאברהם ׳ ח״ב ׳ כתב הרב יד מלאכי אות תל״ז ׳ מלות בטילות לעל״כ לאו לאחר התחיה קאמר אלא זמן מיתה קרי לעל״כ וכדאמרינן שלא קיוא מבטילן לעל״כ מכוח אחר זמן מועט והיינו דאמרינן כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המלות דאלמא מזמן מיתה קאמרינן הר״ן בחדושי נדה משם הרשב״א ׳ אך מדברי התוספות שם דף ס״א ב׳ ד״ה אמר רב יוסף שוכח דמפרש לה כפשוטו דלאחר התחיה משם קאמר עכ״ל ׳ וע״מ מליכתי לעיל דף כ״ד ע״ד ערך מועדים וע״ע מ״ש רבינו סעדיה גאון בספר האמונות מאמר ג׳ פ״ז ומ״ מ״ש הרמ״ע בספר עשרה מאמרות במאמר חק״ד דף מ״ב ע״ב ומ״ש הספרים שם ׳ ועג״כ מ״ש רבינו בחיי פ׳ שמיני ודבמ״ל :

מצות אם והיכא מבטלות זו את זו הרי״ף פ״ח דפסחים דף רנ״ג ע״ב ואפילו למאן דאמר אינן מבטלות זו את זו הני מילי דאורייתא ודאורייתא דרבנן ודרבנן אבל דאורייתא ודרבנן אתי דרבנן ומבטל דאורייתא הילכך לא ליכרוך איניש מצה ומרור בהדי הדדי וליכול משום דס״ל מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן ׳ ש״ע א״ח סי׳ תע״ה סעיף ג׳ אם בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא :

זכור לאברהם ׳ ח״ק ׳ **מצות** אינן מבטלות זו את זו אמרו בזבחים דף ע״ט לת״ד מלות אינן מבטלות זו את זו הני מילי דאורייתא ודאורייתא או דרבנן ודרבנן אבל דרבנן ודאורייתא אתי דרבנן ומבטל דאורייתא וק״ל אמרינן בפסחים דף קט״ו ומסתימא דסתם בזבחים אמרינן דס״ל לר״ל איסורין מבטלין זא״ז . ופלינא דר״א דאמר בסה סאין מלות מבטלות זא״ז כך אין איסורי מבטלין זא״ז מאן שמעת ליה דאמר מלות אין מבטלות זא״ז הלל שאיך בורכן וכו׳ והטור והרמב״ם פסקו כא דצריך לעשות כהלל ששיה בורכן משום דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ׳ וכ״ד ס״ס ל״מ פסקו כר״ל בנ׳ מינים שנתערבו זה בזה דאיסורין מבטלין זא״ז ומשמלא נמי דקי״ל מלות מבטלות זא״ז ולדידן למה הוצרכנו למיעבד כהלל ׳ ככה נתעורר בזה בספר בית יעקב סימן ס״א ולא הכינותי דבריו ושכון כוס דהא דפסק ב״ד דאיסורין מבטלין זא״ז היינו דוקא מין במינו כשר בכשר כמ״ש התם הש״ס לר״ל אבל מין בשא״מ לא ודוק הוטב ׳ הרב הרעה דרבנן מהדורא בתרא אות קל״ב וע״ש מ״ש הרב עטרת זהרפא ׳ ועיין מ״ש הרב פלתי בי״ד סימן פ״ח אות י״א כבאי פללא דאיסורין מבטלין זא״ז ומה שהאריך הרב ערך שלחן אות י״ד :

מצות אם צריכות כוונה או לאו פלוגתא דפוסקים תי״ט על משנה י״ר פ״ג דסוכה ומשנה א׳ פ״ב דברכות בר״ע ותי״ט ׳ עיין ש״ע א״ח סימן ס׳ דפסק דצריכות כוונה ובמגן אברהם כתב דווקא מצות דאורייתא צריכות כוונה אבל דרבנן לא ׳ ועיין סימן צ״ח וסימן ק״א ועיין ש״ע א״ח סימן תקפ״ט ובעולת שבת שם ׳ ספר משפט צדק ח״ב סימן ס״ב ועיין הרדב״ז סימן ק״ס ׳ ובהגהות הרי״ף מסכת ברכות דף א׳ ע״ב ׳ הר״ן פרק ב׳ דמגלה דף שם״ב ע״ב ׳ ובפ״ח על ש״ע א״ח סימן תר״ץ סעיף י״ב כתב דבמגלה משום פרסומי ניסא כ״ע מודו דצריכה כוונה ׳ רדב״ז ק״י כתב דקריאת שמע צריכה כוונה וכמעט כל המצות כולן צריכות כוונה ׳ הר״י על הרי״ף פ״א דברכות דף נ׳ ע״א וכדף ח׳ ע״ב כתב דאפילו מי שסובר שמצות אינם צריכות כוונה ה״מ בדבר שיש בו מעשה שהמעשה במקום כוונה כגון נטילת לולב וכיוצא אבל מצות תלויות באמירה בלבד ודאי דצריכות כוונה שהאמירה היא בלב וכשאינו מכוין באמירה ואינו עושה מעשה במי שלא עשה שום דבר מהמצוה ורבי שמואל ז״ל סובר שאעפ״י שמצות אינם צריכות כוונה ויצא בדיעבד זהו כשעושה המצות בסתם אבל כשמתכוין בידיעה שלא לצאת ודאי אינו יוצא וטורח הטעם אומר נוהגים העולם להבדיל בביתם במוצאי שבת אעפ״י ששמעו הם ונשיהם ובני ביתם הבדלה בבית הכנסת ואינה ברכה לבטלה כיון שלא היתה כוונתם לצאת ׳ וכתב הש״ע א״ח ס״ס ו׳ סעיף ד׳ מה שנוהגים שאחר שאחד בירך ברכות השחר וענו אחריו אמן חוזר אחד מהעונים

עיין · שלמה סחרות :

מצור עיין · נויס סלרו · לרין :

מצורעים בבבל אין מפני מה מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת כתובות ספ"ז דף פ"ז :

מצורעים שנים שנתערבו קרבנותיהם וקרב קרבן אחד מהם ומת אחד מהם יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני משנה אחרונה דנגעים רמב"ם סוף הל' מחוסרי כפרה

טליס פסר :

מצורע יש לו שלש טבילות משנה ב' ג' ח' פי"ד דנגעים רמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת :

מצורע כיצד מטהרין אותו משנה א' פי"ד דנגעים וצפוריו מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים ולקיחתן כאחד משנה ה' שם ועיין כל הפרק · רמב"ם פרק י"א מהלכות טומאת צרעת :

מדות סל לח סכע · מלורע מלוס :

מצורע לויים ונזיר תגלחתן מצוה ודיניהם עיין · שלשה מגלחין :

מצורע מביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני הכל הולך אחר האשם משנה י"א פי"ד דנגעים · רמב"ם פ"ח מה' מחוסרי כפרה ·

מצורע מוסגר ומצורע מוחלט אין בין זה לזה אלא פריעת ופרימה הא לענין שלוח וטומאה זה וזה שוין משנה ז' פרק א' דמגלה ועיין רמב"ם פ"י מהלכות טומאת צרעת :

מצורע מוסגר עיין · מוסגר :

מצורע מוסגר מצורע מוחלט מטמאים בביאה משנה ח' פ"ג דנגעים ומשנה ד' וה' דכלים ומשנה ד' וה' פי"ג דנגעים אם הוא עובר אינו מטמא בביאה וכן אבן המנוגעת · ומשנה ה' דמ"ק בתי"ט ושניהם טעונים שלוח מן המחנה עיין משנה ז' פ"א דמגלה רמב"ם ספ"י מה' טומאת צרעת נכנס בבית טמא כל אשר בבית :

מצורע מוציא שם רע הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך בדד ישב הוא עשה מעשה פטיט לפיכך יביא שתי צפורים לטהרתו שהוא קרבן פטיט הרי"ף פרק ב' דשבת דף ק"י ע"ב וקי"א ע"א :

מלורע מלוס להכדילו :

מצורע מצוה לגלחו ביום טהרתו שנאמר בפרשת מצורע וגלח כל שערו · מצוה לטהר המצורע בעץ ארז ובשתי צפורים שנאמר שם זאת תהיה תורת המצורע וגו' נגעים פרק בתרא · רמב"ם פי"א מהלכות טומאת צרעת סמ"ג עשין הל"ו דר"ז :

מלורע כילד · לרעת · שלשה מגלחין :

מצורע מצוה להבדילו להיות מפורסם לכל בדברים האמורים בפרשה שנאמר והצרוע אשר בו הנגע פרשת תזריע מגלה פ"ק ברמז. ובספרא · רמב"ם פרק י' מהלכות טומאת צרעת · סמ"ג עשין רל"ח :

מלורע מוליא :

מצורע מצוה להקריב קרבן ביום טהרתו שנאמר בפרשת מצורע וביום השמיני יקח וגו' נגעים פרק בתרא · גיר פ"ת · רמב"ם פ"ד מה' מחוסרי כפרה סמ"ג סימן רב"א :

ומלורע כילד :

מצורע מצות טהרתו כל היום משנה ה' פרק ב' דמגלה הרי"ף ור"ן שם דף שס"ד ע"ב · רמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת :

מצורע עושה משכב ומושב כזבה משנה ד' פרק א' דכלים תי"ט · רמב"ם ספ"י מהלכות טומאת צרעת :

מצורע עיין · אחר כשמסס עסר · אוקי מלתא · אסס מלורע · בית הכנסת ואוסן · כחר מכיא אול עריותא · גלוח כתגלו סל מועד · דכר ססיס בכלל ויצא לידון · הסולת מלורע · יכיס · יולדת בתוך ימי טהרה וכיא מלורעת · ימים מטהרין · לוג ססן סל מלורע · מדות סל לח סכע · מודה עלוני עליט · טוכם · פחין הוא המלורע · מותר אסס מלורע · מגודה ומלורע ; מעיין מסהר · מקוואות סס מעלסם ·

מספחת נכפים · נגע · נגעים · עסה אינו דוחה · עם ידו לסור · לפורי מלורע · לריך לסורים · קללות כלן סקלל דוד · קרבן עולה ויורד חמסה · סלוח טמאים ומלורעים · חולם סימני · חנאי סוה :

זכור לאברהם · א"ס · הרב המחבר ז"ל הביא לעיל במערכת מכודה דף קמ"ז ע"ב מה שפסק מרן בשלחנו הטהור ס"ס ל"ח דמכודה ומלורע אסורים בתפילין · וכתב הוא ז"ל דמסתברא דה"ה בעלי נתקים וכתב הרב מהסוב הביא דבעלי נתקים מניחים על הכובע וסיים עלה דלא ידע מרן לו ע"ש · וסנה עליני חכר להרב מהסוב ה"ה הרב דבר משה ח"א א"ח סימן ז' הביא דברי בקילור הרב ברכ"י בסימן כ"ז אות ג' דנראה דפשיטא ליה דסויכים להניחם אלא דמותרים לסניחם על הכובע סדק וגם הרב שלמי לבור דף ל"ח הביא קיצור דברי הרב דכ"ע יע"ס · וסנה אעיקרא דדינא ע"ע מכודה ומלורע הרב לחם חמודות והרב סיירי כנה"ג תמהו על מרן איך פסק בא"ח פאסורים להניח תפילין סזאת הפך מה סהסכים בי"ד סי' סל"ד סספוסקי' רובם ככלם פסקו לפתיר וכמו סהביא דבריהם הרב מחזיק ברכה ס"ס ל"ח וע"ס מה סהאריך לייסב פסקי מרן ועיין נ"כ מ"ס הרב סלחן נבוה וא"כ נקוט מיהא דבעלי נתקים יש להם לסניח תפילין ע"ג סכובע דק וכפסק סרב דכ"ע והרב מהסוב :

מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא עשיר שהביא קרבן עני לא יצא משנה י"ב פרק י"ד דנגעים · רמב"ם פרק ח' מהלכות מחוסרי כפרה :

זאת היא :

מצורע עשיר עיין · זאת סיא · מלורע עני :

מצות אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן שנאמר עצי שטים עומדים משנה י"ד פ"ג דסוכה בר"ע סוכה פ"ד דף מ"ה ע"י סימן י"ט · הרי"ף ור"ן פ"ג דסוכה דף שנ"ב ע"א שלחן ערוך א"ח סי' תרנ"א סעיף ב' רמב"ם פ"ז מהלכות שופר סוכה ולולב :

מצות אין דחוי אצלם עיין · דחוי אלל מלות :

מצות אין מעבירין עליהם משנה ב' פ"ז דיומא בר"ע הר"ן פ"א דשבועות דף ש"ח ע"ב משנה ז' פ"ח דסוטה בתי"ט · מגן דוד על א"ח סימן רע"ד ס"ק א' מגן אברהם שם וגמרא דמנחות פ"ו דף ס"ר מגלה פ"ק דף ו' יומא דף נ"ח ול"ג · הלק"ט ח"א תשובה נ"נ · ש"ע א"ח סימן כ"ה סעיף א' · ועיין בסעיף ו' דהפוגע תפילה של ראש תחילה צריך להעביר על אותה מצוה ויניח על יד תחילה וכתב שם מג"ר ס"ק ה' מוטב שיעביר על המצוה משיעביר על מ"ש בתורה והיו לאות על ידך והדר לטוטפות בין עיניך משא"ב בציצית ותפילין · הרי"ף ה' תפילין דף פ"א ע"ב · עיין לבוש הלכות תפילין סימן כ"ה ילפינן מקרא דכתיב ושמרתם את המצות אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה · ר"ע משנה ו' פ"ח דפסחים · הליכות אלי אורח ל"א מגלה דף ו' בשם יש מפרשים ולא צריך למימר אין מעבירין על המצות אלא היכא שיש לפניו שתי מצות שיש לו לעשות קודם ההיא דפגע ברישא אבל במצוה אחת להקדים או לאחר לא והתוספות ז"ל דחו זה אות ל"ב עוד שם כתבו דהא דאין מעבירין על המצות היינו לכתחילה ואי עבר אין לחוש · אות ל"ג עוד כתבו תוספות דיומא דף ל"ג דלא אמרינן אין מעבירין אלא היכא דבעינן למעבד תרוייהו שיש להקדים ההיא דפגע ברישא אבל היכא דלא עבדינן אלא חדא מנייהו לא גמרינן מגידה ונעביר לתדיר לחודה ולא לשאינו תדיר · גמרא פ"ק דמגלה דף ו' ע"ב שטה ך' תוספות ד"ה מסתבר טעמית דאין מעבירין על המצות וכו' באר שבע דף צ"א · יד אליהו למהר"א מלובלין תשובה מ"ב :

זכור לאברהם · א"ס · עיין מה סהאריך בכלל זה הרב הרעה דרבנן בתחילת הספר אי סוי דאורייתא או דרבנן ומ"ס הרב עין זוכר אות סו"ב והרב ארעא דישראל אות ב' עמ"ב · ועכ"ב ע"פ הרב דוד פאלקון כספר בני דוד דף כ' ע"ב ד"ס ואסור להניח מלוה :

מצות אין מעבירין עליהם עיין · אין מעבירין · מכוס ככית · מילה קודמת לפדיון סאלם · מנוס סכאה לידו · מלות אין מעכבין · עסורי דהדעה סברת נ"י · ליצית ותפילין · סני תינוקות תפילה אחר ומנס סמתעלל מתנם · תפלין וסדר :

Digitized by Google

לא שייך כאן דישראל הוזהרו לשבות עכ"ל וכזה נאמר דאי אמרינן מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני שלא נאמרה לבני נח היינו היכא דהוה מצי לאתנויה בסיני ולא תניה אבל מצות גוי ששבת לא שייך לאתנויה בסיני דאדרבה ישראל הוזהרו לשבות · אמנם קשה דלישני דמאי דלא חשיב גוי ששבת הוא משום דלא דמי לשבע מצות דחשיב שהם שוות בכל ונוהגות אף בישראל וכהי תירוצא הוה ניחא נמי מימרת רבי יוחנן שאמר גוי העוסק בתורה חייב מיתה וליחשבה נבי שבע מצות שם בפרק ארבע מיתות · הליכות אלי אות תקל"ת מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח דע שהגאון מהרא"ם כתב בפי' זה הכלל דלישראל נאמר ולא לבני נח וז"ל יסוף ד"ה לפי שהרג את קין וא"ת מצות פריה ורביה אינה בכלל שבע מצות י"ל דמשניתנה תורה בסיני בטלה מבני נח ונשארה לישראל אבל קודם מתן תורה היה נוהג אף בבני נח זהו הכלל העולה אמנם בסוף לשונו צ"ע שכתב ואם תאמר אי הכי לכה לא נמנית מצות פריה ורביה בכלל הוי מצות י"ל כמו שתירצו התוספות פ"ד מיתות קום עשה לא חשיב ואתמהא דאפכא כתבו התוספות שם בד"ה והא פריה ורביה וכו' דחו זה וכתבו וי"ל דשב ואל תעשה נמי הוא ואפשר לומר בדוחק בכונת דבריו דלפי מאי דפריך בתר הכי בגמרא הכי נמי דהיינו מילה ופריה ורביה אתנו ומשני הני אתנו לשום מילתא ופירש"י דמילה ופריה ורביה מקרי מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני דהגוים אינם מצווים בהם מסיני ואילך וכפי זאת המסקנא דפריה גוים מצווים בה עד סיני א"כ קשיא לחשבה נבי שבע מצות ובשלמא לפי המסקנא איכא למימר דהוא סבר דלא נאמרה לבני נח כלל ועל כרחין צריך לפרש דהטעם הוא משום דסובר דהוא קום עשה ואי כתבו התוספות דפריה ורביה הוא נמי שב ואל תעשה הוא לפי האמת · אמנם יראה דלא קשיא דלעולם דהתרצן נמי סובר דפריה ורביה נמי הוי שב ואל תעשה כדכתבו התוספות וכי תימא לחשבה נבי שבע מצות י"ל דלא חשיב אלא הנהו מצות דנוהגות בבני נח ואף אחר סיני דומיא דשבע מצות אבל פריה ורביה דמסיני ואילך נפסקה לא חשיב עיין הליכות אלי אות קכ"ט אזהרתן זו היא מיתתן כתבתי קצת דבריו בערך בני נח אזהרתן גם מה שיש לעיין במה שכתבו התוספות ד"ה והא פריה ורביה כתבו באות תרס"ז בערך קום עשה · נופי הלכות אות ת"ל איתא בפרק ארבע מיתות דף נ"ט כל מצות שנאמרת לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרת לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרת ולא לבני נח ופריך בגמרא אדרבה מדאיצטריך למתנייה בסיני לישראל נאמרת ולא לבני נח ומשני מדאשכחן דאיענוש גוים עלייהו ופירש"י אף אחר מתן תורה דכתיב וכנגלל התועבות וגו' ואיכא למידק וכו' עיין שם שהאריך :

מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך ונומר עדיין עושין אותה בשמחה וכל מצות שקבלו עליהם בקטטה כגון עריות דכתיב וישמע משה וגו' למשפחותיו על עסקי משפחותיו עדיין עושין אותם בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תגרא · פי' אמרתך אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות והיא מילה · בשמחה שעושין משתה · על עסקי משפחותיו שנאסרו להם קרובות · וכתבו תוספות שש אנכי במדרש למנצח על השמינית מחיב על המילה וכן הוא אומר ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ביום חג מל את יצחק דהיינו ביום השמיני דמילה כמנין ה"נ שבת פי"ט דף ק"ל · עיין הראנ"ח בדרשותיו דף קס"א אהבת עולם דף קכ"ב ותוס' שם שטה י"ז שש אנכי על אמרתך במדרש וכו' הראנ"ח בדרשותיו דף י"ו י"ז וקצ"ו רצוף אהבה סימן ק"ל :

מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה כגון מילה עדיין עושים אותה בשמחה כל מצוה שקבלו עליהם בקטטה עדיין עושים אותה בקטטה דלית כתובה דלא רמו בה תיגרא עיין בפרש"י ותוספות · כל מצות שמסרו ישראל עצמן עליהן למיתה בשעת השמד כגון עבודה זרה עדיין מוחזקת בידם וכל שלא מסרו וכו' כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם משו"ר א"ר ינאי תפילין צריכים גוף נקי כאלישע בעל כנפים ומסר עצמו עליהם · שמע מינה שאחרים לא מסרו עצמן וכו' שם כלם בשבת פי"ט דף ק"ל :

כל מצות שמסרו ישראל · ליכא כתוכה :

מצות תלויה בפירות הגדלים בארץ אינה נוהגת אלא בארץ הר"ן פ"א דתענית דף רפ"ב ע"ב עיין רמב"ם פרק י' מהלכות מאכלות אסורות ופ"א מהלכות כלאים :

מצות פסח תלויות :

מצוי עיין · דבר מצוי · דבר שאינו מצוי :

מצולה עיין · ככל לגמס נקרא :

מצוע המדות שהוא הישר והטוב משתי הקצוות רמב"ם פרק א' ופרק ב' מהלכות דעות תקון המדות מן הקצה אל הקצה עד שיתנהג במצוע :

מדות האדם :

מצור ועד קרתגיני מכירים את ישראל ואת אביהם שבשמים ומצור כלפי מערב ומקרתגיני כלפי מזרח אין מכירין את ישראל ולא אביהם שבשמים וכו' מנחות פרק י"ג ועין ישראל סימן כ"ו :

לרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי סאלס :

מצורע אם אין לו בהן יד בהן רגל ואוזן ימנית אין לו טהרה עולמית משנה ט' פי"ד דנגעים דוקא שנקצצו אחרי הזקקו לטהרה : רמב"ם פ"ה מהל' מחוסרי כפרה העתיק המשנה כצורתה :

מצורע אסור לספר ולכבם רמב"ם פ"י מה' טומאת צרעת :

מגודם אסור בתספורת :

מצורע ארבעה מינין שבו מעכבין זה את זה משנה ופרק ג' דמנחות עץ ארז אזוב שני תולעת וצפור החיה רמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת :

מצורע אשמו טעון תנופה חי משנה ח' פרק י"ד דנגעים בר"ע · רמב"ם פרק ד' מהלכות מחוסרי כפרה :

מצורע בזמן הזה עיין יד אליהו תשובה ס"ח · רמב"ם פרק י"א מהלכות טומאת צרעת :

כהן זכר מוזהר :

מצורע ביאתו במקצת בעזרה חתיתה תורה רמב"ם פרק ד מהלכות מחוסרי כפרה •

ביאה במקצת :

מצורע בימי ספרו אסור בתשמיש המטה מטמא בשרץ ואינו מטמא בביאה משנה ב' פי"ד דנגעים רמב"ם פי"א מה' טומאת צרעת :

מצורע הנכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה משנה י"ב פי"ג דנגעים רמב"ם ספ"י מהלכות טומאת צרעת ועל לשון הסמ"ג בעשין רל"ה מתחיל עוד שנינו במסכת נגעים פי"ג נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה וכו' פסקים וכתבים סימן צ"ח :

מצורע וטהרתו מצרעתו רמב"ם פרק ד' מהלכות מחוסרי כפרה :

מצורע וטהרתו שהיא מצות עשה רמב"ם פי"ר מהלכות טומאת צרעת :

מצורע זמן טהרתו כל היום משנה ה' פרק ב' דמגלה ודוקא ביום רמב"ם פי"א מהלכות טומאת צרעת :

מקרא לדרש :

מצורע חשוב כמת עיין · ארבעה מסגנים :

מצורע חתן רמב"ם פ"ט מהלכות טומאת צרעת :

אכלות כפורים כפרס כהפנה ובתסוכס עלים :

מצורע טהור מתוך הסגר ומצורע טהור מתוך החלט אין ביניהם אלא תגלחת וצפורים משנה ד' פ"א דמגלה אבל לענין טהרת במקוה זה וזה שוין דבטהור מתוך הסגר כתיב וכבס בגדיו וטהר ואף על גב דאיכא נמי קרבנות אשם ולוג שמזוכר רמב"ם פרק י' מהלכות טומאת צרעת :

מצורע טמא ומטמא רמב"ם פ"י מה' טומאת צרעת דין י"א

צרעת אדם :

מצורע יולדת וזב וזבה שלשה טהרות נאמרו בהם עיין

Digitized by Google

קטינא קטינא · קטן שהגיע · ראש השנה אינו · רגיל לבא לבית הכנסת · רוב מצויים אצל כל המצות · רחיצה בתשעה באב · דלה הקב"ה · רשות כי קתני · שבועה אינה חלה לבטל את המצוה · שבועה חלה לבטל · שבועה לבטל את המצוה · שבועה לקיים את המצוה מניין · שבועה על דעת חברו דבור מוהר"ם וכתב רד"ך י"ז · שבועה על דעת רבים · שבועה שלא לשחוק · שבות שהתירו · שבת הגדול · שהחיינו וכמה דיניו · שהחיינו על · שואל אינו רשאי לשאול אם משאיל דבר מצוה · שחרור העבד ודיניו · שכר מצוה עיין · שכר מצות · שלוחי מצוה · שליח שבנה כתב מהרר"ם טראני ח"ב דף מ"ו · שמחה דמצוה · תוקע קהלה · תורה בטולה ספר · תנא בית קרא · תשובה ארבעה ועשרים · תשמישי מצוה ·

מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם עיין · בעל חוב פריעתו · כתובה מגבייתה וגביית אלמנה י"ד · מטלטלי דיתמי :

מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם ש"ע ח"מ סימן ק"ז ודיניהם שם והרי"ף ור"ן פ"י דכתובות דף תקכ"א ע"א · היה על אביהם חוב של מנה ולא נהניח לא מקרקעי ולא מטלטלי אלא קרקע שוה חמישים ובא בעל חוב וטרפה ונתנו לו היורשים חמשים משלהם אפילו לא אמרו לו שבדמי קרקע זה הם נותנים לו אינו יכול לחזור ולטרפה מהם בשארית חובו (כן כתב הב"י מעובדא לקמיה דאביי כתובות דף צ"א ע"א לדברי שאר מפרשים דדוקא כשהניח להם אביהם מטלטלים הא לאו הכי אינו חוזר וטורף מהם דכיון דלא שבק להון אבוהון מטלטלים ליכא מצוה למפרע חוב אביהם וכמ"ש בסוף ס"א וכן דקדק הרב המגיד מלשון הרמב"ם ספי"ח מהלכות מלוה ולוה ופשוט הוא) וכן אין בעל חוב מאוחר ממנו יכול לטורפה דהוה ליה כמו שהנבו אותה לו בחובו וחזרו ולקחוה ממנו) כ"כ ח"ה שם שכן הוכיחו הרמב"ן והרשב"א מן הירושלמי וכ"כ הב"י שכ"כ הר"ן שם מן הירושלמי שם ושכ"כ הרא"ש ומבואר שם שהוא הדין בהניח לו מטלטלין ואמרו בפי' שנתנו המעות בערם שאין בעל חוב מאוחר יכול לגבות מטעם זה שלחן ערוך חשן משפט שם · הרי"ף ור"ן שלטי גבורים שם והביא דברי הרשב"א שכתב דמצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם משלהן אפילו לא הניח להם אביהם כלום והך מצוה בלא כפיה היא אבל אם הניח להם אביהם מטלטלים מצוה לפרוע חובו וכופין אותן בכך · מהר"ם מינץ כ"כ יתומים מה הם בתשלומי חובות אביהם ועיין מהרד"ם אלשיך י"ד ומהרר"ט ח"ב דף קע"ח איםתי מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם · רשד"ם אה"ע ק"א אע"ג דמצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם היינו כשהניח אביהם נכסים ואם הם נכסים שיש בהם אחריות כופין אותן על כך ואם הם מטלטלים מצוה איכא אבל אין כופין ואפילו דהשתא איכא למימר דכופין אפילו לא הניח אלא מטלטלין מכל מקום אם לא הניח קרקע ולא מטלטלין אפילו מצוה ליכא וכמ"ש הריב"ה ח"מ סימן ק"ז :

מצוה קלה אין בתורה שאין מתן שכרה בעוה"ז ובעוה"ב רבי נתן אמר זה ומסיים בה צא ולמד ממצות ציצית מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית וכו' מנחות פ"ד דף מ"ד ע"י סימן י' :

מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה איזו זו עבודה זרה פי' שהיה בדבורו של הקב"ה דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום והזהיר על ידי משה בכמה פרשיות כגון לא תשתחוה לאל אחר שלא שמענו אלא מפי משה הוריות פ"ב דף ח' :

מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת אף בחוצה לארץ נופי הלכות אות רמ"ח וכתבו תוספות דשבת דף ק"י ד"ה תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו עד אלא האי בארץ לכל אשר בארץ אתי והבא מכם דריש דהוא יתירא פי' דסגי דלכתוב בארץ ורש"י סבה קושית תוספות דבחגיגה דריש מהו לסרוסי כלבא תלמוד לומר ובארצכם לא תעשו פירש דהכא מפיק מדכתיב לא תעשו דקרינן נמי לא תעשו בצירוי וק"ק דבפרשת אמור בתורת כהנים תניא ובארצכם לא תעשו אין לי אלא בהמה חיה ועוף מנין תלמוד לומר ובארצכם אין לי אלא בארץ בח"ל מנין ת"ל ובארצכם לא תעשו בכל מקום שאתם ומנין אף באדם ת"ל בהם והביאו הרב המגיד פי"ו מה' איסורי ביאה הא קמן דקאמר בח"ל מנין והוצרך קרא לרבויי ולפי דבריהם הא כתבו דחובת הגוף מה לי בארץ מה לי בח"ל · תו ק"ק על התורת כהנים דכיון דבהמה ח"ל מיתורא דכם דהל"ל בארץ היכי מרבה תו באדם מנין ת"ל בכם ואפשר לפרש מאי דתני אין לי אלא בארץ ליישב התורת כהנים עם פירש"י דכי היכי דהכא בגמרא קתני ת"ל בכם לא תעשו דמשמע דמיתור דכם דריש ואפ"ה פרש"י דלאו דוקא קתני ת"ל בכם דלא מפיק אלא מלא תעשו דאיכא למיקרי נמי לא תעשו בצירי א"ב בתורת כהנים נמי יפרש רש"י דאע"ג דקתני ת"ל בכם לאו מלת כם דבארצכם דריש אלא מלא תעשו לא תעשו בצירוי ומבח זה דריש דבכם בעצמכם קאמר ואדם דריש מכם יתירא ובקרבן אהרן כתב בהפך דכי דריש בכל מקום שאתם מלא תעשו מפיק וכי קתני ת"ל בכם מכם דייק ודוחק :

מצות שהם תלויות בארץ :

מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע הרי"ף רכ"ם פ"ב דף פ"ב ע"ב :

מצוה שלא לשמה עיין · עבירה לשמה :

מצות שנאמר בה לכם כתב הרמב"ם שהיא בעמידה וסימניך עמצ"ל "עומר "מילה "ציצית "לולב · וספרתם לכם המול לכם ולקחתם לכם והיה לכם סמ"ק קמ"ח בהגה וכתב עטרת זקנים על ש"ע א"ח סימן ח' ס"ק א' "ע"צ"ת ה' לעולם תעמוד "עומר "ציצית "תפילין או יש לרמוז באלו מלות עצת לעולם שבעה דברים שהם בעמידה עצת ר"ל תפילין ציצית תקיעה לעולם לבנה עומר לולב מילה · רדב"ז תשובה כ"ו עוד ילמדנו רבינו למה אין עומדין הקהל בשעת התקיעות דהא גמרינן לכל המצות דכתיב בהם לכם דבעינן מעומד מספירת העומר דכתיב וספרתם לכם וכתיב מהחל חרמש בקמה ודרשינן אל תקרי בקמה אלא בקומה דמאי טעמא צריך התוקע לעמוד והוא שליח הקהל וא"כ למה הם יושבים ·

תשובה כבר כתבתי לכם שעיקר התקיעות הם אותם שעל סדר הברכות ובאותה שעה הרי כל הקהל עומדים והיינו דקרינן להו תקיעות דמעומד אבל תקיעות דמיושב אינם אלא כדי שיהיה השטן מעורבב בתקיעות דמעומד ומשום כבוד הצבור לא ראו להטריח עליהם לעמוד כיון שעתידין לשמוע תקיעות דמעומד והצריכו לתוקע שיעמוד כדין המצוה שהיא מעומד א"נ משום כבוד צבור ומעתה מי שלא שמע התקיעות על סדר הברכות ועתה בא לשמוע אותם צריך לעמוד וכן ראיתי מדקדקים בדבר גם כפי סוד כוונת המצוה צריך מעומד ולא מיושב וכן בתפילין תפילה של יד צריך מיושב אלא שעושה לה הדור וכן בקדושה שמיושב צריך הדור כמו קריאת שמע ותפילה של ראש צריך מעומד כמו התפילה · מטה משה אות תת"ד בעינן שיעמוד התוקע :

מילה דינה · עומר מעומד · תוקע לא ;

זכור לאברהם · א"ס · מרגלא בפומייהו דרבנן לומר דמצות אלו שצריך לעשותן מעומד ילפינן להו בג"ש מעומד דכתיב ביה לכם · אבל לא מצאו מקור נפתח לג"ש זו · והרב חיד"א ז"ל מציאה מצא שהיא בפסיקתא פרשת אמור דף כ"ס ע"ג כמ"ש בברכ"י א"ח סי' ח' ועמ"ש א"ס שרב ז"ל בס' שכיר בנו סי' תקפ"ה אות א' ובשיורי א"ח סימן ח' ובמס"כ שם ;

מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה נאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח הליכות אלי אות תקל"ד וקצת קשה לזה הכלל מהם דגרסינן פרק ארבע מיתות דף נ"ח נבי גוי ששבת חייב מיתה דפריך ולחשב גבי שבע מצות ומאי פירכא הא כולהו שבע מצות דחשיב נוהגות בבני נח אף אחר מתן תורה מטעם שנשנו בסיני אבל גבי גוי ששבת דלא מצינו שנשנית בסיני אימא דלא יהא נוהג דין שהגוי ששבת אלא קודם מתן תורה ולהכי לא חשביה בהדי ז' דלא דמו וזה ברור עם מ"ש התוספות שם ד"ה נאמרה לבני נח גוי ששבת

לא

דכיון שראה דהכבדין אותה היא מתביישת לתבוע כתובתה אבל כשהיא בבית אביה אין טעם לתלות שתיקה אלא במחילה · אבל בנ"ד דטעם שתיקת יורשי ראובן לפי שלא היו יודעים שמתנת ש"מ דכתיב בה מעכשיו בלא קנין בשלא ולאו כלום היא דלאו כולי עלמא דינא גמירי ולכן שתקו עד שנודע להם שדין לא מחלו ודאי בשתיקתם שאין אדם מפסיד זכותו בשתיקה אא"כ אין טעם בשתיקה אלא שמחילה כמ"ש רשד"ם ח"מ סי' רמ"ו אבל במקום דליכא הוכחה למחילה בנ"ד זכות יורשי ראובן במקומו עומד והנכסים בחזקתם ואפילו את"ל דמחלו הויא מחילה בטעות וחוזרת כמ"ש סמ"ע שאנו תשובה מ"כ והוכיח מההיא עובדא דפ' חזקת הבתים דרב ענן שקל בידקא בארעיה אזל אהדר נגרא בארעיה דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה זיל אהדר א"ל והא אחזיק לי כמאן כר' יהודה וכר' ישמעאל דאמרי כל לפניו לאלתר הוי חזקה לית הלכתא כוותיהו והא קא אחיל דאתא וסייע אגודא כסבראי א"ל מחילה בטעות הואי אך נעשה אי הוה ידעת מי הוה לך למעבד הכי כי היכי דאת לא הוה ידע הא קמן דאפילו מחילה גמורה כשנעשית בטעות' איגה מחילה כ"ש בנד"ד דליכא אלא שתיקת יורשי ראובן לפי שעדיין לא ידעו דמתנת ראובן בטלה ששתיקתם לא הויא מחילה כלל ונכסי ראובן בחזקת יורשיו עומדים וזהו מה שנראה לע"ד והרחמן יצילנו משגיאות כאם הצעיר יצחק ידידיה בכמ' שמואל ז"ל לורגו כותב וחותם פה פירארא שנת לחדש מנחם שנת התל"ג :

מצוה מחמת מיתה ודינה עיין :
צוואת שכיב מרע כתוב בה מעכשיו :

מצוה מחמת מיתה ושכיב מרע והפרש שביניהם ח"מ ורע"ש סימן רנ"ג מצוה מחמת מיתה כשדעתו נוטה שהוא מת ודאי :
שכיב מרע ודיניו :

מצות מחמת מיתה לתת כך לחברתו תשובת נירונ"י סימן ע"ח · ש"מ צוה לתת לעניים או לבית הכנסת או לחברה נותנין לרגיל בה ואם רגיל בשתים תוספתא פרק הגוזל חושן משפט סימן רנ"ג יורה דעה סימן רמ"ח משרים נתיב כ"ד רע"ש סימן רנ"ג :
בית הכנסת הוצאה :

מצוה מחמת מיתה עיין · אפוטרופוס בלא עדים · בית הכנסת היה · בן נוקבן · בעל יורש את אשתו מהרשד"ם אבן העזר ק"ד ומשפטי שמואל פ"ז · הספדא יקרא דשכבי · הקדש עניים איש בשם מהר"ר בצלאל י"א · יבם זוכה בשם מהרש"ך חלק ג' כ"א · כתובה ונכייתה ודיניה בני שמואל ל"א · כתובת בנין דכרין ודיניה · מבריח נכסיו · מצוות אלתנה לוה מחמת מיתה · מצוות אשתו מחמת מיתה · מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה · מת אם זוכה · מתנה שמירתא ודיניה · מתנת בריא הויא מתנה מעשה אדם שהלך על רגליו אעפ"י שבתובה כדין מתנת ש"מ · מתנת שכיב מרע · כדוכייא וחוזרת כשמתה משפטי שמואל פ"ז ע"ז · עושר נכסי איני · צוואה בערכאות של גוים בשם מהריב"ל ח"א ס"ב דאין דין מצוה מחמת מיתה במי שהוא בריא וצריך קנין ובשם שאר פוסקים · צוואות ודקדוק לשונות צוואת שכיב מרע · צוואת שכיב מרע כתוב בה · צוואת שכיב מרע כתוב בה מעכשיו בן לב ח"א ס"ג ושאר פוסקים · ראובן לוה מחמת מיתה · שכיב מרע אף על פי שלא אמר מנכסי · שכיב מרע ודיניו :

מצוה מחמת מיתה ראובן שאשתו תהיה אפטרופא על כל נכסיו וברו ובתו תנשא לבן אחיו כשתגיע לפרקה והאלמנה טוענת שבתו שוטה בן לב חלק ב' ע"ו ועיין מהרשד"ם סימן ש"י :

מצוה מבני קהל ליחיד ואחר רוצה למחות פסקי ריקאנאטי סי' תפ"ח · מצות שנמכרו :

מצוה מן המובחר עיין רמב"ם פ"ז מהלכות איסורי מזבח דין י"א :

מצוה מן המובחר עיין · יש לדקדק · יש ליזהר · לא לשתמיט · לשם שמים שהוא · מהיות טוב אל · מנחות בנפשות בכלי · מצוה ומצוה נר חנוכה שמנים · ספר תורה ודין האותיות וגורען החכם כפסק ספר יעקב כ"ד וס"ה · ספר תורה ודין שהאותיות וגורען שאלה · ספר תורה וכורת פרשה · עומד היה בה · צריך לכתחילה · קריאת צבור ויחיד כלם . שליח צבור שני · שני תינוקות למול יד אליהו סימן מ"א · שתי הלחם שאין :

זכור לאברהם · א"ה · עמ"ש הרב שבות יעקב ח"א סימן ל"ז ומ"ש על דבריו הרב חכם לבי סימן מ"ה ומה שהשיב הרב שבות יעקב בח"ב סימן ל' · הביא דבריהם בקיצור הבא"ט אורח חיים סימן תרע"ג · ועיין מ"ש הרב ברכי יוסף א"ח סימן קפ"ה אות ג' :

מצוה עוברת אם היא מצות עשה אין אנו חייבים להוציא בשבילה ואם היא מצות לא תעשה כל הון ביהו יתן קודם כדי שלא יעבור עיין הר"ן והרי"ף פ"ג דסוכה דף שט"ז ע"ב ומיהו כל חד וחד מחייב ליתן כפום מסוגיה כדי לקיים מצות עשה כר"ג שלקח אתרוג באלף זוז · שולחן ערוך א"ח סימן תרנ"ו בהגה משם הרשב"א והראב"ד :
הדור מצוה עד שליש · מאכלות אסורות מי · מבזבז אל יבזבז :

מצוה עיין · אבל חייב בכל · אבלים מסדירים ועושים מצות למנוחת נפש אביהם · אדם אינו מתרוקן · אדם נברא בערב שבת · אהבתי כי ישמע ה' · אוהב כסף זה משה · אומנות חברו · אונן פטור · אוכל שמתו · אוכל ופנייתו בשבת · אודית עשה לאו שמם · אחד אכלו לשם מצוה . אין עבירה מכבה מצוה · אמורא יש דקדוק מצות · אמירה לגוי במקום מצוה או קצת חולי שרי · אם עני · אסור לכוף את אשתו לדבר מצוה · אפוטרופוס יש לו רשות · אפוטרופוס לשוטים · אפוטרופוס שיבא לדעת · אתנן זונה · אתרוג של מצוה · בארבעה פרקים בשנה · בל תגרע · בל תוסיף . במתים חפשי · בן שלש עשרה · בעל חוב פריעתו · בעלי אומניות · ברוך המקום שאנו · ברכה לאומר חוקיו בסיום מצוה · ברכות כולן . ברכת המצות · בר מצוה · בת שתים עשרה · גדול המצווה · גר אינו נקרא גר . גרים בזמן הזה · גרים וטבילתם · דברים אסורים משום שבות משום · דבר תורה מצות קונות · דוד בבית המרחץ · דחוי אצל מצות · דם ניקוף מילה · דקדוקי מצות · דרך טומאה לצאת · הגדה · הדור מצוה · הדם של מצוה · הואיל ואיתעביד · הודאה היא · הפסד מצוה כנגד שכרה · הקדש בזמן הזה אם יכולים להביא יתומות וכיוצא · הקדש עניים ומצות מצוה · השאלה · השתנאה לפניו במצות · התרם אדם . התרה לדבר ואימא כולה קרא שתי דרשות מפסוק אחד היום לעשותם וכו' · זכות ומצות חברו הקונה אותם · זקן שנתאספו ושאלוני · זריזין מקדימין · חבוב מצוה · חבורה של מצוה · חביבה מצוה בשעתה · חביבה מצוה עיין · חובה לפעמים · חזקה במצות · חטאת קודמת לעולה . חכם הקהל דברי מוהרח"ש · חכמים לא · חליצה קודמת או יבום בח"ג ג' ושאר תשובות · חליצה קודמת או יבום שאלה · חציו עבד · חרטה בעינן · חרש וכנו · חשבונות של מצוה · טבילת מצוה · טומאה דרבנן נדחית · טלטול דבר אע"ג דחזי למצוה · טעה בדבר · טעות בדבר מצוה · טעם המצוה · טפלי גריעי מנשים לענין מצות ויש סברא דעדיפי · יבא מי · יהא חלקי ממתי . יום תבר מגל · ירושה בחברות · ישראל חביבין · יתומים לאו . יתמי לאו בני · כותבי ספרים · כותים מצוה · כיון שמת · כי נר מצוה ותורה אור · כי עילה להם · כל היושב ולא עבר עבירה · כל המעשה · כל המצות · כל השם אורחותיו · כל ישראל ערבים . כל מי שאינו חייב · כל מצות · כל שאינו מחוייב · כל שבעי · כתבים שתומים · לאו הבא לשם מצוה · לא שביק איניש מצוה דידיה ועביד לאחריני · לא שביק איניש מצוה דרמיא · לא תתגודדו · לביצה הלבן ביום טוב · לעולם יעסוק · לעולם יקדים אדם לדבר מצוה · לעולם יראה אדם עצמו · מאום עיין · מושל אם יכיל לשמוח · מוטב שיהיו שוגגין · מונע חברו מעשות מצוה · מוקצה מחמת מצוה · מחשבה ומעשה · מחשיכין · מטה חברו מדרך טובה · מטה של מת · מילה גדולה היא · מינים שלשה שעושים שלש מצות · מלך שמחל על כבודו · מלעיג על המצות · ממזר חייב · מכבה עצמו מצות מצוה והקדש עניים · מעילה ליכא בדבר שנעשה מצותו · מעכב את הרבים מלעשות מצוה · מעלין בקדש ולא מורידין שאלה · מצות מקח טעות ודיניו · מראית העין · משה מפני מה · משמר את שמת · מת המשמרו · מתחיל במצוה · נדר מעולם הבא · נדר בעת צרה · נדר חל לבטל · נדר חל על דבר מצוה · נדרים חלים · נדרי מצוה · נדר לילך · נדר ליתן · נדר על דעת · נדר שלא לשחוק · נח לאדם שלא · נכסי הגר שמחזיק · נר מצוה · נשים גריעי מקטנים לענין מצות ויש סברא דעדיפי · סומא אם חייב או פטור · ספינה עומדת · עבד הלוקחו מן הגוי · עבדו מכר לגוי · עבדים אינם חייבים · עבד כנעני אסור לשחררו כל דבר מצוה אפילו דרבנן מותר לשחררו · עבירה מכבה מצוה · עובר עבירה אחת נוטל נפשו · עוסק במצוה · עיקור נכסי ודיניו עריבה א"ע קפ"ח קכ"ד · עם הארץ שאינו עוסק במצות · ערבה שבלולב · ערב פסח בשבת שאלה · פורשים מדרכי צבור · פר שבא על כל המצות · צוי · צרכי רבים בתש"מ · קדושה בקדוש

קסיכה

Digitized by Google

המעיטה וכתבו העדים הצוואות וחתמו ואחר כך עמדה מחליה וכמו חצי שעה אחר כך חלתה ובא אליה אחד מעדי צוואות ודברה. אליו לפי שנכנסים נתמוטטו קצת ראוי לזה שצוואתה הרבה לוותר מצוואתו דבר מה לשאר נכדיה ואחר כך מתה. אם הצוואה ראשונה קיימת או לא · והשיב דצוואה ראשונה בטלה כיון שעמדה מחלי"ת כדאיתא בח"מ סימן ר"ן ומה שנלתה שנית לאו כלום שהיא לא ידעה הדין שצוואתה בטלה אם עמדה וגם כי הצוואה השנית היתה לפני עד אחד ומה שכתב בתשובת המבי"ט חלק ב' סימן קמ"ח אין הצוואה ניתנה על פי עד אחד אפילו שיהיה חכם ודיין ועכ"ז נראה לי שיוכלו לומר ליורש שיקבל בחרם סתם שאינו מאמין שהוא אמת מה שאומר העד דבריו תמוהים דמה לו ולחרמו כיון שלא האמינו התורה והאריך בראיות ברורות עכ"ל. זה כי הצוואה בפני עד אחד לאו כלום הוא מטה יוסף ח"מ תשו' ה' דף פ"ט עמוד ג' על הני ארבעה דשוינהו רבנן במצוים מחמת מיתה:

שאלה ראובן שכיב מרע נוטה והם לשון הצוואה · עוד אמר שלכל קרוב שיש לו מצד אביו אשר לו שישנו ירושה אשר הוא מכיר שהם פלוני ופלוני לכל אחד מהם מניח מאה זהובים ובזה יכנס בלי נישואת וכו' · עוד באר שכל הנשאר מנכסיו מרגליות ושטרי חובות וקרקעות מניחם ונותנם מעכשו לאשתו לאה שתוכל לעשות מהם כרצונה בהסכמת דן ונפתלי שישמרו אותם ובהסכמת האפטרופסים שיבחרו לקהל שימשה שתשכון מידי שנה בשנה שיתנו שמכל הנשאר מנכסיו מטלטלי ומקרקעי זהב וכסף או חובות מגיע ה' אימפרודינצ"ס ללאה אשתו כבחור שמשים רשאה ושולטת בכל שרוואות פירותיו נכסיו ומחצית שקרן תוכל לאה הנ"ל בסוף ימיה לעשות מהם מה שתרצה והמחצית כאחד יוסיף ללוי אחיה שהוא לאימפרודינצ"ה והאפטרופסים יהיו דן ונפתלי גד ואשר ע"כ · אח"כ נפטר ראובן והיו לרבקה שבק והחזיקו האפטרופסים בנכסיו בעד לאה ולסוף י"ח חדשים נפטרה גם היא והאפטרופסים מסרו כל הנכסים מקרקעי ומטלטלי ביד לוי ושאר יורשי לאה · ועתה שאל השואל אם מתנה זו שלא קנו מיד ראובן היא קיימת:

תשובה נלע"ד שהמתנה הזאת בטלה לגמרי דשרי היא במתנת בריא וכל מתנת בריא צריכה קנין כדאי' בפ' יש נוחלין וז"ל תנו רבנן איזו היא דייתיקי וכו' אמר אביי איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה ע"כ ובנכ"ד כיון שלא קנו עד המצוה לא קנה המקבל מתנה כמ"ש רש"ל ח"מ סימן רנ"ז ע"ש והנה שבסוף הצוואה שהיה שם כתוב שכ"ם אותו שמצוה מחמת מיתה פסק, שם הרב ז"ל שהמתנה בטלה ותמה עליו כמוהר"ר משה אלמושנינו ולכן כ"ש. בנד"ד שלא הוזכר בסוף הצוואה שמצוה מחמת מיתה שהמתנה בטלה לפי דעת החכמים היא בטלה וכן דעת הרב אדרבי סימן ת"ד ז"ל אבל כשאומר מעכשו אעפ"י שקדם ויאמר שמצוה מחמת מיתה וכותבו לכתבת לאחר מיתה הרי מלת מעכשו סותרו ואין לנו אלא מה שמוציא מפיו וכו' · ואיברא שמהרי"ב ז"ל ח"א סימן ס"ד נטה לדעת אחר וכתב שהצוואה קיימת · וכבר הרשד"ם ח"מ סימן ק"ח וק"ו כתב וצוואה כי בלי בטלה ואפילו שיש הדבר בספק קיימא לן נכסי בחזקת יורשי קיימי ואית לן למעבד כל צדדי דאפשר לאעמיד ירושה בחזקת יורש וכן בעל כני שמואל סימן ל"ד הביא דעת הרש"ך והרשד"ם ופסק כדבריהם דלא קנה והמתנה בטלה נגד סברת מהרי"ב ז"ל וכתב שדבריהם נכוחים למבין והר"א ששון ס"כ אחר שהביא ונתן בנדון כזה כתב ומכל מקום בכל הטעמים והטענות שכתבתי איכא למימרי כיון נתנה וכמו שהארכתי למעלה אחת לאחת כפי קוצר השגתי גביון שהן הדבר בא בספק אגלי והדרינן לכללין דהמע"ה ואם כן היורשים הם המוחזקים ודאים בירושתן ע"כ · הנה עלה בידנו שדעת הרשד"ם והרב אלמושנינו והרב אדרבי והרש"ך וכני שמואל והר"א ששון שהמתנה בטלה ובחזקת היורשים קיימא · א"כ דעת מהרי"ב ז"ל בנד"ד בטלה נגד כל הפוסקים הנ"ל כמ"ש הוא בעצמו בסימן הנ"ל ז"ל וכתבו הרמ"ה והריטב"א שאין לומר קים לי כפלוני הגאון בשכל הפוסקים חולקים לדעת אחר עכ"ל · ואם יובן שנם שיהיה שכתב מוחזק כ"ש בנד"ד שהיורשים הם המוחזקים כמ"ש דירושה בחזקת יורש קאי · ועוד אני אומר לרווחא דמלתא שאפשר דבנד"ד אפילו מהרי"ב ז"ל יודה שהמתנה בטלה כיון שכתוב אימפרודינצ"ה שהוא נתינת דורון וידוע שזה שלשון שיא מתנה בחיים ומתנת בריא ולא שייך לאחר מיתה כלל ובנדון מהרי"ב ז"ל אומר יהיו נתונים שהוא לשון דשייך בין מחיים בין לאחר מיתה ועוד

דבנדון מהרי"ב ז"ל בסוף הצוואה שיש כתוב וכל זה נותן לאחר מיתה ולכן הוא ז"ל כיון דלא סמכא דעתיה השתא קמה אסמכים אסמכתא אחריכא וכתב עוד וז"ל ואת"ל דלא דמי וזאת הצוואה לבלי שונה וכו' ויש לנו ללכת אחר שתחתון וכו' הא ליתא מתרי טעמי חדא שהרי כתוב בסוף הצוואה כל הנ"ל נותנה המחוברת מחמת מיתה וכו' ע"כ מה שאינו בנד"ד שלא הוזכר באחרונה דבר מה שמצוה מחמת מיתה ומכל הני טעמי נראה שהמתנה בטלה מעיקרא לא שרירא ולא קיימת ואוקמינן ירושה בחזקת יורשים וזהו מה שהשגתי בקוצר דעתי ·

הצעיר שמואל בכמה"ר דוד פראנסיס זלה"ה:

שוב ראיתי שכתב רמ"א בהגהותיו לח"מ סימן ר"ן סעיף ס' וז"ל וי"א דה"ה מתנת שכיב מרע שכתבו שהקנה לו מהיום הוי כמתנת בריא וצריכה קנין (נ"י פרק מי שמת) ולכן יש להזהר בצוואות ש"מ שלא לכתוב בה שכתן במתנת בריא או מהיום אם לא עשה כך ואם עשה כן אסור לשנות ואם יש לו דין מתנת בריא ואינו נקנה רק בקנין ולא אמרינן בזה שטעות סופר הוא ואם לא היה בה קנין המתנה בטלה כן נ"ל עכ"ל: גם אלה דברי שמואל בן דוד:

כבר נפסקה ההלכה מפי ספרים ומפי סופרים שכל מתנת ש"מ שכתוב בה מעכשו או מהיום בעי קנין משום דהויא כמתנת בריא וכמו שיוכל המעיין לעמוד על דברי מעלות הפוסקים המופלאים בפסק דלעיל אשר דבריהם ברור מללו דלא מהני לשון מעכשו בצוואה מחמת מיתה בלי קנין ופירש בנדון שלפנינו שבתחילת הצוואה כתוב מחמת מיתה ובסוף כתוב מעכשיו דלדברי הכל המתנה בטלה כמו שהסכים גם כן הרב הגדול בעל משפט צדק ח"ב סימן י"ו ואין מקום לתלות בטעות סופר וכמ"ש הרב בעל עטרת זקנים ח"מ סימן ר"ן על הגהת סעיף ס' ס"ק כ"ז ותחלה מזו פסק הרש"ך ח"ב תשובה כ' דאפילו אם שכ"ד אקרו ודרשו שעדים אם הש"מ אמר מלת מעכשו ואמרו שלא אמרה אלא שהם ליפוי כח כתבו כן אפ"ה אינם נאמנים דאיו כל המיכייהו לסייעו שנכסים בחזקת יורשים ולהיות חוזרים ומעידים ולכן אין לפקפק בנ"ד כלל כי שהמתנה בטלה מעיקרה ואין להרהר אחרי דברי מעלת הפוסק דלעיל כי כלם מיוסדים על אדני האמת · נאם הצעיר חנניה בכמוהר"ר מנחם קזיס זצ"ל חותם פה פירינצא יום ב' סדר ותתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו שנת התל"ג:

נתבררו והתלבנו הדברים מפי פוסקים מוזהרים כספירים ומצוחצחים הנ"ל שמורים כי מלת מהיום ומעכשו הוא כזב ודבר שוא מוסכם מדור דור ודורשיו בצוואת שכיב מרע שולך ואינו שב שבו על כן שהנכסים לאיתנם הראשון בחזקת יורשים כי כן שורו ישבים עם מדמים נאם כזה הדל איסיים מהמלוכים הבאושים שקלוטים פלטיה בכמהר"ר חנניה ז"ל ממונכיליסי מסרת קק"י פירארה חותם ומסכים כנ"ל תשעה ימים לחדש מנחם הת"לג כסדר שהמשפט לאלהים הוא:

דברי מעלת שהכמים השלמים החתומים למעלה אינם צריכים חזוק כי הם כולם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת מיוסדים על אדני האמת ושלדק ממה שהסכימו גדולי הפוסקים ז"ל חדשים גם ישנים וכראשם הנשר הגדול הרמב"ם פ"ח מהלכות זכיה ומתנה ורבינו ירוחם נתיב כ"ד ח"י פרק מי שמת ותשובת הריטב"א הביאה ב"י ח"מ סימן ר"ן דף רמ"ט ע"ב ורשד"ם ח"מ סי' סי"ז ואחרות מרעהו כמהר"ר משה אלמושנינו והרב אדרבי סימן ת"ד עם פוסקים אחרונים הרבה כולם פה אחד מסכימים דמתנת ש"מ דכתיב בה מעכשו או מהיום ולאחר מיתה דדינה כמתנה מחיים דבעיא קנין ואפי' כתוב בה שמצוה מחמת מיתה ואם אין בה קנין המתנה בטלה וכן הסכים הרמ"א בהגהותיו ח"מ סימן ר"ן סעיף ס"י ולע"ם סימן ר"ן וזה הוא דבר פשוט אבל מה שצריך לחקור בנ"ד בטעם עיון הוא כי מדברי השאלה נראה שיורשי ראובן לא ערערו על המתנה הנ"ל אלא אחרי מות לאה ואעפ"י שאחרי מות ראובן ראו שהאפטרופסים החזיקו בנכסיו בעד לאה ואחרי פטירתה מסרו כל הנכסים ביד לוי ושאר יורשי לאה והם שתקו ולא ערערו על זה עד היום שנראה מזה שהם מחלו ושתיקה כמחילה דמיא וכהיא דתנן בכתובות פרק הנושא אלמנה כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית בעלה תובעת כתובתה עד כ"ה שנים ופירש"י דטעמא משום דשתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה ואיפסיקא הלכתא כחכמים א"כ בנ"ד איכא למימר כיון שיורשי ראובן שתקו כשהחזיקו האפטרופסים לאה בעודה בחיי ראובן כבר מחלו ללאה הנכסים ולאה זכתה בהם מ"מ בדמעיינינן שפיר איכו כן דהא דאמרינן במתניתין כל זמן שהיא בבית בעלה תובעת כתובתה לעולם טעמא רבה איכא דאמרי רבנן בשהיא בבית בעלה אין שתיקתה מוכחת דמחלה אלא אימא דשתיקה היא מפני הבושת

וכיון

Digitized by Google

מעביר נחלה מבניו בן לב ח"ב ל"ס · מחמת נר ספיב מרע דלא סייך כנר מצוה לקיים דברי המת · נכסי הגר שמת · נשבע לתת מנה לפלוני ומת ולא צוה ליורשיו · פידו קותיסו בני סמואל · צוואת [ספיב מרע ודיניס דכל סכיכל לקיים דברי המצוה עבדינן · קסיא לא חש להקשות . סומרת יכס אסכנוית סמתה · ספיב מרע אמר תנו לבני סקל · ספיב מרע לוא לסוליך · ספיב מרע לוא סיתנו · ספסתי פלאית א"ל · חן כוזבת

מצוה לשפשף משנה ב' פ"ג דיומא בתי"ט גמרא דיומא פ"ג על משנה ב' (זה הכלל היה בעקדש כל המיסך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים) השלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא זאת אומרת מצוה לשפשף בידיו הניצוצות הניתזין על רגליו שלא יצא בהם חוץ ונראה כרות שפכה שאין מי רגליו מקלחין אלא שותתין ויוציא לעז על בניו שאינם שלו רמב"ם פרק ח' מהלכות ביאת מקדש · שלחן ערוך אורח חיים סימן ג' :

זה הכלל היה במקדש :

מצוה לתת מנכסיו שלש מאות פרחים בכל שנה למעשים טובים כפי ראות ורצון אשתו ויורשיו וכן עשו ושוב הלכו ממקום ההוא למקום אחר יעשו כרצונם רשד"ם י"ד קס"ב · דברי ריבות סי' ק"ט :

מצוה מגינה ומצלה עיין סוטה פרק ג' דף כ"א ע"י וסימן נ"ט · אגוני מגנא אצולי לא מצלא פי' המצוה היא למגן בין בשעה שעוסק בה בין בשעה שאינו עוסק בה מן הפורענות אבל אינה מצלת מיצה"ר אבל התורה בשעה שעוסק בה מגנת עליו מן הפורענות ומצילתו מיצה"ר ש"א יכשילנו לחטוא בשעה שאינו עוסק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא :

ברכת החדש · הי תורה והי מצות · כל סיס לו תפילין :

מצוה מחמת מיתה בלשון חכמה ב"ב פרק ג' דף כ"ח :

חכיתה :

מצוה מחמת מיתה בפני שלשה נעשו דיינים ואיסורי דכתיב בנחלות לחוקת משפט פי' אחר דיני ממונות ופי' י"ג כרדב יהודה ח"מ ולע"ש סימן רנ"נ · רמב"ם פרק ג מהלכות סנהדרין וא"ד חסרא לא שאנו אלא ביום פי' דכתיב ביום הנחילו ביום אתה מפיל דין נחלות ועיין בכסף משנה רשד"ם חלק ד' סימן ש"ז :

נחלות אין מפילין בלילה :

מצוה מחמת מיתה בקנין אפילו אם עמד אינו חוזר אם נתן מקצת נכסים הרי"ף וני' פרק ט' דב"ב דף רל"ד ע"ב ודף רל"ה ע"א שלחן ערוך חשן משפט סימן ר"ן :

מצוה מחמת מיתה וריטב הרי"ף וני' פרק ט' דב"ב דף הל"ב ע"א שלחן ערוך חשן משפט סימן ר"ן סעיף י"ד וארבעה שוינהו רבנן כמצוה מחמת מיתה ובאמירה בעלמא מקנו ואם עמדו חוזרין כמצוה מחמת מיתה היוצא בקולר המפרש בים היוצא בשיירא והמסוכן · לעולם חוזר במתנתו אפילו שייר אפילו הקנה בקנין ומעכשו אבל אם התנה בפירוש שנותן מתנה קיימת לעולם וקנו מידו במעכשו הרי היא במתנת בריא הרי"ף וני' שם דף רל"ד ע"ב ודף רל"ה · רמב"ם פרק ח' מהלכות זכייה ח"מ ולע"ש סימן ר"ן והרמב"ן · הרי"ף בגטין א' לסימנא דהני ארבעה דתנן במתניתין כלהו כש"מ דמס"מ נינהו וכן הלכתא · חולקים הרא"ש הרשב"א ורבנו יונה במפרש בים ויוצא בשיירא עיין מגיד משנה פ' ח' מהלכות מתנה ורשד"ם ושו"ת הכהן חלק ב' סימן קס"ה וחשן משפט סימן ר"ן · וזה אמנם כשצוה באותה שעה דומיא דמסוכן ומת באותו דרך עיין מהרש"ך חלק ב' סימן קס"ה · יוצא בקולר גמרינן ליה מאחיתופל דכתיב ויצו לביתו ויחנק · לעשות שדבריו יקויימו בדבור בלי קנין צריך שיהיה חולה ואף על פי שלא פירש מחמת מיתה די בן לב חלק א' סימן ס"ב קלעי סימן ק"נ מהרש"ך חלק ב' קע"ג רשד"ם חלק ד' סוף סימן ש"ד וש"ט · לא קבץ והכביד עליו חליו תוך שלשה ימים הראשונים צריך שיראה שמצוה מחמת מיתה ואחר כך אינו צריך ויש חולקים ועיין מהרש"ך חלק ב' סימן קע"ג · מתנתו קיימת אף ע"ג דלא שייר ח"מ סימן ר"ן · עמד חוזר מתנתו אפילו התנה כהפך הריב"ש סימן ר"ז הביאה מהרש"ך חלק ב' סימן קס"ה · ואפילו קנו מידו ובמתנה במקצת מהרש"ך חלק ב' קע"ג פסקי ריקאנטי סימן תקכ"ח תשובת אלשיך סימן ק"מ וזה אינו בשכיב מרע · מלשון הרמב"ם הראב"ד ומגיד משנה פ"ח מהלכות מתנה נראה דמתנת מצוה מחמת מיתה נקרא כשנותן קצת נכסיו בפירוש במתנת שכיב מרע כגון מנה לפלוני · אימתי נקרא מצוה מחמת מיתה רמב"ם פרק ח' מהלכות מתנה נראה דמתנת מצוה מחמת מיתה נקרא כשנותן קצת נכסיו בפירוש במתנת שכיב מרע כגון מנה לפלוני · אימתי נקרא מצוה מחמת מיתה רמב"ם פרק ח' מהלכות מתנה ח"מ וב"י סימן ר"ן קלעי סימן ק"נ רשד"ם חלק ד' סימן ש"ד מהרש"ך חלק ב' סימן קע"ג מהר"ם מפא' סימן נ"ב · יש בצוואה איזה לשון שדעתי נוטה שהוא מה הויא מצוה מחמת מיתה פרק מי שמת בעובדא דאהתיה דרב דימי א"ל לסהדי ופי' אמרה ווי דקא מיתה וכו' רמב"ם פ"ח מהלכות מתנה ח"מ ולע"ש סימן ר"ן · בכל מאי דאמרינן אם עמד חוזר ה"ה בתוך חליו יכול לחזור פסקי ריקאנטי סימן תקכ"ט · התנה בפירוש שנותן מתנה קיימת לעולם וקנו מידו במעכשיו הוי כמתנת בריא ואיסורי ב"י מח"מ ולע"ש סימן ר"ן רמב"ם פרק ח' מהלכות זכייה · דין קנין במצוה מחמת מיתה פירש ליפוי כח ח"מ ולע"ש סימן ר"ן · במנוי אפטורופוס לא בעי יפוי כח בית יוסף ח"מ ולע"ש סימן ר"ן · בן לב ח"א ס"א נ' צוואה שבתחילה ובסופה כתוב צוותה מחמת מיתה ובאמצעה כתוב מעתה ומעכשו יהיו נתונים להם במתנה גמורה היכי דיינינן לה ועיין תורת אמת סימן מ"ב מ"ג ובכני שמואל סימן ר"ד ותתפרע אינו לשון מתנה · ועיין בחלק ד' דף ע"א · בן ל"ב חלק א' ס"ב אין דין מצוה מחמת מיתה כמי שהוא בריא וצריך קנין וכ"כ מהרשד"ם סימן ש"ד ומהר"ם גאלאנטי סימן י"ג ומשפטי שמואל סימן ק"נ ועיין בדברי ריבות סימן ת"ר · בן לב חלק ד' דף ע"א ראובן צוה מחמת מיתה שיתנו קצת מנכסיו לשמעון אחיו ובסוף הצוואה הקנה בקנין ומעכשו נראה דמתנת בריא הוי ועיין בחלק א' סימן ס"ג · מהרש"ך חלק א קס"ה בדין המפרש בים והיוצא בשיירא פלוגתא היא אם דינם במצות מחמת מיתה ואם הגיע למחוז חפצו לשלום ומת שם אי נמי שהקדים קצת ימים ליציאתו לכולי עלמא אין דינו כדין מצוה מחמת מיתה ובעי קנין · רשד"ם מי שצוה ביום שחית נרון להתרינת צוואתו קיימת רשד"ם ח"מ ש"ן · מהרר"י טראני ח"מ צ"ח צוואה שכתוב בה בראשונה שהוא מצוה מחמת מיתה ולא הוזכר באחרונה בשאר המתנות אין לחוש בזה · משפט צדק י"ו צוואת שכיב מרע שכתוב בה מחמת מיתה ומעכשו ושכיר אביו כל שיש לו ויראה ההשבון ותניח סך מה להקדש אם יחיה בנו ואם לא יחיה מניח סך יותר ומת בנו ואחר כך מת אביו וצוה לו לקבל סך מה מנכסי בנו אם נאמן וגם הכן הנזכר הניח מתנות אם זכו בהן · מהרח"ש בספרו תורת חיים חלק ב' סימן י"ב כל שמתכון לחבריה אינו זוכה המקבל אם נתן כל נכסיו · ואם פירש דבריו שלהבריה הוא גורן אפילו שהיתה המתנה במקצת לא קנה מת שא"כ בשהסת כיוון להועיל לקרוביו · שבות יעקב חלק ב' תשובה קכ"ו מי שחלה וצוה ליתן גט לאשתו וליתן בכתובתה סך מה יותר ועשה קנין על זה וקודם שנתן גט הבריא אי כותבין לה תוספת כתובה כפי מה שהוסיף לה · לכאורה נראה שחדין עם האשה אף על גב דקיימא לן אם עמד חוזר היינו דוקא במתנת ש"מ בכולה אבל במקצת ובקנין אין יכול לחזור לבסוף מסיק דהוי כמצוה מחמת מיתה דאפילו בקנין ובמקצת אם עמד חוזר והוכיח בפלפול עצום מגמרא ותוספות ופוסקים ראשונים דכל כי האי גוונא שנותן גט בחליו שלא תהא זקוקה מצוה מחמת מיתה שאם עמד חוזר · שבות יעקב חלק ב' קס"ט אשה צותה מחמת מיתה שאם עמד חוזר · שבות יעקב חלק ב' קס"ט אשה צותה מחמת מיתה כל נכסיה לנכריה לאחת הרבתה ולאחת

המעיטה

Digitized by Google

מצוה לקיים דברי המת לפיכך תירץ הרמב"ן דאין חלוק בין מוציא מרשותו או לא אבל העיקר הוא דאמרינן מצות לקיים דברי המת דווקא במתנה שליח או מצוה ליורשיו עשו אותם כך וכך מנכסי דבכה"ג מצוה לקיים דברי המת אבל באומר הריני נותן מנה לפלוני במתנה אין אומרים מצוה לקיים דברי המת שהוא לא צוה אלא אם נותן מתנה אם קנה מן הדין קנה ואם לא קנה אין מצוה לקיים מה. שאמר בני שמואל י"ו אימתי אמרו מצוה לקיים דברי המת ואימתי. ירושה אינה פיסקת ועיין מהררי"ט סימן ה' וי וצ"ד · גופי הלכות אות שט"ו מצוה לקיים דברי המת כתב רבינו מאיר פרק מי שמת יש מקשים במתנת שכיב מרע במקצת למה אין אומרים מצוה לקיים דברי המת ולא תבעי קנין ואומר רבנו אפרים דכל היכא דשייך קנין לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דלא שייך קנין כגון פלונית שפחתי עשו לה קורת רוח שאינו ידוע מה קורת רוח רוצה אם שחרור אם ממון אם הנאה אחרת. והר"ן פ"ק דגטין אמתניתין דהאומר תנו מנה זה לאשתי בשם ר"ת דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשמוציא הדבר מרשותו ומניחו ביד אחר כי הא דהמשליש מעות לבתו אבל כשאינו מוציא הדבר מרשותו לא דאי לא תימא הכי מתנת שכיב מרע במקצת אמאי בעיא קנין. והא מציה לקיים דברי המת והרמב"ן כתב דאין חלוק בין מוציא הדבר מרשותו ללא אלא העקר הוא כי אמרינן מצוה לקיים דברי המת דווקא במתנה שליח או מצוה ליורשיו עשו כך וכך מנכסי אבל כשאומר הריני נותן מנכסי כך וכך אין אומרים מצוה לקיים דברי המת ולכך בעיא קנין במקצת · מטה יוסף ח"ב תשובה ח' ראובן היה לו שטר עסקא על בנו ורצה ללכת לארץ הצבי ומסר השטר ביד שמעון וכתב לו בכתב ידו ז"ל מודה אני החתום מטה איך זה השטר שיש בו כך וכך דינרים כשאפטר מן העולם תאכל בתי פירותיו כל ימי חייה ויתנו לה בעד הריוח סך כך לשנה וכשתפטר יקחו היורשים הקרן יש להסתפק אם זה כתב יד יש בו משמעות שקנתה בתו הריוח או לא שהרי אין בו שום דרך מדרכי הקנייה לא לשטר ולא לדינרים ואם הוא בדרך צוואה הרי אין ביד השליש שום דבר כדי לומר מצוה לקיים דברי המת · חכם אחד פסק דזכתה האשה כיון דכתוב בכתב ידו מודה אני החותם מטה שהוא לשון הודאה והביא ראיה מפרק השולח דף מ' ע"ב ת"ר האומר נתתי שדה פלוני לפלוני וכו' ושם אם נתתי משמע לשעבר או להבא כאלו אמר יתן · ושם האריך בענין אם לשון הוי משמע להבא או לעבר · ושמתחייב אדם במה שאין לו אם הוא מודה שיש לו וכגון בקנין אגב קרקע אעפ"י שאין לו קרקע כיון שהוא מודה שיש לו ובלבד דלא ידעינן בוראי שהוא משקר וכ"ש כשהוא חב לאחרים וכמ"ש הרשב"א הביאה ב"י ח"מ סימן נ"ר ע"ש · והוכיח שיש במתנה זו לשון מניח שהיא גריעותא (כדכתביה בערך לשון מנ"ח) ועוד גריעותא שלא אמר שמניח לבתו השטר שנאמר שר"ל שהוא מקנה לה השטר וכל שעבודו ואין לנו לתקן דברי שכיב מרע (כדכתכרתי בערך שכ"ב מר"ע דבריו) ומכל הני טעמי היה רוצה לפסוק דאין ממש במתנה זו אבל בסוף דבריו קיים המתנה משום דקיל"ן מצוה לקיים דברי המת כמ"ש הטור ח"מ סימן רנ"ב קיימא לן מצוה לקיים דברי המת אפילו בבריא שצוה ומת כר"א שנתנו ביד שליש לשם כך וכו' והכא כנ"ד מסר השטר ביד שליש לשם כך וכתב לו בכתב ידו שהוא מניח לו השטר כדי שיעשה כל מה שצווהו בכ"י וכיון שכן הא איכא מצוה לקיים דברי המת ואין שום לשון גרוע כזאת המתנה שמה שאמר אני מניח לא קאי על המתנה אלא על השטר חוב קאי שהוא אומר לשליש שהוא מניח לו בידו השטר כדי שע"י כן יעשה כל מה שמצוה לו וא"כ מצוה על היורשים לקיים דבריו ואם לא רצו כופין אותן כמ"ש הר"ן פ"ק דגטין וריב"ש בתשובה ר"ז ואעפ"י שלא מסר הממון ביד שליש אלא השטר אין טעם לחלק ואף שהריוח הוא דבר שלא בא לעולם אפ"ה שייך לומר בו מלד"ה וכמ"ש מהריב"ל ח"א סי' מ"ג מצוה לקיים דברי המת

אפילו דהויא דכשב"ל ודבר שאין בו ממש :

מצוה לקיים דברי המת אי אמרינן אפילו בדבר שאין בו ממש ושלא בא לעולם עיין מטה יוסף חשן משפט תשובה ח' ומ"ש לעיל בשמו :

שכיב מרע מה שתדור אחותו :

מצוה לקיים דברי המת אי אמרינן בקטן מרדכי פרק מי שמת :

מצוה לקיים דברי המת אעפ"י שצות כשהוא בריא משנה ז' פ"ו דכתובות ת"ט הר"ן פ"ג דמגלה דף שס"ה ע"ב · ראובן שנפטרה אמו וצותה שלא בפניו להוליך עצמותיה לארץ ישראל ויש סכנה בדבר אם מצד הדרכים אם מצד המלכות נראה דפטור רשד"ם י"ד סימן ר"ג · לא נאמרה כההוא דאמר אל תתנו אלא שקל לבני כדצריך סלע משום דלזרוזינהו הוא דקאמר הכי הרי"ף ונ"י פ"ת דב"ב דף רכ"ב ע"ב ש"ע ח"מ סימן רנ"ג · עיין טח"מ וב"י סימן רנ"ב היכא איתמר. מצוה לקיים דברי המת וכש"ע שהר"ן פ"ו דכתובות דף תק"א ע"א סד"ה מתניתין אעפ"י שצוה כשהוא בריא כיון שמת מצוה לקיים דבריו ש"ע אה"ע סימן נ"ד ובית שמואל סימן נ"ג ושם ס"ק ב' · שבות יעקב ח"ב תשובה ק"א אחד צוה לפני מותו לתפור בטליתו א"ה שמות ופסוקים בכתב על הקלף מצוה לקיים דבריו ואע"ג דבגניזת ס"ת בעינן כלי חרס כמבואר בי"ד והוא מהגמ"א דמגלה קמע אין לו חומר כל כך כמבואר בא"ח סימן של"ד ובפרק כל כתבי לענין אצולי מן הדליקה וכ"ש לקיים מצות המת · המצוה בחייו להנית ממונו לאחרים או להקדש ומת המצוה חייבים היורשים לקיים כל מה שצוה המצוה מפני שמצוה לקיים דברי המת כמ"ש בטח"מ סימן קכ"ה סעיף ח' ועוד שם סימן רנ"ב וכמ"ש בהרי"ף ס"פ מציאת האשה ובפירושיו ועוד שם בספ"ק דגטין שכולם אומרים דמצוה לקיים דברי המת ועוד עיין בב"י סימן הנ"ל :

מצוה לקיים דברי בריא שמת :

זכור לאברהם · ח"ס · נשאל הרב מחנה אפרים בסימן א' בא' שקודם מותו השביע את בניו לקיים אחרי מותו כל הכתוב בספר צוואתו · ואחר שנפל"ע ראו בנים שאחרי מות אביהם יפרדו איש מעל אחיו מעיר מולדתם וילכו לדור בעיר אחרת - ושם. אמרו דאיכא יכולים לקיים דבריו מכתם. טעמי ואדעתא דהכי לא נשבעו · ומתחלה הראה פנים בפלפולו הזך והישר להחמיר ואח"כ העלה דע"י שאלה לחכם פטירי ופטירי הבנים מלקיים מצות אביהם. והסכים עמו הר"ב בעל משנה למלך ז"ל · ועיין בספר הכביר יד מלאכי אות שע"ס ספ"ב ספ"ג ספ"ד ת"ד ת"ס תכ"ב ותכ"ח כמה חלוקי דינים בהאי כללא דמצוה לקיים ד"ס יעש"ב :

מצוה לקיים דברי המת לא נאמר אלא בשליש לפי דעת ר"ת ואיזה אחרונים הריב"ש סימן ר"ז · פסקי ריקאנאטי סימן שנ"ה · בנימין זאב סימן ת"ז ותכ"ג רע"ש סימן רנ"ב ורנ"ו ח"מ סימן רנ"כ וב"י ורנ"ו ואין המצוה אלא למי שנצטוה בכך ובפניו הר"ן ס"פ מציאת האשה ב"י ח"מ סימן הנ"ב · אם קדמו יורשין ומכרו דבר שאין למקבל רק משום מצוה לקיים דברי המת מה שעשה עשוי לע"ש סימן רנ"ב המחייב יורשיו על נכסיו חייבין לקיים הכי נראה מדברי הרמב"ם ספט"ו מהלכות מלוה ולוה גבי התנה שיגבה מעדית ורשד"ם ח"ד סימן רמ"ח הר"ן ריש הניזקין בשם הרמב"ן · עיין הפלוגתא בהר"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ח ע"ב ד"ה מתניתין בשכיב מרע · בן לב ח"ב ל"ט בענין מצוה לקיים דברי המת · הליכות אלי אות תק"א מצוה לקיים דברי המת כתבו התוספות בשם ר"ת דלא שייך אלא במאן דאיתיה בירושה אבל לא בנר · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י' היכא דיש שני משמעות האחד מבטל הצוואה והשני מקיימה אז דוקא אמרינן מצוה לקיים דברי המת · מוהרח"ש שם סימן י"ב לשטת י"א אם מצוה ליורש או למי שהממון בידו אמרינן מצוה לקיים דברי המת · מטה יוסף חשן משפט תשובה ח' :

מצוה לקיים דברי בריא שמת בספר מטה יוסף :

מצוה לקיים דברי המת עיין · אין אדם מקדיש דבר · האילנא קנס מת · מזונות אלמנה בשם מהר"ם טראני ח"ב קל"ח מעביר

Digitized by Google

הוי מצוה הבאה בעבירה מדרבנן ע"ש · משמע דלמאי דקי"ל יאוש כדי לא קנה הוי מצוה ה"ב דאורייתא · וכן מתבאר מדברי הריטב"א ז"ל בפרק לולב הגזול דף ל"א ד"ה אבל גזל פלים · אבל התוספות בפ"ק דסוכה דף ט' ד"ה ההוא כתבו דהוי דרבנן · ועמ"ש בכלל זה דמצוה ה"ב הרב ארעא דרבנן אות טכ"ט ע"ש. שהאריך ובסוף דבריו נקט בפשיטות כדברי התוספות דלא הוי אלא מדרבנן · ועג"כ שם אות ס"ם :

מצוה הבאה בעבירה חייבין עליה חטאת וכו' משנה א' דשבת בר"ע ועיין בתוי"ט דלפעמים אין חייבין עליה ועיין רמב"ם פ"ב מה' שגגות :

מצוה הבאה בעבירה עיין · אין עבירה מצוה · בית הכנסת מחדש בפסק הרב פאדווה ירושלמי דאין עבירה · זה הכלל כל שמברכין · חדש וזיכיו יד אליהו כ"ד · יושר ותפלתו · מוסקו אסור באכילה · מוציא מרשות לרשות :

מצוה הבאה לידו לא יחמיצנה ש"ע א"ח. סימן תרפ"ח בהגה · ורדב"ז תשובה י"ג שיש לאדם לבחור במצוה ראשונה שפגע בה ולא ישניח במה שהמצוה הבאה אחריה היאמשובחת יותר שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות · עיין עבודת הגרשוני תשובה ל"ב :

כל שהוי · מצות אין מעבירין :

זכור לאברהם · **מצוה** הבאה לידך אל תחמיצנה כתב הרב החסיד רב כהנא בידו המגלה והרחבה אות ת"ח משם הרב סכות יעקב ז"ל דהיינו דוקא זמן מרובה אבל להמתין זמן מועט לא אמרו מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה · ולפ"ד מהסית דס"כ דר"ה גבי העובר לפני התיבה בי"ט של ר"ה השני מתקיע וכו' מוכח להפך כאשר יראה הרואה שם · הרב ארעא דישראל אות ח' :

מצוה הגוללת וכל דיניה עיין · נשיאות חברו הקוללין :

מצוה המתחיל בה אומרים לו גמור שלחן ערוך אורח חיים סימן תקפ"ח סעיף ד' בהגה פסקי תוספות דחולין פרק ב' סימן ע"ז אומרים לו מרוק :

מתחיל במצוה :

מצוה העוסק בה פטור מן המצוה עיין · העוסק :

מצוה ונוף גדול עיין · חמשה דברים לוס :

מצוה וגוף טהור עיין · חמשה דברים לוה :

מצוה ומעלתה נופי הלכות דף קמ"ג ע"א ופירוש משנת איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם עם מ"ש רז"ל גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה ושאל התנא מהשני דרכים שיש או עבירה לשם מצוה או מצוה שלא לשמה באיזה דרך יחזיק האדם ותירץ כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם דהיינו מצוה שלא לשמה דהיינו שלומד ע"מ שיכבדוהו שהעולם אין יודעים אם לומד לשם כך אבל בעבירה לשם מצוה אין לו תפארת מן האדם דהעולם לא ידעי אם כוונתו לשם מצוה אדרבה חושדים אותו שכונתו ליהנות מן העבירה תדע דהא בגמרא גבי יעל דעבדה עבירה לשם מצוה פריך והא מתהניא מעבירה ומשני טובתן של רשעים רעה אצל צדיקים אבל בסתם בני אדם שאינם צדיקים איכא למתלי ולומר והא מתהניא מעבירה ועיין נופי הלכות דף קכ"ו ע"ב למעלת המצוות :

מצוה ועכובה אשכחן בגמרא דבעי מצינו למצוה לעכב מנין ומצריך תרי קראי הליכות אלי אות תקס"ו וכו' הכריתות דזהו דוקא בקדשים אבל בכל התורה בחד קרא סגי אף לעכב · עוד כלל אחר כתבו תוספות ספ"ק דשבועות דף י"ד ד"ה שנת וכו' וז"ל וי"ל דסברא הוא למידרש מעיקרא הפסוק למצוה קודם דנדרוש לעכב וכן מוכח פ"ק דזבחים ובכמה דוכתי עכ"ל · יד אליהו תשו' ס"א :

מצוה מן המובחר · ספר תולה ודין האותיות ולורתן סתלת · עכוב דעת סתום' וכלל אחר בזה · שני תינוקות למול יד אליהו מ"ח ·

מצוה ושעור הדודה עיין · סדור מצוה :

מצוה חושב לעשות ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה תחילת הלשון כך הוא אמי ולחושבי שמו אמר רבי אמי אפילו חשב לעשות מצוה וכו' שבת פ"ו דף

ס"נ קדושין פ"ק דף מ' · שבות יעקב חלק ב' תשובה י' :

אכלות בכורים בתאוכם להסנה · ברכת האדם · מתגנס ענוה :

מצוה שהוסיף על שעורה מפסיד כל שכרה וודאי מצוה לא יצא זו היא חידה · פתרונה כגון תרומה דבעינן ראשית ששירים נכרים ואם עשה כל גרנו תרומה לא יצא וכה"ג איכא בריש פאה נמי אלו דברים שאין להם שעור תוספות ס"פ כל חנט :

מצוה כל העושה במאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות דכתיב שומר מצות לא ידע דבר רע ואפילו הקב"ה גוזר גזרה הוא מבטלה דכתיב התם באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו וכו' פי' במאמרה בשלמותה שומר מצות יכול לומר לו מה תעשה שבת פ"ו דף ס"ג :

מצוה לבצוע דוקא קודם גמר דין הרי"ף פ"א דסנהדרין וב"י דף ר"ע ע"ב ש"ע ב"י ולע"ש סימן י"ב והסימן ובוצע ברך ראוי לברכה עיין בלבוש · אבל אחר גמר דין שאמרו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות פשרה ביניהם חדושי אגדה פ"ק דסנהדרין ורשב"א תשו' אלף קי"ג אבל אחר שאינו דין רשאי לעשות פשרה ביניהם וכו' מדברי התוספות פרק מרובה ריש דף ס"ט ופרק שנים אוחזין ריש דף י"ז מבואר להדיא דמיד שאמר איש פלוני אתה חייב לו אעפ"י שלא אמר צא תן לו הוי גמר דין וכן נראה להדיא מדברי נ"י בשם המפרשים אבל בסמ"ג עשין ק"ה דף קפ"ט ריש ע"ג מבואר להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר צא תן לו ועי"ש שפתי כהן שם ס"ק ה' ושלטי גבורים שם דף ר"ע סוף ע"ב אות א' כתב נראה בעיני שאין כל הדברים הללו אסורים אלא כשהדיינים רוצים להטיל פשרה כפי הנראה בעיניהם ושלא מדעת בעלי דינים אבל אם הם מודיעים להם טיב הפשרה ומפייסים אותם עד שהם מתרצים למחול אחד לחברו או לתת לחברו דבר ידוע אפילו אחר גמר דין ראוי לעשות כן ובלבד שלא יהיה שום צד הכרח בדבר אלא פיוסים ופיתויים וזו היא מצוה גדולה והיא הבאת שלום בין אדם לחברו וכבה היה ענייני של אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו' והוא לשון ריא"ז הביאו הש"ך שם ס"ק ו' וסמ"ע ס"ק י' שם פי' שוב אסור לומר לזכאי עשה פשרה עמו כי שמא טעיתי והדיינים אחרים יהפכו את דיני · רשד"ם ח"מ סימן קי"ו רמב"ם פכ"ב מה' סנהדרין :

גמר דין סיכי · ספרה סוכה :

מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה עיין · חובה לפעמים :

מצוה ליכא שאדם חייב בה בכל יום אלא קריאת שמע הקדמת תוי"ט לס' זרעים :

מצוה לקיים דברי בריא שמת ואימתי אמרינן מצוה לקיים דברי המת רמב"ם פ"ד מהלכות זכייה ס"פ מציאות האשה פסק רב נחמן כר"א עיין מרדכי פרק מי שמת תוספות והר"ן והרא"ש ספ"ק דגטין · ח"מ סימן קכ"ח והר"ן והרא"ש ספ"ק דגיטין · ח"מ סימן קכ"ח ור"ן ורנ"ב ורנ"ו · ב"י סימן רנ"ב אה"ע סימן נ"ד · מישרים נתיב כ"ד הריב"ש ר"ז בן לב ח"ב סימן ל"ט וח"ג סימן מ"ג · רשד"ם ח"ב סימן ר"ג דברי ריבות סימן רי"ח לע"ש סימן קכ"ה בנימין זאב סימן ת"ז לע"ש סימן ר"ן רנ"ב ורנ"ו · כופין על מצוה זו ב"י סי' רנ"ב בשם הריטב"א · בן לב ח"א סימן ל"ט · שלשה חלוקים יש בין מצוה לקיים דברי המת לדברי שכ"ב מרע כבתופין וכמסורין דמו מישרים נתיב כ"ד · ב"י סימן רנ"ב · המחייב יורשיו על נכסיו חייבין לקיים הכי נראה מדברי רמב"ם פט"ו מהלכות מלוה ולוה גבי התנה שיגבה מעדית · רשד"ם ח"ד סימן רמ"ח הר"ן ריש הניזקין בשם הרמב"ן · הר"ן פ"א דגטין דף תקנ"ח ע"כ ד"ה מתניתין בשכיב מרע תירץ ר"ת דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשמוציא הדבר מרשותו ומניחו ביד אחרים (וגם נתן מתחילה לשם כך שיתנם לזה כ"כ הרא"ש ס"פ מציאת האשה) כי ההיא דהמשליש מעות לבתו וההיא דתנו לבני שקל בשבת (עיין ש"ע ח"מ סימן רנ"ג סעיף י"ז) אבל כשאינו מוציא מרשותו לא והר"ן הקשה עליו מתוספתא דבתרא דתניא הנותן שדה פלוני לפלוני רבי אומר זכה וחכ"א לא זכה וכופין את היורשים לקיים דברי המת אלמא אעפ"י שלא הוציא דבר מרשותו

מצוה

Digitized by Google

דאף אם לא כיסה עיד וכיסה אחר ומן מועט אכתי מקרי מצוה בספעתה אלא דאינו בכלל וריזין מקדימין למצות ואית פרי מגדים בחלק משבצות זהב ס"ק י"ג העיר קצת בזה · ע"ש · עכ"ד :

מצוה גדולה להזנות חברו במטון והיא חידה · פתרונה ערב דכתובה לא משתעבר כגון מי שנעשה ערב לחברו לאשתו בשביל כתובתה והיא סומכת עליו ונשאת לו ואעפ"כ אם אין לבעל לפרוע הכתובה אינו חייב הערב לפרוע לה דמצוה קא עביד ולא אגמר ותקנה וכן היא בסוף בבא בתרא פ' גט פשוט והלכתא דערב משתעבר בר מערב דכתובה דמצוה קא עביד וא"כ זה הערב גרם להפסידה מכתובתה ועושה מצוה לחבר האחר :

כתובה ערב :

מצוה דאורייתא · זכור לאברהם · א"ה · מצוה דאורייתא דאין סבועה חלה עליה

כתב הרמב"ם בתשובה סימן תרי"ו דאפילו על חצי שיעור לא חלה ועיין בתשו' המבי"ט ח"א סימן כ"א ובספר מקור ברוך סימן ד' ול"ב · אד"ר אות סס"ב · ועיין ע"ס הרב עצמו במ"ב אות ע"ב ות"ס עליו הרב עין זוכר מער' ח' אות י"ט :

מצוה הבאה בעבירה אין אדם יוצא בה משנה א' פ"ג דסוכה בר"ע ובתי"ט הלמוד ועיין הר"ן שם דף שמ"ד ע"ב דכל שנקנה לנכרי קודם המצוה תו ליכא למיחש למצוה הבאה בעבירה · ואי ליהנות ניתנו וגם אם צריכות כוונה ב"ק דף צ"ד ע"א · סוכה דף ל' ע"א תוספות ד"ה משום דהוי ליה מצוה הבאה בעבירה · שם דף ל"א ע"ב תוספות ד"ה בעינן הדר · ראש השנה דף כ"ח ע"א אי תקע בשופר של עיר הנדחת (תליא אי מצות ליהנות נתנו) ברכות דף י"ב ע"א תוספות ד"ה לאו דאתווי נתמא · סוכה דף ט"ל ע"א תוספות ד"ה עובר לעשייתן · שם דף מ"ב ע"א תוספות ד"ה אמר אביי (ושייך אי לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה) מגיד משנה פ"ו מהלכות חמץ ומצה על הרמב"ם דין ו' · ספר התניא סימן פ"ו בענין ערבה ד"ה מצאתי כתב דלא שייך למיפר מצוה הבאה בעבירה כי אם לענין גזל ואע"ג דגרסינן בירושלמי פרק האורג מצה שהוציאוה בר"ה בשבת אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח מטעם מצוה הבאה בעבירה ה"מ כשנעשית העבירה ע"י ישראל אבל הכא שהעבירה באה ע"י גוים (בענין ערבה שנקצצה ע"י גוים בשבת ויום ערבה חל להיות באחד בשבת) לא הויא מצוה הבאה בעבירה · מצוה הבאה בעבירה היא אם אדם העושה המצוה הוא אשר עבר העבירה דכן כתוב בא"ח סימן י"א סעיף ח' המשתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית שהרי נשתנה וכתב שם המגן דוד ס"ק ו' ואין כאן מצוה הבאה בעבירה שהרי הוא לא עשה העבירה · הרי"ף פ"ז דברכות דף ל"ו אבל אכל טבל וכו' ש"ע א"ח סימן קצ"ז · ש"ע א"ח סימן כ"ה סעיף י"ב מגן אברהם ס"ק כ"ז · נופי הלכות אות ש"ו מצוה הבאה בעבירה מחלוקת פ"ג דסוכה דרבי יוחנן בשם רבי אמר דפסיל לולב הגזול ביום שני משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל פליג ואמר דכיון שהוא יום שני מדרבנן אין כאן משום מצוה הבאה בעבירה אבל במצות דאורייתא פסול משום מצוה הבאה בעבירה וכתבו תוספות דסוכה דף ל' ע"א ד"ה משום דאף על גב דקרא כתיב גבי קרבן והבאתם גזול את הפסח ואת החולה מ"מ ה"ה בכל מצות דאיכא אסור במצוה הבאה בעבירה והביאו ראיה מהא דהגוזל הרי שגזל סאה של חטים טחנה ואפאה אין זה מברך אלא מנאץ ואיכא למידק וכו' והאריך ע"ש תו שמעינן כלל מדברי התוספות דדוקא בגזל שמחמת העבירה נעשית המצוה מיקרי מצוה הבאה בעבירה אבל לולב של ע"ז אשו מחמת העבירה נעשית המצוה · עוד כלל אחר כתבו התוספות בזה הדבור משום וכו' דלא אמרינן מצוה הבאה בעבירה דלא מהני אלא במצוה דאורייתא וכן לקמן בד"ה מתוך וכו' כתבו וז"ל הכא דווקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה הבאה בעבירה אבל במצות דאורייתא כולי עלמא מודו דחיישינן לפסול במצוה הבאה בעבירה ואין לדקדק דאיך כתבו לעיל בד"ה משום דהכא הוי בלולב ביום שני מצוה דאורייתא שכ"כ אף על גב דקרא בקרבן כתיב ה"ה לכל מצות דאורייתא ויראה דהתוס' סברי דבהא פליגי רבי יוחנן ושמואל רבי יוחנן סבר דאף דהוי דרבנן מ"מ כיון דהמצוה של נטילת לולב הוי דאורייתא תקון רבנן ביה לפסולי בו מצוה הבאה בעבירה אבל במצוה דרבנן גמורה מודה ר' יוחנן דאין בה משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל סבר דאף במצות דעיקרה דאורייתא כגון לולב כיון דחיוביה ביום שני הויא דרבנן אין בה משום מצוה הבאה בעבירה וזה כתבו התוספות בשמעתין סוף ד"ה בעינן הדר · הכלל העולה דאיכא פלוגתא בדין מצוה הבאה בעבירה בין רבי יוחנן ושמואל דרבי יוחנן סבר דכל מצוה שעיקרה דאורייתא אף שחיובה מדרבנן כגון כי"ט שני יש משום מצוה הבאה בעבירה כעין דאורייתא וזה דכתבו התוספות בד"ה משום וכו' ה"ה בכל מצות דאורייתא וקרי ללולב ביום שני דאורייתא לענין זה ושמואל סבר דכיון דחיוב יום שני מדרבנן אף דעיקר המצוה מדאורייתא אין בה משום מצוה הבאה בעבירה אבל במצות דאורייתא גמורה כ"ע מודו דיש בה משום מצוה הבאה בעבירה · וכן בדרבנן גמור ואין עיקרה מן התורה כלהו מודו דאין בה משום מצוה הבאה בעבירה · עוד כלל אחר כתב הרא"ש בשמעתין דעת רוב הפוסקים והרי"ף דהלכה כ"ר יוחנן וכתב הר"ן דטעמא דרבי יוחנן ושמואל הלכה כרבי יוחנן כל שכן דרבי יוחנן בשם רשב"י והרא"ש כתב שני טעמים לפסוק כרבי יוחנן חדא דלא מסתבר טעמיה דשמואל ועוד דרנב"י שהוא בתרא פריך עליה · ואיכא למידק מ"מ לא כתב כמ"ש הר"ן טעמא משום דקיימא לן רבי יוחנן ושמואל הלכה כרבי יוחנן וכ"ת דסבר דאין זה אלא כשנשאו ונתנו פנים בפנים וסימניך אמר ליה קשה אי סבר הכי איך כתב לקמן גבי שדרו של לולב שמחדפליגי רב יהודה אמר שמואל ורבי פרנך אמר רבי יוחנן ופסיק כר' יוחנן דהלכתא כוותיה לגבי שמואל אע"ג דהתם לא הוו פנים בנגד פנים ועוד קשה במה שהביא ראיה מרבנ"י שהוא בתרא דהא מאביי ורבא ואילך דוקא הלכה כבתראי · רמב"ם פ"ה מהלכות אסורי מזבח דין ט' אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל וכו' מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה שהקב"ה שונאה · יד אליהו למהר"א מלובלין תשובה כ"ג בדין מצוה הבאה בעבירה שדברי הפוסקים סותרים זה את זה ממקום למקום בכמה דינים ואם מצוה הבאה בעבירה הוא מדאורייתא פסול או מדרבנן אסור (עיין מ"ש התוספות דמנחות שלכאורה הרבה דינים סותרים זה את זה ·) ושם תירץ קושית הב"י על הרא"ש ושם תירוץ של קושיא למה לי דכם תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה · ושם תירץ למה השוחט חטאת בשבת מכפרת כי יש חלוק בין לכתחילה ובין בדיעבד ובזה דחה החילוק שחלקו בין עבירה גופה שנעשה בו מצוה ובין הוציא מרשות לרשות · ושם השיג על הלבוש שכתב מלבו שני טעמים במצה גזולה וכו' ת"מ לדינא ושם טעם לדברי כנסת הגדולה דכתב דיוצאים במרור גזול · ושם אם מצות הבאה בעבירה שייך במצוה דרבנן ושם השגה על תשובת באר עשק סימן ק"ע ק"ט דפסק דהשותה סתם יינם מברך וכן לענות אמן עליו וכן אם לקדש ולהבדיל על סתם יינם עמ"ש משום דהוי מדרבנן ומפורש בב"י סימן קצ"ו דאין עונין אמן ג"כ היכי דאסור לברך ועוד דיש במדרש והובא בספר קב הישר פ' ע"ו דמרע"ה ושבעים זקנים גזרו על סתם יינם · אך הב"י בסימן קכ"ג י"ד מביא בשם פרקי דרבי אליעזר דפנחס גזר נתירץ דלא קבלו מניה וכו' ע"ש · ושם פלפול אם הרמב"ם ס"ל מצוה הבאה בעבירה · ואם בטבל וערלה וכו' ושם מ"ש דאינו יוצא במצה גזולה ד"ל לחומרא ונ"מ לענין ברכה · ושם טעם לאסור גזל טפי מאשאר איסורים ושם פי' הפסוק כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה ולמה דוקא בזה וחילק בין טבל ובין וכו' · עיין מטה יוסף א"ח תשובה ד' וה' כמה חרושי דינים ופלפולים על דין מצוה הבאה בעבירה :

זכור לאברהם · א"ס · כתב הרב ארעא דישראל אות י"ד מצוה הבאה בעבירה גרוס מדפרי סדר קרית ס' פרק ח' מהלכות לולב דהוי דאורייתא מכתב דלפ"ד דיאוש כדי קנס הוי

מ"ש שלא מעטו א"א יין ושמן דהוי לחם עשיר מיעטו אף במים אבל שאר מי פירות יוצא בתערובת מים ואי תקשי לך לשון אמנם ראיתי דמשמע דהא לפי מה שכתב עד השתא לאו הכי הוי י"ל דמאי שכתב אמנם ראיתי וכו' לא קאי מלת אמנם על עיקר הדין אלא חוזר על מה שסיים לכתוב ח"ל והירושלמי שהזכרתי פ"ה שנזכר בו משקין סתם לפי שאין דרך לערב משקין ואחרים אמר משקין פרתם וכזה תירץ קושית הירושלמי כלפי זאת כתב מלת אמנם ראיתי שכתב פירוש לתרץ קושיא זאת דהירושלמי אמאי נקט סתם משקין ותירץ היטב כי כיון שהדין הוא דאינו יוצא במצה שנילושה במי פירות דעלמא אלא עם תערובת מים לכך נקט הירושלמי משקין סתם דמיירי בעינם בלא תערובת מים דאסיר אפילו בשאר משקין דליכא טעמא דאינו לחם עוני אפ"ה נהי דלחם עוני מקרי מיהו אנן בעינן מביא לידי חמוץ וזה אינו כא' סוף דבר כי מ"ש הפ"מ אמנם ראיתי מי שכתב מלת אמנם קאי להסמיך ובזה איתרצת קושית מהרש"ך והריק"ש והבן ׃

מלה עשירה · מלת מלוה · עיסה שנילושה :

מצה שנילושה לשם מצה ונשמרה מחמוץ ואחר כך חשב לעשותה לנוי כיון דהסיח דעתו משנת חיישינן שמא לא נזהר · הלק"ט ח"א תשובה נ"א :

מצה שרויה עיין · מוליח מלח :

מצודה עיין · חרס סמל · מם סתעלה מלודתי מבור לך · רשת טמל :

מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל משום דרכי שלום משנה ח' פ"ה דגטין הרי"ף ור"ן שם דף תק"ף ע"ב · ש"ע ח"מ סימן ש"ע סעיף ד' המפורש מצודת שאין לה בית קבול וצד חיה או עוף או דגים ובא אחר ונטלה הרי זה גזל מדבריהם (לשון הטור ק"ט משנה וגמרא ספ"ה דגטין דף נ"ט ע"ב וריש דף ס"א וכת"ק דר' יוסי וכ"כ הפוסקים) ואם יש לו בית קבול הרי זה גזלן דאורייתא (טור שם ומבואר בסימן רע"ג סעיף י"ג :

מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבין לו הרי"ף פרק א' דר"ה דף ט"ז ע"ב ומשנה דקדושין פ"א כל העושה מצוה אחת (יתירה על זכיותיו כן פירש רב יהודה) מטיבין לו ומאריכין ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין ימיו ואינו נוחל את הארץ ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות תשובה · משנה הרי"ף ור"ן ספ"ק דקדושין דף תרל"ז ע"ב :

מצוה אחת כל העושה בעה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב שנאמר והלך לפניך צדקך וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין שנאמר ילפתו ארחות דרכם. ר' אליעזר אומר קשורה בו ככלב שנאמר ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה בעוה"ב · מקדמתו סבירות לפניו לפני מיתתו · מלפפתו כרכתו סוטה פ"ק דף ג' ע"ז פ"ק דף ה' :

מצוה אינה נקראת אלא על שם גומרה עיין · מתחיל במלוה וכלה אחר :

מצוה אם אין עשייתה גמר מלאכה אין צריך לברך עליה שהרי התפילין אין עשייתן גמר מלאכה ואין צריך לברך לעשות תפילין ומצוה שעשייתה גמר מלאכה צריך לברך משעת עשייה כגון המילה שעשייתה גמר מלאכה וצריך לברך הרי"ף הלכות ציצית דף פ"ו ע"ב · ואין מברכין על עשיית הציצית · כלי קופסה :

מצוה אנסיה בזוזי אמרינן דברי ריבות סימן ס"ז : זוזי לכסוה :

מצוה בגדול ליבם משנה ב' פרק ח' דביצה ב"ע רמב"ם פרק ב' מהלכות יבום וחליצה : יבום וחליצה :

מצוה בו יותר מבשלוחו בכל המצות מנן אברהם על ש"ע א"ח סימן ר"ן ס"ק א' הר"ן פ"ק דקדושין · ש"ע א"ח סימן ת"ם מנ"א ס"ק א' בריש פרק האיש מקדש ועיין הר"ן פ"ו דשבת דף קמ"ד ע"ב · הרי"ף ור"ן פ"ב דקדושין דף תרל"ח ע"א · ש"ע אה"ע סימן ל"ה סעיף א' : הכנת סעודה :

מצוה בזמנה קודמת למצוה שלא בזמנה עיין · מילה קודמת · מנחה ומוסף לפני האבל · מלוה בעשתה · תפילה דין המתפלל שתים :

מצוה בשותפות קנו שתים והתנו ביניהם דמי שאינו בבית הכנסת ישלים חברו במקומו ומת אחד מהם בטל התנאי כדין מת אחד מן השותפים שנתבטל השותפות שירי כנה"ג קמ"ו ס"ק א' : שותפות כילד :

מצוה בשעתה חביבה נבי מי שאין לו אלא כוס אחד במוצאי שבת חד אמר הבי והקשו לו והתניא הנכנס לביתו וכו' אמרינן חביבה מצוה בשעתא ותשיב אנא לא חכימא אנא ולא חזאה אנא אלא גמרנא וסדרנא אנא · עיין ש"ע א"ח סימן רצ"ו סעיף ג' ובפסחים דף ק"ח לתירוץ ר"י הביאו הרא"ש · הגהות מיימוניות פ"ו מהלכות חמץ ומצה סימן ה' · עיין תי"ט פ"ו משנה א' דפסחים ד"ה והקטר חלבין א"ר שמעון בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי אברים ופדרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך (בערב פסח שחל להיות בשבת) מנחות פ"ו דף ע"ב בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים כשר כל הלילה ולא היה ממתין להם עד שתחשך :

בעלי אומניות · חבוש בבית . קרבן פסח אלו :

מצוה בשעתה חביבה שהרי מפניהם עומדים וכו' חולין פ"ק דף נ"ד · יד אליהו לטהר"א מלובלין תשובה נ"ג נ"ד אם יש לעמוד מפני הנוכח צדקת בשעת שנובה ושם פלפול בירושלמי דבכורים אילין דקיימין מקמי מיתא ולא קיימי אלא מאילין דגמלין ליה חסד · ושם הט"ז מחלק בין תלמיד חכם לשאר אדם ודחה את דברי הט"ז. ושם מביא דברי היפה מראה על מ"ש הב"י והניח בצ"ע והשיב המחבר טענות בעד הב"י דאדרבה הב"י הוכיח כן מקושיות אלו ושם פלפול בחביבה מצוה בשעתה ודהכי קיימא לן אע"ג דרחי ליה גמרא דרך פלפולא · ושם שנית על מ"ש רש"י בפדיון בני דקודם לפדיונו · ושם קושיא על ש"ע בהוא לפדות וכו' · ושם מ"ש בכתבי האר"י שיש לעמוד כשנותן צדקה פי' כשנתן ליד העני או למתן בסתר אבל בפני הגבאי צריך לעמוד כשהולך וניכרה על יד אעפ"י שהוא אינו נותן ושם תירץ עוד קושית הי"מ על הב"י במ"ש דאיירי במת שיש כל צחכו שהניח הי"מ בצ"ע · ושם תירץ המחבר דברי הר"י בן גיאת והרמב"ן והטור ופי' שם הירושלמי אילין דקיימין מפני מיתא ואיך למד הר"י בן גיאת בירושלמי · ושם הניח בצ"ע אם צריך לבטל המלאכה בעמידה בפני המת וביאר שם הספק ושם השיג על הט"ז שכתב דצריך לעמוד מפני המת דקאי דוקא מפני העוסקים בו וזה אינו אלא אפילו אין עוסקים עמו ישראל צריך לעמוד מפני המת עכ"פ ודחה מ"ש הט"ז לחלק בין ת"ח לסתם בני אדם · ושם פי' כדברי הרמב"ן מ"ש כגון שאין צריך ללוותו · ושם השנה עוד מ"ש בני רבי חייא ובגוף השאלה פסק דנכון לעמוד בפני כל עושה מצוה כל זמן שעושה בחנם אין כסף אבל כששלמין לו שאינו בכלל זה :

בעלי אומניות איגם · מילה וברכתה · מלוה פוקפה ·

זכור לאברהם · א"ה · סרב מחזיק ברכה ב"י סימן כ"ח אות א' כתב על דברי מר"ן הפוסק וכו' צריך לכסות וכו' ח"ל : יודה לכסות מיד דקי"ל חביבה מלוה בשעתה · מיהו אם לא כיסה מיד וכיסה אח"כ קיים מ"ע כהלכתה אלא דלא הכב מלוה בשעתה · ואל יקל בעיניך מלוה בשעתה דהרי אמרו במנחות דף ע"ב דמשום חביבה מלוה בשעתה דחינן שבת · ומ"ש בפלתי דאם איחר ממש ביטל מלות כיסוי לא דייק והרואה יראה דעתוך כדי דיבור תפס ג' לשונות חלוקות ברישא אמר ממש ביטל מלות כסוי ואח"כ קאמר לא קיים על בוריה מלות כיסוי וסיים בחביבה מלוה בשעתה והם לשונות מתחלפות וג' מדות הן אמנם נראה דלא דקדק והעיקר הוא חביבה מלוה בשעתה אבל אם לא עשאה בשעתה קיים מלוה כהלכתה כדאמרן · ועוד אני אומר

דאף

בנ"ד שלשו המצות בשמן ואופין אותן בתנור כיון אין קפידא וכתב מיירי כנה"ג סימן תס"ו ס"ק ל' ואף אם תמצא לומר שכשל שהלש רותח לתוך הקמח מאן לימא לן דמחמיץ ובזה הותר הספק הראשון · הספק השני להיות שמשימין תבלין תוך השמן כתב בש"ע סימן תנ"ה סעיף ו' לש המצה בקצח ושומשמין ושמיני תבלין כשירה וכו' ומ"מ אין ליתן בה תבלין לפי שהוא חד ותחמם העיסה וכתב עליו המגיה ופלפלין אפילו דיעבד אסור ואין ספק שטעמות הנשים ליתן בשמן משותך גם פלפלין ומטעם זה היה נראה לאסורכמ"ש בעל שכנה"ג ס"ק ו' והכי נהגו לאסור בשחם תבלין ואסור לפרוץ גדר אבל אם נלושה המצה בשמן לבד אין שום חשש איסור מחמת שהתבלין כמ"ש בעל שכנה"ג שם ס"ק ז' וז"ל לא אסרו הפוסקים ליתן מלח ותבלין אלא במצה שנילושה במים דהמים מחמיצים ואם יתנו בה תבלין מחממין את העסה וממהרים המים להחמיץ אבל מצה שלא נלושה במים אלא במי פירות בלבד מי זה אמר שאסור ליתן בה תבלין דאף ע"ג דמחמם את העסה כיון שאין שם מים שגורם החמוץ מאי איכפת לן אם יתחמם העיסה והרי שהשייס גורמת החמוץ ואעפ"כ מצה שנילושה במי פירות אם נשתהה שעור מיל אין חוששין לחמוץ כלל ומ"מ יש לעיין בנ"ד שלש המצה ביין ושמן והמנהג במקום השוא שמשימים הרבה מים בעת הבשול עם הענבים בגת ובזה יש לסתייסב אי חיישינן לאותן המים שמעורבים ביין שיחמיצו העסה · כתב הב"י סימן תס"ב וז"ל וכתבו הג"מיי פ"ה בשם סמ"ג שמותר ללוש ביין אעפ"י שא"א ליין בלא טפת מים שנופלת בו בשעת הבציר אעפ"כ אין לחוש הואיל וכבר נתבטלו וז"ל סמ"ג אעפ"י שא"א ליין בלא טפת מים ואף לכתחלה רגילין לתת מים בשעת הבציר כדי להתיר הבלוק בכלי גוים אעפ"כ אין לחוש למים הואיל וכבר נתבטלו המים ביין קודם שלשו העסה וכ"כ בש"ע סעיף ג' ונראה מדברי הפוסקים שלא שהתירו מפני שהמים מועטים וכבר נתבטלו אבל בנ"ד שהמים מרובים לא נתבטלו והוה ליה מים ומי פירות שממהרים להחמיץ אמנם ראיתי למהרי"ט שכתב בחלק א"ח תשובה כ' והריני מעתיק כל לשונו אשר בכלל דבריו נלמוד לנדון שלפנינו וז"ל ושאלת שנהגו אם מותר ללוש את העסה בדבש שעושין מצימוקין ששורין את הצימוקים במים ושוחקין אותן ומבשלין אותם דהוי כמי פירות עם מים דאסרי רבוותא שממהר להחמיץ זו לא שמעתי אבל שמעתי ביין צמוקים שמותר ללוש שכ"כ הרב א"מ בתשובותיו סימן ר"ח שמצא בתשובה הרב"ד דוראן על יין צמוקים שהוא כיין ענבים לענין מי פירות שאין מחמיצין כי המים ששרו בהן הצימוקים נשתנו מבריתן אא"כ כמו המים של גשמים שנשתנו בתוך הענבים ע"כ וא"מ ז"ל שהשיב כן הלכה למעשה והביא ראיה מדאמרינן פ' המוכר פירות יין צמוקים לא יביא ואם הביא כשר יין מזג לא יביא ואם הביא פסול משמע דיין צמוקים איקרי מזג וכו' וכ"כ בעל בדק הבית בא"ח סימן תס"ב וז"ל כתב הרשב"ץ יין צמוקים ה"ה כיין ענבים לענין מי פירות וכו' נשתנו מברייתן ובסמ"ג כתב ואפילו לכתחלה נוהגים ליתן מים בשעת הבציר כדי להתיר הבלוק בכלי גוים אעפ"כ אין לחוש למים הואיל וכבר נתבטלו המים קודם שלשו העיסה ופאי דקאמר הואיל וכבר נתבטלו מתורת מים לא מפני מעוטן אלא מפני שנתייסבו עם התירוש ונשתנו מברייתן ונעשה הכל יין יע"ש ואלפינן מהא לנ"ד שאין חשש איסור אעפ"י שלשו המצות ביין ושמן אבל עדיין נשאר מקום לחלוק שמ"ש בעל שכנה"ג סימן תס"ו בהגהותיו על הטור ס"ק ו' וז"ל כתבתי בתשו' חלק א"ח ס' של"ו על מעשה שנילושה ביין ונתערב בו שכר אם העיסה הזאת לא נוסרו באמירתה אלא שרכוש כמי פירות ודאי אסורה שכיון שנותנים מים בתוך היין או בתוך השמרים אותה זיעה שיוצאת מן המים ה"ה כמים עצמן ונמצא שנלושה במי פירות עם תערובת מים שצריכה שמור יותר מעיסה שנלושה במים לבדן וכו' ע"ש לכאורה נראה חולק למה שכתב רבנו מהרי"ט בתשו' הנ"ל ביין צמוקים אבל כדמעיינינן שפיר גם הרב הזה מודה למהרי"ט שהרי כתב בסימן תס"ב ס"ק ו' ע"ש במהדורא ראשונה שטעם הסמ"ג מפני שנמשו אותם בשעת הבציר שהיה יין תוסס וכו' שאלתיו בתשובת מורי הרב ז"ל חלק א"ח סימן כ' ע"כ ומ"ש דכיון שנותנין מים בתוך היין או בתוך השמרים ה"ה לא שנותנין בשעת הבציר אלא אח"כ ולכן כתב או בתוך השמרים וה"ל אותו השכר שנותנין עכשו עם היין ללוש המצה הנ"ל מי פירות עם מים דהיינו היין והשכר שהמים שבתוכו לא בטילי וא"כ כל דבריהם אמת וצדק ואין חלוק ביניהם ובזה הותר הספק השני · ואתאן לספק השלישי שחוששים לשכשול שמא יבא לאוכלה עם גבינה לכאורה היה נראה להקל מהא דריב"ל דאמר לבריה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לושו לא אבל איתותב מהא דתניא אין לשין את הפת בחלב שמפני הרגל עבירה ומשני הכי קאמר יומא קמא לא תלושו לי בדובשא מכאן ואילך לושו לי ובתר הכי אמרינן ואי בעית אימא לעולם בחלבא וכדאמר רבינא ואי עביד ליה כעין תורא שרי וכיון דעש סימן

כ"ו אין לשין עיסה בחלב שמא יבא לאכלה עם הבשר ואם לש כל הפת אסור אפילו לאכלו לבדו ואם היה דבר מועט כדי אכילה בבת אחת או ששנה צורת הפת שתהא נכרת שלא יאכל בה בשר מותר כיוצא בו אין אופין פת בתנור שטחו באליה דאם אפאו דינו כדין עיסה שנילושה בחלב וכתב עלה הרב המגיד ולכן נוהגים ללוש פת בחלב בחג שבועות גם בשומן לכבוד שבת כי כל זה מתחשב כדבר מועט גם כי צורתן משונה משאר פת ע"כ וכתב עלה בעל ש"ך נ"ל במדוכה שדכין בה בשמים ומשתמשין הבשמים ההם הן עם בשר הן עם חלב ופעם אחת דכו שם שום עם מרק של שומן אווז ואח"כ מחזירין אותו הרוטב על האווז נ"ל שאותה מדוכה אסורה לדוך בה בשמים אפילו לאכול בבשר שמא יבא לאכלן בחלב וצריכה הכשר דוקא ואפילו דיעבד אסור בלא הכשר כמו הפת דכאן ולא דמי למ"ש בסימן צ"ו סעיף ג' תבלין שדכום במדוכה של בשר אסור לאכלם בחלב (הא עם בשר מותר) שם מיירי שהמדוכה מיוחדת לבשר דוקא ואין לטעות שם כן. נראה לפע"ד פשוט ע"כ דבריו א"כ הספק הזה שנסתפק מעכ"ת הוא ספק עצום בלי שום דחוי ואין מקום להתיר אותן המצות הנילושות עם שומן אם לא נשתנו בשעת עשייתן משאר המצות להיכרא ואחריו קולע אל השערה ולא יחטיא לאפרושי מאיסורא ומן שמיא גלגלו זכות ע"י ובאי כמוהו שכל כוונתו לשמים בה שעלתה עבודתי החלושה והקלושה כרך למצותו ·

הצעיר נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל :

מי פירות · פת בחלב · תנור שטחו :

מצה שנילושה במים לבד אם האוכלה אחר הפסח צריך נטילת ידים וברכת המזון והשיב דלא דמי לפת הבאת בכיסנין שהם הבישקוגו"ם דלדעת רבינו האיי גאון שאינה צריכה נ"י דלא גרעה המצה מלחמניות שבלילתן עבה דלחם גמור הוא ומברכין עליו המוציא וברכת המזון כמו שפסק בש"ע סי' קס"ח ובסי' קנ"ח הסכים דכל שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידים ומה גם לדעת השאלתות והתוספות והרמב"ם והר"ן והרא"ש והטור דסברי דאפילו בדבר שבלילתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה שדינו כפת ומברך עליו המוציא וברכת המזון כל שכן המצה שבלילתה עבה ונאפית בתנור בלא משקה ואינה כ"כ קשה כמו הביסקו"גוס דיש לברך עליה המוציא ושלש ברכות וליטול ידיו וששמע שגדול בתורה היה נוהג כן כמוהו כמ"ש בתשובתו שמ"ז ובעל הלבוש כתב אם קובע סעודתו עליה יטול ולא יברך וטוב הוא שלא יקבע סעודתו עליה אלא יאכל כביצה פת גמור תחילה שיצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא ואחר כך יאכל אלו ויצא ידי ספיקו ע"כ עי"ש ס"ק א' שירי כנסת הגדולה אורח חיים קנ"ח :

זכור לאברהם · א"ס · הרב בית דוד בסימן ע' הסכים עם הרב כנה"ג בעיקר הדין ע"ש ובסימן פ"ג ·

והרב מחזיק ברכה סימן קנ"ח הביא דברי הרבנים הנז' · ונתקי דבריו שספק בהוראה זו ולבסוף כתב דירא שמים מהיות טוב לא יאכל מצה אחר הפסח ב"א בשקובע עליה יעפ"ב · וק"ק על הרב עיקרי הד"ט בסימן ס' אות ל"א שהביא דברי הרב כ"ד וכתב שחלק על הרב כנה"ג וזה אינו כי שם שבסימן פ"ג שקפק על טעם הרב כנה"ג מ"מ בעיקר הדין אזיל ומודה ליה וכל כי הא הו"ל להרב עיקרי הד"ט לברורי ולהזכיר סיום דברי הרב מח"ב ז"ל :

מצה שנילושה במי פירות חוכך הרב להחמיר ועיין בתוכו ותומת ישרים ק"ח · מהר"א בן חיים חלק ב' ע"ד בדין עיסת שנילושה במי פירות ובמים · הליכות אלי דף ע"ד ע"א הביא לשון הרב המגיד פרק ו' מהלכות חמץ ומצה בד"ה מצה שנילושה עם מי פירות וכו' עד ואמנם ראיתי מי שכתב שאינו יוצא במצה שנילושה במי פירות בלבד אלא עם תערובת מים לפי שאנו צריכים שמור מחמוץ ומהרש"ך תמה דלפירוש הראשון שכתב הה"מ א"כ סובר דיוצא במצה הנילושה במי פירות אף בלא מים והקשה דהא גמרא ערוכה שבעת ימים תאכל עליו מצות לא תאכל עליו חמץ דבר הבא לידי חמוץ אתה יוצא בה ידי מצה ואי לא לא ונראה לענ"ד לתרץ דלעולם אף לישנא קמא סבר דמי פירות בלא תערובת מים אינו יוצא בהם ומ"ש

Digitized by Google

וסגן אברהם ס"ק י"ד : עיין היסק התנור מטה משה תקצ"ב · שלא להוציא מצה מן התנור קודם אפייתה תקצ"ג ·

מצה כפולה · מצות בכיסו · מצת מצוה :

מצה בזמן הזה דאורייתא מרור דרבנן הרי"ף דפסחים דף רנ"ו ע"א עיין ש"ע א"ח סימן תע"ה כמה דיני אכילת מצה ומרור · משנה ו' פ"ב דפסחים · תי"ט הרי"ף ור"ן פ"ה דפסחים דף רנ"ג ע"ב · רמב"ם פ"ו מהלכות חמץ ומצה · טא"ח סימן תע"ה ותפ"ה · פרי חדש על א"ח סימן תע"ה סעיף ד' · הר"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ד ואמרינן התם דהיינו משום דמצה בזמן הזה מדרבנן וכו' :

מצת מצוה · סוכה ברכתה למה אין מברכין על אכילת מצה אלא בליל ראשון :

מצה בלילה ראשון חובה אף לנשים ובשאר ימים רשות משנה ו' פ"ב דסוכה ר"ע ותי"ט ומשנה ח' ר"ע ותי"ט רמב"ם פ"ו מהלכות חמץ ומצה · הרי"ף ר"ן ושלטי גבורים פ"ב דסוכה דף שמ"ג ע"א · ש"ע א"ח סימן תפ"ה נשבע שלא לאכול מצה · לאכול מצה בליל ט"ו ניסן שנאמר בפרשת בא בערב תאכלו מצות · פסחים פרק ערבי פסחים סמ"ג עשין מ' סמ"ק סימן רי"ט א"ח ש"ע סימן תע"א · רבינו ירוחם חלק אדם נתיב ה' חלק ד' · כלבו סימן מ"ח · רוקח סימן רפ"ג אגור סימן תת"ם עיין משנה ה' פ"ב דפסחים

דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל · דגן משמע · שבועה אינה חלה לבטל בשם ירושלמי · שבועה חלה לבטל :

מצה בלילה ראשון חובה ויוצא בכזית ש"ע א"ח ס"ס תע"ה פרי חדש ס"ק ז' אבל שאר ימות הפסח אי בעי אכיל מצה ואי בעי לא אכיל ואינו מחוייב אלא שלא לאכול חמץ דומיא דסוכה דבלילה ראשון מיחייב למיכל בסוכה ושאר הלילות אי בעי אכיל פירות ומפטר מסוכה וא"ת אמאי לא מברכינן כל שבעה על אכילת מצה אעפ"י דרשות היא דומיא דסוכה דמברכינן כל ימי החג לישב בסוכה ותירץ הרז"ה דבמצה אדם מצי למפטר עצמו כל שבעה אבל בסוכה אינו יכול לעמוד בלא שינה שלשה ימים דהא חייב לישן בסוכה ולפיכך מברכין על הסוכה כל שבעה משא"כ במצה ·

סוכה בלילי יום טוב הראשון :

מצה גזולה מטה משה אות תקצ"ה שיאמר אדם לחברו אם הוחלפה המצה יהיה חלוף גמור :

מצה גזולה עיין · מצוה הבאה בעבירה :

מצה האוכלה בערב פסח כבועל ארוסתו בבית חמיו · משנה א' פ"י דפסחים ר"ע והרי"ף פ"ג דף רמ"ג ע"א ומכין אותו עד שתצא נפשו רמב"ם פרק ו' מהלכות חמץ ומצה סימן י"ב · רמב"ם פ"י מהלכות אישות ש"ע א"ח סימן תע"א סעיף ב' בהגה · ועיין הר"ן על הרי"ף פרק ב' דפסחים דף רל"ו ע"ב ד"ה נסתפק דמצה עשירה מותרת · מטה משה אות תר"א פי' הגמרא ·

ארוסה אסורה · ערב פסח. אחר :

מצה וחמץ עיין רמב"ם פ"א מה' חמץ ומצה ·

מצה כפולה ודיניה ש"ע א"ח סימן תס"א סעיף ח' בהגה · בדין מצות הנוגעות זו בזו בתנור עיין מהרי"ש לוריא נ"ז נ"ח ועיין שארית יוסף מ"ח על מצה שאין לעמוד עליה אם חוטין היו נמשכין ממנה אם לאו · פני יהושע א"ח תשובה י"א מצה נתכפלה בתנור ולקחוה מן התנור לשריפה והניחוה אצל האש שהבעירו בפי התנור ושכחוה עד שהגיע האש אליה ושרפה והיו עדיין מצות בתנור גם נתבשלה קדירה אצל אש זה מה דינן של מצות אלו והקדירה שנתבשלה באש זה תשובה נראה דדין זה תלוי בדין זה וזה גורם והמחבר האריך בו וביאר כל פרטי עניניו · מטה משה תקצ"ד :

מצה אפייתה · מצה נפוחה :

מצה מטוגנת עיין · פת מטוגנת :

מצה נמצא חטה בתוכה אחר אפייתה ולא נודע אם נתחמצה בה בעודה עיסה או שמא במים שנילושה התמיצה או שמא נפלה בעיסה ולא נתחמצה לעולם היה מעשה וצוו להשליך אותה מצה לברת מהרי"ל דף ט"ז א' · מנ"ר א"ח סימן תס"ז ס"ק י"ב :

מצה נפוחה באמצעיתה אסורה אבל אם עלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת האפיה מותר מהרי"ל דף י"ד ב' ועיין ש"ע א"ח סימן תס"א סעיף ח' בהגה · מצה נפוחה ומצה כפולה מאי בינייהו ואם יש חלוק בין קודם הפסח לאחר הפסח מהר"ם מלובלין ק"ח · דבר שמואל תשובה רל"ד ושע"ר דנוטה לחקור ולהחמיר במצה נפוחה בקצת מקומות מחמת אפיה אך דעתו להתירן ·

מצה כפולה :

מצה נפוחה עיין · ספוליאטי ·

מצה עיין · אין מפסידין אחר מצה. אמירה לנוי שבת ואסורה אם עובר בבל תוסיף האוכל מצה באסרו חג · בל תוסיף שייך · גזירה שוה מופנה · דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל · הואיל ואיתעביד · חדש ודיניו יד אליהו כ"ד · טחינה באוכלים · טפלים גריעי מכשים · כורך · כותים מצות · כל שלא אמר · מים שלנו · מנחות הקרבות · מצות · מצות אם והיכא מבטלות · מצת מצוה · סוכה ברכתה · פסח דוחה את לא תעשה משנה · קרבן פסח מצה · שבועה אינה חלה לבטל בשם ירושלמי · תקיעות אם ·

מצה עיין · שלשה עורות הן :

מצה עשירה עיין ש"ע א"ח סימן תע"א וסימן תס"ב וכתב הבית יעקב סימן ס"ט מצות שמקטפין אותן אחר אפייתן אין יוצאין בהן י"ח לדברי הטור ויש לפקפק על זה אם נשפך יין על מצות השמורים סבע"י לא הוי מצה עשירה ומ"מ יקח מצה אחרת אף שלא נעשית לשם מצוה · שעור מצה עשירה לפי חשבון רביעית שמן לעשרים חלות גדולות שנעשו מט' עשרונים פחות שליש עשרון ועיין הרי"ף ור"ן פרק ב' דפסחים דף רל"ז ע"א ·

מי פירות · מצה שנילושה · מצת מצוה :

מצה צריך להגביה אותה ולומר מצה זו שאנו אוכלים על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק וגו' משנה הרי"ף ור"ן פ"ה דפסחים דף רנ"ד ע"ב ש"ע א"ח סימן תע"ג סעיף ז' ויש להגביה המצה הפרוסה שהיא כלחם עוני מהרי"ל · רמב"ם פרק ח' מהלכות חמץ ומצה דין ד' :

מצה שמורה אין לו לאדם אלא כזית כיצד יעשה ש"ע א"ח סימן תפ"ב מי שאין לו מצה משומרת אלא כזית מברך על אכילת מרור ואוכל וכשגומר סעודתו ממצה שאינה שמורה מברך על אכילת מצה ואוכל אותו כזית ואינו טועם אחריו כלום ועיין הרי"ף ור"ן פ"ה דפסחי' דף רנ"ה ע"ב

מצת מצוה :

מצה שנילושה ביין לבן ושומן ונשאל אל הרב בעל ספר יעקב תם' ע"כ מן החכם כמהח"ר משה יהודה בילגראדו מפיזא לשלשה חששות לאסור · א' שיכול להיות שהשומן התיכוהו אצל האש ואסור ללוש בחמין · ב' שמתוך השומן משימים תבלין שאסרו חכמים ללוש בהם · ג' שיוכל להיות שאותן המצות הנילושות עם שומן לא יזהרו לשומן לבדנה ויבא לידי מכשול לבשלם עם גבינה וזה אסרו בפרק כל הבשר ח"ל אין שסין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה וכו' ומסקינן דאי שני ביה ועבדינהו כעין תורא שרי וזה משום חשש שמא יבא לאכלו בחלב אחת היתה לו :

תשובה מה ידעתי ולא ידע מעכ"ת דהא כלא חשיבנא ולמה זה תהי אקנקני ישן שאפילו חדש אין בו וחזינא דעתיה דמר לאחדודין קאתי דלא לדידי צריך ולא לתלמודי צריך והכל לפי רוב המעשה ויהי מה דרך מצותיו ארוץ כמוטל עלי חובה להתלמד ולהשיב מפני הכבוד ואני הנני מציג לפני מעכ"ת את אשר מצאתי ראיתי ויברר את האוכל מתוך הפסולת · על מה שנסתפק ראשונה שיוכל להיות שהשומן התיכוהו אצל האש ואסור ללוש ברותחין פשיטא שמה שאסרו ללוש ברותחין היינו במים או תערובת מים אבל במי פירות לבד אין חשש חימוץ וז"ל רמב"ם פ"ה מהלכות חמץ ומצה מותר לבשל הדגן והקמח במי פירות וכן בצק שלשו במי פירות או קלוהו על שמחבת בשמן הרי זה מותר שמי פירות אין מחמיצין ע"כ ומה שאנו אוסרים לבשל הלביבות והיוצא אעפ"י שנילושו בביצים בלבד היינו מפני שמבשלין אותן במים או ברוטב שנתבשלו בו בשר שהוא מים והוה ליה מים ומי פירות שממהר להחמיץ והכא לא בקיאינן בחליטה והדמבשל להו אחמועי מחמע אבל בנד"ד

והאונס אם לא רצה לכנוס כופין אותו לכנוס רמב"ם שם וקצרה במשנה שם ובהרי"ף :

יתומה שנתארסה · מפתה יכול למחן :

מפתה ודיניו ומצוה לקנוס אותו שנאמר בפרשת משפטים וכי יפתה איש פרק אלו נערות ופ' נערה ותשין פ' הנזקין רמב"ם פרק א' מהלכות נערה בתולה סמ"ג עשין סימן נ"ג · טור אבן העזר סימן קע"ז מישרים נתיב ל"א חלק ב :

מפתה יכול למאן מלישא המפותה כשם שהיא ואביה יכולים לעכב · הרי"ף פ"ג דכתובות דף תפ"ב ע"ב ורש"י שם רמב"ם פ"א מהלכות נערה בתולה רבינו ירוחם מישרים נתיב ל"א ח"ב דף ק"י ע"א · טור אה"ע סימן קע"ח וב"י שם חנוך פ' משפטים מצות נ"ז דף נ"א ע"ב קרית ספר לר' משה מטראני הלכות נערה בתולה דף נ' ע"ב מצוה נ"ב · ילקוט פרשת משפטים על פסוק אשר לא אורסה דף קנ"ט עמוד ב' ע"ש בפירוש :

מפתה ואונס מתי :

מפתה יש בו להקל ולהחמיר משנה א' פרק ג' דערכין :

מפתה לא פוסל מן התרומה ולא מאכיל משנה הרי"ף ונ"י פרק ז' דיבמות דף תכ"ז ע"ב · רמב"ם פרק ח' מהלכות תרומות :

אסת איש הודית טויבתה עם סנים וכו' סאלה :

מפתה נותן שלשה דברים ואונס ארבעה מפתה נותן בושת פגם וקנס מוסיף עליו האונס שנותן את הצער משנה הרי"ף ור"ן פ"ג דכתובות דף תפ"ב ע"ב · רמב"ם פ"א מהלכות נערה בתולה · שלטי גבורים שם אות ג' ז"ל כתב מיימוני שלשה דברים של מפתה וארבעה של אונס הם של אב נתארסה אחר שנתפתתה אין האירוסין מוציאין מרשות האב והן שלו ואם אין לה אב הרי הן של עצמה והראב"ד ז"ל כתב דצער לעצמה דכי היכי דאמרינן בשאר חבלות צערא דגופא לא איקני ליה ההמנא לאב הוא הדין הכא נמי · ואפילו אם יש לה אב אם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שבגרה או נשאת או מת הכל לעצמה אבל אם העמידו בדין ואח"כ בגרה או נשאת כבר זכה משעת העמדה בדין והוא שלו ואם מת מורישו לבניו ועיין משנה הרי"ף ור"ן רפ"ד דכתובות דף תפ"ג ע"ב · בא עליה האונס או המפתה ומתה פטור מקנס דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ולא לאבי המתה והוא שתמות קודם שתעמוד בדין הרי"ף דף תפ"ב ורמב"ם שם · מהרי"ק שורש קס"ז ס' א' מפותה אין לה בושת ולא קנס · עיין שלחן ערוך אבן העזר סימן קע"ז :

כגר כקכר · מפתה או אונס :

מפתה עיין · אכות נזיקין עשרים וארבעה · אונס את הבתולה · אונס ומפתה · אסנרת ליסן · בוגרת אין לה · בושת הכל · כמה מניה אביי מרכה · מפותה · כטען מן הפנויים · שרב סילה עליה שם רע · נערות שאין · נערות שיש להן קנס · סתם בעיר פתוי · פגם במפותה · קנס סוס · שמטת בספים איכה גוהנת :

מפתחות בית המדרש נאבדו לר' פרת עיין · זיל דבר סליה וטלייתה :

מפתחות שלשה עיין · שלשה מפתחות :

מפתח חותם הוי או לא והיכן עיין :

בשר הנשלח ביד גוי שאלה :

מפתח עיין · אשה במה יוצאת וכמה · בשר הנשלח ביד גוי · הלויני עד · כל אדם שיש בו תורה · מזוזות אלמנה אלמנה · מסירת מפתח · מפקיד מפתחות ביתו לחברו ונמלא הפתח סגור · מתנת חלוקה מחזיק בנכסי הגר · סימן מובהק וחלוק בית חדש פ"ח מפתח לאו הורה הרעה להבאיל · קנין בית או סחורה · קרקע נקנה בכסף בשטר בחזקה · תפיסת מפתחות :

מצא או מוצא עיין · במעדכה :

מצאו כתוב אחר מיתת אדם שהקדיש דבר פלוני הוי הקדש מהרי"ק שורש קס"א · המקדיש אינו צריך להוציא בשפתיו מהרי"ק שורש קס"א :

מצאו כתוב בשטר מת איש פלוני או נהרג תנשא אשתו אע"פ שאין השטר מקויים דעדים החתומים על השטה כמי שנחקרה עדותם דמי וקיום שטרות דרבנן והכא בעגונא דאתתא בעדות אשה אוקמוה אדאורייתא שאין צריך קיום ולהרמב"ם צריך שידעו שהשטר כתב ישראל הרי"ף ונ"י פי"ז דיבמות דף תנ"ד ע"א · ש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף י"א וכתב בדק הבית ואם הוא דרך מסיח לפי תומו אפילו בכתב גוי אפילו להרמב"ם שרי · נחלת צבי שם ס"ק כ"ד הביא רמב"ם פי"ד מהלכות גירושין וה"ה שם · בית שמואל ס"ק כ"ז אפילו אם כתב בכתב של גוים סגי אם ידוע דישראל כתב ע"ש בארוכה :

כתב גוי :

מצא מין את מינו ונעור הרי"ף דעדוכין דף קי"ז ע"ב · ש"ע א"ח סימן שמ"ח בהגה אחרונה ושמ"ו ושס"ה סעיף ד' רמב"ם פי"ז מהלכות שבת דין י"א :

מבוי מותר להשתמש תחת סקורה · מקום פטור סוא · פגע בו · קורה שמר להשתמש :

מצאתי ולא ינעתי עיין · ינעתי ולא :

מצבה אין טוב לצדיקים לעשות כן על קברם רמב"ם פ"ד מהלכות אבל ועיין כ"מ שם וריב"ש סימן תכ"א כנסת הגדולה א"ח דף קמ"ב ע"א :

זכור לאברהם · א"ס · הרב חיד"א בספר ברית עולם סי' תשל"ח על דברי הרב ספר חסידים שכתב שאין לו נפש היינו מצבה וכו' · כתב ח"ל האר"י ז"ל בשער המצות פרשת ויחי כתב שהוא צורך גדול המצבה ע"ש ובירושלמי פ"ב דשקלים תניא רשב"א אומר אין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם ועמ"ש הרב תאוס לעיניים סימן תע"ר דף פ' דפוס אמשט ואפילו את"ל דהא דרשב"א הוא כ"ע אפשר דגם רשב"א מודה דיתנו לצדיקים איזה אבן במות שהיא על הקבר של צדיק אמנם הנפשות שהיו עושים היו בנין מהודר ומסומן של פ' ואופן זה אמר שאין צריך לצדיקים אבל אבן כל שהוא אפילו אינה גדולה מודה שהוא צורך כמ"ש רבינו האר"י ז"ל ודוק עכ"ל · ובספר כחל קדושים פרשת ויסלח ע"פ ויצב יעקב מצבה הוסיף שפית ידו ידה"ק ע"פ זה וכתב ח"ל בירו' פ"ב דשקלים וברכות פ' פ"ב תני רשב"א אין עושין נפשות לצדיקים וכן פסק הרמב"ם פ"ד דין ד' · ומה שעשה יעקב אע"ה מצבה על רחל כבר נתנו טעם בב"ר ועי"ש ביפ"ת ובספר כור הק' ובתשו' הריב"ם סימן תכ"א והמנהג לעשות מצבה לרבנים גדולים באשר תפורסם מלכות מרן והאר"י והרמ"ק ומור"ס בעל המפה והדומיהם וכר כלם לחיי עד וכן בקברות התנאים והאמוראים ונביאים יש ציונים וכותבים כמפורסם עכ"ד · ועיין מ"ש בברית עולם ובחיים שאל ח"א סימן ע"א אות ו' · וגם השיב על מה ששאלו לחכמה על רב א' שצוה שלא יאמרו לו שום תאר ושלא יעשו לו מצבה וכתב על התוארים ישמעו לו אבל על המצבה יעשו לו איזה מצבה קטנה שיש תיקון לנפש לפי דברי האר"י ז"ל · ע"ש :

מצבה אשר אסרה תורה רמב"ם פרק ו' מהלכות עבודה זרה :

מצבה הוי כבוד למת והוי דימוס דר' נתן הרשב"א תשובה שע"ה ·

מצבה עיין · אנשי חבר ואנשי מרפסת · אסרה אלא · נפש היינו · לרכי קבורה ·

מצבות של מת ותנאתן עיין · קברי רבים :

זכור לאברהם · א"ס · עמ"ש הרב עיקרי הד"ט סימן ל"ה אות י"ט · ולהרב זרע אמת חלק ג' סימן קנ"ט :

מצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו הדין מלמעלה וכו' · מצדיק מקשט מעשיו · מצדיקין מדקדקין עמו כחוט השערה יותר משאילו מקלקל מעשיו בדי לסרק עונותיו תענית פ"ק דף ח' ·

חסידים סקכ"ס מדקדק :

מצה אפייתה ודיניה ש"ע א"ח סימן תס"א וכתב מהרש"ל סימן נ"ז מצה שנגעה ונשכה בחברתה בתנור מותרת אפילו אפאים בפסח עצמו ובדין מצה שנכפלה בתנור אם הוא ששים מן המצה שוברים מקום הדבק ושורפין אותו והשאר מותר ובפסח הוא במשהו וכל המצה אסורה ואפילו מצה שיש בה כפל שנגעה ונשכה בחברתה אפילו בפסח עצמו אין לאסור האחרת · ועיין בנה"ג על הגהות בית יוסף

ומגן

פ"ב דשבת דף קע"א ע"ב מע"ב · משנה אחרונה דשבת ש"ע א"ח סימן שמ"א מתירים נדרים אם לצורך השבת (משנה דשבת בגמרא דף קכ"ז) כגון שנדרו שלא לאכול אי שלא לשתות אף על פי שהיה לו כנאי להתירם קודם השבת (שם בעיא תפשטה) אבל הבעל יכול להפר נדרי אשתו אפילו שאינם לצורך השבת מפני שאם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם · מי שנשבע לעשות מלאכת פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום אחרון של אותו זמן ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו נשאלין אפילו בשבת , תשובות הרשב"א) נהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אעפ"י שאינם לצורך השבת , הרשב"א בתשובה , ועיין ש"ע א"ח סימן ש"ו סעיף י"ב בהגה ומותר להתיר חרמי צבור בשבת אעפ"י שאינם לצורך השבת הואיל והוא יום כנופיא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר בם (אגור , אבל אין מחרימין בשבת כי אם מדבר שהוא לצורך השבת אגודה פרק כ"ג :

חרם אסור להחרים · נדוי בשבת · נדרים הפרתם :

מפרים פרסה עיין · פליס . בעולמו נודע :

מפריש לאכול לאו כאכול דאמי משנה ג' פרק ד' דתמורה ר"ע ת"ט רמב"ם פרק ד' מהלכות פסולי המוקדשין :

מפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין דראויים לשלמים משנה ב' פ"ג דמעילה תי"ט משנה ב' פרק ב' דשקלים רמב"ם פרק ד' מהלכות מעילה :

מפרכסת אסור לחתוך אבר ממנה משום לא תאכלו על הדם שלחן ערוך יורה דעה סימן כ"ז :

אבר מן החי שאלה · לאו שבכללות : לא תאכלו · פרכס :

מפרכסת עיין · לא תאכלו על הדם :

מפרכסת ששוהה למות יבנה על ראשה להמיתה ולא יחזור וישחוט אבל אסור לשבור מפרקתה מפני שמבליע דם באברים ש"ע י"ד סימן כ"ג · פ"ח שם ס"ק י"ד ועיין סימן ס"ז דאסור לשבור מפרקת הבהמה או לתחוב סכין בלבה לקרב מיתתה מפני שמבליע דם באברים והקשה בית יעקב סימן קל"ח אם יכנו ג"כ איכא אסורא שאסור לקרב מיתת הבהמה מפני שמבליע דם באברים ומבאר הדבר וגם הט"ז ס"ק כ' ופ"ח ס"ק ט' · דבר שמואל תשובה רל"ז שוחט ששבר המפרקת קודם שתצא נפש העוף והבהמה ששחט הורה דלאו שפיר עבד אף בדיעבד שחיטתו כשרה ומותר לאכול מבשרה ע"י חתיכה ומליחה ועיין מוהרי"ט ח"ב נ"נ :

מפרסמין את החנפים מפני חלול השם יומא פ"ח דף פ"ז ע"י סימן ע"ח הרי"ף ור"ן דיומא דף שכ"ו ע"ב רמב"ם פ"ו מהלכות דעות דין י"ב :

גלוי עריות שאלה נפסק הרב קוים :

מפרק אם חייב משום דש או משום ממחק עז ש"ט' גבורים פרק ז' דשבת דף ק"ל ע"א אות ב' לרש"י חייב במפרק משום דש וכן דעת ר"י וכן כתב רמב"ם פכ"א מהלכות שבת ור"ת כתב דמפרק חייב משום ממחק ונפקא מינה טובא כדמשמע שם בתוספות :

מפרק בשבת כלאחר יד במקום צער לא גזרו בו רבנן הרי"ף ונ"י פרק כ"א דשבת דף קס"ג ע"א · שלחן ערוך אורח חיים סימן שכ"ח סעיף ל"ג :

נוכח :

מפרק עיין · דש בשבת · חולב חייב משום מפרק · מניקה בשבת · פונטאנילא · נביעה עיין · שמונה שרצים :

מפרקת העוף שנשברה וחזרו השברים ונקשרו והיו לאחדים והחוט שבתוכו והבשר שעליו שלמים הם אתנו הוכיחו והעלו דאין טרפות כלל כל שנשאר החוט קיים ולא נשבר רוב הבשר דאם איתא דנשבר רוב בשר עם המפרקת לא היה אפשרות לחיות ולהתרפאות ולהתקשר כמו שנקשרו השברים וגם אין לחוש ולומר דמה שנתקשרו ח"ל בקרום שעלה מחמת מכה דלא אמרינן הכי אלא דווקא במקום שאסרו ז"ל דטריפה מחמת נקב והאריכו שם בראיות עד שכמעט נטה דעת המחבר להקל אפי' בנשברה המפרקת ורוב בשר עמה כל שהחוט קיים כשירה ולא אסרו נבילה אלא בנפסק החוט ע"ש שורי זהב י"ד סימן כ"ז ס"ק א' ועיין בית יעקב סי' קס"ב דנשא ונתן בשו"ת זו ונטה להחמיר נגד סברת המחבר ואחיו :

מפרקת נשברת ורוב בשר עמה אם החוט קיים בשרה ואם נפסק החוט לחוליה טריפה ואם נשבר גם בן המפרקת עם רוב בשר הויא נבילה פרי חדש יורה דעה סימן כ"ז ס"ק א' :

אבר מן החי שאלה :

מפרקת עיין · אבר מן החי שאלה · מפרכסת :

מפרש בים עיין · גט על ידי שליח ש"ע בשם · ש"ע אה"ע סימן קמ"ח סעיף י"ו · מותר המגרש שאלה . מפלינ בספינה · מלוס מחמת מיתה :

מפרש דברי בית הלל ולא דברי בית שמאי כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א תוספות ד"ה יש קדושין וכמה היא פרוטה הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדברי בית הלל דקיימא לן כוותייהו אבעי ליה לפרושי טפי :

מפשיט בשבת מן העור כדי לעשות קמיע חייב ודיניו רמב"ם פרק י"א מהלכות שבת · משנה ג' פרק ח' דשבת :

מפשיטין את המתה ומלבישין את החיה פי' כשהבהמה מקשה לילד מחמת הולד מפשיטין עור האם שהיא מתה ומלבישין אותו לולד שהוא חי ומתקיים מפני דבר זה שעושין לו · את החיה זהו הולד · בכורות פ"ב דף נ"ז כך העיד רבי ישמעאל בן סתריאל מערקת לבנה , והוא שם מקום , לפני רבי במקומנו מפשיטין וכו' :

מפתה או אונס הבא על הנערה או על הקטנה שלא כדרכה הר"ן ס"ל דמשלם קנס בפ"ג דכתובות דף תפ"ג ע"א ורמב"ם פ"א מהלכות נערה בתולה כ' דאינו חייב קנס אלא על ביאה כדרכה · עיין טור אה"ע סי' קע"ז :

מפתה נותן :

מפתה את הבוגרת פטור מקנס בושת ופגם טור וב"י אבל אם אנסה אעפ"י שאין לה קנס יש לה בושת ופגם וצער טור בשם רמב"ם ובדק הבית וכ"כ ריב"ש ס"א מ"ב ושם כתב שאם אשה אומרת שהולד הוא בנו והוא מכחישה די שישבע שאינו יודע ודאי שהוא בנו אף על פי שמודה שבא עליה ועיין ש"ע אה"ע סימן ע"א וקנ"ו וקע"ז :

אונס נותן ארבעה דברים ודיניו · בא על הפנויה וילדה ממנו · בוגרת אין לה :

מפתה את הקטנה ואשת איש היא אונס מקרי כ"כ הראב"ד פ"ג מהלכות אסורי ביאה · הר"ן פ"א דכתובות דף ת"ע ע"ב ד"ה אי נמי בשל ישראל · ש"ע אה"ע סימן ס"ת בית שמואל ס"ק י"ב · רמב"ם פ"ב מהלכות סוטה · בני משה בלקוטים סוף ספרו דף א ע"ד על מ"ש רמב"ם פ"ב מהלכות סוטה · ובליקוטים דף ד' ע"ד ד"ה כ' הרב מהרח"ש

ספק כפיקא וכל דיניו בני מסה · קנוי ודיניו :

מפתה ואונס ודיניהם משנה ד' ה' פ"ג דכתובות שלחן ערוך אה"ע סימן קע"ז רמב"ם פ"א ופ"ב מהלכות נערה בתולה :

מפתה ואונס מאי בינייהו אונס נותן צער מפתה לא אונס נותן מיד מפתה לכשלא יכנוס אונס שותה בעציצו (כלומר נושא אותה אפי' היא חגרת אפי' היא סומא אבל מצא בה דבר זימה או שאינה ראויה לבוא בקהל אינו רשאי לקיימה) מפתה אם רצה שלא לכנוס הרשות בידו משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תפ"ב ע"ב רמב"ם פ"א מהלכות נערה בתולה · ופירש"י שם אונס נותן מיד לאביה הקנס ואעפ"י שכונסה · אחר האונס ואחר המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב הנישואין והמפתה גם הוא יכול שלא לכנוס אם אינו רוצה לכנוס אלא נותן קנס והולך לו

ותאונס

Digitized by Google

לארץ וכתר הכי כמו כ"ג שורות אמרינן א"ר יהושע בן קרחא ח"ו שאפילו מצאו סובין לא יצאו אלא מפני מה נענשו מפני שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו שנאמר בזעקך יצילוך קבוציך פי' שתזעק לקבץ הנרחים תנצל כ"ב פ"ח דף צ"א:

מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור סוטה פרק קמא דף י"ד:

משה וקבורתו:

מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה באותו הדור של אחשורוש מפני שהשתחוו לצלם ומסקינן שלא עשו אלא מיראה ולפיכך גזר עליהם כליה לייראם בלבד מגלה פ"ק דף י"ב ושם מפני שנהנו מכלי מקדש ועיין יד אליהו תשובה נ':

מת ותכריכיו, יד אליהו תשובה נ':

מפני מה עיין · חנויות מפני מה חרבו:

מפנין פרק י"ח דשבת:

מפץ היא מחצלת לקבל טומאה רמב"ם פרק כ"ג מהלכות כלים:

מפץ ששה על ששה לקבל טומאת מדרס וטומאת מת משנה ב' פרק כ"ז דכלים ושאר טומאות דרבנן רמב"ם פרק כ"ג מהלכות כלים · דון מינה:

מפקיד אצל חברו בעדים אינו צריך להחזיר לו בעדים ב"ב פ"ג הרי"ף דף קפ"ד ע"ב · נ"י ב"ב פרק ד' דף צ"ז ע"ב · נ"י פרק ו' דשבועות דף שכ"ח ע"א · הר"ן פ"ז דשבועות דף של"א ע"א · טור חשן משפט ולע"ש סימן קל"ג ורצ"ז · פסקי ריקאנאטי סימן שנ"ז · ואם אמר לו אל תחזיר אלא בעדים וטען החזרתי או טענה אחרת ח"מ ולע"ש סימן קל"ג עיין סימן קל"ד:

מפקיד אצל חברו בעדים עיין · גזל את חברו · מלוה את. מפקיד אצל חברו שלא בעדים:

מפקיד אצל חברו בשטר אינו צריך להחזיר לו בשטר תשו' אלשיך סימן ג"ד פ' המוכר את הבית בעא מניה רב עמרם מרב חסדא וכו':

מפקיד אצל חברו בשטר ואמר לו החזרתי לך נאמן הרי"ף פ"ט דב"ם דף קל"ג ע"א · בשבועה חמורה ואי לא בעי לישבע מחויב בשטר נ"י פ"ד דב"ב דף קצ"ג ע"ב עיין הר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ח ע"א · הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ח ע"א · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ם דף צ"ב ע"א וע"ב · ש"ע ח"מ סי' רצ"ו סעיף ב':

מנו באותותי פטרה · שטר שכתוב בו באמנות:

מפקיד אצל חברו שלא בעדים נאמן לומר לא היו דברים מעולם ואפילו הפקיד אצלו בעדים אם לא ראו עתה בידו נאמן לומר החזרתיו לך או ונתת לי במתנה אבל אם העדים מעידים שהפקיד בידו זה החפץ וראינו אותו עתה בידו אינו נאמן לומר החזרתיו הרי"ף ונ"י פט"ו דיבמות דף ת"ן ע"א · ש"ע ח"מ סימן רצ"ז ותורת כהנים שם · בני משה בלקוטים סוף ספרו ד"ה ע"ב ד"ה טח"ם סימן רצ"ז הלכות פקדון כתב מהריק"א וז"ל הרמב"ם פ"ו מהלכות שאלה וכו' וביאור הדבר וכו' נראה דקאי לסוף דברי הרמב"ם דהיינו בשמת השומר דאי בתחלת דבריו הרי אמרו הרמב"ם בפירוש באמרו ובאו עדים שזה החפץ בפנינו הפקיד אצלו וכו' ומה צריך ביאור לדבר זה כי מי יאמר דלא אלא ודאי דלסוף דבריו קאמר ודוק:

מפקיד אצל חברו שק צרור ופשע בו המפקיד אומר חלי זהב ומרגליות היו בו והשומר אומר איני יודע שמא סינים או חול היה בו ישבע בעל הפקדון ויטול (טור סעיף י"ח בשם הירושלמי הביאו הרי"ף וכ"כ רמב"ם פרק ה' מהלכות שאלה ופקדון) והוא שיטעון דבר שהוא אמוד או אמוד להפקידו אצלו ואם אמר השומר בריא לי שהיה מלא סינים או חול ישבע ויפטר ואם אמר השומר יודע אני שהיה בו זהב ואיני יודע כמה נוטל המפקיד בלא שבועה · וי"א שנשבע שאינו יודע ויפטר ויתבאר עוד סימן רצ"ח סעיף א' (טור בשם אביו הרא"ש וקאי אתחילת הסעיף שהשומר אומר איני יודע שמא סינים וכו' וכן השיגו הראב"ד

שם מהא דאמרינן דקאמר ניזק בריא ומזיק שמא אברתי היינו דרבה בר נתן (שם דף ל"ה ע"ב, והאריך בזה שם הרב המגיד וכתב שעיקר הדברים כדברי הראב"ד ז"ל ושכ"כ בע"ה ז"ל) ש"ע ח"מ סימן ז' סעיף י' עיין לשונות הרבנים בעל הלבושים ובעל מאירת עינים כמהרר"י הלוי פ' · הרי"ף וג"י ספ"ז דב"ק דף ב"ח ע"א:

פקדון ודיניו:

מפקיד ביד גוי על ידי חותם ודינו ש"ע י"ד סי' קי"ח וסי' קכ"ח · חותם בתוך:

מפקיד יכול להקדיש הפקדון תשובת רשב"א סי' רתרנ"ב פסקי ריקאנאטי סי' תע"ד:

מפקיד כיס ביד חברו ונפסד בנימין זאב סי' תמ"ת · מת הנפקד ונמצא חסר מהרי"ק שורש ו':

מפקיד לשנים נ"י פרק המפקיד:

מפקיד מפתחות ביתו לחברו ונמצא הפתח שבור והבית ריקן תשו' הרשב"א סי' אלף קל"ד:

מפקיד נקרא מוחזק בפקדון דברי ריבות סימן ע"ח:

מוחזק בדבר · נפקד הוי מוציא:

מפקיד עיין נפקד · פקדון · שלחני ודיניו מפקיד מעות אצל שלחני · תופס בשביל בעל חוב · תקנת גגול כמפקיד:

מפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד נ"י פ"ג דב"ם דף פ"ה ע"א · כל המפקיד על דעת אשתו ובניו ובני ביתו מפקיד מימרא דרבא פרק המפקיד רמב"ם פ"ד מהלכות פקדון ח"מ ולע"ש סימן רצ"א · רש[illegible] ח"ד סימן קל"ב ות"ם · פסקי ריקאנאטי ש"ס · תשו' אלשיך סימן ד' מהרש"ך ח"ב סימן פ"ה · ושוים בזה שומר חנם ושומר שכר רשד"ם ח"ד סימן קל"ד ומהרש"ך ח"ב סימן פ"ה כתב דאינו אלא כשומר חנם · לא נאמר אלא בשהם ראוים לשמור פרק המפקיד משנה וגמרא רמב"ם פ"ד מהלכות פקדון מהרש"ך ח"ב סימן פ"ה · רשד"ם ח"ד סימן מ"ט ח"מ ולע"ש סימן רצ"א · ואם פשעו וא"ל דהורה פקדון חייבים רמב"ם פ"ד מהלכות פקדון · ואם פשעו ואין להם לשלם חייב הנפקד · לא נאמר זה בשליח המפקיד שהפקיד לאשת הנפקד רשד"ם ח"ד סימן קל"ב ואם פשעו ואין להם. לשלם חייב הנפקד תוספות ר"ת הרא"ש · חולקים רמב"ם ומגיד משנה פ"ד מהלכות פקדון הרמב"ן והרשב"א כשאמר לה שהוא פקדון ועיין בפסקי ריקאנאטי סימן ש"ס · ח"מ סימן רצ"ה רשד"ם ח"ד סימן נ' וקל"ד · דברי ריבות סימן רי"ח תשובת אלשיך סימן ד' · גנב הפקדון בן בית של נפקד חייב הנפקד רשד"ם ח"ד סימן ת"מ · הוא הדין דעל דעת שכירו ושותפו וכיוצא שדרך בני אדם להניח את שלהם בידם תשו' אלשיך ד' · תשובת אלשיך צ"ז נפקד שהניח פקדונו בבית איש נאמן ונכנס בן אחיו של מפקיד ונטלו משם הרי זה חייב · רשד"ם ח"מ קל"ב דוקא גבי המפקיד אמרינן כל המפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד ולא גבי המשלח שהשליח חייב ליתן הפקדון ביד מי שנשלח לו · רשד"ם ח"מ ת"מ כל המפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד מהו לשלם בעדם ואם מסר לעבדו מה דינו וע"ש סי' שי"ר ובמהרש"ך ח"א סימן ט"ו ובח"ב סימן פ"ה וקס"ט ובתורת אמת סימן ס"ו · עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ם דף צ' ע"ב:

בעל יכול לתפוס בשביל אשתו · כל המפקיד · משכון לזמן בפני · פקיד לוי מסר אתנו · סובר בית מחברו ונשרף · שומר פקדון · שליח ששגה בפסק אלשיך ד':

מפקיד על דעת המנהג מפקיד רשד"ם ח"ד סימן ס"ז מ"ת ק"ב קל"ד:

מפקיד שאינו יכול להוציא את שלו מיד הנפקד אם לא ע"י גוים שפיר דמי להוציאו ע"י גוים מרדכי פרק המניח:

מפקי ליה לכוליה שתא בשהי פהי ולא יהבי כרגא למלכא כך אמר המן לאחשורוש על ישראל מגלה פ"א דף י"ג:

מפירין נדרים בשבת בין לצורך בין שלא לצורך הרי"ף פ"ב

חמץ · ש"ע א"ח סימן תל"ו המפרש מיבשה לים או יוצא בשיירא ואינו מניח בביתו מי שיבדוק תוך שלשים יום זקוק לבדוק ולא יברך או על בעור חמץ בלבו · קודם שלשים יום אינו זקוק לבדוק וכשמגיע פסח יבטלנו ואם דעתו לחזור קודם פסח צריך לבדוק ואח"כ יצא דחיישינן שמא יחזור ערב פסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער וכן העושה ביתו אוצר תוך שלשים יום זקוק לבדוק ואח"כ כונס אוצרו לתוכו קודם שלשים יום אם דעתו לפנותו קודם הפסח צריך לבדוק ואח"כ עושהו אוצר ואם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק ועיין תשובת רשב"א וסימן ע' · וי"א דקודם שלשים שאינו צריך לבדוק היינו כשאין דעתו לחזור בתוך הפסח ואעפ"י שדעתו לחזור קודם הפסח או אחריו אינו צריך לבדוק כיון שהוא קודם שלשים וכשיגיע פסח יבטלנו אבל אם דעתו לחזור בתוך הפסח צריך לבדוק אפילו מראש השנה ואם שכח ולא בדק יבטל כשיגיע הפסח ולא יברך על הבטול הרי"ף ור"ן פ"א דפסחים דף רכ"ט ע"א :

מפליג בספינה ושיירא לענין שבת שלחן ערוך אורח חיים סימן רמ"ח · שבת ודין המפליג ·

מפלפולו שנה לו כחד סתם פללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ב ע"א · פ' כל הבשר :

מפלת ואין ידוע מה הוא תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר לנקבה ולנדה משנה ז' פ"ג דנדה רמב"ם פ"י מה' אסורי ביאה דין י"ט ש"ע י"ד סי' קצ"ד סעיף ט'.

מפלת ודינה לענין דמים וימי טומאה שלחן ערוך י"ד סימן קצ"ד ·

מפלת וחוזרת ומפלת וחוזרת ומפלת הוחזקה לנפלים ויוציא ויתן כתובה אעפ"י שלא שהה עשר שנים הרי"ף ונ"י פרק ו' דיבמות דף תכ"ה ע"א · ש"ע אה"ע סימן קנ"ד סעיף י"ב ·

מפלת חתיכה עיין · מפלת כמין בהמה · פתיחת הקבר ·

מפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר תשב לזכר ולנקבה טומטום תקבה אנדרוגינוס ונקבה תשב לנקבה בלבד משנה ה' פ"ג דנדה ודין היולדת כאלה עיין רמב"ם פרק י' מהלכות איסורי ביאה דין י"ח שלחן ערוך יורה דעה סימן קצ"ד סעיף ח':

מפלת יש לה קול משנה י' פרק ב' דחולין ר"ע ותי"ט רמב"ם פרק ב' מהלכות שחיטה ; שחיטה לשם קדשים :

מפלת כמין בהמה ודגים וכו' משנה ב' פ"ג דנדה רמב"ם פ"י מהלכות אסורי ביאה דין ח' ש"ע י"ד סימן קצ"ד סעיף ג' המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים וכל צורת ולד או שפיר או שליא (משנה דנדה שם בגמרא דף כ"ד ע"ב ודף כ"ו ע"א) או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם (בריתא משמיה דר' בנימין שם דף כ"א ע"ב) עכשו שאין אנו בקיאים בצורות חוששת לולד (טור והרשב"א בת"ה וכן כתב הראב"ד בספרו בעלי הנפש וש"פ בשמם) ואם כלו' נקיים בתוך י"ד יום אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה :

מפלת כמין בהמה ודגים עיין · מופנה · תיובתא מותיב לרבי מכריתא · מפלת בהמה חיה ועוף :

מפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר רמב"ם פ"ה מהלכות אסורי ביאה עיין הרש"ך ט"ו בקונטרים אחרון מחלק ב' · משנה ב' פ"ג דנדה המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומים תטיל למים אם נמוחו טמאה ואם לאו טהורה ·

מפלת לאור שמונים ואחד בית שמאי פוטרין מן הקרבן וב"ה מחייבין משנה י' פ"ד דעדיות · משנה ו' פ"ק דכריתות · עיין רמב"ם פרק ה' מהלכות מחוסרי כפרה ·

מפלת ליום ארבעים אינה חוששת לולד ואינה טמאה לידה הפילה ליום ארבעים ואחד מאחר התשמיש הרי זו ספק יולדת ותשב לזכר לנקבה ולנדה · משנה ז' פרק ג' דנדה רמב"ם פרק י' מהלכות אסורי ביאה דין ב' · שלחן ערוך יורה דעה סימן קצ"ד סעיף ב' · עבודת הגרשוני תשובה כ"א דף י"ט :

מפלת עיין · דרכי אמורי עיין גמרא · ולד אינו כל שאין בו · יולדת ודיניה · יולדת ומפלת · מעשה רב דכור שני לוחות הברית · כחתך הולד במעיה · ספק ספיקא להקל · עוברות ומניקות ויולדות מתענות מפלת לפעמים כיולדת · פתיחת הקבר · תיובתא מותיב לרבי מבריתא :

מפלת סנדל שליא שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריו בכור לנחלה ולא לפדיון הרי"ף ונ"י פרק ח' דב"ב דף שי"ח ע"א · ש"ע י"ד סימן ש"ה סעיף כ"ב ח"מ סימן רע"ז :

מפלת סנדל תשב לזכר ולנקבה משנה ד' פרק ג' דנדה רמב"ם פרק י' מהלכות אסורי ביאה דין י"ב :

מפלת שליא תשב לזכר ולנקבא משנה ד' פרק ג' דנדה · רמב"ם פרק י' מהלכות אסורי ביאה דין י"ד :

מפלת שפיר מרוקם תשב לזכר ולנקבה משנה ג' פרק ג' דנדה · רמב"ם פרק י' מהלכות איסורי ביאה דין ב':

מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן עיין · כמה טפחים :

זכור לאברהם · א"פ · עיין להרב חיד"א ז"ל בספר אהבת דוד דף מ"ח ע"ג מ"ש על מאמר מפני לומדיה עומדים וכו' יעש"ב · והרב עלמו בשו"ת חיים שאל ח"א סימן ע"א אות ב' הביא ספק שנסתפקו חכמי היש' באדם שיושב וס"ת על ברכיו ועבר רבו ואין מקום להניח הס"ת במקום שיושב שהוא צר ודחוק אם מחוייב לקום מפני רבו עם הס"ת · או"ד כיון שמקומו צריך לאקים הס"ת אינו בדין שברא שהס"ת יקום מפני הרב · והשיב שגם הוא ז"ל שמע ספק זה ואחר שהאריך העלה שבנדון כזה כוליה עלמא מודו דלא יקום הס"ת מפני הת"ח יעש"ב :

מפני מה אמרה תורה כשאומר אינו אלא כדבר שהצדוקים מודים בו אבל כשאומר אמרה תורה הוא אף בדבר שאין הצדוקים מודים בו יבין שמועה כלל תקכ"א:!

מפני מה אמרו היכא דאמורא אמר על דברי תנא אחר מפני מה אמרו בלשון רבים ולא מפני מה אמר היינו דקים לאמורא דרבים סברי כההוא תנא יבין שמועה כלל רל"ט :

מפני מה אמרו עיין · מפני מה אסרו :

מפני מה אסרו · או מפני מה אמרו דבר פלוני אסור גופי הלכות אות ת"ט בשם מהר"ר בצלאל יש הפרש יבין כשאומר מפני מה אמרו דבר פלוני אסור שאז ר"ל שלא נאסר בימי הראשונים אלא חכמים אחרונים נהגו בו חשש אסור וכשאומר מפני מה אסרו אינו כן רשב"א פ"ב דע"ז משם הרמב"ן משם רבותינו הצרפתים על ההיא דאמרינן דף ל"א דרב פפא הוו טפקי ליה שיכרא אבבא דחנוותא ושתי והא שכר משום חתנות כדאיתא התם ואמאי לא אמרינן הכי בפת דמשום חתנות הוא . אלא אמרינן לא תשתעי בהדי איבו דאכיל נהמא דארמאי אבי מיצרי ותירצו דשכר לא נאסר בימי הראשונים ;

מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו דכתיב בצאתו לפני החלוץ אמר הודו לה' כי לעולם חסדו לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים מגלה פ"ק דף י' · סנהדרין פ"ד דף ל"ט ·

מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גהינם ואמר ר' אלעזר ואעפ"י שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד פסחים פרק ה דף נ"ד ·

מפני מה נענשו אלימלך מחלון וכליון שהיו פרנסי וגדולי הדור מפני שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ

דאדם מתחייב כמה שאינו חייב והודאת בע"ד כק' עדים דמי לחובתו כמבואר בש"ע ח"מ סימן קי"ג ס"כ ובסימן ר"ז סעיף ט"ו בהגה · ותו דע"כ לא כתב מהר"ם מינץ דכותבים בעולה אלא משעמא דשמא אסורה לכהן וכיון דכמפותה לכולי עלמא מותרת לכהן כמבואר בדברי הרמב"ם פרק ח"י מה' א"ב וש"ע א"ה סימן ו' וריב"ש סימן קל"ד אין ספק דליכא קפידא בכלל למכתב לשדא בתולתא וע"ע בית שמואל סימן ו' ס"ק ל"א והש"ך זפר"ח י"ך סימן א' גבי אכדו נדייו ותרנגוליו ואתא תמוה דבכ"ד לכ"ע אשה זו מותרת לכהונה ומאחר שכן הדבר פשוט דמלו למכתב בתולתא כיון דלא נפיק מיניה שום חורבא כלל · ועל מה שבא עוד בשאלה אם יש חשש עדות שקר בדבר או אי חיישינן לשטר מזוייף גם בזה נלע"ד דאין חשש בדבר כלל דהא איפסיקא הלכתא בפ' כל הגט כ"ו כ' דלמחזי כשקרא לא חיישינן וכן פסק שם הרי"ף ובפ"ב דכתובות והרמב"ם בפ"ז מהלכות עדות ומהריק"א בח"מ סימן מ"ו ותדע עוד דבכי האי לא מחזי כשקרא וליכא למיחש לזיופא שהרי מהר"ם מינץ גופיה שם כתב דלבעולה אי כותבים ארמלתא לא הוי טעות חס ואי שקר הוא דהא לאו ארמלתא היא ואפ"ה אי כתב ארמלתא לא הוי שקרא ואף לכתחילה מלו למכתב הכי כמ"ש נחלת שבעה והיינו טעמא דכיון דאין נמשך מזה היזק לשום אדם לית לן בה וה"נ דכוותה וכ"כ מהר"א ששון סימן ל"ו דאף בשטרי חוב המוקדמין היכא דאין שום היזק נמשך מזה לא פסלינן להו ודוק ותשכח דלא חיישינן לשקרא אלא דווקא בדבר שגוף העדות תלוי בו כגון בשנוי המקום וכיוצא אבל בדבר שאין גוף העדות תלויכו כמו שכ"ד לכ"ע לא חיישינן לשקרא ועיין מהרא"ל"ח ח"א סימן מ"ג בענין שכתוב בו ראובן בן שמעון ז"ל והוא היה חי בזמן ההוא דאין השטר נפסל בכך ועמ"ש סימן ק"י ובמהר"א ששון סימן ל"ז ול"ז ובמהר"ם מינץ סימן ט' ואע"ג דכל זה לא איירי אלא בדיעבד ואכן בלכתחלה קיימינן מ"מ אם איתא דזה מיקרי מזוייף מתוכו לא הוו מכשרי שטרא אף בדיעבד · ומצאתי עוד להש"ך סימן מ"ג ס"ק כ"ט שכתב דבכל דוכתא לא פסלינן שטרא אלא בשיש בזה ריוח לבעל השטר אבל בשמגרע כחו מאי אמר בשספרא ניחא לי יעש"ב ודון מינה ואוקי באתרין דכיון דהחתן מתרצה לכתוב לה ק"ק לא מפסלא כתובה בהש וכן מתבאר עוד ממ"ש בעל המעשה בסימן ר"ז סט"ו הנ"ל דאם לוה לכתוב בשטר שקנו ממנו בכ"ד חוב אע"ג דלא קנו מהני דהודאת בע"ד בק' עדים דמי ע"כ הרי דאע"ג שכתבו מה שאינו אמת לא מפסיל שטרא בהכי ביון שהוא מודה שכן לוה להם ואף לפי מאי דקי"ל דעדים אכולים פסלה מסהדי היינו דוקא בדבר שהמלוה תלויה בה אבל בדבר שאין המלוה תלויה בה כגדון שלפנינו כבר כתב הכה"ג בח"מ סימן מ"ט הגה"י אות י"ב דלכ"ע לאו אכולם מלתא מסהדי יע"ש · כל זה כתבתי בבחינה רבה באמת ובתמים שלא להשיב פניו ריקם ותן לחכם ויחכם עוד · עכ"ד הרב רכ"ן חסידא ז"ל"ה · וכבר הבאתי למעלה דברי הרשב"ן דשוא תנא דמסייע ליה :

מפותת אביו עיין · קנוסת אביו :

מפזר עיין · מבזבז :

מפטיר אם עולה למנין שבעה עיין · מפטיר עיין :

מפטיר בנביא הוא פורס על שמע והוא עובר לפני התיבה והוא נושא את כפיו ואם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו משנה הרי"ף ור"ן פרק ד' דמגילה דף שע"ד ע"א :

מפטיר קורא · קטן אינו פורס :

מפטיר בנביא רמב"ם פי"ב מהלכות תפילה ש"ע א"ח סימן רפ"ב :

מפטיר לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי כגון עולותיכם ספו על זבחיכם הרי"ף ור"ן פ"ד דמגילה דף שע"ב ע"א ש"ע א"ח סימן רפ"ד סעיף א' וההפטרת תהיה מעין הפרשה ועיין מ"ש על זה מהר"ם פאדווה סימן ע"ח ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים שלשה פסוקים לכל אחד מן הקרואים אבל בי"ט שקורין חמשה סגי בט"ו פסוקים מהר"ם מפאדווה · ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור אחר שקראו בתורה הרמב"ן סי' קצ"ט אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה אבל בלא ברכה שרי כ"י · וכתב הרי"ף שם והוא מן הגמרא דבדאיכא תורגמן סגי בעשרה פסוקים שהם כ"א עשרה של הפטרה עשרה של תרגום ופסוק אחרון שחוזר ובופל אשורית עיין הר"ן שם · ועיין גן המלך סימן יו"ד :

ספר תורה מוטעה ויתר מעשה שהיה גן המלך סימן יו"ד בספר גנת ורדים ·

מפטיר עיין · בעל החסרונות · הפטרה · ועחני · ספר תורה ויתר מעשה שהיה · קטן קורא · קריאת ספר תורה במקום · קריאת ס"ת בספר · קריאת ספר תורה בשני · קריאת ספר תורה למפטיר :

מפטיר עיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פ"ד דמגלה דף שע"ב ע"א אם עולה למנין שבעה פלוגתא דפוסקים · אינו מפטיר עד שיגלול ס"ת שם דף שע"ג ע"ב ש"ע א"ח סימן קמ"ז סעיף ו' · וכתב ריב"ש תשו' קי"ב אחד שקרא כבר במנין השבעה והוצרך להפטיר מפני שלא יש שם מי שיודע לאומרה בניגונים אלא הוא או סבה אחרת ואינו הוא שקרא בתורה אחרון צריך לחזור ולקרות מהפסוקים שקרא האחרון במנהג המפטיר ומברך לפניה ולאחריה ואין כאן ברכה לבטלה גם שקרא כבר בתורה בנ"ל · נחלת שבעה תשו' כ"ד אין רשאי לקרות לאחד שאינו יודע להפטיר על סמך שאמר יאמר ההפטרה ובתשו' כ"ה קיים דמפטיר עולה למנין שבעה · קריאת ספר תורה למפטיר בשבת ש"ע א"ח סימן רפ"ב רפ"ג תכ"ה · מרדכי פרק הקומץ כתב מהר"ם דהמפטיר בדיעבד עולה למנין שבעה · ובהגה שם סימן רפ"ב בשם א"ז אם יש אחרים שיודעים להפטיר לא יפטיר מי שקרא כבר · ש"ע א"ח סימן רפ"ב ובלבוש טעם לשה במנחת יוה"כ ותשעה באב השלישי הוא מפטיר ובשבת ויוה"כ המפטיר חוץ מהעולים ואם טעה הש"ץ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש אין צריך לקרות עוד אחר אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי דקיימא לן מפטיר עולה למנין שבעה :

מפטיר קורא בתורה לכבוד התורה עיין שלטי גבורים פ"ג דמגלה דף שס"ח עמוד א' אות א' :

ארבע פרשיות · מפטיר בנביא הוא אולי לכבוד המפטיר ועיין ר"פ תי"ט שם :

מפיבושת עיין · דוד אמר רבונו של עולם · גלא בר גלא :

מפיבושת שהיה מבייש פני דוד בהלכה עיין : נתייעץ :

מפיהם ולא מפי כתבם עיין · עדות מפיהם :

זכור לאברהם · א"ה · מפיהם ולא מפי כתבם · לא נאמר אלא במי שפולא עדותו לב"ד באגרת אבל כל שעותן עדותו כתובה לב"ד ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד מפיהם קרינן ביה הרב"י בבדק הבית בח"מ סימן כ"ה בשם הריטב"א ועיין במהרמ"ע סימן קכ"א ובכני שמואל בשאלותיו מסי' א' עד סי' ו' ובאריכות גדול והריב"ש קל"ג ר"ס · הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות של"ט · והרב ברכ"י יוסף בסימן כ"ח אות ט"ו ציין גם כן להרב גנת ורדים בח"מ כלל ה' סימן י"ב · ועמ"ש הרב אדעא דישראל אות כ"ו יעויין שם כאורך :

מפים מורסא בשבת עיין · פטורים דשבת :

מפיק ה"א כי כתיב בקרא דורש בגמרא דהוי כמו מעוט נמור הרא"ש והר"ן דנדרים דף מ"ג וז"ל והשקה מפיק ה"א דת"ל כאלו והשקה אותה הליכות אלי אורת תק"י :

מפיקנא יד רב מאונך סנהדרין פ"ק דף ח' · ואי לא מפיקנא :

מפלגך ולעיל דהורמיז מפלגך ולתתא דאהורמיז הכי אמר ליה מכשף אחד לאמימר יודע אני ע"י כשוף דמחציך ולמעלה דהורמיז שם שד כדאמרינן בב"ב הורמיז בר לילית"א · דאהורמיז קרי להקב"ה והוא השיבו אם כן היאך מניח אהורמיז להעביר מים בארצו שכל מה שאדם מכנים דרך פיו מוציא דרך הנקבים התחתונים סנהדרין פ"ד דף ל"ט ·

מפלה עיין · ישראל מפלתן · מאיגד · מפני מה לא נאמר כי טוב · גן כאשרי ששני מס · פיה פתחה בחכמה רשעים ומפלתם :

מפליג בספינה או בשיירא עיין · מפרש כים :

מפליג בספינה או בשיירא קודם פסח לענין בעור ובדיקת חמץ

Digitized by Google

תרומות · דברי חלומות · דמאי מעשר · וידוי מעשר · זה הכלל המתלקטים · זה הכלל כל שהוא חוץ · זה הכלל כל ששכחו · זיתים ועבים · זמן אין מוכנין · טבול יום פוסל · טבילה תפלות עשו בה · טבל לחולין · טבל למעשר שני אסור לתרומה · טיבעא · יוציא או פרכת מה · כל דוקא · כלל ופרט וכלל אי · כל ניקא · כל שאינו טמא · כל שאין יין · כרשיני מעשר שני · לאו שבכללות · לא תעשה כל מקום · לימא מסייע · מאן דמתרגם לי כבקר · מדומע ודיכוי · מחילות · מעות הניח להיות מחלל עליהן מעשר שני · מעות המעלאים בירושלים · מעות המעלאים במקדש · מעות המעלאים לשני · מעלות חמש עשו חכמים בבגדים · מעשר אם · מעשר ראשון שנטהל · נדבות ונדרים אין ביניהם · נדרו לא יביא · נותן שקלו מדמי נכסים נאים עם · סלע הפורטו ממעות מעשר שני · עד שלא תוקם · ערוב בדמאי · פדיון בעלים פירות תרומה ומעשר שני אין משכין · קדושה ראשונה דהלכל אעפ"י שאין חומה · קדושין בפירות שביעית · קדושין בקדשי קלין · ראה אביו שהטמין מעות · ריחוק מקום · שאני אומר · שגירגה שילה וירושלים · תלתן של מעשר שני · תמה קודם · תרומה אין מקדישין · תרומה אסורה לזר אשה · תרומה האופלה · תרומות ומעשרות מפריסין :

מעשר שני שאין בו שוה פרוטה עיין · תניא מי הכי מלי :

מעשר שני תלתן תאכל צמחונים שלא יטמא דאין פודין מעשר שני להאכילו לבהמה משנה ג' פרק ב' דמעשר שני · רמב"ם פרק ב' מהלכות מעשר שני :

מעשר שני אין מאכילין · קדשים להאכילן · תערובת תרומה מין :

מעשר תבואה אין עונתו אלא עד שימרח משנת ו' דפאה רמב"ם פ"ג מה' מעשר ·

מעת לעת היינו יום ולילה וכן נמצא ביחזקאל ד' מעת עד עת תאכלנו מעת עד עת תשתה ופירש"י מיום ליום רד"ק פי' זה אות לבני ישראל וכו' ולא יאכלו פעמים ביום אלא אחת בין היום ובין הלילה מעת לעת מחסרון הלחם ·

יום סתם :

מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת להקר' משנת א' פ"א דנדה ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב והרה דוקא לענין טהרות ועי' רמב"ם פ"ח מהלכות איסורי ביאה דין י"ג :

אשה שאין לה וסת בתבב · תשמיש בעדים :

מעת לעת עיין · בן שלש עשרה שנה ויום אחד שאלה · דם נדה וכסר · טומאת מעת לעת · יום סתם · שעור מעת לעת :

מפגל עיין · למעוטי אחרו בגמרא :

מפה אין עושין לספר תורה או טלית מדברים ישנים שנעשה בהם דבר אחר לצורך הדיוט ש"ע א"ח סימן קמ"ז סעיף א' בהגה ועיין סי' קנ"ג · אגודה מס' מנחות · תשובת מהרי"ל קי"ד וב"י רשב"ץ :

זכור לאברהם · א"ה · כאן שנה רבי לתלמידיו דרך קצרה ועמ"ש לעיל דף פ"ח ע"ב מער' משפחות · ועתה רואה אני את דברי הרב זרע אמת ח"ג סימן ט"ב מנהג הוא ז"ל כהיתירא ניחא ליה יעש"ב ועב"ל מ"ש תלמידו המגיה ז"ל :

מפה התירו לאוכלי תרומה ולא התירו במפה לאוכלי טהרות · אבעיא להו מהו לאכול במפה מי גזרינן דילמא נגע בפת או לא תריף ורי"פ ח' דברכות דף ס"ו ע"א · רמב"ם פ"ו מהלכות ברכות · ש"ע א"ח סימן קס"ג אם אין מים מצויים לפניו ברחוק יותר מארבעה מילין ולאחריו מיל יטול ידיו במפה ואוכל פת או דבר שטבולו במשקה או אוכל ע"י כף · שלטי גבורים שם אות ג' מיימון כתב דיכול לכרוך ידיו במפה ולאכול חולין נדידי בטומאה בלא נטילת ידים וכן נראה דעת רש"י ולפי מה שפירש רבינו יונה רבים פליגי על מיימוני בזה וסמ"ג הרא"ש וטור ורוב הפוסקים פליגי עם מיימוני לשון ריא"ז וכן אם נטל אוכל במפה ואכלו אעפ"י שלא נגע בו צריך נטילת ידים כמבואר בקונטרס הראיות ראיה ח' · עטרת זקנים ס"ק א' :

ידים נקיות · תרי גברי דבקי :

מפה למה לי למבר את הבתולים וכו' לשון רש"י פ"ק דכתובות דף ו' ע"ב שטה מ' חר"י אדרבי סימן רמ"ז :

שושבין למה לי :

מפוח ביום טוב אין נופחין בו אבל בשפופרת מותר ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים ע"י שנוי להפכו מטעלה למטה ש"ע א"ח סי' תק"ב סעיף א' הרי"ף ור"ן ספ"ד דיו"ט דף רצ"ח ע"א :

מפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי לפיכך אשה שאמרה מת בעלי תחת המפולת אינה נאמנת הרי"ף ונ"י פט"ו דיבמות דף תמ"ט ע"ב ש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף נ"א וכתב בית שמואל ס"ק קנ"ז נראה בכה"ג נמי איכא לה מגו דאי בעיא אמרה מת סתם ואם אמרה קברתיו תליא בתרי טעמי שכתבתי לעיל לטעם ראשון נאמנת לטעם שני לא מהני קברתיו דאכתי יש לחוש שמא משקרת דהואיל שחזקה בלבה שמת אומרת קברתיו ועיין מגיד שכתב בדין זה לא מהני קברתיו והרב רמ"א כתב אם אמרה קברתיו נאמנת סתם בטעם הראשון שם :

אשה נאמנת · עד אחד במלחמה :

מפולת מתענין ומתריעין עליו שלחן ערוך אורח חיים סימן תקע"ו :

מפולת עיין · חורבה · ספק נפשות · עדות אשה כל שיש לדבר סוף לאתגלויי · תענית מתענים :

מפותה אין לה צער אלא כמ"א חכימא משנה ד' פרק ג' דכתובות תוי"ט · גופי הלכות דף קמ"ב ע"א על דבור תוספות פ' אלו נערות אי הכי מפותה נמי וכו' רמב"ם פ"ב מהלכות נערה בתולה ש"ע אה"ע רסי' קע"ז :

מפותה לערה · מפתה · פקחות :

מפותה ואנוסה נושאין עליהן משנה ד' פ"ו דיבמות ר"ע משנה א' פי"א דיבמות · רמב"ם פ"ב מהל' אסורי ביאה :

אנוסה ומפותה :

מפותה עיין · כל המתייחסין כיוצא בהם · מפתה :

מפותה צערת מעט כמ"א חכימי אדישא דקרחא כך אמר אביי בשם אומנתו כתובות פ"ג דף ל"ט ורבא אמר בשם בת רב חסדא אשתו כריבדא דכוסליתא בניקור בלי אומן המקיז ואית דגרסי תרפחא דסיכורי והיא היא ורב אשי אמר בשם אשתו בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינקי פי' כלחם קשה שנורר את החיך שם · עיין תוי"ט משנה ד' פ"ג דכתובות :

זכור לאברהם · א"ה · כמה פעמים נשאלתי איך אנו נוהגים לכתוב בכתובת מפותה שנושא אותה ממשפחה · ואני אמרתי כי מנהג שהרב נחלת שבעה משם מהר"ם מינץ כתב שבשביל בעולה כותבי' כעין או ארמלתא · כשהבעל מתרצה ומתחייב לתת לה מאתים אנו כותבים בתולתא וכגון דא לא חיישינן להא דאמור דבכן מיחזי בשקרא ומצאתי סמך למנהגנו ממ"ש הרשב"ץ חלק ג' סימן קע"ח הביא דברי הרב יד אהרן בא"ה סימן ס"ו הגה"ט אות ט"ז שכתב ח"ל ואם כתב לה מאתים והיתה בעולה ירצה ליזוק בנכסיו וכבר אמרו אם רצה להוסיף לה אפילו מאה מנה מוסיף ולכתוב לבעולה בתולה ברצון הבעל לא חיישינן כבהא למחזי כשקרא וע"ש מ"ש הרב יד אהרן לתרץ דברי הרשב"ץ כי היכי דלא ליהוו סתראי מדידיה אדידיה · ואחו"ר אנא ה' לידי קונטרים תכ"י הרב החסיד בעל יד מלאכי שנשאל ע"ז אלו דבריו ז"ל · על מאי דדיק לן מר אם מותר לכתוב בכתובת מפותה להדא בתולתא משום כבוד משפחה או אם יש חשש עדות שקר בדבר או משום מזוייף אע"פ שאני טרוד כעת בעניינים הכרחיים פניתי מכל עסקי להפיק רצונו ולכתוב בקיצור נמרץ הנלע"ד בזה והוא · דהן אמת דמהר"ם מינץ בסימן קכ"ו כתב דלאנוסה או מפותה אליבא דר"א שהביא שם כותבין סתם להדא פלונית ולדידיה כותבין מפותה כדי לפרסם הדבר וכן הכה"ג בא"ה סימן ס"ו בהגה"ט אות מ"ג כתב דלבעולה מנהגם לכתוב כלתא דא אך אמנם נלע"ד דכל זה לא איירי אלא בשהשתי כתות אינם חוששים לכבוד המשפחה ואינם מקפידים בכל כזה או שהחתן אינו רוצה לקתחייב במאתים כבתולה דאז ודאי לכתחלה יש לכתוב להדא פלונית או לכלתא דא אבל בנ"ד שבני אדם רוצים בכך ומקפידים הרבה בכבודם וגם החתן מתרצה להתחייב הכתובה ק"ק הדבר פשוט לענ"ד דמצוה למכתב להדא בתולתא אף שהיא בעולה

דאדם

משנה ד׳ דמעשר שני ר״ע רמב״ם פ״ז מהלכות מעשר שני :

מעשר אס : מעשר שני ניתן :

מעשר שני אין מאכרין עיין · מעשר שני ניתן · תרומה אין מאבדין :

מעשר שני אין מאכילין לבהמה משנה ד׳ פ״ב דמעשר שני תוי״ט רמב״ם פ״ב מה׳ מעשר שני דין י״ד :

מעשר שני תלהן · תרומה מאכיל :

מעשר שני אין מוכרין אין ממשכנין ואין מחליפין ולא שוקלין כנגדו אבל נותנין זה לזה מתנת חנם שמזמינו לאכול עמו משנה א׳ דמעשר שני ר״ע ותוי״ט ועיין משנה נ׳ פרק ז׳ דפסחים תוי״ט רמב״ם פרק ג׳ מהלכות מעשר שני :

מעשר שני אין מוסרין אותו לעם הארץ משנה ה׳ פרק ד׳ דטבול יום תוי״ט וקצת דיניו משנה ו׳ פ״ז דפאה ר״ע משנה ב׳ דדמאי ור״ע וחלוקי דינים בינו לבין מעשר שני של דמאי ועיין פ״ג מה׳ מעשר שני ברמב״ם :

מעשר שני אין מחללין אלא במטבע שיש בו צורה משנה ו׳ פ״ד דב״מ ר״ע ועל מטבע שיצא ועל מעות שברשוהו משנה ב׳ דמעשר שני · עיין משנה ו׳ פ״ב ר״ע ומחללין כסף על נחשת מרחק לא שיתקיים כן אלא שחוזר ומחללם על הכסף משנה ח׳ ו׳ שם · ר״י על הרי״ף פ״ז דברכות דף ל״ו ע״ב · ר״ע משנה א׳ פרק י״ח דשבת רמב״ם פרק ד׳ מהלכות מעשר שני :

טיבעא · מעשר שני מחללין :

מעשר שני אין מקנין בחליפין אבל אגב קרקע מקנין תוי״ט משנה ט׳ פ״ה דמעשר שני רמב״ם פ״א מה׳ מעשר שני וכסף משנה שם דמקנין :

מעשר שני אין מתקדש בקדושתו אלא דבר הראוי לאכילה משנה ח׳ דערלה ר״ע משנה ג׳ דמעשר שני · עיין רמב״ם פ״ז ופ״ח מהלכות מעשר שני :

מעשר שני ניתן :

מעשר שני אין פודין בירושלים משנה ג׳ פ״ז דפסחים ובתוי״ט משנה י׳ פ״ג דמעשרות · משנה יו״ד פרק ג׳ דמעשר שני · רמב״ם פ״ב מהלכות מעשר שני א״כ נטמא :

מעשר שני אין פודין בירושלים עיין · אילן וכמה · אין פדין · זה הכלל כל שמכחו · מחילות · מעשר אס · מעשר שני תלהן · ערוב בדתאי · פירות מעשר :

מעשר שני אין פרק א׳ דמעשר שני :

מעשר שני אכסרה (ר״ל בלא טרח) אין פודין משנה ב׳ פרק ד׳ דמעשר שני · רמב״ם פרק ד׳ מהלכות מעשר שני דין ד׳ :

מעשר שני אם ממון גבוה או ממון בעלים תוי״ט משנה ה׳ פ״ג דסוכה · משנה ח׳ פ״ו דתרומות ר״ע · קודם פדיון ממון גבוה הוא אחר הפדיון ממון בעלים משנה ג׳ פ״ד דמעשר שני · משנה א׳ דמעשר שני ר״ע תוי״ט · רמב״ם פ״ג מהלכות מעשר שני דין י״ו · ר״ע פ״ד דמעשר שני משנה ג׳ קיימא לן דממון גבוה הוא ואינו ניתן במתנה ועיין משנה נ׳ פרק ז׳ דפסחים ומשנה נ׳ פרק נ׳ דמעשר שני ר״ע תוי״ט · תוי״ט על משנה ד׳ פ״ד דמעשר שני :

אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · מעשר אס :

מעשר שני אם נכנס לירושלים אין יכולין להוציאו משם משנה ד׳ פ״ב דמעשר שני ר״ע ועיין משנה ח׳ ט׳ פרק נ׳ דמעשר שני רמב״ם פרק כ׳ מהלכות מעשר שני :

מעשר שני אסור לאכול חוץ לירושלים · של תבואה והוא הדגן מצות א׳ · שלא לאכול גם כן של תירוש והוא היין · של״א לאכול של יצהר והוא השמן חוץ לירושלים שנאמר בפרשת ראה לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו׳ שלשתן מכות פ׳ אחרון · רמב״ם פ״ב מהלכות מעשר שני סמ״ג חלק לא תעשה סימן רנ״ט ר״ס רס״א ועיין משנה ו׳ פרק ח׳ דעדיות דנאכל אעפ״י שאין חומה :

מעשר שני גדוליו מותרים משנה ט׳ דערלה תוי״ט · זרעו קודם שיכנס לירושלים גידוליו חולין אפילו בדבר שאין זרעו כלה רמב״ם פ״ו מה׳ מעשר שני ועיין מש׳ ד׳ פ״ט דתרומות :

הקדש גידוליו :

מעשר שני ופדיונו רמב״ם פרק ד׳ מהלכות מעשר שני ונטע רבעי · פדיון מעשר שני · שאבד אינו חייב באחריותו משנה ו׳ פ״א דבכורות · משנה א׳ פ״ז דעדיות עיין הרי״ף ונ״י פ״ד דב״מ דף צ״ג ע״א לענין חלול מעשר שני על דינר זהב :

מעשר שני וקדשים קלים היכן נאכלים עיין :

קדשים קלים אין :

מעשר שני בחוקין לענין טומאת אוכלין עיין ·

מדומע סכל :

מעשר שני לא יאכל האונן שנאמר בפרשת תבא לא אכלתי באוני ממנו · רמב״ם פרק ג׳ מהלכות מעשר שני ·

וידוי המעשר :

מעשר שני לא יאכל הטמא עיין רמב״ם פ״ג מה׳ מעשר שני

וידוי מעשר · מעשר שני מותר :

מעשר שני מותר לטבול יום רבנו יונה על הרי״ף פ״א דברכות דף ג׳ ע״א · משנה ג׳ פי״ד דנגעים טבול יום אוכל במעשר ולא בתרומה · ולא יאכל בטומאה ואפילו בירושלים עד שיטהר שנאמר בפרשת כי תבא ולא בערתי ממנו בטמא רמב״ם רפ״ג מהלכות מעשר שני :

וידוי מעשר · טבול יום פוסל ·

מעשר שני מחללין כסף עם פירות על הכסף ודיניו רמב״ם פ״ה מהלכות מעשר שני דין ט״ו · משנה ט׳ פ״א דעדיות משנה ח׳ פרק ב׳ דמעשר שני · הרי״ף ונ״י פרק ד׳ דב״מ דף צ״ג ע״א בענין חלול מעשר שני על דינר זהב :

מעשר שני מעריםין עליו להפטר מן החומש משנה ד׳ ה׳ ו׳ פרק ד׳ דמעשר שני · רמב״ם פ״ה מהלכות מעשר שני דין ח׳ :

מעשר שני מצוה להפריש שנאמר בפרשת ראה עשר תעשר במעשר שני הכתוב מדבר · בספרי ובר״ה פ״ק ומסכת מעשרות ובתענית פ״ק · רמב״ם פרק א׳ מהלכות מעשר שני סמ״ג עשין קל״ו · יורה דעה סימן של״א :

זכור לאברהם · א״ק · **מעשר** שני כתב הסמ״ג עשין קל״ו דבספרי פ׳ ראה משמע דמעשר

שני נוהג בכל דבר ותמה מדבריו שם דאפילו בירק נוהג מ״ם מדאורייתא וכעשין קס״א גבי מעשר עני החזיק בסברא זו נ״כ וכתב הא״ע מספרי משמע דמעשר שני נוהג מן התורה אפילו בירקות והוא תמני רבוי המקראות אשר שם אבל במעשר עני שלא מצינו רבוי יש להשוותו לתרומה ולמעשר א׳ · ועיין להרב משנה למלך שתמה על דבריו מנ״ל לחלק בין מ״ש א׳ לשאר מעשרות ועוד א׳ מגדולי המורים לא חילקו בזה · אלא זה הכלל כל הפטור מן התורה ממעשר הפטור מן התורה ממעשר שני והביא דספרי אסמכתא בעלמא מדרבנן · הרב ארעא דרבנן אות ס״ה ופ״ש מה שציין הרב כמהרד״י עייא״ש · ודברי הרב מש״ל הם כפ׳ א׳ מה׳ מעשר שני הלכה י״ב ועיין מ״ש עליו הרב ספר המלך יעש״ב :

מעשר שני נאכל בירושלים ר״י על הרי״ף פ״ז דברכות דף ל״ו ע״ב רמב״ם רפ״ב מהלכות מעשר שני משנה בסוף זבחים ובפ׳ אלו הן הלוקין :

מעשר שני ניתן לאכילה לשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך משנה א׳ פ״ב דמעשר שני ולא לא ברו כגון אסור. לפטם שמנו ועיין משנה ב׳ רמב״ם פ״נ מהלכות מעשר שני · משנה ב׳ פ״ח דשביעית אין להוציא מעשר שני בשאר דברים שאינן צורך אכילה אפילו לתכריכי מת מצוה שני בפ׳ כי תבא ולא נתתי ממנו למת · וידוי מעשר :

מעשר שני ניתן לאכילה לשתיה ולסיכה עיין · וידוי מעשר דאין להוציאו בשאר דברים · מעשר שני אין מתקדש · תרומה אין מאבדין :

מעשר שני עיין · אונן מדאורייתא · אין עונשין מן הדין · אין תורמין מן הפטור · אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · אתרוג הגזול · בכור אינו נאכל · בכורים ומעשר · כעור תרומות

זכור לאברהם · א"ס · **מעשר** כספים כתב הרב א"ר אות סס"ו כתב הב"ח דאפילו מדרבנן ליתא ועיין אות יאיר דרי"ג מ"ש בזה ובהשמטות דרע"א סע"א עכ"ל · והרב עין זוכר אחר שהביא דברי הרב א"ר שסיים וז"ל ודעת הרב שודי זהב והר"י שבזן בהגהת שער אפרים סימן פ"ד דהוי דרבנן · וכן דעת הרב מהר"ר אופנהיים בתשובת הרב חות יאיר ועמ"ש הרב שבות יעקב ח"ב סימן פ"ה · ומצאתי להרב ליוס לדרך מאמר א' כלל ד' ס"ז דחייב לעשר כל הבא לידו ומייתי לה מהספרי שזכרו התוספות בתעניות דף ט' · וכן משמע בירושלמי ריש פאה ומדרש תנחומא · ואני בעניותי כתבתי בענין זה בספר קטן ברכי יוסף י"ד סימן רמ"ט ע"ש באריכות · וסברת הרב ב"ח שהביא הרב א"ר היא דחייב כמבואר מה"ק שם בבר"י ושם הבאתי מה שנדחקו האחרונים ליישב דברי הרב ב"ח ועלימו תסוף מלתי כמ"ד עכ"ל · והרב חיד"א עצמו כתב בשיורי ברכה י"ד סי' רמ"ט אות ג' בדין מעשר כספים וז"ל · נסתפקתי אב ובנו שקבלו וקיימו להפריש מעשר כספים כתחז"ל ובתחלה הפרישו מהקרן ואח"ך בכל שנה מהריוח · ומת האב וירש הבן נכסיו וכבר נכסי אביו הם מעושרים אי הבן פטור מלעשר הקרן הזה אשר כבר עשרו אביו · או"ד עתה שבאו לידו חייב להפריש כי בא לידו בתורת ירושה ומה לנו אם הפריש אביו · ואחר כך מצאתי להרב הקדוש בעל של"ה דף רס"ב ע"א ופסיק דיעריש הבן ע"ש · עכ"ד :

מעשר כתב בלי גמרא למהרר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"ב בב"ם דף נ"ד הקשו התוספות דלישני דה"ק נראין דברי רבי אליעזר לרבי יהושע בהקדש שאף רבי יהושע לא פליג אלא במעשר דהכי משני בפלוגתא אחריתי פ"ק דחולין וכ"כ הרב קארו הנ"ל בדף ק"נ סוף ע"א :

מעשר מי הוא שיכול לאכלו ומי הוא שאינו אוכלו משנה ד' ה' ו' פרק ט' דיבמות · רמב"ם פרק א' מהלכות מעשר :

מעשר עיין · אנדרוגינוס · אילן וכמה · אין תורמין מן הפטור · אכסניא קובעת למעשר · אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · אלו חייבים במעשרות ופטורים מן החלה · אם הראהו · אמוראים מוקשים משניות · אמינא לך · אפטרופוסים תורמין ומעשרין · ארבעה ראשי שנים הם · אם קובע · אשת איש שהלך · אתרוג שוה · בילה אין · בית אם קובע · בית דין של מטה · בית שער קובע · בכור וכהן · בכורים בקנים · בעלים שהפרישו · ברירה אם · גוי וכותי · גרים יש · גתיר שיינו · גרן · דגן משמע · דורות אחרונים בוא וראה · דם משם · הבא ליקח · הלכה פסוקה · הלכות הקדם תרומות · הקדש פטור מן · ודאין יש · ודאי יום · וידוי מעשר · זה הכלל האוכל · זה הכלל כל שהשכל · זה הכלל כל שמברכין · זרע פטור מן · זמון אין מזמנין · זרעוני גינה שאינם נאכלים · חבר אינו רוצה לומר · חייב במקדיש · חמשה דברים חייבים בחלה · חצר קובעת · חמשה אחת אוסר · טבול יום · טבל אסור אימתי נקבע למעשרות · טבל לחולין · טובת הנאה · ירק בשבת · ירק הגנה · יש בתרומה ובכורים · כיסים קובעת · כהן מסייע · כל שמיקל · כלל אמרו · כל לאתויי מאי · כל שחייב במעשרות · כל שחייב בפאה · כרשיני תרומה · לא נעשה כל מקום · מדומע ודיניו · מיום שחרב בית המקדש אין יום · מלח קובע · מצות הלוה את הכהן ואת הלוי ואת העני · מעלין מן · מפרים אדם על · מקח קובע · מרפסת קובעת · מתנה אינה קובעת · נאמן ודיניו · נטילת ידים לחולין · סוריא · ספק חשיכה · סתם בן לוי · עומר ודיניו היינו · עם הארץ איזה הוא · עפר חולה · עליו אינו נקוב · עקיבא בחרמילו · ערוב בדמאי · עשר בשביל · פאה פטורה · פירות הניח לסיות משרים עליהן · פירות ירקות ותבואה וקטניות · פירות מאימתי · פירות שותפים · פירות שלא נגמרו מלאכתן · פני הבית · צדקה ודיניה · קדושה ראשונה · קדושין בפירות שביעית · קדושין בקדשי · קלוטה · קפוי קובע · קנה אם · שבולת של לקט · שבת קובע · שטיחה לשם · שלים היינו · שלשה דברים צריך · שלשה מכריזין · שמשת קרקעות · שתיית ערלי · שתיית קבע · תאנה למעשר נקט · תלמיד חכם שאמר · תלתן תפ"י · תמרות של תלתן · תנאי בדבר שלא · תקנה שלא לשרב · תרומה איכה · תרומה אין מקדימין · תרומה אסורה לזר אשה'ן · תרומה גדולה ושפורה · תרומה גדולים מותרים · תרומה האוכלה · תרומה ומעשר · תרומה קובעת · תרומות ומעשרות · תרומת הכרי הוא · תרומת מעשר :

מעשר עני מחלקין ונותנין לאשה חלקה בראשונה דזלזול הוא לה לעכבה באחרונה יבמות פרק י"א דף ק"ז · רמב"ם פרק ו' מהלכות מתנות עניים דין י"ג :

פריכא תגרא דאתתא בריטא :

מעשר עני מצוה להפריש בשנה השלישית והששית משמטה במקום מעשר שני שנאמר בירושלים וזה ניתן לעניים שנאמר בפרשת ראה מקץ שלש שנים תוציא וגו' מעשרות פ"א ומפוזר בקצת משניות ממסכת מכשירין וידים ופאה · רמב"ם פ"ו מה' מתנות עניים · סמ"ג עשין קס"א · יורה דעה סימן של"א :

מעשר עני עיין · אני · מצות הלוה את הכהן ואת הלוי ואת העני · מעשר הריוח · סעודות שתים בבשר · עמון ומואב · עני נאמן · פירותיו המוליך אותם ממקום · צדקה מי שיש לו מזון שתי סעודות · קדושין בפירות שביעית · קולא הבאה מחמת :

מעשר ראשון גדוליו חולין משנה ד' פרק ט' דתרומות · רמב"ם פרק ו' מהלכות מעשר דין ו' :

טבל גידוליו :

מעשר ראשון כחולין חשיב לענין טומאה משנה א' פרק ד' דטבול יום ר"ע · רמב"ם פרק ח' מהלכות טומאת אוכלין דין י"ז :

מעשר ראשון כחולין לענין טומאת אוכלין עיין · מדומע טבל :

מעשר ראשון כל זמן שחקרשו בתוכו בן לוי עושהו תרומה גדולה אין הקדשו בתוכו לא משנה ח' דתרומות ר"ע תי"ט · עיין רמב"ם פ"ג מה' תרומות דין כ"א ופ"ה מהל' תרומות דין י"ג והראב"ד שם :

מעשר ראשון מצוה להוציא בכל שנה ולתתו ללוי שנאמר בפרשת בחוקותי וכל מעשר הארץ וגו' לה' ר"א מעשרות פ"ק רמב"ם פ"א מהל' מעשר סמ"ג עשין קל"ה · י"ד סימן של"א :

מעשר ראשון עזרא תקן שיביאו אל בית האוצר ומחלוקת אם נוטלים אותו הכהנים לבדם או גם הלוים יחדו משנה ט"ו פ"ה דמעשר שני בתי"ט · עיין רמב"ם פ"א מהלכות מעשר :

מעשר ראשון עיין · מעשר עני :

מעשר ראשון שהקדים בן לוי ליטלו בשבולים קודם שימרח פטור מתרומה גדולה ואחר חמירות חייב משנה א' פרק י"ח דשבת ר"ע ותי"ט ועיין הר"ן פ"ג דקדושין דף תרמ"ט ע"א ד"ה וגרסינן עלה · רמב"ם פ"ג מהלכות תרומות דין י"ג י"ד :

זכור לאברהם · א"ס · **מעשר** ראשון שהקדימו בשבולין דאסור לאכול ממנו עראי קודם שיפריש תרומתו כתב הרמב"ם פ"ג דמעשר דין י"ט דאין איסורו אלא מדרבנן ואינו חייב באכילתו אלא מכת מרדות · א"ר אות סס"ב :

מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו גדוליו חולין משנה ד' פ"ט דתרומות רמב"ם פ"ו מה' מעשר דין ו' :

טבל גידוליו :

מעשר ראשון שנטלה תרומתו חולין הוא לכל דבר רמב"ם רפ"א מה' מעשר וכ"מ שם :

מעשר ראשון שנשאל עליו נסתפקו אם הותר נמי המעשר שני ואם נמצא עובר בבל תאחר הרק"ט ח"א תשו' קל"ט :

מעשר רבי אלעזר בן עזריה בכל שתא ושתא תריסר אלפי עגל הוה וכתבו התוספות ואע"ג דראב"ע משנחרב הבית קטן הוה אפטרופוס שלו היה מעשר בקטנותו דלאחר החרבן פטור מן המעשר א"נ לאו דווקא מעשר אלא היה נותן ארנונא למלך י"ט פ"ב דף כ"ג שבת פ"ח דף נ"ד :

מעשר בהמה תריסר :

מעשר שני אין אדם פורע חובו במעותיו כגון קיני זבים זבות יולדות חטאת אשם משנה ז' דמעשר שני ר"ע דכל דבר שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין שם וכגון שלא יאמר לחבירו העל פירות לירושלים לחלק משנה א' פרק ג' ובר"ע עיין רמב"ם ספ"ה מהלכות מעשר שני :

מעשר שני אין לוקחין ממעותיו בהמה אלא לזבחי שלמים משנה

החיוב . ותמה שם בעלי התוספות דהאיכא טובת דמדאורייתא לא מחייב ורבנן גזרו בהם אלא שיוסי דלמה אתי לאפרושי מ"מ על החיוב בלוקח מעם הארץ וכו' ותי' דכיון דלא תקינו לאפרושי תרומה גדולה ואפילו מעשרות נמי דתקינו לאפרושי מפרישן והכן שלא איכא היכירא טובא דהוי מדרבנן ולא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב עכ"ל . הרב אד"ר מ"ב אות קכ"ה :

מעשר הריוח אין להוציא בלימוד הבנים וקניית ספרים באר שבע דפוס ישן דף ק"ו ודפוס פראנקפורט דף פ"ב ע"ג תשובה מ"א . משפט צדק ס"א מי שנדר לשם ירושלים שכשיהיה לו סך כך וכך יפריש ממנו המעשר ובשעת ההפרשה אחר שהשם ית' בירך את מעשה ידיו כסף ההוא היה לו אחות מאב שהגיעה לפרק הנישואין אין ספק שחייב לקיים נישואי אחותו המוטל עליו ושיתן לה הסך שראוי להשיאה לפי כבודה כאשר כן הדין אפילו למי שנשארת מקופת צדקה אף אם מן המעשר יעדיף על הסך הנצרך בנישואיה ודאי שהוא חייב לשלח אותו לירושלים רתוכ"ב ושם מבאר ענין וצודק הפרשת המעשר מכל ממונו וריוחו עיין שם ובחוות יאיר סימן רכ"ד ודבר שמואל כ"ז ופ"נ . ח"ב דף קפ"ז . טורי זהב רט"ז מעשה באחד שנדר לתת מן הריוח שירוית בממונו המעשר וכן נהג כמה ימים ומטה ידו ונתחרט נראה דיכול לחזור בו משום דהריוח לא בא לעולם ואין אדם מקדיש דבשלב"ל כדאיתא וכו' ע"ש : חוות יאיר רכ"ד ראובן שהיה מקדיש מעשר כספים מכל הריוחים שחשם יתברך היה מזמין לו מהמורם מהם מרוו שיוציא הוצאות הדרך תחילה מעיסת הריוח ואח"כ יעשר והכריח וביאר האב"ד שבפראג מהר"ר דוד אופנהים יצ"ו שם וכספרו ספר נשאל דוד הוראי מגבה דמי ההוצאות כי הן נקראין קרן דאם אינו מוציא הוצאות ליסע במסע הגם כדי לחרויח מהיכן יזכו העניים במעשר ולכן אחר נכוי ההוצאות והקרן מה שיעלה ריוחים יפריש א' מעשר ופשוט הוא ע"ש ובדף ר"כ ע"ב מה שהשיב עליו הגאון האמיתי המחבר ולא בעיקר הדין . שער אפרים פ"ד בדין מי שהיה לו ריוח בעסק אחד והפסד בעסק אחר דתלה הדבר אם בשעה שהיה לו הפסד הי"ל חשבון שהי"ל להפסיר א"כ משהי"ל ריוח אח"כ היא ענין בפני עצמו והריוח אינו ממלא את ההפסד וצריך להפריש מכל הריוח ולאפוקי כשהיה לו הפסד לא היה לו מן ההפסד חשבון ובסוף השנה עשה חשבון מהריוח וההפסד של כל השנה אז ינכה תחילה מן הריוח מה שהפסיד ואח"כ יפריש מעשר מן המותר ע"ש . לקט הקמח י"ד דף פ"ט ע"א . מגן אברהם א"ח סימן תרצ"ד ס"ק א' מעות פורים יתן משלו ולא משל מעות מעשר (של"ה) ואם בא להוסיף משתי מתנות לשני עניים מוסיף משל מעשר מהרי"ל בתשובה סימן נ"ו . ש"ע י"ד ספ"י רנ"ו בהגה מי שיש לו מעות אחרים למחצית שכר או ברוך אחר ונותנין מעשר מן הריוח צריך ליתן הריוח לבעליו והוא יתננו למי שירצה אם לא שיש תקנה בעיר ליתן מכל מה שמרויח אפילו עם מעות אחרים מרדכי פ' הגוזל בתרא . עיין משנה א' דפאה ר"ע . שבות יעקב ח"ב תשובה פ"ח בענין מעות מעשר כספים בזמן הזה אם מותר ליקח ממנו שכר משרת ומשרתת והשיב מלשון חטורי זהב בסימן של"א ס"ק ל"א נראה דיש לדחות מעשר שמפרישין מן הריוח לדין מעשר עני של התבואה ופירות ומ"ח (הוא הרב בית חדש) כתב שלמעשר ממון שלנו אין בו לא חיוב מן התורה ולא מדרבנן ותמהני שהרי בריש סימן רמ"ט מבואר שחיוב גמור הוא כמ"ש כל הפוסקים והב"י הביאו בשם ירושלמי עכ"ל ט"ז וכדי שלא להשוות דברי בית חדש לטועה גמור גם בתשובת פני משה סימן כ' מסיק ז"ל נראה בעיני לטורח חנם לעשות שאלה מזה לדמות מעשר שלנו לשום מעשר דאורייתא שאינו אלא מנהג עכ"ל וכן נ"ל עיקר ואין ראיה מסימן רמ"ט ואדרבה משם יש ראיה לדברי הב"ח כי זה לשון הרמב"ם פ"ז מהלכות מתנות עניים והשור בסימן רמ"ט שעור נתינתה אם ידו משגת יתן כפי צורך עניים וכו' ולעולם אל ימנע אדם עצמו מלתת שלישית השקל לשנה עכ"ל ויש מי שמביא ראיה מספרי שהוא דאורייתא גם משם אין ראית דהוא אסמכתא בעלמא

ואין כאן חיוב מדינא אפילו מדרבנן . מ"מ היכא שנדרנו להזהר במעשה זה הוי כנדר וחז"ל דין מעשר שני גמור ונותן טעם למנהג שמשלמין ממעות מעשר צרכי נישואין ומשמשים אבל שכר פועל כנדון דשואל אסור ודאי . וכל שאינו לעניים ממש אין לשלם ממעות מעשר אם לא שאין יכולת בידו לעשות מצות כאלו ופלפל על תשובת ניסו חוות יאיר סימן רכ"ד ע"ש . שבות יעקב ח"ב תשובה פ"ו מי שנתן מעשר לחלק לעניים אי מנכה החיזק ממקום אחר או לא . פלפל בתשובת חוות יאיר בהשמטות דף רע"א ע"ב והשיג על כל דבריו והעלה דאינו מנכה לו כלום אפילו הוצאות אלא נ"ל לחלק אם נוסע לשוק לקנות או למכור סחורה חושב גם תוצאה ומנכה מן הריוח אבל אם נוסע על השוק אולי תבא לו מציאה וכה"ג שהוציא מתחילה על הספק אין מנכין לו מכל מקום החיזק ממקום אחר לא עלה כלל על דעת לנכות הריוח נגד ההיזק אלא במשא ומתן אחד הרבה דברים לחרדי משתעבדי משא"כ מקניה לקניה אחרת אינו משלם החסרון עיין חוות יאיר תשובה רכ"ד ושער אפר"ם סימן פ"ד פני יהושע תשובה ב' אם מותר לשלם ממעות מעשר הריוח מצות הסנגורת או שאר מצות הנמכרות בבית הכנסת שיש תקנה בעיר שכל אחד מחוייב לקנות מצות בשנה סכום שלו והשיב להיתר :

מעשר הריוח אם חייב במס . תרומת הדשן סימן שמ"ב :

מעשרות אין בהם חיוב כרת ועם הארץ חשוד עליהן משנה א' דדמאי ר"ע תי"ט . עיין רמב"ם פ"י מה' מאכלות אסורות ופ"ט מה' מעשר :

מעשרות אין מפרישין מן הפטור על החיוב משנה ב' פ"ה דפאה ר"ע וכל פ"ה דדמאי רמב"ם פ"א מהלכות מעשר דין ו' . תרומות ומעשרות :

מעשרות אין מפרישין מן מין על שאינו מינו ולא מן הפטור על החיוב ולא מן החיוב על הפטור מעשרין ממקום זה על מקום אחר ואין צריך לעשר מן המוקף כל שאמרנו בתרומה אין תורמין מזה על זה כך במעשר אין מעשרין מזה על זה וכל שאמרנו בתרומה אם תרם תרומתו תרומה כך במעשר אם הפריש מעשרותיו מעשרות וכל שהוא פטור מן התרומה פטור מן המעשר וכל התורם מעשר כל שאמרנו בהם לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות וכל שאין תרומתו תרומה אין מעשרותיהן מעשרות רמב"ם פ"א מה' מעשר דין ו' ז' ופ"ב פ"נ פ"ה מה' תרומות :

מעשרות בחוצה לארץ עיין תרומות ומעשרות :

מעשרות דברים החייבים בהם והפטורים משנה ג"ד' דחלה . משנה א' פ"ט דשביעית הפיגם והירבוזין השוטים והחלגלונות כוסבר שבהרים והכוסבר שבנהרות והגרגר של אפר פטורין מן המעשרות ונלקחים מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהן נשמר רמב"ם פרק א' מה' מעשר ופ"א ופ"ב מה' תרומות :

מעשרות ודיניהם ש"ע י"ד סימן של"א רמב"ם פ"א ושאר פרקים מהלכות תרומות ומהלכות מעשר . משנה ב' פ"ד דתרומות ורמב"ם פ"ז מהלכות מעשר מי שהיו לו פירות במגורה ונתן סאה ללוי וסאה לעני לא יפריש שמונה סאין מן המגורה ויאכל אא"כ יודע ששתי סאין של מעשרות קיימין אבל אם אכלו מהם הלוי והעני אינו מפריש עליהם אלא לפי חשבון הנשאר משתי סאין :

מעשרות וזמנם בפירות האילן משנה ז' ח"ט' פ"ד דשביעית רמב"ם פ"ב מה' מעשר :

מעשרות עיין מעשר עיין :

מעשר ירק דרבנן משנה ו' פ"ב דפסחים תי"ט ומשנה א' דר"ה תי"ט . רמב"ם פ"ב מהלכות תרומות :

ירק חיוב תרומתו . מקום אבותיך :

זכור לאברהם . א"כ . **מעשר** מירק דהוי דרבנן כתבו התוס' בפרק בכל מערכין דף ל"ז ד"ס אלא סאי תנא וכו' דכיון דעיקר מעשר מן התורה חשיב ליה למעשר ירק דאורי' לענין ברירה דבאורייתא אין ברירה . אד"ר מ"ב אות קג"ו :

מעשר

מטנו בשבת אלא כשאי אפשר לו לישראל ליהנות מטנו ע"י עצמו אלא באסור תורה או של דבריהם אבל כל שאפשר לו לישראל ליהנות מאותו דבר בהיתר אעפ"י שעשה בו גוי מלאכה גמורה מותר לישראל ליהנות ממנו הר"ן פ"ג דסוכה דף ש"ן ע"א · סכת מלאכות :

מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך משנה ז' ספ"ה דעדיות כך אמר עקביא בן מהללאל לבנו בשעת פטירתו א"ל בנו אבא פקוד עלי לחברך א"ל איני מפקיד א"ל שמא עילא מצאת בי א"ל לאו מעשיך וכו' גמרא דף ו' :

מעשים טובים עיין · אדם יולא · בזמן שאדם קורא ושונה : לסדה תורה דרך ארץ סימן יוד · מי שסלה ונכנס למות · מה לו לאדם שלא כברא מעשים רעים · תכלית חכמה תפלה גדולה :

מעשים רעים עיין · בזמן שאדם קורא ושונה · מה לו לאדם שלא נברא :

מעשים שנים הוו אמרינן כתובות דף פ"ב דבעו מאמוראי בעיא אחת והשיב וחזרו ושאלו ממנו בעיא אחרת דנפקא מקל וחומר דראשונה ועכ"ז השיב ופריך בגמ' דאמאי בעי פעם אחרת ומשני שני מעשים הוו פי' שני שואלים הליכות אלי אות תרצ"ח :

מעשין לפסולות הרי"ף ור"ן ורש"י פ"ז דכתובות דף תק"ז ע"א · רמב"ם פכ"ה מהלכות אישות ש"ע אה"ע סימן קנ"ד סעיף ב' כל הנושא אשה בעבירה אפילו באסור דרבנן כגון שניות (ואפילו בחלוצתו המבי"ט ח"א רל"ד) כופין אותו להוציא : גט למי כופין · ספק קדושין שאלה דבור אחינו בית ישראל כמה דינים על מעשין לפסולות ולמי כופין לגרש :

מעשי צדיקים גדולים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואלו במעשי ידיהם של צדיקים כתיב מקדש ה' כוננו ידיך כתובות פ"ק דף ה' :

מעשר אינו נקנה בחליפין משנה ט' פ"ה דמעשר שני תי"ט עיין רמב"ם פ"א מהלכות מעשר שני ומסף משנה שם · דנקנה :

מעשר אם ממון גבוה הוא וכן הקדש קדושין דף כ"ו ע"א גבי עשור שאיני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שבם דף נ"ג ע"ב בעי מניה רבא מרב חסדא אשה אין מתקדשת מעות מהו שיצאו לחולין שם דף נ"ד ע"ב האומר מעשר ממון הדיוט הוא (ותליא בפלוגתא ב"ש וב"ה אי כרם רבעי אין לו חומש ואין לו בעור או יש לו) זבחים דף פ"ד ע"ב תוס' ד"ה ומוציא אני · מנחות דף פ"ב ע"א אתמר המתפיס מעות מעשר שני לשלמים · ופליגי אי מעשר ממון גבורה) תמורה דף ה' ע"א בסופו ומעלת מעל בה' לרבות קדשים קלים שהם ממון בעלים · ב"ק דף ס"ט ע"ב בהתחלת הדף הלוקח יין מבין הכותים ע"ש כל הדף בשיטה זו · סוכה דף ל"ה ע"א מעשר שני ממון גבוה הוא · פסחים דף ל"ו ע"ב מניין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ע"ש כל השיטה · בכורות דף ט' ע"ב תוס' ד"ה ותנן (ותליא בפלוגתא אי לא תעבוד בבכור שורך, עובד בשלך ובשל אחרים או לא תעבוד בבכור שורך אבל אתה עובד בבכור אדם) מכות דף י"ט ע"א מעשר דגן חולין הוא וכחולין דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד :

מעשר שני אין · מעשר שני אם :

זכור לאברהם · א"ה · **מעשר** דבר תורם אינו חייב אלא הנותר פירותיו לאוכלן לעצמו

אבל למוכרן פטור וכן שלוקח כשנגמרה מלאכתו ביד מוכר דבר תורה פטור והיוכן מד"ת כמ"ש הרמב"ם רפ"ב דמעשר והראב"ד חולק בלוקח וס"ל דאפילו נגמרה מלאכתו ביד לוקח אינו חייב אלא מדבריהם ועיין בתוספות דף י"א ד"ה טבלים · הרב אדעא דרבנן אות סס"ג :

מעשר בהמה אינו אוסר הדיר משנה ד' פ"ב דנדרים ר"ע ועיין משניות פרק בתרא דבכורות רמב"ם פ"ז מה' בכורות דין ז' ח' :

מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ואין מקדשין בו את האשה משנה ב' פ"א דמעשר שני · רמב"ם פ"ו מה' בכורות :

מעשר בהמה לו שלש גרנות משנה ה' פ"ט דבכורות וכל דיניו שם ומשנה א' פ"ג דשקלים ר"ע תי"ט · רמב"ם פרק ז' מהלכות בכורות קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה ומשיגיע זמן מהם אסור לו למכור או לשחוט עד שיעשר ואם שחט הרי זה מותר ואלו הן שלשה זמנים ביום ט"ו קודם הפסח וביום ט"ו קודם עצרת וביום ט"ו קודם החג וכל זמן מאלו נקרא גרן מעשר בהמה ולמה קבעו הגרנות בימים אלו כדי שתהיינה בהמות מצויות לעולי רגלים · גרן :

מעשר בהמה מעשר דגן מעשר ירק אין מפרישין משנה זו על חברתה משנה א' דר"ה ר"ע תי"ט · רמב"ם פ"ז מה' בכורות דין ח' ופ"א מה' מעשר דין ד' ופ"ה מה' תרומות דין י"א :

מעשר בהמה מצוה להוציא בכל שנה שנאמר בפרשת בחוקותי וכל מעשר בקר וצאן · שלא לגאול מעשר בהמה שנאמר בו לא יגאל שתיהן ספרי ובכורות פ"ק ופ' אחרון ותמורה פ"ק · רמב"ם פ"ו מהל' בכורות סמ"ג עשין רי"ב וחלק לא תעשה סימן שט"ד :

מעשר בהמה נוהג בחולין וכו' בפני הבית ושלא בפני הבית אבל חכמים אסרו לעשר בזמן הזה ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית גזירה שמא יאכלוהו תמים ונמצא בא לידי אסור כרת רמב"ם פרק ו' מהלכות בכורות דין ב' תני איתא בפסקא פרק בתרא דבכורות בפני הבית ושלא בפה"ב אי הכי אפי' האידנא נמי כרב הונא דאמר רב הונא גזרה משום יתום והקשו על זה דאפשר בהכרתה ואסיק רבא אלא משום תקלה ע"כ וכתב רש"י דאין לנו על מה להקריב וצריך לשהויי עד שיומם ואתי לידי תקלת גיזה ועבודה או שוחטו בלא מום ע"כ · ידי אליהו תקון קס"ו האריך על תקנה זו :

מעשר בהמה עיין · אחים · אל · ארבעה ראשי שנים · שם · בהמה שמגולגלת · ברירת היתר · גרן · וכמו אחים לדם שלה · כל הנאכלין לבהמה · כל שלא מתקר · מעשר דגן מעשר בהמה רבי · ספק מעשר פטור · פסולי המוקדשין · קדשים קלים היינו קרבנות היחיד · רגל בבהמה דומה · תערובת מעות :

מעשר בהמה פרק ט' דבכורות :

מעשר בהמה תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא שבת פ"ה דף נ"ד וכתבו התוספות דאפשורופוס שלו היה מעשר אי נמי לאו דוקא מעשר אלא מעשר דבהמת ארנונא למלך כי רבי אלעזר בן עזריה אחר חרבן הוה שלא היה נוהג מעשר בהמה עיין רמב"ם פרק ו' מהלכות בכורות ·

מעשר רבי אלעזר :

מעשר במאכל אדם איתא ובמאכל בהמה ליתא תי"ט משנה א' פרק ה' דשביעית · משנה בריש מעשרות · רמב"ם פרק ב' מהלכות תרומות ·

כלל אמרו במעשרות · תרומות ומעשרות אין מפרישין מדבר :

מעשר בשבת בשוגג יאכל מזיד לא יאכל משנה ג' פ"ב דתרומות רמב"ם פכ"ג מהלכות שבת המגביה תרומות ומעשרות בשבת או ביום טוב בשוגג יאכל ממה שהתקין במזיד לא יאכל עד מוצאי שבת ובין כך ובין כך תיקן את הפירות וכן המקדיש או המעריך או המחרים בשבת בין בשוגג בין במזיד מה שעשה עשוי ואין צ"ל ביום טוב וכן המקנה לחברו בשבת קנה דין ט' :

אין תורמין בשבת · קנין בשבת :

מעשר דגן אוסר הגורן משנה ד' פרק ב' דנדרים ר"ע

חולין מקדשים :

מעשר דגן מעשר בהמה ובכור נוהגים בפני הבית ושלא בפני הבית משנה אחרונה דשקלים רמב"ם פרק א' ופרק י"א מהלכות בכורים ועיין רמב"ם פרק ו' מהלכות בכורות :

מעשר דרבנן עיין · ספק דרבנן אין מברכין :

זכור לאברהם · א"ס · **מעשר** דמחייב מדרבנן ביוצא דף י"א מתמה ספ"ס · מעשר מי איכא

למיפרך מדרבנן דלמה אתו לאפרושי מן החיוב על הפטור · ומן הפטור על החיוב

דע"ז דף שע"ח ע"א ר"ן פרק א' דחולין דף תרע"ז ע"ב · הרי"ף ור"ן פרק י"ז דשבת דף ק"ן ע"ב הרי"ף פי"ט דשבת דף קנ"ג ע"ב :

מעשה רב עיין · אבל אסור בגילוח נגד ורדים · הורה רבי פלוני למעשה · הלכה כרב נחמן בדיני עיין · הלכה למעשה · הלכתא כשמואל בדיני · מעשה אתא לאשמועינן · מעשה הוא הבא · מעשה לסתור גופי הלכות · נקוד עיין · כתים באמנות · ספר תורה ודין האותיות וגורת החכם עפר יעקב ס"ה ס"ו ס"ז וי"ט · ספר תורה מוטעה ויתר ספר יעקב פסק י"ס ופסק מתחיל מעשה שהיה פביר פלוני עוכדא · פוסט ממעשה דאמורא · רב ושמואל הלכה · רב פפא ורבא הלכה כרבא אפילו עשה אמורא מעשה נגד סברתו :

זכור לאברהם · א"ס · ועמ"ס הרב יד מלאכי בכלל מעשה רב מאות תכ"ג עד אות תכ"ו עש"ב :

מעשה שבת אסור דרבנן הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף קי"ח ע"ב · פכת קדש :

מעשה שבת עיין · סיה לניזוק · לכם ושאר · מעשה פעם ג' · פכת קדש :

מעשה שהיה כך היה בגמרא אין לומר אלא בשעת הדחק שאין דרך לנטות ימין ושמאל תוספת ישרים קמ"ז בשם מהר"ם כנסת הגדולה כללי גמרא א"ת דף ק"ס ע"ד אות קע"ג :

מעשה שהיה שברכו ברכת נישואין קודם ברכת אירוסין דין הוא לחזור ולברך אחר הקידושין מהרר"א מזרחי ח"א ר' :

זכור לאברהם · א"ס · והרב כנסת הגדולה בח"מ סי' ס"ב והכא"ס סס כתבו דמדברי הריב"ש נראה דאין צריך לחזור ולברך :

מעשה שמים גמרא דכתובות פ"ק דף ה' ע"א שטה ס' תוספות ואלו מעשה שמים כתיב וכו' רצוף אהבה סימן רנ"ד :

מעשה שנוי וקורע גזר דין עיין · ארבעה דברים מקרעין :

מעשה שנולד בן בכור לאדם שנהרג ה' יקום דמו וכיון שהשלים לו ל"א יום ללידתו נולד ספק אם ראוי לפדותו אבי אביו אם לאו כי בעל מעדני מלך כתב בהלכות בכורות פ"ח דף רס"ו ע"ב דאין לפדותו עד שיגדיל וכן נראה מדברי הרב בעל טורי זהב י"ד סי' ש"ה ס' י' : אמנם בעל ברכ לדרך על רש"י פ' כא אל פרעה דף כ"ח ע"א בפסוק וכל בכור בניך תפדה האריך למעניתו והוכיח בראיות שהאב יכול לעשות שליח לפדות את בנו ושב"ד ג"כ יכולין לפדות את הבכור במקום שאין האב ואם שכן אבי אביו משום בני בנים הרי הם כבנים והסכימו עמו הרבה גאונים שלבב למעשה יורנו מורנו הדין עם מי ושכרו כפול כפלי כפלים מאת ה' מן השמים :

תשובה אורו של עולם אין דבר אמנו כעלם ולבו פתוח כפתחו של אולם האלוף במוהר"ר כר"ו ש"ר · תיתי לי דלא מזיגנא רישא אבי סדיא עד דהפיכנא בשמעתתא דשלח לי מר לאחודי לי קא בעי דכל רז לא אנס ליה כרס למעבד רעותיה קא בעינא ואף על גב דלא חכינא וסקילנא ושרינא למיקם עלה דמלתא והנה דברי הרב בעל צדה לדרך ברור מללו וטעמם וניתוקם עמם דיכול האב לעשות שליח לפדות בנו בכור ולזה הסכימו בעל מ"מ ובעל טורי זהב אמנם אם מת האב קודם שלשים יום בזה נפל מחלוקתם דהרב בעל נ"ל פסק דב"ד יכולין לפדותו וכ"ס אבי אביו ובעל מ"מ דחק עצמו מכח ההוא עובדא דמהרי"ל בהלכות פדיון הבן ז"ל מעשה שנהרג האב קודם פדיון בנו הבכור וצוה מהר"ר נתן ע"ה ליטול שם כסף ולכתוב עליו בן כהן ולתלות בצואר הילד וכשיגדל ידע דעדיין הוא קרוי בן כהן ויפדה את עצמו עכ"ל · ומאן לימא לן דאלו היה שם אבי אביו לא היה יכול לפדותו שאלו ביה שם לא היה מסתמיט להזכירו לאשמועינן רבותא ונם אפשר דהב"ד לא רצו להטפל בכך כיון שאין חייבין כדכתב בעל צדה לדרך יע"ש · ובעל ט"ז הכה על קדקד הרב בעל נ"ל מכח דברי התוספות בכתובות דף י"א על דברי רב הונא גר קטן מטבילין אותו ע"ד בית דין מאי קמ"ל זכות הוא לו שזכין לאדם שלא בפניו וכו' וכתב התוספות ואף ע"ג דזכיה היא מטעם שליחות ואין שליחות לקטן תן התורם מ"מ בדבר שיש בו קצת חובה כגון לתרום תרומתו דשמא היה רוצה לשומרה כתיב אחת או שמא היה רוצה להעדיף אבל הכא זכות גמור הוא לו וכו'

שכ"ל וכתב עליהם בעל ט"ז מדקדקו שיש בו קצת תלו דקטו חובה סיהם וכו' יע"ש ואע"ג דמי יבא אחרי המלך אשר כבר עשוהו דכיון דשנין רמב"ם דתורם משלו על של חברו מהני אע"ג דאיכא למימר דניחא ליה למעבד מצוה וכדכתב בעל נ"ל לא חשבו ליה התוספות לחובה כלל דא"ב הוה להו לאשמועינן רבותא ולתנקט שאי מלתא ולמימר כגון להפריש תרומתו משלו דשמא היה רוצה לעשותה מעצמו ולא חשו לסו למנקט שפי בתורם משל קטן על פירות הקטן דהוי גריעותא יותר שבזה יש לד חובה כבירור דשמא היה רוצה לפוטרה בחטה אחת אלא ודאי מדנקטו שאי ושבקי להכך סבירא להו דבתורם משלו על פירות הקטן לא אית ביה לד חובה כלל ועוד דלא שוה להו לרמב"ם סע"ג ושור למסתם הא מלתא אדרבא הוה להו לפרש דהתורם משלו על של חברו לא איירי אלא בגדול א"כ נביכו לדין ביון שיכול אדם לתרום משלו על של חברו בין בקטן בין בגדול מטעם דזכין לאדם שלא בפניו גם בפדיון הבן יכול לעשותם ולא שאני לן אם קיים אב לא וההוא עובדא דמהרי"ל לא פליג אנד"ד דאפשר שלא היה שם אבי אביו וגם הב"ד לא מדקקו לו כדלעיל ואין לדחות מההוא עובדא דמהרי"ל דכתיב סתם ולא עורש בנבו עובדי דכתב בעל צדה לדרך מהכשו גברי רברבי דאסהידו עלייהו ובפרט מהמאור הגדול מוהר"ר ליב ז"ל אשר עיני כל ישראל עליו ונודע שהם שערים המצויינים בהלכה · ובדיל דלא לאפושי בפלוגתא אפשר לומר שגם הרב בעל ט"ז סובר דאבי אביו יכול לפדותו אם מת אביו לא נחלק אלא אם שב"ד יכולים לפדותו אם מת אביו וראיה מדבריו בראשונים שכתב ז"ל ותחילה אומר מה שפסק שב"ד יכולין לפדות הבכור בשמת אביו ולזכות לקטן בממון של הפדיון כ"ל וכו' הרי דלא כ"ל אלא בעבור שב"ד ולא באבי אביו דבזה לא דבר כלל וע"כ נ"ל דכל זמן שהאב חי יכול לעשות שליח לפדות משלו במקומו ומטעם זה אבי אביו הרי הוא כאביו דמאי חדושא אשמועינן וכי יגרע כח אבי אביו מאינים דעלמא אלא ודאי דאבי אביו הרי הוא לעולם כאביו ואגם שבסוף דבריו העלה אבל אם מת האב לא יפדה עד שיגדיל לא אתא לאפוקי אבי אביו אלא קאי למ"ש וכן אחר יכול לתת משלו במקום האב ולפדות הבכור דהוי כשלוחו ועל זה כתב דדוקא בחיי אביו אמנם באבי אביו כבר כתב דהרי הוא כאביו בין בחיים בין במותו זה נלע"ד לדקדק בדברי הרב הנה כי כן שלשה המה דעות הפוסקים בענין פדיון הבן אחר מיתת האב בעל מ"מ מכח סברא בעלמא סבר דאם פדאו אבי אביו הרי ספק נפדה ובעל ט"ז ז"ל מודה באבי אביו ולא בב"ד ובעל נ"ל בהסכמת שני גדולי עולם הורה הל"מ דב"ד יכולין לפדותו וכ"ש אבי אביו וכן פסק בעל שפתי כהן ואחרי רבים להטות ואיך נניח וודאן של אלו הגדולים מפני ספקו של בעל מ"מ ועוד דבאומנו לא שמענו ואבותינו לא ספרו לנו שלא נפדה בן בכור אחרי מיתת אביו דודאי אפשר שלא בא מעשה לידם ואע"ג דאין לא ראינו ראיה כדאי זה לסמוך עליו אחרי הוראת המורים הנ"ל אליבא דהלכתא והוא מה שהעלה מגודת שבלי הלקט בבדון זה וה' יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות א"ס : אלם דברי הרב הגדול כתנאל סגרי בשם הגאון אביו כמוהר"ר אהרן סגרי אשר היה בדור שעבר : ובשנת התל"ט פה פירארא ביום ג' ארבעה לאדם שכם נפדה בנו בכורו של כ"מ משה פיליגי אייב שמו ע"י שליח כמ' מנחם פיליגי אבי אביו בעצת רבני ישיבתנו יען האב משה ברח מחמת מורדין ומנה אביו מנחם לשליח והכהן היה הנעלה כמ"ר נחמיה חי ב"ר משה הכהן אבל עומדת לנגדם תשו' נ"א לבעל יד אליהו המפלפל בחכמה גדולה לקיים דברי דיב"ס ומהרמא"י בהגה שלא כמעדני מלך צדה לדרך וטורי זהב :

זכור לאברהם · א"ס · שאלה זו נשאלה פה במדרש עז ותפארת (שנתיסד מעזבון המנוח רל"ו שמ"ר אברהם ישראל פאשאריכו תנצב"ה) אם מותר לפדות ע"י שליח ועלתה הסכמת הרבנים ה' עליהם יחיו דקרי ושרי כיון דרבים אשר אתנו רבני האחרונים המתירים. עמ"ס הרב ברכ"י בסי' ש"ה ומה שהוסיף שנית ידו יה"ק בשיורי ברכה וכן התירו הרב זרע אמת ח"ב סימן קל"ו · והרב חכמת אדם כלל קל"ו אות ז' ועיין מ"ש הרב עיקרי הד"ט והר"א בח"ב סימן קמ"ח מחי"ד והטעם שכתב הרב שלחן גבוה ז"ל למנהג עירו שלא לפדות ע"י שליח · אחר הכ"ר מעלמותיו בקדו' אין בה כדי שביעה והכמ"ל · ולמח"ק כעשה מעשה שב"ד שלדק פדו בכור בן פנוי שבא על הפנויה והודה לזכריה שממנו היא ואח"ז הלך חוץ לעיר (עיין שכנה"ג סימן ש"ה הגה"ט אות כ"ד) ועיני ראו הרשה"ב כעשית בשנים קדמוניות שם מעירה שהאב הרשה את אחר לפדות את בנו ומעשה רב :

מעשה שעשה נכרי בשבת לצורך ישראל אינו אסור ליהנות ממנו

כתבו תוספות ספ"ק דע"ז דאין לו כח סתם אבל יש לו כח רבים לגבי יחיד הכלל העולה מדברי התוספות שכתבו דפטור דקאמר ת"ק מיירי בכל אדם ואסור בעי למימר וטעמם משום דזיל בתר טעמא דפטור משום דלא מצי לכווני וכיון שלא תהיה לו כונה טוב ליו שלא יקרא וכל זה נדחקו ליישב המעשה שלא יהיה לסתור אעפ"י שלא כל הרוצה ליטול הוא בסתניתון של אחריו אינו דוחק כל כך כדי ליישב שלא יהיה המעשה לסתור אבל להרמב"ם אינו מעשה לסתור דפטור דקאמר הוא שאינו חייב אבל אם רצה כל אדם לקרות קורא כת"ק דלקמן ולכך הרמב"ם כתב ואין הלכה כרשב"ג אלא כת"ק משום דסתם כוותיה אבל התוספות לפי פירושם הלכה כרשב"ג משום דסתם ומעשה כוותיה לפי פירושם אלא דק"ק דא"כ לקמן בסוף פרקין דהלכה כרשב"ג סכה הכלל דכ"מ ששנה רשב"ג ואיכא אמוראי דלית להו הך כללא כמ"ש התוס' עצמם במסכת ע"ז ותיפוק לי דהלכה כרשב"ג משום דסתם ומעשה כוותיה · העולה דכי היכי דלא יהיה מעשה לסתור מפרש. מעשה ארבתריה הליכות אלי אות תתקכ"ט מעשה לסתור לפעמים מביא אף שאינו סותר דבריו הראשונים אלא שמביא מה שאינו דומה כמ"ש מהר"י קארו ובזה יובן מ"ש רש"י פ' אין צדין מעשה לסתור בתמיה וכי דרך המרברים וכו' ומה חידש אמנם יראה ענין נכון דק"ל דכיון דבמילתיה דר"נ אמר מותרים איכא פלוגתא לקמן דרב ולוי דחד אמר מותרים בטלטול ומינה דאסורים דת"ק אפילו בטלטול וחד אמר מותרים באכילה ומינה דאסורים דת"ק דוקא באכילה הא בטלטול שרי כמ"ש הר"ן א"כ כי מקשה מעשה לסתור אמאי לא קאמר בגמרא כי אורחיה בכל דוכתא הא ניחא למ"ד מותרים בטלטול דכמו זה איכא למימר דה"ק אסורים דקא' באכילה ובטלטול ואהא מייתי שפיר מעשה אבל למ"ד מותרים באכילה קאמר קשיא מעשה לסתור ותירץ רש"י דלא קאמר הניחא משום דלכ"ע פריך ואפילו למ"ר מותרים בטלטול דנהי דאינו סותר הדין שקדם מיהו אין דרך המרברים אלא להביא ראיה דומה ברומה למ"ש איסור אבל אין דרך להכחיש לדבור א' ואף שהדבור א' מיירי באכילה והחיתר שמביא הוא לענין טלטול הות ליה הכחשה דאין דרך להביא מעשה מאיסור להיתר ודוק · הליכות עולם שער ב' פרק א' מעשה לסתור · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף י"ב ע"א מעשה לסתור מחודש :

מעשה לסתור עיין · במערכה מימנו :

מעשה מבטל מידי מעשה ומידי מחשבה משנה ט' פרק כ"ה דכלים ש"ע אורח חיים סימן תרכ"ט סעיף י"
מחשבה אינה :

מעשה מבטל תנאי עיין · חליצה מוטעית · תנאי כדבר :

מעשה מביא לפעמים אף שאינו שייך למה שקדם משום אגב דמה שאמר קודם היו דברי רבי יהודה והמעשה שמביא הוא מעשה בבית רבי וכתבו תוס' דמנחות דף ק"ג ע"ב ד"ה מעשה בפרתו של רבי וז"ל איידי דאיירי ברבי יהודה מייתי מהאי עובדא דרבי יהודה נשיאה דרבי יהודה סתם מורינא רבי רבי הות הליכות אלי אות תקי"ל יבין שמועה כלל כ"ט מעשה אומר במשנה אף שתפסיק בנתים במשנה אחת דבר שאינו מענייננו · רבי יהודה סתם :

מעשה מרכבה אין דורשין אותו ליחיד אא"כ היה חכם ומבין מדעתו משנה א' פרק ב' דחגיגה ומה"ו ע"ש בר"ע ותי"ט ועיין רמב"ם פרק ד' מהלכות יסודי תורה :
דברים מתוקים מדבש · יש נאה · מן די ליה דא ליה · מעוט אחר ·
סתרי תורה · עדיין כן · רבוי מעוט · סס כן ארבע :

מעשה מרכבה עדיף ממעשה בראשית משנה דסוף מגלה בתי"ט:

מעשה מרכבה עיין · ארבעה נכנסו לפרדס · מעשה מרכבה אין דורשין · ברכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה · קבלה :

מעשה נסים אין מביאין ראיה ממנו. עיין ·
אין מביאין ראיה :

מעשה נסים עיין · רבי יהודה בר אלעאי :

מעשה עבדו לקיימו הארון או לבטלו אין צריך קנין ודי באמירה רמב"ם פכ"ט מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן רל"ה סעיף כ"ד · עבד כנעני עשה :

מעשה עיין · אדם איכו כדון · אונס נותן ארבעה דברים ודיניו כפסק הרד"י בסאן · אזהרה שמעכו עונש מנין · אם רואה אדם שיסורין באים עליו · בעיא שואל על דבר שהוא מפורש במשנה · בעלי סכנה · בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע · בשעת פטירתו של אדם מעשיו נפרטים · גוים אסור לומר · גרמא בנזיקין פטור · דאומן לית שמא דחיי · דבור כמעשה · דוד ומשה · דורש סדרש · דירת בית הוי דבר שאין בו מעש · דקדוק בשעה שהאמורא קואיל אמרינן בן חביב · הוראה ודיניה בשם הר"ס. מיכן אם יש לסמוך על האומר כך ראיתי מעשה מת"מ · הכל לפי רוב המעשה · הלכה אין לתדין מפי מעשה · הלכה ואת לא תעביד עובדא · הלכה למעשה השסאה · ואימא כוליה קרא היום לעשותם · זכור תורתו · זכותו אכד כל העושה מעשה כמה שיש לו עליו זכות · חוקה תלויה במעשה · כל הבלים יורדים · כלי איכו מטמא במחשבה אם · כל מקום שאין חסרון · כשם שנפרעין · לכבתיכי אחותי כלה · לגרמיה הוא דעבד עודפא וכל דיכיה דבור כנה"ג אות י"נ · מחלוקת שלא חייב · מחשבה ומעשה · מחשבה נכרת · מי ספרע · מלוה עשה מעשה עם הלוה מלתים לרב מייתי. על מעשה · מנהג ממון ותורתו אות ל"ו · מעשי צדיקים גדולים · מלות לא תעשה שיש בהם מעשה · מרי דעובדא מסה ודוד · מספר לאו כעושה מעשה · כוח לאדם שלא · עבד עברי איכו כותב · עפיף · עביד פלוגי עובדא · עובדא הוה · עושה מעשה עשיה · קטנה מעשים · קטנה פחות משש שנים · קטן שמעשיו קיימים קים לי ודיניו בשם רשד"ס ח"מ רכ"ז אין אומרים קים לי אלא בדבר שאין בו מעשה · קנס שהתקינו · קשיא להאמורא ממה · ראוין אמרינן רוכה וחזקה · רמב"ם לא כלבד · רבנו צדיקים בה' · שמח בחור בילדותך · תוקע עצמו · תלמוד גדול · תלמוד מביא · תלמיד חכם שמורה הלכה ונא · תנאי לתת שכר יותר :

מעשה קדירה עיין · פלה אין עם ויין · פרפרת :

מעשה רב גופי הלכות אות שנ"ב · מעשה רב שאמרו יש חלוק בזה כתב הרא"ש ב"מ דף קל"ט וז"ל אהנך עובדי סמכינן טפי משום דמייתי להו סתמא דגמרא ולא סמכינן אעובדא דרב הונא · אות שנ"נ מעשה רב לפסק הלכה ואשכחן חדוש אפילו שהעושה מעשה הוא החולק וכגון דאסרינן עביד עובדא כשמעתיה וז"ל הר"ן פ' כל הגט בעל הלכות ור"ח פסקו כרבה דהא עבד עובדא כשמעתיה ומעשה רב ועוד דרב חסדא ורב הונא מודו לרבה סדלא אהדרו ליה עכ"ל · אות ת"א בשם מהר"ר בצלאל מעשה רב אין אומרים כמי שמחמיר על עצמו כפי דעתו מגיד משנה פ"י מהלכות איסורי ביאה והרשב"א חולק שם · הליכות אלי אות תקל"ו מעשה רב טפי מסברת חכמים שבת דף כ"א גמרא אדמותבת ליה מרשב"א סייעיה מת"ק ומשני משום דמעשה רב ורשב"ג כך נוהגים בית אבא קאמר · יבין שמועה כלל ס"ו מעשה רב ושבקינן סתם מתניתין מקמיה · גופי הלכות אות תקי"ב · כנסת הגדולה א"ח דף קנ"ט עמוד ג' אות ע"ר בכללי הגמרא אע"ג דקיימא לן מעשה רב כיון דפליגי רבים עליה לא שבקינן רבים דאתו ברבים. ועבדינן כיחיד או תרי דאתו כיחיד הר"ם אלשקר סימן י"ב · כנה"ג שם אות צ"ב קיימא לן מעשה רב ומי שאומר יהי רצון שיהיה כך וכך כדי שאעשה כך וכך הרי זה כעובדא דמיא ואמרינן עליה מעשה רב מהר"ם אלשקר סימן ד"ב · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות מציות אות מ' ד"ה מעשה רב יש מחלוקת בזה בין הפוסקים בפ' המפלת בדין הפילה שפיר מלא מים דרב אזל לקולא ואינה חוששת לולד ושמואל אזיל לחומרא והרמב"ם פסק כרב לקולא והרמב"ן והרשב"א פסקו כשמואל לחומרא ונתן טעם הרשב"א אמר אע"ג דק"ל כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא כיון שעשה מעשה שמואל לחומרא כנהרדעי קיימא לן דמעשה רב עכ"ל הרשב"א ובעל מ"מ כתב עליו דאין אומרים מעשה רב למי שעושה מעשה כפי דעתו :

מעשה רב משנה א' ד' פ"ר דערובין נ"י פ"י דב"ק דף מ"א ע"ב הרי"ף פ"ג דב"ב דף קע"ד ע"ב · הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף ר"ך ע"ב משנה ח' פי"ו דשבת ר"ע ר"ן פ"ר דע"ז

לאסור בכדון ספה לפניו ז"ל בעוף שנשברה עלם הקולית סמוך לגוף סמוך לכוקא דאטמא ומהסבר היה עוקן כעובי אלבע וגמלחו עם אותו העוף ארבעים עופות ולא נודע סדבר עד אחר שכאו לסדיח התרנגולות מהמליחה ולהשליכם בקדירה ראו עלם הקולית שנשבר יע"ש • וכסימן קמ"ה וקמ"ו שהסכימו עמו מהר"ם אלגאזי ומהר"א לספא • והרב כמה"ר יוסף עולכו ז"ל בשו"ת אהל יוסף סימן כ"ח שאריך להתיר והביא דברי הרב שמש לדקה • וגם הרב לכר משה ח"ב סימן ב' חלק על הרב בעי חיי בזה יע"ס • ועיג"כ להרב עיקרי הד"ט י"ד סימן י"[...]אות ז' שהביא דברי הרבנים הנזכרים והאריך בזה • וסתיין דעלמא לסמוך על הרבנים שמקילים בכהא דיתרא :

מעשה הקטורת משניות רפ"ו דתמיד ועיין פ"ד דיומא רמב"ם פרק ג' מהלכות תמידין ומוספין ופרק ב' ופרק ד' מהלכות עבודת יום הכפורים קטורת של יום הכפורים : קטורת :

מעשה זקנים ידון ממעשה זקנים ולא מעשה זקנים ממעשה נביאים: משנה נ' פ"ד דידים עיין רמב"ם פ"ו מה' מתנות עניים וכ"מ •

מעשה חול עיין ש"ע א"ח סימן ש"ז סעיף י"א בהגה • הרי"ף רפ"ך דשבת דף קנ"ז ע"ב • הרי"ף ור"ן ומשנה פכ"א דשבת דף קס"ב ע"א • ש"ע א"ח סימן של"ה סעיף א' • אין מנהיגין ביום טוב הבהמה במקל ואין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ואיש שהיו רבים צריכים לו יוצא בכסא ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפריון. רמב"ם פ"ה מהלכות יום טוב • הרי"ף ור"ן פ"ג די"ט דף רצ"ג ע"א ועיין ש"ע א"ח סימן תקכ"ב מי שנתכווצו גידי שוקיו יכול לצאת במקל שם • משנה נ' פ"ך דשבת ר"ע ומשנה ב' ר"ע ותוי"ט ומשנה א' פרק כ"ב משנה ו' פרק כ"ב דשבת בר"ע מעשה חול אסור בשבת •

אסקאקי סל • אפייה בשבת שלחן ערוך • דברים מותרים בי"ט • כסא אין יוצאין • משא ביום טוב • עלים אין מבקעין • פת אסור ליתן בתנור • רדית הפת חכמה • תקיעת שופר חכמה :

מעשה ידי אדם עיין • יתקדשו מעשה ידי :

מעשה ידי אלמנה ליורשים מאחר שהם חייבים במזונותיה ואם היורשים[...]ומרים טלי מעשה ידיך למזונותיך אין שומעין להם אבל אם היא אומרת כן שומעין לה אם היתה מניקה (היא קודמת לכל אדם ד"ר שע"ב) יכולה היא לומ' איני מניקה אלא בשכר וכו' הכל פסקא הרא עיין הרא"ש פרק החולץ בן חיים צ"ה • משנה הרי"ף ור"ן פ"א דכתובות דף תקכ"ה ע"א וע"ב ודף תקכ"ו ע"א כתב הר"ן ד"ה אלמנה ששתקה ואינה צריכה לתתגורת בב"ד ולומר איני ניזונית ואיני עושה אלא כל שאין מעלה לה מזונות זכתה היא במעשה ידיה ואפילו דרך שתיקה שלחן ערוך אה"ע סי' פ' •

מזונות אשתו אם • מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה • תקנת חכמים הכנעתה :

מעשה ידי אלמנה ליתומים עיין • אלמנה ניזונת :

מעשה ידי אשה לבעלה ואפילו דחקה עצמה ועשתה יותר מהראוי לה המותר לבעל ש"ע אה"ע סימן פ' סעיף א' וכתב הבית שמואל ס"ק ב' הן שעשתה בלילה הן שעשתה שתים ושלש מלאכות בפעם אחת הכל נקרא מתמת הדחק לשטת הרי"ף והרמב"ם וי"א אם עשתה שתים או שלש מלאכות בפעם אחת לא זכה הבעל ואם עשתה בלילה זכה הבעל וי"א הכל לעצמה וכתב הב"ח מנהג שלנו שאין מוציאין מידה דמי מלאכה שעל ידי הדחק וכו' הרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ג ע"ב ועיין משנה הרי"ף ור"ן רפ"ו דכתובות דף תצ"ח ע"ב. מהרר"י קארו דף ס"ג הנושא אשה והכניסה לו נכסים כדי לקנות מהם שפחה אינה משועבדת לעשות אותן מלאכות אפילו היה דרכה לעשותן ואם לא היה דרכה בכך אפילו לא הכניסה לו כ"כ בנכסים אינם משועבדת לעשותם • מהרר"י טראנ"י ח"ם ס"ז אשה שהיא עקר הבית להביא טרף ולכלכל מ"מ נראה שיש לבעלה זכות במעשה ידיה • עיין רמב"ם פכ"א מה' אישות רדב"ז ק"ץ הורה שבמקום שנוהגים שהבעל מתנה בקנין עם אשתו בעודה ארוסה שמעשה ידיה לעצמה ונותן לה דבר קצוב משלו בשביל כתובה והאשה קבצה על ידו ועצמה עצמה במלבושים ועשתה לה סך רשום שנתעסקת ומרווחת כי שאין זה נקרא נכסי מלוג ואין לבעל בפירות מעשה ידיה כלום מאחר שנסתלק מהם ויכול אדם להסתלק מדבר שלא בא לעולם ובפרט שכן המנהג אף אם מתה בודאי יורשת שהרי לא סילק עצמו מן הירושה ע"ש :

מעשה ידי אשה לבעלה עיין • אלמנה הכותם • אשת איש שהלך בעלה למדינת הים והיא תובעת מזונות • בעל זכאי • בעל חוב אינו גובה חובו מן הפירות של נכסי מלוג • בעל חוב וכתובה לענין בשם מהר"ם טראני ח"ב קפ"ד. חייבי לאוין הכונסא • כסות אשתו עיין שלחן. כתובה ונכייתה ודיניה בשם מהרדמ"ס ח"א סי"ב וח"ב קפ"ד • מדיר את אשתו • מורד ומורדת • מלאכות שהאשה עושה • מעשה ידיה תקנו • מקדיש מעשה ידי אשתו • משרם אשתו • נישואין בשבת • סתם מניקות :

מעשה ידי הבת • אב זכאי • בגרות מוליאה • בת מעשה ידיה • חוכל בת קטנה של אחרים • מזונות בת אשתו משל משלו :

מעשה ידי העבד עיין • חליו עבד וחליו בן חורין • רב יכול לומר לעבדו :

מעשה ידיה תקנו חכמים תחת מזונותיה משנה א' פי דיבמות בר"ע הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ה ע"ב • שלחן ערוך אבן העזר סימן פ' ושם מלאכות שהאשה עושה לבעלה ועיין אבן העזר סימן צ"ה :

אשת איש שהלך • בעל זכאי • מעשה ידי :

מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה סנהדרין פ"ק דף י' סנהדרין פ"ד דף ל"ט מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי וכו' :

מעשה ידי כלתו לבנו עיין • מזונות בת אשתו :

מעשה יום הכפורים האמור על הסדר (היינו עבודות שעובד בבגדי לבן כפנים בהיכל) אם הקדים מעשה לחברו לא עשה כלום הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחילה בפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב שכולן כפרה בפני עצמן משנה ז' פרק ה' דיומא והדינים האלו מפורשים היטב הדק ברמב"ם פרק ה' מהלכות עבודת יום הכפורים :

מעשה לסתור • הרי"ף ור"ן פ"ה דע"ז דף שפ"א ע"א • משנה ב' פ"ג דביצה • הרי"ף ור"ן על משנת נשים עבדים וקטנים פטורים מן הסוכה פרק ב' דסוכה דף שמ"ג ע"ב • הרי"ף ור"ן פ"ו דגטין דף תקפ"ו ע"א • הרי"ף וב"ר פ"ח דב"מ דף קכ"ט ע"ב :

מעשה לסתור גופי הלכות אות שס"ו כתבו התוספות פרק ב' דברכות ומעשה בר"ג עד זה אינו מעשה לסתור וכו' וק"ק כפי מה שתירצו דאין זה מעשה לסתור דר"ג סבר כרשב"ג דלקמן דלא כל הרוצה ליטול את השם יטול אלא מי שהוא אדם גדול א"כ רבי איפכא ה"ל לסדר זה המעשה אחר מתניתין דלקמן דרשב"ג התם שייך ומעשה בר"ג תו קשה דמנ"ל דפטור דקאמר הכא הוי פירושו אסור דילמא פטור אבל אם רוצה להחמיר על עצמו רשאי ומעשה בר"ג שרצה להחמיר על עצמו וכן פירש רמב"ם בפי המשנה ור"ג החמיר על עצמו ומי דחקם לפרש מה שכתבו תו קשה לפירושם דכוונת ר"ג לומר מדינא שהוא אינו בשאר כל אדם א"כ לימא איני כשאר כל אדם כמו כא"דך • תו קשה לפירושו דסבר דפטור דקאמר הכא היינו לאדם דעלמא דאינו רשאי א"כ קשיא רישא אסיפא דלקמן תנן אם רצה לקרות קורא והוו תרי סתמי דסתרן ואין לומר דס"ל דהכא הם דבריו תבי דבעי למסתם כרשב"ג ולקמן דקתני אם רצה לקרות קורא אינו סתמא דרבי אלא הם סתם חכמים דפליגי ארשב"ג דקשיא דאי הך דהכא הוי סתם א"כ בסוף פרקין דכתבו תוס' הלכה כרשב"ג משום דהלכה כוותיה בכל מקום מי דחקם לפסוק מהאי טעמא כיון דאיכא אמוראי דפליגי שהוא כללא כמ"ש התוס והביאו ה"ע ותיפוק לה"ר משום דהתם לן רבי כוותיה דהכא וגם איכא מעשה דמעשה רב ואע"ג דאמרו סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם הרי כתבו

Digitized by Google

שנמצא בה העצם שבור לידע אם בטלה בששים והשיב שהיו עשר אח"כ שאלו אם נשחטו כולן בבת אחת והשיב שנשחטו בשני פעמים עוד שאלו אם נמלחו העורות שנעשו בהן הכרכשות יחד והשיב שלא נמלחו יחד רק נעשו מיד הכרכשות כשנשחטו ועם זה התירו השומן והכרכשות מטעם ספק ספיקא כיון שכבר נאכל קצת מהשומן וקצת מהכרכשות וגם טרפות העצם לא היה מחמת עצמו רק שמא יצא לחוץ א"כ בשומן הנשאר ובכרכשות הנשארים היה בהם ספק ספיקא מתהפך ספק אם הם מאותם אווזות שנשבר העצם או לאו דשמא נאכל ואת"ל שהוא מאותן אווזות ספק אם יצא לחוץ אם לאו ואת"ל יצא לחוץ שמא אינו מאותן אווזות שנמצא בהן השבר ומצאו בפסק אחד מרב גדול שבעיר מנטובה יע"א שכך הורה וכך מנהגם ועל פי הפסק הזה התירו הכל :

שאלה אווז שנתח ונחלק לארבעה רביעים בערב י"ט ונמכר לארבעה בעלי בתים וכל אחד מהקונים מלח חלקו עם עופות אחרים לצורך י"ט ובשעת אכילת חלק מחלקי האווז נמצא עצם הקולית שנשבר וחזר ונקשר אך לא עבר אל עבר רק מורכבים השברים זה על זה ולא הרגישו בו רק אחר שנאכל כל הבשר שעליו ובאו ושאלו את פי המורה ואסר להם האווז ומה שנתבשל עמו והכשיר העופות שנמלחו עמו ויען שהוראה זו נראית תמוהה בעיני אחד מן התלמידים ראיתי חובה לעצמי להודיע על פה אדני ההוראה שטבעו ואם האמת אתי אוהבי האמת ישכו אחרי אמן ואם שגיתי שמה יורוני ואתי לא תלין משוגתי :

כל חכמי לב יודעים שעיקר איסור עצם הקולית שנשבר ולא נקשר עבר אל עבר יחדו ידובקו הוא משום ספק שמא יצא לחוץ וכל שעור ובשר מקיפים אותו וליכא שום ריעותא כגון שלפנינו שלא הרגישו בו אלא אחר שהופשט העצם ונאכל הבשר שעליו הדבר תלוי במנהג המהרי"ק ומהרמ"א והנמשכים אחריהם כל שלא חזר ונקשר עבר אל עבר יחדו ידובקו המנהג להטריף אף שעור ובשר חופין אותו וליכא שום ריעותא · והטורי זהב והפרי חדש והנלוים עמהם מכשירים לגמרי להלכה ולמעשה כנודע וכמו שכלל לנו פאר גלילותינו גאון יעקב מהר"ר שמואל אבוהב בדבר שמואל שלו סימן רס"ט והנה שבני ק"ק הזה (היינו קהל אנקונא) תפסו להם חומרות בעל המפה וכך הורו להם רבנים קדמוניות מנהיגיהם מ"מ המשכיל יבין מדעתו שלא נאמרו דברים הללו אלא לאסור העוף עצמו וגם זה לא בכל מקום חזן שהרי מהר"ם עצמו בהגהותו לטי"ד סימן נ"ה ס"ה אחר שהביא המנהג להטריף בכל ענין סיים וז"ל ואין לשנות אם לא בהפסד מרובה לפי ראות עיני המורה שיש להקל ולהורות כהלכה עכ"ל · והיזה הפסד מרובה מנדון שלנו שנמלחו ה' עופות אחרים ובשר עם חלקי ונתחי האווז ואחרי שרמזתי בקצרה חלוקי הדעות והסברות הנמצאות בשורש ועיקר שבירת עצם הקולית עם שאנחנו מן המחמירים כל שלא נדבקו השברים עבר אל עבר עד שהמחט עובר לחלוחית העצם כהגהת כנסת הגדולה ס"ק ק"ז הנה בהצטרף הפסד שאר העופות שנמלחו עם חלקי האווז וצורך יום טוב די לנו והותר להעמיד חומר המנהג במקומו ושעתו היינו לאסור האווז עצמו כסברת הב"ח בתשובה קל"ט שכתב וז"ל והמחמיר אל יחמיר אלא לאותה קדירה שנתבשל העוף אבל שאר בשר שנמלח עמו אעפ"י שאין ששים כנגד העוף אין להחמיר כל עיקר דהא מדינא היתר גמור הוא אף אותו עוף אלא שאין להקל הואיל ונפיק מפומיה דמהרי"ק לאסור וכן בש"ע מ"מ הבו דלא להוסיף עליה ולהחמיר עוד במליחה דהיא עצמה חומרא עכ"ל :

ואם ישיבני המתעקש דהואיל ונתפשט המנהג פה אנקונא להטריף כשנשבר עצם הקולית ולא נדבקו שבריו יפה עבר אל עבר כל מה שנמלח עמו אסור כדין בשר שחוטה שמלחו עם בשר טריפה שביארו מרנא בשלחנו סימן ע' סעיף ג' ואם הט"ז היקל בסימן קכ"ט בבשר שנתערב אחר שעור מליחה עם האווזות שנמלחות אחר כך אחת מהן טריפה במקום הפסד מרובה וסעודת מצוה היינו דוקא מפני שנתערב אחר עבור זמן שעור מליחה ותשש כח המלח דתו לא חשיב כרותח ומשאר טעמים המובאים שם בתשובה אבל בנד"ד שנמלחו העופות עם חלקי האווז ושהו יחד בכלי אחד זה אצל זה כל שעור מליחה ובלעו ציר האווז שנשבר בו עצם הקולית יש לנו לאסור הכל · לכי אומר לו שבעל סברא זאת ער ולבו ישן ודן בדדמי באומדנא דלא מוכח כי כל בר בי רב דחד יומא יודע בבירור הספרים הרב שיש בין בשר שחוטה שנמלחה עם בשר טריפה לנמלחה עם בשר שאלו אוסרים אותו ומטריפים אותו מכח מנהג וחומרא בעלמא שאין לנו אלא מה שאמרו לאסור את עצמו ולא הנמלח עמו אף שאין ששים כנגדו הואיל ושעור שמליחה בששים היא עצמה חומרא ומחלוקת הפוסקים ואף שלמפורסמות אין צורך לראיה מ"מ אכריח החילוק הזה שנאה ושיער מפי ספקי הב"ח הנראים כסותרים זה את זה שסדר בדין תערובת הט"ז שנתערב הבשר עם העופות · קרוב לאלפי שעה אחר גמר המליחה ונטעו זה כזה וזה כזה לפי מ"ש הכנה"ג בסימן ע' ס"ק נ"א העלה הב"ח דדוקא לגבי איסור דם מקילין התוספות היכא ששהה שעור מליחה אבל באיסור נבילה לא ואפילו בהפסד מרובה אין היתר והוא עצמו בתשובה שנ"ל בעוף שנשבר בו עצם הקולית שנמלח עם עופות אחרים באותו הכלי בעצמו ושהו יחד כל זמן המליחה כתב בבירור דהמחמיר אל יחמיר אלא לאותה קדירה שנתבשל בה העוף אבל שאר בשר שנמלח עמו אף על פי שאין ששים כנגד העוף אין להחמיר כל עיקר :

הא קמן ראיה ברורה להכריח דכל מה שהחמירו אבותינו הפוסקים בבשר כשר שנמלח עם בשר נבילה וטריפה היינו דוקא נבילה וטריפה מדינא דגמרא אבל לא בבשר שאנו אוסרים מכח מנהג וחומרא בעלמא כנד"ד ולזה כיון הט"ז בשכתבו הנ"ל שכתב ואין לשנות אם לא בהפסד מרובה לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות כהלכה והנה שראיתי הבאר עשק סימן ס"ה שכתב בנדון קרוב לזה להחמיר מלבד שדבריו מנומנמים ולא נתבאר שם אם נמלחו העופות לבד או נתבשלו גם יחד כבודו במקומו מונח כי שדבריו נראים מלתא בלא טעמא מה שאין אנו יכולים לומר בדברי תשובות הב"ח דטעמו ונימוקו עמו ועוד תרי תנאי גברא רבה קמסהיד עליה מוהר"ם שאנים כר"ו בלקט הקמח שלו שהסכים עמו להקל להלכה ולמעשה · ואם יפלא בעיניך איך נאסור האווז שנשבר בו עצם הקולית ונכשיר שאר העופות שנמלחו עמו משום הפסד מרובה ושמחת יום טוב ודומיהן גם בעיני יפלא איך לא שמת לבך אל כמה פסקי דינים אחרים יותר תמוהים בקרומין וחוטין האסורים משום חלב ודם שנמלחו עם שומן ובשר דלכתחילה אסורים ואוסרים ובמקום הפסד מרובה מתירים אחר המליחה ומי לא ידע בכל אלה שעל כיוצא בזה נאמר כל מקום שהתנו לך תשלך כתנו לך אחרי שאסור שעוף שנשבר בו עצם הקולית ונדבקו השברים זה על זה כל שעור ובשר מקיפים אותו וליכא שום ריעותא אינה אלא חומרא בעלמא במקום שנהגו ועל המורים להבין ולהבחין סדר זמנים ותולדותיהם : הן אלה קצות אחרי הצעיר שמשון בכמ' יהושע משה מרפורגו ז"ל מכתיב ואתם פה אנקונא בס' בראשית התע"ס :

הסכמת רבני פירארה

גם שדברי מע' הרב מורה צדק נודע בשערי ציון שמו אינם צריכים חיזוק כי חזקים הם ומוסדים בראיי מוצק . עם כל זה להפיק רצון שוכב כמעט ומוסים הרי אנחנו ח"מ מסכימים על כל מאי דכתיב לעיל ועונים אחריו אמן כי יפה אסר ויפה התיר והאי כדינים ושמענו שגם ברבנייו שיש מעמה ומהר"ר בנימין כהן צדק כר"ו הורה להלכה ולמעשה להתיר וראינו בשלק"ט ח"א תשו' רל"ג שכתב וז"ל ראיתי בספרו של הר"ר מהריק"ש סימן נ"ס להתיר בקולית אפילו שוככים זה על זה השברים מכח ס"ס והחילוק אשר עשה בין דבר דאורייתא לדרבנן יפה חילק ויישר כחו דביוצא בזה כתב ב"י י"ד סימן ע' ד"ה בשר שחוטה יעו"ש :

הצעיר מרדכי בכמהר"ר יעקב לשלון זצוק"ל מסכים כנ"ל :
הצעיר שבצעירים שמואל ברוך בורגו בכמה"ר יוסף חזקיה זצוק"ל מסכים כנ"ל :
הצעיר יצחק בכמה"ר שמואל לאמפרונטי זלה"ה מסכים כנ"ל :

שאמת כן הוא ככל שכתוב בדברי מעלת השופט מנגד הן דברי מע' הרבנים המאשרים והמקיימים כנ"ל שדבריהם כלם נכוחים והמתיים בלי שום פקפוק כלל ועיקר ועליהם אין להרהר אפילו כמלא נימא מכל אותם הטעמים שהביא מעלת השופט על אדני האמת והצדק והיושר כלם השכנו הן ממה שכתב מעות הפוסקים שהביא ברור מללו על זה והן מדעת עצמו בפלפולו ועיונו העמוק בעומקה של הלכה וסברתו הישרה ושכוונת ומיוצא דעתו דעת עליון לדעת הגאון בעל ת"ח בהלכות איסור והיתר כלל דמליחה שדין דין אמת לאמתו במ"ש מע' השופט צדיק כתמר יפרח ושוב ה' עליו יזרח · הצעיר שבצעירים שבתי אלחנן בכמהר"ר יהודה רפאל חיים ריקאנאטי זצוק"ל : ואתם פה פירארה ביום ו' ס' ויחי ש' את ריח הניחוח תע"ה לפ"ק :

קולית ודין יציאתו · תערובת אסור שאלה :
זכור לאברהם · א"ב · והרב בעי חיי י"ד סימן קמ"ג וקמ"ד האריך לאסור

Digitized by Google

חלוקא דלא צריכא ואפ"ה תני לה לאתויי מעשה רב שאירע בר"ה"א חלוקא דמייתי שבת דף קכ"ב וז"ל וצריכא דאי אשמועינן נר משום דנר לאחד נר למאה אבל מים דגזור ופריך כבש למ"ל היינו נר ומשני מעשה דרבן גמליאל וזקנים קמ"ל · אלא שצ"ע שם דסוף סוף ליתני מים וכבש לאשמועינן מעשה ונר היינו כבש הליכות אלי אות תקל"א :

מעשה בדואג בן יוסף שהניח בן קטן לאמו בכל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו של זהב לבית המקדש וכשגבר אויב טבחתו ואכלתו ועליה קונן ירמיה אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפחים משיבה רוח הקד"ש ואומרת אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא יומא פ"ג דף ל"ח ואמרינן התם דמפני שזה דואג הוא שם רשע ורשעים לא מסקינן בשמייהו כדכתיב ושם רשעים ירקב רקבובית תעלה בשמותיהם לכך נשחט בנו ואכלתו אמו שלא זכה לחיים · חזי מאי סליק ביה :

מעשה בחסיד אחד הוא רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בר אלעאי ב"ק פ"ט דף ק"ג תמורה פ"ב דף ט"ו · הליכות עולם שער א' פרק ג' שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל יחוסי החכמים ד"ה כל מקום שאומר :

אף הוא כמעשה · חסיד אחד כל . קיימא לן :

כור לאברהם · א"ס · מעשה בחסיד אחד אמרו בש"ס דכל היכא דאמרו כי האי ליסנא הוא ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אלעאי ועמ"ש הרב ברכת הזבח בתמורה דף ט"ו ומ"ש אני הדל בפתח עינים שם · וראה זה חדש שמצאתי בספר הקדוש קנה דף פ"ג שכתב וז"ל כל מקום שנאמר מעשה בחסיד אחד רבי יהודה בר אלעאי או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה הנשיא חד מהני תלת הוא עכ"ל · ואולי כך הנגלה בש"ס הרב עין זוכר במערכת מ' אות ע"ה · ועמ"ש הרב שלמו כאות ח"י דהיכא דמייתי הש"ס מעשה סתם ולא הזכיר שמו ושם אביו או שם עירו אפשר לומר שהל בעלמא הוא ולא אירע דבר זה מעולם יעש"ב :

מעשה בית דין אינו משפט דהוי כגבוי מהרש"ך ח"א סימן ר' · משנה כ' פרק בתרא דשביעית בסי' מעשה בית דין אינן משמטין · לע"ש וב"י ח"מ סימן ס"ז · תרומות שער מ"ח · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ק ב' סימן ר"ז · האריך על דין זה :

פרוזבול · מעשת כספים דבור מוהרח"ש בספרו :

מעשה בית דין אין כותבין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים שכר משנה הרי"ף ונ"י פ"י דב"ב דף רמ"א ע"ב · טור ח"מ סימן י"ג :

מעשה בית דין אינו צריך קיום דוקא כגון פרוזבול עיין הר"ן ח"ב דכתובות דף תע"ו ע"א אבל שאר מעשה בית דין אפילו רבנן מודו לרבי יהודה דצריכין קיום ש"ע ח"מ סי' מ"ו סעיף ר' ב"י אה"ע סי' קמ"א אם מעשה ב"ד צריך קיום : ספר מקויים לריך :

מעשה בית דין המוצאו אם יחזיר משנת הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ע"ה ע"ב ש"ע ח"מ סימן ס"ה סעיף י"ב מצא אגרות שום (שומת בית דין נכסי לוה ונתנו למלוה) אגרות מזון (שקבל עליו לזון את בני אשתו) שטרי חליצה ומיאונין ושטרי בירורין וכל מעשה בית דין כגון חלטתא (שהחליטו ונמרו בית דין נכסי לוה למלוה ושטרי בירורין שזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד או שטרי טענות שטענו בב"ד שעכשיו אינם יכולים לחזור בהם) יחזיר לבעליו עיין דמב"ם פרק י"ח מהלכות גזלה ואבדה :

ספר כמולאו :

מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא בידיה והנעשה בערכאות של גוים פסול משנה דגטין בר"ע ועיין הר"ן פרק ט' דכתובות דף רתקי"ט ע"ב :

תנאי בית דין :

מעשה בית דין מה נקרא בית דין בהנהות אשרי פ' טרופה ובשלטי גבורים פ"ק דב"מ כללים נפרדים לכנסת הגדולה א"ח דף קס"ד ע"ב אות פ"א :

מעשה בית דין עיין · עי' מסים לפי תומו כשר כשם. מפריק"א דף ק"מ ק"ט · גם על ידי שליח ס"ע בשם ס"ע תה"ע קמ"א סעיף מ"ג · דבר עשוי על פי בית דין · שהלה כבית דין אן : טוען

אחר מעשה בית דין · מעשה שטן שמעון ותנא מראתן · כל השותף לזרק אלים כאו · כתובה כמעשה בית דין · מותר אם הוא דאוי · פרעתי איתמי בן לב ח"א קנ"ג · לוואם שכיב מרע ודינים · קיום בית דין צריכה · קיום ספרות אי כפי קיום · קיום ספרות ודיניו · שוכר ודיניו אלסיך כ"א שוכר מכשל מעשה בית דין ויומר. ספר של שליח · שמיטת כספים אינה נוהגת · תנאי בית דין · תנאי כתובה מעשה בית דין הוא :

מעשה בית דין שנכתב ביום ונחתם בלילה כשר ב"י ח"מ סימן י"ש פ"ב דגטין ר' ירוחם נתיב ד' ח"ג נכתב בלשון עדות ב"י ח"מ סימן מ"ו:

מעשה בפרדה אחת של בית רבי שמתה ושערו חכמים את שעורה ברביעית ושיערו את דמה שיצא במנה ברביעית לידע אם יש בו רביעית פירשו ממנה בנבילה מ.חות פ"ב דף ק"ג :

מעשה בראשית אין דורשין לשנים ומהו משנה א' פ"ב דחגיגה ר"ע תי"ט שם משנת ב' רמב"ם פ"ד מהל' יסודי תורה · סתרי תורה :

מעשה בראשית במקומן נבראו לדעתם נבראו בצביונם נבראו ופי הערוך וכולהו נפקי מצביונם שהוא לשון יופי כמו לצבי ולתפארת ומאחר שהם ביפיו זה בקומתו ולדעתו שהיופי לא יבא אא"כ ינ"ל כל הצורך ועי"ל דמקומתו נפיק סל' הצבה חולין פ"ג דף ס' · ר"ה פ"ק דף י"א · כל מעשה בראשית לקומתן נבראו לדעתן נבראו לצביונן נבראו שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם א"ת צבאם אלא צביונם · בקומתן דהיינו עץ פרי שראוי לעשות פרי מיד · לדעתם שאלם אם חפצים להבראות בצביונן בטעם כל אחד ואחד ובדפוס כל אחד ואחד ובחולין פרש"י בצביונן כדמות שבחרו להם והערוך בערך צ"ב פי' לצביונן לתוארם פי' ביופיותן ועוד פי' לצביונם לדעתם שא' להם אם רצונכם שאברא אתכם ולא אביתם לעלות תרגומו ולא צביתון ועוד כתב שיש לפרש בה מה לצביונה וחיה לצביונה גדולים קטנים להיות קטנים כן כל מן ומין ופי' הערוך לדעתן נבראו ולא כדעת התינוקות עיין ע"י דר"ה סימן ב' ועין ישראל דחולין סימן כ"ב ·

אוי לי ממה כסכיל ססרחתי :

מעשה בראשית מהו רמב"ם פ"ד מה' יסודי תורה · משנה א' פ"ב דחגיגה ר"ע תי"ט ·

מעשה בראשית עיין · אדם גברא כערב שבת · דיין הדן דין עמן אלפסי · ויכלו אומר · חמס בתקופתה וברכתה · כל המתפלל · כליות יועצות · מסמים המעשת דין · סתרי תורה · ברכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי · תורה אם מקבלים :

מעשה דידיה עדיף מלמגמר לאחריני עיין · חזקיה כביר : תלמוד מביא :

מעשה דמים בקדשי קדשים להקל ולהחמיר בקדשים קלים כלם להחמיר משנת ר' דמעילה · ורמב"ם פ"ב מה' מעילה :

מעשה האדם וכל כוונותיו יהיו לשם שמים ש"ע א"ח סימן רל"א :

מעשה הדיוט מותר במועד מלאכות בשבת ומעשה אומן אסור ש"ע א"ח סי' תק"א ותקמ"א ובשאר זמנים :

הדיוט · כגון כחש"מ :

מעשה הדיוט עיין · חולו של מועד ודיני כתיבה :

מעשה הוא הבא על ההלכה והמעשה יע"ה על ההלכה ותתקיים מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד נדפס בסוף הלכות עולם : הלכה למעשה · מעשה רב :

מעשה היה בעיר ריגייו ביהודי אחד שמלח ירכות של אווזות פטומות עם עצם הקולית שלהן ומצא אחת מהן שנשבר עצם הקולית ולא נתחבר שבר אל שבר אך היה בו עוקץ גדול ובאפלו הבשר שם ביביו נתפרק החבור ובירכות המלוחים לא נשאר גם אחר בכלי והירך ההיא היתה אחרונה אך נשארו שני כלים של שומן מהותך שנעשה מאלו האוזות וגם ד' ברכשות שנעשו ג"כ מבשר האווזות שנמצא באחת מהן העצם הקולית שבור ובא הבעל הבית החוא לפני כמהר"ר ב"ך נר"ו וכמהר"י עמנואל סוגינו נר"ו לידע מה דינו · שאלו לה כמה אווזות נשחטו עם זאת שנמצא

Digitized by Google

דברי מרן מהא שכתבו התוספות בסוכה דף ל׳ ד״ה ספי אחוור דכיון דמדאורייתא לא קני לא נפיק ועיין במשנה למלך ריש פ״ו מהלכות תרומות · עכ״ד · והרב במהרד״י פייאס ז״ל כתב בעפרות זהב לו ח״ל · י״ל דקדושין שאני דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דהפקר ב״ד הפקר ודוגמא דחמץ בשעה ו׳ דאינה מקודשת כדאיתא בטור א״ה סימן כ״ח וכבר כתבתי כזה לעיל בארפא דרבנן אוס תי״ח בעניני משיכה יע״ש ותס אות תרל״ו ובהשמטות אות קכ״ג עכ״ל · ועמ״ש על דברי הקוס׳ הנז׳ הרב שער המלך בפ״ב מהלכות גולה הלכה יו״ד · והרב ברכ״י בא״ח סימן תרכ״ח אות ג׳ ד״ה ומה שהקשה · ובח״מ סימן ת׳ אות כ׳ · ד״ה עוד זאת אדרש יעש״כ :

מעמיד אין לו בטול אם הוא דבר אסור ואם הוא דבר של היתר בנותן טעם משנה׳ה׳ פ״ח דחולין ר״ע משנה ז׳ פ״א דערלה ר״ע תי״ט · ש״ע א״ח סימן תמ״ב סעיף ה׳ מגן אברהם ס״ק ט׳ · וי״ר סימן פ״ז סעיף י״א בהגה · משנה ה׳ פ״ב דע״ז ר״ע · הר״ן שם דף שס״ב ע״א ודוקא שלא היה שם מעמיד אחר רק האסור אבל אם היה שם גם כן מעמיד היתר הוי זה וזה גורם ומותר אם איכא ששים כנגד האסור וכתב מהר״ר גא״ל על ש״ע י״ד סימן פ״ז אות ה׳ ומטעם זה התיר רמ״ף סימן קל״א גבינה שנמצא בה התיכת עור קיבה:
גבינות הגוים · הכל הולך · מלח דמעמידים · ספק דברי סופרים אות מ״כ · תערובת אסור וכמה חלוקי דינים סים :

זכור לאברהם · א״ס · כתב הרב אד״ר במערכת ד׳ אות קנ״ח
דבר המעמיד דאפילו באלף לא בטיל וכן
מחמץ ומחבל שאיסורן בכל שהן אין איסורן אלא מדרבנן וכ״כ הרשב״א בת״ה כלל כ״ה בפי׳ דכל הדברים דאין להם ביטול הוא דוקא מדרבנן אבל מדאורייתא הכל בטל ברוב וכ״כ התוס׳ בזבחים דף ע״ג ד״ה אלא ועיין בהשמטות י״ד בבכי חיי אות ג׳ בזה תשו׳ הרא״ם ז״ל · ובדין מעמיד עמ״ש הרב חקרי לב י״ד סימן קל״ט וגם סימן קע״ג ובהשמטות ועמ״ש באחרו׳ בי״ד סי׳ פ״ז ובא״ח סימן תמ״ב · ועמ״ש הרב ערך השלחן י״ד סימן פ״ז אות כ״ד וכ״ס :

מעמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים משנה ה׳ פכ״ג דשבת · רמב״ם פ״ב מה׳ רוצח ושמירת נפש
גוסס אין מעמצין :

מעמר בשבת ודיניו ואין עמור אלא בגידולי קרקע משנה ב׳ פ״ז דשבת הרי״ף דף ק״ל ע״א · רמב״ם פ״ח מה׳ שבת · אבות מלאכות :

מעמר עיין מלאכה בחולו של מועד :

מעצר עיין · גזלן אסור לקנות ממנו :

מעקה ודיניו ש״ע ח״מ סימן תכ״ז ולהסיר כל מכשולות תוספת ישרים קל״ז איך אנו מברכים על המעקה והוא נעשה לשמור מהסכנה · מי שעשה מעקה ולא בירך אם יברך אח״כ והשיב דשלשה מיני ברכות הן ברכת השבח ברכת הנהנין ברכת המצות ברכת השבח ודאי שאין לאומרה כ״א אחד מכאן ברכת הנהנין צריך לברכה קודם דאסור ליהנות מן העה״ז בלא ברכה וברכת המצות ודאי יש לדמותן לברכת הנהנין דכל שלא בירך קודם לא יברך אח״כ וכמ״ש רמב״ם פי״א מהלכות ברכות ולכן הכא לא יברך כי אם בלא שם ומלכות ואל יכנים עצמו בספק ברכות וע״ש בס״ק ב׳ ובת׳ סימן שמ״ז שכנה״ג תל״ב · לעשות מעקה להסיר המכשולות שנאמר בפרשת כי תצא ולא תשים דמים בביתך שקלים פ״א · רמב״ם פי״א מה׳ רוצח ושמירת נפש · סמ״ג עשין סימן ע״ט · סמ״ק סימן ק״ן · חלק אדם נתיב כ״א חלק ה׳ וחנוך פ׳ תצא · מהר״ם טראני ח״א ק״י מי שיש לו שמוש שטיחת בגדים וטיול בגגו של חברו אם חייב במעקה ומי חייב לעשותו :

מעקה עיין · בית שאין בו · בנין בחמ״ת · דיני קנסות אין דנין דייני · היזק ראיה · כל מלות עשה שאין · שהחיינו אין :

מעקימות שפתיך ניכר שתלמיד חכם אתה כך אמר רשב״י לר׳ אלעזר בר׳ יוסי שנשאלה לחם שאלה ור״א עקם פיו ורשב״י אמר לו כך מעילה פ״ו דף י״ז :

מערבין עיין · ערוב :

מערב עיין · מקוס כתיבה :

מערה חדרית והדקית מטבילין בהן אעפ״י שאין המים שבהן מעורבין עם מי המקוה אלא בכל שהוא רמב״ם פרק ח׳ דמקואות דין ב׳ · משנה א׳ פרק ו׳ דמקואות · שלחן ערוך יורה דעה סימן ר״א סעיף נ״ח · מקוה המעורב לו כמותו :

מערה מרבעא ומטללא הילכך נפיש הבלא דידיה ואתי זיעה ומשום הכי לא שרו לכתחילה לרחוץ במי מערה בשבת הרי״ף ור״ן פכ״א דשבת דף קס״ח ע״א · רמב״ם פכ״ב מהלכות שבת · שלחן ערוך א״ח סימן שכ״ו סעיף ב׳ ·
רחילה בשבת :

מערה עיין · בור בכא לחפור · בורות שיחין ומערות · בור שיח חמי סכרים · אלר יש לו בעיר אחרת · לרכי רבים בחולו של מועד · רבי שמעון בן יוחאי ועמדו :

מערה שעמד בה משה ואליהו אלמלא נשתייר בה כמלא נקב מחט סדקית לא היו יכולים לעמוד מפני האורה שנאמר כי לא יראני האדם וחי מגלה פ״ב דף י״ט :

מעריך טוב לקבל עליו שלא להיות ספר החסידים סימן תתשי״ז :

מעריכים בוררים הקהל להעריך כל אנשי הקהל ובוררים רביעי אולי אחד מן המעריכים הוא פסול להעריך אחר מיחידי הקהל והרביעי יכנס תחתיו להיות מעריך ועתה נפל ספק אם השותף פסול להעריך לשותף חברו עבודת הגרשוני ל״ג :

מעריכים בררו הקהל בשבועות חמורות להעריך באמונת שמים והעריכו לראובן בסך מה ובעת יש בת מתקק״י שרוצים להורידו מהערכה ובת אחרת טוענת טענות רבות שלא להורידו האריך הרבה בבירור חקירות ודינים דשייכי לפרט דין זה וסוף דבר העלה שכפי הצעת שאלתם אין מקום פטור להורידו מערכתו בשום צד ואופן ואין יכולת ביד הרוב לסייעו כל שיש סוחין בדבר וטענת תקנתם בחומרות הנח״ש היא חזקה ואין לשנות ממנה עיין שם דף צ״ו משפט צדק ל״ה :

מעריכים ששנו מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג סי׳ כ״ח מסים ודיניסס דבור מוהרח״ס :

מעריכים מנו ולא היה שם אחד מפורעי המס יכול לעכב רשד״ם ח״ד סימן שצ״ח :

מעריכים עיין · טעות נפל בעריכה :

מעריך מנו את ראובן אנשי קהלו וסכר וקביל המנוי ואחר כך מחמת דברי קנטורין שעברו בינו ובין נביר אחר על ענין העריכה בחימה עזה קפץ ראובן ואמר בלשון לעז הריני מקבל עלי בנזיר שמשון בן מנוח בעל דלילה שר״ע שלא להיות מעריך עכ״ל ומפני זה קצת מהמעריכים מסתלקים ונמשך נזק לכללות העיר מורה הרב בעל פני משה שמנה טעמים וסעיפים להקל בסי׳ ק״ב ח״ב והסכים עמו רב וגדול בישראל ע״ש סימן ק״ג :

מעריך עיין · מקדיש ומעריך :

מערים ארם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר עיין ·
הלכה פסוקה :

מערים חמור ממזיד עיין · מוקצה דאורייתא או דבור שמתחיל בכנה ופרטים בענין מבשל בי״ס לשבת או לחול בלא ערוב :

מערכה עיין · אלא מעתה · ארבע פייסות · אש של מערכה · בני שלמאי · זמן עצי כהנים · יום תבר · כל השעלים · כל עץ · מועאי יום טוב אחרון של חג · מלח בחקין · עצי כהנים · עצים כלם · עצים עושות לבונה · עצי מערכה · עץ שנמצא בו תולעת · פסן של מערכה · שלוש שחל המפס בלב :

מערכות שלש היו שם משנה ד׳ פ״ב דתמיד ר״ע וביום הכפורים ארבע משנה ו׳ פ״ד דיומא רמב״ם פ״ב מה׳ עבודת יום הכפורים · בכל יום :

מערער אומר קטן הייתי בתחילת חזקתך ומחזיק אומר לא כי אלא גדול היית על מי להביא ראיה מהרי״ט חושן משפט כ״ח :

מערער וקבלת עדות שלא בפניו מהרי״ט חושן משפט ל״ב
עדות שלא בפני בעל דין :

מעשה אילפס עיין · פלה אין מעידין :

מעשה אינו פוסל עיין · מחשבה היכה פוסלת :

מעשה אתא לאשמועינן אשבחן דמשני היכא דתני תני חלוקא

ושמו הסך ההוא בחשבון ועשה שמעון שטר על לוי אבל לא רצה לכתוב החוב ההוא בשטר יכול לגבות כל חובו מראובן · עיין הרי"ף ור"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ח ע"ב ודף תקנ"ט ע"א ובריש ע"ב בעובדא דהנהו גינאי סבר הרי"ף דמאריה ארעא אינו גובה מגננא חבריה שכיון שהעמיד אינך גינאה אצלו נפטר שכ"כ הרי"ף בפרק המקבל אבל דעת רבינו האיי גאון ורבנו תם אינו כן שהם סוברים שהשמחה אצל אחר אינו נפטר ממי שהוא חייב לו אא"כ פטרו בפירוש ולדבריהם אעפ"י שמאריה ארעא מעיד דלא פש ליה גבורת ולא מידי מארי ארעא חוזר וגובה מגננא וגננא גובה נמי מאידך גננא חבריה ואע"ג דמאריה ארעא מעיד שאינו חייב לו כלום: מעמד שלשתן פירוש :

מעמד שלשת··· שכתב הריב"ש סימן רכ"ב הביאו הב"י חושן משפט סימן קכ"ו · לע"ש סימן קכ"ו·

מעמד ··· כטעות :

מעמד שלשתן נעשה בטעות כגון שנמצא הלוה עני תחזר פרק המקבל בהלכות · רמב"ם פ"ו מהלכות מלוה ולוה ח"מ סימן קכ"ו רשד"ם ח"ד סימן קכ"ג · דברי ריבות סימן שע"ו · לע"ש סימן קכ"ו · ואם ידע שהלוה עני אינו חוזר פרק המקבל רמב"ם פ"ו מהלכות מלוה ולוה רשד"ם ח"ד סימן קכ"ג בשם מור"ם לע"ש סימן קכ"ו · ואם חולקין ביניהם זה אומר עשיר היה וזה אומר עני · רמב"ם ומ"מ שם ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו · אם נאמן לומר טעיתי והגלות לזה פ"ק דגטין בעובדא דתרי גינאי וכו' תשו' הרא"ש כלל ס"ט סימן ד' · ח"מ וב"י סימן קכ"ו מהרי"ק שורש ס"ח: רשד"ם ח"ד סימן נ"ו דברי ריבות סימן צ' וקמ"ח · מהרש"ך ח"ב סימן קמ"ח לע"ש סימן קכ"ו · ר"ת והרא"ש סברי דלא מהימן דהוי כמנו במקום עדים · הראב"ד חולק אם לא הודה בפני עדים · בעל התרומות חולק אם לא היה אף תוך הזמן ועיין ח"ס סימן קכ"ו ורשד"ם ח"ד סימן ע"ד וצ"ד · אם כבר פרע המעות אפילו לבעל הבית אינו נאמן להוציא מהרש"ך ח"ב סימן קמ"ח ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו · הרי"ף ור"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ט ע"ב הרי"ף פסק דמעמד שלשתן בטעות חוזר בדאיכא סהדי דקמיה עברו חושבנא ואישתכח דטעותא הוא אי נמי דקא מודה ליה דהכין הוא חושבנא אבל כל או הכי לא דאי לא תימא הכי כל שטרי דעלמא נמי דבטעותא הויא מלתא ונפטר ועיין שם בהר"ן דהרי"ף סבר דמאריה ארעא אינו גובה מגננא חבריה שכיון שהעמיד אידך גינאה אצלו נפטר לדעת הרי"ף שכ"כ בפ' המקבל אבל רבינו האיי גאון ורבנו תם סברי שהשמחה אצל אחר אינו נפטר ממי שהיה חייב לו אא"כ פטרו בפירוש וככר כתבתי הדין לעיל בסוף ערך · מעמד שלשתן ודיניו ופלוגתא · תורת אמת ק"ג ק"ד האומר במעמד שלשתן מנה שיש לי בידך ותנהו לפלוני ונמצא הלוה עני ועיין מהרש"ך ח"ד סימן צ"ח · גידולי תרומה דף קכ"ג ראובן היה חייב לשמעון מנה ואמר ללוי במעמד שלשתן מנה שיש לי בידך תנהו לשמעון ושוב נמצא לוי עני וראובן טוען לשמעון אתה ידעת וקבלת אם אין לו עדים אין הדין עמו ואפילו במלות על פה דלא מפסיד איניש ממונית בכדי · משפט צדק ב"ח מעמד שלשתן שלא היה בו לא קנין ולא עדים והשמחה אומר שלא אמר ליתן אלא על תנאי שידקדק בחשבון אם יהיה חייב ודקדק והוא אינו חייב ומעות הללו תמורת סחורה ששלח לידי אבי השמחה הם ובעת המעמד שלשתן עדין לא שלחם ביד בנו הדין עם השמחה ואם אינו יכול להוציא מידו יוציא מיד אביו וע"ש · דברי ריבות צ' ראובן אמר ללוי במעמד שלשתן שיתן לשמעון הסך שהוא חייב לו וכן עשה שוב אמר דקדקתי בחשבוני ולא הייתי חייב לראובן כלום ונשבע ראובן ונפטר אח"כ חזר שמעון לתבוע חובו מראובן כי אמר חייבוהו ב"ד להחזיר את המעות ללוי אין לו על ראובן כלום · דברי ריבות קמ"ח קמ"ט ראובן היה חייב לשמעון ס"ר זהובים וא"ל במעמד שלשתן תנם ללוי בחול המועד של סוכות הסמוך ואחר שעבר חג הסוכות שמעון נחבא אין רואהו וכשבא לוי אצל ראובן לגבות חובו א"ל דקדקתי בחשבוני ומצאתי ששמעון חייב ליהודה שותפי קט"ו פרחי זהב והוציא שטר מקוים וזמן הפרעון לי"ז מחדש תשרי וא"כ אין לו אצלי כלום טען לוי המעות ההם מחשבון יהודה הם ולא מן השותפות ועוד כשנתחייב לי לא היה חייב לך שמעון כי עדיין לא הגיע זמן הפרעון הדין עמו · מהרש"ך ח"א ק"י ראובן ושמעון שותפים היו חייבים ללוי סך מעות מעסק השותפות ולוי היה חייב לראובן מעסק אחר גם היה חייב ליהודה והמחהו אצל ראובן ושמעון ושוב נודע שלוי עני היה באותה שעה וראובן טוען ליהודה שהוא יודע בודאי שבאו לידו מנכסי לוי שעור חובו ושיפרע מהם הדין עמו אם יתברר הדבר · מהר"ם אלשיך קכ"ד שמעון מכר בית לגוי ואחר זמן חזר ומכרה לראובן וקבל עליו אחריות כשעבוד מטלטלי אגב מקרקעי שוב נתן פקדון ביד ראובן וחזר ואמר לו שיתנהו ללוי במעמד שלשתן ונתרצה ראובן ולא הספיק ליתנו לו עד שבא הגוי והוציאו מן הבית יכול הוא להפרע מפקדון שתחת ידו · הרי"ף פרק ט' דב"מ דף קי"ט ע"ב עובדא דהנהו גינאי :

מעמד שלשתן עיין · אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו · אמירה לגבוה · אפטרופוס מוכר בהמה · אשה המכנסת מלוה על פה · בעל כספרות אשתו · הלכתא כלא טעמא · סקדם מלמוד תורה · סמטרלה · כתובה אין בה דין מעמד · מה דזכי לנכסים טעם למה לא תקנו מעמד שלשתן בשטר · מוסר ממון חברו · מכירה לנכים שמעון מכר או נתן · מלוה אמר ללוה · מלוה המוגבר · מלוה על פה אינה נקנית אלא · מנה לי בידך והלה אומר דבור מנה לי בידך תנהו לפלוני · מקח אינו נגמר · נכיים קטן · ערב במעמד שלשתן · ערב בשעת מתן מעות אם ערב ומעמד שלשתן שוי כערב בשעת מתן מעות · ערב וקבלת דיניו אלשיך ב"ד · קדושין בחוב שיש לו על אחרים · ססר סכתיב ראובן בשם שמעון · ססר שכ הוליא על חברו והלה · ססר חוב שמוכרו · סכיב מרע דבריו · סכיב מרע ודיניו · מלת מילי :

מעמד שלשתן על ידי שליח הנותן אי מהני הרא"ש ספ"ק דגטין ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו · מעמד שלשתן על ידי שליח המקבל הרא"ש ספ"ק דגטין ח"מ ולע"ש סי' קכ"ו · מהרש"ך ח"א סימן קנ"ג · רשד"ם ח"ד סימן שנ"ט · עשאו שליח למקבל לא הוי מעמד שלשתן אלשקר סי' ס"ג · מעמד שלשתן על ידי אפוטרופוס במזון ולטובת היתומים תרומת הדשן סימן שמ"ז הביאו הב"י ח"מ סימן קכ"ו לע"ש סי' קכ"ו ור"ן עיין הרי"ף ור"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ח ע"ב ודף תקנ"ט ע"א · שלטי גבורים שם אות ב' :

מעמד שלשתן פירוש דרך קנין על פת שצריך שימצאו במעמד שלשתן הנותן הלוה המקבל · ולזכרון בין עיניך ראובן חייב לדן ודן לגר אמר דן לראובן המנה שאתה חייב לי תנהו לגר וזכור שראובן נקרא הלוה דן הנותן וגר המקבל · אין אחד מהם יכול לחזור בו ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו · אמר ליה שלא במעמד שלשתן לא קנה אפילו בקנין אם לא בקנין בתורת הודאה ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו לא קני אלא מדעתו של לוה ח"מ סימן קכ"ו תשובת גירונדי סימן ס"ד תוספות הרא"ש הרשב"א ב"י סח"מ סימן קכ"ו · חולק ר"ת גריא"ז עיין בפסקי ריקאנאטי סימן ש"ה · ק"ת · רמ"ה ח"מ וב"י ולע"ש סימן קכ"ו · אם לא פטר המקבל הלוה בפירוש אם נפטר בכך הר"ן ספ"ק דגטין · עטור הרא"ש כלל ס"ט סימן י"א · ב"מ פ"ו מהלכות מכירה · ח"מ סימן צ"א וקכ"ו · רשד"ם ח"ד סימן פ"ז מהרש"ך ח"א סימן ק"י ולע"ש סימן קכ"ו · נראה דהרי"ף חולק · אם הלוה מעכב באמרו שהמקבל חייב לו הרא"ש כלל ס"ט סימן ד' ח"מ סימן קכ"ו · אינו יכול לומר הלוה מצאתי שהנותן חייב לי מצד אחר שכבר נתחייב דברי ריבות סימן קמ"ח · אם כבר נבה מהלוה אינו יכול להחזיר לו ולחזור על הנותן דברי ריבות סימן צ' · עיין הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף דל"ג ע"א וע"ב מעשה דאיסור גיורא · מעמד שלשתן ודיניו :

מעמד שלשתן בתב הרב אל"ר במהדורא בתרא אות קמ"ס · ח"ל מעמד זכור לאברהם · א"ה ·

שלשתן הוא מדרבנן ועיין כנה"ג סימן כ"ח גבי קדשה כחוב · ס"ל על אחרים במעמד ג' דכתב רבינו ירוחם דאינה מקודשת אלא מדרבנן כיון דמעמד ג' ח"א מדרבנן ומרן ז"ל כתב דאינו שכרח דכיון דתקינו רבנן סיקנה במעמד ג' נקנו לה המעות והויא מקודשת מדאורייתא ת"ע על

דברי

ע"א וסתנו פירארא לעשות שבע מעמדות בתוך של ברתי חיים אחר החיצת ידים ואח"כ מלוין האבל לחצר היהודים ׳ עיין תי"ט משנה ד׳ פ"ו דביב : קבר סמוכרו :

מעמדות משנה ו׳ ז׳ פ"ב דתענית ועיין בריש פ"ד משנה ב׳ ג׳ אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ תענית פ׳ בתרא דף כ"ז מגלה פ"ב דף ל"א וארבעה ועשרים מעמדות שלישראל היו כנגד כ"ד משמרות כהונה ולויה משנה ב׳ פ"ג דבכורים בר"ע ועיין הרי"ף ור"ן ומשנה דתענית פ"ב דף רע"א ע"א ׳ רמב"ם פרק ו׳ מהלכות כלי המקדש והעובדים בו ארבעה ועשרים מעמדות עיין ריש פ"ד דתענית במשנה ׳ הליכות אלי דף ע"ב ד"ח גמרא ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה ׳ רמב"ם שם אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וכו׳ לפיכך תקנו נביאים ראשונים וכו׳ והכי איתא בפרק בתרא דתעניות. אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל ואמרת להם את קרבני לחמי וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים של לוים ושל ישראלים הגיע זמן המשמר לעלות כהנים ולוים עולים לירושלים וישראל שבאותו מעמד מתכנסים לעריהם וקוראים במעשה בראשית וכו׳ ע"כ ידי אליהו תקון ק"ד פלפל על תקנה זו ׳ מעמדות כאונס אסורות ׳

סדר מעמדות :

מעמדות עיין ׳ אסגרת ליגון ׳ הפסקה מפסיקין לכל ׳ מגלה דוחה כל המצות ׳ קריאת ספר תורה במועדות ׳ סליח נכור אס :

מעמד מקומות בית ארבעה קבין משנה דפ"ו דב"ב רמב"ם פכ"א מהלכות מכירה דין י"א ׳ ט"ז ובית יוסף סימן ר"ין :

מעמד שלשתן אחת מתלת הלכתא בלי טעמא עיין ספ"ק דגטין רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה הריב"ש סימן ר"ז ח"מ סימן קכ"ו תשובת אלשיך סימן ס"ג וככלהו אמרינן תבו דלא לוסיף עלה רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה דשר"ם ח"ד סימן רס"ג ׳ תשובת אלשקר ס"ג ׳ הרי"ף ור"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ט והר"ן שם דף תקנ"ח ע"ב ׳ עיין הרי"ף פ"ט דב"ב דף ר"ל ע"א :

מעמד שלשתן אימתי חזר ח"מ סימן קכ"ו דברי ריבות סימן קמ"ח :

מעמד שלשתן אם יש בו מומר מהרש"ך ח"א סימן קנ"ג ׳ מעמד שלשתן אם יש גוי :

מעמד שלשתן אם יש גוי כאחד משלשתן ואם יש בזה זכייה לגוי מהר"ם סימן ס"א ורכ"ז ח"מ וב"י סימן קכ"ו ׳ תשובת הרשב"א סימן תתקצ"ח רשד"ם ח"ד סי׳ שנ"ט לע"ש סימן קכ"ו ׳ הרי"ף סובר דקנה בכל הענינים עיין דברי ריבות סימן קצ"ב וח"מ סימן קכ"ו. ר"ת סבר שאם הלוה גוי לא קנה פסקי ריקאנאטי סימן ש"ה ח"מ וב"י סימן קכ"ו ׳ אם הנותן כותי מועיל פסקי ריקאנאטי סימן ש"ח דברי ריבות סימן קצ"ב ׳ אם הגוי אחר מעמד שלשתן אנס ללוה ח"מ סימן קכ"ו דברי ריבות סימן קצ"ב עיין הרי"ף ור"ן פ"ק דגטין דף תקנ"ח ע"ב ודף תקנ"ט ע"א ועיין שלטי גבורים שם אות ב׳ ׳ מהרשד"ם ח"מ שנ"ט אם המומר דינו כגוי ועיין מהרש"ך חלק א׳ קנ"ג ׳ מעמד שלשתן ודיניו אין דין בני שמואל ב"א ס"א :

מעמד שלשתן בשטרות אם יש ב"י ח"מ סימן קכ"ו בשם ס׳ התרומות סימן כ"ה ׳ ולע"ש סימן קכ"ו. מעמד שלשתן במלוה בשטר ולא קנה גוף השטר ח"מ ולע"ש סימן ס"ז תשו׳ אלשיך סימן ד׳ וק׳ תרומות שער כ"ח ׳ המוכר שטר במעמד שלשתן אם יכול למחול ח"מ ולע"ש סימן ס"ו ואם הוצרך לגבות ממשעבדי או שהלוה כופר או שפרע כופין למלוה להוציא השטר ח"מ ולע"ש סי׳ ס"ו תרומות שער כ"ח ׳ מנו דזכי לנכסיה :

מעמד שלשתן ודיניו אין דין מעמד שלשתן אלא בפורע חובו או במתנה מהר"ם אלשקר ס"ג ׳ שם שמעון אמר לראובן במעמד שלשתן מנה שאתה חייב לי תנהו ללוי ולוי אמר שיקנה לו בו חפץ פלוני אין לו דין מעמד שלשתן וחוזרין ׳ מהר"ם טראני ח"א קס"ד ראובן מת וכאו בעלי אחיותיו היורשות ומכרו סחורה אחת ששלחה למדינת הים ללוי בלא קנין ושהוא יפרע לשמעון בעל חוב במעמד שלשתן והם יתנו לו ו׳ פרחים והאחיות פ"ששמעו דבר המכר לא נתרצו כלל ושוב נודע שנטבעה הספינה ונתרצו אין לוי חייב כלל ואין כאן מכר ׳ מהר"ם גאלאנטי ס"ו על מי שנתחרט במעמד שלשתן מקרקע שקנה וחזר המוכר ומכרו לאחר הרי הוא של ראשון ׳ רשד"ם ח"מ סימן שנ"ט אין דין מעמד שלשתן אלא בשכבר הגיע זמן הפרעון ואם המומר דינו כגוי ועיין מהרש"ך ח"א סימן קנ"ג ׳ מהרש"ך ח"א צ"ד ראובן היה חייב לשמעון ח׳ אלפים לבנים ושמעון היה חייב ללוי הסך ההוא עצמו ואמר לו רצונך שיתנם לך ראובן במקום פלוני ויכתוב שטר של [illegible] לו הן מיד הלך שמעון אצל ראובן וספר לו דברי לוי ונתרצה אחר כך שלח לוי שליח לראובן ונתן בידו שטר של מאה [illegible] ויש"ש שאז היו שוים חמשים לבנים האחד וקודם שהגיע השטר למקום הפרעון הורידו הגרושו"ש לערך מ׳ לבנים ושותפו של ראובן לא רצה לפרוע השטר ועכשו לוי חוזר על ראובן ושמעון צריך לידע בזה מנהג הסוחרים אי אזלי בתר קבלת השטר וא"כ אין הדין עם לוי או בתר הגעת השטר למקום הפרעון וא"כ הדין עמו ׳ תורת אמת ק"א האומר לחברו הריני מכרתיב בפנקס השר בגד אחד בעד חשבונך הרי זה יכול לחזור בו ועי"ש ׳ בני שמואל פ"א ס"א ראובן היה חייב לשמעון סך מעות ולוי היה חייב לגוי אחד שהיה דר במקום ראובן ושאל לוי מאת שמעון שיתן כתב יד ביד הגוי על ראובן כדי שיפרע לו חובו ושוב הוא יפרע לו בזמנו והגוי הוליך הכתב והתחיל ראובן לפרוע לו מקצת החוב ולבסוף ברח הרי לוי חייב לפרוע לשמעון כל דמי הכתב ועי"ש :

מעמד שלשתן ודיניו ופלוגתא דפוסקים אי במתנה דוקא או גם בפרעון הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ם דף קל"ט ע"א וע"ב ׳ הרי"ף ונ"י פ"ד דב"ק דף כ׳ ע"א ׳ הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף ר"נ ע"א ש"ע ח"מ סימן קכ"ו ׳ ש"ע ולבוש י"ד סימן רנ"ח סעיף ט׳ ׳ עטור אות ה׳ המתאה שצריכה מעמד שלשתן ׳ ספ"ק דגיטין מימרא דרב ׳ רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה ופ"ג מהלכות מתנה עטור אות ה׳ בהמתאה הרא"ש כלל ס"ט ׳ ח"מ סימן קכ"ו ולע"ש ורמ"א ׳ תרומות שער כ"ח ׳ מישרים נתיב ט"ו ח"ד ׳ אלשקר תשו׳ ס"ג ׳ לע"ש סימן ס"ז קכ"ו רמ"א ׳ אם יכול למחול אח"כ הנותן ללוה ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו כ"ם פ"ו מהלכות מכירה ׳ פסקי ריקאנאטי סימן ש"ה דברי ריבות סימן קמ"ח ׳ תרומות שער כ"ח ׳ שלא נתחייב הלוה אלא היכא שכבר נתחייב המעות הרי"ף פרק המקבל ׳ רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה ופרק י"ז מהלכות מלוה ולוה ופ"י מהלכות שכירות ׳ הרא"ש כלל ס"ט סימן ו׳ וי"א ׳ ח"ם ולע"ש סימן קכ"ו ׳ רשד"ם ח"ד סימן נ"ו ושנ"ט ׳ שצריך להזכיר ללוה הממון שחייב לו רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה הרא"ש כלל ס"ט סימן ד׳ ׳ ח"מ ולע"ש סימן קכ"ו בן לב ח"א כלל י"ג סימן ק"נ תרומות שער כ"ח ׳ אם הוא פקדון נעשה עליו שומר כמו לראשון תשובת אלשיך קכ"ב ׳ המחהו בענין שלא קנה אי חיישינן לפייעון אחר הרא"ש כלל ס"ט סימן ח׳ ב"י ח"מ סוף סימן קכ"ו ׳ קבל לתת לו איזה דבר והוקירה הרא"ש כלל ס"ט סימן ח׳ ב"י ח"מ ס"י קכ"ו ׳ מהר"ם אלשיך כ"א וכ"ד אלמנה טוענת לשמעון שבהיות בעלה שכיב מרע אמר לו בפני כמה אנשים הנך חייב לי ע׳ פרחים ופו׳ תתנם לאשתי והשיב הוא אז שכן יעשה כי האמת כן הוא שהוא חייב ועכשו טוען שלא אמר אלא לפייסו ואין כאן כי אם עד אחר אם הוא מורה שבלשון זה וכיוצא בו אמרו אין טענתו דפיוס טענה וישלם ואם אומר שלא אמר אלא הודאה בעלמא ולהשטאה נתכוון והעד מעיד שאמר בפני שנים הודאה גמורה או חייב שבועת התורה ואם היא חשוד תשבע האלמנה ותטול ואם אינו מעיד אלא שהודה דרך הודאה בעלמא טענתו דפיוס טענת מהרש"ך ח"ג צ"ט היה ראובן חייב לשמעון סך גדול בשטר ולוי היה חייב לשניהם ושמעון אמר לראובן שלא בפני לוי שהוא יקח לחשבונו סך כך מלוי ושוב עשה חשבון עם לוי ושמו

Digitized by Google

ומיירי כגון שיש להם בית הכנסת אחר כמ"ש סמג"ר שם ס"ק י"ג או שאין להם כמה להספיק התלמידים אם לא במכירת בה"כ הא לאו הכי אסור שהרי גם למ"ש כל שיבולים לגבות אין מוכרין בית הכנסת שנכנה ונגמר כנראה בג"ע סימן קנ"ג ס"ק י"ג וכי"ד סימן רנ"ב ס"ק א' והטעם לאו משום קדושה אלא משום דדירתיה דאנשי לא מזבני כמ"ש הט"ז שם באורך עכ"ז נראה לענ"ד שהחילוק הוא מוכרח גבי עצים ואבנים דאלא"ה קשה בין לדברי הרמ"א בין לדברי הב"י דהא תרוייהו כתבו לעיל בס"ק י"ג שכל שמשנים המעות או שעצים למצוה חמורה מותר ואיך אם כן אמרי הכא דאם קנו אבנים וקורות לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים דמשמע אבל למצוה אחרת לא אלא ודאי יש לחלק כמ"ש בעל עולת שבת דהתם איירי בדיעבד והכא לכתחילה וכן מוכח מדברי הש"ך בי"ד סימן רנ"ט ס"ק כ' על הא דסביא הש"ע לדקות שהתנו בו לצורך בה"כ וכו' יכולים בני העיר לשנותן לצורך בית המדרש וכו' כתב על זה בשם הרא"ש וא"ת כשגבו מעות לבנות בה"כ וכו' אמאי אין משנין אותן מקדושה קלה לקדושה חמורה והרי עדיין לא נשתמש בהן הקדש וכו' וי"ל דגביית מעות לבנסת או למדרש מעשה משם הוא ולא הזמנה עכ"ל וע"כ צ"ל דהאי דשנין דקאמר היינו לכתחילה דלא"ה מאן אסר לן לשנות המעות לקדושה חמורה אלא ודאי לכתחילה קאמר דהואיל וגביית המעות חשיבא מעשה אין לשנותן אפילו למצוה חמורה לכתחילה משום דאע"ג דבשבי כי האי אין מורידין אלא מעלין מ"מ משום אכחושי מצוה מיהא איכא · אמנם ק"ל סוגיא דהא הרמב"ם פ"ח מהלכות מ"ע כתב וז"ל אנשי העיר שגבו מעות לבנין בה"כ ובא להם דבר מצוה מוציאים בו המעות קנו אבנים וקורות לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבוים עכ"ל ומדכתב מוציאין משמע דלמצוה חמורה אפילו לכתחילה שרי ואע"ג דהש"ע בי"ד סימן רנ"ב ס"ק א' כתב שלכך לכל דבר מצוה שגבו מעות דאפילו יכולים לשנותן לפדיון שבוים דמשמע דוקא לפדיון שבוים אבל לשאר מצוה אפילו חמורה לא כבר פי' הט"ז שם וז"ל זה מותר לשנותו אפילו למצוה אחרת בלא פדיון שבוים כמ"ש הב"י בשם הרמב"ם וכו' ולא נקטינן כאן פדיון שבוים אלא משום סיפא שקנו עצים והקצום ע"כ א"כ לכ"ע כל שמשנים המעות לקדושה אחרת חמורה מותר אפילו לכתחילה והדרא קושיא העולת שבת לדוכתא לכך הוה נלע"ד לחלק בענין אחר ולומר דשאני בא להם דבר מצוה מבאים לשנות בשלא נזדמנה להם מצוה דבבאים לשנות אינם יוצאים ידי נדרם אלא שלווים עליהם ואחרים תוכים ולפיכך שרי לשנות העצים והאבנים ולפ"ז המעות כל שמשנים אותם לקדושה חמורה אפילו איכא פדיון שבוים ואפילו לכתחילה אבל בבא להם מצוה שמוכרים לחלוטין ויוצאין ידי נדרם כל שבא להם מצוה חמורה יכולים להוציא המעות דוקא ואם קנו בהם עצים ואבנים אין לשנותן לכתחילה אלא לפ"ש אע"ג שמן הדין מותר כמ"ש סמג"א וכהא מיתוקמא כולא שפיר דאל"כ קשיא לברמ"א שכת"ם סי' קנ"ל כתב דאין מוכרין אלא לפ"ש דוקא ולא למצוה אחרת אפילו חמורה ודכוותא כתי לבית יוסף קשיא שכתב בא"ח סימן קנ"ג על ששיה דאם בנו בית שעם וכו' ח"ל אם גבו מעות לבנין בה"כ חלה קדושת במעות ובפקס באותן מעות עצים ואבנים חלה קדושת הדמים על העצים והאבנים ואסור לשנותן אלא לקדושה חמורה משש"עכ"ל והוא עצמו כתב בי"ד סי' רנ"ב ואפילו אם קנו בעצים והאבנים והקצום לצורך הבנין שאסור למוכרם בשביל מצוה אחרת מותר למוכרם לפדיון שבוים עכ"ל משמע הא למצוה אחרת אפילו חמורה אסור לט"ז שכתב שם בי"ד סימן רנ"ב ס"ק א' דפ"ש דרישא לאו דוקא אלא אפילו מצוה אחרת כל שהיא חמורה פ"ש מיהא דסיפא לדידיה בעי דוקא הוא כדבתיבנא וקשה לרבנו מגיס וביה אלא ודאי צ"ל דשאני מצוה מבא להם דבר מצוה דכשמשנין דהיינו ללוותם ולתת אחרים תחתיהם יכולים לשנות המעות והאבנים למצוה חמורה אפילו איכא פדיון שבויים ובבא להם דבר מצוה דמוציאין המעות לחלוטין ותו אין נוכין לצורך מה שנדרו אם נזדמנה להם מצוה חמורה מוציאין המעות אפילו לכתחילה ואם קנו במעות הללו שבנו עצים ואבנים מוכרים אותם דוקא לפדיון שבויים ולא לשום מצוה אחרת אע"ג דמן הדין מותר כל שהיא מצוה חמורה ובהתיישבו בזה כל דברי הפוסקים ז"ל זולתי סברת סמג"ר שלא יכולתי להעמידה ואולי מפני שלא ירדתי לסוף דעתו כי באים גבורתו ואיני כדאי להרהר אחריו · נפקא לן מינה לענין שאלה דבין למג"א דסבר דגביית לאו הזמנה היא בין למ"ד דמעשה ממש הוא וחלה קדושת המעות על העצים שקנו מהם הרי קורות הללו שאנו דנים עליהם שקנו להרחבת בית הכנסת דהיינו משמישי קדושה וכבר באו ליד גבאי אם באים לשנותם היינו ללוותם ולתת אחרים תחתיהם למצוה חמורה שרי אבל לא למצוה קלה שימכרם וגם לא לכשבמותה כמבואר בא"ח סימן קנ"ג ס"ק ד' וכבר דחה סמג"א סברת הר"ח ואפשר שהטעם הוא דאעפ"י שירידה אין כאן אכחושי מצוה מיהא איכא ויש קצת הוכחה לזה מדקאמרו הפוסקים ז"ל אין משנין אותם לקדושה קלה אלא לקדושה חמורה ולא שלקו במצוה עצמה לומר לא שנו אלא למצוה דגריעא מינה אבל למצוה דחשיבא כמותה מותר מ"מ דדוקא למצוה חמורה משנין ולא למצוה דחשיבא כמותה וכוותה דייק לפי דרכו הש"ך בי"ד סימן רנ"ט אות י"א בשם מהרי"ק יע"ש ואם רוצים למכרם ולצאת ע"י מכירה זו ידי נדרם ימכרו לפ"ש דוקא ולא לשום מצוה אחרת אע"ג דמן הדין אליבא דמאן כל שהיא מצוה חמורה מותר ואף כי שכדון שלפנינו לע"ד ברור לא נחה דעתי מדברי הפוסקים ז"ל וכל החילוקים שחלקתי אינם שוים לי להשיב דבריהם על אופניהם ולתרץ הפקפוקים והגמגומים עוד שאלתי לקס הקמח שמביא תשובת משאת בנימין לידע אם בית הכנסת שלנו דינו כשל כרכים או כשל כפרים לשנות ולמכור אותו ע"י ז"ה ומפני שלא נמצא הספר אצלי לא שמתי עיני עליו לדעת אם עכוב הגוים בכ"ר הוי כעין שהוא עכובא שהביא הב"י בשם המרדכי ע"ש :

מעלין מן הדוכן ליוחסין ולמעשרות משנה ד' פ"ב דערכין ברע"ב והי"ט · עיין הר"ן דכתובות פ"ב דף תע"ט ע"א

דוכן אין בודקין :

מעלין מן שטרות לתרומה וחלה דרבנן ולשאר קדשי גבול אבל לא ליוחסין ולתרומה דאורייתא וכו' רמב"ם פ"כ מהלכות אסורי ביאה אין מעלין משטרות לכהונה כיצד שהיה כתוב בשטר פלוני כהן לוה מפלוני והלוהו כך וכך והעדים מלמטה אין מחזיקין כהן זה שהוא מיוחס שמא לא העידו אלא על מנת שבשטר בד"א לענין יחוס אבל לחזקת שיהיה בחזקת כהן כבהני זמן הזה מעלין מן שטרות וכו' ע"ש והר"ן פרק ב' דכתובות דף תע"ט ע"א והר"ן פרק ח' דגטין דף תקצ"ו ע"א ד"ה שנה שטו אין מעלין משטרות ליוחסין :

מעלין מן תרומה דאורייתא ליוחסין לפי דברי הרמב"ם פ"כ מהלכות אסורי ביאה אבל לפי דברי הר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ט ע"א אין מעלין מתרומה ליוחסין ועיין הר"ן שם דף תפ"א ע"א עיין ש"ע אה"ע סימן ג' ס"ק א' ב' ובבית שמואל · חזקה גדולה · כהונה מעלין · כהן כומן · כהנים ' בזמן :

מעלין מקריאת התורה לתרומה דרבנן עיין בית שמואל על ש"ע אה"ע סימן ג' ס"ק א' :

מעלמא אתו ולעלמא ליזבנו פירוש מוכרי סלים הביאו סלים למכור לבבל ואתו בני העיר לעכבינהו שלא ימכרו שם אתו לקמיה דרבינא ואמר שימכרו לבני עיר אחרת והיינו בשוק דווקא ויכלו למכור ולא לחזור בעיר ומכאן כתבו התוספות שם כי ביום השוק יכול אדם להלוות לבני אדם שבאים שם ממקום אחר לשוק דוקא ולא לחזור בעיר ולא לבני המקום ב"ב פרק ב' דף כ"ב :

בר מתא · סוחרים המביאים סחורתם :

מעמד הר סיני עיין · דבר הנאסר במנין :

מעמד ומושב אינו אלא בעשרה ומהו משנה ג' פ"ד דמגלה וברע"ב ותי"ט ואין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת כנגד שבעה הבלים שבקהלת ואין עושין אלא בקרובין ואלא ביום ראשון ואלא בבית הקברות ואלא במקום שנהגו הרי"ף פ"ג דמ"ק דף שצ"ט ע"א נ"י פ"ו דב"ב דף ר"י ע"א · הרי"ף והר"ן פ"ד דמגלה דף שע"ב ע"ב שלטי גבורים שם אות ב' · כתב הרא"ש והאידנא לא נהגו אלא לעשות מושב אחד והכל תלוי במנהג ואין עושין מעמד ומושב שהיה דרכן בחזרתן מבית הקברות לומר שבו יקרים שבו והם יושבים ועוד אומר עמדו יקרים עמדו והם עומדים ועושין כן עד שבע פעמים כנגד ז' הבל הבלים שבקהלת · ש"ע י"ד סימן שע"ו סעיף ד' בהגה וי"א שיושבים ז' פעמים מפני שהרוחות מלוות אותו וכל זמן שיושבין בורחין ממנו · מהרי"ל בתשובה כ"נ בשם י"א · ובמדינות אלו לא נהגו לישב רק שלשה פעמים אחר שרחצו הידים ואומרים כל פעם ויהי נועם יושב בסתר עליון וגו' וכשנקבר המת ביו"ט יכולים ג"כ לישב כך שלשה פעמים כמו בחול (מ"כ בהגהות מנהגים) וה"ה אם נקבר סמוך לשבת עושין כן בשבת ונהגו להקפיד אם יכנס אדם לבית אחד קודם שירחץ ידיו שלשה פעמים ומנהג אבותינו תורה היא (שם במהרי"ל) עיין שלטי הגבורים פ"ג דמ"ק דף שצ"ט ע"א אות א' · ובענין דיני מעמד ומושב עיין נ"י פ"ו דב"ב דף ר"י ע"א

חייו עכ"ל ותש"ע סימן הנ"ל הביא הדין הזה בשם יש אומרים ואחר כך כתב ויש מי שאוסר והיא דעת הרמב"ם בפ"י מהלכות ספר תורה והגהות מיימוניות שם תמהו על הרמב"ם דאוסר אפילו אין לו מה יאכל והביאו ראיה מהירושלמי דשרי למכור מפני חייו וכמו כן דקדקו מהגמרא דילן דגרסינן בפ' בני העיר לא ימכור אדם ס"ת אע"ג שאין צריך לו יתר על כן אמר רשב"ג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם משמע דוקא דביתו דליכא איסורא ודוקא שאין לו מה יאכל אבל יש לו מה יאכל איסורא נמי איכא עכ"ל · הנה שהרא"ש והגהות מיימוניות והב"ח והאבי"ה הביאו המרדכי הנ"ל כולהו סבירא להו דלא כהרמב"ם דלחייו מותר היחיד למכור ספר תורה שלו :

ותשמישי ס"ת נראה דבלאו הכי יכול היחיד למוכרם אפילו לדעת הרמב"ם דכתב הטור בשם אביו הרא"ש בי"ד סי' רפ"ב ז"ל כתב הרמב"ם תפוחי זהב שעושים לס"ת לנוי תשמישי קדושה הם ואסור להוציאם לחולין אם לא לקנות בהם ספר תורה או חומש ע"כ ומיהו בפרק בני העיר קאמר על כל הנך דקתני בהן שאסור לשנותן לקדושה קלה אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל אם מכרוהו זט"ה במעמד אנשי העיר שרי אפי' למשתי ביה שכרא וכתב אדוני אבי ז"ל הלכך יחיד שמכר ספר תורה שלו מותר להשתמש בדמיו דדמי לזט"ה שמכרו ולפי זה התפוחים יכולים בעליהם למכרם והלוקח יכול לעשות בו כל מה שירצה עכ"ל ולא חילק בין אין ליש לו כדי חייו וכתב עליו הב"י שם ובפ"י מהלכות ספר תורה על הרמב"ם דאין זה סותר דברי הרמב"ם דדינו של הרמב"ם איתיה נמי לדברי הרא"ש בבית הכנסת של כפרים ולא מכרוהו זט"ה במ"ה דבכל כה"ג אין מורידין אותן מקדושתן כמבואר בפרק בני העיר ומיהו בס"ת של יחיד משמע דפליג הרמב"ם אהרא"ש וסבר דאסור למוכרו ואם עבר ומכרו משמע דצריך ליקח בו ס"ת אחר עכ"ל · הרי דלסברת הב"י בדברי הרמב"ם הרמב"ם נמי לא פליג בתשמישי ס"ת דיחיד דשרי למוכרן וגם הרב בעל ט"ז בי"ד סי' רפ"ב ס"ק י"א על דין תפוחי זהב שהביא שם הש"ע בסעיף ס"ז שהוא לשון הרמב"ם כתב ז"ל תפוחי כסף וזהב פי' של ס"ת דרבים ולא מכרוהו שבעה ט"ה אבל של יחיד מבואר בסעיף י"ח · והב"ח בי"ד סימן רפ"ב מוכיח דלפי גרסת ספרי הרמב"ם שבידנו שכתוב בהם סתם אח"כ מכר משמע דאפילו בשל יחיד קאמר וכתב דהש"ע לא הכריע בזה ומשמע דנקטינן לחומרא וכו' מיהו נהגו העם להקל ואין להחמיר להם כיון שתולין עצמן בהוראת הרא"ש עכ"ל · הא קמן דרובא דרובא ס"ל דיכול היחיד בשלו לעשות כל מה שירצה אפילו בלא לישא אשה ובלא ללמוד תורה למר כשאין לו מה יאכל ולמר אפילו יש לו · אבל כד"ד דלהשיא אשה הוא ליכא מאן דפליג דשרי למכרו וכשהותר לימכר נ"כ ליכא מאן דפליג דיצאו לחולין התשמישי קדושה ויכול הלוקח לעשות בהם כל מה שירצה כאשר כתבתי לעיל גם הרמב"ם יודה בכך כדדייקנן מדבריו שהבאתי לעיל שכתב ואסור להוציאן לחולין אם לא לקנות וכו' הא לקנות ספר תורה או חומש מותר להוציאן לחולין לגמרי ואם דעת הקונה זה לעשות מהם תשמיש מצוה יישר חיליה אך אינו חיוב בדבר זה דמעלין בקדש ולא מורידין אמרינן במוכר כדי לקנות דבר אחר דבדמים נתפסה הקדושה אבל בקונה לית הדין תגהה ויצאו לחולין מכל וכל ועיין עוד רמב"ם ספי"א מהלכות תפילה שאין הקדושה עולה מהם (היינו מאבנים וקורות של בית הכנסת) אלא בדמים או בבנייה שהיא כדמים עכ"ל הא קמן דבמכירה הקדושה עולה מהם וכבר הוכחתי דאין חלוק בין זט"ה במ"ה המוכרים קדשי צבור ליחיד המוכר בשלו :

ומה ששאל מעכ"ת אם ישען על בית הט"ז על א"ח סימן קנ"ד ס"ק ו' ולולי דמסתפינא אמינא מלתא חדתא דהא דאמרינן בהנך מילי דאסור לעשות מקדושה גדולה קדושה קלה הייט כל זמן שראויה לקדושה גדולה אבל אם אינה ראויה לזה רק לקלה טפי עדיף שיעשו בה לכל הפחות קדושה קלה ממה שתהיה פנויה ותנגו וראיה ממטפחת ס"ת שבלה שעושין ממנה תכריכין למת וזו היא גניזתה והא ודאי שבהיותה קיימת אסור לעשות כן אלא על כרחין כיון שטעון גניזה שפיר הוה ליה הך גניזתה וכו' במחילה מכבוד תורתך אין כאן אפילו משענת קנה רצוץ דהא בנד"ד העטרה ראויה וראויה היא להחזירה ליושנה ולעמוד ביפיה על ס"ת ולא היה לנו להורידה מקדושה חמורה לקלה אם לא היה יחיד שיכול לעשות בשלו כל מה שירצה אליבא דמאן ולישא אשה או להשיא אליבא דכולי עלמא :

ותשובת הב"ח סי' י"ז היא מנגדת בכל מכל כל לסברת הטורי זהב הנ"ל אבל לא תוכל לנגד דברי הפוסקים חדשים גם ישנים המתירים לזט"ה במ"ה וליחיד ולישא או להשיא ותו לא מידי :

שאלה אחרת פני ק"ק גבו מעות להרחבת בית הכנסת שלהם וקנו בהם קורות ובנוים עכבו על ידם מלעשות הבנין והרי העצים נרקבים והולכים לאבוד שואלים אם מותר למוכרם כדי להוציא המעות להדור בית הכנסת אם לאו :

תשובה בענין שבני מעות שגבו לבנין בית הכנסת או אבנים ועצים שקנו מהם יש דעות חלוקות בין הפוסקים ז"ל ועוד פירושים עד שכמעט נתבלבלה דעתי מרוב מבוכת דבריהם ולא ידעתי היכן הדין נוטה שהרי הרמב"ם פי"א מהלכות תפילה סתם דבריו ולא גלה דעתו בדין העצים שנקנו ממעות בית הכנסת ועל המעות עצמן כתב שאם רצו לשנות כל מה שגבו אין משנין אלא מקדושה קלה לקדושה חמורה ואחריו נמשך הש"ע א"ח סי' קנ"ג ס"ה ולפי שמדבריהם נראה שחלה קדושה על המעות משעת גבייה ולפיכך אסור לשנותן מצא המג"ד מקום לחלק ולומר דהזמנה כי האי ר"ל גבייה והאי לאו כלום היא ולעולם יכולים לשנות המעות אפילו למצוה קלה כל שמביאים אחרים תחתיהם לקיים נדרם משום דאין קדושה במעות הללו ומחללים אותם על מעות אחרים ומ"מ הש"ע אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה היינו לדעת המג"ד כשהם רוצים לקיים נדרם שגבו לבה"כ לעשות מצוה אחרת אבל לומר שיצאו בזה מחיוב שלהם הא לא אמרינן אלא לא יצאו י"ח עד שיוציאו דוקא לבית הכנסת ואם רוצים להוציא אלו המעות לדבר אחר ולתת אחרים תחתיהם לבה"כ ודאי מותר דאין כאן קדושה בגוף המעות שגבו אלא דהמצוה לא קיימו מה שהם חייבים עד שיבנו בית הכנסת ע"כ קצור דעתו ועל דברי הרמ"א שם בהגה שכתב ואם קנו במקצת דמים אלו עצים ואבנים חלה קדושת דמים על העצים והאבנים ואסור לשנותן לקדושה קלה דמשמע דהזמנה כי האי מלתא היא ולכן חלה הקדושה על המעות המג"ד הקשה קושיות והניח דברי ההגה בצ"ע ואף כי הרב בעל עולת שבת חשב להציל הנתעם באמרו דהיינו קמל"ן הרמ"א דאע"ג דאמרינן בסעיף ח' דאפילו בנאוהו לשם בית הכנסת בעינן דווקא שיתפללו בו אורחים אבל כל זמן שלא התפללו בו אורחים יכולים לשנותן דהתם מיירי בשעדיין לא בא ליד הגבאי וכו' מ"מ כבודו במקומו מונח דברי הרמ"א עדיין תמוהים הם משום דאיהו קסבר גבייה מלתא היא א"כ היאך יעלה על הדעת שבקנין העצים פקעה לה הקדושה ועוד מפני שנקרבו העצים יותר למלאכת הקדש יתחללו ולדעת המג"א שם אות ח' כל שלא באו העצים ליד גבאי וה"ה המעות יכולים לשנותם היינו ללוותם ולתת אחרים תחתיהם אבל אם גבו עצים ואבנים אסור לשנותם ולדעתו ודאי לא גריעי העצים שנקנו במעות הללו : הרי לפנינו שתי דעות חלוקות וספקא לן מפלוגתייהו טובא לענין דינא שהרי לדעת המג"ד המעות שנגבו אין בהם קדושה כלל וה"ה העצים שנקנו בהם ולפי זה כל שמשנים אותם דרך הלואה שרי אפילו למצוה קלה ואם באים לצאת ידי נדרם יכולים לשנותם למצוה חמורה דוקא ולדעת הרמ"א ומג"א ושיטתייהו גביית המעות חשיבא מעשה והרי המעות הללו קדש הם ואם קנו בהם עצים חלה קדושות המעות על העצים ואסור לשנותן פירוש ללוותן ולתת אחרים תחתיהם אלא למצוה חמורה ואולי שתי הכתות לטעמייהו כמ"ש שם ס"ק י"ב על ההיא שכתב הש"ע ז"ל גבו מעות לבנין בה"כ ובא לשם דבר מצוה מוציאים בהם המעות קנו אבנים וקורות לא ימכרם לדבר מצוה אלא לפ"ם המג"א תפס שיטתיה ופי' לא ימכרם אעפ"י שמן הדין מותרים עכ"ל משמע דקסבר דמצוה שכתב הש"ע היינו מצוה חמורה ואזיל לדידיה כל שהמצוה חמורה יכולים להוציא המעות לצורך מצוה לכך פי' בעצים אף על פי שמן הדין מותרים דומיא דמעות · והמג"ד דסבר כל שמשנים פי' ללוותן מותר אפילו למצוה קלה סבר דמצוה דקתני הכא הש"ע היינו מצוה קלה ולכן הקשה מהא דסעיף ז' דימכר להספקת תלמידים דהיינו לדעתו מצוה קלה (דאל"כ מאי קושיא אם גם הוא סובר דהספקת תלמידים חמירא מבית הכנסת כסברת הרא"ש) ומאי שנא הכא דאין מוכרים וחלק דהתם מיירי שיש להם בה"כ אחרת וכאן מיירי שאין להם גם הרב בעל עולת שבת שיטתיה נקט ואזיל שם אות נ"ד ולפי דאיהו ספר דלכתחילה אסור לשנות העצים והאבנים אפילו למצוה חמורה לכך פירש דהא לשם דבר מצוה שכתב הש"ע ז"ל שבא לשם לקנות דבר שקדושתו למעלה מבה"כ ולפיכך המעות מוציאים אבל העצים אין למכרם לכתחילה אלא לפדיון שבויים דוקא אע"ג דמן הדין מותר על שהוא למצוה חמורה · עוד כתב שם ז"ל וא"ת מאי קמ"ל י"ל דנקט כן משום סיפא דמלתא דאם קנו אבנים וקורות דלא ימכרם ואי קשיא דהא כתב המחבר לעיל אפילו בית הכנסת מבונה מותר למכור לדבר שקדושתו למעלה ממנו היינו דווקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור לשנותן עכ"ל ואע"ג שדוחק לחלק משום דדלמא דוקא להספקת תלמידים או לנשיא ותומים התירו אבל לא בענין אחר כמ"ש הרא"ש בתשובה

ומיירי

Digitized by Google

מכר והיו במעמד אנשי העיר רשאים להוציא המעות לכל מה שירצו ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש במכר זה כל מה שיעשה אפילו יחיד מה שעשה עשוי (ב"י בשם מרדכי ישן) וכל ששבעת טובי העיר מוכרים בפרסום מקרי במעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו (מרדכי) אבל של כרכים שבאים שם ממקומות אחרים אפילו בנו אותו משלהם אינו נמכר אא"כ תלו אותו בדעת היחיד שאז יעשה בו היחיד מה שירצה בהסכמת הצבור וה"ה לכל דברי קדושה שנזכרו כאן דכולהו גרירי בתר ביתהכנסת (הגה יחיד שבנה בית הכנסת ונתנה לקהל דינה כבה"כ של קהל אבל אם שייר לעצמו שום כח אין לה מכר כי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשיו א"ז והגהות אשרי שלטי גבורים שם) וכל זה לא מיירי אלא כשיש להם בה"כ אחרת אבל אם אין להם רק בה"כ אחת אסור למוכרו דהא אפילו לסתרו אסור עד שיבנו אחרת ר' ירוחם נתיב ג' ח"א) כל דבר שבקדושה שנמכר ומותר לשנותו נמכר בלא הכרזה ואין בו הונאה אבל דבר שאסור לשנותו לקדושה קלה צריך הכרזה רשב"א תשו' רתי"ד · סעיף ט' כשמוכרים אנשי כפר בית הכנסת יכולים למוכרו ממכר עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה חוץ ממרחץ ובורסקי ובית הטבילה ובית הכסא ואם מכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר יעשה הלוקח אפילו אלו ארבעה דברים י משנה הרי"ף ור"ן שם דף שס"ז ע"א · הרי"ף ור"ן שם דף שס"ו ש"ע א"ח סימן קנ"ד סעיף ו' אין עושין מתיבה כסא לספר תורה אבל מותר לעשות מתיבה גדולה קטנה וכן מותר לעשות מכסא גדול כסא קטן אבל אסור לעשות ממנו שרפרף לכסא וכן מותר לעשות מוילון גדול וילון קטן או לעשות ממנו כיס לס"ת אבל לעשות ממנו כיס לחומש אסור ופרוכת שאנו תולין לפני הארון אין לו קדושת ארון רק קדושת בית הכנסת וכן הכלונסים שבו תולין הפרוכת ומ"מ אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחוכת היום שאינן קדושים כמוהם (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה) ומדברי הר"ן שם נראה מדבור המתחיל מריש הוה אמינא דפרוכת שפורסין על התיבה יש לו קדושת ארון הקדש ובאמת לפעמים בבית הכנסת של קק"י ספרדים פה פיררא נוהגים ביום שמחת תורה להוציא שבעה ספרי תורה ולסגור דלתות התיבה ולשום ספסל תחת הפרוכת ולתת עליו השבעה ס"ת ולסגור הבימה (הוא הדוכן) כגון בימה שהיו עושים למלך אין בה קדושת ארון אלא קדושת בית הכנסת מגלה ספ"ד ובירושלמי שם) הארון וכל מה שעושים לס"ת מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש אפילו דחול) ירושלמי שם והביאו הרא"ש שם) ונהגו ליהנות בכמה הנאות מדברי קדושה כגון מטפחת של ספרים ושלחן שבבה"כ ומעילים של ספר תורה וכתבו הטעם משום דכיון שנהגו כן וא"א להזהר לב ב"ד מתנה עליהם מעיקרא כדי שלא יבואו בני אדם לידי תקלה ואע"ג דלא התנו כאלו התנו דמי) תרומת הדשן סימן רע"ג וב"י) עיין ש"ע י"ד סימן רפ"ב כמה דינים בענין זה · שם סעיף י"ג תיבה שנשברה מותר לעשות ממנה אחרת קטנה אבל אסור לעשות ממנה כסא לס"ת וכסא שנשבר מותר לעשות ממנה כסא קטן ואסור לעשות ממנו שרפרף · הרי"ף ור"ן שם דף שס"ו ע"ב ש"ע א"ח סימן קנ"ג סעיף א' וסעיף ה' דאמרינן מעלין אף במותריהן דוקא במכרו קדושה קלה וקנו החמורה והותירו אבל גבו מעות לקדושה אחת וקנו אותה והותירו המעות משנין המותר לקדושה קלה ואם כשגבו המעות התנו לעשות חפצם מהמותר הדמים אפילו קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת הדמים מותר להוריד המותר אבל אם לא התנו כשגבו אלא כשמכרו התנו אסור להורידם ובמכרו והותירו נמי לא אמרן אלא שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא דהיינו פרשא דמתא מותר · גמרא דמגלה פ"ב דף כ"ו האי תיבותא דאירפש מיעבדא תיבה זוטרתי שרי כורסייא אסיר פי' ארון שנתקלקל מותר להקטינו ולעשות ממנו ארון קטן ולעשותו בימה אסור שממעט מקדושתו · האי פריסא דבלא למעבדיה פריסא לספרי שרי לחומשין אסור פי' יריעות ארון שבלו מותר לעשותן תיק לס"ת אבל לא לחומש אחד לבדו שיש שכותבין כל חומש מחמשה חומשי תורה לבדו בגליון שם · ;גופי הלכות דף ק"ד סוף ע"ב ודף ק"ח ע"א וע"ב מבאר לשון הגמרא פ' בני העיר אבעיא להו מהו למכור ספר תורה ישן וכו' וביאור לשון רמב"ם פי"א מהלכות תפילה אבל אם מכרו ס"ת אין לוקחין בדמיו אלא ס"ת אחר וכתב הכ"מ דסובר רבינו דרישא דמתניתין דוקא בכל מידי דאפשר לעלויי מעלינן וכו' עד מ"ש נקט הכי בכלהו ואה"נ דבשוים נמי אסור וק"ק מכאן למ"ש בפ"י מהלכות ס"ת בר"ה ואסור לאדם למכור וכו' ואפילו ישן שם בעיא דלא איפשיטא ומשום קדושת ס"ת פסק לחומרא דאפילו דנימא דסבר רבנו דהבעיין כי בעי מהו למכור ס"ת הי"ת דבעי אכלהו חלוקות אבל רבינו כיון דאיכא ספיקא דלא איפשיטא דוקא בס"ת החמיר ופסק לחומרא מפני קדושת ס"ת משמע דבאינך מיקל וכו' והאריך והביא לשון הרב ב"י סימן קנ"ג ד"ה כתב מרדכי ופלפל עליו ויישבו עם הרמב"ם פ"ח מה' מתנות עניים · יד אליהו תשובה מ"א :

מעלין בקדש ולא מורידין עיין · אין מוקדש · ארון הקדש · אתנרת ליה פוך עמרים . הומנה לאו · ואני תרתי אשו · חדר שהתפללו: טלית נכים · כלי קדש · עמפסות · כתבה נדרים . ספר תורה אין מוכרין · עבור עור · עלים ואבנים: ראשון חוזר · רוב הקהל רוצים למכור או ליתן או להשאיל ס"ת · שולחנות · שלחנות שתים שני תינוקות למול יד אליהו סימן ע"ח · תפילה של ראש אין · תפילין אין משנין · תפילין דיני סדר פרשיותיהן בענין תפילין של ראש לעשותן של יד ותפילין של רש"י לשל ר"ת או אפכא בפסק הרד"י ווילנא ותשובתי · תשמישי קדושה :

מעלין בקדש ולא מורידין ·

שאלה זו נשאלה בי מדרשי מאת הרב כמהר"ר יצחק ברכיה [illegible] מ"ץ בקהל קדוש לונו בשנת התפ"ג ותלמידו עמו המשכיל ישראל חיים נאליקו · ראובן שדך את בתו לשמעון והגיע זמנה ליכנס ואין לראובן מעות לתת לחתנו כי אם למכור עטרה של ספר תורה ולפי שאין יכולת לשמעון לקבל העטרה בכל כך מעות מחושבים ואין קונה אותה כי אם א' מטובי העיר ודעתו לעשות ממנה חנוכה לבית הכנסת או נר גדול להדליקו נגד ארון הקדש לפי שנראה יש לו עטרות אחרות יורנו רבנו אם ככה יכול לעשות לפי שיורדת מקדושה למצוה ואחז"ל מעלין בקדש וכו' או מוטב לעשות כן להשיא בתולה הנ"ל ויורני מר אם השען של צלי דמשתפיכא אפילו וכו' דבעל סורי וזכב או אם אחמיר כדעת כ"ח כתש' י"ז ומה' תשיב משכרתו שלמה אבי"ר :

תשובה גרסינן בגמרא הביאה הרי"ף במגילה פ' בני העיר דף כ"ו ע"ב והרמב"ם פ"י מהלכות ספר תורה וטור וש"ע י"ד סימן ר"ע עיי"ן אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ע"כ וה"ה להשיא אשה כדכתב ריב"ש בתשובה הביאה ב"י טא"ח סימן קנ"ג דלהספקת תלמידים או להשיא יתומים כדמיו הרי דהוו דומיא ללמוד תו' ולישא אשה וכתב עליו בעל כנה"ג בסימן הנ"ל ז"ל וכתב כלבו וה"ה להשיא יתומות הר"ב אלשקר סימן ע"ב עכ"ל (וע"ש נדון דמהר"ם אלשקר דאיהו להשיא בנותיו ולא יתומות) וכ"כ בעל מג"א בא"ח סימן קנ"ג ס"ק ט' והוסיף דנראה לו עוד מטעם דקאמר בגמרא משום לא תוהו בראה לשבת יצרה דלא קאמר משום פרו ורבו אלא דפרו ורבו לא שייך באשה משא"כ לשבת יצרה (דשייך בכלהו) עכ"ל : ואם השוו יתומה ליתום משום דהוו דומיא דלישא אשה שדין נ"כ שום כמאמר העם כהאים לישא וכאשה להכנס דשוה המובא בגמרא · ודין ספר תורה שוה בזה לתכשיטי ס"ת דק"ו הוא אם הס"ת שאין לנו קדושה חמורה הימנו מותר למוכרו לישא אשה תכשיטיו או תשמישיו דאין להם קדושה כמוהו לא כ"ש ? וכר מן דין נוסיף עליו מ"ש הטור בא"ח סימן קנ"ג כל יחיד שסלו יכול למוכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה אפילו ס"ת · והקשה עליו הב"י בסי' הנ"ל ע"ש והעלה דאפשר דהרא"ש ס"ל כרמב"ם (שכיון המרדכי דמגלה סימן תתכ"ד) דמחלק דרבים אסורים למכור ויחיד הרי למכור וכזה כתב ס' שפתי כהן בי"ד סימן רפ"ב ס"ק א' בשם הר"ר מנוח דספרים יחידים יכולים לעשות מהם מה שירצו והקשה על הב"י הרב בעל כ"ח י"ד סימן ר"ע עיין דהרא"ש כתב בפ' בני העיר בהדיא לא ימכור אדם ס"ת אף על פי שאין צריכו לו דמשמע אפילו יחיד נמי לא ומתרץ דלעכ"כ דהרא"ש והטור בא"ח לא איירי אלא כשמכר ס"ת מפני דוחקו דרשאי למוכרו מפני

קיין

Digitized by Google

בטהרת הקדש והתרומה כל פ"ב דטהרות ומשנה ח' ר ז'פ"ב רחנינה דרבנן וברע"ע עיין רמב"ם רפי"ג מה' שאר אבות הטומאות

מעלות חמש :

מעלות השחר עד הנץ החמה חמשה מילין משקיעת החמה עד צאת הכוכבים חמשה מילין פרק מי שהיה טמא דף צ"ה צ"ד · יום סולך אחר הלילה עיין שם בארוכה אם חשוב מן היום או מן הלילה :

מעלות ומורדות עיין · כל עיר סיס כס :

מעלות חמש עשו חכמים בבגדים בגדי עם הארץ מדרס לפרושים היינו לאוכלי חוליהן בטהרה וכן עמי הארץ עצמן כזכין לטהרות ובגדי אוכלי חוליהן בטהרה מדרס לאוכלי מעשר שני אבל אוכלי חוליהן בטהרה והם הפרושים אינם כזכים אפילו לתרומה הרי זה הפרוש טהור אפילו אם נגע בה בגופו · ובגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה ובגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אבל אוכלי תרומה אינם כזכים לקדש ובגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת כמו שבארנו בהלכות פרה אדומה פי"ג אבל הטהור לקדש אינו כזב לחטאת רמב"ם רפי"ג מהלכות שאר אבות הטומאות משנה ז' פ"ב דחגיגה וברע"ע ות"ט בארוכה :

בגדי עם הארץ · סכילה טכל לחמור · סכילה מעלות :

מעלות עיין · מעלה עיין :

מעלות שהיו שם בהר הבית רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה חוץ משל אולם משנה ג' פ"ב דמדות · רמב"ם פ"ז מה' בית הבחירה :

מעלות שמנה ככהנים זו למעלה מזו היו במקדש עיין · אין פוחתין מסלסה · מעלה עיין :

מעלות שעשו חכמים בחטאת היינו פרה אדומה פ"י פי"א ופי"ב דפרה משנה ו' ז' ח' · עיין משנה ו' ז' פ"ב דחגיגה ומשנה ח' · דרבנן ברע"ע · רמב"ם פרק ב' ופי"ג מהלכות פרה אדומה ופי"ג מהלכות שאר אבות הטומאות ·

אפר ספרס סכנע ספה · מעלות חמס · פרס :

מעלות שעשו חכמים בקדש יותר מבתרומה משנה ו' ז' ח' ט' דטהרות וברע"ע ועיין משנה ו' ז' פ"ב דחגיגה ועיין במשנה ה' דרבנן ברע"ע ועיין משנה א' ב' ג' פ"ג דחגיגה רמב"ם רפי"ג מהלכות שאר אבות הטומאות ועיין משנה א' פ"ח דעדיות סולת קטורת לבונה וגחלים שנגע טבול יום במקצתם פסל את כולם ועיין בכ"מ פי"ב מהלכות שאר אבות הטומאות ששם כתב גם כן הרמב"ם דצרוף קדש מדרבנן ·

אפר ספרס סכנע · כסמה המקסה לילד · טריפה נסחטה · מעלה יתירה ·

מעלות חמס :

מעלות ש"ש במקוואות זו למעלה מזו משנה א' פרק א' עד משנה ח' דמקוואות · רמב"ם פ"ט מה' מקוואות :

מקוואות סס :

מעלי דידי היינו עשייה פי' אם אבוא עמך היינו עשירה כתובות פ"ה דף נ"ג :

מעלין בקדש ולא מורידין ילפינן מקרא יד אליהו תשו ה' תפילין סכי זונות יד אליהו תסוכה ה' :

מעלין בקדש ולא מורידין משנה ד' פ"ז דשקלים · משנה א' פ"ג דמגלה ברע"ע ת"ט בענין מכירת דברי קדושה ופלוגתא אם מותר לקנות בשוים ודוקא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל אם מכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר מורידין אפי' לקנות שכר לשתות שם ברע"ע והר"ן דף שס"ה נמ' דיומא דף כ' פ"א · שבת דף כ"א ע"א בנר חנוכה לבית הלל מוסיפין והולכין הטעם דמעלין בקדש ולא מורידין · מגלה דף כ"ז ע"א ברש"י ד"ה מעלין בקדש דכתיב ויקם משה את המשכן בצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו · שם דף ט' ע"ב תוספות ד"ה ולא לכהן הדיוט משנה דמעלין בקדש · מנחות דף ל"ח ע"א תוס' ד"ה התכלת אינה מעכבת וע"ש בסופו (משמע משם דלכן קודם משום דמעלין בקדש · שם דף צ"ט ע"א עשר מנורות עשה שלמה ולא היו מדליקין אלא בשל משה · וגם שתי שולחנות היו באולם על של כסף היה נותן לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו משום דמעלין בקדש ולא מורידין · יומא דף ע"ג ע"א גבי משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה

ככהן הדיוט משום דמעלין בקדש · סוכה דף מ"ח ע"א בסופו תוספות ד"ה שני ספלים · כריתות דף כ"ט ע"א עני שהביא קרבן עשיר יצא עשיר שהביא קרבן עני לא יצא ועיין ברש"י ד"ה זאת תהיה תורת המצורע משום דמעלין בקדש · בספר קנה חכמה תפילין של יד כהנחה קודמין לשל ראש משום דמעלין ריקאנאטי פרשת בשלח פסיקתא הא דמשה צוה לפנחס להלחם במדין ולא הוא בעצמו משום דמעלין בקדש · בחיי פ' צו דף קכ"ט ע"א אין מניחין נביאים על גבי תורה ולא כתובים ע"ג נביאים משום דמעלין · טור א"ח קל"ב במג"ד מביא בשם הזהר קדושת לשון אומרים ברבים וקדושת תרגום ביחיד וסימנך שנים מקרא ואחד תרגום משום דמעלין בקדש · באר שבע פרק ד' דתמיד דפוס פראנקפורט דף כ"ח ע"ג ד"ה שמעלין · מותר לעשות מן הפרוכת כסוי לכורסיין שמניחים ס"ת עליו בשעת קריאת מהר"ם פאדובה סימן פ"ב · ש"ע א"ח סימן קנ"ג · ש"ע א"ח סימן מ"ב · הרי"ף הלכות ציצית דף פ"ח ע"א · הרי"ף פ"ב דשבת דף ק"ה ע"ב · ת"ט משנה ד' פ"ז דשקלים מעלין בקדש דכתי' ויקם משה את המשכן בצלאל עשה ומשה שהיה גדול הימנו הקימו ולא מורידין דכתיב את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשת אותם רקועי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו וגו' כיון שהוקדשו הוקדשו · רמב"ם פ"ה מהלכות תפילין וח"א פ"א מה' מזוזה · מנחות פ' שתי הלחם מנא לן דאין מורידין אמר ר' אמי דאמר קרא ויקם משה את המשכן ויתן את ארניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו ויפרוש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו ומ"ל דמעלין א"ר אחא בר יעקב דאמר קרא את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו בתחילה היו תשמישי ועכשו גופו של מזבח · מגן דוד על א"ח סים קנ"ד ס"ק ז' דהורדה לפי שעת מקרי הורדה כגון הנהו דמשימים בארון הקדש אחר שהוציאו משם כל ספרי תורה חומשים או נר וכו' אלא שכבר נהגו לעשות כן לכבוד התורה ולסימן תורת אור · משנה א' פ"ג דמגלה והרי"ף ור"ן שם דף שס"ה ע"א · בני העיר שמכרו בית הכנסת יכולים ליקח בדמיו תיבה דהיינו היכל שמניחים בו ספר תורה או לוח שמעמידין עליו ספר תורה מכרו תיבה יכולים ליקח בדמיו מטפחת של ספר תורה מכרו מטפחת לוקחין בדמיו ספרים דהיינו שכתוב כל חומש לבדו וכן נביאים וכתובים מכרו ספרים לוקחין בדמיו ס' תורה אבל איפכא להורידן מקדושתן אסור ואפילו אם קנו במקצת המעות דבר שקדושתו חמורה אין יכולין לשנות המותר לקדושה קלה · ספר תורה שנמצא בו טעות דינו כחומשים ועיין ש"ע א"ח סימן קמ"ג · אם מותר לקנות בדמי קדושה אחת קדושה אחרת כיוצא בה יש אוסרים (הר"ן) ויש מתירין · מהרי"א לדעת הטור · ש"ע א"ח סימן קנ"ג · ש"ע א"ח סימן קנ"ד והרי"ף ור"ן שם רחבה של עיר אעפ"י שמתפללין בה בתעניות אין בה משום קדושה מפני שהוא עראי וכן בתים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי אין בהם משום קדושה (טור) ועיין שלטי גבורים שם עמוד ב' אות א' · ובאות ב' וכן כל יחיד בשלו יכול למוכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה אפילו ס"ת ובית הכנסת · לשון פיא"ז שם יחיד שעשה בית הכנסת לעצמו אעפ"י שהוא בכרכים רשאי למוכרה לכל מי שירצה והלוקח עושה בה כל צרכו שהרי זה שמוכרה הוא בעליה ולא מסרה לרבים · עיר שיש בה חכם ובאים שם רבים משאר עיירות בשביל החכם יכול החכם למכור בית הכנסת של עירו עם בני עירו לפי שכל הבאים בשבילו הם באים ודעתם סומכת עליו · הרי"ף שם ע"ב ש"ע סימן קנ"ג סעיף ז' והיא דבית הכנסת נמכר ה"מ של כפרים שאין באים אנשים ממקומות אחרים שלא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם ואפילו בנו אותה משל אחרים מרדכי ישן בשם ראבי"ה) ולכן יכולין למוכרו ומ"מ המעות נשארים בקדושתן ואינם רשאים להורידן מקדושתן והיינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת הפרנסים וה"ה אם מכרו שבעה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר אבל אם הסכימו שבעה טובי העיר באותו

מכר

פרוטות · כהן אסור להשתמש בו · כל דבר שיש בו · בל תגהש · כל סראוי למזבח · כלי בית המקדש עיין אם חללום נויס אם יש כשם עוד מעילה · כלל אמר רבי יהושע · כל שהיה · כמין שני טיפי מרגליות · מועל · מויד לא · מלוה מעותיו על כתי סקדם אם יכול לדור כהן · מפרים מעות למירותו · מקיז דם לבהמת קדשים · מת ותכריכיו אם חללום נויס או שחללו כלי מקדש אם יש כהן דין מעילה · נותן שקלו · פרה אדומה יש · פרוטה חלי · קדושין בפירות שביעית · קדשי בדק הבית · קדשים בחוץ אסור לאכול · קדשים קלים אין · קדשים שמתו · שלשכת של הקדש · שליח לדבר עבירה · תקנות בית דין שבעה :

מעילה עיין גמרא פרק כל שעה פסחים דף ל"ב ע"ב שטה כ"ז תוספות מעילה שלא חייב בהכרת וכו' קרבן אחרן דף ק"ל :

מעיל לא יקרע שנאמר בפרשת תצוה לא יקרע סוף מכות ויומא פ' בא לו רמב"ם פ"ט מה' כלי מקדש והעובדים בו סמ"ג לא תעשה רצ"ט :

מעיל מכפר עיין · בגדי כהונה מכפרים · כהן ולביושו מחוסרי מעיל בכנסו :

מעין עיין · מעיין :

מעין שהעבירו פרק ה' דמקואות ·

מעיסה לענין חלה עיין משנה ב' פרק ה' דעדיות ומשנה ז' פ"ק דחלה · רמב"ם פ"ו מהלכות בכורים דין י"ב מחלוקת בית שמאי ובית הלל :

מעכב את הרב"ה מלעשות מצוה עיין · חסוכה ארכעה ועסרים :

מעכשו אין בו אסמכתא פרק איזהו נשך רמב"ם פרק י"א מהלכות מכירה ופכ"ה מהלכות מלוה ולוה ח"מ וב"י סימן ר"ז הריב"ש סימן של"ה רשד"ם ח"ד סימן כ"ח נ"ת קע"ה רמ"ח · דברי ריבות סימן צ"ז ק"ח ורע"ח מהרש"ך חלק ב' סימן קע"ז · ח"מ סימן קל"א לע"ש סימן ר"ז · ר"ת חולק עיין רשד"ם ח"ד סימן כ"ח וקע"ח · רשב"א תשו' תתקי"ז : מעכשיו מבטל :

מעכשו אין צורך לתנאי כפול שהוא בעל מנת טאה"ע סימן ל"ח · רשב"א תשו' אלף ס"ו · חולק בזרה הרד"ך בית כ"ח חדר א' · תשובת אלשיך סימן ה' · ולשאר משפטי התנאים ב"י ח"מ סימן ר"ז · ש"ע אה"ע סעיף נ' כל האומר מעכשו או על מנת אינו צריך לכפול התנאו ולא להקדים תנאי למעשה אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו (רמב"ם פ"י מהלכות אישות וכתב הרב המגיד שזה דעת כל הגאונים והכריחם לזה לשון המשנה שחם בעל מנת שהוא כמעכשו ולא הזכירו כפילת התנאי ושכן עיקר כן הוא דעת הרי"ף (והגאונים) בפרק מי שאחזו ורמב"ם ומ"מ פ"ו מהלכות אישות ורשב"א בתשובה הביאה הב"י ח"מ סימן ר"ז והביאם הרא"ש עיין נחלת צבי ס"ק ב' וכתב בן זמרא תשובה י"א דנוקא על מנת הוי כתנאי כפול אליבא דמאן אבל על תנאי לא ע"כ · ולפי זה קו"ן פאט"ו או קו"ן קונדיציו"ני גם כן לא הוי כעל מנת הגאון מוהר"ר גא"ל ס"ק ג' ד') ויש חולקים ואומרים דאפילו כאומר מעכשו או על מנת צריך להיות בתנאי כל הארבעה דברים (טור בשם ר"ח וכמ"ש אביו הרא"ש שם בפסקיו וכ"כ בתשו' בכלל פ"א בשם ר"י ור"ת וכ"כ הר"ן טור ח"מ סימן רמ"א ספר התרומה ק"ל רמב"ן רשב"א בן חביב נ"ב ועיין ש"ע אה"ע סימן קמ"ד סעיף ד' ועצמות יוסף כתב שדברי רשב"א נראין כסותרין זה את זה עיין שם ועצמו' יוסף סוגית בני גד תירץ דברי הרא"ש שנראים כסותרים) מוהרח"ש כ"ז אם כשאמר מעכשו צריך לתנאי כפול וקודם למעשה · גט על תנאי ודיניו כשם מוהרם"ם כ"ז · זה נסיך ותגייר טלי · על מנת · תנאי ודיניו :

מעכשו האומרו כאומר על מנת לא שמענו עיין : חזקת ביתו מכר :

מעכשו ולשעה אחת קודם מיתה הרא"ש כלל ע"ד בן לב חלק ב' סימן ל"ו נאראנטי סימן כ"ט : שטר מתנת בריא לאחר מיתה :

מעכשו וקצת דיניו עיין הר"ן פרק ט' דכתובות דף תקי"ו ע"ב בארוכה :

מעכשו מבטל אסמכתא הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ה ע"א

ש"ע ח"מ סימן ר"ז · מעכשו קנין נדר ושבועה ותקיעת כף מהני אפילו באסמכתא לקנות ואם נדר לצדקה או להקדש באסמכתא ועיין נ"י פ"י רב"ב דף רמ"ב ע"א פלוגתא אי קנין הוי כמעכשו או לא · רשד"ם ח"ב תשו קל"ג · רמב"ם פי"א מהלכות מכירה · ור"ת ואחרים סברי דבעי קנין בב"ד חשוב אתן לך מעכשו קנה ח"מ ולע"ש סימן רמ"ה · תורת אמת קל"ג ח"אך יועיל לשון מעכשו לעקור משמעות אתננו שהוא להבא : כל ראוי אסמכתא · מעכשו אין בו ·

מעכשו עיין · אונס בגטין אחריך האומרו כאומר מעכשו · אחריך לפלוני אמר נותן וכו' שאלה · אסמכתא · אסמכתא דברים · אסמכתא ודיניה כשם מהרש"ך חלק שלישי ז' · גט ודיני יחוד אחריו · גט וזמן · גט זמן קרעו הדיין · גט ישן איזה הוא . גט לאחר זמן · גט למי כופין לאם רב כ"ח · גט על ידי שליח קבלה נוסח · גט על ידי שליח [illegible] ס"ע בן לב ח"ב ג' · גט על ידי שליח ס"ע תומת ישרים קנ"ח · [illegible] על תנאי המגרש · גט על תנאי ודיניו כשם מהר"ס שלדווה י"א תומת ישרים קנ"ה רא"ם סימן ו' תשובת קארו דף ע"ב ע"ד כמה דיני מעכשו מהר"א מזרחי ח"א כ"ג ל"א ז' · מוהרח"ש כ"ב אם יש חלוק בין מהיום למעכשו . פני משה ח"ב כ"א גט על תנאי במעכשו אם הבעל יכול לבטלו או להוסיף על התנאי · מכתב אליהו אם במעכשו צריך מעשי התנאים . גט שחרור יש · גט שכיב מרע הרי · גט שכיב מרע ודיניו · הלואה על שדהו · הקדש הקדים · זמן בשטרות במעכשו · זמנו של שטר מוכיח עליו · יד בעל השטר על התחתונה כשם רשד"ס ח"מ ס"ו · כל דאי · מהיום ולאחר מיתה · מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה · שלוה . מחמת מיתה ודיניו כפרט כשם בן לב ח"א ס"א ג' וח"ד דף ע"א וכשם מהר"י טראני ח"מ כ"ה ומספקא לדק י"ו וד"ס שאלה ומהרש"ך ח"ב ג' · מטיבה לאחר זמן · משכון לזמן · מתנה אימתי ובאיזה · מתנה סמירתא · מתנה נתן אדם ומת ואח"כ מת המקבל · מתנת שכיב מרע במקצת לא קנה · נדוניא כתובה ותוספת מחלה לאה לבעלה · נשבע לחברו לפרעו ואם לאו שם לו ביתו אפותיקי מעכשו מהרש"ך ח"ב קע"ו · עדים שאמרו אנו כתבנו מעכשו על מנת · ערב אסמכתא · צוואה ודיניה כשם מהרש"ך ח"ב ז' · צוואות ודקדוק לשונות · צוואת שכיב מרע כתוב בה מעכשו · קדושין במנה ונמצא חסר · קדושין לאחר זמן · קנין דברים דבור אות יו"ד אות כ"ג אות כ"ו אות כ"ז אות כ"ח · קנין במעכשו · קנין מעכשו קונה · קנין סודר אם צריך · קנס שדוכין שאלה · שכיב מרע אמר שמכיח חצר שלו לבני קטן · ש"ע ודיניו מתנת ש"מ שכתוב בה מעכשו · שליפות ודיניו · שליפות שטרות שאין בו מעכשו · שמאים חולקין בסומא · שעבוד מטלטלי . תנאי כנגד אין כותבין · תנאי ודיניו :

מעכשו צריך בקנין דמקני ביה לאחר זמן כהבי איסרלן סי' ע"ג ותשובת המב"ן סימן י"א מראה מחפך :

מעלאי דידי היינו עשייה פי' אם אבא עמך זהו הפצר שירבה לפסוק נדוניא לבתו בשביל בכורי כתובות פ"ר דף כ"ג · סוויס כפסך הדרכה :

מעלה מרה עיין · שליט בעולמו יודע :

מעלה יתירה עשו חכמים בקדשים שזרעים שנטמאו אפילו זרען היוצא מהן פסולים לנסכים שאין זריעה מועלת בקדשים וכן העצים והלבונה אעפ"י שאינם אוכלים הרי הם מתטמאין באוכל לענין הקרבנות ויפסלו העצים והלבונה בטומאה זו למזבח ואין מקריבין אותם וכו' רמב"ם פ"ו מהלכות איסורי מזבח · חטים שלקטן מגללי הבקר וזרען הרי אלו ספק אם עברה מאוסן בזריעה או עדיין מאוסים הם לפיכך לא יביא מהם מנחות ואם הביא כשר שם סוף הפרק זריעה מסהרת מידי טומאה · מעלות שעשו :

מעלה עיין · אדם אינו דר · אדם אינו זורע · אין אדם נוקף אמרכל קודם · אשה עולה עמו · בוא וראה שלא · בן קודם אפילו · גיים ודומי בהמה · נזכר קודם · הא מה מעלה יש · ותקילא לי ככולי תלמוד אי · חמשה מדרגות · ירושלים למעלה · כהן מרובה משוח מלחמה · כהן משיח קודם · כהן עובר · כהן קודם · כל אדם שיש לו עזות פנים · מעלות · מצדיק את עצמו · נביאים וכתובים · סגן קודם · עסוק בתפלה · קתילוק קודם · ראש בית אב · ראש משמר · סימן בשפה שברה דוד מים היורדים מן ההר עולים פד הר כיוצא בו אם יש לשם דרך · שכינה לא ירדה · תקילא לי ככולים :

מעלה עשו ביוחסין עיין · יוחסין מעלות :

מעלה שכירות חנות לחברו שהיתה לו חזקה מן הגוים בנימין זאב סימן ת' · מי שהעלה בית שכרו :

מעלה בטומאת אוכלין בתרומה ובקדש ובחולין שנעשו בטהרת

ועיין משנה א׳ פ״ה וכר״ע מעיין מטהר בכל שהוא משנה ב׳ פ״ח וכר״ע מקוה בארבעים סאה ובאשבורן · המים הזוחלין מן המעיין הרי הן כמעיין לכל דבר והמנטפין מן המעיין אף על פי שהן מטורדין הרי הם כמקוה ואין מטהרין אלא בארבעים סאה · עומדין פסולים לזבים ולמצורעין ולקדש בהן מי חטאת · היו הזוחלין מן המעיין מתערבין עם הנוטפים הרי הכל כמעיין ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי נהר אין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן לפיכך צריך להקיף מפץ וכיוצא בו באותו נהר המעורב עד שיקוו המים ויטבול בהן · נוטפין שעשאן זוחלין הרי הם כשרים וכל דבר שמקבל טומאה אין מזחילין בו רמב״ם פ״ט מהלכות מקואות דין י״ג י״ד ועיין משנה ה׳ פ״ה דמקואות תוי״ט משנה ו׳ פ״ה דמקואות מעיין מטהר בכל שהוא היינו כלים אבל אדם איכא פלוגתא ביני רבוותא · טבילת כלים כלי · מי גשמים אין מטהרין · מעיין ודין · מקוה כלים · מקוה הנובע שלפעמים המים הולכים הליך וחסיר :

מעיין עיין · מודר הנאה ממעיין · מסר היורד בסכנת · מעיין לרבי רבים כחס״מ · סס המעיין אס ·

מעיל אין עושין לספר תורה עיין · מפה אין עושין לס׳ תורה :

מעילה אינה אלא במוציא מהקדש לחולין אבל מהקדש להקדש אעפ״י שנהנה אינו מועל אלא אחר שעשה מעשה בחקדש שני משנה ב׳ פ״ב דשקלים ר״ע · רמב״ם פרק ג׳ מהלכות שקלים כסף משנה שם ד״ה הותן מחצית השקל וכו׳ :

מעילה באפר הפרה ליכא מדאורייתא משנה ז׳ פ״ז דשקלים ומתקנה איכא מעילה רמב״ם פ״ב מהל׳ מעילה דין ח׳ וכ״מ שם אוקמוה אדאורייתא :

מעילה בדמים ליכא רש״י על הרי״ף פ״ה דברכות דף כ״ה ע״א · רמב״ם פ״ב מהלכות מעילה כל דמי שחיטת קדשים אין מועלין בו בין לפני כפרה בין לאחר כפרה עד שיצא לנחל קדרון יצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שהיה נמכר לגננים ודמיו הקדש · אבל המקיז דם לבהמת קדשים הרי הוא אסור בהנייה ומועלין בו הואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם הרי הוא כנפשה ועיין משנה ו׳ פ״ה דיומא וכמפרשים :

מעילה בזדון לוקה ומשלם מה שפגם מן הקדש בראשו רמב״ם פ״א מה׳ מעילה :

מעילה במה שחשבית לאחר שהוקדש ליכא משנה ו׳ פרק ג׳ דמעילה ר״ע ותוי״ט רמב״ם פ״ה מהלכות מעילה דין ו׳ :

מעילה במחובר ליכא ודין תלוש וחברו ובטלו ב״י י״ד סימן רכ״א גמרא דסנהדרין דף ט״ו הליכות אלי אות ק״כ · רמב״ם פרק ה׳ מהלכות מעילה דין ה׳ וכ״מ שם :

מעילה בקדשים גופי הלכות אות שכ״א אשכחן גבי קדשים דקתני אין בו מעילה וגרסינן פ״ק דמעילה דף ל״ז ע״ב וז״ל הגמרא ומי איכא מעילה מדרבנן ומשני אין וכתב רש״י דף ל״ז ע״א וז״ל ד״ה לא נהנין מדרבנן דאיסורא איכא ולא מועלין אפילו מדרבנן דהא ליכא למימר לא מועלין דאורייתא אבל מדרבנן מועלין דלא מתרץ למימר הכי דכיון דתנא ברישא לא נהנין מדרבנן וליכא אלא איסורא בעלמא היכי מתרץ למימר אבל מועלין אלא הכי מתרץ למימר לא נהנין מדרבנן ולא מועלין נמי מדרבנן דליכא מעילה כלל אלא איסורא בעלמא עכ״ל והתוס׳ נ״כ שם במעילה דף מ״ח ע״ב ד״ה תורים וז״ל ולא מועלין פירוש לא מועלין כלל דאין לפרש דאין מועלין מן התורה קאמר אבל מדרבנן איכא מעילה וכו׳ עד מ״ש וא״כ שמע מינה דכל היכא דקתני אין מועלין ר״ל אפילו מדרבנן וזהו הכלל העולה בין מדברי רש״י בין מהתוספות דכל היכא דקתני לא מועלין גבי לא נהנין היינו לא מועלין אפילו מדרבנן וצריך עיון הלכה ע״ז דף מ״ב ע״ב וז״ל הגמרא לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין מדאורייתא ולא הל״ל אלא לא מועלין אפילו מדרבנן עיין רמב״ם פ״ה מהלכות מעילה · גופי הלכות אות ת״ח אשכחן דוכתי דקאמר גמרא מאי מועלין מדרבנן ובדוכתי אחריני לא משני וכתבו תוס׳ פ״ז דתמורה ד״ה ואי מדרבנן דלא משנינן מאי מועלין אלא במידי דלא בדילי מניה אם מותר מן התורה אין לומר מועלין מדרבנן · הליכות אלי אות תקנ״ג מועלין בהם אשכחן דתני והיינו מעילה דרבנן ומפרשי מאי איכא בין מעילה דאורייתא למעילה דרבנן דאורייתא משלם חומש דרבנן לא מס׳ מעילה דף ב׳ :

זכור לאברהם · א״ס · ח״ל הרב ארעא דרבנן אות סע״ו מעילה מכוחר כרפ״ק דמעילה דמעילה מדאורייתא חייב בקרן וחומש ואשם ומעילה מדרבנן שאמרו לא נהנין ולא מועלין אינו חייב אלא בקרן ופטור מחומש ואשם ופסקה הרמב״ם פ״א דמעילה ועיין תוס׳ דמעילה דכ״ב ד״ה גזרו :

מעילה בקול מראה וריח ליכא כריתות פ״ק דף ו׳ פסחים פרק ב׳ דף כ״ו איסורא מיהא איכא הלכות קטנות חלק א׳ תשובה ו׳ · רמב״ם ספ״ה מהלכות מעילה :

קול מראה :

זכור לאברהם · א״ס י׳ והרב ארעא דרבנן אות תרס״ג כתב ח״ל קול ומראה וריח דאין בהם משום מעילה הוי פלוגתא בפ׳ כל שעה דכ״ו אי איכא איסורא מדרבנן מיהא או אפילו איסורא מדרבנן ליכא · והרמב״ם פ״ה מהלכות מעילה כתב לא נהנין אלא מועלין דמדרבנן איסורא מיהא איכא וכוס תתיסב בהיא דפ׳ במה מדליקין דכ״ב דפריך וכי נר קדושה יש בו וק׳ דאפילו יש בו קדושה הרי דהא קול ומראה אין בו משום מעילה · ת״ל דק״ל משום דמדרבנן מיהא אסור ועיין בעץ החיים פ׳ ויצא ועיין ת״ם סרמב״ם ז״ל בהלכות כלי המקדש פרק ב׳ דין י׳ ודוק · עכ״ד ועת״ם הר׳ יד מלאכי בכללי הדינים אות תקע״ד · ובס׳ בתי כנסיות דף כ״ז ע״ג וד׳ :

מעילה בקונמות אי קסבר עיין נ״י פרק י׳ דיבמות דף תר״ב ע״ב :

מעילה בשגגה משלם מה שנהנה ותוספת חומש ומביא איל בשתי סלעים ומקריבו אשם ומתכפר לו וזהו הנקרא אשם מעילות רמב״ם פ״א מה׳ מעילה · ועיין משנה ב׳ פ״ב דשקלים תוי״ט : אשם ודאי :

מעילה ודיניה רמב״ם פ״א מה׳ מעילה ·

מעילה חגיגות עיין · סכת חגיגות :

מעילה ליכא בדבר שעשה מצותו משנה ג׳ פ״ב דמעילה תוי״ט ושאר משניות ומדרבנן איכא משנה ג׳ פ״ג ר״ע · עיין רמב״ם פ״ב מהלכות מעילה גופי הלכות אות ש״כ אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו כללא הוא בכמה דוכתי ובפרק כל שעה עיין שם וראיתי להביא ברייתא פ״ג דהוריות ת״ר כשמן הטוב על הרא״ש וכו׳ ועל דבר זה היה דואג משה וכתב הרמ״ה דואג משה שמא ח״ו מעלתי שנגעתי בשמן המשחה כשהלבשתיו לאהרן ודלמא איכא שוה פרוטה יצאתה בת קול ואמרה כטל חרמון וכו׳ אף שמן שבזקן אהרן אין בו מעילה שכל דבר שנעשית מצותו אין מועלין בו והקשה על פירוש הרא״ה וישבו עם מה שכתב בספר תאוה לעינים ושם מה שהוסיף באן ולא אביתי להאריך :

זכור לאברהם · א״ס · והרב מס״ל כפ״ס מהלכות מעילה דין י״ד תמה על מה שפסק פס הרמב״ם בגדי כהונה מועלין בהם כשאר קדשים וכו׳ · דהא קי״ל דכל דבר שנעשה בו מצותו שוב אין מועלין בו וכדאיתא בפרק כל שעה עלה כ״ו · והאריך והניח בדבר בצ״ע יעש״ב · והרב שער המלך אחר שהביא קצור דברי הרב מס״ל כתב ח״ל והכי מצאתי להר״ב החידושים פ׳ האיש מקדש דנ״ד ע״א שהוקשה לו קושיית הרב ז״ל ותירץ בזה שתי תשו׳ · האחד משום דילפינן מבגדי כ״ג כמ״ש הרב ז״ל ועוד דהא לא מקרי דבר שנעשית מצותו דהוי לאו משום דכלו חזו למצותן · והוא תירוץ נכון ונראה שזה דעת רבינו ודוק עכ״ל הרב סע״ס · ועיין ת״ס הר׳ חיד״א ז״ל במראית העין דף ס״ח ע״ב וג׳ שגם הוא הביא תירוץ הר׳ בעל החידושים :

מעילה ליכא במחובר משנה ו׳ פרק ג׳ דמעילה תוי״ט : מעילה במחובר :

מעילה ליכא בפחות משוה פרוטה משנה ג׳ פ״ו דמעילה ר״ע עיין משנה ח׳ פ״ה דכריתות ר״ע רמב״ם רפ״א מה׳ מעילה : חמש פרוטות :

מעילה עיין · אכילת קרבן כהטס נהנים בה כמלח ובעצים · אפר הפרה · בשר הנמצא בעזרה · גחלת של הקדש · הלכה פסוקה ; חומש במקום מעילה · חומש מלוה · מטלות המתות · חמש פרוטות

מעות פקדון ביד ראובן ונותנה לו המפקיד בקנין אי אמרינן דאין קנין קונה במעות ולא וכה מהרד"א בן חיים ה"א ע"ז · מטבע אין נקנה · מעות שלוחה או פקדון :

מעות פקדון עיין · שלחני ודיניו :

מעות צרורים בסדינו או תפורים בבגדו היוצא בהם בשבת עיין · טלית מקופלת על כתפיו :

מעות קונות בשכירות מטלטלים אפילו דרבנן נ"י פ"ז דב"מ דף קי"ז ע"ב · דבר תורה :

מעות קונות דבר תורה אבל חכמים אמרו משיכה קונה משנה י"א פרק ז' דערוכין ד"ע התי"ט :

דבר תורה :

זכור לאברהם · א"ה · כתב מר"ן בב"י סימן קל"ח וז"ל פלס סתנו סתנמר קריאס במעות מכרן קיים ואין א' מהם יכול לחזור בו וכדאמרינן גבי קרקע דאי אמר אי בעינא בכספא אקנה קנס ? וכן פסק רמ"א סס סעיף ס' והרש"ך חלק על דין זה עכ"ל · ועיין לארב מחנה אפרים בה' מכירה כדין קנין מעות סעיף א' מ"ס פ"ד כרש"ך · ומ"ס הר' בנו כסי' דין אמת דף מ"א ע"כ ומ"ס אודו דינים כפנין ד"ס מעות קטות ומ"כ בספר מחנה יהודה דף קע"ד ע"כ :

מעות רעות של חברו ביד ראובן ונטלום השוטרים ואנבן פקדון אחד ושניהם תובעים זה את זה שניהם פטורים · דהוא דאנסוהו נרים והראה ממון חברו מהרש"ך ח"א קס"ו · מוסר ממון חברו ודיניו :

מעות רעים עיין · מעות פרעות קונית · מעות מזוייפים פרעון במעות :

מעות שאינו יוכל לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר יבמות פ"ב דף כ"ב חגיגה פ"ק דף ט' זה תלמיד חכם הפורש מן התורה משנה ז' פ"א דחגיגה ובמשנה ר מי שלא חג בזמנו ובגמרא דף ט' י' תמצא הרבה דברים אשר עליהם פורש מעות לא יוכל לתקון ועיין פרק ב' דסוכה הרי"ף ור"ן שם משנה ו' : מעות לא יוכל לתקן . תלמיד חכם הפורש :

מעות שבותים אם חייבים במס ומנה קבור תרומת הדשן סימן שמ"ב · רשד"ם חלק ד' סימן ת"א דברי ריבות סימן קל"ט : יורשים איתמי מפסם לדק י"ס · מנס קבור אם חייב במס :

מעות שהיו פורעים מהם מס ונכנסו לרשות אחרת כגון שנתנם במתנה או הוציא בהם כתו או נפלו ליד היורשים מהו מהר"י טראני ח"ם נ"ו דברי משא מלך ואם מרתו שנים או שלשה בעדי ערך ולא פרעו יורשיהם אם נאמר שנתבטלה ההסכמה מהר"י טראני ח"ם ס"א מי שמרת והניח בנים ובנות ויש ההסכמה שלא יגבו מהבנות מס כלל אין ליתומים לפרוע מחלק הנוגע לפרנסת אחיותיהם והיתומים מה דם במסים · רשד"ם ח"מ סימן ת"ד ק"ק שהסכימו שבמות איזה יחיד יפרעו יורשיו מס המוטל עליו והיחיד נתן במתנה קצת מנכסיו וקצתם לפרעון כתובת אשתו והשאר יירש בנו הוא לבדו יפרע חבל ועיין ב"י"ד שם סימן ר"א : יורשים איתמי נגבה ממס מהם · ממון היולא מיד החייב במס ליד הפטור :

מעות שלח לחברו בתורת פקדון ושב נפטר המפקיד ושואלין לנפקד ריוח המעות והוא טוען שהניחם בקרן זוית ואת"ל שהרויח בהם לא הרויח אלא לעצמו ולאחריותו הדין עמו רשד"ם אה"ע ק"ס עיין שם בח"מ סי' צ"ג :

שולח יד במעות חברו :

מעות שלח לחברו לקנות לו סחורה ולא קנה ושוב עלו המעות וקנה לעצמו גם מכר סחורתו הפחותה ביחד עם סחורת המשלח הטובה מהר"ם טראני חלק ב' קע"ה קע"ו ועיין מהרש"ך חלק ב' סימן ס"ז :

שליח קבל לעשות שליחות ולא עשה · שליח קנה לעצמו :

מעות של צדקה אין מונין אותם שנים שנים אלא אחד אחד הרי"ף פ"א דב"ב דף קס"ח וע"א רמב"ם פרק ט' מהלכות מתנות עניים שולחן ערוך י"ד סימן רנ"ו סעיף א' מפני החשד :

מעות שם מעות כולל זהב וכסף ונחושת מהרי"ק שורש צ"ח ב"י ח"ם סימן ע"ג רשד"ם ח"ר סי' שס"ו בנימין זאב סימן נ"ר · סתם מעות כולל זהב וכסף ונחוש · בנימין זאב סימן נ"ד בה"ג אורח חיים כללים נפרדים דף קס"ד ע"א אורח נ"א :

מעות שמעון שנפטר ביד ראובן שאביו אמר לו ששמעון זה היה חייב לו מנה ורוצה לישבע על כך ולזכות בממון שבידו אין הדין עמו וחייב להחזירו ליורשי שמעון מהרש"ך חלק ב' ב' :

מעות שנמצאו פרק ז' דשקלים :

מעזיבה אחזוקי תקרה היא משנה ב' פ"י דב"מ בר"ע עיין רמב"ם פ"ח מה' שכירות ומ"מ שם :

מעזיבה עיין · בית ועליה של נכה · בית מכר אפפ"י :

מעזיבה שבין בית לעליה נדונית מחצר למחצה לענין טומאה משנה ד' פ"ו דאהלות עיין רמב"ם פכ"ד מה' טומאת מת :

מעט במקום קרוב טוב מהרבה במקו' רחוק פ' ערבי פסחים דף קי"ג : קנה מארעא :

מעט עיין · אחד המרבה · קרבן עיין נמרא :

מעי אבטיח עיין · עוקצי תאנים :

מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי · שהייתי קובל עליו לפני ר"ש ב"ר · ובכל שכן שהוסיף בי אהבה לקיים מה שנאמר הוכח לחכם ויאהבך כך אמר ר' יוחנן בן נורי ערכין פ"ג דף י"ו · הרי"ף ונ"י פ"ב דב"מ דף פ"ב ע"ב :

מעידין לאור הנר לאור הלבנה פירוש כשמסתכלין בצורת אדם מת כדי להכירו וכדי להעיד עליו להתיר את אשתו בודקין אותו ורואין אותו אפילו בלילה לאור הנר או לאור הלבנה הרי"ף ונ"י פ' ט"ז דיבמות דף תנ"ד ע"א · ש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף כ"ב · מכתב אליהו דף ב' ע"ב סימן ב' אות ל"ז בקונטריסו אין לומר דבשלמא כשמעידין עליו ממש ומסתכלין בצורתו אז הוא דמעידין לאור הלבנה אבל אם עלה מן הים או לא לא מהני לאור הלבנה דהא ודאי לא מסתברא לי מוהרח"ש סי' א' עיין משפט צדק סימן ר · לחם רב סימן ל"ח :

מעיין גורם בקטלנית או מזל גורם עיין · קטלנית מזל :

מעיין המטלטל טהור הוא היא בארה של מרים פירוש טהור מלקבל טומאה וטובלין בו ולאו בכלי דמי להיות המים הנובעים ממנו כשאובים ואין לך מעיין מטלטל אלא בארה של מרים שבת פ"ב דף ל"ח . עיין בית יהודה סי' ל"א

בארה של מרים :

מעיין ודין מימיו לטהר הטמאים הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ז עמוד א' ור"ן · שלחן ערוך יורה דעה סימן ר"א :

מעיין מסכר :

מעיינות כותבין בנטין וביצד עיין · שם מקום דירה :

מעיינות של זב הם אב הטומאה מדברי תורה משנה א' פ"ב דטבול יום ר"ע ותי"ט · ועיין בעץ חיים שלש מעיינות הזב המנויים במסכת נדה פרק דם הנדה שהם אב הטומאה לטמא אדם וכלים זובו רוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק ע"ש · ומשקים אחרים היוצאים ממנו אינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלין ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו ודם מגפתו וחלב אשה עיין משנה ד' פרק ה' דזבים · עיין רמב"ם פרק א' ופרק ו' מהלכות מטמאי משכב ומושב :

מעיין מטהר בכל שהוא ובזוחלין הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ז ע"א לאו דוקא כל שהוא אלא דלא צריכה ארבעים סאה אבל צריך מים שיהיה כל גופו עולה בהם בבת אחד · ש"ע י"ד סימן ר"א סעיף ? · הר"ן האריך על זה בפ"ו דשבת דף קכ"ז ע"ב ודף קכ"ח ע"א מי מעיין מטהרין אף בזוחלין (פי' זוחלין נמשכים והולכין ואינן מכונסים · משנה ספק דמקואות · טור וכ"כ התוס' דשבת דף ס"ח ע"ב וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ט מהלכות מקואות וש"פ וטעמא דמלתא משום דמעיין נקרא בכל ענין בין בזוחלין בין באשבורן אבל מקוה אינו נקרא אלא באשבורן כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד ובה"ג . ספרשא מקוה דכתיב בקרא · רמב"ם שם דין ח' מה בין מעיין למקוה מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן

ועיין

Digitized by Google

על התיבה ואצ"ל מתיבה ולחוץ הרי הם של מוצאם (עיין בכסף משנה) ואפילו יש בהם סימן (טור בשם ר"י וכ"כ הרב המגיד שם מפני שתרבת כותיים מצויים שם וכן פירשו התוספות שם והראב"ד ז"ל) ויש אומרים דעל התיבה של חנוני הם (הכל בטור ונ"י) מצא מעות בחנות השלחני בין כסא לשולחני (פירש"י הכסא הוא שהשולחן מונח עליו והוא נותן מטבעותיו בשולחן שלפניו והבאים להחליף נאף הם נותנים עליו מעותיהם) הרי אלו של שולחני · מצאו על הכסא לפני השולחני , מימרא דר' אלעזר שם אפילו היו צרורים ומונחים הרי אלו של מוצאם (כתב הרב המגיד לומר כדבר שאין לו סימן אפילו ברוב ישראל הרי אלו שלו ' והוא שיהיו רוב גוים שאם לא כן חייב להכריז מפני שהם צרורים יש בהם סימן · ש"ע ח"מ סי' ר"ס סעיף ה' :

מעות מצוה והקדש עניים עיין · הקדש עניים ומעות מצוה :

מעות נתן לחבירו להלוות למשחקים והלוה אותם והרויחם הראשון חייב הלוה · ב"י מח"מ סי' ר"ז ;

מעות נתן לחבירו למחצית שכר ליקח סחורה ולא לקח או לקח לעצמו קנה הרי"ף פרק איזהו נשך רמב"ם פ"ז מהלכות שותפין י"ד וב"י סימן קע"ז · תשובות הרב"ן ח"ב סימן קי"ו וקי"ז · אם נאבד הממון רמב"ם פ"ז מה' שותפין תשובת אל שקר סימן ל"ו · כיצד יכול להלוות לחבירו למחצית שכר תרומת הדשן סי' ש"א · הרי"ף ונ"י פ"ת דב"מ דף ק"ח ע"א : לוקח מעות מחבירו למחצית שכר · מבטל כיסו של חבירו · עסקא ברבית · עסקא סתם מלתא כאגר · שליח קנה לעצמו :

מעות נתן לחבירו לקנות לו סחורה והלך וקנה הסחורה בהם וגם במעותיו יחד וכחזרתו נגזל ממנו דיכר יש צדדים שחייב בהם ויש צדדים שפטור בהם מהר"ר לוי בן חביב ע"א : שליח קנה לעצמו :

מעות נתן על המקח בלי משיכה ונאכרו ח"מ סימן קצ"ח :

מעות סתם כתוב בכתובה בעיקר כתובה ותוספת אינה גובה אלא בפחות שבמטבעות כיצד נשא אשה במקום אחד וגירשה במקום אחר , והאשה שם עמו אבל שלח לה גט למקום הנישואין הולכין אחר מקום הנישואין ב"י בשם תשובת הרשב"א ' אם היו מעות מקום הנישואין טובים ממעות מקום הגירושין נותן לה ממעות מקום הגירושין ואם היו המעות מקום הגירושין טובים ממעות מקום הנישואין נותן לה ממעות מקום הנישואין ' רמב"ם פרק י"ו מהלכות אישות ' ודוקא בשוי המטבע שהוא מגבה לה מאתים ומנה אבל לפחות מכאן אי אפשר (הרב המגיד שם) ואם פירש בכתובה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוספת גובה ממנו כמו שכתוב בכתובה ' רמב"ם שם וכ"כ הטור בשמו ' ונכסי צאן ברזל הולכין תמיד אחר מקום שנשתעבר שם כמו בחוב דעלמא , מ"מ פי"ו וכ"כ הרשב"א ' ובמקום שמוסיפין שליש על מה שנותנת לו כמו שנתבאר בש"ע אה"ע סימן ס"ו יש לו דין צאן ברזל ולא דין תוספת מהר"יק שורש פ"א ' ש"ע אה"ע סי' ק' סעיף ה' הרי"ף ור"ן פי"ג דכתובות דף תקל"ז ע"א שטר חוב הוליא על חברו :

מעות עיין · תחריך לפלוני אמר סתן וכו' שאלה · אין מורידין קרוב לנכסי קטן על המעות מעכין · אלמנה קנתה מיורשים אם מכו לומר דלגלויי זוזי מכרו · אפותיקי עשה שדה · אפתי תסול · בעל חוב אינו גובה חובו מן דמי הבהמה · בעל חוב אינו גובה מרחוי דאינו גובה מדמי בהמה · בעל חוב נכייתו · בעל חוב וסידורו גדולי תרומה אם אין לו אלא מעות מכיחין לו מעות כדרך הסידור · בעל חוב טורף אם · בעל חוב מכר קרקע לאשתו לגלויי זוזי הוא דעבד אמרי יורשי · גר שלח מעות לכן · דבר שאינו מסויים · דליקה שנפלה בספינה · דמים · דמים נקראו · הלואה ודיניה · המרלה מעות מידו לידה · הניח מעותיו · זכחים נתערבו או מעות קרבן זה · זוזי · זמן בית דין שלשים יום · טלטול מן הצד הרי · טלית סקופלת מעות כרורים בסדינו או מפוזרים בבגדו היוצא בהם ב בת · טעות במעות · טעות במקח במדה · טרדות בתפלה · כספים ונחשת אין כתובה תבאיתה ודיניה נכתה בתים ומקומות בית הכנסת והעמידו הבנים אינם יכולים למלקה במעות בני מחול ל"ב · כ"ב · מהרים"ן רס"ר לעולם ישליש · מבטל כיסו · מה שתעלה מלודאי לך ולא שפלה כלום מחזיר המעות מוציא חברו בחבות למחצית שכר · מחייב לחברו ולא פרעו בזמנו מחס · מכה לא בעובי ביה הכוסות · מטבע · מסה שיש עליה מעות · מטלטלים ומעות וחלוק · מטלטלים אלם הם מיטב המתנה להפרע במעות לריך הלה למכור אפילו מטלטלים ולהביא מעות · מי שהכיח · מי שטלל בספק ברשותו · מי שפרע · מכירה על מנת להחזיר · מכירה על תנאי דבור מוהרח"ם · מלוה או לוה מצאו מעות יתירות · מלוה יכול לומר איני נפרע עד שיהיו כאן מעותי מלוה מעות · מכר אין כאן מסכון אין כאן מעה · מעות שמרבה מידו ליד אחר · מעלין בקדש ולא מורידין שאלה · מעמד שלשתן ודיניו · מפקיד נכים · מצרן אין לו מעות מוכנים · מקבל עסקא אסור לשום · מקח וממכר בקרקעות כשם מהרי"ט ח"מ ס"ב · מקח וממכר ודיניו קונה טעה במעות · מקח טעות ודיניו דחזר ונוכה במעות · מרויח במעות חברו · משא ומתן במעות חברו · משא ומתן והלואה סתם · מתחייב לזון פלוני · נדוניית וחורתה כשמתה בן לפי מ"כ כ"ח לחם רב מ"ס ודבור מוהרח"ס · ניזק אית ליה לקבולי · נכסים תכל כמטמע · נכסים שאין להם · נפקד הרויח בפקדון · נפקד במעות · נפקד ממעות לדקה · נפש רעם · נשבע לחברו לפרעו במעות מחושבים · סטראי ניכהו · סבין וקערה · סלוקי שלא זוזי · סתמא דמלתא כמה דלא . עיין ונפיק זוזי · עיסור נכסי הכן · עיסור נכסי ודיניו דברי ריבות קע"ז · ערב בשעת מתן מעות · ערב לוי לגד על הנוי ושכח המעות · פועל בחוץ פירות סקדון בידו · פקדון תמוכרו · פריטי אין כאן נסכא אין כאן · פרעון באחריות הלוה · פרעון במעות · קדימה מי שיש לו בעלי חובות · קטן קרובה דעתו · קנין המקנה מטלטלין ומעות · קנין ודמים קונים אפילו במקום שכותבין שטר · קרבנות היחיד · קרוב לנכסי יתומים אין מורידין · קרקע נקנה בכסף : ראה אביו שהטמין מעות · שבועת אלמנה נגרושה על פתוחתה · שדה קנה ותובע שמהמעות יקנה קרקע אחר לכתובתו · שולח יד במעות חברו · שולח יד במעות פקדון , שור שוה מאתים שוטכיות לא · שותפות סתם · שותף חולק שלא מדעת · שותף טוען שלקח סחורה לעצמו במעות שלו · שותפים התנו בכל דיוח לחלאין תורע אמת ק"ס דאין השותף נוטל חלק מדמי דס שותפו הנהרג · שותפים שלשה הטילו לכיס · שותף עכב ולא שלח הסחורה או המעות · שטר הכתיב דאוכן כשם שמעון · שטר כתוב בשם ראובן · שטר מקויים הוציא על חברו : שכיב מרע הניח דיוא מעות · שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע לוה לתת מנה · שכירות בתים ודיניהם · שכירות ודיניו · שכירות מעות · שכירות פועלים ודיניהם דהמשכיר מתן מעות ולא מטלטלין · שלחני ודיניו מפקיד מעות אצל שלחני · שליח התנה להוליך המעות לאחריות המשלח פטור אפילו נאבדו בפשיעה · שליח נתנו לו שנים או שלשה מעות . שליח קנה סחורה במעות חברו וכמעותיו · שליח שגנב כשם רשד"ם ח"מ כ"ג · שנים נתנו מעות לשליח לקנות להם סחורה · שתיקה דלאחר מתן מעות · תולה מעותיו בנוי · תפיסת ממון שאינו · תפיסת מעות :

מעות פורים אין מדקדקין בהם הרי"ף פ"ו דב"מ דף קי"ז ע"ב ונ"י שם דף קי"ז ע"ב ונ"י שם דף קי"ח ע"א ושאר דיני מעות פורים שם · ש"ע א"ח סימן תרצ"ד · במקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים לעצמו ויתנם במקום שירצה שם סעיף ד' וכתב התשב"ץ סימן קע"ד במקום שאין מ[ע]ין יכול לעכב לעצמו מעות פורים שלו ויתנם במקום שירצה · אין משנין מעות פורים לצדקה אחרת , ובתבמהר"ר נא"ל ס"ק א' מעות שחשב בלבו לחלקם ביום פורים אינו רשאי לשנותם אלא אותם המעות עצמן חייב לחלוק דצדקה מחייב בה במחשבה ב"י ועיין טי"ד ס"ס רנ"ח' ודוקא הגבאים (מרדכי פ"ק דב"ב ' אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה (מיהו הטור כתב דגם העני אינו רשאי לשנותם אלא לסעודת פורים בלבד) · דעת בעל הבית · מחלקך · מעשר פירות פורים משלוח ;

זכור לאברהם · א"ה ראיתי בס' יד כאמן דף ל"ח ע"ב שכתב ח"ל שאול שאל שאם מי שסגג או הזיד ולא קיים מצות משלוח מנות ומתנות לעניים אי חייב בתשלומין כמועלי פורים כיון דממון הוא חייב עפ"ס לעניים או"ד כיון דעבר זמנו בטל מיוכו והודא ליה דמעות לא יוכל לתקן קרינן עליה עכ"ד · ולפע"ד לפשוט ספק זה לחיובא כפי מה שפסק מרן דבמקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים לעצמו ויתנם במקום שירצה : דאם איתא דעבר יומו בטל חיובו למה לו לעככם אכלו כיון שאין שם עניים פטור אלא ודאי דגריא בחובתא עליה ליתנם אפילו אחר פורים :

מעות פורים שגובים אותן לחזן הקורא את המגלה אין אסור בדבר משאת בנימין נ"ד :

מעות פקדון אם מוציאין מזה ונותנין לזה ב"י ח"מ סי' פ"ו ; בעל חוב אינו גובה חובו מפקדונות · מוציאין מזה :

גילוי עריות סתלה : המרלס מעות :

מעות הניח להיות מח־ל עליהן מעשר שני הרי זה פודה בהן בחזקת שהן קיימין · מכאן שאבדו חושש לכל מה שפדה בהן למפרע · משנה הרי״ף ור״ן פפ״ג דגיטין דף תקס״ד ע״א וכ־בנן דפליגי על רבי אלעזר בן שמוע · רמב״ם פרק ד׳ מהלכות מעשר שני ונטע רבעי פסקא י״ג :

תבית הניח להפריסה תרומה · פירות תבית להיות :

מעות הניח שכיב מרע לאחד אם חייבים יורשין לרתת לו מעות דוקא או שוה כסף אם לא הניח מעות בעין תשובת רמב״ן סימן ס״ב ב״י מח״מ סי׳ רנ״ג · פתוב כ״כ זהובים שוה קאמר כ״י מח״מ סימן ס׳ ועיין בתשובת הרשב״א

מנה קבור · שוה כסף או · שוה כסף ככסף :

מעות הנמצאים בהר הבית חולין שאין הנזבר מוציא מעות מתרומות הלשכה עד שהוא מחללן על הבהמות שהוא לוקח לקרבנות משנה ב׳ פרק ז׳ דשקלים · רמב״ם פ״ג מהל׳ שקלים · רמב״ם פ״ו מה׳ מעשר שני לעולם חולין :

חזקה אין כהן מוליא :

מעות הנמצאים בירושלים אפי׳ דינרי זהב עם כסף ועם המעות הרי אלו חולין הואיל ושוקי ירושלים מתכבדים בכ״י יום מצא בתוכן חרס וכתוב בו מעשר הרי אלו מעשר שני בר״א בשאר ימות השנה אבל ברגל הכל מעשר. שני משנה ב׳ פרק ז׳ דשקלים · רמב״ם פ״ו מהלכות מעשר שני :

מעות הנמצאים בכל מקום בין ברגל בין בשאר ימות השנה ובירושלים בשאר ימות השנה חוץ מימות הרגל הרי אלו חולין משנה ט׳ פרק ד׳ דמעשר שני בר״ע · ועיין משנה ב׳ פרק ז׳ דשקלים ועיין שם משנה א׳ :

מעות הנמצאים במקדש בין תיבה של שקלים לתיבת של נדבה קרוב לשקלים יפלו לשקלים קרוב לנדבה יפלו לנדבה מחצה על מחצה יפלו לנדבה מפני שהנדבה כולה עולה והשקלים מסתפקין מהם לעולות ולדברים אחרים · וכן מעות הנמצאים בין כל תיבה ותיבה יפלו לקרוב מחצה על מחצה אם בין עצים ללבונה יפלו ללבונה בין קינין לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה בין חולין למעשר שני יפלו למעשר שני משנה א פ״ז דשקלים רמב״ם פ״ג מה׳ שקלים · רמב״ם פ״ו מה׳ מעשר שני : זה הכלל הולכים :

מעות הנמצאים לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר שני משנה ב׳ פ״ז דשקלים רמב״ם פ״ו מהלכות מעשר שני :

מעות העסקא הוקרו או החלו עיין · מקבל עסקא אסור לסוס :

מעות הרבה יש לי ואין לי שולחני לרצותם · ר״ע פגע בארונו של ר׳ אליעזר שהיו נושאים אותו מקיסרי ללוד ואמר הכי פי׳ הרבה שאלות יש לי ואין לי למי אשאל סנהדרין פ״ז דף ס״ח :

מעות הדעות קונות את היפות והיפות אינן קונות את הרעות משנה א׳ פ״ד דב״מ · מעות הרעות יש להם דין מטלטלין ח״מ ולע״ש סי׳ ר״ג · הרי״ף ונ״י פ״ד דב״מ דף צ״ב ע״ב ודף צ״נ ע״א · מטבע׳ כמטבע :

מעות ואינו מקפיד עליהם קנו דבחליפין דמו ויש בו הונאה דמכור לי באלו קאמר · הרי״ף ונ״י פרק ד׳ דב״מ דף צ״ד ע״א ש״ע ח״מ סימן רכ״ז סעיף י״ט הלוקח בדמים אכסרה בלא מדה ובלא מנין ובלא משקל כגון שחפץ מעות ואמר מכור לי פרחך באלו קנה ומחזיר הונאה והוא הדין ללוקח פידות אכסרה בסלע או בשתים שקנה ומחזיר הונאה (לשון הרמב״ם פי״ג מהלכות מכירה דין כ׳ מימרא דרבה אמר ר׳ הונא ב״מ דף מ״ו ודף מ״ז וכתב הרב הסניד ואכסרה הוא לשון משנה בזרעים ספ״ב דדמאי ופסק בפסק ההלכות דיש לו הונאה וכתב הכסף משנה דנראה מכאן שאם לא הזכיר לשון מכירה אלא א״ל החלף פרחך באלו אין לו עליו אונאה) ויש אומרים דספיקא הוי ואין מוציאין ממנו מיד המאנה · טור בשם הרא״ש שם בפסקיו דמספקא ליה אי הלכה כרבא משמיה דרב הונא כדלעיל או כ־ב אבא משמיה דרב הונא דאמר דאין לו הונאה ועיין בריש סימן ר״ט ועיין

במ״ש הב״י מוצא הדין שם שגם בדין פירות אכסרא פלוגתא דרבה משמיה דרב הונא ורבי אבא משמיה דרב הונא ·

דבר תורה מעות קונות :

מעות ומה יעשה בהם מי שחשיכה לו בדרך ש״ע א״ח סימן רס״ו וכתב מהרשד״ם א״ח תשובה ז׳ מותר לעוברי דרכים לצאת עם המעות התפורים בלבושיהם הלק״ט ח״א תשובה פ״א מטה לאסור לצאת בכיס של מעות עם חשיכה : סעיף י״ב מי ששכח כיסו בשבת עליו אם הוא בשוק אסור להביאו לביתו רק יתיר חגורו בשוק והוא נופל ואומר לנוי לשומרו ואם מבואר אין לחוש וכתב מ״א ס״ק כ׳ : גאם מתיירא שהנוי יקחהו בשוק רשאי לרוץ במש״ל · ואם הוא בביתו יכול לילך לחצר להתיר חגורו ליפול שם ולהצניעו וכתב מג״א ס״ק י״ט כיון שהוא בידו יכול להניחו בכל מקום שירצה במ״ש סימן ש״ת ס״ג · וצ״ע בשבת דף צ״ה שהצריכו לתמחין לקבל שבת עד שיצניע התוקע השופר וי״ל דעכ״פ עדיף שלא יבוא לידי כך ש״ע א״ח סימן שר״ד סעיף י״ז יש מתירים להציל דסקיא מלאה מעות ע״י כבר או תינוק מן הדליקה או מן הגנבים דוקא לרשות היחיד א בל לא לחצר. שאינה מעורבת : עיין ש״ע א״ח סימן ש״א סעיף ל״ב · תוצא במעות הצרודים לו כסדינו חייב אבל בבית מותר אם צריך לו אפילו אינם צירורים רק שהם מנוקבים · אסור לצאת בשבת במעות או בכסף וזהב התפורים בבגדו ויש מתירים במקום פסידא שירא שינזלו ממנו אם יניחם בביתו וילך וכן נוהגים להקל אם צריך לצאת אבל אם יכול להיות יושב בבית ולא לצאת לא יצא וכתב שם הגן נטע ס״ק ט׳ מהר״ל התיר לשאת אצלו בשבת מטבעות הנקובים כל שהוא בשעת הסכנה אך לא יוציאם חוץ לערוב ויש אומרים שמתיר בכה״ג גם בשאין מנוקבים ואם מתירא מפני הגזילה כגון שמחפשין עבדי המושל מותר לחוציאן חוץ לערוב וכתב מג״א משמע מדבריו דלשאת אותו בידו אסור רק לשאת אותם אצלו דהוי טלטול כלאחר יד · הגהות נא״ל על ש״ע א״ח סימן ש״ט אות א׳ כתב ב״י שמי ששבת מעות בכים שעושים בצדי המלבוש אם אינה תפורה לארכת במלבוש אלא שפיה כ־בר תפור בחור שבמלבוש והיא כולה תלויה דשרי לטלטל המלבוש אך ללובשו נראה דאסור שמא ישכח ויצא בו לרשות הרבים וע״ל סימן ש״י סעיף ד׳ בהגהה

טלטול על ידי דבר אחר · כים דינו · מליאה בשבת :

מעות ופירות אין קונין בהם משנה ד׳ פ״ק דקידושין בר״ע ומשנה א׳ פ״ד דמציעא בתי״ט :

מעות חברו עיין · נפקד הרויח בפקדון · סחורה עושה במעות חברו · שכיר שמוטיל במלאכתו :

מעות יפות עיין · מעות הרעות :

מעות שטונים עיין · מכירה אינה מתקיימת בחמשה דברים מלד הלוקח אחד מהם בעל מכר קרקע לאשתו במעות טמונים :

מעותיו הניח על קרן הצבי עיין · הכיח מעותיו :

מעות יתומים בידו ואחיו היה ערב וירד מנכסיו יתנם או יתן ערב בטוח רשד״ם ח״ד סי׳ שע״ז :

מעות יתומים עיין · יתומים מעותיהם :

מעות יתירות מצאו המלוה או הלוה עיין · מלוה או לוה מלאו :

מעות מותר להשכירם לשולחני תרומת הדשן סימן ש״כ איסתי · שכירות מעות :

מעות מזוייפים או רעים עיין · מטבע מזוייף · פסולי עדות בעבירה דאורייתא בשם מהרד״ס טראני ח״מ ז׳ · פקיד דאותן קבל כעדו מעות מזוייפות · פרעון במעות :

מעות מצא אם יוכל להשתמש בהם ח״מ ולע״ש סי׳ רס״ו מצא מעות או מטמון איסתי היא שלו פרק אלו מציאות ח״מ ולע״ש סי׳ ר״ס רמב״ם וקרית ס׳ פי״ו מה׳ אבידה אדם עשוי למשמש בכיסו · מטבע אין בו סימן · שומר אבידה כשומר שכר :

מעות מצא בחנות אם הוא בין תיבה לחנוני הרי הם של בעל החנות (לשון הרמב״ם פי״ז מהלכות גזילה ואבידה משנה בגמ׳ פ״ב דב״מ דף כ״ו ע״ב · הרי״ף ונ״י שם דף ע״נ ע״א ע״ב ולפי האמת דף ע״ט ע״א וע״ב ·) ואם מצאם על

Digitized by Google

זכור לאברהם · א"פ · משום רבים פנים כל היכא דאמרינן פני לאו ספיקא הוא כלל אלא כאלו כתב פנים בפירוש הריטב"א ז"ל בחי' יומא ס"פ טרף בקלפי מן הפתיחה סס יד מלאכי אות תפ"ג · וע"ם הרב המחבר זצוק"ל דמהרד"ך יהיב טעמא למה משום רבים פנים · ז"ל שם · דבכל מקום שדברה תורה בלשון רבים הוא פנים שמשום רבים פנים וסיינו משום שאם תאמר פלשה אני אומר ארבעה ואין לדבר סוף ומש"ה יש לנו לתפוס מעוט שיתגבל שהוא יותר מועט מכל המעוטים דהשתא אין לטעות אנא ואכה · עכ"ל :

מעוט שער שנים ת"כ ר"ע משנה י"ב פרק ו' דנדה ולענין נגעים ופרה אדומה תנוק ותנוקת :

פנימה אין לה · דכדאמרינן בפנימה הוא השערה ללמד שהשערות מתחלקות לשתי חלקים דהיינו לשתי חוטין והפנימה פוסלת אפילו אינה אלא כחוט אחד מהם · שער לבן :

זכור לאברהם · א"ה · ועמ"ש הרב ת"ס בריש פ"ד דמסכת נגעים וע"ש על דבריו הרב לחם שמים · והדא"ס בפרשת תוריע הקשה מכ"ל לרז"ל דמעוט שער שנים · והרב חזון נחום שם בנגעים כתב ת"ל עיין בתי"ט ושם האריך מכ"ל דמעוט שער שנים ולענ"ן דילפינן דבר זה מפרים אדומה דכתיב בה אדומה תמימה שאם היו בה שתי שערות שחורות פסולה אבל שערה א' שפיר קרינן בה תמימה וע"מ דשערה א' כעין דליתיה דמי וא"כ עכ"ל דשער זה דקרא הם לפחות שנים אבל א' וכיוצא בכן כמאן דליתיה דמי א"כ י"ל דהא"כ דשער אפילו א' משמע ופיסו אתא הלכתא ואוקמה אשתים כמ"ם הרא"ס לגבי פרה אדומה וז"ל ואפ"ג דמתמימה באדמימות משמע שאם היה בה אפילו שער א' שחור או לבן פסולה אתא הלכתא ואוקמה אשתי שערות דכל שיעורין הלמ"מ הן וכו' יע"ש עכ"ל הרב חזון נחום · ועיין מה שתירץ הרב קרבן אהרן דף ק·ע"ת וכו' · ועג"כ מ"ש הרב כת"י וע"ס על דבריו ועל דברי הרב חזון נחום בס' תועפות ראם להרב"א גאטיניו ז"ל בפרשת תוריע :

מעובב גט שחרור אם אוכל בתרומה עיין · תיקו בעיא דסלקא :

מעולם לא שאלני ארם על מכת פרדה לבנה וחיה פי' וחייתה המכה היינו בחוורא ריש כרעא ורבי חנינא הוה בקי ברפואות ואמר כך יומא פ"ח דף מ"ט חולין פ"ק דף ז' :

מעונן אסורו ודיניו ש"ע י"ד סימן קע"ט · שלא תעוננו פ' קדושים · ובספרי שאלו הם נותני תעתים לומר שעה זו טובה או רעה שנא' ולא תעוננו · סנהדרין פ' ארבע מיתות · שבת פ' המצניע · רמב"ם פי"א מה' ע"ז סמ"ג חלק לא תעשה סי' נ"ג · סמ"ק סי' קל"ה · חלק אדם נתיב י"ז חלק ה' · כלבו סימן צ"ז · אזילות כיד · מנחם · קוסם ואסורו :

מעוררין ונוקפין בטלם יוחנן כהן גדול משנה יו"ד פ"ט דסוטה · משנה אחרונה דמעשר שני :

מעות אין נקנין בחליפין ואגב מהרד"ם טראני ח"א קס"ט מעות אינו נקנה בחליפין כלי אגב משום דדעתיה אצורתא והוי כדבר שאין בו ממש · אין מקנין אפילו באגב מעות שאינם בעין · תשובת הרשב"א סימן תתקנ"ב · מהרד"א בן חיים ח"א ע"ז בניתן מעות אגב קרקע ונראה שהיו ביד אחרים בהלואה · הרי"ף וני"י פ"ד רב"מ דף צ"ג ע"ב ודף צ"ר ע"א · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ו סברא יחידית כי היכי דלא קנה מעות לא קנה קרקעות ומטלטלים וסימן כ"א · הלואתי לפלוני · מטבע אין נקנה · מעות ואינו מקפיד עליהם · מתנה אגב קרקע · מתנה על תנאי כמס מהרד"א בן חיים ח"ת ע"ו · מתנת בריא ודיניה דאעפ"כ שם המתנה קיימת להספקת ייעוב א' · מתנת בריא מהיום ולאחר מיתה ד"ה מוהרח"ש בספרו · מתנת שכיב מרע ודינים מוסרח"ש סברת יחידית כי היכי דלא קנה מעות לא קנה קרקעות ומטלטלין · סדר מתנה כתוב בו :

מעות אם ור לגלח או לשקר ואיבא על זה תקנת בחרם עיין תקנות רכינו גרשום :

מעות אסור ליתן בפיו מפני סכנת רוק סובה שחין הרי"ף ור"ן פ"ב דע"ז דף שנ"ט ע"א · ש"ע י"ד סימן קי"ו רמב"ם פי"ב מה' רוצח :

מעות באחריות הלוה עד שיפרעם ליד המלוה וכו' ולפעמים הם באחריות המלוה כגון אם אמר לך הילך מעותיך ולא רצה המלוה לקבלם וכו' · ש"ע ח"מ סימן ק"ך ועיין סימן ע"ד סעיף ג' בהגה ובחנוך בית יהודה תשובה

קכ"ה · מלוה את חברו וא"ל הלוך :

מעות במדבר רבה מה לעת :

מעות היה שולח ראובן לשמעון שותפו מחשבון לוי צרור אחד ובתוכו ק"ן גרושו"ש על ידי החמרים ונתעכבו וחזר ולקח הצרור מידם והניח בתוכו מעות אחרים ולא לקח מידם האגרת הראשונה שהיה כותב לחברו מה ק"ן גרושו"ש בלבד וכתב אחרת על המעות האחרים שהניח בתוך הצרור שמעון כתב אליו איך קבל הצרור מיד החמר ולא פירש מה קבל ואחר ימים טען שלא שלח כי אם הק"ן גרושו"ש ומוציא שני כתבים מק"ן גרושו"ש וראובן משיב מהרד"א בן חיים חלק ב' נ"ו :

מעות הלואה או פקדון או בעל שיש בידו נכסי נדוניית אשתו ומת המלוה או המפקיד או האשה במקום שיש לו להחזיר החשבון ולא נודע להם שום יורש בכולם אין בית דין מוציאין אותם מידו תורת אמת צ"ג ועיין מהרר"ם מלובלין סימן י"ב · ואם יכול להשתמש בהם או לאו ואם יש לחלק בין איש נאמן לשאינו נאמן ופירוש מניח ביניהם ומסתלק · וכן יהיה מונח עד שיבוא אליהו · עיין ש"ע ח"מ סימן רפ"ב סעיף ב' מניח רמי המקח ביניהם ומסתלק ·

דר בעיר פנים עשר חדש כשם משפטי שמואל ל"ט מי שמת ולא היה שם אדם · יחים מונח עד סיבוא · מניח דמי המקח · מעות פקדון ביד ראובן · מקח לקח משכרה · מת שאין לו יורשים · צוואת מת שאין לו יורשים · סדר כין פטרותיו :

מעות הלוה את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש על אותן המעות מחלקו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו הכהן או הלוי או העשיר העני · כיצד מפריש עליהם מפריש תרומה או מעשר ראשון או מעשר שני מפירותיו ומזכה כהן על ידי אחר לאותו כהן או לוי או העני שהלוום ואם היו רגילין ליטול ממנו והוא רגיל שלא ליתן אלא להן אינו צריך לזכות על ידי אחר ואחר שמפריש מחשב כמה שוה זה שהפריש ומנכה מן המלוה עד שיפרע כל חובו ומוכר התרומה לכל כהן שירצה ואוכל המעשרות כשהוא מחשב כמה שוים הפירות שהפריש יש לו לחשב כשער הזול ואינו חושש משום רבית · ואין השביעית משמטת חוב זה · ואם בא בעל הבית לחזור אינו חוזר אבל אם רצו אלו שלקחו המעות לחזור חוזרין : נתיאשו מהן הבעלים אין מפרישין עליהם שאין מפרישין על האבוד מת הכהן או הלוי או העני שהלווס אינו יכול להפריש עליהן מחלוקת בדרך הזו עד שיטול רשות מן היורשים והוא שיניח להן קרקע אפילו מלא מחט · אבל אם הניח כספים אין רשות היורש מועלת · ואם הלווס בבית דין על מנת שיפריש על מעות אלו מחלקם אינו צריך ליטול רשות מן היורשים · העשיר העני אין מפרישין עליו אעפ"י שהלווהו בבית דין וזכת הלה במה שבידו · משנה וגמרא סוף פרק כל הגט הרי"ף ור"ן פ"ג דגיטין דף תקס"ט ע"א · רמב"ם פ"ז מהלכות מעשר פסקא ח' :

מעות המלוה אותם שלא בעדים עובר על ולפני עור לא תתן מכשול · פי' שעולה ברוחו של לוה לכפור בו כך אמר רב ור"ל אמר שגורם קללה לעצמו שנא' תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק · פי' שבולם מקללין אותו שדובר על צדיק עתק כשתובע מעותיו וזה כופר ב"מ פ"ה דף ע' · רמב"ם פ"ב מהלכות מלוה ולוה · עיין בגמרא דף ע"ה · הרי"ף וני"י ספ"ה דב"מ דף ק"ד ע"א

מעות המלוה אותן שלא ברבית עליו הכתוב אומר כספו לא נתן בנשך וגו' הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטים והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטי · אמר רבי אלעזר הללו מתמוטטים ועולים הללו מתמוטטים ואינם עולים פירש"י והכי משמע ק"א עושה אלה לא ימוט לעולם כלומר ואם ימוט אין מטתו מטת עולם אבל הנותן בנשך לא ימוט לעולם ב"מ פ"ה דף ע"א :

מעות המפוזרין בחנותי כעובר ע"ז הרי"ף והר"ן פ"ג דשבת דף קל"ז ע"א · רמב"ם פ"ק ב' מהלכות דעורת פסקא ח : כותס :

מעות המרצה מידו ליד אשה אין לו חלק לעולם הבא עיין גלוי

וגם ראיתי שם בתוספי הרא"ש דפסחים ליה דסוף פר"ת וכ"כ דעת הרשב"א והר"ן בסוגיא דחולין שהקשו בקושיית התוס' ותירצו דבשר מאוס לא דבר הכתוב אלא כנגד ובפ"ר אכל בפסח לא אמרה תורה קרב למקלה ע"ש פ"מ דפסחים בסו דחיים ר"מ של המיעוט מד"ת עכ"ד · ועמ"ס הרב ארעא דישראל מע' מ"ס אות ט"ו פ"ס באורך · והר' פלמו במערכת ר"ס אות ד' חקר בהא דק"ל בכל הפו' כולם אחרי רבים לפסוק אם בכל מקום הוא דאזלינן אחר הרוב ולא חיישינן למיעוט או מי איכא מידי דלא אזלינן בתר רובא וכתב דאלו דברים שאין הולכים בהם אחר הרוב כפי הרשום בזכרונו ז"ל · ואני אמרתי להביא דבריו בקיצור נמרץ · א' במאי דקי"ל רוב המצויין אצל שחיטה מומחים הם מי אימיס קמן לא סמכינן ארובא · ב' בדיקת הסכין לאחר שחיטה דאע"ג דעל הרוב איגו נפגם צריך בדיקה משום דלפעמים נפגם בעור · · ג' בדיקת הריאה דאע"ג דרוב בהמות כשרות הן היכא דאיתיה לריאה קמן צריכה בדיקה וכמ"ם כל הפוסקים ומכללם הרשב"א והר"ן ז"ל בפ"ק דחולין · ד' דמאי דאע"ג דקי"ל רוב ע"ה מעשרין הן אפ"ה בלריכו וחייבו חכמים לעשר בלוקח מע"ה · וכתבו התוס' בפ"ק דשבת דף י"ג דהיינו טעמא משום דהוי מיעוט המצוי · ה' לא אזלינן בתר רובא אלא היכא דמיעוטא ורובא תלוי במעשה וכ"ם היכא דמיעוטא תלוי במעשה ורובא לא תלוי במעשה אבל ברובא דתלי במעשה ומעוטא לא תלי במעשה לא אזלינן בתר רובא וחיישינן למיעוטא כדאיתא בריש פ"ב דבכורות והביאוהו גם הרשב"א והר"ן בפ"ק דחולין גבי הא מלתא דאזלינן בתר רובא · ועי"ש מה שהקשה הרב בזה · ו' היכא דאיכא חזקה נגד הרוב לא סמכינן ארובא אלא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואתרע ליה רובא כדאיתא בר"פ בתרא דיבמות ועיין בדברי הרשב"א והר"ן ז"ל במי' לשם · ז' תו אשכחן רובא דלא אזלינן בתרים וחיישינן למיעוטא כגון ברוב שהוא תלוי במנהג העולם דרובא דעלמא עבדי הכי והנו מסופקים במעשה של זה במאן עבד אי עבד כרובא או כמיעוטא חוששים למיעוט משום דאין זה מצד הטבע אלא מצד מנהג והמנהג עשוי להשתנות לא הוי חשוב כ"כ הר"ן ז"ל בפ"ב דקידושין בשמעתתא דסבלונות לדעת הגאונים והרי"ף ז"ל דגרסי לא צריכא ברובא מסבלי והדר מקדשי ומעוטא מקדשי והדר מסבלי יעוי"ש עכ"ד ועי"ש מה שהאריך והקשה ע"ז ולבסוף אסקיה בצ"ע · ח' עוד מצינו לענין פלוגתא דרבוותא דאע"ג דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים אפ"ה בגטין וקדושין ובשאר איסורין חוששין לדברי המיעוט משום דלא הוי כרוב גמור דהא לא נחלקו פנים בפנים כמו סנהדרין כ"כ הרב נ"ם בכלל ה' בסופו עי"ם עכ"ד הרב ארעא דישראל בק"י ויעש"כ · ועג"כ מ"ס הרב המחבר לעיל דף פ"ס בערך מחלוקת הפוסקים · ונ"ע מעוטא לא חיישינן ליה עמ"ס הר' חיים ש"א ח"ב סימן כ"כ אות כ' :

מעוט גופי הלכות אות ת"ן מעוט כתב הכריתות נתיבות עולם ממיעוט ב צר שלש לשונות מעוט אך גם רק וכו' עיין שם דע שיש עוד שלש לשונות הוא היא זאת הוא כיצד הוא לבדו יעשה לכם · הוא ורא מכשיריו היא כיצד קדש היא לכם · היא קדש ואין מעשיה קדש פ' כל הבשר · זאת כיצד זאת אשר ללויים זאת ללויים ואין אחרת לקיים · עוד אמרו זאת תורת העולה היא העולה הרי אלו מעוטים עכ"ד :

מעוט א"ס · אמר רב"א בכלליו כ"י לפעמים דורשים תיבת א' לרבוי ותיבת זו במקום אחד דורשה למעוט כמ"ש התוס' בקמא דף ס"ב ובפרשת אמור דרשו הקרובה אליו שתי תיבות לרבות ושם בשארו הקרוב אליו דרשו למעט לפי שעקר דברים אלו הלכתא ניכהו ואסמכינהו אקראי ועוד שם דרשו האזרח וכגר הכתוב ביום הכפורים לרבות הנשים ובסכה למעט נשים ובספרא פ' ויקרא דרשו ילק עליו לרבות ויצקת עליה לרבות ויצקת עליה למעט · הרב עין זוכר אות ל"א ובאות ס"ה כביא בלל אחר במעוט ח"ל מעוט כל שהכתוב בתחלה כתב רבויים ולבסוף מעט אין לך למעט אלא הפחות רבנו מהר"י רוזאנים בספרו הבירא מש"ל ה' משכב ומושב פרק כ' דין נ' :

מעוט הקהל רוצים לצאת מקהלם או עירם וכידם הקרשורת חייבים להתם לרוב הקהל תשו' הכהן חלק ב' סימן כ"ח :

מעוט ימים שנים הרי"ף דשבועות פ"ב דף שי"ד ע"ב מעוט רבים שלשה חם · מעוט רבים ·

מעוטים רבים עיין · מעוט אחר מעוט :

מעוטים שלשה עיין · מעוט אחר מעוט שלוגתא דבבלי וירושלמי · מעוט שליש :

מעוטים שנים עיין · מעוט אחר מעוט :

מעוט יפה ורוב קשה זבח דברים גטין פרק ז דף ע' · רוב קשה :

מעוט כיפה את הרוב לפעמים מוהרח"ש בספרות ור' חיים ח"ג סי' ל' · חכם הקה"ל ר"ז מוהרח"ש :

מעוט כיצד שלש לשונות רק אך מן וכו' הליכות עולם שער ד' פ"ג :

מעוט לית לן למדרש אלא על מת שכתוב בפרשה בהדיא ברעהו דכתיב גבי שומר הנם ושומר שכר דרשינן להקל למפטריה מגניבת ואבידה ולא לחייב שומר חנם בהקדש אפילו בגניבה ואבידה ושומר שכר אפילו באונסין דבפרשת שומר שכר חיוב גניבה ואבידה כתיבי בהדיא אבל פטור דאונסין לא כתיב הלכך אית לן למימר דאתי קרא למפטריה מגניבת ואבידה עכ"ל גופי הלכות אות שצ"ו בשם מהר"ר בצלאל כללי. גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ד ע"ב בזבחים צ"ב ה"א יאכלנה אורחא דקרא קמ"ל כלומר ולא אתי למעטא ואתי לגלויי אי אכלוה :

מעוט מצינו דמפיק בבריתא חד דינא מתלתא מעוטי ואינו מזכיר רק מעוט אחד וכתבו תוס' דשבת דף צ"נ תלתא מעוטי כתיבי והא דנקט בבריתא לכך נאמר בעשותה שפי מהנך מעוטי לפי שהוא מעוט אחרון שבפסוק והוא כלל גדול גופי הלכות אות שנ"ה · יבין שמועה כלל תל"ו · גופי הלכות אות שנ"ו מעוט כתב מהר"ר בצלאל בכללים שלו לפעמים ממעטינן מפסוק אחד שני דברים והמעוט האחד להקל והאחד להחמיר דגבי אונאה ממעטינן קרקע להקל שאין בו דין אונאה ואנו ממעטין הקדש להחמיר לדעת רב חסדא דאפילו פחות מאונאה חוזר ואין להמוה מה שזה תלוי בסברא כי היכי דבבבא קמא ממעטינן מרעהו להקל בנכרי ולהחמיר בהקדש דתוספי הרא"ש פ' הזהב על ההיא דכאי אין לו הונאה אינו בתורת הונאה · ועיין מעוטים שלשה במשנה ב' פ"ט רובים ר"ע ותי"ט :

מעוט עיין · אמני גוירה שוה · אימם נותן ארבעה דברים ודימו בפסק הר"ר בהסהן · או פעמים לרבות פעמים למעט · אצטריך קרא למעוטי · איש כי כתיב · אבין ורקין מעוטין · אליו למעט את אהרן · אפילו עליהו · אצטריך קרא למעוטי · את לרבות ופעמים את למעט · כנגד סלע על סלע · בלבד · בני ישראל כי כתיב · גם למעט · דורש שתלה דבר שאינו אלא אסמכתא · דיוק גופי הלכות · הא עיין · הוא למעט · היא לדיוק · היא למעט · הי פעמים לרבות · וו יתירה · ומה מי שאין לו · וזאת יהי למעט · זאת למעט · זהו למעט · זו היא שאמרו · חרש דכינו · יום שתם · יין מעוטו מעכב · יצא זו · יצאתה זו · כל לאתויי מאי · כלל שהוא צריך לפרט · כתובים שלשה הבאים כאחד דבור המתחיל כנסת הגדולה . לאתויי ים · למעוטי אמרו · מנו היכא דלא הוי אלא פירוש דלפעמים קרא ממעט סברא · מר"אצטריך דדך סנתרא · מילה שלא בזמנה · מן שוי מעוט · מנין למעט · מפיק הא · מציאה כי כתיב · נקוד הכתובים · סיפא דקרא · סמיך אמה מליכו · סמיכה הכל סומכין · סתם מנא כתרא · עבד אתקפם לאחם · קומץ מעוטו מעכב · רובא וחזקה היכא חיישינן למעוטא · רקין ואכין · רק למעט · שליח לדבר עבירה · שלשה דברים רוכן קשה ומעוטן יפה · שמן מעוטו מעכב · תיבה אחת כחד דוכתא · תנא דורש לפעמים · תערובת עיין קיקולא"ה ברכתה היכא הולכים אחר מעוט או רוב התערובת לענין ברכה :

מעוט דבוי ומעוט עיין · כלל ופרט וכלל · אי אתם · רבוי מעוט ורבוי :

מעוט רבוי עיין · רבוי מעוט ורבוי :

מעוט רבים שנים משנה ח' פ"ח דנדרים בתי"ט משנה ב' פי' דב"ב · הרי"ף פ"ב דשבועות דף שי"ד ע"ב · הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ח ע"ב · ש"ע ח"מ סי' פ"ח סעיף כ"ח · הרדר"ך בית א' חדר י"ב · טעם למה מעוט רבים שנים כללים נפרדים לכנסת הגדולה אורח חיים דף קס"ג ע"ג אות י"א · משנה א' פי"ג דמנחות ותי"ט ומשנה ב' וג' ר"ע · רמב"ם פרק י"ז מהלכות מעשה הקרבנות פסקה ז' :

כופר מלוה בשטר · כתובה ומשכה · מנו דנסבוה קב"נ · מעוט מים · לאחוז על מלמכתו · שדה דבי חייא · שרותי מכרות לך · משפט מועט :

זכור

מעוט · יומא דף מ"ג ע"א בפסיק ולקח הכהן מדמה באצבעו אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות אפילו כהן הדיוט · שם דף ס' ע"א תוס' ד"ה תרי מעוטי · פסחים דף כ"ג ע"א ולכם בין יחיד בין רבים משמע הוי רבוי אחר רבוי ולמעט · קדושין דף מ"א ע"ב בסופו תו' ד"ה הנכרי והכותי · יפה מראה דף רי"ג ע"ב אי מעוט אחר מעוט לרבות מותר ליחיד לשאול במעשה מרכבה מה לפנים ומה לאחור · עיין ביפה תואר פסוק וה' פקד את שרה · תי"ט פ"א דזבחים משנה ז' ד"ה אחר תוס' · בפ"ק דהוריות דף ג' כתב רש"י דהא דאמרינן אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות ה"מ היכא דליכא אלא שני מעוטים אבל היכא דאיכא שלשה מעוטים בחד קרא זה אחר זה כולהו אתו למעוטי שני לוחות הברית בתורה שבעל פה בסוף אות רי"ש דף שכ"ח ע"א דפוס ווילד"הרמש דאר"ף ותי"ט משנה ג' פ"ד דמגילה ובהנהה בסוף הפרק שם · ועיין תי"ט משנה כ' פ"ק דערלה פי' וטעם הכלל · תי"ט משנה ד' פ"ו דסנהדרין ד"ה ואין האשה נגלית הליכות אלי אות תקס"ג אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות וכתבו בעלי הכללים שזהו דוקא היכא דלא מצינן למדרש כל חד מעוט לחד דרשא . ודע שזהו דוקא כשהתנא אומר כן בפירוש אבל אם מצינו שהתנא דורש בהדיא השתי מלות לענין אחד להיות מעוט אחר מעוט ואנן חזינן דהוה מצינן למדרשינהו כל חד לחד מילתא ולא הוי אז מעוט אחר מעוט אין להקשות לתנא אמאי לא דריש כל תיבה לחד מילתא ולא ליהוי מעוט אחר מעוט דכיון דאין מעוט אחר מעוט מדה המסורה מסיני בי"ג מדות א"כ איכא למימר שכן קבלו שאלו השתי תיבות לא נכתבו לשתי דרשות אלא להיות מעוט אחר מעוט לחד מילתא לרבויי וזה למדתי מדברי רש"י ז"ל דף מ"ו פיסקא האיש תולין וכו' אלא אמר רנב"י מ"ש דא תר קרא באיש חטא איש ולא בן חטא מי שעל חטאו נהרג הוי מעוט אחר מעוט וצ"ע דמנ"ל לדרוש איש ולא אשה חטא למעט בן סורר ולא הוו תרי מעוטי לחד מילתא לרבות ולתרץ זה כתב רש"י ז"ל מעוט אחר מעוט כך המדה עכ"ל ומה חדש אלא הוקשה לו מאי דאקשינן ותירץ דכיון שהיא מדה אין אדם דן שום מדה מעצמו א"כ קבלה מרבו וכך קבל לדרוש מאלו התיבות מעוט אחר מעוט · גופי הלכות אות שצ"ח בשם מוהר"ר בצלאל כתב הרא"ש פ"ק דהוריות היכא דהוו תלתא מעוטי אר טפי איכא פלוגתא בין גמרא דידן לגמרא דבני מערבא דלגמרא דידן אפילו היכא דהוו עשרה מעוטי הוו להרבות כדאמרינן פ"ק דסנהדרין עשרה כהנים כתובים בפרשה לרבות ישראל ותכי גמירא לן היכא דאיכא למדרש כולהו למעוטי כההיא דפ"ק דהוריות נפש כי תחטא אחת דרשינן כולהו למעוטי ובתלמודא דבני מערבא על תהיא נפש כי תחטא ז"ל בכל אתר את אמר אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות והכא את אמר למעט אמר רב מהנא שניא היא דא דכתיבי מעוט אחר מעוט אחר מעוט וכיון דכתיבי תלתא מעוטי למעט והיכא דלכא אלא תרי מעוטי לרבות · גופי הלכות אות שצ"ז בשם מהר"ר בצלאל כתב הרמב"ן פרק נגמר הדין דף מ"ו ע"א אהא דאין מעוט אחר מעוט אלא לרבות פי' למעוטא לא צריך דהא נפקא לן ממעוטא קמא אם אינו ענין למעוט תנהו ענין לרבות ואיכא לפרושי דכיון דמעוטא בתרא לא איצטריך למעוט דנפקא ליה מקמא איכא למימר דלגלויי עליה דמעוטא קמא הוא דאתי לאשמועינן דכי תיכי דמעוט בתרא לא אתי למיעוט מעוט קמא נמי לא אתי למעוט אלא לרונמא בעלמא נקט ובאחר דטרח קרא ואשמועינן דלאו למעוטי ההוא מידעם קאתי ממילא משמעינן דאתי לרבויי . ויש לפרש אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות כלומר המעוט שני ממעט מן המיעוט הראשון ונמצא מרבה בעיקר עכ"ל · יבין שמועה כלל תקכ"ב מעוט אחר מעוט דרשינן לרבות אף שאינם בתוכים יחד אלא בשתי פרשיות · ועיין יבין שמועה כלל קע"ב · הליכות עולם שער ד' פ"ג ד"ה דין רבוי אחר רבוי והוא יחד לו מקום בפ"ד ופ"ד לא מצאתי באותו שער · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף ע' יישוב למה תוצרכו מעוט אחר מעוט לישתוק מינייהו · וכדף ע"א היכא דאיכא שלשה

מעוטין לא אמרינן דאתא לדמות · גה"א ריומא פ' הוציאו לו דף ס' ע"א שטה ח' תוס' תרי מעוט' כתיב' וכו' יבין שמועה דף ס"ח · כנסת הגדולה אורח חיים דף ק' ע"ג · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל] לשונות סוגיות אות ר' כ"ה רבוי ומעוט :

זכור לאברהם · א"ס · מעוט אחר מיעוט לרבות · כתב הרב הגדול מהר"ם אלגאזי בספר סה"ר נופי הלכות אות שנ"ז

סבירא דברי רבינו בצלאל בכלליו · ואמנם כתוב בספר גופי הלכות בשם הרמב"ן ובכללי רב"א כ"י כתוב הרמ"ה בחידושיו לסנהדרין · ואחר כך מעתיק בגופי הלכות עד תרכ"ה בעיקר סוס"ף וכתב וזכי כתי איכא לפרושי נמי אין רבוי אחר רבוי אלא למעט ס הני תרי טעמי דכתיבנא וטעמי מפליו איתון עכ"ל · והמסכנא שלסון ניכר מסם דברי הרמ"ה ודע שמהר"ם מרוטנבורק סבירא הרמ"ה בתשובותיו כלל ל"ס סימן ל' כתב דכל היכא שאנו יכולים לומר דקאתי מיעוט דבר אחד ובתרא אחר דברים יש לפרש כן וכהם פי' מ"ש פ"ק דסנהדרין גבי ס' וכהן ע"ש והכבר דחוק · הרב עין זוכר אות ל"ב :

מעוט

אחר מעוט לרבות עיין · אם אינו ענין · חזרת מספת · רבוי אחר רבוי ותמצא שם טעם הכלל הזה :

מעוטא

לא חיישי ליה רבנן ור"מ חייש ליה משנה ח' פ"ג דטהרות ובתי"ט ובר"ע · הר"ן פ"ב דע"ז דף ש"ס ע"ב · כמה נמרות בענינא דא בר"ן פ"ג דע"ז דף שס"ו ע"ב משנה דנדה פ' בא סימן תרי"ף ת"י פ"ג דיבמות דף רמ"ו ע"ב · מעוטא דמעוטא לא חייש ליה אפילו ר"מ נ"י רי"ש פ' י"ו דיבמות דף תנ"ב ע"א בן לב ח"א י"ז אומרתי חיישינן למעוטא תי"ט משנה א' פ"ד דנדה · הליכות אלי אות תקס"א הקשו תוס' דיבמות דף ס"ז ע"ב ד"ה אין חוששין דר' יוסי הא חייש למעוט ובפ"ק דכתובות גבי תינוקת שנאנסת לא חייש למעוט ותירצו דברובא דאיתיה קמן כ"ע מודו דלא חיישינן למעוט וחזרו והקשו דבפרק המוכר פירות לא חייש ר' יוסי למעוט לענין סמן וכ"ש באיסור וכתבו לחלק. כנסת הגדולה אורח חיים דף קנ"ה ע"א בכללי רובא וחזקה אות כ"ז חקירה במה שסיבר ר"מ דחיישינן למיעוטא אי הוי דאורייתא או דרבנן · מהרריב"ל ח"א כלל ג' סימן י"ז · עיין ס' נט פשוט להר"ם בן חביב על ש"ע אה"ע קונטרים הכללים כלל ב' וכלל ה' רבור המתחיל נומה שעלתה מצורתי · תרי"ף ור"ן פ"ב דקידושין דף תרמ"ה ע"א · חיישינן לפעמים למעוטא וכתב שלטי גבורים שם אות ג' ואין לתמוה אמאי חיישינן למיעוטא דמצינן נמי הכי דלענין אסיר אשת איש זימנין דחיישינן למעוטא כגון נוסם מנוייד דאין מעידין עליו כדמוכח בתאשת שהלכה ואע"ג דרוב נוססים למיתת וכן מים שאין להם סוף דאשתו אסירה עיין רמב"ם פ"ד מהלכות בכורות פסקא יו"ד · יד אליהו למהר"א מלובלין תשו' צ"א הקשה תכם אחד דמצינו דר"ם לא חייש למעוטא לפי מה שכתב מהרש"ל וכו' והשיב דלאו דוקא הוא מ"ש וכו' ולא לגמרי דמי עוד השיב דהוות ההם כמו מעוטא דמעוטא והקשת ע"ז מירושלמי דדמאי וכו' ושם קושיא מגרים ור"ם עצמו בן גרים היה וצריך ע"ג ·

הוכם נותן הרבעה דברים ודינו בפסק הר"ר כאמ"ן · כספה וקס ספיל עוכר · יחיד ורבים הלכה כרבים ספר נם פשוט · ד"ס והז סעלתה מצורתי · מעוטא דמעוטא · סכלוכות אם חוששין להם מניד מרחשים נ"ג · קים לי עיין ספר נם פשוט · רובא וחוקה היכא חיישינן למעוטא · רוב סולכים · מני יוסף בן ממון בשם מהרריב"ל ח"ג י"ם דלפעמים חיישינן · פירוק דרכו לספח :

זכור לאברהם · א"ס · **מעוטא** דחייש ר"מ כתב הר' ארפאה דרבנן אות סב"ג · מעוטא

דחייש ר"מ למעוטא עיין במהריב"ל ח"א כלל ג' סימן י"ז סחקר בזה דס"ל לר"מ דחיישינן למיעוטא אי הוי מדאורייתא או מדרבנן ע"ש ועיין ע"ם סתום' בחולין דף י"ב ד"ס פסח וקדשים מאי איכא למימר וח"ל מכספר תהוה לא פריך דמרה דמדאורייתא לא חייש ר"מ למיעוטא אלא דרבנן יעו"ב וכפ"ג דבכורות דף ך' כתבו סתום' ד"ה מר' יסוסע והיכא מסייעם למיעוט חייש ר"מ למיעוט דאורייתא ושם סקשו דהיכי קרי לר"מ דמאי מדרבנן ולמה אינו מבל דאורייתא דסמוך מיעוט להון מעמדין לחוקה סכל ותי' דאין לספוק סום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעמדין ועיין ביבמות דף קי"ט ד"ס מדאורייתא עכ"ל · והרב חקרי לב י"ד ח"א דף קנ"ח ע"א כתב על דברי התוספות הנ"ל ויוסר כהלם דעתם דחייש מד"ם

נ"ז · במח לדק סי' כ"ה · כנסת יחזקאל סימן כ"ט · מגן גבורים לאר"ר איסטרוסת בתפו' הר' בנו דוד סימן ט' · נודע ביהודה מהדורא קמא שו"ס מסימן י"ב עד סימן כ"ס · ובמהדורא תניינא מסימן ל"ב עד סימן ס"ל · בשמים ראש סימן קל"א וקל"ב · שו"ת מהרח"ד הכהן מחדש חא"ה סי' ד' ה' ו' · והרב ברכ"י בא"ה סימן י"ג אות יו"ד עלה ונסתפק אי איכא איסור מעוברת חבירו באשה שנתעברה באמבטי יעו"ב · ולפי דברי הרב מש"ל בפ' ט"ו מהלכות אישות דין ו' שהביא כמה ראיות להוכיח דא"א שתתעבר באמבטי ליכא בעיא · אמנם כבר הרב ברכ"י עצמו בסי' א' אות י"ד כתב עליו ח"ל ואם בעיניו יפלא גם בעינינו יפלא לומר דמציאות זה לא יתכן שהוא נגד תלמוד ערוך בחגיגה קרי בחיל דמשכחת לה עיבור באמבטי וכו' יע"ש בד"ק · וע"ע בספר יד נאמן דף נ"ן :

מעוברת חוזרת ומתעברת לפעמים כן קיימו חכמי הרופאים ובפרט איפוקרא"טי אשר כתב סופרפ"טאנט א"י קוורו"ס או"ט הוטרי"י נר"ן בינ"י קלוסו"ם ורוצה לומר כי חוזרת ומתעברת האשה אשר לא נסגר חיסב פי רחמה אחרי קליטת הזרע · וכתב בעל גן המלך והוא ספר גנת וורדים בין טו"ד לאה"ע אות ק"ל ז"ל בפ' יוצא דופן דף מ"ה ע"א דשלש נשים משמשות במוך קטנה ומעוברת מניקה מעובר' שמא תעשה עוברה סנדל ופירש"י כשמתעברת תאומים פעמים שאחד דוחק את חבירו ופוחת את צורתו וכו' משמע שהמעוברת יכולה עוד להתעבר עבור אחר רק שיש לחוש שמא יפחות צורתו של אחד מהם מחמת הדוחק · וקשה דבפ' המפלת דף כ"ז אמרו דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת וי"ל לענין לידה תראה לדבר דרובא דנשים הכי הוו שאינן מתעברות עבור שני ולכן לענין טומאת לידה אזלינן בתר הרוב אבל לענין סכנה חיישינן למיעוטא שלא יתקלקל העובר ויעשה סנדל · נ"מ לאשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה תכף לפרישתו של בעל ואחר כמה חדשים כגון ל"ז או ל"ט חדשים ילדת תלינן יותר שהוא מן הבעל ומכשרינן ליה עיין משנה ו' פ"ד דנדה תי"ט בשם רש"י ·

מעוברת איגה חוזרת · שלש נשים משמשות :

אבור לאברהם · א"ס · גם ראש הסכמיים האחרונים אלא הוא כמו"ן בהיסטורי"א מאסורהל"י שלו קיים וקבלם רופאים שהזכיר הרב המחבר ז"ל · יתן מסביא מעשה שאירע באחת מערי האמיריק"א באשה אחת שילדה תאומים זה אחר זה תכף ותיד ואחד מהם היה שחור והאחר לבן ותמסר כל שעומדים שם והאשה הודית פעם אחד אחר שקם בעלה מהמטה נשארה היא לבדה במטה ונכנס עבד שחור שהיה להם ושוגים להרגה וכח עליה בעל כרחה · ומזה רצה להוכיח שעבור התאומים אינו מתהווה בבת אחת · ואמנם תמוה בספר החסידים סימן תקס"ו שכתב וז"ל אשה בתוך מ' יום יכולה להתעבר משני בני אדם ולא לאחר מ' יום גם משפט א' יולדו תאומים כמו ו' שבולים מגרעין אחד וע"ש ע"ש המפרש · והנה בכלל זה אם אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אם לא יש שלשה סברות הפוסקים הרב ברכ"י א"ה סימן ד' אות ט' שאחר שהאריך והביא דברי הרב גן המלך שהביא הרב המחבר כתב ת"ל וזאת מגרת הגולה. דשלש שטות יש בדבר לר"ת אין חוזרת ומתעברת כלל בשום אופן · ולהרשב"ץ גם יעתו אין חוזרת ומתעברת אלא סכלל · ולמהרי"ם לדעת רש"י חוזרת ומתעברת נפלים עפ"י הסלשה. פיטום הנו' אשה שילדה תכף שהלך בעלה לע"ם ואחר כך ילדה ולד של קיימא לשבעה או לתשעה חדשים ודאי זנתה והולד ממזר יעו"ש :

מעוברת חולה אם מותר או אסור לחפילה עיין נפלים אסור להתעסק :

מעוברת מסולקין דמיה · ש"ע י"ד סימן קפ"ט סעיף ל"ג מעוברת לאחר ג' חדשים לעבורה ומניקה כל כ"ד חדש אחר לידת הולד אינה קובעת וסת אפילו מת הולד או גמלתהו דמים מסולקין מהם כל זמן עבורת וכל כ"ד חדש ומ"מ חוששת לראיה שתראה בדרך שהיא שלושה שאינו קבוע :

שלחת ומתלא · מנקת אין :

מעוברת עיין · אלמנה מעוברת · ארום אחר של ארוסתו · אשה מעוברת סכותן · אשה שילדה ליהרג · בהמה מעוברת הזיקה · בהמה מעוברת מחט ופלא כה · ביאת מעוברת בן מכל מקום · הבכתנו של המעוברות · וקוקה ליכנס אם · חליצת מעוברת זקוקה ומעוברת · גשים · הרבע · סתם מעוברת · עובר

יכול להשתחוות · שפחתו מעוברת · תענית אסור · תענה בפלג חייבים להתענות :

מעוברת תאותה מצד העובר עיין · תאות המעוברת :

מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות איזהו משנה ו' ז' פ"א דחגיגה ובגמרא שם · והרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ' ע"ב · גמרא דחגיגה פ"ק דף ט' אין אומרים בקרו גמל בקרו דזיר אלא בקרו טלה ואיזה זה ת"ח שפירש מן התורה · אי אומרים בקרו גמל זה לקרבן כלומר מי שהוא מעוות מתחילתו אין זה מעוות · אלא בקרו טלה זה לקרבי שמא נפל בו מום כך האי דכתיב מעוות שאינו יוכל לתקן מיירי במי שהיה טוב דהיינו תלמיד חכם שפורש מן התו'.

מעות שאינו יוכל לתקון :

מעוטא אחזקת סמיך והויא פלגא ופלגא משנה ח' פ"ג דטהרות ותי"ט · משנה א' פ ט"ז דיבמות בתי"ט עיין כנסת הגדולה על טור י"ד סימן א' אות כ' דהאריך ופירש בשם רשב"א דלא אמרינן הכי אלא ברובא וחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לסלקא ורוב המתעסקין כל שיתעסקו בו מסלקין אותה ודאי ושנתעסק בו שתעסק אחר ולא ידענא אם מן הרוב אם מן המעוט על כרחנו יש לומר נ"ל בתר רובא ומעוט כמאן דליתיה דמי · א"נ לא אמרינן סמוך מעוטא וכו' אלא היכא דאות ו מעוט מרע הרוב ממש ומן הרוב מסלקתו כלומר מאותו חלק המרובה שמתעברות יש מקצתן שמפילות אבל היכא דהמיעוט לא מגרע כח הרוב אלא שהוא מעוט העומד לנמרי כנגד הרוב לא אמרינן סמוך מעוטא לחזקה · נ"י ריש פ"ו דיבמות דף תנ"ב ע"א · בית שמואל על ש"ע אה"ע סימן קנ"ו סעיף י"ג ס"ק י"ח אף על גב דרוב נשים מת עברות וולדות א"כ ע"פ הרוב היא פטורה מן היבום חיישינן למעוט משום דחזקה מסייע למעוט הליכות אלי אות תרי"ד סמוך מעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא וכתב התוספות דיבמות דף קי"ט ע"ב דבמקום אחר אמרינן סמוך מעוטא לחזקה והוי רובא והילכו · עיין ספר נט פשוט להר"ם בן חביב על ש"ע אה"ע בקונטרס הכללים כלל ב' :

אונס נותן הוכעה דבריס ודיניו בפסק הר"ר בסאן · חזקה ורבא קים לי ודיניו ד"ה בני משה · קים לי עיין ספר נט פשוט · רובא וחזקה · רוב נשים :

מעוטא דמעוטא כתב המרדכי פ' הזרוע דלא הוי אלא בתרי עניני דומיא נבילת בית אוניקי דכיון דאיכא רוב עגלים שאין נשחטין לע"ז ואיכא שאר בהמות דלנכרי אין נשחטין אפילו אחת לע"ז אבל אם שאר בהמות היה נשחט אפילו אחד מני אלף לע"ז לא הוי אלא חד מעוט הליכות אלי אות תק פ"ג · ובין שסועה כלל תי"א מעוטא דמעוטא לא מיקרי אלא כשהמעוט האחרון מתוך הראשון :

מעוטא לא חיישי ·

מעוטא דשכיח חיישינן ליה ש"ע י"ד סימן פ"ד סעיף ח' בהגה רשב"א בת"ה · עיין מהרד"י ן' לב ח"א י"ז איסתו חיישינן למעוטא · מעוטא דלא שכיחא חייש ליה אפי' ר"מ : חזקה רובא · לסון היותר דדפינן בססרות עפר יעקב כ"ס · מוכת עץ ודיניה שאלה · תולעים בירקות :

מעוט אחר מעוט כיצד הרקאך במשה וכו' הליכות עולם שער ד' פ"ג :

מעוט אחר מעוט לרבות משנה י' פ"ו דפאה בר"ע ופירש בתי"ט שם משנה ג' פ"ד דמגילה בתי"ט ובתי"ט הנחה בסוף הפרק על זה · משנה א' פ"ו דגיטין בתי"ט · והר"ן שם דף תקצ"ג ע"ב משנה ט' פ"ג דתרומות בתי"ט · ב"ב דף י"ד ע"א אין בארון רק שני לוחות הברית לרבות דשברי לוחות מונחים בארון · סנהדרין דף מ"ו ע"א וכי יהיה באיש חטא איש ו"א בן ומעוט אחר מעוט לרבות · שבועות דף י' ע"ב למ"ד מעוט אחר, מעוט לרבות האוכל נבלת עוף טהור דמטמאת בגדים ונכנס למקדש חייב קרבן עולה ויורד · מכות דף ט' ע"ב פליגי בסומא שהרג אי גולה אי לא תליא במעוט אחר מעוט ע"ש בתוס' ד"ה ורב חסדא · מנחות דף ט' ע"ב כל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין וכו' ואימא אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות · שם דף ט"ל ע"ב תוס' ד"ה וההוא גדולים למניינא · ב"ק דף פ"ו ע"ב בסופו בתר ד"ה ואין

מעוט

אות כ״ה · מלוה מחמת מיתה ודיניו ובפרט ד״ה שאלה · מקנה נכסיו בקנין סודר ויש בהם דברים שאין נקנים בק״ס · מתנה בטעות איש ואשה · מתנה על תנאי · מתנת בריא מהיום ולאחר מיתה בשם רשד״ס ח״מ ס״ס שי״ח תמ״ס · מתנת שכיב מרע בקנין בשם מהרד״י לוי ס״ו שכיב מרע נתן לאשתו בקנין הבית וכל נכסיו אשר בתוכו · מתנת שכיב מרע כתנאי · פסולי עדות בעבירה דאורייתא · לוואה בלשון ירושה ואם אינו מועיל בלשון ירושה תהא בלשון מתנה מהרד״ס מיכן ס״ו · לוואה בערכאות של גוים בשם משפט לדק כ״כ · לוואה ודיניה בשם מהר״ם כהן ח״ב ל׳ · לוואה על ידי כותא״ו · לוואות שתים לוואת שכיב מרע ודיניה בשם מהרד״י טראני ח״מ כ״ג · שטרא אחר מיתה בשם מהר״ס טראני ח״ב ס״ט · ובשם דברי ריבות סס״ו · שטר להעביר נחלה · סיכנא לא תהא · שכיב מרע אמר שמניח חלק שלו לבנו הקטן · שכיב מרע הניח אלף לבנים לחמותו · שכיב מרע מחלק קצת · שכיב מרע לוה יחלוקו · שכיב מרע לוה לפרוע · שכיב מרע לוה לתת · שכיב מרע לוה לתת בית אחד לראובן לדור בו · שכיב מרע לוה לתת לבת אחיו · שכיב מרע לוה לתת לגוים · שכיב מרע לוה שבעשרה פרחים מסלק כל יורש · שכיב מרע לוה שיתנו כל אשר לו · שכיב מרע לוה תנו · שכיב מרע תלה המתנה במיתת אשתו :

מעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו הרי״ף פ״א דר״ה דף ש״ח ע״ב · בגמרא דף י״ז עובדית דרב הונא בריה דרב יהושע חלה בא רב פפא לבקרו ומצאו שכבר עליו חליו ואמר לבני ביתו שכינו לו צדה לדרך היינו תכריכין · ולבסוף נתרפא ויבקש ממנו מדוע שאלת תכריכין והוא השיב אין חבי הוה וא״ל הקב״ה הואיל ולא מוקים במידיה לא תוקמו בהדיה · ר׳ אלעזר ירד לפני התיבה ואמר כ״ד ברכות ולא נענה ירד אחריו ר׳ עקיבא ואמר אבינו מלכנו אבינו אתה אבינו מלכנו אין לנו אלא אתה אבינו מלכנו רחם עלינו ונענה יצאתה בת קול ואמ״ה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מידותיו הרי״ף ור״ן פ״ב דתענית דף ר״ע ע״ב · עיין רמב״ם פ״ב מה׳ תשובה · גמרא דתענית פרק ג׳ דף כ״ח

אי איכא לורבא מרבנן · מימי לא קבלתי · מתקף · טבית ליה :

מעביר ראשון וכך היא המדה ואותו עון אינו נמחק פי הרי״ף פ״א דר״ה דף ש״ח ע״א · עיין מהר״ם אלשקר ל״ח · ושם בהרי״ף פירוש אחר פירש הגאון ועיין רמב״ם פ״ג מהלכות תשובה פסקא ט׳ בשעה ששוקלין עונות האדם עם זכיותיו אין מחשיבין עליו עון שחטא בו תחילה ולא שני אלא משלישי ואילך · אם נמצאו עונותיו משלישי ואילך מרובין מזכיותיו אותן שני עונות מצטרפין ודנין אותו על הכל · ואם נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו מעון שלישי ואילך מעבירין כל עונותיו ראשון ראשון לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נמחלו השנים וכן הרביעי הרי הוא ראשון שכבר נמחל השלישי וכן עד סופן · בד״א ביחיד שנא׳ הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר אבל הצבור תולין להם עון שני ושלישי שנא׳ על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וכשמחשבין להם על דרך זה מחשבין להם מרביעי ואילך · פסקא י״א הבינוניים אם היה בכלל מחצה עונות שלהם שלא הניח תפילין מעולם דנין אותו כפי חטאו ויש לו חלק לעוה״ב וכן כל הרשעים שעונותיהם מרובים דנין אותם כפי חטאותם ויש להם חלק לעוה״ב שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אע״פ שחטאו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ ארץ זה משל כלומר ארץ החיים והוא העולם הבא · הרי״ף שם אבל מי שעונותיו מרובין מזכיותיו ובכללן פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן והם עוברי עבירה כגון עריות יורדין לגיהנם ונדונין בה י״ב חדש לאחר י״ב חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים שנאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם (חכות הוא להם שהם תחת כפות רגלי הצדיקים שעכ״פ הצדיקים יבקשו עליהם רחמים כ״מ פ״ג מהלכות תשובה) עיין מהר״ם אלשקר סימן ל״ח שכתב דאותן שני עוונות ראשונים אם יהיו קלות והמורות הקב״ה מעבירן ראשון ראשון ואינו נענש עליהם כל״ד להרי״ף אבל לגאון צריך שלא יחטא רק בקלות וכי מחשיבין עונותיו מחשיבין להו עם כל העוונות שעשה ראשונים ואחרונים

ואם רבו העוונות נענש על הכל ואם רבו הזכיות נמחקין הכל משא״כ לדעת הרי״ף ז״ל דלדידיה לא מחשבינן אלא משתים ואילך ואם רבו הזכיות נמחקו הראשונים ואם רבו העוונות נענש על הכל עיין הרי״ף ור״ן דיומא דף ש״ט ע״א

סלס כתות :

מעבר עיין · אכסדרה אשר לפני · בתים שנים זו לפנים מזו וחזקה לבני הפנימית לעבור · דרך עיין כתגינה · חלר מכר לשמעון כתנאי שלא יעבור שום אדם דרך אכסדרתו ושוב מכר ללוי בית · מקי שכנים ודיניהם בשם מהר״ס טראני ח״ב דף ג׳ · רשות נתן לחבירו לעבור דרך נכולו על מנת · שעבוד קרקע :

מעברתא דתפילין חל״ם הרי״ף הלכות תפילין דף ע״ט ע״ב · שולחן ערוך אורח חיים סימן ר״ב סעיף מ״ד :

מעודתו של ריב״ן עיין · כמן שנה רפי כך וכך :

מעודתו של רבי נחוניא נשנית משנה זו כללי גמרא למהרי״ קארו על הליכות עולם יבין שמועות דף ק״ז ע״א הוא העיד עליה בבית המדרש והודאה היא · פרק כל היד :

מעדנים לא ירגיל אדם בהם דתניא עני שבא לפני רבי נחמיה א״ל במה אתה סועד כלומר במה אתה רגיל לאכול א״ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים נלגל עמו בעדשים ומת וכו׳ איהו הוא דלא הוה ליה לפנוקי נפשיה כולי האי כתובות פ״ו דף ס״ז :

מעדנים עיין · אשתו החולה שיתעדן · כר שסך · רלונו של עולם גלוי וידוע לפניך שינעתי · תענוגים :

מעה היא גרה בלשון תורה נ״י ספ״ה דב״ב דף ר״ו ע״ב מעה ששית דינר קאראטי ארבעת :

מעה עיין · גרה היא · דינר ששה · סלע עשרים וארבעה :

מעה שני פונדיונין משנה ב׳ פ״ח דעירובין בר״ע · ט״ז גרעיני שעורה משנה ה׳ פ״ח דפיאה בר״ע ומשנה ח פ״ב דדמאי בתי״ט הר״ן דשבועות דף שי״ט ע״א משנה ב׳ דשביעית בר״ע · משנה ה׳ פ״ד דב״מ בר״ע · נ״י ספ״ה דב״ב דף ר״ו ע״ב · משנה ד פ״א דשקלים רמב״ם פ״ג מהל׳ שקלים · מעה משקל שש עשרה שעורות רמב״ם פ״א מהלכות ערכין · לרכתה · סלע · סוף מסלע · קולבון סול חלי ·

מעובר עיין · חדש העבור · ועבור שנים :

מעוברת אינה חוזרת ומתעברת היינו שיהיו שניהם בני קיימא (· כך מצאתי כתוב) אבל שיהיה האחד סנדל אפשר נ״י פ״א דיבמות דף רת״ד ע״א הרי״ף :

מעוברת חוזרת :

מעוברת אין משביעין אותה · בגיטין זאב סי׳ ש״ח :

מעוברת אמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני הוא והוא סכחישה הרי הוא פטור מכל וטוב לפשר ביניהם · רשד״ם אה״ע קל״ז וכ״כ מהרר״א בן חיים ח״א סי׳ י״ז והוש חשני י״ת תוכיח דהמצוה מן המוכחר לחזור בכל עז שיכניסנה אך לא לכופו על כך עיין שם דף כ׳ ע״ב :

פנויה נבעלה · פנויה נתעברה :

מעוברת חבירו ומינקת חברו לא ישא אדם עד אחר כ״ד חדש שהוא זמן יניקה · רמב״ם פי״א מהלכות גירושין דין כ״ח ש״ע אה״ע סימן י״ג · חכי איתא בפ׳ החולץ דף מ״ב היכא דקי״ל דמעוברת היא תנשא אלמא תניא לא ישא מעוברת חבירו ומנקת חבירו ומסיק התם אלא סתם מעוברת למניקה קיימא דילמא מיתעברא ומיעכר חלבא וקטלה ליה וכו׳ והדבר ידוע שהיא תקנת חכמים אלא דבגמרא יהבו טעמא חדא למעוברת ומניקה משום מיעכר חלבה ומעיקרא יהב טעמא בגמרא למעוברת משום דחסא ודחו לה משום דעל דחבריה נמי חיים כמ״ש רש״י דאין אדם מתכוין להרוג הנפשות וכו׳ עיין ידי אליהו למהרר״א גאליפאפא רתקן פ׳ דף ר״ט ע״ד שמפלפל על התקנה זו :

אשה איכה מתקדשת · מנקת חברו :

זכור לאברהם · א״ס · ועיין בעניני דין מעוברת חבירו · פרשב״א ח״ב סימן ת״ב · חוס השני סימן ע״ח · תו׳ מסס לסר״ס כנו של מהרח״ס חא״ס סימן ס׳ ו׳ · פרח מטה אהרן ח״א סימן נ״ו

כל ראייתו עיין אתה המעיין שם א"כ מאחר שר' חפץ באמנה שטר גמורה אפילו יהיו בו כל יפויי כח שצריך בשטר וכדפריש' לעיל והיורשים באים מכח ירושתם יד ר' חפץ בעל השטר על התחתונה עכ"ל בעל בכימין זהב וראוי לתלות בה כיפי לעניינינו דכר' מלשונו דאין שום כח ביפויי השטר לסלק זכות חזקת היורש ממקומה וגדולה מזו באה במס' סופרי דווקני וכראשם הריב"ש סימן ק"ס דאפילו אם המקבל מתנה הוא הקדש (דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט) כתב דהנכסים בחזקת יורשים קיימי בספק בכל מקום שהם שהרי היורש בא לירש מחמת קורבה חזקתו בנכסים ברורה וההקדש בא לזכות מכח הלוואה שהיא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ועיין רשד"ס ח"א סימן קע"ג וח"ד סימן כ"ו רע"ג וש"ס תל"ה ותל"ב ועיין שבות יעקב ח"ב תשו' קמ"ו כל היכא דאיכא לאיסתפוקי בלשון המתנה על המקבל להביא ראיה שהרי הנכסים בחזקת היורשים בשוה וכמבואר בש"ע ח"מ סימן רמ"ו סעיף ה' והם דברי הרשב"א בתשובה וכתב הב"י ופשוט הוא וגם הלחם רב איסר וקיים בתשובה ר"נ דהיכא דאיכא פלוגתא דרבוותא נכסים בחזקת יורש קיימי אפילו לגבי הקדש ועיין כנה"ג דפסק שבכל מקום ספק ירושה אפילו א' מהיורשים מוחזק אין מועיל לו חזקה שכאמר באחר המוציא מחבירו עליו הראיה כי הנכסים הם בחזקת המת וכן כתב בשם מישרים בתיב כ"ו ח"ב ודחה דברי מהרד"י לוי שכתב להפך ופסק כחכם השלם סא' הפוסק וכך היא סברת הרשד"ס ובעל משפט לדק כנראה שם ועיין ספר גט פשוט לאה"ס כן חביב על ס"ע אה"ע סימן קכ"ב ס"ק ח' לכן הדרינן למילתין דר' שמעון הכא בשאלה לומר קים לי כהרי"ף ודעימיה ונתבטל כל העדות מעיקרו דמלא האי סטרא תזוייף מתוכו ולא מגבינן ביה וכנד"ד א"א לתקן כההיא שכתב הרא"ש בתשובה הובאה בטור שם ז"ל בכלל ס' סימן ג' על לוואה שנמלא אחד מעידים קרוב או פסול שטר לוואה הוא בטל מאחר שא' מן העדים החתומים בו הוא קרוב נתבטל השטר וכמאן דליתיה דמי ואין דנין ע"פ השטר כלל אבל העד שאינו קרוב אם הוא זכור לעדותו יבוא לפני ב"ד ויעיד והעד אחר ששמע הלוואה מבחוץ מלטרף עמו להעיד אעפ"י שלא יחדוהו להעיד ע"כ דהא כבר פירשה לנו בש"ך סימן כ"ה ס"ק ו' ז"ל ומיירי כשהעד שאינו קרוב לא היה עם הקרוב בשעת המעשה דאם היו יחד בשעת הלוואה א"כ נלטרפו יחד ותו לא מהני כשיעידו על פה ע"פ עוד שם סימן מ"ה ס"ק כ"ד אם הכשרים זוכרים וכו' זהו מתשובת הרא"ש כלל ס' דין ג' וכתב בסמ"ע ס"ק ל"ד דמ"ש הרא"ש בתשו' שם סימן ה' נראה כסותר למ"ש בסי' ג' ששם כתב דאפילו כשחתומים בשטר אין לכשרים לחזור ולהעיד אא"כ שהפסולים לא היו עמהם בראית ההלואה אלא שישבו אח"כ וחתמו יחד ות"ה אמרינן דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולים עמהם וכיוונו להעיד גם בשעת הלואה ואפשר דמ"ש בדין ה' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור סימן ל"ו מה כתב שם בדין ג' דיכולים החתומים על השטר לחזור ולהעיד דוחק ול"ע עכ"ל ולא כהירא אלא נראה דהרא"ש בסימן ג' וכן המחבר כאן מיירי שהפסולים לא היו עמהם בשעת ראיה ולא הוצרכו לבאר זה דפשיטא דכשהפסולים היו עמהם דבטל העדות לכ"ע דהיא ה"ל ראיה והגדה דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי ומה"ש קי"ל בכל דוכתי עדים החתומים על השטר אין יכולים לחזור ולהעיד דכיון שהגיד טוב אינו חוזר ומגיד דהגדה בשטר כהגדה בב"ד היא כן כ"ל ולפי מה שהעליתי לעיל סימן ל"ו ס"ק ח' דכנלטרפו בראיה לחוד בטל העדות אפילו לא העידו אח"כ אם כן אם היו הפסולים עמהם בשעת ראיית המעשה נתבטל העדות אפילו לא חתמו השטר וכו' עכ"ל בש"ך ועי"ש שהאריך הכה א"כ ל"מ אליבא דהרמב"ם ז"ל ודעמיה דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות ודכוותיה העלה בש"ך הנ"ל ובנד"ד אין העד הכשר החתום בשטר יכול להצטרף עם עד אחר ששמע הדבר או הלוואה מבחוץ וכודאי יכול רבי שמעון היורש למימר קים לי כהרמב"ם אלא אפילו להרא"ש דס"ל דראיה והגדה בעינן כיון שבב"ד היה הרחוק עם הקרוב בשעת מעשה כנראה ברור מל' השטר שכתוב אנחנו ח"מ נכנסנו לבקר את החולה וכו' ואתם עידי אליכם גיליתי את כל לבי וכו' ואחרי ששמענו וכו' ונטלנו ק"ס וכו' פשיטא ופשיטא דלכ"ע העד הכשר אינו יכול עוד להצטרף עם אחר ששמע הדבר מבחוץ · אחרי כתבי כל זאת חפשתי במהר"ם פאדובה וראיתי בתשובה סימן כ"ו שקיים לוואה אחת שחתום עליה קרוב בהצטרף הרחוק עם אחר מהא דהרא"ש ז"ל ונראה דפליג אמ"ש בש"ך הנ"ל בסברת הרא"ש ז"ל מדהכשיר עדות רחוק עם אחר בלי דרישת אם היו הקרוב והרחוק יחד בשעת מעשה ואפשר לדחוק שלא יחלוק מהר"ס הנ"ל על דברי בש"ך (ובפרט שדברי בעל ש"ך הנ"ל טעמם ונימוקם עמם ומיוסדים על אדני האמת והצדק ועוד כלל המספר בידינו עדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד דאמי) דקים ליה למהר"ם דבכה"ג לא היו עדים שחתמו השטר יחד בשעת מעשה היינו שמעכשיו מסר דבריו לעד א' ואחרי שעה לעד אחר :

עוד קושטא דמילתא דכפי דבריו ז"ל שם שנותן טעמים מטעמים שונים להראות דאין עדות הקרוב נתבטל בנדון ההוא וא"כ כמו שכיף בעלמא הביא הא דהרא"ש ולא נכנס לדייק בה כ"כ ועוד אפילו נימא דפליג היורש הוא המוחזק :

ועל הלוואה הנעשית ע"י סופר מתא וכפי נימוסי נכרים כבר נתחבטו הראשונים, והאחרונים מר אמר ערכאות תנן ואין לנו להכשיר אלא ערכאות דוקא ובפני השופט וכו' אבל לא שטרות הנעשות בפני סופרי העיר ותר אמר הכי והכי כשרין הן מר אמר אזלינן בתר מנהגא ומר אמר אפילו בתר מנהגא לא אזלינן וזה לשון בעל תשפטי שמואל דף ק"ג וק"ד מנהג שנהגו בני העיר לכתוב שטרותיהם ע"פ סופרי נכרים אין הולכין אחריו כיון שהוא מנהג שיש בו לד לבטל דין תורה · ועיין רש"ד ח"ב סימן ל"ג הביאו כנה"ג שם סימן ס"ח בהגהות הטור סימן כ"ז כ"ח סוף דבר לא ראי זה כראי זה · ולא ראי זה כראי זה אלא הלד השוה שבהם שהיורש דאורייתא יכול לומר קי"ל [עיין] מזה טור וב"י וכנה"ג סימן ס"ח בשם כמה וכמה גדולים ובפרט רמ"ע סימן כ"ד הרא"ש כלל י"ח ובזה אין לורך להאריך ולאטרוחי כי דיגא בכדי דאפילו אי אזלינן בתר מנהגא מה שנראה שיכול היורש לדחות בשתי ידים לריך שהב"ד יראו וידונו אי איכא מנהג קבוע באותו העיר שנעשה השטר ותיוסד ע"פי וותיקין כמו שכתב הרשד"ס שם היינו שהעידו בפניהם עדים שהכשירו ב"ד שטרות העולות בעש"נ בכי האי ובכי האי מילתא כמו שכתב מהר"י בן לב ז"ל ס"א סימן ס"ב ולמעט לריכים העדים להעיד שהיו חכמים עושים מעשה באתרא ההיא ומכשרים שטרות הנעשים בעש"נ כמ"ש רשד"ס ח"מ סימן ס"ד ורדב"ז ח"ב רכ"ז אבל אם העידו שהיו באים לפני חכמים שטרות העולים בעש"נ ועשו על פיהם אין זו ראיה לומר דהמנהג להכשירם דדילמא מדינא עשו ולא משום מנהגא כמו שכתב הרדב"ז שם וכר מן דין איכא למשדי נרגא בהאי לוואה הוא ת"ס כשאלה שלפי דיניהם היא פסולה וזה אליבא דכולהו תנאי וכולהו אמוראי וכולהו פסקנאי אין לנו להכשיר יותר מהם כמ"ש הריב"ש סימן קמ"נ וקמ"ה מהרא"ד"ב ז"ל בתשו' כ"י סימן י"ד הובא בכנה"ג שם וכ"פ בעל המפה ח"ל אם לא נכתב כהונן לפי דיניהם אעפ"י שנכתב כהונן לפי דיננו פסול דאין לנו להכשיר יותר מהם ע"כ וליכא מאן דפליג בהא ועוד נראה לפענ"ד אפילו אם לפי דיניהם איכא פלוגתא בין חכמיהם אי פסולה היא אם לאו דמלי היורש דאורייתא למימר קי"ל כמ"ד דפסולה היא דמאי שנא? וזה כ"ל נכון וברור מלד עלמו :

ועל השליש' כיון דאתא לידן לא אשיב אחור ימיני מפני האויב על מה שחלקו ארבעה אחים הנ"ל תפיסת בית אביהם כמוכא בשאלה דאם איתא דהלוואות הנ"ל פסולות אף החלוקה בטלה ודמיא נמי לההיא דאמרינן אחים שחלקו ואח"כ בא להם אח ממדינת הים דבטלה מחלוקת כמו שפסקו הפוסקים ועיין ש"ע ח"מ סימן קע"ח סעיף ג' :

ועל דבר טענת מאתים זהובים כמוכא בשאלה אומר דהלוואות פסולות יכלי בני המת כולם למימר אבינו שמת דלורבא מרבנן הוה וידע בטיב דיני ממונות יודע נ"כ שהלוואות שעשה פסולות היו ולהכי לוה בלוואות בטלות כדי שמעכשיו יהיו כמי בטלים ולפי שלא יפסידו יורשיו המאתים זהובים וא"ת ולמה עשאן אף אנן כמי נימא שעשאן כדי להשקיט ממנו בקשות ארבעה בניו שאולי בקשו ממנו לעשות לוואה כזו אבל אי מכי דיכא איפסק דיכא שא' מלוואות אלו כשרה באופן שנתמלא כוונת המוריש ודאי עבר על פרט שטר שידוכין כיון דכתיב ביה ואחריו מעכשיו לבניו ומילת מעכשיו הויא כמו מהיום שכתבו הפוסקים וא"כ חייב ומתילא יורשיו אחריו חייבים לפרוע לרבי שמעון המאתים זהובים משופרי שופרי זהו מה שעלתה מלודתי והנראה לעג"ד כתבתי :

הלעיר שבלעירי הלאן פנחס בלא"א המנוח מנחם חי ענו ז"ל :

מעביר נחלה עיין · אחריך לפלוני אמר נותן למקבל המתנה ובפרט בשם נחלאנטי ס"ו · אחריך לפלוני אמר נותן למקבל מתנה וכו' שאלה · בנות שתים ללאה רחל ורבקה · יורשים איאתי יורדים לירושה בשם משפט לדק ת"ה · ירושה אין אדם · ירושה ודיכיה בשם מהריט"ן וד"ה מוהרח"ש בספרו · יתום בן שלש עשרה שנה · כרם נתן בשתם לאחד מבניו · כתב נכסיו לאחרים · כתובה אבדה האשה בשם משפט לדק כ"ו · לאה נתנה לבתה כל נכסיה במתנה · מהיום ולאחר מיתה בשם בני שמואל י"ח ושאר פוסקים · מומר בכלל נחלה · מכר רהונן נכסיו· להפקיע הירושה מבניו · מנהג ממון ותורתו

שאלה יעקב איש פולונייא היו לו ששה בנים ארבעה מהם דרים עמו ושנים מהם דרים באשכנז ויהי כשחלה את חליו אשר מת בו צוה בפני עדים וצוה לכתוב שטר בקנין ליפוי כח וכך אמר תנו כל הנכסים שיש לי באשכנז לראובן בני הגדול ועמהם חמשים זהובים מנכסי אלה אשר בפולונייא ולבני שמעון כ"ה זהובים ויפטר מחוב שלש מאות זהובים אחרים אשר הוא חייב לי. ארבעה בני לוי ויהודה יששכר וזבולון הדרים פה ירשו כל שאר נכסי שוה בשוה ומכל זה נעשה שטר צוואה וחתום עדים פב"פ עד פב"פ עד והיא זה היום כ"ב לירח פ' סנה פ' ויהי ממחרת ר' יעקב הנ"ל קרא סופר מתא וצוה לפניו כחוקות הגוים וכפי נימוסיהם ונעשה מהכל שטר צוואה הייני טיסטאמינט"ו וחתום עליו ר' יעקב וח' עדים גוים כפי מנהגם וענו מרשיה נפטר ר' יעקב חיי לרבנן שבק וראובן הגדול מבניו הנ"ל חלה גם הוא אחרי כן את חליו אשר מת בו וצוה מחמת מיתה כשורה וכהלכה וכדין תורתינו הקדושה בכל טענותיו ותביעותיו אשר לו עם אחיו הדרים בפולונייא יהיו לזכות אחיו שמעון ויהי היום ר' שמעון הבא בכח עצמו ובכח ר' ראובן אחיו שהוא יורשו מגד וחלק שטר צוואה שעשה ר' ראובן כדת משה וישראל ערער על שתי צוואות הללו וכך אמר שתי צוואות הללו ככלי חרס ישברו סטר שחתמו עליו עדי ישראל פסול יען כי העד הראשון הוא אח לאשת ר' לוי א' מארבעה יורשים הנמצא כתוב שם ועוד הואיל אם שטר צוואה העשוי בערכ"ג ע"י נוטא"רו יש בו שום ממש או בטל מעיקרו יהוי כדברי הר"י סלוי בתשובותיו וכדברי מהריב"ל בתשובותיו בכלל י"א דכל היכא דלא נעשה ע"י קאנ"ציל ידי וכדומה ולא איכא עדים יהודים דקא מסהדי דההוא נוטא"רו לא מקבל שוחדא הוי בטל ומבוטל כעפרא דארעא. עוד טען שאף לפי נימוסיהם ותם שטר צוואה זה איכו עולה כהוגן :

ועוד טען שמעון הנ"ל כנ"ל שאחרי שחלקו ארבעה אחים הנ"ל תפיסת בית אביהם אחרי מיתתו בכח צוואה הנ"ל שכיון שנתבטלה הצוואה בטלה המחלוקת ·

עוד טען שמעון שאביו ז"ל היה לו חוב אצל חמיו סך מאתים זהובים כנראה בשטר שדוכין וחמיו מחל אותם לו לרבי יעקב בתנאי שיקיים בכל מכל כל השטר שדוכין הנ"ל ואחד מפרטיו הוא פר' מנחם אחיו של ר' יעקב הנ"ל נתן מחלית כל נכסיו ואחריו מעכשיו לבניו · (והנכסים איגון כל נכסי ר' יעקב הנמצאים באשכנז) וא"כ כיון שהוא ז"ל הניח נכסים הללו בתורת ירושה או מתנת בריא כנראה מלשון השטר צוואה לר' שמעון א' מבניו כנ"ל ודאי לא נעשתה כוונת אחיו הנותן וא"כ אין מחילתו מחילה וחייב ר' יעקב לר' ראובן בנו הנ"ל כל סך מאתים זהובים שנתחייב עצמו כפי דעת חכמי ספרד כבר' מל' השטר מכל זה יבואו נא דברי מעכ"ת בטוב טעם ודעת וכפי שנהגו בהשטרות שהכנתי לפניו ושכרו כפול ומכופל מן השמים :

תשובה גם כי אין חק סדרי להשיב על טענות בעלי הריב מבלי שמוע בין האחים המתוכחים או בכתב או בע"פ משום דשמע שניהם יחד מדברים למען לא תרבה המבוכה והקטטה עיין בזה שבע תשו' פ"ד בשם כמה פוסקים דף פ"ט עמוד א' מהר"ם פאדווה סימן מ"ט חוט השני סימן י"ח ח"מ סימן י"ז סעיף ה' בהגה, ובעל כנה"ג שם כנה"ג בכללי דרכי הפוסקים סימן כ"ד תקנה קדמונית שבכל רב שפוסק דין בא"כ אותו הרב אל יורה עוד בבנימין זאב סימן קכ"ו ותשובת ריב"ש סימן קפ"ט וכמה מן הפוסקים שלמים וכן רבים הלא בספרתם כתבו ונמרו שלא להשיב אבל בראותי דברי רשד"ם י"ד סימן קכ"ב דבדיני ממונות איכא אלא מדת חסידות אבל בענין אפרושי מאיסורא ליכא אפילו מדת חסידות ומהר"ם פאדובה סי' ס' בנדון קצת דומה לנ"ד קנאת ה' צבאות בערה בלבו וכתב ז"ל דבר זה ידמה לי למצוה להפר מחשבות ערומים ולבטל מאורע נעשה בו קצת איסור דתנן ב"ב הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב ופוסק שם רשב"ם הלכה כת"ק ואין לומר דוקא שכותב לאחרים שאינם ראויים ליורשו דהא מביא עלה הא דשמואל שאמר לרב יהודה שיננא לא תהוי באעבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא ופשוט מינה דת"ק פליג ולא אתי רשב"ג לפרושי למלתיה דאם כן שמואל כמאן אתי וכן פירש רשב"ם א"כ ברור לתלמודא שמואל סובר כת"ק וכו' וקרוב אלי לומר שהמלות הזה סדר צוואה זו להקניט לוי בדברים בעלמא ככן לא סדרה באופן המועיל כאשר יתבאר או בא בפיסומי מילי להחניף לשמעון לתת לו חייתא דקטרי אשר רדף אולי אחריו לפתותו דמסתמא לא עביד המת איסורא לעקור ירושה דאורייתא ולעיין זה כתב מהר"ם בתשובותיו פרק יש נוחלין על ראובן שנשא אשה ולא בית שהגבוה

בית דין בכתובתה וכו' עי"ש וכן מתשו' ר"י במרדכי פרק איזהו נשך על ישראל שאמר לגוי לך ולוה עלי מעות מישראל ברבית יראה דלא מחזקינן איניש ברשיעי רק מתרצין ומיישבין מעשיהם להצדיקם ואף כי אין ראיה משם גמורה משום דאסור רבית שאני דיולאה בדיינים מה שאין בנד"ד דמה שעשה עשוי מ"מ אין נראה לחלק אם נתן לנו רשות ליישב מעשה איש הנגלים ומורים על אסור לקרבם ולייסבם להיתר כדי שלא להחזיקם ברשיעי ה"נ באסור קלילא ותמיהא כי אעייל להתם יעוק ראובן לאפאי כי עשיתי לו נחת רוח לבטל הצוואה כנ"ל עכ"ל אף הכא נמי אמינא ולא מסתפינא דכמו' יעקב הנ"ל התל עמהם וכל מה שעשה עמהם לא עשה אלא לפנים ולכן עשה עמהם מה שעשה בין בד"י כן בדא"ה שטרות וצוואות אשר לפי דת משה וישראל בטלין ומבוטלין מעיקרן וטובות הנה לבור על פי צלוחיתם כאשר אבאר לפניכו בע"ה כיד ה' הטובה עלי וזה החילי לדבר :

כתב בעל כאמן שמואל סימן ק"ב דף קל"ט ע"ד ז"ל כל טצדקי דמצינן לתעבד לאוקומי ממונא בחזקת יורש עבדינן כי היכי דלא נהוי באעבורי אחסנתא כמ"ש מהרש"ך בשניות סימן קס"א ולפי דבריו בסימן קס"ד שם נראה בפירוש דאפילו הניח חלק ליורשים איכא משום אעבורי אחסנתא וכן כתב בטור ח"מ רפ"ג ומפריו על מדותיו באומרו כל טצדקי דמצינן למעבד להעמיד נחלה בחזקתה אפילו בניות עבדינן ובעל לחם רב בתשו' רי"ג סרטט וכתב לנו כל מה שאנו יכולים לקיים הירושה דאורייתא ולומר דהאי גברא לא ליעבר אחסנתא אמרינן וגם מהר"ם פאדובה רמז דלא מחזקינן איניש ברשיעי להעביר נחלה ומהרש"ך ח"א סימן קמ"ו הפליא עצה הגדיל תושיה דלהעמיד ירושה חיישינן לדברי כל חכם ומהר"ם גלאנטי סוף סימן י"ג כתב ז"ל ויש לכל חכם ודיין לגדר גדרים ולידי לגדים לקיים ירושה של תורה וכן הסכימו הראשונים כל טצדקי שנעבד לקיים דין התורה שיפול ליורשיו אגן עבדינן ועיין בס' תורת אמת להרב חסדאי תשו' רי"ג דף קמ"ז ע"ב דכל טצדקי דמצינן למעבד לאוקומי ירושה דאורייתא בדוכתה עבדינן ומהפכינן בזכותא דיתמי ועיין עוד שם תשו' פ"ב דף ס' סוף ע"ב כי ע"כ לקיים דברי חכמים השלמים הם אתנו אשר מימיהם אנו שותים ואני מתאבק בעפר רגליהם והולך בעקבותם אומר מה שנראה לע"ד וכל סניף וסניף אשר אביא בפני עצמו לא ימעט מת"ם רשד"ם ח"ד סימן קס"ד קל"ח ר"ח רי"ג רי"ז ז"ל בעילא כל דסו מוקמינן ממונא אחזקתייהו בכל ספק ועיין תשו' רש"ך ח"ב סי' קנ"א וקלעי סי' פ"ג והריב"ש סי' קס"ח בכל ספק אין להוציא יורש מחזקתו :

אמרינן בירושלמי הובא בהרי"ף פ"ק דמכות דף רל"ט ע"א כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה ר"י אומר פסול ורשב"ל אומר כשר א"ר אלעזר מתניתא מסייעא ליה לר"י מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא א' מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומנין אפי' מאה ת"ל עדים ע"כ מזה נראה דהרי"ף ז"ל פוסק כר"י כמו שכתבו הפוסקים משמו וכ"פ הרמב"ם פי"ד מה' עדות ורבינו חננאל ובעל המאור שם וכ"פ הרא"ש כלל ס' סימן א' וכ"פ בשם הראב"ד והטור ומרנא ח"מ סימן כ"א ובעל כנה"ג שם ואחרים ודלא כרבינו האי ור"ת ז"ל ורבינו אפרים שפסקו כר"ל וא"כ בנ"ד מאי ר' שמעון שהוא יורש דאורייתא למימר קים לי ובודאי איכא דכ"ע סקי"ל הוא לזכות היורש דאורייתא כמ"ש כל הפוסקים ובפרט בני שמואל סימן י"ז כאמן שמואל ק"י כרם שלמה סי' ס"ו תורת חסד קכ"ד מוהרח"ש בכמה תשובות ת"ל בעל דברי ריבות סימן ס"ס כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן ממונא מחזקת היורשי' לאעבורי אחסנתא ע"כ ורשד"ם ח"מ ס"ט גם בשם הרד"ך כתב בפלוגתא דרבוותא היורשים דאורייתא יכולים לומר קי"ל דמוחזקים הם וכי היכי דהמוחזק יכול לומר קי"ל הכי נמי הב"ד טוענין ליורשים קי"ל כדכתב בעל משפט צדק ח"ב סימן ה' ואם ארבעה אחים שנקראו בשם יורש אביהם החזיקו בנכסים אחרי מות אביהם איכה כלום אלא הרי הם כאלו עדיין ביד אביהם המת וממילא הנכסים נפלו קמי היורשים דאורייתא ובודאי זכינו לדין דחזקת הנכסים נפלו קמי כל האחים בכלל והשתא דהרבעה מהם מכח סטרא קא אתו והיורשים כולם מכח חזקת ירושה דאורייתא דאתיא ממילא אין לנו אלא דברי בעל בנימין זאב תשו' ת"ד זה לשונו ונחזור על דלעיל דהיורשים באים מכח שטר צוואה וכיון דמספקא לן ליסנא אי מהני או לא מהני דלכל הפחות איכא פלוגתא דרבוותא וכדפרישנא לעיל דאיכא למימר דיד בעל השטר על התחתונה וכו' עכ"ל · (דמהרי"ק) :

ועוד מאריך מאד לחזק דבריו וקבעם במסמרות בראיות ברורות עי"ש באותו סימן כ"ה דלא מהני לשון הנחה אפילו במתנת ש"מ ויד בעל השטר על התחתונה והוקי ממונא בחזקת היורשים ונלאתי לכתוב

מקבלי שהמתנה שלא יוכלו מעולם לחלוק ולהפרד ממנו ולא הרשות נתונה ליורשים לחלק כרצונו והיכן מצינו איזה נותן שיהא כחו בנכסיו אחר מיתתו עדיף מקודם מיתתו ? תדע דאפילו אחרי מותו עדיין כל הנכסים שלוחים ושוכבים מעיר לעיר בשמו כישות כאמת הגביר מאחיו וכל הנכסים לא זזו מעולם מחזקתו גם אחרי מותו ועדיין שהנכסים כאלו הם בידו וממילא ביד בתו כיורשת ואין ביד מקבלי מתנה אלא המפתחות ותפיסת המפתחות ותפיסת שמפתחות אינה תפיסה כמ״ש הפוסקים עיין נמקי יוסף פ״ג דב״ב דף קמ״ח ע״א דמתנה. חלוקה. משוק בנכסי הגר ככל אלה מסירת מפתח לאו כלום הוא אלא בענין וכו׳ וכתב הריב״ש בתשובה סס״ד מכ״ש דתפיסת המפתחות לא הוי תפיסה • ועיין מוהרח״ש א״ה ע״ו בסופו ס״ע וב״י א״ע סימן ל״ג ומהר״י קארו תשובה מ״ם ואי איתא התפיסה בב״ד שכה שכה ביד ר׳ מנחם בעלה של מרגה היורשת ועיין שבות יעקב ח״ב תשובה ק״ס וח״א סימן קנ״ו דבעל יכול לתפוס בשביל אשתו משום דידו כידה ואפילו למ״ד דלא אמרינן ידו כידה מ״מ הבעל בנכסי אשתו הוי כיורש או כלוקח ויכול לתפוס בשביל אשתו וכו׳ ע״ש ועוד בנ״ד באחים השותפים עסקינן ואיתא בגמרא רפ׳ דב״מ דאפילו המעון ברשות אחד מהם לא שוי אידך המע״ה דלא חשיבנן ליה מוחזק דשותפין לא קפדי אהדדי ועיין [סמ״ע וש״ע סימן קע״ט ומהר״ם אלפיך פא״ב • כי על כן זכינו לדין דחזקת שהנכסים כולם קמי יורשת והשתא דמקבלי מתנה מנה מטרא קא אתו והיורשת מנח חזקת ירושה דאורייתא דאתיא ממילא אין לנו אלא דברי בעל בנימין זאב תשובה ק״ו ז״ל וכתוב על דלעיל דהיורשים באים מכח ירושה והבעל בא מכח נחלה ולענ״ד יד בעל השטר על התחתונה כאשר הביאו גם מהרי״ק סי׳ כ״ד ועוד דהרי יורשים באים מכח ירושה ואלו באים מכח שטר בואה וכיון דמספקא לן ליסנא אי משני או לא משני דלכל השאות איכא פלוגתא דרבוותא וכדפרישנא לעיל • ואיכא למימר דיד בעל השטר על התחתונה וכו׳ עכ״ל (דמהרי״ק) ועוד מאריך מאד לחזק דבריו וקבעם במסמרות בראיות ברורות עיי״ש באותו סימן כ״ס דלא משני לשון הנחה אפילו במתנת ש״מ ויד בעל השטר על התחתונה ואוקי ממונא בחזקת היורשים ובלאתי לכתוב כל ראיותיו עיין אתה המעיין שם א״כ מאחר שר׳ חפץ בא מכח שטר ליאה אפילו יהיו בו כל יפויי כח שצריך בשטר כדפרישית לעיל והיורשים באים מכח ירושתם יד ר׳ חפץ בעל השטר על התחתונה עכ״ל בעל בנימין זאב וראוי לתלות בה כיפוי לענייננו דנראה מלשונו דאין שום כח ביפוי השטר לסלק זכות חזקת היורש ממקומה. והטעם הוא כי אין תנאי מועיל בירושה כדלעיל • וגדולה מזו כ״ש במסכת סופרי דוויקי ברא״ש הריב״ש סימן ק״ם דאפילו אם המקבל מתנה הוא הקדש (דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט) כתב דהנכסים בחזקת יורשים קיימים בספק ובכל מקום שהם שהרי היורש בא לירש מחמת קורבה חזקתו בנכסים ברורה וההקדש בא לזכות מכח הלואה שהיא ספק דאין ספק מוציא מידי ודאי ועיין רשד״ם ח״א סימן קנ״ג וח״ד סימן כ״ו רנ״ג וס״ס תל״א ותל״ב • ועיין שבות יעקב ח״ב תשו׳ קנ״ו ז״ל כל היכא דאיכא לאיסתפוקי בלשון שמתנה על המקבל מתנה להביא ראיה שהרי הנכסים בחזקת היורשים כשום וכמבואר בש״ע ח״מ סי׳ רנ״ו סעיף ה׳ והם דברי הרשב״א בתשו׳ וכתב הב״י ופשוט הוא • וגם הלחם רב איסור וקיים בתשובה ר״נ דהיכא דאיכא פלוגתא דרבוותא נכסים בחזקת יורש קיימי אפילו לגבי הקדש • ונוסף על כל אלה דברי רשד״ם בח״ד שאלה ע״ל בשם הסמ״ע והרשב״א בענין ערב ז״ל שאפילו בירר בתוך התנאי ואמר ואפילו יהיו נכסים ידועים ללוה אני מתנה שאגבה מן הערב אם הראה דלא משני דפיסותי מילי נינהו ואתה תלמד בק״ו אם בתנאי גמור ומפורש בין איש לרעהו אמרינן כך ביפויי כח דדברים כוללים ובלתי מפורשים הם ולהתגות כנגד חזקת ירושה דאורייתא עאכ״ו דפיסותי מילי נינהו ולית בהו ממשא ?

ועל דבר השבועה יפה דברה וכוונו דברה הבת היורשת דאיכא חייבת לקיים שבועת אביה והטעם הוא דאין השבועה עושה קנין כמה שאין בו קנין אלא שלפעמים מי שנשבע חייב לקיים שבועתו וכ״כ הריב״ש סימן שמ״א אעפ״י שנשבע לקיים לא נתבטל דין אסמכתא אלא שהוא חייב לשלם מכח שבועתו ע״כ ולכן אם מת מי שנשבע שאין אנו יכולים לכופו לקיים שבועתו קנין אין כאן עיין ריב״ש סימן שכ״ח דכ״פ • תדע דהשבועה אינה מוספת חיוב אלא הוי זירוז בלבד עיין דברי ריבות ע״ד וסי׳ קע״ו וכתב׳ שכ״ד כתב ז״ל אלא שמן הדין חיוב פרעון אין כאן גם חיוב שבועה אין כאן שהשבועה אינה אלא לזרז הפרעון ואין השבועה מוספת שום חיוב פרעון יותר משאם לא נשבע אלא שבועה שמלאת תלייה בפרעון לזרזו במקום שישנו אבל במקום דאין פרעון אין שבועה וכמ״ש מהרי״ק שורש פ״ק ז״ל כל היכא שיש חיוב בפרעון מן הדין גם בלא שבועה או אתי איסור שבועה וחייל הפרעון ועובר זה שאינו פורע משום גזל ומשום אסור שבועה אבל אם אין פרעון אין שבועה • ועיין מהרד״ח כן חיים ח״ב סימן ס״ו וכתב מהר״ר שלמה הכהן ח״ב תשו׳ ע״ט דהשבועה אינה תוספת חיוב רק לקיים מה שהוא חייב מצד התנאי ועיין הרשב״א תשע״ה וכמה פוסקים ועיין נאמן שמואל סימן ק״כ ז״ל ואין השבועה חלה על היורשים כלל אפי׳ אם היה כותב שהם ונשבע לקיים כל הנ״ל ואפילו היה מפרש שמשביע ליורשיו כל שלא קבלו דבריו ואמרו אמן או דבר שנשמע ממנו שמקבל שבועתו אינו כלום :

ואם תקשה על דברי קושיא כללית ותאמר הא קי״ל דאמרינן דעתיה דנותן ובגלוי מלתא בעלמא שני ודברים שבלב דברים לגבי מתנה כדכתבת לעיל וא״כ בנ״ד אמרינן דעתיה דר׳ אליהו דכוונתו לתת מתנה וזכו גם רבי יקותיאל ור׳ מנחם ולכן אפילו תימא דאין כאן כל הקניינים המצטרכים והמועילים לקיים הענין דלא לדון על פי אומדנות כוונתו ורצונו אימור דאמרי לך לבטל מתנה דווקא ולהעמיד ירושה דאורייתא במקומה לקיים מתנה ולבטל ירושה מי אמרי ? אדרבה פוק חזי מ״ש רשד״ם ח״ד תשו׳ שמ״ז ז״ל הריב״ש בתש״מ הביא שאלת אביו ז״ל וכתב בסוף סימן רפ״א ז״ל ומה שכתבת אם יש לילך בתר אומדנא כגון מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואח״כ בא בנו דמתנתו בטלה הכא במי דעתן היה שלא ירש האח נכסיהן אלא ישארו ביד האחיות לא דמי דבכל היכא דאזלינן בתר אומדנא אנו מבטלים האי מעשה שעשה ונשאר הענין כאשר היה בתחילה כמו שמעי׳ שמת בנו אנן אמרינן ליה אלו היה יודע שבנו קיים לא היה כותב נכסיו לאחרים שילך בשביל בנו יורש ולאומדן דעתו אנו מבטלים ונשאר הנכסים בחזקתן אבל בנידון זה אף כי ידוע שכוונתו להבריח הן לא עשו דבר שיש בו הברחה ובדברים שבלב לא מעקרא נחלה דאורייתא עכ״ל וכן פסק מהר״א ששון קכ״ד והרא״ש כלל פ״ה בן לב ח״ב סימן ל״ז • ועיין ס׳ נאמן שמואל סימן ק״י ז״ל בין מתנת בריא בין מתנת ש״מ לא אזלינן בתר כוונת הנותן ורצונו כל שלא נתן כדינו • ועיין שבות יעקב ח״ב תשו׳ קמ״ו דלא אזלינן בתר אומדנא להוציא מיורשים ועיין הרא״ש כלל פ״ד סימן ה׳ ועיין בש״ע ס״ס רפ״א ק״ו וכ״ש בנ״ד דאומדנות דמוכחי הויין שלא היתה כוונת הנותן כי אם לאחר מיתה כנראה מן השאלות ומן השטר מתנה עצמו ואין קנין לאחר מיתה וכן כנו של ק״ו שהשטר שלא נתכוון אלא להשוות אחיו ובנכדו ושלא ליתן להם כלל וכמכתיבנא לעיל :

ועדיין יש להתבונן על מה שכתב בשטר המתנה ז״ל • עוד מבארים אנו שלוה אותנו כמו׳ אליהו הנ״ל לעשות שטר זה בכל הדרכים המועילים לקיומו וביאר שאם ימצא בו איזה דבר שלא נכתב כהלכתו שב״ד והשופט שילא שטר זה לפניו יראה מה שהיה מצטרך ויחשוב וידון כאלו נכתב כאן ואם נשמט שיה לטעות הסופר עכ״ל. ואולי יחשבו מקבלי מתנה לתקן בלשון הלזה כל אשר עותו בקנייניו ובשאר דרכים אשר לא יכשרו . אבל טעות הוא בידם יען וביען טוב אחרית השטר מראשיתו לבטל כוחם כי שם בדקדוק כתוב לאמר ז״ל • אחר שהכתבנו שטר זה קרינו אותו מלה במלה לכמו׳ אליהו הנ״ל ומעתה לא נמצא בשטר זה שום דבר שנכתב ליפוי הסופר אלא הכל ביאר בפנינו ח״מ כמו׳ אליהו הנ״ל עכ״ל. ומכל שתי לשונות אלו מצינו למדין דאין לב״ד אשר יבוא לפניהם דבר זה למשפט אלא להוסיף יפויי כח למקבלי מתנה כמה שכבר כתוב בשטר עצמו אבל לא לסתור ולנגד דברי השטר ולבדות מלבם לב חכם וכגון איזה קנין המועיל להפך קערת קנייני השטר על פיה כי על כן אם לא היה כתוב בשטר אלא שמקנה ונותן בכל מיני ההקנאות ושב״ד יראו וידונו אזי הוה הדרינן לפלוגתא דרבוותא אי שני בהכי או לא ואף על זאת היינו צריכים לכלל הקים לי לזכות היורשת דבודאי מהני׳ כדכתב בפי׳ מהר״ר עזריה יהושע הנ״ל סוכה במהרח״ש ח״מ ח״ב סי׳ ע״א והנה דראיתי לקצת מן האחרונים שתפסו במושלם דכתוב כמחז״ל שני מ״מ יכול המוחזק לומר קים לי כהרשד״ם דלא קנתה ע״כ אבל עכשיו דבנ״ד מברו בלרו דאין אנו יכולים לגלות בטעות הסופר כל הכתוב בשטר כיון שהנותן הכי אמר לעדים • והקלקולים שנמצאים בשטר הם מפני הכתוב בו ולא מחסרון לשונות המצטרכים אנו צריכים לכל זה דפלוגתא אין כאן :

את כל הדברים והאמת שאלה כתבתי בתום לבבי ובנקיון כפי להוציא לאור משפט תרנה הבת היורשת הנ״ל וכל אחד על מקומו יבוא בשלום ושלום שלום על דייני ישראל היושבים על מדין הם יורוני ויאמרו לי האמת אתך או אם שגיתי יבינו לי :

שטר להעביר נחלה בדרך אפשרי כבר ראית לעיל ועיין ספר מעשה חייא שאלה י״א וספר נחלת שבעה על השטרות סימן ל״ו ד״ה ובריא שרוצה לחלוק נכסיו אחר מותו וכו׳ והגהת רמ״א ח״מ סוף סי׳ רנ״ג ואין מהני אלא דרך הודאה שמודה שחייב לכל אחד מהם לפי מה שירצה בית יוסף סי׳ ר״נ מחודשים סימן ס״ו בשם הרשב״א ומהרי״ק שורש כ״ד ומהר״ם פאדוכה סי׳ נ״ב וע״ל סי׳ ס׳ סעיף ו׳ • וצריך למצוא דרך זה להקנות דבר שאינו בידו או שאינו ברשותו :

שאלה

Digitized by Google

במתנות מורישה עכ"ל ואם שמעיין דון מינה לנד"ד דהיא היא :

רביעית על מה שהקנה דבר שאינו מסוים הא קמן פלוגתא אתיכא בכל הנכסים מלד עצמן ואין בזה אלא פלוגתא חדא הרמב"ם פכ"א מה' מכירה ופ"ג מה' זכייה ס"ל דאין אדם מקנה דבר שאינו מסוים כן היא דעת הר"י הלוי ורבינו האי בספר מקח וממכר ועיין ה"ה ה' מכירה ועיין ב"ח דרישה ופרישה סימן רמ"א באורך וכן פסק בעל העיטור באות אגב וכן היא סברת רש"י והרי"ף פ"ק דגיטין עיין הרא"ב"ד דמפרש למילתיה דהרי"ף וכן פסק ריב"ש סימן רס"ג וכן נראה דעת מהרי"ק דמלא הביא פלוגתא גבי מכר וגבי מתנה סי' רמ"ת הביא קודם סברת האומרים [illegible] קנה ומסיים ויש חולקין ואומרים דבין במכר ובין במתנה יכול להקנות דבר שאינו מסוים ע"כ ופשיטא לי דהיורש יאמר קי"ל כהרמב"ם וסיעתו ואין בזה כפל ועקש והלכה זו אינה צריכה לפנים :

ועל מה שטוענים מקבלי מתנה דאין זה כדבר שאינו מסוים לא היא דכיון דבאחים ובשותפים עסקינן ואין כאן כ"כ משכמות שות לומר דיבולים לחלוק זה שלא בפני זה ובלי שומא דכסף ושוה כסף יש כאן קרקעות מטלטלים מעות חובות פרקמטיא ולא ראי זה כראי זה ותרע שפי מקרקע בין קרקעותי כתון לך והסברא שתתכן דיכול לומר הגרוע אני נוטל ומ"מ הפוסקים הנ"ל [illegible] דכיון דלא סיימוה לא קנה המקבל ופשוט ועוד טעמא דעדיפא יש לי לומר דהא שייר לעצמו חלק גדול בנכסים כיון ששייר להוציא בכל אות נפשו ולתת מתנות והויא ממש בהסיא דכתב הרמב"ם פ"ג מהלכות זכייה האומר כל נכסי קנוים לך חוץ ממאתים דהוי דבר שאינו מסוים וגדולה מזו הורש לנו בעל כאמן שמואל סימן ק"י בההיא מתנה שכתיב בה כל אשר יש לי זולת אלף לבנים וכו' ז"ל ונראה שבאנו למחלוקת אבות העולם דאית מנייהו רש"י והרי"ף ור"י בן מיגש והרמב"ם ז"ל דסברי דבנותן כל נכסיו ושייר לעצמו קרקע כ"ש לא קנה המקבל בנכסים בלל כיון דלא יכיל שמקבל לברורי בהות כל שהוא חיל הכא קא מדחי ליה והכא נמי כיון שאמר אלף לבנים שיזכו בהם מעצלי הרי ששייר לעצמו בבחירה שיקח אלף לבנים ממקום שלבו חפץ ולא סיים ממה יקח האלף לבנים שרולה להשאיר ליורשיו נמצא מה שנתן אינו מסוים וכו' וסיים והנה בי כן אף על פי שאיני כדאי להכריע בין רבנן תקיפי אלפי ישראל מ"מ הימעטתא בידן דמלו היורשים לומר קים לן כרש"י ורי"ף ור"י בן מיגש והרמב"ם וקי"ל כמוהר"ם הלוי וסיעתיה דזה נקרא דבר שאינו מסוים ובשארן הנכסים להר סיהי ע"כ כ"ש וק"ו בנ"ד שלא סיים לא המתנה ולא השיור ששייר דהכי ודאי דבר שאין לו קצבה דאין מתמתו מתנה · וא"ת דשוניין דעלמא שוא להקנות א"א קרקע בלי סיום אפילו לכוהנים ע"פ הרמב"ם כדכתב היב"ש סימן ק"ה הביאה וראה מה שכתב בפי' מהרא"ד בסי' קל"ב והובאו דבריו בנאמן שמואל סי' הנ"ל שלא נתפשט המנהג רק להביא אגב אבל היכא דנתן דבר שאינו מסוים והוא בידו שלא ניתפס בנד"ד דמספקינן עליה אין מנהג בזה ע"כ ע"ש ועוד מהרש"ך עצמו ח"א תשובה קמ"ו נדד לשעמיד המתנס בחזקת המקבל מתנה ואח"כ כתב ז"ל אך אמנה יען וביען דאית לן לשעבד כל טלדקי דאפשר להעמיד הירושה בחזקת היורש כי היכי דלא נהוי כאעבורי אחסנתא ובשמים עדי שככר בא לידי הוראת לאעבורי אחסנתא ונמנעתי שלהטפל בה עכשו בא לידי ולא אקיימנו ולכן ראיתי ונתון אל לבי להעמיד הנכסים בחזקת היורש ולבטל המתנה הנז' ואעפ"י שכתוב בה שנתן המעות הנזכרים אגב א"א קרקע וכו' וסיים ז"ל כתב הר"י בן מיגש מאן דמיקני מידי לחבריה אגב א"א קרקע צריך לסיומי ליה הנהו ארבע אמות וכו' והרמב"ם תלמידו יראה שהוא מסכים לדעתו שהוא הולך לשיטתו בדיני סיום המכר והמתנה גם כתב ה"ה פ"ג מהלכות זכייה וראיתי לסר' בעל העיטור שכתב כדין אגב כדברי הבן מיגש ע"כ ובמתנה גרועה כזאת דשיינו להוציא מיד היורש יש לנו לחוש לדבריו הנך רבוותא ולומר דכל שלא סיים א"א ק לא קנה עכ"ל ואני שכותב אומר יען כי מהרש"ך עצמו בח"א תשו' ס' בענין ספקוקים על שטר מתנה לא חש להא דר"י בן מיגש ורמב"ם ודעימיה להצריך סיום א"א ק וכאן חש לה · הטעם הוא דלהעמיד ירושה אחזקתה חיישינן לדברי כל פוסק :

ואם יאמר האומר דלכ"ע יכול אדם לשעבד עצמו כדבר שלא בא לעולם וכן הדין בדבר שאינו ברשותו או בדבר שאינו מסוים וכאן בנד"ד הכותב שעבד נכסיו דקנאי ואקנה על קיום המתנה אי מהא לא איריא לחייב היורש דבוא וראה מ"ש מהר"ר נור ח"מ סימן רנ"ו ס"ק יו"ד ז"ל ולא מהני לתת בלשון מתנה מהיום ולאחר מיתה ולשעבד ולחייב עצמו ונכסיו להעמיד ולקיים אותה מתנה דאותו חיוב ושעבוד אינו מועיל דמתנה אין כאן שעבוד אין כאן. עכ"ד :

ועל מה דכתב בשטר מתנה דשקי"ל ישיה לזכות מקבלי המתנה והירושת טוענת דלא אלים כח אביה הנותן לסלק זכותה מן הקי"ל לתת אותו למקבלי מתנה כיון שמן השמים נתן לה ולא להם. אמינא בתום לבבי דשדין עמה וראיתי לומר שתי ראיות :

חדא פשיטא ופשיטא דכל שהנותן נתן כל נכסיו בחיים במתנת בריא בקנאות המועילות קנה המקבל מחיים כל הנכסים ובמות המת אין כאן ירושה ולא שייך כאן הכלל דנכסים בחזקת יורשים . ובדרך זו נ"כ כל מצוה מאמת מיתה אם טוה בכל תיקוני חז"ל מבלי פנות אל ימין או אל שמאל היא היא . והנכסים למקבל מתנה ואין ליורש ולא כלום . אבל אם הש"מ לא שמר דרכי רבותינו ז"ל בכל מכל כל באופן דאיכא פלוגתא בגוף המעשה אם נעשה כהוגן או לא וכן הנותן מתנת בריא אם לא עשה דבריו בשורש ולא הלך בדרכי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים עד אשר איכא פלוגתא בין הפוסקים אם קנו מקבלי מתנה או לא ודאי דמלו היורשים למימר קים לן כהני דפסקו לזוכתן כיון שאין הולכין בממון אחר הרוב ובהא ליכא מאן דפליג ואין חילוק בזה במתנת בריא למתנות ש"מ . והמעיין בספרים אשר ציינתי לעילא לעילא ובכל הפוסקים יראה וימלא דין זה פוה בשוה בין בבריא בין בש"מ שנתן . אבל אם איכא לספוקי ודאי הוא בלשון שטרינו ז"ל . ובכל לשון המסופק דכתוב בו דמשמע למרי אנפי שכל יהיה נדון ונדרש לזכות ולתועלת כמו' יקותיאל וכמו' מנחם הנ"ל ותהיה תמיד ידם על העליונה ויד כל המערער עליהם על התחתונה ויוכלו כמו' יקותיאל וכמו' מנחם לומר קי"ל כפ' הפוסק לזכותי אפי' נגד כל חכמי ישראל וכל המנהגים . היינו אם יש כח ביד האב או המוריש להתנות כאלה ולסלק שורש מכח הקי"ל · ואחרי העיון בהירא לי דאף על גב דנתכם תורה רשות לאב או המוריש להעביר הירושה מיורשיו בלשון מתנה הרי"ף וכ"י פ"ח דב"ב דף ר"ך ע"א ש"ע ח"מ סימן רפ"א ויליפינן מורים אותה דהוא כשל לשון דמיותר לגמרי מכל מקום כל תנאי שמתנה האדם לבלא שריתו של יורש או הויתה של ירושה הרי הוא מתנה ע"מ שכתוב בתורה ותנאו בטל כי על כן אם האב נתן נכסיו במתנה לאחר הם נתונים בלי ספק אבל אין כח בידו ובתנאיו להכד חזקת היורש דהיא דאורייתא אע"ג דהוא תנאי של ממון שכ"כ הרמב"ם פרק י"ב מה' אישות וכל תנאי שבירושה בטל ואעפ"י שהוא ממון שנא' בה לחוקת משפט ושיים ש"ה לפרושי דברי רבינו ז"ל אבל מתוך שענין ירושה הוא חוקת משפט אי אפשר לשפקיעו ולומר איש פלוני יירשני במקום שיש בן ע"כ אף הכא נמי אימא דיכול המוריש ליתן ממונו למי שירצה בלשון מתנה ולעשות כל יכלתו למען לא תרחה ולא תמצא ירושה אבל אין כח בידו להכרית שם היורש מן הארץ בקחתו ממנו חוקתו דאתית ליה מחילא מדאורייתא דכל ספק תפתר לזכותו . דהוי כאומר בני לא יירשני או איש פלוני יירשני במקום שיש בן דאין בדבריו כלום וזו היא דרך כל הפוסקים עיין ש' כאמן שמואל תשובה ק"י דשם תמצא שטר מתנת בריא עם כמה חוזקים גדולים מאוד מאד מכח הקי"ל לסלק היורשים מירושתן ואעפ"כ זכו היורשים מכח הקי"ל ודחה באמת הכבין שבידו המקבלת מתנה וז"ל חוזקי השטר של כדון דבעל כאמן שמואל. ועל כן מעתה ומעכשיו כל מי שיקום ויערער ממני ומיורשי אחרי על מרת אמי ע"כ בעד כל אשר יפאד לי אחריסיו דברי סטוען והמערער ההוא בטלים ומבוטלין מעיקרן ומסוכים ככלי חרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש לא שרירין ולא קיימין לא נשמעין ולא נערכין בפני שום דיין ושופט שבעולם ולא לעשות בהם דין ומשפט לא כד"י ולא כעש"נ לא בסורקי"א ולא בפראנקי"א ומעתה ומעכשיו מרת סריליוו"א הנו' וכ"ב יזכו זכייה גמורה ויחזיקו חזקה אלימתא בכל אשר וכו' וסלק הנחיד הנו' אליהו הנזכר ידו ורשותו ויד ורשות יורשיו אחריו מהם שיסתלק וכו' שלוק גמור ושלם וקם כל אשר לו לבחור כמו' אליעזר הנזכר אחרי מותו לאמו מרת סריליוו"א הנז' ולכ"כ קיום גמור ושעמדם גמורים ואלוסה שרירא וקיימת משופה ומנוקה מכל מיני ערעורין ונמגומין שבעולם כאומר כל שטרי מתנות שרירות וקיימות שנכתבים בישראל כהוגן וכת' חז"ל וכו' · והחכם עיניו בראשו לראות ולשפוט בצדק כי בקי"ל הוא א' מן הערעורים והגמגומים שבעולם ובכלל מאתים מנה . וכמ"ש רשד"ם ח"ד סימן של"ט כל דבר יוצא מכלל סתמיות בדין ואין אנו עושין שמכין אלא מכח דברי המטוב יש לנו לבטלו בכל האפשר אפילו שיהיה קצת רחוק מן הסברא דון מינה ואוקי באחרין דכ"ש דאין בדיננו זה אלא קרוב ולא רחוק סברא והלכתא רווחא בישראל דחוקת משפט כתיב ואין להרהר אחריה :

שנית דכל מי שיש לו מות בקדקדו יבין ויבים דכמו' אליהו המיתן לא נתן כלום לפי שמעולם לא יצאו הנכסים מרשותו אפילו תגע קטן כי עוד כל ימי חייו היו ברשותו להוציא בכל מיני הוצאות וליטא וליתן בהם ולמכור ולהחליף ולתת במתנה כאשר הוכחתי מן הטיסטאמינט"ו והשטר מתנה והקודיצילי"ו לעילא ואין סענא לאמר כי בן בית היה דידוע דבן בית לא יכול לעשות כהנה וכהנה. וכמשותא מינך אמור כא לי במה שורע כוחו של נותן (לפי סברת מקבלי המתנה) אחר המתנה וקודם המתנה הלא כאיש גבורתו בנכסיו ובפירותיהן כל ימי חייו גם אחר נתינתו כמו שהיה בתחילה · ואדרבה בשטר מתנתו המדומה הוסיף כחו כי חייב

מקבלי

רי"ד מביא לקמן כיון שר' עזריה יהושע ובע' נאמן שמואל ובעל תורת חסד
ובעל כרם שלמה כך למדוני ולא הייתי צריך להרחיב עוד הדבור בענין קנה
את וחמור אלא לרווחא דמילתא ולצאת מידי כל ספק. ומבואר אמינא דכנ"ד
חמור גמור הוא דהא גם כתובות שהיו לו עם הגוים עסקינן כתובה בשאלה
ואף בזה יש מחלוקת בין הפוסקים אי קנין במעמד שלשתן נאמר בכל השוה
שהרי"ף סובר דאיתא בין בגוי בין בישראל וכ"כ סברת בה"ת שער כ"א מדלא
שניא אלא דברי הרי"ף ולא סתר דבריו אבל רבינו תם והרא"ש ור"י סברי
דליתא בגוי ובפרט אם שגוי הוא שלוה כיון דלאו בר זכייה הוא ועיין טור וב"י
ח"מ קכ"ו וע"ש דשכי סברת הרשב"א וכן פירש מרדכי ועיין שם דכ"פ ר"ע
וגדולה מזו כתב בשם ר"א ממיץ דלא קני אפילו במתנת ח"מ ושיים וקרוב
שדבר בעיני דאפילו אם יש מעות לגוי ביד ישראל דהוי ליה כמו הקפה דישראל
מגוי לא קני משכון כדאמרינן בפ' כל שעה ע"כ (ולא הר"א ממיץ בלבד
סבר דאפילו אם יש משכון לגוי ביד ישראל הויא כמו הקפה דישראל מגוי לא
קני משכון אלא אף הרא"ש בפ' כל שעה והאגודה ואחרים כמו שציין בעל
במיתין זהב סימן שס"ט שכן שוכיח בראיות ברורות) וכן פסק בכתביו מהרא"י
סימן קכ"ב ע"ש שכתב שכן שיא סברת המרדכי כנגד מי שמנה ושיה מספקק
ושם כתב דכן פסקו שמוש' פ"ק דגיטין · וסברת תור"ש כהנה באם הדירו
לגוי וכו' שיא סברא יחידית עיין ש"ך על זה ס"ק ל"ג ובכיח שדבר בכ"ע
אלמא כיון דרוב דעות יש כאן ואין דרך להקנות יחוב שגוי בע"פ שהי עמו
כדבר שלב"ל ותבית היורשת לומר קי"ל כהני רבוותא דאמרי הכי וכהכי
רבוותא דפסקי דלא כר"ן ואל תתמה הגדולה מזו השמיע לנו ס' כלי שמואל
סי' ל' ז"ל א"כ בנ"ד שמקנה לו דבר שיש לו קצבה ודבר שאין לו קצבה נראה
דהוי כמו את וחמור ולא קנה ואפי' למאן דס"ל התם דקנה הכל כמנו הייני
דוקא התם דשייך קנין במעות כמו שכתב רבינו שמחה לענין מחלה אבל בדבר
שאין לו קצבה לדעת הרמב"ם אין שום קנין בו והוי כמו את וחמור
דלא אמרינן שנו דלאו בר קנין הוא ע"כ וכן פסק בשו' בע' תורת חסד
סימן קכ"ד דף פ"ד ע"ד הרי בעיניך דאפילו בדבר שאין לו קצבה דסברת
הרמב"ם יחידית היא. שלא הודו לו חכמי ישראל גמר הרב ז"ל דינו כ"ש
בנ"ד דשמא וכמה גאוני עולם סברי דאין בר זכייה כחובו של גוי ? ועיין עוד
שם ע"ש בשם תוס' רי"ד דפסקי דלא כר"ן ואתיא כרא"ה ודעימיה ופשיטא
לי דהיורש מוחזק ובכל דבר דאיכא פלוגתא דרבוותא שקי"ל הוא לזכותו כמו
שפסק בעל דברי ריבות סימן ש"ט ז"ל כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן
ממונא מחזקת שערפים ולאעבורי אחסנתא ע"כ ורשד"ם ח"מ ש"ט גם בשם
הרד"ך כתב בפלוגתא דרבוותא היורשים דאורייתא יכולים לומר קי"ל דמוחזקים
הם ע"כ ועוד האריך על זה בסייעתא דשמיא · וכמו כן אל תתמה דהמוחזק
יכול לומר קי"ל כהרמב"ם וסיעתו בענין דאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו
אלא קי"ל כותיה בהא דקני את וחמור וכן קי"ל כהני דפסקי דאין בר
קנייה לחוב עם הגוי יען כי שמוחזק יכול לומר קי"ל כפ' השופק כהא ולא
קי"ל כותיה בהא אפילו בענין א' עיין כנה"ג בכללי הקי"ל אות כ' · וכן
שמוחזק יכול לומר קי"ל אפילו בכמה ספיקות ועיין שם אות פ"א ז"ל אמר
המאסף עם שמעתים רבות דכתי הלכה למעשה דבתלתא ספיקי מפקינן
ממונא מיד שמוחזק כמו שירא' המעיין בס' תשובותי שבסיו שדרי כי לשי
שבשכתבתי אותם התשובות לא נתגלה אצלי זולת סברת מהריב"ל והרלב"ח
ז"ל שסוברים דבג' ספיקות מפקינן מיד המוחזק והשבתי שאין שום חולק
על זה אבל עכשיו שנתגלה לי שיש חולקים ומכללם רבינו הרב ז"ל שכי
נקטינן דאין להוציא מיד המוחזק אפילו איכא כמה ספיקי ואם ינאר ה'
בחיים אתקן כל המקומות שכתבתי הפך זה ע"כ כ"ש וק"ו בנ"ד דפלוגתא
דרבוותא אפילו תרי אפילו תלת לא חשבינן אלא לספק א' ע"ש כמה כמה
גאוני עולם אות פ"ב וכי היכי דהמוחזק יכול לומר קי"ל ה"נ שב"ד טוענין
ליורשים קי"ל כדכתב בעל משפט צדק ח"ב סימן ה' כנה"ג שם אות י"ח ·
אלמא שבת שיורשת בנ"ד יפה טענה טענת הקי"ל ואין לבעלי מתנה כלום
וכאשר אוכיח לקמן :

ובר מן דין שמוכו לנא מהרי"ט סימן כ"ב דשכיא ג' דעות חלוקות
כדי ליישב דעת הפוסקים דפסקו לנא דפרק האיש מקדש דאתיא
דלא כרב נחמן ופסק כמי כר"ן בהא את וחמור :

ראשונה סברת הר"ן דבקפידא דמקנה או דקונה תליא מילתא וכאוקמתא
דמהרי"ט ז"ל שם ונראה דהא דמפליג (הר"ן ז"ל) בין
קונה למקנה היינו בין מקנה לשני קונים לקונה משני מוכרים שהקונה משני
מוכרים חשיב בקונה מא' מהטעם שכתב לפי שהלוקח לוקח כאחד רע ויפה
והמוכרים עושים שפרש ביניהם לפיכך נעשים כמוכר א' · והלוקח אומר כל
מקחי אני צריך אבל במוכר לשנים בידוע שהקונים כל א' נוטל את שלו
ואין בטול קנין חבירו מעכב עליו לפיכך קנה. מחלה ע"כ עי"ש בנ"ד כמי
אתיא ק"ו דליכא אלא מקנה א' וקונה אחד (אע"ג דאיכא שנים קונים
היינו שני מקבלי המתנה לא חשיבי אלא כאחד כיון דלכל אחד שקנה מחצית
נכסיו דאית בהו חובות ודבר שאינו ברשותו של מקנה (ובטול קנין

במקנה בטל הכל ואע"ג דבמתנה עסיקינן דליכא קפידא לקונים שאם לא יקנה
הכל בודאי דעתם לקנות המקצת כדכתב מהרי"ט שם מ"מ בנ"ד איכא
ואיכא קפידא במקנה יען כי ביאר דבריו כמובא בשאלה דכל עצמו ומגמתו
אינו אלא לחלק נכסיו בעודנו בחיים שיותו חייתו משום דלא אתו לאנצויי
אחרי מותו מדכתב בשטר ז"ל עד שלא יהיה מקום לבע"ד לחלוק על
דברי וכו' ואם כן קפיד וקפיד שיקנה הקונה הכל ואם א"א להקנות הכל
ויבואו אף על פי כן לידי מריבה אין רצונו שיקנה הקונה כלום ואנן
שטענינן ליורשים :

שנית היא סברת הריטב"א שחילק בע"א להיכא דערבינהו בזכייתם
כגון דאמר נכסי לכולכם מדהאי לא קנה · האי נמי לא קנה
אבל כשהנותן מחלק בלשונו מקבלי מתנה כגון לך ולבך אזי קונה מחלה
בנ"ד נמי שהנותן כתב כל נכסיו ח"ל השטר כל נכסיו. מאיזה מין שיהיו
וכל שעבודיהן וכו' א"ב ערבינהו ומדהא לא קנו מקבלי מתנה הא נמי לא
קנו · וא"ת והרי חזר ופרטן כאמור קרקעות מטלטלין חובות וכו' · וא"כ
לפי סברא זו קנו מחלה? מי יגלה עפר מעיניך ר' אליעזר שהיית יודע כשיב
דיכי מעותיה וכשאמרת כל נכסי ואחי אמיתא לכללינהו כי היכי דלא ליקנו
מקבלי מתנה כדעת הריטב"א וחזרת לפרטן לאפוקי נפשך משב' מהר"י
הלוי סימן ס"ו ז"ל · אבל בנד"ד שלא הזכיר כלל בלשונו מעות ושטרות
וחובות רק כל נכסיו אע"ג דבמילת · כל נכסיו הכל במשמע בין מעות
בין שטרות מ"מ לא שייך הכא טעמא דכתבנו דשרי לא הזכיר לה בשי'
בשעת הקנין לא מעות לא שטרות לשנאמר דנתכוון לומר כשם שלא תזכה
בקנין במעות ושטרות כך לא תזכה בקרקעות ובמטלטלים ואדרבה מכל
לומר מאי כל נכסי דקאמר אותם נכסים הנקנים בק"ס ע"כ · ואל תלחץ
רגלך אל הקיר לומר דשקרידיט"י נכנסו תחת לשון שעבודיהם וכיון שכן
כבר הנותן חילק והפריד נכסיו משעבודיהם דהיינו שקרידיט"י ואין כאן
עוד מקום לסברת הריטב"א דין כולכם דתרתי תשובות בדבר והאמת יורה דרכו
שאחת דבכלל נכסיו מאיזה מין שיהיו הכתוב בשטר הנ"ל הכל במשמע
עיין הרי"ף וב"י ס"ס רכ"ב דף רל"ד ע"א ח"מ סימן רמ"ח ומילת שעבודיהן
דקאמר על השטרות הנכללים במלת כל נכסיו כאמר דבהקנאת שטרות
צריך לכתחילה לומר הן ושעבודיהן וז"ל הב"י שם ותנא שמעינן שהמוכר
או הנותן כל נכסיו השטרות בשעבודם הן בכלל וכיון דבכלל הנכסים מקנה
השעבוד משום נכסים שאין להם אחריות וכו' משמע דהשעבוד מקרי נכסי
שלכך אע"ג דלא פירש שטרות ושעבודן אלא כל נכסיו שמעת השעבוד
בכלל וכדפרישית ומיהו לכתחילה צ"ל כן דאגב וקני בענין עכ"ל ועוד
אפילו תימא דפרטן ולא כללן בתחילה שהרי חזר וכללן בסוף ז"ל השטר
וכל מה שיש ונמצא לכמו' אליהו בבית ובשדה בחביות בפונדקי בחוצות
שלנא"זיכי ותחת כל השמים הכל כאשר לכל דבר לא נעדר :

שלישית סברת הראב"ד ז"ל דמחלק בין יודע שיש כאן חמור לאינו
יודע דביודע כוונתו להפסות ובאינו יודע קנה מחלה בנ"ד
ודאי אין אנו יודעים ודאי אם הנותן ידע להא דהרמב"ם ר"ת ואחרים דבהלוואות
של גוי אין שום בר קנייה והם חמור גמור ואם כן כוונת הנותן להפסות
ואע"ג דלאו כ"ע דיני גמירי מ"מ תספוכות ובגלגולי הדברים מראים דלא
היה כוונת הנותן אלא להפסות במקבלי מתנה וכדי שיהיו כפופים תחתיו
לגמרי כל ימי חייו כדי שלא יחלוקו עמו לעולם דהא כתן מתנה דאיכא
אלא מן השפה ולחוץ מקרית ולא עיקרית כיון ששייר לעצמו השיור שכתבנו
דהא כל ימי חייו הוא גביר בנכסים מקודם והשבועה שנשבע להם מאי איכפת
ליה. הא לדידיה אינו מעלה ומוריד ובתרים לא מחייבת לקיימא כדבעינן
למימר קמן כי על כן שפיר עלינן למימר דמשטה ומשחק הוא ודברים שבלב
הן דברים במתנה שלעיל מ"מ שאמת יורה דרכו דאין לנו הכרע והכרח
שבנ"ד אתיא אף להראב"ד ז"ל ועוד גם דמהרי"ט כתב בתשובה הנ"ל כמה
וכמה דברים המעמדים לנד"ד ופסק דלעולם קנה מחלה מ"מ מידי פלוגתא
גדולה לא יצאנו וכבר זכינו לדין מטעם קי"ל כדבעינן למימר קמן ואין
אחריות כל הפוסקים ז"ל על היורשת כ"ש וק"ו דאיכא כמה גאונים פוסקים
דסברי כותיה דאמרינן קי"ל ככנה"ג ולהר"ן והריטב"א אתיא אף לפי סברת
הרמב"ם וש"כ כדאמרן וברור ושים עיניך ולכך שם על הרב בעל נאמן שמואל
סימן ק"י דכתב ז"ל ואף שמהרימ"ט בח"מ סימן כ"ב שרחיק הדבר שלא
גם ראינו עם שזאת שער קבוע כל האחרונים ז"ל דהשכללן יחד יכולים לומר
קי"ל וכנ"ד אפילו אליבא דמהר"י הלוי בסי' ס"ו שהוא מדעתו העלה שצריך
שיפרש המקנה בפי' מטלטלין ומעות בשעת ההקנאה מה שלא ראינו בשום
פוסק אשר דבר בענין זה דבנד"ד כולהו איתנהו בים שכללן בתחילה וכשיף
שכן כתוב בתחילה כל אשר יש לי ובפרט הן מעות מדודין הן כסף או
זהב ומטלטלים וכו' ואפילו איזה דבר שהיא שלי או מעזבון אבי ואחי ואיכן
היום ברשותי וחזר וכלל וכתב הכל נתתי למרת אמי תמ"ה וגאי כוחה וכן
בכל פעם שמזכיר מה שמקנה כותב כלל ופרט הנה כי כן ליכא ספיקא
קמי בעלי סורא דיכולים היורשים לומר קי"ל כמ"ד דלא קנה כלום וחבו

במתון

Digitized by Google

נמורה ומוחלטת ואח"כ שייר אכילות הולאות ומתנות כדכתיבנא מאי כחן היום דהאי שייר ? אתמהה ! וכמדומה לי דק"ו הוא מעבד כנעני ולא מבעיא אליבא דת"ק (ופסקוה הפוסקים רמב"ם סמ"ג מהריק"א י"ד ה' עבדים) דסבר דאין העבד יוצא לחירות כדכתב לו רבו נכסי קנויים לך חוץ מקרקע כל שהוא דכרות גיטא בעינן וליכא דכיון דכתב ליה הכי הוא ליה למחריה זכותא בגוויה בגיטא דאוף הכא דהמתנה נמורה ומוחלטת כתב ליתן חלוטין בעינן וליכא דקא שייר שכל ואיכא למחריה זכותא בגוף כל המתנה ופירותיה ! אלא אפילו לר"ש דסבר דלעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מא' מרבוא שבהם וטעמו משום דכשאמר הכי ליכא ברירה ומצינן לפרושי למילתיה על העבד והאי דקאמר חוץ מאחד מרבוא דאיהו לא קא חשיב ליה אלא כא' מרבוא כדפירש"י בגיטין פ"ק ? בנד"ד נמי לא קנו מקבלי מתנה דליכא ברירה דבכל מה שירצו מקבלי מתנה לשלוח יד שוה מצי ר' אליהו שפיר לדחוייכהו לאמר זה אני צריך להוצאותי זה אני רוצה למתנותי ואין לדבר סוף אלמא כל ימי ר' אליהו לא קנו ר' יקותיאל וה' מנחם כלום ולאחר מיתה לא יקנו דאין שטר ואין קנין לאחר מיתה וברור ואיני תוקע עצמי לדבר הלכה לומר דשתם מתנות ליהוו כשחרורי עבדים וכניסי נשים דלא אפשר בתנאי ודלא יוכל אדם ליתן מתנה בשיור אף אמילא ולא מספקינא דאין בדעת שיכלא דאדם יתן מתנה נמורה ומוחלטת בין הגוף בין הפירות היום דהיינו נתינת שכל ודמיא לגט כריתות דאמרה תורה ומשייר אח"כ לעצמו ליהנות מהם ומפירותיהם ולהוציא מהם כל ההוצאות שיצטרכו לו ולבני ביתו הן למזונות הן לפרנסה וכמו כן כל מין הוצאה אחרת לכל אום כפשו דאסקא אדעתין ודלא אסקא אדעתין וכבר הראתי דגם המתנות במשמע . וכדכור אפר שייר שכל . אם כן שכל שני סתירות ואורחות עקלקלות המראות בשטר מתנה זו לבי אומר לי דר' אליהו לא היה בדעתו מעולם לתת מתנה מחיים אף על גב דדברים שבלב אינם דברים . כבר ידוע מה שכתב הרמב"ם פ"ה מהלכות זכייה דכמתנה בגלוי מילתא דלא ניחא ליה די ודברים שבלב דברים וכ"ה דברי ריבות סימן ס"ט ושמ"ו . עיין ח"מ וב"י ולע"ם וש"ע סימן ר"ז ורמ"ו ושאר פוסקים . ואל תתמה בראות דקדוקי אלין על ליסני דשטרי דכבר כתבו התוספות דתמורה דפרק אלו קדשים דמדקדקין לשון השטר יותר ממשנה ועיין ריב"ש סימן ת"פ ב"י ח"מ ולע"ם סימן ס"א רשד"ם ח"ד סימן ע"ת ס"ח וד"מ וס' גופי הלכות אות רל"ס לשון השטר במשנה לא דייקינן כולי האי לומר כיון דתני עד סוף העולם ולך ולדן למה לי דבמשנה איכא למימר זו אף זו דאין לכתוב בשטרא דבר שאינו צריך ועיין ס' כאמן שמואל סימן ק"כ דף קל"א ע"ג ד"ה ולענין שאלה ז"ל כמו שהפריסו בעלי התוס' ז"ל שיש לדקדק לשון השטר יותר מלשון המשנה והוכיחו דבריהם בספרי הפוסקים ז"ל וגדולה מזו שכיא הב"י י"ד סימן רכ"ח דאע"ג דאיכא למימר לא לזה נתכוון אין לנו אלא לשון השטר וא"ת הני סופרי דשטר' נינהו ואין לנו לדקדק כ"כ בהם וכדכתב הב"י סימן ס"א בשם הרשב"א דף ע"ז ע"ג שול מה שהבאת דהא כבר שיים והראים הדברים שהכל לפי ראות עיני הדיינים שא"א לומר בזה שתדע בנוסח השטרות שכותבי השטרות רגילין לכתוב ועד שיעידו שכך אמרו להם בפי' אוף הכן נמי בנד"ד נימא הנע עלמך סר' אליהו כאשה יתשב אע"ג דקים לן בגוים דהוא נגר בגוברין הכיסה וראה דכבר כתבו העדים בסוף שטר המתנה זה לשונם . ואחר שהכתבנו שטר זה קרינו אותו מלה במלה לכמו' אליהו הנ"ל ותעתה לא נמצא בשטר זה שום דבר שכתב ליפוי השטר אלא הכל ביאר בפנינו ח"מ כמוהר"ר אליהו הנ"ל הנ"ל . דון מינים ומינים דעליכו מוטל התוב לדייק בכל אשר עם לבבנו כי אין דבר ריק הוא ממנו ובפרט בדיוקים נכונים וקרובים אל הדעת באלם ועל דבר הברירה בנכסים הנקנים והנקנים במתנה אבוא עוד באורכה לפנינו בע"ה בד"ס :

על השליטת אמנה ואומר דהנותן הקנה כל נכסיו למקבלי מתנה כזה הלשון כתן במתנה נמורה ומוחלטת מתנת בריא ומשכשיו וכדינה וכו' כל נכסיו מאיזה מין שיהיו וכל שעבודיהן קרקעות מטלטלים מעות שטרות פוליני אינסטרומינ"טי וריקאפי"טי ופנקסים (שמסר לכמוהר"ר יקותיאל הנ"ל האשה בעדו וכעד נכרו כמוהר"ר מנחם וכתב ומסר לו קני לכון היכן וכל שעבודא דאית בהו וכו') קרידיטי וכל מה שיש וכו' עכ"ל השטר הרי שהנותן הקנה להם כל נכסיו ואח"כ פירש וביאר מה הם הנכסים מטלטלים מעות שטרות פוליני אנסטרומנט"י וריקאפי"טי ופנקסי"ם ועל כל אלה כתב קנו לכון איכהו וכל שעבודייהו . ואח"כ הוסיף ואמר קרידיט"י ופשיטא לי דרצה לומר מלוה על פה אעפ"י שאין מהם זכרון בפנקסים והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואח"כ הקנה דבר שהיה ברשותו עם דבר שאינו ברשותו . ומלוה ע"פ דבר שאינו ברשותו הוא וכן פסקו הפוסקים המפורסמים הרי"ף רמב"ם פכ"א מהלכות מכירה ש"ע ח"מ סימן ר"ח ואעפ"י שבעל העיטור פסק דיכול להקנות מ"מ הפוסקים פסקו להפך אבל קודם שאבוא לבאר דין קני את וחמור צריכים אנו לידע אי חובות נקנין באגב אם לאו במרדכי פרק הגוזל קמא כראה פוסקים דפסקו דמלוה על פה ניקנית באגב אבל לא כן דעת הרמב"ם פ"ו מהלכות מכירה שכתב ז"ל אבל ראובן שהיה לו חוב על שמעון והקנה ללוי קרקע ועל גבה חובו שיש לו אצל שמעון כ"ל שלא קנה החוב ע"כ וכתב עליו הרב המגיד שם ז"ל פי' במלוה על פה ודין השטר יתבאר לפנינו כ"ל שלא קנה החוב זו סברת המחבר נכונה דההיא עובדא דרב פפא פקדון היה אבל מלוה ע"פ א"א להקנותה באגב וכתב הרשב"א ז"ל בהגוזל עצים דלא גרסינן בההיא עובדא דר' אבא הוה מסיק זוזי בדרב יוסף בר חמא לפי שהמלוה ע"פ א"א להקנותם באגב וכן עיקר וכו' וכן דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ וכן פסק מרנא ח"מ סימן ר"ג ס"ט . וכן פירש סמ"ג ומהרשד"ם ח"מ סימן ס"ט וכן משמע מדברי רש"י וב"י פרק הזהב על הא דרב פפא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי חוזאי וכו' שכתבו שאלו לא הקנה לו לא היו ניתנין לו אותם שהפקיד אצלם וכו' ע"ש אלמא מדאיצטרך לפרש שמיירי בפקדון ש"מ דמלוה איכה נקנית באגב ומרדכי עצמו שם כתב פר"ש היה דן דאפילו בקנין אגב קרקע ליתא ע"כ :

הנך רואה בעיניך דאע"ג דפלוגתא דרבוותא היא מ"מ בין לפי רוב הפוסקים בין לפי טעם קים לי מכי שטרא ליורשת כנ"ל דאין מקנין חובות באגב . ששתא דאתינן להכי נימא . אמרינן בפ' מ"ס קני את וחמור רב נחמן אמר קנה מחצה מר זוטרא אמר לא קנה כלום רב ששת אמר קנה הכל . הפוסקים ז"ל רובם ככולם פסקו כרב נחמן דהלכתא כוותיה בדיני אבל לא כן סברת א"ז כמו שכתב בשמו בעל שלטי הגבורים ז"ל כתב ריא"ז אם אמר לו זכה אתה וחמור קנה מחצה כדברי מז"ס ולי נראה שלא קנה כלום כמבואר בקונטרים הראיות ע"כ וכן סברת י"א שבמרדכי פרק מ"ס ועיין סו"ת ר' עזריה יהושע שכתב ז"ל ולסברא דתוספות והרי"ף ושאר מפרשים לית לכו השיא אוקמתא דשהיא מקדש וה"ל דהכל נוטה קנה מחצה מ"מ לא נפיק מידי פלוגתא דרבוותא וכיון שכן שהנכסים בחזקת היורשים עיין מוהרח"ם ח"מ ח"ב סימן י"ג וכ"א וכן פסק הרש שלמה סימן ס"ו וס' כאמן שמואל סימן ק"י דף קס"ב ע"א וספר תורת חסד תשו' קכ"ד דף פ"ד ע"ד ד"ה אמנם מלדיאחר ראיתי מזה נראה דהיורשת מצית למימר קי"ל כא"ז וכי"א שבמרדכי מ"מ כבר כתב עליו מוהרח"ם בהסכמתו סימן א"א ז"ל אמנם בנוונא דכ"ד גבי חובות ומטלטלים איכא למימר דפשיטא ליה כיון דשייך קנין במלוה ע"פ במעמד שלשתן וכדברי רבינו שמחה לא נשאר רק אותה סברא קמייתא שהביא המרדכי דכי היכי דלא קנה המעות לא קנה קרקעות ומטלטלים והך סברא יחידאה היא נגד כל גאוני עולם וכו' ע"ש וא"כ אין לנו לומר קי"ל נגד כל חכמי ישראל . אבל אחר העיון קשה דהא הוא ז"ל עצמו כתב בח"א סימן ט' ז"ל נראה דהכל הכי דרבוותא קי"ל דאת וחמור לא קנה וכ"כ בש"ס בשם ריא"ז וז"ל כתב ריא"ז אם אמר לו זכה את וחמור קנה מחצה כדברי מז"ה ולי נראה שלא קנה כלום כמבואר בקונטרים הראיות ע"כ ואיכא למידק דהיך פסקו דלא כר"כ דכלל פשוט הוא כדינו דהלכתא כוותיה בדיני וכן פסקו שאר הפוסקים ונראה ודאי די"ל כמו שהרגישו התוס' דהכא לר"כ את וחמור קנה מחצה ובפ"ב דקידושין אמרינן וליטעמיך אימא סיפא מעשה בחמשה נשים וכו' עד את וחמור הוא ואת וחמור לא קנה . ותירצו דההיא דקידושין לאו משום דהלכתא הכי אלא הכי בעי למימר ותיקשי למ"ד לא קנה עי"ש אמנם הנהו רבוותא ס"ל דכיון דסתמא דתלמודא קאמר בפשט בקידושין דאת וחמור לא קנה משמע דהכי ס"ל ולהכי פסקו הלכתא הכי ובנ"ד נראה דלא מבעיא לי"א שהביא המרדכי דמי שהקנה בקנין סודר כנת א' קרקע ומטלטלים ומעות דכי היכי דלא קנה המעות לא קנה הקרקע והמטלטלים אע"ג דמטבע שייך ביה הגבהה ומשיכה כ"ש בנ"ד בדבר שלב"ל דלא שייך ביה קנין אלא אף לרבינו שמחה שכתב שקנה קרקעות ומטלטלים מפרש טעמא משום דמטבע נקנה במשיכה והגבהה ולא דמי לאת וחמור ומיניה דבנ"ד דשלב"ל לא שייך ביה קנין כי היכי דלא קנה הדבר שלא בא לעולם גם לא קנה דבר שבא לעולם וכיון שכן מצו למימר היורשים קים לן כהני רבוותא וכדכתיבנא לעיל וזה נראה דעת הרב מהרד"י בכתביו עכ"ד וקושיית מרדיה אלידיה ? אבל כד מעיינין שפיר אזינן דלא קשו תרי פסקיו דהכא בפסקו סימן ס' פוסק שקי"ל משום שהמקנה הקנה דשלב"ל עם דבר שבא לעולם ולדבר שלא בא לעולם לא מצינן ביה לד קנייה . וכן פסקו בני שמואל סימן י"ז כמי שהקנה לנולדים ולבלתי נולדים דמלי המוחזק דהיינו היורש לומר קי"ל כהני רבנים דכמרדכי וא"ז ע"כ עיין פרח מטה אהרן חלק ב' סימן א' דהביא הדבר במחלוקת הפוסקים ועיין פסקים וכתבים סימן קע"ג אבל התם בהסכמתו לשו"ר עזריה יהושע מיירי בדבר שיש לו לד קנייה דהיינו המעות ועיין מהר"י לוי סימן ס"ו דמחלק ככה כסברת הר"ם חיון ולא רצה לזכות מטעם קי"ל שסברת י"א אלא הכריע דדעת יחידית היא אבל אמר טענת הקי"ל בדשלב"ל מהם וכו' שמחה והאחרים כמ"ש . כן אמת דמכל האמור נפקא לן דבנ"ד אף על גב דלא הוי את וחמור גמור כיון דבמלוה ע"פ של ישראל יש לד קנייה והיא מעמד שלשתן אליבא דכ"ע מכל מקום יכולתי לזכות ששרא איורשת באורייתא מטעם קי"ל כי"א שבמרדכי וכריא"ז וכתוס

Digitized by Google

שהם דברים עקריים ומבטלים המתנה מכל וכל ושאר דברים אשר הם כטענתך גם בעיני הסניפים בעלמא לקיים דברי חכמים השלמים הם. אתנו אשר מימיהם אנו שותים ואני מתאבק בעפר רגליהם והולך בעקבותם ומה גם דכל סניף וסניף אשר אביא בפני עצמו לא ימעט מע"ש רשד"ם ח"ד סימן קס"ד קכ"ח ר"ח רי"ב ר"ן ז"ל בעילא כל דהו מוקמינן אחזקתייהו בכל ספק ועיין תשובת רש"ך ח"ב סימן קכ"ה וקלעי סימן ק"נ והריב"ש סימן קס"ח בכל ספק אין להוציא יורש מחזקתו וק"ו בנד"ד דאיכא כמה וכמה. סניפים דמבטלי המתנה ואיכא נמי ראיות טובא שרירות וקיימות דשדו בה נרגא בהאי מתנתא דלא נעשית אלא לשחק במקבליה ולהבטיחם בממון למען כל ימי הנע' ר' אליהו יהיו שרים למשמעתו באין פוצה פה ומצפצף כאשר יעידון יגידון ראיותי אשר אביא לפניך אחת לאחת למצוא חשבון וזו יצאה ראשונה :

הצוואה אשר עשה כמו' אליהו בעש"ג ובהיותו בריא כנראה מלשון השטר צוואה פסולה היא כיון דבריא היה ולא היה בו קנין וכן פסק מהר"ם פאדווה סי' ס' ז"ל אף אם היה מנהג שהיו עושים שכל השטרות יעלו בערכאות שלהם והיה שייך או דינא דמלכותא בשטר מתנה כנ"ל אפ"ה מאחר שלא נעשה בכלון קניין סודר או שאר קנין כפי דין מתנת בריא א"כ אין בו ממש וכן הסכים גם רשד"ם ח"מ סימן ס"ד והר"ם גאלאנטי סי' י"ג והר"ם אלשיך סימן ק"מ גדולה מזו כתב דהמחולה שצוה ועמד מחליו ומן מחולי אחר כי ניתק מחולי אל חולי ולא אמר אקיים הראשון דודאי שהצוואה הראשונה נתבטלה ממילא ועיין דברי ריבות סי' ת"ד · וכתב הבן לב ח"א ס"ב לואת בריא שאביהם אמת שמת אחר שלש שנים למיתתו והסופר גוי והעדים גוים בלשון ירושה ובלי דרכי ההקנאה והיא טוענת ממנהג · כתיר הרי זו בטלה ואפילו ההקדשות דבתוך השטר צוואה הנ"ל לא קנו אע"ג דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט (ועיין רמב"ם פכ"ב מהלכות מכירה) הכא ליכא אמירה כלל כיון שלא הוציא הדבר בפיו אלא כתב בכתב ידו וחתם ונתן לסופר גוי כנראה מן השטר עצמו והכתב אינו הוצאת דברים מפיו והתורה אמרה ככל היוצא מפיו יעשה והכתב אינו נקרא נדר כי אם בביטוי שפתים כמ"ש הרמב"ם פ"ו מהלכות נדרים ועיין על זה הר"ם גאלאנטי סימן י"ג הנ"ל שהאריך על זה :

ופן תשא עיניך לנגדי ותאמר הא קיים השטר צואה זה אחרי כן בשטר מתנה עברי ובקנין ובכל החוזקים וא"כ האי כאלו צוה בערכאות · בק"ס · אף אני אשיב אמרים אמת אליך דשנים חדשות באו לכאן כספור דברים בעלמא מכל מה שכתב שם בשטר צוואה והקנין שקנו מידו כאן בשטר מתנה על זכרון דברים אלו קנין דברים הוא ואינו קנין כדפסקו הפוסקים עיין הרי"ף ונ"י פ"א דב"ב דף ק"ם ע"ב רמב"ם פ"ה מהלכות מכירה הרא"ש כלל ס"ה סימן א' ש"ע ח"מ קנ"ז קע"ה הרשב"א אלף נ"ג מישרים נתיב ט"ו ח"ג רשד"ם ח"ד סימן רס"ה ותל"ס · תשובת אלשקר סי' ע' תשובת רש"ך ח"א סימן ק"א וכמה פוסקים אחרים עצמו מספר ובפרט ס' נאמן שמואל סימן ק"י דף ק"ם ע"א · זאת ועוד אחרת אפילו תימא דלא הוי קנין דברים כאשר הוא באמת שביטם ורואה כי הצוואה נעשה בלשון ירושה ובשמם קרא אותם יורשים לר' יקותיאל אחיו ולר' מנחם נכדו במקום הבת היורשת דאורייתא ולשון ירושה למי שאינו ראוי לירש מבטל השטר ועיין מהר"ם פאדווה סי' ס' ז"ל אם מכח לשון ירושה בא כמוהר"ר ראובן להנחיל לשמעון רוח בכנפו וכו' דבלשון ירושה אף אם עשה כן בישראל לא הועיל דתנן פרק יש נוחלין האומר איש פ' יירשני במקום שיש בת · בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה ר"י בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים ועל מי שאינו ראוי ליורשו אין דבריו קיימין ובגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"י בן ברוקה וכן אמר רבא וכו' עכ"ל ועיין בן לב ח"ב סי' ע"ח רשד"ם ח"ד סי' פ"ח בנימין זאב סימן ת"כ דברי ריבות סימן רכ"ג בן לב ח"א ס"ב עיין הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ב דף ר"כ ע"א שולחן ערוך ח"מ סימן רפ"א רמב"ם פרק ו' מהלכות נחלות :

ואם תתרים לעומתי לאמר מנהגים בכל יום וכבר נהגו העם בעירנו זו ובפרט בענין הצוואות לילך בעש"ג ובחוקותיהם אף אני אקהה את פיך בדברי רשד"ם ח"מ סימן ס"ד ז"ל אם יש כח במנהג להפקיע הבכורה מן הבכור והירושה מן היורשים פשיטא דמנהג כזה שהוא נגד התורה ממש אין בו ממש ואיך יעלה על הדעת שיקבעו חכמים עצמם לקבוע מנהג כזה זה וזה אינו נקרא מנהג ותיקין אלא מנהג רשעים ואין לילך אחריו וכמ"ש מהרדי"ק ז"ל בשורש ח' וכך פסק מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ט ע"ט ג ועיין בכנה"ג ח"מ בהגהות הטור אות ל"ט סימן ס"ח בצוואה שנעשית בעש"ג בלא קנין ואין כתוב בה שהיה ש"מ או שמצוה מחמת מיתה אדרבה מוכיח שהיה בריא בטלה אעפ"י שמנהג המקום לעשות צוואותיהן בעש"ג הר"י הלוי סימן ע' וע"ש סימן ע"ה אבל בעל משפט צדק ח"א סימן כ"ב נשאל על הנדון שנשאל הר"י הלוי ז"ל בסימן ע' וכתב שהצוואה קיימת אם יתברר שהיתה ש"מ ואם יעידו נשים ועבדים דאתפטרו מגו מרעיה · וכן פירש מהר"ם פאדווה סימן ס' :

ואחרי אשר הוכחתי במישור לחכמי ארץ כי שצוואה ערכית בטלה ומבוטלת מינה וביה אכנים ראשי בין פרים הגדולים שם פוסקי דוקני לידע ולהודיע ולשורש דאף השטר מתנה אשר חשבו שעדיים שיהיה חזק ובריא כאולם הנו כחרס הנשבר שאין בו ממש · ואם להם נראה דכיון שנתן גלה דעתו דכל אחד משטרות בין העברי ובין הערכי שניהם כא' שוים ושים להם כח וקיום כל אחד בפני עצמו (ז"ל השטר ושטר הערכי הנ"ל ושטר מתנתי זאת יהיה כל א' מהם טוב ומאושר ומקויים כפי דינו ואם שיחסר זה ישלם זה ולא יפול משום א' מהם לרוב הרלס וכו' עי"ש) ושלכך אמרינן דעתיה דנתן וגילה דכל א' מהם לפי מקומו ושעתו זה יעשה כל כחו בדיני או"ע וזה יהא אלים ונכר בדיני ישראל · אבל לא כן אנכי עמהם ולבי כל עמם · דכד עיינינן שפיר אפכא מסתבר יען כי יאמר האומר כל חפצו לפרש הענין לפי סברתו אם הענין מצד עצמו לא יתיישב לפי האמת הם דברים בעלמא ודברי הבאי · דבנ"ד ליכא למידק אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון דהא על כרחין מחוייבין אנו לתפוס לשון שניהם וכיון דסתרי אהדדי מאן ליתא לן הוה או זה יכשר · הא למה זה דומה לצוואת ש"מ בשטר וקנין דאין קנין ואין שטר לאחר מיתה . וכל זה משום דבמתנת בריא פירש ואיפר וקיים צוואת ש"מ ואי אפשר לומר דנעשה כאומר מהיום ולאחר מיתה הייתו גוף הנכסים מהיום ופירותיהם לאחר מיתה דהא בשטר עברי הקנה הגוף והפירות היום עד אשר פירש שם שמהיום הואת והלאה ר' אליהו לא יהיה אלא כבן בית של ר' יקותיאל ור' מנחם וכל אשר ירצה יעשה אחר שפירתו יוכן בחזקת ר' יקותיאל ור' מנחם ומפירות שמתנה מושלמת שנתן להם ר' אליהו וכיון דהנותן התנה קיום מתנתו בקיום צוואתו שנעשת בעש"ג ואמר בפי' בשטר מתנה דאם מקבלי המתנה לא יקבלו שצוואה המתנה בטלה לא נוכל לומר דבשטר מתנה זה ביטל הצוואה · ושבצוואה היינו הטיפסא מיגטו כתן נכסיו בעש"ג מצוה מחמת מיתה ונכסיו בשטר מתנה חזר בו ונתן אותם במתנה מחיים בק"ס ובשטר וכפי תורתינו הקדושה באופן שלא יוכל עוד לחזור בו ושייר בו ליפא וליתן להחליף ולמכור אבל לא ליתן במתנה חלילה דאיך יתן במתנה מה שאינו עוד שלו כיון שביאר שהנה הוא כבן ביתם של כמו' יקותיאל ור' מנחם והם שבעלים ולא כמו' אליהו · דשא בשטר מתנה כראש מפורש דבהוצאות דהסקא אדעתין ודלא אסקא אדעתין ששייר לו הבין ר' אליהו ששייר לו ג"כ כח לתת במתנה למי שירצה ואין זה זכר אלא ראיה לדבר שבשטר ערכי אשר בקיומו תלוי ג"כ קיום המתנה שזאת דבר ר' אליהו שדברים האלה ממש בלשון איטלקי · קון דיקיארהציוני איספריסא קי סוטו ליו קי או סין קוי דאטו אי קי דארו אלא סודיסא מתנה מייא פיליית סואי פיליי אי מאריטו סי אינטיכדי לא מי אלא מידימא אי אלי מידימי דאטו אין פורמא טאלי קי מן פוסא אין קונטו אלקונו קאלקולארסי כילה מיא אירידיטא כי מינו פיר מוסיוו די קאלקולארי לם לי נישימא וכו' עכ"ל · הרי שכר ששייר לו כח גם לתת מתנה וממילא משמע דבקיום השטר ערכי נתבטל השטר עברי ושבישא לי בכל מיני שטיות דר' אליהו לא חזר בו משולם מצוואה שעשה בעש"ג יען וביען קודם כלשון . אשר בפה מלא קיים ולייכתיו לעילא אחר בשטר מתנתו ז"ל . עד שלא יהיה מקום לבעל דין לחלוק על דברי אדרבה תהיה להם שמעדם וקיום כד"י ובדא"ה · ואפילו אם תתעקש ותאמר דהמתנה חזרה הוא מן הצוואה (מה שבוודאי אינו) וכי אין כוונתו במתנה זו לקיים [שטר] ערכי כי אם חלק המתנות והלינא"ס שבאים בתוכו ושכל שאר הדברים ויפויים שבשטר ההוא בטלים ומבוטלים ? לא היא . : תדע דבדקדוק כתב בראשית שטר המתנה ז"ל דלא יפול משום אחד מהם לרוב הרלס הן ממש שנתבאר שם ונשנה כאן הן מכל שאר הדברים והפרטים שנתוספו הן בכלל הן בפרט הכל יהיה לתוספת חוזק ויפוי כח כל שזוכים בהם · א"כ כל מגמת ר' אליהו היא שבכל' הזוכים בשטרות שהם יעלה ויבוא יגיע וימצא בידו שכתוב לו במתנה יהיה מכח שטר ערכי או מכח השטר עברי לא איכפת ליה ואחרכי על הראשונות דהוי כמו צוואת ש"מ בשטר וקנין דאין בו ממש :

ולמען יתלבן ויתברר עוד בראיה דמוכח דבשטר מתנה לא בוין לחזור בו משטר צוואה ערכי אך ורק שלא היה השטר מתנה משגב לפניו למאומה שא נא עיניך וראה כי ביום [illegible] מהימ"רי אלף משכ"ד עשה שטר צוואה ערכי אחר ביד סופר מתא סי' פראנ"טי כורסי"סי ובו קיים ופירש מאי דמעטרך ליה בשטר ערכי הראשון ולא דבר אפילו דבור קטן על שטר מתנה עברי א"כ היה בעיניו כלא היה וכיון שהדברים האלה ברורים הם בטעמם ונימוקם עמם אין צריך למצוא להם ראיה מן הפוסקים ומה גם דרכו כמו רבו ג"כ שעמי תרילי אשר מתוכם נלמוד לשפ"ר בסקירה נכונה דהמתנה וצוואה בטלה כדבעינן למימר קמן :

שנית בענין השיור ששייר רבי אליהו לעצמו איברא דהמתנה מהיום ולאחר מיתה שהם מלי לשייר בכל אות נפשו מאי דכתב הרמב"ן סוכה בשאלה ועיין ב"י סימן רנ"ז ובהגהות מהר"ר גא"ל שם ס"ק י' בשם כמה גאונים ובפרט בשם הרשב"א · אבל בנד"ד שר' אליהו אמר לתת מתנה

גמורה

כסף כי בתנאי זה נותן המתנה הזאת לשלשת בנותיו לא זולת ואפילו שהמפרש יצא זכאי בדינו על חלק א' עכ"ז תפוסל המתנה על השאר וכו' ולהוסיף כח על כח ביאר כמו' אליהו הנ"ל שמעכשיו הוא נותן החלק הנ"ל אל כמ' יקותיאל וכמ' מנחם תא"ל בכח הנ"ל :

עוד התנה כמ' אליהו הנ"ל בפנינו ח"מ ואמר הדברים הללו מתם שאני מכאר שמה שאני מזכה ונותן כנ"ל לנכדי הבחור יחד עם המפואר אחי יצ"ו חלק פחלק שריני נותנו לו בתנאי גמור ומפורש ככל דיני תנאי בני גד ובני ראובן ובכל משפטיו שלא יטעון שום טענה נגד אחי ר' יקותיאל על כל מה שנתעסק ויתעסק מכאן ולהבא בעיסקת השותפות ולא יתבע ממנו לא שבועה ואפילו בגלגול ולא חרם סתם ולא הדרת ראש ולא ירד עמו או עם יורשיו אחריו לדין על. כל מה שהוציא עד הנה ויוציא מכאן ולהבא במזונות ופרנסת בני ביתו ולא על שום מין הוצאה אחרת שעשה ושיעשה עד היום אשר יבואו לחלק עיסתם אך זאת לבדה יצאה מן הכלל שיוכל נכדי הנ"ל לתבוע ממנו חלקו על סך הנדוניא שנתן לבתו מרת שושנ"ה כי כן הדין נותן ואם מאן ימאן נכדי הנ"ל לעשות רצוני ולמלאת בקשתי וירצה לריב עמו או עם יורשיו מעתה ומעכשיו הריני מבטל את המתנה שנתתי לו בטול גמור כאלו לא עשיתיה מעולם ומסלקו מכל נכסי באופן שלא יהיה לו חלק ונחלה בהם אפילו בשוה פרוטה והריני נותן הכל מעתה ומעכשיו אל אחי ר' יקותיאל וי"א :

את כל הדברים והאמת האלו ביאר וסדר בפנינו ח"מ המעולה והנכבד כ"מ אליהו הנ"ל וכך אמר לנו שטר מתנתא דא כתבוהו בשוקא וחתמוהו בברא כי היכי דלא לשוי כמילתא טמירתא אלא גלויה ומפורסמת לכל וכתבוהו וחתמוהו אפי' עד מאה פעמים עד דליפוק מתחות ידכון שטר חד מכל הנ"ל עשוי כהלכתו ובכל תיקוני חז"ל וימסר ליד כמו' יקותיאל הנ"ל שיזכה לשמו ולשם ר' מנחם הנ"ל ויעשה משטר זה דין כחוק ומשפט מהיר בכל מקום ובכל זמן ובכל ב"ד שיהיה בין בד"י בין בדא"ה בד"י כאלו נעשה עם כל אסורי ותיקוני חז"ל וכדיניהם כאלו נעשה ע"י סופר מתא פובליק"ו ואוסנטי"קו עם כל התיקונים והחוקים המצטרכים כפי נימוסיהם ודתם שלא יפסל ולא יגרע כח שטר מתנה זה מחמת שום קלקול או חסרון שיש או שימצא בו ובכל לשון מסופק הכתוב בו ודעשתמע לתרי אנפי הכל יהיה כדין ונדרש לזכות ולתועלת כמו' יקותיאל וכמו' מנחם הנ"ל ותהיה תמיד ידם על העליונה ויד כל מערער עליהם על התחתונה ויוכלו כמו' יקותיאל וכמו' מנחם לומר קי"ל כפלוני הפוסק לזכותי אפילו נגד כל חכמי ישראל וכל המנהגים ובטל ומיאן בפנינו ח"מ כמו' אליהו הנ"ל כל חק דת דין ונימוס המתנגדים לשטר זה וכל המודעות ותולדותיהן ותולדות תולדותיהן עד עולם בפיסול עדיהם ומעתה ומעכשיו פיסול תורה כפי דעת הרשב"א ובכל לשון דאמור רבנן דמבטלי בהון מודעי ותנאי ונשבע כמהר"ר אליהו יצ"ו הנ"ל על קיום כל הנ"ל בת"כ בשחד"א ע"ד הב"ה ועד"ר וע"ד ח"מ בלי ערמה וב"מ כלל ועיקר ומבארים אנו שכל התנאים שהתנה כמהר"ר אליהו הנ"ל שעשאם כהלכתן כתנאי בני גד ובני ראובן ואחריות וחומר שטר זה קבל עליו הנעלה כמהר"ר אליהו הנ"ל כאחריות וכחומר כל השטרות הנהוגים בישראל נעשים ככל תיקוני חז"ל דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי :

עוד מבארים אנו שצוה אותנו כמו' אליהו הנ"ל לעשות שטר זה בכל הדרכים המועילים לקיומו וביאר שאם ימצא בו איזה דבר שלא נכתב כהלכתו הב"ד והשופט שיבא שטר זה לפניו יראה מה שהיה מצטרך ויחשוב וידון כאלו נכתב כאן ואם נשמט היה לטעות סופר וקיניא אנן סהדי דחתימי לתתא מאת המפואר ר' אליהו הנ"ל על כל מאי דכתיב ומפורש בהאי שטרא במנא דכשר למקנייא ביה לזכות הנע' ר' יקותיאל והבחור ר' מנחם ולזכות ב"כ וי"א ממה שהיה ונעשה בפנינו ח"מ פה ירושלים היום ו' ה' לחדש אדר שנת תע"ט לפ"ק הכתבנו וחתמנו ובצווי הנכבד ר' אליהו הנ"ל נתננו שטר זה ליד כמוהר"ר יקותיאל הנ"ל הקונה חוכה בעדו ובעד כמוהר"ר מנחם הנ"ל להיות בידם וביד ב"כ לעדות זכות וראיה ובכל מקום שנזכר בשטר זה שופ[illegible]' ממקבלי מתנה הנ"ל הרי הוא כאלו נכתב בלדו תיבת ובאי כחו ויורשיו אחריו כי כן ביאר בפי' כמוהר"ר אליהו הנ"ל אמנם השמטנום כדי לקצר ואחר שהכתבנו שטר זה קרינו אותו מלה במלה לכמוהר"ר אליהו הנ"ל ומעתה לא נמצא בשטר זה דבר שנכתב ליפוי הסופר אלא הכל כיאר בפנינו ח"מ כמוהר"ר אליהו הנ"ל והכל שריר וקיים :

תשובה· אמירו אל עבר פני האותיות אשר שאלה ממני מרת תרצה חכמה ומחכימת פתי השואלת ודורשת בהלכות נחלות והגה גם כי אין חוק סדרי להשיב על טענות בעלי הריב מבלי שמוע בין אחים המתוכחים או בכתבם או בע"פ משום תשמע שניהם יחד מדברים למען לא תרבה המבוכה והקטטה עיין באר שבע תשובה ע"ד בשם כמה פוסקים דף פ"ט ע"א דפוס פראנקפורט מהר"ם פאדובה סימן מ' חוט השני

סימן י"ח ח"מ סימן י"ז סעיף ה' בהגה ובכה"ג שם כה"ג בכללי דרכי הפוסקים סי' נ"ד תקנה קדמונית שכל רב שפוסק דין בא"כ הוא אותו הרב אל יורה עוד בנימין ואב סימן קכ"ו ות' והתקנה הנ"ל אך בקצת שנוי נעשתה גם פה פירארא ביום כ"א תמוז בשנת השי"ד כי בו ביום עמדו למנין רבני איטליא שלוחי קהלותיהם והסכימו בכמה תקנות בועד פרטי ואלה דבריהם בתקנה שלישית שלא יוכל שום אדם לכתוב פסק בדיני ממונות אפי' ע"ד ראובן ושמעון רק ברצון שני בעלי דינים או הדיינים שיבררו החלקים או השלים עכ"ל ועיין ריב"ש סימן ה' וקע"ט וכמה מן הפוסקים שלמים וכן רבים אלא בספרתם נמנו וגמרו שלא להשיב אבל בראותי דברי רשד"ם י"ד סימן קכ"ב דבדיני ממונות איכא אלא מדת חסידות אבל בענין אפרושי מאסורא ליכא אפילו מדת חסידות· ומהר"ם פאדווה אשר היה מורשה מתריכת ויניציאה ונמנה בחבורה ביום אשר נעשתה ההסכמה הנ"ל פה פירארא וכתב מה שכתב בת' מ' ואעפ"כ כבא מעשה לידו הוא דבר איסור ולאפרושי מדבר איסור חמור בסי' ס' קצת דומה לנד"ר קנאת ה' בערה בלבו וכת' ז"ל דבר זה ידמה לי למצוה להפר מחשבות ערומים ולבטל מאורע נעשה בו קצת איסורדתנן כיש נוחלין הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו מה שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב ופוסק שם רשב"ם הלכה כת"ק ואין לומר דוקא שכותב לאחרים שאינם ראוים ליורשו דהא מביא עלה הא דשמואל שאמר לרב יהודה שיננא לא תיהוי באעבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא ומשמע מינה דת"ק פליג ולא אתי רשב"ג לפרושי מלתא דת"ק דאל"כ שמואל כמאן אתי וכן פירש רשב"ם שם א"כ ברור לתלמודא ששמואל סובר כת"ק וכוי וקרוב אלי לומר המצוה הזה סדר צוואה זו להקנים לוי בדברים בעלמא ככן לא סדרה באופן המועיל כאשר יתבאר או בא בפיתומי מילי להחניף את שמעון לתת לו חייתא דקטרי אשר רדף אולי אחריו לפתותו במסתמא לא עביד המת איסורא לעקור ירושה דאורייתא וכעין זה כתב מהר"ם בתשובה פ' יש נוחלין על ראובן שנשא אשה ולה בית שהגבוה פית דין בכתובתה וכו' עי"ש וכן מתשובת ר"י במרדכי דפרק איזהו נשך על ישראל שאמר לגוי לך ולוה עלי מעות מישראל ברבית יראה דלא מחזקינן איניש ברשיעי רק מתרצין ומישבין מעשיהם להצדיקם ואף כי אין ראיה משם גמורה משום דאסור רבית שאני דיוצאה בדיינין מה שאין כנד"ד דמה שעשה עשוי מ"מ אין נראה לחלק אם נתן לנו רשות ליישב מעשי אנשים הכנלים ומורים על איסור ליישבם ולקרבם להיתר כדי שלא להחזיק ברשיעי ה"ה באיסור קלילא. ואמינא כי אעייל להתם יפוק ראובן לאפאיכי עשיתי לו נחת רוח לבטל הצוואה הנ"ל עכ"ל· אף אנא נמי אמינא ולא מסתפינא דכמוהר"ר אליהו ז"ל התל בהם ביקותיאל ומנחם מקבלי מתנה הנ"ל וכל מה שעשה עמהם לא עשה אלא לפנים למען לא ישכחו אותו בחייו ולא יתריסו כנגדו ולא יביאוהו לידי חלוקה ולא ימעטו כבוד שמו הגדול שהולך ובא בשוקים וברחובות הסוחרים ולכן עשה עמהם מה שעשה אין בדיני אה"ע בין בדכ"י שטרות וצוואות אשר לפי דת משה וישראל בטלים ומבוטלים מעיקרן וטובות הנה לנור על פי צלוחיתם כאשר אבאר לפניתו בע"ה כיד ה' הטובה עלי ומובטח אני בו בחסידותו של הנע' כמו' אליהו ז"ל שכשנתראה פנים בנ"פ יחזיק לי טובה וישמח נגדי על כל החסד אשר עשיתי עמו לבטל דברי צוואותיו וגם הישים כמו' יקותיאל וכמו' מנחם לא יתנו בלבם עלי ולא ישכחו אותי פי תורת ה' אמינא וכל דתכי דינא שקלו גלימיה ליזמר וליזיל באורחא אמרינן בסנהדרין פ"א שמענה ואתה די לך בזה לידע ולהודיע למה עתה באתי להשיב בדיני ממונות בא"כ שזה החילי לדבר :

כתב בעל נחמן שמואל סימן ק"ב דף קל"ט ע"ד כולהו טצדקי דמצינן למעבד לאוקומי ממונא בחזקת יורש עבדינן כי היכי דלא נהוי באעבורי אחסנתא כמ"ש מהרש"ך בשניות סימן קס"א ולפי דבריו בסימן קס"ד שם נראה בפי' דאפילו הניח חלק ליורשים איכא משום אעבורי אחסנתא וכן כתב הטור ח"מ סימן רפ"ג · ומכריז על מדוכיו באומרו כל טצדקי דמצינן למעבד להעמיד נחלה בחזקתה אפילו בגיות עבדינן ובעל לחם רב בתשובה רי"ט סרטס וכתב לנו כל מה שאנו יכולים לקיים הירושה דאורייתא ולומר דהאי גברא לא ליעבר אחסנתא אמרינן וגם מהר"ם פאדובה הנ"ל רמז דלא מחזקינן איניש ברשיעי לאעביר נחלה ומהרש"ך ח"א סימן קמ"ו הפליא עצה הגדיל תושיה דלהעמיד ירושה חיישינן לדברי כל חכם ומהר"ם גלאנטי סוף סי' י"ג כתב ז"ל ויש לכל חכם ודיין לצדד צדדים לקיים ירושה של תורה וכן הראשונים הסכימו כל טצדקי שנעבד לקיים דין תורה שיפול ליורשיו אנן עבדינן ועיין בספר תורת חסד להרב חסדאי תשו' רי"ג דף קמ"ז ע"ב כל טצדקי דמצינן למעבד לאוקומי ירושה דאורייתא בדוכתה עבדינן ומהפכינן בזכותא דיתמי ועיין עוד שם תשובה פ"ב דף ס' סוף ע"ב כי ע"כ אף אתה המעיין דברי אלה אל תתמה על החפץ אם תראה אותי מביא על ספר כמה דברים לזכות בירושת דאורייתא

דבר שאינו מסוים אינו דומה דבר שאינו מסוים שכתב דבר הרמב"ם ושיטתו לנ"ד דסוף סוף הנכסים שהקנה מסויימים ועוד דהקי"ל הוא לזכותם ולכן אפילו נימא דבלשון השטר איכא לספוקי הב"ד יורו וידינו כל מה שאפשר לזכותם כי כן הדין מתן מהא דשכיב מרע ר' אליהו בשטר הנ"ל :

ועל כל הדברים האלה מר אמר חדא ומר אמר חדא ופליגי עד להגדיל כי על כן משיל אני תחינתי לפניך אהובי לחוות דעתך על נדון זה ואל תחוס אם דיני ממונות הם כי באמת כאן נמצא וכאן היה מילתא דאסורא גזל ועגוס והוא להעביר נחלה · ואתם שלום אם תפתח פיך לאלם ותציל עשוק מיד עושקו ותברך כפול מן השמים :

וזהו נוסח השטר מתנה

בפנינו עח"מ באו היום כמ' אליהו בכמ' אליעזר זלמן ואמר לנו ידיע להוי לכון איך בחרתי לחלק נכסי בעודי בחיים חיותי וכבר גליתי דעתי בשטר ערכי נעשה ע"י איש א' מסופרי העיר שמו פב"ב ביום עשרים פיברארו .פ"קז וכו חלקתי כל נכסי כחפצי ורצוני ביראת ה' על פני. בכל אשר היה עם לבבי אמנם ההכרח אשר לא ישובח ולא ינוכה הביאני לעשות ולחלק כל נכסי בשטר הזה בחוזקים ובאופנים המצטרכים והמועילים כפי דיני עש"ג לשכות נגלות אצל כל יודעי דעת ומביני מדע כי הכל לפי המקום ולפי השעה · לכן בשטר הנ"ל נתבאר הכל כאלו הייתי מצוה מחמת מיתה על נכסי וכיוצא וכפי דיניהם ויחוסיהם שן לזאת בחרש רצתה נפשי עכשו לסדר על נכסי ולחלקם ולהקנותם בפניכם כפי דיני תורתינו הקדושה עד שלא יהיה מקום לבע"ד לחלוק על דברי אדרבה תהיה להם העמדה וקיום כד"י וכדא"ה בשלם שהפנים ושטר שערכי הנ"ל ושטר מתנתי זאת יהיה כל א' מהם טוב ומאושר ומקיים כפי דינו ומה שיחסר זה ימלא זה ולא יפול משום אחד מהם דבור ארכה מן מה שנתבאר שם ונשנה כאן הן מכל שאר הדברים והפרטים שנתוספו הן בכלל הן בפרט הכל יהיה לתוספת חזוק ויפוי כח כל הזוכים שם ולכן הא עלי עדים נאמנים וכשרים וקנו ממני ק"ג א"ס וכתבו בכל לשון של זכות ויפוי כח וחתמו ותנו ליד היקר אחי כמ' יקותיאל זלמן שיזכה לעצמו ולשם בני השכיב מנחם בן אחי ר' ישראל זלמן ז"ל להיות בידם וביד ב"כ לעדות זכות וראיה איך מרצון נפשי הטוב בלי שום אונס דוחק וסברה כלל ועיקר רק בלב שלם ובנפש חפיצה ודעת צלולה ומיושבת שריני מקנה ונותן לכמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל במתנה גמורה ומוחלטת מתנת בריא ומעכשיו וכדינה אא"ק בחמרי כמ"ם ואפבן ואגב שק"ם הנ"ל הריני משעבד לכמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל כל ממוני ורכושי וקניני שיש ויהיה לי תחת כל השמים שקניתי ושאקנה מטלטלי אגב מקרקעי דכולהון יהון אחראין וערבאין לאשור ולקיום כל דברי שטר זה מראשו לסופו מהיום ועד עולם ומעתה הריני מודה לפניכם בכל דברי שטר זה כמודה לפני ב"ד חשוב ועל טענת טוען הודאה ברורה שרירה וקיימת דלא לבטלא ודלא כהשטאה ודלא למיהדר ביה מן יומא דנן ולעלם :

וזה כי בכח הק"ם ושט"כ ואגב קרקע ובכל דרכי ההקנאות שתקנו חז"ל היותר מועילות כמ' אליהו הנ"ל נתן במתנה גמורה ומוחלטת מתנת בריא ומעכשיו וכדינה אל כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל חלק בחלק בשוה שיינו מחציתם לכמ' יקותיאל ומחציתם לכמ' מנחם כל נכסיו מאיזה מין שיהיו וכל שעבודיהן קרקעות מטלטלים מעות שטרות פולי"צי אגשטרומינ"טי וריקאפי"טי ופנקסים (שמסר לכמ' יקותיאל הנ"ל הווים בעדו ובעד נכדו כמ' מנחם וכתב ומסר לו קנו בכגון איכהו וכל שעבודא דאית בהו וכמ' יקותיאל הנ"ל החזירם לכמ' אליהו הנ"ל) קרידי"טי וכל מה שיש ונמצא לכמ' אליהו הנ"ל בבית ובשדה בחנויות בפונדקי באוצרות תמגא"זיני ותחת כל השמים הכל כאשר לכל דבר לא נעדר · אמנם המתנה אשר עשה לכמ' מנחם הנ"ל היא בתנאי שנתבאר לפנינו באופן שמן היום הזה והלאה בנכסו כמ' יקותיאל וכמ' מנחם במקום כמ' אליהו הנ"ל והם הבעלים ולא כמ' אליהו הנ"ל ומעתה הכל הוא בחזקת כמ' יקותיאל וכמ' מנחם · ובמ' אליהו אינו אלא כבן בית ומתעסק בנכסי כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל :

ומעתה כל מה שבעת פטירת כמ' אליהו הנ"ל מן העוה"ז ימצא בביתו וברשותו או תחת שמו הכל יהיה בחזקת כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל ויוכן שהיו שדברים שהם בזמן המתנה הזאת או שאחלפו ונקנו בנכסי כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל אשר ניתנו להם במתנה מאת ר' אליהו הנ"ל :

אך כמ' אליהו הנ"ל עשה במתנה הזאת בתנאי מפורש עשוי בכל תיקוני חז"ל שלא יוכלו כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל להוציא הנכסים שהם מתחת רשותו כל ימי חייו רק יהיו מופקדים אצל כמ"ר אליהו הנ"ל כמו שהם לעת עתה ויוכל כמ"ר אליהו הנ"ל להסתחר בהם לישא וליתן למכור ולהחליף כאלו היה כשלו וכמו שעשה עד היום הזה מבלי שיוכלו כמ"ר יקותיאל וכמ' מנחם לעכב ביד כמ' אליהו הנ"ל ולמחות בשום דבר מן הדברים אשר יעשה ונוסף על זה כמ' אליהו הנ"ל שייר לעצמו במתנה זו שיהיה רשות בידו עוד כל ימי חייו ליהנות מהם ומפירותיהם להוציא מהן כל ההוצאות שיצטרכו לו ולבני ביתו. הן למזונות הן לפרנסה וכמו כן כל מין הוצאה אחרת לכל אות נפשו דאסקא אדעתין ודלא אסקא אדעתין שע"מ כן ובפירוש זה דוקא ולא באופן אחר הנה כמ' אליהו הנ"ל נותן להם כל נכסיו הנ"ל :

ועוד להיות שכמ' אליהו שתנה בתנאי גמור וכנ"ל שיוכל להסתחר ולעסוק וליהנות מן הנכסים אשר נתן במתנה אל כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל וכמבואר למעלה נמצא עכשיו שנכסי. כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הם נחלקים לשני חלקים · החלק הראשון הם הנכסים הנתונים לכמ"ר יקותיאל ולכמ' מנחם הנ"ל לחלקם והם שני שלישי כל הנכסים אשר היו משותפים עד עתה בין כמ' אליהו וכמ' יקותיאל וכמ' מנחם בן ישראל והחלק השני הם אותם נכסים שכמ"ר אליהו נתן במתנה לכמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל בתנאי הנ"ל ולכן כמ' אליהו הנ"ל התנה בתנאי גמור ומוחלט ובכל דרכים המועילים לקיום התנאים שלקבר נשמתו שהמתנה הנ"ל היא על מנת שלכל אות נפשו כל עוד בחיים חיותו יוכל לברר אותו החלק שנתן במתנה לכמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל ולהחזיקו בידו ולחלוק אותו משאר הנכסים להסתחר ולעשות ממנו בכל מה ששייר ונתבאר כנ"ל אמנם אעפ"י שיברר אותו ויחלוק אותו משאר הנכסים עכ"ז שהלק ההוא הנה הנו כשאר נכסי כמ' יקותיאל וכמ' מנחם בן ישראל הנ"ל · שהרי ניתנו להם במתנה בתנאים הנ"ל אלא שבחלק ההוא יוכל להתעסק בו כחפצו ורצון כמ' אליהו הנ"ל וכנז' למעלה מכח התנאי והשיור הנ"ל אך כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל לא יוכלו לברר חלקם אלא יניחו להניחו משותף עם חלק כמ' אליהו הנ"ל וישתחרו כמ' אליהו וכמ' יקותיאל הנ"ל בכל הנכסים כמו שעשו עד עתה · אמנם אם כמ' יקותיאל או כמ' מנחם ירצו לברר חלק המגיע לא' מהם או לשניהם המתנה הזאת תהיה בטלה בעד המגיע לחלק הרוצה לחלוק וכל הנכסים יהיו של חלק אחר כי מעכשיו הוא נותן כל נכסיו לחלק האחר ואם שניהם ירצו לחלוק המתנה תהיה בטלה לגמרי :

ועוד ביאר בפנינו כמ' אליהו הנ"ל שלהיות שבשטר ערכי עשה איזה לי"גאטי ובפרט ביאר שיתן למ' חנלה מלכה ותרפה בנותיו מה שנתבאר שם וכמו כן אל הבכורה מרת זונתו מה שנתבאר שם נוסף על כתובתם נדונייתה ותוספתה מעתה הוא מבאר ומתנה בתנאי גמור שעשוי כהלכתו וכנ"ל שאם כמ' יקותיאל או כמ' מנחם או שניהם יחד אחרי פטירת כמ' אליהו הנ"ל מן העה"ז לא ירצו לקיים הליגאטי אשר נתבארו בשטר ערכי הנ"ל המתנה הזאת תהיה בטלה ומבוטלת לגמרי בעד המגיע לחלק הממאן · ומעתה ומעכשיו הוא נותן כל נכסיו לחלק השאר היינו אם ירצה כמ' יקותיאל לקיים כל הלי"גאטי וכמ' מנחם לא ירצה לקיימם מעתה ומעכשיו הוא נותן כל נכסיו לכמ' יקותיאל וכמ' מנחם לא יהיה לו מהם אפילו שוה פרוטה וכן אם כמ' מנחם ירצה לקיימם וכמ' יקותיאל לא ירצה לקיימם [כל המתנה הנ"ל תהיה לכמ' מנחם ואם שניהם לא ירצו לקיימם כל נכסיו הוא נותן אותם מעכשיו למ' חנלה הנ"ל וכל התנאים הנ"ל נעשו מעכשיו וע"מ ובכל שאר האופנים המצטרכים שלקבר נשמתו :

אמנם ביאר כמ' אליהו הנ"ל שמה שנתן לשלש בנותיו הנ"ל הוא בתורת מתנה ובתנאי כפול ומכופל בהן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ובכל החיזוקים המועילים לקיים התנאי ומעכשיו כדי לבטל אסמכתא שתתפייסנה ותתרצנה במה שחלק להן בשטר הנזכר ולא תערערנה בשום פרט מפרטי שטרות הנ"ל ולא תחרחרנה ריב בשום זמן ובשום מקום לא בד"י ולא בדא"ס לא הן ולא בעליהן ולא שום בא מכוחן נגד שום א' ממקבלי במתנה הנ"ל ובפרט מן הפרט נגד כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל ויאמינו לדברי כמ' אליהו הנ"ל כי מה שעשה הוא במשפט וצדק ושקל הכל בפלס מאזני ההשקפה וההתבוננות לשבות נכונות שלא הן כשוסות עמו אתומות באורי תומותיו · וכן מבקש מהן כמ' אליהו הנ"ל בקשה אחר בקשה ותחנה באמנה כי בזה תעשנה נחת רוח לנפשו וכן יחולו ברכות על ראשן · אמנם אם ח"ו יתנו כתף סוררת ולא יאבו הן או בעליהן או ב"כ וי"א לשמוע בקול כמ' אליהו הנ"ל רק יערערו על השטרות הנ"ל ועל מה שעשה ונתן כנ"ל הן בכל הן במקצת מבאר כמ' אליהו הנ"ל שהמתנה הנ"ל שנתן לבנותיו בטלה ומבוטלת לגמרי ואם איזה מהן או מבעליהן או מב"כ וי"א תערער או יערערו כנ"ל המתנה הזאת בטלה בעד חלק המגיע למערערת ההיא או לבעלה או לב"כ וי"א · ומעתה יזכו כמ' יקותיאל וכמ' מנחם הנ"ל גם בחלק המגיע למערערת ההיא או לבעלה או לב"כ וי"א ולא יתחייבו לתת לה כי אם חמשה דוקאטוני

ביאור ועדער על המפתים להעביר הנחלה כתב דאפילו היתה הצוואה כתוקן היה ראוי לבטלה מאחר שהם עשו שלא כהוגן עיין שם וסימן ז' ומשפטי שמואל ע"ז ריב"ל ח"א תשובה אחרונה וח"ב כ"ד רשד"ם אה"ע קנ"ד רכ"ב ופרח מטה אהרן ח"א סימן קכ"א · בני משה תשובה נ' נשאל על אשה שסלקה א' מיורשיה מירושתה על ידי מתנת בריא שנתנה לו ומקבל מתנה רוצה לבטל המתנה ולעמוד על ירושתו הורה הרב המחבר שאין ממש בכל טענותיו לבטל מעשה תוקנה ואין לו אלא המתנה דף קי"ד · בני משה תשובה ד' דף ז' ח' ראובן נתן לבנו דבר פה לחלק ירושתו דשאר נכסיו נתנם לו במתנה מהיום אם יזכה ויחיה · ואם ימות יהיה להקדש ת"ת ומת הבן ויורשיו רוצים לבטל ההקדש והרב המחבר חקר אי הוי מתנת ש"מ ואין לה הפסק כיון דראוי ליורשו או אי הוי מתנת בריא וזכה ההקדש כיון שהממון ביד אפוטרופוס אין לך קנין גדול מזה · עיין משנה הרי"ף וג"י פ"ח רכ"ב דף רי"ט ורף ד"ך :

מעביר נחלה מבניו לירתנה לאחר שאלה :

ביום עשרים שיבוא יחיאל לה רבי אליהו ולמן מירושלם מחמת מיתה בערכאות של גוים כפי נימוסיהם וחוקיהם ונתן נכסיו בירושה לר' יקותיאל אחיו ולר' מנחם בן ישראל אחיו חלק כחלק והיה או בריא והולך על רגליו כדרך והעביר הנחלה משלש בנותיו חנלה מלכה ותרלה נשואות לאנשים במתנות מיוחדות לכל אחת מהן ושם גם דברים אחרים (והנני כותבת הטיסטאמינט"ו תחת עיניך למען תראה בתוכו את דבריו ומשנו תדון ותבין בצדק כפי שכלך הזך) ואחרי כן כפי החשב או ארבעה ימים בקירוב עשה שטר מתנה ושמו אליו לפניך בשולי הירישה ושם קיים השטר לוואה ערכי הנ"ל בכל מכל כל בין המתנות כבאמרות שם ובין הירושות לאחיו ולבנו כדרך אשר פרוה וימת רבי יקותיאל אחיו והניח בניו · ואחרי כן בשנת 4617 ט"ו נו"ויטרי עשה לוואה ערכית אחרת הנקראת קודיל"יללו והוא בריא ושכוה מחמת מיתה ומקיים בכל תוקף הצוואה ערכית הראשונה והרכה ומעט המתנות ולא דבר ר' אליהו מאומה על השטר מתנה עברי הנ"ל כאלו לא היה בעולם והנכסים היו ועמדו לעולם בידו ותחת רשותו ויהי בחדש אב שנת התפ"ח .1728 חלה את חליו אשר מת בו · ויבואו ר' מנחם בנו הגדול של ר' יקותיאל ור' מנחם בן ישראל בני אחיו של רבי אליהו להחזיק בירושה ולפרוע הליגאט"ו הייכו המתנות המבוארות בטיסטאמינ"טו והקודיל"ללו ערכים וכל המקבלי מתנה הבאים בשטר ערכי והפרט חנלה ומלכה קבלו מתנותיהן ועשו פיטורין כלוואת אביהן הגם שסבר עשו פיטורין אחרים כשהיו לאים זה כמה וכמה שנים אבל מרת תרלה אשת ר' מנחם בר' יקותיאל בתו הקטנה של ר' אליהו המצווה הנ"ל שהיא יורשת דאורייתא ולא נתחייבה מעולם לעשות ולא עשתה פטורין לא כשהיתה לאים ולא אחרי מות אביה (כי מיתנה במתנה אשר הניח לה אביה אם תפטור היורשין מן הירושה השייכה לה) צווחת ואומרת מה לכם אתם בני דבי יקותיאל ובן רבי ישראל בירושת אבי ובעזבונו · אם על שטר צוואה ערכי אתם סומכים במדומה לי אמ"ג שאיני יודעת דין תורה דאין בו ממש יען הוא מצוה מחמת מיתה והוא בריא · הוא נתן כל נכסיו לכם בלשון ירושה ואין לאל ידו לעשות ככה כי הוא מתנה על מה שכתוב בתורה וא"כ הרי הוא ככלי חרס הנשבר · ואם על שטר מתנה עברי תסמוכו הוא שטר מתנה למראה עיניכם אבל לא למראה עיני ולא נתן לכם מעולם כלום כי הוא שליט בכל נכסיו להוציא בכל אות נפשו הוצאות דסלקו אדעתין ודלא סלקו אדעתין גם לתת מתנות כאשר ירוה כל חכם לב אם יקרא בצוואה כל הגטרות הנ"ל וא"כ הנכסים לא יצאו מעולם מרשותו וגם עד הנה אחרי מותו הוא שליט בנכסים כי שמו הולך בכל הארץ וסובב בכל מדינות כבעלי ארץ בשוקים וברחובות והנה לא קניתם המתנה ביום שקבלתם · ובודאי לא תוכלו לקנות אחרי מיתתו כי אין שטר ואין קנין לאחר מיתה ומטעמי אחריני אשר אומר אחת לאחת למצוא חשבון ירושתי :

חדא דכיון דבשטר מתנתא דלא הקים שם השטר שעשה בעש"ג בתיקונם ובמלווה מחמת מיתה הוו תרתי דסתרי אהדדי יען כי בשטר ערכי אינו מוריש כי אם לאחר מיתתו וכאן נותן נכסיו ואל תגלגלו באמריכם. דהברה לא ישובה ולא ינונה ויען כי אין ידינו תקיפה לדון דין תורה אם יאבה איש שיקובלו דבריו אחר מיתתו צריך וצריך לצוות כפי סדר ערכאותיהם ודרך דינם הוא לצוות ככה · דלא היה דהא אף לפי דרכם אפשר ליתן מתנה מחיים וברור הוא לפני"כל יודעי

תם ודינם כי על כן נראה לומר דשמתנה דכפי דפתיבם ניתנה וקבלתם מומן השטר בשלם מלך עלמה כיון שכראשית אמלעית ואחרית שטר שם מתנה ושם היה מקוים השטר נוכרי וכו מבואר בפירוש שאינו רוצה אלא להוריש נכסיו לא ליתנם במתנת מחיים ורוצה להוציא הוצאות ולתם מתנות כרצונו ולכן לא קניתם מאומה :

שנית יען כי שייר מע' אבי לעצמו כח להוציא הוצאות דהסקא אדעתין ודלא אסקא אדעתין ומי לא יתן בשום אבי להוציא וליתן מתנה לאחרים שכל מבלתי יכולת בידכם לעכב על ידו וא"כ מאי כתן מומן השטר · בודאי לא נעשה דבר זה אלא כאומר נכסי לפלוני מהיום ולאחר מיתה ע"מ שאעשה בהם כל מה שארצה וכמו שלימד לנו הרמב"ן בתשובה סימן ק"ו ז"ל אלא אם לא רצה ליתן לבת אלא מה שישאר מהנכסים אחריו אומר הריני נותן לך כל נכסי אלו מעכשיו ולאחר מיתה ושיירתי לי במתנה זו שיהא רשות בידי כל ימי חיי למכור בהם ולאכול ולעשות בכולן או במקצתן מה שארצה ואפי' בגוף הנכסים ומה שישאר מהם אחר ששיירתי בין בגוף הנכסים או בפירותיהן או בפירות פירותיהן נתתי לבתי הנז' חוץ מן השיור המוכר ששיירתי לי בהם וכו' ע"ש · אבל בנ"ד כוונת הנותן ליתן שיום במתנה גמורה ותוצאת נכסיו שלא קניתם יומו של קנין ואין ולאין קנייכם · כ"ש דמתנה על תנאי היא ואין התנאי חל כי אם לאחר מיתת הנותן :

שלישית דרלה להקנות מע' אבי דבר שלא ברשותו עם דבר שבאו ברשותו · וכשם שלא קניתם דבר שלא שיה או ברשותו כגון שחוכות בנ"ע וכפרט חוכות הגוים דאין להם זכיה לא קניתם אפילו הנכסים שהיו ברשותו ונעשה כקני את ואתוד דאיכא דאמרי מדחמור לא קנה את כמי לא קנה וקי"ל כמאן דאמר לא קנה כלום :

רביעית שכיון שחלק אבי לא מבעיא דהיא או כשעת הקנין משותף עם חלקיהם או חלק אביכם אלא אף עכשיו לא נתברר עדין חלקו המגיע לו אם כסף או שוה כסף אם מטלטלי או מקרקעי אלמא נעשה כמי שמקנה לחבירו דבר שאינו מסויים ורבו כמו רבו פוסקים דפסקו דהמקנה דבר שאינו מסויים לא קנה וקי"ל כהאי סברא · ואם תאמר דאין לי כח להשתמש בקי"ל משום הא דכתיב בשטר הנ"ל דהקי"ל יהיה לזכות מקבלי מתנה אף אבי אשיב אמרים אמת דאין כח ודשות ביד מע' אבי להתנות כיוצא בזה לחותני ונעשה כאומר פלוני בני בכור לא יטול פי שנים דאין בדבריו כלום כדפסקו הפוסקים ז"ל ובפרט ש"ע ח"מ רפ"א :

וא"ת עוד דשבועה שנשבע אבי מהניא אפילו באסמכתא איברא דהכי ס"ל כל הפוסקים לבד מהריב"ל מ"מ שיים בשל פה"ג בשם תהר"א ששון דאין לקרות עבריין מי שסומך על מהריב"ל ובשם מהר"א די בוטון בתשובה כ"י כתב שדעתו נוטה שחייב להשלים שבועתו אבל אין כ"ד יכולים לכופו כיון שיש לו אילן גדול מהריב"ל לסמוך עליו ע"ש בהגהות הטור ח"מ אות כ"א ועיין עוד שם חילוק שכתב בשם מהריב"ל ז"ל ומקויים ממהרד"ב בתשובה כ"י דבזה איכא לחלק בנ"ד ובנ"ז שטיסא לי דהכא מרי אי כדידיה קיימא לא היה רוצה לזכות כדין מהכי טעמי דקים לי בגויה דבעל נפש וידא שמים שיה מגעוריו · אבל בנ"ע אין אבי כתו חייבת לקיים שבועתו עיין מור"ם בהגה סימן ר"ס ס"ה :

וא"ת עוד דכיון דכתוב בשטר שהב"ד אשר לפניו יבוא דבר זה למשפט שם ירחו מה תקרוהו וישלימוהו כי כן דעת הנותן ואם לא נכתב ט"ס יחשב בודאי אמור והפסוק דכיון דאף כאותו שטר עצמו שעידו העדים שאחרי שכתיבוהו יקרוהו למע' אבי ושכל ממנו ואתו ואין שם ייפוי הסופר הרי כי כל מה שנכתב א"א לשלקו · דאין כח שום כ"ד שבעולם יפה לדחותם אלמא כיון דהקנה דבר שאינו מסויים ודבר זה א"א שלא להיות ואינו מועיל בזה שום פי' כי אם נחלוקת השותפות קודם עם אחיו וכמו כן שלא הקנה שחוכות וכיון דלית כהו חוכות הגוים דלית כהו לד קנייה וכן שלא פי' בפירוש נפטר פרוכה בקיום שטר נוכרי ולא עוד אלא שאתנה בפירוש שאם לא יקיימהו מקבלי מתנה דהמתנה בטלה וכן השיור ששייר לעצמו דמסלקת המתנה לגמרי ודאי דכל אלו שם . בכל תוסף וכל תגרע אלו שם דברי הכם שחכמה סיורשת אביה ועם כל זה לא כחו זלא שקטו מקבלי מתנה בגומרם שים מקום לבע"ד לחלוק ולומר דליהו כל הא"ת שוין ואמדינן דעתיה דנותן שהיה לעשות שטרות המועילות בין בד"י בין בדא"ה ולא שום יבטל זה ודברי השטר מוכיחין והשייר ששייר לעצמו אינו מבטל המתנה לגמרי אלא נעשה ר' אליעזר מיום המתנה והלאה כבן בית ושכיר שלהם ושכרו הוא להוציא הוצאות כמו ששייר · וכן כמה שהקנה דבר שאינו ברשותו הקנה השנקסים ושם כתובים כל החוכות והשנקסים הקנה בכתיבה ומסירה וכתב קני איהו וכל שעבודא דאית ביה · וכן כמה שהקנה

הראב"ד והרא"ש ז"ל ור"י ז"ל מסופק · גופי הלכות אות שמ"א הביא החיא דס' הליכות אלי והוסיף וכיוצא בזה כתב הר"ן פ' האשה שנפלו דאכללא דאביי ורבא דהלכה כרבא מסכינן אע"ג דקאמר מסתברא כאביי :

מסתברא כמאן דאמר בברייתא אחת מדתניא ברייתא אחרת כוותיה אמרינן · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א בפ' הוציאו לו דף נ"ג אמר אביי מסתברא כמ"ד פניםה וכו' דתנן וכו' והקשו התו' מאי קאמר מסתברא מדתניא כוותיה ודלמא תהיא ברייתא איהו נמי תני לה כההיא דלעיל ואי מייתי ראיה מהטעם המפורש בה בלא ברייתא נמי הוה מצי למימר האי טעמא ולימא דמהאי טעמא מסתברא כוותיה וי"ל דשמא דאי לאו ברייתא לא הוה אמר אותה סברא אי נמי יש לומר דהנך תרתי ברייתות דמייתי מעיקרא לא ידע אי מתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ומייתי ברייתא דמתניא בי רבי חייא ורבי אושעיא עד כאן לשונו :

בריתות מוים :

מסתברא כתבו תוספות דיומא דף נ"ג ד"ה מסתברא הקשו דבגמרא קאמר מסתברא כי האי תנא דתני הכי מדתניא בברייתא אחרת הקשו דמאי קאמר מסתברא כי האי תנא דתני הכי מדתניא בעלמא ודילמא החיא ברייתא נמי האי תנא דתני הכי הכא תוא ניתו מעל הברייתא דהתם ואי מייתי ראיה מן הטעם המפורש בה בלא ברייתא נמי הוה מצי למימר האי טעמא ונימא מסתברא כוותיה מהאי טעמא ותירצו ושמא י"ל דאי לאו ברייתא לא הוה אמינא האי טעמא · וק"ק דסוף סוף אף דאיכא ברייתא דיהיב ההוא טעמא ואי לאו ברייתא לא ניחוש לטעמא סוף סוף לא ניחוש דנימא דליכא ברייתא אחרת אלא הך תנא תני ליה · אבן התירוץ האחרון שכתבו ניחא דהברייתא קמייתא לא מתניא בי רבי חייא ומייתי ראיה כי האי תנא מסתברא דתניא ברייתא ב"ר חייא ור' אושעיא הכי וקים ליה דההיא דמייתי מינה סיוע אתניא התם · גופי הלכות אות של"ט :

מסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה הרי"ף דמציעא פ"ב דף פ' ע"א · פי' אדם שהביא עדים דלאו דמאי הוא דטעו ואמרו הן · אין לומר דהוי מגיד וחוזר ומגיד אלא ודאי טעו כי מתחילה כשהביאם ודאי דלזכותו הביאם גם' דמציעא פ"ב דף כ"ח · ש"ע ח"מ סימן כ"ט סעיף א' :

עד כיון שהגיד :

מסתברא בחתירה דפלוני בהא אבל בהא לא ר"ל שאותו פלוני לא דבר אלא בהא אבל בהא לא ולא בעי למימר דאורתו פלוני דבר בכולל אבל האמורא אומר מאי דמסתברא ליה כוותיה הוא בהא אבל בהא לא כן כתבו תוספות פ' בן סורר דף ל"א ד"ה הוא דאמר וכו' ואין לפרש דרב יהודה בכל ענין קאמר והא דקאמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה טעמא דנפשיה קאמר דא"כ הל"ל והאלהים אמר רב אפילו והביאו ראיה מס"ק דגיטין ולע"ד רש"י כיון לתרץ זה במ"ש [illegible]"ת נברא אגברא דרב חסדא אדרב יהודה עכ"ל · גופי הלכות אות שמ"ב · ולכאורה צ"ע מה הוצרך לומר אטנם כיון דפרש דכשאמר רבא מסתברא מילתיה דרב יהודה אליבא דרב יהודה קאמר ולאו טעמא דנפשיה קאמר דכפי זה כי משני גברא אגברא קא רמית היינו דרב חסדא אדרב יהודה אבל אי אמרינן דרבא טעמיה דנפשיה קאמר ורב יהודה לא סבר הכי א"כ כי משני גברא אגברא קא רמית היינו דרב חסדא אדרבא וזה דוחק · העולה מזה דכי קאמר מסתברא מילתיה דפלוני בהא אבל בהא לא היינו דההוא פלוני לא דבר אלא בהא כל כמה דלא קאמר והאלהים אמר פלוני אפילו בכולל וכיבין שמועה כלל תפ"ו כתבתי זה הכלל בשם התוספות וכאן דקדקתי מדברי רש"י ז"ל :

מסתייך דקא חזית בסאנך עיין · טיטוס :

מסתייך דקא מגני זבורתך אכולא כרבא תענית פרק ג' דף כ"א :

מסתכל בעריות עיין · תשובה הרבעה ועשרים :

מסתמא לא שביק איניש נפשיה ערטילאי ולכך מתנת ש"מ דלא שייך חוזרת אפי קנו מידו משנה ד' פרק ב' דפיאה כר"ע :

מסתמא סתל עיין · מחילה אם רואה :

מסתמא עיין · סתם :

מסתפינא דעכברת לי בדעביד פומבדיתא דמאה · פומבדיתאי הם רמאים כתובות פרק ח' דף מ"ב · פ"ב : נפרדה :

מעבד עיין · עבוד :

מעבורת שעוברים בו בנהר והיה בו חמור שמבעט המעבורת ומבקש לטובעו דאיתא פרק הגוזל בתרא וחשבינן בעד החמור רודף אחר נפשות להרגם ומצוה רבה להשליך החמור בנהר ולהציל כל האנשים אשר שם אבל בעל החמור לא ישליכו בנהר אעפ"י דאיהו חשיב רודף כיון דיכולין להציל באחד מאיבריו דאין הורגים אותו הכא נמי אין הורגים אותו החמור כדי שיכולים להציל על אבר בלבד ולא שנא אם היה החמור ראשון שנכנס למעבורת כפי גרסת הספרים שלנו וספרי הרי"ף שלפנינו לא שנא נכנס החמור בתרי שאר נכרי כפי גרסת הרא"ש שם או היה אחרון כפי קצת נרסאות בכל ענין מותר להרוג דהחמור ושפיר עבד מאן דקטליה כיון דאיהו מבעט במעבורת להטביעו ועל זה כתב המרדכי שם דהא דחשבינן ליה רודף היינו דוקא אם היה בתחילת סכנה להכנים דחמור בספינה כיון דאיכא סכנה להכנים וזה הכנים ונסתכנו על ידו חשיב רודף אבל אם היו רגילין להכנים כמו שעושין עתה ואחר כך נעשה כך שהיה החמור מקפץ ומרקד ובעי לאטבועי ספינה אנוס הוא וזה השליכו הוי מציל עצמו בממון חבירו וחייב אפילו הציל עצמו מסכנת נפשות ואעפ"י דאנסו והראה פטור משום דהראה אינו אלא דינא דגרמי ולא הוי אלא מדרבנן הלכך כי אניס לא מחייב כלל והך דהכא חשיב כנשא ונתן בידו כיון דהשליכו לנהר דחייב לשלם אפילו כשהוא אונס נפשות דאין אדם יכול להציל עצמו בממון חבירו ע"כ כוונת המרדכי שם שלטי גבורים על הרי"ף פ"ד דסנהדרין דף ר"פ ע"ב אות א' ·

מעבירין את המת מלפני הכלה והח ווה מ"ל פני המלך כתובות פ"ב דף י"ז · ש"ע י"ד סימן ש"ם · ש"ע אה"ע סימן ס"ה סעיף ד' מת וכלה שפגעו זה בזה מעבירין המת מלפני הכלה ליתן לה את הדרך · הרי"ף והר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ג ע"א :

מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר ודינו ש"ע ח"מ סימן רפ"א ושלא להעביר נחלה ממי שראוי לירשם סימן רפ"ב · מעביר נחלה מה שעשה עשוי ואין רוח חכמים נוחה הימנו פרק יש נוחלין משנה וגמרא ח"מ ולע"ש סי' רפ"א דמב"ים פ"ו מהלכות נחלות רשד"ם ח"ד סימן ש"א ושל"ו אין טוב להעיד בהעברת נחלה פ"ג שנא לא תהוא באעבורי אחסנתא ח"מ ולע"ש סימן רפ"ב · מהר"א בן חיים ה"א ק"ח פירוש אין רוח חכמים נוחה הימנו מהרד"ם פאדווה נ"ז ש"ם תעביר נחלה מיורשיו ונתנה לאחרים בצוואת והיורשים באו לפסלה מתרי טעמי חדא שכתוב בה קנין והלכה כשמואל דאמר שמא לא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה · שנית א' מן העדים היה פסול לא' מן היורשים ועיין בתוכו · בן לב ח"ב ל"ט יורשים טוענים שאביהם היה בריא בשעת המתנה ולא נטל קנין אין מוציאין מידם וענין מצוה לקיים דברי המת ועיין שם בח"ג סימן מ"ג ובמהרי"ט סוף סימן צ"ה · הרח"ש כ"ד כ"ה לקט הקמח אה"ע דף קמ"ח ע"ד במעשה שהורה שפתו את רחל לעשות צוואה נגד תנאי כתובתה ולהפקיע את בת הבת שהיא היורשת שלה מן התורה מחמת הפתר אן תמות גם הבת בחיי אביה בעלה של רחל ויש בינית הסכמת בעיר על אופן תנאי הכתובה העלה דאין בצואת זו ממש הן מצד ההסכמה שבעיר והן מצד הדין ושם ביאר דאין האשה יכולה לשנות ולהפקיע שום דבר מתנאי הכתובה למחול לאחרים עוד שם אם יכולה למחול לבעלה בחייה ודבר שרגילות לכתוב אעפ"י שלא נכתב כנכתב דאמי וכל שהוא מנהג בעיר אפילו שלא נכתב כנכתב דאמי ושם ביאר

עיין שלחן ערוך אורח חיים סימן תר"ז :

חזקת הבתים ואלרות דמסירת המפתח הוי סוקה :

מסירת ספתח לאחר לא חשיב פשיעה תשובת הכהן ח"א סימן ט"ו :

מסירת שטרות אפוטרופוס אי הוי מסירה הרא"ש כלל פ"ז סימן ב' · ח"מ סי' ר"ע :

מסית אדם מישראל עובר בלאו שנאמר בפרשת ראה ולא יוסיפו לעשות כדבר הזה · שלא לאהוב המסית שנא' ולא תשמע אליו · שלא לעזוב השנאה למסית שנאמר לא תאבה לו · שלא לחום על המסית להצילו · שנאמר לא תחוס עינך עליו · שלא ילמד המוסת זכות על המסית אפילו אם יודע שנאמר לא תחמול עליו · שלא לשתוק מללמד חובה למסית והיודע לו שנאמר ולא תכסה עליו ששת מצות אלו בספרי · סנהדרין פרק ד' מיתות · רמב"ם פ"ה מהלכות ע"ז · סמ"ג חלק לא תעשה סימן כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א · סמ"ק קי"ג קי"ד קט"ו קי"ו קי"ז :

מדיח אחר :

מסית אין טוענין לו מנין ,מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היו לנחש הקדמוני לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה מפני שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין · סנהדרין פ"ג דף כ"ט · אמרינן התם דבדיני נפשות אם אינו יודע לטעון טוענין לו ובדיני ממונות אם לא טען אין טוענין לו · וכתבו התוספות דנחש לא נצטווה שלא להסית ולא נענש אלא לפי שבאה תקלה על ידו אבל שאר מסית שנצטוה אם הסית עובר ולא שייך למימר ביה דברי הרב ודברי תלמיד · דברי הרב :

מסית ודיניו משנה יו"ד פרק ז' דסנהדרין :

אין מושיבין בסנהדרין · בוא ורואה שלא · בן אינו כעושה שליח · דברי הרב שם דאין טוענין למסית · כל מיתות · מה אילנות מקלל אב · עדים אין מכמינין :

מסכתא וסיומא עיין · יעל כן · תיתי לי דכי :

מסכתא עיין · אימור שתק ליה במתניתין · אל תעמוד בארבעה · כוקין מסכתא חדא :

מסכת דרך ארץ עיין · פיאה אין משיירין :

מסכת ופירוש השלה בהקדמת תוספת יום טוב לסדר זרעים :

מסכת כלה הר"ן פ"א דתענית דף רס"ו ע"ב ובעין ישראל סוף פ' ט"ו דשבת בסוף מאמר ע"ב ברש"י ותוספות הר"ן והרי"ף פ' ט"ו דשבת דף קמ"ב ע"א מסכת כלה ברייתא היא כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה · ר"ן ורש"י שם · הרי"ף ור"ן פ"ב דקידושין דף תרמ"ב ע"א ודף תרמ"ג ע"א :

חכם שמת · יחיד איזהו · כלה כלא · תלמיד הראוי · תלמיד חכם הראוי למנותו :

מסכת נזיר יבין שמועה כלל של"ח לישנא דמסכת נזיר קלילא הוא ורגיל בכמה מקומות לקצר לשונו יבין שמועה כלל של"א לשון מסכת נזיר משונה הוא :

מסכת סופרים חברוה הגאונים אחר חתימת התלמוד עיין ספר תורה ודין האותיות וצורתן החכם בעסק עסר יעקב נ"ד :

מסכת שמחות עיין · אבל רבתי · מסכתא היא אומר :

מסכת תמיד בה פלוגתא במשנה ב' פ"ג ובמשנה ב' פרק ז' :

מסמס עיין · דיכר ססה · סלע עמדים והרפעה :

מסמרות לקבל טומאה רמב"ם פ"י מהלכות כלים :

כל מסמר :

מסמר עיין · דברי חכמים כדרבונות · מודה רבי יוחנן במתנה מועטת :

מסמר שנעשה לחבר הפרקים בעגלה ורבו טמא ומשנה ד' פי"ד דכלים בר"ע :

מסננת עיין · משמרת שתולין :

מסס עיין · המסס :

מסעות עשרה נסעה שכינה · מקראי וכנגדן גלותה סנהדרין סנמ' ר"ה פ"ב דף ל"א :

מסעות עשר נסע סנחריב באותו היום סנהדרין פרק חלק :

מס פורעים על הבתים בחוצה לארץ ועלה איש אחד מהם לארץ ישראל במקום שאין פורעים ואפ"ה עדיין במקומו הוא פורע במנהג לכל היוצא עד זמן קצוב אין ליתן לשם כלום אם קנה בתים בא"י מהרה"ם גלאנטי קי"ד :

מסים מאיזה קרקע :

מספיקא לא מפקינן ממונא דאוקי ממונא בחזקת מריה משנה ה' פ"ד דב"ק תי"ט · הרי"ף ונ"י פ"ח הב"מ דף ק"ל ע"א · אוקי ממונא · הקדש כו׳ · כדוגייא וחורה · ספיקא דממונא · שבועת אלמנה ודיניה בשם לאם רב נ' · שטרות שנים מהלואה אחת :

מספר בני ישראל עיין · ר"מ ורבי יונתן :

מספר גדול לנוטא נאמר · אם הוא שלש מאות או אם הוא יותר ממאה · שלש מאות :

מספר דרך הגמרא כשאומרים מספר מועט ומוסיפין עליו לאו דוקא אותו התוספת מועט מהרר"ם אלשקר צ"א ומהררי"ט חולק בי"ד סימן ל"א :

ארבעה או חמשה · שנים או שלשה :

מספר היאך כותבים המספרים עיין בספרי הדקדוק ובש"ע אה"ע סי' קכ"ז :

מספרים עיין · זקן כתאספו ושלוני · פאות :

מספר מפקד מי שאין לו חלק לעו"הב רמב"ם פ"ג מה' תשו' · כל ישראל יש להם חלק · שלש כתות :

מספר עיין · באר היטב בשבעים לשון · ראשי תיבות אין ספור מלבד :

מסקנא עיין · אוקמתא עיין :

מסרב בו לשאת את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי וכו' משנה אחרונה פ"ח דנדרים תורת אמת קנ"ד :

מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול פסחים פ"ז דף פ"ו · ב"מ פ"ז דף פ"ז · ולכן המלאכים אל לוט אמרו לא כי ברחוב נלין ולאברהם אמרו כן תעשה כאשר דברת · ש"ע א"ח סימן נ"ג סעיף י"ו · תוספות פרק כיצד צולין דף פ"ו עמוד ב' שטה י"ו · התוספות אין מסרבין לגדול וכו' · רציף אהבה סימן ל"ט : עובר לפני התיבה :

מסר החפץ בשומת השם קנאו ח"מ ולע"ש סי' רכ"ו · תשו' הרא"ש כלל ק"ב :

מסרה עיין · מסורת · תגיה וסימני · ספר תורה ודין האותיות כתבתי שם בשם רדב"ז · ספר תורה מוטעה בחסרות ויתרות דאין לסמוך על המסרה בחסירות ויתירות אלא על רוב הספרים :

מסרק עיין · לסרוק במסרק :

מסתברא כוותיה דפלוני דתניא וכו' כתבו התוספות דברכות דף מ' ע"ב ז"ל אמר אביי כוותיה דרב מסתברא דתניא וכו' וכתבו י"מ דמסתברא ברייתא כוותיה פי' לפירושו דבמקומות אחרים כי קאמר מסתברא כוותיה דפלוני דתניא אע"ג דמייתי ברייתא מ"מ מלבד שמכריע מדתניא גם כוונתו דמכח הסברא הלכה כמותו דאי אין סברא כזה יותר מכוח וליכא אלא סיוע דברייתא לא הל"ל מסתברא אלא הכי הוה ליה למימר אמר אביי תניא כוותיה דפלוני כמו בכל מקום לזה י"מ דלכך אמר מסתברא משום דר' יוחנן נמי ידע לה לברייתא ולא פליג עלה אלא כי קאמר כוותיה דרב מסתברא לא קאי על הדין אלא הכי פירושו כוותיה דרב מסתברא פירושא דברייתא ולא מסתברא כרבי יוחנן שמניחות כמ"ש הרא"ש ומילת מסתברא קאי אמילת דתניא וכאלו אמר כוותיה דרב מסתברא פירוש הברייתא דתניא שלדבריו אינה צריכה הגהה גופי הלכות אות ש"ס · הליכות אלי אות תק"פ מסתברא כוותיה דפלוני כשאומר האמורא כתב הרא"ש ברכות דף פ"ה ע"ג · ור"י היה מסופק אם הלכה כרב מדאמר אביי כוותיה מסתברא ובפרק קמא דתענית דף ל"ב כתב הרא"ש והראב"ד כתב כשמואל משום דאמר רב יוסף כוותיה מסתברא ולא מחוור דמסתברא קאמר ולא הלכתא הוי מחלוקת בין הראב"ד

שכמשועבד אינו נקרא מוחזק כמו שכסאר שעבודים ואדרבא משעבוד מלך יותר מוחזק ממנו וכדאמרינן בפ׳ חזקת הבתים א״כ בטלת ירושת בנו הבכור אינו ענין דה״מ כשהשעבוד ודאי אבל ספק לא ע״כ וכ״פ מהר״ר ב׳ ברוך אנגיל סימן י״ד :

חמישית דמנהג הקהלות שלא לחלק בין מס הניתן למלך לשאר ההוצאות לכן הכל נכנס תחת סוג שאר צרכי הקהל והינו [illegible] מוחזק עיין הריב״ל ח״ב סימן ק״ח ופני משה ח״ב סימן ט׳ :

ששית דכה״ם אין הקהל מוחזק לכ״ע דהא איכא הרבה פוסקים דסוברים דמוציאין מיד ודאי מוחזק כמו שליין כנה״ג בכללי הקי״ל אות ע״ה וכ״ש בדאיכא תלתא ספיקי כי הכא כנ״ד כ״ש שאין להוציא מיד ודאי מוחזק בדאיכא לזכותו הס״ם כדי לתתו למי שאינו ודאי מוחזק דכללא בידן אין ספק מוציא מידי ודאי וממונא היכא דקאי תיקום :

שביעית דאפילו נימא דהדבר שקול אם אמרינן קי״ל או לא כבר כתב מהרש״ח סימן ל״ז הביאו כנה״ג שם דכיון דאין לומר קי״ל אזלינן בתר רובא ע״ש וסברא נכונה היא עד מאד דהא מדינא אזלינן בתר רובא אלא דבממון לא אזלינן בתר רובא משום דחזקה עדיפא הלכה היכא דלא ידעינן חזקה היכא קאי חוזר הדין לסיני דאחרי רבים להטות :

השתא דאתינן להכי נימא בנ״ד מס המלך בעס״ו הוא דבר מועט לגבי שאר הוצאות העיר ובכגר כפרע והמנהג הוא שלא לחלק בין המס לשאר הוצאות ואי איתא דפליגי פליגי בעיקר השעבוד :

סוף דבר אין להרהר ולא לפקפק בדבר זה שהדין עם האורח הבא בשאלה וליכא בטענת הק״ק ממש :

המקום ברחמיו יגיל עדתו ועם מרעיתו וצאן ידו משניאות וידריכם בדרך ישרה על הדין ועל האמת ועל השלום ואיש על מקומו יבא בשלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה׳ :

כה דברי אהובך ועבדך פלוני אלמוני הכותב ביום ה׳ י״ב לחדש א״כי ל״דוני ו״דודי ל״י שנת הת״קס לפ״ק סדר ולא יקרא עלנו אל ה׳ והיה בך חטא :

מסים שתי קהלות שחולקים המס וההוצאות דרך משל שני שלישים ושליש אחד כך יחלקו הריוחות דשר״ם ח״ד סימן תמ״ב · דברי ריבות נ״ו לשון הסכמה שכל מי שיבוא מכאן והלאה אם מקרמת דנא היה יתיר בארא״גירו הוא או אביו מאיזה קהל שיהיה ישוב לקהל שלו ובא ראובן שאב אביו היה מק״ק שלים ועקר דירתו משם בהיות יעקב אביו של ראובן נער בן שמונה או עשר שנים על מקומו יבוא בשלום · קהלות שתים בעיר אחת

מסים תלוים במנהג בני העיר כמו שנמצא בתשובות הפוסקים הרשב״א הר״ן הר״י בעל תרומת הדשן וכן כתב רשד״ם ח״מ סימן ת״נ ת״ד ת״ה ובדוכתי טובא ועיין הריב״ש סימן תע״ז אימתי אין הולכים במסים אחר המנהג עיין תרומת הדשן תשובה שמ״ב · אי אזלינן בתר המנהג ואיזה מנהג מבטל בהם הלכה תה״ד סימן שמ״ב · רשד״ם ח״ד סי׳ שס״ט ת״א ת״ב ת״נ ת״ד ת״ח תר״ד · דברי ריבות סימן קל״ט ושו״ת הריב״ש סימן תע״ז תשובות גירונדי סימן ב׳ · תשובת אלשיך סימן נ״ו · ב״י ח״מ סימן קנ״ו ר״עש סימן קס״ג · תשובת הרשב״א אם נפל ספק במנהג נוכין לפי הדין רשד״ם ח״ד סימן ת״ד · דברי ריבות סימן קר״ס משא מלך אחרו שאסף וקבץ כל דיני מסים בז׳ חלקים · כתב בחלק נעילת שערים שדיני המסים הולכים אחרי המנהג וקודם שמבאר דיני המנהג במסים מבאר בדרך קצרה דיני המנהגים ותם שני סוגים מנהג איסור ומנהג ממון · ובסוף הספר כתב אחריות דבר העיקר בדיני מסים אשר קדם לנו עברנו הוא המנהג ושעם זה כל צבור וצבור מתקנים תוספות וסייגים בכל עת ובכל זמן כפי מה שמסכימים לתועלת אותו הזמן אך צריך שהמנהג שיעשו יהיה קרוב לדין [illegible] וכמנהג המסים אין לברר קביעות המנהג בפיזור אלא מבררים אותו על פי עד מפי עד ועל פי פסולי עדות מקיימים המנהג והוא שיהיה מנהג בלתי יוצא מן תיושב כ״ם כמו המנהג שנהגו [illegible] הקהלה על ידי גוים כשאינו רוצה לפרוע [illegible] [illegible] נתנו רשות [illegible] גוים [illegible] בבח״נ [illegible]

מסים [illegible]

[illegible]

זכור לאברהם [illegible] מסים [illegible] סימן [illegible] עכ״ל [illegible]

[illegible] סימן ג״ד [illegible] מהר״י [illegible] סימן ט״ו [illegible] יעקב [illegible] סימן ט׳ [illegible] למהר״ם כן תרומת הדשן סימן כ״ב [illegible] חיים [illegible] מסים [illegible] וכמסכים יע״ש :

מסיע אבנים [illegible] או [illegible] משנה השונה [illegible] ב״ב פ״ט דף קס״ת · פרק חלק דף ק׳ :

מסיפס [illegible] פ״א דב״ב דף ק״ס ע״ב · הרי״ף פרק א׳ דב״ב דף קס״ב ע״ב · עיין בצפחת דף פ״ב [illegible] סוף ע״ד :

מסיקה עיין קוצר :

מסיקה שלא בטהרה עיין למגלס יספר :

מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים בי״ט הרי״ף פ״ד דביצה דף כ״ו ע״ב :

מסיקין עיין גזל מה [illegible] מסיקין :

מסירה איזה מטלטלים נקנין במסירה רמב״ם פ״ג ופ״ד מהלכות מכירה · חשן משפט ולע״ש סימן קצ״ח · משפטי שבועות שער י״ג הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף קצ״ט ע״א :

מסירה איצטריך להויה ממקומה משפטי שבועות שער י״נ · לע״ש סי׳ קצ״ח :

מסירה דבעינן בשטר שטרות חשן משפט סימן ס״ו :

שטר חוב נקנה :

מסירה דבר שאין דרכו להמשך נקנה במסירה רמב״ם פ״ג מהלכות מכירה וכן שאינו נמשך אלא עם רבים רמב״ם שם בן מגש והרשב״א ודבורי הרשב״א חולקים :

מסירה עיין · אותיות אין · אמירה לגבוה · בהמה גסה [illegible] שם קצת דיני מסירה והסברות של מפרשים · הגבהה קנין חוק · הכחשת עדות · הלואתי לפלוני · המחאת · כתב יד אם נקנה · כתב יד נקנה · כתב יד של גוי אם יש לו קנין · מלוה בשטר הוי · מלוה על המשכון המוכרת · מסור עיין · מסירת שטרות אפוטרופוס · מסר החתן כתובת · מקח אינו נגמר · משיכה · ספינה נקנית · עדים לגבי ההלוך · ע״י מסירה כרתי · שטרות שנים מהלואה אחד · שטר חוב נקנה · שטר נחתם בפסולים ונמסר בכשרים · שטר שכתוב בכל מוצאו · שטר זה · שכיב מרע אמר שטרותי · שכיב מרע ודיניו · שליחות ודיניו :

מסירה קונה בר״הר ובחצר שאינה של שניהם הרי״ף נ״י פ״ח דב״ב דף קצ״ט ע״א ודף ר״נ ע״א · מימרא דאביי ורבא פרק הספינה דף פ״ד ע״ב רמב״ם פ״ד מהלכות מכירה · לע״ש סימן קצ״ח · ושלחן ערוך סעיף ט׳ · מסירה אינה קונה אלא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם התבניסה שם שלא ברשות בעל החצר כ״כ ה״ה פ״ד מהלכות מכירה בשם הרשב״א כיון שלא היה לו שם רשות לתניתה שם הרי היא להם כרשות הרבים דאלו ברשות הרי הוא מפקרן ביד בעל החצר הרי ששניהם ברשות המפקרין אצלו לא קנה שם דף פ״ה ע״א · משיכה קונה :

מסירות וכמה דיניהם מחרר״ם מינץ מ״ר :

מסירת מפתח לאו כלום היא ועיין חזקה נ״י פ״ב דב״ב דף קפ״ח ע״א והיא דפסתים בהרי״ף והר״ן דף ו׳ ע״ב בענין על מי חל חובת הבריקת הנראת מבואר דהחזקה במסירת המפתח לאו לסימרא אלא דאעפ״י שקנה כאחר מרדכי התקנה כגון שמבות עדיין מעוכב אצלו [illegible] על המעביר לבדוק [illegible] [illegible]

עיין

מכס כ"כ כסכין כמו סרלמודים ומודתי דלו יחוו מקילים עם בגות. מי מריקא דאורייתא כשמקילו מרם דלל ספק חרם לסמיר ע"כ · סכה כי סוה ז"ל ספק לחומרא מסום סלפי דעתו לא רבו ספוסקים ספסקו כר"מ אלא מיעוטם (בפלכמת סססכמה רמסיא עליס רוחא לנחי ומסידה לסחי) אבל בנ"ד סמכלמו רחים דלא סתירו נחבילה אלא מיעוטא דמעוטא וסמתירי לא סתירו אלא כסעמא רבה ומרסים מסיסא דאין כאן חרם יען כי אין כאן ספק דסא מוליך כתר רובא אפילו לסעית כמו סלכתוב עוד לקמן בס"ד ח"ל בסל עמססי סמואל סם על מה סנסאל בקהל ססםכים סלא ידמס סוס יחיד לסיות סותר עם סכלך וסתיב אחר סאכיא דברי ספוסקים סאומרים דכח ליכת יעס לכוף למיעוט ז"ל ואלה כעכור וכו' כ"ם לעיל עוד ואפילו סנמנאים כמס גדולים ר"ם וסיעתו דפוסקים דרוקא למנדר מלתא יש כח לכוף ואיפס ספרים י"ל כתבות מוד ע"כ וקים רסת בסו' ב"ס. פסק. כבדיא דכא מעיעוט יחיד. מסילו דאיכא חרם כדאיכא רוחא לסמי וסידה לנחי ועיין סימן ק"י ודיסא לי כרי מלא לתקנות מנים וכיש דסכית. דק דסימן כ"ס מסח דמיתך ע"ד דמתס דאיכא רוחא לנחי וסידה לנחי. סלק לבסידה בפלמתא דרבותא סססמת דסת"ם וכיון סתכתבנ איתו חייב מריכא לכם מ"כ יחרים סתוכע כדי למטל נתבילה לחייב כנתבע. אבל סכת תיקון פרם לכל רוס ולא מרויחין ממסירין ביותו וסוף חפ"ל דלא סי מנדר מלמא. וחפרוסי מליסורא מ"מ מנדר מלתא קצת סוי ככרחס סם ועוד דבוי ודאי תיקון מריס סי על בן בסרך סרך ולמה לא מתוס וכו' ע"כ תפסקא לי מסכה לנ"ד כודאי בססכמס א מסיא רוחא לנחי לנבי כבי כעיר ומסידה לסחי לבני סיורה וליכא כמא מלתא מנדר מלתא לא בבל ולא כמקבת ולא סוס תיקון מדיני ח"כ אתיין עלה מסה דפסק כסי' כ"ם לסקל ולא מסי' ע"ד לסחמיר :

ח"ל כסל נאמן ססוחל ואם יש בדבר חרם אפילו ליכא מגדר מלתא בדבר נ"כ יכולין סרוב לכוף את סמיעוט אבל אי ליכא בדבר קצת מגדר מלתא וליכא חרם אין סרוב יכולין לכוף את המיעוט וככל סכין אין סמיעוט יכולנ לכוף את סרוב. ואם סוא דבר סרם סלא כעמ מעולם אפילו סרוב אינם יכולים לבוף את סמיעוט אי ליכא כים מגדר מלתא ולאפרושי מאיסורא ע"כ הא קמן כרור דבובר חרם כמו נ"ד דסרב ז"ל פסק דכין איכא חרם בין ליכא חרם אין כח סרוב לכוף את סמיעוט וכמו שורו לפי כמה וכמה פוסקים ומבללם כסל סכי מסה סימן ד' רא"ש סימן כ"ו וכן פסקו סרמב"ם ור"ם וכל ספר דבאתא דמפרשי כרייתא דרשאין לססיע כשבטו מעיקרא קמיירי ואין בוס נסתל ובקס ות"ס כוחו ונראה מ"ם כסל כ"ר עסק סימן כ"ב נ"ג וס"ב אם יתריעו סתניתו כפי ערך סמדס אין מסנ כחותו חרם וכסל מעיקרא מסעמא דכתיבנא עכ"ל וכ"ם מהר"ם חלוי כמ"ם לעיל כבני בעיר עם האורחים כאסור לנו ז"ל ואפי' בסאמת בכל האומרות קלות והמורות נבל עת ומעצומות וכו' אין כח ביד סרוב לסכריח המיעוט חלילה עכ"ד :

ואל תקשה ממ"ם סרד"ך בית י"ג סבדבר סאיסור יש לנו לחוש לחומרא אפילו סרבו סמתירין על האוסרין כמו סתניד לנו סרב בכנה"ג בססו בכללים בדרכי ספוסקים אות ח' דס"ז למיחש בעלמא הוא דקאמר אבל במלתא דספקא מיכה ממונה בממון מעוב ובססד מרובה סבעלמא סקילו בו רבנן לא קאמר :

ועוד ע"כ לא אמר סרד"ך סחוסין למעיטא סע"ג סרבו סמתירין סיסו כדבות א' או סנים דוקא על האוסרים מססמא באפשר סירלו וימלא עוד אחד אוסר ולא כמצא עוד רוב סמתירין ולאו אדעתין ואע"ג דאומרין בעלמא דידעינן מחוקים דלא ידעינן לא מחוקין רול"ס אין לבבר סוף מסוס סומר מנוגא פסק לחוש ולהחמיר אבל כשסמתירין רבו למעלה למעלה ודאי דליכא למימר סכי גלים לן מסינו למיסס · ועוד אפילו סיסא דסרד"ך סובר דבכל גוונא איכא למיחש לא א סיא סברת סרסב"א כמ"ס בכנה"ג בכללים סנ"ג אות. ב"כ רטין, סר"ם אלשקר ז"ל סימן כ"ל ע"ד ומהר"ם מינץ סימן ס"נ וסר"ם סלוי בתסובה חלק י"ד סימן י'. כתב דסיס דוקא כסאחד אוסר ואחד מתיר אבל אם א' אוסר ורבים מתירין סולכין אחר סרבים סמתירין אפילו בשל תורה ע"ב וכ"ם בב הסקמו סמק בספרו תורת חסד בתשובה כ"ם דף ר"ס וכ"ס בגאון מר סמואל בספר פרס מסס אהרן ח"א סימן י"ז ותר בו סימן י"א ובסימן ג"ד בתב סכי דבנ"ד ספק אם סקהל מלי לתקן אם לאו אין סקהל מקרי מחוק וכסבאם בחרם אין לנו ולחרם זה כלום דס"ק איכא ומתבקש ספק אי כבל חרם וכשסלא ברין סיסכל אמן או לאו ואתם"ל דאין לריך סמא חרם בע"כ לאו סוי חרם ע"כ ע"ם רחפליאו עלם סגדול תוספים דף ק"ח אחר ססביא פלוגתא או אלי סלכה לסקן מלתא דאיכא רווחא לנחי ופסידא לסחי ובכבוד לאין לנו לסוף ססק סלכה לאו מדברי מהר"ק בסקדמת. כ"י ע"ם כין לקולא בין לחומרא וקרא קרי כסיל אחרי הרים בממות :

ואחרי · סלמי על ואת כסברת מהרד"ך סלם סליך כמסו סרב בכנה"ג

עיגתי ככית י"ג ולא מלאתי מ"ומה וחפסתי ומלאתי בדבר כסי' נ' ע"ס ותראה ססמילונ סמלקתי סוא דוקא סברת סרב ז"ל וסגיסא דכמרנו סמתירין ברוב גמור ובריכא דמכבר אולינן לקולא ז"ל בכית א' חור כ"ס סכלל ספולה מכל מ"ס סוא ססואיל ורבו סאוסרים יש למ... סרוב ואם היו מקילין כ"ס וק"ו אם היו מחמירין ע"כ :

ועוד אפילו תימא להחמיר במקום ספיקא מה סבודאי אינו אף בסרבו למעלה סמתירין בנ"ד איכא מ"ם המתספק סייכא אי סום סנגבסו מורחא לתקן מחדש סנכסים כילה כנכסי אנשי העיר יחסבו · ואת"ל דיש לאו ירס לתקן ססא לא תקנו ככה יען כי בממון קיים בעיר דבר סססכמס תיקון זס אפשר סלא נכנס מעולם תחת סוג ממון קיים בדאמרן וגם ס"ם לב"ע אזלינן לקולא אפילו במקום חרם כמ"ם בעל פרח מטה אהרן סס ובעל מעסס צדק ח"ב סימן כ"ט ומהר"י טייטאצק כס' סי למורא דף ס"ט ע"כ כמו סכ"ין בכנה"ג י"ד סל"ד וכ"י אות כ"א וגם סימן רכ"ח בהגהות סטור אות ע"ו ספק הוכרוס ספק לא הוכרוס ואת"ל הוכרוס ספק נמכסלס ס"ל ס"ס ולקולא רמד"ס אה"ע ל"ו הר"ם הלוי י"ד סימן ז' סבתב"ם ח"א כ"ם ולא מלאתי מי סמסתפק בדבר וכ"ם בנ"ד דאיכא תלתא ספיקי דמקילים ספי סיכו ספק אי כעינן בכל חרם וסבועה עניית אמן אם לאו ואת"ל דלא בעינן אי בני מורחא מלו לתקן אם לאו ואת"ל דמלו לתקן ספק אם תקנו אם לא תקנו :

כל סאמור לענין זה נאמר לרווחא דמלתא ולפי חומר סדבר אבל לפום קוסטא דמלתא אין כאן סום ספק ודבל סריר וכריך וקיים לזכות סאורח הכא כסאלו כמו סהוכחתי למעלה לפי אחור על סראשונות דאין בחרם זה ממש לחייבו וכך נאמר בתשובה סרא"ם כלל ע' סימן ב' וסמעתא דכיון ססיה פטור אין סחרם חל דאסו יחידי אינו לאחרו סימן לו את כל מאן כיתו וכ"כ מאר"ס ן' חביב כמו סלכתוב לקמן וכ"כ כ"י י"ד סימן רמ"ג דאפילו סקהל ססכימו בחומרות ואלות סכל יפרעו קטון וגדול ובללו גם את"ח בכלל אין סחרם חל עליהם דאדר בו סבועה אין כחפנין לעבור על סמסה ע"כ וכ"ם בעל מ"מ ס"ג מעסס ו' ומהר"ם ן' חביב בספר מעיל סמואל סימן ס"ו ואדב עלמו כעל הספר סימן י"ו ולסעמד"ן דברים פשוטים אינון דבבר כתב מהר"ם גאלאנטי סימן ג"נ דכיון דמן ה אלמים מסורת הדין יש רשות ליחידים להציל עלמם בכל אופן אפילו ע"י אוה"ע ע"כ ופוק חזי מ"ם הרסב"א הובאו דבריו בתסובת מהר"ר בכלאל סימן כ"ב ואם עסו עסו סלא כדין ואין לכל חרם סיחרימו דין חרם לענין איסור מרסות אלא כלוסא וקללה בעלמא וכו' ע"כ וליכא מאן דפליג דמי לא ידע בכל אלה דחרם התוסכם סלא כדין לא יחול על מי סהוא בדיק כריכו לכן מסעמי מדיני סכתבתי בראשונה אין לפרש הססכמה אלא כדמובא מפסס לאלה וכהכי אמו מקרקי הסדרים לדין תורה בכל האפסר ולמכתב סקהילות וספרם למנהג עיר מודאה סמעולם לא עלה בלב המסקרים לתקן דכססים כאלו סנכסי בני העיר יחשבו אלא כפי סדר המוסכם ספיס סאותן הכסבנות ומיכה סאין לאורח כזה לפרוע מאומה יען כי בריגיו אינם נוכים מבני מורחא כלום ומסום :

ומעתה לא מה לי להסיב מאומה פ"ם חקי"ל דאמו ענין לגדון דידן כלל ועיקר מ"ם לרווחא דמלתא אבנה כאן מה סלימדונו ספוסקים ז"ל בענין זה ומילה לנ"ד אף אבוא בקצרה דבבר הארכתי יותר מדאי · סהם סלא נאמר רבים מוחזקים הם אלא לענין מסים הניתנים לסלך בלבד לא בשאר סגלאות בסבל עיין ת"ה סימן ש"מ ות"כ מהרי"ק פרס כ' ובעל פרח מטה אהרן ח"א סימן קע"ג כתב סכן פסקו כל הפוסקים וכ"ם מסרס"ם סימן י"א וכבר הלא הרב בכנה"ג כח"מ סימן ד' בהגהות ב"י אות ד' על מי אסוכר להפך הייו דהרבים יהיו מוחזקים לכל מילי חוץ כרם סלמס ח"מ סי' ס"כ סמביא הפלוגתא ופסק דהקהל אינו מוחזק אלא לענין מסים בלבד :

שנית ואם תאמר מודי סלונ"א לא יכולו כבר כתבו הפוסקים דכל היכא דהסבא פלוגתא מי הוא דמקרי מוחזק לא אמרינן קי"ל וכ"כ כנה"ג בכללי סקי"ע ח"מ סימן כ"ס אות ח' בסם כמס פוסקים ועיין בסוף ססמר מ"ם בסם מר כנו על מה דמספקא ליה במילי דמסרי"ע ומסרס"ך :

שלישית דאף בענין מסים אין סקהל מוחזק אלא קודם סנפרעו המס אבל לאחר סנפרעו וליכא עיר סמאת דמוחזקייהו דבני קופסא דסלכה מכת איסו עוד מוחזק וכ"כ ברם סלמס ח"מ סימן כ"א ומהרס"ם סימן ל"א גם כסם סרב בעל מ"מ :

רביעית דבססדבר ספק אי מצי סקהל לתקן אם לאו איכו מוחזק ופסק וכן מטה אהרן ח"א סימן ל"ד וכ"ם בעל דרכי נועם ומהרס"ך ורא"ס כאר סם וכו' בתב רא"ם סימן מ"ג וטעם סדבר מסום דספק אי מוחזקים [illegible] וסרן נמי הסי' בתשובותיו כתב ז"ל וכי תימא דעבור מססים סלכי [illegible]

[illegible] כל. כמזכירו ע"כ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
והן עירק והוקי בנ"ד וא"פ כמס יתא הורה למנות [illegible] והומר [illegible]
[illegible] בקוסטנטינא לנורך בדין סגוים וכתב [illegible] [illegible]
רמי לפרותם [illegible] כתב [illegible] לוקסים [illegible]
בעירם וכו' בגו"ם למעלה :

וגם הרב בעל [illegible] לחק [illegible] [illegible] [illegible]
גויים כי סכה בנ"ד עסרי כמס [illegible] [illegible]
[illegible] בבית [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אליו מלוה ח"ל [illegible] [illegible] [illegible] יכולים [illegible]
מסים [illegible] [illegible] סבר [illegible] [illegible] [illegible] להסתחר [illegible]
במקומות [illegible] בלתי [illegible] פרעון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
פרעון [illegible] כתב הרס"ך [illegible] :

ותנא [illegible] מ"פ בנידון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
לא דמסתפיקא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] מתא אחריתי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] במקומות
[illegible] בין דדים [illegible] אלא יהודים [illegible] במקומות [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] רבים לא [illegible] [illegible] [illegible]
לאחרים וכו' פרס כיון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
וכו' ע"ש [illegible] [illegible] הפוסקים ז"ל כת"ס [illegible] [illegible] [illegible] סימן
תמ"ח ודעימיה אם באתרא דמדינא [illegible] כך ולא [illegible] להו [illegible]
אלא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כמס [illegible] לחלק [illegible]
קיום [illegible] [illegible] בין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] גם כל [illegible] [illegible] גם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] הנ"ל [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] לעימר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
סוף [illegible] :

נת"ה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והנה
[illegible] [illegible] [illegible] לקט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] לאורחים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על בני העיר
[illegible] כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] תקנות [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
קלות וחמורות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] להבריח [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] יחיד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וכו'
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] העיר
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קלות [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] :

ומה [illegible] [illegible] [illegible] ז"ל בסימן קל"ב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ז"ל
[illegible] [illegible] ישראל [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
כלל ועיקר :

מהרי"ק"א [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ז"ל וכתב ודבריו [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ע"י [illegible] [illegible]
ע"פ [illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על דבריו
לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ואין [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] תורה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] לעבד על כל [illegible] בין [illegible] בין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וכו' [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] :

והנה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

בדקת יהבה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נאמרים בכל לקח ובזון . והם ז"ל
אמרו ואפילו מהרי"ק לא דבר דבריו אלא במי שבא לדור בישוב מבלי
שע"כ אבל אם לא בא שם כע"כ לא תני לעכבו ע"י מלכות ואהי סברת
סמבי"ט שם סימן ל"א ח"ב וסד"ס מסאלוניקי ומהרש"ק סימן ת"ס וכ"כ
משפט צדק ח"ב סימן ע"ו דף רס"ה ע"ד במי שבא להסתחר שם בע"כ
שהם [illegible] שלא אמרו מהרי"ק ז' במי שבא למכור שם כבת א' [illegible]
[illegible] שם ותהם אמרו דכל היכא דשאר אומות באים ומסתחרים לשם
לא אמרה הרב ז"ל למילתיה מהר"ס אאליון שם עיניכו הרואות דבנ"ד
לא בא האורח להסתחר במדינה בע"כ ועוד שהוא מוכר בבת א' ושהעיר
שתוחה לכל לבא להסתחר שם ואסיים כתר שסיים הרב מהר"א ששון
פי' ס"ס מ"ת לא דמי לנ"ד מהטעמים שכתבנו מהמנהג הקדום וגם טובי
העיר אינם רוצים בתקנה זאת ע"כ :

סוף דבר אף על גב שראיתי מי שמתיר הגאבילה כגון הרב בעל פני
משה וגהרש"ק ומהרשד"ם תכנה"ג לא היו רבותינו אלא
בסכה ידועה ופרטית היינו מפני שהוא כדבר נזק הרבים דאתו עליהו
מחמת האורחים או מפני דקא פסקי בחיותייהו לגמרי או מפני שמגיע
לקהל נזק גדול מצד המלכות וכדומה אבל לעולם לא ראיתי מי שמתיר
להטיל מס חדש על האורחים בלתי טעם והכרח רב ועלום עוד מצד
ועכ"ז ראיתי והראיתי כמה וכמה רבותא שלא רצו להתירם אפי' מפני
שבות הנ"ל אי שייכי בכרתא כי על כן אמרתי בלבבי דאליבא דכ"ע לא
היה כח בבני ק"ק מודונא לעשות הסכמה חדשה בנ"ל יען כי בני ריגייון
שייכי בגרנייהו לבלתו פירושי יען כי לא מטיא להו שום נזק מצד
המלכות יען כי לא קא פסיק לחיותייהו ויען כי האורח כבר זכה להביא
ולמכור סחורתו במודונא וחולה לה בלי שיעור כל אומה ויען בי ישראל
נתונה מאת רוממות הדוכוס לכל אומה ולשון לבא להסתחר שם בלתי
שום מס פרטי ובשביל שאני ישראל לא הפסיד :

זאת ועוד אפילו למאן דמתיר לא התיר אלא להטיל גאבילה על ממון
שכושא ונותן בו בעיר אבל לא עלה על לב איש להטיל מס
על האורח על כל ממון שיש לו בעיר ולא עמד בו ולא עברו הכא
כי הכא :

לכן הדבר פשוט מצד עצמו דא"א לפרש דברי ההסכמה על ממון
האורח הנ"ל אלא על ממון האורחים שיבואו העירה ויפתחו חנות
בתוך העיר וימכרו על יד על יד ויניחו הממון בקביעות וכו' אמבעיא
מאי דאמרן לעיל לעילא מאחייהו דהכי רבנן קשישי הרא"ש הרשב"א
רש"ס מהרש"ך והרמ"ע דכל מה שאינו פורש בהסכמה צריכין אנו לקרב
הדברים לדין תורה בכל האפשר אלא אפילו לפי דברי ההסכמה בפשוטה
א"א לפרש בענין אחר וה"ל E tanto dovrà pagare il capital
fermo dei foresfieri, quanto quello de' Terrieri מלות
ר"ל קרן קבוע ולא עייך לברותו קבוע אלא לשיושב capital fermo
בעיר בקביעות לא בסחור וכא חוזר וכא ואפי' מהדברים אלו ניתנו
להכתב מכל עם סופר אפי' שאינו מהיר פוק חזי מ"ס מהר"א ששון
סימן ס"ס ז"ל כלל דברי הרב ז"ל (הרשב"א) שהבאים להסתחר מגבול
אחר אינם חייבים לפרוע מס על כל ממון שיביאו שם אלא כפי הממון
שעוסקים שם וכו' עד אבל אם אינו קבוע שם אלא סחור והולך . הנה
והנה אף פורע במקומו שהרי אותו העסק שם במקרה עכ"ל [illegible]
נק' ממון קבוע בסחור והולך אם ברור כשמש בצהרים :

ומעתה אכתוב מה שנלע"ד על הטעם הב' שכתב בבנה"ג בעודת
ק"ק תירולי ומיכה למאי דפסיק אדעתין מעיקרא על שבת
אורס דכל ספקו להחמיר ואומר דאין בנ"ד שום ספק ואלמא שסיקתא
קאיכא הכא הן מצד שדברי ההסכמה ברורים הם שלא דברו בגיגבלת
כזה אלא על ממון החיצונים היושב בעיר בקביעות ולא על ממון
ההולך ושב כמ"ש הן מצד שכל מה שלא בא מפורש בהסכמה צריך
לקרב דבריה לדין תורה כמ"ש הפוסקים וברונם לברכה ואפילו בימא
במה שאינו) שיש בנ"ד איזה צד לספק אפילו הכי אין כאן חשש
אלא שבועה לא איסור ולא קיום ולדידי מפרשה לי לא מבעיא לפי
דה ספסק בעל שבות יעקב חלק שני סימן קכ"ס ובשמיע ממ"ס
מהרח"י סימן ע"ג ושפתי כהן י"ד סימן רכ"ם ס"ק י"ג דתקנה כחרם
כענין ממון כל שהוא ספיקא אמרינן המע"ת ולא אמרינן שיש להחמיר
עיין יד אליהו ע"ש אלא אפילו למאן דפסק דאף לענין ממון ספיקא
הוי להחמיר כמ"ס בעל דברי גוטס מ"מ סימן ל"ס דף רכ"ע ע"ב הרשד"ם
י"ד סימן קי"ז מהרש"ק סימן ע"ד ובעל נאמן שמואל סימן כ"ג דנראה
להחמיר בנ"ד מכמה טעמי חדא שסום דאפילו טמא דנ"ד היא מלוקמא
דרבוותא (מה שאינו) אין מי שסובר שנחוש [illegible] אלא בעל דברי
[illegible] [illegible] להדאות [illegible] על דברים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ז"ל א"ל ורש"ס שם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Digitized by Google

ד ע תם מעיקרא לא נשתלבה הסמוכים ... אבר רק להדות
זמן עד כות עת מקודשה לבסוף. משם קל מקום ...
כי, עם כיתר או למוכרה שם אם יוכל נכות א׳ אם לא׳ נחרכה...
בעבורה יען כי. במס הניתן לשר לא נתרבה וכעה״ו לא יתרבה ...
בהוצאות א״א פירכו. בענין הסמרה הקית וכל כר ש׳ רב יעא ק״ו
ויאמר אם בכנון מהריק״ו אסר. ...
על כל היהודים בהן. שלא הוטלה שום הסלה לא כ״ם ...
ברכרים ברגרים :

ועל. סעם סל׳ שכתב הרב ככת״ב בכ״ל ז״ל ... לקמן ...
סירחה לע״ב. יען כי לריכין אנו לדעת מה סיבה של הספק ...
...ין דינא ובוי לברר כאמת קודם כל דבר אדבר על ... ספוקים
...סרים לגוס נאכילה על האורחים. יען. וקוען. לא ראי זה כראי זה סלך
בסוס עכהם פאוסרים :

[illegible]

על הגזל ואין מתכוין עליו כדכתב ריב"ש סימן תע"ו דאין הקהל מתכוין על הגזילות ע"ש דאטו משום דרבים ניהו גזלנים ניהו ·

ואפילו לתקן גאבילה על האורחים הבאים להסתחר בעירם היכא פלוגתא ביני רבוותא הובאת בכנה"ג בהגהות ב"י ובפרט באות מ"א דמשם נראה עומק הדבר על בוריו ז"ל · אחר שכתבתי פרטי הדינין והחילוקים שבהם אסורה בא והראה מה משפט העיר שרוצין לעשות גאבילה על האורחים הבאים מארץ אחרת להסתחר בעירם שיפרעו כך וכך דאם יש כח בידם לתקן כן ואם אין כח בידם לתקן כן אם ישכימו כן בחרם אם הסכמתן הסכמה או לא וכו' שהביא מהר"ש הרשב"א סימן תרס"ד דאם האורחים הם מאותו מלכות אעפ"י שהם דרים תחת שר אחר אינם יכולים לתקן הגאבילה וכן היא סברת הרב בעל חוה התנופה הובא בב"י ומהר"ם אלשיך ז"ל סימן ס"ח ומשפטי שמואל סימן מ"ט ומהרח"ש סימן ט' והרשד"ם י"ד סימן קכ"ב וקכ"ו וח"מ סי' שס"ג ותמ"א ומהר"ש מאטלון שהביא במ"ש שם ואחרים לרוב ובפרט משפט צדק ח"א סימן מ"ו כתב דאפילו מתקנים שגאבילה לחברת ת"ת או לצדקה אינם יכולים לעשותה דאין זה צדקה אלא עשקה ע"כ וכתב הרב כנה"ג שם ואעפ"י שכל הגדולים האלה הושוו שאין כח בידם לעשות גאבילה בטעמיהם הם חלוקים כאשר יראה הרואה בספריהם וכו' ע"ש ועכ"ז כתעשה שהיה שבני ק"ק תיריא יע"א נועצו לב יחדיו לעשות גאבילה בעד האורחים יצא הרב זוק"ל לעזרת ק"ק תיריא מהטעמים שכתב שם והנני השני כמ"ד להראות שבנ"ד ליכא אפילו אחד מהטעמים שכתב הוא להתיר אך איגנישו ביה כל הטעמים שכתבו הפוסקים כלם לאסור לעשות גאבילה כזו :

בד' טעמים בא מע' הרב כנה"ג בעזרק"ק תיריא והכריע שהסכמתם הסכמה ושחייבים האורחים לפרוע כפי הגאבילה ששמו עליה ואלו הם א' מפני שהתתרמים אילי הארץ ותושבי המס אינם מבחינים בין גר לתושב ושבעבורם מתרבה המס · שלכן רוב הגדולים האוסרים יודו דאפי' במלכות אחת יכולין לתקן הגאבילה · שני לו דכיון שבעיר תיריא אין גם א' מהתושבים שימחו בדבר אדרבא כלם רוצים בקיומה יכולין לתקנה כפי הטעמים שבאו בספרי קצת מגדולי אחרונים · שלישי משפט מנהג יען כי עכשיו בכל מקום ומקום של חכמים ושל סופרים המנהג לתקן גאבילה ושמדברי מהר"ש פאדווה סימן מ"א ומהר"ם איסרלאש סי' ע"ב מוכח בהדיא דכל שנהגו כן יכולין לתקן רביעית דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא והסכמה נעשית בחרם ספק חרם להחמיר אלו הם הטעמים שכתב הרב ז"ל הנ"ל ועכשיו אפרש בעה"ו מאיזה טעם לא שייכי בנ"ד :

הטעם הראשון שכתב הרב ז"ל הנ"ל לא שייך בנ"ד כלל ועיקר דבודאי אינו מתרבה המס בשביל זה דהבא בנ"ד בודאי עסיקין אי במס הניתן לשר והלא אין כותבין לו מס אלא בזמן הקיום כנודע ומס זה אינו מתרבה בתוך זמן הקיום כי כבר נפרע ואי בשאר הוצאות ועולי העיר כגון לצדקה ות"ת ות"ח כיון דהדבר מוטל על ראשי הקהל ומנהיגיה שם יבחנו בין גר לאזרח ויראו דהעולים כאלו אינם מתרבים בשביל זה ואי במתנות והלואות הניתנות לרוממות השר בשעת דוחקו הלא דרכו דרך המלך לצוות לבני ק"קי מודונא לפרוע כך והם יטילו הסך כך וכך למאה על כל קהל וקהל התושבים תחת ממשלת רוממות הדוכוס כנודע וכאשר עושים בפריעת מס בעבור הקיום ואם כן אין כאן ריבוי מס בעבור האורח ואפילו תימא דעין השר עליו הלא כיון שהשפחה היא עומדת בבית המכס וגם השר יודע שהסחורה מא' מבני דינייו היא והא' שיתרבה המס על זה דהא ק"ק דינייו כלול במס הנותן ק"קי מודונא כאמור :

והטעם הב' נמי אפ"ג דטעם קלוש הוא לנגדעיני דאת בכל התו' שלא אזלינן בתר רובא ורובן ככולו וא"כ מה ניתוסף זכות זכות לבני העיר אם כלם כא' רוצים בתקנה שהיא מתה שרוב עם רוצי' ומיעוטם אינם רוצים · והלא לבני תושבי הארץ הוי רווחא להאי כמו בשפי · ע"מ לרווחא דמלתא אימא דלא שייך בנ"ד דאפילו נימא שכל הסופרים וא' חברים תקנו הגאבילה לא דמי להא שכתב הרב בעזרת ק"ק תיריא דהתם כל בני העיר תקנוה וכלם פה א' רוצים בקיומה : גם שפס בנ"ד שמע' הועד נתנו כח כללי לד' מסדרים מי אמר לנו שנתנו כח לשטיל גאבילה על האורחים שלא הוטלה לעולם ולהשוות אלו לנכסי תושבי הארץ כודאי לא מינו אותם אלא לסדר הקאסיטא ביד ש' הממונה עליהם תחת הערך הנמצא אבל לעולם שיטילו בקאסיטא כנח"מ על הנכסים שבשעת הערך כבר נמצאו להעריכם אבל לחדש ולהטיל גאבילה חדשה כנ"ל לא שמענו וכו' הרי לנו דכבה"ג צריך לפרש ולא לסתום ב"ש שתקנה זו היא מצד הדין ורוצים להנהיגה ולסדרה מחדש :

ועל הג' איכא דאמרי המקומות להטיל גאבילה אבל במוהר"ם פאדווה סימן מ"א שבא להתיר מלאכתיה ואם במוהר"א מוכח דכל שנהגו כן יכולין לתקן ע"ש יהיה כמו שיהיה בודאי דלו הם ז"ל לומר דכל שנהגו כן בשאר מקומות אף במקום שלא נהגו יכולין לתקן מחדש ולפק"ד זהו ממש מה שפסק מהרמ"א ז"ל עצמו בהגהות ח"מ סימן קס"ג ס"ג שכתבתי וכ"פ בעל שני משה בפי' בח"כ סימן קי"א דף רט"ו ע"א ז"ל וחזר הדין שבענייני המסים המנהג הוא העיקר א"כ אזלא לה טעמיה דהרב וזקני ז"ל דמצינו העיר שותת לתקן גאבילה בכל שאר העיירות ולמה תגרע עכ"ד · ברם לא כן סברת שאר הפוסקים דהא כיון דקי"ל דהמנהג עיקר א"כ כיון שהנהיגו שלא לפרוע לא אלימא כח הרבים אפילו על היחיד לבטל המנהג הקדום ולתקן מחדש לפרוע כמ"ש א' קדוש מדבר הובא בכנה"ג ח"מ סימן קס"ג בהגהות הטור אות ל"ג ז"ל במקום שנהגו שלא לגלם מנהגם מנהג ואינם יכולים לשנותו אלא מדעת כלם ע"כ למימר ודאי דאפילו יחיד יכול למחות וכן כתב מהרש"ך בשביות סי' כ"ה דבמקום שנהגו שלא לפרוע אם באו לשנות אין שומעין להם ע"כ וכ"כ. מהר"א ששון סימן ס"ט ומהר"ש אאליון כה' תסים ובבאר עשק סימן כ"ב גם בשם מהר"ם כ"כ וכמה רבוותא וקצת מהם אציין לקמן בס"ד כל א' וא' כפי מקומו ושעתו וע"ש בכנה"ג אות כ"ד דמחלק והעלה דלא פליגי הפוסקים בהא אלא מר אמר דבכל דבר דמדינא הוא פורע אלא שהם נהגו שלא לפרוע אעפ"י שהמנהג עיקר מ"מ יכולין לתקן מחדש שיפרע כיון דמדינא הממון ההוא או האיש ההוא שייך במס כיון שלא הוקבע שמנהג בהסכמה אלא כך הנהיגו מאליהן מזמן רב בלתי שום קביעות שלא הסכימו ולא נתמנו על כך אבל במה דמעיקרא דדינא אינו נכנס תחת המס והם הנהיגו שלא לפרוע אפילו הנהיגו מעצמן לא כל הימנו לשנות ולהתנות מחדש דכיון שהנהיגו כמ"ד שלא לפרוע אינם יכולים עוד לשנות שמנהג ע"ש ובודאי חילוק נכון וישר הוא וראוי למי שאמרו וכבר שנה לנו הרב בעל כ"ש שם ז"ל דאם לחשך הקהל לומר דדוקא הקהל נגד יחיד יכולין לומר עד עכשיו וכו' אבל יחיד נגד הקהל לא מצי למימר הכי וכו' עד זה אינו וכו' ע"ש לכן אם כשאר המקומות הנהיגו להטיל גאבילה על האורחים ודאי מנהגם מנהג. וכ"ש שיש למנהג זה על מה לסמוך דהוי כמי שקבלו עליהם סברת המתירין ואולי מנהג הקהילות עושה את שלו להתיר לבני עיר חדשה לנהוג היתר ולהטיל הגאבילה על האורחים אבל שמנהג שאר המקומות יתיר לבני עיר ישנה שהנהיגו משנים קדמוניות שלא להטיל הגאבילה הנ"ל לעשותה ולתקנה מחדש לפק"ד במחילה מכ"ת הנוראה זה אא :

ועכ"ז יען אין משיבין על הארי אחרי מותו לא אתקע עצמי לדבר הלכה · אך את זאת אגידה דלא דמי כנ"ד כלל ועיקר לנדון ק"ק תיריא דהם אנשי מודונא תקנו שכל המוכר או קונה סחורה יפרע איזה סך למאה כמו שתקנו בפי"ו מהסכמותיהם החרשתי מתרי טעמי חדא דכיון שכל הקהילות נוהגים ככה גם הם יכולין לתקן כדכתב הרב ז"ל ובעל פ"מ דמה נשתנו אלו מאלו. ועוד כיון שהסכימו שלא ליקח גאבילה אלא ממי שבעיר לוקחין מהם ושיפרעו כפי מה שפורעים בעירם אנשי מודונא בכיוצא בזה אתינן למאי דפסק מהר"י סראני ח"ב ח"מ סימן י"ג ז"ל ועוד שאינם לוקחין גאבילה אלא מאותם שלוקחים מעירם גאבילה מהסוחרים שהולכה לה וכאשר עשו כן יעשה להם וכל המשנה ובא אחר ושינה בו פסור עכ"ל אבל אם פי' שהסכמה ראשונה היא כמו שעלה על לב מע' הועד של ק"ק מודונא לא ראינו ולא שמענו מעולם שום קהלה מהקהילות הנהיג ותיקן שנכסי האורחים הבאים בתוך העיר באותן המ' כשלה כנכסי אנשי העיר יחשבו וא"כ כיון שאין לנו מנהג כזה ולא כיוצא בזה בשום מקום מנין להם לק"ק מודונא לתקן ככה · הלא כפי פסק מוהריק"ו שרש קכ"ד שמשאות העוברות ממקום למקום אעפ"י שנשתהו שם אין פורעין עליהם מס לקהל ח"ל שם הוגד הוגד לי כי קצת אנשים מכם יעלו על לבם לחייב גיסתי מרת רחל מב"ת ובניה יצ"ו לסייע בעול הטלה אשר הוטלה על כל היהודים אשר תחת ממשלת אדונינו הדוכוס משהכוייא יר"ה באמרם כי לה שם קצת ... חבילות אשר הפקידה שם זה ימים רבים וא"כ הוא שעלה על לב איש אחד נבהלתי עליו ומאד רחוק הוא מן המשפט והיושר וכו' ע"ש שהאריך בטעמים וסיים וכ"ש הכא דלית דין ולית דיין שיוכל לחייב גיסתי הנ' כלל ועיקר מתוך אותן הקהילות ומי יתן החרים יחרים השולח שם ומשפך ומערער עלייהו ותהי לו לחכמה עכ"ל ובשנעיין בטעמי שהביא הרב ז"ל נראה כפי' זכ"ד אתיא במכ"ש לפטור דהא האורח הוא שייך בכרנא ופורע בעירו בעד כל מה שיש לו ואין לו עם ק"קי מודונא שותפות אחר פרטי וגם בחבילות ובסחורה שאינה נמכרת שם אין לו כה שום ריוח כדי דנימא כשם שנוטל בריוח כך משייע בהוצאות הקהל וכמו שנמכרת שם כבר נפטרה מהא דפי"ו הנ"ל הפוטר מן הגאבילה לאורחים המוכרים וקונים ומחליפין בעיר אם בעירם אינם לוקחין גאבילה ואם ובריגיו אינם לוקחים שום מס מעה שבני מודונא נושאים ונותנים בעירם

כדרך

Digitized by Google

כלל ס"ם סעיף י"ג ודברי הרשב"א ז"ל ברור מללו הובאו בב"י ח"מ סימן י"ג ז"ל שכל שאינו חוץ מגדר הדין אי אתה יכול להכניסו בתקנה עד שיהיה ברור וכל שאינו ברור העמידהו על דין הגמרא ע"כ והרא"ש ז"ל בתשובה שהביאה בטא"ה סימן ק"ח למד לנו דהסכמה הרחוקה מן הדין צריך לפרשה באופן היותה קרובה לדין ע"כ וכ"פ רשד"ם חשן משפט סי' רל"א ומהרש"ד סימן קנ"ס ואין ספק דכולהו רבוותא השוו דעתם בזה ושוק חזי ח"ם הרא"ם בתשובותיו סימן מ"ג ז"ל אין ספק שראוי לנו כדיני מסים לקנות מסמרות כמנהג המדינה וכ"ש במה שיהיה מפורש באר היטב אך במה שלא פורש חייבים לקרב הדברים לדין תורה כל האפשר עכ"ד · ולפע"ד והשגתי נראה דדברים אלו אם לא נכתבו ראויים הם להכתב מאת כל חכם לב ודליכא מאן דפליג בהו · דהא אנן אזלינן בתר אומדנא וכ"ש בתר אומדנא דמוכח אפילו כדעת יחיד כההיא דתניא מי שהלך במ לת"ם ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא· במ ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה שאלמלא היה יודע שבנו קיים לא היה נותן ופסקוה הפוסקים הרמב"ם ריש פ"ו מהלכות זכייה ומתנה טור וב"י ח"מ סי' רמ"ו וידים מוכיחות הוין ידים עיין מהר"י שלוי כלל ד' סימן כ"ח ק"ו דלית ביה פירכא דאית לן לילך בתר אומדנא כדעת רבים כיון דבריא לן דרבים אינם מסכימים על שקר ולאו אעולה חתימי כדכתב רשד"ם ז"ל בת זכויותיו חי"ד סימן ק"ס בשם תשו' מהר"ם ז"ל ואפילו קבלו החרם מד"ה ועד הק"ק חלילה שתהא דעת שמקום ודעת הקהל מסכמת אלא לטובה ולא לרעה ע"כ ואפילו לסברת מהרד"ך ז"ל שהורה לנו בתשובה בית ל"ב חדר ג' ז"ל כללא דמלתא אמרינן דעת מתקני התקנה בין להוציא ממשמעות ההסכמה והתקנה מה שיראה בין להכניס ולהוסיף בכלל התקנה מה שלא פירש בה והרי הוא בעותרה ושומר וכשם שבחרם אל על דבר נכתב ומפורש בהדיא גם על הנוסף מאומר הדעת אל עכ"ל בריא לן דאם באנו להוציא ממשמעות ההסכמה והתקנה מה שיראה לנו מאומר הדעת ליכא לספוקי שצריך אני להוציא ממשמעות ההסכמה כל מה שאינו מנהג פשוט בעיר והוא נגד הדין דמאי אומדנא דמוכח גדול מזה יראה ויפלא דרבים לא יסכימו על שקר ושארית ישראל לא יעשו עולה · ואיך יעלה על הדעת להחזיקי רבים שיעשו עול במשפט · וכל אלה דברים עתיקים אכון ושמה בכתובים ומהריב"ל ז"ל ח"ג סימן ק"ח פסק בדבר שהדין נותן שלא יגבו הקהל מהם ולא ידעינן איך הוא המנהג אית לן למימר דבודאי הקהל לא תיקן ולא הסכים לגבות ממנו וסיים טעם הדבר בזה הלשון עצמו ואחזוקי לרבים שיעשו עול למופסים סים לבם. בנכסי מלוג לא מחזקינן ע"כ ומהרד"ך שם לא רצה להכניס בגדר ההסכמה וכמו הגיהן שם לזט"ה בכתובה שמורה לקיים כל מה שיגזרו זט"ה מה שהסכימו בחרם על דבר שנאמר במרוצה שהטעם שלא נתברר אם הרשות והיכולת שנתנו להם הם שיגזרו אפילו בדבר דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי או שיגזרו אפילו בדברי דלא הוי מגדר מלתא ע"ש דבריו כי נראה שלא רצה לכלול בהסכמה אלא דבר השוה לכל נפש והוציא בהסכמה שאמר מכלל הגזירה יען כי לפי דעתו היתה שלא כדין כיון דמסיא רווחא להאי ופסידא להאי ואכן שהדי אין לזט"ה אשר נבחרו לאל ידם לעשות אלא מה שהוא כפי הדין וכפי המנהג הקדום אבל מה שהוא נגד הדין ונגד דברי חז"ל לא דה"א שקהל עדת ישראל יתנו להם רשות לעשות כרצונם אפילו מה שהוא נגד הדין ונגד המנהג :

ועוד בא שלישים ושבה והיתה לבא"ר ע"ש בדברי מהרד"ך ז"ל שיעה מהר"ם הלוי בתשובותיו סימן כ"ב שכתב שאפילו שבלשון התקנה המובא כבון שלו נכתב וכל ההולך מחוץ לעיר אכיו יפרע כפדו ושלשון בזה יסבול בריוח ולא בדוחק דאפילו ההולך ללמוד תורה עב"ז זיכה מפרש לרחוקן ושרטס וכתב ז"ל נמצא דכדבר שמן הדין הוא להפך שאין ראוי לבקתנו ואפילו הוא כתוב ראוי למוחקו ומן הדין הוא להפך שההולך ללמוד תורה פטור מכל מיני מסים ובמ"ש פשיטא דהרד"ך ז"ל יודה דאין לפרשו ולהכניסו בתוך ההסכמה · חם כלפ"ד פשוט עכ"ל לכן אף אנו נאמר דכל שהוא נגד הדין ואינו מנהג פשוט בעיר לא מבעיא דאם לא נכתב ומפורש בלשון היטב בהסכמה דאין לנו להכניסו אלא אפילו אם בא מדבר בפות מפורש בהסכמה יש לנו למוחקו דתורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב וכבר נשבענו על הר סיני שלא להטות משפט ושבועה או חרם שיעשו איכה שלא לקיים אל על השבועה דאין נשבעין לבטל את השבועה דסייני חרם הייני שבועה כמ"ש הפוסקים ז"ל בת א' וא"ב ב"ם וק"ו במה שלא בא מפורש בהדיקרן דבני ישראל אינם חשודים בכך לתקן תקנה כי אם שיתקדש בה שם שמים ותיקון הקהל כמו שהורה לנו הנ"א בתשו' סימן ס"ג :

במצינו לפרין דכל שלא בא מפורש בהסכמה צריכין אנו לפרשה ולקרבה בכל האפשר לדין תורה ואפילו במפורש אם הוא נגד הדין שמור לאו כל במיניא דרבים להסכים על הגזילות דלאו פשוט ברבים בינהו שלבים מינהו בע"פ ריב"ש סימן תע"ז והרשב"א סימן תשפ"ח ובעל כ"ס בפסק תקנות הקהילות הנ"ל ואחריו טובא לכן חייבים אנחנו לראות אם נכסי האורח הבא בשאלה נכנסו תחת פת ההסכמה הנ"ל אם לאו · ואמר לי לבי שלא נכנסו תחת ההסכמה הנ"ל משלום ושלא עלה על דעת מתקני התקנה להכניסם תחתיה כיון שנכסים כאלו אין בערכין ככה לא מדינא ולא ממנהגא · לא מדינא דהא אעפ"י דבעינן מסים שמנהג עיקר ועוקר הלכה כמ"ש הרב בעל תה"ד ריש סי' שמ"ב מ"מ סיים הוא ז"ל ז"ל אמנם נראה דצריכים לידע דמנהג קבוע ופשוט הוא שנהגו כך בני העיר לכל פעמים מלתא ומני וכו' עד אכן נראה אף על גב דאמרינן לעיל דבעסקי מסים שמנהג מבטל הלכה מ"מ ראוי מכון לדקדק היטב אם נוכל לסמוך כל המנהגים לדין תורה וכו' ע"כ וכ"כ מהרי"ל בפסק דמיון כאריה שלו הובא בכ"ס בפסק תקנות הקהילות הנ"ל וכ"ש עצמו שם :

ומהר"ם אלשיך סימן נ"ו כ"ב בשם הגהות מיימוניות והרב ששנים סימן קס"ג ס"ג · הא קנן דתרתי בעינן שקבעוהו למנהג והנהיגו כך ג"פ שאז הוי חזקה ומנהג עולם וכללן של דברים דב' מיני תקנות הן חדא לפי שעה ואחרת לדורות ולעולמין · התקנה שהיא לפי שעה הייתו עד משך הזמן שהתקינו ודאי בשלמות הזמנים נשלמה התקנה ושלכם לא ואין כאן מנהג ואם חזרו ותקנו ככה ג"פ זה אחר זה וששו פרותיהם בין בדבר שנתקן בין במשך הזמנים אוי מנהג קבוע יקרא ואם כשנתקנה כתקנה תקנה עולמית כתיקונה כיון שעברו עליה ג"פ ודאי הויה חזקה ואין אדם רשאי לערער עליה עיין מהר"ם אלשיך שם אבל הכא בנ"ד לא מבעיא דליכא מנהג קבוע ושלא עברו עליה שלשה זמנים אלא אדרבא עד שכזיו שהשיגו שלא להעריכם כמובא בשאלה · מה מאמר אכרא דעד עכשיו שהשיגו שלא להעריך נכסים כאלו ע"מ בא ליצור יפה · להעריכם כמ"ש במרדכי פרק השותפין הובא בהגה סימן קס"ג ס"ג ז"ל ואפי' נהגו שלא ליתן מכם יכולין לשנות ולקבוע ליתן מכאן ולהבא ע"כ ואעפ"י שיש חולקים כתב שם מהרמ"א להורות כסברא דאשונה ע"ש · אף אכן גמי ביעת דכיון דאין כאן מנהג כדאמרן צריכין אנו לברר מה כח לבור יפה מן הדין בב"ד לקרב הדבר לדין תורה בכל שאפשר :

גרסינן בפ' לא יחפור א"ר הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אתריתי מצי מעכב ואי שייך בכרגא לא מצי מעכב ע"כ וכ"פ הרי"ף שם והרמב"ם פ"ו מהלכות שכנים וטור ומרנא ח"מ סי' קנ"ו ובסוף שם ביאר וכתב דאפילו אם בני עיר אחרת אין נותנים מס עמהם דהם מוכרים בבת א' אינן יכולין לעכב וז"ל בד"א שמעכבים עליהם שלא למכור על יד ע"י בדרך שמחזורי אבל אם מוכרים בבת אחד אין יכולין לעכב עכ"ל וכתב מרנא בב"י שם דאלו הם דברי הרא"ש ונתן טעם לחילוק זה מדבריו ז"ל וג"ל שלמד כן מדמצו בני העיר לעכב עליהם ואילו כשמוכרים סחורתם בבת א' מי מצו מעכבי והלא דרך העולם להוליך סחורות ממקום למקום ואם אין אתה אומר כן נמצא משא ומתן של עולם בטל אלא ודאי כשמוכר ע"י דוקא הוא דמצו מעכבי ע"כ נמצא אם כן דהע"ג דבר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב משום דקא פסקי לחיותייהו אי שייך בכרגא לא מצי לעכב דכיון שאף הוא פורע מס המלך עמהם מה לי אם דר כאן מה לי אם דר בעיר אחרת שלא הכל תלוי בפריעת המס · וזאת ועוד דאפילו אי לא שייך בכרגא לא מצו בני העיר לעכב שלמכור סחורתו בבת א' שאם אי אתה אומר כן נמצא משא ומתן של עולם בטל אלא מבוד רבנן בבת"נ תקנתא לבני העיר דמסיא ביה נזקא לכ"ע אלמא כיון דבנ"ד איכא תרתי לטיבותא דסחורה הכא בשלמא שייך בכרגא וגם אינו מוכר על יד ע"פ בדרך החנוני אלא בבת אחת כדרך הסוחרים פשיטא לן דבני ק"ק מודנא לא מצו לעכב עליו ומינה דמרינא אינן יכולים להטיל מס על נכסים אלו דאם אתה מתירין לבני העיר להטיל מס על הסחורות הבאות לשורם. בכל אות נכסים מעכבה בא מעילה דמי הוא זה ואיזה הוא שירצה להוליך סחורתו ממקום למקום ספק אם ימכרם אם או לא ימכרם ולהעמיסה ממסי העיר ולא עוד אלא שכנכסי אנשי העיר תחשב ונמצא משא ומתן בטל ועוד כיון דשייך בכרגא במלא … בבעלים דהא כבר פרע בעירו ונכסיו חוזר ופורע כאן וא"כ … ודמיא להא שכתב הרשב"א כתשו' הרס"ד ומשב"ח ע"ש ·

ועוד כ"ל דק"ו הדברים ומה במקום שאמרו דיכלי בני העיר לעכב על בני אחרת כתב מהר"י קנקי בתשובה … דבריו בכמ"א סימן קנ"ו במסורה בענין של ח"מ בהגהות הטור … דזוקא … שלא להסתחר בעיר אבל לחייבם לשאת ברגא … אינם יכולי ע"פ במקום שאינם יכולים למנוע מלהסתחר בעירם צריכא למימר דאינם יכולי לחייבם לתת מס עמהם · וכן שכתב הרשד"ם ח"מ סימן תמ"ו … כי לבני אוסקופיא אין דין לעכב לאנשים שבני ישראל … שלא יבואו להסתחר בארצם וכ"ש שאין כופין אותם ליפרע … מן המס … סי' ו' והעכי"ט ס"ג סי' י"ג ואחריני כ"ם · ואם בבא עשוסו ודאי שתמ
על

Digitized by Google

קהל שותפים במס אך לא בעלילות · קהל שותפים בפריעת המס ד"ה משא מלך חלק בני שער שלישי משפט חמישי · קרקע אם · ראשי קהל באים לגבות מסים או בסכמה · רבים מוחזקים · רשות המוקף פורע · רבית וכמה בית יעקב י"ז · רבנן לא · רגיל לפרוע מס עם הצבור · רוב הקהל יש · רוב הקהל כופה · רוב הקהל כופה את המיעוט במגדר רוכלים המחזירים · ריוח העומד לגבות · ריסים מהו ומי פורע אותו · רים כהורא · שבועה אינה חלה · שבועה בשטרעה מהרים"ן קמ"ו · שבועה חוץ לעיר כשבע כל הערכה · שבועה על דעת חבירו בשם רשל"ס י"ד כ"ב · שבועה שלא לישבע · שבועת שוא · שוטה פטור ממס · שותפות בבני הקהל ובממונים · שותפים במבוי אחד · שותפים שלשה · שטרות שנים · שליח מנו קהל לגבות המס ולפרוע לשר · שערים · שפחתו שבא עליה · שר לוה מעות ולא רצה לפרוע ונתייאשו וקם בנו ופרע · שר פטר אחד מן המס · שתיקה הקהל לתביעת המס לא הוי מחילה · תכשיטי כסף וזהב אם · תלמיד חכם פטור · תפיסה ודיניה עיין · תפיסה מאחד מהקהל בשביל מס שבטלו ממנו שלא כדין · תקנה שלא לשרב :

מסים עיין חנוך בית יהודה תשובה צ"ח צ"ט שהאריך :

מסים פטור מהם הנותן מתנה אפילו לבניו ואפי' שהיום ולאחר מיתה · ובשעת העריכה יכול לישבע באמת וצדק תשובות הכהן חה"ק ב' סימן קס"ב ולי הצעיר הכותב נראה לדמותו לעסקא ודוק שלא יהיה לפוקה ויותר מדאי :

כנו קטן יש לו · מסים מאיזה ממון ד"ה המשפט הי"ו · מתעסק במעות הקדש · עריכת הק"ק ד"ה המשפט השני :

מסים פטור מהם מי שמינהו המלך גליו"ף מהרד"ש כהן ח"ב קס"ז משא מלך ח"ד משפט ז' אנשים העוסקים בעבודת המלך אשר הוא דינא דמלכותא שהמלך פוטרן נראה שאם המלך אין מכביד לאחרים מה שמיקל סוה פטור מלשלם · ובזה יפה כח המנהג והכל כפי ראיש וכפי המקום וכפי מלאכת המלך אשר המה עושים :

מסים קהל הסכימו שכל מי שהוא נערך מהמעריכים שיפרע או יעקור דירתו ויסגור החנות כדי עיקר חנה לראובן העריכוהו בסך כי לא יכול לו ולפיכך עקר דירתו ושכר כל חנותו שכירה חלוטה לא' מתושבי הארץ וישלח את אשתו והוא נתעכב יחידי לגבות הקפותיו ויוצא ובא תמיד בחנותו הנזכרת הורה פנים לפי הצעת המעשה דחייב ראובן לפרוע מה שהעריכוהו אם לא שיש מנהג בני ארדן קי"ג :

מסים קהל שהשתדלו ונטלו קיום על שלשה שנים ואח"כ מת אחד והאלמנה אינה רוצה ליתן המס הדין עם האלמנה ויפרעו יורשי המת אחר שפרעו החוב ס' אמונת שמואל ת' כ"א ועיין מהרר"א בן חיים ח"ב ע"א נ"ח קצת בני ספרד נשתתפו עם ק"ק רומנייא בקיום ישיבת טבריה ונשבעו שלא להפרד מהם · אח"כ הסכימו כלל בני ספרד לעשות תקון אחר במצוה זו ורוצים לחכריח לאותם שנתחברו עם בני רומנייא שלא לחיות עוד עמהם והם יראים לנפשם מחמת השבועה ועוד יש חרם שלא יוכל שום אדם לעשות חברה וכו' אין להכריחם ושוב לנשבעים לישאל על שבועתם ולחברים ליתן להם רשות וכ"כ מהרדש"ך ח"ב סי' פ"ב ·

שבועה אינה חלה · שבועת שוא :

מסים רשד"ם ח"מ הס"ב מהנהה ומהרא"ש ח"א סימן ל"ד הביאה הב"י למדנו שמי שפוטר עצמו ומכביד על חברו בענין המסים הוי גזלן ופסול לעדות :

מסים כתב בעל · מסים כתב הר"ר :

מסים שאלה ·

קהל קדוש מודינא הסכימו תורו בחרם חמור וטרא שכל א' מבני הקהל יפרע לקהל א' לאלף מה שיש לו מידי שנה בשנה וכך יפרעו האורחי' בעד הממון שיש להם בעיר בקביעות וז"ל ההסכמה שנכתבה בלשון איטלקי E tanto dovrà pagare il capital fermo dei forestieri, כאן quanto quello de' Terrieri. כמנא וכאן שיש אורח שעושים קרקעות בין שוא ע"ו בין מורישו ז"ל שנהגו לשכנים כתוך העיר פרקמטיא שנים תמימים שונים אך ורק אין לו חנות פתוחה בתוך העיר במגזא אבסי העיר אלא כל הפרקמטיא נכנסת בבית שמכם בנקרא גאבי"לה והשמש בשער א' והמפתח ביד המוכס ומפתח אחר כשוקא ביד יהודי א' תכף העיר ושוה שלית תששס מקבל ותאגר בעד האורח הזה ונקרא פאטור"י או קומיסיו"נארי ושמש יושבת הפרקמטיא עד בוא עתה או למוכרה חוץ לעיר ולא פורע מכס קטן הנקרא גאבי"לה די טראנסיטו או למוכרה לאנשי העיר שיהנו לסוחרי העיר ובכנענים · ושם חוזרים ומוכרים אותה תעט מעט כנהוג והם גם הם פורעים המכס גדול הנקרא גאבי"לה די אינטרודוציוני ואם אינו יכול למוכרה שם חוזר האורח ומחזירה אצלו בעירו ומוכרה שם כרצונו ולפעמים האורח עצמו בהיותו בעירו מוכר הפרקמטיא בהיות לאנשי עיר אחרת ושולח לשם ממה שנכנס בבית המכס בעיר מודינא באופן שהסחורה לא נעשתה במודינא · ועידי בוא זמן נביית המעות האורח הנ"ל מחזיר המעות אלו ושם נושא ונותן בהם ואינו נושא ונותן בהם כלל ועיקר במודינא · עוד צריך לדעת דדינא דמלכותא היא שמדי בוא פרקמטיא בבית המכס כל שוג שלא נתעכבה שם ט"ו ימים אם מוליכה האדון לעיר אחרת פורע מכס הטראנ"סיטו לבד · ואם עברו עליה ט"ו ימים או יותר אפילו יוליכוה חוץ לעיר פורע מכס של אינטרודו"ציוני · ועכ"ז המוכסים אשר הם עכשיו יען כי השכירו לאורח הנ"ל החדר שמשים שם הפרקמטיא מוזילים לגביה ואינם גובים מכם. נמצא הנ"ל אם לא שהפרקמטיא תמכר לצורך אנשי העיר אפילו אם תתעכב בבית המכס אפילו יותר מט"ו יום הרבה מאד · ויהי היום שפעם הקהל שהאורח נכנס תחת סוג ההסכמה הנ"ל ושיתחייב לפרוע כל שני סדר הקאפי"לא כשאר בני העיר בעד כל הממון שיש לו בבית שהמכם נפשה שנתפרסם הסגר הבוא ושאומם הא"ח הנ"ל וקוראים לאותו ממון capital fermo היינו קרן קיים : ויען האורח ויאמר שמעולם לא עלה על לב איש שהפרקמטיא הנכנסת בבית המכס בכלל הכתוב לעיל קרן קיים תקרא · ולכן אינה נכנסת תחת ההסכמה הנ"ל והראיה שכבר משנים קדמוניות היה בין הוא בין מורישו עושה ככה להכניס הפרקמטיא בבית המכס ומידי הפריך הק"ק עם בני העיר לא עלה על דעתו להעריך נכסים באלה · ואם ממון אלוה קרן קיים הוא למה לא העריכוהו ככל שאר נכסי בני העיר · אלא האמת יורה דרכו דאין לנכסים האלו אלא דין נכסים הנכנסים ויוצאים מן העיר שאינם פורעים אלא כפי המשא ומתן הנעשה עמהם כך אכן למאה ממה שמוכרים עמהם וממה שקונים בהם · אלא כל"ד כיון שכבר אוליו לאנשי תגם מן המס נכסי האורחים וממכרם וקנייתם אם בעירם אינם מחייבים נכסי משא ומתן אנשי ק"ק מודינא לפרוע שמסם עם כנרהה מפרקי השבעותיהם פי"ו והאורח הלום הוא מעיר רי"נייו שאינם מחייבים אנשי מודינא הבאים להשתחר בעירם לפרוע שום דבר גם הוא פטור מלפרוע במדינא מאותם כגם שמשתחר שם כרצונו וכנ"ל יורנו המורה לצדקה הדין דין אמת לאמיתו ושכמ"ה :

תשובה מה אענה ומה אומר מה אדבר ומה אצטדק שלא אין להשיב כב"ע כת"ב. כמ"ש הפוסקים ז"ל מפה ומפה · אלא כיון שראיתי כדבר דבר שנוס שלא מעמוד על דם רעך ודמי"ס ורמי"ם מבער לא אשיב אחור ימינו מפני אוסב דבכר הגדול שנדול מהר"ם. פאדוואה סימן ס' קיים וקיבל דכל סיבת דאוכא קנת דרדה דמנוח לא שמו רבותינו לכם למשנה. זו ומתחיל ואומר כס"ד דלכאורה ליה דין פריך כמש ולית דיבא ולית דיבא דיפרוק נכסים אלו מלפרוע עם שהסיל עליהם הק"ק יען כי בל כמיכיימו לתקן. כל מאי דבעו ולא יסא שלא ספק אם במשמעי אתקנה נכנסו נכסים כאלה או שלתתא דרבותא. לא מבעיא לפנין איסורא ספקו להחמיר דספק חרם הוא ולאורייתא סוא אלא אף לענין ממונא דילא הכי דכבר כתבו הפוסקים ז"ל דהקהל נתבעים. בם ולא תובעים ואם יאמר ק"ל כהני דאמרי לזבותי. הא בפירוש זה. כיון דמוחזקייהו דאמי בקופסא דמלכתא מבח · אבל אחר העיון הנם. הנה אך טיר ס' השובה עלי כ"ל דאיפכא הוא ושהדין. עם האורח מכמה טעמי :

ובראשונה צריך לדעת דכל תקנה והסכמה שעושה הקהל מאיזה עין שיהיה ואף בענין מסים דקילי טפי צריך שתהיה מיוסדת ומעוקמת על דין תורה או לשמות על סתימא ואף על גב דאמרי רבוותא דבדיני מסים המנהג עיקר כמ"ש הרב בעה"ס סי' קמ"ב ואחריני טובא · מ"מ הוא ז"ל בתב שם ז"ל גדלאו ונפון לדקדק היטב אם טכל לשוות כל המנהגים לדין תורה אף אם לא נמצא מ"מ עדיף טפי שיהיה שעד וסמך לדברי שכעים ולאוקימינן בטעם וסברא ע"ש וכן כתב מהר"ם אלשיך בשמן סי' כ"ו ולא עוד אלא דכל ההסכמות וכל התקנות צריכות שתהיינה מפורשות בלי סיבב ואם לאו בריכין אנו לקרב הסברים לדין תורה כלל שאפשר כמ"ש הרב בעל כ"ם בפסק דין מעניני תקנות הקהלות סימן כ"ז משמי סגטרנות בשם הרא"ש ז"ל. שאם באו לתקן לדורות שכ"ש שסברא נותנת שיכתבו התקנה בלשון מוכן למען ירוץ הקורא בו ולדידי מפרשא לי טעם ככון וכרגו והוא דכיון דבעניני מסים המנהג עיקר לאין להקיל טפי א"כ הסברא נותנת דאין לילך אחרי עקמות הלשון אם לא יהיה לפחות מפורש בלי היסב. ואם לאו ככר כתב בעל משא מלך כפרטי מנהג של מתן תרם יו"ד דמנהג צריך לקיימו ולפרשו אם הוא בכתב בכב או שן שיהיה על אופן שלא לסתור דין תורה וזה כיארו הרא"ש ז"ל בתשובה

כלל

מהבית שאדם דר בה אינו חייב ליתן מאם קרוביו או מיודעיו דרים בה אינו חייב ליתן שהרי אינו עושה ריוח בהם ואם המלך הטיל מס גדול בענין שמירת העיר ומגדלותיה וצורה שיתנו מכל ממונם חייב לשלם גם מן הבתים · ומנהגנו ליתן מס מן הבתים מחצי שוויים בין שיהיה לו בה זכות שיחירה הקרקע שלו בין שלא יהיה לו בה כי אם חזקת לבד ונוהגים לתת מס אפילו מהבית שאדם דר בה ואין למנהג הזה טעם : מס פורעים על הבתים · קהל שותפים בפריעת המס ד"ס משא מלך חלק ב' ספר פליטי מספס ז' ס' י' :

מסים

מי שאין לו אלא חובות ואינו יכול להוציא מהם פסקים וכתבים סימן קמ"ד · ובסימן קע"ד קבלת הרב על פרנס א' שהכניסו לחיוב המס והלואות העירונים :

חוב אם · דוב הקהל כופה :

מסים

מי שהיו לו י"ב בנים פטור מן המס וכדינים שייכים לזה עיין מהר"י קולון סימן ס"ו תשובת הר"ן סימן ב' דף ר' ובתשובת הר"ש בן אברהם סימן ט"ל ובבר משנים קדמוניות נעשה מעשה באלכסנדריא של מילאנו לכמ"ר אשר הכהן ולאחר מיתתו שגבו מבניו מס בית א' השופט החזיר להם מעותיהם ע"פ הפטור והדו"קריטו שמי שיש לו י"ב בנים פטור גמור מן המס ועיין כיוצא בזה בתשובת רש"ך סי' קנ"ז תשב"ץ רשב"ץ סימן כ"ב בסופן והכלל שאין זה בכלל מה שנוהר המלך שלא מן הדין רק דינא דמלכותא הוא ולאו דינא דמלכא :

מסים

מנהג לפרוע בשבת הפרעון אם דל אם עשיר · פי' על ההיא דכלילא דשריוה על ע"ח · מלך שהטיל מס חייבים הבורחים וההיא דכלילא היתה עלילה · אין לומר קים לי אלא בדבר דאיכא תרי דמסייעי · מס הבגדים נתחייבו לתת למלך בכל שנה ולפי זה חייבים הבורחים אף לעתיד · כל שהיה מס קבוע בעיר ויצא מן העיר לא פקע חיוביה ואם הלך לעיר אחרת אין מחייבין אותו לפרוע שם אף שעברו כמה שנים ולא תבעו מהם לא אמרינן שמחלו להם · שקיל וטרי בפי' מתניתין י"ב פ"ט דב"ק אם קיים הא שם יקריבו בני ירעית' המבקש מן המלך שום דבר לצרכו ונמשך ממנו שהכביד על אחרים אין בזה עון אחר החתימה הביא לשון הכתוב בטפסא דמלכא על ענין מס הבגדים · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סימן ס"ח על יהודים שברחו מסלוני"קי ודאי לומר למ"ך שיגזור שיבואו פה יוצאים מן השורה · ואם טוענים למלך שנתמעטו וגזר המלך שיתחברו כולם את עון בדבר · כשעת שברחו כבר הוטל עליהם עול הבגדים · ועוד פרטי דינים וחמה בכתובים גם לעיל סימן ס"ה אף שאחר שיצאו הרויחו המנהג לפרוע כשעת הפרעון מוהרח"ש שם סימן צ"ה · מוהרח"ש שם סימן ס"ג האריך הרבה על ענין מס הבגדים על תושבי סאלוניקי כי מצות המלך היא וחק קבוע הוא ואף לר"ת דאמר דהבורחים פטורים הכא מודה דחייבים אפילו אחרי עבור כמה שנים · אם פטרום בני העיר אפילו בקנין לא יועיל · חיוב המס הוי כחצר השותפין שאין בו דין חלוקה · אפילו נתחייבו בערם הפוטרים בקנין אף לדעת מהרשד"ם סימן ש"ע אם פטרום בחרם הוא הדין חרמו של ים דהוי כחרם שהחרימו שיפרעו הת"ח מס · מס הבגדים הוא מראשית השנים עד אחרית השנים ולא דמי להוא דמהרשד"ם סימן שס"ט דאמר דאם יצא קודם שיטיל המס פטור · לענין מסים רבים מוחזקים ונתבעים וקי' דהתובע יורד עמהם לדין אפילו המלך אין יכול לוותר לאחד מהם והוא מהרב מהר"ש ך מוכחר · מוהרח"ש שם סי' ס"ד מנהג פשוט בשאלוני"קי שהולכים אחר זמן הפרעון אף אם היה עני בשעת החיוב : מה שטוענים הבורחים שיש הסכמה שכל שפורע המס מכל זמן הערכה הרשות נתונה לילך משום דבר זה לא נשמע עליהם להביא ראיה · אפילו יקבל חרם לאו כלום הוא דחוזרא לא שייך אלא בדבר הנעלם בין אדם לחבירו · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג בקונטרים עוללות הפרס סימן ט' אם המנהג לפרוע כפי הפסק של עכשיו ולא כפי מה שהיו חייבים בשעה שפרעו החובות בין יעשו ואם יש מנהג לפרוע גם הבאים ממקום אחר לגור כאן יפרעו גם בני ראובן אעפ"י שבשעה שלוו היו קטנים אמנם עתה שנעשו כל הקהלות אגודה אחת לענין הפרעונות כיון דאיכא שנוי בדבר אין לחייבם בחובות הקדומות דבשנוי כל דהו פטרינן להו · שם סימן יו"ד כיון דנוהגין בעירו לשלם כפי עת הפרעון מסתמא כן נוהגין העיירות הסמוכים לה כל זמן שלא נמצא הסכמה מפורשת להפך אמנם כיון דבנ"ד בשעה שנתנו מנכסי הקדש לפרעון והחוב היה הצלת נפשות שלא יוכרו להתאסלמה מחמת השביה כולם פטורים בני הקהל וראובן ובניו :

מסים

עיין · אלם בשל אימתי חייב במס · אונס בעסים · אורח במס יקים בעיר · איכו סכבי · אלם שהלה · אם יהיו כל הימים דיו · אמנות · אכדיסקי אימתי חייב במס · ארנונא · ארעא לשמשא · ארץ ישראל שכל מעלין שם · מי שרוצה לילך לארץ ישראל ואינו רוצה לפרוע מס · אשה . אם פורעת מס · אשת איש יש לה נכסים · אתרוג אלמנה · בית דירה · בית הכנסת שיולא · בכור אינו נוטל במס תורת אמת קמ"ם דאם חייב כלום למלך משום מס כל הממון פטור מן הבכורה · בכור אינו נוטל חטך בית יהודה ק"א · בנו קטן יש לו מעות · בנות שתים · בני העיר אלו · בני העיר הלכו לעיר אחרת · בני העיר רצאים לקנין · בנים קטנים סמוכים על שולחן אביהם במס מדינת מוגן מספס סימן תל"ו פטורים מן המס · בעל החולק עם יורשי האשה · בעל חוב והמתכם אגב וקהל · בר מצוה קהל במשה · בר מצוות · בר מתא · גבאי המלך מכר קרקע בעבור המס · גובה מסים · דבר שאינו עושה פירות · דיני קהל · דינא דמלכותא דינא · דינא עביד אינש · דר בעיר שנים עשר חדש · דר כאן ותמנו בעיר אחרת · הולאות בני העיר · הוצאות לבער · הכל לאגבי נפש · הכל לפסי העיר · הסכמה שכל · הסכמות אם · הקדש עניים שהלם ד"ס מוהרח"ש בספרו · הקדש עניים ומעות מלום · ועד עיין · חוב אם · חובו של חבירו הפורעו דיים על הפורע מס בשביל חבירו · חזן שייש שמש לעניין מסים · חזן פטור · חזקת ישוב · חרב של שלום · חרם הישוב · חרמי לבור · חרם בשבועת · חרם על עסקי ממון מסור על ההסכמות · חסקא · טעות נפל בעריכה · טענת אתם במסים · יוצא מן העיר · יורשים אימתי מגבה המס מהם · יחיד שטען שיפרעו מתי קהל אנשים מה שהם חייבים · יחידים ברחו בין הסלת מס · יחידים הלכו לעיר אחרת ומשם פורעים · יחיד המדיין · יתומים בכלל · יתומים לא כופין במסים על ידי ערכאות של גוים · כותבי ספרים מגילין תפילות אין חייבים · כתנא · מבריח נכסיו · מבריח עצמו ממסים אם מנדין אותו ומס הראש דאין מחמירין עליו · מוסרקיאו · מוסר ודיניו · מחייב עצמו · מחלוקת הפוסקים נרסינן · מסה עיין · מכס אסור להבריח מכס דהוכן פטרו המלך · מלוה נאמרת אם · מלך נתן לבט קהל מלכותו · מלמד ודיניו · מלמד לעניין מסים · ממון בניו שלא בישאו · ממון סיולא מ"ד בחיוב במס ליד הפסק · ממון לאסרב במסים ודין למסור · משגם בהכם בעד מס הקהל ונתפסר · ממון ספק שלו · ממון שאינו שלו · ממון שבידו שעדיין לא בניע זמן פרעונו · מכנב ממון והרמו · ובפרט בלום צ"ט ולות קס"ו קי"ו קי"ז · מכה גנוב פטור ממס · מנה קצור אם חייב במס · מס בדרך · מס פורעים על הבתים · מעות מלום והקדש עניים · מעות יתומים · מעות שהיו פורעים מס המס והכבסו לרשות אחרת · מעלמה · מעריכים · מפריך מנו · מפסק ודיניו · מעשר בהמה הליסר אלפי עגלי · מעשר פירות אם חייב במס · משכון לקחו מאחר על המס והמלא שלא היה שלו · משרתים אם חייבים · מתנה נתן נכסיו לאבריה ממסים · מתנת שכיב מרע ודיניה מוהרח"ם תורת חיים ח"ב סימן י"ו פריעת הריסים על מי מוטל · מתעסק במעות הקדש · מתפשר לפרוע בעד כל כך ביברים · נאמני הקהל במעורי חנם · נאמנות נתן לבעו · נכסי מלוג אין · נפקד החריתו עליו שקהל מיתן פקדונו · נתפסים יבותים לאומנות במלך · נתפס על חברו · סבלונות אם פוספין · ס"ה בני מסם בהרוכה בענין כמה יהיה בעיר וכו' · סוחרים שמגילים סחורתם סלוק כשותפין הוא · ספרים וספרי דרשה אינם · עוקר דירתו · עיירות מחת יד שר ואינם שלו · עלילת עיין · עני שאינו יכול לפרוע מס שפסקו אם פורעים מס · עסקא שמם · ערבה שלוה · עשה ליתן לו סך מה בקי חיוב בכל מיני מס ולפלפל יעוד מס ד"ה מוהרח"ם אם מתו שפתחסק עולם שמסים בשותפות לעניין אסורה דרבית · עריכם · פטירים רוצים שעריכם בפני העובם · פלאורי ופורעי שפאורי אינם · פועל אם פורע · פורע במקום תולדתו : פורע ואח"כ טוען · פורעים מדרכי צבור · פורעים מן הלסור של י' פטור מן המס אם חייב שפאר הגולות · פירות נכסי אשתו חייב · פקדון אינו פורע · פרדבת שאינו אלם בשל · פשרה רשאי להטיל במסים · צבור בלקוחו · צרכי צבור עיין · קדושה ולאיסור · קהל מה שעושה · קהלות שתים בעיר אחת · קהל פטרו אחר ממס ·

Digitized by Google

עשרו אפילו יעשה מסגר במעותיו ולא יסתחרם חייב לשלם מהכל ויש בזה מחלוקת כתובים בפנים באורך והמנהג בזה אינו ברור · זה לי ט"ז שנים ראיתי בשלוניק"י שלא עלה הערך הגדול אלא לד' מאות אלפים לבנים ועכשיו בזאת העריכה העריכו לכל אחד כפי שעור הממון שיש לו בין יסתחר בין לא יסתחר · המשפט הרביעי מי שיש לו פקדון בעיר אחרת ועתיד להביאו פה פטור לשלם מס במקום שהפקדון שם ואפילו חושת כופר במקום שהפקדון שם להציל ממונם אינו חייב לתת מפקדון זה כיון שלא ירד ממון זה שם לעולם אלא על דעת פקדון ליישב שם ימים מעטים ואם נתרבה העין באנשי העיר מחמת אותו הפקדון חייב לסייע במקצת · ובכלל זה משאות העוברות ממקום למקום עד שילכו למקום הפצו פטור מלשלם בהם במקום שעוברות אפילו יתעכבו שם ימים כיון שאין דעתו לעכבם שם אלא דרך העברה שמעבירין דרך שם · המשפט החמישי תכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות ומרגליות אעפ"י שאינו מרויח בהם מנהגנו לתת מהם מס חצי מה ששוים כיון שאם רוצה יש בידו למכרם וימצא המעות מזומנות אבל מטלטלי הבית אינו משלם מהם כלל ומיהו כתובתי בפנים · למשפט השלישי בשם תרמ"ס שאם היה לו חפץ מושכן בידו ונחלט לו הואיל ואתא לידיה מחמת מעות שהיה נושא ונותן בהם מס חשתא שנחלט לו ודעתו למכרו דמי לסחורה בעלמא שנותן ממנה מס אפילו בעוד שלא נמכרה אבל דבר שירש או קנה ונחלט לו וכדעתו לשוקעו בידו כמה ימים ואחר כך נמלך אם יזדמן לו קונה ועדיין לא מכרו אין הדין נותן לחייבו בשביל מחשבה בעלמא · אם אדם פזר ממעותיו אחר אחד לעשות בגדים ובגמר עשייתם הגיע עת העריכה נראה שאינו משלם כפי מה שפיזר בהם אלא רואים אותם כאלו עומדות לימכר וישלם מהם · אין משלמין מהשפחות ואפילו עושה ריוח בהן · השבחים שיש להן בעלי חיים ועושים בהם ריוח פורעים מהן ודואים כאלו עומדים לימכר ולא חיישינן למיתה מהספרים אין משלמים מס אפילו מכתיב ספרים למכור והטעם כדי שלא ימנעו מלהשכיר סופרים לכתוב · המשפט הששי המתעסק בממון חבירו פלגא מלוה ופלגא פקדון יש מחלוקת אם פורע המתעסק אפילו מחצי החלק או לא והמנהג הוא לפוטרו אבל בעל הממון משלם בעד ממונו · ובכלל זה גם כן בני עיר אחת שהיו בהם משתדלים בעד המשאות העוברות דרך שם ולוקחין כך למאה אין בני העיר יכולים לחייבם שיפרעו מן המשאות אא"כ נתרבה להם היזק גדול מחמתן · המשפט השביעי מי שלוה מעות לזמן דין תורה כל שעדיין לא הגיע הזמן חייב לשלם מהם מס אא"כ לקח בהקפת בגד ללבוש או תבואה לאכול שהוא דבר שנפסד וכלה · אבל נוהגים שלא לפרוע מן המלוה אבל אם היה חייב לאוהבו או לקרובו והדבר ידוע שלא יבריחוהו לפרוע יש לנהוג לשלם ממנה דהוה ליה כמעותיו · המשפט השמיני מי שהיו לו מעות אשר כבר היו משועבדות במס ביד אחר כגון שהיו ביד חמיו ונפלו לרשותו נכנסו המעות בידו עם אותו החיוב דעל גוף הממון מוטל החיוב לא על האנשים וכן הדין באדם שהיה משועבד בעריכת הקהל ומת ונפלו נכסיו ליד אחיו חייב אחיו לשלם מהם ואפילו היתה ההסכמה שאפילו יעשיר או יעני לא יפחתו לו ערך אפילו הכי זה האח היורש חייב דלא אמרו אלא בעושר הבא מחוץ לא מן הנכסים אשר כבר משועבדות להם ואם בשעת העריכה העריכו לאדם שהיה לו בת לנישואין ונכנס אותו הממון בכלל ונתן אותן המעות לחתנו נכנס במקום חמיו ודאי לענין הדין והיושר לנכות מחמיו אותו החיוב ולא יהיה חמס וריב בעיר · אם מת האדם ואין נכסיו מספיקין לשלם לקהל המסים אשר חייב ולשלם כתובת אשתו נחזי אנן אם כתובת אשתו קדמה לחיובו לקהל כתובתה קודמת זה נראה מבעתי כי לא נמצא דין זה כתוב בספר ואני מסופק אם אמרינן בזה שהקהל הם כמוחזקים בנכסים מטעם דמוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא קא מנח ולכן בית דין יפה ישרו לקהל עם האלמנה יהיה באופן יפה לכולן · המשפט התשיעי מי שיש בידו מעות מחויבות במס ומעות של פטור ונתן לחותנו מהם נדונייא אם משל הפטור נתן פטור החתן מלשלם ואם משל חיוב חייב ואם חמיו עידב וכלל מעות החיוב עם מעות הפטור משלם כפי הערך שאם היו שלשה חלקים מחיוב ושנים מפטור לערך זה משלם החתן גם כן ואם אינו ידוע אם נתערבו או לא יכול החתן לומר מן המעות הפטורות נתן לי והוא מוחזק כיון שאין הקהל באין עליו בטענת ודאי ועיין פרטים אלו בפנים · המשפט העשירי מי שיש לו מעות ומלוה אותם ברבית לגוי אינו משלם מסים מן הרבית רק מן הקרן לבד · המשפט הי"א מי שהרויח מעות בשכירות ועדיין לא הגיעו לידו אפילו שהיתה שכירות לשנת ונשלם שכירותו כיון שלא בא לידו פטור מלשלם המס · המשפט הי"ב אומן שעשה כלי ועתיד לקבל שכירותו יש מחלוקות אם אומן קונה בשבח כלי או לא ונראה דפטור לשלם מאותו השכירות כיון שלא הגיעו לידו · המשפט הי"ג מי שהיו חייבים לו מעות ואינם כל כך בטוחות לא ראיתי במקומנו שישלם האדם אלא על ממון בטוח אלו והמעות שהם בשטרות והאנשים החייבים הם אנשים שאינם ידועים בחמסנים והבעלים בטוחים שבהגעת זמן ועוד חדש או חדשים שלם ישלמו צריך לתת מהם מס בשלמות הא לאו הכי ישלם כפי מה שיאמרו בדעתם בעריכת החוב ומה שיגבה מהם כי לפעמים החובות מקולקלים כפי המתחייבים רובם או מחציתם ישלם מהם ע"ד זה בחרם · המשפט הי"ד מי ששולח מעות בספינה ממקום למקום והגיע עת העריכה ישלם מהם כפי הקרן ששולח מהמקום הזה ואעפ"י שהדברים ידועים בודאי שירויחו המעות ד"מ שהדיינים הם יותר ביוקר למקום שהולכים אין לך במסים כי אם מקומו ושעתו וקרוב היה הדבר לומר שהמעות אינם כ"כ בטוחות שהים נוטל בשפע ונכה חצי דמי בטחון הספינות אשר דרך להבטיח · המשפט הט"ו הקונה מחבירו שטר חוב שיש לו על אחר בדמי' בזולים חייב הלוקח לשלם מסים מכל דמי השטר ולא אמרינן דכיון דיכול למחול דמי החוב דקיימא לן המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול נמצא שעדיין לא נגמר לו המקח דהמוחל החוב אסורא עביד וסתמא דמלתא שארית ישראל לא יעשו עולה וגו' · המשפט הי"ו מי שנתן מתנה לבנו הגוף מחיום והפירות לאחר מיתה הדין נותן שישלם הנותן שהרי לא הגיע לו נזק בדבר כלל וקרוב הדבר לומר שיקלו עליו במקצת ולהביא הדבר קרוב לבצוע כיון שיש בזה צדדים וצדדי צדדים בכתוב בפנים · המשפט הי"ז המקדיש מעות לצרכי מצוה אין משלם מהם מס אבל אם קבל המעות עליו להרויחם לעצמו והוא יספיק למצוה או לאותה מצוה אשר הקדיש ומרויח במעות כפלים ממה שהקדיש נראה שמשלם מהם מס והוא שהקדישן עתה שאם ירד מנכסיו הוא או זרעו שיחזרו ויזכו בהם לצורך עצמן הא לאו הכי פטור · המשפט הי"ח אדם שיש לו נכסי מלוג מאשתו שנפלו לה מירושה ואוכל הפירות פטור מלשלם מהם · המשפט הי"ט מי שהוא חנוני ויש לו עסק בחנות והגיע זמן העריכה ולקח עסק למכרה בחנות מיד על יד אינו שם אותו בעריכה כמו שהיה נמכרת בחנות והיה משתכר הרבה אלא כמו שהיתה נמכרת בבת אחת · המשפט העשרים שעור המעות שמשלם מהם המס הוא כפי מה שנוהגים ובמקומנו כל שיש לו מאלף לבנים ומעלה ושרחומרויח נותן כסף נילגולת ונכנס במקצת העולים ויש מסים כבדים שאינו נכנס בעול אם לא יהיה סכום ידוע כמו שאנו עושים היום בגדי המלך יר"ה :

מסים מאיזה קרקע פורעים מרדכי פ"ק דב"ב דברי ריבות סימן קל"ט בשם תרומת הדשן סימן שמ"ב · אם פורעים מס מקרקעות ושבמקום אחר לע"ש סימן קס"ג · משא מלך ח"ג שער ב' משפט א' דין א' אין המסים נגבין אלא מהמעות שמרויחים אבל מן הקרקעות כפי הדין אין משלמים ואפילו מן הקרקעות שעושי' פירות כגון שדות וכרמים ומנהג סלוניק"י דמן הכרמי' פורעי' כשלם אבל במקום שאין שם מנהג נראה דמן הדין פטורים · הדין השני אם הקרקע אינו בעיר אפילו יש בעיר מנהג לשלם מן הקרקעות פטור לשלם מן הקרקע שאינו במדינה · הדין השלישי אם יש לו שלש או ארבע בתים שעושה ריוח בהם חייב ליתן מס. מהם אבל

מוחזקים · שם אין יכולין בני פטרץ לעכב הבאים מחוץ לעיר שלא להסתחר שם אף שאינם פורעים מס עמהם כל שאינם מוכרים יד על יד וקובעים כדרך הנוני א״א בבת אחת וכל שכן עתה שכולם הם תחת ממשלת אדוננו המלך יר״ה · שם אך יכולים להחרים כל מי שישא ויתן עמהם או לסגור דשא באפייהו עד שיפרעו המס עמהם ואף שהחזיק כמה שנים להסתחר ולפי זה יכולים לכופם נמי שיפרעו הנאבי״א מהסחורות ובפרט שגורמים להם היזק לקנות יותר משיווים ולמכור פחות · מוהרח״ש שם ס׳ ק״ה מי שטוען שאין לו אותו הסך שהעריכו אותו המעריכים ישבע ויפטר · הסכמה שכתוב בה הקאווישא״ני יהיה ד׳ לבנים ולא יותר יש לפרש שלא הקפידו רק על יותר ולא על פחות · מה גם שחוא לגרוע לעניים וכיון שהיה בחרם ספקו לחחמיר וכל שכן שבועה שיש להחמיר אפילו ספק ספיקא · ועוד כיון שרוב החתומים בהסכמה מבררים כוונה זו אזלינן בתר רובא · מעריכים שטעו בעני הקאוי״שאני וכיוצא מה שעשו כשאר העניינים קיים וכמה שטעו יכולים לחזור ולתקן · כל דבר שלא פירשו בהסכמה בכלל כמה תנאים שהיו שם לא מהני וס״ש שיש עדים בתנאי אחר שעשו ולא כתבוהו בהסכמה ואמרו שהם במדינת הים הרוצה לשקר ירחיק עדיו · מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג בקונטרים עוללות הכרם סימן ט׳ אם יש מנהג בעיר שגם הבאים מחדש לגור בעיר פורעין בחובות הקהל אעפ״י שקדמו החובות לביאתם הולכים אחריו וצריך שיהיה המנהג ידוע ומפורסם לכל ולאו כל כמיניה דהבא לגור לומר שלא ידע במנהג הזה ובא אם יראה לב״ד שנודע אליו וכל שכן אם התחיל לפרוע מקודם ולא מצי לומר שלא היה מקפיד בדבר מועט ויכולים ב״ד לברר הדבר אפילו על ידי עד מפי עד ופסולי עדות ואינו חייב לשלם אלא כפי הערך אשר היה לו בשעה שפרעו החובות · כיון שמה שפורעים הבאים מחוץ לעיר בחובות הקודמים אינו אלא מטעם מנהג אם נתברר הדבר שתלת זימני דהיינו שלשה מפורעי המס הלכו לארץ אחרת או מתו שלשה מהם ולא תבעו מיורשיהם כלום נתבטל המנהג והולכים על פי דין תורה · פני יהושע ח״מ תשובה כ׳ · משא מלך בסוף ספרו אחרית דבר העיקר בדיני המסים אשר קדם לנו זכרו הוא המנהג ומטעם זה כל צבור וצבור מתקנים הסכמות וסייגים בכל עת ובכל זמן כפי מה שמסכימים לתועלת אותו הזמן אך צריך שהמנהג שיעשוהו יהיה קרוב לדין ובמנהגי המסים אין לברר קביעות המנהג בבירור אבל מבררים אותו על פי עד מפי עד ועל פי פיסולי עדות מקיימים המנהג והוא שיהיה מנהג בלתי יוצא מן היושר כ״כ כמו המנהג שנהגו שנפרעים ההטלה על ידי גויים כשאינו רוצה לפרוע · אבל אם נהגו למסור ממונו על ידי גוים ולאבדו בידים בכה״ג לא הוי מנהג :

מסים וכתובה משא מלך ח״ד משפט ז׳ ראובן שמת וחייב במס ולא הניח מעות לשלם המס ולשלם לאשתו כתובתה הקהל קודם ומ״מ ראוי שיקלו מן האלמנה וכבר כתבתי בזה במשפט השמיני מהחלק השלישי בשער ב׳ :

בעל חוב וכתובת אשה וקהל · מסים מאיזה ממון ד״ס המספס השמיני :

מסים זה ימים ושנות רבות היה המנהג קבוע בעיר שכל א׳ שיעלה לארץ ישראל לקבוע שם דירה אפילו שהנכסים היו נשארים בעיר ההיא היו פוטרים הנכסים מכל מיני מסים והנה בעת שיצא ראובן והניח הנכסים אנשי העיר רוצים לעשות הסכמה כי כל איש אשר יצא משם אפי׳ לא״י שיפרע עמהם המס על הנכסים שבתוך העיר וראובן טוען כי אין כח בידם לבטל מנהג קבוע מקדם ואף אם באולי תעלה בידם שלא עליו תרד גשם הסכמתם יען הוא יצא בזמן שהיה מנהג והנה אחר שהורה שבדבר המסים וארנוניות הדבר תלוי במנון שבעיר אפילו שהבעלים יהיו מחוץ לארץ או בא״י דהיינו דוקא היכא שאין מנהג אבל הכא שהוא מנהג קדום וגם מנהג זה הוא הפשוט בכל הארצות שאין אדם פורע מס אלא במקום שהוא דר שם שודאי ראובן יכול לעכב על ידם ופטור הוא ובפרט כי בהסכמה זו הם מרשלים את הרבים מלקיים מצות דירת א״י ע״ש כי באר הרבה פרטי

דינים בענין הפאטו״רי והאורחים הבאים להסתחר פני משה צ״ה · ועיין הרא״ם ח״א י״ז ומהר״ר בצלאל כ״ה ות״א ס״ט והרשד״ך ח״א קפ״ד וח״ב ל״ה ונ״ה והראנ״ח ח״א ט״ל :

מסים יחיד שפטרוהו קהלתם מהמסים בתת סך רשום ואחר שהוא קיים תנאו יש מהם שרצו לחזור בהם עיין פני משה ק״י המחזיק ומעמיד בכח תורת האמת שבכתב ושבע״פ לדעת הקראים) אחרי הביאו נוסח השטר בתיזוקיו ומעגותיו) תעלה שיחיד שפטרוהו פטור הוא מבד״ וכל וחייבים פרנסי הקהלה ובניהם עדי עד לקיים ולאשר הפשר העשוי בהוגן וכתחז״ל שיש בו חרם ושבועה כי כך הדין נותן שטובי העיר שפטרו לאיזה יחיד מן המס בין עבר בין עתיד אפילו בלא קנין זכה ופטור הוא ואין לנסגם מטעם דאין אדם מוחל רשב״ל כשם שאין אדם מקנה רשב״ל ולא פחות להיות דבר שאינו קצוב ושאני הכא שהפטור הוא על שעבוד הגוף והממון המשועבד לישא כעול הצבור והו״ל כשעבוד דעבד דמסלק שעבודו ממנו וכיון דא״ל באפי תרי ז״ל סגי והסלוק מהני אפילו לדבר שלא בא לעולם ובפרט דהכא כבר קבלו ממנו סך לפוטרו והפטור נעשה ע״י רבים ומבחר הקהל ובענין המסים הולכים אחר הרוב לפי שהוא תקון שוה לכל ולמינדר מילתא קרינן ליה והיכא דאיכא חרם אפילו דאינו למנדר מלתא אלא לדבר הרשות חייבים המועטים לקיים דברי המרובים והאי רובא אפילו שלא יהיה מתוך כולו סגי ואף שהמנהג ביניהם שצריך הסכמת כלם ולא רובם וכיון שבהסכמה כתוב שנעשה בהסכמת כולם אעפ״י שיכחישו המעוט הרוב הם נאמנים ע״ש והראנ״ח חלק א׳ מ״ט וחלק ב׳ ס״נ · רשר״ם חושן משפט שולחן ערוך ת״ן המבי״ט חלק ב׳ ע״ט דברי ריבות ס״נ :

אין אדם מוסל · דבר סלה · יחיד כופה · מסים אחר · סלוק כדבר · פסור מופיל · פרנסי העיר · קהל פטרו אחר ממס :

מסים ישנים פעם נגבים לפי הסכום ישן ופעם לפי החדש מהר״ם מלובלין מ״א :

מסים כתב בעל נ״י בב״ב פ׳ השותפין דף קס״ד ע״א בשם הירושלמי דפ׳ המניח שקודם שהמלך הטיל המס על הצבור יכול ליתן שכר למלך כדי שיפטרנו ממס אבל אחר שהטיל המס על הצבור אינו יכול ליתן שכר למלך שיפטרנו דכיון שכבר נתחייב כשפוטר עצמו ממנו הרי הוא כאלו גוזלו מהם · מסים רמב״ם · קהל כשותפים בפריעת המס :

מסים כתב הרב באר עשק תשו׳ ג׳ ודין תורה הוא לברר נתינת המסים על פי השבועה כדכתב בעל תרומת הדשן תשובה שמ״ג · וכתב הרשב״א ונמצא כתוב בב״י ח״מ סימן קס״ג וכפי מה שכתב רמב״ם פ״ב מהלכות מלוה מחרימין על המס שיפרע כפי מה שיש לו וכן משביעין על המס שיפרע כפי מה שיש לו · מתקנת הגאונים משביעין על המס ואימת רמב״ם פ״ב מהלכות מלוה ולוה · ח״מ וב״י סימן קס״ג · תרומת הדשן סימן שמ״ג · רשד״ם ח״ד סימן תמ״ב · רוב הקהל הסכימו שכולם ישבעו וקצת עשירים ממאנים תרומת הדשן סימן שמ״ג · הטוען שמתיירא שלא להשבע באמת ושיטילו עליו כמו שירצו בית יוסף ח״מ סימן קס״נ :

מסים מאיזה ממון נגבה ומשפטיו משא מלך חלק ג׳ שער ב׳ · משפט א׳ ודיניו שלשה נוגעים לקרקעות ובתים כתבתי דיניהם בערך מסים מאיזה קרקע · המשפט השני מי שיש לו ממון שאינו ברשותו כגון שהוא בעיר אחרת אעפ״י שלא הגיע לידו ורשותו מעולם ולא ראה פני המדינה חייב ליתן ממנו מס · ואם המעות הם קבועות באותו מקום ולא יביאם בנקל אלא אחר זמן מרובה יש לבעל הדין לפוטרו במקום הזה כיון שפורע מהם מס במקום שהממון שם שכך הדין נותן שיהיה פורע במקום שהממון מרויח · המשפט השלישי מי שיש לו עושר מופלג ואינו עושה ריוח עם כל מעותיו כפי הדין יכול לקבל עליו בחרם שלא יסתחר אלא בסכום כך לצרכו ולצורך ביתו והשאר יסגור אותו שנים או שלש שנים ולא ישלם מהם או ימסרם ביד איש נאמן ויסגור אותו וכן הדין במי שיש לו פקדון ביד אחר ואינו רוצה לסבבו ומיהו אם עשיר יצא לו שם עשיר מופלג בעיר שאינו מכט׳ שם

עשרו

לפרוע ד"ס מוסרם"ס · סורע במקום מולדתו :

מסים דבר שאין ליחיד הנאה במה שהקהל פורעים פטור לפרוע עמהם תשובת אלשיך סימן נ"ב · רע"ש סימן קס"נ :

מסים המוטלים על הממון אף על פי שיוצא הממון מרשות לרשות חייב רשד"ם חלק ד' סימן שס"ד :

ממק היולא :

מסים הסכימו קהל לעשות נאבילה לסבת החובות שלהם וקבלוה עליהם בחרם ואלה ובכלל החרם קבלו שלא יוכלו הבאים אחריהן לבטלה והן כעת בראותם אנשי קהל שרבים נכשלים במצודת החרם להעבירו וגם שכבר נתפרעו קצת מהחובות יש קצת יחידים בקהלה שרוצים לבטל ההסכמה וקצת מהם שאינם רוצים ונמנו ונמרו לילך אחר הרוב העדה דיכולין להתירה ולבטלה מאחר שהרוב מסכימים בזה להרים מכשול מבני קהלתם · ונבאר סתירת דברי רבינו מוהריק"א שבסימן רכ"ט סע"ד כתב לכן צבור שהטילו חרם והתנו שלא יעשו התרה ולא התרה להתרה וכו' יתירו תחילה חרם האחרון וכו' ואח"כ יתירו הראשון ע"ש ומה שכתב בסימן רכ"ח סעיף כ"ח נדאה דאין לו התרה כיון דהוי על הקהל הוי ע"ד רבים כיון שהוסיפו שלא להתירו ע"ש ומה שנתקשה בדברי הרב בעל שפתי כהן בס"ק ע"ח ע"ש דכתב שמ"ש רבינו בסימן רכ"ט הוא מה שהסכים להלכה ולמעשה ומ"ש בסימן רכ"ח היינו בשם יש אומרים ונקטינן כמו ההיא דכתב בסימן רכ"ט ובפרט בנדון כזה שנתבטלה סבת ההסכמה דהיינו שכבר פרעו מקצת החובות ע"ש ובחלק א' סימן נ"ד דף ק"ו וגם ע"ש סימן י"ב מדיני תקנות הקהל ובסימן פ"ז על הסכמה שעשו נגד שליח צבור שלא היה מרוצה לקהל להרחיקו מעליהם ולהעבירו · ועיין עוד שם סימן כ"נ וקכ"נ ומ"ד ונ"ד ונ"ה וס"א שהם דיני מסים דשייכי בהו דיני הסכמות · פרח מטה אהרן חלק ב' תשו' ס"ט :

הסכמות נעשות · חרמי לביר · חרם שהחרימו · מסים אחר :

מסים הסכימו שיהיו נפרעים לפי ממון אפי' ממנה קבור שאינו מרויח אבל לא מן החובות ובתוך זמן הערכה אחת נגנלה לאחר מנה גנוב שניהם פטורים הגנב והבעלים הרמ"ע מ"נ :

מסים הסכימו שמי שלא ישבע יפרע כפי עריכת המעריכים בעד זמן מה ובין יעשיר או יעני ונפל ירושה לאחר דשד"ם ח"ב סימן רי"א :

מסים ודיניהם עיין טור וב"י וש"ע בה' שותפין בקרקע סימן קס"נ ובסוף סימן זה הראת מקום כמה פוסקים ובעלי שו"ת שכתבו בנדון זה ע"ש ובס' משא מלך · ועיין רבינו בחיי פרשת תרומה על פסוק ועשו ארון ולא כתב ועשית כמו בשאר כלים ראיה נצחת שעשירים ועניים יכנסו בהוצאות להחזיק ידי לומדי תורה ועיין מרדכי סוף ב"ק פרק הגוזל בתרא מלך א' שנתן לבנו עיירות מקצת מלכותו ופוטר את היהודים מן המס אינם חייבים לפרוע עם אחרים כראשונה · עסקי המס אין דנים בדייני אותה העיר מפני שיש להם או לקרוביהם חלק בו ואם יש תקנה או מנהג דינם דין שלחן ערוך ח"מ סוף סימן ז' · ריב"ש סימן קל"ב שצ"ט תנ"ט תע"ו מישרים נתיב ל"ב · מרדכי פ"א ופ"ב דב"ב · מהרי"ק שורש א' ב' ג' י"ד י"ז קכ"ד קכ"ו קפ"ב · תרומת הדשן סימן שמ"א ע"ד שמ"ו · רשד"ם ח"ד סימן ת"א · תשובות הר"ן סימן י"א · כתבי הר' איסרלן סימן קס"ד · ב"י ח"מ סי' קנ"ז טור וב"י ח"מ סימן קס"נ ולע"ש שם · תשובת רשב"א סימן תרמ"ד תרס"ד תיש"ע"ז תשפ"ח תתפ"א תתפ"ז תתצ"א אלף צ"א אלף צ"ט · מי פורע המס וממרה פורעים תרומת הדשן סי' שמ"ב · לע"ש סימן קס"נ אם כולם נותנים ע"פ השבועה ואחד אינו רוצה לישבע לע"ש סימן קס"נ · מטילי מס מאומד הדעת לפי ממון יזהרו שלא להכביד לשונא ולהקל לאוהב שלא יפסלו לעדות ולשבועה ב"י מח"מ סימן ל"ד וכתב מהר"ר גא"ל בהגה על ש"ע ח"מ סימן קס"נ ס"ק ט' אם הקהל בררו להם ג' אנשים להטיל ח' זהובים על כל מי שיראה להם שיש לו ק"ך זהובים והיו מקצת שהיו סוברים שיש להם ק"ך זהובים או אם לא היו להם וכתבו שמם חלק אפילו

אם ימצא אח"כ שיש להם ממון פטורים מאותו מס הן מח' זהובים הן מפרעון המאחר דסייעתא דשמיא היא זה ופטורים לגמרי רשד"ם ח"מ סימן ש"ע בשם הרא"ש · דיני מסים וכל פרטיהם עיין תהי"ד סימן שמ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ח ובמקומות שכתב ב"י סימן שנ"ו וסוף סימן זה וש"ה פ"ק דב"ב וספר משא מלך שהביא כל הדעות והאריך מכל אשר היו לפניו נימוקי רזבורק · מהרר"א בן חיים ח"מ צ"ו ראובן נתפס מאת גובה מס המלך בעד עלילות שהעליל על הק"ק שלא כדין ולפטור עצמו הוכרח לפרוע לו ט' אלפים לבנים ותובע מהק"ק הטעות הללו · מהרי"ט טראני ח"מ ס' על תביעת השלטון ליושבי ירושלים התוב"ב שכל הבא לדור בה מזה שלש שנים יפנה וילך לו ויפייסוהו בממון · מהרר"ם מינץ א' שר א' שאל מס מכל היהודים בני מדינתו או שיגרשם ויש עיירות שאינם שלו רק הם תחת ידו מה הם במס החוא ועיין מהרר"ם מלובלין סימן מ' · תומת ישרים י"ד שר א' לקח בהלואה סך ממון ולא רצה לפרוע ונתיאשו ממנו וקם בנו תחתיו ופרע הרוב יזכו הכל בשוה · מהרר"ם טראני ח"א קכ"נ ראובן נתפס על כמה יהודים על מס הדרך כולם חייבים דהוי כשליחותם מהרר"ם טראני ח"א קב"ד בני אדם באו בספינה ואחר כמה שנים נתפס א' מהם על המכס בשביל כולם כל א' יפרע בערך סחורתו ועל אשר לא נמצאו שם בשעת התפיסה יפרעו בין כולם שוה בשוה דשליח עשוהו ואמרו לו שילך הוא לטעון בעד כולם · מהרר"ם גאלאנטי קי"נ שר העיר עבר מלך ששאל מן העשירים מעות בהלואה שלא כדין ומהנשים אינם שואלים אותם שאינם בעיר אין נוטלין מהם בחזרתם ולא מבני ביתם אם לא שחשש צורה כפירוש שיטלו מבני הבית לפי שהוא גולה ונמצא בעיר עליו מוטל העול מהרר"ם אלשיך נ"ו עיר שיש בה קצת עשירים גדולים ומתחלה לא היה ערך המס גדולי מסך ידוע ועתה הקהל רוצים שיפרע כל אחד לפי שעור ממונו · והעשירים אינם רוצים · יפרע כל א' קרוב לפי ממונו ועיין בתוכו בד"ר דשד"ם ח"מ סימן שצ"ח איש א' שגרשוהו מהקהל ואינו רוצה לפרוע כי אם הכראג"י המוטל מצד המלכות ולא המס המוטל מצד הקהל הדין עמו · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ב היכא שהגותן מעיר א' ומקבל מעיר אחרת לא פקע שעבור הממון מהעיר · ממון שנשתעבד בפי' בעת העריכה שוב לא פקע חיובו מאותה העיר · מנהג פשוט בעיר שאלוניק"י לשלם מס אף על הנכסים שמסחר במקום אחר בקבע · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן צ"ד שלוחי עיר ליפא"נטו הלכו לפשר עם הרגלן על ששמעו שהיה בא בעירם בכעס על היהודים וא"ל שני עדים שאמר להם הרגלן שמבקש לנקום דוקא משלשה יהודים נקובים בשמות אף על גב דמהני עדות השילוחים אף שהם מאנשי העיר ואף שקבלו העדות שלא בפני בעל דין דו"א דאם קבלוהו דנים ע"פ מ"מ צריך בית דין של שלשה פוטחים יודעים ה' עדות והעדים שאמרו הדברים לשלוחים לא היה בפני בית דין והשלוחים הו"ל כמו עד מפי עד ולא מהני · מוהרח"ש שם מ"ש העד שהרגלן הזכיר לאיש א' לא מהני עד א' להוציא ממון אף דאיכא אומדנא דמוכח כל שכן דלא מהני מ"ש הרגלן דעבידי דגזים שיתפוס אנשי צורת וראין לאנשי העיר לתפוש ממונם ואף שהרגלן יתפוס מאנשי העיר ויאמר בפי' שהוא בעבור אותם האנשים אינם חייבים כיון שהוא עלילה · מוהרח"ש שם סימן ק"ש ברורי הקהל מתרעמים על ראובן וחביריו שדברו תועה והלשנה בפני הערכי ואין עדות בני הקהל מהני כיון דיש להם קצת הנאה דמה שהוצרכו להוציא הברורים בעד ההלשנה הוא מוטל על כל העיר אלא דיש לגמנם דהוי כמו ענייני צבור דהסגתו להעיד מבני העיר · מוהרח"ש שם סימן ק"א בני ק"ק ליפאנ"טו יש להם טמה שקצבו עם המלך לתת סך מס בכל שנה והיו מוכתבים גם אותם שעקרו דירתם משם והלכו לפטר"ץ ונהגו כך כמה שנים הסה ואבותיהם אע"נ דעתה בא התריד המלך וכתב אותם בפטר"ץ באופן שנשאר לאנשי ליפאנטו חלק המגיע לאלו האנשים אין כח ביד המלך לשנות מנהגם ואף במס שאינו קצוב וכל ספק שאירע בני ליפאנטו נקראים

מוחזקים

Digitized by Google

קרא ומתניתא מסייע לר"ש לקיש לא ס"ל כוותיה דא"כ לא ססא ידיו ורגליו וכ"כ פ"ב דבכורות תוספות פ' השולח דף מ"ב

הלכתא כשמואל :

מסייע לר' פלוני לא קאמר במלתא דהוי פלוגתא דתנאי הליכות אלי אות תקסיה כ"כ התוס' דיומא וז"ל תימא היכא שייך מסייע במלתא דפליגי תנאי ורש"י מבין ריסי עיניו גם כן הכרתי שמודה בזה היכלל ובזה ניחא שתי לשונות שכתב רש"י במסכת ברכות דף כ"ב ע"א אמר מר מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא מסייע לרבי אלעאי וכתב רש"י נראה בעיני דה"נ אמר ר' אלעאי הלכה וכו' ול"א גרסינן מסייע ובדף מ"ט ע"א מסייע לר' אלעאי וכו' ולא כתב רש"י ולא גרסינן מסייע אלא שצ"ל דסובר רש"י דהתם בדף כ"ב דפליגי תנאי היכי לגרוס מסייע כיון דאיכא פלוגתא דתנאי ואי חד תנא מסייעו אידך פליג עליה אבל הכא בדף מ"ט דתניא רבי אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה וכתב הרא"ש דהני תנאי מר אמר חדא ומר אמר חדא ול"א פליגי ודוק · יבין שמועה כלל תע"ט מסייע לר' פלוני אשכחן דקאמר אף במילתא דכולהו תנאי דלא כוותיה משום דהלכתא כאותו פלוני :

מסייע מצינו דמייתי סייעתא לאמורא ממשנה שאמורא אחר מפרשה בגונא אחרינא מפני שנראה לו אותו הפירוש רחוק כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ע"א תוספות פ' מרובה והא דמייתי רבה סייעתא לדבריו ממתניתין דהנחל אע"ג דלר"י מיירי בשנוי החוזר ומוקי ליה בקלה אילן לרבא נראה לו דוחק ולכך מייתי מינה סייעתא :

מסייע עיין · דסייס מלי לפלחי · פכן מסייע · לימא מסייע ליה · מלמד וריכוז אם עסר יעקב · פרים סכמלא אחד מהם קרוב או פסול אי כמסייעי או כמכחישי או כיון סוה או כין כוה כמס אלסקר פ"ד פ"ה · עד מסייע לאסה אינס כלמגנת · פתדי עבירה אסור · עזר עיין :

מסיכה יין במים עיין · מוג כי כמיב :

מסים אחר דעת המלך הולכים אפילו שלא כדין תשובת קלעי סימן פ"צ · תשובות גירונדי סימן ב' · אזלינן בתר דבורא דמלכא שרבר מעצמו פסקי ריקאנאטי סי' תפ"ח אם כבר נתפיים המלך אין אדם נתפס על חבירו לע"ש ב"י סח"ם סימן קכ"ח · קהל נתנו לחשבון מסים סך מה לשר ואח"כ לא רצה ונתייאשו וחזרו ותקנו הוו כזוכים מן ההפקר וכיצד נחלקים לע"ש סימן קס"ג · בני משה תשובה ו' דף יו"ד ראובן דר בין הגוים והעריכו השר שיפרע מס עם הגוים והקהל טוענים שיפרע עמהם הרב כמהר"ד ישראל אהובי פסק שאם אין שום נזק לקהל והמלך עשה זה מעצמו דינא דמלכותא דינא וראובן פטור והר' המחבר סמך שתי ידיו עליו

דינא דמלכותא · קהל סותפים במסים · קהל תופסים בפריעת המס · סר פטר אחד מן המס :

מסים אחר הרוב הולכין בהם והיכא יובן זה הרוב · ועיין צמח צדק א' ק"ק של חמישים בעלי בתים כולם פורעי מס בזה האופן החמשה הם אב עם ד' בניו עשירים מופלגים מותנים ג' חומשיות והמ"ה הכ' חומשיות הנותרים אך שכר הרב והחזן והשמש מחציתו יוצא מתוך סכום המס ומחציתו לפי נפשות ויש ביניהם הסכמה קדומה ששלשאלה חזן רב שמש שיהיו נבררים בהסכמת רוב בנין דהיינו רוב ממון ורוב מנין הבעלי בתים · והנה בברירת השמש היו מחולקים הרוב בנין דהיינו החמשה בעלי בתים האב עם בניו לא היו מרוצים באותו שמש שנזדמן והרוב מנין המ"ה בעלי בתים היו רוצים אותו · הוכיח והעלה דההסכמה זו נתיישרה לתקן עניים ועשירים ואף כי קרא כתיב אחרי רבים להטות בענין מסים מעוט עשירים נקראים רוב מאחר שנותנין רוב ממון · ועכ"ז אין יוצא מזה קלקול לכללות הקהל דהרי כיון דעמדו לחשבון ולא נשתוו דעות רוב המנין וכן להפך הרי זה אינה נעשית עצת שום אחד מהצדדים עד שהם ישתוו או אלו יודו לאלה וכו' והרי זה נמצא שאין שום אחד מהצדדים יכול להתפאר על חברו לומר דידן נצח ותקנה נכונה היא (מי יתן והיה היתה נתקיימת כן בכל קהלות ישראל ולא שבעונותינו ארץ נתנה ביד רוב בנין

המסלאים בתיהם כסף ולעולם ידם תקיפה על רוב המנין כנודע לחכמים ה' יכפר בעדם) אכן בעיקר הדין מברירת השמש הציג לפניהם חשבון מדוקדק שעכ"פ הרוב מנין נצחו את העשירים מכח קבוץ אופן שכרו שמחצה יוצא מן הכלל למספר נפשות והמחצה אחר מקופת המסים רוק ותשכח כי המ"ה בעלי בתים הם נ"כ ובמנין וישרו דבריו מכח השכל הישר והפשוט שהיה בו וזכרו לברכה ע"ש ומוהרי"ט ח"א ס"ח ט' · עיין ר' לוי ן חביב תשובה מ' ק"ק שהסכימו בענין ממון אין למועטים והם העשירים להתירה ויש לרהם שלא לקבלת בתחילת שהולכין אחר רוב הממון במסים אזלינן אחר בעלי כיסים רשד"ם חלק ד' סימן תכ"א ·

הסכמה הסכימו מלס · הסכמות נעשות · ועד עיין · חכמים · מסים הסכימו מסים יחיד · רב ופליה לנור :

מסים אימתי בני העיר יכולים לכוף במס מי שאינו בן עירם הרשב"א סימן תרס"ח · רשד"ם ח"ד סי' שצ"ח ותמ"א · תשובת אלשיך סימן ס"ח · קלעי סימן ס"ט פירש תשובת הרשב"א סימן תרס"ד · משפטי שמואל מ"ח ט' נ' עיר שבאים ל"ת סוחרים מעיר אחרת ופוסקים מחייתם יכולים להטיל מס על סחורותיהם בלבד · ובבני העיר עצמה שמסתחרים ברמי עיר אחרת חייבים גם הם ליתן · ויש חילוק בין סחורה לסחורה לחקל ולהחמיר ותשובת ספר חזות התנופה ועיין רווחא להאי ופסידא להאי · ועיין מהרשד"ם סימן ת"ז תמ"א ובמהרשד"ך ח"א סימן ר"ו וכח"ב סימן נ"ה ובתורת אמת סימן ס"ט ובמהרד"א בן חיים ח"א סימן ל"ט ובבני שמואל סימן ט' כ"ג · ובמהרדי"ט סימן י"ג :

דר כאן ומשוט בעיר אחרת · חזקת ישוב ותפרט במס מהר"ם כהן ח"ב כ"ז הסכימו שכל יין שיעבור בארצם יעכר מס או יפרעו קנס הסכמתם בטלה · מסים בפני מקומות אם · מסים וס ימים ושנים · פורע במקום מולדתו :

מסים אימתי נו בין לפי ממון · ולפי נפשות · ולפי ממון ונפשות תשובת הרשב"א סימן אלף צ"א · מהרר"ם סימן רכ"ח תרומת הדשן סימן שפ"ה · מהד"ם פארובת סימן ס"ב · דברי ריבות סימן ש"ח · כל מה שמחדשין הכותים ומלכותיהן אפילו מענין ביסורין גובין הכל לפי ממון דברי ריבות שי"ח · כיצד גובין הכלים שצריכים להשאיל לשר וכיוצא תרומת הדשן סימן שמ"ו · במסים אזלינן אחר בעלי כיסים רשד"ם ח"ד סימן תכ"א · משא מלך חלק ג' שער א' אעפ"י שבענין בנין החומות יש הפרש אם הבתים קרובות לחומה או רחוקות לשלם לפי ממון או לפי קרוב בתים ובשכר החזן גובין לפי נפשות מכל מקום בענין המסים גובין אותן לפי הממון שכל עקר האומות הבאים עלינו אין נותנים עיניהם אלא בממון ואם רצין הגוים לבוא על עסקי נפשות וסותרים ושורפים והורגים גובין לפי נפשות ואנשים ומוסף שוים בדבר ומחשבים גם לפי קרקע אם יש לחוש עליהם :

סוגאות בני העיר. חרם על עסקי ממון · מסים מאיזה קרקע · מסים סתי קהלות :

מסים אם נוהגין בפרעונם דין סדור או לא · גדולי תרו' ד"ה :

מסים בענין מלחמה שהוצרכו לברוח כמעט כולם והוצרכו ליתן סך רב וקצתם נסעו מזה למקום אחד ולאחר הרעש חזרו ובקשו הקהל מהם שיתנו גם הם חלקם כפי התקנה שתקנו האריך מאד בים התלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים והעלה מצד הדין ומצד מנהג ומהתקנה שהיחידים חייבים חנוך בית יהודה תשו' צ"ח צ"ט :

מסים בשני מקומות אם יש לפרוע מהרי"ם טראני ח"א ש"ז וח"ב דף ק"ח קל"ח ועיין מהרי"ם אלשקר ס"י ובמהרשד"ם שס"ב ט' ובמהרד"ם אלשיך סימן ס"ה ובמה"ר בצלאל סימן ל"ט ובמהרש"ך ח"א סימן קפ"א ב' וח"ב סימן קמ"ה וח"ג סימן מ"ני ובתורת אמת סימן ס"ט · ובבני שמואל סימן ט' ובמשפט צדק סימן מ"ו מ"ז ס"ו ובמהרדי"ט סימן נ"ח ס"ב · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ק"א · משא מלך חלק ג' שער ב' משפט ב' ומשפט ד' :

דר כאן ומשוט בעיר אחרת · מסים אימתי בני העיר יכולים לכוף במס מי שאינו בן עירם · מסים וריכוס ד"ס מוהרח"ס · מסים מאיזה ממון ד"ס במשפט ספני עי פים לו ממון · וד"ס במשפט קרקעי · מסים מכסה לפרוס

שמא העדות היה בנוי על קול ומ״ש היה בדדמי והביא דעות הראשונים והאחרונים הרמב״ן סימן פ׳ בעתח״ר רכ״ב ור״ם ובכתבים קס״א ומוהרי״ש ח״א נ״ב ותשובת מוהרי״ס סמוט הביאה רבינו ב״י בתשובה ודחה סברתו בזה גם מהרח״ש בסימן ל׳ ת״ז · והרב המחבר הביא ראיה לדחיית רבינו מסוגיית הגמרא מהחיא דנתיל ונשא ונתן במ״ש מוהרי״ק בשורש קכ״א ומ״ש עליו ותירץ דברי מוהרח״ש בדף י״ג ופי׳ רש״י שנתקשו בכוונתו וישבו דבריו ע״ע · ובתשובה י״א (ועיין לקמן בס׳ ל׳ מה שלמדנו מדברי מה״ח אבי אמא ז״ל ליישוב קושיא זו ועוד נשנו בסיני בתשובות הרב בנו בעל נינת ורדים סימן י״א מכלל ג׳ ראי״ח ע״ע) וזעלה ארוכה בהיתר ספק זה דכשאין שם שום אתלאה לומר שסמכו עלית לומר בדדמי דאין לנו לחוש כלל ולהוציא מלבנו חומרא כדי לעגן את האשה · והתיר ג״כ שאר ספקותיו והיה קרוב הדבר אצלו להתיר בהסכמת רבנים אחרים אבן אח״כ העמיק שאלה בסימן כ״ג על עדות הנער ונתווכח על הרבנים שכתבו כנגדו ובפרט עם הרב בעל פרח מטה אהרן בח״א סימן נ״ג הובאה תשובתו בשליטות שנטה להתיר והרב המחבר בסימן ק״ר מתוך הויכוח חזר וקיים דעתו לאסרה כמו שהיא ע״ש הכתב דנתברר לו בעדויות הכחשות וחשש דמאורת פרח מטה אהרן ח״א קכ״ח תתר וחקר בעדות הסרסור שהעיד מה תוארו ומה מעשהו וכאשר נודע שנשתהר במקום רחוק ולא נודע אם באונס אם ברצון ואח״כ כשכב לא שב בתשובה שלימה כי היה הכובע עדיין בראשו באמרו שהיה לו פחד שיכירוהו ואם כה יחיה יאמר להם שעדיין הוא תוגר ותחילת כל דבר נכנס בספק אם יש בעדותו של זה ממש · והוצרך לבאר השלשה דינים מחולקים שיש בענין המוסר הראשון במומר המעיד ולא שב בתשובה כלל דמשיח לפי תומו נאמן דלא גרע מגוי וזהו דעת הרי״ף והרמב״ם הרא״ש והר״ן והנ״י כתב דיש חולקין וכו׳ דהואיל והוא יודע שצריך להיות עדותו משיח לפי תומו עושה עצמו כמשיח לפי תומו כדי להטעות את ישראל ולפיכך גרע מגוי אמנם הסכמתו והסכמת אחרונים להכשירו בעדותו ומשיאין אשה על פיו ע״ש · הדין שני במומר שחזר בתשובה אף לא בתשובה שליטה דנראה מדברי מהר״ם בתשובה דף ש״ט דכל דלא שב בתשובה שלימה לא מהני עדותו ונרון שלו היה שני גוים שמעידין שנהרג ומשומד אחר מעיד להפך ולפיכך פסק דאזלינן בתר רוב דעות ואתתא שריא · אמנם מוהרח״ש דף ה׳ כתב להחמיר ולכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא ע״ש ובח״ב י״ז ולקט הקמח הלכות עגונא דאתתא ס״ק רי״ט ותשמ״ג · הדין השלישי מי שהמיר במרד וכמעל ובזדון וראה עדות בגיותו וכאשר שב בתשו׳ שליטה כהוגן וכשורה מעיד עדות אשה אם נאמן באותו עדות ותנשא אשה ע״פ ואם כפי הדין נאמן זה בעדות אשה ותנשא ע״פ כל שכן במומר באונס ושב בתשובה ע״ש דהביא תשובת הרא״ש סימן הי מכלל נ״ב ועוד תשובה אחרת מכלל נ״ד ותשובת מוהרריב״ל ח״ג ע״ח ושאר דברי אחרונים והעלה מתוך דבריהם דכל זמן שחזרו בתשובה שלימה מהני עדותם עיין שם ורשד״ם פ״א וכן פסק מוהרח״ש עיין שם דכיון דמספיק בדין אותו שלא חזר בתשובה שלימה דלא מהני עדותו גבי עדות אשה להשיאה ע״פ אם לא יהיה עדותו מסיח לפי תומו והואיל והכא נראה דלא היה מסיח לפי תומו אין עדותו עדות כדי להרג אחריו אם יש בגופו של עדות די יספיק להתירה כי הפסלות והבטול בא בגופו של עד ולכן הניחה תלויה ועומדת עד שיזדמן לה עדות שיספיק להתירה וכאשר בא לידו פסק ה״ת בנו של מוהרח״ש מקבלת עדות אחר חזר לנופף את ידו הן בספק עדות המומר ועוד בספק דהוי עדות נכל״ת מפי גוי אחר המעיד לו ועוד כרת ספק שלישי שאמרו העדים שמצאו הרוגים וכו׳ וכר׳ שלא ראו מיתתם או הריגתם צריך טביעות עין וכל טביעות עין דמשיח לפי תומו דאין דעתו להעיד לא סמכינן עליה · ורתו דלא אתברר לן אם ראהו תוך שלשה ימים להריגתו · ורתו ספק חסרון הנ״ש ושקיל ושרי בכל ספק בפני עצמו ומעיפי הפוסקים שרבה בהם ומכח התרתם הסכים עם ה״ה להתיר

את האשה ההיא ע״ע ובח״ב כ״ב ושאר מעיפי הלק ב׳ הבלעתים בנעימה תוך תשובות אחרות · ש״ע אבן העזר סימן י״ז :

מסיח לפי תומו עיין · בכור אפילו גוי מגיה · מכל נאמנים להעיד ושם מרלה דסמכו בסיס סליק נאמנות להעיד להם ממה בעלה אפילו מסיחות לפי תומו מסר״ח כן חיים ח״ת כ״ג · וספר אפרים ק״ה וסכות יעקב ל״ס · ודה ומכתב אליהו · כהנים כומן הזה שם תרלה דאיש מסיח לפי תומו שהוא כהן נאמן להאכילו תרומה דרבנן דוקא · מומר לעכו״ם וזה מסיח לפי תומו · מסיח לפי תומו · ספק מסיח לפי תומו להחמיר · מבוכה להתחלת פלוגתת דפוסקים אי בעינן במסיח לפי תומו קסור דבריס או לא · עד מפי גוי מסיח לפי תומו כשם מהרד״ס אלפיך מ״מ לא חיישינן דלמא לא היה בקי בנוונת דמסיח לפי תומו · על מפי עד · ערכאות של גוים תסמו מהריב״ל ח״ח כ״ה שם תרלה אם אנו עודם שהרג ראובן קודס. הבגימות והסודמיכסי אם מסיאין את אשתו · פסולי עדות דאורייתא מחמת עבירה אם · פסולי עדות דרבנן אעפ״י שגוים קקלו בה · מסרות הפעלים בערכאות של גוים · סני יוסף כשם מהריב״ל ח״ח דף י״ב מסו לכוין דברי מסיחים לפי תומם :

מסיים או משלים התורה מאי מעליותא אית בידה משנה א׳ פ״ר דמגילה כתי״ט ועיין שלחן ערוך א״ח סימן תרס״ט בהגה די״א דדוקא ת״ח צריך לסיים · ומ״מ קטן חוזר דהחזן קורא אין לחוש · הלוינו :

מסיים עיין · מסלים · ספר תורה מוספה :

מסייע אין בו ממש משנה ז׳ פ״ר דזבים בר״ע · בית יעקב ס׳ · ש״ע א״ח סימן ש״ח סעיף י״ז בהגה ובסימן קפ״ג סעיף ד׳ מג״א שם ס״ק ד׳ · רמב״ם פ״א מהלכות שבת משנה י״ו מסייע אינו חייב כלום · מג״ר אורח חיים סימן שכ״ח ס״ק א׳ האריך ומחלק · גמרא דיום טוב פ״ב דף כ״ב שבת פרק יו״ד דף צ״ג פירוש דגוי כוחל עין דישראל בשבת בסוף אוכלא ופצותי עינא פי׳ בסוף החוח או להאיר הראות ואע״ג דישראל מסייע דפותח וסוגר העין לא איכפת לן דמסייע אין בו ממש וכשבת נאמר על זה יכול וזה אינו יכול וכמה מילי אחריני · רמב״ם פ״ג מה׳ מטמאי משכב ומושב מלהכם כשותפות בשבת · סחורה כמג״מ :

מסייע ידי עוברי עבירה דאסור לא הוי אלא כשמסייע מי שמצווה שלא לעבור · הליכות אלי אות תקס״ד עוד כלל אחר דאסור לסייע ידי עוברי עבירה אף שכבר התחיל בעבירה ע״ז פ׳ ר׳ ישמעאל משנה דורכין עם הנכרי בגת ופרש״י ומשום מסייע ידי עוברי עבירה ליכא שהנכרי לא נצטוה וצ״ע במ״ש התוס׳ וז״ל דורכין פירש״י ומשום גרם טומאה וכו׳ עד וכן נראה לר״י לפרש וכו׳ דא״כ ישראל העושה פירותיו בטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמאה ומאי הכרע דשאני ישראל דאין דורכין עמו אעפ״י שנטמא הכל בגת טמאה משום דאסור לסייע ידי עוברי עבירה שנצטוה דהיינו ישראל ואעפ״י שכבר נטמא ויראה דמעשייהו דהתוספות דמוכרע לומר דאין פירוש אין דורכין גבי ישראל משום סיוע דא״כ קשה כמ״ש התוספות לקמן ד״ה אין בוצרין עם הנכרי וז״ל אבל קשיא למה צריך למתני אין דורכין עם ישראל פשיטא השתא אין בוצרין עם הנכרי דליכא אלא דם טומאה דרבנן דריכה עם ישראל לא כל שכן וא״כ הכא נמי במתניתין בתר דתני רישא דורכין עם הנכרי בגת לשתוק לגמרי מסיפא ולא ליתני כלל ישראל שעושה בטומאה לא בוצרין ולא דורכין דכין חלוקת בצירה בין דריכה נפקי מק״ו דרישא לכן מוכרח לומר דמיירי בסוף דריכה וא״כ הוי רבותא בסיפא לאשמעינן דאסור לסייע ידי עוברי עבירה ואף שכבר התחיל וא״כ הא איצטריך חלוקת אין דורכין להכי ואגב אין דורכין עם ישראל תני אין בוצרין ובענין מסייע ידי עוברי עבירה עיין משנה ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ פ״ה דשביעית ועיין רמב״ם פ״ח מה׳ שמיטה ויובל :

מסייע לגנב שגנב הוי גרמא בניזקין הרא״ש כלל ס״ד ס׳ א׳ :

מסייע ליה כתב החוות יאיר תשובה צ״ד כדאמר הגמרא לימא מסייע ליה ודחי ליה בדוחק מכלל דלא ס״ל בוותיה תוס׳ ב״מ ריש דף צ״ט כללי גמרא למהרי״ קארו על הליכות עולם וכין שמועה דף ק״ז ע״א אע״ג דאסר רבא

קרא

שלא באכלת שלחן ערוך יורה דעה סימן ק"ו סעיף ג' ובסימן י"ז סעיף ג':

מסוכנת לענין פרכוס רמב"ם פרק ד' מהלכות מאכלות אסורות:

מסוכנת עיין סוף פלוני נפל:

מסורס עיין מחותך:

מסור עיין מוסר עיין:

מסור קריאתו בשורק ולא בחולם על משקל עצום שרוע קלוט בחוד ארוך ונקרא מסור אעפ"י שהוא פועל את אחרים להורות כי בוא יבוא יופו ולא יאמר והרי הוא כנמצא תי"ט בשם מהר"ר ליווא משנה ג' פ"י דנדרים ד"ה אביה ובעלה:

כסורת עיין ים אס מסרה מקורנמן ודיניו:

מסחתא הרי"ף ונ"י פרק ב' דב"ק דף י"א ע"ב: תיב אמספתא:

מסיבה הלך בת אחר הזקנה ב"ב פ"ח דף ק"כ: יסיבס הלך כה' כסיבה:

מסיבו די לה מה תהא עלה הדך איתתא: אשה שמובעת גט בשביל שלא היו לה בנים ואומרת בזקנות מה תהא עליה אז כופין להוציא בטענה זו יבמות פ"ו דף ס"ה: בטענה תוטרה לידתי גם לפו כופין:

מסיג גבול אינו עובר בלאו אלא בארץ ישראל דכתיב בנחלתך אשר תנחל ח"מ ולע"ש סימן שע"ו רמב"ם פ"ז מהלכות גניבה קרית ספר אזהרה רע"ח:

מסיג גבול בחוקה הוי גזלן בסתר גנב רמב"ם פ"ז מהלכות גניבה חשן משפט ולע"ש סימן שע' ברייתא בספרי פרשת שופטים:

מסיג גבול עיין אחד המחזיק בהורדה אלס פאלה: אספלמא של סאכאקו בית הכנסת מחדש. ברכת הנהנים בספרה בר מצה דיין חכם דינא דמלכותא דו המוליא מכותלו על חבר שלי חלון חבירו כפסק מהר"ר נתנאל כלה כמה ראיות מן הגמרא סאין לרב להורות בהתרה להחריבי חזקות עיין מי סהעלה תכם היולך מכס כמחזיק בו' עני המהפך קרקע אינה נגזלת ספירות כתים חרס סמס אינו תסוס ודיניה סי' ס"ו:

מסיג גבול רוצה לומר שלא לגזול תחום הארץ שנאמר בפרשת שופטים לא תסיג גבול רעך ביחוד נזכר בספרי רמב"ם פ"ז מהלכות גניבה סמ"ג חלק לא תעשה סימן קנ"ג ח"מ סימן שע"ו דיני מסיג גבול עיין רשד"ם ח"מ סימן שנ"ד וש"ע ח"מ סימן קנ"ו משפט צדק ס"ט בענין המסיג גבול רעהו ובנה בתוך של חבירו וכשהעמידו לדין בזם עליו ומת ועכשיו בא להרוס את חכותל ותתנוטנו עליו שנות חזקה:

מסיח לפי תומו כשבויה עיין על מפי עד כשר סבויה אסורה לכהן:

מסיח לפי תומו וחזרתו הרבה חלוקים בדבר מהריב"ל ח"א דף י"ב מסיח לפי תומו מפי. סני יוסף כשם מהריב"ל ח"א דף י"ב:

מסיח לפי תומו לא מהני רק להקל אבל לא להחמיר ש"ע אה"ע סימן ז' סעיף ב' בהגה רד"ך בית ח' ע"ש בית שמואל סק ו':

מסיח לפי תומו מפי אחרים עד שנתקבל עדותו בב"ד ואחר ימים בא והוסיף להעיד עיין גוי מסיח לפי תומו היט בשם רשד"ם אה"ע נ"ז מסיח לפ תומו וחזרתו:

מסיח לפי תומו נאמן באשה ובקנין דרבנן הרי"ף פרק יו"ד דב"ק דף מ"ד ע"א ש"ע אה"ע סימן תק"נ ש"ע י"ד סימן ט"ו סעיף ג' אינו נאמן בנדרים קטנים הנקחים ממנו לומר שהם בני שמונה ימים ובסימן י"ו בענין אותו ואת בנו סעיף י"א גוי שמכר שתי בהמות ואח"כ מסיח לפי תומו שהם אותו ואת בנו אינו נאמן. ואם מהימן לידה אסור ובסימן פ"ט סעיף י' בענין מליחה והדחה ובסימן קכ"ב סעיף י"א כלי סעודה בעד גוי מסיח לפי תומו דחדשים הם נאמן ויש מחמירים ובסימן קל"ז סעיף ו' אין גוי מסיח לפי תומו נאמן בהכשר כלים אסורים ובסימן ש"ב סעיף ב' כלי צמר

גוי מסיח לפי תומו שאפרן בקנבוס אינו נאמן ובמקומות שהפשתן ביוקר יותר מן הקנבוס יש להתיר ובסימן ש"ג סעיף ב' בענין בכור אם גוי או תינוק מטיל בו מום בעצמו אם לא כיון להתירו מותר אפילו אם שאל למה אין שוחטין אותו והשיבו לו לפי תומכם שאסור לשחטו עד שיפול בו מום ואם נפל"ת שישראל צוהו אסור שם בהגה וכסימן שי"ו סעיף א' הלוקח בהמה מן הגוי וספק אם בכרה ונמל"ת שכבר בכרה אינו נאמן רשד"ם אה"ע פ"א אחד שאלו ממנו בשובו לעיר מה נעשה מפלוני חבירו שיצא עמו כי השמועה היתה שנהרג ואמר שלא כפני ב"ד שלא היה יודע ממנו דבר עד שקרוב פחדו יצא מכלל חדרת ורתכף ומיד חזר לכשרותו ויהודוהו ושוב כשקראו לו כתב מגוי אחד שחברו נהרג במקום פלוני אמר ארור הוא הגוי שלא נהרג במקום פלוני כי אם למטה מהמקום ההוא אשתו מותרת רשד"ם אה"ע פ"ה ק"ב מסיח לפי תומו שהיה מכיר ההרוג מני כלי שיאמר קברתיו בן לב ח"א סימן ח' ואחרי העיון נראה לי דעדות זה הוי מסיח לפי תומו ואין עדות זה דומה וכו' מהרד"ם אלשיך דף כ"ח. שלחן ערוך אבן העזר סימן י"ז:

מסיח לפי תומו נאמן בעגונא דאתתא דרכי נועם אה"ע ב"ב נסתפק בעדיות שאמרו שנשמע קול הברה במדינה שנהרגו פלוני ופלוני ואין מתירין אשת איש בקול ההו שאין בו ממש א"כ העדות אחר שלא הוזכר בו מקול יש לחוש שמא אמ"ו בדדמי בסומכם על הקול הנשמע שאותו מקום הוא מקום סכנה והראיה מעדות הענין כשאמר שכן דרכם שהורגים אותם באותו מקום ומשליכים אותם ביער עוד נסתפק באחד מהעדים שהיה נער חשוד לפסול מן התורה שהרי היו מרננים אחריו שהיה בחברת הורגי נפשות ולספק הזה מצא בהיתרו הרי טעמי הרא דמה לנו ולעדות הפסול די לנו בעדותו של הכשר אם יש בדבריו די יספיק להיתירא ואין לנו לפסול שום בר ישראל מאומר הדעת שלפי שנתחבר בדרך עם הרשע לפיכך יהיה כמותו חלילה ועוד דאפילו מעדותו של הפסול יש ללמוד כל זמן שעדותו בא במשיח לפי תומו ודאי דלא גרע מגוי משיח לפי תומו וכמ"ש הרי"ף הרמב"ם והרא"ש וגם הר"ן לפי דעתי נלוה עמהם במומר המעיד ולא שב בתשובה דמשיח לפי תומו נאמן דלא גרע מגוי ודלא כנימוקי יוסף דכתב דיש חולקין וצ"ע בזה ברשד"ם סימן פ"א וריב"ל ח"ב סימן ו' והדג סימן ע"ה זקי"א דמחלק בין ישראל פסול מסיח לפי תומו לגוי מסיח לפי תומו ועיין תשובה קכ"ה ח"א בספר פרח מטה אהרן דמאריך בביאור דין זה דעדות מומר ע"ע ובח"ב סימן י"ו כי אין כאן מקומו להאריך והיותי גולל בספר כהן גדול הזה ראיתי בח"א סימן נ"ו כי הוא בר פלוגתיה דהרב המחבר בנידון זה עצמו ופסל לאותו שנתחבר לרשע לעדות אם לא שיהיה משיח לפי תומו ומתיר את האשה כבתוב שם והמחבר לקמן בסי' כ"ד משיב עליו ומקיים פסקו זה שהניח את האשה בסי' י"ה ושנה בסימן כ"ג ובסימן כ"ד כתב על פסקו של הרב ח מטה אהרן ולא ידעתי למה סכנהו בשם מהר"ר חסדאי והוא אהרן בחיר ה' זכר צדיקים לברכה ועוד נסתפק ספקות נהוגים ועמד לפניו כגל הספק שנסתפק בדאף את"ל שיותרו כל ספקותיו ואזי היו העדיות מספיקין להתיר אשת לשוק אך אמנם כיון שלא נתאמת לנו שחברו של זה פלוני הוא בעלה של אותה האשה שהיו עסוקים בהתירה כי אם מפיו של הנער הנזכר ואותו נער בשעת העדאתו כבר היה כבן ט"ו או י"ו שנים והמאורע היה כחמש או שש שנים מלפנים כפי דברי העגונה אם כן נמצא שהנער הזה מעיד מה שירע מקטנותו והא קיימא לן דאינו נאמן להעיד אלא בקיום שטרות ותרומת חוצה לארץ שהם מילי דרבנן אבל באיסורי תורה לא מהימנינן ליה ומאחר דכל שאר עדיות ההיתר היו תלוים בעדות זה של הנער שהוא המעיד שזה פלוני הוא בעלה של העגונה אם כן. אם העדות זה שהוא היסור הוא רעוע כל העדיות נתבטלו ובהא ודאי שהוא בתחילת דהיינו גופו של עדות החמדו שיהיה ברבר ברור שאת ולכן בא לידי מרה זו להתיר תחלת הספק

שמא

תני פרש"י סלקט המשניות החמורות לתרץ אותם ואומרם בבית המדרש כדי שיתנו לבם לפרקן והתוספות כתבו שרשב"ם פי' בללי דברייתא דהוו כמין חומר שקישר וכולל דברים הרבה בכלל אחד וניחא טפי מפרש"י עכ"ל :

אהל בסכת ויוס טוב :

מנקר עיין · מקור :

מנקת אין לה דמים ורמיה מסולקין עיין מעוברת מסולקין עיין מהר"ם פאדווה כ"ה מעוברת אומנקת חוששת לסוף ל' לראייתה ואפשר דלא בעיא בריקה בכל פעם שתשמש אפילו למחמירים באשה שאין לה וסת ואם כן אשה מנקת שמצאה דם על עד שלה אחר מעשה ולא ברקה עצמה קודם אין להכביד עליה ייסורין לכפרת :

מנקת אשה כ"ד חדש ודיניה ש"ע יורה דעה סימן פ"א : חלב אשה ודיניה :

מנקת נויה לישראל או ישראלית לגוי משנה א' פ"ב דע"ז ש"ע י"ד סי' קנ"ד :

מנקת לא תתקדש עד אחר זמן יניקה שהוא כ"ד חדש עיין כתובות פ"ה דף ס' רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדש כך אמר רב יוסף ואמר אביי שנם הוא שמע התיא דרב ושמואל ולא אסתייעא ליה מלתא לאומרה ולכן אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה משום דלא מסתייעא מלתא ולא משום דמחזי כי אפקירותא · פסקים וכתבים סימן פ"ב אי בעינן חדשים מלאים או לא · מרדכי פ' החולץ פסק הר"ר יוסף שאם אדם קדש מנקת חברו שאין צריך לגרשה אלא די בהפרשה בעלמא דדוקא נשאה הוא דצריכה גט אבל קרושין לא · שמעתי שהחכם המופלא כמוהר"ר משה זכות נר"ו ממנטובה התיר לר' שמואל פיאצה מפירינצי להשיא בתו אלמנת מפינאלי אחר שלשה חדשים שילדה כל שלא שמה דד בפי התינוק ומיוסרת הוראתו על פסק הר"ם פרוונצאלו ממנטובה ואני הצעיר יצחק ראיתי פסק מלא וגדוש חתום משני רבותי הר"ר מהרד"י בריאל ומהר"ר יוסף ברוך קזים ממנטובה שהתירו גם הם כמו זה והוא כמוס אצלי והיה המעשה רב פה פירארא על פי הוראתם והר"ר משה זכות ז"ל בשנת תל"ד התיר לבת ר' שמואל פיאצא מפירינצי אלמנת רבי שמואל פורמיגיני מפינאלי להנשא תכף אחר לידתה כנ"ל · המבי"ט ח"ב דף צ"ז אסור לשדך בין תוך שלשה חדשים להבחנה בין תוך כ"ד חדש ליניקה ובדיעבד מותר · ועיין ש"ע אה"ע סימן י"ג סעיף א' בהגה · ופנים חדשות אה"ע דף מ"ג ע"ד ציין מהרד"ם טראני ח"ב דף צ"ו אסור לשדך בין תוך וכו' · משפטי שמואל ק"ה מנקת שהמיד בעלה ושכר כותית להניק את הברת הרי זו בחזקת מנקת עומדת ולא תנשא עד כ"ד חדש · מהרר"ם איסראלאס קכ"א גרושה שנמ"ה בנת ג' חדשים קודם גרושין נראה שאינה צריכה להמתין כ"ד חדש · מהרר"א ן' חיים ח"א יו"ד מי ששלח למנקת חברו סבלונות בחשבו שאין איסור בדבר ולנדור בעדו יותר קבל עליו נזיר שמשון נ"כ שלא יקרב אל פתח ביתה · חנוך בית יהודה תשובה קכ"ז בענין מנקת חברו שאחד רוצה לעשות נישואין אחר כ"ד חדש ובתוכם חדש העבור והפוסק לא רצה להתיר והאריך בראיות כ"ד חדשים שנותנים למנקת ומעוברת חברו אם צריכים שיהיו מלאים ואם חדש העבור בכלל תרומת הדשן סי' רי"ז פסקים וכתבים שלו סימן פ"ב · הרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ד ע"ב ושם בהר"ן תראה מחלוקת ר"ת ורבינו שמשון אם הגרושה צריכה להמתין כ"ד חדש או אם די לה בשלש חדשי הבחנת ועיין ש"ע אה"ע סימן י"ג סעיף י"א · עיין רמב"ם פי"א מהלכות גירושין · מהר"ם פאדווה ל' מנקת שלא התחילה להניק ולד שילדה אחר מיתת בעלה אעפ"כ אינה יכולה להנשא תוך כ"ד חדש ומוהר"ר צבי ס"ד ס"ה וס"ו ושבי"צ"ן · מהרר"א בן חיים ח"א יו"ד מי ששלח למנקת חברו סבלונות בחשבו שאין איסור בדבר ולנדור בעדו יותר קבל עליו נזיר שמשון נ"כ שלא יקרב אל פתח ביתה ע"ש ושבות יעקב צ"ה ו' ובית יעקב קמ"ז ואמונת שמואל ב' וד' וצמח צדק כ"ה נ"ת הרח"ש י"א עדות ביהוסף ל"ט ובתשו' כ"י הגאון ה"ח אב"ד דנ' ק"ק אה"ו יע"א כמוהר"ר יחזקאל נר"ו שפסק לרבני ק"ק

וילנא ששאלוהו ע"ר מעוברת ומנקת חברו שהתירוה להנשא ושם בירר דעת כל האחרונים לאסור את האסור ע"ש מוהרח"ש י"א גבי מנקת חברו תוך כ"ד חדש לולד כתב הרב המגיד נשא וברח ולאחר זמן בא וישב עם אשתו אין בכך כלום וכו' · אשה אינה מתקדשת · גלוי עריות סגלה · יניקה · מעוברת חברו ומנקת חברו · נזקי סכנים מעשה · פנויה מנקת · דם בתריה · תלמיד במקום :

מנקת עיין · מניקה :

מנקת שנדרה שלא להניק או מניקה שנתגרשה ודיניהם ש"ע אה"ע סימן פ"ב · גמרא דכתובות פ"ה דף ס' הוה קא מסוי לאפה כשתינהו לעינא מיניה · פי' הגרושה שהיה לה בן להניק ובקש רב דימי בר יוסף לנסות אם היה התינוק מכיר את אמו והעמידה בשורות נשים והחזירו עליהן וכשהגיע אליה היה הנער מביט בה ומכירה והיא השפילה עיניה ואיהו אמר לה נטף עיניך קומי דרי בריך · הרי"ף שם דף תצ"ד ע"א · גרושה אין · כסוף עיניך :

מנקת שנתעברה ואמרה שמאבי הבן היונק היא הרה והואמכחיש ואם יטעון שהיתה ברצונה והפצרת מהרר"א ן' חיים חלק א' י"ז · פנויה נתעברה :

מנשה היה שנה נ"ה פנים בתורת כהנים · אחאב פ"ה ירבעם קי"ג פרק חלק דף ק"ג :

מנשה ודבריו עם רב אשי בחלום סנהדרין פרק חלק דף ק"ב :

מנשה ותפילתו עיין · אל יספר אדם :

מנשה ותשובתו למה לא נכתבה במלכים ונכתב בדברי הימים עיין · תפיכה ודיניה :

מנשה עיין · אי הוית התם : כרת מזכי אבא : והנפש אשר תעשה ביד רמה · מי כהחכם · ברכיו אל יספר אדם בלשון הרשב סלנם · קלקלה תולין במקולקל · סלסה כהו בצלילה · תפיכה ודיניה :

מן שירד להם לישראל ששים אמה כך אמר רבי אליעזר המודעי יומא פרק בתרא דף ע"ה : מן בזכות :

מן שמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי תענית פ"ג דף כ"ה כך גמירי לה · כשנתנו לר' חנינא בן דוסא מן השמים רגל שלחן של זהב ונתחרט וחזרו ולקחוהו ממנו אמרו גדול היה נס האחרון מן הראשון משום דגמירי דמן שמיא וכו' :

מנתא עיין · ניכוית :

מסאנא דרב מברע אי לא בעינא פי' מנעל גדול ממדות רגלי איני רוצה כי איני יכול להלך בו והוו משל נאמר על מ"ש רבי שמעון כי המקדש אשה ואמר התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב שהיא מקודשת ופריך רבנן עליה דדוקא אם הטעה אותה בשבח ממון אבל אם הטעה בשבח יוחסין דאמר התקדשי על מנת שאני ממזר ונמצא שאינו ממזר מודה ר' שמעון שאינה מקודשת דלא ניחא ליה בשבח יוחסין מפני שמתגאה עליה קדושין פ"ב דף מ"ט · הרי"ף ור"ן פ"ב דקידושין דף תרמ"ב ע"ב · ש"ע אה"ע סי' ל"ח :

מסגני ושלוטי האי איזן לנכרי נגרי פי' אשת סגנים ושרים היתה וזינתה עם חרשי העץ ועל בלעם נאמר שמתחילה נביא היה ולבסוף קוסם פרק חלק דף ק"ו :

מסגר עיין · לוקח עזה בקב"ה :

מס הרדך עיין מסים ודיניהם בשם מהרד"ם טראני ח"א קכ"נ :

מסוכן שקפץ עליו החולי שלשה ימים נ"י פ"ט דב"ב דף קל"ב ע"א · שלחן ערוך ח"מ סימן ר"ן סעיף ח' · מלוה מחמת :

מסופך אין צריך לומר תנו הגט עיין · רבי שמעון סוזרי · סבור אין צריך · תרומת מעשר של דמאי :

מסוכן עיין · מוסף סמגרם סגלה · רבי שמעון סוזרי :

מסוכנת אעפ"י שניתרה בשחיטת המקרים מחמירים שלא

מנעל חרש או ישן אין מנידין אותו בשבת במכין או בצפורן מפני שקולף העור והוי ממחק הרי"ף ור"ן ספ"ך דשבת דף קס"א ע"א שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ב סעיף ח' :

מנעלים ומלבושים הקרועים אסור לתקנם בחולו של מועד וכן אסור לומר לגוי לתקנם מיהו על ידי שנוי ש"י לתקנם קצת לצורך המועד רבינו ירוחם · ש"ע א"ח סימן תקס"א סעיף ד' · ועיין הרי"ף ור"ן פרק א' דמ"ק דף שפ"ד ע"א · שלטי הגבורים שם אות ד' הפלוגתא דפוסקים :

מנעלים וסדר לבישתן וחליצתן ש"ע א"ח סימן ב' סעיף ב' · גמרא דשבת פ"ו דף ס"א דמר בריה דרבינא סיים דימיניה ולא קשר וסיים דשמאליה וקשר והדר קשר דימיניה דאמרינן התם שירא שמים יצא ידי כולם ואיכא דאמרי שנועל של ימין תחלה וא"ר דשמאל פי' סיים נועל :

מנעלים עיין לא זוכה לבנו · בית האוצר מתירין · ברכת כהנים במנעלים · הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד · כלאי בגדים אסור כשהוא דרך חמוס · לעולם ימכור · מאן דמתרס לי · מאן יהיב לן נגרי · מלאכות שהעבד עושה לרבו · מסאנא דרי · מקיז דם · סנדל יוהרא הוא · סנדל · סבעה דברים לוה · סבעה כמכודים · סדי סמתא · סיכה במנעלים · סליח ערטילאי · תלמיד חכם ששה מנא במקום :

מנעלים שחורים היה לובש אלעזר זעירא להתאבל על ירושלים ב"ק פ"ו דף נ"ט :

מנעלים שחורים עיין · או אתון כמו מיכאי · סבור יוהרא הוא :

מנעלים של ברזל עיין · מאן יהיב לן :

מנעל מרופט אין חולצין בו ודיניו הרי"ף ורש"י ור"ן ספ"ך דשבת דף קס"א ע"א · רמב"ם פ"ד מה' יבום · טור אה"ע סימן קס"ט :

מנעל של זהב עיין · כלאי בגדים שאלה :

מנעל של חליצה וצורתו פסקים וכתבים סימן ר"ס · הרי"ף ור"ן פ' עשרים דשבת דף קס"א ע"א מנעל מרופט פי' קרוע למעלה לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה ש"ע אה"ע סימן קס"ט הרי"ף ונ"י ומשנה ריש פי"ב דיבמות דף ק"ז ע"ב ותל"ח ע"א · צריך שיהיה כולו של עור לפיכך צריך לתופרו בעור לכתחילה וכן נוהגין ויש פוסלין אף בדיעבד ודלא כיש אומרים דבזמן הזה שכל המנעלים תופרין בפשתן צריך להיות תפור בפשתן ש"ע שם סעיף ט"ו הרי"ף ונ"י שם דף ת"ח ע"א · עיין לשון דהרי"ף הובא בהגהות סמ"ק ובהגהות מרדכי ובספר כלבו ובתשו' קצרות לרשב"א · מנעל של לבד לטור כשר ולרי"ף ולרמב"ם פסול בית חדש עיין הרי"ף שם דף תל"ט ע"א למימרא דלית הלכתא כות"ה דרבי ישמעאל בן אלישע בסוקובית דיובלילה ונ"י שם · שבות יעקב ח"ב תשובה קכ"ט לענין מנעלים של חליצה איזה חלוק יש בין מנעל של צד ימין למנע' של צד שמאל והשיב דבמנעל של ימין הקשרים בצד ימין והלולאות בצד שמאל ומנעל של שמאל להפך כן הגידו לו והוא אמר אם קבלה נקבל אבל לבו נוקפו כי לשון הטור והשלחן ערוך והפוסקים בסימן קע"ט שיהיה המנע' נעשה במדת ובצורת רגל תימנית וכן בשמאלית משמע שבצורת מנעל עצמו יש שנוי ונ"ל בפשוטו שרגל ימין מאצבע גדול עד הקטן הוא באלכסון לצד ימין ובצד ימין הוא באלכסון מאצבע גדול עד הקטן לצד שמאל וזה מדוקדק טונת הפוסקים בצורת רגל תימנית ורגל השמאלית לחתוך אותם כן · ואע"ג שבמנעלים שאנו לובשין בכל יום אין עושין כן לפי שדרכן להתהפך מרגל לרגל משא"כ בחליצה דאסור לעשות כן בכן הצעתי הדבר לפני חברי ורבותי וייטב בעיניהם וכן עשינו מעשה וכן נוהגין בק"ק פראג ועכשיו מצאתי בספר גחלת שבערה מהדורא בתרא דף כ"ה ע"ד סעיף כ"א כתב ז"ל כי אצבעות הרגלים הם משופעים מן אצבע גדול של ימין עד אצבע קטנה הולך השיפוע לצד חוץ של רגל וא"כ ע"כ צריך להיות התפירה מתחילת אצבע הגדול כל השיפוע עכ"ל ואתה

קיר א נעים ככר ראית מנהג פיראראַ בזה בערך חליצה וסדרה אות ג' · חליצה בסנדל · חליצה וסדרה אות ג' צורת המנעל וחילוקים בין מנעל של רגל שמאל למנעל של רגל ימין :

זכור לאברהם · א"ה · הנה מקום אתי להעלות על ספר מה שכתבתי להסבר לרב א' ז"ל שהיה מערער על עשיית המנעל של חליצה שבמח"ק כאמרו שצריך שיהיה תחת העקב גבוה מעט דהיינו שתהיה חתיכת עור גבוה יותר משאר פרסת הרגל כאופן שיהיה כמין מה שיש במנעלים שלנו שקורים טאקו ושזהו מה שאחז"ל חלצה במנעל שאין לו עקב פסול · ואני השבתי לו כי אחר הס"ר אין האמת אתו בזה דהרי משנה שלימה שנינו ביבמות ק"א א' בסנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול ופירש רש"י עקב סולא בלעז וכן פי' שם דף ק"ג ע"ב ובקידושין דף י"ד ע"א יע"ש וכ"כ מדברי הפוס' ז"ל ובפרט מלשון הרב"י בסימן קס"ט דף קמ"א ע"ג שפי' שעקב הוא סוליא בלעז יע"ש · ואף לפי דברי הר"ב שפי' במשנה ד' פכ"ו דכלים שעקב הוא אחורי הרגל (ועמ"ש הרתי"ט בפי"ב דיבמות משנה א' ד"ה בסנדל) ולפי דברי מהר"י מיגן שהביא הרב כנה"ג שם בסימן קס"ט הגה"י אות ל' שהכריח נ"כ שעקב הוא אחורי הרגל אין להוכיח כלל שהוא טאקו שאין לפלות פה ולהפך על צורת המנעל שלנו העשוי ע"פי רבנן קשישי קדושים אשר בארץ החיים המה ז"ל · ואע"פ שהם דברים פשוטים ראיתי להביאם על מזבח הדפוס להוציא דבר זה מלב כל מי סיבה לערער ע"ז · ועמ"ש הרב יעב"ץ במשנה לחם משנה ז' פ"ט דכלאים דמתה שהקשה על הכ"מ והתי"ט נראה דאשתמיטתו מיניה דברי רש"י הנז"ל ע"ש :

מנעל של חליצה כתב הריטב"א כיון דקיימא לן שאין חולצין במנעל לכתחילה ואפילו במקום שאין סנדל מצוי ראוי לעשות הסנדל לחליצה מעור שרוק קשה ולעשותו חתיכה אחת נ"י פי"ב דיבמות דף תל"ח ע"א וכן הוא מנעל הנהוג בפיררא מקום מולדתי לא כן מנהג מנטובה כאשר כל עין תראה במנעלים אשר הם אצלנו עשויים כפי מנהגם · עיין ש"ע אה"ע סימן קס"ט סעיף ט"ז ושם כתוב לאמר ונהגו לחלוץ לכתחילה במנעל שהוא תפור מבחוץ וגם בזה נבון מנהג פיררא ולא כאשר ראיתי מנעל מנטובה שחצי התפירות מבחוץ וחצים מבפנים הנס שמעלת מ"ו מוהר"ר יהודה בריאל נר"ו שלחני לאמר דמנהג בטעות הוא ביד הרצענים ושצות לעשות מיום הזה והלאה כל התפירות מבחוץ ועיין אופן עשיית המנעל בבית יוסף סימן קס"ט טור אה"ע :

מנפול ופירושו משנה ר' פ"ת דדמאי :

מנפח רב ששת בידיה כלו' רוח תוא זה שאמרת סנהדרין פ"ו דף מ"ג :

מנפץ בשבת שעורו ודיניו הרי"ף ור"ן פי"ג דשבת דף קל"ז ע"א · רמב"ם פ"ט מהלכות שבת פסקא י"א המנפץ את הצמר או את הפשתן או את השני וכיוצא בהן חייב וכמה שעורו כדי לטוות ממנו חוט ארכו ארבעה טפחים והמנפץ את הגידים עד שיעשו כצמר כדי לטוות אותן הרי זה תולדת מנפץ וחייב משנה ר' פי"ג דשבת : אבות מלאכות :

מנצפך צופים אמרום צופים נביאי חרורות ופס"ק תלמודא דשכחום וחזרו ויסדום מגילה פ"ק דף ב' · שבת פי"ב דף ק"ד · פי' אותיות כפולות תקנו הי מינייהו בסוף תיבה והי מנייהו בראש תיבה :

מנקיט רב ששת חוטרי מתנייתא ותני כל מזלות מותרים חוץ ממזל חמה ולבנה כל הפרצופין מותרים חוץ מפרצוף אדם וכל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון · מנקיט חוטרי מנקיט משניות החמורות לתרצן ואוצרן בבח"מ כדי שיתנו לב לפרשן ע"ז פ"ג דף מ"ב · הרי"ף ור"ן פ' עשרים דשבת דף קנ"ח ע"א מנקיט אביי חוטרי מתנייתא ותאני הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור אבל אהל קבע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת אבל מטה וכסא וטרסקל והאיסקלא מותר לנטותן בשבת לכתחילה · ופירש"י מנקיט מלקט חוטרי מתני' כללות של ברייתות חוטר קשור כלוטר כללות שמצא בגוד לבר ובכסא גליין לבדה ובמשמרת לבדה והוא כוללן יחד הפטורין אבל אסור בחוטר א' והמותרים לכתחילה בחוטר א' · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועת דף ק"ט סוף ע"א בפרק כל הצלמים מנקיט רב ששת חוטרי מתנייתא ותני

Digitized by Google

הרמב"ן והר"ן והריב"ש הוי רגבא מודי הרב בתשו' חלק שני חלק י"ד סימן ר"א · וכנסת הגדולה א"ח דף קס"ג ע"ב אות נ' בכללים נפרדים :

מנין כתב רש"י יומא דף נ"ה אהא דתניא אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אחת אחת אחת שלש וכרולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה ופרש"י לר' מאיר כשהמנין יש כלל ופרט בתחלה אומרים הכלל כגון עשרים ושנים עשרים ושלש ולר' יהודה כשאומר אחת בלא וי"ו מונה הפרט תחלה שנים ועשרים וצ"ע שלא מצאתי דבר מתיישב יתרץ על מנהגנו דבסדר עבודה נהגינן לומר אחת ואחת בוי"ו כר' מאיר ובספירת העומר נהוג עלמא כרבי יהודה שנים ועשרים שלשה ועשרים נופי הלכות אות שכ"ג :

מנין למעט עיין הרי"ף ור"ן ריש פ"א דקדושין דף תר"ד ע"א וע"ב · נופי הלכות אות של"ו מניינא כי תני תנא למעוטי דבר אחד אשכחן דלא תני מניינא אע"ג דאתי למעוטי היכא דההוא דהוה מצי למתני לא הוי אלא חד תוס' דקדושין דף כ' ד"ה היכמה תימא דלא תני מניינא וכו' עד וי"ל דבהרא מלתא אין לשנות מניינא · נופי הלכות אות של"ז מנין בכל מקום אתי למעוטי מילי אחריני דאין להם אותו הדין ומצינו דתני תנא מניינא וקאמר בגמרא למעוטי כך וכך וכתבו תוס' דאין ר"ל דתני מניינא למעוטי הנהו דאין להם זה הדין אלא תני מניינא למעוטי הנהו דלא איירי בהו אבל הדין כך תוספות דב"ק דף ה' ע"א נופי הלכות אות ת' בשם מהר"ר בצלאל ומנין תני מניינא כמו ארבע מדות בסוכדין ולאו למעוטי מידי אלא להודיעך שצריך לתת טעם לכל ארבעתן למה הם חלוקים זה מזה דשב"ס פ' הספינה : למעוטי אמרו · מנין דרשינן היכא :

מנין עיין · אחר עיין · אוכלה כמדה · אונן אינו · אונן אינו מצטרף · אחים שתלקו הרי הם כלקוחות · ארבעה וחמשה · אשה עולה למנין שבעה · בית דין אינו יכול לבטל דברי בית דין חבירו · בית הכנסת מחדש ובפרט בפסק מהר"ר פאדווא · בני העיר אלו · בני ישוב · בן שלש עשרה שנה ויום אחד שאלה · ברכת הכלים · ברכת קטנים · בר מלוה · גדול אות · גזלן המחזיר הגזלה שלא מדעת · גלוי עריות שאלה בפסק הר"ר פיאמיטא · דבר הנאסר במנין · דבר שבמנין · הכל עולים למנין שבעה · הן תני נבי מציאה · הפטרה אין אומרים · הפטרה למה אמרינן · השכבה לא נהגו · ועוזבי · וזמן כוס · זרע אברהם · יחיד ורבים הלכה כרבים ספר גט פשוט ד"ה אמנם · ישן עולה · ישראל אסור · כופין · כל דבר שבקדושה · לעולם ישכים אדם · מאי מכריז · מגלה בזמנה · מגלה צריכה מנין והם נשים עולות למנין · מודה מקצת כל · מחלוקת הפוסקים נרסינן מילה בעשרה · מכה חברו עיין · מנדה עצמו בכעסו · מנודה הם אסור מנייכא אתא לאשמועינן · מנין דרשינן · מנין עיין פסקים · מספר גדול מספר דרך הגמ' · מעמיד ומושב · מפסיר אם עולה · נדויי ק"ק הסכימו סופר שפה וכתב · סכום מדה או סכום מנין כי קתני · סעודת ברית מילה · עבד כנעני אסור לשחררו · עבודה זרה נלוי · פסולים לדון בסנהדרין קדושה בלשון · קדושין בעשרה · קדושין בשבת שלא בעשרה · קדיש ודיניו ד"ה מטה יוסף ח"ב א"ח סי' י"ב וכו' · קטן הם · קטן עולה למנין שבעה · קריאת ס"ת אין קורין בפחות מעשרה גדולים בני חורין · קריאת ס"ת מנין קשר דשפים · ראשי תיבות אי"ד דוב מלין · שבועה אין נשבעין אלא שביעית אסור פירותיה · שטרי חוב המוקדמים · ספר פאחד טוען שהסופל טעה במנין · שכים או שלשה · תכלאים נחיתו למנין אנשי · תפלה חוזרת תרומה אין תורמין במדה · תרומה עולה באחד ומאה · תרומת מעשר ומעפרות :

מנין עיין פסקים ולתב"ם סימן רמ"ג אם יכולים בני הישוב לכוף חבריהם כל ימות השנה שישכרו ארבעה או חמשה למלאות המנין :

מנין פוטר עיין · גזלן המחזיר הגזלה שלא מדעת :

מני עיין · כמאי אוקימתה · בדייתא לא פליג אמתניתין היכא · הא מני רבי פלוני · והא כל כי הכי סתים · מתניתין מני · סתם משנה מוקמינן :

מניעת טובה אי הוי הפסד ואונס ממון עיין · מודעא וכל דיניה ד"ה כל הב אות י"ב ואות ת' ועיין יד אליהו תשו' ז' · תפלה אסור לאדם להקדים :

מניעת נזק אינו בכלל איסור הנאה לענין ע"ז או נדרים ויש חולקין עיין · מקלט שאלה :

מניעת תביעה אינו בכלל איסור הנאה לענין ע"ז או נדרים ויש חולקין עיין · מקלט שאלה :

מניקה אסורה להניק בן של נוי הרי"ף ור"ן פ"ב דע"ז דף שנ"ה שנ"ו · ש"ע י"ד סימן קנ"ד :

מניקה בשבת יכולה להוציא בידה החלב המצער אותה ש"ע א"ח סימן ש"ל סעיף ח' :

מניקה השכירה עצמה להניק בן אם יכולה לחזור הרא"ש כלל י"ז סימן ז' · ש"ע א"הע סימן פ' · ב"י ח"מ סימן של"ג :

מניקה ודיניה ביום הכפורים ש"ע א"ח סימן תרי"ז :

מניקה עיין · אלמנה אינה חייבת · אם יכולה לומר · אשה עולה עם האיש · בוא וראה כמה גדול אדם זה · בת אלל האם · גרושה אין כופין אותה להניק · מלאכות שהאשה · מנקת · מעשה ידי אלמנה משרה אשתו · נדרה שלא להניק · נשים ארבע . סתם מניקות · עוברות ומניקות · תעניות וסדרן · תענית אסתר · קארי מה · תדע · תשעה באב חייבים להתענות :

מניקה שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו את בנה ולא בן חברתה אם פסקו לה מזונות טועטים אוכלת הרבה משלה כדי שיהיה לה חלב ולא תמית את הבן ולא תאכל דברים הרעים כגון קשות וכו' הרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ר ע"ב אמנם רמב"ם פכ"א מה' אישות מפרש הסוגיא גם באשה שמניקה את בנה עיין מ"מ ומגדל עוז שם · ש"ע אה"ע פ' · והמאכלים הרעים האסורים בגמרא מנייהו פסקי חלבא ומנייהו עבדי חלבא : מלאכות שהאשה עושה :

מניקות ששואבין בהן יין מכלי לכלי מותר הרי"ף דסוף ערובין ורש"י ור"י שם דף רכ"ה ע"ב :

מן כתיב בקרא או אם כתבו התוספות דב"ם פרק המקבל דף קי"א ד"ה מנרף דאנו דורשים המ"ם בחד סתרי נווני או מ"ם ממקצת ולא כל או מ"ם המובחר כולו מן המובחר דוקא הליכות אלי אות תקנ"ו · מם עיין :

מנלן עיין · מנא לן :

מנסך יין של חבדו י"ד סימן ר' · מימרא דר' ירמיה פרק הניזקין רמב"ם פ"ז מה' חובל · ח"מ ולע"ש סי' שפ"ה · היזק שאינו ניכר :

מנעול הניטל בשבת עיין · טלטול דלת ·

מנעול עיין · הסלת מנעול · מגר :

מן עיין · בשכר שלשה זכו לשלשה · דבש אחד משמשים למן · חמשה אחד משמשים · כפויי טובה · מן נבלע באיברים · מן בזכות · מן עיין ביומא · מן סירד · עדיין לריכים · לכלכלת המן · שלשה פרנסים ·

מן עיין ביומא פרק בתרא דף ע"ה ע"י סימן ס"ר כל עניני המן · משל למלך ב"ו שיש לו בן אחד פסק לו מזונותיו פעם אחד בשנה ולא היה מקבל פני אביו אלא פעם אחד בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והקביל פני אביו בכל יום לכן מן יורד לישראל בכל יום כדי שיהיה תמיד לבם משועבד ונכון לאביהם שבשמים יומא פ"ב דף ע"ו. עין ישראל סימן ס"ד :

מן עיין · כתיב בקהל :

מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבוא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה קרא דמנעי רגלך מיחף קא מפרש פי' שלא יבא וכו' שלא תגרום לך גלות שתלך יחף ויבא לך צמאון יומא פרק בתרא דף פ"ז :

מנעל בשבת לא יצא אדם קטן במנעל גדול ולא תצא אשה במנעל מרופט (קרוע למעלה) ולא במנעל חדש ובאיזה מנעל אסרו במנעל של אשה ואם יצאת בו שעה אחת מבעוד יום מותר הרי"ף ור"ן פרק עשרים דשבת דף קס"א ע"א · ש"ע א"ח סימן ש"ג סעיף י"ג :

מנעל בשבת מעל גבי האמום שומטין אותו אף על פי שהאמום מלאכתו לאסור הרי"ף ור"ן סוף פרק עשרים דשבת דף קס"א ע"א · שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ח סעיף י"ד :

מנעל בשבת עיין · טיט על המנעל · מודה על האמת · מחק אותו · עבוד בשבת :

מנין דפסין:

מניינא לא שייך לשנות במלתא חדא כללי גמרא למהרי"ק ארז על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א תוס' ד"ה קרשין בחדא מלתא אין לשנות מניינא אם לא היכא דמפרש דברים החלוקים בו מדבר אחר:

מנין אשכחן דקאמר ואינו אלא אסמכתא בתרא דף קס"ז מניין למתנתי' שכיב מרע וכתבו התוספות דאינו אלא אסמכתא ואף על גב דפריך פ"ט לא גמר מוהעברתם ח"פ מ"ט לא גמר לאסמכתיה מוהעברתם הליכות אליי אות תקס"נ:

מנין בלשון כיצד מצינו מסכת סוטה מקרא בכורים כיצד חליצה כיצד ברכות וקללות כיצד וכולהו פירושייהו מניין גופי הלכות אות ת"ו בשם מהר"ר בצלאל:

מנין כששואל נראה מדברי התוספות שכשאמר לשון זה צריך שתהיה ה' זיכחה מפסוק דאל"כ לא גרסינן לשון מנין ב"מ דף קס"א בד"ה מניין וז"ל תימא דקאמר מניין וכו' ואינו מוכיח מקרא אלא מורין הוא ובקמא דף ק"ט ע"ב ד"ה מניין · הליכות אלי אות תק"ם:

מנין לאומר דבר לחברו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ר"ל לא מרי' לא אמור הדברים אא"כ נותלך רשות יומא פ"ק דף ד' ה' · ההוא תלמידא דאפיק מלתא דאתמרה ביה מדרשא דרבי אמי לבתר עשרין ותרתין שנין ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואכריז עליה דין גלי רזיא יהרי"ף פ"ג דסנהדרין דף רע"ח ע"ב · וכל מגלה · מכוסה סלו לגלות:

מנין לדבר זה מן התורה כתב הרא"ש דפעמים קאמר הכי ואיהו לא ס"ל לאותו דבר אלא מפרש אליבא דמאן דסבר יהכי הרא"ש דב"ם דף קנ"ז שאלו לאליהו מנין שמסדרין לבעל חוב פירוש דהוא סבר אין מסדרין אלא שאלו ממנו טעם למ"ד מסדרין הליכות אלי אות תקל"ט:

מניין לדבר זה מן התורה עיין · מן סמורס מניין:

מני מתניתין עיין · מתמיתין מני · סמי הוא:

מנין אם הוי סימן מובהק בענונא דאתתא מוהרח"ש סימן ל"ה על רמב"ם פי"ג מהלכות גירושין וכן אם יצאו עשרה בני אדם ממקום למקום ואסורין בקולר וכו' פסקא ב"ו · משאת בנימין ס"נ רא דסמכינן אמנין היינו דווקא כשנראין ונכרין הדברים שבזמן א' ובמקום א' נהרגו גם לא סמכינן אמנין אלא דוקא שהגידו נ"כ על מקום הריגה לאיזה דרך שהיו רוצים לילך ע"ש וצמח צדק מ"ב דמאן דאמר מנין מהני אפילו אם הכריזו המנין וכותי בא ואמר המנין מהני דהא קיימא לן אם לא שאלוהו לאותו גוי הוי שפיר משיח לפי תומו ולא אמרינן דאומר משום ששאלו לשאר כותים א"כ מהני המנין ומקום הליכה הוי סי' מובהק לדעת כמה פוסקים · ח"ה אם אמר מנין ומקום שהלכו דרך שם ושם פסק דמנין לא הוי סימן · אם הכותי מזכיר אחד מהחברה שנהרג הוא ושני אנשים שהיו עמו הולכים בדרך ועל אותו פלוני שמזכיר מעיד עדות מעליא מותרות גם נשי פלוני ופלוני שהיו הולכים עם זה כיון שידוע לנו מי ומי ההולכים עם אותו פלוני אע"ג שהכותי אינו מזכיר אותם ודומה לכותי האומר זה שהלך עמי מת וידוע לנו הפלוני שהלך דמותרת אשת הפלוני ולא אמרינן אותו פלוני הלך לדרכו ואיש אחר נתלוה עמו ע"ש:

מנין אם הוי סימן מובהק בענונא דאתתא עיין · גוי מסיח לפי תומו כסר כסס משאת בנימין מ"ד · כר"ס סלוי נ' ד' אפי' לא כח חלה סמים · ומהריב"ל ח"א כ' · מנין הוי סימן · סימן מובהק כסס מסרד"פ מורחי פ"נ ע"ד ע"ס:

מנין ביחס עיין · כני חבורה המקפידים:

מנין דרשינן היכא דלא איצטריך לגופיה גופי הלכות אות ר"ב · הליכות עולם שער נ' ספ"ב כל היכא דתני מניינא לדרשה:

מנין דרשינן עיין · וו לא נרים · מניינא אתא לאפטוקים מנין למעט:

מנין הוי סימן במציאה ולא בדברים אחרים כן סבר נ"י פט"ו דיבמות דף ת"ן ע"א · אין מנין סימן מובהק ח"מ וב"י סימן רצ"ז · הרי"ף ונ"י פ"ב דמס' לפי הדפוס המוטעה דף ע"א ע"ב ולפי האמת דף ע"ז ע"ב · ש"ע ח"מ סי' רס"ב סעיף ג':

מנין הוי סימן במציאה עיין · לא סא ולא סא · מנין אם סוי סימן · מסרות המולא אותם:

מנין ודיניו לכל דבר שבקדושה ומי מצטרף עם מי ומי ראוי למנין עיין מנין עיין · ובש"ע א"ח סימן נ"ה וכתב בעל שכה"ג ס"ק ו' שנשאל על חברת ת"ת שבעירו שהיו בה תחתיות ועליות והעליות אינם סגורות בכותל גמור אלא כלונסאות גבוהים עשרה ולמטה יש חצר גדול שפונים אליו התחתיות והעליות ועומדים חמשה אנשים למטה בחצר וחמשה אחרים בעליות ומתפללים תפילת מנחה בקדושה וקדיש אם מצטרפים תחתונים למעלה ועליונים למטה כיון שהעליות חלקו רשות לעצמן וה"שיב דאם מה שלמעלה היו עליות ודאי שאין מצטרפין אכן להיות כי צורת החצר לא היתה כאמור אלא שהיתה חצר גדול ופתחו בו הרבה בתים לחצר ולמעלה מן הבתים היו שם בתים בנויות ולפני אותם הבתים היה שם והראנ"דו במחיצות של פצימין עד חצי הגובה ובאורהו והוראנאדו היו עומדים מקצתם להצטרף עם העומדים למטה בחצרובות נסתפקו ושאלו את פיו והוא ז"ל הראה פנים לכאן ולכאן וסוף דבר כתב דיש לחוש לטעם הר"י אבוהב ומההוא טעמא בנדון כזה אין מצטרפין · ועיין דרב"ז סימן ר"ם דדי במה שהיו ששה שלא התפללו או חמשה וקטן פורח כדי לומר קדיש וקדושה בעשרה ואיכא למאן דס"ל דאפילו א' שלא התפלל די. שם · ובסימן רמ"א כתב עשרה שהתפללו כל א' ביחיד כבר נפטרו מקדיש וקדושה ואין להם להתקבץ עוד ולחזור ולהתפלל כדי לומר קדיש וקדושה ואם חזרו הוו ברכות לבטלה לפי שכבר יצאו ידי תפילה ומתבאר מחלוקת רש"י ור"ת ע"ש · ועיין תשו' הב"ח קמ"ח מי שנולד בר"ח טבת ואירע שנכנס למנין בר מצוה בר"ח טבת שהוא יום הראשון של ר"ח הנזכר דמותר להתפלל ערבית בליל ר"ח טבת כדי להוציא את הרבים י"ח ולא בעינן אלא י"ג שנה שלמים אעפ"י שאינם מעת לעת והיום א' די לנו במה שנכנס בו ומקצת היום ככולו · עיין דבר שמואל תשו' ק"ד דמסיק הכי · בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה פי' אין עונה שיעור שיוכלו לענות דבר שבקדושה ברכות פ"ק דף ו' · מטה יוסף ח"ב א"ח סימן י"ב מבאר מ"ש ב"י בשם אבודרהם התחילו בעשרה ברכת יוצר אור וכו' ומבאר מ"ש רמב"ם אין פורסין על שמע בפחות מעשרה גם מבאר מ"ש שכנה"ג בסימן נ"ה בענין אם התחילו להתפלל בעשרה ויצאו מקצתן ע"ש גם אם יכולים לומר ברכנו בברכת המשולשת בתורה · גם מבאר מ"ש הב"י בסימן הנז' דף פ"ה ובסימן קצ"ט אכתוב שדעת הרא"ש אף על פי שהוא קטן מצטרף לכל דבר אם הביא שתי שערות · מטה יוסף ח"ב א"ח סימן י"נ על מ"ש שכנה"ג על חברת ת"ת שבעיר הזאת שיש תחתיות ועליות ולמטה יש חצר גדולה ועומדים ה' בני אדם למטה בחצר וה' בני אדם למעלה בעליות אם מצטרפים תחתונים למעלה כיון שחלקו רשות בעצמם העליונים · מטה משה אות ס"ז שצריך להיות הקדיש בעשרה · אות ס"ח בדין צירוף הקטן וחומש בידו · אות ס"ט אם ישן מצטרף · עמדו עלמו בכנסו · מזוי ק"ק הסכימו · קדיש ודיניו ד"ה מטה יוסף חלק ב' אורח חיים סי' י"ג · קטן אם מצטרף:

מנין כל מקום ששנו חכמים מנין אין מוקדם ומאוחר לא דקדקו במשנתן להקדים או לאחר חוץ משבעה סממנין וכתבו תוספות דסוטה דף י"ג ויש מקשות שהמוקדם במשנה צריך להקדימו לכתחלה ואי אפיך דיעבד לית לן בה חוץ משבעה סממנין סנהדרין ריש פ' ארבע מיתות גופי הלכות אות של"ח:

מנין כנסת הגדולה א"ח בכללי גמרא דף קס"א ע"א אות קצ"ד דרך הגמרא כשמזכיר מנין ומוסיף עליו לאו דוקא אותו המנין לדעת הר"ר דוראן והר"ם אלשקאר ולדעת הרמב"ן

מנחש עיין · נחש · ניחוש ונחשו :
זכור לאברהם · ח"ס · ועיין בתוספתא פ"ח דמסכת שבת בענין כמה דברים שאסורים משום ניחוש ודרכי האמורי ועג"ס שם סרב חסדי דוד וע"ע לספר חיד"א בסיורי י"ד סימן קע"ט אות ד' וכס' סחסידים סי' נ"ס :

מנחת גוי עיין · יש מנחות טעונות · מנחות נקמצות ·

מנחת העומר מצות להקריב ביום ט"ז בניסן שנא' בפרשת אמור והבאתם את עומר ותנ' מנחות פרק רבי ישמעאל ורמב"ם פ"ז מהלכות תמידין ומוספין · סמ"ג עשין קצ"ט · עומר :

מנחת העומר עיין · יש מנחות טעונות · מנחות כולן · מנחות נקמצות :

מנחת חביתין עיין · ארבע פייסות · חביתין · יש מנחות טעונות · מדות של יבש · מדות של לח מנע · מנחת כהן גדול · מנחות כאות עשר · תמיד קרב :

מנחת חוטא אסור ליתן בה שמן · ואסור ליתן עליה לבונה שנאמר בפרשת ויקרא לא יציק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה וגו' · שתיהן זבחים פרק קדשי שמים מנחות פרק כל המנחות · רמב"ם פי"ב מהלכות מעשה הקרבנות · סמ"ג לא תעשה שכ"ח שכ"ט · ועיין משנה ב' פ"ו דזבחים וברע"ע ותוי"ט קצת דיני מנחת חוטא :

מנחת חוטא עיין · יש מנחות טעונות · מנחות כולן מנקמצו · מנחות נקמצות :

מנחת חלות עיין · יש מנחות טעונות :

מנחת חנוך היא המנחה שמקריב כל כהן תחילה כשיכנס לעבודה שמקריב אותה בידו רמב"ם פי"ב מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ד' :

מנחת כהנים. אין בה לכהנים אלא כולה כליל על המזבח משנה ב' פ"ו דמנחות · רמב"ם פי"ב מהלכות מעשה הקרבנות :

מנחת כהנים עיין · יש מנחות טעונות · מנחות הנעשות בכלי :

מנחת כהן לא תאכל שנאמר בפרשת צו וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל · ספרי ופ' התכלת · רמב"ם פי"ב מהלכות מעשה הקרבנות · סמ"ג לא תעשה שכ"ב · ודוקא מנחת כהן לבדו כליל תהיה ולא באותה שיש לו בשותפות עם הצבור ר"ע על משנה ד' פרק א' דשקלים · משנה ב' פרק ו' דמנחות למזבח ואין בה לכהנים :

מנחת כהן משיח למזבח ואין בהם לכהנים משנה ב' פרק ו' דמנחות :

מנחת כהן משיח עיין · יש מנחות טעונות · מנחת חביתין :

מנחת לחם הפנים עיין · לחם הפנים קרוי מנחה :

מנחת מאפה תנור האומר הרי עלי לא יביא מאפה כיפה ומאפה רעפים ומאפה יורות הערביים והרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין משנה ט' פ"ה דמנחות עיין רמב"ם פי"ג מה' מעשה הקרבנות פסקא ח' : כיצד החלות וכיצד הרקיקין :

מנחת מחבת ומנחת מרחשת מה ביניהם מרחשת יש לה שפה והבצק שאופין אותו עליה רך שהרי יש לה שפה ואינו יוצא ומחבת אין לה שפה והבצק שאופין אותו בה קשה כדי שלא יצא מכאן ומכאן והאומר הרי עלי מחבת לא יביא במרחשת במרחשת לא יביא במחבת משנה ח' פרק ה' דמנחות רמב"ם פרק י"ג מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ד' :

מנחת מחבת עיין · האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת · יש מנחות טעונות · מנחות נקמצות :

מנחת מרחשת עיין · האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת · יש מנחות טעונות · מנחות נקמצות · מנחת מחבת :

מנחת נדבה עיין · שמן מעוטו מעכב :

מנחת נסכים למזבח ואין בהם לכהנים משנה ב' פרק ו' דמנחות ·

מנחת נסכים נקראת הסולת לבדה הבאה עם הקרבן ואינה טעונה תנופה ולא הגשה ולא לבונה אבל טעונה מלח וכולה נשרפת על מזבח החיצון רמב"ם פ"ב מה' מעשה הקרבנות · עיין משנה ב' פ"ו דמנחות · ומשנה ג' ומשנה ד' פי"ג דזבחים ומשנה ב' פ"ד דמנחות · תוי"ט משנה ג' פ"ד דזבחים ד"ה ומנחת נסכים ומשנה ד' פ"ז דמנחות · תוי"ט משנה ח' פי"ג דמנחות :

מנחת נסכים עיין · אחת לשלשים יום מפרישין · איל קרב · ארבע פייסות · יש מנחות טעונות · כבש הבא עם העומר · מנחות מנחת נסכים · נסכים · נסכים נקראו · סולת ושמן · פרים מרובים ואילים מרובים · פר קרב · שמן מעוטו מעכב · תמיד קרב :

מנחות נסכים רמב"ם ספ"י מהלכות תמידין מנחות של נסכים שנתערבו זו בזו אחר שנבללה כל מין ומין בפני עצמו כשרות וכיון שנבללו המנחות ונתערב שמן וסולת הרי זה מותר לערב יין שלהם לכתחלה וכן אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה הרי זה מותר לערב היין שלהם · כשמערבין היין של נסכים יש לו לערב יין נסכים של אמש בשל יום ושל יחיד בשל צבור וכשמערב מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים ביין נסכי כבשים אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילם ולעולם אין מערבין היין לכתחילה אלא אחר שנתערבה הסולת או אחר שהקטירה · משנה ד' פ"ט דמנחות · נכסים לעולם אין תערבין :

מנחת נשים עיין · יש מנחות טעונות · מנחות נקמצות :

מנחת סוטה עיין · סוטה ומנחתה :

מנחת סולת עיין · יש מנחות טעונות · מנחות נקמצות :

מנחת קנאות עיין · מנחת סוטה :

מנחת רקיקין עיין · יש מנחות טעונות :

מנטא עיין · גיניית :

מני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל פי' הוראה יוצאת ממני ונבי עבר שהפיל עצמו לנייסות א"ת ס' גטין פרק ד' דף מ"ח · הרי"ף ור"ן שם דף רמ"ט ע"ב · שלחן ערוך יורה דעה סימן רס"ז סעיף פ"א : עבדו מכר לגוי או לגר תושב :

מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה משנה פי בתרא דקדושין דף פ"ב בגמרא הרי"ף ור"ן שם דף תרנ"ז ע"ב :

מניח דמי המקח ביניהם ומסתלק שלחן ערוך ח"מ סימן רכ"ב סעיף ב' רמב"ם פ' עשרים מהלכות מכירה : מעות הלוואה או פקדון · תקח לקח מעסרה :

מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה עיין · הללו בעלי פססין · זמן תפילה · רבי שמעון בן יוחאי ועמרו :

מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה רבא אמר כך על רב המנונא שהיה מאריך בתפילתו והתורה היא חיי עולם והתפילה היא חיי שעה שמבקש על השלום והרפואה והמזונות. ובפ"ב רשב"י אמר כך כשיצאו מן המערה וראו בני אדם חורשים וזורעים וב"ט א"ר אליעזר על אותם שמהרו לצאת ביום טוב קודם תשלום הדרשה שלו ללכת לאכול י"ט פ"ב דף ט"ו · שבת פ"ק דף י"ד · ופרק ב' דף ל"ג · הרי"ף פרק א' דשבת דף ק' ע"ב · שלחן ערוך א"ח סימן פ"ט :

מניח עיין · לשון הנחה מתני :

מניינא אתא לאשמועינן תי"ט על משנה א' פ"ג דפ"ב דר"ה הדי · מניינא למה לי משנה ו' פ"א דתענית בתי"ט הליכות אלי אות תקל"ב · מנין בכל מקום שמחשב התנא סכום המנין בדרך משל שנים ושלשה שהם חמשה פריך בגמרא תנא מאי קמ"ל מניינא אתא לאשמועינן בתרא פרק חזקת על משנה רבי ישמעאל ששה בתחילה וששה באחרונה שהם י"ב חדש פריך בגמרא מאי קמ"ל ומשני רצופים אתא לאשמועינן ובזה ניישב המשנה פ"ק דתענית ב"ד גוזרין עוד שבע שהם י"ג ולפעמים לא שייך האי כללא דרצופים ומשני דלכך נקט סכום המנין שהם כך וכך דאי בציר מתני שפיר דמי מס' יומא דף ל"ח פסקא דבשחר היה לובש וכו' הכל שלשים מנה ופריך וכי תנא מניינא אתא לאשמועינן ומשני הא קמ"ל דאי בציר מתני ומפי מתני שפיר דמי · ר"ע תי"ט משנה א' דתרומות · ומשנה ו' דתרומות ר"ע תי"ט :

מנין

כופל החלה לשנים ושנים לארבעה ומבדיל ואם היתה מנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת וכולן פתיתין כזיתים ואם הגדיל הפתיתים או הקטין אותם כשרים לא בלל לא פתח לא הגיש לא משח את הרקיקין כשרה לא נאמרו הדברים האלה אלא למצוה מן המובחר רמב"ם פי"ג מהו מעשה הקרבנות פסקא יו"ד י"א · משנה ד' פ"ו דמנחות ומשנה ב' פ"ג :

מנחות הנעשות בכלי טעונות שלש מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן. דברי רבי וחכ"א. סולת בלולה כתיב חחלות טעונות בלילה הרקיקים משיחה כיצד מושחן וכו' משנה ג' פ"ו. דמנחות רמב"ם פי"ג מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ה' ח' וכו' · לא בלל לא פתת לא הגיש לא משח את הרקיקין כשרה לא נאמרו כל הדברים האלו אלא למצוה מן המובחר שם פסקא י"א ועיין משנה ב' פ"ג דמנחות :

מנחות הקרבות לגבי המזבח באות מצה אבל חמץ שבתורה ושתי הלחם באות חמץ שאין קרבות על גבי המזבח משנה א'. פרק ה' דמנחות ורמב"ם פרק י"ב מהלכות מעשה הקרבנות :

לחמי תודה ארבעים · מנחות הנאפות · שתי הלחם כאחת :

מנחות ודיניהן ומשפטן וחילוקי דיניהן רמב"ם פי"ג מהל' מעשה הקרבנות ופי"ב :

מנחות ונסכים אם נטמאו עד שלא קדשן בכלי יש להן פדיון משקדשו בכלי אין להם פדיון משנה א' פרק י"ב דמנחות. אבל לא נטמאו לא שכל הראוי למזבח אינו יוצא, פירי מזבח לעולם ברייתא בגמרא :

בהמה נפדית ולחין · קדשים נפלו מומין :

מנחות ונסכים כשרים מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן ובלבד שיביאו מן המובחר חוץ מן העומר ושתי הלחם שאין באים אלא מן החדש ומארץ ישראל רמב"ם פב"ז מהלכות איסורי מזבח · משנה א' פרק ח' דמנחות · והמקומות המובחרים לסולת ולשמן שם באותם הפרקים ·

קרבנות לבור והיחיד :

מנחות וקצת דיניהן והפרש ביניהן למנחת סוטה עיין

מנחות עיין · סוטה ומנחתה :

מנחות כולהם טעונים שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה שף אחת ובועט שתים שף שתים ובועט שלש נמצאו שלש שיפורת וחמש בעיטות רמב"ם פי"ג מהלכות איסורי מזבח פסקא ה' ועיין פ"ח מה' תמידין ומוספין פסקא ג' משנה ה' פ"ו דמנחות ר"ע ותוי"ט :

מנחות יש טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה ותנופה ולא הנשה הגשה ותנופה לא תנופה ולא הגשה עיין

יש מנחות :

מנחות כולם אם קמצן זר אונן טבול יום מחוסר בגדים מחוסר כפורים שלא רחוץ ידים ורגלים ערל טמא יושב עומד ע"ג כלים ע"ג בהמה ע"ג רגלי חברו קמץ בשמאל קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסל משנה ב' פרק א' דמנחות · קומץ ודיניו :

מנחות כולם יש בהן מעשה כלי בפנים ואין בהם מעשה כלי בחוץ משנה ד' פי"א דמנחות ר"ע ותוי"ט שם ורמב"ם פרק י"ב מהלכות מעשה הקרבנות פסקא כ"ג :

מנחות כולן שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת העומר משנה א' פ"א דמנחות וכר"ע ותוי"ט והא קמיצה שהיא עבודה קמייתא והיה נתינה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא תוספות ועיין רמב"ם פ"ט מהלכות פסולי המוקדשין ופ"ז מהלכות תמידין :

מנחות דענין טומאת אוכלין עיין · טומאת אוכלין ופסקין :

מנחות מנחת נסכים ביכורים אין מביאין מן החדש קודם תבאת העומר ואם הביא פסול ולא יביא קודם להבאת שתי הלחם ואם הביא כשר משנה ו' פרק י"ד דמנחות · רמב"ם פ"ז מהלכות תמידין פסקא י"ז ועיין רמב"ם

פ"ק מה' איסורי מזבח : שתי הלחם תמידין :

מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים אלו הן מנחת סולת והמחבת והמרחשת והחלות והרקיקין מנחת גוים מנחת נשים מנחת העומר מנחת חוטא ומנחת קנאות משנה. א' פ"ו דמנחות עיין רמב"ם פרק י"א מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ט' שאר השמן נאכל לכהנים משנה ב' פ"ו דמנחות :

מנחות עיין · אחת לשלשים יום משערין · דורות מטעם · זכר לאהרן · חטת כשמיל · יין לנסיכים · יין סרף פסק כתוב יד מתחיל ראיתי · יש מנחות מעוכות · כהנים מלוה. לחם הפנים בילוש · מחום עיין פ"ע · מנחה עיין · מנחת חוטא · מנחת סוטה · מנחת קנאות משיחה כמין כי · מחנות. כהונה וכן שירי מנחות · סוטה ומנחתה: עומר ותודה קיימו · סולת למנחות · קולפי סכי · שירי מנחות · סמן למנחות · שתי הלחם כליסות :

מנחות שהם סלת חטים ומנחות שהם שעורים וכמה הם רמב"ם פי"ב מה' מעשה הקרבנות :

מנחות שנתערבו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות משנה ב' פרק י"ב דמנחות ר"ע · האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת :

מנחיל איתיה במתנת שכיב מרע רשד"ם חלק ד' סימן ס"ד :

מנחמים אינם רשאים לומר דבר עד שיפתח האבל שנאמר אחרי כן פתח איוב את פיהו והדר ויען אליפז תנינה פ"ג דף כ"ח · סוכה דף כ"ב · ואינם רשאים לישב אלא ע"ג קרקע · הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף ת' · ודין מת שאין לו מנחמים בש"ע י"ד סימן שע"ו אין המנחמים רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחילה (מימרא דר' יוחנן וכו' מ"ק דף כ"ח ע"ב וכתב הב"י שנראה שמ"ש הרמב"ן בסת"ה בשם רבינו האי שהאבלים מתחילים ואומרים ברוך דיין האמת הוא מטעם זה) וכיון שנענע האבל בראשו בענין שנראה שפוטר את המנחמים אינם רשאים לישב אצלו (מימרא דר' יוחנן מ"ק דף כ"ז ע"ב ומכיון שהוא אסור בשאלה שלום בזמן שפוטר המנחמים שוחה בראשו סה"ת בשם הר"י גיאת) עיין הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ט סוף ע"א :

מנחמים עיין · אבלים ונחומם · מטה וכפייתם · מת שאין לו מנחמים · נחום אבלים :

מנחש ואסורו עיין ש"ע י"ד סימן קע"ט · שלא לנחש והוא שלא יאמר האדם זה הסימן אירע לי טוב או בהפך שנאמר בפרשת קדושים לא תנחשו · סנהדרין פרק ד' מיתות · שבת פ' המצניע · רמב"ם פי"א מה' ע"ז · סמ"ג ל"ת נ"א · סמ"ק קל"ד · י"ד סימן קע"ט · חלק אדם נתיב י"ז חלק ה' · בלבו סימן צ"ז · ובמה דינו הרי"ף פ"ז דסנהדרין דף דפ"ו ע"א · כל המנחש לו נחש דכתיב כי לא נחש ביעקב מרה כנגד מדה דמאן דקפיד קפדי בהדיה כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולים ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב וגו' וכתיב בתריה כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל שמלאכי השרת ישאלו כך אל מי שאינו מנחש לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס נדרים פ"ג דף ל"ב · עין ישראל סימן י"ד · הרי"ף וג"י פ"ז דסנהדרין דף דפ"ו ע"א · ש"ע י"ד סימן קע"ט סעיף נ' האומר פתי נפלה מפי או מקלי מידי בנקודא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו ולמי שאירע לו אחד מאלו עשה ניחוש ממנו שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה (ברייתא דסנהדרין דף ס"ח ע"ב) וכן המנחשים בחולדה ובעופות (ברייתא שם דף ס"ז ע"א) ובכוכבים (כגירסת הרי"ף והרא"ש שם) וכן האומר אל תתחיל לגבות ממני שחרית הוא מוצאי שבת הוא מוצאי ר"ח הוא וכן האומר שחוט תרנגול שקרא בערב ותרנגולת זו שקראה כתרנגול אסור (שבת דף ס"ז ע"א) הנה י"א אם אינו אומר הטעם למה מצוה לשחוט התרנגולת אלא אומר סתם שחטו תרנגולת זו מותר לשוחטה בשקראה כתרנגול (ב"י בשם הרא"ה) וכן הוא המנהג :

משנה ב׳ דשבת ר״ע תי״ט · הר״ן פ״א דשבת דף ק׳ ע״א רמב״ם פ״ג מהלכות תפילה תמיד בכל יום קרב בתשע שעות ומחצה לכן תקנו זמן תפילת מנחה מתשע שעות ומחצה והיא נקראת מנחה קטנה ולפי שבערב פסח שחל להיות בערב שבת היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה אמרו שהמתפלל מאחר שש שעות ומחצה יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חובה וזו היא הנקראת מנחה גדולה והמתפלל שתיהן יתפלל הגדולה רשות והקטנה חובה הא למדת שזמן מנחה גדולה משש שעות ומחצה עד תשע שעות ומחצה וזמן מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה עד שישאר מן היום שעה ורביע ויש לו להתפלל אותה עד שתשקע החמה · יום הולך אחר הלילה · תפילת מנחה :

מנחה ודברים האסורים לעשות בשעת המנחה ש״ע א״ח סימן רל״ב · משנה ב׳ דשבת ר״ע תי״ט ·
לא ישב אדם · תפילת מנחה :

מנחה ומוסף לפני האבל שבות יעקב ח״ב תשובה קפ״ח בר״ח כסלו מת אחד ונגמר קבורתו אחר חצות בשעה רביעית אם האבלים חייבים להתפלל מוסף קודם מנחה או אח״כ או לא יתפללו כלל המוסף כי עבר זמנה בטל קרבנו · תשובה אף דלכאורה נראה שיתפלל מוסף כיון שזמנה כל היום כדאיתא ריש פ׳ תפילת השחר של מוספין כל היום ר׳ יהודה אומר עד שבע שעות וקאמר בגמרא אמר ר״י ונקרא פושע וקאמר שם היו לפניו שתי תפלות הלכה מתפלל של מנחה ואח״כ מתפלל של מוסף ע״כ וכן מבואר בא״ח סימן רפ״ו דאם הגיע כבר זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחילה ואח״כ של מוספין · אכן אחר העיון נראה דאבל שאני דאע״ג דאם אדם נאנס על ידי סיבה שלא התפלל מוסף עד שכבר הגיע זמן המנחה קטנה מתפלל מוסף אחר מנחה מכל מקום באונן דקי״ל דפטור מתפילה ול״ד לשאר אונסים כמ״ש הט״ז בי״ד סימן שמ״א א״כ תו אין לחייבו כיון שעיקר זמן מוסף עד סוף שבעה שעות ואסור לכתחילה לאחרו ומקרי פושע וכיון שבשעת עיקר חובתה הוא פטור תו אין לחייב וכה״ג מצינו פ״ג דחלה משנה ג׳ ד׳ גבי הקדישה על שלא נגלגלה ונגלגלה אח״כ פראתה פטורה כיון שבשעת חובתה היתה פטורה וכן כל כיוצא בזה ע״ש והכי קי״ל כמבואר ברמב״ם וטי״ד הלכות חלה הרי אף דנמשך עוד החיוב להפרשתה אין מחייבין כיון שבשעת עיקר חובתה היא פטורה ה״ח כאן :

מנחה ופי׳ המלה ודעבר כר׳ יהודה עבר ודעבד כחכמים עבד משנה א׳ פ״ד דברכות ר״ע הרי״ף ור״י שם דף כ״א ע״א והוא שיעשה לעולם כחד מנייהו ש״ע א״ח סי׳ רל״ג עיין תוספות דפסחים דף ק״ז ע״א ד״ה סמוך למנחה ובספר אמונת שמואל ת׳ כ׳ למה תפילת מנחה נקראת בשם מנחה אבל אין לו לאדם לעשות בענין שיהיו מנהגותיו סותרים זה את זה ר״י שם :

מנחה כהן גדול מקריב בכל יום שנאמר בפרשת צו זה קרבן אהרן ובניו וגו׳ וזהו מנחת חביתין מנחות פ״ד משנה ה׳ הוא פ׳ התכלת וביומא ובתמיד רמב״ם פ״ג מהלכות תמידין ומוספין סמ״ג עשין קצ״ה · משנה ב׳ פ״ו דמנחות · רמב״ם פי״ב מהלכות מעשה הקרבנות · משנה ג׳ פי״א דמנחות חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים ודוחות את השבת טחונן והרקדן אינן דוחות את השבת והן בחוץ רמב״ם שם ה׳ תמידין פסקא י״ח י״ט ·

מנחה כיון שהגיע זמנה אסור לאדם שיטעום [illegible] קודם שיתפלל תפילת המנחה שבת פ״ק [illegible] ט׳ ברכות פרק ד׳ כ״ט · ריב״ל אמר זה · לא ישב אדם :

מנחה כל מקום שחזר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב גמרא חביאה תי״ט משנה ב׳ פרק ג׳ דמנחות :

מנחה כל שממנה לאישים הרי שיריו הנאכלים בבל תקטירו עליהם שאור ודבש משנה ד׳ פ״ג דסוטה תי״ט · כל שממנו לאישים הרי שיריו בבל תקטירו עיין משנה ד׳ פ״ח דזבחים ר״ע ותי״ט · רמב״ם פ״ד מה׳ סוטה ופי״ב מה׳ מעשה הקרבנות · סאור ודבש :

מנחה מפני מה נשתנית שנאמר בה נפש אמר הקב״ה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני א״ר יצחק מה נשתנית מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגן משל למלך ב״ו שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני א״ל עשה לי מן חמשה מיני טיגן כדי שאהנה ה מסך מנחות ס״פ י״ג דף ק״ד :

מנחה מצוה לעשות מעשיה כמשפטה שנאמר בפרשת ויקרא ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו׳ מנחות פרק כל המנחות רמב״ם פי״ג מה׳ מעשה הקרבנות · סמ״ג עשין קפ״ו · עיין משנה ב׳ פ״ג דמנחות :

מנחה מקמיצתה ואילך מצות כהונה משנה א׳ פ״ג דסוטה ר״ע הגשה תחילת קמיצה שם · משנה ב׳ פ״ג דמנחות ר״ע ותי״ט · הגשה :

מנחה מתנדב אדם של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם נדר יותר מששים מביא ששים בכלי אחד והשאר בכלי שני שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים אבל יתר על ששים אין נבללין אעפ״י שאין הבלילה מעכבת כמו שביארנו אמרו חכמים כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבלילה הבלילה מעכבת בו רמב״ם פי״ז מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ו׳ ועיין שם שאר דינים דומים משנה ד׳ פי״ב דמנחות ועיין בתי״ט שמפלפל בחכמה על דברי הרמב״ם · ועיין משנה ב׳ פרק י״ג ובמפרשים :

מנחה עיין · אחד המרבה · אחת לשלשים יום משפרין · ודין אין דנין סמוך למנחה · הגשת המנחה · הרי עלי מנחה · הרי עלי מנחת שעורים · הרי עלי עשרון · זה הכלל כל המוחט · חוטא ונדבה אם · שפל · יחיד · כהנים מלוה · כל דווקא · כלי שרת אם · לא ישב אדם · מאום עיין ס״ע · מדות של יבש · מדות של לח שבע · מותר מנחה · מין במינו ובמאינו מינו · מנחות וקלת · מגחת · מקרא נדרס · סוטה ומנחתה · סולת ושמן מעכבין זה את זה · פגול חוץ לזמנו · קומץ · קמילה ממנה והילך · קרן דרומית מערבית · שהחיינו על פרי · שירי מנחות תערובת אסיר וכמה · תפילת מנחה :

מנחה על מחבת עיין · מנחת מחבת :

מנחה קטנה עיין · מנחה גדולה :

מנחה שלא נקמצה בזבח שלא נשחט משנה ה׳ פרק י״א דיבמות תי״ט :

מנחה של שבת עיין · שבת תפלתו :

מנחה שרבה שמנה וחסר שמנה חסר לבונתה פסולה ושעור השמן והלבונה משנה ג׳ פ״א דמנחות :

מנחות אינן צריכות שמן זך כתית עיין · תורה חסה על ממונן סימן כ׳ :

מנחות אסור לעשות שיריהן חמץ שנאמר בפרשת צו לא תאפה חמץ · מנחות פ׳ כל המנחות באות מצה · רמב״ם פי״ב מהלכות מעשה הקרבנות · סמ״ג לא תעשה ש״ל · משנה ב׳ פ״ה דמנחות ורמב״ם שם פסקא י״ד אעפ״י שהם מותרים לאכול בכל מאכל ובדבש אין אוכלין אותו חמץ ואם החמיץ שיריה לוקה והמחמץ אחר המחמץ חייב ולוקין על לישתה ועל אפייתה ועל עריכתה ועל הקיטוף כיצד שם :

מנחות באות מסולת לא כן לחם הפנים שהיה בא מן החטים מנחות ספ״ז דף ע״ו :
תורה חסה על ממונן :

מנחות באות עשר עשר חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול שהם באות שתים עשרה משנה ה׳ פ״ז דמנחות רמב״ם פי״ג מה׳ מעשה הקרבנות פסקא י״ח ועיין פסקא א׳ ועיין רמב״ם פ״ה מהלכות תמידין :

מנחות הנאפות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו הואיל ולישתן ואפייתן בפנים בעזרה אנשי פנים זריזין הם משנה ב׳ פרק ה׳ דמנחות רמב״ם פי״ב מהלכות מעשה הקרבנות פסקא כ״א · ופרק י״ג פסקא ו׳ :
אנשי פנים זריזין :

מנחות הנעשות בכלי טעונות היינו הארבע מנחות האפויות כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות ואם רבה בחלות או חסר כשרה וכיצד פותתין אותן

כופל

Digitized by Google

שקבלו עליהם לרחקו סמנוי הק"ק דהוי עכשיו כמו שהוא נתחרט ממעשיו הרעים אשר לסבתם רחקוהו מעליהם הם מתחרטים נ"כ ע"י תשובתו לבלתי ידח וכיון דלא היתה ההסכמה בשבועה אינה צריכה לא פתח ולא חרטה להתירה ומה שקבלוה עליהם ע"ד רבים מפורשים אינו אלא לאיים אבל לעולם לא סלקו הבחירה מהם עיין לחם רב ס"ז וריב"ל ח"ב ע"ב · דש"ך ח"א סימן ק"ז קהל שמנו ממונים לזמן אינן יכולין לסלקן תוך הזמן אם לא בסבה חזקה · דברי ריבות סימן קי"ז קהל שמנו אחד באיזה מנוי אין רשאין למנות אחר לסייעו אם לא ברצון ומי שירצה הממנוי · דברי ריבות סי' נ"א ורכ"ד ותשו' הרא"ש כלל ו' סימן י"א קהל שבררו אנשים לאיזה דבר ומת אחר נתפרדה הברירה :

מנוי הקהל עיין · בית הכנסת קהל · כן קודם אפילו · ועד · חזקה עיין · חכם הקהל · חרם החרימו · טבח שילא כתבתי שם בשם משפט לדק · כלי קדש · ממונים : נדוי קבלו · פרנסים · לבור · לרכי לבור · רגיל במלוה · רוב הקהל כופה · שליח לבור הראוי · טורח על הלבור · תלמיד במקום :

זכור לאברהם · א"ה · ועמ"ש הלק"ט סימן ל"ס הביא דבריו הכא"ס בסי' חקפ"ט ע"פ חוקע מת ונכנס אחר במקומו וכשנדל כנו רולה לירש זכות אביו שפסק שם הרב הלק"ס דהואיל ואידחי אידחי והרב שמני"ח כתב ז"ל הביא משם נדולים דלא ס"ל הכי · ועיין להרב כמהרד"ק בס' עיקר ספרי דבי רב פ' טופסים שהאריך בעניינים אלו ומסיק דהואיל ואידחי אידחי · ועיין עוד על כמה פרטים בענייני מנויי הקהל להרב חקרי לב א"ח סי' ס"ו והמשכים שער יוסף דף שער המלך פ"א מהלכות עבודת יוה"כ כ"ב · דבר משה ח"א סימן א' · דין אמת בתשו' סימן א' · דבר שמואל סימן ט"ו · לב מבין דף רכ"ג · ברכות מים דף קנ"ז :

מנו רב דלא ידענא ליה כך אמר ר"ל · ור' יוחנן השיבו ולא נהירנא ליה לאותו תלמיד ששמש רבה ואת רבי חייא והאלהים כל אותם שנים ששימש אותו תלמיד בישיבה אני שמשתי בעמידה ומאן נבר נבר בכולא·סיד פתח ר"ל ואמר ברם זכור הוא נברא לטוב שאמרו שמועה מפיו פי' מי הוא זה רב שאתה זוכר כל שעה והשיבו ר"י וכי א נך זוכר מי הוא והלא ראית אותו קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא בישיבה הוא היה יושב ואני עומד שהיה חשוב ממני · ומאן נבר פי' כמה הוא גדול · בכולה פי' בתורה ובחסידות · א"ל הנני זוכרו וזכור אותו האיש לטוב חולין פ"ג דף נ"ד :

מנורה אין מחנכין אותה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים משנה ה' פ"ד דמנחות רמב"ם פ"ג מה' תמידין פסקא י"א :

מנורה בין גדולה בין קטנה אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה בשבת דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי (שבת פרק כירה דף מ"ה ומ"ו וכר' יוחנן לדעת הרא"ש והתוספות שם ועיין הר"ן פרק ג' דשבת דף קי"ח ע"ב ד"ה ולפיכך השמיט) ואפילו אם אינה של פרקים אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים אסור לטלטלה · ש"ע א"ח סימן רע"ט סעיף ז' · ועיין הרי"ף ור"ן פרק י"ו דשבת דף קמ"ו ע"א פמוטות של בית רבי ושלטי גבורים שם אות ב' :

מוקלה מחמת איסור אסרי · מנורה של חוליות :

מנורה והטבת נרותיה ופלוגתא שם משנה ט' פ"ג דתמיד תי"ט · שער אפרים תשו' מ' מבאר קשית הבאר שבע שהקשה בס' צדה לדרך פרשת בהעלותך דף קס"ב ע"ב ל"ה שוב מצאתי מי שכתב על רש"י שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות הל"ל ומדליק וי"ל וכו' ע"ש · רש"י ריש פ' בהעלותך אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מהרר"א מזרחי ח"א ס"ב :

מנורה וצורתה רמב"ם פ"ג מהלכות בית הבחירה · מי שאומר שקני המנורה היו עקומים לא יפה אמר הריב"ש סימן ת"י :

מנורה ושעור שמנה אי מלמעלה למטה שערו או מלמטה למעלה מנחות פרק יו"ר דף פ"ט :

קודם חסם על ממונן סימן נ' :

מנורה מצוה על הכהנים לערוך נרותיה לפני ה' שנאמר בפ' תצוה יערוך אותו אהרן ובניו וגו' מנחות פ"ח · יומא פ"ק ופ' טרף בקלפי ובס' תמיד · רמב"ם פ"ג מהלכות תמידין ומוספין · סמ"ג עשין קצ"ג :

מנורה עיין · אמה · בנין אב ושני כתובים · דשון המנורה · הדלקה עושה · הדולה סימפיר · חון מפנים · חרבן הבית תנו רבנן. כל דוקא · כלים כלם שהיו · מאכל עצמו · מדות של לא שבע · מוכנו המלך. מעלין בקדש · משה סלפם · נברסת על פתחו של היכל · נרות מנורה · נשרפין אפרן מותר · למלוס · רבוי מעוט · סלחן בלפון · סמן למנורה · תמיד במנורה :

מנורה זכור לאברהם · א"ח · הרב סורי וכב אסר מנורה פסיתה בבית עכו"ם לאשתמש בב"הכנ ואפי' בביתו · והרב אליה רבה פקפק בזה וכתב דעכ"פ בביתו שרי ע"ם ונראה דבהכ"נ ודאי אסור דזה הוי נוי עכו"ם וכן תמיד של כסף של בית עכו"ם אסור לבית הכנסת דמאיס וכן העידו דהוה עובדא זה שנים רבות פה ליוורנו דנזכר מיסיבה א' קנה תמיד של כסף והרבנים ז"ל לא התירו דישתמשו בישיבה דמאיס · וכן עיקר וכמתבאר מתשו' מהר"ר תם סי' ר"ד שהוכיח דאפילו בנוי מטרתי ע"ז דחיישינן למיאוס ושם פסק על פרוכת שמרוקם אפילו שלא טדע שהוא מהר נריזים אסור לפורסו לפני ההיכל אף שמבוטל משום דמאיס ע"ם באורך ועמ"ש בכנה"ג י"ד סי' קל"ט הגה"ט אות ח' ות"פ בהגהת ב"י אות י"ד ועמ"ש הריטב"א בחידושי ע"ז על דף נ"א ריש ע"ב ודוק היטב · הרב מחזיק ברכה בק"א א"ח סי' קנ"ד :

מנורה פליגי תנאי בגמרא ר' ס"ל מזרח ומערב היו מונחים וראב"ש ס"ל צפון ודרום תי"ט משנה ו' פי"א דמנחות ד"ה כל הכלים כסף משנה פ"ג מהלכות בית הבחירה רמב"ם פסק דארון הקדש ונרות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון והדרום ודלא כמתניתין רספ"ג דתמיד דתנן בה נרות מזרחיות דהיא אתיא כר' ע"כ אבל התוספות כתבו מתניתין כר' דאמר מזרח ומערב היו מונחים :

מנורה רש"י כתב בפרשת בהעלותך אל מול פני המנורה נר האמצעי שאינו בקנים הרא"ם בתשו' ח"א סימן ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה :

מנורה שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה שבעה נרותיה מעכבין זה את זה משנה ז' פרק ג' דמנחות :

מנורה של חליות ושאר כלים מפוצלין וכסא ושלחן מעמידין אותן בי"ט והוא שלא יתקע. שלחן ערוך אורח חיים סימן תקי"ט ועיין משנה ו' פרק ב' דביצה ר"ע תי"ט הרי"ף ור"ן שם :

אמירה לנוי לשמוח · מנורה בין גדולה :

מנות לאבל על אביו ועל אמו אין לשלוח כל י"ב חדש ואפילו בשבת במקום שנהגו שלא לשאול בשלומו בשבת תשובה מהרי"ל סימן ל"א אבל במקום שנהגו לשאול בשלומו בשבת גם זה שרי שלחן ערוך יורה דעה סי' שפ"ה ועיין אורח חיים סימן תרצ"ו בענין מנות פורים :

אבל על אביו ואמו · פורים משלוח :

מנות עיין · גורל בשבת :

מן חבריא את תוב לעפריך פי' רבא ברא גברא ע"י ספר יצירה שדריה לקמיה דר' זירא א"ל ר' זירא מן הנוצרים על ידי החברים את שוב לעפרך סנהדרין פרק ז' דף ס"ה ·

ספר יצירה :

מנחה בבמה אין משנה יו"ד פ"א דמגלה תי"ט · משנה יו"ד פי"ד דזבחים · קדושת ראשונה :

מנחה ביום הכפורים ודיניה וקריאת התורה בה ואין בה נשיאות כפים שלחן ערוך אורח חיים סי' תרכ"ב

על התורה :

מנחה בלא חזרה מהרלנ"ח סימן ט"ו · מוסף בלא חזרה ·

מנהג וקלת :

מנחה גדולה משש שעות ומחצה ולמעלה ומנחה קטנה מתשע שעות ומחצה ולמעלה הרי"ף פ"ד דברכות דף כ"א ע"א · ש"ע א"ח סימן רל"ג ומפרשיו · ובסימן רנ"א סעיף א' ומגן אברהם ס"ק ד' ושעור פלג מנחה אחרונה י"א שעות פחות רביע הרי"ף שם ועיין ש"ע א"ח סימן רס"א מג"א ס"ק יו"ד וש"ע שם סימן רצ"א סעיף ב' · ש"ע א"ח סימן רל"ד

משנה

קס״ד · ע״ש ראש חברת ג״ח שנתקוטט עם יחיד אחר ונדוהו וכמעט שהחרימוהו על הרב לעיין בדינו :

מנודה לחצאין איזהו עיין · נדוי טלז :

מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא · הרי״ף ור״ן פרק ג׳ דמ״ק דף שפ״ט ע״א · שלחן ערוך יורה דעה סימן של״ד סעיף כ״א :

מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שפ״ט ע״א הרב קלעי סימן נ״ט הבעניני נדוי מנודה לקהל אחר מנודה לכל הקהילות · רשב״א תרס״ר · ש״ע י״ד סימן של״ד סעיף כ׳ ועיין מהר״ר נא״ל שם ס״ק כ׳ ועיין בב״ח :

כי מתא אכר מתא אחריתי · גלוי עריות סלה בתשובה הרב קוים לטלטידה דלא אמרינן הכי אלא כמבידם לפי הדין ולא לפין הקנס · נדוי נזרו :

מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב דוקא אם נדה לכבידו אבל אם נדהו רמילי דשמיא מנודה לתלמיד מנודה אף לרב דאין חכמה ואין עצה ונו׳ הרי״ף ונ״י פ״ג דמ״ק דף שפ״ט אבל מנודה לתלמיד לכבודו מנודה לכולי עלמא ולא לרבו שם · ש״ע י״ד סימן של״ד סעיף ט״ו וכתב שם מהר״ר נאל ס״ק י״א תלמיד חכם אינו יכול לנדות למי שבזהו אא״כ הגיע להוראה תורתו אומנותו רשר״ם ח״א צ״ו אין להתיר למי שזלזל תלמיד חכם אלא לדעת תלמיד חכם שנדהו עיין בברק הבית על סדר העלין :

מנודה מהו בכפיית המטה תיקו ולקולא הרי״ף ור״ן פרק ג׳ דמ״ק דף שפ״ח ע״א · שלחן ערוך יורה סימן של״ד :

מנודה מהו בקריעה תיקו הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שפ״ח ע״א ולקולא ·

מנודה מותר בעשיית מלאכה הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שפ״ח ע״א · ש״ע י״ד סי׳ של״ד :

מנודה מותר ברחיצה דספיקא בתיקו ולקולא הרי״ף ור״ן פרק ג׳ דמ״ק דף שפ״ח ע״א · שלחן ערוך יורה דעה סימן של״ד :

מנודה מותר ברחיצה עיין · וכן כי קתני איכו אלא ·

מנודה נוהג נדוי ברגל ולא שרינן ליה עד דמפייס ליה לבעל דיניה ובהכין סליק שמעתא הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שפ״ז ע״ב · ש״ע יורה דעה סימן של״ר סעיף א׳ ·

אבל איכו נוהג אבלותו ברגל :

מנודה עיין · אבל אסור בנעילת · אבלים וחותם · גלות כחז״מ אלפסי · וכן כי קתני איכו אלא · וכוכי מיא · חלוק הנ״ל · מאכד עלמו לדעת דמנודה כמאכד עלמו לדעת · נדוי · נעילת הסנדל בתספה כ״ב · עטיפת הראש במנודה לא · קהל אחד איכו יכול דמנודה לקהל אחר מנודה לכל הקהילות · שמנה כמנודין לספים · תיקו דמנודה · תשעה באב מלות :

מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין לו מוחרם לא שונה ולא שונין לו לא נשכר ולא נשכרין לו אבל שונה הוא לעצמו שלא יפסיד תלמודו ועושה חנות קטנה כדי פרנסתו · הרי״ף ור״ן פרק ג׳ דמ״ק דף שפ״ח ע״ב · ועיין שלחן ערוך יורה דעה סימן של״ד :

מנודה ודיניו · נדוי וסמתא :

מנודה שמת ודיניו תרשב״א סימן תשס״ג · הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שפ״ח ע״א מנודה שמת ב״ד סוקלין את ארונו ר׳ יהודה אומר לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן אלא ב״ד שולחין ומניחין אבן על ארונו ללמדך שכל המנודה המת בנדויו בית דין סוקלין את ארונו עיין שלחן ערוך יורה דעה סימן של״ד סעיף ג׳ ושמ״ח סעיף ד׳ · דוקא מנודה בעבירה ולא מחמת ממון · משנה ו׳ פרק ה׳ דעדיות ·

מאכד עלמו לדעת . סוסם אין מספקין :

מנוחה עיין · עד שלא סוקם · מספים מספעת דין · רכותו של עולם גלוי וידוע לפניך פינעתי · סדוכין בסכת מותר תלמידי חכמים אין :

מנוח עיין · כונלא :

מנוי הקהל אין לסלק למי שהחזיק בהם אלא א״כ אינו נוהג כשורה וכן מי שהחזיק להדליק נרות שבהיכל ומי שבנה היכל והקדישו ולימים עוד טוען שהוא שלו לפי שתקדישו על תנאי וזה אין בדבריו ממש אם לא שיביא ראיה שעשה כן ברשות ראשי הקהל ושם מתבאר אם האומר על תנאי הוא כאוסר על מנת ואם בהקדש צריך תנאי כפול ואם יכולין חכמי העיר לדון ואנשיה להעיד רדב״ז תשו׳ י״א · עיין משפט צדק ח״ב תשו׳ רי״נ ס״ז · פני משה ח״ב סי״א שרשאין בני קהל להחרים על כל מי שיורע שראובן נדר דרכיו בנזיר שמשון ושבועה חמורה לבלתי הטפל בשום שירות מעניני הקהל ושאין להתיר שבועתו ומכ״ש הנזיר שמשון שאין לו התרה מאחר שהוחזק למוסר ולמלשין ומטיל אימה על הצבור שלא לש״ש ואין בזה איסור לבייש בן ברית ע״ש והראנ״ח ח״ב י״ח ועיין ש״ע סימן צ״ב ס״ו וסימן כ״ח · בני אהרן ק״ד ת״ח שהחזיק וזכה במנוי ושררה לדרוש ברבים וכיוצא דהויא ליה חזקה ואינם יכולים להעבירו מחזקתו אפילו שיש גדול ממנו בחכמה מאחר דזכה בה ע״ש · וריב״ש ע״ד הב״י א״ח כ״נ תשו׳ רשב״א מהרש״ך ח״א ק״ז וח״ג מ״ו · דברי ריבות ק״ו · רדב״ז י״א מ״ש נ״נ · צמח צדק ל״ו ומ״ד מבאר שבענין התקנות הולכים אחר כוונת מתקני התקנה אפילו להוסיף על לשון התקנה או להוציא משמעותה ע״ש והרד״ך בית ל״ב ודברי ריבות ס״נ וח״ב סס׳ פרח מטה אהרן ס״ט וכן נמי פסק על ענין שאין בידם יכולת למנות לראובן שהוא ראש המדינה שיהיה נ״כ ראש הקהל בעל כרחו כל זמן שהוא טוען כי כבר הדבר במשא העם להיות נמנה בשני מנויים ונסתפקו אם היו יכולים להעבירו מלהיות ראש המדינה כדי שיהיה ראש הקהל ואם הוא יהיה טוען דקים ליה בדרבא מניח ושאינו רוצה לירד מגדולתו היאך יהיה הדין ומתוך מ״ש בסוף דבריו ז״ל ע״כ הדין נותן שאין אתם יכולים ורשאים להושיבו בין הטובים בעל כרחו כל זמן שהוא ראש מדינה וכו׳ ע״ש אפשר שרצה ללמד להם היתר שיהיו יכולים להעבירו שאל״כ מאי כל זמן שהוא ראש מדינה דקאמר אם לא שנאמר שהיה ראש המדינה לזמן קצוב ואם כן הוא יתהפך הדין שלא יהיו יכולים להעבירו מגדולתו דסתמו כפירושו וצריך עיון · מהרר״ש כהן ת״נ נ״נ יחיד הממונה על דבר אחד ורצו הקהל למנותו על דבר שני והוא אינו רוצה לקבל מכח ההסכמה הדין עמו וההסכמה נאה מהרר״ש כהן ח״א ק״ב ק״ק הסכימו שהברורים בכל שנה יקימו הברורים לשנה הבאה ועברו קצת יחידים ההסכמה והקימו הם הברורים תוך זמן מנוי האחרים לא נפטרו הבירורים מעשות כפי ההסכמה ולהם שומעין · שארית יוסף ל׳ ק״ק שהיו נוהגים לברר שבעה ואותם השבעה בוררים שמאים וברדו שבעה ואותם השבעה בירדו שמאים ורוצים לבטל הברירה בשביל שנים קרובים שנמצאו בהם · משפטי שמואל צ״ב ק״ק הסכימו להם ג׳ ראשים מכל קהל וביניהם נתמנו קרובים ונמשכו כך אלו נכנסים ואלו יוצאים ג׳ שנים ובשנה הרביעית קמו ו׳ ממונים משני קהלות בלי עצת קהל השלישי ששם הקרובים והסכימו שלא יתמנו הקרובים ועוד אין בדבריהם כלום מכמה טעמים: הסכמת הרוב שלא היתה מתוך משא ומתן של כולם אין בה ממש ואפי׳ שיתקבצו אחר כך כולם · מהרר״ם טראני ח״ב קי״ד ק״ק הסכימו בחומרות להסיר ראובן מהיות שי״ך והקימו שמעון וראובן בכח חזר להשתרר · רשר״ם י״ר קנ״נ ארבע קהלות ששלש מהם רצו לכוף לאחת בענין הנהגת המדינה אין הדין עמהם וכן כתוב בדברי ריבות סימן ס״ב ומשפטי שמואל סימן כ״ה ס״ה ע״ד צ״ח ק״י ענין כח הרב והרוב לנזור ועיין מהרדמ״ט ח״ב רף קל״ז ועיין מהררש״ך ח״א סימן ס״ו ומהרר״ם אלשיך סי׳ נ״ט : רשר״ם י״ר תשו׳ קנ״א ק״ק הסכימו בברירת שבעה לקיים דברי הרוב הנמצאים בעיר ומת אחד מהם הרי אלו חייבים בה · פרח מטה אהרן ח״ב תשו׳ נ״ח קהל הסכימו על ראובן משום דלא הוה ציית דינא שלא להכניסו בשום מנוי ושררת מהקהלה וקבלו הסכמה בחרם ע״ד רבים והן עתה ראובן חזר בתשובה וקבל עליו דברי חברות בהכנע עצמו ליחידי הקק״י העלה דאם כל הקהל יסכימו להתיר את עצמן מחמת תשובת ראובן והכנעתו דיכולים הם להתיר את עצמן ע״י שלשה אנשים מחוץ לקהלם ואין בכאן חשש לחוסר ההסכמה והחרם שקבלו

פעמים אין משביעין אותו היסת על טענה זו) ובעל העיטור חולק וס"ל דמשביעין אותו היסת דדוקא כת"נ מכל מאי דאמר משיל"מ חוזר ומשביעו היסת גדולי תרומה ש"י ח"א וג"י פ' שנים אוחזין כתב בשם רש"י ור' סעדיה שהמלוה נשבע היסת קודם שיגבה) סעיף ה' טענו מנה לי בידך ואמר לא היו דברים מעולם ועדים מעידים שהלוהו וחזר ואמר פרעתיך הוחזק כפרן לאותו ממון וחייב לשלם (מימרא דרבה ב"ב חנה אמר ר' יוחנן ב"מ דף י"ז ע"א) ואין המלוה צריך לישבע (טור וכ"כ הרא"ש שם וכן דעת הרמב"ם כמ"ש לעיל סעיף א') ודוקא לאותו ממון הוחזק כפרן אבל לא לממון אחר ונאמן עליו בשבועתו כשאר כל אדם (שם ושם סמ"ש הוחזק כפרן לאותו איצטלא שם) והרי"ף שם ורמב"ם פ"ז מהלכות טוען חייב לחברו שבועה בב"ד ואמר נשבעתי והעדים מעידים אותו שלא נשבע וחזר ואמר נשבעתי הוחזק כפרן לאותה שבועה וחייב לישבע ש"ע ח"מ סימן פ"י סעיף כ"ז מי שנתחייב שבועה בב"ד (טור סמ"ב כ"כ הרי"ף והרא"ש אמימרא דר' יוחנן היה חייב לחברו שבועה ב"מ דף י"ז ע"א ונקט בב"ד לאפוקי אם חייב עצמו בשבועה שאמר אשבע לך ותבעו בעדים ולא אבה ואח"כ אמר נשבעתי נאמן דעביד איניש לומר לא אעשה מה שלא חייבני ב"ד ואין זה אלא דחייה בעלמא ולא סרבנות וחרטה ב"י מהגמרא שם) ויצא מב"ד ואחר זמן תבעו חברו שישבע לו ואמר נשבעתי אם הוא מהנשבעים ונפטרים נאמן (לאפוקי הנשבעים ונוטלים דאינם נוטלים אלא בראיה ברורה שם בנ"י כתב הטור אם נתחייב שבועה דאורייתא וטוען שנשבע ישבע היסת וכ"כ הנ"י בשם רבינו האי ושכן הסכים הרמב"ן וכ"כ רבינו ירוחם נתיב נ' ח"ד) אבל צריך לקבל עליו חרם סתם שנשבע (ר' ירוחם שם) מיהו בזמן הזה דנוהגין לישבע בבית הכנסת לפני שמש או עדים אינו נאמן לומר שנשבע עד שיביא ראיה לדבריו מרדכי פ"ק דב"מ ור"י הנ"ל) אא"כ התרה בו לא תשבע אלא בפני עדים (עיין בש"ע ח"מ סימן ע"ט סעיף י"ג) אם עדים מעידים שלא נשבע באותו יום שאומר שנשבע כגון שאומרים שלא זזה ידם מתוך ידו הוחזק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לומר נשבעתי אחר כך (כמימרא דרבי יוחנן שם) מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה הרי"ף וג"י פ"ט דב"ם דף קל"ט ע"ב וכל דיניו ש"ע ח"מ סימן קכ"ו רמב"ם פ"ו מהלכות מכירה וחלוק בינו לדין המחאת השכיר אצל חנוני או שולחני אם לא פרעו חוזר על בעה"ב שם ועיין רמב"ם פי"א מהלכות שכירות הרי"ף וג"י פ"א דב"ב דף קס"א ע"ב מנה לי בידך והלה אומר הן למחר אמר תנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב דנעשה כאומר לא לויתי וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי:

מנה לי בידך עיין · הונס נותן ארבעה דברים ודיניו בפסק הר"ר סנדרי ושאר פוסקים · אימי יודע בחיוב · חוב מהיתומים נכיתו בשם מהר"ס טראני חלק ב' דף ע"ג פ"ז · כתובה אין בה דין מעמד דכתובה ובדומה לה דליכא מנה לי בידך אין דין מעמד שלשתן · מנו מומים בהשה :

מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתיו פרק מי שמת : הפכה הסתכרה ·

מנה לפלוני וישא בתי אמר שכיב מרע הם שתי מתנות אבל אמר ישא בתי ותנו לה מנה הויא מתנה אחת פ' מי שמת רמב"ם פי"א מה' מתנה · ח"מ ולע"ש סימן רנ"ג ·

שכיב מרע ודיניו ·

מנה מדינה היינו שמינית שבמנה של תורה דהיינו שנים עשר דינרים וחצי נ"י פרק ו' דיבמות דף תכ"ג ע"ב ·

כסף צורי :

מנה ממש קאמר עיין · שכיב מרע אמר הריני מתן :

מנה משקל מאה דינרים משנה ח' פ"ח דפאה ר"ע' משנה ב' דשביעית ר"ע · מנה היינו מאה זוז והוא ליטרא תי"ט משנה ח' פ"י דתרומות · והוא עשרים וחמשה סלעים נ"י ספ"ה דכ"ב דף ר"ו ע"ב · תי"ט משנה א' פ"ז דמנחות ד"ה חמש סאין · מנה של חול כ"ה שקלים מאה דינרין ומנה של קדש כפול חמשים שקלים וחז"ל קראו ג"כ למשקל מאה דינרין מנה כדתנן פאה פ"ח קב גרוגרות או מנה דבילה :

מנה של קדש :

מנח עיין · מאתים · מוסכ יכא ·

מנה צורי עיין · כסף צורי :

מנה קבור אם חייב במס ומעות שבותים · תרומת הדשן סימן שמ"ב · רשר"ם ח"ד סימן ת"א · דברי ריבות סימן קל"ט · עיין מהררש"ך חלק א' ס"ס קס"ט :

מסים הסכימו סיהיו · מעות סבותים :

מנה קבור לא חיישינן ליה בספ"ק דגטין והלכתא לקבורת לא חיישינן · ב"י ח"מ סימן ס"נ · ועיין ב"י ח"מ סימן ר"ן · ותשובת הרשב"א סימן אלף נ"ה · בשכיב מרע שצוה לתת מנה ולית ליה חיישינן למנה קבור · עיין הרי"ף ור"ן פ"א דגטין דף תקנ"ח ע"ב ד"ה והלכתא · ש"ע ח"מ סי' רנ"ג סעיף י"ח שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני נותנים בין אמר מנה זו בין אמר מנה סתם דלמנה קבור לא חיישינן :

שכיב מרע אמר הריני נותן :

מנה קבור עיין · מעות הניח שכיב מרע · סוה כסף או' שכיב מרע ודיניו לענין מתנה · שכיב מרע צוה לתת :

מנה של אלמנה ושיווי עיין · מאתים של בתולה ·

מנח של קדש כפול היה נ"י ספ"ה דב"ב דף ר"ו ע"ב · תי"ט משנה א' פרק ז' דמנחות ד"ה חמש סאים ·

מנה כתב רמב"ם · מנה משקל · שקל אמור :

מן השמים ירחמו ע"ז פ"ק דף י"ח :

מן התורה מניין לדבר זה אמרינן והיא אסמכתא יבין שמועה כלל שם"נ :

מנודה אבל אין מברין אותו ואין אומרין לו תנחומי אבלים מנודה שמת מנחמים אבליו שלחן ערוך יורה דעה סימן שע"ז :

מנודה אם אסור או מותר בזימון וצרוף למנין עשרה עיין נלה עריות סללה בפסק סוגלסירה :

מנודה אמר ראובן לשמעון ומוחרם ושמעון כמתמיה עליו אמר לראובן אני מנודה ואמר לו כן מהו מהרר"א ן' חיים ח"ב כ"ד :

מנודה אסור בכבוס ובתספורת משנה א' ב' פרק ג' דמ"ק ר"ע תי"ט ר"ן שם דף שפ"ז ע"ב והרי"ף דף שפ"ח ע"א ואם מת סוקלין את ארונו שם שלחן ערוך י"ד סימן של"ד סעיף ב' :

מנודה אסור בנעילת הסנדל הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"ב · ש"ע י"ד סימן של"ד סעיף ב':

אבל אסור בנעילת הסנדל · נעילת הסנדל לאבל :

מנודה אסור בתספורת דתניא מנודין ומצורעין אסורין לספר ולכבס הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"א ש"ע י"ד סימן של"ד סעיף ב' :

מנודה אסור לישב תוך ארבע אמותיו חוץ מאשתו ובניו טור ח"מ סימן ק' ועיין טי"ד סימן של"ד :

מנודה בתשמיש המטה מהו תיקו ולקולא הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"ב · שלחן ערוך יורה דעה סימן של"ד :

מנודה ודיניו הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"א · אם מדברים עם מנודה טור ח"מ סימן ק' יורה דעה סימן של"ד · ריב"ש סימן קע"נ · הר' קלעי סימן נ"ט · אין מרחיקין בן מנודה מהר"ם מפאדווה סימן ס"ט ·

[illegible]וי וחרם :

מנודה ומוחרם אם אין מלין בנו הנולד קודם החרם ואם נוזרין שלא להתפלל בעשרה ושלא יקברו לו מת ואפי' מת קטן חנוך בית יהודה תשו' ע"ז והביא דברי הרמב"ן בתשובה רמ"ד · זכוני תיק · מוחרם סופ :

מנודה ומצורע אסורין בתפילין שלחן ערוך אורח חיים ס"ס ל"ח וכתב הלבוש דבעיא היא בפרק אלו מגלחין ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא בשב ואל תעשה ומסתברא דה"ה בעלי נתקים דאסורים דכתב רחמנא נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא והרב מהטוב מתיר לבעל הנתק לשום תפילין על הכובע ולא ידעתי מנין לו · עיין הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"א :

מנודה לחברה אחת אינו מנודה לכל הקהל תורת אמת

ת"ט ור"ן שם : כסף צורי :

מנה יפה עיין · סימן ברכה אינס רואים :

מנה כתב רמב"כ פ"א מה' עירובין הוא מאה דינר · ת"ט משנה א' פ"ז דמנחות ד"ה חמש סאין וקי"ל דמנה דאורייתא כ"ה סלעים שהם ק' זוזי ומנה של קדש כפול היה הרי מאתים וכו' :

מנה לאבא בידך עיין · כריה ושמה · מומים כאמש :

מנה לי בידך אמר ליה הין למחר תבעו ואמר נתתים לך עיין · דרלה דממונה :

מנה לי בידך והלה אומר איני יודע בחיוב פטור ובחזרת חייב הר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ו ע"ב · משנה ב' פ"ח דב"ם ר"ע ת"ט · הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ו ע"ב ועיין שלטי גבורים שם אות א' שהאריך בדינים אלו גמרא דב"ק דף קי"ח ע"א וכרב נחמן ור' יוחנן · שבועות סוף דף מ' · הרי"ף ור"ן פ"א דכתובות דף תע"ב ע"א · ש"ע ח"מ סי' ע"ה סעיף ט' ואם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם אפילו אינו יודע בחיוב עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דמציעא דף פ"ו ע"א : מנה לי בידך לא היו דברים מעולם ועדים מעידים שלוה ופרע חייב משום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי פרק שבועת הדיינין ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זוז וכו' תשובות הכהן ח"ב סימן קס"נ : תרומות שער י"א · הרי"ף ונ"י פ"א דב"ם בסוף משנה ראשונה דף ס"ב ע"א וע"ב ולפי האמת דף ס"ח ע"ב : מנה לי בידך להד"מ ועדים מעידים על חמשים רמב"ם פ"ד מה' טוען : מנה לי בידך והלה משיב חמשים ידענא וחמשים לא ידענא חייב מימרא פרק השואל · רמב"ם פ"ד מה' טוען · פסקי ריקאנאטי סימן רפ"נ · הרי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף קכ"ו ע"א וע"ב · ש"ע ח"מ סימן שמ"ה : מנה לי בידך להד"מ והביא עדים שלוה הוחזק כפרן פ"ק דב"ם מימרא דר"י וכי הא דשבתאי דכהבא לכלתיה איצטלא וכו' רמב"ם פ"ו מה' טוען אבל אם טען איני חייב לא הוחזק כפרן רמב"ם פ"ו מה' טוען · ש"ע ח"מ סי' ע"ט סעיף א, הרי"ף ונ"י פ"א דב"ם דף ע"ד ע"ב ועיין לקמן : לוה טוען להד"מ ועדים מעידים שמנה לו מנה ואינם יודעים אם בהלואה או במתנה או שיהיו עדים מוכחנים תרומות שער י"א : טען לא היו דברים מעולם וחזר ואמר לויתי ופרעתי נאמן תשובת הרשב"א סימן אלף נ"א : מנה לי בידך והלה משיב איני יודע פטור בהיסת מימרא דרב נחמן ור' יוחנן בפ"א דכתובות · רמב"ם פ"א מה' טוען · פסקי ריקאנאטי סימן רפ"ה : משיב איני יודע אם פרעתיך חייב והיינו בריא בחיובא וספק בחזרה דחייב הרי"ף פרק הגוזל בתרא · רמב"ם פ"א מה' טוען · ח"מ סימן ע"ה · פסקי ריקאנאטי סימן רפ"ח · תשובות הכהן ח"ב סימן ר"א : מלוה משיב שמא לא פרעתני ולוה אומר פרעתיך פטור רשד"ם ח"ד סימן ס' : גריעותא טענת שמא הוא כשהיה לו לידע ולא ידע תשובות הכהן ח"ב סימן רל"ו : כל דהאי לא ידע והאי ידע נשבע האי דידע ושקיל כשעושה ברשות מ"מ פ"ג מה' שכירות בשם ד"ח רשד"ם ח"ד סימן קע"ב · מהרי"ק שורש יו"ד סי"ב : מנה לי בידך והרי עד אחד והלה משיב יש לך בידי כנגדו רמב"ם פ"ד מה' טוען : מנה לי בידך והלה משיב הין ויש לך כנגדי תשו' הרשב"א סימן תתקנ"ט · ח"מ סימן ע"ח · רשד"ם ח"ד סימן קצ"נ בנימין זאב סימן רע"נ ואם יש עד אחד רמב"כ פ"ד מה' טוען רשד"ים ח"ד סימן קצ"ג : מלוה אומר לא נפרעתי ולוה טוען פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרעו כולו נשבע הלוה על החצי פ' יש נוחלין שלח ליה רבי אבא וכו' הרומות שער ט' · רמב"ם פ"ד מה' מלוה ולוה : פרעתי והרי עדים והם אינם זוכרים בנימין זאב סימן תל"ב : מנה לי בידך והלה משיב איני חייב כלום חייבים שניהם לברר איך חייב ואיך אינו חייב רמב"ם פ"ו מה' טוען פסקי ריקאנאטי סימן רפ"ז חולקים בדין זה רש"י ור"ת : כופין לנתבע לברר דבריו כיצד פרעו מהרי"ק שורש קי"ח סימן ר' · בנימין זאב סימן רע"ה : האומר לחברו חייב אני לך מנה והלה משיב אינך חייב כלום פטור תשו' הרמב"ן סימן קי"ז · בנימין זאב סימן ת"מ : אמר ליה אתה אומר שהלויתי לך תן לי ראשי תשו' הרמב"ן סימן קי"ז : מנה לי בידך תנהו לי אמר לו תן אבל אני תופסו בעד חוב שיש לי על אביך מהר"ם טראני ח"ב דף ע"ג פ"ו מהרר"ש כהן ח"א ק"ס ראובן אמר לשמעון מנה לי בידך אמר לו אין לך בידי אלא חמשים דינר ונשבע ונפטר ושוב שמעון הלוה לראובן מנה על משכונות שהיו שוים מאתים וכשבא שמעון לגבות חובו . ראובן רוצה לזכות במעותיו בשבועה בשביל טענתו הראשונה אין הדין עמו וישבע שמעון ויטול ע"כ ולי תצעיר קשה שבועה זו למה אחר שראובן מודה לשמעון שהלוה לו מנה ואם על החמשים דינר כבר נשבע עליהם ונפטר והרי הוא מוחזק במשכונות · גדולי תרומה קס"ז בדין האומר לחברו מנה לי בידך והלה אומר חמשים פרעתיך בודאי וחמשים איני יודע אם לויתי אותם מסך שצריך שישבע על אלו ועל אלו נראה דבבא לצאת ידי שמים משלם החמשים שטוען איני יודע · עיין הר"ן ספ"ק דגטין דף תקנ"ט ע"א ד"ה הני תלת מילי : מנה לי בידך אין לך בידי כלום ועד אחד מכחישו ונשבע להכחיש העד ואח"כ הביא התובע עד אחר מצטרף עם הראשון ומשלם לו זה אע"פ שנשבע עליו ונעשה עוד חשוד על פי שנים עדים הרי"ף ונ"י ספ"ט דב"ק דף מ' ע"א וע"ב · ש"ע ח"מ סימן פ"ז סעיף כ"ט · רמב"ם פ"ב מה' טוען · טור סעיף מ"ד כ"כ הרי"ף ורא"ש שם דלית הלכתא בהא כרב אלא כרב נחמן כדמסיק שם בגמרא ב"ק דף ק"ו ע"א וכ"כ בעל התרומות בשערים וכ"כ בת"נ ועיין כתבי מהר"ר ישראל סימן רל"ו : מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים ח"ב לישבע מן התורה דאינו חייב לו אלא חמשים ונותן החמשים שהודה (משנה דשבועות דף ל"ח ע"ב ובכמה דוכתי ובריש מציעא דף ה' ע"א יליף לה מקרא אשר יאמר כי הוא זה) ואם יש אחר שמסייעו י"א שפוטרו משבועה (טור וברעת התוס בב"ם דף כ' ע"ב וכתב הרא"ש שהר"ם מרוטנבורק הביא ראיות לזה ומבוארים שם בפסקיו) וי"א שאינו פוטרו וע"ל סימן פ"ז סעיף ו' (בע"ת בשער כ"א הביאו הטור והב"י שם בסי' פ"ד ומבואר שם שגם הרמב"ם והרמ"ה חלוק בזה וכתב הרמ"א בסימן פ"ז סעיף ו' שהעיקר כסברא הראשונה וכ"כ תב"ח) כפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים ישלם חמשים וישבע מן התורה על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת העדים (כברייתא דרבי חייא ב"ם דף ג' ע"א ומימרא דרב חסדא שם דף כ' ע"ב הסכמת כל הגאונים וש"פ ועיין הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ח ע"א ש"ע ח"מ סימן ע"ת סעיף ב' ור' ושם שאר חילוקי דינים על זה : מנה לי בידך אין לך בידי כלום פטור אמר רב נחמן משביעין אותו היסת : מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור אמר רב נחמי ומשביעין אותו שבועת היסת · הרי"ף פרק א' דב"ם על סוף משנה א' דף ס"ב ע"ב ולפי האמת דף ס"ח ע"ב · הרי"ף ונ"י פ"א דב"ם דף ע"ד ע"ב · שלחן ערוך ח"מ משפט סי' ע"ט סעיף א' טענו מנה הלויתיך וכפר בב"ד (לשון רמב"ם פ"ו מה' טוען דין ג' עוכרא בשבועות דף מ"א ע"ב וכרבא שם וכ"כ הטור ואם כפר שלא בב"ד מבואר בסעיף מ' · היכא דטען לא היו דברים מעולם ואתו סהדי דאוזפיה ולא קא מסהדי דפרעיה אבל בתר הכי טעין דפרעיה מעיקרא ומיתי סהדי דמסהדי דפרעיה מקמי דטעין להד"מ עיין שרתי סברות גדולי תרומה שער י"א ח"א ועיין תמים דעים סימן נ"ז) ואמר לא היו דברים מעולם ובאו שני עדים שלוה ממנו ופרעו והמלוה אומר לא נתפרעתי (ודוקא שאמר להד"מ אבל אם אמר אין לך בידי כלום לא הוחזק כפרן רמב"ם פ"י מהלכות טוען ונטען) הרי זה חייב לשלם (ולא מצי תריץ לדיבוריה אבל אם טען פרעתי קודם שיבואו העדים לרמב"ן ובן מגש בטור וכ"כ ב"י ס"ס פ"ט בשם רשב"א וגם בסימן פ' סעיף ף ולרמ"א אינו נאמן כ"כ ריב"ל ח"א דף מ"ט.) הגה דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ונאמן על עצמו יותר ממאת עדים ומת שאומר לא לוה הרי הוכחש בעדים.(טור כתב מרדכי בס"פ הכותב והאומר לא לויתי בב"ד אינו יכול לחזור ולתקן לומר פירושו שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי כן הוכיח רבינו שמריה שם וכן משמע בשער ה' דרי"ף וכן פי' רבינו חננאל בפרק השותפין) ואין המלוה חייב שבועה שהרי הוחזק זה כפרן (רמב"ם שסוכתב ה"ה מרין זת ראיה שכל מקום שהוחזק כפרן אין צריך התובע לישבע)ואם לאחר שפערו חזר ותבעו ואמר פרעתיך שני

פעמים

גלי בלילי · לפרוש נהגו · לפרוש נשילתם כאכל · לרכין אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה · קאוי · קאימאק · קבורה בקרקע וגם מנהג פירארא בין לענין קבורת אבר מן החי בין לענין ארגז פתוח למטה · קבורה נהגו · קביעות מקום לתפלה נהגו · קביעות מקום לתפלה לריכים · קבלת תענית בתפלה · קברתיו עיין בשם מהר"ר בצלאל ל"ד · וד"ה מכתב אליהו אות כ"ו ושאר אותיות · קדוש אין אומרים · קדוש בבית · קדוש ביין או בפת · קדושה ודיניה כתב · קדושי אנוסים · קדושין בזלבא · קדושין בלילה · קדושין חוזרין · קדושין תלויי לשונות בשם מהרד"י טראני א"הע סי' ל"ס מ' · קדושי עד אחד בשם רפד"ס א"הע תפו' ד' · קדושי קטנה · קדיש אין קדיש ודיניו · קדיש יתום ע"ע · קדיש על מתים · קהל אין יכולים · קהל שהפין בפריעת המס ד"כ משה מלך ח' שני פפר שני · קולית · קוסם לגטיבא כוהנים · קטלנית תול · קטן אם מגלגף · קטן בן כמה שנים מספידין · קטנה אם מתגרשת · קטני קטנים · קטן מת בן שלשים יום · קיום שטרות בשלשה · קים לי נגד הרמב"ם · קללות אין מפסיקין · קמי דשתי סמרא · קציבת ירק בשבת · קנין אגב קרקע · קנון בית או סחורה · קרובי המת שמרהים · קרובים שהכהן מטמא בשם דהאידנא נהגו שלא לטמא כל הקרובים עם המתאבלים אע"פ שהוא דינא דגמרא · קריאת ס"ת אסור · קריאת ס"ת ביום טוב · קריאת ס"ת בפורים · קריאת ס"ת בראש חדש שחל להיות בשבת · קריאת ס"ת בשבת בחקותי · קריאת ס"ת בשבת בראשית · קריאת ס"ת בשבת מוליאין · קריאת ס"ת בשמחת התורה · קריאת ס"ת בתשעה באב · קריאת ס"ת השותה · קריאת ס"ת ודיניה · קריאת ס"ת לא · קריאת ס"ת מי שעלה לקרות · קריאת ס"ת עמין · קריאת ס"ת נשנו · קריאת שמע בקול רם · קרי' מור-די טארט"ארו · קריעה ודיניה · קריעה על כל המתים · ראש השנה ויום הכפורים כתלים · ראש השנה יהא רגיל · ראו שנהג נהגו · ראש חדש אלול בשבת · ראש חדש פלונתא · רב אלפס קים לן · רב העומד במקום אחד ומלמדם · רבי אליעזר הקלירי בשם חוות יאיר תשו' רל"ח דרבנים נענשו על שבטלו אמירת הפיוטים · · רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי · רבים עוסקים · רבית מן הנזי היכי · רגיל · רגל פרקיו · רוחב אלבע · רומניא קהלות רומניא . רחילה ביום הכפורים רחילה ביום טוב ועותר · רחילה ביום שבת שלית · רחילה בתשעה באב · ריאה ודיני בדיקתה · רמב"ם והרא"ש · שאור של פסור שבועה במשרתה תשריס"ן קמ"ז · שבועות ודיניו · שבוע שחל תשעה באב בשם מירי כנ"הג וגם תשו' נאמת ומנהג פירארא · שבוע שחל תשעה באב לבינות במגבה שלה · שביעית אינה משמטת · שבת יבמה מצוה על שביתת בהמתו · שבת הגדול · שבת מלאכות סימן עיין הלק"ס וסימן ובשבת חמשת אלפים : · שבת עולה למנין ימי האבלות · שדוכין מנהג · שדוכין שכר שדה עם אשתו שמר שנים בשם הרא"ש ת"ו בענין חזרת המתנות ולחם רב ב"ד · שהחיינו ובמה · שהחיינו על המילה · שוכר בהמה ברכוב · שומע כעונה · שותפים בסחורה · שותף תובע את חברו השכת · שחיטה בפרה בזרים ועוד שם · תראה דלא אמרינן במנהג אין לא ראינו ראיה · שחיטה מי · שטרות ודיניהם · שטר כתובה אין לאשה בשם רדב"ז ע' · שטר כתובה נהגו לקרות · שטר שנסתפקו אם נהגו לגנבות שיירה שהלכתה במדבר · שכירות מן הספר · שכירות פועלים ודיניהם · שכירות קרקע נקנה בכסף בשם בני שמואל כ"ד · שליח לבור הראוי · שליח לבור שברך הקהל · שליח לבור שנוי · שליח לבור קבוע אינו לריך · שליח לבור דחשב · שלש אומניות · שלשה שאכלו · שמא מכר · שמות נשים ואנשים גבשין · שמות שאינם נמחקים והנטפל · שמטת כספים · שמטת קרקעות שם מקום דירת · שמע אין · שתופי מבואות בחלר · תובע הולך אחר שנתבע · תולעים בירקות · תלי קורא לדבר אחר · תלמוד תורה בתשעה באב · תנאי בכר שבת · תנאי לתת שכר יותר · תנאי שבממון שהתנו · תנוק נולד שהול לריך · תענית אין מתענין · תענית ביום · תענית שני וחמישי שני קבל · תענית שני וחמישי שני שמתענים אחר החג ואחר הפסח · תפלה בלחש · תפלה ודיניה מן · תפלה מנהג · תפלות · תפלת ערבית חתכה תפילין בחה"מ כהלכתי · תפילין דיני סדר פרשיותיהן · תפלת ערבית חתכה בשם גן המלך · תפיסה וכמה סי' ס"ו · תקיעות אם · תקיעות על סדר תרי כמאה דלא אמרינן בעדות המנהגים תרי כמאה · · תשמיש המטה בתשעה באב :

מנהג פרשים עיין · תשמיש המטה האומר :

מנהג פשוט אם רוצה להוציא ממון צריך שיהיה המנהג פשוט אבל להחזיק לא מהריב"ל ח"א דף צ"ו :

מנהג פשוט עיין · מנהג ממון ותורתו :

מנהג קבוע יש לילך אחריו אפילו יבא אליהו ויאמר בהפך מהרי"ק שורש נ"ד ענף ב' · ש"ע י"ד סימן רנ"ט

סעיף ב' בהגה מה שאנו קוראים מנהג צריך שיקבלוהו עליהם בנונת ממון רשד"ם ח"ב סימן מ' ז מנהג מכשל אלמה פעו :

מנהג קבוע עיין · מנהג ממון ותורתו אות ע"ח ע"ס ס' וס"א וקי"א : שליח לבור שנוי :

מנהג קרשונים אין לשנות מהרי"ק שורש ט' רשד"ם ח"ב סימן קצ"ג · וח"ד סימן שס"ד :

מנהג קושטאנטינא בחזרת הנרוניא עיין · כדוגייא וחורתה כשמתה בשם מהרד"א ן' חיים ח"ב ה' :

מנהג רופף עיין · מנהג ממון ותורתו :

מנהג רע עיין · בעילה בשבת · שלאקו בבית · שבילה בליל שבת סייגו · תלא ליה קורא :

מנהג תקנה בעלמא אם רצו משנים רשד"ם ח"ב סימן קכ"א :

זכור לאברהם · א"ה · אחרי ראות להרב המחבר ז"ל אשר השלה ואשר הביא כל פרטי פרטי המנהגים · אמרתי לציין בקיצור מה שנמצא רשום אצלי מדברי האחרונים ז"ל והעתקה ליונים בראשי אותיות · א' מ"ש בדף קל"ז ע"ב ע"ע קריאת ס"ת כט"ב ע"ג אים בסוף וכו' · ידוע שיש מקומות שאינם מנביהים הס"ת כט"ב ועמ"ש על זה הר"ב אמת ליעקב דף י' היס ע"ב ומ"ש הרב חיד"א ז"ל בשיורי ברכה א"ח דף ר"ו ע"ב וגם לדוד אמת דף ג' ע"ב · ב' ומ"ש בסוף דבריו שם משם הר"ב משה יוסף ע"ע אמירת וכרנו שעי"ת · אתה תחזה להר"ב דברי יוסף משני א' עד-סי' ס' · ג' ומ"ש שם ה"ס שאין לשנות המנהגים וכו' ראיתי להביא מה ששמעתי לא מחתוני עם אשר שאלני למה אין אנו מנשלים מנהגנו לומר הסליחות אחר ערבית כיון שהרב חיד"א כתב בסימן תק"פ משם הרמ"ז שאין לאומרם · ואני אמרתי לו שהרבנים שקדמונו לא רצו לשנות שום מנהג שהוקבע במח"ק משנים קדמוניות וגם הרב חיד"א ז"ל אע"פ שהביא דברי הרמ"ז לא נכנס מעולם לשנות מנהג זה ולא שום מנהג אחר עם היות שדעתו דעת עליון לא היתה מסכמת עליהם הלא הראה מ"ש במורה באצבע וכו' ות יוסף אומץ סימן ס"ו ע"ע אמירת הפסוקים בבקר קודם ברכת התורה וכן במקומות אחרים על איזה מנהג שלא ישר בעיניו ועכ"ז לא שנו מנהגי ספיר כי הוא ז"ל לא הכניס עצמו בזה כלל לפי כח השגתו ועדת דרך ארץ שהיתה בו נוספת על גודל חכמתו · ובמקום שהי"ל להזכיר לשבח מנהגי ליוורנו אשר ישרו בעיניו היה מזכיר אותם כגון מכירת המצות קודם יו"הכ ולא בליל יו"הכ שהזכירו בס' לדוד אמת סי' ב' אות א' וכן בענין אמירת ההלל בצבור על גם פרסי השבח השביח את רבני ליוורנו שלא קבעו מנהג זה בזמן הרעש לתפ"ץ וכמ"ש בש"ות חיים שאל ח"ב סי' י"א ובן במקומות אחרים · ועמ"ש הרב עצמו בחיים שאל הנז' סימן יו"ד ובש"ות יוסף אומץ סימן יו"ד על המתחכמים מקרוב באו לשנות המנהגים · ועיו"כ מ"ש בספר ברכי יוסף ומחזיק א"ח סימן קי"ב ע"ע אמירת הפיוטים בתוך התפלה שמהר"ם ומהרח"ו לא היו אומרים אותם אך כשהיו עוברים לפני התיבה לא היו משנים המנהג והיו אומרים אותם יע"ש · ודי בזה לסתום פי כל המקטרגים המתפלספים והמתחכמים · ומ"ש משם הר"ב משא מלך בענין מוסב שיהיו שונגים וכו' עמ"ש מהר"ס אלפנקאר בתשו' סימן ל"ס · דברי אמת בקונטרי' דף ע"א · פתח עינים על שבת דף נ"ס · ברכ"י ומח"ב א"ח סי' תר"ח ספר החסידים סי' ט"ל וסי' ת"ג · הרב מהר"ר יעקב ן' נאייס ז"ל בס' ישועות יעקב דף ל"ב · ש"ות רלב"ח סי' ע"ז · ס' האשר פ' תזריע · ש"ות יוסף אומץ דף ס"ו ע"ד · עין זוכר מערכת מ' אות כ"ה · ס' ומ"ש בדף קל"ט ע"ב ע"ע מיתתי ביוהרא וכו' וכפרט ע"ע הנחת שתי זוגות של תפילין לך נא ראה מה שהאריך הרב שלמי לבור דף ד' והמסכים ומ"ם בברכ"י א"ח סי' טו"ב ל"ע ותרל"ט ובמחזיק ברכה סי' טו"ב וע"ע ש"ות חיים שאל ח"א סי' א' · ובספר זכור לאברהם להרב"א דף ס"ב ד"ה כתב מור"ס · ו' ומ"ש בדף ק"מ ע"א משם מהרשד"ס ע"ע לא תתגודדו עמ"ם ע"ע זה דלתת"ג יבמות דף י"ג ע"ב · הרמב"ם בהלכות ע"ז פי"ב ובסמ"ג לאוין מ"ה · ש"ע א"ח סי' תצ"ג ומ"ש שם ס' אחרו' ש"ות רד"ך בית י"ג · מהריב"ל ח"ג סי' י' · ש"ות מהר"ס אלפסיך סי' כ"ט · תומת ישרים סי' קס"ח קס"ט ק"ע · חדושי ר' זאב הלוי בדיני חדש דף ז' · יד מלאכי אות שכ"ד עד שמ' מכללי הפוסקים · ספר יוסף דף ס"ו · חיים שאל ח"ב סי' כ' · הרעה דרבנן מהדו' קמא אות שד"ס · ומ"ש שם כמהרד"י פייאס ז"ל · עין זוכר מערכת כ' אות ח' ומערכת ל' אות ח"י · ז' וע"ע מ"ש על כמה ענינים חלוקים בדיני המנהגות · הרא"ש כלל נ"ס · ש"ות מהר"י הלוי כלל ה' סימן ל"ח · ש"ות מהר"ס גאלאנטי סי' ל"ס · מהרד"ך בית ד' · מהרש"ך ח"ג סי' ע"א · שבות יעקב ח"א סי' ק"ס יכ"א הס א"ח סי' תר"ן ס"ק ס"ו · עיקרי הד"ס א"ח סי' כ"א :

מנה הראויה להתכבד עיין · אתיכה · סעודה שלא להיות :

מן חוי מעוט ודרשינן מניה תרי מעוטי חד מגופיה דכתיב מן נפקא חד מעוט ואדהוה מצי למיכתב מהבהמה ואהוה מעוט וכתב מן הבהמה דרשינן תרי מעוטי חולין דף קכ"ח ע"ב גמרא ד"ה אבר מן החי · הליכות אלי אות תפ"ר :

מנה וסלע צורי או מדינה ושעורם משנה ו' פרק ח' דב"ק ת"ט

Digitized by Google

דברי הקהל אינם לדיבים · דברים הנאמרים בתוך הסעודה · דברים מותרים ואסורים · דברים שבכתב · דברי סופרים · דוקן מלאו · דורות ראשונים ודורות אחרונים · דיינים קבועים לא נהגו להושיב · דליקה שנפלה בשבת דק יוצא מן הדקין · דרך השומא לצאת · האחינו · האידנא נהוג · הבדלה בפורים · הבדלה הבדלות · הברכה ודיניה · הבטת של · הדלקת · הדס שוטה · הדרך דכבתא · הודאה ודיניה · הוספות · הייטו רביתייהו · הכל כמנהג המדינה · הכרזה מקום · הכרעה · הכשר כלים של · הלכה דרשינן הלכה כרבי יהודה · הלכה רופפת · הלכתא כמאן בשם שלטי גבורים פ"ד דכתובות דף ס"ז ע"א אות ג' · הלל וברכתה · הלל וקריאתם וכולי · הסכמות הקהל מסתנים · הפטרה ודיניה · הפסרת · הפסד מרובה · הפסקה בברכת שחורם · הרגל · הרי"ף · הרשאה על מטלטלי · השכנים לא כהנו · התרה לא מהניא · ודבר דבר · ושם אין · ושם כר אווא · ושם תבנו · ווסס נקיבתו ראש ראיתי · וזאת הברכה · וידוי אם לריך · זבל שבחצר · וזו המוציאו מבותלו על אויר של חלון חבירו · זכרון נשמות · זקן נתאספו ופאלטני · חולב ביום טוב ודיניו · חולה בשבת אם מתפללים עליו · חולה שכבשם לבקרו · חולו של מועד של פסח · חופה נוהגין · חוקה אין בדברים אלו · חוקות עיין ר"ם מוסרח"ם בספרו · חוקת חלונות דיניה · חכם או שעורה כתבשיל · חכם הקהל ד"ה מוסרח"ם · חכם סתם · חלב הקרב שלא עוסת נוים · חלון הפותח על גג · מכתב סאלוניקי דמהני חזקה בחזק ראיה · חלון והלונתו · חלות · חליבה בכלל אם · חליצה ברגל שמאל אם הלכה למעשה כפירארא · חליצה וכריכותיה · חליצה פסולה · חליצה קודמת או יבום במסוכה ראשונה ובחמשי שלישית ובחמשי רביעית ובאחד עשר חליצה קודמת או יבום שלא · חליצה קודמת בפסק אר"ר סריים ותספר שמואל, כ"ו · שמאה של · שמש בתקופתו · מסכם דין קריאת התורה בו חנוכה ופורים ודיניהם · חנות כתן לכתו עם אם מנהג בתיבה בפסקים המלך לפיתוי השכלה קונה · חרמי כבור · חרם רבינו גרשום שלא · מחיטה עצמה כעסית כבלה · חתימת המסורת הקולמוס · חתן וכלה מתים · חתן תורה וחתן · טבליקי כביה · טבה המושל שכר · טבילה בליל שבת ואורח · טבילה בתשעה באב · טבילה ותפיפה · טבילה וחציצה · טבילת אשה · טומאת אהל עיין בשאלה והתשובות · טיען המירת המטבע · טלית מקופלת על כתפו · טלית קטן שעורו · טעות בקריאה · טעות בשקל הדעת בשם גן המלך · טפכת בתולים · טריפות חקי · יבם אין כופין אותו · יוהרא מקרוב שבהיתר · יולדת ודיניה כיום · יולדת ונפלת · יולדת זכר · יולדת שמתה עם עובר פירארא בכל שמנים מתמת דם שילך מוסם לענין רשיפם ולענין מכריבין · יום טוב של גלויות דבי · יום טוב של ראש השנה עולם לענין שבועת מנהג פירארא · יום טוב שני לגבי מת · יום טוב שני של גלויות בני · יוצר אין · יחידים אסר · יחיד שוחה על שני שמנהג · יין בשבת ממון · יין מתיסתו · יין בשר כשר · יין טרף · ירושם בתכריות בשם שדי כנה"ג · יתומים כללא דמילתא · ככר אם · ככר אפילו פסה ארבעה או · כדאי הוא רבי שלומי ד"ה הכלל העולה · כהן אשר ישראל · כהן על אותם שותאם ומנהג דאשת כהן שפירשה יכולה ליכנס לאהל המת · כהן שלא שקר רגליו · כותל תימני · כותל שכנים · כותל מרדכי · כל היכא דאמרינן · שלא נכנסת · כל התנאי לעיקר · כלי ראשון · כללים שנאמרים · כל מקום שהלכה · כסוי של כלי · כנות אשתו עיין שלחן · כתב יד אם כותן בשאל טוב · כתובה אסור · כתובה ונבואה ודיניה בשם מהר"י ן' לב ח"ג ס"ד דיני מנקבים · כתובה ודיניה · כתובה ונסחה עיין שלטי · כתובה ונוסחה עיין שלטי · כתובה ונוסח שלה · כתובת אשה דרבנן · כתובת בנין דכרין ודיניה · כתם מצאה כאשה · לא ישנו מנהג השמרים · לא תתגודדו · לבישת שלהן ביום טוב · ל"ג לעומר · לולב אינו צריך אגד · לולב בימין · לולב ואגודתו · לולב והמשמש · לולב שנלבש בעין · לולב נטילתו וברכתו · לוקח אין מוקיקין לאדם · לוקח לא נהגו לזכות · לחם ושבין · למוד אין מקבלין עליו שכר · לעולם אל ישנה · לעז עיין · לרקם פסוקים · לשון מיותר דרשינן בשבועות עפר יעקב כ"ם · מאה ברכות שמתאספים · מאכלות אסורות · מאכל חיה ועוף · מאן במקום מנהג · מגלה כלבור · מגלה ודיני חמני קריאתה · מגילה ודיני כתיבתה · מגילה והבדלה · מגלה חייבים לקרותה בלילה · מגלה מברכין · מגלה נקראת בכל לשון · מגילה קורא ושומע · מגלות שקורין · מדרש · מדות מקום · מהר"ש · מהר"ף · מוהל אם יכול לשמש · מוהל ובעל ברית מי · מוח נראה · מוסף ביום · מוצאי חג שבועות · מוקלם מחמת אסור אשר · מוצאי תשעה באב שבילת · מוחב כמה והיאך · מוחית שלמתם אלמנה · מוכות אשתו ודיניהם מהרש"ל מ"ש מנהג להם ליולדת מאכלים טובים ושו' · מורה עיין ס"ע · משיח בדרך לקנות בשיתוף מנהג לקדם בספינה בין שמשות בע"ש ולחזור לביתו ולמחר להפליג בספינה בשבת אם אי עוקדם בעד כולם · מחזורת אין מנהג יחום בעיר · מחלוקת [illegible] גרסינן ד"ה גם רש"י לגרסיל שכתב בח"י ושכרים לפסוק ברמב"ם בדיני ממונות · מטבעות ששולים בשם לחשוב תמר"יה"ד ושם שמריה' א"ח פ"ג ·

שני מסה ח"ב כ"ו · מסה והבפייתה · מילה בשבת · מילה גר · מילה וברכתה · מילה מי ראוי · מילה שלא בזמנה · מילת עבד · מים שאובים אשר בשביעת שמש גבהו לשפוך · מים שאובים פוסלים · מכירה כהעתקת הר' סרוקי קי"ד · מכירה והדברים שבכללים בדבר · מלאכה במוצאי שבת · מלאכה בערב פסח · מלאכה בראש חדש · מלאכה בשני וחמישי · מלאכה בתשעה באב · מלאכת שהאשה · מלוה על פה היכה נקנית אלא במעמד שלשתן · מלוה על פה אם נקנית · מלוטי · מליחה ושעור שהיית הבשר · מליחת המעים · מלמד ודיניו · מלקות ודיניו · מלקות דלאו צריכא לא מלינן למימר דאזלינן בתר מנהגא · ממונה נתפס כנגד עם הקהל · ממון שלא בדין כהנו להוציא · ממזר אם יאמר · מנהג וקלה · מנהגי אסור · מנהג מבטל · מנהג ממון ותורתו · מנין כתב רש"י בענין עומר וסדר העבודה · מנעל של חליצה ותורתו · מנעל של חליצה בתב · מסים אם נוהגים בפרעונם דין סדור או לא · מסים ודיניהם ד"ה מוהרח"ש בספרו וד"ה מעשה מלך · מסים זה · מסים מאיזה ממון · מסים מאיזה קרקע · מסים מנהג לפרוע · מסים פטור מהם מי שמיכהו שמלך · מסים קהל · מסים תלויים · מעביר כולה מבניו ליכנס לאחר שאלה בפסק ראשון ובפסק שני מה סוה המנהג שהכסל הלכה לפי הסכמת הפוסקים · מעלין בקדש ולא מורידין · מעמד ומושב · מעשה היה בעיר ריג"יו חלוק בין איסור מדינה לאסור מנהגא למומרה לענין תשובות · מעשה ידי אשה לבעלה ואפילו · מעשר כדיום · מפקיד על דעת המנהג מפקיד · מצות במכרות · מצרים נוהגים · מלת שלום מהגים · מקבל או מוכר · מקוה ושעורו · מקום שנוהגו · מקומות בית הכנסת ש"ע ח"מ סימן קס"ב סעיף ז' בסנה · מקח וממכר בקרקעות בשם תומת ישרים ר"ב · מקח וממכר וסחורות · מרחץ בשבת אסור להעביר לנר · משא ומתן סתם · מעביר בית בירה · משכנתא חמשה : משכנתא עשו בה תקנת השוק · משרה אשתו על ידי שליש · מת בערב שבת מאימת רשאים לקברו · מת בשבת ודיניו ושאר טלטול · מת המלוים · מתים אם מרחיקין · מת לוותו · נדה אסור לבעלה · נדה דין לכיבתה בלבן · נדוניא במציאת · נדוניא הפוסק · מסדר' סרוקי אה"ע כ"ו · נדוניא ואחריה · נדוניא כתובה ותוספת שלה לאשה לבעלה · נדוניא נכית · נדוניא ואורחה ד"ה מוהרח"ש · נהנו · נהרא נהרא · נהרדעא דבל סהורא · נוגות שלא אגרוף · נותן טעם לפגם באסור · נותנים עליו · נזיר שמשפך בן תמוז בעב דלילה סר"ם חלק ב' ו' · נוקי שכנים מעשה · נחלת אבותיו אחד רצה לגזוז לא · נטיעת כיס או בנהר · ניתוקים אין · נישואין בלילה · נישואין ודיניהם · נכסי יתומים אין בית דין בשם מפסס לדק ח"ב כ"א · נכסי מלוג אם אין בהם מנהג ולא תנאי · נכסי מלוג שבעל בשם רדב"ז קל"ח. נעילת הסנדל בתשעה באב · נפילת אפים דוקא · נפילת אפים מבטלין · נפקד מתמעט או בטעים · נפרע שלא בפניו בשם רשד"ם ח"מ ע"ב · נקט באברים · נר בליל יום הכפורים · נרות של · נרות של פעום שמוסאים · נר חנוכה מדליקין מנר · נר חנוכה סדר הדלקתו · נר של שבת דברים · נשיאות כפים אימו · נשיאת כפים במנחה · נשיאות כפים ודיניו · סאלוניקי מנהגים · סבלנות אם מוסבין · סבלנות מתי אוחרים · סבלנות כהנו · סבנות · סוכה ואסור כריים · סופת או · סלוק מדבר שלא בא לעולם שליחות אין לומד עברבת · סעודת פורים · ספינה מותר · ספינה משיתה מאלכת ביום · ספק נפשות · ספק ספיקא אין לעשות · ספר תורה כתוב התכוכות לבטק · ספר תורה יקין שאותיות וכורתן החכם בפסק עמר יעקב · ספר תורה ודין האותיות ובורבתן שלא כהסכמת רבני פירארא · ספר תורה מוטעה כתבתי עם שמ' ב פירארא · ספר תורה שוטעה ויתר עפר יעקב פסק ו' ס' יו"ד ד"ס ופסק המתחיל מעשה שקים · ספר תורה שבלו ממנו יריעות · סרסור · סרסור או שאסורי · סתם כלי גוים · עבד שלוקחו מן הגוי · עבד עברי אינו נוהג · עבור עיר לשם ש"ת · עגלים עם התמאים · עדים אין חותמים על מפי מי מסית בשם מהר"ם סרוקי ח"ב דף כ"ו · עובר שזוכה לו לא קנה בשם רשד"ם דמנהג מבטל · עומר ודיניהם · עומר יחיד · עטרות ספר תורה · עיר חדשה · עישור נכסי · עירוב או עבדינן · ענני יחיד · ענני שלים · עסקא בלי תנאי · עסקא לזמן · עסקא קהל כתבתי עשם סוריי וסב סימן קע"ז · עסקא שלם · עסקא ממון האומנין · עקור שמני פורכן בעגל מלו · ערב כפור אסור · ערב פסח בשבת · ערב פסח בשבת שלום · ערב פסח ודיני בכורות · ערב שבת מלאכות המותרים · ערב שבת רחיצת · ערב תשעה באב לא · עירובי תחומין עב תנאי · עריכת שקלים · עשרת הדברות · פניתם אין לה פעור · פועל בחון · פוק חזי מאי · פורים בערב שבת · פורים ודיני היתר עשית מלאכה · פורס על שמע · פוסקים אין · פירות אין מערכין · פירות המוכרין · פלתתא דשוקים · פסולי עדות בעבירה ד"ה נפקלמו · פסוקים הנכתבים · פסוקי מוסף נהגו · פת גוים בעלי · פת ישראל · צדוק הדין ודיניו · צדקה נוהגים לקנות חסיס · צוואה בערכאות של גוים · צוואה כעשיית כלאן שמתנה המקום · צוקלודוגסס · ציצית האמון · ציצית אשה · ציצית מובעי ·

כלי

הרשב"א ז"ל הביאה רבינו המחבר ז"ל בטח"ם סימן ע"ח סתו' כ"ז וכמ"ש בתשו' למורי הרב ז"ל ח"א סימן ס' וכמ"ש בכללי הממו כלל זה דכיון דמגו ומנהג תרוויהו עדיפי ממגו איכא לספוקי בנאמנות ומנהג מי נדחה מפני מי אבל נאמנות דלא נאמן כבי תרי דלכ"ע מגו מהני כמ"ש מורי הרב ז"ל בתשו' ח"א סי' ס' וכמ"ש בכללי המגו פשיטא דלא מהימן תמורת המנהג בנאמנות כזה וכן נמי במקום שיכול להכחיש הנאמנות אעפ"י שמודה בנאמנות הלדעת הרב בעל התרומות שהביא רבינו ב' הטורים ז"ל בח"מ סימן ע"ח ס"ה אמרינן מגו כמ"ש מורי הרב ז"ל בתשו' הנז' הכא נמי אעפ"י שיש לו נאמנות אינו נאמן תמורת המנהג אבל לדעת הרב בעל העיטור הביאו רבינו ב' הטורים ז"ל ח"מ סימן ס"ו אות ג' דאפילו במקום נאמנות כזה לא אמרינן מגו יש להסתפק בדברי ב' משפט צדק ואם יש מי שסובר דמגו במקום מנהג נאמן כמו שנראה מלשון מהריק"ו ז"ל ומורי הרב ז"ל כמ"ש למעלה נאמנות דמהני אף במקום מגו מהני במקום מנהג ונאמנות דלא מהני במקום מגו איכא לספוקי אי מהני במקום מנהג · ק"ל · הטוען הפך הדין ויש לו מגו מחלוקת דראב"ן וראבי"ה ז"ל כמ"ש המרדכי ז"ל פ' המקבל ועיין בספר משא מלך ח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון שו' י"ג · קל"א · מנהג עדיפא מחזקה מרדכי פרק המקבל מהריק"ו ז"ל שו' י"ט הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו מהרש"ך ז"ל ח"ב סימן כ"ח מורי הרב ז"ל ח' א"ה סימן כ"ז וע"ש בסימן ב"ח אמר המאסף המרדכי ז"ל הוכיח זה מדקי"ל מגו במקום מנהג לא מהני ובמקום חזקה איבעיא לן בפ"ק דבתרא ולא איפשיטא ולפ"ז למ"ד דמגו במקום מנהג מהני חזקה עדיפא ממגו דהא מגו במקום חזקה בעיא דלא איפשיטא ומגו במקום מנהג מהני איברא שאני לא ראיתי מן הפוס' שיאמר דמגו במקום מנהג מהני אפי' לראבי"ה שכתב המרדכי ז"ל פרק איזהו נשך גבי הני זוזי דיתמי דיתבינן להו קרוב לשכר ורחוק להפסד שאם טוען המקבל קבלתים באנר פלנא ופלנא בהפסד שאם אין עדים ישבע ויפטר מגו דלהדר"ם או החזרתים כבר כתב ב' משא מלך ח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון שו' י"ג דהיינו דוקא בטוען הפך הדין ויש לו מגו אבל הטוען הפך המנהג כ"ע מודו דאינו נאמן ותתן טעם לדבר ומורי הרב ז"ל א"ח סימן כ"ח כתב דמחלוקת ראב"ן וראבי"ה ז"ל לא הוי אלא בטוען שלקחם לעצמו שלא ע"י ב"ד אבל אם אומר שקבלם אפילו לראבי"ה ז"ל לא מהימן הרי דבין לב' משא מלך ובין למורי הרב ז"ל כ"ע מודו דאינו נאמן איברא דלשון המרדכי פרק המקבל שכתב בלשון הזה ובפ"ח דמסכת פיאה משמע דאפי' במקום מגו לא מהימן וכו' ועיין פ' הרבית לעיל על הני זוזי דיתמי פלוגתא דראב"ן וראבי"ה ז"ל מוכיח דס"ל דראב"ן וראבי"ה ז"ל בהא פליגי וכן הבינו ב' משא מלך ומורי הרב ז"ל במקומות הנז' ומיהו אפשר לומר דמ"ש המרדכי ז"ל פלוגתא דראב"ן וראבי"ה ז"ל אין הכוונה שחולקים על כלל זה דמגו במקום מנהג אלא הכוונה לומר עיין בפ' הרבית שחולקים בטוען נגד הדין ויש לו מגו כדברי ב' משא מלך או שחולקים בטוען שלקחם מעצמו שלא ע"י ב"ד כדברי מורי הרב ז"ל וכוונת המרדכי ז"ל להורות מחלוקת גדולים הללו בענין דומה לזה איברא שלשון מהריק"ו ז"ל שו' קע"ב ולשון מורי הרב ז"ל בסימן הנז' דאיכא פלוגתא בהא ויש מי שסובר דמגו במקום מנהג מהימן וכמ"ש לעיל אות בכלל דהטוען תמורת המנהג ויש לו מגו וכבר כתבתי שם דאולי על מ"ש נראה מלשון המרדכי ז"ל לפי פשוטו כתבו כן · קל"ב · יש לחלק בין אומרים מנהג לנהגו כדמוכח בתלמוד במקומות רבים אבל היכא דפליגי תרי חד מיקל או מחמיר וא' אומר מנהג וא' אומר נהגו אין חילוק בין מנהג לנהגו מהריק"ו ז"ל שו' קע"ב · קל"ג · אמר המאסף אמרינן בפ"ק דתענית מ"ד מנהג מידרש דרשינן אורויי מורינן ומ"ד נהגו אורויי לא מורינן ואי עביד ולא מהדרינן ליה ופרש"י ומ"ד נהגו משמע הם מאליהם נהגו אבל אינו עיקר ומ"ד מנהג משמע הורת מנהג"ש כדבר ומנהג כשר הוא ובפ"ק דכתובות כתב נהגו משמע רובם נהגו וכבר הקשו התוספות ז"ל שם · קל"ד · יש חפרש בין אומרים נהגו או

נוהגים לאומרם רגילים מהרי"י הלוי ז"ל סימן ס"ו · קל"ה · מצינו נהגו אפילו לכתחילה תוספות פ"ק דפסחים ופ"ק דראש השנה · קל"ו · דין נותן מטבע לחברו על המקח עיין בסימן ר"ד בספר בדק הבית · ועיין ספר תולדת אדם להרשב"א תשובה רס"ח באיזה ענין אמרו מנהג מבטל הלכה בארוכה :

מנהג ממון עיין · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב :

מנהג מפורסם מהו עיין · שליח צבור פנוי :

מנה גנוב פטור ממס מהר"ם אלשקר ס"ג · מסים הסכימו מיסיו :

מנהג סוחרים עיין · מנהג הסוחרים :

מנהג עדיף מחזקה עיין · טוען תמורת המנהג · לשון מיותר דמיין בפשרות ספר יעקב כ"ט · מנהג ממון ומורינו אות קל"א :

מנהג עיין · אבל אסור · אבל אסור בגילוח בפס נגת ודיים · אבל אסור בכביסת בגדיו · אבל אסור בכל מיני שמחה · אבל אסור בעשיית מנהג · פירארה בשותפים שאירע אבל לאחד מהם · אבל אסור ברחיצה וסיכה · אבל אסור בתספורת · אבל אסור כל שלשים יום ליגע אשה · אבל אסור לצאת מפתח ביתו בשבת · אבל אסור לצאת מפתח ביתו שלשה ימים הראשונים · אבל בפורים · אבילות בפורים אינו נוהג · אבלות ודיניו · אבלות מתו · אבלים אין אומרים · אבלים המרבים · אבלים לובשים שחורים · אדם כשר שאינו חשוד · אדני אלפונסו אמת · אוי לו לזה שנקרע כתפיו · אוכלים אין בהם דין · אם שמתו טוטל לשני ד"ה עד אליהו תשו' ס"ו · אונס נותן ארבעה דברים ודיניו בפסק מהר"ר ביאסן · אורז בפסח · אורח כמה ימים בעיר · אחים שחלקו מה הם מנגדים · אחריות שטות סופר דשני כתלי נכתב בשטר וכן כל מה שהורגלו בני אדם לכתוב בשטר הולכים אחריו והוי ככתב חוץ מתנאי האמנות וכיוצא דצריך לפרש מהרח"ש כ"ד כ"ה · אחריות ספינה · איוב שאי ומקנהו פרץ בארץ · אין לא ראינו ראיה דלא אמרינן כן במנהג · אין לא שמענו ראיה דלא אמרינן כן במנהג · איש מגואל · אל ארך אפים · אל ישנה אדם · אל ישנו · אלמנה ביוונית · אמירה לגוי לשמור · אמן אין לענות · אסורה אכילה · אסור כי קתני · אפקעתו אינו צריך לקרוע · אקדמות מילים · ארבעה כוסות · ארים אומר למחלש · ארץ ישראל טובים · אשה כמה יולדת ובמה · אשכנזים נוהגים · אשת כהן מעוברת דטוהרת ליכנס לאהל המת וכן מנהג פירארה · בבל וכל פרוודה · בגדי מתי · בדיקת הריאה בזהיר · בהמה בעל עגלים · בהמה דקה העובר · בהמה דקה מקום · כותח וסרכה · בורית מיתון ועטרות וחלל · בטלה דעתו אצל כל אדם · בטול הרגלים · ביצים בתוך · בית דין אינו יכול לבטל בפס הרמב"ם ספרא מנהג · בית הכנסת והאופן · בית הכנסת מתחם בפסק מהר"ר מנחם מהדוגים בענין ירושה במצות · בית הכנסת קהל · בית הכנסת הכנסת · בית יוסף · בית נתנו בנדוניית אשתו והלך לבית ולא מכר בכתובה · בלאות שמכנסת במה מדליקין · במת יומי · בעור התן אי · בעילה בשבת אי · בעילה בשבת הם · בעל דין התולהו · בעל יודע את אשתו · ברוך אדוני לעולם · פרוך הבא · ברוך הוא · ברורים עיין בפס מפסקי מהו"ל ס"ו פ"ס · ברכה מעין שבע אין · ברכה מעין שבע שמזכירין · ברכה שלא · ברכות שמקן · ברכת ארוסין ודיניה · ברכת הודאת היחיד · ברכת החדש · ברכת המזון הטובה · ברכת המזון מה · ברכת התורה מברכין · ברכת אבלים · ברכת חתנים ושנה בפס מהריט"ץ ע"ה מקיים מנהג הפתאים לברך שבע ברכות לסעודה שניה · ברכת חתנים כל שבעה שם נמצא מנהג פירארה בענין חתן אשר יצא מחופתו מפני טומאת מת היכן יברכו ברכת חתנים ואחר מנהגי' בענין · ברכת כהנים במנעלים · ברכת כהנים ובמה · ברכת כהנים יברך · בר מצוה ומפרש בפסק מהר"י · בשר יש · בשר ששהה במליחתו · בשר ששהה שהות משלשה ימים · בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה אם בשבת · בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ומלחוהו · בתולה כתובתה · בתולה נשאת · בכיות שנים · בכיות שאלו · גבר לא ילבש שמלת אשה · גוי מסיח לפי תומו כשר בפס מהר"י קאלו מדף ק"כ עד דף ק"ז והרב המבכור כ"ח וריב"ל ח"א ב' · גם אסור להוציא עליו לעז בפס הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף תקכ"ד ע"ב ושלטי גבורים שם אות ב' לענין לבית הכנס או לא · גם כבעל יבמכתו או שלוחו · גם שבל כפרים להיות שליח · גם ודיני חתימתו · גם ודיני כתיבתו בפס מהר"ם בהלכות ומהרי"ק מ"א ומהרי"ט ס"ו · גם ודיני כתיבתו מרדכי בפס ספורת הגרסת"ד שאין מנהג לקיים · גם ונסח לשונו · גם ורוק לא · גם על ידי שליח קבלה · גם על ידי שליח בפס ס"ע אה"ע קמ"א סעיף כ"ס · גם על פה · גבר על תנאי שמותר · גם שם שלום · גלוח כחס"ת גם תרומת מנהג פירארה בענין התספורת באבל על אביו ועל אמו דהרגל מבטל ממנו גזירת שלשים ככה אחר הפסול גם שנעשה · גנב נתלה גסמרה כשהישה · גפס מן כתבתי בפס כנסת מנהג פירארה · דבר בטלוסי

דברי

Digitized by Google

ז"ל שם הרשד"ך ז"ל ח"ב סימן פ"ח ארדבי ז"ל סימן קב"ט מורי
הרב ז"ל חא"ה סימן כ"ז וכ"ח · קכ"ד · הטוען תמורת המנהג
אפילו במקום מנו אינו נאמן מרדכי ונ"י פרק המקבל הגהה
פרק האומנין ת"ח סימן ר"ו מהריק"ו ז"ל שורש י"ט וקע"ב
הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ז רש"ל בתשובה סימן כ"א ול"ז הר"י
אדרבי ז"ל סימן ר"ה ות"ד מהרשד"ך ז"ל ח"ב סימן כ"ח מורי
הרב ז"ל חא"ה סימן כ"ז וכ"ח משפט צדק ח"ב סימן כ"ז משא
מלך ח"ז בדיני הכנהגות במנהגי ממון שורש י"נ והרשד"ם
ז"ל ח"ד סימן פ"ז והח"ס סימן קמ"ח הביא ראיה לזה מהא
דאמרינן בכתובות פרק הכותב על משנת הוציאה גט אמר
רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל במקום שכותבים
ואמר כתבתי עליו להביא ראיה וכתב רש"י ז"ל ואי לא מייתי
ראיה קתני מתניתין גובה כתובתה ואינו נאמן לומר שנירתי
מנהג העיר ע"כ · אמר המאסף והואה אני שאין ראית הרב
ראיה אלא לטוען תמורת המנהג בלא מינו דלטוען תמורת
המנהג דאית ליה מינו ליכא ראיה דהתם לית לבעל מינו לא
סגי דלא נרשתיך שהרי ניפה בידה ולא מנו ופרעתיך
דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואיכא למ"ד אפילו
במקום שכותבים כתובה כ"ש במקום שאין כותבים כתובה
אבל המרדכי ז"ל פרק המקבל הביא ראיה דאפילו במקום
מנו לא מהימן מפ' ח' דפיאה וכבר ביאר מהרש"ך ז"ל סימן
כ"ח אופן ראיתו וסיים שם המרדכי ז"ל וצ"ע דהא בשמעתין
משמע דאפילו במקום מנהג מהימן במנו ע"כ כך מצאתי
הנוסחא במרדכי של דפוס סביוניט"ה וסאלוניק"י וקראק"ה
וזיוו"ה ואני תמה הרבה דאדרבא מתוך ההלכה מוכח
בבירור דהטוען תמורת המנהג אפילו במנו לא מהימן
דגרסינן התם ארים אומר למחצה ירדתי וב"ה אומר לשליש
הורדתיו רב יהודה אמר ב"ה נאמן רב נחמן אמר הכל כמנהג
המדינה סבור מינה לא פליגי הא באתרא דשקיל אריסא פלגא
הא באתרא דשקיל תלתא א"ל רב מרי בריה דבת שמואל הכי
אמר אביי אפילו באתרא דשקיל אריסא פלגא פליגי רב
יהודה אמר ב"ה נאמן דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא
ע"כ מכאן מפורש דלרב נחמן דהלכתא כוותיה כמו שפסקו
הרי"ף הרמב"ם והרא"ש ודטור והנמוקי וכל הפוסקים ז"ל
אפילו אית ליה מנו לב"ה אינו יכול לטעון הפך המנהג
וכ"כ הנמקי ז"ל שם בשם המפרשים ודוחק לומר דהמרדכי
פוסק כרב יהודה דבכלל מסור בידינו מן התלמוד דהלכתא
כרב נחמן בדיני ואפילו תימא דהוא ז"ל סובר דאין כלל זה
אמור אלא לגבי רב ששת כמ"ש בנימין זאב סימן קנ"ד קשה
מאד הדבר שהמרדכי יפסוק כרב יהודה נגד הרי"ף והרמב"ם
וכל הפוסקים ואפילו נסבור דוחק זה הי"ל לפרש ונ"ל שכוונת
המרדכי להקשות על רב יהודה דס"ל דמנו במקום מנהג
מהני היאך יתרץ מתניתין דפ"ח דפאה אך קשה אם דעת
המרדכי דהלכה כרב נחמן למה חזר להביא ראיה דמנו
במקום מנהג לא מהימן ממתניתין דפאה ליתי משמעתין
גופה דלרב נחמן דהלכתא כוותיה במקום מנהג לא מהני
מנו כדכתבו הנ"י פרק המקבל ומורי הרב ז"ל בתשו' ח' א"ה
סימן כ"ז וכ"ח ושמא כוונת המרדכי ז"ל הביא ראיה דלרב
נחמן ממתניתין דפאה דמנו במקו' מנהג לא מהימן ולהקשות
ממנה לרב יהודה ועל הדרך שפירשתי למעלה מיהו קשה
דא"כ המרדכי תלי תניא בדלא תניא שאם הכוונה להקשות
לרב יהודה הי"ל לכתוב וקשה דממתניתין דפאה משמע
דמנו במקום מנהג לא מהימן וצ"ע ומצאתי בתשו' מורי הרב
ז"ל א"ה סימן כ"ח נתעורר בקושיא אחרונה במרדכי ז"ל
ותירץ דהמרדכי הוצרך להביא ראיה ממתניתין דפאה משום
דשמעתין איכא לאוקומי כשיש עדים שהוא אריס ולא שכיר
א"נ אגיסותא הלא אית ליה ואין אומרים מנו לבטולי קלא
כדאיתא בפרק חזקת הבתים גבי עובדא דרבא בר שרשום
ע"כ ואני שמעתי ולא אבין דאי מיירי כשיש עדים אי
דאריסותא קלא אית ליה היאך אמר רב יהודה ב"ה נאמן
דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא והא קס"ד דמנו במקום
עדים ובמקום קול לא אמרינן ודוחק לומר דרב יהודה
חולק על כלל דמגו במקום עדים אמרינן על תירוץ הראשון
ועל כלל דמנו במקום קול לא אמרינן לתירוץ ראשון אין
שהם מוסכמים מהכל ועוד לא הי"ל לאביי לפרש דברי
רב יהודה בכה"ג דהא הוא דאמר בפרק האשה שנתארמלת
ופרק השוכר את האומנין דמנו במקום עדים לא אמרינן
ובפרק חזקת הבתים דמנו במקום קול לא אמרינן ואפילו
לפי תירוצו של מורי הרב ז"ל לא נתיישב מה שהקשיתי
על המרדכי ז"ל דהיאך כתב דבשמעתין משמע דמנו במקום
עדים מהימן והדבר בהיפך דנהי דלפי דבריו ז"ל דמוקי
פלוגתייהו דרב יהודה ורב נחמן דמנו במקום עדים ובמקום
קול לא אמרינן ליכא לאוכוחי משמעתין דמנו במקום מנהג
לא מהני מ"מ לא הי"ל למרדכי להקשות וצ"ע דבשמעתין
משמע דמנו במקום עדים מהימן כיון דאפשר לאוקומי
פלוגתייהו בהא ולרב נחמן דהלכתא כוותיה מנו במקום
מנהג לא מהימן ואפילו יהיה מפורש דמה דוקתם הוא במקום
עדים ובמקום קול לא יתייב משום דסוברים רב יהודה ורב
נחמן או רב יהודה לחודיה או רב נחמן לחודיה דמנו במקום
מנהג מהימן ומה גם דמתניתין דפאה מוכחת דמנו במקום
מנהג לא מהימן ואין ספק דאין חולקים על המשנה ותמהני
על מורי הרב ז"ל מאחר דנחית להביא ראיה מהך שמעתתא
דלרב נחמן דהלכתא כוותיה מנו במקום מנהג לא מהימן איך
לא הקשה על המרדכי ז"ל היאך כתב דבשמעתין משמע
דמנו במקום מנהג מהימן והדבר בהיפך וכמ"ש ואם נאמר
דט"ס נפל בדברי המרדכי ז"ל וצ"ל דבשמעתין משמע דמנו
במקום מנהג לא מהימן וכוונתו להקשות על דאבי"ה דסובר
דמינו במקום שהוא הפך הדין לא מהימן ומה לי הפך הדין
או הפך המנהג ולא ס"ל שיש חילוק בין זה לזה כמ"ש בספר
משא מלך בדיני המנהגות במנהגי ממון שו' י"נ ולא כמורי
הרב ז"ל באשר הנה דמוקי פלוגתייהו דראבי"ה וראב"ן ז"ל
דלקח מעצמו ע"י ב"ד ניחא אך קשה דאמאי פריך לראבי"ה
ז"ל משמעתין מדמוקי רב נחמן ורב יהודה פריך עליה
ליפרוך ממתניתין דפאה דמינה משמע דמנו במקום מנהג
לא מהימן וצ"ע ומכלל האמור נראה דלפי דברי בעל משא
מלך בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש י"נ דמוקי פלוגתייהו
דראב"ן וראבי"ה ז"ל בטוען הפך הדין נפק מינה דבטוען
הפך המנהג לכ"ע אינו נאמן וכן לפי דברי מורי הרב ז"ל
בסימן הנז' דמוקי פלוגתייהו דלקחם מעצמו לא קשיא עליה
דראבי"ה ממתניתין דפאה ומשמעתין דכ"ע מודו דמנו
במקום מנהג לא מהימן ויש לדקדק בלשון מהריק"ו ז"ל שו'
קע"ב שכת' ואיכא למ"ד דמנו במקום מנהג לא מהימן וכלשון
מורי הרב ז"ל שכתב בסימן הנ"ל ת"ל דאפילו למ"ד דלא
אמרינן מנו תמורת המנהג וכו' נראה דיש מחלוקת בזה
ואיכא מ"ד דנאמן וכבר נת' דכ"ע סברי דמנו במקום מנהג
לא מהימן ודוחק לומר דמשום דרב יהודה חולק כתבו בלשון
הזה ואולי על מה שנראה מפשט לשון המרדכי ז"ל כתבו
כן · קכ"ה הטוען תמורת המנהג אם יש לו מנו אפילו דתפס
אינו נאמן הנה פרק האומנין מהר"י אדרבי ז"ל סימן ר"ה
משא מלך ח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון שו' י"נ וכתב
הרשד"ם ז"ל ח' א"ה סימן ל"ב דאפילו להחזיק מה שבידו
אינו נאמן · קכ"ו · אם טען שנאנס ולא עשה המנהג תפיסה
מהניא פרק האומנין משא מלך שם · קכ"ז · הא דטוען
תמורת המנהג דאינו נאמן אפילו יש לו מנו דהיינו במנהג
כולל של בני העיר אבל במנהג הרוב לא עדיף לבטולי
מנו מורי הרב בתשובה ח' א"ח סימן כ"ח אמר המאסף זה
פשוט ולא היה צורך לכתבו דאפילו בלא מנו המנהג אינו
מנהג ללכת אחריו אם לא שהוא פשוט בכל המדינה
וכדכתיבנא לעיל · קכ"ח · הטוען תמורת המנהג אפילו יש
לו מנו שכנגדו נשבע ונוטל מורי הרב ז"ל ח' א"ח סימן כ"ח
בשם המרדכי ז"ל פרק המקבל וכתב מורי הרב ז"ל שם
בסימן כ"ז דאם עד א' מסייע לטוען תמורת המנהג ישבע
הטוען כמנהג שבועת התורה להכחיש העד · קכ"ט · כל
מי שטוען תמורת המנהג אפילו יש לו מנו אינו נאמן הכי נמי
לא יהיה נאמן תמורת המנהג אפילו יש לו נאמנות בשטר
ולהיות שלא מצאתי גילוי לזה בשום פוסק איני סומך על
דעתי כזה משפט צדק ח"ב סימן נ"ו אמר המאסף נ"ל שספקו
הוא במקום דלא מהני מנו במקום נאמנות כמ"ש בית שוכרת

הרשב"א

הכתוב שיש לספק בכוונתו ותפשו במושלכם שהיתה כוונתו ע"פ אותה כונה שראוי לפרשו אין ספק שראוי לפסוק ולדון ע"פ אותו מנהג ואפילו להוציא מן המוחזק מהרש"ך ז"ל ח"ג סימן מ"ח גם מהריק"ו בשורש י"ט ומהרי"ט ז"ל בס' שארית יהודה דף ע"ו והרשד"ם ז"ל חלק ח"מ סימן קמ"ח ואדרבי ז"ל בתשו' סימן נ"א כתבו דהולכים אחר המנהג · צ"א · כל מקום שהחלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג וכ"ש כשהמנהג מסייע הלכת הרא"ש ז"ל בתשו' סימן נ"ו מהר"ם מטראני ז"ל ח"א סימן נ"ת וכתב מהריק"ו בשורש ק"ב אפי' נראה כחולק על דין תורה · צ"ב · מנהג מפורסם אפילו יבא אליהו ז"ל לשנות המנהג אין שומעין לו מהריק"ו ז"ל שורש נ"ד · צ"ג מלתא דלא שכיחא לא מצינן למימר בתר מנהגא אזלינן שהרי ליכא מנהג כיון דלא שכיחא מהריב"ל ז"ל ח"ג סימן ל' ועיין בח"א סימן ע"נ · צ"ד · כל מנהג שלא היתה כונתם לנהוג כך אינו מנהג מהר"י אדרבי ז"ל סימן נ"ב · צ"ה · מנהג סתם אפילו לא הסכימו עליו בפירוש בני המדינה אלא שנהגו סתם הרי הוא כאלו הוא מנהג חזק ואפילו התנו בן הריב"ש ז"ל סימן קכ"ת בשם הרשב"א ז"ל והרא"ש ז"ל שכתב בתשו' כלל צ"ו אבל ע"פ המנהג לא ידעתי איך יתנו ממונו של זה לזה וכו' הילכך אפילו נהגו כן דור אחר דור על פי הראשון מנהג טעות הוא וצריך לבטלו וכו' אינו חולק על זה דהתם מיבר במנהג שמבטל הלכה אבל מנהג שאינו מבטל הלכה מהגי מנהג המדינה כל שהוא פשוט בכל המדינה אפי' שלא התנו כן בתחלה וכמ"ש הרא"ם ז"ל דכל שהוא פשוט במדינה ואינו מבטל הלכה אנן סהדי דארעתא דמנהגא עבד והו"ל כאילו התנה וכ"כ בספר תומת ישרים סימן ק"ת ומהריב"ל ז"ל בח"א סימן ס"ב ואפילו במקום שמבטל הלכה אם המנהג הוא מנהג ותיקין מהני מנהגא אפילו שלא התנו כן מתחילה גם מ"ש הריב"ש ז"ל בסימן ק"ת ושם ה' בשם הרמב"ן ז"ל הנש דברים דמנהג סתם אינו מבטל הלכה אלא דוקא במנהג שנהגו והתנו עליו בני העיר מתחילה וכהכונהו נ"כ בנימין זאב סימן נ"ה ומהריב"ל ז"ל ח"נ סימן קי"ד בשם הרמב"ן ז"ל יכ"ב נמוקי יוסף ז"ל בפרק מי שמת גבי שושבינות אינו חולק ע' זה דהתם במנהג שמבטל הלכה קאמר כמ"ש בירוש אבל מנהג שאינו מבטל הלכה ונהג סתם מהני ולא בעינן שהתנו עליו כפי' · צ"ו · אין לומר דמטעם מנהג שנהגו בעיר הזאת שאינם מעכבים השכנים בהכיות הללו אלו על אלו יש להם חזקה שצריך שיהיה המנהג הזה נעשה ע"פ ותיקין לא מפני שנהגו כך בעצם מהרא"ש ז"ל סימן ר"ד בשם מהרמ"א ז"ל וקרוב לזה כתב בסימן קל"ט בשם מהרר"ך הלוי ז"ל · צ"ז · המנהג צריך שיהיה במעשה כל דהו אבל כל דליכא מעשה כגון אם נהגו לקיים תסקת בדברים בלא קנין לא אזלינן בתרוה מעשה היא · סימן י"ד מהרש"ך ז"ל ח"ג סימן ח' נראה כחולק בזה וכבר כתבתי בסימן זה בהגהת הטור ז"ל אות שכן כתב הרא"ש ז"ל בתשו' כלל י"ב סי' ב' שמהר"ם ורבינו יח"אל ז"ל שהביאו המרדכי בפרק כל הגט וכהג"מ פ"א המגלה והביא דבריהם רבינו המחבר ז"ל בטור י"ר סימן בס"ר חולק על הרא"ש ז"ל · צ"ח · יש מנהגים גרועים שאין הולכין אחריהם אפילו בממון תוספות בפ"ק דבתרא בד"ה זה נותן גם הרא"ש והמרדכי שם והמרדכי ז"ל בפרק השוכר את הפועלים בשם ר"ת ורבינו המחבר ז"ל בתשו' ד' ן ע"א אבל הג"מ בפ"ק דבתרא בתבו דאפילו במנהג גרוע הולכים אחר המנהג בממון · צ"ט · בבנייני כותלי השותפים אם היו בונים תחלה בנין אחד ובאו לשנות הבנין אין להם יכולת אא"כ נשתתפו כולם בזה משא מלך ח"ז במנהגי ממון · ק' בענין ממון למדים ממנהג הנגים בל שהמנהג פשוט מהרש"ך ז"ל ח"ג סימן רכ"א · ק"א · בל מנהג משתנה לפי הזמן משא מלך בדיני המנהגות ח"נ שורש י"ב · ק"ב · לא שמענו ולא ראינו שתהנהג מנהג זה הוי ראית מהריק"ו ז"ל שורש קע"ב והביא הרב בעל הספה ז"ל בסוף סימן ל"ז הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו וסדר העלון כך הוא שאם המעשה הזה בא פעמים רבות ולא שמענו מי שמפקפק בזה שאנו באים להורות הוי מנהג משא מלך ח"נ בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש ז' ועיין בב"ב ר"פ השותפים · ק"נ · כל מנהג התלוי במנהג העיר אין אומרים בו הרי כמאה אלא אזלינן בית בתר הרוב וכן כל ביוצא בזה שאין אנו צריכין לעדות ממש מהריק"ו ז"ל שורש קע"ב הביאו הרב בעל הספה ז"ל בסוף סימן ל"ז · ק"ד · כל דבר שנהגו הפך דין תורה כל שאין בדבר ביטול מצוה מן התורה הולכים אחריו ושיש לו ביטול מצוה אין הולכים משא מלך ח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון ואם נהגו שהת"ח פרעו מסים הוא מנהג לעבור על מצוה מן התורה ואין הולכים אחריו מהר"ש הלוי ז"ל ח' ח"מ סימן כ"ר וכתב מהר"ר יצחק שטיין בביאורו לסמ"ג דלענין איסורא לא אזלינן בתריה אלא בהלכה רופפת ובספר באר שבע דף צ"ו כתב דמנהג באיסורא מבטל הלכה דרבנן א"נ דבר שאינו מפורש בתורה אבל איסור המפורש בתורה אין מנהג מבטל הלכה · ק"ה · מאחר שיש בו איסור וממון הולכים לחומרא הרא"ש ז"ל בתשו' כלל נ"ו סימן יו"ד מהר"א ן' יעיש ז"ל הובאו דבריו בתשו' הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ז · ק"ו · מנהג שיש לחוש שיבא לידי איסור אינו מנהג בנימין זאב קנ"ט וש"נ ושם"א משא מלך ח"ז בדיני הממון שורש נ'. כתב כל מנהג שיש חשש איסור שיבוא לעקור דין תורה אין הולכין אחריו · ק"ז · נהגו לדון הסמילי"ש בדיני ישמעאל מנהג מבטל הלכה הוא ואין הולכים אחריו מהר"ם מטראני ז"ל ח"נ סימן ר"ת · ק"ח · מנהג שנהגו לברור ראשים ושמאים ונבאים ע"פ הרוב אע"פ שיש בהם קרובים הולכים אחריו משאת בנימין סימן ז' ועיין בספר שארית יוסף סימן ל' שרמז שני פנים תרשות · ק"ט · מנהג בכתובה של מגרת מאתים מנהג ממון מקרי ולא מנהג איסור כיון דאיכא תוספת מהרי"ט ז"ל בספר שארית יוסף דף ע"ת מהריב"ל ז"ל ח"א דף ס"ד אבל הרשד"ם ז"ל חא"ח סימן קכ"ז וקכ"ט חולק בזה · ק"י · כל שנהגו בדיני ממונות כפוסק א' כיון להקל בין להחמיר הולכים אחריו משא מלך ח"ו בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש ה' · קי"א · מנהג שנהגו בני העיר פס"ש המרדכי בשם אבי"ה לתקן מה שירצו אפילו במקום דאיכא רווחא להאי נפסידא להאי הוי מנהג והולכים אחריו ומהר"ם איסראלאס סימן ע"נ · קי"ב · מנהג שנהגו בני העיר כדי לנקום מיחיד או מיחידים אינו מנהג משא מלך בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש ט' · קי"נ · המנהג אם הוא בכתב צריך לקיימו ולפרשו על ענין שלא יסתור דין תורה משא מלך ח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש יו"ד · קי"ד · כל מה שנהגו הסופרים לכתוב אם הוא לשון שהורגלו הסופרים לכותבו לשופרא דשטרא הולכים אחריו אבל אם הוא דבר שעשו הסופרים ע"פ צוואת המצוה להם אין הכרח כלל שכן הוא המנהג משא מלך במקום הנז' · קט"ו · המנהג בססים הוא עיקר ומכררים אותו ע"פ עד מפי עד וע"פ פסולי עדות והוא שיהיה מנהג בלתי יוצא מן היושר כ"כ משא מלך במקום הנז' · קי"ו · מנהג שנהגו שפורעים ההטלה ע"י גוים כשאינו רוצה לפרוע מנהג מהריק"ו ז"ל שורש א' משא מלך שם' קי"ז אם בסבת זה באנו למסור ממונו ולאבדו בידים בכה"ג לא הוי מנהג מהריק"ו ז"ל שורש א' משא מלך שם · קי"ח · מה שכתב הפוסק דבשגים או בנ"פ לא הוי מנהג קבוע היינו בבא ליפטר מן החיוב מחמת המנהג אבל בבא להוכיח שאין כאן הסכמה ותקנה אין צריך מנהג קבוע מורי הרב ז"ל חח"מ סימן נ"ז · קי"ט · ראוי לכוף ראשנו אחר המנהג והמשגרת על המנהג ימתח על העמוד מהר"ם אלשקר ז"ל סימן ח' בשם הרמב"ן ז"ל · ק"ך · כל מנהג שאינו מן הדין ולא מתקנת הקהל אלא מצד המנהג לבר וגם המנהג אינו בנוי על קו היושר אין לדון בו אלא דומה ממש לםח שנהגו וכל שיש קצת התחלפות מן הנדון אל המנהג אין הולכים אחריו הריב"ש ז"ל סי' תע"ז משא מלך בדיני המנהגות בסוף · קכ"א מדרך המוסר שמי שרואה מנהג שאינו הגון והוא רע בעיניו אפילו שהוא גדול בחכמה אינו אומר למעט המנהג אא"כ ידו תקיפה עליהם הריב"ש ז"ל סימן ל"ז משא מלך ח"ז בדיני המנהגות שורש י"נ · קכ"ב · הטוען שכן היה המנהג עליו להביא ראיה מהריק"ו שורש מ"ד · קכ"נ · הטוען תמורת המנהג עליו להביא ראיה רב האי גאון ז"ל בשערי שבועות מרדכי פרק המקבל הג"מ פרק השוכר את האומנין מהריק"ו ז"ל שורש ז"ט וקנ"ב הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו מהר"א ן' יעיש ז"ל

שום יהודי ליכנס באותו מולקי׳ גם לא ברשות המוכר אין ולאו רפיא בידי׳ אם המנהג מנהג איברא שאפשר לו׳ שהמנהג בזה קבלה בידם מהרבנים שתקנו הסכמות החזקות ואף כי לא פורש מוהריב״ל ז״ל ח״ב סימן ך׳ ס״ג מנהג שנהגו בני העיר לכתוב שטרותיהם ע״פ סופרים גוים ועדים גוים אין הולכים אחריו כיון שהוא מנהג שיש לו צד לבטל דין תורה משפטי שמואל סימן ק״ג ק״ד אבל הרשד״ם ז״ל ב״ח ח״ם סימן ש״ך כתב דאם המנהג כתקנו שהוא פשוט באותה העיר והוא קבוע ע״פ ותיקין הולכים אחריו וכ״כ הרדב״ז ז״ל ח״ב סימן רכ״ו ורבינו המחבר ז״ל בתשו׳ דף ן׳ ע״ב ומהריב״ל ז״ל ח״א סימן ס״ב ומהר״י הלוי ז״ל סימן נ״ו וע״ה׳ ס״ד׳ יצא לפנינו שטר מתנה שנותן נפסיז למי שראוי לירש והוא עשוי בעש״נ אין צריך שיעידו שמנהג העיר להכשיר שטר כורה הנעשה בעש״נ אלא כיון שמעידים שהחכמים היו עושים מעשה ומכשירים שטרות של גוים בסתם די הרשד״ם ז״ל ח׳ ח״ם סימן ש״ד הרדב״ז ז״ל ח״ב סימן רכ״ז אבל מהריב״ל ז״ל בח״ב סימן כ״ב כתב דבעינן שיעידו שהיו מכשירים שטר כזה ׳ ס״ה ׳ העידו שהיו באים לפני חכמים שטרות העולים בעש״נ ועשו על פיהם אין זו ראיה לומר שהמנהג להכשיר דדילמא מדינא עשו ולא ממנהגא הרדב״ז ז״ל ח״ב סי׳ רב״ז ס״ד נעשה השטר ע״י הדיוטות צריך שיעידו שהיו מכשירי׳ שטרות שנעשו ע״י הדיוטות מהריב״ל ז״ל ח״א סי׳ ס״ב ס״ז נהגו להכשיר שטר מתנה אע״פ שאין כתוב בו כתבוהו בשוק׳ וחתמוהו ובברא הולכים אחריו הרדב״ז ז״ל ח״ב סימן רכ״ח משפט צדק ח״א סי׳ נ״ב׳ ס״ח׳ הפועלים שנהגו במקומם שלא להשכי׳ ולהעריב והלכו למקום א׳ שנהגו להשכים ולהעריב ונשכרו שם דבר פשיטא הוא שכופים אותם להשכים ולהעריב כמנהג אותו מקום שבאו לשם מהר״א ן׳ יע״ש ז״ל הובאו דבריו בתשובת הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז וכ״כ הריב״ש ז״ל סימן תע״ח׳ ס״ט הלך השוכר למקום הפועל לשוכרו יכול הפועל לומר ע״ד מקומי נשכרתי הריב״ש ז״ל סימן הנ״ז ועיין מ״ש לעיל בשם משא מלך׳ ע׳ ׳ נהגו שכל מי שיש לו שכיר עובד בביתו שאם חלה שלא׳ התחייב ברפואתו אעפ״י שלא התנו מנהגם מנהג תוספת ישרים סימן קצ״ט בשם מהר״א הלוי ז״ל ׳ ע״א ׳ אם לשון השטר איני מספיק מן הדין כל שנהגו לגבות בכיוצא בו הולכים אחר המנהג הריב״ש ז״ל סימן ק״א ׳ ע״ב ׳ במקום שנוהגים ע״פ הרמב״ם ז״ל אף על פי שבשטר הקנאה באגב כותבים סתם ארבע אמות קרקע ואינו מסיים הקרקע יש להכשירם מטעם המנהג הריב״ש ז״ל סימן ק״ח ׳ ע״ג ׳ נהגו שהמלוה את חבירו בעדים לא יהיה נאמן לומר פרעתי או ששומר חנם יהיה כשואל אין מנהגם מנהג אא״כ התנו עליו בני העיר בפני הריב״ש ז״ל סימן ק״ח בשם הרמב״ן ז״ל וב״כ בסימן שמ״ח׳ ע״ד ׳ נהגו שהסמונים היוצאים משימים אחרים תחתיהם הולכים אחר המנהג משפט צדק ח״ב סימן ב׳ ע״ח ׳ נהגו שאם עבר א׳ על ההסכמה בין יחיד בין רבים ולא נענשו שההסכמה ניתרת מאליה מנהגם מנהג הרש״ך ח״א סימן ק״יב ׳ ע״ו ׳ בענייני הגרתיא והתנאים הרגילים לעשות בהם הולכים אחר המנהג אפילו לא התנו עליו בני העיר הריב״ש ז״ל סי׳ ק״ח השיטה וב״כ הרמב״ם ז״ל פ״נ מה׳ אישות ׳ ע״ז ׳ נהגו שבזמן ההיתר קופצין אנשי הכפר החמרים ויחטפו המשאות בלי׳ שיבירם הפקיד לראותם של מי הם מנהגם מנהג ואף על פי שנאבדה הסחורה מיד החמרים פטור הפקיד מלשלם הרשד״ם ז״ל ח׳ ח״ם סימן ק״ד׳ ע״ח המנהג צריך שיהיה קבוע מרדכי בהגה פרק השוכר את הפועלים בשם א״ז מוהרי״ק שורש ט׳ נגר נ״ה מהריב״ל ז״ל ח״א סימן ס״ב וכתב הרא״ש ז״ל בתשו׳ כלל פ״ו סימן יו״ד לא מקרי קבוע אם לא יאמרו רוב טובי העיר נמלכנו והסכמנו מנהג זה וכתב הרשד״ם ז״ל ח׳ א״ה סימן קכ״ט שהרשב״א ז״ל שהביא רבינו ירוחם נכ״ג ח״ז אפשר שאינו הולך על זה ע״ש ׳ ע״ט ׳ משום פעם אחת או שתים כשיארע דבר א׳ במקום א׳ ואתרמי שעשו כך בשמי׳ את לא יחשב מנהג קבוע כי אם בדבר שמעשים בכל יום ראוי ללכת אחר המנהג מהרי״ק שו׳ מ״ד תומת ישרים סימן ר״י מהר״ח באפוטו ז״ל הובאו דבריו בתשו׳ מהר״ר בצלאל ז״ל סימן ח״י ש״נ פרק השוכר את הפועלים ועיין מ״ש ב׳ משא מלך ח״ז בדיני המנהגות במנהגי הממון תשו׳ ח׳ ותו״ד סימן שמ״ב והרשד״ם ז״ל ח׳ ח״ם סימן תל״ו מתבו לענין המסים דאין ללכת אחר המנהג אם לא שהוא מנהג קבוע ופשוט שנהגו כן כל בני העיר לפחות ג׳ זימני וכתב הרשד״ם ז״ל סימן הנ״ז שאם לא נהגו כן ג׳ פעמים אין לעשות מעשה נגד דין תורה ׳ פ׳ ׳ כל מנהג שאינו קבוע וידוע ופשוט לא מבטלינן הלכה פסוקה בשבילו מהר״י אדרבי ז״ל סימן קכ״ג וכ״כ בנימין זאב סימן נ״ה מנהג שאינו קבוע אינו מבטל הלכה אא״כ ההלכה רופפת (אבל כשהלכה ברורה אין מנהג מבטלה אלא מנהג שהתנו עליו מתחילה וכבר כתבתי דהיינו דוקא כשאינו מנהג ותיקין אבל אם הוא מנהג ותיקין מנהג מבטלה) וכתב בסימן ש״נ כגון שאינו ברור כמי נפסקה הלכה בזה הלך אחר המנהג ומהריב״ל ז״ל ח״ב סימן פ׳ כתב בשם הריב״ש ז״ל המנהג בממון אינו מבטל הלכה אלא כשהלכה רופפת אבל כשההלכה ברורה אין מנהג מבטלה אלא מנהג שהתנו עליו מתחילה וכבר כתבתי דהיינו דוקא כשאינו מנהג ותיקין אבל אם הוא מנהג ותיקין מנהג מבטלה והרא״ש ז״ל בתשו׳ כלל פ׳ סימן ד׳ כתב כל שאין בירור למנהג יעמוד על דין תורה וכ״כ הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז ותוספת ישרים סימן קע״ה ומהר״א מטראני ז״ל ח״א סימן נ״ה׳ פ״א ׳ אפילו היו נוהגים מקדם הפך מה שנוהגים עכשיו כל שעכשיו המנהג קבוע מבטל הלכה מהרי״ק שורש נ״ד׳ פ״ב מנהג ברור וידוע ופשוט לכל בני מתא לא בעינן תנאה ולא גלוי דעת לא קודם מעשה ולא בשעת מעשה דאנן סהדי דארעתא דמנהגא עבד ואע״ג דעכשיו צווח ואמר לא נתכוונתי לכך ולא נתרציתי בזה מעולם אפ״ה אמרינן דאנן סהדי דלא עשה אלא ע״פ המנהג והשתא הוא דקא הדר ביה ולאו כל כמיניה הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז ותוספת ישרים סימן קע״ח׳ פ״נ ׳ הולכים אחר המנהג אפילו נהגו כן במקומות שלש ולא נהגו כן בכל ישראל הריב״ש ז״ל בשם הרשב״א ז״ל וכ״כ הרשב״א ז״ל בתשו׳ ח״ב סימן רס״ח מרדכי והג״ה פ׳ השוכר את הפועלים בשם א״ז הג״מ פ״ט מהלכות שכירות תוספת ישרים סימן קי״ד הרשב״א ז״ל ח״א סימן קי״ב מהר״ם אי״ס אלא ז״ל סימן כ״א וכן מ״כ בתשובה כ״י למי מקדושים וכן נראה מדברי כל הפוסקים ז״ל׳ פ״ד׳ אף על פי שאין צריך שינהגו כן בכל ישראל צריך שיהיה מנהג פשוט בכל המדינה וכ״כ הרשב״א ז״ל בתשו׳ ח״ב סימן רפ״ח ולא ראי׳ הי חולק בזה וכתוב במשא מלך ח״ג במנהגי ממון שהריב״ש ז״ל לא יכחיש זה וכתוב עוד שם ונ״ל דהוו בין להוציא ממון בין להחזיק וכ״כ מהריב״ל ז״ל ח״א דף צ״ב וכתב הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז דאע״פ שנתפשט בקהל א׳ כל שלא נתפשט בכל הקהלות אין הולכים אחריו וביאור דבריו דבעיר א׳ שיש בה הרבה קהלות צריך שיהיה המנהג קבוע בכל הקהילות וכ״ש כשלא נתפשט אלא בין השותפי׳ משפטי שמואל סימן ע״ו וכתב משא מלך בח״ז בדיני המנהגות בם:הני ממון שו׳ ד׳ וטו״ו המוחזק יכול לומר מאלו שנוהגים כך אני ועיין במהרי״ש הלוי ז״ל חלק א״ה סימן ט׳ ׳ פ״ה ׳ מסתמא כל אדם נוהג כמנהג מקומו וכ״ש במנהג כולל בכמה מקומות מהרי״ק שורש קע״ב׳ פ״ו ׳ המתחייב אינו מתחייב אלא במנהג הקבוע במדינתו מהרי״ט ז״ל בס׳ שארית יהודה ר׳ ע״ה ע״ב בשם הרשב״א ז״ל ׳ פ״ז במנהג של ממון פשיטא שההולך ממקום למקום אין מניחין אותו לנהוג כמנהג מקומו בין שהיה דעתו לחזור בין שלא יהיה דעתו לחזור אלא צריך לנהוג כמנהג מקום שהלך לשם הג״מ פ׳ השוכר את האומנין ומהר״א ן׳ יע״ש ז״ל הובאו דבריו בתשו׳ הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז כתוב בהגה דהיינו דוקא שהלך לעיר אחרת שיש בה מנהג אחר אבל אם בא להתיישב בעיר שאין בה מנהג הולכין אחר מנהג העיר שיצא משם כל שלא ישבו וקבעו מנהג אחר׳ פ״ח מנהג שנתפשט בטעות אין הולכין אחריו לדעת הרא״ש ז״ל והרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ז מהריב״ל ז״ל ח״ב סי׳ פ׳ פ״ט ׳ נתפשט המנהג שלא מחמת טעות אלא שהיו יודעים שאינו קונה מצד הדין ואפילו הכי נהגו לקנות מהני מהריב״ל ח״ב סימן ד׳ צ׳ נתפשט המנהג לפרשנות הלשון

דעות הפוסקים במנהג מבטל הלכה אי בעינן שיהא מנהג ותיקין או לא אכ"תוב מסקנת בעל משא מלך בסוף ספרו בח"נ בדיני המנהגות וז"ל כל מנהג שיתוקן מבני העיר ל תקנתם בעסקם ומקנייתם אינו צריך שיהיה קבוע ע"פ ותיקין אלא כיון שהוא פשוט בין הסוחרים די לשלא יסתור המנהג וזהו כתוב בהרבה מקומות שהולכים אחר מנהג הסוחרים וס"ם צריך שכל הסוחרים יסכימו בו ומהרש"ך ח"ב סימן ק"ב וח"נ סימן ח' נראה שחולק על זה שכתב נהגו הסוחרים שאם הרוב כשיתפשרו עם ב"ח שיסכימו המיעוט מנהגם מנהג וליתא דגם מהרש"ך ז"ל סובר שצריך הסכמת כל הסוחרים אלא שמנהג כל הסוחרים הוא שיכופו הרוב למיעוט וכתוב בספר פליטת בית יהודה סימן כ"ב דאין חלוק בין לוה ישראל ללוה גוי ועיין בסהרי"ש הלוי ז"ל חו"ם סימן כ"נ כ"ג · כיון ש מנהג הסוחרים בן ראובן שאמר לשלוחו שיראה בענין חובו ותפשר עמו כמו שאר הב"ח פשרתו פשרה וחוזר ראובן לקיים הפשרה פליטת ב"י סימן כ"א · כ"ד · לא היו הסוחרים מתפשרים עם הלוה ואמר הלוה לא' מהם שיעשה עמו חסד ויאמר שהוא מרוצה להתפשר כדי להראות לב"ח שיש מהם מי שרוצה להתפשר אך סמנו אינו רוצה שום אריכות זמן ולא שום פשרה וחתם בשטר הפשרה וטוען עתה זה התמתי חייב לשלם לו משלם מהרש"ך ז"ל ח"נ סימן ח' · כ"ח · נהגו הסוחרים לעשות פשרה בלא קנין מנהגם מנהג הריב"ש ז"ל סימן ק"ת שמ"ח מהרש"ך ז"ל ח"נ סימן ח' · כ"ז · ה"ה כל דבר שנהגו לעשות בלא קנין ועיין בספר מקור ברוך סימן מ"ב · כ"ט · נהגו הסוחרים שכל שיתרצה במעמד שלשתם אינו יכול לחזור בו אעפ"י שלא היה חייב הנמחה לסוחרת מנהגם מנהג מוהרש"ך ז"ל בתשו' סימן כ"א · ל"ח · נהגו הסוחרים להקנות חובות חביריהם אעפ"י שלא היו מודיעים לחביריהם מנהגם מנהג הרשד"ם ז"ל חלק ח"מ סימן ש"ף · כ"ט · מנהג הסוחרים לתת זמן ל' יום ואע"פי שבשטר בלי שאלת שום זמן הולכים אחריו הרא"ב ז"ל סימן ו"א · ל' · נהגו שלא לפתוח הסחורה כי אם הלוקחים האחרונים כל שהוא מנהג קבוע וידוע הולכים אחריו הרדב"ז ז"ל ח"א סימן קל"ט · ל"א · אם יש הכחשה ביניהם אם הוא קבוע או לא על הלוקח להביא ראיה הרדב"ז ז"ל ח"א סימן קל"ט · ל"ב · נהגו הסוחרים למכור הסחורה על פי הפאטורה ואין פותחים הסחורה מנהגם מנהג הרא"ב ז"ל סימן קפ"א · ל"ג · נהגו הסוחרים שבנתינת המפתח מן החדר שהסחורה מונחת בו וסגר הלוקח החדר במפתח כדי לקנות בו הסחורה במנהג הסוחרים שקונים במסירת הסחורה קנה כיון דמנהג הסוחרים כך שלטי הגבורים אשר סביב המרדכי בפ' הזהב והם דברי ראבי"ה שכתבו הג"מ בפ"ז שהביא רבינו המחבר ז"ל בסימן רת ס"ב ועיין הריב"ש ז"ל סימן ק"ה · ל"ד · נהגו שלא יצטרכו בעסקיהם לדין תורה אלא בערכאות מנהגם מנהג והולכים אחריו מהרש"ך ז"ל ח"ב הכ"ט או הפ"ט · ל"ה · נעשה העסק באותו מקום והלכו למקום אחר חייבים ללכת לאותו מקום מהרש"ך ח"ב סימן רכ"ט וע"ש סימן ק"ב · ל"ו · מנהג שנהגו הסוחרים דאפי' שהשולח בכתב שתכלא' מן החתומים חצי שולח לך ג"ב סחורה וע"ג הסחורה חתום לשנים יכולים שניהם להחזיק בסחורה עד שיכתוב השולח פטור לאותו שלא שלח מנהגם מנהג והולכים אחריו פליטת ב"י סימן הי' · ל"ז · ה"ה לענין החשבונות מנהג הסוחרים מנהג פליטת בית יהודה סימן הנ"ל וע"ש סימן ד' · ל"ח · נהגו הסוחרים לפרוע בלבנים שעוברים אותה שעה אף על פי שהשטר מוכיח בהפך הולכים אחר המנהג מהרד"ב ז"ל סימן י"ד ומכללו דבדי מהר"ח בסאן ז"ל שם נראה שחולק בזה · ל"ט · הקונטראטוס הנעשים בפראנקייא דין שטר גמור יש להם אפילו שיהיה להם התביעה במקום שלא נהגו שיהיה כשטר גמור כפי מה שנהגו הסוחרים מימי עולם ושנים קדמוניות שיהיה [illegible] שטר גמור מהרש"ך ז"ל ח"ב סי' ק"ב · ס' · הרשאות שנעשית בעש"נ אפילו נהגו הסוחרים להוציא בה ממון אין הולכים אחריו מהרש"ך ז"ל ח"ב סי' ל"ג · ס"א · כתב הליפי הסוחרים שהדבר פשוט ביניהם שכל אחד שכתב הקאמביו כבר הב"ח אין מלוה נאמן לומר פרעתי מנהגם מנהג הרשד"ם ז"ל ח' ח"מ סימן ס"ח וצ"ז מהר"י אדרב"י ז"ל סימן ת"ר · ס"ב · במקום שנוהגים שכותב ידו בשטר גמור ואינו נאמן לומר פרעתי מנהגם מנהג מהרש"ך ז"ל ח"א סימן פ"ו וח"נ סימן מ"א הרשד"ם ז"ל ח' ח"ם סימן קצ"נ והרנ"ב בשמו ובשם מוהר"י פורמון ז"ל ומוהר"ר שמואל ז"ל והר"י אדרבי ז"ל סימן ר"ה ושם"ב וכתב משפטי שמואל סימן ע"ו שצריך שינהגו כן דכשהם טוענים לומר פרעתי לא יהיה נאמן או שתקנו כך או דלא טענו מעולם פרעתי בכ"י ולכ"ע אם נהגו שלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנהגם מנהג וכן כתב בתשובת מהר"א נאלאנטי ז"ל סימן קצ"ה וכתב מהרש"ך ח"נ סימן מ"א ל"ט באותו מקום שנהגו כן אלא אפילו נעשה העסק במקום שנהגו כן ובמקום הפרעון אין נוהגים כן הולכים אחר המנהג דבמקום שנעשה העסק · מ"נ הנהיג המלך שיהיה כ"י כשני עדים ולא יהיה נאמן לומר פרעתי הולכים אחר המנהג שנהג המלך תשו' להרמב"ן סימן כ"ב · מ"ד · נהגו הסוחרים בראיות להיות מספיקות מוציאים ע"פי אותו מנהג אף מן היתומים הריב"ש ז"ל סימן קכ"ח הסבי"ט ז"ל ח"א סימן קפ"ח וע"ש בח"ב סימן קפ"נ ובספר משפט צדק ח"א סימן ע"נ · מ"ה · מקום שנהגו שאין גובין בשטר אפילו חתום בב' עדים אא"כ היה חתום בו מנהגם מנהג הרשד"ם ז"ל ח' ח"ם סימן מ"נ · מ"ו · מקום שנהגו שלא יועיל שום שטר אלא מכ"י דסופר מנהגם מנהג כן מתברר מתשובת הרא"ש ז"ל שהביא רבינו בעל הטורים ז"ל בסימן ס"א סעיף א' · מ"ז · מקום שנהגו שלא לגבות בשטר בלא הרשאה אם לא שכתוב בפי' בשטר ואף בלא הרשאה מנהגם מנהג תשו' הרא"ש ז"ל כלל ס"ח סי' ה' · מ"ח מקום שנהגו שיחתמו על כל שטר נ' עדים מנהגם מנהג הרא"ש ז"ל שם · מ"ט מקום שנהגו שאם ימסור א' מהעדים קודם שיחתום בשטר תהא חתימת הסופר קיימת בב' עדים מנהגם מנהג הרשב"א ז"ל בתשובת סימן תשכ"ט · נ' מנהג שנהגו האנוסים במקח וממכר בהיותם בגיות ואח"כ באו לחסות תחת כנפי השכינה אזלינן בתר המעיקרא ומאי דחזות הזה כך מצאתי בתשובת ב"י וכתוב עליה מכתב מורי הרב ז"ל שהוא למוהרי"בל ז"ל · נ"א · בענין הירושות מסתברא די שאם יהיה חילוק ביניהם לדין תורתינו ל"ם אם לא באו הנכסים ליד המקבל אלא שרהם ביד שליש דפשיטא דלא אזלינן בתר המעיקרא אלא דיהבינן לכ"א חלק הנוגע לו כדין התורה אלא אפילו זכה כ"א בחלקו כפי דיניהם כשיחזרו למוטב דיהיבנן להו בדיני ישראל מ"ב בתשו' הנז' · נ"ב מתנת ש"ם דינה כירושה מ"כ תשו' הנ"ל · נ"נ · במקום שנהגו לתקנות חבירות אלמעונה שהיא הגאבילה בהתיסת ובמסידתה למוכר אעפ"י שהוא דבר שאינו בעולם ואינו ברשותו קנה הרא"ש ז"ל בתשו' כלל י"נ סי' כ"א מהר"ם מטראני ז"ל ח"נ סימן קנ"נ ואם מנהג הארץ אינו כן עיין בתשו' הנז' וכמ"ש בס"ר בטור זה סימן ר"ט בהגהת הטור אות · נ"ד · אם מנהג הסוחרים להתחייב בדבר שאינו קצוב חייב הרדב"ז ז"ל ח"ם סימן קר"ז משפטי שמואל סימן ל' ול"ד וע"ש סימן מ"ח אבל במוהרש"ך ז"ל ח"א סימן ע"ח וק"א כתב אך אני ראיתי פעמים רבות כיוצא בזה ויודו המוסרים באמת המוחזקים שיכול המוחזק לומר קי"ל כהרמב"ם ז"ל ורבותיו · נ"ה · מנהג במסון להעביר הנחלה אינו מנהג אם לא כהפקר ב"ד הפקר הרא"ש ז"ל בתשו' כלל נ"ו ועיין מ"ש לעיל אות נ"א בשם תשו' ב"י למוהריב"ל ז"ל · נ"ו · מנהג שנהגו שאין האלמנה טורפת מלקוחות של בעלה שהולכים אחריו מהר"ם אלשקר ז"ל סימן ק"ט · נ"ז · מנהג שנהגו שכותבים ספרים מניחים אותם מנהגם מנהג הרשב"א ז"ל בתשו' סימן אלף · נ"ח מנהג שנהגו שלא להחזיר בצים מחורות מנהג מבטל הלכה רבינו המחבר ז"ל בסימן רי"ב סעיף י"ז · נ"ט · מנהג שנהגו שלא להחזיר אונאה ושלא לבטל המקח בשביל אונאות מנהגם מנהג מקור ברוך סימן נ"ח · ס' · מנהג שנהגו שהבן הגדול יורש מקום אביו בב"ה מנהגם מנהג הרשב"א ז"ל במשו' ב"י הלכות קרקעות סימן קס"ט · ס"א מנהג שנהגו שאין הפאטורי"ם לוקחים שכר טרחם ועמלם עד שיוציאו לאור מה שנשארים נותנים מנהגם מנהג כן מתברר מדברי הרשד"ם ז"ל ח' ח"ם סימן קכ"ב וכתוב בתשו' ב' למהר"א מששאל ב"ל שאין צריך בזה מנהג ותיקין · ס"ב · מנהג שנהגו שבלתמי שמוכר מולס"י נשארת לו חזקה למוכר לא יוכל

סימן י"ד ונ"ל דהיינו דוקא כשאינו מנהג ותיקון אבל אם הוא כנהג ותיקון אפילו מנהג בלי תנאי דח"ל כמו החנה וכמ"ש מהרא"ם ז"ל ח"א סי' י"ו לדעת הרא"ש ז"ל והדברים מוכרחים לומר כן שהרי אמרו בירושלמי מנהג מבטל הלכה ופסתמא לא פליגי הנהו רבוותא על הירושלמי וליכא לפרושי דהאי ירושלמי באיסורא קאמר דמדתביאו על המשנה בפ' השוכר את הפועלים מוכח דבממון קאמר ומיהו מוהר"י קולון בשורש ק"ב כתב דבאיסורא קאמר ואין דבריו נכונים וכמו שהקשה עליו בעל משא מלך בח"ז בדיני המנהגות במנהגי ממון וליכא למימר נמי דבהתנו מתחילת קאמר דלא ה"ל למימר לישנא דמנהג ועוד אי אפשר לפרשו דבהתנו עליו וכמו שהכריח הריב"ש ז"ל בסי' ש"ה ומיהו איכא לפרושי דבהלכה רופפת קאמר וכ"כ הרב הנמוקי בפרק מי שמת בשם הריטב"א ז"ל ועיין בביאורי מוהר"ב אז"ק שנויין לסמ"ג ובבאר שבע דף צ"ו וראיתי למוהריב"ל ז"ל ח"ג סימן ל' דברים שנראה מתוכן דמנהג הסוחרים מהני אע"פ שאינו מנהג ותיקון ולפי זה אין להוכיח מכל הגדולים שכתבתי למעלה דמנהג הסוחרים מבטל הלכה דס"ל דלא בעינן מנהג ותיקון דמנהג הסוחרים לחוד ושאר מנהגים לחוד ואיך שיהיה נר' דירוש' במנהג קאמר ואפ"ה קתני דמנהג מבטל הלכה והיינו כשהמנהג ההוא מנהג ותיקון וכדכתיבנא ומהר"ם משראני ח"ב סימן נ"ח כתב כמו שהלכה רופפת הלך אחר המנהג כך כשהמנהג רופף הלך אחר ההלכה ונר' מדבריו שמנהג מבטל הלכה ואילו בח"ג סי' כ"ח כתב דמנהג אינו מבטל הלכה ואולי בח"ב סי' נ"ח מיירי במנהג ותיקון ובח"ג סי' כ"ח מיירי כשאינו מנהג ותיקון ובספר משאת בנימין סימן א' כתב דמנהג מבטל הלכה אע"פ שאינו מנהג ותיקון בכל הדברים האלה אע"פ שאינם מסים גם בתשובות הרשב"א ז"ל ח"ב סימן מ"ג כתב המוסכם מבטל הלכה ושם מדבר במנהג שהסכימו בו הראשונים והנו כן החיינים שהוא מנהג ותיקון ובסימן רס"ח כתב וכן מנהג התגרים שנוהגים כן תמיד אע"פ שלא הסכימו בכך ולא התנו כן לא הם ולא בני העיר אלא שנוהגים לעשות כן מן הסתם על מי שנושא ונותן סתם על הדבר הנוהג הוא עושה וכאילו התנו ביניהם בפי' או שתקנו להם ב"ד וזו היא שאמרו סיטומתא קניא וכו' ואפילו לא נהגו כן במקום אחר ואתה נוהג בו במקומך כאילו הוא תנאי גמור מוסכם ביניהם אפילו לא הסכימו בפי' בני המדינה אלא שנהגו כן סתמא הוי מנהג חוק כאילו התנו בו בפי' ואפי' לא כתבוהו הרי הוא מן הסתם כאילו כתבוהו ודנים בו כאילו הוא תנאי בית דין כיון שנהגו לעשות כן תדיר ואפילו הוא כנגד הלכה דמנהג מבטל הלכה ע"כ וכתוב בס' בנימין זאב סימן שס"א דבממון מנהג מבטל הלכה אעפ"י שלא הותקן ע"פי ותיקון ומיהו דוקא בשלא הוקבע ההלכה ע"כ ונראה מדבריו דאם הוקבע ההלכה צריך מנהג ותיקון ונראה שהוא מפרש מ"ש בירושלמי אם הלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג כך אם הלכה רופפת בידך בהלכה שבמחלוקת היא שנויה ולא נפסקה הלכה הלך אחר המנהג אעפ"י שאינו מנהג ותיקון ואחר זמן רב נדפסו תשובות הראנ"ח ז"ל וראיתי בסימן י"ד פלפל הרבה בתורת המנהגות ותעלה דמנהג בממון כל שאינו בפי' נגד דין תורה הולכים אחריו אעפ"י שאינו קבוע ע"פ ותיקון זולתי במנהגים גרועים ומנהגי שטות שאין הולכים אחריהם ובת"ה סימן שמ"ב ובבאר שבע דף צ"א חלקו בין מנהגים שרבים צריכים להיות משותפים יחד כגון מסים וחמרים וספנים וכל כה"ג שבאו רבים להשתתף בו אין צריך מנהג ותיקון אבל שכירות פועלים וחילוק חצרות ובתים וכנסין שלהם ושכירותם וכל כה"ג שאין רבים משותפים יחד צריך שיהיה מנהג ותיקון ד' כיון דאיכא פלוגתא איבעיא מנהג ותיקון או לא בממונא מיירי ספקא לא נפקא והוציאם מאחר המוחזק ובפרט כשבאים להוציא מן היתומים ועי' הלקוטות הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו משא מלך ח"א בדיני המנהגות בבאר שבע דף צ"ו ע"ג ה' נתפשט המנהג שלא לגבורת אף בשהיה שם קנין הולכין אחריו מוהריב"ל ח"מ סי' ס"ב הרא"נ"ב ז"ל סימן י"ד ו' אם המנהג מבטל הלכה בקנין שבין ישראל לחבירו כ"ש בקנין שבין ישראל לנכרי שדינא דמלכותא דינא

משאת בנימין סימן צ"ז ז' מנהג שנהגו לצאת מעירם ולהסתחר שנים רבות ומבטלים מצות עונה אם הוא מנהג קבוע ע"פ ותיקון הולכים אחריו מוהר"א נאליקו ז"ל בתשו' כ"י ח' מנהג שאינו קבוע ע"פ ותיקון לא יועיל לסתור התקנות שתקנו חכמי טוליטולא מוהריב"ל ז"ל ח"א סי' ס"ד ט' בדבר ששייך תיקון גדול מנהג בעלמא מספיק ולא בעינן שיהיה בדרך תיקון י"ד באומדנא דמוכח דנתפשט ע"פ ותיקון אזלינן בתר המנהג מוהריב"ל ח"א סימן ס"ד ועיין בהרשד"ם ח' א"ה סימן קכ"ז וקכ"ט י"א אין לך מנהג ותיקון גדול מזה שנעשה ברבים מימי קדם קדמתה לפני גדולי עולם מוהריק"ו שורש נ"ד מוהר"ם מפאדובה בתשובה הובאת בתשובות מוהר"ם איסראלאס ז"ל סימן נ"א וכיוצא בזה כתב משפטי שמואל בסימן צ"ב וז"ל אנו אין לנו ותיקון גדולים אלא שכל הקהילות נהגו כך י"ב מנהג דאיכא רווחא להאי כמו להאי הולכים אחריו אע"פ שלא הוקבע ע"פ ותיקון ומהאי טעמא במציאות דאיכא רווחא להאי כמו להאי מהני מנהג הקהל אעפ"י שלא הוקבע ע"פ ותיקון ת"ה סימן שמ"ב הרא"ם ח"א סימן י"ו י"ג אעפ"י שכתבו גדולי המורים דבענין מסים אין צריך מנהג ותיקון ה"מ במנהג והסכמה שמסכימים בני עיר אחת ביניהם דהוי רווחא להאי כמו להאי אבל במילתא דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי וכ"ש רווחא לעיר אחת ופסידא לעיר אחרת צריך שיהיה קבוע על פי ותיקון מהררי"י פורמון ז"ל הובאו דבריו במהרש"ך ז"ל ח"א סימן קפ"ב י"ד אמר המאסף יראה לי דמ"ש הריב"ש ז"ל דהלכה ברורה אין מנהג לבטלו אלא מנהג שהתנו עליו בני העיר מתחלה היינו דוקא כשאינו מנהג ותיקון אבל אם הוא מנהג ותיקון אפילו מנהג מבטלה וכמ"ש הרא"ם ז"ל לדעת הרא"ש ז"ל וכמ"ש לעיל אות לדעת בנימין זאב סימן שס"ה ט"ו מנהג שאינו מבטל הלכה אעפ"י שאינו מנהג ותיקון אזלינן בתריה כן יש לדקדק מדברי המרדכי וכל הפוסקים ז"ל וכ"כ מוהריק"ו ז"ל שורש ט' והרשד"ם ז"ל חלק ח"מ סימן קמ"ח וכתב בספר משפטי שמואל בח"ב סימן נ"ט שצריך שיהיה מנהג שהתנו עליו כל בני העיר ואם הוא מנהג אבות בודאי שהתנו מתחילת וע"פ החכמים עשו אותו י"ו אם המנהג הוא כנגד אנשים פרטיים וכו' או כנגד רבים שבאו להשתתף וכו' עיין בספר משא מלך ח"ז בדיני המנהגו' במנהגי הממון והוא מדברי ת"ה וכבר כתבתיו למעלה באות י"ז בתנאי מילי דאישות לדעת הריב"ש ז"ל לא בעינן שיהיה מנהג ותיקון ולדעת הרא"ם ז"ל בעינן משא מלך ח"ם בדיני המנהגות במנהגי הממון ועיין מוהר"ש הלוי ז"ל חלק א"ה סימן ט' י"ח כל מנהג פשוט בעיר מעמידים אותו בחזקתו ואומרים שודאי כן נהגו הראשונים משא מלך במנהגי ממון בדיני המנהגות שו' ו' אמר המאסף זה נלמד ממ"ש הרמב"ן ז"ל בתשובה הביאה רבינו המחבר ז"ל בטור א"ח סימן כ"ט מהודש ר' וכ"כ בתשו' להרמב"ן ז"ל סימן צ"א הביאת רבינו המחבר ז"ל בסימן הנ"ל וז"ל כל מקום שנהגו שלא להכריז סתמא דמלתא לא בטעות נהגו אלא אני אומר עיקר המנהג בדין היה וכו' ע"כ אבל בסימן נ"ח כתב הפך זה וז"ל אבל בארץ ההיא שנמנעים להכריז כשמגבים לאלמנה בלא טעם טועים בדבר משנה וחוזרין ע"כ וכבר נרגש רבינו המחבר ז"ל בא"ח סימן ק"ד בסתירתן ונ"ל דלא קשיין אהדדי דבסימן נ"א מיירי בשלא נודע הטעם שנמנעו מלהכריז ולפיכך בסתמא תלינן שלא בטעות נהגו אבל בסימן נ"ח נודע בבירור שלא היה טעם במנהגם אלא שנהגו כן בלי טעם ולפיכך כתב שהם טועים וזהו שכתב שם אבל בארץ ההיא שנמנעים להכריז כשמגבים לאלמנה בלא טעם וכו' שנראה שהיה ברור וכו' ברור לומר שבלא טעם נהגו כן א"נ בסימן נ"א איירי שהמנהג היה קדום מהראשונים ואפשר שלא נודע טעם הדבר ובסימן נ"ח איירי כשהמנהג לא היה קדום אלא שבאותו הדור נהגו כן ולפיכך כתב דטועים הם ועיין בספר משפט צדק ח"ב סימן ד' ד' קמ"ח פ' אפילו בשעת הדחק אין לשנות המנהג מהר"ם איסראלאס סימן כ"א לשנות המנהגות אפילו יחיד יכול למחות משא מלך ח"ב סימן ב' וח"א משפט כ': כ"ב אמר אשר כתבתי

דעות

Digitized by Google

חרוב ואין יכולים לכוף את המעוט · השורש ה׳ כל שנהגו דיני ממונות כדברי פוסק אחד בין להקל בין להחמיר הולכין אחריו · השורש ו׳ כל מנהג שהוא פשוט בעיר מעמידין אותו בחזקתו ואומרים כי וראי כן נהגו הראשונים ואין לערער עליו · השורש הז׳ כל ענין שנסתפק בו ובאנו להביא ראיה מטעם שלא שמענו ולא ראינו סדר הענין כך הוא שאם מעשה זה בא כפעמים רבות ולא שמענו מי שמפקפק בסדר שאנו באים להורות הוי מנהג הלכך התנאות שנותנים לארוס ומתת חבלה אחר שנכנסה לחופה ובאו יורשי הכלה לגבות מחציתם ומעולם לא שמענו מנהג בזה כה״ג ודאי מנהג יפה הוא ומנהג לא ראינו ולא שמענו בזה הוי מנהג כיון שמעשה זה יכול להיות שיקרה בכל יום ערעור זה · השורש ח׳ כל מנהג שמביאים ממנו ראיה הוא כשיתקיים הדבר בפעמים רבות אבל אם נעשה פעם אחרת באקראי או שני פעמים אין למדים ממנו ואין מנהג לילך אחריו · השורש ט׳ כל מנהג שנהגו אותו וקיימוהו קצת מהקהל או רובן כדי לקנום מיחיד או יחידים אינו מנהג · השורש עשירי המנהג צריך לקיימו ולפרשו על אופן שלא יסתור דין התורה אם הוא בכתב · השורש י״א כל מה שנוהגים הסופרים לכתוב הולכין אחר הלשון וכן כל מנהג שנהגו ההדיוטות לכתוב הולכין אחריו אבל מה שנוהגים הסוחרים לכתוב על פי צוואת המצוים להם לכתוב אינו מנהג שהסופרים יאמרו אנו כתבנו וחתמנו מה שצוו עלינו לכתוב · השורש י״ב כל מנהג משתנה הכל לפי הזמן · השורש י״ג לשנות המנהג אפילו במנו אינו נאמן ואפילו תפס לא מהני לשנות המנהג אם טוען שעשו מעשה ושנוי המנהג אבל אם טוען הפך הדין ויש לו מנו יש מחלוקת בזה אי מהני בדבר שיש רגלים לדבר שטעה בדין כנראה באורך בספר נופי הלכות שעשיתי סימן מדרך המוסר אם ראה ת״ח מנהג שאינו נכון בעיניו אין לו למנעו אא״כ יודע בודאי שיקבלו ממנו כגון שידו תקיפה עליהם ואם לאו לא :

מנהג ממון ותורתו יחד לו מקום כנסת הגדולה בח״מ סימן ר״א הלכות קנין מטלטלים דף ר״ע ע״ג שטה ד׳ בהגהות ב״י ואנח את הקונטרים הלזה לידי ידיד נפשי אחי הראש הנשא והנעלה המשכיל ונבון כמהח״ר מלאכי בכמה״ר יעקב כהן מליוורנו נר״ו : העתק מספר כנ״הג ח״מ ב״י סימן קס״א הגהת ב״י תורת המנהגות בדבר שבממון · א׳ דף ר״ם ע״ב שטה ד׳ כי המנהג מבטל הלכה וכו׳ נ״ב והכי איתא בירושלמי פרק הפועלים והביאוהו הרי״ף והרא״ש והרב הנימוקי בפרק השוכר את הפועלים ונמוקי יוסף בפרק איזהו נשך והריב״ש ז״ל בסימן קכ״ח בשם הרשב״א ז״ל והמרדכי והגהות אשירי בפרק השוכר את הפועלים בשם ר״ם והגהות מיימוניות פ״ט מה׳ שכירות ומיהו נחלקו הפוסקים אי בעינן שהמנהג יהיה לו ראיה מן התורה או לא והמרדכי בפרק השוכר את הפועלים כתב דמנהג מבטל הלכה דוקא שיש לו ראיה מן התורה אבל אין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת ולא אזלינן בתריה וכ״כ הנ״מ פ״ט מה׳ שכירות ומהר״א צרפתי בתשובה הובאה בתשובות הרא״ם ח״א סימן מ״ד · מוהר״י קולון שורש ט׳ · הרא״ם ח״א סימן י״ו · מוהר״ר יצחק בן לב בתשובה כ״י · מהרשד״ם א״ה סימן קכ״ט מוהר״י אדרבי סימן קע״א אבל הרדב״ז ח״ב סימן רכ״ח כתב דמנהג מבטל הלכה אע״פ שאין לו ראיה מן התורה וכ״כ תוספות ישנים סי׳ ק״ך ועיין מ״ש בס״ד לפנינו בכלל אי בעינן מנהג ותיקין ואות נ׳ והתימה מוהרי״א אדרבי ז״ל שבסימן כ״ח כתב שאפילו באיסור שבות מנהג מהני אע״פ שאין לו שרש מן התורה ועיין מהריב״ל ח״א סימן ס״ב : ב׳ · מנהג שאינו מבטל הלכה לא בעינן שיהיה לו שורש מן התורה כן מראה לדקדק מדברי המרדכי בפרק השוכר את הפועלים וכ״כ בפי׳ מהר״י קולון שורש ט׳ ומוהר״א צרפתי ז״ל בתשובה הרא״ם ז״ל ח״א סימן מ״ה : ג׳ · מנהג דמבטל הלכה צריך שיהיה קבוע ע״פ ותיקין הגהות מרדכי בפרק השוכר את הפועלים בשם א״ז הג״מ פ״ט מהל׳ שכירות הרא״ם ז״ל ח״א סימן י״ו לדעת הרא״ש ז״ל וכן הסכים הוא ז״ל והסכים לזה דעת הרמב״ם ז״ל וכ״כ מוהריב״ל ז״ל ח״א סימן ס״ב וס״ד

ועי״ש בסימן ע׳ ובח״ב סימן פ׳ ובספר משפט צדק ח״א סימן ט׳ והרשד״ם חלק א״ה סימן קכ״ט וחלק ח״מ סימן נ״ב וקמ״ח ומוה״רב יצחק בן לב ומוהר״א נאליקו ז״ל בתשובה כ״י וכן נראה דעת הרדב״ז ז״ל ח״ב סימן רכ״ח אבל בח״ב סי׳ קל״ט כתב דאין צריך שיהיה קבוע ע״פ ותיקין ובסימן כ״ה ושס״ב כתב דמנהג מבטל הלכה ולא הצריך שיהיה קבוע ע״פ ותיקין וכן בסימן ת״ד ואומר אני דילמד סתום מן המפורש ומה״ד מ״כתב במקומות הנז׳ דמנהג הסוחרים מבטל הלכה נראה דס״ל דאפילו שאינו מנהג ותיקין מבטל הלכה גם בס׳ משפטי שמואל דאיתי בדבריו מן המבוכה שבסימן כ״ט ומ״ז וע״א נ״אה מדבריו שאפילו שאינו מנהג ותיקין אלא מנהג סוחרים מבטל הלכה ובסימן צ״ב כתב דמנהג מבטל הלכה צריך שיהיה קבוע ע״פ ותיקין וכ״כ בסימן ק״נ וכן מוכח מדבריו בסימן ע״ו ובסימן ק״ד כתב דכל מנהג בעינן שיהיה לו סמך או קבוע ע״פ ותיקין אבל מנהג לבטל התורה לא אזלינן בתריה ומה שהביאו ראיה מהחמרים והספנים לע״ד לא דמו דכל הנהו מיירי דהתנו מתחילה לדעת כולם גם להרשד״ם ח״מ סימן קצ״נ ראיתי דמנהג הסוחרים מבטל הלכה וכן נראה מדבריו בחלק חו״מ סימן קס״ח ובחלק י״ד סימן רכ״א כתב דאפילו ממנהג הנוים למדים כל שהוא פשוט בכל המדינה ונראה מדבריו שאפילו במקום שמבטל הלכה כתב כן גם הרב מוהר״י קולון שורש ח׳ כתב דמנהג שמבטל הלכה בעינן שיהיה מנהג ותיקין ובשרש ט׳ וק״ב וקע״ב כתב דבממון מנהג מבטל הלכה אע״פ שאינו מנהג ותיקין וכבר נתקשו דבריו אל מוהריב״ל ז״ל ח״א סימן ס״ב ולבאר שבע דף צ״ז ולבעל משא מלך בתורת המנהגות בממוני הממון וכתב שם בעל משא מלך דאין להביא ראיה ממוהר״י קולון ז״ל והתימה ממוהרשד״ם ז״ל שבחלק ח״מ סימן קכ״ט כתב בשם מוהר״י קולון דבעינן מנהג ותיקין ממה שכתוב בשורש ח׳ ולא חביש שהוא ז״ל סותר את עצמו ובספר תומת ישרים סי׳ ק״ח וקל״א ור״ן ור״י כתב בפירוש דבממון מנהג מבטל הלכה אף על פי שאינו מנהג ותיקין ואין לו ראיה מן התורה ומ״ש בסי׳ קע״א דבעינן מנהג פשוט ומוקבע ע״פ ותיקין ובממון מיירי דלאו דהכי ס״ל אלא בא לומר דהיכא דהוא פשוט בכל המדינה והוקבע ע״פ ותיקין פ״ע מורו האזלינן בתריה והוא ע״פ מ״ש הרא״ם ז״ל בח״מ סימן י״ו דהיכא דהוא פשוט לכל בני מתא והוקבע ע״פ ותיקין הרי הוא כאילו התנה אבל יש להתיישב במ״ש בסימן קך וכן מנהג שאין לו ראיה מן התורה ולא הוקבע ע״פ חכמים הוי מנהג ואזלינן בתריה כל שאינו מבטל הלכה ע״כ. ולכאורה קשה שהרי לעיל כתב דמנהג מבטל הלכה אע״פ שלא הוקבע ע״פ ותיקין ואין לו ראיה מן התורה ואם באיסורא קא מיירי האיך הביא ראיה ממתנן בב״ב הכל כמנהג המדינה והתם בממון הוא וצריך לדחוק לומר דבאיסורא קאמר ומביא ראיה מממונא לאיסורא משום דאיסורא כל שאינו מבטל הלכה הרי הוא כממונא במקום דמבטל הלכה והוצרך להביא ראיה ממאי דתנן הכל כמנהג המדינה ולא הביא מהתם נמצא דאייתי לעיל ובלבד שלא ישנו ממנהג המדינה דמינה נשמע דבאיסורא במקום שאינו מבטל הלכה הרי הוא כממון במקום שאינו מבטל הלכה משום דמתניתא ליכא למשמע מינה אפילו במנהג גרוע וכתוב בספר משא מלך במקום הנזכר שמוהריב״ל ז״ל במקומות מספריו נראה שצריך שיהיה מנהג ותיקין ובמקומות נראה שאין צריך מנהג ותיקין והטעם הוא הצריך מנהג ותיקין אלא להוציא מן היתומים דאסור רמי אבל בשאר דיני ממונות אין צריך שיהיה מנהג ותיקין ודי אין צריך לזה הלעולם מוהריב״ל ס״ל דאפילו בממון בעינן מנהג ותיקין וממה שלא כתב בח״א סימן ע׳ ובח״ב סימן פ׳ דבעינן שיהיה מנהג ותיקין ליכא לאפוקי מינה דס״ל דלא בעינן מנהג ותיקין דאולי סמך על מ״ש בשאר תשובות דבעינן מנהג ותיקין וח״ל לפרש ומדלא פירש סמך על מה שהוא דעתו בשאר מקומות אך קשה שמוהר״ם בח״מ סימן פ׳ כתב בשם הריב״ש ז״ל דמנהג בממון אינו מבטל הלכה אלא כשהלכה רופפת אבל הלכה ברורה אין מנהג מבטלה אלא מנהג שהתנו עליו מתחלה ע״פ חברי הריב״ש ז״ל תם בסי׳ ק״א ושס״ח ועיין במוהרא״ב

תתיהם באופן שמעותיו לא יהיו שמותים כלל ועיקר ואפילו לא יעשו כן בשעה שישים המעות בחנות יוכן כאילו עשאוהו שבן דעתם ורצונם שיקנה אז המשכונות ואמנות בכל דרכי ההקנאה השוה והמועלת ואגב אא"ק ומעכשיו כנגר מעותיו שישים כנ"ל כיון שהתנו מעיקרא לכך · כל זה כתבתי לפי שראיתי רבים נוהגים היתר בדברים אלה אמרתי אולי ישמעו לקולי ויעשו הדבר באופן המותר ומהיות טוב לא יקרא רע ונכסיהם לא יתמוטטו רק עליהם יאמר וכל אשר יעשה יצליח :

וע"ד השלימות והערכאות העושים על ידי נכרים כבר מפורשים בפוסקים אלא שלשלטות המלאכה הזאת אוסר בלבד מה שמותר לעשות במשכונות · מותר לישראל לתת משכון לגוי שילוה מישראל אחר כך נוהגים עפ"י ר"ת ור"י ודלא כרש"י דאוסר וטעם ר"ת דאין שליחות לגוי מהו"ל כאילו ישראל הקנהו לגוי וגוי משכנו לישראל · לר"י מטעם דלא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא אבל אסור אליבא דכ"ע שילך תחילה הישראל לישראל אחר ויאמר לו תלוה לי סך פלוני ואשלח ע"י גוי משכון וכ"כ רא"ש כלל ק"ח סימן כ"ח ונ"ל דאפילו אליבא דר"ת אסור דהו"ל כאילו קבלו מישראל ראשון ודמי למ"ש בשמו דאע"ג דאין שליחות לגוי כלל אם היו מעות ביד גוי לרבית מישראל וישראל אחר מצאו וא"ל שיתנם לו והעמידו אצלו וישראל השני אמר בפירוש שמקבלם בשליחות ישראל הראשון כיון שאמר כן בפירוש אסור השליח ראשון הוא ולפ"ז גוי שנותן משכון לישראל כיון דאליבא דר"ת שנהגו כמותו אמרינן אין שליחות לגוי הו"ל כאילו קבל הריוח מישראל וכן למ"ד שיש שליחות ה"מ לחומרא אבל לא לקולא לפיכך כתב רא"ש כלל ק"ח סימן ה' וסימן ל"א וסימן ל"ב שצריך שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא לי המשכון מיד הגוי באחריותי ולהוליך לו המעות באחריותי וכן בשעת פריית תהיה שלוחי להביא לי מעות מן הגוי ויהיו באחריותי מיד כשיצאו מיד הגוי וכן תהיה שלוחי להחזיר לו המשכון ואם אינו מאמינו יאמר כך בלבו ודיו ועכשיו שנהגו היתר בזה לגמרי בעלי החנויות אפשר להליץ עליהם דעכשיו דנפישי רמאי הוי כאילו בפ"ם יבין עצמם התנו כך וכבה"ג אמרינן כמ"ש ר"י לעיל דלא שביק ומי' וישראל שבא ואמר שהמשכון הוא של גוי ואח"כ אמר שהוא שלו אינו נאמן ויאמר לו המלוה שאינו מאמינו א"א לדבריך הראשונים אני מאמין אבל חושש אני לדבריך ואיני רוצה לקבל ממך מעות וכשיבא הגוי ויתן לי המעות אתן לו משכונו ואפילו רצה לישבע אינו נאמן ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל לא מהני כיון שהודה תחילה שאינו שלו וכיוצא בזה כתב רא"ש אליבא דרש"י ז"ל אם גוי לוה על משכון ואח"כ בא ישראל ואמר שהוא שלו שלא יאמינו אבל לתת משכון לישראל אחר כמ"ש בשם רש"י אינו נראה ויפה כתב בעל הלבושים שתלמיד טועה כתב כן בשמו ודבר שאין לו מקום וראוי למוחקו מכל הספרים ולא נעלם ממני מ"ש המרדכי שטר לחלוות ברבית ומ"ש בלבושים ובמקומות אחרים וכאן לא באתי רק למצוא מס' למנהגנו אבל מה שראוי להשיב ולהקשות עליהם ביראת ה' אשר ל"י אלה דברי הצעיר אברהם מלויקיה ואחר שכתבתי עשרת הדברים דלעיל נבאו והגיעו ליד החסיד האלוף מוהר"ר יצחק לוי נר"ו חזר וכתב אלי שאכתוב ג"כ טופס מהיתר להלוות לבעלי בוטיגי וזאת תשובתי אליו :

אותם הנותנים מעות לבעלי בוטיגי וקוצבים סך קצוב איני מוצא להם מקום שיוכלו לחלום שלא יהיה רבית קצוצה שזאת היא העסקא האסורה מפי חכמים הקדושים ז"ל ודינה פלגא מלוה ופלגא פקדון ואין שם ריוח במוח ואיך מתחילה יקצוץ ריוח קצוב ואעפ"י שלבעלי בוטיגי יש להם עסקאות וסחירות אחרות אינו מותר אא"כ יאמר שלישיתו או עשיריתו יהיה שלך וצריך לקבל עליו אחריות חצי הפקדון ולפיכך אין להם היתר אלא בתורת שותפות כמ"ש רי"ף בשערים וסמ"ג בעשין סימן מ"ב שאז יכולין לחלוק ולהתנות כמו שירצו ולא שייך בהם דין רבית וכ"כ הגהות סימן קע"ז סעיף ג' וכ"כ מהרי"ם פאדוה תשובה מ' ויכול להתנות

שהמתעסק יהיה חייב בכל האחריות שיש לו דין שומר שכר כדאיתא פרק חזקת ואנן קי"ל דמהנה שומר שכר להיות כשואל וצריך קנין :

וזה נסח השטר והחזוקים

הודה מכ"פ איך קבל ובאו לידו סך פ'או דבר פלוני לשים אותו בעסק הבוטינא שלו בתורת שותפות עם הממון והסחורות והמעות שיש לו בבוטינא שלו ולפי שיש לבעל הבוטינא פלוני יצ"ו הנ"ל סחורות ועסקים אחרים ויודע בעצמו שלא יוכל לעולם לכוין בכמן שעור הריוח הראוי לשותפו בערך מעותיו נתחייב מעתה ומעכשיו לתת לפלוני בעד חלקו מריוח השותפות סך פלוני בעד חלק שותפותו נקיים מכל מס ועול והוצאה מסודרת ובלתי מסודרת ונתחייב המתעסק פלוני הנ"ל בק"ס בכל אחריות השותפות מכל אונס שיוכל לבא מכל מה שהפה יכולה לדבר והלב לחשוב באופן שמחמת איזה אונס שיהיה לעולם קרן וריוח המעות שלו בשותפות הנ"ל לא יגרע אפילו ש"פ ומעתה ומעכשיו האמין המקבל הנ"ל לו ולירושיו עליו ועל ב"כ ויורשיו אחריו בשני עדים לומר שלא אירע הפסד באותו ממקום שהיה שם הריוח הנ"ל ובכל אשר יאמר הן בעיקר הממון הן בריוח בכל מכל כל יהיה נאמן בדבורו הקל בלי שום אלה ושבועה כלל ועיקר אפילו על ידי גלגול · ויכתוב החזוקים ולבסוף יכתוב וקנינא וכו' ועל הנאמנות בפרט :

סמכות הם מחייבים כענין מוגרמת דאתא לקמיה דרב · משכון גוי ביד ישראל · קריאת ספר תורה אסור בענין אקדמות מילין שאומרים אשכנזים אחר פסוק ראשון ביום א' של שבועות · רבית בהערמה · שומר חנם מתנה · שטר חוב נקנה · שטר עסקא · שליחות לגוי :

מנהג מבטל מנהג בטעמא כל דהו עיין · שומר ודינים :

מנהג מצון בעל משא מלך בסוף ספרו השריש לו שרשים השורש הראשון כל מנהג שיתוקן מבני העיר לתקנתם בעסקם ובקניינם אינו צריך שיהיה ע"פ ותיקין וכל שהוא פשוט בין הסוחרים בכולן הולכין אחריו ואם נהגו הסוחרים דהרושם שרושמים בחביות מועיל בקנין מהני וה"ה בכל מנהג הסוחרים · ואם המנהג כנגד אנשים פרטיים כמו שכירות פועלים לענין השכם והערב דיש סרך איסור כיון דיש סמך לדין השכמתם והערבם מדכתיב תורת השמש יאספון יצא אדם לפעלו וכו' · אם באו לסתור דין התורה צריך שיהיה ע"פ ותיקין · אבל אם באו לתת שער קצוב כמה יתנו להם בכל יום אינו צריך מנהג ותיקין · ואם באו לחשתתף אנשים מיוחדים בענין א' כגון אנשי אומנות אחד החמרים או הספנים אין צריך שינהגו זה עם זה ע"פי ותיקין · וכמנהג בנייני כותלי הבתים אם היו בונים מתחילה בבנין א' ובאו לשנות קצתם מהמנהג אין להם יכולת אא"כ נשתתפו כולם והתנו עליו דזה כמחייב לאחרים · בכל מקום שיש מחלוקת בפוסקים אי בעינן מנהג ותיקין כגו' כפנים הולכים אחר המוחזק · במנהגי אישות לדעת מוהרא"ם בעינן מנהג ותיקין וכבר הוכחתי מדברי הריב"ש דלא בעינן ומ"מ נראה דבעינן בכל המנהגות שיהיה מנהג פשוט כנראה מדברי מהרי"י קולון שורש ס"ה ז"ל הרי לך דאפילו היה מנהג צריך שיהיה קבוע וידוע והריב"ש ל"א מחודשה ונ"ל דהו בין להוציא ממה בין להחזיק וכ"כ מהריב"ל ח"א דף צ"ב · ועיין בפנים · השורש השני כל מנהג שהוא לעקור דין תורה אין הולכין אחריו שאם נהגו שבנו הבכור לא יירש פי שנים אינו מנהג וראוי שיתבטל כיון שמבטל בזה מצוה מן התורה אבל אם נהגו בדברים שאינם עוקרים מצוה אפילו שמרין תורה הוא להפך הוא מנהג יפה וזה שהולכים אחר מנהג הסוחרים בקנייתם אעפ"י שאינו דין התורה לפי שאין בזה ביטול מצוה · השורש השלישי כל מנהג שיש חשש שיבואו לעקור דין התורה אין הולכין אחריו ומה שנוהגים לכתוב בכתובה ע"מ שלא ישא אחרת לא יהיה תנאי לבטל מצות פריה ורביה ראם שר שיגרשנה אם לא תלד השורש הרביעי המנהג שיתקיים בריני ממון לילך אחריו צריך שינהגו אותו כל העיר בכללה אבל אם הרוב נוהגים אותו ולא המיעוט אינו מנהג כיון שאין הולכים בממון אחר הרוב

Digitized by Google

הטלוים ברבית לגוים בהורמנא דמלכא ומתנים עמהם שמן
הריוח הראשון שיעלה על המשכונות יתן סכום כך למ"ליה
השני והשאר יהיה לשכר טרחו ועמלו ופריעת המסים וביוצא
שזה מותר וצריך להקנותם לו אגב קרקע מעכשו שבעל חוב
קונה משכון אפילו משכונו של גוי אליבא דרוב הפוסקים וכן
נראה מתוך המשנה והסוגיא שבפסחים וה"ז כמקנה מטלטלין
שלו אגב קרקע ואפילו למ"ד דבגוי אין בעל חוב קונה משכון
יכול להקנות כשעור החוב שעליו עם הריוח דלא גרע משטר
חוב דנקנה אגב קרקע כמש"ל ובבנימין זאב כתב ג"כ בנדון
זה היאך יכול להקנותו למ"ד אין בעל חוב קונה משכון מגוי
די"ל דכשנותן הגוי המשכון לישראל נותנו לו לגוביינא ולפי
זה קנייה האי ישראל מגוי קנין גמור ושפיר דמי וע"ל דכיון
שאם לא יגבנו לזמן פלוני ה"ה שלו ה"ל כמ"ד מעכשו יהיה
שלך אם לא אגבנו לזמן פלוני וקנאו הישראל וכדי שיהיה
בטוח שהקרן והריוח נוהגים להתנות שיעשה להם שמירה
תחת הקרקע שאם ישנה ולא יעשה כך איהו דאפסיד אנפשיה
ולפיכך נ"ל שטופס שטרות אלו יעשו באופן זה כדי
לצאת ידי שמים ולעשות שטר מבורר שלא יהא בו
חשש רבית :

נוסח שטר לתת מעות ברבית קצוצה למלוים לגוים על
המשכונות :

(יכתוב כל החזוקים תחלה כמנהג הסופרים ואח"כ יכתוב
בלשון זה אשר נזכיר בס"ד)

איך האמת כן הוא שראובן שיש לו הורמנא דמלכא להלוות
להיות במקום פלוני קבל ובאו לידו בעצם היום הזה
משמעון סך פלוני וכנגדם ראובן הנ"ל אגב אא"ק הנ"ל הקנה
לו מעכשו בכל אופן מועיל ושוה כל כך משכונות מנכסים
שיש לו בחמת הנ"ל מכסף וזהב ונתחייב ראובן הנ"ל מהריוח
הראשון שיקבל מהמשכונות הנ"ל לפרוע לשמעון סך כך
והמותר מהריוח שיקבל ראובן מהמשכונות הנ"ל יהיה שלו
או של באי כחו בעד שכר טרחו והוצאותיו ופריעת המסים
וארנוניות באופן שהריוח הנ"ל יהיה נקי מכל מס ועול
והוצאה מסודרת ובלתי מסודרת מאיזה מין שיהיה ונתחייב
ראובן הנ"ל שתכף שבאו המשכונות שהם עתה בחנות
לידי גבייה שיכנסו אחרים תחתיהם ממה שיהיו או בחנות
ומעכשו מקנה אותם לו אגב קרקע וכל הדברים הנ"ל
באופן שלא יעמדו המעות הנ"ל בשביתה כלל ועיקר
ונתחייב עוד ראובן לעשות שמירה למשכונות הנ"ל תחת
הקרקע כדין חכמי הגמ' שכספים אין להם שמירה אלא תחת
הקרקע וימשך דבר זה ביניהם עד שנה תמימה או יותר כרצון
החלקים וכו' (יכתוב בלשון זה לפי שיכול להשתעבד אפי'
בדבר שלא בא לעולם כמ"ש הפוסקים בעל תרומות ורשב"א
ועיין רשד"ם סימן כ"ח ובי"ד סימן ס סעיף ו') (ומה שנהגו
לכתוב שמירה תחת הקרקע כדי שלעולם כל אחריותו יהיה
על המקבל חכמים שאם לא עשה כן חייב בכל האחריות
כמ"ש התוספות וכ"כ הרב בסימן קע"ז סעיף ה' ע"ש אבל
נ"ל שאין ראוי לעשות כן מפני המקבל שכותבים בשטרות
א"ה שקבל עליו בח"ח ובשבועת הקיום כך לעשות
ולקיים כל דברי השטר הלז וזה קים לך שלא יעשה כך אלא
יקבל עליו כל האחריות ואונס לפי שדין ועיקר יש לו ויכול
שומר חנם להתנות להיות כשואל וכ"כ בהגה בפי' סי' קס"ט
סעיף י"ח וכתוב באופן זה) :

וראובן הנ"ל קבל עליו אחריות המשכונות הנ"ל הן בעד
הקרן הן בעד הריוח מכל אונסים שבעולם באופן
שבכל איזה פגעה או אונס שיהיה מכל מה שתפח יכולה
לדבר וחשב לחשוב לא יוכל לגרוע ולמנות שהקרן ומהריוח
הנ"ל אפילו שוה פרוטה אלא לעולם יהיה כל האחריות
עליו עד שיבא שמעון לידי פרעון מושלם הן מהקרן הן
מריוח הנ"ל (ופ"כ הרשב"א שקר סימן ליד אם קבל עליו
שלא יוכל לטעון שום מין אונס שבעולם אפילו אתי לידי אונסא
דלא שכיח אינו יכול לטעון) :

אופן אחר יותר נאות

דע כי הנאמנות מועיל בכל מה שיתנו ביניהם אבל צריך
שהנאמנות יהיה מפורש וכתב רשב"א סימן תתקנ"א על
שטר שכתוב בו תהא נאמן עלי בכל ענייני שטר זה כדרך
שרגילים לכתוב כותבי שטרות שאין נאמן אלא כענין השטר
ממש כגון שזה אומר מנה שכתוב כאן נתתיו לך וזה אומר
לא קבלתי עדיין או שטוען שטר אמנה זה וזה אומר לא היה
וביוצא בזה אבל שיהיה נאמן לומר לא נתפרעתי אינו נאמן
שאין זה מענייני של שטר אא"כ כתב לו מפורש אלא שבכל
שבאו והעידו שהאמינו על הפרעון נאמנין רצו כותבין אותו
שטר וכותבין אחר בנאמנות דה"ל כאילו לא עשו עד שליחותן
עכ"ל והביאו הרב מרדכי בסימן רצ"ג ועיין בסימן נ"ג בענין
הנאמנות ובח"מ סימן ע"א וכתב הרב המדינה שיכתוב האמינו
על מה שיאמר כי אז נאמן על הכל וכתב רמב"ן וככל תנאי
אין לך בו אלא פירושו ובסימן ע"א בח"מ כתוב שם בהגה
סעיף נ' שאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר
כגון מי שקבל מעות בעסקא והאמין לנותן עליו ועל יורשיו
לומר שלא אירע הפסד באותו ממון ובכל אשר יאמר בעיקר
הממון ואח"כ נפטר המקבל וכו' וכל דברי ההגה הם שתי
תשובות רא"ש א' בתחילת כלל ע"א וא' באותו כלל סימן ח'
ומנייהו נקטינן שאם המקבל האמין לנותן וליורשיו עליו ועל
יורשיו לומר שלא אירע שום הפסד באותו ממון נאמן ואין
צריך שבועה כלל ואם אין לו משכונות אלא ש"ח גם בזה יש
הקנה להקנות הש"ח אגב קרקע ולזכותו ברבית וכתב ר"ן
שיכול גם להבטיחו מן הקרן משום דכיון דדינו של לוקח
לתבוע הגוי תחלה הו"ל מוכר זה כשמקבל עליו אחריות
כערב וכתבו נ"י פי' הרבית ואע"פ שהניח חש"ח ביד הלות
הו"ל כשלוחו ודע שכל ש"ח יכול להקנותו אגב קרקע כרי"ף
ובין מינש רמב"ם רשב"א וראב"ד ואע"פ שתוס' ורא"ש חולקים
כתבו ההגהות בח"מ סימן ס"ו שנקטינן כדברי הרי"ף ודעימיה
ואינו צריך לא כתיבה ולא מסירה ובלבד שיאמר לו ע"פ קנה
לך איהו וכל שעבודא דאית ביה וכל מקום שהוא השטר
נקנה לו אגב אא"ק כדלעיל ולא שאני לן בין שטר של ישראל
או של גוי כמו שנראה מדברי רשב"א שכתב שאם מכר
שטר חוב של גוי וחזר ומחלו צריך לשלם לו אפילו רבית
שעלה עליו :

ויכתוב באופן זה

איך האמת הוא שראובן הובאו לידו ממש סך אלף דוקאטי
משמעון וראובן הקנה לשמעון הנ"ל אגב אא"ק הנ"ל
שטרי חובות שיש לו נגד נכרים שמלוה להם בריוח אינהו
וכל שעבודייהו כנגד סך הנ"ל ונתחייב שכל הריוח שיעלה
על הש"ח הנ"ל לפרוע מהריוח הראשון סך כך למאה נקיים
מכל מס וכו' באופן שיעלה הריוח לכל שנה סך כך והשאר
יהיה לו לפרוע מסים וכו' ונתחייב שתכף שיפרעו הנכרים
השטרות הנ"ל שיקומו במקומם שטרות אחרים שיש לו
נגד אחרים ומקנם לו אינהו וכל שעבודא דאית בהו אגב
אא"ק כדלעיל באופן שהמעות לא יהיו שבותים כלל ועיקר וקבל
עליו ראובן הנ"ל אחריות קרן הנ"ל מכל אונסים שבעולם
וגם מהריוח שמעולם לא יוכל לומר שלא קבל ריוח עליהם
באופן שבכל נכסיו יהיו אחראין וערבאין לשלם האלף דוקאטי
הנ"ל עם הריוחות עד שיבא שמעון לידי פרעון מושלם ויוכל
גם לכתוב והאמינו הלוה עליו ועל כ"כ בלי שבועה כלל
למלוה הנ"ל ולב"כ בכל מה שיאמרו בדבורם הקל על הקרן
ועל הריוח שמעולם לא אירע שום אונס בהם . וע"ד אותם
שנוהגים לכתוב בשותפות החנויות שאם יצטרך החנות למעות
ואחד מהם ילוה מעות לחנות שיקח תחלה ריוח לחוץ כך
ואח"כ יחלקו השאר אסור גמור הוא דרבית קצוצה הוא וכ"כ
רשד"ם י"ד תשובה ס"א אלא שצריך שיתנו באופן זה שאם
יצטרך החנות למעות ואחד מהם יתרצה לשים אותם בחנות
שיחוייבו אז השותפים להקנות לו בכל אופן מועיל כ"כ
משכונות או אמנות בשעור מעותיו אגב אא"ק ומן הריוח
הראשון יקח המלוה שעור כך לכל שנה והשאר יניחנו בחנות
ויחלקו ביניהם בשוה ובשיבואו לידי גביה יכנסו אחרים
תחתיהם

Digitized by Google

להסות וחייב להניח דברי היחיד בע"כ אלא טעמא דאמר
מוטב ולא אמר חייב משום דאף הוא מרבים קבל כרפרישית
אבל אם רצה לעמוד בשמועתו גם המקבלים מבנו רשאים
אבל במקום שנהגו היתר באיזה דבר אפילו במילי דרבנן
ולא ידעינן דהורה להם זקן הלכה למעשה או שעשו כפגי"ד
ולא מיחה דשתיקה כהוראה דמיא אז מחינן בהו והיינו התיא
דר"ת דכמה פעמים מצינו בגמרא והא מר הוא דאמר הכי
וחשיב ומה אעשה וחברי חלוקין עלי ואפשר שהוא עצמו
אסרה להלכה ולא למעשה וכמו שחשיב רב לא תעבידו
עובדא עד דאמינא לכו הלכה למעשה כדאיתא בפרק י"נ
ובספ"ק דכתובות והלכה ואת לא תעביד עובדא וכו' ובכסת
דוכתי אמרינן כאן להלכה כאן למעשה או הלכה למעשה
אתא לאשמועינן וכיוצא ולפיכך באנשי ידיחו מיחו אפי' במילי
דרבנן ובאותם שלא מיחו אולי מפני שחששות הם רחוקות
או טעמי אחריני הוו בהו וק"ל ובפ"ז דערובין אמרינן דמיחו
אפילו בדבר מקצה ומ"כ אבל אם נהגו במקומות מנהג שיש
בו עבירה דכ"ע כגון שלא היה להם סמך משום פוסק דהיינו
מנהג ותיקין צריך להכריחם לשנות אותו מנהג הרע והגרוע
וכתב הר"ן בתשובה ס' מ"ח לפי שבני מקום א' צריך שינהגו
כרבם בגליותהם אפילו היכא דרבים חולקים עליו כדאמרינן
במקומו של ר"א כורתים עצים וכו' ואיפס א"ל לרבה בר בר
חנה אתון דתלמידי ר' יוחנן עבדו כוותיה אנן נעביד כרבי
תניא ומטוב בבגיסין זאב בתחילת סימן שס"א ואורתו מנהג
שנהגו לכות ברבית קצוצה מעות יתומים ודאי לא נהגוהו
ע"פ חכם להיות מנהג קבוע אלא סרתלא בפומייהו דאנשי
דהיתר הוא והעבודה שנו תם ספו עב"ל וכדין המשכנתא
כתב הרשב"א בתשו' שהדבר תלוי במנהג מקומות וכו'
אחד יעשה כמנהג מקומו כדאיתא בפ"ק דחולין גבי מונרמתא
א"כ דון מינה ומינה בשם שהמונרמתא הוא אסור הורה
כן בשכנתא הואיל ונהגו כן על פי מורה כן יעשה אעפ"י
שלנבי אחרים אולי הוי רבית קצוצה וכן משמע מדברי בנימין
זאב דלעיל נבשם שהמונרמתא שלהם יש על מה להסמך כן
המשכנתא אבל אם אין להם על מה להסמך מוחין בידם
וכמ"ש גם כן מהרי"ל בתשובה שיש מקומות שנוהגין
שהאפוטרופסים מלוים מעות יתומים ברבית קצוצה מנהג
טעות הוא ואין לילך אחריו וכ"כ המגיה בסימן קס"ט סעיף י"ח
ועוד כתב בסעיף כ"ב דאסור ללוות לצורך קהל אפי' אינה
רבית קצוצה כ"ש ברבית קצוצה ורא שמו אלו שנהגו להקל
בקצת מקומות ללוות וללוות לצורך קהל ברבית קצוצה
ואין להם על מה שיסמכו ומי הוא אם יש להם על מה
שיסמכו היה מותר אפילו ברבית קצוצה והואיל והמתיר
היה אומר להם ומראה פנים בדבר שאינה קצוצה והורה
להם להיתר היה מותר ובאיסור דרבית נ"כ כתב בסימן קס"ב
בענין זהוב בזהוב שנוהגין להקל ואין למחות בידם ואין להם
על מה שיסמכו וכ"כ בענין שליחות משכון ע"י נוי שנהגו
להקל בר"ת ועושין על פי שאין שליחות לנוי נגד סברת
רש"י והרי"ף והרמב"ם והרשב"א והרמב"ן והסמ"ג פי' דהוי רבית
קצוצה ועיין בפי' קס"ט סעיף י"ז בהגה שהגאון התשו' הרשב"א
לא מצא מקום להיתר והוא דרבית קצוצה הוא מ"מ כתבו
בהגהות שם שכן נהגו להקל ובי"ד סימן קס"ו סעיף א' בענין
להפסיק בסחורה כתב בהגה בסוף הסעיף ואין למחות
בידן כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להם והוא מנהג ותיקין
ואפילו בדבר שנהגו להחמיר ואין לו שורש מאיזה חכם
שהורה להם כן אמרינן מנהג בטעות הוא דמתירין להקל שהרי
בדין יולדת רמב"ם כתב שראוי למנוע המנהג שיושבת ס'
כזכר ופ' לנקבה וכו' נתב הרב ז"ל ח"ל מעפר שלי' רמב"ם
שאעפ"י שאפשר לגזור כן כל שלא נודע לנו מסורת אנו תולין
הדבר בטעות כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כ"כ מחמירים עד
שיצטרכו לנאר גזרה וכו' וזהו מטעם ש' התוספות שכתבו
בפ' ב"ה על הנוהגים לאסור מלתחוך כחל דהתם במנין שרי
בשר דחלב הוא ולא חשו לומר שמא הראשונים בקשו מנהג
וכו' ומה שנראה מדברי מהרי"ק והמרדכי זא"ר דר"ת שאפילו
במנין בענין מנהג ותיקין ומן הגמרא נראה דאפילו מנהג
חסרים ע"מ כתב שאפילו מנהג ותיקין לגבי תורה הוא בער

באר שבע וחילק בין מנהג שנאספו כל בעלי מלאכה אחת
או עיר א' למנהג שנהגו איזה אנשים ביניהם ולא היה במעמד
אנשי העיר או בעלי מלאכה אחת דאז בענין מנהג ע"פ
ותיקין ומצא סמך לדבריו מדברי התוספות וכזה כל דברי
הגמרא והפוסקים כל אחד יעלה בשלום אל מקומו וזה הכלל
יהיה בידינו לד אם נאסר כפי הלכה כפלוני והמנהג אינו
כן והמנהג נעשה ע"פ ותיקין אזלינן בתר מנהגא בין באיסור
תורה בין באסור של דבריהם ומקום שלא נאסר כפי הלכה
כפלוני והלכה רופפת חזינן מאי עמא דבר וכמון שנשתתפו
רבים במנהג ההוא מ"י וכשלא נשתתפו בענין מנהג ותיקין
ובענין מסים וארנוניות המנהג עיקר אפילו נגד הדין כמ"ש
כתב רשב"א על מי שאמר שאם יעשה דבר פלוני שיהיה
פתו פת כותי דכיון דכל האומר כך ועבר נותנים העולם
איסור יש לנו לומר כל שהלכה רופפת בידך פוק חזי מאי
שהצבור נוהג ונהוג כך עכ"ל אתאן לנד"ד כבר נהגו כל
ישראל בגלילותינו להלוות מעות לבעלי חנויות ולקצב להם
רבית קצוצה והדבר קשה לשומעו ובבר הרב הקולון קרא
תגר עליהם בסימן קי"ט ולא תמלא אזן משמוע גם כן דרך
מן אולפנא עברי כן לכן חטו נא אזניכם אלי מורי ואלופי
ונהגו על פי דינים אלה אעפ"י שנראה מדברי מהרי"ק שרש
קי"ט שחולק דעו כי המנהג מיוסד על דין אחד שכ' רשב"א
רא"ש בפסקים וסמ"ג וכלבו ורבנו ירוחם ונ"י בשם ר"ן דמשכונו
של נוי שביד ישראל והביאו לישראל חברו שילוה עליו
וכשיבא הנוי לפדותו שיקח הוא הרבית ש"ע ע"ה עיין שם
ההוא והלואה מותר ובלבד שיאמר לו הרי אני מוכר לך כל
כח וכות ושעבוד שיש לי על משכון זה ואין לי עסק עמך
גלא לך עמי ואם לאחר זמן רצה השני לחזור וליטול מן
הראשון קרן ורבית ולהחזיר לו משכונו מותר מדין זה
רא"ש כתב בתשובת ובעל העטור ומרדכי בפ' הרבית בשם
ר"י כתבו דאפילו אינו מוכרו לו בפירוש ו"א אמר לו אני
מסולק ממך אלא התר ומשכנו אצלו סתמא שרי דודאי סבירן
להיתירא דלא שביק איניש היתירא וכו' כדאמרינן בתשורת
גבי פרוזבול וכמ"ך ליה דמי וכ"כ ר"י בענין המשכון שהביא
הנוי לישראל מישראל אחר עוד כתבו הגהות בסימן קס"ט
סעיף י"ח שיכול לקצוב עם השני כפחות אעפ"י שנוי נותן
לו יותר וכ"כ עוד דין זה בסימן הנ"ל סעיף י"ד והגאון התשו'
רשב"א עוד כתב שם והם דברי הגאון קצ"ו שיכול להניח
המשכון ביד הראשון רק שיהיה באחריות המלוה השני
ואם התנה המלוה השני עם המלוה הא' שיתחייב באחריותו
הרשות בידו דהוא מתנה שומר חנם להיות כשואל וכ"כ דמ"ת
דל בחלוק שעשה בין מעות למשכנות שבמשכנות יכול
ישראל הראשון לקבל עליו אחריות דמתנה שומר חנם
להיות כשואל תביאו הטור בסימן הנ"ל ובדין העסקא
כתבו התוספות שמותר לנותן העסקא להתנות עם המקבל
שלא להתעסק אלא בסחורה פלוני וכן שלא ישמור הכספים
אלא תחת הקרקע ואם שנה כל האחריות עליו ואם יש בו
ריוח הוא לאמצע ואעפ"י שבזה הוא קרוב לשכר ורחוק
להפסד לא חשיב רבית דכיון שאם לא שנה היה קרוב לשכר
ולהפסד עוד יש לידע שאעפ"י שיכול להניח המשכונות
ביד המלוה הראשון צריך שהמלוה הראשון יקנה למלוה
השני ע"י אחר או אגב קרקע דאל"כ במאי קנאם ועוד דע
שהוראת בעה"ד כמאה עדים דמי ונאמן לומר שיש לו משכון
ואין צריך שיביא ראיה לדבריו אם לא שאינו מוחזק בכך
דודאי משקר הוא וכן לוה שאמר שיש לו מאותו המין נאמן
ואין צריך ראיה לדבריו עיין בסימן קס"ב סעיף ג' וסי' קס"נ
סעיף א' וסימן קע"נ סעיף ז' בי"ד ואפילו יאמר אח"כ שלא
היה לו משכון אינו נאמן בב"ש רא"ש ב"נ משכון שאמר
בתחלה שהוא של נוי ואח"כ אומר שהוא שלו שאינו נאמן
אפילו הביא עדים ואפילו רוצה לישבע כמ"ש המרדכי בשם
רשב"א וכל זה חמצאנו בסימן קס"ט סעיף י"נ ולפיכך כל מלות
לב"ח והוא סקנה למלוה ב' המשכנות אינו אלא באוכל ידו
אותם המשכנות ואעפ"י שהעולם קוראים אותו עסקא
באמת אינו כן שבעסקא אין דרך להתנות ברבית קצוב כמו
במשכונות אם כן זכינו לדין שמות שמלוים לבעלי חנויות
המלוים

כלי ברזל לצורך מילה פה סאלוניקי אשכנזים אוכלים החלב הנקרא חמשה אצבעות והספרדים מחזיקים אותו לחלב גמור שחייבים עליו כרת וכו' וכן לענין פסח נוהגין הם כמה חומרות שאין אנו נוהגים נהרא נהרא ופשטא וכבר כתב הרד"ך דליכא משו' לא תתגודדו משום דהוי כשתי בתי דינין בשתי עיירות אף על פי שכולנו עומדים בעיר א' וכו' תרומת הדשן תשו' שמ"ב בשם אור זרוע דלא אמרינן מנהג מבטל הלכה אא"כ מפי חכמים' באר שבע דף צ"ה ובדפוס שלי דף ע"ד על ההיא דאמרינן בירושלמי ברפ"ז דב"מ מנהג מבטל הלכה ועיין משפטי שמואל עיו ק"נ · הליכות עולם שער ה' סוף פ"ג ד"ה המנהג שאמרו מבטל' הרשב"א בספר תולדות האדם תשו' רס"ח האריך לפרש באיזה ענין ראוי לחסמך על המנהג בין במנהגי אסור והיתר בין במנהגי דיני ממונות :

יולדת שמתה בשם בית הלל אשר כענין איזה מנהג כתב דמנהג מטות הוא וכסוף דבריו כתב מנהג מבטל הלכה ובודאי כד נייס וסכ"ב כתב כן · סכלוגות מתי חחרים בשם מהרד"א מזרחי ח"א י"ו ענין מנהג מבטל הלכה ושתי תשובות להרא"ש דנראה דסתרן אהדדי :

מנהג מבטל הלכה' עיין · מנהג עיין · סליח לכור סנוי :

מנהג מבטל הלכה' עפר יעקב ל"ח · קודם כל דבר צריך אני להקדים אם יש ללכת אחר המנהג במקו' דאיכא למיחש למ"ד דאיכא איסורא בפגמא ולפי שראיתי בדבר הזה ערבובי דברים ודברים דסתרי אהדדי לפום ריהטא ומכל הפוסקים והתשובות שראיתי לא ראיתי בהם דבר מספיק וכתיישב על הלב חשבתי לתקן את כל הדברים ולבררם על בוריים עד שכל אחד על מקומו יבא בשלום : תחלת בהרבה מקומות בגמרא אמרינן מנהג מבטל הלכה א"ר דר"ל אפילו הלכה גמורה ובירושלמי אמרינן כל מקום שהלכה רופפת בידך חלך אחר המנהג ומדברי המרדכי ר"פ הפועלים נראה דוקא מנהג ותיקין כמ"ש בשם ר"ת וא"ז ומן חנמ' דסוף ב"ק נראה אפי' מנהג ספנים וחמרי' הולכין אחריו ומדברי מהרי"ק שורש ק"ב נראה דבדיני ממונות אפילו אינו מנהג ותיקין ומדבריו בשורש קס"א ובשרש ח' דאפילו בממון צריך מנהג ותיקין ומס"ש בפ' הקומץ רבה ובפ' מ"ח אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל שאפי' יבא אליהו ויאמר שאין הלכה כן אין שומעין לו דמנהג מבטל הלכה ואע"ג דידעינן מפי אליהו שאין הלכה כן אפ"ה אין שומעין לו מפני המנהג והפך מזה בפ"ק דר"ה דאמרינן התם במקום איסורא כי נהגו שבקינן להו והרב הקולון בענין הטבילה במקואות בשורש קט"ו כתב דהו"ל למיזל בתר ר"ת ורא"ש דאיתנהו כתראי טובא ואוסרים וכ"ש באסור נדה שהיא בכרת ובסוף כתב שבמקום שהיה דר אביו ז"ל היה מנהגם לטבול בנהרות תדיר וקרא תגר עליהם עד שבטלו מנהגם ס"ם אם נתפשט המנהג ביניכם להתיר לא באתי למשכן נפשי על המנהגות דנהרא נהרא ופשטיה ע"כ וכ"כ בעל הגהות בענין מקוה בי"ד סי' ר"א וכ"כ עוד בחלב שעל הברס שבמקום א' באשכנז אוכלים אותו וכן דין בסימן כ"ו בתשו' בדבר שרשב"א מחמיר ורבו מיקל ראה מה מנהג המדינה וכסמין רבית תמצא בהרבה מקומות שכתב המגיה שיש להקל אחר שכן נהגו ובמקומות אחרים כתב שאין להקל אף על פי שנהגו ואע"פ שבספר יראת ה' שחברתי נתתי טעם לשבת לדובס עוד צריך אני למודעי במקצתן ושמע דברי הקולון שכתב בשורש א' ואח"כ נבא לתרץ הכל בעה"ו וז"ל שם ועוד יש להביא ראיה שאפילו נגד ההלכה אזלינן בתר מנהגא ואפילו לענין אסור דגרסינן בפ' הקומץ רבה אמר רב וכו' אם יבא אליהו וכו' ש"ם מנהגא עיקר ואפילו נגד ההלכה ראי' אסרת במקום הלכה אין חוששין למנהג מאי פריך לרב דאמר דהלכה כרשב"א דאמר עשה פרשיותיה פתוחות מהא דנהג עלמא בסתומות נימא אע"ג דנהוג עלמא בסתומות מ"מ רב לא ס"ל דאותו מנהג מבח ההלכה שקבל מרבותיו דהלכתא כרשב"א ואין לומר דשאני הני מנהגי דחליצה בסנדל וסתימת פרשיות דמזוזות משום דכולי עלמא נהוג הכי אבל במנהג שאינו אלא במדינה אחת לעולם אימא לך דאין חוששין למנהג שהרי' כתב בעל הערוך נהג בשם ר[illegible] דהא דאמר רבי יוסי אם יבא אליהו וכו' דהיינו כדאמרינן בירושלמי שהמנהג מבטל הלכה וההיא דירושלמי איתמר אמתניתין ר"פ הפועלים ששנינו שם הכל כמנהג המדינה והתם במנהג החלוק במדינות קמיירי דאין מנהג שוה בבל מדקתני הכל כמנהג המדינה דמשמע דאע"ג דבמדינה אחרת אין נוהגין כן ומסילא שמעינן דהא דרב אם יבא אליהו וכו' שייכא אפילו במנהג שאין שוה בכל מקום כדפירשתי עכ"ל ועוד בשרש נ"ד ענף ב' כתב ואפילו מנהג שלא נהוג מימי קדם כיון שנוהגים עכשיו דיי והיינו דקאמר והשתא נהוג עלמא בסתומות עכ"ל : ומעתה חי עלינו חובת תירוץ אלה הדברים שנראים כאויבים ואינן אלא כאוהבים בטוב ההשערה : דע כי קשיא הראשונה כבר תירצה מהר"ר איי"זק בביאורו לסמ"ג שמ"ש בפרק הפועלים דמנהג מבטל הלכה מיירי בממון ואם הלכה רופפת וכו' מיירי באסורא והרב בעל באר שבע הקשה עליו מסוגיא דפ' מ"ח ופ"ק הקומץ דהתם מיירי באסורא והוא תירץ שיש חילוק בין איסורא דאורייתא לאסורא דרבנן דבאסורא דרבנן אמרינן מנהג מבטל הלכה ובדאורייתא אמרינן אם הלכה רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר אבל הלכה קבועה בדאורייתא לא (עיין הר"ן תשו' מ"ח וכ"ם והנ"ם פ"ג מה' שחיטה) אמרינן מנהג מבטל הלכה אלא שכל זה לא שוה לי שהרי מגרמתא דרב ושמואל דאסור תורה היא ובא"י אכלי לה והטבילה בנהרות כתב הקולון דאסיר כרת הוא ואעפ"כ כתב לבסוף נהרא נהרא ופשטיה ובאתרא דר"א עושין פחמין בשבת ועושין כלי ברזל ואסורא דאורייתא הוא והקולון כתב בפירוש אפילו נגד ההלכה ש"ם מנהגא עיקר ואפי' באסור דאורייתא כמ"ש לעיל אבל צריך שתתחיל המנהג קודם קביעות ההלכה אפילו נהגו ע"פ חכמים אין שומעין להם והיינו מ"ש הרא"ש בבלל ב"ח סימן י' דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה אלא בשב ואל תעשה וכו' ועוד דבשלשה דברים שמיחו בידם חכמים לאנשי יריחו כלם מדרבנן הם ואע"פ שכן נהגו מיחו בידם חכמים ובקצתם שבכמ כן יש איסור חכמים ולא מיחו ובפסחים פרק מקום שנהגו אמרינן דבני מחוזא דתני דהוו פרשי חלה מארוזא ובטלו המנהג ההוא שהיו סבורים דהאורז מין דגן ויבואו להפריש מן הפטור על החיוב אע"ג דכל חלה בזמן הזה אינה אלא מדרבנן ובערובין תנן נגר שיש בראשו גלוסטרא ר"א אוסר ורבי יוסי מתיר א"ר א מעשה בכנסת של טבריה שהיו נוהגין בו היתר עד שבא ר"ג והזקנים ואסרו להן ואע"פ שאין הלכה כר"א מיחו נקטינן מיהא דאפילו בדרבנן מחינן בהו דכל סוקצה מדרבנן הוא מתקנת עזרא · אבל מה שנ"ל לתרץ מדו שכל הסוגיות ודברי הפוסקים ישארו קיימים ומבוננים הוא שאם המנהג הוא על פי ותיקין וחורת להם זקן או לא שאני לן בין אסורא דאורייתא לאסורא דרבנן בכלהו אזלינן בתר מנהג המקום וכ"כ הר"ן בתשו' מ"ח שצריך שבני המקום יעשו כרבם והוא ראיה מר' אליעזר ובמקום ר' יוסי היו אוכלים בשר עוף בחלב וכן בני ריתום האוכלים חלב שתחת הגריפה אמרינן כבר הורה זקן כמ"ש הקולון בשורש נ"ד ולפיכך כתב בשורש ק"ב שמ"ש שצריך מנהג ותיקין מיירי באסור וכ"ב במקום אחר ולא לאפוקי ממונא לגמרי כאשר נכתוב בעה"ו ולפיכך בכל מקום שירעינן דהודה להם זקן ועשו על פיו שבקינן להו כמו באתריה דר"א אע"פ שרבים חולקים עליו ואין הלכה כמותו אלא כר"ע וכן בתרי בי דיני אפילו באתרא חדא דליכא משום לא תתגודדו כמו ב"ש וב"ה כדאיתא בפ"ק דיבמות ואע"ג דהתם אליבא דחד מנייהו איכא אסורי טובא ואית דאמרי דעבדי כוותייהו והיינו החוא דמ"ח · ואם תאמר אפילו בדבר אסור ע"פ יחיד ורבים חולקים עליו איך שבקינן להו בשנתגייהו והכתיב אחרי רבים להטות י"ל דמיירי דהוא יחיד אומר ששמע מפי רבים וכדתנן בעדיות בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך מארבעה דברים שהייתי אומר א"ל ולמה לא חזרת בך א"ל אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים מוטב להניח דברי יחיד ולאחוז דברי המרובים ופירש רב"ע מוטב להניח דברי היחיד משום דהוא נמי מרבים קבל וכו' דאל"ת מאי מוטב דקאמר והלא דאורייתא הוא דכתיב אחרי רבים להטות

מנהגי קהל עיין · התרה לא מהניא :

מנהג כפלוני ונהגו כפלוני מה דינם יבין שמועה כלל ל"נ :

מנהג לעבור על דברי תורה אין ליליך אחריו הרא"ש כלל ע"ח · קלעי סימן קי"ג קד"ע"ו :

מנהג לעבור על דברי תורה אין הולך אחריו עיין :
מנהג מבטל הלכה מהו · סותם תובע את חברו תסכוז :

מנהג לעבור עליו צריך התרה וקבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם ש"ע י"ד סימן רי"ד · חוות יאיר תשובה קפ"א · שבות יעקב ח"ב תשו' קס"ג קיימא לן מנ"נ שנהגו לגדר וסייג וכ"ש מה שהוא מדינא דגמרא אפילו התרה לא מהני וכה"ג מבואר כ"ר סימן רכ"ח סעיף כ"ח וכן מבואר בתשובת מוהרשד"ם חלק י"ד סימן מ' ותשובת מהרי"ק סימן קמ"ד ואף שפרי חדש א"ח סימן תצ"ו בדיני מנהגי אסור דין ח' כתב שיש חולקין על מהרי"ק מ"מ מסיק דהיכא דהמנהג מיוסד על פי הדין אין לו התרה וכן מבואר בירושלמי דפסחים פרק מקום שנהגו גבי בני בישן וע"ש :

מנהג לעבור עליו צריך התרה עיין · דיינים קבועים לא נהגו · התרה לא מהניא · טבילה ותגלחת · מנהג אנשי סיציליא · מנהג של תספה כלב להיות בתוכה אסור · מנהג של תספה כלב להיות בתוכה שלה :

מנהג מבטל הלכה אף בדבר אסור מהר"י קולון סימן ק"א רשב"א בספר תולדות אדם תשובה רמ"ח הארוך · ועיין נחלת שבעה תשובה מ"א דפליג : חלילה קודמת או יבום בפסק ס"ו · מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש הדבר באור היטב · סרכות עיין טרפות בסוף חסר' סניה :

מנהג מבטל הלכה אף בממון מהרי"ק שורש ט' ס' נ' · בן לב ח"א סימן ס"ב · ריב"ש סימן ק"ח · ושם"ד · רשד"ם ח"ד סימן קצ"ג · קלעי סימן כ"ט · דברי ריבות סימן שס"ב ות"ר · בנימין זאב סימן רצ"ו · אפילו תפס לא מהני לשונות המנהג דברי ריבות סימן ת"ד · אף בטנו ל"א מהני דברי ריבות סימן ת"ר · הרשב"א בספר תולדות אדם תשובה רמ"ח הארוך · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ט נהגו בעיר אחת שהבנות נוטלות חלק בירושה עם הבנים לאו כלום היא האריך הרב ככה דנהגו דבנית גזירת כפיסין לדעת ר"ת והרא"ש יש מנהגים גרועים דל"א אזלינן בתרייהו וי"א דבכל גוונא אזלינן בתרייהו · מנהג שלא נעשה ע"י קבוץ ותיקון מבני העיר רק על ידי קצת אנשי העיר ועל ידי זה נהפשט כאילו אין סומכין עליו כלל לעקור הירושה ואף למאן דלא בעי מנהג ותיקון נהגו לעקור הירושה אף שהיה על ידי ותיקון אין הולכין אחריו :

מנהג מבטל הל' במקום דאיכא פלוגתא בה' כתי רבוות עיין משתכר אדם דסנ"ל הדבר שאינו ברשותו משום בענין כתב יד אם דינו כשטר או לא :

מנהג מבטל הלכה מהו והיכא קלעי סימן ת"ד · מנהג המשנה דין תורה צריך שיהיה קבוע וידוע מרדכי פ"ק דב"ב · שלטי גבורים ריש פ' השוכר את הפועל · תשו' הרא"ש כלל נ"ו · מהרי"ק שורש ח' ומ"ת · רשד"ם ח"ד סימן ס"ב וקמ"ח · בן לב ח"א סימן ס"ב · קלעי סימן ע"ו וק"ד שו"ת מהר"ר בצלאל סימן ח' · בנימין זאב סימן שס"א ונ"ה · בל היכא שנתפשט המנהג הפך דין תורה ותריין דן לפעמים בדין תורה במקום א' אין ראיה שלא פשט המנהג שם ח"מ סימן ס' · תשו' הרא"ש כלל פ' · בית הלוי אופן ו' · הרי"ף וני"י ריש פ"ז דב"מ דף קב"א ע"ב וזאת אומרת מנהג מבטל הלכה · ירושלמי וזאת אומרת מנהג מבטל הלכה וכו' באר שבע דף צ"ח כנסת הגדולה א"ח דף קי"ז ע"א · דברי ריבות סימן שס"ב ות"ד · שבות יעקב ח"ב תשו' ו' בענין שנהגו בוורמיישא בר"ח סיון שחל ביום הששי נהגו להתפלל מנחה ומעריב בשעת שלישית אחר חצות והוא בטל מנהגם וכו' דהמנהג עוקר הלכה דוקא מנהג שנזכר בגמרא קודם שנקבעה ההלכה אז מה שאין כן בדבר שכבר נקבע ההלכה אין לשנות מכח מנהג שהוא להפך שהורה נהיתם ומישב בנה בכה קושיות ולא יפה עשו להחזיק מנהג זה נגד ההלכה ולא אמרינן מנהג מבטל הלכה במילתא דגמרא וכפרט שיעקב תקן תפילת ערבית :

מנהג מבטל הלכה מהו עיין · מנו כמקום מנהג בית הלל אופן ספי דמנהג אינו עוקר הלכה · מנהג המקום · מנהג לעבור עליו · מנהג ממון ותורתו · מנהג עיין · מנהג קבוע · קולות ודין יליאתו · שחיטה כשרה פורים בנשים דמנהג כסטות אין להתירו במקום שאינם בני תורה · שכירות פועלים ודיניהם :

מנהג מבטל הלכה משנה א' פ"ז דמציעא והרי"ף ונ"י שם דף קכ"א ע"ב ותקותי די"ל וקיין שם : לענין ממון אפילו אינו מנהג ותיקון מרדכי פ"ק דב"ב · באר שבע סימן כ"ב בתשובותיו אבל צריך שיהיה קבוע וידוע מהרי"ק שורש פ"א · הרי"א ארדכי סי"ק ות"ה · פרח מטה אהרן ח"א סימן כ"א עיין כנסת הגדולה סימן ס"ט · משנת ר' פ"ז דב"ב בתי"ט ובעל פרי חדש על א"ח סימן תצ"ו ס"ק י"ד סבר דאין מנהג מבטל הלכה דאסור אלא היכא דלא צייתי ופליג עם הפוסקים הראשונים · ש"ע א"ח סימן תר"ץ מג"א ס"ק כ"ב · נחלת שבעה תשו' י"ח · ועיין ס' תוספת קצ"ד והוא פסק אשר פסק תלמידי חכמי החסר כמהח"ר פנחס הי' ענו דפליג עם חפ"ת ופסק דמנהג ותיקון מבטל הלכה אפילו באסור דרבנן ואף על גב דרבא באורייתא והרבה כמהח"ר אהרן אשכנזי מעיר פירינצי חשיב על דבריו ועל השגותיו שהשיג על הרא"ש והרדב"ז והיחם שכתבו דבמילתא דאסורא לית לן למיזל בתר מנהגא כשהמנהג הוא להקל זולת היכא דהלכתא דופנת ובעל תוספת בכורי קצ"ד חזר והוסיף שנית ידו לדברי החכם אשכנזי הנ"ל וסוף דבריו דמאי סבר דדמא דהרא"ש והרדב"ז ובעל פרי חדש פוסק טפי דלא המהרי"ק ובעל משא מלך ובאר שבע פוסק טפי והרב כמהר"ר יוסף אירגאס מליוורנו בספרו דברי יוסף תשו' כ"ו האריך לסעניתו לבטל דברי בעל תוספת בכורי קצ"ד · וגם החבר בסתח"ג עמנואל היקי בקונטריס קראו מכת בכורות השנג בכל כחו על המחבר הנ"ל והוא השיב לו בראיות ברורות תכוחות וקיים פסקו אשר קיסומו בתחילה מטה דבנים שלשים ובן רמים ועוד ידו נטויה להשיב על דברי כמהר"ר אירגאס הנ"ל · עיין מהרד"ו שהמנהג א"ח סימן נ' · דבר שמואל תשובה ק"כ : עיין דרב"ז תשו' ע"נ · ועיין אשר נחלת שבעה סימן מ"ג דלא ס"ל דמנהג מבטל הלכה · חוות יאיר תשובה רל"ח האריך בענין איזה מהמנהגים שבאו בטעות כענין פיוטי אשכנזים · ועיין רדב"ז תשו' קי"ט ז"ל ולענין המנהג צריך אתה לדעת שכל מי שיטען מנהג צריך להביא ראיה על המנהג בין לאוקמי ממונא בין לאפוקי ממונא וטעמא דמלתא כיון שהוא לבטל ההלכה צריך להביא ראיה על המנהג ואם הביא ראיה על המנהג אין צריך שיהיה המנהג קבוע על פי חכמים אלא אפילו המנהג הקבוע ע"י המון או שמכין מבטל הל' וטעמא דמלתא דכיון דאין מצוי להם חכמינו ז"ל בכל מקום לעשות על פיהם קבעו הדבר על פי מנהג דלא לתתו לאנצויי · כתב הרשב"א ז"ל כל מנהג שהוא בתנאי בני העיר מבטל הלכה נגמרה בכל תנאי שבממון שהוא קיים אבל מנהג שהוא פתם אינו מבטל דין גמור אלא הלכה רופפת עיי' פ"ט הכ"ב דף ד"א ע"ב · רשד"ם י"ד תשובה מ' כתב דמנהג בטעות אינו בלום ואינו נקרא מנהג עמ"ש מהרי"ם ז"ל כדהביא המרדכי ז"ל ריש פ' מקום שנהגו והוא שדעתם כשהתחילו לנהוג היה דעתם להתנהג כן לעולם או הוא דאמרינן שאינם יכולים לבטל המנהג או שצריכים התרה · מכאן נראה בעיני שבכל מקום שאנו אומרים מנהג צריך שבכוונת המכוון קבלו עליהם כן ודעתם היה שנוהגת כן לעולם לא שנהגו כן במקרה או לסבת מה באופן זה אינו נקרא מנהג שנהגו וכו' · המבטל מנהג אסור שבר בכל יחל דרבנן ודא דאורייתא · רשד"ם שם · רשד"ם י"ד סימן ע' כדבר שאין העולם נזהרים כי חובה עלינו ללמד עליהם זכות ישראל לבקש כל הצדדים וצדדי צדדים למצא היתר לדבר זה אחר שאין העולם נזהרים בו והביא הראיות · עיין רבינו בחיי פ' ראה ע"פ פסוק אחרית אלהיכם תלכו אם יבא אליהו חולצין וכו' · רשד"ם א"ח סימן ב"ו בענין אסור חמץ בפסח כתב וז"ל הלא הראה בספרו של ר' יוסי הגלילי דהוא אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של ר' אליעזר היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמין לעשות

בלי

דתא סתמא קאמר וכבר הארכתי בזה בקונטרס שכתבתי במנהג האשכנזים ע"ש. הדין החמישי היכא דאפילו בדינא מורו לחומרא מחייב איהו לעשות פרישות עצמו ולא זו בלבד אלא שגם הבית דין צריכין לפרסם לו פרוח זרה דתנן פ"ג דקדושין האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה וכו' ופרש"י הטעם שאסור בקרובותיה דשוינהו עליה חתיכא דאיסורא הנה אעפ"י שהב"ד מתירין לאשה להנשא כרצונה מ"מ לגבי דידיה חל עליה איסור קריבותיה אף על גב דאיכא לעז על הב"ד שהחזיקו לאשה זו כפנויה גמורה והמחבר הש"נ דאין לזה שום שייכות עם דיני המודעי שהם בענין חומרות שאדם מביא על עצמו מכח שרוצה לסלסל עצמו בחסידות ופרישות וזה מן התורה בא מן הדין וכו' ע"ש. הדין הששי היכא דאיכא למיחש לאיבה תנן בשלהי חגיגה חומר בתרומה שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה ופירשו בגמרא לעיל דף כ"ב דהוי משום איבה ובתרומה ליכא איבה דאזיל יהיב ליה לכהן עם הארץ חבירה וכתבו שם התוספות דמשום איבה אנו מטהרין עם הארץ ומהך טעמא מקבלינן טהרותא מעם הארץ שאם היינו מרחקין אותם היו עושין במה לעצמם ומסני' עליהם דינין מתוקנים וכו' כללא דמילתא דכל היכא דאיכא למיחש לאיבה מקילינן בין לענין ברכות וכו' והיינו דלא משבח רוחא לגבי אחרים והכי תוכנא בענין התרומה א"כ יכול היחיד לפרוש עצמו מבני אדם במילתא דמספקא ליה ולא יחוש לאיבה שהרי מתקיי' העולם באחוה עכ"ל והמחבר השיב איברא דהך חששא ליתא אבל אכתי איכא למיחש לאיבה אחריתי שיבוא לידי איבה שנאה וקטטה כיון שאינו אוכל משלו כמ"ש מרן ב"י י"ד סימן קי"ב בד"ה ס"ב בשם תשו' אשכנזית בשם רבינו שמחה דמותר לאכול פת עכו"ם לנזהר עם מי שאינו נזהר משום איבה וראייתו מירושלמי דדמאי דהיתר דמאי בחבר בשבת של פרוטגמא פי' של אסיפת כגון לסעודת מצוה ע"כ ומיהו בפת שהוא עיקר הסעודה וכו' איכא איבה עכ"ל ואף על גב דבירושלמי לא אסר אלא בשבת של פרוטגמא אפילו בפת נראה דהיתר דוקא בשלא היה עדיין אצלו אלא שהזמינו שילך לביתו בהא אין לחוש לא דוקא בשבת של פרוטגמא שאז הוא מוכרח לילך אבל אם אינה סעודת מצוה ליכא איבה שיכול לבקש איזו עילה ולומר שאינו יכול לילך אבל כשכבר הוא בביתו מיסב על ראש השלחן והביאו פת נכרים שאינו יכול להשמט מלאכול באיזו סבה אז אף על פי שאינה סעודת מצוה מותר לאכול משום איבה וזה אי אפשר ליחיד לפרוש עצמו מבני אדם במלתא דמספקא ליה אם הוא דבר שהוא עיקר הסעודה איבה שכבר כתב ש"ך סימן קי"ב ס"ק ד' הלא הרי"ח אלא פת של עכו"ם כיון דלא חמיר איסוריה משמע דבשאר איסורין אין לחוש משום איבה אפילו בפת תבואות שלסור מן ... בה"ג ר' שמחה דין זה אלא בפת של נכרים וגם דהרב"א בתב שאין ללמוד מכאן לשאר איסורין משמע אף שיהיה בפת ארב"א אין ללמוד מהא דר' שמחה אלא בפת ש"צ אבל בשאר איסורין אף בפת אין לחוש משום איבה כיון דחמיר איסוריה אותם הם הדברי' שאינם מעיקר הסעודה אין לחוש משום איבה אף על גב דלא חמיר איסוריה כגון החמאה של נכרים דאע"ג שהש"ך כתב שם דהטעם הוא שבכמה אנשים יש שאין נפשם תאבה לאותו מאכל עכ"ל דמשמע דוקא בבה"ג שיש רהלא לומר שמה שאינו אוכל אותו מאכל הוא משום שאינו ערב לו הא לאו הכי לא היינו דוקא משום חששא מחלוקת שלא יאמרו שהוא מתנהג בחסידות והוכא יתירא ומפריש עצמו לבא שם מ יותר מהם מש"ה צריך לאכול אבל היכא דליכא למיחש למחלוקת אלא לאיבת נשאות. שאומר שאינו הגון לאכול כשיין בהא ליכא למיחש אלא בפת דוקא ותנין דין אחד שיכול לפרוש עצמו מבני אדם בכלתא דמספקא ליה ליכא למיחש לאיבה וזולת כפת של גוים וכדכתיבנא הדין השביעי כגון בפ"ב דברכות החתן אם רצה לקרות ק"ש בלילה הראשון קורא רשב"ג אומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. ומפרשינן בגמרא לטעמא דרשב"ג חייש ליוהרא ותירצו שני תרוצים ואית דמפרשי דפסקי כתנא קמא ... נראה

כדמוכח להדיא שעושה בשביל שמחמיר על עצמו אבל כדאיכא למיתלי במילתא אחריתא שפיר עביד להחמיר על עצמו וכגון התיא דאמרינן לגבי בטול מלאכה דלא מחזי כיוהרא דכמה בטלני איכא בשוקא וי"ם דפסקי דלא חיישינן ליוהרא ולפיכך אם רוצה החתן לקרות קורא וכן בשאר מילי לא חיישינן ליוהרא וכיון דאפילו לדברי האומרים דלא חיישי ליוהרא אין הדבר חובה עלינו לעשותו רק שהדבר ניתן ברשותו א"כ מחייב לצאת ידי חבל וימנע עצמו במידי דאית ביה חשש יוהרא כדי לחוש למ"ד דחיישינן ליוהרא והיינו כדקאמרינן דליכא צד א' למיתלי ביה עכ"ל מעפ"ר והמחבר כתב דזה פשוט ומוכבם דהיינו דוקא במידי דלא מיחזי כיוהרא כגון ק"ש דכ"ע קא קרו ואיהו נמי קא קרי לא מיחזי כיוהרא מש"ה לא חיישינן ליוהרא ואם רוצה לקרות קורא להרי"ף והרמב"ם שפסקו דלא חיישינן ליוהרא שהרי מרן אזיל לשטת הרי"ף והרמב"ם ואפ"ה פסק בהלכות תפילין שאין להניח שני זוגות תפילין אלא מי שהוא מפורסם בחסידות והטעם כמ"ש בב"י בשם תשו' אשכנזית הכיון דלא נהוג הכי מיחזי כיוהרא וגם בהלכות תעניות סימן תקע"ה כתב מרן תלמידי חכמים לא יתענו וכל התלמידים ראוים לכך ע"כ משמע ששאר העם אינם יכולים להתענות משום דמחזי כיוהרא וכמ"ש המג"א להדיא ואעפ"י שצער הוא לו וכיון שנראה לכל אסור משום יוהרא ואם הוא דבר שאינו נראה לכל אף במידי דליכא למיתלי ביה אלא מוכח להדיא שעושה כן בשביל שמחמיר על עצמו כיון שאינו נראה לא חיישינן ואף למ"ד דחיישינן ליוהרא וכן משמע מלשון תשובה אשכנזית שהביא הב"י שכתב הואיל ולא נהוג מיחזי כיוהרא משמע שאם כבר נהגו יכולים הכל להתיחס אף מי שאינו מפורסם בחסידות ובגמרא אמרינן להדיא דק"ש כיון דכ"ע קא קרו ואיהו נמי קא קרי לא מחזי ביוהרא הרי שאעפ"י שבקריאתו מראה בעצמו שיכול לכוין לבו אפ"ה כיון שאינו ניכר שהרי הכל קורין ליכא למיחש ליוהרא ורשב"ג לא חייש אלא משום דכוונה תליא מילתא ואין סהדי דלא מצי לכווני דעתיה הא לאו הכי היה יכול לקרות אעפ"י שמראה בעצמו חסידות יתירא שיכול לכוין אף שהוא טרוד כיון שאינו ניכר ליכא למיחש ויכול להחמיר על עצמו לכ"ע אף למ"ד דחיישינן ליוהרא ובסוף הסימן בא לבאר בנדון שלו שאירע שקראו לעז על קצת שוחטים שנתמנו על פי ב"ד לשחוט לצורך הקהל וקהל ואסרו עליהם שהם מקולים במלאכתם כדת מה לעשות היחיד שחושש לנפשו ופורש שלא לאכול בבית כל אדם. והמחבר הוכיח דחייב הב"ד לבדוק על הלעז ואם אמת הוא להעביר השוחטים ואם שקר הוא להכות המוציאים הלעז והיחיד לא יחמיר על עצמו בהוציאו לעז על הב"ד שלא בדקו ומנו שוחט שאינו הגון והאריך בפלפוליו :

מנהגי אסור עיין דברים מותרים פס כל דיני מנהגי אסור לבעל כנסת הגדולה · התרה צ"ל מהלי"ח · חנוכה מותר בעשית מלאכה · חרמי לבור אין כותבים · חצות על יום טוב שני של גליות בני · מים ברכות סמת לספים · מנהג המקום · מנהג מבטל הלכה · מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון ותורתו · נותן טעם לפגם כאסור · כותבים עליו חוזרי מקום נקור עיין · ראש חדש פלונתא אי כל מלאכה מותרת · תלמידי חכמים חולקים · תפילות בשנוים אין · תקנות הקהל בזמן הזה · תשעה באב בשבת ונדחה :

מנהג יהיה קרוב לדין ואינו יוצא מן הדוסר משא מלך בסוף ספרו באחרית דבר : מסים תלוים :

מנהגי ערי אדום ואיטאליה הם נאים ומשובחים פוק חזי פ"ש ורמב"ם בפי' המשנה פ' הנזקין אתא דתנן ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון זכר ז"ל דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא בבית הכנסת ראשון בין שיהיה ת"ח או עם הארץ הנה זה דבר שאין לו שורש בתורה כלל ולא נזכר זה בתלמוד ולא זאת היא הכוונה הנרמזת אליה בזאת ההלכה ואני נפלא תפלא מעשי אדם שנוהגים בזה המנהג אחר היותם ברורים שוללי המנהגות ואין אצלם אלא ענייני נאותים ללשון התלמוד ואיני יודע מאיזה מקום בא זה ההפסד :

להשתקע בגלילותינו אינו חייב להחמיר ומותר לו
להקל כמנהג הספרדים ואפילו התרה אין צריך ואם
הוא רוצה עדיין להחזיק במעוזו משום סייג ופרישות
הרשות בידו והעב״ט ואין בזה חשש מחלוקת. ואף
שכתב רשד״ם בתשובה[illegible]ס״ס יקצ״ג ז״ל ועוד אני אומר דלע״ד
אפשר לומר שלא אמרו אל ישנה[illegible]אלא על ההולך ממקום
למקום ואפילו שדעתו להשתקע שם מ״מ בני העיר שהולך
זה לשם מחדש מקפידים שנוהג הפך מנהגם אבל בן עיר
שרוצה להחמיר על עצמו אין מקפידים בני עירם וכו׳ עכ״ל
משמע דאורח אין לו להחמיר על עצמו מפני המחלוקת היינו
דוקא כעין נד״ד שהכל יודעים שהאשכנזים נהגו להחמיר
והמנהג מיוסד על פי סברת הפוסקים דס״ל דאוחד ונעור אין
בזה שום קפידא וליכא חששא דמחלוקת ולכן הרשות בידו
להחמיר וגם ברוך יהיה ואם נהגו באיזה חומרות משום סייג
שהחמירו מעצמן ולא על פי סברות הפוסקים ולא קבעו עליהם
אותו מנהג בדרך קבלה אלא שכך נתפשט המנהג. ביניהם
אז אם דעתו נוטה להתיר מותר לו להקל וכן אם היה המנהג
ע״פ המרביץ תורה באריצותם אם דעתו נוטה להתיר מותר
לו להקל אף שדעתו לחזור ואם אותו האיסור נתפשט על פי
סכיה שקבלו עליהם והוא היה בכלל המקבלים נשאל
ומתירים לו ובלא שאלה אסור בכל המקומות ואם אינו מן
המקבלים א״א שהוא מבני בניהם חלה עליו הקבלה ואין לו
היתר לעולם אף שהלך ממקומו למקום המקילין ואף שאין
דעתו לחזור ולא כמ״ש הרב הפוסק, נד״ז דדוקא איסור שתי
נשים נוהג באשכנזים בכל מקום שהם אפילו שיצאו מעריהן
לפי שאותו איסור הטילו עליהם חרם רנ״מה וכיון שהוטל
האיסור ההוא בחומר החרם הרי החרם חייל אקרקפתא
דגברי ועלייהו רמי ולא יפקע מהם בצאתם למקום אחר אבל
כל שאר מנהגותיהם לחומרותיהם תלוים הם במקומם דוקא
וכשיצאו משם פרח איסורא מנייהו עכ״ל דמשמע דדוקא בב״ד
הגדול כרג״מה הוא דאמרינן הכי, אבל קהל מעיר אחת שעשו
הסכמה וחרם לא חלה עליהם בכל המקומות אלא במקומם
דוקא וכשיצאו ממקומם ואין דעתם לחזור פקע מנייהו איסורא
ומש״ה כתב דדוקא איסור ב׳ נשים הוא שנוהג בכל המקומות
אבל בשאר איסורין אפילו שקבלו עליהם בחרם אלא כל
שקבלו עליהם בחרם או בשבועה חלה עליהם ועל זרעם בכל
מקום ובכל זמן כמ״ש רשד״ם סימן קמ״ט ח״ר והביא ראיה
כמ״ש הרד״ך בית י״ד ושרברי מהר״ם אלשקר סי׳ מ״ט והסכים
עמו וגם בספר משא מלך דף י״א כתב כן ולא אאריך להביא
לשונם ואף אם לא היתה קבלה עליהם בחרם ושבועה אלא
שקבלו על עצמם לעשות איזה דבר משום סייג ופרישות או
שנתפשט המנהג ביניהם משום סייג כתב הריב״ש דחלה
עליהם ועל זרעם וכ״כ בש״ע י״ד סימן רי״ד ומשמע מלשונו
דבכל מקום היא ולא פקע מנייהו בהליכתו ממקום למקום
וגדולה מזו כתב רשד״ם דאין לו התרה וכ״כ מהריק״ו שורש
קמ״ד אלא שמרן בי״ד סימן רי״ד כתב דיש לו התרה ונראה
דס״ל דאין ראיה מדברי מהרי״קו דאיהו אזיל לשיטת הרמב״ן
דמה שנהגו משום סייג אין מתירין להם בעצמם וכמ״ש שלא
הם ולא בניהם יכולים להשאל עליו אבל לשיטת התוספות
והרא״ש דס״ל דמהני להו הרטה אפשר שגם לבניהם מתירים
וכ״נ מדברי הרא״ש שכתב בפרק מקום שנהגו אהא דאיתא
בירושלמי וכל שנודע בו שהוא מותר ונוהגים בו איסור נשאל
ואין מתירין לו וז״ל כלומר אם בא להכם לישאל אם יכול
לזלזל במנהג שנהגו אבותיו כההיא דבני ביישן לא יתיר לו
החכם וכן נמי אדם שנהג בו איסור בדבר המותר לסייג
ופרישות לא יתיר לו החכם המנהג דהוא מסילא עכ״ל הרי
שהזכיר מנהג הבנים ואח״כ מנהג אדם בעצמו וכתב אתרווייהו
שהחכם יכול להתיר בחרטה ומהרשד״ם שכתב לא ידעתי
מנין לו שהרי לא ראיתי כן בדברי הפוסקים נראה דס״ל
דמדכתב הרא״ש בתחילה לא יתיר לו ואח״כ כתב לא יתיר
לו מסילא מדהוסיף כאן תיבת מסילא משמע דכאן הוא דאין
לו היתר מסילא אם לא ע״י פתח וחרטה אבל במנהג הבנים
אין להם התרה כלל אפילו ע״י פתח וחרטה וכמ״ש בס׳ משא
מלך דף נ״ה ע״ב ע״ש ולענ״ד שאין זה דקדוק וכו׳ ממשות

יוסף ח״ב י״ד סי׳ ב׳ הרב הפוסק הנ״ל העמיק הרחיב בעניני
ההוראות והמנהגים והצב״ עמודיה שבעה איזה מהם יש לו
התרה ואיזה אין לו התרה והוא גזר על המחבר לעבור על
דבריו הדין [illegible] היכא שהדבר ברור שהוא מותר
לנערי והוצה [illegible] להחמיר בו לפעמים הוא משובח ולפעמי
הוא מגונה והביא ראיותיו והחלוק הוא שכשעושה דברי בית
שמאי יש שבח ומש[illegible] זריזות במצוה לדברי בית הלל כההיא
דברכת המזון [illegible] משובח אבל כשאין שום סברה
וריזות להחמיר בית הלל כגון ההיא דק״ש אין לו להחמיר
שהמחמיר הרי הוא עושה כדברי בית שמאי וב״ש במקום
בית הלל אינה משנה וחלוקה זו מבואר כההיא בדברי התוס׳
פ״ת דברכות ע״ש והפוסק הוסיף דברים אחרים מדעתו
והמחבר הקשה על דבריו הדין השני היכא שהדבר מותר
מן הדין ואיהו סבר דאסור אע״ג דלכולי עלמא שרי לדידיה
אסור והביא ראיה והמחבר השיב על דבריו בענין ההתרה
והדין השני כתב מעב״ת ז״ל אמנם אם נשאל מחדש איזה
טעם או שמועה להחזיק בהיתר שאפשר שע״כ יחזור השואל
שהחמיר מסברתו שפיר דמי והכי אמרינן פ״מ דע״ז וכו׳ וגם
בזה .קשיא למחבר טובא וכו׳ וס״ם הדין דין אמת שאם
מחדש לו איזה טעם או שמועה או ראיה להיתר שהוא
מותר ואיהו אם היה נוהג איסור מתחילה אינו יכול להחזר בו
ולהתיר אלא על ידי התרה וכמו שנראה מדברי הרמב״ן
הר״ן הרשב״א והריב״ש וכן פסק מרן בש״ע סי׳ רי״ד הדין
השלישי הוא היכא דמשי מעובדיה וזלזל לבי דינא שאינו
יכול להחמיר והביא ראיה מהא דאיתא בירושלמי פרק ב׳
דע״ז והביאוהו התוספות הרי״ף והרא״ש ח״ל א״ל שאר
להב אבול משחא ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא אטרח
עלייה ואכיל ע״כ ויש לדקדק וכו׳ והביא תשובת רשב״א
סימן רנ״ג וסימן אלף קי״ץ ומשא מלך דף נ״ח שהביא תשובת
רנ״ג להרשב״א ומפלפל עליה וכ״ת ח״מ סימן כ״ה ומהרח״ש
בתשובות סימן ג׳ שהביא תשובת רשב״א סימן אלף קי״ץ
הדין הרביעי היכא דאיכא למיחש למחלוקת עיקרא דהאי
מילתא בפרק מקום שנהגו ואל ישנה אדם מפני המחלוקת
ומוקי לה הרבה בגמרא דה״ק אין בו משום מחלוקת וכו׳
ופרש״י מכאן משמע דאם א״א לקיים חומר מנהגו בצנעא
והדבר מתפרסם צריך הוא להקל ולעבור על חומרת מקום
שיצא משם ואעפ״י שדעתו לחזור למקומו אף על גב דמרינא
מחוייב איהו למעבד כמנהג מקומו וכ״כ הרא״ש בזה וז״ל
משמע הא לא אפשר בלא מחלוקת ה״ה לו לעשות מלאכה
עמהם דגדול השלום ויש לו לעבור על מנהג מקומו
כיון דלית בידה איסורא דאורייתא אלא שנהגו בו איסור
להחמיר עליהם ע״כ עכ״ד מעב״ת והמחבר אומר דהוא
סותם דבריו ולא חילק [illegible] חיישינן למחלוקת ואני
אפרש דלא חיישינן למחלוקת [illegible] בדבר שאין בו איסור מן
התורה וכמ״ש הרא״ש ויש לו ל[illegible] על מנהג מקומו כיון
דלית בידה איסורא דאורייתא משמע להדיא דאי איכא
איסורא דאורייתא אין לחוש למחלוקת וכ״כ רשד״ם י״ד
סימן קצ״ג ע״ש ועוד אני אומר דאף באיסור דרבנן אין לחוש
למחלוקת כדמשמע מלשון הרא״ש שסיים וכתב אלא שנהגו
אסור להחמיר עליהם ע״כ משמע דבהא דוקא דבהא שאין
בו איסור אלא מחמת מנהג הוא דהתירו משום מחלוקת
הא לאו הכי לא ומ״ש דאי איכא איסורא דאורייתא לא לאו
דוקא אלא ה״ל שכל איסור הוי כאסור תורה וכן נראה ג״כ
מדברי רשד״ם שכתב על לשון זה דהרא״ש וז״ל הרי שהטיל
שני תנאים אמר שאין בו איסור רק מנהג להחמיר שכתב
אח״כ וכיון דאליכא דרמב״ם ואחרים איכא איסור איסור תורה
מקרי עכ״ד כלומר אף על גב דאסור בלאי הכרם אינו א״א
מדרבנן בזמן הזה אפ״ה כיון שהוא איסור איסור תורה מקרי
וכן נראה ממ״ש בהגהות מרדכי פ״ק דיבמות הביאו דמ״א
בי״ד סימן קי״ט ד״ל מי שנוהג באיזה דבר איסור וכו׳ מותר
לאכול עם אחרים שנוהגים בו היתר דודאי לא יאסרו ודוקא
דבר שהוא נוהג בו איסור עכ״ל הרי שיכול להחזיק במנהגו
אף בפני המתירים ואף שאוסר להם שמת שאינו אוכל הוא
מחמת איסור ולא חיישינן למחלוקת ואף שהוא איסורא דרבנן

דהא

וקבל עליו להתענות שני וחמישי או שני ימים יה"כ יש אחרי
ויתירו לו · כל מנהג שרוצה אדם לנהוג ואינו רוצה שיהנהג
לעולם אומר בשעת המנהג שאינו מקבל אותו לעולם · בני
העיר שנהגו שלא לעשות נפיחה [illegible] להם כי הוא
מנהג קרוב לדין תורה · החקירה [illegible] מנהג שנמנו כי הם
העיר ומעוטן לקבלוה עליהם הוא מנהג ברור והולכים
אחר הרוב בענין אסורא וכופין את [illegible] לעמוד באותו
מנהג אם הוא מגדר לרבים · החקירה [illegible]ם נהגו במקום א׳
לנהוג ולפסוק על פי פוסק אחר בענין אסורא נראה דאם
אותו הפוסק מחמיר הולכין אחריו בענין אסור ונפין וקודשין
אבל אם הוא מיקל הולכי׳ אחר רוב הפוסקי׳ האוכהקי׳ ונם
אם ב׳ מן הפוסקי׳ מחמירי׳ בדבר חיישינן מספק · עיין תקנות
הקהל בזמן הזה · החקירה י"ד אם באו לנהוג מנהג אסור
בדבר שהראשונים נהגו קולא כי הוא מנהג יפה ותיקון כדי
שאין במנהג לעז שיראה שהראשונים עשו אסור הלכך אם
נהגו הראשוני׳ לאכול חלב במקום א׳ שהיה לדעם היתרי
והאחרוני׳ נמנעו מלאכלו זה אינו נראה לעז אלא הוא מטעות
דבר שהוא איסר וחושב שלא נמנעו מלאוכלו בשביל
אסור אלא בעבור שלא הניעו לידם · החקירה ט"ו מנהג שנהגו
בני העיר בחרם לזמן מה ויצאו מאותה העיר נראה דחל על
כל מקום שהולכים לפי שאין המקום גורם · החרם כי אם
על הגופות שלהם חל החרם ואפילו לא הזכירו בתקנתם
בניהם אחריהם חלה התקנה על בניהם כיון שהיא קבלת
רבים דאל"פ הוי כדין הנזכר בחקירה ד׳ · ואם בני העיר קבלו
בחרם שלא ללבוש בגדי משי לכ"ב שנים לסיבה שקמו
עליהם אנשי׳ רשעי׳ מגויי הארץ והלכו למקום אחר שאין
שם אותה מניעה נראה דלא חל החרם עליהם ומ"מ נראה
דצריך שישאלו ויתירו׳ יש עוד מנהגי׳ שאינם כסות עם הקודם
מענייני האסור אלא הוא המנהג אשר נהגו העם בברכותיהם
וכן בענין התפילות והם שני דברי׳ · האחד הוא מה שהעם
נהגו בענין ברכות השחר שאחד אומר ברכות וכל הקוראים
שם עוני׳ אמן וחוזר האחר ואומר הברכות ועונים האחרים
אמן הוא כפי הנראה מנהג בלתי נאות אבל כבר נהגו כל
ישראל בו ובכה"ג אפילו בענין ברכות לבטלה אמרינן
שהמנהג הוא העיקר כנזכר בפנים · מלה ברכות סתתלספים ·
השני הוא המנהג בסדר התפילות שיש מחזור מיוחד כל אחד
בלשון עמו פיוטי׳ מחולקי׳ בסדריהם לכאורה נראה שחייב
אדם ללכת אחר מנהג אבותיהם אבל מורי זלה"ה כ׳ שמנהג
הספרדי׳ הוא היותר צח וברור שבכולן וכפי הנראה שכל
הלשונות תפסו המנהג ספרדים זולת האשכנזים ואמרינן
בזה הנח להם לישראל · כל חרם שמחרימים הקהל הוא
על דעת המנהג ואם מן הדין העוברי׳ על תקנתם מנודה אם
לא נהגו כך אין חייבי׳ להרחי[illegible] ארבע אמות מן העובר אם
לא נהגו בכך · דת הנש[illegible] תוספת לנשי׳ שמשמרות ראש
חדש ונעשה להם כדי[illegible]ה והאנשי׳ מותרין לעשות מלאכה
בפניהן ואם באו לישאל על נדרן לא יתירו להן ומיהו משהם
שני ימים של ראש חדש יש לספק כיון שאין הא׳ אלא משום
מנהג אם מתירים ונראה שאין מתירי׳ להן · והנשי׳ שמשמרות
ראש חדש צריך שיקבלו בפירוש לעשות בלי חכיות שלא
להשתכר אבל בדרך סתם אין לעשות · ראש חדש פלתתה ·
יש מנהג בנשי׳ שאינן עושות מלאכה בחנוכה בעוד הנרות
דולקות ויש שנוהגות שלא לעשות מלאכה כל שמונת ימי
חנוכה ומיהו אם אין להן לאכול ובאו לישאל נראה דמתירין
להן · סוף דבר במנהגי אסור אם נהגו מנהג בחשבם שהיו
מחוייבי׳ מן הדין ואח"כ נודע ע"פ חכמים שהיא בטלה מכאן
והלאה אינם מחוייבי׳ לקיימה ומ"מ צריך התרה · העיקר
הבבור אצרנו שהמנהג ההגון בענייני האסור צריך שיהיה
מנהג קבוע ע"פ ותיקין וכבי האי גוונא כופין למי שבא שם
לנהוג אותו המנהג :

מנהגי אסור וכל דיניהם פ"ח על א"ח סימן תצ"ו ועיין חוות
יאיר תשו׳ קכ"ו המקיים דאיכא חלוק בין מנהג יחיד
לרבים ועיין הלק"ט ח"א תשו׳ ק"נ אף אם קדם וסלק את אסור
החמץ קודם הפסח אמרינן דמעצמו חוזר ונעור למ"ד וכך היא
הסכמת הרבי׳ וע"ש בענין הנוהגים לאכול שמור והיכא דהוא
מנהג אבותיו וחלוק בין יחיד לרבים ע"ש ודין הכלים של מי
שנוהגי׳ היתר למי שנוהגי׳ בו אסור ע"ש ודין אכסנאי בבית
בעל הבית החשוד על האסורי׳ ולאכול היתר עמו ע"ש ·
ש"ע א"ח סימן תמ"ג סעיף ד׳ הפלוגתא · מהר"ש דמדינה י"ד
תשו׳ קכ"ט: מ׳ · מי שנהג אסור בדבר שיש בו מחלוקת אינו
יכול לנהוג אח"כ כדברי המתיר · דבר שמואל תשוב׳ שי"ך
מלמד דעת לאדם ספרדי וכיוצא מאותם הנוהגי׳ קצת חומרות
בבדיקת הריאות כשהולכין למקום שאין מחמירין כ"כ התורה
לו תדריך הישר שאם האורח הזה ידע ברעותא שודאי היתה
באותה בהמה שעתידין להביא לפניו לאכול בצנוע ומעלי׳
ימשוך ידו ממנה מבלי שירגישו בסיבת מניעתו שהוא משום
חומרא אך בסתם בשר הנאכל באותם המקומות אין לחוש
ובפלפלי"ש לחוש מבדיקת הסכין במקום דאתרע חזקתייהו ע"ש
ועיין הלק"ט ח"א תשו׳ ק"נ · ועיין כנסת הגדולה טור י"ד הלכות
נדרים סימן רי"ד דף נ"ד ע"ב בהגהת הטור · עיין דברי ריבות
סימן כ"ב · מהרשד"ך ח"א סימן ע"ח · ומהר"ש לוריא סימן ו׳
ובמהר"ם א"ס אלאס סימן כ"א · רשד"ם י"ד תשו׳ מ׳ המתיר
דברים שנהגו בהם אסור עובר בבל יחל דרבנן לא דאורייתא
רשד"ם. א"ח סימן ל"ד מביא לשון הר"ן בפרק מקום שנהגו
ח"ל ונמצינו למדין בתורת המנהגות שכל מנהג אסור שהוא
בעיר אחת כל שאינו מנהג בטעות אלא שהם התירו עד
עצמם לעשות סייג לתורה או לדבר שהוא מחלוקת בין חכמי
ישראל ונהגו כדברי האוסר כל בני העיר חייבים בו כן הדין
שנאמר ואל תטוש וכל היוצא מתוכה ודעתו לחזור חייב נ"כ
בו ואפילו בצנעא עד שיעקור דירתו משם ויקבענה בעיר
אחרת. דבכי האי גוונא פקעי מיניה חומרי מקו׳ שיצא משם ·
ועיין פרי חדש על א"ח סימן תצ"ו דף נ"ז כל דיני מנהגי אסור
בדרך ארוכה וקצרה · תשובת רשב"א רס"ח בספרו תולדת
אדם · תורת המנהגות לענין אסורא יחד להם מקו׳. בעל כנסת
הגדולה בטור י"ד הלכות נדרי׳ סי׳ רי"ד דף נ"ד ע"ב בהגהת
הטור · עיין ספר מטה יוסף אה"ע תשו׳ נ׳ על מנהג סבלונות
ושאר מנהגי׳ · מטה יוסף ח"ב י"ד סימן א׳ על דברת אחינו
בני אשכנז הדרי׳ מקרבנו ספרדי׳ אם חייבי׳ לנהוג בחומרת
בני מקומם בארצות׳ כיון שאין דעתם לחזור או לא והיא תשו׳
המחבר עמ"ש בספר גנת ורדי׳ י"ד כלל ג׳ סימן ה׳ ו׳ כי הוא
אסר שאינ׳ חייבי׳ לנהוג כחומר בני מקומם כיון שאין דעתם
לחזור למקומ׳ פקע מנייהו חיובא דבני מקומ׳ ומצו להקל
בקולי מקו׳ שנשתקעו בו ואפילו שיהיה שם צד אסור תורה
כדמוכח פ"ק דחולין מעובדא דרבי זירא דאכל מוגרמתא
דרב ושמואל ומתרץ רב אשי דר׳ זירא אין דעתו לחזור ופסקו
כל הפוסקי׳ כרב אשי ובודאי דהכי נקטינן ואע"ג דהתוספות
פ"ק דחולין כתבו דהא דמחלק רב אשי בין דעתו לחזור לאין
דעתו לחזור היינו דוקא מבבל לא"י ומא"י לבבל אבל מבבל
לבבל ומא"י לא"י נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי
מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור אנו
אין לנו אלא כדברי הטור וריב"ש הרא"ש והר"ן וכל הפוסקי׳
דאין חלוק בין מקום למקום אלא אף מבבל לבבל כיון שאין
דעתו לחזור יש לו להקל בקולי המקום שדעתו להשתקע שם
וכן פסק מרן בי"ד סימן רי"ר וא"כ לית דין צריך בשש אף
את זה ראיתי להרב תשובת נר"ו שכתב שרשב"א בתשו׳ של"ז
נשאל על תירוץ משנה זו דפרק מקום שנהגו ואזיל בשיטת
התוספות אמנם כשנשאל הלכה למעשה בסימן רנ"נ אזיל
לשיטת המפרשי׳ שלא חלק חלוק זה וסתם דבריו משמע שכל
המקומות שוים עכ"ל והמחבר מפלפל פלפול עצום ונורא כהביאו
הפוסקי׳ הרשי׳ גם ישנים ומסי׳ בדף ד׳ ע"ב ז"ל הכלל העולה
מדבריהם הוא שהאשכנזי׳ הבאי׳ לדור במצרי׳ ובכל גלילות
הספרדי׳ והם מחמירי׳ בפסח כפי מנהג מקומותיהם צריך
שיודיעום שהספרדי׳ מקילי׳ בדבר ואם כה יאמר שמה שהיה
נוהג להחמיר הוא משו׳ שהיה חושש לסברת הרמב"ם ושאר
פוסקי׳ דס"ל חוזר ונעור אין לו להקל ואף אם נשאל אין
מתירין לו דאין לו התרה לעולם שהרי הוא עליו באסור
תורה ואף הרא"ש וסיעתו מודים בזה דאין לו התרה כמ"ש
לעיל ואם כה יאמר שמה שהיה מחמיר היה מחמת המנהג
יודיעו לו הדין דכיון דאין דעתו לחזור עוד למקומו ודעתו
להשקע

שנותנים לו חומרי מקום שהלך לשם ואפילו היה המנהג באותו מקום בדעת יחיד האוסר אסור לשנות שם מפני המחלוקת ואפילו בדעתו להזור למקומו ואפילו בחדרי חדרים אסור מפני המחלוקה כדפרישית ובזה אין לחלק בין היה מנהג קבוע ע"פ חכם או עפ"י עצמם · אבל המנהג.. הרה"ר בסברא ד"מ שיש מהלוקת שקול ומקום אחד תפסו כדברי הכם אחד ההולך לשם אינו מוכרח לנהוג כמותם כל שדעתו לחזור ואין בזה מפני המחלוקת שכבר הם יודעים שמחלוקת חכמים הוא זה ואין מנהג מקומם מכריע ההלכה ולענין הלכה ראוי לחוש אל הצד המחמיר בכל מהשנצטרך ונכתב בפנים בזה החקירות · החקירה א' היא אם מנהג שנהגו משום סייג ופרישות יש לו התרה או לא בזה חקרתי ומצאתי בו מחלוקת י"א דכיון שקבלו האסור נעשה עליהם כאיסור תורה ולא דמי לנדר ושבועה שיש לו התרה ויש אומרים דיש לו התרה ולענין הלכה ראוי לחוש · במקום חולי או סכנה שאינו יכול לעמוד באותו המנהג ראוי שיתירו לו והא שנחלקו רבוואתא לא נחלקו אלא במי שנהג אסור בדבר המותר והיה יודע שהוא מותר אבל בדבר שנחלקו בו חכמי ישראל הללו אוסרים והללו מתירים ונהגו במקום אחד כדברי האוסר וקבלו עליהם כך שוב אין לדבר הזה היתר לעולם· החקירה ב' יש שנהגו איסור משו' סייג ופרישות ונשאר המנהג לבנים ובאים הבנים לשאול היתר על המנהג שנשאר מאביהם אם יכולים להתיר להם זה אינו מבורר בפסקי הראשונים ומצאתי בין חכמי האחרונים בזה מחלוקת והנראה דמתירים להם אא"כ הוא מנהג גדול וסרך אסור ראז ודאי סמכינן לדעת האוסרים· החקירה השלישית אם נהגו האבות יום א' לעשותו י"ט לשמחת מצוה שהיו עושים אותו היום והיה אותו היום עשרה באב ואירע לזמן מן הזמנים לבנים תשעה באב בשבת ונדחה ליום א' שהוא עשרה באב אין הבנים משלימין התענית דכיון דט' באב דחוי הוא אין חומרתו כל כך אבל אם היה אסור חמור נר' דהוו משלימים · החקירה ד' מי שהיה אביו תופס חומרא אחת כגון שהיה עושה שני ומים יוה"כ או שהיה מתענה שני וחמישי וכיוצא מאלו החומרות אין הבן חייב לנהוג כמותו לא אמרו אלא בבני העיר שקבלו עליהם כך שנעשה עליהם כאיסור תורה וטעם זה נוהגים בני ארץ שיסילייא כל אשר הוא זורע אותם שאביהם היו בסאראגוסה לעשות את יום י"ח לשבט משתה ושמחה על נס שנעשה להם באותו היום ועושים אותו היום פורים ונעשה עליהם כשל תורה · החקירה ה' מנהג שנהגו בדבר שאינו מוסכם להלכה אם מעכבין בידם בזה יש לחלק שאם המנהג הוא לבטל ד"ת אפילו שתפסו דברי חכם א' ואין הלכה כמותו ונמצא שאין מקיים המצוה כלל מבטלין אותו המנהג אבל אם אין הדבר לעקור המצוה מד"ת אלא אסור דרבנן שהיו נותנים או שלכתחי' יעשו כן ונמשך המנהג בהפך בחליצה במנעל שאפילו יבא אליהו אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל וכן בדבר שנמשך לנשים שאוכלות ערב יוה"כ עד בין השמשות בזמן התוספת יוה"כ אע"ג דתוי' דאורייתא כיון שאין האסור ניכר לכל אמרינן הנח להם לישראל וכו' אבל אם היה הדבר גלוי וידוע כגון חלב ודם ושברת ונזול וכיוצא בו לא אמרינן הנח להם וכו' · החקירה ו' מנהג שקבלו בני העיר עליהם אם יכול הגדול שבעיר לבטלו וזה דבר פשוט שאינו יכול לבטלו ואפילו הורה אותו הגדול בראיות שאין הדין כן אא"כ היתה הוראת באסור תורה לחומרא שאם במקום א' היו מקילין לשתות יין הגוים ונעשה אצלם כהיתר והורה להם לאסור חייבים לשנות מנהגם הרע אבל בשאר מנהגים אפילו אינם קבועים ומוחזקים כ"כ בישראל אלא שהוא מנהג סתם באותו מקום לבד אין ראוי לבטלו וכן כל שתופסים בני העיר מנהג אחד לחומרא אף שאינו מדין הגמ' אין שום אדם רשאי לבטלו והבא לפרוץ גדרן הרי הוא בלטותא דרבנן והוא שנהגו כך רוב אנשי העיר לא ביחיד ויחידים · החקירה ז' בני העיר שנהגו חומרא לעצמם ויש חשש שימשך באותו המנהג אסור תורה אם מבטלים לידה נראה שאם יבא לבטל מצוה מן התורה ואעפ"י שאינו בודאי אלא בספק אם יבא לבטל ראוי לבטל המנהג ההוא וטעם

הוא אם נהגו העם להפריש חלה מן האורז מבטלין אותו המנהג שמא בהמשך הימים יבואו להפריש מן החיוב על הפטור וכה"ב ר"ת שמותר ליתן לתינוק כוס של ברכה כי מקלע מילת ביה"כ ולא חיישינן דלמא אתי למסרך כיון שאין גם מנהג ולא דמי לכוס יה"כ דאי הוו יהבי ליה אתי למסרך אף כשהיה גדול כיון שעושים מנהג לשתות בכל שנה ושנה ביה"כ· החקירה ח' אם מנהג שנהגו מפני כבוד התורה דוחה אפילו שבות דרבנן הדין פשוט שרוחה וטעם זה מרקדין בי"ט לשמחת התורה ולא עוד אלא אם נהגו שהקורא ראשון בבית הכנסת ביום שמחת תורה מתנדב הרבה לשמן המאור יש כהן בכה"ג יוצא משם והולך למקום אחר ואין על הכהן תרעומת· וכן אם נהגו בשמחת תורה שמשימים עטרות ס"ת בראש הקוראים אין מונעין אותו המנהג אבל אסור להניחם בראש התנים ראין עושין מקדש חול ומעלין ולא מורידין בקדש · החקירה ט' בני העיר שנהגו חומרא בזקונן והלכו למקום א' שמקילין יש להם לנהוג קולת אותו המקום אם ימשך מהם מחלוקת אבל אם יש לחתלות ולומר שמה שאינם מקילים באותו דבר הוא מפני שום דבר יש להם כינם רבין עצמם לנהוג מנהג מקומם · והנשים אשר באו מארצם והיו נוהגות בזקונן לכסות שער ראשן ובמקום הזה רוצות לגלות כמנהג המקום שבאו לשם יש אומרים שאין להם לשנות מן המקום הוה מפני המחלוקת ולי נראה שאסור להן · וגם הנשים שנוהגות לשום שער הכוס או משי שחור בפדחתם נראה שהוא מנהג שאינו נכון לי שהרי טועים בהם בני אדם וחושבין שהם שערן ושער באשה ערוה · וגם יש למנוע מה שנהגו נשים לחפוף ראשן בנדידה שהוא נתר בזמן טבילתן וצריך שיסחה הת"ח בחשאי לנוהגות כן כדי שלא להוציא לעז על הטבילות הראשונות · החקירה י"ר בני אדם שנוהגים אסור בקצת חלב בבהמה ויש שנוהגים היתר ונתאכסן האוסר בבית המתיר איך הדין בזה · אם המתיר הוא אדם מוחזק בכשרות וחכם בדינים ונודע אליו שזה האכסנאי הוא מאותם הנוהגים אסור באותו שומן באמהם שהוא חלב מותר להתאכסן בביתו ולאכול כל שנותן לו לאכול ואם המאכסן הוא עם הארץ לדעת הרמב"ם אסור לסמוך זה האכסנאי על המאכסן דחשוד הוא על ולפני עור לא תתן מכשול ולדעת הראב"ד בל אדם נאמן אא"כ הוא חשוד וסמכינן על דעת הראב"ד אא"כ נהגו כהרמב"ם והוא שהאיסור שוה לכל אבל מי שנהג חומרא בדבר אחר כגון שבמקום א' אוכלים הדבק התאורה מי שנהג אסור בו י"א שקושרים חוט בבשר המתבשל עם הדבק ואוכל אותם ואם המנהג לאכול מפליטת האסור הבשר שנתבשל עמה ואם אין בידם מנהג מוחזק אסור לאסור מפליטה וגם יש להזהר שלא לבשל בכלי המתיר כשידוע בודאי שהוא בן יומו · ולכתחילה יכולים לבשל את האוסר בכלי מתיר אם אין בעל הכלי לפנינו לשאול אם הם בני יומן אבל אם הוא בפניו לא סמכינן לומר דסתם כלים אינם בני יומן ושואלים אותם ואם הוא חשוד אין צריך לשאלו והמאכסן אסתם כליו ואם אמר מעצמו או ע"פ ששאלו אליו אמר שהוא בן יומו נאמן לענין הכלי אבל אינו נאמן לומר שאין באותו המאכל דבר שאסור לזה האוסר אם דרך אותו המבשל לתת בו אותו השומן · החקירה י"א בני העיר שבמקומם נהגו קולות או חומרות ויצאו משם וקבעו דירתם בעיר אחרת שיש מנהגים משונים · וכן המקבל מנהג עליו איך יעשה שלא ינהוג אותו לעולם · הדין כך הוא אם לא היתה העיר הזאת שבאו לשם עיר חדשה נוהגים במקום אשר באו שמה בכל המנהגים ואפילו היו אנשי העיר אשר באו לשם מועטים מאשר באים ואם באו קהל א' ביחד כיון שכל קהל הוא בעיר בפני עצמו נוהגין כמנהג מקומן שיצאו משם וגם שכל העתידי' לבא ע"ר אנשי מנהג קהלם שבאו יחד הם באים ואם האנשי' אשר היו מקדם לכן בעיר הזאת נהגו בחומרות הבאי' או בקולותיהם אם היה לסבה שלא היתה יכולת בידם לעשות מנהגם הקדום לסיבת מעוכב או לאיזה סבה מן הסיבות אינו מנהג אבל אם תפסו אותו המנהג כדי להחמיר על עצמן אם הוא מנהג זר אצל הפוסקי' יש לסמוך על דעה המהידי' וישאלו ויתירו להם · ומי שהוא חולה וחלוש

וקבל

Digitized by Google

חרוב ואין יכולים לכוף את המעוט · השורש ה' כל שנהגו
דיני ממונות כדברי פוסק אחר כיון לחקל בין להחמיר הולכין
אחריו · השורש ו' כל מנהג שהוא פשוט בעיר מעמידין
אותו בחזקתו ואומרים כי ודאי כן נהגו הראשונים ואין לערער
עליו · השורש הז' כל ענין שנסתפק בו ובאנו להביא ראיה
מטעם שלא שמענו ולא ראינו סדר הענין כך הוא שאם מעשה
זה בא בפעמים רבות ולא שמענו מי שמפקפק במה שאנו
באים להורות הוי מנהג הלכך המתנות שנותנים לארוס ומתת
הכלה אחר שנכנסה לחופה ובאו יורשי הכלה לגבות מחציתם
ומעולם לא שמענו מנהג בזה כה"ג ודאי מנהג יפה הוא
ומנהג לא ראינו ולא שמענו בזה הוי מנהג. כיון שמעשה זה
יכול להיות שיקרה בכל יום ערעור זה · השורש ח' כל מנהג
שמביאים ממנו ראיה הוא כשיתקיים הדבר בפעמים רבות
אבל אם נעשה פעם אחרת באקראי או שני פעמים אין למדים
ממנו ואין מנהג לילך אחריו · השורש ט' כל מנהג שנהגו
אותו וקיימוהו קצת מהקהל או רובן כדי לקנוס מיחיד או
יחידים אינו מנהג · השורש עשירי המנהג צריך לקיימו ולפרשו
על אופן שלא יסתור דין התורה אם הוא בכתב · השורש
י"א כל מה שנוהגים הסופרים לכתוב הולכין אחר הלשון
וכן כל מנהג שנהגו ההדיוטות לכתוב הולכין אחריו אבל מה
שנוהגים הסוחרים לכתוב עלפי צואת המצוים להם לכתוב
אינו מנהג שהסופרים יאמרו אנו כתבנו וחתמנו מה שצוו
עלינו לכתוב · השורש י"ב כל מנהג משתנה הכל לפי
הזמן · השורש י"ג לשנות המנהג אפילו במנו אינו נאמן
ואפילו תפס לא מהני לשנות המנהג אם טוען שעשו מעשה
ושבוי המנהג אבל אם טוען הפך הדין ויש לו מנו יש מחלוקת
בזה אי מהני בדבר שיש רגלים לדבר שטעה בדין כנראה
באורך בספר גופי הלכות שעשיתי סימן מדרך המוסר
אם ראה ת"ח מנהג שאינו נכון בעיניו אין לו למנעו אא"כ
יודע בודאי שיקבלו ממנו כגון שירו תקיפות עליהם ואם
לאו לא:

מנהג ממון ותורתו יחד לו מקום כנסת הגדולה בח"מ סימן
ר"א הלכות קנין מטלטלים דף ר"ע ע"ג שטה ד'
בהגהות ב"י ואנה את הקנטרים הלזה לידי ידיד נפשי אחי
הראש הנשא והנעלה המשכיל ונבון כמהח"ר מלאכי בכמה"ר
יעקב כהן מליוורנו נר"ו: העתק מספר כנה"ג ח"מ ב"י סימן
קס"א הגהת ב"י תורת המנהגות בדבר שבממון · א' דף ר"ם
ע"ב שטה ד' כי המנהג מבטל הלכה וכו' נ"ב והכי איתא
בירושלמי פרק הפועלים והביאוהו הרי"ף והרא"ש והרב
הנימוקי בפרק השוכר את הפועלים ונמוקי יוסף בפרק איזהו
נשך והריב"ש ז"ל בסימן קכ"ח בשם הרשב"א ז"ל והמרדכי
והגהות אשירי בפרק השוכר את הפועלים בשם ר"ם והגהות
מיימוניות פ"ט מה' שכירות ומיהו נחלקו הפוסקים אי בעינן
שהמנהג יהיה לו ראיה מן התורה או לא והמרדכי בפרק
השוכר את הפועלים כתב דמנהג מבטל הלכה דוקא שיש לו
ראיה מן התורה אבל אין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטועה
בשיקול הדעת ולא אזלינן בתריה וכ"כ הג"מ פ"ט מה' שכירות
המהר"א צרפתי בתשובה הובאה בתשובות הרא"ם ח"א סימן
מ"ד · מוהר"י קולון שורש ט' · הרא"ם ח"א סימן י"ו · מוהר"ר
יצחק בן לב בתשובה כ"י · מהרשד"ם א"ה סימן קכ"ט מהר"י
אדרבי סימן קע"א אבל הרדב"ז ח"ב סימן רכ"ח כתב דמנהג
מבטל הלכה אע"פ שאין לו ראיה מן התורה וכ"כ תוספות
ישרים סי' קך ועיין מ"ש בס"ד לפנינו בכלל אי בעינן מנהג
ותיקין אות נ' והתימה מוהר"י אדרבי ז"ל שבסימן כ"ח כתב
שאפילו באיסור שבות מנהג מהני אע"פ שאין לו שורש מן
התורה ועיין מוהריב"ל ח"א סימן ס"ב: ב' מנהג שאינו
מבטל הלכה לא בעינן שיהיה לו שורש מן התורה [illegible]
לדקדק מדברי המרדכי בפרק השוכר את הפועלים וכתב
בפי' מוהר"י קולון שורש ט' ומוהר"א צרפתי ז"ל בתשובה הובאת
הרא"ם ז"ל ח"א סימן מ"ה: ג' מנהג המבטל הלכה צריך
שיהיה קבוע ע"פ ותיקין הגהות מרדכי בפרק השוכר את
הפועלים בשם א"ז הג"מ פ"ט מהל' שכירות הרא"ם ז"ל ח"א
סימן י"ו לדעת הרא"ש ז"ל וכן הסכים הוא ז"ל והסכים לזה
דעת הרמב"ם ז"ל וכ"כ מוהריב"ל ז"ל ח"א סימן ס"ב וס"ד

ועי"ש בסימן ע' ובח"ב סימן פ' ובספר משפט צדק ח"א סימן
ט' והרשד"ם חלק א"ה סימן קכ"ט וחלק ח"מ סימן נ"ב וקמ"ח
ומוה"רב יצחק בן לב ומוהר"א נאליקו ז"ל בתשובה כ"י וכן
נראה דעת הרדב"ז ז"ל ח"ב סימן רכ"ח אבל בח"ב סי' קל"ט
כתב דאין צריך שיהיה קבוע ע"פ ותיקין ובסימן כ"ה וסס"ב
כתב דמנהג מבטל הלכה ולא הצריך שיהיה קבוע ע"פ ותיקין
וכן בסימן ת"ד ואומר אני דילמד סתום מן המפורש ומידיה
מוכתב במקומות הנז' דמנהג הסוחרים מבטל הלכה נראה
דס"ל דאפילו שאינו מנהג ותיקין מבטל הלכה גם בס' משפטי
שמואל דאיתי בדבריו מן המבוכה שבסימן כ"ט ומ"ז וע"א
נראה מדבריו שאפילו שאינו מנהג ותיקין אלא מנהג סוחרים
מבטל הלכה ובסימן צ"ב כתב דמנהג מבטל הלכה צריך
שיהיה קבוע ע"פ ותיקין וכ"כ בסימן ק"נ וכן מוכח מדבריו
בסימן ע"ו ובסימן ק"ד כתב דכל מנהג בעינן שיהיה לו סמך
או קבוע ע"פ ותיקין אבל מנהג לבטל התורה לא אזלינן
בתריה ומה שהביאו ראיה מהחמרים והספנים לע"ד לא דמי
דכל הנהו מיירי דהתנו מתחילה לדעת כולם גם להרשד"ם
ח"מ סימן קצ"ג ראיתי דמנהג הסוחרים מבטל הלכה וכן
נראה מדבריו בחלק ההוא סימן קס"ח ובחלק י"ד סימן רכ"א
כתב דאפילו מנהג המים למדים כל שהוא פשוט בכל
המדינה ונראה מדבריו שאפילו במקום שמבטל הלכה כתב
כן גם הרב מוהר"י קולון שורש ח' כתב דמנהג שמבטל הלכה
בעינן שיהיה מנהג ותיקין ובשרש ט"ו וקע"ב כתב דבממון
מנהג מבטל הלכה אע"פ שאינו מנהג ותיקין וכבר נתקשו
דבריו אל מוהריב"ל ז"ל ח"א סימן ס"ב ולבאר שבע דף צ"ז
ולבעל משא מלך בתורת המנהגות במנהגי הממון וכתב שם
בעל משא מלך דאין להביא ראיה ממוהר"י קולון ז"ל והתימה
ממוהרשד"ם ז"ל שבחלק ח"מ סימן קכ"ט כתב בשם מוהר"י
קולון דבעינן מנהג ותיקין ממה שכתוב בשורש ח' ולא הבין
שהוא ז"ל סותר את עצמו ובספר תוספת ישרים סי' ק"ח וקל"א
ור"ן ור"י כתב בפירוש דבממון מנהג מבטל הלכה אף על פי
שאינו מנהג ותיקין ואין לו ראיה מן התורה ומ"ש בסי' קע"א
דבעינן מנהג פשוט ומוקבע ע"פ ותיקין ובממון מיירי לאו
דהכי ס"ל אלא בא לומר דהיכא דהוא פשוט בכל המדינה
והוקבע ע"פ ותיקין כ"ע מודו דאזלינן בתריה וזהו ע"פ מ"ש
הרא"ם ז"ל בח"מ סימן י"ו דהיכא דהוא פשוט לכל בני מתא
והוקבע ע"פ ותיקין הרי הוא כאילו התנה אבל יש להתיישב
במ"ש בסימן קך וכן מנהג שאין לו ראיה מן התורה ולא
הוקבע ע"פ חכמים הוי מנהג ואזלינן בתריה כל שאינו מבטל
הלכה ע"כ. ולכאורה קשה שהרי לעיל כתב דמנהג מבטל
הלכה אע"פ שלא הוקבע ע"פ ותיקין ואין לו ראיה מן התורה
ואם באיסורא קא מיירי האך הכא ראיה מדתנן בב"ב הכל
כמנהג המדינה והתם בממון הוא וצריך לדחוק ולומר
דבאיסורא קאמר ומביא ראיה מממונא לאיסורא משום דאיסורא
כל שאינו מבטל הלכה הרי הוא כממונא במקום דמבטל
הלכה והוצרך להביא ראיה מהאי דתנן הכל כמנהג המדינה
ולא הביא מתניא נתנה ראייתי לע"ד ולבר שלא ישאו
ממנהג המספנין דמינייהו נשמע דבאיסורא במקום שאינו מבטל
הלכה הרי הוא כממון במקום שאינו מבטל הלכה משום
דמהתניא ליכא למשמע מינה אפילו במנהג גרוע וכתוב בספר
משא מלך במקום הנזכר שמוהריב"ל ז"ל במקומות מספריו
נראה שצריך שיהיה מנהג ותיקין ובמקומות נראות שאין צריך
מנהג ותיקין והעלם הוא הצריך מנהג ותיקין אלא להוציא
מן היתומים דהאמר רמי אבל בשאר דיני ממונות אין צריך
שיהיה מנהג ותיקין וזה אין צריך לזה דלעולם מוהריב"ל
ס"ל דאפילו בממון בעינן מנהג ותיקין וממה שלא כתב בח"א
סימן ע"ז ובח"ב סימן פ' דבעינן שיהיה מנהג ותיקין ליכא
למשמע מינה דס"ל דלא בעינן מנהג ותיקין דאולי סמך על
מ"ש בשאר תשובות דבעינן מנהג ותיקין וה"ל לפרש ומדלא
פירש סמך על מה שהוא דעתו בשאר מקומות אך קשה
שמוהר"י מבס בח"מ סימן פ' כתב בשם הריב"ש ז"ל דמנהג
בממון אינו מבטל הלכה אלא כשהלכה רופפת אבל הלכה
ברורה אין מנהג מבטלה אלא מנהג שהתנו עליו מתחלה
ע"פ חברי הריב"ש ז"ל הם בסי' ק"א ושמ"ח ועיין במהרא"ב
סימן

Digitized by Google

תתיהם באופן שמעותיו לא יהיו שמותים בלי ועיקר ואפילו לא יעשו כן בשעה שישים המעות בחנות יובן כאילו עשאוהו שבן דעתם ורצונם שיקנה או המשכונות ואמנות בכלי דרכי ההקנאה השוה והמועלת ואנב אא"ק ומעכשיו כנגד מעותיו שישים כנ"ל כיון שהתנו מעיקרא לכך · כל זה כתבתי לפי שראיתי רבים נוהגים היתר בדברים אלה אמרתי אולי ישמעו לקולי ויעשו הדבר באופן המותר ומחיות טוב לא יקרא רע ונכסיהם לא יתמוטטו רק עליהם יאמר וכל אשר יעשה יצליח :

נע"ד השלימות והערכאות העושים על ידי נכרים בכר מפורשים בפוסקים אלא שלשלטות המלאכה הזאת אומר בלבד מה שמותר לעשות במשכונות · מותר לישראל לתת משכון לגוי שילוה מישראל אחר כך נוהגים עפ"י ר"ת ור"י ודלא כרש"י דאוסר וטעם ר"ת דאין שליחות לגוי מה"ל כאילו ישראל הקנהו לגוי וגוי משכנו לישראל · לר"י מטעם דלא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא אבל אסור אליבא דכ"ע שילך תחילה הישראל לישראל אחר ויאמר לו הלוה לי סך פלוני ואשלח ע"י גוי משכון וכ"כ רא"ש כלל ק"ח סימן כ"ח ונ"ל דאפילו אליבא דר"ת אסור דה"ל כאילו קבלו מישראל ראשון ודמי למ"ש בשמו דאע"ג דאין שליחות לגוי כלל אם היו מעות ביד גוי לרבית מישראל וישראל אחר מצאו וא"ל שיתנם לו והעמידו אצלו וישראל השני אסר בפירוש שמקבלם בשליחות ישראל הראשון כיון שאמר כן בפירוש אסור דשליח ראשון הוא ולפ"ז גוי שנותן משכון לישראל כיון דאליבא דר"ת שנהגו כמותו אמרינן אין שליחות לגוי הו"ל כאילו קבל הריוח מישראל וכן למ"ד שיש שליחות ה"מ לחומרא אבל לא לקולא לפיכך כתב רא"ש כלל ק"ח סימן ה' וסימן ל"א וסימן ל"ב שצריך שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא לי המשכון מיד הגוי באחריותי ולהוליך לו המעות באחריותי וכן בשעת פריית תהיה שלוחי להביא לי מעות מן הגוי ויהיו באחריותי מיד כשיצאו מיד הגוי וכן תהיה שלוחי להחזיר לו המשכון ואם אינו מאמינו יאמר כך בלבו ורוח ועכשיו שנהגו היתר בזה לגמרי בעלי התגיות אפשר להליץ עליהם דעכשיו דנפישי רמאי הוי כאילו בפה לבין עצמם התנו כך וכבה"ג אמרינן כמ"ש ר"י לעיל דל"א שביק ומי ישראל שבא ואמר שהמשכון הוא של גוי ואח"כ אמר שהוא שלו אינו נאמן ויאמר לו המלוה שאינו מאמינו אלא לדבריך הראשונים אני מאמין אבל חושש אני לדבריך ואיני רוצה לקבל ממך מעות וכשיבא הגוי ויתן לי המעות אתן לו משכונו ואפילו רצה לישבע אינו נאמן ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל לא מהני כיון שהודה תחילה שאינו שלו וכיוצא בזה כתב רא"ש אליבא דרש"י ז"ל אם גוי לוה על משכון ואח"כ בא ישראל ואמר שהוא שלו שלא יאמיננו אבל לתת משכון לישראל אחר כמ"ש בשם רש"י אינו נראה ויפה כתב בעל הלבושים שתלמיד טועה כתב כן בשמו ודבר שאין לו מקום וראוי למוחקו מכל הספרים ולא נעלם ממני מ"ש המרדכי שטר לחלות ברבית ומ"ש בלבושים ובמקומות אחרים וכאן לא באתי רק למצוא ממך למנהגנו אבל מה שראוי להשיב ולהקשות עליהם ביראת ה' אשר ל"י אלה דברי הצעיר אברהם מלוקיין ואחר שכתבתי עשרה הדברים דלעיל נבאו והגיעו ליד החסיד האלוף מוהר"ר יצחק לוי נר"ו חזר וכתב אלי שאכתוב נ"כ מפס מהיתר להלוות לבעלי בוטיצי ואת תשובתי אליו :

אותם הנותנים מעות לבעלי בוטיצי וקוצבים סך קצוב איני מוצא להם מקום שיוכלו לחלט שלא יהיה רבית קצוצה שזאת היא העסקא האסורה מפי חכמים הקדושים ז"ל ודינה פלגא מלוה ופלגא פקדון ואין שם ריוח בטוח ואיך מתחילה יקצוץ ריוח קצוב ואעפ"י שלבעלי בוטיגי יש להם עסקאות וסחירות אחרות אינו מותר אא"כ יאמר שלישיתו או עשיריתו יהיה שלך וצריך לקבל עליו אחריות חצי הפקדון ולפיכך אין להם היתר אלא בתורת שותפות כמ"ש רי"ף בשערים וסמ"ג בעשין סימן מ"ב שאז יכולין לחלוק ולהתנות כמו שירצו ולא שייך כהמ"ן רבית וכ"כ הגהות סימן קע"ז סעיף נ' וכ"כ מהר"ם פאדוה תשובה מ' ויכול להתנות שהמתעסק יהיה חייב בכל האחריות שיש לו דין שומר שכר כדאיתא פרק חזקת ואנן קי"ל דמהני שומר שכר להיות כשואל וצריך קנין :

וזה נסח השטר והחזוקים

הודה מב"פ איך קבל ובאו לידו סך פ' או דבר פלוני לשים אותו בעסק הבוטינא שלו בתורת שותפות עם הממון והסחורות והמעות שיש לו בבוטינא שלו ולפי שיש לבעל הבוטינא פלוני יצ"ו הנ"ל סחורות ועסקים אחרים ויודע בעצמו שלא יוכל לעולם לכוין בכוון שעור הריוח הראוי לשותפו בערך מעותיו נתחייב מעתה ומעכשיו לתת לפלוני בעד חלקו מריוח השותפות סך פלוני בעד חלק שותפותו נקיים מכל מס ועול והוצאה מסודרת ובלתי מסודרת ונתחייב המתעסק פלוני הנ"ל בק"ס בכל אחריות השותפות מכל אונס שיוכל לבא מכל מה שהפה יכולה לדבר והלב לחשוב באופן שמחמת איזה אונס שיהיה לעולם קרן וריוח המעות שלו בשותפות הנ"ל לא יגרע אפילו ש"פ ומעתה ומעכשיו האמין המקבל הנ"ל לו וליורשיו עליו ועל ב"כ ויורשיו אחריו בשני עדים לומר שלא אירע הפסד באותו ממון ושהיה שם הריוח הנ"ל ובכל אשר יאמר הן בעיקר הממון הן בריוח בכל מכל כל יהיה נאמן כדבורו הקל בלי שום אלה ושבועה כלל ועיקר אפילו על ידי גלגול · ויכתוב החזוקים ולבסוף יכתוב וקנינא וכו' ועל הנאמנות בפרט :

סטנות הם מחייבים בקנין מוגרמת דאתא לקמיה דרב · משכון גוי ביד ישראל · קריאת ספר תורה אסור בקנין אקדמות מילין שאומרים אסכנוים אחר פסוק ראשון ביום א' של שבועות · רבית בהערמה · שומר חנם מתנה · שטר חוב נקנה · שטר עסקא · שליחות לגוי :

מנהג מבטל מנהג בטעמא כל דהו עיין · שומר ודיניס :

מנהג מצון בעל משא מלך בסוף ספרו השריש לו שרשים השורש הראשון כל מנהג שיתוקן מבני העיר לתקנתם בעסקם ובקניינם אינו צריך שיהיה ע"פ ותיקין וכל שהוא פשוט בין הסוחרים בכולן הולכין אחריו ואם נהגו הסוחרים דהרושם שרושמים בחביות מועיל בקנין מהני ות"ה בכל מנהג הסוחרים · ואם המנהג כנגד אנשים פרטיים כמו שכירות פועלים לענין השכם והערב די"ש סרך איסור כיון די"ש סמך לדין השכמתם והערבם מדכתיב תזרח השמש יאספון יצא אדם לפעלו וכו' · אם באו לסתור דין התורה צריך שיהיה ע"פ ותיקין · אבל אם באו לתת שער קצוב כמה יתנו להם בכל יום אינו צריך מנהג ותיקין · ואם באו להשתתף אנשים מיוחדים בענין א' כגון אנשי אומנות אחד החמרים או הספנים אין צריך שינהגו זה עם זה ע"פ ותיקין · ובמנהג בנייני כותלי הבתים אם היו בונים מתחילה בבנין א' ובאו לשנות קצתם מהמנהג אין להם יכולת אא"כ נשתתפו כולם והתנו עליו הוה כמחייב לאחרים · בכל מקום שיש מחלוקת בפוסקים אי בעינן מנהג ותיקין כגו' בפנים הולכים אחר המוחזק · במנהגי אישות לדעת מוהרא"ם בעינן מנהג ותיקין וכבר הוכחתי מדברי הריב"ש דלא בעינן ומ"ס נראה דבעינן בכל המנהגות שיהיה מנהג פשוט כנראה מדברי מהר"י קולון שורש ס"ה ז"ל הרי לך דאפילו ה"ה מנהג צריך שיה"ה קבוע וידוע והריב"ש ל"א מתישזה ונ"ל דהו בין להוציא ממה בין להחזיק וכ"כ מהריב"ל ח"א דף צ"ב · ועיין בפנים · השורש השני כל מנהג שהוא לעקור דין תורה אין הולכין אחריו שאם נהגו שבנו הבכור לא ירש פי שנים אינו מנהג וראוי שיתבטל כיון שמבטל בזה מצוה מן התורה אבל אם נהגו בדברים שאינם עקרים מצוה אפילו שמרין תורה הוא להפך הוא מנהג יפה וה"ה שהולכים אחר מנהג הסוחרים בקניתם אעפ"י שאינו דין התורה לפי שאין בזה ביטול מצוה · השורש השלישי כל מנהג שיש חשש שיבואו לעקור דין התורה אין הולכין אחריו ומה שנוהגים לכתוב בכתובה ע"מ שלא ישא אחרת לא יהיה תנאי לבטל מצות פריה ורביה ואם שר שיגרשנה אם לא תלד השורש הרביעי המנהג שיתקיים ברית מסון לילך אחריו צריך שינהגו אותו כל העיר בכללה אבל אם הרוב נוהגים אותו ולא המיעוט אינו מנהג כיון שאין הולכים במנין אחר

הרוב

Digitized by Google

הטלוים ברבית לגוים בהורמנא דמלכא ומתנים עמהם שמן הריוח הראשון שיעלה על המשכונות יתן סכום כך למ־ליה השני והשאר יהיה לשכר טרחו ועמלו ופריעת המסים וביוצא שזה מותר וצריך להקנותם לו אגב קרקע מעכשו שבעל חוב קונה משכון אפילו משכונו של נוי אליבא דרוב הפוסקים וכן נראה מתוך המשנה והסוגיא שבפסחים וה״ז כמקנה מטלטלין שלו אגב קרקע ואפילו למ״ד דבנוי אין בעל חוב קונה משכון יכול להקנות כשעור החוב שעליו עם הריוח דלא גרע משטר חוב דנקנה אגב קרקע כמש״ל וכבנימין זאב כתב נ״כ בנדון זה היאך יכול להקנותו למ״ד אין בעל חוב קונה משכון מנוי די״ל דכשנותן הנוי המשכון לישראל נותנו לו לגוביינא ולפי זה קנייה האי ישראל מנוי קנין גמור ושפיר דמי ועי״ל דכיון שאם לא ינכנו לזמן פלוני ה״ה שלו ה״ל כמ״ד מעכשו יהיה שלך אם לא אנכנו לזמן פלוני וקנאו הישראל וכדי שיהיה בטוח סהקרן והריוח נוהגים להתנות שיעשה להם שמירה תחת הקרקע שאם ישנה ולא יעשה כך איהו דאפסיד אנפשיה ולפי״כך נ״ל שטופס שטרות אלו יעשו באופן זה כדי לצאת ידי שמים ולעשות שטר מבורר שלא יהא בו חשש רבית :

נוסח שטר לתת מעות ברבית קצוצה למלוים לגוים על המשכונות :

(יכתוב כל החזוקים תחלה כמנהג הסופרים ואח״כ יכתוב בלשון זה אשר נזכיר בס״ד)

איך האמת כן הוא שראובן שיש לו הורמנא דמלכא להלוות לריוח במקום פלוני קבל ובאו לידו בעצם היום הזה משמעון סך פלוני וכנגדם ראובן הנ״ל אגב אא״ק הנ״ל הקנה לו מעכשו בכל אופן מועיל ושוה כל כך משכונות מנכסים שיש לו בחמת הנ״ל מכסף וזהב ונתחייב ראובן הנ״ל מהריוח הראשון שיקבל מהמשכונות הנ״ל לפרוע לשמעון סך כך והמותר מהריוח שיקבל ראובן מהמשכונות הנ״ל יהיה שלו או שי׳ באי כחו בעד שכר טרחו והוצאותיו ופריעת המסים וארנוניות באופן שהריוח הנ״ל יהיה נקי מכל מס ועול והוצאה מסודרת ובלתי מסודרת מאיזה מין שיהיה ונתחייב ראובן הנ״ל שתכף שבאו המשכונות שהם עתה בחנות לידי גבייה שיכנסו אחרים תחתיהם ממה שיהיו או בחנות ומעכשו מקנה אותם לו אגב קרקע וכל הדברים הנ״ל באופן שלא יעמדו המעות הנ״ל בשביתה כלל ועיקר ונתחייב עוד ראובן לעשות שמירה למשכונות הנ״ל תחת הקרקע כדין חכמי הגמ׳ שכספים אין להם שמירה אלא תחת הקרקע וימשך דבר זה ביניהם עד שנה תמימה או יותר כרצון החלקים וכו׳ (יכתוב בלשון זה לפי שיכול להשתעבד אפי׳ מדבר שלא בא לעולם כמ״ש הפוסקים בעל תרומו׳ ורשב״א ועיין בשו״ת רש״ם סימן כ״ח ובי״ד סימן ס סעיף ו׳) (ומה שנהגו לכתוב שמירה תחת הקרקע כדי שלעולם כל אחריות יהיה על המקבל תמיד שאם לא עשה כן חייב בכל האחריות כמ״ש התוספות זכ״כ הרב בסימן קע״ז סעיף ה׳ ע״ש אבל נ״ל שאין ראוי לעשות כן מפני המקבל שבותבים בשטרות אע״ה שקבל עליו בח״ח ובשבועת הקודש כך לעשות ולקיים כל דברי השטר הלז וזה קים לך שלא יעשה כך אלא יקבל עליו כל האחריות ואונס לפי שדין ועיקר יש לו ויפול שומר חנם להתנות להיות כשואל וכ״כ בחנה כפי׳ סי׳ קס״ט סעיף י״ח ויכתוב באופן זה׳) :

וראובן הלז קבל עליו אחריות המשכונות הנ״ל הן בעד הקרן הן בעד הריוח מכל אונסים שבעולם באופן שבשביל איזה טענה או אונס שיהיה מכל מה שהפה יכולה לדבר והלב לחשוב לא יוכל לגרוע ולמעט מהקרן ומהריוח הנ״ל אפילו שוה פרוטה אלא לעולם יהיה כל האחריות עליו עד שיבא שמעון לידי פרעון מושלם הן מהקרן הן מריוח הנ״ל (וכ״כ הר״ם אלשקר סימן ל״ד אם קבל עליו שלא יוכל לטעון שום מין אונס שבעולם אפילו אתי לידי אונסא דלא שכיח אינו יכול לטעון) :

אופן אחר יותר נאות

דע כי הנאמנות מועיל בכל מה שיתנו ביניהם אבל צריך שהנאמנות יהיה מפורש וכתב רשב״א סימן תתקנ״א על שטר שכתוב בו תהא נאמן עלי בכל ענייני שטר זה כדרך שרגילים לכתוב כותבי שטרות שאין נאמן אלא כענין השטר ממש כגון שזה אומר מנה שכתוב כאן נתתיו לך וזה אומר לא קבלתי עדיין או שטוען שטר אמנה זה וזה אומר לא היה וביוצא בזה אבל שיהיה נאמן לומר לא נתפרעתי אינו נאמן שאין זה מעניינו של שטר אא״כ כתב לו מפורש אלא שבכל שבאו והעידו שהאמינו על הפרעון נאמנין רצו כותבין אותו שטר וכותבין אחר כנאמנות הנ״ל כאילו לא עשו עדי שליחותן עכ״ל והביאו הרב מרינה בסימן רצ״נ ועיין בסימן נ״ג בענין הנאמנות ובח״מ סימן ע״א וכתב הרב המרינה שיכתוב האמינו על מה שיאמר כי אז נאמן על הכל וכתב רמב״ן ובכל תנאי אין לך בו אלא פירושו ובסימן ע״א בח״מ כתוב שם כהג״ה סעיף נ׳ שאין הנאמנות אלא למה שהאמינו עליו ולא יותר כגון מי שקבל מעות בעסקא והאמין לנותן עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע הפסד באותו ממון ובכל אשר יאמר בעיקר הממון ואח״כ נפטר המקבל וכו׳ וכל דברי ההגה הם שתי תשובות רא״ש א׳ בתחילת כלל ע״א וא׳ באותו כלל סימן ח׳ ומנייהו נקטינן שאם המקבל האמין לנותן וליורשיו עליו ועל יורשיו לומר שלא אירע שום הפסד באותו ממון נאמן ואין צריך שבועה כלל ואם אין לו משכונות אלא ש״ח גם בזה יש תקנה להקנות הש״ח אגב קרקע ולזכותו ברבית וכתב ד״ן שיכול גם להבטיחו מן הקרן משום דכיון דדינו של לוקח לתבוע הנוי תחלה הו״ל מוכר זה כשמקבל עליו אחריות כערב וכתבו נ״י פ׳ הרבית ואע״פ שהניח חש״ח כיד הלוה הו״ל כשלוחו ודע שכל ש״ח יכול להקנותו אגב קרקע כרי״ף ובין סינש רמב״ם רשב״א וראב״ד ואע״פ שתוס׳ ורא״ש חולקים כתבו ההגהות בח״מ סימן ס״ו שנקטינן כדברי הרי״ף ודעימיה ואינו צריך לא כתיבה ולא מסירה ובלבד שיאמר לו ע״פ קנה לך איהו וכל שעבודא דאית ביה וכל מקום שהוא השטר נקנה לו אגב אא״ק כדלעיל ולא שאני לן בין שטר של ישראל או של נוי כמו שנראה מדברי רשב״א שכתב שאם מכר שטר חוב של נוי וחזר ומחלו צריך לשלם לו אפילו רבית שעלה עליו :

ויכתוב באופן זה :

איך האמת הוא שראובן הובאו לידו ממש סך אלף דוקאטי משמעון וראובן הקנה לשמעון הנ״ל אגב אא״ק הנ״ל שטרי חובות שיש לו נגד נכרים שמלוה להם בריוח אינהו וכל שעבודייהו כנגד סך הנ״ל ונתחייב שכל הריוח שיעלה על הש״ח הנ״ל לפרוע מהריוח הראשון סך כך למאה נקיים מכל מס וכו׳ באופן שיעלה הריוח לכל שנה סך כך והשאר יהיה לו לפרוע מסים וכו׳ ונתחייב שתכף שיפרעו הנכרים השטרות הנ״ל שיקומו במקומם שטרות אחרים שיש לו נגד אחרים ומקנם לו אינהו וכל שעבודא דאית בהו אגב אא״ק כדלעיל באופן שהמעות לא יהיו שבותים כלל ועיקר וקבל עליו ראובן הנ״ל אחריות קרן הנ״ל מכל אונסים שבעולם וגם מהריוח שמעולם לא יוכל לומר שלא קבל ריוח עליהם באופן שבכל נכסיו יהיו אחראין וערבאין לשלם האלף דוקאטי הנ״ל עם הריוחות עד שיבא שמעון לידי פרעון מושלם ויוכל גם לכתוב והאמינו הלוה עליו ועל ב״כ בלי שבועה כלל למלוה הנ״ל ולב״כ בכל מה שיאמרו בדבורם הקל על הקרן ועל הריוח שמעולם לא אירע שום אונס בהם ׳ ועי״ד אותם שנוהגים לכתוב בשותפות החנויות שאם יצטרך החנות למעות ואחד מהם ילוה מעות לחנות שיקח תחלה ריוח לחוץ כך ואח״כ יחלקו השאר אסור גמור הוא דרבית קצוצה הוא וכ״כ רשד״ם י״ד תשובה ס״א אלא שצריך שיתנו באופן זה שאם יצטרך החנות למעות ואחד מהם יתרצה לשים אותם בחנות שיחוייבו אז השותפים להקנות לו בכל אופן מועיל כ״כ משכונות או אמנות בשעור מעותיו אגב אא״ק ומן הריוח הראשון יקח המלוה שעור כך לכל שנה והשאר יניחנו בחנות ויחלקו ביניהם בשוה וכשיבואו לידי גבייה יכנסו אחרים

יתחתיהם

להסות וחייב להניח דברי היחיד בע"כ אלא טעמא דאמר
מוטב ולא אמר חייב משום דאף הוא מרבים קבל כרפרישית
אבל אם רצה לעמוד בשמועתו גם המקבלים ממנו רשאים
אבל במקום שנהגו היתר באיזה דבר אפילו במילי דרבנן
ולא ידעינן דהורה להם זקן הלכה למעשה או שעשו בפנ"ז
ולא מיחה דשתיקה כהוראה דמיא אז מחינן בהו והיינו התיא
דר"ת דכמה פעמים מצינו בגמרא והא מר הוא דאמר הכי
והשיב ומה אעשה וחברי חלוקין עלי ואפשר שהוא עצמו
אסרה להלכה ולא למעשה וכמו שהשיב רב לא תעבידו
עובדא עד דאמינא לכו הלכה למעשה כדאיתא בפרק י"נ
ובספ"ק דכתובות והלכה ואת לא תעביד עובדא וכו' ובכסת
דוכתי אמרינן כאן להלכה כאן למעשה או הלכה למעשה
אתא לאשמועינן וכיוצא ולפיכך באנשי ידיחו מיחו אפי' במילי
דרבנן ובאותם שלא מיחו אולי מפני שחששות דהם רחוקות
או טעמי אחריני הוו בהו וק"ל ובפ"ז דערובין אמרינן דמיחו
אפילו בדבר מקצה ומ"מ אבל אם נהגו במקומות מנהג שיש
בו עבירה לכ"ע כגון שלא היה להם סמך משום פוסק דהיינו
מנהג ותיקין צריך להכריחם לשנות אותו מנהג הרע והגרוע
וכתב הר"ן בתשובה ס' מ"ח לפי שבני מקום א' צריך שינהגו
כרבם בגלילותיהם אפילו היכא דרבים חולקים עליו כדאמרינן
במקומו של ר"א כורתים עצים וכו' ואיפסק א"ל לרבה בר בר
חנה אתון התלמידי ר' יוחנן עבדו כוותיה אנן נעביד כרבי
תניא וכתוב בבנימין זאב בתחילת סימן שס"א ואורתו מנהג
שנהגו דלוות ברבית קצוצה מעורת ירתומים ודאי לא נהגוהו
ע"פ חכם להיות מנהג קבוע אלא מרגלא בפומייהו דאנשי
דהיתר הוא והעבודה שנו תם ספו עכ"ל וכדין המשכנתא
כתב הרשב"א בתשו' שהדבר תלוי במנהג מקומות וכל
אחד יעשה כמנהג מקומו כדאיתא בפ"ק דחולין גבי מונרסתא
א"כ דון מינה ומינה בשם שהמונרסתא הוא אסור הורה
כן במשכנתא הואיל ונהגו כן על פי מורה כן יעשה אעפ"י
שלגבי אחרים אולי הוי רבית קצוצה וכן משמע מדברי בנימין
זאב דלעול"ב בשם שהמונרסתא שלהם יש על מה להסמך כן
המשכנתא אבל אם אין להם על מה להסמך מוחין בידם
וכמ"ש גם כן מהרי"ל בתשובה שיש מקומות שנוהגין
שהאפוטרופסים מהדרים מעות יתומים ברבית קצוצה מנהג
טעות הוא ואין לילך אחריו וכ"ש המגיה בסימן ק"ס סעיף י"ח
ועוד ברהב בסעיף כ"ב דאסור ללוות לצורך קהל אפי' איתה
דמיה קצוצה כ"ש ברבית קצוצה ודא עמו אלו שנהגו לחקל
בקצרה מקומות להלוות ולהלוות לצורך קהל ברבית קצוצה
ואין להם על מה שיסמכו ופי' הא אם יש להם על מה
שיסמכו היה מותר אפילו ברבית קצוצה והואיל והתיר
היה אומר להם ומראה פנים בדבר שאינה קצוצה והורה
להם להיתר היה מותר ובאיסור דבית נ"כ כתב בסימן קס"ב
בענין אזוב בזהוב שנוהגין להקל ואין למחות בידם ואין להם
על מה שיסמכו וכ"כ בענין שליחות משכן ע"י גוי שנהגו
להקל כר"ת ועושין על פיו שאין שליחות לגוי נגד סברת
רש"י והרי"ף והסמ"ג רשב"א-דסכין והמכ"מ פי' דהוי רבית
קצוצה ועיין בפי' קס"ט סעיף י"ז בהגהה שהתיר שהתיר רשב"א
ולא מצא מקום להיתר והוא רבית קצוצה הוא מ"מ כתבו
בהגהות שם שכן נהגו להקל ובי"ד סימן קנ"ו סעיף א' בענין
להפסיק בטהרה כתב בהגה בסוף הסעיף ואין למחות
בידן כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להם זהו מנהג ותיקין
ואפילו בדבר שנהגו להוסיף ואין ליד שורש מאיזה חכם
שהורה להם כן אמרינן מנהג בטעות הוא דמותרין להקל שהרי
בדין יולדת דסמ"ם כתב שראוי למנוע המנהג שיושבת פ'
לזכר ופ' לנקבה וכו' כתב הרב ז"ל מ"ל מעפר שליי' דסמ"ם
שאעפ"י שאפשר לגזור כן כל שלא נודע דנדרשמו אנו חולין
הדבר בטעות כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כ"כ מחמירים עד
שיצטרכו לנאוד גזרה וכו' והו טעמם של התוספות שכתבו
בפ' ב"ה על הנוהגים לאחר מלהתוך כחל רתחו בסמן שלי
בשר דהתבל הוא ולא חשו לומר שמא הראשונים בטעות טעו
וכו' ומה שנראה מדברי מהרי"ק והמרדכי זא"ז ד"ת שאפילו
בממון בענין מנהג ותיקין ומן הגמרא נראה דאפילו מנהג
חמרים גרמ"כ כתב שאפילו מנהג ותיקין נברר תורה בער

באר שבע וחילק בין מנהג שנאספו כל בעלי מלאכה אחת
או עיר א' למנהג שנהגו איזה אנשים ביניהם ולא היה במעמד
אנשי העיר או בעלי מלאכה אחת דאז בענין מנהג ע"פ
ותיקין ומצא סמך לדבריו מדברי התוספות ובזה כל דברי
הגמרא והפוסקים כל אחד יעלה בשלום אל מקומו וזה הכלל
יהיה בידינו ל"ד אם נאסר כפי הלכה כפלוני והמנהג אינו
כן והמנהג נעשה ע"פ ותיקין אזלינן בתר מנהגא בין באיסור
תורה בין באסור של דבריהם ומקום שלא נאסר כפי הלכה
כפלוני והלכה רופפת חזינן מאי עמא דבר ובמטון שנשתתפו
רבים במנהג ההוא מ"מ וכשלא נשתתפו בענין מנהג ותיקין
ובענין מסים וארנוניות המנהג עיקר אפילו נגד הדין כמ"ש
כתב רשב"א על מי שאמר שאם יעשה דבר פלוני שיהיה
פתו פת כותי דכיון דכל האומר כך ועבר נותנים העולם
איסור יש לנו לומר כל שהלכה רופפת בידך פוק חזי מאי
שהצבור נוהג ונהוג כך עכ"ל אתאן לנד"ד כבר נהגו כל
ישראל בגלילותינו להלוות מעות לבעלי חנויות ולקצוב רוח
רבית קצוצה והדבר קשה לשומעו ובבר הרב הקולון קרא
תגר עליהם בסימן ק"ס ולא תמלא-אזן משמוע גם כן ד"א
מן אולפנא עברי כן לכן חשו נא אזניכם אלי מורי ואלופי
ונהגו על פי דינים אלה אעפ"י שנראה מדברי מהרי"ק שרש
ק"ס שחולק דעו כי המנהג מיוסד על דין אחד שכ' רשב"א
רא"ש בפסקים וסמ"ג וכלבו ורבנו ירוחם וג"י בשם ר"ן ורשב"א
של גוי שביד ישראל והביאו לישראל חברו שילוה עליו
וכשיבא הגוי לפדותו שיקח הוא הרבית ש"ע עיר ההוא
ההוא והלואה מותר ובלבד שיאמר לו הרי אני מוכר לך כל
כח זכות ושעבוד שיש לי על משכון זה ואין לי עסק עמך
גלא לך עמי ואם לאחר זמן רצה השני להחזיר וליטול מן
הראשון קרן ורבית ולהחזיר לו משכנו מותר מדין זה
רא"ש כתב בתשובה ובעל העטור ומרדכי בפ' הרבית בשם
ר"י כתבו דאפילו אינו מוכרו לו בפירוש וגם אמר לו אני
מסולק מסך אלא הוא ומשכנו אצלו סתמא שרי דודאי מפרן
להתירא דלא שביק איניש היתרא ועבר כדאמרינן בתשובות
גבי פרוזבול וכמ"ד ליה דמי וכ"כ ר"י בענין המשכון שבא
הגוי לישראל מישראל אחר עוד כתבו תנהות בסימן קס"ט
סעיף ד"ח שיכול לקצוב עם השני בפחות אעפ"י שנוי נירון
לו יותר וכ"כ עוד דין זה בסימן תנ"ל סעיף י"ד והאמתשר'
רשב"א עוד כתב שם והם דברי הגאון קא"ו שיכול להניח
המשכון ביד הראשון רק שיהיה באחריות המלוה השני
ואם התנה המלוה השני עם המלוה הא' שיתחייב באחריותו
הרשות בידו דהא מתנה שומר חנם להיות כשואל וכ"כ בס"ת
ד"ל בחלוק שעשה בין מעות למשכנות שבמשכנות יכול
ישראל הראשון לקבל עליו אחריות המעצה שומר חנם
להיות כשואל והביאו הטור בסימן הנ"ל ובדין העסקא
כתבו התוספות שמותר לנותן העסקא להתנות עם המקבל
שלא להתעסק אלא בסחורה פלוני וכן שלא ישמור הכספים
אלא תחת הקרקע ואם/שנה כל האחריות עליו ואם יש בו
ריוח הוא לאמצע ואעפ"י שבזה הוא קרוב לשכר ורחוק
להפסד לא חשיב רבית דביון שאם לא שנה היה קרוב לשכר
ולהפסד עוד יש לידע שאעפ"י שיכול להניח המשכונות
ביד המלוה הראשון צריך שהמלוה הראשון יקנה למלוה
השני ע"י אחר או אגב קרקע דאל"כ במאי קנאם ועוד דע
שהוראת בעיד כמארת ערים רש"י ונאמן לומר שיש לו משכון
ואין צריך שיביא ראיה לדבריו אם לא שאינו מוחזק בכך
דודאי משקר הוא וכן לוה שאמר שיש לו מאותו המין נאמן
ואין צריך ראיה לדבריו עיין בסימן קס"ב סעיף ג' וסי' קס"נ
סעיף א' וסימן קע"נ סעיף ד' ב"י ד' ואפילו יאמר אח"כ שלא
היה לו משכון אינו נאמן בב"ש רא"ש. בענין משכון שאמר
בתחילה שהוא של גוי ואח"כ אומר שהוא שלו שאינו נאמן
אפילו הביא עדים ואפילו רוצה לישבע כמ"ש המרדכי בשם
ר"בא וכל זה המצאנו בסימן קס"ט סעיף י"נ ולפיכך כל מלוה
לכ"ח והוא סקנה למלוה ב' המשכונות אינו אלא בשכר דין
אותם המשכונות ואעפ"י שהעולם קוראים אותו עסקא
באמת אינו כן שבעסקא אין דרך להתנות ברבית קצוב כמו
במשכונות אם כן וכיון לדין שמרת שמלוים לבעלי חנויות
הסלוים

כלי ברזל לצירף מילה פה סאלוניקי אשכנזים אוכלים התלב
הנקרא חמשה אצבעות והספרדים מחזיקים אותו לחלב גמור
שחייבים עליו כרת וכו' וכן לענין פסח נוהגי' הס כמה חומרות
שאין אנו נוהגים נהרא נהרא ופשטא וכבר כתב הרד"ך דליכא
משו' לא תתגודדו משום דהוי כשתי כתי דינין בשתי עיירות אף
על פי שכולנו עומדים בעיר א' וכו' תרומת הדשן תשו' שמ"ב
בשם אור זרוע דלא אמרינן מנהג מבטל הלכה אא"כ מפי
חכמים' בא' שבע דף צ"ה ובדפוס שלי דף ע"ד על ההיא
דאמרינן בירושלמי ברפ"ז דב"מ מנהג מבטל הלכה ועיין
משפטי שמואל עי' ק"נ' הליכות עולם שער ה' סוף פ"ג ד"ה
המנהג שאמרו מבטל' הרשב"א בספר תולדות האדם תשו'
רס"ח האריך לפרש באיזה ענין ראוי לחסמך על המנהג בין
בנהגי אסור והיתר בין במנהגי דיני ממונות :

יולדת שמתה בסס בית הלל אשר בענין איזה מנהג כתב דמנהג מטות
הוא ובסוף דבריו כתב מנהג מבטל הלכה וכודאי כד נייס וסכ"כ כתב
כן' סכלונות מתי חחרים בסס תהרד"ת מזרחי ח"א י"ו ענין מנהג מבטל
הלכה ושתי תשובות להרא"ש דנראה דסתרן אהדדי :

מנהג מבטל הלכה' עיין' מנהג עיין' שליח לכור סנוי :

מנהג מבטל הלכה' עפר יעקב ל"ח' קודם כל דבר צריך
אני להקדים אם יש ללכת אחר המנהג במקו' דאיכא
למיחש למ"ד דאיכא איסורא בפנמא ולפי שראיתי בדבר הזה
ערבובי דברים ודברים דסתרי אהדדי לפום ריהטא ומכל
הפוסקים והתשובות שראיתי לא ראיתי בהם דבר מספיק
וכהתישב על הלב חשבתי לתקן את כל הדברים ולבררם על
בוריים עד שכל אחד על מקומו יבא בשלום : תחלה בהרבה
מקומות בגמרא אמרינן מנהג מבטל הלכה א"ר דר"ל אפילו
הלכה נמחה ובירושלמי אמרינן כל מקום שהלכה רופפת
בי"ד חלך [illegible]ר המנהג ומדברי המרדכי ר"פ הפועלים נראה
דוקא מנהג ותיקין כמ"ש בשם ר"ת וא"ז ומן הנמ' דסוף ב"ק
נראה אפי' מנהג ספנים וחמרי' הולכין אחריו ומדברי מהרי"ק
שורש ק"ב נראה דבדיני ממונות אפילו אינו מנהג ותיקין
ומדבריו בשורש קס"א ובשרש ח' דאפילו בממון צריך מנהג
ותיקין ומט"ש בפ' הקומץ רבה ובפ' מ"ח אמר רב כהנא אמר
רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין
חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל שאפי'
יבא אליהו ויאמר שאין הלכה כן אין שומעין לו דמנהג מבטל
הלכה ואע"ג דידעינן מפי אליהו שאין הלכה כן אפ"ה אין
שומעין לו מפני המנהג והפך מזה בפ"ק דר"ה דאמרינן התם
במקום איסורא כי נהגו שבקינן להו והרב הקולון בענין
הטבילה במקואות בשורש קט"ו כתב דהר"ל למיזל בתר ר"ת
ורא"ש דאיתרו כתראי טובא ואוסרים וכ"ש באסור נדה שהיא
בכרת ובסוף כתב שבמקום שהיה דר אביו ז"ל היה מנהגם
לטבול בנהרות תדיר וקרא תגר עליהם עד שבטלו מנהגם
מ"מ אם נתפשט המנהג ביניכם להתיר לא באתי למשכן
נפשי על המנהגות דנהרא נהרא ופשטיה ע"כ וכ"כ בעל
הגהות בענין מקוה בי"ד סי' ר"א וכ"כ עוד בחלב שעל הברס
שבמקום א' באשכנז אוכלים אותו וכן דין בסימן כ"ו בתשו'
בדבר שרשב"א מחמיר ורבו מיקל ראה מת מנהג המדינה
וכמכ"ן רבית תמצא בהרבה מקומות שכתב המגיה שיש להקל
אחר שכן נהגו ובמקומות אחרים כתב שאין להקל אף על פי
שנהגו ואע"פ שבספר יראת ה' שחברתי נתתי טעם לשבח
לדבריהם עוד צריך אני להודיע במקצתן ושמע דברי הקולון
שכתב בשורש א' ואח"כ נבא לתרץ הכל בעה"ו וז"ל שם ועוד
יש להביא ראיה שאפילו נגד ההלכה אזלינן בתר מנהגא
ואפילו לענין אסור דגרסינן בפ' הקומץ רבה אמר רב וכו' אם
יבא אליהו וכו' ש"מ מנהגא עיקר ואפילו נגד ההלכה דאי
אמרת במקום הלכה אין חוששין למנהג מאי פריך לרב דאמר
דהלכה כרשב"א דאמר עשה פרשיותיה פתוחות מהא דנהג
עלמא בסתומות נימא אע"ג דנהוג עלמא בסתומות מ"מ רב
לא ס"ל לאותו מנהג מבח ההלכה שקבל מרבותיו דהלכתא
כרשב"א ואין לומר דשאני הני מנהגי דחליצה בסנדל וסתימת
פרשיות המזוזות משום דבולי עלמא נהוג הכי אבל במנהג
שאינו ראלא במדינה אחת לעולם אימא לך דאין חוששין למנהג
שהרי כתב בעל הערוך בערך נהג בשם ר[illegible] דהא דאמר רבי
יוסי אם יבא אליהו וכו' דהיינו כדאמרינן בירושלמי שהמנהג
מבטל הלכה וההיא דירושלמי איתמר אמתניתין ר"פ הפועלים
ששנינו שם הכל במנהג המדינה והתם במנהג החלוק
במדינות קיימי דאין מנהג שוה בכל מדקתני הכל במנהג
המדינה דמשמע דאע"ג דבמדינה אחרת אין נוהגין כן ומסילא
שמעינן דהא דרב אם יבא אליהו וכו' שייכא אפילו במנהג
שאין שוה בכל מקום. כדפירשתי עכ"ל ועוד בשרש נ"ד ענף
ב' כתב ואפילו. מנהג שלא נהוג מימי קדם כיון שנוהגים עכשיו
דיי והיינו דקאמר והשתא נהוג עלמא בסתומות עכ"ל : ומעתה
חי' עלינו חובת תירוץ אלה הדברים שנראים כאויבים ואינן
אלא כאוהבים בטוב ההשערה : דע כי קשיא הרא שונת כבר
תירצה מהר"ר איי"זק בביאורו לסמ"ג שמ"ש בפרק הפועלים
דמנהג מבטל הלכה מיירי בממון ואם הלכה רופפת וכו' מיירי
באסורא והרב בעל באר שבע הקשה עליו מסוגיא דפ' מ"ח
ופ"ק הקומץ דהתם מיירי באסורא והוא תירץ שיש חילוק
בין איסורא דאורייתא לאסורא דרבנן דבאסורא דרבנן אמרינן
מנהג מבטל הלכה ובדאורייתא אמרינן אם הלכה רופפת
בידך פוק חזי מאי עמא דבר אבל הלכה קבועה בדאורייתא
לא (עיין הר"ן תשו' מ"ח וכ"ם והג"ם פ"ג מה' שחיטה) אמרינן
מנהג מבטל הלכה אלא שכל זה לא שוה לי שהרי מגרמתא
דרב ושמואל דאסור תורח היא וכא"י אכלי לה והטבילה
בנהרות. כתב הקולון דאסיר, ברת הוא ואעפ"כ כתב לבסוף
נהרא נהרא ופשטיה וכאתרא דר"א עושין פחמין בשבת
ועושין כלי ברזל ואסורא דאורייתא הוא והקולון כתב בפירוש
אפילו נגד ההלכה ש"מ מנהגא עיקר ואפי' באסור דאורייתא
כמ"ש לעיל אבל צריך שתתחיל המנהג קודם קביעות ההלכה
אפילו נהגו. ע"פ חכמים אין שומעין להם והיינו מ"ש הרא"ש
בכלל ב"ת סימן י' דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה
אלא בשב ואל תעשה וכו' ועוד דבשלשה דברים שמיחו בידם
חכמים לאנשי יריחו כלם מדרבנן הם ואע"פ שכן נהגו מיחו
בידם חכמים ובקצתם שבכא כן יש איסור חכמים ולא מיחו
ובפסחים פרק מקום שנהגו אמרינן דבני מחוזא הנהגי דהוו
פרשי חלה מארזא ובטלו המנהג ההוא שהיו סבורים דהאורז
מין דגן ויבואו להפריש מן הפטור על החיוב אע"ג דכל חלה
בזמן הזה אינה אלא מדרבנן ובערובין תנן נגר שיש בראשו
גלוסטרא ר"א אוסר ורבי יוסי מתיר א"ר אבא מעשה בכנסת של
טבריה שהיו נוהגין בו היתר עד שבא ר"ג והזקנים ואסרו להן
ואע"פ שאין הלכה כר"א מיחו נקטינן מיהא דאפילו בדרבנן
מחינן בהו דכל סוקצה מדרבנן הוא מתקנת עזרא' אבל מה
שנ"ל לתרץ מדו שכל הסוגיות ודברי הפוסקים ישארו קיימים
ומכוונים הוא שאם המנהג הוא על פי ותיקין והורה להם זקן
או רא שאני לן בין אסורא דאורייתא לאסורא דרבנן בכלהו
אזלינן בתר מנהג המקום וכ"כ הר"ן בתשו' מ"ח שצריך שבני
המקום יעשו מרבם והוא רשות מרי אליעזר ובמקום רי יוסי
היו אוכלים בשר עוף בחלב וכן בני ריתום האוכלים חלב
שתחת הפריסה. אמרינן בכר הורה זקן כמ"ש הקולון בשורש
נ"ד ולפיכך כתב בשורש ק"ב שמ"ש שצריך מנהג ותיקין
מיירי באסור וכ"ב. במקום אחר ולא לאפוקי ממונא לגמרי
כאשר נכתוב בעה"ו ולפיכך בכל מקום שידעינן דהורה להם
זקן ועשו על פיו שבקינן להו כמו באתריה דר"א אע"פ שרבים
חולקים עליו ואין הלכה כמותו אלא כר"ע וכן בתרי בי דינ'
אפילו באתרא חדא דליכא משום לא תתגודדו כמו ב"ש וב"ה
בדאיתא בפ"ק דיבמות ואע"ג דהתם אליבא דחד מניהו איכא
אסורי טובא ואית דאמרי דעבדי כוותייהו והיינו ההוא דמ"ח'
ואם תאמר אפילו בדבר אסור ע"פ יחיד ורבים חולקים עליו
איך שבקינן להו במנהגייהו והכתיב אחרי רבים להטות י"ל
דמיירי דההוא יחיד אומר ששמע מפי רבים וכדתנן בעדיות
בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך מארבעה דברים שהייתי
אומר א"ל ולמה לא חזרת בך א"ל אני שמעתי מפי המרובים
והם שמעו מפי המרובים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו
בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים מוטב
להניח דברי יחיד ולאחוז דברי המרובים ופירש רב"ע מוטב
להניח דברי היחיד משום דהוא וסי מרבים קבל וכו' ודאל"ת
מאי מוטב דקאמר והלא דאורייתא הוא דכתיב אחרי רבים

להטות

מנהגי קהל עיין · התרה לא מהניא :

מנהג כפלוני ונהגו כפלוני מה דינם יכין שמועה כלל ר"נ :

מנהג לעבור על דברי תורה אין לילך אחריו הרא"ש כלל ע"ח · קלעי סימן קי"ג קד"עו :

מנהג לעבור על דברי תורה אין לילך אחריו עיין :

מנהג מבטל הלכה מהו · סותם תוכע את חברו חסכון :

מנהג לעבור עליו צריך התרה וקבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם ש"ע י"ד סימן רי"ד · חוות יאיר תשובה קפ"א · שבות יעקב ח"ב תשו' קמ"ג קימא לן מ"נ שנהגו לנדר ופיי"ג וכ"ש מה שהוא מדינא דגמרא אפילו התרה לא מהני וכה"ג מבואר ב"י סימן רכ"ח סעיף כ"ח וכן מבואר בתשובת מוהרשד"ם חלק י"ד סימן מ' ותשובת מהרי"ק סימן קמ"ד ואף שפרי חדש א"ח סימן תצ"ו בדיני מנהגי אסור דין ח' כתב שיש חולקין ע' מהרי"ק ס"ס מסיק דהיכא דהמנהג מיוסד על פי הדין אין לו התרה וכן מבואר בירושלמי ד' פסחים פרק מקום שנהגו גבי בני בישן וע"ש :

מנהג לעבור עליו צריך התרה עיין · דיינים קבועים לא נהגו · התרה לא מהניא · טבילה ותפילתה · מנהג אנשי סיציליא · מנהג של תשעה באב להיות בתוכה אסור · מנהג של תשעה באב להיות בתוכה שלה :

מנהג מבטל הלכה אף בדבר אסור מהרי"קולון סימן ק"א רשב"א בספר תולדות אדם תשובה רס"ח הארוך · ועיין נחלת שבעה תשובה מ"א דפליג : חליצה קודמת או יבום בפסק ס"ו · מנהג מבטל הלכה עפר יעקב עירש הדבר כאחד היטב · סרכות עיין טרפה כסוף חסו' שנים :

מנהג מבטל הלכה אף בממון מהרי"ק שורש ט' ס' נ' · בן לב ח"א סימן ס"ב · ריב"ש סימן ק"ה · ושם ד' · רשד"ם חו"ד סימן קצ"ג · קלעי סימן כ"ט · דברי ריבות סימן שס"ב ות"ד · בנימין זאב סימן רצ"ו · אפילו תפס לא מהני לשונות המנהג דברי ריבות סימן ת"ד · אף בטנו לא מהני דברי ריבות סימן ת"ד · הרשב"א בספר התולדות אדם תשובה רס"ח הארוך · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ט נהגו בעיר אחת שהבנות נוטלות חלק בירושה עם הבנים לאו כלום היא האריך הרב בכה דנהגו דבנית נ"ל גזירת בפיסין לדעת ר"ת והרא"ש יש מנהגים גרועים דלא אזלינן בתרייהו ו"א דבכל גוונא אזלינן בתרייהו · מנהג שלא נעשה ע"י קבוץ ותיקון מבני העיר רק על ידי קצת אנשי העיר ועל ידי זה נתפשט כאילו אין סומכין עליו כלל לעקור הירושה ואף למאן דלא בעי מנהג ותיקון נהגו לעקור הירושה אף שהיה על ידי ותיקון אין הולכין אחריו :

מנהג מבטל הל' במקום דאיכא פלוגתא בה' כתי' רבוותא עיין משעבד אדם דסב"ל ותבר פליגו ברשותו מעשה בענין כתב יד אם דינו כשטר או לא :

מנהג מבטל הלכה מהו והיכא קלעי סימן ת"ד · מנהג המשנה דין תורה צריך שיהיה קבוע וידוע מרדכי פ"ק דב"ב · שלטי גבורים ריש פ' השוכר את הפועל · תשו' הרא"ש כלל נ"ו · מהרי"ק שורש ח' וס"ת · רשד"ם ח"ד סימן ס"ב וקמ"ח · בן לב ח"א סימן ס"ב · קלעי סימן ע"ו וק"ד שו"ת מהר"ד בצלאל סימן ח' · בנימין זאב סימן שס"א ונ"ח · בכל היכא שנתפשט המנהג הפך דין תורה והדין דן לפעמים בדין תורה במקום א' אין ראיה שלא פשט המנהג שם ח"מ סימן ס' · תשו' הרא"ש כלל פ' · בית הלוי אופן ד' · הרי"ף ונ"י ריש פ"ז רב"ם דף קכ"א ע"ב זאת אומרת מנהג מבטל הלכה · ירושלמי זאת אומרת מנהג מבטל הלכה וכו' כאשר שבע דף צ"ח כנסת הגדולה א"ח דף קי"ז ע"ג · דברי ריבות סימן שס"ב ותי"ד · שבות יעקב ח"ב תשו' ו' בענין מדינת וורמיישא בר"ח סיון שחל ביום הששי נהגו להתפלל מנחה ומעריב בשעה שלישית אחר חצות והוא בטל מנהגם דפרט דהמנהג עוקר הלכה דוקא מנהג שנזכר בגמרא קודם שנקבעה הלכה או מה שאין כן בדבר שכבר נקבע הלכה אין לשנות מכח מנהג שהוא להפך אחרות נהיגם ומישב בזה כמה קושיות ולא יפה עשו להחזיק מנהג זה ונגד הלכה ולא אמרינן מנהג מבטל הלכה במילתא דבגמרא ובפרט

שיעקב תקן תפילת ערבית :

מנהג מבטל הלכה מהו עיין · מנו במקום מנהג בית הלוי אופן ספי דמנהג אינו עוקר הלכה · מנהג המקום · מנהג לעבור עליו · מנהג ממון ותורתו · מנהג עיין · מנהג קנוס · קולית ודין יציאתו · שחיטה כשרה בזורים כנשים דמנהג כשטות אין להפרידו במקום שאינם בני תורה · שכירות פועלים ודיניהם :

מנהג מבטל הלכה משנה א' פ"ז דמציעא והרי"ת ונ"י שם דף קכ"א ע"ב ותקותי ד"ל ויקיין שם : לענין ממון אפילו אינו מנהג ותיקין מרדכי פ"ק דב"ב · באר שבע סימן כ"ב בתשובותיו אבל צריך שיהיה קבוע וידוע מהרי"ק שורש פ"א הרי"ד ארדכי סי' ק' ות"ה · פרח מטה אהרן ח"א סימן כ"א עיין כנסת הגדולה סימן ס"ט · משנה ר' פ"ז דב"ב ב"ח י"ט ובעל פרי חדש על א"ח סימן תצ"ו ס"ק י"ד סבר דאין מנהג מבטל הלכה דאסור אלא היכא דלא צייתי ופליג עם הפוסקים הראשונים · ש"ע א"ח סימן תרי"ז מג"א ס"ק כ"ב · נחלת שבעה תשו' ל"ח · ועיין ס' תוספת קציר והוא פסק אשר פסק תלמידי חכימי החבר כמהח"ר פנחס חי ענו דפליג עם הפ"ח ופסק דמנהג ותיקין מבטל הלכה אפילו באסור דרבנן ואף על גב דרבוא באורייתא והחכם כמהח"ר אהרן אשכנזי מעיר פירינצי השיב על דבריו ועל השגותיו שהשיג על הרא"ש והרדב"ז והלוים שכתבו דבטילתא דאסורא לית לן למיזל בתר מנהגא כשהמנהג הוא להקל זולת היכא דההלכה היא דופפת ובעל תוספת בכורי קציר חזר והוסיף שנית ידו לדברי החכם אשכנזי הנ"ל וסוף דבריו דמאי סבר' דדמא דהרא"ש והרדב"ז ובעל פרי חדש פוסק טפי דלא כמהרי"ק ובעל משא מלך ובאר שבע סוסק טפי והרב כמהר"ר יוסף אירגאס מליוורנו בספרו דברי יוסף תשו' ב"ן האריך לשעתו לבטל דברי בעל תוספת בכורי קציר · וגם החבר כמהח"ג עמנואל היקי בקונטריסו קראו מטת בכורים השיג בכל כחו על המחבר הנ"ל והוא השיב לו בראיות פירות תבואות זקיים פסוק אשר קיסורו בתחילת מטה הבנים שלשים ובן רמים ועוד ידו נטויה להשיב על דברי כמהר"ר אירגאס הנ"ל · עיין מהר"י טהאני א"ח סימן נ' · דבר שמואל תשובה קי"ב : עיין דרב"ז חשו' ע"ג · ועיין משו' נחלת שבעה סימן מ"א הרא ס"ל דמנהג מבטל הלכה · חוות יאיר תשובה רל"ח האריך בענין איזה מנהגים שבאו בטעות בענין פיוטי אשכנזים · ועיין רדב"ז תשו' קי"ט ז"ל ולענין המנהג צריך אתה לדעת שכל מי שטוען מנהג צריך להביא ראיה על המנהג כן לאנקטי מטתא פין לאפוקי ממונא וטעמא דמלתא כיון שהוא לבטל הלכה צריך להביא ראיה על המנהג ואם הביא ראיה על המנהג אין צריך שיהיה המנהג קבוע על פי חכמים אלא אפילו המנהג הקבוע ע"י מסרין או שמנין מבטל הל' וטעמא דמלתא דכיון דאין מצוי להם חכמינו ז"ל בכל מקום לעשות על פיהם קבעו הדבר על פי מנהג הלא לזתו לאנפוויי · כתב הריטב"א ז"ל כל מנהג שהוא בתנאי בני העיר מבטל הלכה נמורה בכל הצד שבממון שהוא קיים אבל מנהג שהוא סתם אינו מבטל דין גמור אלא הלכה רופפת נ"י פ"ט דב"ב דף ד"ל ע"ב · רשד"ם י"ד תשובה מ' כתב דמנהג בטעות אינו בלום יותר נקרא מנהג עכ"ש מהרים ז"ל כדהביא הפרדכי ז"ל ריש פ' מקום שנהגו והוא שדעתם כשהתחילו לנהוג היה דעתם להתנהג כן לעולם אז הוא דאמרינן שאתם זכורים לבטל המנהג או שצריכים התרה · מכאן נראה בעיני שבכל מקום שאנו אומרים מנהג צריך שבכוונת המכוין קבלו עליהם כן ודעתם היה לנהוג כן לעולם לא שנהגו כן במקרה או לסבה מה באופן זה אינו נקרא מנהג שנהגו וכו' המבטל מנהג אסור שבר בכל יחל דרבנן ולא דאורייתא · רשד"ם שם · רשד"ם י"ד סימן ע' כדבר שאין העולם נזהרים כי חובה עלינו ללמד עליהם זכות וראוי לבקש כל הצדדים וצדדי צדדים לטעמא ויתר לדבר זה אחר שאין העולם נזהרים בו והביא הראיות · עיין רבינו בחיי פ' ראה ע' פסוק אחרית אלהיכם תלכו אם יבא אליהו חולצין ובו' · רשד"ם א"ח סימן ב"ו בקטן אסור חמץ בפסח כתב ז"ל הנא תראה בפסקי על ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של ר' אליעזר היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמין לעשות

בלי

Digitized by Google

דהא סתמא קאמר וכבר הארכתי מזה בקונטרים שכתבתי במנהג האשכנזים ע״ש ׳ הדין החמישי היכא דאפילו בידינא מודו לתיתרא מחייב איהו לעשות פתיחת פתח עצמו ולא זו בלבד אלא שגם הבית דין צריכין לפתוח לו פתח וזה דתנן פ״ג דקרושין האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה וכו׳ ופרש״י הטעם שאסור בקרובותיה דשוינהו עליה חתיכא דאיסורא הנה אעפ״י שהב״ד מתירין לאשה להנשא כיצתה מ״מ לגבי דידיה חל עליה איסור קרובותיה אף על גב דאיכא לעז על הב״ד שהתיקו האשה זו כפניה נמ״ח והמחבר הש״נ דאין לזה שום שייכות עם דיני הנדרים שהם כענין חומרות שאדם מביא על עצמו מכח שרוצה לסלסל עצמו בחסידות ופרישות וזה תורת כ״א מן הדין וכו׳ ע״ש ׳ הדין הששי היכא דאיכא למיחש לאיבת תנן בשלהי חגיגה חומר בתרומה שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה ופירשו בגמרא לעיל דף כ״ב דהוי משום איבה וברתומות ליכא איבה דאמיל יהיב ליה לכהן עם הארץ חברירה וכתבו שם התוספות דמשום איבה אנו מקבלין עם הארץ ומהך טעמא מקבלינן טהרותא מעם הארץ שאם היינו מרחיקי אותם היו עושין דת לעצמם ומסני׳ עליהם דינו מתוכם וכו׳ כללא דמילתא דכל היכא דאיכא למיחש לאיבה מקילינן בין לענין ברכות וכו׳ והיינו דלא משכח רוחא לגבי אחרים וכדאמרינא בענין התרומה א״כ יכול היחיד לפרוש עצמו מבני אדם במלתא דמספקא ליה ולא יחוש לאיבה שהרי מתקיי׳ העולם באחרי׳ עכ״ל והמחבר השיב איברא דהך חששא ליתא אלא היכא איכא למיחש לאיבה אחריתי שיבוא לידי איבה שנאת וקטטה כיון שאינו אוכל משלו כמ״ש מרן ז״ל בפסקיו ז״ל ס״ב בשם תשו׳ אשכנזית בשם רבינו שמחה דמותר לאכול פת גוים לנזהר עם מי שאינו נזהר משום איבה. וראייתו מירושלמי דדמאי דהיתר דמאי בחו״נ בשבת של פרוסטמא פי׳ של אסיפת בנין לסעודת מצות ע״כ ומיהו בפת שהוא עיקר הסעודה וכו׳ איכא איבה עכ״ל ואף על גב דבירושלמי לא אסר אלא בשבת של פרוסטמא אפילו בפת נראה דהיתר דוקא בשלא היה עדיין אצלו אלא שהוסיף שילך לביתו בהא אין לחוש אלא דוקא בשבת של פרוסטמא שהוא מוכרח לילך אבל אם אינה סעודת מצות ליכא איבה שיכול לבקש איזו עילה ולומר שאינו יכול לילך אבל כשכבר הוא בביתו מיסב על ראש השלחן והביאו פת גוים שאינו יכול להשמט מלאכול באיזו סבה או אף על פי שאינה סעודת מצוה מותר לאכול משום איבה וזה אי אפשר ליחיד לפרוש עצמו מבני אדם במלתא דמספקא ליה אם הוא דבר שהוא עיקר הסעודה אלא שכבר כתב ש״ך סימן קי״ב ס״ק ד׳ דלא הותר זה אלא פת של גוים כיון דלא חמיר איסוריה משמע דבשאר איסורין אין לחוש משום איבה אפילו בפת תרומות שלמדו מן מהרי״א ברהב״ר שמחה דין זה אלא בפת של גוים וגם דהרמב״א בתוה״ב אין ללמוד מכאן לשאר איסורין משמע אף שהיה בפת א״כ אין ללמוד מהא דר׳ שמחה אלא בפת של גוים אבל בשאר איסורין אף בפת אין לחוש משום איבה כמו דחמירי איסוריה אמנם הם דברים שעיקר האיסור מצד המנהג אין לחוש משום איבה אף על גב דלא חמיר איסורייהו כגון תבואה של גוים דאמרת שה״ש כתב שם דהטעם הוא שכבר נהגו העם שאין נמנעים מאכילה לאותו מאכל עכ״ל דמשמע דוקא בפה״ג שיש תבואה להתיר משום שאינו איכול אותו מאכל הוא משום שאינו שריא לו הא לאו הכי לא היינו דוקא משום חששה מחלוקה שלא יאמרו שהוא מתנהג בחסידות ומחזיק תורתו ומחזיק עצמו ליוהרא יותר מהם מ״מ צריך לאכול אבל היכא דליכא למיחש למחלוקת אלא לאיבת נשואות שמשמר שאינו רוצה לאכול כשיש ליכא למיחש אלא בפת הגוים ותבין דאין אדם שיכול לפרוש עצמו מבני אדם במלתא דמספקא ליה אליבא למיחש לאיבה זולת בפת של גוים ובתבואתם ׳ הדין השביעי מגן מפ״ב דברכות התן אסור לקרות ק״ש בלילה הראשון קורא רשב״ג אומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול ואמרינן בגמרא לשמואל הכשב״ג חייש ליוהרא ומיהו שני תרומות ואמנם שפירש״י דמסקנא דמתניתין רישא ר״ש

כ״מוכח לחדיא שעושה בשביל שמחמיר על עצמו אבל ב״איכא למיתלי במילתא אחריתא שפיר עביד להחמיר על עצמו וכגון התיא דאמרינן לגבי בטול מלאכה דלא מחזי כיוהרא דבמה בטלני איכא בשוקא וי״מ דפסקו דלא חיישינן ליוהרא ולפיכך אם רוצה התתן לקרות קורא וכן כשאר מילי לא חיישינן ליוהרא וביון דאפילו לדברי האומרים דלא חיישי ליוהרא אין הדבר חובה עלינו לעשותו רק שהדבר ניתן ברשותו א״כ מחוייב לצאת ידי הכל וימנע עצמו במידי דאית ביה חשש יוהרא כדי לחוש למ״ד דחיישינן ליוהרא והיינו כדקאמרינן דליכא צד א׳ למיתלי ביה עכ״ל מעס״ת והמחבר כתב רוח פשוט ומוסכם והיינו דוקא במידי דלא מיחזי כיוהרא כגון ק״ש דכ״ע קא קרו ואיהו נמי קא קרי לא מיחזי כיוהרא מש״ה לא חיישינן ליוה״א ואם רוצה לקרות קורא להרי״ף והרמב״ם שפסקו דלא חיישינן ליוהרא שהרי מרן אזיל לשטת הרי״ף והרמב״ם ואפ״ה פסק בהלכות תפילין שאין להניח שני זוגות תפילין אלא מי שהוא מפורסם בחסידות והטעם כמ״ש בב״י בשם תשו׳ אשכנזית הכיון דלא נהוג הכי מיחזי כיוהרא וגם בהלכות תענית סימן תקע״ה כתב מרן תלמידי חכמים לתעניות וכל התלמידים ראוים לכך ע״כ משמע ששאר העם אינם יכולים להתענות משום דמחזי כיוהרא וכמ״ש תמיד להדיא ואעפ״י שצער הוא לו כיון שנראה לכל אסורים משום יוהרא ואם הוא דבר שאינו נראה לכל אף במידי דליכא למיתלי ביה אלא מוכח להדיא שעושה כן בשביל שמחמיר על עצמו כיון שאינו נראה לא חיישינן ואף למ״ד דחיישינן ליוהרא וכן משמע מלשון תשובה אשכנזית שהביא בב״י שכתב הואיל ולא נהוג מיחזי כיוהרא משמע שאם עבר נתנו יכולים הכל להתיחם אף מי שאינו מפורסם בחסידות ובגמרא אמרינן להדיא דק״ש כיון דכ״ע קא קרו ואיהו נמי קא קרי לא מחזי כיוהרא הרי שאעפ״י שבקריאתו מראה בעצמו שיכול לכוין לבו אפ״ה כיון שאינו ניכר שהרי הכל קורין ליכא למיחש ליוהרא ורשב״ג לא חייש אלא משום דבכוונה תליא מילתא והכן סחרי דלא מצי למיתי דעת״ה א לאו הכי היה יכול לקרות אעפ״י שמראה בעצמו חסידות יתירא שיכול לכוין אף שהוא טרוד כיון שאינו ניכר ליכא למיחש ויכול להחמיר על עצמו לכ״ע אף למ״ד דחיישינן ליוהרא ובסוף הסימן בא לבאר בנדון שלו שאירע שקראו רעז על קצת שוחטים שנתמנו על פי ב״ד לשחוט לצורך הקהל הקהל ואסרו עליהם שהם מקולים במלאכתם כדת מה לעשות היחיד שחושש לנפשו ופורש שלא לאכול בבית כל אדם ׳ והמחבר הוכיח דחייב הב״ד לברוק על הרעז ואם אמת הוא להעביר השוחטים ואם שקר הוא להכות המוציאים הלעז והיחיד לא יחמיר על עצמו בהוציאו לעז על הב״ה שלא בדקו ומנו שוחט שאינו הגון והאריך בפלפוליו :

מנהגי אסור עיין דברים מותרים פס כל דיני מנהגי אסור לבעל כנסת הגדולה ׳ התרה עיין מהכיח ׳ חנוכה מותר בעשית מלאכה ׳ חרמי צבור אין נוהגים ׳ חצות על יום טוב שני של גליות כגי ׳ אלה ברכות שמתיפסים ׳ מנהג המקום ׳ מנהג מבטל הלכה ׳ מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש חדר כלר היסב ׳ מנהג ממון ותורתו ׳ נותן טעם לפגם כאסור ׳ נותנים עליו חומרי מקום נקור עיין ׳ ראש חדש פלונתא אי כל מלאכה מותרת ׳ תלמידי חכמים חולקים ׳ תפילות בשנוים אין ׳ תקנות הקהל בזמן הזה ׳ תשעה באב בשבת ונדחה :

מנהג יהיה קריב לדין ואינו יוצא מן הדין משא״מ כדך בסוף ספרו באחרית דבר : מסים תלוים :

מנהגי עדי אדום ואיטאליה הם נאים ומשובחים פוק חזי מ״ש הרמב״ם בפי׳ המשנה פ׳ הנזקין אהא דתנן ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון זכר ז״ל דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא בבית הכנסת ראשון בין שיהיה ת״ח או עם הארץ הנה זה דבר שאין לו שורש בתורה כלל ולא נזכר זה בתלמוד ולא זאם היו הכוונה הנרמזת אליה בזאת ההלכה ואני נפלא הפלא ופלא מעדי ארום שנוהגים בזה המנהג ואחר דיחתם בריאים שחולי המנהגות דאין אצלם אלא ענייני גמרתם לרשון התלמוד ואיני יודע מאיזה מקום בא זה ההפסד :

להשתקע בגלילותינו אינו חייב להחמיר ומותר לו להקל כמנהג הספרדים ואפילו התרה אין צריך ואם הוא רוצה עדיין להחזיק במנהגו משום סייג ופרישות הרשות בידו ותע"ב ואין בזה חשש מחלוקת. ואף שכתב רשד"ם בתשובה סי' קצ"ג ז"ל ועוד אני אומר דלע"ד אפשר לומר שלא אמרו אל ישנה אלא על ההולך ממקום למקום ואפילו שדעתו להשתקע שם מ"מ בני העיר שהולך זה לשם מחדש מקפידים שנוהג הפך מנהגם אבל בן עיר שרוצה להחמיר על עצמו אין מקפידים בני עירם וכו' עכ"ל משמע דאורח אין לו להחמיר על עצמו מפני המחלוקת היינו דוקא כעין נד"ד שהכל יודעים שהאשכנזים נהגו להחמיר והמנהג מיוסד על פי סברת הפוסקים דס"ל דהוה ונשר אין בזה שום קפידא וליכא חששא דמחלוקת ולכן הרשות בידו להחמיר וגם ברוך יהיה ואם נהגו באיזה חומרות משום סייג שהחמירו מעצמן ולא על פי סברות הפוסקים ולא קבעו עליהם אותו מנהג בדרך קבלה אלא שכך נתפשט המנהג ביניהם אז אם דעתו נוטה להתיר מותר לו להקל וכן אם היה המנהג ע"פ המרביץ תורה בארצותם אם דעתו נוטה להתיר מותר לו להקל אף שדעתו לחזור ואם אותו האיסור נתפשט על פי קבלה שקבלו עליהם והוא היה בכלל המקבלים נשאל ומתירים לו ובלא שאלה אסור בכל המקומות ואם אינו מן המקבלים אלא שהוא מבני בניהם חלה עליו הקבלה ואין לו היתר לעולם אף שהלך ממקומו למקום המקילין ואף שאין דעתו לחזור ולא כמ"ש הרב הפוסק, נד"ז דדוקא איסור שתי נשים נוהג באשכנזים בכל מקום שהם אפילו שיצאו מעריהן לפי שאותו איסור תשלו עליהם חרם רנ"מה וכיון שהוטל האיסור ההוא בחומר החרם הרי החרם תייל אקרקפתא דגברי ועלייהו רמי ולא יופקע מהם בצאתם למקום אחר אבל כל שאר מנהגותיהם לחומרותיהם תלוים הם במקומם דוקא וכשיצאו משם פרח איסורא מנייהו עכ"ל דמשמע דדוקא בב"ד הגדול כרג"מה הוא דאמרינן הכי, אבל קהל מעיר אחת שעשו הסכמה וחרם לא חלה עליהם בכל המקומות אלא במקומם דוקא וכשיצאו ממקומם ואין דעתם לחזור פקע מנייהו איסורא ומש"ת כתב דדוקא איסור ב' נשים הוא שנוהג בכל המקומות אבל בשאר איסורין אפילו שקבלו עליהם בחרם אלא כל שקבלו עליהם בחרם או בשבועה חלה עליהם ועל זרעם בכל מקום ובכל זמן כמ"ש רשד"ם סימן קמ"ט ח"ר והביא ראיה כמ"ש הרד"ך בית י"ר ומדברי מהר"ם אלשקר סי' מ"ט והסכים עמו וגם בספר משא מלך דף י"א כתב כן ולא אאריך להביא לשונם ואף אם לא היתה קבלה עליהם בחרם ושבועה אלא שקבלו על עצמם לעשות איזה דבר משום סייג ופרישות או שנתפשט המנהג ביניהם משום סייג כתב הריב"ש דחלה עליהם ועל זרעם וכ"כ בש"ע י"ד סימן רי"ד ומשמע מלשונו דבכל מקום היא ולא פקע מנייהו בהליכתו ממקום למקום וגדולה מזו כתב רשד"ם דאין לו התרה וכ"כ מהרי"קו שורש קמ"ד אלא שמרן בי"ד סימן רי"ד כתב דיש לו התרה ונראה דס"ל דאין ראיה מדברי מהרי"קו דאיהו אזיל לשיטת הרמב"ן דמה שנהגו משום סייג אין מתירין להם בעצמם וכמ"ש שלא הם ולא בניהם יכולים לתשאל עליו אבל לשיטת התוספות והרא"ש דס"ל דמהני להו הרטה אפשר שגם לבניהם מתירים וכ"נ מדברי הרא"ש שכתב בפרק מקום שנהגו אהא דאיתא בירושלמי וכל שנודע בו שהוא מותר ונוהגים בו איסור נשאל ואין מתירין לו וז"ל כלומר אם בא לחכם לישאל אם יכול לזלזל במנהג שנהגו אבותיו כההיא דבני ביישן לא יתיר לו החכם וכן נמי אדם שנהג בו איסור בדבר המותר דסייג ופרישות לא יתיר לו החכם המנהג דהוא מסילא עכ"ל הרי שהזכיר מנהג הבנים ואח"כ מנהג אדם בעצמו וכתב אתרוייהו שהחכם יכול להתיר בחרטה ומהרשד"ם שכתב לא ידעתי מנין לו שהרי לא ראיתי כן בדברי הפוסקים נראה דס"ל דמדכתב הרא"ש בתחילה לא יתיר לו ואח"כ כתב לא יתיר לו מסילא מדהוסיף כאן תיבת מסילא משמע דכאן הוא דאין לו היתר מסילא אם לא ע"י פתח וחרטה אבל במנהג הבנים אין להם התרה כלל אפילו ע"י פתח וחרטה וכמ"ש בס' משא מלך דף נ"ה ע"ב ע"ש ולענ"ד שאין זה דקדוק וכו': ממרת

יוסף ח"ב י"ד סי' ב' הרב הפוסק הנ"ל העמיק הרחיב בעניני החומרות והמנהגים והנ"כ עמודיה שבעה איזה מהם יש לו התרה ואיזה אין לו התרה והוא גזר על המתבר לעבור על דבריו · הדין הראשון היכא שהדבר ברור שהוא מותר לגמרי ורוצה להחמיר בו לפעמים הוא משובח ולפעמי הוא מגונה והביא ראיותיו והחלוק הוא שכשעושה דברי בית שמאי יש שבח ומצוה בזריזות במצוה לדברי בית הלל כההיא דברכות משובח אבל כשאין שום מעלה וזריזות לדברי בית הלל כגון ההיא דק"ש אין לו להחמיר שהמחמיר הרי הוא עושה כדברי בית שמאי וכ"ש במקום בית הלל איכא משנה וחלוקה ומבואר כההיא בדברי התוס' פ"ת דברכות ע"ש והפוסק הוסיף דברים אחרים מדעתו והמחבר הקשה על דבריו · הדין השני היכא שהדבר מותר מן הדין ואיהו סבר דאסור אע"ג דלכולי עלמא שרי לדידיה אסור והביא ראיה והמחבר חשיב על דבריו בענין ההתרה · והדין השני כתב מעב"ת ז"ל אמנם אם נשאל מחדש איזה טעם או שמועה להחזיק בהיתר שאפשר שע"י יחזור השואל שהחמיר מסברתו שפיר דמי דהכי אמרינן פ"כ וכו' ונם בזה קשיא למחבר טובא וכו' ומ"ם הדין דין אמת שאם מתחדש לו איזה טעם או שמועה או ראיה להיתר שהוא מותר וסיהו אם היה נוהג איסור מתחילה אינו יכול לחזור בו ולהתיר אלא על ידי התרה וכמו שנראה מדברי הרמב"ן הר"ן הרשב"א והריב"ש וכן פסק מרן בש"ע סי' רי"ד · הדין השלישי הוא היכא דמשי מעובדיה ולזול לבי דינא שאינו יכול להחמיר והביא ראיה מהא דאיתא בירושלמי פרק כ' דע"ז והביאוהו התוספות הרי"ף והרא"ש ח"ל א"ל שאני לרב אכול משחא ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא אטרח עלייה ואכיל ע"כ ויש לדקדק וכו' והביא תשובת רשב"א סימן רנ"ג וסימן אלף ק"ץ ומשא מלך דף נ"ח שהביא תשובת רנ"ג להרשב"א ומפלפל עליה הזב"ת ח"מ סימן כ"ה ומהרח"ש בתשובות סימן ג' שהביא תשובת רשב"א סימן אלף ק"ץ · הדין הרביעי היכא דאיכא למיחש למחלוקת עיקרא דהאי מילתא בפרק מקום שנהגו ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ומוקי לה הדבה בגמרא דה"ק אין בזו משום מחלוקת וכו' ונפרש"י מכאן משמע דאם א"א לקיים חומר מ"שנהגו בצנעא והדבר מתפרסם צריך הוא להקל ולעבור על חומרת מקום שיצא משם ואעפ"י שדעתו לחזור למקומו אף על גב דמדינא מחוייב איהו למעבד כמנהג מקומו וכ"כ הרא"ש בזה וז"ל משמע הא לא אפשר בלא מחלוקת ה"ה לו לעשות מלאכה עמהם דגדול השלום ויש לו לעבור על מנהג מקומו כיון דלית ביה איסורא דאורייתא אלא שנהגו בו איסור להחמיר עליהם ע"כ עכ"ל מעב"ת והמחבר אומר דהוא סותם דבריו ולא חילק היכא חיישינן למחלוקת ואני אומר דלא חיישינן למחלוקת בדבר שאין בו איסור מן התורה וכמ"ש הרא"ש דיש לו לעבור על מנהג מקומו כיון דלית ביה איסורא דאורייתא משמע להדיא דאי איכא איסורא דאורייתא אין לחוש למחלוקת וכ"כ רשד"ם י"ד סימן קצ"ג ע"ש ועוד אני אומר דאף באיסור דרבנן אין לחוש למחלוקת כדמשמע מלשון הרא"ש שסיים וכתב אלא שנהגו אסור להחמיר עליהם ע"כ משמע דבהא דוקא דבהא שאין בו איסור אלא מחמת מנהג הוא דהתירו משום מחלוקת הא לאו הכי לא וה"ש דאי איכא איסורא דאורייתא לא לאו דוקא אלא ה"ל שכל איסור הוי כאסור תורה וכן נראה נ"כ מדברי רשד"ם שכתב על לשון זה דהרא"ש וז"ל הרי שהטיל שני תנאים אמר שאין בו איסור רק מנהג להחמיר. שכתב אח"ב וכיון דאליכא דרטב"ים ואחרים איכא איסור איסור תורה מקרי עכ"ד כלומר אף על גב דאסור בלאי חכרם אינו אלא מדרבנן בזמן הזה אפ"ה כיון שהוא איסור איסור תורה מקרי וכן נראה ממ"ש בהגהות מרדכי פ"ק דיבמות והביאו רמ"א בי"ד סימן קי"ט ד"ל מי שנוהג באיזה דבר איסור וכו' מותר לאכול עם אחרים שנוהגים בו היתר דודאי לא יאכל ודאי דבר שהוא נוהג בו איסור עכ"ל הרי שיכול להחזיק במנהגו אף בפני המתירים ואף שאומר להם שמה שאינו אוכל הוא מחמת איסור ולא חיישינן למחלוקת ואף שהוא איסורא דרבנן

וקבל עליו להתענות שני וחמישי או שני ימים וה"כ ימ"א יתירו לו · כל מנהג שרוצה אדם לנהוג ואינו רוצה שיתנהג לעולם אומר בשעת המנהג שאינו מקבל אותו לעולם · בני העיר שנהגו שלא לעשות נפיחה א[illegible] להם כי הוא מנהג קרוב לדין תורה · החקירה [illegible] שנהגו כי רוב העיר ומעוטן לקבלו עליהם הוא מנהג בדור והבאים אחר הרוב בענין אסורא וכופין את [illegible] לעמוד באותו מנהג אם הוא מנדר לרבים · החקירה [illegible]ם נהגו במקום אי לנהוג ולפסוק על פי פוסק אחר בענין אסורא נראה שאם אותו הפוסק מחמיר הולכין אחריו בענין אסור ונפשן וקדושין אבל אם הוא מיקל הולכי אחר רוב הפוסקי המחמירי ונם אם ב' מן הפוסקי מחמירי בדבר חיישינן מספק · עיין תקנות הקהל בזמן הזה · החקירה י"ד אם באו לנהוג מנהג אסור בדבר שהראשונים נהגו קולא בו הוא מנהג יפה ותיקון כל שאין במנהג לעז שיראה שהראשונים עשו אסור הלכך אם נהגו הראשוני לאכול חלב במקום א' שהיה להם היתר והאחרונים נמנעו מלאכלו זה אינו נראה לעז אלא הוא מפעת דבר שהרואה אומר וחושב שלא נמנעו מלאוכלו בשביל אסור אלא בעבור שלא הניעו לידם · החקירה ט"ו מנהג שנהגו בני העיר בחרם לזמן מה ויצאו מאותה העיר נראה דחל על כל מקום שהולכים לפי שאין המקום גורם · החרם כי אם על הגופות שלהם חל החרם ואפילו לא הזכירו בתקנתם בניהם אחריהם חלה התקנה ע' בניהם כיון שהיא קבלת רבים דאל"פ הוי כדין הנזכר בחקירה ד' · ואם בני העיר קבלו בחרם שלא ללבוש בגדי משי לכ"ב שנים לסבה שקמו עליהם אנשי רשעי מגויי הארץ והלכו למקום אחר שאין שם אותה מניעה נראה הלא חל החרם עליהם ומ"מ נראה דצריך שישאלו ויתירו · יש עוד מנהגי שאינם בסוג הקודם מעניני האסור אלא הוא המנהג אשר נהגו העם בברכותיהם וכן בענין התפילות והם שני דברי · האחד הוא מה שהעם נהגו בענין ברכות השחר שאחד אומר ברכות וכל העומדים שם עוני אמן וחוזר האחד ואומר הברכות ועונים האחרים אמן הוא כפי הנראה מנהג בלתי נאות אבל כבר נהגו כל ישראל בו ובכה"ג אפילו בענין ברכות לבטלה אמרינן שהמנהג הוא העיקר כנזכר בפנים · מלה ברכות מתלמספים · השני הוא המנהג בסדר התפילות שיש מחזור מיוחד כל אחד בלשון עמו פיוטי מחולקי בסדריהם לכאורה נראה שחייב אדם ללכת אחר מנהג אבותיהם אבל מורי ז"ל כ' שמנהג הספרדי' הוא היותר צח וברור שבכולן וכפי הנראה שכל הלשונות תפסו המנהג ספרדים וזולת האשכנזים ואמרינן בזה הנח להם לישראל · כל חרם שמחרימים הקהל הוא על דעת המנהג ואם מן הדין העוברי על תקנתם מנודה אם לא נהגו כך אין חייבי להרחיק ארבע אמות מן העובר אם לא נהגו בכך · דת הנש[illegible] תוספת לנשי שמשמרות ראש חדש ונעשה להם כדין [illegible] ואנשי מותרין לעשות מלאכת בפניהן ואם באו לישאל על נדרן לא יתירו להן וכיוצא בשתם שני ימים של ראש חדש יש לספק כיון שאין הא' אלא משום מנהג אם מתירים ונראה שאין מתירי' להן · והנשי שמשמרות ראש חדש צריך שיקבלו בפירוש לעשות כלי הבית שלא להשתכר אבל בדרך סתם אין לעשות · ראש חדש פלתתה · יש מנהג בנשי שאינן עושות מלאכה בחנוכה בעוד הנרות דולקות ויש שנוהגות שלא לעשות מלאכה כל שמנת ימי חנכה ונראה אם אין להן לאכול ובאו לישאל נראה דמתירין להן · סוף דבר במנהגי אסור אם נהגו מנהג בחשבם שהיו מחוייבי' מן הדין ואח"כ נודע ע"פ חכמים שהיא בטלת מכאן והלאה אינם מחוייבי' לקיימה ומ"מ צריך התרה · והעיקר הברור אצלנו שהמנהג ההגון בענייני האסור צריך שיהיה מנהג קבוע ע"פ ותיקין ובכי האי גוונא כופין למי שבא שם לנהוג אותו המנהג :

מנהגי אסור וכל דיניהם פ"ח על א"ח סימן תצ"ו ועיין חוות יאיר תשו' קכ"ו המקיים דאיכא חלוק בין מנהג יחיד לרבים ועיין הלק"ט ח"א תשו' ק"נ אף אם קדם ונסלק את אסור החמץ קודם הפסח אמרינן דמעצמו חזר ונעור למ"ד וכך היא הסכמת הרבי' וע"ש בענין הנוהגים לאכול שמור והיבא דהוא מנהג אבותיו וחלוק בין יחיד לרבים ע"ש ודין הכלים של מי שנוהגי' היתר לפי שנוהגי' בו אסור ע"ש ודין אכסנאי בבית בעל הבית החשוד על האסורי' ולאכול היתר עמו ע"ש ש"ע א"ח סימן תמ"ג סעיף ד' הפלונתא · מהר"ש דמדינה י"ד תשו' קכ"ט מ' · מי שנהג אסור בדבר שיש בו מחלוקת אינו יכול לנהוג אח"כ כדברי המתיר · דבר שמואל תשוב' ש"ך מלמד דעת לאדם ספרדי וכיוצא מאותם הנוהגי' קצת חומרות בבדיקת הריאות כשהולכין למקו' שאין מחמירין כ"כ דהורה לו הדרך הישר שאם האורח הזה ידע ברעותא שודאי היתה באותה בהמה שעתידין להביא לפניו לאכול בצנוע ומעלי ימשוך ידו ממנה מבלי שירגישו בסיבת מניעתו שהוא משום חומרא אך בסתם בשר תאכל באותם המקומות אין לחוש ובכמלי' יש לחוש בבדיקת הסכין במקום דאתרע חזקתייהו ע"ש ועיין הלק"ט ח"א תשו' ק"נ · ועיין כנסת הגדולה טור י"ד הלכות נדרים סימן רי"ד דף נ"ד ע"ב בהגהת הטור · עיין דברי ריבות סימן כ"ב · מהרשד"ך ח"א סימן ע"ח · ומהר"ש לוריא סימן ו' ובמהר"ם א"ס אלאס סימן כ"א · רשד"ם י"ד תשו' מ' המתיר דברים שנהגו בהם אסור עובר בבל יחל דרבנן לא דאורייתא רשד"ם א"ח סימן ל"ד מביא לשון הר"ן בפרק מקום שנהגו ח"ל ונמצינו למדין בתורת המנהגות שכל מנהג אסור שהוא בעיר אחת כל שאינו מנהג בטעות אלא שהם החמירו על עצמם לעשות סייג לתורה או לרבה שהוא מחלוקת בין חכמי ישראל ונהגו כדברי האוסר כל בני העיר חייבים בו מן הדין שנאמר ואל תטוש וכל היוצא מתוכה ודעתו לחזור חייב נ"כ בו ואפילו בצנעא עד שיעקור דירתו משם ויקבענה בעיר אחרת דבכי האי גונא פקעי מיניה חומרי מקו' שיצא משם · ועיין פרי חדש על א"ח סימן תצ"ו דף נ"ז כל דיני מנהגי אסור בדרך ארוכה וקצרה · תשובת רשב"א רס"ח בספרו תולדת אדם · תורת המנהגות לענין אסורא יחד להם מקו' בעל כנסת הגדולה בטור י"ד הלכות נדרי' סי' רי"ד דף נ"ד ע"ב בהגהת הטור · עיין ספר מטה יוסף אה"ע תשו' ג' על מנהג סבלונות ושאר מנהגי' · מטה יוסף ח"ב י"ד סימן א' על דברת אחינו בני אשכנז הדרי' מקרבנו ספרדי' אם חייבי' לנהוג כחומרת בני מקומם בארצות' כיון שאין דעתם לחזור או לא והיא תשו' המחבר עם"ש בספר כנת ודדי' י"ד כלל ג' סימן ח' ו' כי הוא אסר שאינ' חייבי' לנהוג כחומר בני מקומם כיון שאין דעתם לחזור למקומ' פקע מנייהו חיובא דבני מקומ' ומצו להקל בקולי מקו' שנשתקעו בו ואפילו שיהיה שם צד אסור תורה כדמוכח פ"ק דחולין מעובדא דרבי זירא דאכל מונרמתא דרב ושמואל ומתרץ רב אשי דר' זירא אין דעתו לחזור ופסקו כל הפוסקי' כרב אשי ובודאי דהכי נקטינן ואע"ג דהתוספות פ"ק דחולין כתבו דהא דמחלק רב אשי בין דעתו לחזור לאין דעתו לחזור היינו דוקא מבבל לא"י ומא"י לבבל אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור אנו אין לנו אלא כדברי הטור וריב"ש הרא"ש והר"ן וכל הפוסקי' דאין חלוק בין מקום למקום אלא אף מבבל לבבל כיון שאין דעתו לחזור יש לו להקל בקולי המקום שדעתו להשתקע שם וכן פסק מרן בי"ד סימן רי"ד וא"כ לית דין צריך בשש אך את זה ראיתי להרב תשובת נר"ו שכתב שרשב"א בתשו' שלי"ז נשאל על תירוץ משנה זו דפרק מקום שנהגו ואזיל בשיטת התוספות אמנם בשנשאל הלכת למעשה בסימן רנ"ג אזיל לשיטת המפרשי' שלא חלק חלוק זה וסתם דבריו משמע שכל המקומו' שוים עכ"ל והמחבר מפלפל פלפול עצום ונורא בהביאו הפוסקי' חדשי' גם ישנים וסיי' בדף ד' ע"ב ז"ל הכלל העולה מדברינו הוא שהאשכנזי' הבאי' לדור במצרי' ובכל גלילות הספרדי' והם מחמירי' בפסח כפי מנהג מקומותיהם צריך שיודיעום שהספרדי' מקילי' בדבר ואם כה יאמר שמה שהיה נוהג להחמיר הוא משו' שהיה חושש לסברת הרמב"ם ושאר פוסקי' דס"ל חוזר ונעור אין לו להקל ואף אם נשאל אין מתירין לו דאין לו התרה לעולם שהרי הוא עליו כאסור תורה ואף הרא"ש וסיעתו מודים בזה דאין לו התרה כמ"ש לעיל ואם כה יאמר שמה שהיה מחמיר היה מחמת המנהג יודיעו לו הדין דכיון דאין דעתו לחזור עוד למקומו ודעתו

להשהקע

שנותנים לו חומרי מקום שהלך לשם ואפילו היה המנהג באותו מקום כדעת יחיד האוסר אסור לשנות שם מפני המחלוקת ואפילו בדעתו לחזור למקומו ואפילו בחדרי חדרים אסור מפני המחלוקה כדפרישית ובזה אין לחלק בין היה מנהג קבוע ע"פ חכם או עפ"י עצמם · אבל המנהג.. חה"ל בסברא ד"ם שיש מחלוקת שקול ומקום אחד תפסו כדברי חכם אחד ההולך לשם אינו מוכרח לנהוג כמותם כל שדעתו לחזור ואין בזה מפני המחלוקת שכבר הם יודעים שמחלוקת חכמים הוא זה ואין מנהג מקומם מכריע ההלכה ולענין הלכה ראוי לחוש אל הצד המחמיר בכל מהשנצטרך תכתב בפנים בזה החקירות · החקירה א' הא אם מנהג שנהג משום סייג ופרישות יש לו התרה או לא בזה חקרתי ומצאתי בו מחלוקת י"א דכיון שקבלו האסור נעשה עליהם כאיסור תורה ולא דמי לנדר ושבועה שיש לו התרה ויש אומרים דיש לו התרה ולענין הלכה ראוי לחוש · במקום חולי או סכנה שאינו יכול לעמוד באותו המנהג ראוי שיתירו לו · והא שנחלקו רבוואתא לא נחלקו אלא במי שנהג אסור בדבר המותר והיה יודע שהוא מותר אבל בדבר שנחלקו בו חכמי ישראל הללו אוסרים והללו מתירים ונהגו במקום אחד כדברי האוסר וקבלו עליהם כך שוב אין לדבר הזה היתר לעולם · החקירה ב' יש שנהגו איסור משו' סייג ופרישות ונשאר המנהג לבנים ובאים הבנים לשאול היתר על המנהג שנשאר מאביהם אם יכולים להתיר להם זה אינו מבורר בפסקי הראשונים ומצאתי בין חכמי האחרונים בזה מחלוקת והנראה דמתירים להם אא"כ הוא מנהג גדול וסרך אסור דאז ודאי סמכינן לדעת האוסרים · החקירה השלישית אם נהגו האבות יום א' לעשותו י"ט לשמחת מצוה שהיו עושים אותו היום והיה אותו היום עשרה באב וארע לזמן מן הזמנים לבנים תשעה באב בשבת ונדחה ליום א' שהוא עשרה באב אין הבנים משלימין התענית דכיון דט' באב דחוי הוא אין חומרתו כל כך אבל אם היה אסור חמור נר' דהוו משלימים · החקירה ד' מי שהיה אביו תופס חומרא אחת כגון שהיה עושה שני ומים יה"כ או שהיה מתענה שני וחמישי וכיוצא מאלו החומרות אין הבן חייב לנהוג כמותו לא אמרו אלא בבני העיר שקבלו עליהם כך שנעשה עליהם כאיסור תורה וטעם זה נוהגים בני ארץ שיסיליי"א כל אשר הוא מזרע אותם שאביהם היו בסאראגוסה לעשות את יום י"ח לשבט משתה ושמחה על נס שנעשה להם באותו היום ועושים אותו חזום פורים ונעשה עליהם כשל תורה · החקירה ה' מנהג שנהגו בדבר שאינו מוסכם להלכה אם מעכבין בידם בזה יש לחלק שאם המנהג הוא לבטל ד"ת אפילו שתפסו דברי חכם א' ואין הלכה כמותו ונמצא שאין מקיים המצוה כלל מבטלין אותו המנהג אבל אם אין הדבר לעקור המצוה מד"ת אלא אסור דרבנן שהיו נוהגים או שלכתחי' יעשו כן ונמשך המנהג בהפך בחליצה במנעל שאפילו יבא אליהו אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל וכן בדבר שנמשך לנשים שאוכלות ערב יה"כ עד בין השמשות בזמן תוספת יה"כ אע"ג דהוי דאורייי' כיון שאין האסור ניכר לכל אמרינן הנח להם לישראל וכו' אבל אם היה הדבר גלוי וידוע כגון חלב ודם ושבת ונולד וכיוצא בו לא אמרינן הנח להם וכו' · החקירה ו' מנהג שקבלו בני העיר עליהם אם יכול הגדול שבעיר לבטלו וזה דבר פשוט שאינו יכול לבטלו ואפילו חורה אותו הגדול בראיות שאין הדין כן אא"כ היתה הוראת באסור תורה לחומרא שאם במקום א' היו מקילין לשתות יין הגוים ונעשה אצלם כהיתר והורה להם לאסור חייבים לשנות מנהגם הרע אבל בשאר מנהגים אפילו אינם קבועים ומוחזקים כ"כ בישראל אלא שהוא מנהג סתם באותו מקום לבד אין ראוי לבטלו וכן כל שתופסים בני העיר מנהג אחד לחומרא אף שאינו מדין הגמ' אין שום אדם רשאי לבטלו והבא לפרוץ גדרן הרי הוא בלמותא דרבנן והוא שנהגו כך רוב אנשי העיר לא ביחיד ויחידים · החקירה ז' בני העיר שנהגו חומרא לעצמם ויש חשש שימשך מאותו המנהג אסור תורה אם מבטלים לירה נראה שאם יבא לבטל מצוה מן התורה ואעפ"י שאינו בודאי אלא בספק אם יבא לבטל ראוי לבטל המנהג ההוא וטעם הזה אם נהגו העם להפריש חלה מן האורז מבטלין אותו המנהג שמא בהמשך הימים יבואו להפריש מן החיוב על הפטור וכ"כ ר"ת שמותר ליתן לתינוק כוס של ברכה כי מקלע מילת ביה"כ ולא חיישינן דלמא אתי למסרך כיון שאין גם מנהג ולא דמי לכוס יה"כ דאי הוו יהבי ליה אתי למסרך אף כשהיה גדול כיון שעושים מנהג לשתות בכל שנה ושנה ביה"כ · החקירה ח' אם מנהג שנהגו מפני כבוד התורה דוחה אפילו שבות דרבנן הדין פשוט שדוחה וטעם זה מרקדין בי"ט לשמחת התורה ולא עוד אלא אם נהגו שהקורא ראשון בבית הכנסת ביום שמחת תורה מתנדב הרבה לשמן המאור ויש בהן בכה"כ יוצא משם והולך למקום אחר ואין על הכהן תרעומת · וכן אם נהגו בשמחת תורה שמשימים עטרות ס"ת בראש הקוראים אין מונעין אותו המנהג אבל אסור להניחם בראש התנים דאין עושין מקדש חול ומעלין ולא מורידין בקדש · החקירה ט' בני העיר שנהגו חומרא במקומן והלכו למקום א' שמקילין יש להם לנהוג קולת אותו המקום אם ימשך מהם מחלוקת אבל אם יש לתלות ולומר שמה שאינם מקילים באותו דבר הוא מפני שום דבר יש להם בינם לבין עצמם לנהוג מנהג מקומם · והנשים אשר באו מארצם והיו נוהגות במקומן לכסות שער ראשן ובמקום הזה רוצות לגלות כמנהג המקום שבאו לשם יש אומרים שאין להם לשנות מן המקום הזה מפני המחלוקת ולי נראה שאסור להן · וגם הנשים שנוהגות לשום שער הסוס או משי שחור בפרחתם נראה שהוא מנהג שאינו נכון לי שהרי טועים בהם בני אדם וחושבין שהם שערן ושער באשה ערוה · וגם יש למנוע מה שנהגו נשים לחפוף ראשן בנדידה שהוא נתר בזמן טבילתן צריך שימחה הת"ח בחשאי לנוהגות כן כדי שלא להוציא לעז על הטבילות הראשונות · החקירה יו"ד בני אדם שנוהגים אסור בקצת חלב בבהמה ויש שנוהגים היתר והמאכסן האוסר בבית המתיר אף הדין כזה · אם המתיר הוא אדם מוחזק בכשרות וחכם בדינים ונודע אליו שזה האכסנאי הוא מאותם הנוהגים אסור באותו שומן באמרם שהוא חל"ב מותר להתאכסן בביתו ולאכול כל שנותן לו לאכול ואם המאכסן הוא עם הארץ לדעת הרמב"ם אסור לסמוך זה האכסנאי על המאכסן דחשוד הוא על ולפני עור לא תתן מכשול ולדעת הראב"ד בל אדם נאמן אא"כ הוא חשוד וסמכינן על דעת הראב"ד אא"כ נהגו כהרמב"ם והוא שהאיסור שוה לכל אבל מי שנהג חומרא בדבר אחר כגון שבמקום א' אוכלים הדבק התאורה מי שנהג אסור בו י"א שקושרים חוט בבשר המתבשל עם הדבק ואוכל אותם ואם המנהג לאכול מפליטת האסור הבשר שנתבשל עמה ואם אין בידם מנהג מוחזק אסור לאכול מפליטה וגם יש להזהר שלא לבשל בכלי המתיר כשידוע בודאי שהוא בן יומו · ולכתחילה יכולים לבשל את האוסר בכלי מתיר אם אין בעל הכלי לפנינו לשאול אם הם בני יומן אבל אם הוא בפנינו לא סמכינן לומר דסתם כלים אינם בני יומן ושואלים אותם ואם הוא חשוד אין צריך לשאלו וסמכינן אסתם כלים ואם אמר מעצמו או ע"פ ששאלו אליו אמר שהוא בן יומו נאמן לענין הכלי אבל אינו נאמן לומר שאין באותו המאכל דבר שאסור לזה האוסר אם דרך אותו המתפיל לתת בו אותו השומן · החקירה י"א בני העיר שבמקומם נהגו קולות או חומרות ויצאו משם וקבעו דירתם בעיר אחרת שיש מנהגים משונים · וכן המקבל מנהג עליו איך יעשה שלא ינהוג אותו לעולם · הדין כך הוא אם לא היתה העיר הזאת שבאו לשם עיר חדשה נוהגים במקום אשר באו שמה בכל המנהגים ואפילו היו אנשי העיר אשר באו לשם מועטים מאשר באים ואם באו קהל א' ביחד כיון שכל קהל הוא בעיר בפני עצמו נוהגין כמנהג מקומן שיצאו משם תם שכל העתידי' לבא ע"ר אנשי מנהג קהלם שבאו יחד הם באים ואם האנשי' אשר היו מקדם לכן בעיר הזאת נהגו בחומרות הבאי' או בקולותיהם אם היה לסבה שלא היתה יכולת בידם לעשות מנהגם הקדום לסיבת מעוטם או לאיזה סבה מן הסיבות אינו מנהג אבל אם תפסו אותו המנהג כדי להחמיר על עצמן אם הוא מנהג זר אצל הפוסקי' יש לסמוך על דעת המהדי' וישאלו ויתירו להם · ומי שהוא חולה וחלוש

וקבל

שערות לנשואות למהר"ם אלשקר סימן ל"ה אמירת שליח צבור תפלת המוספין ומנחת ערב בלא חזרה ועניני בין גואל לרופא ביום התענית למהרלנ"ח סימן ט"ו קריאת ס"ת בט"ב ע"ג איש כפוף ועומד לפני הארון לרב"ש רמ"ט ועוד כהנה וכהנה אשר דמי מספר ומהררי"ב זצ"ל ר"מ בק"ק מנטובה מסר לי פא"פ שכחיותו יורד לפני התיבה בימים הנוראים היה נזהר מאד שלא לשנות בדבורו ובניגונו אפילו אות א' מן המנהג אף שהיה יודע בעצמו שהגרסא משובשת ידא והרב מהתיא דמהרר"י סגל ס' הלכות תפלות יוה"כ בצרקו עליו את הדין שמחה כתו ביוה"כ על שאמר סליחה אחרת שלא היו נוהגים לאמרה בקהל ההוא שהתפלל בו והאריך שב"כ ערבים לכה"ר דברי הבאר שבע למה לא השגיח בסימן נ"ג שהקשה על מעשה הכפרות בעיו"הכ וסיים ומי שרעתו רחבה מרעתי יתרץ דברי הגאונים וישא ברכה ולא מנע המנהג אלא לגלג עליו ואם נתבטלה הכריעה על הברכים בשעת התפלה בפיוד הרב הנ"ל בפקיטו מנה לא משום אל תלכו וגו' נגעו בה לבטלה אלא או מפני שהיתה נזירה שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה דטריחא להו מילתא טובא או מטעם עצמו ראין אדם רשאי ליפול על פניו אא"כ מובטח לו שיענה כיהושע וכמו שהשיב הרב בעל הלק"ט בסימן צ"ד ואי לאו האי טעמא לא היינו חוששים לחוקות העמים ראיה לדבר שבשנת תס"א עודני עומד לשרת לפני ה' בק"ק פאדובה אשר בו נהגו האשכנזים מימי קדם שש"ץ בחזרת תפילות יוה"כ כשמגיע להודות ולומר העל"ח בא לו דרך ימין התיבה ומחזיר את פניו לצפון וכורע על ברכיו ומתודה ואח"כ חוזר למקומו ומשום מעשה שהיה שבעו"ה לריב ומצה עמו בשנה ההיא והכו זה את זה באגרוף רשע מוהר"ר יתכים ז"ל בקעה מצא ונררת ואזן וחקר שמאז והלאה כל הקהל יתודה בכריעה עם הש"ץ בכל הד' תפילות והיה רע עלי המעשה הזה משום ובחוקותיהם אל תלכו והמתקתי סודי עם מהר"ש ניצה ז"ל בוניציאה ומגהר"ר מרדכי באסן ז"ל בוירונה והשיבותי שאין שום חשש אסור ברבר דנהרא נהרא ופשטיה ומה שהעידו בשם מ"ו מוהרר"י חפץ ז"ל שביטל אמירת בקשת סלאכי רחמים ודומיהם בק"ק גוריציאה שקר ענו בו דרמיזתא כד הוינא טליא יוצק מים על ידיו הטהורות בשחית יורד לפני התיבה היה מחליף זמני ושמושי הפעלים לומר יכנסו רחמנו תשמע צעקתינו יכנסו דמעותינו וכדומה ומבליע הגירוף בנעימות באופן שלא היה נרגש להמון ולא ביטל אמירתן ולא מנע את אחרים מלאומרם ואם הרב מאריג"י מחזיק בהעדרן אחרי להיותו מן הלועזים לא שם לבו אל הדבר והניחם בשב ואל תעשה אף אמנם אין ללמוד מזה דוגמא לדורות לדלג על ההרים אבותינו הקדושים שיסדום ורוח ה' דבר בם ורוממו כבולם חסידים ואנשי מעשה שלבם רחב כפתחו של אולם נהירי להו שבילי דרקיע ותכסיסי קבלת מלכות שמים שלישאת מה ידענו ולא ידעו הם לקרוא אחריהם שלא ורקנן בנטיעותיהם נטעי נעמנים בערן גן אלהים הנים ושלך עירם תקלא קרישא להם לבדם נתנה הארץ לרעות בגנים וללקוט שושנים הלכות גדולות וקטנות דבר קטן והכי גדול מעשה בראשית ומעשה מרכבה וקבלו איש מפי איש עד מרע"ה שרשי הדברים ומקורם מקור מים חיים עד אין מקבלי ימי גדלתי בין החכמים רבים וגדולים בעלי הוראה בעלי מוסר ומיום שעמדתי על דעתי עד שבאתי לימי הזקנה חיתה תורתי אומנותי וקריתי שניתי ושלשתי דברים שבכתב ושבע"פ ובדקתי שורות הפנימיות והחיצוניות ולא נתתי לחשאו חכי להרהר אחר נוסחי התפילות והבקשות שסדרום בעלי תושיה בדורות הראשונים ולא שלחתי יד במנהגים שהוקבעו ע"פ ותיקים שעמדו בסוד ה' וכל עוד שנתתי אל לבי לתור ולדעת במה שהוא למעלה מהטבע ידעתי שלא ידעתי לבד זה ראיתי בעין הבחינה שכל המוסיף דעת באלקות שלא ע"פ שרשי החכמה המקובלת יוסיף מכאוב ומשם נבחרה לנו בזה וכיוצא כזה להקדים נעשה לנשמע ואם ריק הוא ממנו מפי המשל הקדמוני שמעו מוסר ותכמו עד תמלא הארץ דעה את ה' וכולם ידעו אותו מגדולם ועד קטנם ומה לנו לתקן העכ"ום וחבליהם המתרמים אלינו באמונתם הלא טוב לנו להחזיק במעשנו יעש שלום לנו שלו יעשה לנו בינו לבין אבינו שבשמים אחר המיוחד אשר לו לבדו יאתה העבודה שבלב ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין ובכן תהא התימתי מעין פתיחתי לפרוס לו סכת שלומו ולהתפלל בעדו דאל החונן לאדם דעת יצליח תלמודו בידו ויעלהו מעלה מעלה על במותי ההצלחות ומתמורות העתים בתאותו והפצו ובאיש את נפשו דורש שלומו וטובתו כל הימים · מטה יוסף א"ח תשו' ב' אין לערער על המנהג כמ"ש רז"ל הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים ואמרו בירושלמי כל מקום שהלכה רופפת בידך וכו' ובא וראה מ"ש מוהריק"ו בשורש ט' על מנהג הלועזים בשבת בראשית אחד מן הקהל מתנדב כדי שיקרא ראשון ואם יש שם כהן או קונה הוא את המצוה או יוצא מבית הכנסת ומוחל על כבודו וכהן שלא רצה לצאת הכריחו לצאת וכתב הרמב"ן בתשובה הביאה מרן בב"י ה"מ סימן ק"ט וז"ל כל מנהג שהוא פשוט בעיר מעמידין אותו בחזקתו ותולין שכן הסכימו הראשונים כראוי · עוד כתב בשם הרשב"א שבכל מקום שנהגו שלא לתכריז במכירת נכסי יתומים ולא נודע עיקר המנהג למה נמנעו מלהכריז · סתמא דמילתא לא בטעות נהגו אבל אני אומר עיקר המנהג כדין היה עכ"ל והיא תשובת הרמב"ם סימן נ"א ואף שבסימן נ"ד כתב בהפך כבר תרניש בזה הרב ב"י אה"ע סימן ק"ה ולע"ד יש מקום ישוב בזה וכאן אין מקום להאריך מ"מ היינו דוקא כשאנו רואים שהמנהג הוא הפך הדין אבל כשלא יש שום סתירה פשיטא ודאי שמסתמא אית לן למימר שהמנהג יש לו שורש ועיקר ומיוסד עפ"י התורה ולא יש לשום אדם לבטלו כי מנהג ישראל תורה היא · מטה יוסף בסוף תשו' ג' חב"א כמה פוסקים וכמה ראיות לקיים המנהג בענין נוסח וזכרנו לחיים שהספרדים אומרים בסופו אלהים חיים אל חי מטה יוסף אה"ע תשו' ג' בענין כמה מנהגים:

מנהג ותיקין עיין מנהגי אסור בעל ד"ה מעיקר הברור · מנהג מבטל הלכה אף במתון ד"ה מוכרח"ש · מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש הדבר בלר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו:

מנהג חמרים וספנים אל ישנו הרי"ף פ"י דב"ק דף מ"ח ע"א · ש"ע ח"מ סימן רע"ב · רשאים חמרים להתנות ביניהם כל מי שתאבר ממנו חמור מבני השיירא מעמידין לו חמור אחר ואם פשע הוא ואברה אין חייבים להעמיד לו ואבדת חמורו ואמר תנו לי דמיה ואיני רוצה ליקח חמור והריני שומר עמכם אין שומעין לו אלא מעמידין לו חמור אחרת כדי שיזרזו עצמו וישמור בהמתו ואפילו היתה לו בהמה אחרת בשיירא שיותר מוסר עצמו ונפשו לשמור על שנים רמב"ם פי"ב מהלכות גזלה ואבדה דין י"ב ושם ברייתא בב"ק דף קי"ו ע"ב וכתב ה"ה ופי' רשאין וכו' שתנאן תנאי · רשאים ספנים להתנות ביניהם כל שתאבד לו ספינה מעמידין לו ספינה אחרת פשעה ואבדה או שפירש למקום שאין הולכין בו באותו זמן אין חייבין להעמיד לו:

מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש הדבר בלר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו · ספינה מסיתה מסלכת בים · מנהג מנהגם במדבר:

מנהגי אסור בעל משא מלך בסוף ספרו בנעילת שערים הכ"א מנהגי אסור וזהו תמצית לשונו שם במנהגים יש מחלוקת בין הגדולים כי לדעת התוספות והרא"ש כל שנהגו המנהג בטעות אפילו בכותאי ואינם בני תורה מתירים להם מיד ובמנהג שידעו שהדבר מותר ונהגו בו איסור משום מגדר מילתא לכותאי ולמי שאינם בני תורה אין מתירים בפניהם וגם להם אם באו לישאל אין מתירין אלא בפתח וחרטה מהני לדעת הרא"ש ואם אין ת"ח מתירים בפניהם ואם היה מנהג קבוע ע"פ ת"ח היינו דין המשנה שנותנים לו חומרי מקום שיצא משם אם דעתו לחזור ותומרי מקום שהלך לשם ולדעת הרמב"ן וסיעתו דוקא במנהג בטעות הוא דאתמר הך ברייתא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' דאז מתירים בפניהם ואף להם מתירים כשישאלו או כפי החילוקים הנכתבים בפנים בשם הריטב"א בדרך הראשון ובמנהג שנהגו משום סייג ופרישות היא דין המשנה שנותנים

Digitized by Google

כעל · מנהג מכפל · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר כאר היטב · מנהג ממון ותורתו אות פ"ח וכ"ה · עקור סימני · ערב פסח כסכנת סלה · קטן אם מכסרף :

מנהג בסכירה עיין · נחלת אבותיו אחר הלה לשוב לה ולא היו סס מחלות הדין עמו מטעס מנהג במכירה ופחר סימני :

מנהג גדול היה בירושלים המוסר סעודה להבירו וקלקלה נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו וכ"ש יציאת דהסרידה מסונא רשב"ג אמר כך ואין הלכה כן בבשת ב"ב פ"ו דף צ"ג :

מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה על גבי הפתח כל שמפה פרוסה אורחים נכנסים נסתלקה המפה אין אורחים נכנסים · ותקנה טובה היא לקבלת אורחים שידעו כי שם יאכלו וילכו שם לאכול ב"ב פ"ו דף צ"ג :

מנהג גוים לסרין מסנו לישראל ח"מ סימן קל"ב · תשובת הכהן ח"ב סימן קמ"ז · רשד"ם ח"ב סימן ק"א ורכ"א וח"ד סימן פ"ט וק"כ וקע"ה · אם מנהג הגוים להחזיר הנדונייא ואין במחותנין שום תנאי אזלינן בתר דין ברתורה בירת יוסף חשן משפט ול"ע"ש סימן כ"ו :

מנהג ממון ותורתו · נדוניא והורמס :

מנהג גרוע עיין · חזקה אין בדברים אלו מנהג גרוע אין הולכין אחריו · מנהג וקלת דיניו · מנהג מבטל הלכה אף בממון ד"ה עוהר"ם בספרו · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון כעל · מנהג ממון ותורתו · מסים תלויים · סמות שחנס נתחקים ובגספל :

מנהג דמשק בענין חזרת הנדוניא עיין מהרד"ם אלשיך כ"ח נדוניא וחזרתה בסיבתה בסס מהר"ם אלשיך כ"ח · וכסס מהר"ר בנלאל י"ב :

מנהג הולכים אחריו אם לשון השטר אינו מספק מן הדין הריב"ש סימן ק"ה ושמ"ח · ב"י מח"ם סימן ס"א · כל לשון שבשטר שמשמעו לעקור דין תורה · יש לנו לפרש שלא יעקור חשן משפט ול"ע"ש סימן ס"א :

סטר פנסתפקו אם נהגו לגבות :

מנהג הבי כמה פעמים כותבים המחברים ואנן לא נהגינן הכי פסקים וכתבים סי' ל"ה בללים בדרכי הפוסקים לכנה"ג א"ח דף קס"ב ע"ד אות ע"ג :

מנהג המדינה עיין · אשה אין ממנין לאפטרופוס כסס נחלת אבותי דף ס"ז · גזלן אסור לקנות ממנו · סכל כמנהג המדינה · חוב מאימוחים נביתו נחלת אבותי דף ס"ז · מנהג המקום · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון כעל · מסא ומתן סתם · עם מפסק סתם · שותפים פניגס ודכריהם תלויים · תנאי סבממון שהתנו :

מנהג המקום הולכים אחריו אעפ"י שבמקום אחר נוהגים בהפך רמב"ם פכ"ו כ"ז ב"ח מהלכות מכירה · הריב"ש סימן ק"ה וקכ"ח · רשד"ם א"ד סימן קמ"ב וקצ"ג · קלעי סימן כ"ט וע"א · תשובות הכהן ח"ב סימן רכ"ש · ח"מ וב"י סימן מ"ב · אימתי אזלינן בתר מנהג מקום היחיד או המקום הריב"ש סימן תע"ה · בני מקום אחד יש לנהוג ע"פ רובם אעפ"י שרבים חולקים עליו רשד"ם ח"א סימן כ"ז · כל בני העיר חייבים במנהגי העיר אך לא קהל במנהגי קהל אחר אעפ"י שבאו אחריהם בעיר רשד"ם ח"ב סימן ס' · היוצא מן המקום אי פקע מניה אסורי וחומרי אותו מקום ואימתי רשד"ם ח"ב סימן קמ"ט · עיין הרי"ף ונ"י פרק ר"ב דפ"ס דף ק"ד ע"ב · וש"ע ח"ם סי' של"ב בענין שכירות פועלים :

מנהג המקום הולכין אחריו עיין · מנהגי אסור · מנהג מבטל הלכה מפו · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון ותורתו בכמה סעיפים ובפרט אות ב"ז · נותנים עליו שומרי מקום :

מנהג הסוחרים בני יעקב תשובה י"ד דף רכ"ג ע"ג ד"ה תשובה תחילת כל דבר שנראו בין הסוחרים הלכה היא :

מנהג הסוחרים בענין כתב יד אי הוי בשטר או לא עיין · משעבד אדם דכפכ"ל ודבר שלא בא לעולם מעשה ·

מנהג הסוחרים לצוורת על ידי כתבים וסנהנא הוא הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ק דף ס' ע"א ש"ע ח"ם סימן קכ"א עיין רשד"ם ח"ב סימן ס"ח ומטה יוסף ח"ם תשו' ד' מנהג הסוחרים שכל עוד שאין נוטלים ריצוידא על הפוליצ"א או אגרת חליפין אין נותנים המעות ונוהגים הסוחרים שכותבין איש אל רעהו וכו' ואעפ"י שלא קבל ועדיין נוהגים לכתוב שקבל לפי שמאמינים זה לזה ואם הדבר כן ואומר הלוה שעדיין לא קבל חובו אינו מחייב לפרוע · נכסי יתומים אין ב"ד מוקקין ד"ה מטה יוסף ח"מ תשו' ד' · שליח לגבות חובו :

מנהג הסוחרים עיין · מטבעות הפולים ויורדים בסס מהרד"ם הכהן ח"א נ"ח · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון כעל · מנהג ממון ותורתו ובפרט אות כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו ואחרים · מעמד שלשתן ודיניו אין דין בסס מהרד"ם כהן ח"א נ"ח · מקח אינו נגמר בדברים · מקח וממכר וסחורות · נכסי יתומים אין ב"ד מוקקין ד"ה מטה יוסף ח"מ תשובה ד' · עסקא אסור למתעסק · ערכון כנגד כולו · רבית דרבנן סרי מפני · שותפים עניינס ודבריהם תלויים · סכירות ודיניו בסס תומת ישרים קנ"ט ר"ח :

מנהג הסוחרים שרוב בעלי חובות כופין את המועטין להתפשר פליטת בירת יהודה כ"א :

מנהג ממון ותורתו · שליח מסכה בסס פליטת בית יהודה כ"א :

מנהג וקצת ר"ת הרי"ף ור"ן בריש פרק מקום שנהגו עיין משנה א' דב"ב ת"ט דאין הולכין אחר מנהג הדיוט · עיין ש"ע א"ח סימן נ"ג סעיף כ"ו · נ"י שם פ"א דב"ב דף ק"ס יש מפרשים אעפ"י שנוהגים השותפים ביניהם בפחות ממנהג בני העיר כל אחד בשלו אין מנהג אלא ינהגו במנהג בני העיר כן נראה דעת הרמב"ן · ש"ע א"ח סימן תרי"ט סעיף א' בהגה דאין לשנות אפילו הנגונים והפיוטים · תלמידי ר"י על הרי"ף פ"ב דברכות דף י"ד ע"א · ש"ע א"ח ס' תר"ץ מגן אברהם ס"ק כ"ב · ש"ע א"ח סימן ש"נ סעיף י"ח · מהרי"ו ר"ל ל"ח · ש"ע י"ד סי' רמ"ה הלכות מלמדים · שלטי גבורים פ"ח דב"ב דף ר"ב ע"ב באריכות · הרא"ש כלל נ"ז · הריב"ש סימן ס"ר וקכ"ח מהרדב"ז ושד"ש ט' סימן ג' וק"ב סימן כ' · בן לב חלק א' כלל י"ב סימן ס"ב וס"ד · ורשד"ב ח"ד סימן ל"נ קמ"ח · ש"ד · שע"ה · קלעי סימן כ"ח ס"ו ע"א צ"ב וק"נ · תשובות הכהן ח"ב סימן כ"ח · בנים ן זאב סימן שס"א · ח"מ וב"י סימן מ"ב · ריב"ש סימן תע"ה ואינו קרוי מנהג אלא דבר השבית תעשה תדיר אבל דבר הנעשה פעם אחת או שני פעמים אינו קרוי מנהג · פלפלא חריפא מנופה כי"נ נפה שקיל ושדי ונדים באדייתא מוליד ומביא מעלה ומוריד ונדי עמיקתא צולל במים אדירים ודלי מתניתא עוקר הרים ושוחנם ומסיק שמעתתא יהא שמיה מברך לעילא מכל ברכתא נס"ו ברכתי על החדש שלא בזמנו מי השיגוני גלילות ידיו אשר היו בפי כדבש למתוק בין המצרים והיו לי למשיב נפש אמנם אף גם לא היתה שמחה שלימה אחר שהעלני בקן קולמוסו על במותי החמורים ומטעל לכוכבי אל שם קני במקומם של שבחים ואני מאותם החגבשים עצמי בבית מדרשם אשר כשפל ישבו סכלתי לכת בגדולות מי אנכי ומי ביתי כי הביאני עד הלום על נגים המעלות ושפר תהלות לעשות לי שם גדול בשם הגדולים יועצים ושופטי ארץ חכמים מחוכמים אשר כח בהם לשקול בפלס מאזני משפטם הרים הגבוהים וסלע המחלוקות לשום המעקשים למישור באופן ישר וקו חשוה ואני ידעתי כי כבד הדבר מאד לעמוד בפרשת דרכים במשעול כרם ה' צבאות בית ישראל להטות רגל העוברת ברשות הרבים פן תצא באש חמת המציק והמוצק וכערה ואין מכבת ואחרי שנכון לבי בטוח מאמריו כי נעמו שאין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובות קריתו קריה נאמנה ראשונות לא תזכרנה ולא תעלנה על לב זאת ישיב אל לבו להזהר מאד שלא לשנות מנהג אבותיו פחורה של מחט ולא יחליפנו ולא ימיר אותו אפילו רע בטוב כאשר השיב הרי"ח בלקט כששאלוהו אני עדיין שאני לברך שתים על התפילין וז"ל שמחה גדולה היתה לי אם הייתי ממשפחת האשכנזים והייתי מברך ב' דהכי משמע יותר משום אבל מה אעשה שאין לי לשנו מנהג אבותי וכמה מנהגים ישנים והמותיב הוקבעו בכל תפוצות יהודה וישראל וקיימום דור דור ושופטיו דור דור וחכמיו בספרים בל ימוטו כגון תשמת עטרות ס"ת בראש הקרואים בש"ת לבעל משא מלך חקירה ד' פריני המנהגים קריאת ההפטרה ביום הכפורים בלשון יוני לסוחרים מדוות סימן ע"ח נל"וי

שערות

שערות לנשואות למהר"ם אלשקר סימן ל"ה אמירת סליחה צבור תפילת המוספין ומנחת ערב בלא חזרה ועניתו בין גואל לרופא ביום התענית למהרלנ"ח סימן ט"ו קריאת ס"ת בט"ב ע"נ איש כפוף ועומד לפני הארון לדב"ש רמ"ט ועוד כהנה וכהנה אשר רבו מספר ומהרר"כ זצ"ל ר"ם בקיק מנסוכרת מסר לי פא"פ שבהיותו יורד לפני התיבה בימים הנוראים דזה נזהר מאד שלא לשנות בדבורו ובנגונו אפילו אות א' מן המוזיל אף שהיה יודע בעצמו שהגרסא משובשת ירא והרד מהתיא דמהרר"י סגל ס' הלכות תפילות יוה"כ בפרקו עליו את הדין שמחה כתו ביוה"כ על שאמר סליחה אחרת שלא הוי-נוהגים לאמרה בקהל ההוא שהתפלל בו והאריך שב"כ ערבים לכת"ר דברי הבאר שבע למה לא השגיח בסימן נ"ג שהקשה על מעשה הכפרות בעיו"הכ וסיים ומי שדעתו רחבה מדעתי יתרץ דברי הגאונים וישא ברכה ולא מנע המנהג אלא לגלג עליו ואם נתבטלה הכריעה על הברכים בשעת התפילה כפור הרב הנ"ל במקומו מנח לא משום אל תלכו וגו' נגעו בה לבטלה. אלא או מפני שהיתה נוירת שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה דטריחא להו מילתא טובא או מטעם עצמו דאין אדם רשאי ליפול על פניו אא"כ מובטח לו שיענה כיהושע וכמו שהשיב הרב בעל הלק"ט בסימן צ"ד ואי לאו האי טעמא לא היינו חוששים לחוקות העמים ראיה לדבר שבשנת תס"א אדוני עומד לשרת לפני ה' בק"ק פאדובה אשר בו נהגו האשכנזים מימי קדם שש"ץ בחזרת תפילות יוה"כ כשמגיע להתודות ולומר העל"ח בא לו דרך ימין התיבה ומחזיר את פניו לצפון וכורע על ברכיו ומתודה ואח"כ חוזר למקומו ומשום מעשה שהיה שבעו"ה לריב ומצה עמו בשנה ההיא והכו זה את זה באגרוף רשע מוהר"ר יחכים ז"ל בקעה מצא נגדרת ואזן וחקר עמו והלאה כל הקהל יהודה בכריעה עם הש"ץ בכל הד' תפילות והיה רע עלי המעשה הזה משום ובחוקותיהם אל תלכו והמתקתי סודי עם מהר"ש ניצה ז"ל בוניציאה ומהר"ר מרדכי באסן ז"ל בירושה והשיבותי שאין שום חשש אסור בדבר דנהרא נהרא ופשטיה ומה שהעידו כשם מ"ו מוהרר"י חפץ ז"ל שביטל אמירת בקשת מלאכי רחמים ודוסיהם בק"ק גוריציאה שקר ענו בו דרבותא בר הדינא סליא יוצק מים על ידיו הטהורות כשהיה יורד לפני התיבה היה מחליף זמני ושמושי הפעלים לומר יכנסו רחמינו ותשמע צעקתינו יכנסו דמעותינו ובחמה ומבליע התילוף בנעימה באופן שלא היה נרגש להמון ולא ביטל אמירתן ולא מנע את אחרים מלאומרם ואם הרב מהרי"נ מחזיק בהעדרן אחרי להיותו מן הלועזים לא שם לבו אל הדבר והניחם כשמואל העשה אף אמנם אין ללמוד מזה דוגמא לדורות לדלג עד ההרים אבותינו הקדושים שיסדום ורוח ה' דבר בם ורוממו כבולם חסידים ואנשי מעשה שלבם רחב כפתחו של אולם נהירי להו שבילי דרקיע ותכסיסי קבלת מלכות שמים שליצאה מה ידענו ולא ידעו הם לקרוא אחריהם שלא ודקדק בנמיעותיהם נטעי נעמנים בעדן גן אלהים. תמים והלך עלים תקלא קרישא להם לכרם נתנה האר"ש לרעות בגנים וללקוט שושנים הלכות גדולות וקטנות. דבר קטן והכה גדולה מעשה בראשית ומעשה מרכבה וקבלו איש מפי איש עד מרע"ה שרשי הדברים ומקורם מקור מים חיים עד אין סוף כל ימי גדלתי בין החכמים רבים וגדולים בעלי התורה בעלי מוסר ומיום שעמדתי על דעתי עד שבאתי לימי הזקנה חיתה תורתי אומנותי וקריתי שניתי ושלשתי דברים שבכתב ושבע"פ ובדקתי שורות הפנימיות והחיצוניות ולא נתתי לחשוא חבי להזהר אחר נוסחי התפילות והבקשות שסדרום בעלי תושיה בדורות הראשונים ולא שלחתי יד במנהגים שהוקבעו ע"פ ותיקים שעמדו בסוד ה' וכל עוד שנתתי אל לבי לתור ולדעת בכמה שהוא למעלה מהטבע ידעתי שלא ידעתי לבד זה ראיתי בעין הבחינה שכל המוסיף דעת באלקות שלא ע"פ שרשי החכמה המקובלת יוסיף מכאוב ומשם נבחרת לנו בגה וכיוצא בזה להקדים נעשה לנשמע ואם ריק הוא ממנו כפי המשל הקדמוני שמעט מוסר וחכמו עד תמלא הארץ דעת את ה' וכולם ידעו אותו מגדולם ועד קטנם ומה לנו לתקן העכ"ום והבליהם המתדמים אלינו באמונתם הלא טוב לנו

להחזיק במעשנו יעש שלום לנו שלו יעשה לנו בינינו לבין אבינו שבשמים אחר המיוחד אשר לו לבדו יאתה העבודה שבלב ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין ובכן תהא התימרתי מעין פתיחתי לפרוס לו סכת שלומי ולהתפלל בעדו האל החונן לאדם דעת יצליח תלמודו בידו ויעלהו מעלה מעלה על במותי ההצלחות ומהמודות העתים כתאותו והפצו וביש את נפשו דורש שלומו וטובתו כל הימים · מטה יוסף א"ח תשו' ב' אין לערער על המנהג כמ"ש רז"ל הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים. ואמרו בירושלמי כל מקום שהלכה רופפת בידך וכו' ובוא וראה מ"ש מוהריק"ו בשורש ט' על מנהג הלועזים בשבת בראשית אחד מן הקהל מתנדב כדי שיקרא ראשון ואם יש שם כהן או קונה הוא את המצוה או יוצא מבית הכנסת ומוחל על כבודו וכהן שלא רצה לצאת הכריחו לצאת וכתב הרמב"ן בתשובה הביאה מרן בב"י ה"ם סימן ק"ט וז"ל כל מנהג שהוא פשוט בעיר מעמידין אותו בחזקתו ותולין שכן הסכימו הראשונים כראוי · עוד כתב בשם הרשב"א שבכל מקום שנהגו שלא להכריז במכירת נכסי יתומים ולא נודע עיקר המנהג למה נמנעו מלהכריז · מסתמא דמילתא לא בטעות נהגו אבל אני אומר עיקר המנהג כדין היה עכ"ל והיא תשובת הרמב"ם סימן נ"א ואף שבסימן נ"ד כתב בהפך כבר הרגיש בזה הרב ב"י אה"ע סימן ק"ה ולע"ד יש מקום ישוב בזה וכאן אין מקום להאריך מ"מ היינו דוקא כשאנו רואים שהמנהג הוא הפך הדין אבל כשלא יש שום סתירה פשיטא ודאי שמסתמא אית לן למימר שהמנהג יש לו שורש ועיקר ומיוסד ע"פ התורה ולא יש לשום אדם לבטלו כי מנהג ישראל תורה היא · מטה יוסף בסוף תשו' ג' הב"א כמה פוסקים וכמה ראיות לקיים המנהג בענין נוסח זכרנו לחיים שהספרדים אומרים בסופו אלהים חיים אל חי מטה יוסף אה"ע תשו' ג' בענין כמה מנהגים :

מנהג ותיקין עיין · מנהגי אסור בעל ד"ה מעיקר הברור · מנהג מבטל הלכה אף במתון ד"ה מוכרח"ש · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו :

מנהג חמרים וספנים אל ישנו הרי"ף פ"י דב"ק דף ס"ח ע"א · ש"ע ח"מ סימן רע"ב · רשאים חמרים להתנות ביניהם כל מי שתאבד ממנו חמור מבני השיירא מעמידין לו חמור אחר ואם פשע הוא ואבדה אין חייבים להעמיד לו ואבדה חמורו ואמר תנו לי דמיה ואיני רוצה ליקח חמור והריני שומר עמכם אין שומעין לו אלא מעמידין לו חמור אחרת כדי שיזרזו עצמו וישמור בהמתו ואפילו היתה לו בהמה אחרת בשיירא שיותר מוסר עצמו ונפשו. לשמור על שנים רמב"ם פי"ב מהלכות גזלה ואבדה דין י"ב ושם ברייתא בב"ק דף קי"ו ע"ב וכתב ה"ה ופי' רשאין וכו' שתנאן תנאי · רשאים ספנים להתנות ביניהם כל שתאבד לו ספינה מעמידין לו ספינה אחרת פשעבה ואבדה או שפירש למקום שאין הולכין בו באותו זמן אין חייבין להעמיד לו :

מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו · ספינה ספיתה מהלכת בים · מיידא סחנתם במדבר :

מנהגי אסור בעל משא מלך בסוף ספרו בנעילת שערים הב"א מנהגי אסור וזהו תמצית לשונו שם במנהגים יש מחלוקת בין הגדולים כי לדעת התוספות והרא"ש בדבר שנהגו המנהג בטעות אפילו בכותאי ואינם בני תורה מתירים להם מיד ובמנהג שידעו שהדבר מותר ונהגו בו איסור משום מנדר מילתא לכותאי ולמי שאינם בני תורה אין מתירים בפניהם וגם להם אם באו לישאל אין מתירין אלא בפתח וחרטה מהני לדעת הרא"ש ואם אין ת"ח מתירים בפניהם ואם היה מנהג קבוע ע"פ ת"ח היינו דין המשנה שנותנים לו חומרי מקום שיצא משם אם דעתו לחזור וחומרי מקום שהלך לשם ולדעת הרמב"ן וסיעתו דוקא במנהג בטעות הוא דאתמר הך ברייתא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' דאז מתירים בפניהם ואף להם מתירים. כשישאלו או כפי החילוקים הנכתבים בפנים בשם הריטב"א בדרך הראשון ובמנהג שנהגו משום סייג ופרישות היא דין המשנה

בעל · מנהג מכפל · מנהג מבטל הלכה · ספר יעקב פירש הדבר בארי היטב · מנהג ממון ותורתו אות פ"ח וכ"ה · עקור סימני · ערב פסח בשבת שהלה · קטן אם מכסרף :

מנהג בסבירה עיין · נחלת אבותיו אחד הלה לשוב לה ולא היו שם מחאות הדין עמו מטעם מנהג במכירה ושאר סימני :

מנהג גדול היה בירושלים המוסר סעודה להב"ז וקלקלה נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו וכ"ש יציאת דהסרידה ממונא רשב"ג אמר כך ואין הלכה כן בבשת ב"ב פ"ו דף צ"ג :

מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה על גבי הפתח כל שמפה פרוסה אורחים נכנסים נסתלקה המפה אין אורחים נכנסים · ותקנה טובה היא לקבלת אורחים שידעו כי שם יאכלו וילכו שם לאכול ב"ב פ"ו דף צ"ג :

מנהג גוים למדין ממנו לישראל ח"מ סימן קל"ב · תשובת הכהן ח"ב סימן קמ"ז · רשד"ם ח"ב סימן קי"א ורכ"א · וח"ד סימן פ"ט וק"כ וקע"ת · אם מנהג הגוים להחזיר הנדונייא ואין במחותנין שום תנאי אזלינן בתר דין ברתורה בירת יוסף חשן משפט ולע"ש סימן כ"ו :

מנהג ממון ותורתו · נדונייא ותורתה :

מנהג גרוע עיין · חוקה אין בדברים אלו מנהג גרוע שאין הולכין אחריו · מנהג וקלת ליכיו · מנהג מבטל הלכה אף בממון ר"ס עוהר"ם כספרו · מנהג מבטל הלכה בספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו · מסים תלויים · שמות שאינם נתחקים ונכפל :

מנהג דמשק בענין תורת הנדוניא עיין מהר"ם אלשיך כ"ח נדונייא ותורתה במתנת כמס עמר"ם אלשיך כ"ח ובמס עמר"ם בכלאל י"ב :

מנהג הולכים אחריו אם לשון השטר אינו מספק מן הרי"ף הריב"ש סימן ק"ת ושמ"ת · ב"י מח"מ סימן ס"א · כל לשון שבשטר שמשמעו לעקור דין תורה · יש לנו לפרש שלא יעקור חשן משפט ולע"ש סימן ס"א :

סטר פכסתפקו אם נהגו לנבות :

מנהג הכי כמה פעמים כותבים המחברים ואנן לא נהגינן הכי פסקים וכתבים ס' ל"ה כללים בדרכי הפוסקים לכנה"ג א"ח דף קס"ב ע"ד אות ע"ג :

מנהג המדינה עיין · אשה אין ממנין לאפטרופוס כמס נחלאנטי דף ס"ו · גזלן אסור לקנות ממנו · הכל כמנהג המדינה · אוב מאימותים נכיתו נחלאנטי די ס"ו · מנהג המקום · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון בעל · מסא ומתן סתם · מתעסק סתם · שותפים שנייגס ודכריסס תלויים · תלוי שכממון שהתנו :

מנהג המקום הולכים אחריו אעפ"י שבמקום אחר נוהגים בהפך רמב"ם פב"ו כ"ז ב"ת מהלכות מכירה · הריב"ש סימן ק"ה וקכ"ח · רשד"ם חי"ד סימן קמ"ב וקצ"ג · קל"עי סימן כ"ט וע"א · תשובות הכהן ח"ב סימן רכ"ש · ח"מ וב"י סימן מ"ב · אימתי אזלינן בתר מנהג מקום היחיד או המקום הריב"ש סימן תע"ה · בני מקום אחד יש לנהוג ע"פ רובם אעפ"י שרבים חולקים עליו רשד"ם ח"א סימן כ"ז · כל בני העיר חייבים במנהגי העיר אך לא קהל במנהגי קהל אחר אעפ"י שבאו אחריהם בעיר רשד"ם ח"ב סימן ס' · היוצא מן המקום אי פקע מניה איסורי וחומרי אותו מקום ואימתי רשד"ם ח"ב סימן קמ"ט · עיין הרי"ף וג"י פרק ר' דב"ם דף ק"ד ע"ב · וש"ע ח"מ סי' של"ב בענין שכירות פועלים :

מנהג המקום הולכין אחריו עיין · מנהגי אסור · מנהג מבטל הלכה · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון ותורתו בכמה מקומות ובפרט אות ב"ז · נותנים עליו שמרי מקום :

מנהג הסוחרים בני יעקב תשובה י"ד דף רכ"ג ע"ג ד"ה תשובה תחילת כל דבר שנהגו בין הסוחרים הלכה היא :

מנהג הסוחרים בענין כתב יד אי הוי כשטר או לא עיין מתעכד אדם דכפב"ל ודבר שלא פרעונו מעשה ·

מנהג הסוחרים לצוורת על ידי כתבים ומנהגא הוא הרי"ף וג"י פ"ט דב"ק דף ס' ע"א ש"ע ח"מ סימן קכ"א · עיין רשד"ם ח"ב סימן ס"ח ומטה יוסף ח"ם תשו' ד' מנהג הסוחרים

שכל עוד שאין נוטלים ריצוד"א על הפוליצ"א או אגרת חליפין אין נותנים המעות ונוהגים הסוחרים שכותבין איש אל רעהו וכו' ואעפ"י שלא קבל ועדיין נוהגים לכתוב שקבל לפי שמאמינים זה לזה ואם הדבר כן ואומר הלוה שעדיין לא קבל חובו אינו מחייב לפרוע · נכסי יתומים אין ב"ד מקקין ד"ה מטה יוסף ח"מ תשו' ד' · שליח לגבות חובו :

מנהג הסוחרים עיין · מטבעות העולים ויורדים כמס מהרד"ם הכהן ח"א ב"ח · מנהג מבטל הלכה ספר יעקב פירש הדבר באר היטב · מנהג ממון בעל · מנהג ממון ותורתו ובפרט אות כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו ואחרים · מעמד שלשתן ודיניו אין דין כמס מהרד"ם כהן ח"א ב"ח · מקח אינו נגמר בדברים · מקח וממכר וסחורות · נכסי יתומים אין ב"ד מקקין ד"ה מטה יוסף ח"מ תשובה ד' · עסקא אסור למתעסק · ערכון כנגד כולו · רבית דרבנן פרי מפני · שותפים ענייגס ודכריסס תלויים · סכירות ודיניו כמס תומת ישרים קל"ט ר"א :

מנהג הסוחרים שרוב בעלי חובות כופין את המועטין להתפשר פליטת בית יהודה כ"א :

מנהג ממון ותורתו · שליח ששכה כמס פליטת בית יהודה כ"א :

מנהג וקצת ראיה הרי"ף ור"ן בריש פרק מקום שנהגו עיין משנה א' דב"ב ת"ט דאין הולכין אחר מנהג הדיוט · עיין ש"ע א"ח סימן נ"ג סעיף כ"ו · נ"י שם פ"א דב"ב דף ק"ס יש מפרשים אעפ"י שנוהגים השותפים ביניהם בפחות ממנהג בני העיר כל אחד בשלו אין מנהג אלא ינהגו כמנהג בני העיר כן נראה דעת הרמב"ן · ש"ע א"ח סימן תרי"ט סעיף א' בהגה דאין לשנות אפילו הנגינים והפיוטים · תלמידי ר"י על הרי"ף פ"ב דברכות דף י"ד ע"א · ש"ע א"ח ס' תר"ץ מגן אברהם ס"ק כ"ב · ש"ע א"ח סימן ש"ג סעיף י"ח · מהרי"ו רוי ל"ח · ש"ע י"ד סי' רמ"ה הלכות מלמדים · שלטי גבורים פ"ת דב"ב דף ר"כ ע"ב בארוכה · הרא"ש כלל נ"ו · הריב"ש סימן מ"ד וקכ"ח מהרח"ק שו"ש ט' סימן ג' וק"ב סימן כ' · בן לב חלק א' כלל י"ב סימן ס"ב וס"ד · ורשד"ם ח"ד סימן ל"ג קמ"ח · ש"ד · שע"ד · קלע"י סימן כ"ח ס"ז ע"א צ"ב וקי"ג תשובות הכהן ח"ב סימן כ"ח · בנימין זאב סימן שס"א ח"מ וב"י סימן מ"ב · ריב"ש סימן תע"ה ואינו קרוי מנהג אלא דבר השכיח תעשה תדיר אבל דבר הנעשה פעם אחת או שני פעמים אינו קרוי מנהג · פלפלא חריפא מנופה כי נגפת שקיל ושדי נגדים באודייתא מוליד ומביא מעלה ומוריד וגרי עמיקתא אזיל בפיסקא ריהם ודלי מרגניתא עוקר הרים וטוחנם ומסיק שמעתתא יהא שמיה מברך לעילא מכל ברכתא נס"ו ברכתי על החדש שלא בזמנו כי השיגוני גלילות ידיו אשר הוי בפי כדבש למתוק בין המצרים והיו לי למשיב נפש אמנם אף גם לא היתה שמחה שלימה אחר שהעלני בקן קולמוסו על במותי התוארים ומעל לכוכבי אל שם קני במקומם של שבחים ואני מאותם התגבשים עצמי בבית מדרש אשר כשפל ישבו מבלתי לשית בגדולות מי אנכי ומי ביתי כי הביאני עד הלום על גרם המעלות ושפר תהלות לעשות לי שם גדול בשם הגדולים יועצים ושופטי ארץ חכמים מחוכמים אשר כח בהם לשקול בפלס מאזני משפטם הרים הגבוהים וסלע המחלוקות לשים המעקשים למישור באופן ישר וקו חשוה ואני ידעתי כי כבד הדבר מאד לעמוד בפרשת דרכים במשעול כרם ה' צבאות בית ישראל להטות רגל העוברת ברשות הרבים פן תצא באש חמת המציק והמוצק ובערה ואין מכבת ואחרי שנכון לבי בטוח מאמריו כי נעמו שאין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובות קריתו קריה נאמנה ראשונות לא תזכרנה ולא תעלנה על לב זאת ישיב אל לבו להזהר מאד שלא לשנות מנהג אבותיו בחוטה של מחט ולא יחליפנו ולא ימיר אותו אפילו רע בטוב כאשר השים הרי"ח בלקט כשטא יהו אי עדיף טפי לברך שתים על התפילין וז"ל שמחה גדולה היתה לי אם הייתי ממשפחת האשכנזים והייתי מברך ב' דהכי משמע יותר משום אבל מה אעשה שאין לי לשנות ממנהג אבותי וכמה מנהגים זהים והמוחזקים הוקבעו בכל תפוצות יהודה וישראל וקיימום דור דור ושופטיו דור דור וחכמיו במסמרים כל זמנו כגון תשסת עטרות ס"ת בראש הקוראים בש"ת לבעל משא מלך חקירה ד' מדיני המנהגים קריאת ההפטרה ביום הכפורים בלשון יוני לסוחרים נדרות סימן ע"ח גל"ו

סימן רכ״ח אבל הרא״ש כתב בכ״י סימן של״ד דלכ״ע הנדרי שנדר על תנאי יכול להתירו אעפ״י שלא חל ולכן אם ירצה יכול להתיר קודם שיחול לדעת הרא״ש ואם ירצה לחוש לדברי הרשב״א ישכיר אותו תחילה ואח״כ יתירו לו ואין בזה מכשול דחכם עוקר הנדר מעקרו :

מנדה עצמו בכעסו שלא · עיין · סתרה אס · יהודי לא :

מנדה עצמו בעה״ז ובעה״ב בשביל שלא היה שותפו נותג כשורה וחשב שיותר טוב לו להפרד ממנו ונדה עצמו אם ישתתף עוד עמו ועכשיו רואה שאין לו להוציא מזונות ביתו אם לא יחזור וישתתף עמו יש לו התרה מהרי״י הלוי כ״ב מ״נ · ש״ע י״ד סימן רכ״ט סעיף מ״ו · עיין משפט צדק ע״ח בדין המנדה עצמו בעה״ז ובעה״ב כי עדים שונאי פלוני אומרים עליו שכך קבל עליו אם יעשה הפרנסות והוא מכחיש ויש עדים כוותיה החרם מה דינו אם כנדר אם כשבועה ועיין מהרר״א ן׳ חיים ח״ב סימן ס״ב · וע״ח · עיין משפט צדק ח״ב ל״ז ראובן שמחלת קטטה עם שמעון קפץ ונדה עצמו בעה״ז ובעה״ב אם יהיה לו עוד עסק עמו לעולם ושוב נתחרט ובא לשאול התרה וכפי הנראה מדבריו הוא שחשב ברעתו בשעת הנדוי שיהיה לו התרה ותכף כששאל לו איך עשית הדבר החמור הזה בתום לבבו ענה שיקבל התרה כי באמת היה ע״ה צדר במה שיש לצדד ואמר שראה כי מחמת היותם בקטט נורמים רעה לעצמם בעלילות בין האומות וגורם לו שמעון היזק גדול וגם שהנה הוא נכשל ועובר הנדוי לכך העלה כי אם א״א בלאו הכי דוראי דחשיב דבר מצוה ומבמעט לא היה צריך התרה עכ״ז שיתירו לו בעשרה למצוה מן המובחר ואם לא ימצאו די בשלשה והסכים עמו מהר״ר סאראוול ומהר״י סאסינה ועוד נתארכו הפסקים והתשובות מהראנ״ח סימן ל״ח שהיה חוכך להחמיר ולבסוף הסכים שיתירו לו ושיתענה וכ״כ מהר״א ששון כמ״א להיות חוכך להחמיר וישוב ידו שנית המחבר במ״כ ע״ש בשתי תשובות אלו ויאורו עיניך ועוד עיין במ״נ בדין א׳ שנתקוטט עם קרוביו ומתוך כעסו קבל עליו נדוי בעה״ז ובעה״ב לבל ילך לא הוא ולא אשתו לבית הקרובים ושאם אשתו תלך שיכה אותה מכה רבה ואחר ימים נתחרט והעלה דפטור ומותר ויתירו לו בעשרה ע״ש דף קי״ד ועיין מהר״ם פאדווה ע״ט בדין מנדה עצמו בעה״ז ובעה״ב · עיין מהר״ש המדינה י״ד תשובה קל״ט בדין מנדה עצמו בעה״ז ובעה״ב וטען שלא היה יודע שאין לו התרה · עיין לחם רב תשובה ס״ז קהל שקבלו עליהם חומרות וחרמות ונדויים בעה״ז ובעה״ב שלא ליקח המכס מפני שנמשך ממנו היזק לרבים וגם החרימו שלא להטפל עמהם ויש אנשים שהוכרחו באונס לקחתו צדד צדדים להחמיר מפני שהיה ע״ר המס״ח ונדוי עוה״ב ובשביל הנזק שהיה נמשך לרבים ועוד מצדד להקל מטעם האונס ומכשול לרבים שנכשלים בדבר החרם ויבאר דין ג׳ שאינם מן הקהל שיתירו להם אפי׳ שבהסכמת כרתו עד״ר וע״ד הסכימה כי אינם אלא איומים ומתירין לעצמן ושהרבים מתירים החרם קודם שיחול ואפילו שההסכמה היא לדבר מצוה כיון שהדבר היה באונס וכשיתירו להם שיאמרו רוצים אנו בהסכמה אך לא בחרם וכן מי שנדר לעלות לא״י ונאנס יתירו לו ע״ז האופן שיאמר רוצה אני לעלות אבל איני רוצה בנדר ע״ש כי באו דבריו בהסכמת הרשד״ם והרש״ך ועיין בח״ם סס׳ פרח מטה אהרן תשובה נ״ח · עיין מהרר״א ן׳ חיים ח״ב ע״ת המנדה עצמו בעה״ז ובעה״ב ע״כ אם הולכין בספק נדוי להחמיר :

מנדה עצמו בעולם הזה ובעולם הבא עיין · גם מעשה לחם רב ל׳ · מכם ק״ק ססכיעו :

מנדה עצמו עיין · תלמיד חכם מנדה לעצמו וגם גם דין שם בארץ המנדה את עצמו :

מן דילית דא לית פי׳ מידו היתה זאת לו שלא היה לו לדרוש במרכבה ולכן מת שיצא צרעת מן התפוח והכתה בפדחתו ומת שבת פ״ח דף פ׳ :

מנה אין כאן משכון אין כאן הרי״ף ור״ן פרק א׳ דקדושין דף תרכ״ד עמוד א׳ · טור אבן העזר סימן כ״ח · ממשכנת ידיעם ד״ם כני מאה בסוף ספר סכיון עסכת לוקנו ומון לו

משכון בשביל שמתנה מעכבת המשכון כאלו זכה במתנה · פרישי אין כאן נסכה אין כאן · קדושין במשכון · קנין אין כאן פנוטה · מנועם אם מוסיף חוב :

מנהג אבותיכם בידכם הזהרו בו זימנין דגזרו שמדא ואתי לקלקולי כך שלחו מתם דגזרו שמדא שלא יתעסקו בתורה וישתכח סוד העבור מכם ותעברון נמי יומא חדא ואתי לקלקולי ולעשות מלא חסר וחסר מלא ותאכלו חמץ בפסח י״ט פ״ק דף ד׳ :

יום טוב של גלויות · טעמים עליו · קדום החדש :

מנהג אבותינו תורה היא ש״ע י״ד סימן שע״ו ס׳ ד׳ בהגה גדולה · שלטי גבורים על הרי״ף דברכות פ״ח דף ט״ע ע״ב אות ג׳ · טעמים עליו · מבול עור · פשוט סתל תמעה כלל :

מנהג אין בו כח להפקיע קדושת הבכור מהרד״ק שורש חפ״ח״ם סימן רפ״א · בן לב ח״א סימן ס״ב · רשד״ם ח״ד סימן שי״ד · דברי ריבות סימן קע״ד · קלעי סימן ק״ג · וכ״כ מהר״ם מינץ סימן ס״ז ועיין שם בענין המנהגים ודברי מוהרדיק״ו · אין כח במנהג להפקיע הבכורה שלא יטול פי שנים

מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר מלה :

מנהג אל ישנה אדם מפני המחלוקת משנה א׳ פרק א׳ דפסחים · שלחן ערוך אורח חיים סי׳ תס״ח ס׳ ד׳ ·

מנהגי אסור כעל :

מנהג אם אינו ברור יעמוד על דין תורה תשובת הרא״ש כלל פ׳ ס׳ · ח״מ סימן ס׳ · אם אינו ברור הולכין אחר הביצוע תרומת הדשן סימן שמ״ו · דברי ריבות סימן קל״ט · משפטי שמואל ע״ז מנהג הבא לעקור דין תורה :

מנהגא מילתא היא הרי״ף דב״ק פ״ט דף מ׳ ע״א · הרי״ף פ״ה דפסחים דף רמ״ט ע״ב והולכין אחריו משנה ה׳ פ״ט דב״מ ת״ט · שנא׳ אל תסג גבול עולם אשר גבלו ראשונים ח״מ ולע״ש סימן שס״ה :

מנהג אם מבטל דין תורה עיין · מנהג מבטל הלכה עפר יעקב פירש הדבר כלל פיסב · מנהג ממון כעל :

מנהג אם מברכין עליו אם לא הרי״ף ור״ן ושלטי גבורים פ״ד דסוכה דף שנ״ר ע״א · תלמידי ר״י על הרי״ף פ״ב דברכות דף י״ו ע״א דכתבו בסוף בשם רבם שאין כל המנהגות שוות דלגבי ערבה דליכא אלא חבטה בעלמא לא מברכינן אבל מנהג דהלל בר״ח דאיכא שבח והודאה למקום מברכין · רמב״ם סוף הלכות ברכות · חליכות אלי אות תק״ב אם מברכין על המנהג אם לא כתבו תוספות דתענית דף כ״ח ע״ב ד״ה אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם הז״ל י״ם דאמנהג לא מברכינן מהכא וכו׳ ור״ת כתב דמברכינן וק״ק לאותם יש מפרשים היאך הוכיחו משמעתין דלא מברכינן הא מהכא לא משמע אלא דהוי מנהג אבל ברכה לא חוזכרה הכא כלל ונראה שלמדוהו ענוים פרח ועשירים בסוכה דף מ״ד שכתבו באמצע הדבור מ״ל דודאי נ״ב לא תיקך באמצע ההלל אם כן הוא אם ברכו אם לאו ואי לא מברכינן אמנהג היאך לא הכיר שיהיה מנהג מדלא ברכו וכי תימא אכתי אמאי לא הכיר שהיה להם לדלג ממה שברכו בתחילה לקבות ולא ברכו לגמור ותידחו דוחק איכו הכרע עיין שם ובמה נתברר פה דעת יש מפרשים שסוברים דאין מברכינן כיון שרב נכנס בתחילה לבית הכנסת היה לו להכיר הדבר ממה שברכו לקבוע ולא ברכו לגמור וס״ל ליש מפרשים כמו הוכי תימא שכתבו התוספות שם בסוגיא אבל הרחיה שרחו לא סבירא ליה ליש מפרשים ודוק ·

הלל כולם :

מנהג אנשי סיבילייא שלא לאכול בשר בימי אבלות והנה לאחר מהם שאירע לו אבל הוא חולה ונשאר אם יש למנהג זה היתר אף שלא יהיה חולה והעלה שלהיותו חולה יתירו לו כדרך כל התרות ואם כולם ירצו להתיר מאחר שהדבר מותר אליבא דכ״ע והם נהגו בו אסור והוא שיבולים להתיר משפט צדק מ״ז ועיין הלק״ט ח״א א׳ ק״נ :

מנהג לסבור :

מנהג בטעות עיין · דברים מותרים ואחרים נהגו בהם איסור · מנהג כ׳ ומום ס׳ י״ד י״ח כ״ט ל׳ מ״ח מ״ג מ״ו · מנהגי אסור כעל

יבין שמועה דף י"א ע"א פירוש מחודש במנא הני מילי ובמנא לן' יש מנא לן ששואל על עיקר הדין' וכדף קט"ו ע"א בשם הרשב"א בפרק מרובה תמיהא לי מאי קאמר מנא ה"מ דמפורשים ככתוב במדת ארבעה וחמשה שור ושה וכבפר בסף או כלים שור ושה וי"ל דאורחיה דגמרא דכיון דתני שנוהגת בזה ובזה וידעת שיש דברים שבאים מכלל ופרט שואל מנא הני מילי כדי לבאר' כנסת הגדולה א"ח דף קס"ד ע"ד בכללים נפרדים אות מ' כל מנא לן ומנא הני מילי שייך בדברים שיש להם עיקר מן התורה אבל בדברים שאין להם עיקר מן התורה אומר מאי קראה משפט צדק חלק ראשון סימן ל"ט חלק שני סימן מ' בשם הרמב"ן בספר השגותיו ובשם התוספות' שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מנא לן מנא הני מילי :

מנא

הני מילי כששואל על דברי תנא יחיד מוכח דהלכתא כוותיה מדלא קאמר בלשון מאי טעמא כי מצאתי בששת סנהדרין פרק ארבע מיתות נראה שהיא להר"ן ששם מביא ראיה לדברי הרמב"ם שפסק פ"י מהלכות מלכים הלכת כרבי אליעזר דס"ל דבן נח נצטוה על הכלאים אע"ג דהוי יחיד מדאמרי בגמרא מנא הני מילי אמילתיה ולא קאמר מאי טעמא דרבי אליעזר מהר"ר בצלאל' נופי הלכות אות רתי"ג' נופי הלכות דף ק"ב ד"ה מפי הקבלה :

כן כמ אסור כהרצפת :

זכור לאברהם' א"ה' והרב יד מלאכי אות תס"ו הביא דברי ה' נופי הלכות הנ"ל והאריך להוכיח דלאו כלל גמור הוא זה ולא סו"ל לרבינו בכלל ולהס"ר הלגאזי לאביאו לכלל מחודש יע"ש כאורך :

מנא

הני מילי עיין' כן כמ אסור כהרצפת' מנא לן :

מנא

הני מילי עיין סוף ספר נופי הלכות היינו אחר אות תקנ"ב ד"ה אמר המחבר ידעו המעיינים כי אפילו פסקות שלי שתמתתי ביסי חרפי בספר יבין שמועה על כלל מנא לן עתה מצאתי בבית גנזיו של החכם כמ"ר יצחק בואינו פיתקא אל הגאון מהרא"ם ונוותתי עמו בסה שרתמתי וז"ל כתב הליכות עולם כל מנא הני מילי שייך בדברים שיש להם עיקר מן התורה וכו' וזה שקר דריש פ"ב דביצה קאמר מנה"מ ופרש"י כלומר אהיכן אסמכוה גם מה שהביא ראיה מתוספות דיומא מדקאמר בנגר מי ולא קאמר מנ"ל משמע דהוי דרבנן גם זה שקר כי לא יתחייב מזה המאמר שיהיה מנ"ל בכל מקום מדאורייתא ולא בשום מקום מדרבנן והנה זה החכם טעה בהפך ההקדמה הכוללת שכוונת התוספות שכל כנגר פי מדרבנן אבל אין כל מנא לן מדרבנן אלא נשתמשו בגמרא בלשון מנא לן כפי מה שירצו נאם הטרוד העלוב אליה מזרחי עפ"ר הגאון ז"ל :

זכור לאברהם' א"ה' ועמ"ש בתנ"ג וה הרב יד מלאכי אות ת"ל ואות עין וזכר אות נ"ו :

מנא

לן מחודש הליכות אלי אות תק"ז הפירוש המדוע שידע פירוש הדבר אלא דבעי מהיכא נפקא ליה ומצינו בנדרים דף ע"ש חוטר מחקם מכתפר מנא לן וכתב הר"ן לאו דוקא מנא לן אלא פלו' מאי גיהו הרי מנא לן ששואל פירוש הדבר במו מאי ניהו :

מנא

לן מנא לן בששואל שני פעמים הדרך הוא כמ"ש הליכות עולם שרואה המקשן שהדבר שואל הוא ברור ומקשה לו מנא לן קא בעית הרי ברור הליכות אלי אות תקנ"ט וכתבו תוספות דזבחים דף פ"ט ע"א ח"ל מנ"ל כדקתני טעמא מלבד עולת הבוקר הכא ניחא דמקשה שפיר דמאי בעא מנא לן כיון שהטעם מפורש במתניתין אבל קשה בשמעתא קמייתא דמגילה דבעי מנ"ל ופריך מנ"ל. כדמעינן למימר קמן חכמים תקנו וסה בפך אמו משום הכי לית לן למבעי מנ"ל מאחר שאין אומר הטעם מפורש במשנה עכ"ל וצ"ע לדבריהם שאין תרוץ דומה לראיה דמאי דבעי במגילת פעם שנית מנ"ל אינו לומר דהיאך אתה שואל מנ"ל שהרי הך מילתא הוי כדבעינן למימר קמן אלא הכי מקשי מדבעית מנ"ל משמע שאתה סובר שהוא חיוב לקרות בי"א וי"ב והא ליתא דאינו אלא משום תקנה כרבנן הרי דקושיית הגמרא

בזבחים דמאי בעית מנ"ל שהטעם מפורש אבל הכא בפ"ק דמגילה הקושיא היא איפכא מדבעית מנ"ל משמע דסברת דהוי חיובא והא ליתא דאינו אלא תקנת כרבנן כדפרש"י במגילה ואין לומר דמהיכא דייק מדקאמר מנ"ל דסובר דהוא חיוב י"ל דדייק דאם בא לשאול טעם הקריאה בי"א וי"ב לא הל"ל בלשון מנ"ל אלא מאי טעמא הכלל העולם שיש שני פירושים במנא לן שני פעמים' הליכות עולם שער ב' פ"ב ד"ה מצינו בהרבה מקומות הראשון כניחותא והשני בתמיה' עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה אות מ' שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מנלן מנלן' הליכות עולם :

זכור לאברהם' א"ס' כתב הרב עין זוכר אות י' וז"ל מנלן מנלן וכו' כן הוא בריש דמגילה ופ' כל התדיר' ועמ"ש הרב החסיד בס' יד מלאכי אות תמ"ב והרב תופת סדור מהר"ח אלפאנדרי בספר דרך הקדש דף י"ח כתב דלף מאי פסוק מפו' כתו' אם איתו מפו' במשנה מלמולה בפי' מנלן וסמוכות סלו מדברי מסתום' ריש פ' כל התדיר והביא על הרב בזאר סבא עש"כי ואני כעניי בספר הקטן פער יוסף דף ס"ו כתבתי דלא נמריץ מתו' אלא כהאי דתדיר קודם לא כזיכא בהדיא אלא מסמעותא דקרא דמלבד עולת הבקר וכהאי מסמע מתמוה' אם דלא איתו מפו' במשנה מלי לשאול מנלן אבל כי כתיב קרא בהדיא כגון בפירת הכית אף אי ליתיה במשנה אין לשקשות מנ"ל ועיין בתוס' הרא"ש למגילה וחדושי הריטב"א למני' שכרסמו מקרוב מאי דפירושו כמ"ש גם במגילה מנ"ל מנ"ל ע"ש וביומא דף ו' למה מפריצין למה מפרפין וכו' ע"ש ועיין לס' הגדול מהר"ם אלגאזי בספר בנחמד הליכות אלי ספ' כמנלן מנ"ל דמגילה קנת ע"ד הרא"ש והריטב"א ע"ש ודוק ובמו' הריטב"א יש ס"ס עכ"ד :

מנא

לן עיין' מנא הני מילי או' מנא הני מילי עיין :

מנאפים

כיד עליהם נאמר ידיכם דמים מלאו הרי"ף ור"ן פרק י"ד דשבת דף קל"ח ע"ב שלחן ערוך אה"ע סימן כ"ג :

מנאפים

לא בעינן שיראום העדים כמכחול בשפופרת אלא שיראו אותם העדים בקרוב בשר שוכבים הרי"ף פ"א דמכות דף רצ"ט ע"ב' רמב"ם פ"א מהל' אסורי ביאה' גמרא דפרק השוכר את הפועלים תא שמע דאמר שמואל במנאפים משיראו מנאפים ובכלאים עד שיכנים כמכחול בשפופרת ופרש"י ונ"י במנאפים אם עדים מעידים על המנאפים לחייבם מלקות או מיתה משיראום שוכבים זה על זה כדרך מנאפים ואין צריך לראותם כמכחול בשפופרת דלא חזקיקתם תו' להסתכל כל כך' הרי"ף ונ"י פ"ב דיבמות דף ת"ח' הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ם דף קכ"ב ע"ב' ש"ע יורה דעה סימן רצ"ז השני :

מנאפים

עיין' מסרנו הרלחנים' סוטה כסס :

מנאפת

עיין' תסוכה ודינים סימן ל"ב' :

מן

בזכות ויקח חמאה וחלב עמוד ענן בזכות והוא עומד עליהם בארה של מרים בשכר יוקח נא מעט מים דתני תנא דבי ישמעאל ב"מ פרק ז' דף פ"ו :

מן עיין' מן פירד' סלגה פרנסים :

מנדה

עצמו בכעסו שלא ישכיר שמעון לעשות מלאכה אצלו ואם ישכיר אותו שלא ישלימו עמו מנין עשרה לתפילה ורצונו היה לקנום עצמו כדין מנודה שלא יצרפוהו לכל דבר שבקדושה והן בעת הוא מתחרט ובא לשאול התרה והשיב בעל פרח מטה אהרן ח"א תשו' ע"ז דודאי נראה שהחמיר על עצמו שיהיה דינו כדין מנודה שכתב הרמב"ם פ"י מהלכות ת"ת ואין מזמנין עליו ולא כוללין אותו בעשרה לכל דבר שצריך עשרה וכן כתב הריב"ש בסי' תל"ב אפילו החמיר על עצמו לקנוס יותר מדין מנודה ושלא יצטרף לעשרה ואין לר דוקא אם יקנום עצמו אם יעבור על שבועתו אבל לדבר הרשות לא שהרי כתב דאפילו החרים מנדה לעצמו ואפילו לדבר הרשות ולא דמי למ"ש מהרי"א במכתביו במי שאומר אם אעשה דבר פלוני לא אהיה יהודי וכו' דאין צריך התרה וכו' וקרינן עליה נשבע להרע ולא ימיר דהתם לא הוציא שבועה מפיו ומה אבל נדוי אמרו בגמרא אפילו על תנאי אפילו מעצמו צריך התרה וביורה כיצד יתירו לו אם קודם שישכיר אותו הרי עדיין לא חל הנדוי וכמ"ש הרשב"א שאין מתירין לסמוך עצמו עד שיחול הביאו הב"י

סימן

Digitized by Google

פוסקים ׳ יבמה שנשאת ׳ יבם כיון ׳ יושבי קרנות ׳ כל מי שאינו בקי ׳
כל מקום שיש קדושין ׳ כסף מסבר ׳ כרות שפכה ׳ מודעות צריך לבטל ׳
מוחזק לבן פלוני ׳ מילה בשבת ׳ מילה וברכתה ׳ מילת ממזר ׳ ממונה
המחרפו ׳ ממזרת ונתינה לישראל ׳ מעוברת חוזרת ומתעברת ׳ משפחה
שקרא ׳ נפלים אסור להתפסק ׳ נשים בשדות ׳ ספיקא דאורייתא לחומרא ׳
ספק ממזר ׳ ספר תורה מי כשר לכתיבתו ׳ עבד או גוי ׳ עבד אם
עובר יכול להשתהות ׳ עריות אם ׳ עשרה קנין שות ׳ פסולים ׳ פריה
ורביה לא ׳ לא והכא ׳ קדושין על תנאי האומר ד״ה פרי הארץ ׳
קטנה שהגדילה ולא ׳ ראוי לדון דיני נפשות ׳ רבה תוספאה ׳ רוב כפילות ׳
רשעים לא ׳ שכיחים לא למדו ׳ שני עדים אומרים נתגרשה ׳ ספחה
וגויה ׳ ספחת שטבלה ׳ ספחות הקנויות ׳ ספחתו הבא עליה ׳ תניגא
חדא ויתנא ׳ תשובה ויסורין :

ממזר עיין פסקים וכהבים סי׳ ל״ז אשה שאמרה בני זרת ממזר הוא :

ממזר קודם לנתין משנה ח׳ פ״ג דהוריות :

ממזר קורא בתורה ש״ע א״ח סימן רפ״ב סעיף ג׳ בהגה ובלב״ש סעיף ד׳ :

ממזרת אם מותרת אחר עשרה דורות או לא עיין ׳ דון מינה ׳

ממזרת ונתינה לישראל אע״ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ולמיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמיעקרא לא אישתעבד לה ולא במזונות ורפואה שהם תנאי כתובה דלמיקם קמיה קאי הר״ן פרק ד׳ דכתובות דף תפ״ח ע״א ׳ שלחן ערוך אה״ע סימן ע״ח סעיף ז׳ רמב״ם פרק י״ד מהלכות אישות ׳

מזונות אשתו ׳ פדיון אשתו ׳ רפואת אשתו :

ממזרת ונתינה לישראל עיין ׳ כל מקום שיש קדושין ׳ פדיון אשתו :

ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ משנה ח׳ פ״ה דגטין ר״ע והאידנא נהגו איפכא מהר״י קולון שורש ט׳ ותי״ט בגטין ׳ משנה ח׳ פ״ג דהוריות ׳ שנא׳ יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים ר״ן פ״ב דשבת דף קל״ו ע״ב ׳ איתתי תלמיד חכם קודם לכהן בנימין זאב סימן רמ״ג ׳ רמב״ם פ״ג מהלכות תלמוד תורה ׳ ש״ע א״ח סימן קל״ה סעיף ד׳ המנהג הפשוט שאפילו כהן עם הארץ קודם לקריות לפני חכם גדול ישראל והוא שהכהן יודע לקרות (מהרי״א בשם תשובת הרשב״א ותא דא״ר יוחנן כל תלמיד חכם שמברך לפניו כהן עם הארץ חייב מיתה היינו ברכת המזון ושאר דברים ואפילו אם כהן נותן לו רשות נהגו שלא לעלות בית יוסף וראיתי בתשובות הרב הגדול כמהר״ר חזקיה פינצי מרקא:אטי כתובי יד הכמוסות אצלי שהוכיח בראיות ברורות דאף בזמן הזה תלמיד חכם קודם לכ״נ עם הארץ בקריאת התורה) מיהו אם יוכל לקרות עם הש״ץ מלה במלה סגי בכך כדלקמן סי׳ קל״ט שאם אינו יודע לקרות היאך יברך על התורה ׳ . וקדשתו ׳ כהן קורא ראשון ׳ תלמיד חכם שמברך :

ממזרת עיין ׳ גר ועבד משוחרר :

ממחק בשבת עיין ׳ מוחק ׳ מפרק אם חייב ׳ ס״ת שנפלם :

זכור לאברהם ׳ א״ה והרב כמהרר״י ן׳ ניריאה ז״ל בספר טל אורות כתב במלאכת הממחק ח״ל ואיכא לספוקי במלאכה זאת דממחק אם החליק דבר א׳ כגון שגרר הקליפה מן הקנים ואינו צריך אלא לקליפה לבד לצורך מה וכמלא שמי שמגרר שקליפה החליק את הקנים מאליהם כגון דלא אי חייב או לא מי אמרינן כיון דאינו צריך לאותו דבר שהחליק אינו חייב משום ממחק או״ד כיון דע״י מה שגרר הקלי נחלק הקנה מאליו חייב כיון שסוף סוף נחלק הקנה ועשה מלאכה ׳ ע״כ ׳ ואחר שאחדין קצת כתב כלל הפולה דאינו חייב משום ממחק אלא כשצריך לאותו דבר שהוא ממחק ככל שאר מלאכות וכדכתיבנא בשם הריטב״א וכו׳ יעש״ב :

ממלא משמש עיין ׳ משמש מוליא מידי :

ממכר עיין ׳ מכח וממכר :

ממנה עצמו על שני פסחים לא יאכל אלא מן הראשון רמב״ם פרק ב׳ מהלכות קרבן פסח׳ ועיין משנה א׳ וב׳ פ״ח דפסחים ר״ע ותי״ט :

אין נמנין על שני ׳ קרבן פסח אין שוחטין אותו :

ממעיט עיין ׳ אחד המרבה ׳ קרבן עיין נמרא :

מם ׳ עיין ׳ ויו יתירה ׳ מן כתיב בקרא או מם ׳ ס״ת ודין האותיות ונורתן החכם בפסק עפר יעקב :

ממצוא חפצך עיין ׳ שבת הפלים :

ממרא הוא נתן לו עצה לאברהם על המילה רש״י ריש פ׳ וירא משפטי שמואל י״ג :

ממרח בי״ט או בשבת נקרא הנותן שעוה או שמן עב בנקב החבית לסותמו ש״ע א״ח סימן שי״ד סעיף י״א ׳ וכתב בנח״נ שם שבאן נראה לי שאותם שמחממים בי״ט ראשי נרות של שעוה באש כדי שידבקו במנורה אסור גמור הוא דהוי ממרח וכתוב בספר הזכרונות דאסור ליגע בשעות שמא יבא לטרח ׳ והע״ש כתב דהיא חומרא יתירה ׳ רמב״ם פ״א מהלכות שבת משנה ו׳ ממרח חייב משום מוחק ׳ הרי״ף פ״ז דשבת דף קל״א ע״א ׳ פי׳ הערוך סיכה ׳ משיחה ׳ מיחה מריחה ׳ שיעה ׳ ענין אחד הוא ש״ע שם דפוס אמשטרדם ׳ וכתב מהר״ר נא״ל שם ס״ק ב׳ אמנם לפתוח נקב ישן שנחתם בשעוה כמו שנוהגים נראה דמותר בשפותחו בדבר מחודד ולא בידים דבכה״ג ליכא מירוח פי׳ משוח ומחליק דומיא דממחק כמ״ש הטור סימן שכ״ח ורמב״ם ומ״מ פ״א מה׳ שבת׳

בנין וסתירה בכלים ליכא לענין שבת ׳ מוחק :

ממרח חייב משום מוחק את העור רמב״ם פרק נ׳ מהלכות שבת :

ממרח עיין ׳ כורית בשבת ׳ רוק בשבת ׳ רטיה ודיניה :

ממרים ודיניהם רמב״ם פ״א מה׳ ממרים :

ממרנים עיין ׳ בעל חוב וכתובה לענין ד״ת פני יהושע אה״ע תשובה ד׳ :

ממרק עצמו לדבר עבירה חבורות ופצעים יוצאות מגופו הרי״ף פ״ב דשבת דף ק״י ע״א ׳ גמרא דשבת פ״ב דף ל״ג כל הממרק עצמו לעבירה חבורות ופצעים יוצאים בו שנאמר חבורת פצע תמרוק ברע ונדון בהדרוקן שנאמר ומכות חדרי בטן פי׳ הממרק ממרק עצמו משאר עסקים להתעסק בעבירות :

ממשכנים על השקלים לוים ישראלים וכו׳ ולא כהנים מפני דרכי שלום משנה ג׳ ד׳ דשקלים׳ רמב״ם פ״א מהלכות שקלים אין ממשכנים נשים ועבדים וקטנים משנה ה׳ :

ממשכנים על השקלים עיין ׳ אדר בחמשה ועשרים ׳ משכון אין שליח ׳ נותן שקלו ׳ שלום והדכרים :

ממשכן שדה לא יחכירנו ש״ע י״ד סי׳ קס״ד לענין רבית׳ משכנתא :

ממשכן שדה או בית לפירות ודיניו לענין רבית ש״ע י״ד סימן קע״ב :

ממשמע שנאמר ונטעתם איני יודע שהוא עץ מאכל ופירש רש״י מדכתיב בסיפית לא יאכל כללי׳ גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ב עמוד א׳ פרק לולב הגזול גבי אתרוג תניא ממשמע שנאמר ונטעתם איני יודע שהוא עץ מאכל פירש רש״י ממשמע שנא׳ וכתיב בסיפיה לא יאכל וכיוצא בזה פירש רבינו תם בסוף פרק ג׳ דקדושין גבי ולא תתחתן בם ובפרק כסוי הדם תנו רבנן וכסהו מלמד שבל דמו חייב לכסות ואינו דורש אלא פ״טו כדאמדינן וזה פלא בעיני שאינו תופס התיבה שדורש ממנה וגם לא מתיבה שלאחריה אלא מתיבה שלפניה ׳

ונומר וכו׳ שם תראה סדורם מתיבה סלא תפס :

ממש עיין ׳ דבר שאין בו ממש ׳ משל לאדם נאמן ׳ עבודה זרה איכא באתרא ׳ עבודה זרה יודעין שאין ׳ עבודה זרה מפני מה אין הקב״ה מבטלה :

מנא הא דאמרת עיין ׳ מהי תיתי :

מנא ׳ הא מילתא דאמרי אנשי טובא ב״ק פ״ח דף צ״ב :

מנא הני מילי או מנא לן לא שייך למימר אלא בדברים שיש להם עיקר מן התורה אבל בדברים שאין להם עיקר מן התורה בעי תלמודא מאי קראה בנימין זאב תשובת רל״נ דף של״א ע״ב בשם הרמב״ן ורבי ישועה לוי בס׳ הליכות עולם׳ הליכות עולם שער ב׳ פ״א מנא לן ומנא הני מילי מאי קראה ׳ כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם

עמה שמע מינה שכך היתה כוונתו שנתעברה ממנו נמצא הבעיא בגמרא אם היא פרוצה ביותר צ"ל שהיא היתה פרוצה מקודם הטבילה עד עבורה בפריצות תמיד כמו הוכחה של רש"י שיש לחוש שלא נתעברה מבעלה רק אחר שפירש ממנה בעלה החמיצה ובגמרא כשנשאר הדבר בתיקו היינו באשה שהיתה פרוצה כנ"ל כפירוש רש"י שיש לחוש שלא נתעברה כלל ועיקר מבעלה אבל בנד"ד שהחמיצה אחר שפירש בעלה ממנה ודאי לא יחוש לומר שמא לא נתעברה מבעלה ופשיטא בנד"ד שהטבילה והוסם היוםטוב כדברי הבעל כנ"ל ובודאי יש לנו לתלות שנתעברה מבעלה ואפילו לדברי הפוסקים האומרים שאם היא פרוצה ביותר יש לחוש לה אף פחות מי"ב חדש ד"ל בפריצות בגמרא מפרש"י מקודם הטבילה ועד עבורה אבל בנד"ד שהחמיצה אח"כ בוודאי מודים שמבעלה נתעברה ואם יש לחוש משום פריצות ורגלים לדבר כדברי מעכ"ת לאו דווקא אלא לכהונה אם יש עדי כעור אבל לולד בודאי לא ואי משום החשש שאינו משתהה שלשה עשר חדש לפי דברי הפוסקים הלא החוש מכחיש שנראה שמשתהה אף יותר כנ"ל ואין חכם כבעל הנסיון ואם משתהה כל כך אין לנו לחלק אם הבעל עומד עמה דווקא או לא כי מה בכך הלנו אם לצרינו הכל הוא תלוי אם יש מציאות להשתהות כל זה נ"ל בנד"ד להלכה ולמעשה לפי עניות דעתי ואתם מורי הוראה הלא אתכם החכמה והמדע ואתם מארי דאתרא ויודעי אמת לשפוט צדק ושלא להרבות ממזרים בישראל ח"ו, כה דברי אברהם הלוי ווולף היום יום כ"ח חשון התע"א בקאז"ל דמונ"פיראטו ואני הצעיר המחבר לא מצאתי מהר"ם מלובלין אבל יש אתי ספר יד אליהו של מהר"ר אליהו ב' המפורסם מהר"ר שמואל מלובלין בתשובה פ"ב דף ע"ט ע"ב שדבר קצרת על הענין והעולה מדבריו כי אין לנו לחדש דבר מעתה להקל באיסור כזה מה שלא מצינו ע"ש ועיין גנת נרדים בין טי"ר לפאה"ע אות קכ"ת דיכול העובר להשתהות י"ב חדש ושלשה ימים ויד אליהו תשובה פ"כ דברי ריבות קנ"ד על אחד שהוציאו עליו קול שהיה ממזר והכשירוהו נ' מיני ממזרות הם ודאי ספק וממזר מדבריהם ואין הולד משתהה יותר מי"ב חדש משפטי שמואל ק"ט נער גדול שיצא קול רינון על אמו שזינתה תחת בעלה ובן זה אינו מאביו והאם מודה בכך אלא שהאב כל ימיו החזיקו לבנו הרי זה כשר ואין לחוש לקול ולא לשתיקתו שהיו קורין אותו ממזר. מהר"ר בצלאל ר' לוי קדש לאה לשם אחיו ראובן ומחמת פקפוק לערות שמא אסר לו חזר וקדשה לשם ראובן והיא נשאת לגר בלי גט מלוי אלא מראובן בלבד בניה כשרים ועיין מהרריב"ל ח"ד דף י"ב · מהררם"א איסרלאס כ"נ ר' ר' ס"ט בדין האומרת לבשר נבעלתי אם נאמנת להיות הבן כשר ואם העלוהו לגדולה. מהרר"א בן חיים ח"א מ"ה אשה שאמרה מראובן אני הרה שקדשני בעדים ואח"כ בא עלי והוציאה שטר חתום והוא מכחיש נראה שלא נאסרה עליו אף על פי שמדברי העדים ומדבריה האשה הרהה לזנונים אחר שנתקדשה ודין הולד. תורת אמת קצ"ו אשה ומשרתה שנשתמדו ואחר זמן גרשה הבעל ושוב נתעברה מהסומר נראה שהבן כשר · מהרר"י בן לב ח"א דף קמ"ט כהן שיצא קול על אמו שזנתה תחת אביו גם הוא רע מעללים הרי הוא בחזקתו · עיין הרי"ף ור"ן פרק ג' דקדושין דף תרנ"ג עמוד ב':

עוכר יכול להשתהות:

זכור לאברהם · א"ה · ועמ"ש האחרונים כא"ה סימן ז' והרב הגדול כמהר"ר אברהם ישראל זאבי ז"ל האריך בכל פרטי דינים אלו בספרו הכביר אורים גדולים מסימן ק"ט עמי' קכ"ט ועמ"ש הרב ברכ"י שם בא"ה ובשו"ת חיים שאל ח"ב סימן ל"ח אות מ"ט כתב וז"ל ראיתי בספר תפארת לבני פ' וירא שכתב משם הגאון מהר"ר אברהם ברודא ז"ל להכשיר בילדה בי"ב חדש מטעם איבתהי וכתב שהסכימו עמו חכמי פראנקפורט הלכה למעשה · ומשום שתלה באילן גדול ורבנן דבתריה מוכרח להסיר המכשלה הזאת דנראה ודאי דלא יצא מפה קדוש הגאון הנזכר ורבנן ספוכי להכשיר הולד נגד רבוותא קמאי והש"ע דהסברא אחרת שכ' פרן סיה מכל ה"נ דאפשר דכא ע"י סם כאכוס דשמואל ומסיק הש"ע דהוי ספק ממזר אבל לומר דאשתהי יותר מי"ב חדש אין לנו דרוב הפוסקי'

ובמעט כולם סברי דלא אמרינן אשתהי עד י"ב חדש וספרת הגהה כ"י מחה קרו לה כמ"ש אני בצאיי בס' הקט' ברכ"י משם גדול מוריגו ה' מהר"י זאבי ז"ל נודעו נאמנה מזקני שער דכן הורו הלכה למעשה דאשה א' מעיר שבה הרבנים הנדמורנו הרב הנז' ואחמו מורנו הרב מהר"א יצחקי זכרונם לחיי ה"ה ופסלו הולד יע"ש שהאריך קצת לדחות ראית ת"כ הנז' ובסוף דבריו סיים ולכל סדברות פשוטא לי דלא הורה הגאון ז"ל ודעמיה כזה לא להלכה ולא למעשה רק אפשר דרך חידוד ללמד לתלמידים אמרה ושמע השומע וטעה עכ"ד · ובשו"ת יוסף אומץ סימן כ"ד אות נ' הביא דברי ס' פרד"ק בפל כ"ד על המציאות שכתב דכד"ס שלהם כתוב דאשת קיסר בזמן הולך במעיה י"ד חדש וסיפ קיסר אחרי אביו וכו' והיא עולה על כל דרכה תוספתא דתבג"ר עד תריסר ירחי מעשה שהיה כך היה וה"ה אם טפה יותר כל שלא ראו בה, דבר מבוער אבל כבר כתב הרמב"ם דאין הולד שוהה במעי אמו יותר מי"ב חדש וגם בס"נ דאמר דאיכו בחזקת ממזר לא אמרה מטעם דשוהה יותר אלא משום די"ל דבכנעה בא כמ"ש בטור וכ"י וחלילה להקל נגד מה שפסק מר"ן דהוי ספק ממזר עכ"ל בהגהות כ"י · וראה זה חדש שראיתי בפסקי הרב ספאירי ז"ל ליבמות שדפסו מחדש וכתב שם דף ס"ג ע"א מהם' דמעשה היה ושהה ולד ט"ו חדש ולא היה שום חסר וילדה בן בשערו ובפרכיו גדולים ע"ש והוא שלא דנקטינן דאינו שובה אלא י"ב חדש · ומ"מ לענין הלכה כל שנשתהה ספי מי"ב חדש הרי ספק ממזר כמ"ש מרן וכמ"ש מהרד"ק הנז' ופשיטא דאין להשגיח בד"ה שלהם ומ"ש ה' המאירי ז"ל הוא מציאות רחוק מאד מאד ואה גם דשם ניכר בשינוי שערו ובפרכיו גדולים הלכך טפי מי"ב חדש הוא ס' ממזר עכ"ל:

ממזר מותר לכתחילה לישא שפחה שקבלה עליה מצות וטבלה לשם עבדות להתיר בניו שישתחררו ויהיו מותרים בישראלית וכן ממזר הבא על הגויה הולד גוי ואם נתגייר הרי הוא כישראל ש"ע אה"ע סימן ד' סעיף ך' עיין נחלת צבי שם · עיין בן לב ח"א י"ג ואע"ג דרי"א דבזמן הזה אין להתיר לכתחילה הביאם עצמות יוסף בפרק האומר מ"מ פסק להתיר כל עור דריה"ב ממנה ברתא לסלקא ובכבר שיפ"ש הממזר שאינו בא עליה בתורת נישואין דבלאו הכי הביאת משחררת דחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וליבא תו טהרת זרע ודין זה בודאי ממזר אבל ספק ממזר אינו מטהר עצמו ע"י שפחה וכן הקראים בזמנינו אינם מותרים לבא בקהל ואינם יכולים לטהר זרעם לישא שפחה כיון שהם ספק ממזרים רש"ך ס"נ ס"ס ט"ו אבל לי נר' שיכול לשחררה בגט על תנאי ויאמר אם אני כשר הרי את משוחררת ואם אין אני ממזר אין את משוחררת ויהיה מותרת בה ממ"נ נפשך זרה למרתיז מדברי רמ"ע בספר חקור דין בענין חקור ישי לשפחתו · ועיין תשו' רדב"ז קפ"ח · עיין מוהרת"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן מ"ד מ"ת מ"ו · ועיין רשר"ם י"ד סימן קצ"ד ובריש ס' סן קצ"ו ומהרדס"ט ח"ב דף צ"ב ומהריב"ל חלק א' י"ב ·

ספק ממזר מותר · ספקות סקנייות · ספחתו הבא עליה:

ממזר מלין בשבת שבות יעקב ח"ב תשו' פ"ב · ש"ע י"ד סימן רס"ה וכן כתב הרשב"ץ ומהרי"ל והובא בש"ך סימן רס"ו דאפילו ממזר ודאי מלין אותו בשבת:

מילה וברכתה:

ממזר עיין · אבא סייס רב דלא חיישינן לממזרות · אכלות בספק בעל אשת איש ומת בעלה ולא ידעינן אם מת קודם הולד ממזר אב נאמן לפסול · אונס נותן הרכבה דכרים ודינין בפסק סר"ר באמן ושאר פסקים · את מכל מקום · אלמנת עיסה · אם איכה נאמנת לפסול · אנא ושבור מלכא · אנשי אלכסנדריאה · אפיגמא · ארוסה אם נתעברה · אשה אם נאמנת · אשת איש סלכה · אשת איש אגודה בשם רדב"ז ורפ"ח · אשת איש שהלך · אשת איש שהלך בעלה למדינת הים וילדה · אשת איש סוינתה תחת · אשת איש סילא · אשתו המכה · אשתך אשתי · באו ובכוח על עקיבא · בא על ארוסתו בבית חמיו · בא על הפנויה וילדה ממנו · בכל בריאה · בכור ממזר · בן בתו של אדם שנתעברה מאביה מלינו ואינו ממזר · בן הכרה · בן מכל מקום · בת ישראל לנתין ולממזר · גר או עבד · גט בטולו · גט ודיני בקיבתו מרדכי בשם רדב"ז רכ"כ · גט לאחר זמן · גט לסם תקנו כו זמן · גט למי כותין בשם רדב"ז קנ"ו · גט על תנאי במגרש · גט על תנאי רדב"ז ל"ס · גט פסול ודינו · גלוי עריות שלהם · גר ועבד משוחרר · גרים מקבלים דאי לא כתב קרא פירוש דבר זה דיני תמורות הכל בסרים · זרע של קיימא · חומרא תקנינן · חליצה קודמת · חליצה קודמת או יבום בתשובה רביעית ובתשובה ששית ובשאר פוסקים

אה"ע סי' ד' סעיף כ' הרי"ף והר"ן שסוף תרנ"ג ע"ב:

ספק ממזר מותר · ספקו מטלס:

ממזר חייב בכל המצות אבל אינו ראוי לבא בקהל עיין בלבוש ע"ז ה' ס"ת סימן רפ"א סעיף ד' יורה דעה · ועיין ח"ם סימן ל"ד סעיף כ"א:

ממזרים ונתינים שחורים ולעתיד לבא דהרי"ף והר"ן פ"ד דקדו' דף תרנ"ד ע"א עיין רמב"ם פי"ט מהלכות איסורי ביאה · גמרא דף ע"ב ע"ב:

ממזר כשר לדון דיני ממונות ופסול לדון דיני נפשות נדה פ"ו משנה ו' רע"י הרי"ף דסנהדרין דף רפ"ג עמוד א' · רמב"ם פ"א מהלכות סנהדרין:

דיני ממונות סכל · ראוי לדון דיני נפשות:

ממזר כשר להעיד וכן מצוע דכא וכרות שפכה ועדי שמרתו אחיו מחמת מילדת בירת יוסף מחשן משפט ולע"ש סימן ל"ד:

ממזר לא חיי אם אינו ידוע דירוע ולא ידוע עד שלשה דורות חיי יבמות פ"ח דף ע"ח ובבכורות פ"ז דף פ"ח מעשה באדם אחד שבא לפני רבי טרפון יתר בידיו וברגליו וא"ל כמוך ירבו בישראל א"ר יוסי כך אמר לו כמוך יתמעטו ממזרי ונתיני מישראל כלו' ממזרים שבישראל יהיו כמוך ויהיו נכרים שמשפחה פסולה הם · יד אליהו תשו' ל"ז:

ראוקן סמס ככהוכס ר"פ יד אליהו תשו' ל"ז:

ממזר ליכא אלא הבא מחייבי כריתות ומיתות ב"ד חוץ מן הנדה משנה י"ג פ"ד דיבמות רוע · ותיט על משנה י"ב משנה א' פ"י דיבמות תי"ט: לכן הנולד מן הנדה שלא טבלה אינו ממזר ואפילו חלל לא הוי מרדכי פרק במה אשה טור אה"ע סימן ד' · רמב"ם פט"ו מהלכות איסורי ביאה וסוף פרק החולץ איפלינו תנאי במילתא ופסקו הפוסקים כשמעון התימני עיין לבוש אה"ע סימן ו' סעיף ט' דאעפ"י שהבא על הנדה בכרת אין הולד ממנה ממזר שאינה דומה לשאר עריות דשאר עריות אין קדושין תופסין בהם ונדה תופסין בה קדושין כדילפינן מותחי נדתה עליו כלומר הויית קדושין עליו וכיון דתפסי בה קדושין אין הולד ממנה ממזר אפי' מדרבנן וכשרה לכהונה וילפינן לה מדכתיב אלמנה וגרושה וחללה וזונה את אלה לא יקח וכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו ודרשינן לה למעוטי נדה שאעפ"י שבאסור כרת קיימא אין זרעו ממנה חלל וכיון שאין זרעו ממנה חלל גם היא לא נאסרה לכהונה והו לא מידי · עיין בנימין זאב סימן קל"ו · האשה שהיה בעלה במדינת הים ושהה שם יותר מי"ב חדש וילדה אחר י"ב חדש הולד ממזר ש"ע אה"ע סימן ד' סעיף י"ד וכו' עיין בנימין זאב סימן קל"ד · תומת ישרים ע' · מהרי"ט ס"ו ר"י לבית לוי י"ד כ"ג · הרי"ף וני' פ"ד דיבמות דף תי"ח ע"א · הרי"ף ונ"י פ"ד דיבמות דף ת"כ ע"א וכתב שלטי גבורים אות ו' כתב רמב"ם היה בעלה במדינת הים וילדה הוי בחזקת ממזר שאין הולד משתהה במעי אמו יותר מי"ב חדש ובעל ה"ג כתב שאין נדה בחזקת ממזר שאנו תולים לומר שמא בצנעא בא ובעד וברייתא שם בהרי"ף ונ"י הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל השומרת יבם שאין הולד ממזר · רבה תוספאה עבד עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא וילדה אשתו לסוף שנתה ואכשריה נ"י פ"ח דיבמות דף תכ"ט ע"ב · ועיין נ"י פ"י דיבמות דף תל"ב ע"א הכל מודים בבא וכו' ואפילו מדבריהם משמע שאינו ממזר בתשובת הגאונים סימן ע"ג שהנושא גרושת אחיו הולד כשר וצריך עיון שהרי גרושת אחיו קיימא בכרת ומחייבי כריתות הוי ממזר · מהרי"י בן לי"ב חיד דף ס"ח האשה שהלך בעלה למדינת הים וילדה אחר י"ב חדש ארבע חקירות כדבר · ראיתי פסק מהר"ר אברהם הלוי ואלף שלוח למוהרר"ב אשר תופיח שם בראיות דהולד יכול להשתהות יותר מי"ב חדש ז"ל אשה עסר עסת בעלה במוצאי יום הכפורים שנת הה"ע ופירש ממנה מפני דם בתולים שניים או שלישים ויצא לדרכו וישב חוץ מן העיר שמנה חדשים ואח"כ חזר לביתו ועמד עם אשתו ה' חדשים והולידה בשלשה עשר חדש ולד קיימא ונגמרו שערו וצפרניו ונדרשתי לאשר שאלוני מדי עברי במרין בנאבססאלא בענין זה והתרתי את הולד ודעתכם נטרת לאסור ומעכ"ת אכ"ה לידע את דעתי והיא א ידוע הוא כי מקור דין זה יוצא מן הגמרא בפרק הערל דף פ' ברבה תוספאה ז"ל עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי תריסר ירחי שתא ואכשרוהו ולא דנוהו כממזר דכמו דכן שבעה אעפ"י שנגמר משתהי כן בן תשעה אעפ"י שנגמר משתהי ועל זה יסדו הרמב"ם והמגיד דינם בפט"ו מהלכות אסורי ביאה שאין הוולד משתהי יותר מי"ב חדש אבל זה מנין להם דלמא מעשה שהיה כך היה שם בגמרא ואולי אם אירע מעשה שנשתהה יותר היו מכשירין אותו תחידנא זה בודאי שלמדתי בתשובת מהר"ם מלובלין שאלה פ' דף מ"ה ע"ד שאירע מעשה כזה שם וחשתא בא ארי הלשון הזה כתוב מיד החבר כמהח"ר אברהם סגרי מקאסאלי מצאתי בספר המאירי והוא נקרא בית הבחירה ז"ל בפ' הערל על עובדא דרבה תוספאה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי וכו' ולסוף י"ב חדש ילדה והכשירוהו ולא דנוהו כממזר מפני שכשם שבן שבעה משתהי אעפ"י שנגמר לגמרי בשביעי כך בן תשעה שנגמר לגמרי לדברי הכל אפשר שמשתהי ואחר שאפשר כך שדינן לה בתר רוב נשי שאינן מזנות תהו ודאי כרבי ראי לרבנן הואיל ואינו משתהה כלל אחר שנגמר לגמרי וכל שהשלים התשיעי ודאי לגמרי נגמר הרי זה ודאי ממזר והלכה כרבי ודבי אכחו ומכשרינן אותו ואחר שכן אף ביותר משנים עשר חדש ואף בימינו אירע מעשה באשה אחת ששהתה חמשה עשר חדש וילדה והיה עבורה ניכר לכל כל ימי העבור שלא היה בה שום חשש והיו כל בני חסחוז תמהים עליה והיו סבורים שהיתה חולה מחולי הנקרא אוטי"ם וילדה בן והיו שערו וצפרניו גדולים באלו נולד ונתגדל וגדולי המחברים כתבו שאין הולד משתהי במעי אמו יותר משנים עשר חדש ואף רבותי העידו לי כן באותו זמן בשם ספרי הרפואה לגדולי חכמיה אלא שמעשה שהיה כך היה ונראה לי לדון בו למעשה ולהלכה ר"ל ששהתה זהו תודף לשון המאירי אות באות ונראה ממנו ששהתה יותר מי"ב חדש · ואם מפני שהאשה הזאת פרוצה ביותר כדברי מעכ"ת איבעיא היא בגמרא דסוטה דף כ"ז ולא איפשיטא ואי משום ספיקא ולחומרא נראה לי דבנדון דידן לא שייך זה אחר העיון והדקדוק בגמרא ז"ל בעי רב עמרם היתה פרוצה ביותר מהו אליבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה לא תבעי לך דלא ידעי ולא מנטר לה כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה מאי כיון דידע בה נטורי מנטר לה או דלמא כיון דפרוצה ביותר לא ופירש"י כיון שפרוצה ביותר נשכבת מתחתיו תיקו תוס' שם ד"ה אליבא דמ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה מסיים שם ונראה דמ"ד כסוך לוסתה רוב עבורים קאמר מיהו זמנין מקרי דמתעברי נמי סמוך לטבילה וכן למ"ד סמוך לטבילתה כך חלשין שם בגמרא ובתוס' נמצא דבלא הוכחת התוספות היה יוצא לנו עוד ספק אחר כי ילפי המחלוקת שבגמ' למאן דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה אם הבעל עומד עם אשתו אחר הטבילה ופירש והלך לו ושהה זמן רב והיא ילדה אח"כ אז למ"ד אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה הולד ודאי ממזר ואי משום שבר פלונתיה אומר אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה אז היינו אומרים שספיקא ולחומרא ואם היתה מודמנת אשה אחת שנתעברה אחר הטבילה אז אסרינן ספיקא לחומרא אבל לפי הוכחת התוספות שברוב עבורים קאמרי וזימנין מקרי דמתעברי וכו' כנ"ל אז אם נתעברה סמוך לטבילתה הולד כשר · ובנד"ד סיפר לי הבעל וז"ל הוא עמד עם אשתו במוצאי יוה"כ ובעל ופירש ממנה בשביל דם בתולים שניים או שלישים ואחר נזדמן לו דבר הכרח שהיה צריך לצאת ממקומו ויצא ונתעכב בחוץ כל כך אבל אמר לי שתמיד היה חושב בספק זמן עסת בחוץ שהיא נתעברה מביאה ההיא יען כי כמה ימים אחר הבעילה נתעכב בביתו ובתוך הימים האלו היה רגיל לבא לה ווסת הקבוע לה ולא בא לה אורח כנשים א"כ היה חושב שהיא נתעברה והדבר נראה לעינים שכן בזונתו שבשובו מן הדרך אחר שמונה חדשים היה כריסה בין שיניה והוא עמד

עסה

דף ב' ע"א ישנה א' תוספות ואמר רב חסדא וכו' רצוני אותיות סי' ק"י עין ישראל סימן א':

זכור לאברהם · ח"ס · ראיתי להעלות על ספר הזכרון מה שכתבתי זה שנים לדרושה א' עלותני בענין קדושת אותיות לה"ק · ושו"מ · שאלת עמנו אוהב ורע את עמיי בענין כתב לה"ק כי שמעת באומרים לך שהרבה מרז"ל קיימו וקבלו שאותיות אשר ביד כל ישראל היום אינם אותם שנתנה בהם תוה"ק אלא כתב עברי הנקו' כשלו' שקדמונים הוא שכתב שנתן הקב"ה תורה לאבו' ואת אשר אל לבי לך דוחי בקרבי · לפה זה בהול לפני כחקי' כזאת אשר חלקו בה אנות העולם פנים רבותי' בעלי השלמות ומי יכנס בסבוכה זו ואת מענה בשלום ואפרש אים כאשר כפוני אם יאשף להעמיק בה יעלול במים אדירים ויעלה חרס בידו · אבל לטובתך חלק א"ח · ע"כ אמרתי לקבץ על יד בקצר אמין מה שאתנה כבות בספרי הקדש למען יהיה למזכרת גם לי גם לך · איתא במסכת סנהדרין דף כ"א אמר מר זוטרא ואיתימא מר עוקבא בתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש חזרה ונתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי ביררו להם לישראל כתב אשורית ולשון הקדש והניחו להדיוטות כתב עברי ולשון ארמי מאן הדיוטות א"ר חסדא כותאי מאי כתב עברי א"ר חסדא כתב ליבונאה תניא ר' יוסי אומר ראוי היה עזרא שתנתן תו' ע"י לישראל וכו' ואעפ"כ שלא נתנה תו' ע"י נשתנה ע"י הכתב שנאמר וכתב הנשתוון וכו' למה נקרא אשורי שעלה עמהם מאשור תניא ר' אומר בתחלה בכתב זה נתנה תורה לישראל כיון שחטאו נהפך להם לרועץ כיון שחזרו החזירו להם וכו' למה נקרא שמה אשורית שמאושרת בכתב רשב"א משום וכו' כתב זה לא נשתנה כל עיקר שנא' ווי העמודים וכו' ועש"ש מה שפי' רש"י ז"ל · הרי דנחלקו התנאים אם קדם כתב עברי או אשורי כאותם ובאיזה מהם נתנה תו' ומר זוטרא פשי' ליה דנתנה בכתב עברי · והרב בעל ספר העיקרים מאמר ג' פ' ט"ז העלה כמ"ד זו והיא ס' ר"י שהו' בברייתא דנתנה תו' בכתב עברי נגד ס' ר' ורשב"א והרב מהר"ם ן' חביב בפי' על עין יעקב בפ"ק דמגילה הוצרך לבטל כל דבריו ונסתייע מדברי הריטב"א יעש"ב והנה רבו כמו רבו הרבנים שתפסו כפשוטם שכתב אשורי שבידנו הוא בעצמו הכתב הקדוש שנתנה בו תו' לישראל והרמב"ם ז"ל בפי' בפ"ד דמס' ידים כתב · עבריא לשון העברי וכתב עברי' כתב עבר הנהר והוא כתב אשר כותבין בו בעת שנקרא אל השמירה והכתב הזה אשר נכתוב בו אנחנו התו' והוא כתב אשורי והכתב אשר בכתב ית' התו' נקרא אשורי מן הגדולה והתפארת כמו באשרי כי אשרוני בנות והוא אמרם אשורי שהוא מאושר בכתב וכו' ואחריו המשיך רבי עובדיה שם כאותם מסכם · גם הרב מהר"ם אלנקר במסוכת סימן ע"ד האריך בענין זה והביא דברי שאומרים ר' פרירא ור' פ"יי ודברי הרמב"ם בתשובותיו · ולאיזם שנדפסה בספר פאר הדור אביא לך קיצור מה שהשיב להגיינתו ז"ל מה סימן ז' ומן הראוי לך שתדע כי הכתיבה הזאת שנקראת כתיבה אשורית כיון שנתנה בה התו' ובה נכתבו לוחות הברית הרי מגונה אצלנו להשתמש בה רק בכתבי הקודש ואמנם קדם היו ישראל מהרין בזאת והיו כתבים וחבורי חכמותיהם וכותבי מגלה שלהם בכתב עברי לכן תמצא תורת על שקלי הק' דברים של חול כתו' בכתב עברי ולא נמצא לעולם שום אות אחת ממנה שכתוב אשורי בדבר שנמצא מטהרת ישראל לא במטבע ולא באבן אלא הכל בכתב עברי עכ"ל הרי דפי' פיותיו דס"ל דבכתב אשורי נתנה תו' והלוחות ולמדנו עוד מדבריו שאין להביא ראיה מן השקלים שכתב עברי קדם לכתב אשורי כי אדרבא לפ"ד הרמב"ם ז"ל נכתבו בכתב עברי בכוונה מכוונת כדי שלא להשתמש בכתב אשורי שמקו' שנתנה בו תורה והוא הקודם לכתב עברי בזמן ובקדושה ובמעלה · גם הרדב"ז בתשו' ח"ג דפוס פיורדא סי' תע"ב אחר שהאריך לתרץ סתירת שבא דקאמר מם וסמך שבלוחות בנס היו עומדין עם שיטה דסנהדרין לפ"ד דבכתב עברי נתנה תו' וא"כ לא היה בהם נס הביא הירושלמי בתם' מגילה שלפי דעת האומר' עברי נתנה תו' גם הלוחות נכתבו בזה הכתב ושפיר נס היה עומד כיון שאות רחוק לעגולה ואחר שהאריך כתב וז"ל והרי ידעת שרוב המקובלים והמדקדקים סוברים שבאשורי נתנה תו' וכן ס' הרמב"ם וכו' יע"ש · ועמ"ש על דבריו הרב פחד עינים במגילה שכס אות ז"ל שוכיח בם' כל ספי דמותה דלעיל ועוד הביא מס' זקן אהרן סי' קמ"ח · עוד ראיתי להרדב"ז עצמו בהקדמת ספרו מגן דוד שכתב בסוף דבריו שכלל הפלא כי בזה שכתב נתנה התורה והלוחות וכל סודות נרמזים ותגין ובתריהן גדולות וקטנות עקומות ומלופפות כפופות ופשוטות רמוזין ושתרין שכל מאמר לפסם רשי' ע"ה כאשר תו' שכע"ס והוא הכתב שיש בו קדושה עכר עצמו ואסור לשנות במקום ששנותה אלא טמון בגוים ולא היו משתמשין בו בדברים של חול כגון אגרת שלום ועשבתו וע"כ מטבע השקלים כנענאים היום כתב עברי וכו' גם הרב מהרש"י בס' יפה תואר בראשית פרק א' סי' י"ג ובס' יפה מראה במס' תענית פ"ב סי' י"ב הביא דברי הרס פ"ע שם ודרכבי בעל העיקרים וקיים דברי האומרים דבאשורי נתנה תו' הרי לך שלשים [illegible] שהסכימו כנס בה' שבכתב אשורי [illegible]

שנתנה בו תורה ולא כתב עברי וזולת כשל מאד עינים נסה קו בענין זה שנחלק אמרי בינה שב"ח אחר שהביא קצת מדברי הרבנים הנ' כתב וז"ל גם הרב ן' חביב זכר כזאת פ"ק דמגלה בשם הריטב"א אך אם אתה שקורא תחשוב שיש בספק בזה כדאי לרפאת אל הספר הנ' שלום לך ושלום לעוזריך הנה כל מן דין לא סגיין לי ויהא שמיה הנ' מוכח עד שיבא אליהו או שיתגלה עפר מבין עיני החכמים שזכרתי לכפיהו מתים ע"כ אתנם הרב יעב"ץ בספר ברכות שמים דף ס"ל אחר שהאריך להוכיח דעת הרבני' הנ' כתב וז"ל ואין לנו אלא כשמועת החכמים השלמים וכו' והו דרך זך ישר לא כן דרך איש חר במאור עינים שאמר שכתב דעת המפרשים ז"ל הנ"ל בפרק כ"ו בשם מלא אחד אריכן הפך בפ' כ"ח ושפך בוז על נדיבים והשיל אדם פנים בשברתם ופיטו הפך עכ"ל ע"ש שהאריך · ועי"כ להרב חקרי לב א"ח סס"י קל"ד ולהרב שני מבין על סוגית סנהדרין הנ' · אלא כתבתי לך ראשי פרקים כמעט מעט את המרובה עמ"ש רבו' הראשו' והאחרונים בענין זה לך כי ראה בעיקר ראיותיהם ואם שלמעלו בחכמה בכל השייך לפרט זה ולעמיות הנ' · ואני ידע שגם הרבה חכמים שלא מבני עמנו העמיקו שיונם בחקירה זו כמו שכתב שאתכרים בדיכיאנאריו שלו ערך ליטירי דף ל"ט שכתב שהמה חכמים נחלקו בסברותיהם זה אומר בזה וזה אומר בכה וגם חכמים אחרים שקדמוהו וקמו אחריו כתבו באורך וברוחב כזה כפי מה ששמעתי עם היות שלא ראיתי דבריהם · ואנו אין לנו אלא דברי רז"ל וכמה שכתב הרב יעב"ץ ז"ל:

מם וסמך שבלוחות עיין · מקטן מהפך הסברה:

ממזר אם יאמר אדם לחברו סופג את הארבעים קנסא · קדושין פ"ק דף כ"ח · פסקים וכתבים סימן רנ"ז מי שקורא לחברו כמו ממזר · מהר"ם אלשקר ס"א מי שהיה מתקוטט עם חברו ובכלל הדברים א"ל אני ממזר אני איני עבריין הוי כאלו פירש לו באוך · מהרד"א ן' חיים ח"ב ע"ז בחור שהיה עובר פתח בית אשה אחר התראתה וקראתו ממזר והבחור גם בעל הבית שהיה סמוך על שלחנו קראוה שפחת על דייני העיר לראות הענין · הרי"ף ונ"י פ"ז דשבועות דף של"ה ע"א מדה כנגד מדה הוא עשהו בלא יבא ואם בא על בת ישראל לוקה לכן גם הוא לוקה · עיין רשד"ם י"ד תשובת צ"ז וכתב הרשב"א ז"ל בתשו' סימן תתנ"ה העונש אשר ראוי לקבל האיש אשר פוער פיו בחיים ובמתים בדברים האלה · הר"ן ספ"ק דכתובות דף תע"ב ע"ב · ש"ע ח"מ סימן ת"ך סעיף מ"א בהגה י"א אע"ג דאיתא בגמרא הקורא לחברו ממזר סופג את הארבעים מ"מ יש מקומות שאין נוהגין כן והולכין אחר תקנת הרא"ש בכלל ק"א סי' א' וכתב שם שראוי לקנוס אותם כפי התקון שרשות לעשות גדר ותקנה לעבירות לפי ראות עיניהם ונ"ל דהוא הדין באלו הדברים הנזכרים כתבתים בערך לרבובה ובערך סוטר לועו ובערך תוקע לחברו הרי"ף ור"ן פ"א דקדושין דף תרל"ב ע"א:

ממזר אם יאמר אדם לחברו עיין · נראה כמזיקין איזה · דברי מרובין קצין · כריות שפכה · לרבונה · ממונה שמתרפו · סוטר לועו · עבד אם · תוקע לחברו:

ממזר אסור בנויה הר"ן פרק האומר שת"נ בשם א"ז · בן לב ח"א י"נ · עיין ש"ע אה"ע סימן ד' סעיף כ':

ספחים סקמיות · פפתי הבא עליה:

ממזר אסור לבא בקהל ואסורו אסור עולם ש"ע אה"ע סימן ד' סעיף א' · רמב"ם פט"ו מהלכות איסורי ביאה · שנאמר בפרשת כי תצא לא יבא ממזר בקהל ה' ר"ל שלא ישא בת ישראל הרי"ף ונ"י ומשנה פרק ח' דיבמות דף תכ"ט ע"א מזכר עד נקבה · ראי לא כתב קרא פירוש דבר זה:

ספק ממזר אסור:

ממזר ביבמה ליבא הרי"ף ונ"י פ"י דיבמות דף תל"ג ע"ב · ש"ע אה"ע סימן קנ"ט סעיף כ' ויש אומרים שהוא ממזר מדרבנן · ורשד"ם אבן העזר תשובת קמ"ז מתירו:

יבמה שנשאת:

ממזר דרבנן וספק ממזר אינו דבר אחד מוהרח"ש מ"ג ·

ממזר דרבנן עיין · אשת איש שהלך · אשת דחוכן שלא לב ראוש גם · ממזר ליכא כתבתי שם בשם דברי ריבות קנ"ד:

ממזר הבא על הדרה עיין · בכור חייב לפדות:

ממזר היו אומרים על איש אחד מחמת ארבעה דברים ומהר"ם פאדווה ל"נ תירץ א' ל"א:

ממזר ואומן הכשר בניו משנה י"ג פ"ג דקדושין ת"ט · ש"ע אה"ע

Digitized by Google

הנסכים מתתיה על הפייסות פתחיה על הקינין בן אחיה על חולי מעים נחוניא חופר שיחין גביני כרוז בן גבר על נעילת שערים בן בבי על הפקיע בן ארזה על הצלצל הגרוס בן לוי על השיר בית גרמו על מעשה לחם הפנים בית אבטינס על מעשה הקטורת אלעזר על הפרוכות פינחס על המלבוש ועיין רמב"ם פ' ז' מהלכות כלי המקדש והעובדים בו שהם ט"ו :

ממונים שבמקדש עיין · אין פוחתין משלשה · תיתפות ארכפה :

ממונים שנתמנו מן הקהל אינם יכולים למנות אחרים במקומן דדוקא להם קבלו הקהל לא לאחר אבל שבעה טובי העיר יש להם יכולת כזה עיין בפנים משא מלך חלק ה' שער א' משפט ה' :

סוכי העיר · טובי קהל כקהל :

ממונים תורת מלכות יש להם עיין · לכוד במקומו :
זכור לאברהם · א"ה · ועיין להרב"ח בספר זכור לאברהם חלק ח"מ דף סכ"ג ע"ב כמה פרטים בדיני ממונים יעו"ש :

ממוני קהל שנתמנו לפקח על עסקי צבור בזמם אינם יכולים לגזור במידי דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי תשו' הכהן ח"א סי' קנ"ט :

ממוני קהל שעשו הסכמה אם חייבים לקיימה דברי ריבות סימן קס"ב :

ממון יתומים בידו שלא נודע נאמן עליו תשו' אלשיך סימן ק"ל :

ממונך ברשותי מאי בעי עיין · חורך :

ממון מומר מה יעשו ממנו בית דין תשובת הרא"ש כלל ל"ב סימן ה' · אם ממונו מותר לע"ש סימן רפ"נ ב"י מח"ם סימן רפ"נ · אין מוסרין ממונו ולא מאבדין מחלוקת סוף הגוזל · רמב"ם פרק התובל :

ממון מוסר עיין · מותר כגוי · נפקד ממומר :

ממון מסר אם מותר פלוגתא דרב הונא ודרב יהודה פרק הגוזל · תשו' הרא"ש כלל ל"ב סימן ה' ח"מ וב"י ולע"ש סימן שפ"ח · תשובת רמב"ן סימן ד"ם · בנימין זאב סימן ת"כ · אימתי המזיק ממונו פטור ח"ם ולע"ש סימן שפ"ח הרי"ף ונ"י ספ"י דב"ק דף מ"ח ע"ב · ש"ע ח"מ סימן שפ"ח סעיף י"ג אסור לאבד ממונו של מוסר אעפ"י שמותר לאבד גופו שהרי ממונו ראוי ליורשיו · גמרא דף קי"ט ע"א ופסק הרי"ף וש"פ כמאן דאסר וי"א דמותר ליטול ממנו לעצמו דאינו אסור אלא לאבדו (מרדכי פרק הגוזל בתרא) עיין כללים רבים בהליכות אלי אות רתצ"ם וכרתבותים בערך מוסר נסבע ונוטל :

ממון מוסר אם מותר עיין · גלוי עריות שהלם כפסק זולקירה ובתשו' הר"ר קנוס אליו · מופר בעקר · נמסר כפכע ונוטל הליכות אלי אות תל"ת :

ממון אין הדין עונשין משנה ח' פרק ב' דב"ק ת"ט בשם התוספות · משנה ה' פרק ר"י דב"ק ר"ת"ט ·
אין עונשין ·

ממון ספק שלו אינו פורע שם רשד"ם ח"ד סימן ת"א וכו' שכן ממת שאינו ודאי שלו אעפ"י שמרויח בו תשובות הכהן ח"ב סימן נ"ה :

ממון עיין · אדם כמול · אדם קרוב · אהבת איש את אחיו · אונס בממון · אונס נותן ארבעה דברים ודיניו · אוסרם ממנו עונש מבין · אחד מן האחים האומר · אחריך לפלוני אמר נותן וכו' שהלם · איידי דאיידי · אין אדם לוקח ונותן · אין הולכין בממון · אין מוכיחין · אין מסיקין ממתלא אינו מועיל אלא · אסור ומתיר · אספרזמוס אין לגבות לבעלות האשה מפני הבשר · אשה שנתכסה · אשת איש מיידית · בגמת אדם משלם · בנות מכרים · בני אם יש לך אוטב לך · בן פלוני אני · גוי אינו חם על גם למי כותין · גם מעוזם פיזרהל בשר גשם מזר"ן לג ח"מ קל"ג וח"ב ע"ז · גלגול שבועה מגלגלין דוקא · גרמא בנזיקין פטור · דבר שהרשוחר לעשותו בחש"ת · דבר הגורם · דברי הלוואות · דבר שבממון · דינא דמלכותא דינא · דעות שתים כעשירים מטעמים שונים · דררא דממונא · הודאה שאינה מחייבת ממון · הודאת בעל דין · הולכות בני העיר · הוזמן עדים להעיד · הלך אחר המיקל · הלל ובנה · הפסד ממון · הפקר בית דין הפקר ממוש · הרוצי מלכות קמיכם · הרחקת היזם : המבריחם · והמזיקים :

הכלל גל המשלם · וממי של שטר מוכיח עליו · חזקה אין אדם מעיז חזקה דממונא עדיף · חזקת שליח עושה שליחותו · חיוב הבא מכח שבועה חכמים עשו חזק · חליצה קודמת · חליצה קודמת או יבום שהלם · חרם שמטילים · חפיד · טביעות קול אין סומכין עליו לענין ממון אבל סומכין עליו שקל בטענה דאתתא שבות יעקב ק' עבודת הגרשוני ק"ו · טובי העיר מתחייבו · טובת הנאה · יסיה מוכח על סיבה אליהו ופידושו · יכין רשע וצדיק ילבש · כדאי הוא רבי פלוני ד"ה גם יש לסמוך · כופר אדם משלם · כופרא ממונא · כח בית דין יפה · כל שנוהג אסם · כל מקום ששנים · כסף מוסר · לא כדין · לא פנם הכתוב · לוקה אסכחן דקתני והוצא לומר ממון ולא מלקות · למעוטי אמרו בגמרא · מאכלות אסורות מה שכרשת אדם הוי בחזקתו · מוסר ממון · מורשם שתם · מותר לברוח · מחילה כמתנה כממון ולא בעבד · מחלוקת ספוסקים · מכירה על מנת להחזיר ודיניה לענין רבית שהלה סם כל דיני קים לי בענין אסור וממון יחד · מכללא לא מפקינן · מכלל לאו אתה שומע הין · מלוה יכול לומר איני נשבע עד שיהיו כאן מעותי · מנהג מבטל הלכה · מסים המוטלים על הממון · מסים הסכימו שיהיו כפרעין · מסים ודיניהם · מספיקא לא מפקינן · מעמד שלשתן ודיניו · מציל ממון · מקלט שהלה · משלשין בממון · מתן מיתון חברו ביד גוי · נזקי ממון אדם · נתבע או המרשה · נתפס על חברו · ספיקא שפיתה מהלכת · ספק ממון · ספק ספיקא דפלוגתא דרבוותא סתם תנא כתרא לספרי אתא · עבד אתקש לאשה · עדות אשה כל שיש ספק בעיקר · עדות מפיהם דבממון הקלו אף מפי כתבם · עדות שאין א"א · עדות תחלתו וסופו בכשרות דבפיסול ממון לא בעינן תחילתו וסופו בכשרות · עדים זוממים מכות · עדי ממונות · עדים שנמלא אחד מהם קרוב או פסול בגם בן לב ח"א קכ"ב מומין עדים להעיד בענין קודשין או ממון ונמלאו פסולין שהם יכולים להעיד על הדבר אחרים שהיו שם ולא שומנו להעיד · עונשי האדם · עינבין ממון · עושה מעשה · ערב דלא חסר מידי למלוה · פנס אדם משלם · פסולי עדות בפיסול הגוף · פסולי עדות מחמת קורבה כיון · פסק דין בממון · פרטי אנשי · קולא וחומרא · קים לי ודיניו בגם עדיכה י"ד ס"ב בענין ממון ואסור יחד אין אומרים קים לי · רב אחא מרכינא · רבי אלעזר הלכה כמותו · רב יכול לומר לעבדו · רוב הקהל כופים רמב"ם בממון · רשעים לא דיין שבוטלין ממון · שבועה איכה קונה ממון · שבועה אני מאמינים בה לנשבע במה שאין אנו מאמינים אותו בממון · שבועה שמוחלם לחברו · שבועת העדות ודיניה · שטר שרש"את ממון · שטרות המוכה אותם · שיירא ההולכת · שיירא שחנתה במדבר · שליח אינו נעשה · שליח בית דין משמתן · שלשה דברים אמר רבי יוחנן · שתי נשים אסור · תיקו · תביעת ממון · תנאי בשבועת ממון · תנאי ודיניו · תנאי כפול אי · תנאי לתת שכר יותר · תנאי שבממון · תנאי שיתן חסן פלוני · תפיסה ופריעה · תקיעת כף וחומרא · תקנה בחרם בענין ממון · תקנות הקהל כולם · תקנתא לתקנתא לא עבדינן · תשו' ודיניה סימן י"ם למי שהוא להום אחר שממון :

ממון עניים עיין · הקדש עניים · תיקו דאסורא :

ממון צדיק אובד בצדקו בדין ב"ד ומעולם לא אבד על מה שכתוב בתורת משה חידה פתרונה כגון ממון מעוטי עיר הנדחת שלא עבדו ע"ז ואפ"ה ממונם אבד וכן הוא בסוף מסכת סנהדרין :

ממון שאינו יכול להוציאו בדיינים והקדישו אינו קדוש ומטלטלים אפילו יכול להוציאם הרי"ף פ"ד דב"ק דף כ' ע"א :

ממון שאינו שלו אינו פורע מם עיין · ממון ספק שלו :

ממון שאין לו תובעין עיין · דר בחצר חברו שלא מדעתו ממנה להכריזו או הפקירו או בעל שיש בידו נכסי כתובת אשתו · עניי דפומבדיתא · סברי מתי דלית ב"ד נזקקין לממון שאין לו תובעים :

ממון שבידו שעדיין לא הגיע זמן פרעונם אם פורע מם תרומת הדשן סי' שמ"ב · יורשים אומרים נכנס ספם עצם תפסה לדק י"ם :

ממון שיש לו תובעים או שאין לו תובעים בענין שומר עיין עניי דפומבדיתא :

ממון שלא כדין נהגו להוציא בעיר אחת על פי ערכאות של גוים ושתי תשובות לריב"ש עיין על זה מהרי"ט טראני ח"מ ו' :

ממון של גוי נקנה במשיכה דוקא עיין · גוי גופו :

ממון שמעון קבל מחברו ולא ידע שהיה שלו אינו יכול שמעון להזמינו לדין רשד"ם ח"ד סי' ק"א :

מ"ם וסמך שבלוחות בנס היו עומדין גמרא פ"ק דמגילה דף

שמי שק"א למטונה גולן בהיותו עוסק בצרכי צבור תכף הוא חייב נדוי כפי הסכמתם משפטי שמואל ת' נ"ד · ועיין מהרד"י לוי' ס"ח יחיד שחירף למטונה אחד בעירו עוסק בצרכי צבור עיין מהר"י טראני ד"ו יחיד שקר' תגר על מטונה הקהילות שנתנו כמה יחידים ספרדים לק"ק רומאני"ת שיכתבים בכרנא שלהם בפנקס המלך וכו' וקרא עליהם המקרא הזה ואת בני יהודה מכרתם לבני היונים למען תרחיקם מעל גבולם מאחר שדרך צחות אמרו אין כזה נגאי מהרר"א ן' חיים ח"א ק"א מטונה שהתחיל לבזות ובזוהו הקורא לחבדו שוטה או בעל מריבה או שהיתה זקנתו שפחה מהו :

ממונה הסחרפו עיין · ממזר אם · מגולה לחכרה · עבד אם · רופא רשע :

ממון היוצא מיד החייב במס ליד הפטור בנדוניא וכיוצא פטור רשר"ם חלק ד' סימן שס"ד :

מסים המוטלים על הממון · מעות ססיו פורעים מהם מס וככנסו :

ממון המוטל בספק ולא תפים חד מנייהו כתב בעל הטורי' ח"מ סימן קל"ט ורבינו ירוחם נתיב נ' ח"ח כתב ששה חלוקים בממון המוטל בספק ורמזו רבינו המחבר ז"ל בסימן קל"ט סעיף ט' ושם העתקתי לשונו ולשון הרדב"ז · כנסת הגדולה ח"מ סימן כ"ה בהגהות על הב"י אות פ"ח · עיין כנסת הגדולה ח"מ סיקל"ט בהגהות ב"י אות נ' הששה חלוקים ולשון הרדב"ז ושם דבר שהפוסקי' חולקים עליו ולא תפים חד מנייהו · כל דאלים גבר :

ממון המוטל בספק חולקין ודיניו רמב"ם פ"כ מה'מכירה ח"מ סימן רכ"ג קל"ח קל"ט · לע"ש קל"ט ורכ"ג · מישרים נתיב נ' ח"ה באיזה ממון המוטל בספק אמרינן כל דאלים גבר ח"מ וב"י ולע"ש סימן קל"ט · ממון של ספק וחלוקין עיין פרק השואל המחליף פרה בחמור וכו' ח"מ ולע"ש סימן רכ"ג שמא ושמא והממון אינו ברשות אחד מהם יחלוקו רמב"ם פרק עשרים מהלכות מכירה משאת בנימין י"א ב' נ' ד' ט"ו ד' חלוקים בממון המוטל בספק ולשתות מהרר"ם איסרלאש בהגהות · כנסת הגדולה ח"מ סימן כ"ח בהגהות ב"י אות פ"ט דבר שהפוסקים חולקים עליו ולא תפים חד מנייהו נ"ה כאר בדברי הרב בעל ת"ת סימן שנ"ב ועיין כנה"ג בהגהות בית יוסף אות נ' סימן קל"ט בחשן משפט · הרדב"ז קס"ח לקט הקמח אה"ע דף ק"ס ע"א ראובן היה חייב לחמיו מאת מנה ומת חמיו ואח"כ מתה אשתו שהיתה יורשת את אביה הרי זה בממון המוטל בפסק חולקין וראובן נותן חצי המלוה ליורשי חמיו ובתו זו אשתו עיין שם · גופי הלכות אות של"ג ממון המוטל בספק חולקין כתב הרי"ף בפר' כל הנשבעין על משנת חנוני על פנקסו שני לוין ומלוה אחד בעי"א ור"א איפשיטא ואיבא מאן דאמר בהא ה"ל ממון המוטל בספק וחולקין ואנן לא ס"ל הכי דלא אמרינן ממון המוטל בספ'חולקין אלא דליתיה לממון גבי חד מנייהו לא אמרינן ממון המוטל בספק חולקין אלא המוציא מחברו עליו הראיה · יבין שמועה כלל שצ"ט ממון המוטל בספק דחולקין כתב הרי"ף הני מילי בארץ ישראל אבל בבבל לא · שני לוחות הברית התורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ה' ד"ח ובענין ממון המוטל בספק :

ממון המוטל בספק חולקין בסומכוס לפעמים הרי"ף דב"מ פ"ג דף פ"ד ע"א וע"ב בנ"י היינו בשאין חזקה לזה יותר מזה ושלטי גבורים שם אות ב' כתב ור"י פסק דהמוציא מחברו עליו הראיה והנפקד חשוב כמוציא ולזה הסכי'הרא"ש עיין נ"י פ"י דב"מ דף קס"ב ע"א · ומשנה ה' פ"ב דמעשר שני נ"י פ"ג דב"ב דף קע"ז ע"ב הרי"ף שם דף קע"חנ"י פ"ד דב"ב והרי"ף דף קצ"ד ע"ב · ממון המוטל בספק חולקין לא אמרינן אלא היכא דליתית לממונא לחרא מניהו והרי"ף פ"ז דשבועות דף של"ב ע"כ הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רל"ח ע"א חולקין הואיל והללו באים לירש והללו באים לירש · ש"ע אה"ע סימן ץ' סעיף ו' · מרדכי דב"ק סימן ן' דף ן' ע"ב מע"ב לאו בכל ספיקות אמר סומכוס חולקין דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה אלא בדבר שהוא ספק לבד בלא טענותם כגון מחליף פרה בחמור וילדה וכיוצא בזה · ועיין הרי"ף ונ"י פ"ד דיבמות דף ת"ד סוף ע"א · ש"ע אה"ע סימן קס"ג · הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ז ע"א · הרי"ף ונ"י ריש פ"ה דב"ק דף כ"א ע"א · ועיין הרי"ף ונ"י פ"ח דב"ם דף קכ"ו ע"ב :

ממון המוטל בספק חולקין עיין · אדר עיין הרס · כבור איגו · כסיסא הדר ביה תמאי · בעל חוב וכתובה לענין ד"ם תהדד"א מורחי · דייני דחלכתא · דיני תמוגות · חזקת ביתו מכר · חזקת מטלטלין · חליפין המחליף · כל דאלים · כתובה ונכייתה ודיניה בסם מג"את בכימין · כדוכייא וחורתה כשמתה בסם פני משה ח"א כ"ד · כפל הכית עליו ועל בסם מהריט"ן דע"נ · ספק איגו מוליא · ספק נולד ברשותו עליו לסכיא ראיה · עדי כעור בענין אסת איש : פרה מעוברת סהזיקה · רסל סלא ביכרה וילדה שני · שוחא דדייני פני · סמא ושמא והממון איגו ברשות אחד מהם · תיקו דממונא כתבו :

ממון המסרב במסים אין למסיר מהרדי"ק שורש קכ"ז :

ממונה נתפס בעד מס הקהל ונתפשר בסך ידוע ונתרצו הקהל ונתן המעות לשר ולא לקח ממנו השטר שנתחייב בו ושב. הוד והוציאו עליו הקהל חייבים לשלם לו כל נוקו שהמונג הוא לשם לקבל מעות בתחילה ואח"כ ליתן השטר ודין שותפות בבני הקהל ובממונים משפט צדק ב' כ"א כ"ב :

ממונה עיין · ממונים · מסים פטור מהם מי · סבועה כשבע אדם כתבתי בשם משפטי שמואל נ"ג · ספועת שקר · סותפות בבני הקהל ולממונים · שליח לבור סרחוי :

ממונה על חבית עיין · שליסות ולכיה :

ממונו עיין · מוליא סולאות להביל :

ממונו שאינו ברשותו אם אין לו עליו מערערין הוי כברשותו רשד"ם ח"ד סימן קצ"א :

ממונו שהזיק עיין · שואל בחן :

ממון חביב מגופו עיין · אם כאמר בכל נפשך · זה מפלס לדיקים ממונם חביב :

ממון חברו כל דבר האפשר דאתי לבתת מאן חברו צריך להרחיק ואפילו לא אתי הוא לידי כך כיון דאפשר דימות ואתו לדבר בניו שאינם יודעים הדבר ויוציאו מן חלה אסור לעשות כן הר"א ששון והבאו דבריו בתשובות הרש"ה הלוי חלק ח"מ סימן כ"א וכתב שם הר"ש הלוי דבנדון שלו שהיה ראובן כותב לשמעון ערכי סחורות יותר ממה שלקחן לסבה ידועה ובפנקסו היה כותב הערך האמיתי אין אסור בדבר והר"א ששון שם חולק עליו. כנסת הגדולה א"ח בכללים גפרדים דף קס"ר אות נ"ח :

ממון חברו עיין · אם מתעסק והרויח בממון אחרים · בפלגס מקומות סכה לנו רכי · גוי שמטעה ראובן על ממון לוי מכירו · סולאות להביל · סינו פלי דלא איכפת ליה · התעסקה דחבריה · חוט שרע כממון חכרו · ירד לשדה ולא פליג · מבריח ארי מעליה סולאות להביל · מזיק ממון חברו · שליל עלמו בממון חברו · קטנן בממון חכרו · מסכן לקתו מלאמר · שמעסק בממון חכרו · כנסי חבדו · פרדות עיין ובכ"ס · פודה עלמו בקרקעות חברו · קשר כלאתו מן המקום · שקיד ראובן כלם כנסיו · פרשון בממון חכרו · קטן ירד לממון חבירו · שותפים שהפסידו ולמד ·

ממונים הבאים חסבימו קהל קדוש שלא יסתירו תקנות הקודמים אין כח לבטלם ואימתי צריך להודיע הדבר לכל הקהל או רובם וחכם שגדרה שלא ברשות הממונים מהר"ש דמדינה יורה דעה פרק ב' ץ' הסכמות וכמה · מסים הסכימו :

ממונים מבטלים הסכמות אם נתן להם רשות מן הקהל רשד"ם י"ד תשו' ק"ן :

ממונים עיין · בית מכנסת קהל · בני העיר ראשים · גרושים ודיניהם בשם משפטי שמואל נ"ב · סטבעה כחרם · ועד ממונה · עניא ממון וקורחו אות ע"ד · מנוי הקהל פרנסים · לבור כמקומו · קהל וממונים · קגבים הסכימוס · רוב הקהל :

ממונים שבמקדש משנה א' פ"ה דשקלים · חמשה עשר הם וכן מנין לעולם על כל דבר מחמשה עשר דברים אלו ממונה אחד נפלאתי חמפרשים על שמות הנזכרים במשנה דודאי לאו בזמן אחד היו אלא החסידים והכשרים שבכל דור ודור הוא מנה ועיין סוף פ"ג דיומא · וא"ד על שם הממונים הראשונים שנתמנו על כך כך היה שמם לפיכך נקראו הבאים אחריהם על שמם · וא"ד מי שהיה באותו דור מנה שבדורו ר"ע ותוי"ט שם · יוחנן על החותמות אחיה על הנסכים

בגדים בלויים ירבו בנים ולרתא אשת רב נחמן אמרה כך :

ילתא :

ממונא הוא ומחייב עליו קרבן ולקמן אמר כי קאמינא ממונא הוי להוריש לבניו כתבו התוספות בפרק נערה שבכל מרבותיו דממונא הוא והשיב לו רתחילה לענין קרבן שבועה וכשסתר לו חזר בו ואמר לא לענין קרבן קבלתי אלא לענין להורישו לבניו כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ב ריש עמוד אלף :

בעל מכיס אכיי מרכס :

ממון או נכסים הקנה לחברו אגב אין בכלל קרקע ועבד וספר תורה לבוש עיר שושן וב"י מח"מ סימן רמ"ח מידי בס"רת אם תפס אין מוציאין ממנו :

ספר תורה איננו נקנה · עבדים ושפחות כקרקע · קרקע אינו נקנה מאגב :

ממון אין הולכין בו אחר הרוב אלפסי על משנה א' פ"ה דב"ק · משנה יו"ד פ"ב דכתובות תי"ט · משנה א' פ"ג דב"ק תי"ט ולמה הולכין אחר רוב הדיינים שם משנה א' פ"ז דב"ב ר"ע תי"ט והרי"ף משנה ד' פ"ב דמכשירין תי"ט והרי"ף ור"ן רפ"ג דב"ק דף י"ג ע"ב לאפוקי ממונא אר"א המוציא מחברו עליו הראיה · הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ב דף ר"ן ע"א וע"ב ובענין ססים הולכין בו אחר הרוב הר"ן פרק ב' דכתובות דף תפ"א ע"ב · גן המלך והוא גנת ורדים בין טור י"ד לטור אח"ע אות מ"ז קיימא לן אין הולכין בממון אחר הרוב ובפ"ב דמכשירין תנן מצא בה מציאה אם רוב גוים אין צריך להכריז ונראה דדוקא כשיש שם טוען בעד עצמו לזכות את עצמו שאומר אני מן המוצאים אמרינן דאין הולכין בממון אחר הרוב ושפיר טען · הרי"ף תי"ו ריש פרק ח' דב"ק דף כ"א עמוד ב' · בני משה תשובה יו"ד דף כ' כ"א :

ממון אין הולכין בו אחר הרוב עיין · אורח נתן ארכפת דברים ודיניו בפסק הרב כסאנו ללאו בכל דוכתא אמרינן הכי · אין הולכין · אסורא ממונא · דבר הגורם לממון · דיני ממונות ואיסור הולכים · המוציא מחברו שם כמה עוסקים והלוקים כענין אין הולכין בממון אחר הרוב · חלוקה בין אחים שלא · מחלוקת הפוסקים נרסינן · תי סכולר ספק כרם ותו · ממונא מאיסורא · מכס ראובן פטרו המלך · מסים אחד מסים יחיד כענין מסים הולכין אחר הרוב · ספק ספיקא דפלוגתא · גרבי נכור עיין · קים לי עיין ספר גם פסום . רוב הולכים :

ממון אין עונשין מן הדין משנה א' דב"ק תי"ט ומפלגינן עלי"ה שם ומשנה ד' פרק ג' דב"ב רתי"ט :

אין עונשין · עונשין :

ממונא מאיסורא לא ילפינן הליכות אלי אות תקל"ג כתבו תוספות דכתובות דף ל"ט ד"ה ואע"ג דממונא מאיסורא לא ילפינן ה"ם לאוקמה לבת ברשות האב אבל להוציא מרשות אב ילפינן ממון מאיסור דבסברא מועטת יש לנו להוציאה מרשות אב · יבין שמועה כלל שמ"ג ממונא מאיסורא לא ילפינן איסורא דאית ביה ממון מאיסור גמור דלית ביה ממון לא ילפי · יבין שמועה כלל תק"ג ממונא מאיסורא על ידי קל וחומר ילפינן · יבין שמועה כלל שפ"ה ממונא מקרי גזל ואונאה היכא דעבד וגזל או הונה את חברו והלכה כשמואל בדיני אבל לכתחי' אם יאנה את חברו מקרי אסורי :

אסור וממון מה :

ממונא מאיסורא לא ילפינן משנה ח' פ"א דב"מ רתי"ט ועיין הרי"ף ונ"י דב"מ פ"ג דף צ"א ע"א דממון התלוי באסור אסור קרינן ליה ולפעמים ילפינן משנה ה' דקדושין תי"ט · אסור מטומאה וממונא מאיסורא אי ילפינן גמרא דקדושין דף נ' ע"ב · יבמות דף ס"ח ע"א התוספות ד"ה נשאת למי שאין לו בנים באסור בשני פעמים הוי חזקה וממון בשלשה דוקא ומקשים שם התוספות תימא דהשתא לענין אסורא לא סמכינן אתב נשים משום דאיתרע רובא על ידי דאתחזק בתרי זמני ולענין ממון סמכינן אתאי רובא אף על גב דאתרע בתרי זמני ובעלמא אמרינן אפכא לענין אסור אזלינן בתר רובא ולא לענין ממון (א"כ נשמע מזה דר"א ילפינן ממון מאיסור) שם דף ק"ג ע"ב ושרף את הבגד אפילו בשעת שריפה קרוי בגד ומקשה הגמ' ולגמרי מניה · אסורא מטומאת לא ילפינן ופירש"י בד"ה אסור מטומאה לא גמרינן שהלכות

טומאה חדוש הוא · שבועות דף ל"ו ע"א תוס' ד"ה הכי גרסינן חולין דף ט' ע"א וע"ב ועיין שם בתורת חיים · כתובות דף ס"א ע"ב שם דף ל"ט ע"א תוספות ד"ה הואיל ודף מ' ע"ב בכורות דף י"ט ע"ב בתחילת הפרק · ועיין בדף כ' עמוד א' · פסחים דף ט"ו ע"ב תוס' ד"ה ניתא קסברי · שם דף י"ד ע"ב תוספות ד"ה הבא מהור . נ"י פ"ב דב"ב דף קע"ב ע"ב והיכא דאתי בק"ו מצינן למילף ממונא מאיסורא הר"ן ספ"ז דשבועות דף של"ד ע"ב הרי"ף שם ממונא מאסורא לא ילפינן דאמרינן בפרק שור שנגח ובפרק המוכר פירות אזלינן בתר רובא באיסורא כגון תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת נבילה אבל בממונא לא אמרינן ויל' בתר רובא דאנא מאותם שמוכרים כך אע"ג דהוי מעוטא וקים לי כתאי ובאיסורא ר"א אמרינן קים לי וכו' ולא ילפינן ממונא מאיסורא' אשכחן סוטה דאסורא ממונא מנא לן וכו' הרי"ף פ"ז דשבועות דף של"ד ע"ב' עיין הלכות קטנות ח"א תשו' קס"ב · עיין הר"ן פרק ד' דגטין דף תק"ו ע"ב · ד"ה אתקין שמואל בגטא · כנסת הגדול' ארח חיים דף קס"ג ע"ג בכללים נפרדים אות כ"ח דהא דאמרינן ממונא מאיסורא לא ילפינן היכא דאיכא ממונא ואיסורא יש להסתפק אי ילפינן מאיסור או מממון הר"א ששון סימן קס"ב · הר"ן פ"ק דקדושין דף תרל"א ע"ב ד"ה ואיכא למידק אף על גב דממונא מאיסורא לא ילפינן הכא כיון דעיקר גלגול אתי בקל וחומר שפיר מצינן למילף · מהרר"א מזרחי סימן י"ג רשד"ם סימן שצ"ה :

ממונא מאיסורא לא ילפינן עיין · אסורא · בר מתא אפר מתא אחריתי כפסק מהרר"י בארוכה דאפילו איסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפינן · וכשהאיסור בא בכלל ממון מקרי ממון גרידא · ועוד דלא ילפינן איסורא ממונא אפי' להחמיר · אפילו ממונא דאית ביה איסורא לא ילפינן ממונא גרידא כ"ש ממונא דאית ביה אסורא מאיסורא גרידא · ועיין על דיינים אלו הר"ן פ"ז דגטין דף תק"ז ע"ב ד"ה אתקין שמואל בגטא · מנו מאסור לממון · מוכת עץ דיינים שלא · סבלונות אם חוסנין ד"ס בני משה הארוך · קל וחומר כתר דילף · תיקו של ממון אם סוא תלוי באסור :

זכור לאברהם · א"ה · עמ"ס הרב יד מלאכי אות ת"ס תס"א ותס"ב · והרב חיד"א ז"ל בשו"ת חיים שאל חלק ב' בהשמטות דף ע"ג ע"ד כתב בתוך דבריו והנה אמרינן בעלמא איסורא ממונא ל"י ולכאורה נראה דממונא מאיסורא ילפינן וכו' ובספר טוב עין דף ד' כתב זה כתבתי בשעת גמר הדפוס אגב רהטאי ואגלאי לא היה לי לראות שום ספר ושגה לורף הספרה כמו אלאים · ואחר שנדפס ראיתי בספר פתח האהל דף ג' ע"ד אשר כנה אללו ליין סוגית קידושין דף נ' ע"ב דשאה תלמוד ערוך שם ובכתובות מ"ו ממונא מאיסורא ל"י וע"ע בפתח האהל גם הרב יד מלאכי דף קי"ב הביא בידו המלאים תשובת מהרח"ש ח"ב סימן ס"ל ושם מהרח"ש הביא תשובת הרא"ש ושאר גדולים ע"ש ותשו' הרדב"ז שהביא במקובלת פ"ב דתליעה דף ע"ה ע"ג ותשובת מהר"ר לבי סימן ב"א גם עיין בתשובת הרשב"ץ ח"ב סימן ר"ג וה' יצילנו משגיאות כי"ר · עכ"ל :

ממונא מקנסא ל"י · זכור לאברהם · א"ס · כתב הרב יד מלאכי אות תס"ג דוקא ממונא מקנסא הוא דלא ילפינן אבל קנסא ממממונא ילפינן דטעמא דל"י ממונא מקנסא הוא משום דקנס חידוש הוא ומחידוש לא ילפינן אבל חידושא מממונא דין הוא למילף עיניים ס"מ על כתו' פ"ג דף ק"ד נ' בשם תלמיד הרשב"א ז"ל :

ממון אם מוצא אין על תקיעת כף מהר"ם סימן ס"ב וקפ"ז · פסקי ריקאנאטי סימן שר"ג ·

תקיעת כף וחותרה :

ממון בניו שלא נישאו אם פורע מהם מס מרדכי פ' הגוזל בתרא · רשד"ם ח"ד סי' תל"ו :

ממונה אין חלוק בין לשון ממונה לאפטרופוס מהרי"ב"ר ח"א סי' צ"ה :

ממונה אין ראוי לענוש להיות ממונה מי שנדר בנזיר שמשון שלא יהיה ממונה ואח"כ החרימו הקהל שמי שיפול עליו הגורל שיהיה ממונה ונפל עליו · ויש להתיר לו החרם מהרר"ם טראני ח"ק א' סימן מ"ד :

סבועה חלה ומחייבת :

ממונה תמחרפו וענשוהו כפי ההסכמה ויש מחזיקים בידו וראי עתידים ליתן את הדין כי דבר פשוט הוא

שמי

Digitized by Google

מלתא דסומכוס מייתי לאו למימרא דהלכתא כוותיה אלא למשמע מינה לרבנן בפרק המוכר את הבית כתב הרא"ש דגמ' מייתי מלתא דסומכוס לאו למימרא דהלכתא כוותיה אלא למשמע מינה דרבנן בהמוציא מחבירו עליו הראיה כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"ב :

מלתא דעבידא לאיגלויי גוי המעיד עליו מותרת מילתא דלא מכוין להעיד בשקר אלא דקושטא קאמר בני משה מ' מהר"ב אליהו קונטרים דף ה ע"ד סימן נ' אות קכ"ה לא מקרי מלתא דעבידא לאיגלויי אלא במילתא שאם יכחישוהו אין לו טענה לאישתמוטי אבל בנ"ד שאם יכחישוהו אנשי הכפר שלא ראו מאומה אית ליה טענה דמשקרים לפי שיראים שאם יודו שהם נסרו הרינהו מחייבים את ראשם למלך מורי הר"ם חלק א' דף קכ"ב :

סם עיין פני משה בשם כסי עמום א' :

מלתא דעבידא לאיגלויי לא מטרחינן לבית דין דלמא תכרח הנרתבע ונמצא מחזיק בדין עיין

טענות לאם מחייבים :

מלתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי בה אנשי משנה ר"ה פ"ה דבכורות ר"ע ת"ט · גמרא דראש השנה פ"ב דף כ"ב · נ"י פ"ד דיבמות דף ת"ט ע"ב · נ"י פ"ח דיבמות דף תכ"ט ע"א · נ"י פי' דיבמות דף תל"ב ע"ב · ש"ע י"ד סימן שי"ד סעיף ח' · הרי"ף ונ"י פט"ו דיבמות דף תמ"ט ע"ב · הר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ש ע"א · רמב"ם פ"ג מהלכות קדוש החדש בפסקא י"ד דעד אחד נאמן לומר שמעתי מפי ב"ד דקדשו את החדש ביום פלוני ומתקנין המועדות על פיו דדבר העשוי להגלות הוא · גמרא דבכורות פרק ה' דף ל"ז ·

אין כמין ישה לסתכי · גוי והאומנות פלו · מי פסיה לפי תומו כשר כשם מהר"ח בן מיים מ"ח כ"ג · ה"ש ממתב אליהו אות כ"ח · גם פס החיים והאסה אסס הביסם · נלוי מלתא · ואנו לא מתרינן במילתא דעבידא עגונה דאתתא הקלו · עגונה דאתתא מלאה מפרש מפסק דכני פירארה · עד אחד באכתמים · עד אחד מטמאה · עד אחד נאמן באסורין · עד אחד נאמן במילתא דעבידא לאיגלויי · עד המוסל סברו להעיד · עדות סאין תשיאין אסה · ספר תוכחתה או סם עיין פני משה בשם בני מזה מ' :

מלתא דעבידא לאיגלויי עיין · אסה נאמנת · בשם מהר"ח מזרחי ח"ה כ"ח · דיני ממונות אין כתם חלוק · עדות בידיעה שלא כראוים · ספיסה אם היא במלתה :

מלתא דפשיטא לא חשיב כמו שהיה חושב התקשה ולא חש לפרש מפני מה אין פשיטא מפני שהוא קל להבין כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ריש ע"ב פרק הכונס א"ל אביי לרב יוסף בישה אסרת לן וליסטים נמי שהכישוה כתבו התוספות שהכישוה לנוולה מיירי ולא חשיב לה מילתא דפשיטא כמו שהיה חושב התקשה ולא חש לפרש מפני מה אין פשיטא מפני שהוא קל להבין :

מלתא דשכיחא לבר בוללין בתנאי מהרדי"ק ס' ד' · לע"ש סימן רכ"ח · תשו' הכהן ח"ב סימן ע"ט · רמב"ם פי"ט מהל' מכירה · ב"י ח"מ סי' ר"ז ורבי"ה משפטי שמואל כ"ט

מלוה מעות לחברו וקבל עליו אחריות :

מלתא דשכיחא עיין · מלתא דלא שכיחא :

מלתא דשכיחא עשו בו חזוק עיין · חכמים עשו חזוק ·

מלתא מציעתא עיין · מלתא מליעתא :

מלתא עיין · מילתא :

מלתיה דרב מייתי על מעשה וצריך לומר דלאו על מעשה אמרה כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ד ע"ב ברכות פרק כיצד מברכין גבי מ נימין רע"א כריך ריפתא מאי קמ"ל וכו' קשה דמאי קושיא שמאחר שמעשה בא לפניו הוכרח להשיב ומ"מ קשה זאת הקושיא בפ"ק דביצה גבי ההוא דאמר ליה חבירה ביעי דפחיא וכו' אתי לקמיה דר' אמי וכו' ופריך פשיטא וע"ש דלא שייך זה התירוץ וצ"ל דמנימין לא בא לפני רב והוי כאלו היא מימרא בפני עצמה :

ממאן במה שמסכימין הרוב כופין אותו אפילו בערכאות של גוים דברי ריבות סימן ק"ו :

ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים של הבחנה הרי"ף פרק אלמנה ניזונית כתובות פי"א דף תקי"ל · הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תס"ב ע"ב · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"ד :

ממאנת אין לה כתובה אבל יש לה תוספת ש"ע אה"ע סימן קנ"ה סעיף י"ד · הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תס"ב ע"ב · לא פסלה לא מן האחין ולא מן הכהונה שם ושם · הרי"ף ונ"י שם פי"ד דף תס"ח ע"א · ממאנת היינו יתומה שמיאנה אין לה מנה מאתים אבל יש לה תוספת (כאוקמתא דשמואל שם) וחייב לזונה ולפרותה כל זמן שהיא תחתיו ואוכל פירותיה אבל אם תלך למדינת הים ולוותה ואכלת או לוותה ונפדית ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם אפילו אכל פירותיה אפילו הם בעין ש"ע אה"ע סימן ק"ו סעיף ח' משנה הרי"ף והר"ן פי"א דכתובות דף תקי"ל · מהרש"ך צ"ז מבאר לשון הטור בסימן קנ"ה גבי הממאנת דנכסים שהכניסה ל"ו אם הם בעין ביןמלוג בין צאן ברזל נוטלתן ואם אינם בעין צריך לשלם ע"ש כי ישב באופן דלא יהיה סותר סוגיית הגמרא :

ממאנת סניס :

ממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ג ע"א · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף יו"ד :

ממאנת בבעל מותרת לאביו הרי"ף ונ"י פרק י"ג דיבמות דף תמ"ב עמוד א' · שולחן ערוך אבן העזר סימן קנ"ה סעיף י"ד :

ממאנת ביבם אסורה באביו מפני שנראית כבלתו בשעת נפילה הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ב ע"א · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"א :

ממאנת ביבם זה מותרת באחיו הרי"ף ונ"י פי"א דיבמות דף ת"נ · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"א · הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ב ע"א :

ממאנת בפני יבם קטן ודינה תומת ישרים ר"א :

ממאנת יש להם מזונות או לא עיין אלפסי ור"ן פרק י"א דכתובות דף תקל"ד עמוד ב' : אסה איש

ספלק בעלה לח"ה ועמד :

ממאנת יש לה מזונות מן האחים פי' קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם יש לה מזונות הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף רפ"ט עמוד אלף ע"ב · רמב"ם פרק י"ט מהלכות אישות :

בת ממאנת :

ממאנת מי ילדה הא תני רב טבי וכו' סוגית הגמרא ביבמות פרק נושאין על האנוסה דף ק' ע"ב שטה כ"ש הרשב"א סימן אלף קי"ט :

ממאנת עיין · אסה מילתה לחיותה · ודתינסי הליכות עולם · בת הממאנת · תיתנן דידים · קדושין מתי חודרין :

ממאנת עיין גמרא דיבמות פרק בית שמאי דף ק"ח ע"ב שטה י"ח סוגית הגמ"א אלא אי קשיא דחבירה אדחבריה קשיא מיאנה בו והחזירה נתן לו גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתאלמנה או נתגרשה הא מאנה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה עיין הרשב"א תשובה אלף קצ"ז :

ממאנת שנית ואילונית אין להן כתובה, מזונות, פירות, ולא בלאות, משנה ו' פי"א דכתובות ר"ע ת"ט הרי"ף ור"ן שם דף תקי"ל · שלחן ערוך אה"ע סימן קי"ז :

אילונית אין לה · חייבי לאוין · סייבי עשה · ממאנת אין לה · שניות ·

שניות מדברי סופרים מניה :

ממארי רשותך פארי אפרע נ"י פי' דב"ם דף קמ"ד ע"א כך אמרי אנשי פי' מבעל חובך אפי' נותן לך סובין התפרע מינו גמרא שם דף קי"ח · ב"ק פ"ח דף פ"ו · ב"ב פ"י דף ע"ב · נ"י והרי"ף פי' דב"ב דף ר"ז · האיש אשר אתהנושה בו מתהגמין ראות רש"י ב"ח אם בן קרינן ביה רשותך :

בעל חוב אם · מוטל תן מעות · סוף כסף :

ממהורי מילי וממהדטושי כלומי ברכות פ"ז דף נ"א פי' מתחודי בעידות יהפו תמיד דבריהם ומשחקי בגדים

ע"ב · מלוגת · ספר תורה המוקי ·

מלתא הברי לא הכידי אנשי נ"י והרי"ף פרק ג' דסנהדרין דף רע"ז ע"א :

מלתא דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח · זכור לאברהם · א"ס עיין לרב תנא דהורייתא בספר משנה למלך בפ"ב מה' ביאת מקדש הלכה ו' שכתב בדרך אפשר דוס אינו אלא בעידי דאיהו לא מצי עביד מדאורייתא אבל מי מדאורייתא מצי עביד משוי שליח יעו"ס · ועיין להרב אפת מהר"י זפס"ר בסוגיות קי"ד סכבוס מדבריו דחולק כוה דלא תנא שפח לעבות . שליח אלא עשם דהישור שכלי שסי הוה כשה ג' ברכות דוקא לו שעשם אסר דהיכו אלא טומאת בעלמא אלא עבירה יעו"ס · ואס איתא ליפא לא כי אלא עבירה כיון דאיכו אלא מדרבנן מלי עשוי שליח אלא ואלי דהיי זה חלוק ועיין ת"ס א"ע בס' קול אליהו ס"א חא"ע בסימן ס"ו · שס"ך הרב אהבה דרבנן אות כ' · ולענין אם אדם יכול לעשות שליח כדבר שאין בידו לקיימו בהוסם פסם שיין תום' בכויר דף י"ב ע"א ד"ה בהסה וע"ם סרב דברי אמת בקונטרים י"א סימן ג' · קול אליהו ח"א סימן ס"ו · משנה למלך פ"ט מה' אישות הלכה ו' · מרכבת המשנה להככמי פ"ו מה' גירושין הלכה ג' :

מלתא דלא עבידא לאיגלויי לא טענינן ליתמי עיין חזקת ניתו מכר :

מלתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה נ"י דסנהדרין דף רע"ז ע"א · הרי"ף ור"ן דשבועות דף שכ"ג ע"ב גמרא דשבועות פ"ו דף מ"א · כ"ב פ"ג דף ל"ט פ"י כל דבר שאין לו לאדם הנאה ותועלת אינו משים לבו עליו שבועות פ"ח ופ"ו מ"א · אמר ליה ולאו אדעתיה הרי"ף ת"י פ"ג דב"ב דף קע"ט ע"ב · ש"ע י"ד סימן י"ח סעיף ר' ש"ך ס"ק ח' ת"ח ס"ק ט' · כ"י פ"י דב"ב דף דמ"נ ע"א · ש"ע א"ח סימן של"ט סעיף ג' · הרי"ף ור"ן פ"ד דשבועות דף שי"ז ע"א · שלחן ערוך ח"מ סימן ע"ט סעיף י"א · לבוש יורה דעה סימן א' סעיף ב' ·

כל מילתא · מילתא · קילותא :

מלתא דלא שכיחא דלא גזרו ביה רבנן מהו תשו' הרדב"ז בית ל"ב חדר ח' · טור ח"מ ולע"ש זב"י סי' קצ"ש · אנסו הוי מלתא דלא שכיח תשו' הכהן ח"ב סימן רל"ו · זנות שכיחא אונס לא שכיח תשו' אלשקר סימן ע"ו וצ"ר · שותפות עם נוי הוי מלתא דלא שכיחא רשד"ם ח"ב סימן צ"ג · עניות שכיח טפי מעשירות כמשל חרוס מית חבירך אשך אתעשר לא תאשר תשו' הכהן ח"ב סימן מ"ח · ירידת אדם מנכסיו שכיח רשד"ם ח"ב סימן קל"ו · בפ' הבתה שקרא שכיחא אמת לא שכיחא יפת מראות פסחים דף קי"ז ע"ד · מלתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי בן לב ח"א סימן צ"ד · רע"ש סימן פ"ח ורצ"ו ב"י ח"מ סימן ס"ח · טור ח"מ סימן רצ"ז · תשובת אלשיך סימן קל"ז תשובת הכהן ח"ב סימן דל"ו · לא חיישינן לנפילת שטר כרבא פ"ג נט פשוט דמב"ם פכ"ד מהלכות מלוה ולוה · מלתא דלא שכיחא להלוות מעות על שטרות שאינו יכול לגבותם לע"ש וב"י ח"מ סימן ס"ח · פריעת דבית לגוי אחר מהגהות הוי מלתא דלא שכיחא רע"ש סימן קל"א · להיות נתפס בדרך הוי מלתא דלא שכיחא לע"ש סימן קל"א ב"י ח"מ סימן ר"ו · עקרה שתלד הוי מלתא דלא שכיחא ואשה שילדה תתעכבה זמן הרבה שלא ילדה הוי מלתא דשכיחא שתחזור ותתעבר תשו' הכהן ח"ב סימן מ"א · מתנה הוי מילתא שאינה מצויה לע"ש סימן קל"נ ונ"ח · וכן מכירת חפציו שנתן בפקדון לע"ש סי' קל"ג · הרוצה לפרוע חובו תוך זמנו הר"ן פרק האשה שנפלו · בדבר המצוי אם לא ההגה עליו משמע סמילא דברי ריבות סימן שמ"א · כנסת הגדולה א"ח בכללי גמרא דף ק"ס עמוד ד' אות קפ"ו מה שאמרו מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן לא אמרו אלא בדבר חומרא ונדר שהחמירו ונדרו על התורה לא בענין שאינו חומרא תשו' הרדב"ז בית ל"ב חדר ד' · שם אות קפ"ז מלתא דאינו אלא משום גזירה הוא דאמרינן מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן אבל לסגמר ולידע הדינין בההיא מלתא דפשיטא דגמרינן בהו ונפקא מינה דלא שכיחא ואיתנהו בגמרא ובדברי הפוסקים לידע הדינים שיש בהם מהרח"ש בתשו' סימן נ' בנט במילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן מהרי"ב"ל ספר ג' סימן ס"ח · כנסת הגדולה שם אות קפ"ח :

זמת לא שכיחא · חזקה לא עביד איניש דפרע · טענינן ליתמי · יורש טענינן ·

מיתה פתאומית · נס ברלא דמילתא שכיחא · מעוברת כלמכבסי · עניות שכיח יותר מעושר · פביאה ולא שכיחא · סקרה שכיח :

מלתא דלא שכיחא טעם לסוף סידורי הגמרא כמה דברים דלא שכיחי כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף צ"ט עמוד אל"ף דרוש וקבל שכר :

דרוש וקבל שכר :

מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן משנה נ' דגיטין תי"ט משנה ה' פרק ח' דגטין תי"ט · ש"ע א"ח סימן רנ"ז סעיף ג' בהגה · משנה ו' דערלה ר"ע · ר"ן פ"ו דשבת דף קמ"ו ע"א · הרי"ף פ"א דביצה דף רע"ח ע"ב · לא עבידו ביה רבנן תקנתא משנה ו' פ"י דשביעית תי"ט · הרי"ף ור"ן פ"ב דגטין דף תקס"א ע"א · הר"ן פ"ד דגטין דף תקע"נ ע"א ד"ה אין כותבין פרוזבול · רמב"ם פרק ו' מהלכות תפילה פסקא ד' · משנה ב' דדמאי בתי"ט מהירושלמי · הליכות אלי אות תקפ"ו מלתא דלא שכיח לא גזרו רבנן וזק שבזה יש חלוק דדוקא היכא דחד מלתא שכיח וחד לא שכיח לא גזרו דליכא למטעי אבל היכא דתרוייהו לא שכיח גזרינן תום' דביצה פ"ק דף ו' ע"ב ד"ה ביצים גמורות וכו' עד וי"ל דכ"ע מודו וכו' וטעמא דב"ה דאסרי וכו' היינו משום דגזרינן אטו ביצת טריפה וצ"ע דכיון דהך ביצת נבילה מיירי שנמצאת במעי אמה היכי כתבו דגזרינן והא אמרינן לעיל בגמרא דף ב' ביצים גמורות מלתא דלא שכיחא ולא גזרו וכהאי כ"ל דלא ניחא דלעיל מיירי דלא גזרינן במעי אמן דלא שכיח אטו נולדה דשכיח דמשכיח ללא שכיח לא טעו אבל הכא בביצים גמורות של נבילה דגזרינן אטו ביצת טריפה היינו נמי דנמצאת בתוכה דדומית ביצת הנבילה דפליגי הוי מאן דתני בסיפא ומודים בביצת טריפה ולא שכיח אטו לא שכיח איכא למיגזר דכיון דדמו תרוייהו אתו אנשי למטעי אף דלא שכיח ומה שיש לדקדק באותו דבור דלמה הוצרכו לכתוב ושעמא דבית הלל וכו' אחר שכבר תירצו תנא כתובה לפני · שטת ביצה הרי"ף פרק ד' דיבמות דף צ"ד עמוד א' ודף צ"ג ע"ב :

ביצים גמורות במעי אמן · נראה כנזיקין גרמי בפס סליכות אלי אות ד"ס דלא קנסו אלא בהיזק מצוי · דבר תורה מעות קונות · דחיה אפ"נ דסתם · כתובה ומנה · זנות לא שכיחא :

מלתא דלא שכיחא לא מצינן למימר דאזלינן בתר מנהגא בן לב ח"ג סימן ל' :

מלתא דלא שכיחא לא עשו בו חזוק עיין מכתים ספו חזוק

מלתא דלא שכיחא עיין · דבר תורה מעות קונות · כתובה ומנה · מוכל כחברו ודיניו · חזקה לא עביד איניש דפרע · טענינן ליתמי · יורש טענינן · כתובות סתים הוי · מנו היכא דסטענה לא שכיח מיתה פתאומית · מנת מזון ותורה אות ד"נ · מעוברת כלמכבסי · ספיקא דאורייתא לחומרא · ספיקא דאורייתא לחומרא מסכס · ספר תורה מוסעס ויתר עפר יעקב פסק ט' · עד זומם אין סופגין כל דבר שאינו מצוי · עניות שכיחא יותר ממיתה מסוכה · פרעתי אימתי כסם הכן לב ח"א קנ"נ · כרי ודיניו · שכיחא ולא שכיחא · סקרה שכיח :

זכור לאברהם · ת"כ · ועיין עוד ביצה דף ב' ע"ב וי"ח א' · גיטין ה' ע"ד ומ"ד א' · מליעא מ"ו ב' · כתובות כ"ז פ' ופ"נ ב' ופי"נ ב' שבת ע"ח א' עירובין ס"נ ב' · בכורות נ' א' · סו"ת ספר אפרים דף ע"ד א' וכ"ב א' סו"ת תבס לבי סימן ס"א · בני חיי ח"מ סימן רכ"ח סעיף כ"ט · ארעא דרבנן אות תי"ב · ארעא דישראל אות ט"ל סיסם עקו' כתובו' דף כ"ב מספר · משנה למלך פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה י"ד · לבוש א"ח סימן פ"ח ס"א ות"ם ה"ר ס"ק ד' · ככר לחן דף רע"א ע"ג ע"כ מס פסים רשום אלי · תחו"ר להרב"א בספר זכור לאברהם ח"מ שכתב מלתא דלא שכיחא ע"ל ערך המעכבת ועיין כנה"ג י"ד סימן רכ"ח ובספר תורת חיים ח"ג סימן ל"ב בחורך ובכנה"ג ח"מ סימן ק"ס כנה"ט וסנב"י מאות ט"ו וסלאה מסריך ז"ל ע"כ :

מלתא דלרביה לא סבירא ליה אנן ניקום נעביד ליה פ"ק פרק בתרא דף כ"ה :

מלתא דמתאמרה מבי תלתא שזה קבל מזה וזה קבל מזה קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן נזיר דף נ"נ כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ג ע"א :

מלתא

קדשים לאסורים · קוסם אם עסה · קרא ומקניתא מסייעתא · קרבן פסח אין סוכרין · רב מגיד · רצועה סכיא · רצועה של מלקות · סתור ועיסה אם כם סני עינים · סבועם אינה חלה לבטל · כגם סירושלמי · סבועם · שלא אישן · סבועם בשוי נוספת · סבועות סוא טספת · סכם אסור לטעום · סכור סחרף ספתחו סבא עליה · סרלים כולן · תמוסין דאורייתא או · מיקו דאורייתא לחומרא ספק מלקות לאקל · תרומס טהורס סמא · תרומה טמאה אסור :

מלקות על ההיקש או על קל וחומר ליכא נופי הליכות אות ת״ש : טעם כעיקר מסכה :

מלקות על חשונג לא מצינו בכל מצות התורה כולה אלא בשפחה חרופה שהוא לוקה אפילו על השגגה רמב״ם על משנה א׳ דשבית וציין משנה ד׳ פרק ב׳ דכריתות ת״ט :

מלקות קל משמתא הרי״ף פ״ד דפסחים דף רמ״ד ע״ב מלקות וסמתא :

מלקות שהיהודים מקבלים לתשובה אפילו מכת מרדות וא״כ למה נכה איש את רעהו על פיו מכת אכזרי לפיכך נהגו ברצון איש ואיש ועקר הדבר בזמן הזה משום בושת לקים ונקלה אחיך לעיניך כיון שנקלה הרי הוא כאחיך כנה״ג א״ח סימן תר״ז בהגהות הטור :

זכור לאברהם · א״ס · כתב הרב אד״ר מ״ק אות סל״ח · מלקות כתב הרן בפי״ו דסנהדרין ומדברי רבינו נראה שמה שאינו לוקה אלא מספר הסמוך ל״מ הוא מדרבנן דסכי משמע מפ״ס ואתו רבנן וגלוי הדא וגוי כתב דאיפשר דלסמיה אזיל סבל דבר שאינו מפורש בתורה קרי ליה ד״ס וחכמים קבלוהו ממרע״ה ע״כ · ופ״ע מלקות עמ״ס הרב עין זוכר אות כ׳ · והרב פרי מגדים בפתיחתו סכוללת בחלק פליגי · ועי״כ לרב אחאי ורב ראותאי במהר״ר חיים פאלאגי נר״ו בספר סבסיר נשמת כל חי א״ח מסימן סו״ב עד סימן ל״ב כמה חקירות ופרטים בפעניני מלקות ומכת מרדות יעו״ש :

מלקט אוסף תעשבים חלחים נקרא מלקט ואוסף היבשים נק״א מגבב לקושש קש תרגום לגבבא גילי וכו׳ רמב״ם פ״ט דשביעית משנה ו׳ ובתי״ט :

מלקט עצמות שלחן ערוך יורה דעה סימן ת״ג · פנמות המלקטן :

מלקן בן לוי תשומר כשמצאוהו ישן ושורפין כסותו משנה ב׳ דמדות : בן לוי :

מלקן על לא טובה השמועה שנאמר אל בני כי לא טובה השמועה פי׳ כי שיוצא קול אריו שהוא עובר עבירות מלקין אותו דלא טובה השמועה לאו הוא שנאמר אל בני כי לא טובה השמועה קדושין פרק בתרא דף פ״א · נ״י פ״ב דיבמות דף ת״ט ע״א · הרי״ף ור״ן פרק ד׳ דקדושין דף תרנ״ז ע״א :

זכור לאברהם · א״ס · כתב הרב אד״ר אות סל״א מלקין על לא טובה השמועה דאמרינן עיין ברהכ״ח ח״ב סימן פ״ס אם הוא מלקות מדאורייתא או מכת מרדות מדרבנן · וכם׳ מנחת וכרון כבדסם שאחדם כתב עוד ועמ״ם מהר״י בסאן סימן כ״ם דפשיטא ליה דאי מדרבנן ע״ס ותמק״י דף וס בורר · מהר״י ברונא סימן קס״ח :

מלשינות עיין אפילו דור · לשון הרע · מוסרים · מוסר ממון חברו · מכתבא · מסור · מרגל · מרגלים · נכית ליס · רכיל · רפא בן לדיק · תשובה ודינים סימן כ״ב :

מלתא אגב ארחיה קא מש׳ לן דלשקי אניש והדר לשחוט משום סירכא דאי איכא סרכא משתמטא הרי״ף פ״ה דיום טוב דף ש׳ ע״א והר״ן שם גרים משום סרכא דסשכא כלומר שתהא נוחה להפשיטת סרכא דבוק שהוא נדבק יותר מדאי בבשר :

מלתא אגב ארחית קא משמע לן הליכות עולם שער ב׳ סוף פ״א · שער ג׳ פ״ב ד״ה דרך דהתנא בהרבה מקומות מלתא אגב ארחיה קא משמע לן אעפ״י שהוא מפורש בסיפא · שני לוחות הברית כתו׳ שבעל פה בכלל רבי האריך על כלל זה · מסגה דרכם :

מלתא בטעמא עיין · טרכא דרבנן דאמר מילתא :

מלתא דא אין לה פתר עיין · חשך אם נכרא תחילה :

מלתא דאמרי אימא בה דלא ליתו בתראי וליחכו עלי כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ז ע״א :

מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני ואביי אמר מהני יבין שמועה כלל ר״ד : לא מעסה כל מקום סאמרה תורה :

זכור לאברהם · א״ס · מלתא דאתיא בבנין אב · כתב הרב עין זוכר אות כ״ח מלתא דאתיא בב״א טרח וכתב לה קרא · מיוסי הרא״כ״ר למליצא סו״ם המקבל רב״א בכלליו כ״י וגם כתב מסתוספות סוטה דף כ״נ דמלתא דאתיא מסברא טרח וכתב לה קרא · ע״כ :

מלתא דאתיא בהיקש ובג״ש טרח וכתב לה קרא יבין שמועה כלל שכ״ג :

מלתא דאתי במה הצד טרח וכתב לה קרא הליכות אלי אות תקכ״א ובזה מתרצים התוספות היכא דקאמר בגמרא מפלוני לא אתי דאיכא פירכא פלונית ומפלוני נמי לא אתי דאיכא פירכא פלונית להכי כתב קרא וקשה דאמאי כתב קרא נתי דמהרא לא אתי תיתי מתיתי במה הצד וכתבו התוספות דשבת דף קל״א מלתא דאתי במה הצד טרח וכ׳ קרא יבין שמועה כלל תס״ג מלתא דאתיא במה הצד טרח וכתב : הלל הגוה סכסס כתוב :

זכור לאברהם · א״ס · כתב הרב יד מלאכי אות תק״ד מלתא דאתיא במה הצד סול״ק כמו מלתא דאתיא בק״ו תו׳ שבת דף קל״א ב׳ ד״ה אי מעומר אך בעל מז״ל כתב בפרק ד׳ משלכ״ת מלמה ולא ס״א נבי ביזיי לא אמרינן מלתא דאתי מביניא טרח וכתב לה קרא · והוא סלא דאסתמיטו מיניה דברי התוס׳ הנז׳ ומלתא דאתיא מג״ש והיקש כתב הר״ן בריש נדרים דף ג׳ דטרח וכתב לה קרא וכן מצאתי לארשב״א ז״ל בחי׳ שבת כ״ב ב׳ אך מדברי התוס׳ ר״ס איזהו נשך ס״א א׳ ד״ה נ״ש מריא דלא סבירא להו הכי ע״ש ודוק׳ וכ״כ סעמ״ל סם בשם סתו׳ ודע דאף מלתא דאתיא בלא ענין הכתוב א״כ הזהיר טרח וכתב לה קרא האזהרה כמו מלתא דאתיא בק״ו וכמ״ם הרא״ס בפ׳ בא ד״ס כל מחמצת עכ״ל והרב עין זוכר באות כ׳ בתחלת דבריו כתב דעלם במחשבה ז״ל ליישב דברי המז״ל אבל חזר בו אחרי ראותו דברי פסקי תוס׳ בשבת סי׳ תל״א דכתבו להדיא דמלתא דאתייא מבנייא סיכל״ק וכ״כ הרב נופי הלכות ובספר הליכות אלי · וסם רמז לדברי הרב יד מלאכי ולבסוף הביא מדברי הרב בכללא אסכמי בכללין כ״י דסביא כלל זה מהריטב״א כת״י יעו״ש : סוב כין כתי׳ להדפסם בא לידי ס׳ הנחמד פני מבין וראיתי להרב ז״ל בח״א דף קע״ס דהביא בקיצור כל דברי הרבנים הנז׳ והוסיף על השמועה דברי הרב שער המלך בריש ה׳ סתו׳ ודברי הרב מחנה יסודה דרע״ו וסל אודות בס״ם דף ס״ו ולימודי ה׳ לימוד כ״ח וקהלת יעקב להריס״א ד״ע ע״א וחק נתן דף ז״ן מהס׳ ובסוף דבריו כתב ולכל הדברות ולכל האמירות דברי הרב מז״ל נראו ממקומם וכמעם כלם כא׳ ס״ל להפך · והקסה על הרב חשק שלמה דק״ב ע״ב אות ל״ב סהביא דברי הרב מז״ל כסתם כאלו סוא כלל מוסכם ולא זכר דכל הרבנים הנז׳ ס״ל להפך יעו״כ · ומ״ם הרב יד מלאכי הנז׳ דמלתא דאתיא מג״ש טרח וכתב לה קרא עיין מ״ם הר׳ עלמו סם אות ת״ח והרב עין זוכר אות ד׳ כתב דפליגי בזה הר״ן בכלל זה ועמ״ם סם דלפי דעת הר״ן והוא דעת הרשב״א דמלתא דאתיא בג״ם סול״ק כסתלקה קוש׳ הרא״ס בריש פרשת תבוא דכיון דאית לן ג״ס אמאי אצטריך פראסית וכו׳ יעס״כ · וכס׳ פני מבין הנז׳ סם דף קע״ט וכח״כ ד״ס ע״ד יע״ס · ואי מלתא דאתיא בהל״מ אמרינן סול״ק · ראיתי להרב הנז׳ סם סהביא מסם הרב מהר״ם מאורטנטו בס׳ עיסה סלום דרלה להוכיח מדברי סתו׳ בקי׳ ד״ס ר״ס והלכתא דלא אמרינן סול״ק והקשה עליו ואחר סהאריך כתב אבל מדברי הרב יד מלאכי בכללי ההא סי׳ זכ״ר באזי כללא דהל״מ ברואס יראה דאין מקום לומר מלתא דאיהו הל״מ סול״ק והוא פשוט אין צורך להאריך עכ״ד · ובחלק ב׳ דף ו׳ כתב עוד ע״ז ח״ל עיין בגדפס דקע״ט ע״א כמבתי אי מלתא דאתיא בהל״מ סולק ע״ש מ״ש · ועיין במנחות דל״ב ע״א דקא מסמי הל״מ למזוזה וכו׳ ועי״ש כתו׳ כע״כ כד״ה כתבה אגרת מ״ז ס״קזו דלעיל אמרי׳ פירסום הל״מ והכא יליף כתי׳ כתי׳ ועיין בקידושין דף ל״ח ע״כ · ולענין מלתא דאתיא מכלל ופרט וכלל אי אמרינן סול״ק כסנפסק הרב חק״ל מסוחין כי״ד הלא א׳ דף ס״ד ע״נ וכתב ולא הי״ל בירור לפשוט הספק · יע״ש :

מלתא דאתיא בק״ו אמרינן טרח וכתב לה קרא · זכור לאברהם · א״ה כתב הרב יד מלאכי אות תי״ס ס״מ כי כתיב לא כתדיא אכל בג״ם לא אמרינן הכי מסרי זו אזו מרות סן בתור׳ ואי אולמיה דג״ס מק״ו דסרח לאכתביה · כ״כ רכ״א בג״ע על כתו׳ דף כ״א ד׳ בשם הרא״ח ולמד סם הרב מדבריו אלה תם במאי דלא אלא מרבויא דלא כתב בהדיא לא אמרינן סכי דמאי אולמיה דרבויא מג״ש א וזו מיתורא נפקי עכ״ד ועמ״ם הרב עין זוכר אות כ״ט והר״כ ע״ם סם כח״א וכ׳ :

מלתא דבחיי לא סבירא ליה חשתא ליקום ליעבר לירת ס״ק פ״ב דף כ״ה · הרי״ף ור״ן פ״ג הס״ק דף שצ״ו ע״ב

למהר"א גאליפאפא רתקון א' דף א' ע"א :

מלמד ורבינו · מלמדים ואופן ·

מלמד תניקות עיין · אומנות ספרו · מלמד עיין :

מלעיג על דברי חכמים עיין · לרבינו אל יסתל אדם :

מלעיג על המצות עיין · תפלה ארבעה ועשרים :

מלפפונות עיין · פוקני מלכים · קליפי אבטיח · מדומע אין תורמין ממין :

מלקות אשכחן דקאמר בגמרא לוקה ופירש"י דלא בעי למימר מלקות אלא אסור בעלמא תוספות המכות דף י"ח ד"ה כל שבקדש · גופי הלכות אות שמ"ח · לפעמים רוצה לומר מכת מרדות כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ו ע"ב :

מיחזי ליה כמכוי כדוחק מאי לוקה מדרבנן :

מלקות אשכחן מה שאמרו במסכת יומא באשה שאכלה פני שביעית שלוקת מלקות זה הוא מכת מרדות וככמה מקומות מצינו שהזכירו רז"ל לשון מלקות והוא מכת מרדות הריב"ש תשובה סימן פ"ו · עיין תי"ט על משנה ד' פ"ד דשביעית ד"ה פטור ורמב"ם שם :

מלקות במקום מיתה עפי חלי תקל"ט ·

מלקות במקום מיתה עומדת יש בו שלשה פירושים יבין שמועה כלל תפ"נ :

מלקות במקום מיתה עיין · תיקו דאורייתא :

מלקות בשבת אסור להלקות תשו' כ"י לרבינו שרירא גאון · תשובת הגאונים סי' יו"ד וכן מתברר מרבוי ספר שארית יהודה דף מ"ט · מותר לחבוש אדם בבית הסהר · שם בתשובה לרבינו שרירא הנ"ל כנה"ג בהגהות כ"י סימן של"ט ועיין אמונת שמואל נ"ד המבאר מ"ש הרמב"ם פכ"ד אין עונשין בשבת וכו' ומ"ש הרב מכל מקום שמנא · במנין המצות וכו' עיין שם ובשו"ת צ"ח חיו"ד סימן קכ"ז :

עונש בשבת :

מלקות ודינו משנה דמכות הביאה הרי"ף דף ש"א ע"א · אין מלקין על הספק משנה א' פ"ה דנדרי' בתי"ט · בערב כפור ש"ע א"ח סימן תר"ו תר"ז · ועיין תשובת כ"ח באר שבע דפוס פראנקפורט דף ע"ז כמה דינים על המחוייב שני מלקויות או מלקות א' · כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שם בהרי"ף · רמב"ם פי"ו ופי"ז מהלכות סנהדרין · בענין מלקות ומרדות של תורה הריב"ש סימן צ' · בנימין זאב סימן רפ"ד · מרדות לשון רדוי ותוכחה א"נ על שם שמרד בדברי תורה וכדברי סופרים בנימין זאב סימן רפ"ד · מלקות דאורייתא ומה בין מלקות למרדות הריב"ש סימן צ' · האידנא נוהגת מרדות אך לא מלקות תשובת הגאונים סימן רפ"ב · בנימין זאב סימן רפ"ד · הסכמת אחרונים שפדיון המלקות ל"ט זהובים לע"ש סי' א' · ונקרא "אח"ך בגמטריא ל"ש מכאן שהוא ארבעים חסר אחת בנימין זאב סימן רפ"ד · גופי הלכות אות שמ"ו מלקות מחלוקת תנאים על איזה עון חייב מלקות רבי ישמעאל סבר אחד חייבי כריתות ואחד חייבי מיתות בית דין ישנן בכלל מלקות אם התרו בהן למלקות רבי עקיבא סבר חייבי מיתות ב"ד אינן בכלל מלקות אם התרו למלקות רבי יצחק סבר אין מלקות בחייבי כריתות וכדף כ"ג אמר רב הלכה כרבי חנינא ב"נ שכל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן · מטה משה אות תתס"ב :

מלקות ומיתה עיין · מיתה ומלקות :

מלקות ונדרוהי מגייהו חמיר עיין · גלוי ערוות פלולה כפסק סוולסירה · מלקות ומתה :

מלקות וסדרו על דעת הגאונים כתבו בעל כנה"ג על הגהות הטור א"ח סימן תר"ז :

מלקות ושמתא הי מגייהו חמיר עיין · במערכה מיתה · גלוי ערוות פלולה כפסק כרב קיים · מלקות וכנוי · מלקות קל · שמתא חמירא · תלמיד חכם ששרח :

מלקות ותשלומין מלקין בכל התורה חוץ מחובל ביום הכפורים דמשלם ואינו לוקה משנה ג' פרק ח' דב"ק ר"ע תי"ט :

מלקות ממרזין ע"ד עיין · גלוי ערוות פלולה כפסק כרב קיים :

מלקות מצוה להלקות המחוייב מלקות שנאמר בפרשת תצא והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו וגו' ומצוה שלא להוסיף בהכאתו יותר על מה שחייב או על מה שאמדוהו שנאמר שם ארבעים יכנו לא יוסיף · שתיהן במכות פרק אלו הן הלוקין שם נתבארו חחייבים מלקות · הרמב"ם פי"ו מהלכות סנהדרין · סמ"ג עשין ק"ח וחלק לא תעשה סימן קצ"ש · סמ"ק סימן פ"ב חלק אדם נתיב י"ח חלק ג' כתב רמב"ם שם שמן התורה צריך ללקות ארבעים · וחכמים גרעו אחת כדי שאם יוסיף המלקה לא יהיה יותר מארבעים והכ"מ חתר למצוא לזה שורש ולא יכול ואפילו לדבריו לא נמצא טעם לטעם רמב"ם שאינו לא במשנה ולא בגמרא וכתב אבי מע' הרב ר' אביעזר שר שלום באילה ממנשובה ואני הצעיר בקשתיו ומצאתיו במדרש רבה פרשת קרח פ' י"ח במרכרבת ד"ל ארבעים יכנו לא יוסיף כנגד ט' קללות שנתקללו נחש וחוה ואדם וארמה ופחתו חכמים אחת משום לא יוסיף :

מלקות מצינו אף שאינו כתוב לאו אלא דאתי הדבר מכלל ופרט גמרא דמ"ק דף ג' ע"ב יכול ילקה על החרישה דאתי מכלל ופרט ולא דתנן דלא לקי אלא מכח דבר חני פרטי למה לי הליכות אלי אות תקט"ו הליכות אלי אות תקי"ו מלקות מצינו אף בשהכותב הוציאו ממנו הדין כתוב בלשון עשה והוא חיכא דהכתוב דאורייתא הוא פירוש של פסוק אחר שיש בו לאו באם אינו ענין אז אמרינן דהוי כאלו כתוב הלאו כאן מלקה מועד קטן דף ט תוספות :

מלקות עיין · אבן מסכית · אותו ואת בנו אסור · אוסרים שמשכו עוכם מכין · איכא חד נכרא · אין אדם לוקה · אין בין יום הכפורים לשבת · אינו עושה כך וכך פירושו · אין מוסירין · אין מלקין · אין מכשין ויאכילם כיום · אלו הן מלקין ושם כיצד מלקין · אנדרוגינוס וטומטום נוקבים · אסורין מכתורה · אפיה ביום טוב לחול · אשה שהמירה ממה שאחי · בגד חלמלה · בושת הכל · בית דין מכין · במערכת מיתה · בעל הסורים סכיה · גונב נפש · גניבה אסורה · גרושתו דבר בתור · דבר שאחר שוחד לבעלתו כהן"ע · דמי קנסות אין דרין דיני אם בתחייב מלקות אם יכול לפדות עצמו בממון · דם מפה · האוכל אגב אנסא · הודאת בעל דין · הקדש מעמיד מיתה אתמי · המפר בפגם פגם · ויבים מצבים · זר אוכל תמורה ותמם · זר אוכל מן המוקדש דלוקה ר"ל ממר אבל לא לעולם ללקות . זרה עתרתי · חרם מעשה סינגה מצנו · חזקה אין לאיש מוקדש אשם · חזקה נחלה שם ספוקלין · חוקה תלוזה במעשה · חייבי כריתות · חייבי מיתת בידי שמים · חייבי מלקות פסולים לספיד · חכמים שמנוהו חלב בשר · חליצה קורעת או יבום בתשובה ם' · חמור דרבנן · חמץ בערב פסח ממש מעות · ולמעלה מאתמים · חמץ בפסח · חרם מעשר · סכל מיחה לאבול · מכל מעשה במלה · ממנו · טומטום ואנדרוגינוס נותגים טעם מתמורה · טעם כעיקר דבנן ובמלינו שטו מעמים · לוקה ופעמים אינו לוקה · ובעם מכסלת לבה · ידע סד קינו · יום טוב מני של גלויות מבדין · יחוד מלקין · יש מגרש תלם אחד · כדי רשעתו · כהן סכסתה למת בלאים מעשה סוגלא · כל מלות עשה שמתן דאין מלקין · על כבוד לב ואם כל משלם · בל מהות למכות · כשמכות בל לאו אחד מני דברים · לאו מכה לסעם ממכה · לאו מכה · מכלל דבר אחר סיימו פלילה · לאו מכה מכלל עשה · לתורין אין לוקין עליהם · לאו סאין · לאו שבכללות · לאו שניתן לאזהרה · לאו שניתן לתשלומין · לאו שניתק · לאו שקדמו עשה · לא תגנו · לא תאכלו על הדם · לא תעשה כל מקום · לא תתחמן · לוקה אשכחן דקתני ורוצה לומר ממון ולא מלקות · לילה זמן מלין לדעמים בלילה לוקה · לעבור עליו בשני · לפניהם ולא לפני · מאן דאכיל · מותר מלקין אותו · מוציא שם רע אינו · מוציא שם רע כיצד · מוציא שם רע על מחמן אחר מחמן · מי שלקה ושנה · מכות מרדות · מכות עיין · מכת מרדות · מלקין · ממזר אם · מצות לא תעשה שאין בהם כרת · מצות לא תעשה שאין בהם כרת · מצות לא תעשה שיש בהם כרת · מצות עשה אין לוקין עליה · משכבת או עבוד · מסלפין לממון ואין מסלפין למכות · מרם בוחוקם · נדרי ושבועות · נדרים אלים · נפולה · ספיקי סליעים משקה סוילה ממם · ספק כספום · סרוס אסור · עבד שלוקחו מן מכרי מלקות לקומר עבירות עיין רמב"ם · עדות שאין אמה · עדים המתומים על השטר וקיום עדים ממנים כלם · עון יש סיעניסוהו · ערות של ערלה . פסולי עדות בעבירה דאורייתא · פם נוים סיח : פתח פתוח מנחתי קודם סית כל קדשים

בלימודו יותר מבטולו אבל אם נראה לב"ד שנוח לו בבטול
אינו נותן לו אלא כשאר פועל בטל ובנד"ד מילתא דפשיטא
היא שאין לאברהם ניחא בשביל שהלכו להם אותם התלמידים
אדרבה נוח לו להרבות גבולו בתלמידים ועוד ששם עיקר
טורח למוד התלמידים על המסייע א"כ עכ"פ לא ניחא ליה
בשום אופן הליכתם אמנם הם עליו לטורח ואם יאמר האומר
מפני מה לא עשו שטר ביניהם אף אתה אמור לו שמעולם
היחידים לא עשו עמו שום שטר ואמהימנותייהו קסמיך
כמפורסם ואין צורך לזה ראיה כל זה כתבתי לרווחא דמלתא
וכמעט שלא לצורך שהרי בנד"ר אברהם זה הודיע דאסר
אם יוסיפו לו על שכרו דבר הנין להקל מעליו ההוצאות
שצריך לו להוציא בשביל המסייע יביאנו וכל אחר נדר כאשר
נרכה דוחם וארעתא דהכי הטעמים עליו הוצאות מזונות
המסייע ועוד שכר קצוב לכל שנה בעד כל ימי משך המוגבל
עם בני הקק"י הללו וארעתא דמה שנדרו לו לתת ולהוסיף על
שכרו הראשון נדר ושעבד את עצמו ונכסיו ועוד מי אנס או
הכריח להוציא התלמידים הללו שיסמכו על ש"ץ אחרים
בהוצאה מרובה למה לא הניחום שם במקומם אולי בהוצאה
מעוטה מכנה ועוד דשנוי אוד קשה הנם שאין זה צריך
לענייננו מ"מ מצטרף עם הטעמים הללו לשבח להראות שאין
כבה לא קרובה ולא רחוקה בהוצאת התלמידים מן העיר
שהיו שם איברא שאם יתנו לב לחזור נ"ל שאברהם חייב
ללמדם כל זמן הקצוב הנ"ל ופ"מ כין יחזרו בין לא יחזרו
חייב האפטרופוס ליתן לו שכרו מושלם כל ימי משך הזמן
שהגבילו קודם שנכנס בהוצאת המסייע · זאת ועוד דהיי
ראובן הוא חזן הכנסת ודורש ערב ובוקר דינים בבית הכנסת
וכן דורש בכל שבתות וי"ט ומחזיק חשבונות המצוות שהם
דברים השייכים ליתומים ולשמעון הנ"ל כמו גבידי בית הכנסת
ולקחו נ"כ המסייע כדי להקל מעל אברהם הטורח והמשא
וכן עושה המסייע שיורד לפני התיבה להתפלל ולומר הדינים
כשאין אברהם בבית הכנסת כאשר גלוי וידוע לפני הכל
הנראה לע"ד כתבתי על הדין ועל האמת ועל השלום נאם
הצעיר נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל :

מלמד ודיניו ש"ע י"ד סימן רמ"ה וסימן רט"ו היאך לוסרים
בשכר · עיין ש"ע ח"מ סימן ס"א סעיף א' בהגה"ה
וסעיף ז' בהגה וש"ל של"ג של"ד של"ה · ויכול לחזור בו
המלמד קודם תשלום הזמן כי פועל יכול לחזור בו ואפי' בחצי
היום וכמה דיני מלמד · כתב התשב"ץ הביאו גם ר"ב"ל בו
סימן קמ"א ז"ל ואם חלה התלמיד הבעל הבית יכול ליתן
לו אחר ללמד שלומד בטוב כל כך כמו הראשון או יותר
בטוב אבל אינו יכול ליתן רשות למלמד וצריך ליתן לו
שכירותו מושלם כי המלמד אינו מרויח שהולך בטל ועוד
שהוא מתקלקל כמו הני אבולי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי
ע"כ כ"ש כשאביו מוליך בנו חוץ לעיר בלא סבה שיתן שכרו
למלמד · מרדכי פרק האומנין רבינו יואל כתב דמלמד הרי
הוא כפועל דיכול לחזור בו בחצי היום עיין לבוש ושלחן
ערוך סימן של"ג סעיף ג' דפועל או מלמד שמשכיר עצמו
לשלשה שנים עובר על כי לי בני ישראל עבדים · ב"י מה"מ
סי' של"ד · לע"ש סי' של"ד ושל"ה · רשב"א סי' תרס"ג ותרמ"ח
אלף מ"ב ואלף קנ"ז · חזרת מלמד דינו כפועל מישרים נתיב
כ"ט חלק ג' ב"י ח"מ סימן של"ד רשד"ם חלק ד' סימן קי"ט ·
חכם הקהל · למוד · מלמד עיין · מלמד תנוקות · מקרי דרדקי · משכיר
בית לשנה · מרבין תורה · פועל יכול · סבוטה איכה חלה כשם הרד"י טראני
כ' ג"א · סוכר מלמד לזמן · סליח לבור ראוי · סתיקה בסודאה ס' ט"ז ·
תלמיד חכם פטור פס תורה דתלמד פטור מן המסים · תפיסה וכתם
סימן י"ד :

מלמד זכות לא ילמד חובה בדיני נפשות אבל בנמר דין
הרשות בידו נ"י דסנהדרין דף רפ"ג ע"ב :

מלמד לא יקבל שכר על הלמוד אלא על פסוק טעמים
עיין למוד אין · הרי"ף פ"א דב"ב דף קס"ח ע"א
דנקראו מלמדי תנוקות מצדיקי הרבים ככוכבים כרבי שמואל
בר שילת · ש"ע י"ד סימן רמ"ו · מרדכי ב"מ פרק המקבל
דף קנ"ט ע"ג סימן ת"ד מלמדי תנוקות יעכבו ספרים בשכר
לפודם ולא מטעם אחר ועיין ש"ע ח"מ סימן ר' ותו"ס סי' ש"ב

סעיף ט"ז המשכיר בית לשנה כסתם ידוע נתעברה לשוכר
לחדשים נתעברה למשכיר וממנו נלמוד דין שכירות
למלמד תנוקות בענין שנת וחדש העבור · עבור שנה בשכירות :

מלמד לענין מסים עיין · תלמיד חכם פטור :

מלמד עיין · אומנות חברו · אומן סומר סכר · אשה הנושאת ·
אשה לא תלמד סופרים · אשה שכרה מלמד לבנה כלא ·
דקרי קרי · הולאות בני העיר · חזקת ישוב · חכימיא וספריא · חכם
הקהל ד"ה מוהרח"ש · כי מחית לינוקא · כל המלמד · מיום שחרב בית
המקדש סרו חכימיא · מלמד ודיניו · מלמד תנוקות · מקרי דרדקי ·
משחקים במלאכה · משכילים · עבור שנה בשכירות · עיר שאין בה עשרה
דברים · עני המהפך · פועל מלמד או סופר אסור להשכיר עצמו · פקדונות
אין · רווק אינו מלמד סופרים · רוכלים המחזירים · שאלה בבעלים ·
שבועה איכה חלה לבטל את המלוה ד"ה מוהרח"ש · שבועה עד חכתו
ד"ה מוהרח"ש · שכנתא כיון · שליח השכיר מלמד · תלמידים ואופן
תנוקות רבינו גרשום :

מלמד שיצא עליו שם רע בענין נער אחר פסק דודאי
אינו הגון להיות מלמד כי מה יועיל לתורו כי אם
להרע עליו נאמר ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי
ומלמד צריך להיות כמלאך ה' ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו
וס"מ לפי שכל ישר' בחזקת כשרים אם לא יש ראיות ברורות
או לפחות אמתלאות גדולות אין להוציא שום אדם מחזקתו כי
גדולה חזקה ואם יש ראיות או אמתלאות גדולות אינו מן
הראוי להחזירו לאומנותו כי לאיש כזה תשובתו קשה כי מי
יאמר שעשה תשובה של רמאות כדי שיחזירוהו לאומנותו
וכמ"ש הרשב"א בתשובה על טבח שיצא טריפה מתחת ידו
וכו' עסיים אבל אם כדי שלא יעבירוהו מאומנותו צריך לחוש
בכך הרבה והכל לפי מה שהוא אדם · רשד"ם י"ד תשו' קס"א ·
תלמיד חכם דומה :

מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להן
להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לא
שם תהא קבורתכם עבודה זרה פרק קמא דף ב
גיגית קובה שמטילין בה שכר :

מלמד שנתקבצו כל אותם האבנים במקום א' וכל א' ואחד
אומרת עלי יניח צדיק זה ראשו תנא וכולם נבלעו
באחד כך דרש רבי יצחק דכתיב ויקח מאבני
המקום והדר כתיב ויקח את האבן חולין פ"ז דף צ"א ·

מלמד תהיה אמרו כלדאים לרב חסדא והוא אמר אם
אם רצו החוזים בכוכבים לומר דאהיה גברא רבא
בתלמוד אדע ההלכה (הנזכרת שם ביבמות) מדעתי ולא
אשאלנה בב"ה ואם באמרם מלפנא רצו לומר מקרי דרדקי
אשיליה מרבנן בלומר אהיה צריך לשאול דלא אבינה מדעתי
יבמות פ"ב דף כ"א :

מלמד תנוקות אין בני חצר מעכבין על ידו משום יגדיל
תורה ויאדיר דוקא ללמדם תורה אבל אומנות
מעכבים וה"ה מלמד תנוקות של גוים דמעכבים הרי"ף ונ"י
ושלטי גבורים פ"ב דב"ב דף קס"ט · ש"ע י"ד סן רמ"ה · ח"מ
סימן קנ"ו · אומנות חברו · מקרי דרדקי :

מלמד תנוקות והנהגתו בעסק הלמוד כיצד רמב"ם פ"ב
מהלכות ת"ת :

מלמד תנוקות ומעלתו הרי"ף ונ"י פרק א' דב"ב דף
קס"ח ע"א :

מלמד תנוקות יש לו דין אוכלוסי דמחוזא תשו' רשב"א
סימן אלף מ"ב · נ"י פרק האומנין · ב"ית יוסף
חושן משפט סי' של"ג ושל"ד · לע"ש סימן של"ג ושל"ד ·
מלמד ודיניו אס · ספר יעקב תשו' ע"ח :

מלמד תנוקות מושיבין בכל עיר מתקנת יהושע בן גמלא
הרי"ף ונ"י דב"ב דף קס"ט ע"ב וכתוב בס' אמונת
שמואל ת' כ"ז ישוב שיש בו כמו ששה בעלי בתים ויש להם
בעשרה או כ"ג נערים שצריכים למלמד ואחר מהם רוצה
לחמשה מהם לדין שישכרו מלמד לבניהם הדין עמו שרוצה
להכריחם לקיים מצות עשה של ולמדתם אעפ"י שאין בה
כ"ה תלמידים וכמעט ב"ד יכול לכופם על זה · ש"ע י"ד סימן
רמ"ה · להושיב מלמד בב"ם רמב"ם פרק ב' מהלכות ת"ת
ארם ותות נתיב ב' סימן א' · רשד"ם ח"א סי' ב' · ידי אליהו
למח"א

Digitized by Google

יכול בעל הבית אחר לשוכרו ב״י ח״מ ולע״ש סימן רל״ו · אם תוך הזמן אדם אחר רוצה להשכירו ובעל הבית בראות כך הוסיף לו שכר אינו חייב דברי ריבות סימן שצ״ח · בעל הבית שהתנה עם מלמד אם יצחוק שלא לתת לו כ״יום אינו מועיל מהר״ם סימן ש״י · השוכר מלמד לבנו אם יכול לחזור בו אפילו ש״ש אחר תמורתו תשובת רמב״ן סימן א׳ · הכים תשכירו מלמד אינם יכולים לחזור בהם אפילו לא התחיל ב״י מח״מ סימן ש״ר · אם נטל שעבורו באמירת בעל הבית בעלמא מישרים נתיב כ״ט ח״ג · הרשב״א סימן תתע״ג בכתיבת נמחי רשד״ם ח״ד סימן קי״ט · תשובת מלמד לזמן והתחיל אינו יכול להוציאו אם אינו פושע הרא״ש כלל ק״ד סימן ד׳ הרשב״א סימן אלף קנ״ז · רשד״ם ח״ק ב׳ סימן צ׳ · אם תוך הזמן נתן לו בעל הבית רשות ואח״כ חזר בו חייב המלמד לחזור לישב בביתו מהר״ם סי׳ קכ״ה תשובת הרשב״א סימן תתע״ג · הטוען תוך הזמן שאינו לומד כראוי תשו׳ הרשב״א סימן הרמ״ה ואלף קנ״ז · השוכר מלמד לזמן ותוך הזמן בעל הבית הוציאו חייב ליתן לו כל שכרו וכי נראה מתשובת הכהן ח״ב סימן פ׳ · אימתי ובשביל מה מסלקינן ליה ח״מ ס״ס ש״ו רמב״ם פ״י מהלכות שכירות · פ״ק דאומנין אמר רבא מקרי דרדקי שתלא וכו׳ כמותרין ועומדין וכי מלמד שקבל עליו קנס ב״י ח״מ סימן ר״ז · מרדכי פרק המקבל · מישרים נתיב י״ז · לע״ש סימן ר״ז · אשה שבררה מלמד שלא מדעת בעלה ב״י מח״מ סימן של״ד · י״ד סי׳ רמ״ח מלמד שהלוה לגוים על משכונות ובעל הבית רוצה לעכבו שלא יוזק בפסידתו לע״ש סימן קכ״ח · מותר ללמד לתלמידים תוך ימי אבלו שו״ת ר״ש מלוריאה סימן ס״ו · נשבע לשכור מלמד לבנו די במלמד הנוולד ב״י י״ד סימן רי״ט · אין לשנות ממנהגו שלא יתעצל בלמוד ב״י ח״מ סימן של״ז · אימתי מותר ליטול שכר אדם וחוה נתיב כ׳ ס׳ א׳ · צריך שיהיה חן רבנן רשד״ם ח״ב סימן קמ״א · מלמד התנה שאם לא פרעוהו תוך זמן יבטל התינוקות מלמודם ונשבע שבועה חלה עליו ב״י י״ד סימן רל״ט · מלמד לכל מילי אתקש לעבד עברי מהר״ם סימן קכ״ה · אסור להשכיר עצמו לשלש שנים ועובר על כי לי בני ישראל עבדים לע״ש סימן של״ג וב״י מח״מ סימן של״ד · אימתי דינו כקבלן או כשכיר או כפועל מהר״ם סימן ע״א לע״ש סימן של״ג · מיד שהתחיל מלאכתו הוי התחלה לכל השנים לע״ש סימן של״ג · הוי עם בעל הבית עמו במלאכתו לענין שומרים מימ״א פרק השואל · רמב״ם פ״ב מהלכות שאלה · ואם מקרא לתלמידיו כשירצה פרק השואל רמב״ם פ״ב מהלכות שאלה · מהרד״ם פאדוות פ״ו מלמד שברח תלמידו מעירו מחמת הדבר בר מינן ינכה התלמיד שכר הבטול וחלוק בין מכת מדינה לנדון זה וכיוצא משפט צדק ל״ח מלמד שלקחוהו לשנה בשבועה וקנס שלא יוסיף על ששה תלמידים והוסיף והלך לו בתוך השנה והוא והאבות ועד אחד כשר התומים בשטר ינכו הקנס · עפר יעקב תשובה ע״ח בקהל אחד קבלו עליהם אברהם למורה הוראה ולהזן מלמד תנוקות וסופר ודברים אחרים ואברהם זקן בא בימים כדי להקל מעליו איזה טירחא לעשות נחת רוח אל הקק״י בכלל ובפרט בא במסורת ברית חדשה ונשתעבד ליקח בחור מסייע ולהיות שאברהם אין לאל ידו לזון את המסייע ולפרוע לו שכרו קודם הכנסו בברית חדשה הודיע כוונתו הרצויה ובלבד שיוסיפו לו שכר הגון לסיוע יציאותיו והקהל בכלל הוסיפו לו על שכרו עשרה זהובים לכל שנה בעד ארבע שנים באות וכמה יחידים ג״כ נדרו כל אחד איזה סך המרבה והממעיט ונעשה שטר עם הקק״י במה שנוגע אל כללות הקק״י ועם היחידים לא נעשה שום שטר כאשר עד הנה עשה בלי מכתב עם שום יחיד וסמך על נאמנותם וע״פ הנדרים והדברים האלה הביא המסייע כפי רצונם ועשו מלאכתם אברהם והמסייע סביב לשנה אחת ואברהם קבל שכרו הן מהקק״י הן מהיחידים כאשר הוסכם ביניהם כנ״ל ובתוך היחידים הנודרים נמצאו לאה אלמנת ראובן בטו אפטרופוסית על בניה ורחל אשת שמעון אחיו שנטרפה דעתו ונתמנית היא אפטרופוסית על נכסיו ולה בת אחת והנם שותפין בעסקן היתומים ושמעון הנ״ל מת ואח״כ לאה היתה

לאיש אחר וחלקו הנכסים ומנו את לוי אפטרופוס על נכסי היתומים הנ״ל ולאה הלכה לבית אישה בעיר אחרת והוליכה עמה רוב בניה ועכשו אברהם תובע את שכרו שקצבו לו ומיתמידיו לפרוע עד גמר הד׳ שנים כאשר נדרו לו ולוי האפטרופוס משיב שלהיות שהלכו להם ש״ש מהיתומים הנ״ל שפטור מלפרוע מיום צאתם והלאה ואברהם משיב שע״ם כך העמיסו עליו הוצאת המסייע ואם לא היו נודרים לו הסך שקצבו בין הקק״י והיחידים לא היה מביא המסייע ועוד שכבר התחיל בלמודו ומלאכתו על סמך מה שנידר ונידב אליו ואם מרצונם הלכו להם הבנים אינהו דאפסידו אנפשייהו ואם היו באין או שהיו חוזרין היה מוכן ללמדם כפי חובתו ילמדנו רבינו אם טענת אברהם היא נכונה ואם חייבים לפרוע שכרו מושלם או כפועל בטל ועוד אברהם טוען שלא על למוד התנוקות נותנין לו אותו השכר הנוסף רק כדי להקל מעליו משא הוצאת שמוציא בעד המסייע על הכל יודיענו ע״פ הדין והאמת והשלום · תשו׳ גרסינן בפ״ו דב״מ השוכר את האומנין וחזרו בהן ידן על התחתונה ואם בעה״ב חזר בו ידו על התחתונה וכל החוזר בו ידו על התחתונה ופירשו רוב המפרשים דבקבלנות מיירי וכתב הר״ן דפשטא דמתניתין מיירי בכל הפועלים וכגון שמוצאין מלאכה אחרת נמצינו למדין דהיכא דאין מוצאין מלאכה יש לחלק בין אוכלוסי דמחוזא לשאר רובא דאוכלוסי דמחוזא דנוטלין שכרם מושלם ושאר פועלים כפועל בטל ותו לא וכתב ה״ה פ״ט מהלכות שכירות וז״ל שכירות פועלים נגמרת בהתחלת מלאכה וכ׳ מהרשא״ך בח״מ סי׳ של״ב סעיף ב׳ מלמד ששכר את עצמו לב׳ שנים והתחיל שנה ראשונה מתקרי התחלה גם לשנה שניה וה״ה כל פועל ויליף דין זה מתוספתא דתנן השוכר את הפועל להביא לו קנים ודורקנים לכרם והלך ולא הביא נותן לו שכרו מושלם וכו׳ ואוקמוה שנותנין לו שכרו כפועל בטל וכ״כ טח״מ סימן ש״ר וכתב בסימן של״ג וז״ל מיהו כתב ר״ת אם מסר בעל הבית כלי אומנות וכו׳ אבל אם הלכו להביא תבואה ולא מצאו וכו׳ נותנין להן שכרן כפועל בטל וכתב עלה הב״י וז״ל ה״ה פ״ט מהלכות שכירות בשם הרשב״א והרמב״ן דוקא הלכו הם עצמם שאז נתקיים ביניהם השכירות ששכירות פועלים נגמרת בהתחלת מעשה אמנם יש לחלק לנד״ד ממ״ש הב״י סימן של״ד כתב הרשב״א על בני חברה ששכרו חכם לדרוש להם בכל שבת ועכשיו חזרו בהם והשיב שאין רשאים וחייבין ליתן כל שכרו משלם ולא שייך הכא אני דומה הבא טעון לבא ריקן דאדרבה לב דורש שמח יותר וכו׳ ועוד כי המתעסקים בלמוד תורה נוחים הם ואם אינן עושין מלאכתן יעפו וינעו וה״ה כאוכלוסי דבני מחוזא דאי לא עבדי חלשי וכ״כ בתשובה אלף מ״ב ובתשובה אלף קנ״ז כתב על ראובן שנתרעם משמעון ואמר ששמעון זה שכרו לשנה ללמד תלמידים בני עניים וכו׳ והתחיל ללמוד מר״ח כסלו ולמד עד הפסח ולאחר הפסח שמעון שכר מלמד אחר וכו׳ והשיב ששמעון ששכר את ראובן לשנה אפי׳ ששכרו ללמד תינוקות חברו חייב ליתן לראובן זה שכרו מושלם וכ״כ בתשובה תרס״ג דדמו לאוכלוסא דבני מחוזא וכ״כ בתשובות מיוחסות להרמב״ן סימן א׳ וכתב הרא״ש כלל ק״ד תשובה ד׳ דעני כיון ששכרו לזמן קצוב והתחיל במלאכתו אינו יכול להוציאו מתחת ידו תוך זמנו אם אינו פושע במלאכתו וכ״כ ריב״ש תשו׳ תע״ו אין חילוק בין שכירות פועל ליום אחד שכיר שבת שכיר חדש או שכיר שנה או קבלן שבכל אלו אין צריך קנין אלא התחלת מלאכה היא הקנין וכ״כ ר״ד תשו׳ שצ״ו למדנו מדברי החכמים הללו שכיון שאברהם התחיל במלאכתו קנה כל השכירות עד תוך זמנו וחייבים ליתן לו שכרו מושלם ולא כפועל בטל וכתוב בח״מ סימן של״ה סעיף א׳ בהגה מלמד שחלה התלמיד מקום שהוא פסידא דבעל הבית צריך ליתן לו שכרו משלם ולא כפועל בטל דאי לא עבדי חלשי ואפי׳ יש לו תלמידים אחרים הלומד עמהם הדבור לאחד כדבור למאה ואין בעה״ב יכול ליתן לו נער אחר ללמוד עמו וי״א דיכול ליתן לו נער אחר המבין וחריף כראשון אבל לא קשה ממנו וכנ״ל להורות והא דצריכין ליתן למלמד שכרו מושלם היינו דוקא אם נראה לב״ד שנהגת

מלך עיין · אגרא מלכא אם · אגרדם אמי אמתלאי · אומנות המלך · אומניות פתוחים · אוצרות מלכים למלך · אי בעית אימא לאו אורחא · אין נאמן על · אכילה בלא שתיה עיין · אלמלא בניא כן · אכסנאי של מלך עיין אלרודיבי אלוקתו · אם יהיו כל הימים דיו · אני אדני אותב · ארבעה ראשי פנים הם · בוא וראה שלא · בן קודם אפילו · ברכת אבות · ברכת המלך · בשולי גוים · גוף ובשמה יכולים · גזל שדה ובשלוח מליקין · דוד אמר רבונו של עולם · דיין אם דומה למלך · דיכא דמלכותא · דרך המלך · חוקת הבתים ואגרות מוסוק בבית ואחד הוציאו במגות בשר · חיל המלך · חכם עדיף · חמת בשעה שורחת · חנה ליקח סימן דע לכל העולם · חתן דומה למלך · טובי העיר מתאייבו · יהודה אמה לדקה ממני · יהודה מלך · כהן גדול בן · כותל של ראובן · כל חכי למלכא · כל משיפות · כתבי המלך · לעולם ימכור אדם שופתו · מוסף ראש השנה ליחיד הקב"ה כועס מפני מלכים שם ובשעה שלישית · מי כהחכם · מן עיין ביותא משל למלך כ"ו שיש לו בן · מסים אחר דעת המלך מעבירין · מקלל בשם · מקמי דליפוש · משיחה · משל למלך · כשיא אסור לקלל · נשתמשו שמטרם בטהרת שם שני משלים משל למלך כ"ו וכו' · עבד לפני המלך · עורות אין מוסיפין עליהם · ערב למלכות נכנס ראובן · פרשת המלך · קדשה היא כל אשה · קשה מה שעושה דיש להם כח להוסיף ולפחות מן הסך שכתוב בפנקס המלך · ראילה ביום הכפורים · שלום למלך מנין שכופלין · שלשה מלכים · שלשה סריסים · שלש מצות · שלש משמרות הוי הלילה · שמן המשחה · שריפה על · שר לפני המלך · שררה על הבכורות:

מלך פרשתו ואופן קריאתו משנה ח' פ"ז דסוטה ר"ע תי"ט פרשת המלך:

מלך שבחיות ארי מלך שבבהמות שור מלך שבעופות נשר ואדם מתגאה עליהם והקב"ה מתגאה על כולם ועל העולם כלו חגיגה פ"ב דף י"ב:

מלך שמחל על כבודו אין מחול משנה ח' פ"ז דסוטה תי"ט עיין בית הלל על ש"ע י"ד סימן י"ח ס"ק ג' בארוכה · הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תע"ג ע"א · משנה כ' פרק ב' דסנהדרין ר"ע ותי"ט · גופי הלכות אות ש"ת כתבו תוספות דסוטה דף מ"א אע"ג דקי"ל מלך שמחל על כבודו מחול במקום מצוה דוקא שהמצוה היא משום כבוד השכינה כי ההיא דאגריפס שקרא עומד ושבחוהו או כההיא דדהחולץ ומייבם לקיים מצות יבום אבל ההיא דכתובות ופ"ק דקדושין שהוא לחלוק כבוד לבשר ודם כגון לכלה או לת"ח אז אין כבודו מחול דכי כתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך אף לת"ח וכלה נאמר · גמרא דקדושין פ"ק דף ל"ב הרי"ף שם דף תרל"ד ע"ב:

מלך שמחל על כבודו עיין · אגריפס · שאול מפני מה נענש:

זכור לאברהם · א"ה מלך שמת אם כל ישראל מטמאין לו כמו לנשיא כתב הר"ב קרבן נתנאל בא"ת הו' נתנאל סי' כ"ח וז"ל שלא כו דאמרינן בפסחים דף ע' ע"ב דעיין בשיו ופירש"י ומצוה לכל ישראל להתעסק כי שכין לא"ל דמשכליה פי' רש"י הרי עתיד ליטמא וכו' פשיטא · אם נקיט מנשיא · אם מת המלך נ"כ מצוה לכל ישראל להתעסק וליטמא לו או דוקא בנשיא גם הרמב"ם לא כתב דין זה במלך כ"א בנשיא · תשובה אמרינן בירושלמי פרק אין דורשין הלכה ג' אמר"י כ"ר כגון דודמת בעברת והיו כל ישר' אוננים והקריבו למחר כדתנן ומודים שאם חל להיות בשבת שיום שכוח אחר השבת ופירש"י קרבנות ראייה וחגיגה של י"ט והא כאמר דלמלך נ"כ מצוה לכל ישראל להתעסק בו וליטמא לו א"כ היו כל ישראל טמאי מתים דחגיגת ט"ו אינו בא בטומאה וא"כ א"א להקריבו בא' בשבת כדתנן בפסחים דף ע"ז חמשה דברים באים בטומאה וקאמר עלה חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת ט"ו · וע"מ דבר תימה לנשיא שמחוייבים כל ישראל ליטמא לו ולמלך תשים ה' לא ולדוד שהיה מ"ח גדול ראש סנהדרין לא וצ"ע · ואחר כס"ר מצאתי סקדשו' כלע"ד דאין מכאן הכרח להשלים הדבר דלמלך לא שיו מיטמאין כמו לנשיא דלעולם אימא דשאין בשיעורין ושאני הבוא מצמת מצוה דאי שוו מיטמאין לדוד הוו מתבטלין קרבנות שיום אבל בעלמא מיטמאין למלך כמו לנשיא · טוב האיר ה' את עיני ומצאתי לה"ר מו"ל בפ"ג מהלכות אבל דין י' דכמוך דבריו כתב דפשיטא דדוד לא נרע מנשיא ואמר שהאריך לפלפל בחכמה כתב ושפת י"ל דלעולם ישראל לא נטמאו ראף דיש לדוד דין נשיא מ"מ משום המצות דשל מוטלה עליהם דהיינו מצות ראיה וחגיגה ושמחה · אם היו מטמאים לו היו מתבטלות מצות אלו מש"ה לא נטמאו וכו' עכ"ל · שמח לבי ויגל שבותתי לדעת גדול · ועיין בס' תורה באהלך דף כ"ז ע"ג וד' מ"ש לחסמיד דברי הר"ב מו"ל ולתרץ מה שהקשה עליו הר"ב א' יעש"כ:

מלך שתהא אימתו עליך עיין · של האמור בפרשת המלך ·

מלך לא מעיד:

זכור לאברהם · א"ס · עמ"ש הרב המחבר זלה"ב בא"ח כ' אשר כל האמור בפ' מלך · והרמב"ם כתב בפ"ד מהלכות מלכים דין ו' וז"ל ולוקח השדות והזיתים והכרמים לעבדיו כשילכו למלחמה וכו' והתוס' בסנהדרין הקשו למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו וכו' ועי"ש מה שתרצו ועמ"ש על דבריהם הר"ב חיד"א ז"ל בפתח עינים שם בסנהדרין · ובחיים שאל ח"א על דברי הרמב"ם והתו' שם וכתוב הכ"ד במלכים א' כ"א כתב וז"ל התו' בסנהדר' הקשו דאמאי נענש אחאב ע"ז לר"י דכל האמור בפ' מלך מותר בו וכו' והביא שמה תרוצי התו' והוסיף עוד וז"ל ולדעת הרמב"ם פ"ד דמלכים יש עוד תי' ז' דזהו דוקא כשילכו למלחמה · א' לדעת הרב לח"מ כוונת הרמב"ם שהפירות בלבד יקח · ס' תי' הרב עיון יעקב דאחאב היה רשע ולא הותר לו מ"ש בפ' מלך יעש"כ · י' הזוהר הקדוש בפרש' וישב תי' דנענש על הריגת נבות כמ"ש הרצחת וגם ירשת · ע"כ:

מלכת שבא מאי מלכת שבא מלכותא דשבא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר מלכת שבא אשה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא זכור' ב"ב פ"ק דף ט"ו:

זכור לאברהם · א"ס · מאמר זה לכאורה הוא תמוה כי כל פשטי הפסוקים שם במלכים מורה ודאי לפי הפשט דמלכת שבא אשה היתה · ומהרש"א בחדושי אגדות תרתים בקושיא זו וכתב דה"ק של כלומר מלכת שבא אשה היתה אלא היא מולכת אלא שהיא אשת המלך ועי"כ נקראת מלכת שבא שהי' אשת מלך שבא כדרך המלכיות אשר אלה שומה ותאי מלכת שבא שהיא בעצמה מלכתא דשבא והיא בעצמה מולכת ומן עוד טעם מלכיות שאשה מולכת שם וק"ל ע"כ · ומפרשי המקרא פירשו קרא כפשטיה וגפרש האברבנאל כתב ואין לנו לזוז מפשט הכתוב וגם מדברי זוהר פ' בלק דף קצ"ד מראה שהבין קרא כדכתיב:

מלמד או למד בתר מי אזלינן בגזירה שוה עיין גזירה שוה כלל:

מלמד או למד עיין · גזירה שוה כלל · דבר שבא מן הסיקם בקדשים · דבר שבא ללמד הרי זה בא ללמד · וכי דנין קל מחמור · כלל הצריך לפרט · לאו שבכללות · לא ראי זה · למד מן הלמד מעל כמטוה אם סדין לומר מן המעל או מלמד למעל · פירכא דלא פריכא · פירכא בגזיה מסומרת בכתובה בתורה · פירכא לא מלינו · לד מנור לדעת · קל וחומר דבר דאתא · קל וחומר דנין · קל וחומר בטעוסם · קל וחומר מגיבין עליו · קל וחומר שני פעמים:

מלמד הלוה לגוים על המשכונות ויצא משם ורצא פשר עצמו עם הגוים והניח קצת מעותיו ביד בעה"ב ורוצה לעכבם כי הוצרך להתפשר עם הגוים אין יכול לעכבם הגהות מרדכי סוף ב"ב · ש"ע ולע"ש ח"מ סימן קכ"ח סעיף ב' בהגה ועיין סימן קכ"ו סעיף כ"ב בדין אם הבותי אנס:

מלמד ודיניו אם שכר מלמד לזמן ומת הבן תוך הזמן מרדכי פרק האומנין לע"ש סימן של"ד ב"י מח"מ סימן של"ד · מלמד ודיניו אם חלה התלמיד ח"מ סימן של"ד תשב"ץ סימן תתקל"א · לע"ש סימן שי"ד ושל"ה · מהר"ם סימן ב' וקצ"א · מישרים נתיב כ"ט ח"ג אם יכול לכופו ללמד בן אחר במקומו מרדכי פרק האומנין · מישרים נתיב כ"ט ח"ג · ב"י ח"מ סימן של"ד מהרי"ק שורש קי"ב סימן ב' לע"ש סימן של"ה · הבריח הבן מחמת שנוי אויר או איזה אונס ב"י ח"מ סי' של"ה מהר"ם פאדובה סי' פ"ו בעל הבית אמר למלמד לסור בני ואינו רוצה לפרעו ב"י ח"מ סי' של"ד לע"ש סי' של"ה אם חלה המלמד מרדכי פ' האומנין ב"י מח"מ סי' של"ד · אינו חייב להשלים ואין לפחות משכרו מהר"ם סימן ב' תשב"ץ סימן תק"ל · אם יכול להחליפו תלמיד תשובת הרשב"א סימן אלף ס"ב · עשרה שכרו מלמד וניתוסף לו תלמיד ואחר נסתלק ב"י ח"מ סימן של"ג · אם בני העיר יכולים לעכב למלמד שלא ידור שם ח"מ סימן קנ"ו · שכר לסור סותר ואימתי תשב"ץ סימן תקכ"ח · מהר"ם פאדווה סימן מ' רשד"ם ח"א סימן קע"ג · מלמד בן חברו שלא מדעת האב או סתם הרשב"א סימן תרמ"ה לע"ש סימן רמ"ה מישרים סוף נתיב כ"ט · ב"י מח"מ סימן של"ד פטור · שנים שכרו מ"ט ואחד חזר בו תוך הזמן תשו' הרשב"א סימן תרמ"ג ב"י מח"מ סי' של"ב נתעברה השנה למי נתעברה הרשב"א סי' תרמ"ה ב"י ח"מ סי' של"ב אסור למלמד להשכיר עצמו לבע"הב שיש לו מלמד אחר ב"י מח"מ סי' רל"ז תשובות הכהן ח"ב סי' צ"ח · לע"ש סימן רל"ז · ואם בעל הבית שכר מלמד אחר יכול

Digitized by Google

אהבה מה שכתבתי בזה :

זכור לאברהם · א"ה · כד הוינא טליא עומד ומשמש לפני אדמו"ר בה"ר יעקב נוניס וויס זלה"ה · אחת מאלפי אחתי כי לא יכלתי לצייר בדעתי מחז"ל בסנהדרין גבי ס"ת של מלך אותה שיוצאה ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע דאיך יצוייר זה ואפילו שתהיה כתיבה דקה מן הדקה שיוכל לכתוב חמשה חומשי תורה ושיתן אותה תמיד בזרועו · והוא ז"ל פקד עלי לחפש בספרי הקדש יוהו מ"ג בלוחי פרק · הן אמת שהרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מלכים הלכה א' ובפ"ז מה' ס"ת הלכה כ' השמיט האי דעושה אותה כמין קמיע וכו' ונראה שמטעם זה כתב מהר"ם ז"ל בחכמת שלמה שצריך למחוק אותו בגמ"ס אפשר דה"ם כיון שראה שהרמב"ם לא הביאו אפ"ז לא הוה קמ"ל דכיון שלא היה עושה אותו כמין קמיע היה בזרועות שיעשהו קטן ויניחהו בחיקו או בכיס שבמלבושיו אלא שהרב כ"ת בשני המקומות המ' הצריך עיין על הרמב"ם למה השמיטו נראה דס"ל לקושטא דמלתא שהיה עושה אותו כמין קמיע ותולהו בזרועו · וזכותי' בעלי התוס' בדעת זקנים בפרשת שופטים כתבו וז"ל וזמעתי כי אותו ס"ת התלוי בזרועו לא היה כתיב בו כ"א עשרת הדברות ולפי שיש מן אנכי עד לרעך תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג מצות קרוי ס"ת · ומלבד כי זה דוחק עוד זאת דמפשט' דסוגיא דסנהדרין לא משמע הכי ותו דבהדיא אמרינן בספרי שם משנה אין לי אלא משנה תו' כל התו' כלה מנין ת"ל את דברי התורה וכו' הרי שהיה כתוב בו כל התורה בשלימות · וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה וז"ל וכתוב מני ס"ת שלמים וכו' ע"ש · ס"ר להרדב"ז ז"ל ח"א דפוס חדיליא בלשונו' הרמב"ם סימן ע"כ שהתיב בענין זה וכתב דדבר רחוק הוא שיעשה ס"ת כשר בשיעור קמיע שיוכל לתלותו בזרועו ויקרוב לנמנע הוא ומכח זה כתב והכא דמתניתין פליג אהכא דברייתא וס"ל דקרא דשויתי ה' לנגדי תמיד לא בא אלא לומר שיהיה ס"ת כשר נגדו תמיד ומסתכל בו וכו' ובזה בא לכלל יסוד לפסק רבינו יעו"ש · ועיין זה כתב הרב רליף אהבה דף פ"ת ועיין להרב מעשה רוקח על הרמב"ם שגם הוא דרך דרך זה והביא סמוכות מדברי המו' יעו"ש · ועיין מה שכתב הרב פרי האדמה חלק כ' דף קס"ו והמשך :

מלכים אומניך איקיים כהונא בר נתן שחיה לפני איזגר מלך פרס ותיקן לו המלך חגורו שהיה חגור למעלה ממקומו והשפילו לנאותו וא"ל המלך ממלכת כהנים כתיב בנו ואמימר א"ל להונא בר נתן איקיים בך והיו מלכים וכו' זבחים פ"ב דף י"ט · ובסדר עולם ראיתי יזדגר מלך פרס נעקרה מלכותו והלכו בנותיו ואשתו בשבי ומלך ישמעאל נתן בת יזדגר מלך פרס לאשה לרבי בוסתנאי ריש גלותא ונזירה ולקחה לו לאשה :

מלכים אין מושחין אותם אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם פי' סימן טוב עושין להם כריתות פ"ק דף ה' · הוריות פ"ג דף י"ב ·

מלכים ישראל ומלחמותיהם רמב"ם פ"א מה' מלכים :

מלכי מזרח ומערב עיין אלכסנדרינות :

מלכים שלשה עיין · שלשה מלכים :

מלכים שנים אפשר ישתמשו בכתר אחד כך אמרה ירח לפני הקב"ה חולין פ"ג דף ס' ע"ש סימן כ"ג · ופרק א' דשבועות סימן א' הרי"ף שם דף ש"ג ע"א :

מלך לא דן ולא דנין אותו משנה ה' פ"ב דהוריות · משנה ב' פ"ב דסנהדרין · גמרא שם דף כ' · רמב"ם פ"ג מהלכות סנהדרין כבר ביארנו שמלכי בית דוד דן ודנין וכו' עד מפני שלבו גם בהם חרי שאין לחלק בין מלכי בית דוד למלכי ישראל א"א מטעם שאלו נכנעים ואלו אין נכנעים ובפ"ב מהלכות סנהדרין סימן ה' כתב אבל מלכי ישראל לא דן ולא דנין לפי שאינם נכנעים לדברי תורה עיין נופי הלכות דף צ"ו שפלפל על סוגיא מאמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי בית ישראל אבל מלכי בית דוד וכו' :

זכור לאברהם · א"ה · עמ"ש הרב חיד"א בפתח עינים בסנהדרין פ"ב ובספר עין זוכר אות ח"ן כתבעלך לא דן ולא דנין אותו אמרו בסנהדרין דף י"ח דהוי משום מעשה דינאי וכתב הרב הגדול מהר"ם אלגאזי בספר רבוץ אהבה דף קי"ט דמדיש סברי דקרא דכתיב בית דוד דינו לבקר משפט הוא סדין מלכי ישראל כדם בתר דנא עיניהם ישיתו יצר יחזו מעשה שהיה או פלא"ו דפי' דקרא דכתיב כ"ד דינו לבקר משפט הוא דוקא דבית דוד מלכים מדיינים לאפוקי מלכי ישראל וכ"כ הרב בס' הבהיר נופי הלכות דף כ"ו ובס' בית דוד פ"ד דסנהדרין פ"ט · אשר מעתם בא דמלך

לא דן במלכי ישראל לאו גזרה דרבנן היא תלותי מעשה לבן תן · הן האמורי' דברו קבלה לדעת הרב מהרש"א ז"ל : .

מלך לא דנין עיין · מלך אין מעמידין :

מלך לא ירבה לו סוסים שנאמר בפרשת שופטים לא ירבה לו סוסים לא ירבה לו נשים יותר מי"ח שנא' ולא ירבה לו נשים לא ירבה לו אוצרות כסף וזהב שנא' וכסף וזהב לא ירבה לו מאד בסנהדרין פ' כ"ב · יבמות פ' החולץ כ"ב פ"ק · רמב"ם פרק ג' מהלכות מלכים · סמ"ג חלק לא תעשה סימן רכ"ב רכ"ג רכ"ד · עיין כנה"ג א"ח דף קמ"ב ע"א ד"ה שמת מ"ג :

מלך לא ישא נשים יותר מי"ח סנהדרין פ"ב דף כ"ב · רמב"ם פרק ג' מהלכות מלכים לא ירבה לו נשים מפי השמועה למדו וכו' כתב הכ"מ ח"ל וכתב הראב"ד זה א"א שהרי היו לדוד נשים ופלגשים וכו' עד סוף לשונו נופי הלכות דף צ"ו ע"א פלפל בחכמה על דין זה ולשונות המפרשים הנ"ל · ועיין עוד בע"ב ד"ה העיר במ"ש רבינו לא ירבה לו נשים וכו' · עיין כנסת הגדולה אורח חיים דף קמ"ב שהאריך ועיין בדף קמ"ג :

גירושין בא . חסרית · טעמא דקרא :

מלך לא מעיד ולא מעידין לו הדין פ"ד דשבועות דף ש"ו ע"א · משנה ח' פ"ב דהוריות ר"ע תי"ט · משנה ב' פ"ב דסנהדרין ושאר דיני המלך שם שא' הבק מלך שתהא אימתו עליך והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיינין :

כל שאמר כפרסת המלך ·

זכור לאברהם · א"ה · והרב עין זוכר אות נ"ן כתב · מלך אינו מעיד הוי מדאורייתא כן אמרו בש"ס ר"ס פרק יום הכפורים ורי"ם פרק שבועת העדות וכענין זה ובפסקי הרמב"ם לפנים הארץ יסדתי בס' הפסק שער יוסף דף פ' ה' ינשור בעדי לחזור על תלמודי והא דמלך אינו מעיד מדאורייתא הוא לכל מלך אפילו מבית דוד וכ"ע הרב תרומת הדשן סימן קע"ו ונקו' אחרי תרעא דף קע"ז וקע"ח הוכחתיו כנגד אנשי' מגדולי גדולי עולם ראב"ן והתוספות והריטב"א וסייעתם ע"ש באריכות בס"ד ושם תמן זאת חודי על דברי הרב אמו' כמהר"א ישראל בספר הבהיר בית הכרם ח"מ סימן כ"ח ע"ש · עכ"ל · ועפ"ז הרב המחבר והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיינין עמ"ש הר"כ חיד"א בעצמו בספר חיים שאל חלק ב' סימן כ"ד ליישב מ"ש דמלך אינו חולץ ובת"ח אמרו דמעיד מיושב והוא חולץ יעש"כ ועמ"ש להרב ז"ל בהגהותיו על הרמב"ם שכס"ם חיים שאל חלק א' ובברכ"י ח"מ סימן כ"ח :

מלך מלכיא שבדניאל עיין · פלמת קדש ·

מלך מצוה למנות עלינו מישראל שנאמר בפרשת שופטים שום תשים עליך מלך מקרב אחיך ספרי שלא למנות מלך מקהל גרים שנאמר שם לא תוכל לתת עליך איש נכרי שתיהן כריתות פ"ק · סנהדרין פכ"ג · סוטה פרק משוח מלחמה · רמב"ם פ"א מהלכות מלכים · סמ"ג עשין סימן קי"ד וחלק לא תעשה סימן רכ"א · ש"ע ח"מ סי' ז' ס"ק א' בסא"רת עינים הרי"ף וני' פ"ר דיבמות דף הי"ח ע"ב · נופי הלכות דף צ"ה ע"א סבאר לשון רמב"ם פ"א מהלכות מלכים וז"ל מנוי מלך קודם למלחמת עמלק שנאמר אותי שלח ה' וגו' וכתב הכ"מ מ"ם צריך עיון למנוי המלך קודם למלחמת עמלק לא מייתי לה מקרא דמייתי בגמרא וי"ל דרבינו אשכח בספרתא בפסוק כי יד על כס יה תלת תנאי דפליגי אהאי תנא דלא סבר דכס יה הוא מלכות אלא שבועה נשבע הקב"ה בכסאו ופסק כההיא ברייתא דהוו רבים עוד י"ל דרבינו סובר וכו' עיין שם · כנסת הגדולה אורח חיים דף קמ"ב ע"א על רמב"ם פ"א מהלכות מלכים דף רפ"ז ע"ב שטה ד' שנאמר מקרב אחיך תשים עליך מלך וכו' וכן אין משימין שני מלכים דכתיב עליך מלך ולא שנים ומכנו אנו לומדים לשאר שררות דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור הר"ם מטראני חלק ג' סימן ק"ק :

כל מסימות · מסימות :

מלך נתן לבנו קצת מלכותו אם היהודים הדרים שמה חייבים במס עם שאר בני המדינה · מרדכי פרק הגוזל בתרא · פסקי ריקאנאטי סי' תפ"ו · רע"ש סי' קס"ג ב"י מח"ם סי' קע"ו · תגיל לפרוע :

מלך

מלך וצבור בדין לעתיד לבא מלך נכנס תחילה דהאו אורח ארעא למיתב מלכא ברישא אב"א מקמי דליפוש הדין אף ע"ז פ"א דף ב' עי' סימן א' ·

מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא עיין · ברוך רמתנה דינא דמלכותא :

מלכות אדום עתידה שתפשוט בכל העולם בדין תשעה חדשים שנאמר לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון וגו' יומא פרק ק"א :

מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא עיין · נרכיה אל ישאל אדם בפסק הר"ם מרשפרט :

מלכות אינה נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא תענית פ"ק דף ה' · מ"ק פרק בתרא דף כ"ח :

עם עולי אורך בנמך · כדים דברניות :

מלכות אין לסדין סמנו משנה א' פרק ח' דכלאים ר"ע ת"ט :

מלכותא לאו אורח ארעא לזלזולי ביה כולי האי ע"ז פ"ק דף י"ד · אנטונינוס עם :

מלכות אם אמר עקרנא טורא עקר טורי ולא הדר ביה ב"ב פרק קמא דף ג' · ערכין פ"ק דף ו' :

אי חסר מלכותא :

מלכות בגטין תקנו משום שלום מלכות משנה הרי"ף ור"ן פרק ח' דגטין דף תקצ"ו עמוד א' וע"ב · רמב"ם פ"א מהלכות גירושין דין כ"ז · פרק הזורק דף פ' על מתניתין דכתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגטין משום שלום מלכות · ידי אליהו תקון ע' דף ל' ע"ד :

מלכות בית דוד עיין אלמלא תרגמתא · בית המקדש בנייני ומקים ולנשי כוונה · תלייה קודמת או יכוס כתשובה ס' לכן תתני אליהם · מלכי בית דוד :

מלכות בית שאול מפני מה לא נמשכה מפני שלא היתה בה שום דופי (פי' שום דופי משפחה ויתגאו המלכים היוצאים על ישראל אבל דוד מרות המואבית אתי יומא פ"ב דף כ"ב) דא"ר יוחנן אין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ קופה של שרצים תלויה לו מאחריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך :

שאול ותפני פת כפגש :

מלכות נשלח נכסי חמת ולא נמכרו אחר ששה חדשים וההכרזות הראויות כפי נימוס המלכות והיורשים נותנים לקנה מה שהוציא הדין עמהם מהרד"ם אלשיך ק"ב :

מלכות עיין אבל קרוב למלכות · אח"כ זכה למלכות · אליף אפוטרופים אינו רוצה ליתן המעות אם לא יקבלו עליהם אחריות המלכות · בגדי מלכות · ביזת הבל · בני אדם המיוחדים עלי משנה · שאר פרעה אל יוסף · דינא דמלכותא · הסכמת התרומה · הרוני מלכים · חביבה עליו יקרא דמלכותא · חזקה אם מחזיקין בנכסי מליכה קודמת בבס בן חיים · חרב הגוסם · כבוד מלכות · כל זוכי למלכא · כתר תורה גדול · לעולם יקדים אדם לדבר מצוה · לעולם מהא אימת מלכות · מורד במלכות · מלבושי נוים · ממונים הורה · מסרתו הרנחמים · נחש עיין נשכה · נלא כר נכא · פרוזים · קרוב למלכות רפואה · רשות אם · שבועה בכתב ידי ד"ה פוטרת"ם · שסרות של מלכות · שלום מלכות · שלשה מלכים הם שמלכו בכיפה · שלשה מלכים ודרכתם שעבוד מלכיות · שר נוה לכסל · תכסיסי מלכות :

מלכות שמים עיין אוכל ושותה ואח"כ · האריך רבי עקיבא · מים עומד · קריאת שמע כל איוש קבלת עול מלכות שמים שלימה :

מלך חייב בכל דברי אבילות אלא שאינו יוצא מפתח פלטרין שלו אחר מתו וכו' רמב"ם פרק ג' מהלכות אבל :

מלכי אומות העולם הרואה אותם יברך בא"י אמ"ה אשר חלק מכבודו לבשר ודם ש"ע א"ח סימן רכ"ד ברכת מלכים טוב לברך בלא שם ומלכות על הבא ש"ח של מצרים וכיוצא ששולח המלך ועל האיפנדי שהוא הדיין אינו לברך כלל והרא"ב"ר כתב דמברכים על השרים בשם ומלכות תשובת רדב"ז ב"י א' נ' · מלכי ישראל :

מלכי אומות העולם עיין ארכעה ראשי שנים הם · גם מקוסר דינא דמלכותא דינא · הרוני מלכות מי :

מלכי בית דוד בדבר יש להם ישיבה בעזרה עיין אחיתופל · אין ישיבה · בית המקדש בנייני · ירושלים אם נחלקה · ישיבה :

מלכיות עיין אבשלום בן ראובן שחידו לו · בארבעה פרקים העולם נדון · כתב מהלך תחת הלוחה · מלכיות · עומר מפני מה אמרה תורה · שלשה דברים תחידו לבית רבי תקיעות של סדר :

מלכי יהודה עיין ירבעם בן יואש · לכן תתני שלוחים :

מלכי ישראל אין מושחין בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון וכו' עד ואין מושחין אלא זרע דוד רמב"ם פ"א מה' מלכים · גופי הלכות דף צ"ח ע"א כתב צ"ע הא מושחין כתרא באיזה שמן הוי דאין מושחין מלכי ישראל אלא באפרסמון הרי זה סותר הקודם ואי בשמן המשחה הא תנא ליה רישא והל"מ נדחק לומר תנא והדר מפרש ורבינו לאו נמהדורי מילי הוא במילתא דלא שייך פירוש והדר ה"ר ואח"כ ראיתי שמן דברי רמז בכ"מ שכתב בראש הכבא וז"ל ומ"ש אלא בשמן אפרסמון מפ"ש בגמרא רוקא היכא דאיכא מחלוקת אבל כשאין מחלוקת אפילו מלך ראשון אין מושחין כלל ואפילו באפרסמון ובזה כשכתב רבינו בסוף הבבא ואין מושחין אלא מזרע דוד הוי אפילו באפרסמון ואפי' מלך ראשון ולפי שמה שכתב בראש הבבא אלא באפרסמון היינו טועים לומר שהוא לעולם בין שיש מחלוקת בין דלא כשהוא מלך ראשון דומיא דמלכי בית דוד להכי תני בסיפא ואין מושחין סתם ולא הזכיר שום שמן לרמוז אפילו אפרסמון ואפילו במלך ראשון כשאין שם מחלוקת אלא לזרע דוד פירוש שמושחין מלך ראשון בשמן המשחה אפילו אין שם מחלוקת ומ"ש הכ"מ אך קשה שהרי שאול נמשח אף על פי שלא היה שם מחלוקת דאמרינן התם לקמן רמה קרני ולא רמה פכי שאול והוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותם הרי שאול לא נמשח מפני המחלוקת לא תבינותי דבריו דהיכן מצא ראיה מדכתיב רמה קרני ששאול לא נמשח מפני המחלוקת אך קשה לי במ"ש רבינו סימן י' כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה שנאמר ויקח שמואל פך השמן וקשה דמשמע דסבר דשאול נמשח בשמן המשחה והוא סותר מ"ש כאן אין מושחין מלך ישראל בשמן המשחה ושמא כשם שכתב הכ"מ דיש לחלק בין שאול שהוא ראשון לערך כל ישראל לענין משיחה בלי מחלוקת ה"ה דסבר רבינו דהא דאין מושחין מלכי ישראל אלא באפרסמון הוא בשאול ואילך אך מצאתי לרד"ק בפסוק הזה שכתב שאול נמשח באפרסמון :

מלכי ישראל הרואה אותם יברך בא"י אמ"ה אשר חלק מכבודו ליראיו ש"ע א"ח סימן רכ"ד · הרי"ף ור"י פ"ט דברכות דף מ"ז ע"ב באוה"ע מברך שנתן מכבודו לבשר ודם קשיא למה בישראל חלק ובאוה"ע נתן נל"ל דהכבוד אשר חלק האלקים למלכי ישראל הוא חלק מכבוד ולא כולו יען כי גם המלך דנין אותו כפי התורה אם לא ישמור לעשות ולכן צוה לו להיות עמו לעולם התורה להורות כי גם כבוד וממשלת המלך עומד תחת מצות התורה ולכן חלק אמרינן אבל מלכי אוה"ע אמרינן בהו נתן כיון דמושלים הם בכל דהותיהם לעשות כרצונם · ולעולם ירוץ אדם לקראת מלכי אוה"ע שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי אוה"ע מלכי אוה"ע :

מלכי ישראל מונים להם מניסן ולמלכי אומות העולם מתשרי משנה א' בר"ה ר"ע ת"ט :

ארבעה ראשי שנים הם :

מלכי ישראל עיין · דינא דמלכותא דינא · הרוני מלכות מי · ירבעם בן יואש · לכן תתני שלוחים :

מלך יכתוב לו ספר תורה יותר על מה שיש לו שנאמר וכתב לו את משנה התורה הזה בפרשת שופטים סנהדרין פ' כהן גדול · רמב"ם פ"ז מהלכות תפילין וספרים סמ"ג עשין סימן כ"ה · גופי הלכות דף צ"ו ע"א וכותב שני ספרי תורה רמב"ם פרק ג' מהלכות מלכים עיין בס' רצית אהבת

וש"ע א"ח סימן תג"א במגן אברהם ס"ק ד' ש"ע י"ד סי' קי"ח סעיף ט' מליח שאינו נאכל מחמת מלחו דינו כרותח ומפל"יט לאסור כדי קליפה וכו' וכתב מהרי"ד נא"ל אות ד' הא דמליח הנאכל מחמת מלחו לא הוי כרותח היינו הדבר הנמלח אבל הציר הנוטף ודאי דינו כרותח ואוסר והנהרת סמ"ק :

כשולי גוים ודיניהם · כשר שנמלח כחלטו · נגיעת שנגעסו · כבוש הרי הוא כמבושל · מלח אינו מפליט · מליחה בכלי · מליחה להפליט · מעשה היה קיקולאסת מרכתה שלמה · במסורת כתרה של סכהן כפס בש"ע י"ד סימן ק"ה דאין מליח כרותח כ"כ להפליט מן הכלי מה שבלעו מתוכו ודפר"ס י"ד סימן מ"ו דהמ"ג דאמרינן מליח הדי כה' כרותח דגלי מ"מ כן הכניס שוכיח דלאו דבר אחד הוא · ריאם ודיני סרכותיא בכס מרדכי :

מליח ישן עיין · קוליים האיספנין :

מליח עיין · דברים הנאוים בתוך הספודם :

מליחת אסור והיתר יחד עיין · ספסד מרוכס עיין נמלת מליחת נבילה ·

מליחת אסור והיתר יחד תורת חטאת כלל ל"ח :

מליחת חלב ודיניה ש"ע י"ד סימן ע"ב :

מליחת המעים ודיניהם ש"ע י"ד סימן ע"ה משום דם · הר"ש הלוי כ"ב בני מעים וחלחולת שמלאום בשר דק כנהוג ובמקום שהיה להם למולחם מצד תחצון כפי הדין המבואר בסימן ע"ה מלחום מצד הפנימי ונשאל מה דינם הורה לכאורה דבדיעבד היה ראוי להתיר אך שראה בפירוש לבעל הלבוש דאוסר אפילו בדיעבד וכן שמע שנוהגו' הנשים להטריף בנתחלף להם המליחה דלא רצה להורות ולהחליט להקל וכתב דר' מחמיר דתעב"ט וע"ש דאם לא נתבשלו יחזור וימלחם מצד החיצון ששם השומן :

בני מעים שמלחום :

מליחת הראש והטלפים והמוח שבתוך העצמות ודינית ש"ע י"ד סימן ע"א משום דם חלק"ט ח"ב תשובה רל"ג דעתו נוטה להחמיר במליחת הטלפים עם השער

פולים שמלטמקין :

מליחת הרבה בשר ביחד ודיניה ש"ע י"ד סי' ע' משום דם

מליחה :

מליחת חלבים ועור ביום טוב דרך הערמה ודיניה שלחן ערוך אורח חיים סימן תצ"ט :

מחיסה ביום טוב עוד :

מליחת נבילה ושחוטה דגים ועופות יחד תו' חטאת כלל כ,

מליחת אסור :

מלי כריסיה זני בישי פי' מלוי הכרס הוא מטיני החטאים הרעים זני למינהו מתרגמינן לזנוחי בכורות פ"ה דף ל"ב· ל"ג· זה נאמר על ישראל שבשביל רבוי הזהב עשו העגל היינו דכתיב וישמן ישורון ויבעט משה אמר כך להקב"ה ודרשי ליה על פסוק ודי זהב ואמרינן התם שהודה לסוף הקב"ה למשה דכתיב וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל ·

מלילות עיין · מוללין מלילות · פוס כוסר ומלילות :

מליקה אופן עשייתה רמב"ם פ"ו מהל' מעשה הקרבנות ודיני מליקה שם · הר"ן פ"א דחולין דף תרע"ח ע"א ועיין משנה ד' פ"א דחולין :

מליקה אין בת דין עקור סימנים ולא דרסה הרי"ף ור"ן פ"א דחולין דף תרע"ח ע"א · עיין משנה ד' פ"א דחולין ר"ע תוי"ט :

מליקה זמנת כל היום משנה ה' פ"ב דמגילה נוהגת באנשים ולא בנשים משנה ח' פ"ק דקדושין רמב"ם פרק ד' מהלכות מעשה הקרבנות · הרי"ף ור"ן פ"ב דמגילה דף שס"ד ע"ב :

מליקה מן הצדדין פסולה וכן המולק מן הצואר שחיטתו פסולה שנאמר ממול ערפו וכל העורף כשר למליקה משנה ד' דחולין פ"ק רמב"ם פ"ו מה' מעשה הקרבנות פסקא אחרונה :

מליקה עיין · אי קפיה כה קפיא לי גבי פסוחס מן הצדדין · כל העורף · כל הפסולין שמלקו · כשר כשחיטה · עוף כלו · קל וחומר מכי מינים · שחיטת חולין בעזרה :

מליקת חולין נבילה משנה ג' פרק ד' דכריתות ר"ע · ובעזרה אסורה בהנאה דרבנן משנה ה' פ"ו ר"ע ·

פיליל אמרינן :

מלך אין מעמידין אלא עד שתהיה אמו מישראל ודיא מקהל גרים רמב"ם פ"א מהלכות מלכים הכ"מ הביא ראיה לדברי רבינו מהא דגרסינן ביבמות פרק החולץ ומפרק עשרה יוחסין כבתוב שם אבל ר"י בעל התוספות פ"ז דסוטה גבי אגריפס חלק בזה ופירש דהא דאמרו אם אמו מישראל מק"ב אחיך קרינן ביה היינו בשאר שררות אבל במלך בעינן אביו ואמו מישראל ונתן טעם משום ששנה בו הכתוב שום תשים עליך מלך וחוזר וכתב תשים עליך מלך ואמרי' בעלמא הואיל ותנא ביה קרא נופי הלכות דף צ"ח ע"א · עיין הר"ן פ"ד דקדושין דף תרנ"ח ע"ב ד"ה גרסינן בגמרא אושפיזכנית וכן הדין בשאר שררות :

זכור לאברהם · מ"ם · וכתב הרב חיד"א ז"ל בספר פתח עינים מ"א דף ל"ה ע"ב · שכם כורע דאיכא למאן דאמר דלמלך אין סוס סייסים אביו או אמו מישראל לחוד רק בעינן אביו ואמו מישראל אבל לדיין ואם אחד ממשפחת גרים לא סני כדמשמע מדברי הרב כמקי פ' מלות סלילם וכן לדייני נפשות · והרמב"ן בספר מנן אבות במ' סמעים והכסלין סקשה דאיך מטס לגביה והכ"ד כיון ססא גרים ותירץ דלא סים בישראל כמותם וכבה"ג סרי ע"ם · והרב פלמו בסגהותיו על הרמב"ם מבגא"ת חיים סאל ח"א דף ק"ג ע"ד סכיא ג"כ דברי התוס' סנזכרים דסוטה יע"ם מה מפלריך ועי"ע להרב ז"ל בספר חסדי אבות על מסכת סמעים והכסלין ובכרכ"י ס"ס סימן ז' ובספר עין זוכר מערכת מ' אות פ"ו · ועי"ע מ"ם הרב הרעה דרבנן מער' ה' אות פ"כ ומער' פ' אות מ"כ · ועי"ע פאר פרסים סטייכים למלך עיין עין זוכר מער' מ' אות קי"א קי"ב קי"ג :

מלך אין מעמידין אלא ע"פ בית דין של ע"א רמב"ם פ"א מהלכות מלכים · הכ"מ פ"ה מהלכות סנהדרין הקשה מהיכא נפקא לרבינו האי דינא ונראה שהדבר ברור עם מ"ש פ"ה דסנהדרין אין דנין כה"ג אלא עפ"י ב"ד של ע"א והוכיחו בגמרא מדכתיב הדבר הגדול יביאון אל משה דבריו של גדול וכתב רש"י ומשה במקום ע"א קאי וא"כ מלך נמי מנויו הוי דבריו של גדול ולכך פסק נ"כ ע"פ ע"א מדכתיב יביאון אל משה נופי הלכות אות צ"ה ע"א :

מלך אסור לקלל עיין · נשיא אסור לקלל :

מלך בן מלך אין מושחין אם אין שם מחלוקת משנה א' דכריתות ר"ע · גמרא דכריתות פ"ק דף ה' · הוריות פ"ב דף י"א : כהן גדול כן :

מלכה ומלך דדעתן קלה עליהן יאכלו מן הראשון אנן לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני מעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהן צאו ושחטו עלינו את הפסח ויצאו ושחטו עליהם שני פסחים באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה באו ושאלו את המלכה אמרה להם לכו ושאלו את ר"ג באו ושאלו את ר"ג א"ל מלכה וכו' · פי' שני פסחים גדי וטלה שאלו את המלכה בקיאה וחכמה היתה שדעתן קלה כדאמרינן שאין מקפידין אם גדי אם טלה אנן לא נאכל אם היה אחד ממנו שנשחטו עלינו גדי וטלה לא יאכל מן הראשון ולא מן השני דכיון דקפיד לא ידיע בהי ניחא ליה פסחים פרק האשה דף פ"ח · משנה ב' פ"ח דפסחים ר"ע תוי"ט : אין ממנין על שני :

מלך הקונה ממנו כותל קונה ארבע אמות קרקע אצלו משום דווושא דארעא נ"י פ"ב דב"ב דף ק"ע ע"ב :

מלך ודיניו עיין · כל האומר כפרשת המלך · מלך לא מעיד מלך שמחל אימתו ·

מלכיות זכרונות ושופרות ודיניהם משנה והרי"ף פ"ג דר"ה דף ש"ג ע"ב ושי"ד ע"א · משנה ה' ו' פ"ד דר"ה · מלכיות :

מלך וכבודו רמב"ם פ"ב מהלכות מלכים נופי הלכות דף צ"ה ע"ב על לשונות דמשמע וכ"מ כבוד גדול נהגים במלך עד וכן לא ישתמש בעבדו ובשפחותיו אלא מלך אחר וכו' אבל אשתו וכו' עד או גרושתו ואינו חולץ וכו' כתב הכ"מ גם אין חולצין לה יש חסרון :

מלך ומעלתו קדושין פ"ב כתבו תוספות ד"ה ואדוני יואב וכו' עד ולא רצה לעשות כן נדיוקים עד זה נופי הלכות דף ק"ט ע"ב ·

מלך

לראש ענל ולראש בחמות אחרות ואח"כ מולגים אותם במים חמין כמו שעושין הגוים וזה מותר לכוש וש"ע י"ד סימן ס"ח סעיף ט' וצריך שידיחנו גם בפנים היטב קודם שיכהבנה ואחר כך מרתיחים אותו במים :

מליגת הראש והעופות ודינית משום דם ש"ע י"ד סי' ס"ח וכתב הרדב"ז תשו' רמ"ז לפי שאין הנשים בקיאות במליגה אין נוהגין אותם כ"ל בזמן הזה וכדבר שמואל העלה ד"ש לחאמין לנשים במלאכת הנקור ובשאר אסורי תורה לבד משחיטה עי"ש בתשו' שנ"ג · לקט הקמח י"ד דף י"א ע"א תורת חטאת כלל צ"א ועיין תורת חטאת כלל ל"ג דין ה' אין משתמשין לכתחילה באותן מים שמלגו בהם אפילו כצונן ·

הכסוב · סוטן ראש · נפים כלמכות · פחיסת כפרה נוריס נגטים :

מליוטי עיין מגולים עם סחמתה :

מליחה אינו משערים בה בששים עיין · סדרה דכנתה · מליח הרי הוא כרותח :

מליחה ביום טוב ודיניה ש"ע א"ח סימן ת"ק כרתב חטור סימן צ"ט אבל נשחטה מערב יום טוב אסור וכתב מהרי"ל סימן ע"נ ואפילו שבת מלמלחה מערב יום טוב דאין לחלק בין מזיד לשוכח וכתב עוד שם אפילו איני מוצא מי שישחוט לו בשר אחר אין למלוח ביום טוב · ש"ע שם סעיף ח' מותר למלוח כמה חתיכות בבת אחת אעפ"י שאינו צריך אלא אחת (מימרא דשמואל בגמ' די"ט דף י"ד בהרי"ף ור"ן פ"א די"ט דף רפ"נ ע"ב וכפי' רבינו ירוחם דהא אדא בר אהבה להוסיף על דברי שמואל בא דאפילו להעדים ולמלוח חתיכה אחת ואח"כ ליטול אחרת ולומר בזו אני רוצה מותר ועל זה קאי הגהת רמ"א) ר"א דלא שרי להערים רק קודם אכילת שחרית וגבוהר למלוח הבשר ביום טוב אף על פי שהיה אפשר למולחו מעי"ט מהרי"ל ור"ה סימן פ' :

כשר פלי · תיס מהכילוס · הערמה אם הבטר · נקור ביוס טוב :

מליחה בכלי מנוקב תורת חטאת כלל י"א · ואם אחר שעמד הבשר שעור מליחה בכלי מנוקב הניחו בכלי שאינו מנוקב או בכלי חולכת הוי כרותח דהורת חטאת כלל י"ד :

מליחה במקום שאין מלח מצוי יצלו הבשר עד שיזוב כל דמו ואח"כ יבשלוהו ש"ע י"ד סוף סימן ס"ט ועיין תשובת הגאונים סימן צ"ח שהתיר כענין אחר היינו לחתוך הבשר לחתיכות ויתנם בקדירה כשהיא רותחת · וכתב מהר"ר גא"ל שם אות ט"ו דצריך עיון :

מליחה בשבת עיין · מי מלח הרבה :

זכור לאברהם · א"ה · כתב הרב הרמ"א דרבנן מהדורא בתרא אות קמ"ב מליחת בשר בשבת להניח פסק הרמב"ם פי"א דהלכות שבת כם רבה לאין עיבוד באוכלין ולא אסיר אלא מדרבנן · והרשב"א כתב דמולח בשר להניח אסור מן התורה וככר תמה עליו הרב מגן אברהם בה' שבת סימן שכ"א ע"כ ותמ"ש ע"ד הרב כמהר"י עייאש ז"ל בעפרות זהב לו · ולענין בשר שנתנה ג' ימים בלא מליחה חל יום ג' בשבת אם מותר להדיחו · עמ"ש ה' המחבר ז"ל בלחותה ערך בשר ששהה ג' ימים וכו' · ועיין אות יקרות להרב ילחקי דף כ"ח ע"ד · דבר עשה חא"ח סימן כ"ה · עמת ביעקב סימן א' · עיקרי הד"ט א"ח סימן י"ד אות י"נ :

מליחה ודיניה לצלי ולקדירה כיצד רמב"ם פ"ו מהלכות מאכלות אסורות :

מליחה והדחה ודיניה ש"ע י"ד סימן ס"ט וסימן ע' שם והר"ן פ"א דחולין דף הדע"ה ע"א מדיח ומולח ומדיח ואם הדיחו הטבה אין צריך להדיחה תחילה תו' חטאת כלל ט"ו · ובכלל א' ובכלל ה' מליחה בלא הדחה · תור' חטאת בכלל ט' במקום שאין מלח מצוי מותר לצלות בלא מליחה ·

כשר ספרה · כרס סנמלח :

מליחה ושעור שהיית הבשר במלח שלחן ערוך י"ד סימן ס"ט סעיף ו' שעור שהיה במלח אינו פחות מכדי הלוך מיל שהוא כדי שלישית שעה בקירוב (רמב"ם פ"ו מהלכות מאכלות אסורות) ועל זה יש לסמוך בדיעבד או אפילו לכתחילה לכבוד אורחים או לצורך שבת אבל בלאו הכי המנהג להשהות במליחה שעור שעה ואין לשנות (ת"ח סימן קס"ז) מהר"ר גא"ל שם ס"ק כ' אם הדיח הבשר קודם ששהה שעור מליחה חוזר ומולחו שנית ואע"ג דמדברי ת"ח

כלל ו' נראה שהחדתה סותמת נקבי הפליטה ולא מהני מליחה היינו שהדיחה אחר ששהה שעור מליחה והביא ראיה מרבדי או"ח כלל ד' סימן ו' משארת בנימין נ"ג · כנסת הגדולה בהגהות הטור אות י"א כתב הרמב"ם שהוא שעור מיל וכו' נכתב בצדו וכ"כ בתשובת רש"י ז"ל כמ"ש בהגהת שערי דורא שער ד' אות ג' ובשער א' אות ב' כתב וסמך לדבר במ"ח רמ"ח בגמטריא מיל ע"כ :

כשר ששהה במליחתו ·

מליחה להפליט מן הכלים קיימא לן דליכא הלק"ט ח"ב תשובה רל"ד · עיין תורת חטאת כלל י"ז מה"ר ליהן מלח בקערה יבשה חולבת ונותנין ממנה לבשר או איפכא ואין לחוש שמא היה בה שומן אבל אם יש בה שומן אסור · דין ב' · וכדין ג' מותר למלוח בכלים של גוים שמכניסין בו יין יקיום דמלח אינו מפליט עיין ש"ע יורה דעה סימן ק"ה סעיף י"ב ברנ"ה ·

נכיות סנמשו · מלח איוה · מלח בקערה · מליח הרי ·

מליחה מהניא לקולית ולא לעצם הקרקר (אף ע"ד נמי דאבכא מסתברא לפי שעצם הקרקר עשוי שליכר הנקראות סוטור"ז מטעם קרום של מוח שארוגים עליו סורייקי דרמא אבל בקולית צ"ל דיש בה במלח להפליט מה שבלע ע"י הנקבים הדקים הנקראים פורו"ם והיה אפשר יותר דוסר דאין מחזיקים דם בקולית הלק"ט ח"ב תשו' רל"ר:

מליחה נראה ממה שכתב הר"י קארו ב"י סי' ס"ט סעיף ו' בשם רמב"ם פרק ו' מה' מאכלות אסורות דדי שתשתהא במלח שליש שעה אמנם ההגהה בשם ת"ה סימן קס"ז והלבוש פסקו דהאידנא נוהגים העולם להשהות הבשר במלח שעה אחת ואין לשנות אמנם בשעת הדחק ובערב שבת ולכבוד אורחים יש לסמוך על הרב יוסף קארו שמתיר בשליש שעה · עיין חנוך בית יהודה תשו' ס' :

פנות סמכרו :

מליחה עיין · אסם מהכילה · כילים בתוך · כסי חמים · כלק אין · כשר אסטף לבטל במים בלא מליחה חורק · כשר ודגים · כשר נגלי · כשר פכתוך · כשר שהודת · כשר מלא · כשר שנמלח · כשר ששהה · כשר ספרס · דגים ועופות · סדרה דכנתה · ולד הנולד בשבת · חלב וכשר חלב ושומן · חמץ בפסח אוסר · חתיכה מלמה נעשית נבלה · חתיכה של סיפל בלק · סחול דיכו · ככד אפילו · ככדורין · כלי גוים שותר · כלי חרס ממדיחין · כלי סנאסר · כרס שנמלח · מלח בקערה · מליחת · מעשה היה בעיר ריגייו מס מעשה מסיה בעיר אמקונה · נירה · ספק מחמת · עמוד בשבת · עופות ודגים · עופות שלמים · עופות שנמלחו · עוף מלא נפתח · קולית ראש אווז · פחיסה ביום טוב עזר · פחיסה בפרס כוריס · צפות שנזכרו פסול בלב · מערובות אסור וכמה פלוגי דינים בין היתר ואסור שנמלחו יחד ואם יש הפרש בין מליח לכלי ושאר דיני מליח וממי נאסר כל ההיתר הנמלח · אם נאסר או מתי צריך נטילת מקום או קליפה או הדחה · תרנגולת שבורה :

מליחה עיין בהגהות מהר"ר יעקב קאשטרו ספק אם נשתהא במלח כשעור ונתנוהו בקדירה מותר משום ספק ספיקא שמא שהה ואת"ל לא הלכה כמ"ד דברים היוצא משעריו:

מליח הרי הוא כמבושל לענין ברכה מגן אברהם על ש"ע א"ח סימן ר"ה ס"ק ב':

מליח הרי הוא כרותח ש"ע י"ד סי' צ"א סעיף ה' וסימן ק"ה סעיף ט' י"ד סי' ע' י"ד סי' ק"ה סעיף י"ב בהגה דאין מליח כרותח להפליט מן הכלי מה שבלוע בתוכו ודוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור מרדכי והגהת ש"ד · י"ד סימן צ"ה סעיף ה' · ר"ן פ"ה דע"ז דף שמ"ח ע"א · הרי"ף ור"ן פ"ח דחולין דף תשי"ט ע"ב ושלטי גבורים אות א' פי' מליח הרי הוא כרותח דנאמר דוקא במליח שאינו נאכל מחמת מלחו ופלוגתא דפוסקים מה הוא המליח הנקרא שאינו נאכל מחמת מלחו · תרומת הדשן תשובת קנ"ט אי אמרינן מליח הרי הוא כרותח בנשתהו התערובות יחד אחר שעור מליחה עיין ב"י סימן ע' דף ס"ו ע"ד · עיין רמב"ם פט"ו מהלכות מאכלות אסורות בשר נבילה מליח שנבלל עם בשר שחוטה וכו' ובעינן ששים ולא די בקליפה לפי סברת רוב הפוסקים עיין · מערובת אסור · מלא ועיין כשר שנמלח כהלכו · כתב הר"ן שם בשם מרדכי פרק גיד הנשה · תורת חטאת בכלל ה' ו'

קברתיו מועיל בערכין ונראה ממלחמה והיא מועיל במלחמה׳ קריאת שמע שחרית׳ ראי רבי חייא לר פפא׳ טוחל כלי זין׳ מה כין׳ שלשה דברים אמר׳ שלש פריסטגאות שלח יהושע׳ שמעון סם אמר׳ שתי לסוכות בלפין איכא דאמרי כנערה הי אם דבר הוא במלחמה לענין סעכה בלדמי׳

תפלת מתפלים׳

מלחמות פירן חוץ ממלחמת עמלק ומלחמ׳ שבעה עממין נקראת מלחמת רשות מש׳ ח׳ פ״א דסנהדרין ר״ע

מלחמת חוכם :

מלח מעון חסר עיין׳ לא כדין :

מלח מעמיד הבשר עיין׳ סעודה פאין׳ פרן מלחא :

מלחמת בית דוד כל היוצא לה נט כריתות כותב לאשתו הגט כתבו שהיה מגרשה בלי שום תנאי דאל״כ הא אמר רב יהודה במי שאחזו דף ע״ג דבאותן ימים שבנתים הרי היא כאשה איש לכל דבריה שבת פ״ה דף נ״ח׳ כתובות פרק קמא דף ט׳ וביומא פרק שני שעירין׳ ועיין אגרות הרמב״ם סימן ו׳ :

מלחמת גוג ומגוג בסוכות ותחיית המתים בפסח משנה ה׳ פרק ג׳ דמגילה תי״ט׳ עיין מג״ד על א״ח סימן ת״ץ סעיף פ׳ ס״ק ד׳ :

מלחמת גוג ומגוג עיין׳ פרשת אבשלום למה נסמכה׳ ברית אחרונות׳ קריאת ספר תורה בסוכות׳ שלש סעודות תרבות רעה׳

מלחמתה של תורה בפי אריה מוצא במי שיש בידו תבילות של משנה נ״י פרק ח׳ דסנהדרין דף תפ״ד ע״א׳ סנהדרין פרק ה׳ דף מ״ב פירש הוראותיה ולא בפי שהוא מפולפל ולא לשד הלכה

סיני ועוקר הרים :

מלחמת חובה מלחמת מצוה מלחמת רשות וחלוקיהם משנה ד׳ פ״ח דסוטה׳ ר׳ רמב״ם פרק ה׳ מהלכות מלכים ואיזו היא מלחמת מצוה וכו׳ כתב הכ״מ ר״פ לאמות על רבינו שקרא למלחמת שבעה עממין ומלחמת עמלק מצות ולא קרא חובה עכ״ל ולא הבינותי דבריו כי אחר שרבינו פוסק כרבנן וכ״כ בפירוש המשנה אין הלכה כרבי יהודה אם כן אין קושיא דנקט מצוה בלשון רבינו דקרא למלחמת עמלק מצוה ואע״ג דאמרו בגמרא דכ״ע מלחמת עמלק חובה הרי כתב רש״י בגמרא ד״ה מלחמת יהושע דלכבש כולא ליבא מאן דקרי רשות דאפילו חובה נמי היא ורבנן הוא דלא אכפת להו לקרותו חובה דדיין לקרותו מצוה אצל הרשות תה עמוד תוספי׳ חלכות דף צ״ו ע״א והוא תמה בר כרי רבינו איך קרא לעזרת ישראל מיד צר מצוה והא רבנן קרי ליה רשות ולאו מצוה והיכי מוכח שקרא לבי תרי למלחמת עמלק קרי מצוה כרבנן ולעזרת ישראל מיד צר קרי מצוה כר׳ יהודה דלרבנן לא קרי אלא רשות ולא מצוה והעוסקבה חייב במצוה ועיין דחשב הדת הרי נותי׳ עזרת ישראל מיד צר׳ ועיין כנסת הגדולה א״ח דף קמ״ג ע״ד ודף קמ״ד ע״א ועיין שהאריך על זה׳ שבעה עממים :

מלחמת עמלק עיין׳ מלחמת מוכה׳ מלך מצוה ראשוני מלך קודם למלחמת עמלק׳ שלש מצות׳

מלח סדומית עיין׳ מים אחרונים חובה

מלח סרוטית׳ זכור לאברהם ח״ה כתב הרב אראה דוכן מהדורה קמא אות סע״מ׳ מלח סדומית ומעלה עשן של קטורת של כל יום הוא מדרבנן משום התקין בעלתא ועיין במרן סת״ם סימן קל״ג ובספר שער אפרים סימן ו׳ אמסכה למלך הלכות כלי המקדש פ״ב דין נ׳ בארוכה ע״כ׳ ור״ל דמרן כתב שם דמה שאמרו בכריתות דאם חיסר א׳ מהסממנים חייב מיתה היינו דוקא על אותם י״א סמנים שנאמרו הל״מ ושאר דברים שאינם באים אלא לתקן מעשה הקטורת כגון בורית כרשינה ויין קפריסין ומעלה עשן ומלח סדומית שאינם באים אלא לתיקון אם חסר א׳ מהם ליכא איסורא יע״ש׳ והרב באר שבע הקשה עמ״ש דאינו חייב מיתה על מעלה עשן דבמסכת יומא פ׳ הוציאו לנו ושם בירושלמי איתא דחייב מיתה והרב שער אפרים סימן ו׳ (בל״ל) האריך על הרב״י בע״ס דאם לא כתן מעלה עשן אינו חייב מיתה כוונתו אם עשן עשב אחר אף שהוא טוב כמו המעלה עשן אינו חייב מיתה וגם מה יותם דאם לא נתן כתוך הקטורת כום עשב שמעלה עשן חייב מיתה עכ״ד ע״ש׳ והרב מש״ל׳ שם הקשה כן והכיח דברי מרן בצ״ע וכתב

סאין בדי ספיעה כתי׳ הרב שער אפרים ואחר שהאריך הוכיח מדברי הרמב״ם דבשאר יעות השנה חוץ מיה״כ ליכא חיוב מיתה בחסר תמע״ש דברי מרן הן הן הדברים שנאמרו למשה יעש״כ׳ וע״ש שציין הכה״ט שם בסימן קל״ב ס״ק ח׳׳ ועיג״כ עולת תמיד ומ״ש ע״ד הרב מאמר מרדכי׳ א״ר ס״ק ה׳ הרב עמודי שמים דף ק״ע וכמר וקציעה סימן הנ״ל וע״ע מה שהאריך הרב עבודת ישראל מדף קנ״ג ע״א עד דף קנ״ח ע״ב׳

והנה בפי׳ מלח סדומית אם היא דקה או גסה ראיתי להר׳ ברכת הזבח דמקשה ע״ד רש״י דהרי במנחות ע״מ דקאמר הש״ס ולא תשבית מלח הבא מלח שאינה שובתת והיינו זו מלח סדומית ומכין שאם לא תבא מלח סדומית שמביא מלח איסתקרונית ת״ל תקריב וכו׳ פירש״י שאינה שובתת שמצויה בקין ובחורף ומלח סדומית הים משליכה לאנפיה איסתקרונית מן הקרקע נעשית ובידי אדם וכו׳ סדומית דקה איסתקרונית גסה וכך פירש״י בכילה דל״ט ע״א׳ וכ״ע דבפ׳ לא יחפור ד״ך ע״ב קאמר בגמרא ולא פליגי הא במלח סדומית הא במלח איסתקרונית ופירש״י מלח סדומית עבה וקשה כאבן וכן מוכח שם מהא דקאמר אפילו מלח איסתקדונית הא דאיכא קורה וכו׳ וכ״ע עכ״ד׳ טוב בא לידים בתי כספיות וראיתי להרב ז״ל שהרבה להקשות ע״ז ועוד הקשה ממאי דאמרו בפירוקין דמלח סדומית משתכח כי קורטא אבי כורא דהיכי אמרי ולא תשבית מלח הבא מלח שאינה שובתת והיינו זו מלח סדומית ותו דאפילו כיון אם ימצא מלח סדומית מהיות מצויה מ״מ אינה שובתת ס״ס מהיכן היה במקום כ״כ להקריב קרבן א׳ וכ״ש בזמן שלמה ע״ה דאלף עולות יעלה שלמה אם כל מלח סדומית ימצא לו ואע״ג דאם לא מצא מלח סדומית מביא מלח איסתקרונית מ״מ כיון דמלח סדומית אינו במציאת לא שייך מתיה אי נאמר הבא מלח סדומית והוי מלח דלא שכיחא וכל הלא שכיח לא יעדו יחבתים כשאינו הוי כראוי וכו׳ עם״כ שאחר שראיתי דברי הרב בה״ז הנ״ל סיים דמעולם שמחתי מצאה לו לתרץ הגם דהיא דבך רתמקם ע״פ א״ם ירמב״ם פ״ך מהלכו׳ ברכות דסכיה מלח שטבעו במלח סדומית והוא מלח אסטה שקראוהו רז״ל מלח סדומית ומדאמרו דפעמים מחיכת עפרה ממלח סדומית ספט בלדק רש״י ז״ל והאי דאינו מלח סדומית סתמא דכל דובתי דפא לא שכיח אלא מלח סדומית עבה וקשה כאבן ואינו מלח סדומית דקרבן עכ״ל שצריך לעיין זה וע״ש שהאריך׳ ועיג״כ מ״ש הרב תו׳ חיים במסכת חולין על דף ק״ה ע״ש׳ וראיתי בכלבו שכתב מלח סדומית היא גסה וי״א שהיא מלח דקה וק״ק על הרב שלטי הגבורים שכתב בס׳ פ״ח וז״ל המלח סדומית הוא מלח שמפסח בגורת כ׳ מהארץ עלמה של סדום שהפך ה׳ באפו ובחמתו ואינו מעשה אדם ולא בא מימי הים אך הוא אדמה סדומית שרופה מנפרית ואש שירדו מן השמים ע״כ׳ וקשה איך אפליס עיניו מדברי הש״ס ורש״י הכתובי׳ במפלה :

מלח עיין׳ אוכלים אין כהם דין׳ אכילת קרבן כהנים עתנים אדם כמה יוצא ובמה׳ בזה הבא לחפוף׳ בכל מעדנין ערוכי׳ בליעה ודיניה אם׳ ברכת שהכל׳ חוסר כל׳ כלי ראשון אפילו׳ כלי שני אינו מבשל׳ כל ניקח בכסף מעשר׳ לחם וסכין; גבי תיכול מים אחרונים׳ חי מלח׳ מליחה׳ מלח בקערה׳ מלח דמעמידים מלח ממון׳ מלח מעמיד׳ מלח כריך׳ מליחה במקום שאין מלח; מקוה ים מעלין׳ נודר מן המזון׳ סעודה שאין׳ פלפלין מותר לדון בשבת פנים להוכים׳ קומץ ודיניו׳ קרבן טעון מלח׳ שלשה דברים רוכן הקנות בית דין שבעה :

מלח עיין ש״ע י״ד סי׳ צ״ח וסי׳ ק״ח׳

מלח צריך על השלחן אפילו הפרת נקי ואין הפרש אלא שבפת נקי אין צריך להפסיק בין המוציא לאכילה בית יעקב קס״ח׳ לית דין צריך׳

מלח קובע למעשר שאינה יכול לאסור עוד מן הפירות או הירקות חהם אפילו עראי עד שיעשר משנה א׳ פ״ד דמעשרות ר״ע תי״ט׳ רמב״ם פרק ג׳ מהלכות מעשר פסקא ג׳ אחד מעשה הפרים קובע וכו׳ ודוקא בדבר שנגמרה מלאכתו :

מליגה החגיגה ביום טוב ודוקא אסורה אם אינו עושה בן לאכול הערב שו״ע א״ח סימן תצ״ט ועיין בסימן ת״ק סעיף ד׳ מליגת הראש והרגלים שמותרת והבהבה באור אבל לא מופלין ולא נחרין :

מליגה עיין׳ דם אחרים סלח׳ לענ׳ בעלי חיים בסם מרדכי פרק המוכם :

מליגה פירוש שמולגים התרנגולת בעוד שיש עליה הנוצה אחר שמסירו ממנה הבני מעים וכמו שעושים

לראש

מלות תלמיד חכם הלוה לחברו אינו יכול להפרע ממנו ואם לא היה המלוה ת"ח יפרע המלוה מן הלוה · חידה · פתרונה טען הלוה שנפרע השטר שאין משביעין הת"ח שנראה שחושדין אותו וגם אין גובין מן הלוה מפני שזה אומר אשתבע לי דלא פרעתיך סמ"ג הלכות דיינים אמנם יש חולקין :

מלוחים עיין דכריס כבלים כמוך סמסוס ·

מלוי ברבית כמה סמויות עיניהם אדם קורא לחברו רשע יורד עמו עד לחייו והם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו וכותבין וחותמין פלוני זה כפר באלהי ישראל פי' יורד עמו עד לחייו רגיל להתקוטט עמו כאלו הכהו וכאלו בא להרגו ואני שמעתי רשאי לירד לתוך אומנותו של חברו ולמעט מזונותיו של חברו וקשה בעיני שהתירו להנקם ולנטור רעה ועוד דאמרינן בכתובות עד שתים עשרה שנה מתגלגל אדם עם בנו מכאן ואילך יורד עמו לחייו ופי' יורד לתוך אומנותו איכא הא לכופו ולייקרו קאמר וכתב התוספות שם כתוב בתשובות הגאונים בשם רב צדק גאון יורד עמו עד לחייו רשאי לשרוף שליש תבואתו ותימא גדול מנין לו זה ואני הכותב אומר כי מה שכתב רש"י שקשה לו שהתירו לו לירד לתוך אומנותו של חברו הוא משום דאמרי' מסנהדרין פ"ט דף פ"א ואת אשת רעהו לא טמא זה שלא ירד לאומנות חברו · ב"מ פ"ח דף ע"א · עיין ביומא פרק בתרא דף ע"ה בענין קללת נחש אשה כנען ואדמה · והרי"ף ונ"י פרק ד' דב"מ דף ק"י ע"א · שלחן ערוך יורה דעה סימן ק"ס סעיף פ' ·

אומנות ממנו · בוא ורואה שלא כמדת הקב"ה מדת ר"ל פ"כ דף ע"ב

פלוג נרבית · דסע סם ·

זכור לאברהם ח"ס · יורד עמו עד לחייו מפס אלהים · ויחשו סורף סליס ממולאתו וכתב הרי"ס בתשובה סימן מע"ד דפירוש עד מות · וגם מביאם לממון לפדיום · זה · חשת ממך · ממיק כי סם דברי מלגמות · ורש"י והערוך פירשו יורד לאומנותו ולחייתו · עיין במהר"י כריב"ם סמ' ורש"י בקידושין דף כ"ח פירש יורד לאומנותו · בת"ם ספי"ב כממו אך במגילה דף ט"ח כתב רש"י פי' זה ממש אמרים ורחהו ע"ם ובבר סמד ע"ז כרב ממסיד מאר"י לב בהקדמתו לס' ספר הפרים בסוף ספר אביו ז"ל וספ"ם סדר מגילת ספר (מגודמן כרגע נראה לי) כרים קמשין ע"ם ודוק · וגמ"ם סרב כגס"ג · ועיין ע"ם רהכ"ן ספרי · כבק הספר דף קמ"ם סוף ע"ח וריש ע"ב עיין בדבריו ודוק · יעיר תוון אות ט' ·

מלוי ושרוי דאמרינן בענין הכשר כלי יין של נכרים דדינו שצריך למלאות את כל הכלים מים על כל גדודיהם ויניחם בהם כ"ד שעות מעת לעת או יותר אם ירצה (כ"ב הר"ן) ולסוף כ"ד שעות ישפכם (ותמים מותרים ויש אוסרים) ויתן בהם מים שניים ויניחם בהם כ"ד שעות או יותר וכן יעשה פעם שלישית ש"ע י"ד סימן קל"ה · הרי"ף ור"ן פרק ב' דעבודה זרה דף שס"א עמוד אלף ג' ·

אין מכשלין לסור כתבתי סם כסס סר"ן · סכסר כלים סל יין :

מלוי מי חטאת ודיניו פרק ד' ופרק ח' דפרה מלחמה אוסלת :

מלוי מי חטאת עיין · כלי חרס סמקבל עלזכב מוסלם :

מלוים שנים עשו מורשה לקבל חובם מיד הלוה ועברו בדבר דברים רבים מהרר"ש כהן ח"ג ע"ז :

פליח לבות סוכו :

מלוי עיין · כל לתוות פוי :

מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל נ"י דב"מ פרק ב' דף פ"א ע"ב · משנה ר פ"ט דשבת · ש"ע י"ד סימן רס"ד סעיף ד' :

מלחא גרליתא נהמא רשערי אקמשא וגצלי קדושין פ"ג דף ס"ח : הרב מלכלו :

מלח אינו מפליט מה שבלוע בכלים · ואינו מפליט מכלן עיין · שלם נקמרם · מליחה למפלים ·

מלחא צריבה בשולא בבשרא דהורא והרי"ף פ"ב דהשוכרת על משנה השולחן והקדירה · גמרא דשבת דף ס"ב · שלחן ערוך אורח חיים סימן ש"ח סעיף ט' ·

בלי ראסון אפילו · תפוס לסון האחרון כסס מנחת מגדולה חלו"ם סימן ש"ח דף רי"ם עמוד ב' מסס ב"ע ·

מלח בוזקין על גבי הכבש שלא יחליק מקדש אבל לא במדינה משנה י"ד פ"ב דעירובין · הרי"ף ור"י דף רכ"ח ע"א ודוקא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא אבל בהולכת איברים לכבש לא דהויא חציצה דעבודה היא דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי האי מלח ה"ד אי דמבטיל ליה קא מוסיף אבנים וכתיב הבל בכתב מיד ה' עלי השכיל ואי דלא קא מבטיל לה הויא חציצה בהולכת איברים לכבש דלאו עבודה ולא והכתיב והקריב וכו' ואמר מר זו הולכת איברים לכבש אלא אימא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא ·

מלח בטל לגבי בשר עיין · כלי ראסון אפילו :

מלח בקערה של בשר מה טעם לא הניח מהרמא"י בהל' פסח שיש להחמיר בו כמו שהניח בה' בשר בחלב והשיב דיש ללמוד משם דעיקר דיני אסור והיתר הם בי"ד וכל החומרות חשיבות לשם מכ"ש שיש לנהגם בחמץ הלק"ט ח"ב תשו' קצ"ו והמנ"ח כתב שם הפרש גדול יש בין מרוכה לקערה של בשר שהניח בי"ד סימן צ"ח וק"צ וק"ה אף דלפי הטעם המותר בא"ח סימן תמ"ז סעיף ד' נראה דיש במרוכה כדי להפליט כמו בקערה דההיא הכי אמרו טעמא דהיתרא משום דהמלח אינו מפליט מה שבלוע בכלים ואינו מפליט בצונן · הא לא אריא דקערה חמורה יותר בלי ספק מרדכי פ' כל שעה חתיר ר"ת מלח ששכח ישראל בכליו של נכרי למלוח בו בשר היתר וכן גבינות העשויים כדפוסים של נכרים מותרים משום דמלח אינו מפליט מה שבלוע בכלי וגם דניות לתת מלח בקערה או בקדירה של בשר וליתן מאותו מה"ת בתבשיל של חלב והיינו טעמא שאינו מפליט מה שבלוע בדבר שאינו אוכל · גביעות סגעזי · מליחה להפליט :

מלח דמעשרים אותו כדם ורינא דמלכותא שהמביא מלח אחר מן החוץ אחת דתו להמית אסור לאכלו בעיניה כגון לטבל בו צנון או ביצה וכן על ארוחת ירק תאכל בעין כמות שהוא אבל לערב אותו עם מיני תבשיל ולבשל ולבטל אסור הדם שבו לכתחילה מותר בשעת הדחק כיון שהוא נמנע גמור לאכול תפל מבלי מלח כד"א בזמן שאין במלח מעמיד אלא הדם אבל אם יש במלח דבר אחר המסייע בהעמדה ה"ל זה וזה גורם ומותר אפילו לאכול אותו בעיניה וכל שאין הדם מעמיד אלא ע"י האור הוי זה וזה גורם דכי דאסורא ואש דהיתרא וכמ"ש כי האי גוונא ממכין אנכרי מסיח לפי תומו תשובת הרמ"ע סימן ק"ז · עיין ש"ע י"ד סוף סימן ק"ה וב"י שם על דין מלח הבלוע בדם כגון שמליחת בשר וכו' · ומבטלין אסור זה לכתחילה מכמה טעמים שסברו"ע מרדכי בפרק גיד הנשה ר"י והשר מקוצי אומר שמלח הבלוע מדם שנתן בקדירה יש לראות כאלו כל הדם מלח ואפילו באלף לא בטיל וס"ה התיר והר"ם השיב על ציר שנפל בקדירה דה"ל מין ושאינו מינו לבטל בששים וכתב דכל מינו ציר בטל בששים לכל היותר :

מלחמה אין לך נאה בה אלא בחור ישיבה אין לך נאה בה אלא זקן חגיגה פ"ב דף י"ד :

מלחמה גדולה וקטנה אם יש חלוק ביניהם בענין ענונא דאתתא עיין נר מסיה לפי תומו · כפר כסס מהרי"ב חלק א' ב' :

מלחמה ואופן עריכתה משנה ר פ"ח דסוטה :

מלחמה מי הם החוזרים משנה ומי הם שאינם חוזרים ומי הם שאינם זזים ממקומם משנה ב' ג' ד' פ"ח דסוטה · בית סלין כו :

מלחמה נוצחת אין לך אם אין בה מזרעו של עשו גטין פ"ה ע"י סימן כ"ט :

מלחמה עיין · אין נוצחת · אין לך כל בגין וגניון · בל הימים דוו · ארבעה דברים מסרו · אשה כלחמת · בית דין מכרו · גרים · דוד בנבקו · והוה באפר ידים עסה ידו וגבר ישראל · חרב · על שלום · בגול הפותל עם תרלם והפותל כלי זין ולקחים הטוכלים מוי כמקום מחמת מלחכה · יוחנן כהן גדול ממע · יוכים · יוכלם אין לך · כלי מלחמה · כל כלי · לא כירה · מלבים ומלחמותיהם · נזק ודיניו · עד אסל במלחמה · עדיבו הפלכי · עד מפי עד ונוי כסס הבלב"ם קל"ס · עורבי המלחמה · ממון ונותב אסור · פרס וכלל כתפם · צרין קנרמיו

תי"ט · ח"מ ולע"ש סימן ס"ט · משנה הרי"ף ונ"י פ"י רכ"ב דף רמ"ו ע"ב ודף רמ"ז ע"א :

בתב יד · כתב יד או חתימתו . מלוה בעדים בלי קנין · מלוה בשטר :

מלוה על פה בעדים הנגבה מיורשין ושוענין אבא פרע תשו' הגאונים סימן קס"ג ·

מלות על פה גובה משטר ח"מ סי' קי"א ·

מלוה על פה גובה מן הלקוחות ומן היורשים דאורייתא אבל מדרבנן לא פ"א רכ"ם דף ס"ה ע"ב נ"י הרי"ף שם דף ע"ד ע"א · נ"י פ"ק רב"ק דף נ' ע"ב ר"ן פ"ידשכיב מרע דף ש"ט ע"ב · סוף בתרא · ח"מ ולע"ש סימן ל"ט · אינה נגבית מיורשין ואימתי רמב"ם פ"א מהלכות מלוה ולוה ותשובת הרשב"א סימן קס"ט · תשובות הכהן ח"ב סימן קע"ז מלוה על פה גובה מיורשין אך לא מלקוחות הרמב"ם פי"א מהלכות מלוה ולוה · אימתי מלוה על פה גובה מיתומים ומטלטלים ח"מ וב"י סימן ק"ז · הריב"ש סימן שצ"ב · גדולי תרומה דף של"ט מטלטלי דיתמי אי משתעבדי למלוה על פה או לא · משפט צדק ח"ב ס"ד · הרי"ף פ"א דקדושין דף תרכ"ו עמוד ב' · הרי"ף ונ"י פרק י' רב"ב דף רמ"ז ע"א ·

מכירת פחולה ד"ב משפט לדק · מטלטלי דיתמי · מלוה בשטר גובה מיורשין מלוה על פה אינה גובה · מת לוה בחיי מלוה אימתי יורשי מלוה גובין מיורשי לוה מלוה על פה :

מלוה על פה הוי המוכר קרקע לחבירו ולאחר ימים כשתבע ממנו המעות אמר שבשעה שהחזיק בה נתן לו כל מעותיו תומת ישרים קפ"ח ·

מלוה על פה ודיניה רמב"ם פי"ו מה' מלוה ולוה · עמוד אות ח' בחוב · ח"מ סימן ל"ט ע' קי"א ·

מלוה על פה ומלוה בשטר אין הפרש ביניהם לגבי יורשין בדליכא למיחש לפירעון הריב"ש סימן שצ"ב :

מלוה על פה ומלוה בשטר אם ניתנים במתנת שכיב מרע עיין · מלוה בשטר · ומלוה על פה · אם :

מלוה על פה ומלוה בשטר כתב בני משה בסוף ספרו בלקוטים דף א' ע"א ראיתי תשו' הריב"ל ת"א סימן ע"ר דמדברי כל אותה תשובה נראה שהוא סבר שה' ישעיה ס"ל דלא גבי ממטלטלי אפילו מלוה בשטר ובזה תקשה עליו דהרא"ש היאך גבי ממטלטלי דהיינו מלבושי' ותכשיטים ונפלאתי הפלא ופלא עליו דהוא עצמו כתב לעיל בשם ר' ישעיה דאפילו מלוה על פה גבינן מסקרקעי ח"ה נמי מלוה בשטר לגבי ממטלטלי דהא ר' ישעיה תשורת אותן וע"ק דס"ל דהרא"ש יוכל לומר דלא מגבינן מלוה בשטר ממטלטלי וזה אי אפשר דכיון דהרא"ש ס"ל דלא גבי מלוה על פה מקרקעי אלא משום דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה שהוה ליה להיות בשטר היכא שלוה בשטר מה שייך איהו דאפסיד אנפשיה כדי לגבות ממטלטלי ואם כן פשיטא כיון דלא שייך טעמא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה ודאי דלא חשיב לוקח אלא כיורש ועיין בגמרא ולא ידעתי דבר זה איך יעלה על הדעת לאומרו ואם תאמר דשייך איהו דאפסיד אנפשיה שהלוה לאשה שלא היה לה אלא מטלטלין לה נכותו והו"ל לחוש אולי תנשא ויפסיד חובו ומיירי הרא"ש היכא דלית לה אלא מטלטלין א"כ גם בזה לא תקשה כלום להרא"ש דכיון שבנדון של הרא"ש לא שייך איהו הוא דאפסיד אנפשיה כיון שלא הלוה לו כלום אם כן ממטלטלי מגבי ולכך היכא דאיכא נ"מ בין מקרקעי בין ממטלטלי מגבינן והיכא דליכא נכסי [illegible] גבי ממלבושים ותכשיטים ואפשר שלזה כיון הריב"ל [illegible] כתב ועוד חשבתי דרך אחרת לתרץ הס' וכו' ולענין דינא נראה דאפילו ר' ישעיה מודה דגבי מלוה בשטר אפילו ממטלטלי דוק ועיין פסקי הרשב"ם ח"מ סימן קע"ט :

מלוה על פה כותבין עליה הרשאה או לא עיין הרשאה :

מלוה על פה לענין רבית עיין · הלואה אינה כיפוס :

מלוה על פה מוקדמת למלוה בשטר מאוחרת תשו' רמב"ן סימן כ"ב · בעל חוב וכתובה כנגד תופת ישרים ס' · סוחרי סחורת כותבין · קדימה במלוה על פה :

מלוה על פה נפרעין מן הנוגים לפני אדירהם מפני שהוא

בשביל טירום ש"ע י"ד סימן קע"ח סעיף א' ברבי יהושע בן קרחה בברייתא פרק קמא דע"ז דף ו' דהרי"ף ור"ן פרק א' דעבודה זרה דף ש"ן עמוד א' :

יחיד והכים הלכה כרבים ספר נם פסוק :

מלוה על פה עיין · הדרכתה על · הסה המכנסת דבר על פה הסם לותה או ערבה · בעל בשטרות אשתו · הודאה בפני עדים · הודאה בפני שלשה · הרשאה על מטלטלי דכפרי ואפילו על מלוה על פה · חוב מהיתומים נביתו בשם הלשון ל"ח וק"ל · חוב על פה · מוקה לא עביד איניש דפרע חוב · כל לאחיו · כתובה במעמד בית דין · כתובה תנאי בית דין · מנו דתפיסה לכולי עלמא לא מהני · מנו לא אמרינן אלא באשטגות · מנו כנגד יתומים · מחייב שבועה הבא ליטבע על · מטלטלי דיתמי שאילנא · מלוה את חברו בעדים אין כותבין · מלוה בעדים בלי קנין נקראת מלוה על פה · מלוה בקנין בלי שטר כמלוה על פה · מלוה בשטר מאוחרת קודמת · מלוה המוכרת · מלוים שנים עשו מורשה לקבל חובם מיד הלוה · מקח וממכר ודיניו · משחקים באמנה טבות יעקב בשם סמ"ע · משכנתא חמשה לחם רב תפו' קמ"ט · מת לוה בחיי מלוה אימתי יורשי מלוה גובין מיורשי לוה מלוה על פה · נכסים משועבדים אין נפרעין בשם בן לב · סוחר מי שורע שכרו בעבור השוכר · עדות מלוה על פה עדים שכתלו אחר · פרעת מלוה על פה · קדימה במלוה · ריוח עסקא אין לו · סחורת סעולים בערבות · פסד חוב תמילוי אחר שכיעית שטר שכתוב בו הכית דשוי כמלוה על פה · שכיב מרע אמר תנו חובי שיש לי ביד פלוני לפלוני · שמעת כספים אינה טבנת · תוספת כתובה כמלוה בעדים · תפיסה בספקת מלוה על פה :

מלוה על פה שלא נתקבל העדות בפני הבית אין נזקקין לנכסי הקטנים אפילו כשחורה ומת בנדריו ותוך זמנו ואפילו בדאיכא אפטרופוס לדעת פוסקים הרבה ולכן ראובן היה חייב לאחר מנה ולו בן קטן ובשעת פטירתו צוה שיתנו לו המנה וגם הנכסים שהיו בידו בתורת פקדון אין לו כלום עד שיגדל הבן והאומר תנו מנה לפלוני שאני חייב לו הלואה הוי ולא מתנה ועיין שלשה שנכנסו לבקר את החולה אי צריך עוד לקבל העדות משפטי שמואל קכ"ח

שכיב מרע אם הודה · שכיב מרע אמר :

מלוה על פירות מעשרין והוא שיש לו הרי"ף פ"ה רב"מ דף ק"ב ע"א ·

מלוה על שטר גובה מנכסים משועבדים משנ' ח' פ"י רב"ב תי"ט · כתב יד :

מלוה עשה מעשה עם הלוה לחובת הקבלן תשו' הרשב"א סימן [illegible] תצ"ב · לע"ש וב"י טח"מ סימן קכ"ט :

מלוה קודם למצרן טור י"ד סימן קע"ב אם בא הלוה למכור קרקע המשכנתא אותו שממושכנת בידו קודם לקנותה יותר מבעל המצר ואפילו אם קנאה כבר בעל המצר בעל המשכנתא מסלקה ממנו :

מלוה קונה בשטר הר"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ד ע"א וכן סברי הרי"ף והרמב"ם וכן נראה מדברי הרי"ף פרק הזהב ומן רמב"ם פ"ז מהלכות מכירה וסומכים על הסוגיא שבפרק זה ושבפרק הזהב דאמרי' ויש דמים שהם כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור פי' הרי"ף כגון שמכר ראובן לשמעון שור בחמשים זוז ומשך שמעון לשור ונתחייב בדמיו לראובן והיתה לשמעון פרה והוא רוצה למוכרה א"ל ראובן לשמעון מכור אותה לי בחמשים זוז דמי השור אשר בידך אם א"ל הנה"י היא לך כדמים שיש לך בידי קנה הוא וכה ברמים ובדשותו הם נתחייב זה כחליפין שהיא הפרה אפי' על פי שעדיין לא משך אותה ועיין בתקוני דיל ויקיים שם בקדושין :

מלוה קונה משפט משנה ב' פרק י' דשביעית בתי"ט · בעל חוב קונה מסכון ·

מלוה של חבירו לוקח אותם בפחות זאינו חושש משום רבית ש"ע י"ד סי' קע"ג סעיף ד' · מהרר"ם אלשיך סי' ראובן גוה מלוי ח' מאות פרחים והניח בידו לבטחון שאר חוב משמעון של אלף פרחים אינו נותן לו אלא השמונה מאות פסרחתיו של חברו :

מלוה שלח כתב ידו ללוה או לשליח ושוב טען שאין זה כתב ידו תורת אמת קל"ב :

מלוה שעבודו דאורייתא נ"י פ"ש רב"ב דף ק"ם ע"ב שפכותא מלוה

שהם שלוה שלפים יום · עסקה כלי תגלי שחנה ללוותם על משכונות כסף וזהב ושיני · פרושה דרב יוסף דמלוה על המשכון שומר שכר · שביעית אין דאין שביעית משמטתה · פופפים בתשכון שרם שלוו על משכון זה שנה חק · פלחים ושבר שמשכון מהו שישלם כל אחד חלקו · שמטת כספים אינה נוהגת :

מלוה על המשכון שומר שכר בני משה סוף ספרו בלקוטים דף ה' ע"א ד"ת כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף ט' נשאל המלוה על המשכון וכו' והשיב דהוי שומר שכר וכו' וזאת התשובה הביאה בסימן זה בקצרה ונראה דפס' כרב יוסף ופלוגתייהו יתבאר מדברי מהרי"ק בשח"ם בחד' מלוה על המשכון ר"ס ע"ב ע"ש וכ"כ בסימן אלף כ"ט ד"ל והשיב עוד שהמלוה על המשכון ש"ש הוא ואם נתן לו רשות להשתמש בו חייב באונסין ע"כ והביאה מהרי"ק בשח"ם בהל' מלוה על המשכון סימן ע"ב מחודש א' הרי לך שפסק כר"י אברא דתמיה לי על תשו' זו דלא ימנע מהחלוקה מאי דקאמר ואם נתן לו רשות הוי כשמכבת לו מחוב הא אמרינן בגמרא דבמלות צריך למשכון דהוי ש"ש ולר' עקיבא הפסק הוא כותיה ופרש"י במלוה צריך למשכון להשתמש בו ולפסיק עליו להיות פוחת מהחוב והדבר מבואר בעצמי שהוא שוכר שכר ולא שואל דאין כר הנאה שלו שהרי משלם לו ואי בשאינו מנכה מחוב קאמר הרשב"א דאם נתן לו רשות וכי נראה מדבריו שהוא אותר להשתמש ותימה דהוי רבית וכ"כ תשוד דהתפלוה לחברו וכו' :

מלוה על המשכון שומר שכר עיין הר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ט ע"ב דלדעת רש"י קונה משכון קנין גמור אפילו להתחייב באונסיו · ש"ע ח"מ סימן ע"ב משנה ו' פ"ו דשבועות ח"ע ת"ט · הרי"ף פ"ד דשבועות דף שכ"ז ע"א ור"ן דף שכ"ז ע"א · מרדכי פ' שבועת הדיינים ופרק הנחל בתרא · משנה פרק האומנין המלוה על המשכון וכו' הרי"ף רמב"ם פ"י מהלכות שכירות · הרשב"א סימן אלף כ"ט אלף ט' · מהררי"ק שורש פ' · מהר"י טייטצק · רשד"ם ח"ד סימן צ"ח תשובת הגאונים סימן ס"ה וקי"א · בנימין זאב סימן הל"ח · ר"י והרא"ש סברי דהוא שומר חנם עיין בח"מ טור סימן ע"כ דברי ריבות סימן שמ"ג · רשד"ם חלק ד' סימן מ"ט פ"ה צ"ח · תשובות הכהן ח"ב סימן קס"ט · מתה המלוה יורשיו נעשים שומרי שכר רשד"ם ח"ד סימן צ"ח : אבד המשכון אבד מעותיו תשובת הגאונים סימן קכ"ח · נאנס המשכון נאנס לבעליו וחייבים לפרוע חובם רשב"ם פ"י מהל' שכירות ודלא כשמואל וכן סברי הגאונים ורמב"ן והרשב"א רשד"ם ח"ד סימן נ"ד ופ"ה · בנימין זאב סימן תר"ה · מהרד"ק סימן פ' · תשובות הכהן ח"א סימן קמ"ג · פסקי ריקאנאטי סימן של"ח · רש"י חלק והראב"ד כמשכנו לאחר הלואתי כרבי יצחק אם אין לו ראיה שנאנס או שאחר טוען ברי ואחד שמא השד"ם ח"ד סימן שפ"ח · מת המלוה והיורש טוען שנאבד באונס וכיוצא ח"מ סימן ע"ב · רשד"ם ח"ד סימן פ"ה · פסקי ריקאנאטי סימן תקנ"ב · אפילו לא היה שווה המשכון כנגד מעותיו אבד המשכון אבדו מעותיו בנימין זאב סימן תל"ה · אם המשכון של גוי ורוצה מהמלוה שחזר פשוטו בנימין זאב סימן תל"ז · מועיל לו להתנות שאינו מקבל אחריותו רשד"ם ח"ד סימן צ"ח · רשד"ם ח"מ סימן משכונות מסרם המלוה ביד המורשה לבקשת הלוה בתנאי שעשו כבר ושוב מת המורשה והמלוה מבקש מעותיו מאת הלוה רשד"ם ח"מ סימן פ"ח המלוה על המשכון והלך בין להוציא והניחו בביתו רשע ביד בניו אפילו בני י"נ שאינם ראויים לשמור גם היה עת שגנבים מצויים חייב את ח"מ · רשד"ם ח"מ ע"ש ראובן הלוה לשמעון על משכונות שהיו מלוי ונים ביד שלוחו של שמעון ברשותו ונגנבו או אבדו אין ללוי על ראובן כלום ושמעון חייב לשלם לראובן מה שהלוה לו וע"ש · רשד"ם ח"מ פ"ח פ"ת המלוה על המשכון ונגנב באונס חייב הלוה לשלם חובו ועיין מהרשד"ך חלק א' סימן קס"ז ואם יש חלוק במשכנו בשעת הלואתו למשכנו שלא בשעת הלואתו · רשד"ם ח"מ צ"ח המלוה על המשכון שהיה שוה יותר מהחוב כפלים ובשעת מיתתו צוה שיחזירוהו ללוה בלא כסף שהיה מוחל לו חובו ואחר שנפטר פשנו

היתומים קטנים לבקש המשכון ולא מצאוהו הרי אלו פטורים רשד"ם ח"מ צ"ח מלות על המשכון שומר שכר דהוי טוב לעשות פשרת קרובה לדין ועיין מהרשד"ך חלק ב' סימן קס"ט ומהרר"א בן חיים ח"א סי' קכ"ג · הרי"ף ור"ן פ"ו דב"מ ומשנה דף ק"ך ע"א וע"ב · הר"ן פ"ב דקדושין דף תרס"ב ע"ב ובתקוני דיל ויקיון שם · ספר נט פשוט לתר"ס בן חביב כלל ב' ז"ל ועיין במלוה על המשכון דפסקו רוב הפוסקים דהוי שומר שכר ויש מעוט פוסקים דפסקי דהוי שומר חנם ותופסי דנגל חקים לי יש מהם אומרים דאין אומרים קים לי כיון דרובא דמגבי מהמפורסמים והאחרונים פסקו דהוי שומר שכר ויש מהם אומרים דאומרים קים לי ויש מהם אומרים דטוב לפשר וכבר רמז דבריהם בכה"ג סימן ע"ב בהגהת ב"י אות י"א ע"ש בני משה תשובה ט"ז דף ל' ל"א ראובן לקח מעות מאלמנה אחת ונתן לה משכון וטענה שנשרפו המשכונות ונמצאת שקרנית ש"או אחר השריפה דבר אחד מהמשכונות בידה אם נאמנת על השאר בשבועה והשיב דאם היא טוענת שראתה בעיניה שריפת המשכונות תשבע ואם לא ראתה אלא שריפת הבית לבד אפשר שנגנבו וחייבת לשלם כדין שומר שכר :

בעל חוב קונה · משכונו כתן לחברו ללוות עליו מעות · מתעסק שמשון לכדו · פרושה דרב יוסף דמלוה על המשכון שומר שכר · קים לי סוהפים כפריעת המם ד"ה משה מלך חלק סני ספר פליפיי משפט רביעי · קים לי עיין ספר גט פשוט · שביעית אין דאין שביעית משמטתה :

מלוה על מטבע והוסיף או פחת וכל הדינים והחלוקים לענין רבית ש"ע י"ד סימן קס"ה והרי"ף דב"ק ריש פרק הגוזל קמא ובגמ' על גזל מטבע ונסרק ובשלחן ערוך חושן משפט סימן ע"ד ויורה דעה סימן קס"ב:

נוילה חוזרת כעיניה · משכת שמלה :

מלות על פה אינה גובה מן הלקוחות וגם לא מנכסים משועבדים הר"ן פ"י דכתובות דף תקי"ד ע"ב תקנה דרבנן היא משום פסידא דלקוחות אבל דבר תורה מלוה על פה גובה ממשעבדי סוף בתרא · חושן משפט ע"ש סימן ט"ל · הרי"ף פרק ה' דב"מ דף קי"א ע"א :

מלוה על פה גובה נכסים משועבדים אינו :

מלוה על פה אינה נקנית אלא במעמד שלשתן טור ח"מ סימן ס"ו · מהר"ם סימן ס"א · תשובות הרשב"א סימן אלף קמ"ט · רשד"ם ח"ד סימן ש"פ אין דרך להקנות מלוה על פה אלא במעמד שלשתן אם לא שיש מנהג פשוט בעיר להקנותו שלא מדעת הלוה ושלא ברצונו ועיין מהר"ם גאלאנטי ס' פ"ח ובבני שמואל סימן ל"ר :

מלוה על פה אינה נקנית באגב מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ו מוהרח"ש שם ח"ב סי' כ"ח אע"ג שאין יכול להקנות מלוה באגב יכול להרשות מלוה באגב :

בטול הרשאה · הלואה לא מקני באגב · מלוה על פה אם נקנית · מתנת ש"מ ודינים שהרח"ש :

מלות על פה אם גובה מנכסי מתנת שכיב מרע בית יוסף סימן קי"א בשם בעל התרומות סימן ס"ח ·

מקבלי דמתנת שכיב מרע · מקבל מתנת שכיב מרע אימתי :

מלוה על פה אם נקנית באגב הרמב"ם פ"ו מהלכות מכירה חו"מ וב"י סימן ר"נ · תשובת אלשיך סימן פ"ז לע"ש סימן ר"נ · מהררי"ם סימן ס"א · הריב"ש סימן ר"י · רשד"ם ח"ד סימן שפ"ג מרשה עליה באגב הריב"ש סימן ר"י · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן כ"ו מר"נא דגמרא אע"ג שאין יכול להקנות מלוה באגב יכול להרשות מלוה באגב ואי לאו הכי הוה אמינא בפשיטות שראוי לנבות בהרשאות מלוה והעידו שכך נהגו כמו שיראה המעיין וכן כתב גם התוכ"י שנתפשט המנהג גם מהרשד"ך ח"ב סימן פ"ג כתב על דברי הרמב"ם בזמננו כל הלוים נשתעבדו ונתפשט המנהג לדון עם המורשה ששולח המלוה וכו' :

בטול הרשאה שהרח"ש · הרשאה אם צריכה קנין אגב · הרשאה על מלוה על פה אינה נקנית :

מלוה על פה בעדים אי גביא ממשעבדי או לא ח"ט על משנה ב' פ"ב דכתובות · משנה ח' פ"י דב"ב ח"ע

חו"מ

ונסתר לו קרקע אחרי לוה מה הלוה המלוה עדים מראו מכאן שכתן לו מפומיה דרך הלואה · מוסר ודינו כשם לכ לכ ח"כ כ"ר לוה שלנסוהו ולקחו תחתיו אפילו שאמרו דלאמת שמלוה כאיש עליו · מלוה על המשכון את המלוה יודעיו כעדים שוכרי שכר · מת לוה בחיי מלוה · לפרע שלא בפניו · סופר פי פורע סכרו · פקיד בלאחן מן המקום : פרעון אם יכול שמלוה לקבל פרעון תחילה שב שדכה · פרעון באחריות שלוה · פרעון בפסות ז פרעון בסר שמכנחה הי תוכה · שוכר כותבין · שוכר כותבין למלוה ופס שיכר שנמלח בעל מלוה · שוכר מוציאו לוה אחר מיתת המלוה סטר אין מפירים כו פוס מסכם · סטר הוה לי והיורכם · סטר הוכית מלוה על הלוה איכו נאמן לומר פרעתי · סטר חוב הקודם אותו מהמלוה · סטר יוצא מתחת יד מלוה · סטרי חוב המוקדמים כשם תורת אמת קמ"ס למה סעדים יכולים לגרוע כח המלוה או הממאל בענין שטר מוקדם ומאוחר סטר פרוע אם נאמן כשם דשר"ס. ח"מ ק"מ · סטר סכתוב בו פניסטתם ושמלוה אוכל פירות · שכים פותחים · סעבות הכוף :

מלוה עיין מלוה פיין :

מלוה על המשכון אין המלוה זקוק לשומרו יותר משנה מלמוכרו ולנכות הלואתו ברינא דמלכותא גבי מלוה נגים ברבית ועשה מעשה כזה באחד שמשכן לחברו ספרים ואחר שנה שלא פרע בא הישראל ומכר המשכון לסוף שנה והבעו חברו לדין ופסק דאין לו עליו כלום מרדכי פרק הגוזל בתרא דף מ"ט ע"ג סימן קנ"ר בשם הר"י בן פרץ ועיין ש"ע ח"מ סימן ע"ג סעיף י"ד בהגה · ושם בסעיף י"ב וי"ג וי"ד אם צריך המלוה על המשכון להמתין שלשים יום אחר הזמן או אחר התביעה אם זקוק לשמרו יותר מהנוים מרדכי פרק הגוזל בתרא ב"י ס"ס ע"ב ושס"ט · אם לא אפרעך לזמן פלוני תוכל למוכרו אם יכול לעכב תשובה רשב"א סימן אלף יו"ד מלוה בא לב"ד ומשכון בידו ואמר שרוצה למוכרו מראין אותו רמב"ם פי"ג מהלכות מלוה ולוה · אם יכול לכופו שיחזיר לו חצי משכונו בחצי דמיו ח"מ סימן ע"ר · משכן לו לזמן חושן משפט סימן ע"ב ז

דינא דמלכותא דינא · סתם הלואה שלשים יום :

מלוה על המשכון המוכרה אי בעי כתיבה ומסירה ח"מ סי' ס"ו והיינו אם בענין כתיבה ומסירה בסכירת שטר זה · סטר חוב נקנה :

מלוה על המשכון דעתיו רמב"ם פי"ג מהלכות מלוה ולוה · עשור אות ח' בחוב · הרא"ש כלל ז' ק"ו ק"ז · הריב"ש סימן שצ"ג מהרי"ק שורש קצ"ד · מישרים נתיב ו' ח"ב · ח"מ וב"י סימן ע"ב · משפטי שבועות דף י"ח החזיר לו המשכון ונאבד הוי פסידא דלוה מהר"ם סימן פ"ט התנו אם לא יפרע לזמן פלוני יהיה המשכון שלו בנימין זאב סימן שע"ד · נאבד אחר שפרע הרא"ש כלל ז' סימן נ' · ח"מ סימן ע"ב · הרשב"א סימן אלף ט' · נאבד ברשות יורש רשד"ם ח"ד סימן צ"ח · נאבד ברשות שליש תשובת הגאונים סימן קכ"ט · נפחת המשכון ח"מ סימן ע"ב · לוה הוציא לפדות משכונו ומלוה טוען שנחלט בידו תשובת רשב"א סימן ק"ב · מהר"ם סימן א' · תשב"ץ סימן ק"ץ · מלוה חפרו על המשכון ומת המלוה והלוה רמב"ם פרק י"ג מהלכות מלוה ולוה · לוה שואל שני כלים ומלוה אינו מודה לו אלא אחד ח"מ סימן ע"ב הרשב"א סימן אלף י"ז מחלוקת ביניהם בסך המעות רמב"ם פרק ח' מהלכות טוען ח"מ סימן ע"ב · הרשב"א סימן תתקצ"ח אלף מ' · תשובת רמב"ן סימן פ"ר תשובת הגאונים סימן ק"י · מהרי"ק שורש צ"ד סימן ד' · בנימין זאב סימן תמ"ו · אם יש לו עד אחד לזכות הלוה שיודע בחשבון תשובת רמב"ן סימן פ"ד בנימין זאב סימן תמ"ו · נתן לו קצת פרעון וחולקין בסך תשובת הרשב"א סימן תתע"ז ואלף מ"א ורמב"ן סימן פ"ד · נאבד המשכון וחולקין ביניהם בשוויו או שאומר איני יודע משנה פ' שבועת הדיינים וגמרא דפרק המפקיד רמב"ם פרק י"ג מהלכות מלוה ולוה · הריב"ש סימן שפ"א · תשו' הגאונים סימן ס"ח · מהרר"ש כהן ח"א קמ"ט מי שמשכן חזקת ביתו של חברו שהיתה ממושכנת בידו ברשותו ביד מי שהיה חייב לבעל המשכון ובשוכר זה החוב משכנו ביד אחר שלא ברשות בעליו כדי שלא יוציאנה מידו בער חובו בלא כסף ובלא

מחיר ושב הלך לו למקומו אחר חרי זה נאבד את מעותיו ותחזור החזקה לבעלית · מהרר"ש כהן ח"ג נ"א ראובן לוה משמעון ונתן לו משכון ונאבד ולוי לתווך שלום ביניהם עשה פשרה בעד עשירה זהובים גם הלוים לשמעון וכשבא לתבעם ממנו לא רצה ליתנם לו חזר לוי ולקחם מראובן חזר ראובן ות בעם משמעון אמר לו כבר נתתים ללוי ולוי נפטר ועי"ש בן רב חלק ב' סנהדרין מלוה על המשכון רשד"ם סימן תכ"ט פלישת בית יהודה ס"ז ראובן לוה משמעון ונתן בידו למשכון תכשיטי זהב ותגורה אחת של כסף ובשעת הפרעון החזיר לו תכשיטי הזהב וטוען שמעולם לא ידע מהתגורה הרי זה נשבע היסת שלא ידע ופטור מדיני אדם וצריך עיון אי חייב בדיני שמים :

מלוה על המשכון ונאבד המשכון או נגנב ודיניהם משנה הרי"ף ור"ן פ"ו דשבועות דף ש"ב ש"ג · ש"ע ח"מ סימן ע"ב · גמרא פ"ו דשבועות דף מ"ג האי מאן דאוזפיה אלפא זוזי לחבריה ומשכן ליה קתא דמגלא אבד קתא דמגלא אבד אלפא וזהו פי' קתא דמגלא בית יד של גרזן :

מלוה על המשכון ונתנו ביד איש אחר ושוב בפני עד אחר אמר לו שרצונו יהיו מעות ההלואה ההיא לשם המאור ובשעת מיתתו חלקם באופן אחר לא קנה ההקדש שאין משכון כפקדון כ"ש שלא הקדיש מעכשיו אלא מחמת קטטה מהר"ם גאלאנטי יד נ"ד :

מלוה על המשכון לא ישתמש בו משום רבית ואם יש חלוק בין משכון ספרים לשאר משכונות ש"ע ח"מ סימן רס"ו סעיף ב' בענין מצא ספרים ובר"ן פ"ו דשבועות דף ש"ל ע"א · ש"ע ח"מ סימן ע"ב סעיף א' המלוה על המשכון צריך להזהר שלא ישתמש בו מפני שהוא כמו רבית (לשון הטור ופשוט הוא ודינים השייכים לסימן זה בריב"ש סי' תנ"ד ושנ"ג ואם נשתמש בו מבואר ביו"ד בריש סימן קס"ו בענין דר בחצרו וכתב הסמ"ע שה"ה בכאן) ואם המלוה לעני עדי מרא וחצינא וקרדום וביוצא בו ששכרו מרובה ואינו נפחת אלא מעט יכול להשכירו שלא ברשות בעלים ולנכות לו דמי השכירות בחובו (משנה אבא שאול אומר מותר וכו' ב"מ דף פ' ע"ב ופסק שמואל הלכתא כוותיה שם דף פ"ב ע"ב וכדמפרש לה שם ועיין משנה הרי"ף וני' פ"ו דב"מ דף ק"ד ע"א וע"ב) ויש מי שאומר דדוקא לאחרים יכול להשכירם אבל לא לעצמו משום חשדא (טור מסברתא נפאי צדקה שאין להם עניים פורשים לאחרים וכו' ב"ב סוף דף ח') הגה ודוקא שלא התנה מתחילה עמו אבל התנה עם המלוה מתחי' שרי (ב"י מאוקמתא דגמרא ב"ב דף פ"ב ד"ש ע"ב וכפירוש רש"י שם) ועיין ביו"ד סימן קע"ב וקס"ו · י"א דאין חלוק בין ספרים לשאר דברים ואם למד בספרים שהלוה עליהם מקרי שולח יד בפקדון ודינו מבואר בסימן רצ"ב סעיף א' וסעיף ח' ויש מחלקין משום דקסבר מצוה קעביד מרדכי פרק אלו מציאות שתי הדעות ועיין ביו"ד סימן קע"ב · ראבי"ה שם דבדיעבד לא מקרי גזלן והביא המרדכי ראיה מהנהו עובדא דקפוראי סנהדרין דף כ"ז ע"ב וביו"ד סימן קע"ב סעיף א' הביא רמ"א בשם מהרי"ל ואגודה פרק הזהב דאפילו לכתחילה מותרים מהירושלמי לדון בדבית לחבורת מצוה וראיתי בסמ"ע שכתב לתרץ דשם איירי בשהתנה עמו המלוה להשתמש בו בלא נביאתא ותימא הוא לע"ד דהראי' מינרע נרע וכן כתב הרשב"א הביאו הב"י מסי"א דכזה הוי רבית קצוצה · עיין מג' משה בסוף ספרו בלקוטים דף ח' ע"א ד"ה כתב הרשב"א כתבתיו בערך · מלוה על המשכון שומר שכר :

מלוה על המשכון עיין אפטרופוס יתומי ממשכן · בכור נוטל פי שנים במלוה · בעל הבית מכה על משכון שוס מאתים בעל חוב קונם · הלוואה ודינים אסור ללוות ומשך המשכון אינו יכול לאחר כן · מכנס תעניסנו · גובו על מכרח הסורעו כשם מהר"ם כהן ח"ג ק"ז חוב על מתנה ודיני כתיבה · מזונות אשתו ודיניהם מסדר' קמרו דף מ"ו מלוות קדמה : לשעבת לא מקרי המלוה על המשכון · מחויב שבועה ואינו מהר"י בן לב ח"ג קס"ו · מכירה על מנת להחזיר נמח לדק כל כ"ח מלוה אמר המשכון · מלמד הבאה למים · מלמד ודיני · מכה לי בידך ושלם בגם · מהר"ם כהן ח"ח ק"ס · משכני מתן לחברו ללות עליו מעוי ולוה משכנות · משכנות ומטלטלים · ספרו כינהו כשם מהר' בורלאי ח"מ ס"ד

Digitized by Google

שכתוב בו הלואה ומשכונת עיין מדינת י"ד נ"ח ס"ח) ולא ידור בחצרו חנם (משנה שם דף ס"ד ע"ב) ולא ישכור ממנו בפחות אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא (פירוש אינה עומדת להשתכר מימרא דרב יוסף בר מניומי א"ר נחמן שם וכרישנא קמא) ונברא דלא עביד למיגר ואם דר בו בכבר כיון דחצר דלא קיימא לאגרא אין צריך לתת לו אפילו לצאת ידי שמים ואפילו אם הוא גברא דעביד למיגר (טור בשם הרמב"ן והרא"ש שם בפסקיו ושפ' כן דברי הרי"ף וכן דעת תלמידי הרשב"א והנמ"י בפ"ו מהלכות מלוה ולוה בשם הרמב"ן והרשב"א) ולהרמב"ם אפילו אם גברא דלא עביד למיגר הוי אבק רבית וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים (שם בפ"ו וכ"כ הנהות שם בשם סמ"ג וא"א ודברי הרי"ף בפשטן מוכחי כדברי הרמב"ן) ובחצר דקיימא לאגרא הוי אבק רבית לכ"ע טור ועיין עוד בח"מ ריש סימן ע"ב · אמר לו הלויני ודור בחצרי אי קיימא לאגרא הוי רבית קצוצה (עיין ש"ך ח"ג ס"ב ונדולי תרומה דף רכ"ב רכ"ג) ואי לא קיימא לאגרא הוי אבק רבית (טור בשם הרמב"ן וכמו שציינתי לעיל) הנה ודוקא בסתם אבל אם אמרו לו דור בחצרי בשכר הלואה אפילו לא קיימא לאגרא הוי כרבית קצוצה דמאחר שאמר לו בשכר מעותיך הו"ל כאילו השכירו לו עכשיו (ב"י בשם תלמידי הרשב"א) ואם הלוהו ואחר זמן תבע חובו ואמר לו הלות דור בחצרי יש אומרים שאינו אלא אבק רבית (שם בשם הרמב"ם בשם רבותיו שם בפ"ו ודקדקו כן מדכתיב לא תתן לו בנשך שתלאו בשעת נתינה) ויש אומרים שהוא רבית קצוצה והוא שאמר לו כן בשעה שמרויח לו זמן (שם בשם רש"י בדף ס"ד וכ"כ ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הראב"ד שם בהשגה וסיים וקדושין יוכיחו) והוא הדין בכל רבית שבא לארם דלא קצץ מתחילה יש מחלוקת זו אם הוא אבק רבית או קצוצה היכא דהוי אבק רבית יש אומרים שאפילו אם לא פרעו עדיין ותובע הלוה שינכה לו מחובו שעור השכירות לא מנכינן ליה (שם בשם הרי"ף שהביאם הרא"ש שם וכתב מהר"ד נא"ל בכל ספק רבית שהוא מחלוקת הפוסקים אם הוי רבית קצוצה או אבק רבית מוציאין וכן ספק אי הוי אבק רבית או לא לא מפקינן עיין רשד"ם י"ד ס"ב די לבית לוי סימן נ"כ) ויש אומרים דמנכינן ליה) שם בשם רבינו אפרים וכ"כ הראב"ד שם בפ"ו בהשגה) הנה והסברא אחרונה היא עיקר (היא סברת הרא"ש והטור ורבינו אפרים) מי שקבל מעות בהלואה (דין זה כתבו הרב ב"י בסימן קע"ז סעיף י"נ) מאחר ונם לומר עם פנו והתנה עמו שיתן לו משום זה ההוצאה אע"ג דהוא נותן לו ההוצאה בלא הלואה משום שלמד עם בנו אפילו הכי אסור דהוה ליה כהלוני ודור בחצרי דאסור אפילו לא קיימא לאגרא (במרדכי פרק איזהו נשך בשם תשובת מהר"ם ועיין אלשיך ק"ו דהוי רבית דאורייתא) והוא הדין בכל כיוצא בזה מיהו אם נתן המעות בדרך מתנה ואם ירצה הלוה יוכל לעכבם לעצמו ולא ישלם לו מותר אע"ג דמשלם לו אח"כ מי שאינו צריך ללוות מעות רק לטובת מלוה אומר לו קנה לך חרבה זו וכל מה שתוציא על זה עלי לשלם לך וכל זמן שאיני משלם לך דור בה בחנם מותר הואיל ואין כאן הלואה רק עשה לטובת המלוה (ב"י בשם בעל התרומות) ש"ע י"ד סימן קס"ו הרי"ף וג"י ומשנה פ"ה דב"מ דף ק"נ :

מלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצרו ודיניו משום רבית ש"ע י"ד קס"ו · לחם רב תשו' ק"ן מבאר דין המתנה עם חברו שילוהו וידור בחצרו חנם ולהיות שא"ל שזה אסור עשה לו מכירה והקונה הטיב עמו בנהוג ונתן לו לחשבון טוב ק"ן זהובים אם יוכל המוכר לחזור בו ושם מבאר ארבע אופני קניינים שיש לקרקע ובאיזה מהם צריך שיקנה כדי שיהיה המכר קיים ועיין משכנתא חמשה כתבתי שם בשם לחם רב תשובה קמ"ט מהר"ם טראני ח"א ס' ק"ו אסור להלוות לחברו ע"מ שיקנה ממנו קצת סחורה ביותר משויה דהוי קרוב לרבית קצוצה ואפילו בסתם אם מעלהו הרבה כמפורש דמי · מהר"ם טראני ח"א כ"ג המאריך לחברו זמן חובו על מנת שיעשה לו הכרו מלאכה ידועה ביותר משוויה הרי זה רבית קצוצה ועיין שכירות אסורה · תורת אמת ק"ע בדין תמלזה אחת חברו לא ידור בחצרו חנם ודברי המאור · גדולי תרומה דף רכ"ד אמר הלוה למלוה בעצמו אחר זמן שהלוה לו דור בחצרי בשכר מעותיך מבטלים אצלי לדברי האחרונים ז"ל שאומרים שכל שהרויח לו זמן הוי רבית קצוצה הכא נמי הוי רבית קצוצה ואפילו בחצר דלא קיימא לאגרא והוא שיהיה המלוה גברא דעביד למינר · וברף רכ"ה הלוהו על המשכון ואחר כך דר בחצר הלוה בענין שהוא אבק רבית בזה לא דברו המפרשים אי מנכה חשבר או לא אבל נראה דכיון דיש משכון כידוע על ההלואה שנתנו לו הלוה וקי"ל כר' יצחק בקידושין דבעל חוב קונה משכון הרי הוא מוחזק ואין לנכות דהא אי מטי לשעור זוזי דמסקינן מניה משכונא ה"ל כסלוק דמשכנתא דאפוק מניה הוא ועיין מפי · פסקי הרא"ש ב"מ פרק איזהו נשך ואע"ג דער עתה לא היה רגיל להשכיר ופו' אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ועיין תורת אמת סימן דב"ו מהר"ש בתן ח"א דף ל"ד · דר בחצר חברו · מאריך זמן פרעון · משכנתא מתנה · ספר חברו בתוקפו · תקף עבדו של חברו :

מלוה לחברו על ידי ערב ודיניו משנה הרי"ף ונ"י פרק י' דב"ב דף רמ"ד ע"ב ודף רמ"ח ש"ע ח"מ סימן קכ"ט סעיף ח' ושם דיני הקבלן : ערב · קבלן :

מלוה לחברו על שדהו ודיניו עיין · מכירה על מנת להחזיר ויניה לענין רבית מלוה :

מלוה לעולם יכול לחזור בו מלהלוות זו היא דעת הרשב"א בתשובה תתקמ"ח חולקים הרמב"ן והר"אם עיין מגיד משנה פכ"ג מה' מלוה ולוה :

מלוה לעולם יפה כחו מכח לוה רשד"ם ח"ד סימן ק"נ · ספר קוליא מלוה על הלוה אינו נאמן לומר פרעתי :

מלוה מכר נכסי לוה שלא בפניו רשד"ם ח"מ סימן ר"ן : נפרע שלא בפניו בשם רשד"ם ח"מ סימן ר"ן :

מלוה מלכה מוצאי שבת שולחן ערוך אורח חיים סימן ש' · מוצאי שבת :

מלוה מעות חברו בלא שטר נקרא פושע עובדא דרב אשי ורבינא עיין רשד"ם ח"ד סי' כ"נ :

מלוה מעותיו על בתי הקדש אם יכול לדור בהן תשובת הרא"ש כלל י"נ סימן ו' · מקום מוקדם לעניים מותר :

מלוה מעות לחברו וקבל עליו אחריות נכסים אין במשמע אלא נכסי הסחורה ואם שינה בהליכת הדרכים ודבר דלא שכיחא אין צריך להתנות עליו משפטי שמואל כ"ט : מלתא דשכיחא לכר :

מלוה מעות על בית אם קנה זכות החזקה בן חביב סימן קי"ט רשד"ם חח"ק ד' סימן רכ"ח : חזקת סכתים ותלרות :

מלוה מעות על שטרות שאינו יכול לגבותם הוי מלתא דלא שכיחא עיין · מלתא דלא סכיחא דלא :

מלוה מעיד ללוה והוא דאית ליה ללוה ארעא אחריתי הרי"ף ונ"י פ"נ דב"ב דף קפ"ה ע"א :

מלוה נעשה אם נפרע חובו בפקדון חבלו אפילו באותם קלעי סי' קס"ו : פרעון חובו בפקדון :

מלוה נתנה ליתבע בכל מקום פקדון ואבידה במקומן דוקא הרי"ף פ"נ דב"מ דף צ"ב ע"א · ועיין ב"ק פרק הגזל משנת הנגזל את חברו ופו' בישוב לא יחזיר לו במדבר הרי"ף ונ"י פרק י' דב"ק דף מ"ז ע"א שלחן ערוך חושן משפט סימן ע"ר · משנה ונמרא דב"ק דף קי"ח עמוד א' ;

גולם אם כתבם · מלוהם ביתנה · מלוה לחבירו בריבוי · פקדון מורעו ·

מלוה עיין · אונס ודיניו לוה אנסוהו ולקחו מקומו ואומרים דבעמם מלוה באים עליו · אין אדם מוריש ממון בשם מהר"י סרחבי ח"מ ס' יו"ד י"א · אלו עוברים בלא תעשה · בעל חוב · בעל חוב אם יכול למחול . גם שם האיש · מלוחה עיין · זמן בית דין מלשים יום · חזקות אם יש להם דין קרקע · סתמא בין ערב ללוה · יורשי מלוה באים לגבות · יתומים קטנים ונכסים מועטים · כותבין סטר ללוה · לוה אם יכול לאסור נכסיו משועבדים למלוה · לוה חלק נכסיו לבניו · לוה לא דבר עם המלוה · לוה מכר קרקע למלוה אחר שהגיע זמן פסוח ונפלר -

Digitized by Google

שנמסר בפניהם בעשר : מלוה בעדים :

מלוה בשטר ואינו יכול לגבות כלום מן הלוה כדין אעפ"י שיש ללוה לפרוע ומודה הלוה ולא מחל לו המלוה חידה ופתרונה כגון שטר שיש בו רבית וזקף הקרן עם הרבית בשטר שהשטר פסול ואין גובין בו אפילו הקרן פרק איזהו נשך :

מלוה בשטר ודיניה · מלוה אומר על שטר חובו איני יודע אם הוא פרוע וחזר ואמר ברי לי שאינו פרוע גובה בו ב"י מח"מ ס"ס ס"ח בשם הריטב"א ז"ל · דיני מלוה בשטר עיין בעשר אות ח' כתוב · ובח"מ סימן ל"ט וקי"א :

מלוה בשטר ומלוה על פה אם נקנים במתנת שכיב מרע מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן י"ו שכיב מרע שנתן חובות מלוה בשטר ובעל פה די"א דכי היכי שלא קנה אותם לא קנה השאר :

מתנת שכיב מרע ודיניה ד"ה מוהרח"ש בספרו :

מלוה בשטר כמאן דגביא דמיא נ"י פ"ט דב"ב דף רכ"ח ע"ב · כתב יד :

מלוה בשטר לזמן בלי נאמנות ועבר הזמן על המלוה לישבע הרא"ש כלל פ"א סימן א' :

מלוה בשטר לזמנים ידועים נתחייב לפרוע ואין בו נאמנות אם נאמן לאמר פרעתי בכל זמן מישרים נתיב ו' ח"ט רשד"ם ח"ד סימן כ"א מי שחייב לחברו מנה לזמנים אינו נאמן לומר פרעתיך והשטר לזמן אחרון הרשב"א סימן אלף ס"ה הביאה ב"י ח"מ סימן פ"ב ·

מלוה בשטר לענין רבית עיין · אלמנה אינה גובה :

מלוה בשטר מאוחרת קודמת למלוה על פה המוקדמת עיין כל חילוקי דינים בענין בתשובות מטה יוסף תשו' ד' ח"מ · נכסי יתומים אין בית דין נזקקין ד"ה מטה יוסף ח"מ תשו' ד' · קדימה במלוה על פה :

מלוה בשטר מקויים הוציא המלוה והיורש טוען ברי"א פרוע הוא ומלוה אומר איני יודע אין עליו אלא חרם סתם ח"מ ולע"ש סימן נ"ט · תרומות שער נ"ג · חזר ואמר עיינתי בחשבונותי ויודע אני ודאי שאינו פרוע חוזר וגובה בו בירת יוסף מחושן משפט ולע"ש סימן נ"ט ·

מסר פוליא מלוה על הלוה :

מלוה בשטר נקנית בכתיבה ומסירה שהרי יש דבר הנמסר להקנות שעבוד שבו רמב"ם פ' כ"ב מהלכות מכירה · לע"ש וב"י מח"מ סימן ר"א :

מלוה להוצאה ניתנה אם כן · מסר חוב נקנה :

מלוה בשטר נקראת ראוי כשלא הגיע זמן פרעונה רשד"ם ח"ר סימן שע"ה · ודברי ריבות סימן ע"ח :

מלוה בשטר עיין · אשה לוקה או פרנס · הודאה בבית דין דכמלוה בשטר דמיא · הודאה בפני עדים · הודאה בפני שלשה שהודאה בפני שנים · זמן בשטרות כותבין משום · חוב מהיתומים גביתו בשבועה אלעזר ל"ת · ומהדר"ם אלשיך ק"ל · חוקה לא עביד איניש דפרע תוך זמניה · חתימה שלא כדין אין לו דין · כופר מלוה בשטר · כתובה במעשה בית דין · שנו לא אמרינן אלא כשהטפסת · מלוה כתב שטר פלוני פרוע · מלוה על פה ומלוה בשטר אין שפרע · מלוה על פה מוקדמת למלוה בשטר מאוחרת · מעיד שלשתן בשטרות · מלוה על ידי · מתחייב בדבר שאינו · נדוניא וחוספת כשמתה אם לכתובה אשה דין מלוה בשטר · נכסים אפותיקי אין נפרעין בשם כן לב · עוקר מי שירע מכרו נעכות ששוכר · שתא קלין · עד אחד מעיד ששטר פרוע · עדות בבית דין כמלוה בשטר · עדות מלוה בשטר · עדים אין כותבין · פרע איתמי פרי חולו · פונם שטרו · פרנסה קלא אית ליה · קדימה במלוה על פה · קרבן ודיני נכסים שכותה שבעו"י · שטר אחריות · שטר שדאה · שטר בכתיב דהוכן בשם שמעון · שטרות בעולים בעדכאות · שטרות הספר בעוכה · שטר בטל · שטר שכתוב בו לכל מוכיח שטר זה · שטר שכתוב בו רביעית דהוי כמלוה על פה · שטר שנמחל שעבודו אינו חוזר · שכיב מרע אמר שטרותי שמיטה בשטר אינה בוכנת · תפיסה בעד מלוה בשטר :

מלוה גדול מעושה צדקה ומטיל בכים היינו הנותן מעות למחצית שכר גדול מכולם שבת פרק ו' דף ס"ג פי' המלוה אין העני בוש בדבר ·

מלוה מצוה להלוות · שטר כיס :

מלוה גמורה אם פורעין מן מתנה דברי ריבות סימן קט"ל :

מלוה המוכרח לחברו ואין בידו משכון של לוה או שטר חוב להקנותו כדינו גם הוא אינו שם להיות מעמד שלשתם אינו מכור ולא יתן לו יותר ממה שקבל מהר"ר"ם גאלאנטי פ"ח ועיין רשד"ם חושן משפט סימן ש"ף · ובבני שמואל סימן ל"ד :

מלוה ולות אעפ"י שעשה עכוב בדיניהם עכ"ז כופין אותו לישב בדיני ישראל הרמ"ע תשו' נ"א · ומהרד"ם פארווה סימן נ"א :

מלוה ולוה ודיניו רמב"ם פ"א מהלכות מלוה ולוה · מהרי"ש כהן ח"ג מ"ט שנים שהיו בעיר אחת והלכו לעיר אחרת ולוה אחד מחברו בתנאי שיפרע לו בתוך כך ימים אחר שובם למקומם ושעבר לו קרקעותיו ושב ולא פרע והלך לו וב"ד אחרי שהודיעוהו הורידו את המלוה לקרקעותיו יפה עשו :

מלוה יכול לומר איני נשבע עד שיהיו כאן מעותי רמב"ם פי"ד מה' מלוה ולוה · גדולי תרומה י"א כל נשבע ונוטל יכול לומר איני נשבע עד שיביא ממוני :

מלוה ישנה עיין · מחזיק וחוזרת כספתה ד"ס מוהרח"ש ל"ו · מסר סכל לספינו יסן נושן · מסר חוב מעבר זמנו יותר מעשרים שנה · סליחות · ודיניו בשם רשד"ם פ"ע תל"ח · סליה סמנו כשם רדב"ס פ"ח כ"ג :

מלוה כתב ששטר פלוני פרוע אינו אלא כמשחק לע"ש סימן נ"ח ·

מלוה לא ימשכן אלא בב"ד נ"י פ"ג דב"ק דף י"ד ע"א ודיניו מה ימשכן והחזרת המשכון משנה י"ג פ"ט דב"ם ובמפרשים ·

מלוה לגוי ברבית עיין · חוקה חכרונת מלוה · חנות אקיסטמו חטם עיין · עני המהפך בחררה :

מלוה להוצאה ניתנה אם כן נקראת דבר שאינו בעולם וע"כ אין נקנית אלא בבאותיות רמב"ם פכ"ב מהל' מכירה · מלוה כסף נקנים ·

מלוה להוצאה ניתנה הר"ן דשבועות דף ש"ך ע"ב · משנה ב' פ"ט דכתובות ת"ט · משנה א' פ"ב דקדושין ת"ט · משנה א' דסנהדרין תי"ט נ"י פ"ג דב"ב דף קצ"ז ע"ב הא כן שאלה שהיא חזרת בעין מגן דוד על ש"ע א"ח סימן י"א ס"ק ו' · הר"ן פ"א דע"ז דף שמ"ט ע"א ת"ט משנה ב' פרק ב' דשבת · ר"ע משנה א' פ"א דע"ז · הרי"ף ור"ן פ"א דקדושין דף תרפ"א ע"ב · קדושין במלוה ·

מלוה לזמן אין שביעית משמטת לאותו זמן תשובת רמב"ן סימן רנ"ו · ב"י ח"מ וטור סימן ס"ז דלא קיי"נן בירת לא ינוש · פסקי ריקאנאטי סימן שנ"א · לע"ש סימן ס"ז פרק קמא דמכות מימרא דשמואל תרי לישני :

פרעון סלא הגיע · שמטת כספים אינה נוהגת :

מלוה זכור לאברהם · ח"ה · מלוה לחבירו לזמן ורואה שהלוה מבזבז נכסיו וכו' ס"ע ח"מ סימן ע"ג סעיף י"ד · וכתב על זה הרב חיים שאל ח"ב סימן ל"ח אות טו"ב ח"ל ובתוך הזמן רואה המלוה שהלוה מבזבז וכו' מכר סחורה בקבין ולא מסך ורואה שהקונה הוא מבזבז וכו' עיין בתשובות הרדב"ז דפוס ויניליא סימן כ' ומ"ש בכנסת הגדולה בעקל וכו' עיין מהרח"ש בתו' חיים ח"א סי' פ"ג ובסו"ת מבר"י קבלי סימן כ"ב עדות ביהוסף ח"ב סימן ס"ו ועיין בתשו' מהריק"ש סימן ד' כמה שיטקי דינים ובסו"ת הרדב"ז דפוס ויניליא סימן ס' עכד"ק ·

מלוה לחברו בישוב לא יחזיר לו במדבר משפטי שמואל קט"ו · נזלן כפל תשובה · הלוואה מתנה · מלוה ניתנה :

מלוה לחברו בשביל שימחול לו חוב מה אי הוי רבית קצוצה או אבק רבית נטה דעתו של מערי גדולי תרומה דף רס"א ע"ב שיהיה אבק רבית אך לא הוקע עצמו בדין זה כי לא מצאו מפורש בפוסקים ·

מאריך זמן פרעון :

מלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעברו אפילו הוא בטל (כרבא בריה דרב יוסף בר חמא וכו' ב"מ דף ס"ח ע"א הרי"ף ונ"י פ"ה דב"ם דף ק"ג ע"ב וכתב מהר"ר גא"ל בש"ע יורה דעה סימן קס"ו קודם ס"ק א' נמצא בספרי מהר"י מקורביל שאסור להשתמש במשכונות של גוים מפני גניבת דעת אם לא אחת לשלשים יום לתועלת המשכון · שטר שכתוב

מלוה אמר אבר שטרי והלוה טען שישנו בעולם והכא ברהרשאה מהרר"י טראני חושן משפט י"ו י"ז ·

סיכר כותבין :

מלוה אמר ללוה המנה שאתה חייב לי תנהו למלוה שלי ונפל הפרש ביניהם הרא"ש כלל ס"ט בסוף · א"ח ולע"ש סימן קכ"א :

מלוה אסור לתבוע לעני ואסור להצר לו כשיודע שאין לו ממה לפרוע שנאמר בפ' משפטים לא תהיה לו כנושה ר"ל לא תתראה לפניו כנושה מכילתא וב"מ פ' איזהו נשך · רמב"ם פ"א מהלכות מלוה ולוה · סמ"ג לא תעשה סי' קפ"ה ח"ם סימן צ"ז :

מלוה את חברו בעדים אין כותבין עדותן ונותנין למלוה שלא יחזירו למלוה על פה כמלוה בשטר עד שיאמר להם הלוה כתבו השטר וחתמו ותנו לו ואעפ"י שאמר להם כן צריכין לימלך בו אחר שחתמו בשטר ואח"כ נותנים השטר ביד המלוה וי"א שאינם צריכים לימלך בו בד"א שלא קנו מידו אבל אם קנו מידו שהוא חייב לו מנה הרי אלו כותבין ונותנין אעפ"י שלא אמר להם כתבו שסתם קנין לכתיבה עומד ואפילו נשתהא זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבעם שיכתבו לו הרי אלו יכתבו ויתנו ואין צריכים לחוש שמא פרע וכותבין זמן הקנין או יכתבו שטר דנא אחרנוהו וכתבנוהו ואפי' מת הלוה קודם כתיבת השטר ואפילו קבע לו זמן ועבר הזמן יכולים לכתבו אחר מותו וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו לו השטר כותבין להם ויש חולקים ואומרים שאם משך מילתא טפי משלשים יום אין כותבין ואם קבע לו זמן לפירעון אין כותבין אחר אותו זמן דחיישינן שמא פרע ש"ע ח"ם סי' ל"ט סעיף כ' נ' הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תע"ה ע"ב ·

כותב אדם עדותו על השטר · כותבין שטר ·

מלוה את חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים נ"י על הרי"ף דמתניתין א' פ"ח דב"ק נ"י דב"מ פ"א דף ע"ד ע"א ומלוה שלא בעדים עובר על ולפני עור תתן מכשול הרי"ף פ"ה דב"מ דף קי"ד ע"א · הרי"ף ונ"י פ"ז דשבועות דף שכ"ב ע"ב ופלוגתא דפוסקים שם כשאמר לו אל תפרעני אלא בעדים אי נאמן לומר פרעתיך בפני פלוני ופ' ומתו או הלכו להם למדינת הים והר"ן שם דף שכ"ג ע"ב · נ"י דפ"ק דב"ק דף כ"א ע"ב · ש"ע ח"ם סימן ע' · ופסק בעל מאירת עינים בשיש עדים שהמלוה התנה עמו כן אנן סהדי מכח החזקה שלא פרעו ומשום הכי נאמן המלוה בלא שבועה ואם אמר לו אל תפרעני אלא בפני פ' ופ' וא"ל פרעתיך בפני אחרים אם באו אותם אחרים שפרע בפניהם פטור ואם מתו או הלכו למדינת הים אינו נאמן שם · הר"ן פ"ז דשבועות דף של"א ע"א · הר"ן ריש פ"ב דכתובות דף תע"נ ע"ב · רמב"ם פ"ו מה' טוען · תרומות שער כ"ה · פסקי ריקאנאטי סימן רצ"א · ש"ע ח"ם סימן ע"ט סעיף י"נ · משנה כ' פ"ו דשבועות · הר"ן פרק ב' דקידושין דף תרל"ט ע"ב ד"ה אמר רב נחמן :

מלוה את חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים עיין .

גוזל את חברו · מפקיד אצל · פסק דין אם נאמן · שטר מקויים מלוה על חברו :

מלוה את חברו ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים או בפני פלוני ופלוני ודיניהם הרי"ף ור"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ב ושכ"ג · ש"ע ח"ם סימן ע' · עיין מגיד משנה פ"ז מה' טוען · תרומות שער כ"ה סימן כ' · רמב"ם פט"ו מה' מלוה ולוה · לוה טען שפרע ומתו או הלכו למ"ה נאמן פ' שבועת הדיינים · רמב"ם שם · ותרומות שער כ"ה · ואם באו והעידו שפרעו די ללוה פ' שבועת הדיינים · רמב"ם פט"ו מהלכות מלוה ולוה · ויש בדינים אלו חלוקים מפני חלוף הנוסחאות המלוה את חברו בעדות בקנין צריך לפרעו בעדים תרומות שער כ"ח סימן א' · פסקי ריקאנאטי סימן רצ"א · אמר ליה אל תפרעני א"א בעדים צריך לפרוע מטעם דעבד לוה לאיש מלוה חושן משפט סימן ע' · תשובת הכהן ח"ב סימן י"א · אם נאמן לומר פרעתיך תשובת רמב"ן סימן צ"ז :

מלוה את חברו בעדים ·

מלוה את חברו וא"ל הלוה טול מעותיך ונגנבו או אבדו או נאנסו חייב הלוה עד שיקבלם המלוה אבל בפקדון משאמר ליה טול את ש"ך כלתה שמירתו מרדכי פרק האומנין דף ל"ב עיין סוף מהרש"ל · ש"ע ח"ם סימן ק"ך :

מלוה באחריות לוה · מעות באחריות מלוה :

מלוה באחריות לוה ולפעמים באחריות מלוה עיין ·

מעות באחריות המלוה :

מלוה ביד אומרים אם יכול להקדישה תורת אמת קנ"ב דישנויה במחלוקת ובשכיב מרע הקדשו הקדש · פסקי ריקאנאטי סימן תע"ד הלוואה אין יכול להקדיש :

אין אדם מקדיש · שכיב מרע מקדיש ·

מלוה בנכסי אשת לוה ודיניו איך שתהיה תרומות שער ו

בעל חוב אם גובה חוב ממלוה :

מלוה בעדים בלי קנין נקראת מלוה על פה משום שנאמן נ"כ לומר פרעתי פ' שבועת הדיינין וסוף בתרא ע"פ עדים גובה מבני חרי רמב"ם פ"א מה' מלוה ולוה · תרומות שער כ"ה סימן א' · תשובת הרשב"א סימן א' קם ט חושן משפט ולע"ש סימן ל"ט · משנה הרי"ף ונ"י פרק יו"ד דכ"ב דף רמ"נ ע"ב ודף רמ"ז ע"א :

מלוה על פה בעדים · שטר בעדים בלי קנין :

מלוה בעדים עיין · מלוה בשטר הלוי :

מלוה בקאטבי"ו לקח סחורות הלוה שבאו לעירו והביאם לביתו ומשם מסרם לשומר שני ונגנב חלק מהם הרי זה חייב דהוה ליה מחוייב שבועה שלא פשע ואינו יכול לישבע שבעודם ברשותו נגנבו ומשלם ורין מלוה על המשכון בן לב חלק נ' קט"ו · רשד"ם סימן תכ"ט ·

שומר שמסר לשומר :

מלוה בקנין בלי שטר דינה כמלוה על פה תשו' הגאונים סימן ה' :

מלוה ברבית מעותיו לגוים בחנות חברו ברשות ועל שמו ושוב העלילו על בעל החנות ונטלו חלקו וחלק המלוה בעל החנות פטור מתשלומי נזקו.. ואם ירצה הלוה להשביעו שלא שלח יד במעותיו לתתחייב באונסין הרשות בידו הרמ"ע פאנו נ"ב :

מלוה ברבית נכסיו מתמוטטים הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"י ע"א שלחן ערוך יורה דעה סימן ק"ס סעיף כ' ·

מרבה הונו :

מלוה ברבית עיין · גולנים ופסולי ברבית · לוה מצטרף עם עד לפסול מלוה · מלוה לגוי ברבית · מלוה ברבית כמה כמיתות עיניהם · מעות המלוה אותן שלא ברבית · פדות יצ"א על אדם שמוזק מכפרות :

מלוה בשטר אוברת היא שלא כל שעה אדם זוכר להפרע ממנה ירושלמי · בית יוסף מחשן משפט סימן ק"א סעיף ר :

מלוה בשטר ביד המלוה כאלו הממון הכתוב בו מוחזק בידו תשו' הרמב"ן סימן ק' ·

מלוה בשטר גובה מיורשין ולקוחות ומלוה על פה אינה גובה מלקוחות רמב"ם פי"א מהלכות מלוה ולוה ·

תלוה על פה גובה :

מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רל"ז ע"ב · ש"ע ח"ם סימן ס' וסימן ק"ד · הרי"ף ונ"י פ"ו דיבמות דף תנ"ד ע"א · מלוה בשטר גובה ממשעבדי סוף בתרא ח"ם ולע"ש סימן ט"ל · מלוה בשטר ממאי גובה ח"ם סימן ק"א · הרי"ף פרק א' דקדושין דף תרכ"ו ע"ב · הרי"ף פרק ה' דב"ם דף ק"א ע"א · משנה הרי"ף ונ"י פרק י דב"ב דף רמ"ו ע"ב :

מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים עיין ·

יפה כח שטר · מלוה את חברו בעדים אין כותבין · מלוה על פה מוקדמת למלוה בשטר מאוחרת · עדים שנמצא אחד · קרובים כמלוה על פה · שטר בעדים · פטרות המעולים במרכאות ·

מלוה בשטר הוי שטר חתום בעדים או שנמסר בעדים כשהוא כתב שאינו יכול להרי"ף נמ"ן פרק המגרש רמב"ם פי"א מהלכות מלוה ולוה ב"י ח"ם סימן ל"ט · חושן משפט ולע"ש סי' מ' · ורבינו האיי ורב שרירא בעו שיחתמו שנמסר

לאחשורוש כל פריינם ודוק והשכח עכ"ל · ובמדרש אסתר רבתי כתב וז"ל א"ל המן לאחשורוש השתא לירת אנא ידע מנייניהן כי נפקו ממצרים הוו להו שית מאה אלפין גברי ועל כל חד וחד יהיבנא לך מאה זוז דהיינו חמישים שקלים מגילה פ"ק דף י"ו · ועיין בתרגום · ואני שמעתי שנתכוון לשקול שקלי כל ששים רבוא של ישראל מבן עשרים עד בן שבעים שנה דימי שנותינו בהם שבעים שנה ומבן עשרים מתחילים לשקול דוק ותשכח · עיין שער אפרים תשובה מ"ת המבאר לשון התוספות הנ"ל · עיין הראנ"ח בדרשותיו דף קצ"ט וק"כ כנסת הגדולה א"ח דף ק"ב ע"א · עין ישראל מאמר כ"ד פ"ק דמגילה :

מלבושי גוים לא ילבש ישראל ושאר דברים האסורים משום לא תלכו בחוקות הגוי ולמי שהוא קרוב למלכות מותרים וגם לרופא אומן מיתר ללבוש מלבוש מיוחד וכו' ש"ע י"ד סי' קע"ח · עיין רמב"ם פי"א מהלכות עבודה זרה וחקותיהם וגם מותר לו לגלח כנגד פניו ·

אבל קרוב למלכות · אומסים · רובי אוס"ע · וזקן כמאסמו ושאלוני עבודה זרה גלוי :

זכור לאברהם · א"פ · מותר ללבוש מלבושים המיוחדים ליסמעילים וליכא איסורא · שו"ת כהונת עולם סי' ע"פ תפוכת הרב מהר"ם ספמי ז"ל והסכמת רבו הרב המחבר הרמ"ד ז"ל דלא כמאן דאסר בתשובה שם סי' ע"ר ע"ם דהריסם כאורך וכרוחב כלבוישם וכקותמם · הרב חיד"א ז"ל בפרורי י"ד סימן קע"ח אות כ' · ודאיתי בספר החסידים סימן ר"ח שכתב וז"ל וכגון כמודים שאין לשם וקן לובשים בגדי נשים לשמכל או לבוש בגדי לסטמות שאוכים כגון ר"מ שלבשו א' מבנים כדבר שאסור והלבשו זמנית הכנים כפיו ·

מלבושים אם הם בכלל מזונות ב"י אה"ע סימן קי"ד ·· ב"י מח"מ ס"ס ר"ז · תשו' רמב"ן סימן ק"ח · לע"ש סימן ס' :

מלבושים ותכשיטין שקנה לאשתו אין כח בידו למוכרם אפילו לפרנס עצמו ואין חלוק בין בגדי שבת חוים לבגדי חול אבל כלי זהב וגדולה יכול למוכרם וכן בגדים ותכשיטים שנתנו לה קרובים יכול הבעל למוכרם לפרנס עצמו מהרי"ק שורש י"ד ענף ה' · פני משה ח"ב צ"ב לקט הקמח אה"ע דף קמ"ז ע"א בענין התכשיטים של זהב וכסף שהבעל עושה לאשתו מבלי שום חיוב ותנאי בשעת הנישואין העלה דיכול הבעל כל זמן שירצה ליטלם לעצמו ובעלי חוב גובין מהם אפילו לדעת החולקים בבגדי שבת הכא יודו ודוקא דנתנום לה סתם אבל אם הקנום לה בפירוש אין הבעלי חוב גובים מהם מאחר שהבעל עצמו אינו יכול ליטלם וכל זמן שהיא אינה טוענת שבפירוש הקנה אותם לה הב"ח גובה מהם אפי' שהם תחת ידה וכשהם תחת ידה וליכא ראיה היא נאמנת בשבועה שתשבע שהקנם לה מכח דין טענת מגו ואם הן ביד שליש ברשות הבעל קיימי עד שתביא ראיה ע"ש ודרכי נועם ס"א ורדב"ז קס"ו ומהרח"ש נ"ג ומ"ו ועדות ביהוסף סוף סימן ס"ה תמצא ברור דין התכשיטין והמלבושים ופרח מטה אהרן חלק א' ק"ג ·

בעל חוב אם גובה חובו מבגדי אשה · כתובה תכשיטים אלמנה מלבושים ותכשיטים :

זכור לאברהם · א"ה · ועיין להרב שמן המור חא"ב סי' א' שהאריך להפלפל ע"ד הפוסקים ובעלי תשו' הם המדברים בפרטי דין זה וללמד יצא בנידון שלו בחתן א' שהם טבעת זהב שנתנו לחמותו לסיום הנדוניא והכיות שהיא לא היתה כעיר כזמן אשר שלחו הטבעת הנז' בהיות בידה ורצה לקחתה באמרו כי בכלל מלבוש היא וכיון שהסנו אבל המלבושים שיבאו יהיו בכללים בנדוניא הרי היא שלו וחמותו היתה אומרת בי טבעת לימים בכלל מלבוש ופרי היא שלה · וזו שלכה העלה דטבעת לא מקרי מלבוש והוכח דמיא על החתן להחזירה לחמותו יעש"כ · שוב ראיתי אחו"ר להרב עיקרי הד"ט א"ח דף פ' שהביא דברי שו"ת הנז' והרב שבות יעקב ח"א סימן כ"ב ועיין עוד להרב חיד"א בשיים סב"ל ח"א דף כ' וחוכמת לוד דף ס"ו ע"ד ובאהבת דוד דף ע"ח ע"ד וגם ראיתי שהביא תשו' הרשב"א המיוחסות להרמב"ן סימן ק"ם ותולדות אדם סי' קפ"ג שער אפרים סי' קכ"ד לחם לרק סימן נ' וסימן י"א הם המדברים בנדונים שונים בענין מלבושים :

מלבושים מיוחדים להקריב עיין · קרבן וכמה :

מלבושים עיין · בגדים ·

מלבושים שקידין בל"א רעניקטיבר אשר דרך נשים לשאת אותן על ראשיהן בשעת גשמים כדי שלא יטנפו הגשמים את צעיפיהן היקרים גם שלא יפלו על גופן נראה דאין לאסור בשבת ובפרט דמוטב שיהיו שוגגין עבודת הגרשוני פ' :

מלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעה"ב דמב"ם פ"ג מה' תשובה · ופ"ג מה' חובל כל המלבין פני אדם כשר בדברים אין לו חלק לעולם הבא :

אונאת דברים · בושת · במערכת במאי זהירי · נפיכם אם · גסינס קיורדים · ובגלפי פמחי ובאספו · כל המלבין · מכנה שם · תשובה דיניס סימן ט' :

מלבן בשבת שעורו כמלא רוחב הסיט כפול הרי"ף ור"ן פי"ג דשבת דף קל"ו ע"א · רמב"ם פ"ט מהל' שבת המלבן את הצמר או את הפשתן או את השני וכן כל כיוצא בזה ממה שדרכן להתלבן חייב וכמה שעורו כדי לטוות ממנו חוט אורכו כמלא רוחב הסיט כפול שהוא אורך ארבעה טפחים המכבס בגדים הוא תולדת מלבן וחייב · והסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו הרי זה מכבס וחייב שהסחיטה מצרכי כבוס הוא כמו שההגסה מצרכי ביטול ואין סחיטה בשיער והוא הדין לעור שאין חייבין על סחיטתו · משנה ר' פי"ג דשבת · סים על בגדו · ספסוף בגדים · טוט בגדים · סחיטה ודיכה :

מלבנות תתבואה פרק ג' דפאה :

מלבן שעושים בע"ק חברון הורה דיש לברך עליו בורא מיני מזונות ושכן העידו לו שנהגו הקדמונים ע"ש י"ד דף קי"ג פ"ח קי"ב :

זכור לאברהם · א"ה · לא נתבאר בדברי הפר"ח פה ובדברי הרב המחבר שהעתיקם מאי דין המלבן לענין ברכה אחרונה · והרב זרע אברהם סי' א' פסק דאם לא היה בפת שאכל שיעור כזית מקמח דמברך בנ"ר ואם היה בו כזית מברך מעין שלש סביא דבריו בכאה"ם סי' ר"ח ס"ק נ' מהם יד אהרן · ואמנם הפר"ח בשו"ת שבספר מים חיים סי' ח' פסק דבכל גונא מברך מעין ג' ע"ם ובכאה"ס ובספר נשמת חיים להרב מהרד"ח אבולעפיא בכ"ר רוז סי' א' ·

מלגלג על דברי חכמים עיין · רבי דרוש ·

מלה בסלע משתוקא בתרין מגילה פ"ב דף י"ח פי' אם תרצה לקנות הדבור בסלע תקנה השתיקה בשתים ·

מלה עיין · ביאור קלת מלות ·

מלואים בימי משה כשנתחנך אחרן ובניו לכהונה היו באים כמצת שבתודה חלות ורקיקין ורבוכה ומעשיהן משנה ב' פ"ז דמנחות ·

מלואים עיין · איל המלואים · דורות פסעה · תודה מעלת ·

מלוגמא עיין · כלל גדול אמרו בשביעית פ' מלוגמא מלא לתמא עיין בר"ע משנה א' פ"ח דשביעית ·

מלוה אבד המשכון אם נלקח בלסטים מזויין וכיוצא בו משאר אונסים ישבע המלוה שנאנס וישלם לו בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה שלחן ערוך חושן משפט סימן ע"ב סעיף ב' ושאר דינים שם ·

מלוה על המשכון ·

מלוה או לוה מצאו מעות יתירות אימתי חייב להחזיר פרק איזהו נשך · רמב"ם פ"ד מה' מלוה ולוה :

מלוה אינה קונה בקדושין בקרקעות במטלטלים פ"ד דב"מ נ"י דף צ"ח ע"א :

מלוה אינו חייב להניח להפרע חנוי בעל חוב של לוה בשביל שלא יכניסהו בבית הסהר תרומות שער ה' סי' ב' · לע"ש סימן ק"א · פסקי ריקאנאטי סי' ש"ו · ח"מ סימן ק"א רמב"ם פ"א מהלכות מלוה ולוה ואם אמר הלוה כל נכסי משועבדים לגוי אין שומעין לו פסקי ריקאנאטי סימן ש"ו · לע"ש סימן ק"א ח"מ סימן ק"א רמב"ם פרק א' מהלכות מלוה ולוה · טען לוה שמשועבדים למוקדמים תרומות שער ה' סי' ב' · לוה שטען שאין לו :

מלוה אינו יכול לירד לנכסי לוה בלי רשות ב"ד וכו' שומא והכרזה כפי תנאו בשטר הרא"ש כלל ס"ח סימן ח' · ח"מ ולע"ש סי' ס"א · אם לא מצא המלוה דיין שירצה לדונו יכול לע"ש וח"מ סי' ס"א בשם הרא"ש כלל ס"ח סי' א' :

Digitized by Google

מלאכי חבלה עיין · אסתלגנית · בשעה שנתרשל · ואתם לא תלאו אינו מפתה כיון שניתן רשות למשחית לחבל · שואל · נרכיו אל ישאל · דהוא בשעה שנחכד · שלשה מלאכי חבלה מזמנו לו לדוחו :

מלאכים אינם בני בחירה זרצון עיין · נרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי פ״לה :

מלאכים זכור לאברהם · א״ס · מלאכים אין להזכיר שמותם ובנערותי עמדתי בזה דלמה אסור להזכיר שמות המלאכים כיון שאנו מזכירים שמותיו ית׳ בשם תלה ובשאלה ילתכיני מדע ואין מגיד לי עד שמצאתי אחר ד״בם ארחות חיים שבסוף ספר לקוטי ש״ס דפוס ליוורנו שכתב ח״ל ופעם אחת שאלתי למורי ו״ל כי הרי שמות אדנות ואלהים וכיוצא אנו מזכירים אותם תמיד ולמה לא נזכיר שמות המלאכים אנבדאים והשיב לי נסוד פ׳ ועברתי בארץ מצרים · ואמרו חז״ל אני ולא מלאך ופי׳ בואר לפי שארץ מצרים היתה מלאה גלולים ואם ירד שם המלאך יתלבש באותה הזוהמא אבל הוא ית׳ שמו אם אוכלה ואין דבר עומד בפניו ואינו מקבל טומאה ח״ו ולכן בהזכרת שם המלאך מתלבש הקול הוה באויר העולם אשר יש בו בחינת חומר וקליפה כנודע אבל שמותיו ית׳ אינם מקבלים טומאה להזכירם אבל שם הויה אף בי נגדול ע״כ השמות צריך לטעליתו לדוב קדושתו ומעלתו · אמנם שמות המלאכים שהם כמלאים כמה כל אדם הנקרא בשמותם כגון מיכאל גבריאל רפאל וכו׳ מותר לאדם להזכירם ואין בזה חשש עכ״ל :

מלאכים זכור לאברהם · א״ס · מלאכים הוא כינוי לנביאים וישלח מלאך ויוציאנו ממצרי׳ ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ויקרא רבה פ׳ שלח לך ותפ״ק דשבת אמרו לא חרבה ירושלים אלא עד שבא כס ת״ח שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים והכי אמרינן שמורידתנים מאן מלאכי רבנן דאמליך במלאכי השרת וכן דרשו בס׳ ברכו ה׳ כל מלאכיו גבורי כח עושי דברו וזוהר דרשו פ׳ אחרי מלאך ה׳ סביב ליראיו מלאך דא שכינתא ע״כ הרב ,כאות יעקב בקונ׳ מענה לשון · ועמ״ש הרב ערכי הכינויים דף ס״ג ·

מלאכים היכא שהיתר דהיכא אסור להתפלל אליהם ולהשתחוות לפניהם עיין · נרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה ·

מלאכים ממונים להכנסת התפלה לפני ה׳ איכא לדברי דשב״ה עיין · ומירות בלשון כריתה : נרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה · תפילות ושנוי כין ·

מלאכים נבראו בשני עיין · סמיכים דרשינן :

מלאכים עיין · משמעו כנויים אחרונים ·

מלאכי שרום שר בכיון בעדיגו עיין · נרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שלה ·

מלאך ממונה על התהריון לילה שמו שנאמר ולילה אמר הורה גבר והוטל שפה ומעמידה לפני הקב״ה ואומר לפניו רבש״ע טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טפש עשיר או עני ואלו צדיק או רשע לא קאמר דא״ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה · גדה פ״ב דף י״ו הכל בידי :

מלאך עיין מג״א על א״ח סימן רס״כ ס״ק א׳ בשם מהרי״ו דמותר לזרוק דבר חוץ לשלחן ואין לחוש לאותה שאומרים שזורקים למלאך ע״כ ופי׳ שדבריהם דברי משל שאם יזרוק דבר ולא יוכל לכבד הבית בשבת א״כ יהיה הבית מנוול ויצא המלאך השוב השלות ועיין תשובת מהרי״ל סימן קס״ג שבמקום שלא נהגו לכבד בליל שבת אסור לזרוק · ועיין בכה״ג אורח חיים סימן ש״ח על הגה״ה בית יוסף :

אברהם בקר אותו קב״ה · אשת אליהו · דברי תורה · כבוד ודכון · מלאכי השרת עיין · פסוק זה פר העולם · רואות ארבעה ·

זכור לאברהם · א״ס · והרב תוספת כתב לפי מה שנהגו העולם לומר בליל שבת שלום עליכם וכו׳ בלאתכם לשלום א״כ שנאמר מזה הנוסח שהמלאכים יוצאים משם מיד אחר הלויה לביתו א״כ נ״ל דמה שאמרו המושלים שלא יצא המלאך המלוה אותו משם ע״כ היינו שמורית כשחוזרים המלוים אותו מבה״כ לביתו שאז אם יראה את הבית מסודר יחזור ויצא מיד וא״כ לפ״ז מאחר שנהגו לכבד הבית בשחרית שבת אין לשום לוה אף שמכבדים הבית בליל שבת אכן תקרוב כדפם סידור א׳ על שם גדול אחר בדורנו שמחק הנוסח בלאתכם לשלום ולפי סברא הדין עמו בזה אך קשה לשנות הנוסחא המקובלת בידינו מקדמו׳ ושכן נוהגים בכל העולם להודה בנוסח זה עכ״ד ופתב הרב מחזיק ברכה דנוסחתנו היא בלאתכם לשלום והכונה שיברכוהו כשילכו לרצונם ולבחירתם וע״כ הרב מחלית השקל פסות פ״ד כרוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך ועל כן אין לשנות הגרסא ·

מלאכת אוכל נפש שמותר ביום טוב חוץ מהוצאה והבערה ומכשירי אוכל נפש שיכול לעשותם מאתמול ש״ע א״ח סימן תצ״ה · המתענה בראש השנה אסור לבשל לאחרים מהר״י וויל סי׳ נ״ח עיין ש״ע א״ח סימן תקכ״ז סעיף ב׳ בהגה · ועיין סימן ט׳ בתשובות דרכי נועם דהיתר שתיית עשן הטאבאקו ביום טוב אע״נ שהרב כנסת הגדולה מחמיר · לגים שהכיאום · הבערה · אלה בסומאה ביום טוב · סאסקו כבוי · מכשירי אוכל · סימן בכשר ביום טוב · ראש השנה מתענים · רפואה ביום טוב שלא נפסק שמי · סחיטה ביום טוב · תענית בראש השנה :

זכור לאברהם · א״ס · ועיין להרב ברכ״י סימן תקי״א ותקס״ז ובמחזיק ברכה סימן ר״י ותקי״א · שהביא כל דברי האחרונים והרוכה לו׳ עלתה לפלפל בחכמה על כל פרטי דין זה תלא דעתו דעת עליון להתיר וזולת כש״ב שכתב שיש מחמירים מפני האיסור ושאח ו״ל היה מחמיר ביו״ט ראשון על פי חלום מו״ר וקנו הרא והוכירו במחזיק ברכה סי׳ ר״י הנ״ל ועיין נ״כ לאורח עיקרי הד״ט עליין רבנים אחרים הם שמדברים בענין זה ובכל יום מתפשט מנהג זה ורבים שתו הטוטון גם במדינות אלו :

מלאכת מחשבת אסרה תורה עיין · סבת מלאכת ·

מלא לוגמיו ושעורו הוי רובו של רביעית עיין ש״ע א״ח סימן רע״א סעיף י״ג ועיין תשובת הרמ״ע פאנו סימן י״ד והיינו כל שיסלקו לצד אחר בפיו ויראה מלא לוגמיו שם בש״ע · הר״ן פ״ה דפסחים דף ר״ן ע״ב · הר״ן דיומא דף שכ״נ ע״א והכל לפי מה שהוא אדם ומוכח בגמרא דהאי שיעורא באדם בינוני פחות מרביעית :

דבר שצריך כוס · חולה ביום · שעורים ומדות :

זכור לאברהם · א״ה · עמ״ש האחרונים ס״ו שם בסימן ער״ח ובסימן ק״ן ותרי״ב והרב מור וקציעה בסימן ק״ן בקונטרס מזיגת כוס יפה פלפל בחכמה בענין שיעור שתייה ובסופו כללא כייל קיצור כל העולה מדבריו והאיתי לעתיקם פה לפי שאין ספרו מצוי אצל כל אדם ו״ל שם · לפי דרכנו למדנו ששה מדות בשיעור שתייה · א׳ השתייה כדת של תורה בכל מקום שנזכרה היא רביעית (בכלל מגזר שוכרים שא״מ) שיעור רביעית כנ״ל בשיעור קינסרים זה והטעם מפני שיכול לקדש ולעמוד על כוית ששוה נ״כ שיעור אכילה בכל מקום · ב׳ ליתובי דעתא ביום הכפורים כמלא לוגמיו דבינוני שהיא קרובה לכביצה הן חסר הן יתר · ג׳ יתירה עליה מדת מלא לוגמיו ממש למשמעות דכוס של ברכה (וכל מקום שטעון כוס) לשתות צריך לשתות יותר מרביעית והוא קרוב לשתי ביצים לשתות גם זה לבינוני ולגדול לפי גדלו ולקטן לפי מדת לוגמיו ויצא בכך היכא דלא אפשר ליה ולא בעיא ליה מורה · ד׳ אבל לכתחילה צריך לשתות יותר מזה בייתי רובא דכסא לשתות אם הוא מזג כראוי ובכמעט דהיינו של חד תרי או תלת למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואיכא מ״ד אפי׳ הכוס גדול ביותר צריך רובו (וי״א שזה א״א בכוסות דפסח בלבד) והוא השיעור נ״כ לברכה אחרונה ועל שתיית פחות מרביעית לא יברך לאחריו ואם יברך לבטלה עסר י״ · ה׳ ושיעור מלא לוגמיו בייחוד שלפם דלא שני לאו כלא מזיגה · ו׳ אבל כייעות שלנו דלא הוו למזיגה דידהו כלל לא שני בכוס יפה כבכיר מרביעית ואף לתפתי מיכים שיעור רביעית עכ״פ ושני כשכי לטעימת הכוס וכן לברכה שלאחריו ושם זו לשאיה דפלגתא כמדת ר״ם בשיעור אכילה כזית · אמנם את״ל כמדת ר״י בשיעור אכילה כשלה שתיים נמי דכותה שוה ומגוע לה בלה (לפי חשבון שקרוב) בשלום בינים והמזונה לכל חד כדאית ליה והשתייה דעבר עלו״נ ולכתחילה רובא דכסא ·

מלא עיין · כוס ורוה מלא · כלי מלא · כלי ריקן · פיו מפתח בחכמה שם בני חמשה כרכי נפשי :

מלא צנא דרובשא בזוזא ובכלאי לא עסקי באורייתא מלא צנא סמא דמותא בזוזא ובכלאי עסקי באורייתא ובתענית פ״ק דף ט׳ אמר מלא צנא דסכינא · עולא איקלע לבבל הביאו לו סל מלא תמרים וא״ל כמה נותנים מהם בעד זוז אמרו לו תלת ואכל מהם הרבה ובריכה צערוהו בראשונה אמר להם מלא צנא דרובשא וכו׳ ולאחר שציערוהו אמר מלא צנא סמא וכו׳ כי מחמת מתיקותם הכאיבו לו בני מעיו · פסחים פ׳ האשת דף פ״ח :

מלאי קמצי קמחא דידכו אתא ודחא עשרת אלפי ככרי כספא דידי כך אמר המן למרדכי וכתבו התוספות שמעתי שעשרת אלפי ככר כסף עולין חצי שקל לכל א׳ מישראל שהיו ת״ר אלף כשיצאו ממצרים ואמר שיתן

לאחשורוש

ור"ן פ"ה דכתובות דף תנ"ד ע"ב · שלחן ערוך אה"ע סי' פ"ב סעיף כ' ג' :

מלאכות שהאשה עושה לבעלה משנה ה' פ"ה דכתובות

אשה עולה עם האיש · כשלה · גרושה אין כופין אותה

מניקה שנשבעו : מעשה ידי אשה · כלה עושה לבעלה · נדרה שלא להניק · פסתן מסריח :

מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעל בסתא דאין מכירין אותו שמא יאמרו עבד הוא ולא אמרן אלא כשאין לו תפ לין בראשו וכו' כתובות פ' אלמנה ניזונית והא ודאי דלאו דוקא התרת מנעל אלא ה"ה שאר מלאכות המיוחדות לעבד דוקא כגון להוליך אחריו כליו לבית המרחץ ולנעלו ולסוכו שהעבד נקנה בהם כדאיתא בפ"ק דקדושין באר שבע דף ע"א ע"ב דפ"ס חדש ודף צ"ב דפוס חדש דבור המתחיל כשעשיתי לויה · הרי"ף ור"ן פרק קמא דקדושין דף תרל"ה ע"ב: תאן דמתגרס לי זכור לאברהם · א"ה · הגהה זו נשמטה ממקומה והיא שייכא לעיל דף ק"ד ע"ב על מה שכתב ה' המסבר זלה"ס במערכת מלאכה על ידי גוי ובשבתות וימים טובים שהתחום מותר תוך התחום אסור וכו' · א"ה · כאן ראיתי חובה לעצמי להודיע לעדרי לרבים כי בעונותינו שרבו נמשכו זה כעשה איסור זה כהיתר לב"א המאכים לשמוע דברי חכמי המזהירים אותם כי תוך התחום לא מהני קבולת להתיר הבנין בשבתות וימים טובים ע"י גוי והא לך דברי הרב ס' החסידים סימן שמ"ח · מעשה באדם אחד ששכיר נכרי לבנות ביתו וקבל עליו הנכרי בקבלנות והיה הנכרי בונה בשבת וימים טובים והיו מתרעמים עליו ולא חשש בו כי אמר כי הנכרי קבל בקבלנות ובשלו עושה ולא היו ימים מועטים שלא נשאר הקרקע לא לו ולא לזרעו עכ"ד והרב מוסת הדור היד"א זיע"א מלבד ע"ש בברכ"י ובמחזיק סימן רמ"ד · הוסיף לקח טוב בתוכחת מגולה בס' ברית עולם על דברי רבינו · ח"ל · והנה ספתי יחלו עמירי עם כי בשאט בנפש מניחים שהגוים יבנו בשבתות שלא כנגד הדין עיניהם תחזנה דברי רבינו המאזין ומעיד בנו מעשה שהיה בזמנו כי לא נשאר לו שבית ולא לזרעו ונחלתו נהפכה לזרים · ורואי העם קדמוניות יתבוננו מה שהיה בדורו של רבינו הרשב"א ז"ל וכו' ויאזרו חיל ליסר הדורים וגם ס' על נמולות כעל ישלם שבעתים אל חיקם רב ברכות עכ"ד קדשו · והן כעון בעינינו ראינו מעשים דומים למעשה הנ"ל שהביא הרב ספר החסידי' השומע ישמע והחדל יחדל וה' הטוב יכפר בעד ויסים בלבנו אהבתו ויראתו לעובדו בלבב שלם עבודה תמה לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו תור' שלימה לטוב לנו כל הימים אכי"ר ·

מלאכי השרת אין אומרים שירה למעלה אא"כ אומ' שירה ישראל למטה חולין פרק ר' ועיין ·

ברכיו אל ישאל אדם בלשון ·

מלאכי השרת אם מכירים בלשון ארמי שבת פ"ק דף י"ב ·

אלו כאמרים · גבריאל בא · ברכיו אל · רחמנא ידכרינך :

מלאכי השרת אמרו רבונו של עולם כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך שאר כלום הקריבו לפניך שתי תורים אדמתא כלום כא לפניך מזבח אדמה · תרשיש כלום שמשו לפניך בבגדי כהונה דכתיב בהו תרשיש שהם ושפה מרס כלום מרסו ברם לפניך מרסנא כלום מרסו במנחות לפניך ממוכן כלום הכינו שלחן לפניך מגילה פ"ק דף י"ב שמות דשבעה שרי פרס ומ"י קדריש רבונו של עולם אחת אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שקיים אשה ושבעה בניה בשנים מועטות ימות מיד קרעו לו גזר דינו תנא הוסיפו לו כ"ב שנה ב"ב פ"ק דף י"א עין ישראל סימן י"ח בנימין הצדיק היה ממונה על קופה של צדקה באת לפניו בשנת בצורת אשה אחת וא"ל רבי פרנסני א"ל העבודה שאין בקופה של צדקה כלום אמרה לו אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה משלו לימים חלה ונטה למות וכו' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע וכו' · בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו אמר להם לקבל תורה בא אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך מששת ימי בראשית תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים א"ל הקב"ה למשה החזר להם תשובה א"ל רבונו של עולם מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם א"ל אחוז בכסא כבודי וחזור להם תשובה שנאמר מאחז פני כסא פרשז עליו ענגו וא"ר תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו אמר לפניו רבונו של עולם תורה שאתה נותן לי מה כתוב בה אנכי ה' אלהיך וגו' אמר להם למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה לכם שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' בין עובדי ע"ז אתם שרויים שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש בכם יצר הרע יש ביניכם מיד הודו לו להקב"ה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך וגו' ואלו תנה הודך על השמים לא כתיב מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנא' עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות אף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה אי לאו דא"ל מי הוה ידע שבת פ"ט דף פ"ח ופ"ט · פי' תתקע"ד דורות שהיו עתידין דורות הללו להבראות שנאמר דבר צוה לאלף דור ונתנה לכ"ו דורות שאין העולם מתקיים כ"כ בלא תורה הרי שחסרו תתקע"ד דורות מה אדיר שמך אדיר הוא הרבה בארץ ואין ראוי ליתן לך הודו שם כי אם על השמים פי' שדי וכו' נוטריקון של פרשז קנאה יש בכם שאתם באים על ידה לידי רציחה מסר לו סודו לחקטיר מחתת קטרת בשעת מגפה ולעמוד בין המתים ובין החיים ואב לאו דא"ל מלאך המות מנא ידע הלא בתורה לא נכתב ובחגיגה פ"ב דף י"ג וי"ד אמרינן כי אלו תתקע"ד דורות עמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שבדור ובפ' ע"פ דף קי"ח אמרינן דהנהו כ"ו כי לעולם חסדו שבהלל הגדול הם כנגד הכ"ו דורות שלא היה להם תורה וזן אותם הקב"ה בחסדו · בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא א"ל נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא אמרה לו אלהים הבין דרכה וגו' הלך אצל ים ואמר אין עמדי אצל תהום א"ל אין בי שנאמר תהום אמר לא בי היא וגו' אבדון ומות אמרו וגו' חזר ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה א"ל לך אצל בן עמרם הלך אצל משה א"ל תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא א"ל וכי מה אני שנתן לי קב"ה תורה א"ל הקב"ה למשה משה בדאי אתה אמר לפניו רבש"ע חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי א"ל הקב"ה הואיל ומעטת את עצמך תקרא על שמך שנאמר זכרו תורת משה עבדי שבת פ"ט דף פ"ט גטין פ"ק דף ו' בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם זאת להם לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע אשר להם לא זאת להם לישראל שישפילו את הגבוה ותגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל :

מלאכי השרת נקראו רבנן בגמרא דנדרים פ"ב דף כ' אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן :

ארבעה דברים אמרו לי · לית מאן בר אינים :

מלאכי השרת עיין · אין בן דוד בא עד שיכלו · אל תאמינו ברע · אסתר שלשה מלאכים · ארבעה דברים אמרו לי מלאכי השרת · ארבע רוחות מנשבות · בנזיר' עירין פתגמא · ברכת המזון דאורייתא · בשעה שבקש הקב"ה · בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע · הלל בראש השנה · ויכלו · ולד במעי אמו למה הוא דומה לפנקס · חביבין ישראל · תנופה עיין סוטה · טפויות · לא בא הכתוב · לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו · מיכה נאמר עליו · מי שחלה ונטה למות · מלאכים · מלאך עיין מנחם ואסורו · מעשה ידי טובעים בים · משנת רבי · נחוניא חופר שיחין · עגל עשו ישראל · פליגי בה תרי · פנחס כקשו · פסוק זה · פר צדיק בשעה שנפטר · צדיקים גדולים ממלאכי · ברכיו אל ישאל · קדושת ודיניה כתב · רבי דרוש · חיאל · סדים · שמות מלאכים · פני מלאכי · ספר אלהי · ששה אשות חן · ששה דברים נאמרו בבכרי תורה לא נתנה תלמיד חכם דומה :

כהנא · ודיית הפת חכמה · סביעות ודיניו · שבת נוי פעוסה מלאכה · שבת נהריגן בה אבות מלאכות ממלאכת המשכן · שבת ודיניו עיין בספר מנחת כהן · שבת מלאכות · שואל חפץ וכתב או פתח מחמת · שואל לעשות מלאכה · שכירות פועלים ודיניהם אם הוקרה או הוזלה המלאכה · אליה התנה שיתנו לו איש אחד לסייע לו במלאכתו · ספל · תורה קבע ומלאכתם עראי · תורה סאין · תלמוד תורה מבטלים · תלמיד חכם מבני עירו · תעניות וסדרן · תקיעת סופר חכמה · תקף ספינת חברו · תשלומי ארבעה :

מלאכה על ידי נוי בחש"ם ודיניה ש"ע א"ח סימן תקמ"ג כללו של דבר כל שהוא עושה אומר לגוי ועושה וכל שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה הרי"ף פ"ב דמ"ק דף שפ"ו ע"א · כל דבר שאסור לעשותו אסור לומר לגוי לעשותו (ברייתא דמ"ק דף י"ב) גוי שקבל מערב יום טוב לבנות ביתו של ישראל בקבלנות אסור להניח לעשות בחול המועד אעפ"י שהוא חוץ לתחום אבל אם נתן לו מלאכה בתלוש קודם המועד בקבלנות לעשותה בתוך ביתו של גוי מותר (הרא"ש שם בשם הראב"ד והגהות מיימוניות בשם סמ"ק ועיין שלטי גבורים שם אות א') מותר ליתן לגוי מלאכה בקבולת או בשכיר יום שיעשנה אחר המועד ובלבד שלא ימדוד וישקול וימנה כדרך שהוא עושה בחול (ברייתא שם) ואף אם יעשה אח"כ הגוי מלאכה שרי הואיל והתנה עמו לעשותה אחר המועד (מרדכי ריש פ"ב דמ"ק וב"י ור"י) · ובשבתות וימים טובים חוץ לתחום מותר תוך התחום אסור והוא דליכא מתא דמיקרבא לתחם · וכתב שלטי גבורים שם אות ב' כתב סמ"ג דאין חלוק בין במועד בין באבל משפט אחר להם ולדידה חוץ לתחום מותר אף בחש"ם מיימון וסמ"ג וטור פסקו כרבנו אלפסי :

אבל אסור בעשיית · נכרים כחולי של מועד :

מלאכה פוסלת במלוי בין לו בין לאחר פרק ד' דפרה ומשנה א' פרק ח' ואין המלאכה פוסלת אחר קדוש משנה ד' פ"ז ר"ע :

מלאכה קודם הבדלה ש"ע א"ח סימן רצ"ט · ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפלה אומר המבדיל בין הקדש ובין החול בלא ברכה ועושה מלאכה שם סעיף ט' · הרי"ף ור"ן פכ"ב דשבת דף קס"ז ע"א שלטי גבורים שם אות ב' · סעיף ט' אסור לעשות מלאכה קודם שיבדיל ואם הבדיל בתפלה מותר (אבל רא"ש ורמב"ם סבירא ליה דאף על פי שהבדיל בתפלה אינו יכול לעשות מלאכה עד שיאמר המבדיל בין קדש לחול מהר"ר נא"ל שם אות ב' :

הבדלה · מוצאי שבת עיין ש"ס :

מלאכה שאינה צריכה לגופה אין חייבין עליה שבת פ"י דף קל"ד ודף קל"ה ע"א הרי"ף ורש"י ור"ן · הרי"ף ריש פרק בתרא דערובין דף רכ"ב ע"א ושלטי גבורים שם ודף רכ"ג ע"א · משנה ב' דביצה תי"ט מש"ם שמחת יום טוב הקילו דמותרת לכתחילה · ש"ע א"ח סימן רע"ח ובמג"א · נ"י פ"ג דב"ק דף י"ז ע"ב · רמב"ם פ"א מהלכות שבת כתב מלאכה שאינה צריכה לגופה של מלאכה חייבין עליה והשיג עליו הראב"ד וכתב המגיד שדעת אחרונים כדעת הראב"ד וטעם הרמב"ם הובא בהגהות מיימוניות ובמגדל עוז דס"ל דרבי יהודה דאמר חייב הלכה כמותו לגבי רבי שמעון אבל הם"מ כתב דנחלקו אמוראים בגמרא אליביה דר"ש רבא כר"ש ס"ל · ורבי יוסי דמשנה ה' פ"ב דשבת פוטר בכולן חוץ מן הפתילה כוותיה דר"ש ס"ל כדכתב שם בעל תי"ט · ועיין רמב"ם פ"י דשבת משנה כ"א · משנה ח' פ"ב דשבת ר"ע תי"ט · ומשנה ו' פ"ג ר"ע תי"ט · משנה ו' פ"ט דשבת תי"ט ר"ע תי"ט פ"י דשבת משנה ו' · תי"ט שם משנה ה' כלומר דהמוציא המת לרשות הרבים אינו צריך למת ברה"ר ובמשכן היו צריכים לחפצים שהוציאו · משנה א' פי"ד דשבת תי"ט הרי"ף ונ"י פ"ג דשבת דף ק"ז ע"א · עיין הקדמת עץ חיים למסכת שבת סימן ו' שהאריך · הרי"ף פ"ו דשבת דף ק"ל ע"א אפילו רבי יהודה מודה כשהוא מקלקל דפטור · הר"ן [illegible] בהרא דשבת דף ק"ע ע"א שלטי גבורים שם אות ג' [illegible] פ"י דערובין דף רכ"ב ע"א · ועיין באורך הר"ן פ"י דשבת דף קל"ד ע"ב ודף קל"ח ע"א ד"ה ולענין פלוגתא · עיין הר"ן סוף פי"ג דשבת דף קל"ז ע"ב · עיין הר"ן פי"ו דשבת דף קס"ו ע"א ד"ה ונמצא פסקן של דברים · עיין הר"ן פב"א דשבת דף קס"ג ע"א · שני לוחות הברית תורה שבע"פ כלל הלכה ר"ה אמר רבה הלכה כרבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה :

מלאכה שאינה צריכה לגופה אין חייבין עליה שבת פרק י"ד דף קל"ד עיין · נטלת סמוכות · דבר שאינו מתכוין · דליקה שנפלה בשבת · סלאה שאינה · חורש בשבת כל שהוא · מוקלס אסור ביום טוב כרבי יהודה · מלאכה אחת · סס סתות שמעתי · פסיק רישיה · רבי יהודה ורבי שמעון · שבת ודיניו עיין בספר מנחת כהן · סרלים סמנה :

מלאכה שאינה צריכה לגופה ופסיק רישיה ולא ניחא ומאי בינייהו מהרד"ם אלשקאר ק"ד :

דבר שאינו מתכוין · פסיק רישיה :

מלאכה שחייבים עליה בשבת היא המלאכה שעשה אותה ומלאכתו מתקיימת היינו שאין צריך להוסיף בה משנה א' פרק י"ב דשבת :

מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום הכפורים וכל שבשבת פטור אבל אסור גם ביום הכפורים כן אלא שבשבת זדונו בסקילה ויום הכפורים זדונו בכרת וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הכפורי' ש"ע א"ח סימן תרי"א סעיף ב' :

מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת העושה אותן אינו חייב אלא חטאת אחת משנה א' פרק ז' דשבת ר"ע · רמב"ם פרק ז' מהלכות שבת :

חטאת בעוסה · חלוק מלאכות :

מלאכות. ערב שבת שלחן ערוך אורח חיים סימן רנ"א ע"ב

ערב שבת :

מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פנים ידים ורגליו מימרא דרבי יוסי בר חנינא בגמרא דכתובות דף צ"ו ע"א · הרי"ף ור"ן פרק י"א דכתובות דף תקכ"ח ע"א · שלחן ערוך אבן העזר סימן צ"ה סעיף ג' :

מעשה ידי אלמנה :

מלאכות שהאשה עושה לבעלה בזמן שהם עניים יושבת ברחיים ומשמרת הקמח ובמקום שדרכן לטחון ברחיים של יד טוחנת. אופה. מכבסת. מבשלת. ומניקה את בנה. (אבל אם מת בנה אינה מחוייבת להניק בשכר וליתן השכר לו וכן בנו מאשה אחרת אינה מחוייבת להניקו וכן אם ילדה תאומים אינה חייבת להניק אלא אחד והרא"ש כתב שאם יכולה להניק שניהם הניק שניהם רצתה להניק בן חברתה עם בנה הבעל מעכב אפילו בנה מאיש אחר הוא יכול לעכב ואם רצונה להניק בן חברתה ואין לה ולד אין הבעל יכול לעכב בית שמואל דלא כחלקת מחוקק ס"ק ט"ז) ונותנת תבן לפני בהמתו אבל לא לפני בקרו הכניסה לו שפחה אחת או נכסים שראוי לקנות מהם שפחה אחת או שהיה לו ממון כדי לקנות ממנו שפחה אחת אינה טוחנת ולא אופה ולא מכבסת ולא נותנת תבן לפני בהמתו · הכניסה לו שתי שפחות וכו' אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה · הכניסה לו שלש שפחות וכו' אינה מצעת המטות רק מטתו וי"א דאף מטתו אינה מצעת רק בפרישת סדינים ומסדרת לו מטתו שהוא דרך חבה וכל אשה תעשה זה אפילו יש לה כמה שפחות כל אלו מלאכות אין מחייבין אותה אא"כ יהיה דרך משפחתו ומשפחות לעשותן · ואלו מלאכות שכל אשה עושה לבעלה רוחצת פניו ידיו ורגליו מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה וי"א דמתחייבת להציע כל מטות הבית ועומדת ומשמשת בפני בעלה כגון שתתן לו מים או כלי או שתטול מלפניו וכיוצא בדברים אלו אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בפני בנו מלאכות אלו עושה אותן בעצמה אפילו היו לה כמה שפחות ויש מחלוקת בהצעת המטה משנה הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פ"ה דכתובות דף תצ"ג ע"ב ותצ"ד ותצ"ה ש"ע אה"ע סימן פ' · היא אומרת להניק והוא או' שלא להניק שומעין לה דצערא דידה הוא היתה עניה שחייבת להניק את בנה והוא עשיר שראוי לו שלא תניק אשתו אם רצתה שוכר מניקה או קונה שפחה מפני שעולה עמו ואינה יורדת הרי"ף ור"ן

והתחיל ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם משנה א׳ פ״ד דפסחים ודוקא אם דעתו לחזור למקומו אבל אם אין דעתו לחזור נוהג כאנשי המקום שהלך לשם בין להקל בין להחמיר ר״ע שם והרי״ף והר״ן שם דף רמ״ג ע״ד · מושיבין שובכין לתרנגולים בי״ה דהיינו להקן מקום שיעמדו התרנגולים והתרנגולות תרנגולת שישבה על הביצים שלשה ימים או יותר ומתה מושיבין אחרת תחתיה כדי שלא יפסידו הביצים גורפין זבל מתחת רגלי הבהמה הזבל שבחצר לא יוציאנו אלא יסלקנו לצדדים ואם נתרבה בחצר יוציאנו לאשפה מוליכים ומביאים כלים מבית האומן אעפ״י שאינם לצורך המועד · מטה משה אות תקס״ג ענין עשיית מלאכה בערב פסח תקס״ד אי שרי לעשות מלאכה בחנם תקס״ה איזה מלאכות מותרים קודם חצות · תקס״ו אם מותר לעשות מלאכה על ידי גוי ·

זכור לאברהם · א״ה · מלאכה בע״ש כתבו התוס׳ ר״פ מקום שנהגו מרדכי הירושלמי שאיסורה מה״ת · והר״ן כ׳ דאפשר דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא · והרב פר״ח ז״ל הוכיח בראיות דלא הוי אלא מדרבנן · הרב א״ד תה״ק אות ס״נ ועמ״ש הרב ארעא דישראל אות כ״נ ·

מלאכה בראש חדש ש״ע א״ח סימן תי״ז · הרי״ף ור״ן פ״ד דפסחים · נשי דנהגן דלא למעבר עובדא בריש ירחא מנהגא · ועיין שלשי גבורי שם אות כ׳ טעם לאסור מלאכה לנשים בראש חדש · ראש חדש פלונתא :

מלאכה בשותפות בשבת כל מלאכה שהיחיד יכול לעשות אותה לבדו ועשו אותה שנים בשותפות בין שעשה זה מקצתה וזה מקצתה כגון שזה עוקר מרשות זו וזה הניח ברשות אחר בין שעשו אותה שניהם כאחד מתחילה ועד סוף כגון שאחזו שניהם בקולמוס וכתבו או אחזו בכר והוציאוהו מרשות לרשות פטורים ואם אין אחד מהם יכול לעשיתה לבדו עד שיצטרפו שנים כגון שנים שאחזו קורה והוציאוהו לרה״ר הואיל ואין כח באחד מהם לעשותה לבדו ועשו אותה בשותפות מתחילה ועד סוף שניהן חייבין ושיעור אחד לשניהן היה כח באחד להוציא קורה זו לבדו והשני אינו יכול להוציאה לבדו ונשתתפו שניהם והוציאוה זה הראשון שיכול חייב והשני מסייע הוא ומסייע אינו חייב כלום רמב״ם פ״א מהלכות שבת פסקא ט״ו י״ו · משנה הרי״ף ור״ן פרק יו״ד דשבת דף קל״ד ע״ב · משנה ה׳ פ״י דשבת ועיין משנה ד׳ פי״ג · אחת מכל מצות כולה מלאכה בענין ר״ע שם ועיין פ״א משנה ו׳ ר״ע ותי״ט :

מלאכה בשני ובחמישי אותם שנהגו שלא לעשות עד דתתפני תעניתא מנהגא הרי״ף ור״ן פרק ד׳ דפסחים דף רמ״ד ע״א :

מלאכה בתפילין שבראשו עיין · תפלין אין כתכתי כמס הרא״ש :

מלאכה בתשעה באב אסורה עד חצות במקום שנהגו ומלאכת דבר האבד מותר והעושה מלאכה אינו רואה סימן ברכה ש״ע א״ח סימן תקנ״ד וכתב הלבוש שם אסור מלאכה בתשעה באב או משום שהוא יום אבלות או די״ל לאידך גיסא משום דאיקרי מועד · משנה ה׳ פ״ד דפסחים ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים ולעולם יעשה אדם עצמו ת״ח · ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מותר על ידי נכרי אפילו בביתו ופרקמטיא להרויח ולהשתכר במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אסור ובמקום שנהגו לעשות מלאכה מותר אלא שממעט · ועיין הרי״ף ור״ן פ״ד דפסחים דף רמ״ה ע״א · והרי״ף ור״ן סוף פ״ד דתענית דף רע״ה ע״ב ·

פסק עיין נתכילתין · סכת מלאכות סימן עיין בית יעקב : תשעה באב ודיניו :

מלאכה גדולה שמחממת את בעליה רב יוסף מעסק בריחיא רב ששת בכשורי פי׳ כי כדי להזיע שהוא רפואה לחולי שבא מחמת קור שנקרא תלג״א רב יוסף היה מתעסק בבית הריחים ורב ששת בקורות לשאת משאוי ולהזיע והיו אומרים גדולה מלאכה וכו׳ גטין פ״ז דף ס״ז ·

סמן ערנק :

מלאכה גדולה שמכבדת את בעליה נדרים פ״ה דף מ״ט רבי יהודה כשהיה הולך לבית המדרש היה נושא קנקן לישב עליו בבית המדרש ור״ש היה נושא סל וכל אחד מהם היה אומר גדולה מלאכה וכו׳

לעולם ישכיר :

מלאכה לאחרים בחש״מ אין לעשות אלא בחנם אבל אכילה בשכרו מותרת וכל מלאכה מותרת ע״י פועל שאין לו מה יאכל ש״ע א״ח סי׳ תקמ״ב · הרי״ף ור״ן פ״ב דמ״ק דף שפ״ז ע״א :

מלאכה לא יעשה אדם בימי העומר משקיעת החמה ואילך מנהג זה הוא עד עצרת ולא עד ל״ג בענין התגלחת ויש להם על מה לסמוך משא״כ במנהג זה · ועיין מ״ש בכנה״ג סימן תצ״ג דאסור המלאכה בלילות הוא איסור כולל אלא שדברו חכמים בהווה כן משמע גם מהטור עצמו שכתב והיו העם בטלים ממלאכה ולא אמר נשים ותב״ינ משך בתחילתו אחר לשון הטור וחכמים שנוהג׳ עד עצרת הר״ש הלוי ו׳ · ועיין פרי חדש על סעיף ד׳ :

מלאך המות אמרו עליו שכולו מלא עינים עבודה זרה פ״ק דף כ׳ :

מלאך המות בביתו של זה ואנא איעול לאסאה יתיה פי׳ רופא אחד הלך לבקר ר׳ ירמיהו וראה דלעת בביתו ואמר כך נדרים פרק ו׳ דף מ״ט ושבקיה ונפק :

מלאך המות בביתו של זה ואני אלך לסעוד אצלו פירוש רבי זימן ר׳ פנחס בן יאיר לסעוד אצלו כשהיה הולך לפדיון שבוים והבטיחו לסעוד אצלו בחזרתו ובשחזר נכנס דרך פתח שמצא שם פרדות לבנות ואמר מלאך המות וכו׳ דא״ר חנינא מעולם לא שאלני אדם פרדה לבנה וחייתה היסנה והיינו כי חיוורן ריש ברעייהו חולין פרק קמא דף ז׳ :

מלאך המות ודבריו עם רבי יהושע ב״ל כתובות פ״ו דף ע״ז עין ישראל סימן ל״ב ועם רבי חייא מ״ק פ״ב דף כ״ד · ב״ב פ״ק דף י״ו דאמר אי לאו דחיישנא ליקרא דברייתא הוה פרענא בית השחיטה · נפיש בעירתיה ואי א״ל קודשא בריך הוא זיל בההוא עלמא לא בעינא אעפ״י שמיתתי בנשיקה כך אמר רב נחמן מ״ק פ״ב דף כ״ח · ולרב ששת גטין דף ק״א · ועם רב ביבי הגיגה פ״ק דף ד׳ ועוד שם בחגיגה צערו מלאך המות לרב שעורא במיתתו כי ריברא דכוסליתא ועם עבדי שלמה :

תלוהי מלאך המות עם עבדי שלמה :

מלאך המות מה לי הכא מה לי התם פירוש מלאך המות ממית בכל מקום ב״מ פ״ג דף ל״ד :

מלאך המות עיין · אחוי ליה סוסיא דנורא · אי איתגיל אבכותפא ניהדר אי לא לא ניהדר · אי אמר לי קב״ה זיל בההוא עלמא · גדול מה שנאמר במיבאל · דבר בעיר אל יהלך · בלבים צועקים · כל חולי · מאן חשיב · מיתה קודם · מלאכי שרת אמרו רבונו של עולם · סקא ארזא · רגלוהי · שלשה דברים ס״ח לי מלאך המות · שלשה דברים ס״ח לי סוריאל · שבה לא שלט בהם מלאך המות · תלמיד חכם ודומה ·

מלאכה מותר להתחיל בערב שבת אעפ״י שהיא נגמרת מאליה בשבת רמב״ם ריש פ״ג מה׳ שבת משנה ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ פרק א׳ דשבת שלחן ערוך אורח חיים סי׳ רנ״ב

פוה כוסר ומליצות :

מלאכה עיין · אבל אסור · אבל ושמש · אמירה לגדוקי אסורה · ארבעה דברים רעים · בדיקת חמץ חמנס · דורות אחרונים בזה ורחם תורה קבע ומלאכה עראי או כהפך · הפיך בנכלמה · זה הכלל כל העושה · זריזי · חולו של מועד דבר · חלוק מלאכות · חנוכה מותר בעשיית מלאכה · חמן אסור · חתן דומה למלך · יום הכפורים אסור · יום טוב התירו · כותבי ספרים · כלל גדול · כל מקום שאין חסרון כמה יגיעות · מבטל בשבת או · מדבר ההולך כו · מדיר את אשתו מלאכול מוגאי חג סבועות · מנהגות · מלוה לחברו לא יעשה מלאכה בעבדו · מלוכם מותר · מניחים · מכוה אם אין עשייתה נמר · מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה אני בריה · מת בעיר · מת ודין · נדה עושה לבעלה · סבת בניסה · סוכות ביום · סימן כרכם אינו · עבד חברו מתוקפו · עני שמהפך ערב פסח · עשה דוחה את לא תעשה נעשה הטעם · פורים ודין סיתר · פסח אסור · פרנס · פשום בנבלה · ראש סעודה מכות · רב יטול לומר · רב כסנא

Digitized by Google

זכור לאברהם · א"ה · מכת מרדות עיין סו"ת תשב"ץ סימן תר"י · פר"ח א"ח סי' תפ"א ותל"ו · ברכ"י ומחזיק ברכה שם · מרפא דרבנן מ"ק אות סע"ב ותל"ד ומ"ב אות קל"ט · יד מלאכי אות תנ"ז תנ"ח תנ"ט · עין זוכר אות ס"א :

מלאי הוא בשני פנים אחד כמו שפרש"י כאן שנם הלשון מוכיח כן דאמר מלאי הטילו על בעלי בתים דמשמע שהבעלי בתים היו מתעסקים בסחורתם וכן אמרינן בגמרא דשבת פרק במה בהמה דף י"ו גבי בני שמואל דאיכא דדריש קרא דויטו אחרי הבצע דכתיב בהן שר"ל מלאי הטילו על בעלי בתים ופרש"י נותנים להם פרקמטיא לעסוק בה ונוהגים להם השכר ומתוך כך היה נמשך לבן להטות דין כשבאין לפניהם לדין ובס"פ אין עומדין דף ל"ד וכפ' חלק דף צ"ט אמרינן כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא למשיא ברתו לת"ח ועושה פרקמטיא לת"ח פי' דזה הוא מלאי כמו הך דלעיל ועוד איכא מלאי דת"ח שר"ל בענין אחר כמו ההיא דפרק מקום שנהגו דף נ"ג דאמרינן על תודוס איש רומי שהיה מטיל מלאי לכיס של ת"ח ופרש"י נותן סחורה לת"ח להתעסק בה עיין סוטה פ"ב דף מ"ז · מסקנו הרלחכים :

מלאי הטילו לכיס תלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנא' כי בצל החכמה בצל הכסף הרי"ף פ"ד דפסחים דף רמ"ח ע"ב · מלוה גדול :

מלאכת אחת שעשאה שנים פטורים ואם אינו יכול אחד לעשותה ועשו שנים חייבים משנה ה' פרק יו"ד דשבת :

מלאכה אין מתחילין בשני וברביעי ואין ניהגש בדבר ש"ע י"ד סימן קע"ט סעיף כ' :

מלאכה אסורה בשבת שנאמר בפרשת יתרו לא תעשה כל מלאכה · שבת פרק כלל גדול · רמב"ם פ"א מה' שבת · סמ"ג סימן ס"ה · סמ"ק סימן רפ"ג · א"ח סימן ש"א חלק אדם בכלל נת"ב י"ב כי לא מנה המלאכות בפרט וכן עשה בעל הטורים · כלבו סימן ל"א · רוקח סימן נ"ז · לא ניתן להורות מיתת בית דין · סנת · סבת מלוה :

מלאכה בוא וראה כמה גדול כחה שור שבטלו ממלאכתו המשה שה שלא בטלו ממלאכתו ארבעה רבי מאיר נתן טעם מפני מה חמשה בקר תחת השור וארבע צאן תחת השה ב"ק פ"ז דף ע"ט · גדול סבת סבריות רבן יוחנן בן זכאי נתן טעם אחר :

מלאכה בחולו של מועד ודיניה מותר לטחון קמח בחש"מ אפילו כיון מלאכתו במועד (ברייתא דמ"ק דף י"ב) ולקוץ עצים מהמחובר ולהטיל שכר בין של תמרים בין של שעורים לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהרוחה ואם יותיר יותיר אבל לא יערים לטחון או לעשות שכר יותר בכוונה או אם יש לו קמח או שכר ישן לא יערים לעשות אחר ויאמר מזה אני רוצה (ברייתא שם וכת"ק טור בשם אביו הרא"ש וש"פ שלטי גבורים על הרי"ף פ"ב דמ"ק דף שפ"ו ע"א אות ה') ואם יש לו שכר ישן ומערים לעשות חדש שאומר שחפץ יותר בחדש כתב מיימון דמותר והרא"ש לא הביא זה בפסקיו ונראה שדעתו לאסור דפלוגתא דתנאי היא וכן רבים השמיטו) אבל אם יש לו לחם מותר לטחון לפת דפת חמה עדיף) הרשב"א בתשובה) והוא הדין בשכר אם החדש עדיף בלא הערמה שרי (המגיד פ"ז) ש"ע א"ח סימן תקל"ג סעיף א' · הרי"ף ור"ן שם · מותר לעקור פשתן מפני שראוי לכסות בו את האוכלים ולעקור כשות שראוי להטיל בו שכר לצורך המועד ולעקור שומשמין שהיבשים שבו ראוים לאכול מיד ש"ע שם סעיף ב' שם בגמרא מימרא דרב יהודה הרי"ף ור"ן שם ע"ב והר"ן פירש שמערבין הכשות בשכר לתת בו חורפא ע"כ ש"ע א"ח סימן תקל"ז סעיף ט"ו אסור לקצור השדה בחש"מ אם אינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המועד (מעובדא דרב הונא) ואם אין לו מה יאכל אפילו מוצא בשוק לקנות (רמב"ם) אין מצריכין אותו ליקח מן השוק אלא קוצר מעמר דש וזורה ובורר כרכו ובלבד שלא ידוש בפרות (ברייתא שם) והני מילי שאינו צריך אלא לו אבל אם הוא צריך לדוש לצורך רבים דש אפילו בפרות , ירושלמי כתבו הרא"ש שם · הרי"ף

ור"ן שם ע"ב · משנה ני פ"ב דמ"ק ובולן אם מוונו מלאכתן במועד יאבדו עיין שם במפרשים · עיין תי"ט על משנה ג' פ"ו דשביעית :

מלאכה בחולו של מועד עיין · דבר הלכה · חולו של מועד אסור · כתיבה בחש"מ · מוקלה דאורייתא או כסופו דתלמוד · בחש"מ אסורה מדרבנן · מלאכה לאחרים · מלאכה על ידי · קבר אין לחבוב :

מלאכה בחולו של מועד עיין רשד"ם י"ד ק"ע ק"ק הסכימו שלא לעשות מלאכה בחש"מ וחכם אחד התיר בתנאי שיתן דבר בצדקה הרי זה ראוי לעונש · וכתב התשב"ץ סימן קצ"ח בהנה שרי לתקן החביות שלנו בחשוקים שקורין צירק"י ולחבר בהם השולים שקורין פונד"י והוקא בשהוא לצורך המועד אבל לצורך אחר המועד לא · ש"ע א"ח סימן קל"ג · קמ"פ · תקמ"ז · אסור לנשים לקמוט צעיפיהם וחלוקיהם בחש"מ מרדכי ספ"ק דמ"ק :

זכור לאברהם · א"ה · מלאכה בחש"מ · כתב הרב מרפא דרבנן מערכת ח' אות רנ"ה חול המועד דעת הרמב"ם ז"ל שכל איסור מלאכה בחש"מ ה"א מד"ס וכל הנהו קראי דכרים מ"ק ס"ל דאסמכתא נינהו והרמב"ן וסיעת מרחמוהי סברי דהיסור מלאכה בחש"מ מן התורה ועיין רפ"ב דמ"ק ושם בתוס' דף ח' ד"ה אין חופרין עב"ד ועיין מ"ס המג"א ושאר אחרו' בסימן תק"ל והן בפרס ברכ"י ומחזיק ברכה שם והרב חיד"א עצמו ז"ל כתב בספר עין זוכר מערכת ח' אות סו"ב וז"ל חה"מ אי מלאכה אסור מיום מדאורייתא . סברין מפירושו ש' רבינו מהר"א ממין בספר יראים סימן קי"ג ומ"ש הרמב"ן בס' הלקוטות הנדפס חדש תמש ברים דף כ"ב מהם' יע"ש · והרשב"ץ בתשובה ח"ב סימן ר"י כתב והסכמת גדולי הפוסקים שאין איסור מלאכת חה"מ אלא מדרבנן ע"כ :

מלאכה בחולו של מועד על ידי גוי שלחן ערוך אורח חיים סימן תקמ"ג :

מלאכה ביום הכפורים עיין · יום הכפורים אסור :

מלאכה ביום טוב אסור לומר לצדוקים לעשותה זכ"כ משפטי שמואל סימן קל"ד · תומת ישרים סימן קס"ו · מלאכות האסורות בי"ט שלחן ערוך א"ח סימן תצ"ה קראים כישראלים :

מלאכה ביום טוב על ידי גוי עיין תורת אמת קנ"ו יהודים שהשכירו חמרים גוים להוליך משאם לירד קודם יום טוב בקציצת דמים ואח"כ כשהיתה השיירה רוצה לצאת ביום טוב באו החמרים ונטלו המשאות וטענו את בעירם בלתי שיגע בהם ישראל גם אומרים שלא נמצא או בבית על הדיין לחקור ולענוש ומבין אפילו לעושה מלאכה דרבנן ביום טוב שני אפילו על ידי גוי · יום טוב שני של גלויות מכדין · מלאכה על ידי גוי בחש"מ · שבת · סבת מלאכות :

מלאכה במוצאי שבת נשי דנהגן דלא למעבד עובדא באפוקי שבתא עד דתתפני סידרא מנהג הרי"ף ור"ן פ"ד דפסחים דף רמ"ד ע"א ·

מלאכה במוצאי שבת עיין · זריז ונשכר · יום האלף אחר הלילה · סעת היתר מלאכה במוצאי שבת · מלאכה בערבי שבתות :

מלאכה בערבי שבתות ובערבי י"ט מן המנחה ולמעלה ובמוצאי שבת ובמוצאי ימים טובים ובכל מקום שיש נדנוד עבירה לאתויי תענית צבור העושה אותם אינו רואה סימן ברכה לעולם · הרי"ף ור"ן פ"ד דפסחים דף רמ"ד ע"א · ש"ע א"ח סימן רנ"א הצ"ם תס"ח תי"ז בראש חדש תקע"ה בתענית צבור · זריז ונשכר · סימן ברכה ·

מלאכה בערב פסח אחר חצות עיין מטה יוסף ח"ב י"ד סימן ב' ד"ה עוד כתב מעב"ת וז"ל ולענין הדין השביעי תנן · דבר האבד מותר שם תראה דכל מלאכה המותרת בחש"מ מותרת בארבעה עשר · מנהגי אסור וכל ד"ה הדין השביעי · נותנים עליו עוקר דירתו · ערב פסח בשבת · ערב פסח ודיניו · סוף עיין במכילתין סלם אומניות :

מלאכה בערב פסח אחר חצות שלחן ערוך אורח חיים סימן תס"ח · מקום שנהגו לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין והולך

Digitized by Google

מותר אסור לאכסילו באיסורין · מוקס · יפעקה: מאל לפני בני אדם זה אשתו ואחותו · גבי רבים: כאם"מ · רבנו של עולם ברות · שבועה שלא לאחוק · סור פקח איבעי' ליה :

מכשירי אוכל נפש אם מותרים ביום טוב לעשותם עיין · אין בין יום טוב · מילה שלא בזמנה · אפור שבכלף :

מכשירי אוכל נפש אם מותרים ביום טוב לעשותם עיין הפלוגתא בגמרא פ"ג דיום טוב · ועיין דהרי"ף ור"ן שם דף רצ"ד ע"א · תוא לבדו יעשה לכם כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יום טוב וכאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב עיין על סוגיא זו מהר"א מזרחי ח"א צ"ב · עיין משנה א' פ' עשרים דשבת וכר"ע · גמרא דיו"ט פ' אין צדין דף כ"ח ע"ב שטה כ"א אמר לך כתיב הוא וכתיב לכם הרא"ם ח"א סימן צ"ב · מגילה פ"ק דף ז' ע"ב שטה ו' תוס' כאן במכשירין וכו' הר"ש חיון בביאורו להלכות יום טוב דף ק"ל ·

מכשירי אוכל נפש שיכול לעשותם מאתמול אסורים בי"ט · וכתב שיירי כנסת הגדולה סימן תצ"ת ס"ק ד' א"ת מאחר דהפיר"אום והט"זי דה"ת ינו טאייארינאם עדיפי כשהם עשויים מערב יום טוב ונתייבשו אף שיש מקום לחתיים אם עשאום או חתכום בי"ט הסכים לאוסרם לעשות בי"ט · אבל האליטריאה שברת יומה היא נאכלת בטוב וכשנתייבשה אינה נאכלת לתיאבון התיר לעשותו ביום טוב אך אם בשני מינים הנזכרים עברו וסמכו על המתירין דיעבד לכבוד יום טוב לא ענשינן להו עיין שם · והטאבאק"ו ודאי אסור לחתכו · עיין לקט הקמח א"ח דף מ"ח ע"א · ועיין חלקט ח"ב תשו' ר"ח המדקדק על לשון רמ"א שהביא בסימן תק"ט כ"ח לשון המתחיל ומותר ללבן שפוד דצלו בו בשר וכו' דמדקאמר לחזור נראה דצלו בו בי"ט דאל"כ הוה ליה מכשירין שהיה אפשר לעשותם מערב יום טוב וכן צריך להגיה בש"ע גם מותר ללבן בי"ט כלי ברזל צ"ל שצלו בו בי"ט וכן הובא בב"י ומה שסיים שם בש"ע אפילו לאפות בו דבר הם דברים מותר · ר"ן פרק עשרים דשבת דף קנ"ו ע"ב :

מלאכת אוכל · תחילה ביום טוב שאלה בפסק פני :

מכשירי מילה אינם דוחים את השבת ומכשירי עדי קדוש החדש דוחים משנה ט' דר"ה תי"ט משנה א' פי"ט דשבת · ש"ע · א"ח סימן של"א סעיף ו' · הרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ג ע"ב ועיין דף קנ"ז ע"א וע"ב :

כלל אמר רבי עקיבא · מילה בשבת ודיניה · מהנ מכשל הלכה בתכתי בפס רפל"ס אורח חיים סימן כ"ו · ערל האוה ואיחמל · רחילה ביום טוב שאלה :

מכשירי מצוה שיכול לעשותם מאתמול אינם דוחים את השבת משנה י"ג פרק י' דערובין ר"ע תי"ט · מת בערב שבת :

מכשף אם הורג בסקילה או בסייף עיין · כשפים · סמוכין דרשינן :

מכשפים אם מותר לדרוש ברהם פסקים וכתבים סי"צ ו כשפים עיין :

מכשף מצוה שלא להחיותו שנאמר בפר' משפטי' מכשפה לא תחיה וה"ת איש אלא שדבר הכתוב בהווה סנהדרין פרק ארבע מיתות · רמב"ם פ"ט מהלכות סנהדרין סמ"ג סי' קצ"ח · רמב"ם פ"א מה' ע"ז · משנה י"א פ"ז דסנהדרין המכשף העושה מעשה חייב ולא האוחז את העינים :

מכשף עיין · אחיזת עינים · כשפים · סמוכים דרשינן קוסם ואסורו :

מכת בכורות גמרא דברכות פ"ק דף ג' ע"ב דתוספות ואתא איהו ואמר כחצות וכו' רצוף אחבת סימן ה' ·

מכת בכורות רש"י פ' בא עד בכור השבי למה לקו השבויים וכו' מהרר"ם אלשקר ס"ח · הרשד"ם חלק אורח חיים סימן ל"א :

מכתבא גללא בוע דגלא בחבריה ידע פי' הסקרפי"לו השיש מכידו ומתיירא ממנו וכן מלשין ובליעל ירא מפני חבריו שהוא רכיל ובליעל כמיהו ומכיר בו וכתוס' רבינו חננאל גרים דגלא בדל"ת כמו הערוך ופי' שקרן מכיר בחברו במשפט לא ימעל פיו מתרגמינן בדינא לא נרגל פומיה ועיין בערוך ערך גלל פי' בשם שעט ברזל חנגר נוקב ובוקע באבן גלל כך ארם ממונה על המכס ומחזר על הנכנסים והיוצאים מרגיש בגונבי המכס ובערך דגל פי' הערוך מכתבא שהוא עט ברזל נוקב את הצור כך דגלא שהוא מכזב מכיר בכזבנות חברו ופירש עוד שם פ"א עבודה זרה פ"ב דף כ"ב :

מכת מדינה עיין · בית של משכיר נפל · גזל שדה ונטלה מסיקין · חזקת ביתו מכר ונתוסף המכירות · מקבל את השדה מקבל באריסות :

מכת מרדות לפעמים נקרא בשם מלקות משנה א' דשבת תי"ט · הרי"ף פ"ג דמכות דף ש' ע"א · הרי"ף ונ"י פ"ח דיבמות דף תכ"א ע"ב :

מכת מרדות עיין · אכילה ושתיה ביום · ארוסה אסורה · גט המכסטו · חמור דרבנן · מתן הדר · יחוד · יופי אסור · כל מלות עשה שמתן · לוקה אשכחן והולם לומר מכת מרדות · מגבה כבא סם גרושתו · מודעא סעפם · מודעות לריך לבטל · מכת מרדות על המוסר מודעא נגד הגס. מוגיא סם רע אינו חייב · מכות · מלקות אשכחן דקאמר · מלקות דיניו סם תרא קלת דינים השייכים למכת מרדות מלות עשה האומר · ניחא ליה לסנויי בדוחק · סיכה כשתייה · ספיקא דאורייתא לחומרא איהוי דבור שמתחיל יד אליהו תשובה מ"ט · עדים שאינם יודעים לחתום · קדושין בביאה · קדושין ביבמה · קדושין בלא שדוכין · קדושין בשוק · רב מנגיד · שבועה דאורייתא · שליח דרבנן · שמתא רב · תרומה אין מאכלין :

מכת מרדות רדוי ותוכחת שלא ירגיל ואין בו קצבה אלא עד שיקבל עליו לעשות הר"ן פ"י דחולין על פירוש משנה ד' · ונ"י דמכות דף ש"א ע"א ובעל מגן אברהם על אורח חיים סימן תצ"ו סעיף א' כתב בשם מהרא"י שהוא שלש עשרה מכות ובהרמב"ם לא משמע כן · ועיין משנה ג' פ"ד דנזיר ר"ע תי"ט · מאירת עינים על חשן משפט סי' פ"ז ס"ק כ"ג דלפעמים לא מכין אותו עד שתצא נפשו והוא בענין הסמאן לישבע שבועת היסת המוטלת עליו · עיין באר שבע דפוס פראנקפורט דף פ"ו ע"ב תשובה נ"ה דהשיב שרש"י והר"ן בשם הגאונים פירשו דאינו שעור אלא לפי ראות עיני הדיינים עד שיקבל עליו ולאפוקי ממ"ש בשם ר"ת דמכת מרדות הוא שליש של מלקות והקשה לו דאם אין לו קצבה הא המכות י"ג אינן ראויות להשתלש · חובטו באפסר כפולי לשנים בלא חשבון וכפי שורא דדייני נמקי יוסף פרק ג' דמכות דף ש"א ע"א · עיין הר"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ח ע"ב נראה מדבריו דמכת מרדות הוא עד שתצא נפשו והרמב"ם פרק ו' מהלכות חמץ ומצה כתב אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח ומי שאוכל מצה בערב פסח מכין אותו עד שתצא נפשו ולפי דבריהם יש בזה חומר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אבל ר"ם הלוי כתב שמכין אותו באומד ולהקל ממלקות של תורה ונראין דבריו ומיהו ודאי מכת מרדות שהיא על עבירה נמשכת מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים אבל כל שאינו אלא לענשו על מה שעשה נראין הדברים שמכין אותו כפי אומד ב"ד ולהקל ממלקות של תורה מ"מ אין מדקדקין במכת מרדות ברצועה של מלקות האמורה במסכת מכות ע"ב · עיין בערוך דר' נתן ערך מרד וכריב"ש סימן צ' דדברי הר"ן מועתקים משם · מלקות שמלקין דייני חוצה לארץ אינו אלא מכת מרדות רמב"ם פי"ו מהלכות סנהדרין · עיין יד אליהו תשובה מ"ט · הליכות אלי אות תקנ"ד מכת מרדות כתב הר"ן פרק נערה שנתפתתה דלפי דברי הרמב"ם שהוא מכין אותו עד שתצא יש בזה חומר בדברי סופרים מדברי תורה אבל הר"ם הלוי כתב דאדרבה אינו אלא להקל ממלקות של תורה וכתב ונראין דבריו וחלק הר"ן במכה שהיא על עבירה נמשכת מכין אותו עד יציאת נפש הליכות אלי אות תשנ"א מכת מרדות עיין שלטי גבורים דכ"ב דף רנ"ט וזה לשונו גלה לנו רש"י פרק שלוח הקן מכת מרדות דהוי תוכחת ורדוי שלא ירגיל ואין לו קצבה אלא עד שיקבל עליו ואומר רבינו תם זכרונו לברכה שזהו י"ג מכות שהם שליש מכות של תורה והריב"ש ז"ל סימן צ' כתב בשם התוספות שהם כמספר של תורה אבל אינם חזקות כשל תורה :

Digitized by Google

מכריע שלנו אומר דבר חדש לא כמוני ולא כחברי ולפי זה הפירוש ישת ידו על שנינו נמשך אחר מלת לא שקדם ולפי הפירוש הראשון ישת ידו הוא טעם לאמרו לא יש בינינו מוכיח ודוק · כתב מהרי"ק בכללי התלמוד שלו ודע דבפר' אעפ"י אומר דשב"ג אני אכריע בדברי האומר כ"ד חדש וכו' ואין זה הכרעה לשום אחד והל"ל אני אפרש וצ"ל דלשון מכריע לאו דוקא וזה דומה למ"ש גבי שמן והדס אמר רבי עקיבא אני אכריע עכ"ל שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ד"ה וענין אין הלכה :

מכריע הלכה כמותו במתניתין אבל בברייתא לא הרי"ף פ"ד דערובין דף ר' ע"ב וכן הסכימו הגאונים ודש"י ודלא כר"י בתוס' פרק הגוזל עיין הקרמת עץ חיים בדרך פסק הלכה פסק כ"ד דף י"ז ע"ב · והרי"ף דגטין פ"ד דף תקע"ו ע"א · ועיין תשובת הרמ"ע סימן ה' תרי פירושי על אין הכרעה שלישית מכרעת · תשובות חוות יאיר צ"ד הלכה כדברי המכריע אם אינה הכרעה שלישית ולפעמים ערי"ף מסתם ולפעמים סתם ערי"ף עיין תוספות דשבת דף ל"ט ע"ב ופירוש הכרעה שלישית ע"ש ודף מ' ע"א והארכנו קצת בספרנו מ"ק עיין שפתי כהן על ח"מ סימן ל"ד ס"ק ה' שבכל מקום הלכה כדברי המכריע בפוסקים · הרי"ף פ"ו דברכות דף ל"ה ע"א דכתב שם בשם ר"י הלכה כדברי המכריע אבל רבא פסק כב"ה והרי"ף פסק כרבא דבתרא הוא · אם המכריע הוא אחד מן החולקים לאו מכריע הוא ואין הל' כמותו הרי"ף דערובין שם · הרי"ף פ"א דקדושין דף תרכ"ט ע"א הלכתא כדברי המכריע בכל מקום חוץ מקולי מטלניות שאעפ"י שר' אליעזר מחמיר ור' יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע דרבי עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא ודוקא במתניתין ולא בברייתא ועיין הר"ן שם בענין אין הכרעה שלישית מכרעת · הליכות עולם שער ה' פ"ג כל דיני מכריע ואין הכרעה שלישית מכרעת · יבין שמועה כלל רס"ו מכריע שלישי שאינו מכריע היינו הכרעת תלמיד ואף שאינו תלמיד ממש אלא כיון שהוא אחר החולקים בזמן · יבין שמועה כלל רס"ז מכריע אם הלכה כמותו אף בברייתא מחלוקת המפרשים · יבין שמועה כלל רס"ח מכריע אם קדם בזמן לחולקים אף שיש בדבריו כדי הכרעה אינו מכריע לדעת רבינו תם · יבין שמועה כלל רס"ט מכריע שאומר לא כמר ולא כמר לא מקרי מכריע כלל ואף בשם הכרעה שלישית לא יכונה · יבין שמועה כלל ר"ע היכא דהמכריע סובר לגמרי כחד תנא בכל דבריו לא מקרי מכריע דעת רבינו תם ז"ל · יבין שמועה כלל רס"ה מכריע אימתי הוי דעת שלישי · יבין שמועה כלל רע"א מכריע הלכה כמותו ואף הפך סתם משנה · הליכות עולם שער ה' פ"ג ד"ה כל מקום ששנים חולקים · כללי גמרא למהרי"י קארו שם יבין שמועה דף צ"ג ע"ב פרק כירה מחלוקת בקרקע וכן א"ל רב יוסף בפירוש שמיע ליך או מכללא מאי מכללא דאמר רב תנחום כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטלניות שאעפ"י שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד הוא וכו' ואי מכללא מאי דילמא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא וע"ש בתוספות וכו' כתבו בשם רבינו תם פירוש אחר דאין הכרעת שלישית מכרעת דר"ל היינו דור שלישי כמו רבי ישמעאל ב"ר יוסי שהיה דור שלישי לב"ש ולב"ה ולאו דוקא דור שלישי אלא הוא הדין דור שני ודע דבפ' אעפ"י אמר רשב"ג אני אכריע בדברי האומר כ"ד חדש וכו' ואין זו הכרעה לשום אחד מהפירושים והל"ל אני אפרש וצ"ל דלשון מכריע לאו דוקא וזה דומה למ"ש גבי שמן והדס אמר רבי עקיבא אני אכריע · כנסת הגדולה א"ח דף קנ"ח ע"ב אות ל"ט לא אמרינן הלכה כדברי המכריע אלא דוקא במשנה אבל לא בברייתא גמרא דשבת פרק כירה · כנסת הגדולה א"ח דף צ"ט ע"א גמרא דשבת פרק כירה דף מ' ע"א שטה ג' תוספת הלכה כדברי המכריע וכו' יבין שמועה דף צ"ד · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ד"ה וענין אין הלכה כשטה הלכה כדברי המכריע ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא כן פסקו הגאונים והרי"ף פ"ק דקדושין דף...

ספיקא הויא בשבת פרק כירה ולא איפשיטא וענין פירוש הכרע עיין ברש"י ותוספות פרק כירה וברש"י פרק ראשית הגז ובתוספות פרק הגוזל ומאכיל ופרק ראשית הגז ופרק קמא דפסחים ופרק במה מדליקין :

מכריע הלכה כמוהו · זכור לאברהם א"ה · כתב הרב יד מלאכי אות קפ"ג הלכה כדברי המכריע אף דלא אמרינן כן אלא כשמכריע בין יחיד ליחיד משום דבכל פלגא הוו רבים לגבי אחד אבל כשנחלק יחיד עם רבים אפשר שלא נפסוק בזה כשמכריע · כ"כ מהר"י קורקוס בפ"ג מהלכות תרומות ה' ו' והן אמת דלישנא דכל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע דנקטו בפרק כירה ט"ל כ' דייק בותיה אך אמנם איכא למידק איפכא מההיא דפ' כיצד מברכין מ"ג כ' דעלה דהיפלינו כ"ס וכ"ה וכו' יע"ס שהאריך ·

מכריע עיין · כרורים ודיניהם כסס בן לב ח"ב כ"ט והרמ"פ פאכו סימן ס' · וכסס הורת אמת ל"א לענין ברירת המכריע הכרעה · הלכה כבהרא"י · חליצה קודמת או יבום בהסוגה דניעים · יחיד ורבים הלכה כרבים ספר נט עסוט דבור המתחיל אמנם · ככיר אב ואם סכאמר · כללים סעל פסקי הלכות · מילתא מליעתא · מקמן אעפ"י דקסיא ליה כריתה אכריתא · סתם עדיף :

מכריעין לפני חכמים אומרים נראין דברי רבי טרפון בשן ועיין גמרא דהשולח פ"ד דגטין דף מ"ב ע"ב וכתב רש"י שם ולא ארתכרש כאן נינהו עיין כסף משנה ריש פ"א מהלכות אישות :

מכר כל שדותיו ראובן לשמעון בבת אחת וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי (מימרא דרבא ב"ק דף ח' ע"ב וכתובות דף צ"ב ע"א · כ"כ הטור ס"ב וכ"כ הרב המגיד פי"ט מהלכות מלוה דין נ' בשם בעל העטור פרש"י דבוודאי וכו' וכמ"ש סוף הסעיף והיא בינונית ולא נשאר בינונית אחרת ביד שמעון ובא בעל חוב לגבות רצה גובה מבנונית שביד לוי רצה גובה ממה שביד שמעון אפילו לא נשאר בידו אלא עידית יכול לגבות ככנו בר"א שגובה מלוי כשלקח בינונית אבל אם לקח עידית או זיבורית אינו יכול לגבות ממנו) וי"א דגובה מן הזיבורית שביד לוקח שני אם לא נשאר ביד שמעון רק עידית (המגיד משנה פי"ט מהלכות מלוה בשם הרמב"ן והרשב"א) וכן אם נשאר בינונית ביד שמעון אינו יכול לגבות מלוי אפילו אם לקח בנונית וכל זה לא איירי אלא כשקנאם שמעון בבת אחת אבל אם קנאם זה אחר זה וקנה זיבורית באחרונה אינו נוכה מלוי ש"ע ח"מ סימן ק"ט סעיף א' הרי"ף ור"ן פ"י דכתובות דף תקכ"א ע"ב · בפ' ארבעה אבות נזיקין מי שמכר כל נכסיו לאחר בזה אחר זה ועדית באחרונה נכנס לוקח תחת הבעלים ומגבינן לנזיקין מעדית לבעל חוב מבנונית ולכתובת אשה מזיבורית ופריך בגמרא וליגבו כולהו מעדית ומשני דאמר להו אי שתקיתו שתקיתו ושקליתו כדינייכו שקולו ואי לא מהדרנא שטרא דזבורית למריה ושקליהו מזיבורית והדר פריך אי הכי בנזיקין נמי הכי אלא הכא במאי עסקינן ביתמי דלאו בני פרעון נינהו ושעבודא דיליה עליה דידיה רמיא וכו' עיין על סוגיא זו הרמ"ע מפאנו תשובה מ"ו בעל חוב מכר כל שדותיו בבת אחת או בזה אחר זה והלוקח מכר קצתם לשני מימרא דרבא פרק קמא דבבא קמא ופרק מי שהיה נשוי ח"מ ולע"ש סימן קי"ט : אי שתקיתו שתקיתו · בעל חוב בבינונית · בעל חוב מכר כל שדותיו :

מכר ראובן נכסיו להפקיע הירושה לבניו מוטב שיעמוד באסור העברת נחלה ולא יחזור בו כמה שמכר ופירוש אין רוח חכמים נוחה הימנו פהרר"א בן חיים חלק א' קי"ח :

מכר שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה פרק המקבל זבן במאה ושוה מאתים וכו' ח"מ ולע"ש סימן קע"ח · רמב"ם פי"ד מהלכות שכנים · לענין אם יש בו דינא דבר מצרא :

מכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל משנה ד' פ"ח דב"ק ת"ט · הרי"ף דב"מ פרק א' דף ע' ע"ב · ודף ע"ה ע"ב :

מכר או נתן · שטר חוב כמוכרו :

מכשול עיין · אחד אכלו לשם מצוה · אין אדם עומד על דברי תורה · דבר שאמר · ולפני עור · לפני עור לא תתן מוכשל

מכס על היהודים לברח אין להבריחו · מהרד"ם טראני ח"א דס"א מוכס יהודי שמוסיף ליקח בסחורה אחת יותר מן החוק הקצוב מותר להבריח ממנו אפילו בסחורה אחרת מהרר"ש כהן ח"א ס"ט ראובן שיש לו שותף במקום אחר ורוצה לחפש מן המכס אפילו מחלקו של חברו כי מחלקו הוא פטור ככל תושבי הארץ וקונה הסחורה על אחריותו עד מהלך שעה אחת אחר צאתם מן העיר הדין עמו וכ"כ רשד"ם סימן קצ"א ושצ"א וע"ש וכתורת אמת סי' ס"ג ובדברי ריבות סימן ת"א · תורת אמת ס"ג על הריב"ש סי' ב' אבל מה שאפשר לעשות בכל ענין ואפילו במכס המלך וכו' · ש"ע ח"מ סימן שס"ט סעיף ו' המבריח מן המכס עובר משום על לא הנזול מפני שהוא גוזל מנת המלך ודינא דמלכותא דינא וכתב שם מהר"ר גא"ל עיין מ"ש שלטי גבורים פרק חזקת הבתים דף קס"ט ע"ב ושם תמצא דבר נאה ועיין נ"כ הריב"ש סימן קצ"ח וקצ"ז ור"נ וכן לב ח"ג סימן ק"י בשם רמב"ן ות"ב סימן נ"ד וח"א ס"ס י"ג ועיין רשד"ם ח"מ רכ"ד בענין דינא דמלכותא דינא וקולון ס"ר קפ"ח וקצ"ב ונמוקי יוסף פ' חזקת הבתים דף קמ"ט · ועיין הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ב ע"ב וש"ע ח"מ סימן שס"ט חלוק בין מוכס גוי למוכס ישראל או למוכס העומד מאליו או למוכס שאין לו קצבה · משנה ב' פ"ט דכלאים בתי"ט דאסור להבריח מן המכס דהוי דינא דמלכותא אם לא במוכס העומד מאליו או במוכס שאין לו קצבה : הרעפה דכריס לוה · גזל אסור בהנאה · ווי ליה לאילפא · מוכסים שהם מסים ודיניהם בשם מהרר"ס טראני ח"א קכ"ד בני אדם באו בספינה ואחר כמה שנים אחד נתפס בעבור המכס בעד כולם :

כודרין להרגין :

מכס הושם על בני העיר וראובן השתדל לבטלו והתנו עמו שאם יצליח יתנו לו מתנה ידועה אחר ששה חדשים אח"כ מינו הקהל אנשים ידועים על זה ונגמרו הדבר מהרר"י בן לב ח"ד דף נ"ט :

מכס היאך יכול שותף לישבע לפטור חלק חברו הדר בעיר אחרת תורת אמת ס"ג · רשד"ם ח"מ שנ"ד סותרי העיר שנשבעו למוכס אחד שלא יהנו המכס לזולתו מדין הבונה ודין מסיג גבול רעהו שם :

מכס המחזיק בו ובא אחר וקנה אותו והביאו לידי היזק מהרר"ש לוריא פ"ט · ועיין מהר"ש כהן ח"א נ"א מי שהחזיק במלאכת המכס אין חברו רשאי לסלקו ·

מכס עיין אונס אם הוי לקיחת המכס · אחד החזיק בהורנדה · אלמלא היה רבי יוחנן · אני ה' אוהב משפט · הרעפה דכריס לוה · בר מתא הבר מתא אחריתי : גניבה ודיניה בשם רשד"ם ח"מ קפ"ד · דינא דמלכותא דינא · הולאות בני העיר בשם מגורית יוסף ל"ח מוכס נוטל שלא כדין מיחידים והם סומכים סיוניהו ומתעות הקהל הדין עמהם · ווי ליה לאילפא · ישיבת מכאחי · ישראל הבא מכח גוי · ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת · מבריח נכסי חברו מוכס · מכתבא גללא כמע · מגדה עלמו בשם לחם רב · מסים ודיניהם בשם מהרר"ס טראני ח"א קכ"ד אחד נתפס בעד רבים · נדוכייא וחורתא בשמתא ד"ה סר"ן בתשו' סימן י"ד : עבודה זרה נלוי · עני המהפך בחררה · קבלת אחריות סחורה עליו לא מסיבא · שותפות סתם למחצה חולקין בשם רשד"ם ח"מ סס"ח · שותפים שלשה במכס · שותפים שנים שנתפשו במכס · שותף שבקש · שותף שהבריח · שליח אם חייב בפשיעה בשם מהרר"ש כהן ח"ג פ"ו ראובן השכיר שמעון להעביר לו משי מן המכס : שלים שהסתיר נכסים :

מכס קהל קדוש הסכימו שאל יורשה שום א' להיות מוכס המלך ונמצא יחיד שלא היה בהסכמתם ומעולם לא רצה ליכנס בה ועוד שחושש לסכנה אין הקהל יכולים לכופו שלא להיות מוכס · ועיין כח הרוב בדבר הרשות ומנדר מלתא משום שאל ע"ד · מהרר"ם טראני ח"ב ס"א ק"ק שהסכימו שלא יוכל שום יהודי ליכנס במכס ויש טוענין עליה · מהר"י בן לב ח"ד ס"א ק"ק הסכימו שלא יוכל שום יהודי ליכנס במכס ויש טוענין עליה · מהרר"ש דמדינה י"ד רב"ה ק"ק שהסכימו בענין המכס שעמד מאליו ולקחו ישראל ועבר על כל החומרות אם מותר למול את בנו ולהתפלל וכו' ולהבריח לישבע ולהתירה · וכחשן משפט תשו' צ"ט בענין הסכמה שנעשית לתת חצי רוות וכו' למי שיקל כובד המכס ושוב יש

שאינם רוצים אין הדין עמהם :

הסכמה למגדר · מגדה עלמו בשם לחם רב · רוב הקהל כופה :

מכס ראובן פטרו המלך מהמכס כל הימים אשר הוא חי וטובי העיר עשו הסכמה בחרם שיפרעו עמהם השוחד שנותנים למוכס וראובן צועק חמס דכיון שהוא פטר מהמכס למה לו ליתן שוחד והשיב המחבר דהדין עם הראובן ואף שנעשה בהסכמת הרוב אין הולכין בממון אחר הרוב כיון שמה שעושים הוא לתועלתם ולהנאת עצמן מכוונים לאו כל כמינייהו בני משה תשו' יו"ד דף ב' כ"א :

מכר או נתן במעמד שלשתן שטר חוב לחברו אינו יכול למחול נ"י פ"א דב"מ דף ע"ה ע"ב ·

שטר חוב שמוכרו :

מכר אין מרבין עליו עיין מכירס בספסנות · רבית דרבנן ערך בשם מהרי"ט"ז דף קל"ב · מכר מרבין עליו :

מכר בחזקה שיש לו ונמצא שאין לו ב"י מח"מ סי' רי"א ·

דבר שאין לו מכר לחבירו :

מכר בטל נמצא אחר ששמעון הקונה קרקע בנה בו דינו כדין שוטא דהדרא תורת אמת קי"ז רכ"ד :

מכר בטל עיין מכירה של תנאי :

מכר בית דין בנכסי יתומים מכר ומתנתן אינה מתנה רמב"ם פרק ל' מהלכות מכירה · ח"מ סי' רל"ה :

בית דין טעו :

מכר דבר ולא פירש השעור נותן כשער שבשוק בשעת המכירה ח"מ ולע"ש סי' ר"ט :

מכר ונתן לו מקצת דמים פ' איזהו נשך רמב"ם פרק ו' מהלכות מלוה ולוה :

ערכון כנכס כולו כוח קונה :

מכר וקנס עיין כל מקום :

מכר חפץ לחברו בי"ג פאוולי כשהיו י"ג פאוולי לדוקאטון והוזלו ועמדו לי"ד צריך לתת לו י"ד רשד"ם ח"ד סימן ע"ה · דברי ריבות סימן תי"ט :

מכרין רבא ואיתימא רב הונא דסלקין לעילא ודנחתין לתתא האי בר ישראל דידע סהדותא לגוי אישראל חבריה ואזל מסהיד ליה בנוים משמתינן ליה וטעמא שם הרי"ף פ"י דב"ק דף מ"ג ע"ב · גמרא דף קי"ג ע"ב · שלחן ערוך חושן משפט סימן כ"ח · עדות לגוי :

מכרין רבא ואיתימא רב פפא דסלקין לעילא ודנחתין לתתא האי בר ישראל דזבין ליה חמרא לישראל חבריה וקא אתי גוי ואניס ליה מניה דינא הוא דמפצי ליה וכו' אמימר אמר לא מחייב לפצוייה הרי"ף רש"י ונ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ד ע"א · ש"ע ח"מ סימן רכ"ה · גמרא דף מ"ה ע"א · ועיין פ"ק דב"ק דף ט' ע"א · דסתם גוי אנסא הוא :

מכרין רבי אלכסנדראי מאן בעי חיי מאן בעי חיי אתו כול עלמא לגביה וא"ל מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע ע"ז פ"ק דף י"ב · י"ט :

מכריע גופי הלכות אות ת"ב בשם מוהר"ר בצלאל לא יקרא לעולם תנא קמא מכריע רק נקרא דעת שלישי שאינו מכריע והטעם כי המכריע מדבר לעולם אחר שנים להכריע ביניהם ולא שיהיה מכריע במה שיבא אחריו זה מצאתי בשטה קדמון על ערובין פ' הדר · גופי הלכות דף קס"ג ע"ב דרש פסוק לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו שאמר איוב עם מ"ש רש"י בנזיר דף פ"ג דהכרעת שלישית היינו שאומר מקצת כזה ומקצת כזה אינה מכרעת דהמכריע צריך שיאמר כדברי אחד לגמרי וזהו לא יש בינינו מוכיח פי' מכריע ישת ידו על שנינו לפי שהמכריע שלנו אינו נקרא מכריע לפי שישת ידו על שנינו שאינו אומר כאחד מהנו לגמרי רק במקצת אומר כדברי ובמקצת כדברי חברי והויא הכרעה שלישית וכפי דעת התוספות שכשיהיה הלכה כמכריע צריך שהחולקים יזכירו בדבריהם שיש סברא לחלק אלא שאין נראה להם לחלק אז כשבא שלישי ויחלק ביניהם נקרא מכריע דהלכה כותיה אבל כשהחולקים לא גלו בדבריהם אותו החילוק או שאומר דבר חדש מקרי הכרעה שלישית ואין הלכה זה אמר איוב לא יש בינינו מוכיח פי' מין מוכיח שישת ידו וסברתו על שנינו שיכריע כמה שדברנו שנינו אלא

מכריע

משום כבוד אביהם וכו' ב"ק דף קי"א ע"ב והא דמקשה בב"ב שם ונוקמה ביורש וכו' כבר כתבו התוספות דהכא איירי בלא עשה תשובה) ואפילו בשמת דוקא שלא הניח אחריות נכסים אבל אם הניח אחריות נכסים חייב ונמצא ש"ה נוגע בעדות (טור ממשנה וגמרא שם דב"ק ומבואר בש"ע ח"מ סי' שס"א) והאידנא דתקינו רבנן לבעל חוב לגבוי אפילו ממטלטלי דיתמי אעפ"י שמת הגזלן ולא הניח אחריות נכסים אין הגזלן מעיד לו דאכתי נוגע בעדותו הוא (שם בשם הרמ"ה) הנה וכל זה ששמעון לא בא להעיד רק שהשדה או הטלית אינו של יהודה אבל אם בא להעיד שהוא של ראובן בכל ענין יכול להעיד שכיון שהודה על הדבר שהוא של ראובן שוב אינו יכול לערער עליו ולומר שהוא שלו ואינו נוגע בעדות (טור מסוגיא דגמרא דב"ב דף מ"ג ע"ב' ועיין הרי"ף שציינתי לעיל שהארכתי' ועיין עוד בש"ע ח"מ סי' רכ"ח:

מכירה שלא באחריות אפילו נמצאת שדה שאינו שלו אינו חוזר עליו הרי"ף פ"ג דב"ב דף קפ"ג ע"ב ·

ראובן מכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר ולקחה משמעון באחריות ובא בעל חוב של ראובן לטרוף אותה מכנו אינו יכול לחזור על שמעון שאעפ"י שלא קבל עליו אחריות דשמעון אחריות עצמו קבל שלא יהיה הוא המוכר והיא המוציא לעצמו אבל אם בא בעל חוב של יעקב אביו וטרפה מיד ראובן חוזר וגובה כל הדמים משמעון וכתב הרב המגיד פי' שדה זו באה לראובן בירושה מיעקב אביו ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר וקנאה ממנו באחריות וטרפה בעל חוב של יעקב המוכר שדה לחברו שלא באחריות חייב באחריות דנפשיה ודוקא בזכות שיש לו בשעת מכירה אבל אם בא לו זכות לאחר מכאן חוזר עליו (ב"י בשם הר"ן שכ"כ אהא דבעו מיניה מרב ששת מוכרת לטובות מהו שתחזור ותטרוף ופשט דאחריות דנפשיה קבילה בגמרא דכתובות דף צ"ז ע"א) ש"ע ח"מ סי' רכ"ו סעיף ב' ג' ' הרי"ף ור"ן פ"י דכתובות דף הקכ"א ע"א וע"ב · ועיין דף תקכ"ב וש"ע שם סעיף א' ראובן מכר שדה לשמעון שלא באחריות ובא לוי והוציאה מיד שמעון אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והרי אין עליך אחריות שהרי אומר לו ראובן אין רצוני שיהיה לשמעון תרעומת עלי שהפסיד בגללי אבל אם נתן לו המתנה לא יוכל לטעון בעדו דהא ליכא כאן תרעומת יב"י בשם הרשב"א) רמב"ם פי"ט מהלכות מכירה דין ט' מימרא דאביי פ"ק דב"ק דף ח' ע"ב וכאיכא דאמרי התם וכתב ה"ה בשם הרמב"ן שנפקא מינה דאיהו ידע למטען טפי · עיין הרי"ף ונ"י פרק א' דבבא קמא דף ה' ע"א · והרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ד סוף ע"ב ולפי תאמרת דף ע' סע"ב :

מכירה שלא באחריות עיין' אחריות דעלמא · אחריות עיין דמפסקת מניה · כתובת אשה שמוכרה · מוכר קרקע לחברו ואלו עליו מסיקין · מוכר שדה באחריות ובא בעל חוב לטרוף · מכירה באחריות · מכר קרקע לחברו ויצאו · מקח טעות ודיניו בתש מהרש"ך ח"ג יו"ד :

זכור לאבותם: ח"ס · הרב המחבר זלה"ה לא הניח זוית ופנה בדיני מכירה · והני הכא אחרי המלך לרשום סימנים דאורייתא מת"ס האחרונים בסכ"ק · ה"ה לחם שלמה דף מ"ז סימן כ"ה · כ"ד ח"מ סימן מ"ו · מהר"י קלכי סימן ס"ל · גבעות עולם סימן ס"ז · באורות המים סי' ס' · מהר"ם אלשיך סימן נ"ן · פרי האדמה ח"ד דכ"ב ע"א · בני חיי חח"מ סימן קכ"ד · בעי חיי ח"מ ח' ב' מסימן קמ"ה עד סימן קכ"ו קול אליהו סי' כ"ג ל"ח ומ"ל · הרב אנ"גיל סימן כ"ט · סדה הארץ ח"ג ח"מ סי' ח' · מגן שאול סי' ל"ה · תפלת משה ח"מ מסי' כ"ג עד סי' כ"א · תורת דרבנן סימן ת"ו ת"ח · בית דינו של שלמה ח"מ סימן ח' ס' וכ"ס · פירוי ברכה י"ד סי' קס"א אות ל' וסי' קע"ד אות א' ב' ג' :

מכיר כליו וספריו ביד אחר עיין · כליו וספריו :

מכירת המציצ שנתן בפקדון הוי מלתא דלא שכיחא עיין מלתא דלא שכיחא דלא :

מכירת מטלטלים היכא קנה הלוקח והיכא לא קנה היכא חוזרים בהם שניהם או א' מהם או אין חוזרים א' משניהם הרי"ף ונ"י פ"ה דב"ב דף ר"ג ש"ע ח"מ סימן ר' ; משיכה קונה :

מכירת קרקע מגוי לישראל או מישראל לגוי והגלוה לזה פרק חזקת בה"ה באחזיק אמר שמואל נכסי גוי וכו' מישרים נתיב כ"ח ' ח"מ ס' קצ"ד :

מכללא לא מפקינן ממונא הרי"ף ספ"ו דיבמות דף תכ"ה ע"ב :

מכלל לאו אתה שומע הן משנה דסוף שביעית ר"ע תי"ט · משנה ג' דנדרים תי"ט · ור' מאיר לא ס"ל משנה ג' פ"ב דסוטה תי"ט · משנה י"ג פ"ד דשבועות תי"ט · משנה ב' פ"ב דנדרים תי"ט · משנה ד' פ"ג דקדושין ר"ע · הר"ן פ"ד דשבועות דף ש"ז ע"ב · הליכות אלי אות תקמ"ח מכלל לאו אתה שומע הן סבר רבי מאיר דלא אמרינן אלא באסור ולא בממון וכשהוא אסור דאיכא ממון כגון גביית כתובה לא אמרינן תוס' דשבועות דף ל"ו · משנה י"ג פרק ד' דשבועות ר"ע תי"ט : דיקא נמי דקתני · כתובה תגבייתה · ודיליה בשם מהר"י קאהו דף כ"ח: לאו מכללות · מתוך פסותרה · סתר פרוקא דמיוחם :

מכל מקום לאתויי מאי הליכות אלי אות תצ"ח · הליכות אלי אות ת פ"א מכל מקום היכא דאמרינן פריך מכל מקום לאתויי מאי סוכה דף ח' ע"ב :

כל מקום לאו לרבויי · לאתויי מאי :

מכנה שם רע בתשובת מהרד"ם גאלאנטי סימן ל"ג המתלוצץ על בני אדם ומכנה להם שמות כשמות תפלילים של ישמעאלים מן הדין אין זה כקורא עבד מ"מ אם אחר התראה אחת או שתים יחזור על קיאו יש רשות לב"ד לנדותו כפי צורך השעה' רמב"ם פ"ג מהלכות תשו' הרי"ף ונ"י פ"ר דב"ם דף ק' ע"א · ש"ע ח"מ סימן רכ"ח סעיף ה' יזהר שלא לכנות שם רע לחברו (מימרא דר' חנינא) אעפ"י שהוא רגיל באותו כנוי אם כונתו לביישו אסור (כדמפרש בגמרא שם ופרש"י) ואין פניו מתלבנות :

כופת הכל · נהינם אם · נהינם היורדים · נהינם סלקים · עבד אם · פאלו תלמידיו · תסובה ודיניה סימן יו"ד :

מכנים בהמה בבית חברו והזיקה או הוזקה פ' הפרה ח"מ ולע"ש סימן שצ"ח :

מכנים חברו ערב לגוי חייב לפדותו מכל נזק ואיזה נזק הרא"ש כלל י"ח סימן ח' ט' · מרדכי פרק הגוזל בתרא' ח"מ סימן קל"א · י"ד סימן ק"ע · מהרדי"ק שורש ד' · בן לב ח"ב סימן ס"ו · פסקי ריקאנאטי סימן ת"ז לע"ש סימן קד"א :

פרע לגוי לגד על הגוי :

מכנים משקה עיין · כלי חרס מכנים · כלי חרס מניקב · כלי מניקב בכונס משקה :

מכנים פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיקו או הוזקו ח"מ ולע"ש סי' שצ"ג · משנה וגמרא פ' הפרה · רמב"ם פ"ג מה' נזקי ממון :

פירות מכנים ברשות חברו שלא ברשות :

מכנסים מכפרים עיין · בגדי כהונה מכפרים :

מכנסים עיין · אשה כמה יוצאה ובמה :

מכניסו לקיום · זכור לאברהם · ח"ה · מכניסו לקיום סוף שלשה ימים · כ"כ הכנה"ג י"ד סימן קל"ה בב"י אות כ"ח ופ"ס אות ט"ל · יד מלאכי אות תכ"ח · ח"ל הכנה"ג שם להלן בדף קת"ג ע"א סביא בשם המרדכי דמכניסו לקיום הוא ג' ימים הכנה"כ ילמהרח"י עכ"ד · ע"ם ובה"ך וש"ז :

מכנס מעות בידו ואמר הרי אלו לשקלים או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה ופרוטה וכשהתחיל ללקט אמר הריני מלקט מעות לשקלי אפילו לקט כיס מלא נותן מהם חצי שקל שהוא חייב בו והשאר חולין שמותר השקלים חולין: רמב"ם פ"ג מה' שקלים · משנה ג' פרק ב' דשקלים:

מותר שקלים :

מכס אימתי מותר להעריב לישבע עד המכס' הריב"ש סימן ב' ;

מכס אסור להבריח ממנו משנה א' פי דב"ק ר"ע והיכא אמרינן הכי עיין בגמרא פרק ערבי פסחים דף קי"ב דפסחים · משום גזל אפילו אם הוא של מלך. נוי מהרד"ק שורש קצ"ד · מכס הוי דינא דמלכותא רמב"ם פ"ה מהלכות גזלה · תשו' הכהן ח"ב סי' נ' · תומת ישרים ס"ו שו"ת שהטיל

מכס

לפ ח"א דף ק"י ראובן מכר חנותו ללוי בקנין ושבועה ונתן לו מיד מקצת דמים ושוב כשהביא לו שאר המעות אמר לו ראובן אתה אמרת לי שאם אתך חפץ במכר שתחזיר לי מעותי ולוי טען שלא היו הדברים מעולם וזכה במקחו ועיין שם בח"ב בסופו ובמהרשד"ם אה"ע סימן קס"ר ומהרש"ך חלק א' סימן ע"ג וכהורת אמת סימן ר"ר ובמהרי"ט סימן ס"רח מהרר"ם טראני ח"ב סימן ק"ח ראובן מכר בתים לשמעון על מנת שיפרע לו דמיהם בזמנים שונים ואם לא יפרע יחזרו הבתים לראובן ויכול למוכרם לאחר ולא פרע ומכר המכר קיים ותקנה כדבריו מהרש"ך ח"א ע"ג מכר נגמר ונעשה בקנין סודר והודה המוכר שקבל המעות ושוב רצה לבטלו מטעם תנאי שהטיל אחר גמר מכר והדברים אחרים אין הדין עמו דברי ריבות צ"ג ראובן לקח חזקה בתנאי שאם יתנו לו המעות שנתן יחזור וימכרנה לפלוני העומד בה ומת הפלוני ההוא אין יורשיו יורשין זכותו ועיין מהרש"ך סימן ק"ח: רשד"ם ח"מ שפ"ז שנים עשו תנאי ביניהם על מכר קרקע בקנין ושבועה ושוב נתארך הזמן וכשבאו לכתוב השטר לא הזכירו התנאי ההוא אין בכך כלום והדין עם הלוקח · רשד"ם ח"מ רנ"א בדין מוכר אומר תנאי היה במכר והלוקח מכחישו · רשד"ם ח"ם ר"ם ראובן מכר חזקה לשמעון בקנין ושבועה על מנת שיקנה שר העיר גופו של קרקע שתחת מחזר אז לקנותו ושוב לא רצה לקנותו ובא ראובן אצל שמעון ואמר לו פטור אותי מהשבועה אמר ליה אינך צריך מאחר שלא קנה שר העיר אמר לו אעפ"כ אני רוצה חשש שבועה עלי ופטרו ולא מחל לו הקנין גם השטר נשאר בידו שוב הדרך ראובן שהיה רוצה לקנות הקרקע מהגוי ומכר ללוי אותה החזקה גם הקרקע יחד ונכתב השטר בקנין ושבועה ולא עלתה ביד ראובן ונתגלגל הדבר וקנאו שר העיר ואז חזר שמעון וקנה החזקה מראובן ולוי טוען עליו כמה טענות הדין עם שמעון וכ"כ מהרר"ם אלשיך סימן ט' וע"ש ודברי ריבות כתב בסימן רפ"ח שהדין עם לוי · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סימן מ"ח ראובן שמעון ולוי אחים שותפים בקרקע ואמרו השנים לראובן ימכור חלקו להם או יקנה חלקם ונכתב בשטר איך השנים מכרו חלקם לראובן וגם ראובן כתב בשטר אחר איך הוא מכר חלקו להם ונתנו השטרות ביד שליש · הנך שלא החליטו המקח ואיכא למימר דלא סמכא דעתייהו כיון שניתנו ביד שליש אם ירצה ראובן קנה למפרע הגם שלא נתן דמים · קנין ודמים קונים אפילו במקום שכותבין שטר ושאלה זו נשאלה גם למהר"ש הלוי סימן ס"ז · שבות יעקב ח"ב תשו' קע"ג ראובן היה לו בית והיה צר אצל בני ביתו ורצה ליקח בית גדול אך שאין ביכלתו ליקח בית אחר עד שיהיה לו קונה על ביתו ודבר עם שמעון אם רוצה לקנות ביתו והושוו יחד ויקרו שני עדים נאם ים ותקעו כפם לאשר ולקיים המקח והשלישו השטרות ובעוד שעסקו באיתו ענין קבעו זמן לדבר שלשים יום אם יגמור המקח של הבית הגדול תוך שלשים יום גם הסקח זה יהיה קיים ועכשיו נתחרט שמעון על מקחו כי טוען שהניח לחתוך שבועתו ועוד כיון שלא תקע כפו לבעל דין עצמו אין לו דין שבועה והוי כאסמכתא דלא קניא ודבר שאינו ברשותו לקנות הבית הגדול עוד טען שעל הזמן לא תקע כפו רק דבר בעלמא אמר ליתן זמן שלשים יום אם התקיעת כף חל גם על זה או לא חזר על כל הטענות של שמעון וכולם אין מהם ממש מה שטען שהניח לה זיר שבועתו זו היא מחלוקת ישנה אי מתפי בדלא דעת חבירו התרה ויש לחוש להחמיר · וע"ד מה שטען שלא תקע כפו לבעל דין בעצמו חלוק זה כתבו הש"ך והוא מ"זש" מהרי"ו ואינו ברור ואין לסמוך להקל בזה וכיון דהוי תומר שבועה אין בו משום אסמכתא או דבר שאינו ברשותו ודבר שלא בא לעולם · ועל מה שטען שלא תקע כפו על הזמן גם זה אינו דמן חמת בשבועת אסר לעולם ותו כיון שהיו עסוקים באותו ענין תוך כדי דבור חלה השבועה עליו :

מכירה על תנאי עיין ... הוספות דמוכח · בית וזה לא מכרנו ... בית מכר בתלדו לחברו · מכר מכר לשמעון בתנאי שלא ישבעה שוותק פי סוריסוסך · מקח ומכר בקרקעות משם מהרש"ך ח"א קפ"ר וש"ר פוסקים · מקח וממכר ודיניהם נתלתגי מ"ב · מקח ממכר ודיניהם · עייל ונפיק אזחי · עריכת הק"ק ד"ה מהמשפט הששי פירות להוליך למקום · פרעון לזמן ודיניה · שבועה בלא קביעות זמן ד"ה שבות יעקב ח"ב תשו' קע"נ · שבועה על דעת חברו ד"ה שבות יעקב ח"ב תשו' קע"ג תקיעת כף והתורם ד"ה שבות יעקב ח"ב תשו' קע"ג :

מכירה שלא באחריות אם ראובן מכר שדה לשמעון שלא באחריות (פי' שההנה שלא יהיה לו אחריות דאי לא כתב אחריות בשטר הא קיימא לן דאחריות טעות סופר) ויבא יהודה לערער על שמעון להוציאה מתחת ידו אין ראובן מעיד לו עליה (רמב"ם פט"ו מהלכות עדות סימרא דרבין בר שמואל משמיה דשמואל פ"ג דב"ב דף מ"ד ע"א ומוקי לה שם דף מ"ה דלית ליה למוכר ארעא אחרינא בת חורין) אעפ"י שאין עליו אחריות רוצה שתעמוד ביד שמעון כדי שיבוא בעל חוב של ראובן ויטרפנה בחובו ולא יהיה לוה רשע ולא ישלם (ומסיק שם בגמרא ועיין הרי"ף ונ"י שם דף קפ"ב ע"א וע"ב ודף קפ"ג ע"א וע"ב דלגבי שמעון לא הוי רשע דלא ישלם דאמר ליה להכי זבני לך שלא באחריות) ודוקא שבא יהודה לערער מכח המוכר אבל אם בא לערער מכח הלוקח שאומר שחייב לו אז יכול המוכר להעיד עליה ש"ע ח"מ סימן ל"ז סעיף ט"ז · שם סעיף י"ז ראובן מכר פרה או טלית לשמעון שלא באחריות (לשון הטור ובברייתא שם דף מ"ג ע"ב דליכא למימר שהוא רוצה להעמידה בפני בעל חובו דהא לא משתעבדי ליה וכאוקמתא דרבז"ב דדוקא שלא באחריות שם דף מ"ד ע"ב ולהכי אפי נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו דא"ל להכי זבני לך שלא באחריות) ובא יהודה לערער לה ציאה מיד שמעון בטענה שקנאה מנולין יכול ראובן להעיד לו שאין לו בזה שום הנאה שתשאר בידו שאפילו יבא בעל חובו אינו יכול לטרוף שאין בעל חוב טורף ממטלטלים אפילו עשאם לו אפותיקי (שם בגמרא וכדכתב ומבואר לקמן בש"ע ח"מ סימן קי"ז ופי' איפותיקי אפה תהא קאי כלומר לא יהיה לך פרעון אלא מזה) ובזמן הזה אפילו שעבד לו מטלטלין אגב קרקע אינו טורף ממטלטלין שמכר ין פירוש דשם בגמרא דף מ"ד ע"ב טוקי להדקאמרי עדים ידעינן ביה דלא הוה ליה ארעא מעולם דאי לאו הכי חיישינן שמא שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי וכ"כ הטור והרמב"ם ועל זה קאמר ובזמן הזה וכו') אבל אם יהודה טוען שראובן גזלה בעצמו לא יוכל ראובן להעיד עליה במקום שהמערער צריך ליתן לשמעון מעותיו משום תקנת השוק ויכול יהודה לחזור ולהוציאה מראובן (טור בשם הרמב"ן לאפוקי בהנך ענינים דלית בהו תקנת השוק והם גנב ופרע בחובו גנב ופרע בהיקפו ומבואר בש"ע ח"מ סימן שנ"ז ראן אם יוברר המערער אינו נותן לו כלום והלוקח אינו יכול לתובעו דלהכי מכר לו שלא באחריות) · סעיף י"ז ראובן גזל טלית או שדה משמעון (לשון רמב"ם ריש פט"ו מהלכות עדות מברייתא ואוקמתא דרב ששת שם דף מ"ג ע"ב ומהא דמסיק ולוקמא בגזלן וכו' שם ריש דף מ"ד ועיין הרי"ף שם דף קפ"ג ע"א) ובא יהודה וערער על ראובן ואמר שדה זו או טלית זו של היא אין שמעון יכול להעיד שאין זו השדה והטלית של יהודה שהרי שמעון רוצה להעמיד שדה זו או טלית זו ביד ראובן מפני שאפשר שנוח לו להוציאה מיד ראובן יותר מלהוציאה מיד יהודה וכן אם מכר ראובן השדה הגזול או הורישה ללוי ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה של יהודה ואם מכר הטלית הגזולה ללוי נתייאש שמעון קם התאוקמתא דגמרא שם דף מ"ר ע"א ואע"ג דדחו אוקמתא זו היינו לענין שלא נפרש הברייתא זו כאוקמתא זו אבל מכל מקום וכ"כ הרשב"ם) ובא יהודה לערער על לוי אם מת ראובן שמעון מעיד עליה שאינה של יהודה שהרי אין טלית זו חוזרת לשמעון לעולם שכבר קנאה הלוקח ביאוש ושנוי רשות וכבר מת ראובן הגזלן ואין לו ממי יטול דמיה אבל אם עדיין ראובן קיים אין שמעון מעיד אף על הטלית שהנאת היא לו שלא תעמוד ביד יהודה כדי שיביא ראיה שראובן גזלה ויש לו דמיה וכן אם היתה הטלית ביד יורשי ראובן אין שמעון מעיד עליה מפני שסופה שאם תעמוד ביד היורש לחזור לו וכן כל פיוצא בזה (מהא דתני ליה ר' לר' שמעון כריה וכו'

משום

לבשיתיו לו מעות תחזיר קרקע זו תפורש של סופר פרק
איזהו נשך רמב״ם פ״א מהלכות מכירה ופ״ד מהלכות מלוה
ולוה : אם אמר לו לוקח להחזיר לו מקחו בחוררת מעותיו:
פרק איזהו נשך מכר לו בית וכו׳ רמב״ם פ״ד מהלכות מלוה
ולוה · כן לב ח״ב סימן ע״ד · תשובות הכהן ח״א סימן קס״ט
וח״ב סימן פ״א · השר״ם א״ר סימן רמ״ג ודסי״ד · אם הלוקח
הוציא בתקון המקח חייב תשובות הכהן ח״ב סימן ק״ד · ועיין
ח״מ ולע״ש סימן ר״ו מריב״ש סימן תע״ו · כן לב ח״ד סי׳ ס״ז
הרש״ך ח״ב ק״ד המתחייב להחזיר הבית שקנה בהחזרת
מעותיו והשביחה חייב המוכר לשלם לו השבח · רשד״ם ח״מ
שפ״ז אין הפרש בין אם התנה מוכר וכין התנה לוקח כל שלא
נגמר המקח אלא על פי התנאי ופמ״ש הרשב״א הביאה בית
יוסף טי״ד סימן קע״ד ואסור משום רבית דאין חלוק בין תבע
מוכר לתבע לוקח אלא כשנפרדו זה מזה בלתי הסכמת שניהם
מינידם אמנם אם כבר נגמר הענין אין בין זה לזה כלום ·
הרי״ף ונ״י פ״ח דב״מ דף ק״ד ע״א וע״ב · ודף ק״ח · ש״ע י״ד
סימן קע״ד · רשד״ך כפר ב׳ סימן ל״ב · כן לב ספר ב׳ סי׳ ע״ד
וספר ד׳ דף ע״ח · מבי״ט ח״א סימן קצ״ח וסימן די״ח בסופו
ובהרדי״ט סימן ק״כ · בני משה לקוטים בסוף ספרו דף ו״ע״ג
ד״ה ח״מ הלכות מוכר על תנאי סימן ר״ז בדין י״א הביא בעל
הטורים לשון הרמב״ם וכתב עליו הטור שאינו מבין דבריו
וכתב מהרי״ק ובאמת שהם תמוהים לכאורה והתימה מהרב
המגיד שלא ביארם וכו׳ דוק בכל דבריו ומ״ש והתימא מהרב
המגיד אינו כ״כ תימא דפי שיטתו מאחר שה״ה ז״ל כתב מה
שהוא ז״ל הביאו לעיל דף רמ״ח ע״ב ז״ל וה״ה כתב בפי״
מהלכות מ״א שני פירושים האלו ודעת הרמב״ם נראה שהוא
כדעת הראשונים שכתב הראב״ד ז״ל ולפי זה לא שאני לן בין
אם התנה מוכר בין אם התנה לוקח אלא בין אם תלוה התנה
לאחר נגמר המכר וכו׳ ועתה לפי שטת הרב מהרי״ק נוכל
לפרש מ״ש הרמב״ם לדברי המגיד נופל לפרשם כמ״ש הוא
ז״ל ולכך לא הוצרך המגיד לבארם כפי שטתו · אך תמהתי
מאד איך לא ירד הרב לסוף דעתו של בעל הטורים שכ׳ ז״ל
ואיני מבין דבריו כיון דמחשיב אותו תנאי וכו׳ ולפי דעתו של
מהרי״ק מה צריך לומר ב״ה כיון דמחשיב אותו תנאי וכו׳ לא
היה לו להקשות על הרמב״ם כי אם כיון דהצריך הלוקח לקיים
תנאי א״כ היאך יאכל פירות והיה די בזה ולמה האריך לשון
בעל הטורים ללא צורך ועוד דאינה חמלה מן התוכן כפי
שיטתו של מהרי״ק · אך נראה מזאת תמלה שכ׳ ב״ה דכונתו
עמוקה מאד וקושיתו על הרמב״ם היא חזקה מאד והוא דאם
כוונת הרמב״ם לומר דאחר שנגמר המקח התנה הלוקח הרי
גם הוא ז״ל סבר שאינו תנאי כלל ואם הוא כשקנו מניהו כמ״ש
מהרי״ק דסתמא דמלתא הכי הוי א״כ אין זה תנאי כי אם
חיוב אחר מעצמו שחייב הלוקח הכי וא״כ איך כתב הרמב״ם
שהרי מדעתו חייב לתנאי זה דאין זה תנאי ולזה הוצרך
להאריך לשונו באמרו כיון דמחשיב אותו תנאי וכו׳ הכונה
שלא היה לו להרמב״ם להחשיב אותו תנאי כי אם חיוב אחר
שחייב מעצמו ואין לומר שכיון שהרמב״ם ס״ל כדעת הראב״ד
והראשונים כתבו לעיל אין חלוק בין שיתנה מוכר בין שיתנה
לוקח אלא עיקר הדבר אם היה התנאי בשעת המכירה בין
מוכר בין לוקח הוי תנאי לאחר נגמר המקח אינו תנאי וכו׳ הרי
שלדעת הגאונים הנ״ל קרי במתניתין לאחר נגמר המקח בלשון
תנאי אין זה כלום דאע״ג דקרו בלשון תנאי הרי אמר דאינו
תנאי ולא הוי כלל אבל לדעת הרמב״ם דכתב דהוי תנאי
ומחמת זה חייב שכ״כ שהרי חייב לתנאי זה וכו׳ לכך הקשה
ב״ה דאין כאן תנאי כ״א חיוב מעצמו ולכך כתב איני מבין
דבריו כלומר הדברים האלה איני מכיר וכתב ל׳ תנאי אבל
הדין אמת הוא אלא שלשון תנאי אין כאן כלל ומה שאמר
הרמב״ם בלשון תנאי אינו מדויק ודוק :

מכירה על מנת להחזיר עיין · בית זה בפ׳ מכתו בס״ס רשד״ם
ח״מ רנ״ו רע״ד · חזקות · עיין בס״ס רשד״ם ח״מ רמ״ט · כתובת
הכיתה ודיניה בס״ס כן לב ח״ד ס״ז · ומהרש״ך ח״כ מ״ג · מטבעות הפוליס
בס״ס סר״ם פלוי ו׳ דבס״ס תורת אמת קנ״ב · מכירה על תנאי כפרט בס״ס · כן
לב ח״ח דף ק״י · ומהר״ם סרולי · והכרי ריבות · מלוה להכדו לא
לוקח וממכר בקרקעות בס״ס הרש״ך ח״ת קס״ט · מטכנתא יד׳ · מטכנתא

חמשה · בס״ס לחם רב תסר׳ קמ״ט וכן לב ח״ב דף מ״ב · עכדן מכר לגוי תג
לגר תושב :

מכירה על מנת להחזיר . ראובן מכר חנות לשמעון ואחר
עשר שנים תבע ראובן משמעון שיחזיר לו
החנות בטענה שאחר המכר אמר לו שכל זמן שיחזיר לו
מעותיו יחזיר לו החנות ויש קצת עדים על זה. ואחרים מעידים
שלא אמר לו אלא שאם יחזירם לו בתוך שנים או שלש שנים
יחזיר לו החנות ואלה חזר נ״כ דייני החנות שנמכר על ידם
אין מוציאין אותה מיד הקונה מהרד״א בן חיים פ״ב פ״ז בני
שמואל כ׳ הקונה קרקע על מנת לחזור ולמוכרו לבעלים
לאחר שלש שנים אם ירצה המוכר ועברו הרבה ימים אחר
השלש שנים הרי הקונה נפטר מחיובו כפי דקדוק לשון הכ״ב
וע״ש · פליטת בית יהודה כ״ד ראובן היו לו בתים ורחתת
מרתף אחר ולקח משמעון סך בהלואה וכתב לו שטר מכירה
ומהבתים והמרתף ושוב שמעון מנפשיה עשה שטר השכר
לראובן לזמן שיחזיר לו מעותיו שיחזיר לו שטר המכירה
בתי בינו ראובן לא יצא מהבתים גם היה משכיר קצתם
לאחרים ולוקח השכירות וגם לשמעון עצמו השכיר המרתף
ונתחייב בכתב ידו לפרוע השכירות ובין כך נאבד מיד ראובן
שטר ההשכה ושמעון טוען שהמכירה חלוטה היתה בלתי
חזרה והרי השטר בידו אין הדין עמו ואין שטר זה אלא כשטר
משכנתא · כן לב ח״ב ע״ד שמעון השכיר קצת בתים מראובן
בכך לשנה ואחר זמן בא ראובן ואמר לו רצוני למשכן הבתים
הללו לקחת עליהם מעות ולכן אם רצונך לעשות עשה ואם
לאו אהיה מוכרח להוציאך מהם אמר לו שמעון אם כן אהה
אומר הרי הוא רבית קצוצה לכן אם תרצה לעשות לי מכירה
חלוטה לנכרי אקח אותם ונתרצה ראובן ושוב בא ואמר לו
שיחזיר לו את הבתים והוא יחזיר לו את המעות כי כן נלרת
דעתו אין הדין עמו וכ״כ מהרשד״ם סימן רמ״ד · מהרד״ם
טראני ח״ב דף ק״ח נערה מכרה בית לשמעון בתנאי
שיחזירנה תוך שלש שנים ושמעון מכרה ללוי והיא נשארת
לראובן ונראה שעשתה קנוניא עם שמעון · רשד״ם ח״מ ש״נ״ב
ראובן משכן חנות לתוגר ועשה לו שטר מכירה בתנאי שאם
ירצה לתת המעות יחזיר לו החנות והתוגר מכרה לשמעון הרי
היא בחזקת ראובן · רשד״ם ח״מ רנ״ו רע״ד ראובן ושמעון
מכרו ללוי ולא עשו חזקת בית ועשו הקונים שטר בקנין ושבע
שלא יוכלו למכור ולמשכן החזקה זולתי למוכרים הנזכרים
ומת לוי והניח בן ונתפשרה האם עם ב״ד שתגבה כתובתה
משאר נכסים ותשאר החזקה משופה ונקיה ליתום והמוכרים
טוענים דאפכא ראוי לעשות כדי שתשאר החזקה בידה ותקיים
התנאי והנכסים ליתום אין הדין עמהם:

מכירה על תנאי ודיניה ש״ע ח״מ סימן ר״ז · הרי״ף ונ״י
פ״ז דב״ב דף רי״ג ע״א · רמב״ם פי״א מהלכות
מכירה · לע״ש סימן ר״ז · המוכר ופירש כדי לעלות לארץ
ישראל וכיוצא איפתי תוזר ובכמה זמן רמב״ם פי״א מהלכות
מכירה · רשד״ם ח״ד סימן רל״ב ורפ״ט · ח״מ ולע״ש סימן
ר״ז · פ׳ האיש מקדש ההוא גברא וכו׳ ופ׳ אלמנה ניזונית
בההיא בצורתא מהר״י קארו כתב והרא״ש פ׳ האומר דהיינו
במקרקעי ח״מ וב״י סימן ר״ז · מרדכי פ׳ אלמנה ניזונית :
המוכר נכסיו לצורך ידוע ולבסוף לא הוצרך לו אם הוציאו
בפיו שמוכר לאותו דבר חוזר פס״ק ריקאנאטי סימן תקל״ט
אלשקאר תשובה מ״ר · ח״מ ולע״ש סימן ר״ז בריש אלמנה
ניזונית בעיא דא פשיטא זבן ולא איצטריכא ליה זוזי וכו׳
ועוברא דבצורתא ודנברא דמזבן ארעא למזבן תורי · פירש
שרצה להוליך למקום פלוני והוזל ב״י מח״מ סימן ר״ז · תורת
אמת ק״ח מי שמכר לחבירו על תנאי שלא יעבור ועבר ומכר
אם המכר הראשון בטל או לא · פליטת בית יהודה כ״ה
ראובן מכר לשמעון חנות בתנאי שאם יתן לו עד הפסח סך
ידוע לא תהיה המכירה מכירה ושוב אפטרופוסי בנו של מוכר
מכרוה לאחת בהברחה ואחר מ״ח שנה בא בנו של חתן
לערער עליה מכח שטר אביו אין הדין עמו . כן לב ח״א
דף צ״א אחד מכר בתים שבאו לו על ידי צוואה על מנת
שיתן כ״פ מעות ושוב רצה לחזור בו ועשה עם אמו שתאמר
שאינה מרוצה מבית התוא ועיין רשד״ם סימן רס״ח · כן

אינם אפי' ספק קרקע ולא גם כשיר. בסעמה ק"ת ספק קרקע פנ"ל :

ופסק עוד סם עסר"י סלוי הנ"ל אחרי סקלא וטריא כדברי הפוסקי' ח"ל באופן סנתבאר. מכל הנאמר ולסברת הרי"ף והר"י ן' מיגאש והרמב"ם ור"ת והרמ"ה וה"ר יאודה ברצלוני והסב"ם והסב"א ורבינו יונה ורבינו ירוחם שלב"כ אסר עשר בוטבים סמאירים לארץ ולדרים דהיינו סיגות שנשלם זמן התשובה וכו' אח"כ שלש סנים אפילו ממחילם ירד כה בתורת משכנתא מהני' ליה חזקתים וכו' ועוד הלא אומר דהנב"ד דאפשר אפילו הרמב"ן והרא"ש ז"ל מודו דמהני ליה חזקתים דהא כיון לא קאמרי אלא כל שלא נתבסס הדבר כל כך ועוד רב אבל בנדון כהאי מסברו הרבנים סנה ידאין וזה פבון בלא להשיבות כ"כ בלי שום מחאה מודו דמהני ליה חוקם סכהאי ויש לי ראיה לזה מדברי הרא"ש. עלמו נבו' וסיים ולרווחא דמלתא וכו' ואם בנד"ד פבלן שמעון וכו' נבנה ושינה בתוך הבית בכמה בניינים ושנויים חדשים ופו' סיה לו למחות וכו' באופן שמכל מה שכתבנו הוכחה הלכה כבית המוכר ואין מוציאין אותו מידם הנ"ל כאשר כתבתי להגיה כל לפון סרב הנ"ל כי רוחו פבלו סייף לבב"ד והסב"ם דהלוקחים בתורת מקח וממכר ירדו בבית סום בתחילה כאשר בארתי והוכחתי ונקרא יורד ברשות שלמכירת רוכה דרבוותא גם לחזקה כמו מהלך אליבא דהלכתא הרד"י כולי בתשובה סי' כ' כארוכה בסוף ספרו עוחם פנים. ע"ס ולאחר שהגדילה היתומה הידם הלוקחים עם מבר לאחרים ולא מחתה אחרי עבור יותר מחמש עשרה שנה משהגדילה לא סיה ולא בעלה מהאי בנו על אחר מאפוטרופסיה והאפוטרופוס הא' שהוא דודה ואבי בעלה שהורה הנ"ד ממאן סאתו סטרי עובן ראובן המוכר שנמסר שטר המכירה הזאת עם כל הבגתים הנ"ל הבית לעבור יותר מאלשים שנה ולא מיחה ולא דבר מאומה שמחזקו הלוקחים בית זה בכמה בנינים שכבו בו. בודאי מסל מחילה גמורה מדירה וקיימת ולא יוכל לבא עוד ולערער על הלוקחים בשום טענה :

זאת ועוד אחרת כי בשנת התע"ח כשהיתה היתומה בת מנחה עשרה שנה בקידושי כהר [illegible] מתת קיות היתומה גדולה בשנים וראויה לעשות שליחות ולתת בנכסיה לעצמה כראוי ואחרי כן נתקדשה והיתה לאיש לכן דודה אבי אתם [illegible] וכעבור כדוייתה נהגה לבעלה כל נכסיה אשר לה תחת כל השמים :

נבשנה המכירה לעיל בלו האחים הקונים המוכרים לפי' למכור לזבולון את הבית הנ"ל בכל תוקף כמחיר מכפת אלפים וחמש מאות פרחים יען כי בכבר הוציאו הוצאות מרובות והשביחו הבית וקודם מכירתו סודיעו למוכרי הבית האפוטרופסים לקנותו כדין וכמנהג העיר וכיון שהבית הנ"ל היה בית היתומה הנ"ל ואלו האחים הנ"ל לאפוטרופסיה אם רוצים לקנותו כי היתומה מכרנית סיתה והשיבו שאינם רוצים לקנותו כי נכסי היתומה בכל יום הולכים ודלים ונראה לדבר זה מכורד כחתימת ידו של אחד מאפוטרופסיה והוא דודה אבי בעלה הנ"ל אשר כתב ופירש כאלה הדברים אני החתום מטה אפוטרופוס היתומה מרת רחל מכרנית לבית שמעון ולוי אחים אשר בעיר הזאת בדרך פלוני מוחל לכל זכות וטענה אשר יש אל היתומה הנ"ל על כל דין הדברים שתוכל להיות לה כמו מכרנית לבית הנ"ל עם בית אחד מחובר אשר יש לה סמוך לבית הנ"ל והתרצה אני שהאחים הנ"ל ימכרו ביתם הנ"ל לאיש אשר ייטב בעיניהם יען כי לא תהיה לעזר ולא להועיל ליתומה הנ"ל קניית הבית הנ"ל ועוד כי לא נמלאו לה נכסים ומעות לעשות שקניה הנ"ל ולאמת הדבר באתי על החתום אני פלוני אפוטרופוס היתומה הנ"ל מקיים כל הנ"ל ע"כ :

אם כן מה נהם לאפוטרופוס ולכתו כשלא היתומה הנ"ל אחרי עבור כמה שנים שהלוקח מכר לזבולון מדעת האפוטרופוס לבא ולערער על הקונה בלי שום סוג טעם ודעת אין זה כי אם רוע לב לבא לחזור ריב חנם עם הלוקחים המוחזקים כדינם ומחילת האפוטרופוס והיתומה שקרוב לודאי שאחרי שהגדילה יתפה מחולה גמורה היא ואחו ידעה במילי דעלמא דרחמי בודאי שערי הבית. אחרי שהאפוטרופוסי' מסרו לה ולבעלה הכל ודאי הנמור במסור לה שטרי האפוטרופוסות ומגון הבית או אחה אמר לה כל סבבות הבית שיש לה על אחרים לגבותה כאשר ראוי לעשות לכל אפוטרופוס כאמן עם היתומים כשהגדילו שמוסר בידם כל נכסיהם ושטרותיהם ומגון אביהם כמבואר במח"ע סימן ר"ז והפוסקים שם ותפדה וזה שמיוחד ס"ד שצריך לפסכם כמובא בסדר בפוסקים שם ועל כן בשתיקה שהלכם ליתומה ובעלה הנ"ל יען כי אביה אלמנה נסבעו בנקיבת מפן בסדר המכירה זהם ויודעים וכ"כ לא יחזרו ריב עם הלוקחים הנ"ל ועל המכירה הנ"ל כנראה מבורר בסדר הנ"ל וא"כ אין להם שום דין ודברים עם הלוקחים וי"ח וכ"כ לא על חורפא בדה ולא על פירותיה וגם ו' שעברו קרוב סום כשנה אם יחשבו כל סשלי' ות ודריעת הפרשורי' מביונה. כללן על דברים בבחי' או כחי' עתה למלחמתה על חורה דלא סדרה פרעא ולא סדרו בידי בכל הדברים והאמת כהלכה אשר הראיתי עד כה ולא עבר לחלבה אני אומר ולא גם זאת לממפה בתבתי כי לא ממפתי על דעתי הקלוסה מפני כבני הכליות בל דברי אלם לפני מרכא דהבנא דדיינה רבא דהאיה לנעוחנא ובילא מעלם בבב והרואה בשבה"ד יבואו לאפוטרופוסים גו"ר ותנה האומר לו

הפרק האפוטרופוס ובלוקחים והלוקחים מסם דין נחון ומהם שאיר כמני כל ב"ד פוסיקי פוסקי יוס. ולשון ספרים יתום לאחם אני לדמי ודוי לי סבת הרב"ס בסדר לעשות את ספקים שלא ואת המפסים זגו' סם סירוחה ענה לי"ח כלם קסיקה קסיקא והרפא

יעקב הי"ל ככה' מכרחם תולתו פותל ותותם כנ"ל :

מכירה על מנת להחזיר וריניה דעני ן רבית שי"ע י"ד סימן קע"ד. בן לב ח"ב ע"ד המוכר את חצרו ואמר לו הלוקח לכשיהיו לך מעות תביאם ואני אחזיר לך את חקרקע עיין ת"ד דף ע"ח וכתורה אמת סימן מ"ט וקי"ח וכמהרש"ך ח"א סימן קפ"ט והשד"ם סימן רס"ד. מהר"ם אלשיך נ"נ בי שמכר בית להתבהו בפחות משוויו והיה נותן לו השכירות ושוב מכרו נ"כ בדרך זה לאחר וכתב לו שכל זמן שיביא לו מעותיו שיחזיר לו הבית ונמשך השכירות שנה או שנתים נגרע לשני שמכר הית מכור לראשון אינו מחזיר מה שקבל נ"א יקבל עוד משנודע הדבר. רשד"ם י"ד ס"ב ראובן מכר קצת חלקים במקום מוצא הכסף לשמעון על מנת שיחזירם לו בהגבת מעותיו וכשהחזירם טען בעד הפירות הדין עמו. לקט הקמח י"ד דף נ"ו ע"א בשם ס' הזכרונות וזכרון ד' הנוהגים למכור כלי בפחות משוויו ושום כשהשיגה ידו חוזר ונוטלו מכנו בפי המנהג בתוספת דמים הוי רבית קצוצה. ופנים הרשות י"ד דף י"ו שם בשמם קוסות שנותנים להתנות בחתי' המקח שכל זמן שיהיו לו מעות שינכה לו מן הדמים שמונה למאה וביוצא אסור' לחם רב תשובה ר"ח מבאר דין המוכר לחברו מחצית חוקתו שהיתה שוה חמשים אלפים בעד עשרת בתנאי שכל שכירות החצר יפרע המוכר בעד הנשאר לו ואח"ב השיב הקונה למוכר וכת' לו שכל זמן שיתן לו העשרת אלפים ושאר ההוצאות שיצטרך להוציא לתקן הבית שימכור לו באותן הדמים מחצית החצר הנזכר והנה נשרף החצר והמוכר טוען שיבנה לו הקונה כמו שהיה או לפחות שיפחית לו מעשרת אלפים כפי מה שפיחת החצר בשריפה ויחזירנה לו באותו סך כשיהיו לו מעות אם הוא רבית ודכנן או של תורה ועיין שם הרבה פרטי דינים והעלה דאין חייב הקונה להחזיר כיון שנשרף ע"ש ורשד"ם קי"ח וריב"ל ח"ב ע"ד צמח צדק ב' אחד שלוה מחבירו על המשכון והשכיל אסור רבית עשה לו כעין מכר גמור אף שהיו שוים יותר והבטיחו המלוה שאם יעשה לו אח"כ רצונו שיחזור ויסברנו לו כנהוג באותן שרגילים ליתן הריוחים והנה המלוה אינו רוצה להחזירו כל עיקר וטוען שקנה קנין גמור וזה טוען שנעשה מפני איסור הרבית העלה דכיון שנתן לו הלוה דבר הרגיל מתוספת מעותיו הרי זה נקרא שעשה רצונו וחייב להחזיר לו משכונו ע"ש והולק עמ"ש הסמ"ע בח"מ ע"ב ס"ק ק"י בדין מי שמשכן לחברו ברבית משכון שהיה לו של נוי ומת הגוי והמשכון היה שוה יותר הלרעת הסמ"ע זוכה המלוה ביתרון ולדעת המחבר זכה הישראל הראשון שנתמשכן על ידו והמכר שעשה לו אינו אלא מפני היתר הרבית שלא היה לעשותו על משכונות שהי"ל כבר לישראל אם לא באופן מכר ע"ש. צמח צדק ב"א אחד שלוה על המשכון כנזכר בתשו' דלעיל אך שכאשר ארבו הימים ולא בא הלוה לפדותו בא המלוה לעשות חשבון עם הלוה כדי שיפרענו המעות שהלותו עם הרווחים ויקח את שלו והנה לפי החשבון נמצא חייב לו יותר ממה ששוה המשכון וזה אומר אני לא אחזיר המשכון אם לא עד שתפרע לי משלם כי לרידי שוה כל כך כמו שאתה חייב לי וזה אומר דווקא אתן לך דמי שווי המשכון ואקתנו העלה דהדין עם הלוה מאחר שמתחילה המלוה לא הלוהו אלא פחות מכדי שווי המשכון גלי דעתיה שרצונו היה להיות בטוח על הקרן וגם על העודף שיגיע על פי היתר ולא באיסור ואם יקח יותר נראי אסור. ע"ש ובתשו' שלי בנדון זה כך כתב לקט הקמח י"ד דף מ"ח ע"ב. תנוך בית יהודה תשובה ק"נ אלמנה לוותה מעות מראובן וסכרת לו ביתה על תנאי שיחזיר לה תוך שנה אם תחזיר לו מעותיו ויש ספק בתנאי והוא טוען שמכירה גמורה בלי תנאי מכרה לו ע"ש ועיין בענין דומה לזה תשובת הרשב"א סימן תתקי"א וסימן אלף קס"א. אמר לו המוכר לכשיהיו

[illegible] שטריה הליטים כולם כמו לידי שלטת [illegible] שלא [illegible] סקנה
והלכתא כוותיה דעובדא וקריתי וקריתי ושלשתי הספר מכירה
מתחילתו ועד סופו · אמינא ולא מסתפינא בתחילה דליכא לפקפוקי בגלל שלא
דכתב הפוסק דכיון דכתוב מפורש בספר [illegible] דאף אם לא היה כתוב כו
בלשון הזה של [illegible] הפוסקים אמרו דיכול היורש להחזיר הדמים ולחזור ולקנות
א"כ כל לישנא יתירתא לספרי אתא וא"כ ר"ל אף אם יעבור הזמן של השלש
שנים וכו' במחילה מכ"ת לא כן אדמה ולכבי לא כן יחשוב האמת הוא כי בבג"ב
בי"ד סימן קע"ד כתב כן בשם מהר"ם טרלאי מ"ב בסימן קנ"ו וח"ג סימן פ' אך
כאשר עיינתי בתשובות מהר"ם טרלאי הנ"ל כח"ג סי' פ' בספר המעשה שהובא
לפני פרש הנ"ל היה כתוב מפורש בו ביד ראובן או ביד באי כחו או ביד כל מוציא
שטר זה אם כן תשו' זו אינה מוכחת כלום לפי דברי מעלת הפוסק אך בח"ב סי'
קנ"ב לא הוזכר כי אם לו והנתבע אמר לו ולא ליורשיו והרב הנ"ל פסק שם דאף
יורשיו זכאים בתנאי ההוא לחזור ולקנות אך לא שכיח פום רחים על זה
שטה חילוקים מדעתו על מימרא דבלוזאי על פרשו שבעניין ירתא דאיכא
שולים יפה :

ועל כן רבים חולקים עליו ואומרים דאם אינו כתוב בספר מפורש ליורשיו
ולבאי כחו דיכול לומר לו הנתבע דהייתי שלוקח לו ולא ליורשיו על קרי
בב"י טח"מ סימן ר"ז בשם הריטב"א והרמ"ה על כפית דבלוזאי על פרשו וכו' אם
מת אחד מהם היורשים אינם חייבים להחזיר מקום דלי ולא ליורשיו משמע ולאו
ולא יורשיך במשמע ומאין לו לרב המגי"ט לעשות חילוקים בין פ' זה על פרשו
והתנה וכין קנה הבית והתנה כל הפוסקים פה אחד סברי דבלא"ה בחייבים גם
יורשיו במשמע כגון שנתחייב לפרוע לו סך כך אם מת יורשיו חייבים לפרוע אבל
בתנאים אם אינו מפורש ליורשיו יכול לומר לך ולא ליורשיך וכן פסק מהרש"ך ח"ב
סימן ל"ב ואין צריך להאריך בזה כי כבר כתב למעלה כספרן הנ"ל כעל כרם שלשה
סימן כ"ו ע"ש והוכיח כן מהרבה פוסקים דוק ותשכח א"כ לא כיפה ברכתב מע'
הפוסק דליורשיו לשפויי אתא דמשמע אפילו עבר הזמן לא צריכא וצריכא לאתויי
באי ליכא דליורשיו ובאי כחו לזכות בתנאי זה גם יורשיו ובאי כחו ולא יכלו
לאימר קניבים עוד לו ולא ליורשיו כדסברי הנהו פוסקי דוקא מה אינו צריך
לפנים דפשוט הוא ולא דמי עובדא להכיא דעבדא בשטות :

מעשה כיון שנראה כרור מגופא דעובדא דבשטרת ראובן שמתום תוך שלש
שנים שהיה הרשות בידו לחזור ולקנות במעותיו דוקא הבית הנ"ל
מיד שקונים ואת כשנת בתש"ו .דיסקי להשבועם שיהו תוך שנה ראשונה של
השלש שנים שעלה הבית דין שבעיר הקים שמינו אפוטרופוסים ליתומה הנ"ל
ואחד מהם שיה דודה היינו אחי אמה ואבי בעלה של היתומה הנ"ל והאפוטרופסים
הנ"ל עשו ע"י סופר הב"ד שטר היינו אינוענטא"ר מכל נכסי עזבון ראובן הנ"ל
ומכל שטרותיו ופנקסיו ומטלטלין שמצאו בעזבון הנ"ל ונכתבם שטר מכירת הבית
הנ"ל עם כל תנאיו בגרוש ברור ממעשה ב"ד נעשה בשנת בתש"ח .שסקב
לחשבונם שכלו האפטרופסים הנ"ל לפני הזקנים אשר בעיר היינו הב"ד ואמרו
בפירוש כי נמצא בין שטרי ראובן הנפטר הנ"ל שטר מכירת ביתו לשמעון ולוי
אחים ובין התנאים שכתובים בו כתוב שהרשות נתונה לראובן תו"ג ב"ג לחזור
ולקנות הבית הנ"ל אחרי עבור הרבע שנים ויצא רשות זה שלש שנים אם כ"כ
ועתה הם שלש שנים הנ"ל :

ועל כי עדיין לא עברו הזמן כראוי להם לעשות מעזבון הנפטר הנ"ל לראות
אם ימצא בנכסיו מעות כ"כ לחזור ולקנות את הבית ואם בזמן הנ"ל
ימצאו נכסים כראוי בעזבון הנ"ל לחזור ולקנות הנ"ל לטובת היתומה יעשו לקנותו
ועשו כל כראוי לעשות לזכותה וכו' כמפורש שם :

אם כן הודה ולא כוס האפטרופסים שידעו שהרשות נתונה לראובן הנ"ל או
לב"כ לחזור ולקנות תוך זמן זה את הבית הנ"ל ולא אמם מה שהורת
בתחלה שהאפטרופסים והיתומה לא ידעו מתומה מזאת הנ"ל ומתנאי הנ"ל
אך מבורר דהודו דידעי וידעו הכל ואם לא חזרו לקנות את הבית תוך הזמן הנ"ל
כפי התנאי היתה הסיבה כי לא מצאו מעות ונכסים בעזבון הנפטר הנ"ל כראוי
לחזור ולקנותו כי כפי הנראה נכסי היתומה הנ"ל נכנסים היו שוכבים ודלי' והראים
מכשכת התע"נ ראו האפטרופסים שבנכסי היתומה הנ"ל לא מצא אפילו כדי יום
אחת ע"כ שלבי לפוסט העיר לתבוע ממנו רשות כאשר ניתן להם לבלתי פרוע
לנושי אביה כמנהג ושמו ע"י שמאים כל נכסיה להראות שלא נמצא אפי' נדוניים
אתם ושמו כל המשכנות וחזקות שהיו לה ביד אחרים והבית הנ"ל לא הוזכר בשומא
ולא נקראו לדין קוניהבית כמנהג · כי על כן הדבר ברור שידעו האפטרופסים כי
אינם יכולים לטעון מאומה על לוקחי וקוני הבית הנ"ל יען כי כבר עבר זמן
הפדיון ולא קנו בזמנו :

אם כן בודאי האפוטרופסים מחלו ואם מהר"י בירב סי' פ' פסק שאפוטרופוס
שליתומים שמכר קרקע של יתומים מכירתו מכירה וכן כתבו כל הפוסקים
אם מכר להאכיל · ק"ו בנד"ד דמחל זכות שהיה ליתומה על הבית שנמכר יען כי
לא מצא בנכסיה מעות כדאים לגאול את הבית כי היה צמוכר להאכיל אותה וכו'
מהר"ם מינץ סימן ע"ב מי שמנה אפוטרופוס אין צריך דעת בית דין אלא יעשה
כפי מה שירצה לטובת היתומים וכו' ע"ש וכן עשו האפוטרופסים הנ"ל שראו

כי אין כח בעל היתומה [illegible] את הבית בי' [illegible] דמים ולא קביום
קנייתו לסוף לה וע"כ הניחו לעבור כל זמן שלש שנים של תנאי הנ"ל :

הנה פי כן בלוקחים כיון שהאפטרופוסי' לא מיחו ואחרי עבור השלש שנים
הנ"ל של תנאי לחזור ולקנות החזיקו בני חזקה בפני האפטרופוסי' ובפני
היתומה בגדילה ובפני בעלה שהוא בנו של אחד מהאפוטרופוסים הנ"ל ולא
כל כמינייהו לומר לא ידענו כאתם שהיה לנו בבית הנ"ל כיון שהאפטרופוסים
בודאי שבמור ידעו כנראה כמו שכתבתי לעיל וכאשר הודו כם בפני ב"ד ואם קרוב
לבבר שודאי גם בעלה היתומה שהוא בנו של האפטרופוסים ידע ודיים מוכיחות
בשביל הדין הזיין ידים שגם היתומה ידעה יען כי עברו יותר משלשים שנה אחרי
שהוא אביה ויותר מט"ו שנים אחרי שהגדילה והיתה בת עשרים ולא מלה משלש
של דעתה לטעון כלום :

הדור אתם ראו נא כי אורו עיניכם כמ"ש מהריב"ל ח"א סי' ע"ו ח"ל שם
שהחזיק בפני האפוטרופסים שלש שנים ולא מיחה האפוטרופסים דליכא
מאן דבעי למימר דכיון דאפוטרופוס כמו הכיסם של יתומים דיכול למכור קרקע של
יתומים וכו' הרב בעל הספר פסק כמי הגאונים הראשונים דהוי חזקה כיון
שאכלה שלש שנים בפני האפוטרופסים ולא מיחה ע"ש בתחילה עשה ספק ספיקא
בעניין זה ספק אם שמוקום קרקע או מטלטל ואם תימצא לומר קרקע ספק
שהאפוטרופוס מכר להאכיל ואת"ל להביא ספק אם כשל ראות מב"ד וכו' וכן כתב
עוד שם בשם סם כסימן ע"ח ובפים ספק מהר"ר אליהב שבזמן הזה שיש יכול
האפוטרופוס למכור קרקעות לפי שכותבים אלוניקר בנכסי הילדים שם שמעון
לפיה ולמת ואם כתים וכו' וכו' ושייש דדין עם הקיבה ומה שמכר האפוטרופוס
שמכרו שמכר ואין ליתומים דין ודברים עם הקונה וכו' וכיון דהצגה פלוגתא
דרבוואתא מוקי שמוהא בחזקת מריה וכו' ע"ש הנ"ל וכ"ש וק"ו במינן דידן שאין
שלא מיחו האפוטרופסים בקורים אפי' שידעו שהתנאי שהיה בביתם בבין שלא
מצאו לפדי בעזבון שמוכר לחזור ולקנות הבית תוך זמן שהתנאי והניחו ועברו
שלש שנים ולא פדו וקנו כאשר הבית מוחלט לקונה אותו לדורותיו לא יכלו שום
כפי התנאי הכתוב בספר :

זאת ועוד שעברו יותר משלשים שנים שרכה ואכל הקונה בפני האפוטרופסים
והיתומה ובעלה ולא מיחו ודאי מחלו ומחילתם מחילה ואין ליתומה
שלא על הלוקח (או שלוקחים) כלום הא לעיל וזה דומה למ"ש מהרי"ט ח"ב ח"מ
סימן כ"ח ח"ל שמעתה שנה לתוליה מחוקתו באמור נכנסת לתורת בסהיותי קטן
ושתקי כך משנים אכלתך שלא ידעתי למחות עליו להביא ראיה וכו' ואלא כל
שהחזיק שלש שנים בדמחזיקי אנשי שמה הקרקע ברשותו והכא לבטל חזקתו עליו
הראיה וכו' ע"ש וכן פסק להלכה ולמעשה הר"ר יעקב כולי בתשובתו בסוף ספר
עורת כהנים סי' כ' יע"ש :

ובגר"ד כל אפילו פירן דלא אמרינן השמר קרקע בחזקת מריה קמא דאיכא
היתומה אלא כחזקת הלוקח כאשר כתב ג"כ בכנה"ג בשם"ם בכללי
שקים לי אות ע"ח ח"ל כל שהמוכר מחזיק מדעתו את הלוקח בגוף הלוקח בקרקע
מחזיק וכו' והרש"ד ח"מ סימן קס"ט כתב על מי דעברו שלש שנים אחר שהגדיל
ולא מיחה אינו חייב להחזיר ח"ל לכ"ורה אי מלתא הוי פלוגתא דרבוואתא וא"כ
הוי ספיקא דדינא ומוקמינן ארעא בחזקת מרי' קמא אמנם ע"ש אכבי איכא
למירק דאפשר דפלוגתא דהכא דרבוואתא היינו היכא שלא עברו שנות עשרים כי
אם זמן מועט שכל אם עברו שני חזקה לאחר שהגדיל ועבר שנת עשרים ולא
מיחה אפשר דמודי מחזקתו ומדברי הרב המגיד יראה דהדין כך וכו' ע"ש ועוד שם
בסימן קס"ט וכשור וכו' ע"ש וכ"ה ח"מ סימן קפ"ט מסעיף י"ט ואילך ובסמ"ע
וש"ך ובכנה"ג שם על פי דיבא דהמחזיק בנכסי קטן משהגדיל עיין שם במה חלוקי
דינים ופלוגתא דרבוואתא ועל זה כתב מהרשד"ם סוף ח"מ סימן רס"ג ח"ל כתב
הרמב"ם ואפי' אומר אפילו קטן שמכר קרקע מנכסי אביו ונעשה בן עשרים ולא
מיחה אינו יכול להחזיר וכו' וגם המוכר הלוקח בקרקע זו לפניו בשהיה בן עשרים
ולא מיחה מתקיימת ביד הלוקח וכו' ואחר שהרמב"ם עצמו רואה דברי רבותיו ולא
נראו בעיניו אנו מי שם מאמינו דהרמב"ם ז"ל וכוותיה קיימא לן למעבר ולדון כדבריו
ובראם בעיני שמעתי רבה ע"פ טובעל בזמן ששוחל סימן ק"ב הביא דברי הרבה
פוסקים דהמעשים שהקרקע בידו הוא כקרא שמוחזק ויכול לומר קים לי כמאן דאמר
קמא ע"ש וכן כתב עוד מהרשד"ם שם בסימן תכ"ד לדעת הרמב"ם והנמשכים
אחריו ס"ל דהמחזיק בנכסי קטן והיה בידו שני חזקה משהגדיל הוי חזקה ואע"ג
דאיכא מאן דפליג אפילו היה כן בנ"ד היה פסיר לאו אחר שהוא פלוגתא דרבוואתא
לא מפקינן ממונא וכו' ע"ש ועיין מהר"ם אלשקר סימן י"ח ועיין בתשובת מהר"ר
יעקב כולי בסוף ספר עורת כהנים סימן כ' על ענין זה באורך · ומהרד"ו אלף
כלל ו' בסימן ס' כעובדא קרוב כמעט לנד"ד דעברו ארבעים שנה משהחזיק הקונה
בבית · שקנה בתחילה דבריו כביא מה שכבר כתבתי לעיל כמעט שאחוקות שלש
באפוטרופוס שם כמטלטלים ודין מטלטל יש להם א"כ האפוטרופסים יכולים למכור
ולמחול ומכרם ממכר ומחילתם מחילה ולא ניתן כאלו החזקות אוקי קרקע
בחזקת מריה קמא ולום קובא הוכיח מתשובת הריב"ל והרשד"ם ומהרש"ך ושאר
פוסקים ע"ש דגם שבמקומות עפו ששכתם כבר כתב מהר"ש ושכתו בספר
ערך לחם סי' ד סימן קפ"ב והוא מהאחרונים ח"ל חזקה בית אין כעיר הם ומה

פלוגתא הוא דשוי ס"ס כדכתב בכנה"ג ואין לאוקמה אליבא דהמוחק ועיין בספר מגלת אסתר סי"ד סימן י"ח שכתב תרי ספיקי כספק לי הלכתא כמאן דאמרי דמספקינן קים לי באיסורא ומתיבא ואת"ל דלא אמרינן ספק וכו' ע"ש ומוהרא"ס ח"ג סי"י וכתב יותר פלפול ארוך והעלה דאחרי פלוגתי דרבוואתא חשיבי כתרי ספיקי וכו' וגם עשה שכתב דאלו המוחק למימר תרי קים לי ואף בתרי פלוגתי דרבוואתא דחשיבי כתרי ספיקי אין מוציאין מידו ע"ש :

ובעל הלכות קטנות ח"א סימן ק"ח כתב דכדעת הפוסקים כמי איכא למימר לעשות ספק ספיקא וכן הנהיגו האחרונים לעשות ס"ס להפסיד אותו שמבקש וע"ש בס"ס הרב פחד"א ובעל חקקי לב האריך בזה בספרו ע"ש ובעל פרי תואר כסי"ד בכללי ספק ספיקא עיין עליו וכן נדידא קמא דאיתיבא עליה תרי פלוגתי דרבוואתא בס"ס וקולא לנתבע ואין מוציאין מיד המוחק אבל שאתה מרבה בספיקות וספיקי ספיקות לעולם אין מוציאין מיד המוחק כאשר העלה להלכתא בכנה"ג בטח"מ סימן כ"ה בכללי הקים לי אות פ"א בשם גאונים ובאות פ"ב וכן פסק הרב הנ"ל בתשובותיו לסי"ל כאשר כר' במפתחות סוגיא כס ף ספר קול בן לוי ז"ל שפ"י של"ל תרי קים לי בדבר שלא מה הספקתם דכל שאתה מרבה בספיקות וספיקי ספיקות אין מוציאין מיד המוחק ועיין מטה יוסף ח"א ח"מ סימן י"ד שנבין זה גם בעל שער אפרים סימן ע"כ נראה דמנגל בסברא בעל שני מטה דתרי ספיקי בפלוגתא דרבוואתא לא מקרי ס"ס חזר בסוף תשובתו והודה דמקרי ס"ס וז"ל אם כן מוכח מדבריו דסבר דשני ספיקות בפלוגתא דרבוואתא מקרי שפיר ס"ס וכו' א"כ דברי בעל שני מטה נכונים הם וכו' עכ"ל גם באיסורא אזלינן לקולא בס"ס בפלוגתא דרבוואתא לפי דעת רוב הפוסקים הרשד"ם האבקת רוכל מהר"ם ודעמיהו וגם בעל תשובות צדק סי' ו' דנראה דחולק באיסורא והגם להתיר יותר באיסורא דאית ביה מחלוקת דתרי ספיקי הוו לקולא ועיין בספר עצי ארזים סימן א' וכתבו' פרח שושן טי"ד כלל נ' סי' א' ובמנחת יעקב בקונטרס הספיקות ובספר מטה יוסף ח"ב טור ח"מ סימן ו' באורך אין כדאי לפנים כי פה דינא דכרייתא ימר המוחק קים לי כמאן דאמר אכק רבית הוא ואינו יוצא בדיינים כיון דנפקין משכבא תאת"ל כי מדרבא על היות חמוץ ואולא הדרת פירי או לא כדאסיק בעל בני מטה וכמ"ש לעיל ותו לאמימר אבק של דינא תמיהא דאושן ראש ן של זמן קבוע דהוא במשכנתא כאשר"ה דמסלקי דברי פלוגתא דרבוואתא אי הוי אבק רבית קנינה המוחק יכול לומר קים לי כמאן דאמר אבק רבית הוא ואינו יוצא בדיינים הכל כדינא קמא :

ובעל המשן שני של זמן קבוע דאית במשכנתא כלה בלייתא כאתרא דלא מסלקי ובן על דינא הליתא דהאי פוכרא דנדון דידן אי הדרו פירי או לא קמיטות ופסיקא והלכה ברורה ופסוקה היא דלא הדרו פירי ואליבא דכולי עלמא אפילו אליבא דמאן דסברי דלא אמרינן קים לי באיסורא ובממונא הכא יודם דאמרינן כדאסיק במסקנא דמלתא בעל כנה"ג ח"מ סי' כ"ה אות ס"ח ז"ל ואיפא דאפילו לסברת המתיר אפילו איסורא דרבנן ליכא יכול לו' קים לי אם אף לסברת האוסר ליכא איסור דאורייתא (כמו הושן שני של זמן קבוע ונדון דידן דכמה רבוואתא איכא דסבר דמותר גמור הוי) וכן כתבתי זה עשרים שנה בכרי ממפולי ובוכתי בראיות כהורות עכ"ל יע"ש וכן כתב נ"כ בטי"ד של תשובות הטור סימן קס"ח אות י"ד וז"ל ויש מכריעים דאם לגבי המתיר לא הוי אפילו אבק רבית יורה הרשד"ם דאמר כן קים לי ע"כ :

ובן כתבא במפתחות תשובות לי"ד הנ"ל בסימן קנ"ח וז"ל אם אמכר היה בהבנאי שיחזרם לו לומר לומר כיון דאיכא פלוגתא דרבוואתא אי זה הוי אסור דאורייתא ויוצא בדיינים או אבק רבית יכול המוחק לומר קים לי כמ"ד אבק רבית ואינו יוצא בדיינים וכו' ולא כתב הרשד"ם כן אלא היכא דהפי' דלמיקל ליכא איסורא דרבנן אבל היכא דלמיקל אפילו איסורא דרבנן ליכא יכול לאימר קים לי וכו' ע"ש ובסימן קפ"ב וקפ"ג שם :

ובעל עוללות הכרם סימן פ' הובא בסוף תורת חיים דמהר"ש קיים גם הוא מאמר כנה"ג וכתב בספר וז"ל וה"ה לנד"ד כיון דלמהר"ם ודעימיה הוי מותר גמור וכו' אף אם לסברת ר"ת יהיה כדבר איסור תורה מלי המוחק למימר קים לי כהר"ם ושיטתיה וכו' יע"ש :

ובעל עדות ביהוסף סימן נ' קיים כלל זה ואמר וז"ל באופן דאם יאמר קים לי כמאן דשרי לא עבד איסורא מידי קים לי אמרינן באיסורא ובממונא עכ"ל · כללא דמלתא בכל מה שכתבתי נראה ברור ופסיקא שוגג סופני בקנחס ומכירה גמורה היא ומותרת עש"י בכל אופני המכירה וכנדון דידן יודו מהרי"ס נמי מטה וכנו מטה וכל שאר הפוסקים דבוחו על שטרי הסכות דלא איכא כותחה כנדון דידן דשם בתורת הלואה מעיקרא נחות והא"כ להראות פני היתר בדבר עושים שטר מכירה ושטר הסכה וע"כ אמרו דלא שפיר עבדי · אבל בנדון דידן דלשם מכר נחיתו כאשר מבורר הדבר דכדי לסלק מעליהם נזק ארכא משכנתות מכרו בית אחד בחלוט לבכבור כמעות הלו יפדו משכנתותיהם וכל שאר התנאים דאיתנהו בהו כנראה מלשון השטר כולהו מורים כחכבע' דמכירה גמורה היא ולאו לשם משכנתא והלואה אתו עלה ואין שום ספק בדבר דלהיתר אפילו אירוס שבית ולא הדרי פירי אליבא דכ"ע ולדברי מעלת הפוסק לא כימא למעלה שכא ויתר :

ואין אכי תמה על מ"ס כתשובתו תחת דברי מעלת ספו' הרב הגדול כמהר"ר משה חגיס כר"ו דייכא דבחית לעומקא דדינא איך לא דייק בתשובתו על נדון דידן כמנהגו כי נראה מראשית דבריו בתשובתו שהיה טרוד ונחפז כאורחא של מלוה כמו מוהרש"ך ס הנ"ל וכתב בחד כרעא אחרעא וחד כרעא אמכרתא וספרי פוסקים ראשונים ואחרונים אין אתו ולא נמצאו שם ולכן לא יכול להוציא דין אמת לאמתו והלכה על בוריה :

זאת ועוד דלא סיימוה קמיה דמר גופא דעובדא היכי הוה וכשען על מה שכתב מע' הפוסק · ואם קיים כדבריו בפרט על דבר הקים לי נראה ברור דטריד במלוה הוא יען גם הוא גם הגאון אביו ז"ל לא כן כתבו בספריהם כאשר הבאתי לעיל :

והראיה שהביא מתשובת הר"ן בקשתיה ומלאתיה בסימן מ"ה אך אין שנדון דומה לראיה כלל ולא שייכא בנד"ד דהתם היתה הלואה גמורה ששמעון הלוה לראובן מנה לעלוי מ' פשוטים לליטרא לחדש ולערכון ההלואה והעילוי עשה ראובן לשמעון שטר מכר מעסק עולה קרוב למאתים ע"י סופר ערכי כלא קנין וכלא אגב וכו' ומסר משכונות בידו ועי"ז כתב דרבית קצוצה הוא ואין מכירת המשכונות והעסק מוציאתו מידי איסור תורה כיון שהתנה עמו מוכר דאי מתרמו ליה זוזי דליהדר ליה העסק והמשכונות שמכא דעתיה ולא גמר ומקני והיכא הלא הלואה ועל זה הביא עובדא דאיזהו כסף דאת וכוולא וכו' כאשר הביא הרב המני"ח הנ"ל וסיים וכל שכן בנדון שלפנינו שעיקרו הלואה וכו' הרי זו הלואה גמורה וכל העילוי רבית קצוצה ויוצאה בדיינים ע"כ · הן כל ראתה עינינו שמעה אזננו ותבן דלא דמי כלל לנדון דידן ואחר שאלת המחילה לרב הגדול המני"ח הנ"ל לא ידענא מהיכא איתי ונפקא ליה דהר"ן כתב דכל שהמוכר התנה ללוקח בזמן קצוב או בלא זמן קצוב דלא ראינו בתשו' זו של הר"ן מאן דכר שמיה דזמן קצוב או לא זמן קצוב · אך מלשון הר"ן הנ"ל איפכא מסתברא דהיה בלא זמן קצוב שכתב דהתנה עמו מוכר דאי מתרמו ליה זוזי דליהדר ליה וכן בסוף דבריו חזר ואמר כיון שאילו היה לוה פורע מעותיו לאלתר היה מלוה מחזיר לו וכו' זה מורה בהדיא שהיה בלא זמן קצוב וק"ל :

ברם מן הכא נשמעינה להרב הגדול הנ"ל אגב טירדתיה בטרדא דמצוה דלא דייק כמנהגו הטוב מה שיש לדקדק של הר"ן · ועל עובדא דאת וכוולא בגמרא כבר הארכתי למעלתי למזי לעיל · ועל שאר דבריו דסייכי לעלן אי הדרא ארעא או לא נכתוב מה שיראה לעיניות דעתנו בליגא בתרא לקמן בסייעתא דשמיא · תסתיים מכל הכי שמעתתא והלכתא נגרוותא דכל הפוסקים בדין כדין וזה של כדון דידן דלא הדרו פירי ומכירה גמורה היא בלא שום איסור רבית לא מינה ולא מקצתה לא של תורה ולא של דבריהם ואפילו הערמת רבית ליכא :

ואם כאולי הטלא תטלא מי שירצה לתקוע עצמו לדבר הלכה דפלוגתא דרבוואתא היא אי אסור או מותר אליבא דכ"ע יכול המוחק למימר קים לי כמאן דשרי ואין מוציאין מידו ודי ובותר כמ"ש ע"כ · בתר דלא חוס בויק ואהדו דיכא רבינא אי אהדא הדרא או לא כדרא אפילו ארעא :

איברא אי נימא דעובדא הכי הוה כאשר כתב השואל ומע' הפוסק שמו שמת ראובן שמוכר שהאיום וחיי לבני ישראל שבק בתוך השלש שנים השר הרשות היתה נתונה לו לחזור ולקנות את ביתו מיד הקונה אותו ובניו אחריו בת קטנה בת שש שנים ואפטרופסים שמנו לה הב"ד והיא גם היא בשנים שלא מצולם לא ידעו תנאי זה של תודת קנית הבית ושאר תנאי המכירה (דבר קשה ורחוק מאד מאד מן האמת והמציאות) ומיום שנודע לה באה לתבוע את ביתה מיד הקונה השר לבאורה דהדין עמה לחייב הקונה לחזור ולמכור לה את ביתה והיא במעותיה דוקא תחזור לקנותם ותפרע אל הקונה כל ההוצאות שעשה בבית הנ"ל עפי תנאי שטר המכירה בכל מכל כל אחרי שעברו האפטרופוס גם היא תשבע שבועה חמורה שאמת הוא הדבר שלא ידעו מעולם תנאי זה של חזרת המכירה הכתובה בשטר ושלא מצאו שטר זה בין שאר שטרי המת ולו אף שיחייבו הקונים לחזור ולמכור לה אולבתי כזה את הבית והיא במעותיה דוקא תחזור לקנותו ותפרע לקונה כל הוצאותיו אשר עשה בקניית הבית הנ"ל כפי תנאי המכירה בכל מכל כל וכל מה שהוציא בבניינים וכל שבח שהשביח חוץ מפני שבשכם מין אותם שעשה את"כ כאשר הכל נראה ברור בשטר המכירה וכאשר כתב בענין זה מהר"ם דכוטון בתשובות י' סי' נ' ע"ש גם לפי דברי בעל בני חיי בטח"מ סימן ר"ו כי אף מכלי תנאי הרי נדון דידן דומה ליורש דעד הזמן הקצוב לא היה יכול להוציאו ונקרא יורד ברשות ובשבח הוא כונה וכו' ע"ש אות ח' ואם תרצה אחרי קניתה במעותיה הנ"ל למוכרה תקיים תנאי השטר בענין הנ"ל לגמרי כאשר היה חייב לעשות אביה הנפטר וכאשר קבל על נפשו וכק"ג ובשבועה חמורה דאוביהא לחזור ולעשות אבל לפי שדינא הדין הוא דין תמון גרידא ואסרו רבנן לתבוע בדורי ממונות בזמן כן ועוד יען כי דבר זה לא בא בשאלתה ולכן על הבא לא שמתי עיני ולבי על דברי הפוסקים בענין הזה אחרון אמנע את עצמי לעת עתה מלעיין ולהשכיל ולכתוב בדבר הזה עד כי אתקיף ואראה שטר המכירה וכל תנאיו היכא דעובדא היכי הוה כאמתו ואמונה ואז בעה"ו אבין במעשה ואכתוב כיד ה' הטובה עלי וכתבן שלום על רבנן ועל תלמידיהון ועל כל ישראל אמן :

פחד

אין ספק כלל וכספק ממונא אע"ג דאיכא להוציא כגון תרי פלוגתי דרבוואתא או תרי ספיקי דמציאות אין מוציאין מיד המוחזק והוה לן למימר דכיון דאיכא תרי ספיקי להוציא הו"ל כאלו אין ספק כלל ומוציאין ואפ"ה אמרינן חשיב ספק ואין מוציאין מיד המוחזק דגדולה חזקה משא"כ באיסורא דמתירין לכתחילה לכ"ע וכאילו אין שם ספק:

ואם כן הכא נמי דאיכא ספק ממונא וספק איסורא אית לן למיזל טפי בתר ספק ממונא שלא להוציא כאלה הדברים דבר מוהרא"ש בתורת חיים ח"ג סימן י"ו וכתב שהוא כעין מה שכתב מוהריב"ל ח"א סימן מ' דאע"ג דבכי איסורא בספק ספיקא אזלינן לקולא והיה נראה שאם באיסור החמור אמרינן כך בממון הקל לא כל שכן לאו מלתא היא דהא אפילו באיסור דאורייתא אזלינן בתר רובא ולגבי ממון אין הולכין בממון אחר הרוב אלא מעמד ממון על חזקתו והמע"ה והאריך מוהרא"ש הרבה שם והוכיח שמ"ש ספיקא דאורייתא לחומרא לדעת רוב הפוסקים הוא מדרבנן וכל זה הוא סניף גדול שלא להוציא מיד המוחזק וכן אסיק בסוף תשובתו שם בסי' הנ' עכ"ל י א"כ איסורא בתר ממונא גריר ולא ממונא בתר איסורא וק"ל:

וגם במ"ש הר"י הלוי הנ"ל בסימן כ"ג שהאריך על זה להחזיק סברתו המיוסדת על דברי מהרשד"ם הנ"ל ובקש לעשות לה סמוכות ממקום אחר ולענ"ד לא עלתה בידו ובקש להשיב על דברי אדם גדול המנגד לסברתו בראיות חזקות כהרי מוצק וראיות למי שאמרם מהגמרא ומהפוסקים הוכיח דאמרינן קים ליה באיסורא וממונא הוא ז"ל הרבה להשיב עליו ולדד כפם לדדים לדחות ראיותיו הדוחה דוחה בקש כאשר כבר לעיל צייכתי קצת מינייהו והשבתי עליהם ואם היה הפנאי מספיק הייתי משיב על כל ראיותיו אלו תילים של הלכות אבל אין לנו צורך להאריך במקום שאמרו לקצר · על כל השנויות והראיות שהביא על ההיא דהרמב"ם מהלכות עבדים וההיא דשקצה דתכות ועל מ"ס הרא"ש עיין בפרח מטה אהרן בבבי משה ובתשו' מהר"ר ברוך אנג'יל בסימנים שציינתי שהשיבו בטוב טוקקה · והראיה שהביא מספק מעשר ומספיקות הגר כגון ספק דפטר חמור וכו' במחילה מכ"ת לא דמו להאי דרבית דהתם האיסור בגופו ולא פסיד כלום בסלק האיסור דכיון שאפרים מעשר נסתלק איסור טבל ויכול לעכב המעשר לעצמו כאמרו ללוי המע"ה וכן בספק פטר חמור פודה פטר חמור בשה והשה יכול לעכבו לעצמו דאין בגופו קדושה א"כ אין ליה פסידא וע"כ בספיקות הללו אמרו להפסר דמהיות טוב אל תקרי רע כיון שיכול לסלק האסור מכל וכל ולצאת מידי ספק ולא פסיד מאומה אבל ברבית אם בספקו תחמיר להחזיר אית ליה פסידא רבתי דמוציאין ממנו ממון הרבה מספק וכמה הקילו חכמים בהפסד מרובה אפילו באיסור גמור דרבנן בטרפיות ולא נקרא בלבד מכשל כיסו של חבירו בקחתו ממנו מעותיו אשר כבר הוא מוחזק בהם מכמה שנים ומדינא הם שלו ולא נוכל להוציאם ממנו ואם יוציאום הרי זה גזל גמור שנוטלים ממנו כאשר כבר הוכחתי ולא דמו להכך דמעשר ופטר חמור ודוק:

ובההיא דהקדש איכא כמה מרבוואתא ומבתראי דפסקי לקולא כאשר הביא מהרא"ש דבזה אמרינן קים לי · וההיא דהרשב"א שהביא תמיהא לי טובא שאליביה היא ראיה לסתור שכתב בפירוש ח"ל ויש מי שפסק לקולא בתיקו דממונא ולזה דעתי נוטה ע"כ ואם אח"כ כתב שלצאת ידי כולם טוב וכו' עצה טובה קמ"ל ולא דינא הוא ברורי ומה שדקדק מתירוצי הר"ן על ההיא דהקדש שגוה מאחת מיתה וחזר בו דסלקת בתיקו מדאוצרכו לתרץ מרבדאית ליה וכו' ע"כ תיובתא קא חזינא הכא דהא תירוצים אלו באו לעשות הצדדים על התיקו בכהונ ואמרינן דמסתמא אית לן למיזל בתר צד ההיתר דכיון שחזר בו מסתמא לא גמר ומקני א"כ אדרבא ז"ל לאידך גיסא דמשום דממונא הוא נטה דעתו לסבור בצד ההיתר יותר מבצד האסור ודוק ועוד נוכל לחלק כחלוק מהר"ר יעקב כולי בתשובתו ס"ם עורת כסים סימן ב' אחרי דסעלה דגם בספק הקדש אמרינן המע"ה כתב ז"ל ועוד נראה לענ"ד דאפילו לרמב"ן ומהר"ם שכתבו דתיקו דאיסורא הוא לחומרא כבדון דידן מודו שהמניא מחברו עליו הראיה מתרי טעמי חדא דע"כ לא פסקי לחומרא אלא בבעיא דלא איפשיטא דלא שייך לומר קים לי כפלוני התופה אותי אבל בנד"ד דהויא פלוגת' דרבוואת' וכו' כ"ע מודו דמצי המוחזק לומר קים לי וכו' ותנא אמינ' לה וכו' עוד וכו' ע"ם באריכות · א"כ לפי דבריו אלו לא דמי בעיא דלא איפשיט' לפלוגת' דרבוואת' וכל אלו הראיות שהביא הר"י הלוי הנ"ל דלא אמרינן קים ליבאיסור' וממונ' מכח הבעיות דלא איפשיטו אין מוכיחות כלום דלא אמרינן קים לי בפלוגתא דרבוואתא דאיסורא וממונא משום דלא דמו וק"ל:

ומ"ש דלא כימא שכעלמו מעיני מהרשד"ם מ"ם הרמב"ם והרא"ש ובעה"ת וכו' אמינא וכימא שנעלמו דקמו שכתבתי לעיל מהרשד"ם הודם ולא בום בכתבו תשו' היית שלבו כל עמו וספרים אין אתו · ומ"ם על רמב"י שהביא בעה"ת כבר תרלתי וכתבתי על זו לעיל ודחיתי דבריו וכן המעיין בכל שאר דבריו שהשיב על הרב המנגדו בקל אפשר להשיב עליהם כי עיל. פילא בקופא דמחטא והשתא עת לקצר ולא עת להאריך · אך ורק מעופין איכן כי

כדון מהר"י הלוי איכו דומה לנדון שלנו ובנדון שלו נגבל לקבל דבריו כדברי הודאה בעל דין כמאה עדים דמי דכתב על האי דרא"בי דהוא בענין משכנתא בכד"ד וז"ל ולזה כתב רא"בי ז"ל דכיון דהוי בהדי ממונא העמד ממון על חזקתו כיון דאפילו אי אזלינן בתר איסורא אין כאן איסור ודאי ועוד דהוי כס"ס ספק אי אזלינן בתר איסורא או ממונא ואת"ל דאזלינן בתר איסורא הכתי ספק איסור ספק מותר עכ"ל:

ועוד אית לן להפך בזכותו של מהר"י הלוי הנ"ל כדהפכינן בזכותיה של מהרשד"ם יען כי בעת אשר כתב הדברי' האלה בראשית תשובתו הנ"ל סימן כ"ג אמר כמתנצל ח"ל ואני בתוך הגולה גולה ונודד מקיני ומביתי וספרי ואור עינינם הם אין אתי וכו' וכן בסוף תשובתו הנם שהאריך הרבה בפלפול וטריא ובפלפולא חריפא כפותר הרים בהלבה על כד"ד ועל ענין שקים לי סיים באמת טרדותי רבו מאד כמו שנגלו לפני מעכ"ת וכו' א"כ מקרם אחד להם שיכו למהרשד"ם ולמהר"י הלוי וק"ל:

דון מינה ומינה ואוקי באתרין דסוף כל סוף לידע ולהודיע ולהודע דקודם מהרשד"ם לא נמצא למראה עינינו וכאשר השינה דעתנו שום פוסק או מפרש או גאון או חכם דאמר בפירוש דלא אמרינן קים לי באיסורא דאית ביה ממונא בפלוגתא דרבוואתא אך אדרבא נמצא להפך כמ"ש לעיל · ואחרי מהרשד"ם כל הפוסקים שנמצאו או שכאולי ימצאו שיסתפקו בדבר או שאמרו גם שיאמרו דלא אמרינן קים לי ביינו שטעמא דילהון דחשו לקמחיה דמהרשד"ם והחזיקו סברתו לראיה מוחלטת שדירא וקיימת ואחרי דבריו לא שנו ועליהם סמכו שעמם ובימוקם עמם בטעמותיהם · אך בנפול היסוד גם כל הבנין נופל כאשר הוכחנו ואמתנו ותחייכה א"כ כל הדעות שוות דאמרינן קים לי באיסורא וממונא כאשר כתב שירי כנסת הגדולה טי"ד סימן רכ"ח ח"ל אבל מהריב"ל בס"א כלל ה' דף ע' ע"ב כתב רוב הפוסקים סוברים דאם התירוה מותרת וכן כתב בנימין זאב סימן ע"ד ורפ"א ועיין בב"ח וכו' ולבסוף כת' יאמר המוחזק וכו' ושמא שאני הכא דאיכא דררא דממונא ג"כ וכיון שמחמת הממון יכול למימר קים לי יהוא הדין גבי איסורא וכו' ע"ש עכ"ל:

ובעל ספתי כהן בחבורו תקפו כהן סימן קכ"ז תבך על הר"א ששון דכתב דבדיני היזק הגוף כגון קוטרא ובית הכסא וכו' אין ראוי לומר קים לי כפלוני וכו' שהרי אין כאן ממון אלא איסור וכו' וכתב הוא ז"ל שם מה כבך שהוא אסור מ"מ אם אחייבנו לסלקו הו"ל הפסד ממון ושייך בזה שפיר המע"ה ודא בספק כשר כמי איכא מלתא דאסורא ואפ"ה אמרינן ביה המע"ה וכן היכא דאיכא מחלוקת בין הפוסקים אי הוי רי"ק או אבק רבית של מהר"א ששון גופיה בסימן קס"ב דאמרינן המע"ה אע"ג דהוי מלתא דאיסורא וכאורכתי בש"ך בי"ד סימן רכ"ס דאפילו היכא דהוי מלתא דאסורא אמרינן ספק ממונא לקולא ע"ם דכן שעלה ופסק הלכה למעשה ושלא מגדולי האחרונים הוא שראה דברי מהרשד"ם ושאר פוסקים ואפילו הכי כמה יגיעות יגיע בכל ספרו הנ"ל דמיוסד על דינא דבכור אי תקפו כהן מוציאין מידו ומנא מבורר דינא שדין ומוסכם מכמה פוסקים דאמרינן קים לי באיסורא דאית ביה ממונא וכן כתב בית הלוי כא אחריו בכללי התנו אופן י"ח ופסק כן להלכה ולמעשה · ואחרון האחרון חביב מהר"א יצחק ז"ל בספרו זרע אברהם טי"ד סימן ב' על ערב של רבית כתב ח"ל הכך רואה מערכה מול מערכה שאלו אוסרים כדין רבית קצוצה ויוצאה בדיינים ואלו מתירין מדאורייתא ואין כאן איסור אלא כדין אבק רבית וכפי מה שראתה עיני בכל הפוסקים ראשונים גם אחרונים לא ראתה עיני ראיה חותכת ומכרעת לשום צד כאשר יראה המעיין בדברי הפוסקים הלא בספרתם ואין לנו אלא דברי מרן ב"י ז"ל דודאי לכתחילה ראוי להחמיר בדעת המחמירים ואם כבר עבר ופרע שלוה אורנו לדין חזי היכא דקיימי לוקמו עכ"ל והדברים אלה קיימים בפסקו שם סימן נ' · כל אלה הדברים אשר דברתי עד הנה לסראות דלא מנא ידיו ותליו מע' הפוסק לכתוב בפסיקות דבמלתא דאית ביה איסור וממון לא אמרינן קים לי כאילו הוי הדין מוסכם מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ועיניך רואו ולא זר דלא אסקיה לשמעתתיה אליבא דהלכתא:

כללו של דבר על דינא קמא שסכאתי והוא דינא דברייתא דמכר לו בית וכו' ודינא דאת תוולא וכו' שכבר הוכחתי בראיות ברורות דפלוגתא דרבוואתא היא אי הוי רבית קצוצה או אבק רבית בודאי שגמיר המוחזק יכול למימר קים לי כהכי פוסקי דאמרי דאבק רבית הוא ואין מוציאין מידו ולא מגבינן ליה דכל אפוקי בלא זוזי אפוקי מניה הוא כדכתב מהריב"ל ח"ב סימן מ"ב בסוף התשובה אע"ג דנדון דידיה הוי אבק רבית אליבא דכ"ע אפילו הכי לא מגבינן ליה כלל לראובן מן החוב שהוא חייב לשמעון וכו' וכן הוכיח אחר פלפולו הארוך דלא מגבינן ליה כלל וכן מהרש"ך ח"א סימן קס"ט העלה ופסק דלענין אי מגבינן ליה מן החוב או לא וכו' ופסק כרש"י וכל הפוסקים כנגד הרמב"ם דלא מגבינן ליה כלום אע"ג דהאסורא איכא נביס במה שנהנה מן המתנה כיון דהתנאי קיים ע"ם:

וכ"ש דאיכא ספק ספיקא כמ"ש לעיל וקיימא לן דספק ספיקא לקולא אפילו בע"ז כדכתב הרמב"ם בה' ע"ז ותריפלוגתא דרבוואתא שויין

דעלמא

Digitized by Google

שבל חכמי ישראל חולקים עליהם:

ובעל הליכות אלי אות תשנ"ט כתב קים לי במממון דאיכא איסור דרבנן אמרינן הר"ש חיון סימן כ"ח · ובכללי שירי כנסת הגדולה סת"ח כתוב ממונא מאיסורא לא ילפינן ואיסור דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפינן וכתב הרא"ח בגבעותיו דכל האיסורים דאית בהו צד ממונא אף הכי שאין כו ממון לא ילפינן מאיסורא ע"כ וכן כתב בעל בית הלוי בכללי התנו הוסן י"ח בבירור ובעל שפתי כהן בתכוריו תקפו כאן סימן ק"ח שבוא שכמה פוסקים דאמרינן קים ליבממונא אף דאית ביה איסורא וכן נראה מהרב היתי"ח בה' קטנות ח"א סי' קס"ב וכתב שמלא כ"י מידי סר"ה אבן חיים לב"ד דהזמיר והסכימו עמו מהרד"א גאלאנטי ומהר"ר ברון בחילי וכן כלקם הקמח סי"ד ה' רבית כשם בעל משפטי יעקב וישועות יעקב כלל ח' כתב דהמוחזק יאמר קים לי באיסורא וממונא ואין להוציא ממון מתון · וגם מדברי בעל משנה למלך פ"ד מה' מלוה דף כ"ג ע"ב נראה בבירור שסובר דאמרינן קים לי דהרי כתב שם ח"ל ומכאן קושיא על מה שפסקו האחרונים דאין לומר קים לי ברבית כיון דהוי מלתא דאיסורא ומדברי ריב"ש הללו נראה דס"ל דיכולים הענייים לומר קים לן כהרשב"א עכ"ל:

ואחרון האחרון סביב הגאון הגדול ר"ש ור"מ הגולה אחי מהר"ר משה ישראל שיחיה בספרו משאת משה חי"ד סימן י"ח מבואר כלל זה בדבריו שם · הא לכם ורע דברי כל הפוסקים האלה האחרונים אשר מימיהם אנו שותים דבבירור אמרו בלי היסוס דאמרינן קים לי באיסורא דאית ביה ממונא ורובא דרובא סברי דאמרינן כן אף אם אית ביה איסור דאורייתא · בעל פנה מלך מקיר ברוך הר"ש הלוי מר אחיו שלכה"ג הרש"ך הרא"ר בעל גידולי תרומה עליסב בית יהודה הר"י כהסן הר"ר לגאזי מהר"ם דבוטון משפט צדק מוהר"ש הרר"ש חיון הרא"ח פרח משה אהרן מהר"ר ברוך אנגיל בעל בני משה ותורה במנגד דברי הר"י הלוי והרש"ח כס"ס ס' ובית הלוי ובעל שפתי כהן בתקפו ככן הרד"י גאלאנטי הרד"ב בחילי בעל משפטי יעקב וישועו' יעקב ובעל משנה למלך ובעל משאת משה אלו כ"ז פוסקי דווקני מגדולי האחרונים מלבד שאר פוסקים אשר לא שמתי עיני עליהם שיודו לדברי הגאונים האלה:

הנה אלה לך בין הפוסקים הראשונים ואחרונים ארבעים וסבים עמודי עולם אשר בית ישראל נכון עליהם אדני ב"ם שיפי בקדש עונים ואומרים דבדיכא דאית ביה איסורא וממונא כחדא יכיל המוחזק לטימר קים לי כהנהו פוסקים דאמרי לזכותי · ובעל דרכי נועם י"ד סימן י"ב חילק בין אם הפלוגתא דרבוותא תלוי במשמעות פי' סוגית הגמרא או שהמחלוקת תלוי בסברא ע"ש ובסי' כ' לענין הקדש פסק לזכות המוחזקי דאמרי קים לי עיין שם ועוד ע"ש בח"מ סימן כ"ו על ענין פטור ת"ח ממסים שכתב בשם מהרי"ט דאמרינן קים לי ואף על גב דהוי אסורא וכן בשם שאר פוסקים יעו"ש:

ואענה אף אני חלקי והומר כאשר אמר בעל תקפו כהן בסי' ק"ו אחרי הביאו יותר מארבעים פוסקים אשר נקבו בשמות ומכלם גם הוא אחד להחד לעלות ששבון גאונים גדולים ומפורסמים שסוברים דאפי' מפיסה בפלוגתא דרבוותא כתב ח"ל ואין לך עין יפה יותר מארבעים וכו ומי יערב לבו לגשת ולעשות מעשה נגד הכן גדולי הדור להוציא מתון ומי יכנים ראשו בין הרים גדולים אלו ובפרט שדבריהם נכוחים וברורים עכ"ל:

מעתה עליון צריכין אנו למודעי מאן נינהו פוסקי דווקני דסברי דלא אמרינן קים לי באיסורא וממונא · שראשון לכל דבר שבקדושה הוא הרב הגדול מוהרשד"ם בתשו' סוד י"ד סימן ס"ב בענין רבית ח"ל לאו כל כמיניה דשמעון שיאמר קים לי כפלוני דדוקא לענין ממונא לחוד אמרינן הכי לא לענין איסורא וכן נראה שכתב מוהריק"ו ואין לי הספר להעתיק לשונו אבל הדבר ברור מעצמו וכל שכן בכה"ד באיסור שמור בזה שיש בו גד כפירה עכ"ל:

אבל שלמים וכן רבים תקפו עליו מאי דהביא ראיה ממהריק"ו והלא בדין מוהריק"ו הוא בענין ציצית שיש בו איסור לבד ואין בו שום הדרא דממונא הך כד נעיין שפיר בתשו' זו של מהרשד"ם כאשר כאשר נקרא בם' תורת חיים של מוהרח"ש ח"ג סימן י"ז מפורש על תשו' זו ח"ל ונראה שלא כתב הרב ז"ל רק כמדומא לו שכן כתב ברים אותה תשו' כי לבי כל עמי כי אני נולה ממקומי · גם ספרים אין אתי מלבד גרות לבבי סרכו וכו' ובסוף בתב שכותב בסרדה ובדאגה עכ"ל · הנה אין להאשים הרב מוהרשד"ם אם כתב כדרתי שמוהריק"ו כתב כן שלא היה לבו עמו לעיין שפיר כדאבפיליה אך כתב מה שנראה לו לפי השעה ההיא ומה שהיה בזכרונו כי ספרים אין אתו · אמנו לאפי אלא לא תמיהת הר"א ששון בסימן קס"ב וכן תמיהת בעל בית שלוידף נ"ח האיך נעלם ממהרשד"ם מ"ם התוספות בכתובות וכו' וכן תמיהת בכה"ג בסי"ד סי' קס"ו ועל הגהות הטור אות י"ט ח"ל אמר המאסף תמהני מהרב ז"ל (הייני שהוכיר מה שכתב בתשו' סי' ס"ה) דנראה מדבריו דמשום דהראשוני ואחרונים חולקים עליו לא מלי למימר קים ליה אם היה מחלוקת שקול וכ"ש אם

בירוב יעמדו בסברת הרשב"ם תלי למימר קים לי את תימה גדול שהרי בסימן ס"ב מחלק הטבר כתב על פלוגתא דרבוותא איסור אבל רבית או רבית קצוצה דכיון שבמחלוקת עושה ספק דאורייתא לא מלי למימר קים לי והכא כמי מאותו הטעם עצמו לא יהא יכול לומר קים לי? עכ"ל:

אמנם לא כן אנכי עמדי יען אמינא ולא מספקינא דאין לתמוה עליו כלום אבן לריכין אנו לחפש בזכות מהרשד"ם בכל מאי דאפשר דרב גדול ומובהק בדורו הוא דמשום דצרות לבבו תכפוהו כי גולה היה ממקומו ולבו בל עמו וספרים אין אתו לחקור אמיתת הדברים ולעיין שפיר כמנהגו ועי"כ כתב מאי דסליק אדעתיה ואין האדם נתפס על צערו · אך בשאר תשובותיו שבאה שקטה דעתו כחית לעומקא דדינא ואמר וקיים דאמרינן קים לי באיסורא וממונא כאשר כתב בעל משאת משה בסי"ד סימן י"ח ח"ל הרב מהרשד"ם גופיה כראה דהדר ביה מדרך זו שהרי בתשו' דשייכי לא"ח סימן סס"ח בעיסורא דהפוא לורבא מרבנן דאע"ג דהו"ל מידי דאיסו' וכדאמר ליה רב נחמן לרב אבן קסבר מר אדאורייתא וכו' מ"מ כבר אמר מאד לריך להזהר וכו' יע"ש דשמעינן בסדיא דמלו סק"ק למימר קים לן במידי דממונא ואיסורא עכ"ל:

ואף גם זאת ראיתי ושמחתי כי מהרשד"ם בתשו' הנ"ל מביא ס' מהריק"ו דבאיסורא אין לומר קים לי ובכל זאת כתב שם מכל מקום כבר אמרו מאד לריך זהירות וזריזות במקום שיש חסרון כיס ויטו אחרי המיקל עכ"ל וכן נימא דבסי"ד סימן ס"ס הדר ביה מע"ס בסימן ס"ב כמ"ש בכנה"ג ואין להוריד שלהים עליו:

נביצינו למדים דהשתא שראינו שמהרשד"ם גופיה חזר בו ובענין דאית ביה אסורא וממונא גם הוא ז"ל פסק דאמרינן קים לי כאשר למד מדבריו בסח"מ בעל משאת משה וכאשר כתבתי לעיל כל שאר הפוסקים הבאים אחריו שנסתפקו או שכתבו שאין לומר קים לי נגרירי בתריה דמהרשד"ם ותימיו סתו בתשובתו סי"ד ס"ב והשתא דאתה תחוה דהדר ביה הרב הנ"ל מהסיא כמו כן ישבו כל דגרירי בתריה דאמינא דלא בסגיאו שכתב בהיא תשו' בלי ספרים ולבו כל עמו ולית לן למגנא בהו כיון שלא הביאו ראיה אחרת לסמוך עליה סברא זו כי אם הסיא דמהרשד"ם · ועל תהי הקנקניה ומהר"א ששון בסימן קס"ב שמדברי מהרשד"ם נסתפק מה לדון בני אדם לחברו בדין דאית ביה איסור וממון ואיכא פלוגתא דרבוותא זא ומ"מ כיון דבנד"ד הוא הקדם אע"ג דאיכא פלוגתא פסק דאמרינן קים לי ואע"ג דהוי ספק רבית · ושפליתי על בעל גנת ורדים בסי"ד כלל ו' סי' א' דכתב בפשיטות שמהרא"ש בסימן הנ"ל כתב שאין לומר קים לי באיסורא וממונא שהם תקרא בתשובה שהיא למראה עיניך תראה ששותמה ען ואפ"ה פסק דאמרינן ועל כן בעל תקפו כהן למד מתשובה זו דמהר"א ששון סבר דאמרינן קים לי הפך מה שכבין שמבה בעל גנת ורדים ועיין עוד כמ"ש בסימן נ' שם כלל ו' · גם הר"ש הלוי בסי"ד סי' י"ג נשאר תלוי ועומד בספקו של הר"א ששון מטעם תשובת הרשד"ם ואעפ"כ כתב ואם היה הזמן מספיק הייתי רוצה להאריך בזה כפי שהיא תשובה דכתב מהר"י בן לב בח"ג סימן כ"ס במה שכתב דבעינן דהוי איסורא וממונא אי לא דפסק תלמודא דהלכתא כרב לא הוה אמרינן כללא דאית לן דהלכתא כרב באיסורי וכו' ע"ש:

ומ"ש הרב הנ"ל בסח"מ סימן כ"ד בשם הרב זקנו בענין לפטור תלמיד חכם ממסים דנראה דסובר שהרבים שהם מוחזקים לא יכלי למימר קים לי משום דהוי מלתא דאיסורא התם היינו טעמא משום דהוכיח דבכדון דידיה הת"ח הוא שמוחזק כאשר הוכיח גם בעל משא מלך יע"ש:

ומהר"ם קלעי שהבה בשליסת בית יהודה גם הוא ילך בעקבות הרשד"ם וכתב דכ"ע מודו דרבית דין איסור יש לו ולא ספיק ותני דלא נימא קים לי בפלוגתא דרבוותא כיון דאיכא ביה דררא דממונא אלא כתב בת"ס בעל כפי משה דאי לענין איסורא איתגיל אזלינן לחומרא ואי לענין ממונא איתגיל כפהיא דמלוה על המשכנ ונפסל אזלינן לקולא · וגם בעל פני משה ח"ב בסימן פ"ס נגריר אחר מהרשד"ם והפיא כל לשון תשובתו בסימן ס"ב ועליה סמך סוראהו ויש לתמוה דהא הוא ז"ל בח"א סי' כ"א פסק כנדון שבועה שהוא אסור חמור להקל בפלוגתא דרבוותא וכם"ם בתרי פלוגתא דרבוותא · לא כשאר לראות בעינינו כי אם מהר"י הלוי בסימן כ"ב שכתב שם אחרי הביאו גם הוא תשובת מהריק"ו בענין ציצית ח"ל ואין לומר דשאני הכא דאע"ג דאיכא איסור רבית איכא נמי דררא דממונא בהדיא ולא דמי להא דציצית דליכא שום ספק ממון וא"כ נימא דכיון דאיכא ספק ממון אזלינן בכללין דיכול לומר קים ליה לית דאע"ג דיש ספק ממון מגוכא בתר איסורא גרירי ולא גריר איסורא בתר ממונא וכו' ע"כ:

אחרי שהלת המחילה אמינא דלא שמיעא לי כלומר לא סבירא לי דלמא ממונא יהיה גריר בתר איסורא ואדרבא אמינא הנא כי חזינן דחיישינן בספיקא דממונא שלא להוציא שפי - מספיקא דאיסורא שהרי בספק איסורא קי"ל דספק ספיקא לקולא וגבל דאיכא תרי ספיקי להתיר כגון הרי פלוגתי דרבוותא או תרי ספיקי ומא"ת אזלינן לקולא ומבואר וגם יב כאלו אין

דברי הר"י הלוי בסי' כ"ג כמ"ש על זה כאשר ישכיל מעולה דבריו שעיין שם י והרמב"ם פ"ח מהלכות עבדים במוכר עבדו לכותי חוץ מן המצות וכו' כתב הרי זה ספק אם נשתחרר הולך נשתחרר לפיכך אם תפס העבד כדי דמיו לרבו כדי שיצא בהן לחירות אין מוציאין מידו ע"כ והרי זה הוא דבר שיש בו איסור וממון ופסק דאין מוציאין כאשר כתב שקלא וטריא הפיק מניה דין זה מהר"ר ברוך אנג"ל לקמן אלמא ס"ל דבאיסורא ומעולה אמרינן קים לי וכן פסקו הר"י בעל הטורים בסימן רס"ז וכן מהרא"י שם בהגה :

ועיין בפרח מטה אהרן ח"א סימן כ"א שקלא וטריא ארוך על דין זה ומצא מרגוע לנפשך וכן פסק נס הרב מגאר ראיות מגמיסה ויוצא ובסוף התשו' מסיק דיכול המוחזק לומר קים לי ואולא לה קושית מהר"י הלא דאמר דבסיר פליג עם הרמב"ם משום דאמר הרמב"ם כתב ולא אמר וכו' הרמב"ם ובמחילה מכ"ת וזה אינו מוכרח דהא קא חזינא דלפעמים אמר וכתב הרמב"ם ופליג בהדיא כדור כי"ד סימן י וכן שם בסימן מ"א ובהרבה מקומות ולפעמים כ"כ והרמב"ם כתב ולא פליג כדאיתא שם בסי"ד סימן כ"א וכן כתב שם בסימן ל"ד ובשאר מקומות ובפרט הדרישה בהדיא כתב שם בסימן הנ"ל וז"ל יש לדקדק דלשון והרמב"ם כתב משמע שחולק אדלעיל ואין כאן שום פלוגתא שהרי וכו' ע"ש א"כ אינו מוכרח מ"ש הר"י הלוי שהרי לפעמים חולק ולפעמים אינו חולק · ואעפ"י שגם מוהר"ם בתשובותיו סוף א"ע סימן מ"א עשה חילוק זה בין כשאמר פסור פלוני כתב או כתב פלוני והאריך שם בעל הליכות עולם כחכמי התלמוד בין מקדים שמו לאמירתו או אמירתו לשמו עכ"ז כתב שם בשם בעל כ"י שכתב על דבריו אלו ס"ל בעל הליכות עולם שאינו פוסקם כי כאיזה מקומות נמצא פלוני אומר ואינו חולק (עיין על זה מ"ש בעל יבין שמועה דף כ"ח) וכן כתב הוא ז"ל גם בשמו של הרב ב"י ז"ל בטח"מ סימן קכ"ב על מ"ש הטור והרמ"ה כתב שלא שכיח עסור דברי הרמ"ה אלא לפרש וכו' ולפי זה היה צריך לכתוב וכתב הרמ"ה ולא גבתוב והרמ"ה כתב שנראה שהוא חולק על מה שלא כתב קודם אלא שלא דק עכ"ל ועיין בי"ס על מסכת ר"ה דבכורים א"כ גם אנן נמי נימא כיון שנמצא בהרבה מקומות שאסור לא דק בלשון דוכתב · פלוני או פלוני כתב כל סיבה שיכול לתקן שאינו חולק נתקן דאשוי בפלוגתא לא מפשינן וכן אף אנן נמי תכינן בנדון דידן :

וכן נמי משמע מדברי הרמב"ם שעמו כדיני אונאה כאשר הוכיח הרב המגיד לסברת הר"י הלוי דאמרינן קים לי באיסורא דאית ביה ממונא · והרא"ש בפסקיו בפרק הזהב על דין אונאה כתב וכיון דלא ידעינן אי הלכתא כוותיה דרבה או כרבי אבא הילכך מספיקא לא מפקינן ממונא וכו' ע"ש הא כל היכא דרבה דממונא אפילו שהדבר תלוי באיסור תורה מספיקא לא מפקינן מידי המוחזק וכן בביאר דין זה בעל הטורים ופסק שם מרנא ב"י סימן רכ"ו בח"מ ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן · ולא יכילנא למיתב בשתיקה דדינא להבין דברי הר"י הלוי שם סימן כ"ג דכתב דלא דמי איסור אונאה לאיסור רבית וכו' דכי היכי דבאונאה אי לא הוי אונאה ואפילו הכי כשיכן למיסדר ליה כמאן גזל · אף התוביח הכי כמי בדין רבית אי לא הוי אלא אבק רבית דדינא הוא דאין מוציאין מידו ואפילו אי תפס לא רוצה דרבוותא פסקי דמפקינן אם לא הוי רבית קצוצה וכפינן ליה לאהדורי מידו כמאן גזל ביד המוציא וק"ל ·· ולא נקרא מכשל כיסו לכל כיון דבכבר זכה במעות אם הנוטלם שלא כדין בקרא נגזן וגזל · דבריו שכתב בענין זה במחילה מכ"ת אינם עולים · להלכה והמעיין שפיר ימצא שהאיסורים ארים בזה בכל פכל כל :

ומרנא ב"י סימן קס"ם בענין ערב על רבית דאיכא פלוגתא בין רש"י ובין הרשב"א כתב והכבון בעיני דלכתחילה מורים כדעת רש"י ובדיעבד היכא דקיימו זוזי ליקוחו כדין הספקות דממונא · תחברו עליו הדרי"ז ע"כ · א"כ את ב דהוי איסורא וממונא ספק דיכיל המוחזק לומר קים לי ומיכרח שסובר דהוי רבית דאורייתא דא"ת דהוי אבק רבית והא אבק רבית איכה יוצאה בדיינים וא"כ אמאי כתב ובדיעבד היכא דקיימו זוזי ליקחו כדין הספקות דהמע"ה והא בלאו הכי טעמא נוכל לומר דאפילו מי שסובר דאסור והיא סברת רש"י לא מפקינן מיד הלוה אם נתנה הרבית משום שאינה יוצאה בדיינים הו"ל ובדיעבד אינכה לא מפקינן דאיכא יוצאה ואין כתב בעל פרח מטה אהרן ח"א סימן כ"א והמע"נ דכתב דאולי יש לדחות וכו' מ"מ הסקיה שום למילתיה להלכתא שכין ח"ל והדרינן לכללין וכאמר דיותר ראוי לסברה כדברי הרב"י שסובר כדין זה דערב הוי איסור דאורייתא לדעת רש"י עכ"ל א"כ כוותי דהרב"י סבירא ליה דבדבר שיש בו איסור וממון כהדא יכול המוחזק לומר קים לי וכן העלה שם הרב הנ"ל בארוכה ע"ש :

ועל דינא דהרמב"ם הנ"ל מצאתי כתוב בתשובת הר"ר ברוך אנג"ל סימן י"ח על ענין ספרא וז"ל הרש"א ז"ל כתב בס סימן כ"ז ח"ל המנם בהלכה אלו לשון הרמב"ם פ"ח מהלכות עבדים שנראה משם דבממונא דאית ביה איסורא דרבנן יאמר המוחזק קים לי וכנראה שם מדברי הרא"ש ד"ר וכו' והביא דברי הרמב"ם ופלפל עליו וכתב בסיף וז"ל וא"כ כנד"ד יכול הלוה לומר קים לי כהרא"ש ד"ר והרמב"ם והרי"ף אליבא דר' ירוחם ז"ל דס"ל דיכול לומר קים לי וכו' עכ"ל · וגם בעל בני משה סי' י"ו קיים דברי בעל התרומות דזקף ברבית שהמוחזק

יאמר קים לי ופלפלו הפלה שלא יעבר עם לשון הרא"ש בפ"ק דמכות וכו' דהיכא דליכא תשובה סקיל וטריא באיסורא פלהוד כהשיא דמשום האריך קולא לתוכב וכן כתב מהרש"ך ח"א סי' קמ"ה :

אבל אי הגמ' סקיל וטרי לענין ממונא אי מוציאין אותו מדיינים בדרבית קצוצה אי אין מוציאין כאבק רבית דייכן קולא לנתבע ע"ש · ובשאר דבריו דכתב כנד"ד דהתם נתן נדון מהרי"ם דהיתה הלואה או השכנתא באיסור וכו' ועשו ספר הטבה לחשות שרבית אף שיש נגלה דר"ק ועדיין המלוה לא גבה את הרבית וע"כ וכה את המוכר · אבל בנד"ד אינו כן דמתחילה היתה מחילה כהלתרי ולא הספק היה מספיק שאין דן כדכוויתיה שמרלא לשנ"ד דהכתוב בדבריו יש לפס ספק אבל כמ"ש המשכיל יבין וישכיל מולה דבר קשה אמרי אמת · והרלנ"ח בתשו' כ"י הביאה בכנה"ג ח"מ סימן כ"ה אות ס"ו כתב דבדבר דאית ביה איסור וממון אמרינן קים לי וזה מדוקדק מדברי הרא"ש פ' יש נוחלין והריב"ש ז"ל בתשו' (והכ' בסימן ק"ס וקס"ו לענין ספק הקדש) והריטב"א בקידושין גבי מי אמר שלא אמר והר"ן ז"ל בחידושי פ"ק דנדרים ובפסקים ובתוכים סי' כ"ג וע"ע והרד"ך בבית ל"כ חדרו' כנדון מסכנתא כתב וז"ל וכנדון שלמי ששוא להעביר ולהוציא ממון מחזקתו שאיסורא שלא כאמר שום ראיה וכו' עיין שם שהוכיח מלשון מוהריק"ו שורש ז' בענין ברקה דבל מה שהכה מהריק"ו להוכיח לא הוי אלא לעמיד ממון אחזקתו ושלא כוציא ממון מנו שם ע"כ · ובתשובות שיש פוסקים סי' פ"ו למהר"א בן חיים בנדון דרבית כתב וז"ל וכיון דהוי' פלוגתא דרבוותא אין מוציאין מיד הקונה כיון שלקח ולא ירד בתורת מכר גמור אלא שמכשכתא אינה בא לחייבו להחזיר וכו' והיה כחוזר ומוכרו לו וכו' כיון דפלוגתא דרבוותא היא אין מוציאין מיד הלוקח וכו' ע"ש :

ובעל שארית יוסף בתשובותיו סימן ס"ו בדין דרבית קצוצה שיש בו פלוגתא דרבוותא פסק דאין להוציא ממון מחזקתו ע"ש · ומדברי מוהריב"ל ח"ג סימן מ"ו (כתב שם בעל כנה"ג וכו') נראה דאמרינן קים לי באיסורא וממונא וכן נראה שם בסימן ק"ג · וכהדיא בח"ב סימן מ"ב כתב בסוף תשובתו דאורייתא בדין רבית ומשכנתא וז"ל מ"מ בנד"ד כיון דהויא פלוגתא דרבוותא וכו' אפשר לומר דאפילו בכה"ג לא אתי ידי שמים אינו חייב וכו' וקיים אמרו דבה"ד מחיד ספי וכו' ואפילו הכי מאי דאכל אכל עכ"ל :

עיניך תחזינה מישרים כל אלו הפוסקים הקדמונים מוס' הרא"ש שהביא בעל התרומות לפסק הרמב"ם בה' עבדים באיסורא דרבנן ובפי"ב מה' מכירה ובפי"ג בענין אונאה דסי"ל דאורייתא והרא"ש בפ' הזהב ופ' יש נוחלין והריב"ש בתשובותיו והריטב"א והר"ן (שהביאם הרלנ"ח בתשו' כ"י) ופסקים וכתובים סימן כ"ג בענין לדקה והקדש ובסי' פ"ג בענין נדר וחרם ומרן בב"י בדין ערב ובדין אונאה ורבינו ירוחם והרשב"א שהביא הר"ר ברוך אנג"ל והרד"ך ושארית יוסף והר"א בן חיים במים עמוקים ומהריב"ל הרי אלו ט"ו פוסקים שובקים וגדולים סבראתיהם דסברי כלם פה אחד דאמרינן קים לי בדבר שיש בו איסור וממון והרבה מהם אפילו הוי איסורא דאורייתא · ומהפוסקים אחרונים בעל מגן אלף ח"ד מעשה א' דין ה' וס"ז הביא ה' בענין פסור ת"ח ממסים מקיר ברוך סימן י"ו בדין תורדה והר"ם הלוי והיינו של ככה"ג כתבו בדין הקאמבי"ו דיכול המוחזק לומר קים לי כמ"ד דלא הוי אלא אבק רבית ואין מוציאין מיד המוחזק כדכתב בעל כנה"ג בשם הרש"ך ח"ב סי' ר"ג וכתב עליו בכנה"ג שמע מינה תרתי וכו' שמיע מע"ג דהמחלוקת עושה אותו ספק דאורייתא · מצי למימר קים לי ואם הרש"ך ח"ג סימן ל' בענין משכנתא כתב דאי כאתרא דמסלקי היא בלא בכייאתא רבית קצוצה הוא ומוציאין ע"כ · ומדבריו אלו רצה להוכיח מהר"י הלוי סימן כ"ג דסובר דלא אמרינן קים לי בהאי דינא דאי לאו הכי הא איכא רש"י וסיעת הרא"ש ודעימיהון דפסקו דהוי אבק רבית ואיך לא אמר דיכול לומר קים לי להני קלא איכא חברא ותשובתי בצדו דבודאי בסוף תשובה מהרש"ך לא נחית לעומקא דדיני משכנתא כדחזינן ליה למעבד דהא כתב שם בסוף דכיון שהמקום הוי אתרא דמסלקי לאו כל כמיניה לעצות מכאן שלא יסלקנו וככר כתבתי לעיל בשם בעל משנה למלך דהני מילי לא סלקי אליבא דהלכתא שמריהט דשמעתתא לא משמע הכי א"כ כ"ל דכתשובה הנ"ל לא דייק בכל מילי דמשכנתא ולא סליק אדעתיה פלוגתא דאיכא באתרא דמסלקי וכוס נסתלקה תמיהת הר"י הלוי · וכתב בכנה"ג בי"ד סימן קס"ו על הגה"ת ספיר אות י"ס שכן כתב מהרש"ך בארבה תשובות (היינו דאמרינן קים לי באיסורא דאית ביה ממונא) וכן יש לדקדק מדברי מהרא"ד"כ בתשו' סימן י"ד וכן ראיתי לבעל גדולי תרומה דף רכ"ז ע"א כתב על מחלוקת הרמב"ם והרא"ב"ד וכיון שיש מחלוקת בזה הדין ידוע כלומר דמצי המוחזק לומר קים לי ובלישנא בית יהודה סימן א' דף ס' כתב דיכול המוחזק לומר קים לי ברבית והסכימו עמו רבותיו וכן פסק עוד בסי' ד' והסכימו עמו הרב הגדול מהר"ר יחיאל באסן ומהר"ר אברהם ומהר"ם דבוטון סימן ל"א כתב כיון דפלוגתא דרבוותא היא כשלא קנן בשעת סלוקם אי הוי רבית קצוצה או לא אעפ"י דמודה המלוה מצי למימר קים לי כהרמב"ם וסיעתו וכו' · ומיהרח"ש ח"ב סימן י"ז פסק דיכול לומר קים לי באיסור וממון ובעל משפט לדק ח"ב סי' י"ו על דינא דרבית כתב וידוע דקי"ל דהמוחזק יכול לומר קים לי כפלוני ופלוני וכמו שרייתי שמרובים מלשון מהר"ק והנם

שפירושו שם המבי"ט אכיון דלא איירי בדליכא זמן קבוע וכן חילק בעל פני משה הנ"ל למען לא יסתרו דברי המבי"ט לעדות שהעידו משמו להרי"ט כמו שכתב שם בדף קס"ט ע"ד הא בהא"נ דליכא זמן קבוע אינו מזיק לרב עמרם וס' המבי"ט אבל דאפילו בתחילת שמקח ושתנה מוכר כיון דליכא נעול מנעל - ליה לן בה כדמחילה וכהא"נ אשר היה לזווג דברי שניהם ואלא שוטי ברא וברא מוכי אבא ואשפ"י דשם כתב דמ"מ פליג הרי"ט עם אביו בדליכא זמן קבוע וזה לא איריא בנדון דידן ולא אטריח עצמי לעיין עליו בזה אם שמועות דבריו באמת לעד לעולם ובאמת ויושר:

אבל מ"מ שמבין ראשי עיניו דמהרי"ט כבר דבכל גוונא פליג בין אם בשטרא כתוב זמן קבוע בין בלאו זמן קבוע וכו' מתחילה מכ"מ זה אינו מוכח וגיבור אלא אסכא קא משתברא דכראשית דברי מהרי"ט בתשו' הנ"ל הביא שוכרת דאת וגוולת וכו' ועל דא סמך תשו' ושלפה בשפשלת אריפא ושפלם מה שפעלה בתשו' וכולי עלמא ידעי דשוכרת דאת וגוולת שיה בלא זמן קצוב שכן א"ל אי הוו לי זוזי מהדרא ניכלי א"ל את וגוולת אחי וכו' א"כ לא נגלה ... אלא כל היכא דאית ליה זוזי וכן נראה ברור מדבריו בסוף התשו' דאיירי בדלא זמן קבוע דעומי שוכרת דידיה למשכנתא באתרא דמסלקי ת"ל ומדע דבאתרא דמסלקי לא מזכיין משכנתא וכו'. כיון דאמרת דמסלקי שוה וכו' עכ"ל ועדמדתי לך לאתרא דמסלקי א"ב איירי בדליכא זמן קבוע וזה פשוט בביעתא בכותחא וכתבי אפושי בפלוגתא בין מהרי"ט ובין המבי"ט אכיון לא מצינן. א"כ בדליכא זמן קבוע כמו נד"ד אפילו מהרי"ט מודה להמבי"ט ורב עמרם בבעל לחם רב ושאר פוסקים דמותר נעור סדבר.

איברא דפוסקים גדולים פלטש וכן רבים הסכימו לדברי רב עמרם והמבי"ט ולחם רב. שאף אם השווי יהיה יותר ממה שמכר המכר מכר ואם לא יפרע כתוב בשטר הסכה הוחלט לגמרי לפי שמחפשים בכל הדורות לפגוע היתר לתת מחיה לבני ברית מפני שיתן משכונות ביד נוי כמ"ש המבי"ט בשם רי"ש וכן כתב בעל תורת חסד סי' ו' ז"ל כיון שלא קייסרתוהו את מנהו נשארה מעבידים שלום ה' לשמעון בלוקח וכו' ואע"ג דמכר לו בחטם בכן נסים ועל השחות שם שאחים נסים ופסק דלא הוי תוכחה ולא בטול מקח כיון שהוא גודע לכל שהוא מותר במכירה או בודאי מחל כמ"ש הרא"ש בתשו' כלל ק"ג סי' ד' וכן ראיתי להרב הגדול מוהריב"ל שכתב בח"א סימן ק"ח דלא שייך למימר הכא שטעה מקח אליבא דכ"ע וכו' ע"ש. הנה דבנדון דידיה אמר שהדין עם המוכר מטעם דאמרינן מחזיק ועומד בשלו ותמצא שמעון לא החזיק וכו' ולא דמי כגון דידים לנדון דהריב"ל שהוא קונה מחזיק במקחו.:

וכן כתב ג"כ בעל ברס שלמה סימן ס"ד ז"ל וחזו מה שאנו נוהגים שכא בשאלוניקי לעשות שטרי שטבות וכו' שכל זמן שמביא לו המעות יחזור למכור לו שדהו וזה כיון אותו לתור ולעבוד לו מכירה גמורה וכן מה דבר וליה מאן דחיים לאיסור רבית מאכילת פירות וכו' ולעיל מיניה כתב שארכתי בחזוקי על דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים בפרט על דברי מהרא"ש סימן קל"ג ומהרא"ר ז"ל בתשובה לקיים ולאשר שטרי שטבות שנוהגים פה ביד פ' השיבה עלי:

ובעל נאמן שמואל סי' י"ס קיים דברי הרא"ם ומהריב"ל דבכל מאי דאפשר למימר ולתקן כי היכי דלא ליתי רבית אית לן למימר לשבי בתכוונו דאחזוקי איסורא כו' כדי הורה גבר שמנהגנו שוה טוב לסלק איסור הסטות כל שלא שמו קודם שמכר והורה כהרא"ם ופשטיה ואין פונה שם ומצפצף בדבר הזה ואין צריך לאאריך שהדבר מותר נעור וכו' ומהריב"ל ח"ד בתשובה תמרוס סביא אומדנא לענין אחר ולא הזכירה לענין איסור הפירות משום רבית כברא"ם דלענין איסור רבית לא הוי אומדנא יע"ש וק"ל וזה מיפת חותך דאפילו כשהוא שוה על חד תרין שומר ודברי בעל פני משה ח"ב סימן ס"ם שכתב תמהני איך לא שת לבו על תשובה או דתאייר נדול בזה ולא סמך הרב שם דינו אלא על שהיו שם דברים אחרים מלבד השווי דהיינו מה שהורידו השכירות בקבלת מקבלת הדמים וגם כותב ריקם שיש שורש ושלא נכתב בספקם וכו' אבל במקום דליכא כל הני עותר כמו שהוכחתי מדברי הריב"ל וכו' עכ"ל וכן כתוב בתשו' מהר"ם דבוטון סימן ג' דסוגיא דעלמא הכי אלא מ"מ דהשלה בנדון במעט דומה לזה דבמכירה שמכר ראובן לשמעון קיימת ואין איסור רבית בכל השנים עד שמעון בבתים וידור בהם עד פירלה ואם רוצה לבתור שבתים עדעתו למוכר צריך שיתן לו במוכר דמי במכר ובל דמי הוצאותיו ששוויה בבתים וכו' יע"ש:

אלה דברי הפוסקים האחרונים מסכימים כלם לדעת רב עמרם והמבי"ט דמותרת גמורה מכירה כזאת אף אם השווי עולה ביותר דלא כמהרי"ט ובפי משה פ"ם ובני משה סימן י"ז. אבל בנדון דידן תהיינה כל הדעות שוות אפי' אלו שמחמירים כיון שמכרו במעט שוה בשוה ותלו המוכרים דעתם לדעת תכירם ירדו ולא לדעת הלוחה ולא ירחה ולא יוכל לדעתי כדבר אפי' ריח רבית וכשטר כשר ולדעת כלם שריר וקיים כאשר כתב בעל פני משה בעצמו חלק א' כמ"ש לעיל:

ומ"ש מע' הפוסק והראים שסביא המבי"ט ממשכנא הלנסו על שדהו אינה ראיה וכו' כבר כתבתי לעיל מה שנראה אמיתת הדברים והוכחתי

כמ"ש דגין אמת לאמתו. ומ"ש עוד בנם לחם רב שהביא בעל משנה למלך לא ידענא מאי קאמר דהא בעל משנה למלך עצמו כתב על דין זה שכתב הלחם רב בשם הרשב"א שאינו מוסכם ושכ"כ ריב"ש ע"ש ועוד דאין הנדון דומה לראיה דמייתי בתשובה ההיא סימן קמ"ט ואינה ענין לנדון דידן דשם היו ארבעה אחים שחלקו ונשאר אחד משם חייב לאחיו ונתן לו כ"כ בתים בעד חובו בתנאי שבתוך ח' שנים אם יפרע לו מה שחייב יחזיר לו הבתים ועל זה כתב נמלא שהכירות הבתים שאכל במדת רבית הוא משלוחת המעות וכו' והראיה שהביא שם מתשובת הרשב"א שכיאה ב"י ס"ם ע' לא שייכא בנדון דידן דהתם איירי שהלוקח לא החזיק משלום בקרקע ועל זה אמר דהשטר משפא בעלמא והאמן לגמר. פרעתי כאשר שנין שמוכר ודוק ועיין כמ"ש לעיל על תשובת הרשב"א ושסותיו:

אבל כבר כתבתי מה שכתב בעל לחם רב בעצמו סימן ר"ח כאשר כתב בשמו בעל פני משה כמ"ש לעיל ועכ"ז גם בסי' קמ"ט הנ"ל סיים ואמר וכיון שכן יפרעו יורשי ראובן הי"ב אלפים ויש לו חזקתם ע"כ:

סוף דבר מי שאינו רוצה לצאת מדרך היושר והסברא האמיתית יודה ויענה אמן דבנדון דידן ליכא שמץ איסור ולא הדרי פירי אליבא דכ"ע דבהיתר אכלו מה שאכלו שמכירה גמורה וחלוטה שריר' וקיימת ומי שמגנב לזה דומה בעיני כמתעקש דכל אפיה שוין להיתר. ואפילו תימא דירא ויעלה איזה פוסק או פוסקים דסברי דאסורים בנדון דידן הקונים שהם מוחזקים בקרקע יעמו ויאמרו בקול גדול ולא יסף קים לן כמאן דסברי דמותר דבדבר זה גם הסוברים דלא אמרינן קים לי באסורא וממונא היכא דלדברי המיקל אפילו אבק רבית ליכא מודו דאמרינן קים לי כדבעינן למימר קמן בס"ד. ועל דבר קים לי הנ"ל אי אמרינן באיסורא דאית ביה ממונא או לא אמרינן הנה לא יכולתי להאריך כי ליסוד עוסד אבי צריך. סורש הקים לי סורש בארץ חיים והוקין בארץ סרשו אלו התוספות דפרק המניח דכתבו הטעם דשעבת קים לי משום דסבירא לן דהמוציא מחברו עליו הראיה דהלכתא כאידך ואחריהם המרדכי פ' בערם שבשפחתה ותשריב הרא"ם בתשו' כלל א' סימן א' ח"ל ואף אם נחלקו רבינו שמואל ורבינו יצחק ובעל העטור על שאר רבותינו בנתינת קסן שחות מבן י"ג בנתינת נכסים שלו כך קבלתי מפי רבנא מאיר היכא דנחלקו רבוותא לא מפקינן ממונא מספק ואוקי ממונא בחזקתו. והכי אמרינן וכו' דהלכתא כותיה דרבה בארעא היכא דקיימא תיקום עכ"ל:

ואחרי אשלי רברבי הנ"ל דרכו כל הפוסקים ראשונים ואחרונים עוק מוי ת"ש הרב בית יוסף ח"מ סימן כ"ס אלמא כל ספיקא דדינא אין מוציאין מיד המוחזק. וכתב מהרשד"ם ח"מ סימן קכ"ד דטעמא משו' מאי דאמרי בגמרא דאין הולכין בממון אחר הרוב ולכן כשיש שני פוסקים יכול המוחזק לומר קים לי אפילו כנגד הרוב ועיין בתורת אמת ששון סימן ר"ז סורש הקים לי ובכנסת הגדולה ח"מ סימן כ"ס כל כללי הקים לי ובספר בני חיי שם ובמהר"ר נח"ל שם ובלקוטי בעל בני משה בשורש הקים לי ובספר נגו שפוס דף קכ"ם דטעם הקים לי משום דסמוך מעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא ועיין שם כי האריך למעביתו בענין הקים לי. אך כל זה איירי בדבר שיש בו שאלת ממון בלבד אבל אי הוי שאלה דאסורא לבד כולהו מודו דלא אמרינן קים לי לפי דספק דאורייתא לחומרא אם לא שמתירים רבים וגדולים המורים כרמב"ם הרא"ם כאשר כתוב בתשובות חוט השני סימן כ"ו דבהכי שפיר יכול לומר קים לי אף באיסור לבד:

ומה שמוטל עלינו לשאת ולתת בהלכה הוא אם בדבר שיש בו איסור וממון כהא דהכא לטעון שענת הקים לי בעיקא דא דרבית וכיוצא. ומראשית דברי אביא דבור תוספות דמשם נראה ברור דלא מדמינן דבר שיש בו איסור לבד לדבר שיש בו איסור וממון יחד. בכתובות דף ע"ו כד"ה ממונא מאיסורא לא ילפינן כתבו וז"ל נילף מהפרת נדרים דאכיה יכול לקדשה וכו' וי"ל דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפינן. וא"כ נשמע להדיא דלא ילפינן ממונא ואיסורא מאיסורא לבד. א"כ הנם שבאיסורא אמרינן דלא יכלינן למימר קים לי באיסורא דאית ביה ממונא יכול המוחזק למימר קים לי ומהפוסקים הקדמונים דסבירא להו כן הוא בעל התרומות בשער מ"ו שכתב וז"ל בשם ר' אברהם בר יצחק משכנתא בלא נכייתא כמאן מרבוותא פסקינן מי הוי כמאן דפסק רבית קצוצה וכו' או כמאן דפסק אבק רבית הוא ואינה יוצאה בדיינים וכו' תשובה איך נכנים ראשי בין הרים גדולים וכו' ואם יסתפק בדבר יעמיד ממון על חזקתו ואינו יוצא בדיינים עכ"ל ובעל גדולי תרומה כתב בדיני רבית ולענין פסק הלכה אין לנו אלא לבא במקבות ה"ר אברהם בר יצחק דמייתי רבינו וכו' ע"ש וכן קיים פסק זה מוהרח"ם בתורת חיים ח"ג סימן י"ז ע"ש. אם כן נראה ברור כמעט בדברים דראשון הקדמון הנ"ל פסק דבאיסורא וממונא כי האי דרבית כלי שמחוקים למימר קים לן כמ"ד אבק רבית הוא ואינו יוצא בדיינים ואף שבעל התרומות שם לקמן תמה עליו על שאמר ראב"י הנ"ל שהרי"ף בספק שסרי בבירור אחר סברתו לא תמה על סוראתו דמספיקא לא מפקינן ממונא כי לא כתב מתמה עליה אך קיימה והביאה לפסק הלכה כאשר הבין בעל גדולי תרומה שכתב שלהלכה למעשה אין לנו אלא דברי ראב"י שכו' וגזה כתבתו

דברי

והרשב"א ז"ל כתב דבשאר מקומות שאינו יכול לסלק תוך שנה דינו כמקום שאין מסלקין ואפילו לאחר שנה כיון שהיה בה זמן שלא היה יכול לסלקו כמו שמוכר לעולם עכ"ל ·

נראה דהוי דינים כאתרא דלא מסלקי א"כ הוי אף דין זה פלוגתא דרבוותא ואיכא ספק ספיקא וכמה ס"ס לעשות לגבות המוחזק ויכול לומר קים לי אליבא דכ"ע וגם ברור כדעתא בנותא כאשר אכתוב בעזרת השם לקמן · שיטה דמילתא כשא שליקנא וכשא נחיתנא דאף אם הוי כנ"ד במשכנתא (מה שאינו לפי שהוא מכר גמור) כלא בנייתא כאתרא דלא מסלקי מיתר נשר וכל מחלוקת שירא"ה ונפלא בדבר זה אסכינן לגבות שקונים המוחזקים · באחר דכה חזה הוית והרו חלימאם כמאר על כנ"ד אי פרדו פירי כרבית קצוצה או לא פרדו כאבק רבית · על האי תסף עלתי כי מלתא דא פרי ישן כי מכירם גמורה וחלוטה היא שרירא וקיימת כי לשון השטר כה דבר וכה עוכיח (בתחילת השטר איתא דראובן היה לו ארבע משכונות בעד סכום חמשת אלפים ואלם פיני"ריואלי ביד איזה יהודים ולבעבור השיר מעליו הגוש ששים לו מאתים שמשכנתות שדות ובאול אותם גם בעבור צרכו לפרוע חובותיו כי נושים רבים היו לו ׳ וכונשים אותו וגם דעת אשתו כמיכו לגאול משכנותיה שהיו לה במשכון על כן היה והדר בעלה שהסכימו למכור אחד מבתיהם שלו בסכום שאת אלפים וחמש מאות פייסא"ס לבעבור יוכלו לגאול המשכנות והמקשיטים בשפות האלה ולפרוע לנושים וכן עשו שמכרו לשמעון ולוי אחיו בית אחד בסכום הנ"ל כנראה בשטר הנ"ל העשוי בעש"נ כדין וכהלכה כאשר כתוב בפוסקים שלנו במעמד דייניהם ובפני שופט העיר ובמגבא ודיני המדינה ודינא דמלכותא ונוסף על זאת קנו קנין וגזבו בנקיטת חפץ בפני שני עדים יהודים כשרים גם האשה וגם בעלה לאחדים לאיסור ולקיים כל הכתוב בשטר ושלא לערער על המכירה הנ"ל לא הם ולא יורשיהם בשום אופן ובאחריות כל נכסיהם הכל כתוב בפולם וכאשר קריתי ושכיתי ושלשתי בשטר הנ"ל) · ואם כן שמנהים שמנו והסכימו יחד המוכרים והקונים נמלא כתוב שנתחייבו שאחרי עבור ארבע שנים מיום המכירה ברשות כתוכה לראובן לגאול ולחזור ולקנות ביתו לקונים סך מעות שאת אלפים וחמש מאות פייסא"ס ורשות הנ"ל לחזור ולקנות יומשך שלש שנים שהינו מראשית שנה חמישית מיום המכירה הנ"ל עד אחרית שנה שביעית לא עלת ואחרי עבור השבע שנים הנ"ל ולא חזר וקנה ראובן המוכר הנ"ל לקנות הבית בנתנו סך המעות הנ"ל לקונים לא יתחייבו עוד הקונים הנ"ל לחזור ולמוכרם לו אף מעתה ומעכשיו יהיה המכר הזה בטל כאילו לא נעשה מעולם והבית חלוטה לקונים הנ"ל עד עולם וכו' כנראה בשטר · המנהגי הזה היינו עשה שהמכירה הזאת כהלואה תחשב דנראה ברור שלדעת מכירה חלוטה עברו המוכרים וקנו הקונים ולא לדעת משכנתא לפיכך אנו חייבים לדון אותם ולמשוך אותם כן ·

יען וכיון כלל גדול מסר לנו הרא"ש בפסקיו פרק איזהו נשך וקיימוהו הרב הגדול מהריב"ל בפסקיו ח"ב סימן ע"ד והרשד"ך בח"ג סימן כ' ובעל שני משה ח"ב סימן פ"ס ובעל לחם רב סימן ר"ח ושאר פוסקי דווקני דבכל גווני דאפשר לומר כי היכי דלא ליהוי רבית אמרינן דאחזוקי אנשי ברשיעי לא מחזקינן דשביקי היתירא ואכלי אסורא יע"ש וכן כתב מהרד"ך בתשובה בבית ל"א חדר א' דבאי כולי עלמא נמירי אסור רבית ואחזוקי אנשי ברשיעי לא מחזקינן ע"כ ·

וממשמעות לשון השטר שבכל פעם שזכר שמכאי הנ"ל אחר לשון שר"ל חזרת המכירה מלבד שכמשילה אחר יהיה מותר לראובן לפדות אך תכף ומיד משרש ואומר תכף לשון לפדו' ואומר לחזור ולקנות וכן באחר מקומות אומר שהמכירה חלוטה היא ויש לנו לעשות כל שלבקי דאפשר למען יתקיים השטר בתקפו ויהיה נעשה כהיתר כמ"ש הגאונים הנ"ל ·

ואען ואומר כי בודאי בך היה המעשה שראובן ואשתו היא והדר בעלה כדין וכהלכה מכרו מכירה חלוטה הבית לקונים הנ"ל ואחרי חליטת המכירה ביניהם ביום בואם לעשות השטר בפני שופט העיר נעשו התנאים כנזכר · וליסוד דברי אלה אביא מ"ש בעל שני משה ח"א סימן ס"ח בנדון דידים דהוא גרוע מנדון דידן וז"ל · א"כ בנדון דידן נמי תלינן דאחר גמר שמקח שמכרם השטם לבעל חוב נעשה שהתנאי וכפי זה כמנהג דבשחוזרים הב"ח למכור לאשה מכירה חדשה היא והכי דייק ליגבה דגמרא דכתיב ביה וגתרצו הב"ח לחזור ולמכור לה קרקע"י פרי דכתוב בו לחזור ולמכור ודוק והכי ביתא דלפי זה נעשה הדבר כהימר לענין אכילת פירות דמסתמא לא תלינן דנעשה הדבר כאיסור וכו' אמנם אי דיינינן דהתנאי של חזרת המכר אחר גמר המכר שמכרם מ' קאלי נעשה או המכר מכר והשטר שריר וקים ובודאי דכל שלבקי דמצינן למעבד לדלכוי שלום לאשרה ולא לעוקרו עבדינן ובהסכמת כל הפוסקים כמ"ש דיך בעל השטר על שמתוכה דש"ע היכא דאיכא חלות לאשרה בכל אחד מהמשמעיות שבכל אם באחד מהמשמעיות מבטל ומעקר אשרה לגמרי בכי הא לא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה וכו' בנ"ד דאין בש' כמ"ש בשטר אלא בדברים שבכל פה אם התנאי נעשה קודם גמר המכר או אח"כ בכל כי הא לא מרעינן שטרא ושהדי לתלות דחתימי אשולא בשטר שיש בו רבית אלא תלינן דלאחר גמר המקח נעשה וכו' ואם שכל נכתב בשטר אחר שם בנך הרי אין המכר תלוי בכתיבת השטר וכו' ע"ש והארכתי להביא כל הלשון הנ"ל לפי שגרמא שמום שאומר הרב הנ"ל דדייקינן לשון השטר של חזרת המכר כמו שהוא בנ"ד ושחייבים אנחנו לעשות כל יכולתנו שלא בלשון אחת דאסרה שיש בו קנין ושבועה ושלא להוציא לעז אעדים דחתימי אשולא וכו' ושאר דברים דשייכי לנ"ד וכן כתיב בתשו' מהר"י הלוי סי' כ"ח אבל כל שלשון או לשונו של לוה איכו מפורש בלשון רבית רק הוא בסתם אפי' בליכים דעלמא שאיסא דיש לנו לפרש בפירוש דליכא בו איסור רבית דאחזוקי אנשי ברשיעי לא מחזקינן וכו' ע"ש ·

ושרי ליה מאריה לתע' שפוסק הנ"ל דבפשיטות בלי שום ראיה כ' שהשטר בטל מעיקרו וכו' ואם לו לבור על פי שלוחיו ולא מהני והלא הפוסקים רובם ככלם פסקו דאף שטר שיש בו רבית מפורש דאורייתא כשר לגבות בו את הקרן אפילו ממשעבדי והעדים לא נפסלו בכך כמ"ש בעל שפתי כהן ח"מ סימן נ"ב ס"ק א' וסמ"ע שם ויכול בעל השטר למימר קים לי ע"ש ק"ו בשטרא דלא דליתא ביה רבית כלל מפורש אפילו לפי דרכו כאשר כבר הוכחתי בשני דינים הראשונים ודלמא לאגזומי ולאפחודי כתב כן · ומ"ש עוד מע' הפוסק בשם בעל שני משה ח"ב סימן פ"ס דמסכים לסברתו תמהני איך ערב לבו לדמות נידון דידן לנדון בעל שני משה כי המעיין בתשו' יראה בתחילה שכתב בשם הרב המגי"ס ח"מ סימן כ"ח וח"ב סימן קנ"ג שהביא בשם רב עמרם גאון ז"ל ·

אמנם אם יש זמן קצוב שלא יוכל מוכר להחזיר המעות עד זמן קצוב (כמו בנדון דידן) בכה"ג אף דאמר מוכר ואפילו בתחלת המקח לכשיבא לי מעות אחזירם לך אחר זמן פלוני ואטול את ביתי בכה"ג שהמכר מכר עד שמגן שקלות ששאר שרי אף כשידוע לכל כי כונת המוכר והלוקח לא היה לשם מכר גמור כי עד שיחזיר הלוקח את שקרקע בתתו לו המוכר לזמן קצוב המעות וכו' על כל אלה כיון שיש זמן קצוב שרי ואם לא החזיר המוכר לזמן הקצוב המעות ישאר הקרקע חלוטה לקונה אותו לצמיתות וכו' וכזה כתב הרב המגי"ס הנ"ל בח"מ סימן קנ"ג וז"ל אם עבר הזמן קצוב נשאר הבית בחלוט ופטור מדיני אדם אם לא בבא לצאת ידי שמים ואם שבית לא היה שוה כי אם מה שנתן עליו פטור אף מדיני שמים עכ"ל ·

וכתב על זה בעל שני משה שנ"ל ח"ל מרא"ה כעירך איך רב עמרם מחלק בין זמן קצוב לאין זמן קצוב דכאיכא זמן קצוב שאין המוכר יכול בהחזרת המעות לשלק לקונה בכה"ג אפי' התנה מוכר ואפי' בתחילת שמקח אם יבא לי מעות אחזירם לך אחר זמן הקצוב ותחזיר לי קרקעי קנה הקונה הקרקע שהוא עד הזמן הנזכר ומותר לאכול פירות כל אותו הזמן אמנם אם א"ל מוכר וכו' ובכה"ג דהוי בלתי זמן קצוב הוא דמחלק הברייתא בין התנה מוכר להתנה לוקח וכו' וכן פירש הסמ"ע בסימן ר"ז דברי הרמב"ם וכו' וכבר רמז מחלוק זה מהרא"ם סימן ע"ס וכו' באופן כי בזמן קצוב אפשר דשפיר דמי עכ"ל הנה כי רב עמרם גאון שהוא מגדולי הראשונים ואחריו הרב הגדול המגי"ט שנים ואומרים כיבשים זמן קצוב במכירה להחזרת שמעות מותר נמור שוא אף אם התנה מוכר בתחילת שמכר והוא כמו בנ"ד : זאת ועוד דהרב שני משה שמכר היה א"כ תשובת מהריב"ל ומהרשד"ם וכתב הנה מדברי הרבנים מהריב"ל ומהרשד"ם שמוכר יראה הרואה דהנם דשכאנה נכרת בין המוכר והקונה כי לא לשם מכר נתכוונו כי אם להלואה ולעשות בדרך התר על ענין אכילת הפירות עילה מלאו וכו' המכר קיים ומה שאכל מן הפירות מותר וכו' וכן עוד כתב שם שכרת הר"א ששון ומהר"ם הלוי ע"ש ·

וכן כתב נ"כ בשם בעל לחם רב סימן ר"ח דכתב בסוף דבריו אבל לפי שהמת שהמכירה מכירה גמורה דאחזוקי אנשי ברשיעי לא מחזקינן וכו' אי מכירה חלוטה היא ואפי' שפעמים ראובן דמי שכירות וכו' על שכר הבתים אין זה שוכחה דשפר כתב מוהריב"ל ז"ל בפסקיו וכו' דבכל גווני דאפשר לומר כי היכי דלא ליהוי רבית אמרינן וכו' והרב מורי בתשובה והשיב עליו אמנם לענין דינא שסכים עמו שאין כאן בד איסור ע"כ ·

והוסיף לקח מעלו הרב שני משה הנ"ל הא קמן וכו' ואף אם פרע המוכר לזמן קצוב ביניהם מכר חדש מיקרי וכל מאי דאכל הקונה ביני ביני הוא מותר דלית כאן נשך ותרבית עכ"ל · ומה שמתלונן הרב הנ"ל על רב עמרם והמגי"ט ובעל לחם רב הוא על מה שכתבו שאפילו מכרו שוה מאתים במאתים שרי לבסקלב וזמן כאשר יראה המעיין שם אך מודה שאם במכירה היה שוה כשוה או לפחות שאין בה נרעון כל כך דת"ת בק' וכיוצא כשה שכתבו לאכול פירותם כבריתא דמיירי דוקא בדלא קצ' זמן מה שאין שכרע מזה בדברי מהריב"ל ומהרשד"ם ומהר"א ששון ומהר"ם הלוי כאשר יראה הקורא בתשובתו בסוף ע"ד מדף קס"ח ובדף קס"ט ע"ב ·

ועל זה שניא תשו' מהרימ"ט ח"א סימן כ"ג (וכן קריתי בו) שנשאל מהרימ"ט על אלו המכירות הנאונות שמוכרים שוה מאתים במאה וקודם המכר מכרזים ביניהם כל הדברים בפירוש ומעיקרא משכנתא קרו ליה וכתר הכי משכנתא קרו לה וכו' ולבסוף כתב ח"ל דאומדנא דמוכח הוא שאין אדם מוכר ביתו שוה מאתים במאה וכו' ועל זה אחר שהעידו לו שז"א פעם מעמד כביוצא בזה כמה פעמים במכירה שלא הקונה לעמוד במקחו ואחר כך כלעו משיו וכחזיר קרקעו לבעליו וכ"ל שסותר הדין מעשה אחר שהעידו העדים של משכן היה כדרך וכו' ע"ש אך שהמעיין יראה שכתבו' מהרימ"ט הנ"ל לא מיירי בדאיכא זמן קצוב וכן שעדות שהעידו

ומשו' כשכתבו איירי במטלטלין ומשום שאחריו איירי בקרקעות · דבריו סותרים טוביות דלא שפיר קאי הכ"מ לתרץ כמו שתירץ שאם כן יקשה דין זה שהיה לדין דמכר סתם שהביא אחריו והיה כשל לשון ללא צורך ועל כן דחק עצמו וכתב דאיירי במטלטלין ·

אך תוקו עלי דבריו מה איכפת לן אי איירי במטלטלין אולי משום שאין בהם פירות ? והלא אף במטלטלין שייכי ושייכי פירות כמו שכירות וביצה ובפרט אם הם כלים שעושים בהם מלאכה כגון מעשה תשו' מהריב"ל סי' כ"ג שהיו כלי אומנות שמכר לזמן ע"ש א"כ גם אם איירי במטלטלין כל"מ הנ"ל עדיין הקושיא במקומה עומדת דקשו דברי הרמב"ם להדדי משיטה לשיטה אחרת ומדירון של לחם משנה אינו עולה הלכה דהלכתא אלא כודאי תירוץ הסמ"ע עולה יפה בדברי הרמב"ם כמו שבכין מהר"ש ז' בסימן הנ"ל ·

ויותר תמוה ליה ומדברי הסמ"ע לדידי הוו לי דברי בעל גדולי תרומה לפי שבדברי הסמ"ע איכא פירכא במה שכתב דאיכא שיתן לו מעות יהיה כמשכנתא בלא נכייתא באתרא דלא מסלקי והרמב"ם אינו מחלק בין מסלקי ללא מסלקי ואינו סובר כן במשכנתא · אבל לדברי גדולי תרומה ליכא פירכא ודברי טעם יש שכתב בסוף רי"ד וט"ו אחרי שהקשה דברי הרמב"ם מה' מכירה להלכות מלוה ונ"ל ואין טעם כו לחלק בין מטלטלין לקרקע (כתב כן לאפוקי סברת הל"מ) ולומר דבמטלטלי דוקא המקח קיים משו' דלית ביה פירי וליכא רבית אבל בקרקע כיון דאיכא פירות הוי רבית ומשום הכי לא קני דודאי מלתא דפשיטא היא דאין קנין קרקע תלוי ונמשך מדין הרבית אלא אדרבא דין הרבית נמשך מסקינן דכל שמקנין קיים גם המקח עומד בנין שאין בו דין משכנתא וכיוצא או ליכא רבית וכל שאות משכנתא ודומה לה הוי הפירות רבית וכו' ואין הפרש בזה בין מטלטלין לקרקע נראה לי דע"ש בה' מכירה המכר קיים ויחזיר כשהתנה חוזר על מ"ש בתחילת הדין מי שמכר לחברו והתנה עליו ע"מ שתתן מקח זה וכו' ועליה קאמר ובן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח וכו' דקייני בלי תנאי שהוא בע"מ וכו' ותדע וכו' כתב הה"מ וכו' יעו"ש בארוכה שמסביר דברי הרמב"ם בסברא מעלית ואליבא דכ"ע וכו' בדף רמ"ב ע"ב וע"ג אור והשע"ימ מוסיף רבה אחריו על דברי הרמב"ם ע"ש ושם דבריו שמתיישבים על הלב ונפלאתי כפלא ופלא איך מע' הפוסק דחה דבריו בבדי ובגלתי שום טעם ודעת · ובעל קרית ספר פי"א מה' מכירה על שהי דתנאו קיים לא הביא כי אם הלוקח וכן אם התנה שיחזיר לו המקח לזמן פלוני או התנה הלוקח וכו' ולא הביא אל קח או בשיתן לו מעות אולי נוקז לו גם שהוקשה למהר"ח ששון כאשר כתבתי לעיל וכן בסימן קי"ח אחר מהר"ח ששון הנ"ל ופירש בהדיא שכיון שהתנה לזמן פלוני הוה ליה כמכר גמור עד אותו זמן אבל או בשיתן לו מעות קשה וכו' ותירץ כל"מ דאיירי במטלטלין ותמה תירוץ אמר ע"ש · שהם רוב אפיא שאין דמוכר לזמן קצוב שמכר קיים · ראה זה חבם שוה דאף אם נתפס ונשמע ונקבל עלינו לשבח תירוץ בעל לחם משנה ומהר"ח ששון דמ"ש הרמב"ם שהמכר קיים איירי במטלטלין כבר היה לעולמים ע"ש מהר"י הלוי בכלל ז' בסימן ס' שהחזקות שלנו שבחוצה לארץ דין מטלטל יש להם דהא הביא בטור סימן ל"ס בח"מ דיש גאונים שכתבו וכו' שהקרקעות שבחוצה לארץ חשובין במטלטלין והוכיחו זה מגמרא דערופין ואפ"י שהרא"ש ד' פליג עליה וכתב מהרש"ך ח"א דאף אם נגיף שקרקעות איכא פלוגתא אי דין מטלטל או דין קרקע יש להם מ"מ באלו החזקות כל אפין יודו שאין שלא יהיה להם אלא דין מטלטל וכו' יעו"ש בסימן קמ"ח ובסימן ע"ו · וכן מהריב"ל ומהרשד"ם ומהרלנ"ח שקודם שכם כמה שעשו בשאלוניקי שיהיה · להם דין קרקע כלם נתנו להם דין מטלטלין ובעור חדשה וכו' הוו ודאי כפי סדין מטלטלים יעו"ש בארוכה ובספ' כ"ש כתב ושם יעוש כתבתי והוכחתי בראיות מדיקא מראה דאין להם אלא דין מטלטל וכו' בחזקות אשר הם מגרים ומשכים והסכמה (ר"ל הסכמת בשאלוניקי שיהיה להם דין קרקע) אין ספק שיהיה להם דין קרקע וכו' אמנם שאר החזקות הכבתים שבישמעאלית תמשך שהם כמטלטל וכמו שהארכתי שם על זה וכו' ע"ש וכן מהריב"ל בח"ד סימן ג"כ ומהרש"ך סימן ע"ו כתב דכדבר הוא יכול המוחזק למכר קיים לו ויכול לעשות ע"פ ספק אם דין קרקע או דין מטלטל יש להם וכו' ע"ש · ומהר"י קסטרו דשות שמאחרונים בספרו ערך לחם על ח"מ סי' י"ד סי' קמ"ב כתב וז"ל מוחזק בית אם אין בעיר שהסכמה אפילו ספק קרקע ואם יש בעיר הסכמה הוה ספק קרקע עכ"ל · שעולה מכל זה נאמר דאף אם יהיה תירוץ שכתבתי ותירוץ שמה דכשאמר הרמב"ם שמכר קיים איירי במטלטלין אלו שכתבים והחזקות דין מטלטל יש להם כסברת כל הני פוסקי דוקא והמכר קיים אם יהיה לזמן קצוב אך אין אנו צריכין לכל זה דכבר הראית לדעת דהפירוש של"מ ומהר"ח ששון אינו עולה יפה ודבזמן קצוב מודו דהמכר קיים בע"מ ולמבין די ·

ומהרשד"ם בח"מ סימן רס"ד לא ראיתי שכתב כלום על דין זה של הרמב"ם דהמכר קיים רק פירש סתיית הגמרא דמכר לו בית ושכיח דברי הרמב"ם דמכר לו סתם וקושיית קסור עליו ומירלם ועשה שלפול על דברי מהריב"ל בח"מ שם · אף גם זו כתב סוה ז"ל שם בשם רש"י של ביתא מוספתא דמכר לו בית וכו' ופירש"י שהם דלאי נמי חזר וקבל מעותיו שביבבו שלו מינה ... ומ"ש כי שכיח סוגיית ... דשמר. שהם

לחברו ונמצאת שאלה שלו וכו' שבה אין לו השפחה משום דאתי כרבית וכו' על שלכך כי משלם יותר ממה שקבל השתא הוה דהדר וקנין מכיר קרקע שמכר לו ולא מתוי בסבר מעותיו וכו' והדפרים ק"ז השתא אתם שנמצא שאין המכר מכר ואיכא למימר וזהי עד השתא האונאה כהלואה וכשמחזיר לו השתא מעותיו ועוד אכלת הפירות נראה רבית ואפילו הכי מותר כיון דעד השתא בתורת מכר אכלם וכו' ע"ש בארוכה · וגם מהר"ש אלשיך סימן כ"ג האריך על שאי דנמצא שאינה שלו וכעובדא דידיה שהיה תנאי שכל זמן שיביא לו מעותיו שמתן יחזיר לו הבית שסק שאפילו שלוקח קבל שכירות לא מכביא אם דרכו לבד אינו מחזירו וכו' ע"ש א"כ לא שמיפא לי כלומר לא סבירא לי מ"ש מע' הפוסק בשם מהרשד"ם בסימן הנ"ל דסבר כמותו דלא דמי והרי זה בא ללמד ונמצא למד · וכן מ"ש בשמו כי ע"ש סימן ס"ב גם שם בסימן הנ"ל שביא סוגית דמכר לו בית וכו' ומ"ש עלה המפרשים ותוס' הרשב"א ולא דבר מאומה ולא זכר ד' וזה של הרמב"ם ולא איירי בזמן קצוב אלא כל זמן שיחזיר לו מעותיו כנראה בשאלה שהיא וכבר כתבתי על דין הנ"ל כיד ה' הטובה עלי ולכתוב עוד בע"ה על תשובה זו של מוהרשד"ם בשאלות ותשובות למען הקים לי · וכן מהר"ש סימן ספ"ז בטור ח"מ הוא כמו תשובת י"ד הנ"ל בלא זמן קצוב אלא הוא כמו אם אין אתה נותן לי דמתניתין דהלוהו על שדהו וכו' ועל כן כתב מה שכתב ולא שייך כדיננו זה ודוק ·

ומ"ש מעלת הפוסק בשם בעל שני משה והמבי"ט ומהרש"ם כנו ובעל לחם רב כשאכתוב אני בעזר אלקי צור ישעי על נדון דידן אאריך בס"ד להראות אמיתת הדין הכלל העולה דאופן זה של זמן קצוב הוא דומה בכל מכל כל למשכנתא בלא נכייתא באתרא דלא מסלקי ·

ודינא דמשכנתא הדא כתב הרא"ש ח"ל כללא דמלתא לפי' רש"י ותוספות משכנתא באתרא דלא מסלקי אפילו בלא נכייתא שרי דהוי כמכר עד אותו זמן וכו' עכ"ל וכן כתב הר"ם הלוי ומהר"ח ששון ומהריב"ל אף שלישית בית יהודה תמה על מהריב"ל שכתב דבאתרא דלא מסלקי בלא נכייתא הוי אבק דרבית לכ"ע ואיך אפשר והא רש"י ור"ת סוברים שהוא מותר עכ"ל · ומהר"י בי רב סימן ס' כתב דמשכנתא באתרא דלא מסלקי מכר הוא ע"ש · ולקצר הדברים · שכיסה וראה מ"ם מהר"י הלוי בסימן ס' ח"ל כפ' איזהו נשך שאלו כל המפרשים כלם כאחד רש"י ותוספות ורי"ף והרא"ש והראב"ד הרמב"ן והרשב"א זכר כלם לברכה דבמשכנתא באתרא דלא מסלקי לא שייך כלל רבית דאורייתא ד"ל בשאין ביד שום אחד מהם לא הלוה ולא המלוה כח לבטל המשכנתא עד תום הזמן הקצוב ביניהם כיון לא שייך וכו' והטעם · וכו' הוה ליה כמכר עד אותו זמן ולא מיקרי הלואה ואמנם אי מקרי אבק רבית או לאו בהא איכא פלוגתא ארבוותא דלר"י ולר"ת מותר לכתחלה ואין כאן אפילו אבק רבית ואפילו בלא נכייתא ר"ל שאינו פורע לו שכירות כלל מאותו קרקע שמחזיק בידו לא מעט ולא הרבה רק שהוא אוכל פירותיו בעד המעות שביד שלוה דכיון דלא מצי לסלוקי בתוך שזמן הקצוב הרי הוא כמכר ושרי · ורש"י מחלק בין בית לשדה · ולר"ח ונרי"ף בין בבית בין בשדה הוי אבק רבית וכן דעת הרשב"א וכו' ואפילו לדעת הרמב"ם דסבר דבבית בלא נכייתא הוי רבית קצוצה ולא מחלק בין מסלקי ללא מסלקי היינו בבתים שהם בחזקות מורתה דדין קרקע יש להם בענין ההסכמה שעשו אבל בתים של ויניציאה וכיוצא דין מטלטל יש להם שהם מעותדים למקרא ושנים דירושות ביד השר לשלחם וכו' יודה דהוי כמו שדה שאין פירותיו מצויים תדיר ואבק רבית הוא עיין שם ·

הרי שכל הדעות שוות דבלא נכייתא ובאתרא דלא מסלקי לא הוי רבית קצוצה אליבא דכ"ע אלא פלוגתא אי הוי אבק רבית איסור מותר גמור וכיון שכן בהא ודאי כל הפוסקים יודו ויאמרו דאמרינן קים לי כדכתב בעל כנסת הגדולה ושאר פוסקים כדבעינן למימר לקמן · ואפילו אי הוי אתרא דמסלקי כיון שכתנאי אמרו דלא ליסלקי זה די לעשותו כדינא דאתרא דלא מסלקי וכמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהל' מלוה ול"ע מקום שדרכן לסלק במלוה וכו' ושהתנה עמו המלוה שלא יסתלק עד סוף זמן המשכונה הרי זה אינו יכול לסלקו ע"כ וכל הפוסקים סברי כן ועיין בריב"ש סימן ש"ה וסימן תס"ד ואפ"ג דכתב מהרש"ך ח"ג ס"ס ל' דכיון דהמקום מצד עצמו הוי אתרא דמסלקי לאו כל כמיניה לעשות תנאי שלא יסלקנו לסלק איסור הרבית דאסור הרבית כדקאי קאי עכ"ל אין לסמוך בדבריו כדכתב בעל משנה למלך בפ"ז מהלכות מלוה הלכה ד' וז"ל ודבריו תמוהים הם דמה לנו אם המקום הוי אתרא דמסלקי כיון דזה אתנביר לא מצי לסלקו הו"ל לדידיה כאתרא דלא מסלקי וע"ש הרב דאין בידו לעשותו אתרא דלא מסלקי לסלק האסור אין טעם לדבריו שאלו כללו ומה אשיב על תוכחתו בדברים עכ"ל ודברי מהרש"ך הם לפי שכתבו נגד הגמרא ערוכה דכתבם כפי' פשיטא באתרא דמסלקי ואמר לא מסתליקנא הא אמר לא מסתליקנא וע"ש במפרשים וזו איכא צריכה לפנים ·

מה שנשאר עלינו לעיין אם אחרי עבור הזמן הקצוב שאינו יכול לסלקו אם א"כ שיכול לסלקו הוי עוד דינים במשכנתא בלא נכייתא באתרא דלא מסלקי או באתרא דמסלקי · אע"ג שמדברי מהריב"ש סימן ש"ס בשם הרמב"ם ... משמע דהוי באתרא דמסלקי ואתינן עלה כפי הדינים והפלגתות שכתבנו לעיל · אבל לפי דברי הרשב"א והכליתם ... ס"ו ... מלוה ... איפכא וא"ע והרשב"א

מחלוקת והרי כ"ד להא דמיא וכו' איך שייכא לבעל הפירושים וזמן קצוב יש שאינו יכול לחזור המכר ולא דמי להאיא דכשיהיו לי מעות תחזיר לי הקרקע דשם לא קבע זמן ואפשר שעתה ימצא מעות ויביא לו דאגב נסר הוא שהרי הלא הדבר כמעות והרי כהלואה אבל כמוכר לזמן קצוב מכירה גמורה היא עד הזמן ההוא ואוכל הפירות עכ"ל · ודין זה שכיאו הטור בשם הרמב"ם בטח"מ סימן רי"ב ופסקו מרנא בב"י ובש"ע ולא נמצא בו שום מחלוקת כמ"ש הרב הנ"ל הרי דמהרי"ט סובר דהרמב"ם איירי דכשמכר שזמן קצוב כריך המוכר למת לו המעות ופודה קרקעו שלא כמשמעות הרב המגיד וב"י וכ"מ ושאר מפרשים דהביאו לשון הרמב"ם ששוה כמוכר בזמן היובל דכשהגיע היובל הקרקע חוזרת לבעליה בלא דמים והוא כמו משכנתא דסורא · אבל מכל מקום הרב הגדול הנ"ל השכיל ממולא דברי הרמב"ם שצריך המוכר לזמן קצוב לחזור ליתן הדמים ללוקח ואולי מלשון השגת הראב"ד למד כן שבתחילת דבריו מדמה אותו לואחריך לפלוני ששפי נתן דמים ועיין במשנה למלך שם ·

אם כן לפי מהרי"ט דין זה של הרמב"ם הוא כפי הדין שכתב בפ"א מהלכות מכירה וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פלוני או כשיתן לו מעות הרי המכר קיים ויחזיר כשהתנה וכן פסקו הש"ע בטח"מ סימן ר"ו · ומ"ש מע' הפוסק על האי דינא דנראה דקשו דברי הרמב"ם אדידיה מע"ש פ"ה לפ"ש רפ"ו מה' שלוח · והיה לו לומר כמ"ש מהר"א ששון דכאן בה' מכירה פי' ששותר דברי עצמו משיטה לשיטה אחרת דאחר דין הנ"ל כתב מכר קרקע לחברו והתנה המוכר וכו' וכבר מהרי"ט תירץ קושיא זו כמ"ש לעיל ולא דמי להאיא דכשיהיו לי מעות וכו' · זו והא"ל וקתני רב עמרם גאון מגדולי הראשונים וה' הפכי"ם מגדולי האחרונים סי"כ' על ברייתא דמכר לו בית כתב וז"ל ואין זה הדבר שתלת עליו שיהיה התנאי לזמן קצוב אם יביא המעות יחזיר לו הקרקע ואם עבר הזמן ולא הביא המעות יהיה הקרקע מוחלט ללוקח אבל נאמר דבר זה כשהתנאי סתם ואפשר שיהיה לעולם וכו' ואם באותו זמן לא הביא לו לא סדרת הרעה וכ"ם דלא הדרי פירי והוא דין התנאי לזמן קצוב וכו' ובפירות אותם קרקע באותם שימים שבין כתיבת שטר המכירה לבין הזמן קצוב להחזיר הקרקע אם החזיר התוכר המעות באותו זמן וחוזר קרקע למוכר וכו' הפירות שאכל הרי הם שלו ע"ש וכן בסי' רע"ח ח"א הביא תשובת רב עמרם גאון המתנה לזמן קצוב והוא קיימא ועיין מ"ש לקמן ·

ומ"ש מע' הפוסק דמהרי"ק האריך דיש לחלק בין כשנעשה התנאי קודם לכשנעשה אח"כ אם מהרי"ק זה הוא מהריק"א הנה יגעתי ולא מצאתי והאמין כי יסופר שלא כתב על דין זה מאומה אלא כתבו כלשונו והוסיף לא חם רבינו לכותבו לפי שהוא בכלל מה שכתב · הנה מלשונו זה של מהריק"א בכל מה שכתב משמע שסובר שדין זה אינו כדין שכתב הטור אח"כ שהוא מכר קרקע ושתנה המוכר שיחזירנו לו כשיהיו לו מעות וכו' שא"כ היה לו לומר לפי שהוא בכל מה שיכתוב אח"כ אלא הוא אומר בכל מה שכתב כבר לפני זה והוא הדין כתב הרמב"ם מי שהקנה לחברו והתנה עליו על מנת שתתן במקח זה או תמכרנו לפלוני אם מכרו או נתנו לאותו פלוני קנה ואם לא קיים התנאי אלא מכרו לאחר או שלא מכרו או נתנו בזמן שקבע לו לא קנה · א"כ גם מהריק"א סובר כדברי בעל גדולי תרומה כמו שאכתוב לקמן בס"ד והחילוק שכתב מעלת הפוסק שעשה מוהריק"א מקודם המכר ובשעת המכר ולאחר המכר לא עשאו על הדין הנ"ל ולא בקשה שמנגד למה שכתב אח"כ אלא עשאו על דין דאמר המוכר או הלוקח כדינא דברייתא דמכר לו בית וכו' ועל קושית הטור על הרמב"ם ע"ש אבל דין הנ"ל הביאו כפשוטו וכמו שכתבתי ·

ואם מהרי"ק שכתב מע' הפוסק רוצה לומר מוסר"י קולון לא מצאתי בכל תשובותיו שכתב מאומה על דין זה · ומ"ש דמהריב"ל ח"ב סי' ת' חילק גם הוא כנ"ל · סי' ת' לא נמצא במהריב"ל ח"ב כי אם בסימן ע"ד הביא לשון הרמב"ם דמכר קרקע לחברו וכו' וא"ל הלוקח וכו' ומ"ש הטור עליו וחילק כנ"ל אבל לא הביא לשון דין הנ"ל דלזמן קצוב ולא דבר עליו מטוב ועד רע · גם ה' המגיד לא כתב על דין הנ"ל אלא גם זה פשוט ומבואר וכו' ואח"כ על דין דמכר קרקע והתנה המוכר וכו' פירש והטעם שהפירות של מוכר לפי שאנו אוסרין שמא המוכר יביא המעות וכו' ועל דין שאח"כ מכר לו סתם וא"ל הלוקח וכו' כתב דברי הסוגיא עלי שום פירוש · וזהו מ"ש הרב המגיד בה' מכירה · ובה' מלוה ולוה כתב פירוש וחילוק דאמר ליקח אחר שנגמר שמכר וכו' ויש מי שפירש שאפילו בין התחילה לנגמר וכו' כן העלה הרשב"א · והו כל מה שכתב הרב המגיד וכן חילק נ"כ הכ"מ בה' מכירה ושאר חילוקים עשה שם בארוכה על דינים דמכר לו קרקע ואמר המוכר וכו' ומכר לו סתם וא"ל הלוקח וכו' אבל דין הנ"ל דוזמן פלוני לא כהנו ב"ה והכ"מ עליו מאומה · ומ"ש הרב בית חדש אחרי שעשה גם הוא החילוקים הנ"ל ודומיהם על דינא דמכר קרקע והתנה המוכר וכו' אבל אם אמר הלוקח וכו' לשון הרמב"ם מכר לו סתם וכו' ותירץ קושית הטור · כתב אח"כ וז"ל ונראה דגם מ"ש הרמב"ם קודם זה וז"ל וכן המוכר או הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פלוני או כשיתן לו המעות הרי שמכר קיים ויחזיר כשהתנה עכ"ל ומשמע דהמכר קיים לגמרי שהלוקח אוכל פירות היינו כשקנה הקרקע בסתם בלא תנאי ואח"כ התנה וכו' ומ"ש הרב אח"כ מכר קרקע וכו מיירי בשעת מכירה וכו' התנה וכו' ·

מיהו אני לעצמי עם שאלה המחילה מקדושת מעלתו לא אוכל שאת דזה יהיה משמע לעולה מלשון הרמב"ם דאם ישים בפירושו דין זה דוכן המוכר או הלוקח וכו' כדי נסבא שהרי אח"כ כתב דין דהתנה המוכר קודם או בשעת המכירה והח"כ דין דמכר סתם וא"ל הלוקח וכו' וכמו שפירשו וחילקו המפרשים עליו דמיירי אחר גמר המכירה או בין התחלה לנגמר כמ"ש לעיל · א"כ למה לו לרמב"ם לכתוב דין שוב שני פעמים בכדי זה אחר זה בלא צורך ? אלא ודאי ע"ס וכן המוכר או הלוקח שהתנה וכו' לא מיירי בדינא דמכר לו קרקע דכתב אח"כ אלא הוא דין אחר וזה פשוט · ומ"ש הב"ח וכן משמע לשיא בדברי הרב המגיד דבר זה ושמעתות זה לא נמצא בדברי הרב המגיד לא בה' מכירה ולא בהלכות מלוה ולוה פ"ו כי אם החילוקים על דינא דמכר קרקע שכתבתי לעיל · ובפרק י"ד שכתב הב"ח שסבר ה"ה מדין זה אתמהא דבל פ"י מה' מלוה לא שייך כ"א בלוה שיש בשטה או על שטר שכשוק וקובע זמן וכו' ולא שייכי בדין דמוכר קרקע וכו' · ומ"ש עוד הב"ח דמהר"ר שאלק כהן כרחק בפירושו · לא ידענא מאי דוחקא נמצא בפירושו אלא כתן אמתלא ישרה לדינו של הרמב"ם למכן לא יאמר עליו דכפל הדברים ושכל יתר כנסול דמי על כן פירש שיחזיר לו המקח בזמן פלוני כתנס והוא כמו משכנתא דסורא או כמוכר בזמן שיובל או כשיתן מעות ר"ל באותו זמן שיחזור למוכרם לו דשרי כמו במשכנתא בלא נכייתא באתרא דלא מסלקי וכל אלה הדברים הם קשט אמרי אמת בסברת הרמב"ם דיניס פשוטים · ואח"כ כ' דין דהמוכר קרקע בלי זמן והתנה המוכר וכו' וזה הוא הלואה ומ"ם בסמ"ע ולא במשמעות כמ"ת דנראה מדבריו שם ופירש שם דברי הרמב"ם בענין אחר עכ"ל כבר כתבתי מה שפירש הרב שמגיד שעל דין זה לא כתב כלום אם לא יחשיב מ"ש שם גם זה פשוט ומבואר פ' איזהו נשך כמה שיתבאר לקמה · דמכתבו במה שיתבאר למטה נראה שסובר דדינו זה של הרמב"ם הוא כדינא דהמוכר קרקע שאחר כך וסבר הסמ"ע דהחילוק שעושה המ"מ בדין המוכר קרקע נ"כ יעשה לדין הנ"ל בתחילה מכ"ת זה אינו משמע ונראה מדבריו דאפשר שאדרבה דמה שכתב כמו שיתבאר למטה ולא כתב כמ"ש בסמוך כמו שכתב בה' מלוה פ"י וכמו שדרכו לכתוב בכל מקום שמבאר דבריו מיד בהלכה שאחריה אך באומרו למטה אינו כדין שבא אחריו מכר קרקע וכו' אלא שאר דיני מכירה על תנאי ועל מנת דאיתיכנו בפ' הנ"ל כמ"ש לעיל בפ' זה שכתב המ"מ שיתבאר למטה והוא אינו אחר ההלכה ההיא שהיא הלכה ג' אלא אחריה שהיא הלכה ד' אבל כל שהוא מיד אחר ההלכה כותב כמ"ש בסמוך · א"כ תולא לה קושיית הב"ח על הסמ"ע כמ"ש שדשם דברי ס' המגיד וכו' ולא אילטריך דלשרי ליה עליה ודחוקים שם מהד דברי הב"ח · ומ"ש מע' הפוסק כר"ו דכן חילק מהר"א ששון סימן ת"ם אם יעיין שם היטב יראה שכתב כמ"ש שהרמב"ם שיחזיר לו המקח בזמן על כי וז"ל וכשלמא כשהתנה לזמן פלוני אפשר דיש לומר דכיון שהתנה לזמן פלוני הוה ליה כמכר גמור עד אותו זמן עכ"ל וכן הבין דבריו בעל פני משה ח"ב סימן פ"ט אבל בשביל שהוקשה לו לשון או כשיתן לו מעות שנראה שוה דומה לדין דאמר המוכר כשיהיו לי מעות תחזירהו לי וכו' ועל דבר זה עשה חילוקים ותירוצים אחרים כמ"ש שם אבל מ"מ מודה דאם התנה לזמן פלוני דהוה ליה כמכר גמור ונתקיים המכירה ואם היה רואה דברי הסמ"ע על כשיתן לו מעות לא הוקשה לו כלום · ומ"ש מע' הפוסק שגם הרב המגיד הסכים לסברתו בדברי הרמב"ם וכלל גדול וכו' כבר כתבתי שלא נמצא ברב המגיד כלום על דין הנ"ל של הרמב"ם ·

ומ"ש שסס"ד נראה מסכים עם הב"ח לדברי הסמ"ע מדהביאם בסוף יט' תיובתא קא חזינא הכא דכשלמא אי כתב אבל הב"ח וכו' הייתי אומרים שהיא הסברא שישרה בעיניו כדפתבו בעל כרכת אברהם סימן ס"ט והרדב"ז קל"ח הביא דבריהם בעל שירי כנסת הגדולה בכללין לש"ח א"ל בשהפוסק כותב אבל פלוני כתב נראה שזו היא הסברא שהוא ששן בה ע"כ אבל הכא מי עפים דשא זו היא הדרך ילכו בה המפרשים להביא בתחילה דברי פוסק או מפרש ואחר כך דברי הדוחה וסותר דבריו ומנגד לסברתו ולא ילבו ארחות עקלקלות להביא בתחילה דברי החולק טרם הראותם על מי חולק ודרך סס"ד כפרם בסח"מ להביא כל דברי הפוסקים שכתבו על הדין ההוא כאשר יראה וינע כל מעיין בחבורו אם פשוט וכדור דברות א היא והוי כדברים שאין בהם טעם ·

והכ"מ כבר הוכחתי דלא כתב מאומה על דין הנ"ל אלא על דין דמכר קרקע וכו' ומכר סתם ועיין במהרי"ט ח"ג סי' קפ"ו דמתרץ קושית הטור על הרמב"ם כתירוץ הכ"מ וחילק חילוקים כמוהו והוא ז"ל כבר כתב בסימן כ"ג דין המוכר לזמן קצוב כמ"ש למעלה וכדברי הסמ"ע · והטור לא הוקשו לו דברי הרמב"ם בדין הנ"ל אלא כמ"ש מכר לו סתם וא"ל הלוקח וכו' ולא מצא ידיו ורגליו לתרץ דזה דמכר לו סתם איירי בזמן קצוב כמ"ש לעיל וכו' לפי שהוא דין אחר שכתב הרמב"ם · ולשון הרמב"ם אינו מוכיח כתירוץ הב"ח אדרבה אפכא קא מסתברא כמו שכתבתי דא"כ הדין הראשון דוהתנה המוכר או הלוקח הרי נסבא ויהיו כפל דברים אך למותר ואי אפשר שהרמב"ם שמדבר בלשון צח ובהיר הוא כמחוקק יכתוב פעמים במקום אחד דין אחד ויסתים דבריו בשניהם ולא יפרש ויאמר דהתנה אחר שנגמר המכר · וזה יודה ויעיד כל הבקי בספריו שאין דרכו לסתום אלא לפרש ·

ועל מ"ש בעל לחם משנה ותירץ דברי הרמב"ם דמה שכתב הרי שמכר קיים ויחזיר

ור"ל שכל דבר שהיא אסמכתא הוא כעין קנס שקונס עצמו אם לא אעשה דבר זה וכו' ועיין פרשה חילוקים שעשה בעל הפרישה בח"מ סימן ט' שתראה שכל האסמכתא היא כעין קנס ומה לי אם הוא כעין קנס אם אינו עושה שהאוכל פירות אינו אוכלם בדעת רבית אלא תראה מ"ש לעיל בשם הב"י ובשם הרא"ש אותם הפירות שאכל תוך שלש שנים מטעם רבית אוכלם ואינו מחזיר עכ"ל א"כ הע"ג דהיא אסמכתא וכעין קנס כתב דאדעתא דרבית נחית ואכל הפירות מטעם רבית ועכ"ז כתבו הרא"ש והטור דלא יחזיר דאבק רבית הסוגיה נתבטלו דברי מעלת הפוסק דריב"ש מיירי בדרך קנס דהביא ראיה מתי שהלוהו על שדהו ולא ידענא למה א"א לפרש וכו' שכל מקח שנעשה באיסור רבית וכו' ועבר הזמן הקצוב קנה לפרע וכו' שאל"כ בטלה שהיה מנגד כל הפוסקי' עכ"ל אלו דברים שאין להם שעור במחילה מכ"ת ומילי בעלמא נינהו ואין להם על מה להסמך כלל דהדרנא הלא סברת הרא"ש והטור והרשב"א והראב"ד וגם רש"י ותוספות והרבה מהפוסקים דאמרו דמשכנתא בלא נכייתא באתרא דמסלקי הוי אבק רבית כדבעינן למימר לקמן סברי כמותו וכבירור כתבו על ההיא דהלוהו על שדהו דאבק רבית הוא הע"ג דמטעם רבית אוכלם ·

ושותיה דמר לא ידענא דהא כתבו הרי"ף והרמב"ם וכל הפוסקים עמהם שוים בדבר שכל המוכר באסמכתא הוא"ל ולא קנה הגוף הרי כל הפירות שאכל רבית אברא דמהם אמרו רבית קצוצה ומהם אמרו אבק רבית הלך השוה שבהם שדין רבית להם ולא איכפת לן אם הוא כעין קנס או לא והקנס בענין זה לא מבטל הרבית שא"כ מלינו יליבא בארע' וניורא בשתי שמיא דעקר בדבר הוא הרבית ומשנתינו דהלוהו על שדהו לא מיירי בקנס כדינא דמחייב אדם עצמו בדבר שאינו חייב אלא אריא דדיתא רביע עליה וע"כ שנאוה בפ' הרבית ורוב הפוסקים הביאוה בדיני רבית ודין הקנסות דין אחר יש להם ועיין מזה בספר התרומות ובגדולי תרומה שם שהרבה מהם דין רבית אית בהו ומה לי אם הם דרך קנס ועיין בח"מ סימן ס' ובמפרשים שם ועיין במהרד"א ששון סימן קס"ב שהביא דברי ריב"ש בענין רבית הנעשה בדרך קנס שלדעתו מותר לכתחילה וכן מהר"ל בן חביב בסימן ק"נ כתב בשם הריטב"א שהוא מותר גמור וכו' עיין שם באורכה שהוכיח שלדעת הרשב"א והרמב"ן ורבינו ירוחם רבית ע"ד קנס אסור לכתחילה ואם הביא ריב"ש ראיה מהא דהלוהו על שדהו אם תעיין שם תראה דמודה דעל הפירות שלש שנים אליבא דרבנן דסבירא להו לד אחד ברבית אסור אפילו בדאמר מעכשיו אין הלוקח אוכל פירות אבל השדה בעצמו אף אם היה שוה יותר ממה שהלוהו אין כאן רבית ושרי אפילו לרבנן וכו' וא"כ בשלא פרעו והוחלט לו אין כאן רבית אלא קנס עכ"ל הרי דגם לריב"ש דמתניתין דהלוהו בפירותי מטעם רבית אתינן עלה ואם עבר הזמן אין כאן רבית חה אמת אליבא דכ"ע ועיין בתורת אמת סימן ק"ס והרלב"ח האריך שם בסימן ק"ג והביא טופס שטר שנתלא בהגהת מרדכי על דבר רבית על ידי קנס וכווה עליו כברוכייא והעלה שמשלשה צדדים הוא רבית שאסור מדאורייתא אף על פי שהוא דרך קנס ע"ש · ועיין בגדולי תרומה דף ר"מ ע"ד מ"ם עליו · אך אלא אוינא מ"ש בעל גנת ורדים בי"ד כלל ו' סי' כ' בענין זה וז"ל כללא דמלתא ואין בה ספק שהלוה והמלוה שניהם מתכוונים לדבר עבירה ואין תחבולה זו רק כסות עינים ושנוי משם רבית לשם קנס ולא יסתפק במה שכתבתי רק מי שאין לו מוח בקדקדו ע"ש שפירש דברי הריטב"א ובפלפולו גילה לנו שאין מחלוקת בינו ובין הרשב"א ע"ש שהאריך הרבה ודינו של ריב"ש הוא אמת ויציב ונכון וקיים כפי פשוטו וכמו שפסקו גם הב"י וכמ"ש לכתוב על נדון דידן אאריך עוד בס"ד ·

ואשר אני אחזה לי דבודאי האי דיכא זמן קצוב שמיד יכול המוכר לפדות עד אותו זמן שקבעו הוא כמשכנתא בלא נכייתא באתרא דמסלקי לפי הפוסקים דסברי דיכול לסלקו בכל עת וכבר ידענו דפלוגתא דרבוותא היא ומהגדולים אי הוי רבית קצוצה או אבק רבית כדכתב הר"מ הלוי בי"ד סימן י"ג בשם הרא"ש וז"ל כללא דמלתא לפי רש"י ותוס' וכו' משכנתא באתרא דמסלקי בלא נכייתא אבק רבית ואיכא יוצאה בדיינים וכן לפי ר"ת ור"י והם ז"ל לא חלקו בין בתים לשדות כאשר חילק רש"י · והרדב"ז ח"ב סימן מ"ב כתב דסברת רש"י דיקא טעמא דשמעתתא כוותיה ועיין ספר ראש יוסף דף ל"ג ע"ב על זה ועיין במהרד"א ששון סימן קע"ח ומהר"י לוי סימן ס' וכן כתבו הטור וב"י בשמם ועיין בלחם משנה פ"ו מהלכות מלוה כל החלוקים בארוכה וכתב בעל שטה מקובצת דף ק"ן ע"ג בשם הרשב"א ז"ל ולענין פסק הלכה בענייני המשכנתות כבר כתבנו למעלה שאין הפרש בין משכונות שדה וכרם למשכונות בתים ושכן הסכימו רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים וכו' ואחרי שכתבו דברי הרי"ף בהלכות ופלפל עליהם כתב והני תמה אפילו באתרא דמסלקי ובלא נכייתא ובזוזי דאסמכתא כוזיני דאת ובוולא למה פסק הרב כרבינא דהא פליגא דידיה ארביה בר רב הונא ורבא ואביי כתי דמשמע דקבלה מרבה במשכנתא וכ"ש בזוזי ואינהו רבים נינהו ועוד דרב אשי נמי משמע דכוותייהו ס"ל וכמ"ש לעיל שאין לו במשכנתא ובזוזי רבית קצוצה אלא שהרב פירשה וכו' עכ"ל ·

ראה ראיתי דסברת הרשב"א היא אולה לשיטתיה שכתבתי לעיל ואף

שבאיזה מתשובותיו נראה להפך לשיטותיו שתיינן כדלתבינן ואעפ"י שכתב כבר הורה זקן לא דאודיי אודי להרי"ף בכל דבריו אלא כמה שפי' להיא דרבנה רב אשי עובדא במשכנתא בנכייתא ע"ז אמר וכבר הורה זקן אך בשאר מילי לא אודי ליה ·

חששתא דאתינן להכי עלינו לעיין בדברי מר"ן בי"ד סימן קע"ב דכתב בשם הרשב"א וכל בלא נכייתא בכל דוכתא אסיר אלא דבאתרא דמסלקי הוי רבית קצוצה ובאתרא דלא מסלקי הוי אבק רבית עכ"ל והלא מלשונו שכתבתי לעיל שכתוב בשטה מקובצת אפכא מסתברא דסבר דאפילו במסלקי בלא נכייתא הוי אבק רבית ? וצ"ע · ואחרי דברי ב"י הנ"ל כמשכו כל הפוסקים ואמרו דהרשב"א ס"ל כן הלחם משנה והר"ש הלוי ודעימיה אך מי שיעמיק בדבר כדי שלא תקשה להרשב"א מדידיה אדידיה יראה כעין שכלו דמ"ש הרב ב"י בשם הרשב"א אמר שכן כתב הנמקי יוסף וכו' אבל מי שיעיין בדברי הנמקי ימלא שהוא כתב סברתו ולא כתב שזו סברת הרשב"א וז"ל הנמקי שם אמר המחבר והרשב"א ז"ל הביא ראיה דבנכייתא שרי מדאמרינן פ' השוכר את האומנין וכו' והיכי מצי פריק לה ע"כ עכ"ל בודאי ר"ל שע"כ כתב הרשב"א וכל הלשון הנ"ל איתא גם בשטה מקובצ' וא"כ כתב הנ"י סברא דידיה והאידנא נהוג עלמא וכו' וזה אינו לשון הרשב"א דאינו כתוב בשטה מקובצת אך שם כתוב בהפך זה ובסוף לשונו כתב הנ"י ובכל משכנתא אפילו לאחר מישלם זמניה אם כתב לו וכו' שרי עד שימחה בו ב"כ הרשב"א ז"ל עכ"ל סוף הלשון הזה הוא סברת הרשב"א שכן כתוב גם בשיטה מקובצת אבל כל שאר לשון דמוסאידנא עד ובכל משכונתא הוא לשון וסברת הנ"י ואם היה כל הלשון הזה דברי הרשב"א מדאמר המחבר וכו' מאי הוה צריכא ליה לנמקי לחזור ולומר בסוף כן כתב הרשב"א אם כבר בתחילת דבריו זכר שמו ואחר אמר המחבר והרשב"א ז"ל הביא ראיה וכו' אלא ע"כ מ"ש הנ"י בענין מסלקי בלא נכייתא הוא מסברת עצמו ולא מסברת הרשב"א שא"כ יהיה מנגד למ"ש הוא בעצמו ובריא לי דאי מרנא ב"י היה לפניו לשון זה של הרשב"א בשיטה מקובצת היה מעיין בלשון הנמקי וראה יראה שאינו סברת הרשב"א ·

איברא דהרב המגיד כתב וכי אתר רבית קצוצה אפילו אמשכונא קאמר ובאתרא דמסלקי וזה דעת הרמב"ן והרשב"א עכ"ל וכן הביא לשונו זה בעל לחם משנה ועשה חמש חלוקות · דעת הרמב"ן כן הוא אבל דעת הרשב"א לא ידעתי מניין לו אם לא מצא זה באחת מתשובותיו והלא בפסקותיו דאינו אפכ' וכבר הוכחתי דלשונותיו שמעינן ומהריב"ל שעשה החלוקות בענין המשכנתות כלחם משנה לא עשה כי אם ארבע חלוקות רש"י רמב"ם רי"ף והראב"ד ולא חלוקה חמישית דהרשב"א כאשר עשה הלחם משנה אולי ראה דבריו בשטה שהוא סובר כסברת רש"י ור"י ור"ת במסלקי בלא נכייתא הוי אבק רבית ובכבוי מותר ודוק וכן מהרא"י בהגה כתב דאין חלוק בין אתרא דמסלקי ובין אתרא דלא מסלקי אלא בשניהם בנכייתא שרי בלא נכייתא אסור (ר"ל מדרבנן) ואין מקום לדברי בעל ספתי כהן ס"ק ז' דכתב דאינו מדוקדק לשונו דאפשר דמהרא"י ראה דברי הרשב"א בשיטה שכ"כ וק"ל · אמת שיש לחלק דיש אומרים דבלא מסלקי שרי · כללא דנקטינן מכל הני מילי דמשכנתא בלא נכייתא באתרא דמסלקי קוי פלוגתא דרבוותא ובין הגדולים אשר בארץ והתקני על הרב מהרש"ך בתשובותיו ח"ג סימן ל' דכתב בפשיטות אבל אם הוא באתרא דמסלקי כיון דהמשכנתא הוי בלא נכייתא הוי רבית קצוצה כאילו כל הדעות שוות בדין זה וליכא פלוגתא והלא ראינו דמחלוקת פוסקים היא ואין לנו בזה אלא דברי בעל התרומות בשער מ"ו וז"ל בשאלת רבא אכדהם בר יצחק משכנתא בלא נכייתא כמאן מרבוותא פסקינן מי הוי כמאן דפסק דרבית קצוצה היא כרבינא או כמאן דפסק אבק רבית הוא וכו' והשיב היאך נכנים ראשנו בין ההרים הגדולים וכו' ואם יסתפק בדבר יעמיד ממון על חזקתו ואינו יוצא בדיינים וכו' עכ"ל וקיימו דבריו הרבה פוסקי' עיין מוהרש"א סימן י"ז ובכנה"ג סי' י"ו ·

ובעל כנסת הגדולה על הגהות הטור סימן קע"ב ס"ק כ"ב כתב בדין זה של משכנתא בלא נכייתא וז"ל ויכול המוחזק לומר קים לי כה"ת ור"י כן כתב פליטת בית יהודה סימן ת' וע"ש סימן נ' וכו' ואעפ"י שהר"ש הלוי מסתפק עיין במה שהכתוב על ענין זה לקמן בס"ד שאאריך עוד · הא לך שאפילו תימא (מה שלא יקום ולא יהיה לעולם) שבד"ד יהיה דומה למשכנתא בלא נכייתא באתרא דמסלקי דלא הדרו פירי וד"ל · אופן שני של זמן קצוב שעד איזה זמן אינו יכול לפדות ומאותו זמן ואילך יכול לפדות עד זמן אחר ובכלות אותו זמן שני ולא פדה שוב אינו פודה במו כידון דידן על המוכר עד זמן קצוב שהוא כמכר גמור כהא כבר רוה למאוננו בפשיטות הגדול המוסמך מהרש"ך בסימן כ"ג ותמה על מי שהיה סובר (כמו שסבר מע' הפוסק) דהמוכר עד זמן קצוב הוי כהלואה ורבית קצוצה וכתב וז"ל א"כ לא ומצא מוכר קרקע לחברו לזמן קצוב ואחר הזמן ההוא יביא לו מעותיו ויחזיר לו הקרקע דאליביה דמר הוי רבית קצוצה וזה לא יעלה על לב דהא כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' שכירות המוכר קרקע לזמן קצוב הרי זו מכירה ומשתמש הלוקח בגוף כמקנו ואוכל הפירות כל זמן המכירה ולבסוף תחזור לבעליה ע"כ וזה פשוט שאין בלי

Digitized by Google

כמבר אג"י מותר נמור אבל מתחילה קודם שמכרו הספק בודאי אי אסור לומר שהיא רבית גמורה אלא שאסור מדרבנן לאכול הפירות כהם על הספק כיון שאפשר לבא לידי רבית של תורה יעו"ש בארוכה וכבר פתבתי דאית דסבר דבל כר"י דסתם ממכינין בעתים ושלונתא דרבוותא היא ומסגדולים:

על בריית' דמכר לו בית כתבתי אך למותר והוכחתי דפלוגתא דרבוותא היא אי הוי רבית קצוצה כמ"ש הרי"ף והרמב"ם והס"ע ושאר פוסקים או אבק רבית כסברת ר"י ר"ת והרא"ש ודעימייהו. על מ"ש הרשב"א עיין בטו"ח בית שלמה סימן כ' דהעלה דלד אחד ברבית הוי אבק רבית וקוכיח זה מתשובת הרשב"א כתבה מהריק"א בסימן קע"ז וכו' וז"ל כיון שאפשר כן ואפשר כן הוה ליה לד אחד ברבית ואינו אלא אבק רבית ע"כ הרי שכתב הרב שהם הוא לד אחד ברבית אינו אלא אבק רבית ולכאורה יש להקשות על זה ממ"ש מהריק"א עצמו בשם הרשב"א בסימן קע"ד וכו' על אחד שמכר כרמו לנכרי וכו' וחילק דבההיא דמכר כרמו אין כאן מכר אלא היא הלואה ואין כאן לד מכר ולד סיתר. כלל גם בטור כתב סתם מכר שדה לחברו וכו' שאין כאן מכר אלא הלואה וכו' וא"כ כיון דסוברים דלא שמכא דעתיה למכור ואין כאן מכר כלל א"כ אין כאן לד אחד ברבית אלא מכל הגדדים הוי רבית קצוצה עכל"ל וכן כתב רש"י ז"ל נ"כ על התימרא אם כן מעיקרא לאו מכר הוא וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ו מהלכות מלוה ולוה המוכר בית או שדה ואמר המוכר לכשיהיו לי מעות וכו' לא קנה וכל הפירות שאכל הם וכו' מאמרו לא קנה משמע שאינו מכר כלל אלא הלואה ובמשך אמר מ"ש בתחילת הפרק וכן המוכר שדה או חצר באסמכתא הואיל ולא קנה הנה הרי כל הפירות שאכל רבית ומחזיר אותן והוא הדין לכל מי שלא קנה קנין גמור מתחילה שהוא מחזיר הפירות וכו' ויפה כיון כדבריו בעל גדולי תרומה דף קט"ו וז"ל כה מלוה כ' ואמר המוכר ללוקח לכשיהיו לי מעות וכו' ולא כתב והתנה המוכר שלא היה כזה שוה הכא אלא מעיקרא גלה דעתו ורצונו שאינו גומר להקנות בשום זמן כלל כי רוצה שיחזירהו לו כשיהיו לו מעות בשם ודאי לא קנה כלל כיון שאין בחן עד פיקנה אותו וכו' ע"ש ובדף רמ"ב ע"ב ת' כתב ושם שנראה עיקר בכוונת הרמב"ם הוא מ"ש הרב כס' מכירה דלהרמב"ם אין איסור אכילת פירות או בכותר תלוי בהיות התנאי קיים או בטל ד"ף אם התנאי קיים יש בו גבר. היתר אלא העיקר תלוי במה שנכון כוונת המוכר אם הוא גומר למכור ולהקנות לנכרי וכו' אם המוכר הוא המתנה ואומר וכו' גלי דעתיה דלא גמר ומקני במכירה אלא דעתו לקבל המעות בהלואה וכו' ואסור ללוקח לאכול פירות וכו' ע"ש ואלוק בזה טכל לעשות בכל הני פוסקים דסברי כברייתא דלעיל דהוי רבית קצוצה לפי שלא קנה הלוקח ואין בו לד מכר כלל ולא מקרי לד אחד ברבית אבל אי הוי בית לד מכר שגמר להקנות אעפ"י דהתנה הוי לד אחד ברבית והוי אפילו אליבייהו אבק רבית ויהיו לפי חלוק זה כל הסייא שוין ולא מפסיגן בפלוגתא וכן משמע לשון רש"י שכתב אבל אי מעיקרא הוי בתורת מכר אע"ג דהוי אסמכתא לא מחזי ברבית וכו' ע"כ א"כ אם לא הוי מעיקרא בתורת מכר מחזי ברבית דהוי הלואה. ועל כרחין לריך לחלק כמ"ש בטו"ח בית שלמה בתשו' הרשב"א לפי שההרכה מתשובותיו נראה דלא סבירא ליה כרבנא בסי' תתקע"ב לא כתב כלום מזו אם היה אמת שהיה מגלי בשעת המכירה וקנין שאם יחזיר לו המעות וכו' שיהיה המכר בטל אלא כתב לדבני כלם לוקח זה בדין יורד והמוכר החזיקו בכסף ובשטר ובחזקה וכו' ועיין על תשובה זו מ"ש בעל תקפו כהן סימן ל"ס. וכן בתשו' סימן אלף קס"א לא הזכיר מרבית בלום בנדון דאסמכתא וכן בתולדות האדם שלו סימן רכ"ט א"כ כי היכי דלא תקשו תשובותיו לבדדי טוברחין אני לחלק ולומר דהיכא דאיכא ביה לד מכר סבר דהוי אבק רבית אבל אם לא קנה מלד מכר אלא הלואה גמורה הוי רבית קצוצה. אבל כל זה איננו שוה לי דבודאי הגמור מ"ש הרשב"א עלמו בסיטותיו הביא דבריו בעל ספר שסשס מקיבלת כאשר כתבתי לעיל וכאשר אכתוב עוד לקמן בס"ד סובר דבל על ידי הבירה אבק רבית הוא ולא מלסקינן ליה ולמ"ש בשטה וכשאר תשובותיו שמענן והבית דמכר כרמו כיון שלא נשאל על המעשה שעלמו הוחיל והיה בין ישראל לגוי אלא מה יהיה הדין בין ישראל לישראל אבל לא להורות הלכה למעשה ע"כ כתב כיון דבההיא דכין גוי לישראל דלא שייך קנין אלא היה כהלואה גמורה אם יעשו כן בין ישראל לישראל בלא קנין הוי רבית קצוצה אך לא העמיק הרב הוראתו כיון דלא איתסיל לעגין מעשה:

ואני לאו דה"סתפילא אמינא כמ"ש הגאונים בס' מערכות מלחמות סי' א' וכ' על הרא"ש דכלל גדול מסר לנו רבי יהודה בנו של הרא"ש אחיו של בעל הטורי' שבכל מקום שהפסקים והתשובות סותרים אלו עם אלו דאזלינן בתר הפסקים וכן רמז ר"י בעל הטורים בס"ס ע"כ בח"מ דאם בחבורו שלינ' את"ם בתשובותיו. למ"ם בחבורו שומעין דודאי חזר בו וכן על הרמב"ם מפירושו למשניות ולמ"ם בחבורו לחבורו שומעין וכן עלינו למימר בהרשב"א דהיכא דפליג מ"ש בתשובותיו למ"ם בחיבורו סיים בפסקיו לפסקיו שומעין. לכד דאם זה מלאתי בכנסת הגדולה סח"מ ס"ס ע"כ על הגהות הטור אחרי הביאו דברי מהריק"א בתשובותיו לאה"ע שכלל זה על הרא"ש כולל לעולם דאזלינן בתר הפסקים ולא בתר התשובות וכן מראים דברי מהרש"ל שם וכתב כפירוש מהרש"ך ומהר"ש והר"ם שלוי והספר ובעבמות יוסף כתב ולענין הלכה דעת מהר"ם וכו' דפסקי הרא"ש הם עיקר אבל התשובות וכ"כ מורי הרב ז"ל בח"מ סימן נ' דכל היכא שסותר עצמו בתשובה

לתשובותיו בין שכתבו בתחילה או בסוף מזו בחיבור שהוא מעיקרו ע"ב כסוי ע"ד עכ"ל. ואעפ"י שאח"כ כתב דברי מהר"י כסמ"ע סימן ע"ו שיש לסמוך על תשובה יותר מן הפסקים שלא היו משעת סוגיא וכו' יעו"ש כבנין דאנו זו של הרשב"א דבהיא דמכר כרמו לגוי וכו' שלא היה בשעת מעשה ... כיון גוי לישראל ידוע גם מהר"י ז"ל ג"כ דלתשובותיו שומעין ורק כ"ש וק"ו שכשאר תשובותיו ברוב לההפך תשובה של מוכר כרמו וכן היו בשעת מעשה וכשעוף בהם אדבר על ענין המשכנתא ... בס"ד לפרשה ... דבר וזה יבורו איך שהיה אף אם נאלים שהרשב"א סובר כן היכא במה דבחותא דפליגי עליה תולאתי בטו"ח חניך בית יהודה סימן ק"נ שכיא משם הרשב"ן שכתב ראובן מכר שדהו לשמעון והתנה בשעת המכירה שבתנאי הוא מוכר שיהיה שטר מכירה מופלא עד ארבע שנים ואם לא יתן לשמעון מנה שיתן בגבולים השטר ומוסיף שארבע שנים לא נתן ראובן המנה לשמעון וכשחזר לו השלים השטר מכירה וכו' ומסיק שם מעתה הדבר ברור שלא נתן ראובן המנה לשמעון תוך הזמן. ולאסור בזוקף המכר השלים שטר המכירה קנה מעכשיו ומ' ע"ס וכל השגת הלותו של שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מעכשיו ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי הוא שלו ואקשינן בגמרא דאסמכתא היא ולא קניא ומוקי לה כדאמר ליה קני מעכשיו ופירש"י דה"ל מעכשיו אם לא אתן לך עד שלש שנים דליכא אסמכתא היא שלא אקנין גמור שכל מנה מכר גמור החזיק בה מעכשיו קודם שלש ואולי תואיל נביה ואינא פוסקים דסברי דאם קנה על זה קנין גמור אבג סובר אע"ג דלא אמר מעכשיו קנה וכן כתב בעל כה יעקב בפירושו על בעל העטור דף"ס ע"ה דלדעת הרמב"ם דהיינו בשלא החזיקו מעכשיו בקבלת דהי לאו הכי לא בעינן דליכא מעכשיו וע"ם עכ"ל ועיין בספר חומת ירושלים במאמר כל דאי ועיין על משנה זו מ"ם בעל שיטה מקובצת ובב"י ח"מ סימן ר"ו שכתב אחרי הביאו דברי כל הפוסקים וז"ל.

נמצא דכל היכא דלא קנה השדה משום דהוי אסמכתא כל הפירות שאכל בין תוך שלש שנים בין לאחר שלש שנים להרי"ף ולרמב"ם רבית קצוצה היו ויוצאים בדיינים ולמ"ש תלמידי הרשב"א בשם הרא"ה אבק רבית הוו ואינם יוצאים בדיינים בין פירות שאכל תוך שלש בין פירות שאכל אחר שלש שנים ולהרז"ה והרא"ש פירות שאכל אחר שלש יוצאים בדיינים לפי שמשום דהוו רבית קצוצה ולהרא"ש מפרש דהוי מחילה בטעות ושאכל תוך שלש שנים כמשכנתא דאבק רבית הוא ואינם יוצאים בדיינים ודעת התוספות ותלמידי הרשב"א כדעת הרא"ש וכן נראה דעת הראב"ד. בהשגות ודעת הטור כדעת אביו הרא"ש ע"כ וכן פסק בש"ע י"ד סימן קס"ד משום דהוי כמשכנתא בלא נכייתא. ולא הוי אלא אבק רבית ועיין ט"ז וש"ך שם וכן כתב עוד שם בש"ע בשם הרא"ש שהפירות שאכל תוך שלש שנים משום רבית אכלם ולא יחזיר והרא"ש. לטעמיה דס"ל כרש"י ותוס' דמשכנתא בלא נכייתא אפילו באתרא דמסלקי אבק רבית היא וקי"ל דאינה יוצאה בדיינים וכן כתב בעל דרכי משה שם ופרישה ודרישה וב"ח שסובר כבה"ג שם ס"ק י"ו דבח"מ כתב שתי הסברות לפסם יהיה המלוה מיוחק שיכול לומר קים לי כמ"ד דלא הוי אלא אבק רבית ואינו מוכח כלום מפירות שאכל תוך שלש שנים עכ"ל ועיין בח"מ סימן ר"ז בסמ"ע ובש"ך וגם בש"ך סימן ע"ג ס"ק ... וגם ש"ך ג' דהאריך על סברת הפלה דמכ"פ במטלטלין אבל אם אמר מעכשיו מיין באן עוד אסמכתא אליבא דכ"ע אם לא נתן המעות תוך הזמן שקבע הפירות שאכל לא הדרי:

והרשב"א בספרו תולדות האדם סימן רכ"ט פסק שאין בעיקר המכר משום אסמכתא דהא איכא קנין ואיכא מעכשיו וכו' כשהלוהו על שדהו דמתגיסין וכו' ולא כדרא ארעא ולא הדרא פירי יעו"ש בי"ת יואם מאומה משום רבית קצוצה ולא משום אבק רבית אעפ"י שהוכיח המוכר שבמכירה הוא בתנאי להחזיר לזמן קצוב וכו'. וכן פרב המבי"ט ס"א סימן כ' כתב כן בפסיטות ע"ש שכתב שאין בזה מחלוקת ולא הדרא ארעא ולא הדרי פירי יעו"ש. וכתב עוד על משנה זו בעל שטה מקובצת בשם הרשב"א דף קס"ו ע"ב וז"ל כתב הראב"ד מיהו אבק רבית הוא דעל ידי מכירה אבק רבית הוא ולא מסלקינן ליה (וכמו התוספות) כך כתב הרב. ואיכא מאן דאמר בעיני כלל דע"כ אין כאן משום איסור רבית כלל שהרי שלו וכן היה ביתוס בן זונין עושה על פי חכמים ועוד שאם היה בו איסור רבית ולא שנו כאן אלא לענין דינא כיון שטעו סבת נגיעי איסור רבים לא היה סוגה שמשהרי היה שלו אלא היה לו לשנות ואסור לעשות כן משני איסור רבות וכיוצא בשון זה אלא ודאי אין כאן עסק לאיסור רבית דבגלא דרביתא כל אגר נטר לי אסור הא כל שאין בו אגר נטר מותר וכו'. אבל במתניתין ליכא אגר נטר לי כלל לא קודם הזמן שקבע לו ולא לאחר ולא נתכוין זה אלא שיאריכנו זמנו ואם לא שיסתלק ממנו לגמרי וכו' וכן מוכח מש"ס שם וכן נראה דעת ר' יוסף הלוי וזה נכון וברור עכ"ל עכל"ל. וכן דריב"ם סימן תס"ד וז"ל שלא פרע המוכר ללוקח בזמנו וכו' והחלט הקרקע ללוקח לגמרי כפי מה שכתבו בזה נראה דאין כאן רבית כלל ואין לריך לומר שאין כאן רבית ממש מה שמוה סקרקע יותר מן המעות שנתן שזה שומר גמור כדתנן הלוהו על שדהו וכו' וכן פסק בס' ש"ס בארוכה וקיים לפסק הלכה את דבריו בעל ב"י בי"ד סי' קע"ד בדיני רבית ולא כתב ריב"ם שהוא כדרך קנס או כדין. קנס כמ"ש מע. הפוסק אלא ואין זה אלא כשאין קנס כמ"ש הריב"ם בבבא בבית. שהיא דרך מכר וכשי מקיים עצמו וכו' ור"ל

קדמון כיפו הב׳ יוסף וב״ע בית יוסף ע״ל פתלפות פלוס על רבינו דשוניא וב״ב פרת״ס סוי לך דאיכא גאונים דסברי דלא כהרי״ף דלית הלכתא כרבינא ובגר כתבתי לעיל גם שמות הרבנ״ח :

וגם הר״י בעל העיטור כשכבת לא דלא וגולה פתב והעירות אכן רבית ואיכא יוכלו בדייכם ואמ״ב דכתם עליהם מרן עכ״ל היינו שמסתם רבית אבל מקסם מהלך בשטות ואלה וכו׳ ופרכתב פלו בדריגא וארוך. לתעניתו פלפול גדול וארוך וקיים עכ״פ לא אוס ליה לפטור לפסוק אלא לכבוד רקוליאן בפירות מפום קחולה כמקפת זנקפוס רבינו פלאותו שום בואר כשר וכם הגרוקין סיום ותם מאמר סכרת״ס לא כתב בקאו ליסבה ס״ל לילך כתכך הרא״ס אכם וקודכו בכל מקום אלא דמאורא כדכתבי׳ בסוס שכם לרבינו דברת״ס ס״ל דאין מוציאין הפירות בגדין זה בגל זאת מפכנת עכ״י וכו׳ לא כתב אלא לפי שאין אומרי הפסקי כרבינא ובס׳ ע״ס כמורבה תם. כמ״ש ס״ס קס״ב קלוין בפלפולא אריפא וכם בסמ״ע כתב עבריו בארוכם דדבר גדול הוא מאמר אין ב״ד כין בח״מ סימן קס״ב כתב נפירות סאכל סוף אכן רבית ואיכם ועליו בדייכם ויפורש לשיני זה שמסעם רבית אינו יוצא אבל מסעם מחילה בטעות יוצא כדכתב עכ״י פרלס בקורקס : אלו תפיז בדלא תריז בפלפול ב״ד דאמרי בדיני רבית סיב אג׳ למור כך אך מרוחק אבל עכ״ס דאמרי כרינו סמון אלא כאיסור הוא לא לבאר בפירות דין סמעות אם מוחים לפי דעתי אלא סברת הדיינים והסמ״ע וכ״ם בדברי הסוף מוכרעים יותר מדברי הב״י וכתב תב״ח על דברי הכ״י אלא בהיה דלא בן עוקר הדין שמוציאין פירות מיד הלוקח לא הוציאו רבינו בגל אבל כדבר עיקר דרבינו פסק כרבא בר רב הונא וכרבנן ואביי דכולהו פליגי אדרבינא ובגירא ליה דלא הוי מחילה בטעות וכו׳ ולית הלכתא כרבינא דיבוד הוא עבוד רבים ולכן פסק רבינו כאן פוכרא דהסוגיא תפוסא (דלא תפולא) דאכן רבית הוא. ואינו יוצא בדיינים ודלא כח״ס כנ״ע דפוציאין מפני פירות שאכל דפושך אחר ע״ס כבעין וליתא. אלא אין מוציאין מה שאכל ע״כ ועיין על סתייתו של ספר״ס שמולין סכתב ספס התיספות דבעו ומיהו לא פסקינן מכוס דלאו מחילה היא בטעות ואוקי קמי לטיסת הכוס כי היכי דלא לקשו אהדדי וגם עיין מס בבית יוסף וכרבות שמולל על פירות דהכא סוגיא דגרלס דכעובדא דא אין מוציאין הפירות שאכל לא משו׳ רבים אלא מכוס מחילה בקשוס בסברת הטור ומהר״ר מילק בזרים וכסמ״ע והרב נ״ח ומהריב״ל ח״ב סימן ע״ד על סתי סתויא דלת וגולה אחי כתב מ״ל קצת פוסקים כתבו דהלכה כרבינא וקצתם כתבו דהלכה כרבה בר רב הונא אבל תרעא בדלת ופירי אכן רבית כמו מוכח לכ״ם עכ״ל :

איברא דידעתי גם אני ידעתי דכעל דרכי משה והס״ו והש״ך סבריסו כדברי מר״ן בכ״י על לשון קסור אך די לי והותר להראות דלא פירוש קמוה לעעלה הפוסק גר״ו דמוסכם מכל הפוסקים אין מפרתכ״ד דהפירות מוחרים או מכום רבית קציצה או מכום מחילה דלא איכא ואיכא פוסקים גדולים וכן רבים דסברי דלא סדרו פירי אי משום דלום הלכתא כרבינא בזכתב בעל סיטה מקובצת דלאו רבינא דסוף הוראה הוא או משום מעמי אחריני ובעובדא דלת וגולה פוס בכל מכל כל לדינא דברייתא דמכר לו בית כדכתב בעל גדולי תרומה דף רס״ו ובעל בית מיזוגית על מגילתו דף ס״ת ע״א סתי דלת וגולה כתב מהו מחילה בטעות איכא הכא וכו׳ וכוס מכם בברייתא דלעיל דאמר כשיהר בגישו לי מעות תחזירם לי ובודאי סם לא יחלס על סדעס דהוי מחילה בטעות וכו׳ ואיקי דרבינא דאמר סדרו פירי מכוס מקח טעות ע״ס :

עוד כתבו התוספות כנזכר דלעיל ולא דמי למשכנתא בלא נכייתא דהכא לא יטבה אין זה מלוק אלא מכר וכו׳ הבת דסברי דבית שמכר לו בית קיל ספי ממשכנתא בלא נכייתא · ואם במשכנתא בלא נכייתא איכא כמה פוסקי רחוקי חברי רברבי דאמרי דאבק רבית היא ויל קרן בספרים בהרא״ם כלל סלק י״ד סימן י״ג ומהריב״ל ח״ב סי׳ מ״ב ובמגרש״ך ב״ח וכמהרש״ך שאין סימן קמ״א ומהרד״ו בלוי סימן ם ובליסת בית יהודה סימן ח׳ ומבגת כמה גאוני עולם דסברי דאבק רבית היא וא״כ בסברי גם בברייתא דמכר לו בית בלפי דברי התוספות גריע ממשכנתא דהוי אבק רבית ואיכא יוצאה בדיינים וע״כ כתב ספתי כהן בטור י״ד סימן קע״ד ס״ק א׳ על סוף דין דכתב שם הב״י דמכר סדה לחברו ואמר לו לכשיהיו לי מעות תחזיר לי בקרקע לא קנה וכל הפירות שאכל רבית קצוצה הוא ומוציאין אותם בדיינים כתב מ״ל ובדעת האוסרים דמשכנתא בלא נכייתא הוי אבק רבית לעיל סימן קע״ב הוא הדין הכא כדמוכח בתוספות והרא״ש וכ״כ ב״י והרב לעיל ס״ס קע״ד ומה שלא הביא באן כלום מפני שסמך עצמו אמ״ש לעיל : וכם״ו סמסם הדברים לא עיין יפה עכ״ל הרי דהכים דין בברייתא דמכר לו בית וכו׳ עם גוונא דמשכנתא בלא נכייתא והכא ודאי גם מלשון הפוסקין יודע זוכה דרבו הגאונים דסברי דאבק רבית היא ואיכא ודיש נ״ב דמהר״י בגל כסימן קע״ב דבכל מקום דמשכנתא הוי אבק רבית אם בא שלום לגבות במלוה הפירות שאכל לא מגבינן ליה · א״כ

ואין הסלוקא״ד לכתו דסבר ואבק רבית היא ואיכא יוצאה הלא במס פתודי עולם אוכל דספרי כמותו תוספות ור״י ור״ת רש״י והרא״ש דכולם דברו בן כמשכנתא · ומהר״ר פולק בדרישה והסמ״ע וב״ח ור״י בעה״ס לפני דברייתם ובעל סיטה מקובצת בשם הרשב״א וסיעתו ומקו׳ וריב״ש ומהריב״ל ובעל עין יוסף ובית שלמה וספר פוסקים מפורסמים ועוד איכא דמאן דסברי דהלכה כר״י דלא אחר פרכות מותר לא הוי אבק רבית · סמתא דהתינן להכי בימא דפלוגתא דתנאות היא ומוכרעים בקורא ומנין ואוכא ספק ספיקא ספק אם רבינא וזה הוא רבינא דסוף הוראה שע״כ פסקו אותם הפוסקים הלכה כמותו ספק אונו רבינא דסוף הוראה כדכתב בעל סיטה מקובצת א״כ אין לנו לפסוק כמותו כנגד רבה בר רב הונא והכא ורב אשי דפתראו ניהו ואת״ל דרבינא דסוף הוראה הוא ספק אי איתא לדברי הפוסקים כמותו או אם הלכה כמאן דלא פסקי כמותו · וכן בההיא דערכין ספק אם הלכה כרבי ונודה דאמר לך אחד ברבית מותר מגורכיון דסתם מתניתין בותיה והוי סתם מתניתין ומחלוקת דברייתא דהלכה כסתם מתניתין ככתוב לעיל או כרבנן דאמרי אסור ואת״ל דהלכה כרבנן דאסור ספק אי הלכה כר״ת וסיעתו דאמרו אסור מדרבנן כדפירשו התוס׳ לעיל דבית נמכרת מדרבנן קאמר או כשאר הפוסקים דאמרי אסור מדאורייתא הרי שלו קתי ספק ספיקא ואינו צריך להיות מתהפך כדכתב בעל פרי חדש בכללי הספק ספיקא סימן ק״י כלל י״ג : וכולהו סבהי דבתרי ספיקי אזלינן לקולא גם באיסורא כדכתב בעל כנה״ג בטח״מ סימן כ״ה דרובא דרבוותא סברי דבתרי ספיקי הוו ואזלינן לקולא באיסורא · וכ״ם בכד״ד דאיכא דררא דממונא במ״ש בעל כנה״ג בי״ד סימן רכ״ח ס״ק ס״ט בענין שבועה אחרי קביעו סברת הרבה פוסקים אמר המאסף וכו׳ וסמא פלגי הכא דאיכא דררא דממונא נ״כ וכיון דמחמת הממון וכול לומר קים לי ק״ס כמי נכוי איסורא וכו׳ א״כ אף לדברי בעל משפט צדק סימן ר׳ דבראש דחולק על דברי הסוברים דתרי פלוגתא דרבוותא לקולא באיסורא ואם מוהרח״ם אלשקר מקרשד״ם ומשם להסמור כדברו האתרוג דאף ספיקא הוא ולחומרא בדין איסורא דאיכא ביה דררא דממונא וזה דמרי ספיקי הוו ולקולא וכפרט לאוקי ארעא וממונא בחזקת מריה דכוליה המוחזק · אך בר מן דין אף דלא נימא אלא קמ״ס כבר הוכחנו דפלוגתא דרבוותא היא ואין לנו אלא דברי בעל התרומות כאשר כתב בעל גדולי תרומה דף רי״ד ע״ד אחרי פלפולו הגדול על הא מימרא דלת וגולה דכתב דהוונו הך ברייתא דמכר לו בית וכו׳ וחלק ארבע מחלוקות כדכר וכתב סם בסוף דבריו ז״ל ולענין פסק הלכה אין לנו אלא לנהוג כעקבות הרהב״י ז״ל דתויתי דהינו לקמן גבי משכנתא לפעמיד ממון בחזקתו ואינו יוצא בדיינים במשכנתא ובזוכיני דאמכתא בההיא דלת וגולא עכ״ל וכן קיים דבריו בעל כנה״ג ס״ס קע״ד ודברי בעל התרומות אלו קיימם גם מהרח״ם בספרו תורת חיים ח״ג סימן י״ג וגם בני משה סי׳ י״ן ע״ס :

אבל סבו מילו תרילו נפקא לן דאף אם נכריח עצמנו לומר דכד״ד יהיה שוה ככל סבל בג לדינא דברייתא דמכר לו בית וכו׳ ולדינא דלת וגולא מה סלא וראה ולא ימצא לעולם הדין עם המוחזק עכשיו בבית ועם האתים הקונים הכ״ל ולא הדרו פירי ולא הדרא ארעא ועוד אריכא למתוך בדבר הקים לו בסוף הפסק זה · והא אחרי תגוונא דמות לדין קמתוב לזמן קצוב :

בהאי דינא נמו איכא למיסדי ביה כרעא ולחלק ולדעת דתרי אופני זמן קצוב איכא · הראשון דמיד אחר המכירה יכול המוכר לפדות עד אותו זמן הקצוב כגון בית דבתי ערי חומה דתנן הרי זה גואל מיד וגואל כל י״ב חדש והברייתא דלעיל מכר לו בית וכו׳ ואמר לכשיהיו לי מעות וכו׳ דיכול לפדות עד יום מותו כדכתבו לעיל או כמו תשו׳ הרשב״א דהביא בעל כ״י והביאה גם מעלת הפוסק דיכול לפדות תיכף המכירה עד ארבע שנים דכן תשמע לשון שאם יחזיר לו מעותיו תוך ארבע שנים שיחזיר לו וכו׳ וכמתניתין דתנן באחד נסך הלוהו על סדהו ואמר אם אין אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו וכך היה בותוס בן זוגין עושה על פי חכמים דלשון מכאן ועד שלש שנים ר״ל דיכול הלוה לפדות מיד וכל כי האי גוונא הוו כמו משכנתא בלא נכייתא באתרא דמסלקי :

אופן השני שמכר לו עד זמן קצוב מכירה מוחלטת ועד אותו זמן אינו חייב לחזור ולמכור ואח״כ נתן לו זמן שני לחזור ולקנות ואם יעבור אותו זמן שני אינו מחוייב עוד לחזור ולמכור כמו נגון שבעל הרבע שנים אינו מחוייב הלוקח לחזור ולמכור ומארבע שנים ואילך עד שבע שנים יכול הקונה לחזור ולקנות ואם לא קנה עד שבע שנים אינו יכול עוד לחזור ולקנות והוי כמשכנתא בלא נכייתא בלא אסתלקי ואנו עתה אל אופן הראשון · על ההיא דערכין כבר קודמנו ב״ד ס׳ הסוכה עלי לעיל דר״ת וסיעתו סברי דרבית גמורה היא מדרבנן קאמר ובהגריב״ל דריב״ם תם ס״ד וש״ך בההיא דערכין דלרבנן הוו אבק רבית כשכתב בעל

דבעו

Digitized by Google

אומר כמך מכר לו בית וכו' כלא וזמן קצוב · הרבה דהוא ודאי משכר לזמן קצוב :

תליתאה . נכרת שמן לו קנו פירי פרוס קטנים אם לא יסוף כיאבק רבית :

רביעאה אי אפילו ארבא לא פורח · על אלס ארבעה אודים ומוסופה אלומים בכל תמרה אלוך פרוטה · והם יצא ריאשונה על האי סוגיא דפ"ס דמציעא מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיש לי מעות תחזירם לי אסור והביא פירושים וחילוקים אחרונו בכי דינא רבא על שאי אי פירי דסתמא סתוכר או אף הלוקח קודם גמר המכר כמ"ש מעלה הפוסק מ"ו הנ"ל מלכד מ"ש הקדמונים כגון הרי"ף הרמב"ם והרא"ש וסמ"ג ועיי עיין מהרי"ל ח"ב סימן ע"ר ומכרם"ד ח"א סימן קמ"ס והר"א סמן סימן ת"ט וספר מגש ס"ב סימן פ"ש והבי משם סימן י"ו והמסה המקוטלם בארוכה ומאר פוסקים ולא שייכי בנד"ד · אך על מה שכתב מע' הפוסק דהלינא דכולי עלמא במכר כשל ומשום אלו כלוחם ומעילה בפירותם מודים ופרות מוסכם אבל בפוסקים חוץ מהרא"ב"ד ונכולם דפהו אבל דעת כל שאר הפוסקים כתחילת מכבוד ה"ורתו חיבה למעני ביה נתנה ולא מן הדין הוא זה ותהי להפך דרכי כמו דכן הגאונים וסברי דמכר הוה ולצורך דמאן אבק רבית הוא והלוכה דמאן אפילו אבק רבית אינו · וזם מאלו לדבר דפותיל והגמרא לא ביארה אמריה בפירוש לאמר דרבית קטנה הוא אלא סתם אמרה אסור ע"ב. כתבו התוספות שם על זה דלא ברבי יהודה ולא דמי למשכנתא בלא נכיתא דבכא אם לא יפדה אין זו מלוה אלא מכר אבל משכנתא יכולים לבוא לפדות או קוא או ורשיו אבל כאן נשי ואין יכול לפדות וורסיו אין יכולים לפדות עכ"ל :

ובעל סלכות גדולות נרים בקריה מאן תנא לבטיכי שמעי תאורם לי אסור אמר רב הונא נרים תרג יבוסע דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה הא אמר נד אחד ברבית מותר עכ"ל · ואמי בעמיר דבונא כך ראה מירי בגמרא ערוכה · פא קמן דדייקין מדברי בתוספות ז"ל דאומרי דלא כרבי יהודה אלמא מכרי דלהסור דאמר מספרת כרבנן אתיא ולי מה יסודם כדבריהם כפרוח כבעל הלכות נדולות דנרים בן בנמרח · ופלונתא דא דר"י ורבנן היתה בפ"ס דשנין דף ל"ה והבאים גם מע' הפוסק מ"ו לדרוש שוחלסם אבל בסחילם מכ"ם לא ניים לסוגיה דריבו דמפנימין מפונסתם המרה קרי זה כתין רבית ואינם רבית ואמת סם בנמרא ומקניה סוי ש רבית נעורה אלא שקצעם כהידתו א"ר א"ק הא רבי יהודה והא רבנן דתניא הרי סהים נוטה במכרו מנה ושסם לו סדהו מכר כומן שסמוכר אוכל פירות מותר לוקח אוכל פירות אסור רבי יהודה אומר אף כזמן שהלוקח אוכל פירות מותר וכו' אמר ביה אם נד אחד ברבית איכא בינייהו ת"ק סבר נד אחד ברבית אסור ורבי יהודה סבר נד אחד ברבית מותר וכו' ופירש"י סם דרבית סכאם ע"י מכר קרי נד אחד מסום דאין בא לידי רבית מספי נכדין אם לא ינאלנם והלוים לו אין כאן רבית אבל סגואם והוי בא לידי רבית אלינה והלכם לעולם · (והרואה נפלאתי על כבל פט מגם סימן י"ו איך מסם עלמו כאו סלא ראה דברי רש"י ותוספות סנ"ל דהאי סבירא הסוגיא סדין כתב ח"ל והנן קי"ל כרבנן דנד אחד ברבית אסור והו בסוף הזמן מחזיר מעומיו כל מה שאכל סוי רבית קצוצה וכולם כריכים סרי מסיקי מבאסי כלבמן מכר בל סעורע סכל ומן שיתן מעותיו חייב להמזיר לו הקרקע הסף סיסבור הזמן ולא יפדנו האלסם אפילו הכי הוי רבית קצוצה עכ"ל אם סגר לדין והסבירא · לסברה דהלנא מקרי נד אחד כרבות אם לא בלא הזמן סים לא יגאלנם והאלים בלוקח אין כאן עוד רבית כמ"ש והם כסברתו אף בגאלן יסקבתנו רביה קצובה סילך יקרה נד אחד ברבית סלא זה סוי רבית מסני גרדין · אבי הדין דרבנן דאמרי נד אחד ברבית אסור ר"ל אסור בלוקח לאכול פירות עד סיעבור הזמן ולא יפדם או סימות סמוכר בם"ם בתוספות או אליבא דמאן דאמר אם גאלה דלא מחזיר בזה הוא דספירה הוורה כבתי ערי חומה ומסרם במקים יאמר ברכתב בירושלמי פ"ל קרי ברית"ס סימן תם"ד ז"ל ואם לא פרע סמוכר ללוקח בזמנו וכו' והעולם הקרקע ללוקח לנמרי כפי מה שהתנו בזה נראה שאין כאן רבית. כלל וכו' וכן כתב בפירוש הרב בן ששת וכו' מ"מ כשבמקיים ששוד למפרע לב"ב בדין אבל ואין כאן רבית ועוד וכן סמלו רוב הפוסקים בספריהם בתשובות ועיין בסו"ם אורח חסר סימן רו"ו ·) ועל מה שאמרה הגמרא א"כ רבה אסר דכ"ע נד אחד ברבית אסור והבא ברבים ע"מ להחזיר איכא ביניהו דנראה דלפי מסקנא דרבה הבא נגרא אף ר"י סבר נד אחד ברבית אסור כבר פירש"י סם ז"ל דכ"ע נד אחד ברבית כי האי גוונא אסור (ראיתי סכך מבריתא סרי סקיב מסם כמכרו מנה וכו') ואליבא דאסיקנא כתורת כלוים קאה לריך פר"י בקאמר וכו' כל דאם משוקרא במורות אכר אמה לרים אליבא דרבה לפי פירש"י אפי' אליבא דרבנן מותר ושים סם רש"י ומתני' והבא ברבית בהא פליגי דהנא דינן (שיעו' ועי"כן) סבר דאוקלו אז

אמר נמי לא שום רבית מתרם ומכר אמר לירים דהנא דברייתא סבר סהקמת קוצל ולפי רבית לנבי נר אחד הוה ברבית נמור היא אלא סהמורם התיקנו. עכ"ל ולפ"נ דהקילו בתוספות נב"מ ע"ה דמה דאוריית מודה רבה דבנד אחד ברבית סליני אבל מדרבנן וכו' ככר הקסה מהב"ח על זם בתוספות על פ' סכ"ל דף ו' ע"נ ח"ל: קשה דכיון דנפקא דוכתא דהוי פלונתא דר"י ורבנן עוכרא דשירי שלמתייהו מדרבנן א"כ היכי פליני בדאורייתא הרי לא הסכמן דוכתא דאיירי דפליני אלא קד דוכתא וכך דמבתא סא סבריתו בתוספות דשירי מדרבנן עכ"ל ותרי סכ"ל יהוא דע נכל ותמהתי וסמעתי סכתבו הגאונים אסר במנו עליו סלקוחירי אין במסכתא מי סיכול למהלם :

ואם תאמר א"כ תנא דברייתא סבר דהביא דפרכין רבית גמורה היא אלא שכאן כבתי ערי חומה שהידתו אבל במקום אחר אסורה בקאמר בירושלמי סם אם כן נד אחד בכבית לפי הברייתא רבית קלוסה היא נוולה כדיוקים ! אח סמע מ"ס בתוספות ז"ל כמם ר"ת דרבית נמורה מדרבנן קאמר והאי דאמר אלא מסמורה התירתו הבי פירושו מדכתב בן רחמנא דין בתי ערי חומה גלי לן דהוי האי גוונא אין זה רבית דאורייתא ע"כ · א"כ ר"ת סובר דהוא אלעא דהנא דברייתא אבק רבית הוא · זאת ועוד וי"ל קשה מ"ס כבעל ביסה מקובלת פ"ה דב"מ דף קמ"ט ע"כ כתם הרסב"א ח"ל אלמא בין לרבה בין לרב אסי אין לך במכר קרקע וכמשכונתא רבית קצוצה וקמא יצא לבם זה מפתו ערי חומה וכתבא דמתניתין דפרכין ע' המוכר סדהו וקתני, ומוכר בית בכתי ערי חומה והרי זה כמין רבית והיינו רבית ואם נ' דאוקי לא מ"ר דאמר נד אחד ברבית מותר ס"ל דהלכתא כותיה סמיל וסתם מתניתין דהתם כוותיה ואם נ' דפליני רבנן עליה כברייתא הוא ליה סהם מתניתין ומחלוקת כברייתא והלכה כסתם מתניתין אלא דמחמרי בה שלא לעשות כן לכתחילה וכו' וכי אלטריך רבה לאוקמי פלוגתייהו כרבית ע"מ לסחויר לאהדר לאסמותינין סתמי יהודה בותר תורה דגר"י דבר תורה אפילו נד אחד ברבית מסרה מרי ע"ס בחורתא א"ב והא תא אמי דכתורה ניהו ס"ל דהלכה כר"י דכד אחד ברבית מותר כדברי תורה לדברי הרסב"א וגם רי"ף כתבן הס"ד בתב בקהיא דע"כין דגר"י מותר נמור :

ובינו למון דאין כאן הרא"ב"ד לבדו וס"ל דהקיא דמכר לו בית אבק רבית הוא אלא גם ר"ת הכי סבירא ליה וגם הרסב"א לדברי בעל שיטה מקובצת מטעם סדי דהלכה כר"י אלא דמחמרי לכתחילה וגם רבינו ירוחם כתב במישרים נתיב ח' כל אלו של מכר נד אחד ברבית ואסור ויש מן הגדולים שאמרו שהוא אבק רבית וכן כתב בשמו מהרשד"ם י"ד סימן ס"ב ובעל עין יהוסף דף פ"ו ע"א על האי סתיא דמכר לו בית כתב והכא כמכר לו וכו' כ"ע מודו דלא הוי אלא אבק רבית אם ואכל הלוקח פירות והאיש לוה דאי הוה מדאורייתא לא הוה מתיר ר"י והלו וכו' ע"ס :

ובשו"ת בית שלמה סימן כ' הפליג דלד אחד כרבית הוי אבק רבית והזכיר זה מתשו' הרסב"א בתרה מהריק"ח בסימן קע"ו וכו' בין שהתסר כן והאסר כן הוה ליה נד אחד ברבית והיינו אלא אבק רבית עכ"ל הרסב"א והולך לשיטתו כדכתב בעל שיטה מקובצת ועוד פוסקים אחרים דסוברים כן דהוי אבק רבית · ואם תקשה עוד והלא גמ' ערוכה היא סם בפרק איזהו נשך על עובדא דאת וגוולא אחי וכו' עביד רבינא עובדא ואהדר ואסיק פירי דלא כרבה בר רב הונא וכו' סם הרי"ף וקיימא לן כרבינא בזוזי וכל סכן במשכנתא · תשובתך כנגד במאי דכתב בעל שיטה מקובצת דף קמ"ח ע"ד בשמו ח"ל ובשיטה כתוב וז"ל ולי אני זעירא דמן תלמידייא הא דרבינא פליג בזוזי וכ"ש במשכנתא דהלואה גמורה היא ולית הלכתא כוותיה לא בזוזי ולא במשכנתא דהאי רבינא לאו רבינא דסוף הוראה הוא סהרי רב פפא תלמידו הוה ורב כהנא סהיה תלמידים על רבה הבו על רב אסי סוה כדאמרינן בעלמא אמר רב אסי בי פוילן בי רב כהנא ולא יהכן סרב פפא יביא עובדא דרבינא דהוה תלמיד חבר לרב אשי ואל תתמה דהא תרי רבינא הוו והכין אמרו בתוספות פרק אלו טריפות גבי אמר רבינא והוה דסכין בכסרא וכתב רב עלם נאון לית הלכתא כוותיה משום דלאו רבינא דסוף הוראה הוא מדאסכחן רב יוסף דפליג עליה וכן לעיל וכו' אלמא דאוכא רבינא דהוה קשיש טובא לכן אין אומר הלכתא כרב אסי במשכנתא בלא נכייתא דאבק רבית הוא וכמ"ש רבה לעיל כיון דלא קן ליה וכ"ש בזוזי ברבה בר רב הונא וטובא סכג"ל וכן מגלתי בסמ"ג לאוין קצ"ס דכתב בהדיא לפיכך אינו הלכה כאותו רבינא דחשיב ואסיק פירי במשכנתא דסורא ואין זה אותו רבינא שהיה תלמיד חבר לרב אסי שאותו שאמרנו למעלה שהוא סוכר במשכנתא דסורא שהוא אבק רבית אלא רבינא אחר שהיה קדמון סוא רבינא דפרק אלו טריפות כשבין טרפות הריאה סבא רב יוסף להשיב על דבריו ע"ש וכן כתב בעל סליכות אלו רבינן הוא קרי אמר מקרו על רב אסי ואחר

מסכית פסיון וכ"ש בשל לאס רב כפומן קת"ס ובאו דבריו בספר תמלך פי"א מהלכות מכירה והרואה סברות המגיד מ"ש ממשנה הלוקח על פרסו איכא רחוב פרה דאתם בעי צריך סיסים בצרין שלא יבואו לידי אפית לעד סיאכל הפירות ולמר שיעלים ספירות עד אחר שלש שנים לא כנגונה דין סמתחילה בתחיל מיד לאכול פירות ואיה אוכל והולך עד סוף סו' שנים ואפילו אם יחזיר לו מעותיו גם היה מחזיר לו הפירות שאכל אם כן עפיקרא כחים אדעתא דרבית ועדי דאתם שוא' בדרך קנס ואין בו ריבותא אלא האשמעתא וכשתקנה לו מעכשיו נסתלקה השמכתא ועוד דהאם בעין דמתחילה ועד סוף סיה כדרך אחר שמתחלה נמי ומקני שכל שהפסיקו הו' שנים כיניכם והוית אלמן לטון וא"כ כיון שבכ"ד מתכסל המכר איך אחר תו' שניס לאימס ועם וז מתורץ נ"ב עם שנים סר' לכאורה דקשיא לן מדברי הריב"ש סימן ש"ה שסימן תס"ד שכתב שם שאם עבר זמן פסוכל קנה לפעמים דאתם כשי מיירי בבה"ג. ובדרך קנס כמו שהפנין ואתא אמי שהלוקו. על עדיו שא"א לפרש כמו שנראה לכאורה מדבריו שכ' שפל עקם שמענה באיסור רבית שקנה כשהוא לזמן קצוב ועבר הזמן שקפב קנה לפעמים אלא כ"ל כרכתיבנא שלא"כ נמלא שהיה נגד כל הפוסקים הנ"ל ואת"ה שלא מטרחא וכ"ש אפילו בשטרי השכית הכנסים אחר המצויים בכנף ואים עטסלין המכירה על ידם כ"ס וכ"ש בכ"ד שתנאי היה בתוך ספר המכירה דמגוה מתגלה בה כתב דמשיסוף דמסקא המכירה לנכרי וכסעת הלואה וכמ"ש פוזיים ע' בסימן הנ"ל ובתשבי"ס הכא סימן רי"ח וכעל סני סימן קפ"ט ורשד"ם חלק י"ד סימן ס"ב וחלק ח"מ סימן רס"ד דין מיירכן במב"ס. עבר"ד שאשר מנאי אחורס בשטר שמכירה נעשה שאין בה בכל כתבים או שסרי מתנאי מתנו דלא היה מכירה אלא הלואה צל זה שוא דבר פשוט ולא הוצרכתי לפאריך בו כל כך אלא משום שצריך להוציא הלוקח מיחוק בית בשם שנים שהרכבו להראות אמיתות הדבר ושם סכב"ד איני יכול הלוקח לומר קים לי מכמה טעמי ובפרט דבעינן רבית קצוצה דאסורה מדאורייתא שלמרוים שאין לומר קים לי אפס"י שהאסור תנא נ"ב למעין וטעם פשוטו שאפשר שבכ"ד כולם יודו ויברכו שהסטר עיקרו שכלו עקמס מתחילתו ועד סיפו ואפילו לכור על פי בלותימו לא אמרי שפיתו מוכיח שאינו אלא הלואה ברבית מתחילתו ועד סופו מתרי טעמי כמו שבררתם שלשון השטר ואף גם זו שכתב שבכ"ד אישר ליקרא מאין תוך זמנו כיון שלא נודע לירושת עד הנה ורחובן התנה בפי' שיהיה כתו לירושיו נבלותו פרק בירושת עדיין שיחזה בת שם שנים ורחובן את פבוס מתאום ומיי לכ"ס בעינן שלא היה כאשרום להוריש נפרו לרבים ולקרוביו ולהעתיק הלסמרושסע לבתו כירושה וא"כ כיון אפשר לקיים תנאי שלו בתגידם לגבי בתו אם לא כשכון זה שעד שתגדל ותתפס בנרות בספרי הכא ותתגלה שטר זה ומקרת ערעור ולכן קי"ל דככל שכין שמעינן ששבת אונס דבלודייתא הוא תנן מגמין כמבואר בשפס שנתגדל דוק ושמכה ובמ"ס הפוסקים בכגון זה שופיה לאוכיח יש בה ביורשיו להחזיר אפילו לא עירב ממשכם את"ב בכ"ד שפירש ששבס ליורשיו שפירש שיהיה בה ליורשיו. שוא אפילו אם יעבור הזמן דקי"ל כל לישנא יתירה לנססיי אתא כמבואר בפוס' ורעם לדבר שבהיא דמי שאמר בשלא בעלויים כידו ששרי הכי וזה"כ הבינו. ליגו ורואה שאני מתחייב שאסורם שלא מטעם שביארתי בסעיות והכא נמי לא שנא דעתי דמסקנה הייני מאום דלא ידעם עד עתה ה"פ עתה שידעה בדבר שוכרת לאיתפס כראשון וכאילו עדיין היא תוך הגלב שנים כל זה כתבנו לחסבים ועם כבל גדולי מרומה כדעת הרמב"ם ז"ל דמתוך תורה אבל האמת הוא דמשיקרא מופרך הוא שאני הוא הניא ראיה עמ"ש כתב שם הרמב"ם ובכר הראיתי לדעת שטעת הרמב"ם הוא שאין חלוק בין שיה ומן קציב לא היה קציב וכ"ש שמצאתי להרי"ף בתשו' ובלו דבריו שמקיימת מסתלק בין כשאנה תגלי בתורה כסעת המכר או לאחר המכר וכין כשהכנס שכר לבסתנה לוקח שנה עולה בחילוק כ"ח וכ"ח בסברת הרמב"ם וכבר ידוע שהרמב"ם ז"ל הולך אחר שיטת הרי"ף רבו וא"כ מיושבת סברת גדולי מבואם ובסמ"ע ועולה הכל כאידוך הנ"ע וכ"ש שיש לידע בתחילת דינה שוכתה שיתומה בטענתה ושייב שמעון להשיב את הנגולה הקרקע והפירות שאכל כל זה כתבתי להלכה ולא למעשה עד ישכימו רבנן ותלמידיהון לבתן שתגמת עב"ל התשובה אשר שלח אלי החכם הנבון הנעלה בתקנת הגבירה שיריירת די לוזון סופר עביד בק"ק ליוורנו תחת שאלתו הנ"ל ביברתו כתובה כיופע"ם גוזביות שבת אלף תפל"ס למנין שהוכרים ולקים תכי לקיימה ולהוסיף עליה כיד ה' הטובה עלי אם כהים זוגרים דבריה על פי תורתנו הקדושה והיתה תשובתי אליו על זה כתובה ביום כ"ס גוזביות תפל"ס למניינו כי אם דיני התורה יצרים יהיו בעיני ואוקים כראוי מוזק ואוכל לשמוע בקולו עבלי שגיאות בשם חוגות בכל אשר אמונים ואם דינה דמשוכה שות כוון דאית לה מה לאהדורו סכסורא :

מסכית סרב הם בפתח"ר יעקב ח"ד נין על דברי מה"ת הפוסק הנ"ל :

אמור אמרו ז"ל בכל שתי שער ידעי טוכה רזה כשס ימים עומד אני על אם הדרך לסוב אל ארצות החיים עה"ק ירושלים תוב"ב והכני היום סר ברבות האשפע אחר לדעת המבררת וספרי פוסקים ראשונים גם אחרונים אלה אחי ולא כ' הלאחים כדרגליא הלכה זו על בורייה בכל פרטי המקלועות השאלה גם זו להאריך בהתרת ספיקם עד שהיה צריך לעשות מביאורם אגור כפי עלמו אך אחכם לאיות מרדפי להסתפק במעט ולהיות ראש סן לריס בכל מקום ושלא להאריך בהויות ופלפולים שמכתי ראשי ורובי ואקרקפתא דגברא רבא עליון למעלה אשר העלים שמו הטוב ממני ונילה טפח ומכסה טפחיים כי תורתו מכרזת עליו דידיו רב לו והווין ידים מכוסמות בגלילת ספרים הש"ס והפוסקים ראשונים גם אחרונים כאשר עיני ראו במכתב. אלקים אשר כוננו ידיו כאמונה כי קריתי ושניתי ושלשתי בה וזכרתי כי ת"מיו מן שמקדש בן יוחאין ראש הדגל כן הוא אין כאן ספקדוכתה בתו של ראובן לחזור אל נחלת אביה ומחויב שמעון הקונה להחזירה אליה ולכל כחם עבה כשפכות והראיות שערך לפני כל יודעי דת ודין ה' הפוסק שלא שנים דבר אחריו להתנגד ודין פשוט הוא דבכל זמן דבתו של ראובן שיתה בת שנים כשעה שמת ראובן אביה שהיתה מיתתו תוך זמן שקבלת משלם שנים שהתנה עם שמעון להחזיר לו הבית שהיא לא היתה יודעת שמתקלים שהיו בין אביה המוכר ובין שמעון אשר החזיק בה קרוב לשלשים שנה א"כ הרי זה שמעון כמי שהחזיק בנכסי קטן שאין חזקתו חזקה ואפילו שהחזיק שני חזקה לאחר שהגדיל דאיכא פלוגתא דרבוותא דהרמב"ם ז"ל סובר דהויא חזקה והרא"ש ז"ל כתב דאינה חזקה כיון דירד לתוכה כשהיה קטן ולא ידע שהיתה של אביו סימחה ורב האיי חלק בדבר במ"ס ססור סימן קמ"ס ע"ע ותבר הרב הפוסק פרש את השמלה דבכל איכתא דאיסורא לא מצי למימר קים לי וגם הכיא דבר וראיה מהסות שעם ספרים בשלא סיו מפוזים בידו סטרי הכיו וא"כ הניעו לידו או שפסיו עדים תחן ליס וא"כ כאו מקבלים אותם כן הדבר הזה דהכת שיתה קטנה ולא ידעה מה עד עת שיותה כהיום בת ל"ח שנה אין כאן ספק דיכולה לגרום עם שמעון לדין ושמחיה זוכה בדין כמסקנת גדולי האחרים שהעלה הרב הפוסק במכתבו וגם ראיתי להר"ן ז"ל בתשובותיו דעוכיח בשיטות כדעת הוה הפוסקים הנ"ל דכל שהמוכר התנה ללוקח בזמן קצוב או בלא קצוב דכשיחזיר לו המעות שיפרענו ויחזיר לו הקרקע לא קנה והביא ראיה מהאי דאמרינן פרק איזהו נשך בעובדא דההיא אתתא דא"ל לבאי נכרא זיל זבין ארעא מקריבי ואזל זבין לה א"ל איחת דמי ליה זוזי שהדרה בה כיסלים א"ל את ועולא אתי אמר רבה ב"ר הונא כל אבא ועולא אמר שמכת דעתיה ולא אמר ומקני ארעא הדרא פירי מאי ברבית קפוצה הוא והלכה כלייםם או כה"ד היא והיכא יולאה והסיקנא דרבית קפוצה הוא ואמר רב פפא סבר רביתא עוקרא ואגיב ואפיק פירי דלא ברבית ב"ר הונא אלמה כל היכא דמתנה לוקח עם המוכר דאי הוו ליה זוזי ליהדר וכיוני לא אמרינן דזביני הוה עד שיוח שעתא דפריק ליה וכי פריק ליה לוקח הוא דקא זבין לעוכר דאי אמרינן הכי אמאי אגיב ואפיק פירי אלא ש"מ דבכל כה"ג לאו זביני נינהו אלא הלואה וכ"ם כה"ר שהרב הפוסק כמו חכם שעוקר הכלו מעיקרו עקר שם ששר מכר בית משליו ובית שמתוכה מיבה שאינו אלא הלואה ברבית מתחילתו ועד סופו והואיל וכן הוא שמסר בשל וסדין דין אמת דזכתה בת ראובן וחייב שמעון להחזיר הבית והפירות שאכל כ"ב שנים אחר שיצבה כשעה אלפים ותקן פיאסתם ששלום לראובן שאין אומר ואין דברים ולפסידו שקרן לא יעלה על דעת וכמ"ש הר"ן ז"ל דקי"ל כרבנן ולא כרבי מאיר וזה הוא הנלע"ד ואביא אני שדבר שישפיעם הגדולים ממני והיה זה שלום על דייני ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון דהכא חד מנהון :

תשובה דברי מעלת הפוסק כר"ו מן נכבתא די פרזלא אית בהו כל קבל דהוס היית דשקיל וטרי בדברי הגמרא והפוסקים הראשונים והאחרונים ואפיק מלתא פסיקתא על האי שמעתתא כרס יליב פתגם דדליא לן חספא ומחתא האי הלכתא אשתכח מרגניתא ולבעבור לא אשיב טוחא דיקא אכבס אף אני חלקי ואמינא דלאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כפיה כולומא דיומא דאיסתכח והכא לא חילק ידענא לאסוקי בשאי דיכא כמה דלסיק תעלה מכי כרכתא אכן קורה היא ולמודעי אני צריך לגלוי דעתאי לאכלד כדודי כד קל וכד אתור ואומר דעם סיות מלתא ברורה האלא היא פתוכה בין הכתובים במקומותם במונחם בספרי קדמאי ובתראי זה אומר בכה וזה אומר בכה ואינן מתכלאים כסנכין אחד כמה סלבתא נפרותא איסור לעשמע מהני מילי דרביתא שתים שהן ארבע איכון דומי שמיא בגינן ליתא רבה דפלפולא וארבע איון פסקי דרבנן שלקן מן ____ קדמיתא כאריה רביע על האי בריתא דפרק

איזהו

עכר הבית לסלק מעליו טק ססתכתות שהיו לו ביד יהודים ולפרוע חובות למשיו ולפדו׳ מכסיסי והספי׳ אשתו במבואר בשטר ולעשו׳ נחת רוח לראובן ביאר בשטר שאחרי עבור ארבע שנים מיום שמכירה יהיה לראובן כח ורשות לחזור ולקנו׳ ביתו הנ״ל בסכום המעו׳ שקבל מהאחים הנ״ל עד משך שלש שנים ואם עת ראובן בתוך השלש שנים ביכר לכל שנה שיהיה אז לא היה לאל ידו לחזור ולקנו׳ הבי׳ מנכסיו כתנאי שבתוב בשטר. הנ״ל ט׳ דל־סוף ואין ידו משגת כאשר נראה שעזובן נכסיו שהניח אחריו שנמצאו לו עשבונות וחובות רבים אשר האפטרופסי׳ פרעו להרבה נושים ושנשאה שלא ידעה כלום מתנאי מכירת הבית הנ״ל לא שוה לי כי אפטרופוסים ידעו ושתקו וגם היא ובעלה השוה כן לאחד מאפטרופוסים כודאי ידעו ושתקו כנראה שעברו יותר מעשרים שנה אחרי נשואיה ומי הוא אשר יבא לטעון נגד שמכירה הנ״ל · ע״כ הנני שואל פני האדון לחוות דעתו על שענין הנ״ל אם טענת היתומה הנ״ל היא פרידה וקיימת באומרה כי מכירת הבית הנ״ל בטלה ומעות מכירות כל השנים שעברו חוזרים ברבית קצוצה או אם המכירה פרידה וקיימת ולא הדרא ארעא ולא הדרי פירי ושכמ״ה :

תשובה כבר קדמך אחר בשאלה אחרת לשאלתך בדמתה ואין לי לציין בספרים רצים להשיב אליך אלא יהיה לי למדי להביא תחת עין שלך השאלה הראשונה עם תשובתה כלה ומשם תחפור בעד עין לפסיר רעבך ולהרוות לתאבך :

מכירה על מנת להחזיר ודיניה לענין רבית שאלה :

ראובן מכר לשמעון בית אחד שלו במחיר שש אלפים וחמש מאות פרחים הייכו פייכאס ובין תנאי שטר המכירה שעשו ביניהם שהלקים שהתנו שני תנאים אלה במנאי שליטי ורביעי כאלה הדברים · שליטי שהתנו והסכימו ביניהם שאחרי עבור ארבע שנים מיום שמכירה תהיה הרשות נתונה לראובן לפדות ולחזור ולקנות מיד שמעון הנ״ל ביתו הנ״ל בהוציאו מכיסו סכום המעות הנ״ל של שש אלפים וחמש מאות פרחים והכח הנ״ל לחזור ולקנות אחרי עבור ארבע שנים ימשך זמן שלש שנים לא יותר ויתחילו אחרי ארבע שנים הייכו מראשית שנה חמישית מיום המכירה עד אחרית שנה שביעית בתנאי גמור שאם אחרי עבור הארבע שנים לא יתן ראובן סכום המעות הנ״ל במשך השלש שנים עד סוף השנה השביעית מיום המכירה לשמעון הבית הנ״ל אשר מתחייב שמעון לחזור ולמכור לו לא יתחייב [illegible] שמעון הנ״ל לחזור ולמכור לו ביתו הנ״ל אך מעתה ומעכשיו מיום המכירה הנ״ל יהיה הבית המכור הנ״ל מוחלט לצמיתות לשמעון [illegible] לדורותיו והתנאי שזה אשר התנו ביניהם לחזור ולמכור הבית לראובן יהיה בטל ומבוטל ומבוטל כאלו לא נעשה כלל כי כן התנו ביניהם בכל אופן היותר [illegible] ומיד המוכר הנ״ל בלי שטענת החזרת תשלום בל טעות · [illegible] שטענת כל זמן ב״ד וטוענת בטלון כח הפדיום וכל טענה גדולה וקטנה [illegible] ד׳ שהסכימו והסכנו ביניהם שהלקים הנ״ל שבזמן חזרת המכירה כשאך זמן השלש שנים הנ״ל וכנ״ל ולא באופן אחר יתחייב שמעון כאשר הוא מתחייב לחזור ולמכרה לראובן הנ״ל כסכום המעות הנ״ל לו או ליורשיו אחריו או לבאי כחו מכירה חלוטה נקיה ופלוטה מכל מין אפותקי וחיוב אשר כאולי נתחייב עליה או עשה עליה שמעון אפותקי כי בתנאי זה מכרה ראובן הנ״ל לשמעון הנ״ל ולא באופן אחר · עתה ידיע ליהוי כי בתחילת שנה שבית של ימשך השלש שנים של זכות וכח ראובן לחזור ולקנות הבית הנ״ל ולפדותו כפי תנאי הנ״ל מת ראובן [illegible] חלוי״ם עגלתי יכולת ללוות אל ביתו והניח אחריו בת אחת רק היא יחידה יתומה בת שש שנים ואחרי אשר עתה כבר אחזה אשת ראובן הנ״ל ובית דין מנו לה אפטרופוסים והם לא ידעו מאומה מתנאי החזרת המכירה הנ״ל כי על כן הניחו לעבור כל השלש שנים ולא גאלו את הבית וגם הקונה גם האפטרופוסים וגם היתומה לא דברו דבר ולא עשו מאומה בענין זה :

בעת הזאת גדלה היתומה בשנים כי בת ל״ח שנה היא היום והיא נשואה לבעל זה כמה שנים כאשר נודע לה תנאי חזרת המכירה הנ״ל יעצוה להקריב למשפט נגד שמעון הקונה הנ״ל ולטעון נגדו על בטול המכירה: הבית הנ״ל מראשיתה ולחייב שמעון להחזיר כל פירות שינו כל שכירות הבית שלקח לו בכל השנים שעברו כי לפי דין תורתינו רבית קצוצה היכא הכא ולכן כל הפירות אשר לקח שמעון שלא כדין תורת משה וישראל יחשבו וינכו מן הסכום אשר הוציא אביה לקנות את הבית כי הלואה היו המעות ההם ולא מחיר מכירת הבית ולא יעמוד לנגדה אם עבר הזמן הקצוב לפדיון הבית ולחזור ולקנותו אם תאמר בטול מכירת הבית מעיקרו כי שלא כדין נעשתה ואם כי [illegible] ראובן פתאום טרם עבור השלש שנים אשר היה לו עדיין כח ורשות לחזור ולקנות הבית [illegible] מבלי יכולת להניח אחריו ידיעות מיליו ועסקיו הראויות וכל שכן כי כח ורשות ראובן עבר בבנו · אשה קטנה יתומה דלא ידעה בתנאי [illegible] בכלל · כי על כן עלה על לבה כי המשפט לאלקים הוא לבא [illegible] לא גם אם ביתה גם את הפירות בכל מכל כל · אלה אחילה יכונו לפני מעכ״ת להורות לה ולבעלה אמת ומשפט אם מכירת הבית פרידה וקיימת או בטלה היא מעיקרא והדרא ארעא והדרי פירי כרבית קצוצה או לא ושכרו כפול ומכופל מן השמים :

תשובה גרסינן בב״מ פרק הרבית דף ס״ה מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו כשיהיו לי מעות תחזירם לך ותחזיר לי הקרקע אסור א״ל לכשתחזיר לי מעותי אחזיר לך הקרקע מותר ומקשה ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ומשני רישא דלא אמר ליה מדעתיה סיפא דא״ל מדעתיה ומסיק כמה הכי דכשאמר לו בן הלוקח בעסה כאלו א״ל מדעתי ושרי עכ״ל הגמרא ולכל המפרשים שנאמרו בזאת הסוגיא עולה דכשיש תנאי בשעת המכר ולא אחר שנגמר המכר ועברו אחר כתיבת השטר יום או יומים ושנאו תנאי החזרת המכר לכ״ע המכר בטל והמעות אלו הלואה ומתילא הפירות חוזרים אי משום רבית קצוצה אי משום גזילה והוא מוסכם מכל הפוסקים בכללם ודוק ותשכח חוץ מהראב״ד אבל כבר כתבו כל הפוסקים שאין להשגיח בסברתו שהרי הוא יחיד נגד כל גאוני עולם הרי״ף והרמב״ם ז״ל והרא״ש והתוספות והרשב״א [illegible] וכל שאר הפוסקים · ומפני שהנ״ד הוא תנאי המוכר בהסכמת הלוקח ובשעת המכר שהוא מוסכם מכל הפוסקים לא אסרים שצריך להאריך בפירוש הסוגיא לפני כרחיה ליה ולמר · כדאית ליה עוק דוק ותשכח בס׳ הפוסקים והמפרשים ותמלא מרגוע לנפשך :

אבל עוד יש לדקדק בנ״ד שקבלו זמן לחזרה אחר שלש שנים שפסק כיון וא״ל דשבנין זה לא שקלה שמכירה מעיקרא ואלא מקום לומר אחר השלש שנים גם לזה אומר אני ס״ה לומר כן פסים שנים מכמה שעתים ר״י פיד שנעשית שמכירה בתנאי שחזרה לא הלם כלל ושמעות הלואה ושפירות רבית קצוצה וראיה לזה דאמרינן בערכין המוכר בית בבתי ערי חומה רבית נעור סוף שהחזרה תחדתו והסרתו במקום אחר והתם לסוף שנה נחלטה ואפילו הכי קרי ליה רבים קצוצה והא קען נ״ב דאפילו הוי כלפון עכר כוי רבית קצוצה כיון שכסל המכר שנה תנאי · שחזרה שהדי עי״ז נעקר שם המכר ממנו והוי המעות הלואה וכ״כ בטור ח״מ סימן ר״ז וכ״כ דש״י שם בגמ׳ וכ״כ הרמב״ם ז״ל בפ״ו מה׳ מלוה ולוה א״ל המוכר בית או שדה ואמר המוכר ללוקח לכשיהיו לי מעות תחזיר לי קרקעי לא קנה והוה ליה שמעות שאכל רבית קצוצה והלוה בדיינים הא קמן שכשהתנה כן המוכר לא קנה הלוקח והמכר בטל והמעות הלואה והפירות רבית קצוצה ואע״ג דפ׳ י״א מה׳ מכירה כתב מי שפסקה למכרו והתנה עליו וכו׳ וכן המוכר אל הלוקח שבתנאי שיחזיר לו הלוקח בזמן פלוני או כשיתן לי המעות הרי המכר קיים ואחר כמו שבארנו ע״ב וא״כ קשה דידיה אדידיה כבר שהריבו למפרשים הר״י קו והריב״ל ח״ב סי׳ מ׳ דיש לחלק בין כשנעשה התנאי קודם או בשעת המכר לכשנעשה אחר המכר ול״מ חילק בענין אחר שבשלכות מכירה מיירי כשסלקו שאין שם פירות ובה׳ מלוה ולוה מיירי בקרקעות וב״ח חילק כמהרי״ק וכן חילק מהר״א ששון סי׳ צ״ט מ״ט ועוד חילקו חלוקים אחרים :

כלל שעולה שכל הפוסקים פה אחד הסכימו שהמכר כשנעשה עם התנאי תנ״ת שפירשו דברי הרמב״ם הנ״ל בדרך שלעו עולה לסברתנו אבל אין להשגיח בשם במקום שהב״י ושל״ע והב״ח ומהר״א ששון ומהריב״ט ובכל שני שם וכמה פוסקים אחרים תירצו בענין שמסכים לסברתנו וסוף מי מ״ט הכ״מ על הסמ״ע שדחה דברין בשתי ידים וכתב עליו ושרי ליה פריה קדחה דברי הרב המגיד א״כ גם הרב המגיד מסכים לסברתנו כדברי הרמב״ם ובכלל גדול עשה למי כעל! כנסה״ג כבללי הפוסקים וכסימן כ״ס מסבתותיו לא״מ סים לנו לילך אחר רב המגיד בפי׳ דברי הרמב״ם ז״ל שהוא היה בקי בהם הרבה וכ״ם בגד״ר שכמה פוסקים עמו חושים גם יפנים תם הש״ך · כרלה שדבריו מסכימים עם הב״ח לדברי הסמ״ע שהם דחויים עיין בלבוש שם שהביא תירוץ הסמ״ע קודם · ואח״כ · הביא תירוץ הב״ח והכ״מ ובדבריהם בסוף שמע מינה מסכים עמו כמו שדרכו של הסור · לדייק בדברי הרא״ש ולפין הרמב״ם ז״ל מוכיח כתירוץ הל״מ וכתירוץ הכ״מ והב״ח דוק ותשכח וגם הפוח מוכח דליט מחלק בין היה זמן קצוב ללא היה קצוב · שלא מירץ דברי הרמב״ם הכי וכ״כ בפירוש שגם הרשב״א אינו מחלק כבך בת״ס על אחד שמכר ברמו לגוי וכאותו היום עשה שטר שאם יחזיר לו מעותיו תוך ארבע שנים יחזור לו · שטר שמכר ומסיק דבכגון זה כין ישר׳ לישראל אם היה שתנאי בשעת המכר אין לו דין מכר כלל · אלא דין מלוה והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל ברבית קצוצה הא קמן שהמ״ע קבע · ואם בטל המכר והחזיר הפירות כרבית קצוצה וכן מצאתי לבעל פני משה ס״ם שהצריך להוכיח כדברי ותמה על התב״ם ח״מ סימן ב׳ שחילק כזה והביא קמה מפוסקים ושמה ראיות שא״ת לחלק בכך וכמשים על [illegible] למפרשים שבו שפסק בסימן ב״נ בתשובותיו שאין שילוק בבן וקשה [illegible] אכיו דן פה כמה פעמים בלוקח שרצה להחזיק בתנאי אחר שמבר קודם [illegible] וכוליהו מודו העש״י שתנאי החזרה ביתה כשטר כשכי שבמו בתוס׳ אחר אותם ימים לבסור מכר שלא קטן סשר גו [illegible] והגהתי בתוס׳ שורתו [illegible]
שכבית

לך · פרותי מכורות לך · פרות פרים שיו לו ומכר · פוכך או יוכים כוורת או דכורים · סוכר כותבין ואין כופין לכתוב סוכר בין קונה למוכר · סור בשורי מכור לך · סור הנסקל אסור · סור סתם או בית סתם · סור של נוי או מה וא"כ מכר · סותף אינו מוכר בא"ד · סותף אינו מוכר בלא דעת חברו · סותפות קודם למכר כתוב בשטר · סותף מחל · סותף ספע ומכר ומכר השותפים סלא בזמן · ססר אימתי יכול לחזור · ססרות סעילים בערכאות · ססרות ודיניהם עיין בשם מהר"א ן' חיים ח"א ס' · ססרות סכים אחד כתוב בו מכר · ססרות סכים · ססרות סכים יוצאים תסכום אחד · ססר חוב סמוכרו · ססר חוב לגוי מתי יכול למכור · ססרי חוב המוקדמים · ססרו מכר סכים אחד כתוב · ססרי מכר סכים אין כותבין על שדה אחר · ססרי מכר סכים כעולים ביום אחד · ססר מכירה · ססר מכירת קרקעות · ססר מכר בערכאות של גוים · ססר מכר ססלא · ססר מכר לעד אומרים שחתומים בו · ססר מכר מאוחר פסול · ססר מכר שאין כתוב בו סכום שמקח · ססר סכתוב בו רבית · סיור במכירה · סכיב מרע דבריו ככתובין בשם אלשיך י"ב דאין דבריו כמסורים אלא לגבי מתנות · סכיב מרע ודיניו · סכיב מרע מכר · סכירות בתים ודיניהם · סכירות ודיניו · סלוחין מכרו וסתו · סליח אינו סס · סליח אם סרוית · סליח אם חייב בשבועה · סליח כאלמנה : סליח מכר וטעה וכת"ב · סליח סטה כשם משפטי סמואל ס"ה · סליחות ודיניו · סמה מכר · סמן וזמן מכירתו ספפיד השטר דינו במכר · ספבוד לשפעיד לו מכירת חברו · ספבוד בנכסי מיקנה · ספחה מכר · ספחת אביו מגרשת לאב ולבן · ספחתי פלונית אל · פרדה על סבבור · דאין כח בכן למכור הפרדה שיש לאביו וגורשו בירושה · סתי בתי עדים מכחישות · סכותם חמן מכירתה · תוך זמן · מכסיי אסה ובגדים אם יכולה האשה למחות בבעלה · תלובו · תנאי כדבר שלא בא לעולם בשם מהרש"ך ח"א ק"ג · תפילת במקום פלמוד · מקנה רבו · מקנת אשה :

מכירה עיין עבודת הגרשוני ק"ח דנושא ונותן אי ח"יפין הוי מכר :

מכירה על מנת להחזיר ודינית לענין רבית שאלה :

ראובן כא לו ארבע משכנתות עם יהודים עשויות כדת משה וישראל בסכום חמשת אלפים ותאת פייאלש משתוכה רואלי כל אחד מהם ואנים לו כוח גדול מאלו סמשכנתות ועל כן הסכים לאופלתו למכור אחר סבתים שלו למען יוכל במעות אלו לסלק מעליו הנזק המגיע אליו מאלו סמשכנתות כגזול אותן וגם לפרוע לנושים הרבה את חובותיו תם לבעכור שלא יאסרוהו מפני בבית ססבר כאשר יומו לעשות כי על כן בהסכמת אשתו מכר ראובן לשמעון ולוי אחים את הבית היא והדר בעלה בדין ובהלכה בקנין ושכותם בפני עדים כשרים יהודים בעד סכים ששת אלפים וחמש מאות פרחים ועשו ססר בלשון לע"ו ובפע"ג בכל תיקוניו כנראה מנוסח השטר סכתוב סשאת ראובן הנ"ל ברצון נפשה למען יוכל בעלה לפדות הארבע משכנתות ולפרוע חובותיו ולפרוע הרבה פתכשיטיה מאוסכנים בתרלית למכור היא והדר בעלה בית אחד שלם במכירה מוחלטת בכל דיני מכירה לשמעון ולוי בעד סכום הנ"ל וכמו סבא בארוכה בנוסח הסטר סנעשה בע"ג במנהג ודיני המדינה ודוכא דמלכותא ובפני שופט העיר ברחוי ובפני פני עדים ישראלים סקנו ק"ג א"ס וכשכותה חמודה בכקיסת חפץ מיד הזבה והכעל לאשר ולקיים המכירה הנ"ל בכל תוקף שלא לערער עליה בשום זמן לא הם ולא יורשיהם כנראה בנוסח בשטר הבוא ובאחריות כל נכסיהם כדת ודין לקיים כל תנאי המכירה סואת · ובין תנאי סשטר הזה כתוב לאמר תנאי שלישי ותנאי רביעי בזה"ל סדברים שליפי התנו והסכימו ביניהם שאחרי עבור ארבע סנים מיום המכירה תהיה סרשות נתונה לראובן לפדות ולחזור ולקנות מיד שמעון ולוי הנ"ל ביתו הנ"ל בשבים סמעות הנ"ל של ששת אלפים וחמש מאות פרחים והכח הנ"ל לחזור ולקנות אחרי עבור ארבע סנים ימשך זמן שלש סנים ולא יותר ויתחילו אחרי שארבע סנים הנ"ל שיהיו ארבעה שנים ימשך זמן שלש סנים ולא יותר מיום המכירה עד אחרית שנה השביעית בתנאי נמור שאם אחרי עבור ארבע סנים לא יתן ראובן סכום המעות הנ"ל במשך שלש סנים עד סוף השנה השביעית מיום המכירה לפדות הבית הנ"ל אשר מתחייב שמעון ולוי לחזור ולמכור לו לא יתחייבו עוד שמעון ולוי אחים הנ"ל לחזור ולמכור הבית לראובן הנ"ל אף מעתה ומעכשיו מיום המכירה הנ"ל יהיה הבית המכור הנ"ל מוחלט לנצחיות לקונים הנ"ל והתנאי הזה אשר התנו ביניהם לחזור ולמכור הבית לראובן יהיה בטל מעיקרו וכאילו לא נעשה כלל כי כן התנו ביניהם בכל אופן האמור מועיל וכו' ומיאן המוכר הנ"ל כל סעבת החורת מעשות כל שבועות ולסעון סעבת כל זמן בית דין וסעבת כסלין גם בעדיים וכל סענה גדולה וקטנה בכל כחו וכו' :

רביעי שהסכימו והתנו ביניהם החלקים הנ"ל שהאחים הקונים הנ"ל יתחייבו בזמן חזרת המכירה במשך זמן השלש שנים הנ"ל לחזור ולמכור לראובן הנ"ל הסכום סמעות הנ"ל לו או ליורשיו או בי"ב מכירה חלוטה בקיום ובשופרים בכל עין המעתיקי ואינו אשר בזולי כתחייבו עליה או עשו עליה סעותקי כן כתנאי זה סכנת ראובן הנ"ל לאחים הנ"ל ולא במתן אתה אחריך

ראובן הנ"ל סמכים סבצות הנ"ל אשר יתן לאחים הנ"ל לחזור ולקנות הבית בהם יפרעם בפעם אחת ואם לא יעשה כן לא יחוייבו האחים הקונים לחזור ולמוכרם לו ומעות הנ"ל יתכנס ראובן משלו ומנכסיו ולא יוכל ללוות מאחרים על הבית הנ"ל לחזור ולקנותה מאחים הנ"ל וכתנאי שלא יוכל ראובן הנ"ל אחרי אשר חזר וקנה הבית הנ"ל מהאחים הנ"ל למשכן ולמכור לאדם אחר יהיה מי שיהיה לא כל הבית ולא חלק ממנו לא הוא ולא אשתו ולא יורשיו וכ"כ במשך ארבע שנים מאילתן מיום אשר חזרו האחים הנ"ל למוכרו לראובן הנ"ל ואם ימכרנו ראובן הנ"ל או אשתו או יורשיו לאיש אחר או ימשכננו במשך ארבע שנים הנ"ל אחרי חזרת המכירה יתחייב ראובן הנ"ל או י"א או ב"כ הנ"ל למוכרו לאחים הנ"ל ולקדמם לכל אדם ומעכשיו על הזמן ההוא יהיה מכור לאחים הנ"ל ולא לאחרים במחיר המעות הנ"ל כי עם תנאי זה נתחייבו האחים לחזור ולמוכרו לראובן ולא באופן אחר ואחרי עבור הארבע שנים הנ"ל מיום אשר חזר ראובן לקנות אותו יוכל ראובן למוכרו אך יהיה רשות ביד האחים הנ"ל לקחת אותו במחיר אשר ירצה ראובן למוכרו לאחר ונתחייב ראובן להקדים האחים הנ"ל לכל אדם במחיר אשר ירצו לתת לו שאר הקונים וכמו כן בזמן שהאחים הנ"ל בזמן הנ"ל יחזרו למכור לראובן הבית הנ"ל יתחייב ראובן לפרוע להם כל ההוצאות שעשו עד היום ההוא בבית הנ"ל ועל עסקי קניית הבית הנ"ל וכל פגם שהשביחו בבית הנ"ל ויאמין לחשבון אשר יתנו לו האחים הקונים הנ"ל וכו' וכל נוסח השטר עשוי כהוגן בכל התנאים שנהוגים לעשות בשטר מכר בין כד"י בין בדיני או"ע וברא שית השנה השנית מן השלש שנים שיש כח ורשות לראובן הנ"ל לחזור ולקנות הבית הנ"ל מת פתאום ראובן הנלו"ים (אחרי אשר מתה כבר אשתו) מבלתי יכולת לצוות אל ביתו והניח אחריו בחיים בת אחת רק היא יחידה ויתומה בת שש שנים וב"ד מנו לה אפטרופסיה ואחד מהם היה אחי אשת ראובן הנ"ל אם היתומה הנ"ל והאפטרופסים הנ"ל פסו אינויינס אריו היינו חשבון כל נכסי עזבון ראובן הנ"ל ע"י סופר הב"ד גם מפסלסלין וגם תשטרות וספרים היינו פנקסים הנמצאים בתוך נכסי עזבון הנ"ל ובתוכם נמצא טופס שטר מכירת הבית הנ"ל וידעו אותו וקראו בתוכו ולא חשבו מאומה לחזור ולקנות הבית הנ"ל תיכף השנה ההיא כי לא מצאו מעות למדי בעזבון ראובן הנ"ל :

ואחר זמנה אחת קודם תשלום זמן השלש שנים שהיה לראובן או ליורשיו וכ"פ שיש כח לחזור ולקנות הבית הנ"ל מיד האחים וראובן כבר הלך לו בעולמו אמרו האפטרופסי היתומה בפירוש כי לא מצאו בנכסי ראובן הנ"ל נכסים למדי לחזור ולקנות הבית הנ"ל וזה נראה ברור ממעשה ב"ד שעשו ולא בקשו מב"ד זמן אחר לפדות אלא עברו עוד מאומה על קניית ופדיית הבית הנ"ל לא הם ולא היתומה הנ"ל אחרי אשר נגלה השנים · אף כי בזמן היות היתומה הנ"ל בת י"ב שנה באשר אלו האפטרופסים כי בנכסי בית מה כתמוסטר סלא כאשר לה אפי' כדוגית זמה הללו לפני שופט העיר ועשו באופן שהיתומה הנ"ל מקבל ירושת אביה לטוב לה ולא לרע היינו שלא תהיה חייבת לפרוע חובות אביה כמנהג בעיר ודינא דמלכותא ועשו על דבר זה דברי ריבות ביניהם ובין נושי אביה ומחזיקים במשכנתות שלו ולא נקרא ולא נראה בדיב וכרוזן בזה אשר מקרא דין כלל חזקת הבית שמכור הנ"ל ולא נקראו שמעון ולוי האחים הקונים הנ"ל · ותגדל היתומה הנ"ל והיא בת י"ז שנים בכוא שמעון ולוי אחים הנ"ל למכור לזבולון את הבית הנ"ל בכל תוקף במחיר סבעת אלפים וחמש מאות פרחים יען כי כבר הוציאו הוצאות מרובות בשבח הבית וקודם מכירתו הודיעו למקרבי הבית אם רוצים הם לקנותו כדין ובמנהג העיר וביניהם קרובי הבית הנ"ל היה בית היתומה הנ"ל ושאלו האחים לאפטרופסיה אם רוצה לקנותו כי היתומה מערנית וקודמת והם השיבו שאינם רוצים לקנותו כי לא מצאו נכסים למדי ליתומה הנ"ל וכי בכל יום הולכים נכסיה ודלים :

ובשהיתה היתומה בת י"ח שנים כאשר שופט העיר היותה גדולה בשנים ודיאה לעשות ולשאת ולתת בנכסים לעצמה כראוי ואחרי כן נתקדשה והיתה לאיש לבן דודה אחי אמה אחד מאפטרופסיה ובעבור חתונתה נתנה לבעלה כל נכסיה אשר לה תחת כל השמים · ואחרי עבור יותר מעשרים שנה אחרי קדושיה ואחרי היות היתומה בת ל"ח שנה היא אומרת דהורע לה תנאי מכירת הבית הנ"ל ויעלו לאחר ריב עם שמעון אחד מהאחים הקונים הנ"ל כי לא היתה נכסר והל"ס ובא בעלה בשם אשתו לפני ב"ד אשר בעיר ותובע שמכירת הבית הנ"ל אשר מכר אביה בטלה היא ומבוטלת מיום שנמכרה ואף גם זאת דמתחייבים האחים הנ"ל לגבות הקרן מעות קניית הבית הנ"ל כל הפירות היינו כל מעות שכירות הבית מיום המכר עד היום הזה כי הבית קלונה היא ועוד אחרת כי אביה מת פתאום בתוך השלש שנים אשר היה סופו בה ביד אביה ויורשיו וכ"כ לערוך את ביתו הנ"ל והיא היתה שנה קטנה בת שש שנים ואביה לא דבר מאומה קודם מותו לשום אדם מכל עסקיו וע"כ סומכת כי מעו' סכתנו האחים הנ"ל לאביה היו' שהאחים נעורים וסכירות הבית היא רבית קצוצה ואלו' בדייניס כדת משה וישראל ונמשעון טוען ואומר' ששת מכירה שמואל היא בנראה בפסור מגוי ראובן אשר

Digitized by Google

מכירה סתם עיין סדות שניש פיו לו ומכר לאחר סתם :
מכירה עיין אכר כבעל פי מכר · אוי לי אם אומר · אומדנות
במכירה · אומדנות דעתא · אונן מכר בלי ידע כבעל
הבית · אונאה בלוקח מבעל הבית · אונאה בקרקעות אם יש
אונאה יש · אונס במכר · אונס דלא שכיח לא קביל · אורכתא
דלא כתיב · אחים שחלקו הרי הם כלקוחות · אחים שחלקו חכה
אחריות שלשה תיכין הן בן חביב קכ"ז חלוק בין מכר למתנה · אחריך
לפלוני אמר נותן בשם פני משה · אחריך לפלוני אמר נותן וכו' שאלה ·
אילנות כלם · אילנות מכר ושייר שדה · אילנות מכר לאחד ושדה
לאחר · אילנות שלשה · אילנות שנים : איש או אשה שמכרו נכסי
מלוג · איש ואשתו מכרו קרקע · איש נמכר בגניבתו · אלמנה
שמוכרת או שכותבת · אלמנה וכנס גדול כבן י"ב או י"ג שנה
אלמנה מוכרת מנכסי בעלה לגבות כתובתה · אלמנה קנתה מיורשים ·
אלמנה שמכרה למזונות · אמירה לגוי שבות ואסורה · אמת המים
להשקות · אפותקי מפורש אפילו · אפותקי עשה שדה · אפטרופוס
אינו מוציא עבדים לחירות · אפטרופוס אין לו רשות למכור בשם בן
לב ח"א ע"ז ע"ח אם האפטרופוס נאמן לומר שמכר · אפטרופוס
מוכר בהמה · ארבעה פרקים · ארבע מדות במוכרים · אריא ארבעת
לי · ארץ ישראל אסור אשה אינה יכולה לעכב על בעלה · אשה
אינה נמכרת · אשה מוכרת : אשה שמכרה בנכסי מלוג · בארבעה
פרקים · בגדי אשתו · בהמה נשה המוכר : בהמה דקה שמוכר ·
בהמות מכר מהכלים מבורים : בור הקונה אותו מה קנה · בית
בבירה · בית גדול · בית דין מכרו · בית אבד מכר · בית הכנסת
או לבנים ועצים · בית הכנסת קדושתו ודיניה · בית הכנסת של
כרכים · בית הקברות לא · בית הקדש מכרו קהל · בית וחזקת
חנות השכיר ראובן לשמעון ואח"כ מכר לו הבית וכו' · בית זה
כשאמכרנו · בית כור עפר · בית מביתי מכור לך · בית מכר ·
בית סתם או שור סתם · בני אשפה מכר · בן מכר נכסי אביו ·
בן קודם אפילו שם תרומה דאין הבן יכול למכור השדה שיש לאביו
ולורשו לאחר · בעל אינו יכול למכור · בעל השטר נקרא · בעל
מכר קרקע לאשתו · בעל מקח עד מתי נאמן לומר לזה מכרתי ·
בעל שמכר · בקר מכר · בתים לראובן בחצר ומכרם לגוי ושוב שכרם
ממנו · בתים קנה מגוי שגזלם מיהודי · גאולה מלוה · גארדאקי
[illegible] גג · גבאי המלך מכר קרקע בעבור המס · גזל ומאכיל
את בניו · גרי הגם · גוי שלו חוב על ישראל ולקח שדה ומכרו
לישראל אחר · גוי משכן שדה · גזלן מכר הגזלה · גלוי דעת
בעבירה · דבר אסור מכר · דברים שבלב אינם דברים · דברים
שבלב דברים · דבר מכר לחברו ואירע מקרה שאינו יכול לתתו לו
כמו שנדר · דבר שאין איסורו ניכר לגוי אסור למכור · דבר שאינו
ברשותו · דבר שאינו מסויים · דבר שאינו שלו מכר לחברו חייב
להעמיד · דבר שממנין במוכר · דבר שיש לו תשמישין מכר · דבר
שלא בא · דות מכר · דינא דמלכותא דינא מנחת יעקב ס' דמים
אינם ראיה במקח · דרך היחיד · דרך המלך · דרך המעמד ·
דרך הקבר · דרך הרבים · דרך מכר לעבור בו · ושם נ"ב באשה
דבר צריך ליקח לו דרך · דרך קברו המוכרה · הלואה לזמן מותר
למכור · הקדש המוגבר לו · הקדש חמץ · הרשאה על מטלטלי דכפרי
ד"ה מוהרש"ם בספרו · השמא יציע אמרת לא · התפסת שטרות בשם
מהרד"א בן חיים ח"ב ס"ח · זכוי לא מוכיחא ליה · זבין ולא
זחי אנסוה · זיתיו מכר · זבות ומלות חברו הקונה אותו · זכותם
לא אבדו · מכודיה [illegible] · מוכו החליף · חורבה מכר · חזקת שלמות ·
חזקה שאין עמה טענה · חזקה שלש שנים אם אכילת פירות הויא
חזקה במכח · חזקות עיין בשם רשד"ם ח"מ רנ"ו רנ"ג · חזקת
ביתו מכר · חזקת בתים וחצרות דמוכר ביתו לגוי נפסד לו בחזקה ·
חזקת ישוב · חזקת קרקעות ודיניה בשם רשד"ם ח"מ רב"ה מע"א ·
חלוקת אחים ודיניה · חליפין אם שוי מכר · חמור מכר · חמץ
של ישראל · חנות אקושטו · חנות נתן לבנו והכתיבה על שמו
בפנקס המלך ושוב מכרה לאחר · חלים מכר · חצי עבדו המשוחררו ·
חצי שדה מכור לך · חצר מכר עיין · חרם וקנס · טעות במטבע ·
טרפה ודיניה · יבמה בפרוטבה · יבמה שנפלו לה נכסים בשם בן
חביב סימן ל"ו · יבמה תפסה · יורש אומר מה שאירש מאבא מכור ·
יורש מכר או נתן מה שירש כבר קודם שהגיע לידו · יין חמן [illegible] ·
יין ישן · יין מיוחן · יין מכר והחמיץ · ישראל הבא מכח גוי ·
ישראל מכר קרקע לגוי [illegible] לישראל · יתום בן שלש עשרה
שנה כתן · גוררת או דקורים [illegible] או יונים · [illegible] למכר דבר
למכרו בשם לאחר : [illegible] · [illegible] או מוכר לך כתח

מוכר קבורה · כשם יד אם קנה · כשם נכסיו לבנו לאחר מותו ·
באופם השוכרת · כתובה תנאיהם ודיניה בשם מהרד"ם באלתכסי כ'
ראובן שיש לו בתים ושה וכו' מהרד"א ן' חיים ח"ב ל"ד · ועיי משפט
ח"כ י"ו ח' · כתובת אשו שמכרה · לוקח כליס מבית שאומן ·
לוקח מכר נכסיו. לגבים · לעולם ימכור · לקוחות מכרו · לשון
לא ימכור ר"ל · מבריח נכסיו · מה מכר ראשון · מה שתעלה מצודתי
מכור לך · מודעא וכל דיניה בשם מהר"ם גבריאלי ח"מ מ"ג · ספק
אם קדמה מודעא למכר ואם צריך מודעא כמוכר לגזלן ועניין בטול
מודעא במכר ושם כמה פוסקים · מודעא צריך · מוכר · מוכר
אומר בתאתים · מוכר קרקע לחברו ויצאו עליו עסיקין · מום במקח
ידע המוכר · מומים במקח · מזונות אשתו מדרבנן מכרה למזונות בלי
שבועה והכרזה · מזונות ודירה נתחייב ראובן לבנו ולכלתו · מחאה
מחה במוכר · מחזיק בנכסי הגר קנה כל · מחש שנמצא בעיני ·
מחילה במכר · מטלטלי במקרקעי · מטלטלים נקנים בחוב שהות
מחמת המכר · מי שנולד הספק ברשותו · מי שפרע · מכירת
מטלטלים · מכר · מכר בחזקה שיש לו ונמצא שאין לו · מכר דבר
ולא פירש השעור · מכר ונתן לו מקלת דמים · מכר חפץ לחברו
ב"נ · מלוה מכר נכסי לוה שלא בפניו · מלוה על המשכון במוכרם ·
מלוה על פה שוי שמוכר קרקע לחברו ולאחר ימים בתובע ממנו המעות ·
מלוה קונה · מנהג במכירה · מעות ואינו מקפיד · מעלין בקדש
ולא מורידין · מעמד שלשתן נעשה בטעות בשם מהרד"ם אלשיך קכ"ד ·
מצוה מכרו קהל · מצות הנמכרות · מכר ודיניו לענין מביהם · מגרים
ודיניהם לענין מכירה · מקבל למכור · מקבל מתנה וגבה
בה · מקדיש בית או · משום מכר · מקח איזה דברים אסור לערב בו ·
מקח וממכר · מקח טעות ודיניו · מרבין על שסבר ואין מרבין
על שמכר משום רבית · מרחץ מכר · משא ומתן עם הגוים ·
משכיר בית לזמן · מתחייב בדבר שלא בא לעולם בשם מהרש"ך ח"א
ק"נ · מתנה אין בה אחריות · מתנה על מנת להחזיר לזו · מתנה
על תנאי · נדוניא וחזרתה בשם מהר"ם גלאנטי מ"ט · אשה
מכרה כתובתה במקום שאין יכולה ליתן במתנה לבעלה שם ד"ה הר"ן
בתשו' סימן י"ד · נחלת אבותיו אחד רצה לשוב לה · נכסי אשתו ·
נכסי שגר הרי הן · נכסי הקדש · נכסיו הראשונים · נכסי יתומים
אופן · נכסי יתומים איתני · נכסי מלוג הבעל אוכל פירות בשם הר"ג
שלח ו' · נכסי מלוג נפלו לה · נכסי לאן ברזל ודיניהם · נפרע
שלא בפניו בשם רשד"ם ח"מ ר"ן · נזים שהיה נשא · סרגא דארעא ·
סחורה שנים מכר בלי משיכה ונאבדה · סטראי כיצד בשם מהרד"ם
סראגי ח"מ פ"ד · ספינה שמוכרה · ספינה נקנית · ספר תורה
אין מוכרין · ספר תורה וספרים אם · ספר תורה מלית · סקריקון ·
סרסור אינו יכול · סרסור אם מכר · סרסור לא ימכיר כאזרחי ·
סרסור מכר · סרסור מסר לו ראובן · עבד גדול או קטן · עבד
שמוכרו · עבדו מכר לגוי או לגר תושב · עבדים ומטלטלים ·
עבדים וקרקעות · עבדים שהיו לו ומכר אחד סתם · עבד כנעני
המוכרו איכי · עבד כנעני שמכרו לגוי · עבדו מכר לגוי או לגר
תושב · עבדו מכר לחוצה לארץ · עבד שברח אפילו מאדוניו · עבודת
ורד אין · עביד איניש דשייר · עגלה מכר · עול מכר · עור
ובהמה מכר בקנין סודר · עייל ונפיק אזוזי · עיר מכר בית הבד
ערב באחריות דמכירה · ערבות אם צריך להעמיד מכירת שדה שמכרו
ומ"מ נראה כי בשלו צריך · ערב ישראל לגוי בעד ישראל מכרו · עשר
שדות · פידו"קומיסו כגי שמואל · פירות אין מערבין · פירות
אכבירה · פירות בפירות · פירות המוכרין · פירות בודת · פירות
להוליך למקום · פירות מכר · פירות סוכך · פסוק דמים · פעוטות
מקחן ממכרו · פרה מכר · פרעון שגיע זמנו · פשרה יש לה ·
פשרה כמכר · לדקה מי שיש · צמר או בקר מכר · קבר המוכר
את המקום · קבר שמוכרו · קונטרא"סו הכתוב בפנקס סופר [illegible]
מזמוסים אם יש דרך למוכרו · קטן איתמי · קטן למכור בנכסי
אביו · קטן דברים ד"ה שם אות י"ג · קרקע מכר או השכיר · קרקע
בית הכנסת הכניסו הכלים בתוך ביתו · קרקע המוכרת · קרקע
שגזלתו במתנה · קרקע קנה בשביל חברו · ראובן מכר ביתו לשמעון ·
רבית במכירת קרקעות · רבית במכר · רבית דרבנן דרך · רוב הקהל ·
רואה שאוכל · שבועת אלמנה ותרומה · שביעית אלמנה ודיניה בשם
מהרש"ם סימן ק"ד · ובשם כני שמואל לא כשיחד ליה לשם איזה כריסם
שבועה ושלא תפסה · שבח גזולה · שביתת בהמה ומכר · שדה גדול
או קטן · שדה שבי חייא · שדה זו כשאמכרנה הרי שלך · שדה
ענבים · שדה מכר ושייר אילנות · שדה מכר לאחר ואילנות לאחר ·
שדה מכר לעכו"ם שרגיל בה · שדה מכר לפירותיו · שדה פלוני מכור
לך :

דאחריות עליו תנאו קיים ואינו מבה״לה משטר וחכו בסוף השלש שנים · גדולי תרומה דף רל״ט ע״ג וע״ד המוכר סחורה להכרו בעד י״ב דינרים לזמן פלוני ושוב אמר לו תן לי עכשיו ואנכה לך שנים אם נגמר תנאי זה אינו יכול לשוב ולומר שיתן י״ב לזמן פלוני כבתחילה ואם לא נגמר הרשות בידו · גדולי תרומה דף רס״ז ע״כ בענין טרשא שריא שלדעת רבינו תננאל מותר למכור פירות במרחשון בהמתנה לפרוע ליום הדמים באייר כשער של אייר שהוא דרכו להתייקר בו הפירות · ש״ע י״ד סימן קע״ג סעיף א׳ · ספר הזכרונות זכרון ד׳ הביאו לקח הקמח י״ד דף נ״ו ע״ב ופנים חדשות דף י״ז ע״ב הנוהגים להמרות איש את רעהו ולומר לו תילך סבעת זו וכיוצא ע״מ שתתן לי בעדה כך וכך לכשתנשא או לכשיהיה לך בן זכר וכיוצא ומרבה עליו את הדמים בכלי הצדדים יש לחוש · גדולי תרומה דף ק״ל המוכר בהמתנה על הדרכים המותרים ובתוך הזמן רוצה הלוה לפרוע מהו לכוף למוכר יקבל · מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג סימן י״ט ראובן לקח סחורה מיוחדת בתקפה ומכר אותה לשמעון בפחות מהערך שלקח וחזר שמעון ומכר אותה ליהודה באותו ערך אין כאן רבית · אם יש הכחשת טענות ביניהם שאומר ראובן שתחילה שאל לו מעות בהקפה וא״ל אין לי אלא סחורה ונתן לו נאמן יהודה אפילו שלא בשבועה ומה גם אם יש בשטר נאמנות ואפילו אחר שישלם לו לא מצי טעין ראובן לקחת ממני שלא כדין להשביעו חיסת וכ״ש דאיכא שבועה בשטר ועי״ל סימן ד׳ :

מכירה בהמתנת המעות עיין · סמיכה הדיסס · טרפות מסכעות הפולים כנס מהרד״י טראני מ׳ ל״ה וכנס מהריט״ץ תשו׳ ל״נ · מכר אין מרבין · נכוי כמטרות · סחורה עוסקין · סטוקו פטראני מיהו כנס מהרד״י טראני ח״מ פ״ד · סרסור או פאטורי · פירות אין פוסקין · פקיד סמכר בסחורה בהמתנת זמן · רבית בהערמה כנס רבי לוי בן חביב תשו׳ ק״ד וכנס גדולי תרומה דף רג״כ · רבית במכר · רבית דרבנן ודרך כנס פני משה ע״נ ופרק מסס אהרן מ״ח ק״ך וכנס מהריט״ץ דף קל״כ :

מכירה בזול בשביל שהלוקח נותן לו מעות מיד · אעפ״י שיצא השער ויש תרתי לרעותא כל שהוא כמ׳ זמן סותב · גדולי תרומה דף רכ״ט · עוד שם בספר גדולי תרומה ש׳ שיש לו סחורה שנמכרת בזול כאן ובמקום אחר ביוקר אמר לו חבירו ממקום הזול תנה לי כאן ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם ואשתמש בדמים יש בזה חילוקים ורוב להחמיר ועיין שולחן ערוך י״ד סימן קע״ג סעיף ט״ו : פוסקין על הפירות · פירות אין פוסקין · רבית דרבנן כנס פני משה ע״ד וע״ה :

מכירה בחובו בני משה תשו׳ נ״ב דף ק״ה ק״ו · ק״ז ראובן היה חייב לשמעון בשטר וקנו ק״נ א״ם ובשבועה חמורה · איך מכר צד אחר מחזקת הבתים אשר לו לשמעון בעד חובו כפי שישומו פלוני ופלוני וכעת לא נמצאו הבירורים והלך שמעון ואמר לשוכרים שמהיום ההוא והלאה לא יתננו השכירות לראובן · שהבתים שלו ואחר יום או יומים נשרפו הבתים ושמעון טוען כיון שלא קנה בכסף שטר וחזקה שלא נשל גדר ופרץ קטן אין כאן שבועה אין כאן והרב המחבר דן וזיכה את ראובן לפוטרו מחובו כפי מה שישומו הבירורים כסברת הרמב״ם ודעמיה במוכר כחובו שקנה ועוד טעמים אחרים : מטלטלין נקנים כחוב :

מכירה באונאת הנאה עיין · סכנת הנאה לאומה ואין סעפל אוכל פירות · מהגייה ומרתה פסחתה כנס מהרד״ס טראני חלק א׳ · כ׳ :

מכירה בעד אחד מכר ראובן חזקה לשמעון ואחר כך נתחרט מהמכירה ובקש ממנו שיחזירנה לו והוא יחזיר לו את הדמים שקבל ויוסיף עליהם ושמעון לא רצה להחזירה לא בשבילו ולא בשביל אדם חשוב ונכבר שהלך לבקש מלפניו על הדבר גם הלך ראובן לפני חכם העיר שהלך לדבר עם שמעון ולא רצה ושוב נפטר ובנו טוענים שהחזקה ההיא בתורת שכירות באת לידו ושאין לו כי אם עד אחד על המכירה זמת שתורה לפני החכם שלא לחשבע עם שעון אמר הרב ... רבנו השמ״ ... בענין רמשרת

סנה לפ׳לתי פירי וכרי בן לב ח״א ק״י :

מכירה בעדים עיין אחריות טעות סופר ד״ה כני משה :

מכירה בפחות או יותר משיווי החפץ בכדי שאין הדעת נוטה יש לו דין מתנת רמב״ם פרק כ״ז מהלכות מכירה · דברי ריבות סימן רל״ז · קלעי סימן פ״ו : אונאה · מקח טעות :

מכירה בשבת או מתנה וכ״ש כ״ש או קני מידו ומעשיו קיימים רמב״ם פ׳ ל׳ מהלכות מכירה · עיין שבות יעקב ח״ב תשו׳ ק״ז שהאריך ועיין ח״מ סי׳ קצ״ה וס״ס רל״ה : דברים אסורים משום ספות · מקח וממכר קנעסה באסור · פדיון הבן בשבת :

מכירה דאורייתא הרי״ף פ״ח רכ״ב דף רכ״ב ע״ב :

מכירה היא הוצאה מרשות לרשות ועל כן אין אדם מקנה לעצמו ח״מ סי׳ קפ״ה וקפ״ט · לע״ש סימן קפ״ה : אין אדם מקנה בשל עצמו · מכירה מה נקרא מכירה :

מכירה ודיניה רמב״ם פ״ב מה׳ מכירת :

מכירה והדברים הנכללים בדבר הנמכר והדברים שאינם נכללים ושאר דיני מכירה כ״ב פ״ד פ״ח פ״ו פ״ז · עיין כל דבר הנמכר במקומו וכל דינים אלו דמכירה אינם א״א במקום דליכא מנהג רמב״ם פכ״ו מה׳ מכירה ח״מ סימן רט״ו ורי״ח ור״כ ולבוש עיר שושן · ש״ע ח״מ סי״ר״כס נ״ו׳ : סדה דבי חייא :

מכירה וחלוק לשונותיה ומה מכר עיין · סדה ר׳ חייא :

מכירה לאחר מיתה אינו מועיל הר׳ אלשיך תשו׳ י״ב : סכינ חרש מכר :

מכירה לבטל מתנה עיין · מכות נתן לבנו :

מכירה לגוי עיין · אומנות חכרו :

מכירה לזמן היינו המוכר גוף הדבר לזמן הוי מכירה גמורה רמב״ם פרק כ״ג מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רי״ב :

מכירה לשנים בית מכר ראובן לשמעון וחזר ומכרו ללוי ושכרו מזה ומורה מהרר״ם טראני ח״פ ב׳ קי״א :

מכירה לשנים עיין הרי״ף ור״ן פ׳ דכתובות דף רתקכ״ד ע״ב דהרשב״א מצא מי פירש החיא הלכתא דהנהו תרי שטרי דאתו לקמי דרב יוסף כמי שמכר לשנים ולאחר פירש בשטר בכ״ה בניסן ולשני כתב בניסן סתמא אין בעל חוב יכול לטרוף מאחר מהם וכל אחד מהם יכול לדחותו אצל השני לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו שאם בא לטרוף בר כ״ה דניסן אומר לו השני בעל כ״ט בניסן הוא והנחתי לך מקום לגבות הימנו ואם בא לטרוף בר ניסן סתמא יאמר לו בחד בניסן אנא והנחתי לך מקום לגבות והשיב דאינו דא״כ כל אדם יהיו עושים כן ויערימו להפסיד מבעל חוב אלא מהאי דכתב בניסן סתמא גבי וטעמו שם :

מכירה לשנים עיין · מכירה על תנאי ודיניה כנס מהרד״ס טראני ח״ב דף ק״ף · וכנס רסד״ס ח״מ ר״ס · מעמד שלשתן · כשטה כטעות כנס מהר״ס אלשיך קכ״ד · נכסים משועבדין אין נפרעין מהם במקום · סטרות סכים על לוי :

מכירה לשנים שמעון מכר בית לגוי ושוב חזר ומכרו לראובן וקבל עליו אחריות כשעבוד מטלטלי אגב מקרקעי אח״כ נתן פקדון ביד ראובן וחזר ואמר לו שיתנהו ללוי במעמד שלשתן ונתרצה ראובן לא הספיק ליתנה לו עד שבא הגוי והוציאו מן הבית יכול הוא להפרע מהפקדון שתחת ידו מהרר״ם אלשיך קכ״ד :

מכירה מה נקרא מכירה ס׳ המקח והממכר שער א׳ רשד״ם ח״ד סי׳ ר״ט · מכירה היא :

מכירה מכר מי שנשבע שלא למכור חפץ פלוני אין במכירתו כלום הואיל דעבר על שבועתו ש״ע י״ד סי׳ ר״ל · חרם וקנס :

מכירה נשבע מוכר שלא יערער עליה וקבל גם חרם וערער על דמי המכירה שהיה בהם טעות חשבון אין על לא עת שבועה מהרח״א וכן חיים חלק א׳ סימן ד״ש :

מכירה סתם הוים באחריות ח״מ ולע״ש סימן רמ״ג :

Digitized by Google

סימן רי"ז ואינו חייב להביאו לבית דין ועיין תורת אמת פ"ו :

מכה חברו בבית הכנסת עיין · הספיקות יה . דיני קנסות אין דנין · בית הכנסת וכבודו · מבעם חברו בבית הכנסת · תקנות רבינו גרשום · קנס כפול למכה חברו בבית הכנסת :

מכה חברו עיין · חובל · חיבל בחברו והלך זה ומסרו · מנטום ידו · תקנות רבינו גרשום חרם על המכה חברו שיתידו לו הקהל קודם שיתרצה לנגדה בסכין עד שיקבל כל מה שיגזור ב"ד אם המוכה קובל וצועק ואם לאו יתירו הקהל לעצמם · עוד שם קנס קלוב למכה חברו אין מבית הכנסת ובבית הכנסת הקנס כפול · תמו ודיניה סימן ו' · וסימן ס' :

מכה חברו פסול לעדות בין הכאה שיש בה שוה פרוטה בין הכאה שאין בה שוה פרוטה מהרד"י קארו ב' :

מכה עיין · אבטו מכות :

מכה עיין · איש ואשה הוקשו · אליהו מחיוהו · אשה הכונס אותם ויצאו ילדים · בושת ונזק צער · גבריאל הופיאו · גר שבכה או שעסק בתורה · דברי חרופין קזין . דיני קנסות אין בשם מהרד"ם טראני דנין בזמן הזה קנס הכאה · דם המכה · דם מכה הכאה שיש בה · הכה תכה · ומחו לה אמותא · חובל · יצר הרע כרותי · לאו כופין · לגדרין קתני · לדרוכה עלם · מגביה ידו · מסו לתלות · מוסר ודיניו · מורדם בקרית דבר שמתחיל פני מסה · מחו ליה אמותא · מסטרין · מים מרוו מכם · ממרק עצמו לדבר עבירה · נבילת הסנדל ביום הכפורים · סוטר ליפו · סכינה עיין לדקה כופין · קטן חייב לגלם הגולה ומכין אותו לפי כחו · קרום שעלה מחמת מכה · קרום שעל המכה · רוית · רפואת הקב"ה שפחה מעוברת שהוכה · תקנות רבינו גרשום · תסוכה ודיניה סימן ד' וסימן ח' :

מכה של חלל אינה צריכה אומד שאפילו אין שם בקיאין וחולה אינו אומר כלום עושים לו כל שרגילין לעשות לו בחול אבל כשיודעים ומכירים באותו חולי שימתין ואינו צריך חילול אסור לחלל עליו אעפ"י שהיא מכה של חלל הרי"ף ור"ן פי"ד דשבת דף קל"ט ע"א ש"ע אה"ע סימן שכ"ח סעיף ד' · כל מכה של חלל דהיינו מהשינים ולפנים ושינים עצמם בכלל מחללין עליה את השבת ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או בועא וכיוצא בזה אבל מיחושים אינם נקראים מכה מיהו מי שהוגש בשיניו ומצטער עליו לחוציאו אומר לגוי להוציאו ב"י בשם ארחות חיים ואסור והיותר הארוך · ש"ע והרי"ף ור"ן שם · ועיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים דיומא דף שכ"ה ע"א ועניין ר' יוחנן דחש בצפדינא וחוא כאב השינים ועבד לה סם בשבת דמכה של חלל היא :

גב היד וגב הרגל · אלו כיניהו בכל מקום :

מכוה אינה מיטמאה במחיה אלא בשער לבן ופשיון עיין · סחין :

מכוה ושחין מיטמאין בשבוע אחד ושני סימנים משנה ד' פ"ג דנגעים שער לבן ופשיון משנה א' פרק ט' דנגעים ואינם מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה ואין פושין לעור הבשר ואין עור הבשר פושה לתוכן משנה ב' ואיזו מכוה ואיזו שחין משנה א' :

דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר :

מכוער עיין · דבר מכוער · חכמה מפוארם . ערי כעור :

מכות הראויות להשתלש בעינן במלקות נ"י דמכות דף ש"א ע"א :

מכותלי כיצד ניכר שפחמי אתה כך אמר רבן גמליאל לרבי יהושע שהלך לפייסו וראה כותלי ביתו שחורים פחמי עושה פחמים ויי"א נפח ברכות פ"ד דף כ"ח :

מכה עיין · אב כאמר לומר · אדר בנפשם עבר · אומן בני אדם מן אבם וכובעין אמם · אי לא כוין דעתיה מחינן ליה · אחתו המכה · דינו מכות כחש"ע · סא רמו ליה · כל העושה אמה · כל הבאה למכות · עתירות לוקין · מודעים צריך לפסול · מכת מרדות · מעולם · מכות עשה התומר · מסלמין במתן · מכות קשה · מלפני · טטו · טליה בית דין יכול . טליה בית דין מסיקן · · ·

מכות פרושין עיין · מסיד פושם :

מכילתא קריי מדרש ואלה שמות מהרדש וזאת שר סוף

הספר רשב"ם דב"ב ונ"י שם דף רי"ז ע"א פ"ח :

כריתות פל הספרים · ספרא דבי :

מכין ועונשין שלא מן הדין · זכור לאברהם · א"ס · עיין מ"ס ערב המחבר ולס"ס כאות ב' מערכת ב"ד מכין ועונשין והרב חיד"א ז"ל בעין זוכר אות ס"ג כתב מכין ועונשין שלא מן הדין לעשות סייג לתור איסא שלנתא דרבוואתא אי להפיה בעינן סנהדרי נדו' או כל ב"ד מצי למעבד וכתב הרב המסיר ביד מלאכי ח"ג סימן תס"ו שיש לדקדק מדברי הרמב"ם פכ"ד דסנהדרין דסבר דבעינן סנהדרי גדולה · ואני כעניי בספר הקטן ברכ"י ח"מ סימן כ' עמדתי בדקדוק דברי הרמב"ם ושם כתבתי דמלבד להסור ומר"ן סברי בדעת הרמב"ם איפכא · ישי להכריע ולדקדק מדברי הרמב"ם דלא בעי סנהדרי גדולה וכדנקטי בדעתיה הטור ומרן · ושם כבתתי דברי הראשונים והאחרונים בעניין זה ע"ש באורך · עכ"ד ובענין ב"ד מכין ועונשין שלא מה"ד עיין תומת ישרים סי' קס"ח · סו"ס מהרי"ו סימן כ"ח · סו"ת דע"ת סימן פ"ח · רד"ך בית כ"ב · בית יעקב סימן קכ"ס · מהריב"ל ח"ב סימן מ"ד · בית דוד ח"מ סי' כ' וסימן ו' · דבר שמם ח"ב ח"מ סי' א' וב' :

מכירה אדם בוש למכור על פתח ביתו וניתן לאשתו ומופרת ב"ק דף קי"א :

מכירה אינה מתקיימת אלא בדבר שיש בו ממש בדבר שבא לעולם ובדבר שברשותו מקח וממכר שער ב' · וגר :

מכירה אינה מתקיימת בחמשה דברים מצד הלוקח המוכר למי שאינו אדם למי שאינו ילוד בעל מכר קרקע לאשתו במעות סמונים · המוכר לעבר אותם שאין יכולין הם בנפשותם כקטן וחרש · עיין מקח וממכר שער ח' · באיזה מוכר המכר מתקיים מקח וממכר שער ג' :

בעל מכר קרקע לאשתו כשטר מקויים :

מכירה אינה מתקיימת בלי פיסוק דמים הריב"ש סימן קמ"ה · עיין הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ב דף רי"ג ע"א ופ"ה דב"ב דף ר"ג ריש ע"ב ש"ע ח"מ סימן ר' סעיף ד' ח' :

מטלטלים כלם הניקנים · מקח נעשה נקנין :

מכירה באונס ובמוסר מודעא ובטלה ש"ע ח"מ סימן ר"ח ורי"ניחם שם · הוי מכר · רמב"ם פ"י מה' מכירה אנסוהו למכור מכירתו מכר אגב זוזי פ' חזקת · מהרש"ך ח"ק א' ע"א ראובן מכר חנותו לגוי בפחות משוויו מחמת אנסו ומסר מודעא ושוב יהודים קנוה מהגוי הרי ראובן מוציאה מתחת ידם :

מודעא וכל דיניה בכמה פוסקים · תלוהו וזבין :

מכירה באונס עיין · אונס במכר · בעל חוב וכתובה לענין בשם רש"ל ס"ח ח"מ רפ"ב · הודאה באונס כמודעא ונאמנים ודינים בשם רשל"ם ח"מ רפ"ם ומהרש"ך ח"ב כ"ג · מודעא וכל דיניה : מודעא צריך שיכתבו היכא שנראה הוי במכר או במחילה · ערב ישראל לגוי בשם רשל"ם ח"מ סימן קכ"ו · שדה זו בשאמכרנה · תלוהו ·

מכירה באחריות עיין · אחריות · דמפקת מכים · חזקות · עיין בשם דפרי ריבות ק"י והמוכר מעכב · מכירה שלא באחריות :

מכירה בהמתנת המעות והעלאת השווי וחשש רבית · מהר"ר לוי בן חביב תשו' ע' ראובן רצה לקנות סחורה שביד לוי ולא היו בידו מעות ואמר לו לשמעון קנה אותה ואח"כ תמכרנה לי ביוקר הרי זה אסור · מהר"י בן לב ח"א דף ע"ח אסור להלוות מעותו למכור סחורה בהמתנה ביותר מכדי שוויה ואפילו בנכסי יתומים · מהר"ם טראני ח"א ט' וקי"ן אסור להלוות לחברו ע"מ שיקנה ממנו קצרת סחורה ביותר משוויה דהוי קרוב לרבית קצוצה ויי"א דהוי רבית קצוצה ואפילו בסתם אם מעלהו הרבה במפרש דמי · ושם קי"ר בעינן המוכר עמר בהקפה ביותר משוויה במעות בעין נוהגים שלא לממות · רשד"ם י"ד סימן ס"ט ראובן מכר לשמעון סחורה בי"ב זהובים ונתחייב להחזיק הריטור אחר שני חדשים ערך כך למאת אסור ויצר יעשה ועיין מהרד"ם טראני סימן רנ"ט · מהרד"י לוי נ"א ראובן קנה מאלמנה הרכה נכסים של חנות וכתב עליו שטר חוב מפרודים ת"ק להתם לה מהיום עד ג' שנים ועוד עשה פירות בכל חדש חה בעד השומ"פ"נגו מהחנות ועל

תאחריות

לא תעשה שיש עמה כרת · סקילה · שריפות · עיין הרמב״ם · רוצח נתערב · שבת אסור לשבות · שריפה :

מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהם מחמיצים משנה הרי״ף ור״ן פ״ג דפסחים דף דל״ט ע״א · ש״ע א״ח סימן תנ״ט סעיף ג׳ אם האשה שהיא לשה היא מקטפת במים וכה אם לש אחר זמן איסור חמץ אלו המים עם שאר המים שרוחצים בהם העריבה לא ישפכם אלא במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמיץ :

מיתת בית דין אינה דוחה לא שבת ולא יום טוב נ״י דסנהדרין דף רפ״ג ע״א והרי״ף שם · ר״ע על משנה א׳ פ״ד דסנהדרין · יד אליהו תשו׳ י״א אי שרי לחלל שבת ולהרוג בזמן הזה את המתחייב הריגה כמ״ש בח״מ סימן תכ״ה אי נימא מנו דשרי להמיתו שלא עפ״י סנהדרין כגון אלו המבוארים בסימן שפ״ח ותכ״ה וא״כ לא דמי לרציחה בזמן סנהדרין דאיתה דוחה שבת וכו׳ אי נימא נהי דהתורה אפקריה לדמיה אפילו בשביל ממון וכו׳ עכ״פ לא ניתן שבת לידחות מפניו דהא אין לחלל שבת בשביל הפסד ממון שבעולם וכן לענין שפיכות דמים והמחבר ביאר באיזה זמן הדין כן ואם הוא רודף ופלפל בניתן להצילו בנפשו ושם מ״ש רש״י דשבת המיר מעבודה זרה ועיין ג״כ יד אליהו על זה בסוף תשו׳ פ״ג:

שבת אסור לענוש :

מיתת בית דין עיין · מיתות בית דין עיין :

מיתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם משנה ח׳ פ״ח דסנהדרין :

מיתת צדיקים מכפרת מ״ק פ״ב דף כ״ח · אהרן למה נסמכה מרים למה נסמכה מיתתה :

מיתת צדיקים עיין · חשיב את לאתפוסי · מיתתן הוה נבייהו :

מכאוב עיין · רפואה מיתה :

מכאן אתה למד עיין · מפל מלינו :

מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב״ה דא״ר אליעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה׳ למי שיכול להשמיע כל תהלתו מגלה פ״ב דף י״ח פירוש מכאן ואילך על הברכות שתקנו חכמים בתפלה אסור לספר לקבוע ברכה למי שיכול ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מדעתו אלא מה שתקנו חכמים :

מכאן ואילך כזורק אבן לחמת פסחים דף י״ב ע״ב האוכל סעודת שחרית אחר שש שעות ביום אם לא טעים מידי בצפרא · ש״ע א״ח סימן קנ״ז · שבת פ״ק דף י״ד פסחים פ״ק דף י״ב · פרש״י כזורק אבן לחמת קשה לגוף ור״נ לא קשה ולא יפה אלא הוי כזורק אבן לחמת שאין לו כח המושך ואדם העושה כן ממעט כח המושך מן האצטומכה ונעשה כחמת : אכילה עיין · כליות יועצות ד״ה ווסט קרביים :

מכאן לבעל הקורה שיכנס בעוביה של קורה ברכות פ״ט דף ס״ד עין ישראל סימן קל״ח · מ״ד יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה פי׳ שיאחז בעובי הקורה אם בא לטלטלה ממקום למקום לתתה מבנין כלומר יעקב שבל הבנים שלו וטרח בגדולים יבקש עליהם רחמים :

זכור לאברהם · א״ה · מכאן סמכו חכמים מן התורה · לסוף זה תורה דליכא מן התורה אלא מדרבנן מדלא קאמר מכאן אמרו או מכאן למדו · כ״כ הרב קרבן אהרן פרשת אמור ואני הדל מצאתי סביא דמסייע ליה דברי התוספות בסוטה דף ל״ד ע״ש ודברי הרמב״ן בחידושיו לכתובות בסוף המסכתא (והם בדפוס רק מחברו עמם חידושי הרשב״א) מוכח שבמאמר מכאן סמכו חכמים מן התורה הוא זה איתא דאדרשא אסמכתא אמנם הוא מה דאיתא באותו תורה סבע״ק ובכר כתבתי זה דרך אגב לעיל במערכת ד׳ אות כ׳ בד פ״ד יע״ש דין הוא · סל״ד באומר ליכתב במקומו [illegible] · קרת שון אומר אות כ״ם · [illegible] כלל אבתן למדו דקאמר לפעמים סמ״ג · כתב [illegible] אות ת״ש דלפעמים . מכינו דקאמר [illegible] [illegible] [illegible] דבתורתי שם [illegible] דככר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

פסחים מ״ח א׳ יעש״ל :

מכבדות של תמרה עיין · סלינה :

מכבס בגדים בשבת הוא תולדת מלבן רמב״ם פ״א מה׳ שבת · אורג של תלאות · מלבן בשבת :

מכבש וצורתו ועניני עיין משנה ז׳ פ״ד דזבים בת״ט :

מכבש עיין · הכל אסור בכבישת בגדיו :

מכבש של בעל הבית מתירין אותו ליטול ממנו בגדים לצורך השבת ושל אומן אסור משנה הרי״ף ור״ן פ׳ עשרים דשבת דף ק״מ ע״ב ש״ע א״ח סימן ש״ב סעיף ד׳ מכבש הוא כלי שכובשין בו בגדים אחר הכביסה והם שתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם מכבש של בעל הבית מתירין אותו ליטול ממנו בגדים לצורך השבת ושל אומן אסור מפני שהוא תחוב בחוזקה והתרתו דומה לסתירה :

מכדי דרב לא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך כך אמר רמי בר חמא לרב נחמן כיון שאינך מסכים לדברי רב למה לך לבא במקומו להרץ קושייתו ולהעמיד דבריו ב״ק פ״ט דף ק״ו · הרי״ף ונ״י פ״ט דב״ק דף ס׳ ע״א ;

מכה אב ואם ודיניו ש״ע י״ד סימן רמ״א · שלא לחבות אב ואם דכתיב בפרשת משפטים ומכה אביו ואמו מות יומת סנהדרין ופ׳ ארבע מיתות מכילתא ספרא · רמב״ם פ״ה מהלכות ממרים · סמ״ג לא תעשה סימן רי״ח · בן אינו מקיז דם לאביו ואינו מוציא קוץ תחוב לאביו. הרי״ף פ״י דסנהדרין דף רפ״ת ע״ב · ואם הבן שליח ב״ד לא יכה אביו במצות ב״ד שם · ועיין ח״מ סימן תפ״ד · פסקי ריקאנאטי סימן תס״ת איזה דברים שאין עושה הבן לאא משום חבלה החובל בהוריו משנה בהחובל רמב״ם והריות ספר פרק ד׳ מהלכות חובל · חושן משפט סימן תכ״ד :

בן מכל מקום · היקש מסכתן מתרי · היקש מליכי · ויו לחבר או לחלק · חובל באביו ואמו · יש חייב על מעשה סודו ופטור על מעשה עצמו · לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין · לעדין קתני · מודעה וכל דיניה ד״ס בסמ״ג על כ״י אות כ״ד · הקלל · ספיקא דאורייתא לחומרא · קטן אוכל כליות :

מכה ברופן עיין · דושן מלאכו :

מכה בפטיש אינו חייב אלא בגמר מלאכה משנה ב׳ פ״ז דשבת ר״ע · רמב״ם פ״י מהלכות שבת פסקא י״ו · הרי״ף שם דף קל״א ע״א · הרי״ף ור״ן דשבת דף קל״ו ע״א פי״ב · המסתת את האבן כל שהוא חייב משום מכה בפטיש ושאר דיני מכה בפטיש והם כל גמר מלאכה רמב״ם שם :

אבות מלאכות · אורג בשבת · גמר מלאכה · כותב אות :

מכה בשבת ודיניה ש״ע א״ח סי׳ שכ״ח סעיף כ״ב מעבידין גלדי המכה וסכין אותה בשמן (בריתא בגמ׳ דשבת דף נ״ג) אבל לא בחלב מפני שהוא נמוח (טור ומרדכי שם) ואפילו בנסר מכה דליכא אלא צערא שרי אבל אין נותנים עליה שמן וחמין מעורבים יחד (גמרא דשבת דף קל״ד וכשמואל וכפירוש התוספות) ולא ע״ג מוך ליתנו עליה אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה (שם בריתא) עיין הרי״ף ור״ן פי״ט דשבת דף קנ״ד ע״ב ודף קנ״ה ע״א נותנים ספוג וחתיכות בגדים יבשים וחדשים שאינם לרפואה (שם בגמרא וכפי׳ הרי״ף וכפי׳ רש״י לפי׳ הרא״ש) אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה אבל לא ישנים שהם מרפאים והני מילי ישנים שלא ניתנו מעולם על המכה (שם כפי׳ רש״י) אבל אם היו כבר על המכה אפילו ישנים שרי דשוב אינם מרפאים · סעיף כ״ד נותנים עלה על גב מכה בשבת שאינו אלא כמשמרה חוץ מעלי נפנים שהם לרפואה (סמ״ג בשם הירושלמי פ״א דשבת) ואין נותנין נמי על המכה שהוא מרפא (טור) רסיס חיגיה בשבת :

מכה בשבת לשום עליה רטייה עיין · נכיפת עיין :

מכה חברו אחר המכה אחר מקריביו או חברו ח״מ סימן תכ״א · המכה חברו רמב״ם פ״ה מהלכות חובל קרית ספר פ״ה · ח״מ סימן ת״כ · רפדי ריבות סימן קי״ז דאש״ם חד״ב סימן צ״ח וקצ״נ · לע״ש סימן ת״כ · מכה הרודף להציל הנרדף הרשב״ם ח״ד סימן שפ״ד · מכה מי שנגמר דינו להריגה י״ד סימן רפ״א · הרואה דבר עבירה ביד מי [illegible]

סימן

מכר · שליש מסכיל גם אין חוששין · שליה ספר ראובן את מעשון ועם ראובן תוך הזמן · שליחות ודינין · שלשה כדקי · שלשה מתים כשהם · שלשה ספרים · שמחה שמיחה כרגע · שמואל · שנים אין שמיתין · שנים שהיו מהלכין בדרך : שני תלמידי חכמים · ששחט שלינה · ששה דברים כשושם אותה מיד מת · תל תקשיה · תלמיד חכם שמשלת רכב · תגוק בן יומו גוזל ומנחיל · תפיסת האי פיתם · תמשם נכנסו כשייסן לגן עדן · תשע מלות :

זכור לאברהם · א"ה · מיתה השמאן דתכי כמיתה ולהו מיתה עמוס בן כתבו התוס' בבכור דף כ"ל ד"ה וא' :

מיהן דהאי דהבן צשמכת פיה דכילה של תרומה שכפלו לתוך הסאת וכו' ההוכלה במיתה · דלהו דוקה הלה חמו' מדרבנן כעין איסור מיתה ונפקה מינה להלקוי שפי מפאד מלקיות הו לקוכרן בין רפעים נמודים והע"נ דתרו' פירות דרבנן מ"מ סייך להחתורי טפי נגרי משום דגן ותירוש ואוריתא · שרע ארעה דרבנן מ"כ אות קל"א :

מיתה על דבר שקר עיי סימן קס"ה :

מיתה פתאומית לא חיישינן לה משנה ז' פ"א דערובין בתי"ט ב"ק נ"י דף מ' ע"א ומשנה א' דיומא ברי"ע מיתה שכיחא טומאה לא שכיחא ועיין משנה ח' פ"ח דכתובות בתי"ט · הרי"ף על הרי"ף פ"א דערובין דף קצ"ב ע"א :

על עינך חזיתיה · מיתה לה · מיתה משונה · סלגוכות · ר' חנינה בן חכינהי · שמחה מתיתה כרגע :

זכור לאברהם · א"ה · מיתה פתאומית שמה שהגו דו"ליס כמה פעמים בני אדם בריאים והם מתים מיתה פתאומית זה מורה דנקותו יתברך שמנו על ידי הנשמה ולכן מסלקה כל זמן סירלה · הרב מעבר יבוק דף נ"ה ע"ב :

מיתה קודם זמנה חגיגה פ"ק דף ח' ודברי מלאך המות אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במילי מוסיפנא להו ליה והויא אחלופיה ומהא יש להקשות לר' עקיבא דאית ליה בשלהי החולץ דף ך משלו הוסיפו לו לחזקיהו ולית ליה זכה מוסיפין לו הא משמע הכא דמוסיפין ות"ע · ובב"ק פרק בתרא דף קי"ז רב כהנא מת מפני שחשדו רבי יוחנן שמחייך ביה והלש דעתיה ואח"כ בעא רחמי ואוקמיה ונראה שחזר והלך לביתו דאמר אי לאו דנסבי כהנא לא נלאי · עד דבר שקר עי' מאמר קס"ה · אי איכא צורבא מרבנן · כת כהן נמלי ספי · לעולם אל יפתח · מרים מגלה · סכ סכי :

מיתה שיש בה טריפה חשיבא להו ומפלתי בה לע"ז הרי"ן פ"א דע"ז דף ש"ן ע"ב :

מיתה שכיחא ולא מיתת שונאיו בחייו משנה כ' פ"ט דנדרים בתי"ט · שכיחא לגבי עושר שם משנה ז' פ"ג דגטין בתי"ט : חכרך מית :

מיתה שכיחא ולגבי טומאה דקרי ודוק דעס דתארין לא שכיחא מהרי"י קארו ר' :

מיתות בית דין איזו היא חמורה ואיזו היא קלה הרי"ף ורש"י פ"ז דסנהדרין דף דפ"ה ע"א ומשנה סקילה חמורה משריפה ושתיהן חמורות מהרג ושלשתן מחנק ונפקא מינה למחוייב מיתות שנידון בחמורה ור' שמעון סבר דשריפה חמורה ובגמ' מפרש פלוגתייהו עיין רמב"ם פרק י"ד וט"ו מהלכות סנהדרין · ובנ"י שם כל דיני מיתות בית דין על סדר ודיניהן :

מיתות בית דין איזו היא חמורה ואיזו היא קלה עיין · סקילה חמורה :

מיתות בית דין אין מכמינים להם עדים חוץ ממסית משנה דסנהדרין הביאה נ"י פ"ז דף רפ"ה ע"א : עדים אין מכמינין :

מיתות ב"ד ארבע רמב"ם פי"ד מהלכות סנהדרין · ופרק ט"ו · משנה א' פ"ז דסנהדרין · ועיין כל פ"ו ופ"ז סקילה שריפה הרג וחנק :

מיתות בית דין בטלו דין ארבע מיתות לא בטלו גופי הלכות אות ק"ד בטלו ארבע מיתות משחרב בית המקדש מכל מקום דין ארבע מיתות לא בטלו תמצא בכמה דוכתי ויש בזה כלל מתוספות פ"ב דכתובות ד"ה דין ארבע מיתות לא בטלו דעל ידי תשובה הקב"ה מיקל · ובזאת יובן מ"ש בסוף הדבור ה"ל ובפ' אחר דיני ממונות דפריך והא בר נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר עכ"ל ואפשר שהוא מקושר עם הקודם שכתבו ו"ל דעל ידי תשובה הקב"ה מיקל ובזה קשו דכיון דדין ארבע מיתות הקב"ה מזיז ממקומו לפי מה שהוא אדם א"כ כי היכי דעל ידי תשובה מיקל הקב"ה דינו מי שחייב סקילה לדונו בחנק הקל הכי נמי ניתא למי שעומד במרדו הקב"ה מחמיר עליו דינו מסייף לשריפה וא"כ מאי פריך התם בפ' אחר דיני ממונות והאי בר נחש איפא שהחמיר עליו הקב"ה מדיני אדם לפי שעמד במרדו ולא עשה תשובה כשרבר לו ר' שמעון ולא חורה ובשלמא אם דין ד' מיתות אינו זז לעולם אפילו על ידי תשובה ניחא ותירצו דשפיר פריך לפי שהתחמיר עליו יותר מהראוי דדוקא להקל עליו מסה שנתחייב בב"ד ע"י תשובת הקב"ה מיקל אבל להחמיר עליו דינו יותר ממה שהיה חייב אם היה בבית דין אין סברא דאפילו היה נידון בבית דין אפילו שלא היה עושה תשובה לא היו מחמירין עליו יותר מאם עשה תשובה ואפשר עוד קרוב לזה דהכי פירושו והא דפריך בפי מה שסיימו לכתוב דדין ד' מיתות אינו נוהג לעולם כדיני אדם אלא לפעמים משתנה מחמור לקל על ידי תשובה ולפעמים מבטל לגמרי להעניש לעה"ב וא"כ כיון דאמרת דמשתנה מחמת סברה א"כ מאי פריך בא' ר"מ והאי בר נחש הוא אימא אה"נ דלאו בר נחש אלא סייף אבל נשתנה דינו מן השמים שקללת ר"ש בן שטח גרמא לו להפוך דינו מסייף הקל לשריפה ובשלמא בדקס"ד מעיקרא דדין ד' מיתות אינו מתבטל לעולם ואפילו מחמת סבה ניחא ותירצו ה"א גופא פריך והאי בר נחש הוא לר"ש בן שטח פריך דלמה קללו שע"י זה החמיר עליו הקב"ה דינו יותר מהראוי אפילו היו עדים בדבר וסה נשתנה זה משאר רוצח דעלמא בעדים ותירץ הגמרא מילתא אחרינא הוה ביה ידע ר"ש שהיה חייב שריפה שהוא היה בסנהדרין ואפשר שלא היה עדות ברורה אז בדבר שלא יכלו הסנהדרין לדונו וראה שלא נעשה אז דינו מן השמים לכך קללו כדי שעל ידי קללתו יהא נידון כתמורת שכבר חייב בת וקרוב אני לומר שיש טעות דפוס ואלו הדברים שנכתבו בזה הדבור וה"ל והא דפריך וכו' צריך להעתיקם בסוף דבור דלעיל אהר מה שסיימו לכתוב וזה נו לה צריך לומר כך וי"ל דהא דפריך והאי בר נחש לפי שרצת להחמיר עליו יותר וכונתם שבאו לתרץ מה שהקשו דאין נראה לומר דבזמן בית המקדש לא היה דין ד' מיתות דבגדי כהונה מכפרין מטעם דפריך והאי בר נחש הוא והא אמר מר דין ד' מיתות לא בטלו ואעפ"י שהיה בימי שמעון בן שטח דהות בית המקדש קיים פריך שהיה לו למות דין ד' מיתות ואי בגדי כהונה מכפרין ה"ל למפרך עריפא מינה והאי בר מיתה כלל הוא הא בימי ר"ש בן שטח הוה ב"ה קיים ותירצו וי"ל דלעולם בזמן הבית לא היה דין ד' מיתות והתם דכי פריך והאי בר נחש הוא דכיון דתנן דאעפ"י שלא היה ראוי למות אפילו בידי שמים משום דבגדי כהונה כיפרו רצה הקב"ה להחמיר עליו ולהמיתו מ"מ למה החמיר עליו מן השמים להמיתו בשריפה לפחות תסגי ליה בלסטים באים עליו באלו לא היה בית המקדש שהיה דין ד' מיתות והוינן תרי תומרות חדא לדונו בלל מן השמים בין דהיו בגדי כהונה ותו תומרת שריפה וזה הדרך נכון וכונתם דקושיית הגמרא היא חזקה דמכ"ש פריך. והאי בר נחש הוא בלומר אפילו לא היו בגדי כהונה ובזה יתיישב קצת לע"ד מאי הקשה דמאי פריך והאי בר נחש הוא. אימא אה"נ אם לא היתה קללת חכם והקללה גרמא לו דבהא א"ש דכיון דהוו בגדי כהונה לא היה ראוי למות כלל ותסגי ליה בסייף הכלל העולה מדבריהם דבזמן ב"ה לא היה דין ד' מיתות לפי שלא היתה התראה בדבר לפי שבגדי כהונה מכפרים עוד כלל אחר דאף משחרב בית המקדש דאיכא דין ארבע מיתות לפעמים מקלים ע"י תשובה ולפעמים בטל דינא לגמרי לחייבו לעה"ב

מיתות בית דין עיין · אידי נכי מקרא · ארבע מיתות · ארבע מיתות נמסרו · ספק הנוגף קותה · הורג נפש שלא בעדים · כת · והבלעי ספחו ונלספו · חייבי מיתות : חייב מתי מיתות · חייבי כריתות · חלוקי בפרא · חנק : לאו שניתן לאזהרת · לא תאכלו על הדם · מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו · מיתת בית דין · מלות לא תעשה שאין בהם בית · מלקות

מיתה כיצד יפשר אדם סכנה ברכו · תשובה מי שהיה צריך
כזית תרומה בשבת לרשות הרבים ובאו העולים
ונשאלו עליה שחורה יטבלה וטבל לא חזי למידי ואין לומר
דמנו דאם יפריש עליו ממקום אחר דלא אמרינן מגו להוציא
נשמתו הלכות קטנות להרה"ר חאגיס ח"א תשובה קנ"א ·

מיתה לא חיישינן לה נ"י רפ"ו דיבמות דף תנ"ב ע"א
כנה"ג א"ח דף קס"ד ע"א אות נ"ו בכללים נפרדים
אע"ג דלשמא מת לא חיישינן לשמא ימות חיישינן היכא
דאיכא למיחש לאיסורא :

מיתה לא חיישינן לה עיין · בת ישראל לכהן והלך · השולח
השולחו שמדינת הים · מעות שלוה את הכהן ואת שלוי ואת
העני · שכוי חיישינן שמא מת · שליח שמכיח גם :

מיתה לא שכיחא עיין מיתה פתאומית · פניות שכיחא :

מיתה לא שכיחא ש"ע י"ד סימן רכ"ח סעיף י"ב ברנה"ה
מיתה פתאומית הוי מלתא דלא שכיחא אבל שאר
מיתות שכיחי דברי ריבות סימן שמ"ח · תשובת הכהן חלק
א' סימן א' מיתה לתרי לא שכיחא · קלעי סימן ל"ח רי"ע על
הרי"ף פרק א' דערובין דף קצ"ב ע"א ד"ה בכל עושין
לחיים · עץ חיים על משנה א' פרק א' דיומא ד"ה אמרו
לו אם כן :

זכור לאברהם · א"ה · מיתה לא שכיחא אלו דוקא בבריא אלא
אף אם היה חולה ביותר אמרינן כן משום דרוב
חולים לחיים ב"י י"ד סימן רכ"ח בשם הרמב"ן וכתב שם הש"ך דבגוסס
לא אמרינן כן כיון דרוב גוססים למיתה ופשוט הוא · הר' יד מלאכי
בכללי הדינים אות תמ"ד · והרב חיד"א בשיורי שם בסי' רכ"ח
כתב עיין ח"מ ריש סימן רכ"ב · והרב פרי צדיק בהגהותיו · והרב
מהר"ר לבי בתשובותיו סימן ק"ו · והרב חקרי לב אורח חיים סס"י
ק"ה · ע"כ :

מיתה מפלת גמרא דיבמות פ' בית שמאי דף קי"ט ע"א
שמה י"ב סוגית הגמרא לרבי אליעזר דמיתה
מפלת הרשב"א סימן אלף קצ"ח תגרש את האשה והחזירה
מותר ליבם ור' אליעזר אוסר א"ר פפא מאי טעמא דרבי
אליעזר לפי שעמדה עליו שעה אחת באיסור כלומר דקא
סבר נישואין הראשונים מפילים ודחינן ליה חליצת נמי לא
תבעי ואסיקנא דר' אליעזר מיתה מפלת סבירא ליה ולא
נישואין הראשונים וטעמיה הכא משום דגזור משום יתומה
בחיי האב וכו' עיין שם :

מיתה משונה עיין · ס"ע י"ד סימן שס"ד · בעלי תשובה בוא
ורא · הרוג · יולדת שמתה · בן סורר · מיתה
קודם · מת פתאום · פניות שכיחא · לדקה תצלנו · רמי ר' יוחנן :

מיתה סתם האמורה בתורה אינה אלא חנק גמרא עיין
תי"ט בריש משנה א' פי"א דסנהדרין · גמרא דף
נ"ב · עיין תי"ט בריש פ"ז דסנהדרין · הליכות אלי אות
תקנ"ח מיתה אמורה בתורה סתם אינה אלא חנק כתב
מהרא"ם פרשת אמור דף ר"ח ריש מפרשים דלא אמרו
זה אלא כי כתיב יומת לשון הופעל על ידי אחר אבל כשכתוב
ימות לא ודחה הגאון דבריהם עוד בלל אחר כתב הסמ"ג
והזר הקרב יומת בידי שמים שלא מצינו מיתת בית דין בקדש
ומקדש וכתב עליו מהרא"ם ולא ידעתי מי הגיד לו כן אבל
בדף ל"ב הסכים עמ"ג בין שמועת כלל שפ"א מיתה האמורה
בתורה סתם חנק ומיתה סתם בקדש ומקדש בידי שמים :
מיתה אמורה בתורה :

מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול משנה ו' פ"ב
דחולין ר"ע :

מיתה עיין אב בית דין שמת · אבל אסור ברחיצה · אדם
אינו מעשה · אדם נברא מן · אדם עשוי ללא · אהרן
לאחר שנסתלקה מיתתו · אומר למיתה ולנזקין · אוכלי פירות המיתה ·
אותו היום שנפטר רבי · אוהבת מלכות דקיסר · אוכרת עשה לאו
שמא · אוכרים לחייב מיתה · אוכרת השם השומעה · אי אמר לי
שקלא · אי מגית למכעי רחמי · אין אדם חוטא לשעת מיתה לתת
לבלי · אין אדם לוקה · אין שנכנס מן הדין · איש ואשה הוקשו ·
אכילת אלל · אסור כי קתני · אסכרה · אף הוא כשעת · ארבעה
מתו · ארבע מיתות · אשת איש נאמנת · אשה הכונס אותה ולא
ילדים · אשה סתם בעל ודחה · אשה כאלמנה · אמריך רבי עקיבא ·

השותף בשפו · כאן וראה אלא · בני נהל שמיר ראוק למסרת ·
בני אדם מתמעטים · בני אם יש לך הוטיב לך · בני נח מוסרין ·
בעל אונס תמיקם · בעל חוב אינו נוכה שנו מן דמי הגברת ·
בעל חוב אינו נוכה מדמי דאין בעל חוב נוכה מדמי דם הגברת · ברוך
אתה בעיר · ברא מסלק לחולא לארץ · בשעת פטירתו של אדם ·
גוי שמכים לישראל להשיד על דבר שיקנם חברו מיתה · גוססים רובן
למיתה · גט אחר · גמירי דפי צורי נודעת ומית עד שנייסו · גמלא
בשפי · דאמרן ליה שמא דשי · דבשי שבי כליסטים · דברי חכמים
בדרשנות · דברי חכמים שנוכר · דברי תורה אין מתקיימין · דברי
תורה כשמן לנגיד · דבר אלא כי לעולם כשם תורת חיים מדרש
ח"ח סימן פ' · מקבה גבסיו שבו לו שפה אחת קודם מיתה · דוד
שופטיו בן בעתו · דלי גביכאי · דל עינה מיתים · דם דעך ·
חלי שלן דשבתה נולד · הכל בויח · הלעיטהו לרשע
וימות · השכמה אם מת · הרג את הטרפה · הרג · הרג
הכשוה · השראת ספק · הוסבה לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה ·
בהלכתא כשנגא חלף · ויושב מבהמה · ולד במעי אמו למה
הוא דימה לשנקם · זוב לזמן · חזקה גדולה שיא · חזקה תלמיד
נשפטה · חייבים כריתות · חייבי מיתות שנתערבו · חכם שמת · חלוקי
כפרה · חמור דרבנן כעין איסור מיתה דאורייתא · חמשה אחד
מנשים · חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים · חליו עכר ומליו כן
חורין שור המיתה או מי שהמית חליה מפחה וקליס בת חורין · חרם
החרימוהו ומת · טול מה שנתת בי · יבא חלקי משתי · ישא חלקי
מתים · יהא רעוה דלא תמות · יואלה בנם · יסורי רבי · ירושה
ודיניה המניח לאחד סיוכה שעה אחת קודם מיתתו בקבלת נכסיו · יתומים
עם יתומים · כופר אסור · כה ורק לפני ידכו · כי נר מליה · כי
שביה · כי מבוכה · כך מקובלני שבית דינו · כל המאוחר בפסוק
זה קשה משבהו · כל מיני מיתות · כל מקום שנתנו · כמיתת בעלים
בו · כר"י בלא · כשמת · לא דמיא · לא לנשמתים מיניה · לא
תאכלו על הדם · לא תעמוד על דם רעך · לגו מגר ומת לעולם
אל ימנע אדם · לעולם יקבור · לשמוע העשים כמאן · מאן חביב ·
מבריח נכסיו · מחיים ולאחר מיתה · מה יעביד · מה נכיד · מוסר
באונם · מגרה במלבות · מותא כי · מות וחיים ביד לשון · מות
וזמת · מזונות בת אשמו · מחייב שטעם לו משלומין ומת קודם
שכבא · מחמשק · מי בהמכם · מי משלם ונפה למות · מי שנולד
בספק ברשותו · מיתות · מיקם · מכירה לאחר מיתה · מלאך
המות · מלקות במקום מיתה · מנודה שמת · מנכסיו ולמעה אחת
קודם מיתה · מנלו כתוב אחר מיתה · מקדיש נכסיו אם · מקדים
נכסיו ומכר דאם מת אחד מן האפטרופסים יהיה אפטרופוס הנשאר לבדו ·
מקין דם ואוכל · מקלס שאלה · מקרב אחר לצדיק ולרשע · מרים למה
נסמכה מיתתה · מרשה מת · משה ואהרן כחסלום מתו · משה משני
מת · משה עשה שלשה דברים · משלם מת או בטל השליחות · משל
לאדם שמהלך באישון לילה · משתות · משקולם זכיות ועוונות · מת
מת הבא בשלום · מתחייב בתוב נמור כתגלי שאין זמן הפרעון ·
מתחייב כמתנת לזמן ומת · מתנה אחר מיתה · מתנה לזמן · מתנה
לכל אחד ואחד מבניו ומת אחד מהם אחר בגוונא מהרב"ם סימן ס"ו ·
מתנה כמן אדם ומת ואח"כ מת המקבל · מתנת ש"מ איני · נתפשר ·
מת · משלום · נדוי כרוכו ומת · נכרת · נפש מעיד · נטילת
ודים השלום · נשיא שמת · נשיקה · נשמה יוצאת · נתכוין להרוג
את זה והרג · נתן עיניו בו · סוף אדם · סם המות · עבירות
עיין רמב"ם · עגל ערוף · עבים שאין אתם · עני גם ועושה שבעל
אח רשעים ליטא השטה ספיח · עם שלינו ספוקה ההנא · שיוצא ·
עבור קטני לשמים וז"ל טוב · שיה שנים בחכמה · צדיק שלנו נפטר ·
צדיק כשמת שבטר · צדיקים במיתתם נקראו חיים · צדיקים שמיתתם
צריכים כפרה · צוואת ודקדוק לצוות · צוואת שכיב מרע ודינים ·
לידה אסורה · קברו שמת · קנין אחר מיתה ליכא · קנה כרמל ·
קריעה תלמיד כל בגדיו · רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך · רבנתא ·
רבי חנינא בן חכינאי · רבי עיין כתובות · בשעת פטירתו של
רבי · רבי עקיבא תנו · רבנן · דולם נתפרב · רחמנא ליצלן ·
רשעים אין אחריתן להם · רמי עולא · רמי רבי יוחנן · רפא
בשעה שכלב · שב שני · שאול בהמה · שוב יום אחד · שומעים
כיצד · שותף שגב שכשלה משותפים במיתת עד שעיר · שותפים כתבו
שכל ידוע לחלוקין בשם תורת אמת ק"ם דאין השותף נוטל חלק מדמי דם
שאחר שהבדל · שותף שמת · שטרת אחר · שטר בקובה כתוב בה
שטר מוסמס · שטר מתנה כתוב בו בחיים ובמות · שיולי · שיבה אחד
ששים למיתה · שילה במעלים · שכבת זרע שמוליאו · שכיב מרע
מכר

פרק המדיר דף ע״ו ע״א בגמרא והובא בהרי״ף ור״ן פ״ז דכתובות דף הק״ו ע״ב וזה נוטה דעת הרי״ף וכתב הב״ם דאין לנו כזה אלא מ״ש הר״ן בשם הר״ז דפירש שרב והודה ס״ל דאותו שנולד הספק במומו עליו להביא ראיה והחמור ממנו של בעל החמור מקרי וכו׳ ואלג לרמי בר יחזקאל כיון שלא נולד הספק ברשותו אלא ברשות בעל הפרה על בעל הפרה להביא ראיה משום דאמרינן כאן נמצא וכאן מת וכו׳ וכאן שמת בבית בעל החמור מולהו טוהו דעליו הראיה וכו׳ וכ״כ הרב המגיד בשם קצת מפרשים דלא אמרינן הכי אלא כשמת החמור ברשות בעל החמור ובעל החמור אינו טוען בריא שהיה חי בשעת משיכת הפרה הא אם היה טוען בריא או שהיה החמור באגם על בעל הפרה להביא ראיה ג וכתבו השב״א והמב״ן שצ״ע על הרי״ף ז״ל שלא חלק כזה כלל) וי״א דעל בעל הפרה להביא ראיה דמאחר שקנה החמור בכל מקום שהוא הרי היה ברשות בעל הפרה ועליו להביא ראיה כמו שיתבאר בסמוך לענין טבח (טור בשם הרא״ש) ואם אינו מביא ראיה ישבע המוכר שלא ידע המומים האלו ופטור (מרדכי פרק המדיר) ראובן החליף עם שמעון סוס ביין וכאשר משך שמעון הסוס בא כותי ולקחו ממנו ואמר שהסוס נגנב ממנו ורוצה שמעון להחזיק ביין שבידו אם ראובן מודה שנגנב הסוס הוי מקח טעות ויוכל שמעון להחזיק מה שבידו אבל אם ראובן אינו מודה אמרינן דראובן מרדכי פרק הזהב הכותי משקר וצריך לתת היין והשובת מיימוני דקנין סימן ו׳ ש״ע ח״מ סימן רכ״ד :

מחט שנמצא בעובי בית הכוסות · ספק נולד ברשותו :

מישן
מיתה עיין · בכל בריאה :

מי
שנתחייב שתי מיתות בית דין נדון בחמורה נ״י דסנהדרין דף רפ״ח ע״א : תרי קטלא כשחומר :

מי
שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריך כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ״ו ור׳ עקיבא היה בוכה כשמגיע לפסוק זה אישה הפירם וה׳ יסלח לה הרי״ף ור״ן ס״פ אחרון דשבת דף ק״ע עמוד ב׳ :

מי
שעורין עיין · מכת מבכל · קיקיונאסא מרכתם :

מי
שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער בך אמר קיסר דהוה סאני ליה ליהודאי לחשיבי מלכותיה וקטיעא בר שלום נצחו ע״ז פרק קמא דף י״א ע״ב סימן כ״ו : ווילה :

מי
שפיכורת בחזקת טמאים הם משנה נ׳ פ״ב דמכשירין בר״ע · רמב״ם פ״ב מה׳ טומאת אוכלין :

מי
שפרע ודיניו רמב״ם פ״ז מהלכות מכירה · ח״מ סימן ר״ד וקצ״ח · מישרים נתיב ט׳ ח״ד · לע״ש סימן ר״ד · החוזר לא עשה מעשה ישראל ח״מ ולע״ש סימן ר״ד · קבלת מי שפרע הוי לזכות מי שאינו חוזר בו ולא לחובתו ב״י מח״מ סימן קצ״ח · לא תקנו מי שפרע אלא בין מוכר ללוקח ח״מ ולע״ש סימן קפ״ג אבל בשליחות לא · ובשחוזר משום יוקר וזול פסקי ריקאנאטי סימן שצ״ח · ח״מ ולע״ש סימן ר״ד · הנושא ונותן עם קטן כדינו מקבל עליו מי שפרע והקטן אינו מקבל רמב״ם פכ״ב מהלכות מכירה · יתומים אין מקבלין מי שפרע ח״מ סימן רל״ה · גזבר הקדש אינו מקבל מי שפרע רמב״ם פ״ט מהלכות מכירה · החוזר בו משום שירא להפסיד הכל אינו מקבל עליו מי שפרע דשד״ם ח״ד ס׳ ר״ץ תשובת אלשיך סימן יו״ד · במקום אונס ליכא מי שפרע לע״ש ח״מ וב״י קפ״ב · עיין הרי״ף ונ״י פ״ה דב״מ דף ק״ב ע״ב ודף ק״ג ע״א :

מי
שפרע מאנשי המבול ומדור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו משנה ב״פ ד׳ דמציעא ובגמרא דף מ״ח הוסיפו ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים · אביי אמר כודעינן דבא אמר לייטינן · נקט דור המבול והגור הפלגה מפני שהיו ראשונים שנתפרש ענשם בתורה עיין ביפת תואר פרה דב״מ פ״ד · עיין הרי״ף ונ״י פ״ד דב״מ דף צ״ד ע״ב דף צ״ח ודף צ״ו · ש״ע ח״מ סימן ר״ד :

מי
שפרע עיין · פירות אין פוסקין · פסולי עדות בעבירה ד״ס ושלאתי : קטן שמשאו קיימים :

מי
שפרע קני בדברים ובמעות ולא בדברים ובמשכון הרי״ף פ״ד דב״מ דף צ״ח ע״א ודף צ״ו ע״א וע״ב · ועיין משנה ב׳ וברע״ע ותי״ט ובנ״י שם כמה דיני מי שפרע · ועיין משנה אחרונה דשביעית בר״ע ותי״ט · וכמה דינים עד וה נ״י פ״ה דב״ב דף ר״ב · והנושא ונותן בדברים והוזל בו נקרא מחוסר אמנה שם · ועיין רמב״ם פ״ז מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן ר״ד · נאנסו או נאנסו המעות קודם שיקבל עליו מי שפרע רמב״ם פ״ז מהלכות מכירה · ח״מ סימן ר״ד וקצ״ח · לע״ש סימן קצ״ח · נאנס המקח קודם שיקבל עליו מי שפרע לע״ש סימן ר״ד · אם נתן המשכון אם מקבל עליו מי שפרע פ״ק דקדושין בני רב הונא זבון אמתא בפריטי רמב״ם פ״ז מהלכות מכירה ח״מ ולע״ש סימן ר״ד · בדבור בלחוד אינו מקבל מי שפרע דפירוש מי שאינו עומד בדיבורו ר״ל דבור שבא לכלל מעשה :

מי
שקינא לאשתו פ״ו דסוטה :

מי
שקרובו צלוב בעיר לא ידור בה שלחן ערוך יורה דעה סימן שמ״ו :

מי
שרואה יום אחד ויום אחר טהור כל ימיה משמשת שמיני ולילו עמו וארבע לילות מתוך י״ח יום משנה י״ד פ״ו דנדה בר״ע ותי״ט והיא ברייתא :

מיתה
אין ממיתין למתחייב מיתה עד שיהיו המחייבים שנים יותר מן המזכים ולא א׳ שנאמר בפ׳ משפטים לא תהיה אחרי רבים לרעות · מכילתא וסנהדרין פרק א׳ ופרק ד׳ · רמב״ם פרק ח׳ מהלכות סנהדרין · סמ״ג לא תעשה קצ״ח : רוב הולכים אחריו :

מיתה
אית ליה קלא גמ׳ דכתובות פ״א דף ג׳ תוספות ד״ה וסברה דאנים :

מיתה
אמורה בבני נח אינה אלא חנק עיין מקרא מלא :

מיתה
אמורה בתורה סתם היא חנק משנה יו״ד פרק ד׳ דסנהדרין תי״ט · רש״י פ׳ משפטים על פסוק וגונב איש : מיתה סתם :

מיתה
בזמנה עיין : במטותא מינך פוק מאתרין :

מיתה
בידי אדם עיין · יומת בידי · שלשה מיתתן בידי :

מיתה
בידי שמים עיין · אין עונשין · בני קטורה · זר לא יעבוד במקדש · חייבי מיתה בידי שמים · חלה ותרומה חייבין עליה מיתה · יומת בידי · ימות בידי · כרת · מיתה סתם · מיתה סתם כאמורה · מת פתאום · נבואה הכובשה · שלשה מיתתן בידי · תרומה טהורה טמאה · תרומה טמאה אסור :

מיתה
בלא חטא וייסורין בלא עון איכא שבת פ״ה דף נ״ה עין ישראל מאמר כ״ח · כך היא מסקנא ואיתותבו רבי אמי ורבי אסי דאמרי אין מיתה ואין יסורין בלא עון :

מיתה
וחיים שייכא בכלים בשבירתן וקיומן הריב״ש סימן קל״ד :

מיתה
ויום הכפורים מכפרים עם התשובה משנה ח׳ פ״ח דיומא · רמב״ם פ״א מהלכות תשובה פסקא ג׳ ו׳ · הרי״ף ור״ן דיומא דף שכ״ח ע״ב · רמב״ם פרק ג׳ מהלכות שגגות :

מיתה
ומלקות אין בית דין ממיתין ומלקין בהוראת פי האדם וגזירת הכתוב היא מכות פרק אלו הן הלוקין רמב״ם ספי״ח מהלכות סנהדרין · סמ״ג עשין ק״ה · רבי׳ ירוחם נתיב י״ח חלק ג׳ דף קפ״ד ע״א וע״ב · ומשנת כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתותן דוקא בהתרו בו למלקות נ״י דסוף מכות ועיין תשובת רבי לוי בן חביב דף רפ״א רפ״ח וש״א ושי״נ · ש״ע א״ח ס׳ תרי״ג סעיף ו׳ ומגן אברהם שם ס״ק ח׳ :

מיתה
וסימניה אם טובה היא או רעה כתובות פ״ב דף ק״ג · מת מתוך · מת פתאום :

מיתה
חמשה קרובים אליה מן החיים אכל ועמד, שרתה ועמד, הקיז דם ועמד, ישן ועמד, שמש מטתו ועמד . גטין פ״ז דף ע׳ · שם ששה דברים העושה אותם מיד מת הבא מן הדרך ונתיינע הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר וישן ע״ג קרקע ושמש מטתו א״ר יוחנן והוא שעשאן כסדרן · גמ׳ דשבת פי״ט דף קכ״ט :

מיתה
יפה עיין · והסכת לראשך במון כרור :

בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט ואם בראשו יהי' רוטה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר עלה למטה ונפל יהי' רוטה בעיניו כמי שהעלוהו לגרדום לידון שכל העולה לגרדום לידון אם יש לו פרקליטים גדולים ניצול ואם לאו אינו ניצול ואלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים ואפילו תשע מאות וצ"ט מלמדין עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד וגו' ויאמר פדעהו וגו' רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אפילו תשע מאות וצ"ט באותו מלאך לחובה וא' לזכות ניצול שנאמר א' מני אלף פי' לסרדיוט להוליכו לפני השופט נתנוהו בקולר הוי טפי משנמסר לסרדיוט ונודע מעולה לגרדום שאין דנין שם אלא להריגה ועל מרחון חסור וצריך פרקליטין גדולים עלה למטה שחלת הרכה שצריך לעלות וליפול למשכב באותו מלאך שמליץ עליו זכות והיא אחד מני אלף ואפילו הוא עצמו מלמד עליו חובה ניצול בא' של זכות וכו' :

וידוי החולה :

מי שטבל בנהר פ"ה דמכשירין ;

מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בע"ש מהיכן יאכל בשבת · ע"ש עוה"ז · שבת עוה"ב · ע"ז פ"ק דף ג' :

מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם האלפים אמה בתוך התחום כאלו לא יצא משנה ג' פרק ד' דערובין והרי"ף שם :

מי סקוליהו :

מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו אם יש בידו כזית או יותר חוזר ושורפו בירושלים ואם הוא אורח שאין לו בירה שורפו לפני הבירה מעצי המערכה משנה ח' פרק ג' דפסחים רמב"ם פרק י"ט מהלכות פסולי המוקדשין :

צופים : קדשים טמאים · קדשים קלים היוצאים :

מי שישב בדרך לנוח ולא היה יודע שהיה בתוך התחום וכשעמד ראה שהוא בתוך התחום יכנס ויהיה כאנשי העיר משנה ד' פ"ד דערובין וטעמא שם ברתי"ט :

מי סילק :

מי שיש לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים ן' מנה יקח לפסו ליטרא בשר מאה מנה ישפתו לו קדירה בכל יום חולין פ"ו דף פ"ו פ"ד כתיב וזבחת מבקרך ומצאנך דמשמע אם יש לך מלך בקר וצאן שחוט ואכול ואל תוציא מעות בבשר ועוד כתיב מבקרך ומצאנך דמשמע מקצת ממנו ולא כל מה שיש לך דמשמע שצריך לאדם קודר בהוצאת מזונותיו מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה וכו' מאה מנה ישפתו לו קדירה בכל יום ואינך אימת מע"ש לע"ש אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן א"ר יוחנן אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך כיסו ירוצנה לחנוני א"ר נחמן כגון אנו לוין ואוכלין פרש"י ליטרא דגים במקומו היה בזול מן הבשר ואינך אימת אלו שאמרו ליטרא דגים ליטרא בשר אימתי יאכלוה אם לא בכל יום לחוש לדברי זקן ולהתאפק בתענית קלים אבא ר' יוחנן קרי לרב אבא כגון אנו שאין אנו בריאים ירוצנה לחנוני ולא יסגף עצמו בעני ויצטרך לבריות יותר אמר רב נחמן כגון אנו אחר דורו דר' יוחנן הוה ולא היה בריא כאותן שבימי ר' יוחנן ולפיכך אמר כגון אנו דאפילו מי שאין לו פרוטה עליו ללוות ולאכול :

מי שלא מל מימיו ונולד לו בן וחמילה חלה בשבת אין מותר לו להתחיל למול ביום ש"ק נחלת יעקב נ"א · ש"ע א"ח סי' של"א סעיף י"ד · וש"ע י"ד סימן רס"ו סעיף ה' וכתב הרב מחשוב דביום שבמותר ושכן הגידו חכמי ליוורנו הלכה למעשה ואני הצעיר לא ירדתי לסוף דעתם וכתב סב"א שם ס"ק י"ף נראה לי דהוא הדין אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת דטעם אחד להם · עיין מרדכי פרק כסוי הדם שאלו לרבינו שמחה אם מוהל יכול להתחיל למול בשבת אי איכא למיחש שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת והשיב דלא יתחיל למול בשבת :

מילה בשבת :

זכור לאברהם · א"ה · והרב חיד"א ז"ל בשיורי י"ד כתב משם האחרו' דמ"מ אם מל ולא פרע לא ימול בשבת כיון שהוא צריך בשבת למול ולפרוע · וחקר הרב שם אם מוהל אלנו מוהל מומחה שמשגיח במעשיו בדקדוק אי שרי למול בשבת וזאת דלא ימול בשבת דייני כשהוא לבדו או דילמא ל"ש · והעלה לאסור אפילו אחרים עמ"ב · ועוד חקר שם אם הא דמי שלא מל לא ימול הייני דוקא בשבת אבל בי"ט שרי או דילמא ה"ה בי"ט והחם שלא מל לא ימול בי"ט והת"ל דבי"ט אסיר מהו שימול בי"ט ב' ש"ג ומסיק דבי"ט ראשון דהוי להחמיר ובי"ט ב' יש להקל ולהתיר יעש"ב והמש דרכמי ליוורנו שהתירו מיירו בי"ט שני :

מי שלקה ושנה ב"ר מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיתמעטו בני מעיו ואחר כך מאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת ומוקי לה בסנהדרין פרק ארבע מיתות במי שלקה על חייבי כריתות ועל אותו עון דווקא הרי"ף ונ"י פ"ו דיבמות דף תכ"ד וע"ב רמב"ם פי"ח מהלכות סנהדרין ובתרי הוי חזקה דהלכה כרבי הרי"ף ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ד ע"א :

הורג נפש שלא בעדים · מוקה אם :

מי שלקות כשלקות ומברכים עליהם בורא פרי האדמה הרי"ף ור"י פ"ו דברכות דף ל"א ע"א ש"ע סימן ר"ה סעיף ב' על המים שבישלו בהם ירקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן אעפ"י שאין בהם אלא טעם הירק וה"מ כשבשלם בלא בשר אבל בישלם עם בשר מברך עליהם שהכל : ירקות מברך · קיקולאטא ברכתה : שמן זית אם סותהו שם הארכתי על האגינרון :

מי שלקות מי כבשים של תרומה אסורים לזרים משנה י"ב פ"י דתרומות · מי שלקות כשלקות הלק"ט ח"ב תשובה קנ"א · עיין רמב"ם פט"ו מה' תרומות :

מי שלקות עיין · מקוה יש מעלין · תערובת תרומה :

מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנה בעיניו או יגננה בעיניו הוי אומר ישבחנה בעיניו הלכך אמרי בית הלל כלה נאה וחסודה כתובות פרק ב' דף י"ז :

כלה עיין :

מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים השביחו לאמצע משנה פ"ט דב"ב גמרא דף קמ"ג ע"ב הרי"ף ונ"י פרק שלישי דב"ק דף פ"ח ע"א שלחן ערוך חושן משפט ריש סימן רפ"ו :

אחים רוצים לחלוק · חלוקת אחים :

מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן התפילה ותו לא ח"ג הרמ"ע קי"ג · עיין משנה הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ב ע"ב ד"ה פטור · ברכות פ"ג דף י"ז ע"ב סוגיית הגמרא מי שמתו מוטל לפניו תר"י הלוי סי' ל"ו הרמ"ע מפאנו סי' קי"ג

אונן סעתו · משמר את המת :

מי שמתו פ"ג דברכות :

מי שמת פ"ט דבבא בתרא :

מי שנאבד לו בנו והוגד לו שברח ויצא מן הכלל דמותר לחלל שבת ברכיבת סוס ולרדוף אחריו כדי לדבר על לבו ולהחזירו דלא גרע חולי הנפש מחולי הגוף נחלת שבעה תשובה פ"ג :

זכור לאברהם · א"ח · עמ"ש האחרונים ס"ס ס"ו והרב עיקרי הד"ט סימן י"ד אות כ"ז · והרב ורע אמת ח"ג סימן ל"ד כשאל אם טוב עשה מורה א' להתיר לאב לנסוע לדרך שבת לבקש בנו שהיה רגיל לישב בעש"ק עם חייג א' גוי ויה"ח לא נודע מקומו איו ונסע בפוסטה ומלאו בעיר אחרת · ואחר שלוד סרב ז"ל כמה לדדים לקיים הוראת זו העלה דאין לה סמוכות בכמא להיתרא א"ל דידע האב את האיש ואת שיחו דסוכו רע או שיודע דסדיינ אות איש רע מעללים דיש לחוש לסכנת בנו דאז יש קלת פנים לקיים הוראה זו · יעש"ע :

מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה כיצד המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה החמור קיים בשעת משיכת הפרה וכן כל כיוצא בזה ל' לשון הרמב"ם פ"כ מהלכות מכירה דין י"ד וכתב הרב המגיד מימרא דרב יהודה אמר שמואל בכתובות

פרק

מותר לשתות מי רגלים לכתחילה משום רפואה עיין כלבו פירש' מותר לשתות השתן בחול ואם השתין בקרירה מותרת מרדכי פ"ק שמנה שרצים :

אכר מן החי סולם · תלג בשבת · מי רגלים כוי :

מי דלך עיין · עוף טהור נאכל :

מי שאחזו פרק ז' דגטין :

זכור לאברהם · א"ה · מי שאחזו קולמוס וקי"ל שמאכילין אותו בקל הקל תחי' עמ"ס הרב המחבר ולח"ה באות צ' מערכת קולמוס אחו·· וראיתי בהסדר"א ישראל בסו"ת קול אליהו פ"ח סימן סו"ב חקר אי הוי דאורייתא או דרבנן ומתחילה הביא דברי הרב קרית ספר פי"ד מה' ח"א דנתב דהוו אלא מדרבנן ואח"ז"ל חלק עליו והאריך להוכיח דהוי איסורא דאורייתא יעש"ב :

מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי תלתא קפיזי קורטמי דהומי ונדוקינהו ונשתקינהו בחמרא ונשתי אמר רבי יוחנן הן הן החזירוני לנערותי גטין פרק ז' דף ע' : תסמ"ס :

מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר וריחו נודף יותר פי' לזמן ארוך וקא מפרש קרא דואהי תרשע הרבה שבת פ"ב דף ל"א · וכברכות פ"ז דף נ"א קא מהדר להגהו דבעו מרב חסדא מי שאכל ושתה ולא בירך מהו שיחזור ויברך כלומר וכי יוסיף עוד מהנהג לברך ברכה לבטלה :

מי שאכל שום יצא רבי היה דורש והריח שום ואמר מי שאכל שום יצא עמד ר' חייא ויצא ויצאו כולם ולא ר' חייא היה אלא שלא לבייש מי שאכלו סנהדרין פרק קמא דף י"א :

מי שאמר הריני נזיר ושמע פרק ד' דנזיר :

מי שאמר הריני נזיר מגלח פרק ג' דנזיר :

מי שאמר לשמן וירליק יאסר לרחוץ ודריק תענית פ"ג דף כ"ח · עי' סימן ס"ו :

מי שבירך שאוסרים החזנים דהיא תפילה להבא ומותר לאסרו בשבת הלקט חלק א' תשו' ס"ב :

חולה מהפללין · פסח כיוס סמיני :

זכור לאברהם · א"ה · והרב ברכ"י בסימן תפ"ד הביא משם הרב החסיד מהר"י מולכו בסו"ת כ"י ח"ל מי שבירך שאומר הש"ץ למולים הו לאחרים אין בזה משום תחנה שהיא והיא מסדר תפלה חדשה ע"ד שאמרו בירושלמי מכן מימר אבינו רועינו וכו' והביאו הטור סימן קפ"ח · ועיין סו"ת שאלת יעב"ץ שציין הרב ברכ"י שם · ושו"ת אבקת רוכל סימן י"א י"ב י"ג י"ד ש"ד ס' עיקרי הד"ט ·

מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות החזירוהו כאלו לא יצא נתנוהו בדיר או סהר מהלך את כולה משנה א' פ"ד דערובין והרי"ף שם דף קצ"ו ודף ר' ע"א וע"ב וש"נ · ש"ע א"ח סימן ת"ת סעיף ה' וסעיף ו' נתגוררו גוים חוץ לתחום בדיר או בסהר או מערה או בעיר אחרת מוקפת חומה לדירה או שנאנס בשאר אונס או ששגג ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד מאלו ונזכר והוא בתוכו מהלך את כולו אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת אעפ"י שהוא בתוך א' מאלו אין לו אלא ד' אמות · וכן אם נכנס בספינה ויצאת הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחוריה לנטל שהפליגה משם הרי הוא כאלו לא יצא דהו"ל כמי שהוציאוהו גוים והחזירוהו שם סעיף ח' בהגה : מחילה סל · מי סילח · ספינה שהפליגה · מסס לו תחילה · פירות סילכו · תחומין סיולח :

מי שהוציאוהו פרק ד' דערובין :

מי שהחשיך לו בדרך ש"ע א"ח סימן רס"ו · נותן כיסו לנכרי ולא יוליכנו פחות פחות מארבע אמות והוא מ"ח דבר שנו בו ביום משנה ד' דשבת רי"ע · עיין משנה א' פרק כ"ד דשבת כל דיניו · הר"ן פ"ה דעי"ז דף שפ"נ ע"א · אם אין עמו נכרי מניחו על החמור משנה תרי"ף ותי' ר"יש פכ"ג דשבת דף קס"ח ע"ב וקס"ט ע"א · והמשנה היא ר"יש פכ"ד דוקא כיסו אבל מציאה לא על כיסו חייס דטרח בו · חמור חרש שוטה וקטן לחמור יהיב חרש ושוטה לשוטה יהיב שוטה וקטן לשוטה יהיב חרש וקטן יתננו למי שרצה אין עמו אחד מכל אלה מוליכו פחות פחות מארבע אמות · וכשנותן כיסו על החמור למען לא יהיה מחמר צריך להניחו עליו כשהוא מהלך וליטלו ממנו כשהוא עומד · הרי"ף שם · וש"ע שם סעיף ו' כתב יש אוסרים שמניחו לאחר מכלו באיזור עליו כשהוא מהלך ויטלו ממנו כשהוא עומד '. ובסעיף ב' כתב דין החמור · חבילה מונחת על כתיפו וקדש עליו היום רץ תחתיה עד ביתו ודוקא רץ אבל ליילך לאט לא עיין דליכא היכירא אתי למעבר עקירת והנחה דזימנין קאי ולאו אדעתיה וכי מטא לביתיה זורקה כלאחר יד שם · ושם · הגיע לחצר החיצונה נוטל מעל החמור בלים הניטלים ושאינם ניטלים מתיר את החבלים והשקים נופלים ואם היתה טעונה כלי זכוכית מוקצים כגון קרני דאימני מניח תחתיהם כרים וכסתות ומתיר החבלים והשקים נופלים והוקא במשואות קטנות שיכול לשמטם אח"כ מתחתיהם אבל במשואות גדולות אסור להניח תחתיהם כרים וכסתות דקא מבטל כלי מהיכנו אלא פורקם בנחת ולא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים · שם ושם · ש"ע א"ח סימן רס"ו וכתב מהר"ר נא"ל ס"ק א' וצריך לישב על פחות מארבע אמות שאם לא ישב אעפ"י שעמד ולא הלך חייב דהליכה אחת היא ב"י סימן ז"ם וסימן שס"ט בשם ר"יצ והכלבו · מוליכו פחות פחות מארבע אמות לא רצו חכמי המשנה לגלותה ת"ט משנה א' פכ"ד דשבת · שבות יעקב ח"ב תשו' ך' מי ששכח אצלו כיס מלא מעות בערב שבת בין השמשות והוא בשוק ואין עמו נכרי כיצד יעשה פלפול בסוגית הגמרא והפוסקים דריש פרק מי שהחשיך אי דוקא מי שהחשיך מהני תקנה זו דריצה תחתיה או לא במדם בזמן הוה דליכא רשות הרבים נמור יש להקל יותר ומתרץ בזה דעת המג"א שלא יסתרו אחרדי השגה גדולה על מוהי זה"ב שא"א לפרש דברי אגודה כדעת המ"ז ונתעלמו ממנו דברי האגודה ריש פרק מי שהחשיך · גם בהלכה ברורה שנג בישוב קושיא זו לחלק בין בשבת או בערב שבת וזה אינו כן משמעות הגמרא והתוספות וכ"כ האגודה פ"ק דביצה · ועיקר הקושיא מעיקרא לא קשיא מידי כי החילוק זהוא אם אפשר לשמור עי' נרי או לא : חלם כחול · מחמר · מציאה בשבת · מציאה סלח · סמכה עשר דקרים :

מי שהחשיך פרק כ"ד דשבת :

מי שהיה טמא פרק ט' דפסחים :

מי שהיה נשוי פרק יו"ד דכתובות :

מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן (כיתנא רומייתא) וישתמש בכלי זכוכית (פי' רש"י בזוגיתא חוורתא) וישכור פועלים ולא ישב עמהן (ת"נ"מ בתורי דנפיש פסידייהו) ב"מ פ"ב דף כ"ט עי' סימן נ' חולין פרק ו' דף פ"ד ע"י סימן ל' · פירוש ורוצה לאבדן ללמדנו בא שלא ירגיל אדם בכך שהעושה אלה מאבד ממון רב בתגא רומיתא דמיו יקרים ומהר לבלות תרגמה להך שכירות דפועלים בתורי בפועלים המנהיגים בשוורים של בעל הבית ור"ח בתוספות גרים בתורי פי' בקרים דהיינו הפועלים שמוליכים השוורים לחרישה ואין מעמיקין החרישה שלשה טפחים ואין הזרע נקלט והטב דנפיש פסידייהו פרש"י שרוב עבודות קרקעות שלהם היתה בשוורים אף חרישת הכרמים ובצידתן מנהיגים כל המחרישה בין שורות הכרם עם הכוצרים ונותנים שם ענבים לפניך אם אין הפועלים עליהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על הבהמות ועל השוורים ומנהיגים אותם עד הגפנים ועל הנטיעות והם מתקלקלים והשוורים נסכנין ונשברין וכתבו התוספות וא"ת והא אמרינן בפרק עגלה ערופה דף מ"ח משחרב מקדש ראשון בטל זכוכית לבנה וי"ל דלא בטלה לגמרי אלא דלא שכיח דהא רב אשי תבר כסא דזוגיתא דחיורתא ברהילולא דבריה פרא:יתא ריש פרק אין עומדין דף ל"א :

מי שהעלה בית הכרו ויש בדבר הרב אע"פ שלא הוציאוהו מן הכירה מעלי בחרם תוטת ישרים סימן קי"א ב' כלבו סי' קי"ו · מהרי"ו ך לב חלק א' באר עשק שאלה ד' :

חוקות · מעלה סכירת הגות :

מי שהפך פרק ב' דמועד קטן :

מי שחלה ונטה למות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתים מתודים הרי"ף פ"ב דשבת דף ק"ט ע"ב גמרא דשבת פ"ב דף ל"ב פי' שחלה ונטה למות אומרים לו התודה שכן כל המומתים מתודים אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו

Digitized by Google

משנה דה ע״ב דחולין בתי״ט פירש והתוספות ועיין רמב״ם פ״ב מה׳ טומאת אוכלין ורמב״ם פי״ד מה׳ תרומות פסקא י״ב :

מדומע ודיניו :

מי פירות עיין דבש שאוסר ׳ זיתים וענבים ׳ חולה שיש

חמן לוקסה ׳ מי אבטיחים ׳ מי גחראנגם ׳ מלח סגילוסה ׳

מקוה אינו נפסל ׳ מקוה יש מעלין ׳ עיסה פגלוסה ׳ קיקולאסה

ערבתא ׳ סותן תחותך :

זכור לאברהם ׳ א״ה ׳ מי פירות לענין טבילה פהן כתבו התוס׳

פ׳ המעל דף פ״ב ד״ה נתן כהן שלה דלע״ג דתים

שאובים פסולייהו מדרבנן ׳ מי פירות מיהא פסולים מדאורייתא ונפוסה

פ״ב דס״ז כתבו התוס׳ בד״ה ומה מים דמים סנסתנו מראיהן פסולייהו

מדרבנן וקרא דמייתי התם דפוסלין אסמכתא בעלמא הוא ע״ש ׳ הרב

ארעא דרבנן מ״ב אות קמ״ו :

מי צמוקים עיין ׳ יין צמוקים :

מיצר לקהל מותר למוסרו רמב״ם פ״א מהלכות חובל

ריב״ש סימן דל״ט ׳ בגימין ואבש סימן ת״צ ׳ לע״ש

סימן שפ״ח אך לא המיצר ליחיד ׳ יכולין למסור אחר

התחראה דהמתעסק בדבר שיש רחוש להזיק הרבים לע״ש

סימן שפ״ח :

מיקל בכלאים בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ הרי״ף

דשבת ע״ב דף קנ״ח ע״ב ׳ עיין ד״י על הרי״ף

דברכות פ״ה דף כ״ח ע״א בענין פדיון כרם רבע והזיכות אלי

אות ת״ס כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ עיין

בברכות ערבנו יונת כלל בזה שכתב שיש מחלוקת בין רב

אחא משבחא לד״י הזקן אם כלל זה נאמר בכל הדברים עיין

שם באורך ׳ הרי״ף והר״ן ספק דקדושין דף תרל״ז ע״ב ׳ והר״ן

פרק קמא דראש השנה דף ש״ז ע״א :

כלאים המיקל ׳ כל המיקל :

מיקל ומחמיר גופי הלכות אות שס״ה כתב רמב״ם סוף

פ״א מהלכות ממרים שני חכמים חולקים אחד מיקל

ואחד מחמיר בשל תורה אחר המחמיר בשל סופרים אחר

המיקל וכתב בעל כסף משנה ומשמע לרבנו דמדת״ק מפליג

בין אחד גדול לחברו ללא וריב״ק לא מפליג ואיפסיקא

הלכתא כריב״ק לכך סתם רבינו ולא חילק וצ״ע דנהי דיפה

כתב הפ״מ בדברי רבינו סדלא מפליג אבל קשה על רבינו

סנ״ל לאפושי פלוגתא בין ריב״ק לת״ק ואימא ריב״ק אינו

חולק על ת״ק אלא בסיפא דאם אינו גדול דת״ק פסיק ותני

לעולם אחר המחמיר ואתא ריב״ק ואמר כשנה גדול מה

מדינא לך מהו בשניהם שוים יש לחלק בשל תורה אחר

המחמיר בשל סופרים אחר המיקל אחר ימים ראיתי

במצרים שטת מקובצת ליבמות וז״ל בפ״ק כתב הריטב״א

בשם רבו דהא דאמרינן בשל תורה הלך אחר המחמיר

כשהם שקולים דוקא שלא הודו על החתיכה אבל הודו

על החתיכה יכול לסמוך על המיקל ׳ אלך אחר :

מיקל כשאנו אומרים רבי פלוני מיקל ולא אמר מתיר

יש מחלוקת פוסקים לענין דינא שכת פרק במה

בהמה יוצאה שטת הרשב״א ז״ל רבי יאשיה מיקל פרש

הראב״ד דמדקאמר מיקל ולא אמר מתיר שמע מינה דהלכה

מנין מורין כן ואחרים אומרים האדרבה מדרש רבה הלכה

כרבי יאשיה שם הלכה ומורין כן דאי לא לא דרשינן בפירקא

וכדאמרינן פ״ק דחולין כי מורי להו כב וכו׳ גופי הלכות אות

שנ״ה וצ״ע אצלי דהא אמרו בגמרא הלכה כדברי המיקל

בערוב ואפילו שהכלל נאמר בלשון מיקל ולא אמרו בלשון

מתיר כתבו הפוסקים להורות דמותר והדבר ברור :

מיקר שם עבודה זרה לא שייך אלא בסוליוק ומביא דין

ודברים לפניהם שידגו אף שרגים אותו פרין

תורתינו אבל במה שנתן או מכר לאחר ועשה שטר בערכאות

של גוים ליכא קפידא ושם חוכיח והורה צד היתר הראובן

נבבד וחשוב שקרה לו מקרה בלתי טהור שנכדו הקדיה

תבשילו והמיר את כבודו וכבר ידוע שבפי דתנו אין לו חלק

ונחלת בנכסי זקנו מחמת אשו כי בנים היו לו אף ורק כאשר

כתב בספר און גליון דברא וברתא ירתון כחדא ובפי נימוסיהם

אין לו תקנה להעביר את נכדו מנחלתו כ״א ע״י שיכתוב

כל נכסיו לשמעון בנו ויעלה חמנין בערכאות שלהם ואח׳

כל מה שיצוה לפני מותו יתקיים אף ע״פ דתנו והנה ראובן היה

חושש לעשות האופנים הנחת״ם מחשש שלא יקרא זה מיקר

ע״ז על ידו העלה והוכיח לו דמותר גמור הוא ואפילו אלו

היה ראוי ליורש דאורייתא כיון שחלף חלף לו דהתיר לנו

הרמב״ם להפקיע ממנו הירושה בכל מצדקי דאפשר כ״ש לזה

שאין לו חלק ונחלה בדין תורתינו דראוי הוא ׳ אף אם יש

צד אסור קל באופן הנעתק כדי להעבירו עכ״ז כדי דזכורת

לבני עמנו יוצאי ירכו מותר לעשותו ואם לא יעשה כן אדרבה

יש חשש שחסומר אליך וידרה לע״ז לפי שעל פי נמוסיהם הוא

זוכה בירושה חלילה והדבר פשוט ואינו צריך לשאלת חכם

אמונת שמואל י״ו ועיין ש״י למורא מ״א ומ״ב שנתארך בדין

ירושת המומר דהיינו שפת אבי המומר שנסתלקה ממנו

ירושתו ונכנסו יורשי המומר ישראלים במקומו ע״ש ודמיי

ריבות דפ״נ דשי״ע והראנ״ת ס״ו ופ׳ והרשד״ם שט׳ והורד כ״ח:

ערלאות ׳ של נזים :

מי רביעית פ״א דידים :

מי רגלי אדם שמא שנתערבו במי רגלי בהמת מחצית

למחצית ואין ידוע אם בטלו מראיהן עיין

ספקות ספה :

מי רגלים אסור לקרות ק״ש כנגדם עד שיטיל לתוכן רביעית

מים למי רגלים על פעם אחת ושל שני פעמים שתי

רביעיות וכן לעולם הרי״ף ור״י פ״ג דברכות דף י״ט ע״ב ש״ע

א״ח סימן ע״ז סעיף א׳ :

וכור לאברהם ׳ א״ה ׳ כתב הרב ארעא דרבנן אות סג״א ׳

מי רגלים לענין ק״ש אין איסורין אלא מדרבנן

וזה פשוט בפרק מי שמתו א״ר המכוכא לא אסרה תורה במי רגלים

אלא כנגד עמוד בלבד וכדר׳ יוכנתן דר״י כתיב ויד תהיה לך כלומר

ולא הצריך כסוי וכתיב ויתד תהיה לך וכו׳ וכסית את בילך כאן

בגדולים כאן בקטנים ׳ אלמא לא אסרה תורה אלא כנגד העמוד את

נופל להדעת סרו אלא דרבנן גזרו בהו ומטעם זה ספקן מותר דכי

גזרו בודאן בספקן לא גזרו :

מי רגלים בלועים בקרקע אם מרטיבים היד היינו טופח

ע״מ להטפיח אסור לקרות כנגדם הרי״ף ור״י פרק ג׳

דברכות דף י״ט ע״א ׳ שולחן ערוך א״ח סימן פ״ב סעיף ב׳ :

מי רגלים בני ארבעים יום פי׳ שעברו עליהם מ׳ יום ל״א

של תינוק בן מ׳ יום (כוס קטן משקים למי שנשכתו

צרעה ומתרפא) רביעית לוג למי שעקצו עקרב חצי רביע

לוג למי ששתה מים מגולים שנפל לתוכן ארס נחש כך

אמר רבי יוחנן שבת פי״ד דף קט״ז עיין בלבוש י״ד קי״ו סעיף ד׳ :

מי רגלים של :

מי רגלים בענין פטום הקטורת פירש הקלבו בשם י״א

שהוא מעיין אחד ששמו מי רגלים ובעל באר שבע

דפוס פראנקפורט דף ל״ו ע״ב השיג עליו עיין שירי כנה״ג

על הגהת טור א״ח סימן תקפ״ו סק״ו ׳ מגן דוד על א״ת סימן

קל״ב ס״ק ב׳ ׳ שלטי גבורים להדי״ר שער אריה בענין פטום

הקטורת שגם הוא השיג על תבלבו ׳ עיין כנסת הגדולה

אורח חיים סימן קל״ג על הגהות הטור דפירש מי רגלים

ממש : רוק :

מי רגלים מחמיצים שלחן ערוך אורח חיים סימן רתס״ו

סעיף ח׳ : זיעת אדם :

מי רגלים עיין לענין קריאת שמע ש״ע א״ח סימן ע״ז ע״ת

פ״ו ׳ אשה שמגלה דם בהסתכה ׳ בגור בכם לתפור ׳ דם

בהסתכה ; הולאה וטעור ׳ זה הכלל ת״ק במקדש ; טבילת כלים

ודיניה ׳ כל המיסך ׳ ספק מי רגלים ; עביט של ׳ גואף

ומי ׳ סופר מותר ליתן לתוכו ׳ סתן ׳ תשמישי קדושה שבלו גנזין :

מי רגלים רבים עיין ׳ ד״ס רבה :

מי רגלים שותתין לו על ברכיו כשהוא עומד בקריאת שמע

ממתין עד שיכלו המים וחוזר למקום שפסק ואפילו

שהה כדי לגמור את כולה וי״א דאם שהה כדי לגמור את

כולה חוזר לראש וכן עיקר ש״ע א״ח סימן ע״ח ׳ ועיין בש״ע

סימן צ״ב בענין התפלה ובהרי״ף ור״י ורא״ש פ״ג דברכות

דף י״ו ע״א : ממתין לא יתפלל :

מי רגלים של אדם ובהמה ש״ע י״ד סימן פ״א וסימן קט״ו ׳

אם השתין תנוק בקדירה בדיעבד מותר לאוכלו וגם

ורינידם שם עיין משנה ו׳ פ״ג דערלה ׳ אנחי פרק רמוני ברין חביות פקומות חלפות תרדין קלחי כרוב דלעת יונית וכברות של בעל הבירת כר״ע דהלכתא כוותיה עיין ת״ט שם משנה ח׳ ורמב״ם פט״ו מהלפות אסורות :

דבר חשוב ׳ תערובת איסור וכמה חלוקי דינים פ״ט :

מינים המשה הם עיין בספר התניא סימן ע״ב הלכות ראש השנה ׳ ואם מותר להציל מן חסות ש״ע י״ד סי׳ קנ״ח :

אפיקורסים :

מינים מי שיודע להשיב להם כרב אידית ישיב ואי לא ולא ישיב סנהדרין פרק ד׳ דף ל״ח ע״ן סימן ס״ג :

מינים עיין : אותגלגו :

מינים עיין ׳ בוח והלה סלה ׳ כותב המינין : כל חכי למלכלי כל ישראל יש להם חלק ׳ מומר אם סוי כמין ׳ מינות ׳ ספרי מינים ׳ ספר תורה מי כשר לכתיבתו ׳ ספת סעודת שחרית ׳ תשובה למינים :

מינים צערו רב ספרא וקברו על ר׳ אבהו שהעמידו עליהם לראש ע״ז פרק ג׳ דף א :

אגן דסנינן ׳ מאן דאית ליה :

מינים שלשה טעונים שלש מצות שתים בכל אחת ואחרת והשלישית אין בהם ואלו הן זבחי שלמי יחיד וזבחי שלמי צבור ואשם מצורע זבחי שלמי יחיד טעונים סמיכה חיים ותנופה שחוטים ואין בהם תנופת חיים זבחי שלמי צבור טעונים תנופה חיים ושחוטים ואין בהם סמיכה ואשם מצורע טעון סמיכה ותנופה חיים ואין בו תנופה שחוט ׳ משנה ז׳ פ״ח דמנחות ׳ עיין רמב״ם פ״ג מה׳ מעשה הקרבנות :

מיני פירות הרבה לפניו אם ברכותיהם שוות ויש ביניהם ממין שבעה מקדים מין שבעה אעפ״י שאינו חביב כמו המין האחר ואם אין ביניהם ממין שבעה מקדים החביב ואם אין ברכותיהם שוות אפילו יש בהן ממין שבעה כגון צנון וזית איזה מהם שירצה יקדים ואפילו אינו חביב וי״א שגם בזה צריך להקדים החביב ונקרא חביב המין שרגיל להיות חביב עליו אפילו אם עתה חפץ במין השני ולהרמב״ם אם היה מין אחד חביב לו יותר בין שברכותיהם שוות בין שאינם שוות בין שיש בהם ממין שבעה בין שאין בהם ממין שבעה מקדים החביב לו אז באותה שעה ואם אינו רוצה בזה יותר מבזה אם יש ביניהם משבעת המינים עליו מברך תחילה ש״ע א״ח סימן רי״א ושאר דיני קדימה בברכת הפירות שם ׳ משנה הרי״ף ורי״ו פ״ו דברכות דף ל״ב ע״א ׳ ברכות פרק כיצד מברכין דף ל״ט ע״א שמה ד״ה תוספות נתן בר קפרא רשות וכו׳ רצוף אהבה סימן מ״ט עיין ע״י מאמר צ״ד הנהגת הרי תלמידי :

פניו קודם ׳ קדימה בברכות :

מין עיין ׳ מינים עיין :

מין עיין ׳ אין תורמין מן מין ׳ תרומה האוכלת :

מין שהוא מביא על הורע מביא עד שלא הורע משנה ב׳ נ׳ פ״ח דכריתות ׳ רמב״ם פ״ז מה׳ פסולי המוקדשים ופ״ח וט׳ מה׳ שגגות :

מינקים זכור לאברהם ׳ א״ה ׳ מינקים ר׳ פלוני חוקרי מתניתא ותני ואמרינן בכמה דוכתי לאו משום דכל המתני מילי דתני כהדי הדדי אית להו חד טעמא הוא דקאמר הכי מסרי נמלא בכמה דוכתי דנקיט הך לישנא אף דחלוקין בטעמייהו אלא מבוונה דנקיט להו בחומרתא יחדא משום דכלהו גזירות דרבנן ניניהו אף דלגל חד וחד אית ליה חד טעמא הרשב״א ז״ל כתוב לשבת דף ע״ס ב׳ ׳ וערב יד מלאכי אות תמ״ד :

מינתא עיין ׳ ניניית :

מי סברת כך וכך כי קאמר בגמרא לדעת הרי״ף אינו אומר כך כדי לתרץ הקושיא בלבד אלא שכך היו מקובלים שהוא אמת כ״כ הרא״ש שבת דף קס״ז ע״א וז״ל וכן מדאמר תלמודא מי סברת רבי שמעון בן מנסיא ארישא קאי אסיפא קאי כשמע שכך היו מקובלים דאי אמר כדי לתרץ הוה ליה למימר אמר רב יוסף וכו׳ פי׳ דבריו דמדקאמר בלשון תמיהה מיסברת משמע שכך היו מקובלים ולכך סתמה וכתבתי זה הכלל כיבין שמועה כלל תק״ם ועתה אבאר דלבאורה צריך עיון דמציגו מי סברת ואינו שכך האמת ותראיה התוקה מועד קטן דף ד׳ אמר ר״ה מי סברת מאי מחלין וכו׳ והתוספות ודאי אינו לפי שכך מקובל הסוגיו יומית שאחרות תאמר או תניא תניא ונראה לי ביאור זה הכלל שמ״ש דכשאומר מי סברת בלשון תמיהה הוא לפי שכך מקובל היינו כשאומר הגמרא בעד האמורא או אמורא אחר מתרץ בעד האמורא המוקשה או אמרינן דמדקאמר כלשון תמיהה מי סבר ע״ש שכך קבל דאל״כ כיון שהוא בשפה אחר יתרץ בעצו לימא אמר לך פלוני כך וכך המשבוני נפשך אחרים לאמר לך לומר בלשון תמיהה אבל כשהמוקשה עצמו הוא מתרץ להקשות או אפילו שיאמר לו מי סברת בלשון תמיהה אמרינן כי לתרץ נתכוון ולא שכך קבל וזה החלוק בזה הכלל אמיתי דוק ותשכח בלשון הר״ש ז״ל בשבת שהבאתי הליכות אלי אות תקמ״ו ׳ יבין שמועה כלל תק״ם מי סברת כשאומר בגמרא היינו שהיו מקובלים שכך הוא :

מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואדכ״י רב אשי היה עד בדבר אחר לרב כהנא ובשבקש שמנו עדותו אמר שלא היה יודע דבר לסוף העיר ורב כהנא מנמנם על עדות זה וא״ל מי סברת וכו׳ כתובות פרק קמא דף כ׳ ע״ב :

מי סוטה עיין ׳ מדות של לח סכע ׳ מערכו הרלחנים ׳ סוסים ׳ סוסות :

מיסך בשבת היינו הנסכת המסכה אורדי״ר בלע״ז משנה הרי״ף ור״ן פ״ז דשבת דף קכ״ט ע״ב ׳ רמב״ם פ״ז מהלכות שבת ׳ רמב״ם פ״ט מהלכות שבת פסקא י״ו י״ז דרך האורגין שמותחין החוטין תחילה באורך היריעה וברחבה ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן ואחר שובט בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה עד שתעשה פולה שתי בלא ערב ומתיחת החוטין כדרך האורגין ת״א הנסכת המסכה וזה המותח נקרא מיסך וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג׳ המיסך חייב והוא אב מלאכה והשובט על החוטין עד שיפרקו ויתקנם הרי זה תולדת מיסך וכמה שיעורו משיתקן רוחב שתי אצבעות ׳ העושה שתי בתי נירין משנה ב׳ פרק י״ג דשבת במלא חיסט משנה ד׳ ; אבות מלאכות :

מי פירות אינם מחברים האוכלים לטומאה משנה ח׳ פ״ח דטהרות רת״ט :

מי פירות אינם מחמיצים ולכן מותר לחרוך שני שבולים יחד ולא חיישינן שמא יצאו מים מאחת לחבירתה דמי פירות אינם מחמיצים הרי״ף ור״ן פ״ב דפסחים דף ל״ח ע״ב ׳ ש״ע א״ח סימן תס״ג ׳ שלטי גבורים שם אות א׳ אבל התפוחים הרמונים שהן חמוצין נראה שהמים שלהם מחמיצין שכל משקה חמוץ מחמיץ ולוקין על חמוצו ואין חייבין עליו כרת והביא דבריו גם העולת שבת ס״ק ח׳ סימן תס״ב ׳ ועיין פרי חדש שם ס״ק א׳ וכנסת הגדולה שם בהגהות הטור הארכו והביאו הפוסקים דסברי דמי פירות מחמיצים ואין דבריו מוכרחים דבכבר נודע לבעלי הרפואה דיש חמוצים שמבטלים החמוץ והפוסקים דפסקו דיין אינו מחמיץ לא חלקו בין יין מתוק ליין חמוץ או משאר טעמים והכי נמי נימא בשאר מי פירות :

מי פירות אינם מחמיצין משנה ח׳ פ״ב דפסחים ת״ט משנה א׳ פ״ג ר״ע ׳ הרי״ף פ״ב דפסחים דף רל״ו ע״ב ודף רל״ח ע״ב ׳ מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ ש״ע א״ח סימן תס״ב ועיין סימן תס״ג ׳ אבל אינו יוצא בו ידי חובתו בפסח מפני שהיא מצה עשירה וקרא כתיב לחם עוני הרי״ף ור״ן שם דף רל״ז ע״א ש״ע שם ׳ שבות יעקב ח״ב תשו׳ מ״ח קושיא בדברי הרמב״ם בהלכות פס״ז סנ״ל דאין נילוש בתלפרדלמא רק לכתחילה קאמר לא תילושי לי בחלבא לפי מה שכתב הב״י סימן תס״ב פלפל הרבה בסוגית הגמרא והעלה שדברי הרמב״ם נכונים ושיש לחלק בין דבש דבורים לדבש תמרים מתרץ דברי הרמב״ם בכמה אנפי ולדידא אין נפקותא בכלל דכל מיני פירות שוים ואין יוצאין ידי לחם עוני ׳ עיין פני יהושע א״ח תשו׳ ט״ו דמי פירות עם מים הוי חמץ נוקשה ואינו חייב לבער ׳ דגם מעוסר ׳ ותיקא ׳ סולת סים ׳ חמץ ׳ ממן בוקסס ׳ מלח סגלוסס ׳ עיסה סגלוסס ׳ מומן שהותך ׳

מי פירות אינם מכשירין משנה ד׳ פ״ג דטבול יום ר״ע משנה

מים שאינו עיין · מים שהוציא אחר לשפופרת · אמת כהנו לשפוך :

מים של ראובן הולכים לרשות שמעון דרך חור אחר והאומן החזיק בדבר זה וטוען שמעון דוקא מי גשמים דראובן טוען אף מי גשמים הדין עם ראובן דיכול לומר קים לי דתחילת שעבודין לאחר וגם מלשון הנודה שאמר שהיו המים נגרים וסתם מים הוי מגשמים ואפילו היה ספק בנזור ת כיון שיש דיין אחד שמעיד כן אף שער אחר אינו מועיל מ״מ הדי סניף וגם מלשון הפטורין שאמר שמחל כל תביעה ואז היה החור פתוח והיה יכול לתבוע ועוד מ״ש שהיה החור פתוח לעולם תמיד מדקאמר תמיד הוא למי תשמיש שהוא בהמידה מהרח״ש ספר תורת חיים ח״א תשו׳ ח׳ והשאלה היא כדף ע״ח ע״ג :

מים שמבשלים לחולה מברך עלייהו שהכל הרא״ש והקשה עליו הלקט ח״ב תשובה קנ״א מאי שנא ממיא דכלדהו שליק ע׳ מי סלקות :

מים שניים אין מטהרים מים ראשונים שחוץ לפרק משנה ג׳ פ״ב דידים ר״ע :

מים שנתגלו לא ישפכם לרשות הרבים ולא ירבץ בהם את הבית ולא יגבל בהם את הטיט ולא ישקה מהם בהמתו ולא בהמת חברו ולא ירחץ מהם פניו ידיו ורגליו אחרים אומרים במקום שיש סירטא אסור אין סירטא מותר הרי״ף ור״ן פ״ב דע״ז דף שנ״ט ע״א · רמב״ם פי״א מהלכות רוצח ושמירת נפש · שעור המים כדי שתאבד בהם המרה שם בהרי״ף שני פירושים : גלוי אמר :

מים שפיכים אפילו שפכתם אשתו העובר עליהם מתחייב בנפשו · פסחים פ״י דף קי״א :

ארבעה דברים העושה :

מים שרופים שנעשו בפסח מצמוקים שנשרו קודם ונמצאו אחר הוצאת המ״ש עשרים גרעיני חטים בקועים מותר להשהותו עד אחר הפסח המים שרופים ואין בהם בית מיחוש אם ירצה למוכרם לגוי אפילו בתוך הפסח מפני שאין נמכרים ביותר מפני בליעת החטים הרי״ט״ץ ס״ד ועיין פרי חדש סימן תמ״ז ס״ג דנוטה לאסור שהייתן ומחייב לבערן :

יין שרוף :

מי נאה לדרוש בהמון מי שכל תבואתו שלו · פי׳ מי נאה לדרוש ברבים מי שבקי במקרא במשנה בהלכות והגדות סכות פרק ב׳ דף יו״ד :

מינא עם רבי יהושע עיין · גנרא דלה · עמא דאהדריכהו :

מי נאראנ״ג אם יברך ברכתם עליהם ועל של לימוני״ם אפשר דלא יברך ועוד שם דאם שותה אותם בפני עצמם לא יברך בלום דאזוקי מזקי ואם ע״י צוקא״רו יברך שהכל דהוא משקה היוצא מן הפרי ועל הבאב״ר והסידר״ו יברך בורא פרי העץ וכן על נאראנ״גש ולימוני״ם מתוקים הלק״ט ח״א תשו׳ צ״נ :

מין במינו אינו חוצץ הרי״ף פ״ג דסוכה דף שמ״ט ע״ב ש״ע א״ח סימן תרנ״א סעיף א׳ בהגה אבל שלא במינו חוצץ משנה ה׳ פ״ג דזבחים · לולב אינו צריך אגד · לקיחה · תפילה אין להתפלל בכתי ידים סלה :

מין במינו במה שהוא ושלא במינו בנותן טעם משנה ח׳ פ״ה דע״ז ומשנה ד׳ פ״ח דביצה בתי״ט אפילו אם יש לו מתירין עיין חד בתרי · ש״ע י״ד סימן צ״ח דבכל אסורין מין במינו משערינן בששים ושלא במינו בנ״ט ושם בסעיף א׳ בהגה בשם האגור אין נוהגין עכשיו לסמוך אנוי ומשערינן הכל בששים וכתב הש״ך כאן שם דאטעימת ישראל סמכינן בתערובת מין בשאינו מינו דהיתר · ועיין חדוש הדבורים בדרכי נועם תשו׳ ז׳ אמונת שמואל כ״ח מבאר מ״ש הטור והש״ע י״ד סימן צ״ח סעיף כ׳ דאם נתערב מין במינו ונשפך וכו׳ אם נודע שהיה רובו וכו׳ ומשיג על הט״ז ושכל היכא שהוא אסורא דרבנן ונפל לתוך היתר בבישול או במליחה ולא ידעינן כמה נפיל וכדיד לן שיש בהיתר הרבה מהאיסור אלא דלא ידעינן אם יש בו ששים נגד האסור שנפל לתוכו כיון שהוא אסורא דרבנן אזלינן לקולא בספקו אפילו במין בשאינו מינו כיון שנתבטל מפר ברוב עי״ש ובית יעקב ס״ח וסימן קמו זכם׳ גשאל דוד ב״ג׳ז · עיין הרי״ף ור״ן פ״ה דע״ז דף שפ״א ע״ב · ובדף שפ״ב ע״ב כל אסורין שהולכין בהם בנתינת טעם משערין בששים · רי״ש שם דף שפ״ר ע״ב · ודף שפ״ח ושפ״ו · הרי״ף שם דף שפ״ח ע״ב והר״ן דף שפ״ו ע״א הוך מטבל יין נסך וכתר שמא אזלינן להבחין אם הוא מין במינו או שלא במינו כרבא ודלא כאביי דאמר דאזלינן בתר טעמא הרי״ף ור״ן פ״ח דע״ז דף שפ״א ע״ב · ור״ן דף שפ״ח ע״ב · הליכות אלי אות תקכ״ג מין במינו דסבר רבי יהודה דלא בטיל כתבו תוספות דיבמות דף פ״ח דהיינו בדבר לח דומיא דדם הפר אבל בדבר יבש לא · תי״ט משנה א׳ פ״א דכלאים בתר שמא אזלינן במין במינו ואפילו אין לחד שם לווי כדאיתא בפרק בתרא דע״ז וילפינן בפ״ק דחולין דף י״א מאחרי רבים להטות דכל האסורים בטלים ברובא דאיתא קמן ובמידי דיבש כיבש מין במינו אפילו מדרבנן אין צריך יותר כדתנן משנה ה׳ וי״ש פ״ז דחולין ומשנה ד׳ פ״ז דשביעית זה הכלל כל שהוא בנותן טעם ור״ע ותי״ט שם :

מין במינו בפסח שהוא ושלא במינו בנותן טעם עיין אסור שנתערב · דגים מלוחים · זה הכלל · חד בתרי · חלה דין · טבל אוסר · טעם כעיקר דמין בשאינו מינו פעמים לוקה ופעמים אינו לוקה · יין נסך אוסר · כרם ודין · מחמץ · תערובת אסור · תערובת אסור וכמה חלוקי דינים שם · תערובת אסור משכים או שלשה ממות :

מין במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו ונודע שהיה רובו היתר ממינו רואין את שאינו מינו כאלו אינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו ש״ע י״ד סימן צ״ח סעיף ב׳ ועיין בית יעקב ס״ב המתארך בביאור דין אסור שנתערב בשאינו מינו והפסיק בנתים ואחר כך חזר ונפל לתוכו מינו ונשפך אם נאמר גם בזה סלוק את שאינו מינו כאלו אינו ומשם יתפרד לכמה סעיפי דינים דשייכי בדין זה · ר״ן פ״ד דע״ז דף שע״ה ע״א · הר״ן פ״ה דע״ז דף שפ״ה ע״ג הארוך · ובדף שפ״ח ע״ב · עיין משנה ב׳ פ״ג דמנחות בתי״ט מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כשאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו · בענין תערובת הקומץ בקומץ או בשאר מנחות :

זכור לאברהם · ח״ה · מין במינו מדאורייתא חד בתרי בטיל ומדרבנן במדיכו ס׳ ועיין תוס׳ זבחים דף ל״ו · אבל במין בשא״מ דהיכא טעמא וקי״ל טעם כעיקר דאורייתא בעינן ס׳ מדאו ועיין בתוס׳ זבחים דע״ט ד״ה אמור רבנן · הרב ארעא דרבנן חות שפ״ט · ועיין מ״ס האחרו בחלו דיני מכ״מ ושא״מ · ובפרט עיין להרב מנחת כהן בספר שתערובות חלק א׳ וכ׳ ומ״ש פר״ק הרב פרי מגדים בפתיחתו לה׳ תערובות :

מי נדה הנפסלים במלאכה קודם שנתקדשו הרמב״ם פ״ז מהלכות פרה אדומה :

מי נדה עיין · מי חטאת · פרה אדומה :

מי נדה צוה האל להיות מטמאין לטהור הנוגע בהן ומעלין האדם מטומאה לטהרה כמבואר בפ׳ חקת · פרה פ״ד טהרות הלכות פרה אדומה פ״ו רמב״ם סמ״ג עשין סימן רל״ג ושם כל משפטי טהרת כלים :

מי נדתה מפני מי עיין · מגרש אשתו מן הנישואין :

מינות והדברים שהאומרם משתקין אותו משנה ח׳ ט׳ פ״ד דמגילה :

מינות* עיין · בנות כותים · ימרכוך · בהכת המינים · הרחק מבוש כלומר · משתקין האומר · בקבר טוב · פעם אחד הייתי · קטורת עם הבפורים · תופת רשע · תפילין מקום הנחתן :

מינטא עיין · ניניא :

מיני אמי עיין · מבי אמי :

מיניח ובית אבא ניזיל לבי נרגא אבא פי׳ יער ר״ל מעצמו של יער יכנס לתוך הנרזן להיות בית יד לקצוץ בו היער וכן עובדיה נתנבא לאדום שהיה מזרעו ודע עשה שפטים במואב דכתיב השכב אותם ארצה והוא בא מרות המואביה סנהדרין פ״ד דף ל״ט :

מיני ומיניה יתקלס עלאה עיין · רבי אהכן בגומנותו :

מיני מרינה שבעה הם ואסורין מכל שהם ש״ע י״ד סימן ק״ש

אלשיך סימן קכ״ב עיין קונטרים מהרח״ש דף ס״ג מקור ברוך סימן יו״ד הרב אלשקר ס״ס קי״נ : אות נ״ח. שעור שהצא נפשו היינו שלש שעות הריב״ש ש״פ לחם רב ל״ד מהרא״ש סימן א׳ קונטרים מהרח״ש דף ס״ג עיין הרים מ א״ח סימן כ״ח ובמורי הר״ם ח״א סימן ל״ז ומ״ב וח״ב סימן נ״ב ובדף. דמ״ד מקור ברוך דף י״ב ע״ד עיין המבי״ט ח״א סימן קפ״ח ומהר״י מיר״ב סימן ט״ו הריב״ש סימן ת״ו הרימ״ט ח״א ס״ס קל״ט : אות נ״ו כל שהעיד טבועה ממש שכסוהו המים תו לא צריך דמסתמא אמרינן ששהה שם שעור שתצא נפשו אלא שאם הוא לפנינו צריך לחקרו בפירוש אם שהה שם כשיעור מה יח״ש סימן מ״ה נ״ט ובקונטרים דף נ״ח מהרימ״ט ח״א סימן י״ג מ״ח וקל״ט את״ע סימן ל״א עיין לחם רב סי׳ ל״ד וכהר״ם גאלאנטי סימן ס״ה מקור ברוך סימן יו״ד מורי הר״ם ח״ב דף רמ״ד מהר״ם אלשקר סימן כ״ו דף ס״ח וכהרב המב״ש ח״ב סימן מ״ט לחם רב סימן ל״ה המבי״ט ס״ג סימן ק״ט עיין מהריב״ל ח״ב סימן י״ד וכהרב בצלאל סימן פ״א משפט צדק ח״א דף מ״ב ע״ב הר״ם הלוי ס״ס ט׳ אות נ״ז כמן שעבר עליו שעור שתצא נפשו ליכא עלה אלא איסורא דרבנן לבד ויש לסמוך אדברי המקילים לחם רב סימן ל״ד ול״ח עיין הר״ר בצלאל סימן כ״א ובמהרא״ש סימן א׳ ו׳ ובקונטרים הרח״ש דף נ״א ובתשובות סימן מ״ח ונ״ט ובמורי הר״ם ח״א דף פ״ח וק״ח ח״ב סימן נ״ב הר״ם אלשקר סימן כ״ח הרים״ט חלק א׳ ס״ס קל״ט הרשד״ם סי׳ נ״א וע״ט הרימ״ט ח״א סי׳ מ״ח ולקמן אות פ״ו ורשד״ם ח״מ סי׳ שפ״ב מהר״ם אה״ע סי׳ ל״א׳ אות ס״ב פלפול ארוך בטבע במים שאין להם סוף בגמרא ופוסקי מהרא״ש סי״א ובהרא״נ״ח סי׳ נ״א אות ס״ה מה שאנו מצריכין תשהיה במים שאין להם סוף איתא משום שמא יצא במקום רחוק דא״כ מה תועיל השהיה ניחוש שמא יצא במקו׳ רחוק שהרי אין לדבר סוף ואו״א דהשהיה היא שמא יצא באותו מקום או קרוב לו מהרא״ש סימן א׳ אות ס״ו, למ״ד דבראה השביעה הוא דעינן דהויה בשעתיה כל שלא ראה טביעת האיש ההוא ביחוד רק שראת שנשברה הספינה ומסתמא טבעו כל ההולכים בה מ״מ ל״א תשיב באות הטביעה מהרימ״ט אה״ע סימן ל״א משפט צדק סימן ח׳ אות ע״ח בנ״ד אע״ג דעדי טביעה ליכא מ״מ אפשר דלא הוי אלא איסורא דרבנן כיון דהאי ארוסה בסבלונות לבד הוא מורי הר״ם ח״ב דף קס״ב וע״ש בסימן ק״ל׳ אות פ״כ ישראלים וגוים שנטבעו במים שאין להם סוף כל שלא ראהו בטביעתו אין סימן הבדית כדאי לסמוך עליו הר״ם אלשקר סימן כ״ה כ״ו ועיין סימן מותקק ומלוק ד״ה מכתב אליהו סימן ו׳ אות פ״ב אות פ״ז אם היה בכאן מי שמעיד בטביעה בשלם כדאי אז לא היתה אסורה אלא מדרבנן לפתחילה ואם היינו מקילין בה היינו מקילין בדרבנן אבל בכאן אין מי שיעיד בטביעה אלא שמעיד אחר יום שנהפכה הדוגית ראה מכלוף פה על שפת הים דאמרי אומר בפירוש שמכלוף היה בדוגית וההוא ראה בטביעתו ושהה שעור וכו׳ הרימ״ש סימן שע״ט עיין הרח״ש סי׳ נ״ט ובקונטרים דף נ״א ובמהר״ש סימן א׳ וי״ב ובראנ״ח סימן ע״ד ובהר״ם אלשקר דף ס״ה ועיין לעיל אות נ״ז אות צ״ה הא דמיישינן בראה הטביעה דלא מצי בטביעות עין. ובעינן סימן נראה דלא בעינן סימנים מובהקים אלא אפילו בסימני שאינם מובהקים מני בן כמתבאר מדברי מהרש״ך המובאות במהרא״ש סימן ו׳ עיין הריב״ל ח״א סימן א׳ ובמהרח״ש סימן ד׳ וקונטרים דף מ״ט ע״א אות ק״א כיון שאמר שראהו יורד ועולה בים והיו המים יוצאים מפיו והיה עושה כ״ק בקוטוב נטבע ולא עלה נראה דעדות זו עדות מעלייתא הוא ואף אם ירצה החולק לחלוק מ״מ מוכרח להודות דבכה״ג יצא שהוא מאסור תורה הר״ם הלוי חא״ה סי׳ י״ג:

מים שאין להם סוף עיין הלכות אימתי מתחיל כנס ס״פ י״ד סימן ס״ה בסעיף ה׳ אין מעידין אלא אם ראוהו שמת והלי פנים מאירות מ״ח אין מעידין אלא תוך שלשה ימים כנס מהרי״ט ח״ב ל״ח ועיין לדק מ״ה מ״ח וד״ה מכתב אליהו בבקה אהיותי נוי משיח לפי תותו בשר כנס מהר״ס טראני ח״א ס״ג וכנס מאר״ם אלשיך ק״ח קי״א ומהר״ס מלובלין ק״ל והר״ש פלוי ב׳ ד׳ לחם רב ל״ד ל״ס חי בעינן במים שאין להם סוף מהני בדי ביאת גנם והרב הכנסי ב״ס ודרכי נועם אה״ע

רא״ה ל״נ תשובת הרדב״ז ס״ו פני משה ח״א כ״א פרח מטה אהרן פ״א ב״ג אם אותו עדות הוי כמעיד מפיה הטעות הנמצאות כדי שתלך לפשג׳ ח״א ל״ו ככי משה מ״ה נט על ידי שליח ש״ע כנס לחם רב ל״ב ל״נ הרגתי פלוני יהודי השכבה אין אומרים אוקה ורובה יורדים לימי יורדין לירושה כל העומד לחרק כל מלות עשה שהזמן גרמא מחילה של דנים מעידין לאור הנר לאור הלבנה מתיר אשה אסורה נהר חש״ע נחוניה אופר סימן נשמת נח מנא סימן מובהק וחלק כנס פלי משה חלק א׳ ס״ז גל״ו וח״ב פ״ד ה׳ ו׳ וחלקת מחוקק י״ז וכנס מהר״ר נבי קל״ד וד״ה מכתב אליהו סי׳ ו׳ אות ע״ז ושאר אותיות יו״ד פני יהושע אה״ע תשו׳ ז׳ ספינה טבעה ספינה מסורפת בים עגונה דאתתא שאלה עד אחד כמים וכפרט כנס מוהרח״ש פ״ה נשברה הספינה סתם אם יש דין מים שאין להם סוף עד אחר שבעת מערה עדויות מוכחשות כנס הר״ס מלובלין קל״נ עדות שאין עד מפי גוי משיח כנס דרכי נועם אה״ע ח׳ עד מפי כתב ישראל עד מפי עד אינו כנס מהר״ס טראני ח״ב דף כ״ו והרד״ס אה״ע מ״ז עד מפי עד וגוי כנס אלשקר קי״א קברתיו עיין תהרדיב״ל סליח המביאה גט פני יוסף בן סימון בנם מהרד״ח ן חיים ח״א כ״א פ״ד ספק אם איסתהי יותר משפת אחת חוף הים שפת הים :

מים שיש להם סוף הוא כל שעומד ורואה מארבע רוחותית אבל הכא אם עלה ברחוק שלש מילין ממנו אינו יכול לראותו הרא״ש כלל נ״ט סימן ג׳ מכתב אליהו סימן ח׳ אות נ׳ קונטרים בסוף הספר דף י״ב ע״ד אות מ׳ היכא דלא ראהו שנפל למים אלא שבאו המים עליו כי הכא שהית תוך חדר הספינה ונכנסו המים בתוכו לא הוי בכלל נפל למים שאין להם סוף המבי״ט ח״א סימן קפ״ו וקפ״ג עיין מהרא״ש סימן ט׳ ובמהריק״א דף קכ״ב אות ע״ו ובמ״ש רבינו ירוחם דמים שיש להם סוף במלחמה דמי ואוטר כרדמי. עיין קונטרים הרח״ש דף ס״ב אות צ״ד אם נפל למים שיש להם סוף והמתין עד שתצא נפשו אשתו מותרת ואפילו העירה היא בעצמה הרי היא מותרת על פי הריא״ז כשה״ג פרק האשה בתרא עיין הרא״ש פ״ק האשה שלום גבי כגיא דעד אחר כמלחמה :

מים שיש להם סוף כל היכא שלא עמד הרואה בשעור שתצא נפשו הוי ספיקא דאורייתא ואם נשאת תצא מהרר״ך בידת כ״א חדר י״ב עיין קונטרים מהרח״ש דף ס״ב ובתשובות הרמב״ן סימן קכ״ח מכתב מאליהו סימן ח׳ אות ל׳ קונטרים בסוף ספרו דף י״ג ע״ב :

מקוה הטבע פלפעמים המים הולכים כלוף וחסור :

מים שכל גופו מתכסה בהם בבת אחת בעינן במקוה עיין מקום פמיטו מרודיף :

מים שלנו בעינן ללוש המצות דרש רב אשה לא תלוש לא בחמה ולא בצוננין אלא בחמי חמה. ור״א בצים הגרופים מדור נגוף שנחושתו עמת ותלוי על מקום ראשי ומים שבתוכו מושרין אפילו כשאין האש תחתיו ואם עבר ולש בגן באלו בין במים שלא לנו אסור ויש חולקים ומתירים במים שלא לנו וי״א דבשוגג מותר ובשעת הדחק שלסמוך עליהם והביא ירוחם וכ״י כתבו דאפילו בלא דחק יש להתיר אם עבר בשוגג ולש במים שלא לנו ש״ע א״ח סימן תנ״ה הרא״ש ור״ן פ״ב דפסחים דף רל״ט ע״א ורב אלפס פ׳ים חגרופים מים שנשאבו בו ביום ועיין ש״ע א״ח סימן תנ״ט :

מים שלנו ודיניהם בענין לישת המצות ש״ע א״ח סימן תנ״ח הרמ״ע שאנו תשו׳ ל״ב על מקוסורת שנתגר לשאוב מים מין חשמשות ללוש כהם את המצות וכ׳ מהרר״ם אמסטלאם ל״ה אין תקנה לחמי האור לענין לישה בפסח ועיין הלקט ח״א תשו׳ צ״ז דסצרדר להקל שאין צריך להלין מי גשמים שנקלטו מן האויר בלילה וגם בתשו׳ צ״ז בשעת הדחק דהיינו בערב פסח שאינו בנמצא כי אם מי מעיין שלא לנו ויין יורה פנים לכאן ולכאן חי מינייהו עדיף כדי ללוש מצה ולצאת ידי חובתו תושה יותר לומר שילוש במי מעיין ועיין סימן תנ״ח בכ״י גן הפלך והוא גנרה ולדים בין טו״ד למאחי״ע אות קל״ו הקשות על תבשל :

תשא. עליהם העדות זה מגרת דכרדמי קאמר אך לא דאריה מת ממש וגם על עדות אשתהי שריביה נרנא עכ"ז מכח עדות אחר שבא לפניו ממי שיצא לבקש אחריו ומצאו מת מושלך ברול אשר סמוך על שפת הים וניפו שלם והכירו בתואר פניו וצורתו שהוא ראובן שסיפר עליו שנטבע בעל אותה אשה ושהכיר המלבוש מאו"י שהיה לבוש כשנטבע וגם אורו שהגה עטוף בגרונו ואחר שהטיב להביט בו בא נחשול של ים ושטפו ולא נראה עוד וחקר ומצא ששהה העד כשעור שלש שעה עד שנסתלק משם ומכח עדויות אלו באה שבירור בתשו' הראנ"ח ע"ה ומהר"ם מפאדווה ל"ו ומוהרח"ש הסכים להתירה ע"ש ופרת מטה אהרן ח"ב ל"ח ונגת ורדים אח"ע כ"ח סימן ו' וח' עיין בני משה דף ס"ד ס"ה בני משה כ"ג התיר אשת ראובן שנטבע במים שאין להם סוף הן מכח עדות היהודים שעמדו עליו בשתי שעות והן מכח עדות גוים שאמרו שנחנק בים שמשמעותו כפשוטו שנחנק בים ומת ולא שחנקוהו והשליכוהו בים ובהצטרפות עדות ישראל וגוים יצא מכל ספק ע"ש וגם התיר הספק שלא הזכיר הגוי שמו אלא אמר הקאי"קי שלכם מכח מ"ש הרשד"ם מ"ג ומוהרי"ט פ"ג' עיין בני משה דף מ"ט בני משה כ"ז דאריך מאד בהיתר אשה שנטבע בעלה במים שאין להם סוף היכא דהעד לא שהה אם יצאת מאסור דאורייתא ואי בעינן קברהו ואם מעידין אחר שלשה ימים כנ"ש בטביעות עין והכריח בראיות נכוחות דאף בלא שהה יצאת מאסור תורה והסכים בהיתירא ע"ש מדף נ"ד עד דף ס' מי שנטבע במים שאין להם סוף המכי"ט ח"א קפ"ז קפ"ח קפ"ט מצדד להתיר באומדנות מוכיחות כגון אם הוא בתוך חדר או רגלו קשור בלות וחכמי הדור לא הסכימו עמו עיין תשובת הר' קארו מדף קכ"ג עד דף קכ"ז מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ך' מי שהעידו עליו שנטבע במים שאין להם סוף ושהו עליו שעור שתצא נפשו ולא נמצא עוד יש מי שהורה שאין להתאבל עליו והדין עמו ואף אם ירצו לעשות חומרא להתאבל אין מניחין אותם ועיין בתשו' הר"ש יונה סימן י"ז בני משה סימן ס"ד וס"ה מדף קכ"א עד דף קכ"ה ראובן טבע במים שאין להם סוף ויצא על כף הים ומשיח לפי תומו אומר שראהו ואמר סימן אחר שהיה בכעתו הנקרא קושטו"רון ואחרים העידו שראו טביעת הספינה שראובן הנזכר היה בה וגם דאהו שטבע ואף שלא הזכירו שמו ושם אביו ושם עירו בסי' הקושטו"רון ובהצטרפות שאר העריות ראה ויתר החכם השלם כמהר"ר אליעזר ך' שנגי והסכים על ידו כמהר"ר יוסף קצבי מכתב מאליהו סימן ח' אות ד' קונטרים סוף ספרו דף י"ב ע"ד מי שטבע ופלטוהו הים אין משיאין את האשה אלא במעידין שפלטוהו המים לעיניהם וראוהו מיד והכירוהו תרמ"ן סימן קכ"ח עיין תה"ד סימן ר"ם הר"ן סימן פ"ח הריב"ש סימן שע"ח הר"ם אלשקר סימן כ"ה כ"ז הרא"ם סימן ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט המבי"ט ח"ב סימן ס"ט הר"ר בצלאל סי' כ"א משאת בנימין סימן מ"ה מ"ו קונטרים מהרח"ש דף מ"ח ונ"א אות ה' מים שאין להם סוף לא פליג רבנן כלל בין היכא דאיכא סלעים ומפולת להיכא דליכא מהר"ם סימן תתקע"א עיין אלשקר דף קע"נ אות ו' הא דאסרינן מים שאין להם סוף אשתו אסורה אי חוי לעולם עיין מהר"ם תקע"ב מהרי"ו בירב הרא"ם סימן י"נ הרא"ם סימן ל"ח המבי"ט ח"א סימן קפ"ז אות ז' פלגתא דרבוותא במי שטבע במים שאין להם סוף אי בעינן שיכירוהו בסימנים וטביעות עין ואי סגי כשהגוף שלם ואי בעינן דאסקוהו לאלתר ואם יש חלוק בין ראו הטביעה ללא ראו התה"ד סימן ר"ם מ"ב סי' מ"ה א"ז קנ"ט יום מהרח"ש דף ט"ו ובתשובות סימן ד' ומ"ח מהריב"ל ח"א סימן א' הר"ר בצלאל סימן כ"א מהרא"ב סימן ל"ז מהראנ"ח ח"א סי' ע"ד מהרח"ש סימן ו' מהרשד"ם סימן ג"א וס"ט הרא"ם ח"א סימן ט"ל המבי"ט ח"א סי' ב' מורי הר"ם ח"א סימן ס"ב מהראנ"ח ח"א סימן נ"א מהרא"ש סימן ח' אות י"ד כל שידע הגוי מטביעתו ה"ל כאלו ראה הטביעה מ"ב סימן מ"ו ריב"ש שע"ח עיין הר"ם אלשקר סימן כ"ה לחם רב סימן ל"ד ול"ה מהרא"ש סימן א' וח' מהרח"ש סימן נ"ו מורי הר"ם ח"א סימן מ"ב ודף רמ"ט וח"ב דף קס"א משפט צדק דף מ"נ

מהרי"ט ח"א סימן י"נ ודא"ם רשד"ם סימן נ"א אות י"א מי שאמר ראיתי את פלוני מת על שפת הים אין לפרש דבריו שאחר שיצא מן הים מת או נהרג אלא מסתמא מת בים קאמר ריב"ש סימן שע"ח תומת ישרים סימן קנ"א עיין הרא"ש סימן ט"ו אות כ"ד מי שהיה הולך על הים ורגליו קשורות ללוח הספינה ונשברה הספינה ונטבעה ואבד שמו וזכרו מן העולם אשתו מותרת להנשא מהר"י בי רב סימן י"נ עיין בנימין זאב סימן כ"א זכ"ז המבי"ט ח"א סימן קפ"ח וקע"ו מהרא"ש סימן ט' עיין הר"ם אלשקר סימן ק"ד דף קע"ח מהרא"ש סימן ט' אות כ"ז טבע במים שאין להם סוף לא נפקה איתתיה מאיסורא דאורייתא עד שיעמדו עליו כשעור שתצא נפשו מהר"ם אלשקר סימן כ"ח עיין המבי"ט ח"ג סימן ק"ט הר"ם אלשיך סימן קכ"ב לחם רב סימן ל"ד מהרא"ש סימן א' מהרח"ש סימן מ"ה מקור ברוך סימן יו"ד משפט צדק סימן ח' הרדב"ז סימן רע"ג אות כ"ז הא דגזרו רבנן בטבע במים שאין להם סוף דלא תנשא אשתו היינו בדאפשר ליה לצאת אבל באי אפשר לו לצאת כגון שהוכה מכת מות לא גזרו והכי דלא לוסיף עלה עיין אלשקר סי' ק"נ עיין בנימין זאב סימן פ"א כ"ו כ"ח הרדב"ז סימן רע"נ מקור ברוך סימן יו"ד מהרא"ש סי"ט עיין מכתב אליהו סי' ט' אות יו"ד כתבתיו אחר זה (מכתב אליהו סימן ט' אות יו"ד דף י"ד ע"ד מי שאמר פלוני נהרג ע"י שכשנשברה הספינה ונפל לים רצה לרכוב על העץ שכבר היה רכוב בו גוי אחד ואיתו דהגוי שלף חרבו והרגו הוי עדות מעליא הר"ם אלשקר סימן קי"א וק"נ הר"ר זה סימן קמ"ז קמ"ח קמ"ט המבי"ט ח"א סי' קפ"ז וקפ"ח הראנ"ח סימן ע"ח מורי הר"ם ח"ב סימן ע"נ הר"ם מפאדווה ס"ס כ"ט הרלנ"ח סימן קל"נ) מכתב מאליהו סימן ח' אות כ"ח נהר חשיב מים שאין להם סוף שהרי הוא מים חיים והוא מושך וכשפיל הנטבע למקום רחוק הרדי"ך בית כ"א חדר י"ב עיין תשו' מהר"ם סימן תתקע"א אות ק"ט הר"ר אליעזר מקיין הורה להתיר אשתו של טבע בים בלי שום עדות כלל אלא באומדנות ואמתלאות שלא חזר לביתו ולא הודו לו חביריו ח"ם אלשקאר סימן ק"נ עיין המבי"ט ח"א סימן שב"ן הר"ם מלובלין סימן פ"ט אות ל"א כתב הרשב"א בתשובה שאם אינו טעיר אלא שנשברה הספינה אפילו אם נשאת תצא אמנם מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה נראה שגם בזה אם נשאת לא תצא ומ"מ אין לומר כן אלא גם לדעת הרמב"ם תצא עד שיאמר שעמד עליו עד שעור שתצא נפשו הרדב"ז סימן רמ"ו עיין המבי"ט ח"נ סימן ק"ט הריב"ש סימן שע"ט הריב"ל ח"ב סימן י"ד לחם רב סימן ל"ט הר"ר בצלאל סימן כ"א מהרא"ש סימן י"ב ובקונטרים מהרח"ש דף ך' ובתשובות סימן ד' ס"ה ונ"ט מהריק"א דף קכ"ב מקור ברוך סימן יו"ד בנימין זאב סימן כ"ז אות ל"ב היכא דנטבע במים שאין להם סוף יש להתיר בטביעות עין אם צורת הפנים שלימה בלא סימנים עיין רשד"ם סימן ס"ט ונ"א ובקונטרים מהרח"ש דף מ"ט מנ"ז הר"ם ח"א סימן צ"ז מהרח"ש סימן ד' מהרימ"ט א"ה סימן ל"א אות ל"נ אם נטבעה הספינה בתוך הים ונכנסו כלם במצולות ים ושהה שם כשעור שתצא נפשם אם נשאת לא תצא אעפ"י שלא העיד ביחוד על הישראל שטבע במים כיון שידעו שהיה בספינה הדב"ז סימן רע"ג עיין המבי"ט ח"א סימן קפ"ז וח"ב סימן ע"ח וח"ג סימן ק"ט הר"ר בצלאל סימן כ"א ובכו"א בשלטי הגבורים פרק כל הגט אות ל"ד הא דאסרינן דבראות הטביעה חיישינן דאמרי' בדרמי היינו מיחזע ליה שראה הטביעה אבל היכא דלא נתברר לנו לא חיישינן הר"ר זה סימן קמ"ח עיין המבי"ט ח"א סימן ש"נ הר"ם מלובלין סימן קל"ד רשד"ם סימן נ"א ונ"ו לחם רב סימן ל"ד מהרא"ש סימן ח' משפט צדק דף מ"נ מורי הר"ם ח"א סימן מ"ב הרא"ם ח"א סימן ל"ט מהרח"ש סימן נ"ו אות ל"ט אם ביום עצמו שנטבעה הספינה בא הגוי ואמר שראה היהודים מתים על שפת הים בחוץ יש להתלות ולומר שמיד שיצאו ראוה אורחם המבי"ט ח"א סימן ש"נ עיין סי' נ"א ובהרח"ש סי' ח' ובהרימ"ט א"ה סימן ל"ג הר"ם אלשקאר סימן כ"ו אות נ"ד כיון הרמו יתיה בשהוא מגויר מסתברא ודאי דאשתו מותרת הר"ם אלשיך

שאמר שראה ספינה טובעת ואח"כ ראה פלוני מת צף על פני המים כתב הרב דאינו יודע על מה סמכו המתירים דאם סמכו על מה שכתב הרא"ש ז"ל ונהגו האידנא להתיר נשי אנשים שנטבעו ע"י טביעות עין היכא דנמצא גופו שלם ומשמע אפי' באותן שראו הטביעה אין זו סמיכה דהא מסקנת הרא"ש היא דלא סגי טביעות עין אלא באותן שלא ראו הטביעה ואפי' לזה שנהגו כשנמצא גופו שלם אפילו באותן שראו הטביעה נראה דאינו אלא בעד המתכוון להעיד אבל בגוי מסיח לפי תומו כיון שאינו מתכוין להעיד לא סגי טביעות עין וכמ"ש. בהגה מיימון והתורה להתיר לא ימצא ידיו ורגליו בבית המדרש ע"ש. טהרר"ם טראני מסימן קפ"ו עד סי' קפ"ט מעשה באחד שהיו רגליו קשורות בלוח הספינה ונטבעה הספינ' אשתו מותרת בימים שאין להם סוף מדרבנן דמדאורייתא אזלינן בתר רובא ואין לנו כח לאסור לכתחילה רק דוקא התנהו עוברי שנזכרו בגמרא אבל בתצטרף עוד דבר אחד בנדון דידן שהיו רגליו קשורות בלוח שאפי' יזדמן לו דף לא יוכל להנצל אין לנו כח לאסור ולהוסיף על דברי חכמים ומביא תשובת ר"א מסיץ שהתיר אשת ר"ש מודנא שנטבע בספינה ולא בא שום עדות אך מחמת סברות ואומדנות התירה עיין שם ובית חדש ע"ש. עוד הביא תשובת הגאונים שמשיאין על פי קול הברה וכתב בשם ר' יואל אביו של ראבי"ה דכל פלוגתא דהיתירא יש לילך אחר המיקל. עוד הביא תשובה אחת על יהודי אחד שהיה בספינה שנשברה והשליך עצמו לים לשוט ונתיגע והיה גוי אחד שט לפניו וקרא את הגוי שיושיט לו ולא רצה ואמר הגוי כשתגיע למקום פלוני תאמר להם כי יהודי שבמקום פלוני ויש לו שם אשה ובן ובת נטבע לפניך והפך הגוי ערפו לראותו והיה מביט ולא ראהו עוד ואין לך נחפז ובהול כמו זה הגוי שאמר לו היהודי שנתיגע ככר ושהוא נטבע והיה הגוי בהול שמא יארע לו כמוהו ועכ"ז כתב הרב שהוא מל"ת ואם נשאת האשה לא תצא כדין מים שאין להם סוף ולדעת רבינו הרב בית יוסף שכשהעד נחפז ונמלט על נפשו אין מקבלין עדותו א"כ לעולם בכל ספינה שנטבעה לא יקבלו עדות הניצולים שהם לעולם נחפזים ונבהלים על נפשם. משאת בנימין ס"ו עדות ממי שראה הטביעה אומר שידע מהטביעה בכל שוה ע"ש ורשד"ם ג"א תורת אמת א' כבאר בכל דעות הפוסקים אי מעינן קברתיה במים שאין להם סוף עיין שם ועיין בהכב נכרו בספרו הגדול בני יעקב זלה"ה מה שהרחיב והגדיל תורה פרק רי"ב ואי מקילין בזה בעד מפי עד ודין צף על פני המים והיכא דאיכא תרי לטיבותא עד מפי עד ולא ראה הטביעה עד אומר ששהה עליו ועד אומר שראהו אח"כ מת ע"ש ובסימן ג'. ועוד שם שפקפק במה שהיה הענין בלילה ונטה להקל מכח שהירה אור הלבנה מכה"ק עיין שם ובגנת ורדים כלל ג' מאה"ע סי' ד' וה'. תורת אמת ג' עד אומר שבעת הסערה בא גל אחד והשליך את פלוני לים ושראה שנטבע ושעמד עליו כמו שעה עיין מוהרי"ט ח"ב כ"ו ובמקומו הארכתי דמוכח מדברי הריב"ש סימן שע"ז דשיעור כדי שתצא נפשו שאמרו הוא שיעור שלש שעות ואח"כ מצאתי כן בטוהרח"ש דכתב שלא מצא שיעורו מבואר אצל הפוסקים ועשה סמוכות לדבריו מההוא עובדא דבת נחוניא חופר שיחין דנפלה לבור ובשעת שלישית אמר כבר עלתה עי"ש שכתבתי עליו דאין ראיה זו מספקת ומעשה נסים שאני ואין מביאין ראיה ממעשה נסים ע"ש. דאין כאן מקום להאריך וצל"ב. ומחדש ראיתי בתשו' לי"ג ח"א לפמ"א דכתב דשיעור ג' שעות לאו שעות גמורות הם אלא כמ"ש מוהרי"ט בתשו' כ"ו ע"ש ובדרכי נועם ס"נ סי"ד ושם מבואר טביעות עין בישראלים. דרכי נועם תשו' ט' טור אה"ע אחד שהשוה העדויות שלא יהיו מכחישו' וכתב דאפי' שהיו מכחישין את עדות ישראל הכשר אין בכך כלום תעמיד עדותם באחד משלש מדרגות מיני עדויות שמעידים על הנטבע במים שאין להם סוף ואסרה האחד שמעיד שטבע פלוני בים ושהה שם עד כדי שתצא נפשו והשני שמעיד שטבע פלוני בים ומת ולא פירש בהדיא אם שהה שם כשיעור או לא. ואזי אם הוא לפנינו ודאי שואלין וחוקרין אותו אם שהה כשיעור או לאו ואם אינו לפנינו כיון שאמר טבע ומת אמרינן מסתמא לא היה אומר כן שמת אם לא ששהה שם ונתברר לו שמת כמ"ש הרמב"ם פי"ג מהל' גירושין הלכה ט"ו ע"ש ובשני מדרגות אלו אמרינן לא תנשא ואם נשאת לא תצא. אך ורק אם לא אמר אלא טבע פלוני בלבד ולא אמר מת אעפ"י שאינו לפנינו לא תלינן לקולא לומר שמה שאמר טבע ר"ל טבע ומת ושהה דחד סתמא אמרינן אבל תרי סתמי לא אמרינן ואפילו אם נשאת תצא דהא במים שאין להם סוף שאמרו אם נשאת לא תצא היינו דוקא כששהה שיעור יציאת נפש כמו שהוכיח מפרקא בתרא דיבמות מההוא עובדא דרבי בשני בני אדם שכמרין מכמורין בירדן וכו' ע"ש ומשמע דלפי ששהה הוי לה איסורא דרבנן שעלה אמר כמה גדולים דברי חכמים דפלשתן זה וכיוצא בו בהני עובדי משמע דבכי האי עובדא ליכא איסורא דאורייתא. ועיין מ"ש בסי' ס"ג. עוד שם הביא דהני עובדי דר"נ. וה"ע פליגי אשמעתא דרבי והרב נחמן ורב אשי פסקו כהני עובדי א"כ הרמב"ם ושאר הפוסקים שפסקו כרב נחמן איך הצריכו לששהה שם שיעור שתצא נפשו ומצא דסוגיא שבא לבי. תרי ועוד שהרי"ף הביא מסכת הני עובדי ופסק כפי פרס: נוסן ויישב. הדבר עם מה שחולק הרשב"א ליישב דעת הרמב"ם במה שהצריך שיאמר קברתיה ע"ש. וסוף דבר העולה הכיון דמכל הני עובדי דאיתנהו בגמ' משמע שהעד לא היה בספינה והכי נמי משמע במתניתין וברייתא דקתני נפל למים שאין להם סוף וכו' דהיינו שהוא לבד נפל ובאו והעידו עליו דאז ודאי יכול העד לכוין עדותו ולומר ששהה שם וכו' אז אמרינן לא תנשא ואם נשאת לא תצא אבל כשהעד היה בתוך התפיכה ובלבול הטביעה בספינה שנשברה ליכא למימר מדקאמר טבע פלוני ומת דמסתמא שהה דמה היה לו להשהות אם הוא היה בהול להציל את חייו הקודמים לעדות ושהייה בשיעור שתצא נפשו האחר ואם לא שהוא יעיד בפירוש ויאמר שקרה סיבה שהוכה ניצול ומחמת זה הוה מצי למיהב דעתיה על שאר הנטבעים דאז יועיל עדותו ואמרינן מסתמא דאפשר לפי שלא היה טרוד אבל בלאו הכי מסתמא לא אמרינן והאי דאמר נטבע פלוני ומת שהה עליו וכמ"ש לזאת בנדון דידיה כתב דהיית חושש להתירה ואפי' נשאת על פי אותו עדות שתצא ע"ש. ובתשו' הב"ח סימן נ"ז. בית חדש תשו' ע"ט התיר בראיות גמורות מצד השכל האמיתי והסברא הנכונה ומעובדא דרב שילא ומעובדא דר"נ ורע"ק דכל משפלה דתוך נקב המים שמתקרשים ומתגלגלים בזמן החורף ועמהו עליו כשיעור שתצא נפשו שוב אין לחוש לשום חששא ובפרט שכל תוך הים נ"ב היה נקרש ונגלד ולא היו שם נקבים אחרים ולא גלים ולא בצים להנצל וסיים דהפריז דבלי' המחמיר אינו אלא מן המתמיהים ועתיד ליתן את הדין עיין שם ומן פסק בסימן קי"ה ע"ע ובמבי"ט קפ"ז. פני משה ח"ב קי"ל מבאר דין עד אחד הרואה הטביעה במים שאין להם סוף דאם לא שהה עליו לפחות שעור שתצא נפשו דאיתא מותרת אפילו מן התורה ואם נשאת שתצא אבל אם בעדות אחד שנטבעה הספינה ולא ניצול שום אחד מהם תלינן כדבורו ששהה שם השעה הראוי ומספיק ומשירע שלא נמלט עד אחד דאי לא דתימא הכי הא מנא ליה להעיד. עוד מבאר שאם העדות הוא שטבעה הספינה ואנו יודעים שבאותה הספינה נסע בה ראובן יש לחוש שמא יצא אף כשאמר הספינה שהיה בה ראובן נטבעה לשון זה מוכיח מעצמו שהיה שם ראובן בשעת הטביעה והוא יודע בודאי ולא שע"פ ידיעת הנסיעה הוא אומר עיין לקט הקמח אה"ע הלכ' עגונא דאתתא ס"ק תרצ"ט ת"ש תש"א. פרח מטה אהרן ח"א ל"ו בעדות אשה שראתה לפלוני שנשתקע בים וירד למצולות ים ולא נראה עוד וכאשר נאספו שם ציות רבות להציל היהודים הנטבעים פלוני ות עם אדם אחר לא נראו ולא נמצאו צרר להחמיר וסיים להקל על כל פנים להתירה מאיסור ומשאר טעמים ראה ויתר ע"ש כל פרטי סעיפיו: בני משה י"ט נשא ונתן על פסק שני גדולי ישראל שהתירו אשת ראובן שטבע במים שאין להם סוף בעדות יהודי מפי הספן שספר אופן הטביעה איך היתה ע"י רדיפת המים ורתיחתם וסיבובם כעין עגולה שאי אפשר להמלט אף שיהיה אומן ובקי ורגול לשוט עיין שם דעד זה

השינ

נפל למים שאין להם סוף לבין כשנפל מים אל החדר שבספינה דזה אינו נקרא מים שאין להם סוף מאחר שנשארו בחדר התוספת דבריו גם בספרו ח"א קפ"ו ורבינו נחלק עליו וכתב דאין חילוק והכל נקרא מים שאין להם סוף ונתבאר שם דהא דאמרינן במים שאין להם סוף אם נשאת לא תצא דהיינו דוקא נשאת אבל נתקדשה תצא ואף אם נשאת תצא אך בנדון שלפנינו מאחר שהתירו בהם אע"ג דיש לחלק דהני מילי כשהתירו בהם בב"ד ולא היה שום ב"ד מתיר אבל הכא שהיה חכם אחד מן הגדולים מתיר איכא למימר דלא תצא כתב רבינו דגם זה אינו דהא בתשובת הרא"ש משמע דאפילו ד' בתים היו המתירים ואחר התירה בת שלא תנשא הרי זו תצא שאין לה להנשא על שעשו לסמוך ויתפרסם הדבר בהסכמה ושעמדו רוב דעות אבל על זמן שלא עמדו לסמוך אין לה לסמוך על המתירין ואם נשאת תצא עד כתב המס"ש מאחר דדין מים שאין להם סוף אין איסורו אלא לכתחילה ומדרבנן וכיון שכן אין שום חכם חייב להחמירה בה שלא תנשא אלא שלא להורות לה היתר ואם התירה בת ולא כן אין כופין אותה להוציא שאין קונסין לנשים להוציא שלא ברצונו באתראות דעברו ארבע ורבינו חולק עליו דמן לו יהודה מדבריו דאין איסורא אלא אלא מדרבנן אטו אם ב"ד יראו לאחד דרוצה לעבור על איסור דרבנן לא יהיו חייבים להחזות בו שלא יעבור וכל בית דין המשגיח על מקפת הנהר עיניו פקוחות לאפרושי בני דרדו אפילו מאיסור קל מה גם כי להעלותו באיסורא דאורייתא והוא דכל שהעד המסלט מן הספינה הוא כהל על נפשו כאשר איסות מות נפלה עליו ומרוחק ובצער שהיה ד' נמלט מן הספינה קטנה א"כ אי אפשר לו להעיד שהיה על הנטבעים בתוך חדר הספינה גדולה כדי שתצא נפשם וכיון שכן הויא כספינה שנאבדה בים ואפילו אם נשאת תצא והיא בחזקת אשת איש ובניה ממזרים וכתב עוד דאפי' לפי נוסחת הרמב"ם בירושלמי דגרים אכם שכם אחר ההתראות אין מוציאין מידו היינו דוקא כשאתהו בר אחר שקדש אבל אם קודם שקדש התרו בו שלא יקדש וחוצו פניו נקדש כל אפיא שוין דדיבר הכל מוציאין מידו ואפילו למאן דמיקל דרוצה לפרש דברי הרמב"ם אם נשאת לא תצא אף אם התרו בה היינו באשה אחת שאירע בה הספק אבל בב"ד שיש לערך עשרים נשים שנטבעו בעליהן בספינה הרי אפילו דיעבד על אשה זאת לכתחילה קרינן לה משום לקנסה דתצא דאם לא כן למחר שאר העגונות יעשו כמעשיה כי יאמרו מאי שנא וכי משוא פנים יש בדבר הלולת עיין שם קצת רבנים שהסכימו לדעת רבינו ובתורת אמת"ש דייב ומשפט צדק דף ס"נ ומהרח"ש נ"ט מוהרח"ש אבן העזר נ"ט עדות שנטבע בים לבד ולא הכיר ששהה עד שתצא נפשו עיין ס"י . אם בעדות שמו וכנויו לבד סגי עיין ס"י . בענין אי בעינן לאלתר וסימנים אפילו ראו הטביעה . כל שראה גופו ופרצופו שלם עיין ס"י אי בעינן שמו ושם אביו ושם עירו עיין סי' פ"ח והרא"ם ע"ח עי"ש להקל . ועיין ריב"ל ח"א א' ג' ד' ו' וח"ג נ' רשד"ם נ"ב ס"ט וס"ו . הר"ם אלשקר כ"ח . עבודת הגרשוני ע"א וצמח צדק . ספר חלקת מחוקק דף ט' ד"ש סי' שהחמיר שאין להתאבל על פי כתב שלא נתקיים אכן ש' לפורא ד"ו מיקל ואינה מצריכה קיום כי רבותינו נ"ל הקלו בעדות אשה ודיני ממונות נופייהו הוא מדרבנן שהצריכוהו קיום . מהריב"ל ח"א א' במים שאין להם סוף וראוהו בשפת הים ותכירוהו ואם צריך ליתן סימן ואם היה עד מפי עד כתב דהרשב"א והר"ן והריב"ש פ"ל דהיכא דאין ידוע לנו מתי הועלה מן הים תלינן להחמיר והרא"ם כתב בפסקיו סי' ש"ל דככר כתב ר"ת בתשו' ומביא ראיה מדברי רי גאון דבטביעות עין גמור שישנו ראשו ורובו שלם מעידין עליו אפי' אשתהי וזמן מרובה בין ביבשה בין שהועלה מן המים ואישתהי וזמן מרובה לאחר שהועלה מן המים והכל שכן בספק אישתהי אך מי יקל ראשו כדבר ערוה כנגד הפוסקים והמפורסמים הללו עי"ש . עוד שם כתב לדעת הרא"ש בפסקיו ובעל הטורים בעד שראה הטביעה צריך סימן ולאלתר ובעד שלא ראה הטביעה אם הגוף שלם אין צריך לא סימנים ולא לאלתר אבל אם אין גופו שלם אלא פרצוף פנים עם החוטם צריך סימן או לאלתר אבל הר"ב ב"א

הר"ן והריטב"א לא הזכירו מעולם סימן ולא חילקו בין אותם שראו הטביעה ובין אותם שלא ראו הטביעה ולא בין כשהגוף שלם ובין שלא יש אלא פרצוף פנים עם החוטם ובכל גווני קאמרי שצריכין לראותו בשעתו וזמנו שפלטו הים ואין צריך סימן כלל ועיין שם וברא"ם סי' ט"ל . ושם כתב דאפי' לדעת המחמירין אינו אלא דוקא בעד ראשון אבל בעד מפי עד תלינן להקל ואמרינן דעד ראשון נתברר לו דבאותה שעה פלטו הים עיין בסחבר חלק זה ו' וט' ומהראנ"ח נ"א וס"ח והרשד"ם כ"א . עוד שספי' דהריב"ש דס"ל דגוי מפי גוי לא שרינן אשת איש לעלמא אינו הטעם משום דחיישינן דילמא חנוי הראשון לא ספר מסיח לפי תומו אלא משום דמסיח לפי תומו חדוש הוא ותכורא לוסף עליה וכל שכן שלא עמדו דברי ריב"ש דהרי הר"ן ומהר"יק ז"ל כתבו דגוי מפי גוי נאמן להתיר אשה וכן הוא המסגנת לפסוק כמותם . מהרי"ט ח"א מ"ח ראובן הלך לשיירת הים ובשתאניה חשבה להשבר ירד לו מסנה לספינה קטנה שבה כדי להנצל וברדתו נפל לים מים שאין להם סוף והיה יורד ועולה בים ובפעם השלישית נטבע ולא עלה ואבד זכרו תשתכח שמו זה ארבע שנים ובעת נמצא כתב יד מחכם אחד ידוע ומקויים שכתב לביתו זו אשתו להודיע ולבשר מה שפוח למצוא עדים על מיתת האיש הנזכר שראוהו מ"ת ושבעדות האל הוא יוליך עמו קבלת העדות עם פסק מהחכמים איך אשתו מותרת להנשא שהרי הוא במעט עשוי' הורה פנים לאסור ולהתיר את האשה על פי כתב זה וסוף דבר העלה שאם מה שבא בשאלה כתוב בהצעת המעשה שהיה עולה ויורד בים ובפעם השלישית נטבע ולא עלה עוד הם דברים גורעים מפי עד שראה יש לסמוך להתיר את האשה בהצטרפות הכתב יען כי כבר יצאת מאיסור חזקת אשת איש מן התורה ונכנסה באיסור מים שאין להם סוף שהוא אסור מדרבנן ויש לסמוך על הכתב ע"ש ומהר"ם אלשקאר כ"ה ומהר"ם אלשיך קי"ח ותורת אמת ז' ויו"ד ומשפט צדק דף ט"ל . מהרי"ט ח"א קל"ט מבאר עדות ראובן שמעיד על שמעון שנטבע בים מים שאין להם סוף ביציאתו מקוסטאנטינ"א אצל העסכא"ף הערות זה עשה להיות שהיה עמו ומכירו שהיה בעלה של שרה וראה הטביעה ועמד עליו שיעור כדי שתצא נפשו ולא ראה שעלה לשוט על פני המים צדד והורה להקל על פי עד זה מאחר שכבר יצאת מחזקת אשת איש מן התורה ותלה להקל בקצית קסיע שקנה. יהודי אחד מן הנוי והיתה משמעון זה עיין שם ח"ב ל"ח ופני משה ח"א מ"ו ומהר"ם מלובלין סי' פ"ט גבי מי שנמצא חבול בפניו ומצאו אצלו שק עם טליתו ותפיליו וסדור ועוד כלים אחרים ויש עדים שידעו שכולם הכירום לו בחייו נטה אחר דעת המחמיר שלא להתירה ובסוף אותה תשובה ובסימן ו' גבי מי שהיה לו בבהן רגלו עצם יתירה דהוי סימן מובהק ובסימן ז' כתב דאם היה לו פצע ורושם בראשו של מכת חרב בצד שמאלו דהוי סימן מובהק ובסי' קפ"ח כתב דצואר עקום סי' מובהק . ובסימן נ"ו כתב דמפות שרגליו הפוכות ועקימות לא הוי סימן מובהק . אחד עינו אחת זולפת כתב מוהרח"ש בסי' מ"ח דהוי סימן בינוני ועיין סי' נ"ב . ורשד"ם סי' נ"ב כתב דסומא אינו סימן מובהק . עוד שם דאפי' היה לו שן כולם אא"כ הכירו שלא היו סימנים אלו לכל אנשי הספינה אשתו מותרת בחפוש עי"ש . והריב"ל ח"א סי' ז' כתב דאין להתיר בסימן הגו' ועוד כתב מוהרשד"ם בסי' ע"ט לחקל אם אמר שהיה לו שומא אצל הדד הסמוך ללב ועוד סימנים אחרים . ורבינו בתשו' דף קכ"ב הביא דברי מוהר"י בן נחמיא"ש דכתב נבי היו לו נומות גומות סחמת חוליות אלא"ש דלא הוי סימן מובהק ורבינו חילק עליו דהוי סימן מובהק ועיין תורת אמת ט"ז ונו"ן ומוהראנ"ח ע"ח דף קי"ח וסימן נ"א ונ"ד וע"ד ובחוט השני צ"ח צ"ו וגנת ורדים כלל ג' מאה"ע א' ב' עיין לקט הקמח אה"ע דף ס"ב ע"ד ודף מ"נ ע"א . מהרי"ט ח"ב כ"ז מבאר הא דאמרו דאם שהו עליו עד כדי שתצא נפשו אם נשאת לא תצא דשיעור שהייה זו לא שמענו כמה הוא וראוי להיות כשיעור הנהוג לבני אדם לשער בו עי"ש חילוק שיש לנשאת בטעות או בכדיד ועיין בח"א נ"ב ובגנת ורדים אה"ע בללי נ' ו"א ובתורת אמת א' ומהר"ם אלשקאר כ"ח . מהר"ם גראני ח"א סי' נו מסיח לפי תומו

שאמר

Digitized by Google

שנפלו שלשה לוגין שאובין לתוך ארבעים סאה קודם שנפלו בו ארבעים סאה או לפחות מכל מקום נפסל הכל ונעשה שאוב ועיין משנה ד׳ פרק ג׳ דמקואות · רמב״ם פ״ו מהלכות מקואות פסקא ח׳ המניח טבלא תחת הצנור והרי המים נמשכים על הטבלה ויורדים על המקוה אם היה לטבלא דופן ח״ו פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת וקפה תחת הצנור כדי להדיחה אף על פי שיש לה דופן אינה פוסלת שהרי לא עשאה לקבל · משנה ב׳ פ״ד דמקואות וכתב תי״ט ומיירי דהוו אולי מ״א למקוה בלאו הכי דאל״ח אם אין המים נפסלים מחמת שאיבה נפסלים משום דהויח על ידי טהרה בעינן כראיתא בפ״ח הרא״ש תי״ט שם · כלי כלי שאינו עשוי לקבלה אינו פוסל משנה ג׳ פ״ד ועיין רמב״ם שם פסקא ף · ועיין משנה ד׳ פ״ד וכר״ע דשלשה לוגין מים שאובין פוסלים כשנפלו למקוה שלא כדרך המשכה אבל דרך המשכה אין פוסלין עד שיהיו חרוב מים שאובין · ש״ע י״ד סימן ר״א הספוג שבלועין בו שלשה לוגין וכשנפל למקוה נתערבו המים הבלועין עם מי המקוה וכן דלי שפיו צר ובו שלשה לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולם עם מי המקוה משנה ד׳ פרק ו׳ דמקואות ובר״ע ובפירוש הרא״ש והרמב״ם ז״ל · מים שאובים בצד מים כשרים לא פסלי משנה י״ד פרק ו׳ דמקואות בר״ע אבל באמצע פסלי משנה י״א בר״י ועיין ר״ע ותי״ט :

מקוה הנובע שלפעמים המים הולכים הלוך וחסור :

זכור לאברהם ח״ה · מים שאובים דפסלי לטבילה דעת הרמב״ם פ״ד מהלכות מקואות דהוי פיסולו דרבנן · אבל מדאורייתא בין שאובים ובין שאינם שאובים · וכן הוא דעת התוספות סוף פ״ק דפסחים דף י״ז ד״ה אלא בשם ר״י ז״ל · אבל יש חולקין וס״ל דהוי פיסולן מדאורייתא · כמ״ש מרן ב״י בי״ד סימן ר״א · ולפי׳ הטור אם כל המקוה הוא שאובים פסול מן התורה וספקו לאסור · אבל אם רוב המקוה הוא כשר והמעוט הוא שאובין ח״ה מדרבנן וספקו לקולא · ועיין חוות יאיר דף רס״ס ע״ע כרל תרפא דרבנן אות סל״ד · ועיין ע״ס סדר חד״א זיע״א בשיורי ברכה סם בסימן ר״א אות נ׳ :

מים שאולים השותאן מתחייב בנפשו פ״י דף קי״א דפסחים :

אדבעה דברים העושה :

מים שאין להם ס״ף אסורא דרבנן ואם נשאת לא תצא מוהרח״ש הוא מהר״ר חיים שבתי תשו׳ ד״א · ועיין מהרד״ם ח״א ס״ח וקי״ט · מהר״ם טראני מסימן קפ״ו עד סימן קפ״ט ח״א · דרכי נועם אה״ע ט׳ י״ג · פני משה ח״ב ק״ל עד אחר ראה הטביעה אם לא שהה עליו שעור שתצא נפשו אינה מותרת אפ״מן התורה ואם נשאת תצא · פרח מטה אהרן ח״א ל״ד · בני משה כ״ו · בני משה ס״ה הביאו לקט הקמח אה״ע הר׳ ענונא דאתתא ס״ק תשצ״ד השתדל תחלה להוציא את האשה מכח העדיות מאיסור תורה כנהוג כדי להקל לבסוף בכל ספקא דאסורא דרבנן דהמיקל לא הפסיד ובפרט אחר מהעדיות בנה עליו יסודות הרבה וספיקי ספקות עד שזכה לדין דהלכתא דאמר פלוני טבע במים אף דר״א אמר דשהה כדי שעור שתצא נפשו סתמו כפירושו דהיינו שהרה דאל״כ מנא ידע דטבע ומ״ש מהרי״ט ח״ב ל״א והרב אשכנזי בסימן כ״א דאפילו לא שהה מותרת מן התורה לדעת הרמב״ם ונסיעתם ונשא ונתן וכנה וסתר וחזר וכנה והחזיק יתדותיו להבניסה תחת סוג איסורא דרבנן ואז הערת ארוכה למחלתה והתירה כמו שיעיין שם בכל סימן ס״ד כביאור תוספת אשר בו נחה דעתו ודעת רבו ה״ה ז״ל אשר סמך ידיו עליו ונשא ונתן פר״ח והסכימו להתירה ע״ע · מקור ברוך י״א האשה שטבע בעלה במים שאין להם סוף ולא שהו עליו עד כדי שתצא נפשו אם יכולה לגבות כתובתה כמ״ש בהגהת מרדכי הוכיח והעלה דמאחר דאם נשאת תצא וראי דאינה גובה כתובתה כלל אליבא דכ״ע עיין שם והר״ש הלוי סימן ט׳ והרש״כם אה״ע ס״ז קל״ד קכ״ט רכ״ג רצ״ד · עיין פני יהושע אבן העזר תשובה ז׳ ד״ה ורז״לי דמסתפינא :

גוי מסיח לפי תומו באד בשם בני משה מ״ס · סעגה בודמי בשם במא בדק ס״ח · מים שאין להם סוף אשתו אסורה בשם כמה פוסקים וכפרט פני משה ח״ב ק״ל · ופרח מטה אהרן ח״א ל״ו · פני משה כ״ו · סימן מוכסק וחלוק בשם מהרד״ם טראני ח״א קל״ה · תוהר״ר לבי קל״ד · עד אחד כמים בשם מוהרח״ש תשו׳ ל׳ ומ״ח ומהרד״ם טראני ח״ב דף קל״ג · עד מפי גוי מסיח בשם מהרד״ם טראני ח״ב דף כ״ו · עד מפי כתב ישראל בשם אלשקר כ״ח כ״ו :

מים שאין להם סוף אשתו אסורה ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסב רב שילא לדביתהו א״ל רב לשמואל תא נשמתיה א״ל נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורא ואגמא דסמקי מים שיש להם סוף או שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף הוא ומר מאי [illegible] עבדית הכי משעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפלוה קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל ותשועה ברוב יועץ יבמות פי״ד מ׳ האשה ברתרא ועיין בעין ישראל מאמר ף :

מים שאין להם סוף אשתו אסורה שיש להם סוף אשתו מותרת ופירושם משנה ד׳ פט״ז דיבמות ובמפרשים ובגמרא דף קכ״א א״ר במה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת שאין להם סוף אשתו אסורה ומפרש בגמרא כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו הוי מים שיש להם סוף · בספר שי למורא י״ז שאין לנהוג אבילות על מי שנטבע במים שאין להם סוף ואפילו להחמיר על עצמו אינו יכול ואפילו במקום שאין חשש תקלה עי״ש נמבאר לשון בעל העטור בדין זה הביאו הב״י ע״ש ועיין עבודת הגרשוני י״ח דמסבים דכל זמן שאין משיאין האשה אין מתאבלין עליו מצד הדין ומשום שיש לחוש להתקרה יש למחות מלומר לו ההשכבה ובן גמי קדיש אפילו שאין נזכר שמו בקדיש יש למנוע מבניו וקרוביו ועי״ש שהאריך הביאור בענין מומר שנהרג על ידי גוים אם יש להחזיק בחזקת בעל תשובה עי״ש וחוות יאיר ר״א · הרי״ף ונ״י פט״ו דיבמות בדף תמ״ט ע״ב · ש״ע אה״ע סימן י״ז סעיף ל״ב · הרי״ף ונ״י פ״ו דיבמות דף תמ״ג ע״א · וכתב ריב״ש תשו׳ ת״ז דבל שעמד במים שיש להם סוף שלש שעות ודאי מת ואשתו מותרת ומעשה שהביא רבי מאיר במשנה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים ההוא מעשה נסים היה ואין מביאין ראיה ממעשה נסים דסורלא נאים תוך שלשה אי אפשר לו להיות בלא שינה עיין תי״ט משנה ד׳ פט״ז דיבמות · אם נשאת לא תצא הרי״ף ונ״י פ״ו דיבמות דף תנ״ג ע״ב · ש״ע אה״ע סימן י״ז סעיף ל״ד · תשובת אלשקר כ״ח כ״ו · בערך עד אחד כמים כתבתי בשמו וכתב עוד שם ישראלים וגוים שנטבעו במים שאין להם סוף כל שלא ראהו לשעתו אין סימן הכרית כדאי לסמוך עליו · מהרי״בל ח״א א״ח ס׳ כ״ט שאין סוף וחזהו בשפת הים והכירוהו ואם צריך ליתן סימנים ואם היה עד מפי עד ועיין בתוכו ומהרשד״ם סי׳ נ״א · חנוך בית יהודה תשובה צ״א איש הלך מעירו ונאבד ולא נודע אנה ומסתמא נהרג ורצו אח״כ אשתו ואחותו להתאבל עליו כיון שהקול יצא שנהרג בדרך וגם בניו לומר קדיש והוא מיחה והסכימו במת רבנים עמו והביא כמה פוסקים דאסור לומר קדיש כדי שלא יבוא ח״ו להתיר את אשתו · מהרד״ם טראני ח״א ס׳ גוי משיח לפי תומו שנטבע פלוני בים לעיניו ושראה אותו מת צף על פני המים אשתו אסורה · מהרד״ם טראני ח״א קפ״ו מי שנטבע במים שאין להם סוף והלכה אשתו ונתקדשה או נשאת · מהר״ם אלשיך קכ״ב המעיד על המגייד שהשליכוהו למים שאין להם סוף וידיו כפותות מלפניו אעפ״י שלא שהה עליו עד כדי שתצא נפשו ואצ״ל שיצא קבריו אשתו מותרת דמיא מרזו מכה וממהרים להמיתו · מהרד״י טראני אה״ע כ״ו כדין אם שהו עליו כדי שתצא נפשו כמה הוי שיעור השהייה ועיין תורת אמת סימן א׳ · מהרד״י קארו מדף קכ״ג עד דף ק״ל הובא גם בלקט הקמח אה״ע דף כ״ב ע״ב נפל המחלוקת בין רבינו לח״ה המבי״ט וצ״ל ספינה שנטבעת בים והיו בה יהודים בתוך החדר למטה ולא נראו עוד וכו׳ המבי״ט נטה דעתו להתיר נשותיהם במת שחלק בין

Digitized by Google

אבל הסימרא . מיסרא תריצא היא כן כתב רבינו חננאל בשם הגאונים הביאו ב"י ח"מ סימן ס"ב סעיף א' ועיין בספר תומת ישרים בכללי שמואל פרק הקוף דף ב"ח ע"ב · עיין הרי"ף פ"ז דגטין דף תקצ"א ע"ב והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואף על גב דאקשינן עליה ואסיקנא בקשיא הלכתא מותיה דהא לא אסיקנא בתיובתא וכתב שם שלטי גבורים אות ג'ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל ונראה לי עיקר הפוסקים כרבא דאף על גב דלא פסיק בתיובתא קשיא חזקה היא וכיון דדייקינן מתניתין דלא כוותיה היאך נפסוק כמותו לפיכך ראוי לפסוק כרבא לחומרא וכן פסק הרמב"ם : תיובתא עיין :

מימרא עיין · איידי לא אמרינן · אימא אמר רבי חייא : איפוך אמורא · ומחו לה אמוחא · סטמא משום דתנא ביה קרא · לא ס"ט אלא כתב · למדין לפני חכמים במימרא : למימרא · · חקסן לא ידע עיקר ברייתא · מקסן מקסם מרישא ומסדר · סתם מימרת רבי אלעזר · עד ועד בכלל · קפיד טעם לכשמקשם בגמרא מאמרים : · סטרים להם :

זכור לאברהם ע"ה מימרא · עיין יד מלאכי אותיות תע"ב תע"ג · תע"ד · וברב עין זוכר אות ס"ו כתב מימרות דאמר כב שלש מימרות סמיות וסם כדעת רבי מאיר · וכתבו התוספות בסנהדרין דף ס"ו ובגיטין דף ל"ס · והתוספות הרא"ש בתוספותיו בערכין דלא סבירא לרב הכי אלא לר"מ קאמר וליה לא סבירא ליה והוה חידוש שחידשה תורה שלימה שלהם :

מימרא שאינה צריכה (אומר האמורא) דנפקא מכח מימרא אחרת שאמר ואפ"ה אמר לה למימרא השנית משום דבעי לשאול עלה שאלה אחרת סנהדרין דף יד"ד ע"א גמרא תו למה לי ומשני משום דקא בעי למבעי עלויה דבעי רבא הליכות אלי אות פ"ט :

מים ראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש יומא פ"ח דף פ"ג :

מים ראשונים מצוה ודיניהם הרי"ף פ"ח דברכות דף מ"ד מ"ה · ש"ע א"ח סימן קנ"ח ע"ד קס"ז · מאי מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים : נטילת ידים :

מים ראשונים עיין · ארבעה דברים פטרו · מים אחרונים חובה · שתי לשונות בלשון איכא דאמרי או · שתי לשונות בלשון ד"ה כסף משנה ה' ברכות :

מים ראשונים צריך להגביה ידיו למעלה שלא יחזרו המים מחוץ לפרק ויטמאו את הידים הרי"ף ור"י פ"ח דברכות דף ס"ו ע"ב · ש"ע א"ח סימן קס"ב :

מימרא של אמימר אי דחינן משום דתנן דלא כוותיה כללי גמרא למהרי"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"נ ע"ב בפרק מצות חליצה רצו לדחות מימרא דאמימר מדתנן דלא כוותיה ודחה דבריהם משום דליכא למימר דאמימר פליג אמתניתין ועוד דאם כן הוה מותבינן עליה תיובתא ממתניתין : אמוראים מקשים מתשכיות והוא תימה · אמורא יש לו כח · משנה סגורה :

מי מרה עיין · יגה אמרם · גם נתוך גם :

מים שאובים אינם פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון חשבון משנה ד' דתמורה ואם מים שאובים פסולים מדאורייתא או מדרבנן הר"ן פ"ב דשבועות דף ש"ו ע"ב מחלוקת פוסקים · עיין משנה ו' פ"ה דתרומות · ש"ע י"ד סימן ר"א כל דיני מים שאובין · ועיין רמב"ם פרק ד' מהלכות מקואות :

מים שאובים אשר בשכונת המת נהגו לשפוך ש"ע י"ד סימן של"ט סעיף ה' (כלבו כדי שידעו שמת ולא יודיעו כפרה ויהיה מוציא דבה וכתב עוד טעם אחר וכתב הרד"א שיש רמז לזה מן התורה ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה כי כולם שפכו מימיהם ואם מת בערב פסח אין צריך לשפוך מים שלנו משום דליל שמורים הוא וכן נמי בשאר לילות משום שומר פתאים ה' בפרק הבית סיזה תראה לי דבשאר לילות דקאמר לענין מים שלנו נמי היא ולפי מנהגם שהיו נוהגים ללוש בכל יום או יומים והמגיה בארח חיים סימן תנ"ח סעיף א' כתב שלעולם אין לשפוך מים שלנו מכח מת או תקופה הנופלת (מרדכי פ"כל שעה הגהות מיימוניות פ"ח) ומ"מ טוב לכתחילה לחשים ברחם בזול ולפ"ד זו היא כוונת הא"ח שכתב הכ"ה ועיין רוקח דע"ח הגהות מהר"ר נא"ל ס"ק ח' · עיין פרי חדש א"ח סי' תנ"ח בסגנו ז"ל מה שנהגו העולם להכריז זמני התקופות כדי שיזהרו העולם מלשתות מים בשעת התקופה משום סכנה שלא יזוק ויתנפח והביאו בהגה בי"ד בסימן ק"ו והעולם לא נהגו להכריז אלא תקופה ראשונה אלמא משמע להו שהוא עיקרית ואל תחוש לדברי החכם אבן עזרא שכ' שדבר הניפוח שלחת זקנות היא שאנו בזמנינו זה שמענו כמה וכמה נפוחים משתיית מים בשעת התקופה ומהם מתים ומהם מתרפאים והכ"י הביא בסימן תנ"ה שהמרדכי והגה"מ ס"ל שכל מים שהיו בתלוש בשעת התקופה כל ששותה מהם או לש בהם ואוכל אפילו אחר כמה ימים הם מזיקין ע"כ ונוהגין להניח ברזל במים דאז אין רשות למזיק וכמ"ש ההגה לקמן בסימן תנ"ח וכתב שם שיורי כנה"ג בשם דרשות מהרי"ל שיהא מברזל חדש ושיתלנו בחוט או במשיחא ע"כ ולא נהגו כן ובמבושל או כבוש או מליח אין חוששין משום תקופה ויש להם על מה שיסמוכו כמ"ש הש"ך בי"ד סי' ק"ו ועכ"פ השם יציל לעמו ישראל מכל מקרה רע ויהי נועם ה' אלהינו עלינו מטה משה אות שנ"ו אם בירך על מים ונפלה תקופה או אמרו לו שמת בעיר :

ברכה אם צריך · מים אין לפתות :

מים שאובים הבא בהם ראשו ורובו של אדם טהור נטמא ואפילו הטהור לחטאת שתכנים ראשו ורובו במי חטאת דמים שאובים הם משנה ג' פרק י"א דפרה בר"ע · ואף הטהור גמור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובין נטמא והם שני גזרות שנגזרו בו ביום משנה ד' דשבת ר"ע · רמב"ם פרק ט' מהלכות שאר אבות הטומאות כל דיניו :

מים שאובים עיין · לוי לא גזרו · טבילה וכו' · לעולם אל יתגנע · מקואות : מקוה אינו נפסל כמו דיני מים שאובים · בפסולת המקוה · מקוה כלים · מקוה ושיעורו · מקוה יש משלין לא · מקוה טהור · נטילת ידים בעינן כח · שבת לא גזרו בו · פסק מים שאובים · לגור ממקקו ולבסוף · ממקם עשר דקדים תמד קודם סהחאין · תחלה נגד :

מים שאובים פוסלים את המקוה בג' לוגין הר"ן פ"א דמו"ק דף שפ"ב ע"ב · נ"י פ"ד דב"ב דף קנ"ו ע"א · ש"ע י"ד סימן ר"א כל דיני מים שאובים בדין מקוה · כן העידו שני גרדיים משער אשפות בירושלים וקיימו חכמים דבריהם הרי"ף ור"ן פ"ב דשבועות דף ש"ו ע"א · משנה ג' פרק א' דעדיות · אף על פי שהם אנשים פחותים וממקום בזוי · יש להתיר להטיל יורה של מים חמין למקוה כדי להפשיר במקום שנהגו הגהה שלחן ערוך י"ד סימן ר"א וספיראה מקום שנהגו · ויש אוסרין לרחוץ אחר הטבילה שם · שם סעיף מ"ד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשכו מים בשר בהמשכה אפילו השלימו לאלף סאין · ש"ע א"ח סימן קנ"ט סעיף ז' · שלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה בין בתחלה בין בסוף משנה ד' פ"ב דמקואות ועיין משנה ג' בתר"ט טעמא דמלתא · ועיין משנה א' פרק ג' · מים שאובין פוסלים את המקוה דוקא כשאין בו ארבעים סאה אבל כשיש בו ארבעים סאה אין כל מים שאובין שבעולם פוסלין אותם משנה ו' פ"ב בר"ע ומשנה ח' פ"ו ומשנה ה' פ"ז עיין רמב"ם פ"ז מהל' מקואות · ופ"י מהלכות מקואות וכפרט פ"ד מהלכות מקואות · מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין מים שאובין לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד משנה א' פרק ג' דמקואות ועיין רמב"ם פרק ה' מהלכות מקואות · מקוה שנפלו אליו שלשה לוגין מים שאובין מכלי אחד או משנים ושלשה כלים מצטרפין והוא שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון מארבעה כלים אין מצטרפין בר"א בזמן שלא נתכוון לרבות אבל אם נתכוון לרבות את מי המקוה אפילו נפל משקל דינר בכל שנה מצטרף לשלשת לוגין בין שקדמו השאובין את הכשרים בין שקדמו הכשרים את השאובין או שנפלו שתיהן כאחד כיון שנפלו

שאין מכה בפרצוף הפנים משאת בנימין מ״ה מ״ו וס״נ הא דהמכה משתנית ראן מסתבר לחלוק בין מכה חדשה שעדין לא נתרפאת למכה ישנה שכבר נתרפאת לקט הקמח אה״ע דף נ״ו ע״ד ס״ק תל״א · מכתב אליהו סימן ח׳ אות ח׳ קונטרים בסוף ספרו דף י״ב ע״ד הא דאמרינן מיא מרזו מכת משמע דכיון דאיכא מכת בכל מקום שהוא שוב אין מעידין עליו משאת בנימין סימן מ״ו עיין רשד״ם סי׳ נ״ד לחם רב סי׳ ל״ח מהרי״א סימן ט״ו קונטרים מהרח״ש דף נ״ב הא דמיא מרזו מכה היינו מקום המכה דוקא אבל במקום שאין בו מכה מצפת צמ״ת מהרי״א סימן ט״ו עיין רשד״ם נ״ו מ״ב דף ע״ז קונט׳ מהרח״ש דף מ״ב חוט השני דף ק״ב · אות כ״ג הא דאמרינן דמיא מרזו מכה לא מסתברא לן לחלק בין מכה חדשה שעדין לא נתרפאת למכה ישנה שכבר נתרפאת משאת בנימין ס״נ עיין הרא״ם סי׳ ל״ו · אות ע״נ מ״ש מרדכין דמיא מרזו מכת היינו במקום דנחתכו רגליו אבל פרצופו אינו משתנה במים אע״ג דאיכא מכה עיין קונטרים מהרח״ש דף נ״ב רשד״ם סימן נ״ד מהרי״א סימן ט׳ ובמ״ב דף ע׳ ובמורי הר״ם ח״ב סי׳ פ״ד סרן דף קכ״ב חוט השני דף ק׳ וק״א · אות ע״ד הא דמיא מרזו מכה הוי אפילו לא שהה במים ג׳ ימים קונטרים מהרח״ש דף נ״ב אות ע״ח אם מת ביבשה ואח״כ הפילוהו למים לא אמרי׳ בכי הא מיא מרזו מכה קונטרים הרח״ש דף נ״ב מהרי״ק״א דף קכ״ב עיין מהר״ם אלשיך סי׳ קכ״ב ובמהרי״א סי׳ ט״ו והשד״ם סי׳ נ״ד עיין חוט השני דף ק׳ וק״א · אות ע״ט מה שאבר״ז חרגים אחרי מות המת לא חשיב מכה · מורי הר״ם ח״ב דף קס״ב עיין חוט השני דף ק׳ וק״א · אות פ״ג למה הרמב״ם וסמ״ג נרי״ו לא כתבו ההיא דמרזו מכה עיין מהרי״ק״א דף קכ״ב ובמהרי״א סימן ט״ו ורשד״ם סימן נ״ד :

אין מעידין אלא תוך ג׳ וכפרט כשם מהרד״ו קארו דף ק״ב אף דאמרו עי״א מרזו מכה היינו מכה שהיתה בחיים אבל מה שנעשה אחר מיתה לא נקרא מכה ובמרדכי חולק כשם ר״י בין מכה כתליו למכה בסכים דאותה של מים לא מרא מכה וכו׳ · ומהרד״י קארו י״ב דף קכ״ב כמה חילוקים על מיא מרזו מכה : ודברי ריבות ס״ו · וד״ה מכתב אליהו סי׳ פ׳ אות ט׳ ושאר אותיות · נוי מסיא לפי תמו כשר עשם מהרד״ם תסו׳ ו׳ · גרים ושבילתם · שם אין לחם סוף כשם מהרד״ם אלשיך קכ״ב · סימן מובהק בשם משאת בנימין :

מים עיין · אדם עשוי להסתפק · אי לחם לבריות פראות · אונקלי מעלין אותו בשבת · אין מים אלא תורה · אין מי מקוה · אכילה · כלא מים אש שאוכלה אכילתו במים · אלכסנדרוס ודבריו · אמת המים המבואה מים · ארבעה כוסות · אם אין מוציאין אשפה מבר · אשריכם זורעי על כל מים · בארבעה פרקים העולם נדון · באר שממנו שותה ממנו מים · בוא ודאה שלא · בור הבא לחפור בור המקרוב לאמה · בור מבר · בור משותף לכל המחזיקים במבר · בית ברשות הרבים · בית מכר בחלה למכירו על חבלי שיקח לו סמים סבריכים לביתו · בית קנה מפני שהיה לו רשות למלאות מים מבור חבירו · בכל מערבין ערובי חצרות · במה יהי למידר · בנים שיכנס ברכת היין אחרונה · בשעה שבקש הקב״ה · בשר שמרים · בתר עניא אזלא עניותא · נברא רבא קאי אתי · גג סמוך לחצר חבירו ודיכו לפנים · גג שמפון מסך מים בחצר ראובן · גמוסרא וכים הכסא גמוסרא סביח · גנות המסתפקות מים · דברי תורה נמשלו למים · דברי תורה נמשלו לבעיר · דליקה שנפלה בשבת · דאי מונח · הולחה ושיעור · הבור רק אין בו מים · זכר לחרבן · חוף הים · חמין ושמן · חלר השותפים שקבלתם רולים לשמפיך · חלר פחות מארבע אמות · חריץ בין שלי · טבילת כלים ביום טוב · טבילת כלים בשבת · יוכל אדם עם פרלם דשמן אשר שורש ס׳ לאמתיק המים סים עץ זית : יין ותפלתו : · יין סוסר · כאן שנה רבי לא · כיור מימיו לא : כל דבר שיש בו חוקה · כל שנכנס אדו · כלי כמים נכרו בשבת · כל ניקח בכסף מעשר · כל שאין יין · כשה דחרשין · לא יפסוך אדם מי בורו · לא שנו אלא · מדות של לה שבת או במקדש · מום נקיבתו ונקיבת · מוכני לכיור · מזג כי כתיב · מחילה של קלים · מחילת שלמים · מסר סיורד בשבת : מים המותרו לבמאו · ממונה שבמקדש מסיבה ייך במים · מנורת הזהב על הבן · מקום מסתר מים ולא מים אוכל ומספקה אחר · מסמרת שחולין · מתנת שסיב מרע בתכיף כשם מהר״ם אלפיך ס׳ · נסורי · נודר מן המעון · נסך אבנים כשם מהר״ם ז׳ ח״ב קכ״ס · נשואה מוסר סחין · נס בתוך נס · נסוך המים סמבסיון עם תרומה פלאות בענין המים · סעודה שלין · סכינה אין

מעלין וממלא מים בשבת · ערב שבת בין השמשות · עיר המים פירות אין מערבין · פתח פתוח לחצר חבירו · צנור המוליכו · צנור שמקלח מים · צרכי רבים בחה״מ · קברותיו עיין מהרי״ב ל׳ ד״ה מכתב אליהו סי׳ פ׳ אות ב׳ ושאר אותיות · קדושין בכוס · קדום קדושת הגוף קילור · קיוקולאסים וברכתם · קללת אבם אפילו על תנאי · רבה בר בר חנה פיס · רבי עקיבא חנו · רעמים · שבת בין השמשות · שבת שמים · שדה אסור לפתות לו · שופר של ראש השנה אין ממללין · שיתין בשעה שברה דוד מים היוצאים מהר נבוה עולים על הר ביוצא בו ולא יותר · שכים פשו מהלכין בדרך · שפת הים · שר של ים · תולעים במים · תנוק לנדלו :

מים פושרים · זכור לאברהם · א״ה · מים פושרין דאמרינן בכמה דוכתי הם מים שאלכו בקין מן הנהר שהן חמין מיד או הם שאכוס מן המעין ועמדו שעם בבית עד שנתחממו קצת מחום האויר · ולדעת סב״י והש״ך הייט כעין חמימות סבדוק ותיהו איכא פוסרים סובא דהוו חמין טובא מהכן · פר״ח י״ד סי׳ ל״ו ס״ק ז׳ · ועיין בהנהגת י״ד סימן קפ״ח ס״ד · ושם כש״ך הובים ספר״ח שם · הרב יד מלאכי כללי הדינים אות תכ״ד :

מים צוננים נותנים בחמין בשבת בשביל שיחמו · משנה דף הרי״ף זר״ן פכ״א דשבת דף קס״ד ע״ב ורב״ע משנה ד׳ פכ״ב נרים ואת הצוננים בחמה עיין רמב״ם פכ״ב מה׳ שבת ש״ע א״ח סימן שי״ת סעיף י״ז וסעיף י״ח והרי״ף והר״ן פ״ג דשבת דף ק״ז ע״א : מיאס ספינה · מים יפים כדעים :

מימרא — או ברייתא בודה אמורא לפעמים מלבו ואומר הכי אתמר או הכי תניא כדי להציל עצמו מקושיא שמקשים ולא היו דברים מעולם · ברכות דף פ״נ ע״ב אמ׳ ליה לא סבר מר הלכה כדברי המכריע א״ל הכי אמר רבא הלכה כב״ה ולא היא לאישתמוטי נפשיה דהוא דעבר הכי שאמר הגמ׳ דלא אמר רבא כלום אלא שהאמורא בדה מלבו דהכי אמר רבא כדי להנצל עצמו מקושיית חבירו אף שהתוספות ז״ל כתבו דהרי״ף אינו גורס ולא דהיא מ״מ לפי גרסת כל הפוסקים איתא וכן בנציעא דף ק״ט ההוא שתלא דאמר להו רב יוסף אי שקליתו שבחא ומסלקיתו שפיר ואי לא מסלקנא לכו בלא שבחא דאמר רב נחמן ואי תימא ר׳ פלוני וכו׳ ואי תימא ר׳ פלוני וכו׳ וקאמר בגמרא דלא מילתא תיא ופירשו התוספות דה״ק לא היה שום מימרא בעולם שלא אמר רב נחמן כך מעולם אלא רב יוסף להפחידו בדה מלבו שהיא מימרת רב נחמן הליכות אלי אות קע״ב ובאות קע״ג כתב ודע כלל אחר עוד בזה מהתוספות דאין דרך לומר שהאמורא בודה מימרא מלבו כשמביאה בשם אמוראים הרבה ולכן תמהו התוספות במציעא שהזכיר רב יוסף דאמר רב נחמן ואי תימא פלוני ואי תימא פלוני ותירצו דהאי ואי תימא אינם מדברי רב יוסף שרב יוסף לא הזכיר אלא אמורא אחר אלא שנסתפקו לידע מי הוא האמורא שהזכיר רב יוסף ולכן אמר יש אומרים שהוא פלוני ויש אומרים שהוא פלוני · הליכות אלי אות ת״ז שונה לפעמים האמורא לחברו בלשון ברייתא לתלותה בשם תנא דהלכה כמותו לראות אם יודה לסברתו גמרא דערובין דף נ״א ז״ל א״ל לסמוך מר עלי דתניא רבי יוסי אומר וקאמר בגמרא ולא היא לא תניא רבי יוסי אומר וכו׳ אלא תלי ליה בדרבי יוסי כי היכי דליקבל מניה דינא משום דרבי יוסי נמוקו עמו · גופי הלכות אות תצ״ת פעמים אמורא אומר שקר שתולה עצמו באילן גדול תניא ר׳ פלוני אומר כך ולפי האמת אותו פלוני לא אמר כך ולכתחילה אמר כן בשם התנא ההוא דליקבלו מניה ההוא דינא הלכה למעשה עירובין דף נ״א אמר ליסמוך עלאי דתניא רבי יוסי אומר וכו׳ וקאמר בגמרא ולא היא תנא ליה כדרבי יוסי כי היכי דלקבלו מניה דרבי יוסי נמוקו עמו וכזה לע״ד יתיישב מה שהקשו התוספות אהא דאמרינן פרק אלו מציאות בהני תלת מילי עבדי רבנן דמשנו בדבורייהו במסכתא דהא אמרי׳ בקדושין ושנתם שיהיו ד״ת מחודדים בפיך : · ברייתא או מימרא כתם · דין מקר לפעמים :

מימרא לא דחינן בדילמא הרי״ף פרק ח׳ דב״ב דף ר״ב ע״ב :

מימרא לא דחינן בקשיא אלא חזקא בתיובתא דקשיא פירושו קשיא לך דלא ידעת לתרוצי האי מימרא אבל

ור"ן פ"ה דתענית דף תקע"ט : מיתו א אסתו :

מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי ר' יוסי אמר כך . שבת פי"ז דף קי"ח' משום צניעות שהיה משים חלוקו בתוך מטתו ולא היה נזקף כשלובשו שלא לעמוד ערום וכן כשהיה פושטו :

מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי א"ל הרבה עשו כן ולא הועילו על קמחית אמו של רבי ישמעאל בן קמחית נאמר שהיו לה שבעה בנים וכולם שמשו בכהונה גדולה ושאלו לה חכמים מה עשית שזכית לכך והיא השיבם מימי וכו' ובירושלמי איתא פל' כפורה בת מלך פניסה משכצות זהב לבישה ראויה לצאת מטנה כהן גדול הלובש משבצות זהב ' יומא פ"ה דף מ"ז :

מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער ' צבי קייץ מייבש קציעות בשדה סבל נושא משאות סוף פ' בתרא דקידושין :

מימי לא שחק לי אדם אלא זה כך אמר רבי אבהו הר"ן פרק ג' דקידושין דף תרס"ח ע"ב ד"ה ומשמע דקיימא לן וכו' :

מימינו בכסף שתינו בשעת סכנה ושכר נתבקשה הלכה הלכה זו ושכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ובא ושאל לר' עקיבא ואסר ואת ר' יהודה בנציבין ואסר' הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תס"ג ע"א כלומר ע"י שכירות למדו תורה :

מים יפים ברעים נותנים בשבת בשביל שיצנו ' משנה הרי"ף והר"ן פרק כ"א דשבת דף קס"ד ע"ב ' רמב"ם פכ"ב מהלכות שבת : מים לסננם :

מים ישפיך אדם קצתם קודם ברכה לא אחר שבירך מטה משה אות שנ"ה : ברכה אם לריך' תלמידה דספין :

מים כשרים או פסולים למי חטאת ' משנה ט' יו"ד י"א פ"ה דפרה ומשנה ח' ופרק ט' :

מים כשרים או פסולים לנטילת ידים משנה ג' ר' ה' דידים לסעודה ש"ע א"ח סי' ק"ס לנטילת ידים שחרית ש"ע א"ח סי' ד' : נטילת ידים :

מים לא זיינו' עיין יום הכפורים אסור : ערב פסח אחר :

מים לא ישתה אדם בפני רבים' בבורות פ"ז דף מ"ד פרש"י דרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה ותוספות כתבו כי בשעת הסעודה דרך לשתות בפני רבים :

מים לא ישתה אדם ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהם' תמיד פ"ק דף כ"ז : תלמידה דספין :

מי מלח הרבה אין עושין ביחד לתת לתוך הכבשים משום דדמי לעבוד אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך התבשיל בשבת ואם נותן לתוכו שני שלישי מלח ושליש מים והיא הנקרא מי מלח עזים אסור לעשות ממנו אפי' מעט מפני שנראה כעושה מוריים : אסור למלוח חתיכות צנון ארבעה או חמשה ביחד מפני שנראה ככובש כבשין וכובש אסור מפני שהוא כמבשל אבל מטבל כל אחד לבדה ואוכלה אבל ביצים מותר למולחן וכתב שבולי הלקט בשם הגאוני שמותר לטבול כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאוכלם מיד זו אחר זו ; אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת להניחה ' טור בשם הרב רבי שמעון : אבל למלוח ביחד הרבה פולין ועדשים שנתבשלו בקליפתן '. ש"ע א"ח סי' שכ"א ' רמב"ם פכ"ב מהל' שבת ' הרי"ף ור"ן פי"ד דשבת דף קל"ח ע"א ;

מי מלח עיין ברכת מכל ; תילמי :

מים מגולים פסולים לגבי מזבח משנה אחרונה פ"ד דסוכה רמב"ם פ"י מהל' תמידין :

מים מושכין מאילן לאילן בתולו של מועד ובלבד שלא ישקה את כל השדה ' משנה הרי"ף ור"ן פ"א דמ"ק דף שפ"ב ע"ב ' ואם היתה שדה לחה מותר להשקות את כולה ' רמב"ם פ"ז פ"ם מהל' יום טוב מהא דשדה מטוננת שם בהרי"ף ' ועיין שלטי גבורים שם אות א' :

מים מותרים לטבילה (היינו לטבול בהן כל גופו) ופסולין לנטילת ידים והוקא בכלי חידה ' פתרונות תם תמי סבריא שאם הן במקומן מותר ליטול בהן הידים וכל הגוף אם הם בכלי פסולים לנטילת ידים ' ש"ע א"ח סי' ק"ם :

מות האחר י' מאי סבנית ?

מים מותר לקלוט מן האויר בשבת לרחוץ ידיו ש"ע א"ח סי' שנ"א אבל אין למלאות כלי מי גשמים לחכין משבת לחול ולכן אסור לשאוב מים מגלגל גדול ומותר ליתן כלי תחת הדלף בשבת ואם נתמלא שופכו ומחזירו והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה אבל אינו ראוי אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה ש"ע א"ח סי' של"ח :

מים מותר לשתות בבקר קודם תפלה כן פסק ראבי"ה דלא שייך לסיסר אחרי שנתגאה וכו' כי מה גאוה שייך במים ודוקא בחול מותר אבל בשבת ויום טוב אסור לשתות ובהגה"ת שם מיהו נראה דאפילו מים אסור לשחרית דמיון שמטלא נפשו ממה שהוא צריך אחר שנתגאה קרינן בית עכ"ל ' וכתב הדב"ז דל"ה במקום צורך רפואה דוקא מותר לשתות מים וצוקאר"ו קודם שיתפלל (וכתב בעל לקט הקמח דף ו' ולאיש זקן וחלש שאינו יכול לעמוד על נפשו עד עת יציאת הצבור מבית הכנסת בפרט בשבתות ובימים טובים שמתעכבים עד חצות יותר טוב להתיר לו להתפלל בנחת בתוך ביתו ויקדש ויאכל מיד בצפרא ואחר כך ילך לבית הכנסת ויכוין לבו עם הצבור בתפלת שחרית ויתפלל אח"כ עמהם מוספין של יום ולא שישתה הקאוי"י או הצ'יוקולאטא בלא קבלת עול מלכות שמים תחלה כי על זה נאמר ואותי השלכת אחרי גוך אבן על פי האופן האמור מאחר שהוצא צריך לו אין כאן חשש איסור ' והרא"ש היה שותה מים קודם תפלת בבקר אפילו בשבת דעדיין לא הגיע זמן קדוש שלטי גבורים פ"א דברכות דף ד' ע"א ' ש"ע א"ח סי' פ"ט ' וכתוב בשלטי גבורים שם בשם הרא"ש דאם התחיל לאכול קודם שעלה עמוד השחר והגיע עמוד השחר פוסק אע"ג דבמנחה אמרינן דאם התחילו אין מפסיקין ; חנוך בית יהודה תשו' ב' אסור לשתות שכר שקורין ביר"א קודם התפלה יען כי הוא סועד כיין ומחזיק הלב אבל מי ששתה הביעות של תורה משקה זה ודאי מותר להתפלל שאינו משכר כיין :

מים מותר לשתות בבקר קודם תפלה' עיין יום הכפורים אסור ' לה תולבלי ערב פסח אחר ; מתוי מיכול :

זכור לאברהם , ח"ס ' ועיין ספר קיטוב סם בסי' פ"ס ' והרב ערב"י פסק דקלא"י בלה ליק"ר מותר ועם לוק"ר אסור ש"ם ' והפוסקים ברכם ובסיורי ובסוף סברב"י ועי"ע עיקרי הד"ט סי' פ' הות ו' וסי' י"ז הות ל"ה ' ולסרב כמוהר"י מלרדו בס' מנחת אהרן דף כ"ו ע"ב ' ועל דברי מר סבברים הנו' סיב לי להאריך אלא שלקצר אני לריך :

מים מחוברים לא מכשרי אע"ג שנתלשו דוקא שלא לרצון משנה א' פ"ב דמכשירין בר"ע משנה י' פ"ב דעוקצין ברב"ע ותוי"ט ומשנה ז' פ"ד דמכשירין ;

מים מחמין ביום טוב באנטיכי (פי' אנטיכי כמו שני כלים של נחושת הבוקים זה על זה ומשיטים מים בעליון ונחלים בתחתון פי' אחר יורה גדולה) ש"ע א"ח סי' תק"ג דפוס מנטובה עם פי' מהר"ר ג'אל ' עיין הרי"ף והר"ן פפ"ד די"ט דף רצ"ח ע"א ; אנטיכי :

מים מצמת צצמי לגוף הרי"ף פ"ו דיבמות דף תנ"ב ע"ב ושם פי' הנ"י צימתים צורת הפנים ואין מכירים אותן לנפות ולהשתנות להיכך מי שנפל למים מעידין על פרצוף פניו אפי' אחר ארבעה וחמשה ימים הרי"ף ונ"י כתב דלאו דוקא אחר ד' וה' ימים אלא אפי' אחר כמה ימים והביא מעשה מן הירושלמי שהעיד עליו אחר י"ז יום וכן נראה הרמב"ם וכו' ע"ש ' ש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף כ"ו ' ועיין מהרד"י קאהו קב"ב ' מכתב אליהו בסוף ספרו קונטרים סי' ח' אות פ ואם פלטו הים וגליו עוברים ושבים עליו אע"ג דיתיב מיבשה כיון דמציף עליו מים בכל שעה מהגלים אבתי הנהו מיא מצמתי לירה הה"ר בצלאל סימן ב"א עיין קונטרים מהרת"ש דף ך' ובתשו' סימן ד' ובמשפט צדק דף מ"ג מחרים מ אה"ע סימן חוט השני דף ק"א ע"ב ; אין מעידין אלא ' עד פסים לפי תוחו יכמד כשם ידוע האסמי ב"ת ' מים מהו מסה :

מים מנזו מכה מים מחזקות ומגדלות כאב המכת נ"י פט"ז דיבמו' דף תנ"ב ע"ב ש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף כ"ו ' עיין מהרי"בי קארו קב"ב ענין מים מרוו מכת משמע אפילו שאין .

מים גנובים ימתקו עיין · קמשמע לן יש כו :

מים דקים מן היין · עיין · נסוך סמים סכנה :

מים הנגרים מגגות בירתו ארצה נכנסים לתוך עזרת בית הכנסת רתורת אמרת קפ"ג :

חור נעסם ככותל :

מים הנגרים ממעיין למעיין יש בו דינא דבר מצרא עיין ·

כל דבר פים, כו חזקה :

מים הנגרים על רשות חבירו שחייב לסלקם רשד"ם ח"מ תס"ב :

מים הרעים עיין · אי הוה ידענא דרגליתו למעכר הכי :

מים השופכם ברשות הרבים לענין נזיקין עיין ש"ע ח"מ סי' תי"ב סעיף ה' משנה הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ק דף ט"ו ע"א

זכלים איתמי אלס · כד המניחו כרס"ר :

מים השותהו לצמאו מברך עליו שהכל לפניו ואחריו בורא נפשות רבות אבל אם תנקתיה אומצא ושתה מים להעביר תאומצא אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו משנה הרי"ף ור"י פ"ו דברכות דף ל"ח ע"ב · ודף ל"ו ע"א ש"ע א"ח סימן ר"ד סעיף ז' · ועיין רמב"ם ריש פ"ח מהלכות ברכות:

פוק חזי מאי עמא דבר :

מימות כולם כשרים לקדש אעפ"י שאינם מים חיים משנה ב' פ"ב דסוטה ובתי"ט :

מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ובגטין פ"ה דף נ"ט פרש"י במקום אחד שאין בתורה ובעושר גדול בישראל כמותו ובסנהדרין פ"ד דף ל"ו פי' כגון משה שהיה גדול על כל ישראל במלכות ובתורה וכן רבי בנשיאות ובתורה ומסיים בה הכי דאף מימות רב ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד :

תורה תגדלם :

מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו לומדים תורה אלא מעומד משמת ר"ג ירד חולי לעולם והיו לומדים מיושב והיינו דתנן בפרק בתרא דסוטה דף מ"ט משמת ר"ג בטל כבוד התורה מגילה פ"ג דף כ"א :

מים חיים עיין · אגוזים אגדיים · יין סרוף · יין סרף ·

מים חמים שנתחממו כל צרכן החיטום רע להם בראיתא בשתי בריתות דשבת דף ל"ח תי"ט משנה ד' פ"ג דשבת:

מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקים זה לזה כך א"ר יוחנן אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו וכו' ודריש קרא ראוי מי יחיה משומו אל סנהדרין פרק חלק דף ק"ו :

מימיהם אנו שותים והם יושבים ע"ג קרקע פי' רבי ורבי אלעזר ב"ר שמעון היו לומדים ויושבים ע"ג קרקע לפני רשב"ג ורבי יהושע בן קרחה ואמרו בני הישיבה מימיהם וכו' ב"מ פרק ז' דף פ"ד:

אסר דמלארי :

מימיהן של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא באב הטומאה שהרי הוא ראשון לטומאה עם הבשר שנטמא בולד הטומאה שהרי הוא שלישי אף על פי שמוסיפין לו טומאה על טומאתו שהשלישי שנגע בראשון יחזור שני ולא עוד אלא אפילו שמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי מותר להדליקו בנר של מתכת שנגע בה טמא מת שהנר אב הטומאה אעפ"י שזה השמן נעשה ראשון כשיגע בנר הואיל ויש שם שום טומאה אין מקפידין על תוספת ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל רמב"ם פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין דין ז' · משנה ו' פ"א דפסחים ונראה שם ויש בלשון רבינו טעות סופר שחיסר תיבה אחת והגירסא הנכונה שנטמא בולד ולד הטומאה · כסף משנה שם :

פריעת קדמי קדמים :

מימי טבריא אתם בירושלים כדי שלא יאמרו אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ במי טבריא דיינו פסחים פרק קמא דף ח' · חמי טבריא בירושלים :

מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי ר' יוסי אמר כך פי' לא חזרתי לאחורי לראות מי יעמוד אחרי שאף בפני הבעלים אני אומרת פי' אחר אם באו בעלים ואמרו לי למה אמרת כך לא חזרתי בי לך לא אמרתי אלא בפניהם חוריתי

וכשבת פי"ו דף ק"ח מסיים בית רש"י הכי דקסבר כל מלתא דמתאמרה באפיה מרא לית בה משום לישנא בישא והכי מפרש בערכין פ"ג דף ט"ו · ועיין הרי"ף ור"ן פ"ב דשבת דף ק"י ע"ב · וכתבו תוספות שם בערכין כל מלתא דמתאמרה באפי מרה לית בה משום לישנא בישא פי' כגון דאמר נורא בי פלניא שר"ל עשיר הוא וכי שעה כמוי אש בביתו לבשל תבשילין דאיכא למימר דלא אמרה משום לישנא בישא אבל אם אמר דבר קנחור ע' חבירו אפי' היה אומרה בפניו אית בה משום לישנא בישא : כל מילתא :

מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפלין ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חבירי ולא קראתי לחברי בחכינתו ואמרי לה בחניכתו כך היה אומר רבי זירא תענית פ"ג דף כ' מגילה פ' בתרא דף כ"ח :

מימי לא השתנתי מים בתוך ארבע אמות של תפלה ולא כניתי שם לחברי ולא בטלתי קדוש היום רבי זכאי אמר כך · תענית פ"ג דף כ' מגילה פ' בתרא דף כ"ח אמה זקנה היתה לי ומכרה כפה של ראשה לקנות יין לקידוש היום כשמתה הניחה לו ש' גרבי יין וכשמת הוא הניח לבניו ששת אלפים גרבי יין הרי"ף ור"ן פ"ג דמגילה דף שם ז' ע"א:

מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע ר' יהושע בן קרחה היה אומר כן · מגילה פ' בתרא דף כ"ז אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך רבי אלעזר אומר עיניו כהות שנא' ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע ומקשינן התם והא משום קללת אבימלך דאמר הנה הוא לך כסות עינים דקיי"ל כי"ח כסיות עינים כהו עיני יצחק ומשנינן הא והא גרמא ליה · מגילה פ' בתרא דף כ"ח : כל וכל גרמה ·

מימי לא נסתכלתי במילה שלי רבי יוסי אמר כך · שבת פי"ו דף ק"ח :

מימי לא נצחני אלא אשה תנוק ותנוקת · פי' לא נצחוני בדברים כך אמר רבי יהושע בן חנינא · עירובין פ"ה דף נ"ג :

מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה על מטתי קללת חברי ותרן במסוני הייתי רבי נחוניא בן הקנה אומר כך · מגלה פ' בתרא דף כ"ז :

מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם יאמרו לי חברי עלה לדוכן אני עולה ר' יוסי אמר כך וכתבו התוספות לא ידע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל שבת פי"ו דף ק"ח והקשה בעל באר שבע בתשובותיו דף ע"א ע"א דפוס פרנקפורט היאך לא היה חושש רבי יוסי לעלות לדוכן משום ברכה לבטלה ועוד איסור עשה הוא כה תברכו אתם ולא זרים ולאו הבא מכלל עשה עשה אלא י"ל אם יאמרו לי חברי עלה שאתה כהן הייתי עולה על פיהם והייתי סבור שאני כהן · ועיין מוהר"י הלוי בתשובה חלק ראשון סי' קמ"ט בהוך התשובה ובאר שבע דפוס חדש דף [illegible] כנסת הגדולה א"ח דף צ"ט ע"ג :

מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת ולא פסעתי על ראשי עם קדש ולא נשאתי כפי בלא ברכה ר' אלעזר בן שמוע אמר כן · מגלה פ' בתרא דף כ"ז :

מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי ותרן במסוני הייתי ר' נחוניא הגדול אמר כן · מגילה פ' בתרא דף כ"ז :

מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא ברכתי לפני כהן ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה · ר' פרידא היה אומר כן · מגילה פ' בתרא דף כ"ז :

מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי ר' יוסי אמר כך ופירש"י שאף שיחת חולין שלי יש ללמוד ממנה חכמה אשתי ביתי שהיא עיקר הבית לשורי שדי שהוא עיקר השדה דכתיב ורב תבואות בכח שור · גטין פ"ה דף נ"ב · שבת פי"ו דף ק"ח · הרי"ף

נבי"ן

מילת תאומים אם מת אחד מהם תוך שלשים עיין ·
כן סכנה מי · נפל אינו בכלל :

מים אחרונים אינם מטהרים אלא מים. שע״ג היד בלבד משנת כ׳ פ״ב. דידים ר״ע ת״ט׃ ש״ע א״ח סימן קפ״א ׃
נטילת ידים :

מים אחרונים הרגו את הנפש מים ראשונים האכילו בשר חזיר יומא פ״ח דף פ״ג :

מים אחרונים חובה משום מלח סדומית ומשתכחי קורטא בכורא ואי כייל משי ידיה הרי״ף פ״ח דברכות דף מ״ד ע״ב · ש״ע א״ח סימן קפ״א · ושם בסוף הסימן בש״ע ובלבוש למה לא נרגו עתה במים אחרונים אבל מי שהוא איסטניס ורגיל ליטול ידיו אחר הסעודה לדידיה הוו הידים מזוהמות וצריך ליטול ידיו קודם ברכת המזון והוסיף הלבוש כדי לברך בידים נקיות דאעפ״י שאוכל במנהיפה אי אפשר שלא נגע באוכלים ובעצמות · עיין מרדכי פרק אלו דברים מים אחרונים אנו שאין לנו מלח סדומית אין הנטילה מעכבת והאנשים המעונגים הרגילים ליטול אחר הסעודה להם מעכב · ועיין תוספות דברכות דף נ״ג והמרדכי הנ״ל כתב דהמברך צריך ליטול דמזוהם פסול לברכה א״כ לדידן דכולנו מברכין צריכים כולנו ליטול · הרי״ף ור״י פרק ז׳ דערובין דף קצ״ג ע״א · וכתב הגן נטע בשם מגן אברהם בשם בטור דוקא המברך ומיהו המקובלים כתבו דכל אדם יזהר במים אחרונים וכן כתב חיים של שלמה שנהג לשטף הכוס ורחץ ידיו במים · הגהות מהר״ר נא״ל על ש״ע א״ח סימן קפ״א כתב ב״י בא״ח סימן קנ״ח שאם צריך ליטול מים אחרונים וצריך לסעוד סעודה שלישית בשבת ואין לו מים כדי לנו ולו שמבטל סעודה שלישית ונוטל ידיו לברכת המזון שכבר נתחייב בברכה ואם יש לו שמן ערב או יין מקנח בו ידיו ומברך · עיין בספר מטה משה סימן ש״ו ודאיתא מאן דס״ל דמים אחרונים מן התורה ומעונים ברכה והביא הפוסקים החולקים על הראשונים וכתבו התוספות בפ׳ אלו דברים ובפרק כל הבשר מה שלא נהגו בהם האידנא אתן שאין מברכין מפני שאין מלח סדומית בינינו והמברך נמי כיון שאין אנו עושין כמו שאמר הפסוק כי קדוש אני זה שמן הטוב גם בנטילה לא נהגו ולא מיקרי לדידן ידים מזוהמות פי׳ והא פסולי לברכה דאמרינן כשם שמזוהם פסול לעבודה כך מזוהם פסול לברכה דודאי בזמן שהיו רגילים מים אחרונים היה זה נחשב מזוהם קודם נטילה אבל עכשיו לא כיון שאין אנו רגילין ליטול ואין אנו מקפידים בכך הנה נתבאר מתוך התוספות בטוב טעם ודעת למה נתבטלו מים אחרונים הן לדעת האומרים שעיקרם משום מלח סדומית הן לדעת האומרים שהיא מצוה מכח הפסוק אך לדעת חכמי האמת שכותבים מים אחרונים חובה באמת חובה ולמקום חובה הולכים כדי שלא תקטרג · עיין מדת הדין צריך ליתן לה חלקה ועי״כ אמרו מים אחרונים צריכים כלי כי מן הטעם שאמרנו יכול אדם ליזוק בהן · ע״כ לא ידעתי למה זה ועל מה זה נתבטלה נטילה זו לפי טעם זה עד שבקשתי את שאהבה נפשי מצאתי לרבי קלונימוס שכתב מים אחרונים להכי בטלי דעקר תחילתן לא נתקנו אלא משום מלח קרומות ועכשיו שאין מלח קרומית כמו כן אין רגילין במים אחרונים ועוד להכי בטלוה משום דאמרי מים אחרונים צריכים כלי ואם נשפכו לארץ רוח רעה שורה עליהם ועל כן מניחין אותה בני אדם לפי שאינן יכולים להזהר בהם ומיהו אם יש אדם שהוא איסטנים ורגיל ליטול ידיו אחר הסעודה לדידיה הוו ידים מזוהמות וצריך ליטול קודם ברכת המזון אבל לא יברך עליהן כדלי׳ כ״כ תוספות והרא״ש והמרדכי פרק אלו דברים · מטה משה אות ש״ו :

מים אחרונים מטהרים המים הראשונים ולא הידים משנת כ׳ פ״ב דידים בר״ע · מים פניים :

מים אחרונים עיין · מזון אחרון · ברכת המזון מי קודם ·
כר. פתחי עיין · גמר אסור לאכול · הם לן ונברך · סוכם לפעמים · סעודם אין מניחין · פנים שאכלו כאחד ואחד · פתחי לנוסח בלשון חובה והאחרי במנחה חד · מפני לפוטם בלשון ד״ס בסף סבנס ס גרעות · מכך :

מים אחרונים צריך להשפיל ראשי אצבעותיו למטה כדי שתרד הזוהמא הרי״ף ור״י פ״ח דברכות דף מ״ו ע״ב · ש״ע א״ח סימן קפ״א ·

מים אין לשתות בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות ואם שתה דמו בראשו מפני סכנה של רוח רעה ע״פ דף קי״ב ·

מים אין לשתות בשעת התקופה מפני סכנה שלא יתנזק ויתנפח והטעם כי טפת דם נופלת בין תקופה לתקופה אבל החכם בן עזרא השיב על זה כי ניחוש בעלמא הוא ואין בו סכנה כלל ויש מהגאונים אמרו כי לא נחש ביעקב אלא הקדמונים אמרו אלה הדברים להפחיד בני אדם שייראו מאת ה׳ וישובו כדי שיצילם ה׳ יתברך מארבע תקופות השנה ט״ז על י״ד סימן קי״ו ס״ק ד׳ · ועיין בעל פ״ח בסוף הלכות ר״ח סימן תכ״ח על ש״ע א״ח שהאריך לקיים הדבר נגד אבן עזרא · מטה משה אות שנ״ו והק״ן
מים שלוכים אסר · מים סלכו · תקופות ומזלות :

מים אין לשתות לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה מפני סכנת שברירי ולא יניח פיו ע״ג סילון וישתה מפני סכנת עלוקה הרי״ף ור״ן פ״א דע״ז דף שנ״א ע״ב · ש״ע י״ד סימן קי״ו · גמרא דע״ז פ״ק דף י״ב לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת. אם שתה דמו בראשו מפני סכנת עלוקה · לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני סכנת שברירי פי׳ רשב״ם שברירי סנורים מתרגמינן כן ואמרינן התם דאי צחי אי איכא איניש בהדיה לימא ליה פלניא בר פלניא צחינא מיא ואי לא נימא איהו לנפשיה אמרה לי אמי איזדהר משברירי שברירי ברירי רירי רי צחינא מיא בחם חיוראי ע״פ דף קי״ב ע״ז פ״ק דף י״ב והתם בע״ז לא גרסינן לא מן הנהרות ולא מן האגמים וכן רש״י כתב התם דלא גרסינן הכא מן הנהרות ומן האגמים דה״ת בכלים ·

מים אמצעיים רשות בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה או בין בשר לדגים חובה ש״ע א״ח סימן קע״ג · הרי״ף ור״י פ״ח דברכות דף מ״ד ע״א · מטה משה אות רצ״ג ·

מים אסור לעבור בהם אפילו אינם מגיעים אלא עד המתנים דחיישינן שמא ישטפוהו המים בירת יוסף ומקשה עליו שי׳ למורא י״ח למה השמיטו הפוסקים דין זה · שולחן ערוך אורח חיים סימן תרי״ג סעיף ה׳ אם המים רודפים ·

מים אסור לשאוב בגלגל בשבת גזירה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו או למשרה של פשתן לפיכך אם לא היה שם לא גינה ולא חרבה ולא בריכה לשרות בה פשתן מותר ויש אומרים שלא אסרו אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טורח והם הגלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל גלגלים שלנו שאין ממלאין בהם אלא מעט מותר דליכא למיחש למידי ש״ע א״ח סימן שי״ח סעיף ו׳ · רמב״ם פרק כ״א מהלכות שבת · הרי״ף ור״י פ״י דערובין דף רפ״ה ע״א ·

מים אסור לשאוב בגלגל בשבת עיין · סכת חפלים ·

מים ארעא סמיכתא היא ומשפת מיא משחינן ליה לאויר כרמלית משנת ד׳ פי״א דשבת ת״ט ·

מים בין שני תחומין ש״ע א״ח סימן ת״ב ·

מים בשכונת המת שופכין ולמה עיין · מתים וקבורתם ·

מים בתוך נוף התרנגולת שאלה זו נתבארה בתשו׳ חכם חדש סימן קנ״ו ופסק דיש להכשירה כל שלא נראית בה ריעותא ויש לתלות בחולי פריך הנפוחים שיש להם מים בין עור לבשר והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים שבות יעקב ח״ב תשובה ס״ה · ועיין פרי חדש סימן נ״ז סעיף קטן א׳ בענין בהמה כה״ג ומסיק דאין להתיר שמה אלא בהפסד מרובה מכבר שמעתי מחכמי הרופאים שיש חשש סכנה לאכול כאלה · בנה נשסה · תרנגולת נסכה :

מים גנובים ימתקו הרי״ף ור״ן פרק ג׳ דקדושין דף תרנ״ג ע״א :

מים

מנהג קבוע בעיר פירארא אם הוא כהרמב״ם או כהרא״ש ואם באנו למולו ביום חמישי שהוא יום אסרו חג של סוכות אנו נכנסים בפלוגתא דפוסקים הבאים לעיל כי על כן הבאתי הדברים לפני מעלת רבני הישיבה והרבנו יחד הסכמנו דהואיל הדחיית יום טוב שני הוי מלתא דרבנן כראי הוא הרמב״ם ורוב הפוסקים דעימיה לסמוך עליהם ועיטורי הנער הנ״ל ביום שמחת תורה ׃ ויען כי הרב והרופא כמהר״ר מרדכי צהלון היה בימים ההם ברוויגו לעזור לתרופת איזה חולים כתבתי לו אגרת על הענין לקבוע בזה הלכה לדורות בעיר פירארא והגיעה לידי תשובתו והרמתה כתובה ביום ה׳ או״טוכרי התפ״ח ׃ וכן כתבתי אל הרב והרופא כמהר״ר שמואל ברוך בורני אשר הלך גם הוא לגור בימים ההם בפינאלי די מודינה לבקר איזה חולים והגיעה לידי תשובתו כתובה ביום ד׳ ח״ת של סוכות התפ״ח ושניהם גם יחד קימו וקבלו למול הנער הנ״ל ביום שמחת התורה כאשר באמת נעשה ורתו לא מידי ׃

מילה כהוגנת ׃ מילה קודמת לפדיון הבן ׃ הכי מנוקות ׃ תנוק בולד ׃

זכור לאברהם ה״ס ׃ של ממון מילה שלא כהוגנה עמ״ש לעיל דף פ״ז ע״ב ד״ה ע״ע הכי בוסלים ׃ ועי״ע פה בשמטו האחרונים כפרטי דינים אלו והענין תינוק שנולד בין השמשות וספיקי ספק ספיקי שלו של כ״ח הכי עמ״ש הרב טרע כישורס מהדורא קמא ת״מ סי׳ ל׳ ולענין מילה שלא כהוגנה אם דוחה י״ט הכי עמ״ש בס״ת בשמים ראש סי׳ פ״ח וסי׳ רנ״נ ות״ם פס ובמסכתות הר״ב כסא דהרסנא יעש״כ ׃

מילה שנתגה בשמינית עיין חד כבית תפרוקן ׃

מי לחשך בפ׳ כל גגות כללי גמרא להרי״ קארו על חליכות עולם יבין שמועה דף ק״ז ע״א ׃

מילי דבר נפחא שמעת ולא אמרת לן משאידה בראבורת פ״ב דף כ״ח סכות פ״ק דף ה׳ אמרינן התם גבי ר״ל הדר חזיית לרבי אליעזר כישות פי׳ החזיר פניו והביש בו בפנים זועפים אמר שמעת מילי דבר נפחא וכו׳ ורבי יוחנן קרי בר נפחא ובחלק דף צ״ו גבי טבא מילי דנפחא מדברי נפחא פרש״י על ר׳ יוחנן שני פירושים פי׳ אחד כי על שם יופיו קרי ליה הכי ופירוש שני כי אביו של ר׳ יוחנן היה נפח

הומר דכר ׃ כר נפחא ׃ פכא דנפחא ׃

מילי דמזבני כדינרי גינהו כ״ק פ״ח דף פ״ט ׃

מילי דרכים אינם צריכים קנין סוה״רח״ש בתורת חיים חושן משפט חלק א׳ סימן צ״ד ׃

סוכי בעיר נתפייכו לשלוחים ׃

מילי לא ממסרן לשליח ח״מ סימן רמ״ד ׃ לע״ש שם בשמואל ס״פ התקבל ׃ הרמב״ן בפרק התקבל עיין הר״ן פ״ג דגטין דף תקס״ח ע״ב ׃ הר״ן ר״פ מי שאחזו רהוא פ״ז דגטין דף תקפ״ז ע״ב ׃ ועיין הר״ן פ״ט דגטין דף תר״ג ע״ב ׃ גם אין לכתוב אם לא מסמ ׃ גם על ידי שליח פ״ע גבס פ״ע אם״ע קכ״ח סעיף מ״ג ׃ מתנת בגט ׃ רבי יוסי שלכה בשמו שחברו כנסת ׃

זכור לאברהם ה״ס ׃ מילי לא מימסרן לשליח כתב הרב בב״ש ז״ל בקונטרים אה״ע סי׳ ק״ד ס״ק ס״ז ושבית הברית הרב החסיד רבה בהרעה אות ת״נ דמילי לא מימסרן לשליח דאורייתא הוי והגט בטל מדרבנן ׃ ועיין למורינו הרב הכהן הגדול כבית ועד סי׳ כ״ד ׃ ועיין למוהרי״ס ז״ל בח״ה בסי׳ קכ״ז שכתב דמי שעשה שליח שיקדש בשבילו לא עשה כלום דהוו מילי ומילי לא מימסרן לשליח ע״כ ׃ ועיין בחידושי קידושין הנדפס בקושטא׳ ר״פ האיש מקדש שכת׳ להדיא דבקדשים שליח עושה שליח כיון דאיתיה הדבר בעולם ע״ש וגם מתבאר דאפילו לשליח שיעשה שליח מימסרן הכי מילי כ״ס לשליח ראשון יעו״ש ׃ הרב הרעה דישראל אות כ״ו ׃ ועיין מה שכתב הר״ב גם פסוס פס בסי׳ ק״ד ס״ק כ״ג בד״ה אך ות״ם על דבריו הר״פ גם מקוטר פס ׃

מיל שעורו כמחמתן לטבריא הרי״ף והר״ן פ״א דמגילה דף שנ״ט ע״א ׃ והוא אלפים אמה תרעב״ם פרק ד׳ מהלכות תפילה משנה ב׳ ׃

מעורין מגילין ומחלין ׃

זכור לאברהם ה״ס ׃ ולענין שיעור זמן הילוך מיל פסק מרן בא״ח סי׳ תנ״ט שהוא רביעית שעה וחלק עשרים מן השעה ׃ וכ״ז ס״ם ס״ע כתב שהוא שליש שעה בקירוב והוא סוף שיעור המג׳ בא״ח שהוא י״ח דקים דהיינו מיבום״י ׃ וכתבו בפר״ח ושאר אחרונים להרמב״ם רש״י והרב ברטנורא פלגי על זה וס״ל דשיעור

סילוך מיל הוי הכי חומשי שעה שהם כ״ד דקים ׃ ועמ״ש כבנין זה הרב חק יעקב פס בסי׳ תנ״ט ׃ ותשו״ת חנוך בית יהודה סי׳ ס׳ ׃ ובספר חידושי ר׳ זלמן הלוי דף ל׳ ע״כ ׃ עיין בד״ק שהאריכו למעניתם שלא בספרתם ׃ ועי״ע מ״ש האחרונים באורח חיים סי׳ נ״ח פ״ס נ׳ ת״ל ורס״ח ׃

מילתא אלבישיה יקירא פי׳ מעיל של מילת למי שרגיל ללבשו דמיו יקרים ורב חסדא אמר כך לרבא על שהיו חביבים עליו הלכות רב והוא דרך משל שבת פ״ק דף ד׳ ע״ד ׃ רב חסדא היה תלמידו של רב והיה מחזר לשמוע הלכות של רב מפני שהיה רגיל בכך והיו לו שתי מרגניות של זהב לחיים וקיבה ואמר כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא דרב יהיבנא ליה והוזרחי בפ׳ וישב בדבור דכלי מילת וכו׳ כתב שרש״י פירש המעיל על הלובש אותו הוא יקר ׃

מילתא גנאה דאית בך קדים אסרח דכתיב ויאמר עבד אברהם אנכי ב״ק פ״ח דף צ״ב ׃ פירוש אם יש בך שום פגם פיך יענה בו ׃

מילתא דלא שכיחא עיין מלתא דלא שכיחא ׃

מילתא דמתעבד באפי עשרה צריך עשרה דמטלפת פי׳ להסידה במין פ״ד דף ל״ג ׃

מילתא מציעתא מאן דאמר הלכתא כוותיה לדעת הרמב״ם לפיכך היכא דפליגי תלת חד אמר לחד גיסא וחד אמר לאידך גיסא וחד אמר מלתא מציעתא הלכתא כוותיה כ״כ הר״ן פרק המדיר א הא דגרסינן ובמה קצבה ח״ל והרמב״ם פסק כרב יהודה אמר שמואל ומשמע דטעמיה משום דאמר מילתא מציעתא דרבי יוחנן קאי כותיה דרא אמרינן זמן מועט מזה ורב חסדא קאי כותיה דרא אמרינן מרובה מזה הליכות אלי אות תקנ״ח ׃ מכריע ׃

מילת אנדרוגינוס ומילת ספק אין רוחין עליה את השבת משנה ג׳ פי״ט דשבת ׃ מילה בשבת ׃

מילתא עיין מלתא ׃

מילת ממזר מלו לפני מהרי״י סג״ל והיה ט״ז מאשרת איש ומלו אותו בהצר בית הכנסת ולא בתינוקות אחרים שמלים בפנים סמוך לפתח וצ״ת למוהל לברך אשר קדש ידיד עד כורת הברית ותו לא דמשם והלאה הכל בקשה לקיום הולד וזה אין לבקש על הממזר ואמר שהעומדים שם לא יאמרו כשם שנכנס לברית וצוה לקרוא שמו כי דור על שם כי דור תהפוכות הסה וצוה לשמש להכריז אחר המילה בצבור בקול רם תדעו הכל שהילד הנמול הוא ממזר למען לא יתערב זרעו בזרענו ומת בעשר שנים וכתבוהו להרב לבשורה טובה ׃ עיין שם שאלת פ״ח ׃

מילת עבד וגר ש״ע י״ד סימן רס״ח ׃ המל את העבדים אומר אקב״ו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית חוקות שמים וארץ לא נתקיימו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ברוך אתה ה׳ כורת הברית עפ״ם פ״ים דף קר״ו מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״נ סימן מ״ב עמד על מה שמלין אותן המנהג לברך שתי ברכות אחרת על המילה ושנה למול ולהטיף מהם דם ברית וגם לברך הראשונה רבו של עבד ׃ מילה אלמלא הוא ׃

מילת תאומים אירעה לפני מהרי״ו סג״ל (עיין שם בתשובה פ״ה) והיו שני מוהלים והביאו הילדים בפעם א׳ בבית הכנסת והמוהל השני הקשיב אליו וענה אמן וכל עת הפריעה הוא והמוהל שני ברך על השני אשר קדש וכו׳ והמוהל הראשון הקשיב אליו ואמר הכל בלשון רבים קיים את הילדים לאביהם ולאמם ׃ ואמר מהרי״ו סג״ל שהאב יברך להכניסם בבריתו של א״א וכן הוא באמת ׃ ועיין בתשובת דרכי נועם סימן כ״ג שקרא מנהג ותיקין לברך אבל חד וחד ברכת המילה וברכת להכניסו וברכת שהחיינו ׃ ובתשובות פרח מטה אהרן ח״ב סימן ל״ב חולק על מנהג זה וכתב השפיר יש לנהוג ולומר להכניסם אחר מילת האחר ואין לחוש שמא ילך המוהל או יתחדש דאב ובפרט במקום שנהגו שהאב מברך ברכה זו בין מילה לפריעת כדי שיהיה עובר לעשייתם וכן ראוי לנהוג בין בתינוק אחד בין בשנן תנוקות בין במוהל א׳ בין בשני מוהלים ׃ ואין לשנות ע״ש ׃

מילת

Digitized by Google

ואפילו כיון דלדידהו דמגילה דברי קבלה שכ"ם מחשבינן מ"ע עשה דאורייתא כהדיא אלים טפי וכ"ז אי הוי עשה שיש בו כרת וכגון דמילה ושחיטת הפסח דאפילו עשה ול"ת דאורייתא דחי כמו שכתבתי לעיל אי לאו דכיפה דמגילה בזמנה שאני משום פרסומי ניסא כדמשמע מסוגיא דתלמודא :

ולענין הלכה מכל האמור מתברר דפסק רמ"א בש"ע הוא העיקר וס"ל משום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה כל דליכא שהות ולא מבטלה את מצוה גמור אלא דבמת מצוה שאין לו קוברים כדי צרכו יש לחלק דבדליכא שהות קיים והי לא לא כיון דאפשר בלילה או למחרתו והטעם זה ניחא נמי טפי לדחות מקרא מגילה מפני שאר מצות היכא דלא אפשר כיון דבדאתים יכול לקבועו למחרת פורים ואפילו עד ג' ימים וכברכותיה נמי אי לא מספקא בדלעיל וגם כי מדרך זה נראה מוסכם מהב"ח וש"ל פר"ח ומ"א אם מדוק היטב מ"מ כיון שיש סמך לדעת אחרונים ז"ל נראה דהכא להורות שמגילה תקדום למצות דאורייתא כדליכא שהות אין למחות בידו ובלבד שיהיו מצות דאפשר לעשותם למחרתו כמו כגון מילה ופדיון וכיוצא בכ"ל ודאי נקטינן :

ודע דכל זה לא כתיבנא אלא לתקום אחר הואיל דאתי לידן יען דהוי מילתא דצריכא דאלו לכ"ד מתה נפשך בכל הדרכים שהלך או בלך לדרך או או לדרך או מכולם יתברר לך דפדיון קודם למילה דהי קיים לך כדעת הר"ן ודעימיה דס"ל דאין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה דרבנן כ"ש דאין שום מצוה דאורייתא בזמנה נדחית מפני מצוה שלא בזמנה כי הכא דלא אתי עשה ודחי עשה קי"ל כמבואר לעיל וליכא למימר דאתי עשה דמילה ופדיון דעשה דמילה אלים טפי שיש בו כרת ועשה"כ עשה דפדיון וכבר כתיבנא לעיל דאתי עשה דאלים ודחי עשה גרידא דהא ליתא דהא לא איתמר אלא בענין דאלו שתי עשה תרויהן בזמנו חדא ולכיון דא"א למעבד תרויהו כחדא דחינן עשה דגריד כרת במעשה דאלים איכפי לן לקיומיה כיומא דלאו זימניה ודאי דלא אמרינן דדחי וראיה ברורה לדברינו מדאשכחן מילה בזמנה דדחיא שבת וי"ט משום דאית כאן עשה ול"ת והטעם בפש"ל דכיון דעשה דמילה עשה שיש בו כרת דחי עשה ול"ת די"ט ואלו מילה שלא בזמנה לא דחי כלל ואמאי והא עשה שיש בו כרת הוי אלא ודאי דכל זה לא איתמר אלא בזמנה אבל שלא בזמנה איקלים עשה דידה ופוק דוק ותשכח תשובת הרא"ם סוף כלל כ"ג דפסק נ"ל דלא דחיא אפי' יום טוב שני של גליות דוק מינה ולוקי באתרין א"כ יום טוב שני של גליות דמדרבנן הוא אינו דוחה כל שכן פדיון בזמנו דהוא מדאורייתא ותסתם זה נמי כי תתפוס דעת האחרונים ז"ל דכל המצות דאורייתא נדחין לעולם מפני מקרא מגילה כ"ש דנדחית מילה מפני פדיון וכאמור לעיל בד"ה ולפד"ן לומר אין צריך עליו :

פקח פשיטא והא עוד בפר"ח סי' הנ"ל ומצא מבואר בדברינו שפסק נ"ל דאי מחייב בשתי מצות א' מדאורייתא וא' מדרבנן וליכא שהות לעבד תרוייהו פשיטא שנדחית מצוה דרבנן מפני מצוה דאורייתא והטעם דדוקא מצוה דרבנן נדחית אבל אי הוו תרויהן מצוה דאורייתא לא [illegible] מקמי הא וכלומר הוא מינייהו בזמנה ואידך שלא בזמנה [illegible] דאפי' מצוה דרבנן בזמנה דחי למצוה דאורייתא שלא בזמנה [illegible] ותרי הא"כ ומתוך מ"ש יתבאר לך שמי שיש לפניו מצות מילה וקריאת מגילה אי איכא שהות לשתיהן מקרא מגילה קודם משום פרסומי ניסא [illegible] שהות לבכים מילה בזמנה דהיא דאורייתא קודמת למקרא מגילה דהיא מדרבנן כנ"ל והטעם דדוקא משום דמילה בזמנה [illegible] בזמנה [illegible] דרבנן בזמנה והכי מסתבר והכי משמע כסדיא מתשובת [illegible] לעיל דהיא דוחה יום טוב שני ומכל שכן פדיון דאורייתא בזמניהא :

זכיתי לדין דתיסק בכור שלא נימול עד יום ל"א מקדשין מקמי מילה [illegible] פדיון והיכי דראוי לימול ביום ל"א לא מאחרינן לפדיון [illegible] ליה ביום ברור לפטרו ובדרוזי לימול נמי לא [illegible] שהות ביום לשתי מצות דכלוכא שהות דחינן למילה דשלא בזמנה [illegible] פדיון דבזמנו וכל זה ברור מבואר בזמןחה [illegible] ולכל שאריכות [illegible] לשריך [illegible] המורה וכו' באמור [illegible] ולד [illegible] [illegible] זרכה פתב"ת שב"א [illegible]

אמ"ש יען היות אשת אמרם ז"ל מגלגלין זכות על ידי זכאי מצות במלין לא אוכל להודיעך חדש אחר אשר למדתי מתשובת מהרלב"ח הנ"ל והוא מאי יש בתיר מילה ופדיון ביום אחד דמילה קודמת לפדיון וראיה גם בן שקיות לעשות דמילה אלים טפי מפדיון וק"ל וכדומה לי שכן שלקת דבר :

זכור לאברהם א"ה הרב חיים פאלאגי סי' נ"ס שקיל וטרי בדברי מהר"ב ח"ז וכתב דהדיר עשו כותחים ומספקים דכיון

שהכל מתגבל בזבל דטרפה שלא ביום ל"א וראוי לימול בו ביום הדין נותן דמילה קודם לפדיון אם טרין לא נתרפא והמילה מתעכבת איזה זמן (כנדון דתלה קר' הר"ב ח"ס ז"ל) והפדיון בכר מטא זמניה פשוט הוא שיעשו הפדיון בזמנו ובמילה יעשו אותו יכ"ז"ע וכן הסכים הר"ב זרע אמת ח"ג סימן קמ"ס וכן נעשה מעשה במח"ק :

מילה קודמת לקבורת המת למי שמתו מוטל לפניו ויש לו בן למול מהרש"ל ע' ועיין בית הלל על ש"ע י"ד סי' רס"ו מתו מוטל :

זכור לאברהם ח"ה עיין בענין זה סו"ת בית יהודה ח"א סי' פ' וח"ב סי' ע' מכתם לדוד להרב פארדו ז"ל סי' כ"ב ור"ן סמם לנקה סי' ח' וט' פרח מטה אהרן סי' י"ס מנחת בנימין סי' ע"ג נודע ביהודה סי' כ"ז מח"ב א"ח סי' תפ"ט וברכ"י י"ד סי' סמ"א זרע אמת ח"ב סי' קמ"ה וח"ג סי' קכ"ו שלמי צבור ס' אונן עיקרי הד"ט י"ד סי' כ"ח אות ג' וסי' ל"ו אות כ"ט זכור לאברהם ערך אבי הבן ומנהג מח"ק ליוורנו יע"א מסכים קדמוניות אם יש שהות ביום לקבור את המת ולמול בו ביום קוברין ואח"כ מלין :

מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת וי"ט משנה כ' פ"ב דערכין בר"ע ש"ע א"ח סימן של"א סעיף ד' ועיין מהרד"א בן חיים ח"ב ל"ח קטן הנימול שלא בזמנו אם יכולין למולו ביום חמישי בשבת משנה ר' ח' פי"ט דשבת ועיין הגהות בית הלל על ש"ע י"ד סימן רס"ו דפסק דנימול ביום חמישי הרי"ף פי"ט דשבת דף קנ"ו ע"ב ור"ן רמב"ם פ"א מהלכות מילה מהר"ר נא"ל על ש"ע י"ד סימן רס"ה ס"ק ו' נסתפק בן חיים ח"ב סימן ל"ח אם מותר למול מילה שלא בזמנה ביום ד' וחמישי הואיל ויום שלישי למילתו חל בשבת וספר שירי כנסת הגדולה סימן של"א דין ז' פסק לאסור בנימין זאב תשובה א' דף כ"ב ע"ב על סוגיית הגמ' דשבת פרק במה מדליקין דף כ"ד ע"ב שטה י"ח התוספות בשם ר"י בדבור המתחיל ולא מילה שלא בזמנה גבי שריפת קדשים דאינה דוחה י"ט דשאיל תלמודא מנא הני מילי אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא ולא תותירו ממנו עד בוקר וכו' אביי אמר אמר קרא עולת שבת בשבתו וכו' רבא אמר אמר קרא הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו כלומר דלא דחייא שבת וי"ט דאי לא מעטיה קרא מלבדו אתיא מק"ו דתדחה וה"פ ומה צרעת שדוחה עבודה מילה שלא בזמנה דוחה אותה שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שמילה שלא בזמנה דוחה אותה להכי איצטריך לבדו וכו' עיין שם כתב הרמב"ם פ"א מהלכות מילה דמילה שלא בזמנה אינו דוחה שבת ויום טוב ראשון אבל יום טוב שני דוחה ולא יום טוב שני של ראש השנה וכן כל שאר ספיקות שאינם דוחים שבת ויום טוב דוחין יום טוב שני של גליות אבל הרא"ש בתשובה הביאו הטור י"ד סוף סימן רס"ו כתב דמילה שלא בזמנה אינה דוחה אפילו יום טוב שני של גליות והרב קארו בשלחנו הטהור י"ד סי' רס"ו סעיף ח' מי שנולד בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה מונין מן הלילה ונימול לתשיעי שהוא ספק שמיני ואם נולד ערב שבת בין השמשות אינו דוחה את השבת שאין דוחין את השבת מספק וכן אינו דוחה י"ט מספק ואפילו י"ט שני של גליות עכ"ל) הרי דפסק כהרא"ש) וגם לעיל בסעיף ב' סתם דבריו כהרא"ש וכתב ז"ל מילה דוחה י"ט ושבת בזמנה אבל שלא בזמנה אינה דוחה עכ"ר ולא חלק בין י"ט ראשון לשני אבל השפתי כהן שם ס"ק ח' כתב ז"ל לפע"ד עיקר כהרמב"ם דדוחה י"ט שני של גליות דכן הוא ג"כ דעת הסמ"ג עשין כ"ח דף קמ"ו והכלבו סימן ע"ג וכן נראה דעת הברטנורה שפירש שני ימים טובים של ראש השנה דקדושה אחת הן וכת' הרמב"ם וסייעתו שם דה"ה כל שאר הדברים שאינם דוחים שבת דוחים את י"ט שני של גליות עכ"ל ובשנת התפ"ח נולד בן לתלמידי כמ' דוד פינצי אשר היה ראוי להמול ביום ראשון של סוכות וכיון שחלצתו חמה וראוי למנות שבעה ימים טעת לעת קודם המילה נפל יום המילה ביום שלישי שהוא יום שמיני עצרת וכיון שהיא מילה שלא בזמנה אינו דוחה י"ט ראשון אליבא דכולי עלמא ועלה בדעתי למולו ביום רביעי ולדחות י"ט שני כסברת הרמב"ם ודעימיה יען כי לא שמעתי כזה

לא כמו אלא קוברו ומילה שם ותפילה רחוק דליכא וזמן אח"כ לקרות או קוברו תחילה דהכי משמע ל' תחילה שלא אם לא שיהא הזמן אחר כך לקרות כ"א שיקרא ואח"כ יעסוק במת לפיכך אמר ואח"כ קורא לומר דלעולם שקריאתה יהיה אחר שקברה ואם לא יהיה זמן יבטלנה ואח"כ קורא אם יהיה לו זמן שוא ולמאן תחילה צריך ליה לרמב"ם לא' ותלמוד שאמור שאין שום פך דמבטלין במגילה לגמרי דכבוד הבריות דוחה אותו ותרם לך דאתו שמילא את מצוה כשרה ואין מגילה עמו וכי ישליך את המת וילך לצור לקרות מגילה ואפשר דמתוך כך יאכלוהו שכלבים וכו' כו' שיעשה כן ודאי דבר בטל ס' כן אלא ודאי דלעולם מת מצוה קודם למגילה בין בדאיכא שהות ובין בדליכא שהות ובשאר מצות בדליכא שהות כדתנן מקמי מגילה ובדליכא שהות לא וזה שיא שיטת בעל ר"מ יוסף ומגן דוד וכן כר' דעת כ"א על לשון הטור א"ח תרפ"ז ובחב שכן ראה כתוב בשם רש"ל ואע"ג דנראה דלא כאיום הרב אלא כמה מטה ואלו בשאר מצות לא פריש כמאן מתוך דברי אחמ' ס"ז בס"ק ג' נראה שאכין והכין שוא כוונתו ז"ל ודוק :

ומעתה כיון דמפשטא דתלמודא משמע דלעולם דחינן לכולהו משום מקמי מגילה אפי' בדליכא שהות וכדלעיל להכי ספק לפע"ד מה"ד דמקרא מגילה קודמת דלא עדיפא מת"ת ועבודה וכו' וכ"ש בהדיא דהכין ס"ל מדברי ל' רמב"ם ז"ל כדפירשנו לעיל לשיטת בעל ר"מ יוסף ומג"ד עיין בתשובותיו ודוק :

וישנו עוד דעה שלישית בזה והוא מרב בעל פר"ח דאדרבה דעתם אחרי דעתם הנזכרות ובכל א' מזכי לאחד ומאחריה להדין דבדליכא שהות מגילה שהיא מדרבנן נדחית מפני מצוה דאורייתא הוא כשיטת הר"ן אלא כאחרונים ולענין את מצוה ס"ל כמו דדוחה אפילו בדליכא שהות וכדעת שאחרונים ודלא כר"ן ולפי דרכו חלק בין שפרקים דהא דאמרינן בגמרא אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף לא בהדא נוהגא מיקם אלא הא בדאיתא והא בדאיתא מקרא מגילה עדיף מעבודה דאיקדומי אבל מעבודה לגבי מת מצוה נדחית לגמרי וכיון דכן ע"כ בי מבעיא ליה לרבא מקרא מגילה ומת מצוה ע"כ בפירוש עדיף היינו היכא שאינם נדחים מן מצות דאי בנדחית הסברא מכרת דאורייתא נדחית מפני מת מצוה מקרא מגילה מבעיא אלא בשאינה נדחית וקא מבעיא ליה לאיקדומי ומשום דמת מצוה עדיף משום דאמר מר גדול כבוד הבריות וכו' וכיון דמהתם משמע לי שהפס"ו שעבר זמן שמגילה נדחית לגמרי את מצוה עדיף משום כבוד הבריות שדוחה לגמרי ל"ת שבתורה כנ"ל עכ"ל ומתוך דברי בעל מנ"א ס"ס תרפ"ז מבואר דסוברים דפר"ח נקיט ואזיל עיין שם ודוק וכ"ל ודאי שלא כוונו יפה דדרך זו לא יתכן בפוסקים להרכיב רישי אחרי רישי ולהיות שסרה אבי מרי וכאלו שלויה דרבא לכודין קיתא ולכך הגאון כזה הלכה ברורה ס"ס תרפ"ז ועיין שם :

ונמצא כלל ההלכה הג' דעות איתנהו מפירושא דשיטת ר"ן שוא דכל הסוגיא לא נחין מקמי מגילה בדליכא שהות לעשות שניהן ומת מצוה נמי שוא לאו איפכא דאיהו נדחה ומגילה קודמת וככר פתו בהגה"ה בפירוש ודעת קצת אחרונים הרי איפכא מכל וכל ודעת פר"ח כעין שנים כר"ן ובמת מצוה כדעת שאחרונים וככר כתבנו שלא בין יפה והנכון לענין דינא נראה כאחרים דשיה דעת קצת אחרונים ז"ל דהכי משמעות שגמרא וכ"פ בעל שהלכה ברורה ובכה"ג כתב שצריך על זה בקונטרסים ובאולם תמיד אימת מקום לעיין עסקו שדות כסף והנם ככל ירוה :

אמנם בזמן גלוי ויודע לפני דר"ן והרי"ף שוא מאריא דתלמודא שפי מאחרונים ואף גם מרע"ת ז"ל שכות פרישתי כמאמר כספר תולדותם הקדושים הוכה עלים למנח יישוב לכל הקושיות שהמפרנו עליהם ומקומם יתברר לעיני במעיינים ואפשר שאלמא אתם ג"כ ואמן חלק מראש לבאר שמשם משום מאי שקילו בני את מצוה מפני שאר מצות בדליכא שהות והרי זו בשטה לפי חלוק דבעל כ"א בקושית קדמוניות מפני כדי דלא ליקני עדיף ומאי דבדליכא שהות את מצוה קודם משום כבוד הבריות שלא ישים מנח בכבוד אפילו זמן עושה וכדליכא שהות דיכול לקיים קבורת את מצוה אחר קריאת המגילה עכ"פ הואפ"י שתעבר שמשה זמן עושה לא תפאה אורחא לגמרי דבין דקריאת מגילה היא מצוה לגמרי אם יעשה שוסק בקבורת המלה כיון דליכא שהות קריאת מגילה שוב עכשיו יכול לקיים בשום מצוה לשאר מצות הדין כסופן דבדליכא שהות מגילה קודמת כדתנן שמשום ונאמנם אבל בדליכא שהות עבודה קודמת כיון שיהא מבוארייתא ומגילה דרבנן ברשם משום כיון ודאי אפשר לקיים שניהם ולמה משכן אמרי כבל שלמשים ומ"ח עיין בדבריהם וכדי דלא מקשי בבקשים לעיל מגה ארבה דמבדרין משום דבכל נוהגה דאין עם מצוה למקרא המגילה אך דנבים שכן שמחמירים מפרי שנוך לאומור שכם ומ"ש כל ז"ל דלמה לא דלא על דעת מהרמב"ם

לפרש אבי דמת מצוה המוטל בבזיון ובבזיון שלא קא מיירי רבא בדרישא מסוגיא דף ג' ע"ב שמתו כדרכו ולאחותו דיקחי התם הרי שהיה הולך לשחוט פסחו וכו' משמע שמלא את מצוה בדרך או בשדה דבכי הא ודאי כ"ע מודו דלא נדחה שכ"ש משום מקרא מגילה שהרי אין הבזיון ניחן ואין הדין מחייב לומר כך אם מצד הדין שהרי אין בזיון ובזוי גדול מזה ואין להפקיר כבה כלל דגדול כבוד הבריה ואם מצד השכל דשמא הכלבים יאכלוהו או שלסטים יגנבוהו וכדלעיל ויבקשוהו אח"כ ולא ימצא ואין לך מצוה עוברת גדולה מזו ודאי כשבורה דנדחית בדליכא שהות מפני ק"ש ובדליכא דחיה שוא מקרא מגילה לגמרי כ"ש את מצוה דאפילו בדליכא שהות דחינן למגילה אליביה וכן כתב כבירור ע"ש ע"ש ואלא ודאי מהרא"ש הא דקאמר לא קאמר אלא על לשון הרמב"ם אשר עליו כבה פירש ר"ל דמל' הרמב"ם משמע דמיירי בפי שמת אפי' בעיר ובחבר המשמרת של בנים שאין לו קוברים אע"כ שאין לו קוברים כל צרכו וכהגהים רמ"א ז"ל על לשון הש"ע תרפ"ז והיינו לומר דאע"ג דמת מצוה חשבינן ליה כמבואר בש"ע לי"ד סי' שנ"ד ס"ק ג' סוף סוף אין חשש שימתאי ולא פנה דמשום משמרת בבנים או לסטים ליכא מכיון שהוא במקום המשמר מן המזיקין אח"כ שישראלים עסוקים לקברו גם כי אין בהם די ספק והכי הא בדליכא שהות יקרא מגילה דמ"מ לא תהא מצוה עוברת דיכול לקברו בלילה או למחרתו ולבזיון לא חיישינן בכי הא לא שכיחא בזיון כ"כ ובדאיכא בדליכא שהות דיכלינן לקיים שתיהן קדמינן לבזיון ומקדמינן למגילה אבל איפכא לא כל היכא שלא יהיה את מצוה נשאר בבזיון כ"כ דליכא למיחש שרוף ושרף מחיה רעה ולסטים שעליו [illegible] רבא כדלעיל וכדכתב בעל מגן אברהם והכי מסתלקן כל הקושיות שהקשינו לעיל כענין דיחוי את מצוה והדקדוק הוסב :

גם מה שהקשו על רמ"א ז"ל לא קשיא ולא מידי דהא ודאי מצוה קודם דקאמר את מצוה שאין לו קוברים כדי צרכו קאי כדהגהים שוא ז"ל גופיה ברישא אבל ע"מ גמור שאין לו קוברים דלמד שלאחותו אין נדחה מפני מקרא מגילה כדלעיל וכן כמו שכלול תמם יהלוך יתקשו של מ"א ז"ל כמו על רמ"א בס"ק ד' יעוש ודוק :

ומה שהבאתיני עד הלום לפרש כך שוא לשון הרמב"ם נותנים טעמא ז"ל חוץ ממת מצוה בפסחם מיבעי ליה רבא בגמרא וכן יהא לשון הטור ואין לך דבר שאין נדחה מפני מקרא מגילה אלא קבורת מת מצוה בלבד שהמוצא את מצוה קוברו ואח"כ קורא וכו' ומדבריו משמע דקא מיירי בעת מצוה שאינו נדחה לעולם וכדדייק הב"ח וא"כ איפכא שאין מקוברין דקאמר לשעפיי קשיא מלאחותו דל"ד מת מצוה גמור שאינו נדחה לעולם בדליכא אלא אפי' שאין לו קוברים כדי צרכו היכא דאיכא שהות קוברו תחילה ואח"כ קורא והשתא אתי שפיר דייק דה"ב נ"ל דאי איכא שהות אין ואי לא לא ושפיר כי וכן הוא :

ועל מה שהקשו על הר"ן ז"ל דאם כדבריו מה שמיבעיא היא זו של בית רבי דבטלי ת"ת מעבודה דהוי ביטול לגמרי דהא אותה שעה עוסק אין לה תשלומין [illegible] לעבות אחריתי דאצטריך ליה למעבד אותה שעה ולא איצטריכא למשלומין ואליבא אמיתי דבה תמן מוסים כן דלשמא שם מבטלין ת"ת לשמוע מפא ולהכנסת כלה והתם שיירי דאפי' ת"ת דרבים וכמה שאינו של מצוה ע"כ וכבר בתיבנא דמגלת דשי לכולהו בהי חוץ מעת מצוה וכ"ש ל' דרחיא לת"ת דנראה שנייהו בדבחיבנא לעיל ואי משום קריה כשבים בו יומם ולילה שה יתעבר בשם ר' אתי במפחות פי"ם אפילו לא שנה אדם אלא פרק א' שחרית ופרק א' ערבית קיים מצות לא ימוש וכו' ור' יוחנן בשם רשב"י מיקל וחומר דאפילו לא קרא אלא קרית שמע ערבית ושחרית קיים מצות לא ימוש דאין לך אדם מישראל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית ותו דכל שיבא דחכים שע"ג דלא לפד ביום יכול ללמוד בלילה וכן איפכא מדרב אמר בר יעקב רודף ושרש וכיון שכן לא שביה דחוי מכיון דאפשר קודם זה ואחר זה להשלים ולפרוש :

ובמאי דאמנו תו עליו כ"ל פדקול"ל מקדימין וס"ל תדיר דנבי מת מצוה ונר חנוכה ותפלה דשב ואל תעשה שאני בכך שרגים בכל אלה הרב שפרא"ם בתוספותיו לסמ"ג ומצאה ידו יד החזקה לייסד הכל בטוב טעם ודעת ועיין פר"ח לא"ח תרע"ב ס"ק כ' ובעל הלכה ברורה אחר גם שוא להלין כעב רע"א ב"ק ובקיום שכל הלכותיו הברורות לשכיו כלולות ומקובלות לפני שהכמה בגולה בלי ריח ניחוח לא שמתי עיני ולבי עליהם כן אמת שתמה שקריתי בן כמדולה אחרי כתבי כל זה כמדומה לי שלפם קלם מדבריו כוונתי ומאת יהיה השלם שקיה שבמגחה :

ונמצינו למדין דמכל זה מאו ומקשו שקושיות שפתרנו לעיל בשם שפוסקים על הר"ן נדעימיה ואין עליו אפי' תרעומת ואדרבה איפכא היא לעיקר הלא עליו שלונתים ב"א על דעת שאחרונים שרכו לומר דכל המצות שן את מצוה נדחין בדליכא שהות מפני מקרא מגילה [illegible] לעיל בלא אפי דרבנן ודחי דאחרי"ם

פורים גריר חלמות היא ואי לאסמכתא. אסמכתא דלא קשיא דשינן לג
דהכא אי אמרן הכי משום דכתיב ליהודים היתה. אורה דוקא למי שהוא
בכלל יהודי וא"כ אם לא. על לא שום. בכלל יהודי יש לדחות ולומר דיהודים
דקרא לא אתא למעוטי. כיעול ושאינו ביעול דדילמא י"ל דקרי להו יהודים
משפחה ושלא גלו לבבל כא' יהודה ובנימין וכולם דקראו על שם יהודה
כמו מלכי יהודה וכדפירש"י במגילת אסתר על פסוק איש יהודי דקאם
שכן פלימי שמרדכי מיהודה קאתי וסרי של קרי בי רב. דפסוק אלא תרוויהו
היה דשבנימין. אתי ולשכי פרש ז"ל על מגילה עם גלות יהודה כל שכן
שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין כנעם ואפי' משבט אחר כגון
ע"פ שבט בנימין שכן נולד לבית דוד ולא ביעול וכי אתו מבלעדי גם מורע
דוד אי יהודה יכונה את מילתא. דפשיטות היא ואי מקדמינן למילה משום
מהרי"ל דשפין שכאה רמז למילה אתמר אמר האורה דקרא ולרעתו אתי
לאחר קריאת התורה מלין ולא אחר קריאת מגילה גם זה אינו ראיה
בכלל וכלל ואדרבה ראיה לסתור מקרים דליכא דקרא ליהודים היתה אורה
ושמחה וששון ושפוך שמחה לאורה וא"כ ששון ואיפה. בגמ' דמגילה דרשת
ר' אלעזר אמר ר' יהודה אורה זו תורה וכה"א ותורה אור שמחה זה יום טוב
וכה"א והשמחת בחגך. וששון זו מילה. וכה"א שש אנכי על אמרתך וכו'
אלא שמעתא שהסדר שפך דעת מהרי"ל והוא שתקדים קריאת התורה דקדים
לה קרא וא"כ שמחה היינו קריאת מגילה שהיא שמחת פורים שנק' שמחה
במ"אמר ושפו אותו יום משתה ושמחה גם יום טוב שהיה ליה קרא כדכתיב
שמחה וי"ט וראיה היא שמחה של הגאולה [illegible] שהיא לפורים כרגלים ועיין
פרי"ח בסוף מ"ק מ"ס כמס ספר שפק[illegible] וברכינו כשהביר ביסה יוסף
סי' פרע"ג ושו"ד סי' ת"ת ע"ס ומדקאמר אחר שמחה וששון שהיא
למילה שפי בסדרה עכור דמגילה מראה שפי שקרא מגילה דקדים
לה בקרא:

הנך ראה בעינך דאפילו הראיה שהביא מהרי"ל לנכות שמחשבת
לאחר כ"ש במנהרין נשי לא שמיעא הכי. כאשר ושמא מג"ס
חלק שחולק על דבריהם כדכתב מהרא"י ז"ל והוא שטעם בעצמו שכהיתי
[illegible] לשתקל ולקרות המגיל' ואחר כך לעשות המילה ודלא כמהרי"ל
[illegible] אני דאפילו החולקים על מהרא"י בהיכא דליכא שהוא בדליכא
[illegible] כלו שוה והנקרא מגילה קודמת למצות מילה עיין פר"ח. אורח
חיים סימן תרפ"ז ס"ק ב':

ומעתה צ"ע על רמ"א ז"ל שהביא בהגהותיו לא"ח ס"ס תרצ"ג דעת
מהרי"ל כאין חולק וכאילו לא חשש לדעת מהרא"י ותימה
[illegible] פסק כמהרי"ל דאית ביה פירכא ושביק לספי דמהרא"י דליכא
ביה פרכא:

ולישב קושיא השנית שהקשתי לעיל דאיך לדד לומר דכל שאין
שהות לעשות שתיהן יקרא מ"מ ולא יעשה המילה דהקשי
[illegible] הא דתוספות ור"ן ורא"ש שהוכיחו שאו לחוד ולפטור של מה אדני
[illegible] לאסכתא ובדי ליה אלסודיא כי לא דבר רק הוא ממנו ושלשים
[illegible] לעולם בעבודת הקדושים נכות שמביאים האמרה דמגילה ופירש הר"ן
[illegible] עילוה אסר עליהם שלו דיכם האחרונים ז"ל זה לשון ומה לכאר
[illegible] גרר אם ג' ברין זה לשעת ואם לעשות טוטו ואבל בסימנא דשמיא
[illegible] חלקי האחרונים והלך לא אכביר כי שמן עוני ולא ימצי הטב רואי
מלחמתי על מה שכתובתי בעט ברזל ועפרן שמיר:

וגרסינן בפרקא קמא דמגילה אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא
מגילה מקרא מגילה עדיף מדסמכו של בית ר' תלמוד תורה
[illegible] מצוה מת מצוה עדיף מדתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת
[illegible] עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף מולאחותו מת מצוה ומקרא מגילה
[illegible] בתר דבעיא הדר פשטה מת מצוה עדיף מדאמר מר גדול כבוד
[הבריו]ת שדוחה את ל"ת שבתורה עיין ברש"י וכו' ן שם פי' האלכה וכת' הר"ן
[illegible] ומיהו דוקא בשיכלו אח"כ להשלים העבוד' הא לאו הכי ודאי אין
[illegible] העבודה מדאורייתא משום מקרא מגילה דרבנן ולתב כמהרא"ם ז"ל
[על ד]ברי הר"ן בתוספותיו לסמ"ג וכן נראה גם מדברי הרמב"ם שכתב
[illegible] מת מצוה שאין לו קוברין ששפונע בו קוברו תחילה ואח"כ קורא
[illegible] אי איכא שהות קורא ואי לאו לא דאל"ב ואח"כ קורא למה לי
[illegible] ומרגא המסביר ביחה יוסף סי' תרפ"ז כתב וכך פירוש דבריו כיון
[שהר]מב"ם סבר טעם שאמרו דמת מצוה ומקרא מגילה מת מצוה עדיף
[illegible] לענין קדימה אבל לא שתתבטל מ"מ א"כ ה"ס דכשאמרו מבטלין
[illegible] בשביל ע"ת לא ביטול ממש קאמר אלא קדימה וכו' והביא ראיה
[illegible] מהתוספות ע"ס ומשמע מהכא דבדליכא שהות עבודה ואשר מצות
[illegible] למגילה ומת מצוה יאי בכי הא איפכא דבדאיכא שהות קודם למקרא
[illegible] ובדליכא שהות כלחז וכפירוש זה פסק רמ"א ז"ל בהגהותיו ס"ס
[illegible] ותקנו שלא שאחרונים ז"ל דאי כדברי הר"ן דמ"ס שמבטלין אינו אלא
נעכן חד מה וכו' א"ל איך קאמר בגמרא דמבטלין שמעו של בית רבי שמבטלין

ת"ת ולאיך לעשות וקרא מגילה ק"ו מעודה אם כדבריו אלי שגיכם
היא ואת דמ"ס מבטלין מהעבודה אינו בטול לגמרי אלא קדימה לבד
אבל בת"ת כ"ז שמביאין תלמוד הוי ביטול לגמרי דהא אותה שעה שביטל
אין לה תשלומין דהא עברה והכי' ואמט"י מנ' דכ"ז אלא נתבטלה המצוה
לגמרי לא חשיב ביטול עב"ז לא היה ליה לעשות ק"ו כיון שאותה שעה
שיהא הוי ביטול לגמרי משא"כ בעבודה דלא שייך בה ביטול כיון שעשה
אותה אח"כ ונגד דהל"ל מקדימין מקר' מגילה לעבודתן ומדקא' מבטלין
משמע דאפי' ביטול לגמרי קאמרינן ועוד י"ל דשם ג' רבא מתבעה ספק פי'
הר"ן דפשט פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדרבי וכו'
מ"ת ומקרא מגילה מ"מ עדיף ולישנא דהו' בלישנא דקא' איהו גופיה כפ'
שמה מדליקין נר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף ועדיף דקא' לאתות
את הבחוש לגמרי משמע וכדפי' בהדיא שמן רש"י ז"ל והר"ן גופיה דמיירי
בעני שאוה עני ואין לו כדי לקנות שמן שתי נרות וא"כ איפוא מ"ס
עדיף דהכא מסתם לר"ן ז"ל ואת ועוד דכלי דקאמר הר"ן לא יכלינן
למימר שכין אפי' ממתלתיה דרבא דהכא דעדיף דלגבי עבודה מ"מ כעדיף
דלגבי מת מצוה ועבודה והתם ודאי דלגמרי משמע וי"ל דכטול לגמרי
הוא דהא שמא תוא והיינו יכול לטעות פשוטו ולדיוק הרא"ם ז"ל גם כן
איכ' לאקשויי דהם כדבריו מגילה עדיף' ממת מצוה ורבא אמר דמת מצוה
עדיף משום גדול כבוד הבריות וא"א. לומר דוה לענין קדימה וכי אי
לא הויא אפשר לעשות אלא או זה או זה. בהאי גוני לא אמרינן דגדול
כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה משא"כ במגילה שאינו דוחה ל"ת
ואי משום פרסומי ניסא לאו מילתא היא דהא שקל רבא לפרסומי ניסא
ולגדול כבוד הבריות ראם דכבוד הבריות עדיף ושפי מקמי פרסומי ניסא
וכ"ש דכלפי שפתו של הר"ן אשר נעשה עליו כשגוער הרא"ם ז"ל
שקשה עליו הר"ן לקשיות דלפי שטתו איך ידחה מת מצוה שהוא מן
התורה בשביל מ"מ דרבנן ועוד דמשום פרסומי ניס' דרכים לא מכתבר
לבטל מת מצוה הקודם לכל מצות דאורייתא' דסוף סוף קיימ' לן כא"ח
סי' תר"ן דמגילה במנכה דהיינו בי"ד קורין אותה אפי' ביחיד ולדכפי
שמי משפוקים אפי' למוד אחד משרים לכתחלה לא צריך וא"כ אמאי
מבטלין מכה מת מצוה ואמיר פדי לקרות בכשר הא ביחיד יכול לקרותה
אפי' בתפילה וכדפסק בעל ראש יוסף לא"ח בסוף סי' תרפ"ז אפי' גבי
עבודה ונר מן כל דין דמסכתא י"ל בהגהות הכ"ל קשיין אהדדי דראם
דבריו תוא וכל זה לא תיירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיהן אבל אם
אי אפשר וכו' אינו משום דאורייתא כדאית מפני מקרא מגילה ומשמע
דלא שבביאל מת מצוה דעדיפא שפי אפי' לענין קדימה ובסוף דבריו
וכתב דהא דמת מצוה קודם היינו דוקא כדאיפשר לו לקרות אחר כך
ומשמע דבאין אפשר מגילה קודמת:

ולכן מכח אלו הקושיות ס"ל לקצת האחרונים ז"ל ל' דעקר ההלכה
דלא כפי' ר"ן והר"ס ורמ"א והכין משפרשה דמה דצריכין
לבטל מעבודתן דקא' היינו בטול גמור והעפ"י שלא יעשו אז העבודה
וכבר שלה ועשי עדין עבודת התמיד של בין הערבים ולא היה להם
מגילה כל היום ולא קראו ועכשיו מזדמן להם מגילה וצריכין אז לקרות
וכשם שבביאו דכל היום עבר לקריאת המגילה ואם יחלו לעשות העבודה
לא יוכלו אחר כך לקרות המגילה שיהיה לילה ואם ירצו לקרות לא
יוכלו אחר כך לעשות העבודה אז הוי הדין הכי דיקראו את המגילה
ואחר כך אם יהיה זמן לעשות העבודה יעשו ואם לאו תבטל
העבודה מפני מקרא מגילה. וכן במחר נמי דיכא אפי' שאם עדין
ולא עשו תמיד של שחר והודיע להם אז המגילה ובעל המגילה צריך
לילך מיד כשיקראוהו למקום אחר ואם יקראו המגילה יעברו ד' שעות
שהוא זמן העבודה יקראו ויבטלו העבודה ומכ"ש דהיפי' בדליכא שהות
ויבטלו ת"ת מק"ו דעבודה מדסמכו של בית ר' ולא מבעיא שאר מצות
דהשתא ת"ת שהקולה כנגד כלם מצות שבתורה נדחית ק"ו לשאר מצות שבולן
נדחין מפני מקרא מגילה אפי' בדליכא שהות. ומ"ש הר"ן דמגיל' דרבנן
ועבודה דאורייתא י"ל דל"ק ולא מידי דשב ואל תעשה שאני א"כ דהיא
דברי קבלה וקי"ל דברי קבלה כדברי תורה כמ"ש כ"י כמ"ע א"ח סי' תרל"ו
סעיף ו' ועיין כ"י בסו' תקנ"ד ע"ס וכן כתב הכינו תם לענין כ"נ וכיון
שכך ספיר אמרי' מדחה מבוטה ובמוקמא אחד מגבת חון ממת מצוה דלעולם
קודם אפילו בדליכא שהות תום מקום. לדקדק מהרא"ם מל' רמב"ם לאו
דוקא הוא אלא לאפילו שיבטל לגמרי כשמקרא מגילה משום מת מצוה
יקבור את המת אפי' שלא יהיה לו שהות ואח"כ לקרות המגילה דאי
בדברי הרב אינו אלא לענין קדימה מאי אתא לאשמועינן דיקבור את
המת ואח"כ יקרא דפשיטא שאם יקרא מעיקרא יפסיד המצוה דמת מצוה
ושכשיו שפקודה ואח"כ קורא וקיים שתיהן אפילו שלא יהיה מת מצוה
שיש ששין כן כיון שלא יפסיד המצות ששתיהן כיון שאפשר לעשות שתיהם
כ בנשי אפקרוק ופסק מרמב"ם זכות תרדה דתיובתא גאידך תיובתא דאי
לא

כמ"ש לפנים) בלאו כל אמרי פי סככה עשיתי מגן כנגדי כמה שכתבתי לעיל
דעשה דחלים שפי ובפרט שיש בו כרת דחי עשה אמר וקיל כי אין להאריך
במקום שאין צריך ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך דמה שכתב מה"כ ואפי'
אם באנו לדחוק וכו' בשל שוה מעיקרו שכתב ז"ל אפילו אם באנו לומר
דבאי כחות משום מקרא מגילה דקא"ר"ל היכא דאיכא ספיקא אם יש לו
זמן לקיים שניהם או מקרא מגילה עדיפא מכל מצות שבעולם לקרותה
תחילה משום פרסומי ניסא ואם יכול לעשות שתי המצות אמרת יעשם
אבל לעולם כל היכא שודאי ביוו לקיים שניהם יקדים המילה וכו' ומודה
דבודאות כמ"ד כתאם ערים דגי מדברי דחוקים ורחוקים כרחוק מזרח
ממערב ומתוך מה שמבואר שאין שום סמך ויסוד אליהם ואדרבא מכל
מכל מה שכתב משמע ומו דמשמעות מגילה משמע דמגילה עדיפא לאקדומי
לכל המצות שבתורה חוץ ממת מצוה וכן מבואר להרמב"ם ס' מגילה ובטור
א"ח סימן תרפ"ז ועיין ב"י וב"ח ומגיה ומט"ז שם והוא שכן כי היכי
דלאקדומי מגילה עדיפא מכל המצות ש"ס דכדאיתא מכל מצות וס"ה מתילה
דמ"ם מכבדי עכודה ושסה ומילה מרין סן דהעובר על עשה דידה
עשה כרת וכי שמי דעבודה קדים היכי דאין היות ספ"כ מילה
דלאו חלקה מדם סדין חם כרור כמלכ"ס פעמים לסבר :

ואי אתאן למימר דרשת מהרא"י ז"ל מיוסדת היא על יסוד שהם
בשל כנסת הגדולה משום דמילה אינה מתבטלת לעולם
שיכולה להעשות ביום התשיעי ע"כ פי' לפירושו מידי דהוי דעת מנהם
דבלילה שאות מגילה קודמת יען שזו מצוה דבלילה שאות עוברת
או איפה עוברת שהרי יקברנו בלילה או למחר ובדכתבו בשם פלבוסים
ובסמ"ג סוף סימן תרפ"ז גם זה לא יתכן • ואחר המילה
כד ביום ושכיב אמר בי מילי דשאני מת מצוה שאין זמנו קבוע
לו מן התורה משא"כ גבי מילה דכתיב ביום כיום השמיני ימול ודחיק אפי'
בשבת ואפי' בי"ס וא"כ איפוא איך בא עשה קל דרבנן או אפי' דאורייתא
וידחה עשה של כרת שמעו הרי כבר הוכחנו לעיל בראיות ברורות דזה
לא יתכן וכ"ס לדעת הרא"ד בהשגותיו להרמב"ם הלכות מילה דס"ל דכל
שמשהה אותו משהם באיסור ודאי כיון ששבק דאוי למולו ובכל יום ויום
עובר עליו באיסור כרת ע"ס ובסמ"ג עשה סי' י"ו ואת ועוד דאם כדבריו
מסותים נראה אמרים אמה אלו ז"ל שנשה קודדים לחפור בו כשעות דלמאי
מילה נדחית משום דאינה מתבטלת לעולם מגילה נמי אינה מתבטלת עד
עלאת הזמן דהכי גרסינן בהדיא בירושלמי פ"ק דמגילה תניא כל החדש
כשר לקריאת מגילה שנא' והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה א"ר חלבו
הא דתימא כל החדש כשר לקריאת מגילה בשביל הולכי דרכים שאין בידם
מגילה וכו' ואף על גב דרבינו בית יוסף בא"ח סי' תרפ"ח כתב איך כ"ל
דבהיא דירושלמי לא ס"ל לתלמודא דידן מדלא מייתי לה מ"מ כמ' בספת
סותק סא"ח בענין אחר כלל כדאי הוא הירושלמי לסמוך עליו עכ"ל •
אף הכא כיון סא"ח בלא סבי סהרי ביום י"ד לבן עוד או ביום ט"ו לכן
כרך מוטל עליו לקיים מצות מילה דאמירה טובא ככי הא הוא לה זמנם
כל החדש ולאו מצוה עוברת עקרי דייקא נמי דמשה דירושלמי למד כשל
סיכולי שלקם דבן עיר שהיה בא בספינה או בדרך ולא היה עמו מגילה
בזדמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו ועיין בב"י שם ובספר הקנר הביאו
לפסק הלכה • כן עמק ספי' שם סא"ח ופר"ח שיקרא בלא ברכה ובזה יש
להתמיד שמעתא דכה"ג וכדדייק לעיקר דהמילה אינה מתבטלת לעולם דוקא
והי"ל וכבד"ו בכ"ל לקיים המצות בברכותיהם משא"כ בקריאת מגילה דמי"ד
או מט"ו ואילך יקרא בלא ברכה אפי' כי סריכן ליה לקרא כל החדש וביון
שכן ביאה שמי שיקרא מגילה כזמנה מהם שיקיים מצות מילה בזמנה וכ"ש
למהרא"י אמר עליו הרב ז"ל כמן טעם לשבח דנברא דקפיד בברכות
אימו דעת"ם דהם באמת שבכן שבירו. יום ל"ה שהל ביום שבת שאין לפרותו
עד יום ל"ב דוק בתשובותיו סי' רס"ט ועיינו גם בזה יש לדחות ולומ' דלא
מהביא ולא מידי דשי' בלא ברכה דקאמרי רבותא לאו למילה' פסיקא אתמר
אלא משום ספיקא דאלו מדינא נר' פשוט דיכיל לברוכי וכדמשמע בהדיא
ממה שכתב רבנו ב"י שם על שיכולי הלקם שזכרנו לעיל ז"ל ושה"ר יעקב
הביא ראיה לדבריו מדגרסי' בירושלמי וכו' ואם יש מי שמסתפק כדבר יקרא
בלא ברכה ע"כ אלמא דלמי שמסתפק אמרינן שכן דסוף סוף מגילה ש"ס
הכל ספיקא דרבנן לקולא ובפרט בברכות דספקייהו להקל אמנם מי שאינו
מסתפק וס"ל בירושלמי דזמנו כל החדש סיבא דא"ת כדפי' ערכא שמעביר
סדבר ברור הוא דיכול לברוכי כמי דבהיא שאתא כקורא בזמנו הלא כתב
ובמ' דע"כ בשל בה"ג מיירי בגון שלא קרא מגילה עד סוף החדש וחל
לפניו מצות מילה דלכ"ע שמם ואילך לא יכול לקרות ואיכא למידק הכין
שאלת לעולם דקאמר דאינה מתבטלת מבעי ליה ולמחוק שאינה בעולם
אלא לספרי אמא וכלומר דשאני מגילה שמילה דאע"ג שזמנו נמשך עד סוף
החדש אכתי לא דמי למילה דלעולם אינה מתבטלת ואפי' אחר כמה שנים
מחייב לימול. אם לא נימול ולאבי כל מצוה כסוף. החדש דתו ליכא שאות

מקרא מגילה ואחר שסדרוך ודאי צוחק לאחר כאין ספק זמנה דמאזי אילוא
דלא שכיחא זמן מתיישב על הלב שכן מורי הרב נ"ע דמט"ס בתשובה דלא
שכיחא לא גזרו רבנן ושאר שמצא הרב שמורה על דינא דמהרא"י והאי ז"ל קא
מייתי בקורא מגילה שומנה בזמן היסב"ל זו אף זו דבר מן כל דין
כבר דאיכא מקמן שמעתא דבה"ג כמאתם ברורות שיהיה בהם די ושותר
למבין בלדק :

ואמאי דאמא ליכא לשון כה"ג דקאי דולה עוד לבתלמד שלמדנו אמאי
נסתפק ז"ל אי קודם מגילה למילה כאומרו ז"ל מספקא לי
ברית מילה וכו' ונכנס מיד ספק זה משום דראיתי להר"ן שכתב דברי בגלשרי
שבגמרא וכו' דמבטלין ת"ת לברית מילה והרואה יראה מדברי שתוך
דברי הר"ן שיה חולה ללמוד דמילה קדים ופשיטא לא איבעיא ומשקה רב
בשם הס"ד אפיה ת מיסא קיימת דהדרכה מתוך דברי הר"ן הוה ליה למילף
דמגילה קודמת שהרי לשוט אתמר על הא דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת
ולהכנסת כלה ומוקי התוספות דאשולחו מתים קאי ולאו דוקא אמת מצוה
וכ"כ הר"ן ז"ל מגן כמגילה ומהכא יצא לו להר"ן שמבטלין ת"ת לברית
מילה שהרי מילה גדולה משולחם שמה שיש לו קוברין ואם מבטלין ת"ת
בשביל הוצאת המת כ"ש בשביל מצות מילה ע"כ ומשמע דדוקא בה"ג
אמרינן כן אבל במגילה ומילה בהסיפא ליכא למלמד דמגילה עדיף מה"ב
אין לימא לן דידחה מגילה מפני מילה ומו דכיון דמגילה דחי בהדיא ת"ת
אינו עולה משא"כ ת"ת ואחר שולאם המת והכנסת כלה אומלה כי הכא
מ"ב כי היכי דמת שיש לו קוברין נדחה מפני מקרא מגילה כדמשמע בהדיא
שגן בגמרין וה"כ בשל כה"ג כעלמא דבמ"ב סי' הנ"ל בתא"ה ב"ו הנ"ל
ברשי לשילסו דבו שבהי בהדיא שיאמא שייסי · אמת ועוד שלי שכיב עיניך
תראי והסכמת כל הפוסקים הוא דמילה ושופר. שמת מילה קודמת וכ"כ
מבואר בגמ' ובפוסקים דדוקא מת שלשו מצוה אבל מת מצוה הוא קודם
ספרי דוחה כל המצות שבתורה ואין לך דבר שמבטלו כבל קתוב סייף
סי"ך ס"ס ש"כ ובפוסקים שם ובתרדלל"ס סי' ז' ואע"ג מספיק ליה לרבא
בגמ' מקרא מגילה ומת מצוה הי מינייהו עדיף ואיפשיטא ליה מגדול
גדול כבוד הבריות ומדספק' ליה משמע דשוה קס"ד לגמרא דדחין נמי דמגילה
עדיפ' ספי' במת מצוה הוה לן למימר בכ"ס זק"ו ומ"ש על קא דעבודה
ומילה דאיריעין שמת מצוה ואע"ג דאיפסיק דמת מצוה קודם לת"ת ...
הדבר דדוקא מצות דאמריתו שאני דוחה פסח ומילה ... שלה תרומה
דגריעא ודאי דמקרא מגילה עדיף וכר מן כל דין הדבר פשוט מתה
דקא מספקא ליה בגמ' במת מצוה ודאי ... דמילה שדיף לשמרו ...
ומקרא מגילה ולכא ידעינא דכ"ס מת מצוה דעדיפא ... וכדסמכו על
בית ר' לבטל תלמוד תורה דמבטלין עבודה רחמירא וא"כ ...
בדכתיבנא ושהו ברור. דהלכ"ה אלי קשביה לא דשאתא מילה דדחי
מקרא מגילה מת מצוה דוחה אותה כ"ש מקרא מגילה שדוחית מפני
מת מצוה אלא ודאי דמילה בשי עשה ולהבי קשבורה ליה והדק היטב
ושכן סכינו הפוסקים ז"ל ובפקט הרמב"ם וטור שכתבו שכל המצות
דאורייתא נדחין מפני מקרא מגילה חוץ ממת מצוה ובדכתיבנא לעיל
ע"ס ובט"ז א"ח סי' תרפ"ז ס"ק ג' כתב ובמלל זה והאי גם יאסר
נדחים לגמרי וזה ודאי דמצנה מצות שתליין בזמן כזון ... ואע"ה כשהם
נדחים נדחים לגמרי ע"כ ואם כן תיפול הקושיא שהקשנו על כה"ג
במקומה עומדת דאמאי מספק' ליה וי"ל דלא קא' אלא עידי דפשיטא
דמספק' לה לסבר בשל כה"ג הייט משום דלבוסים אחל מכמסך ז"ל
שם אי שאי דאמרינן ת"ת ומקרא מגילה מקר' מגילה עדיף דחוק יעשה
בת"ת דיחיד דקיל מעבודה דרבים או דילמ' מיירי או אפילו בת"ת דרבים
דסמיך אפילו שעבודה דרבים דהכא אי אמרן דמגילה דוחה דוקא של
יחיד כדמשמע מהכי' דסמכו על בית רבי דת"ת דרבו מקרי של יחיד
אם כן כי אמרינן מבטלין ת"ת להוצאת המת דכתבו התוספות בשרית
דמיירי אפילו בת"ת דרבים לפ"ז מ"מ דלעולם לא דחינן מגילה למילה
ולהכנסת כלה שאם ת"ת דרבים דקיל נביא לא דחי כל שכן איבגי
דשפירי טובא כרם אי אמרן דאפילו ת"ת דרבים דחי מכה איכא למילף
דמילה נמי ודטוטיה דחי. מהשתמים המבוררים לעיל ולהכי תספקא ליה
מבא דת"ה אמנם לפום שאי דאיפשיטא ליה במהדורא בתרא בסימן
תרפ"ז אות נ' בהגהת ב"י דס"ל לרבא דאפילו ת"ת של רבים דחינן
מגילה משמע דכדאית מצות מילה גם כן ודיק ועיין בלחם משנה בס'
מגילה פרק א' ז' :

והשתא דאתאן להכי היטיב כל אשר דבר מהרא"י ז"ל בת"ה דמלוא
לאחר קריאת המגילה יען דמכל מקום דכתיבנא מוסקת
מלתא מגמרא ופוסקים דמגילה עדיפא ולפנין מאי שקשיא בן שלש ז"ל
מהר"ל ומתבאים אפכי מפליק שאתא כמלין ואמרינן דאדרבא מקושיא
ממהבה על איהו ז"ל דהוך שפקו דמלין קודם קריאת מגילה דלא כתשובות
בגמרא והפוסקים ז"ל ואי אתאמת דליהודים סו , מתמאין ובאת לאורה

Digitized by Google

כלל ע"ס שרי כשירו · דלאפוקי קא אתא מדרבנו דאימא דלך מילין דקסוס דס לך דלא מיקרי מיעקר ברית אלא כשי ממירו וכיבלאו לימול ואיס. דולא למול דכבי שא שרי טוסו לערלותא אמנס היכא דספול אכסמו דכיבא. כו הכא ישראל כשר מיקרי ואינו מיעקר ברית כערל ממש: אמרו מחמת מילה דהסכמת כל הפוסקים דדין עמים סוא בס"ע לטו"ד סי' ב' סעיף ו' דהרי הוא כישראל כשר ומותר לשחוט ודק מינה ק"ו ותימא הם לגבי שחיטה דשחיטת סתרי נבילה ואפי' הוא קטן ואינו שיגר ע"ו כנך גר קוסב ואפי' אחרים רואין אותו ואת"ס סבירו למי סלא כימול שמחמת שמתו אחיו כ"ס וק"ו מיסוס מסייב לכל מצות התורה דלא אפקריה אלא מלמילת שסיים ומרוב ושיכא דאימור אימור ושיכא דלא אימור לא אמותר וכבר שוכחתי בראיות ברורות בספרי פרי וקנים בחלק האמן סי' ש"ל ס"ק ג' דטול שמתו אחיו מחמת מילה ישראל כשר הוא דימול לכהוס תפלין דלאו להכעיס קא עביד וע"ס בנס פלמך דתנוקה דידן מגדל ולא כימול לסיבת אונס דייסב בעיני ס' סיחא עסוב ממצות כנך משפיסה מליה ומהכתם מפלין ומילה ושרי אכוס הוא ורחמנא פטריה מי לנו גדולה מכל שמצות שמצות תפילין דספרס גדולה עד לאחד וכל מי שאינו מקיימה ככלל פושעי ישראל עובן כדאיתא ר"ם פ"ק י"ו וכס"ע א"ח סי' ל"ו ובתשובותי לחלק א"ח סי' ס' וג' האפכתי בסנה ושנים מליס זו ואפ"ה חולי מעיס ומלטער זבירתא פטורין מהכתא תפילין עיין ס"ע א"ח סימן ל"ח ואחי דק' מר. הרא"ה דאלמלא קבלה ברית אין חיוב למצות פריק סבן לאו למיפרא דחיובא שלא פיטל לסיכת אונס לא יעדס דסא ודאי ליתא כדכתבתנו אלא כוונתו ז"ל לומר שטעם שהמילה קודמת משום דאלמלא וכו' וכיון שיכא מדאורייתא כבכון דידיה ואם פריק למוסו פרק האסה מינים וגיס מדין ותפטום דסכים דבריס מסרי כתב ואלמלא קבלה ברית לא קיים' ואלמלא מילה ותפטום דבכל אלו בקבלם ואם קבל למול אלא שנאנס מקרי מיתול · גם כת' אין מיוב לפדין סכן ואמסמע דחיובא ליתא ואיסורא שמי ליכא ערלה קאמר אין רשאי וק"ל :

אמור מעמה דבנמ"י כל שפייה שרין סאין לעכור. בכ"ר על מצוס מדין כבל הגמר דאיכא למימר להא דרב מסח דמעלבים ואילך עובר עליו אם לא פדאוהו ועוד ראיה ברורה לכדין דספא מתם בסל מגן אברהם על. ס"ע א"ח סי' ס"ו. סעיף ח' בס"ק י"ב ע"ש ודחן מינה ק"ו בנד"ד ועיין בתשו' לחלק א"ח סי' ו' מ"ש בזה · וא"ת והרי מאחרינן בעס מצוה כדי לעשות כתיקון וכהבגבר הסידור וכ"פ מסר"ו בתשובותיו סי' רס"ס ז"ל דהכא סכיא סילמא דדברי סרב לא אתמרו אלא היכא דכי משכחינן לה למצוה לקיימה בזמנה גרעינן לה מלר אחד וכגדון דמסרת"י דלא אמרן סיהא ערוי ביום ו' שיאכל ימעו עם הסעודה וברכתם וברכה' סם סוא ז"ל אתנס כל היכא דכי מבריך לא לעבים בזמנה בתיקונה וכהכשרה מפריך ומבהכה ודאי דאין לאחרה עד כדי קיום מליס אחריתי סקודמת אליס וכל זה פשוט בתכלית הפשיטות:

ולער"ן לומר דלא תכפייא דאית בן לקיומי עדיין בזמנו סמה סלו שאפשר למול שתיפסק בו ביום אלא אפי' היכא דאתו מרוייסי בו סדדי ואין שמום בו ביום לקיים שתיהן הפדיון מהרה בזמנו קודם וידחה מילה שלא בזמנה ושכה אתיכא לא תמה דאיתא כתבת דמ"א והגא ערכרי ר"ת וכ"י כמו שמשמעות ותכרא"ס על מ"ם מרן כסלתנו בספר לא"ח סי' תרפ"ז מבטלים ת"ת לשמוע מקרא מגילה ק"ו לשאר מצות של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה וכו' והגיה עליו בעל הסמ"ג ז"ל וכל: זה לא אמירו אלא בדליכא שהות לעשות שתיהן אבל אם א"א לעשות שתיהן אין טרס · מנעם דאורייתא כדאית מעני מקרא מגילה וכו' וכתב על זה בעל הכנסת הגדולה בהגהות הטור מספקא לי ברית מילה ומקרא מגילה מי נדחה מפני מי והכנסתי הספק. הוא מפני שרואים לריה"ו הובאו דבריו בשלטי גבורים פ"ק דמגילה דמבטלין ת"ת לברית מילה ולענין קדימה כוהנין שכזיי - להתפלל ולקרות המגילה ואח"כ לעשות המילה ומדברי ת"ה סי' רס"ו מוכח שנדחית מילה מפני מקרא מגילה דתנשוות כ"י כמתתי הטעם ע"כ א"ל שם. ואמר כמאסף מבל זה נראה דלא כת' קדימה אלא בשאפשר לעשות שתיהן אבל כשאי אפשר לעשות שתיהן מבטלין מ"ע מפני העבודה דכל דאורייתא ואף דרבנן ולפ"ז מצות מילה ומ"ע כשים שהות לעשות שתיהן מ"מ קודם מבטלינו אבל כשאין שהות לעשות שתיהן מילה עדיפא אבל כמ"ש סי' רס"ו לדד לומר דאיכא דכל שאין שהות לעשות שתיהן יקרא מ"מ ולא יעשה המילה וירא שהטעם משום דמילה אינו מתכסלת לעולם שיכולה לעשות ביום התשיעי ע"כ ועיין מגן אברהם סי' תקנ"ל ס"ק ה' והך מילה ק"ו ותימא ומה אם מילה שהיא דאורייתא ס"ל לאהכ"ד דנדחית משום מגילה בזמנה אע"ג שהיא מדרבנן (דקי"ל לא אתי עשה דרבנן ודחי עשה דאורייתא עד דמהאי טעמא כת' ר"ן ז"ל ר"פ מגילה בקריאת שלם דבולן מבטלין מעבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה אבל בי"כ לא שמשכר אלא לענין קריאה ובטיבולים להשלים העבודה אח"כ הא לפי סבי ותלו אין שמבטלין העבודה דאורייתא משום מגילה דרבנן) לא כ"ש

היכא דאתו מילה ופדיון בי סדדי דמדחה מילה שלא בזמנה מקמי פדיון סבזמנו דשריף ואע"פ דאתרי עשה חדא דסא ורבא מדאורייתא וכי היכי דכ"ע מודו דלא דחינן דרבנן מקמי דרבנן (עיין מגן אברהם לא"ח סי' תקל"ח ס"ק כ' וריש תרכ"ב מ"ס בשם דפ"ל) ה"ה כ"ע מודו דלא דחינן דאורייתא מקמי דאורייתא דבללא בידן מרי טב"ח דאין עשה דוחה עשה אחר כי היכי דאיבו דוחה ל"ת ועשה ועיין בס' יבין שמועה בלל די"ג סוא מעמא קמייתא דאורייתא דשבת מיירינן במילה שלא בזמנה והפס אפי' במילה בזמנה הא"ה דחינן לה לשבת. תפ"ד מפני מ"מ ואפי' לאחולקים. שלא כמו שית באר לסמכר פסה שנה ולקמן יבואר ישנין מיסר שלא יגבר עו: כס"ד :

איברא דאיבא לאשוויי על תכן בעל שה"ד ואויל ואתא לינן בטלטל כיס קטן (תס על כה"ג ששואשסוסן שכשלס וכנוה דרך נגולשטר סן קודש. קשה דפיהך פסק ז"ל דשלין אחר קריאת בתורה וסיום שפילה ודא המקהנים ומהרי"ל בהל' פורים שבסי איכא למד. סדלית ליה ולמר מדאיב ליה לפסר"ק מ"א. דבתי"כ במגילה ליהודים היתה אורה וגו' לא על לואת קודם לי ושי וכבלל יושבי ולמסרי"ל מסיים דכתיב בת אורה וגבן אורה זו תורה וססון זו מילה (ועיין בליקוטי מהרי"ל ושפי' מנהגים) וכ"ס רמ"ס בהגהותיו לא"ח סי' תרכ"ג וא"ת עין שכבודה רלס ולא זו דברי אלו הגדולים שכתב בתשובתו דתלן אחר חולק על זה. (וכמדומה לי שזו מהר"ם) בשו' דקהלות דתקיעת שופר אין ראיה דשאס שטעם הוא משום דרך כסדר בחית אברהם ועקידת יצחק ושוס השטעם לא שייבא לגבי מגילה. שיים ובית הא"ח לפיול פיה כרכא וגבי מגילה כמו שמחת דהכן פוא: שמבר ברבעקה לבו שרכים הפוסקים דלעיל מקרא דליהודים היתה אורה ושמחה וגו' לומר סחלה ליה ולמר כדאית ליה כאמור וא"ת דשמבקא בעלמא היא דהיה דתקיעה: שוסר בעי אסמכתא בעלמא היא והסבר דיש לחלק ולומר דע"מ לא קמיירי במבסגים ומהרי"ל אלא היכא שהמילה בבה"כ דבבוי הא ס"ד לומול קודם קריאת המגילה דסאי דנקטינן בבתרין סרקא קמא דמגילה דאפי' כהנים בעבודתם מבטלים לקרות מגילה ואפי' ת"ת גבי יק"ו לפלא שנות התורה שכולן נדחין מפני מקרא מגלה ואע"ג סיש שהות ביום לקרות אח"כ ע"ס בתכפסו התוס' תמן הובאו דבריהם בפירושי מהרא"ס. לסמ"ג ומפרשה מהריק"א בביתא בית ס' על סא"ח סי' תרפ"ז דטיס לקשות עם קבוצה משום דהוי פרסומי ניסא שכי שלקרותה הם לבדס ע"כ. ולפ"ס כל היכא שבסילה בכ"הכ שם רוב שסבור שלו. ס"ד לאקדים מצוות מילה שבינן דמ"מ יכול לקרות בצבור אח"כ משא"כ כשהמילה בבית יחיד מישראל דלא אין לאקדומי מ"מ בצבור אידי דהוי הכהנים שעוסקים בעבודתם שאם יעסקו בעבודה יקראו לבדם מגילה וה"נ אם ילכו אל בית המילה ישארו מגילה אחר קריאה ס"מ בין כך ובין כך יקראו לבנות מגילה אסתר וספא מאי הוא דמצאריכן למילה כאין ספק ותוס' שאין ראיה לגבר זכר לדבר מגילה ביום הכפורים שחלקו הפוסקים שאם היה בב"הכ ולא עלין בין יוכל לשוסף מפני קריאת בתורה ואם היה במקום שצריך ללכת לבית הכנסת אין מלין עד אחר תורת ס"ת ומוהרים ואוסרים קריא כמבואר בספר הקנב א"ח סי' תרכ"ח סעיף ב' ושמעינן מהא דיש לחלק בין כיה לבי"ה ודוק :

אמנם כד נעיין שפיר נחזי אבן דלאסו ושבל סהכו בלינו יען דדין מהרת"י אמור אפי' היכא שהמילה בכ"ס כאשר יראה שמעיין מוף הגאלה וס"כ חזרי סקושיות לדוכתייהו. ותו קשה דהיכן כדד לומר דכל שאין שהות לעשות שתיהן יקרא מ"מ ולא יעשה המילה ומקשי ליה סא דר"ן. תוספות ורא"ם דלעיל דלא כא' מגילה עדיפא אלא לענין קדימה אבל בדליכא שהות אין: טוב מצוה דאורייתא כדחיא מפני מקרא מגילה כדפסק רמ"א (ולקמן יבא הספין בפירושך) וליכא למימר דדילמא שאני מצות מילה דקילא בדרבא חמירא טובא מכל המצות ואדרבה דבר קודמתם מין מצום מצוה שאין לו קוברים כדמפקא לן בפרק שני ממגו ובייפורא ובאחזותו ועיין עפ"ק דמגילה ופי' רש"י ור"ן שם טעם · דאמר ומכאי תנן דלא שפי עשה דסמילה קרובים דקי"ל דלא שמי אלא עשה בכירת ודפי עשה דפסח ומילה בחמיר דשפי עשה שים בו כרת והטעם כ"ל משום דכלל עסור כירה עשה דפלים ודפי עשה אחר (עיין יבין שמועה כלל ר"ו סא קמן דעשה דמילה אינם שפי מאידתי עשה גרידא מדאורייתא כ"ש דחי עשה דרבנן דקי"ל אפי' מעשה גרידא דאורייתא וזו אפי' בעשה שאין בו כרת אלמלת עשה שיש בו כרת כשלא דאלים טובא דאע"ג דקי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה עשה שיש בו כרת אלים טובא ודחי עשה ול"ת עיין רמב"ם פר"א דמילה בסי' משנה א' וכתוי"ט שם ודוק :

ולפום סא דמבוכבא לית ליה לבטל דיכא שמחון בה בלבדה : כאמרי פי' כאן דדילמא ס"ל לתמפא"י כמדון מנ"ד בסי' תרפ"ז ס"ק ב' על דברי סר"ן דמ"ם מגילה מדרבנן ז"ל סהיא דברי קבלה וקי"ל דדברי קבלה כד"ת ב"י בסי' תקכ"ד בשם ר"ת לענין כ"ג ועי"ב שפיר אמרינן דדחה בעבודה עכ"ל ונשוא שעות לפי שבלל שסכתי לעיל דלא אתיא עשה ודחי. עשה אחר דאיתא בכי (עם כי בבא מקום אתי לבסמב על מנ"ד

כמ"ש

Digitized by Google

הפוסקים הבאים אחריהם. ומסיים שאר"ש אהוסב בדב"ש. שלו סימן קכ"ב ז"ל וכן קיימו וקבלו כל היהודים לפדות בכוריהם ביום ל"א בלידתם ולא לעבור אשפ"י שאמר ל' יום אין לו זמן קבוע מן התורה עכ"ל ועיין בספר הקצר חלק ושיון סכ"ל ספיק י"א ולכן תמיה לדעת הב"ח סימן הנ"ל אות י"ד ובתשובותיו סימן קכ"ט אסר שוהב שיכב והאלך הוא בסוגיות ארוכות וקצרות ע"ד ל"א של בכור שחל בשבת דמהרא"י בת"ם סימן רס"ט פסק דפודין אותו ביום א' שהוא ל"ב שלו ובהפסק כנ"ע וכן נמצא בתשובות מהרי"ל ע"ס מרדכי הגדול ומהרש"ל בתשו' סימן ו' חלק על זה והורה דפודין אותו ביום ו' שהוא יום ל' שלו ובמהא מחת קדה נראה הרב הנ"ל על דעתיהון דהני רבנן והפוך ליה לדינא בסכינא חריפא דיום ל"א דהקשו הפוסקים מילתא דפסיקא בקטו דאילו ביום ל' גופיה צריך לדקדק אם הוא שבן חדש ומעלה אם לאו (והייכו כ"ס י"ב תשכ"ג) ושפא יששה כמשכונו ולאוי פדיון שפי לפדותו ביום ל"א דלא אתי לידי טעות אבל בנ"ד דאיכא בפקומת אם לא נדקדק בבך דהא נצטרך לאחר הפדיון עד יום ל"ב שלו ולא מקיים מצוה מן המובחר. וכדאמר רב ששת בפס"ק דבכורות (תחלת דף י"ג) דמשלשים יום ואילך עובר עליו אם לא פדאוהו צריך לדקדק אם הוא שבן חדש ומעלה ביום ו' שהוא יום ל' שלו והילכך מאי אגן אם נולד שבן בתחילת ליל ש' א"כ הוא שבן חדש ומעלה ביום ו' שעה אחת או שתים על היום ולא פודין אותו ביום ו' ומברך שהרבות ועוגין המעורדים דכבר קניא וגן חיוב פדיונו כיון שהוא שבן חדש ומעלה ולדרכם מגות בן שגיכתר קשניד דאינו עובר על חיוב פדיונו בל עיקר אבל אם נולד בסוף יום ש' דלא הגיע שבן חדש ומעלה עד יום השבת בשחרית אז אין פודין אותו אלא ביום א' שהוא יום ל"ב שלו דשלא ביום ו' אינו חייב בפדיון כל עיקר וכמו שפסקת הרב ז"ל והופיח על זה באריכות בראיות ברורות ושכך פסק הר"א מגין בספר יראים גם הש"ך בש"ע סימן הנ"ל סס"ק י"ט הכריע כהב"ח ע"ש ושאם שהגאון מגן אברהם בא"ח סימן של"ט ס"ק ו' כתב הנ"ל דאין לסמוך על הוראה זו (ובתשובות כתיבת יד שמועתקת בספר התשובות בן פ"ל הגין) מ"מ הרב בעל שבות יעקב שהוא אחרון שבאחרונים כתב בתשובותיו ח"ב לטו"ד סימן פ"ו שהראיות שהביא הב"ח כולם יש לדחות בשתי ידים והמורה שפורש כהרב ב"ח יש לו על מה שיסמוך ושבינ על תשובות הבים שאירו שפי נ' יעו"ש הא קמן דבל אדייה שוין שלא להמתין במצו' פדיון הבן (ועיין עוד מוש בדב"ש סימן קכ"ב) ואפילו לחולקים על דעת ב"ח ודעימיה שפום דע"כ. כי פליגי לא פליגי אלא משום דכשו שיסא וסכו ביום ל"א דוקא דכבי הא קרי חדש שלם דקרינן ביה ומעלה ולעולם דכין למר וכין למר שיכא דחל יום הראוי לפדיון כודאי דלא מאחרינן ליה משעם הנ"ל הביטס ואלה תשובה בלחה למהרא"י בתשובות ב"ח סימן קכ"ב על פדיון בכור שאירע יום ל"א שלו ביום דאסור על ר"ח ופסק ז"ל דטוב לשקדים לפר"ס ולמחנות שלא יהיל הפדיון עד אחר ל"א יום שידי דהוא אגר תגובה למקדימין לברך מביון דלא אפשר עבנין אחר הכא נמי לא אפשר וכו' ואפילו מהרא"י מודה כאן דמקדימין והנ"ל שכן שמהרש"ל פסק לעולם להקדים ע"כ אלמא עוכה דכל שלדקי דהלכין למעבד להעמיד קיום שמצוה כומנה ואפילו בהקדמת זמן עבדינן דשפיר דמי להקדים תלאחר לחוש לדינא דרב ששת שאוכרתו (ויש לי מקום עיון על עשיית הברכה ממה שספיק הש"ך על דין מהרא"י כאשר יבא לפניכו בסייעתא דשמיא ויש לייסב דדהן ב"ח בדלא אפשר בבר תגובה ובדון הרא"ם אירי במידי דאפשר ובנדון מהרא"י בעל תה"ד וכן משמע מהש"ך נ"כ וק"ל) ושמעינן מהכא דאה"נ בנ"ד דכל שהגיע יום ל"א אפ"נ שהתינוק לא נימול אינו מן הראוי להמתין מצות פדיון הבן משעם זה דפדיון כזמנו עדיף ושלאחרו עובר עליו בכל יום מתורת רב ששת שכתבנו לעיל ולא רגיע הכא עכות מממת אהסא כדתגיאש ותוק ותנם כי הדין דין אמת כאמור לפע"ד ושאריכות על זה בראיות. אך למותר מבל מקום לתועלתן חלק אי אפשר יען שראיתיך עומד בין אסיר ופרי ואין ולאו דפיא בידיך מתוך תשו' מהרא"ח ששאלת בשאלתך המיגם יש מקום לבע"ד לטעות ולומר כדקס"ד דאיבעי לן לאקדומי מעולם מצות מילה לפדיון הבן ותם גם דלחשו באזני אנשי אמונה שבמקומך שמתוך תשו' הנ"ל למד מורה אחד ליחד שפדיון והבין דלא לשני כטועם בשקול שדעת דכמו זה כחשב שרתיב שם ואזרין לשון בראיות ברורות לברור ולבן כבירור לעין בל מעיין כברק דלא דמי כדון דידן לנדון מהרא"ח ואפילו כי אוכלא לדנא וכודאי דבנד"ד גם הרב יודה שאין לאחר שפדיון והנה ראם דברי אמת יהגה חכי שאין האומרים לפי שלא ראם את סוחם יצא ויעיד ואני אין בידי כעת ספר תשובות מרא"ח שאוכל לראות ראיותיו הברורות לסתור או לבנות מתוכם :

האמנם לפי שהלא הש"ך על סימן. ע"ס משי"ד ס"ק. י"ב הביא דברי דרישה. אתנו כי כבה שם הלוב לו יד לנטו' הרא"ם בשמיק עיקר סברו' ז"ל כתב במרדכי פלוס. ג' חיים סי' ע"ם על מגוק בכור שלא נמול גלא נתרפא עד יום ל"א נראה דמ"ע דמצות פדיון הבן כפשיט בעיקר ותנה יש להקדים שלות מילה משום דמילה כית. אות הכבנסה ואלמלא קבלה ברית אין חיוב לעבות פדיון הבן כלל וכמו לכהן כ' סלעים בתוך שלשים יום שיכאם פדוי לאחר שלשים ולשכין כבכה לא יברך קודם ל' כדבתב מהרא"י בכתביו סי' ר"ל כדין דהגיע יום ל"א בשבת ז"ל ותו דקורא שפי אגר על שברכה דיברך שפי שבן בש"ע דאבתי לא שמיא ושן חובא עכ"ד :

אמנן מלין שבשן דכוון מהרא"ח מיירי היכא שבשיתק דלא נימול ביום ל"א דכבי הא הוו מילה ופדיון מקובצות שתיכן יחד ביום א' וכהא סוא דקאמר דמילה קודמת מטעם שהיא אות הכבנסה וכו' בכרם היכא דלא אפשר למיעבל בו ביום כי הכא שפיסא תם. איבו מודה דשלית פדיון הבן קודם חכם וכן יש בדון ממה שהבא עליו הש"ך על עבין הכרכה והתיכת במעות קודם שלשים ופסק ז"ל. שילבך יש למולו במילה יום ל"א ואח"כ לפדותו ולברך עכ"ל ומדקאמר למולו תחלה ואחר כך לפדותו וכו' בשריה משמע דהרא"ח מיירי בתינוק שראוי למול בעת הראוי לפדיון וקאמר שהב דיש למולו בתחילה ביום ל"א ואח"כ לפדותו ושיים בו ביום בעצמו דאלם"כ מאי בתחלה ביום ל"א דקאמר ליפא בקוצר מילין (כפי שראוי) יש למולו ואח"כ לפדותו אלא ודאי ש"מ כדכתיבנא גם השכים שדעות ב' מילה מראה פנים על היתר הספק ומכריע לחלק כדחליקנא שהב אחמן שפוצבת הרא"ם בלשון וזו תינוק בכור שלא נימול עד יום ל"א המילה קודמת לפדיון: גם שלום ראיתי אחרי רואי תשו' מהר"ם אלשיך כס' דבר שמואל ס"ם קכ"ב שכידר דבריו בשמלה בלשוני לשון ליחודים ז"ל וב"ש בנ"ד דשלות מילה שקודמת אפי' שלא בזמנה למצות פדיון שבן אם יתקבצו שתיהן יחד ביום אחד כדכתב מהרר"א בן חיים בתשובותיו ח"א סי' ע"ס עכ"ל לשון הזהב דון מבבא דדוקא בכשיתקבצו שתיהן ביום א' הוא דקאמר הרב להקדים מילה לפדיון אבל בענין אחר וכהדין דקמן לא ולעולם קפרינן לכלל סאמור מצוה בזמנה לידך שבא אוקם ליה דמצוה בזמנה עדיפא כאמור.

וחשורא דדליכא שנדון דקמן דינא דר"א בן חיים ומהרמ"א במילי דאיפ בשין ברירה ליעול וכימי לחסיקי דיבא פליגא דהלכתא מילין דאית בהן מששא וכן קרס של עליכו שונת ביותר תשו' מהרא"ח על בידון דידיה תאני סוברם לתוקים שילשים שילתא כשעתא דהמילה הוא אות שהבנסה ואלמלא קבלת ברית וכו' הנ"ל דבאמת ברב כוה. משום דקשיא ליה לפוס כנתחים שעתא משום מאי אחרי דמילה שלא חובה מקדים לפדיון בזמנו וידוקא כהאי דשפק או בזמנו ולא התם:ל שחרית כשמבל מבחה ספים בראשונה מנחה ושאביה לתפלותן (עיין ברכות דף כ"ו ובש"ע א"ח סימן ק"ח) ואיף ספת ביון שלשם סתימק מנה בשלו ולא נימול בשמו אפי' שבנם ל"א לצורתו ראוי ליעול ש"ל לנמור יפדה בתחלה ואח"כ ימול דקיפא ליה משום דהפילם וכו' ואלמלא קבלת ברית אין חיוב למצות פדיון כלל ודוק :

ואע"ת ותקוק ליה משממא דתקום מילה תדירה משלות פדיון דשלות מילה פגושה בכל זרע אברהם משא"כ מצות פדיון שאין נוהגות אלא במי שהוא בכור לאמו מישראלית אבל אם אינו בכור לאם אע"פ שהוא בכור לאב א"כ שנולד מכהנים ולוים ואפי' מבהמות אלוית נשואות לישראל אינו חייב בפדיון כלל כידוע · וכיון שכן הו"ל תדיר ושאינו תדיר ותדיר קודם כידוע · י"ל דלא מילתא תריצא ופסוקא היא דדילמא פדיון נמי תדיר משבינן ליה לגבי מילה הואיל ותמני קבוע ביום ל"א וכדאיתא בפ"ק דיבמות בטיטות שלה דפריך התם מה לתמיד שכן תדיר ומק' שמיוססות שלה דכלוף שעיפור ושתי שלתם דולרכו נמי דשי שכם ומתרץ ר"י דגולהו מעיבי תדיר הואיל ותמנה קביע ושב"ס פסק מהרא"י בת"ס סי' רס"ו דמקרא מגילה ודיל; מקרא מגילה קודמת יעו"ש · (ותם שלכתבו לקמן בזה בס"ד) ושיסו בפ' כל שתדיר שוחים נראה הספק דקאמר תפלה את שפסם שאינו תדיר וגו' אוכים את הפילה ביום. תדירם ומספיק הלם לשר ליפבא דמילה חסיבא תדירה לגבי פסח ושפסח נמי זמני קבוע הוא בכל שנה אשכם לאידך שלוא דהתם ליכא כדפי' רש"י שם וכן בתום' פ' אלו דברים בפסחים מוכח דמילה לא חזיבא תדירה שפי מפסח ושייס כאידך ליפבא וכן הסכים מהרא"י גופיה בתשי' הנז' והביאו בב"ע ויען כי אלו מילתא שפיקתא שיא לא מש לם הרב הרא"ם : וכ"ת אכתי כיון שפדיון לא שיעול לאו בר פדיון הוא ופסר ראם בבני ישראל כדאיתא (עיין רמב"ם הלכות בכורים פי"א) ושאי לאו ישראל מיקרי דייקא נמי לשון הרא"ם ז"ל שכ"ב בדלשיל אלמלא קבלת ברית אין חיוב למצות פדיון

לא חזר מן הראשון (פ״י בשם תשובת ר״מ ומהרד״ב שו״ש ע״ו ועיין שו״ש פ״ו) אשה אינה יכולה ליתן לאחר למול דהדרי אינה שייכה במצות מילת בנה (שם בתשובה בשם ר״מ) · סעיף ב׳ בכל מלין ואפילו בצור (אפילו יש מי פנם כל שאין סכנה בדבר (ולזכוכית ובכל דבר הכורת) טור בשם הרמב״ם פ״ב מהלכות מילה (חוץ מבקרומית של קנה) מימרא דרב חסדא חולין דף ט״ז ע״ב) לפי שקסמים נתוים ממנו ויבא לידי ברות שפכה ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו למול בסכין ·· סעיף ג׳ כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה עד שתתגלה העטרה (טור מדברי רמב״ם שם) ואח״כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה (ממשנה דשבת דף קל״ג ע״א ודף קל״ז ע״א) ואח״כ מוצצין המילה עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה (ואין ליקח יין בפיו לעשות המציצה עיין מהר״ר גא״ל על ש״ע א״ח סימן רס״ד ס״ק ו׳) וכל מוהל שאינו מוצץ מעבירין אותו (מימרא דרב פפא בשבת דף קל״ז ע״ב) ואחר שמוצץ נותן עליה אספלנית או רטיה או אבק סמים העוצרים הדם ויהיה נזהר אם יש לאספלנית שפה שיהפכנו לחוץ ולא לפנים שלא ידבק במכה ויבא לידי סכנה) רבינו ירוחם נתיב א׳) עבודה זרה פ״ב דף כ״ז אתא איהי ואתחלא ואתא משה ואגמרה פי׳ צפורה התחילה מילת בנה ומשה רבינו גמרה ולעולם אימא לך דאשה אינה כשרה למול · הכוכבים פ״ב מה׳ מילה גוי לא ימול עיין ספר גט פשוט לחר״ם בן חביב על אה״ע סימן קכ״ג ס״ק א׳ :

מילה · מי ראוי למול עיין · מוהל · מוהל פסול · מילת אינה כשרה · מי מלו מל · מל ולא פרע · מלילת · סנדק פריעה :

מילה · מנהג לכסות דם וערלת המילה בעפר מהר״י סג״ל תשובה פ״ה ונוהגים לזרוק מפיו גם המציצה בחול כמו הערלה מש״כ בדינים ששם מחזירין המציצה עם פיו אל היין שנטל ממנו למצוץ והערלה לבד משליכים תוך החול מוחנים · משפוך כוס יין המציצה תחת ארון הקודש בבית הכנסת שם · עיין נ״י הי״ש פ״ח דיבמות דף ת״כ ע״ב הביא אגדה של פסוק מי מנה עפר יעקב שראה בלעם הרבה מילה ערלות של ישראל אמר מי יוכל לעמוד בזכות דם המילה המכוסה בעפר הארץ ומכאן התקינו לכסות הערלת עם הדם בעפר · ש״ע י״ד סימן רס״ה סעיף י׳ :

מילה · מצות עשה לאב למול את בנו ש״ע י״ד סימן ר״ס ס״א על הפסוק ; מי רס״א · שנאמר בפרש׳ תזריע וביום השמיני ימול בשר ערלתו קדושין פ״ק ויבמות פ׳ הערל ושבת פ׳ ר״א דמילה · רמב״ם פ״א מה׳ מילה · סמ״ג עשין כ״ח סמ״ק קנ״ה תלק אדם נתיב א׳ חלק ב׳ בלבוש סימן ע״ג · הרי״ף ור״ן פי״ט דשבת דף קנ״ב ע״א והיכא דלא מהלוהי בי דינא מחייב איהו למימהל נפשיה ועיין רמב״ם פ״א מהלכות מילה ושלטי גבורים שם אות א׳ מיימוני כתב דכל יום שיעבור עליו משיגדל בטל מצות עשה ואינו חייב כרת עד שימות והוא ערל וכ״כ סמ״ג והראב״ד ונמוק״י כתבו דגם הוא באיסור כרת הרי״ף ור״י פ״א דקדו׳ דף תה״ל״ב ע״ב ש״ע י״ד סי׳ רס״א ס״א :

מילה ופסח :

מילה · מקום שטמול בו הילד אותו כסא נקרא ה׳ נסי זוהר בשלח כ״ח : כסא לאליהו :

מילה · מוהלין ביום השלישי שחל להיות בשבת משנה פי״ט דשבת : מילה לסכנת חולים :

מילה · ניתנה בי״ג בריתות הרי״ף ור״י פרק ו׳ דברכות דף ל״ט ע״ב :

מילה · נקרא חוק עיין · לכן הרחיבה סחול נפשה :

מילה · ספקה אינה דוחה שבת ומאחרין ולא מקדימין הרי״ף והר״ן פ״א דמגילה דף ש״א ע״א ועיין רמב״ם פ״א מה׳ שבת : תנוק נולד :

מילה · ספקה עיין · ברכות ספקן :

מילה · עיין · הכל אסור · הכל אבוד כלל מיני שמחה · הכל אסור לפתוח מפתח · ביאן בשבת · אברהם אמר אם ימול אברהם בשעה שאמר · אדם נכרת מן · אומלא דלא מייך · אונן אונן · אור הכר מפלאי חוץ סמך למכה · הכרות במילה · אוהרה שממנו · אחד פורי כקפו ואת · אלמלא דם ברית · אין משמשות בלור שאנסים · בכי קשורה · בין שבעה ושם מעשה לדבר · בין שמונה בפני אחריות · בריאת מליגו · ברפגה ספקן · ברכת כהנים יברך בשעת מכתשל מסה מן המילה · גלוי ערות שלא עלתה שלא למול בני העבריין · ובפסק ימאל פאחיטה · גר אינו לקרוא · גר כהסס להחקירה · גר צריך טבילה · גר קטן אין מטבילין · דלד בבית האורחין · דת נולד מהול · דם ברית · דרך ארץ עיין בגמ׳ דב״ק המל את בנו · ווי ליה לחשפא · זימנא חדא הוה · הילכה · זקן ואינו זריזין מקדימין · חולה אין · חולה אין מוהלין · חלוק לינוקא · חלצן הבית עיין ס״ע · טעמו כדבר · יבמה מעוברת לענין חליצה בסס מהרח״ם מ״א יפחה מעוברת וכו׳ · ילדה למה · יומא דעיבת דומה · יום הולך אחר הלילה · יולד בית · כל המניח ידיו כנגד פניו של מסס · כל ישראל יש · כל מצוה שמסרו · כל מצות עשה שהזמן גרמה · כסא לאליהו · לעולם למען · לכן הרחיבה שאול מגו במקום מותב בסס · בית הלוי אופן ספי · מה יפו פעמיך · מוהל מוכר אכרו מפסוק · מוסיף מרשות לרשות · מילה קודמת לפדיון מהלה · מילת · מים שאין להם בסס אלטקר״ה · כיון דאתי הברית סימן בהיי לסמוך עליו · מל ולא · מורה הוראה כאן · מנודה ומוחרם מצוה אם אין עשייתה · מצוה · מצוה שכאמר בה · מצוה שנאמרה מצוה שקבלו · מצות אבי על הבן · מצות שלא חייבים על זדונה כרת ואין · כשנכנס חסלה · מילה · מקנת כסף · משוך בערלתו צריך · מספחה לענין · מיתת בנים מחמת מילה · מת בשבת · ודינו ומאר טלטול · מת וכלאי · מתוך מוטל · נטיעות אכרו הקוללן · נפילת אפים מבטלין · נפלים אסור · נשיאות כפים · נשיאות כפים אינו ספק · סעודת ברית · ספיקא דאורייתא לחומרא · אי ספק מילה עפר שלוקחו מן הגנות · עולם אכה ומעלה · עומר בס · עונש שמבטל ערלות שתים · ערל שמתו אחיו · עשה דוחה · עשרה מאמרות · פדיון הבן אם · ציון · ציצית ותפילין אינה אם · קודש · קול רחיים קום עשה לא תעשה · קטן מסורבל · קטן שמתו אחיו מחמת מילה קרום של · קשיות ס״ת מגין · שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה שלה · שמשתמשה למנין ימי האבלות · שבת סקולה שם תרחת מילה סקולה כנגד כל מצות שבתורה · שהחיינו ומתי · שהחיינו על המילה · סומר פתחים · שוכר של רחם שלא אין לבטלו · שוחיטי · שמד סנהדרים חותמת · שני תנוקות · תאיו למנין · תינוק המת · תלמוד תורה מבטלין · תמר בשעה שנתרחקו דוד כולד מהול · תנוק בין יום אחד · תנוק כולד · תנוק כולד מהול · תנוק שהוא אדום :

מילה · עיין גמרא דיבמות פ׳ הערל דף ע״א ע״ב שטה ל״ב תוספות סוף מילה וכו׳ רצוף אהבה סימן ק״ע :

מילה · פרק י״ט דשבת :

מילה · קודמת לפדיון בתנוק בכור שלא נמול עד יום ל״א מהרד״א בן חיים ח״א ע״ט · עיין צמח צדק קכ״ח הובא בלקט הקמח י״ד דף ק׳ ע״ד בכור פטר רחם שנולד לשבעה ולהיות כי חששו למולו עד אחר כלות שני חדשים הורה דאביו חייב בפדיון מיד אחר שלשים מאחר שיצא מכלל נפל ואין לעכב הפדיון מפני שלא נימול עדיין דהרי בכורות שבמדבר לא היו נמולים כמ״ש רש״י על פסוק ולדלוי אמר וכו׳ ואעפ״כ נפדו · ועיין בית הלל על ש״ע י״ד סימן רס״ו :

מילה · קודמת לפדיון :

שאלה · תנוק בכור שלא נימול לסיבת חולי והגיע יום ל״א ועדיין לא נתרפא הים לפדותו אעפ״י שלא נימול ואין דוחין מצוה מזמנה דסוף סוף אעפ״י שלא נמול ישראל הוא והחולי אנסתו או דילמא יש לאחר הפדיון עד שימול ממה שכתב הרלב״ח בתשובותיו בח״א סי׳ ע״ט שאלמלא קבלת הברית אין חיוב למצות פדיון כלל ומשמע דלעולם איבעי לן לאקדומי מצות מילה לפדיון הבן ילמדנו רבינו בדת מה לעשות ושכמ״ה :

תשובה · עיקרא ושרשא דהאי מילתא תליא בכביה דמכילתא בתקילתא אקרא דושמרתם את המצות ר׳ יאשיה אומר אל תקריהו הכי אלא ושמרתם את המצות כלך שאין מחמיצין את המצוה כך אין מחמיצין את המצות אלא אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד ע״כ והביאו גמרא פסק האשרי ז״ל בס״פ יש בכור וכנו בק״ט בי״ד סימן ס״ה עם כל הפוסקים

בנקיות (אבודרהם ולא נתנו כן בפירורא ובמדינת איטאליא לפי שאין בדם המילה שום לכלוך׳) אם אבי הבן הוא מוהל בעצמו מברך למול את הבן לדעת הרמב״ם (ריש פ״ג מהל׳ מילה מסוגיא דגמ׳ דפסחים דף ז׳ ע״ב ומעמו ליישב קושית הר״ן שהקשה עליו עיין בב״י ו הכסף משנה סוף ה׳ ברכות ויש חולקין (טור בשם בעל העטור) וכן נוהגין שלא לחלק מיהו אם בידך למול או בידך להכניסו לחוד יצא (כי משמע בהגהות מיימוני) ועם היש חולקין היינו טור בשם בעל העטור אשר ציינתי לעיל איכא נ״כ הר״ן והג״ם בשם רש״י ורבינו שמחה ומהרי״ל בתשו׳ הי׳ אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי אבל כשחוזרין על ציצין המעכבין את המילה צריך לחזור ולברך כל הברכות אבל אין לומר קיים את הילד הזה (כנימין זאב סימן ו׳ בשם האגודה ועיין הטור בשם רמב״ם וכתב הלבוש הטעם שעדיין לאו נגמרה המילה כהלכתה תרואה מדבריו שאם נימול וחזר העור וכסה העטרה שאין מברכין ועיל סי׳ רס״ד) ממזר כישראל הוא ומברכין עליו ברכת המילה עד כורת הברית אבל אין מבקשין עליו רחמים (טור בשם תשו׳ לגאון וכ״כ בעל העטור ומותר למולו בשבת׳ בדק הבית סוף סימן רס״ה) ומפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר׳ מהרי״ל׳ גמרא דשבת פרק ר״א דמילה דף קל״ג ע״ב שישה ב״מ תוספות ׳ ידיד מבטן זה אברהם וכו׳ רצוף אהבה סימן כ״ט :

מילה וכל דיניה בדיוק׳ עיין בספר סוד ה׳ וכתוב בשרביט הזהב שם ראין לקרוא הקרואים ע״י שמש המזמינם כי אם לא יבואו הם מנודים לשמים כדכתבו התוספות פ׳ ע״פ עיין ש״ע י״ד סי׳ רס״ה ׳ ועיין י״ד סי׳ ר״ס׳ ועיין רמב״ם פ״א מה׳ מילה ג:

סעודת כריתת ׳ ערב פסח והיה בכורות ׳ תענית בני האישי סי קכ״ג

מילה וכל דיניה וענייניה עיין מטה משה חלק שביעי פ״א דף קי״ז ע״ג ושמנה טעמיה וכמה דרשות וסודות עד דף קכ״א ע״ד׳ פרק כ׳ שם בגודל שכרה עד דף קכ״ב ע״ד ׳ פרק שלישי בשמחת המילה׳ פרק ד׳ דף קכ״ג ע״א בהנהגתה: אות א׳ סעודה שעושין בשבת ראשון היא סעודת מצוה אבל בפירורא נהגו לקבוע הסעודה מצוה ביום המילה דוקא: אות ב׳ נוהגין להקיץ בליל שמיני לשמור הנער מן השטן שמכוין להזיקו ולמנעו ממצות מילה׳ אות ג׳ ענייני סנדק שהוא גדול מן המוהל׳ אות ד׳ חסיד בקש ממנו להיות סנדק ונמנע מן המצוה למען תהיה לאבי הבן העני הנאת טובה אות ה׳ לא תכנס האשה לבית הכנסת להיות סנדק׳ אות ו׳ אבל סנדק יאכל בסעודת מצוה ׳ אות ז׳ טעם שעושין כסא לאליהו ויניחו הכסא שלשה ימים אחר המילה ׳ אות ח׳ טעם שמדליקין נרות בבית הכנסת שיש בו ברית מילה ׳ אות ט׳ לכתחילה צריך עשרה ובדיעבד די שיהיה שם המוהל והסנדק אות י׳ מעם למנהג שהמוהל יורד לפני התיבה להתפלל ועיין מהר״י מינץ תשובה מ״ג ׳ אות י״א סדר תקנת המילה. אות י״ב אי צריך לכסות ערות הקטן בשעת הברכה׳ אות י״ג נוסח ברכת המוהל וביאורה ׳ אות י״ד ברכת האב ושהיא עובר לעשייתן ואם אין אבי הבן שם יברך הסנדק במקומו ׳ אות ט״ו העומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית וכו׳ וביאורה. אות י״ו איש לעמוד בשעת המילה ׳ אות י״ז טעמים שזורקים הערלה בעפר׳ אות י״ח קיים את הילד הזה לאביו ולאמו ואם אינם בחיים מדלג וקורא לו שם כי אברם לא נקרא אברהם עד שנימול׳ אות י״ט נותנים מן היין על שפתי התינוק כשאומר ואומר לך בדמיך חיי והטעם שם׳ אות כ׳ טעם למה אומרים הודו לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו׳ אות כ״א יש שתי תינוקות לימול יברך ברכה אחת לשניהם ואם שנים מלין הראשון יברך על המילה ועולה לשני והשני יברך אשר קדש ידיד מבטן ועולה [illegible]אשון ׳ אות כ״ב מל ולא פרע וחזר ומל צריך לחזור [illegible]ך ׳ אות כ״ג לא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת׳ אות כ״ד ענייני התענה ביום המילה׳ אות כ״ה ענין הסרת הערלה מן המגלים משום הקבורה:

מילה והדרה הנהוג בירושלם׳ עיין פסל אם כנו :

מילה ושהיאה בערב תשעה באב׳ עיין סעודת כריתת אות תשעה באב יום ג :

מילה ופסח חייבי כריתות נינהו אף על גב דלית בהו לאו כבשאר חייבי כריתות אלא עשה ׳ תלמידי ר״י על הרי״ף ספ״ב דברכות דף י״ב ע״ב ורמב״ם פ״א דמילה׳ רמב״ם פ״ה מה׳ קרבן פסח׳ ש״ע י״ד סי׳ רס״א סעיף א׳ ואם לא מל חייב כרת : כרת ליכא ׳ מילה מצות עשה ׳ פסח ומילה פסח אין תמים :

מילה כשרה כל היום אלא זריזין מקדימין למצות׳: הרי״ף פ״א דפסחים דף רכ״ז ע״ב אינה אלא ביום משנה דמגילה פ״ב הר״ן פ״א דמגילה דף ש״ם ע״א ודף שס״ד ע״א הר״ן פ״א דשבת דף קנ״ד ע״א ׳ רמב״ם פ״א מהלכות מילה פסקא ח׳ :

מילה לבריא לחולה ולאנדרוגינוס חמנה ש״ע י״ד סימן רס״ב ועיין סי׳ רס״ג :

מילה מהר״ם היה עומד בשעת המילה שנאמר ויעמוד כל העם בברית ׳ עיין בספר סוד ה׳ : מילה דינה :

מילה מי ראוי למול וכמה מלין וכיצד מלין ש״ע י״ד סימן רס״ד עיין בית יעקב ק״ד דהמח עמ״ש בש״ע סימן רס״ד ע״ש דמי שיצא מן השביה ולא ניסול ונוהג בדת יש אל שאסור להיות מוהל ושנם דין זה סותר מ״ש בא״ח סי׳ ט״ל גבי תפלין דמומר לערלות אפי׳ אין מוהל אחר אסור למול ושאין האשה חייבת לחזור אחר מוהל שימול את בנה והמה על הב״י במה דעיקר המילה היא הפריעה שהיא גמר מצוה ולכן בחתוך הערלה אם התחיל הפסול ונגמר הכשר מותר ושם מבאר הא דאמרינן הכל כשרים למול וכו׳ אם יש גדול וכו׳ הוא קודם וכו׳ אם התחילו למול ולא היה גדול ואח״כ בא דמחויב להפסיק ויגמור הגדול ׳ וכן לענין חליצה אם התחילו לסדר החליצה ואח״כ בא הגדול מס״ה ׳ אם מתיירא למול מחמת כאב לא הוי כמו מתו אחיו מחמת מילה ׳ גוי אינו ראוי להיות מוהל שנא׳ ואתה את בריתי תשמור רב אמר כן ורבי יוחנן שנא׳ המול ימול יליד ביתך קרי ביה המל ימול ואיפא בינייהו אשה הרי״ף ור״ן ספ״ט דשבת דף קנ״ז ע״ב ׳ הכל כשרים למול אפי׳ עבד אשה וקטן (כר׳ יוחנן דיליף בע״ז דף כ״ז ע״א עיין הרי״ף ור״ן ספי״ט דשבת דף קנ״ז ע״ב מהמול דמילה בגוי היא פסולה וכמסקנ׳ הגמ׳ שם דלרדידיה אתא כמאן דמהלא דפ״א ועבד ידוע דדינו כאשה וקטן עדיף מעבד ואשה שהרי עתיד לבא לכלל מצוה) וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ואם יש ישראל גדול שיודע למול קודם לכולם וי״א דאשה לא תמול (סמ״ק והגהות מרדכי) וכן נוהגים לחזר אחר האיש אבל גוי אפי׳ הוא מהול לא ימול כלל ואם מל אין צריך לחזור ולמול פעם שנית (טור בשם הרמב״ם ממשמעות הגמ׳ דקאמר מידי הוא טעמא אלא לרב וכו׳ מנחות דף מ״ב ע״א כ״מ שם ובב״י כתב בשם ה״ר מנוח דטעמא משום דלא מצינו בתורת מילה לשמה וכתב עוד מאפשר שגם הרמב״ם מודה שצריך להטיף ממנו דם ברית אלא שאין צריך לחזור ולחתוך וכ״כ הר״ר מנוח) וי״א דחייבי׳ לחזור ולהטיף ממנו דם ברית (טור בשם סמ״ג) וכן עיקר מומר לכל התורה כולה או מומר לערלות דינו כגוי תנוק שהוצרכו למולו תוך ח׳ מפני הסכנה אין חלוק בין ישראל לגוי דכל תוך ח׳ לא מקרי מילה (פי׳ לענין חיוב למולו על ידי ישראל דוקא אבל אם מלו ישראל תוך שמנה כראוי יצא כמ״ש רס״א סימן רס״ב סעיף א׳ ואם מלו גוי כראוי תוך ח׳ לדעת הברערת רמ״א צריך להטיף ממנו דם ברית) מיהו אם נשארו ציצין המעכבין המילה או שמל ולא פרע ינמור ישראל המילה לשמונה או לאחר שיתרפא (רשב״א) ויש לאדם לחזור אחר מוהל ובעל ברית היותר טוב וצדיק (א״ז ורשד״ם רל״ט כתב ובקי) ואם נתנו לאחר אסור לחזור בו מיהו אם חזר בו הוי חזרה (מרדכי ס״פ בל הנש ועבר על שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ב״י וה״ה לבעל ברית הרא״ש) ואין מועיל בזה קבול קנין) פי׳ משום דהוי קנין דברים בעלמא אבל תקיעת כף מועיל כמו שבועה וכמ״ש אח״כ בשם הרא״ש ועיין הגהת מרדכי דשבת ותשובת הרא״ש כ״ב) אבל אם נשבע לו בזמן אתו שיקיים (שם בהרא״ש) ואם נתנו לאחר ולא היה בעיר והוא היה סבור שלא יהיה שם בזמן המילה ושלח אחר אחר ובתוך כך בא הראשון ימהלנו הראשון דודאי

לא

כב״ש המחבר בשמו בסימן רס״ח סעיף ב׳ דהעבד האדון קודם למולו כמו שהאב קודם למול את בנו וע״ש בהגה׳ ואח״כ מברך אקב״ו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית וכו׳ בא״י כורת הברית · כדעת בה״ע והרא״ש ובדעת רב יהודאי גאון שהביא הטור וכמ״ש הב״י שהשיב שמברך שתים, וכו׳ וכמ״ש בשם הרא״ש ובגרסת הגמרא שלפנינו יש שתי ברכות צריך לכסות ערותו בשעת ברכה כיון שהוא גדול דהרי״ף והרא״ש שם וכן כתב הרמב״ם שם :

ילוד בית · מילה גר שמל · מילה וברכתה · מקנת כסף · תינוק נולד מהול :

מילה גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשמטיפים ממנו דם ברית כתב הרב קארו בט״י סי׳ רס״ה סעיף ג׳ אינם צריכים ברכה וכתב שם מהר״ר נ״אל ס״ק ב׳ אע״ג דראב״ד ובעל העיטור ורבינו יונה ס״ל דקטן שנולד כשהוא מהול צריך לברך על המילה וגם הגמ״ר בשם ר׳ שמחה כתבו שצריך לברך להטיף ממנו דם ברית מ״מ הגאונים והרי״ף ורמב״ם ור״ן וריב״ש דכ״א ות״ח ורוב הפוסקים ס״ל דאין מברכין ואעפ״י שכתב הטור בשם בעל העיטור שאפי׳ לדברי האומר שאין מברכין על המילה מברכין להכניסו ואשר קדש כנז׳ כתב הר״ן פ׳ ר״א דמילה דגם ברכות אלו אין מברכין וכ״כ שלטי גבורים שם וכיון דהוי פלוגתא דרבוותא נראה דאין מברכין כלל וגם מדברי הר״ן נראה דאין מברכין להטיף אלא בגר ועבד עכ״ל · ואני הצעיר המחבר יצחק בכמ״ר שמואל לאמפרונטי נדרשתי לאשר שאלוני לבוא ביום רביעי פ׳ בהר ובחקותי בשנת התע״ג כ״א לחדש אייר בבית כמ״ר יוסף חיים מאנקונה הנדלר אשר נולד לו בן מהול והיום ההוא היה יום שמיני ללידתו והטיף ממנו דם ברית המוהל הבקי כמ״ר אוריאל רפאל פינצי על ברכי הסנדק הגדול כמ״ר מנחם מאיטאליה ויקרא שמו בישראל אהרן ברכיה והיו שם באותו מעמד הרב השלם הזקן החסיד העניו כמהר״ר יוסף בירנו ומהר״ר שמואל ברוך כנו והרופא המובהק מוהר״ר מרדכי צהלון ומוהר״ר שבתי אלחנן ריקאנאטי אשר גם לו נולד זה כמו י״ח שנים בן מהול שמו החבר מהח״ר משה ריקאנאטי תלמידי והיה שם בינינו משא ומתן גדול מאד על כל הסברות הובאו ביתה יוסף בסימן הנ״ל ובהרי״ף ושלטי גבורים פי״ט דשבת דף קנ״ה ע״א אות ד׳ על ענין ברכת המילה וקיימנו וקבלנו מנהג עיר פירארא הקדמון לברך המוהל בא״י אמ״ה אקב״ו להטיף ממנו דם ברית כר׳ שמחה וכל שאר הברכות וסדר המילה כנהוג בנולדים שאינם מהולים ומעשה שהיה כך היה בפני קהל ועדה כי אין כח בכלל ספק ברכות להקל לסתור המנהג הקבוע עיין הגהו׳ מיימוניות השייכות להרמב״ם פ״א מה׳ מילה · ודין הרב הקארו הנ״ל הוא מלשון הרמב״ם פ״ג וטעמו בקטן כיון דטעמא דצריך להטיף ממנו דם ברית משום דחיישינן שמא ערלה כבושה היא ואין מברכין על הספק וגר שמל קודם שנתגייר לא עדיף מקטן וראב״ד השיגו בזה מפני שהוא ספק דאורייתא וחכמי לוניל שאלו מהרמב״ם על זה השיב להם חכמים תקנו את הברכה והם אמרו כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא והביא ראיה מסוכה דאמרינן והלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן וכו׳ סוכה דף מ״ז ע״א ועיין ש״ע י״ד סי׳ רס״ג סעיף ד׳ : ובשנת התצ״ה ביום ש״ק פ׳ כי תצא יום שלישי לחדש אלול נולד בן מהול לר׳ אליהו בכמ״ר בן ציון אסקולי ונמנו ונמרו רבני ישיבתנו יע״א ועשו עוד מעשה לדחות המילה ביום הראשון פ׳ כי תבא יו״ד לחדש אלול והסנדק הגדול היה המעולה כמ״ר דוד בכמ״ר משה לוצאטו והטיף ממנו דם ברית המוהל הבקי כמ״ר יצחק בכמ״ר אברהם בן ציון הפוי ובירך בפני מעלת הרבנים ובהסכמתם להטיף ממנו דם ברית כרבינו שמחה וכל שאר ברכות וסדר המילה כמנהג בנולדים שאינם מהולים וגם זה היה ונעשת ברוב עם הדרת מלך בפני קהל עדת ישראל כמנהגנו וכנ״ל ונקרא בישראל שמו בן ציון אברהם :

ברכות ספקן להקל · אמר כלל לכלל מנהג קבוע · מילה מברכין דוחין מכלל · ספק ברכות להקל מוטיל לדחות מנהג קבוע · מילה וברכתה · תינוק נולד מהול :

מילה דוחה את הצרעת משנה ה׳ פ״ז דנגעים וכרב״ע משנה י״א פ״ג דנדרים · גמרא דנדרים פ״ג דף ל״א ·

ש״ע י״ד סי׳ רס״ו בין בזמנה בין שלא בזמנה הרי״ף ור״ן פי״ט דשבת דף קנ״ד ע״א · רמב״ם פ״א מה׳ מילה פסקא ט׳ · גמרא דשבת פ׳ ר״א דמילה דף קל״ב ע״ב שיטה י״ח סוגית הגמרא אבל מילה דוחה את הצרעת מקל וחומר הרא״ה בדרשותיו דף קל״ב וקל״ג :

מילה גדולה · מילה שלא בזמנה · קולא וחומרא מקשינן :

מילה דוקא ביום · משנה ד׳ פ״ב דמגילה רב״ע תי״ט : בין בזמנה בין שלא בזמנה הרי״ף ור״ן פי״ט דשבת דף קנ״ד ע״א ורמב״ם פ״א מה׳ מילה פסק ח׳ · מילה כיום :

מילה דינה להיות הצבור בעמידה דכתיב ויעמוד כל העם בברית מהרי״ו סג״ל תשו׳ פ״ה · ש״ע י״ד סימן רס״ה סעיף א׳ בהגה חוץ מן הסנדק ועיין מרדכי פ״א דמילה ובכלבו :

מילה וכל · מילה מהר״ס · מילה סכיה :

מילה דם היוצא ממנה הקב״ה שומרו ורפואת התינוק שלא יהיה ניזוק מלילית · זהר ויקרא י״ד ז״ט :

מילה ואופן תקון החלוק עליה · עיין כדות פסקא ג׳ :

מילה וברכתה · עיין · המל את בנו · מילה נדים ופקדים · מילה גר נוסח לנולד כשהוא מהול · מילת ממזר · מילת עבד · מילת תאומים · תינוק מלד מהול לריך :

מילה וברכתה ש״ע י״ד סי׳ רס״ה · יהיה אח לשבעה וגם לשמונה שאומרים בברכת המילה כתב ברק הבית סי׳ רס״ה שפירושו יהיה אח לאפרים שהוא שביעי לרגלים ומנשה שהוא שמיני וכתב עוד שם בשם א״ח וז״ל במדרש תהלים בני א״י אומרים יהיה כאח לשבעה וכאב לשמונה ר׳ יהושע אומר זה אברהם ויצחק שמואל אמר זה ישי ודוד ואני שמעתי יהיה אח לשבעה רועים וגם לשמונה נסיכי אדם עיין במפרשים עד הפסוק טעם למה נהגו לברך על הבשמים עיין בשבולי הלקט ה׳ מילה סימן ד׳ · אם התינוק יתום מאם כתב ב״י בשם הריטב״א נוסחא יפה ביותר וז״ל אלהינו ואלהי אבותינו קיים את הילד הזה לאמו ולקרוביו ולכל משפחתו ויקרא שמו פלוני בשם אביו אלהינו ואלהי כל בשר אבי יתומים תהיה לו לאב והוא יהיה לך לבן ותהיה כניסתו לברית לכפרה ולמנוחה לנפש אביו ולנחמה ולמשיב נפש לאמו ולכל קרוביו · תתענג נפש האב בנ״ע ביוצא חלציו ותגל האשה בעולם הזה בפרי בטנה ויתקיים בו מקרא שכתוב ואעבור עליך וארא׳ · ועיין עוד שם בב״י שכתב גם נוסחאות אחרות ועיין בזהר פ׳ לך לך צ״נ נוסח הברכה מילת הגרים שם הרי״ף ור״ן פי״ט דשבת דף קנ״ז ע״א : המל מברך אקב״ו על המילה · ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה לפריעה אקב״ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו (ברייתא בגמרא דשבת דף קל״ז ע״ב וכדעת הרא״ש שם ששמע כן וכ״כ בנו הטור בשמו עיין הרי״ף ור״ן ושלטי גבורים פי״ט דשבת דף קנ״ז ע״א) ואם אין אבי הבן אצל המילה יש מי שאומר שאדם אחר מברך ברכה זו דהרי הב״ד מצווין למולו ונוהגין שמי שתופס הנער מברך ברכה זו וכן אם האב בכאן ואינו יודע לברך (ר׳ ירוחם נתיב א׳ וכ״כ ב״י בשם אבודרהם והרוקח סי׳ ק״ז כתב שהחכם מברך ורש״י והרמב״ם והרא״ש כתבו שאם אין אבי הבן שאין מברכין ברכה זו׳) האב והמוהל כשמברכים צריכין לעמוד אבל תופס הנער כשמברך נוהגים שיושב ומברך · י״א שכל העם שהם אצל המילה יעמדו שנא׳ ויעמוד כל העם בברית (מרדכי פר״א דמילה ובכלבו) וכן נוהגין מלבד התופס הנער שהוא יושב ואם אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה ולמצות ולמעשים טובים · ואבי הבן או המוהל או אחד מהם מברך על הכוס בורא פרי הגפן (לשון הטור מדברי המפרשים והגאונים מדברי המרדכי במסכת יומא נראה שהטעם משום דאמרינן אין אומרים שירה אלא על היין) ויש נוהגים ליטול הדס בידו ומברך עליו ולהריח בו ואומר בא״י אמ״ה אשר קדש ידיד מבטן וכו׳ עיין הר״ן שם פירוש הברכ׳ ונוהגין שכשמגיע לברמיך חיי נותן מהיין באצבעו בפי התינוק (כלבו וכ״כ הר״ר אבודרהם על פי המדרש וכתב ששמעתי שעושה צורת שדי באצבעותיו בפי התינוק וכתב מה שנוהגים לכפול ואומר לך ברמיך חיי הוא לרמוז שע״י המילה זוכה לעוה״ז ולעה״ב) וכשהמוהל מברך ברכה זו רוחץ תחילת ידיו ופיו כדי שיברך בנקיות

סדר דיני מילה בטור י"ד סימן רס"ו · הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פי"ט דשבת סדף קנ"ג ע"ב עד דף קנ"ז · עיין הרי"ף שם דף קנ"ד ע"א ת"ר דברים שאין עושים למילה בשבת עושין לה בי"ט שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן הרמב"ם פ"ב מהלכות מילה פסקא ח' מל את הקטן בשבת ואח"כ נשפכו החמין או נתפזרו הסמנים עושין לו הכל בשבת שסכנה היא לו ובהגה מיימונית נ' ותניא דפ"ק הדר נבי ההוא ינוקא דאשתפוך חמימי דמסקינן נימא לגוי דמייתי לה ההוא איירי שנשפכו קודם המילה ועיין הר"ן שם ע"ב ד"ה והיכא דאשתפיך חמימי מייתי פלוגתא בין הרמב"ן והרז"ה דעימיה כזה שהוא הרשב"א · ועיין הרי"ף שם דף קנ"ז ע"א וכ"מ שם ד"ה מלו את הקטן בשבת וש"ע י"ד סימן רס"ו סעיף ד' · ובסעיף י"ב ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית מלין אותו בשבת בן זמרא ל"כ ב"ח נראה לי דה"ה נוי הבא על בת ישראל ישראל לכל דבר · עיין בטור ובבעל העטור סעיף י"ג ישראל נולד לו בן מנויה אין מלין אותו בשבת טור מהירושלמי ואיתא נמי בב"ר וכתבו בעל העטור · סעיף י"ד יש להזהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא חד הוא לבדו יפרע (ב"י מהא דאיתא בברייתא שבת דף קל"ג ע"ב ואם לא הילקט ענוש כרת וכו' אנא עבדי פלגא דמצוה וכו' דקדק מדברי רש"י שם דנחי דחיוב כרת ליכא איסורא מיהא איכא כיון דלא נגמר המצוה) וכתב בעל הנהה ולא מצאתי ראיה לדבריו ואדרבה נראה לי דשרי (הלבוש מתיר להדיא וכ"כ ברק הבית ובעל התרומה ועיין מ"ש לעיל בשם מהרר"ם איסרלאס תשובה ע"ו) דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שבמה כהני היו עוברים ומחללים שבת דמאחר דשבת ניתנה לדחות הרי הוא כחול לכל דבר וכן מצאתי בספ' התרומה ישן כתר בקלף שכתב בסוף הלכות שבת בהדיא דשרי אמנם מצאתי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחילה אעפ"י שמרינא נראה לי כמו שכתבתי · המל בשבת קודם קדוש י"א שישקה לקטן וי"א שישי' המוחל ועיין א"ח סימן רע"ג סעיף ה' · ש"ע י"ד סימן רס"ו סעיף י"ד והרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ה ע"ב קטן נולד כשהוא מהול (ברייתא בשבת דף קל"ה ע"א) ומי שיש לו שתי ערלות (שם ע"ב פלונתא דאמוראי ולא איפסיקא הלכתא כמאן ולחומרא) ואנדרוגינוס (טור בשם הרמב"ם פ"א מהלכות מילה ורבנן שם בברייתא ולדעת הב"י גם הרי"ף ס"ל דאינו דוחה שבת דספוקי מספקא ליה כמ"ש הרי"ף שם) ויוצא דופן (גם זה שסבפלונתא דאמוראי ולא איפסיקא הלכתא כמאן ולחומרא) ויליד בית שלא טבל"ה אמו עד שילדה · הרא"ש שם בפסקיו · אף על פי שנמולים לשמונה אינם דוחים את השבת מטעם שנקרע ונמצא זכר מלין אותו בשבת · ולא כרב שזבי דאותוב בקושיא כ"כ דף קכ"ו ע"ב והא דהרמב"ם לא בפירוש פסק כן אלא מדלא הזכיר בהם נראה דהב"י כן · כ"כ הרמב"ם והרא"ש ויש אוסרין · שם וכרב שזבי · כ"י בשם הרי"ף וכ"כ רבינו ירוחם גמרא דשבת פרק רבי אליעזר דמילה דף קל"ה ע"א שטרא אי תוספות ולא ספק דחות שבת קרבן אהרן דף צ"ג · שבות יעקב ח"ב תשובה פ"ב אשה ילדה בן זכר ובאו עליה עדים בערכאות של גוים שזינתה ויצאה דינה שישרפו אותה ואת הולדה אחר ימי לידתה אם יש למול הבן במצותו ביום השבת או לא והשיב דאם עיקר השאלה היא מפני חמשרות דינא את אם האמת כדבר העדים שנתקבלו בערכאות מ"מ מבואר בש"ע י"ד סימן רס"ה דממזר הרי הוא כישראל גמור לכל דבר לענין מילה וכ"כ הרשב"ץ ומהרי"ל והובא בש"ך סימן רס"ו דאפילו ממזר ובא מלין אותו בשבת ואלו שאלתך כיון שהוא עומד לישרף וכל העומד לישרף כשרוף דמי מ"מ העלה דחייב למולו כדינו אם לא שיש סכנת בדבר :

זכור לאברהם ח"ה · ע"ע שני מוהלים שלא ימולו בשבת עיין מ"ש האחרונים ובפרט הרב חיד"א ז"ל בשיורי י"ד סי' רס"ו · שלחן גבוה שם · מכשירי מילה ס"ח ב' · עיקרי הד"ט א"ח סי' י"ד אות כ"ג · ולפנין מי שלא מל עיין ברכ"י ושיורי שם · מכשירי מילה דף ס"א · פרות זרע אמת ח"ג סי' קל"ג דהפלה שאין להקפיד במ"ש הרב סוד ה' דמוהל שלא מל כ' פעמים לא ימול בשבת דכל שהימן את ידיו פעם אחת סגי ע"ש · ולפנין מילה שלא בזמנה שאינה דוחה שבת וכו' עמ"ש הרבנים הנז' והרב ברכ"י שם בסי' רס"ו אות י"ג משם הרשב"ץ דחולה שנבריא וכן גר אין מלין אותם ביום ה' משום שיום ג' בשבת ושמא יבאו לידי חילול שבת וע"ש סה"ק שציין · ובשיורי אות ח' הביא משם הרב זכרון יוסף דהתיר למול מילה שלא בזמנה ביום הושענא רבה שיום ג' הוא י"ט שני דלא אסר הרשב"ץ אלא כשיום ג' בשבת לא כשיום ג' י"ט כ' ובס' מראית העין דף ע"ט פסק להתיר אפי' כשיום ג' הוא י"ט א' וכתב שהסכימו עמו ז"ל כמה חכמים להתיר וע"ע ד"ק נעשה מעשה פה העירה להתיר מילה שלא בזמנה ביום הו"ר :

מילה בשבת · עיין בית השמשות היממי · בן שבעה · בן שמנה · ספק בדבר · יוצא לידון · יליד בית · כלל אמר ר' עקיבא · לגנן בשבת · מוהלים שנים אם ימולו תינוק אחד בשבת · מחלוקת הפוסקים גרסינן דבור המתחיל גם ראיתי להריב"ל דבמקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמין לעשות איזמל · מילה אין לפתות · מילה בזמנה · מילה ביום טוב · מילה וברכתה דמלין ממזר בשבת · מילה מרפילין · מילה שלא · מי שלא · מכשירי מילה · ממזר מלין בשבת · מקנת כסף · מת בשבת ודיניו ונזר טלטול · עובר על כל התורה שם תמלא חידה · ביכין · קולא וחומרא מקזין · רחילה בשבת ביום : שני תנוקות · תינוק כולד · תינוק שלא מהול נריך :

מילה בתשעה באב מלין אחר חצות ומברכין ברכת המילה בלא בשמים וי"א תכף אחר הקינות ושיעשת היולדת מן הכוס או יטעמו התינוקות ואבי הבן וטוהל וסנדק לובשים בגדי שבת אחרי נגמרם הקינות ואם תשעה באב בשבת ונדחה ליום ראשון בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו ש"ע א"ח סי' תקנ"ט וכתב מהרר"ם מלובלין סי' צ"ח מילה בתשעה באב הבעל ברית צריך להשלים תעניתו · והדבר שמואל תשו' צ"ח מורה צר איסור לעשות תספורת בין בתשעה באב וביום הכפורים והרב בעל מגן אברהם כתב בסי' תקנ"א דהמוציא והמביא את התינוק אינו בכלל בעל ברית מוהל וסנדק · ועיין הר"ן פ' עשרים דשבת דף קנ"ח ע"ב : טשכנזקו מותר · מילה ביום תענית · מילה וסעודתה · ראש השנה אין יודעים · תנוק אפי' למסכן · פגעם כהב ודינו :

מילה גדולה היא בכמה מילי משנה י"א פ"ג דנדרים ובמפרשים ובגמרא דף ל"א · ש"ע י"ד סי' ר"ס גדולה מצוה זו משאר מצות עשה שיש בה חיוב כ"ת · גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות · גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה · גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק מלא שעה · גדולה מילה שדוחה את הנגעים · גדולה מילה שבכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנא' התהלך לפני והיה תמים · גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי : מילה דוחה :

מילה גר הבא למול מכסין ערותו בשעת הברכה · וכשמלין את הקטן מחלוקת אם מכסין או לא · תלמידי ר"י על הרי"ף פ"ג דברכות דף י"ט ע"ב · הרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ז ע"א · ש"ע י"ד סי' רס"ח סעיף ח' אין צריך לכסות ערות הקטן בשעת הברכה (טור בשם בעה"ע וכ"כ הרא"ש וכלבו בשם הרי"ף אבל יש לנקות הקטן מצאתי קודם שיברך (ב"י בשם כלבו) וכתב מהר"ר ג"אל שם ס"ק ט' אבל המל גדול צריך לכסות הערוה ר"י והרא"ש סוף סימן מ"ה :

מילה גרים ועבדים הנימולים וברכותיהם הרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ז ע"א ושלטי הגבורים שם אות ב' לפי גרסת רבינו ומיימוני וסמ"ג עשין כ"א אין לברך כי אם ברכה אחת אקב"ו על מילת העבדים להטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי בא"י כורת הברית · וכן בגרים אומר על מילת הגרים ולהטיף מהם וכו' והרא"ש כתב שמברך עליהם שתי ברכות חדא על המילה וחדא אקב"ו למול את העבדים וכו' או למול את הגרים וכתב כן גם בעל העטור : עיין רמב"ם פ"א מהלכות מילה · ועיין בעל הלכות ש"ע י"ד סימן רס"ז סעיף י"ב המל את העבדים מברך אקב"ו למול את העבדים · שבת דף קל"ז ע"ב ובגירסת הרי"ף וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' מילה · ואם מל עבד של אחרים מברך על מילת העבדים · כן הוא שם ברמב"ם ולשיטתיה אזיל

מילתין; מטעמא דאין מברכין על הבשמים במוצאי שבת שחל בו תשעה באב וי"א דמברך על הכוס בכל התעניות ונותנים הברכה לתינוקות קטנים (תוספות בכל מערבין ומרדכי רוסא וכן פסק בטור א"ח סימן תקנ"ט) וכן נוהגים וביום הכפורים נוהגים ליתן לתינוק הניסול כמו שנתבאר בא"ח סימן תרנ"א וי"א דאף בלא תענית יוצאים בזה (כלבו) אבל אין נוהגים כן אלא הסנדק שותה כשאינו תענית ועיין א"ח תע"ד ותקנ"ט) ובתעניות שני וחמישי או בתשובה כתב ב"י דישעים המברך ואין בכך כלום ובלבד שלא ישתה רביעית תכין הוא שיקבל עליו תענית בתנאי שאינו אוסר עליו מלטעום יין המילה ואין לוקחין יין בפיו לעשות המציצה אפילו בשאר ימות השנה אלא שנותנים עליו היין במוך או בנוצה כך השיב מהר"ש אבוהב למהר"ר גאל וכתב שם בס"ק ד' טעם שמברכין על הבשמים בברכת המילה עיין שבולי הלקט ה' מילה סימן ד' ובש"ע י"ד סימן ש"ה סעיף י"ד · עיין הר"ן פרק עשרים משבת דף קנ"ח ע"ב ד"ה וכהבו בתוספות · עיין מטה משה אות תשע"א ;

מילתא ביום : ·

זכור לאברהם · ח"ס · עמ"ס ה"כ המחבר עשה מרן דביום הכפורים וס"כ אין מברכין על הכוס וכו' ועי' כה"ז ז"ל דמיירי כשאין היולדת צריכה לאכול עמ"ס האחרונים לייטב פסק מרן דלכאו' הוא על מ"ם כא"ם · ועמ"ש ברכ"י י"ד סימן רס"ה והפר"ח בליקוטי א"ח סימן תקכ"ד סו"ם מהר"י מרגלה סימן יו"ד · מכמירי מילה דף נ"ס · ומשה ארכובות ח"כ דף ע"ב ע"כ · ולענין הלכה מכל תלוי במנהג המקום נהרא ונהרא ופשטיה · ועמ"ש א' כשתפקו מו"ר כמהר"ר שלמה אלגאזי ז"ל וכ"ד בילד היה מנהגנו בס"כ והסכימו שלא לברך לא כוס ולא הדס ואח"ז ראיתי בכתבי מו"ר כמהר"ר יונ"ן ז"ל שגם הוא מקד ודרש לדעת מנהגנו ולא יכול לעמוד על אמיתות הענין כי זה אומר בכה וזה אומר בכה וכתב שמרדכי ס' החסיד סרמ"ך בעל יד מלאכי ז"ל בכ"י נראה שהמנהג היה שלא לברך עה"כ בס"כ ומדסתם וכתב דבשבת בת"ן במילה שהיתה בס"כ לא הביאו אסא כלל את"ס שיש מי שחולק נראה דפשיטא ליה ולרבכי דורו דכוס נ"ל למימר דלא יביאו כי כן היה מנהג פשוט אבל טורך לומר דלא הביאו אסא לגודיע כי הסכימו לעשות כפסק מרן ודלא כהרש"ך שחולק עליו · עוד כתב מו"ר שמו"ל שכן ראה בספר תשובות דרבותה סכ"ל ובך היה מורה הוא ז"ל · וכן כתשה מעשה בזמננו פעמים שלם והוקבע המנהג שלא לברך בס"כ לא כוס ולא הדס וכמו שהוא מנהג קדום בית"כ וכמ"ם הרב יד מלאכי עלמו וכ"כ מו"ר יונ"ן הנזכר ז"ל שבשנת התקס"ם שהיו שתי מילות ביה"כ ואחת מהן נעשית בכה"כ הגדולה ולא הביאו לא כוס ולא הדס שכך שהו מנהג קבוע ע"כ · ס"ר להרב חסדי חנים ז"ל דף כ"ד ע"ב שכתב בתוך דבריו ז"ל והנהג מ"ק במילה ובניסואין בשאר תעניות מברכין על הכוס אלא דבמילה בס"כ וביה"כ אין מברכין ·

מילה בעשרה אם אפשר והיכא דלא אפשר עברינן מפחות מעשרה ש"ע י"ד סימן רס"ה סעיף ו' טור בשם רב צמח גאון וכ"כ בעל העיטור :

מילה בפורים קודמת לקריאת מגילה ש"ע א"ח סי' תרצ"ג סעיף ד' בהגה · ובעל פ"ח כתב דאין דין זה מוחזק ובסי' תרפ"ז סעיף ב' בתב דמקרא מגילה קודם משום פרסומי ניסא עיין מטה משה סימן תתר"ך :

מילה בראש השנה בין קריאת התורה לתקיעת שופר ש"ע א"ח סימן תקפ"ד · תרומת הדשן סימן רס"ה משום דבך הסדר ברית אברהם ועקידת יצחק · עיין מטה משה אות תתי"ב · ואות תתי"ג :

מילה בשבת ודיניה ש"ע א"ח סימן של"א · נדרים פ"ג דף ל"א · שבת פי"ט דף קל"ג · ואם מרחיצים התינוק ביום שבת שהוא שני למילתו פסקים וכתבים סימן ג"ו · ש"ע י"ד סימן רס"ו · וכתב מהדר"ם איסרל' אם בתשו' ע"ז שני מוהלים מותרים למול תנוק אחד בשבת כגון שאחד יעשה החיתוך והשני הפריעה עיין בדבריו בש"ע סימן הנ"ל בסופו ובתשו' סימן ס"ד לבעל דבר שמואל הורה לאסור · ספק בן שבעה ספק בן שמונה מוהלין ומטלטלין אותו בשבת ואף על פי שלא נמרו שערו וצפרניו רדב"ז תשו' ר"ב · ועיין הריט"ץ מ"ח · עיין הריט"ץ תשו' נ"ח המבאר לשון הרמב"ם פ"א מהלכות מילה ספק בן שבעה ספק בן שמונה מלין אותו בשבת וכדבר שמואל תשו' רע"ט דכתב דכל זמן שנגמרו לו שערו וצפורניו והוא בריא מכל חולי נימול ביום שמיני ואפילו בשבת · כל צרכי מילה עושים בשבת משנה נ' פי"ח ומשנה ב' פי"ט דשבת עיין מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה כל הנולד בן שמונה ודאי אין מחללין עליו את השבת ואיזה כגון כלה בתולה שנשאת ומרת בעילה בתאי שבוע או אלמנה כלה ששמשה ונתעברה והלך בעלה בדרך רחוקה ושוב לא שמשה וילדה לשמנה · הרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ה ודאי דוחה את השבת ולא ספק דוחה את השבת אנדרוגינוס , נולד מהול . נולד בין השמשות ספק בן שבעה ספק בן שמונה אינו דוחה את השבת ועיין שם שלטי גבורים ע"ב אות א' · עיין שפתי כהן ס"ק ט"ו על ש"ע י"ד סימן רס"ו סעיף י"א מהגה דכתב בש"ך דודאי דעת הרי"ף כדעת הרא"ש וכדעת הטור ומלין אותו מ"מ והא דכתב אין מחללין עליו היינו דאין פקוח נפש דוחה שבת מאחר שלא נגמרו שערו וצפורניו אבל מלין אותו מספק נפשך וכו' טומטום שנקרע ונמצא זכר מלין אותו בשבת ויש אוסרין שם בש"ע סעיף י"ד בהגה · ש"ע א"ח סימן של"א סעיף א' עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה אספלנית וכמון (משנה דשבת בגמ' דף קל"ג) כל זמן שלא סילק ידיו מן המילה חוזר אפילו על ציצין שאינם מעכבין סילק ידיו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין (שם ברייתא) ואלו הן המעכבים בשר החופה אפילו רוב נובה של עטרה במקום אחד (שם דף קל"ז במשנה ונמרא) בן שמונה אם גמרו שערו וצפורניו מלין אותו בשבת ואם לא גמרו אפילו אם הוא ספק בן שבעה ספק בן שמונה אין מלין אותו (שם דף קל"ה ברייתא וגמרא) וכתב מהר"ר גא"ל ס"ק א' זהו דעת הרי"ף והרא"ש אבל לדעת הרמב"ם והרב בעל העטור וסמ"ג וטור סימן ז"ה וטי"ד סימן רס"ו מלין אותו אפילו בשבת ואף על גב דאיכא אסור טלטול מ"מ בבה"ג דקרוב הדבר שעושה מצוה לא גזור רבנן וכמ"ש הכסף משנה פ"א מהלכות מילה ואין צריך לומר בין שמונה ודאי ואם הוא בן שבע ודאין אפי' לא גמרו שערו וצפורניו מלין אותו (הרי"ף והרא"ש ועיין ב"י סימן רס"ו · מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת) שם במשנה ובברייתא דף קל"ב · אנדרוגינוס ונולד בין השמשות ונולד כשהוא מהול ויוצא דופן (פי' הולד היוצא מן האשה שפתחו בסכין) וגויה שילדה ואח"כ נתגיירה ומי שיש לו שתי ערלות אין מילתן דוחה שבת · מכשירי מילה שאפ' לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת לפיכך אם לא הביא איזמל מערב שבת לא יביאנו בשבת אפילו במקום שאין בו אלא איסור דרבנן שהעמידו חכמים דבריהם במקום כרת (הרי"ף והרא"ש שם) ולומר לגוי לעשותם אם הוא דבר שאם עשהו הישראל אין בו איסור אלא מדרבנן אומר לגוי ועושהו ואם הוא דבר שאסור לעשותו מן התורה לא יאמר לגוי לעשותו (ועיין ש"ע א"ח סימן ש"ז הרמב"ם בפ"ב מה' מילה) לא היה לו כמון שחוק מערב שבת לא ישחקנו אלא לועס בשיניו אם לא עירב מאתמול יין ושמן ליתן על המילה לא יערבם היום אלא יתן כל אחד לבדו (גמרא שם דף קל"ג) אין עושין לה חלוק אלא כורך עליה סמרטוט ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול ומביא דרך חצר אחרת אפילו נשתתפו יחד (שם במשנה) בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין היה מסוכן נזקק לפתוב משפטו כשחל להיות בשבת והאידנא לא נהגו ברחיצה כלל ודיניו לרחוץ בשבת אם רצו כדין רחיצת כל אדם : ובמדינות אלו נוהגים לרוחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת וכן אם היה יום שלישי למילתו בשבת ורואים שיש צורך לרוחצו מכינים חמין מבעוד יום ורוחצים אותו בשבת וכל זה מן הסתם אבל אם רואים שיש לחוש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה בוראי מותר לרחצו ולחלל עליו שבת מידי דהוי אשאר חולי שיש בו סכנה (דברי עצמו) אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת אבל אם מל בבר פעם אחת מותר למול בשבת ואפי' אם הוא אבי הבן מרדכי פ"ג דחולין בשם רבינו שמחה ותרומת הדשן שם ועיין

עוד

Digitized by Google

שרש מילין :

מיכה עיין ברה מוכי אכה · גדולה לגימא · האו מיכם · מלות סם מיתות :

מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים ברת כושי בת שאול דכתיב על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאול כדאמרינן באלו מגלחין אשתו של יונה בן אמתי והתוס' פירשו בשם פסיקתא שאשתו של יונה הושבה ומיכל בת שאול מיחו בה חכמים ע"ש בתוס' ערובין פ' בתרא דף צ"ו · עיין הר"ן פ"ק דקדושין ד"ח ונרסינן בגמ' עלה שהאריך אם הורו או לא :

מיכל בת שאול דעגין נתנתנה לפלטי בן ליש וחזרתה לדוד · הרשב"א סימן יו"ד :

מיכל בת שאול · עיין ברכת הפסח · ספק קדושין שאלה בפסק די"ל ויקי"ו :

מיכל עיין פקלתה מיכל :

מי כמוך בעשרת ימי תשובה ודיניו · עיין תפלת עטרת :

מיכף הוה כייף ליה לרב אשי פי' הונא בר נתן היה כפוף שחתיו סנהדרין פ"ד דף ל"ו :

מי לא אמר פלוני כך וכך נופי הלכות אות שכ"ח כתב הרא"ש בחולין דף ק"ל ליבן סכין ושחט בה וכו' והרב רבינו יונה דקהק מדקאמר מי לא אמר ר' זירא ולא קאמר אמר ר' זירא אלמא הלכה פסוקה היתה בימיהם ומקשה ממנה כמו ממשנה ומברייתא (וכ"כ הרשב"א בשמו בת"ה דף ט"ו כ') מעולם מזה להעתידי יונה והראב"ד כשאומר מי לא אמ' הלכה פסוקה היא והרי"ף והרמב"ם חלקו עליו וק"ק מי דחקו להר"ר יונה להכריע דהלכה כר' זירא מלשון מי לא אמר ותפשוט בחולין דף ח' ע"א ת"ש ר"א זירא ליבן סכין הרי דסתם בגמ' בעי למיפשט ממנית ואפשר שיש לדוחה לומר ראין הלכה כרבי זירא לענין דהשחיטה יהיה כשרה משום קושיית צדדין דס"ל להרי"ף והרמב"ם דלא אמרי' בית השחיטה מרווח רווח כיון שהצריכו בדיקה אתלת רוחתא אבל בענין חרודה קודם ללבונת לא פליג עם מאן דמצריך תלת רוחתא · חליכות אלי אות תקמ"ה מי לא אמר פלוני הכי כשאומר או לאו מי אתמר עלה וכו' היינו משום שכך הלכה ולכך אמר בלשון תמיהה ובפ' חלק ולאו מי אתמר עלה ברוקק שנו וכתב חכסף משנה שכן הלכה וכלל זה הביאו הראש חולין דף ק"ל :

מי אמר פלוני :

מי לא מודה · זכור לאברהם א"ס · כשאומר הס"ס לשון זה מורה וכא דהוי סברא פשוטה כן מוכח מתוספות פ"ק דפילה ד"ט ד"ה גלגל · אמנם ממה שכתב הרא"ש בפסקיו שם נראה שחולק בזה · לך נא ראה בעיניך תביט דברי התוס' והרא"ש ומשם כהר"ה · הרב עין זוכר אות י"ג :

מילדת גויה · עיין ש"ע י"ד סי' קנ"ד דיני מילדת גויה וישראלית · משנה א' פ"ב דע"ז : גויס מסודים

אספיכות · גויס אין מתרפאין · בפיסין כיספא :

מילדת ישראלית לא תילד גויה אלא וכו' הרי"ף ונ"י פ"ב דע"ז דף שנ"ו ע"א · ש"ע י"ד סימן קנ"ד · משנה א' פ"ב דע"ז :

זכור לאברהם · א"כ · מילדת לכותית בשבת אמרינן בפ' אין מעמידין סבר רב יוסף אולודי כותית בשבתא מותר משום איבה · כתב הכנה"ג בי"ד סי' קנ"ד בהגה"י בשם תלמידי רבינו יונה מכ"י ו"ל וא"ת היאך התיר רב יוסף משום איבה דבר שיש בו איסורא דאורייתא י"ל דסבר דליכא אלא איסורא דרבנן וא"ת והא אמרינן במס' שבת הוציא ידו במעי בהמתה וקולט העובר חייב משום דהוי עוקר דבר מגידולו תירץ ר"י דהא דרב יוסף מיירי כשיושבת על המשבר וליכא אלא איסורא דרבנן בלחוד ע"כ · ס"מ דהוי' איסורא דרבנן כשולדה אפי' בשבת נעקר הולד וע"ס שהאריך הרב בזה · ברכת הרעה ערובין אות סכ"ד ·

מילה אינה כשרה באשה דאמרינן בע"ז פ"ב דף כ"ז אתא איהי ואתחלא ואתא משה ואגמרה ולעולם אימא לך דאשה אינה כשרה · עיין בש"ע י"ד סי' רס"ד סעיף א' דהכל כשרים · הרי"ף ור"ן ספי"ט דשבת דף קנ"ז ע"ב היכא דליכא גברא יהודאת דידע למימהל ואיכא אתתא יהודאה דידעא

למומחל ומהליה שפיר דמי · מלה · מי דאוי למול :

מילה אין לפחות משמונה ולא ליותר משנים עשר יום משנה ב' פ"ב דערכין משנה ה' פי"ט דשבת · כל שאמו טמאה לידה נמול לשמונה וכל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה כגון יוצא דופן ונכרית שילדה ולאחר נתגיירה אין ממתינין למול עד שמונה אלא מוהלין מיד · הרי"ף ורש"י פי"ט דשבת דף קנ"ח ע"ב ועיין הר"ן דף קנ"ו ע"א דהכריע דנמולים לשמונה ואינם דוחין את השבת · ש"ע י"ד סי' רס"ב סעיף ג' ועיין ס' רס"ו סעיף י' רמב"ם פ"א מה' מילה · יליד בית · מקנת כסף :

מילה אלמלא היא לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו' פי' אם לא היה בריתי שצויתי לכם יומם ולילה וחקות שמים וארץ לא שמתי · נדרים פ"ג דף ל"ב שבת ספי"ט דף קל"ז : מילת עבד :

מילה אם אין אתה מקבלה (אמר הקב"ה לאברהם) אני אל שדי שאמרתי לעולמי די ומחזירו לתהו ובהו מפרשו מטה משה חלק ז' פרק ראשון בגודל מעלת המילה דף קי"ח ע"ב :

מילה אם איגה בבית הכנסת אם יש לומר פיוטים בשבת בבית הכנסת פסקים וכתבים סי' פ"א :

מילה אם ימול האב את בנו יברך על המילה ולא למול ולאחר תכף יברך ברכת להכניס ואחר כך ימול מהרי"ו סגל תשו' פ"א א' · עיין ש"ע י"ד סי' רס"ה סעיף ב' · עיין רמב"ם סוף ה' ברכות · הסל את בנו :

מילה אם ישראל מקיימין אות ברית קדש סטרא אחרא מלמד סניגוריא עליהם זהר דפקודי רנ"ה :

מילה אם נתעכלה העטרה או האבר ונשארה העטרה עיין הסל את בנו :

מילה בזמנה דוחה שבת ויום טוב ש"ע י"ד סימן רס"ו ועיין נבעת שאול פ' בא · מילה אין מצות דומה לה שדוחה אפילו שבת · ושלא בזמנה לא הרי"ף ור"ן פי"ט מהלכות שבת דף קנ"ד ע"א רמב"ם פ"א מה' מילה פסקא ט' :

מילה בשבת · מילה שלא בזמנה

מילה ביום דוקא ובדיעבד משעלה עמוד השחר משנה ה' פ"ב דמגילה הרי"ף ור"ן שם דף שפ"ר ע"א :

כל מלות עשה · מילה דוקא :

מילה ביום הכפורים בבית הכנסת בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ואם היא חוץ מבית הכנסת אחר חזרת ס"ת ש"ע א"ח סימן תרכ"א ופלוגתא אם בכוס או לא מטה משה אות תרע"ה · והדבר שמאל בתשובה צ"ם מורה עד אסור לעשות המציצה ביין ובתשעה באב וגביום הכפורים · הר"ן פ' עשרים דשבת דף קנ"ח ע"ב :

מהלקו מותר דהכנה"ג מתיר להריח במקום אשה כגון מילה : מילה ביום תענית · מנהגי אסור כסל ד"ה הקירס ז' מטתינן כוס המילה לקטן · ראש השנה אין יודעים · תנוק אחי למסרך :

מילה · ביום טוב בשבת אומרים האשכנזים ים ליבשה אבל מילה בי"ט בחול אין אומרים אותו רק בשני ימים טובים אחרונים דפסח שאומרים אותו לפי שהיה בהם קריעת ים סוף מטה משה אות תרפ"ב :

מילה ביום תענית עיין · מילה ביום הכפורים · מילה בתשעה באב · מילה וכל · מנהגי אסור כסל ד"ה הקירס ז' מילה ביום · ערב ראש השנה · ראש השנה אין יודעים · תנוק אחי למסרך · תענית עשרה ·

מילה ביום תענית ש"ע י"ד סימן רס"ה סעיף ד' ביום הכפורים ובארבע צומות לא יברך על הכוס (ב"י לדעת הגאונים והרי"ף והרמב"ם וכ"כ בא"ח סימן תקנ"ט) מיהו בשלש צומות מהם שהיולדת אינה מתענה יכול לברך על הכוס ותטעום ממנו היולדת אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס אבל ביום הכפורים ותשעה באב שאין היולדת יכולה לשתות (פי' כשאינה צריכה לאכול ועיין בא"ח סימן תקנ"ד ותקנ"ט) אין מברכין על הכוס ובתשעה באב אסא נמי לא מייתינן

Digitized by Google

מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים פי' שרד חכימיא החחילו החכמים ספרינא סלפרי תנוקות שהם קטנים מן החכמים בעסא דארעא כעמי הארץ ונוולא הולכים ומתגוללים · סוטה פ"ב דף מ"ט :

מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמים וכהה מאור עיניהם ספר יוחסין פירש"י מתניתין דברי הימים ר"ל דרשות הפסוקים דדברי הימים ואמרינן התם דברוריה אשת רבי מאיר הוי לה ג' שלש מאות דבותא ומכולן היתה לומדת והויה תני תלת מאה שמעתתא ביומא דסיתוא מתלת מארי דבוותא ואפ"ה לא יצאתה י"ח בתלת שנין פסחים פרק תמיד נשחט דף ס"ב עוד אמרינן התם בין אצל לאצל טענו ארבע מאה גמלי דדרשא ופירש"י שני מקראות הן ופרשה גדולה ביניהם לאצל שני בנים וקאזיל ותשיב הבנים וסיפ' דפרשתא כל אלה בני אצל ואני תכותב אומר כי הוא ב"ה ש"לנו פסוק אחד בסוף סימן ט' ואומר ולאצל שני בנים ונו' אלה בני אצל וכן פי' בעל העירך בערך אצל · עיין בס' יוחסין למהר"ר אברהם זכות בהקדמתו :

מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתיב ולקדקד נזיר אחיו שבת פ"ב דף קל"ט :

מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה לטובה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק מכנף הארץ ולא מפי הארץ סנהדרין דף ל"ז :

מיחוש ולא מיחוש דאש עיין שבת פ"ק דף י"א דמיחוש חששא בעלמא לפי שעה אבל כאב הולך ובא כמו כאב שן : כל שלי :

מי חטאת אתם מטמאים את הטהור להם משנה ג' פי"א דפרה ה"ע :

מי חטאת אין [illegible] מקדשין ואין מזין אלא בכלי משנה ב' דידים · משנה ה' פ"ה דפרה · ופרק ט' דפרה :

מי חטאת אינם נעשים מי חטאת אלא עם מתן אפר משנה ח' דתמורה :

מי חטאת הם אב הטומאה עיין · סופה דאוריתא סימן ה' :

מי חטאת עיין · הזאה · סוייס · זס הסלל דבר שהוא · חמור דרבנן · סבילת כלים ואדם · כל המופות · כלי חרס שניקב · משפט טלם כשרים · מי מים · סלתבה · מלא מי חטאת · סטל ספר · פרס [illegible] · קדושה כפירת סניפית · קדוש מי חטאת ·

מי חטאת שנפסלו מטמאים דרבנן לטהור לתרומה בין שנגע ביד או בגוף משנה ח' ט' ר"ע תי"ט פ"ט דפרה ואם נטמאו מטמאין אף הטהור לחטאת ביד אבל ולא בגוף משנה ח' ט' :

מי חטאת שעשו מצותן אינן מטמאין משנה ד' פי"ב דפרה משנה ג' פ"ה דעדיות :

מי חלב בהמה וחיה טהורה מותר ש"ע י"ד סי' פ"א · ועיין הלקט ח"א תשו' ך דנטה דעתו להקל במי חלים ואף מסיק דהמחמיר תעב"ס · נסיוכי · קוס :

מיחם על גבי מיחם עיין · קפיה מקסם לה מעסכס ולה מכר יימה :

מיחם שפינת ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן מרובים כדי להפשירן ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שמחממין הרבה ואם המים מרובים כל כך שאי אפשר שיתבשלו רק שיפיגו צנתן אפילו בכלי ראשון שרי רק שלא יהיה על האש · טור ש"ע א"ח סימן ש"ח סעיף י"ב רמב"ם פכ"ב מהלכות שבת · משנה הרי"ף ור"ן פ"ג מהלכות שבת קי"ו ע"ב ודף קי"ז ע"א ושלטי גבורים שם :

מים לוגגים :

מי חשידנא בעינייכו הכי אמר רב הונא לרבנן דאמרו ליה לעיין מר במיליה והם חשיבו ליה וכי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא ברכות פ"ק דף ה' : לעיין :

מי יגלה עפר מעיניך ריב"ז שהיית דורש כל ימיך לא עבד איוב את המקום אלא מיראה והלא יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה משנה ה' פ"ו דסוטה ר"ע תי"ט · גמ' דף ל"א ע"ן פי' ס"מ · אומ לה ג ·

מי יימר חד כי יפריך לא מעייל נפשיה לאקשויי טפי כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בין שמועה דף קט"ו ע"א הרשב"א פ' מרובה אי הכי שה למ"ל הילל שרת ונניבה למה לי אלא דכי פריך מי יימר חד לא מעייל נפשית לאקשויי טפי כנסת הגדולה א"ח דף ק"ס ע"ד אות קע"ה ליכא לפלוני בין חד מי יימר לחיכא דאיכא טובא מי יימר הרש"ך ח"ב סי' ס"ב וכ"כ התוס' בפ' כירה וכתב הר"י הלוי בתשובת סימן ל"ב דטהר"ם פ"ק דמציעא חולק עליו :

מי ימלל עיין · כרוך פלמר :

מי ישימני מצע תחתיך לעולם הבא כך אמר אנטונינוס לרבי ע"ז פ"ק דף י"ד : אנטונינוס :

מיכאל עיין · נטול מס סגלמר :

מיכאל שר ישראל עיין · חמרו של יצחק :

מי כבשים עיין · מי סלקות :

מיכה הוא שבע בן בכרי סנהדרין פרק חלק דף ק"א :

מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מאי דכתיב מי כהקב"ה שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי דהכי אשכחן באליהו דאזל לגבי אחאב שנאמר וילך אליהו להראות אל אחאב ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורין על חזקיהו ואמר ליה לישעיהו לך לבקר את החולה שנאמר בימים ההם חלה חזקיהו למות ונו' עד צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה כי מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעה"ב א"ל מאי כולי האי א"ל משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי ברוח הקדש דנפקי מנאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דאפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קב"ה ליעביד א"ל השתא הב לי ברתך שפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו א"ל כבר נגזרה עליך גזרה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים הב ליה ברתיה ונפקי מניה מנשה ורבשקה כי נרלי ארכבינהו אכתפיה ואמטינהו לבי מדרשא חד אמר יאי רישא דאבא לפלוחי עליה לע"ז וחד אמר יאי רישא דאבא לטווי עליה גילדנא חבטינהו ארעא רבשקה מית מנשה חיה קרי עליה וכלו בליה רעים (כל זה התוספת מן יהב ליה ברתיה וכו' עד סוף איגו בגמרות שלנו אבל איתא בגמרות דפוס פורטוגאל) פי' מקובלני מבית אבי אבא דוד שראה את המלאך וחרב שלופה בסוף שמואל ולא מנע עצמו מן הרחמים בהדי כבשי וכו' כבר פירשתי בערך בהדי כבשי ואמרי התם ברתך הבי בגמ' דידן איתמר נמי ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויהו אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר הן יקטלני לו איחל וכו' אמר רב חנן אפילו בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלקים ירא מיד ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' כל שם כולו שם בגמרא פ"ק דברכות דף יו"ד · מאי קיר ארשב"ל מקירות לבו שנאמר מעי מעי אוחילה קירות לבי וכו' ר' לוי אומר על עסקי הקיר אמר לפניו רבש"ע ומה שונמית שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה החיית את בנה אבי אבא שחיפה את ההיכל כולו כסף וזהב עאכ"ו זכור נא את אשר התהלכתי לפניך וכו' והטוב בעיניך עשיתי אמר רבי יהודה אמר רב שסמך גאולה לתפילה רבי לוי אומר שגנז ספר רפואות פרש"י גנז כדי שיבקשו רחמים · שם :

מיכה נאמר עליו שבקשו מלאכי השרת לדחותו מפני פסלו ואמר קב"ה הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים פי' שהיו כל העולם מתארחין אצלו בדכתיב במס' כל תעבור ושב אל הלוי זה מיכה · פרק חלק דף ק"ג · עשן פסלו בגרב מתערב עם עשן הקטורת שבשילה שהיה ביניהם

נהר המעורב עד שיקוו המים ויטבול בהם וכו׳ ש״ע י״ד סימן ר״א סעיף ב׳ : אכות דסמוהל · מפין מסכף :

מיד · זכור לאברהם א״ה · לסון מיד אפילו כל היום מקרי מיד כן כתב הרב למח לדק והרב נלו בסיק״ד והביאו ראיות לזה עיין בדברי קדם כר׳ עין זוכר את ע״נ :

מידי איריא פרק מקום שנהגו ופירש״י וכי ראיה היא זו ולענד״ן שהוא כמו מידי עידי״א שהעין מתחלפ׳ באלף והכי קאמר וכי הם מעוכבות זו עם זו כלומר דומות זו לזו שיהיה דינם שוה הא כדאיתא והא כדאיתא כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״א ע״ב :

מידי דהוה עיין לימא מסייע :

מיד לפעמים מצינו דלא דוקא מיד ממש עיין תוך כדי דבור כדבור דמי בתשובה :

מי דמי גמרא פ״א דיבמות דף ז׳ ע״א שיטה ל״נ רש״י ד״ה מי דמי התם וכו׳ מהר״ש יונה בתשובות סי׳ צ״ו :

מהא היא ברייתא מהכא היא שמעתתא · נופי הלכה אות ת״ח בשם מהר״ר בצלאל שמצא בסדר עולם שחבר הרמב״ם על כללי הגמרא : מהכא פ״ה סמעקתא :

מי הוא זה שבא לרדותינו בתוך ביתנו אמר רבי על רבי מאיר ששמע קל ידיהון דהנך מטפחין בשבת ואמר רבותינו הותרה שבת הרי״ף ור״ן פ״ה דיום טוב דף רצ״ט ע״א : סלוי דמחדדנא :

מי הוא זה שמראה גדולה בפניו בך אמר רבי לר׳ חייא על יהודה בן קנוסא תלמיד ר׳ חייא על הלוכו בדרך שלא היה מסתלק אל מצר השדה כמו שהתנה יהושע מפני יתרות הדרכים והיה יתורא זה מפסיע פסיעות גסות מיתר ליתר ומחזי כיוהרא · ב״ק פ״ו דף פ״א : עסרה תנאים :

מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאייתית נסכולתא הוריות פ״ב דף ט׳ עי׳ סי׳ ד׳ : סלקת ׃

מי המרים בטלו משרבו המנאפים · משנה ט׳ פ״ט דסוטה :

מי חטאים · עיין קרה בדכתיב :

מי הפה והחוטם והעין והאזן מחמיצים ש״ע א״ח סי׳ תס״ו : זיעת האדם :

מי ויס״א · עיין יין סרקלא : מים מיים :

מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שקראו לקב״ה ארון עד שבא אברהם אבינו וקראו אדון שנאמר ה׳ אלהים במה אדע · ברכות פ״ק דף ז׳ · אמר רב אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שנא׳ ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך וגו׳ למען אדני · למענך מבעי ליה אלא למען אברהם שקראך אדון וכתבו תוס׳ ודלא מייתי ראיה מן ה׳ אלהים מה תתן לי כי הפרשיות לא נכתבו כסדר ואין מוקדם ומאוחר בתורה והאי דבין הבתרים היה קודם כי בברית בין הבתרים היה אברהם בן שבעים שנה ובמלחמת המלכים היה בן ע״נ והאריכו שם תוס׳ לתוכיח זה : מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב״ה עד שבאה לאה והודתו שנא׳ הפעם אודה את ה׳ פי׳ לפי שראתה ברוח הקדש שעתיד יעקב להעמיד שנים עשר שבטים ולו ארבע נשים כיון שילדה בן רביעי הודה על חלקה שעלה יותר מן החשבון המגיע לה · ברכות פ״ח דף ל״א מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב״ה צבאות עד שבאת חנה וקראתו צבאות שנא׳ ותדור נדר ותאמר ה׳ צבאות אמרה חנה מכל צבאות שבראת קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגיחו עליו דחק ונכנס אצל המלך א״ל אדוננו המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת כך חנה אמרה לפני הקב״ה כי מכל צבאות שברא לא יקשה לו לתת לה בן אחד :

מיום שגבר אגרופה של חנופה נתעוותו הדינים ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך · פי׳ אגרופה בת חנופה · נתעוותו הדינים שהחניפו הדיינין את בעלי דינין ונתקלקלו המעשים הגדולים ראו עוברי עבירה ולא מיחו בידם מפני חנופה ואין אדם יכול לומר וכו׳ שמתוך שלא מיחו בעוברי עבירה למדו הדורות את מעשיהם ונמצאו כולן עוברין · סוטה ספ״ז דף מ״א :

מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות ר׳ יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות השב״א אומר הטהרה נטלה את הטעם ואת הריח המעשרות נטלו את שומן הדגן וחכמים אומרים הזנות והכשופים נטלו את הכל · מתניתין פ״ב דסוטה דף מ״ח :

מיום שחרב בה״מ אין לו להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה · הרי״ף ורי״ פ״א דברכות דף ו׳ ע״א · וכר״י דף ח׳ ע״ב · ש״ע א״ח סימן צ׳ סעיף י״ח · גמרא דברכות פ״ק דף ח׳ : מרים סוס :

מיום שחרב בה״מ אעפ״י שבטלה סנהדרין דין ד׳ מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו הריגה או נמסר למלכות או לסטים באים עליו · חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי · סנהדרין פ״ד דף ל״ז · כתובות פ״ג דף ל׳ · סוטה פ״ק דף ח׳ : ארבע מיתות · מיתות בית דין בטלו :

מיום שחרב בה״מ דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר כל הנשמה תהלל יה הללויה פי׳ דיו לעולם שישתמש בשם שתי אותיות כיון לשבח לפניו בין לברך חבירו דכתיב כל הנשמה תהלל יה כלומר זהו השם שבכל הנשמה כלה ראויה להשתמש בו מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש לא לכל הנשמה אלא לכהנים כדכתיב ולברך בשמו וכתיב ושמו את שמי המיוחד לי ותוספות כתבו כתב רבינו חננאל קרי בית הנשמה בה״מ ר״ל אחרי שבה״מ היה לשמשת די לחלל בשם יה · ערובין פ״ב דף י״ח :

מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו נטלה עצה ממנו ואין אנו יודעים לדון דיני נפשות ז״ל לנביעמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כי חמרא דיתיב על דורדייה וטעמא אמרו ליה דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושוקט אל שמריו לא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר מיד והקרוב אליו כרשנא שתר ארמתא וגו׳ פי׳ ויאמר המלך לחכמים היינו רבנן דאמר להו לדון ושתי ואמרי היכי נעביד נימא ליה קטלה למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן נימא לידה שבקה קא מזלזלא במלכותא אמרו ליה מיום שחרב וכו׳ מגילה פ״ק דף י״ב :

מיום שחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתה שנא׳ אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם · ברכות פ״ב דף נ״ט :

מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזרה על בתיהם של צדיקים שיחרבו שנאמר באזני ה׳ צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדולים וטובים מאין יושב · ברכות פ״ט דף נ״ח :

מיום שחרב בית המקדש נהגו הכהנים סלסול בעצמן כר אליעזר בן יעקב הרי״ף ור״ן פ״ד דקדושין דף תרנ״ד ע״א : בת נרים או עבדים :

מיום שחרב בה״מ ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה הרי״ף פ״ח דסנהדרין דף רפ״ז ע״ב · שנא׳ מים גנובים ימתקו כאן הוי סיום הפרק בסנהדרין פ״ז דף ע״ה ור״ל שבשל בת מרצנות לבות ואין רוח קטה להיות תאב לאשתו לפיכך ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה שיצה״ר תוקפן ומרבה תאותם דכתיב לחם סתרים ינעם לישנא מעליא נקט כמו הלחם אשר הוא אוכל · נדרים פ״י דף צ׳ : קמשמע לן יש בו שני פירושים :

מיום שחרב בה״מ ננעלו שערי תפלה ואף על פי כן שערי דמעה לא ננעלו · ברכות פ״ה דף ל״ב ע״י סימן פ׳ :

מיום שחרב בית המקדש נעשו גשמים צמוקים לעולם יש שנה שגשמים מרובים ויש שנה שגשמים מועטים יש שנה שגשמים יורדין בזמנן ויש שנה שאין גשמים יורדין בזמנן פי׳ צמוקים יורדין בקושי כלשון ושדים צמוקים · תענית פ״ב דף י״ט :

מיום שחרב בית המקדש · עיין משלש מיום שחרב :

מיום שחרב בית המקדש שרו חכימיא למהוי כספריא וספריא כחזנא וחזנא כעמא דארעא ועמא דארעא אזלא ודלדלא (רש״י נורס ונוולא) ואין דורש ואין מבקש על

מי

סמיכה קטנה א׳ נספי כ״ר הרבנים כמהר״ר יעקב חי לוסינה וכמהר״ר מלאכי הכהן וכמהר״ר משה כב״ר שמואל הכהן זלה״ה :

מיאון דידיה מבטל ניטא דידיה אבל מיאון דחבריה אינו מבטל ניטא דידיה הרי״ף ונ״י פ״ב דיבמות דף תמ״ב ע״א וע״ב · שלטי גבורים אות א׳ ש״ע אה״ע סי׳ קנ״ה סעיף יו״ד · כיון דמכרת קריצתיו וכרמיזותיו אזיל משביש לה ועביד לה דממאנת ביה בחבריה ומהדר לה איהו · עיין רשב״א אלף קצ״ו על סוגית גמרא דיבמות פרק ב״ש דף ק״ח ע״ב שיסה י״ח אלא אי קשיא דחבריה וכו׳ :

אשה מיאנה במיאון · יוצאה בגט והיא · המיאנת עיין נמרא :

מיאון הוא שתאמר אי אפשי בפלוני בעלי או אי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי ואפילו לא אמרה דבר אלא הלכה ונתקדשת לאחר כשהיא קטנה אף על פי שהיתה נשואה לראשון קדושיה הן הן מיאוניה ולא סב״א אם נשאת לשני ואין לה מראשון אלא קדושין הרי״ף ונ״י פ״ג דיבמות דף תמ״ב ע״א וע״ב· ש״ע אה״ע סימן קנ״ה סעיף ג׳ :

מיאון ודיניה משניות פי״ג דכתובות · יתרחק אדם ממנו משנה ז׳ ר״ע תי״ט · ש״ע אה״ע סימן קנ״ה · ממאנין את הקטנות משנה א׳ פ״ו דעדיות · ועיין משנה ז׳ פי״ג דיבמות רמב״ם ריש פי״א מהלכות גירושין אין נושאין את הקטנה והנושא קטנה יתומה ולא רצתה בבעל הרי זו ממאנת והולכת ואינה צריכה ממנו גט וכו׳ כל דיני המיאון מסודרים במשניות בפרק ב״ש והדבר פשוט שהוא תקנה מדבריהם וכן נראה מדברי המפרשים דנקטו בלישנייהו תקנו לה מיאון או לא תקנו לה מיאון וכן נראה מדברי רבינו בסוף דין החרשת שכתב לא תקנו לה שתמאן בקטנה וכו׳ והספר ידי אליהו לסה״א גאליפאפא ספלפל בחכמה בתקון ע״ת דף ר״ח ע״א על תקנה זו : לעולם ידבק :

מיאון עיין · אשה מיאנה במיאון · טוחין · בית דין יש לו כח לפסוק · בניס הרי הם · גט אחר מיאון · גרושה אסורה לכהן · דבר מאמר · זה הכלל גט · הכונס אשר את כתבם היות ממאנת · יוצאה בגט או · יוצאה בגט והיא · יתומים קטנים פלוגי יתומה מתקדשת ומיאנה · יתומות קטנות או חרשות · כל מקום שיש מיאון · כל שיכולה למחון · לעולם ידבק · מוכיח מוכחות · מיאנת ממאנת · מקודשת לשנים · עשה לחם רב כ״ד · שתים במקום מחלוקת · עדות קדושין בשטר כשם לחם רב כ״ד · קדושי קטנה אינם כשם רשד״ם אה״ע ר״ו כ״ס · נתקדשה שלא לדעת אביה ומיאנה אם צריכה גט בקן גם · קטנה כין היא כין אביה · קטנה מעשיה · קטנה נקראת קטנה נתקדשה · קטנה שהגדילה · קטנה שהניעה · קטנה שנשיאה · קנין שלם מדות · שטר חליצה ושטר · שטר מיאון · שני אחים שקחים שתי ספרות אינם · תלתא לא תשירי :

מיאום עיין · מאום עיין ·

מי איכא מידי דלהדיוט אסור ולגבוה מותר וגם מי איכא מידי דלישראל שרי ולנוי אסור · סנהדרין דף נ״ט ע״א תוס׳ ד״ה ליכא מרעם דישראל שרי · שם דף נ״ח ע״ב תוס׳ ד״ה מי איכא מידי · שם דף נ״ח ע״א · שם דף פ״ב ע״ב גבי כהן ששימש בטומאה ע״ש בסופו · חולין דף כ״ג ע״א תוס׳ ד״ה תמות וזכרות בבהמה · שם דף ל״ג ע״א תוס׳ ד״ה אחד נכרי ואחד ישראל · שם דף ק״ב ע״א אבר מן החי בן נח מוזהר עליו · מנחות דף ה׳ ע״ב והלא דין הוא ומה בעל מום שמותר להדיוט אסור לגבוה טריפה שאסורה להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה · ביצה דף כ׳ ע״ב תניא אמרו להם ב״ה לב״ש ומה במקום שאסור וכו׳ קדושין דף קט״ו ע״א מדאסר רחמנא כלאים לגבוה · טורי זהב ופרי חדש על י״ד סימן כ״ז ליכא מידי דלישראל שרי ולנוי אסור · עיין גופי הלכות אות ת״ל שהאריך על הכלל מי איכא מידי דלישראל שרי ולנוי אסור הכלל העולה מדברי התוס׳ דדוקא דליכא דלישראל שרי לגמרי פרכינן מי איכא מידי דאולינן מן הקצה אל הקצה דלישראל שרי לגמרי ונוי נהרג אבל היכא דבישראל לא שרי אף על גב דנוי נהרג לא פרכינן דאשכחן ברהו אזהרתן זו היא מיתתן והכי מוכח לישנא דגמרא דקאמר מי איכא מידי דלישראל שרי ולא קאמר דישראל לא מחייב · פירוש נינוסר י״ד סימן כ״ז :

זכור לאברהם ח״ס · כתב הרב יד מלאכי אות תכ״ב משם הרשב״א

גמ׳ חולין ל״ג ע״ב · ··· דלא פרכינן מי איכא מידי דלישראל שרי ולנוי אסור רק בדליכא ספקא למסרי לישראל מפי עפמם ,מכל כדאיכא ספקא לא שייך לאקשויי הכי ·

מי איכא מידי דמדאורייתא לא משמט שביעית סנהדרין פרק חשו״ה דף ל״ו · ידי אליהו דף ס״א ע״ב :

מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא ליורות ברתא לא תירות פ׳ נערה דף נ״ב ע״ב · ידי אליהו דף כ״ד ע״ג :

מי איכא ספקא קמי שמיא כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ג ע״א כתב הרשב״א בסוף פ״ג דחולין דכשהוא ספק נולד מדעת בני אדם כי הכא שחיינו מסתפקים בפירוש קשקשת איצטריך קרא לפרשי אבל תחילת הציהוב אפשר הוה לעמוד עליו ומשום הכי מקשינן ומי איכא ספק׳ קמי שמיא והתוספות האריכו בפ״ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה :

מי איכא עיין · ומי איכא :

מי אלימא מתניתין פ״ק דשבת בתבנ תוס׳ והפושט סבר פ״ד דברייתא דרבה לפרש מפי ממתניתין בכללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״א ע״א :

מי אמר פלוני הכי פירושו בכל מקום בתמיה לומר שאינו סובר כן ומצינו מי אמר פלוני הכי לשון שאלה שרוצה לדעת אם אמר פלוני כן ושמח בדבר שכיון לדעתו קדושין דף נ״ב ומי׳ אמר פלוני הכי ופירש״י ואני שמח הליכות אלי אות תקס״ח : מי לא אמר :

מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו הרי״ף ור״ן פ״א דיבמות דף ת״ד · ש״ע א״ה סימן קנ״ה וכדפסקינן אסורה לאביו י״א דלשאר קרובים מותרת ויש אוסרים גם לשאר קרובים עיין שם סעיף י״א : עיין נחלת צבי ס״ק ד׳ :

מיאנה בפני שלשה הדיוטות והעדיות לא היו כדורות ועד אחד שעבר שבועות ודרש ולא נתקבל הערות בפני בעל דין ויש מעדים ש״או עדות בקשרי אצבעותיה כהרדב״ל ח״ד דף ט״ו ועיין מהרשד״ם סי׳ ר״ז ובמהרד״א בן חיים ח״א סי׳ כ״ו ובמהר״ר בצלאל סי׳ כ׳ :

מיאון דוקא בקטנה :

מיאנה בראובן ונתקדשה לשמעון ושוב נתקדשה ללוי שתי כתות מכחישות ודין כפיה רשד״ם אה״ע פ״ח ר״פ ג׳ עיין דברי ריבות סי׳ שע״ח ומהרשד״ך ח״א סימן כ״ח ב״ט ל׳ ומהר״ר בצלאל סימן ז׳ ושערי אפרים קי״פ מהרי״ט ר״א לאה נתקדשה לראובן ומיאנה ונתקדשה לשמעון ובאת אחת מעידה שהיתה קטנה בשעת קדושי ראובן וכת אחרת מעידה שהיתה גדולה נשאל אם אסורה לשני מטעם שתי כתי עדים מכחישים זה לזה או אם נאמר יגרש ראובן וישאנה שמעון או אפי׳ איפכא והעלה כי תרי ותרי ספיקא ולא אולינן בתר חזקה כ״ש בנדון זה כי תרי ותרי בקדושין והוי ספיקא דאורייתא ואין לומר העמידנה בחזקת קטנה כמו שהיתה מקודם שאין זו חזקה א״כ הוא לה הך איתתא ספיקא ואולינן בה לחומרא וחיישינן לקדושי שניהם ע״ש ופני משה ח״א י״ז וי״ח וח״ב כ׳ :

מי בורו לא ישפוך אדם ואחרים צריכים להם · משנה י״א פ״ד דיבמות רב״ע : כהן הכה דבי לה :

מי גשמים אין מטהרין אלא באשבורן (פירוש מקום עמוק שמתכנסים בו המים תקרא אשבורן) אבל על ידי זחילה פסולין מן התורה (כ״י בשם מהרי״ק שורש קס״ו) אם הם לחור בלא מעין היו הזוחלין מן המעין מתערבים עם הנוטפים שהם מי גשמים הרי הכל כמעין לכל דבר ואם רבו הנוטפין על הזוחלים וכן רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטהרים בזוחלים אלא באשבורן ולשון הרמב״ם מהא דאבוה דשמואל קעביד לבנתיה וכו׳ שבת דף ע״א הרי״ף והר״ן פ״ו דשבת דף קכ״ז ע״ב ור״ן דף קכ״ח ע״א והא דתנן במשנה פ״ה דמקואות העיד ר׳ צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין וכו׳ הוא להכשירן לזבים ולמצורעים דבעינן מים חיים אבל לענין אשבורן מהני אפילו מחצה על מחצה (כ״ם וכ״י בשם הראב״ד בספר בעלי הנפש) לכן צריך להקיף מפץ (פי׳ כעין מחצלת) וכיוצא באותו גוה :

מטרא בעלמא דאריעא דכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה תענית פ"ק דף ו' עיין נ"י סוף פ"ה דב"מ פרק איזהו נשך על מתניתין כל ימי רביעה אחרת :

מטרא סימן ליה פורחות מאי פורחות אמר רב פפא עיבא קלישא תותי עיבא סמיכתא · תענית פ"א דף ט' ע"ב סימן ל' :

מטר בשביל יחיד גמרא פ"ק דתענית דף ט' ע"ב · עין ישראל סימן ל' · שטה א' תוספות ת"ל עשב פי' אם לא היו צריכים אלא לעשב וכו' אהבת עולם דף נ"ז ·

מטר היורד בשבת וכי"ט אף על גב דאתמול לא רוה עבים מותר לדחוץ ולשתות מחם דמים שבעבים מינר ניידי ולא הוו מוקצה וכן נהרות המושכים ומעיינות הנובעים הנה הגם כרגלי כל אדם שבולי הלקט בשם רב צמח גאון ב"י מטר היורד בשבת מהר"ר נא"ל על ש"ע א"ח סימן ש"י סעיף קטן ג' :

מטר וגשם והבדלה השוכחם בתפילה היכא מחזירין אותו הרי"ף דתענית פ"א דף רס"ה ע"א וע"ב ·

נגס מטר · סכולס כמוק :

מטרוניתא עיין · מורס ודי · פליך דומיס :

מטר משקה מרוה ומזבל מעדן וממשיך פי' מזבל הארץ · מעדן נותן זיו בפירות וכולהו נפקי להו מפ' תלמיה רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך · רוה הרי משקה ומרוה תמוגגנה הרי מזבל · צמחה תברך הרי מעדן וממשיך כתובות פ"ק דף י"ד :

מטר עיין · נגס מיין · רפי רכה :

מטר רבה מתענין ומתריעין עליו בא"י ש"ע א"ח סי' תקע"ו :

תענית מתענים :

מטרתא עיין · ספוכי :

מי אבטיחים ועל אותם של מצרים אם הם צלולים נראה שיברך עליהם שהכל · חלקת ח"א תשו' ס"נ :

מיאון אחר גט עיין · ממס מילפס במיאון · וס סכלל נס :

מיאון אחר מיתת הבעל במקום מצות יבום איכא אבל במקום איסור ערוה אפילו רשניה לא הרי"ף ונ"י פ"ג דיבמות דף תמ"ג ע"א · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"א וסעיף ח' · שלטי הגבורים שם אות כ' :

מיאון אין ממאנין אלא א"כ מכירין האיש והאשה כרבא הרי"ף ונ"י פ"ב דיבמות דף ת"ם ע"ב · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף ח' :

מיאון בזמן הזה · עיין מילון דוקל בקטנס ד"ס כני מסס תסו' כ"ס :

מיאון בחרשת לא תקינו רבנן משום דממנעי ולא נסבי לה הרי"ף ונ"י פ"ד דיבמות דף תמ"ח ע"א :

מיאון בין מן הארוסין בין מן הנישואין אפילו שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד · משנה הרי"ף ונ"י פ"ג דכתובות דף תמ"ב ע"א · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף ד' · בבעל וביבם וממאנת כמה פעמים כל זמן שהיא קטנה שם · ושם סעיף ו' :

מיאון בשבת אין ממאנין · הר"ן פ"ח דנטין דף תקצ"ד ריש ע"א :

מיאון בשנים סגי ולא בעינן ב"ד של שלשה הרי"ף ונ"י פ"ב דיבמות דף ת"ט ע"א · ש"ע אה"ע סימן קנ"ה סעיף ו' ודוקא במקום שאין צריך לקבל עדות כגון שהיא קטנה לפנינו אבל אם צריך לקבל עדות על שהיא קטנה ודאי צריך ב"ד של שלשה רש"ך ח"א סימן נ"ח דף מ"ט ר"א דלכתחילה בעינן שלשה ש"ע שם : נ"י פ"ב דיבמות דף תל"ז ע"ב : הרי"ף ונ"י פ"ג דיבמות דף תמ"ב ע"א ונ"י שם כתב בשם רש"י דאפילו מיאנה בפני א' מיאונה מיאון :

מילאס כפני סלסס הדיינות · סתס מסנה כמקוס :

מיאון דוקא בקטנה · משנה א' פ"א דיבמות רב"ע · קודם שתביא שתי שערות ר"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"א ע"א הרי"ף פ"ט דב"ב דף דל"ו ע"א · ש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעיף י"ב הר"ן פ"א דיבמות דף ת"ב ע"א · משנה א' וב' פ"ג דיבמות והרי"ף ונ"י שם דף תמ"א ע"ב · ואיזוהי קטנה שצריכה למאן קטנה שאין לה אב או שהיא יתומה בחיי האב לפי שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה והשיאוה אמה ואחיה או אביה מדעתה אם אינה חפצה בבעלה יוצאה במיאון ואם השיאוה שלא לדעתה או אפי' לדעתה ואינה יודעת לשמור קדושיה אפי' מיאון אינה צריכה מבת שש שנים עד בת עשר בודקין אותה אם יודעת לשמור קדושיה צריכה מיאון ואם לאו הולכת לבית אמה כאלו לא נתקדשה מעולם פחותה מבת שש אפילו היא חכמה ויודעת לשמור קדושיה אינה צריכה מיאון יתירה מבת עשר אפי' סכלה ביותר צריכה מיאון · הרי"ף ונ"י פ"ג דיבמות דף תמ"ב ע"א וע"ב · ש"ע אה"ע ריש סי' קנ"ה · נדה פ' בא סימן · הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ז ע"ב ופי"ד דף תמ"ח ע"א · ועיין הרי"ף ור"ן פ"ז דכתובות דף תק"ה ע"ב מהרי"י בן לב ח"ד דף ט' ענין ידיעת השנים וקטנה שנתקדשה ובשעת המיאון נפל ספק אם היתה עדיין קטנה רשד"ם אה"ע פ"ז אם נאמנת האם במנין שנות בתה ואומר השכנות שלא נולדה בפקומן מהו · כתב רמב"ם אין סומכין על עדות השנים על פי נשים או קרובים אלא על פי עדים כשרים אבל אם לא בעל כ"ח בורר"ם שסומכין על עדות נשים בן חיים וכו' · כתב עצמות יוסף פ' האשה נקניה הלכה א' שאין מחזיקין קטנה לאילונית עד עשרים שנה אפי' הביאה סימני אילונית קודם לכן ועיין פנחיר הם תשובות מהר"ם מלובלין ק"ז עיין מהר"ר נא"ל על ש"ע אה"ע סימן קנ"ה סעיף י"ב עד מתי הקטנה ממאנת וכת ש"ע אה"ע סימן קנ"ה הגהות אחרונות ולכולי עלמא אם היא פחותה מבת י"ב שנה ממאנת אפילו בזמן הזה, וכן עשה מהר"ר יעקב פולק מעשה בימיו ודלא כיש מחמירין ואמרו שאין בת ממאנת בזמן הזה בלל והוא מהרי"ם מרזבורק ורי"י מינץ סימן י"ג : ועיין תשו' הבן לב ח"א י"ז · וכתב מהר"ר נא"ל שם ס"ק ח' ואע"פי שנחלקו עליו גדולי אשכנז לא חשש ויצא הדבר בהיתר ונשאת פרישה: פני משה ח"ב ק"ז ושם י"ד ה' לקט הקמח אה"ע דף קפ"א ע"א יתומה ארסה אמה עם ראובן והעידו שבאותו היום שארסה שמעה הבתולה שראובן זה ימים תמיד דתו ולכן כשהביאו לה טבעת הסבלונות השליך אותו ארצה ואמרה אי אפשי בארוס זה כל עיקר ושאז היתה קטנה כבת תשע שנים אך אחר מהעדים כששאלו לו מחיכן היה יודע שני חיי הקטנה אם היה נמצא בעת לידתה פעם אחת אמר שבך הוחזקה לו מפי השכנות ומכמות גופה שהיית מורה על מיעוט שנותיה ואחר ימים כשבא לקיים עדותו אמר שהיה זוכר מעת לידתה וא"ל א"כ איך אמרת לשעבר שלא היית זוכר מעת לידתה והשיב כי אז היה חולה ולא נזכר אך עתה יהב דעתיה ושם לבו גם לזאת ונזכר ששם נמצא ושם היה והיתה כבת ט שנים והנה אחר שנשא ונתן בעדות ומהירת דברי עד זה העלה דהמיאון הוא טוב וישר להיות מותרת לשוק והסבלונות חשבו אותן קדושין דרבנן עיין שם כי יש ויש כמה טעמים להקל ע"ש ותראנ"ח ח"א כ"ז ול"ז הר"ם אלשיך ק"ד הרב אשכנזי ה' וכו' דיב"ל ח"א כלל נ' א' וח"ר מ"ת הרי"ט ח"א מ"א ורדב"ז מ"ט הר"ם אלשקר ס' רשד"ם אה"ע כ"ם נ"ז פ"ז פ"ת הרש"ך ח"א כ"נ והמחבר בחלק שני זה ק"ז ושם י"ד ח' · משנה י"א פ"ו דנדה תנוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן עיין רמב"ם פי"א מהל' גירושין · בני משה תשו' נ"ח ר' ק"ט ק"י ק"א קטנה בת תשע שנים שמיאנת ביבם אם צריכה גט על שאלה זו כתב מהר"ח בנבינישתי וכת אמר דאם לא היה לה אב כשנתקדשה מצאת והולכת, עד י"ב שנה דלא קי"ל כמהרי"י מינץ ודעימיה שלא למאן בזמן הזה שלא פשטה הוראה זו במקומנו גם הכשיר עדות נשים אפילו בעדות השנים ואם היה לה אב אין בעיר ובין הוצרה לה וכשומעו מיחה אין קדושיה כלום אך אם נתרצה האב או ששתק צריכה גט אם לא במקום שאין אבל אם מיאנה קודם שמיעת האב מיאונה מיאון והרב המחבר הסכים על ידו בכל חקותיו ובכל משפטיו : בדיקם גוים וגוים · פומקין · יתומס במקדסס ומילגס · מילגס כפני סלסס סדיוטות · קטנס פסגדולס · ספי ססרום לוגס :

זכור לאברהם מ"ס · וכנגעסס מעגה פק לאדם וצ"ח כסכה סתג"ג סמילגס

מליה על פה · גיבה · מלוה על פה ומלוה בשטר · מסירה · מעות אין קונין בחליפין מוהר"ם אורח חיים ח"ב סימן י"ו סברא יחידית כי היכי דלא קנה פעות לא קנה קרקעות ומטלטלים · מעות הרצאות · מכור על היתומים לפרוע חוב אביהם · מקבל מתנה חכם בה · מגא ותחן הלואה סתם · משיכה · מתנת בריא במטלטלין · מחכת ש"מ ודינה מוהרא"ם ח"ב סימן י"ו · כדוליא וחורתא כשמתה כשם מהרריב"ל ח"כ כ"ס · מסרח"ם כ"ד אם יותשי הלשה גופין הכשכון ממטלטלין שנשארו לבעל אחר שבעל אשה אחרת ומת · סאין קדימה במטלטין · בעל חוב וכתובה מי קודם במטלטלין · נדוניא וחורתא · נדוניא פסקה · נזקין כלך פפרטים · נכסי אשתי · נכסי יתומים אין בית דין נזקקין · נכסי מלוג שבעל בשם מקור ברוך · נכסים הבל · נכסי מלוג כ"כ · נכסים שאין להם · נכסים סוס · נכסי צאן ברזל ודיניהם · נפרע שלא בפניו · ספרים אם הם בכלל מטלטלים · עבד אתקש לקרקעות · עבדי כמטלטלי דמו לענין גביית בעל חוב · עבדים אם יש להם · עזרים ומטלטלים סמכה · עבד מרין חבר · עבד קטן דינו · פ"יל ונשיק אוזי · ענין נקוב אם הוא מטלטלים · קדימה בכל · קדימה פי · הבן פחות משש שנים · קטן שלא מדות · קנין אגב קרקע · קטן המקנה מטלטלים ומתנות · קרוב ורחוק שוין במטלטלים · קרוב לנכסי יתומים אין מורידין קרקע של ישראל נביד הגוי לפדותו · שבועת אלמנה וגרושה · שבועת אלמנה ודיניה פני משה ח"ה ע"כ · שדה רבי חייא · שודא דדייני · שטרות לא נקראו · שטר חוב המוכרו · שכיב מרע צוה לפרוע חובותיו ולחת דלא אליתא תקנה בבן נוקקן לאפקועי מתנת שכיב מרע במטלטלין שכירות מטלטלים · שכירות פועלים ודיניהם דהמזכיר טתן מעות ולא מטלטלים · שבוק מטלטלי אגב · שעבוד מטלטלין · תופס בגביל בעל חוב · תפיסה במטלטלין · תפיסה ודיניה עיין · תפיסת ודיניה · תקנת עלייה עיין גמרא תפיסה בעלי :

מטלטלים קונים את המטבע ומטבע אינו קונה המטלטלים משנה א' פרק ד' דב"מ הרי"ף ונ"י פ"ד דב"מ דף צ"ב ע"ב ש"ע ח"מ סימן ר"ג :

מטבע שנפסל · מטלטלים נקנים בחליפין :

מטלטלים קונים זה את זה משנה א' פ"ד דב"מ · הרמב"ם וקרית ספר פ"ח מה' מכירה · הרי"ף ונ"י פ"ד דב"מ דף צ"ב ע"ב · ש"ע ח"מ סימן ר"ג :

מטלטלים תפיסתן חזקתן ואימתי וכל מה שבביתו בחזקתו פרק חזקת ופרק כל הנשבעין · רמב"ם פ"ח מהלכות טוען · ח"מ ובי"י סימן ע"ב וקל"ג ושס"ד · ודיני ברברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר רמב"ם שם · תשובת אלשקר סימן מ' · חושן משפט סימן קל"ג · פרק הנשבעין שלח רב הונא בר אבין :

דברים עשויים להשאיל · מטלטלים חזקתן :

מטלית אם היא פחותה משלש אצבעות על שלש אצבעות לא מיטמאה ואם היתה שלשה מעיקרא ונטמאת ונפחתה פרחה טומאתה ולא מטמאה ר"ע רתי"ט משנה ה' פכ"ד דשבת :

מטלית עיין · גזל אסור לקנות · פירכא כי היכי דפריך קולי מטליות · עירי מטליות :

מטמא טומאה תמורה אינו צריך הכשר משנה ב' פרק ג' דעוקצין תי"ט · הרמב"ם פ"ג מה' טומאת אוכלין ·

מטמאך לא טמאוני ואתה טמאתני משנה ד' פרק ח' דכלים · פרק ח' דפרה · משנה ז' פרק ח' דטהרות :

מטמאים באהל עיין אהל ·

מטמאים במגע ובמשא ולא באהל משנה ג' פרק ב' דאהלות :

מטמא משכב ומושב דרמב"ם פרק א' מהלכות מטמא משכב ומושב

מטמאין רוצה לומר תולין ואיידי דאמר רבי מטהר אמרי חכמים מטמאין הרשב"א פ' כסוי הדם דף פ"ז בלי נוסחא דמהר"י קארו על הגיבורת עולם יבין שמועת דף ק"ח ע"א :

מטמא מדמע ומנסך עיין מנחת יעקב ח' המכאות מש"ל שרש"י מפרש בב"ק דף ד' ע"ב מטמא ומדמע ומנסך יין לע"ז ובמסכת גיטין פי' דליכא למימר שנסכו ביין נסך ע"ש · ועיין בית יעקב קנ"ו המבאר דין ראובן ושמעון שהיו שותפים במשא ובמתן וקנו חביות של יין בשותפות ונפלה קטטה ביניהם ואחר כך מצא שמעון שראובן שכשך ידו ביין וא"ל שראובן צוה אותו לעשות כן ויש עדים שמעידים שאמת הדבר שראובן א"ל שינסך היין והכע"ס ארת שמעון העלה לענין אסור דודאי הוי נסך מאחר שהיה לו בו שותפות וחייב נ"כ לשלם והורה פנים לומר דיהיה פטור מלשלם ע"ש דהאריך הביאור בשאר פרטי דינים ובספר נשאל דוד נ"ז כ"י עיין הרי"ף והר"ן פ"א דב"ק דף ב' ע"ב ושלטי גבורים שם אות ג' נראה בעיני שניסך הוא על אחד משני דרכים או שניסך היין ממש לע"ז או שעירה יין נסך גמור ביין כשר שע"י תערובת זה אסרו בהנאה וכן פסקו כל הפוסקים וצריך עיון בדברי רש"י דהכא דחק עצמו לפרש המנסך ר"ל שנסכו לע"ז אבל ליכא לפרש שניסכו ביין נסך שזרק בו דלא קחזקיה ולא מידי דהא סובין ליה בר סרמי יין נסך שבו דמשמע מדבריו דיין נסך עם יין כשר אינו אוסר כדהנאה ואיהו נופיה פרק בתרא דע"ז פסק דיין נסך עם יין כשר אסור בהנאה בכל שהוא וכן כתב פרק הנזקין במסכת גיטין ודוחק לתרץ דהכא בסתם יינם קמיירי דהוי ידוע דהוא דעיקר הטעם ששנוי בו דין מדומע ומנסך מיירי ביין שנתנסך לע"ז ממש ולישנא נמי דייקא וצ"ע · מטמא מדמע בנסך בשוגג פטור במזיד חייב מש' ד' פ"ח דגטין הרי"ף שם דף תקע"ח ע"ב

חנות מזיק עפרים והרבעה · סוק סאינו ניכר יין נסך :

זכור לאברהם ח"ה · עיין מ"ש פס מסרס"א פב"ק על דברי רש"י ועי"ג מה שפלפל כתבמק הרב ספר שולן כפ"ו דהלכות ע"ז הלכה י"ב ד"ס והביאותי כזה דרך אגב ליישב דברי רש"י כי היכי דלא ליהוו סתרהי מגיטין לקמא · עכ"ל :

מטמוניות עיין · שלש מטמוניות :

מטמון עיין · מעות מצא :

מטעמים עיין · סברא ודינים ·: לאכייתא קא בעית למיכל

מטעמת · אינה צריכה ברכה הרי"ף פ"א דתענית דף ס"ח ע"א ש"ע א"ח סימן ר"י :

זכור לאברהם ח"ה · ועיין מ"ש שאמרוכים שם בסימן ר"י בדין מטעמת וכפרט עיין הלכות קטנות ח"ב סימן ג"נ · על תורות דף נ' נב' · משם יהודה · מחזיק ברכה · ותאמר מרדכי · שם בסימן כפ"ל · ופ"ע זרע יעקב וספרי תמו' שנדפסים מחדש :

מטפחות ספרים אם מותר לעשותן מבלאים עיין תשמישי קדושה מותר :

מטפחות ספרים עיין · תשמישי קדושה :

מטפחות ספרים שבלו עושין אותם תכריכין למת מצוה זו היא גניזתן הרי"ף והר"ן פ"ג דמגלה דף שס"ו ע"ב · ש"ע י"ד סימן רפ"ב ש"ע א"ח סימן קנ"ד סעיף ד' :

מעלין בקדש ולא מורידין פילפס · תשמישי קדושה נגנוז :

מטפחות ספר תורה אין מכבסין אותם במי רגלים ולא במי המשרה כי אם בנתר ובורית מפני הכבוד מרדכי דמ"ק פרק ואלו מגלחין · שולחן ערוך א"ח סימן קנ"ד סעיף ב' בהגה :

זכור לאברהם ח"ה · ועיין מ"ש הרב חיד"א בספר טוב עין דף כ"ד ע"א משם הרב מהר"ר אליהו ישראל בדין זה דאין מכבסין מטפחות ס"ת בעה"ר · ולענין אם מותר לעשות מטפחות ושאר תשמישי ס"ת מבגדי השם עמ"ש הרב חיד"א עצמו בברכ"י סימן קנ"ג אות ס' ובמחזיק ברכה אות ח' · ובטוב עין דף מ"ב ע"א מסיק להחמיר כפסק מרן יע"ש · וכן פסק הרב עיקרי הד"ט סימן ח' אות א' והביא משם הרב ושב הכהן דאסור · אפילו שלא נשתמש בהם הדיוט יע"ש · ורבכי אח"ק לאוזכו יע"א התירו ע"י שנוי צורת הבגד וכמ"ש הרב מכר"י פייאש במטה יהודה סימן קנ"ג ובספר בני יהודה דף ס"ז ע"ג :

מטפחות עיין · מקק מטפחות :

מטפחות שמניחים בבית הכנסת מותר לתשמיש סרהן בבל ספר וספר שעל דעת כולם הוקדשו. אבל אלו שמניחים בביתם ואחר כך מקדישים ביון שעל אותו ספר נעשה ונשתמש בו אסור להניחו בספר תורה אחר דהוא בעינן עלויה הר"ן בשם הרשב"א פ"ג דמגלה דף שס"ו ע"ב :

מעלין בקדש :

Digitized by Google

עתיד לטעני לפי הדין יכול שטען להוציא מיד לוי שיור חצמר בלבד ולא לפי תקנת השוק ועי"ש מה״חי"ש נ״ר : לקט חקטח אה"ע דף קמ"ט ע"ד: מוהרה״ש בספרו תורת חיים ח"ב סי׳ ח׳ עכשיו שכותבין מטלטלי אגב מקרקעי יש קדימה׳ פני יהושע אה"ע תשו׳ ד׳ :

מטלטלים אין בהם דין קדימה׳ עיין בעל חוב וכתובה • בעל חוב וכתובה • בעל חוב מאוחר • בעל חוב מוקדם • חזקת חטיות הלוואה והאמנות לנכרים שנעשו כה אם יש לה דין קרקע • כתובה ונכסים לוה ולוה וחזר וקנה • מחייב עצמו • מטלטלים אין עליהם • כדורית ותורתם בשמתה ד"ה מהרח"ם כ"ד • קדימה פי׳ • מסירות שזמן כולם יום אחד :

מטלטלים אינם משועבדים לבעל חוב מן התורה אא"כ תפס׳ לבוש אה"ע סי׳ צ"ג ועיין בש"ע ומדרבנן משועבדים: מוהרח"ש ן : בעל חוב תפס מטלטלי מסכר כלוה כדורית ותורתם בשמתם ד"ה מהרח"ם ן׳ • תפיסה במטלטלין :

מטלטלים אינם נקנים במשיכת המשכון בעלמא ג"י פ"א דב"מ דף ס"ז ע"א :

מטלטלים אין עליהם אחריות ואין בעל חוב טורף מהם אע"פ דמן התורה גם הם משועבדים פרק חזקת נבי מכר לו פרה וכו׳ רמב"ם פי"ח מה׳ מלוה ולוה׳ ח"מ סימן ס׳ קי"א וקי"ג׳ לע"ש סי׳ ס׳ שעברן אגב קרקע יש להם דין קרקע פ׳ חזקת אמר רבא אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי וכו׳ רמב"ם פי"ח מה׳ מלוה ולוה׳ דברי ריבות סי׳ רנ"ח: קלעי סי׳ ל"א׳ ח"מ ולע"ש סי׳ ס׳׳ עשאן אפותיקי אם בעל חוב גובה מהם ח"מ סימן קי"ז׳ היכא ששעבדן מטלטלי אגב מקרקעי נבי מיתמי הרא"ש כלל פ׳ סי׳ ו׳ משום תקנת השוק אינו טורף בעל חוב ממטלטלין אפילו שעברן תשו׳ הרא"ש כלל פ׳ ח"מ וב"י סי׳ ס׳ לע"ש סי׳ ס׳ אם עדין הם ביד המוכר הדין דין תורה תשו׳ אלשיך סי׳ קכ"ב :

מטלטלים אין עליהם אחריות׳ עיין אפותיקי • בעל חוב גובה מטלטלין • אם בעל חוב טורף מטלטלין ממקבל מתנת שכ"מ מרע • מטלטלי דיתמי • מטלטלים אין בהם דין קדימה :

מטלטלים ודיניהם רמב"ם פ"ג מהל׳ מכירה׳ מישרים נתיב יו"ד :

מטלטלים ומעות והחלוק שבניהם מוהרח"ש נ"ר:

כדורית ותורתם בשמתה ד"ה מוהרח"ם נ"ד :

מטלטלים חזקתן לאלתר חוץ מכלים העשויים להשאיל ולהשכיר פ"ב פ"ג דף קפ"ב ע"א נ"י׳ מטלטלים לאו בני חזקה שלש שנים ח"מ ולע"ש סימן קל"ג׳ ראו בני שמירא ניהו ח"מ ולע"ש סימן קל"ג׳ כל מטלטל שביד אדם נאמן לטעון עליו מה שירצה ואיך ואימתי תשובת הרשב"א אלף ס"ז׳ רשד"ם חלק ד׳ סימן פ"ה :

דברים עשויים להשאיל • חזקת מטלטלין • מטלטלין מסימן :

מטלטלים כלם הם מיטב לע"ש סימן ק"א׳ ב"י סח"מ סימן ק"א בשם הרא"ש׳ מהרד"ם אלשיך כ"ב׳ המתנה להפרע במעות בעין לזמן קצוב צריך הלוה לטרוח ולמכור אפילו מטלטלים ולהביא מעות :

מטלטלי כל מילי • נזיקין סמין :

מטלטלים כלם הניקנים כדינם צריך שתהיה הקנייה אחר פיסוק דמים פ׳ הספינה רמב"ם פי"ד מה׳ מכירה :

מכירה אינה מתקיימת בלי פיסוק דמים :

מטלטלים כלם מביאים טומאה בעובי המרדע משנה ח׳ פי"ז דכלים׳ והיא מ"ח דבר שנזרו בו ביום משנה ד׳ דשבת ר"ע והוא מלמד הבקר ויש בהקפו טפח אבל אין בעביו טפח ואעפ"י שמן התורה אין אהל פחות מטפח גזרו רבנן על כל המטלטלים שיש בהיקפן טפח שאם האשן אחד האהיל על המת וראשן אחד על הכלים מביאים לאם טומאת אהל גזירה אטו מי שיש בעביו טפח שמביא את הטומאה מן התורה׳ ועיין משנה ד׳ פרק א׳ השבת ר"ע׳ רמב"ם פי"ב מהלכות טומאת מת דין ח׳ :

כל מטלטלין : סמנה עשר דברים :

מטלטלים מה בכללם פרק מי שמת׳ ח"מ וב"י סימן רמ"ח׳ בכלל מטלטלים יש מאני תשמישתא בלשון כל מטלטלים יש בכלל אף חטים ושעורים ועברים כל מטלטל אף ריחים התחתונה ודין הבהמות וס"ת וסחורות

לע"ש ח"מ וב"י סימן רמ"ח • בפרק מי שמת פשיטא אמר מטלטלי לפלניא וכו׳ רמב"ם פ"א מה׳ מתנה ויש חולקין ועיין בחשן משפט סימן רמ"ח׳ גמרא דב"ב פרק ט׳ דף ק"ן ע"א :

מטלטלים משמע מאני תשמישתא לבר מחיטי ושערי כל מטלטלי אפילו חיטי ושערי ואפילו ריחים העליונה במשמע לבר מריחים התחתונה כל המטלטל אפילו ריחים התחתונה במשמע׳ הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רל"ד ע"א ע"ש ה"מ סימן רמ"ח סעיף י"ד :

מטלטלים נקנים בחוב שהיא מחמת המכר אלא בחוב אחר רמב"ם פ"ה מהלכות מכירה׳ שולחן ערוך ח"מ סימן קצ"ט סעיף ב׳ וסימן ר"ד סעיף יו"ד :

מכירה בחוב :

מטלטלים נקנים בחליפין ודיניהם שו"ע ח"מ סימן ר"נ לשון חשור וכ"כ הרמב"ם ר"ש פ"ה מה׳ מכירה : משנה א׳ פרק ד׳ דב"מ דף מ"ד ע"א׳ משנה הרי"ף ונ"י פרק ד׳ דב"מ דף צ"ב ע"ב :

מטלטלים קונים את המטבע :

מטלטלים נקנים בחליפין עיין׳ קרקע וכל מטלטלים :

מטלטלים נקנים במשיכה וכל המקיים את רבי"ו רוח חכמים נוחה הימנו משנה דסוף שביעית׳ ח"מ ולע"ש סימן קצ"ח׳ מה היא משיכתן ושיעורה שם משפטי שבועות שער י"ג׳ מטלטלים כיצד נקנים רמב"ם פ"ג מהלכות מכירה וקרית ספר׳ ח"מ ולע"ש סימן קצ"ח׳ בן לב ח"א סימן ס"ב׳ רשד"ם ח"ד סימן ש"ט׳ אינם נקנים בכסף בשטר ובחזקה רשד"ם ח"ד סימן ש"ד׳ אינם נקנים בשטר הרשב"א סימן תק"ד׳ תתצ"ז׳ תתקס"א׳ אלף ל"ב׳ הריב"ש סימן ר"נ׳ בן לב ח"א סימן ס"ב׳ קלעי סימן ק"נ׳ ב"י על ח"מ סימן קצ"ד׳ רשד"ם ח"ד סימן ש"ה וש"א׳ מישרים נתיב כ"ב אם הם ברשות לוקח או שכור לו נקנין במעות רמב"ם פרק נ׳ מהלכות מכירה חושן משפט ולע"ש סימן קצ"ח׳ רשד"ם אבן העזר קמ"ד מטלטלים אינם נקנים בשטר :

גוי קונה ומקנה • דבר תורה • מכירת מטלטלים • מי שפרע • מעות קונות • נכסים שאין • נכסים סי"ם • שלין נקנה אם הוא מטלטלים :

מטלטלים עבדים ושפחות אין מכרידין עליהם משנה א׳ פ"ו דערכין ר"ע׳ משנה ה׳ פ"א דבכורות תי"ט׳ מטלטלים אינם צריכים הכרזה תשו׳ אלשיך סימן קל"א .

מטלטלים עיין׳ אומדנא דמוכח • אורכתא דלא • אחים שחלקו הרי הם כלקוחות • אחריך לפלוני אמר נותן וכו׳ אלא • אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו • אלמנה שמכרה או הכותבת • אלמנה תפסה מטלטלין כמזונות • אנוס שאנוסו הזמן נוס • אפותיקי • אפוטרופוס ודיניו בנכס גלוגנוסי • אפוטרופוס שמינוהו אפוטרופוס • בהמה ומטלטלין • בבית יווני • בנן שקבן דלא אלימא חקנה כמן שקבן לאפקועי מתנת שכ"ב מרע במטלטלין • בעל חוב גבייתו • בעל חוב וכתובה • בעל יורש את אשתו ואעפ"י דרב"ז רל"ה • בר מגרת בעבדים ליכא • גוי חנם מטלטלי ישראל • גוי משכן מטלטלים • גוי קונה ומקנה • גזל ולא נתייאשו הבעלים • דברי חכמים כדרבנות • דברים עשויים להשאיל • הגבהה • הודאה בפני • הכרזה לא • הרשאה על • זמן בית דין שלשים יום • חוב דאיתמי פורע • חזקות אם חזקת חנויות הלואה והאמנות לנכרים שבאו בה אם • חזקת מטלטלין • חליפין במחליף • חלוקה קודמת או יכים פסק כ"ו • חרש אין • טענינן ליתמי • טרפא ודיניה • יבמה תפסה מטלטלין לתוונותיה • יורשים דאיתמי יורדין לירושה דתיובה לדעת במטלטלים ניהנים כיד פהון • יורשים אין נפרעין מהם ממטלטלין • יתום מטלטלין • כל דבר שיש בו חזקה • כתובה אבדה • בקונה ונבייתה וקניה כמה בני מעזל ל"ב • מהרים"ן רס"ו פני משה ח"ב ע"ח אית מטלטלים משועבדים למזונות אשתו • נוה שאין לו לגאול לכל בעלי חובות • לוקח מקרי מוחזק מגו לא הפסיד • מהאס ילאחר מיתה כנכס תורת אמת קכ"א • ומשפטי שמואל ק"ד • מודעא ובל דיניה ד"ה כנה"ג אות נ׳ • וד"ה כנה"ג פל בית יעקב אות ג׳ • וד"ה קונטרס מודעא אות ד׳ • נוהר סחורה מועות אלמנה סכים נכסים רבות • מוכר לקרקע איתמי נקנה • מוכר לקרקע אם אינו צריך • מחילה במטלטלין • מחילה עמו ימותיות ושוכנים מלא ממלו המוקח • מכירה שלא באחריות אם • מכירת מטלטלים

ועיין מה שהקשה הרל"ם שם על הרמב"ם ומה שכתב הרב פלגות י"ס דף קל"ג ע"ב ליישב דברי הרמב"ם · יעש"ב · עוד כתב הרב הנזכר נאות סע"ג · מטיל מום בקדשי בדק הבית כתבו התוס' פ"ק דפ"ז ד"ג ד"ה ובמסקנה דתדרבנן אסור להטיל בהם מום אטו קדשי מזבח דומיא תמיד ותמורה וכ"כ בפ' קדשי קדשים דל"ט ועיין מ"מ הרמב"ם פ"ח מה' איסורי מזבח דין ו' :

מטיל מים עיין · וא הכלל מים במקדש · בל תוסיף ·

מטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף הרי"ף ור"ן פ"ד דפסחים דמ"ה ע"ב ·

מטין וגראין והלכה עיין · הלכה כפלוני לגבי פלוני ·

מטלטלי אגב מקרקעי הקנה לבעל חוב נבי גם מטלטלי ותוא דכתב לו דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ואם כתב ביה מעכשיו לית ביה משום אסמכתא · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ג ע"ב · עיין נמי דמ"ב פ"ג דף ס"ד ע"ב וש"ע ח"מ סי' קי"ג וסי' ר"ב :

מטלטלי אגב מקרקעי עיין · בכל נכסי אסתו לוקח סוי מנחת יעקב כ' · מעביר נחלה מבניו ליתנה לזולת מאלה מעבור מטלטלי אגב :

מטלטלי ד יתמי האידנא משתעבדי לבעל חוב משנה א' פ"י דב"ק ר"ע · משנה א' פ"ו דערכין ר"ע · משנה ו' פ"י דשביעית תי"ט · משנה ג פ"ט דכתובות ר"ע · ולכתובה משנה ח' פ"ט דנדרים תי"ט · משנה ד' פ"ג דגטין תי"ט משנה ג' דב"ק תי"ט · לכתובה ולמזונות משתעבדי אבל לפרנסה ולעשור נכסי לא נ"י פ"ד דב"ב דף קצ"ו ע"א · נ"י פ"ה דב"ב דף ר"ו ע"ב · ודף רי"ח ע"ב · ש"ע ח"מ סימן ק"ז · וח"מ כשהם בעין ברשות יתומים אבל אם מכרום או נתנום במתנה אין טורפין מהם נ"י פ"ט דב"ב דף רל"ג ע"ב · תקנת הגאונים שבעל חוב גובה ממטלטלי דיתמי אף במלוה על פה דמב"ם פ"ה מה' מלוה · ריב"ש סימן שצ"ב · עיין הרי"ף ור"ן פ"י דכתובות דף תק"א ע"א דכתובה ומזונות גובין אף ממטלטלין אבל עישור נכסי לא דאינו כתנאי כתובה הרי"ף ור"ן פ' הכותב דף תקי"ג ע"א · רמב"ם פי"א מהלכות מלוה ולוה ופ"ח מה' נחלה הריב"ש סימן שצ"ב · ח"מ סימן ק"ז · רשד"ם ח"ד סימן ר"ח · וקמ"ג · ואם הם בידם בעין תשו' הכהן ח"ב סי' ס"ד · היכא ששעבדן מטלטלי אגב מקרקעי גבי יתמי הרא"ש כלל פ' סימן ו' · הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ג ע"ב ודף תקי"ד · אם מכרו המטלטלין ח"מ וב"י סי' ק"ז · עיין מהר"ם אלשיך י"ד · גדולי תרומה דף שלי"ט מטלטלי דיתמי אי משתעבדי למלוה ע"פ או לא · שלטי גבורים פ"ה דגטין דף תקע"ח ע"א אות א' והאידנא שתקנו הגאונים דמטלטלי דיתמי משתעברי לבעל חוב מגבין לניזק ממטלטלי דיתמי בך כתב רבינו פ"ק דב"ק וה"ר אפרים כתב דלא תקנו זה אלא לבעל חוב משום נעילת דלת אבל לניזקין דלא שכיחי לא תקנו ולהרא"ש נראה דבדורות הללו מטלטלי במקרקעי לכל מילי שעבוד מדינא דגמ' אף בלא תקנת מידי דהוה אגבלא דערבי שהאשה גובה כתובתה מהם · הרי"ף ור"ן פ"א דב"ק דף ז' ע"ב איכא מאן דפריש דכי תקינו רבנן לבעל חוב דוקא משום שלא תנעול דלת בפני לווין אבל לניזק לא תקינו מידי הילכך היפא דלית ליה למזיק קרקע ומת אין לנזק כלום ממטלטלין של יתומים · ועיין שלטי גבורים שם אות א' · הרי"ף ונ"י ריש פ"י דב"ק דף מ"א ע"א · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סי' ז' · רמב"ם פרק י"א מהלכות מלוה ולוה דין י"א · ידי אליהו תקן קס"ג דף פ' ע"א :

מטלטלי אגב מקרקעי · מכירה שלא כאחריות אם :

מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב משנה ד' פ"ח דב"ק · נ"י פ"ה דב"מ דף ק"ז ע"ב · נ"י פ"ט דב"ם דף קל"ב ע"א · נ"י שם דף קל"ג ע"א · הרי"ף ונ"י דב"ק פ"א דף ז' ע"ב משנה ב' פ"ט דכתובות ר"ע ומשנה ג' משנה ג' דב"ק תי"ט משנה ד' פ"ד דב"ק תי"ט · נ"י פ"ט דב"ם דף קמ"א ע"א ש"ע ח"מ סימן ק"ז סעיף א' · ועיין ריב"ש סימן שצ"ב · תו' חיים למוהרח"ש ח"מ ח"א סי' צ"ט נכסים שקנו היורשים אפילו במעות אביהם שמכרו אפילו נכסים משועבדים לא חל שעבוד

בעל חוב עליהן אפילו כתב לו מטלטלי אגב מקרקעי · תורת חיים למהרח"ש ח"ב סי' ד' אין ב"ח גובה מהמטלטלים עכשיו שכותבין מטלטלי אגב מקרקעי יש קדימה : יתמי · מטלטלי אגב מקרקעי · מכירה שלא באחריות אם · מלוה על פה ומלוה בשטר · נזקין כילד נפרעים :

מטלטלי דיתמי מה עושין מהם פ' אלמנה נזונית דמב"ם פי"א מה' נחלות · שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר · ב"י סח"ם ולע"ש ס' ר"ץ :

מטלטלי דיתמי · עיין כשלו רמאי אדם לאוק ולא רמאי · יכמת כתובתה · יורשים אין נפרעין מהם ממטלטלין · יתומים לאו בני מעבד מלוה · יתומים לאו בני פרעון מיכא · כתובת בנין דיכרין כשם מהרר"ם אלשיך י"ד · מטלטלי כמקרקעי · מטלטלים אין עליהם · מלוה על פה גובה · מלוה על היתומים לפרוע · מסירת הפקידו · מסורת יתומים ניגין מהם הלוכל · תפיסה אחר מיתה :

מטלטלי דמתנת שכיב מרע לא משתעבדי לבעל חוב נ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ב ע"ב · כתב ריב"ש תשו' ב"ז שלא מצא לשאר מחברים שעשו חלוק זה (והיינו בין מטלטלי דיתמי למטלטלי דמתנת שכיב מרע .) :

מלוה על פה אם נוטה · מקבל מתנת שכיב מרע לאתויי :

מטלטלי דניידי אם משתעבדן באגב · רמב"ם פ"ג מהל' מכירה : הרא"ש כלל פ' סי' י"ז · ח"מ סי' קי"ג ור"ב וב"י · לע"ש סי' ר"ב :

מטלטלי דניידי מאי חזקתן פ' חזקת אמר ר"ל הנודרות אין להם חזקה · רמב"ם פי' מה' טוען · ח"מ סי' ע"ב וקל"ח · לע"ש סי' קל"ה · רשד"ם ח"ד סי' רי"ב ותי"ד · ואם טוען עליהם לע"ש וח"מ סי' קל"ה · החזיק בהם שלש שנים לע"ש ב"י וח"מ סי' קל"ח :

מטלטלי דניידי עיין בהמה ומטלטלין · בעלי חיים אין להם · נודרות אין להם · עבד כבעלי חזקתו :

מטלטלי חתנו שבביתו הטוען עליהם הריב"ש סי' רב"י :

מטלטלי כל מידי דחזיב ליה מיטב נינהו אפי' סובין דאי לא מזדבן הכא מזדבן הכא הרי"ף ונ"י דקמא פ"א דף ג' ע"א · ש"ע ח"מ סי' תי"ט :

מטלטלים כלם הם מיטב · נזקין כילד נפרעים :

מטלטלי במקרקעי אין ביניהם חלוק בין מוכר לנותן ומקדיש ומחזיק בנכסי הגר ח"מ ולע"ש סי' ר"ב :

מטלטלי במקרקעי לכל שעבוד ח"מ סי' הי"ט · תשובות דכהן ח"א סי' א' · האידנא יש דין אחד לקרקע ומטלטלי משרים נתיב כ"ז ח"ג : תשובות הכהן ח"א סימן א' : אם שעבדן תשובת הרשב"א סי' תתקי"ד :

אחריך לפלוני אמר מהן בשם פני משה ח"א י"ד · מטלטלי דיתמי :

מטלטלי לפלוני אמר שכיב מרע אין צריך להביא ראיה שהיו לו אלו המטלטלים בשעת המתנה אלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו · ב"י סח"ם ולע"ש וש"ע סוף סימן ר"ן :

מטלטלים אין בהם דין קדימה משנה ג' פ"ט דכתובות בר"ע ומשנה ד' פ"י ר"ע עיין משנה ח' ו' ובמפרשים לא אמרו אלא בבעל חוב נ"י פ"ח דב"ב דף רפ"ו ע"א · עיין מרדכי על הרי"ף דסביתינורה ח"ג סי' תרל"ם דכתב מעשים בכל יום שאדם נותן מטלטלים בלא דעת אשתו אעפ"י שמשועבדים לה ואין מוחה ; פ' מי שהיה נשוי רמב"ם פ' עשרים מהל' מלוה ולוה : פסקי ריקאנאטי סי' תקי"ט אין קדימה במטלטלים : שעבדן אגב מקרקעי פ' חזקת אמר רבא אי אקני ליה וכו' רמב"ם ומ"מ פ' ך' מה' מלוה ולוה · נ"י פ"י נ : הרא"ש כלל פ' סי' ב' · ח"מ סי' סי' וק"ד · תשו' רמב"ן סימן ס"א והרשב"א סי' תקי"ד · אלף מ' · הריב"ש סי' ס"ג וקכ"ת : מהרי"ק שורש כ"ב · רשד"ם ח"ד סי' צ"ו ק"ח וקמ"ה · דברי ריבות סי' ת' לע"ש סי' ס · אם יש בהם קדימה כשעשאן אפותיקי ח"מ סי' קי"ז · תרומות שער מ"ג · תשובות רמב"ן סי' ס"א · צריך ראיה ברורה ועדים ברורים שאותו החפץ דוקא היה אז בידו רשד"ם ח"ד סי' ק"ח · הר"ן פ"ט דכתובות דף תקי"נ ע"ב הר"ן פ"י דכתובות דף תק"ב ע"ב · מהר"ם טראני ח"א ר"ל ראובן לוה משמעון וקנה צמר ואח"כ לוה מלוי ועשה בגדים מהצמר ומשכן קנת מהם ללוי בחובו ולשניהם כתב דאנא

תמונה ארבעה וספרים :

מטה עיין אדם מיטו דר · אדם אוס זרע :

מטה עיין אין אדם נוקף · סכינה לא ירדה ·

מטה עיין אסל כסכת ויום טוב · ארוכות המטה וספודין :
כות ורחה סלה · דסה דרך סס · ותוכח מסלום · סלסול
מן הלד תרי · מטורה מכן ככפיית המטה · מלדיק את עלמו · עססין
מים · כודר מן המטה · סוכה סמוכה על כרעי מטה · ספרים וסמוסי
דפרסה. אינס מייכים כמס · קריאת סמע הקוראה על מטתו · רבי
עיין כתובות · סומר אכס פטור · ספודין וארוכות המטה · תפי סמוך ·

מטה שיש עליה מעות או אפילו אין עליה עתה והיו עליה
בין השמשות אסור לטלטלם דסנו דאתקצאי לבין
השמשות איתקצאי לכוליה יומא (שבת מ״ד ודלא כר׳ הרי״ף
פ״נ דשבת דף קי״ח ע״א ורמב״ם וכ״כ ר׳ ירוחם בח״נ שכן
עיקר) והוא הדין לכל הבר תיתר שמונח עליו איסור אבל
אם אין עליה עתה מעות וגם לא היו עליה בין השמשות
מותר לטלטלה אפילו ייחדה למעות והניחה עליו מבעוד יום
ויש אוסרים ביחד לכך והניח בהם אעפ״י שסלקן מבע״י טור
בשם ר״ת ולכן אסור לטלטל כיס של מעות אעפ״י שהוציא
ממנו המעות מבעוד יום אא״כ עשת כומעשה שפתחו סלמטת
וסלקו מן היחוד וכן נוהגין) הנהות מיימוניות פכ״ה מהלכות
שבת) מיחו לצורך גופו ולצורך מקומו מותר וכן בכיס התפור
בבגד הואיל ועקר הבגד עומד ללבוש אם הוציא המעות
משם מותר ללבוש הבגד דהכיס בטל אצלו אבל אם שכח בו
מעות מותר לטלטל הבגד דלא אמרינן דכל הבגד נעשה
בסיס למעות הואיל ואין המעות על עיקר הבגד אבל אין
ללבשו בשבת חיישינן שמא יצא בו כדלעיל סימן ש״א (כ״ד)
ועי״ל סימן רס״ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו · ש״ע
א״ח סימן ש״י סעיף ד׳ ועיין הרי״ף ור״ן פרק נ׳ דשבת דף
קי״ח ועיין משנה דמוכני פי״ח דכלים : נסים לדבר אסור ·

מטה של אשת אין מניחין ברחוב עיין אסת אין מניחין מטתס

מטה של מת אין מניחין ברחוב בחש״מ שלא להרגיל
ההספר ושל נשים לעולם מפני הכבוד משנה ת׳ פ״ג
דמ״ק הרי״ף ור״ן שם במשנה דף שכ״ח ע״ב · ש״ע י״ד סימן
ת״א סעיף א׳ אין מניחין את המטה ברחוב בחול המועד שלא
להרגיל את התספד שאסור להרגיל את ההספד בחולו של
מועד (משנה דמ״ק דף כ״ז ע״א) אלא לכבוד תלמיד חכם
(נמקי יוסף שם) לפיכך אין מוליכין המת לבין הקברו בחש״מ
עד שיהיה כל הקבר מתוקן ומזומן :

מטה של מת נושאיו פטורים מק״ש ומתפילה ומן התפילין
ומכל מצות האמורות בתורה וסדר הולכת המת עד
מקום הקבר ש״ע י״ד סי׳ שנ״ח ודין מנהג צאת הנשים אחר
המטה ויש למנוע מלצאת נשים לבית הקברות שם הרי״ף
ומשנה פ״ג דברכות דף י״ג ע״ב · טמאי המסס ·

מטה של מת עיין ארון המת · בן סעולם הכא ·

מטה של פרקים אסור להחזירה ולהחזיקה ואם תקע חייב
חטאת ואם היא דרכה להיות רפויה מותר לפתחילה
ובלבד שלא יהדק וכום של פרקים מותר לפרקו ולהחזירו
בשבת (טור ור׳ ירוחם בשם ר׳ פרץ בפ״ד) ויש מי שאוסר
שדין הכום כדין המטה (טור בשם הר״ם מרוטנבורק והגה״ה
בו בסוף ה׳ שבת) ואם דרכו להיות מהודק אף על גב דעכשיו
רפוי אסור מיימוני פ׳ כ״ת והנהות אשירי ותלבו ובן נראה
בדברי הטור · שלחן ערוך א״ח סימן ש״ג סעיף ד׳ · הרי״ף ור״ן
פ״ג דשבת דף קי״ח ע״ב :

מטה של ת״ח המספר אחריה נופל בגהינם הרי״ף ור״י
פ״ג דברכות דף י״ג ע״ב : בן העולם הכא · מתים
אין מוליכין סס · סוסה אין מסקין דקיב כהי :

מטה של ת״ת כיצד כל שאין תחתיה אלא סנדלים בימות
החמה ומנעלים בימות הגשמים ושל עמי הארצות
דומה לאוצר פלוס בלוס כמו עיסה בלוסה פ״פ כר״ל גרוס
דף ע״ו ר״ל מעורבת ממינים הרבה כ״ב פ״נ דף נ״ח הרי״ף
ועי׳ פ״ג דכ״ב דף קצ״א ע״א · סוסס

מטונף בריש ר״ה ופרש״י ממשאך שאתה בא לחטיל
עלינו אני משיבך תשובה וכן פירש רש״י ותוספות

בזבחים דף ל״ב ע״ב ועי״ש פלוי גם׳ לשהר״יקארו עלהליכות
עולם יבין שמועה דף ק״א ע״א :

מטות מסרגין בחולו של מועד אבל אין מפשילין חבלים
בתחילה · מסרגין פירוש הוא כעין ארינה אלא
שבסריגה יש אריות בין חוט לחוט ש״ע א״ח סימן תקמ״א
סעיף ב׳ · משנה הרי״ף ור״ן פרק א׳ דמ״ק דף שפ״ד ע״א :

מטטרון אפקוהו ומחיוהו שיתין פולסי דנורא חגיגה
פ״ב דף ט״ו · משום שנתן פתחון פה לאלישע
אחר לטעות בו משום שראהו יושב וכותב זכותן של ישראל
שעה אחת לחשוב ששתי רשויות הן : אחר קצץ בנטיעות מאי
היא חזא מטטרון דאיתיהיבא ליה רשותא למיתב למכתב
זכותא דישראל אמר גמירי וכו׳ אמרי ליה מ״ט כי חזיתיה
לא קמת מקמיה איתיהיבא ליה רשותא למימחק זכותא דאחר
יצאתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר וכתבו
תוספות דמחיוהו למטטרון להודיע ל״ו לאחר שאין יכולת
למטטרון יותר מאחריני · ועיין רצוף אהבה סימן קר״ו
נמירי דאין :

מטטרון עיין · פסוק זה סר ·

מטיבותיה דמר אמרינן ביה טובה מנזיהותיה דמר לא
אמרינן בה ולא חדא פי׳ אם היה מר נמתווכח
עמנו ומקשה ומתרים נגדנו לא היינו יודעים נגדך דבר כך
אמרו רב כהנא ורב ספרא לרמי בר חמא מטיבותיה פירש
מחמת שאתה טוב ועניו ומודה לנו אומרים בה הרבה נחיותיה
לשון המדבר בקושי ובחוקה לשון נותא דאריא סנהדרין פ״ת
דף מ״א · פגע בהם ושאל מהם דבר אחד בגמרא דסנהדרין
שהיו לומדים בבית רבה והשיבו לו והוא אמר להם אי רבי
אמריתו בה טובא אמריתו בה פי׳ ששוכח אותם והם השיבו
מטיבותיה דמר וכו׳ :

מטילי אימה על הציבור שלא לשם שמים אין להם
חלק לעולם הבא רמב״ם פרק ג׳ מה׳ תשובה :
נהינס אס · כל ישראל יש להם :

מטיל ואזיל דקלא בישא נבי קינא הסרכי סרכי פי׳ בטלים
ואינם עושים פרי כלו׳ דרך דקל רע לגדל אצל אילן
סרק. וכן דרך הריקים להיות יחד · והערוך ערך סרך גרס
סרכי כדל״ת · ב״ק פ״ח דף צ״ב · ואמרינן התם דבר זה
כתוב בתורה שנוי בנביאים ומשולש בכתובים ותנן במתניתין
ותנינא בברייתא · כתוב בתורה וילך עשו אל ישמעאל שנוי
בנביאים דכתיב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויהיו עמו
משולש בכתובים דכתיב כל עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה
לו תנן במתניתין כל המחובר לטמא טמא כל המחובר לטהור
טהור ותנינא בברייתא רבי אליעזר אומר לא לחנם הלך
זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו פי׳ קינא דסרכי אילן
סרק לשון גברא דשרכא בטל וכתבו תוספות משולש בכתובי
אין זה פסוק בכל התורה ושמא בספר בן סירא הוא כל
המחובר לטמא מתניתין היא במסכת כלים פרק טבעת אדם :
לא לחנם :

מטיל לים אעפ״י שמטיב משל איש אחר מחשיבין על
כלם כפי משאם נ״י בפ הגזל ומאכיל בסוף הגמרא
על משנת הגוזל את השדה ונטלוה מס קין ומי שמציל עצמו
בממון חברו ובפקדון עי״ש · ש״ע ח״מ ס״ס ש״פ ·

מטיל מום · זכור לאברהם · א״ס · מטיל מום בבכור דאסור
נאם מטיל בו מום אינו נסחט על אותו מום סמב׳ הרא״ם
בפ׳ כל פסולי המוקדשים. נבי הרי ליסמי גרב פפא ז״ל ולא ידענא טעמא
מאי דבכל תורס הות ואסטר דאע״ג דאיסור הטלת מום הוי דאורייתא
מה מפיגו באכל בחותו מום כוי מדרבנן ועיין ברא״ם פ״פ לא תאכל
כל תועבה דכרא״ם מדבריו דהכל אסור מדאורייתא ועיין במום דבכורות
דף ל״ד ר״ם ות״ת מכמבו דבהיא דספרי אסמכתא היא · בר״ב תרמא
דרבנן אות סע״ט · ועיין מה שרשמתי לעיל דף מ״א ע״ב על דברי
הרא״ם הנ״ · עוד כתב הרב א״ר אות סע״ב מטיל מום בקדשים
בזמן הזה דעת רש״י ז״ל פ״ק דע״ז דף י״ג אהא דתניא אין מקדישי׳
בזמן הזה ז״ל ס״ע דהוי מטיל מום גמור ואסור מעיס כל מום לא יהיה
בו בזמן סבה״מ קיים דקרינן ביה תמים יהיה לרצון להקריב אבל השתא
נראה כבעל מום הוא ולא אסור מדאורייתא אבל דעת הרמב״ם פ״א דב׳
איסורי מזבח דין ז׳ דאסור מדאורייתא אלא שאינו לוקה ע״כ דברי א״ר
ועיין

להחליף הפרוטות לפי המנין ושמעון טוען שיתן לו לפי מה שהן שוין עתה עיין שם דתלה הדין כפי המקום שנמצאים בו יש מקום שהזהב קונה את הכסף והנחושת קונה את הזהב ואת הכסף והמטלטלים קונים הכל ולהיות כי מעשה זה היה במצרים דהכי הוא פסק דהפרוטות הטובות אשר משך קנה אותם אבל הפסולות לא קנה אותם במשיכה ושניהם יכולים לחזור בהם ויכול ראובן לומ' לו תן לי כפי חשבון של עכשיו או תן לי מה שנשאר מהדינר שהרי לא משך אלא מקצת ואין לו אצלו פרוטות אלא חלק מהדינר ואין כאן חשש רבית כלל שהרי מקח אחר הוא זה ויתן לו כפי מה ששוה עתה או יחזיר לו מותר הדינר שלו זהב או כסף והדין ישתנה כפי השתנות המקום רדב"ז תשובה קע"א ועיין סי' קפ"ו דמחלק בין מקח וממכר להלואה · עיין ח"י"ף פ"ד דב"ם דף צ"ג ע"א ועיין ש"ע ח"ם סי' ר"ג סעיף ח' :

מטבע הלוה לחבירו : מטבע המלוה : מטבע מזוייף :

מטבע שנפסל קונין בו פ' הזהב מעות רעות קונות את היפות אסימון וכו' · רמב"ם פ"ו מה' מכירה · ח"מ וב"י סי' קצ"ה ור"נ ולע"ש · בלשון חיוב מתני משפטי שמואל סי' ל"ו ומ"א : מטבע אין :

מטבע · זכור לאברהם · א"ח · הרב חקרי לב י"ד סי' ק"ח חקר אי מטבע של איסורי הנאה שנתערב בכמה מטבעות היתר יש לו ביטול כדקי"ל בכל יבש ביבש דחד בתרי בטיל או דילמא חשיב ולא בטיל ואחר שהאריך שם ובסי' ק"ט העלה דבטיל כדין יבש ביבש והוקא לדידן דקי"ל כפסק הש"ע בי"ד סי' ק"י דדבר שבמנין נ"כ בטל ברוב אך לדעת רבני אשכנז שפסקו דדבר שבמנין לא בטיל א"כ מטבע איסור לא גרע מדבר שבמנין ולא בטיל · יעש"ש · ולענין המטבעות שיש צלם כוכבים ע"ו אם מותר להסתכל בהם ולהסתחר בהם הר"ב בתי כהונה בכ"י נדד לאסור להסתחר והרב כ"ד י"ד סי' ע"ד התיר להסתכל בהם · ועוד חזי מאי עמא דבר :

מטה אהרן נגנז עיין רמב"ם פ"ד מה' בית הבחירה :

ארון הקודש אם : ארון מסמס :

מטה אסור ליתן תחתיה תבשיל או משקין מפני שרוח רע שורה עליהם ויש סכנה באכלו · הרי"ף והר"ן פ"ב דע"ז דף שנ"ט ע"א · רמב"ם פי"ב מה' רוצח · ש"ע י"ד סי' קי"ו · שבות יעקב ח"ב תשו' ק"ה אוכלים ומשקין תחת המטה אין כאן איסור בדיעבד וכן הוכיח מסוגיית הגמרא והר"ח לאינך הנזכרים שם :

מטה ארמית אין לישב עליה א"ד לא תנני בלא ק"ש א"ד דלא תיסב גיורא א"ד ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא פ' ערבי פסחים דף קי"ב ומקצתו בברכות דף ט' והיא א' מג' דברים שאמר רבא לבניו בברכות פ"ק דף ח' :

ארכעה דברים לוה : בית הכנסת : בשר אל :

מטה ביום טוב · עיין אבל בשבת ויום טוב :

מטה בין צפון לדרום טעם נאה לתת מטתו בין צפון לדרום זהר פ' אמור ק"ח · מטה שישן בה עם אשתו צריך שתהיה בין צפון לדרום כלומר שיהיה ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום וטעמא שהשכינה במזרח או במערב לבוש וש"ע א"ח סימן ג' וס"ס ר"מ · הרמ"ע מפאנו תשו' ג' · הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ד' ע"ב · שלטי גבורים שם אות ו' · אהבת עולם דף מ"ט על לשון רש"י המתחיל מטתו בין צפון לדרום רצוף אהבה סימן ו' על התוספות כל הנותן מטתו בין צפון לדרום · כנסת הגדולה א"ח דף צ"ח ע"א · שירי כנסת הגדולה א"ח דף קל"ח ע"ב והיא השמטה דשייכא להלכות ברכות סימן ג' על מה שאמרו במסכת ברכות אבא בנימין אומר כל ימי הייתי מצטער על מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום והביא רבינו בעל הטורים בסימן ג' ושם כתבתי בזה במהדורא ראשונה ושגירת שמעתי בשם הרמב"ן כי אין הדברים כמשמען אלא שהוא רמז על התשמיש וכו' ושוב הראו לי שכתב כן בעל ראשית חכמה בשער הקדושה פי"ז שער שנית כי ידוע כל איש שנולד ממטה קדושה יהיה לעולם פתי וכו' · בנים זכרים : כל ימי הייתי :

מטה בשבת מציעין מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת משנה הרי"ף ור"ן פ"ט דשבת דף קמ"א ע"ב משנה ג' פט"ו דשבת · רמב"ם פכ"ג מה' שבת :

קפול בגדים :

מטה בשבת עיין · אבל בשבת ויום טוב ·

מטה חישן תחתיה בסוכה אם היא גבוהה עשרה טפחים לא יצא משנה א' פ"ב דסוכה · ש"ע א"ח סימן תרכ"ז דצריך לישב תחת אויר הסוכה דנמצא אהל מפסיק בינו לבין הסוכה ועיקר מצות סוכה אכילה שתיה שינה ועיין ר"ת אף על פי שיש לה גג טפח צריך גם כן שתהיה גבוה עשרה טפחים דאז היא חשובה אהל לבטל אהל הסוכה שעל ידה וכמ"ש במשנה ג' פ"ק אע"ג דלענין שאר דברים אהל טפח מקרי אהל וכדלעיל משנה ט' וי"א וכעין זה פירש הר"ן לפי דרכו · ועיין הרי"ף ור"ן ריש פרק ב' דסוכה דף ש"ם ע"ב :

סדין פירס ·

מטה וכל דיני טומאתה ושאר דינים פי"ח ופי"ט דכלים ומשנה א' פי"ו · רמב"ם פכ"ו מה' כלים :

מטה וכפייתה באבל ודיניה ש"ע י"ד סי' שפ"ז ועכשיו לא נהגו בכפיית המטה אע"ג דתניא בברייתא לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בבית וכתבו התוס' הטעם משום דאמרינן בירושלמי דמ"ק הישן בפונדק אינו חייב בכפיית המטה ש"א יאמרו חרש הוא ובזמן הזה שנוים מצויים בינינו ועבדים ושפחות מצויים חזרו הבתים להיותם כפונדק ע"כ כ"כ נ"י בסנהדרין פכ"ג דף רע"ב ע"ב · הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ח ע"א · ודף שצ"ח ע"א ועכשו לא נהגו משום שדרים בין הגוים למען לא יאמרו שהוא מכשף שם בשלטי הגבורים בשם הרא"ש · רדב"ז בתשו' ס"ב הפיכת הטאפיטי בבית האבל הוא במקום כפיית המטה · אבל חייב בכפיית המטה (מ"ק דף ט"ז ע"א מדתני בר קפרא וכו') ובשעת שינה ואכילה יושב על מטה כפויה (הרמב"ן בסת"ה ממימרא דרב יהודא אמר רב וכו' שם דף ט"ז ע"ב) אבל כל היום אינו יושב על מטה כפויה אלא ע"ג קרקע וכן המנחמים אינם רשאים לישב אלא ע"ג קרקע סעיף ב' עכשיו לא נהגו בכפיית המטה מפני שיאמרו הגוים שהוא מכשפות ועוד שאין המטות שלנו עשויות כמטות שלהן כדי שיהיה ניכר בהם כפייה (טור בשם אביו הרא"ש ועיין שלטי גבורים פ"ג דמ"ק דף שצ"ח ע"א אות ה' שהוא כתב ב"י בשם ר"י שנהגו להפוך הכר והכסת ומ"ע דיב"ש והחק הבית) :

מטה נכפייתה עיין · אבל חייב בכפיית · דעת דיוקני · [illegible] בכפיית המטה · מנחמים אינם רשאים :

זכור לאברהם · א"ח · הרב ברכ"י סימן שפ"ז הביא [illegible] [illegible] [illegible] דעכשיו לא נהגו [illegible] ע"ג קרקע כמ"ש האחרו' ובפרט בדורות הללו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ע"כ · ובסוף [illegible] כתבו' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על מטתם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] למעלה [illegible] כתב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ח"א סי' ק"ח [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ע"ש · [illegible] הרב ברכ"י [illegible] דעתו דעת עליון [illegible] סימן קכ"ב · וכיון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

מטה חבמי מהודר שבה לדרך רעה עיין · מס אלגות :

תשובת · [illegible] ועמרים :

מטה מיטמאת ומיטהרת אברים · משנה ט' פי"ח דכלים · רמב"ם פכ"ו מה' כלים :

מטה משפט גר שהוא יתום בדבור אחר עובר על חמשה לאוין עיין · לאוין [illegible] :

מטה משפט היינו מקבל שוחד על מנת להטות אחרים בדין עיין · [illegible] [illegible] ועמרים :

מטה משפט עיין · [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Digitized by Google

מטבעות כיצד נוהגים לענין פרעון ביוקרא וזולא ודאי אם כתב בשטר סך מטבע פלוני ישלם לו צריך לשלם לו בין הוקרו בין הוזלו כיון שהוא באחריות הלוה עד שעת פרעון וכו שכתב מהר"ם אלשיך סי' ע"ט ואף שראיתו אינה מוכרחת כלל מ"מ מביא ראיה מצד אחד מסוגיית הגמרא והפוסקים גם אם הלוה לו עשרים שהיו שוים אז כל ר"ט ה' חתיכות והוזלו עד ד' חתיכות צריך לשלם לו כ"ה רטי"ן וכן אם הוקרו עד ו' חתיכות משלם רק ששה עשר רטי"ן כיון שכתב לו לשלם לו כך וכך חתיכות · אבל אם הלוהו סתם איכא דעות מחולקים בין הפוסקים מ"מ קשה הדבר להוציא מיד מוחזק · אם פירש לשלם לו כמו אותו מטבע שהלוה כגון שהלוה לו עשרים רטי"ן וכתב בפירוש שישלם ג"כ כמו אותן רטי"ן צריך לשלם לו אף אם הוקרו יותר מחומש אפילו זילו דהפירות ואין כאן אסור רבית כמו שיש לו אחד מן המטבעות וגם יצא השער שמותר ללות סאה בסאה כדאיתא בי"ד סימן קס"ב וגם היכא שכבר יצא השער מותר ללוות סאה ואפילו בדינר זהב שרי כה"ג וכדאיתא בתשו' מעשה חייא סי' י"ז ומהרימ"ץ סימן ל"ג · רדב"ז קפ"ד · תשובות בני שמואל סימן מ"ט מהרי"ט ראני ח"ב י"ד סימן מ' פסקי מהרא"י סימן נ"ד פסק דאפילו דינר זהב בדינר זהב מותר ללוות בזמן הזה וכן פסק רמ"א בש"ע סימן קס"ב בהגה סעיף א' ושאר תשובות אחרונים כי כל כה"ג רהוי רבית דרבנן להקהל שומעין ולא אמרינן בזה ספיקא דממונא לקולא לנתבע כיון דהתחייב לו בודאי רק מכח ריבית דרבנן אתינן עלה אלינן להקל · וכל שכן היכא דאיכא דינא דמלכותא כיצד ישלמו חובותם פשיטא דדינא דמלכותא דינא ולא הוי ריבית כמ"ש בתשובת ר"ם אלשיך ובתשובת מהר"א ששון סימן קנ"ג וכן הכריע בשפתי כהן בסוף סימן ע"ד בח"מ ס"ק כ"ח ובי"ד בש"ך סימן קס"ה ס"ק ח' וכן נראה לי עיקר ועיין תשובת חוט השני סימן מ"ד תשו' דברי נועם סימן כ"ד. תשו' הגאונים סימן צ"ב וסימן קס"ח ותשובה מהרש"ך ח"ב סימן ק"א ותשו' לחם רב סימן יו"ד ומהר"ם גלאנטי סימן כ"ז ודברי ריבות סימן ת"ח :

מטבעות העולים והיורדין עיין · כסף סתם · כתובה ונכייתה ודינה מהר"ם גלנטי סי' ו' · מהרד"י סרלאי אה"ע ס' ·

מחייב מעות לחברו ולא פרעו בזמנו · מטבע סלוס לחברו · מטבע מסלוס עליו · מטבע חברו נשתמש בו בלא ידיעתו · מכר חפץ לחברו בי"ג · תנאות סתם כתוב בכתובה · מעות שלח לחברו לקנות לו סחורה מעמד שלשתן וזיכוי אין דין בפס מהרד"ם כבן ח"א כ"ח · מקח וממכר ודיכוי בפס מפסט לדק ע"ב · מטבע זה מהרד"ם גלאנטי כ"ו · מקיים בעל כרמו · עסק נעשה בעיר אחת ונכתב בעיר אחרת . ערבים שנים כל אחד מהרד"ם כבן ח"ב קנ"ו · פרעון באחריות סלוס · קאמביו סאומר · סולם. במעות חברו בפס רמד"ם ח"מ רכ"ב · שותפים נשתתפו שניהם · שותפים שנשתלו לכיס : שותפים שלפס הסילו לכיס מכר בית · זכור לאברהם · ח"ס · ועיין עוד כה"ג י"ד סימן קס"ב וקס"ה ופ"ת סי' ע"ד · מפר"ם סלוי ח"מ סי' ל"נ מפר"י כבן סי' ע' · פ"מ ח"ב סי' ל"ז · תשב"ץ בחוט המשולש ס"א סי' טו"ב דבר משה ח"ג וסימן ד' . לחם רב סי' י"ג וק"ד · מהרימ"ס י"ד סימן ע"ד · מי למנחת סי' ל"ח · כתי כסונס ח"ב סי' כ"ס · סימנס מקובלת קמה על דף ל"ג ע"ב · מפפס לדק ח"ג סי' פ"ב · פרח סוען ח"מ כלל ד' סי' ח' · שלחן גבוה י"ד סי' קס"ה ס"ק כ' · סמם לרקס י"ד סימן י"ב · חוות דעת סי' קס"ס ס"ק ח' :

מטבעות פוסקין עליהן עיין · סחורה פוסקין : קאמביו סאומר :

מטבע חברו נשתמש בו בלא ידיעתו והוסיפו או פחתו רשד"ם ח"ב סימן רכ"ב :

מטבע · חסירת כדי אונאה אסור לקיימה ועד כמה ודינה משנה וגמרא דפרק הזהב · רמב"ם פ"ו מהלכות גניבה · ח"מ ולע"ש סימן רכ"ז : ב"מ פ"ד דף נ"ב אר"א יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו · עיין הרי"ף וב"י פרק ד' דב"מ דף צ"ז ע"ב כל דיניה · תקנות רלינו גרשון כלפסו :

מטבע מדינה עיין כסף לורי · כסף קלות :

מטבע מזוייף · ראובן תובע משמעון פרעת לי סך מעות ונתת לי בתוכם מטבע מזוייף והרי הוא לפניך ושמעון משיב נתתי לך מעות טובים וזה המטבע מזוייף איני יודע אם הוא ממעות שלי בלל · ישבע שמעון דלא ידע בשום אף באחד מהמטבעות ויפטר דוגמא מה שבא בהגה ש"ע ח"מ סימן רל"ב סעיף י"ח גבי טבעת שקנה א' מחבירו ומצאו בו בדיל ואינו מאמינו נשבע שלא ידע ונפטר · תנוך בית יהודה תשובה ק"ז · ולא דמי לאומר איני יודע אם פרעתיך דצריך שמעון לפורעו וה"נ שמעון יתן לראובן מטבע טוב דראובן יקבל בתורת שנתן לו זה המטבע דהתם כיון דידע דלוה ודאי עליה רמיא לזכור אם פרע אבל במידי דלא הוה ליה לידע ולהעלו' כשבו שיש בהם מטבע מזוייף ישבע שמעון כדכתיבנ' מטבע הלוס לחבירו · מעות מזוייפים :

מטבע . נעשה דמים באחר הר"ן פ"ו דשבועות דף ש"כ ע"ב :

מטבע נקנה באגב ר"ל אגב קרקע נ"י פ"ט דב"ב דף רל"ד ע"א · פ' הזהב ופ' הגוזל בתרא כי הא דר"ב פפא הוה מסיק תריסר אלפי זוזי וכו' אקנינהו לרב שמואל אגב אסיפא דביתא · רמב"ם פ"ו מה' מכירה · ופ"ג מה' שלוחין ח"מ ולע"ש סי' ר"נ · ב"י אה"ע סי' ס"ו · פסקי ריקאנאטי סי' שצ"ח · רשד"ם ח"ד סי' ש"ט וש"פ · אמנם צריך להביא ראיה שהיה לו אותו מטבע · רשד"ם ח"ד סי' ש"ט · ח"מ ולע"ש סי' ר"נ · אם כתב כל כך זהובים מנכסי או משלי מהני · רשד"ם ח"ד סי' כ"ט · הרי"ף פ"ד דב"מ דף צ"ד ע"א · עיין הרי"ף פ"ט דב"ב ונ"י דף רל"נ ע"ב : מטבע אין נקנה בחליפין :

מטבע סתם כתוב בשטר ויוצאין הרבה מטבעות נותן מהגרוע · ב"י מח"מ סי' מ"ב : שטר אין מפרש בו סוס מטבע :

מטבע עיין אדרכון · אומן שומר שכר · אוסר · אמה כלים עורך · אסס כמה יולאה וכמה · בקת עשר · גזילה חוזרת בעינים גרים · גר שגזל כגיותו · דינא דמלכותא · דינר · דמים · דרכמון · דרי שלא זהב · זוז ודינר · זקוקים אם הם לכנים או שחורים · חלוף מטבעות מטבע דבבל גרמא · ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לעבוד מכת · כבר ססים · כסף מדינה · כסף לורי · כתב המלך מחם הלורם · מחייב מעות לחבירו ולא פרעו בזמנו · מטבע עיין חוס · מכר חפץ לחבירו בי"נ · מלוה על מטבע · מנה משקל · מעה · מעות · מעות סתם כתוב בכתובה · מקח וממכר ודיניו בפס מפסט לדק ע"ב · מקיז דם ואוכל · נפס רעה מקרי · נר לחבדלה · עסק נעשה בעיר אחת ונכתב בעיר אחרת · פונדיון · פרוטה · פרעון חובו · לפרנים כהנו · קנין סודר ודיניו · רבי מנחם · רבי נקרה · שותפות סתם · סטר אין מפורש בו סוס מטבע · סטר כתוב בו חשבון סתם · שכיב מרע לוס לתת לזה סך לבנים · שולחני ודיניו · שליח לגבות חובו · בפס הר"ס סרלאי ח"ב קנ"ב מי סגנב מטבע אחד ורולה לתת לו מטבע אחר · שלפס דברים שלו · שקל · תרעומת ים :

מטבע עיין חוט השני סי' צ"ז באורך ענין ביאור מדרת המטבעות והמשקלות :

מטבע צורי · עיין כסף לורי · כסף קלוב :

מטבע של ירושלים ושל אברהם ב"ק פ"ט דף צ"ז · איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אחד וירושלים מצד אחד · ואיזהו מטבע של אברהם זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחד פירש"י דוד ושלמה כתיב מצד אחד ומצד שני כתוב ירושלם עיר הקדש · זבחור ובתולה יצחק ורבקה וכן כתבו תוס' שהיה כתוב על המטבע כך ולא שהיה בה צורת זקן וזקנה מכאן ובחור ובתולה מכאן שאין לעשות צורת אדם ובב"ר פ' לך לך פרשה ל"ח אמרו מטבע של יהושע היה עליה שור מכאן וראם מכאן ומטבע של דוד היה עליה מקל ותרמיל מכאן ומגדל מכאן · ומטבע של מרדכי שק ואפר מכאן ועטרת זהב מכאן ובפרקי ר' אליעזר סוף פ' נ' מטבע של מרדכי מרדכי מכאן ואסתר מכאן:

זכור לאברהם ח"א · ועיין מ"ס המפרשים על דברי התוס' הנ' ובפרט עיין עיין יעקב שם · מהרלב"ח כתובות פ' לך לך · מקום שמואל דף כ"ו ע"ד · מקראי קדש למהרא"ח דף ס"ד ע"א · יד יוסף ע"מקן דף ס"ח ע"ב · ולתנין מטבעות ושקלי א"י עיין כפתור ופרח פ' ס"ו · עלות פינים מכולדותים דף קע"א · הרב יעב"ץ בס' נרכות שמים דף כ"ט :

מטבע שנפסל באתרא דסני הוי טבעא ובאתרא דלא סני הוי פירא · ראובן נתן דינר לשמעון ולקח בו פרוטות והיו בהם פרוטות פסולות להוצאה והתנה שכל מה שלא יוכל להוציא שיחזירם אליו ובין כך ובין כך הוזלו הפרוטות קרוב לשליש והכריזו עליהן והן כעת רוצה ראובן להחליף

הראשון ולא פרע בזמנו ואח"כ עלה השער דבין אם רתבעו בין אם לא תבעו רחייב לתת לו כשער שעת חיוב רהפרעון ע"ש ובמחבר עצמו רמ"ג ע"ד הכסף הנתון ביתר מכדי רמיז לזמן דלדעת הרי"ף והרמב"ם בכל גוונא אסור משום אבק רי[illegible]"ש ומעשה חייא י"ז והרש"ך ח"א ק"ן ור"ל ובקונטרים אהרן מח"ב סימן ד' וח' ופני משה צ"ו והרי"ט ח"א ע"ד וח"ב כ"ח ס"ו ומ"ז ורדב"ז קע"א ולחם רב סימן י"ד והר"ש הלוי י"ד ס"ו ובח"ם ל"ג וג' ותורת אמת ומ"ס ובשו"ת [illegible] הב"ח י"ו ובתשובות לקט הקמח ק"ה אם יגזור ה' שיצאו לדפוס תמצא פרטי וסעיפי דין זה והדומה לו בדור לפניך וערוך כשלחן ערוך · מהרר"ש כהן ח"א ק"ן ר"ל עליית וירידת המטבעות וענין גביית כתובה ועיין מהרר"י טראני סימן [illegible] ס"ז וס"ח ובחלק א' ע"ר ופרח מטה אהרן חלק א' קב"א ודרכי נועם ס"א ערות ביהוסף מ"ת ומהרח"ש סימן מ"ו · מהרר"ש כהן ח"א צ"ח ראובן היה חייב לשמעון חמשת אלפים לבנים ושמעון היה חייב ללוי הסך ההוא עצמו ואמר לו רצונך שיתנם לך ראובן במקום פלוני ויכתוב שטר של קאמבי"ו היינו שטר של חליפין אמר לו הן מיד הלך שמעון אצל ראובן וספר לו דברי לוי ונתרצה אחר כך שלח לוי שליח לראובן ונתן בידו שטר של מאה גרוש"ים שהיו שוים אז חמשים לבנים כאחד וקודם שהגיע השטר למקום הפרעון הורידו הגרוש"ים לערך מ' לבנים ושותפו של ראובן לא רצה לפרוע השטר ועכשו לוי חוזר על ראובן ושמעון בזה צריך לידע מנהג הסוחרים אי אזלי בתר קבלת השטר ואם כן אין הדין עם לוי או בתר הגעת השטר למקום הפרעון ואם כן הדין עמו · מהרר"ש כהן חלק ב' קנ"ח שטר שכתוב בו שנת השמ"ח שהיו שוים הגרוש"ים לערך כך וגם בשעת הפרעון שוים לערך ההוא והחייב טוען שהחוב לא נעשה כ"א בשנת השמ"ט שהיו אז שוים לערך תותן טעם למה הקדימו השטר והעדים מעידים כדבריו ובעל השטר אומר שלא נכתב כי אם בזמנו הרי זה זוכה שטרו ואחר כך ישעון הלוה עליו · רשד"ם ח"מ צ"א מלוה נתחייב לו הלוה להשלים לו פרעון חובו בארץ אחרת שאז היו שם המטבעות בירידה ולא השלים לפרעו עד שעלו מאר הרי זה פטור מלפרעו שם · מהרר"ש כהן חלק ב' צ"ט יצא קול בעיר שהמלך צוה להוריד המטבע ולוה שכבר הגיע זמנו לפרוע הביא מעותיו לב"ד כדי שיזכו בהם למלוה שלא היה אז בעיר ואחר חדש ימים או יותר הורידו המטבע מה ששה עשר וההפסד מוטל על המלוה · הרש"ך ד' לקט הקמח אה"ע דף קכ"ג ע"ד ראובן שדך בתו לשמעון ונדר לו כ"ב אלפים לבנים שבזמן ההוא היו שוים ק"ך לבנים כל גרו"ש ובעת כניסתה לחופה ירד המטבע וראובן טוען שאם נדר כ"ב אלפים היה בעבור שהיה שוה הגרו"ש ק"ך ורוצה ליתן אותן בערך זה ושמעון טוען שאינו רוצה לקבל הגרו"ש אלא לפי ערך הזמן ההוא שנכנסין לחופה כדרך שכך קבלו כל הראשונים שנשת[illegible] בזמן ההוא שהיה שוה הגרו"ש ק"ך ואם לא שיחזיר לו [illegible]יו ויתבטלו השדוכין העלה שהדין עם שמעון וחייב ראו[illegible] לתת הסך שנתחייב בגרו"ש לערך מה ששוים בעת כניסתם לחופה ולא יפחות לו ערכם שתחתן מתחייב בכתובה שאם פחתו פחתו לו ואם היום או למחר שתבא האשה לידי גבית וערך המעות יפחתו מערך שהושמו בכתובה שהוא יתחייב לפורען כפי הערך שהיו שוים בשעת הנישואין ומאחר שהדין כן פשיט לן דינא אחרינא בחזרת הדרוגות שודאי אם ראובן לא ירצה להשלים את חקו באסור דאין שמעון נקרא החוזר בו וחייב ראובן לחזור לו אפילו בישא דירקא מאחר כי מצד ראובן באה חזרת שמעון ועי"ש בקונטרים אחרון מח"ב סימן ח' ובביאורים שלי פרשתי דברי הרב שהכל תלוי באופן כתיבת השטר של חיוב הכ"ב אלפים לבנים ואם באמת החיוב הוא כתוב בל כך גרו"ש שעולים כ"ב אלף לבנים הדין עם שמעון וחייב ליתן לו ראובן כ"כ גרו"ש בכ"ב אלף לבנים כפי מה ששוה בשעת הנישואין אכן אם החיוב היה סתם כ"ב אלפים לבנים ולא הוזכר שם גרו"ש יכול ראובן לומר אני לא נתחייבתי לעולם אלא בסך זה שהיה ביד יכולתי בשעת השדוכין אם מעט ואם הרבה תקבלנו מידי ותכנוס את בתי ולא

רתכתוב לה בכתובתה אלא כ"ב אלפים לבנים כמו שהיו שוין בשעת השדוכין ומי זה אמר שאני אוסיף בנתינתי לך כדי שתוסיף אתה בכתובה לבתי והאחרים שנתנו אין מהם ראיה כי כל איש יכול להוסיף בחפצו אך לא לגרוע מזה שאמרתי דהיינו כ"ב אלפים ולכך לא הזכרתי בשטר לומר שהם עולים כ"ב גרו"ש לפי שלעולם לא היה דעתי על חיוב גרו"ש כי אם על סכום הלבנים ע"ש כי לדעתי הוא חלוק אמיתי כמ"ש בארוכה ע"ש · מהררי"ט ח"א ע"ד לקט הקמח אה"ע דף קמ"ב ע"ד כתובה נכתב בה סכום הכתובה והנדוניא והתוספת בסכום אלף פרחי זהב בזמן שהיה שוה כל זהוב מ' וזה מהמטבע הנחות באותו הזמן בעיר ההיא ויהי כי ארכו לה הימים ואחרי מות בעלה שבאה לגבות כתובתה היה שוה הזהוב ההוא ק"י וזה והורה ששורת הדין נותנת לזכות האשה שתגבה אלף זהובים כדמי שיוויים היום ואם הוסיפו הוסיפו לה חכתה בתוספת ההוא ושאין כח להפקיע זכות האשה ובעלי חובות אך אם היו עושים תקנה לכתחילה להתפרע כזמנו של שטר המוכיח עליו ערך הזהוב כמה היה שוה באותו זמן והודיע שם מדת רבנו והר"ם אלשיך שדעתם היה לחובת האשה ובפרט במקום שיש תקנה ע"ש ואודו עיניך וח"ב כ"ח מ"ז ומ"ח והרש"ך ח"א ק"ן ור"ל וקונטרים אחרן מח"ב ד' וח' מוהרח"ש ס"ו פני משה ח"ב צ"ו ולחם רב י"ד הרי"ט ל"ג וק"ט רדב"ז קמ"ד קע"א וקפ"ז ודרכי נועם מ"א ערות ביהוסף מ"ה · מהריט"ץ ק"ט לקט הקמח אה"ע דף קנ"ה ע"ר אלמנה באה לגבות כתובתה שכתוב בה מהכניסה כ"ב זהובים שוה כל זהוב סתם מ' וזה היורשים רוצים ליתן לה סך זהוב הנוהגים בזמן הפרעון ע"ש ומ"ש בס' ל"ג שנכתב לעיל ומ"ש בשם פני משה צ"ו עיין שם שאר פוסקים דשקלי וטרו בענין זה והרדב"ז קמ"ז דהעלה דמאחר שכתוב בשטר או בכתובה שנתן או שהכניסה מעות בעין לא יוכל לסלקם בדבר הצריך שומא ע"ש וסימן קפ"ו · פני משה ח"ב צ"ו לקט הקמח אה"ע דף קמ"ז ע"ב מבאר דין אלמנה שבאה לגבות כתובה שכתוב בה סתם הנדונים כ"ב זהובים וכן הנדוניא סתם וכן התוספת וכשבא לסכום הכל כתב שהם סך הכל מאה זהובים שהם שמונה אלפים זה ועתה בעת הפרעון שוה הזהוב לערך ק"ך זוזים שנמצא שעולה סך הק' זהובים י"ב אלף וזו העלה לזכות האלמנה והבעל חוב שיתפרעו או מאה זהובים שלמים או אם פורעים להם זוזים שיתנו להם י"ב אלף זה או משלטלים כדי שיוויין אך שהיה כתוב בכל הפרשיה זוזים ונתן טעם לדבריו שמה שהזהוב שוה עתה יותר אינו מחמת שנתייקר הזהוב אלא מפאת גרעון הזוזים ותמצא שמה שאז היה שוה הזהוב פ"ו היה מפני חשיבות הזוזים ומשקלן אך עכשו ע"י שחופתתו במשקלן ונכנס ברהם תערובת הנחשת יותר הוזלו א"כ הק"ך זוז של עכשיו אינם עולים כ"א פ' מזמן הקדום ואינו בדין שתפסיד האשה או המלוה על הסוחר ושם ביאר שהורדת ועליית המטבעות כל שאינו מגזירת המלך כ"א מחמת הסוחרים או המון העם שהם מתנגדים במטבעות פעם להעלותם ופעם להורידם לאו כל כמיניהו לומר דינא דמלכותא עיין שם מנהג קוסטאנטינא שעושים פשר והרש"ך ח"א ק"ן ור"ל ובקונטרים אחרון מחלק ב' ז' וח' והר"ש הלוי בי"ד ט"ז וח"ם ל"ג וג' ובתשובה שלי ורשד"ם י"ד קע"ז ורכ"ד וח"מ ע"ה וריט"ץ י"ד ק"ט ול"ג מוהרי"ט ח"א ע"ד וח"ב כ"ה ומ"ז ח' ותולדת אמת נכתב לעיל בהלכות רבית לחם רב סימן י"ד וקצ"ח ורדב"ז קע"א וקפ"ז מעשה חייא י"ז תשובות בית חדש י"ו ועדות ביהוסף סימן מ"ה וגנת וורדים ב"ד סימן ה' ו' ודרכי נועם כ"ד · הגהות מהר"ר נא"ל על ש"ע ח"מ סימן ע"ד ס"ק ב' ג' על ענין מטבעות עולים ויורדים · מוהרח"ש בספרו תורת חיים חלק ב' סימן ל"ה שותפים שהתנו שבעת החלוקה יקח כל אחד מה שהוציא בקרן חצים גרו"ש ערך ק"ן לבנים וחצים מרודים בין שיעלו בין שירדו מלתא יתירתא אי לטפויי אתא מצינו להרשב"א תשובות חלוקות נראה שהחיא רתשובת שאין להלך ברמיונות אינה מהרשב"א כיון דתנאי רתנאה דבין יעלו סמיך אמרודים עליהם קאי והסכמת שני המאורות הגדולים על זה · שבות יעקב ח"ב תשו' קע"ה בדין שנוי

מטבעות

באין בזה ממטבעא נמוכ לפשר כפי הוראות הראשונים ע"ש
וכ"כ ח"א בכלל ג"ט ק"ג רש"ס ח"מ כ"ח הרשד"ך ח"נ קצ"ח
וקונטרס אמרון מה"ב ז' וח' וכה"א ק"ן נ"ב והרי"ט ח"א
ע"ד ות"ב ב"ב ס"ג נס"ח וכפ"ס ת"כ א"ו וכשו"ת כ"ח
משכנתא וזה כתבתי שם בשם הר"ש חלוה ט"ו . ובחלק זה
סימן ז' ח"מ שם נ' בשטר הטבה שכתוב בו שראובן מכר
בית לשמעון בסך שלשים גרוש שהם אלף לבנים ותנה בעת
החנה והחשבת היו שוין הכ' גרוש' אלף ות"ר לבנים העלה
שהיה סך הראוי שיטול שמעון גרוש' בסך אלף ות"ר לבנים
לפי שהיה מכר הבית נמוך וחלוט ובלא זה יכול הוא לומר
אני טוב לך שאך הטוב והישר לפשר ביניהם ויתרצה שמעון
באלף וש' לבנים כי זה משפט של שלום ע"ש והרשד"ך הוא
נ"ג וקי"א הכ"ל ח"א ע' וק"ן . לחם רב תשו' י"ז האומן מכר
מתנה לשמעון הקף דמן הסחורה בסלוס בשער ובעת התנאי
היו המעות לערך ש' לבנים הזהוב ובעת הפרעון היו לערך
ק"ד נתוכבת עם ר"ב א' שהורה ארחם שכתוב בשטר מיפרע
לו לבנים צריך לפרוע לו לערך לבנים שהמים יוצאים במטבע
המלך ונפרעת הלבנים שהיו עוברים בזמן ההלואה או שוים
ושמעון המתכר חולק עמו ותולה הדבר במנהג המקום
עיקר ובמיר הדין ועוד אפר אם כתוב בשטר לבנים יפים
ושובים ודין יד בעל השטר על התחתונה . עיין לחם רב
תשו' י"ג ע"ב . לחם רב תשו' ר"א האומן לוה מעות משמעון
לזמנו לו ובזמן הפרעון הוצרך חלוה ראובן כדי שירית רח
שמעון והזמן דתפשר עמו בדרך הכשר ולקחין לו מעורת
מאז ועד חדש כ"ב לבנים בכ"ב גרוש' לערך שנים לבנים
הגרוש' כמבואר שם וקנה אחר כך עלת מטבע הגרוש' לערך
סיו לבנים העלה שלהיות הדבר כדרך הכשר של מקח וממכר
ראובן יפרע לשמעון התוספת תוצא והוא אפי' אפשר
שלא לבא לפני ב"ד ולקחת זמן ב"ד שלשים יום ולפי כך לא
יגבה אותם מלוי דהוא ריבית דאגר נטר ואסור ע"ש ודרב"ז
נ"א : עיין לחם רב תשו' י"ג ראובן ושמעון שכנו מתגרי הנפ
שהיה חוב ללוי בלבנים לערך נ' גרושים והוציאום לצורך
עצמם ועלה הגרושים לערך ק"ל ובאים לשלם הראוה פנים
לכאן ולכאן וביאר דין פריעת החובות בשינוי עליה וירידת
המטבעות ופשרות גאוני סלוניק"י מכל אלו העניינים מאחר
כי הדין ספק וספק ויש צדדים לכאן ולכאן והפשרה היא
משפט של שלום ובנדון זה העלה שראובן ושמעון יפרעו
החמשה אלף לבנים בלבנים טובים כמו שהיו בזמן שקבלו
אותם ולא מלבנים הרעים שהם עכשיו שהוא נרוש' בסך
לבנים ע"ש ועיין מ"ש לעיל בסימן ק"ח . ורשד"ם ח"א
רפ"א והרשד"ך ח"ב . ומעשה חייא י"ז . אמרינן בפרק נושך
תביאו תרי"ף סוף פרק אתמר נשך רב אחוה דינרי מבריתיה
דרבי חייא ואייקר אתא לקמיה דר' חייא א"ל זיל הב ליה
דינרין טבין ותקלים וכו' פירוש תוספ' ת"ה משום ריבית ופי'
בתקנו ר"ל ניקיה אין התוקר והזול תלוי בהם אלא הכל תלוי
במעות . הכסף שהתחלו להשמן הרבה מדינר זה מטבע הלים
מטבע יקבל : עיין ראובן הלוה לשמעון מאת כפולות זהב
שוים בזמן ההלואה שלשים לבנים לאחד והיום גזר השר
שלעתיד לבא כל הכפולות זהב יוציאו בכל מדינותיו לערך
שלשים . ואי' לבנים לא' ונשאל השואל עתה שהוסיפו על
המטבע אם הלוה יחזיר למלוה מאה כפולות אם יש חשש
ריבית בזה אם לאו : תשו' פשיטא לן דהלוה יחזיר למלוה
מאה כפולות זהב כמו שהלוהו ותמה האביעה בזה
מצוה ואין כאן חשש אפילו אבק רבית . עיין מהרד"ם סוראני
ח"ב מ"ד עליית וירידת המטבעות . מהרד"ם צאלאנטי ס"ב
מי שנדר לתת לחתנו ר' אלפים לבנים לערך ק"ך
לבנים וכן עשה ואחר כך הוסיף הפרח וערך ק"ד לבנים
אין לו לכתוב בכתובה לבנים כ"א כ"ב פרחים זהב כמו שהיו
עוברים ושבים בשעת מתן מעות ואם רצה להכיר לבנים
הראשונים יכתוב שהיו נותנים מקדמת דנא : מהרד"ם
גאלאנטי ז' שותפים שנשתתפו בזמן שהיה שוים הגרוש'
ק"ך לבנים ובזמן שבאים לחלוק אינם שוים כי אם פ' יטול
כל א' בבתחלה ואחר כך יחלוקו . רשד"ם יו"ד רכ"ט ראובן
שלח קצת סחורות לשמעון וכתב לו שימכרם וישלח לו

המעות ושמעון מכר הסחורות וקבל קצת גרושים שהיו אז
שוים לערך מ"ח לבנים והוציאם לצרכו ושוב בשעה שבא
לפרעם עלו לערך חמשים הרי זה משלם לו לערך שקבלם
משעה שהוציאם לצרכו דעשה נגזלן עליהם וה"ה אם בא
לעשות תשובה ע"ש שטוחר לו ליתן זולתו לקבל דאין בזה
משום אסור רבית . ועיין בהרדב"ם ח"ב דף קנ"א דברי
ריבות ח"א בענין עליית וירידת המטבעות . מהר"ש כהן
ח"א פ"ב המלוה לחבירו גרושים בגרושים בזמן שהיה
שוה כל אחד לערך צ' לבנים אחד . כך נתן הספק שיחזיר
אותם מ' לבנים בלבד . דההפסד חוזר על המלוה והרד"ך
למלוה גרושים בערך הזהבים וחוזר ע"ש סימן קי"א וזמן
כתב בנו שמואל סימן מ"ט ומהרשד"ם חולק בחושן
משפט סימן ע"ה ע"ש וביו"ד סימן קע"ז ומהר"א בן חיים ח"א
ס"ס ק"ד . מהרד"ם כוקח"א ע"ב שטר שכתוב בו נתחייב
האומן לפרוע לשמעון סך ת"ל גרושים יפים ונתחייל לפרע
המטבע גרושים מוחרין מזה או שוים לערך נ' לבני ובשעת
הפרעון עלו לששים הרי זה משלם לו כ"א אלף ות"ש
לבנים במטבע גרושים לערך שעלו עיין תורת אמת סימן
קנ"ט . מהרד"ם כהן ח"א ק"א לוי נתחייב לפרוע לשמעון
אלף לבנים בכל קח גרושים או בזקא"ס כאשר יעבור
לזמן הפרעון שהיה לפורים והנה עכשיו פוחים והזהב ר"א
נתפרע ואז היו הגרושים שוים לערך מאה לבנים ושוב ירדו
לערך שמונים הרי זה חייב לפורעם לערך שמונים ואם עד
עיין מהרד"ם אלשיך סימן ע"ט קט"ז ומהרשד"ם יו"ד סי' רכ"ד
מהר"ש כהן ח"ב קין ה"ל עליית וירידת המטבעות ולענין
גבוית כתובה ועיין מהרד"ם אה"ע סימן ב"ה ה' מ"ז וסי'ת
מהר"ש כהן ח"ב י"א מלוה מתכוון בעד פלוני על ידי ערב
שהיה במקום פלוני וירדו המעות במקום המלוה ונמצא
בזמן הפרעון במקום הערב מרוצה ליפרע ממנו ועי' ב' רקם
הקמח יו"ד דף נ"ד ע"ב . פנים חדשות יו"ד דף ט"ז ע"ב
תורת אמת קנ"ג בדין דינא דמלכותא דאזל מטבעות ועיין
מהרד"ם אה"ע סימן ב' . תורת אמת קנ"ג ראובן מכר יתנות
לשמעון בעד י"ב אלפים לבנים ונתן לו מאה זהובים ושוב
שמעון נתרצה לחזור ולמסור לראובן כל זמן שיתן י"ב אלפים
לבנים בלי שום תוספת וחסרון ובא ראובן ליתנם לו בזמן
שעלה הזהוב לערך ק"כ לבנים ושמעון אומר תן לי מאה
זהובים כמו שנתתי לך או סך לבנים שתוכל ליקח בהם
מאה זהובים הדין עמו ע"ש ומהרשד"ם יו"ד סימן קע"ז .
מהרד"י טראני מ' צ"ת המוכר סחורה לחבירו ופסק עמו ליתן
לו מטבע ידוע לזמן פלוני בין יעלה בין ירד ונשבע ע"ז הלוה
על זה ועלה המטבע הרי זה חייב לשלם וי"א שיחלוקו ועי"ל
במהר"א בן חיים ח"ב סימן כ"א . ולענין ממון אי דיינינן
קולא לתובע חומרא לנתבע ועיין בבני שמואל . מהרד"ש
א"ה כ' כתובה שכתוב בה סך לבנים ובזמן הנישואין היו
שוין כל ס' זהוב אחד ואחר כך פחתו משקלם ובזמן הפרעון
שוים כל ק"כ זהוב א' כפי הדין הרי זה משלם כפי חשבון
מטבע ראשון וכפי משקלו . לקט הקמח יו"ד דף נ"ד סוף ע"ד
פנים חדשות דף פ"ז ע"א . מהרד"ם א"ה צ"ב נכאי של
דמי קדשים שהיה קונה ופורע לזמנים ובזמן ירידת המטבע
תובעים ממנו כל החוב בבת אחת אין הדין עמהם ועיין לקט
הקמח יו"ד דף נ"ה ע"א פנים חדשות דף מ"ז ע"א . מהרימ"ץ
תשו' ל"נ הביאו לקט הקמח דף מ"ז ע"ד שער המטבעות
שעלה בדבר מלך שלטון סדר הפרעון בהם ביארו נחלקו
לכמה חלוקות והפרש שיש בדבר כשכתוב בשטר הוב' כפי
מאה דינרי זהב או אריות דאז חייב לפרוע הסכום היוצא
של גרושים או דינרים ולית בית משום רבית כלל ואפילו
מכר לו פרקמטיא ואם כתב בשטר מאה דינרים לערך מאה
חתיכות יפרע לו מאה פעמים ס' חתיכות בלי תוספ' ומגרעת
כלל ואם כתב בהו דינרים סולטאנים שוה כל דינר מה"ת חזה
ליה כאילו כתב בו מאה דינרים סתם ויד בעל השטר על
התחתונה לא שנא בהלואה ולא שנא בפרקמטיא אינו נותן
לו אלא כשיעור זמן הפרעון משום דאנא אמינא דלהכי סתם
למיסר כמו שיהיו שוים בזמן הפרעון וניסא דהכי התנו . ופי'
ושם ביאר דין אם הגיע זמן הפרעון והיה החוב בשער
הראשון

סימן קס"ח. ועל מה שכתב הטור י"ד סימן קס"א ואם הוסיפו עליו יותר מן החומש יפרע לו ממטבע חדש וכו' תוספות אסור קנ"ג. והרי"ף וה"ה פ"ט דב"ק דף ל"ז ע"א ש"ע ח"מ סימן ע"ד סעיף ו' המלוה את חבירו על המטבע ונפסל (לשון הרמב"ם פ"ד מהלכות מלוה ולוה דין י"ב כשמרא דשמואל והרמב"ן שלח רב נחמן ספ"ק דף צ"ז ע"א דקיימא לן כרב הלכה כשמואל וכתב נחמן בריבי וכן הוא סברת כל הפוסקים תוך פרש"י ועיין בסמ"ע ופי' הה שכשפסל המלוה דין פירות שקבעו להם דמים הן מעות על סמך מטבע היוצא הוא מלוה ע"ל להשימות הצורה הוא מסחר דאפסקיא אם היתה הלואת פירות לשלם לו פירות ורא במטבע זהו על המטבע ורא אמר תמיכה שמם וכ"כ מן ההלכות והטור עי' בענין צאחר והביאו הרמב"ח בחנה וכ"כ הרב המגיד שם בשם רש"י ותוספות והרשב"א) אם יכול להוציאו במדינה אחרת יש לו דרך באותה מדינה נותן לו מטבע שהלכה ואומר לו לך והוציאו במקום פלוני ואם אין לו דרך לשם אורש לו דרך להשתמש והמלכיות מקפידות שמחפשין על מי שמוליך מטבע הנפסל (טור) נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה. והיינו בשעת פרעון תנן בכתובה וכתב מהר"ר נ"ע שם ס"ק ד' הפורע מעות לחבירו ולאחר זמן אי יוסיפו זהר המקבל ואם שמצא בהם טעות מוציאים עיין בשו"ת הרא"ש סימן ס' ועיין שם ע"ה שצריך לשלם הדמים כמו שהיו שוים בשעת הוצאתן והיינו בשעת עשיית העסק או ההלואה אעפ"י שגזר המלך על שווי המטבעות וכן כתב אדרבי ח"מ ח"ש דשך דף [illegible] הגה וכל זה שהתנה ליתן לו מעות והוא הדין אם התנה מטבע הרב המגיד שם וכ"כ מכ"ח) אבל אם לא התנה כלום נותן לו מטבע שהלוהו בכל ענין ואם התנה ליתן לו מעות היוצאין בהוצאה הדין ליתן לו מעות היוצאין בכל ענין (מרדכי פרק המקבל קס"א) ואם תקן המלך כיצד ישלמו החובים דינא דמלכותא דינא וכפי מה שתקן ישלם (מרדכי שם בשם ר"י וכ"ה בהגהות הרא"ש כלל ק"ח סי' א' ב') עיין לקמן סימן שס"ט בדין דינא דמלכותא ועיין ב"י סימן קס"ה מדינים אלו כתב הב"ח בשם מהרש"ל היכא דהלוה לו לזמן ידוע ונפסל לאחר הזמן וזה לא שילם לו בזמנו פשיטא ששלם לו מטבע חדשה ואם המעות שהלוה הוא בעין יש בו פלוגתא המגיד משנה פ"ד מהלכות מלוה ולוה ס"ל דצריך לשלם מטבע היוצא והמרדכי פ' הגוזל ס"ל דאומר לו הרי שלך לפניך [illegible] בשם דרכי משה ועיין בש"ך:

מטבע המלוה עליו : מטבע שנפסל :

מטבע המלוה עליו והוסיפו עליו לענין רבית ש"ע י"ד קס"ח. או נפסל - מהר"י מטראני ח"ב ס"ג ג"ה בדין המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו. רשד"ם ח"מ ע"ח דש"ך ח"א קי"א אדרבי ח"ח ח"מ. הרי"ף ות"י פ"ט דב"ק דף ל"ז ע"א וע"ב ש"ע י"ד סימן קס"ה המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו על משקלו (בע"א דרבא מרב חסדא ונפשה בפ"ק דף צ"ו ופירש"י המלוה את חברו שום פרקמטיא על המטבע שקצץ לו מעות והטור העתיק המלוה לחברו סכום מטבע) אם הוזלו הפירות מחמת התוספת מנכה לו שיעור התוספת ואפילו הוסיפו עליו כל שהוא ואם לא הוזלו מחמת התוספת אינו מנכה לו אלא נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה (מימרא דרב אשי שם) בד"ה כשהוסיפו עליו עד חמישיתו כגון שהיה משקלו ארבעה ועשוהו חמשה. אבל אם הוסיפו עליו יותר על חמישיתו מנכה לו כל התוספת (שם מימרא דעביד רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע וכו' ופרא והא דמשום רב חסדא דנותן לו מטבע היוצא באותה שעה דבהוסיפו חומש אין שבח לענין נסבא בחשבון הפרק והא דמשמיה הצורף הרא"ש) אף על פי שלא הוזלו הפירות הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם פרק ד' מהלכות מלוה ולוה וכ"כ מ"ח בחלק ח' וה"ה למלוה על המטבע ופחתו עליו הגה ועיין בח"מ סימן ע"ד איסת יוכל להחזיר המטבע שהלוה לו אף על גב דנפסלה ואם הוזלו הפירות מחמת המטבע החדשה ולא הוסיפו עליה נותן לו ממטבע החדשה וגמרינן והיינו שעשו מטבע חדשה ולא ידענו אם הוסיפו אם פחתו [illegible] אומנים זכרים דבקיאי להם בכך במטיחן לפי

תוכים או הערכאות הממונים על כך (ב"י בשם ס"ה) ואם גזר המלך שכל מי שיפרע יפרע ממטבע חדשה הולכים אחר מדת המלך דדינא דמלכותא דינא ואין בהם רבית משום רבית ולא משום איסור גזל (ב"י בשם הרמב"ן):

דינא דמלכותא : דינר כדינר . מטבע מלוה לחברו . מטבע שנפסל : מלוה על מטבע :

מטבע - מרדכי ח"מ וש"ע סימן ר"צ הרא"ש כלל ק"נ ס"א. מישרים נתיב א"ד חלק ג'. הריב"ש סי' קצ"ג תשובות הגאונים סימן קס"ח :

מטבעות העולים והיורדים בארצות שאנו ע"פ גזרת מלך כ"א שהסוחרים והמון העם הם המעלים והמורידים אין זה נקרא דינא דמלכותא עיין כתובה וגביית ממכר בשם פני משה חלק ב' צ"ו ע"ש לענין רבית. עיין הרדב"ז תשו' קפ"ט ראובן שהוציא שטר חוב על שמעון איך חייב לו תיק זהובים שהם לערך ששים פרוטות דהזהוב לזמן שנה אי התנה עמו שלא יפרע לו כ"א במטבע זה"ב המוציאה והנה עיתה בעת הפרעון קרה מקרה שעלה הזהוב ויש קצת סוחרים שקונים הזהוב בס"א פרוטות אך מתגברת אותם שמקבלים אותו אלא בס' פרוטות ואם מבעלי חובות פורעים לערך ס' פרוטות ומנה: הוא רכשהזהוב קונין אותו הסוחרים וההולכים לשערים קונין אותו בס' פרוטות אבל סוחרי הארץ הזאת אינם מקבלים אותו אלא בנ"ט פרוטות וכשקונים הסוחרים בס"א פרוטות אנשי העיר קונים אותו בס' פרוטות וראובן טוען שיתן לו לערך ס' פרוטות מפורש בשטרו ושמעון טוען שמאחר שיש סוחרים שקונים אותו בס"א אינו רוצה לפרוע לו כ"א לערך ס"א פרוטות משום חשש רבית. הוכיח והעלה בנדון זה שיפרע לו שמעון הזהוב לערך ס' פרוטות כל דינר כאשר כתוב בשטרו ושאין כאן חשש רבית וע"ש מה שחילק בין אי הוי דרך מקח וממכר או אי הוי דרך הלואה וכמה הלכתא גברוותא דנפקי מתחתם בהאי דינא ע"ש ועיין סימן קע"א. ועיין כל הפוסקים שרשמתי בערך משכנתא וזה דרכי נועם כ"ד ראובן שלוה משמעון בשטר מאה גרוש אריות ונתחייב לפורעם לו מהיום ועד משך שנה פרעון גמור בכ"כ גרוש' אריות והנה הארי היה שוה בשעת הלואה ערך זול ובשעת הפרעון עלה ערכו יותר ונשתנה מה יהיה משפטו ואופן הפרעון כדי שלא יהיה בו אבק רבית למלוה ולא גזל ללוה. נשא ונתן בראיות הפוסקים והעלה דמאחר שכתוב שהפרעון יהיה בכ"כ אריות כפי ואנן חזינן דהוי פירות שלא יפרע לו כי אם בדקדוק גמרין באופן שלא יגיע נזק למלוה ולא אסור אבק רבית דשערו קצבת האריות כפי מה שמוכר בדיואן במנין המעות שנרגן באותו זמן וכו' ע"ש. ואם בשטר הפרעון שכתוב גרוש אריות בפירוש נכתב בשבועה לפרוע סך אריות בין יעלו בין ירדו מחמת חומר השבועה דאי לפשר ביניהם ואם השבועה סתם ולא פירש בין אם יעלו וירדו אמרינן דלא מסיק אדעתיה והוה כשבועת בטעות ואין ראוי למלוה להכניס עצמו בספק אבק רבית במקום עשית ולא חלות להכשיל את חברו ועיין מהרי"ט ח"א סי' ע"ד וקט"ו וח"ב י"ד סימן ט"ה בענין שכירות הבתים אם השכיר בכך לפנים בחודש מסך שהיה שוה באותו זמן ק"ך לפנים הגרוש ואחר כך יצא מטבע חדש לערך ק"ל הגרוש דינו שתפרע כל זמן לפי זמנו אא"כ פירש או אם הורידו שכירות הבתים בעלי המטבע ע"ש ורשד"ם י"ד ע"ה ורכ"ד והרדב"ז קע"א וקפ"ז והריטב"א ר"נ וקי"ט הר"ש הלוי ל"ג ראובן שנתחייב לשמעון בשטר ועדים ע"ש נוסחו לפרוע לו חוב בטיר לשכם ולא יעבור ואם יעבור שהוא מתחייב לפרוע מהמעות שיעברו באותו זמן בלי שום גמגום וטענה הנה שם ביאר הבדיל אם יש פתאום זה אסמכתא ואם יש בו משום חשש רבית כיון שבזמן הפרעון הוסיף צאת המלך ירידת המעות מעשה מטבע חדש ועוד מה שהיה כתוב בסוף השטר וז"ל מוסכם שהפרעון הנזכר יהיה לר"ח אדר א' הבא אם התנאי חודש וזאת שנכתב בסוף השטר שיהיה הפרעון בחדש אדר אם נשאר התנאי הראשון במקומו שאם יעבור ולא יפרע בט"ו משבט [illegible] שאותם המעות שיעברו בזמן הפרעון והעלה

ראין

Digitized by Google

[illegible] הקרא [illegible] מחשבותם לא [illegible] בעוכר
ושונה [illegible] לא שנה בעבורת אעלך שמחשבתו עשתה פירות
[illegible] העבירה אין הקב״ה מצרפה בין שאינו עין מיסף
עליה, ע״ז שאם חשב בה ועשתה מחשבתו פירות [illegible]
הקב״ה למעשה משום דכתיב למען תפוש [illegible] שלשת
עבר ושנה :

מחשבה רעה עיין [illegible] סוכה [illegible]

מחשבה רעה צריכה כפרה עיין [illegible] סנהדרין :

מחשבות שלשה פוסלין את הקרבן מחשבת שנוי השם מחשבת המקום מחשבת הזמן רמב״ם פרק [illegible] מהלכות פסולי המוקדשין :

מחשבה [illegible] פוסלת [illegible] מחשבה [illegible]

מחשבת [illegible] עד [illegible] כמצותו משנה ג׳ פרק ב׳ דזבחים ופירושו [illegible]

מחשבת חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו [illegible] כרת משנה ב׳ וג׳ פרק ב׳ דזבחים :

מחשיכין על התחום בשבת או ב״ט לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין [illegible] וכל דבר שאדם יכול לעשותו בשבת [illegible] דשבת · עיין סוף משנה ג׳ רמב״ם פרק כ״ד [illegible] שבת שלחן ערוך אורח חיים סימן ש״ז דש״ז · ויכול לומר לחבירו שיחשיך פרי שיביא לו ויכול לומר לו לך למקום פלוני לסחור ואם לא תמצא במקום פלוני לך למקום פלוני [illegible] קח במאתים ובלבד שלא [illegible] ומחשיכין על התחום להביא בהמה היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה כרייתא בשבת דף קנ״א לגירסת הספרים שהביאו התוספות שם אבל הרי״ף [illegible] אין מחשיכין על התחום להביא בהמה · הרי״ף וב״י [illegible] פכ״ב דשבת דף קס״ז ע״א · ש״ע א״ח סימן ש״ז סעיף א׳ :

[illegible] מותר לספור :

מחתה [illegible] עליה [illegible] שמותר לטלטלו לפנות בו הוק או צואה [illegible] עליה נ״כ [illegible] עצים [illegible] אסורים בטלטול [illegible] המחתה כמו שהיא [illegible] שהיה המותר חשוב מדבר האסור (טור [illegible] דאביי [illegible] התוספות בשם ר״ת) אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר ההיתר בטל אצלו ואסור לטלטלו וטעם ההיתר [illegible] אפילו אי [illegible] למקום המחתה כמו שנתבאר לעיל סימן ש״ח) ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה [illegible] במקומם ויטול המחתה · וכן אם יכול לנער [illegible] לחוד [illegible] אבל אם [illegible] ויותר [illegible] הרי״ף [illegible] דשבת [illegible] :

מחתה של קטרת של כל יום ויום שחוקים בת הנחלים [illegible] יומא [illegible] בקלפי דף מ״ד · משנה [illegible] דיומא · רמב״ם [illegible] :

[illegible] סימן ו׳ :

מחתך [illegible] רמב״ם פ״א מהלכות שבת [illegible] דשבת [illegible] ע״א · מנהר דאשי [illegible] :

מחתרת · עיין [illegible] :

מטבע אין בו פיסן [illegible] ע״ב · ודף ע״ש [illegible] פירושסימניו [illegible] להוצאה [illegible] מהלכות אבידה [illegible] ש״ע ח״מ סימן, רס״ב עיין משנה [illegible] דבים :

[illegible] סימן [illegible] ח״כ ע״ח [illegible] :

מטבע אין בכלל רק מטבע כסף ואפילו זהב טבוע ומאופן דינרי זהב [illegible] בכל [illegible] משמעו שבועות

[illegible] ר״ע · רמב״ם פרק ד׳ [illegible] ורבינו [illegible] חולקים [illegible] הרי״ף [illegible] עיין בב״י ח״מ סימן ר״ג :

מטבע [illegible]

מטבע אין לחשב אלא [illegible] בשעת פרעון ח״מ סימן ע״ד :

מטבע אין מוסיפין עליו יותר משתות [illegible] דב״ב דף ר״ו ע״ב שולחן ערוך חושן משפט סימן [illegible] :

מטבע אין נקנה בחליפין משנה ר פ״ק דקידושין ר״ע [illegible] משנה [illegible] דב״מ [illegible] שם דף צ״ט ע״ב [illegible] עיין [illegible] חליפין שם [illegible] שם ע״ב משנה ד׳ דקדושין ר״ע · גמרא [illegible] ע״א [illegible] משנה ד׳ [illegible] ש״ע [illegible] קנה אגב קרקע [illegible] דב״ב דף [illegible] מטבע אינו קונה ואינו נקנה בחליפין [illegible] ע״א ח״מ סימן קכ״ג ור״ג · רמב״ם פ״ו [illegible] ח״מ סימן קצ״ת [illegible] סימן [illegible] רשד״ם ח״ד [illegible] לע״ש סימן קכ״ז קצ״ח ור״צ · רב פפא דסבר דנקנה ה״ה ביה בהזהב [illegible] · אי משתעבר ח״מ ולע״ש סימן [illegible] מהרד״ם [illegible] אין המטבע נקנה בחליפין · משנה הרי״ף [illegible] ריש פרק ד׳ [illegible] ע״ב ש״ע ח״מ סי״ג סעיף ג׳ אבל המטבעות [illegible] של זהב (כתב ה״ה דהוא מחלוקת בין הגאונים [illegible] כזה [illegible] דמטבע זהב הוי כפירי לכל מילי [illegible] והרי״ף ז״ל שם דף צ״ג ע״א [illegible]) או של נחשת הרי כולם כנגד [illegible] מהם כדמי מטלטלין לא קנה [illegible] נעשה קנין · ואף במטבע [illegible] מניח הרדב״ז ח״ב סימן ל״ב וכ״כ [illegible] סימן [illegible] · בני חיי על טור ח״מ בהגהות הטור [illegible] בספרו תורת חיים חלק ב׳ סימן כ״א

[illegible] המטבע · דמים [illegible] · כסף [illegible] כל מטבע · מטבע [illegible] · מטבע [illegible] קנין · [illegible] קנין · [illegible] · מתנה כדיא [illegible] בספרו [illegible] כ״ס ·

מטבע אם מותר לחלות לישראל חברו רי״א [illegible] עשרים דינרים על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו כשיבוא בשלום כ״ד דינרים ריב״ש סימן ש״ח מהרד״ם אלשיך ל״ט : אחריות ספינה :

מטבע במטבע ודיניו לענין קנות זה את זה משנה תמרא [illegible] פרק הזהב זה הכלל כל המעולה ויותר שבמטבעות קנה חברו רמב״ם פ״ו מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן ר״ג : מטבע [illegible] :

מטבע גזל לחברו ונפסלה או הוסיפו עליו משנה דפרק הגוזל עצים · רשד״ם חלק ד׳ סימן צ״ב :

גזלה חוזרת כעיניה :

מטבע הוסיפו עיין [illegible] :

מטבע הכריתו צריכה בקיאות גדולה ונהגו שלחני חייב אפי׳ בתנם ח״מ ולע״ש [illegible] תשר הרא״ש בכלל ק״ב · שולחני ודיניו :

מטבע הלוה לחברו ונפסל או הוסיפו נפחתו עליו פרק הגוזל עצים המלוה לחברו וכו׳ רמב״ם פ״ד מהלכות מלוה ולוה · תשובת הגאונים סימן קפ״ח · ח״מ סימן ע״ר [illegible] יורה דעה סימן קס״ה · הרא״ש כלל צ״א סימן נ׳ · [illegible] א׳ וכו׳ · הריב״ש סימן קצ״ז · תשבת אלשיך סימן [illegible] וקכ״ט · מהר״ם ספאדונה סימן ס״א דברי ריבות סימן ת״ח [illegible] רשד״ם ח״ד סימן ע״ח ות״ב סימן רכ״ד · [illegible] סימן קע״ז חילק בין הלואה למקח תשובת הכהן ח״ב סימן [illegible] ח״א סימן ס״ב ע״ב ק״א · הלוה לו מטבע ידוע [illegible] שכתב לכתובה נותן לו מטבע שתלוהו רמב״ם פ״ו מהלכות אישות תשובות הכהן ח״ב סימן ה״ל · תשר אלשיך [illegible] · אם כתוב מאיזה מטבע איסתי אמרינן דוקא [illegible] רשד״ם ח״ד סימן שס״ז תשובות הכהן ח״ב סימן [illegible] · המלוה [illegible] כספים שהוא דינר זהב ואח״ב עלה לעשרים תשובת גאונים סימן

מחשבה — אינה פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו והפסח והחטאת שלא לשמן במשנה ו׳ פרק ג׳ דזבחים עיין משנה כ׳ פ״ה דפסחים בר״ע ראיה דבקרבן פסח בעינן לשמו שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא :

אין מחשבה · לגבי דברים · מחשבה פוסלת :

מחשבה בעבירה להפקיר ... לא ...

מחשבה הפוסלת בקרבנות ר״ל הבור משנה כ׳ פ״ה דפסחים בתי״ט וגם לענין שליחות יד בפקדון משנה י״ב פ״ג דב״מ בתי״ט · וגם בתי חטאת משנה ד׳ פ״ט דפרה בתי״ט · מחשבה פוסלת בקדשין ש״ע א״ח סימן ל״ח סעיף ח׳ · רשב״ם פו״ג מהלכות פסולי המוקדשין מחשבות הפוסלות בקרבנות שהם שלשה מחשבת שנוי השם והמקום והזמן · כלל נברא למהר״י קארו על הליכות עולם ימין שמועה דף קי״ג ע״א בפרק המפקיד התוס׳ לשלוח יד בפקדון ופתבו תוספו״ה כ מחשבה הוי דבור וכן מחשבת פגול הוי דבור :

מחשבה · פסולה · קרבנות · מפסלין · קרבן · פסח פסולה · ...

קבלה :

מחשבה הפוסלת עיין ... לפיגור :

מחשבה ומעשה ודבור · פתגמות דף ח׳ ע״א אי בתר מחשבה אנו בתר מעשה אזלינן · קדושין דף מ״א ע״ב בסוגיא אי ילפינן חולין מקדשים · שם דף מ״ב ע״ב כ״ש יליף משליחות יד המחשבה הוי כמעשה · שם דף נ״ט ע״א בסופו כל הכלים יורדים לטומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשנוי מעשה מעשה מוציא מידי מעשה · שם דף מ״ב ע״א · חולין דף ד״ב ע״ב בעי רבי יוחנן קטן יש לו מחשבה או לא וכן אי מחשבתו נכרת מתוך מעשיו שם דף ל״ט ע״א · בכורות דף נ״ט ע״א ס״ק דף ב׳ ע״ב · תוספות ד״ה קא מרפויי ארעא דבתר עיקר מלאכה אזלינן · חגיגה דף י׳ ע״א פלוגתא דב״ש וב״ה עולות ושלמים ... עיין (ואפשר דעולה מכפרת על המחשבה ושלמים על המעשה) ראש השנה דף כ״ז ע״ב ומוכח שם אי אזלינן בתר המחשבה א״כ בתשרי נברא העולם וע״ש בתוספות ד״ה כמאן מצלינן מנחות דף ס״ד ע״א בנתכוון לעבירה ועשה מצוה לרבא פטור דאזלינן בתר מעשה ולרבא חייב דאזלינן בתר מחשבה שבת דף ס״ג ע״א ולחושבי שמו אפילו חשב לעשות מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ברכות דף ו׳ ע״ב אי הרהור כדבור דמי ע״ש בסופו · ערובין דף י״ח ע״א אי דו פרצופין נברא ובתוספות ד״ה בשלמא למ״ד · רבה בראשית פרשה ח׳ במחשבה ישראל קודמין · תנוקות יש להם מחשבה הנכרת בתוך מעשיהם משנה ב׳ פ״ד דמעשרות בר״ע ותי״ט בעץ חיים שם ·

מחשבה והכשר היכא צריכים פרק ג׳ דעוקצין · רמב״ם פ״נ מה׳ טומאת אוכלין ; הכשר בעינן לאוכל :

מחשבה ולא הכשר היכא בעינן לה משנה ב׳ פרק ג׳ דעוקצין · רמב״ם פרק נ׳ מה׳ טומאת אוכלין :

הכשר בעינן לאוכל :

מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה מחשבה רעה אין הקב״ה מצרפה למעשה קדושין פ״ק דף מ׳ מחשבה שעושה מעשה הקב״ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה מעשה אין הקב״ה מצרפה למעשה · שבוכתב בעל נח״י הביאו שפתי חכמים בפרשת ויחי דף פ״ט ס׳ ר׳ דאע״ג דדוקא באומות העולם הוא דמצרף מחשבה רעה למעשה וכו׳ היינו דוקא כשחוזר ממחשבתו וניחם על הרעה אשר חשב לעשות · מי שהעלה לבו טינא וחושק באשת איש אם תוכל אשתו לבוא אליו להטעותו באופן שיהא הוא סבור שבא על הערוה שרי וליכא משום בני תמורה ולא משום לא ישתה אדם בכוס זה וכו׳ ועוברא דר׳ חייא בקדושין פרק עשרה יוחסין ומעשה ישי אבי דוד ששמש באשתו במקום שפחתו ותיחו לבוש י״ד סימן קנ״ז סעיף ב׳ ובש״ע · ואפילו אבל קרינן ביה אשה הפרם כדדרש ר״ע על פסוק ואשה הפרם בפרק עשרה יוחסין בקדושין ובמנורת המאור דף י״ד ובדרש״י יש לנו לבחור ברע במעוטו רצה תנוק ואשה דעתם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ערה להבוק שמן

מחשבה ליכא בחרש שוטה וקטן ומעשה איכא משנה ח׳ פ״ג דמכשירין :

מחשבה מבטלת מחשבה משנה ו׳ דפסחים בתי״ט לענין בטול חמץ · מחשבה ליכא בבבלים :

מחשבה מועלת אפילו בדברי תורה פי׳ דאנת הלמודו מזוגותיו של אדם מתוך לשכח התלמודו לשון אחר מחשבה שאדם מחשב כך וכך ואעשה כך וכך ועלה בידו מועלת להשכיח הדבר אפילו לד״ת כגון עד יום בא תיאוביים כך וכך מסכתות שאין מחשבותיו עולין בידו סנהדרין פ״ג דף כ״ו ואם עסוקים לשמה אינה מועלת שם :

מחשבה מועלת להכשיר הפירות לקבל טומאה משנה ה׳ ו׳ ז׳ פ״ג דמכשירין ובר״ע ותי״ט :

מחשבה מפקעת תורת טומאה מן הפתחים משנה ב׳ פ״ז דאהלות וכר״ע ותי״ט :

מחשבה נכרת מתוך מעשה אמרינן אבל מעשה נכרת מתוך מחשבתו לא אמרינן עיין ...

מחשבה עיין ...

מחשבה פוסלת בפרה אדומה משנה ג׳ פרק ד׳ דפרה ובר״ע :

מחשבה פעמים ר״ל דבור משנה דהריוקה פ״ג דב״ק דף צ״א ע״ב המחשב לשלוח יד בפקדון הליכות אלי אות תקי״ח מחשבה מצינו בגמרא דקאמר החושב לעשות כך וכך ופירשו התוספות דבי״ו דף מ״ב החושב דקאמר היינו מדבר החושב לשלוח יד בפקדון וכן מחשבת פגול דהוי על ידי דבור · מחשבה ר״ל דבור :

מחשבה ר״ל דבור בשלשה מקומות עיין מחשבה פוסלת · מחשבה ... :

מחשבה רעה רצון שהמחשבת מצרפה למעשה הליכות אלי אות תקע״ב כתב הרא״ש בתשובה כלל פ״ק דר״ה השנה דהיינו אחר שיתוודה נפרע ממחשבתו וקשיא מעוברא דנתלית רפ״ק דקדושין ותירץ ודלמא מהרהר בע״ז הוה אף שלא רצונו בעבור ע״ז הא אמרינן התם נמי ודלמא על ידי הרהור קפלו באלוק א״ב להודיע עריפא שנת פקחשין ודלמא קפל ע״ז באלוק ורחו קשיא כבלל זה מהא דגרסינן התם וז״ל תנמא מחשבה רעה אי הקב״ה מצרפה למעשה שנאמר און אם ראיתי בלבי וגו׳ מה אני מקים פרי מחשבותם מחשבה שעושה פירות וכו׳ ופריך והכתיב למען תפוס נפשם והוא בע״ז הרי בפירוש אף מחשבה שלא עשה פירות נענש והיינו כפירש״י ... קיום מחשבתו ושמא אפשר דסבר הרא״ש דלפי האמת כדמוקי

עולא

Digitized by Google

קבוע במחצה על מחצה דמי · חולין דף כ"ט ע"א (ותליא אי אפשר לצמצם) שם דף י"א ע"ב תוס' ד"ה ליחוש ע"ש בסופו אי קבוע כמחצה על מחצה · זבחים דף ע"ג · פסחים דף ע"ט הרי שהיו ישראל מחצה טהורים ותליא אי טומאה דחויה בצבור או הותרה בצבור · ובדף פ' ע"א תליא אי שבט אחד איקרי קהל · יומא פ"ד דף ע"ב · ערובין דף ט': ע"ב תוס' ד"ה והלכתא כרב פפא · יבמות דף קי"ט ע"א גבי מחצה זכרים ומחצה נקבות · סנהדרין דף ע"ט ע"א ושייך אי אזלינן בתר רובא · הרי"ף פ"ו דשבת דף קמ"ו ע"ב: הר"ן פ"ב דחולין דף תרע"ח ע"ב · משנה א' פ"ז דשקלים · רמב"ם פ"ג מהלכות שקלים · הליכות אלי אות תקכ"ב מחצה על מחצה אינו כרוב לכ"ע וכתבו התוספות דהיינו רוקא בטומאת אבל בערובין פרוץ כעומד תוספות דערובין דף י"ו ע"ב · עיין תי"ט על משנה ז' פ"ה דתרומות דלרבי יוחנן בסוף פרק הערל מחצה על מחצה בדרבנן שרי ולא בעינן רבייה אלא בראורייתא · כל ספקות :

מחצה למחצה עיין · מעות שנמצאים במקדש · שבלולות אם מוספין לפני מגיד מרופית ב' · רוב הולכים אחריו ·

מחצה עיין הרי"ף פ"ח דב"ב דף רי"ד ע"ב · ופ"ט דף רכ"ט ע"א ההוא דאמר לדביתהו נכסילך ולבניך אמר רב יוסף קנאי פלגא דתניא רבי אומר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו · ש"ע ח"מ סי' רמ"ז סעיף ח' כלל אם · פתלס לאהרן · לאחים כתוב בה בכפר יוסף והילדות כבותיו יחלוקו · רבה ורב יוסף · רב יוסף ואביי :

מחציין שעורין וחציצין הלכה למשה מסיני רתי"ט משנה כ' דערובין :

מחצית השקל הכל חייבים ליתן כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים עבדים וקטנים ואם שקלו מקבלים מהם אבל גוים שנתנו מחצית השקל אין מקבלין מהם · רמב"ם פרק א' מהלכות שקלים משנה ג' דשקלים · ועיין משנה ד' · אחד כחמשה ועשרים · קטן שהתחיל :

מחצית השקל מצות לתת בכל שנה שנאמר ונתנו איש כפר נפשו וגו' בפרשת כי תשא זה יתנו וגו' שקלים פ"ק · רמב"ם פ"א מהלכות שקלים · סמ"ק עשין מ"ח · ש"ע א"ח סימן תרצ"ד בהגה · וכתב מהרי"א ריש פרשת כי תשא דמחצית השקל חצי אונקיא כסף · כתב רש"י בפ' משפטים על פסוק כסף שלשים שקלים שהשקל חצי אונקייא כסף למשקל הישר של קולוניא וכן כתב בגמרא דב"מ כי שלשים שקלים הם ט"ו אונקיאות כסף צרוף באופן שמחצית השקל הוא רביע דקאטוני שהם כ"ח באיוקי פאפאלינו: פדיון בכור אדם ·

מחצית תשקל עיין · אחד כאחד בו · אחד כחמשה ועשרים בו · אחד כחמשה עשר בו מלחמות · בני העיר שלחו שקליהן · גר וכותי ששקלו · כל כהן · כל קטן · מותר שקלים · מכנס מעות · שמשכנים על · מעשר עניים · מעות שלהם · משכון אין עליה · נותן שקלו · נשים עבדים וקטנים אם · קטן שהתחיל אביו · קלבון · שלוש והדכרים · שקלים :

מחצית עיין · פלי עיין ·

מחצית שכר עיין · לוקח מעות מחברו למחצית שכר · מושיב חברו בחנות · מעות נתן לחברו למחצית שכר :

מחצלת גדולה סתמה לסכוך ואינה מקבלת טומאה אא"כ עשאה לשכיבה קטנה סתמה לשכיבה ומקבלת טומאה אא"כ עשאה לסכוך משנה י"א פ"א דסוכה ר"ע תי"ט הרי"ף ור"ן שם דף ש"ם ע"א · טור א"ח סימן תרכ"ט סעיף ו' וכמה דיני מחצלאות לענין סכוך שם בהרי"ף ור"ן דף ש"ם ע"ב · ועיין רדב"ז תשו' צ"ז מחצלת של קנים שעשאה לסיכוך אעפ"י שעשאה גרנפא אין בכך כלום שהרי אינה עשויה לקבול ואין שם כלי עליה · סוכה ספ"ק דף כ' תני בוריתא דבני מחוא אלמלא פור שלחן מסככין בהן פירוש מחצלת אם לא היית לה שפה מסככין בה :

מחלצת מקבלת טומאה משתקנב והיא גמר מלאכת משנה ז' פ"כ דכלים · ועיין רמב"ם פכ"ג מהלכות כלים דיני ספץ והיא מחצלת לקבל טומאה :

מחצלת עיין · אהל בסכת ויום טוב · טלטול דלת · תפן היא מחצלת · ספיכת קסורות זו כזו · שירי מחצלאות ·

מחק אין עושין לא של בקל דלעת ולא של מתכת מפני שמכביד אבל עושה של זית שקמה אגוזים ואשכרוע ואין עושין צדו אחד עבה וצדו אחד קצר ולא ימחוק מעט מעט ולא ימחוק בבת אחת ועל כולן אמר ריב"ז אוילי אם אומר אוילי אם לא אומר הרי"ף וג"י דף ר"ו ע"א ש"ע ח"מ סי' רל"א · מפני הרמאים · אוי לי אם · בו ביום נדשו סאה · מדות · משקלות :

מחק בגט נט שמחק בו אות או תיבה אחת או שתלה בין השיטין אם מטופס הגט הרי זה כשר ואם מן התורף אינו גט ופסול מדאורייתא (טור בשם הרמב"ם פ"ד מהלכות גירושין וכתב הרב הסניד שזה מבואר בתוספתא ובירושלמי וכתב ב"י דף קנ"ב שאם הוצרך לקיים אות צריך להחזיר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה וצריך שיכתוב ונטא דנן כשר כדרת משה וישראל) ואם חזר ופירש בסוף הגט שאות פלונית תלויה או על המחק אפילו מתורף הגט כשר כשאר שטרות (וכ"כ התוספות דגטין דף פ"ד ע"ב) והקיום יכתבנו קודם כדת משה וישראל (וכ"כ רבינו ירוחם בח"ב משום דהוא במקום שריר וקים וכ"כ רב גאון והרשב"א) ועכשיו נהגו להחמיר שלא לקיים מחק בגט (שם בתוספות וכ"כ ד"ה שם והר"ן · ש"ע אה"ע סימן קכ"ה סעיף י"ט · גט שנמחק או נקרע עיין תשובות הרב קארו דף ס"ח ס"ט :
גט וזמן נכתב בלילה · קרע בגט :

מחק עיין · גט ודיני כתיבתו היינו סעיף ט"ו וד"ס מכת' אליאו גט וזמן נכתב בלילה · כספסת ספרות · מחיקה בספרות · מוכר ספס · ספר שכה כולו ועדיו על המחק · ספרות לריך לקיים המחקים · ספר שכל שיש בו מחקים · ספר תוך שנמחק · ספר מקח וממכר · ספר שנמחק :

מחר זכור לאברהם · ה"ה · מחר יום שבא אחר היום שבו עומדים למחר יהיה האות הזה · ויש לאחר זמן כי ישאלך בנך מחר · ויש שכסיו מחר אנכי נלב תכחומא ומכילתא בא ד"ס כ' · בקרוב ורחוק אל תתהלל ביום מחר · בעלי הדקדוק וה' ערכי הכנויים · ועוד הוכיח הרב הנו' דגם מחרת נאמר לפעמים על היום שאחר הלילה עצמו שבו עומדים ולפעמים על יום שלאחריו ע"ש שהאריך בראיות כמה פסוקי' וסוגיות הש"ס ודברי המפרשים :

מחרים אדם מצאנו ומבקרו היינו מקצתם ואם החרים את כולם שלא שייר לעצמו כלום אינם מוחרמים ואם שייר לעצמו כל שהוא הרי זה חרם כן אמר רבי אליעזר רבי אלעזר בן עזריה אומר אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים כל נכסיו עאכ"ו שיהיה אדם חס על נכסיו · ערכין פ"ח דף כ"ח משנה ד' וסבירא ליה דהאי דאמרינן באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש אם החרים יותר מחומש אינו חרם עיין בתי"ט שם והרמב"ם הלכות ערכין דפסק לדברי רבי אלעזר בן עזריה : אדם אינו מחרים · המבזבז · סתם חרמים · פרש חרמים :

מחרימין למחזיק ההולך לדון בערכאות של גוים הריב"ש סימן ק"ב · רשד"ם ח"ב סימן ק"ט · ב"י ח"מ סימן כ"ו · בנימין זאב סימן רפ"ב ·

מחרים נכסיו מצוה לדון בדינו שנאמר בפרשת בחוקותי אך כל חרם אשר יחרם וגו' מהם ומהחרמים לכהן ומהם לה' ערכין פ' המקדיש שדהו · נדרים פרק קמא · רמב"ם פ"ו מה' ערכין וחרמין · סמ"ג עשין קל"ב :

מחרישה עיין · כור הבא לחפור :

מחשבה אינה גומרת טומאה לכלי אם הוא צריך מעשה משנה ז' פי"ב דכלים בתי"ט משנה כ' פרק כ"ב ומשנה ז' ח' ט' פכ"ו :

מחשבה אינה מבטלת לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה משנה ט' פכ"ה דכלים להעלות מטומאה לטהרה תי"ט שם דמחשבת הטומאה כמעשה דמי · רמב"ם פ"ח מה' כלים דין י' · עיין בש"ע א"ח סימן תרכ"ט סעיף יו"ד · מחשבה מבטלת מחשבה :

מחשבה אינה פוסלת אלא במי שראוי להקריב ובדבר הראוי ובמקום הראוי לעבוד תי"ט על משנה א' פ"ג חבחים ועיין במשנה כ' דאף המעשה כן · רמב"ם פי"ד מהל' פסולי המוקדשין פסקא ב' · אין מחשבה :

מחשבה

Digitized by Google

קונטרס · קנין על ידי שליח · קרבן עיין גמרא · רבה בר נחמני ופנין · רבו החולק · רב וכבודו · רבונו של עולם נלוי · רבי חייא עבד · רבי יוחנן חולק על סתם משנה · רבי יוחנן כשחולק עם אמורא · רבי פלוני אומר · רבי שמעון שליט · רבנים אם יש כח בידם · שבועה על דעת חברו הרש"ך יו"ד · שבועה על דעת רבים אם להשבית קטטה מקרי מצוה לענין היתר שבועה זו ובשם הר"ם הלוי נ' ד' · שבוע שחל משפט נאכ · שיגגא שבוק מתניתא · שלום ומעלתו · שלש שנים נחלקו · שמאי שלא עם בית שמאי · שמואל שלא אתנא קמא ואדרבי שמעון · שמעתתא אהדדי אתמרו · שנאת חנם · שנוי הוא · שרי ליה תגריה · תא שמע שלימו תא שמע · תוב דאכא · תיגרא · תלמיד חכם המרבה שעורתו · תלמידי חכמים חולקים · תלמידים חולקים על רבם · תלמידים כלם חולקים על רבם שמע מינה · תלמידי רבי מאיר · תלמידי שמאי והלל · תנא אחד שלימו שאמר דבר אחד · תנא בתרא · תנאים חולקים חד אסר וחד שרי אע"ג דקי"ל כמ"ד שרי אם צריך לצאת ידי כולם · תנאים חולקים שלימו · תנאים כשחולקים זה עם זה הוא אליבא דנפשייהו · תנאים שלשה · תנאים שנים דפליגי · תנא שלימו לשון תנא · תנא קמא פליג אם תנא אחר במתניתין ואיכא · תנור של עכנאי · תענית שתנים עליו · תפוס לשון אחרון · תקנות רבינו גרשום נדפסו בשם מרדכי ושלטי גבורים · תרגום התורה אונקלוס יונתן בן עוזיאל גלה סתרים כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל · תשובה ארבעה · תשובה ודיניה :

מחלוקת שלא חייב המחלוקת במעשה אלא בדעת לבד לא נגזור בו הלכה כפלוני מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם :

מחלוקת תנאים הלכה כדברי מי הליכות עולם שער ה' פרק א' :

מחליק איזהו משנה ד' פ"ד דשביעית :

מחליקין בת אנים וענבים של טבל ואין בזה משום הפסד משנה ח' פ"א דמעשרות רמב"ם ריש פ"ו מהלי מעשר · אעפ"י שמשקה הטבל כמוהו כדאיתא ברמב"ם פי' מהלכות מאכלות אסורות · ומחליקין ר"י מחליקין במשקים אלו ענול של דבילה :

מחל לחברו כל תביעה והלה מערער מהרי"ק שורש יו"ד סימן א' :

מחלקי צדקה עיין · יהא חלקי מגבאי :

מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי פרש"י הואיל והיית ואהרן במונך כך אמר רבי יוסי בן קסמא לרבי חנינא בן תרדיון שאמר ליה מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים פירוש שהיו מוכנים לסעודתי וסבור הייתי שהיו של צדקה ולא נפרעתי מארנקי של צדקה ע"ז פ"ק דף י"ח :

מחלק ממונו היינו מי שיש לו בעלי חובות הרבה ורוצה לחלק ממונו בין כולם מהר"ם סימן רי"ט · רשד"ם ח"ד סימן ק"ח · מחלק נכסיו בפני בעלי חוב ושתקו הבעלי חוב אם אבדו זכותן מוהרח"ש ל"ו · בעל חוב וסילוקו · בעל חוב מסר שטרו ביד שליח · לוה טוען שאין לו · נדוניא וחורתה בשמה ד"ה מוהרח"ש ל"ו ·

מחלק ממונו לפני אשתו אבדה כתובתה מוהרח"ש ל"ו : כתובה אבדה · נדוניא וחורתה בשמה ד"ה מוהרח"ש ל"ו ·

מחלק נכסיו ליורשיו ולהקדשות ולא נמצא חצי הסך שחלק תומת ישרים נ"ז נ"ח ·

מחמיצים עיין ש"ע א"ח סימן תס"ז חטים שנפל עליהם מים ותבשיל שנמצא לתוכו חטה בפסח או בעסה ודיניהם · מי פירות · רוק מחמיץ ·

מחמץ אחד מחמץ בקרבן מנחה הכל מודים שהוא חייב שנאמר לא תאפה חמץ לא תעשה חמץ אפיה בכלל היתה ולמה יצאתה להקיש אליה ולומר לך מה אפיה מיוחדת שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה וכו' והכל מודים שאם לשה הראשון כחמוץ ובא שני וערכה והשלישי אפאה כולן חייבין הרי"ף ור"ן פי"ד דשבת דף ק"ם ע"א רמב"ם פי"ב מה' מעשה הקרבנות :

מחמץ ומבטל אוסר בכל שהוא לפיכך אם ריסק תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה והחמיצה כל העיסה מדומעת ואסורה לזרים משנה ב' פ"י דתרומות רמב"ם פט"ו מהלכות תרומות פסקא ד' ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע פסקא ח' · משנה י"ב שם · שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה מותרת תוספתא פ"ח דתרומות ורמי זה בפרק כל המנחות באות מצה :

מחמץ מתבל מדמע בערלה וכלאי הכרם ותרומה אסור פי' אין עולין בא' ומאה או בא' ומאתים הנאי כדיניה והאי כדיניה ומטמא בכביצה משנה ד' פ"ב דערלה ועיין במפרשים ובמשנה ה' · דוקא במינו אבל שלא במינו בנותן טעם משנה ו' ז' ובמפרשים · ע"ש באורתו פרק שאר משניות ועיין שלחן ערוך י"ד סימן קכ"ג סעיף ט"ו · בטול אסור · מחומץ · מין במינו :

מחמץ עיין · דבר שעשוי להחמיץ · תערובת אסור ובשם חלוקי דינים שם :

מחמץ זכור לאברהם · א"ח · כתב הרב אדעא דרבנן מאה' קמא אות ס"ז מחמץ דקי"ל דאוסר במשהו כתב מרן סב"י בב"ס קי"ב דאיסור מחמץ איתיה אפילו איסור דרבנן דומיא דדמאי והכי מוכח מסוגיא דחולין דף ו' גבי תערובת דמאי לא גזרו עד כאן :

מחמר אחר בהמתו בשבת אמ"ר דחייב חטאת ולכולי עלמא אסור הרי"ף והר"ן פכ"ג דשבת דף קס"ט ע"א · הר"ן פ"א דע"ז דף שנ"ב ע"ב · ש"ע א"ח סימן רס"ו ומפני זה אין מוכרין לגוים בהמה וכו' גזירה משום שאלה ומשום שכירות · והאידנא נהגו עלמא למזבן להו בהמה גסה אפילו עומדים למלאכה וע"ש הטעם · לא תעשה כל מלאכה וגו' ופרשו רש"י ור"ן שם איזהו סתם מלאכה העשויה על ידי שניהם זה שהיא טעונה והוא מחמר אחריה והוסיף הר"ן דבאסורא דמחמר לא שנא בהמתו ול"א שנא בהמת חברו · הר"ן בע"ז שם מחמר לא שייך למימר אלא בבהמה טעונה משוי · ועיין קרית ספר למהר"ם טראני הלכות שבת ריש פרק כ' בענין מחמר · עיין רמב"ם ריש פ' עשרים מהלכות שבת · שלטי גבורים פכ"ג דשבת דף קס"ט ע"ב · אגרת א' ז"ל מיימוני פ"ב מהלכות שבת כתב שאסור להנהיג הבהמה בקול אפילו אחר שהמשא עליה דהוי מחמר ופירוש רש"י נוטה לזה והאחרונים לא פסקו כך דס"ל דליכא איסור מחמר להנהיג הבהמה בקול לאחר שהמשא עליה והיא מהלכת בעת שצועק לה ומגיד משנה פ"כ מהלכות שבת האריך ·

בהמה גסה · עגלים · כל שנשנו · מי שהחשיך :

מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתים עצים למערכה לפי שאינן יבשים וכו' עיין יום חבר מגל · מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף יאסף תני רב יוסף מאי יאסף אמר רב יוסף תקבריה אמיה פי' ימות בלא עתו והתוספות כתבו דלא מוסיף יאסף פי' אותו שאינו מוסיף מן הלילות על הימים יאסף מאי יאסף תקבריה אמיה תימא וכי הדרך מסופק מאי יאסף אלא נראה לומר דלא מוסיף ייסיף ומיתא קבעי תלמודא מאי ייסיף אבל לעולם הוה ידע דיאסף הוא לשון מיתה כדכתיב ויגוע ויאסף אל עמיו ב"ב פרק ב' דף ק"כ דתענית פרק ד' דף ל"א :

מחנה ישראל עיין · בשוי שתים שלש פרסאות שם :

מחנה לויה עיין · טבול יום אסור ליכנס · טמא מת · עשה קיימין :

מחנה עיין · אוכלים דברים שפרו · יד תפיס :

מחנה שכינה עיין · טמא מגע ·

מחצה לאהרן ומחצה לבניו עיין · כהן גדול לעולם · מחלם עיין · מתנה לפלוני ולבניו · מתנת שכיב מרע לפלוני · נכסי לבני ולפלוני :

מחצה לאהרן ומחצה לבניו · זכור לאברהם א"ה · מחלם לא"ה ומה"ל לאו דוקא במתנה אמרינן כן אלא בכל דבר שבכלל נידון כא' הפרטים בין פחות בין בתנאי והסכמת יחיד או צבור בימוקי יוסף בתרא דף רפ"ט ב' ועיין ש"ע י"ד סימן תכ"א סעיף ת"ס · הרב יד מלאכי בכללי הדינים אות תמ"ו :

מחצה למחצה להחמיר כל פ"ב דמכשירין · ברוב · וכל קבוע

Digitized by Google

עכ"ל וז"ל דעת שלישי לאו דוקא אלא מה שמתחילה יש מחלוקת והם שתי דעות קורא למה שאח"כ דעת שלישי ואף על פי שהוא דעה משתים הקודמות תי"ט על משנה ח' פ"א דע"ז · הרי"ף ונ"י ספ"ח דיבמות דף ת"ל ע"ב · הקדמת תי"ט לסדר זרעים בשם הכסף משנה דאמרינן כללא דין אפילו מסדר לסדר · עיין הר"ן פ"ב דערובין דף קצ"ד ע"א סוף ד"ה אמרו לו · הליכות עולם שער ה' פרק ג' · מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם · משנה ו' פ"ז דכלאים תי"ט · תי"ט משנה ג' פ"ד דמנחות · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ד"ה והא דאמרי' מחלוקת ואחר כך סתם הלכה בסתם ה"מ בחדא מסכתא אבל בתרי מסכתי אין סדר למשנה וכולה נזיקין חדא מסכתא כדקי"ל בפ"ק דע"ז וכן בפ' הגוזל עצים פי' נזיקין תלתא בבי :

בכללים שעל פסקי הלכות · נזיקין מסכתא · סדר למשנה · סתם ואחר כך · עדויות :

מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם ואם אמורא פוסק הלכה כסתם אי שייך למפרך פשיטא גופי הלכות אות קנ"ז :

רבי מאיר ורבי יהודה הלכה גופי הלכות :

זכור לאברהם · א"ס · ושרי יד מלאכי אות תל"ג כייל לן בהאי כללא דהיכא דאיכא פלוגתא דאמוראי לא אזלינן בתריה יע"ש מה שהאריך בפרטי כלל זה דמחלוקת ואח"כ סתם ומה שהרבה להקשות על הר"ב חוון נחום יעש"ב :

מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם ולפעמים אינו כן משום סתמא אחריתי במקום אחר משנה ב' פ"ג דערובין בתי"ט · משנה ו' פ"ז דכלאים בתי"ט · ועיין משנה ט' פ"א דע"ז בתי"ט · משנה ח' פ"ג דערלה בתי"ט וכתב חוות יאיר תשובה צ"ד מצאתי מחלוקת ואחר כך סתם פיר' בלשון חכמים במשנה א' עיין תי"ט ריש פ"ב דנגעים · משנה א' פ"ח דמעשרות בתי"ט · סתם ואח"כ :

מחלוקת ואחר כך סתם ואחר כך מחלוקת עיין תי"ט מעשר שני פרק ח' משנה י"ד · חוות יאיר תשובה צ"ד :

מחלוקת ואחר כך סתם עיין · אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן · סתם ואחר כך ·

מחלוקת חדש שלא מצינו תנאים חולקים בכך לא רצה לומר כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"א :

מחלוקת לפעמים יאמר על חלוקים שיש בדין אחד אף דליכא פלוגתא יבין שמועה כלל ל"א הליכות אלי אות תרג"ז פלוגתא אמרינן לפעמים בגמרא ואינו לשון מחלוקת אלא רוצה לומר שיש חלוק בדבר קדושין דף נ' כל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים ופירש"י פלוגתא שיש חלוק בדבר · הליכות עולם פ"א שער ב' סתם מחלוקת בכולי' תלמודא היינו מחלוקת חכמים ובמקומות יחידים לשון חלוקה בב"מ מחלוקת בששניהם ארוקים בתורף ופירש רש"י מחלוקת דהאי יחלוקו דקאמר ר"ש דמשמע חולקין בשוה וכו' :

מחלוקת מזכיר לפעמים מה שלא נחלק פרק בנות כותים דף ל"ו אמר אביי אינה סותרת ואינה עולה וכו' תמהו התוספות כי מה להם לאביי ורבא להזכיר סתירה לא היה להם לחזכיר אלא עליה דפליג בה כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ב ע"ב :

מחלוקת עיין · אדם יחידי כנגדו · אדפלגי בהאי לפלגי בהאי · הוקמתא מוקי רישא · אורחים ושכים · אודאה לא אשכחן שהודו · אחיתופל · אם הלכה נקבל · אסדור לא מר איפסיק ולא מר איפסיק · איכא דאמרי משכם · איפתי · אין דרך שיזכיר החולק · איפליג רבי שמעון בן מנסיא · אכשלי ואתאי כל הכי · אלא מאי לפעמים מליט · אליבא דפליגי כולי עלמא · אליהו אינו בא לטמא ולטהר · אל ישנה אדם · אל ישנו · אמורא אין דרכו · אמורא אעפ"י שמשוב לקושיית חברו נחלק בזה עם אמורא אחר · אמוראי דפליגי אין נשם להכיא · אמוראים דרכם לחלוק · אמורא יש לו כח · אמוראי תרי · אם ראית בני אדם · אם ראית שתי משפחות · אמר ליה · אמר פלוני עיין · אמר רבא · אנשי · ארבע אמות של אדם קונות ·

אשה שקדשה אינה · אשה חולקת עם האנשים · אשה מתגרשת בעל כרחה מהרד"ס סראני ח"ב קנ"ו · אשה נאמנת · אשכלות כטלו · אשת איש שהלך בעלה למדינת הים והיא הוצאת מזונות · בדבר זה באנו למחלוקת · בהדי דידי · בהרת כגריס בעינן · בושת הכל · בית הכנסת מחדש · בית הלל אומרים · בית שמאי במקום · בית שמאי ובית שמאי פליגי · במאי קמפלגי · במה · בן גג גג יחידאה היא · בעיא בעי · בעיא בעי והוא מחלוקת כברייתא · בעל בנכסי אשתו שמכרו · בעל המסרוטות · בעל השורים · בעלי דינים ועדים · בעלי דינים מריבים על חפץ · בעל יורש את אשתו דבר · בעל יורש את אשתו משנה פני משה ח"א כ"ד · בעל שמכר נכסיו · ברייתא לא פליג אמתני' היכא · ברייתות דפליגי אהדדי · ברייתות הרבה יש · בר מתא אבר מתא אחריתי · גוי משיח לפי תומו כשר ד"ה מכתב אליהו אות ע"ז · גט ודיני כתיבתו בשם מהר"ם גאלאנטי · גט על ידי שליח שלחן ערוך ד"ה מכתב אליהו · גרסת שמשנה יש מחלוקת · דבי רבי ישמעאל תנא דברי הכל קאמר · דברי שמאי והלל לבטלה · דחיה דחי בדוחק · דינים שנים הפוכים · דעות שתים המחמירים מטעמים שונים · דרשה בברייתא מלינו · הבא במחתרת · הולאות הריב · החמירו · הלכה אין דרך לפסוק · הלכה כשאומר האחרון · הלכה מכלל דפליגי · הסכמה איכא בשם פני משה · הסכמה למגדר ד"ה מוהרח"ש · הקדוש ברוך הוא אומר טהור · התרס אדם נטבע פרח מטה אהרן ח"א ק"ז · ואמר פלוני ואסר לא טוב · ואתא רבי יוסי למימר · ובפלוגתא · והא אפליגו בה חדא זימנא · והלא עיין · וזו אספקיה · ולא פליגי · ופלוני אומר ופליגא דרבי · זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה · זקן כתאספו ושאלוני חדא ועוד קאמר · חולק על דברי · חולק עם תנא קמא · חוטים בן דן · חזקיה ורבי חייא · חזר בו רבי פליגי אע"ג דתני ברייתא לא נחלקו וכו' · חכם הקבל לאם רב רכ"ד וד"ה מוהרח"ש · חליצה מצותם סיכוחו · חליצה קודמת או יבום בתשובה שליסית · חליצה קודמת או יבום שאלה · חליצה קודמת בפסק הרב טריווש · חשיבי בית הכנסת רוצים לחלוק · מרסה בעינן אם להשבית קטטה הוא דבר מצוה · תרס שלא לשחיק · תרסים שנים · טורי זהב ושפתי כהן · טעות שעי התנא בדברי חברו · טרוקו גלי · טרידא · יאמרו · ירושה בחברות נשם כנסת הגדולה ובנימין זאב · יש מי שחולק · יתיב פלוני קמיה דפלוני · כולי עלמא לא · כלאי בגדים שאלה · כל דאלים גבר · כל שקורין לו כמחלוקת כאן כך מחלוקת כאן כמשלם · כתובת בנין דכרין ודיניה בשם פני משה ח"ב כ"ד · לא היה צריך לומר דפליגי · לא כך אמרתי · לא מחית אניש נפשיה לספיקא · לא נחלקו · לאפוקי מרבי פלוני · לא פליג אשכחן · ליכא כתובה · ליתא הני תנאי · ליתא פלוני ופלוני : ליתא לברייתא מקמי מתניתין · לית הלכתא ככל הני שמעתי אלא כי הא · לעולם יהא אדם זהיר בתבואה · לפלוג וליתני בדידה · לפלגי בהאי · לשונות שמביא בגמרא · לשמעינן רבותא · מאי ביניהו · מגו לא אמרינן אלא כשהטענה · מגו לא אמרינן קע"ס · מגיד משנה לא פליג · מדרבי יהודה נשמע · מדרבי נשמע · מה אעשה · מודה פלוני מלינו אע"ג דאין חולק · מודה רבי יוחנן במתנה מופטת · מוחזק מי הוי בדברים שנחלקו · מוכר קרקע לחברו ויצאו עליו עסיקין · מורדת נקראת · מכדי · מחלוקת שנויה · מלך בן · ממוכה המחרפו · מנדה עצמו · מנהג אל · מנהגי אסור כעל · מנהגי אסור וכל · מתסר כתב · מצוה שקבלו · מקשן אעפ"י דקשיא ליה ברייתא אברייתא · מר אמר חדא · תר אמר משום · מריבה · משנה מלינו שלפי מ"ה · מסקים הבאים מחמת שרץ · משדכו הרלאנים · מתיבי מייתי · מתעבר על ריב לא לו · מתרלינן אפילו בדוחק · נדוכייא אין להתקוטט · נדוכיא נדר אבי · נוח לאדם שלא · נזירות בלשון שבועה דרבי מעס יו"ד · נזיר שמשון בכעס · נזיר שמשון בן מנוח בעל דלילה בשם הר"ם הלוי ה' ו' · נשר למחבריה עד דמסיים · ניחא ליה לשנויי בדוחק · נימא הני תנאי כהני תנאי · נכסי יתומים אין בית דין נזקקין בשם משפט לדק ח"ב כ"א · נפישין כיסתא · נפל כר · נלא כר · נראין דברי רבי אליעזר בדברי יאושע · סגנות · סוטה בשם · ספק ספיקא דפלוגתא דרבוותא · ספר תורה ודין האותיות ונורתן החכם בפסק ספר יעקב כ"ד וס"ד · ספר תורה מוספה ויתר בפסק המתחיל מעשה שהיה · סתם במקום מחלוקת · סתם ואח"כ מחלוקת · סתם תנא בתרא לטפויי אתא · עביד איניש דוכין · עד אחד בקטטה · עד כל מקום שתנא חלק · עד מפי נוי משיא בן לב ח"נ מ"ז · עולם אינו מתקיים · עליה אשכחן · על מה נחלקו · עסו ומחלוקתו · פוסק כותב דבר אחד · פועל בשביל חברו שפס בשם מהר"ם מינץ דף ק"ס · פלוגתא · פליגא דפלוני אפלוני · פליגי בה תרי · פסק באמורא אע"ג דפליג אברייתא · פסק כר"י ואף על גב דפליג אמתניתין · פשיטות בעיא · פתחון פה לבעל דין לחלוק · פעיה אובשא · קבלה אם שייך · קושיא היא במחלוקת · קים לי ודיניו

Digitized by Google

דאינו יכול להורות אלא כסברת הרבים ע"ש באופן דזו היא כונת התוספות דנבי דיינים לא שייך למימר אין הולכין בממון אחר הרוב ויאמר המוחזק קים לי כמעוט הדייני' דאותו מעוט כיון שנחלקו עליו הרבים הוה ליה כמאן דליתיה ואינם יכולים המעוט של דיינים להורות אלא כסברת הרבים והיינו דסיימו וכתבו וליכא למימר התם אוקי ממונא בחזקת מאריה דהא ב"ד ספקי מניה כלומר שאינו יכול המוחזק לומר קים לי כמעוט הדיינים דהא ב"ד ספקי מיניה כלומר כל כללות הב"ד המעוט שהיו מסייעים אותו מבטלין דעתם ומצטרפים עם הרוב להוציא הממון מידו מה שאין כן גבי שאר ממון כגון ההיא דמוכר את השור ונמצא נגחן וההיא דכר וחבית דאיכא מעוט וחזקה דלא אזלינן בתר רובא וזוכה המוחזק כיון דיש לו מעוט על מה לסמוך ובהך תירוצא דתריצו התוספות גבי דיינים תריצו נמי לההיא דבן סורר ומורה באחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש דעדותן קיימת ותלינן דביום אחד קא מסהדי משום דרובא דאנשי טעו בעבורא דירחא וחורגין או מחייבין ממון על פי עדותן משום דאזלינן בתר רובא היינו נמי טעמא התם דלא מצי להציל עצמו הנידון ולומר ק"ס לי דהני עדים הם מן המעוט דלא טעו בעבורא דירחא ודוקא קא מסהדי ואכחושי הוא דקא מכחשי אהדדי משום דהרי העדים העומדים לפנינו שמעידין עליו להרגו או לחייבו ממון הם אומרים דביום אחד קא מסהדי והם מרובא דעלמא דטעו בעבורא דירחא ונמצא דאין כאן מעוט כדי שיסמוך עליו הנידון באופן דבין גבי דיינים דאזלינן בתר רובא בין בההיא דעדים דמכחשי אהדדי דאזלינן בתר רובא היינו טעמא דחשיב מעוט דידהו כמי שאינו משום דכ"ד גופיה ועדים גופייהו ספקי מניה ולית ליה שום מעוט לסמוך עליו וזהו כוונת התוספות לע"ד והארכתי בכוונת דבריהם מפני שראיתי למהר"א ששון ס"ס ר"ז דנתקשה בדבריהם ע"ש ועל דרך זה יתפרשו דברי התוספות ריש סנהדרין דף ג' ע"ב דעסקו בזה ותירצו וצ"ל דרובא לרידיא זכני לא חשיב כי הנך רובא ולכך לא סמכינן אהך רובא בדיני ממונות עכ"ל וכונתם לומר דאותו רוב דזבני לרידיא לא חשיב רוב משום דיש מעוט נגדו דזבני לנכסתא ואין הולכין בממון אחר הרוב מה שאין כן בדיינים דהרוב הוא רובא מעליא והמעוט דהוי כמאן דליתיה כטעמא דאמרן ודוק אמנם הקשה מהר"א ששון בסי' תנ"ז לדעת מהר"ם והנמשכים אחריו דבפלוגתא דרבוותא בענין ממונא לא אזלי' בתר רובא וזוכה המוחזק מטעם ק"ל דאיך אפי' לומר זה והרי אמרו התוס' פה דמעוט הדיינים חשיב כמי שאינו ותי' דמ"ש התוס' דמעוט הדיינים הוי כמי שאינו היינו דוקא כשהדיינים נושאים ונותנים בדבר ביחד כיון שהרוב אומרים כפ... כן פשיטא דהו"ל כמי שאינו אבל בספרי הפוסקים או הם ס' מתוך כתבם אם לא ראו אלו את אלו ודברו זה עם זה אף שראו הפסקים והכתבים אז הוא דאמרינן קים לי משום דאנא אמינא אילו היו נושאים ונותנים ביחד מכח הפלפול והויכוח אפשר דהמרובים היו מודים לדברי המעוט ע"ש והם דברים נכוחים ראוים למי שאמרם וכבר כתבתי כן לעיל בשם תשובת הרשב"א ומהרי"ק ומהרלב"ח בפסק הסמיכה וכל האחרונים דאין רוב בכל מקום אלא רוב הבא מתוך הכלל ורמז דבריהם בכנה"ג סימן י"ג אות כ"ב ע"ש ודלא כמהרדב"ז סימן ק"ו דס"ל דגם בפוסקים אזלינן בתר רובא מן התורה ע"ש ועיין ספר מטה יוסף ח"מ תשובה ר' ד"ה ואם תאמר הרי כתבו התוספות בפרק תמנית וכו' ועיין מהר"א ששון סימן ר"ז · טענת אם מקיימים :

מחלוקת הפוסקים לא יאמר אדם אפסוק כמי שארצה ואם עושה כן הרי זה דין שקר אלא אם הוא חכם גדול ויודע להכריע בראיות הרשות בידו ואי לאו בר הכי הוא לא יוציא ממון מספק דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא אין מוציאין ממון מיד המוחזק (טור) ואם הוא בהוראות אסור והיתר והוא דבר אסור דאורייתא ילך לחומרא ואם דבר דרבנן ילך אחר המיקל ודוקא אם שנים החולקים הם שוים אבל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי גדול ממנו בחכמה ומנין אפילו בשעת הדחק אא"כ היה גם כן הפסד מרובה וכן אם היה יחיד נגד רבים הולכי' אחר רבים בכל מקום (רשב"א סימן רכ"ג) ואפילו אין הרבים מסכימים מטעם אחד אלא כל אחד יש לו טעם בפני עצמו הואיל והם מסכימים לענין הדין מקרו רבים ואזלינן בתרייהו (מהרי"ק שורש מ"א) ואם היה מנהג בעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך הולכין אחר דעתו ואם חכם אחר בא לאסור מה שהם מתירין נהוג בו אסור (תשובת הרשב"א סימן רכ"ג) כל מקום שדברי הראשונים כתובים על ספר והם מפורסמי' והפוסקי' האחרונים חולקים עליהם כמו שלפעמים הפוסקים חולקים על הגאונים הולכים אחר האחרונים דהלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך (מהרי"ק שורש פ"ד) אבל אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר ונמצאו אחרים חולקים עליו אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים שאפש' שלא ידעו דברי הגאון ואי הוה שמיע להו הוו הדרי בהו (מהרי"ק שורש צ"ו) ש"ע ח"מ סימן כ"ה סעיף ב' בהגה ועיין מאירת עינים שם ושפתי כהן האריך בכמה פרטי דינים על כל אחד ואחד מדינים אלו ונלאיתי להביא דבריו כי רבו עיין שם וכתב כנסת הגדולה שם בהגהותיו על בית יוסף אות צ' הרב בעל הספר כתב כאן דיני הוראת איסור והיתר במחלוקת הפוסקים ואני כתבתים בטור י"ד סימן רמ"ב בהגה ב"י ע"ש והמה שכתבתי בספר הכללים בכללי הגמרא שמשם יש ללמוד הרבה דיני דשייכי לכאן עיין תשו' אלשקר סימן נ"ג · עיין מהר"י מינץ ט"ו · רמב"ם ספ"א מהלכות טמרים שני חכמים או שתי בתי דינים שנחלקו שלא בזמן הסנהדרין או עד שלא היה הדבר ברור להן בין בזמן אחד בין בזה אחר זה אחר מטמא ואחר מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם אינך יודע להיכן הדין נוטה בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל עיין ספר גט פשוט להר"ם בן חביב על אה"ע בקונטרים כללי ההוראה כלל א' · פוסק משיב על ראיות שהביא פוסק אחר וסותר דבריו ואינו מזכירו עיין מהר"י קולון שורש צ"ד ומוהר"י אדרבי סימן קצ"ג כתבתי דבריו בערך ספר תורה מוטעה ויתר בפסק המתחיל מעשה שהיה :

מחלוקת הפוסקים עיין . אין הולכים בממון · בית דין אינו · דעות הדיינים המחמירים מטעמים שונים : הלכה כבתרא בשם כנסת הגדולה ח"מ סימן קס"ח עמוד ד' · הכא השתא אין סברו רשאי לאסור מה שהארכתי בענין זה · ספיקי יכול אדם לאסור · טענת אם מקיימים · יחיד ורבים הלכה כרבים ספר נגד פסוק · כדאי הוא רבי פלוני · מכירה על מנת להחזיר ודיניה לענין רבים שאלה · ממון אין · מנהג ממון בעל · ספק הכא ממנת פלוגתא · ס' ספיקא דפלוגתא דרבוותא · ספר תורה מוטעה ויתר פסק המתחיל מעשה שהיה · פוסקים הרבה מסכימים להיתר זה מטעם זה וזה מטעם אחר · פלוגתא דפוסקים · קדושי עד אחד ודינו סימן י"א פסק רבני פיורדא ופסק י"נ · רב שעומד במקום אחד ותלמידו · תפיסה ודיניה עיין :

מחלוקת הפוסקים · זכור לאברהם · א"ס · ועיין להרב כנה"ג בכללי הפוסקים ולהרב יד מלאכי בכללי הפוסקים אות א' י"נ י"ס ד' כ"נ כ"ו ול"ד ועל י"ד סימ"ור ערך הלכה כבתראי אות קס"ס ולהרב עין זכר מערכת ה' אות מ"ח · ובענין האחרוני' שלפעמים חולקים על הראשונים עיין בהקדמת הרב חות יאיר הדפס כמה ספרים שמדברים ע"ז וע"ע להרב עצמו בתשובה סימן מ"י :

מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם היכי משמע משנה ט' פ"א דע"ז בתי"ט ומשנה ב' פ"ו דכלים בתי"ט הקדמת תי"ט לסדר זרעים · לעולם עד דפסקי אמוראי דלא כוותיה בהדיא נ"י דיבמות פ"ד דף ת"ז ע"ב · משנה ב' פ"א דנדרים בתי"ט וכמה דקדוקים תי"ט על משנה א' פ"ט דסוטה הר"ן פ"ב דמגלה דף שס"ב ע"א · גמרא דיבמות דף מ"ב ע"ב תו' שם ודף מ"ר ע"א ובב"ק דף ק"ב ע"א וריש שבועות וב"ב דף קצ"ב ע"ב ורש"י בחולין דף ל"ב ע"ב · ע"ז דף ז ע"א · תי"ט שם פ"ק משנה ט' ופרש"י דנדה דף ל' ע"ב · חוות יאיר תשו' צ"ד · תי"ט משנה ב' פ"ג דעירובין · כריתות בחלק ימות עולם שער ג' הדא דאתמר כשאין מחלוקת אצל סתם אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בהא הלכה כסתם וכתב עלה דנ"ל דילפינן מתוך זה דאם יש סתם אצל המחלוקת עצמו כמו שיש שני תנאים חולקים בדבר אחד ואח"כ תכף דעת שלישי אין הלכה כסתם אא"כ יש מחלוקת לפניו וסתם במקום אחר כמו בפרק אחר או באותו פרק רחוק מן המחלוקת עכ"ל

Digitized by Google

פסקו קטן שקידש אינו כלום ואפילו באב שקידש לבנו קטן
אינם חוששים זולת מהרי"ק בשורש ל' בשם מהר"י ברזילי
דחושש להצריכה גט באב שקדש לבנו קטן ומרן בב"י לעיל
סימן מ"ג תמה על סברא זו וכן להקת אחרונים פסקו להקל
זולת הראנ"ח ח"א סימן מ"ז נראה דמיחש חייש לסברא זו
בחיי קטן כיון דהוי איסור כרת אך אם מת הקטן ונשארה
זקוקה ליבם הוא מיקל משום דהוי איסור לאו ופני משה ח"ב
סימן נ' לא רצה להקל בקדושי קטן רק בקדושי סבלונות
ע"ש אברא דקשיא ליה על מהראנ"ח דחילק בין איסור קדושין
דאיכא כרת מה שאין כן ביבמה לחוץ דליכא אלא איסור לאו
מהא דפריך ריש פרק בתרא דיבמות מכדי האי והאי דאורייי
מה לי לאו מה לי כרת ע"ש וכבר ראיתי בת"ה סימן רכ"ג
דתמה כן על הגאונים המקילים בזיקת יבם סומר ובקדושין
מחמירין ע"ש ועיין ח"ב סימן נ"א דף צ"ד ע"ב ועיין מהרי"ק
שורש ע"ב דף ע"ב ע"ב · גם מצינו בענין קדושין דרוב
הפוסקים פסקו דאם א"ל הרי את מקודשת ולא אמר לי
אינו כלום משום דידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים
ויש מעוט פוסקים דס"ל דאף על גב דידים שאינם מוכיחות
לא הויין ידים אפ"ה אזלינן לחומרא והויא ספק מקודשת
כמ"ש לעיל סימן כ"ז וחזינן לרוב האחרונים דפסקו דהלכה
למעשה להקל בדלא אמר לי כסברת רוב הפוסקים כמו
שיראה המעיין בתשו' מהרש"ת סימן נ"ו ומהרח"ש סימן ט"ו
זולת הרלב"ח בתשו' דף רל"ב והר"ם פאדווה סי' כ"ט והרשד"ם
אה"ע סימן ד' וי"א ול"ד ול"ז ובכמה דוכתי שכתב שלא היה
עושה מעשה להתיר בקדושין מטעם חסרון לי אם לא
בהצטרף שם טעם אחר ועיין תשו' מהרי"ל סימן כ' ופ"ם
ח"א סימן כ"ח ע"ש · גם לענין גטין אשכחן הלכה למעשה
דאזלינן בתר רוב הפוסקים להקל וזה דלענין גוסס כתבו רוב
הפוסקים דחשוב כחי ויכול לגרש ורש"י ור"ת ור' יואל פסקו
דאין גטו גט כמ"ש לעיל סימן קכ"א והלכה למעשה אנו
עושים כדברי האומר דגוסס יכול לגרש כמ"ש מרן שם
והרדב"ז סימן ר"ו ומהרח"ש סימן ל"ב ועיין מ"ש לעיל סימן
קכ"א ס"ק ל"ב בדין גוסס עיין ערך גוסס · גם אשכחן הלכה
למעשה בענין גט בלילה דרוב הפוסקים סבירא להו דמגרשין
בלילה זולת א"ז דס"ל דאין לגרש בלילה משו' דס"ל דגירושין
הוי דין ואין דנין אלא ביום ואנו סומכים על סברת רוב הפוס'
ומגרשין בלילה כמ"ש הרח"ש ס"ס ל"ב ועיין מ"ש לעיל
ס"ס קכ"ג בדין זה ועיין גט בלילה · עוד מצאנו בקטנה
שנתקדשה על ידי אביה ורוצה הארוס לגרשה בעודה ארוסה
דהיא מתגרשת על ידי אביה הסכימו כל הפוסקים דעל ידי
אביה מתגרשת אפילו היא בת שתי שנים דאין בה דעת
זולת רש"י דס"ל דאפילו על ידי אביה אינה מתגרשת כמ"ש
לקמן סימן קמ"ט ולענין הלכה למעשה לא חיישינן לסברת
רש"י ור"ת עבד עובדא דלא כרש"י וכ"כ הריב"ל ח"ב סימן
ד' גם מהר"ם אלשיך סימן ק"ך דאין לחוש לדברי רש"י נגד
כל הפוסקים ע"ש · גם ראיתי להריב"ל ח"א כלל י"ב דף
צ"ח ע"ג דכתב בתוך תשו' דנשאל אם יכולים בני העיר לתקן
תקנה והסכמה לפסוק על פי פוסק אחד בין בדיני ממונות בין
בדיני אסור והיתר והשיב דדוקא בדיני ממוני יש יכולת בידם
לתקן התקנה הזאת אבל בדיני אסור והיתר וגטין וקדושין ולא
כל במינייהו דבני העיר לתקן התקנה הזאת דבשל תורה הלך
אחר המחמיר או בתר רובא לקולא אם הם גדולים בחכמה
ובמנין ואף על גב דאשכחן במקומו של ר"א היו כורתים
עצים לעשות פחמים לעשות אזמל בשבת ולא מיחו בידם
חכמים ובמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף
בחלב היינו דוקא בימיהם שבכל עיר ועיר היה להם רב אחד
שהיה מלמדם כדאמרינן בבל וכל פרוורא נהוג כרב ונהרדעא
וכל פרוורא נהוג כשמואל וכל עיר ועיר היו מחוייבים בכבוד
מלמדם אבל אנו בזמנים אלו כל הפוסקים והרבנים אשר
מימיהם אנו שותים הם רבותינו ואנו מחוייבים בשל תורה
ללכת אחר המחמיר ויש בידי כמה ראיות על זה עכ"ל עיין
בספר משא מלך דף נ"ח חקירה י"ג מ"ש בזה וצ"ע מ"ש מרן
י"ד סימן ס"ד סעיף ט' בחלב הדבוק לכרס דבגלילות נוהגים
בהתר ואין מוחין בידם גם ביו"ד סימן ר"א כתב מרן ז"ל דיש
נוהגים לטבול בנהרות אף בימות הגשמים ואין מוחין בידם
ע"ש · עיין תשו' מהר"י ווייל סימן ע' ויראה להביא ראיה
על זה ממ"ש הרא"ש תשובה כלל מ"ג סימן י' דאף על פי
שהרמב"ם כתב שאם אמרה מאיס עלי שכופין אותו להוציא
ר"ת ור"י חולקים וכיון דאיכא פלוגתא למה נכניס ראשנו
בין הרים גדולים וכו' ועל להבא אני כותב אבל לשעבר אם
סמכו על הרמב"ם מה שעשו עשוי ע"כ והרשב"א כתב בתשו'
אלף ק"ץ על מה שנהגו להכשיר חתם סופר ועד כדברי
הרי"ף דטוב להזהירם שלא יהיו נוהגין כן להבא וכו' ע"ש
ומה שיש לדקדק אי חיישינן בכה"ג דאתה מוציא לעז על
דורות ראשונים ואם יש מחלוקת בין הרא"ש והרשב"א בזה
הארכתי לעיל בסימן קכ"ח ס"ק ל"א ע"ש · באופן דהנה
מצינו מקומות מתחלפים בענין פלוגתא דרבוותא באסור
והיתר וגטין וקדושין דפעם אומרים ספק דאורייתא לחומרא
ואין הולכים אחר רוב הפוסקים להקל ופעם אומרים דיש
להקל כסברת רוב הפוסקים ואין חוששין לספק המעוט
המחמיר וצריך להעמיד הדבר על בוריו להבין ולהורות
וצריך אני בתחילה להציע בפלוגתא דרבוותא לענין ממון
איך הוא הדין והמנהג ואחר כך אבתר' הדין והמנהג בפלוגתא
דרבוותא לענין אסור והיתר וגטין וקדושין · והנה לענין ממון
נתפשט המנהג בארץ ישראל ומצרים וסביבותיה לדון בדיני
ממונות כסברת הרמב"ם וכסברת מרן מהריק"א משו' דאתריה
דמר הוא אך בקושטנטי"נא וסלוני"קי ובשאר מקומות זוכה
המוחזק בטענת קים לי כשנים או שלשה פוסקים ושו"ש דגל
הקים לי יצא להם ממ"ש הרא"ש בתשובה סוף כלל אי
וסוף כלל פ"ה ז"ל ואף אם נחלקו רש"י ור"י ובעל העיטור על
שאר רבותינו בנתינת פחות מכן י"ג נכס"ם שלו כך קבלתי
מפי ר"ם היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן מספק
ואוקי ממונא אחזקתיה והכי אמרינן בחזקת הבתים הלכתא
כותיה דרבה בארעא היכא דקייסא תיקום וכותיה דר"י בזוזי
היכא דקיימי זוזי ליקום עכ"ל · וכיוצא בזה כתב בפ' אחר
דיני ממונות הביאו מרן בח"מ סימן כ"ח ע"ש גם המרדכי פ'
נערה גבי פלוגתא דרש"י ור"ת בפוסק מעות לחתנו או לכתו
ונשאת ואחר כך מתה הבת ועדיין לא נתן דרש"י ס"ל דצריך
ליתן לחתנו כל מה שפסק ור"ת ס"ל דלא זכה כהן בעל
כתב בשם ר"ש בר ברוך דאם יתפוס החתן המוציא
מחברו עליו הראיה שיאמר קים לי כרש"י ע"ש וטור"ם כתב
פלוגתא זו בא"ה ס"ס נ"ב ע"ש ומהנך דוכתי הביאו ראיה
מהרי"ק בשרשיו ותרומת הדשן ומהרד"ך בכמה תשובות
דאין מוציאין ממון מיד המוחזק בפלוגתא דרבוותא דמצי
המוחזק לומר קים לי וכו' ורוב האחרונים תפסו במושלם
דמלתא דפשיטא היא דמאי דאמרינן דמצי המוחזק לומר
קים לי וכו' היינו אפילו היכא דהוו מעוט פוסקים מוכיח
למוחזק וטעמא משום דקיל"ן דאין הולכין בממון אחר הרוב
כדאיתא בריש הפרה ובפ"ק המוכר פירות גבי מוכר שור
לחברו ונמצא נגחן וכו' כמ"ש בח"מ ס"ס רל"ב ע"ש והדיא
בהרדב"ז בתשובה סימן ק"ו דכתב דלא אמרינן קים לי
אלא במחלוקת שקול ע"ש דסוגיין דעלמא דלא כהרדב"ז כמו
שיראה בדברי אחרונים וכתבו תוספות בריש פרק המניח גבי
מ"ש אין הולכין בממון אחר הרוב תימא ליתי בק"ו מדיני
נפשות כדאמרינן בריש פ"ק דסנהדרין ומה דיני נפשות דחמירי
אמר רחמנא זיל בתר רובא וכו' וי"ל דהתם גבי דיינים שאני
דחשיב מעוט דידהו כמי שאינו וליכא למימר התם אוקי
ממונא בחזקת מאריה וכו' ויש להתבונן מה היא כונת תירוצם
במ"ש דהתם גבי דיינים חשיב מעוט דידהו כמי שאינו ויראה
דה"ק כיון דאסרה תורה אחרי רבים להטות מעוט הדיינים
הם מבטלין דעתם מפני סברת הרוב ואינם יכולים להורות
כפי סברתם אלא כסברת הרבים כדאיתא במתנקין גבי זקן
ממרא ואף בבית דין של שלשה אם רבו המזכין על המחייבים
או איפכא ודאי דאה"נ מי שלא הסכים עם הרוב אינו יכול
להורות כסברתו נגד חבריו הרבים ואם הוצרכו בי"ד שלשה
לחתום פסק דין מחוייב השלישי לחתום עם הרוב כמ"ש
הרדב"ז ומרן כדאיתא בתשו' הרב"ש ח"ם סי' קע"ג ואפילו
לדעת הרמב"ם שם הס"ל דאין צריך לחתום מ"מ מודה דאם

Digitized by Google

אחר מהם גדול בחכמה ובמנין פשיטא דהולכין אחריו בין בשל תורה בין בשל סופרים וכו' דעת הרשב"א סימן רנ"ג וכ"כ מור"ם בח"מ סימן כ"ה סעיף ב' ע"ש ומיהו אפשר לומר דרמב"ם סובר כמו שפירש מרן את דבריו דבשל תורה הלך אחר המחמיר אף על גב דהמיקל הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין וזו היא סברת ריב"ק לדעתי ואף על גב דקי"ל דאזלינן בתר רובא כדכתיב אחרי רבים להטות בממון ואיסור והיתר וטומאה וטהרה ובדיני נפשות נמי אזלינן בתר רובא אלא דלענין שיהיה נהרג בעינן שיהיו המחייבים יותר על המזכים שנים כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהלכות סנהדרין מ"מ יראה לי דלא נאמר בתורה אחרי רבים להטות אלא כשכל הדיינים מקובצים יחד במקום אחד כמו הסנהדרין אבל במחלוקות שאנו רואים בדברי הפוסקים זה אוסר וזה מתיר וזה מטמא וזה מטהר וכל אחד כותב סברתו בספרו לפי דעתו או לפי בני ישיבתו בין שהיו החולקים בזמן אחד בין שהיו בזה אחר זה אין הדבר ברור לומר דמדאורייתא אזלינן בתר רובא כיון שלא עמדו למנין ולא נשאו ונתנו ביחד פנים אל פנים דאילו היו נושאים ונותנים ביחד אפשר דהמרובים היו מודים לדברי היחידים כמ"ש מרן בח"מ ס"ס י"ג בשם תשו' רשב"א אין הולכין אחר הרוב אלא כשרבו המזכים על המחייבים או איפכא מתוך משא ומתן של כולם וכו' ע"ש גם בי"ד סימן רכ"ח כתב מרן בב"י דף רע"א ע"ב הכ' הרשב"א בתשובה לענין הסכמות הקהלות אין הסכמה הולכת אלא אחר מה שהסכימו כולם לא מה שהסכימו מקצתם ואפילו היתה הולכת אחר הרוב אין הסכמת הרוב אלא כשהיתה במעמד כולם בענין מדינים בעלמא עכ"ל וכן דעת מהרי"ק סוף שורש קפ"א ועיין ספר משא מלך דף פ"ר ע"ד לענין מסים ותקנות הקהל דלא בעינן רובו מתוך כולו ונסתייע מתשובת רשד"ם ח"מ סימן ת"ז ורמי עלה מתשובה אחרת לרשד"ם סימן שצ"ט ע"ש ועיין פ"מ ח"ב סימן ק"י דתירוץ תמיהות שעשה על רשד"ם וזו היתה תשו' בן חביב בענין הסמיכה שעשו רבני צפת מעשה והסכימו למהר"י בירב ולסמוך ותקרי מים שנמלכו עם רבני ירושלים ותיקו עליהם רבני ירושלים דאין יכולין לסמוך בזמן הזה וכתב הרב לוי בן חביב דאין יכולין לומר רבני צפת דהסמיכה היא סמיכה מטעם שהם רוב נגד רבני ירושלים דהסכמת הרוב שהיא בלא משא ומתן של כולם רובו מתוך כולו אינה הסכמה כלל והוכיח כן מתשו' רשב"א הנ"ל וכן היא להקת האחרונים דאין חשוב בכל מקום אלא רוב הבא מתוך הכלל כמו שכתבו דבריהם בעל כנסת הגדולה סימן י"ג אות כ"ב ע"ש וכתב שם מהרלב"ח דף רע"א ע"ג דהסכמת רובו מתוך כולו בעינן פנים אל פנים ופה אל פה או לפחות שהיו נושאים ונותנים ע"י כתב וכשנודע שהכל שוה כי גם בזה יש ספק אם סגי שיהיה המשא ומתן ע"י כתב שיקרא רובו מתוך כולו ע"ש גם מהרשד"ם ח"מ ק"ט כתב דהסכמת רובו מתוך כולו בעינן אבל אם לא היו כולם במעמד אחד רק שהשמש הולך לכל אחד ואחד בפני עצמו פשיטא דלא חשיב רוב למימר אחרי רבים להטות ואף לבני צפת ומהר"י בירב שקיימו הסמיכה ולא חשו לטעם הרלב"ח דבעינן רובו מתוך כולו לא היה טעמא שם אלא מפני שהיה סבור מהר"י בירב דאותו ענין לא דאורייתא הוראה ולא היה צריך משא ומתן ולא חיקור דין אלא הסכמה בעלמא לבד לעשות סמוכים ולברר אחד מהם שיהיה סמוך כמו שיראה מדברי מהר"י בירב דאיתא בתשובות הרלב"ח דף רצ"ח ע"ד ע"ש והרלב"ח דף ש"ח ע"א חולק עליו דגם בתקנות והסכמות צריך משא ומתן ושיהיו נושאים ונותנים אלו כנגד אלו כמ"ש הרמב"ם פ"א מהלכות ממרים ע"ש הרי נתברר דמ"ע מורו אחרי רבים להטות דינו רובו מתוך כולו שיהיו נושאים ונותנים אלו כנגד אלו אבל במחלוקת הפוסקים זה אוסר וזה מתיר בספרו לא שייך בזה אחרי רבים להטות אלא הוי ספיקא דדינא כיון שלא נמנו ונתנו יחד וזה טעמו של רמב"ם דפסק בפ"א מהלכות ממרים [illegible] שנחלקו [illegible] הדין נעשה בשל תורה הלך אחר המחמיר דמשמע מדבריו אף על גב דהמיקל הוא גדול בחכמה ובמנין לא אזלינן [illegible]

רובא כמ"ש הכ"מ' גם מהר"א ששון ס"ס ר"ז הוכיח מדברי התוספות דר"פ המ"ח גבי אין הולכין בממון אחר הרוב דהא דכתיב אחרי רבים להטות היינו דוקא בסנהדרין דהוי רובו מתוך כולו אבל במחלוקת פוסקים אין הולכין בממון אחר הרוב ואומר המוחזק קים לי כסברת המיעוט וזה שלא כדברי הרדב"ז בתשו' סימן ק"ז דס"ל דמ"ש תורה אחרי רבים להטות הוי אפילו בדברי הפוסקים שלא דברו זה עם זה פנים בפנים ואפילו להוציא ממון אזלינן בתר רוב הפוסקים מן התורה ע"ש דחיבר ברור דסוגיין דעלמא דלא כוותיה כמו שיראה המעיין בדברי אחרונים התופסים דנגד חקים לי' אמנם תימה דהרשב"א תשובה סימן רנ"ג כתב דשני פוסקים זה אוסר וזה מתיר אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין הולכין אחריו בין להקל בין להחמיר ואמאי הולכין אחריו להקל הא בעינן רובו מתוך כולו כמ"ש הרשב"א בתשו' הביאה מרן בב"י ח"מ ס"ס י"ג וי"ד סימן רכ"ח כדכתיבנא לעיל ואשכחן לרשב"א בתשו' דבפלוגתא דרבוותא בדאורייתא אף על גב דדעתו מסכמת בדברי המקילין כתב אין לנו כח להכריע בין אריות ולשים ראשנו בין ריחיים ורכב אלא יש לנו לדונו כדין ספק דאורייתא לחומרא כמו שיראה המעיין בענין נתנה היא ואמר הוא דיראה מדברי הרי"ף רפ"ק דקדושין ומדברי רמב"ם רפ"ג דאישות דאינה מקודשת אפילו באדם חשוב דהא לא חלקו בין אדם חשוב לשאינו חשוב ואף על גב דהרי"ף כתב שם בפ"ק דקדושין בעי רבא הילך מנה ואתקדש אני לך מהו ופשיט רב פפא דמקודשת באדם חשוב גם רמב"ם כתב דין אדם חשוב בפ"ה מהלכות אישות מ"מ שאני התם דאמרת היא תחילה הילך מנה ואתקדש אני לך מבה"ע כיון דהוא אדם חשוב וחזר וא"ל הרי את וכו' בהנאה זו שקבלתי ממך מקודם אבל בנתנה היא מתחלה סתם לאדם חשוב ואמר לה הוא הרי את וכו' בהנאת זו שקבלתי ממך בזה הוא דאמרינן דיראה מדברי הרי"ף והרמב"ם רפ"ג דאישות דאינה מקודשת אפילו באדם חשוב וכ"ע דהר"ן ותו"ה לא חלקו חלוק זה ומרן הב"י ס"ס כ"ז גם בן [illegible] שיטתם ובכן תמה על הטור דכ' דהרמב"ם לא חילק בין אדם חשוב לשאינו חשוב ואין ספק שנעלם ממנו מ"ש הרמב"ם פ"ה מאישות ע"ש ולפי האמת אין שום תמיה על הטור דהטור מייר בנתינה היא סתם ואמר הוא ובכך האיתי בספר בית חדש שתמה על מרן בזה איך תשב על הטור [illegible] ליה דברי הרמב"ם ע"ש) והראב"ד סובר דנתנה היא ואמר הוא מקודשת באדם חשוב ובעל ח"מ מסתפק בדבר ועל זה שאלו להרשב"א סימן תר"ג לענין מעשה ותשובתו אף על גב דלדעתו נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת אפילו באדם חשוב וכן יראה מדברי הרי"ף והרמב"ם אפ"ה הואיל והראב"ד כתב דבאדם חשוב מקודשת וכהאי גוונא [illegible] בספיקא הוי אין לעשות מעשה לא להקל לגמרי ולא להחמיר לגמרי שאין לנו כח להכריע בין אריות ולשום ראשנו בין ריחיים ורכב אלא יש לנו לומר דספיקא דהוי ע"ם דברי רשב"א בקיצור ותשו' זו הביאה ב"ש ר"ס פ"ק דקדושין גם [illegible] בסוף בית נ' ע"ש ועיין בערך קדושין חלופי לשונות לענין מקדש בעד אחד דכל הפוסקים פסקו דאינה מקודשת [illegible] באה"ע סימן ק"ב דכתב הרשב"א בתשובה לאחד מן התלמידים שרצה לסמוך על [illegible] והרי"ף והרמב"ם וכל הגאונים וכל האחרונים שאתם מחשיב על עצמך יותר מכל אלו ע"ש ומשמע [illegible] מתוך תשובת הרשב"א דבמחלוקת שקול [illegible] והרי"ף [illegible] אינה מקודשת ולהראב"ד [illegible] מקודשת אין לנו כח להכריע [illegible] אך במחזיקות [illegible] הפוסקים [illegible] אזלינן בתר רבים [illegible] הפוסקים פנים אל פנים ופה אל פה [illegible] לעיל [illegible] רובו מתוך כולו [illegible]

שבשמים וכתבו התוספות במסכת ערכין דף צ"ב ובר"ה דף כ"ז דזה מיירי לענין עניית קדושה וברכו ואמן והא ושמיה רבא עם הצבור סוטה דף ל"ח פסחים דף פ"ה:

מחיצה של קנים ההידו במים עיין · חריץ בין סני:

מחיצה של קנים כל שאין בין קנה לחברו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי הרי זו מחיצה דכל פחות משלשת כלבוד דמי משנה ד' פ"ד דכלאים וברע"ב ודבר זה הלכה למשה מסיני ת"ט בשם הרמב"ם:

מחיצה תלויה אינה מועלת אלא במים הרי"ף פרק ד' דערובין דף ר"ב ע"א · רמב"ם פט"ז מהלכות שבת · שולחן ערוך אורח חיים סימן שנ"ה ס"ג גוד אחית מחיצתא במים משנה ו' פ"ח דערובין ומשנה ח' ברע"ב:

חריץ בין סני תחומין:

מחיצות אין מנהג ידוע בעיר שזה עושה של קרשים וזה של אבנים איך יעשו לענין היזק ראיה דהיזק שמיעה ששומעין זה לזה לאו שמיה היזק מהרד"א מזרחי ת"א ח':

מחיצות ירושלים קולטות פירות מעשר שני שאין יכולים להוציאם אפילו לטחון ולאפות ול"ם לחללן אבל אין קולטות מעות מעשר שאף על פי שהכניסן יכול לחללן ולהוציאן משנה ה' פ"ג דמעשר שני ר"ע · ומשנה ו' תי"ט · פירות מעשר:

מחיצת בני אדם לדעתם אסורה שלא לדעתם מותרת הרי"ף פ"ד דערובין דף ר' ע"ב ודף ר"א ע"א ש"ע א"ח סימן תר"ל סעיף י"ב ·

בכל עוסים לחיים · מחילה סל בני אדם:

מחיצת הכרם שנפרצה אומרים לו גדור נתייאש ממנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותו הרי"ף פ"ט דב"ק דף ל"ז ע"ב הרי"ף כתב תנן ואומר ר"ת שאינה משנה בשום מקום אלא ברייתא היא תוספות והביאה ג"י ריש ב"ב משום דינא דגרמי:

מחיקה בשטרות ודיניס בענין זה מהרר"ם טראני ח"א נ"ג · מחק עיין · ספר מתנה מי סנתחייב:

מחיקת העור בשבת משנה הרי"ף ור"ן פ"ז דשבת דף קכ"ט ע"ב · רמב"ם פ"ז מהלכות שבת · אבות מלאכות · מוחק:

מחיר כלב עיין · אתנן זונה · לאו סנכללות · סותפים סחלקן זס לקח:

מחית אניש נפשיה לכפיקא או ל"א עיין · לא מחית אניס נפסיה:

מחכו עלה במערבא ואע"פ כן ל"א שבקינן דר"י ורבי ישמעאל · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ז ע"א:

מחכיר כצי לפימר דהכין כארעאי קא בעינא נ"י פ"ט רב"מ דף קל"ד ע"א ומשנה ד' פ"ט ובמפרשים:

מחלל עיין · ארץ ישראל אין יולאין · ניוקים ולכנסי כחיבא מפני מה נעבשו ·

מחלוקת אי שייך בהלכה למשה מסיני או שבחרה חוות יאיר תשובה קצ"ב:

מחלוקת בין התנאים אין רשום בי אם כאשר נמצא בפירוש שרולקים מהרי"ק שורש קע"ז כנסת הגדולה על א"ח דף קנ"ט ע"ד אות פ"ג הפוסי בפלוגתא:

מחלוקת בית שמאי ובית הלל בדין אחד מצינו במשנה ותכף כביא מחלוקתם בהכך כללי גמר' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ו ע"ב פרק קמא דחלה המעיסה ב"ש פוטרין ובית הלל מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין ופירש דהיינו מעיסה היינו חליטה ותרי תנאי נינהו אליבא דב"ש וב"ה ·

מחלוקת בית שמאי ובית הלל מצינו דהני במשנה אחת וקרי ליה כהם משנה לפי שדעת בית הלל חשוב סתם אליס יבין שמועה כלל תקמ"ב ·

מחלוקת בקהילה אחת להפרד איש מעל אחיו ולעשות בה"כ אחר נגד הסכמה שהיתה מקדם דבב

שמואל רמ"נ ·

מחלוקת דאמוראים שנים יש לפסוק כזה שהוא רגיל בגמרא וכאריה דתלמודא טפי מאידך כ"כ הרי"ף חוות יאיר תשו' צ"ד:

מחלוקת דברייתא וסתם משנה הלכה כסתם משנה משנה י"א פרק ט' דפסחים בתוספת יום טוב והרי"ף דשבת דף קס"ד ע"ב · הליכות עולם שער ח' פרק ג' מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם:

מחלוקת דהיתרא לחקל עיין · מים סאין להס סוף אסתו אסורה כסה מהרר"ס טראני חלק א' מסימן קס"ו עד סס קפ"ס:

מחלוקת דמשנה וברייתא כתב הר"ן במציעא כיון דפלוגתא במתניתין וברייתא היא נקטינן כמתניתין ועיין בתוספות דף ס' · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף צ"ב ע"ב ובדף ק"ד ע"ב כתב בפרק הזה כתב הר"ן כיון דפלוגתא דמתניתין וברייתא היא נקטינן כתנא דמתניתין:

מחלוקת דמשנה וסתם ברייתא לא שבקינן מחלוקת דמשנה וסמכינן אסתמא דברייתא נ"י פרק א' דקמא דף ח' ע"א · וכתב חוות יאיר תשו' צ"ד סתם דברייתא ומחלוקת דמשנה מצאתי בזבחים ר"ד ק"ב ולא קי"ל כסתם דברייתא מיהו אין זה בכלל דשם הטעם משום דסתם משנה ר"פ אד"ם כחכמים · הליכות עולם שער ה' פ"ג · מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ס' הליכות עולם:

מחלוקת המחזיק בו עובר בלאו (ולא יהיה כקרח) וראוי להצטרע סנהדרין פ"א דף רפ"ט ע"ב הרי"ף · גמרא דפרק חלק דף ק"י · ויקם משה וילך לדתן ואבירם מכאן שאין מחזיקין במחלוקת ·

זכור לאברהם · פ"ה · והרב עין זוכר אות כ"ג כתב מחזיק במחלוקת עובר בלאו דכתיב ולא יהיה כקרח הכי איתמר בסנהדרין פרק חלק וכתב הרב באר שבע בתוספותיו לפ' חלק על דף ק"י דכל מוני המצות לא מנו לאו זה דס"ל דאסמכתא בעלמא היא וכ"כ הרמב"ם בפי' כס' המצות בשרש ח' ולאוין מ"ה דהוא אסמכתא ועיין עוד מ"ס הרב חיד"א עלמו בס' טוב עין דף מ"ב ע"ב בענין לאו זה וסאר לאוין כיולא בו יעס"ב ·

מחלוקת הפוסקים גרסינן בפ"ק דע"ז (הביאה הר"ם בן חביב בספר גם פשוט על ש"ע אה"ע בקונטרים הכללים כלל א') ת"ר היו שנים אחד מטמא ואחד מטהר אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול מחברו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ריב"ק אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' אמר ר"י הלכתא כריב"ק ע"כ וכ"כ רמב"ם סוף פ"א מהלכות ממרים ועל שני חכמים או שני ב"ד שנחלקו וכו' אם אינך יודע להיכן ההלכה נוטה בשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל וכתב הכ"מ פלוגתא דת"ק וריב"ק וכתב דת"ק דמפליג בין גדול בחכמה ובמנין לאינו גדול משמע דריב"ק אפילו אחד גדול מחבירו בחכמה ובמנין בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' ע"ב ולפי זה בשל תורה הלך אחר המחמיר אף על גב דהמיקל הוא גדול יותר בחכמה ובמנין ובשל סופרים הלך אחר המיקל אף על גב דהמחמיר הוא גדול בחכמה ובמנין והדבר תמוה דאמאי לא נלך אחר מי שגדול בחכמה ובמנין דיחיד ורבים הלכה כרבים דהא פי' מנין מפרש רמב"ם פ"ב מהלכות ממרים גבי הא דתנן פ"ק דעדיות אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא אם כן היה גדול ממנו בחכמה ובמנין מפרש רמב"ם שהם מנין חכמי הדור זהו דברי הרמב"ם פ"א דסנהדרין דין ד' כתב דדיני ספונות טומאות וטהרות לאב לכנוי עיין ותלמידו מונין אותם כשנים ע"ש ומתוך זה יראה לי דאפשר דהרמב"ם ס"ל דריב"ק לא פליג במ"ש ת"ק דהולכים אחר הגדול בחכמה ובמנין ולא נחלקו אלא כששניהם שוים ת"ק סבר הלך אחר המחמיר אפילו בדברי סופרים וריב"ק פליג עליה בהא בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' והכי דייק לישנא דרמב"ם בב' חכמים או שני בתי דינין שנחלקו וכו' בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' דכשהן שוין אבל אם היה

Digitized by Google

מחילה עיין יומא פ״ב דף פ״ז כל המבקש ממו מחברו אל יבקש ממנו יותר משלשה פעמים ׃

מחילה ערב כפור ׃ שולחן ערוך אורח חיים סימן תר״ו מטה משה אות תתמ״ח ׃

מחילה עשויה בערכאות של גוים רמב״ם פכ״ו מהלכות מלוה ולוה ׃ חושן משפט סי׳ ס״ח ׃ ריב״ש סימן קמ״ב ׃ תע״ח ׃ תצ״ג ׃ בנימין זאב סימן ת״ד ׃

מחילה עשו יתומות לאפטורופוס מכל מה שנשאר מאביהן והניח חזקה ולא הוזכרה במחילה והן אומרות שמעולם לא מכרו אלא הנכסים והמטלטלין הדין עמהן רשד״ם ח״מ סימן רל״ה ׃

מחילה ראובן אמר לשמעון הילך מנה שאני חייב לך ושמעון אמר אינך חייב לי כלום תשו׳ למהר״ר שם טוב ותשו׳ הר״ם מרוטנבורק שהוא פטור דודאי מחל ואם אמר את אומר שהלויתי לך תן לי רשאי תשובות הרמב״ן סימן קי״ז ׃

מחילה של דגים במים שאין להם סוף לא שכיחא הרי״ף ונ״י פי״ו דיבמות דף תנ״ג ע״א ׃

מחילה שנעשתה דרך פשרה הוי כמקח וממכר רשד״ם ח״ב סי׳ כ״ה וח״ד סי׳ מ״ד ׃

מחילות לא נתקדשו משנה ט׳ פ״א דמדות בר״ע וגם לא נגות ומשנה א׳ דתמיד בתי״ט ׃

מחילות עיין ׃ בית מכר אעפ״י ׃

מחילות שתים היוצאות על ענין אחד ריב״ש סימן רע״ח המוחל לחברו ממון ואח״כ בקש ממנו מחילה שנית על אותו ממון אמרינן שמחילה ראשונה אינה כלום רשד״ם ח״ד סימן מ״ד ׃ כל שאנו יודעים שמחל פעם אחת שוב אינו יכול לתבוע רשד״ם ח״ד סי׳ שמ״ה ׃ במחילה כללית המאוחרת בזמן יש איזה תוספת ויפוי לעולם הריב״ש סימן רע״ח ׃

מחילת שבועה אינה צריכה קנין פסקי ריקאנאטי סי׳ של״ו ׃
מחילה אינה צריכה ׃

מחילת שעבודין לאלתר עיין ׃ מים של האומן הולכים לרשות ממעון ׃

מחיצה או של שתי או של ערב סגיא היינו שלשה חבלים זה למעלה מזה ואין ביניהם שלשה טפחים או בקנים ואין בין קנה לקנה ג׳ טפחים משנה י״ד פ״א דערובין וברי״ע ורמב״ם פי״ו מה׳ שבת ׃ הרי״ף ור״י דערובין פ״א דף קצ״ב ע״ב ׃ ש״ע א״ח סי׳ ש״ס סעיף א׳ ודוקא בבקעה התירו לטלטל על ידי מחיצה גרועה אבל בישוב צריך לעשות מחיצה בשתי וערב להתיר טלטול בתוכה כ״כ עולת שבת על ש״ע סימן הנ״ל ס״ק א׳ ׃ אמנם מפסק הרי״ף דף קצ״ג ע״א מרבנן בתראי נראה דאף בישוב שרי ליחיד לטלטולי בתוך מחיצה של שתי או של ערב ועיין רבינו יונתן דף קצ״ב ע״ב ׃
יחיד ששבת ׃

מחיצה אינה פחותה מעשרה משנה א׳ פ״ב דערובין בתי״ט וכן לחיות נתפס כגנב השותף בגנ הרי״ף פ״א דצ״ב דף קס״ב ע״ב ונ״י דף קס״ג ע״א רמב״ם פי״ו מה׳ שבת הרי״ף דף קצ״ב ע״ב פרק א׳ דערובין ׃ ור״י דערובין פ״ב דף קצ״ג ע״ב ׃ שולחן ערוך ח״מ סימן קנ״ט סעיף ב׳ ׃
אין מחילה ׃

מחיצה ברוחב של רחו הויא מחיצה משנה ב׳ פרק ח׳ דערובין בר״ע ׃

מחיצה העומדת מאליה דברי הכל הויא מחיצה הרי״ף ור״י פ״א דערובין דף קצ״ב ע״ב ׃ ש״ע א״ח סימן שס״ב סעיף ג׳ ׃ לחי העומד ׃

מחיצה וכמה דיניה הרמב״ם פי״ו מה׳ שבת ׃ ואיזו מחיצה קרויה מחיצה לטלטל בתוכה ש״ע א״ח סי׳ שס״ב ובאיזה דברים עושין מחיצה ועיין פי״ז דשבת ברמב״ם פסק ל״ד
כותל של אבנים ׃ כלים אין מועלת ׃

מחיצה מבעלי חיים ש״ע א״ח סימן תר״ל סעיף י״א ׃ רמב״ם פי״ו מה׳ שבת ׃ עיין הר״י על הרי״ף פ״א דערובין דף קצ״ב ע״א ד״ה מכל עושין לחיים ׃
נכל עושין לחיים ׃

מחיצה מועלת באהלים ולא בכלים משנה א׳ פי״ח דכלים וברי״ע ורתי״ט ׃

מחיצה עיין ׃ אהל בשבת ׃ אפסדרס אסור לפני הפתים ׃ אמת המים העוברת בחצר ׃ בור בין שתי חצרות בתים לראובן בחצר ומכרם לגוי ופתח שכרם ממנו ועשה מחיצה בחצר שלא כדין ׃ גג קטן ׃ דבר המזיק או המוכן שנפל או נשרף אם נאמר אהדר ליה חזקתו ׃ דופנות גבוהים ׃ היקף מחילות ׃ הלכה כדברי המיקל בעירוב כללי נמרא לכנסת הגדולה ׃ חצר גבוהה מחברתה חברו חלק יעקב לפני בניו ואחד רוצה לעשות מחילה ׃ חצר קטנה שנפרצה ׃ חצר שהיו לו שתי סולמות ברחבו ובכל לד חמשה שכנים ואחד רוצה לעשות מחילה ׃ כדי נסבא ׃ כותל רוצה לבנות ראובן בחצר להפסיק חלקו וחלק אמו שנגבתה בכתובתה ׃ כותל של ׃ כלי חרס אין דרך ׃ כלים אין מועלת ׃ כל שחברו שנגם על ידו מנחם ואסורו ׃ מקומות בית הכנסת ׃ מקין כלם כשם נאלאנטי ן׳ ׃ נזקי שכנים ויכנס בשם מהר״ם אלשיך פ״ס ׃ סוכה שאין לה פלם ׃ סולם יש לו ׃ ספינה ׃ פרוץ כעומד ׃ פרוץ מרובה ׃ פרצה ׃ פתח או חלון בשם נאלאנטי ן׳ ׃ שבת בבקעה והקיפוהו גוים מחילות לדירה בשבת ׃ שבת ויחיד ׃ שכנים כל אחד מכיר מקומו ואחד שנים רוצה אחד מהם לעשות מחילה ׃ שעורין חליגין ׃

מחיצה על גבי מחיצה אינו מועיל רמב״ם פי״ז מהלכות שבת פסקא ט׳ ׃

מחיצה עשויה בשבת שמה מחיצה רמב״ם פי״ז מה׳ שבת פסקא ל״ד רמב״ם פי״ו מה׳ שבת ש״ע א״ח סי׳ שס״ב מחיצה שנעשית בשבת כשרה והני מילי שנעשית בשבת בשוגג אבל במזיד הויא מחיצה להחמיר לחייב הזורק מדיהר לתוכה אבל לא להתיר לטלטל בתוכה ותני מילי שלא היתה שם מחיצה תחילה אבל היתה שם והסירה וחזרה ונעשית אפילו במזיד חוזרת להיתירה הראשון (מהא דספינות קשורות ונגללו בשבת ק״א הרי״ף ור״ן פ״א דשבת דף קל״ח ע״ב) כגון שנים שהקיפו במחצלאות שסביבותיהם ברשות הרבים והבדילו גם ביניהם במחצלאות וערבו יחד מותרים לטלטל מזה לזה נגללו המחצלאות נאסרו חזרו ונתפרשו אפי׳ במזיד חזרו להיתירן הראשון ׃ ספינות קשורות ׃

מחיצה עשויה לאויר ולא לדור בה אין מטלטלין בה אלא בבית סאתים משנה ח׳ פ״ב דערובין בר״ע ותי״ט הרי״ף פרק בתרא דערובין דף רכ״ב ע״ב ׃ רמב״ם פי״ז מהלכות שבת ׃ ש״ע א״ח סימן שס״ב סעיף א׳ ׃ הרי״ף ור״ן בארוכה פרק א׳ דערובין דף קצ״ג ע״א ׃
אילן המיסך ׃ יחיד ששבת בבקעה ׃

מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה משנה ח׳ פ״י דערובין בר״ע ותי״ט הרי״ף שם דף רכ״ב ע״ב והרי״ף והר״ן פ״ב דסוכה דף שמ״ב ע״א ש״ע א״ח סימן תר״ל סעיף י״ד רמב״ם פי״ו מה׳ שבת ש״ע א״ח סימן שס״ב סעיף א׳ ׃ אילן המיסך ׃ סוכה בין האילנות ׃ סוכה ברוח מצויה ׃

מחיצה שאין עשויה לחלל שיש בו ארבעה אין מועילי כלל מגן דוד על ש״ע א״ח סימן שנ״ח ס״ק ה׳ בשם רש״י ותוס׳ ׃

מחיצה שגדיים בוקעים בה אינה מחיצה הרי״ף ור״י פ״א דערובין דף קצ״ב ע״א ׃ ש״ע א״ח סי׳ שס״ג סעיף י״ד ׃ דופנות גבוהים ׃ לחי נגוה ׃

מחיצה של בני אדם עיין ערובין פ״ד דף מ׳ ׃ רמב״ם פי״ז מהלכות שבת ׃ הרי״ף ור״י שם דף ר׳ ע״ב ודף ר״א ע״א דוקא למי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת ואינהו דעבדי להו מחיצה לא ידעי אבל מחיצה דמעבר לדעת אסור הנהו בני גננא דאעילו מ״א במחיצה של בני אדם נגדירא שמואל אמר אם אמרו שלא לדעת יאמרו לדעת הגרוזיקי פי׳ נאדות דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא שהיה רשות הרבים בהדי דאתא רב ספרקית והיו נדוד שומעים חרישת באים אחריו נטלן השמש והביאם במחיצת בני אדם הבאים והכניסם לשבתא אתרינא בעו למעבד הכי אסר להו דהוה ליה כלדעת ואסור ׃ תשובת הרא״ש כלל שני סימן י״ח ׃
מחילת בני אדם ׃ עשה לו ג׳ ׃

מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים

בכור נטל חלק בפשוט ויתר • בני שפיר • בעל חוב אינו מוחל • בעל חוב אם יכול למחול • בעל חוב וכתובה בשם הר"ם הלוי י"ח • ברורים ודיניהם בשם מהרר"א ן' חיים ח"ב ק"א • בר מתא בפסק מהרא"י • בתים שנים בחצר אחד • גזל ולא נתייאשו • גט למי כותבין • גט על ידי שליח ש"ע בשם כן לב ח"א דף כ"ט וח"ג י"ז • גט על תנאי המגרש • גט על תנאי ודיניו משאת בנימין ק"ז קנס בגט ומחילת הקנס • פני משה ח"ב ל"ח • גרושה אינה מוחלת • דבר עבירה שפוטה • דבר שאינו קצוב • דוד אמר רבש"ע מחול • דוד דומה לסוחר • שוכאות הוציא לב על אחד מבניו שנתפס • היזק ראיה • הלואה בשותפות הלוו ראובן • שקדם שניים שלא דיכולים לשנות • השתא צריכנא • זה הכלל כל המשלם • זה הכלל כל המשנה • זכייה ודינים בשם מהר"ם גלאנטי • חובו אין אדם מוחל • חובו של חברו שפוטרו • חובל באשת איש • חובל בחברו אעפ"י • חוב שהיתומים גבייתו בשם רשד"ם ח"מ קל"ז • חזקה לנזיקין • חזקת בימו מכר • חזקת קרקעות בשם כן לב ח"ב ע"ד • חלוקת אחים • חלמא חזי ליה • טעם המפורש • טענינן ליתמי בשם אלשיך י"ז • יבמה נפלה לפני שני יבמים אופן מחילת קצת התוספת למען יחלוץ לה אחד מהם לכל תערער • יבם זקן נפלה לפניו • יורש אם יכול למחול • יורשים עשו שטר שעבוד לראובן שנתעסק • יורש מכר או נתן מה שירש כבר קודם שהגיע לידו • יחיד טוען • ירושה ודיניה בשם מהרר"ש כהן ח"א ז' • ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת • יתומה שהשיאוה • יתומים אינם חייבים לעשות שטר מחילה • יתומים לאו • יתום קטן אמו נתפשרה • כל המקניט • כל העושה דבר ומתחרט בו • כל לגבי • כספים ובחשת בשם רשד"ם ח"מ מ"ז • כתובה אבדה האשה בשם משפט צדק כ"ו • כתובה המוחלת • כתובה וגבייתה אלמנה • כתובה וגבייתה ודיניה בשם מהריב"ל ח"ב פ"ב וח"ד ס"ז • ובשם רשד"ם ח"מ סי' שכ"ט מהרר"א ן' חיים ח"ב כ"ד • שארית יוסף ס"ו מחילה כאונס גלוי אינה מחילה • משפט צדק כ"ו • אמונת שמואל ל"ז • ומקור ברוך ס"י • כתובת בנין דכרין ודינים • לא עביד איניש דמחיל חובו • לולב משלכם בעינן • לך אל תומן שעשאני • מודעא וכל דיניה • מודעא צריך • מומים באשה • מומים בכהנים • מומים במקח • מותר בכלל • מורשה מחל • מזון הבנות הפוסק עם אשתו • מזונות אלמנה אלמנה מהרר"ש סראלי ח"ב קכ"א • ומהרי"ט קע"ב מחלה מזונות וכדומיא • מזונות אשתו האומר לאשתו שמחלה לו מזונותיה • מזונות בת אשתו ועוד שם בשם מהר"ר לוי בן חביב קל"ג • מחילות שתים • מחילת שעבודין • מחל לחברו כל תביעה • מילה שהחזיקו בו רבים • מכירה על תנאי ודיניה בשם רשד"ם ח"מ ר"ס • מלוה לחברו בשביל • מלוה על המשכון עומד עבר בשם רשד"ם ח"מ כ"ח • מלך שמחל על כבודו • מסים יחיד • מסים מנהג לפרוע • משמעה מחל • משכיר נחלה הרח"ש כ"ד כ"ה אין אשה יכולה לשנות ולהפקיע שום דבר מתנאי כתוב' למחול לאחרים ואם יכולה למחול לבעלה בחייה • משכיר ראשון ראשון • מעמד שלשתן בשטרות • מעמד שלשתן ודיניו • מעמד שלשתן ודיניו אין דין בשם מהר"ש סראלי ומהר"ם גלאנטי • מעמד שלשתן פירוש • מקומות בית הכנסת אם יש כחש • מקח וממכר בקרקעות בשם הרש"ך ח"א קס"ט • משא ומתן עם הנשים • משודך לא רצה ליכנס לחופה אם אבי המשודכת לא ימחול לו ולאחיו חוב שהיה לו עליהם • משכיר המוחל זכותו לא צריך קנין • מתחייב בדבר שאינו חייב • מתחייב בשטר לבוא לאחד לעשות • מתחייב בשטר לתת לשמעון ואע"פ שימחול שלא תועיל המחי' והוא מחל ושמעון שאינם מחילה • ממים שין • מתנה נתן אדם לחברו והחזיר לו את השטר • מתעסק בממון חברו • נדוניא אין האשה מוחלת • נדוניא וקורתה בשמתה מהריב"ל ח"ב כ"ד • וח"ב מ"ז • ובשם מהרר"י קארו ס"נ שיבא מחילת האשה הויא מחילה או לא • ובשם מהרר"ש סראלי ח"א ב' • וח"א כ"ח נשתהו יורשים ולא תבעו ואחשבון לא הודע כותם • ובשם אלשיך ט"ו אם יש חלוק בין לשון מחילה לשטר לשונות לגבי בעל • ובשם רשד"ם אה"ע קכ"ד ורל"ב דאין האשה יכולה להפקיע ולא ליתן במתנה דבר מתנאי כתובה מי האמין של אביה • ובשם מהרר"א ן' חיים ח"א כ"ד כ"ה אשה מחלה כתובתה וכו' • ופני משה ח"א כ"ל • ומהרח"ש ל"ו דבור המתחיל הר"ן כתשובה י"ד • נדוניא כתובה ותוספת מחלה לאח לבעלה • נדר ליתן כך ולך לעני • נזק האומר לחברו שמא עיני • נזק האומר לחברו שבר כשותי • נזקין כלם בשם בני שמואל י"ו היכא דאין חזקה אם יש מחילה • נזקי שכנים מעשה • נחלת שבאים • נכסי מלוג הבעל אוכל פירות בשם הר"ם הלוי ו' • נכסי מלוג ודיניהם • נכסי צאן ברזל ודיניהם • נפשר אפילו מחל • נשביתי • נשבע לחברו לפרעו • נתבע אמר לתובע שמא לי ראיה שלא גמאר לך על כלום • סלוק כדבר • סלוק מפירות • נכסי אשתו • סלוק שלא עצמו מחוב • עבירות שבין אדם לחברו עיין • עוסק בתורה • עיטור נכסי ודיניו מהרר"ש אלשיך י"ז • מהרר"א ן' חיים ח"א ס"ב • עלילה שבאה • עסקא ראובן בשם מהרי"ט רי"ז • ערב איומתי נפרע מיתומים • ערבים שנים כל אחד ערב בשביל הכל • ערב לאשה בכתובתה בשם משפטי שמואל סימן ל"ז • עשאוני כאשפה • עשה בשלי • פוטר פטור מועיל • פיוס • פסולי עדות בעבירה דאורייתא • פסק דין אם נאמן לומר פרעתי בשם בן חביב ק"ס טען השבע לי דלא מחלת ישבע בעין של תורה ויש חולקין • פעוטות מקחן מקח • פקדון לא שייך בו • פקיד נגבו ממנו שכנסים ושוב מתו בעליהם והוא טוען ליתומים שאבותם מחלו לו • פשרה יש לה • פשרה צריכה קנין • צדקה אינה כהקדש • צדקה למי • צערו אפילו הביא כל אילי • קדושין בגזל ודיניהם • קדושין בהנאת מחילת מלוה • קדושין על מנת • קדושין על תנאי שאין • קהל שטרו אחד ממס • קהל קלבו • קהל שותפים בפריעת המס • קטן אימתי • קטן אין מחזיקין בנכסיו • קטנים לאו • קטן מחל • ראובן נדר • רב אחר ימים רבים שהיה דורש • רבים לאו • רבית קצילס יוצאה כחכמי בשם גדולי תרומה דף רט"ו סוף ע"ד • רשות נתן לחברו לעבור דרך גבולו על מנת שיתן לו כך וכך לשנה • שבויים מתעכבים • שבועה המוטלת לחברו • שבועת אלמנה וגרושה • שבועת אלמנה ודיניה ררב"ז רכ"ג • שבת המשמרו • שוכר כתוב בו שמחל • שוכר אם מוחל זכותו צריך קנין לא כן המשכיר • שותף אם נשתתף עם אחר • שותפים במשכון • שותפים שתנו בכל ריוח לחצאין • שותפים יש להם חוב אצל אלם • שותפים עניינם ודבריהם • שותפים שלשה שנים מהם כתבו שטר פטורין לשלישי • שותף מחל • שותף נתעשר • שותף שבקש מחבירו • שותף שהבריח נכסים • שטר הרשאה כתוב בו • שטר חוב המוכרו • שטר חוב על מלאת • שטר בשבועה • שטרות העולים בערכאות • שטר חוב הכנסה • שטר חוב המוכר • שטרי חוב המוקדמים בשם תורת אמת קמ"ה טעם למה עדים יכולים לגרוע כח המלוה או הנמחל כענין שטר מוקדם ומאוחר • שטרי מחילה • שטרי פסיקתא בשם מהרר"ם טראני ח"ב פ"ז • שטר כתוב בשם אפטרופוס שחייב פלוני ליתום וגדל היתום ומחל • שטר לך בידי מחול • שטר מחילה • שטר מחילת שבועת • שטר עיסקא מכר • שטר פרוע היכא • שטר שכתוב בו באמנות בוליאו יורשי ראובן על שמעון דין טענת מחלת לו • שטר שנמחל • שכיב מרע אמר שטרותי • שכירות בתים וחנויות • שכירות קרקע ודיניו בשם מהרד"י טראני ח"מ קי"ח שוכר נשבע שלא להריק הבית תוך י"ב חדש ואם יריק ישלם ומתוך מריבה אמר לו המשכיר תריק אינה מחילה • שליח אם חייב בפשיעה • שליחות ודיניו בשם רשד"ם ח"מ קי"ט • שליח מסר לסופר השפיכה • שליח ששכח • שלשה הקב"ה אוהבן • שנים לוו בשטר אחד • שעבוד שיש לאדם בחצר שאין בו חסרון קרקע • שר פטר אחד מן המס • שתות קנה • שתיקה כהודאה • שתיקת הקהל • שתיקה הרבים • תוספת כתובה ודיניה • תוספת כתובה ככתובה • תלמיד חכם המבזהו • תלמיד חכם פטור • תקפה אחד בפנינו • תרומה שאוכלה •

מחילה זכור לאברהם ח"ב • הנה רבו כמו רבו כמה סעיפים מחויבות אשר חזיתי בבעלי חבורי"ן האחרונים בדיני מחילה וע"כ אעשה ציונים לתו' מה שרשמו בכ"ק • מחילה אינה צריכה קנין ועל מה שייך לשון מחילה עיין סימן י"ב ורמ"א והמפרשים שם • מחילה דינה כמתנה עיין סימן ר"ה • שותפין שעשו שטרות חשבון ביניהם ונתפרדו ושוב שאל השותף הא' מחבירו איזה תביעת ממון מצד השותפות כיון דלא תבע בזמן שעשו החשבון נראה שמחל בני אהרן סימן ק"ו ועיין מהרימ"ט ח"מ סימן מ"ס • מי שמת והניח בן ושתי בנות ומת הבן וירשו הבנות וא' מהן עשתה מחילות ושיטורים לשמעו' שהיו המעות בידו הגם שלא מחלה הב' שמעון פטור מטעם דכל הנכסים הא מגיעים לה מאיסור נכסי באורות חמים סימן כ"ב • מלבושים שעשה למשרתו אם יכול ליקחם בשיצא ממנו עיין בתו' דכ"ד ע"א ושם בהרא"ש ובמלחמות פ' להרמב"ן סו"פ נערה ועיין מחנה אפרים הלכות שכירות סימן כ"ב ובב"י סס"י של"ב ובכנה"ג שם וע"ע בבאר הגולה ח"מ סס"י של"ט • עכ"ד הרב זכור לאברהם • מחי' דבר שלב"ל סימן ר"ט ע"ש בכנה"ג ובסימן ר"ח ובספר בני חיי ובכנה"ג סימן רמ"א הגה"ט אות כ"ט • מחי' קטן עיין הריב"ש סי' ך' ק"ח תש"ח תש"ט דמי"ג שבה ושאלה מחילתו מחי' ועיין תשו' מהר"י בשאן סי' מ"ב • אופן המחי' בנזקי שכנים עיין כנה"ג סי' קכ"ח הגה"ט אות כ"ן • ולענין מחי' בשבועות עיין מהר"י הלוי כלל ז' סימן כ"ז מהרשד"ם ח"מ סימן שכ"א ושע"ח פני משה ח"א סימן ז"ן וח"ב סי' ב"ו • מהרימ"ט ח"מ סי' מ"ו וק"א • מהרש"ך ח"ב סי' פ"ו וסי' רכ"ח • מהר"ס הלוי ח"מ סי' נ' פר"ח בתשו' סי' י"ג • וע"ע בדיני מחילה הרשב"א סי' תתקכ"א מהרח"ש א"ה ס"ס כ"ד וסימן ל"ז מהר"ם גלאנטי סי' מ"ג וק"ו • מהר"ם פאדווא סי' מ"ו • תקפו של יוסף סי' ל"ו ג'

Digitized by Google

ועיין מה שכתבתי לעיל סוף סימן כ"ה בשם רשד"ם שמ"ח בדין פשרה בטעות והמניה סעיף ב' סימן זה ובתשובת ב"י כתב דאפילו אמר על מנת שאין לך עלי אונאה וסמ"ג לאוין ק"ע כתב דצריך המוחל לידע הדבר שמוחל בו כגון שאמר מוכר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה וכן כתב רשב"א שהביא ב"י ס"ס י"ב וכן הכריע המדינה בתשובה הנ"ל ומדין מחילה בטעות עיין קולון שורש כ"ו ופ"ט וב"י סי' י"ב ובתשו' רשב"א שהביא ב"י סימן ל"ד ותשובת גאון שהביא הטור ס"ס קנ"ד ובתשו' מוהר"ם סי' י"ו וכן לב ח"ב סימן ל"ז סימן ע"ג וקבלה בטעות שם סימן מ"ד :

מחילה בטעות עיין · אח נתפשר עם אחיו · חזקת ביתו מכר · מכירה על תנאי להחזיר ודיניה לענין רבית ואלה · מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר ואלה · מעות מחמת מיתה ודינו ד"ה ואלה · צוואת שכיב מרע כתיב בה מעכשיו · רבית קצוצה יוצאה בדיינים גזולי תרומה דף רט"ו סוף ע"ד · שבועה בטעות ·

מחילה בין הנשבעים שלא לילך בערכאות של גויים לאו מחילה היא ועבריינים הם מהר"ר בצלאל ס' :

ראובן לא רצה :

מחילה במטלטלי, אי לשון מחילה מועיל במטלטלין מהרר"ק שורש צ"ד ס' נ' · רשד"ם ח"ד סי' רל"ח ורע"ח בית יוסף חושן משפט ולע"ש סי' י"ב · תשו' אלשיך סימן פ' :

מחילה במשכון לא שייך חושן משפט סימן ע"ג :

מחילה אינה צריכה :

מחילה בענין רבית לא מהניא. לדעת הגאונים ולדעת רמב"ם פ"ד מה' מלוה ולוה פסקא י"ג מהג"י עיין גופי הלכות דף ק"ד ע"א · גזלנים ומלוי ברבית :

מחילה בקנין אם מועילה לגבי פקדון צריך עיין רשד"ם ח"ם רע"ח · עיין שלחן ערוך ח"ם סימן רמ"א סעיף א' בהגה ובהגהת מהר"ר נא"ל אות ב' ג' :

מחילה אינה צריכה :

מחילה בקרקע אינה מועילה רק בדבר שהוא בעין ח"ם סימן ע"ג · רשד"ם ח"ד סימן רל"ה ורע"ח קרקע אינו נקנה במחילה ולא שום דבר שאינו תחת יד הנמחל וברשותו :

חזקת ביתו מכר · מחילה ודיניה ·

מחילה בשבועה עיין · נשבע לחברו לפרעו בזמן אמונת מטולטל ובכמה פרק מציאת האשה ח"ב כ"ג ·

מחילה בשתיקה לאו כלום היא עיין · חזקת ביתו מכר · שתיקה ·

מחילה הבאה על ידי פשרה דינה כמכר רשד"ם אח"ע סימן כ"ה ועיין מהרדי"ט חושן משפט סימן ס"ט בני חיי על ח"ם סימן ר"ה בהגהות ב"י אות כ"א · מודעא וכל דיניה דבור המתחיל אות י"ו · מחילה בפשרה ·

מחילה ודיניה הרא"ש כלל ס"ג · ח"ם סימן רמ"א עטור אות ס' ובדיני פשרה · צריך המוחל לידע כמה מוחל רמב"ם פט"ו מהלכות מכירה · באיזה דברים שייך לשון מחילה מהרד"ק שורש צ"ד ס' נ' · רשד"ם ח"ד סימן שכ"ח דברי ריבות סימן ר"א · קלע"י סימן ל"ז · השו' אלשיך סימן פ' · לע"ש סימן רמ"א · לשון מחילה אינו נופל על דבר שהוא בעין אלא על שעבוד שיש לו לעשות במה שאינו בעין ב"י ח"ם ולע"ש סימן רמ"א · כל שאנו יודעים שמחל פעם אחת שוב אינו יכול לתבוע רשד"ם ח"ד סימן שס"ה · מוחל לחברו כל מין תביעה מחל אף תביעה שהיה לו עליו בממון. תברו רשד"ם ח"ד סימן ץ' · לא שייך מחילה אלא במה שיש לו לקבל שמוחל. למתחייב קלע"י סימן ל"ז · תורת אמת קמ"ה הובא בפנים חדשות ח"ם דף ק' ע"ב ראובן הוציא שטר על שמעון בשנת השנ"ט וזמן השטר היה לשנת השנ"א ושמעון הוציא שטר מחילה כוללת שעשה לו ראובן בשנת השנ"ו וראובן הביא עדים שהוא לא היה בעיר בזמן שכתבו וחתמו העדים המחילה כשרה · מהרד"ם טראני ח"ב ק"ן עדות על מי שאמר לעשות מחילה לחברו וגם פעם אחת בא לעשותה · מהרר"ם אלשיך. קל"ג שתיקה לא הויא מחילה אלא היכא דיש חשיבות בדבר · מהר"ם אלשיך ל"ב ראובן היה חייב לשמעון סך מעות בשטר ובשבועה לזמן קצוב ובתוך הזמן ירד מנכסיו ומצאו לו סחורה וקפצו עליה הנושים וגם שמעון קפץ וחלקוה ביניהם ונתרצו הבעלי חובות בחלק ההוא ושמעון לזמן קצוב תובע יתר החוב הדין עמו כי אין ראובן טוען שמחל לו בפירוש אלא אומר כי מן הסתם מחל מהרר"ש כהן ח"א קנ"ה ראובן קנה משמעון מאה אמות בגדי משי לערך ידוע ולזמן קצוב ומכר שלישיתם ללוי לערך ההוא ולזמן ההוא וראובן העני ומחל לו שמעון מקצת חובו ועכשו טוען לוי שאינו רוצה לשלם לו אלא שליש ממה ששילם לשמעון אין הדין עמו · הרשד"ך כ"ד כ"ה · מהרח"ש ל"ו בכמה סעיפי דינים השייכים לכלל זה · ספר פרי הארץ למהרי"ם מזרחי ח"מ סימן ח' אלמנה שהיו לה שלש בנים ושנים מהם נשתתפו ומת אחד מהם ואחיו היה רוצה ליטול חלק ירושת אחיו ואמו מחתה בדבר כי רצונה לקחת העזבון לנישואי יתומותיה ושתק היורש ואחרי נישואי היתומות בא לערער על הירושה באמרו שלא מחל ואין שתיקתו מחילה הדין עם מי והעלה דאין בטענתו ממש ושתיקתו הויא מחילה וגם הרב המופלא כמהר"א יצחקי סמך את ידיו עליו :

מחילה במטלטלין · מחילה במשכון · מחילה בקרקע · שטר חוב שמוכרו :

מחילה ושטר חוב היוצאים ביום אחד ריב"ש סימן ת"ד ב"י ח"ם סימן מ"ג · לע"ש סימן מ"ג · רשד"ם ח"ד סימן ק"א פירש שתי תשובות הרא"ש דסתרי אהדדי בדין זה · תורת אמת פ' מחילה ושטר חוב כתובים ביום אחד אם יש חלוק היכא שהמחילה כוללת להיכא שנשאר עדיין חוב :

מוכר ושטר היוצאים ביום אחד :

מחילה חשיב בקבלה מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ם ח"א סי' ע"ת : שומר פקדון :

מחילה כללית המאוחרת בזמן יש בה איזה תוספת ויפוי לעולם ריב"ש סי' תע"ח · מחילות ספקים ·

מחילה במכר אם המוחל מוחל בשביל איזה דבר רשד"ם ח"ד סימן מ"ד : מודעא וכל דיניה בכמה פוסקי' ובפרט בנ"ס אות כ"ב · מודעא צריך :

מחילה במתנה אם המוחל מוחל על לא דבר רשד"ם ח"ד סימן מ"ד · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן ד' מחילה שהיא במתנה לא שייכא אלא בממון מה שאין כן בעבד שהוא קנין הגוף שהוא צד אסור לא · אפשר לומר הכא בשדה דליכא תפיסה אף שיסלק עצמו לא מהני בלא לשון מתנה לכתובה לגבי יורשים שייך מחילה · בשותפין בשדה שיש לו זכות בשדה לא מהני עד שיקנו מגופו של שדה בשעבוד כתובה מועיל דין ודברים כל שקנו מידה חזרו וכתבו בסוף השטר וקנינא על כל הנ"ל הר"ל כאלו הקנה בפי' גופו של קרקע הודית שלא נשאר לה שום שיור ותביעה אפי' היתה לה זכות ואפי' בלא קנין זכו היורשים במה שבידם :

מודעא צריך ·

מחילה בפשרה ופשרה במכר מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סי' א' · מודעא וכל דיניה ד"ס מוסרה ·

מחילה שבאה ע"י פשרה ·

מחילה מוחל לא יהיה אכזרי ופירוש המשנה גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין ט"י דלטא"הע אות פ"ח ·

מחילה נעשית באסור ח"ם וב"י סי' ר"ח ·

מחילה עיין · אבא שמחל כבודו · אדם אינו שולט בגדולה · אדם אינו עשוי שמשתפין אותו · אח לו לגבר שלשה פרנסו · אונס נותן הרבאה דברים ודיניו · אחים שחלקו מה כח הבגדים · אם מחל חוב כאונס · אם מכתן · אין אדם זוכה · אין אדם מוחל · אין אדם מוחל דבר שלא בא לעולם · אין דרך · אינו עושה כך וכך פירושו · אין חולה עומד מחליו · אלמנת שכיב מרע נתבגה · אסורה. אע"פ שתופש · אסמכתא ליכא במחול · אפטרופוס אין לו רשות למחול בשם רשד"ם ח"מ רס"ג ורע"ח · אפוטרופוסים שנים אם אפוטרופוס יש לו אונאה · אפוטרופוס כשאין בידו נכסים סרבה מהיתום · אשה אם יכולה למחול · אשה הכניסה שטר חוב · אשת איש אינה יכולה למחול מבלי רשות בעלה · אשת ראובן · בית דין יש לו כח ביתן שמקדש וקנוהו · בכור ושאר אכלו על מה שהניח לכם אביכם ·

בכור

דמחילה אינה צריכה קנין אי הקנה לו לפני עדים פסולים אפ"ה מחילתו מחילה מהרי"ק שורש י"א והרא"ש כלל ס"ו סי' ח' ועיין לעיל ריש סי' קצ"ה ריב"ש קס"ב ר"נ ש"ה תע"ח תצ"ג הר"ן פ"ק דקרושין דף תרכ"ז נ"י פ' לא יחפור דף קע"א ובפרק התכבל דף קל"ג בשם התוספות והמרדכי שם מיהו כל זה דוקא במחילת חוב אבל לא במחילת פקדון דאז צריך שאטר לו בלשון מתנה וצריך קנין כנראה מקולון צ"ד ועיין תה"ד סימן ש"א והרואה שלו ביד חברו ולא תבעו עיין פסקי ה"א"ש פרק א"נ אי הוי מחילה · שותף שמחל חלקו לחברו אינו כלום עד שיקנה לו באחד מדרכי ההקנאה גאלאנטי ק"ו · הגהת מהר"ר גור אריה לוי ח"מ סימן רמ"א אות כ' ·

דברים הנקנים באמירה · כתובה המוחלת · מחילה בטעות · מחילה במטכון · מחילת שבועה · מסים יחיד · מסכיר שמוחל זכותו · פקדון המופקד אצלו · פשרה צריכה · קנין אין צריך · מוכר אם מוחל זכותו · שותפים מסכימים כדבר :

מחילה אם אדם מוחל דבר שאינו קצוב עיין · דבר שאינו קצוב ·

מחילה אם טענת מחילה הויא טענה תרומות שער כ"א סימן ב' · מתחייב בשטר לתת לשמעון ושם שאעפ"י שימחול אלא מועיל המחילה ·

מחילה אם טענת מחילה מבטלת נאמנות ח"מ סימן פ"ב אם מועיל נאמנות לטענת מחילה תשובת בן חביב סימן ק"ט ·

מחילה אם מועילה בשטב לאחרים ובשטר חוב ח"מ וב"י סימן פ"ו רשד"ם חלק ד' סימן ק"ב ·

אין אדם מוחל · שטר חוב שמוכרו ·

מחילה אם רואה שלו ביד אחרים ואינו תובעו אי הוי מחילה תשובת הכהן ח"ב סימן ע"ח · ב"י ח"מ סי' רמ"א אימתי העושה מעשה שנראה כמורה לחברו הוי כמחילה תרא"ש כלל מ' ס' ב' ריב"ש סימן ת"ב מהרי"ק שורש ק"ח כשאמרינן מסתמא מחל היינו שבנגדו עשה מעשה שלא היה עושה אם לא היה מוחל או שגלה דעתו שמחל · קלעי סימן ס"ו מהרי"ט טראני ח"מ מ"ה אם שתיקה לחורה הוא מחילת

שתיקה ·

מחילה באונס עיין ב"י ח"מ סימן י"ב · רשד"ם ח"ב סימן ק"ב וח"ד סימן של"ד ותי"ת אשה מחלה כתובתה ונדונייתה לבעלה וטוענת שהיתה אנוסה אה"ע ק"ח · אם יועיל לומר אנוס הייתי ואיזה אונס מבטלה ב"י ח"מ סימן ר"ח מהר"ם אלשיך ל' אין טענת אונס מהני לזכות במתנה על תנאי או מחילת חוב וקדושי אשה · עיין הרמ"ע מפאנו מ"ב מחילה באונ[illegible]ו כטעות · רשד"ם ח"מ ת"ח ראובן היה חבוש בבית האסו[illegible]בשביל נוים בעלי חובותיו ושמעון היה חייב לו כ"ו אלף לבנים ואמר לו שאין לו במה לפרוע אבל אם ירצה לעשות לו פיטור ומחילה יתן לו ד' אלפים · בעד הכ"ו וכן עשה אפילו מסר ראובן מודעא המחילה קיימת · רשד"ם ח"מ תשובה ד' ושל"ח כדין מוסר מודעא על מחילה זמנין דאפילו לדעת הרא"ש מהני · רשד"ם ח"מ מ"ד במי שמחל ומסר מודעא ושוב עשה חשבון עם הנמחל והתחיל לפרוע לו קצת ובקש ממנו מחילה שנית · רשד"ם אבן העזר כ"ח הפוסק מזונות לגיסו חמש שנים והגביל זמן לנישואין ובתוך הזמן כתב לו המשודך אם יש את נפשו להכניסו לחופה והשיב לו יבא לשלום ובא עם כל קרוביו ואוהביו וכשבא אמר לו הפוסק שאם רצונו ליכנס לחופה יכתוב ויתן בידו שטר מחילה על המזונות וכן עשה ולא מסר מודעא ושוב טוען כי אנוס היה אחר שיצא מעדיו הוא וכל הנלוים אליו מכל מקום המחילה קיימת · מהר"ם טראני חלק א' דל"ת מי שמסר מודעא על מחילת חלק החשבון הנוגע לו מן הדין בעבור שישא אחי גיסו את אחותו המשודכת לו · מהרימ"ט קע"ב ·

מחילה באונס עיין · כתובה שמוחלת · כתובה ונדונייתה ודיניה בשם מהרי"ל ח"ב פ"ב · ומהרד"ך ח"ג כ"ד · ושארית יוסף ס"ו דמחילה באונס נלאו היכא מחילה · מודעא וכל דיניה בשם בן לב ח"ג כ"ח ורפד"ס אה"ע קפ"ב · בשם מהר"ם אלשיך כ"ב ושאר פוסקים ומוהרת"ם סימן ע"ח · מודעא צריך שיכתבו היכא · מזונות עיסקא אלמנה בשם מהריט"ץ קע"ב · מתחייב בשטר לגוף נפשו ·

פשרה שהי כמכר או כמחילה · קנס שדוכין ודינו בשם מאר"ס אלשיך ל' · שבועה על חברו ודרכי נועם ח' ו' · שטר מחילה שנעשית ·

מחילה בטעות לא הויא מחילה בהונאה בזביני דהויא מחילה נ"י בשם הרשב"א פ"ה דמציעא דף ק"ו ע"א · וכתב נ"י שם בשם הפוסקים דלא הויא מחילה בדבר שלא ידע מתחילה אבל בדבר דידע מתחילה מחילה בטעות הויא מחילה · ועיין משנה ר' פי"א דכתובות בתי"ט נ"י פ"ב דקמא דף י"ד ע"א נ"י פ"ש דמציעא דף קל"ט ע"ב · ועיין נ"י והרי"ף פ"ג דב"ב דף קפ"א ע"א . רשד"ם י"ד ק"ב ראובן מכר לשמעון ובנו סחורה בהקפה והרשהו לילך למדינת הים וכשראה שנתעכב לבא נתפשר ועשה שטר מחילה כשבועה וכטול כל מודעי ועכשו טוען כי אנוס היה ומסירת מודעא לא מהני ועיין תורת אמת סימן פ"ו · לחם רב תשובה ק"ב ראובן ושמעון שותפים שלוו מישראל וקבל הא' החוב על עצמו לפורעו ותתנה עם חברו שכל מה שימחול המלוה יהיה שלו · ואחר כך נמצא שהיה רבית בחוב ע"פ גזירת ב"ד ולא פרע העלה דאין זה בכלל מחילה ותייב ליתן לו חלק מזה לחברו כיון שבא לו מצד הדין בגזירת הב"ד על טענת הריבית ע"ש ירושלמי דב"ם פ"ב בעובדא דאלכסנדרוס מוקדון · פ"ק דגיטין הנהו תרי גינאי וכו' · מרדכי פרק קמא דסנהדרין · פרק חזקת מעובדא דרב ענן · מישרים נתיב ט"ו ח"ג מהרי"ק שורש פ"ט סימן נ' ושורש כ' וק"א תשובת הכהן ח"ב סימן פ"ו · רשד"ם ח"ד סימן קי"ו שב"א שמ"ת קלעי סימן פ"ו לע"ש סימן י"ב · הרט"ע סימן מ"א איתתי מחילה בטעות מחילה ריב"ש סימן של"ה ושמ"ב · בדבר שהדעת מצי טעי נוכל לומר דטעה רשד"ם ח"ד סימן שכ"א אם היה עם הארץ ולא ידע זכותו אמרינן מחילה בטעות היתה רשד"ם ח"ד סימן רל"ד ושכ"ד · וכן שגיאת הדין מבטל רשד"ם ח"ד סימן קי"ו · כל שבא לידו שסבור שקנה ולא קנה הוי מחילה בטעות ב"י ח"מ סימן ר"ז · מחל מחמת שלא היה לו ראית ואחר כך מצאה חוזר לע"ש סי' י"ב רשד"ם ח"ד סימן תי"ט · מחל ממון שסבור שאינו שלו ונמצא שלו חוזר רשד"ם ח"ד סימן שכ"א · מחילה בטעות דלא מבחא מילתא ח"מ סימן קנ"ד בשם גאון · מחילה בטעות שזקפה עליו במלוה קנה תריב"ש תשובות הכהן ח"ב סימן קנ"ו · עיין הר"ן פי"א דכתובות דף תק"ל ע"א · מהרי"י לוי ע' מחילה בקבלת קצת מעות וטוען אחריה שהיה בטעות · מהרמ"ע מפאנו מ"ב בענין מחילה בטעות או באונס · רשד"ם ח"מ שמ"ח בדין יורש מחל חלקו כסבור שלא היו הנכסים מרובים וכתב ונתן ביד האלמנה שהטעתו שטר פטורין ומחילות מחילה בטעות מקרי ומצי הדר ביה · כנה"ג ח"מ סימן כ"ה בהגהות על הטור אות פ' ו"ל דיני מחילה בטעות אכתוב בס"ד בטור זה סימן רמ"א בהגהת בית יוסף אות א' ומשם יש ללמוד לדינים אלו · פ"א מחילה בטעות אפילו נשבע שבועה על המחילה קנין אין כאן שבועה אין כאן מהרי"ק ז"ל שורש ק"א תומת ישרים סימן ק"י רשד"ם ח"מ סימן מ"ד וע"ד נת"ה הר"ש הלוי חלק ח"ם סימן נ' · פ"ב כי היכי דמחילה בטעות ונשבע קנין אין כאן שבועה אין כאן · ה"ה פשרה בטעות ונשבע לקיים הפשרה פשרה אין כאן שבועה אין כאן וכ"כ רשד"ם י"ד סימן ק"א והרי"י אדרבי סימן פ"א והרש"ך ח"א סימן קנ"ט והר"י הלוי סימן ס"ז וכן מתבאר מדברי רוב הפוסקים · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סי' נ' מחילה בטעות לא הוי מחילה וי"א דכל דליכא איסורא אמרינן דהוי מחילה ולדעת רוב הפוסקים דמחילה בטעות הוא דוקא היכא שידע שהוא שלו ומחל · ש"ע ח"מ סימן רמ"א במה דיני מחילה ומחילה בטעות ועיין שם הגהת מהר"ד גור אריה לוי אות אי בשטר מחילה צריך שיאמר המוחל יודע אני שיש לי לקבל יותר ועכ"ז אני מוחל ואין לי עליו אונאה כדי שלא יוכל לטעון מחילה בטעות היא רשד"ם ח"מ תשו' שמ"ח ש"ע שם בהגה על סעיף ב' כל מחילה בטעות יכול לחזור בו אפילו קנו מניה מרדכי פ"ק דסנהדרין הגהת מהר"ר גא"ל אות ד' אח שנתפשר עם אחיו בחלק ירושתו בדבר מועט כי אמרו לו שלא היו לו נכסים מרובים ואחר כך נודע שהיו לו בפלים הוי פשרת בטעות ב"י סימן רפ"ו בשם קולון קי"א

ועיין

מ"ז הביא הנה זו ולא ידעתי למה לא הביאה בש"ע וכו' והאריך והרב המחבר השיב דהאי הוראה אף על פי שישלה על מה שיסמוך מ"מ לא יפה עשה שהטריך בלתי עיון בספר כי ראוי להיות מתון בהוראה לעיין תחילה בספרים וכל שכן במקום שאינם בני תורה שלא יאמרו שאין חסין על ממונם של ישראל ואין בזה משום גונב דעת הבריות · ומה שרמזה הט"ז על רמ"א שלא הביא הנהת שערי דורא הוא לכאורה המיה גדולה אך כד מעיינינן שפיר אין הכוונה כמו שהבין הט"ז רק כנתחב בו ואינו ניכר לא מבחוץ ולא מבפנים להיכן בא ובזה אין להתיר אא"כ בה"ם וזה כבר פסק הש"ע בקרקבן ויפה השיג הפר"ח על המורי זהב במה שנראה ממשמעות דבריו דכל שתחוב בו המחט אף שניכר שניקב כבפנים: גם כן טריפה זה אינו ואם יש קורט דם מבחוץ או כרכא או נגע הוי כניקב מעבר אל עבר ודוקא נסרכה ממש אבל נפוח קצת מצד חוץ אין להטריף ועיין בספרי מנחת יעקב כלל פ"ט ס"ק ל"ב וכלל צ"ד ס"ק א' והיא מתשובת צמח צדק סימן מ"ט ושער אפרים סימן ס"ב וחוט השני סי' ס"ט·

ממס נכית הכוסות · ממס בקרקבן · מי סנולד הספק ברסותו ·

מחיה בכעדשה משנה ה' דנגעים בר"ע ומשנה א' פרק ו' כתי"ט ומשנה ב' וכל פ"ו · הרי"ף והר"ן פרק א' דקדושין דף תרכ"ט ע"א ·

מחיה ושער לבן עיין · סער לבן ותחיה ·

מחיה מטמאה בכל המראות משנה ו' פ"ו דנגעים בתי"ט ובר"ע ועשרים וארבעה ראשי אברים באדם אינם מיטמאים משום מחיה משנה ז' וח' ועיין משנה ב' פ"ד דנגעים ובר"ע · עיין בארוכה הריף והר"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ט ע"א ·

מחיה מתים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקים כי הוו מפטרי רבנן מהדדי מפומבדיתא אמרי כן יומא פ"ז דף ע"א ויש גורסים מחיה חיים וכו' ·

מחיה עיין · סן נסרק ·

מחייב איניש ליבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן הרי"ף והר"ן פ"א דמגלה דף שס"א ע"א ש"ע א"ח סימן תרצ"ה סעיף ב' וע"ש בהגה · וכתב הר"ן שם וכתב רבינו אפרים ז"ל מההוא עובדא דקם רבה ושחטיה לרבי זירא כדאיתא בגמרא אירחי ליה מימרא דרבה ולא שפיר דמי למעבד הכי · מטה משה אות תתרי"ב: הביא פירושים אחרים על דבר זה ובאורת תתרי"ג ותתרי"ד המזיק חברו מתוך שמחת פורים והביא תשובת ר"י מינץ סימן י"ו דהתיר ללבוש פרצופים ולשנות בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה וכן להפך מאחר שאין מתכוונים אלא לשמחת בעלמא ה"ה לבישת כלאים דרבנן פורים ודברים סבסיד. סמחת פוריסי

מחייב לחברו דבר שאינו חייב בלא תנאי חייב רמב"ם פ"א מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן ר"ז ·

מחייב עצמו לחברו ודיניו ש"ע ח"מ סימן מ' · עיין צמח צדק ק"ט ראובן שקודם שנכנס לחופה עשה לאשתו שטר חוב בעדים וכל חוזק מעכשו ושעה אחת קודם מיתתו כסך אלף זהובים ויהי כאשר מת נמצאו עליו בעלי חובות באופן שאם תטול האשה האלף זהובים לא ישאר לבעלי חוב במה לגבות ושם יש תקנה ע"ש דכתב שראוי לתקן משום נעילת דלת וכדי שלא להפקיע זכות האשה לגמרי לעשות תקון הגון דאם כשנשא האשה זו היו לו קרקעות וכו' שהיא תהיה קודמת לגבוה כתובתה מהם עד כדי סך עיקר כתובה לבתולה ת"ז ולאלמנה ר"ז וגם המלבושים הידועים שהכניסה ואם אין לו קרקעות או שקנאם אחר הנישואין אזי לא תגבה אלא סך ק"ז בין בתולה ואלמנה וגם תקח המלבושים שהכניסה ותסתלק לגמרי ויתפרעו מן המותר הב"ח והקהל במסים יהיו קודמין לכל הב"ח כמו שטר שיש לו קול עב"ל התקנה ע"ש · וסוף דבר העלה שהדין נותן דאם שטר חוב זה הוא חוץ משטר כתובה ותוספת שלה והיא תובעת שניהם דהיא קודמת בכח הש"ח לגבות כל סך האלף זהובים ואינו בכלל התקנה שתקנו שלא תקח אלא ק"ז דמשה נפשך זכתה אם הלווהה לו חוץ מה שהכניסה לו הרי היא בעלת חוב חוץ מחוב כתובתה ואם הוא נתחייב לה ולא חש ליורשיו ולנידרושין שהיה יכול לגרשה והיתה גובה השטר חוב והכתובה ה"ז מלתא דלא שכיחא מי שיעשה שטות כזה ואין כאן משום נעילת דלת בפני לוין שהוא טעם התקנה ואין לחוש שיהיו הרבה שוט"כ כמוהו שיעשו חיוב כזה ולכן היא נוטלת כל האלף ובעד הכתובה נוטלת כפי התקנה ק"ז אבל אם אין לה חיוב כתובה אלא שטר חוב זה במקום הכתובה בכתובה יחשב והוא נכנס בכלל התקנה ויש צד הערמה ושייך טעם נעילת דלת בפני לווין ואינה גובה אלא ק"ז כי יש לחוש לרבים יחכמו לעשות הדבר הזה כדי להפקיע כח הב"ח ע"ש ועיין ש"ע בהגהת אבן העזר סימן ק"ח סעי"ח והריק"ט בח"ה סימן צ"ו כתב דהא דאשה שגבתה כל הנכסים בכתובתה אינה חייבת בקבורת בעלה ונקבר מקופה של צדקה היינו מדינא אבל מנהג הקהילות הוא שכל מה שחייב לקהל וכן כל מה שלוקחים הקהל לקבדו הקהל קודם דארעתא דהכי נשאת ע"ש משם רדב"ז קס"ו ורשד"ם ח"מ סימן שמ"ז אם כן ה"ה נמי שקודם הקהל וצרכי הקבורה לבעלי חובות כי ארעתא דהכי הלוהו אך אם החפצים שלקח הם בעין כתוב אצלי שאפשר שכזה לא דברו וכן נדונייתה אעפ"י שזקפן עליו במלות ואפילו תכשיטיה אך בכל דבר שהוא שלו וכן מלבושיו וספריו הקהל הוא קודם לבעל חוב ולכתובת אשה · עיין לקט הקמח י"ד דף ק"ב ע"ד ·

בעל חוב וכתובת אשה . סוע · קק מס ולהיר ·

מחייב עצמו לפרוע בשביל חברו כל מיני מסים אם חייב גם בבלבולים מהרי"ק שורש י"ב ·

קהל סותפים ·

מחילה איזה לשון מועיל בה קלעי סימן ס"ו לע"ש סימן י"ב ובי"י שם לו יהי כדברך הוי כמחול לך פ"י ולע"ש סימן י"ב ח"מ · האומר לחברו שחייב לו שאינו חייב לו הוי מחילה פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ז ·

מחילה אינה צריכה עדים ח"מ ולע"ש סימן ס"א · אין צריך לומר אתם עדי ח"מ סימן פ"א · ב"י סימן מ"ל · תרומות שער מ"ב · לע"ש סימן מ' · אין צריך לומר כתובו ב"י ח"מ סימן מ"ל תרומות שער מ"ב לע"ש סימן מ' · ואם עשאה בפני עדים פסולים קיימת לע"ש סימן רמ"א ·

מחילה אינה צריכה קנין פשרה צריכת קנין הרי"ף ונ"י על מתניתין א' דסנהדרין ובאמידה בעלמא . סני משנה ה' פ"ט דכתובות בתי"ט נ"י פ"ט דמציעא דף קל"ט ע"ב נ"י פ"ב דב"ב דף קע"א ע"א וכתב מהרי"ק שורש י"ר ענף ו' מחילה שהוא מוחל מעצמו כולי עלמא מודו דאין צריכה קנין ולא פליגי אלא במחילה הנעשית ע"י דיינים · נ"י פ"ג דסנהדרין דף רע"ג ע"ב · מחילה אינה צריכה [illegible] וכמה דיני קנין ותלוקים מרדכי פרק השוכר את האומנין [illegible] מב"ם פ"ג מהלכות מתנה · ח"מ סימן רמ"א · רמב"ם פ"ה מה' מכירה ח"מ ס"ס י"ב ורמ"א · הריב"ש סימן קמ"ב תצ"ג תע"ח · מהרד"ם סימן ר"ב פסקי ריקאנאטי סימן תקנ"ט · רשד"ם ח"ד סימן י"נ רע"ח תע"ו · ב"י ח"מ סימן של"ט · ואפילו היה לו משכון על ההלואה פסקי ריקאנאטי סימן של"ז · אפילו למאן דאמר צריכה קנין היינו שאינו יודע מהו מוחל רשד"ם ח"ד סימן י"נ · צריך המוחל לידע כמה מחל רמב"ם פט"ו מהלכות מכירה · אם יש חלוק כשהיא בקנין רשד"ם ח"ד סימן הע"ח · בני שמואל ל"ח ראובן היה חייב לשמעון מנה ומסר לו סחורה כדי להתפרע מן הדמים וקבל עליו שמעון שאם יקרה שום אונס החוב יהיה מחול אין צריך קנין וע"ש מהרד"א בן חיים ח"א ל"ח היכא דהשוכר מחיל זכותו לא מצי מחיל בלא קנין אבל המשכיר נראה דמצי מחיל זכותו בלא קנין מפי הלכות אות של"ד מחילה אינה צריכה קנין כתב נמקי יוסף פ"ק דסנהדרין ואיכא למידק מאי שנא בפשרה דצריכה ויש מתרצים דלא דמי למחילה דמחיל דבר המסויים אבל בפשרת דלא ידע כמה יפשרו לא סמכא דעתיה ובעי קנין וכעין זה כתב נכי נאמן עלי אבא וז"ל וא"ת אמאי מהניא קבלה בלא קנין כלל טפי מפשרה דצריכה קנין ותירץ דהכא הרי מאמינים לאבא ולאביך אבל התם תלוי בדעת הפשרן ולא ידע · הר"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ז ע"א ד"ה גרסינן בגמרא תנא · הגהת ש"ע ח"מ סימן רמ"א סעיף א' בל מקום דמחילה

Digitized by Google

דדיצון והפנימי או הפנימי לבדו או החיצון לבדו ואם הידה החיצון לבדו היה נם כן טריפה מחמת שחיה לחלל הנוף אך חספק היה שמא לא נקב רק הפנימי לחוד ואז היה כשר ולריות כי לא היה ניכר מחמת הבישול שהרחיק המחט מן הקרקבן לכן אסור כל המאכל שחיה בקערה משום דהוי רק ספק א׳ אם ניקב המחט השתי עורות או רק עור א׳ הפנימי ע״ש · עיין רדב״ז סימן קמ״ב · והרדב״ז תשו׳ נ״ח מחט הנמצא תחוב בקרקבן האווז ועובר מעבר אל עבר כשיעור חצי אצבע ולא ניכר אלא אחר הבישול ובשעת מליחה שטיפה והדחה לא ניכר כלל ולא נמצא בו שום רעותא התירו להלכה ולא למעשה מפני שאין הכל יודעים טעמו של דבר ומדמו מלתא למלתא ואין להתיר לפני עם הארץ דברים הנראים זרים בהכטה ראשונה וע״ש טעמי ההיתר כי רבו ועיין סימן קמ״ב בדין מחט בקרקע מבחוץ והיו שם עופות הרבה ולא היו מכירין אותו מאיזה עוף והטריף את העוף ממה נפשך אם נכנס דרך הוושט הרי ניקבו שתי עורות של קרקבן ואם מבחוץ הא אמרינן ובקוץ עד שניקב לבית חללו · ולענין היתר שאר עופות שרבים דהוו רבו טעמים דהוה להו יבש ביבש דחד בתרי בטיל ושהתרנגולת שנחתך ראשו ורגליו תו לא הוי בריה וכיון שלא נתבשלה אינה ראויה להתכבד וביון שהיא שימה כתיבה נדולה תחשב שאינה ראויה להתכבד עכ״ז כתב שאין לסמוך והוכיח בראיות ע״ש אך בנדון עצמו הכשירם מכח שראה שהמחט היה יוצא לחוץ כל כך ושאי אפשר שלא עשה רושם בחלל העוף במקום שהמחט יוצא ובכן הצריכה בדיקה ובדקו ונמצא באחר מהם רושם שחור שהמחט היה עושה ובכן אותו העוף לבד הטריף והכשיר השאר · ועיין צמח צדק ק״ז דמתיר בכיוצא בזה ובאר עשק ס״א · תורת חטאת צ״ד שלחן ערוך י״ד סימן מ״ח סעיף י״א מחט שנמצאת בקרקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכיס נם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תולין להקל דהמחט בא מבפנים והוי כניקב מצד אחר וכתב מהר״ר נא״ל שם ס״ק י״ח אף על פי שנמלח והודח הקרקבן אין להטריפו אלא אם עדיין המחט בתוכו תוחבין אותו עוד אם נוקב והולך בנקל יש לחוש שמא הבריא ואם אין המחט בתוכו שנפל או ניתק ממקומו אפילו הנקב מגיע עד קרוב לקרום החיצון אין לחוש לו ואם לא נמלח ולא הודח אפילו הגיע הנקב עד קרוב לקרום ונעשה כמו ביעא מבחוץ כי בשר הקרקבן הוא נבוה כנגד מקום המחט אין חוששין לו עד שיעבור המחט משני עבריו הרמ״ף קונטרים כ״י ועיין דרישה ופרישה אבל ב״ח סימן מ״ח סס״ו מחמיר · ש״ע שם סימן מ״ט הקרקבן יש לו שני עורות נקב זה בלא זה כשרה · מהר״ר נא״ל ס״ק א׳ היינו הכיס הפנימי אחד וכל הבשר כולו שני ט״ז · שבות יעקב ח״ב תשר ס״ד מחט בקרקבן בשעת אכילה שאוסר הט״ז בסימן מ״ח סי״ק י״ח שלא כדעת מהר״ם מינץ ואני הוריתי בהפסד מרובה או לכבוד שבת בדעת רמ״א דבכל כה״ג יש להקל דתלינן טפי שבא מבפנים דרך הוושט כיון שלא ראה בשעת מליחה רעותא מבחוץ ולא בשעת הרחה מסתמא לא ניקב מבחוץ נם הש״ך בנה״ס השיג על הט״ז בזה וכתב שאין דבריו מוכרחים · מחט או · מחט שנמלא בעובי · קרקבן ·

מחט בריאה או קוץ ודיניו ש״ע י״ד סימן מ״א · תורת חטאת כלל צ״ב · מחט שנמלא ·

מחט טמא שנמצא בבשר פרת קדשים (שהעבירה בנהר נשחטה ועדיין משקה טופח עליה והיא מוכשרת לקבל טומאה) הרי הבשר טמא וכן אם היתה הפרה חסומא מחוץ לירושלים אף על פי שאין המחט ידועה הרי הבשר טמא מפני שנגע בכלים הנמצאים חוץ לירושלים נמצא המחט בפרש הבשר טהור וכין כך וכין כך הידים טהורות שאין טומאת ידים במקדש בד״א להיות הבשר טמא בדין תורה אבל להטמא מדבריהם אין הקדש צריך הכשר אלא חבת הקדש מכשרת הבשר ואם נגעה בה טומאה בין קלה בין חמורה נפסלה אף על פי שלא הוכשר במשקה כמו שביארנו רנב״ב ספ״י מה׳ טומאת אוכלין משנה נ׳ פ״ב דעדיות · ועיין רמב״ם פי״ב מהלכות שאר אבות הטומאות ·

מחטיא את הרבים אין לו חלק לעה״ב רמב״ם פ״ג מהלכות תשובה · גהינם הם · כל המחטיא · כל ישראל יש להם חלק ·

מחט נקובה או שאינה נקובה עיין · אשה במה יוצאה ובמה ·

מחט עיין · איש במה יוצא · ערב שבת יוכרים · פירכא כי היכי דפריך ·

מחט שהיתה נתונה על מעזיבת המקוה והיה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה משנה ז׳ פ״ז דמקואות רמב״ם פ״ח מהלכות מקואות פסקא נ׳ · ולפי שהמחט דקה וקטנה ויורא פן תפול במים דרך להטבילה בכך ר״ע שם דדוקא מדאורייתא כתב הרב בפ״ו משנה יו״ד דסני למחטין ברביעית אבל חכמים בטלוהו והעמידוהו על ארבעים סאה לכל כמ״ש ב״י ריש סימן ר״א בשם הראב״ד וע״ש ·

מחט שנמצא בסמפון הגדול עיין חולין פ״ג דף מ״ט : ש״ע י״ד סי׳ מ״א סעיף ד׳ של ריאה או של כבד כשירה · מחט בכבד · מחט בריאה · סקילו גלימא :

מחט שנמצא בעובי בית הכוסות ונקבה אותו נקב מפולש אם נמצא עליה קורט דם בידוע שנטרפה קודם שחיטה לפיכך אם הגליד (פי׳ עור דק שעלה על המכה ערוך ורש״י פירש קרושט״א) פי המכה בידוע שזו נטרפה שלשה ימים קודם שחיטה לא הגליד פי המכה הרי זה ספק ועל הטבח להביא ראיה שקודם לקיחתו נטרפה שהרי ברשותו נולד הספק ואם לא הביא ראיה ישלם הדמים למוכר גמרא דכתובות פרק המדיר דף ע״ו ובהרי״ף ור״ן פ״ז דכתובות דף תק״ז ע״ב ודף תק״ז ע״א · ברייתא שם בגמרא ובאלו טריפות סוף דף ך׳ · עיין רמב״ם פרק עשרים מהלכות מכירה דין י״ד וכתב היה זה מבואר בסוגיא שם אליבא דשמואל דכי אמרינן בברייתא לא הוגלד פי המכה המוציא מחברו עליו הראיה היינו כשנתן הטבח המעות וקאמר שאם בא להוציא מהמוכר על הטבח להביא ראיה אבל לא נתן הטבח מעות אין על המוכר להביא ראיה אלא מוציאין מן הטבח בלא ראית וכן נתבאר בהלכות ע״כ · וכ״כ התוספות והרא״ש אף על פי שלא נתן מעות כאן נמצאו וכאן היו והא דקארי ליה מוציא משום דמסתמא כל כמה דלא יתיב זוזי לא יתבי ליה חיותא ש״ע ח״מ סימן רכ״ד סעיף ב׳ · ועיין ש״ע ח״מ סימן רל״ב סעיף י״א המוכר בהמה לחברו לטבחה ושחטה ונמצאת טריפה אם נודע בודאי שהיתה טריפה כשלקחה כגון שניקב בית הכוסות והוגלד פי המכה שאז ידוע שיש לו שלשה ימים שניקב אם קנה תוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך להחזיר הדמים ואם לא קנאה תוך שלשה ימים או שקנאה תוך שלשה ימים ולא הוגלד פי המכה דאז הוי ספק אם נקב תוך שלשה אם לאו על הלוקח להביא ראיה ואם לא יפסיד ויתן הדמים אם הן עדיין בידו · עיין רמב״ם פט״ו מהלכות מכירה דין ו׳ מברייתא מחט שנמצא וכו׳ פרק ג׳ דחולין סוף דף ז׳ · וכן כתבו התוספות שם דכאן נמצאו וכאן היו וכשמואל דאמר כל הנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה בפ״ז דכתובות דף ע״ו וכדמפרש התם דמ״ש בברייתא שם המוציא מחברו עליו הראיה דסתמא דמילתא דיהיב טבחא דמי ות״ה אפילו לא יהיב דמי הראיה עליו היא או ישלם · שם סעיף י״ב טריפות דסרכא הוא הדין דמבטל מקח טור בשם הרמב״ן וכן נראה מדברי הר״ן שהוא סובר כן וכן נראה מדברי הרמב״ם פט״ז מהלכות מכירה דין ו׳ שכתב ואם נודע בודאי שהיתה טריפה כשלקח ה״ז מחזיר וכו׳ מדכתב סתם נמצאת טריפה משמע דבכל טריפות שבעולם הוי דינא הכי · ויש חולקין דהואיל והוי דבר דשכיח הוי ליה לאתנויי אפילו טריפה שאנו אוסרים מספק מבטל המקח ואין המוכר יכול לומר אייתי ראיה דטריפה הוי (ר״ן פרק אלו טריפות) טור בשם הר׳ אפרים ובעל העטור וכ״כ הרא״ש · עיין הרי״ף ונ״י פ״ו דב״ב דף ר״ז ע״ב · שבות יעקב חלק ב׳ תשובה ס״ד בית הכוסות ומחט תחוב באורך הדופן כדאותי אותו מיד הטרפתי אף שלא היה בידי שום ספר אין זו צריכה לפנים הלא הוא ערוך בסימן מ״ח הובא בט״ז בשם הגהת שערי דורא גאו״ה כלל נ״א דאם נמצא המחט בדופן בית הכוסות באורך טריפה וכו׳ וכתב הט״ז ולפי זה אין היתר בצד אחר אלא כשהמחט מונחת בחלל בית הכוסות גם בר״מ סימן

ולהרב בית יהודה בח"כ הנקרא פני יהודה סימן ל"ה · ושם ראיתי שהרב ן' סוהם התיר להדיא וכן הביא משם הר"ן דסרי · ואחריו החזיק הרב מהר"י עייאש ז"ל ע"ש וכן עושים מעשה בכל יום כדברי הרבנים המזכרים ·

מחזיק בדרך לקנות שביתה ש"ע א"ח סימן ת"י ·

מחזיק בין אחי או בין שותפי מה דינו הריף ונ"י דמציעא דף קי"ה ע"א :

מחזיק בנכסי הגר אין בעל המצר יכול לסלקו בדמים דכמתנה דמיא רמב"ם פרק א' מהלכות זכיה ;

מתנה אין בה :

מחזיק בנכסי הגר קנה כל מה שכתוכם מה שאין כן במכר שלחן ערוך ח"מ סימן רמ"ו סעיף ז' משנה הרי"ף ונ"י פ"ד רב"ב דף קצ"ח ע"א :

מחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשים קנה משנה ד"פ"ח דב"ק בר"ע ועיין בסוף שביעית ובמפרשים · והמחזיר חוב לבני הגר תיכא אמרינן רוח חכמים נוחה הימנו שם · הרי"ף ונ"י פ"נ דב"ב דף קפ"ב ע"א שלחן ערוך ח"מ סי' רע"ח

נכסי הגר שמת ·

מחזיק טובה לעצמו עיין · נחמיה בן חכליה ·

מחזיקין ידי גוים בשביעית אבל לא ידי ישראל משנה ג' פ"ד דשביעית · רמב"ם פ"ח מהלכות שמיטה ויובל פסקא ח' בדברים בלבד · ומשנה ט' פרק ה' דשביעית :

מחזיק עיין · מחזיקין למחזיק ההולך לדון בערכאות של גוים · מנהג פסוס אם רוקה לתולה ממון צריך סיסיה במנהג פסוס אבל להחזיק לה :

מחזיר אבידה לגוי עא"ה לא יאבה ה' סלוח לו משנה ז' פ"ב דמכשירין בתי"ט · אבידה ·

מחזיר אבידה עיין · מה והבריכו אסורים בהנאה בענין שמגלגל כלים מן סמת :

מחזיר גרושתו גמרא פ"ק דמ"ק דף ח' ע"ב שמ"ת מ"ו תוספות אבל מחזיר גרושתו וכו' רצוף אהב"ה סימן קמ"ב · יד אליהו תשו' מ' :

מחזיר גרושתו עיין · אשת איש שילה · ברכת שהשמחה במעונו גם על מגלי שמגרש · גרושה אם מחזירה · גרושה אם נשאת לאחר · גר מגזל בניתו · מומר החזיר גרושתו · כנוכייה וזורתה בשמת כדבור בממחיל הר"ן בתשובה י"ד · ספק קדושין שאלה · סלים עשר דברים שאלו ·

מחזיר גרושתו על דעת תנאים ראשונים מחזירה ש"ע אה"ע סימן קי"ח הגהות מהר"ר נא"ל שם ס"ק א' ·

כנוכייה וזורתה בשמתם דבור בממחיל הר"ן בתשובה סימן י"ד :

מחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו משנה סוף שביעית · ח"מ ולע"ש סימן ס"ז סעיף ל"ו המחזיר חוב שעברה עליו שביעית יאמר לו המלוה משמט אני וכבר נפטרת ממני אמר לו אעפ"כ רצוני שתקבל יקבל ממנו וכריתא שם , ולא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הם במתנת אני נותן לך החזיר לו חובו ולא אמר לו כן מסבב עמו בדברים עד שיאמר לו שלי הם ובמתנה נתתי לך ואם לא אמר לא יקבל ממנו אלא יטול מעותיו וילך לו (לשון הרמב"ם כפי פירושו אהא דאמרי התם תלו ליה עד דאמר הכי קרוב לפירוש זה פירש בערוך והרא"ש והביאו הטור ולא כפירוש רש"י שם עיין הר"ן פרק ד' דגטין דף דקע"ב ע"א ד"ה ונרסינן תו המחזיר בע"ב ד"ה אמר רבא ותלי ליה עד דאמר הכי ·)

מחזיר שטר פרוע לגוי חייב תשוכרת הכהן חלק נ' סימן כ"ח משום דינא דגרמי חולק הרשב"א הביאו ב"י ח"מ סימן שפ"ו :

מחט או טבעת פ"ט דכלים ·

מחט או קוץ שנמצא בבהמה או בעוף בחללו ודיניו ש"ע י"ד סימן נ"א · שבות יעקב ח"ב תשובה ק"ט מעשה בא לפני פה מיץ בעגל שנמצא קוץ תוך חלל הגוף ונטרף ונסלח צד אחד של עגל עם שאר בשר והיה בדבר הפסד גדול וסעודת מצוה וימי תעניתם שא"א למכור הבשר וגם אי אפשר לקנות בשר והכשר מטעם ספק ספיקא כיון שהיה תפסד כל כך · יד אליהו להרה"א מרובלין תשו' ס' בקוץ או מחט הנמצא בבשר אווזא נגד חלל הגוף ונבלה מחלוקת בין הלומדים אי דמי לתשו' הרשב"א במחט שנמצא בקרקבן ובלה נבלע בעובי בשר הובא בש"ע שלהי סימן מ"ח ואסור וכו' והשואל היה דעתו להטריף והמחבר השיב דהדין פשוט להתיר · ובשאלה ס"א חזר השואל וכתב שדעתו היה להכשיר באמת רק היפך וכתב דעתו והמחבר השיב לו שאינו נכון לעשות כן · ובשאלה ס"ב חזר השואל והביא ראיות דמותר לעשות כן והמחבר השיב לו בדרך צחות שאינו נכון להיות רגיל בכך עם היות שמצד הדין מותר · ושם מ"ש לעולם יאמר אדם אמת חוץ מאמ"ת אושפיזא מסכתא ותשמיש ושאין ראיה כל כך מהגמרא · מחט בקרקבן · טלית ·

מחט בבית הכוסות או קוץ ודיניו ש"ע י"ד סימן מ"ח וכתב בית הלל י"ד סימן ק"י ס"ק א' מעשה שקצב שחט ז' בהמות בביתו בחזקת כשרות בבדיקת הריאה ואחר שהוציא שני גופי בהמות בלתי אחוריים למקולין למכור הוציא גם כן עוד חצי גוף מהבהמה השלישית והחצי נשאר בבית עם הד' ואחר שנתערבו כל בני מעים נמצא מחט בבית הכוסות שלפי הדין היתה טריפה ע"פ הדין שהד' אשר בבית הם ודאי טריפות והשנים שיצאו תחילה הם ודאי כשרות דכל דפריש מרובא פריש אך על מה שנסתפקו היה על חצי חלק השלישי שהוציא למקולין אם יהיה נגרר אחר הבשר דפירש לחוץ וכשר וימשיך עמו החלק הנשאר ממנו בפנים מכח טעמא הכל דפריש מרובא פריש ותהיה כל השלישית כשרה או נימא איפכא מסתברא שהחלק הפנימי הוא ודאי טריפה וימשוך עמו גם את היוצא לחוץ ונמצאת כולה טריפה והנה בעל חלקת מחוקק ואחר עמו השכימו ע"פ הדין להקל ולהכשיר השלשה בשלמות אך אח"כ למעשה הסכים עם המחבר והגאון בעל ברכת הזבח שהטריפו חלק הבשר שיצא לחוץ והמשיכוהו עם הפנימי להטריף וכ"כ בספר אפי רברבי ע"ש ועיין דרכי נועם תשובה ז' השייכה לטור י"ד · הרי"ף ונ"י פ"ו דב"ב דף ר"ז ע"ב נמצא עליו קורט דם בידוע שקודם השחיטה לא נמצא עליו קורט דם בידוע שאחר שחיטה ניקב ולא מחלקינן בקורט דם אלא היכא דאיכא מחט שיוכל הדם להתעכב ולהסתבך בו אבל בנקבים בלא מחט לא מחלקינן נ"י שם · בית הכוסות שנסרך · מחט סנמכא ·

מחט בדקין ודיניו או קוץ ש"ע י"ד סימן מ"ו ·

מחט בכבד או קוץ ודיניו ש"ע י"ד סימן מ"א · תורת חטאת כלל צ"ג · מחט סנמכא ·

מחט בכרס עיין · כרס ודין · תורת חטאת כלל צ"ד דין ד' קטן שמצא מחט תחוב בכרס אם הקטן חריף ויודע לכוין בדברים אלו יש לאוסרו על פיו ·

מחט בושט או קוץ ודיניו שלחן ערוך יורה דעה סימן מ"ח תורת חטאת כלל צ"ג ·

מחט במרה או קוץ ודיניה ש"ע י"ד סימן מ"א :

מחט בעובי הירך בתרנגולת מה דינו שבות יעקב חלק ב' תשובה ס"ז כבר ידוע מחלוקת אחרונים בי"ד סימן נ"א כי הרא"ש בפרק אלו טרפות הובא שם בטי"ר ו"ל הרא"ש שם לכאורה משמע דאף בבשרא אי משתכח בה"נ מחט בירך הבהמה וקופא לצד חלל הבהמה טריפה דאיסור מן הדקין באתה ודרך חודה נכנס בירך וכו' ודייק הב"ח מרנקט הטור דין זה בבהמה לפי שדרכה בחכוך אבל בעוף אפילו נמצא בירך שלו כשצד עב כלפי פנים יש להטריף והט"ז השיג עליו בסימן נ"א ס"ק ד' וכן נ"ל עיקר משמעות הפוסקים ראשונים ורבותא נקטו בהמה ומ"מ אין להתיר רק בעוף בייתי כמו אווזים ותרנגולים שמתחממים תוך אשפתות ולא בעוף אשר תעוף בשמים ואפשר שעדי זה השיגו אחרונים לטורי זהב ·

מחט בקיבה או קוץ ודיניו שלחן ערוך יורה דעה סי' מ"ח קיבה אינו ·

מחט בקרקבן או קוץ ודיניו ש"ע י"ד סימן מ"ח מ"ט' בית הלל י"ד סימן מ"ט ס"ק א' בעזרה גדולה מצא א' בקערה שהיה בו תרנגולת חתוכה לאברים קרקבן שהיה תחוב בו מחט ולא היה ניכר אם נקבו כל הב' עורות דהיינו החיצון

Digitized by Google

ס"ז פ"א פ"ז כ' וכו' יתפ"כ :

מחול הכרם מהו ודיניו משנה ב' נ' פ"ר דכלאי וכמפרשים ליה אמתחא פי' לאחר שאמר מימרא זו רהברו על הסוח כלומר חזר וסתרה נאסר לאו הלכה וכו' הרי"ף ור"ן פרק ב' דמגילה דף שס"ד ע"א פעמים :

זכור לאברהם ' א"ס ' מהו לה מאה עוכלי כעוכלא שאמרו כס"ס הסמעתא קאי ולא ס"ז המאריס דשמעתא וכמו ספי' הפכ"ס בפרק הספינה סהו כה נרתא מאה הכלות במסקל סמטו שוכלא סהכרו סטעם הזה ובערוך פי' לשון מדידה כמה מקמת מדדו כאן כלומר תמהו עליה וס' הקורא למפרע אמרו דמהו לה אמותא ופירס סמרוך סמכה שמועה זו על קדקדה וכו' ורפ"י פי' סהאומר עלמו פס' הסמועה לאחר סאומרס פנה פיהה וכו' ' הרב עין זוכר אות ו' מסס הרב הגדול מהר"י מטראני כשו"ת א"ס ס"ס פ' :

מחול עיין ' מחיר סקכ"ס לעסות '

מחומץ אינו מחמץ אלא לפי חשבון משנה ד' דתמורה ' ומשנה ו' פרק ח' דתרומות ' ר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ה ע"א ' מצה '

מחוסר אבר עיין ' בעל מוס ' פסול בכוליה ' קוס עסס '

מחוסר אמנה עיין ' אמונה ' אמנה ' דכריס אין בסס ' דכרים הנקניס באמירס ' מילה מי ראוי ' מתנה מרובס '

מחוסר בגדים עיין ' כהן לא יכנס ' כהן מחוסר בגדים תנחום גולס ' פסולים לעבודה '

מחוסר זמן עיין נגות דף ה' ע"א מחוסר זמן לבו ביום שם דף נ"א ע"א תוספות ד"ה ואישרי ליה במקודש שם דף ק' ע"א בסופו קסבר לילה אין מחוסר זמן ' זבחים דף ח' ע"א תוספות ד"ה הנהת שם דף י"ב ע"ב אין מחוסר זמן לבו ביום שם דף קי"ד ע"ב תוס' ד"ה רב נחמן ' יומא דף ס"ג ע"א והתנן מחוסר זמן בין בגופו ' חולין דף פ' ע"ב בסופו הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו לעשה ' שם דף מ' ע"א תוספו' ד"ה חייב שלשה חטאות ' שם דף קט"ו ע"א פסחים דף ס"ב ע"א דאל יוכיח זמן שנוהג בבל הזבחים '

יסים ' קרבן אסור ' קרבנות כלס :

מחוסרי כפורים ארבעה משנה א' פ"ב דכריתות '

מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהם בי"ד בניסן שוחטין עליהן קרבן פסח ומקריבין קרבנותיהם בי"ד בניסן בין קודם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהם עד שימסרו קרבנותיהם לב"ד רמב"ם פ"ו מה' קרבן פסח משנה ה' פ"ח דפסחים וכר"ע תי"ט ' זכה סריאתס ' זב סריאה '

מחוסרי כפרה יכולים להביא קרבן מן הספק רמב"ם פי"א מהלכות שגגות ' ספיקא דאורייתא לחומרא אי '

מחוסרי כפרה רמב"ם פ"א מהלכות מחוסרי כפרה '

מחוסר כפורים אסור בקדשים תר"י פרק א' דברכות דף ג' ע"א ' רמב"ם פ"י מהלכות מעשה הקרבנות ' טבול יום אוכל '

מחוסר כפורים ואונן צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה עיין ' אונן '

מחוסר כפורים עיין ' דרסה פסוסה דרים התנא ' ידיעות טומאה ' מנחות כולס ' פסולים לעבודס ' קדסים כל הראוי ' תנא דורס לפעמים '

מחוקק עיין ' לא יסור '

מחותך מסורס נפלים בן שמונה חי בן תשעה מת אין מתעסקין עמהם לכל דבר הרי"ף ור"ן פרק ג' דף שצ"ט ע"ב דמ"ק ' לחספידם ' מסורס ומחותך פירוש שיצא הפוך או הוציאוהו מחותך מן הבטן ' ש"ע י"ד סי' שס"ד סעיף ה' המחותך והמסורס והנפלים ובן שמנה חי ובן תשעה מת והגוים והעבדים אין מתעסקין להספד ולזורת (ברייתא בפ"ק דמ"ק) וסיים שם הרמב"ן אלא הצריכים למטה ולקבורה ועיין סימן שס"ו :

מחותנים אם כשרים לדון מהרי"ק שורש כ"א ' ב"י ח"מ סימן ז' ' ולע"ש סימן ז' ול"ג ' דברי ריבות סימן קצ"ג ' אם מחותנים מעידין זה על זה דברי ריבות קצ"ג ' תשן משפט ובית יוסף ולע"ש סימן ל"ג ' פ' זה בורר מימרא דרב חסדא ' קרוס פסול להעיד לקרוסנו :

מחוזר או טלית עיין ' טלית אחו מחוזר '

מחוזר ויטרי מי חברו עיין ' רבינו שמחה '

מחזור עיין ' סדרות בתפילס '

מחזי כשקרא עיין ' סקרא לא חייטין ליס :

זכור לאברהם ' א"ה ' מחזי כשקרא ' עיין מהרלב"ח פ"א סימן מ"ג וק"י ' מהר"א ססון סימן ל"ו ול"ז ' מהר"ס סימן סימן ס' ' יד מלאכי דף ר"ך ע"ב : וע"ע להר"ב גם ססוס סי' קכ"ו ס"ק ד' ססכים בידו סמלאה אמי"ר סהור כל הסוגיות והפוסקים ססייכים לכלל זה ויתסתעפים ממנו '

מחזיק בדרך לקנות שביתה במקום ידוע אעפ"י שעכבותו ולא הלך לשם קנה שביתה במקום הידוע ואינו צריך שיאמר שביתתי במקום הידוע כן פסק רב אלפס פ"ד דערובין דף ר"ד ע"א כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי בר יהודה ושלטי גבורים שם אות נ' כתב בשם הטור דלרש"י צריך שיאמר שביתתי במקום הידוע ונראה דהש"ע פסק כהרי"ף דכתב בסימן ת"י סעיף ג' ארח חיים ונתכוון לשבות שם '

סאלה י"ז לבעל ספר יעקב הל' כמהר"ר יוסף פירמי נר"ו כהנקונה סלוחה '

מנהגנו שהרוצים להפליג בספינה בשבת שהולכים מערב שבת ומקדשים בספינה ואחר כך חוזרים לבתיהם וביום השבת חוזרים בספינה ומפליגין ולפי דעתי דמצי אחד לקדש בעד כולם מטעם דשלוחו של אדם כמותו ויש חולקים מההיא דאיתא בהגהות אשירי פרק מי שהוציאוהו והביאה הב"י ז"ל א"א לקנות שביתה בספינה בשום ענין אם לא שיכנס בה בעצמו קודם בין השמשות וישב שם בין השמשות ולאחר בין השמשות ילך לביתו ויאכל וישוב לספינה אחר אכילתו בלילה או למחר ביום ולכן מצריך לילך כל אחד בעצמו מע"ש בספינה לקדש ועתה ילמדנו רבינו אם אחד יכול לקדש לכולם והיה שכרו אתו מן השמים '

תשובה אף כי כמה הרפתקי עדו עלי וטרוד אני מחמת המציק ובאמת לבי בל עמי חייב אני להקביל פניו לענין שאלה דשאילנא קדמוהי אשיב בקצרה שלא נפלאת ממעכ"ת כמה נתחבטו הקדמונים על ההיא דאין מפליגין בספינה והטעמים שכתבו ר"ח הרי"ף הר"ן הרמב"ם ותוספות כל אחד לפי שטתו וגם כן החלוקים בין ימים מלוחים לנהרות וגם כן לספינה נושטת ומ"ש הריב"ש תשובה קפ"ב ומהר"י הלוי תשו' ד' ובית יוסף האריך למעניתו סימן רמ"ח ות"ד וגם כן מ"ש בעל התרומה דף קי"ט ושבולי הלקט סימן נ"ט בשם רשב"ם ורבי נתן המכירי מרדכי פרק קמא דשבת וההיא דהגהות אשירי אינו ענין למנהגנו שמצריך להיות בין השמשות דוקא באויר מחיצות וכבר פסק הב"י שכל זה תלוי במנהג וראיתי נוהגים כמ"ש לבוש החור סימן רמ"ח סעיף ג' ויש שעושים קדוש בספינה וחוזרים ולנים בביתם ולמחר חוזרים בספינה דחשבי עשיית קדוש לשביתה אפילו החשיך וכן נהגו בקצת מקומות ואין למחות בידם ומצאתי און למעכ"ת ממתניתין פרק מי שהוציאוהו מי שהיה בא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר וכו' ואמרינן עלה היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר ומכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני אם כן נלע"ד דשפיר מצי למימני שליח לקדש ועוד טעם אחר דודאי אסור תחומין להולך ברגליו אף כי הוא מדרבנן חשיד מהלך בספינה באותן הימים שבודאי המים גבוהים יותר מעשרה טפחים והרמב"ם פסק בהדיא דאין תחומין בימים ויכול למנות שליח שעיקר קנין השביתה כדי שיחשב אותו מקום כארבע אמות וארוני חכם כחכמת אלקים ישקל במאזני שכלו הזך דין אמת לאמתו ואשתה בצמא את דבריו דברי אלקים חיים ובקרה תמש מאורת אשק ידיו הטהורות '

כלע"ד נתגלגל ככמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל חותס כסדר מתחנה נחליאל :

אכתי עיר סטלמו ' בא בדרך ' ספינה מוחר ' ספינה סתיעס ' ספינה מפליגה '

זכור לאברהם ' א"ה ' והרב ברכ"י ז"ל בסימן רמ"ח אות נ' ציין לטו"ק מסר"א ן' טוולס בסוף סתסב"ץ סימן ר"א ' ולהרב

Digitized by Google

הרי הוא כקרקע משנה ז׳ פ״ח דב״ב בתי״ט :

מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לענין שומרים בחכמים פרק שבועת הדיינים רמב״ם פי״א מה׳ טוען׳ ח״מ ולע״ש סימן ש״א ׳

מחובר לקרקע ואינו משמש אלא עם הקרקע הרי הוא כקרקע ואינו מקבל טומאה משנה ט׳ פ״ח דכלים בר״ע ותי״ט משנה פ״ו דשבועות הביאה הרי״ף דף שכ״ח ע״ב׳

מקום כאיס ׳

מחובר לקרקע טור ח״ם סימן קצ״ג ׳

מחובר לקרקע עיין׳ אין תורמין מן התלוש ׳ ׳ גם על מה דיו לבא מן הדין להיות כנדון ׳מכי ׳ ומה פי סאין לו ׳ עוקלה כיום סוב כל סבמחובר ׳ סויק מחובר לקרקע ׳ מעילה במחובר׳ מקוה כאיס לו כמים ד״ה מוהרח״ש ׳ קוצין בססר ודיניסם :

מחחא אנשיה מעונגים ביותר חולין פ״ג דף נ״ח ׳

מחוזא עיין׳ בני מחוזא ׳ נשי דמחוזא ׳ לקחה אין מקבלין ׳

מחוייב מעות לחברו ולא פרעו בזמנו ובין כך נשתנה שוויים רשד״ם ח״כ סימן רכ״ד ׳

מחוייב שבועה או תשלומין ומת קודם שנשבע מהרדי״ק שורש ק״ב סימן ד׳ ׳

מחוייב שבועה דאורייתא ואינו רוצה לישבע יורדין לנכסיו פסקי ריקאנאטי סימן רמ״ט ׳ רמב״ם פרק א׳ מה׳ טוען ׳ הרי״ף פ״ט דכתובות דף תקי״ט ע״א ׳ שולחן ערוך ׳

מחוייב שבועה דאורייתא שנוטל ואינו רוצה לישבע ותפס מפקינן מניה פסקי ריקאנאטי סימן רמ״ט ׳ הרי״ף ור״ן פ״ט דכתובות דף תקי״ט ע״א ׳

מחוייב שבועה דרבנן ואינו רוצה לישבע משמתינן ליה ואין יורדין לנכסיו פרק ח׳קת בעובדא דרבה בר שרשום פסקי ריקאנאטי סימן רמ״ט ׳ רמב״ם פ״א מהלכות טוען ׳ הרי״ף פ״ט דכתובות דף תקי״ט ע״א ׳ ש״ע אח״ע סימן צ״ז ׳

מחוייב שבועה דרבנן שנוטל ואינו רוצה לישבע ותפס לא מפקינן מניה פסקי ריקאנאטי סימן רמ״ט ׳ הרי״ף ור״ן פרק ט׳ דכתובות דף תקי״ט ע״א ׳

מחוייב שבועה חבא לישבע על תביעה על פה ואי ורוצה לישבע עד שיבוטל כל עדות וכיוצא שיש לו עליו מדין מי נשבע מי שהפקדון אצלו נ״ל דין זה והוא בפרק שבועת הדיינין ׳ תרו״ת שער כ״ד :

מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם הנ״י פ״ד דב״ב דף קצ״ח ע״א ׳ אם אמרינן בנפקד מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע משלם רמב״ם פ״ה מהלכות פקדון חושן משפט סימן רצ״ח ׳ נ״י פ״ח דב״מ דף קכ״ו ע״ב ׳ שולחן ערוך חושן משפט סימן שמ״ה :

מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם לא אמרינן אלא היכא דהוה ליה לידע ולא ידע משנה א׳ פ״ה דב״ק בתי״ט בשם נ״י הר״ן פ״ד דשבועות דף שי״ו ע״ב והיכא אמרינן חזרה השבועה לסיני שם משנה ד׳ פ״ג דמציעא בתי״ט ומשנה ב׳ פ״ח בר״ע ומשנה א׳ פ״י דב״מ בר״ע ובתי״ט והרי״ף ונ״י שם דף קמ״ב ע״ב ׳ נ״י ריש פ״ה דב״ק דף כ״א ע״א ׳ הרי״ף פ״ג דב״ב דף קע״ז ע״א וע״ב בלא שבועה לבשכנגדו דדוקא גבי חשוד הוא דאמרי׳ שישבע כנגדו בנ״י שם ׳ הרי״ף ור״ן פ״ז דשבועות דף ש״ל ע״ב שלחן ערוך ח״מ סימן צ׳ ׳ וסימן ע״ה סעיף י״ג ׳ רי״ף ר״ן שם דף של״א׳ ר״ן פרק ו׳ דשבועות דף שכ״ו ע״ב ׳ ובסימן ע״ה סעיף י״ד כתב דלא אמרינן מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אלא בשבועה דאורייתא אבל אם מן התורה הוא פטור משבועה אף על פי שמדרבנן חייב לא מקרי מחוייב שבועה ובסעיף ס״ו י״א דלא אמרינן בשבועת הבאה ע״י גלגול מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע וכמה דינים שם ׳ מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע אם יכול לגלגל שו״ת הרא״ש כלל ח׳ ס׳ ג׳ ׳ ח״ם סימן צ״ד ׳ הרי״ף ור״ן פ״ט דכתובות דף תקי״נ ע״ב ׳ לא נאמר בשבועת היסת מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם משום דהויא תקנתא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ׳ תשובות הבהן ח״ב סימן ז׳ ׳ איפתי ובאיזה שבועה אמרינן מחוייב

שבועה ואינו יכול לישבע משלם ח״מ סימן ע״ה ורצ״ח ׳ תשובת רמב״ן סימן ז׳ ׳ הריב״ש סימן שצ״ב ׳ פסקי ריקאנאטי סימן ר״ץ ׳ רשד״ם ח״ד תשו׳ ס״ט אינו נקרא מחוייב שבועה בעחברו משביעו במקומו תשו׳ הרא״ש כלל ח׳ סימן י״ד ׳ מהרר״י בן לב ח״ג קט״ו מלוה בקאסטי״ו לקח סחורות הלוה שבאו לעירו והביאם לביתו ומשם מסרם לשומר שני ונגנב חלק מהם הרי זה חייב דהוה ליה מחוייב שבועה שלא פשעתי ואינו יכול לישבע שבעודם ברשותו נגנבו ומשלם ודין המלוה על המשכון וע״ש ובמהרשד״ם סימן תכ״ט ׳ כנסת הגדולה על הגהות הטור ח״ם סימן נ״א אות ח׳ לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא בהוא עצמו שאם היה רוצה היה מכחיש העד ונפטר אבל בהוציא שטר חוב על היתומים בעד אחד ואינם יודעים אם לוה או לא לוה לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם הררב״ז ח״א סימן קל״ו ועיין בסה״ת שער ט׳ ובספר בני שמואל ׳ הנהות מהר״ר גור אריה לוי על שלחן ערוך חושן משפט סימן רצ״ח ס״ק א׳ עיין המבי״ט חלק ב׳ דף קס״ד דכל דלא הוה ליה לידע שוי לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם ועיין באורך ש״ך ע״ב ס״ק מ״ח ור״י לבית הלוי סימן פ׳ ׳ משנה ד׳ פרק ז׳ דשבועות ובתוספת יום טוב ׳ מוהרח״ש בספרו תורת חיים חושן משפט חלק א׳ סימן פ׳ לא אמרו מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא בשבועה דאורייתא ׳ מוהרח״ש שם סימן ע״ג כל שהנתבע טוען שמא והתובע טוען גם כן שמא על הגלגולים לכ״ע לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם אם איצטריך למימר תרי. קים לי לאפטורי נפשיה ׳ עיין הרי״ף ונ״י פ״י דב״מ דף קס״ב ע״ב ׳ ופ״ג דב״ב דף קע״ו

מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע עיין ׳ מסות ׳ סטס סלויתיך מנה וסלס מומר איני יודע ׳ מנו דספוה קל״נ ׳ מלוה בקאסטי״ו לקח סחורות כפס בן לב ח״ג קט״ו ׳ מקום ססנים מחייבים ממון ׳ על אחד מעידה ססיא פרוסה כמכתי פס כפס הר״ן ספ״ק דנסין דף תקכ״ט ע״א ׳ סירוק מקדון בידו ׳ סומר סמסר לסומר דבר סמתחיל תורת חיים ׳ סותפין נסבעין מסעכת סמא ד״ס, מוהרח״ש כספרו :

מחוייב שבועה ואינו רוצה לישבע רמב״ם פ״א מהלכות טוען ׳ מחוייב שבועת היסת שאינו רוצה לישבע מהר״י מינץ סימן ט״ו ׳ המסרב לישבע כפי גזירת הדיינים מנדין אותו רשד״ם חלק ד׳ סימן קנ״ט ׳ סרבן ׳ סבועת אלמנה ונרוסה על כתובתה ׳

מחוייב שבועה ואמר אשלם ולא אשבע ח״מ ולע״ש סי׳ פ״ם מחוייב סבועה סאמר ׳

מחוייב שבועה והתובע אינו רוצה שהנתבע ישבע עתה בשביל איזו סברה הדין עמו פסקי ריקאנאטי תשובה ת״א :

מחוייב שבועה יכול להחרים חרם סתם ותחלה עד המשביעו חנם הרמב״ם בנימין זאב סי׳ ש״ב בפסקי ריקאנאטי סימן ר״ס ׳

מחוייב שבועה עיין׳ גר מחוייב סבועה ליסראל ׳ ׳ מלוה יכול לומר איני נסבע עד סיהיו כאן מעותי ׳

מחוייב שבועה קדם ותפס כ״י מח״מ סימן פ״ז ׳

מחוייב שבועה שאמר בב״ד איני נשבע פוטרין אותו מיד ולא ישבע עוד ופלוגתא בין רש״י ור״ת אם יכול לחזור בו כל זמן שהוא בב״ד׳ הר״ן פרק ו׳ דשבועות דף ש״ב ע״א ׳ עיין שולחן ערוך סימן צ״ד סעיף ה׳ ׳

איפוך סבועה ׳ מחוייב סבועה ואמר :

מחויב שבועה שקנו מידו כגון שאם לא יבא ביום פלוני וישבע יטול חברו וכיוצא התנאי קיים רמב״ם פ״ז מהלכות סנהדרין ׳

מחוי עיין ׳ אוכלים ומסקים סבמאו וקרסו ׳ מסקים ואוכלים סבמאו וקרסו :

זכור לאברהם ׳ א״ס ׳ גמוי לסון מחוי סייך כסני נהר כדאסכחן מחוי רב יוסף הרב סוסנים לנהר כרים מליסא וכ״ מ פלאכי אות תכ״ח סקסה פלע דאסכחן בכמה דוכתי דקאמ׳ הכי בכלהו אמוראי ומסס בברכות דף מ״ו ע״ב ׳ סכת דף ס״ו וק״ו ׳ יומא דף

יתומים · מגה כמה יולאה וכמה · אסה סלינה הונכת לו · אסת איס בליבה · בור הכא לחמור · בוסת כא ורלה כמה · בית דין יש לו כח · אין סומק בסני פקחים · בכבודי לא מחיתם · בעל בנכסי אסתו צריך מחאה · בעל חוב ותבוכה ד"ה סבות יעקב · בת יסולת לפרסות ראס · בזין עסה בחלר הסותסים · בר מתה בפסק הרי"ף · כתוס פכים יר לפנים מזו ותוקם לבני ספגימית · גוי יש לו חוב על ישראל ולקח סדסו ומכרו לישראל אחר · אם מיחו בידו · גם לריך סבעל יהיה בסעתו · גלוי פריום סהלה · דליקה סנפלה בספת סרלים ותרים · הסכמה והתרתם · והיטה בוליס קרא · וזין ספוליאו וזין ספוליאו מעותלו על אויר סל אלין חברו · וזין עד ספח · חוב אין לריך בו מחאה · חוטו אין אדם מוחל · חזן אפילו יחיד מעכב · חוקה אין בדברים · חזקה סאין עמה טענה כגם מהר"ם סרלוי יו"ד · חוקה סלם פנים · חזקת ביתו מכר · חזקת הכתים והלרות · חזקת יסוב · חזקה קרקעות ודינים בגם מהר"ם כהן ח"ב קל"א · חלוקת סמים ודיניס · חבר סל סני סותפים · יורד ברסות מי סמחה ואח"כ סתק ולא מיחה · יחיד אינו מוחה · יחיד מוחה על סני הסתכב · ישראל הבא מפני גוי · יתומה סהסיאוה · כבוס בגדים בחלר סותפים · כותבין סטר למוכר · כל סלוסר · כתובה אברה · כתובת תבסיטים סלובה · לפן מעכב דאמרינן בגמרא · מעסה סיסוי סועגין · מפריס על מנת להקדיר ותוכיס לענין רבית סלה · מכתב ממון והורסו אות ב"ת · מערער אומר קטן סייתי בתחלת החזקה · מגוה מכרו קהל · מקומות בית הכנסת אם יש בסס · מקח ותמכר בקרקעות בגם הרמ"ד פ"ח קס"ט · מתנה טמירתא ודיניה · מקין כלם יש לאס סוקם חרן במס דברי ריבות רע"ס · נוקי סכנים מעסם · נחלת סלוקיו אבר ראם לסתוב לה ולה הים סם מסלה · סתם קטן לבתובה סומד ד"ה עיין בלי מסס · עבדי אגסי בסרמי בסוקת · עדים אין סומכין סם מרחם לוס ספוחה לעדים לכתוב בסטר והם רוצים לכתבו · עוקר דירתו אם יחיד יכול למחות בעסקי לבור · עיסור נכסי ודיניו מהרר"ס אלסיך י"ז עליה דר בה ראובן ואחריה פונים לרסות הרבים · עני המהפך ערער וחזר וערער · פקדון הכית במקום אחד סאינו נסמר · פקדון ודיניו · פתח או חלון רוצה לפתוח במקום שעכשו אינו מזיק · פתח מבוי רוצה אחד מבני מבוי להרחיב · פתח פתח לחלר חברו · לדקה אין מקבלין · קדושין על תנאי ודיניו · קדושי קטן · קדושי קטנה אוכה כלום מקור ברוך י"ו · קדים על מחים · קול אי הוי כמחאה · קטן אין מחזיקין · קטנה לאו בת מחאה · קטנה נתקדשה לדעת אביה · קטנה נתקדשה שלא לדעת אביה · קטן למכור בנכסי אביו · קנין בפני שנים · רוב הקהל יש להם כח להתיר · רשות הרשה לשמעון להשתמש דרך חלרו ומת ומוחה ביד בנו · שבועה נשבע הבן · שכת בגוי העוסק מלאכה בעדו · שבת ודיניו עיין בספר מנחת כהן · שדוכין דיניהם הכותב שארית יוסף ל"ג המוחה בסופר ובעדים מלכתוב ומלחתום שטר שדוכין · שומר מסר · שותף העושה לתועלת השותפות · שותפים במבוי אחד · שותפים בחלר אם בעל הבית בנה עליה · שותפים בחלר אם רוצה אחד לבנות · שותפים בחלר ואחד מהם מחזיק · שותף לא מחה בהוצאות · שותף מעכב · שטר כתוב כו למעלה דמועיל חזקה כשהחזיק לבדו אבל אם החזיק יחד לא דלא חשש למחות · שטר משכנתא או · שכיב מרע ודיניו · שכיב מרע ניתק · תגור אינו תחת גג הבית · תקפה אחד בפנינו · תשובה ארבעה ועשרים ·

מחאה שלא בפניו הויא מחאה ובשעת חרום לא ובבורות מחמת מרדין לא · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ט ת"ט על משנה א' פ"ג דב"ב והרי"ף שם דף קע"ג ע"ב ודף קע"ד ע"ב · ממשנת שלש ארצות לחזקה מימרא דרב נחמן · רמב"ם פי"א מה' טוען · ש"ע ח"מ סימן קמ"ו · ש"ע ח"מ סימן קמ"ג · חכרך חברא אית ליה · חזקה שלא בפני המערער · מחאה בפני

מחאות מכחישות זו את זו · טור ח"מ סימן קמ"ו ורע"ש סימן קמ"ו ·

מחבץ בשבת חייב משום בונה · עיין במב"ם פרק י' מהלכות שבת ובסמ"ג · הכי"ף והר"ן פ"ב דשבת דף ק"ל ע"א · חלוקת חלב ונותן בו קיבה להקפיאו הרי זה חייב משום תולדת בורר · שהרי הפריש הקום מן החלב · בורר ·

מחבר עיין · אסור נגרם בשר ולפת המשבר למה ·

מחבר עיין מנחת מחבת

מחבת של בשר בת יומא שנתבשל בה חלב צ"א לדעתך אין לה הכשר אלא בליבון ואם תקשה לך למה החמירו במחבת יותר מביורה כששתיהן נקחות מן הגויים שהמחבת צריכה לבון והיורה בהגעלה סגי לה במחבת של ישראל להכשירה לפסח לא הצריכו בה אלא הגעלה והלא כלל גדול אמרו כבולעו כך פולטו וכשם שהיורה בולעת ע"י רותחים כך המחבת ואם לא כן לפסח נמי תבעי לבון תשובה ידוע שכל דיני הכשר כליהם מפרשת מדין ילפינן להו וכתיב כל אשר וכו' וכל אשר וכו' הרי לא הקפידה תורה אלא ע"י אמצעי המבליע שהוא יהיה מפליט וביורה בין של ישראל בין של גוי רוב תשמישה על ידי מים והם והאש יחד אמצעים לאסור ולהתיר שבליעתן ופליטתן הוא ע"י רותחים אבל מחבת רוב תשמישה בלי מים אלא ע"י שאר משקים כגון שמן והדומים לו ויש להם לגוים חלב מהותך וקרבי דגים טמאים ודם וחלב בהמה טמאה ושאר מינים כאלה שמטגנים בהם במחבת והיא בולעת אסור כל הטגונים הללו מלבד בליעת הנבלה וכיוצא בהם המתבשלת מהם ומבשלים בכל יום בשר בחלב ואין כאן אמצעי שבליע שאין אסור בגופו אלא האור מה שאין כן במחבת שבשלנו בה חמץ תשו' הרמ"ע מפאנו צ"ו עיין שם שהאריך · ועיין הגהות מהר"ר נא"ל על שלחן ערוך יורה דעה סימן צ"ג ס"ק א' ·

מחבת של חלב שנתנו בבירה תחת קדירה של בשר חזיפה עולה ונבלע בקדירה ואוסרתה ש"ע י"ד סימן צ"ב סעיף ח' · תורת חטאת כלל נ"ח ·

מחר שבך לשבתך ב"ש אוסרים מאחר לשבת תן ר' לבן להכין סעודת שבת הבאה יום טוב פ"ב דף י"ז הרי"ף והר"ן שם דף ו' ע"א וב"ה אוסרים ברוך ה' יום יום · הרי"ף והר"ן פ"ז דשבת דף קמ"ד ע"ב · פנת וכנוו ·

מחובר אינו מקבל טומאה משנה ח' פ"ג דעוקצין בת"ט ומשנת יו"ד בר"ע ·

מחובר לבית הרי הוא כבית לענין מכירה משנה ג' פ"ד דב"ב בת"ט ·

מחובר לטמא טמא לטהור טהור עיין · כל המחובר

מחובר לכלי הרי הוא כמוהו משנה א' פרק י"ב דכלים בתוספת יום טוב · משנה ה' פ"ד דב"ב בת"ט לענין מכירה ·

מחובר לקרקע אימתי נקנה במטלטלין או בקרקע רמב"ם פרק א' ופרק ג' מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן קצ"ב · רשב"ם חו"ד סימן רע"ג ·

מחובר לקרקע אם אינו צריך לקרקע דינו כמטלטלין לענין מכירה והונאה ויש ש"ש אונאה רמב"ם פי"ג מה' מכירה פ"ג וס"ח מהלכות טוען · ח"מ ולע"ש סימן קצ"ב ואם צריך דינו כקרקע פרק שבועת הדיינים רמב"ם פרק א' מהלכות מכירה ופ"ח מה' טוען · ח"מ ולע"ש סי' קצ"ב ער"ב עיין משנה ו' פרק ו' דשבועות לענין שומרים ושבועות אבל לשאר מילי קיימא לן כל העומד ליבצר כבצור דמי ·

מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אמרינן · משנה ה' פ"ו דשבת ת"ע · ש"ע אורח חיים סימן שי"ב · משנה ו' פרק ו' דשבועות ובר"ע ותי"ט שם והר"ן שם סרין שתלים אמרינן הכי אבל גבי סקה ומסכת תולה ואסור להקצות דעתו קי"ל חבר העומד ליבצר כבצור דאמי דף שבת פ"ב שלחן ערוך ארחות משפט סימן צ"ח סעיף ב' · ודם מחוסר מורעו להריח בו אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו בשבת במחובר שמא יקוץ אותו לאכלו שלחן ערוך אורח חיים סימן של"ו סעיף י"ד · סוכה ל"ג בברכות ובראש השנה ולכן נכתב רמב"ם פכ"א · משנה ו' פרק ו' דשבועות ובר"ע ותוי"ט ודוקא לענין שומרים ושבועה אבל לשאר מילי קיימא לן כל העומד ליבצר כבצור דמי ·

תנן אין מסתפקין ממה דהוסח להסתפק בשבת וכ"ש במחובר חוקק בהילן ולא בעשבים · ועיין ש"ע א"ח סימן ש"כ סעיף ו' · במרת מחובר סדס במחובר · כל ספוטל לזרק · כל מחובר · מכן המקבל בשבת לענין ממשמש במחובר · לדלים ·

מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע בכל אמרינן חוץ מאסור הנאה של עובדי כוכבים · משנה ה' פ"ג דערלה בר"ע משנה א' פ"ז ובר"ע ועיין משנה ח' פ"ו דמ"א ובר"ע חסרי באמרינן הרי

דבר מפניו שהוא צריך ממך · שלחן ערוך יורה דעה סימן קע"ט · או"ח מזל מחכים. מזל מעשיר ויש מזל לישראל וכו׳ הרא"ש בדרשותיו דף קי"ט · [illegible]
[illegible] · [illegible] :

מזל עיין [illegible] · [illegible] · [illegible] · יום · [illegible] · [illegible] · [illegible] · מזל יום · [illegible] · [illegible] · פתח פלמים · [illegible] :

מזל קבוע גלגל חוזר עיין פסחים פרק ט׳ דף צ׳ · חכמי ישראל · [illegible] :

ממזרים המזלזל האוסרם עיין [illegible]

ממזרים עיין [illegible] · [illegible] · [illegible]

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו עיין [illegible]
[illegible] · [illegible] · [illegible]

מזמור לתודה ודיניו ש"ע א"ח סימן נ"א · אין אומרים אותו בשבת ויום טוב או בימי הפסח · שאין תודה קריבה בהם משום חמץ ולא בערב פסח · ועי"ל סימן תנ"ט ולא בערב יום כפור ועי"ל סימן תר"ד וכן נתנו במדינות אלו · [illegible] :
[illegible] · [illegible]

מזמנין ישראל על בני מעים ואין מזמנין נכרי על בני מעים דלישראל כיון דבשחיטה תליא מלתא מותרים אבל לנכרי כיון דבמיתה תליא מלתא אסירי דהו עד אחר מיתה ואין כך הלכה חולין פרק ב׳ דף ל"ג · והטעם משום אבר מן החי ועיין טור י"ד סימן כ"ג · ועיין [illegible] :
[illegible]

מזמנין לך לאכול רייסא עד פרסה לסיבל בשרא דתורא עד תלתא פרסי פי׳ אם יזמינוך לאכול רייסא אינו סועד לכך אלא עד כדי הלוך פרסה ובשר שור עד כדי הלוך ג׳ פרסאות פ"א אם מזמינים לך לאכול רייסא לך עד פרסה לאכול אבל אם הזמינך לאכול בשר שור לך עד תלתא פרסי נדרים פ"ז דף מ"ט :

מזרח עיין [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]

מזרח עיין ש"ע י"ד סימן ר׳ סעיף ד׳ בית הלל ס"ק ב׳ אין עושין במקום הארון וצד התפילה נגד זריחת השמש [illegible] המינים רק מכיון נגד אמצע היום עכ"ל [illegible] ועיין ש"ע א"ח סימן צ׳ וסימן צ"ד סעיף [illegible] אליהו תשו׳ א׳ כים מכנסת העמידו בו ארון הקודש לצד דרום וכו׳ אי הוי יתורא אם ירצה לשנות מנהג [illegible] גם איכא למיחש לאיבה שיגלם שכולם אינם משתחוים כ[illegible] ארדבה יש לחוש שיאמרו עליו שהוא אוחז מינות נזרקה [illegible] ששם תבונים בתחילה בהוצאת מ"ש חלבוש א"ח סימן צ"ד והביא גם בט"ז שיש להעמיד צד שעומד בו ארון מקדש שיהיה קצת נוטה לצד מזרחית דרומית כי אנחנו במדינתנו לצד מערבית צפונית של ירושלים ע"כ יש לנו להתפלל נגד צד מזרחית דרומית של עולם שהוא נגד ירושלים [illegible] מבואר בכמה ספרים ובספר [illegible] קוראים בספר [illegible] השמים דף קל"ו שירושלים מנח לצד דרומי של עולם [illegible] שכוונת לצד [illegible] של עולם [illegible] של עולם וכו׳ · והשיב דבמה דברים אמורים בתפלה אפילו בתרי קלי דפתרי אהדדי כגון להתפלל [illegible] ערבית שלש או ארבע שעות קודם [illegible] כמ"ש בת"ח סימן [illegible] ב"י וגם במגן אברהם ס"ק ר"ל והשנה [illegible] כהתפלל נגד [illegible] צריך להפך [illegible] וקושיא על ב"י שלא הביא דברי הרמב"ם [illegible] ושם [illegible] מעושה לא [illegible] וכו׳ ומסיק דיש לו להפך פניו לצד מזרח · [illegible] תשובה על [illegible] ולעול [illegible] בבגדי [illegible] מבטנו בארץ ישראל [illegible] ובחבורי הלכות [illegible] שכתב [illegible] לצד [illegible]

המחבר בט"ז הנ"ל וכתב שהדין עם הט"ז · ושם תשובת המחבר על תשובתו הנ"ל וכתב בכפי הגמרא בענין מכל נגד א"י הלא בדבריו ומיישב קושייתו בגמרא בענין אחר וע"פ המציאות כישוב העולם אינו כדבריו כאשר תראה צורה אשר לוקח מספרים בענין גבול הארץ · והחזיק סברתו הנ"ל דיש להפוך עיניו לירושלים וכו׳ ואפילו אם צריך לילך משם וכו׳ ושם תשו׳ גם מה"ת מוהר"ר ואלף נר"ו ופלפל במ"ש אי שכינה בכל מקום וכו׳ · ובסוגיא דגמ׳ הנ"ל אי כבל לצפונה של א"י וכו׳ והסכים לדברי המחבר שלא במ"ז הנ"ל · אך שהחמיר עוד דאפילו בדיעבד לא יצא אם עושה במזיד · וחזר והשיב המחבר על זה דבדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל אבל בתוך התפלה יהפוך עצמו ·

מחאת בפני שנים ואין צריך לומר כתובו · הרי"ף והר"ן דב"ב פ"ג דף קע"ט ע"ב משנה א׳ פ"ג דב"ב בר"פ אפילו זה שלא בפנו זה אבל מיחה בו בפניו ובפני אחר איכה מחאה נ"י שם דף ק"פ ע"א · פרק חזקת מימרא דרב נחמן תשו׳ רשב"א סימן אלף פ"ג ואלף רי"א · רמב"ם פי"א מהלכות טוען ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו · [illegible]
[illegible]
[illegible] :

מחאה בפני שנים ר"ע על משנה א׳ פ"ג דב"ב · שלא בפניו הויא מחאה שם בתוי"ט נ"י והרי"ף שם דף קע"ט ע"ב ודף קע"ד ע"ב : [illegible] :

מחאה הכי ראוי והלשון שצריך לומר הרי"ף ונ"י פרק ג׳ דב"ב דף קע"ט ע"ב ועניינה ודיניה שם וצריך למחות בסוף כל שלש שנים ולומר פלוני גזלנא הוא וכו׳ רמב"ם פרק י"א מהלכות טוען · חושן משפט ולע"ש סימן קמ"ו · [illegible]

מחאה מבטלת החזקה פרס חזקת רמב"ם פי"א מה׳ טוען ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו :

מחאה ודיניה · אי דלי ליה צנא ופידי אימתי הויא מחאה פרק חזקת · רמב"ם פי"א מהלכות טוען · חושן משפט ולע"ש סימן קמ"ב וקמ"ג · מיחה בפניו ועד אחר ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו · עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ט ע"ב :

מחאה במירתא דלא הויא מחאה פרק חזקת א"ל ליא חיפוק לכו שותאי וכו׳ רמב"ם פי"א מהלכות טוען ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו :

מחאת כל היכא דלא עברא מידי חזקה לא מהניא נ"י פ"ג דב"ב דף קפ"א ע"ב :

מחאה כל שלא מיחה תוך שלש שנים ידים מוכיחות דסבר וקביל רמב"ם פי"א מהלכות טוען · דברי ריבות סימן ע׳ ח"מ ולע"ש סימן קמ"ג · וצריך למחות סוף כל שלש שנים ואימתי רמב"ם פי"א מהלכות טוען פרק חזקת א"ל משום בר קפרא וכו׳ והכי אסיק רבא · ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו · [illegible] · מחאה מחה במוכר :

מחאה לא צריכא בהיזק גדול דמסתמא אין שום אדם מוחל עליו נ"י פ"ב דב"ב דף קע"א ע"א ·

מחאה לא שייך אלא היכא דאית סרך של חזקה למחזיק תשו׳ הכהן ח"ב סימן פ"א · כל החזקות באין מכח מחאה וכל שאין מחאה לא עלתה לו חזקה תשו׳ רמב"ן סימן י"ו :

מחאה להוציא שמה מחאה נ"י פ"ג דב"ב דף קע"ח ע"א תורת אמת קי"ז · ועיין בני שמואל כ"ח :
[illegible]

מחאה מבטלת חזקה ח"מ ולע"ש סימן קמ"ו :

מחאה מחה במוכר אף על פי שהחזיק הלוקח שלש שנים אינו כלום תשו׳ הרשב"א סימן [illegible]

מחאה עיין [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible]

[illegible] · [illegible] · כותיקו [illegible]

מזיק עליו להרחיק את עצמו ולא על הניזק הרי"ף ונ"י דב"ק פ"ב דף י"א ע"ב · משנה יו"ד פ"ב דב"ב ת"ש דוקא אם הם גירי דידהו ש"ע ח"מ סימן קנ"ה · אימתי על הניזק להרחיק את עצמו רשד"ם חו"ד סימן קנ"א · ק"ל כרי פסקי ריקאנאטי סימן תס"ח · ש"ע ח"מ סימן שצ"ז מי שבהמתו רגילה ליכנס לשדה חברו ומזיקתו יכול בעל השדה להתרות בבעל הבהמה שישמור בהמתו וצריך לשומרה (לשון הטור בשם ר"י מעובדא דהנהו עזי דבי תרבו וכדאמר רב יוסף לאביי בפ"ב דב"ק דף נ"ג ע"ב) הגהה ואם לא שמרה והזיקה חייב לשלם הזיקו (כן מוכח מדברי התוספות והרא"ש ולענ"ד צריך עיון דלדעת הרא"ש יכול לומר לו נדור שדך כדעת ר"ח כמ"ש הטור בשמו ולדעת התוספות שתביאו ראיה מאכלה תוך החנות וכו' נראה דחייב לשלם ואפילו לא התרה בו וכ"כ הראב"ד וכ"כ ה"ה פ"ח מהלכות נזקי ממון בשם רוב המפרשים ולענ"ד שהתשלומין הוא אפילו בלא התראה אבל ההתראה הוא שיסלק היזקו דאעפ"י שמשלם היזקו לא בעי למיקם עלייהו בדינא ולפעמים אין עדים כמ"ש התוספות גבי הנהו עזי דשוקא וכו' וכדעת הריטב"א והרמ"ה שהביא הנ"י דמשמתינן למרייהו עד דמסלק היזקא) ואינו יכול לומר לו נדור שדך כדי שלא תכנס בו (דליתיה לאביי דאמר הכי לרב יוסף כמ"ש הרי"ף דדחויי בעלמא הוא וכ"כ התוספות שם היה נשמט אביי שלא היה חפץ לילך לשכם הקצבים שיש לחם בחמות לשחוט ביום השוק אם הם מזיקות אפילו ברי"ח (כ"פ רש"י והרא"ש שם) מתרים בבעלים שלשה פעמים שישמרום (לשון הרמב"ם ריש פ"ה וכ"כ הרי"ף וכן הוא בגמרא שם אבן מ"ש הרמב"ם שם שהדין כן בבל רבהמות לא קיימא לן כוותיה) ואם לא שמרום רשאי הניזק לשחטם שחיטה כשרה ואומרים לבעלים בואו ומכרו הבשר שלכם (פי' אפילו ביומא דלא דשוקא) · עיין פלוגתא בארוכה בין חכמים ורבי יוסי והרי"ף פסק כרבי יוסי פ"ב דב"ב דף קע"ב ע"א וע"ב · פני יהושע ח"מ תשו' ח' מפלפל בגמ' ובפוס' על דין זה ובפרט בדין אם ספק בהיתר אם אח"כ חייב להרחיק את עצמו · [illegible] :

מזיק שלא בגופו דהוי תולדתו ח"ם ולע"ש סימן שפ"ד :

מזיק שעבודו של חברו אי הוי גרמא בנזקין ופטור או גרמי וחייב עיין תשו' רמב"ן סימן ר"ס · הרי"ף ור"ן דגיטין פ"ד דף תקע"ח ע"א דחייב כרשב"ג · עיין בתקפי ד"ל וקיו שם שכתב והרשב"א ז"ל כתב והא דאוקימנא פלוגתייהו במזיק שעבוד ולא אוקי בדינא דגרמי משום דאלים ליה מזיק שעבוד מדינא דגרמי כדאיתא בב"ק דאפילו מאן דלא דאין דינא דגרמי במזיק שעבודו של חברו פטור וכדמוכח [illegible] :

[illegible]

מוכה גם לאשתו אם זכות או חובה הוא לה עיין [illegible] · גם על ידי פלוני קבלה

מוכה גם לאשה [illegible] · עיין [illegible] גם על ידי [illegible]

מזכה לאחר על ידי עצמו אימתי יכול לחזור בו חושן משפט סימן ר"מ"ג :

מזכה לעובר עיין · עובר · [illegible] :

מזכה לעניים [illegible] מיורשים [illegible] מהרי"ק [illegible] בינו תשובה [illegible] · [illegible]

מזכה לקטן אם יכול לחזור [illegible] לתת לקטן [illegible] סימן [illegible] · [illegible] לקטן ·

מזכה על ידי אחר עיין · [illegible]

[illegible]

[illegible] · [illegible] :

[illegible] · [illegible] · [illegible] · מוכה [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]

מזכה על ידי אחר ראובן מסר ביד שמעון סך מה מנכסיו שיזכה בהם בעד בניו ובנותיו ואחר כך נתרחם אם יכול לחזור בו מהרר"א בן חיים ח"ב ז' · ספר פרי הארץ למהרי"ם מזרחי מי שזיכה לחברו חפץ אחד כדי שיזכ' במתנה למי שיתרצה לתת לו החפץ ההוא ולא פירש מי הוא ושוב רוצה לחזור בו מהמתנה לא מצי הדר ביה ונם אם מצא אדם אחד לתת לו המתנה והיה שונאו של הזוכה והזוכה טוען כי מעולם לא עלה על דעתו לזכות לשונאו אין בדבריו ממש לומר לא זכיתי לזה ח"מ תשובה ו' ·

מזכה קרקע לחברו ע"י שנים ע"מ שיכתבו לו שטר יכול לחזור עד שיגיע שטר ליד המקבל פ"ק דקדושין ופרק הספינה רמב"ם פרק ו' מהלכות מכירה ואם אמר להם זכו לפלוני וכתבו לו את השטר אינו יכול לחזור אלא משטר רמב"ם שם ·

מזלא דבי תרי עדיף נ"י דב"מ פ"ט דף קל"ג ע"ב משנה ג' פ"ב דכתובות תי"ט · גמרא דב"מ פ"ט דף ק"ח · [illegible]

מזל אין לישראל עיין בשבת ע"י סימן קי"א פרק כ"ד דף קנ"ב אמר רבי חנינא מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל ורבי יוחנן ורב אמרי אין מזל לישראל וכן אמר רבי עקיבא שמואל ורב נחמן בר יצחק · מנין שאין מזל לישראל שנאמר ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע הנה בן ביתי יורש אותי א"ל לאו כי אם בנך אשר יצא ממעיך הוא יירשך אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד אמר ליה צא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקימנא ליה למזרח והיינו דכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו פי' דקאי צדק שהוא מזל שלך במערב שהוא מצונן ואין ראוי להוליד כך מצאתי בתלמוד רבי' תלוי במזרח במקום חום צדק הקב"ה יקראהו להביאו במזרח שבת פכ"ד דף קנ"ו :

[illegible] · [illegible] · [illegible] ·

מזל גורם עיין · [illegible] · [illegible] · [illegible] ·

מזלות בעתם וברכתם ש"ע א"ח סימן רכ"ח עושה מעשה בראשית · הרי"ף פרק ט' דברכות דף מ"ח ע"א ·

[illegible] ·

מזלות גלגלים וכוכבים רמב"ם פרק ג' מהלכות יסודי התורה ופרק ב' ·

מזלות עיין · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] ·

מזלות שנים עשר בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו ל' לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו ל' רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו ל' קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו ל' גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שס"ה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אומרת עזבתני ושכחתני כך אמר הקב"ה לכנסת ישראל ברכות פ"ח דף ל"ב ·

מזלות שנים עשר וסדורם בימים בחדשים ובשעות ע"י פ"ס דב"מ דף קל"ד ע"ב · [illegible] ·

[illegible] · [illegible] · [illegible]

[illegible]

[illegible] · [illegible] ·

[illegible] ·

מזל יום גורם במדות האדם אם לטוב אם לרע בדברי רבי יהושע בן לוי ולדברי רבי חנינא מזל שעה גורם שבת פרק כ"ד דף קנ"ו ובמ"ק פרק ג' דף כ"ח אמר הקב"ה [illegible] אותה שאול והוא דוד אמרתי מסת דוד [illegible] אתה שאול שנולדת במזלו והוא דוד שנולד במזלך אברהם כמה

דוד

שאילה · מי שרב · מכורה אלא בשעבוד · מלכותא אם כן · ממלכת אין לה · מן עיין ביאה משל למלך ב"ו שיש לו בן · מן סמיה מיכל יהבי · ממשה כוח דין מתלמה · מקצת כסף כולו כסף · מסא ומתן עם הנכרים · משל לאדם שיש לו פרדס · מאמות הקב"ה נתן לכותים ולנרים ושכר לקוו לנרם · ממתיב בדבר כלא לשון עני · ממחיב לזון · מתלונן · מתנת שכיב מרע אינה · מתנה משתכפת · נודר מן סמון · נכסי יתומים איתמי · נכסי מלוג הבעל כשם מקור ברוך · נכסי מלוג נשלו · נכסים משועבדים · סבלונות שתי אחרים בשם הריב"ן ז"ל · סלקה לאיברה · סתם מניקות · עבד כנעני אם יכול הרב · עבד עברי כל הקונה · פסוק נכסי דיכי מהר"ם כהן פ"א קנ"ה ותבר"י לא ב' · פרע פסס בשבת סלה · פיה פתחה בחכמה סם ממשה כרכי נפשי · פנויה קנה עליה · פרנסה · פרנסה כלשון · פרעון לזמן ודיכו · קמן לדידי אין מכניסין · קדקה אסור ליטול · קידש ביום טוב · קטלה לך · קטנים מזונותיהם · קטן לוה · קרובים עשירים · ראית מיתך · רב יכול לומר לעבדו · רפואה שאין · שבועת אלמנה ודינים רדב"ז רע"ב · שואל בהמה חייב במזונותיה · שומרת יבם מזונותיה · שטר כתובה אין לאשה · שטר מתנה זה לשנות אם נתחייב לזון בת כתובתה כאלב אין כנו חייב במזונותיו · שכיב מרע אמר תנו · שכיב מרע נוה להוליך עצמותיו לא"י והגיע בעם · שכירות פועלים ודיניהם שרות מדברי סופרים שנים · שטות שלים עמר · שרשים עיין הרי"ף שמי כמים אסור ליטול · מרע דמתרחים ניסה ולא סיברו מזוני · תוכבת כתוכבה · מלה בכיפה קשה · מלי ליה רב · תלוי כעד פכס תלוי כתובה ככתובה · תענית מתענים · תפיסה לכתובה או למזונות:

מזוני קבורה כרנא עיין · כתא מוסי קבורה ·

מחילה המוציאה מבותלו על חצר חברו ודיניה משנה פ"ג רב"ב דף קצ"א ע"א ש"ע ח"מ סימן קנ"ג:

נזק ושפור הרחקתו ·

מחילה וצנור לא יעמוד אדם ברה"ר ויחבר ידו למחילה שהוא צנור ארוך מונח לאורך הגג בתוך שלשה ספחים סמוך לגג ולקבל המים ממנה שכיון שהוא בתוך שלשה סמוך לגג חשוב כגג ואסור כיון אם הוא למעלה מעשרה או למטה מעשרה אבל מותר לקלוט מן האויר אפילו אם ידו תוך שלשה למחילה היתה מחילה בולטת שלשה מן הגג וכן כתם צנור שבולט שלשה יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים והגון שאין להם ארבעה על ארבעה והן למטה מעשרה אבל אם יש להם ארבעה על ארבעה או אפילו אין בהם ארבעה על ארבעה והן למעלה מעשרה אסור · שלחן ערוך אורח חיים סימן שנ"א · משנה הרי"ף ור"ן פרק יו"ד דערובין דף רכ"ב ע"א וע"ב ·

מחילה הצנור עיין · נזק ושפור הרחקתו · סתם פנה במגא לנספוי אתה ·

מזיגה עיין · סלי מיגה דשי · מגג די כמיב :

מזיד לאיבר קרבן (מעילה) חוש משנה ב' פ"ו דמעילה ר"ע · עיין משנה א' וד' דהוריות ר"ע :

[illegible] נהלמה בסכה · משלם עורון · קרבן אינו ·

מזיד עיין · אסס הכתוב אומה מלאו ילדים · אין בשוגג כין במזיד · כן מה שוגג · גם בסכה או · ספרשה שמזידו כב דמאן · וה סבלב כל מייבי המיתות · מזל בלביו ואתו · מגל [illegible] בשם סכפורים · ב' מרבן · הכם עיין ס"ע · ירושת [illegible] מגילה [illegible] · כלל גדול · על מזומם בכרם · פלד יגוסם [illegible] · נזק ברשות מזיק פטור · עד במן נחל של יום הכפורים · פת אסור ליתן בתסשה · פתע ופתאום קידשין בגיתנם מכיסים · סוגג ומזגג קרוב · ושפי בספר אסור ליקח תרומה לגא קודשין מן הפסגור · תחומה מוכתבס ·

מזיד · עיין נפשה היבמות פרק החולץ דף מ"ס ע"ב שמחה [illegible] תוספתא ראשונה מזיד פר"ח זכר רצוף אהברה סימן קפ"ד ·

מזיק · אחד אנוס מוסרי ח"מ ולע"ש סימן שע"ח ·

מזיק אינו משלם פחת שחיטה עיין · ויקא בפלמא ·

מזיק אם גאון למד תבעתי מישרים נתיב ל"א ת' ·

מזיק [illegible] אשתו בתשמיש המטה חייב בנזקין הרי"ף פ"ב בב"ק בב נ"א [illegible] ש"ע טור ח"מ סימן [illegible]

סעיף י"ב המזיק לאשתו בתשמיש המטה חייב בנזקין רמב"ם פ"ד מהלכות חובל ומזיק דין י"ו בעיא דאיפשיטא בפ"ג דב"ק דף ל"ב ע"א והטור סימן י"ו כתב שחייב בארבעה דברים וכתב הב"י שם משמע שם דעל הבושת פטור ואינו חייב על הבושת עד שיתכוין · מזיק כלא כונה ·

מזיק את חבירו והחזק בו פטור נ"י פ"ג דב"ק דף י"ז ע"ב ·

מזיק את עבדו אם חייב ח"מ ולע"ש סימן שפ"ט ·

מזיק באיזה רשות פטור ואימתי משנה וגמרא פ"ב דב"ק · רמב"ם פי"א מהלכות נזקי ממון ופ"ו מהלכות חובל ח"מ ולע"ש סימן שע"ח · סעיף ו' כל מקום שמזיק חייב לשלם בין ברשות הרבים בין ברשות הניזק ואפילו ברשות המזיק אם הכניס בו הניזק ממונו שלא ברשות והזיקו · ל"ש בגופו לא שנא בממונו חייב לשלם דנהי שיש לו רשות להוציאו אין לו רשות להזיקו ודוקא במזיקו במזיד אבל אם הזיקו בשוגג פטור בעל הבית ואם בעה"ב הוזק בנכנס אפילו בשוגג חייב הנכנס כיון שנכנס שלא ברשות (ממימרא דרבא פ"ח דב"ק דף מ"ח ע"א וכדמפרש רב פפא שם ולא אמרת וכו') ויש מי שאומר דדוקא כשלא ידע בעל הבית שנכנס אבל אם ראהו שנכנס אם הוזק בו פטור (טור ס"ה בשם הרמ"ה) עיין משנה הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ק דף ט"ו ע"ב ודף י"ז ע"א) פועל בחנם ·

מזיק בבעלים חייב עיין תשובות הכהן ח"א סימן ס"ד וח"ב סימן ק"ח · פושע מזיק הוא · פשיעה בבעלים ·

מזיק בלא כונה הרי"ף ונ"י סוף פ"ב דב"ק דף י"ב ע"א ודף י"נ ע"ב · ש"ע ח"מ סימן תכ"א היתה לו אבן מונחת בחיקו בין שלא הכיר בה מעולם בין שהכיר בה ושכחה ועמד ונפלה והזיקה (מימרא דרבה בגמרא דב"ק דף כ"ו ע"ב) וכן אם נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והזיק או שהזיק כשהוא ישן חייב בנזק ופטור מארבעה דברים :

אדם מועד לעולם ·

מזיק בלא כונה המתכוין להנאתו ולא להזיק לחברו וממילא ניזוק סדר גדולי תרומות דף ש"ת ·

מזיק את עצמו בממזים :

מזיק ברשות עיין · הן שאומר לחברו סמא עיני · מזק האומר לחברו סבר כשנתי ·

מזיקים עיין · מרבה · מה סכה בעלים · קריאת שמע על המטה ·

מזיק כיצד נפרעין ממנו ומיורשיו שנאמר מיטב שדהו פרק קמא דב"ק · חושן משפט ולע"ש סימן ת"ט · מזק עיין בהרי"ף ·

מזיק להדיוט עיין · גזל את הכם · מעשים מעורים בהקדש [illegible] ·

מזיק להקדש עיין · גזל את הגבוה · מעשים מעורים [illegible] ·

מזיק מחובר לקרקע באבר · שחוק חושן משפט ולע"ש סימן שצ"ד · [illegible] בנזקין ·

מזיק מי הוי ואימתי חייב · מדין מזיק משור הסב"ך סימן ג"ו ·

מזיק ממון חבירו בכונה דינו כשמונה [illegible] ·

מזיק ממון חברו עיין · [illegible] ·

מזיק משלם ואינו נוטל אפי' שבח שבלם הוא יותר [illegible] משנה ט' פ"ג הב"ק ת"ש ·

מזיק מתנות כהונה פטור משנה ב' פ"א דחולין ר"ע והרי"ף שם ומשנה ג' פ"י תר"ט ·

מזיק עיין · אדם המזיק בגופו · אומות קנס · לאוכן [illegible] · נגע [illegible] חברו [illegible] כהפגול [illegible] · מוכל במכרו · מוכל ומזיק · כך המכיפ · כללות [illegible] · דורם דסכ"מ [illegible] · [illegible] · שומר שכר [illegible] · אם דינו כמזיק · ממון עוקר · מזיק עלמו · [illegible] שכירות תסת · [illegible] כלבו של חברו במכרו · נזק בקרום שמזיק פטור [illegible] · נזק גופו ממונו [illegible] · עבדים עיין [illegible] · [illegible] מזיק [illegible] · קסם כבלים דנזק ושורם · מוסר [illegible] חייב · [illegible] · [illegible] · מוסר [illegible] · [illegible] ·

מזה"ב יתור וקתנה העלה הואו בספר בלום לקט הקמח אה"ע דף קל"ב ע"ב · מהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סי' ק"י מי שנשא אשה ואחר זמן הנישואין נתחייב בקנין לזון את בת אשתו דלא כתני לדעת הרמב"ם ותשובותיו

מזונות בת אשתו עיין · אכרות סוס · חמפה טכין מן סמפוהדרין · כתובה תנאייתא ודינים כפם עבודת סגרסוני כ"כ · מזון סכנת הפוסק · מזונות דירה מתחייב לראובן לבנו ולכלתו · מעשה כיח דין סמזלחו · מתחייב לזון ·

מזונות האוסר נט מנה לפלוני למזונות נותנין לו בבת אחת לע"ש סימן רמ"ז · בית יוסף מחשן משפט סימן רנ"ג :

מזונות ודירה נתחייב ראובן לבנו ולכלתו לזמן קצוב ומת בנו אחר הנישואין ובאת כלתו לתבוע חלקה סראובן חמיה במזונות והדירה וראובן טען לפטור את עצמו מכח ההיא דנדוניית חתנים שהובא בטור אה"ע סימן נ"ב דכשמתה בתו דקי"ל דמספק אין מוציאין ממון נגד ר"ת ראבן מהדי דלא כתב לה אלא כדי שתהנה בתו וכו' ה"נ נמי נימא הכי דלא כתב לה מזונות ודירה אלא כדי שיהנה בנו וכל זמן שהיא תהיה כלתו הוכיחו והעלו דזכתה אלמנת הבן בחלק הנוגע לה במזונות ודירה וחייב ראובן חמיה לשלם לה דלא דמי נדון זה לנדון נדוניית חתנים כלל דהא הכא נתחדד החיוב שלו על כל אחד מהם בפני עצמו בשעה שכתב שיתן מזונות לשתיהם וכן הדין כשקבל עליו לזון את בת אשתו וכיון שנעשה מעשה הנישואין נעשה החיוב חוב גמור מה שאין כן בנדוניית חתנים דהוה החיוב מכירה לחריא שכן כותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה וכן לשון חבריתא בפרק נערה שנתפתתה כתב לה האב כסות וכלים שתביא עמה מבית אביה לבית בעלה וכו' ולפיכך אמרינן אומדן דעתא דהאב שהוא דוקא שתהנה בתו מזה ועוד אומדן דעתא דמאחר שמתוסר מעשה דהיינו שלא הביא הנדן מבית אביה לבית בעלה לפיכך לא זכה בו הבעל דהרי לא נתקיים התנאי וההתכלית אמנם בענין מזונות בת אשתו דלא מחוסר מידי אמרינן דאף דמתגרשה אשתו חייב לזון את בתה הכא נמי בכלתו הזכתה מאחר שכבר בשעת הכתיבה זכה כל אחד זכייה גמורה ותקנת רבינו תם בנדונייא היא מחודשת אין לנו בה אלא חדושה והבו דלא לוסיף עלה לאפוקי מזונ' ומתנות וכיוצא בהם דאמרינן בהו סתם נותן בעין יפה הוא נותן בודאי זכתה אלמנת הבן בדין עיין טורי זהב חו"מ ס' הביאו לקט הקמח אה"ע דף קס"ב עמוד ד' עיין שבות יעקב חלק ב' תשובה קס"ב שסתר דברי הטורי זהב :

מזונות כלתו · מזונות פסק לבנו וכלתו :

מזונות יבמה ש"ע אה"ע סי' ק"ס : יבמה מזונות ·

מזונותיו מצומצים יעשה מהם צדקה וכל שכן בשרבים מרובים דורש הפסוק דאם שלמים וכן רבים וגו' פירוש אם שלמים מצומצים דהוי קאמר קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רבים גטין פרק קמא דף ז' · צדקה יעשה :

מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה לראש השנה חוץ מהוצאת שבת וי"ט והוצאת בניו לת"ת הרי"ף דיום טוב פרק ב' דף רפ"ו ע"א שאם פיחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו · עיין פ"ג מהלכות י"ט בהרמב"ם חדו"ש והר"ן פ' ר' רשבת דף קמ"ז ע"ב · גמרא דיום טוב פ"ב דף י"ו · ב"ב פ"ק דף י"ו דרש ר' יהודה בר שלום כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה כך חסרונו של אדם קצוב לו מר"ה זכה הלא פרוס לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית פי' זכה למזל טוב יתן אותו חסרון והפסד שנגזר עליו לעניים ועניים מרודים היינו המלכות שהם שואלים בפני עניים מוצרכים · י"ט פרק י"ט שחל בעין ישראל ואמר ב' גמרא דף י"ו ע"א שטה ה' תוספות איזהו חג שהחדש מתכסה בו וכו' תמים רש"ס סימן קפ"א כנסת הגדולה א"ח דף ק"א ע"א [illegible] לה עלי :

מזונותיו של אדם קשים כפלים כיולדה פ' ע"פ דף קי"ח יותר מן הגאולה שם כקריעת ים סוף שם :

[illegible] כות [illegible] במס גדול [illegible] פלם [illegible]

מזונות יתומות עיין · ולו אכבוריו · גבי אלמנה · פלס לים רכ :

מזונות בלתו עיין מזונות בת אשתו · מזונות ודירה נתחייב ראובן · מזונות פסק לבנו וכלתו ·

מזונות כרגא וקבורה עיין כמה :

מזונות לאשה שאינה רוצה לקבל גט עיין · מורדת · מספקים דבור המתחיל מנות יעקב חלק ב' ק"מ · סוסה מתנרשת :

מזונות מה בכלל מזונות ירושלמי דנזיר פרק ג' מישרים נתיב ט"ו ח"א אה"ע וב"י סימן קי"ד תשובות הכהן חלק א' סימן ק"ו ·

מלבושים · רפואה סתם :

מזונות נותנים לפני הגוי ולפני הכלב בחצר בשבת ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו הרי"ף ור"ן פרק א' דשבת דף ק"נ ע"ב · ש"ע א"ח סימן שכ"ה ועיין רמב"ם פרק י' מהלכות שבת :

ערב פסח בשבת · שלה · סכינת נבמה ·

מזונות פסק לבנו וכלתו זמן מה ובתוך הזמן מת הבן אי מחויב ליתן מזונות לכלתו עד תשלום הזמן שנקבע או לא והשיב אף דהך מילתא כבר אמורה בספ' טורי זהב ח"מ סימן ס' שצריך ליתן לה מזונות עד זמן שקבע לבנו לא כן יחשוב והאריך בפלפול לסתור כל דבריו בטעמים וראיות וסברא דאין לה מזונות בשמת הבן גאי איכא למימר להאי דנושא את אשתו היינו דהוכא ששעבד נפשו ליזון את הזוג שבות יעקב חלק ב' תשובה קמ"ב

מזונות ודירה נתחייב · מזונות כלתו ·

מזוני עיין אכרות סוס · אחי לו לדור · אונס נותן הרבעה דברים ודינו בפסק הר"ר פילתיסות וש"ר פוסקים · אחים גדולים · אחריך לפלוני אסר לותן בפס פני אשה · איסרס · אים ואשתו · אלמנה לכהן גדול יש לה מזונות או לא · אלמנה ממכרת למזונות · אפוטרופוס אין לו רשות למכור נכסים כן לב כ"ח ע"ז ע"ח · אפוטרופוס ודינו כפס נאלחנטי · אפוטרופוס זן · אפוטרופוס יתומי לוי הוק · אפוטרופוס ספכו · אסרתו אם עמדו ברשותה · אשת איש יכולה למחול · אשת איש בודית מזונתם עם סלים וכו' [illegible]

[illegible]

סלידה

משה ח"ב יו"ח איזה מטלטלים משועבדים למזונות • הדיר את אשתו • מומים כאלה • מורדת בקדלה בשם מהר"ם סרלוי ח"א רס"ט • מיחר מזונות • מזונות אלמנה • ממלכת עניה • מחזרת ומתכה לישראל • מקדים מעשה ידי אשתו • משרה אשתו על ידי שליח • מתחייב בדבר כלא לאין כוי • מתנת בריא אין תכין ממנה • מתנת בריא מקיים • מתנת שכיב מרע מוליין • נכסי יתומים יתמי מוכרין • נכסי לפני אמר ש"מ ואשו תהא אפסרופא כל ימי חייה • נכסים משועבדים אין פטורה דאתתא תקנה • צוואת שכיב מרע ודיניה בשם הרר"ס טרלוי ח"ב ס"נ • צוואת ש"מ על אשתו ומזונותיה ועזבונות אחרים • כבר קדימה מי שיש לו בעלי חובות הרבה ד"ה שבות יעקב ח"ק ב' קס"נ • קל וחומר דורש • רפואה שאין • שביעה אינה חלה על חירה אמת קנ"ד • שבועה לתת לחברו מחלית מרווחותיו • שבועה נשבע אדם לחותני ד"ה מוהרח"ם • שבועה נשבע להשיו שלא יוציאנה למדינה אחרת ראם כלך חייב כתובתה • ספר תור הכניסה • שליח פרטילוי • חבלי במקום • תקנת חכמים הנעשת :

זכור לאברהם ח"ה • מזונות אשתו • כרם שלמה א"ה סימן כ"ח רא"ם ח"א סימן ל' עמ"ת ח"א סימן כ"ה • מהריב"ל ח"א סימן ע"כ • מהרש"ך ח"ב סימן ל"ו • ארעא דרבנן אות ס"ה ארעא דישראל איה טו"ב ול"ח • ולענין מזונות הבנים • עיין מהרשד"ם ח"ה סימן קנ"ג • ארעא דרבנן אות ח"ו •

מזונות בן אשתו עיין • חמשה נוכין מן הסנהדרין •

מזונות בנים קטנים כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו בתקנת חכמים ואם לא רצה גוערים וכו' רמב"ם פרק י"ב מהלכות אישות דין י"ד הכי איתא פרק נערה אמר ר"ל משום רבי יהודה באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהם קטנים הלכתא כוותיה או אינה כוותיה ת"ש כי הוו אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה וכו' ופרש"י כשהם קטנים עד שיביאו שערות ת"ש דליכא הלכתא כוותיה אלא מימר אמרינן ליה ואולי יכלכלם ויזון אבל מיכף לא כייפינן ע"כ ידי אליהו לסהר"א גאליפאה תקון נ"ה דף כ' ע"ד פלפל על תקנה זו •

מזונות בנים קטנים עיין • אב אינו חייב במזונות קטנים • אלמנה אינה חייבת • אשה אינה חייבת • אשת איש סודית פורעים שם סכים וכו' שלה • אשת איש שמלך כעלה לח"ס השדך • בא על ספקיה ולדה ממנו • בנן קטן • גרושה אין כופין יאכלו ולדה • יתומים גדולים • כפו ליה • כתובה שמוכרת ואוחו תנאים • כיון לך • נכסים משועבדים אין מוציאין מהם • למקם כופין וכו' רש"ס י"ד קט"ו • משיב מרע אשר תכו •

מזונות בת אשתו הם מחדברים הנקנים באמירה בלא קנין דוקא לנכות סבני חדי אבל משעבדי צריך קנין ועיין ועוד סימן קי"ד וע"ש סימן ר"ז • משנה הרי"ף והר"ן ריש פי"ב דכתובות דף תקל"א ע"ב ודף תקכ"ב • שולחן ערוך אבן העזר סימן קי"ד סעיף א' הנושא אשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה עמו אבל ובמשקה חמש שנים הראשונים שאחר הנישואין (טור סה"ת ושלמי כתבוהו הרא"ש שם בפסקיו והר"ן שם • בין אם המזונות ביוקר או בזול ואם לא זנה בהם והאלו המזונות אם הוא עכב צריך לפרוע לה מזמן היוקר ואם היא עכבה אינו נותן לה אלא כזמן הזול ואם היו בזול והוקרו אפילו אם עכב הוא אינו נותן לה אלא כדמי הזול (ומפרש הרא"ש דטעמא מפני שאינו חייב לשלם אלא כעין שגזל דהיינו אותם שנים שהיו בזול) אף על פי שהוא זנה מעשי ידיה שלה (טור סה"ת כתבה הרא"ש שם וריב"ש בסימן תפ"ח ומסיים עכ"ב רושל"מי הפוסק לזון בלתו מעשי ידיה של בנו) אם האכה עשו שלהזונה אינו פטור מועל כלום) שם מתוספתא בשם הרא"ש) מת הבעל הבת מוציאה מזונותיה מנכסים משועבדים בשטר בעל הזה ודוקא שקנו מידו או שחייב עצמו במזונותיה אבל אם לא ה"ה שם קנין הם דברים שלא נתפרשו בשטר ואינה ניזונית משעבדים (טור וכ"כ הרמב"ם שם פ"נ מהלכות אישות מהא דאמר רב אשי לא נתנו ליכתב שמדף ק"נ ע"א וכ"ש הר"ן ומשמעות הרי"ף דפי' לא ניתנו ליכתב ואפילו נכתבו אין כתיבתו עושה שטר לגבות

מכשעבדי דלא משתעבדי אלא בני חרי) בפתח הבית אין יורשיה יורשים מזונותיה (שם מהרי"ש כתבו הרא"ש שם) היתה הבת הרי היא בנשאת ומעלה לה מזונות כאילו היתה בריאה (כ"י בשם הירוש') נתגרשה בתוך הזמן שקבל לזון את הבת נותן לה במקום שהיא אצל אמה מזונות משלם (פי' ורא לפי ברכת הבית טור והרא"ש וש"פ והר"ן) וכמי שזן את אשתו על ידי שליש ואינו חייב ליתן לה רק לפי כבודו ולא לפי כבודה יש חולקים וסוברים דצריך ליתת לה כאחד מבני ביתו טור בשם הרא"ש וכן גר' לי • ואם מאכילה על שלחנו ניזונית עמו כאחד מאוכלי שלחנו וכיון כך וכיון בר אינו חייב ברפואתה (כ"י כדעת הרא"ש שם וכ' הבית שמואל ס"ק א' דאינו חייב בכס' ולא ברפואתה) הוא הדין למי שמתחייב בפרנסת אדם אחר ועיין באלו הדינים בתה"מ סימן ס' ועיין הרשב"א בתשובה ובהשגת הראב"ד פי"א מהלכות מכירה וכן כתב הרמב"ן בתשובה • נשאת לאחר ופסקה גם עמו לזון את הבת אחד זנה ואחר נותן לה דמי מזונות משלם (וכתב הב"ש ס"ק י"ד כתב בח"מ נראה דבעל הראשון זנאותה כי לא נתחייב דמים כל זמן שאמה אצלו אף על גב דגם הראשון לא נתחייב דמים מ"מ הדבר תלוי בה ומסתמא תבחר שתזון אצל אמה ומ"מ נראה שאם תאמר לשני אתה ידעת שיש לי מזונות מן הראשון ותן לי דמים רשו' בידה ואם תאמר ששניהם יתנו דמים אין הרשות בידה) נרשה גם השני ושניהם חייבים במזונותיה וכל א' אומר אני אזונה ולא אתן דמים הדבר תלוי בה שתבחר איזה מהם שתרצה ואם היא חרשת שאין בה דעת לבחור זנין אותה לפרקים זה שבת וזה שבת (טור בשם הרס"ה וש"כ אביו הרא"ש בפסקיו ועיין הסב"ט ח"ב דף כ"נ ותמצא הברית שחסר מלת ומתה) נשארת הבת תוך הזמן הבעל חייב במזונותיה והשנים כל אחד ואחד נותן לה דמי מזונות • כתב לא אזון את בתך כל זמן שאת עמי ומתה האם אינו חייב לזונה עוד וכן אם נתגרשה אפילו חזר ונשאה טור וכן כתב הרא"ש והר"ן דכל זמן שאת עמי מאלו הנישואין משמע נחלת צבי ס"ק י"ד • ואם נירשה כדי להפקיע מזונותיה של בת אשתו בן זמדא ת"ד כתב דאף על פי שהוא כראי לעשות קנוניא דמהני ועיין גאלאנטי ע"ח כל המתחייב מרעתו לזון שלא מתנאי ב"ד אינו חייב בתכשיט אא"כ פירש אזון ואפרנס והרשב"א בתשובה דיה בעל השטר על התחתונה סון דלעתים אינם כוללים אותו בכלל המזונות ועוד שאינם בכלל המזונות בלשון בני אדם וזהו שנהגו עכשו לכתוב בכתובות ואזון ואפרנס ועיין נחלת צבי ס"ק י"א) ואם כתב לאחר אם ישא בת פלוני ליתן לו סך מה לצורך פרנסת מזונות חייב ליתן לו אעפ"י שמתה הבת דהרי לא קצב לזמן המזונות אלא קצב לו סך למזונות ואלו היה רוצה ליקח ממנו הסך ביחד היה חייב ליתן לו אך אם כתב לו ולאשתו אינו יורש חלק אשתו תשו' הרשב"א סימן תתק"ע • ועיין בית שמואל ס"ק י"ד • מהר"ם מינץ ס"ה הנושא את האשה ופסקה עמו לזון ולהשיא שתי בנותיה והגדילו והוא מתרשל ועוען שאין בשטר מבואר שום קצבה לא לזמן הנשואין ולא לסך הנדוניא חייב להקדים עצמו ויתן כראוי • מהר"ר לוי בן חביב סי' כ"ג הנושא אשה ופסקה עמו לזון את בתה וזאת בנה צריך לקיים תנאו אעפ"י שאינה עמו אין האם יכולה למחול כי זכין לאדם שלא בפניו • מהרד"ם טראני ח"ב כ"נ הובא בפנים הרשות אה"ע דקס"ב עמוד ג' ראובן נתחייב לזון בן שהיה בנו עד שישא אשה ועברו ימים ולא זן אותו אחרי מיתת אמו והבן שואל ממנו וראובן אומר לו תבא לביתי ואזון אותך או אתן לך מזונות כפי ברכת הבית הדין עמו ממתניתין דהנושא את האשה ופסקה וכו' • מהריט"ץ דל"ג ראובן נתחייב בשבועה לזון על שלחנו לשמעון ולוי אחי אשתו ועתה אפילו הוא חייב לפרנסם על שלחנו דוקא אבל אין חייבו במקום אחר הואיל ומפורש בחיוב על שלחנו ואם לאו ולא כלום וכו' ע"ש ודב"ז דנ"ד בראובן שקבל עליו לזון את בת אשתו על שלחנו עד שתנשא הבת כל עוד שהוא נשוי עמה ולהשיא אותה ועתה האשה רוצה למחול לו התנאי ומעשו קנוניא לב"ד להתגרש כדי שיתבטל התנאי ואח"כ

מזונות · בעל חוב של אלמנה · ארוסה אין כופין אותה בפסק מהרד"ח עם חיים ח"א דף ק"מ · דירת אלמנה · ולא תהא יתבא · זילו יספו לה ולא לא · כתובה המוחלת · כתובה מאוחרת · כתובה מוקדמת · כתובה תבייתם אלמנה · כתובה תבייתם ודינים בפסק מהר"ם טראני ח"א סי"ב · כתובה ומזונות אלמנה קודמין למזונות הבנות · מזונות אשתו · מעשה ידי אלמנה · מקלת כסף בכל כסף · מתנה פריא אין מגבין ממנה · מתנת שכיב מרע איכה · נדוני' מחולקת · נכסי יתומים היתמי · נכסים משועבדים אין · רחיבן מאחרי של ממעון מת · רפואת שאין · סיתף שמת בשלה מוחפות · תוספת כתובתה בב"ד · חופס בשביל בעל חוב במקום שחב לאחרים · תפיסה בסתרות :

מזונות אלמנה שכיב מרע שיחד קרקע לאשתו שתהיה ניזונית ממנו אם אמר יהיה קרקע פלוני למזונותיה הרי ריבה לה מזונות ואם היה שכרו פחות ממזונות הראוים לה נוטלת השאר משאר נכסים ואם יהיה שכרו יותר מהראוי לה נוטלת הכל אבל אם אמר לה יזיה קרקע פלוני במזונותיה ושהקה אין לה אלא פירות אותו קרקע בלבד הרי"ף ור"ן סוף פרק ד' דכתובות דף ת"ץ ע"ב ש"ע אה"ע סימן צ"ג סעיף י"ו רמב"ם פי"ח מה' אישות :

מזונות ארוסה · הגיע זמן הנישואין שנתנו לאיש ולא נשאה חייב במזונותיה אף על פי שלא כנס ואם עכבו אונס כגון שחלה הוא או היא שפירסה נדה או שהגיע זמן בא' בשבת שאינו יכול לכנוס אינו חייב לזונה דוקא שחלה תוך זמן אבל הגיע זמן ולא כנסה ואחר כך חלה חייב במזונותיה אף על גב דהשתא אונס הוא · הרי"ף ור"ן ר"ש פרק א' דכתובות דף תס"ח ע"א גמרא שם דף כ' ע"ב תוספות ד"ה לפיכך חלה · שלחן ערוך אבן העזר סימן נ"ה סעיף ג' · עיין דהרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ו ע"ב ודף פ"ט ע"א · קטנה שנתארסה אבדה מזונותיה מן האחים ויש לה מזונות מן הארוס תכף שנתארסה כך נראה מדברי רמב"ם פי"ט מהלכות אישות עיין מ"מ שם ד"ה המארס בת · אבל רבינו חננאל ז"ל כתב דדוקא כשארסוה בנערותה אבל כשהיא קטנה לא דלאו כל כמיניהו לארסה כשהיא קטנה להפקיע מזונותיה וכן כתב הרב בעל העיטור ורשב"א ז"ל הוסיף דמסברא אפילו ארסוה לדעתה לא הפסידה מזונותיה מן האחין משום דאין מעשה הקטנה כלום הר"ן שם מהרד"י קארו דף נ"ט הקובע זמן לחופה והגיע ולא כנס חייב במזונות ארוסתו אלא אם כן יש אונס ניכר בדין חלה וכו' ·

חופת נדה · יתמס מזונותיה · קטנה מעשיה ·

מזונות אשתו אם קודמים לכזון הבנות אבן העזר סימן צ"ג וכי"ב דברי דיבות סימן קכ"ח :

מזונות אשת איש כשפוסקין לה אין נותנים לה לפחות משלשים יום כדי שלא הצטרך להתבזות בב"ד בכל יום וכן לאלמנה שאינה ניזונית עם היתומים שלחן ערוך אבן העזר סוף סימן צ"ג ·

מזונות אלמנה תלמנה ·

מזונות אשתו אם יכולה אשה לומר איני ניזונית ואיני עושה ואם יכולה לחזור בה אבן הע"ר ובית יוסף סימן פ' · הרי"ף ונ"י פרק א' דב"ק דף ד' ע"א

מעשת אשתו מדרבנן אבן העזר סימן ע' שאמר לה פילתו מעשי ידיה למזונותיה · מעשה ידי אלמנה ליורשים · תקנת חכמים בגמסתה :

מזונות אשתו דדינ' מהרד"ם מהרד"א מזרחי חלק א' ל' אם הבעל רוצה לגרש ואינו יכול מכח התקנה אינו חייב במזונותיה וכן כתב תורת אמת סימן נ"ד נ"ה · ועיין מהרשד"ך חלק ב' ס"ם ל"ו פרח מטה אהרן חלק א' · מהרד"י קארו דף ס"ד מי שנשתטית אשתו ושלחו לו אביה ואחיה לומר שיוליכנה לעיר שהם דרים בה ואם יטפלו בה וכל מחסורה עליהם והוא לקח כל נדונייתה והרב ... אחרת ואבירה ואחיה הביאוה לתוך ביתם והוציאו הוצאות למזונותיה ורפואתה הבעל חייב לשלם את הכל מאחר שכל נדונייתה בידו · מהרמ"ט ח"א ע"ה הנושא אשה על אשתו והתנה עמה שתדור בחצר צרתה ותאכל ממאכליה ועכשיו היא טוענת שמלבד זה יתן לה מזונות בפני עצמה אין בטענתה כלום · מהרמ"ט חלק א' דס"ט אשה שלא רצה בעלה לזונה ופסקו לה בית דין מזונות והיא טוענת שלא יקיים מאמר ב"ד ואינה רוצה לחזור אליו והשליכה כתובתה לפני ב"ד וחטפה בעלה וכאשר חזרה לביתה בו ביום קרעה בעלה לא אבדה מזונות · מהרש"ל לוריא ס"ה יולדת צריך בעלה ליתן לה מזונות ומאכלים טובים כמנהג העיר רשד"ם אבן העזר קנ"ג הטוענת על חתנה שהוציאה לתרופות אשתו משלה ועוד שהפקידה בידו סך מעות והיא מוחזקת תשבע כמה הוציאה ותטול וגם שהוציאה בתורת הלואה וכי זה בטענה על שיעור שאינו יוצא מן השורה ועיין שם בח"מ סימן שמ"ה · מהרד"י קארו דף מ"ו אב פרנס בת ובנותיה בחיי בעלה שהלך למדינת הים ומת הבעל והתפיסתו האלמנה מנכסי בעלה מוציאין אותה מידו ליד היתומים יש מצריך שיפסקו ב"ד המזונות ונראה שהרוב חולקים עליו ולכולי עלמא לותה בעדים בעינן חלוקי טענות דהבעל הורה מצי לטעון דטענינן ליתמי והלואה זו לאו הלואה על המשכון מקרי שהרי הלואה קדמה למשכון · עיין פרח מטה אהרן חלק א' קכ"א ולקט הקמח אבן העזר דף קל"ה ע"ב על ההיא דרשד"ם אבן העזר קנ"ג · מהריט"ץ רמ"ב לקט הקמח אבן העזר דף קנ"ו ע"ר הוכיח כי האשה המורדת ומבזה ומקללת בעלה דמורדת היא ופטור מלזונה הפך סברת אחרים שטעו בהוראה זו ע"ש מעשה שהיה ופרח מטה אהרן חלק א' כ"ד וס' :

מזונות אשתו מדרבנן הרמב"ן סובר כן משנה ד' פרק ד' דכתובות ת"ט · ורוב פוסקים סברי מדאורייתא משנה ב' פי"ב ת"ט · נ"י פ"ט דב"ם דף ק"ם ע"ב : כתובות פרק ד' דף נ' ר"ל אמר לבנים זילו הבו לה · ואי לא מפקינן לכו רבי יוחנן מאודנייכו · אשה תבעה מבעלה שיתן לה מזונות ומאכלות הטובים בעת לידתה ושיקח לה אשה משרתת כדרך הנשים שלנו יכולים לכוף אותו לעשות כמנהג הרשב"א סימן ס"ת תוספת יום טוב פרק ג' דמעשרות · אלמנה תקנתה דרבנן הרי"ף פ"ח דכ"ב דף רכ"ב ע"ב ודיניהם · שולחן ערוך אבן העזר סימן צ"ג · עיין הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ה ע"ב · ועיין ריב"ש ס"ר ק"כ הר"ן ריש פרק הכותב הגהות מרדכי דכתובות סימן רצ"ג לותה האשה למזונות ולרפואה אם חייב הבעל לשלם מהרי"ק שורש י"ת ס מן ד' · מהרד"ם סימן רמ"ח · ב"י אה"ע סימן ע"ז · רשד"ם ת"ה סימן ר"ח ורי"ו · עיין על פלוגתא זו הר"ן פ"ז דכתובות דף תק"ב ע"א ד"ה באומר לה · אם אין לו מזונות אלא של יום אחד חייב לזון אשתו מהם אה"ע סימן ע' · האומר לאשתו שמחלה לו מזונותיה או שהתפיסה צררי ב"י מאה"ע סימן ע"ז תתנה שלא תזון אשתו או שלא כתב בכתובה או צוה מחמת מיתה אה"ע סימן צ"ג · דיני מזונות שהבעל חייב לאשתו ושעורם ואימתי חייב בהם וספק מגורשת והגלוה לה אה"ע סימן ע' וצ"ג · אם יש מזונות לאשה שאסרה מת בעלה או גרשני אה"ע סימן צ"ג · אם מגבין למזונות האשה מפירות הקרקע או קרקעות שהבעל אוכל תשו' רשב"א סימן תת"ץ · שיגב לה בעל מזונות או שאמר שהגיח לה והיא כופרת או שא"ל שיצאו מעשה ידיה למזונותיה ומצא הוצאות אחרות והגלות לה אה"ע סימן ע' אשה ברחה מפני חמותה שמצערת אותה או בעלה חייב לזונה ב"י אה"ע סימן ע"ר תשו' רמב"ן סימן ק"ג · מכרת למזונות בלי שבועה והכרזה אבן העזר סימן ע' · לותה למזונות אימתי חייב לפרוע אבן העזר סימן ע' : גופי הלכות אות תצ"א :

אשת איש היתמי · אשת איש מסלך · קל וחומר ...

מזונות אשתו עיין אכסוהו · אלמנה לכהן גדול · אשה שאין לה וסת מסעמם · אשת איש שהלך בעלה למדינת הים ועמד אחד · אשתו נשתטית · בעל אם כופה אשתו שתלך לגור ד"ם · בעם קב כ"ס · בעל מוב גוכה קודם · בעל חייב כמו כוס אשתו אלם · נם לפי · מותו של תכנו ספורעו לימתי הפסיד · חייב לזון בגוסס · חרסם לה תקני · ססנות בין חתן נפתיע · תרפת תירוב נבפת עומקים · ידסכה ביס כבאחני · ויצאות שלא בכתובה ה דין בל כאן אים מפסיד · כתובה · כתובה המהלכת אותה דתוכל פתוח לסמכות לזון ולפרנס את הבעל · כתובה ונכייםם ודיניך ד"ב שני

לא ויתרה ואם היה בידה משכון בתוך אותם שנים או שלת ה
לא ויתרה טור והירושלמי וכתבות הרא"ש והר"ן והר' המגיד
הרי"ף ור"ן פ"א דכתובות דף תקכ"ו ע"א · אלמנה תבעה
מזונות מהיורשים והם אמרו שנתנו לה והיא אומרת שלא
נטלה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה או
תשבע שבועת היסת ותטול משנשאת עליה להביא ראיה או
ישבע היורש שבועת היסת שנתנם לה שם · וכש"ע סעיף
י"ד ט"ו · לשון הרמב"ם מהא דפשט בגמרא דתני ל"ו וכו'
כמה מוכרין לסחנות כדי לזון מהם ששה חדשים ולא יותר
והמעות ישארו ביד הלוקח שלא יתנם לה הכל מיד אלא כדי
מזון שלשים יום וכן משלשים יום לשלשים יום וחוזרת ומוכרת
שנית לששה חדשים וכן מוכרת והולכת לעולם עד שישאר
מהנכסים כדי כתובתה ונוכה כתובתה מה שאר והולכת לה
(רמב"ם פי"ח מהלכות אישות ממימרא דאמימר הלכתא וכו'
כפירושו בכ"מ שם מוכרת והולכת עד כדי כתובתה שמוכרת
למזון כל מה שתרצה כדי צרכה אפילו יותר מכדי כתובתה
עד כדי ושתשייר שעור כתובתה ועצה טובה היא שתוכל
למכור כל הנשאר ביחד) יש אומרים הא דמוכרת לששה
חדשים היינו דוקא קרקע אבל בזמן הזה דניזונית ממטלטלין
אין למכור אלא חפץ אחד (טור בשם העטור) אם אין מוציאים
לוקח כדי מזונות של ששה חדשים מוכרים ביותר לפי ראות
עיני הדיינים כדי שיהיו לה מזונות · כשפוסקין מזונות
לאלמנה שאינה ניזונית עם היתומים אין נותנין לה לפחות
משלשים יום וכן לאשת איש שלא תצטרך להתבזות על
מזונותיה בב"ד בכל יום ש"ע אה"ע סימן צ"ג סעיף ל' ל"א
ל"ב · עיין הרי"ף ור"ן פ"א דכתובות דף תקכ"ו ע"ב · ש"ע
שם סעיף י"ג יש מי שכתב שאם אין בפירות נכסי המת כדי
מזונותיה אין לה מזונות אלא עד כדי כתובתה (טור בשם
הרי"ף שם דף תקכ"ו) וחלקו עליו דלעולם היא ניזונית
והולכת עד שלא ישאר בנכסים עד כדי כתובתה ואז נוטלתן
בכתובתה לאפוקי שאינה יכולה לטרוף אלו למזונות ולגבות
כתובתה מהמשועבדים (הרא"ש והרמב"ם בפי"ח וכל הפוסקים
וכתב הראב"ד שמצא כתוב שגם הרי"ף חזר בו בסוף ימיו וכן
כתב הר"ן שם) אלמנה שאמרה איני זזה מבית אבי פסקו
לי מזונות ותנו לי שם יכולים היורשים לומר אם את
אצלנו יש לך מזונות ואם לאו אין אנו נותנים לך אלא לפי
ברכת הבית (פירוש נר לאחד נר למאה וכיוצא בזה ולפי
ערך זה יתנו לה) ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם
ילדים נותנים לה מזונות המספיקים לה לבדה והיא
בבית אביה (וכתב הרמ"ה שאין טענה זו אלא כשאינן בניה
כגון כאשת אב או שלא הניח בנים אלא אחיו יורשים אותו
אבל אם היא אמם אינה יכולה לטעון כך דגבי אמם ליכא
למיחש להכי · ודוקא טענה זו אבל משום טענה אחרת לא
רשב"ם אה"ע קס"ז · וכן חייבים ליתן לה מלבושי' ומנעלים
מרדכי שע"ט ועיין שלטי גבורים אות ד' · ש"ע אה"ע סימן
צ"ד הרי"ף ור"ן פי"ב דכתובות ומשנה שם דף תקל"ב ע"ב
האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת
בעלי רצתה ניזונית רצתה נוטלת כתובתה אבל אם אומרת
גרשני בעלי אינה נאמנת וניזונית מנכסיו עד כדי כתובתה
הרי"ף ור"ן פ"ג דכתובות דף תקל"ד ע"א ש"ע אה"ע סימן
צ"ב סעיף י"ז · מהר"ם טראני ח"א רצ"ה אלמנה תפסה
למזונותיה ממון הרבה מנכסי בעלה ויש בעל חוב יוציאו
מידה ועיין בתוכו · מהר"ם טראני ח"ב דף י"ח אלמנה
תפסה נכסים למזונותיה ומסרה אותם ביד קרובה לנדוניית
בנותיו ומתו שתים מהן יכולה היא לתבוע שיחזירנה לה
למזונותיה ועיין שם · מהר"ם טראני חלק ב' דף ת"ח על
מזונות אלמנה מנכסי עזבון בעלה שצוה ליתן לה כל ימי
מיגר אלמנותה ואין שם כי אם קרקע ששוה יותר על כתובתה
מהר"ם טראני ח"ב קנ"א ש"ם צוה לבניו ישלחו ס"ב
פרחים ל"ב שנים לאלמנתו ולא יכנסו לחשבון המזונות
ואמר שאם היו חייבים לו איזה חוב שהיה מוחל להם זמן
נמצא הדבר הרי הם חייבים לקיים דברי המת אביהם
מהר"ם טראני ח"ב קי"ז אלמנה לא תבעה כתובתה בב"ד
דקבלה חובה מיד האפוטרופוס ותובעת מזונות הדין עמה

מהר"ם טראני ח"ב קפ"ג אלמנה תפסה שטרות ופתקאותיו
של בעלה לצורך מזונותיה והבעל נתנם לבנותיו בלשון זה
והנה אשר לי וכו' יתחלק בין בנותי מוציאין מידה ועיין שם
ומהר"ם אלשיך חולק בשטרות בסימן ד' מהר"ם טראני
ח"ב קפ"ז אלמנה עשתה שליח בעדים לתפוס בעדה
מטלטלין למזונותיה הויא תפיסה לבעל חוב במקום שחב
לאחרים וכ"כ מהרשד"ם סימן קס"ב ומהר"ם אלשיך סימן
ל"ז ועיין מהרש"ך ח"ב סימן קצ"ט ובתורת אמת סימן ס"ז
לקט הקמח אה"ע דף ק"מ ע"ג חלוף לשון בדברי מהר"ם
טראני · מהר"ם גאלאנטי קכ"א יורשים רוצים לכוף
לאלמנה שתטול כתובתה ואינם רוצים ליתן לה מזונות גם
לא סדור גם לא לשלם מה שהוציאה בזמן הדבר בהולכת
הבנים והבנות ממקום למקום הכל הוא כנגד הדין שבות
יעקב ח"ב תשו' קכ"ד · מהר"ם אלשיך ל"ה בענין קול
שיצא שפלוני נהרג ואשתו תפסה למזונותיה מה שהיה
תחת רשותה שוב רצתה לעלות לארץ ישראל ולהוליך הכל
עמה והאפוטרופוס מעכב יש דרכים שהדין עמה ויש שאין
הדין עמה · מהר"ם אלשיך ק"ד אלמנה תפסה כל
עזבון בעלה למזונותיה והתנכל אחר לקדשה בערמה ויש
חלופין ופיסולין בעדויות הרי זו מקודשת מספק ואין מוציאין
את שלה מתחת ידה וכ"כ מהר"ר בסימן ה' · רשד"ם אה"ע
קס"ו מי שמת והניח אשה ובת נשואה מאשה אחרת ולו חזקת
בית והאלמנה רוצה ליזון מנכסי בעלה כל ימי חייה הרי
תדור עם הבת בבית ואם לאו תצא · רשד"ם אה"ע ק"פ
אלמנה גבתה כתובתה ותובעת מזונות וטוענת שהיתה יראה
שילך היורש לארצו ולא תמצא אחר כך ממי לגבות ולפיכך
גבתה מתוך האונס אין בכך כלום והפסידה מזונותיה וכ"כ
מהרש"ך ח"א סימן קע"ז וכ"כ תורת אמת סימן קצ"ד עוד
טענות בדין מזונות ופרנסת הבנות אם יש להן ללכת אחר
היורש למקומו או חייב היורש להניח מעות במקומם למזונותם
ועיין בתשובות הנ"ל ובדברי ריבות סימן ת' · רשד"ם אה"ע
ר"ט התובעת נדונייתה בב"ד לא אבדה מזונותיה והדין שאבדה
לא משתבש וכ"כ מהרש"ך ח"ב סימן ר"ה שלא אבדה ואין
היורשים יכולים לסלקה וע"ש ובסימן ר"ד למהר"א מונסון
כי האריכו בכמה דקדוקי דברים ולשונות הפוסקים ז"ל
ומהר"ר בצלאל חולק בסימן יו"ד ועיין שם בסימן ח"ט ועיין
לקט הקמח אה"ע דף קמ"א ע"א · מהר"א בן חיים חלק
ראשון י"ח מי שמת והניח אשה ובעל חוב והיורשים
והאלמנה אינה רוצה לגבות כתובתה אלא ליזון משל
בעלה ועיין שם בח"ב סימן י"ד ותמוציא שטר חוב על
היתומים · מהרש"ך ח"א ס"ב בדין אלמנה שתובעת
כתובתה שפעמים מפסדת מזונות ופעמים אינה מפסדת
מהריב"ל ח"ב נ"ח תרי מימרי חדא דפרק אלמנה ניזונית
אלמנה שתפסה מטלטלין למזונותיה וחדא דפרק הכותב האי
מאן דאיכא עליו כתובת אשה ובעל חוב וכו' דנפקי מנייהו
כמה הלכות מדין האלמנה עם היתומים ועם הבעל חוב
מהרימ"ץ קע"ב לקט הקמח אה"ע דף קל"ב ע"א אלמנה
תובעת מזונותיה מהיורש והיורש טוען כי מחלה לבעלה
המזונות והנדונייא בחייו וק"ו במותו והיא משיבה אמרה
לו שמחלה לו באונס הורה שכיון ששטר כתובה דהיינו עקר
כתובה מנה מאתים יוצא מתחת ידה ובודאי יש לה מזונות
ומחילתה לאו כלום הוא ומה שטוענת שהיתה אנוסה אם
נהיג עדים על האונס ההוא דהיינו הקטט וכיוצא ושהתמיד
ההוא עד עת שמת גם הנדונייא שמחלה לו כשתתבר
במה היתה תתפרע מהיורשים כי אנוסה במעשית היתה:

מזונות אלמנה הניח נשים רבות אם יש דין קדימה
במטלטלים אה"ע סימן צ"ג סעיף ב"ב ראש דין
קדימה במזונות:

מזונות אלמנה עיין שלחן ערוך אבן העזר סימן צ"ג

מחריך לפלוני דפשו סכסל כיורש במקום פסעה דאלמנה ·
אלמנה היכא נכת · אלמנה אינה חייבת לבנים בפסח מהרר"ל ח"ב
דף ל"ב · אלמנה המוכרת את כתובתה · אלמנה ניזונית · אלמנה
מסבבת למזונות · אלמנה תפסה מטלטלין כמאטמים · אפוטרופוס
[illegible]
מזונות

פלתי חפץ לישא אותך ומחמת זה תבעה כתובתה או כיוצא בזה לא הפסידה מזונותיה · גם בש"ע שם · ועיין הרי"ף ור"ן פ"ח דכתובות, דף תצ"א ע"א · ואין היורשים יכולים לפרוע לה כתובתה בעל כרחה ולבטל מזונותיה כל זמן שאינה רוצה לתבוע כתובתה אלא אם כן התנו בפירוש שלא תזון אלמנתו מנכסיו או שהיה מנהג המקום כן ויכולים ב"ד לתקן במקומם שהיתומים יסלקו אותה כשירצו · ש"ע שם סעיף ג' · הרי"ף ור"ן שם ושלטי גבורים אות נ' ד' וכן כתב רב שרירא גאון דבמקומם שאין מנהג יש לעשות באנשי ירושלים וכשמואל · היתנה שלא תזון אשתו או שלא כתב בכתובתה או צוה מחמת מיתה אה"ע סימן צ"ג · אם אין בפירות הנכסים כדי פרנסתה אלמנה שתקה ולא תבעה מזונות אימתי ויתר' היורשים אומרים נתנו והיא אומרת לא נטלתי · אם נותנים מזונות לאלמנה שאין כתובתה בידה אה"ע סימן צ"ג · פרק נערה אלמנה ניזונית דסב"ם פ"ט מהלכות אישות · הריב"ש סימן ק"ז ומתה נגבין אם מכר או נתן הבעל או משכן או נתנו יורשים אם תפסה · אימתי מפסדת מזונותיה רמב"ם פי"ח מהלכות אישות אה"ע סימן צ"ג · תשובות הכהן ח"א סימן קל"ב וח"ב סימן ר"ד ור"ה · תשו' הר"ר בצלאל אשכנזי סימן ח' · אימתי אלמנה שקבלה קצת כתובתה אינה ניזונית תשובת הרמב"ן סימן ק"ח · אלמנה תובעת שיתנו שומת קרקע או מטלטלין ב"ד בעד מזונותיה אה"ע סימן צ"ג · יורשין דוחים לפרוע כתובתה כדי שלא תהא ניזונית אה"ע סימן צ"ג · אינה רוצה לקבל כתובתה ניזונית פרק נערה מהריב"ל ח"א סימן ס"ו · אין הזוכן אלא על נכסי הבעל דברי ריבות סימן ת' · אלמנה נשבעה ולא תבעה כתובתה לא הפסידה מזונותיה תשו' רמב"ן סי' ק"ז · יחד קרקע למזונות אלמנתו ופחת או הותיר אה"ע סימן צ"ג · סעיף כ' סימן צ"ג ועיין הרי"ף ת"י פ"א דב"מ דף ס"ד ע"א ולפי האמת דף ע' ע"א ובגמרא דף י"ב ע"א · אשה שהיו לה ספק גירושין ריב"ש סימן ש"נ) ומת בעלה אינה ניזונית מנכסיו (והיה אם נתקדשה ספק קדושין דאין לה מזונות הר' אשכנזי ח') שאין מוציאין מיד היורש. מספק אבל בחיי בעלה יש לה מזונות עד שתתגרש גרושין גמורים · עיין הרי"ף ור"ן פי"א דכתובות דף תקכ"ז ע"א ש"ע אה"ע סימן ק"נ מי שצוה שתזון אשתו מנכסיו לא אבדה מזונותיה אע"פ שתבעה כתובתה ריב"ש ק"ף ועיין גדולי תרומה דף של"ה · אלמנה תבעה כתובתה מתוך אונס מחלוקת בין הפוסקים אם אבדה כתובתה · עיין תורת אמת קצ"ד רדב"ז ע' · ואם תבעה ואינה יכולה לגבות כולה לא אבדה מזונותיה שהרי היא סבורה שתוכל לגבות סך הנזכר שתוכל להנשא רדב"ז ע' · אם יכולים היורשים לכוף האלמנה לילך לדור עמהם בעיר אחרת רש"ך ח"א קע"ז · תורת אמת קצ"ד · אדרבי ת' · רמ"ף ע"ט מי שנשבע בעלה ואין עדות מספיק להשיא את אשתו אם יראו בית דין שעם היתומים הבאים תוכל להתאמת והיא תבקש נדונייתה ולא תמצא נותנים לה בפחון · ש"ע אה"ע סימן צ"נ סעיף ה' יש אומרים שאפילו תבעה בבית דין לא הפסידה אא"כ תבעה מעצמה בלא דוחק · ודוקא תבעה אבל נפרעה לכ"ע אבדה מזונותיה אה"ע תשו' קפ"ט · שם בהגה הנשבעת על כתובתה לפני ב"ד לא הפסידה מזונות דשבועה לא הוי כתביעה הגהות הרי"ף ס"פ נערה · תשו' רמב"ן ק"ו · ותשובת רמב"ן מ"ח אופן השבועה · כל היכא שיש ספיקא דדינא אם יש לאלמנה מזונות או לא יש לה רש"ך ח"א ס"ב ח"נ ב"ח · ש"ע שם סעיף ך' אין אלמנה ניזונית אלא מקרקעות בני חורין ולא מהמשועבדים (במשנה דגטין דף מ"ח ע"ב) לא מבעיא אם מכר או נתן הבעל בחייו אלא אפילו מכרו או משכנו או נתנו היורשים לאחר מיתת אביהם אין מוציאין למזון האשה והבנות (מסקנת הגמ' דכתובות דף פ"ט ע"א אתא דתלי רב לרבי ביני חיטי ודוקא שנתן האב (ריב"ש ק"ו מהר"ם רפ"ז) מתנת בריא (לאחרים ולא ליורשיו ח"ל קנ"ז) אבל אם נתן מתנת שכיב מרע ניזונית ממנה (עיין ח"מ ת"ב ס"א) אם אין כאן בני חורין ריב"ש סימן ק"ז (הרי"ף אתא דאמרינן מינרע גרע השתא בירושה דאורייתא ובי ב"ב דף קל"ג ע"א והרמב"ם פ"ט מהלכות אישות וכ"כ הרא"ש פפ"ג דקדושין) הקדיש נכסיו הוי כמתנת בריא ור"ן

ריש פרק המדיר ואינה ניזונית ממטלטלי אפילו בני חורין ומיהו אם תפסה מטלטלין אפילו לאחר מיתה לא מפקינן מינה מימרא דרבי אלעזר וברייתא דכתובות דף צ"ו ע"א וב"כ הרי"ף ור"ן פי"א דכתובות דף תקכ"ח ע"ב והר"ן והרא"ש שם ורמב"ם פ"ח מהלכות אישות ועיין מהריב"ל ח"א סימן נ"ח שכתב על זה באורך מדיני תפיסה תם ח"ג סימן פ' ואם תפסה על ידי שליח עיין רשד"ם אה"ע קס"ב · תשב"ץ ח"ב דף קפ"ז וכתשו' הר"י קארו דף מ"ז התנה ששה תנאים · א' אם תפסה לכתובתה מועיל אפילו בחיי בעלה ולמזונות אחר מיתת בעלה · ב' אין תפיסת שטרות כלום הרב אלשיך ד' · ג' תפיסה על ידי שליח לאו כלום · ד' צריכה תפיסה בא' מדרכי ההקנאה · ה' שינתנו ביד שליש שיוכלו היתומים לישא ולתת בהם · ו' שתפסה מרה"ר או מסימטא וכ' מהר"ר בצלאל סימן ח' לא מקרייא תפיסה אלא לאכול המזונות שחייבים לה היורשים אילו היו הנכסים בידם אבל לא יפה כחה כל כך שתאכל מהם ספק מזונות מה שלא היו חייבים היורשים אילו היו הנכסים בידם · פנים עמוקים רא"ם סימן ז' כתב שצריך שהתפיסה תהיה מחיים וסמוך למיתה · כ' שלא היו הנכסים בידה כשאר כל הנשים דא"כ אין ממש באותה תפיסה אא"כ יש לה עדים שתבעה מחיים ואמר שתהא תופסת אותה · נ' שיהיו הנכסים בסמטא כשתפסה אותם דבר ברור כי הנכסים שהם בבית הבעל אע"פ שנשארו הנכסים ביד האלמנה ואהלים כאשר הם לא מקרי תפיסה ריב"ש סימן שס"ה · ש"ע שם סעיף ך' בהגה מיהו אם נתן ממטלטלין לאחרים אפילו שכיב מרע יש אומרים דאינה ניזונית מהם · ועיין רש"ך ח"ג צ"ו · עיין רדב"ז רע"ב ומרדכי פרק אלמנה ניזונית · אלמנה תפסה מטלטלין כדי שתזון מהם בין שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מותו אפילו תפסה דבר זהב אין מוציאין מידה (ש"ע אה"ע סימן צ"ג סעיף כ"ג ועיין ריב"ש שס"ד שס"ה וק"ז · וכתב הרב אלשיך סימן ד' דברים שנתנם הבעל במתנת שכיב מרע מפקינן מידה) אבל מחשבין עליה בית דין מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עליה והיא ניזונית ממה שבידה עד שתמות או עד שלא יהיה לה מזונות ויקחו היורשים את השאר (אבל מוציאין מידה לבעל חוב המבי"ט ח"א רצ"ח) הגה יש אומרים דלא הוי תפיסה אלא אם תפסה מרה"ר או מסמטא (וכת' מהריב"ל ח"ב סימן נ"ח דלעולם אין מוציאין מידה ויכולה לומר קים לי כתני רש"ל דאין צריך תפיסת מרה"ר וכן נמי יכולה לומר קים לי כתני רש"ל דמהני תפיסה לאחר מיתה ועיין תשובת הר"י קארו דף מ"ח המבי"ט ח"ב דף קפ"ז) ויש חולקין ולכולי עלמא בעינן תפיסה גמורה היינו באחד מדרכי ההקנאה אבל אם לא תפסה אלא מפתחות החדרים לא מקרי תפיסה ונותנים הכל ליורשים ודוקא תפסה בעצמה אבל על ידי שליח לא מהני תפיסה (ורשד"ם אה"ע קס"ב כתב דהוי תפיסה) · ש"ע שם סעיף כ"ח אלמנה באה לב"ד לתבוע מזונות מוכרין ב"א תכרות וכו' אם אין יורשים מעלין לה מזונות תשו' רמב"ן ל"ד אלשקר ל"ג נ"א אדרבי ע' · אם אין המוריש רוצה שתתפוס אלמנתו נכסיו עיין ריב"ש ק"ז והר"ן פרק הכותב דף תקי"ג ובן היורשים בין מיתה לקבורה יכולים לסגור המטלטלין ולקחת המפתח או יעשו כן על ידי ב"ד אם היתומים קטנים ריב"ש ק"ז ואם תפסה שטרות מחלוקת אי מהני תפיסה ולכן לא מפקינן מינה וכן אם תפסה דברים שנתנם הבעל במתנת שכיב מרע תשו' אלשיך סימן ד' · על כל פרטי דינים אלו עיין הרי"ף ור"ן פי"א דכתובות דף תקכ"ח ע"א וע"ב והבאים אחריהם והראה בהר"ן ובתקוני ז"ל ויקח. דדעת הרי"ף ז"ל בתפיסה דלאחר מיתה מהניא למזוני אבל לא לכתובה תפיסה מחיים מהניא אפילו לכתובה · דעת רבינו חננאל ובעל הלכות ז"ל דאפילו תפיסה דמחיים לא מהניא אלא למזוני אבל לא לכתובה · דעת אחרים דתפיסה דמחיים מהניא בין לכתובה בין למזוני · נמצא דלרבינו חננאל ולאחרים תפיסה דלאחר מיתה לא מהניא לכלום ולהרי"ף מהניא למזוני מהא · אלמנה עניה ששהתה שתי שנים ולא תבעה מזונות או עשירה ששהתה שלש שנים ולא תבעה ויתרה ואין לה מזונות משנים שעברו ואם שהתה פחות מזה אפילו יום אחד

לא

Digitized by Google

שכא דמגמר ותפילין דאין צריכין שרטוט :

ספר תורה אין להחזיק בו תפלה : שכסוס :

מזוזה שתי פרשיותיה מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן. משנה ד׳ פ״ג דמנחות אפילו אות אחת שהיא דבוקה לחברתה ושאינה מוקפת גויל כהלכתה פוסל במזוזה ותפילין ובספר תורה. ועיין בגמרא דף ל׳ וכתב בש״ע טור י״ד סימן רע״ד דאם נתחסרו לשונו נמי דספר תורה :

תפלין הלכה פרשיותיהן :

זכור לאברהם ח״ס ועיין ספרי האחרו׳ כמלדרים בכמה חי׳ דינים בהלכות מזוזה והרבה מהם עיין הרב״ה אלקלעי בספר זכור לאברהם ש״ו ה״ח תורת חסד סימן ג״ן הלק״ט חלק ב׳ סימן כ״ה בית יהודה סימן י״ט לשון ערומים דף ט״ו ע״ב לבין למודים א״ח סימן ס׳ מטה יוסף ח״ב סימן נ׳ בני דוד דף ב׳ ע״ב [illegible]

[illegible]

האבא [illegible]

[illegible]

ואותו ספר זה פסוס [illegible]

[illegible]

כנכון לחת [illegible] :

הלעיר לכרכס כרוך פיסירס ס״ס :

מזון אינו נקרא אלא מחמשת המינים. משנה ג׳ פ״ג דערובין ה״ע ר״י על הרי״ף דף קכ״ח ע״ב ש״ע י״ד סימן ר״ו סעיף י״ט הרמב״ם פרק ט׳ מהלכות נדרים :

מיכ מן המזון :

מזונות אב ואם עיין [illegible] כסון :

מזון המזונות הפוסק עם אשתו לזון בתה חמש שנים [illegible] שחייב בהכור ואם מת הבעל או גירש אשתו או מתה הבת או נשאת וכל הנלוה לזה פ״ב דכתובות משנה וגמרא אה״ע סימן קי״ד אם צריך לזונה לפי כבודה וכבודו אה״ע סימן קי״ד לא זנה בשנים הראשונים ותקרו המזונות [illegible] החולו אה״ע סימן קי״ד אם יכולה האם לפטרו אה״ע סימן קי״ד ואילך :

דברים הניקנים במזונות [illegible]

מזון הבנות והיורשים ש״ע אה״ע סי׳ קי״ב הרי״ף ונ״י פ״ב רב״ב דף רב״ח ע״א [illegible]

[illegible]

מזונות אלמנה אלמנה התובעת כתובתה בב״ד אין לה עוד מזונות אפילו לא נפרעה ש״ע אה״ע סימן צ״ג סעיף ה׳ הרי״ף גרי״ן פ״ד דכתובות דף ת״ץ ע״א וכתב בית שמואל שם ס״ק י״ג היינו אם פרעוה אח״כ או לעשרת מיום התביעה אין לה מזונות אבל אם אין להם לשלם או שאינם רוצים לשלם יש לה מזונות ועיין רש״ך סימן ר״ד עיין שם שלטי גבורים אות א׳ בין שתבעה עיקר כתובה או התוספת בין כולה בין מקצתה אבדה מזונותיה ואם תבעה חוץ לב״ד לא אבדה מזונותיה ואם תבעוה ליתצא אפילו נתפיסה לא אבדה מזונותיה וכן אם פתלה או מכרה או זינתה לא הפסידה מזונותיה אבל אם נתארסה הפסידה מזונותיה וכו׳ דמיד שעשתה שידוכין הפסידה מזונותיה אבל אם תבעה כתובתה בדוחק שלא נתנו לה מזונות או שרצו [illegible]

פלוני

מזוזה על הרי"ף דף ע"ח ע"ב · וש"ע י"ד סימן רפ"ח סעיף ט' רמב"ם פ"ה מה' תפלין :

מזוזה אין כותבין על גליון ספר תורה ולא על גליון תפילין ש"ע י"ד סימן ר"ץ · שער אפרים ז' דהודה [illegible] וצדדים דאסור ולהתגר לחתוך התיבות של קלף מסית שהיה כתיב על קרף צבי לצורך קמיע רא שנכבת ואסס המוסחים שבך הואמסונל' הרא"ש על הרי"ף הלכות ס"ת דף ע"ח ע"ב :

גליון · כסבי · קדש וכבוס :

מזוזה אין כותבין על עור הרובע ונגהבע יד אליהו תשובה ל"ה :

רובע ונבבע בתב ·

מזוזה אם אין אדם מניחה עובר בשני עשה הרי"ף הלכות תפילין דף פ"ג ע"ב :

מזוזה בימין דהוא הדרך ביאתו דאמר רבה מי עקר איניש כרעיה דגרא דימינא עקר ברישא וקורא דבורך דריש דרך ביאתך יומא פ"ק דף י"א : הרי"ף ה' מזוזה דף ע"א מנחות פ"ג דף ל"ד · ש"ע י"ד סימן רפ"ט סעיף ב' וכהסכמה אין חלוק בין אם הוא איטר יד או לא · ש"ע א"ח סי' תרע"א סעיף ז' · ואי איכא פתחא דבין תהי בתי השמאל של זה ימין של זה וכן להפך הלך אחר היכר ציר · הרי"ף הלכות מזוזה דף ע"ז ע"א :

מזוזה במה והיאך נכתבת ש"ע י"ד סימן רפ"ח · דיפ"ח לענין הדיו והכתיבה והתגין של ש"ע [illegible] צ"ק בסה בס"ת ש"ע שם · צריך לכותבה בכ"פ · ששין וראשי שיפין הן שמע. ה'. הדברים. לבניך. בשבתך. בין. והיה. מצוה. מטר. יורה. עשב. פן. והשתחויתם. השמים. ואבדתם. וששמתם. אתם. אתם. בדרך. ובשעריך. אשר. על הארץ בראש שטה אחרונה גאם האריך בשטה אחם יותר מבאחת שלפניה ובאותה שתהיה קצר בשטה ולבר שלא יעשנה סקופה או כוכב או בעגל הרי"ף הלכות מזוזה דף ע"ו ע"א · פרשיותיה סתומות בעינן ואם עשאן פתוחות כשיתה שם ופורפן אורתה · מאחר כלפי שמע ותהגי על מנהג ה"ם ריקאנאטי מפיראדא שאינו מתיז המזוזות אברא דאם לא תיזא לא עכב אלא פסל מבר לכתחילה צריבת תפרן עיין הרמב"ם פ"ה מה' תפילין פסקא ג' וכסף משנה · ובענין מיקפת גויל באותיותיה הרי"ף שם · מזוזה כתובה בשני דפין כשרה פרק הקומץ דף ל"ב [illegible] ע"ב ועיין דף מקס"ג ע"א ר"ח וגרסינן הא ת"ד הרי זה נמיך שפות יעקב ח"ב תשובה ק"ח על מה כתבו הסופרים שאין מניחין כדי לגויל ובאמת הוא פשוט בש"ע י"ס רפ"ח דבתחילה ישייר כדי לגויל והוא הביא מחלוקת הפוסקים בזה ופלפל [illegible] לסנהג שאין מניחין כדי לגויל ויש לחוש על [illegible] וחיכא דנהוג נהוג · דין לכתוב · תפילין פסולין :

מזוזה [illegible] רמב"ם פ"ז מה' תפילין :

מזוזה המחזיר בה זכה לדירה נאה שבת פ"ב דף כ"ג · יאריך ימים הוא ובניו ואם לאו יתקצרו ש"ע י"ד סימן רפ"ה הרי"ף שם דף ק"ז ע"א ·

מזוזה ומתי נבדקת והכל חייבים בה אפילו נשים ועבדים ומתחנכים בה הקטנים ש"ע י"ד סימן רצ"א · מזוזת יחיד פעמים בשבוע מזוזת רבים פעמים ביובל הרי"ף והלכות מזוזה דף ע"ח ע"ב · רמב"ם הלכות תפילין פרק ה' ·

מזוזה חובת הדר היא הרי"ף וני"פ"ח דב"ם דף קכ"ט ע"ב ש"ע י"ד סימן רצ"א · הרי"ף ה' מזוזה דף ע"ח ע"ב משנה ח' פ"א דע"ז ת"ט ר"ח ואין צריך לומר שרות רמב"ם פרק ה' מהלכות תפילין פסקא י"א · ש"ע ח"מ סימן ש"ד סעיף כ' ·

מזוזה יניח אדם ידו עליה כשיוצא מן הבית (מהרי"ל שם ומובא בע"ז דף י"א) ויאמר ה' ישמור צאתי ובואי מעתה ועד עולם (מדרש וכשיוצא לדרך חוץ לעיר יניח ידיו על המזוזה ויאמר באמך ט"ל אטל"ת כי ס"ל בגימטריא כוזו מהרי"ל ומביאו דרכי משה) וכן כשיכנס אדם לבית יעשה וזה [illegible] שלחן ערוך י"ד סימן רפ"ה סעיף ב' בהגהת קבלה [illegible] ·

מזוזה שסריחה עיין · [illegible] לבנינו [illegible]

- ב"ר · תפילין [illegible] כנסת [illegible] ותפלות ·

מזוזה לא יקח חשוכר מבית המשכיר שהשכיר לו ישראל בצאתו משום מעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו ב"מ פ"ח דף ק"ב אם שכר הבית מגוי [illegible] לגוי נוטלה ויוצא ש"ע י"ד סי' רצ"א הרי"ף ות"פ"ח דב"ם דף קכ"ט ע"א :

מזוזה מוקפת גויל בענין אותיותיה הרי"ף ה' מזוזה דף ע"ז ע"א · מזוזה נמס :

מזוזה מצוה לקבוע בפתחי השערים שנאמר בספר ואתחנן וכתבתם על מזוזות ביתך וגו' · נמין פרק השולח מנחות פרק הקומץ ופרק התכלת · רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה פ"ה · סמ"ג עשין כ"ג · סמ"ק סימן קנ"ב · י"ד סימן רפ"ח · חלק ארם [illegible] כ"א חלק ו' · כלבו סי' צ' · הרי"ף ה' קטנות ה' מזוזה :

מזוזה מקומות החייבים בה ש"ע י"ד סי' דפ"ו וסי' רפ"ג איתא פתח חייב במזוזה · כתב מהר"ל חביב תשובה ק"א אכסדרה שיש לה שלש מחיצות ומצר דביעי היא פרוצה לגמרי פטורה מן המזוזה ואפילו שיהיו בה כמה חייבי' במזוזה פתחים לתוכה ואם יש לאכסדרה ד' מחיצות אלא שאינן שלימות ויש בהן חלונות חייבת כשיהיו פתוחין לתוכה חייבת וכתב בעל תורת אמת סימן רל"ג פתח קבוע בכותל וכנ מזוזה וסתרו את הכותל והסירו את הפתח וחזרו וכנו והחזירו את הפתח למקומו אית ביה משום תעשה ולא מן העשוי ועיין בהלכות ציצית · הא דאמרינן בברייתא ששערי בתים מדינות חצרות ועיירות חייבים במזוזה כתב מהר"ם אפרלין תשובה קל"ב שעיירות שלנו שכולם של מלך [illegible] ברחוב היהודים אע"ג שאין כותים בתוך הרחוב פטורים דלא נרע משותפות גוי דפוטר כמ"ש המרדכי ספ"ק דע"ז הביאו מהר"ם עצמו בהגהותיו על י"ד סימן רפ"ו סעיף א' דהרי היא מעבר לרוב הכותים · שער אפרים פ"ג קה"ז שיש להם בית האסורים והושיבו שם באחד מהחדרים יהודי אחד בתורת קנס עד כמה חדשים הסכימו דחייב לקבוע מזוזה מדהזינא דרגא מנאדה הרמב"ם בתוך העשרה דברים הפוטרים ומחייבים את הדר בבית במזוזה ואם איתא הו"ל למנות הדר בבית בעל כרחו אלא נראה דחייב ע"ש · הרי"ף ה' מזוזה דף ע"ז וע"ח :

יולד כלי חרס · מזוזה אחר הגויל :

מזוזה מקום קביעותה ש"ע י"ד סימן רפ"ט · דרבי נועם תשובה י"ו הורה להקל ולהכשיר אם תלה המזוזה במזוזת הפתח בלי מקל ושהפסול שאסרו בגמרא אינו אלא לפי שתלאו במקל וכיצד נקבעת ומברכת שם · והרי"ף הלכות מזוזה דף רע"ו ע"ב ורע"ז ע"א ·

מזוזה נותנה בטפח החיצון ש"ע י"ד סי' רפ"ח · ובסימן רפ"ט מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה :

מזוזה עיין · [illegible] · בית [illegible] · בית [illegible] · בית שער אכסדרה ומרפסת לענין · גם ודיני כתיבתה [illegible] · חרות [illegible] · די לכתוב · דפוס כתיבה [illegible] · [illegible] · [illegible] · הלכה [illegible] מסיני תפילין · ואין כהוגן · וכתבתם בתפילין ומזוזות · הכיכין · [illegible] מועד ודיני · [illegible] כלי חרס · כותבי ספרים · כל מצות עשה [illegible] · כל [illegible] תפילין · כתבי קדש אין · כתבי קדש נרקבים · כתיבת [illegible] · לשון [illegible] · מקרא נדרש · נדרים [illegible] · [illegible] · ספר אחד [illegible] · כתיבת על שני דפין פסולה · ספרים תפילין ומזוזות אין נותנין מן [illegible] · ספר תורה ודין קדושת וכורתן ספר יעקב [illegible] · ספר תורה תפילין ומזוזות · עם הארץ [illegible] · פתח [illegible] · ציצית ותפילין [illegible] · קלפים [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] · תפילין קודמין :

מזוזה צריכה שרטוט תפילין לא צריכי הואיל וכתבין שלא מן הכתב הרי"ף הלכות מזוזה דף ע"ז ע"ב · ש"ע י"ד סימן רפ"ח · איצטריך הלכה במזוזה לשרטוט דלדרתא דדין אין צריכין כללי גמרא לכהר"י קארו על התיבות עולם וכו' שמועה דף ק"ז ע"א הרשב"א פ"ק דגטין וא"ת אמאי איצטריך הלכה דבגויל מזוזה לשרטוט הא לא גרע מאלש הגבורות איכא

מזבח אין בונין אבניו גזית שנאמר בפרשת יתרו לא תבנה אתהן גזית · מדות פ"ג · מכילתא · רמב"ם פרק א' מהלכות בית הבחירה סמ"ג חלק לא תעשה סימן ר"ץ ·

מזבח אין מקריבין עליו אלא דבר המותר לישראל משנה א' פרק ד' דשקלים בתי"ט · ועיין משנה ו' פ"י דמנחות וריש פ"ז דחולין ·

מזבח אין עולין במעלות עליו שלא תגלה ערות העולה שנאמר ולא תעלה במעלות על מזבחי בפרשת יתרו מדות פ"ג · מכילתא · רמב"ם פ"א מה' בית הבחירה סמ"ג חלק לא תעשה סימן רצ"א ·

מזבח בדרום וארבע אמותיו בצפון משנה פ"ה דמדות בתי"ט ויש חולקין · ועיין במשנה ט' מיומא ותי"ט ·

מזבח הזהב והנוכי אין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת של בין הערבים · הילכך אם לא הקטירו בבקר יקטירנו בין הערבים אפילו היו מוזרין רמב"ם פ' ג' מהלכות תמידין פסקא א' · משנה ד' פרק ד' דמנחות ׃

מזבח הזהב עיין · משפט ישראל אין אור ·

מזבח החיצון עיין · כל סוכתין · מתנות פגל ׃

מזבח הגולה והנוכו עיין · מוזרין מחנכין ·

מזבח הפנימי עיין · על סוממין · קטורת אין לוסד

מזבח ומקומו אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום פי' כי בזה הבינו מקום המזבח שהיה להם לבנות ר"פ בשעריו מן הגולה וי"א שראו מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו וי"א כי מכל הבית הריחו ריח קטרת ומשם הריחו ריח אברים ובזה הבינו מקומו וי"א בן יעקב אומר ג' נביאים עלו עמהם חגי זכריה ומלאכי א' שהעיד להם על המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבים אעפ"י שאין בית ואחד שהעיד עליהם על התורה שתכתב אשורית ומיכאל שר הגדול האמור למעלה בס"פ"ג דמנחות דף ק"י אמר בגמרא זאת על ישראל א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן וזאת על ישראל מקרא הוא בר"ה בשלמים ובקרבנות משתעי דלעולם הם עומדים וכתבו שם התוספות דף הנז' מפרשות חלוקים הם יש מי שאומר שמקריב נפשות צדיקים ויש מי שאומר כבשים של אש והיינו דאמרינן בתפילת ואישי ישראל ותפילתם מהרה באהבה תקבל ברצון וי"א דקאי ארלעיל והשב העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפילתם וכו' ענין אחר הוא זבחים פרק ו' דף ס"ב ·

[אפרו של יצחק ׃]

מזבח ומקומו · זכור לאברהם · א"ס בענין מקום המזבח ותורתו וכו' עמ"ש סר"כ מלמי הגבורים דף ב' ב"ע ב' והמסכי' ומה שהאריך הרב מגן בס' תוספת סכינת עשף י"ס עד כ"ס ובאג"ב בקונטרים למורח ס' סבמון ספר אהלות ספסגה דף י"ג ע"ב סמכרת מדות ספונה ׃ ובכה כבר ידוע פלול סע"ס בבה המזבח בגורן ארונה כמפורש בכתוב וכמ"ש הרמב"ם רפ"ב מהלכות בית הבחירה והרב חיד"א בספר דבש לפי ריש מערכת מ' הביא מעם הירושלמי פ"ס דפסחים יפ"ו דנדרים ופ"ק דסנהדרין דהוקיהו מנה גולגלת ארונה תחת המזבח ובס' כסף אמרו בירושלמי דתני מוכיחם ע"ו והרב קרבן העדה בסנהדרין הקשה דליך יתכן זה דהא ס"ס קנה הגורן מארונה והיך יתכן דנגלגלתו שם ולא ברים בספיסות דהוא גלגלת וקנו מבקרא ארונה ועל שמו נכדו נקרא ארונה עכ"ד ועוד סביא מעם ילקים ס"ס ע"פ על מסכי בלילות סדוד מלאו ונוכרם שהיה גלגלת וקנו של ארונה יע"ש בדבריו מקדו · ולפי מ"ס הרב חסדי דוד נמוך דברי קדמו על התוספתא בפ"ב דסנהדרין שלא לקח גלגלת ארונה אקברו ועקמו תחת המזבח כדי להחזיר קדושת המקדש ביד המלכים וכו' (יעפ"ב דקאי לענין סומאה) לק"מ קושיית הרב קרבן העדה אלא דמי' זה לא ינה"ם עוד לדברי סילקוט דקאמר דדוד עצמו מלאו ׃

מזבח וצורתו רמב"ם פ"ב מה' בית הבחירה ·

מזבח ושעורו וצורתו משנה א' פ"ג דמדות ׃

מזבח מזיח ומזין מכפר ומתחבב · מזיח גזירות רעות מעל ישראל מזין העולם ניזון בזכות קרבנות שהקרבנות באים מן השמן ותבואה לו ברכת מכפר עונות ישראל ומחבב את ישראל לאביהם שבשמים כתובות פ"ק דף י"ד ׃

מזבח מכבר עיין · כל זמן סכים סמקדש קיים ׃

מזבח מטנו ולמעלה אין בודקין משנה ה' פ"ד דקדושין עיין אין בודקין ׃

מזבח מקדש ומה מקדש משנה א' ב' פ"ט דזבחים דמב"ם פרק ג' מהלכות פסולי המוקדשין פסקא י"ח ׃ מאי קמ"ל עליהן פס אם עלו לא ירדו וכו' ׃

מזבח מקיפין אותו בכל יום מימי החג פעם א' וביום שביעי שבע פעמים · משנה ח' פ"ד דסוכה והר"ן שם דף שנ"ד ע"א · ש"ע א"ח סי' תר"ס · ותרס"ד ׃

מזבח נברא להאריך ימיו של אדם וברזל לקצר אינו דין שיונף המקצר על המאריך משנה ד' פ"ג דמדות ׃

מזבח עיין · אבני כבש · אבני מזבח · אבני תמיד · תומאה ספולם אחי לשם · אין אדם מולא קורת רוח אלא · אמות עשר · אסורי מזבח · אפרו של יצחק · אסירה אלא · אם תמיד · בא לו למזרח · בכל יום · ברזל · נחלת של מקדש · דיין פליטו · הגון · דישון מזבח החיצון והפנימי · הא מה מעלה יש · בקדש מזבח · הרולה לנסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם · הבי שעי למזבח · וי יתירה · זיתים וענבים · זכר לחורבן · זריקת דם · חוץ ממנים · חטאת נזולה מכפרת מפני תקון המזבח · יוסי אין מעלה פסול · כהן בעל מום לא · כל האסורין · כל העולים · כל הראוי · כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר · כלים של בית המקדש · כרכוב · לוקום · ליה · מים מגולים פסולים · מקרא בדרם · מסקים אין מקריבין · נפנה ונוטל ידיו · נראה · נשרפין אשכן מותר · נדרי מזבח · סתירת אבן · עבירות עיין רמב"ם · שולש למזבח · עפר מזבח · פנימה פוסלת · פסיק רישיה · מסבתר עומפ · קיום אין אומרים · קטרת זרה · קטרת מלוה · קטרת נקטר · קין המזבח · קרן דרומית מזרחית · קרן דרומית מערבית · קריסת המזבח · דולח עיין נמרא · סאור ודבש · תרומת הדשן ׃

מזבח פגום כל קדשים הנשחטין בעזרה כלם פסולים וכל קדשים הנמצאים בעזרה בשעה שהמזבח פגום אף על פי שנשחטו מכשרות כלם פסולים ואפילו שירי מנחות אינם נאכלים משנה ז' פ"ט דזבחים ר"ע ועיין תי"ט · רמב"ם פרק ג' מהלכות פסולי המוקדשין פסקא כ"ב כ"ג · פנימה פוסלת ·

מזבח קולט עיין · שפיחה סלט ·

מזבח כן כתיב בקרא אינו יין בסים אלא יין ציון עצמו וכו' בכתיב מסיכה הוא שים ביין פ"כ [illegible] דעה דף ג' ע"ב דכתיב וק"ק דשנא להו דמדינה דס"ב הא יין ציין ומסיכה יין בסים איסא איפכא י"ל דכיון דהדשין בסנהדרין מאל יחסר המזג שאם הצריך אחד לצאת צריך שישאר שמה סנהדרי קטנה א"כ ודאי דיין ביין הוא דבסים אם סנהדרין וק"ל תליבות אלי אות תקנ"ז ׃

מזח בן מזה יזה ושאינו לא מזה ולא בן מזה ואמר לשוח בן מזה מימיך מי מערת ואפרך אפר מקלה · בתוספתא רבי יהושע שלח לבית המדרש מאן דלביש מדא כלומר שהחזירו רבן גמליאל לנשיאותו שהעבירוהו בשבילו ואחר כך הלך הוא בעצמו לבית המדרש ואמר מזה וכו' ברכות פ"ד דף כ"ח ׃

מזוהם פסול לעבודה ולברכת מטה משה סימן ש"ז ׃ עיין להזהגיס עוכס ·

מזוזה אחר הרגיל תולכין בת תיבו בית שיש לו שני פתחים מגיחים השווה בפתח שרגילין לצאת ולבא בו יותר הרי"ף ה' מזוזה דף ע"ז ע"א · ועיין דף ע"ח ע"א א"ר פפא שמע מינה מדר' הונא האי אנדרונא דאית ליה ארבע או חמש פתחי חייב בכל פתח ופתח פשיטא לא צריכא אף על גב דלא רגיל אלא בחד ופרש"י דהא דאמר לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ תרי בתים זה אצל זה ורגילים בחד בטל אידך אבל תלתא לגבי חד לא בטיל · ל"א דצ"ל לא נעשה אלא לרבי לבר אבל הכא נעשה לכל בני הבית והם מרובים וצריכים פתחים הרבה אעפ"י שנתמעט עתה התשמיש ואין צריכים אלא לא' מהם וב"כ הרא"ש והטור · ש"ע י"ד סימן רפ"ז · מנחות פרק ג' דף ל"ד האי אנדרונא דאית ליה ארבעה בבי חייב בארבע מזוזות אף על גב דרגיל בחד ׃ מזוזה מקומה ׃

מזוזה אין כותבין בת כמנין שום דבר על ב' פרשיות אבל מבחוץ כותבין שם שדי בחוח שכן שמע לוהירת אם שמע וכתוב במוגה"ן כחו נגד ה' אלקינו ה' הרא"ש הלכות

יבמות פרק ו' דף ס"ה ע"ב סימן כ"ח · עיין מג"א על ש"ע א"ח סימן קנ"ו ס"ק ב' בשם ספר חסידים תכ"ו הא דמותר לשנות מפני השלום היינו בדבר שכבר עבר הרי"ף ונ"י פרק ו' דיבמות דף תכ"ה ע"ב · רמב"ם פרק ה' מהלכות דעות ולא יוסיף ולא יגרע אלא בדברי שלום · מנן אברהם שם אם שמע דין ונראה לו שהלכה כך מותר לאומרו בשם אדם גדול כי היכי דליקבלירה מניה ערובין דף נ"א ופסחים דף י"ב · ובסוף מסכת כלה האומר דבר בשם חכם שלא גמרו ממנו גורם לשכינה שתסתלק וכן הוא בברכות דף כ"ז ע"ש בתר"י וצ"ע מג"א שם · עיין הרי"ף פ"ב דב"מ דף ע"א ע"ב לפי דפוס סביוניטה המוטעה בדפיו ולפי האמת דף ע"ז ע"ב מותר לשנות בדברי שלום וכו' בספר הדרושים שלי בדרשה על האמת והשקר הוכחתי במישור דמותר לשנות דוקא מפני השלום אבל ולא ח"ו לשקר והרביתי שם הראיות דהיינו דמותר או לכסות מקצת הדבר או להגדיל הדבר אמת

עיין שם ראיותי כי אי[ן] להשיב עליהן ·

בהני · גדול השלום · האומר דבר · חמשה דברים :

זכור לאברהם · א"ס · והרב אליה רבה תירץ נ' תירוצים, על קושיית הרב מגן אברהם ועיי"ש להרב מחלית השקל · והרב פרי מגדים באשל אברהם כתב דל"ע לדינא אמנם הרב חיד"א ז"ל בככר לאדן דף ק"א כתב דברייתא כי ההיא דמסכת כלה אוקמוה בברכות ז"ך בתלמיד גמור אבל בתלמיד חבר וכ"ש חבר והענין אמת אין להקפיד ובהכי ניחא ההיא דברכות דף מ"ג וכמ"ש במחזיק ברכה וע"ע פתח עינים באבות פ"ה אהא דתנן ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי ודוק היטב כי קלרתי עכל"ה · וע"ע להרב ז"ל בס' כסא רחמים סוף מסכת כלה ובברכ"י י"ד סימן רמ"ב אות כ"ט ·

מותר לחמי נזיר ירקב רמב"ם פרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר לחמי תודה ירקב רמב"ם פרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר לעשות כך עיין · נהגו לעשות כך ·

מותר לשון מותר לרש"י פ"ק דכתובות גבי ההיא דאמרינן ותו התם נהנו הכא מותר הוי דוקא בדיעבד ולא לכתחילה ולתוספות שם אפילו לכתחילה כללים נפרדים לכנה"ג אורח חיים דף קס"ג ע"ג אות י"ב ·

מותר קאמר ·

מותר מזונות לבעל הרי"ף ור"ן פ"ח דכתובות דף תצ"ח ע"א · ש"ע אה"ע סי' ע' סעיף ג' ·

מותר מנחה לנדבה משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ב ופ"ד מה' שקלים · ופ"ה מה' פסולי המוקדשין ·

מותר מצינו דבר זה מותר ואינו מותר לגמרי הליכו עולם שער ג' פ"א · שני לוחות הברית תורה שבעל פה ד"ה מצינו ביש מקומות ששונה מותר ואינו מותר לגמרי אלא הוא מותר מצד אחד ואסור מצד א' ומותר דקאמר ר"ל מצד א' פ"ב דבכורות ודם שרץ אין חייבין עליו משום דם רוצה לומר אבל חייבין משום שרץ דדמו כבשרו והביא שם אחרים רבים כיוצא באלו · אין חייבים עליו ·

מותר נזירים לנזירים משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין · עיין גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טו"ר לטאה"ע אות קי"א ·

מותר נזיר לנדבה משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין לאותו נזיר · ספר גנת ורדים בין טו"ר לטאה"ע אות קי"א ·

מותר עולה לעולה משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ב ופ"ד מהלכות שקלים · ופרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר עולת בהמה עיין · סופרות שלשה עשר ·

מותר עיין · תנאי בית דין כוח ·

מותר עניים לעניים משנה ה' פרק ב' דשקלים דוקא בדלא התנו והסכימו אנשי העיר לשנותה נ"י פ"א דב"ב דף קס"ד ע"ב · ש"ע י"ד סי' רנ"ג מותר עני לאותו עני · אלמנה דלתה · בני העיר · הא יתירה לדקה מותר ·

מותר עשירית האיפה נדבה משנה ה' פ"ב דשקלים רמב"ם פרק ד' מהלכות שקלים ועשירית האיפה במקום חטאת היא ר"ע שם ·

מותר עשירית האיפה של כהן גדול שהיא חביתין ירקב רמב"ם פ"ח מה' פסולי המוקדשין ·

מותר פסח לשלמים משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין · פסח כאחר יעות · קרבן פסח בעינן · קרבן פסח שהפרישו · קרבן פסח ששחטו ·

מותר, קאמר לפעמים ואינו לגמרי אלא מותר מאיסור דאיירי ביה ולעולם דאיכא איסור אחר [פ"ק דשבת בתרי בבי קמאי דאמרי פטור ומותר הקשו התוספות והרא"ש דהיכי הוי מותר לגמרי הא עבר משום לפני עור ואפילו תימא דמתניתין ברנכרי דליכא לפני עור מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא ותירץ הרא"ש דלעולם בישראל טיירי והכא באיסורא דלפני עור לא איירי אלא באיסור שבת ועל זה קרי מותר מאיסור דאיירינן ביה אף דאיכא איסור אחר גופי הלכות אות שכ"ו · מותר לשון מותר ·

זכור לאברהם · א"ס · והרב חיד"א בעין זוכר מער' מ"ס אות ט"ב איסר וקיים כלל זה ומתחלה לדד לומר דלא כאמר אלא במשנה או ברייתא אבל לא בפוסקים עדהו"ל לפרש וכמ"ש הרב ס"ך כ"ד סי' פ"ז ס"ק ז' אמנם אח"ז כתב דמדברי תשו' הרשב"א ח"ג סימן מ"ר משמע דגם הפוסקים אפשר לומר דנקטי מותר מאיסור ביטול מדינא אבל אסור משום מראית העין יעש"ב · ועיי"ב להרב ז"ל שם אות ט"ז שהביא דברי הרב כנה"ג שהזכיר הה"מ לעיל בערך מותר לשון מותר דמשמע דוקא דיעבד ודחה דבריו והוכיח מדברי גאוני עולם דלכתחלה משמע :

מותר קטרת מה היו עושין בה משנה ה' פרק ד' דשקלים · מותר סקטורת ·

מותר קיני זבות נדבה משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ב ופ"ד מה' שקלים ·

מותר קיני זבות עיין רמב"ם פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין סופרות שלשה עשר ·

מותר קיני זבין נדבה משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ב ופ"ד מהלכות שקלים · ופרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר קיני זבין עיין · סופרות שלשה עשר ·

מותר קיני יולדות נדבת משנה ה' פרק ב' דשקלים · רמב"ם פ"ב ופ"ד מהלכות שקלים · ופרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר קיני יולדת עיין · סופרות שלשה עשר ·

מותר קרבנות נזיר עיין · סופרות שלשה עשר ·

מותר שבוי לאותו שבוי וכו' ש"ע י"ד סימן רנ"ג סעיף ו' · ויכולים הפרנסים לשונות לפי צורך שעה וכתב מהרר"ם אלשקר ע' ע"א מעות פדיון שבוים שבאו ליד הגבאים ומן השמים פרוהו יכולים לשונות ואין ליורשים בהם דבר · ומי שמת ויש כתב ידו שהופקדו בידו מעות נדבה טענינן לבניו מאי דאבוהון הוה מצי למטען · הקדש כומן ·

מותר שבוים לשבוים משנה ה' פרק ב' דשקלים ·

מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהם משנה ג' פרק ד' דשקלים והרי"ף דסנהדרין דף רפ"ה ע"א ועיין משנה ג' פ"א דנדרים בר"ע · עיין רמב"ם פ"ב ופ"ד מהלכות שקלים תנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקרבו עולות בהמה אבל לא עולת העוף שאין בקרבנות הצבור עוף בין מותרי שירי הלשכה בין מותרי תרומת הלשכה ואלה העולות הבאים ממותר השקלים הם הנקראים קיץ למזבח משנה ד' פרק ד' דשקלים ר"ע · רמב"ם פ"ד מהלכות שקלים פסקא ט' · עיין ר"י על הרי"ף פ"ג דברכות דף ט"ו ע"א · קיץ המזבח ·

מותר שלמים לשלמים משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין ·

מותר שקלים חולין ושאר מנחות משנה ה' פ"ב דשקלים רמב"ם פרק ג' מהלכות שקלים · ופ"ה מה' פסולי המוקדשין · מכנס מעות ·

מותר תרומת הלשכה עיין · מותר שירי הלשכה ·

מזבח אבנים הרבה אע"ג שנפגם לא מבטליה עד שינתץ רובו בענין ע"ז משתעי · הר"ן פ"ד דע"ז דף שע"ר ע"א · ש"ע י"ד סימן קמ"ו ·

לזקוד חפץ או בנו מרשות הרבים וליתנו לחבירו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחבירו לחבירו שאצלו אע"פ שהחפץ הולך כמה מילין בר"הר ובלבד שלא יוציאנו חוץ מתחום שלו ויש מי שאוסר · הרי"ף לדעה הר"ה וה"ה פ"ב בשם הרמב"ן ועיין לעיל סימן ש"א סעיף י"ב · ש"ע א"ח סימן שמ"ט סעיף ב' · משנה הרי"ף ור"י פ"י דערובין דף רכ"א ע"ב · ודוקא לענין טלטול חוץ לארבע אמות אבל להוציא מרשות היחיד לכרמלית אינו מועיל הושטה ע"כ קריתי תגר על מה שראיתי באיזה קהלות שנותנים ס"ת לב"ה והולכין דרך רחוב שהוא עכ"פ כרמלית נושאין אותו ע"י הושטה בפחות מארבע אמות ועושין איסור במה שמוציאין מן הבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה · ועי' ניי ודאי אסור להוציאם מהבית והר"ל מצורת הביאה בעבירה וכשנושאין בשבת תנוק למול יש להתיר שיוציא הגוי התינוק מהבית ואח"כ ישלטלוהו יהודים בפחות מארבע אמות וכך כשיכניסהו לבית צריך שיכניס הגוי דהוי מכנים מכרמלית לר"הר · כל זה נראה ברור עכ"ל ט"ז · ועיין נן נטע שם אות א':

מושך בערלתו אין לו חלק לע"הב רמב"ם פ"ג מה' תשובה:
אדם הראשון משוך · נהיכס אם · משוך:

מושך בערלתו · עיין נראה:

מושכלות ראשונות · עיין נרכיו אל ישאל אדם:

מושלי משלים בטלו משמת רבי מאיר · משנה ט"ו פ"ט דסוטה:

מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי (משנה פ"ו דגטין דף ס"ו ע"א והרי"ף ור"ן שם דף תקפ"ז ע"א ויבמות דף קכ"ב ע"א) ופירש שמו ושם אשתו שם עירו ושם עירה הרי אלו יכתבו לה ואע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו הרי זה כשר שזה כשעת הסכנה הוא שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין (תנא דבי רבי ישמעאל שם ושם וס"ל להרמב"ם דכתר דמייתי תנא דבי ר' ישמעאל לא צריכי להא דא"ר יהודה דחזי ליה בבואה וכו' וכ"כ הנ"י בשם הריטב"א: וי"א דהני מילי שראו לו דמות אדם וחזו ליה נמי בבואה דבבואה הא לאו הכי חיישינן שמא שד הוא שדרך השדים לימצא בבורות ובשדות (הרי"ף והרא"ש והרשב"א והר"ן דסברי הא דתני דבי וכו' ולא אמרו אלא למדחייה חששא רצרה דלא שכיחא שם וכ"כ הטור) ש"ע א"הע סימן קמ"א סעיף י"ט · אם היו שם שלשה ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לא[illegible]י אחד כותב ושנים חותמין ואין צריך במעמד כולן דאע"ג דאמר כל לא הויא כאמר כולכם כתובו (טור בשם הרמב"ן וכ"כ הרשב"א והר"ן בשמו) · היו רבים עומדים ביחד ואמר הוליכו גט לאשתי איזה מהם שירצה יוליך אותו בשביל כולם ואם אמר שנים מכם יוליכוהו יוליכו שנים אפילו הירא בכללם אב ובנו דעתו גם על הבן ונעשה שליח במקום האב (עובדא שם סוף דף ס"ו וכרב פפי דפסק רבא הלכתא כוותיה וכפירש"י שם שאפילו לא מת האב יכול הבן להיות שליח דלא מקפיד בהי מנייהו) וה"ה לאומר לשלשה שנים מכם יכתבו גט ויחתמו ויתנו לה והיה בהם אב ובנו בין שחתם הבן עם האחר בין שחתם האב עם האחר הרי זה גט כשר (לשון הרמב"ם בפ"ב מה' גטין מעוברא הנ"ל) סעיף כ' כ"א כ"ב:
בן אם נעשה שליח במקום אב · לשון שמשמעו שינרשוה · מומר המגרש שלוה:

מותא כי מותא ומרעין חבוליא · פי' כל אדם מת ומיתתו של זה בטיתת אחרים · אבל חבול גדול חולי גדול היה לו ויסורין קשין יותר מדאי כך היו מספידות נשי דשכנציב כשהיה אדם מת מחולי כבד ויסורין מ"ק פ' בתרא דף כ"ח:

מות וחיים ביד לשון · עיין דכתי חיי בלישנים:

מותיבנא תיובתא כלפי סנאי דרבא · מר בריה דרבינא אמר כך כלפי סנאי דרבא לישנא מעליא נקט כארם החולה קללתו בחברו משום דבעי לאותביה והכסיל בחשך הולך · חולין פ"ג דף מ"ג:

מותיב ר' ירמיה ליוחסין לא בעינן תרי רובי ספ"ק דכתובות דברי ריבות רנ"ב ועיין הרי"ף ור"ן סוף הפרק דף תע"ג ע"א · גמ' פ"ק דכתובות דף ט"ו ע"א שטה מ' סוגית הגמ':

מות יומת אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אין אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול ת"ל יומת מכל מקום הרי"ף ונ"י פ"ב דב"מ דף פ"ב ע"א רמב"ם פי"ד מה' סנהדרין · ובן הכה תכה רמב"ם פ"ד מה' ע"ז:

מותר אשם לנדבת משנה ה' פ"ב דשקלים · רמב"ם פ"ד מה' שקלים · ופ"ה מה' פסולי המוקדשין · משנה ר' פ"ו דשקלים: זה מכלל כל מסות כה:

מותר אשם מצורע עיין סופרות שלשה עשר:

מותר אשם עיין · סופרות שלשה עשר:

מותר בלאות אלמנה ליורשים וכן מותר מזונותיה ליורשים כן דעת רמב"ם פי"ח מהלכות אישות הביאו המגיד והראב"ד הביא הירושלמי ופסק דלא כרמב"ם ועיין הר"ן פרק ח' דכתובות דף תצ"ח ע"א דגם הרמב"ם יש לו סיוע מירושלמי אחר וכבר הכריע הרשב"א כדברי רמב"ם דליורשיה דוקא ולא לה:

מותר בלאות לאשה לה[illegible]קשט בהם בימי נדתה הרי"ף ור"ן פרק ה' דכתובות דף תצ"ח ע"א · ש"ע אה"ע סי' ע"ג · בית שמואל ס"ק א':

מותר המת למי ש"ע י"ד סימן שנ"ו · וסימן רנ"ג סעיף ד' מותר מתים למתים מותר המת ליורשיו הרי"ף ור"ן פ"ו דסנהדרין דף דפ"ה ע"א · מותר המת ליורשיו ואין אשה ובעל חוב נובין אותו ובפרט שהוא נצרך לבנות לו מצבה דרב"ז תשו' רמ"נ · ועיין משנה ה' פרק ב' דשקלים ·
תגה לא אמרית · בעל חוב אינו נוכה מרהוי דאין בעל חוב גוכה מדמי דם סכהרג · מותר פקלים · פותפים התנו בכל ריום דאין השותף נוטל חלק מדמי דם שותפו הנהרג ·

מותר העומר עיין · עומר מותרו ·

מותר הפירות לקיץ המזבח משנה ד' פרק ד' דשקלים · קיץ המזבח ·

מותר הקטרת משיגיע ר"ח ניסן מחללין אותו על שכר האומנין וחוזרין מעות השכר לקיץ המזבח ונוטלין האומנין מותר הקטרת בשכרן וחוזרין ולוקחין את הקטורת מהם מתרומה חדשה כדי להקריבה ממעות תרומה חדשה ואם אין להם תרומה חדשה מקטירין אותה מתרומת ישנה משנה ה' פרק ד' דשקלים · רמב"ם פרק ד' מהלכות שקלים ופרק ה' מהלכות ערכין · הקדש אינו יוצא לחולין. מקדיש סתם את נכסיו וסיתק ·

מותר חטאת חולין בעזרה ויורד משנה ח' פרק ח' דכריתות תי"ט ·

מותר חטאת נדבה בחטאת קבועה משנה ח' פ"ו דכריתות תי"ט · ועיין רמב"ם פ"ב מה' שקלים · ופ"ח מהלכות פסולי המוקדשין · חטאת מותרו · כל מסות בה ·

מותר חטאת עיין · סופרות שלושה עשר ·

מותר לאכול כזית בהמה נסה בלא בדיקת הריאה · חידה פתרונה כגון בהמת מסוכנת בי"ט ששוחטין אותה כדי שלא תמות ואם אין שהות לבדוק הריאה קודם שיצא יום טוב צריך שיאכל כזית מסנה קודם בדיקה שלא יתחלל יום טוב · ש"ע אורח חיים סימן תצ"ח סעיף ו' · בהמה מסוכנת ·

מותר לברוח בשבת חוץ לתחום אם שר העיר רוצה לחבוש אותו בבית הסהר בעבור חוב ממון ואין חלוק בזה בין יחיד לרבים והכל לפי הענין אם יש לחוש שמא ימות בתפיסה אפי' על עסקי ממון מחללין שבת בית יעקב קט"ו · פי' סגלגל ·

מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל במשנה אחרונה משנה ב' פ"י דכלים תי"ט · חולין ·

מותר להתגרות ברשעים בעה"ז שנאמר עוזבי תורה יהללו רשע וחייבו כשאין השעה משחקת לו ושהמתגרה בו יהיה צדיק גמור ברכות פ"ק דף ז' · מגלה פ"ק דף ו' ·

מותר לו לאדם לשנות מפני השלום שנאמר אביך צוה לפני מותו. וכו' כך א"ר אלעזר ב"ר שמעון ר' נתן או' מצוה שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני

יבמות

Digitized by Google

פרק ד' מה"ל הלכות נחלות · חושן משפט ולע"ש סימן רע"ט · תשובות הכהן ח"ב סימן צ"ד ·

זה בני זוג · יורשים כלם יורשים בחזקה :

מוריש מודה בכתב ידו אי מהני להוציא מן היורשים ח"מ סימן ק"י · רשד"ם ח"ד סימן תנ"ה · מוריש הודה ממון לא' ומת לא משלמי יורשין שמא פרע רשד"ם ח"ד סי' ס"ו · מישרים נ"ג ח"ב ·

נכסי יתומים אין בית דין מזקקין ·

מוריש מסלק על פיו ולא על פי אחרים עיין · שכיב מרע לוה שכעטרה פרחים מסלק כל יורש בשם הרב אלשיך י"כ ·

מוריש נתחייב לפרוע מעות לזמן ואם ימות המלוה יהיה פטור · רשד"ם חלק ד' סימן מ"ד ·

נכסי יתומים אין בית דין נזקקין ·

מוריש עיין · שטר חוב המוכרז וחזר ומחלו ·

מורם מתודה ושלמים ואיל נזיר לכהנים עיין כל האוכלים לכהונה · מתנות כהונה והן · ·

מורנא דפליגי ביה אמוראי בסוף פרק אלו טריפות מהרד"ם מלובלין קכ"ז ·

ושם נקיבתו ראה ראיתי · חולפים ·

מורסן אין שורין לתרנגולים בשום פנים · אין האשה שפה מורסן על בשרה אפילו יבש · משנה הרי"ף ור"ן פרק ב' דפסחים דף רל"ח ע"א · שלחן ערוך א"ח סימן תס"ה ·

מורסן עיין · סולת ושעור · קמח תרומה ·

מורשה אם טוען עליו המרשה שטען מה שלא צוהו וע"כ נתחייב בדין מרדכי פ' המפקיד · ב"י סי' ר"ץ הרשב"א סימן ק"ו ·

מורשה אם יש לו חזקה הריב"ש סימן רנ"ב · בנו אימתי יש לו חזקה ח"מ סימן קנ"א · רשד"ם ח"ד סימן שנ"ג · הריב"ש סימן פ' ·

מורשה אם מרשה כשלא התנו פרק הגוזל קמא כתב הרי"ף ונכרא דמורבין לית ליה רשותא וכו' · רמב"ם פרק ג' מהלכות שותפין · חושן משפט סימן קכ"ג · משרים נ"ג כ"ח ח"ב · פסקי ריקאנאטי סי' תקמ"ט · רשד"ם ח"ד סימן קס"ח · שליח אינו עושה ·

מורשה אם מרשין שלא בפניו לע"ש ס"ס קכ"ג ·

מורשה הבא בהרשאה אימתי לא יוכל אדם לומר לו לא אדון עמך דברי ריבות שע"ה ועיין תומת ישרים קפ"ט ומהררי"ט סימן י"ז ·

מורשה הבא לתבוע הלוה בשטר חוב והלוה הוציא שטר אחר על המרשה ורוצה שיבא לטעון אימתי הדין עמו ולא אמרינן שיפרע תחילה רשד"ם ח"ד סימן ס"ג ·

מורשה הממנה אותו יכול לבטלו הרי"ף פרק מרובה משמיה דרב יהודאי גאון · רמב"ם פרק ג' מהלכות שלוחין · טור ח"מ סימן קכ"ב וקכ"ג · לע"ש סימן קכ"ב · הרשב"א סימן אלף ע"א · רשד"ם ח"ד סימן מ"ב מ"ג קי"ג קכ"ד · תל"ט · דברי ריבות סימן רפ"ב · פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ט חולק הרא"ש כלל ס"ב והראב"ד ·

הרשאה מבטלת הרשאה ·

מורשה וקרוביו אם כשרים להעיד ולדון תרומות שער ז' · מרדכי פרק מרובה · פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ח · ח"מ סימן קכ"ג · תרומת הדשן סימן שנ"ד · דברי ריבות סימן קצ"ג · רשד"ם ח"ד סימן י"ז · לע"ש סימן קכ"ג. אין לו דבר קצוב רק כפי מה שיוציא אינם יכולים להעיד אפילו לחובתו פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ח : מורשה אם מעיד ב"י מח"מ סימן ל"ז ·

פסולי עדות מחמת קורבה פסמים · שליח אינו נעשה ·

מורשה יכול להחרים סתם על מי שטוען שקר כדי לעכב או לאחר הממון ח"מ סימן קכ"ג ·

מורשה יכול לשנות דעת המרשה אם לא התנה בפירוש רשד"ם ח"ד סימן קט"ז ·

מורשה כחו עיין · מרשה מת ·

מורשה להוציא ענין אחד לאורה ולא הוציאו עד שהוצרך אחד מן המרשים לקום ולטרוח בדבר ועלה בידו והמורשה תובע שכרו אין הדין עמו · רשד"ם ח"מ שמ"ג ·

מורשה מחל החוב וכיוצא לא עשה כלום אם לא התנה בין לתקן בין לעוות רמב"ם פ"ג מהלכות שלוחין · הרא"ש כלל ס"ב · ח"מ סימן קכ"ג . אם יכול לפשר פסקי ריקאנאטי סימן תקמ"ט · כתב לתקן ולעוות יכול לעשות ברצונו הריב"ש סימן מ"ח · ח"מ סימן קכ"א · מחל החוב או עשה מעשה לחיוב המרשה הרא"ש כלל ס"ב · ח"מ וב"י ולע"ש סימן קכ"ג · נ"י פרק מרובה בשם הגאונים · תשובת רשב"א אלף צ"ז · מרדכי פרק מרובה · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן כ"ז מורשים שמחלו לשמעון והמרשה טוען שהוא לא הרשה אותם אלא לגבות חובו ולא למחול אף דכתב שמנה אותם מורשים גמורים אין הכרח לומר דגם למחול מנה אותם ועכשו שכותבין בין להקן בין לעוות מצי למימר הנתבע שהוא כתב כך אך אם יתברר שלא היה כתוב כך בהרשאה זו אז הדין עם ראובן ·

מורשה סתם שליחא בעלמא הוי ואין לו חלק בממון ב"י ח"מ סימן קכ"ג · הרשאה איזה :

מורשה עיין · גרושים ודיניהם בשם מהר"ם איסרלאש ק"ד כרוך של תובע פסול למורשה של נתבע · הודאת מורשה · הרשה שני מורשים · והשר לא טוב · יבם אם מרשה · כתנים ודיניהם · מורשים שנים הרשה · מלוים שנים עשו מורשה לקבל חובם מיד הלוה מרשה · נפרע שלא בפניו בשם מהרש"ך ח"ב ק"ד · נתבע או המרשה נתבע אם כופין · נתבע אם ממנה מורשה · נתבע רוצה קרוביו ואוהביו · פסולי עדות מחמת קורבה · פרעון אימתי כפרעון שלא בפני לוה · פשרה באונס : שבועת העדות ודיניה · שומר אמר קח ולך · שטר הרשאה העד שחתום בראש קרוב למורשה · שטר הרשאת ממון שהפקד קרוב לשליח · שכירות בתים בשם דברי ריבות סי' ד' מורשה השכיר מכח הרשאה ופלוני השכיר לאחר מכח זכותו · שליח ומורשה הרי הוא במשלח · שליח בהרשאה מנה אם יכול אח"כ לבטלו · שליח עיין · שליח לגבות חובו ודיניו ופרט בשם מהרר"י טראני ח"ע פ"ס · תובע אם ממנה מורשה ·

מורשים שנים הרשה על מכירת ביתו לשלם לבעל חוב ואם יארע אונס לא' שלא יוכל להתעסק במכירה שיוכל חברו הוא לבדו למכרה ולא אירע אונס אלא שא' אמר שאינו רוצה להטפל במכירתה רשאי חברו למוכרה מהרר"ם טראני חלק ב' דף ל"ה · אפטרופוסים שנים ·

מושב ומשכב וטומאתם רמב"ם פרק א' מהלכות מטמאי משכב ומושב ·

מושב לצים עיין · ליצנות · לץ עיין · לידם אסורים ·

מושב מה בינו למרכב עיין · כנן או וכתוב אחד · מה כין ·

מושב עיין · אין משכב · זב הרואה שתי ראיות וזב הרואה שלש · לעולם של יוציא אדם דבר מגונה · מטמאי משכב · של כל משכב ·

מושבע מפי אחרים חייב מפני עניית אמן קרבן משום שבועת בטוי משנה י"א פ' ג' דשבועות ובמפרשים ועיין במשניות דלעיל · ועיין פ"ה משנה א' בענין שבועת הפקדון · עיין הרי"ף ספ"ג דשבועות כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי דכתיב ואמרה האשה אמן אמן · עיין רמב"ם פ"ט ופ"ב מהלכות שבועות · ש"ע י"ד סימן רל"ז סעיף ב' ·

מושבע מפי אחרים עיין · שבועת בטוי טעות · שבועת שוא נוהגת ·

מושיב חברו בחנות למחצית שכר כל הריוח לאמצע אפילו ממעותיו · תוספתא פרק איזהו נשך · י"ד סימן קע"ז · רמב"ם פ"ז מהלכות שותפין · הרי"ף וני"י פיה דב"ק דף ק"ח ע"א המושיב את חברו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו ·

מושט ידו לצנור ברה"ר לשתות בשבת שלחן ערוך א"ח סימן שנ"א ·

מושט מרשות לרשות ש"ע א"ח סימן שמ"ח · מותר לאדם לעקור

הדברים שפעם אחת רץ אחריה בסכין ומאיים אותה להורגה ומחמת יראה אמרה שלא תשוב עוד לביתו הורה שאין לה דין מורדת כי אמתלאה גדולה היא זו והוא הגורם וגם אין לב"ד להתיר לו לישא אשה אחרת עליה ואם הרשוהו אין רשותם רשות דלא מן הדין הוא זה ואדרבא יש אומרים שזה הוא מהדברים שכופין להוציא וליתן כתובה ע"ש ורשד"ם י"ד ק"מ ואה"ע ק"ך וריב"ל ח"ב כ"ב ותורת אמת קפ"ו ורכ"ח הרא"ם מ"ו הרש"ך ח"א ך' הראנ"ח ח"א מ"א המבי"ט ח"א ק"א וח"ב רכ"ב ורדב"ז קנ"ז · ופרח מטה אהרן ח"א ס' · פני משה ח"א נ"ו אשה הבורחת מבעלה מחמת הבעלי חובות שיש לו הרודפים אותו תדיר וגם מבקשים להתפרע ממנה וכמעט שהוא נותן להם יד והיא חוששת פן יאסרוה בבית הסהר ולכן אומרת לבעלה שלא תשוב אליו אם לא עד שיתפשר ויפרע לבעלי חובות ואז תשוב הורה בזה שאין לה דין מורדת והפך בזכותה הרבה לפי שהדין עמה ע"ש ורשד"ם אה"ע ק"ך · מקור ברוך י"ז לקט הקמח אה"ע דף קס"א ע"ג ראובן היה משודך עם לאה והיתה מואסת אותו וע"י כמה פתויים נשאת לו ואחר ימים מועטים ברחה ושבה אל בית אביה והוליכה עמה כמה חפצים וראובן היה רוצה לכוף אותה שתחזור אצלו העלה דאין לכוף אותה ע"ש אח"כ נתרצה לגרשה אך שואל שתחזיר לו כל מה שנטלה וכן איזה חפצים וכו' והמתנות וכו' ורוצה שתהא נידונת כמורדת לענין הנכסים שבירה פשיטא דלא מפקינן מינה דיכולה לומר קים לי כהר"ם והרא"ש אבל מה שלא תפסה יכול הוא לומר קים לי כהרשב"א והרא"ש ובמתנות וחפצים של הבעל מפקינן מינה ואינה יכולה להחזיקם בעד נדונייתה ולענין לדון אותה כמורדת להכריז עליה ודאי דלא מכריזין ולענין שהיית י"ב חדש כ' דמשהינן לה וכו' ע"ש דף כ"ב כ"נ · לחם רב נ"ג לקט הקמח אה"ע דף קנ"א ע"א האריך הביאור בדין מיני המורדת פלוגתא דרבוואתא וחלוקי הדינים דאיכא בין אומרת בעינא ליה ומצערנא יתיה לאומרת מאיס עלי ודיני התפיסה ושהיית י"ב חדש ודין נכסי מלוג וכפיית הגירושין ע"ש דרבו פרטי דינים והשעה דחוקה · מטה יוסף אבן העזר תשובה י"ג :

מורדת עיין · אב אינו חייב במזונות הבנים מהרמ"ט ח"א סימן פל"ס · בני מורדת · בעל אם כופה אשתו מהרים"ן רל"ב · גט למי · גט מעושה בשם מקור ברוך ס' · גט על ידי שליח ס"ע מהרר"א מזרחי ח"א פ"כ פ"ה · חליצה קודמת או יבום בתשובה שליטית ואחר תשובות · חליצה קודמת או יבום שאלה · יבמה אחת · יבמה שנפלו לה בשם הר' בן חביב ל"ו · יבמה תפסה מטלטלין למזונותיה · יבמות שתים בשני אחיו נפלו · יוצאות שלא בכתובה מה דינן · לוה שאין לו לשלם · מאיס עלי · מוציא הוצאות על נכסי אשתו · מזונות אשתו ודיניהם מהרמ"ט ח"א רס"א · מהריט"ץ רמ"ב · נדוניית שהב שכנים דאין הבעל נאמן לומר שהיא מורדת · סבלונות מתי בשם תורת אמת נ"פ · קטנה בין היא בין אביה · שבועה נשבע אדם כתב שם יבשם מהרר"א ן' חיים ח"א מ"א · ובשם פני משה ח"ב קי"נ · ותשה יוסף אה"ע תשו' י"נ · · שבת גוי העושה מלאכה בעדו · שהה עם אשתו בשם רדב"ז קי"ח · סומרת יבם אין כותבין · שכר ועבת : תנאי כתובה ככתובה נפקא ·

מורדת עיין ש"ע אה"ע ס"ס פ' ובלבוש אשה שהלכה מבית בעלה מחמת קטטה ואינה רוצה לשוב אל ביתו עד שיקרא לה בעלה אין זו מורדת וכו' שהיא בושה ממנו לשוב אליו בלא קריאה תשו' רשב"א הובאה ביתה יוסף סימן ע"ז ·

מורדת על בעלה וטענה מאיס עלי ונראה שקר ואם עמדה כך י"ב חדש מותר לישא אחרת אפילו כשנשבע לה מקודם ע"ד ב"ד שלא ישא אחרת ויתירו לו השבועה רשד"ם י"ד ק"ם · שבועה נשבע אדם כתבתי שם בשם מהריב"ל חלק ב' סימן ב"ב ·

מורה הוראה אני פירש"י פרק האשה שנפלו נטלתי רשות מראש הגולה בכללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קע"ב :

מורה הוראה עיין · אין משיבין בדיני ממונות · בנימין זאב סימן מ' · אפקרותא · אתריה דשמואל הוה · דיין · דיין חכם אפילו אדיר שבאדירים · הוראה · זיין המוציאו מכותלו על אויר של חלון חברו בפסק מהר"ר בתנאל הלוי כמה ראיות מן הגמרא שאין לרב להורות באתרא דחבריה · חכמתיה · כל דמותיב · כל המורה לא משכחת · לעולם יספר · מוכל שכדק ואכי הכן סם תוכחת מגולה למורה שלא שניע להוראה ובאתרא דמורים וכמה עיבדי דגמרא · נזקי שכנים, מעשה תוכחה לשועלים קטנים המחבלים כרם ה' לבאות בבואם לסתור ספקי שבית דין באנקוקא · תלמיד אלו ·

מורה החייב להורות מן התורה אם טעה אינו חייב לשלם נימוקי יוסף פרק ד' דסנהדרין דף רפ"א ע"א ·

דיין החייב ·

מורה הלכה בפני רבו שלחן ערוך י"ד סימן רמ"ב ·

תלמיד במקום רבו ·

זכור לאברהם · א"ה · מורה הלכה בפני רבו חייב מיתה כתב מוהריק"ו ז"ל הייגו דוקא תלמיד דהיינו בעודו תלמיד אבל אם נעשה כרוב הימים חבר מותר להורות בפני רבו ואינו חייב מיתה הרב ארפא דישראל מערכת כ' אות י"ד · ובענין מורה הלכה בפני רבו כתב הרב חיד"א בברכ"י י"ד סימן רמ"ב משם הרב שבות יעקב דיש ליזהר לעיין הספרים קודם שיורה ולא יסמוך על הרסוס בזכרונו ואמרו שמורה בע"פ ואינו פותח הספר שלפניו קרוב ליכנס בסוג מורה הלכה בפני רבו · ועיין מ"ש הרב עצמו בשו"ת יוסף אומץ סימן מ"ז אות ד' ·

מורה ורוי כך אמרה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה על שראתה פניו צהובות והיתה סבורה שנשתכר כלומר אתה מורה הוראה ומשתכר נדרים פ"ו דף מ"ט ואית דמפרשי מלשון סורר ומורה · אמר לה הימנותא בידא דההיא אתתא אי טעימנא אלא קדושה והבדלתא וארבע כסי דפסחא ותוגרני צדעאי מן הפסח ועד עצרת אלא חכמת אדם תאיר פניו וחוגרני צדעאי פי' קושר אני פרחתי משום מחוש ראשי מפני ארבע כוסית ששתיתי · חכמת אדם ·

מורה נבוכים להרמב"ם ודבריו תמוהים הרבה עיין ברכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה ·

מורה שעות · זכור לאברהם · א"ה הרב המחבר זלה"ה באות א' מערכת הורולוגיו הביא דברי הרב דבר שמואל ומהר"ר נא"ל ושו"ת מים רבים ולא הכריע · והנה האחרונים הסכימו דאסור לערכו בשבת ומותר לטלטלו עיין כל כתבי הק' שליין הרב ברכ"י סימן ש"ח ובמחזיק ברכה שם דבלא דהיתרא עדיף להו וכ"כ הרב פרי מגדים בחלק אשל אברהם ס"ק ע"ח · ובשו"ת יוסף אומץ סימן ט"ו אות ח' הביא דברי הרב שבות יעקב דאסר וכתב עליו דאין לנו לגזור גזירות מדעתנו וכבר התירו גדולי עולם כמ"ש הרב פנים מאירות ובזמננו פשט הוראה להיתר עכ"ד · וע"ע אותם מורי שעות שמשמיעים קול הנקראים ריפיטיציאוני עמ"ש הרב יעב"ץ במור וקציעה ובשאלת יעב"ץ שליין הרב מ"ב ועיי"ב להרב זרע אמת ח"ג סי' ל"ו ·

מוריד הגשם ותן טל והבדלה השוכחם היכן מחזירין אותו הרי"ף פרק א' דתענית דף רס"ה :

הבדלה בחונן ·

מורידין קרוב לנכסי שבוי הרי"ף פ"ג דב"מ דף פ"ז ע"א ונ"י ע"ב :

מורייס במקום שרגילין לתת לתוכו יין אסור אם היה יין יקר מהמורייס מותר שולחן ערוך יורה דעה סימן קי"ד סעיף י"א · הרי"ף ור"ן פרק ב' דע"ז דף שס"ב ע"א ·

מורייס בשבת עיין · מי מלח הרבה ·

מורייס הנשלח ביד גוי עיין חח"מ פנ ·

מורייס עיין · מקוה יש מעלין · ציר ומור יס ·

מורייס ראובן מילא חדר דגים מלוחים קטנים הנקראים סארדי"לי ומידי יום ביומו מתקן הסאלימו"רה שלהם ומחמת עיפושה נורם ריח רע שבני אדם באים לידי עלוף והשכנים מעכבים נראה לי דהדין עמם דהוי כבית הכסא · רמב"ם פרק ד' מהלכות תפלה החכמים לא היו מתפללים בבית שישבו מורייס בעת עפושו מפני שריחו רע ·

ניזקין כלם ·

מוריש אמר זה קרובי ראוי ליורשני או למי שמוחזק יורשו אינו יורשי משנה וגמרא פרק יש נוחלין · רמב"ם פרק

מורא רבך כמורא שמים משנה י״ב פ״ד דאבות · הרי״ף פ״ה דפסחים דף רנ״א ע״ב ·

מורד במלכות ומבזה ומחרף אותו שחייב מיתה רמב״ם פ״ג מה׳ מלכים ·

מורד במלכות עיין · מלך ומפלתו · ככל מורד במלכות · נסס מפני נפש · תלמיד כמקוס ·

מורד ומורדת או אומרת מאים עלי ודיניהם ש״ע אה״ע סימן ע״ז · מרדכי פרק אעפ״י תשיב הר״ר מתתיה מקינון אם האיש מצחק ומאבד ממונו בצחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החציף להעבירה על דת לשמש באיסור ואם מרדה דנין לה כמורדת · כתובות · מהר״ם טראני ח״א רס״ז איש ואשה שיש ביניהם הכחשה הוא אומר שהיא מורדת והיא אומרת שהוא מורד ודין פרעון הכתובה · רמב״ם פי״ד מה׳ אישות ·

מורד ומורדת מתשמיש ודיניהם משנה ז׳ פ״ה דכתובות ר״ע תי״ט · עיין רלנ״ח תשובה כ״ו כ״ז בענין מי שהיו לו שתי נשים ונרשם ונשא אשה אחרת בתנאי שלא יחזור ליקח אחת מגרושותיו ושוב קידש את שתיהן יש שהורה שאם אשתו אחרונה לא תדור עמו תדון כמורדת והרשות ביד בעלה לישא מי שירצה ויש מי שהורה לעשות איסר על הנאת תשמיש גרושותיו ואינו נראה כפי דקדוק לשון שטר הכתובה שאין בה שבועה והלשון בעצמו אינו מורה אסור כ״כ האומר לאשתו הרי את אסורה עלי כאמי הוי נדר · רמב״ם פי״ד מהלכות אישות · שבות יעקב ח״ב תשובה ק״מ איש אחד מורד על אשתו וטוען שאי אפשר לו כלל לדור עמה עתה ורוצה לנרשה והיא אינה רוצה לקבל גטה ומבקשת מזונותיה והשיב דמחלוקת ישנה היא דכתשובות מהר״א מזרחי סימן ל׳ פסק כיון שהוא רוצה לנרשה רק שאנים בתקנת חכמים שתקנו שלא לנרשה בעל כרחה פטור ממזונות ובתשובות מהר״א ששון סימן נ״ה האריך מאד לפלפל בזה ומראה פנים לכאן ולכאן ומסיק דיכול הבעל לומר קים לי כהרא״ס ע״ש גם בתשו׳ פרח מטה אהרן סי׳ כ״ד מאריך בזה ומסיק כן להלכה וכ״פ הב״ח באה״ע סימן ע״ז ע״ש אבל בחלקת מחוקק ס״ק ג׳ השיג על הב״ח בזה והכריע דמ״מ יש להשליש לה כתובתה והפירות שלה ומעשה יהיה כדי להספיק מזונותיה ואם תמות בחיית יורש הבעל מחצת ויורשיה מחצה · רמב״ם פי״ד מה׳ אישות דין ח׳ האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה נקראת מורדת וכו׳ הכי איתא במשנה בפרק אעפ״י המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה וכו׳ והדבר ידוע שזו תקנת חכמים וכו׳ ידי אליהו למהר״א נאליפאפא תקין נ״ו דף כ״א ע״ב ·

מורד ומורדת עיין גם למי כופין כסס רדב״ז קכ״ז · תכורת אנסים מתפוס באסור · סמים כיני לכינך ·

מורדת אין לה כתובה ולא תוספת עיין דיניה בש״ע אה״ע סימן ע״ז · תנאי כתובה ככתובה נפקא ·

מורדת נקראת האשה שמנעה בעלה מתשמיש ושואלין אותה מפני מה מרדה אם אמרה מאסתיו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי אם רצה הבעל לנרשה אין לה כתובה כלל ותטול בלאותית הקיימים (יש בגרסא זו שטות ארבע שטת רמב״ם שטת הרא״ש עיין הטור בשמו שטת רמב״ן ורשב״א ושטת הר״ן עיין בית שמואל ס״ק ח׳ שהביאן) בין מנכסיה שהכניסה לבעל ונתחייב באחריותן בין נכסי מלוג שלא נתחייב באחריותן ואינה נוטלת משל בעל כלום ואפילו מנעל שברגלה ומטפחת שבראשה פושטת ונותנת וכל מה שנתן לה מתנה מחזרת אותו וי״א דאף מנכסי צאן ברזל אינה נוטלת אלא מה שתפסה וי״א דאפילו נכסי מלוג אינה נוטלת אלא מה שתפסה ואם מרדה מחמת בעלה כדי לצערו ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך שולחים לה מב״ד הוי יודעת שאם את עומדת במרדך אפילו כתובתיך מאה מנה הפסדת אותם ואח״כ מכריזין עליה בבתי כנסיות ובתי מדרשות בכל יום ארבע שבתות זו אחר זו וי״א דאין צריך להכריז בכל יום אלא ארבע שבועות ממש וכן נ״ל עיקר ואומרים פלונית מרדה על בעלה ואחר ההכרזה שולחים לה ב״ד פעם שנית אם את עומדת במרדך הפסדת כתובתיך אם עמדה במרדה ולא חזרה נמלכין בה ותאבד כתובתה ולא תהיה לה כתובה כלל ואין נותנין לה גט עד י״ב חדש ואין לה מזונות כל י״ב חדש ואם מתה קודם הגט בעלה יורשה ואפילו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש ואפילו היה בעלה מלח שעונתה לששה חדשים ואפילו יש לו אשה אחרת וכן ארוסה שהגיע זמנה להנשא ומרדה כדי לצערו ולא נשאת הרי זה מורדת מתשמיש וי״א ישנם יבמה שלא רצתה להתיבם כדי לצערו כסדר הזה עושין לה · המורדת הזאת כשהיא יוצאת אחר י״ב חדש בלא כתובה תחזיר כל דבר שהוא של בעל אבל נכסים שהכניסה לו ובלאותיה הקיימים אם תפסה אין מוציאין מידה ואם לא תפסה אין נותנין לה וכל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותן עליו אינו משלם לה כלום · והמורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה מוסיפין לה על כתובתה משקל ל״ו שעורין של כסף כל שבוע וישב ולא ישמש כל זמן שתרצה היא לישב ואעפ״י שכתובתה הולכת ומתוספת הרי הוא עובר בלא תעשה שנאמר לא ינרע ואם היא רוצה כופין אותו מיד להוציא וליתן כתובה ר״א דאם רוצה לגרש מיד וליתן לה כתובה אין מוסיפין לה על כתובתה הרי״ף ור״ן פ״ה דכתובות ושלטי גבורים דף תצ״ו ע״א עד דף תצ״ז ע״א ועד בכלל · ש״ע אה״ע סימן ע״ז עיין שם בהרי״ף המנהג דנהגו בבי דינא דמתיבתא בענין מורדת ועיין לטב״ם פי״ד מה׳ אישות דכדין הגמרא ראוי לתפוס ולדון והרז״ה כתב דלא תקנו תקנה זו אלא לדורם וצורך השעה וכ״כ הרמב״ן ז״ל שעכשו בכר בטלה מפני פריצות הדורות עיין הר״ן דף תצ״ז ע״א כשורה ארוכה ח׳ · ועיין מהרד״י טראני אה״ע ל״ט מ׳ בענין מאיס עלי · מהר״ם מינץ ק״ד אשה מרדה כבעלה ורצתה לענגו יכול הבעל לנרשה בעל כרחה כי לא תקן בזה רבינו גרשום ועיין בתוכו · מהרד״ם טראני ח״א רס״ז איש ואשה שיש ביניהם הכחשה הוא אומר שהיא מורדת והיא אומרת שהוא מורד ודיין פרעון הכתובה עיין פרח מטה אהרן ח״א כ״ד · מהרד״ם טראני ח״א רס״ט אשה שלא רצתה בעלה לזונה ופסקו לה בית דין מזונות והיא טוענת שלא יקיים מאמר ב״ד ואינה רוצה לחזור אליו אם יש לה דין מורדת · רשד״ם א״ה ק״ך אשה מרדה על בעלה זה קרוב לארבע שנים מותר לישא אחרת כי לא תקן כזה רבינו גרשום · רשד״ם י״ד סימן קל״ח בדין מורדת ובו ד׳ חלוקות עיין בי״ד סימן ק״ס · רשד״ם י״ד ק״מ בענין מורדת בבעלה וטענת מאים עלי ונראה שקר ואם עמדה כך י״ב חדש מותר לישא אחרת אפילו כשנשבע לה מקודם ע״ד ב״ד שלא ישא אחרת ויתירו לו את השבועה ועיין מהריב״ל ח״ב סימן כ״ב · מהרדמ״ט ח״א סי׳ ק״א וכח״ב סימן רכ״ב ובמהר״א ן׳ חיים ח״א סימן מ״א · פני משה ח״א נ״ה וח״ב קי״ז לקט הקמח א״הע דף קל״ו ע״ב · הרמ״ע מפאנו נ״ח אשה נכתה נדונייתה בחיי בעלה באמתלא נדולה והלכה לבית אביה ושוב מת בעלה ואין היורשים רוצים ליתן לה כתובה ותוספת ובאים עליו בטענת מורדת · מהרד״ם אלשיך ח׳ קטנה שהשיאה אביה ואחר שלשה חדשים מרדה ומאסה את בעלה אין לה מזונות ופוחתין לה מכתובתה עד שתגדיל ואז דנין לה דין מורדת ותפסיד כל השאר מאשר פחתו לה ואם אינה נותנת אמתלא לדבריה תפסיד אפי׳ מה שהכניסה לו ואפילו איתיה בעיניה חוץ ממה שתפסה למזונותיה ועיין מהרדמ״ט ח״א סימן שד״ם · משפט צדק נ״ט איש ואשה שהיתה קטטה ביניהם ואמרה האשה שהסכה היתרה מפני שהיה רוצה להיות עמה בנדותה ופעם אחת אנסה היא נאמנת והוא שהורה כך אינו נאמן ואין נראה לכוף לנרש ואפילו רודפה בסכין וע״ש הראוי לעשות לו ולה · הר׳ בן חביב פ״א אשה שבשהיה בעלה חולה בקשה ממנו שינרשנה בגט שכיב מרע לא מקריא מורדת · פסקי הרא״ש כתובות פרק אע״פ ירושלמי במה אנן קיימין אם כשמרדה כשהיא נדה מן התורה וכו׳ מהרד״ש כהן ח״א דף קפ״ו · פני משה ח״א נ״ה לקט הקמח א״הע דף קמ״ה ע״א אשה ברחה מבית בעלה מחמת שהיה מכה אותה בפעם בפעם והגיעו

הרברים

נ

Digitized by Google

אתרוג מחובר · אתרוג של מצוה · באלוסטליוני · בהמה אין מעמידין
בהמה חיה ועוף · בהמה מסוכנת · בהמה מתה ביום טוב · בהמות
מדבריות ורועות · ביצה שנולדה · בית מלא פירות · בן שמנה [illegible]
ספק · בשים לדבר · בשר פסח · בשר שנשהה שלשה ימים בלא
מליחה אם בשבת · גומא דרך · גם מוקצה · גרוגרות וצימוקים ·
גרף של רעי · דליקה שנפלה בשבת · דם מחובר · דם של מגוס
סכנה · הלכה כרבי שמעון · זמן · זמורות קשורות בספינה · חולב
ביום טוב ודיניו · חול מכין לשבת · חלה ביום טוב דחלה שנטמאה
מוקצה בי"ט ולא יזוזה ממקומה · חלוק שכבסו . חמץ המוצא ·
חריות של דקל · טבל מוכן הוא · טלטול · טריפה אסור · יום
הכפורים אסור · יום טוב אחר סעודת שחרית · יום טוב אינו מכין
כירה שנשמטה אחת · ככר או תינוק או · כל הכלים ניטלים · כלי
איכו ניטל · כלי אין מבטלין · כלי שמלאכתו לאיסור · כלי שמלאכתו
להיתר · כל שאסור · כתבי קדש ואוכלין ; לולב שביום · לפירים
או פתילה · מאכל בהמה בשבת · מאכלות אסורות דאורייתא ·
מאכלות אסורות דרבנן · מבשל בשבת או · מגו דאיתקצאי לבין
השמשות · מוכין שטמן בהם · מוכן ספקו אסור · מחתה שיש
עליה · מטה שיש עליה מעות · מטה של פרקים · מטר שירד
בשבת · מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים · מנורה בין גדולה ·
מנורה של חוליות · מעות ומת ; מעלין בקדש ולא מורידין שלשה ·
מקח וממכר אינו · פת בשבת · מתפילין בעריבית · נולד · נגרף
לנקביו בשבת · נרות של פשוט שניכהון · נר הטיכס בחבר נוים
מקפידים · נר של שבת ומותר ששמן לענין מוקצה · נשבע לחברו ·
סוכה ואסור נוים · סחיטה ודינים בשבת · סם שמנת שמשמשי
ספק מוכן · ספק מוקצה מותר · עממים שנים · עטים של מי
תלים · עגל שנולד ביום טוב . עלים אין מבילין · עלים אין
מבקשין · עלים מוקצים · עלים מן הסובב · עלים שנשרו ·
פירות המעומדים לסחורה · פירות שלא נגמרה מלאכתן · פירות שנשרו ·
פתוס אם מותר · פת אסור ליתן בתנור · פתילות שמנים ולפירים ·
פדה ביום טוב · צמוקים וגרוגרות · ק"פ שעל המטה · ראש השנה
שני ימים · שביתת בהמה ועבד · שבת אינו מכין · שבת גוי שמכינים
בתבוא לישראל עיין · שבת טלה · שוחט בשבת עיין · שוחט לחולה
בשבת מותר · שופר · שופר של ראש השנה אין לטלטלו · שופר
של ראש השנה אין מחללין · שחיטה ביום טוב · שלחן סדר · שמנים
פתילות לפירים · ספוד ביום טוב · תבואה לכורם · תולש בשבת
ודיניו · תגלי בגד · תפילין אין לטלטלם :

מוקצה עיין פסקים וכתבים סימן קצ"ג ואם דוגנת דבר מוקצה על אחרת חמץ שמנה ימים או יותר מותר להסירו ·

מוקצה ששה מינים כפי אשר הביא הבית יוסף א"ח סימן ש"ח עיין עץ חיים על משנה א' פי"ז דשבת ועיין הר"ן סוף שבת והרא"ש כלל כ"ב סימן ח' כללו כל הדברים המוקצים בארבעה מינים בלבד ס"ם לתוספת ביאור היה ראוי לחלקו לאחר עשרה מינים כיון דלפעמים נזכרו בשמות אלו בגמרא ובדברי הפוסקים מלבד החלוקה הכללית דמוקצה לאכילה ומוקצה לטלטול שכתבתי בערך מוקצה דאורייתא או דרבנן הם נכללים בעשרה דיני מוקצה א' מוקצה מחמת מיאוס · ב' מוקצה מחמת איסור וכו נקרא מוקצה דעבירה זרה · ג' מוקצה מחמת מלאכתו כגון כלי שמלאכתו לאיסור · ד' מוקצה מחמת איסור שעליו שנעשה בסיס לדבר האסור · ה' מוקצה מחמת חסרון כיס · ו' מוקצה מחמת גופו דלא חזי למידי הנקרא ג"כ מוקצה דאבנים וכו נכלל גם מוקצה דבעלי חיים · ז' מוקצה דציטוקים וגרוגרות ח' מוקצה דמחובר ומחוסר צידה · ט' מוקצה מחמת שהוא מחוץ לתחום · יו"ד מוקצה מחמת מצותו · י"א מוקצה סתם ונקרא גם כן מוקצה דאוכלין · דוק בגמרא ובפוסקים וכולם תמצא אחד לאחר אחד הנה ואחד הנה ·

מוקש ומבשול אין להניח בביתנו ובארצנו שנאמר ולא תשים דמים בביתך שקלים פ"א · רמב"ם פי"א מה' רוצח ושמירת נפש · סמ"ג חלק לא תעשה סימן קפ"ז סמ"ק סימן קס"ט · פ"ק דב"ק · ס"פ שור שנגח ארבעה וחמשה ·
מכשול · מעקה ·

מורא אב ואם עיין · כבוד אב ואם ·

מורא עיין · אין מורא ·

מהרי"ט ומהרי"י קארו סימן תק"א דכלים שנשברו בי"ט אין מסיקין בהן מפני שהם נולד מיירי דוקא היכא שאין ראויין מעין מלאכתן הראשונה דאי הוו ראויין הרי הן כבלים שלמים ונמורים ומסיקין בהן כמ"ש הרב המגיד שם והרשב"א בספר עבודת הקדש בית ב' שער ה' וכל זה כשנשברו בשבת או בי"ט אבל אם נשברו מע"ש או מעי"ט אם אין ראויים אפילו למלאכה אחרת אסור לטלטלן בשבת ומותר להסיק בהן בי"ט שהרי הם כעצים ומוכנים להסקה אבל אסור לסמוך בהן את הדלת ואת הקדרה שלא נתנו אלא להסקה אבל אם הן ראוין למלאכה אחרת מותר לטלטלן בשבת וגם לסמוך בהן את הדלת ואת הקדרה בי"ט שהרי הוכנו מבערב למלאכת אחרת ותורת כלי עליהן וכמ"ש הרשב"א שם · וכל הכלים שנשברו בשבת דלתותיהן שנתפרקו מהן ניטלין בין שנתפרקו בחול בין שנתפרקו בשבת כדתנן בר"פ כל הכלים וכמ"ש כל הפוסקים וכן כל כסויי כלים אם הם מחוברים בטיט כגון תנור שתברו בטיט יכולין ליטלן אפילו אין בו בית אחיזה כדתנן ס"פ כל הכלים ואמרינן התם בגמרא והוא שיש תורת כלי עליהן ופירש"י שם שיהיה ראוי לתשמיש אחר והקשו התוספות עליו דא"כ פשיטא אלא נראה לר"ת דהכי פירושא דאיכא תורת כלי עליהן שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך אפילו אינו ראוי לדבר אחר וכ"כ הרב המגיד והרא"ש הביאם בית יוסף סימן ש"ח וכתב הר"ן דכל שנשתמש בהן מבעוד יום היינו תורת כלי עליהן וכן פסק הרב"י בש"ע סימן ש"ח ושם פסק נ"כ דכסויי חביות הקבורות בקרקע לגמרי צריכים בית אחיזה כמ"ש רמב"ם פכ"ה מהלכות שבת וכסויי כור ודות אין ניטלין נמי אא"כ יש להן בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי כדתנן ס"פ הנ"ל · ויש דברים דאע"ג שהם כלים אין מטלטלין אותן דהכי תנן בפרק כל הכלים ואין דומין לדלתות הבית לפי שאינו מן המוכן וכו' ופי' רמב"ם פכ"ה הנ"ל דאעפ"י שהם כלים לא הוכנו לטלטול וכו' מיהו רש"י פי' אינן מן המוכן לטלטל לפי שאינן כלי וכו' נראה דס"ל דלעולם כל שהוא כלי מותר לטלטלו או לצורך גופו ומקומו אם הוא כלי שמלאכתו לאסור או אפילו לצורך עצמו אם הוא כלי שמלאכתו להיתר כמ"ש לעיל ·

מוקצה מחמת מצוה עיין · אתרוג אסור לאכול בשביעי · אתרוגים שבעה · אתרוג של מצוה · סדס של מצוה · מוקצה בין השמשות · מוקצה מחמת אסור אסור :

מוקצה סתם ומוקצה דאוכלין עיין · מוקצה מחמת אסור אסר בסופו · מוקצה סתם ·

מוקצה סתם לאו מעושר הוא משנה ז' פרק ד' דביצה ר"ע תי"ט ·

מוקצה עד אחר חתימת התלמוד ואחרי חתימת התלמוד ר"ל אחרי שנכתב התלמוד מותר לטלטלו בשבת חידה · פתרונה גם בימי חכמי התלמוד היה מוקצה לא היה ראוי ללמוד הימנו כי דברים שבעל פה אי אתה רשאי לומר מתוך הכתב אבל אחרי שנכתב התלמוד משום עת לעשות לה' מותר ללמוד הימנו וא"כ אינו מוקצה דכמה הלכות איכא למימד מן הגט והכי איתא בפוסקים · עיין ש"ע או"ח סס"י קל"ו · עיין הרי"ף ור"ן ספ"ח דגטין דף תקפ"א ע"א ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבתא מ"ט דלא ניתן ליכתב רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו ומר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסיר מ"ט דלא חזי למקריה ביה בשבתא ולא היא שרי למקרית ביה ושרי לטלטולי דרבי יוחנן וריש לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן להכתב אלא כיון דלא אפשר שלא לכותבה מפני שהיתה תורה משתכחת עת לעשות לה' הפרו תורתך הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך · עיין טור ובית יוסף אורח חיים סימן ש"ז · עיין הרי"ף ור"ן פרק ח' דגטין דף תקצ"ד ע"א :
גם בשבת :

מוקצה עיין · אכן מוקצה · אכן שבקרויה · אוכלים וכתבי קדש · אופה ומבשל · אוצר ופריתו · אורזולנה · אין בין יום טוב לשבת · אין מבטלין אסור בכסא רס"ד י"ד תשו' ל"א · אפילו לגוי לפתוח · אסורי הנאה עיין בערך מוקצה מחמת אסור אפר אפוה שנולד ביום טוב : אפר כירה · אתרוג אסור · אתרוג ושיעורו ·

מוקצה מחמת מלאכתו דהיינו כלי שמלאכתו לאיסור שכן קראו הרא"ש כלל כ"ב סימן ח' שנעשה לכך לעשות בו מלאכת איסור ואסור לעשות בו בשבת מה שעושין בו בחול כגון קורנס של נפחים ומכתשת ורחים וכיוצא בהם · מסקנא הגמרא פרק כל הכלים דלצורך גופו או מקומו מותר לטלטלו · אבל מחמה לצל או שלא יגנב וישבר אסור לטלטלו והא אפילו ר"ש מודה דאסור וכמ"ש טור וב"י ריש סימן ש"ח ח"ל הב"י שם וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאסור מחמה לצל מודה ר"ש דאסור דאפ"ה קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה א"א בציסוקין וגרוגרות וקי"ל נמי דכמה דברים אסורים משום מוקצה מחמת אסור על כרחין לומר דר"ש אית ליה מוקצה מחמת איסור כדפרישית עכ"ל: מהו כל הכלים המיוחדים למלאכה אחת ומקפיד עליהם שלא לעשות בהן מלאכה אחרת שמא יפגמו או יפסדו וכן שאר כלים היקרים אצלו ומקפיד עליהם שלא יפסדו אסורים בטלטול אפילו לצורך גופו או מקומו כגון מוקצה מחמת חסרון כיס (עיין בערך ההוא) · וטלטול לצורך גופו אם הוצרך להשתמש בגוף הכלי (לצורך האדם) אפילו שלא לצורך תשמישו (של כלי) אלא לעשות בו מלאכה שלא נעשה לתשמישה כגון קורנס של נפחים לפצוע בו אגוזים או קרדום לחתוך בו דבילה מותר כדתנן בפרק כל הכלים · ולצורך מקומו כגון שצריך להשתמש ממקום שהכלי מונח שם כמ"ש רש"י שם והטור סי' ש"ח ואע"ג דהרמב"ם פכ"ה מה' שבת כתב קורנס של נפחים בדברים המוקצים מחמת חסרון כיס וב"י סי' ש"ח תמה עליו על זה והניח הדבר בצ"ע מ"מ צריך לומר שהוא ט"ס או מדפיס וצ"ל קורנס של בשמים וכמ"ש שלטי גבורים ר"פ כל הכלים והכריח הדבר ע"ש וכן תקנו לשון זה בדפוס רמב"ם עם כסף משנה · ואע"ג דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו כדאמרן מ"מ אם נשתמש בו באיסור בבין השמשות כגון נר שהודלק אפילו לצורך גופו או מקומו אסור דאמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא · וכלי שמלאכתו לאיסור יש צד היתר לטלטלו אפילו מחמה לצל ע"י ככר או תינוק לדעת ראב"ן והרא"ש כלל ב' כי' ח' והו ששנינו במרוכה שיש עליה שום מטלטלין אותה ואע"ג דלא אמרו ככר או תינוק א"א למת התם הוא לאפוקי מוקצה מחמת גופו כאבנים וכיוצא בהן דהוו דומיא דמת אבל מרוכה כיון שיש עליה תורת כלי שרי לטלטלה אגב אוכלין שעליה וכמ"ש הרא"ש שם · מיהו כתב ב"י רס"י ש"ח שיש מי דמתרץ בגה דמרוכה היינו טעמא דשרי לטלטלה אגב שום דעליה מפני שהמדוכה לשום כקדירה לתבשיל שהוא תשמיש לשום מבע"י ולכן שרי לטלטלה מחמה לצל ושהכלבו כתב שדעת בעל ההשלמה לאסור עכ"ל וג"ל שדעת הב"י בש"ע ובעל הלבוש ריש סימן ש"ח הוא כדעת הרא"ש וכן נראה עיקר ומ"ש שהרשב"א פסק להדיא בספר עבודת הקדש בית ב' שער ה' כדעת הרא"ש ושם כתב נ"כ דיש כלים שמלאכתן לאיסור בשבת אבל לא בי"ט כגון מדוכה דבי"ט מלאכתה להיתר ומותר לטלטלה אע"פ שאין עליה שום משא"כ בשבת · ועיין ערך מוקצה מחמת אסור הסר לענין טלטול הנר שהוא כלי שמלאכתו לאיסורא וכי אמרינן לעיל שמותר לטלטלו ע"י ככר או תינוק היינו שיכול להניחם עליו בשבת כדאמרי' לגבי טלטול המת: אמנם כלי שמלאכתו להיתר והוא הכלי שמותר לעשות בו בשבת דבר שעושין בו בחול כגון כוס לשתות בו וקערה לאכול בה וסכין לחתוך בו בשר ופת וכיוצא בהן ואפילו הוא גדול וכבד הרבה מותר לטלטלו לצורך עצמו של כלי דהיינו מחמת לצל או שלא יגנב או יפסד כדאיתא בפרק כל הכלים ובפ' בתרא דערובין וכמ"ש כל הפוסקים ואפילו אם צריכים ארבעה או חמשה אנשים לטלטלו כמ"ש הרשב"א בספר עבודת הקדש בית ב' שער ה' · אבל שלא לצורך כלל אע"ג דיש מתירים לטלטל עם כל זה דעת הרמב"ם והרשב"א וה"ה בפכ"ה מה' שבת להחמיר שאין לטלטל שום כלי שלא לצורך כלל והכריע כן מן הגמרא וכן הוא דעת סמ"ג וריא"ז הביאם שלטי גבורים ריש פרק כל הכלים וכן נראה דעת הר"ן בפ' הנזכר והביא ראיה לדעת זו מדתניא בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלים בשבת מקצוע של דבילה וזומא ניסטרון של קדרה וסכין קטנה שעל גבי השלחן כלומר דבימי נחמיה בן חכליה מתוך שהיו פרוצים בהלכות שבת לא התירו להם לטלטל אלא שלשה כלים הללו שהם צריכים ביותר וקתני בתר הכי כשנמנעו מלחקל בהלכות שבת התירו וחזרו והתירו ומפרשינן בגמרא התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו ולא מחמה לצל וחזרו והתירו מחמה לצל ומדלא קאמ' וחזרו והתירו לגמרי משמע דשלא לצורך כלל אסור דכיון שמתחילה נאסרו כולן חוץ משלשה כלים הללו אין לנו אלא מה שהתירו חכמים בהם וכל המתיר יותר מכאן עליו להביא ראיה עכ"ל וכן נראה דעת הטור וכן פסק הב"י סימן ש"ח ומשום הכי כתבי קדש ואוכלין כיון שלא נאסרו מתחילה מותר לטלטלן שלא לצורך כלל כמ"ש הר"ן בפרק הנזכר וב"י סימן הנזכר וכתב שלטי גבורים שם וז"ל ולפי זה כוסות וקערות וצלוחיות ומקצוע של דבילה וזוחטת ניסטרון של קדרה וסכין קטנה שע"ג השלחן נ"ל שיהיו מותרים לטלטלן שלא לצורך כלל כיון שמתחילה לא נאסרו כדאיתא בגמרא ובתוספתא דכלים אלא לא אסרו הטלטול בהן בימי נחמיה עכ"ל וכן נראה שהוא דעת הר"ן שכתב שם דכתבי הקדש ואוכלין כיון שלא נאסרו מתחילה מותר לטלטלן וכל המחמיר עליו להביא ראיה וכן פסק ב"י סימן הנ"ל דכתבי קדש ואוכלין מותר לטלטל: מטעמא דהר"ן וכתב עוד שם דתפילין אע"ג דאיכא מאן דאמר דאסור לטלטלן בשבת אלא לצורך גופן ומקומן כדין כלי שמלאכתו להיתר מ"מ הדעת הנכון דתפילין אין בהם משום מוקצה שאם ירצה אדם להניח תפילין בשבת ש"ש אין איסור בדבר כלל אלא שאין צורך להניח בהם תפילין כיון שהם עצמם אות כמ"ש תוס' רש"י והר"ן ולבסוף כתב דמותר גמור לטלטל התפילין בשבת וי"ט אם יש שום צורך בדבר וכמ"ש תרומת הדשן סימן ע' והמניח והלבוש סימן ש"ח דאין לטלטל התפילין כי אם לצורך · אבל השופר ודאי אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו או מקומו דכלי שמלאכתו לאסור הוא שאסור לנו לתקוע בשבת וי"ט וכמ"ש ב"י סימן ש"ח והביא ראיה לזה מס"פ במה מדליקין וכ"כ המגיה והלבוש ס"ה הנ"ל:

עוד יש לדעת דכל שהוא מטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו אין אומרים שסלקו מאותו מקום שצריך לו שומטו מיד ומניחו במקומו א"א כיון שמטלטלו לצורך מקומו מניחו במקום שירצה וכמ"ש להדיא התוספות והר"ן ומרדכי ר"ש ביצה וה"ה פכ"ה מהלכות שבת וב"י רס"י ש"ח והרשב"א בספר עבודת הקדש שער ה' בית ב' כתב דשרי להניחו במקום רחוק ואפילו מבית לבית · וכלים שמלאכתם לאסור שנשברו בשבת מותר ג"כ לטלטל שבריהם לצורך גופן או מקומן ות"ח כלים שמלאכתן להיתר שנשברו בשבת מותר לטלטל שבריהם אפילו מחמה לצל ובלבד שיהיו ראויים לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות בהן חבית ושברי זכוכית לכסות בהן פי הפך אע"ג שאינם ראויים למלאכתם הראשונה אבל אם אינם ראויים לשום מלאכה לא שרי לטלטלן כדתנן פרק כל הכלים וכמ"ש הרי"ף והרא"ש שם ורמב"ם פכ"ה מה' שבת וטור וב"י א"ח סימן ש"ח אבל אם נשברו בי"ט אע"ג שהם ראויים לשום מלאכה אין מטלטלים שבריהן אא"כ הם ראויים לכעין מלאכתן הראשונה כגון שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה שברי זכוכית לצוק לתוכן שמן דאז לא יצאו מתורת כלי ומותר לטלטלן כדתנן התם פרק כל הכלים ומותר נ"כ להסיק בהן כדגרסינן פרק במה מדליקין מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דר"י ור"ש מתיר וכדתבו שם המפרשים דרבי יהודה אוסר בשברי כלים משום דהוי נולד כיון שאינם ראויים למלאכתן הראשונה ולכן לדידן דקי"ל בשבת כר"ש דלית ליה נולד כמ"ש בערך מוקצה אסור נ"ט פרני מותר לטלטל שברי כלים שנשברו בשבת כל שהם ראויים לשום מלאכה האי כדיניה והאי כדיניה · אבל בי"ט דקי"ל כרבי יהודה דאית ליה נולד אסור לטלטלן אא"כ הם ראויין לכעין מלאכתן הראשונה דאז אפילו בי"ט מותר לטלטלן ולהסיק בהן דלא הוו נולד ולפי זה מ"ש רמב"ם פ"ב

הרשב"א הביאו ב"י סימן ש"ח וז"ל והק' הרשב"א מה הועילו בנתינת מים לתוכו והלא אותן המים כנרף הן ואינן ראויים לכלום והיאך יטלטל הכלי המאוס מחמתן והמים חזרו להיות כעביט והשיב דחזו לבהמות וכו' עכ"ל אלמא אע"ג שהוציאו הרעי מהן נשאר בהן לכלוך שהוא דבר אסור ולכן בחזרתן צריך ליתן בתוכן מים כדי שכלי זה יהיה בסיס לדבר האסור והיתר ואז יוכל לטלטלו כיון שהדבר המותר חשוב יותר מן האסור כעין כנונא אגב קיטמא דאמרינן בסוף פרק כירה שיכול לטלטלה אע"ג דאיכא שברי עצים וכמו שאבאר לקמן ואע"ג שיש לבעל דין לחלוק ולומר דשאני כנונא אגב קיטמא דאיכא שם האסור והיתר מבעוד יום אבל להניח שם בשבת ההיתר כדי לטלטלו עם האיסור אימא לא דלא אמרו ככר או תנוק אלא לגבי מת בלבד כדאמרן וכמ"ש המג"ה סוף סימן ש"י מ"מ יש לתרץ כמו שהשיב ב"י על דברי רבינו ירוחם בסימן ש"ח הנ"ל דכיון שהתירו לו החוצאה משו' כבוד הבריות התירו נמי החזרה ע"י מים דאם לא יתירו לו חזרה ע"י מים גם הוא לא יוציאו וכל זה הוא לדעת הטור וב"י אבל הרמב"ם דמתיר לטלטל כלי הצואה בשבת ס"ל דכל שהוציאו מהן הרעי או מי רגלים אעפ"י שישאר שם קצת לכלוך לא חשיב להיות אוסר הכלי אלא בטל הוא לגבי כלי ולדעת הטור וב"י אותו הלכלוך חשיב ולא בטיל ואפשר נמי שמ"ש רש"י והר"ן דגרף ועביט מוקצין הן מחמת מיאוס ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטולינהו ר"ל שמוקצין הן מחמת הדבר המאוס המונח עליהן דאסור לכ"ע והרי הן מוקצין מחמת שהן בסיס לאותו דבר המאוס ואפילו אם תמצא לומר דלדעת הטור ובית יוסף דאותו לכלוך שנשאר בטל הוא לגבי כלי מ"מ יש לומר דמה שאסרו בשבת החזרה שלא ע"י מים אע"ג שלא נשאר בו שום איסור היינו משום דמסתמא כלים אלו כל זמן שהן בבית יש בהן רעי או מי רגלים ולכן מסתמא גם בבין השמשות היה בהן האסור ונעשו בסיס לו ואסורים אע"ג שניטל מהם האיסור דאמרינן מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא כדין מטה שהניח עליה מעות מבע"י אדעתא שישארו שם בכניסת שבת בלבד דלדעת רש"י והטור נקרא מניח ונעשית בסיס לדבר האסור ואפילו לאחר שניטל האסור ממנו אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו · אי נמי נוכל לומר לדעת הטור וב"י דכיון שכלים אלו משעה ראשונה מיוחדים הם לעולם לקבל בתוכם האיסור דהיינו הרעי ומי רגלים נקראו מוקצים מחמת גופן דלא חזו למידי כדאמרן לעיל וגם להוציאן בהן לאשפה הרי הם ככלים שמלאכתן לאסור כיון שנעשו לכך ואפילו אין האסור עתה בתוכן וגם לא היה בהן בבין השמשות אסור לטלטלן בשבת כדין כלי שמלאכתו לאיסור · וכל זה לדעת הטור וב"י אבל להרמב"ם לא יהיה לו דין כלי שמלאכתו לאסור אלא כלי שמלאכתו להיתר שהרי עיקר מלאכתן של כלים אלו הוא להיות נפנה ולהטיל בי רגלים בהן ומלאכה זו אינה אסורה בשבת שהרי כתב בפכ"ה מהלכות שבת וז"ל יש כלי שמלאכתו להיתר והוא הכלי שמותר לעשות בו בשבת מה שנעשה בו בחול וכו' ויש כלי שמלאכתו לאיסור והוא הכלי שאסור לעשות בו בשבת מה שנעשה בו בחול וכו' וכיון שכלים אלו מותר לפנות ולהטיל בהן מים בשבת וגם להוציא אותן בהן לאשפה שהתירו משום כבוד הבריות כדאמרן א"כ מיקרו כלים שמלאכתן להיתר : וא"ת אם איתא דס"ל לב"י דכלים אלו מלאכתן לאסור למה לא השיב על דברי רבינו ירוחם באותו האופן שאמרתי לעיל י"ל דרצה להשיב על דבריו אפילו לדעתו דס"ל דכלים אלו הן מוקצין דלא חזו למידי כמ"ש לעיל · ואפשר נמי לומר שמ"ש רש"י והר"ן דכלים אלו מוקצים מחמת מיאוס הן ואסור לטלטלן ר"ל דמוקצין הן מה"ט שהם מיוחדים לדבר המאוס שהוא אסור והרי הם כלים שמלאכתן לאיסור כדאמרן לדעת הטור וב"י אלא שנראה דוחק לפרש כן דבריהם ויותר נכון הוא לפי הפשט כמו שכתבתי דמה שכתב הרמב"ם דכלים אלו מוקצים הם מחמת מיאוס ומותר לטלטלן מיירי בשבת ומ"ש רש"י והר"ן דאסור לטלטלן בלא מים מיירי בי"ט והטור וב"י שהשוו שבת ויום טוב נוכל ליישב דעתם בא' מן התירוצים שכתבנו לעיל

כאשר יבחר ויקרב הקורא בעין שכלו אעפ"י שבכל א' מהם יש קצת לגמגם · מיהו עם כל אלו התירוצים הקושיא הראשונה במקומה עומדת למה הטור וב"י כתבו דין זה בסתם ולא הביאו דעת הרמב"ם שחולק בזה וגם קשה לרמב"ם למה לא הביא דין החזרה ע"י מים בהלכות יום טוב וצ"ע · ואם מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה דהיינו להביא לפניו דבר שעתיד לימאס לו או לקבוע ישיבתו אצל דבר המאוס כדי שיוציאנו לכאורה נראה דקשיא הלכתא אהלכתא שהרי בפ"ב די"ט אמרינן אין מזמנין כותי בשבת משום שיורי כוסות שאסור לטלטלן ופריך דליהוי כגרף של רעי ומשני וכי עושין גרף של רעי לכתחילה וכו' דנראה דאסור וברי"ש פרק משילין אמרינן בי ריחייא דאביי דליף א"ל רבא זיל עייליה לפורייך התם כי היכי דליהוי כגרף של רעי ואפקיה אמר ליה וכי עושין גרף של רעי לכתחילה אדהכי נפל בי ריחייא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר ומי דמשמע שחזר אביי והודה לו שמותר לעשות גרף של רעי לכתחילה אלא שבתירוץ מקומות אלו נחלקו הפוסקים התוספות והרב המגיד פכ"ה מהלכות שבת בשם המפרשים הביאם הב"י סימן ש"ח כתבו דכל היכא דאיכא פסידא מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה כההיא דבי ריחייא דאביי דלוף וכו' אבל היכא דליכא פסידא אין עושין גרף של רעי לכתחילה כדאמרינן פרק ב' די"ט אין מזמנין כותי וכו' אבל הרא"ש בתשובה והטור סימן ש"ח וריא"ז ר"פ משילין כתבו דכל היכא שעושה הגרף בידים אז אסור לעשותו לכתחילה כההיא דאין מזמנין כותי וכו' אבל כל שהגרף נעשה מאליו כי עובדא דריחייא דלעיל שרי ואיכא בנייהו לענין דינא דכל חד מנייהו מחמיר בחדא ומיקל בחדא דלדעת התוספות וה"ה כל היכא דאיכא פסידא מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה אע"ג שעושה אותו בידים וכל היכא דליכא פסידא אינו יכול לכתחילה לעשות גרף של רעי אעפ"י שנעשה מאליו ולדעת הרא"ש הטור וריא"ז כל שעושה הגרף בידים אע"ג דאיכא פסידא אסור לכתחילה וכל היכא שנעשה מאליו אע"ג דליכא פסידא מותר לכתחילה · ומהר"י קארו נקיט כחומרא בתרוייהו וכתב בקיצור שלו סימן ש"ח סעיף ל"ו וז"ל אין עושין גרף של רעי לכתחילה דהיינו להביא לפניו דבר שעתיד לימאס כדי להוציאו לכשימאס וכו' דמשמע אע"ג דאיכא פסידא כחומרא דהרא"ש וסייעתו ואח"כ בסעיף ל"ז כתב במקום דאיכא פסידא מותר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבוע ישיבתו שם כדי להוציאו וכו' דמשמע דכל היכא דליכא פסידא אסור לקבוע ישיבתו שם אע"ג שהגרף נעשה מאליו כחומרא דהתוספות וכן פסק בעל לבוש מלכות שם · וכי אמרינן דמותר לקבוע ישיבתו אצל הדבר המאוס היינו קביעות ישיבה כגון מטה לשכב ושלחן לאכול אבל ישיבה גרידא לא חשיבא להוציא הגרף ע"י כך דאמרינן ליה קום פוק כיון שנכנס שם דרך עראי וכמ"ש ב"י שם סימן ש"ח · ושם כתב גם כן דכי אמרינן שצריך להכניס שם מטתו או שולחנו היינו במקום שאינו בית דירה כגון חצר וכיוצא שאין דרך בני אדם להקפיד על גרף כשהוא שם דאילו במקום שאדם מקפיד בלא הכנסת מטה ושלחן נמי שרי להוציאו שכן הוא דעת הראב"ד ואע"ג דמדברי הרב המגיד נראה הפך זה מ"מ כתב שצריך להגיה דבריו · ואע"ג דאמרינן דאין עושין גרף של רעי לכתחילה מ"מ אם עבר ועשאו מותר להוציאו וכמ"ש הרמב"ם וה"ה פכ"ה ופכ"ו מהלכות שבת וכן פסק מהר"י קארו ובעל לבוש מלכות סימן ש"ח וכתב ה"ה דדייקינן הכי מדאמרינן אין עושין גרף של רעי לכתחילה ואם לא היה יכול להוציאו מה הפסד יש בעשייתו :

מוקצה מחמת מיאוס ליתא לרבי שמעון והלכתא כותיה הרי"ף פ"ק סת' שבת דף ק"ס ע"א והרי"ף ור"ן פרק אחרון דשבת דף ק"ע ע"א :

מוקצה מחמת מיאוס מותר ש"ע א"ח סימן רע"ט סעיף ו' הרי"ף ור"ן פ"נ דשבת דף קי"ח ע"א : מאכל חיה ועוף :

מוקצה מחמת מיאוס עיין · מאכל חיה ועוף · מוקצה אסור בי"ס · מוקצה מחמת אסור אסר ·

Digitized by Google

משום דס"ל שהם מוקצין מחמת מיאום דלא חזו למידי אבל הרמב"ם שהתיר לטלטלן בשבת ס"ל דחזו למידי כגון לכסויי בהו מנא : אלא שעדיין קשה למה הטור וב"י סתמו דבריהם וכתבו דין זה דנתינת המים בחזרתו גם בשבת בלי שום מחלוקת ולא הביאו רמב"ם שחולק על זה וכדאמרן ועוד אפילו לדעת הטור וב"י אין אנו יכולים לומר דכלים אלו לא חזו למידי דבשלמא קרני דאומני לא חזו למידי לפי שאינן ראויים למלאכתן שהיא להקיז בהן דם שאסור בשבת ולא לשום דבר אחר לפי שמאוסין ואפילו לכסויי בהו מנא מטעמא דאי נפלי מיתברי אבל גרף ועביט חזו לכסויי בהו מנא ועוד ראויין הם למלאכתן דהיינו לפנות ולהטיל מים בהן ולכן לא מיקרו מוקצה מחמת מיאום דלא חזי למידי אלא ראויים הן ולכן מותר לטלטלן בשבת דקי"ל ביה כר"ש וכדעת הרמב"ם שנ"ל בזה עיקר וצ"ע ועיין לקמן תירוצים אחרים על קושית הטור וב"י וגם על קושית רש"י והר"ן אלא שיש להקשות עוד על הרמב"ם שכתב בפרק כ"ו דברים שנראים כסותרים למ"ש לעיל בפכ"ה וז"ל כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה וכיוצא בהן אם היו בחצר שיושבין בה מותר להוציאן לאשפה או לבית הכסא וזהו הנקרא גרף של רעי אם היו בחצר אחרת כופין עליהן כלי כדי שלא יצא הקטן ויתלכלך בהן וכו' עכ"ל וכיון שסברים [illegible] מוקצין מחמת מאוס הן אמאי לא שרי להוציאן לאשפה אפילו כשהן בחצר אחרת כדי שלא יתלכלך בהן התינוק וי"ל דבהא ודאי מודה הרמב"ם דהוי מוקצה מחמת מיאום דלא חזי למידי ואפילו ר"ש מודה ביה כיון שאינו לא כלי ולא אוכל והוי כמוקצה מחמת גופו כגון אבנים דלא חזו למידי ואפילו ר"ש מודה ביה דאסור ולכן משום כבוד הבריות התירו להוציאן לאשפה כשהם באותו חצר שדר שם דמהאי טעמא נמי התירו לטלטל אבנים מקורזלות כדי לקנח בהן אע"ג שהן מוקצין מחמת גופן כדאיתא ס"פ המוציא וכמ"ש הטור וב"י ריש סימן שי"ב ולכן מ"ש רמב"ם בפכ"ה דכלי הצואה מותר לטלטלן אפילו לצורך עצמן של כלים שלא יגנבו היינו דוקא היכא דליכא בהן הרעי או המי רגלים אבל היכא דאיכא בהן הרעי וכו' אפילו לצורך גופן ומקומן אסור לטלטלן כל שאינן באותו חצר שדר שם כדין הרעי עצמו ומדקאמר נמי וזהו הנקרא גרף של רעי משמע דס"ל דהא דאמרינן בפרק משילין גרף של רעי וכו' דאינו כלי אלא הדבר מאוס בעצמו ודלא כפירש"י והר"ן שכתבו שהוא כלי ולכן נראה דאסר מטעמא דאמרן דהוי מוקצה מחמת מיאום דלא חזו למידי אלא שקשה לו מאי דאיתמר בגמרא שם וכשהוא מחזיר נותן לתוכו מים דמשמע שהוא כלי והרא"ש נמי בתשובה כלל כ"ב סימן ח' כתב וז"ל התירו לטלטל גרף של רעי בעצמו בלא שום דבר כדאמרינן בפרק משילין גבי עכברא דאישתכח וכו' אמר להו נקטוהו בצוציתיה ואפקוהו וכו' וגם מדברי הטור נראה לכאורה דגרף של רעי אינו כלי אלא הדבר המאוס בעצמו שהרי כתב בסימן ש"ח וז"ל צואה של תרנגולין המונחת בחצר מותר להוציאה שהוא כגרף של רעי שמותר להוציאו אפילו בלא כלי וכו' אלא שאח"כ כתב באופן אחר וז"ל אעפ"י שמותר להוציא גרף של רעי אסור להחזירו אא"כ נתן לתוכו מים וכו' אלא נראה שהפוסקים לא דקדקו בזה דבמקום אחד קורים לכלי גרף של רעי ובמקום אחר קורים כן לרעי עצמו וגם בגמרא עצמה לפעמים לא דקדקו בזה ולכן יש לתמוה למה הרמב"ם לא הביא בהלכות י"ט ולא בשום מקום אחר דינא דגרף של רעי ועביט של מימי רגלים שצריך בחזרתו ליתן בו מים כיון שהוא דין פשוט בגמ' דפרק משילין וצ"ע אם לא שנדחוק ונאמר שהרמב"ם השמיט דין זה לפי שאינו מצוי כל כך עתה בינינו שאין אנו נוהגים להוציא כלים אלו לאשפה או לבית הכסא ולהחזירן למקומן כדי שלא יפסדו ויגנבו דאז דוקא צריך לתת לתוכן מים אלא אנו מחזירין אותן לצורך גופנו להשתמש בהן למלאכתן דאז אין צריך לתת לתוכן מים וכמו שאבאר לקמן בענין זה דאפילו כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או לצורך מקומו ואם מחזירין אותו שלא לצורך כלל אז אפילו על ידי נתינת מים אסור אלא ודאי חזרת כלים אלו ע"י מים לא שייך אלא היכא דמחזירין כדי שלא יפסדו ולא יגנבו וזה אינו מצוי בינינו עתה אלא שהיה בזמן חכמי הגמרא דבתי כסאות שלהם היו רחוקים מביתם והיו מחזירין כלים אלו כדי שלא יפסדו או יגנבו ולכן כיון שאין דין זה דחזרת המים מצוי השמיטו בהי"ט וכמו שנראה נ"ב ממ"ש ב"י י"ד ס"ס קצ"ז דהרי"ף השמיט כמה דינים לפי שאינם מצויים כל כך אע"ג דבודאי הלכתא נינהו ולכן אין לומר בהן כיון דהשמיטן הרי"ף לא ס"ל הכי אלא השמיטן לפי שאינם מצויין עכ"ל וכל זה אינינו שוה לי לפי שאינו דרכו של הרמב"ם להשמיט שום דין הגמרא אע"ג שאינו מצוי וצ"ע ׳ ומאי דאמרינן בגמרא כשהוא מחזירו נותן לתוכו מים וכו' כ"כ רבינו ירוחם כשמחזירו לצורך להוציא בו צואה או מי רגלים דאם לא כן אסור לטלטלו שלא לצורך אפילו יש בו מים דלא אמרו ככר או תינוק אלא לגבי מת וכו' כדאסיק רב אשי בגמרא דפרק נוטל וכמ"ש הרמב"ם פכ"ו מהלכות שבת והרשב"א בספר עבודת הקדש שער ה' גבי מרופה והריב"ש סימן צ"ג אבל ב"י סימן ש"ח הנזכר השיב עליו כי כשאמרו ככר או תנוק הוא לטלטל דבר שלא התירו לו הוצאה או הכנסה כגון גבי מת שהרי היה אסור לטלטל אלא ע"י ככר או תנוק אבל גרף של רעי התירו להוציאו באשפה ואם לא יתירו לו החזרה ע"י נתינת מים לא יוציאנו כדי שלא יפסיד את הכלי אם יניחם שם עכ"ל ׳ ולי נראה שנוכל להשיב על דברי רבינו ירוחם באופן אחר ולומר דכשהצריכו לתת בתוכו מים היינו דוקא היכא שרוצה לטלטלו שלא לצורך גופו אלא לצורך עצמו של כלי כדי שלא יפסד או יגנב אבל אם רוצה להחזירו לצורך גופו להוציא בו צואה או מי רגלים שנית מותר להחזירו אפילו בלא מים כיון שהוא כלי דהא אפילו כלי שמלאכתו לאסור מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו כדאיתא בפרק כל הכלים וכמ"ש הפוסקים והרשב"א בתשובת סימן ת"ו כתב להדיא דבין מוקצה מחמת איסור בין מוקצה מחמת מיאום כל שיש תורת כלי עליו מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו חוץ מן המסר הגדול ולא אמרינן דאסור בטלטול אפילו לצורך גופו או מקומו אלא כשאין לו תורת כלי וכו' אלמא כל שצריך לגופו של כלי להוציא בו הרעי או המי רגלים אין צריך ליתן בו מים כדאמרן ׳ מיהו נוכל לומר שהטור וב"י לפי התירוץ שכתבתי למעלה ס"ל דכלים אלו לא חזו למידי ואפי' לכסויי בהו מנא וכיון שכן בטל שם כלי מנייהו ואין להם עוד תורת כלי כלל ואסיר לטלטלן אפילו לצורך גופן או מקומן כדין מוקצה מחמת גופו דלא חזי וכן נראה שהוא דעת רבינו ירוחם שכתב דלא התירו החזרה ע"י מים אלא כשרוצה להוציא בו צואה שנית דאז התירו משום כבוד הבריות אבל בלאו הכי לא דלא אמרו ככר או תינוק אלא לגבי מת בלבד אלמא ס"ל דכלים אלו לא חזו למידי כמו המת עצמו דאי הוה ס"ל דכלים אינו אם לטלטלם משום שהם כלים שמלאכתם לאיסור לצורך גופן או מקומן היה מותר לטלטלן ועוד אפי' לצורך עצמן מחמה לצל ע"י ככר או תינוק וכמ"ש רבו של רבינו ירוחם בתשו' כלל כ"ב סימן ח' ושם כתב דאע"ג דלא אמרו ככר או תנוק אלא לגבי מת התם מיירי במוקצה מחמת גופו כאבנים וכיוצא דהוי דומיא דמת אלא לאו כדאמרן ולכן נראה שתשובת הב"י לרבינו ירוחם היא מוכרחת ׳ אלא שעדיין קשה לו מ"ש לעיל שאין אנו יכולים לומר דכלים אלו לא חזו למידי כיון דחזו לכסויי בהו מנא ועוד שראויים הם למלאכתן כדאמרן מיהו נוכל נ"ב לתרץ באופן אחר מה שהוקשה למעלה על הטור וב"י למה כתבו דאפי' בשבת אינו יכול להחזיר הגרף ועביט אלא ע"י מים דהא קי"ל כר"ש בשבת דמתיר לטלטל מוקצה מחמת מיאום ונאמר דמה שחשו הטור וב"י שבת ויום טוב לענין דין זה לאו משום דכלים לא חזו למידי אלא משום דס"ל דכלים אלו מחמת הרעי ומי רגלים שבהם לכ"ע ואפי' להרמב"ם הוו מוקצים דלא חזו למידי ואין מותר לטלטלם אלא משום כבודו והרי הן כמים לדבר האסור ואפילו לאחר שהוציאו אותן מהן כיון שנשאר עדיין הלכלוך מהן הרי האסור עדיין מונח עליהן ויש להן דין אותו האיסור עצמו ולא אמרינן דבטיל לגבי כלי וכמו שנראה מדברי

הרשב"א

Digitized by Google

רש"י והר"ן בפרק כירה גבי מוכני שלה וכו' וב"י ר"סי ש"י חנ"ל · כסים לדבר · כלי שמלאכתו לאסור המותר :

מוקצה מחמת גופו דלא חזי למידי הנקרא גם כן מוקצה דאבנים עיין · אבן מוקצה · אבן שנקרויה · כלי שמלאכתו לאסור המותר · מוקצה מחמת אסור שעליו · מוקצה מחמת מיאוס כנון · מוקצה מחמת מלאכתו ·

מוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר"ש הרי"ף על משנה ו' פרק ג' דשבת משנה א' ב' פרק ד' דביצה ר"ע תי"ט ומשנה ו' תי"ט דבריה המותרים והאסורים לטלטל בשבת ש"ע א"ח סימן ש"ח · משנה ו' פ"ג דשבת ר"ע תי"ט מג"א א"ח סימן תק"א ס"ק א' · הרי"ף ור"ן פי"ז דשבת דף קמ"ז ע"ב ודף קמ"ח ע"ב הרי"ף ור"ן פרק כתרא דשבת דף קע"א ע"א · הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף ק"ח ע"א :

מוקצה מחמת חסרון כיס עיין · הלכה כרבי שמעון · כל הכלים ניטלין · מוקצה אסור בי"ט כרבי יהודה · מוקצה מחמת אסור אסר · מוקצה מחמת מלאכתו · סכה כולה ·

מוקצה מחמת מיאוס ומוקצה מחמת איסור משנה ו' פ"ג דשבת והרי"ף שם דף ק"ח ע"א ש"ע א"ח סימן ש"י וסימן רס"ו סעיף ט' וסי' רע"ט סעיף ו' דוקא שרי לטלטלו כשיש עליו תורת כלי רשב"א תשו' תר"ו · לא קי"ל כר"ש במוקצה מחמת איסור הר"ן פ"ג דשבת דף ק"ח ע"א ד"ה תנו רבנן ועיין הרי"ף שם · מוקצה מחמת מיאוס מותר לטלטלו שלחן ערוך ח"מ סימן רע"ט סעיף ו' ·

מוקצה מחמת אסור אסר ·

מוקצה מחמת מיאוס יכול לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו רשב"א תשו' תנ"ו · ועיין שלטי גבורים פרק אלו קשרים ופרק כל הכלים · בכנסת הגדולה על א"ח סימן ש"ח ·

מוקצה מחמת מיאוס כגון דחף לצורך עצמו של כלי .

מוקצה מחמת מיאוס כגון נר ישן וכגון עץ שתולין בו דגים דמאים וכגון כלי צואה מותר לטלטלו בשבת אבל לא בי"ט דבמוקצה מחמת מיאוס קי"ל כר"ש דשרי כדאיתא פ"ב מי שהחשיך וכמ"ש שם הרי"ף והרא"ש והר"ן והרמב"ם פרק כ"ה מהלכות שבת והריב"ש סימן צ"ג והטור וב"י ריש סימן ש"י מיהו לא קי"ל כוותיה אלא לענין שבת וכן מהצלאות שמכסין ומצניעין בהן דגים מלוחים מאוסים הם ומוקצים בי"ט מחמת מיאוסן ואסור לטלטלן אבל לא בשבת כמ"ש הרשב"א בספר עבודת הקדש שער ה' ונר ישן דאמרן היינו שלא הדליקו בה באותה שבת דאז אפילו הוא של חרס ושל נפט דמאים ומסריח מותר לטלטלו כדאיתא ס"פ כירה וכמ"ש הטור וב"י סימן רע"ט בשם הפוסקים וכן עץ שתולין בו דגים דאמרן דמאים היינו דוקא דגים דכיון דסני ריחיה אסוחי אסחיה דעתיה מניה והוה ליה מוקצה מחמת מיאוס אבל עץ שתולין בו בשר לכ"ע שרי אפילו לר"י ואפילו בי"ט כדאיתא בפרק תולין וכמ"ש שם הרי"ף והרא"ש · לפיכך יש לתמוה על הטור שכתב ריש סימן ש"י וז"ל עץ שתולין בו בשר או דגים מותר לטלטלו אע"ג דמאים דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי עכ"ל ומדבריו נראה דאף שתולין בו בשר הוה נמי מוקצה מחמת מיאוס ובי"ט דלא קי"ל כר"ש יהיה אסור מה שאינו ולכן מהר"י קארו בקצור שלו הביא דין זה יותר בדיוק שכתב עץ שתולין בו דגים אע"ג שהוא מאוס מותר לטלטלו וכו' וטעמא דר"ש דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס נראה שהוא משום דלא שייך הקצאת מיאוס לענין שבת וי"ט שלא לטלטלו משום שהוא מאוס דמאי שנא שבת וי"ט לשאר ימים לענין מאוס ולא שייך הקצאה לשבת וי"ט לא דבר שצריכי להקצות סמנו בשבת יותר מבתול משום שהוא שבת ובין השמשות דוקא או כל השבת וכמ"ש בעל לבוש מלכות סימן רע"ט סעיף ו' · וכי אמרינן דר"ש לית ליה מוקצה מחמת מיאוס וקי"ל כותיה בשבת הני מילי היכא שאותו מוקצה ראוי לאיזה דבר אע"ג שהוא מאוס אבל כל היכא דאותו מוקצה מחמת מיאוס לא הוי למידי אפילו ר"ש מודה שאסור לטלטלו אע"ג דאיכא עליה תורת כלי וכמ"ש הר"ן ס"פ מי שהחשיך גבי קרני דאומני ח"ל היתה בהטתו טעונה כלי זכוכית כגון קרני דאומני וכו' מקיז דם שאינן ראויים בשבת לכלום לפי שמאוסין ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס אסיר לטלטולינהו דעד כאן לא שרי ר"ש בשרגא דנפשא אלא משום דחזי לכסויי ביה מנא אבל הני לא חזו להכי דכיון דאי נפלי מיתברי לא עבידי לכסויי בהו מנא עכ"ל ואמרינן נמי בגמרא דפרק כירה הביאה נ"כ ב"י ריש סימן ש"י א"ר רבא לרב אויא מ"ט שרגא דנפט דשרי לטלטולי א"ל דהואיל וחזיא לכסויי כרה מנא אלא מעתה כל צרורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזו לכסויי מנא א"ל הא איכא תורת כלי עליה הני ליכא תורת כלי עליהם וכו' אלמא אף לר"ש מוקצה מחמת מיאוס דלא חזי למידי אסיר לטלטלו אע"ג דאיכא עליה תורת כלי · אבל כל היכא דאיכא עליה תורת כלי וחזו למידי כגון כלי צואה דאמרן לעיל אע"ג דמאוסין הן מותר לטלטלן וכמ"ש הרמב"ם פכ"ה מהלכות שבת וז"ל אבל הכלי המוקצה מחמת מאוסו כגון נר ישן של נפט וכלי צואה ומוצא בהן מותר לטלטלן בשבת אם הוצרך להן עכ"ל וטעמא משום דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי כדאיתא בפרק מי שהחשיך וכמ"ש הרב המגיד שם ולכן מ"ש הרמב"ם אם הוצרך להן ר"ל בין לצורך גופם בין לצורך מקומן בין לצורך עצמן של [illegible] כגון מחמה לצל או שלא יגנבו כדין כלי שמלאכתו להיתר שנתבאר בפרק כל הכלים ולאפוקי דשלא לצורך כלל אינו יכול לטלטלן דאי לא תימא הכי אלא שהוצרך ר"ל דוקא לצורך גופן או מקומן מאי שנא מכלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו או מקומו מותר לטלטלן כדאיתא שם אלא ודאי כדאמרן · מיהו יש להקשות על מ"ש רמב"ם לעיל דכלי היצאה מוקצין הן מחמת מיאוס ומותר לטלטלן וכו' דהא אמרינן בפרק משילין אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה תניא נמי הכי גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה וכשהוא מחזירן נותן לתוכן מים וכו' ואם איתא דכלים אלו מוקצין מחמת מיאוס הן ומותר לטלטלן וכמ"ש הרמב"ם א"כ כשהוא מחזירן למה צריך ליתן לתוכן מים דהא כלים שם שמלאכתן להיתר דמותר לטלטלן אפילו לצורך עצמן של כלים כגון שלא יפסדו ולא יגנבו כדאמרן ואם רוצה להחזירן שלא לצורך כלל אפילו ע"י מים אסור לטלטלן דהא אפילו כלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל (עיין ערך כלי שמלאכתו להיתר) ועוד יש להקשות על רש"י והר"ן שפירשו שם דגרף ועביט כלי ח"ס הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט וכתבו שם נמי נותן לתוכן מים ומחזירן דמוקצין מחמת מיאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטולינהו ולהוציאן הוא דשרי ליה משום כבודו וכו' עכ"ל וכיון דקי"ל כר"ש במוקצה מחמת מיאוס דמותר לטלטלו בשבת (עיין מוקצה אסור בי"ט) ולא נמצא שום חולק בזה אמאי כתבו דכלים אלו מוקצים מחמת מיאוס הם ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטולינהו · ואם תאמר דמ"ש הרמב"ם פכ"ה מהלכות שבת דכלי הצואה מוקצין הן מחמת מיאוס ומותר לטלטלן מיירי בשבת דקי"ל בית כר"ש ומ"ש רש"י והר"ן בפרק משילין דמוקצין הן מחמת מיאוס ואסור לטלטלן בלא מים מיירי בי"ט דקי"ל ביה כר"י דאסר וכמו שכתבתי בערך הנ"ל לדעת רוב הפוסקים נראה דליתא שהרי הטור וב"י סימן ש"ח ותקי"ח השוו שבת וי"ט לענין דין זה ופסקו גם בשבת שאינו מותר להחזירם אלא ע"י מים · ומ"מ יש לדחוק ולומר דהטור וב"י השוו שבת וי"ט לדין זה משום דס"ל דכלים אלו כיון שהם נמאסים ביותר ומסריחין לא חזו למידי ואפילו לכסויי בהו מנא ובמוקצה מחמת מיאוס כי האי דלא חזי למידי אפילו ר"ש מודה דאסור וכמ"ש לעיל בשם הר"ן גבי קרני דאומני דכיון דלא חזו לכסויי בהו מנא מודה ביה ר"ש דאסור לטלטולינהו אף על גב שהן מוקצין מחמת מיאוס ואע"ג שיש עליהן תורת כלי וכן הוא דעת רבינו ירוחם דגרף ועביט מוקצין הן מחמת גופן דלא חזו למידי כמו שאבאר לקמן וכן נראה שהוא דעת רש"י והר"ן שכתבו בסתם דכלים אלו מוקצין הן מחמת מיאוס ואסור לטלטלן אלא ע"י מים ולא חלקו בין שבת לי"ט

משום

Digitized by Google

מותר לטלטלו התם היינו טעמא שאין האסור משום מוקצה דבדבר של גוי לא שייך מוקצה אלא משום גזירה שמא יאמר לו לך והבא עיין טא"ח וב"י וש"ע ולבוש מלכות סימן תקט"ו ועיין בערך הכנה לנוי ליכא אבל אם הדבר הוא של ישראל והביאו הגוי מחוץ לתחום שאיסורו הוא משום מוקצה כל שלא היה דעתו עליו מאתמול אז אסור לכל בין באכילה בין בטלטול כמ"ש רשב"א. וב"י סימן תקט"ו · וכן נמי חמץ של ישראל שלא בטלו אע"ג דאסור בהנאה מותר לטלטלו ולשרפו בי"ט כדי שלא יעבור על בל יראה דאם התירו הבערה שהוא אב מלאכה כ"ש טלטול וכמ"ש ריב"ש סימן ת"א וזהו דעת רש"י ואחרים והר"ן הביאם הטור וב"י סימן תמ"ו אע"ג שיש חולקים · ודברים אלו האסורים באכילה שכתבתי לעיל נ"ל דאסור לטלטלם אפילו לצורך גופם ומקומם כדין מוקצה מחמת גופו דלא חזי שיתבאר לקמן בע"ה · ויש לדעת ג"כ שאין שום אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה לשבת אלא צימוקים וגרוגרות בלבד שהעלן לגג ליבשן והיינו דאמר שמואל בפרק כירה אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצימוקין בלבד ופי' רמב"ם פכ"ו מהלכות שבת וב"י ריש סימן ש"י דבדבר שהוא אוכל אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצימוקין בלבד ולכן בשבת דקי"ל כר"ש פירות העומדים לסחורה וכיוצא בהם מותרים בשבת בין באכילה בין בטלטול וביו"ט דקי"ל כרבי יהודה אסורין בין באכילה בין בטלטול וכמה דברים אסורים באכילה ביום טוב ומותרים בשבת והם הנקראים מוקצה סתם כנראה מדברי הרמב"ן במלחמות ה' ס"פ כל כתבי תקראין ג"כ מוקצה דאוכלין · וכי אמרינן דכל דבר שהוקצה בין השמשות אפילו נסתלק אח"כ האיסור מעליו אסור לטלטלו דאמרינן מגו דאתקצאי הני מילי בשאר דברים אבל הטבל יצא מכלל זה שאעפ"י שהוקצה דבין השמשות מחמת איסורו אם נתקן מותר כדאמרינן טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן לפי שכל אדם יכול לתקנו וכמ"ש הרא"ש כלל כ"ב סימן ח' · וכי אמרינן נמי מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא היינו דוקא היכא דאיתקצאי לבין השמשות שהוא התחלת היום אבל בכל שאר זמן דשבת לא אמרינן מוקצה לחצי שבת כגון דבר שהיה ראוי בין השמשות ואירע בו דבר שנתקלקל ונאסר מקצת היום ואח"כ חזר ונתקן לא אמרינן הואיל ונדחה שעה אחת דשבת נדחה לכל השבת אלא חזר להתירו בין באכילה בין בטלטול דהכי אבעיא לן בפרק אין צדין אם יש מוקצה לחצי שבת היכא דאחזי ואידחי והדר איחזי והרשב"א והר"ן והרא"ש והטור וב"י סימן ש"י פסקו בלישנא בתרא דאין מוקצה לחצי שבת ומטעם זה כ' רשב"א בתשו' הביאה ב"י סימן רע"ט דנר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה ונתרפא דמותר לטלטלו אם כבה וכו' · ולא אמרינן נמי מגו דאיתקצאי לבין השמשות וכו' אלא היכא שהאיסור הוא מחמת יום של מחר אבל כשהאסור מחמת יום שעבר לא כמ"ש הר"ן ריש ביצה והתוספות והרא"ש הביאם ב"י א"ח סימן תרס"ה חוץ ממוקצה מחמת מצותו דחמיר טפי ממוקצה מחמת איסור דאפילו אם האיסור מחמת יום שעבר אמרינן דאיתקצאי לכוליה יומא שהרי סוכה אסורה עד מוצאי יום טוב האחרון של חג מגו דאתקצאי לבין השמשות של שביעי אע"ג דלא אמרינן הכי באתרוג · וכתב הרא"ש הביאו הטור וב"י סימן שכ"ה דלא אמרינן מגו דאיתקצאי לבין השמשות וכו' אלא בדבר דמיתקן מפילא ולא הוי נגמרו בידי אדם אבל היכא דמיתקן בידי אדם כגון פת שנאפה בשבת אע"ג דבין השמשות החטין והקמח לא היו ראויין מותר ואף על גב דדבר שיש במינו במחובר הוי נגמר בידי אדם שע"י אדם נלקטין ואפ"ה אסור שאני התם דאפשר ליגמר שלא ע"י אדם כגון אם יפלו משא"כ בטחינה שא"א אלא ע"י אדם וכמו שתירץ שם הב"י ודעת הכלבו כדעת הרא"ש והטור בזה מיהו דעת רש"י בפרק אין צדין ור"ת ורשב"א וסיעתם הביאם ג"כ ב"י סימן הנ"ל דאף בדבר שנגמרו בידי אדם אמרינן מגו דאתקצאי ולכן אוסרין פת של גוי שנאפה בשבת שמא נטחן היום ואיתקצאי לבין השמשות כיון שהחטין לא היו ראויים לכוס אי נמי לא היו ראויים ליעשות מהן פת מחמת עצמן וכיון שלא עשאו מבעוד יום כאלו דחאו בידים והוי מוקצה כמו צימוקין וגרוגרות וכמ"ש שם ב"י ובסוף דבריו פסק רבינו דכיון דמוקצה הוא דרבנן בשעת הדחק או לצורך מצוה כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא יש לסמוך על המתירין · וכי אמרינן נמי מגו דאתקצאי וכו' היינו דוקא במוקצה דדחייה בידים כגון נר שהדליקו וכו' אבל היכא דלא דחייה בידים כגון השוחט לחולה בשבת דאיסור שחיטה רביעא עליה לא אמרינן מגו דאיתקצאי וכו' ומותר לבריא באומצא לדעת רוב הפוסקים כמ"ש לעיל אע"ג דיש חולקים ובמוקצה מחמת איסור נכלל ג"כ מוקצה דע"ז הנקרא כן במסכת תמורה פרק כל האיסורים דתנן התם איזהו מוקצה המוקצה לעבודת אלילים וכו' הילכך כוסות של כסף וזהב ושאר כלים ותכשיטין המיוחדין לע"ז של גוים אף על פי שמצד עצמן כלים שמלאכתן להיתר הם והיו ראוים להיות מותרים בטלטול מ"מ כיון שאסורים בהנאה משום תשמישי ונויי ע"ז של גוים כל עוד שלא בטלן הגוי באופן שנתבאר בטי"ד סימן קמ"ו אסורים ג"כ בטלטול ואפילו לצורך גופן ומקומן כדין מוקצה מחמת גופו דלא חזי למידי כיון שאסורין בהנאה :

מוקצה מחמת אסור לא אמרינן אלא כשהאסור בגופו או שנעשה בסיס לדבר האסור הר"ן פ"ד דביצה דף רצ"ו ע"א עיין הרי"ף ור"ן פרק בתרא דשבת דף ק"ע ע"א · מוקצה אסור בי"ט כרבי · מוקצה בין השמשות · קנסינן ·

מוקצה מחמת אסור לרבי שמעון אית ליה אבל לית ליה מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא אפילו במוקצה מחמת איסור וכהא לית הלכתא כוותיה. עיין מוקצה מחמת אסור אחר :

מוקצה מחמת אסור עיין · מוקצה אסור בי"ט כרבי · מוקצה בין השמשות · מוקצה מחמת מלאכתו · נר חנוכה כחלב תנוים מקפידים · סוכה ואסור נוייה · קנסינן · תנאי בנר שבת ·

מוקצה מחמת אסור שעליו והוא כלי שמלאכתו להיתר שמונח עליו א' מן הדברים המוקצין מחמת גופן כגון חבית שיש עליה אבן ונר שיש עליו מעה שנעשה בסיס לדבר האסור בזה המוקצה נמי מודה ר"ש דאסור לטלטלו כל עוד שהדבר האסור מונח עליו אבל אם הוסר הדבר האסור שעליו אע"ג שהיה עליו בין השמשות ס"ל דמותר לטלטלו כיון דלדידיה לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא כדאמרינן בפרק כירה גבי מוכני שלה וכו' דאין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא אע"ג דהוו עליה בין השמשות ואוקמוה כר"ש דלית ליה מוקצה אלמא דלר"ש כל שניטל האסור מעליו אע"ג שהיה עליו בין השמשות מותר לטלטלו וכמ"ש רש"י פרק הנזכר וב"י רס"י ש"י · וא"ת היכי אוקימנא ברייתא דמוכני שלה כר"ש דבזמן שאין עליה מעות שרי לטלטלה אע"ג דהוו עליה בין השמשות הא דמי לנר גדולה דמודה בה ר"ש (עיין מוקצה מחמת אסור אחר) מפני שאין אדם יושב ומצפה מתי תכבה כיון דאסור לכבותה בידים ואם יניחוה תהיה דולקת והולכת כל השבת הכא נמי כיון דאסור ליטול המעות הרי עשויים הם להיות שם כל השבת וגם לר"ש הוי מוקצה · יש לתרץ קושיא זו כמו שתירצה ב"י ריש סימן ש"י ולומר דכיון שאין מוכני זה מיוחד למעות עשויים הם לינטל ע"י עבד או תינוק ולא מקצה להו מדעתיה אבל נר גדול מאחר שנתן בו שמן רב כדי להדליק כל השבת ודאי לא היה בדעתו שיכבנה גוי או תינוק אלא שתדליק ותלך ולכן אמרינן אסוחי אסח דעתיה מניה והוי מוקצה משא"כ במוכני דלא אסח דעתיה מניה ואם ניטלו המעות מעליו שרי לטלטלה לר"ש אע"ג שהיו עליו בין השמשות דלא ס"ל מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא · הילכך לדידן דקי"ל הא מגו דאתקצאי כנראה בערך המצויין לעיל אעפ"י שנפל האסור מעליו לעולם יהיה אסור לטלטלו כיון שהיה עליו בין השמשות וכמ"ש הרי"ף

רש"י

Digitized by Google

מוקצה לשבת אלא מוקצה מחמת איסור שדחאו בידים אבל אם לא דחאו בידים כמו בכאן מותר ואעפ"י שהבהמה היתה מוקצית מחמת איסור שחיטה לא הדאה הוא בידים וכו' עכ"ל והכי פירושו דלדידן דקי"ל כר"ש בשבת דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא היכא דדחייה בידים לא אמרינן מגו דאיתקצאי וכו' אלא באותו מוקצה מחמת איסור שדחאו בידים כגון נר שהדליקו בו באותה שבת אבל אם לא דחאו בידים כגון בהמה שנשחטה לחולה בשבת שנדחית ממילא משום איסור שבת לא אמרינן בידה מגו דאיתקצאי וכו' וזהו דעת הרא"ש בעצמו כדעת הרב המגיד כנראה ממ"ש ב"י שם אלא שלא דקדק לבאר ולפרש דבריו ·

אי נמי נוכל להבין דברי הרא"ש דהכי קאמר ואנן קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת אסור ולפיכך לא אמרינן מגו דאתקצאי וכו' בשום דבר אלא בנר שהדליקו באותה שבת דדחייה בידים כלומר דבהא כיון דדחייה בידים אמרינן מגו דאיתקצאי וכו' אע"ג דר"ש לא ס"ל הכי אבל בשוחט לחולה בשבת שלא דחאה בידים קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה ולא אמרינן מגו דאתקצאי וכו' אבל הפירוש שקדם לזה נראה יותר עיקר · הלכך לכ"ע בודאי ליכא שום סלקא דעתין לומר דס"ל לר"ש דבנר שהדליקו בו באותה שבת אמרינן בידה מגו דאיתקצאי וכו' וכמ"ש בעל לבוש מלכות דר"ש לית ליה מגו דאיתקצאי בשום דבר ואפילו בנר שהדליקו בו באותה שבת כנראה מכל האמור לעיל ולכן צ"ל במחילה מכבוד תורתו שמצא פתח לטעות מדברי הרא"ש וב"י דלעיל · יש לנו א"כ דנר שהדליקו בו באותה שבת ואפילו הוא נר קטן אסור לטלטלו ואפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור כמ"ש רמב"ם הרא"ש ורבינו ירוחם הביאם ב"י סימן רע"ט וכן הוא דעת התוס' הביאם שלטי גבורים פרק כירה דף קי"ח ואע"ג דהמרדכי פרק הנ' סימן שס"ו בשם ראבי"ה והאגור סימן תנ"ד בשם רבינו ישעיה והגהות אשרי הביאם ב"י סימן ש"י כתבו דלצורך גופו או מקומו מותר לטלטלו כדין כלי דמלאכתו לאסור מ"מ הב"י סימן רע"ט דחה דבריהם ונתן טעם להחלק בין הנר והכלי משום דכלי שמלאכתו לאיסור לא איתקצאי לבין השמשות שהרי אז נ"כ היה מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו אבל נר שהדליקו בו שבין השמשות היה אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו כיון שהיה דולק איתקצאי א"כ לכולה יומא ואסור לטלטלו בכל גונא וכן פסק הוא שם וכתב ריא"ז הביאו שלטי גבורים ריש פרק כל הכלים דנר חנוכה שהדליקו בחצר ויש נוים שמקפידים על כך מותר לטלטלו בשבת אחר שכבה שיש דבר מחכמי המשנה שהיה מתיר ומפני קפידת חנוים ראוי לסמוך בדברי תורה על דברי המתיר בשעת הדחק · וכתב המרדכי ריש ביצה הביאו נ"כ ב"י ובהגהות ש"ע ובעל לבוש מלכות סימן רע"ט דמי שהוא איסטנים והנר מאוס עליו מותר להוציאו דלדידיה הוי גרף של רעי והמחמיר לא הפסיד (עיין בב"ח דט"ס איכא הכא) ולפ"ז למי שאינו איסטנים אסור לטלטל כדאמרן והאי דאמרינן בפרק כל כתבי א"ר חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת ופירש"י פמוטות מנורות וכו' התם מיירי שלא הדליקו בהן באותו שבת ומי שאוסר אותם שם לאו משום מוקצה אלא משום שהם של חוליות גזרה שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי כמ"ש רש"י והר"ן ס"פ כירה ואוסר נמי אותם שאינם של חוליות ואית בהו חידקי והיינו חריצים גזירה אטו של חוליות אמנם אם יש צד היתר לטלטל נר שהדליקו בו אחר שכבה ע"י ככר שנותנין עליו מע"ש וע"י תנאי נחלקו בו פוסקים יען כי יש אומרים דנתינת הככר מע"ש מועיל דהאי דאמרינן בגמרא לא אמרו ככר או תנוק אלא לגבי מת בלבד היינו כשנותנים עליו בשבת אבל ליתנו עליו מע"ש נעשה בסיס לדבר המותר והאסור ואז מותר לטלטלו כנראה מדבריהם הביאם הריב"ש סימן צ"ג וב"י סימן רע"ט ואע"ג דהריב"ש בסוף אותה תשו' כתב די"ל דנותן הככר הרי זה כאלו התנה שיוכל לטלטלו אחר שכבה מ"מ כתב נ"כ שם שאין היתר זה נראה לו ברור וגם הרי"ו קארו בש"ע ובעש"

הלבוש כתבו בסימן הנ"ל שאין לסמוך על זה וכו' וכן ראוי להחמיר · ולענין התנאי שהתנו מערב שבת על נר זה שהדליקו בו שיטלטלנו לאחר שיכבה כתבו התוספות ורבינו ירוחם הביאם ב"י סימן רע"ט ושלטי גבורים פרק כירה דף קי"ח דלא מהני תנאה וגם הריב"ש סימן צ"ג נראה שמסופק לומר שאין התנאי מועיל כי היכי דלא מהני בנוי סוכה אם מתנה עליהם לאכלם כשיפלו ולדעת הר"ן אפילו מתנה לאכלם כשירצה אינו מועיל כיון דפעם א' בטלן לגבי סוכה אלא באומר איני בודל מהן כל בין השמשות עיין ש"ע א"ח סימן תרל"ח ובנר על כרחו צריך להבדל ממנו כל בין השמשות כיון שהוא דולק וכיון שנאסר בבין השמשות נאסר לכולה יומא לדידן דקי"ל מגו דאיתקצאי וכו' אלא שלבסוף גם הריב"ש התיר כיון שסבר הורה זקן דהיינו הרמב"ן וגם מהרמא"י בהגהותיו ולבוש מלכות סימן רע"ט כתבו דבמדינות אשכנז נהגו דלא מהני תנאה אבל נוהגין לטלטלו ע"י גוי אפילו בלא תנאי ואין בו איסור משום אמירה לגוי אע"ג שאינו לצורך גופו או מקומו אלא לצורך הנר עצמו שלא יתקלקל ואעפ"י שלא התנה בפירוש שהנר יטלטלנו מ"מ כיון שהמנהג הוא כך הוי כאלו התנה · מיהו דעת הרמב"ן הרשב"א הר"ן והרא"ש ורשב"ץ ואחרים הביאם ב"י סימן [illegible] וסס"י ש"ח וריא"ז הביאו שלטי גבורים ר"פ כל הכלים שהתנאי מועיל בזה דהתנאי מהני לכל מוקצה מחמת איסור לאחר שעבר זמן איסורו ולא אמרו מגו דאתקצאי לבין השמשות וכו' וצריך שיאמר איני בודל מהם וכו' כיון דלא מהני התנאי אלא בדבר שהוא מוקצה מחמת עצמו בנוי סוכה ועצ"ח אבל נר זה אינו מוקצה מצד עצמו אלא מצד השלהבת הדולקת בו ולכן התנאי מועיל והוי כאלו לא הקצהו מעולם כיון שהתנה עליו מערב שבת והרב"י סימן הנ"ל פסק כמותם וכתב כיון דמוקצה דרבנן הוא כדאי הם הנך רבוואתא לסמוך עליהם ולטלטלו ע"י תנאי וכתב נ"כ שם בשם הרא"ש וא"ח שתנאי זה צריך לעשותו לבין השמשות וכ"כ בסימן תרל"ח בשם הרמב"ן גבי נוי סוכה שצריך לעשות התנאי סמוך לבין השמשות · ובכל המוקצה מחמת אסור יש נ"כ דברים האסורים באכילה שאסורים גם בטלטול ולא מבעיא דברים האסורים באכילה לעולם ואין להם שעת הכושר כגון מאכלות אסורות דבהא אפילו ר"ש מודה כדין מוקצה מחמת איסור אלא אפילו יש להם הכשר למחר כגון טבל וביצה שנולדה בו ביום ואפילו אין איסורם אלא בי"ט בלבד כגון פירות העומדים לסחורה וכיוצא בהן שאסורים בי"ט באכילה כר"י דאית ליה מוקצה דקי"ל כוותיה בי"ט כמ"ש בערך מוקצה אסור ביום טוב אסורים גם בטלטול ולא מבעיא דברים האסורים באכילה מדאורייתא אלא אפי' האסורים מדרבנן כדתנן במס' שבת פרק מפנין מפנין תרומה טהורה ודמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו והתורמוס היבש מפני שהוא מאכל לעזים אבל לא את הטבל וכו' ואמרינן עלה בגמ' אבל לא את הטבל פשיטא לא צריכא בטבל טביל מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב וכו' ומכאן נראה להדיא דדברים האסורים באכילה אפי' הם מדרבנן ואפי' שיכול להכשירן למחר ויהיו ראוים אליו אסורים גם בטלטול דמוקצין הן כיון דלא חזו לאכילה וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם והר"ן והריב"ש וב"י שהובאו בערך מוקצה דאורייתא ע"ש ושם כתבתי דלאו דוקא אסור באכילה אלא כל שהוקצה כל גופו בין מאכילה בין משאר תשמיש אסור בטלטול שהרי אתרוג אסור באכילה כל שבעה ומ"מ מותר לטלטלו בשבת כיון דראוי להריח בו ולא הוקצה כל גופו וכמ"ש המגיד ובעל לבוש מלכות סימן תרנ"ח וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ב מה' י"ט שכתב כל שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה אסור בטלטול וכו' ודבריו אלו הביאם נ"כ מהריק"א בש"ע סימן תצ"ו ולפי זה לא נהירא לי מ"ש שלטי גבורים פרק מפנין דף קנ"ב דפירות הנושרים מן הדקל מותרים בטלטול ולא אמרינן מגו דאיתקצאי לבין השמשות וכו' דבעודם מחוברים היו ראוים לעורבים ולא היו מוקצים עכ"ל וצ"ע · ואע"ג דגבי גוי שהביא דורון לישראל מדבר שאין במינו במחובר אמרינן דנהי דאסור לאכלו אבל

מותר

שחילק במוקצה מחמת איסור בין אחד לאחד שבמוקצה שהקצו ממנו בהקצאה גמורה ע"י איסור שדחאו בידים כגון נר שהדליקו בו באותו שבת בזה מודה ר"ש דאסור ואמרינן ביה מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא אבל מוקצה בדבר שלא דחאו בידים אע"ג שהקצו ממנו בין השמשות מחמת איסור שהיה בו מעצמו כגון השוחט לחולה בשבת שהקצה דעתו ממנו בין השמשות מחמת איסור אמ"ה שהיה בו בזה פליג ר"ש וס"ל דלא אמרינן ביה מגו דאתקצאי וכו' ומותר לבריא לאכול ממנו כששחטו לחולה בשבת וכמ"ש לקמן סימן ש"ח סעיף ב' עיש ומעתה אין כאן קושיא מן הגמרא דפ"ל דבכל מקום דאיתא בגמרא דפליג ר"ש אף במוקצה מחמת איסור מפרשינן ליה במוקצה מחמת איסור בגון שלא דחאו בידים אע"ג דקצת מפרשים לא כתבו כן דינא קי"ל הכי להלכת עכ"ל וגם בסימן ש"ח סעיף ב' כתב וז"ל דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בשבת דדחייה בידים וכיוצא בהם וכו' ע"כ וזה קשה מאד שהרי מכל מה שכתבתי לעיל נראה להדיא מדברי המשנה והברייתא והגמרא ומדברי הפוסקים דר"ש אינו מודה בנר שהדליקו בו באותו שבת ולא אמרינן ביה מגו דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא ובהא לא קי"ל כוותיה אלא אמרינן מגו דאתקצאי וכו' כדאיתא בהדיא בגמרא בשלהי שבת דאמרינן בכל השבת מודה דהלכה כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת וכו' ואע"ג דמדברי בעל לבוש מלכות נראה דבהאי מימרא לא גרים ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת. מ"מ מדברי הרב ב"י שכתב בסימן ש"י מימרא זו במורתה נראה דגרסינן כדלעיל. ועוד אפילו אי יהבינן ליה בגמרת הא איכא מתניתין וברייתא דכתיבנא לעיל המפייתו נראה להדיא דר"ש מתיר לטלטל הנר שהדליקו בו באותו שבת ולהסתפק ממותר השמן ולכן לא ידעתי מאין יצא לו לכתוב מה שכתב לומר דהכי הוי מסקנת הבית יוסף ז"ל אם לא שנאמר דבאולי מצא מקום לטעות ממ"ש ב"י סימן ש"ח בשם הרא"ש גבי השוחט לחולה בשבת דמותר לבריא באומצא ואפילו שנחלה בשבת ולית ביה מוקצה וז"ל ואנן קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בו באותו שבת דדחייה בידים ונרגונרות וצימוקים וכיוצא בהם ומוקצה מחמת חסרון וכו' ועוד למטה באותו סימן כתב וז"ל ויש לדקדק בדברי הר"ן דהאיך לא הרגיש בפ"ש הרא"ש והרב המגיד דכיון דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בנר שהדליקו בו באותו שבת א"נ גרוגרות וצימוקין וכו' עכ"ל דמשמע לכאורה שר"ל כדעת בעל לבוש מלכות דר"ש מודה בנר שהדליקו בה דדחיה בידים ומגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכוליה יומא וזה קשה למ"ש לעיל סימן רע"ט וש"י להדיא דר"ש לית ליה מגו דאיתקצאי לבין השמשות ומתיר נר שהדליקו בו וכמו שנראה מפרק במה במתניתין דמטלטלין נר חדש וכו' ומברייתא דמותר השמן שבנר ומדברי הגמרא בפ"ב מי שהחשיך לכן י"ל דמ"ש הרא"ש וב"י סימן הנ"ל דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בו באותו שבת דדחייה בידים ה"ל חוץ מנר שהדליקו בו באותו שבת דלא קי"ל כוותיה אבל בכל שאר מוקצה מחמת איסור קי"ל כר"ש וכו' וכן נראה ממ"ש הטור ריש סימן ש"י וז"ל אבל במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בו באותה שבת לא קי"ל כר"ש ואפילו לאחר שכבתה אבל בכל שאר דברי קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בצימוקין וגרוגרות וכו' וה"ב פי' שם דבריו וכתב וז"ל ואחר שכתב רבינו אבל בכל שאר דברי קי"ל כר"ש על כרחנו צ"ל דגם במוקצה מחמת איסור קי"ל כר"ש חוץ מנר שהדליקו בו באותה שבת והפרישה עכ"ל וא"כ נראה שאף ששם עברי הרא"ש דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בו באותה שבת דדחייה בידים הלא קי"ל כוותיה וכן נראה מדברי סמ"ק סס"י רפ"א שכתב וז"ל והלכה כר"ש בכל דיני מוקצה דשרי במוקצה מחמת מאוס ובמוקצה מחמת איסור בר מנר שהדליקו בו באותה שבת דדחייה בידים אבל מוקצה מחמת חסרון כיס

מודה ר"ש דאסור וכו' עכ"ל ואת דא"א לפרש כן דברי הרא"ש וב"י שהרי כתבו דר"ש לית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בו באותה שבת ונרגונרות וצימוקין ומוקצה מחמת חסרון כיס דמשמע דר"ש לית ליה מוקצה אלא באלו השלשה מוקצים ואין אנו יכולים לומר דקי"ל כוותיה חוץ מנר שהדליקו בו וחוץ מצימוקין וגרוגרות ומוקצה מחמת חסרון כיס. דבאלו אפילו ר"ש מודה. יש לתרץ דהכי קאמר דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור חוץ מנר שהדליקו בו דדחייה בידים וגם בגרוגרות וצימוקים ומוקצה דחסרון כיס כיון דר"ש נמי מודה בהו. מיהו כל זה נראה לי דוחק גמור ולכן ראוי לתרץ ולפרש דברי הרא"ש וב"י באופן אחר אבל קודם לזה צריכים אנו לדעת דאע"ג דקי"ל גבי נר שהדליקו בו באותו שבת דאמרינן מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא ודלא כר"ש כדאמרן לעיל מ"מ גבי שוחט לחולה שנחלה בשבת נחלקו הפוסקים אם מותר לבריא באומצא ואי אמרינן ביה מגו דאיתקצאי וכו' כי הרא"ש והרב המגיד והטור ורבו של הרשב"א הביאם ב"י סימן ש"ח סבירא להו דלא אמרינן מגו דאתקצאי וכו' אלא במוקצה מחמת איסור דדחייה בידים כגון נר שהדליק בו בשבת אבל במוקצה מחמת איסור דלא דחייה בידים לא אמרינן ביה מגו דאתקצאי וכו' ולכן השוחט לחולה בשבת לא מבעיא אם נחלה קודם השבת דלא הקצה דעתו מבהמה זו אלא אפילו שנחלה ביום השבת מותר לבריא באומצא ולא אמרינן מגו דאיתקצאי וכו' וכתב ב"י שכן נראה דעת הרי"ף והרמב"ם שכתבו בסתם השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא וכן נראה שהוא דעת הרשב"א עצמו שכתב בספר עבודת הקדש בית שני שער ה' וז"ל אין מוקצה בשבת אפילו מחמת מיאוס אלא מחמת איסור בלבד והוא דדחיה בידים כנר שהדליקו באותה שבת עכ"ל. אבל דעת רש"י והר"ן דאין לחלק בין דחייה בידים ללא דחייה בידים דלעולם אמרינן מגו דאתקצאי וכו' אפילו היכא דלא דחייה בידים ולכן סברי דאף השוחט בשבת לחולה שנחלה היום אסור לבריא כיון דבבין השמשות היתה מוקצה ואמרינן מגו דאתקצאי וכו' דומיא דמחובר דכיון דלא לקטו מאתמול אסח דעתיה מיני הבא נמי כיון שלא שחטו מאתמול אסח דעתיה מיניה. ולדעת הרא"ש וסיעתו דוקא במחובר שייך לומר מדלא לקטינהו אקצינהו לפי שכל אדם יכול ללקטם בידו משא"כ בבהמה שצריכה לישחט ע"י מומחה וסכין בדוק ולכן לא אמרינן בה מדלא שחטה אקצה וכמ"ש ב"י סימן ש"ח. עוד יש לדעת דר"ש לית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר גדול שהדליקו בו באותה שבת דהוא דמאוס וקערה ועששית דכיון דעשוי הוא לדלוק בכל השבת אינו יושב ומצפה לכבייתו והקצה דעתו ממנו בכל יום השבת ולכן ס"ל דאפילו כבה אסור לטלטלו כמו שכתבנו לעיל וכמ"ש נ"כ הרשב"א בשם רבו הביאו ב"י באותו סימן בסוף דברי הרא"ש דלעיל וז"ל ורבינו נר"ו כתב דר"ש ודאי כיון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא כשדחאו בידים כגון פמוט וקערה ועששית דאיכא תרתי לגריעותא חדא דדחאן בידים ואינו יושב ומצפה לכבייתן מחמת גדלן כשוחט בשבת ודאי שהי לסיבל מניה ביומיה עכ"ל ודעת הרא"ש הוא כדעת רבו של הרשב"א לענין שוחט לחולה בשבת כמ"ש שם ב"י ואפשר נוכל לפרש דברי הרא"ש באופן זה ואנן קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו באותה שבת דדחייה בידים כלומר דדחייה דוקא בנר גדול כדאמרן ולדידן אפילו בנר קטן דאמרינן ביה מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא כיון דבתרוייהו בין בנר גדול בין בנר קטן איכא דחייה בידים וכן גרוגרות וצימוקין וכו' דאיכא דחייה בידים אבל מוקצה מחמת איסור דלא דחייה בידים כגון השוחט לחולה בשבת אפילו לדידן לא אמרינן ביה מגו דאיתקצאי וכו' כיון דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא היכא דדחייה בידים ולכן השוחט לחולה בשבת אפילו שנחלה בו ביום מותר לבריא באומצא ולא אמרינן ביה מגו דאיתקצאי וכו' וכן נראה להדיא ממ"ש הטור ב"י שם וז"ל וכתב הרב המגיד ולדידן דקי"ל כר"ש אין

מוקצה

ג' בהגה' טלטול מוקצה בשבת הרבה הרא"ש פ"ד דשבת רק שנ"ב ע"ד ש"ע א"ח סימן ש"ח סעיף נ' בהגה"ה ושם איסור טלטול מוקצה כנ"ר ער ש"ע א"ח סימן ש"ח ס"ק א' וב"י וש"פ וכתב מג"א ס"ק ו' איתא בשבת דף קכ"ז שמותר לטלטל מוקצה ברגליו דרך הלוכו וע"י נפיחת תשובה מהרי"ל הרמ"א ש"ע שם סימן ש"ח סעיף נ' בהגה"ה כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי ולכן מותר ליגע במנורה שכבית חפיפת שנרות דולקות עליו או בהנר שדולק בו אש (חוץ מביצה שנגעו הוא מלטולו ועיין בסעיף נ"ב ולקמן סימן תקי"ג סעיף א' וסימן ש"י סעיף ד' וחוץ מנר דולק כשהוא תלוי כדלעיל סימן רס"ח ועיין בערך כלי שאין מטלטלין אותו מהפסד) וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה (כדמוכח פרק כל חסרים ותוס' ביצה ורבינו ירוחם חי"ג והטור פכ"ה מהלכות שבת ות"ה סימן ס"ז ומלבו באגודה דיני שבת) וכן מותר לטלטל מוקצה ע"י נפוח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מקרי טלטול תשובת מהרי"ל · משנה א' פכ"ד דשבת בר"ן ותוס' · ועיין משנה ה' פכ"ג דשבת ר"ע ותוס' ביצה ור"ת ורא"ש טלטולה מפני

פרוזיתה ו

מוקצה מחמת איסור אשר נכלל בו ג"כ מוקצה העבורה נרה הוא הדבר שהקצה דעתו ממנו מחמת איסור לא מבעיא אם הקצה דעתו ממנו לכל יום השבת אלא אפילו לקצתו ואפילו לבין השמשות בלבד כגון נר שהדליקו בו באותו שבת שאם הוא נר גדול שאינו עשוי לטבורה בשבת אפילו רבי שמעון מודה דאסור לטלטלו אף דאחר שכבה . וגם מותר השמן שבו אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו רבנן דלא אפיק ארעתיה . שכבה היום הקצה אותו מדעתו כל יום השבת והיינו דאמרינן בפרק כירה א"ר זירא פשוט שהדליקו בו באותה שבת אסור לטלטלה לדברי הכל וכן הלכתא וכתב שם הר"ן פשוט מנורה גדולה של טרקלין שהדליקו בה באותה שבת אסור לטלטלה ,אפילו לר"ש וכו' כיון שאינו עשוי ליכבות כל השבת בולה:דהני ליה כוס קערה ועששית שכבו דאפילו לר"ש לא יזוזו ממקומם כדאיתא בגמרא וכו' עכ"ל והיא בריית' כתובות בערך מוקצה הסי' ב"ס כרבי יהודה ואתברתיב אותה ג"כ לקמן בע"ח ופ"כ הרזה הביאו ב"י סימן ש"ח מ"ל דבר ברור הוא דמודה רבי שמעון בכל מוקצה מחמת אסור שאין דעתו עליו כגון כוס קערה ועששיה וכו' עכ"ל ומ"ב הרשב"א פ"ק דחולין הביאו ג"כ ב"י סימן רס"ה ח"ל ודמינו גר"ן כתב הר"ש ודאי כיון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא משתחע בידים .כגון כוס קערה. ועששית דאיכא תחתי לגמישתא הוא דדחאו בידים ואינו יושב ומצפה לכגיתן מחמת גדלן בשוחט בשבת ודאי שרי למיכל מגירה פוסיה וכן כתב ב"י סימן ש"ו דבנר גדול מודה בירה ר"ש מפני שאין אדם יושב ומצפה מתי יכבה כיון דאסיר לכבותו בידים ואם יתחנע יהיה דולק והולך כל השבת · מכל זה נראה להביא דבנר גדול העשוי להדליק מכל יום שבת אפילו ר"ש מודה דהוי מוקצה מחמת אסור ואסור לטלטלו וכן מותר השמן שבו אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו · מיהו בנר קטן דמסתמא לית ביה שמן לדלוק כל השבת ועשוי ליכבות מבעוד יום ר"ש מתיר לטלטלו אחר שכבה דתרתי לא אסיק דעתיה מיניה ודעתיה עלויה מבעוד יום שיכלה השמן דשתמש בו ויושב ומצפה מתי יכבה נרו. וס"ל לר"ש דלא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולה יומא כדתנן ס"פ כירה מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ור"א כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת ובמי ותר בפ"י אהמר שם בברייתא שהבאתי בערך הג"ר וז"ל מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי ר"מ ר' אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת כבה מותר לטלטלו וכתבו התוס' והר"ן שם ובפי' ר"מ רע"ב וז"ל כבה מותר לטלטלו דס"ל לר"ש אפי' במוקצה מחמת איסור לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא וכן הר"ן כתב שם גבי פשוט דבכאן לא פליג ר"ש אלא בנר דאוסרא דדעתיה עלויה ויושב ומצפה מתי יכבה עכ"ל וכן נמי מתיר ר"ש להסתפק ממותר השמן שבנר וזה קטן ברתניא פרק כירה מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ור"ש מתיר ואוקימנא בגמרא שם דמיירי בקערה וזוטרתי דומיא דנר וכמ"ש שם הר"ן גבי פשוט וכתבו שם נמי הרא"ש והר"ן ותנם ב"י א"ח סימן רע"ט דהא דאמרינן בברייתא דלעיל דאסור להסתפק ממותר השמן משום דאתקצאי לבין השמשות מחמת איסור שהרי המסתפק מן השמן חייב משום מכבה איתקצאי לכוליה יומא ואפילו לאחר שכבה ,והוי בקערה שמדליק בה קאמר דומיא דנר ור"ש מתיר דלית ליה אפילו במוקצה מחמת איסור מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא וכו' עכ"ל הילכך לדעת ר"ש בסתם נר דקטן הוא מותר לטלטלו ולהסתפק ממותר השמן שבו אחר שכבה כיון דלית ליה מגו דאיתקצאי וכו' מיהו בהא לא קי"ל כר"ש דגרסינן בפרק מי שהחשיך הביאו ג"כ ב"י ריש סימן ש"י פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת אבל מוקצה מחמת חסרון כיס אף ר"ש מודה וכו' וכתבו הרי"ף והרא"ש בפרק כירה גבי מתניתין דמטלטלין נר חדש וכו' דאע"ג דקי"ל כרבי שמעון לענין מוקצה בהא לית הלכתא כוותיה הלכך נר שהדליקו בו באותו שבת אסור לטלטלו דמוקצה מחמת איסור הוא וכן מותר השמן שבנר ושבקערה שהדליקו בהן באותה שבת אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת וכו' עכ"ל וכן פסק הרמב"ם פכ"ה ופכ"ו מהלכות שבת והטור וב"י ר"ס רע"ט דלא כר"ש דבלהג ס"ל דקי"ל מגו דאיתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולה יומא ותם בסימן ש"י פסק הב"י להדיא דר"ש אע"ג דאית ליה מוקצה מחמת איסור לית ליה מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא שכתב שם וז"ל כי אמרינן דר"ש דלית ליה מוקצה היינו לומר דמידי דאיתסר בין השמשות ואחר כך נסתלק ממנו דבר האוסרו והוא דבר שהוא עשוי שיסתלק איסורו בשבת דר"ש שרי ליה דהא לא אפקיה לדעתיה מניה כיון שהוא עשוי להסתלק בשבת והוא שיהיה כלי או אוכל או מידי דחזי לאשתמושי ביה ולדידן כל כה"ג אסיר דמגו דאיתקצאי לבית השמשות איתקצאי לכוליה יומא אבל כל שאר מוקצה מחמת איסור בין אם הוא משום דלא חזי לתשמיש היתר מצד עצמו בין מצד דבר שעליו בין אם הוא מפני שאין תורת כלי עליו ואינו אוכל מודה ר"ש דהוי מוקצה וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאסור מחמה בצל מודה דאסור דאלת"ה קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצימוקים וקי"ל דבכמה דברים אסורים משום מוקצה מחמת איסור וכמו שנתבאר בסימן ש"ח הלכך על כרחין לומר דר"ש אית ליה מוקצה מחמת איסור כדפרישית עכ"ל · נראה א"כ לדעת כל הפוסקים דר"ש מתיר לטלטל נר שהדליקו בו באותה שבת ולהסתפק ממותר השמן שבו משום דלית ליה מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא ומהא לא קי"ל כר"ש אלא בכל מידי דמיתסר בין השמשות ואח"כ נסתלק ממנו דבר האוסרו אע"ג שהוא דבר העשוי שיסתלק ממנו בשבת אסור דאמרינן מגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי וכו' והוא כלל לכל מין מוקצה דכל שהוא אסור לבין השמשות אסור לכוליה יומא וכאופן שיתבאר לקמן · ולכן נ"ל דאותו הפלא ופלא על בעל לבוש שכתב בסי' רע"ט וז"ל במוקצה מחמת איסור כ"ע ואפילו ר"ש מודה דאסור כמו שיתבאר לקמן בע"ה לפיכך מותר השמן שבנר ושבקערה שהדליקו בה באותה שבת אסור להסתפק ממנו או אפילו לטלטלו באותו שבת ואפילו אחר שכבה אסור משום דבין דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא · וכן הנר שהדליקו בו באותו שבת אסור לטלטלו אפילו אחר שכבה דבין דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא ותו עכ"ל ומדבריו משמע דאפילו ר"ש מודה בהא · ועוד שם בהתחלתו בשולחן הרב שחשיב עליו בעת אבות דמ"ק במקצת החכמי

שחילק

וכו' כלומר שבאותה הפנה ניתר אותו דבר ואם לא ד' פיע ה"ל כאלו הקצהו ודחה אותו בידים וכמו שנראה נ"כ מדברי ב"י טא"ח סימן ש"י על דברי רש"י לענין מוקצה דמחובר · אמנם בנדר זה לא נכלל בו נולד כי יש לו נדר בפני עצמו ודסב"ן דפ"ק די"ט בפי' המשנה כתב דנולד הוא הדבר שלא חשב עליו מאתמול כגון פירות הנושרין מן האילנות ויען שבנדר זה לא נכללו בו כל מיני נולד לכן נוכל לומר שהנולד הוא דבר שאינו מוכן ולא היה יכול להכינו מאתמול כיון שלא היה בעולם אלא נולד ונתחדש היום והוא כמו בריה חדשה שלא היה דעתו עליה כגון אפר כירה שהוסק בי"ט דמעיקרא עצים והשתא אפר אי נמי שהיה בעולם אלא שנשתנה ממכמות שהיה ועושה דבר חדש כגון שברי כלים שנשברו בשבת וי"ט כדתנן כרפ"יז דשבת משנה ה' ואמרינן שם בגמרא מחלוקת שנשברו בשבת מר סבר מוכן הוא ומותר ומר סבר נולד הוא ואסור כלומר שאינו מוכן מאתמול דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי ולא חזי למלאכה דמעיקרא אלמא גם הנולד הוא דבר שאינו מוכן מאתמול · מיהו נוכל לומר שגם דהנולד נקרא מוקצה וגם הוא נאסר משום שאין בו הכנה מאתמול ולא היה דעתו עליו מאתמול דהא בריש ביצה איתמר בגמרא אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור מוקצה הוא וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהלכות י"ט דאפרוח שנולד בי"ט אסור מפני שהוא מוקצה וכו' אלמא דגם נולד אסור מפני שהוא מוקצה וליכא בינייהו אלא דמוקצה היה יכול להכינו מאתמול ונולד לא היה יכול להכינו מאתמול וכן המרדכי ריש ביצה קראו מוקצה דנולד · ואע"ג דלענין איסור אין הפרש בין מוקצה לנולד דקי"ל דמאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד ומאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד מ"מ נראה דנולד חמיר טפי ממוקצה כיון שלא היה לו צד היתר ולא היה יכול להכינו מאתמול כמו שהיה יכול להכין המוקצה ולהתירו באותה הכנה ולכן בפ"ק די"ט איכא מאן דלית ליה מוקצה ואית ליה נולד וגם קצת מן הפוסקים מתירים המוקצה בי"ט ואוסרים הנולד ולפעמים גם מקום מיוחד קרו מוקצה כדתנן פ"ד די"ט אבל לא מן העצים שבמוקצה וכמ"ש שם המפרשים וכו' אמרינן דמוקצה אסור משום שאינו מוכן מאתמול היינו בדבר של ישראל אבל בדבר של נוי אין בו משום מוקצה ואינו צריך הכנה · וההכנה אשר על ידה ניתר המוקצה היא נעשית במחשבה או בדבור או במעשה · ואם הכנה זו יכול לעשותה מיום טוב לשבת או מיום טוב לחברו עיין בערך הכנה דרבה :

מוקצה ונולד עיין · מוקצה אסור כ"ס נרכי משון :

מוקצה ופירוש סוגיות הגמ' ברינו בשבת וי"ט מהרד"א ן' חיים ח"ב ד"ן ·

מוקצה טעם איסור טלטולו · ראוי לנו ג"כ לדעת טעם איסור מוקצה בין לאכילה בין לטלטול ולענין מוקצה לאכילה כתב הרמב"ן במלחמות ר"פ ק"ק דביצה ה"ה לא דברו חכמים במוקצה אלא כדי שיכרוה ויזמין לעצמו צרכיו מעי"ט ולא יצטרך למחר לחזור ולטרוח בסעודה שמא יבא לעשות בה מלאכה או טלטול האסורין לו וסמכוהו למקרא מתבינו והיה די"ט ראוי לגזירה זו ואין שבת ראוי לכך דהא אתו בשבת למעבד מלאכות דאוכל נפש והיינו בעיקרה דרב נחמן ודבר בדוד הוא וכו' עכ"ל כלומר דרב נחמן בשבת רחמיר ולא אתו לזלזולי ביה פסק כר"ש דלית ליה מוקצה ובי"ט דקיל ואתו לזלזולי ביה פסק כרבי יהודה דאית ליה מוקצה כיון דאיכא גזירה זו וא"ד נחמן ראה ה' דברי של ב"ש בשבת ושאר בלשון חכמים וכו' ולכן נוכל לומר הטעם איסור מוקצה לאכילה הוא משום גזירה שלא יצטרך לטרוח לחזור ולטרוח בסעודתו ולעשות בה מלאכה ועוד אסמכוה אקרא והתכינו כדאמרי' אבל לענין איסור טלטול המוקצה כתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכות שבת ג' טעמים נכתבים שלא אסרו בגמרא ··· דבין שהזהירו הנביאים וצוו שלא יהיה הלוכך של שבת כהלוכך של חול ושיחתך של שבת כשיחתך של חול שנאמר ודבר דבר קל אמרו שלא יהיה מטלטל ושב בשבת כמטלטל של חול ··· בטלטולם ··· שלא שבת ··· טלטול כלים שם לאכתן למקום

אפשר שיתעסק בהן ויבא לידי מלאכה · הג' אם יהיה מותר לחלוך ולדבר ולטלטל כבשאר הימים נמצא שהשביתה שאין להם מלאכה לא שבתו שביתה הניכרת כיון שבכל ימים הם שובתים ממלאכה לכן שבת המדברים אלו היא שביתה השוה לכל אדם · והראב"ד הוסיף ג"כ טעם אחר דאיסור הטלטול הוא מפני גדר ההוצאה כמ"ש בפרק הנזכר הביאו גם כן ב"י ריש סימן ש"ח וכדא אמרינן בגמרא פרק כל הכלים אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא וכו' :

מוקצה לאכילה עיין · מוקצה דאורייתא או : מוקצה טעם איסור טלטולו : מוקצה מחמת איסור אחר :

מוקצה לחצי שבת לובא ר"ן פ"ה דע"ג דף שפ"א ע"ב ובתקוני דיל ויקיו · ש"ע א"ח סי' תקי"ז סנ"א ומג"ר ס"ק ב' · מנו דאתקצאי : מוקצה דאורייתא או :

מוקצה למקצת יומא : מוקצה מחמת איסור אחר כשיפו פרשתיו היסב :

מוקצה לטלטול עיין · אוכלים וכתבי קדש · כתבי קדש והוכלין · מוקצה דאורייתא או · מוקצה טעם איסור טלטולו : מוקצה מותר · מוקצה מחמת אסור אחר : מוקצה מחמת מיאוס כגון : מוקצה מחמת מלאכתו : נר מסכה בסבר : מגלי נגר סכה :

מוקצה ליכא או אין לחוש עליו במקום צער בעלי חיים או במקום פסידא כגון שירא מן הלסטים או מן השלטון או מן הדליקה או במקום מצוה או לצורך אוכל נפש ושמחת י"ט דוק ותשכח · אוכר ופניאו כסכת : אחירה לנר במקום מצוה · אתרוג של מצוה : נחלת המוכחת · נרף של רפי דליקה שנפלה בשבת · הדס של מצוה : התרלה בלוחות בשבת · טלטול כלים · טלטול דבר אע"ג דחזי · טלטול מקצת · יום טוב · מוקצה מותר לטלטלו · מוקצה מחמת מצוה · מחם או קין · מילה וכל מילה וסעודתה · מי שהחשיך לו בדרך · מלאכה שריבה גריבה · מקום בשבת · מקלקלים עסודים · משל בשבת סורקין משל חכמים · קין פסות הרנים · שבות דשבות · סבות מותר · שבום מצוה · תנור ביום טוב · תחומי חכיות ·

מוקצה למקצת יומא מוקצה לכולי יומא · משנה ד' פ"ד דסוכה ר"ע ת"ט · וברייתא בר"ע משנת ד' פ"ד דערובין · הר"ן פ"א דסוכה דף של"ה ע"ב · דבר הנאסר · כל דבר שנאסר · מוקצה דאורייתא או : מוקצה לחצי :

מוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים ב"י א"ח סימן ש"ח בשם הר"ן אבל תוספות בפרק מפנין ד"ה כיון דחזיא להן כתבו דמוקצה לעשירים לא הוי מוקצה לעניים ואפילו העשירים בבית העניים וכן בפרק כירה ד"ה מי יימר כתבו דאשה שנדרה בפירוש עליה אסור ולאחרים מותרת וכתב שלטי גבורים פרק כירה דכל דבר שאינו מוקצה לכל אלא שאצל האיש עושהו מוקצה עליו אינו מוקצה לעולם והביא ראיה לדבר אבל מוקצה דמחמת חסרון הדעת כגון אדם בן זהוא מוקצה לכל העולם כה"ג שם ··· ש"ע סעיף ··· הכנה · הר"ן פ"ב דשבת דף קי"ח ע"ב · מג"ד ס"ק כ"ד הארוך · הרי"ף שם · ש"ע א"ח ס"ס ש"ח מוקצה לעשירים הוי מוקצה ואפילו עניים אין מטלטלין עיין מנח"ב א"ח סימן ש"ח בהגהות ב"י אות ל' :

מוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים · עיין · שברי כלים המוקצים :

מוקצה מותר ואסור לטלטל לצורך גופו לצורך מקומו או לצורך עצמו של כלי וכל דיניו ש"ע א"ח סימן ש"ח · רמב"ם פכ"ה מהלכות שבת · שלחן ערוך אורח חיים סימן תצ"ט סעיף ח' · משנה ב' פרק כ"א דשבת דף ··· ב :

מוקצה מותר ואסור לטלטל עיין · בלי שמלאכתו · מוקצה מותר לינגע · נר של שבת ועוכיו · הטם סבבה מסל שנוי נגר :

מוקצה מותר לטלטלו ביום טוב לצורך אוכל נפש משום שמחת י"ט ש"ע א"ח ס"ס תק"ט · עיין מהר"ר נא"ל על ש"ע א"ח סימן תצ"ח ס"ק ב' ·

מוקצה מותר ליגע בו בשבת אפילו נר דולק על המנורה ובלבד שלא ינענע ש"ע א"ח סימן ··· סעיף ג' ·

Digitized by Google

שנוכל לומר שרצו חכמים לעשות חזק לדבריהם כשל תורה
הילכך בפי' מ"מ א דלעיל יש לנו לומר דלדעת הרמב"ם לא
פליגי רבה ורב חסדא אלא באופה מי"ט לחול כדאמרן ובזה
פוסק כרבה אבל מי"ט לשבת כולהו מודו דצרכי שבת נעשין
בי"ט מדאורייתא ולדעת התוספות פליגי גם מי"ט לשבת
דרב חסדא ס"ל דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא ורבה
ס"ל דצרכי שבת אין נעשין בי"ט אלא כל היכא דאיכא הואיל
ופסק כרב חסדא כדאמרן ולדעת הרמב"ן והר"ן וסיעתם
פליגי גם מי"ט לשבת כפי' התוספות אלא שפוסקים כרבה
וכן נראה דעת הרא"ש שם כנ"ל בתירוץ קושית דלעיל' עוד
יש להקשות לפי מ"ש התוספות והגהות מיימון והגהות
מרדכי דלעיל דלדעת רבה איכא הכנה דבידים שהיא אסורה
מן התורה וליכא בה הואיל כגון הכנות שנעשו סמוך לחשיכה
שאי אפשר ליהנות מהן מבעוד יום · א"כ להרמב"ן והר"ן
וסיעתם שפוסקים כרבה גם בהכנה דבידים כדלעיל' היכי
שרינן הדלקת הנר מי"ט לשבת כיון שהוא סמוך לחשיכה
שתכף מקבל עליו שבת וליכא טעמא דהואיל והו"ל הכנה
דבידים שאסורה מן התורה ולא מישתרי ע"י ערובי תבשילין
שהיא תקנתא דרבנן · ויש לתרץ דלית להו להרמב"ן והר"ן
האי חלוק מהכנות שנעשו סמוך לחשיכה לאותן שנעשו בעוד
היום גדול שכתבו התוספות וההגהות אלא כיון דהכנות
שבידים על הרוב איכא בהו טעמא דהואיל לכו"ס"ל דמישתרי
כלהו מהאי טעמא שלא חלקו בין סמוך לחשיכה למופלג
מחשיכה ולא נתנו דבריהם לשיעורין וכן נראה ממ"ש הר"ן
ריש ביצה ח"ל מדאורייתא צרכי שבת נעשין בי"ט מטעמא
דהואיל ומקלעי ליה אורחים חזו ליה וכי תימא א"כ בטלה
לה הכנה דרבה משום הואיל ליתא דמשכחת לה בהכנה
דממילא כגון ביצה שנולדה בשבת שאחר י"ט דמאתמול
גמרה ולא משכחת בה הואיל וכו' עכ"ל ודוקא מתרץ דלא
בטלה לה הכנה דרבה שהיא אסורה מן התורה כיון דמשכחת
לה בהכנה דממילא דליכא בה הואיל · מדבריו א"פ נראה
דס"ל דבכל הכנות דבידים איכא טעמא דהואיל דאי לא
תימא הכי דעדיפה מינה הו"ל למנקט ולתרץ דהכנה דרבה
משכחת לה נמי בהכנה דבידים הנעשית סמוך לחשיכה
דליכא בה טעמא דהואיל אלא לאו כדאמרן · ולפי תירוץ
זה יש לנו לומר דלענין דינא לא פליגי התוספות ושאר
פוסקים דלעיל וכלהו מודו דבכל הכנות שבידים אינם
אסורות אלא מדרבנן אלא פליגו בטעמא דלתוספות הוא
משום דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא או משום דההכנה
האסורה מן התורה לא שייכא אלא בדבר חדש כדאמרן לעיל
ולדעת שאר פוסקים הוא משום דבכל הכנות שבידים איכא
טעמא דהואיל כדאמרן · אי נמי נוכל לומר דהני פוסקים
אית להו האי חילוק דלעיל וס"ל דהכנה דבידים דנעשית
סמוך לחשיכה שאין בה הואיל אסורה מן התורה והדלקת
הנר לא קשיא כיון שבה נמי איכא טעמא דהואיל ומקלעי
ליה אורחים דקבלת שבת אינה תלויה בהדלקת הנר אלא
בתפילת ערבית כמ"ש התוספות הרא"ש הרמב"ן והרשב"א
והרב המגיד רבינו ירוחם ואחרים הביאם הטור וב"י סימן
רס"ג ואע"ג שיש חולקים ואומרים דכיון שהדליק הנר חל
עליו שבת ונאסר במלאכה מ"מ אינהו נמי מודו דהמדליק
עצמו מקבל שבת בהדלקה אבל שאר בני הבית מותרים
במלאכה כנראה ממ"צ ב"י והמגיה על ש"ע סי' הנ' ושלטי
גבורים פרק במה מדליקין דף ק"ו בשם סמ"ג ומהר"ם ומרדכי
ב"ש האורחים הבאים מחוץ שאינם מקבלים שבת בקבלת
בעל הבית ולכן אורתה הנר אחר שהודלקה ראויה להם
לעשות שום תשמיש וכיון דלאורחים חזיא למידי חזיא ליה
חזיא נמי לבעל הבית שתיב בכבודם · ושפיר אמרינן בה
הואיל ומיקלעי ליה אורחים כנ"ל · וא"ת והיכי אמרינן
לעיל דהכנה אסורה מן התורה שהרי כתב הר"ן ריש מועד
קטן גבי איסור מלאכה בחש"מ דאינו אסור מן התורה כיון
שלא מצא לא' מהמחברים שמנו המצות שימנה מצוה דאיסור
מלאכה בחש"מ ואם האיסור דבר תורה היה איסורו לאו או
עשה וכו' עכ"ל ולכן בנדון זה כיון דאסור הכנה מי"ט לשבת
אינו עשה ולא תעשה ולא נמנה מן המחברים במנין המצות

א"כ אינו אלא אסמכתא בעלמא לזה אשיב ואומר כי הרבה
דברים יש שהם אסורים מן התורה שלא נמנו במנין המצות
כגון צער בעלי חיים דאורייתא וחצי שעור איסור דאורייתא
וכדומה דאע"ג דאין לוקין עליו מ"מ איסורא דאורייתא איכא
וזה לפי שנכללו במצוה אחת עשה או לא תעשה כגון צער
בעלי חיים שנכלל בעשה דעזוב תעזוב עמו וחצי שעור
שנכלל בלאו דלא תאכל אע"ג שאין לוקין עליו · הכא נמי
איסור הכנה הוא מן התורה לפי שנכלל בלאו דלא תעשה
מלאכה דשבת וי"ט דאינו ראוי שנהנה ממלאכת שבת וי"ט
אע"ג דהויא הכנה דממילא כגון ביצה ולכן אסמכוה אקרא
דוהכינו אבל איסור מלאכה בחש"מ לא נכלל בשום לאו
דגבי חש"מ לא כתיב לא תעשה מלאכה ולא שום לאו שנוכל
לכלול בו איסור זה משא"כ באיסור הכנה דשבת ויום טוב
דאיכא בהו לאו וכמו שנראה בהדיא מדברי הרא"ה בספר
החנוך פרשת אמור סימן שט"ז שמביא איסור הכנה דאורייתא
בתוך לאו דכל מלאכת עבודה לא תעשו דכתיב גבי פסח
ונכללה ממנו באותו לאו·

ראש השנה שני ימים :

זכור לאברהם · ח"ם · ועיין להרב פלמי נכור דף רל"ג ע"ד שהביא
דברי מהרי"ט בסימן קל"ט שחשש להחמיר כשנמצא
בן ארץ ישראל בח"ל כי"ט שני להתיר לבני ח"ל לבטל ולהרבות בסכילו
והרב משה יהודה בסימן קנ"ו שהתיר בפשיטות יעו"ש · וגם הרב
שאלת יעב"ץ ח"א סימן קס"ח דחה דברי מהרי"ט. וכן שמגמת פסוק
להתיר כדברי הש"י והט"י :

מוקצה דרבנן כל מוקצה דרבנן הוא מתקנת עזרא עיין ·
מנחת מכסל הלכה עפר יעקב :

מוקצה הוא כרי משנה ב' פרק ג' דמעשרות ר"ע ·
פירות סלה :

מוקצה הוא מלבוש שיש בו כלאים ואסור לטלטלו וכתב
כן הרמב"ן בתשובה סימן רי"א ותשו' זו מתורתו
של מהר"ם היא ·

מוקצה היא רחבה שאחרי הבתים משנה ג' פ"ב דעירובין ר"ע
מוקצה אין אוכלין :

מוקצה ודיניו בשבת ש"ע א"ח סימן ש"ח וש"י · תשובת
הרא"ש כלל כ"ב סימן ה' ספר הזכרונות דף נ"ז
ע"ג · קי"ל כר' שמעון לענין שבת דלית ליה מוקצה ודלא
כר' יהודה דאית ליה מוקצה דהא איפסיקא הלכתא כוותיה
בהדיא פ' מי שהחשיך הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק"ד ע"ב ·
מוקצה אסור ביום טוב כרבי יהודה :

מוקצה ונולד ומאי בניהו ואם יש הפרש ביניהם לענין
איסור כתב הרמב"ם רפ"ק די"ט בפירושו על
המשנה דמוקצה הוא הדבר שהפרישו מאכילה ונתכוון עליו
שלא לאכלו וכו' וכיון שהמוקצה נחלק לשני מינים מוקצה
לאכילה ומוקצה לטלטול נ"ל שבנדר זה לא נכלל אלא
מין א' דהיינו מוקצה לאכילה אבל לא מוקצה לטלטול ולכן
אע"ג שקשה הוא מאד למצוא גדר שיכלול כל מיני מוקצה
מ"מ לא אחדל מלבאר גדרו באופן אחר ולומר דמוקצה הוא
הדבר שאינו מוכן מאתמול והיה יכול להכינו ומאחר שלא
הכין אותו דבר מאתמול ובאותה הכנה היה ניתר הו"ל באלו
הקצהו ודחהו אותו בידים ומפי שאינו רוצה ליהנות ולהשתמש
ממנו בשום אופן · אמנם היות המוקצה דבר שאינו מוכן
מאתמול מבואר מהא דתנן פ"ג דשבת משנה ו' אין נותנין
כלי תחת הנר לקבל בו את השמן וכו' לפי שאינו מן המוכן
כלומר שהוא מוקצה ותנן נמי משנה ד' פכ"ד מחתכין את
הנבילה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה
מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן כלומר שהיא מוקצה
דרבי יהודה אית ליה מוקצה ותנן נמי פ"ק די"ט משנה ב'
ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן
הוא וכו' ועוד תנן ספ"ד די"ט עומד אדם על המוקצה ערב
שבת בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר [illegible] שבאותה
הכנה מתקנו ותנן נמי פ"ק די"ט בה"א עומד ואומר זה וזה
אני נוטל וכתבו שם רש"י והר"ן דבאותה הכנה נפקי ליה
מתורת מוקצה וכו' אלמא מוקצה הוא דבר שאינו מוכן מאתמול
והיה יכול להכינו מבעוד יום כדאמרן וכן נראה ממ"ש רש"י
פרק אין צדין [illegible] דאית ליה מוקצה הכנה מבעוד יום [illegible]
וכו'

מחר ואסורה מן התורה כיון שהיא כעין הכנת נמר דביצה שכתב הרמב"ן לעיל ·· ולדעת התוספות וסיעתם דליה לאו הכנה דאורייתא אלא גבי ביצה שהוא דבר חדש כדאמרן כל הכנה דבידים אע"ג שנעשית סמוך לבין השמשות וליכא טעמא דהואיל אינה אסורה אלא מדרבנן כיון דלא מקרי הכנה אלא תקוני מלתא בעלמא כדלעיל וכגון דא איכא בנייהו כיון דלית להו טעמא דהואיל ונפקא מינה לענין דינא הא דאמרן · ומכל זה נראה להדיא דאין שום הכנה דמסילא אסורה מדאורייתא אלא הכנת נמר דביצה שנולדה בי"ט שאחר השבת או בשבת שאחר י"ט שאותה ההכנה אינה ליומא אלא ליום מחר אבל הכנה דלידה כגון ביצה ואפרות שנולדו בשבת אסורין בי"ט משום הכנה ומדרבנן בלבד כמ"ש רמב"ן והר"ן ומרדכי דלעיל והרא"ה בספר החנוך סימן שט"ו וכ"כ תרומת הדשן ריש סימן ע"ט ולכן יש לתמוה על מהר"ם איסרלן בהגהת ש"ע סי' תקי"ג סעיף ו' ובעל הלבושים שכתבו שם דביצה שנולדה בשבת אסורה מדאורייתא בי"ט שאחריו משום הכנה וכו' ולכן נ"ל דטעות סופר הוא ויש לתקן נולדה בי"ט וכן נראה להדיא מדברי תרומת הדשן סימן הנז' אשר משם הוציאו דין זה ועיין ג"כ מ"ש לעיל על זה ·· ואיכא למידק היכי אמרינן דהתוספות לית להו טעמא דהואיל ולדעתם הכנה דבידים אע"ג שהיא נעשית סמוך לבין השמשות אינה אסורה אלא מדרבנן דהא כתבו בפרק ואלו עוברין גבי מימרא דרב חסדא ורבה באופה מי"ט לחול דלעיל וז"ל וא"ת לרבה דאית ליה הכנה אי אמרינן הואיל היכי משכחת לה דאין י"ט מכין לשבת וי"ל דמשכחת לה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבואו אורחים אין שהות ביום לאכלו וכו' עכ"ל וגם הגהות מיימון הביאם ב"י ריש סימן תקכ"ז כתבו בשם התוספות וכל רבני צרפת דהכנה לרבה אסורה מן התורה אפילו מי"ט לשבת כגון היכא שאינו יכול ליהנות ממנה בי"ט שהוא סמוך לחשיכה דליכא למימר הואיל ומקלעי ליה אורחים או לענין קנין שביתה שהוא צורך מחר ואפ"ה מועיל ערובי תבשילין דרבה לטעמיה דאית ליה הואיל וכו' עכ"ל · ועוד יש לתמוה מסה שכתבו ההגהות וב"י ריש סימן הנז' שהתוספות חולקים על הרמב"ם שכתב דהכנה דבידים כגון אפיה ובשול אינה אסורה אלא מדברי סופרים שהרי מדברי הרמב"ם נראה שדעתו כדעת התוספות כמו שכתבתי לעיל ויותר קשיין לי דברי ב"י סימן הנז' על פירוש מחלוקת רבה ורב חסדא באופה מי"ט לחול דמי"ט לשבת שם דלדעת הרמב"ם צרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא בין לרב חסדא בין לרבה ורבנן הוא דגזרו שמא יאמרו אופין מי"ט לחול ואע"ג דלרב חסדא דלית ליה הואיל אמרינן הכי מ"מ רבה נמי דאית ליה הואיל מודה ליה בהא דמי"ט לשבת לא שייך טעמא דהואיל דמדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט ולא פליגי אלא באופה מי"ט לחול ולדעת התוספות רבה ורב חסדא פליגי בין מי"ט לשבת בין מי"ט לחול וס"ל לרבה דמדאורייתא צרכי שבת אין נעשין בי"ט אלא כל היכא דאיכא הואיל ולכן יש לתמוה עליו דהל"ל שלדעת התוספות שהבאתי לעיל דס"ל דמדאורייתא אופין ומבשלין מי"ט לשבת אע"ג דליכא הואיל כיון דלא שייך הכנה אלא בדבר החדש צריך לפרש דרבה ורב חסדא לא פליגי מי"ט לשבת ושניהם מודים דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא אע"ג דליכא טעמא דהואיל וכמ"ש ב"י לדעת הרמב"ם · אבל לדעת הרמב"ן והר"ן ושאר מפרשים דלעיל דכל הכנה דבידים אסורה מן התורה כל היכא דליכא הואיל צריך לפרש דרבה ורב חסדא פליגי גם מי"ט לשבת וס"ל לרבה דמדאורייתא אין צרכי שבת נעשין בי"ט אלא כל היכא דאיכא טעמא דהואיל וכמ"ש ב"י לדעת התוספות באופן שמ"ש שם בשם הרמב"ם היה ראוי לכותבו בשם התוספות ומה שכתב בשם התוספות היה ראוי לכותבו בשם הרמב"ן והר"ן · הלכך נוכל לתרץ קושיות הללו ולומר שמה שכתבו התוספות פרק ואלו עוברין גבי האופה מי"ט לחול וכן מ"ש ההגהות בשם התוספות כדלעיל זהו דוקא לדעת רבה דפליג עליה דרב חסדא וס"ל דאמרינן הואיל ולדידיה

כל הכנה דבידים אסורה מן התורה כל היכא דליכא הואיל כגון שהוא סמוך לבין השמשות אבל לדעתם דהכנה דבידים לא מקרי הכנה אינה אסורה מדאורייתא אע"ג שהיא נעשית סמוך לבין השמשות דליכא הואיל ודלא כרבה והכי דייק לישנא דתוספות שכתבו וא"ת לרבה דאית ליה הכנה וכו' וגם ההגהות בשמם כתבו דהכנה לרבה אסורה מן התורה אפילו מי"ט לשבת כגון וכו' · וא"ת כיון דקי"ל כרבה דהכנה אסורה מן התורה ולדידיה אפילו הכנה דבידים מקרי הכנה ואסורא מדאורייתא אי לאו משום טעמא דהואיל וכמו שפירשו התוספות דעת רבה לעיל א"כ היכי ס"ל לתוספות דהכנה דבידים לא מיקרי הכנה ומותרת מדאורייתא אע"ג דליכא טעמא דהואיל ודלא כרבה · י"ל דהתוספות פוסקים כרבה בהכנה דמסילא דיליף לה מקרא דוהכינו אבל לא בהכנה דבידים כיון דקרא דוהכינו לא שייך בהכנה דבידים כגון אפיה ובשול דהא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכמ"ש רש"י והר"ן ריש ביצה הנ"ל אלא פוסקים כרב חסדא דלית ליה הואיל וצרכי שבת נעשים בי"ט מדאורייתא ולכן כל הכנה שבידים מותרת מן התורה ולא מיקרי הכנה אלא תקוני מלתא בעלמא הוא והכי דייק נמי לישנא דתוספות דלעיל פ"ק דביצה שכתבו דרבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל ואפילו לדידן ניחא דבר אפוי ומבושל וכו' ופשטא דהאי לישנא הכי משמע ואפילו לדידן דלית לן הואיל ניחא וכו' דאלמא ס"ל כרב חסדא דלית ליה הואיל וכן פסק בהדיא שם בעל המאור כרב חסדא ודלא כרבה אע"ג דאיהו נמי אית ליה הכנה דרבה גבי ביצה : אלמא דוקא בהכנה דממילא פסקו התוספות כרבה אבל בהכנה דבידים פסק כרב חסדא דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא ולית להו טעמא דהואיל ואף על גב שפסקו התוספות כרב חסדא במאי דאמר צרכי שבת נעשין בי"ט ולא אמרינן הואיל מ"מ לא פסקו כוותיה במאי דאמר האופה מי"ט לחול לוקה דהא. ס"ל דהכנה דבידים כגון אפיה ובשול לא מקרי הכנה אלא תקוני מלתא בעלמא ואינה אסורה מן התורה כדאמרן לעיל ופסקו כרבה בהכנת אע"ג דרב חסדא לית ליה הכנת דרבה כמ"ש בהדיא הרמב"ן שם במלחמות ה' והרמב"ם נמי ס"ל דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא ואפ"ה פוסק כרבה באופה מי"ט לחול · מיהו יש להסתפק דכיון דפסקו כרב חסדא דלא אמרינן הואיל דס"ל נמי דאיפה מי"ט לחול לוקה דמאי דאמרו דהכנת דבידים לא מיקרי הכנה היינו דוקא מי"ט לשבת דליכא ביה איסורא דאורייתא אבל מי"ט לחול אפשר דס"ל דאסור מדאורייתא דאפות מי"ט לחול וס"ל נמי דאם עבר ואפה מי"ט לחול דאסור למחר שלא כדעת שאר המפרשים דלעיל וצ"ע · ועל מה שכתבו בהגהות מיימון וב"י דהרמב"ם והתוספות חולקים נוכל ג"כ לתרץ ולומר דלא פליגי אלא בפי' מימרא דרב חסדא ורבה דלעיל דלדעת הרמב"ם כלהו מודו דצרכי שבת נעשין בי"ט מן התורה אע"ג דליכא הואיל ולא פליגי בהא ולדעת התוספות צ"ל דפליגי ורבה ס"ל דצרכי שבת אינן נעשין בי"ט אלא כל היכא דאיכא הואיל וכן נראה ממ"ש התוספות דרבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל וכמ"ש שם ב"י ולכן לא פליגי הרמב"ם ותוספות אעיקרא דדינא דכלהו ס"ל דהכנה דבידים מותרת מן התורה אע"ג דליכא הואיל אלא בטעמא פליגי דלדעת התוספות הוא משום דהכנה לא שייכא אלא בדבר חדש והכנת דבידים לא מיקרי הכנה ודלא כרבה כדאמרן ולהרמב"ם משום דצרכי שבת נעשין בי"ט אפילו לדעת רבה אי נמי נוכל לומר שגם התוספות א"ת להו האי טעמא דצרכי שבת נעשין בי"ט אלא שסוברים שהוא דעת רב חסדא בלחוד ופוסקים כמותו והרמב"ם ס"ל שהוא דעת רבה נ"כ דלא פליג בהא אלא באופה מי"ט לחול ופוסק כרבה כנראה בפ"ק מהלכות י"ט ויש לתמוה לפירוש הרמב"ם היכי ס"ל לרבה דצרכי שבת נעשין בי"ט מדאורייתא ואסרו רבנן גזירה שמא יאמרו אופין מי"ט לחול וכו' דהא לדידיה באופה מי"ט לחול ליכא אלא איסורא דרבנן דבשלמא לרב חסדא ניחא דלדידיה גזרינן משום איסורא דאורייתא אלא

שנכל

קדרה אחת אלא אפילו הרבה קדירות יכול לבשל ולאכול מכל אחת מעט כמ"ש בהדיא רבינו ירוחם וב"י והמגיה סימן תק"ג · ולפעמים איזו הכנה שבידים שרי כגון דבר שלא בא לידינו מחמת הכנת שבת אלא מחמתנו שאם לא עשינו פעולה לא בא לידינו איזו דבר כגון השוחט תרנגולת בי"ט שאחר השבת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאכלן בו ביום לפי שבאו לידינו מחמת ששחטנו התרנגולת וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן פ"ק די"ט ושכן הוא דעת הרי"ף וגם ב"י סימן תקי"ג כתב בשם הרא"ש והרב המגיד דהא דתניא שם השוחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בי"ט מיירי אפילו בי"ט שאחר השבת וזה שלא כדברי רבינו אפרים שכתב שם דלא מיירי אלא בי"ט דעלמא אבל לא ביום טוב שאחר השבת :

עוד יש לנו לחקור איזו הכנה אסורה היא מן התורה אם הכנה דממילא או גם הכנה דבידים כי גם בזה נחלקו הפוסקים אמנם כדי להבין היטב מחלוקתם ראוי להביא כאן סימרא דגמ' פרק אלו עוברין כיון דשייכא לענין זה דאמרינן דתנן האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה ורבה אמר אינו לוקה דאמרינן הואיל א"ל רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין ומבשלין מי"ט לשבת א"ל משום עירובי תבשילין ומשום עירובי תבשילין שרינן איסור' דאוריי' ואהדר ליה מדאורייתא צרכי שבת נעשין בי"ט ורבנן הוא דגזרו שמא יאמרו אופין מי"ט לחול ולכן הצריכו ערובי תבשילין משום היכירא ע"כ לשון הגמרא ואחר שאביא מחלוקת הפוסקים בזה יתבאר היטב פירוש סימרא זו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולכן אתחיל ואומר שדעת התוספות דליכא הכנה אסורה מן התורה אלא בדבר חדש שלא היה בעולם כגון ביצה אבל הכנה דבידים כגון אפיה ובשול לא מקרי הכנה ומשרא שרי מדאורייתא שהרי כתבו פ"ק דביצה כנראה בהגהת אשרי שם ובב"י סימן תקכ"ז וז"ל תימא הואיל והכנה דאורייתא היאך אופין ומבשלין מי"ט לשבת וכי תימא על ידי ערובי תבשילין וכי אתי תקנתא דרבנן ועקר הכנה דאורייתא ונראה ליישב דרבה גופיה אזיל לטעמיה דאית ליה הואיל ואפילו לדידך ניחא דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מתוסר רק תקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היה בעולם וכו' עכ"ל וכן כתוב בפסקי תוספות ריש ביצה דלא מיקרי הכנה אלא בדבר החדש וכן נראה ממ"ש המרדכי ריש ביצה בשם ר"י בעל התוספות הביאו נ"כ ב"י ס"ס תק"א שכתבתי לעיל גבי לפידים שכבו וכו' וגם הר"ן פרק אלו עוברין גבי האופה מי"ט לחול דלעיל כתב דלדעת התוספות הכנה דממילא אסורה אבל הכנה דבידים מישרא שרי וכו' (פי' מדאורייתא) וכן הוא דעת הרא"ה בספר החנוך פרשת אמור סי' ש"ט וז"ל ולא משכחת איסור הכנה מדאורייתא לדעתי כו' מעיינת שפיר בדברי הגמרא כי אם בביצה לבד ועיקר איסורא הוא כשנולדת בי"ט שאחר שבת או בשבת שאחר י"ט דהכי מתוקמא הכנה דרבה בביצה ובהכי אסירא איסורא דאורייתא ולא בענין אחר וכו' עכ"ל וכן נראה שהוא דעת בעל המאור כיון דלית ליה טעמא דהואיל במ"ש פרק ואלו עוברין גבי האופה מי"ט לחול וכמו שנבאר בסמוך ובריש ביצה נ"כ כתב דעיקר הכנה דרבה הוא שאין מותר בשבת דבר שנברא בי"ט מאתמול ולא בי"ט דבר שנברא בשבת מאתמול ואין בזה שום סרך מוקצה אלא גזרת הכתוב היא וכו' עכ"ל הלכך לדעת כל אלו הכנה דבידים כגון אפיה ובשול לא מקרי הכנה אלא תקוני מלתא בעלמא ומדאורייתא שרי אע"ג דליכא טעמא דהואיל וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם שכתב פ"ו מה' שביתת י"ט וז"ל י"ט שחל להיות בערב שבת אין אופין ומבשלין בי"ט מה שהוא אוכל למחר בשבת ואסור זה מדברי סופרים כדי שלא יבואו לבשל מי"ט לחול שק"ו הוא לשבת אינו מבשל כ"ש לחול וכו' עכ"ל אלמא לדידיה הכנת דבידים אינה אסורה אלא מדרבנן כיון שלא נקט טעמא דהואיל אלא גזירה שלא יבשלו מי"ט לחול ולא חילק בין אם הוא סמוך לבין השמשות בין אם הוא מבעוד יום וב"ש לפי מה שכתב הב"י ריש סימן תקכ"ז דלדעת הרמב"ם צרכי שבת נעשים בי"ט מדאורייתא ולכן לדעתו בכל הכנות שבידים אין בהן איסור תורה אע"ג שהן סמוך לבין השמשות ואע"ג שהן הכנות ליום מחר ולא ליומן דליכא בהו טעמא דהואיל כדעת התוספות דאמרנו ·

מיהו דעת רש"י והר"ן והרמב"ן ומרדכי ואחרים שגם הכנה דבידים כגון אפיה ובשול אסורה מדאורייתא ומשום טעמא דהואיל ומקלעי ליה אורחים פקע איסורא דאורייתא ואכתי אית בה איסורא דרבנן שהרי כתבו רש"י והר"ן ריש ביצה וז"ל וכיון דחשיבא כולי האי שפיר מדריש מקרא דוהכינו להכנה דביצה דממילא ולא מוקמינן לה להכנה דבידים בלחוד וכו' עכ"ל וכיון דאמרו בלחוד אלמא אף הכנה דבידים אסירת מן התורה ועוד כתב שם הר"ן וז"ל וכי תימא כיון דאית לן הכנה דרבה היכי סמכינן אערובי תבשילין לאפות ולבשל מי"ט לשבת י"ל דמדאורייתא צרכי שבת נעשין בי"ט דהואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה וכו' ועוד כתב שם למטה דמשום הואיל לא פקע אלא איסורא דאורייתא ואכתי אית ביה איסורא דרבנן ולהכי מצטרכי ערובי תבשילין למשרייה וכו' עד כאן אלמא הכנה דבידים אסורה מן התורה אי לאו משום טעמא דהואיל וכ"כ בהדיא פרק ואלו עוברין גבי האופה מיום טוב לחול בשם הרמב"ן וז"ל הלכך כיון דקי"ל כרבה דאין יום טוב מכין לשבת ודאי שאין צרכי שבת נעשין בי"ט וכ"ש הוא כיון שאין י"ט מכין לשבת בהכנה דממילא כ"ש דאין י"ט מכין לשבת בהכנה דבידים הלכך נקטינן דאין צרכי שבת נעשין בי"ט וכו' אבל בתוספות דביצה כתבו דאע"ג דהכנה דממילא אסורה הכנה דבידים איכא למימר דשריא ואין טעם מחוור וכו' עכ"ל וכ"כ שם הרמב"ן במלחמת ה' וכן נראה לומר דהכנה דבידים חמירא טפי כיון דהכנה דממילא מותרת מי"ט לחברו שהרי נולדה בזה מותרת בזה משא"כ בהכנה דבידים דאפילו מי"ט לחברו אסירא ועוד דאמרינן ריש ביצה דהכנה דבידים אסורה לדברי הכל ואפילו לבית שמאי אבל הכנה דממילא לב"ש מותרת כנראה מדברי הרמב"ם שם בפירוש המשנה אלמא הכנה דבידים חמירא טפי · ועוד כתב הרמב"ן שם במלחמות ה' לענין הכנה דממילא דכי אמרינן דהכנה אסורה מן התורה מי"ט לשבת או משבת לי"ט היינו היכא שאותה ההכנה אינה ליומה אלא ליום מחר כגון הכנת גמר דביצה דהכנת גמר הנעשית ביום ראשון אינה ליומה אלא ליום מחר ולכן אסורת דאין יום קדש מכין לקדש דבר תורה אבל אם ההכנה היא ליומה כגון הכנת לידה שנולדה ביום ראשון מן התורה מותרת גם ביום קדש שאחריו כיון שהכנה ליומה מדין תורה מותרת דשבת מכינה לעצמה וכן יום טוב ונמצא שיום ראשון הכין לעצמו ולא ליום מחר כיון שבראשון מותרת ולמה אסרו אותה ביום שני מדבריהם מפני שכבר נאסרה ביומה ונמצאת הכנתה ליום שני והוי הי"ט מכין לשבת עכ"ל וכ"כ הר"ן שם גבי ביצה וז"ל כיון דמיתסרא בראשון משום גזירה אסורה בשני משום הכנה שאם אתה מתירה בשני נמצא שהראשון הכין לשני ולא לעצמו עכ"ל וגם דעת המרדכי ריש פ"ב די"ט סימן תרס"ח הוא כדעת הרמב"ן והר"ן דלעיל שכתב שם וז"ל ואין להקשות כיון דערובי תבשילין דרבנן היכי שרינן ע"י ערובי תבשילין הכנה דאורייתא דהא רבה אית ליה לעיל הכנה דאורייתא מוהכינו את אשר יביאו וי"ל דלא שייך איסור הכנה אלא כשהוא מכין דבר שאינו ראוי ליהנות בו היום כגון קניין שביתה שהוא צורך מחר וכגון ביצה שנגמרה היום שלידתה למחר וכו' עכ"ל ועוד שם במרדכי הנהה וז"ל ולרבה לא משכחת איסור דאורייתא אלא במכין סמוך לחשיכה דאילו האופה מי"ט לחול אינו לוקה הואיל ומקלעי ליה אורחים בפרק ואלו עוברין עכ"ל יש לנו א"כ לדעת אלו הפוסקים שהכנה דבידים כגון אפיה ובשול אסורה מן התורה אלא דמשום טעמא דהואיל פקע ליה לאיסורא דאורייתא כיון שיכול ליהנות ממנה בו ביום והוה ליה הכנה ליומה שמותרת מן התורה כדאמרן אבל כל היכא דליכא טעמא דהואיל כגון שאפה או הכין אי בישל סמוך לבין השמשות וכן קנין שביתה שהוא צורך מחר כיון שאינו יכול ליהנות ממנה בו ביום אינה הכנה ליומה אלא ליום

כמו אחר הלידה ולכן מותר לאכלו ביום הלידהוכו' עכ"ל
וה"ה דמותר ביום שאחריו ואע"נ דבענל שנולד בשבת יש
מחמירים ואוסרים אותו בי"ט שאחריו משום דהכנה כיון
דבשבת עצמו אסור משום מוקצה כנראה מדברי הר"ן ריש
ביצה והטור סימן תצ"ח מ"מ רוב הפוסקים הסכימו דנבי ענל
ליכא הכנה ואפילו נולד בשבת מותר בי"ט שאחריו וכמ"ש
הטור וב"י סימן תצ"ח אבל גבי אפרוח שנולד בי"ט דלדעת
רוב הפוסקים אסור ביומו משום מוקצה אם נולד בשבת אסור
נמי בי"ט שאחריו משום הכנה דודאי שייך בה כיון דבעודו
בקליפתו לא היה ראוי לכלום וכיון דבשבת אסורה משום
מוקצה נמצא שהכנה זו הנעשית ע"י הלידה אינה לעצמה
אלא לי"ט שאחריו וכמו שנראה מדברי הר"ן ריש ביצה והטור
וב"י סימן תקי"ג ואע"נ שהרב ב"י האריך שם בהבנת דברי
רבינו יחיאל שהם כדברי הר"ן מ"מ לפענ"ד שזו היא כוונתו
הלכך איתא לן למימר דלדבה איכא הכנה אסורה מן התורה
מיום קדש לחברו כגון הכנת גמר דביצה שנולדה בי"ט שאחר
השבת דמאתמול נגמרה לה והשבת לא הכינה לעצמה כיום
אלא לי"ט ואיכא הכנה אסורה מדרבנן כגון הכנת לידה דביצה
ואפרוח דאמרן דמדין תורה הכנה ליומא היא ומותרת דשבת
מכינה לעצמה וכן י"ט ואין צ"ל דלמחר בשני מותרת ולמה
אסרו אותה מדבריהם בשני מפני שכבר נאסרה ביומא משום
נולדה ומשום מוקצה ונמצאת הכנתה הנעשית ע"י הלידה
היא ליום שני הלכך אסורה מדרבנן וכמ"ש הרמב"ן נ"כ ריש
ביצה ואביא אותו לקמן ד"ה מיהו דעת רש"י והר"ן והרמב"ן
עיין שם · אמנם בלפידים שכבו בי"ט ראשון ושיירי הפתילה
והשמן שנשארו אם מותר לחזור ולהדליקם בי"ט שני של ר"ה
או בי"ט שאחר השבת נחלקו בהם הפוסקים יען כי בעל
התרומות ראבי"ה הנהות מימון והרא"ש ריש ביצה והטור
סימן שכ"ב תק"א ותקי"ד פסקו לאסור משום הכנה שיותר
טובות להדליק כשהדליקו כבר וכבו וכן השמן צ"ל טפי
כשדולקין בו פעם אחרת ולכן אסורין ואפילו לטלטלן כיון
דמוקצין הן אא"כ ירבה עליהם עצים אחרים ושמן אחר
ויבטלם ברוב וכן האגור סימן תרי"ל פסק לאסור הפתילות וכן
נראה דעת תרומת הדשן סימן פ"א הביאו נ"כ ב"י סימן תקי"ד
שכתב דלדעת האוסרים לא שרי להדליק בפתילה אפי' באידך
ניסא ואע"נ שהוא צריך למקומה להניח אחרת תחתיה אסור
לטלטלה דלאו כלי הוא ועוד הוה ליה כדחייה בידים וכו' ע"כ
וטעמא משום דהוה ליה מוקצה מחמת איסור שאינו יכול
לטלטלו אפילו לצורך גופו או לצורך מקומו כמו שיתבאר
בערך מוקצה מחמת איסור · מיהו ר"י בעל התוספות הביאו
המרדכי וב"י ס"ס תק"א כתבו להתיר דלא שייך בזה הכנה
הואיל וגוף הפתילה והעצים איכא בעולם ואינו אלא תקון דבר
שישנו בעולם כגון אפיה ובשול וכן הכלבו סימן נ"ח כתב שכן
פסקו הר"ז והר"י אשר ובעל ההשלמה וכ"כ סמ"נ בשם רבינו
שמשון ונם ב"י סימן תק"א ותקי"ד פסק להדיא כדעת המתירים
אפילו בי"ט שני של ר"ה וי"ט שאחר השבת וכתב שכן הוא
דעת רוב הפוסקים וכן פסק המגיה על ש"ע סימן תק"א ותקי"ד
ואע"נ דאמרינן שהכנה דבידים אסורה מי"ט להבדו ומי"ט
לשבת וכ"ש מי"ט לחול מ"מ אם עבר בשונג או במזיד ואפה
ובישל מי"ט לשבת בלא ערוב בעיא היא בגמרא פ"ב דיו"ט ולא
איפשיטא ואע"נ דהרי"ף הביאו הריב"ש ס"ס י"ו ומו"ה הביאו
שה"נ פ"ב די"ט לאסור במזיד כמו במערים מ"מ הרמב"ם ובעל
העטור והרשב"א בתשו' סימן תשפ"ד והריב"ש סימן י"ו ורנ"ד
והר"ן ואחרים הביאם ב"י סימן תק"נ ותקכ"ז פסקו דמותר
לאכלו בשבת דכיון דמדרבנן הוא אזלינן לקולא ולא קנסינן
ליה דאי מדאורייתא מישרא שרי דהא קי"ל כרבה באופה מי"ט
לחול דאינו לוקה דאית ליה טעמא דהואיל ומקלעי ליה אורחים
הוי ליה וכו' ואפילו לדעת התוספות דלית להו טעמא דהואיל
אפיה ובישול לא מקרי הכנה אלא תקון בעלמא ואינה אסורה
אלא מדרבנן מיהו מי"ט לחול יש להסתפק לדעתם כיון
שפסק כרב חסדא דאמר באופה מי"ט לחול דלוקה וכמו
שנתבאר לקמן ואע"נ דהריב"ש ס"ס י"ו ומהריק"א בש"ע ס"ס
תקכ"ז פסקו להדיא דמי"ט לחול נמי מותר כמו מי"ט לשבת
ואפילו במזיד מ"מ מדברי הרא"ש הביאו ב"י ס"ס תקכ"ז נראה
להדיא שאסור שהרי כתב דטעמא דמותר מי"ט לשבת הוא
דמשום כבוד השבת אין לקונסו אלמא היכא דליכא האי
טעמא ראוי לקונסו וכן נראה מדברי הרמב"ם דמי"ט לחול
אסור במזיד מדקאמר סתמא בפ"ו מהלכות שביתת י"ט דין י"ד
עבר ואפה ובשל לשבת אין אוסרין ואם איתא דלחול נמי מותר
רבותא הו"ל לאשמועינן ולומר עבר ואפה ובשל אפילו להול
אין אוסרין וכו' דמינה הוה שמעינן דכ"ש לשבת וכמ"ש הוא
עצמו לעיל פ"א דין י"א וז"ל ובלבד שלא יערים ואם הערים
אסור אפילו בשבת שאחר י"ט וכו' דמשמע דכ"ש בחול דאסור
וכמ"ש שם הרב המגיד דכ"ש במערים לצורך חול דאסור
ואח"כ מצאתי למהר"ר לוי ן' חביב תשו' ס"ס נ"נ שכתב להדיא
דהרמב"ם אוסר מי"ט לחול ונתן טעם לדבריו מן השכל ומן
הגמרא מן השכל שכיון שזה בישל במזיד מי"ט לחול ראוי
לקנוס אותו שלא יוכל לאכלו ודוקא לשבת הוא מותר מפני
כבוד השבת שאין לו דבר אחר שיאכל ומן הגמרא שהרואה
הסוגיא יראה דאותה בעיא של עבר ואפה מאי לא היתה אלא
מי"ט לשבת וכיון דלא איפשיטא פסק הרב לקולא וזה דוקא
מי"ט לשבת אבל מי"ט לחול מנא לנו עכ"ל ובעל לחם משנה
בפ"ו הנזכר חיזק דבריו בזה וכן נראה שהוא דעת בעל לבוש
מלכות שכתב בסימן תקכ"ז דמשום כבוד שבת לא רצו חכמים
לקונסו וכו' כדברי הרא"ש דלעיל ולא כתב שמותר לאוכלן
בחול כמ"ש מהרי"י קארו והגם כי בעל העיטור והרשב"א
בתשו' סימן תשפ"ה הביאה נ"כ ב"י סימן תק"נ ורא"ז הביאו
בשלטי נבורים פ"ב די"ט דף רפ"ז ס"ל דאם עבר ואפה מי"ט
ראשון לשני מותר כמו מי"ט לשבת מ"מ לא נמצא מי שהתיר
להדיא מי"ט לחול אלא הריב"ש סוף סימן י"ו ומהרי"י קארו
בש"ע ס"ס תקכ"ז ולכן לדעתם מה שאפה או בשל אפי' במזיד
מותר למחר לאוכלו אפילו מי"ט לחול ומי"ט לחברו וכ"ש מי"ט
לשבת ואפילו היו לו מאכלים אחרים וכמ"ש ב"י ס"ס תק"נ
אבל לדעת הרמב"ם והרא"ש והלנ"ח ולחם משנה מי"ט לחול
במזיד אסור ועיין מ"ש ריא"ז פ"ב די"ט שהחמיר בשני י"ט של
ר"ה יותר משאר י"ט של גליות ולא ירדתי לסוף דעתו מיהו
לדעת כולם חוץ מהרי"ף ומו"ה דאמרן החמירו במערים יותר
ממזיד אפילו מי"ט לשבת שאם נתיר הערמה הכל יערימו
דסבור לעשות בהיתר ואחרים לומדים ממנו וישתקע שם ערוב
אבל מזיד אינו מצוי ואם עבר היום לא יעבור פעם אחרת ולא
יהיו אחרים לומדים ממנו וכמ"ש רש"י והר"ן פ"ב די"ט והריב"ש
סימן רנ"ד וב"י סימן תקכ"ז בשם הרמב"ם ולכן קנסוהו שיהיה
אסור לו אבל לאחרים מותר וכמ"ש ב"י סימן תקכ"ז בשם
הכלבו ואחרים · והערמה זו שאסורה אפילו בדיעבד היא
דוקא כשהערים לבשל שתי קדרות לצורך היום והותיר אחת
מהן לצורך מחר ולא אכל ממנה כלום כגון לאחר שבשל
לצורך היום מערים לומר עדיין אני צריך להזמין לאורחים
ומבשל מאכלים אחרים בקדירה אחרת ויותירם לשבת כמ"ש
רש"י והר"ן פ"ב די"ט וב"י סימן תקכ"ז · אי נמי במי שמערים
ומבשל קדרה אחת לצורך היום וחוזר ומבשל אחרת לצורך
היום ואומר הראשונה תהיה למחר שמתחילה היתה כוונתו
בבישול השניה בהערמה וכמ"ש ריב"ש ס"ס רצ"ד דבהאי גוונא
קנסוהו רבנן אבל לבשל אחת אכילת שחרית ולומר אוכל
ממנה כזית אע"נ דאסור לעשות כן לכתחילה דהוי הערמה
מ"מ אם עבר ואפה ובשל בהערמה זו מותר לאכלו למחר
דהערמת אכילת כזית אין לה דין מערים לאסור עליו התבשיל
אלא דין מבשל במזיד או בשונג יש לו דשרי וכמ"ש בהדיא
ב"י סימן תק"נ בשם ריב"ש ואחרים וכן פסק בקצורו סימן
הנ"ל וזה שלא כדעת בעל שלטי נבורים ריש מסכ' י"ט שכתב
דאם הערים לשחוט מי"ט לחברו ע"י שיאכל כזית ממנו בו
ביום דאסור ליהנות מאותה שחיטה וכו' · מיהו קודם אכילת
שחרית יכול להרבות ולבשל בקדירה אחת כל מה שירצה
למחר אפילו לכתחילה ולאכול ממנו מעט כדתניא פרק ב'
דביצה ממלאה אשה קדרה בשר ואעפ"י שאינה צריכה אלא
לחתיכה אחת וכו' והטעם מפני שהתבשיל יפה ומתוקן יותר
כשיש בשר הרבה בקדירה כמ"ש הרשב"א וה"ה והטור ובית
יוסף סימן תק"ג והריב"ש סימן י"ו ואפילו ליתן בה חתיכה אחר
שהגיעה ע"נ האש מותר כמ"ש ב"י סימן הנ"ל ולאו דוקא
קדרה

דאין י"ט מכין לי"ט מדרבנן דוקא ותא דאמרינן הכנה דרבה מן התורה היינו מי"ט לשבת או משבת לי"ט וכו' עכ"ל הילכך איסור הכנה מי"ט לי"ט ואפילו בשני י"ט של ר"ה אינה אלא מדרבנן והכנה מי"ט לחול אסורה ג"כ מדרבנן כדתניא אין אופין מי"ט לשבת ק"ו מי"ט לחול ואע"ג דאמרינן לקמן האופה מי"ט לחול רב חסדא אמר לוקה ורבה אמר אינו לוקה רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה ורבה אמר אינו לוקה דאמרינן הואיל ואיכא מאן דפסק כרב חסדא כדקמן דאלמא לדעתיה הכנה דאפיה ובשול מי"ט לחול אסורה מן התורה י"ל דאע"ג דפסק כרב חסדא לענין דלא אמרינן הואיל מ"מ לא פסק כוותיה לענין מלקות כיון דס"ל דאפיה ובשול לא מיקרי הכנה אלא תיקוני סלתא ומדאורייתא שרי וכמו שנבאר לקמן וצ"ע וכי אמרינן בביצה שנולדה בי"ט שאחר השבת דאסורא מדאורייתא היינו דוקא בי"ט ראשון אבל בי"ט שני שאחר השבת לדידן דבקיאינן בקבועא דירחא אינה אסורה אלא מדרבנן כיון דמן התורה ליכא אלא יום אחד וכמ"ש להדיא תרומת הדשן סי' ע"ט ופ"א הביאו נ"כ ב"י ס"ס תק"א ותקי"ג ומהר"י ווייל בתשובה קל"ה והסניח על ש"ע סימן תקי"ג ונ"ל דה"ה כשנולדה בשבת שאחר י"ט שני שאין איסורה דאורייתא לגמרי היה מהטעם הזה עצמו ולכן נוכל לומר דביצה שנולדה בשני י"ט של ר"ה ובי"ט שני שאחר השבת או בשבת שאחר י"ט שני מותרות לחולה אפילו שאין בו סכנה וה"ה בשבת וי"ט ראשון הסמוכים זה לזה דנולדה בזה מותרת בזה לחולה דכיון שאין איסורה אלא מדרבנן במקום חולי לא גזרו רבנן כנ"ל וספק אם נולדה בי"ט ראשון או בי"ט שני עיין לעיל ואם נאמר כיון דאמרינן דאין י"ט מכין לחול ואין י"ט מכין לי"ט א"כ ביצה שנולדה באחד בשבת או בי"ט שני אית לן למימר שאסורה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול נגמרה לה כדאמרינן לעיל והוה ליה דשבת או י"ט הכין לחול או י"ט הכין לחברו יש לומר דתרי גווני הכנה נינהו כמ"ש רש"י הר"ן ורמב"ן ריש ביצה ופרק אלו עוברין גבי האופה מי"ט לחול תא' היא הכנה דבידים כגון אפיה ובשול וכיוצא ורמב"ם בפי' משנה א' תי"ט קראה הכנה מלאכותית הב' היא הכנה שאינה בידים ממש כמו שכתבו שם ריש ביצה דרבה אסר בהכנה שאינם בידים ממש ויליף לה מקרא דוהכינו ונקראת נ"כ הכנה דממילא כנראה שם והכנה זו שאינה בידים הנקראת הכנה דממילא איכא נמי תרי גווני הא' היא הכנה בידי שמים כגון הכנה דביצה והרמב"ם קראה שם הכנה טבעית והב' היא הכנה בפה כגון מכאן אני אוכל למחר הנקראת גם היא הכנה דממילא וכן נראה מדברי רש"י והר"ן שם שכל הכנה שאינה בידים ממש קראוה הכנה דממילא שהרי כתבו שם דרבה יליף מקרא דוהכינו איסור הכנה דממילא ופירשו והכינו והוא נו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה דבידים בא לומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר וכו' עכ"ל אלמא הזמנה דבפה נקראת נ"כ הכנה דממילא שהיא הכנה שאינה בידים וזה נראה נ"כ בהדיא ממ"ש שם וז"ל וכיון דמוקצה דאורייתא אלמא הכנה דממילא חשיבא דהא מאי דאסיר משתרי ע"י הכנה ע"כ והכרח הוא לומר דהאי הכנה דממילא שעל ידה משתרי מאי דאסיר היא ההכנה והזמנה בפה כגון מכאן אני אוכל למחר שכתבו למעלה כיון שעל ידי הכנה זו משתרי מאי דאסיר דהיינו המוקצה ואפילו הכי קראוה הכנה דממילא אלמא כל הכנה שאינה בידים נקראת הכנה דממילא בין הכנה בידי שמים בין הכנה בפה ולכן כי אמרי' דאין י"ט מכין לחול ואין י"ט מכין לי"ט היינו בהכנה דבידים כגון אפיה ובשול שאין עושין אותן בידים לצורך חול או לצורך י"ט שני אבל הכנה דממילא שאינה בידים כגון הכנת בידי שמים לא נאסרה בשביל סעודת חול דדוקא בסעודת שבת וי"ט נאסרה אותה הכנה דממילא וכן כתבו בהדיא רש"י והר"ן ריש ביצה וז"ל ואחשבא רחמנא לסעודת שבת וי"ט שיזמינוה מבעוד יום בחול אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה ומשום הכי בא בשבת בעלמא שאינו

י"ט לית לן למיסר ביצה שנולדה בו משום דאיתקון בידי שמים בשבת וכו' עכ"ל וכן הכנה זו דממילא מותרת מי"ט לחברו בשני י"ט של גליות כיון דממה נפשך חד מנייהו חול הוא כדאמרן ואם יום ראשון חול נמצא דחול מכין לי"ט ואם י"ט שני חול סעודת חול לא חשיבא וכו' חלקי ביצה ואפרות שנולדו בזה מותרים בזה וכן פירות או עצים שנשרו בזה מותרים בזה בשני י"ט של גליות כדאסיקנא בגמרא ריש ביצה וכמ"ש שם כל המפרשים וכן דבר המחובר או מחוסר צידה שנתלש או שניצוד בזה מותר בזה כדאית' בפרק אין צדין וכ"כ הרמב"ם פ"א מה' י"ט וטור וב"י סימן תקט"ו ואע"ג דלגבי גוי שהביא דורון לישראל מדבר שיש בו במחובר יש הרבה מן הגדולים שמחמירין לאוסרו עד מוצאי י"ט שני כנראה שם סימן הנז' היינו דוקא היכא שליקטן גוי בשביל ישראל אבל אם עשה הגוי המלאכה בשביל עצמו מותר לערב מיד אפילו לדעת המחמירין גם למי שחובא בשבילו כמ"ש שם הרא"ש והטור וב"י מיהו אם הוא ספק אם נלקטו היום או אם הוא ספק אם לקטן בשביל ישראל אסור דספק מוכן הוא כדאפסיקא הלכתא פרק אין צדין וכמ"ש הטור וב"י ריש סימן תצ"ז וזה דוקא בי"ט ראשון אבל בי"ט שני של גליות מותר משום דהוי ספק ספיקא וכמ"ש הר"ן וב"י סימן תצ"ז הנזכר וכי היכי דהכנה בידי שמים מותרת מי"ט לחברו בשני י"ט של גליות דהא ביצה שנולדה בזה מותרת בזה הכי נמי אית לן למימר בהכנה בפה מדי להתיר המוקצה מי"ט ראשון לי"ט שני כגון אוצר של פירות העומדים לסחורה דמני שיאמר מכאן אני אוכל למחר כיון דתרוייהו הכנה דממילא נינהו כדאמרן ובתרווייהו איכא טעמא דממ"נ חד מנייהו חול הוא ואם יום ראשון הוא חול נמצא דחול מכין לי"ט ואם יום שני הוא חול סעודת חול לא שייך בה הזמנה ולא חשיבא כדאמרן לעיל וכ"כ להדיא הכלבו סימן נ"ח דבאוצר פירות ועצים וכיוצא בו שרינן להכינו מי"ט לחברו ממה-נפשך כיון דשתי קדושות הן ואין צריך בהכנת זו טלטול אלא אמירה וכן הוא דעת הגהת סימן תצ"ת שכתב בסופה ז"ל וכל מוקצה שאינו בעלי חיים כגון אוצר של פירות ועצים סגי כשיאמר מכאן אני נוטל ואין צריך שירשום וסותר להכין מיום ראשון לשני בשני י"ט של גליות וכו' עכ"ל וכ"נ ממ"ש ב"י ס"ס תק"ג וז"ל כתב הרמב"ם פ"א מהלכות י"ט דבר שהיה מוקצה בי"ט ראשון או שנולד בראשון אם הכין אותו לשני מותר נראה מדבריו דביצה שנולדת בראשון אינה מותרת בשני אא"כ הכינה בראשון ואיני יודע מנין לסר כן ואפשר דלא קאי אלא למוקצה ולאו נולד עכ"ל הרי שלדעת הרמב"ם וב"י נמי מותר להכין המוקצה מי"ט ראשון לחברו כמ"ש הכלבו והסניה דלעיל לא מבעיא במוקצה לאכילה אלא גם במוקצה לטלטול שהרי כתבו דינזת באוצר של פירות ועצים וכו' וגם הרמב"ם כתב מוקצה סתם דמשמע דכל מין מוקצה ניתר בהכנת מי"ט לחברו מיהו צריך לומר דהכנה אשר על ידה ניתר המוקצה שמותר לעשותה מי"ט לחברו היינו דוקא אותה הכנה שהיא נעשית בפה וכל שכן במחשבה שגם היא נכללת בהכנה דממילא אבל כל שיש בה מעשה אסורה שהיא הכנה דבידים דאמרן לעיל ועוד דאתי לטלטול המוקצה בי"ט ראשון דאסור הלכך כל הכנה דממילא בין הכנה בידי שמים בין הכנה בפה או במחשבה מותרת מי"ט לחברו בשני י"ט של גליות אבל בשני ימים טובים של ר"ה דקדושה אחת הן וכיומא אריכתא חשיבי ולא שייך בהו ממה נפשך חד מנייהו חול הוא וכל שכן בי"ט ושבת הסמוכים זה לזה אפילו הכנה דממילא כי האי אסירא כדאיתא בגמרא פ' ביצה דנולדה בזה אסורה בזה ומשום הכנה וכתבו שם הר"ן והרטב"א דכיון שנאסרה בראשון מדרבנן משום נזרה כדאמרן אסורה בשני משום הכנה שאם אתה מתירה בשני נמצא שהראשון מכין לשני ולא לעצמו וכו' וכתב שם הרא"ש הביאו ג"כ ב"י ריש סימן תצ"ח דגבי לידת ביצה שפיר איכא הכנה דע"י לידה הוכנה לגדל אפרות וגם טובה יותר לאכול ממה שהיא כשנמצאת במעי אמה אבל גבי עגל שנולד בראשון לא שייך הכנה דמוב הוא לאכילה וראוי הוא לכל דבר אם נמצא במעי אמו

פרק חנ״ שכתב דכל שאסור לאכלו או להשתמש כו מפני שהוא מוקצה אסור בטלטול וכו׳ ואחרי אשר ביארנו שכל מוקצה אינו אסור אלא מדרבנן יש לנו לבאר גם כן אם בספיקו אזלינן לקולא או לחומרא יען כי בזה נחלקו בו הפוסקים שהרי הרשב״א הביאו הרב המגיד פ״ב מהלכות י״ט וב״י סימן תצ״ז כתב שכיון שמוקצה ונולד מדברי הסופרי׳ הם הולכין בספיקן להקל ולא אמרו אסור (פי׳ מה שאמרו בגמרא דספק מוכן אסור) אלא בדבר שקרוב ליגע בשר תורה כגון ספק ניצוד בי״ט אבל בשאר ספיקות מותרין וכו׳ עכ״ל וכ״כ בספר עבודת הקדש בית מ׳ שער ה׳ וגם בעל א״ח כתב כן בשמו הביאו ב״י סימן תצ״ה וסימן תקט״ו וכן נראה שהוא דעת רש״י שהרי בדבר שאין כמינו במחובר והוא ספק אם בא מחוץ לתחום כתב הטור סוף סי׳ תקט״ו דלרש״י מותר ולדברי הגאונים אסור וכתב שם ב״י דלדברי רש״י כל היכא דמספקא לן האי מלתא מותר ולפי דברי הגאונים כל היכא דמספקא לן האי מלתא תלינן לחומרא וכו׳ אלמא דעת רש״י הוא כדעת הרשב״א דבספק מוקצה אזלינן לקולא (וצ״ע כיון דרש״י כתב דמוקצת לאכילה אסור מדאורייתא כדלעיל היכא סבירא ליה דספק מוקצה מותר) מיהו הרב המגיד שהביא דעת הרשב״א בפ׳ הנזכר חולק עליו בראיות וכתב דכל דין מוקצה ונולד הוא בכלל ספק מוכן דאסיקנא בגמרא דאסור והטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין או שרצו חכמים להחמיר בספק זה וכתב עוד שם שכן הוא דעת הרמב״ם שלא חילק בין ספק מוקצה ונולד לספק מוכן וכן כתב המרדכי בשם אבי העזרי הביאו בית יוסף סוף סימן תקט״ו וז״ל וכתב אבי העזרי אע״ג דבספק מוכן מחמירין היינו משום דמוקצה הוא כדאיתא בפרק כל הכלים וגם הרחקה לאיסור ולא להקל אבל אם אין ספק מוקצה אלא ספק תחומין כגון שיש לגוי המביא דורון שני בתים א׳ בתוך התחום ואחד חוץ לתחום שרי אף למי שהובא בשבילו וכו׳ אלמא דס״ל דספק מוקצה הוא ספק מוכן ויש להן דין אחד וכן הוא דעת הגאונים דלעיל החולקים על רש״י וכתב שם ב״י שדעת הרי״ף והרמב״ם כדעת הגאונים ולענין הלכה פסק ג״כ כוותייהו הלכך אית לן למימר דבספק מוקצה ונולד אזלינן לחומרא כדין ספק מוכן נראה דעת הר״ן שכתב בפרק אין צדין גבי ספק מוכן וז״ל הלכך ספק מוכן בי״ט שני כיון דמוקצה לא מיתסר אלא מדרבנן הוה ליה ספק ספי׳ בדרבנן עכ״ל מדבריו א״כ נראה דספק מוכן הוא ספק מוקצה כמ״ש הרב המגיד ואינו מותר אלא בי״ט שני וכן פסק בעל לבוש מלכות בדיני י״ט סי׳ תצ״ז שכתב שם וז״ל ואין חלוק בין ספק צידה לספק מוכן כגון מוקצה ונולד כולם דינם שוה בין ביום ראשון בין ביום שני עכ״ל וכי אמרי׳ דספק מוקצה ונולד אסור היינו דוקא בי״ט ראשון אבל בי״ט שני של גליות ואפילו י״ט שני שאחר השבת מותר דהוי ס״ס וכמ״ש הר״ן לעיל ובית יוסף סימן תצ״ז מיהו ביום טוב שני של ראש השנה אסור דכיומא אריכתא דמו :

הכנה ופרטיה ודיניה ואם איסורה היא מדאורייתא או מדרבנן הואיל ואתא לידן נימא בה מלתא יען כי היא עיקרית לענין שבת וי״ט ושייכא גם כן לדיני מוקצה כי הרבה מהן מתערבין ומסתבכין בה אמנם בתחילה ראוי לנו לידע כי שם זה של הכנה יבחן על שני עניינים הא׳ היא ההכנה הנעשית למוקצה מבעוד יום בחול כדי להתירו ולסלק ממנו האסור כמו שכתבתי בערך מוקצה ונולד ומאי כנייהו והשנית היא ההכנה הנעשית מי״ט לשבת או משבת לי״ט או מי״ט לחברו והיא נקראת הכנה דרבה הנזכרת כ״כ בגמרא וזו נבאר עתה בע״ה עם כל פרטיה עיקר מוצאה הוא ברפ״ק די״ט דתנן התם ביצה שנולדה בי״ט בש״א תאכל ובה״א לא תאכל ואמרינן בגמ׳ דאוקמיה רבה בתרנגולת העומדת לאכילה ובי״ט שחל להיות אחר שבת ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין י״ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א״ל אביי אלא מעתה י״ט דעלמא תשתרי גזירה י״ט דעלמא אטו י״ט אחר שבת ׳ שבת דעלמא תשתרי (פי׳ לנוטעה חית) גזירה משום שבת אחר י״ט וכו׳ ומדברי רבה ש׳ים זו למדנו חדא דס״ל לרבה לפי מ״ש רש״י והר״ן ורבינו ירוחם שהבאתי לעיל דמוקצה לאכילה דהיינו דבר שאינו מוכן מאתמול אסור מדאורייתא בשבת וי״ט וזה ממאי דאמר רבה חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ופירשו שם דאחשבה רחמנא לסעודת שבת וי״ט שיזמינוה מבע״י בחול וכו׳ אלמא כל אוכל שלא הוכן מאתמול שהוא מוקצה אסור מדאורייתא וכתבו נ״כ דרבה לטעמיה דאמר בפסחים פרק אלו עוברין דמוקצה דאורייתא כמ״ש למעלה ׳ ועוד אשמעינן רבה דאסור מן התורה להכין מי״ט לשבת ומשבת לי״ט מדקאמר ואין י״ט מכין לשבת ואין שבת מכינה לי״ט וכו׳ וזו היא הכנה דרבה הנזכרת כ״כ בגמרא בפרק אלו מערבין ובשאר דוכתי וגם בדברי הפוסקים שפסקו כותיה דרבה לענין הכנה זו ׳ מיהו במה שכתבו רש״י והר״ן דרבה ס״ל במוקצה לאכילת שאסור מדאורייתא נחלקו עליהם שאר הפוסקי׳ וס״ל דמוקצת אפילו לאכילה מדרבנן בעלמא הוא כדלעיל ולפי דעתם ממאי דקאמר רבה חול מכין לשבת וחול מכין לי״ט לא נפיק להו דמדאורייתא בעינן שכל סעודות שבת ויום טוב יהיו מוכנות מבעוד יום בחול כמ״ש רש״י והר״ן אלא אסמכתא בעלמא הוא שאסרו חכמים המוקצה כדי שיזמין צרכיו מבע״י וסמכוהו אקרא דוהכינו וכמ״ש הרמב״ן עיין בערך מוקצה טעם איסור טלטולו : אי נמי נוכל לומר דסבי״א להו דדוקא לענין הכנה מי״ט לשבת ומשבת לי״ט נקטינן כרבה אבל לא במאי דסבר דמוקצה אסור מדאורייתא וכן נראה גם כן ממ״ש הר״ן ריש פרק הנזכר דהדר ביה רבה התם פי׳ ממאי דאמר דמוקצה דאורייתא ושהקשו כן על רש״י וכו׳ וכמו שכתבתי לעיל ׳ והכנה זו דרבה שאסורה מן התורה היינו דוקא מיום קדש לחברו דהיינו מי״ט לשבת ומשבת לי״ט כגון ביצה שנולדה בי״ט שאחר השבת או בשבת שאחר יום טוב דכל ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה כדאמרן לעיל אבל הכנה ליום טוב עצמו או לשבת עצמה כגון ביצה שנולדה בשבת או בי״ט מותרת מן התורה די״ט מכין לעצמו ושבת מכינה לעצמה כדאמרינן בפרק בכל מערבין אלא שחכמים אסרוה משום גזירה די״ט אחר שבת ושבת אחר י״ט וכדאיתא בגמרא דלעיל לגבי ביצה דאמר ליה אביי לרבה י״ט דעלמא תשתרי שבת דעלמא תשתרי וכו׳ ובביצה זו מלבד אסור הכנה יש בה ג״כ אסור נולד ׳ וכן ההכנה מי״ט לחברו בשני י״ט של גליות אינה אסורה מן התור׳ דלא אשכחן בתורה תרי ימים טובים רצופים אלא אסורה היא מדרבנן כדתניא בפ״ב די״ט אין אופין מי״ט לשבת קל וחומר מי״ט לחול וכו׳ וכיון ששני י״ט של גליות ממה נפשך חד מנייהו חול הוא כמ״ש רש״י והר״ן ריש ביצה וכל המפרשים אפשר די״ט שני חול הוא ונמצא המכין מי״ט לחול וכ״ש לדידן דידעינן בקבועא דירחא די״ט שני הוא חול גמור מן התורה וכמ״ש בהדיא ריב״ש תשו׳ י״ו וז״ל ואחר שאסור לבשל ולאפות מי״ט לחול גם כן אסור לאפות ולבשל מיום טוב ראשון ליום טוב שני שהרי יום טוב ראשון הוא קדש לבדו ויום טוב שני הוא חול גמור מן התורה לדידן דידעינן בקבועא דירחא וכו׳ ועוד כתב שם ולכן הדבר ברור שאסור לאפות ולבשל מי״ט ראשון לי״ט שני ואפילו בשני י״ט של ראש השנה וק״ו הדבר אם מיום טוב לשבת אין אופין ומבשלין לא בי״ט ראשון ולא בי״ט שני אלא ע״י ערוב כ״ש שאין אופין ומבשלין מי״ט ראשון לי״ט שני ובזה אין ערוב מועיל שלא תקנו ערוב אלא לשבת לפי שאסור לבשל בשבת אבל מי״ט לחברו שיוכל להמתין ולבשל בי״ט שני לא וכו׳ ועוד שם ובסימן רנ״ד כתב דאסור להכין מי״ט לחברו אפילו בשני ימים של ראש השנה ואף על גב דאמרינן בהו דקדושה אחת הן וכיומא אריכתא דמו היינו להחמיר כגון ביצה שנולדה בזה אסורה בזה אבל לא להקל ולומר שהם קדושה אחת להתיר ולבשל מי״ט ראשון לי״ט שני עכ״ל וכ׳ שכן פירש״י וכ״כ ב״י ריש סימן תק״ג בשם הגהות מיימון ורבינו ירוחם נמי ספר אדם נתיב ד׳ ח״ד כתב בשם רש״י

דאין

Digitized by Google

ב׳ וכהנה שם סעיף א׳ דלא מהני תנאי בעצי סוכה ועיין סימן תרס״ח · מנו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא · וכדה פרק לולב וערבה וכתבו התוספות פ״ק דסוכה דף י״ד ודף ל׳ דלא אמרינן מנו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא מחמת יום שעבר במוקצה מחמת איסור אלא במוקצה מחמת מצוה · כנה״ג ח״מ סימן פ״ב בכללי הסגו׳ סימן רי״ח · ובאות רי״ש · תדי מנו דאתקצאי לא אמרינן רתוספות דביצה דף ל׳ ע״ב ד״ה עד מוצאי י״ט תי״ט משנה ח׳ פ״ג דערובין לא אמרינן מנו דאתקצאי בשני י״ט של גלויות דהא כל עצמו של יום שני ספק · הר״ן פרק נ׳ דשבת דף קי״ח ע״א ד״ה תנו רבנן והרי״ף שם · ש״ע א״ח סי׳ ש״י :

מוקצה בין השמשות מוקצה וכו׳ עיין · אתרוג אסור : אתרוגים טבעה : מנו דאתקצאי לבין השמשות : מוקצה מחמת אסור אסר : מטה שיש עליה מעות : סוכה ואסור נויים עליה מן הסוכה :

מוקצה דאבנים עיין · אבן מוקצה : מוקצה מחמת גופו : מוקצה מחמת מאוס כגון :

מוקצה דאוכלים ומוקצה סתם עיין · מוקצה מחמת אסור אסר כסופו : מוקצה מטה :

מוקצה דאורייתא אי דרבנן פסחים דף מ״ח ע״א · דע שיש לחלק בין מוקצה לאכילה למוקצה לטלטול מדאמרינן בפ׳ מפנין דרב הונא במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה ובמוקצה לטלטול סבר לה כר״ש וקאמר התם דהיינו סברא דרב רביה דהוא מריה דמוקצה וכו׳ כמ״ש בעל המאור ס״פ מי שהחשיך והרמב״ן במלחמות ה׳ רפ״ק דביצה והרא״ש פרק אין צדין שהביאו חילוק זה בין מוקצה לאכילה למוקצה לטלטול ולכן מדברי רש״י והר״ן פ״ק דביצה נראה דמוקצה לאכילה הוא דאורייתא שכתבו שם על הכנה דרבה וז״ל דרבה לטעמיה דאמר בפ״ק אלו עוברין בפסחי׳ דמוקצה דאורייתא ויליף לה מקרא דוהכינו את אשר יביאו כדאיתא התם וכיון דמוקצה דאורייתא אלמא הכנה דמסילא חשיבא דהא מאי דאסיר משתרי ע״י הכנה וכו׳ עכ״ל א״כ כיון דקי״ל כרבה בהא יש לנו לומר גם כן דמוקצה הוא מדאורייתא (עיין הרי״ף ור״ן דריש ביצה) · עוד כתבו שם על דברי רבה דרש״י והכינו חול מכין לשבת חול מכין לי״ט וז״ל ואחשבה רחמנא לסעודת שבת וי״ט שיזמנוה מבעוד יום בחול אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא ביה הזמנה וכו׳ ע״כ אלמא דסעודת שבת וי״ט צריכה הכנה מבע״י מדאורייתא ולכן מוקצה לאכילה שאינו מוכן מבע״י אסור מדאורייתא וכמו שיתבאר בע״ך הכנה וזהו גם כן דעת רבינו ירוחם ספר אדם נתיב י׳ ח״ד שכתב ז״ל מוקצה של אכילה אסור מן התורה כדאמרינן בשבת ופ״ק די״ט ושל טלטול אסור מדרבנן עכ״ל והגם כי התוס׳ כתבו פ״ק דביצה ז״ל ואע״ג דקי״ל דאין מבטלין אסור לכתחילה ה״מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולא בכל מידי דרבנן אלא בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקצה שעיקרו אינו אלא מדרבנן וכו׳ וגם ריא״ז פ״ק דביצה דף ד״פ כתב דעצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיק לפי שאיסור מוקצה מדברי סופרים הוא ומותר לבטלו לכתחילה וכו׳ ואינו דומה לאסור תורה וכו׳ עכ״ל דנראה מדבריהם דכל מוקצה אינו אלא מדרבנן מ״מ נוכל לדחוק ולומר דהתוספות וריא״ז לא אמרו אלא במוקצה לטלטול דעלייהו קאי וכ״כ מהרשד״ם א״ח תשו׳ כ״ב דטלטול מוקצה הוא דבר שאין לו עיקר מן התורה וכו׳ וכן מדברי ב״י סימן תצ״ח נראה דאיכא מאן דאמר במוקצה לאכילה אסור מן התורה שכתב שם לגבי שחיטת מדבריות וז״ל ואפשר דה״ק בה״ג כתב דשרי לר״ש מתרי טעמי חדא דמוקצה מדרבנן ועוד אפילו הוא דאורייתא כיון דאיכא תרי לישני וכו׳ ע״כ ולכן נראה לומר לדעת המפרשים דלעיל דמוקצה לאכילה אסור מדאורייתא · מיהו כד מעיינינן שפיר בהא מלתא צריכים אנו לומר דודאי אסור מוקצה אפילו לאכילה אינו אלא מדרבנן ושכן הוא דעת התוס׳ וריא״ז והר״ש כמו שיש לדקדק בהדיא ממה שכתבו דמוקצה שעיקרו אינו אלא מדרבנן דאלמא ליכא שום מוקצה שהוא אסור מן התורה דאילא תימא הכי מוקצה לטלטול אעפ״י שהוא אסור מדרבנן עיקר אסורו יהיה מן התורה כיון דאיכא מוקצה לאכילה שהוא אסור מן התורה אלא לאו כדאמרן וכן הוא דעת הרא״ש שכתב בפרק אין צדין על הא דאבעיא לן אם יש מוקצה לחצי שבת או אין מוקצה לחצי שבת כגון גרוגרות וצימוקים שירדו עליהם גשמים והדר אחזו וכו׳ דאיכא מ״ד דיש מוקצה ואיכא מ״ד דליכא מוקצה לחצי שבת וכו׳ וכתב שם הרא״ש דמסתבר כמ״ד אין מוקצה לחצי שבת דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכו׳ ע״כ והא התם מיירי במוקצה לאכילה ואפ״ה כתב דמדרבנן הוא · וגם הר״ן עצמו כתב שם דנקטינן דאין מוקצה לחצי שבת דבדרבנן הוא ולקולא הוא וכו׳ וכ״כ בפרק אין צדין גבי ספק מוכן דמוקצה מיתסר מדרבנן וכן נראה שהוא דעת הרמב״ם שכתב בפט״ו מה׳ מאכלות אסורות וז״ל וכן דבר שיש לו מתירין ואפי׳ היה אסורו מדרבנן כגון מוקצה ונולד בי״ט וכו׳ וכן נראה מדברי הרמב״ן במלחמות ה׳ רפ״ק דביצה דמוקצה לאכילה הוא משום גזירה שלא יבא לידי מלאכה ואסמכוה אקרא דוהכינו וכו׳ וכ״כ הרשב״א הביאו ב״י ריש סימן תצ״ז ותצ״ח דמוקצה ונולד מדבריהם והולכין בספיקו להקל ואפילו במוקצה לאכילה · הלכך לדעת כל אלו הפוסקים ואפילו לדעת הר״ן עצמו יש לנו לומר דאפילו מוקצה לאכילה אינו אסור אלא מדרבנן דלא כרבינו ירוחם וכן הוא דעת בה״ג הביאו הרא״ש סוף מס׳ ביצה והטור סימן תצ״ח דלגבי שחיטת מדבריות שהם ודאי מוקצות לאכילה כתב דמוקצה הוא מדרבנן וכן נראה שהיא דעת הרא״ש והטור וב״י שם סימן הנ״ל ולפי זה יש לתמוה על מה שכתבו לעיל רש״י והר״ן על דברי רבה דמוקצה הוא מדאורייתא אלא שנוכל לתרץ ולומר שמה שכתבו לדעת רבה דמוקצה דאורייתא לאו למימרא דאסור מדאורייתא אלא דאית ליה אסמכתא מדאורייתא וכמו שכתב הרמב״ן הביאותיו לעיל אי נמי נוכל לומר דאע״ג דקי״ל כוותיה דרבא לענין הכנה מיום קדש לקדש לא קי״ל כוותיה לענין מוקצה דאורייתא כי היכי דאמרינן בעלמא הלכתא כוותיה ולא מטעמיה וראיה לזה דהא כתב שם הר״ן דהדר ביה רבה התם (פי׳ ממה שאמר דמוקצה דאורייתא) ושהקשו כן על רש״י ע״ש · וכן נראה מדברי בעל המאור שכתב שם ריש ביצה שההכנה אינה משום סרך מוקצה אלא גזירת הכתוב היא משום הכנה והיינו דקאמר מאתמול נמרה לה ולא אמרינן האידנא נמרה לה עכ״ל וכ״כ להדיא בעל לחם משנה פ״ק מהלכות שביתת יום טוב דהרמב״ם ס״ל דמוקצה הוא מדרבנן ואינו מפרש כפי׳ רש״י דס״ל לרבה דמוקצה אסור מן התורה א״א מפרש כפי׳ בעל המאור שכתב שאין בהכנה דרבה סרך מוקצה דהא רבה גופיה הדר ביה פ״ק אלו עוברין וס״ל דמוקצה לאו דאורייתא כמו שהקשה הר״ן בפ׳ החיכות ואע״ג דאסיקנא דמוקצה לאכילה אין איסורו אלא מדרבנן מ״מ אית לן למימר דחמיר טפי מוקצה לטלטול דהא אסמכוהו אקרא דוהכינו כמ״ש הרמב״ן דלעיל וכן נראה ממ״ש הרא״ש פרק אין צדין הנ״ל דעד כאן לא פליגי אם יש מוקצה לחצי שבת או לא אלא במוקצה לאכילה אבל במוקצה לטלטול פשיטא דאין מוקצה לחצי שבת וכו׳ וכן אמרינן שכל שאסור לאכילה אסור בטלטול כמו שפסקו הרי״ף והר״ן בפ׳ אין צדין גבי נוי שהביא הר״ן וכו׳ וכ״כ הרמב״ם פ״ק די״ט בפירוש משנה ובפ״ב מהלכות י״ט והריב״ש סימן ת״א הביאו נ״כ בית יוסף סימן תמ״ו וכן פסק בקיצורו סימן תצ״ז מיהו כי אמרינן דכל שאסור באכילה אסור בטלטול לאו דוקא אכילה אלא כל שאסור בהנאה שהוקצה כל גופו אסור בטלטול אבל אם לא הוקצה אלא לאכילה בלבד לא איתסר בטלטול אם יכול ליהנות ולהשתמש ממנו בדבר אחר דהא אתרוג של מצוה אסור באכילה כל שבעה ומ״מ בשבת מותר בטלטול כיון דראוי להריח בו כדאמרינן בפרק לולב הגזול אתרוג של מצוה מותר להריח בו וכמ״ש בהגהת ש״ע א״ח סימן תרנ״ח וכן נראה הקצת מדברי הרמב״ם

המאור והרמב"ן והרשב"א כרברי החלכות ורבינו והביאו
ראיות לזה ועיקר עכ"ל וגם הר"ן פסק כהרי"ף פ"ב דו"ט גבי
אפר כירה ומדברי הטא"ח סימן תצ"ה נראה דכ"כ השאלתות
אע"ג דהמרדכי ריש ביצה כתב דהשאלתות סוברים כר"ש אף
בי"ט · אבל בה"ג ורש"י ור"י ור"ת ואבי העזרי כנר' מדברי
המרדכי פ"ק דביצה ובית יוסף סימן תצ"ה. פוסקים כר"ש גם
בי"ט דלית ליה מוקצה וכן הוא דעת סמ"ג וריא"ז הביא' שלטי
גבורים סוף סס' י"ט · מיהו בה"ג ור"ת פוסקים כר"ש דוקא
במוקצה אבל בנולד כרבי יהודה ואף בשבת אסור ור"ת
פסק נ"כ בי"ט כר"ש חוץ ממוקצה מחמת איסור ונולד שפסק
כרבי יהודה בי"ט · מיהו הרא"ש והטור לא גלו דעתם בזה
ולא הכריעו בין הפוסקים כר"ש לפוסקים כרבי יהודה כמ"ש
ב"י סימן תצ"ח לענין שחיטת מדבריות · אמנם הרב ב"י סי'
תצ"ה פסק להדיא כדעת הרי"ף והרמב"ם והרז"ה והרמב"ן
והרשב"א והר"ן וה"ה ושאר אחרונים וכן פסק בעל לבוש
מלכות סימן שכ"ד סעיף ז' וכן נקטינן דהלכה כר"ש בשבת
בין במוקצה בין בנולד דהא קי"ל דמאן דאית ליה מוקצה
אית ליה נולד ומאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד כמו
שכתבתי בערך מוקצה ונולד : ואגב ארחין מודענא דרבי
יהודה ורבי שמעון נחלקו ג"כ בשאר דברים לענין שבת
היינו גבי דבר שאינו מתכוין ומלאכה שאינה צריכה לגופה
דרבי יהודה מחייב ורבי שמעון פוטר ועיקר המחלוקת הוא
במתניתין דפרק המצניע וכמ"ש ה"ה פ"ק דשבת · מיהו
לענין דבר שאינו מתכוין נפסקה הלכתא בגמ' פר' המצניע
ובמקומות אחרים כר"ש דמתיר לכתחילה בדלא פסיק
רישיה אפילו באיסור של תורה וכמ"ש ה"ה רפ"ק דשבת
והריב"ש סימן צ"ג והטור וב"י סימן של"ג וגם פסיק רישא
דלא ניחא ליה שאינו נהנה ממנו יש מתירים ויש אוסרים
כנראה מדברי הריב"ש סימן שצ"ד שהביא שם כל תלוקי
דפסיק רישא וכמ"ש ב"י ס"ס ש"ג וסימן ש"ך ותקב"נ ע"ש :
אבל לגבי מלאכה שאינה צריכה לגופה נחלקו הפוסקים
כי הרמב"ם וסיעתו פוסקים כרבי יהודה אבל דעת האחרונים
לפסוק כר"ש עד שהרמב"ן והרשב"א דחקו לומר שכן הוא דעת
הרי"ף ופירשו מאי דאתמר פרק בתרא דשבת וסוף פ' בירה
בכל השבת כולה הלכה כר"ש לבר ממוקצה וכו' שהוא
כולל אפילו מלאכה שאינה צריכה לגופה ולא דיני מוקצה
בלבד וכמ"ש ה"ה רפ"ק דשבת וכ"כ הר"ן ס"פ מי שהחשיך
דכלל גדול הוא דלכל מילי דשבתא נקטינן בכולהו כר"ש
ואף במלאכה שאינה צריכה לגופה וכו' ·

מוקצה אסור בי"ט כרבי יהודה משנה ה' פ"ג דביצה
תי"ט · משנה ו' פ"ד דביצה תי"ט · משנה
אחרונה דביצה תי"ט · הרי"ף שם דף ט' ע"א · ומותר בשבת
כר"ש שם · דינו מוקצה בשבת ש"ע א"ח סימן ש"ח ש"ג
וסימן רנ"ט סעיף א' וב' · וסימן רס"ה דאין משום מוקצה
בנגיעה בעלמא אם אין חשש פן יתנדנד קצת מנגיעתו ·
ש"ע א"ח סימן תצ"ה סעיף ד' ובהגה דיש מתירים מוקצה
אפילו בי"ט · ועיין סימן תצ"ז · ומותר לטלטל מוקצה בי"ט
לצורך אוכל נפש ושמחת י"ט ש"ע א"ח ס"ס תק"ט וסימן
תקי"ח שם שאר דיני מוקצה · הרי"ף פ"א דשבת דף ק"א
ע"ב · משנה ד' פכ"ד דשבת תי"ט · ועיין רמב"ם פרק א'
מהלכות שביתת י"ט פסקא י"ז כל שאסור בשבת בין משום
שהוא דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה בין משום שבות
הרי הוא אסור בי"ט אא"כ היה בו צורך אכילה וכיוצא בה
או דברים שהם מותרים בי"ט כמו שיתבאר בהלכות אלו וכל
שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו בי"ט אלא לצורך
אכילה וכיוצא בה וכל שמותר בשבת מותר בי"ט ויש בי"ט
מה שאין בשבת איסור מוקצה שהמוקצה אסור בי"ט ומותר
בשבת מפני שי"ט קל משבת אסרו בו מוקצה שמא יבואו
לזלזל בו כיצד תרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור העומד
לחרישה ויוני שובך ופירות העומדים לסחורה כל אלו
וכיוצא בהן מוקצה הן ואסור לאכול מהן בי"ט עד שיכין
אותן מבערב ויחשוב עליהן לאכילה אבל בשבת הכל מוכן
אצל שבת ואינו צריך הכנה · עיין הרי"ף ור"ן סוף פרק ה'
דביצה דף ש' ע"א וע"ב שהאריך להוכיח דקי"ל דהלכה

כרבי יהודה בי"ט וכר"ש בשבת · ש"ע א"ח סימן שכ"ב סעיף
א' ביצה שנולדה בשבת אסור אפילו לטלטלה ואפי' נתערבה
באלף כולן אסורות ויכול לכוף עליה כלי שלא תשבר ובלבד
שלא יגע בה וכתב מהר"ר נא"ל שם ס"ק א' צריך עיון דהא
קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה ואסיקנא דמאן דלית ליה מוקצה
לית ליה נולד כדאיתא בס"פ אין משילין וכן דעת רוב
הפוסקים וא"כ למה אסרינן ביצה שנולדה בשבת ופירות
שנשרו מן החקל בשבת ואפרוח שנולד בשבת וי"ל דביצה
לאו משום איסור נולד הוא אלא משום הכנה דרבה
כדאיתא פ"ק דביצה וכן פירות שנשרו מן האילן שמא
יעלה ויתלוש כדאיתא התם וכן פי' רמב"ם פכ"א מהלכות
שבת וטור וב"י סימן שכ"ב וכן נמי אפרוח אין אסרו אלא
משום הכנה ואע"ג דבריש ביצה אמרינן אפרוח שנולד
בי"ט רב אמר אסור מוקצה הוא וקי"ל כוותיה דאלמא משום
מוקצה הוא דאסור ולאו משום הכנה הא תירצה הב"י ס"ס
תקי"נ דהכי קאמר מוקצה הוא ומאחר שהוא מוקצה שייך ביה
משום הכנה ע"ש דכל שאינו מכין לעצמו אין מכין לשבת
וי"ט שאחריו ביון שביומו הוא אסור שאם אתה מתירה בשני
נמצא שהראשון הכין לשני ולא לעצמו כמ"ש הר"ן ריש ביצה
וכן פירות שנשרו בזה אסורים בזה ב"י סימן תקי"נ הגהות
אשירות פ"ק די"ט ועיין מהר"ר נא"ל על סימן הצ"ו ס"ק א' ·
תי"ט משנה ג' פרק ד' דביצה ד"ה ולא מן הקורה משום
דשבת חמירא ולא אתיא לזלזולי ביה סתם כרבי שמעון
דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה לאקולי ביה מפי סתם
כרבי יהודה דמחמיר גמרא דריש ביצה · ש"ע א"ח סימן
תצ"ז סעיף ב' דגים ועופות וחיה שהם מוקצה אין משקין
אותם בי"ט ואין נותנים לפניהם מזונות שמא יבא ליקח
מהם וכל שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה
אסור לטלטלו וכתב מהר"ר נא"ל שם וע"ל סימן שכ"ב סעיף
ג' מה שכתב הוא שם ואע"ג דגבי גוי שהביא דורון לישראל
מחוץ לתחום מדבר שאין במינו במחובר אמרינן לקמן סי'
תקט"ו סעיף ה' דנהי דאסור לאכלו אבל מותר לטלטלו התם
היינו טעמא דאותו דבר אינו אסור משום מוקצה דבדבר של
גוי לא שייך מוקצה אלא משום גזירה שמא יאמר לו לך
והבא אבל אם הדבר הוא של ישראל והביאו הגוי מחוץ
לתחום אז איסורו הוא משום מוקצה כל דבר שלא היה דעתו
עליו מאתמול ואסור לכל בין באכילה בין בטלטול כדלקמן
סוף סימן תקט"ו : הכנה לגוי ליכא : חולב ביום טוב לתוך
מוקצה בשל גוי : כחא דהתירא עדיף משנה : מוקצה ודיניו :
מוקצה מחמת איסור אשר : מוקצה עיין : שחיטה ביום טוב :

מוקצה אסור טלטולו בידו משנה ה' פ"ך דשבת ור"ב
ועיין משנה א' פכ"א וכר"ב ותי"ט · ולא התעמידו
טלטול שלא בידים במקום חולי :

מוקצה ביום טוב חמור מבשבת עיין · אמירה לגוי לפתוח :

מוקצה ביום טוב כל שבמחובר יש בו משום מוקצה ומש"ה
אפילו תלשן הגוי לעצמו אסורים וכל ששייך ביה
איסור מוקצה אסור לישראל ליהנות בי"ט ממלאכתו של גוי
אעפ"י שעשאה לעצמו ועיין ספי"ו דשבת דהתם נמי אסור
לשתות בעצמו וכנר כתב ב"י סימן תקט"ו הא לא נגע
ובכבש כבר פירש שם שכבש חלק וא"כ י"ל דמיירי שעשאו
מנסר או לוח שכבר הוכן לישב או לשכב עליו בשבת ולא
הוקצה והפירות שלקטן הגוי לעצמו אתי שפיר דלא הצריך
הר"ב להמתין לערב בכדי שיעשו משום דכיון שאין האסור
אלא משום דהוקצה לכל ישראל כשיצא היום שכבר עבר
אסור מוקצה אינו אסור כלל משום מעשה הגוי אלא מותר
מיד כדחזינן בהנהו דסוף פי"ו דשבת שאפילו בשבת עצמו
לא אסרו ליהנות ממעשה הגוי כיון שאין בהם מוקצה וכדתנן
בהדיא במשנה ה' פ"ב דמכשירין לענין מרחץ וכ"כ הרא"ש
ואם לקטן בשביל ישראל זה אם מותרים לישראל אחר
לערב מיד יש מחלוקת בין הפוסקים כמ"ש ב"י סי' תקט"ו משנה
ב' פ"ג דר"ה תי"ט :

מוקצה בין השמשות מוקצה לכוליה יומא ש"ע א"ח סימן
רע"ט מג"ר ומג"א · ועיין סימן תרל"ח דמהני
תנאי דלא ליהוי מוקצה בין השמשות בפירות הסוכה סעיף
ב'

Digitized by Google

מוציא שם רע על היתומה חייב בקנס והקנס לעצמה הרי"ף פ"ק ד' דכתובות דף תפ"ה ע"א · רמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה :

מוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת פטור מן הקנס ומן המלקות ואינו חייב עד שיוציא על הנערה שנאמר והוציאו את בתולי הנערה נערה מלא דבר הכתוב רמב"ם פרק ג' מהלכות נערה בתולה · הרי"ף ור"ן פרק ג' דכתובות דף תפ"ג ע"א · גמרא שם דף מ"ד ע"ב · הרי"ף שם דף תפ"ה ע"א פרק ד' דכתובות :

כל מקום שנאמר נער :

מוציא שם רע על חברו והמאנה אותו חושן משפט סימן א' · בנימין זאב סימן ר"מ ור"מ"ז ורפ"ז לע"ש סימן א' ;

מוציא שם רע על חברו והפסיד מחייתו אינו חייב משום דינא דגרמי תרומת הדשן סימן ש"ז אבל אם נראה לב"ד יכולין לקונסו שם · מי שהוציא שם רע על חברו שלא היה בו וגרם לו שאחר זמן הוציאו שותפו מהשותפות אין בזה דינא דגרמי מהרר"ם פאדווה קס"ח :

גרמא בנזיקין אינו :

מצנפין עיין · סליה לכור פנוי :

מוץ עיין · תבן וקש :

מוקדם בפסוק זה ארץ חטה ושעורה וכו' מוקדם לברכה הרי"ף ור"י פרק ו' דברכות דף ל"ב ע"ב · וארץ בתרא ה סיק הענין וכל הסמוך לו חשוב מהמאוחר ממנו לארץ קמא הלכך תמרים קודמים לענבים שזה שני לארץ בתרא וזה שני לארץ קמא שלחן ערוך א"ח סימן רי"א סעיף ד' : קדימה :

מוקדם ומאוחר בתורה בפרשה ובפסוק · עיין אין מוקדם :

מוקדם שהוא מאוחר כיצד ונר אלקים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' הליכות עולם שער ד' פ"ג :

מוקדשים דנקט בנקבות מיירי משנה ה' פרק ג' דזבחים ר"ב :

מוקמעא לקח ראובן מן המלכות לזמן קצוב ונשתתף עמו שמעון בשטר ואח"כ הוסיפו עליו ואמר לו שמעון שלא יחזור ליקח אותה ואעפ"כ לקחה ראובן כי אמר אנסו אותי בעבור שהיתה שלו מקודם הרי שמעון חייב בהפסד שמפסיד ראובן ואפילו בשל תוספת מהרר"ם טראני ח"א קכ"ו :

מוקמעא עיין · בתים סגים בחלר : חזקות עיין בסס מהרר"ם כהן ח"א ק"ה : ליוולו :

מוקלי עיין · סכנית :

מוק עיין · תלילה בתוק : כמה רב נוכריה :

מוקף בן יוסו קרוי מוקף פרוז בן יומו מקרי פרוז משנה ג' פ"ב דמגלה ר"ב ת"ט : פרוז :

מוקף לדירה לענין טלטול בתוכה בשבת ש"ע א"ח סימן שנ"ח : קרפף :

מוקף עיין · חלה ותרומה :

מוקצה אין אוכלין עליו אלא על מקומו אבל מאכילין לבהמה אפילו שלא במקומו עיין · פירות סלא נגמרה מלאכתן :

מוקצה אינו כלי שמלאכתו להיתר ולאיסור ושרי לטלטלו אפילו מחמה לצל ולא מבעיא לצורך גופו או לצורך מקומו שלטי גבורים פרק כל הכלים · סכין של מילה כשהוא מטלטלו לצורך המילה אינו מוקצה ובעוד שהוא בידו יכול לרוחצו ומיהו אסורא איכא הר"ם טראני חלק ג' סימן פ"ד ופ"ט · תשו' רש"ל סימן מ' ע"ש ·

כלי שמלאכתו : מוקצה מחמת איסור אסר :

מוקצה אסור בי"ט כרבי יהודה ומותר בשבת בר' שמעון בעיקר מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון לענין מוקצה ונולד ושאר דברים בשבת וי"ט וכמאן מנייהו פסקינן שורש ועיקר מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון לענין מוקצה שממנו יצא לבני התלמוד לומר בהרבה מקומות ובפרט בשבת וי"ט דרבי יהודה אית ליה מוקצה ורבי שמעון לית ליה מוקצה יש אומרים שהוא מן הברייתא דפ' במה מדליקין והביאה הרי"ף בפרק כירה וז"ל מותר השמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק ממנו דר"י ורבי שמעון מתיר וכתב הר"ן שם והך בקערה שמדליק בה קאמר דומיא דנר וכו' וכן אמרינן בפרק המביא א"ר נחמן בר יצחק הכא בסוכה נופלת עסיקינן ורבי שמעון לטעמיה דלית ליה מוקצה דתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ור"ש מתיר וכו' מיהו צריך עיון אם בברייתא הנזכרת דמותר השמן איכא ברישא דברי ר' יהודה יען כי בהרי"ף פרק כירה הנז' ליכא דברי רבי יהודה אלא סתם תנא קמא ואם כן הוא לא ראינו בפירוש מזאת הברייתא מחלוקת ר"י ור"ש יותר ממה שאנו רואים אותו ממה דתנן פרק כירה מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ר"ש א' כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת · ואע"ג דבהרי"ף פרק כירה הנז' לא הובאה משנה זו כצורתה יען כי באותה משנה נזכר רבי יהודה רבי מאיר ורבי שמעון מ"מ נראה לי שיש שם טעות בהרי"ף והעתיקו לשון הברייתא בתוך לשון המשנה ואותה ברייתא הובאה בתוספתא דפ"ד דשבת והביאה נ"כ הבית יוסף ריש סימן רע"ט וז"ל מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו באותו שבת רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת כבה מותר לטלטלו אבל כוס וקערה ועששית שכבו לא יזיזם ממקומם וכו' וכן נראה מדברי הר"ן שם פרק כירה שבספ' הגמרא הביא אותה ברייתא בלשון ת"ר והביא דברי ר"מ ופירשם ולכן צריך להגיה בהרי"ף אותה משנה ולהסיר משם דברי רבי יהודה ורבי מאיר כדאמרן ולפי זה נראה מחלוקתם יותר מפורש מדברי הברייתא שהובאה בתוספתא דלעיל · שורש אם כן מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון יהיה בברייתא דמותר השמן אי נמי בברייתא אחרת דמטלטלין נר חדש וכו' הנזכר לעיל ורב ושמואל נמי פליגי בזה כדאיתא בגמרא ספ"ק דשבת (עיין גם בהרי"ף) תני כרבי דזוגי דרב אית ליה מוקצה כרבי יהודה ושמואל לית ליה מוקצה כר"ש · ולענין הלכתא הושוו כל הפוסקים בזה דהלכה כרבי שמעון במוקצה לענין שבת דהא איפסיקא הלכתא כוותיה בהדיא סוף פרק מי שהחשיך דאיפליגו בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל התורה כולה הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת אבל מוקצה מחמת חסרון כיס אפילו רבי שמעון מודה וכו' וכתבו שם הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל דהיינו כמאן דאמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש שהוא המיקל וכמ"ש שם הר"ן וסמ"ג בלאוין סימן ס"ח · מיהו אם הלכה כמותו גם לענין י"ט בזה נחלקו הפוסקים כי הרי"ף סוף מסכת י"ט פסק כר"ש בשבת דלית ליה מוקצה וכר"י בי"ט דאית ליה מוקצה לפי שי"ט הוא קל והחמירו בו כדי שלא יבואו לזלזלו וכדעת רב נחמן דמוכרח מכח משניות סתומות דפליגי אהדדי אמר גבי שבת דסתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים מוקי להו לב"ה כר"ש גבי יום טוב דסתם לן תנא כר' יהודה דתנן אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה בי"ט אוקי להו לב"ה כר"י וכו' וכן כתב הרמב"ן במלחמות ה' ריש פ"ק די"ט דהרי"ף פסק כרב נחמן דסבר ראה רבי דבריו של ר"ש בשבת ושנאו בלשון חכמים במשנת מחתכין את הנבילה ובלשון ב"ה במשנת מגביהין מעל השלחן וראה דבריו של רבי יהודה בי"ט ושנאו סתם במשנת אין מבקעין ובמשנת אין שוחטין וכו' הלכך בתר סתמיה אזלינן וכתב עוד שיש מן הגאונים שאינם סוברים כדברי הרי"ף ודוחין דברי רב נחמן מהלכה וכו' עכ"ל ורמב"ם פ"ק מהי"ט פסק כהרי"ף וכתב הה"ה וזהו כדעת הרי"ף שפסק דיש מוקצה בי"ט וכאוקמתא דרב נחמן דאמר י"ט דקיל ואתו לזלזולי ביה סתם לן תנא כר"י דמחמיר שבת דחמירא ולא אתו לזלזולי ביה סתם לן תנא כר"ש דמיקל ויש גאונים חולקים וכו' וכבר הכריע בעל

רשד"ם ח"ד סימן קע"א · חולק ריא"ז עיין פסקי ריקאנאטי סימן ער"ה · אם בעל חוב רוצה לפרוע למלוה ראשון תשו' רמב"ן סימן כ"ג · אם מודה הלוה הראשון ששטר אמנה הוא אינו נאמן פ"ב דכתובות רמב"ם פ"ב מה' מלוה ולוה · המתרה ללוה בלי ב"ד שלא יפרע למלוה ופרעו פטור רשד"ם ח"ד סימן ק"ה · נד הלוה לדן ונכתב השטר על שם לוי והשטר ביד נד כופין לדן לפרוע לו אם לוי מודה רשד"ם ח"ד סימן ס"ד · מתרה לחברו שיש בידו ממון לוי שלא יתן לו כלום עד שידין עמו וקבלה ועבר ונתן רשד"ם ח"ד סימן ק"ח · הרי"ף פ"ט דכתובות דף תקי"ג ע"א · ודף תקי"ח ע"ב עיין רשד"ס ח"מ מ"א · פ"ק דקדושין מנין לנושה בחברו וחברו בחברו וכו' מהרדש"ך ח"א י"ב · הרי"ף ור"ן פ"ד דגטין דף תקע"נ ע"א · תלמוד ערוך הוא בידינו בכמה מקומות בפרק כל שעה דף ל"א ע"א ובגטין דף ל"ז ובכתובות דף י"ט משמיה דר' נתן דמי שנושה בחברו מנה וחברו בחברו שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר לאשר אשם לו לאשר הלוהו לו לא נאמר אלא לאשר אשם לו לאשר הקרן שלו עכ"ל והוכיחו התוס' דהכי קי"ל דאפילו ר"ת שרצה לומר דאין הלכה כר' נתן שוב חזר בו וכן פסק רמב"ם פ"ב מהל' מלוה ולוה דין ו' ואחריו נמשכו הטור בח"מ סי' פ"ו ומהריק"א בביתו חפתוח לרוחה ובספרו הקצר בפשיטות וכתב הכ"ח ברייתא הובאה בכמה מקומות דר' נתן דריש הכי וכו' ופסקו הפוסקים הלכה כמותו דכיון דקרן זה שיתן לוי לשמעון סופו לחזור ליד ראובן שהרי שמעון חייב לו וישאר ביד ראובן א"כ קרנו של ראובן נקרא וכ"כ מהרש"ל בב"ק סימן י"ט · וגדולה מזו מצאתי במהרש"ך ח"א סימן קכ"א ראובן שנתן לסרסור חפץ למכור והסרסור מכר ומסר החפץ ליד שמעון שחייב לו ראובן אין לראובן תביעה על הסרסור אלא הסרסור על שמעון ע"ש ועיין תשו' הרמב"ן סימן כ"ג דמוכיח מהגמרא דאפילו הבעל חוב עצמו משועבד לו ואם רצה ליתן לו הרשות בידו וכן המפקיד מצי ליתן לבעל חוב דמפקיד מדר' נתן ומוכח לה מהא דאיתא בפרק שור שנגח דגרסינן התם ונימא לית אתפיסתיה לתורא בידא לא מצינא לאישתעויי דינא ומסקינן משו"דאמר ליה כי היכי דאשתעבדנ' לך משתעבדנא להאיך מדר' נתן עכ"ל אלמא משמע דלאו כל כמיניה דהאיך למימר לחבריה לאו בעל דברים דידי את דכיון דמוכח מדר' נתן דמשועבד לו מצי שפיר לאישתעויי דינא בהדיה כ"ש אם כנים הדברים דההוא גברא כבר סבר וקביל לאשתעויי דינא בהדיה התובע דלית דינא ולית דיינא דלא ליקרי' ליה בעל הדבר וכמדובר. ומינה שמעינן דאפילו אם הלוה נכרי שייך דין זה :

אחריות טלטלה כנסס הרא"ס כלל ע"ו : בעל חוב אס יכול למחול : יתומים התובע מהם מרולה : כתובה תנייתה ודיניה כנסס רשד"ס ח"מ מ"א : לוי פרע על פי בית דין : מעות פקדון אס : נפקד מסליח חבדו : סיקויסטרו : סרסור מסר החפץ ביד : עכוב אי מכדינן : עסקא לזמן : קדימה מי כנסס מהרדש"ך ח"ג פ"נ : סוכר אינו רשאי להסכיר כנסס הרש"ך ח"ג פ"ח : סטרות אין גופן : סטר חוב המוכרו : שליחות ודיניו כנסס רשד"ס ח"מ ק"מ שליח מכר סחורת משלח והכתיב סטר על שמו ונתנו לבעל חובו ומת השליח והמשלח תובע דמי סחורתו מבעל הסטר אין לו טענה עליו :

מוציא מחברו עליו הראיה עיין : המוציא מחברו :

מוציא מצה יאכל כזית ממצת המוציא וכזית דעל אכילת מצה ביחד ואם אין פיו מחזיק שני זיתים בבת אחת אז יאכל מקודם בציעת המוציא ואח"כ דעל אכילה מצה ואם חולה הוא שאינו יכול לאכול כזית בבת א' ישרה אותו במים או ביין אבל לא במרק ובלבד שלא יהיה נמוח שיהיה עדיין תורת לחם עליו מהרי"ל דף כ' א' · ש"ע א"ח סימן תע"ה סעיף א' ובסימן תס"א מג"ד ס"ק ב' ומג"א ס"ק ז' ח' · במחזור דפוס ויניציאה שנת ח"ו מונח ממהר"ר משה זכות נר"ו כנראה בהקדמה מגלגלין זכות ע"י זכאי יטול המצה שבורה ולא יבצענה ויברך המוציא ואח"כ השלימה ויברך על אכילת מצה ויבצע משתיהן תראה דסברא נכונה כי בליל פסח חייבים אנחנו לאכול לחם עוני ומה דרכו של עני בפרוסה עיין מג"ד ס"ק א' ומג"א ס"ק ב' דכתבו דיאחוז בידו כל שלשתם דבעינן לחם משנה ולחם עוני :

מוציא משקה עיין : כלי חרס מסכנים : כלי חרס סניקב : כלי סניקב ככונס משקה :

מוציא שם רע אינו חייב קנס ומלקות עד שיבעול אותה כדרכה ויוציא שם רע כדרכה בעל שלא כדרכה ואמר לא מצאתיה בתולה פטור ומכין אותו מכת מרדות וכן אם אמר לא מצאתיה בתולה ולא אמר שזינתה תחתיו או שאמר זינתה תחתי ולא הביא עדים אלא כאו מאליהן ה"ז פטור אעפ"י שעדים נהרגים אם הוזמו רמב"ם פרק ג מהלכות נערה בתולה הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ה ע"א וע"ב :

מוציא שם רע אסורו ועניינו רמב"ם פרק ז' מהלכות דעות :

מוציא שם רע חדוש הוא דאם נמצא הדבר אמת ובאו עדים שזנתה כשהיתה נערה מאורסה אף על פי שזנתה אחר שיצאה מבית אביה ואפילו שזנתה אחר שנכנסה לחופה קודם בעילת הבעל סוקלין אותה על פתח בית אביה אבל שאר נערות מאירסות שלא היה להן דין הוצאת שם רע שזנו מאחר שיצאו מבית האב הרי הן בחנק כ"כ הרמב"ם פרק ג' מהלכות איסורי ביאה והראב"ד השיג עליו ונטה לפי' ר"ש אבל בעל מגדל עוז חליץ בעד הרמב"ם שנטה לסברת הרי"ף ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ה ע"א והוא פי' רשב"ם אשר הסכימו עליו רבותינו בעלי התוס' ע"ש :

מוציא שם רע חדוש הוא דהא קנס הוא ולוקה ומשלם ולא ילפינן מניה מכות דף ד' ע"ב · לחם רב למהרד"א דבוטון תשו' ו' · משנה הרי"ף ור"ן פרק ד' דכתובות דף תפ"ח ע"א · ודף תפ"ד ע"ב · רמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה :

אין אדם לוקה : חדוש :

מוציא שם רע חייב לישא את ארוסתו שנאמר בפרשת כי תצא ולו תהיה לאשה · ולא יגרשנה לעולם זו מצות אהרת שנא' שם לא יוכל לשלחה כל ימיו שתירוץ מכות פרק אלו הלוקין וכתובות פרק אלו נערות ופ' נערה רמב"ם פ"נ מה' נערה בתולה · סמ"נ עשין נ"ח · וחלק לא תעשה סימן פ"ו · ש"ע אה"ע סי' קנ"ז :

מוציא שם רע יש בו להקל ולד חסיד משנה א' פרק ג' דערכין ואינו חייב אלא כשהוכר העדים במטלטלין ולא בקרקע נימוקי יוסף פרק ה רב"ם דף ק"א ע"ב : טוביה :

מוציא שם רע כיצד הוא שיבא לב"ד (הבעל) ויאמר נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזנתה תחתי אחר שארסתיה ואלו הן עדי שזנתה בפניהם וב"ד שומעין דברי העדים וחוקרים עדותם אם נמצא הדבר אמת נסקלת ואם הביא האב עדים והוזמו העדים, שהביא הבעל ונמצא שהעידו שקר. יסקלו וילקה הוא ונותן מאה סלעים ועל זה נאמר ואלו בתולי בתי אלא העדים שיזמו עדי הבעל חזר הבעל והביא עדי' אחרים והזימו עדי האב הרי הנערה ועדי אביה נסקלים ועל זה נאמר ואם אמת היה הדבר הזה וכו' הוציא עליה שם רע והיא בוגרת אעפ"י שהביא עדים שזנתה תחתיו כשהיתה נערה ה"ז פטור מן המלקות ומן הקנס ואם נמצא הדבר אמת הרי זו תסקל רמב"ם פ"ג מה' נערה בתולה · הרי"ף ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ה ע"א :

מוציא שם רע עיין · אבות נזיקין עשרים וארבעה : אין אדם לוקה : אסנרת לשון : כופת הכל : גיורת שנתגיירה בת ג : גרמא בנזיקין איזה : הסכמות וכמה : וקיפא : חדוש : טוביה חטא ב לשון הרע עיין ערכין : מלורע מוליא : מרגלים הוליאו : נערה המאורסה אם זנתה : סוטה כנסס כתסו' מהרר"ס אלדוהב : עבירות שבין אדם לחברו עיין : עד אחד בהכחשה : עכור שחרף : מסכת כפפים אינה נוהגת : שם רע : תלמיד חכם המכוהו : תשובה ודיניה סי' ך' :

מוציא שם רע על אח ואחות בעולת בעל מהרד"ש לוריא כ"ח :

מוציא שם רע על החיים ועל המתים ואם יש לתרץ הדבור מהרר"ש לוי יא ק"א : מתים אין :

Digitized by Google

מוציא הוצאות על נכסי אשתו הקטנה היינו על נכסי מלוג וטיאנה בו רואין כמה אכל וכמה הוציא וכמה השביח ושמין לו כאריס (. אבל אם יוצאה בגט דינה כשאר אשה טור בית שמואל ס״ק י״ט) שהרי ברשות ירד ואם הוא רוצה ליטול הוצאת שעור שבח שומעין לו ואם הוציא קמעא ואכל הרבה מה שאכל אכל (משמע דדינו כיורד ברשות ממש וניטל ההוצאה אפילו כשהוציא יותר משבח כן נ״ל מרמב״ם פכ״ב מה׳ אישות ומהטור ומלשון המחבר וכן משמע מהר״ן ורמב״ם פ״י ה״ג דין ז׳ משוה דין שותף לדין הוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה נ״ל דס״ל שותף נוטל נ״כ כיורד ברשו׳ אפילו אם ההוצאת יותר משבח ולא כנ״י דכתב בפ׳ חזקת הבתים דשותף אינו נוטל שעור הוצאה כשהוציא יותר משבח ובח״מ סימן קע״ח פסק בהגה כנ״י גם דברי הסמ״ע תמוהים שכתב שם בסימן שע״ה כן הדין במוציא הוצאות על נכסי אשתו וכתבתי לשונו בסימן קע״ח עכ״ל ועכ״כ באשתו קטנה קאמר דהא באשתו גדולה דינו כיורד שלא ברשות אפילו אם השבח יותר על ההוצאה אלא ע״כ אשתו קטנה קאמר ולא הביא דכל הפוסקים הנ״ל ס״ל באשתו קטנה נוטל אפילו הוצאה יותר משבח. ש״ע אה״ע סימן פ״ח ובית שמואל שם ס״ק ד׳ . הרי״ף ור״ן פ״ח דכתובות דף תק״ט ע״א וע״ב ועיין רמב״ם פכ״ג מה׳ אישות . וכתב רמב״ם פ״י מהל׳ גזילה כל מי ששמין לו בין שהיתה ידו על העליונה או על התחתונה שאינו נוטל כלום עד שישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ואם אמר יבואו הדיינים ויעשו שומת ההוצאה והרי היא גלויה לעיניהם וישערו האבנים והעצים והסיד ושכר האומנים בפחות שבשעורים שומעין לו ונוטל בלא שבועה וכן זה שנוטל השבח בלבד והיתה ידו על העליונה אינו צריך שבועה ועיין ש״ע ח״ם סימן שע״ה סעיף ח׳ והר״ן שם ע״ב . מוציא הוצאות על נכסי מלוג אשתו ומת יש מי שאומר שאם נתברר שהוציא ולא אכל ינבו היתומים מה שנתברר שהוציא ואם לא נתברר כמה הוציא לא יטלו היתומים כלום :

מוציא הוצאות על נכסי אשתו ישבע כמה הוציא ויטול משנה א׳ פרק ז׳ דשביעית תי״ם ד״ה ואלו . משנה ה׳ פ״ח דכתובות . וכן המוציא הוצאות על נכסי חברו ודינו ש״ע ח״מ סימן צ״א סעיף נ׳ בהגה . ש״ע אה״ע סימן פ״ח סעיף ז׳ . ר״ן פ״ז דשבועות דף של״ב ע״א . מוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו ונרשה (ואם היא תבעה הגט על פי הדין שהדין נותן לכופו הוי כאלו גרשה הוא מרצתו שלטי גבורים ומרדכי בית שמואל ס״ק יו״ד) בין שהוציא מעט ואכל פירות הרבה (ה״ה אם בנה פלטרין ודר בו כי לא הלקו בין הנאה הניכרת להנאה שאינה ניכרת מרדכי וש״נ) בין שהוציא הרבה ואכל פירות מעט אפילו אכל גרוגרת אחת דרך כבוד כדרך איש בביתו או שאכל דינר אפילו שלא כדרך כבוד) בגמרא פליגי בזה ופסק כמ״ד בדינר ולא פחות שלא להפסיד לבעל הוצאות שלו לכן לא פ׳ כהרא״ש דאמר כשאכל כשיעור פרוטה מפסיד הוצאות בית שמואל ס״ק י״א) ואפילו לא לקח בפירות סמח שהוציא אלא חבילה אחת של זמורות (כלומר שהאכיל לבהמתו וכתב בעל חלקת מחוקק שצריך שיהיה כשיעור דינר כיון שאבילת בהמתו לאו אבילת כבוד היא) מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל או שאכל פחות מכשיעור שמין כמה השביחו ושואלין אותו כמה הוציא אם השבח יותר על ההוצאה ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ונוטל ההוצאה (והא דנשבע ונוטל משום דהוא ידע והיא לא ידעה ומכאן נשמע דבכל היכא דא׳ יודע והשני אינו יודע ישבע היודע ויוציא משני והוא דהוציא ברשות כ״כ הר״ן וכמ״ש בח״מ סימן צ״א אע״ג דדינו כמוציא שלא ברשות לענין דאינו נוטל אלא הוצאות ס״ס לדין זה דינו כמוציא ברשות) ואם הוצאה יתירה מהשבח אין לו מההוצאה אלא כשעור שבח (דהיינו כאלו הוציא שלא ברשות ואין לומר הא קי״ל היורד לשדה העשוי ליטע אפילו אם ירד שלא ברשות נוטל כשאר אריס והא דאינו נוטל הבעל כשאר אריס תירץ הר״ן כיון שפירות שלו הם הוי כשדה שאינו עשוי ליטע) ובשבועה וה״ה למי שנפלו לה נכסים ממקום רחוק והוציא עליהם הוצאות להביאם (אע״ג דלא היו ההוצאות לצורך הפירות אלא להביא הקרן) ולקח בהם קרקע ואכל מהפירות כשיעור או פחות ואם לא אכל אלא מהקרן ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח והא דנוטל בשבועה כשאין האשה מכחישתו אבל מכחישתו לא (אלא נשבעת היא ולא תשלם והיינו כשהוא לא תפיס או תפיס בעדים דאין לו מגו אבל אי אית ליה מגו נוכה . נפלו לה נכסים במקום אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות מרובות והביאן ונירשה אפילו לקח מהם והוציא אין זה כאוכל מהשבח לומר מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי מהקרן אכל אלא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח דהיינו ששמין לו חמעות כמה שוין כאן יותר ממה שהיו שוין במקום שהיו בתחילה כר״א במגרש מדעתו אבל אם היא מורדת בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נוטל את השבח (נראה אם אכל יותר מההוצאות אמרינן מה שאכל אכל ומלשון הרא״ש והטור והמחבר משמע דאין מנכין לו מה שאכל וברמב״ם מבואר דמנכין לו מה שאכל גם משמע מדבריהם דנוטל כל ההוצאות אפילו אם היו הוצאות יותר על השבח ב״ש ס״ק י״ח . ש״ע אה״ע סימן פ״ח . משנה הרי״ף ור״ן פ״ח דכתובות דף תק״ט ע״א וע״ב . רמב״ם פכ״ג מהלכות אישות . בעל הוריד אריסין בנכסי אשתו ואח״כ גרשה אם הבעל עצמו אריס ונסתלק הבעל נסתלקו שלא ירדו אלא על דעת הבעל ושמין להם וידם על התחתונה ואם אין הבעל אריס על דעת הקרקע ירדו ושמין להם כאריס וי״א דוקא שידעו שהשדה של אשה אבל אם לא היו יודעים האריסים שהוא שדה אשה נוטלים אריסותיהם בכל ענין כך משמע מלשון הטור וכן הוא באשרי ש״ע שם ועיין הרי״ף ור״ן שם עמוד ב׳ ומבואר ברש״י ור״ן אם הבעל אכל קצת הפסידו הם נ״כ לגמרי וכ״כ התוס׳ וכן משמע מהרא״ש והטור ונראה דגם רמב״ם מודה לזה דהא הם ירדו לקרקע על דעת הבעל אלא רמב״ם כתב דינו כשלא אכל ואז ידו על התחתונה כן הוא יד הפועלים מיהו מ״ש בח״מ אם הפועל אכל קצת הפסיד יש לספק כי י״ל דוקא בבעל תקנו חז״ל אם אכל הפסיד אבל פועל שאכל אעפ״י שירד על דעת הבעל י״ל דאין דינו ממש כבעל . בית שמואל ס״ק כ״ב . ועיין רשד״ם ח״ד סימן תמ״ד . ור״ן פרק ב׳ דקידושין דף רתרל״ט ע״ב :

כריא וסמה : יורד לשדה חברו : נכסי חברו :

מוציא הוצאות על נכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו נכסים בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה דבעל הוי כדתנן אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ואמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים זוז אחת נוטלתו בכתובתה ואי נותנת דמים ונוטלתו משום שבח בית אביה הרי״ף ור״ן פ״ח דכתובות דף תק״ט ע״ב . ש״ע אה״ע סימן פ״ח :

מוציאין מזה ונותנין לזה מדרכי נתן נ״י פ״י דב״ק דף מ״א ע״ב ש״ע ח״ם סי׳ פ״ו׳ נ״י פ״ח דב״ב דף ר״ו ע״ב עיין חנוך בית יהודה תשו׳ ק״ו הבאתי דבריו בערך הכותת נוי מותרת : עיין פ׳ שור שנגח ארבעה וחמשה דף מ׳ סוף ע״א שנאמר ונתן לאשר אשם לו ולא כתב לאשר הלוהו ואשם הוא הקרן והאי דר׳ נתן בדלית ליה נכסי ללוה בהאי מרינה לאשתלומי מניה אלא חוב וה הא אית ליה אין מוציאין מזה ונותנין לזה דהוה ליה חוב זה כנכסים משועבדים דאין גובין מהם במקום דאיכא בני חורין הרי״ף ור״ן פ״ב דכתובות דף תע״ד ע״א . ש״ע שם סעיף א׳ ב׳ ועיין שפתי כהן שם בארוכה . עיין שלטי גבורים שם אות ב׳ דרבי׳ יונתן פסק דלא כר׳ נתן ואפר״ת אבל אח״ב חזר בו . אם יש מקום לגבות מלוה אין מוציאין מנושה ונותנין לו רשד״ם ח״ד סימן קע״א פ״ק דקדושין . רמב״ם פ״ב מה׳ מלוה ולוה . פסקי ריקנאטי סימן ער״ה . תשו׳ רמב״ן כ״נ . ריב״ש סימן שנ״ג . דברי ריבות סימן ש״ב . תשו׳ הכהן ח״א סימן י״כ . בנימין זאב סימן שצ״ב . שצ״ט . ותמ״ד . רשד״ם ח״ד סימן ק״ה כתב שצריך ב׳ תנאים א׳ שהחוב ברור שני שהלוה עני ע״ש

רשד״ם

Digitized by Google

מוצאי תשעה באב עיין ׳ ברכת סחדש :

מוצאי שפתיך תשמור זו מצות עשה בפ׳ כי תצא לקיים כל היוצא מפי האדם ׳ ספרי ׳ שבועות ׳ וסוף קינים ׳ וסוף מנחות ונדרים פ״ד ׳ רמב״ם הלכות נדרים : סמ״ג עשין קכ״ד ׳ לא תעשה סימן של״א ׳ סמ״ק סי׳ נ״ח ׳ י״ד סימן ר״ד ׳ חלק אדם נתיב י״ד ח״ג ׳ הרי״ף ור״ן פ״א דר״ה דף ש״ה ע״א ׳ גמרא פ״א דר״ה דף ו׳ ע״א שטה מ׳סיגית הגמרא תנו רבנן מוצא שפתיך זו מצות עשה וכו׳ ׳ רשד״ם חלק יורה דעה סימן קס״ו בתוך התשו׳ ׳ אהבת עולם דף יו״ד :

מוציא אשתו משום נדרים שנמצאו עליה שנתבארו בסי׳ ל״ט תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת שלחן אה״ע סימן קי״ז סעיף נ׳ ׳ ועיין הר״ן פרק י״א דכתובות דף רתק״ל ע״א :

מוליא אשתו משום שם רע סילא :

מוציא אשתו משום שם רע היינו שזנתה לא הפסידה בלאותיה בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל הרי״ף ור״ן פי״א דכתובות דף תק״ל ע״א ׳ ש״ע אה״ע סימן קט״ו : אשה שאין לה ושת משמשת :

מוציא אשתו משום שם רע שיצא עליה או מפני שהיא נדרנית לא יחזיר ואם החזירה לא יוציא הרי״ף ונ״י פ״ב דיבמות דף ת״ח ע״ב ׳ ש״ע אה״ע סימן יו״ד סעיף ג׳ מוסיף או מפני שהיא אילונית ׳ אבל לפי הסברא הראשונה שכתב המחבר בסימן מ״ד סעיף ד׳ אתי שפיר אבל לפי סברת י״א שהביא שם שאין קדושיה קדושין צ״ל כאן דנרשת משום ספק אילונית ׳ עיין רשד״ם אה״ע סימן צ״ז ומהר״ר גא״ל על ש״ע אה״ע סימן ן׳ ׳ משנה פ״ד דגטין דף מ״ח ע״ב ואפילו נמצאו הדברים בדאים או הנדר וי״א דוקא בדאמר לה מפני כך אני מוציאך) כלישנא קמא דרב יוסף בר מניומי וכו׳ שם דף מ״ה ע״ב כך פי׳ הרי״ף וכן הסכמת הרמב״ן והרשב״א) וכפל דבריו לומר אלמלא כך לא הייתי מוציאך אבל אם לא כפל דבריו יכול להחזירה (כאוקמתא דרבא שם דף מ״ו ע״ב טור בשם אביו וכ״כ הרמב״ם בפי׳ המשנה ועיין שלטי גבורים אות א׳ סביב הרי״ף דגטין דף רתקע״ז ע״ב) וי״א דאם אמר לה מפני כך אני מוציאך אעפ״י שלא כפל דבריו אינו יכול להחזירה (טור בשם הרמ״ה) ויש מי שאומר שאפילו לא אמר לה מפני כך אני מוציאך לא יחזיר רמב״ם פרק י׳ מהלכות גירושין וכלישנא בתרא דרב יוסף וכו׳ ולחומרא דס״ל דמוסיף על לישנא קמא ה״ה שם) עיין ידי אליהו למהר״א גאליפאפא תקון ע״ו דף ל״ה ע״ד שמפלפל בחכמה על תקנה זו ׳ מטה יוסף אה״ע תשו׳ י״ד ראובן גירש את אשתו מחמת טענה שראה אותה מדברת עם גוי א׳ שכנה מחלון ביתה ועוד ראה שהגוי בא לביתה כמה פעמים ויושב ומדבר והיא הולכת לביתו ויושבת שם כל היום ואחר זמן בא לב״ד שיתנו לו רשות להחזירה שכיון שעבר זמן הרבה מיום שגרשה ולא נשמע עליה שום דבר רע הוברר ליה שאין בה שום חשש ודופי אלא הרי היא ככל הנשים הכשרות אם יכול לחזור ולקחתה אם לאו והמחבר מפלפל על הסוגיא דפרק השולח והביא פסק הטור והרמב״ם פרק י׳ מהלכות גירושין והמפרשים וכנר״ד הוא פוסק שאם אמר לה בשעת הגירושין משום שם רע אני מגרשך וגם ב״ד אמרו לו הוי יודע שמוציא אשתו משום שם רע לא יחזירנה עולמית ודאי שאסור לו להחזירה אף שלא אמר שראה בה שום זנות אלא פריצותא בעלמא שאינה נאסרת על בעלה בשביל כך ועוד דלא יצא עליה שם רע אלא הוא המוציא עליה שם רע וא״כ איכא ספק ספיקא ספק דלמא שקורי קא משקר ואת״ל דלא משקר אכתי מאן לימא שזינתה והרי היא מותרת לבעלה ווהכא לא שייך למימר שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא כיון שאין שום איסור בדברים אלו שאומר אפ״ה כיון שגרשה משום פריצות זה ואמר לה שמשום המעשה הרע הזה הוא מגרשה הא איכא למיחש לקלקולה דשמא קושטא קאמר שהיו בה דברי פריצות אלא שאמר וכשתנשא לאחר תחזור בתשו׳ והיה צנועה תחתיו ויאמר אילו הייתי יודע שהיה כן לא הייתי מגרשה וכיון דמצי לקלקולה משנשאת אסרו לו להחזירה עד שלא נשאת וכן ראה למהרא״ם בתשו׳ ח״א סימן כ״ח ומפלפל על דבריו ועל דברי המפרשים והפוסקים שוב ראה מהרימ״ט בתשובה חלק ב׳ דשייך לאה״ע סימן א׳ על ענין דומה לזה ואמר שאפילו נתן אמתלא לדבריו לא מהני כיון שעשה מעשה שגירש ואח״כ חוזר לענין הראשון דאם בנ״ד אמר המגרש בעת הגירושין משום שם רע אני וכו׳ פשיטא ודאי דאסור להחזירה כיון דרובא דרבוואתא הכי ס״ל וליכא מאן דפליג אלא הרא״ש והטור ואם לא אמר לו בעת הגירושין משום שם רע אני מגרשך וגם לא אמרו לו הוי יודע שהמוציא אשתו משום שם רע אסור לו להחזירה מותר לו להחזירה אליבא דכולהו רבוותא הרי״ף הרא״ש הרמב״ן רשב״א רמ״ה והטור גם לדעת הרמב״ם ׳ ואח״כ הביא כמה דיני ספק ספיקא מפוזרים אנה ואנה בפרי חדש ורשד״ם ושאר פוסקים דשייכי לנ״ר וכמה דינים ופלפולים בענין יחוד ובדין הקנוי וסיים דאין לאסור אשה זו משום ההליכה לבית הגוי ויושבת שם כל היום אף שנאמר שהחליכה היתה לשם זנות וכ״ש דאיכא למימר דלאו לשום זנות הלכה אלא לשחוק והתול ועוד מדברי מוהריק״ו משמע קצת דבעינן הוכחה שנתיחדה לשם זנות וכ״כ הבית שמואל סימן ז׳ ס״ק ל״א יע״ש וא״כ כיון דבנ״ד ליכא הוכחה שנתיחדה לשם זנות פשיטא דמותרת היא אפילו אם היתה אשת כהן ואף שבעלה התרה בה כמה פעמים שלא תדבר עם הגוי הזה כגון דא לא מקרי קינוי ופסקו הרמב״ם פ״א מהלכות סוטה וכן כתב הטור בסימן קע״ח ומרן בשלחן ערוך :

אשת איש סילא : מוליא אשתו משום נדרים : סוטה כסס בפסק מהר״ר פנלי :

מוציא דבה עיין ׳ מיס שאוכיס אסר בסכונת סמת :

מוציא הוצאות ברשות נשבע ונוטל רמב״ם ומ״מ פרק ח׳ מהלכות שכירות רשד״ם ח״ד ל״ד המוציא הוצאות על חברו בקנין ושבועה ישבע כמה הוציא ויטול ואם המשלח מכחיש ואומר שלא עשה שליחותו ישבע המשלח ויפטר :

מוציא הוצאות ובשביל יתום אם יכול לתובעו בשינדיל תרומות שער ס״ה ׳ תרומת הדשן סימן ש״ז ושמ״ח ׳ ב״י סימן קכ״ח ור״ץ מח״מ מישרים נתיב י״ט הר״ן פרק שני דייני גזרות ׳ מוציא הוצאות על יתום על פי דיבור חברו לאחר זמן ב״י ח״מ סימן קכ״ח תרומות שער ס״ה ׳ הזן את חברו ויתום סתם יכול אח״כ להשתלם ממנו י״ד סימן רנ״ג ׳ תרומת הדשן סימן ש״ז ושמ״ח ב״י ח״מ סימן רמ״א רשד״ם ח״ד סימן ש״ב ׳ שמ״ה שע״ג ׳ תנ״ו ׳ תשו׳ הכהן ח״א סימן קל״ב ׳ תשו׳ הרב אלשיך סימן ע׳ ׳ הרי״ף חולק ביתום ׳ ועיין ריב״ש סימן תפ״א ׳ אם נפרעין מיתומים הוצאות שהוציאו הקרובים על מורישם הרא״ש כלל פ״ה סי׳ ב׳ ׳ לא הניח מעותיו על קרן הצבי המוציא הוצאות לצרכם שלא כצוואת ב״ר תה״ד תשו׳ שמ״ח :

מוציא הוצאות יותר מדאי ודבר שאינו רגיל אע״ג שאמר לו חברו לעשות לו איזה דבר שיפרע ההוצאות אם חייב לשלם מהרי״ק שו׳ יו״ד הביאו הב״י ח״מ סימן ר״ז ׳ רשד״ם ח״ד סימן של״ב :

מוציא הוצאות להציל חברו או בנו מחמרה ולא הציל רשד״ם ח״ב סימן ר״ד :

מוציא הוצאות להציל ממונו וקרוב לודאי שאם לא היה מציל ממונו היה נפסר גם ממון חברו אם חייב לשלם רשד״ם ח״ר סימן ש״ל ׳ לע״ש סימן רס״ד המציל ממונו וממון חברו אם חייב לפרוע חלקו מההוצאות : שותפים בפסידו ואחד :

מוציא הוצאות לזון חברו ואח״כ תובעם הריב״ש סי׳ תפ״א ובערך מוליא הולאות בשביל יתום תראה הזן חברו ויתום סתם דיכול אח״כ להשתלם ממנו והרי״ף חולק ביתום :

מוציא הוצאות מעצמו לפדות מי שנחבש בבירת הסהר וכיוצא ובתוך כך יצא האסור מעצמו בחכמתו אם חייב לשלם מהר״ם פאדווה סי׳ ס״ג :

מוציא הוצאות עיין ׳ הולאות : סניס בתפסו :

Digitized by Google

ד"ה ואידך לג"ש הוא דאתי' סוטה דף ט"ז ע"ב בפסוק ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת שם דף ט"ו ע"ב . תוס' ד"ה איכא למפרך ' כ"ק דף כ"ה ע"ב במופנה מצד א' לטרין : שבת דף ס"ר ע"א ' נדה דף כ"כ ע"ב ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין הימנה (ותליא במפלת כמין בהמה ולנים אי טמאה טומאת לידה ונם אי דנין יצירה מבריאה) יפה תאר דף ו' ע"א ד"ה כתיב ובשתים וגו' (ושיך אי שכינה במערב ואי דרשינן סמוכים) עיין הרי"ף פ"א דיבמות וג"י דף ת"ב ע"ב' גופי הלכות אות קס"ט הפנאה בענין ג"ש יש הפנאה בג"ש ואפ"ה פרכינן כשהפנאה מכח דהוה נפקא מכח ק"ו או מה מצינו ולא הוה צריך קרא ש"מ אייתר לג"ש משיבין משום דאנו משיבין על הק"ו או אמה מצינו וממילא נגלה הג"ש מעיקרא אמנם יש הפנאה שהפסוק היה מיותר בר עצמו דהוה נפקא מכח קרא אחר או אין משיבין יומא דף פ"ח דבתחילה אמר לא יאמר עונש במלאכה דאתיא מק"ו דעינוי ועל זה אמר מופנה עונג במלאכה ללמוד ג"ש מעינוי ואפ"ה פריך מה לעינוי ואין לומר דהטעם דפריך משו' דהוי מופנה מצד אחד וסבר דמשיבין דא"כ בי קאמר לקמן שיתא קראי כתיבי דאין הפנאה אלא מצד אחד ואפ"ה לא פריך אלא ודאי טעמא כדאמרן דלקמן דאין הפנאה מצד ק"ו אלא מצד דשיתא קראי כתיבי לא פרכינן אבל לעיל שהיתור מצד ק"ו בהבטל הק"ו ע"י פירכא תבטל גם הג"ש ורש"י כיון לזה במה שכתב איכא למפרך כלומר וכו' גופי הלכות אות שס"ג מופנה מצד א' דאיכא מ"ד אמרו בגמרא דשבת ובפ' הערל מאן שמעת ליה דאמר מופנה מצד א' לטרין ומשיבין רבי אליעזר היא ' גמרא דיבמות פרק הערל דף ע' ע"ב שטה י"א תוס' אלא לאפנויי וכו' קרבן אהרן דף רל"ח מהריב"ל ס"א דף ל"ג :

מופנה מצד אחד עיין' ברכת החדש : גזירה שוה אע"ג : גזירה שוה מופנה : גזירה שוה שאינה מופנה :

מופנה עיין : ברכת החדש : דרשות פתים : תיין הוא מחודש :

מופת הדור לאו זמנין סגיאין אמרת קמיה דר"י ואמר לך הרי נהנה גרונו בכוית כך א"ר אלעזר לרב אסי חולין פ"ז דף ק"ג :

מוצאי חג שבועות אע"ג דאסור להתענות אף אם חל בא' בשבת מותר במלאכה אם לא במקום שנהגו שלא לעשות שאין לבטל מנהגם וה"ה ביומי ניסן ואם חל אסרו חג ביום ו' אין לדחותו מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ח' :

מוצאי יום טוב אחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה נטה כלפי צפון עניים שמחים ובעלי בתים עצבים מפני שגשמי שנה מרובין ופירות מרקיבין נטה כלפי דרום עניים עצבים וב"ב שמחים מפני שגשמי שנה מועטין ופירות משתמרין נטה כלפי מזרח הכל שמחים כלפי מערב הכל עצבים פי' כלפי צפון רוח דרומית מנשבת ומטה אותה כלפי צפון ופירותיהן מרקיבין ומתוך שאין יכולים להשתמר נמכרים בזול כלפי דרום רוח צפון מנשבת בו מפני שגשמי שנה מועטים ובאותן הגשמים מתברכים הפירות הזרעים ושבאוצרות משתמרים ומוכרים ביוקר הרי ריוח לעשירים ועצב לעניים למזרח כולם שמחים שבמערבית ממטרת במדה ופירות אינם ביוקר כולן עצבין שמזרחית מונעת מטר ומביאה בצורת ויוקר גדול ופירות קרקע אינם צומחים ב"ב פ"ט דף קמ"ז יומא ספ"ק דף כ"א מזרחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בשעה שיניצו רוח דרומית קשה לחטים בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בשעה שיניצו ומוקמינן בגמרא דהאי דלעיל דמשמע דרוח מערבית יפה ורוח מזרחית קשה היינו לבני ארץ ישראל שארצם גבוהה וצריכה למטר הרבה והאי בהייתא דאמר דרוח מערבית קשה היינו לבני בבל שהם במצולה וארצם מלוכלכת ואינם צריכים למטר כל כך : שם: ושם :

מוצאי יום טוב מוצאי שבת מוצאי כפור ותענית צבור העושה בהם מלאכה עיין : סימן ברכה אינו :

מוצאי כפור אחר נעילה תוקעין תקיעה אחת ולמה מטה משה אות תתפ"ה ' מפני מה תוקעין קודם שמבדילין תתפ"ו ' ענין תפילת ערבית והבדלה תתפ"ז : אין מברכין על הבשמים כשחל במוצאי שבת תתפ"ז :

מוצאי כפור ודיניו שלחן ערוך אורח חיים סימן תר"ד : תליקה תפלה בזמנה . הבדלה במוצאי כפור : מה מתוך שחוק : כתפה ברדי : גר כתולים : תכפר במוצאי :

מוצאי פסח אכלו מצה ובבית מהר"ש כי לא היה להם חמץ מהרי"ל דף כ"ד ע"ב : כל תוסיף :

מוצאי שבת לעולם יסדר אדם שלחנו עיין בגמ' דשבת פי"ו דף קי"ט הוו עבדין ליה לר' אבהו באפוקי שבתא עגלא תלתא והוה אכיל מניה כולייתא וכשגדל אבימי בנו אמר ליה למה לך להפסיד כל כך הניח הכוליא של ע"ש ותאכלנה במוצאי שבת ועשה כן ולא שחט העגל אתא ארי' אכליה לעגל עיין בש"ע א"ח סימן ש' והרי"ף ור"ן שם דף קמ"ה ע"א ודף קמ"ד ע"ב' לעולם יסדר אדם שלחנו במ"ש אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית כבוד הוא כאדם שמלוה את המלך בצאתו מן העיר : מטה משה אות תקי"ג : לעולם יסדר אדם שולחנו :

מוצאי שבת עיין : אבלים מספידים בבכיה ומתפללים במוצאי שבת : בארה של : ברכת החדש : בבדלה : זרעון ונסכר : חמין במוצאי שבת : טבילה במוצאי שבת : לעולם יסדר אדם שולחנו : מבדיל על היין במוצאי שבתות : מלאכה בערבית : מלאכה במוצאי שבת : מלאכה קודם : מלוה מלכה : מרחץ במוצאי שבת : מרחץ ססתמו : פת מתוך שחוק : נרות במוצאי שבת : נר להבדלה : סעודה כתר : פת חמה : כלי של מוצאי שבת : קבלת שבת : רחילה במוצאי שבת : סמסים : תפילת ערבית :

מוצאי שבת עיין ש"ע א"ח סימן רס"ג בהגה סעיף י"ז המאחר להתפלל במ"ש מותר לומר לחברו ישראל שכבר הבדיל לעשות לו מלאכה ומותר ליהנות ממנה וכן פסק בעל טורי זהב שם בתשו' ס"ק נ' ' עיין תשו' ב"ח סימן ק"י ' וכתב מהר"ש דף ל"ח ב' מה שנוהגים לומר פרקי אליהו ז"ל תמירות מיוסדים על שמו היינו משום מה דאיתא בתוספתא דבמוצאי שבת יושב אליהו תחת עץ החיים וכותב זכויות של שומרי שבת ' ועיין באר עשק תשו' ל"ט המורה פנים להקל על מה שנוהגים קצת בני אדם להתפלל ערבית במ"ש אחר שחשיכה קודם שיתפללו הקהל כדי למהר להדליק הנרות המוכנות בערב שבת בבית הכנסת לכבוד י"ט הנכנס במ"ש אעפ"י שעדיין לא הבדילו הרבים בברה"כ : מלאכה קודם :

מוצאי שבת תפילתו ודיניו מטה משה אות תצ"ג להוסיף מחול על הקדש ' תצ"ד טעם שמאריכי' אשכנזים בנגון ברכו בערבית' תצ"ח דין אתה חוננן ' תצ"ו טעם שהקנו הבדלה בחונן הדעת' תצ"ז דין ויהי נועם' תצ"ח מתי אומרים ויהי נועם ' תצ"ט דין סדר קדושה היינו ואתה קדוש ' ת"ק טעם דכשאין אומרים ויהי נועם אז אין אומרים האשכנזים סדר קדושה ' תק"א מה שנהגו לומר ויתן לך ' תק"ב טעם שאומרים אליהו במוצאי שבת ' תק"ג סדר הבדלה וטעמה ' תק"ד טעם ששופכין מן הכוס ' תק"ה טעם לבשמים במ"ש ' תק"ו טעם שמסתכלי' צפרנים לאור הנר ' תק"ז שלא להבדיל על עץ ששמו קי"ן בלשון אשכנז ' תק"ח שאין מחזרין על האור ' תק"ט ענין שתיית כוס של הבדלה ' תק"י שיש להבדיל בבית אעפ"י ששמעו בבית הכנסת ' תקי"א שאין לטעום עד שיבדיל ' תקי"ב שיש להדליק נרות במקום אופל במ"ש ' תקי"ג ללות השבת באכילת מוצאי שבת ונורל שכרה וענין עצם הנקרא נסכוי או לוז : מוצאי שבת עיין :

מוצאי תשעה באב אין לאכול בשר ולשתות יין ואף ביום עשירי ודיניו ש"ע א"ח סי' תקנ"ח :

מוצאי תשעה באב טבילת נשים פה פיוארא נוהגים לטבול ואינו אלא מדת חסידות לאותם המונעים ואין שום איסור ובעל הלבושים כתב טעמים קלושים וחלושים לכן לא תחמיר מעולם והלואי ישמרו חוקים ותורות המוכרחים ' כן כתב הרב מהטוב אל הרב בנו : טבילה בתשעה באב :

רסד"ס ח"ב סימן קפ"ח עונש הקורא לחברו מוסר : עביד איניש דגזים אי המריכן במוסר עביד איניש וכו' : עדות לגוי ההולך : עדות שלא כפני : עדות שקר אסור : עלילה : ערכאות של גוים : פורשים מדרכי לבור : ספרש כאונס : קהלות שתים : רודף אם לריך התראה : שהה עם אשתו בשם רדב"ז קי"ח : שופט אמר שיהודי פלוני א"ל לתפסס : שכים שמסרו : תלמיד חכם המבזהו : תקנת נגזל במוסר :

מוסר עיין רשד"ם ח"ב קכ"ד שחייב להדיח מעל המערער כל נזק והפסד וז"ל דברים כאלה הם כבשונו של עולם והדבור הקל בזה סכנה עצומה ומ"מ אמרתי אעלה בסנסיני רמזי דיני המסור ואעתיק כאן לשון הרמב"ם כמו שהביאו הטור ח"מ סימן שפ"ח וז"ל כתב הרמב"ם ז"ל אסור למסור ישראל ביד גוים בין בממונו בין בגופו ואפילו היה רשע ובעל עבירות ואפילו היה מיצר לו ומצערו וכל המוסר ישראל ביד גוי בין בגופו בין בממונו אין לו חלק לעה"ב ע"כ ושאר דברים הנאמרים על המוסר לא רציתי להאריך כי חמירא סכנתא :

מוסר פסול לעדות ודין האומר אלך ואמסור. רמב"ם פי"א מהלכות עדות · תשובה רמב"ן סימן ד"ם : הריב"ש סימן תע"ג · ח"מ ולע"ש סימן ל"ד · מהרר"ק שו' קכ"ו · תשב"ץ סימן תקע"ב · פסקי ריקאנאטי סימן תנ"ב · הר"ם אלקע"י סימן נ"ט : בנימין זאב סימן רת"ב :

מוסר אם לריך התראה :

מועד איזהו משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דב"ק דף י"א ע"ב רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

מועד אינו חוזר לתמותו בשנוי רשות נ"י פ"ד דב"ק דף ד' ע"ב עיין רמב"ם פרק ו' מהלכות נזקי ממון :

שור של גוי או :

מועד אשכחן דקתני נבי פסח ופירש"י דלא בעי למימר יום טוב אלא מועד דקתני ר"ל זמן והתוס' והרי"ף והרמב"ם והרא"ש חלקו עליו ופירשו שהוא חג וכתבו שרש"י נמשך לפי פירושו במתניתין קמא דפסחים דטעם הבדיקה שלא יעבור על בל יראה אבל הם פירשו שהבדיקה היא שלא יבא לאכלו בל זת במתניתין דקתני יבדוק בתוך המועד גופי הלכות אות ש"ל וצ"ע לפירושם דבשמעתין משמ' איפכא דאדרבא ע"י הבדיקה יבא לאכלו לרבי יהודה ורבנן נמי מורו ליה בהא אלא דקאמרי שמתוך שעסוק לשרפו אין חשש בבדיקה דאתי למיכל הא לאו הכי יש חשש ויש ליישב בדוחק ובשמעתין מי דחקיה לשנויי דטעמי' דר' יהודה דסבר גדרינן ואימא דטעמיה דר' יהודה דלא בעי ארבע או חמש בדיקות אלא תלת משום דלא מצא רמז בכתוב אלא שלשה השבתות בדקאמר לעיל ואמאי הדר ביה מכח קושית מתיבי ורבנן לא חיישי כדלעיל וכי תימ' א"כ נבעי שלשה הבדיקות מכח שלשה השבתות י"ל דסבר דאו או קאמר קרא בזמנים מחולפים מדלא כתב כלהו בחד לישנא וכתב ראיה השבתה מציאה והכי בעינן למימר מעיקרא קודם מתיבי וצ"ע :

זכור לאברהם · א"ה ועיין מאי דשקלי וטרו המפרשים בסוגיא זו וכפי' רש"י והתוספות וכמאי דרש"י לכאורה סתיר דידיה לשיטיה מפסחים למנחות ס"ז כ' · ובספר עיין שו"ת שער אפרים דף י' ודף קי"ב · פני יהושע בפסחים · שו"ת מהר"ס זוסקעד סימן ל"ב : לשון למודים דף פ"ד · אור חדש בסוגיין · זרע אמת ח"א בחידושיו סי' כ"ח :

מועד בבכל ליבא אלא שן ורגל שמועדין מתחילתן הרי"ף ורש"י ונ"י פ"ח דב"ק דף ל"ב ע"א ש"ע ח"ם סי' א' :

דיני קנסות :

מועד הוא העושה מעשה שרגיל לעשות תמיד כמנהג בריותו והמשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשותו כן תמיד כגון שנגח או נשך הוא הנקרא תם וזה המשנה אם הרגיל בשנויו פעמים רבות נעשה מועד לאותו דבר שהרגיל בו שנאמר או נודע כי שור נגח הוא ש"ע ח"מ סימן שפ"ט סעיף ה' · רמב"ם פרק א' מהלכות נזקי ממון דין ד' עיין משנה הרי"ף ור"ן ספ"א דב"ק דף ח' ע"א · ובגמ' דף ש"ו ע"ב :

מועד ודיניו רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

מועדות המבזה אותם אין לו חלק לעולם הבא רמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה · כל המבזה את המועדות כאלו עע"ז שנאמר אלקי מסכה וגו' וכתיב בתריה את חג המצות תשמור פי' שעושה מלאכה בחול המועד · גמ' דפסחים פ"י דף קי"ח ע"י סי' נ"ח : נהינס אס : חולו של מועד אסור מלאכה בו : חולו של מועד וכבודו : כל ישראל יש :

מועד ותם ומאי בנייהו עיין : תם ומועד :

מועדות עיין · פורשין מדרכי לבור : שלוחין יולאין : תקנת המועדות :

מועדות תלויות בקריאת ב"ד משנה ט' פרק ב דר"ה ר"ע :

מועדים חמשה עיין · חמשה תמים :

מועדים וסדר קביעותם ש"ע א"ח סימן תכ"ח :

מועדים כלם בטלים חוץ מפורים אמרו במדרש משלי עיין על זה רשב"א תשו' צ"ג :

זכור לאברהם · א"ה · וע"ע הרדב"ז ח"ב סימן תתכ"ח · עיקרים מאמר שלישי פ' ט"ז שהבין מאמר זה כפשוטו ומה שהרבה להשיב על כל דבריו בפ' זה הרב הכותב כרים מגילה ומה שאיסר וקיים דברי הכותב הרב גט פשוט דף כ"ח ע"א · ועת"כ מה שהאריך הרב יפה תואר בויקרא רבה פ"ג סימן ג' להפיל יסודות בעל העיקרים ולקעקע כל בירתו בענין זה יע"ש מה שפי' במאמר כל המועדות :

מועדים פרשיותיהם והפטרותיהם משנה פרק ג' דמגלה הרי"ף ור"ן שם דף שס"ט · שלחן ערוך אורח חיים סימן תכ"ח :

מועד לגוים או לנטרפים אינו מועד לישראלים ולכשרים משנה ג' פ"ח דב"ק ת"ט · רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

שור : תם :

מועד לגוי מועד לישראל משנה ה' פרק ד' דב"ק רת"ט בשם נ"י דלא כגרסת גמרתנו · עיין רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון משניות הרי"ף ור"ן שם דף ד' :

מועד לזה ולא לזה ליום זה ולא ליום זה למועד או ליום מועד משלם נזק שלם לשאינו מועד או ליום שאינו מועד משלם חצי נזק משנה ב' פ"ד דב"ק דף ד' ע"א הרי"ף ונ"י שם · רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

מועד לסירונין נ"י בריש פ"ד דב"ם דף י"ח ע"ב · ובדף ד' ע"א · רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

פלוגתא פליגי רב ושמואל :

מועד לשבתות מאימתי יהיה תם משיחזור בו שלשה ימי שבתות משנה ב' פ"ד דב"ק הרי"ף ונ"י דף כ' ע"א רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון :

מועד עיין : כל מקום שנאמר מועד :

מועד עיין : חתול מותר להרגו : כללות ארבעה היה דורש רשב"א בנזיקין : מעשה כלבו : רגל ותולדותיו ודיניו : שומרים נכנסים תחת הבעלים : שור מועד : שור של : שור שקשרו בעליו במוסרה : תם ומועד :

מועד רוצה לומר חולו של מועד ומהיבא למדו איסור מלאכה בחש"מ משנה א' דמ"ק בתי"ט · ועיין תי"ט משנה יו"ד פרק א' דערובין דשם יש מפרש מועד חש"ם ויש מפרשו י"ט ד"ה כל שנאותין :

חולו של מועד :

מועבות של בית רבי תמר שמן עיין : אונס נותן ארבעה דברים בפסק הרב די"ל ויקי"ו :

מועל אחר מועל בקדשים ליכא אלא בבהמה וכלי שרת משנה ג' פ"ב דמעילה : מעילה :

מופנה או לא מופנה ר"ל פנוי הוא פסוק זה או לא מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף הליכות עולם :

מופנה מצד א' אי למדין · יבמות דף נ"ד ע"א בתוספות ד"ה וכי אצטריך קרא · שם דף ע' ע"ב · שם דף ק"ד ע"א ברש"י ד"ה אזן אזן מופנה משני צדדים וברש"י ד"ה לא מפני שני צדדים לר"א מופנה מצד א' למדין ומשיבין וג"ם אי חליצה בשמאל כשרה · קדושין דף ט"ו ע"א · תוס' ד"ה

Digitized by Google

דף ק"ז ע"א דבעי אהדויי אתיבנא התבריה. וכו' קם רב כהנא שמטיה לקועיה ועיין ריב"ש ע"ט רל"ג רנ"א הע"נ רשב"א קפ"א ועיין כ"ש הרא"ש כלל י"ז :

מוסר ממון חברו ביד גוי אנס אימתי חייב לשלם פ' הגוזל ומאכיל · משפט שבועות דף י"ט · רמב"ם פ"ח מהלכות חובל · ח"מ סימן שפ"ח · הריב"ש סימן רר"ט הרב קלעי סי' ע"ב וע"נ · רשד"ם ח"ב תשו' קל"ז · דברי ריבות סימן ק"ד ושצ"א · בנימין זאב סימן ת"א · לע"ש סימן שפ"ה · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סימן ס"ח מדיק ממון חברו בידים אף בשוגג אף בשלא ראהו חייב · נכנס שלא ברשות והזיקו בו בשוגג בהא ודאי פטור · מראה ממון חברו מאליו לאנס לכ"ע חייב מדינא דגרמי ודלא כמ"ש מהרשד"ם בסימן ת"ם דגרע זה ממסלק הפר' אנסוהו להראות והראה פטור אנסוהו ונשא ונתן ביד הוי פלוגתא אנסוהו להראות והראהו ואח"כ נשא ונתן פטור שלש דעות בדבר אנסוהו להביא והביא חייב וכ"ש אם אנסוהו להראות והביא וי"א דבזה פטור וי"א דאם אנסוהו להראות והביא חייב ואם אנסוהו להביא והביא פטור הרא"ש ברוב דבריו נמשך אחר הרי"ף אם לא שחולק עליו בפירוש גוי שאמר לראובן תן לשמעון מה שאתה חייב לי והיו במעמד שלשתן ואח"כ אנס הגוי לראובן והוציא ממנו חייב ראובן לפרוע לשמעון ולא דמי להא דאנסוהו גיים להביא והביא דאיכא מ"ד דפטור ודלא כמהרשד"ם סימן נ"ה אנסוהו על שלו והראהו בשל חברו לכ"ע חייב בכל גוונא · דינא דגרמי לזוכ בנין וסנין הוי מדינא ולפי זה חייב בין שוגג בין מזיד אף · לרשב"א דאמר שלא להוציא ממון נראה דוקא בשוגג גמור · מציל עצמו בממון חברו חייב ואין חילוק בין שוגג למזיד :

מוסר ממון חברו ודיניו רמב"ם פ"ח מהלכות חובל · גמרא פרק הגוזל בתרא · מרדכי פרק שור שנגח את הפרה וסוף ב"ק · הרא"ש כלל ק"א וי"ז · מהר"ם סימן דל"ב · ח"מ ולע"ש סימן שפ"ח · הריב"ש סימן ל"ז · רל"ז · רל"ט · ותע"ג · מישרים נתיב ל"א ח"ה · הרב קלעי סימן ע"ב ע"נ וצ"ה · תשו' רמב"ן סימן ר"ם · הר"ן פרק השולח בנימין זאב סימן ת"א · ובפוסקים הנ"ל ג"כ דיני המוסרו בגופו · אפילו חבלות אסור למסור רשד"ם ח"ב סימן ק"ט וק"ץ מוסר פרק עולו מאליו הר"ן פרק השולח · רשד"ם ח"מ ר"ד המוסר ממון חברו שהיה חייב לישראל או לגוי ורוצה לעכבו נראה שהוא פטור · מהרר"ש כהן ח"א קס"ו ההוא דאנבוהו גוים והראה ממון חברו · מהרר"ם אלשיך ס"ו שמעון היה חייב למלכות סכום גדול ומכר סחורה לראובן במנה בהקפה ונודע למלכות ותפסו לראובן ולא היה יכול לצאת מתחת ידם אם לא שיפרע המנה ולטובתו של שמעון להציל קצת אמר שאין לשמעון עליו כלום והסחורה ההיא בתורת פקדון באת לידו אם ירצו יקחוה ונתרצו בה ושמעון טוען טענות על זה הדין עם ראובן · הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ו ע"א וע"ב כמה דיני מוסר · ש"ע ח"מ סי' שפ"ח סעיף ה' בעלי דין שהיה ביניהם מריבה על הקרקע או על המטלטלין זה אומר שלי וזה אומר שלי עמד אחד מהם ומסרה ביד גוים מנדין אותו עד שיחזור הדבר לכמות שהיה ויסלק יד אנס מביניהן (רמב"ם פ"ח מהלכות חובל ומזיק דין ה' עובדא דההוא שותא וכו' וכדא"ל רבא לאביי וכו' בגמרא דף קי"ז) ויעשו דין בישראל (כתב הריב"ש בסימן פ' בא' שבזה חכם ונתן החכם העונש לשר העיר דהוא קרוב למסירה הביאו הסמ"ע בשם ד"מ ובאר שם כיון שעדיין לא נתברר זכותו בדיני ישראל אם הוא חייב או לא) הנה מ"מ אין לו דין מסור אעפ"י שהפסיד חברו ע"י זה הרבה דלא מקרי מסור אלא במתכוין להזיק אבל לא במתכוין להוציא את שלו (ע"ש ששם היה מעשה שתקף בידי גוים לעצמו ודמהו לנסכא דרבי אבא אין חטפי ודידי חטפי המבואר סימן שס"ד ס"ד וביאר שם שאם יש עדים שתקפו ע"י גוים לאו כר' כמינה אבל אם אין עדים נאמן במגו בספר אבי העזרי וכתב עוד שם בפרק המניח אדם שכפר בו חברו בפקדונו והלך הפקיד ולקח את שלו ע"י גוים ומתוך כך העלילו את הנפקד והפסיד הרבה אם אפשר למפקיד להציל את שלו בענין אחר חייב כמו היה לו לשמטו ולא שמטו המבואר בסימן שפ"ג ס"ב ועיין תשו' מיימונית דנזקין דף כ"א ומרדכי פ' הגוזל בתרא ועיין נימוקי רזה בורר שהביא דינים הרבה מלשין מוסר מזיק כתב מהרי"ל סימן פ"ו דאפילו לעכב את חברו ע"י גוים לנשות דין ישראל מוסר גמור הוא אם לא הרשוהו קהל או מודה כראיתא בתשובה דאלכסנדרי וכ"כ מרדכי פרק הגוזל עצים וכן מוכח בהדיא מתשו' ר' יואל ור' אפרים ושלהי מרדכי דב"ק ותשו' ר' אפרים ורבי יואל הביאם ב"י ומרדכי ס"פ הגוזל בתרא ונראה דתשובת אלכסנדרי היא תשו' מהר"ם רי"ד וכמרדכי פרק הגוזל עצים הוא מה שדן מהר"ם בראובן שעכב חובותיו של שמעון ע"פ השר עד שיעשה לו דין וכו' וכתב דראובן דין מסיר גמור יש לו ובתשו' מהר"ם סימן קפ"ה וכ"כ מהריק"ו שו' א' שראוי לנדותו וכן בתשו' מיימונית ר"ס נזיקין א' סימן י"ד וסי' ט"ו אין אדם יכול להתנות ולשעבד עצמו להיות נתפס בגופו ואם נשתעבד בזה אין המלוה יכול להתפיסו וליתנו ביד גוים אא"כ נשבע הלוה וכו' ועיין הריב"ש תפ"ד שהאריך בזה מי שעיכב חברו ע"י גוים ומתוך כך בא לידי הפסד והיזק עיין ים שלמה ב"ק פ"י סימן כ' ותשובות רשב"א החדשות סימן פ"ד שהתיר) ויש חולקין וס"ל דמקרי מסור וחייב לשלם לו כל היזקו אם לא היה חברו סרבן וכ"ש אם התרו בו תחילה שלא ידונו בפני גוים ועבר שיש לו דין מסור (מרדכי פרק הגוזל קמא בשם מהר"ם ופ' המניח ותשו' הרא"ש כלל י"ז סימן ר' ומהרי"ק שו' קנ"ד וקס"א וכ"כ מהרי"ו סימן קי"א וכתב בשם המרדכי שלהי ב"ק וכן בתשו' מיימונית על א' שרצה להבריח חברו בגוים שיעשה לו דין ישראל וכאשר רצה לתפסו ולא הניח עצמו הכהו עד שהרגו ודן מהר"ם על התובע כל דין רוצח אעפ"י שלא רצה להבריחו אלא לדין ישראל והביאו הסמ"ע בשם ד"מ · עיין מוהרח"ש בספרו תורת חיים חושן משפט חלק א' סימן ס"ה · מוהרח"ש שם סי' ע' אפי' באונס נפשות אם נשא ונתן ביד האנס ממון חברו חייב :

מסים תקנה לפרוע :

מוסר מעצמו פסול לשבועה רמב"ם פ"ח מהלכות חובל חושן משפט ולע"ש סי' שפ"ח · תשב"ץ סימן תקע"ב הריב"ש סימן רע"ג · רשד"ם חלק ד' סימן שנ"ה :

מוסר אם צריך :

מוסר נפש באיזה ענין רשאים למסור ובאיזה ענין לא ברית חדש תשו' מ"ג ובאות ד' על טו"ד סימן קנ"ז :

נמסר היכא : נפש מפני נפש : נשים שאמרו להם גוים : עבודת זרה גלוי : עלילה העליל : פקוח נפש דוחה :

מוסר עיין : לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים : סעודה ודברי מוסר :

מוסר עיין : אבות נזיקין עשרים וארבעה : אי לאו דאודי ליה : אפטרופוס הגיד בעיר של גוים : אשה מסרה : בני אדם המוחזקים : בעלי דינים מריבים על חפץ ואחד מסר החפץ : ברית אסור לכרות : גר חייב לגוי וברח ודן מסרו בידו פטור : גואנס אם : גוים אינם ולא עביד : גזלן הגר אינם יכולים להוציא הגזלה : גלוי עריות שאלה : כפסק מהר"ר פיאמיטא : וכפסק הר"ר ווכטירא : והר"ר קוים המשיב לפסק הוולטירא : גר נתפס מהחקירה דיין מסר למי שחרפו : הודאה באונס אינה : הולאות : הולאות בני העיר : הולאות לבער : חובל בחברו והלך זה ומסרו : חשדו איש על גניבה : טענה בדדמי ד"ה מכתב אליהו סימן ט' אות ד' אין דרך גוי למסור גוי בדדמי : כל ישראל יש להם חלק : למעוטי אמרו : מודעא וכל דיניה ד"ה בכה"ג אות יו"ד וכמה אותיות : מודעא יש לה כח פרח מטה אהרן חלק ראשון י"ז י"ח : מיכר לקהל מותר למוסרו : מלשינות : ממון המסרב במסים אין למסור : ממון מומר דאין מוסרין ממונו : ממון מוסר : מנהג ממון ותורתו אות קי"ז : מנויי הקהל : מסור : מסים ודיניהם ד"ה מוהרח"ש וד"ה משא מלך : מסים תלוים מסירות וכמה דיניהם : מעות רעות של חברו : מציל עצמו : נזק דיניו בשם משפטי שמואל : נמסר נשבע ונוטל : נפקד מעכב הפקדון נפש מפני נפש : נתפסים יהודים לאומנות המלך : נתפס על חברו ולקחו לו ממון בשבילו : ספר תורה מי כשר לכתיבתו סרבן דנין אותו בעל כרחו אם אחד פשע לילך למסור וכו' : עבד אם יאמר אדם

רשד"ם

נענש תחילה וי"א דאפילו לית ליה דינא. בארעא אסור לצעוק עליו אא"כ דהודיעו תחילה (הר"ן פ"ק דר"ה):

הוי לג לגועק: כני הדס העומדים: עונותיו של הדס:

מוסר האוסר אלך ואמסור עיין' מותר פסול לעדות: עניך היכים דנגים:

מוסר הוי כגוי מהררי"ק שורש קע"ט · שלחן ערוך א"ח סימן ל"ט ס"א:

מוסר ודיניו שנים שכל א' אמר על חברו ע"י גוי שהוא גנב והלך הראשון ובקש שיכריזו בקהל על סי' שהלשינו ומסרו ששרוי בלא ברכה אם נכלל השני בעונש וכמה דינים ממסור ומלשין בחיוב ופטור מהרד"א ן' חיים ח"ב צ"ב · מוסר ומעיד עדות שקר ודיניו מהרד"ש כהן ח"ג פ"א · מהרר"ש כהן ח"ג ק"ה מי שמסר את חברו ביד האומות בטענת שקר שהעליל עליו ושוב עמדו לפני הדיין בקנין ושבועה לקיים נזרתו ונזר על הנמסר לשלם אלף לבנים בית דין יכופו את המוסר להחזירם לו אחר שנתברר ונתאמת שמעולם הנמסר לא עשה הדברים שבעבורם מסרו המוסר מהרר"ש לוריא י"א בדין מסור ועיין בתוכו ובמהרד"ם איסראלם סימן י"ז ובפליטת בית יהודה סימן כ"ט · מהרר"ם איסרלאס פ"ת מי שטען על חברו שהכהו באישון לילה ולמחרת הלך בעש"ג לקבל עליו אי נקרא מסור · דברי ריבות פ"ד ראובן היה חייב למלך סך כך והיה בעיר ההיא איש אחר ששמו ראובן כשמו ובא עבד מלך לגבות החוב ופגע באחיו של ראובן הפטור ושאל לו על איש ששמו ראובן וא"ל אחי הוא וסוף הדברים נתן לשמעון בבית הסהר ואחר שעברו עליו שני ימים והוא אסור בשלשלאות של ברזל אמר לעבד המלך האיש אשר אתה מבקש אינו ראובן אחי לא ראובן אחר הוא שכנויו כך וימצא כתוב בפנקס המלך כדבריו ואז הוציאוהו מבית הסהר ותפסו לראובן החייב והיה שם עד שפרע הרי שמעון פטור ומשפטי שמואל ודעימיה חולקים בסימן ע"ב ע"ג וע"ש · ועוד בענין מוסר דברי ריבות ק"ו מהרר"ש כהן ח"ב דף קס"ג מי שנתפס והפסיד ממון להנצל והיה אומר לחברו שהוא מסרו ונשבע לו כמה שבועות שאין הדבר כן עד שפעם אחת אמר לו בפני רבים כן הוא מה שתוכל לעשות עשה הרי זה פטור הריב"ל ח"ב נ"ד לוה שאנסוהו ולקחו ממונו אפילו שאמרו דמחמת המלוה באים עליו כיון דאין המלוה חייב לאנסים כלום חייב הלוה לפרוע לו חובו וכ"כ דברי ריבות סימן פ"ד ומהרשד"ם חולק בסימן נ"ה וע"ש · מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סי' ק"ט ברורי קהל מתרעמים על ראובן וחבריו שדברו תועה והלשנה בפני הערבי אין עדות בני תקהל מהני כיון דיש לחם קצת הנאת דמה שהוצ כו להוציא הבירורים בעד ההלשנה הוא מוטל על כל העיר אלא דיש לנמנם דהוי כמו ענייני צבור והמנהג להעיד מבני העיר · שם ראובן טוען שיש לו עדים איך לא נמצא שם בעת ההלשנה הוי"ל עדות מוכחשת ודברי ב' בטלים ואף שבועה שלא הלשין לא משבעינן ליה ואף שיש חולקין ראובן הוא מוחזק· ספר פרי הארץ למהרי"ם מזרחי ח"ם סימן י"ג ראובן שהכה את שמעון בבית הכנסת והלך שמעון ומסרו בעש"ג והעלה לפטור את שמעון במה שמסרו וסמך ידו עליו כמוהר"ש הבדלת · מטה יוסף ח"מ תשו' ג' ראובן ושמעון נתקוטטו עם לוי ברודים ומסרו את לוי ביד שר העיר והכה אותו והעליל עליו שר העיר ואמר לו שהמיר את דתו והם מכים אותו ומרוב צערו הודה על הדברים ויצא משם מומר ואחר ימים הלך לו לקוסטנט"ינא וסדר טענותיו לפני הב"ד וכתבו לו פסקים שראובן ושמעון חייבים לתת לו סך מה כדי חייו ללכת לארץ אחרת לחזור יהודי ואף גם זאת הוציאו לו מאמר המלך שאם ראובן ושמעון לא יטו אוזן לפסקים שכירו שיבא עליהם במאמר הנזכר וכן עשה לוי ובין הכי והכי אשת לוי כראותה בעלה שהמיר דתו והלך חששה שמא יבואו גוים תקיפים ויעלילו גם עליה וימירו אותה ואת שלש בניה ובכן גם היא הלכה לה לנפשה ובאה דרך אנית לנא אמון ובבא לוי לעיר רודו"ס שאל לו השר אנה הלכה אשתך והשיב לו לוי הלכה לנא אמון עוד שאלו ומי הבריחה והשיב לוי היא הלכה לעצמה דהניח שר העיר את לוי והלך ותבע כלות אנשי עיר רודוס ואמר להם אתם הברחתם את אשת לוי ובניה כדי שלא ימירו ולא יוכלו לפטור עצמם מן האלם כי אם בפרוע ארבע מאות ושבעים אריות וכעת אנו שואלים על מי חל פרעון הסך הנזכר אם על כללות העיר או על ראובן ושמעון שהם הסבה ·· השיב דגדול עונם מנשוא ומלתייהו אמורה בגמרא ופוסקים כמבואר בח"מ סימן שפ"ח וחמיר ממוסר ממון דאלו מוסר ממון ליכא לםחייביה אלא לר"מ דדאין דינא דגרמי ולא לרבנן דפליגי עליה ואלו במוסר גופו אפילו רבנן מודו דחייב לשלם כל היזיקו דהוי כאלו מסר ממונו בידים כמ"ש מרדכי פרק הגוזל קמא וכ"פ מור"ם בהגה ח"מ סימן שפ"ח וכ"פ מהרי"ל בתשו' סימן פ"ו וגם מהרש"ל פרק הכונס סימן ל"ומהר"ם מלובלין סימן ס"א ואף לדברי הש"ך דפליג כמבואר שם ס"ק ר"ז היינו דוקא כשלא עשה מעשה בידים רק בדבור מסר אבל במוסר גופו בידים מודה דחייב לשלם כל היזיקו אף שלא נעשה ההיזק מיד ולא בריא היזיקא דהוי כאילו הזיק ממונו בידים א"כ בנ"ד שמסרו אותו בידים פשיטא שחייבים לשלם כל יציאותיו כדי לילך לארץ אחרת ואף אם לא היה המעשה כך אלא שהלשינו לפני שר העיר וע"י דבורם נמשך שנמסר ביד השר אפ"ה חייבים לשלם אף לפי דברי הש"ך דע"כ לא פליג אלא בחיזק ממון אבל בהיזק גופו וכ"ש בהיזק נפשו כי הכא פשיטא דחייבים לתקן אשר עוותו ולתת לו סך מה כדי חייו לילך לארץ אחרת כפסק רבני קוסטנטינא · אבל על העלילה שהעליל שר העיר על כללות הקהל מן הדין אין לחייבם שהרי לא עשה מעשה לגוף הממון אלא שעשה דבר הגורם לממון וגם לא נעשה ההפסד מיד וכיון שכן גרמא בנזיקין הוא ופטור וכמ"ש התוס' פ' הגוזל עצים והרא"ש שם ובפרק לא יחפור וכ"כ הרשב"א בתשובה הובאה בב"י ח"מ סימן שפ"ו דכיון שלא נעשה החפסד מיד אין כאן דינא דגרמי וגם בתשובות המיוחסות לרמב"ן סימן ר"ם דכיון שלא נעשה מעשה בגוף הדבר לא הוא ולא ממונו הוי גרמא בנזיקין ופטור א"כ כ"ש בנד"ד דאיכא תרתי שהוא לא עשה המעשה בגוף הממון וגם לא נעשה ההפסד מיד דפטור ועוד בה שלישית דלאו בריא היזקא שהרי ראינו כשהמיר לוי לא העליל על בניו וא"כ אפשר שאם לא הברחה אשתו עוקרת דירתה לא היה מתעורר השר בעלילה והוי גרמא ופטור כמ"ש הרא"ש בפרק לא יחפור דשיסה בו כלב ונחש לאו בריא היזיקא כולי האי דשמא לא ישוך הכלב והנחש ומש"ה הוי גרמא ופטור גם שהרי"ף ורמב"ם ור"ת אינם מסכימים וכו' ע"ש שהאריך בכמה פלפולים וסיים דמ"מ אם רוצים לקונסם כדי לעשות גדר הרשות בידם כדכתב הבעל ת"ה סי' ש"ז וגם מהרימ"ט ח"א סי' צ"ח:

מוסר חובו לב"ד אינו משמט דאינו עובר בלא יגוש דב"ד ונוגש יכולים לנגוש משנה כ' פרק בתרא דשביעית פסקי ריקאנאטי סימן שנ"ג · תשו' הכהן ח"ב סימן ס"ז · יכול למסור לכל בית דין ואפילו הדיוטות בית יוסף חושן משפט סימן ס"ו' הר"ן גידינדי בתשובותיו תשובה אחרונה: פרוזבול:

מוסר חייבוהו בית דין אימתי מוציאין מיורשין מרדכי סוף בתרא:

מוסרים שנים הם כס' התניא ה' ראש השנה סימן ע"ב: רמב"ם פ"ג מה' תשובה:

מוסר כופין אותו לדון בעירו הר' קלעי סי' נ"ח:

מוסר מורידין אותו ואימתי הוי מוסר רמב"ם פרק ח' מה' חובל' · ח"מ סי' שפ"ח וקצ"ד · תשו' הרא"ש כלל י"ז סי' א' ב' ג' וכלל ל"ב סימן ה' · לע"ש סימן קצ"ד ושפ"ח הריב"ש סימן ע"ט רל"ו רל"ט ותע"ג · מהררי"ק שו' קכ"ו וקע"ט · בנימין זאב סי' ת"א ות"ב ותכ"ו · תשו' הרשב"א סי' קפ"א · רשד"ם ח"ב סי' קכ"ד:

מוסר מותר להרגו אימתי רמב"ם וקרית ספר פ"ח מהל' חובל' · ח"מ סימן שפ"ח תשו' הרא"ש כלל ל"ב סימן ה' · הרב קלעי סימן נ"ח נ"ט ע"ב צ"ד צ"ח וב"י סימן ר"ד תשו' הרב אלשיך סימן ע"ג בנימין זאב סימן תכ"ה לע"ש סימן שפ"ח סעיף יו"ד וש"ע שם מההיא עובדא דהגוזל בתרא

פירסה הענ״כ סמתחילה היה אוכל עכ״ל (ומאי דפסיק ומני הרדב״ז ז״ל דריחא לאו מלתא עיין חילוקי דינים בזה במ״ס האחרונים בא״ח סימן תמ״ז וכי״ד סס בסימן ק״ח) וסני בקדש הרב כנה״ג כסו״ת בעי חיי י״ד סימן ק״ג והסליטי כיונא בהס הפר״ח בס״ות סבספר מים חיים סימן יו״ד יע״ס בדברי קדסס בהורך • ובענין מהותו סל המוסקו כל הסבעיים אחרוני זמנינו סובבי נתיבות עולס במקומות סיס בהס החיה סנקראת מוסקיו סמתהווה בה הבוסס הזה כתבו כי הוא מתהווה בכיס סיס לה סמוך לערוה ולסבור ונמצאת בקינ״א בטיבי״ס בטונקינ״ו ובסיבידיי״א וזה סלא כדברי הקדמונים סכתבו סהוא נמצא בכיס סיס בצואר החיה ומלבד החיה הנ״ל יס בעלי חיים אחרים סיס בהס כמין מוסקו אבל אינו מוסקו ובפרט הזיביט״ו הנקרא ג״כ חתול סל סיביס״ו או חתול סל המוסקי״ו • וידוע סהרמב״ס בפרק א׳ מהלכות כלי המקדס כתב סהמר סאמור בתורה בכלל סמני הקטורת הוא המוסקו • אמנס הראב״ד והרבה מן המפרסים חלקו עליו בזה והסכימו סהמר הוא המיר״א סהוא מין סרף הנוטף מן האילן עיין הרמב״ן עה״ת פרסת כי תסא והראב״ד וכן הסכים הרב כמוהר״ר אברהס סער אריה בסלטי הגבורים סלו פרק פ״ב עס״ב סלא הביא זוית ופנה בענין זה וכ״כ פ׳ מר וקליעה סימן רי״ו יע״ס :

מוסק עיין : קולר בסבת :

מוסר אחר מעשה בענין גדויז ות״ח שנרה שלא כדין למי שאינו ת״ח ות״ח אחר נדרהו על זה והסנדה שנתכוון להנאת ממון או לנקום נקמה אינו כלום מהרר״ם אלשיך סימן ע״ג • עיין מהרר״א ן׳ חיים ח״ב נ״ד ג״ה על הרמות שהחרימו קהלות רבות לנאמן השר דון יוסף נשיא שמרד והלך ומסר אם יש צד להתירם ;

מוסר אין לו חזקה כגזלן מהר״ם סימן מ״ו :

גזלן אין לו :

מוסר אין לו חלק לעולם הבא ואפילו במקום צער רמב״ם פרק ח׳ מהלכות חובל • ח״מ סי׳ שפ״ח • רשד״ם ח״ב סי׳ ק״כ • לע״ש סי׳ שפ״ח • מטה יוסף ח״מ תשובה ג׳ :

נהיכנס אס :

מוסר אם דינו כמזיק לענין תשלומין פ׳ הכונס עשו תקנת נגזל במסור ולא איפשיטא • ח״מ וב״י סימן שפ״ח • תשו׳ רמב״ן סימן ר״מ • מטה יוסף חושן משפט תשובה ג׳ :

חובל ומזיק את :

מוסר אם מוסרין אותו למלכות רמב״ם פ״ח מה׳ חובל: הרא״ש כלל י״ז • הר׳ קלעי סימן צ״ה • משפטי שמואל צ״ד האומר למסור את חברו וקדם הוא והלשינו הדין עמו ואעפ״י שע״י הלשנתו אין הצלתו וראית וחילוקים אחרים הרי״ף ונ״י פ״י דב״ק דף ס״ו ע״א וע״ב :

בני אדם הפומדים : ערכאות סל גוים :

מוסר אם צריך התראה הריב״ש סימן תע״ג׳ חליכות אלי אות דס״ר התראה לא בעי במסור לענין שיהיה פסול לעדות ולשבועה ובלאו התראה פסול וההתראה לא הוי אלא לענין להורגו ובזה יתבאר דהרמב״ם כתב ומתרין בו תשמר ולא תמסור משום דקתני סיפא ואם העיז פניו מותר להורגו וא״כ לענין הריגה בעי התראה אבל רב פלטוי גאון כתב דמיירי לענין עדות ושבועה והביא דבריו הב״י הלכות עדות סימן ל״ר וז״ל וכתב בהגהה פ׳ זה בורר דאיניש דסני לחבריה וא״ל בפני רבים אזילנא ומסרנא לך רשע הוא ופסול לעדות ולא כתב והתרו בו כלשון הרמב״ם ש״מ דפסול עדות לא בעי התראה ואף הרמב״ם מודה ובזה אין אנו צריכין לידחק כמו שנדחק מהר״י קארו שם דמיירי בהתרו כההיא דרב כהנא דשאני חתיא דהיה להורגו וק״ק דאחר דהרב עצמו כתב וסיהו לענין להרגו לא ברירא לי מלתא מיד דחקו לאוקמי ההיא דרב פלטוי בהתרו בו • מוהרח״ש בספרו תו׳ חיים ח״ג סימן ק״ח כל שהוחזק למסור והתרו בו דין מוסר יש לו ומת גם נגד צבור ואף שלא הוחזק לכך כיון שהתרו בו ואעפ״כ אמר אלך ואמסור והלך בקום עשה :

מוסר מעלמו : מוסר פסול לעדות : ממון מוסר : רודף אס לריך התראס :

מוסר באונס עיין מוסר ודכיו : מוסר ממון :

מוסר באונס רמב״ם פ״ח מהלכות חובל • ח״מ וב״י סימן שפ״ח • תשובה רמב״ן סימן ר״מ • הרשב״א סימן תתקע״ט • פסקי ריקאנאטי סימן תע״ג • דברי ריבות סימן פ״ג ופ״ד קלעי סימן ע״ב וע״ג לע״ש סימן שפ״ח • תשו׳ אלשיך סימן ס״ו • אם האונס הוי דינא דמלכותא • רשד״ם ח״ד סימן נ״ח • תשובת הרב אלשיך סימן ס״ו. אם לא נשא ונתן ביד אימתי חייב פסקי ריקאנאטי סימן תע״ג • רשד״ם ח״ד סימן ע״ה ושל״ב • דברי ריבות סימן שצ״א • אנסוהו אונס מיתה ונשא ונתן ממון חברו ביד פטור הראב״ד נ״י רשד״ם ח״ד סי׳ נ״ה • הרשב״א סי׳ תתקע״ט ועיין בפסקי ריקאנאטי סי׳ הע״ג ובח״מ סימן שפ״ח • לע״ש סימן שפ״ח • חולקים הרי״ף והרמב״ם פ״ח מה׳ חובל והרא״ש ור״ח • אנסוהו להראות ממון חברו פטור רמב״ם פ״ח מהלכות חובל • נפקד מחברו שנוי משביעו עליו אם יש בידו או לאו תשו׳ הרא״ש כלל ט׳ סי׳ כ׳ • הריב״ל ח״ב נ״ד לות אנסוהו ולקחו ממונו אפילו שאמרו דמחמת המלוה באים עליו כיון דאין המלוה חייב לאנסים כלום חייב הלוה לפרוע לו חובו וכ״כ דברי ריבות סימן פ״ד ורשד״ם חולק בסימן נ״ה וע״ש • הרי״ף ונ״י פ״י דב״ק דף ס״ו ע״א וע״ב ש״ע ח״מ סימן שפ״ח סעיף ב׳ בהגה ולא מקרי אונס אלא חבאות ויסורין אבל לא אונס ממון מרדכי פ״ת דב״ב ותשו׳ מיימונית דניזקין סי״ב ונ״י אבל הרשב״א סימן תתק״פ הביאו בספר החנוך פרש׳ קדושים בשם רבו הרמב״ם סוברים דאף באונס ממון פטור וכתב ש״ך שיוכל לומר קים לי כוותיהו • מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״מ ח״א סימן ע׳ אפילו באונס נפשות אם נשא ונתן פיד האנס ממון חברו חייב :

מוסר בעד אחד ודיניו תשו׳ הרשב״א סימן אלף צ״ח :

מוסר בשקר שהוא מוסר בשקר עלילות אם מותר להלוות לו ברבית או לא שבות יעקב ח״ב תשו׳ ע״ג לכאו׳ נראה כיון דמוסר בשקר דגרע ממומר להכעיס ומורידין אותו הרי דלאו בכלל אחיך הוא ומותר להלוותו ברבית וכ״כ תוס׳ בפשיטות פ׳ אין מעמידין דף כ״ו ע״ב ד״ה אני שונה ע״ש וכן משמעות המרדכי בשם תשו׳ רש״י הובאה בב״י ח״מ סימן רפ״ג • מ״מ כד מעיינינן שפיר אסור לאבד ממונו כדאיתא בפרק הגוזל דף קי״ט ע״א והכי קי״ל כמבואר בח״מ סי׳ שפ״ת ואע״ג דלענין חזרת אבירה מספקא להו לתוס׳ שם בפ״ק אין מעמידין היינו משום דדוקא לאבדו י״ל דאסור משא״כ באבידת שכבר אבודה ממנו אינו חייב להחזירה לו אבל לאבד ממונו בידים ליטול ממנו רבית נראה דאסיר משום זרעא מעליא דכתיב יכין וצדיק ילבש ואע״ג דהמרדכי פרק הגוזל בתרא כתב טמורי קרובי שמעתי דדוקא לאבדו אסור אבל לעכב לעצמו שרי דכתיב יכין וצדיק ילבש וצ״ע עכ״ל וא״כ ה״הכי נמי לענין רבית שנוטל ומעכב לעצמו שרי זה אינו דהמרדכי הניחו בצ״ע וגם מהרש״ל בים של שלמה פ״י סימן נו״ן השיג על האי דמרדכי וכו׳ ומסיק לאסור להלוות לו ברבית מסוגיית הגמרא והפוסקים ודלא כתשו׳ הר״ד צבי סימן מ״ג ודלא כדברי ספר קיצור פרדס של רש״י דלא דקו כלל ולענין השברת אבירה כתבו דאסור להחזיר אבדה ולא דקו כלל ועכ״פ מידי ספיקא לא נפיק :

מוסר • דינא הוי ולא קנסא פ׳ הגוזל בתרא וכ״כ רבי׳ האיי רמב״ן ורשב״א הביאו הח״מ פ״א מה׳ חובל לע״ש סימן שפ״ח • דנין אותו בזמן הזה כפ״ק דב״ק כמה עובדי דהנהו אמוראי דדייני דיני מסורות בבבל • רמב״ם פ״ה מה׳ סנהדרין • ח״מ סימן א׳ • הריב״ש סימן רל״ט • תשו׳ רמב״ן סימן ר״מ • לע״ש סימן א׳ • בנימן זאב סימן ת״א • מורה שמסר חייב בנימין זאב סימן ת׳ • הגהות מהר״ר נא״ל על ש״ע ח״מ סימן שפ״ח סעיף ב׳ ואם מת גובין מיורשיו כשאר כל המזיקין כיון דמן הדין חייב ולא משום קנס וי״א שהוא משום קנס ומיהו אם נשא ונתן ביד אליבא דכ״ע חייב ש״ך ועיין אלשיך קל״ד •

מוסר דין על חברו נענש תחילה הרי״ף פ״א דר״ה דף ש״ו ע״ב גמרא דב״ק פ״ח דף צ״ג ע״א וה״מ דאית ליה דינא בארעא וכתבו התוס׳ ובימי שרה היה ב״ד של שם קיים • הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ק דף ל״ר ע״א • ש״ע ח״מ סימן תכ״ב אסור לבקש דין מן השמים על חברו שעשה לו רעה ודוקא דאית ליה דינא בארעא וכל הצועק על חברו הוא

ר"ה עד אחר שיש שעות היום · ועיין הרי"ף ור"ן ספ"ג דר"ה
דף ש"ז ע"א · גמרא רע"ז פ"ק דף ד' לא ליצלי! איניש צלותא
דמוספי בהלת שעי קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא
ביחיד דלמא כיון דמפקיד דינא דילמא מעייני בעובדיה ורחפו
ליה מידחי וכתבו תוס' בתלת שעי קמייתא פי' בשלישית
שאז כועס מפני שרך מלכים לעמוד בשלש שעות ומניחים
כתריהם בראשיהם ומשתחוים לחמה ואז הקב"ה כועס כדאיתא
התם בע"ז דף ד' : מוספי לאה :

מוסף ראש השנה מעשה בר' ברוך אשכנזי מויניציאה
הרר עתה במנטובה בביתי שביום ר"ה כשהגיע
לוהשיאנו הלך אחר לשונו ואמר רצה ומודים ושים שלום
והורו שני הרבנים נר"ו שיחזור לראש ומצאתי בטור משם
הרא"ש בדבריהם שכתב שמתפלל מוסף בלי מלכיות
זכרונות ושופרות ברכותיו לבטלה ויש מהמשכילים שנסתפקו
בדבר מאד שלא יהא דיעבד שלנו פחות מלכתחילה של
הגאונים ועוד שהשכל נותן שמי שאינו יודע מלכיות וכו'
ויודע מוסף כשאר המועדים יתפלל שבע ומה שאמרו ברכות
ר"ה מעכבות זו את זו הוא במלכיות זכרונות ושופרות ומורי
הרב אמר שאין דנין אפשר מלא אפשר ושלא יצא ולי אני
הצעיר נראה שהשכל נותן כדברי המסתפקים אבל דברי
הרא"ש ברור מללו חנני אדוני חנני בחכמתך ומדעך
במצותיך ואני למעכ"ת עבד עושם אביעד שר שלום באזילה
פה מנטובה ח' סיטימברי תע"ח · תשובה בנותי כפי קוצר שכלי
אל המעשה שהיה ואין מקום לספק המשכילים יען כי הרי"ץ
ן' גיאת הביא דברי הגאונים דצבור מתפלל שבע הכריע
בקבלתו איש מפי איש הלכה למעשה שמתפללים הצבור
תשע והואיל והרא"ש ברור מלל אין כדברי הגאונים ממש
לא לכתחילה ולא בדיעבד ולדידי השכל נותן שמי שאינו
יודע מלכיות זכרונות ושופרות ויודע מוסף כשאר המועדים
לא יתפלל שבע למען לא יכנס עצמו בספק ברכה לבטלה
אלא יסמוך על השליח צבור :
יצחק לאמפרונטי :

מוסף ראש השנה עיין : ברכות של ראש השנה : תפילת מוסף :

מוסף ראש חדש עיין : קדושה וקיניה כתב :

מוסף שבת וראש חדש ש"ע א"ח סי' תכ"ה כולל במוסף
בברכה רביעית שבת וראש חדש ואומר אתה יצרת
וחותם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים ואם חתם בשל
שבת לבד יצא בתפילה ולא בקידוש ביום טוב ערבי פסחים
דף ק"ז עיין בספר באר היטב ובמגינים · עיין כנה"ג שם
בהגהות על הטור הטעם שמניחים מוסף שבת ואומרים אתה
יצרת מפני שבמוסף שבת לא יפול בו ערוב שבת ור"ח וי"א
טעם אחר כדי לפרסם שהוא ר"ח שלטי גבורים אשר סביב
המרדכי פ' במה מדליקין בשם א"ח · עוד שם אמר המאסף
ואם לא חתם אלא מקדש השבת כתבתי בתשו' שיצא :

מוסף שבת עיין : קדושה ודיניה כתב :

מוסקו אסור באכילה כ"כ בספר ברק הבית וכן דעת
הרמ"ה והרא"ש והטור ועל א"ח סימן רי"ו סעיף
ב' ועיין שלטי גבורים פרק בתרא דע"ז דף שפ"א ע"ב :
והאסור הוא מפני שחיה דם ורבינו משה פרוינצאלו בתשובה
סימן קכ"ט מתירו · הרי"ף ור"י פ"ו דברכות דף מ"ג ע"א
מוסק מין חיה הוא ומברכין עליו בורא מיני בשמים · וכתב
ר"י וי"א שהוא זיעת חיה והנכון יותר שחיה ידועה היא ויש
לה חטוטרת בצואר ולשם מתקבץ בתחילה כעין דם ואח"כ
חוזר ונעשה מוסק"ו ורבינו מאיר היה אוסר אותו באכילה
מפני חשש דם ואפשר לתת בו טעם להתיר דפרשא בעלמא
הוא ואעפ"י שבתחילה היה דם לא חיישינן לרבי דבתר
השתא אזלינן תדע שהרי הדבש אם נפל בו חתיכה של
איסור אין הדבש איסור אע"פ שהאיסור נימוח בתוך הדבש
כיון שדרך הדבש להחזיר הדבר שנופל לתוכו דבש כמו
דבש דיינינן ליה ומותר הכא נמי אע"פי שמתחילה היה דם
כיון שעכשיו יצא מתורת דם בתר השתא אזלינן ואף על פי
שנותן לתבשיל טעם לשבח מותר · שלטי גבורים שם אות
ב' כתב הרא"ש וכו' והר"ז הלוי ז"ל היה אוסר לאוכלו
מפני חשש דם והר"ר יונה ז"ל פי' דאפשר ליתי בו מ"ם
להתיר וכתב עליו הרא"ש ונראה דהא אפילו ראיתו צריכה
ראיה · ועיין מהר"ר גא"ל על ש"ע י"ד סימן ס"ו ס"ק א' :
וז"ל השלטי גבורים פ"ה דע"ז דף שפ"א ע"ב ויש כאן מקום
עיון על המוסקו שכתב מיימוני פ"ק מהלכות כלי מקדש
וסמ"ג עשין קס"ז שהוא דם המתקבץ בחטוטרת החיה
שבצוארה והראב"ד השיג כי המוסקו היה אוסרו באכילה
מפני חשש דם ורבינו יונה התירו משום כי הנם שתחילתו
היה דם בתר השתא אזלינן דהוא פירשא ולדידיה גם מי
וט"א שעושין מין נעפש ונפסד אפשר שיהיה מותר דבתר
השתא אזלינן והרא"ש כתב דדברי רבינו יונה צריכים ראיה
ומסכים לדעת הרמ"ה שאסור לאכלו וצ"ע דאי אסור הוא
הלא התלמוד מתיר להדיא להריח בו לכתחילה ולברך עליו
בורא מיני בשמים ואם המוסקו הוא בעצמו אסור היאך יכול
ליהנות ממנו ולהריח בו לכתחילה ובפרט כיון שכל עצמו
לריחא עבידא ולא מבעיא למ"ד דריחא מלתא היא דודאי אסור
אלא אפילו למ"ד ריחא לאו מלתא היא הני מילי בבת תיחא
דאין ריחו כ"כ מפוטם או אפילו בבשר שמן וכיוצא בזה
שכל עצמן לאו לריחא עבידי אבל המוסקו שכל עצמו להריח
עביד מי יימר שיהיה מותר להריח בו לכתחילה ומדברי
התוספות פרק השוכר את הפועל נראה דמידי דלא שייך
ביה כי אם הריח אסור להריח אליבא דכ"ע כגון זילוף יין
נסך וה"ה המוסקו ואפילו את"ל שיהיה מותר להריח בו
לכתחילה אליבא דמ"ד דריחא לאו מלתא היא מי יימר דיברך
על הריח הבא ממנו כיון שעיקרו הוא אסור. נמצא שהיא
מצוה הבאה בעבירה ואין זו ברכה אלא ניאוץ ולא מבעיא
לדברי מיימוני דס"ל בפ"ק מהלכות ברכות דאין מברכין על
דבר איסור אעפ"י שנהנה ממנו דודאי אין לברך על הריח
שמריח בו הכא בנר"ד אם היה בו איסור מיימוני התיר להריח
בו פ"ט מה' ברכות אלא אפילו לדברי הראב"ד שאומר שיש
לברך עליו מ"מ אותה ברכה אינה אלא ניאוץ וליכא למ"ד
שלכתחילה יהנה מן האיסור ויברך עליו והיאך יאמר הכא
התלמוד בפירוש שהמוסקו מריחין בו ומברכין עליו בורא
מיני בשמים שנמצא שתקן התלמוד ברכה לדבר תקלה
ואיסור זהו מן התימא ועוד אי הוה כאן חשש איסור באכילת
המוסקו היה נמי חשש איסור בריחו אתמהא אפשר דמכל
הראיות שמביאים התוספות והפוסקים בדין ריחא מלתא
היא או לא שלא הביאו פעם אחת ראיה מכאן כמו שלא
הביאו נמי ראיה מבשמים של ע"ז וערוה דהתם אותם הבשמים
הם אינם אסורים אלא שדבר אחר גורם להם להאסר הלכך
אין להביא מהם ראיה בלל בדין אי ריחא מילתא היא או
לא אבל בנר"ד שהמוסקו עצמו בו תלוי האיסור אי הוה בו
חשש אסור היה להם לפוסקים להביא ראיה ממנו אלא ודאי
דאינו נכנס בכלל זה כלל : יין שרף של פסק בתוך יד
מתחיל ראיתי · וע"ש בסוף דברי הרב כמהר"ר אביעד שר שלום
באזילא ממנטובא :

זכור לאברהם · א"ח · והפר"ת בי"ד סימן ק"ח ס"ק כ"ה חילק
ידע נ' חילוקי דינים בענין ריח דברים האסורים
ז"ל שם באופן ש"ג דינים יש בדבר דבשמים · של עכו"ם אף שעיקרן
לאכילה אסור להריח בהם · ועל שאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי
הכרם אם עיקרן לריח אסור להריח בהם ואם עיקרן לאכילה מותר
להריח בהם · ואם הם דברים מותרים בהנאה ואסורים באכילה ·
מותר להריח ולברך עליהם וכדלעיל ס"ק כ"א יעש"ב שהביא דברי הרב
מתנת שמואל דשרי בפשיטות להריח על המוסקו · וזה הוא לס' האוסרים
אותו באכילה · אמנם רבו המתירים לערב אותו במרקחות וכיוצא
וכן הסכימו שלשה אבירי הרופאים הראשון אדם הגדול בענקים · הרדב"ז
ז"ל בתשובותיו ח"ג ד' פיורדא סימן תע"א ז"ל שם שאלת ממני אודיעך
דעתי על מה סמכו אלו שנותנים בתבשיל או במרקחת המוסקו והוא
דם חיה טמאה שנכרד · תשובה על ענין המוסק הנה הוא מחלוקת
הרמ"ה ז"ל היה אוסר אותו ורבים התירו ואני אומר כי אין בו צד
איסור כלל חדא שהרי אין נותנים אותו במרקחת ולא בשום דבר אלא
מפני ריחו ואין נותן אלא ריח טוב ולבשם הוא דעביד ולא לטעם
ובעלמא קי"ל דריחא לאו מלתא היא ותו שכבר נתבטל מתורת אוכל
ברוב הזמן וחזר להיות עפר בעלמא ודמי לחלב שבקיבה שחוזר להיות
פירשא

ד״ח ס״ק ג׳ סו״ת אלשיך סימן ל״ז מהריק״ס י״ד סימן רל״ב נחלת שבעה ק״ח ג׳ ובתשובות סימן ס״ה בני חיי ח״מ סי׳ רל״א הגה״ט כ״ז כנה״ג ח״מ סימן ספ״ז הגה״ט אות ס״ט ע״כ · ועיין עוד מהר״ס בהגו׳ הארוכות סי׳ תתכ״א תורת חיים למהרח״ס ח״ג סי׳ ק״ז משאת בנימין סימן כ״ח :

מוסגר אין מחליטין אותו עיין · אין מסגירין :

מוסגר טמא נקרא משנה א׳ פ״ח דנגעים רת״ט בשם הספרא · משנה ד׳ פ״ז תי״ט · משנה ה׳ דמ״ק תוס׳ יום טוב : מצורע :

מוסטרדה של גוים עיין · כבוש הרי כתבתי בשם מרדכי :

מוסיף גורע עיין · כל מוסיף :

מוסיפין מחול על הקדש בין מלפניו בין מלאחריו הרי״ף דיומא דף שכ״ב ע״ב ודף שכ״נ ע״א ואין כרת על התוספת שם · עיין מטה משה אות תי״ו ואות תצ״ג : וכן בהכנסת שבת ושעור התוספת · ש״ע א״ח סי׳ רס״א · וסימן תרכ״ד סעיף ב׳ מכות דף ח׳ ע״ב בפסוק בחריש ובקציר תשבות לר״ע ילפינן מוסיפין ולר״י מה חריש רשות יצא קציר העומר דמצוה (והליא אי אב או רבו מצוה קעביר בהבארת בנו או תלמידו) · ראש השנה דף ט׳ ע״א · מ״ק דף נ׳ ע״ב ודף ד׳ ע״א · יומא פ״ח דף פ״א ע״ב · בטדרש יום הששי מכאן שמוסיפין מחול על הקדש וכן בע״ז פ״ק (ושייך אי בניסן נברא העולם או בתשרי ע״ש בראשית יפה תאר) עיין ברש״י בכי תשא על פסוק בחריש ובקציר ש״ע א״ח סימן תר״ח · עין ישראל דיומא סימן ס״ט תניא ועניתם את נפשותיכם וגו׳ מכאן שמוסיפין מחול על הקדש אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת״ל מערב עד ערב · ועיין הר״ן פ״ב דשבת דף ק״ו ד״ה ומדאמרינן שהאריך בדיני תוספת · הר״ן דיומא דף שכ״נ ע״א והאריך בשעור תוספת החול על הקדש ובסוף כתב ז״ל ותוספת זה נשים חיבות בו אע״ג דמעטיה רחמנא מעונש ואזהרה והויא ליה מצות עשה שהזמן גרמא אפילו הכי מרבינן להו בפרק הישן מדכתיב האזרח לרבות נשים אזרחיות שחייבות בעינוי · הריב״ל ח״א דף קל״ז ע״א מסופק בשעו׳ על רמב״ם פ״א מה׳ שביתת עשור ומגיד משנה על ההוספה מחול על הקדש · ש״ע א״ח סימן רס״א סעיף ב׳ י״א שצריך להוסיף בע״ש מחול על הקדש (הרי״ף והרא״ש והר״ן והמגיד פ״ח בשם הרמב״ן מהא דיומא דף פ״א וכתב מהר״ר נא״ל זה דעת כל הפוסקים חוץ מהרמב״ם והטור דס״ל דלית ליה תוספת לשבת ואפלו מדרבנן) וזמן תוספת זה הוא מתחילת השקיעה שאין השמש נראה על הארץ עד זמן בין השמשות והזמן הזה שהוא שלשה מילין ורביע רצה לעשותו כולו תוספת עושה רצה לעשות ממנו מקצת עושה ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה וראי יום מחול על הקדש (המגיד שם כ״כ ד״ת הרמב״ן והר״י מירתו הרא״ש והרשב״א נסתפקו בשעור תוספת זה ושעור תוספת ושעור בין השמשות נזכר כאן ובסימן תר״ח סעיף א׳ ועיין סי׳ רל״ג וכתב מהר״ם אלשקר בתשו׳ סימן צ״ו ובספר לחם משנה פרק ה׳ מהלכות שבת שמה שהוזכר כאן והוא סברת ר״ת והרמב״ן היינו לפי דעת חכמי ישראל שהיו אומרים גלגל קבוע ומזל חוזר אבל לפי דעת חכמי אוה״ע וכמו שהודו להם חכמי ישראל דמזל קבוע וגלגל חוזר הוי שעור ההוכפת פחות טז״ז ע״ש) ושעור זמן בין השמשות הוא שעור שלשה רבעי מיל שהוא מהלך אלף ותי״ק אמות קודם הלילה (שבת דף ל״ד וכו׳ יהודה וכדמפ״ש לרה רבא) וע״ש שאר דינים לענין קבלת שבת : בין השמשות : ה״י יתירה : מולאי שבת תפלתו : שבת אפוקי : תוספת יו״הכ : תוספת עינוי :

מוסיקא עיין : ברכה על קול : זמירות · נינונים : שירה :

מוסף בחבר עיר ושלא בחבר עיר הרי״ף ור״י פרק ד׳ דברכות דף כ״נ ע״ב · שלחן ערוך א״ח סי׳ רפ״ו ושאר דיני מוסף שם ·

מוסף ביום הכפורים ודיניו ש״ע א״ח סימן תרכ״א · כתוב בספר כוונת האר״י ז״ל בשער יום הכפורים כי השם המפורש היה יוצא מפי כהן גדול והוא לא היה מזכירו וזהו שאנו אומרים בתפלת מוסף כשהיו שומעין השם המפורש יוצא מפי כה״ג בקדושה ועיד דיק מק״א דאמר בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ולא אמר אשר תזכיר עכ״ל · ועיין תשו׳ רדב״ז סימן ל״ד כפרת הכהן גדול ואחיו היתה תלויה בפר החטאת אשר לו ולא בשעיר החטאת אשר לעם ולפיכך הוא מזכיר עצמו בעיקר הוידוי והסמיכה הסמוכה לשחיטת הפר בהזכרת השם שלשה פעמים בכל וידוי מבלי הפסק בין וידוי אחיו לוידוי עצמו והפסקת הגורלות אינה הפסקה מפני כבוד הצבור וערוב דם הפר והשעיר שלא יקדוש והקטרת הקטרת שהיא חשובה היתרה תחילה · ועיין הלק״ט ח״ב תשו׳ פ״א המורה פנים שלא היה צריך לכרוע כשהש״ץ אומר והכהנים והעם אך שאין לבטל המנהג שכבר נהגו והובא בב״י · ואני הצעיר הכותב שמשתי חכמים גדולים וראיתים שלא כרעו ואמרו דהכורעים היה גם כן להם לרוץ באמרם רץ והיה להם ליקח המחתה וכו׳ :

מוסף ביום הכפורים עיין · ברכות של ראש השנה : יום הכפורים מאחרין :

מוסף בלא חזרה מהרלנ״ח סימן ט״ו : מנהג וקלת דיניו : מנחה בלא חזרה :

מוסף התנור של בעלי בתים טהור ושל נחתומים טמא בטומאת התנור מפני שסומך עליו את השפוד כיוצא בו מוסף יורה שלשילקי זיתים טמא ושל צבעים טהור משנה ה׳ פרק ה׳ דכלים : משנה ח׳ פ״ז דעדיות · רמב״ם פי״ז מה׳ כלים פסקא ג׳ :

מוסף ומנחת לפני האבל עיין · מנחה ומוסף לפני האבל :

מוספי למה אין אומרים ביום שני של פסח שהיו מקריבין קרבן ניסף עם עומר התנופה יתר על מוסף היום כבש לעולה וכן נמי הוקשה הוא ביום שבועות שמקריבין יותר על מוסף היום ז׳ כבשים ופר ב״ב ואלים שנים עולות ושעיר על וב׳ כבשים לזבח השלמים כמ״ש בפרשת אמור ותירץ דלא אמרינן מוספי אלא במוסף שנוסף משום עצמו של יום כגון ר״ח וי״ט וח״ה דבשביל עצמו של יום נתוספו בהם קרבנות אלו אבל ביום שני של פסח ויום הביכורים לא נתוספו בהם קרבנות אלא בשביל סבה אחרת ביום ב׳ של פסח מפני העומר וביום הביכורים מפני שתי הלחם וכו׳ שירי כנה״ג סימן ת״ץ ס״ק ג׳ ובתשובותיו של״ט · ועיין הלק״ט ח״ב תשו׳ רכ״ב ומהררמ״ט ח״א ס״ו · גנת ורדים בין טו״ד לטאה״ע אות ל״ב בנוסח ברכות מוספין דגרים ברהו הרמב״ם את מוספי : מוסף ראש : תפילת מוסף ראש :

מוספין אין מעכבין זה את זה משנה ד׳ פרק ד׳ דמנחות וכתב תי״ט אי מיירי בעכובא בעלמא ולא בקדימה לאו כללא דשל חג מעכבין דכמשפט כמשפט כתיב ברהו כפ״ש בר״פ משמא דנמרא ולא ידעתי למה השמיט זה הרמב״ם בפ״ח מהלכות תמידין וא״נ מיירי בקדימה של חג נמי אינן בכלל מהאי טעמא גופא דכמשפט כתיב לכן קרבין על הסדר כדאיתא בגמרא פ״י דזבחים דף ץ׳ ופסק הרמב״ם פ״ח מה׳ תמידין · תמידין אין מעכבין :

מוספין והקרבתם ותפילת המוספין כל היום משנה ה׳ פ״ב דמגילה · עיין רמב״ם פ״ג מה׳ תפילה :

שבת תפילתו דיני תפילת מוסף שבת :

מוספין כהלכתן רמב״ם פ״ז מה׳ תמידין ומוספין :

מוסף עיין · ותערב : מקטן מקטה קוטיות רבות כפעם אחת : כעסה כדרים : פסוקי מוסף כהנו : קרבן מוסף : ראש חדש תפילתו : סליח לכור במוסף ר״ה : תפילה אחר זמנה : תפילה חורתה : תפילין חוללין ; תפילת מוסף : תרומת הלשכה מק :

מוסף ראש השנה בקול רם ודינו וסדר התקיעות ש״ע א״ח סימן תקצ״ב · מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפילה ולפניו שני עיירות הולך למקום שבקיאין בתקיעות ס׳ תקצ״ה : תקיעות דראש :

מוסף ראש השנה ליחיד סדרו ודיניו ש״ע א״ח סי׳ תקצ״א ואמרינן מוספי בכל שני הימים לכלול מוסף ראש חדש ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור זו היא הנסחא המפורסמת והמדקדק לוסף לזרע יעקב טועה ואין ליחיד להתפלל מוסף

ר״ח

Digitized by Google

סימן ו' מכתב מאליהו שם סימן ג' אות קס"ה דף ו' ע"ג מי שנתפשר עם מומר לתת לו דבר מה שישתדל עם מומר אחר לשלוח גט לאשתו ואחר ימים בא המומר ואמר לו אורתו המומר שצוית לי לדבר עמו על הגט מת אי חיישינן דאמר כן כדי שיתן לו מה שנדר מהר"ם הלוי סימן כ"ט וכו' ועיין עוד שם אי חיישינן שמתכוין להתיר כיון שאמר אקי"ל אמינ"ו מודיי"ו

מומר מסיח לפי תומו עיין · גוי מסיח לפי תומו כשר דרכי נועם אה"ע כ"ט : הכל נאמנים להעיד : מומר לעבודה זרה מסית : מסיח לפי תומו נאמן בעגונה דאתתא : עד התירו אשה על פיו דתומת ישרים כתב דמומר גרוע מגוי ואינו נאמן תשל"ת :

מומר עיין · אב זכאי בבתו : אבידת מומר : אב יורש בנו מומר : את מכל מקום מעשה רב במקום יבם מומר לקדש על תנאי : אשה ענוגה נשאת למומר · אשת איש תשובה מהרד"ם מינץ ק"נ : אשת איש שהלך בעלה למדינת הים ובנה ד"ה בני משה תשו' ל' ל"א ל"ב : אשת איש שזינתה : אשת מומר : בושת הכל : בן מומר המגרש : בן מומר יורש זקנו : בן מכל מקום : בעל יורש את אשתו מומרת אם יורש אשתו מומרת : בעל יורש את אשתו משכח ד"ה פני משה ח"א כ"ד : ברכת השם : ברכת כהנים וכרך : גהינם אם : גוים אם מטהרים כאבל : גוי מסיח לפי תומו כשר בשם דרכי נועם כ"ט עד אחד מעיד מיתת המומר אם אשתו מותרת : גט בטולו : גט בשבת או : גט הכל כשרים להיות שליח : גט למי כופין בשם כמה פוסקים ובפרט בשם עבודת הגרשוני ל"ו : גט מי ראוי לכתוב · גט מעושה : גט על ידי שליח קבלה בשם מהרד"א מזרחי ח"א ס"ו : ש"ע אה"ע סימן ק"מ : גט על ידי שליח ש"ע אה"ע סי' ק"מ האיש : ובפרט ד"ה מכתב מאליהו : גט על ידי שליח ש"ע בשם ש"ע אה"ע סימן קמ"א סעיף ל"ג : גט על תנאי ודיניו בשם פני משה ח"ב ל"ח שליח הגט נשתמד : גלות בחש"ת אלפסי : גלוי עריות שאלה : דבר זה מתורת משה רבינו : היזק שאינו ניכר לאו : הכל נאמנים להעיד : הלכה אין למדין מפי תלמוד : התרה אם : זקוקה ליבם מומר : חזקה אין אדם עושה בעילתו : חזקות עיין ד"ה מוהרח"ש בספרו : חליצת מומר : יבמה זקוקה ליבם אם המומר וזקק ליבם : יבם מומר : ישראל ואכתו החליפו : ישראל קל"ב : כהן המיר דתו עם אשתו : כהן עובד עבודה זרה לענין ברכת כהנים : כל ישראל יש להם חלק : כל שמורידין : כתב יד ראובן : לפני עור לא תתן : מאבד עצמו לדעת : מומר וכל דיניה ד"ה כנה"ג על ב"י אות כ"ד ואות ל"ד : מחלוקת הפוסקים גרסינן : מילה בשבת : מילה מי ראוי : מים שאין להם סוף : מיקר שם עבודה זרה : מי שנאבד : ממון מומר : מסיח לפי תומו נאמן ובפרט בשם פרח מטה אהרן ח"א קכ"ה : מסיח לפי תומו רשד"ם אה"ע פ"ה : מעמד שלשתן : מעמד שלשתן אם יש גוי : מקשה עצמו : כדוכייא וחזרתה בשמתא ד"ם פני משה ח"א כ"ד : נפקד מומר ומת : סימן מובהק בשם פני משה ל"ו : ספר תורה מי כשר לכתיבתו : עבד הלוקחו מן הגוי : עבדו מכר לגוי : עבודה זרה אין מוספין : עבודה זרה גלוי : עד התירו אשה על פיו ואמר כמה פעמים להמיר : עלילה : ערל שמתו : פורשים מדרכי צבור : פסולי עדות דאורייתא מחמת עבירה פסולים בשם מהריב"ל ח"ג ו' : צדוקי ומומר : צדקה מן : קדושי מומר : קדושי קטנה ד"ה ספר גט פשוט : קדיש על מתים : קיום שטרות הנקרא : קנס שדוכין ודיניו בשם בית הלל י"ד סימן רכ"ח : שבויים ודיניהם : שבוי מורידין קרוב לנכסיו איך יתנהגו בנכסי שבוי שהמיר : שבועה נשבע אדם לחותנו בשם פני משה ח"ב קי"ג קי"ז ובשם בית הלל רכ"ח : שבת ישראל וגוי שותפים שאסור גמור לעשות שותפות עם המומר : שדוכין דיניהם הכותב : שחיטת גוי ומומר : שליח לצבור ראוי : תנוק נשבה בין הגוים : תרבות רעה : תשובה ודעיב סימן כ"ז :

מומר פסול לעדות איזהו והנלוה לזה הריב"ש סימן י"א ; אשת איש שהלך בעלה למדינת הים ובנה ד"ה בני משה תשובה ל' ל"א ל"ב : פסולי עדות דאורייתא מחמת עבירה פסולים בשם מהריב"ל ח"ג ו' :

מומר שעשה תשובה צריך לטבול מדרבנן ולקבל עליו דברי חברות ש"ע י"ד סי' רס"ח :

מומרת אסורה לבעלה ת"ה רי"ט אשת מומר אסורה לבעלה ויקרא רבה פ"ב שיר השירים רבה ע"פ לבבתיני ופסוק יפה את אבל בתשו' מהרי"ל סימן ק' צדד להתיר ע"ש ובתשו הר' קארו דף פ"א התיר להדיא ואין כאן לא זנות ולא פגם עיין הר"ם אלשקר ס"ג · ש"ע אה"ע סימן ז' סעיף י"א בתגרת ישראל שהמיר הוא ואשתו וחזרו בהם אשתו מותרת לו אפילו בעלה כהן (עיין מהר"ם מינץ ק"נ) וכתב שם בית שמואל ס"ק [illegible] דגוים לא מפקרי נשייהו כמ"ש בגמרא אע"ג דנתייחדה כמה פעמים עם גוי מ"מ ספק הוא אם זינתה ואשה אינה נאסרת על בעלה אלא על פי עדים אבל כשהמירה לבדה הוי כאלו איכא עדים שזינתה עכ"ל · ואם אשתו נשתמדה לחוד אסורה לבעלה אפילו ישראל אם לא שיש לה עד אחד שלא זינתה ויש מקילין ואומרים דלא חיישינן שמא זינתה ובשעת השמד שהמירו דתם מחמת אונס וחזרו בהם אחר שעבר האונס יש להקל להתירן אפילו לבעליהן כהנים ואשה שנדרה להמיר ולא המירה מותרת לבעלה · עיין פרח מטה אהרן ח"א פרק ו' ובני יעקב סימן יו"ד דהאריך במשפט הכנים באיש ואשתו שנשתמדו והיו ימים רבים עד שחזרו בהם ובני יעקב נ"ו :

אנוס : אנוסים : כהן המיר דתו עם אשתו :

מומרת עיין : אשת איש שזינתה : בעל יורש את אשתו מומרת : גט על ידי שליח קבלה : דת משה : כדוכייא וחזרתה : נערה נגנבה : סוטה כשם : קדושי מומר : שתי נשים אסור :

מומרת שנשאת לגוי והולידה בן כתב המרדכי פרק החולץ שקדושיו קדושין וכו' : קראים :

מום שבך אל תאמר לחברך ב"ם פ"ד דף נ"ט : דוקיף :

מונבז המלך היה עושה כל ידות הכלים של יום הכפורים של זהב הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל ואף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה משנה יו"ד פ"ג דיומא · תנא בשעה שהחמה זורחת הניצוצות יוצאים ממנה והכל יודעים שהגיע זמן קריאת שמע גמרא דיומא פרק ג' דף ל"ז פי' כי הילני אמו של מונבז המלך עשתה נברשת של זהב פי' מנורה והניחה על פתח ההיכל כדתנן התם וע"ז אמרו בשעה שהחמה זורחת מן המזרח ונושה על פתח ההיכל שהוא מצד מערב · עץ ישראל סימן ל' :

מונבז המלך עיין : הכותי נגזו :

מונה ישראל · זכור לאברהם · א"ה · הרב המחבר זלה"ה מערכת ישראל אסור למנותן הביא מ"ש רז"ל ביומא כל המונה את ישראל עובר בעשה · וע"ע חנה מז פ' כי תשא הכורכל"ל וכלי יקר סוף שמואל ב' · ומ"ש הרא"ם לחלק בין כשהוא כל ישראל למקצת ומה שהקשה עליו מהרח"א בעץ החיים ומה שתירץ הרב חיד"א בפתח עינים שם ביומא ובחומת אנ"ך וכתירוצו כתב הרב ריח שדה דף ע"ג אך ותי"ג חוט המשולש למה"ר דיווקן דל"ב תוספו' רא"ם להרב גאטיניו בס' הנז' לדור הכסף דף קי"ג עיין זוכר מערכת מ' אות כ"ד :

מונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו הש"ס דסנהדרין דף רפ"ח ע"ב :

מונע חברו מעשות מצוה ודיניו ח"מ ולע"ש סימן שפ"ב : רמב"ם פ"ז מה' חובל · ש"ע ח"מ סימן שפ"ב וכן מי ששחט חיה או עוף ובא אחר וכסה הדם שלא מדעת השוחט חייב ליתן כמו שיראו הדיינים ויש מי שהורה שהוא נותן קנס קצוב והוא עשרה זהובים וכן הורו שכל המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהם ראוים לעשותה וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים עשרה זהובים עיין רמב"ם פ"ז מהלכות חובל דין י"ד ברייתא שם מעשה וחייבו רבן גמליאל דירה לו בן למול ובא אחר ומלו חייב ליתן לו עשרה זהובים אבל נתנו לאחר למול ובא אחר ומלו פטור ר' ירוחם נתיב ה"א ח"ד · ובזמן הזה אין מגבין אותו אלא אם תפס לא מפקינן מניה · עיין טור וב"י י"ד סימן כ"ח · ובית הלל על ש"ע שם ס"ק ו' ובית חדש · הרי"ף ור"ן פ' כסוי הדם · כנה"ג י"ד סימן כ"ח בהגהות הטור אות ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ·

ברכה ומלוה לענין ארבעים : ברכת המזון ארבעים זהובים : יציאתם בת קול והמרה כוס : נסיעות חבירו הקובלן :

מונע ריוח לא הוי חב לאחרים עיין · תופס בשביל בעל חוב כשחב לאחרים :

מונע ריוח מחברו אינו בכלל דינא דגרמי מהר"ם פאדווה סימן ס"ב · בשד"ם ח"ד סימן קע"ט נראה בהפך :

זכור לאברהם · א"ה · והרב יד מלאכי בכללי הדינים אות תמ"ח ליין פוסקים אחרים המדברים בענין זה · א"ה הרט"ז י"ד סי' ר"פ

ועוד דהיה מתם שפירש״י שם שהוא דהוה מוחזק לן בגויה דלית ליה אחי חוקה שעלמא וכו׳ והי לא דמוחזק לן דלית ליה אחי היה לנו לאוסרה לשוק מספק כיון דודאי אין לו בנים · א״כ הכא נמי בכל״ד כיון דודאי בחזקת איסור עומדת יש לנו לחוש שמא איכא עדים בס״ם שמסר מודעא לפניהם ועגט בטל ועיין בחידושי הרמב״ן בפ׳ יש נוחלין וכ״ם דאם הסכנה היא באופן שכתבתי לעיל דקפידי דוקא אהא נמי ואחשבתם ניכרת שהיא כדי שלא לגרום קיום הגט ולבטלו דאז ידים מוכיחות יש דבודאי מסר מודעא ולא שייך בכה״ג לחוש שלא להוציא לעז על הגטין הראשונים חדא דמי ידע שכך היו נוהגים שמא הרואה ראה וטעה ודן בדדמי ועוד דהכל לפי הזמן והשעה ולפי מה שהוא הדס יש מהם שלא ידעי ולא קפדי ולא חרי זה כהרי זה ולאו כל אפיא שוין ועוד דככר חילקי מהר״ר ישראל בתה״ד סימן רל״ב דדוקא היכא שאם נחמיר אנו בדבר מה אז הגטין הראשונים היו פסולים לגמרי ונשתנה בהם מטבע שטבעו חכמים הו חיישינן שלא להוציא לעז על הגטין הראשונים אפילו אם יש לדדים וסברות להחמיר אבל אם היה בענין דאפילו לפי מה שסוברים להחמיר הגטין שלא היו כתוצי׳ כך לא יהיו פסולים בפשיטות אלא שהיה לדקדק לעז בהן כל כה״ג לא חיישינן ללעז גטין הראשונים אם איכא סברא וטעם להחמיר וכו׳ ע״ש וכ״ם הכא דכל כה״ג הדין הגמור נותן להחמיר דאכן שהדי דהגט בטל ומבוטל ולא חיישינן לגטין הראשונים דלאו כל העתים שוים וכמה פעמים אף במקום ההוא עלה בידם ליתן הגט כתורה וכהלכה אלא דאין לך יום וכו׳ והכל לפי הזמן יש לו לדיין לפסטט בדבר קודם שלא להוציא אשת איש לשוק בגט בטל וירבו ממזרים ח״ו ועוד דאפילו בלא זה לא הוו אלא בספק פיסול :

הנלע״ד כתבתי דרך משא ומתן להתלמד ותפכ״ת בדעתו הרחבה ובחכמתו הנפלאה ינחני במעגלי צדק ויעמידני על הדין ועל האמת להצילני מכל שגיאה כי יעת ממני פליאה ותו״ת ויראני מתורתו נפלאות כי״ר :

מומר וגר ליבם ש״ע אה״ע סי׳ קנ״ז :

מומר וכמה חלוקים בו בענין השחיטה ש״ע י״ד סי׳ ב׳ :

מומר וסדר הוידוי והתשובה ולאיש שיצא מכלל הדת והרבה לפשוע הרהיב הרב בתקון מעשיו ופרטי תשובותו מהרר״י טראני ארח חיים ח׳ :

תשובה למי שהעביר :

מומרים בכל מקום תני להו בהדי מינים זולת גבי הורדת לבור תוס׳ רע״ז דף כ״ו הליכות אלי אות תקע״א :

מומרים מורידים :

מומרים חזרו בהם אם צריכה להמתין ץ׳ ימי ההבחנה להבחין בין זרע קדש לחול פרח מטה אהרן ח״א פ״ו : הבחנה :

מומרים מורידים ולא מעלין ש״ע י״ד סימן קנ״ח :

אפיקורסים : מומרים בכל מקום :

מומרים שנים הם או לעבירה אחת או לכל התורה כולה בספר התניא הלכות ראש השנה סי׳ ע״ב רמב״ם פ״ג מה׳ תשובה : אביי ורבא הלכה :

מומר כגוי לענין משא ומתן דממון תשובת הרשב״א סימן קצ״ד ורמ״ב · תשו׳ הכהן חלק ב׳ סימן ל״ג :

ממון מומר :

מומר כישראל לענין טומאה תשו׳ הרשב״א סי׳ קצ״ד ורמ״ב :

קראים :

מומר כישראל עיין · מומר בכלל :

מומר לדבר א׳ לאו מומר לכל התורה כולה ר״ן פ״א דחולין דף תרע״ג ע״ב · ש״ע י״ד סי׳ קי״ט סעיף ז׳ ש״ך שם ס״ק י״ג : מומרים שנים :

מומר להכעים ודינו מורידין ולא מעלין הרי״ף ור״ן פ״ב דע״ז דף שנ״ו ע״א וע״ב · ש״ע י״ד סי׳ קנ״ח :

מומר להכעים ודיניו לענין שחיטה ש״ע י״ד סימן ב׳ · הרי הוא כגוי שם סעיף ה׳ · הר״ן פ״א דחולין דף תרע״ג ע״ב ואינו בכלל שחיטה הנהות דיל ויקיו בכללי השמועה שם מומר להכעים אפילו לדבר אחד :

מומר להכעים עיין · אביי ורבא הלכתא : חשוד הו מפורסם : מוכר עצמו לגוים : מוסר כשקר : שחיטת גוי :

מומר לחלל שבתות בפהרסיא אפילו אינו מחללו אלא באסור דרבנן הרי הוא כגוי ואם אינו מחללו אלא בצנעא אפילו מחללו באסור דאורייתא הרי הוא כישראל ומבטל רשות הרי״ף ור״י פ״ו דעירובין דף ר״י ע״ב · ש״ע א״ח סימן שפ״ה סעיף ג׳ · הר״ן פ״א דחולין דף תרע״ד ע״א ד״ה השוחט בשבת ובכללי השמועה שם להרב דיל ויקיו :

מומר אם הוי :

מומר לחלל שבתות בפרסיא מומר לכל התורה כולה ר״ן פ״א דחולין דף תרע״ג ע״ב · ש״ע י״ד סי׳ ב׳ · ש״ך ס״ק י״ז · שלחן ערוך יורה דעה סי׳ קי״ט סעיף ז׳ ש״ך שם ס״ק י״ג :

מומר לחלל שבתות עיין · חלול שבת : מומר אין מקבלין :

מומר לנסך היין הוי בכלל מומר לע״ז ומומר לכל התורה ש״ך על י״ד סימן קי״ט ס״ק ט״ו :

מומר לעבודה זרה מומר לכל התורה כולה ר״ן פרק א׳ דחולין דף תרע״ג ע״ב · ש״ע י״ד סימן ב׳ ש״ך ס״ק י״ז · ש״ע יורה דעה סימן קי״ט סעיף ז׳ · ש״ך שם ס״ק י״ג · אינו בכלל שחיטה כלל עיין בכללי השמועה לה׳ דיל ויקיו שם

מומר אם הוי : שחיטת גוי :

מומר לעבודה זרת מסיח לפי תומו כשר לערות אשת ש״ע אה״ע סימן י״ז סעיף ג׳ : מומר מסיח לפי תומו בשם : מומר מלת כשר : מסיח לפי תומו רשד״ם אה״ע פ״א : פסולי עדות דאורייתא :

מומר לעבירה אחת להר״ן שוחט לכתחילה ולהרמב״ם בודק סכין ונותן לו הנהות דיל ויקיו בכללי השמועה על הר״ן פרק א׳ דחולין דף תרע״ג ע״ב :

שחיטת גוי :

מומר לערלות עיין : מילה מי ראוי :

מומר לתיאבון ודינו לענין שחיטה ש״ע י״ד סימן ב׳ · הר״ן פ״א דחולין דף תרע״ג ע״ב · כללי השמועה להרב דיל ויקיו שם בודק סכין ונותן לו · אוכל נבילות אפילו שלא לתיאבון בודק סכין ונותן לו ועומד על גביו :

אביי ורבא הלכתא : שחיטת גוי :

מומר לתיאבון מצוה להצילו הרי״ף ור״ן פ״ב דע״ז דף שנ״ו · ש״ע י״ד סי׳ קנ״ה :

מומר מותר להלוות לו ברבית ואסור ללוות ממנו ברבית נ״י פ״ה דב״מ דף ק״י ע״ב · ש״ך על ש״ע י״ד סימן קנ״ט סעיף ג׳ דדוקא מומר מותר להלוות לו אבל בת מומרת אסור וטעמא עיין שם · רדב״ז תשו׳ י״ב לענין רבית העלה דמומר לע״ז ובניו הרי הם כנכרים ע״ש פרטי מחלוקת דין זה · מרדכי דב״מ פרק הזהב דף קמ״ד סוף ע״ד סי׳ של״ה פרש״י שאסור להלוות למומר ברבית ור״י פסק דמותר להלוותו והאריך בראיות · תשו׳ הגאונים סי׳ רפ״ד · תשו׳ רש״ך ח״א סי׳ קנ״ג :

אנוסים המתעכבים : קראים : רבית מותר ליקח חידה : רבית מן הגוי :

מומר מטבילין אותו ומגלחין כל שערו עיין · עבד הלוקחו מן הגוי :

מומר מטמא באהל עיין · קראים :

מומר מלקין אותו עיין · עבד הלוקחו מן הגוי :

מומר מסיח לפי תומו כשם גוי מסיח לפי תומו שנהרג יהודי ממקום ושכונת פלונית ומלאכתו כך וכו׳ גם לא אמר וקברתיו אשתו אסורה תומת ישרים ע״ד :

מומר מסיח לפי תומו כשר ונאמן לעדות אשה אפי׳ הוא משומד לעבודה זרה מכתב אליהו בקונטרים סוף ספרו סימן כ׳ אות א׳ ע״א דף ב׳ הר״ן סימן נ׳ מהרי״ו סימן קס״ד כתבים סימן ר״כ הרשד״ם סימן פ״א קונטרים מהרח״ש דף ד׳ ה׳ · מהר״ר תם סימן ע״ד הר״ן סימן נ״ב · מהריב״ל ח״ג סימן ו׳ וקי״א · מכתב אליהו שם אות י״ו מומר שאמר שיש לו אח יהודי במקום פלוני ושמו כך ומתו גם שניהם אשתו של יהודי מותר להנשא דאע״ג דהאומר איש פלוני אחי אינו נאמן לענין ערות אשה כל שהוא מסיח לפי תומו סגי הר״ן סימן נ״ב מהרח״ש סימן כ״ה כ״ו · מכתב אליהו בסוף הספר קונטרים סימן ב׳ אות כ״ז דף ב׳ ע״ג איש ישראל זה עשר פעמים הסיר המצנפת מעל ראשו והשליכו ארצה ואמר לאיש ריבו שאם יוליכנו לדיין שימיר דתו יש להם להחמיר דלא ליהוי עדותו עדות להתיר אשה הריב״ל ח״ג

סימן,

נסמוך על כך וכל היכא דאפשר מבעי לן לחזור ולכתוב הגט ואה"נ דהיכא דלא אפשר מיהא תנשא בו אפילו לכתחילה וכן יש לפרש לשון הרא"ש הנ"ל אבל קשה הוא בעיני מאד דכיון דאשה בחזקת אסור עומדת הו"ל ספק אם נתגרשה או לאו דהרי הספק הזה בגופו של גט הוא וספק קרוב לודאי הוא כמו שנראה מהפוסקים דחשו הרבה בזה וכמ"ש בפסקי תה"ד סימן מ"ב דתומר ודאי מבטל הי"ל נעמידנה על חזקתה והנם דספק חשש זה לא מכר בנמרא ולא איוב בטול המודעות לכתחילה מה בכך כיון שאמרו האי מאן דמסר מודעא אגטא מודעים מודעא ובספ"ה דערכין אמרו לא פשיטא דעשיוה ואדרי מהו דתימא כיון שאומר רוצה אני בטל המודעא בהכי קמ"ל א"כ פשיטא דכל כמה שלא נתבטלו המודעות גט יזה בספק הוא עומד ועוד ראיה דודאי מן הדין אית לן למיחש כשהוא אנוס לבטול מדאמרינן בגטין דף ל"ג ע"ב אמר רבב"ח וכו' אתא ההוא גברא קמיה ואסקליה נסא על כרחיה אמר להו זילו אטמורו וכתבו לה וכו' הרי דמדינא תנרא בעינן בטול המודעות לכתחילה ומאי שנא ממאי דאמרינן בחולין גבי בהמה בחייה בחזקת אסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה ופרש"י בחזקת אסור שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטתה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל דבר אתה אומר העמד הדבר על חזקתו שהיה מתחילה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך וכו' עכ"ל וה"ה הכא גבי א"א ה"ל הכי וכנ"ל ועוד דהתם אמרינן דאם לא בדק בסימנים אחר שחיטה מר אמר טריפה ואסורה באכילה ומר אמר נבילה ומטמאה במשא וכתבו התום' אסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט שפיר וטריא מדאורייתא לא החמירו לעשותה נבלה כ"ש בכד"ד דרוב פעמים קרוב לודאי וחשוד הוא שיבטל הגט דהי"ל נעמידנה על חוקת אסור דלא מלינו דהקילו חכמים משום ענון אלא היכי שאין הספק בגוף העדות אלא אחר שנחקר יפה העדות וכמ"ש בפרק יש בכור כי אקילו רבנן בסופה פי' אחר שנחקרה העדות יפה בשביעות עין בתחילה פי' בגוף העדות מי הקילו ועיין בזה בקונטרים ענונא למהרח"ש וה"נ דכוותא הספק הוי בגוף הדבר הייכו בגט זה אם כשר הוא או לאו ולמה נקל בכך ועוד דביבמות דף ק"ס דאצעיא להו עד א' במלחמה מהו טעמא דעד א' כאמן משום דמלתא דעבידא לאגלויי הוא לא משקר ה"נ לא משקר או דלמא טעמא דעד א' משום דהיא דייקא ומנסבא והכא לא דייקא וכו' והתם לא אפשיטא בעיין ולפיכך פירשו קצת מפרשים שכתב הר"ן בתשו' הביאם הב"י סימן י"ז סוברים דהך בעיא ליתא משום דחיישינן דעד אחד אומר בדדמי אלא משום דמספקא לן אי טעמא דעד א' משום דהיא נ"כ דייקא ומנסבא וכו' והכא לא דייקא אבל לומר בדדמי לא חיישינן ולא מספקא לן וכו' א"כ לפי שטה זו והיא נ"כ שטת התוספות וכמו שנראה שם מדבריהם עי"ש מוכח דהנם דפשיטא ליה לגמ' דעד א' לא אמר בדדמי אפ"ה ספוקי קוא מספק ליה דלמא הא כמי בעי דהאשה דייקא ומנסבא הנם דלא הוי כ"כ ספק בגוף הדבר כיון דפשיטא לן דעד א' לא אמר בדדמי וכ"ש דהיה לנו להחמיר בגט דהוי נמי ספק בגוף הדבר וספק קרוב לודאי וכנ"ל ועל דא ודאי צל"ע :

ולמסקנא דמלתא העלה הרב הפוסק מהרר"י פאליפיקו נר"ו הנ"ל דאם החששא אמת שעת הדחק יקרא ומותר לכתחילה וכו' אבל אם היא רכות הלבב עליהם נאמר וכו' ולי אחר המחילה לא ברירא לי מלתא כל כך דאם החששא היא כמו שנראה מההלעה שאנו חוששים שאם נדקדק כל כך עם היוצא לבטל המודעות וכל הדברים המצטרכים כפי תקון חז"ל קרוב הדבר שיתן כתף סוררת ולא יתרצה לשמוע אלינו · מלבד דדבר זה אינו מתקבל שהרי כיון שעיניו נתן בממון לגרשה מה לו לגרה לבטל המודעות דמלתא זוטרתי היא ובדבור בעלמא סגי וכן כשנמסר לו במתנה הקלף ולכל הפחות בבטול המודעות ודאי לא ישיב אחור ימינו בשביל' כך אם נאמר לו דבלא"ה אין אנו רוצים ליתן שממון הא ודאי לא מסתברא דאם מתרצה להמתין עד שיגיע הגט ליד האשה כ"ש שיתרצה בדבור בעלמא ואם זאת הסכנה היא מחמת שמלכות שאינה רוצה בכך או שאנו יודעים בבירור דודאי המומר לא נתרצה לשמור החוקים הנ"ל אפילו יתן לה האשה כל כסף וזהב שבעולם ועל זה עלתה הסכמת הרב נר"ו דשעת הדחק יקרא ומותר לכתחילה ולכאורה היה נראה דהדין עמו דכיון דהוכחנו דהסכמת הפוסקים היא דאם נתגרשה בגט בלי מודעות תנשא בו וא"כ בדיעבד חזינן דמותר הכא כיון דא"א אפילו בסורח נדול חשיב כמו דיעבד כמו שהביא מהרח"ש בתשובה ג' בשם תה"ד דכל מקום שיש טורח נדול חשיב כמו דיעבד וכ"ש הא כרס כד דייקינן לאו תלתא היא ואדרבא הא תברא דלא ימנע מחלוקה או שנאמר שכוונתם או שכוונת המומר בכך היא משום דדמו להו כחגבא ואטלולא או משום דכל כוונתם היא אדרבא לבטל הגט

לקלקלה ולהעבירה · אם שיא משום דדמי להו כחוכא וכו' ויש לדו הרבה דזה אפשר כמסירת הקלף ומו' דאין זה דבר מתקבל בעיניהם אבל בטול המודעות הוא דבר קרוב אל הדעת (וכהוג בקלת מה בשטרות שלהם) ואם זאת היא כוונתם לא היו מעכבים בכך וכל כי הא הכל לפי הספה צריך לדקדק במה שמחשבתם נכרת מתוך מעשיהם ואם נראה ונדע דהאי כמי קפדי וקפדי רגלים לדבר וקרוב ודאי להאמין דכל מחשבתם היא שלא לגרום קיום הגט או משום דבאולי מפקפקים בכך כפי דתם או דעבידי אדעתא דלהכשילה ולקלקלה ואז אין ספק דהגט בטל ומבוטל דהרי מחשבתם ניכרת ונראית בידים מוכיחות דלהכי הוא דעבדי כ"ש באותם דילאו לשבעים ולהרשיע דחשודים הם הרבה וכל כיוצא בזה דתשב עד שתלבין ראשה דהדבר ברור דהגט הוי כאילו אינו וזה דבר ברור והדעת מכריחו והראיות בזה הך למוהר סוף דבר כנס זו לדעתי תברא היא ותיוסא חזיכא בה והיא המוחכת דשיכא יש בלבם ויש לפשפש אחריה הרבה הכל לפי המקום והזמן והאיש דלא הרי זה כהרי זה · ומה שרצה מעלת הרב נר"ו הנ"ל לומר דבנדון זה תששא רחיקה היא שיבטל כפני שנים לפי שמתיירא לומר דהישראלים יגלו מסחורין פגלבו וכו' אחר המחילה אין זה כלום דאינו רחוק לומר שיקח שני ישראלים וישחדם בממון עד שקימו מזימות לבו ואפילו תימא דלא חשידי על כך ליתן יד לפושעים לקלקלה ולהכשילה אכתי איכא למיחש לעדים במדינת הים ומנא אמינא לה מהא דגרסינן בקידושין דף י"ב ההוא גברא דאקדיש בהבנא דבוחלא יתיב רב חסדא וקא משער ליה אי אית ביה ש"פ אין ואי לא לא וכו' אמרי ליה רבנן לר' חסדא אמאי הא איכא סהדי באדית דידעי דבההוא יומא הוה ביה ש"פ השתא מיהא הא ליתנהו קמן לאו היינו דר' חנינא דא"ר חנינא עדיה בכלל הסתן ותאסר אביי ורבא לא ס"ל הא דרב חסדא אם הקילו בשבויה דמכוולה כפשה נבי שבאי נקל באשת איש ואיתא התם דעבדו רבנן עובדא כאביי ורבא וקצת סוגיא זו איתא נ"כ בכתובות דף כ"ג ופירשו התוספות שם וכאן דאין לפרש וניחוש שמא איכא סהדי באידית דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש וכו' אלא נראה לר"י לפרש והא יצא סקול שיש עדים באידית או במדינת הים והא דמכוולא עלמא פי' ולא שכיח שנטמאה (ולעולם לא יבואו עדים על כך כן סיים הר"ן) א"נ דלא שכיחא שיהיו עדי טומאה אבל עדים שידעו שהיה ש"פ שכיחי ושוני' וו כמיאה הרי"ף בקדושין פ"א וכתב שם הר"ן ז"ל ודאמרי אמרי איכא סהדי באידית היינו הא נפקא קלא וכו' וקלא דלא אתחוק הוא דאי אתחזק אפילו רב חסדא מודה דחיישינן לה כדאיתא בס"פ המגרש אלא ודאי קלא דלא אתחזק הוה ומשום הכי לא חייש לה רב חסדא ואביי ורבא היינו טעמייהו משום דס"ל דאע"ג דבעלמא לא חיישינן לקלא דלא אתחזק כדאיתא התם היינו לאחזוקי כולה מלתא משום קלא כגון יצא שמה בעיר מקודשת דכיון דאיהי כחזקת פנויה קיימא לא חיישינן לה בקלא דלא אתחזק אבל הכא דפשטא ידה וקבלה קרושין אלא דלא ידעינן אי אית בהו שוה פרוטה אפילו בקלא דלא אתחזק חיישינן ודכוותה היא דשבויה דכיון דידעינן דודאי נשבית אלא דלא ידעינן אם טמאה אם טהורה ונפק קלא דאיכא עידי טומאה דמסקינן התם דעדי טומאה אתמר הוא לן למיחש אפילו בקלא דלא אתחזק אלא דהיקילו בשבויה משום דמכוולה נפשה ודכוותא כמיהא דאמרינן בפרק יש נוחלים בההוא גברא דמוחזק לן דלית ליה אחי ואמר בשעת מיתה דלית ליה אחי ואמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא וכו' ואקשינן והא איכא עדים במדינת הים דידעי דאית ליה אחי ואסיקנ' זיל חוש לה וקלא דלא אתחזק כמי הוא ומש"ה הוה ס"ד למימר דלא חיישינן לה ואסיקנ' דחיישינן הואיל דאשה זו כחשש אסור היתה עכ"ל הר"ן מוכח מדבריו דהכא ניחוש לקלא הנם דלא אתחזק כיון דפסטה ידה וכו' ואיכא ספק איסור וה"נ התם ביש נוחלין חיישינן הנם דמוחזק לן דלית אחי בקול בעלמא מיהא כמו שפירש"י התם עכ"ז כיון דבחשש איסור היא עומדת הנם דשמא אותו קול אינו אמת חיישינן וכנ"ל מינה נדון א"כ לנד"ד הנם דאינו יוצא אפילו קלא בעלמא דאיכא עדים במדינת הים וכו' דעכ"ז ודאי חיישינן כיון דבחזקת איסור היתה עומדת ולא כחשש אסור לבד וכ"ם דשכיח ושכיא הוא שיבטל וכנ"ל דמה דבעינן ההם מיהא דתלא הקול היינו משו' דהתם בכלהו הנך גוייני איכה בחזקת אסור אלא בחשש אסור משא"כ הכא וכנ"ל וכשהיא בחזקת יותר מיהא כמו התם בשבויה אפילו יצא הקול אין לחוש וכו' ומ"ש התוספות דאין ר"ל דניחוש שמא יש עדים דא"כ אין לדבר סוף התם היינו טעמא כמ"ש דכיון דאיכה בחזקת אסור אלא בחשש אסור כמו בשבויה והיכי שקבלה הקדושין וכו' משא"כ היכא דהיא בחזקת אסור כנד"ד דודאי חיישינן וכן מוכח עוד מדברי התוספות שם ביש נוחלין דף קל"ס באותו עובדא בד"ה הא אמרי וכו' וז"ל ואי בעי למימר שיש לנו לחוש שמא יש עדים הא ודאי דליכא למיחש דהא תנן יש לי בנים נאמן וה"ה אית לי אחים נאמן כמנו דאי בעי פטר לה בגטא אלמא דאי לאו משום דאיכא למימר מגו וכו' היינו חוששים לומר שמא איכא עדים במ"ס •

ועוד

Digitized by Google

בלעו עביד וכמ"ש לעיל בשם הרשב"ץ ברם ס"ל דכל כמה דלא נודע בבירור שלא היה אנוס כלל אעפ"י שאותו האונס שתלה בו נמצא שהוא שקר עכ"ז מודעתו קיימת דתלינן לומר דודאי אנוס הוא דאל"כ למה הוא מגרש אם אינו רוצה לגרש לא יגרש אלא. ודאי מהימנינן ליה אלא שמתיירא לגלות האונס ואז לא הוי גלוי דעתא לחוד כיון שהאמת כן הוא שהוא אנוס כמו שאומר הרי אומר שאינו חפץ בו וסברא זו צריכים אנו לאומרה אף לדברי הרמב"ן שם דוק ותשכח · או דס"ל לרשב"א דגם דחשבינן ליה גלוי דעתא כה"ג ודאי מלתא היא דהוי קודם הכתיבה ובודאי מהני לבטול וכמ"ש לעיל וכן מצאתי שחילק הב"ח בח"מ סימן ר"ה והפרישה בסימן קמ"ב אבל היכא שמבורר שאינו אנוס אז לא חשבינן ליה אפילו גלוי דעתא אלא דלצעורה בלעו קא מכוין וכנ"ל · ולפי זה פי' המשך לשונו כך הוא כתב על דברי הרמב"ם וזה ברור ר"ל דודאי בגט אזלינן בתר דעתו וכל שהוא מבטלו ואומר שאינו חפץ בו בטל דאע"ג דבשאר וכו' צריך לתלות מסירת מודעא בדבר ידוע והוא שיהיה אותו דבר ואותו אונס ניכר לעדים וכו' הכא לא בעינן כלל לא שיהיה ניכר לעדים ולא שיתלה מודעתו בדבר ידוע דהיינו אונס אלא כל שמבטלו שני אפילו בלא שום סבה ואפי' תלה מודעתו בדבר ונמצא שאינו וכו' הגט בטל וכו' ר"ל דאפילו בכה"ג דהיה לו לחוש ולומר דכיון שנמצא שהוא שקר ודאי אינו אנוס כלל א"כ ודאי מדלא בטלו להדיא גרש גירושין גמורים אלא שנתכוון לצעורה וכנ"ל אפ"ה הגט בטל שהרי מכיון שאמר שהוא אנוס ואיכא גלוי מלתא וכו' תלינן דודאי אנוס הוא ולבטלו נתכוון והרי הוא בטל כיון שגלה דעתו וכו' וכ"ש כשמבטלו בהדיא וזה שהביא מדברי הרמב"ם אלא להוכיח דלא בעינן שידעו העדים באנסו וגם לא שיתלה מודעתו דוקא באונס אלא כיון שאומר שאינו חפץ בו בטל אבל לענין מ"ש בתר הכי דאפילו תלה באונס ונמצא שהוא שקר וכו' לא דלעולם לדעת הרמב"ם ניחא דבגט כשהוא אומר דאנוס הוא לחוד לא מהני לבטוליה דבכה"ג מי חשיב ליה גלוי דעתא ולאו מלתא היא כמו שהבינו מדבריו המפרש' שהבאתי לעיל מדלא הזכירו רבותא דאונס כלל זה נ"ל כוונת דברי הרשב"א ולפי זה יסכימו דבריו עם מ"ש בשמו נ"י והרב"י · וכל הנהו רבוותא שהוכחתי מדבריהם דבשטת הרמב"ם קיימי וכנ"ל כ"כ בשמם בהדיא מרן בח"מ סימן רמ"ב ור"ה · ובסימן רמ"ב כתב רבינו בעל העיטור ז"ל לפיכך המוסר מודעא כתבינן לה אע"ג דלא ידעינן באונסיה שהרי אפילו היתה המודעא שקר כיון שגלה בדעתו שאינו חפץ במתנה הרי היא בטילה ובסימן ר"ה כתב עוד להדיא ז"ל אבל במודעא של מתנה או גט אין צריכים להכיר אנסו שאפילו אם אינו אנוס כיון שאמר שאינו נותן וכו' מדעתו אין המתנה כלום דדוקא גבי מכר וכו' והרב"י שם הביא דברי רשב"ם ודברי נ"י שכתב שמדברי הרמב"ן נראה דכל שתלה מודעתו בדבר שאינו אונס אין מודעתו קיימת אבל הרא"ש כתב גלוי מלתא בעלמא הוא פי' הרי הוא מגלה דעתו וכו' וכן כתב הרמב"ם בה"מ פ"י וכ"כ רי"ו ובעל העיטור והר"ן וכתב שכן דעת הרשב"א בשם רבו הר"י וכ"כ הגהות בשם הר"י דלא כי"מ בגלוי מלתא בעלמא דודאי יש להאמין וכו' וכן נראה מדברי רבינו שכתב שאעפ"י שאינו אנוס וכו' וכ"כ שם בסימן רמ"ב דכל המפרשים הנ"ל דלא כרשב"ם שכתב שאם ידוע שלא היה לו אונס מסירת מודעא דידיה אפילו דגט ומתנה לאו כלום היא וכ"כ הב"י גם באה"ע סימן קל"ד יע"ש אלא דתמיהא לי על רבינו הטור שכתב שאם מסר וכו' ואמר גט שאני רוצה ליתן וכו' דעו שאני אנוס וכו' ולכן אני אומר בפניכם שיהיה בטל הרי הוא בטל ואפילו אינו אומר אמת שאינו אנוס כיון שבטלו אינו גט ואעפ"י שנותנו אח"כ לא אמרינן שבטל המודעא שמסר וזה דמשמע דלא מהני הבטול במה שהוא אומר שהוא אנוס אלא שאמר נ"כ שהוא מבטלו ועוד דמשמע דבעינן שיתלה מודעתו באונס ובלא"ה לא הויא מודעא וזה הפך מסקנתו בח"מ כמ"ש לעיל בשמו והיותר מבואר במה שנדקדק בלשונו שלא כתב אפילו אינו אומר אמת שאין לו זה האונס אלא כתב שאינו אנוס דמשמע דברור לן שאינו אנוס כלל ולגבי התנה דבעינן נ"כ שיאמר ולכן אני מבטלו משום דכל כה"ג לא הוי אפילו גלוי דעתא כמ"ש לעיל לדעת הרבה פוסקים דאמרי' דלצעורה קמכוין ולכן בעינן שיבטלו בפי' ואז בטל כיון שבטלו ר"ל הגט שאין לו אונס כלל דזה אינו תלוי באונס אלא במה שמבטלו ואעפ"י שנותנו אח"כ לא אמרינן וכו' דלא אתי מחשבה ומוציא מידי דבור וכנ"ל וכזה נא לנגד פי' רשב"ם ובכ"ל אבל קשה לי על לשון הרב בש"ע שכתב כלשון הטור דבעינן נמי שיאמר בפי' שהוא מבטלו וכתב אח"כ אפילו אם האונס שאמר היה שקר דמשמע דדוקא זה האונס שהזכיר הוא שקר אבל עדיין אפשר דיהיה לו אונס אחר ואפ"ה המתנה דבעינן נמי שיבטלו בפי' ולא משמע הכי משאר פוסקים וממ"ש הוא ז"ל בח"מ ושמא ראה

כבוד חכמתו לחוש ולמה שנראה מדברי הרמב"ם בהדיא דבגיטא היכי שאינו אומר אלא שהוא אנוס אינו בטל בכך אפילו האמת כן הוא שהוא אנוס וכמש"ל וכמו שנראה בהדיא מתשו' הריב"ש שהביא מרן באה"ע סימן קמ"א כפי דעת הרמב"ם ומשום הכי גבי גט בעינן שיבטלו בפי' ואפילו אם האונס היה שקר וכו' ר"ל וא"כ מצינן למימר דודאי אינו אנוס אלא דלצעורה קמכוין וא"כ אנן סהדי דבמה שנתנו אח"ב גמר ומגרש ואתי דבור ומבטל דבור וכנ"ל בדעת רשב"ם זה אינו אלא אעפ"י שנתנו אח"כ לא אמרינן הכי עד שיבטל בפירוש המודעא וכנ"ל זה נ"ל מוכרח בפירוש דבריו : היוצא מן המחובר לנ"ד דכל הפוסקים כלם ראשונים ואחרונים דבגט ומתנה לא בעינן שיתלה מודעתו באונס כלל אלא כיון דמבטלו בטל ולא נמצא מי שחולק על זה זולתי רשב"ם דבעי שיתלה מודעתו באונס וכנ"ל והרמב"ן שמתחלה נטה לדעתו חזר בו והודה לדעת הרמב"ם וא"כ בנד"ד פשיטא ופשיטא דלא מצינן למסמך אפילו רשב"ם להקל באסור א"א נגד כל הפוסקים ז"ל וכר מן דין כלע"ד מלתא דפשיטא דבנד"ד אף הרשב"ם מודה דהרי כל טעמו של הרב שמעינן ליה דקאמר דכיון דמרצונו מגרש ואינו אנוס כלל אנן סהדי דגמר ומגרש וכו' וה"ט דפשיטא דכיון דאינו אנוס ל"ל לבטל הגט ודאי חזר ביה דאם נאמר כדי לקלקלה מחמת שנאה שתנשא ותלד והולד ממזר ולהכשילה מתכוין לא נחשדו ישראל על כך לקלקלם בידי שמים וכן מפני הממון אינו חשוד וכמ"ש לעיל בשם הפוסקים ובודאי הדר ביה ומגרש מרצונו אבל הכא במומר שכבר הוכחנו דאדרבא חשוד וחשוד הוא או להעבירה ולהכשילה מחמת שנאה או להכעיס או מחמת חמוד רבוי הממון וכנ"ל וכל מגמתו היא לכך פשיטא דאף לדעת הרב בטל הגט בכך דליכא למימר אנן סהדי דגמר ומגרש וכנ"ל באופן דבנדון זה כל אפייא שוין לאסורא וכנ"ל · ומ"ש עוד הרב נר"ו דחסרון שטר ההרשאה אינו מעכב כלל וכו' הדין עמו וכן מתבאר למעיין בפוסקים וכן מ"ש עוד בענין מסירת הקלף ראויים הדברים למי שאמרן וכן היא ודאי מסקנת הפוסקים דבדיעבד מהני אם לא מסר וכ"ש היכא דלא אפשר :

ברם · מה שרצה להביא ראיה מדברי הרב בעל דרכי נועם דהתיר לזכות גט לאשה משודדת ע"י אחר משום דא"א בענין אחר מפני חששת עלילות אוה"ע וכ"ש לאחותינו בת ישראל וכו' אחר שאלם המחילה דברים תמוהים הם וכי לא ראה מ"ש שם הרב דבנדון שלו כלהו איתנהו להיתירא דהאשה שלחה לבקש מאת בעלה שיגרשנה וא"כ פשיטא דלכ"ע בכה"ג זכות הוא לה כמ"ש בעל תה"ד סימן רל"ז וליכא מי למימר טן דו וכו' דכאותו כדן הרי אפילו אם היתה חוזרת לו היתה ראויה לו ולא יכולה לשבת תחתיו וכה"ג לכ"ע מותר וכ"ש בזה יש להקל מחמת סכנה וכו' תאמר בנד"ד דאיכא למיחש טובא ורגלים לדבר שיבטל הגט דליכא מינה אפילו דמות ראיה · ומעתה אפנה לי על ימין לראות מה יהיה משפט נד"ד הנמצא שמוכות ראויות להקל בכה"ג כל שהשעה צריכה לכך כמובא בשלטה · ומתחלה ראיתי לעמוד על פרק א' לא נמצא ברור בפוסקים ולא ראיתי מי ששת לבו אליו מה יהיה משפט הגט הניתן באונס בישראל · ומינה במומר אפילו ברצון לפי מה שכבר הוכחתי דשוים הם בכל' בטול המודעות אם נתגרשה בו אם תנשא אם לאו ומדברי הרב בעל המפה יראה דפסול הוי שכתב בסימן קל"ד סעיף ג' ומיהו אם שכח מלבטל כשר מאחר שמגרש מרצונו כנראה מדבריו דבמגרש באנסו אם לא בטל פסול וכן נראה לדקדק מדברי הרא"ש בפסקיו שכתב והמגרש מרצונו אין כאן חשש אם לא בטל מודעא דכיון דמדעתו מגרשה וכו' דמשמע דבמגרש מאנסו מיהא חשש איכא והגט פסול ברם ראיתי למהרח"ש בתשו' ב' שכתב לומר דמה שחילק מהרי"ו בין ישראל למומר דמומר חשוד היינו לכתחילה ולהכי לא רצה לאטפל בגט מומר ע"י שליח הולכה אבל בדיעבד אם נשאת לא תצא בו או אפילו אם נתגרשה בו אין מעכבין אותה להנשא בשביל חשש זה אלא שמדבריו שם נראה דלא החליט לשון דתנשא בו לכתחילה עי"ש · וגם מדברי מהריק"א בתשובה מוכח הכי דאדרבא דהוכיח שם לחכם א' שסדר גט מומר ע"י שליח הולכה לחוד ותלה לו חששות דיש לו לחוש בכה"ג והזהירו על העתיד עכ"ז על אותו מעשה מיהא לא קאמר כלום לומר דאינה מגורשת בכך וגם בב"י ולא בש"ע לא כתב לפסול בזה בדיעבד ואף הרב בכנה"ג בס"ס ק"מ כתב ולענין הלכה נקטינן כדברי רבינו המחבר כאן ובתשובה אפילו בשליח קבלה לבד או שליח הולכה לבד יצא ואף גם זאת אני הרואה דמ"ש לעיל משם הרב בעל המפה אינה ראיה דשאני כוונת הרב לומר דבמגרש מרצונו אם שכח מלבטל הגט כשר ר"ל ואין אנו אחראין לחוד ולכתבו אף אם אפשר לנו דכיון דמגרשה מרצונו חששא רחוקה היא וכמו שהביא הרב בכנה"ג בסימן קל"ד סעיף ס' משם מהרי"ל ועי"ז יצא חדיוק דבמגרש מאנסו מיהא לא

נסמוך

Digitized by Google

שאינה מודעתו קיימת לדעת מקצת מפרשים וכו' עכ"ל הרי שהסכימה דעתו לומר דלדעת הרמב"ם מהני אפילו אין לו אונס כלל והיינו כגון דאמר שכי בפירוש ומ"מ ולא עוד אלא אפילו תלה מודעתו בדבר ונמצא שאינו וכו' דמשמע דהוי רבותא נראה דה"ק דאפילו בכה"ג דהיינו יכולים לומר מדלא קאמר שהם שהוא אנוס אלא פי' האונס ועכשיו נמצא שקר מכל לומר דלא נתכוון לבטל הגט אלא לצערה בלבד ואה"נ שמתכוין לגירושין גמורים ולא הוי אפילו גלוי מלתא עכ"ז מודעתו קיימת דכיון דבגלוי דעתא סגיא מלתא וגלה דעתו שהוא אנוס נימא דהא"כ אנוס הוא דאל"כ למה יגרש אלא שמתיירא לגלות האונס וכמ"ש הרשב"א והוא מסכים עם דבכולהו גווני מודעתו קיימת ומה שתלה הר"ן סברא זו לשאר מפרשים נראה דלא פסיקא ליה הכי דלדעת הרמב"ם דלא הזכיר כלל זה או משום דכיון שנמצא שהאונס שאמר הוא שקר ודאי נאמר דלא נתכוון לבטל הגט אלא לצערה וכנ"ל וה"ה במתנה דמתכוין לצערו או משום דסמא ס"ל להרמב"ם דבגט כשאומר אנוס היא לעולם לא בטל גיטא בהכי כשאינו מבטלו בפי' דגלוי דעתא בגטא לאו מלתא היא כמו שכתב מל' רשב"ם וכמו שדייק בעל מכתב אליהו מש"כ במתנה דאפי' לא אמר אלא שהוא אנוס בה מהני לבטל' וגם ה"ה פ"ו מה' גירושין כת' על דברי הרמב"ם הללו ח"ל וביאר רבינו בכאן שמסירת מודעא הוא שאומר שהגט שיכתוב בטל הוא וכתב הרמב"ן וזה אמת ואין בו בית מיחוש וכן מתבאר בפ' חזקת שמודעת הגט אפילו אין לו אונס כלל היא הרי דבריו ברורים כמ"ש לעיל ומ"ש בשם הרמב"ן הוא מ"ש שחזר בו שם ונשא לדעת הרמב"ם וגם מ"ש אחר זה וכן כתבו קצת מפרשים שאפילו תלה מודעתו בדבר ונמצא שאותו דבר אינו הרי המודעא קיימת נראה כוונתו כמ"ש לעיל לדעת הר"ן וגם מדבריו נראה דלא פסיקא ליה דהרמב"ם יודה בזה וכנ"ל · וראיתי כ"י פרק חזקת על הא דנהרדעי שכתבתי דכתב ז"ל אבל בגטא ומתנתא כיון דגלוי מלתא בעלמא הוא אעפ"י שתלה אונסו בדבר שאינו לא הוי מתנה וכ"כ הרשב"א בשם רבו הר"י וכך הם דברי הרמב"ם פ"ה מהלכות זכייה ומתנה שאין הולכים במחילה ומתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן שאם אינו רוצה וכו' לא קנה ולזה הסכים הרנב"ר בחידושיו אף על פי שמדברי הרמב"ן נראה דכל שתולה מודעתו בדבר שאין בו אונס אין בדבריו כלום וכו' גלוי מלתא וכו' כלומר בגלוי דעתו לבד סגי ואין צריך לפרש אונסו דסברא שאם אינו אנוס אלא מרצונו יהיב אמאי מוסר מודעא וכו' ולא דמי לזביני וכו' עכ"ל ולכאורה לשונו קשה ההבנה כמ"ש אעפ"י שמדברי הרמב"ן נראה דכל שתולה מודעתו וכו' כנראה דזה תלוי בזה ולדעת הרמב"ן דס"ל דהתולה מודעתו בדבר שאין בו אונס לא הויא מודעא ה"ה בתולה מודעתו באונס ונמצא דאותו האונס הוא שקר וזה אינו דמה ענין זה לזה דאפי' נימא דהתולה מודעתו בדבר שאינו אונס כגון שאומר שאינו חפץ באותו הגט ומבטלו אין מודעתו קיימת משום דאמרינן אגן סהדי דגמר ומגרש וכו' ואתי דבור ומבטל דבור עכ"ז יכול לומר דהיכי שתלה מודעתו באונס הגט שנמצא דאותו האונס הוא שקר מודעתו קיימת דמסתברא שהוא אנוס אלא שמתיירא לגלות האונס וכמש"ל ונראה דכוונת הרב כך היא דהתולה מודעתו בדבר ונמצא שאינו היינו יכולים לומר דודאי אינו אנוס דאל"כ ל"ל לזכור שום אתם פרטי לימא סתם שהוא אנוס בו אלא ודאי שהאמת הוא שאינו אנוס וא"כ מכל לומר דאין במודעא זו ממש כלל דלא אמר בהדיא דלבטיל אלא דלצעורה קא מכוין וכו' ולא מקרי אפילו גלוי דעתא ועל זה קאמר כיון דבגטא וכו' גלוי מלתא בעלמא דבעינן שירצה עצמו שאינו חפץ בגט זה א"כ אעפ"י שנמצא האונס שאמר שקר והיכא למימר שאינו אנוס כלל עכ"ז בטל הוא כיון שגלה דעתו בכך והא דאמרינן גלוי דעתא בגטין לאו מלתא היא היינו כי קתם בתר דנכתב הגט דאין כח בגלוי דעת להוציא מידי מעשה אבל קודם הכי ודאי מהני וכיון שאומר שהוא אנוס הגט דאינו כלל הרי גלה דעתו דאינו חפץ בגט זה והא דכתב אעפ"י שמדברי הרמב"ן נראה שהתולה מודעתו בדבר שאינו אונס לאו כלום הוא כלומר משום דאמרינן דכיון דלא נאנס אגן סהדי דגמר ומגרש ואתי דבור ומבטל דבור כמ"ש הרב על דברי רשב"ם וא"כ לפי דעתו ה"נ דכוותה הול"ל כיון דגלויס לדבר שאינו אנוס גמר ומגרש כנ"ל זה אינו דלא אמרינן הכי · ומה שהביא הרב לשון הרמב"ם בפ"י מהלכות מכירה משום דמניא משמע דלעולם אזלינן בתר גלוי דעת הנותן וכו' וז"ש לעיל מניה שם אבל במתנה וכו' אעפ"י שאינו אנוס דמשמעו נמי אעפ"י שהם יודעים ודאי שאינו אנוס אבל היא לא אמר מתחילה כן אלא תלה מודעתו באונס ונמצא שאינו עכ"ז · כיון שגלה דעתו שאינו חפץ וכו' הויא מודעא ולא אמרינן דגמר ומגרש וכו' ס"ל לרב דמ"ש הרמב"ם אעפ"י שאינו אנוס ר"ל שכיון שאותו האונס שתלה בו נמצא שהיה שקר איכא למימר דודאי אינו אנוס כלל עכ"ז בטל כיון שגלה דעתו שאינו חפץ וכו' ורבותא אתא לאשמועינן ולפי פירוש זה יש מקום לומר דלדעת רבינו ה"ס בגט כשהוא תולה מודעתו באונס ונמצא

שהוא שקר הויא מודעא דאין חילוק אלא דעדיין יש להסתפק ולומר דזהו דוקא אם אמר גט זה אנוס אני בו ולכך אני מבטלו דאז אעפ"י שנמצא שהוא שקר עכ"ז כיון שבטלו בטל ולא אמרינן דגמר ומגרש וכנ"ל אבל אם לא אמר אלא אנוס אני בו אינו בטל דאפשר בכה"ג גלוי דעתא בגטא לאו מלתא היא ודוקא במתנה מהני גלוי מלתא כי הך וזה שכאן בהלכות גירושין לא כתב הלשון כמו בה' מכירה ולא הזכיר מאונס כלל אלא שאמר בפי' שמבטלו והא דמסיים להו בגמרא גטא ומתנתא בגלוי מלתא בעלמא סגי היינו לומר דבדידהו שידעו לא בעינן האונס אלא כיון שגלה דעתו שאינו חפץ בהם הויא מודעא ולעולם הא בדיבורא והאי בדיבורא כגט עד שיפרש בהדיא שמבטלו דגלוי דעתא בגטא לאו כלום היא ובמתנה מיהא סגי אפילו בגלוי דעת וכ"כ בעל מכתב מאליהו · והוי מה מ"מ שמעינן מן הדא דגם הוא ס"ל דאף התולה מודעתו בדבר שאין בו אונס כלל אלא שאומר שהוא מבטל את הגט מודעתו קיימת והכין נמי הוא כן בדעת הרמב"ם · אמת שעדיין קשה לי על הרב טובא במה שסיים שם בלשונו גלוי מלתא וכו' כלומר בגלוי דעתו לבד סגי ואין צריך לפרש אונסו דסברא הוא שאם אינו אנוס אלא מרצונו יהיב אמאי מוסר מודעא וכו' דזהו שפי' רשב"ם דהכל תלוי באונס ומחזקינן ליה שהוא אנוס אבל אי לאו הכי אין במודעתו כלום וכנ"ל ואילו למה שהסכים הוא כשאר פוסקים דלא כהרמב"ן וכנ"ל לא ה"ל לפרש הכי דלדידהו אין הדבר תלוי כלל במה שנאמין לו שהוא אנוס אלא במה שמגלה דעתו שאינו חפץ וכו' ודבריו צריכים עיון בזה דנראה דהרכבה אחרי רבשי · והרא"ש בהשולח כתב ז"ל ובפרק חזקת מפרש דבגט ומתנה אין צריכים עדים להכיר אונסו דגלויי מלתא בעלמא הוא ואפילו אם האונס שאמר היה שקר מ"מ הרי אומר שאינו חפץ בגט ומבואר הכונה בדבריו כמו שפירשתי לעיל לדעת כ"י אם במה שתלה בדבר במה שהוא אינו חפץ בגט דמשמע דלא איכפת לן כלל אם הוא אנוס או לאו אם במה שלא הזכיר כלל דאם לא תלה מודעתו באונס אינו גט כמ"ש בהדיא רשב"ם עוד מוכח מדבריו דאם אמר שהוא אנוס אפילו דנמצא שזה האונס שהזכיר הוא שקר וגם הוא לא הזכיר בפירוש שמבטלו עכ"ז בטל ולפי זה אתי שפיר טפי דלא הזכיר בהדיא דאם בטלו בלא אונס דבטל דרבותא אשמועינן דאפילו לא בטלו בפי' וכנ"ל אפ"ה בטל וכ"ש בזה וכעינן זה צריך לפרש לשונו בפרק חזקת שכתב גלוי מלתא וכו' פי' הרי הוא מגלה דעתו במסירת המודעא שאינו נותן מתנה זו בנפש חפצה ולא נימא ליה שאיקני ובמתנה בטלה בכך וכן הגט דהא וכו' אלמא בגלוי דעתא כל דהו שגלה במתנה כ"ש במסר המודעא ואפילו אם ידוע הדבר שאותה המודעא וכו' דברי שקר הם הויא מודעא לבטל המתנה ולא דמיא לזביני דכיון דמקבל זוזי גמר ומקני ומה שמסר מודעא כדי שיוכל לבטל המכר כשיהיה לו מעות וכ"כ הרמב"ם עכ"ל הרי מבואר גם מלשונו זה שהוא תופס בסברת הרמב"ם וזהו שפי' גלוי מלתא וכו' לומר שאינו נותן בנפש חפצה וכו' וכנ"ל וע"ז קאמר שאפילו אם האונס שאמר היה שקר הויא מודעא ר"ל דבזה ג"כ הוי גלוי דעת שאינו חפץ הגט שהוא שקר וא"כ מוכח דבדלין מגרש לא נימא מש"ה דגמר ומגרש ואתי דבור ומבטל דבור וכו' וז"ש ולא דמיא לזביני וכו' כלומר דהתם דוקא שייך לומר דמעיקרא נמי אף במסר מודעא ודאי גמר ומקני אלא שמסר מודעא כדי שיוכל וכו' משא"כ כאן דודאי כשמסר מודעא היה בדעתו כדי לבטל הגט וא"כ אף דנימא דהשתא גמר ומגרש עכ"ז לא אתי מחשבה ומוציא מידי דבור וגם לא אמרינן אתי דבור אחרון ומוציא מידי ראשון כיון שהדבור הראשון נעשה דוקא כדי לבטל השני וכנ"ל וזה נ"ל בלי ספק כוונת דבריו וכך הם דברי רי"ו בחלק חוה ח"א ובספר מישרים נ"ח וכ"כ בהדיא הריב"ש בתשובה הביאה מרן בב"י סימן קמ"ה דלדעת הרמב"ם כל דבור הבא לבטל הדבר העתיד קרוי מסירת מודעא אפילו בלי שעבוד אונס שאף על פי שאינו אנוס מ"מ כיון שבטלו בפי' איכא מגירשת וכתב שם דהרמב"ן חזר והודה בפרק השולח לסברת הרמב"ם · ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת נוכל ליישב מה שהקשינו לעיל לדעת הרשב"א דרצה לברר דעת הרמב"ם לדעתו ולפי הנראה רב המרחק ביניהם דאילו לדעת הרמב"ם מהני המודעא אפילו אם מפרש שאין לו אונס כלל ואילו לדעתו לפי הנראה שם מדבריו בענין שיתלה מודעתו באונס אלא דאפילו אם נמצא שאותו האונס הוא שקר מהני דאמרינן דודאי אנוס הוא וכנ"ל והשתא נוכל לו' כדי להסכים סברתו לדעת כל הנך רבוואתא ולמה שכתבו נ"כ בשמו כ"י כמ"ש לעיל ומרן בב"י כמו שאכתוב לקמן כע"ס דהרב סובר נמי כדעת הרמב"ם וכנ"ל דבגט ומתנה כל שמגלה דעתו שאינו חפץ בו ומבטלו בטל ולא בעינן שיתלה מודעתו באונס כלל אלא דס"ל דאם לא בטלו אלא אמר שהוא אנוס וא"כ נודע בבירור שלא היה אנוס כלל ודאי אין במודעא שמסר ממש דזה לא הוי אפילו גלוי מלתא דכיון דלא אנים למה לא בטלו בהדיא אלא ודאי דלעולם לקידושין גמורים נתכוון ולצערה בלבד

Digitized by Google

וגם דש״ר המפרשים לא פירשו כותיה כגט מוסר ומספת סכנה במחות לי סיודו לרשב״ם · גם זה אחר המחילה אינו מדוקדק דהא ודאי גם בבדין זה לא יודו לו דכיון דטעמא הוא דלא אמרינן בזה אתי דבור ומבטל דבור (כמו שנבאר לקמן בע״ה) א״כ הוי בטול גמור ולא שייך לומר דיודו לו בזה כיון שביטל הגט לפי דעתם · אבל מאי דאיכא לעיוני דאם אנו יכולים לסמוך בכה״ג אסברת רשב״ם כיון דשעת הדחק הוא ובכ״ד ודאי א״א לו לבטל הגט מטעמת אונס דאכן סהדי דאין לו שום אונס בכך כיון דאדרבה במקום שהוא בטורח ויגיעה ומחשת עתרי הממון יכולים אנו לרצותו ליתן גט · ולפי שראיתי בזה הרבה נמנעתי דברים בלשונות הפוסקים וסברותיהם ואין מי שמת לבו אליהם זולת בקלת מה הרב בעל מכתב מאליהו שער ז׳ סימן ח׳ לכן ראיתי לשרטט בו בדיבור וללבן הדברים כפי עניות דעתי ומתוך הויכוח יצא לאור משפט כד״ד . גרסינן בפרק חזקת דף מ׳ ע״ב אמרי נהרדעי כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסיה דפלניא לאו מודעא היא מודעא דמאי אי דגטא ומתנתא גלויי מלתא בעלמא הוא ופי׳ רשב״ם דלא כתיב אנן עדים וכו׳ שאונס גמור יש לו ומכירים שזה אונס · מודעא במאי אי במודעא דמסר אגטא ואמתנתא לא צריך כולי האי אלא פיון דמודע לסהדי דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אנוס אני בו ולא ברצון נפשי פשיטי לפיכך דעו שאני מבטלו בפניכם וכן המתנה שאני מקנה וכו׳ אף על גב דלא ידעי סהדי אונסא דיליה הרי גט ומתנה בטלים דגלויי מלתא בעלמא הוא כלומר הרבה בני אדם יוכלו לידע אונסו דכיון דאינו מקבל ממון במתנה וכגט זה שנותן אם איתא דניחא ליה ליתנה מדעתו למה לו למסור מודעא ואי לא ניחא ליה ליתן למה לו ליתן גט ומתנה אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו הלכך אין צריך לפרש אונסו דלא דמי לזביני דהתם צריך לפרש דאיכא למימר שהוא מוכר לאו ברצונו מוכר אלא משום חסרון מעות והלכך איכא למימר דמסר מודעא דקסבר היום ולמחר כשיהיו לי תשוח פסיקתא מודעא ותהפכא ליה לדינא ויחזיר קרקע שלי ואהני אשלים מעותיו וכו׳ גלויי מלתא בעלמא הוא כלומר די לן בגילוי מלתא דלא חיישינן אם מתגלה מלתא או לא דסברא שיא דאנים כדפרישנא ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל אין בה אונס אי שעין ואמר גט שאעשה לא יהיה גט אין זה בטול דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור ולא מהני ביה בטול דקודם כתיבה וכו׳ עכ״ל ואיכא לאשמע מדבריו דלאו דוקא כפי שהאונס שאמר הוא אמת אלא גם דכמלא שהוא שקר האונס שבו תלה מודעתו עכ״ז המודעא קיימת משמעא דכתב ז״ל דודאי מסתברא שהוא אנוס דאל״כ לא היה מוסר מודעא וכו׳ אלא ודאי הוא אנוס אלא שמתיירא לגלות אונסו או שרוצה לכסותו ותולה אותו בדבר אחר או היא בהדיא סברת הרשב״א בחידושיו בגטין בהשולח · והרשב״ם בעי שיאמר במסירת המודעא שהוא אנוס ושהוא מבטל הגט וזה שכתב ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי שעין ואמר גט שאעשה וכו׳ ר״ל דבעינן שיתלה מודעתו באונס אבל לא איכפת שאותו האונס דוקא יהיה אמת אבל אי לא טעין משום אונס או שאומר בפירוש שאינו אנוס אלא שמבטלו אין זה בטול וכו׳ והרמב״ן בחדושיו שם פרק חזקת כתב על דברי רשב״ם שיפה כיוון כיון שהאומר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא למה יבטל אם נאמר ביטל שליחות של סופר ועדים והרי כשחוזר ואומר להם כתובו חזר ועשאן שלוחים וקי״ל דאתי דבור ומבטל דיבור וכו׳ ואם נאמר בטל הגט עצמו שיהיה כחרס הלא לאחר כתיבה כמי אינו יכול לבטל גט עצמו וכו׳ עכ״ד ובזה נוכל לתרץ מה שהיה נראה לכאורה לקשות אפירוש רשב״ם דכתב דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור · היכי נוכל לומר כך דאתי מחשבה גרידא ומבטל מיד מעשה הרי קי״ל דגלוי דעתא בגטא לאו מלתא היא וכ״ש מחשבה גרידא אלא דכימא דגמר בלבו וכו׳ וא״כ השתא אתי דיבור ומבטל דבור כיון דגמר בלבו כך משא״כ אילו לא היינו אומרים דאכן סהדי דגמר בלבו וכו׳ דהיכי הו״ל אתי דבור ומבטל דבור הרי הדבור ראשון היה דוקא לבטל זה דבור האחרון ואדעתא דהכי וכבר מבוטל ועומד הוא דלא דמי למה דאמרינן בעלמא אתי דבור ומבטל דבור כמו ההיא דהשולח דף ל״ב דהאומר לחברו אומר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים יום וחזרה בה בתוך ל׳ חוזרת דאתי דבור ומבטל דבור דהתם הדבור הראשון לא היה כדי לבטל השני אלא דאח״כ חזרה בה ומעיקרא לא שיתה דעתה כך אבל כאן הדבור הראשון נאמר אדעתא דהכי לבטל מכחו השני וכבר מבוטל הוא ולא הייתי יכולים לומר אתי דבור ומבטל דבור אם לא שנאמר אכן סהדי שגמר בלבו דהשתא שפיר לומר אתי דבור וכו׳ כיון דגמר בלבו לגרשה והדבור הזה מסייעו לבטל הראשון כיון שאומר להם כתובו וכו׳ · ומ״מ ראיה זו של הרב עדיין איננה מכרעת לעכ״ד כלל דהש״ס לא נימא אתי דבור ומבטל דבור כיון דהוי מבוטל מעיקרו דעל זה היה כח הבטול הראשון הגם שנמר בלבו וכו׳ עכ״ז שהדבור האחרון הוי כאילו איתו ועדיין מיקרי דמחשבה מוליא מידי דבור וזה א״א · והרב עצמו חזר בו שם מזה וכתב ומ״מ יש להחמיר באומר גם שאכתוב לאשתי וכו׳ הביאו מרן בב״י סימן קל״ד · ומה שרלה עוד הרב לצרף דעת הרמב״ם לדעת הרשב״ם ז״ל ולומר דהא דכתב כל גט שאכתוב מכאן וכו׳ בטל הוא הרי זה בטל וזו היא מסירת מודעא על הגט זה ודאי אפשר דמסתמא נימא אנים הוא אבל אם פי׳ שאינו אנוס ומבטל לפי שיטתו בשר כדברי רבינו שמואל ז״ל קשה בעיני מאד חדא דמדברי רש״י נראה דלא מהני אלא אי טעין בפירוש שהוא אנוס אבל אם אמר סתם גט שאעשה וכו׳ בטל הוא אינו בטל ולא תלינן לומר דאנוס הוא ברם זה איכא קושיא כ״כ דנוכל לומר דהרב דייק מדברי רשב״ם שכתב אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה בטל הוא וכו׳ ולא כתב בלשון זה אבל אי אמר גט שאעשה וכו׳ משמע שכיוון לומר אם פי׳ בהדיא שאינו אנוס ולזה כתב אבל בלא אונס וכו׳ כלומר שפי׳ כך אבל בסתמא ודאי תלינן לומר שהוא אנוס וכנ״ל או שמא הוה ס״ל לרב דהרמב״ם פליג אהא על רשב״ם ברם היותר קשה אצלי הוא לומר דלדעת הרמב״ם אי אמר בפי׳ שאינו אנוס אינו בטול דא״כ למה סתם וכתב דאם אמר גט וכו׳ בטל הרי זה בטל ולא חילק ולא הזכיר מאונס כלל ועוד דבהלכות מכירה פ״י כתב בהדיא ז״ל לפיכך אם מסר מודעא קודם שימכור ואמר לשני עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני תפני שאני אנוס הרי המכר בטל וכו׳ וצריכים העדים לידע שהוא מוכר מפני האונס ושהוא אנוס ודאי לא שיסמכו על פיו וכל מודעא שאין כותב בה וכו׳ אינה מודעא כר״א במוכר אבל במתנה אם מסר מודעא קודם המתנה אפילו שאינו אנוס הרי המתנה בטלה שאין הולכים במתנה אלא לאחר גלוי דעת הנותן שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו לא קנה עכ״ל ומדבריו אלו מבואר להדיא דלא בעינן אונס כלל וה״ה אעפ״י שאינו אנוס ול״ק אעפ״י שאין יודעים את אנסו לומר דהפי׳ אם ידוע שאין לו שום אונס כגון שאומר הכי בפירוש והיינו דמהדר אטעמא לומר שאין הולכין וכו׳ אלא אחר גלוי דעת וכיון דהוא אומר דמבטל וכו׳ ואינו חפץ בה מבוטלת אף שאין לו בה אונס כלל זה כ״ל מוכרח כפי׳ דבריו וא״ב דון מינה לענין גט דשוה הוא למתנה כמ״ש בגמרא דודאי ס״ל דבגלוי מלתא בעלמא שאינו חפץ בו מהני הגם דאומר שאין לו בו אונס כלל וכו׳ · עוד רצה הרמב״ן לחלק דאם אמר בטלו מבוטל אבל אם אמר אנוס אני בו אלמלא שנאמן הוא בכך היה הגט בשר סברי לא בטלו בפי׳ ואפילו חשבת ליה גלויי דעתא לאו כלום הוא וכ״ש דלאו גלויי דעתא הוא דכיון דלא אנים לבטוליה בהדיא אלא רוצה הוא לגרש גירושין גמורים ולקלקל עליה בלעז כדי לגנאה הוא אומר בלכך אין פסולו של גט אלא בשביל שהוא נאמן באונסו · ביאור דבריו דבאומר אנוס אני בו הוא מודעא משום דמהימנינן ליה ואפי׳ באונס שאמר בזה שקר דאמרינן עכ״ז אנים הוא אלא שמתיירא לגלות אונסו ובמ״ש הרשב״א אבל אי הוה ידעינן ודאי שאינו אנוס כגון אם הודה בפני אחרים אז אין ממש במודעתו דאפילו גלוי מלתא ליכא וכו׳ הלכך אין פסולו של גט אלא בשביל שהוא נאמן באונסו ואפילו שהאונס שאמר הוא שקר וכנ״ל · וגם הרשב״א בחידושיו בפרק השולח הביא דברי הרמב״ם פ״ו מה׳ גירושין וכתב עליהן וזה ברור דכגטין אפי׳ תלה מודעתו בדבר ונמצא שאותו דבר לא היה מעולם וכחש בעדים אפ״ה הגט בטל שהרי מכיון שהוא אמר שהוא אנוס ואיכא גלוי דעת הרי הוא מתבטל והרי יש כאן וכו׳ אלא שמתיירא לגלות שאם אינו אנוס למה הוא מגרש וכו׳ וגם עליו יש לתמוה דנראה דלירף דעת הרמב״ם לדעתו דבעי שיתלה מודעתו באונס כדמשמע מדבריו והרי דברי הרב מוכיחים בהדיא איפכא וכמו שהוכחנו ועוד דלמאי איכפל רבינו לאשמועינן תו אחר שכתב וכן מי שאמר לשנים גט שאני כותב וכו׳ בטל הוא בכלהו אידך גווני וכן אם אמר כל גט שיכתוב לי פלוני או שאכתוב בכ״ד פלוני או כל גט שאכתוב מכאן ועד עשרים שנה וכיוצא בכלהו הנך דחוק הדבר לומר שיהיה לו אונס שיכתוב לו דוקא פלוני או לכתבו דוקא בב״ד פלוני או דוקא מכאן ועד עשרים שנה וכיוצא אלא ודאי דכוונת הרב לאשמועינן אדרבא דאפילו בכה״ג דמסתמא לא שייך לומר שהוא אנוס בזה עכ״ז כיון שהוא מגלה דעתו שחפץ בבטולו בטל הוא ולא אמרינן דכיון דלא נאנס בכך אנן סהדי דגמר וכו׳ ואתי דבור ומבטל דבור דכיון דהמודעא מעיקרא היתה אדעתא דליבטיל הדבור זה האחרון א״כ הוי כאלו אילו והגם דגמר ומגרש לא אתי מחשבה ומוציא מידי דבור · וכן משמע בהדיא שסבין מדברי הרמב״ם הר״ן פרק השולח שכתב ז״ל ואין הפרש בין מי שאין לו אונס ידוע או שאין לו אונס כלל דהא אמרינן בפרק חזקת דמודעא דגטא גלוי מלתא בעלמא היא כלומר שאין אנו צריכין שכרע באנסו וכל שהוא מבטל הגט שעתיד לכתוב זו היא מודעתו וכ״כ הרמב״ם פרק ו׳ משלכות גירושין ולא עוד אלא אפילו תלה מודעתו בדבר ונמצא

שאינה

גוונא דאפשר או בבבואה דבבואה או בפרואים אותו ברגליו כשהוא יחף ועל זה דייק לשוני דכותבין וניתנין והוא שידעו אותו כנ"ל ואעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו ר"ל ל"מ אם הכירוהו דהשתא ודאי אין כאן חשש עוד אפילו לגרם אלא אפילו אם לא הכירוהו דהשתא הגם דכתם שהעלוהו אינן דליכא למיחש תו לשד כיון דמעיקרא ידעו אותו והשתא רואים שהוא אדם לא חיישינן שזה אחר הוא ואע"ג דאכתי שם גבן חששא דדלמא גרם שיא עכ"ז כותבין וניתנין דמשום חששת גרם דלא שכיחא בשעת הסכנה כותבין וניתנין וס"ל כדעת הגאון שכתבתי לעיל ומש"ה לא כתב לשון דשלכו ולא מצאו שם אדם כיון דלא בקיאינן בבבואה דבבואה לא מהדרינן בה עובדא וכמ"ש מוהרח"ס ז"ל עי"ד · ואפשר שזה שסתם רבינו דבעינן שיעלו אותו היינו דוקא היכא דחזינן ליה מעיקרא בבואה דבבואה כנ"ל אבל היכא דראינו אותו ברגליו במים כנ"ל אינו צריך ולזה סתם וכתב ולא הוצרך לפרש · וראיתי לבעל מכתב מאליהו שגם הוא כתב דרך קרוב לזה אלא שסבין דזה שכתב רבינו והוא שידעו אותו ר"ל שהכירוהו בקולו ולא שהוא פירש את שמו לומר שהוא פלוני בן פלוני ואפ"ה בעי' שיעלוהו אח"כ ופי' דע"ז פריך הגמרא דלמא שד הוא כלומר שדימה קולו לקול האיש ועל זה משני דחזו ליה בבואה דבבואה וכתב הרמב"ם דייק זה מדתנן במתני' כל השומע את קולי ולא קאמר שהזכיר שמו שפ"ש בהכך מתניתין נגד פי' שאר המפרשים ע"ש ואחר המחילה דבריו תמוהים הם חדא דכיון שרבינו נקט ליסנא דמתניתין כל השומע את קולי דא"כ מדלא קאמר שהזכיר שמו שפ"ש דייקינן דלא אמר אלא הכי סתם וכנ"ל א"כ למה לו לרבינו לאתנויי ולומר והוא שידעו אותו דר"ל שיכירו אותו בקולו פשיטא הוא דבעי' הכי דאל"כ כיון דאיהו לא פירש שמו היך ידעו מי הוא לכתוב גט לאשתו ומשנה שאינה צריכה היא לרבינו לאומר הכי ועוד כיון דבגמ' שם מסקינן דקול לא משני ובעינן בבואה דבבואה לאו מידי חששא דשד כמו שפירש הרב ז"ל בעצמו למה נקט רבינו דידעו אותו בקולו הלא זה אינו כלום וכי תימא דכיון דשוא ז"ל בעי שיעלוהו אח"כ א"כ הגם שאילו היכר גמור כיון דהשתא חזינן שהוא אדם לא ניחוש דאחר הוא וזה דחששא רחוקה כיון דמעיקרא נמי הי"ל קצת הוכחה בקולו : ז"א חדא דמנ"ל לומר הכי נימא דזה שהיכר כמי דליתיה דמי דקרוב הדבר שמא שד הוא ודימה קולו וכו' · ועוד דאפילו לפ"ז אדכתית רבינו לאשמועינן דבשהכירוהו בקולו הגם דאינו היכר עכ"ז כיון דשעלוהו אח"כ די לנו בכך הו"ל לאשמועינן יותר רבותא דאפילו היכי דחזי ליה מעיקרא בבואה וכו' דהוי היכירא טובא מ"מ בעינן שיעלוהו אח"כ דלא נטעי לומר דבהא לא בעינן שיעלוהו כמ"ש בגמרא והיכי אשמעינן לפ"ז רבינו דלא בקיאינן בבואה וכו' ואעיקרא דמילתא דיוקא דמתניתין · אינו כלום דהאי דלא קאמר שהזכיר שמו שפ"ש משום דסמיך אהאיך דיבמות והתם תניכהו בתרווייהו כיון דנקט הדדי ניכהו ובכלל כל השומע את קולי הוא וכן העתיק רבינו ועוד בנירסא שהביא מהרש"ך בשם בעל קרית ספר וכמ"ש נ"כ בשמו מוהרש"ח שם כתוב בהדיא בדברי רבינו הלו מי שהיה וכו' ואמר כל השומע את קולי יכתוב וכו' ופירש שמו ושמה · ומה שהקשינו עוד בדברי רבינו למה לא כתב דיכא דניתן גם בלילה דבעיר לא חיישינן דלא שכיחי שדים אבל בשדה חיישי' עד דחזו ליה בבואה וכו' נוכל לתרץ דכיון דמהאי דתני במתניתין מי שהיה מושלך בבור לאשמועינן דלא חיישינן לשד כיון דחזו ליה בבואה וכו' וכמו שפי' בגמרא ולא נקשיה כמי שאמר בלילה כל השומע או מי שהיה עומד מרחוק ואמר הוא מת וכל השומע את קולו יכתוב כמו שתם דמתניתין דיבמות והלכו וכו' דאשמועינן דהתם נמי לא ניחוש לשד כיון בחזו ליה עכ"ל דמתניתין אתא לאשמועינן דדוקא במקומות דשכיחי כמו דבורות ובשדות הוא דחיישינן הכי ולהכי נקט סתם בלילה משום דבעיר מיהא לא הייטו חוששים אפילו לא חזו ליה וכו' דלא שכיחי א"כ כיון דרבי' הביא ליסנא דמתניתין בעי שהיה מושלך בבור דמיניה שמעינן דלא חיישינן לשד אלא בבורות או שדה א"כ פשיטא דבעיר כותבין דלא שכיחי ובשדה אין כותבין עד דחזו ליה וכו' ולהכי לא הוצרך רבינו להזכירו בהדיא דאם לא היתה כוונתו בדין זה אלא לאשמועינן דהיכי דחזו ליה וכו' בעיר שיעלוהו וכנ"ל שוה מני למסתם ולתנויי מי שאמר כל השומע את קולי והיה עומד מרחוק וכו' וכנ"ל ומדקשים בהכי בדוק מינה כי מתניתין וכו' ודוק · גם בזה דברי הרב בעל מכתב מאליהו תמוהים שהד בעיני דכתב דלפי דעת רבינו פשיטא שאין חוששין לכך דאם כתוס הרי לא בקיאינן בבבואה דבבואה ואין שום תקנה לשיתן גם בלילה ותמה שלא כתב שאין כותבין גם בלילה מיניה נשמע דאין לחוש עכ"ד · ואני תמה איך נוכל לומר כך שהרי אפילו במקום דליכא סכנה חשו לדברי הרב ז"ל לומר שאין אנו בקיאין בבבואה וכו' וכ"ש שיש להחמיר שלא ליתן גם בלילה כיון דאיכא למיחש לשד ומה בכך אם אין תקנה ונפלאתי על הרב ז"ל ומ"ש כלפ"ד פיקר · באופן שעלה בידינו ת"ל באור נכון לדעת הרמב"ם ולסלק מעליו כל קושי ודוחק ולפי זה יתבארו שפיר דברי הרב בעל הטורים דשם בסימן

קמ"א כתב וכן מי שהיה וכו' ואומר כל השומע את קולי וכו' והכירו' יכתבו וכו' ואעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו שזהו שעת הסכנה וכו' וכגון דחזו ליה בבואה דבבואה. וכו' הא לאו הכי וכו' ומאי אעפ"י הוא זה אדרבה כ"ש הוא כשלא העלוהו כלל דדי בכך לפי סברתו כיון דחזו ליה בבואה וכו' אלא דכבר הרב בסימן י"ז גבי שלכו ולא מצאו שם אדם הביא סברת הגאון דלא בקיאינן בבבואה דבבואה ולפי זה שם אין תקנה ולפי סברא זו כתב כאן מעיקרא אעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו וכו' לומר דלא מבעיא אם הכירוהו דודאי הוי גט אלא אפילו אם לא הכירוהו דזה בשעת הסכנה וכו' ולזה קאמר וכגון דחזו ליה וכו' כלומר לא תימא דכיון דהוי שעת הסכנה כותבין ולא חיישינן לכלום אפילו לשד דשכיח אלא היינו דוקא כגון דחזו ליה בבואה כלו' דמעיקרא חזו ליה בבואה וכו' וכתבו. הגט והשתא כיון שהעלוהו וחזינן דהוא אדם לא חיישינן כנ"ל ותרווייהו בעינן הא לאו הכי ר"ל דאי לא חזו ליה מעיקרא אין סומכין לומר דבשעת הסכנה כותבין וכו' אלא אם חיישינן לשד ואין כותבין ובכה"ג מיהא ס"ל דמודה אף הגאון וכמ"ש לעיל בשם הרב בית שמואל · נמצא לפי זה זכינו לדין דהנכון בדעת רבי' הרמב"ם להסכימו עם שיטת שאר המפרשים באופן דמ"ש הריטב"א בשם רבו' דברי יחיד ניכהו וכדכתיבנא : עוד כתב מהר"י שאליפיקו הנ"ל דבנ"ד דהמומר מקבל ממון כדי לגרש מגרש מרצונו מקרי כמו שפוכים תן הפוסקים דבשנותנין לו ממון לגרשה מקרי מגרש מרצונו וא"כ בטול המודעות בכה"ג מנהגא הוא ולא מדינא שהרי כתבו הרא"ש והפוסקים דבמגרש מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל מודעא דכיון דמרצונו מגרשה אין חשוד לקלקלה בידי שמים אלא שכתבו הטור והאחרונים דמ"מ נהגו לבטל וכו' אף במגרש מרצונו הרי דבמנהגא תליא מלתא ולא בעיקר הדין : ובמחילה מכבוד תורתו הדברים הללו לא ניתנו להכתב דזיל בתר טעמא שכתבו הפוסקים דאינו חשוד לקלקלה וכו' ובמומר פשיטא דחשוד וחשוד הוא וכמ"ש לעיל בשם מהרי"ו ובדידיה אין חילוק בין אונס לרצון ואם יאמר הרב כר"ו דמ"ש הפוסקים דבמגרש מרצונו אינו חשוד לקלקלה בשביל שיתנו לו מעות לגרשה ועל זה חילק מהרי"ו דבמומר מיהא חשוד הוא לבטל כי היכי דיתנו לו מעות וכמו שכ' בפי' בתיקון הגט שלו סימן י"ז דבמומר חיישינן דלמא יבטל ויכוין לקלקלה כדי שתתן לו מעות לגרשה אבל בנ"ד דכבר נתנו לו ממון אין חוששין שמא יכוין לקלקלה כדי להעבירה דבכה"ג ודאי לא חיישינן כיון דלא מטי ליה הנאה בכך וכמו שהיא הסכמת הפוסקים בי"ד סי' קי"ח דהמניח גוי בחנות וכו דברים שאם הוחלפו יש כהן אסור תו' מותר ולא חיישי' שמא החליף כדי להכשילו דלעולם לא חיישינן שהגוי מכוין להכשיל הישראל אף בדבר שאין לו שום טורח אלא לעולם מכוין להנאתו אם מעט ואם הרבה ע"ש בטור ס"ע וס"ח · דליתא חדא דאכתי לא יצאנו מידי חשש שיכוין לקלקלה כדי שירויח עוד ממון לגרשה אח"כ כהוגן וכן הובא בתה"ד סימן רל"ז בשם הגהת מרדכי על מומר שסחדוהו לשלוח גט לאשתו ודאגו שן יבטל השליחות וכו' ועוד דהגם שנתנו לו ממון עכ"ז ודאי חשוד וחשוד הוא לקלקלה מחמת שנאה או רוע לב דמ"ש הרא"ש דבמגרש מרצונו אין כאן חשש אם לא ביטל וכו' דכיון דמדעתו מגרשה אינו חשוד לקלקלה בידי שמים ע"כ ה"ק דכיון דמדעתו מגרשה למאי ניחוש לה בשלמא כשהוא מגרש מאונסו או קרוב לודאי שימסור מודעא ויעשה כל מה שיוכל כיון שאין דעתו כלל ליתן גט זה אבל במגרש מרצונו למאי ניחוש אם לא ירצה לא יגרש וליכא למיחש שמא ימסור מודעא ויקלקלה בשביל ממון דלא חשידי ישראל על כך בכלאי גווני אפילו נימא באינו עושה להכשילה דעכ"ז עבריין מקרי דרב מנגיד וכו' כמ"ש מהרי"ו אלא דהל"ל שמא מש"ה מגרשה משום שנראה כי היכי שתנשא ותנא והולד ממזר וע"ז קאמר דלא חשידי לקלקלה בידי שמים דייקא (וכזה מיושב מה שהוקשה בלשון זה לבעל מכתב מאליהו בספר ז' סימן) והא כתבו האחרונים דמ"מ נהגו לבטל וכו' מפני קלקול הדור דחיישינן שמא יקלקלה בידי שמים מחמת שנאה או דבר אחר וכמ"ש בהדיא בהשולח עי"ש אבל במומר ודאי חשוד וחשוד הוא להכשילה מחמת שנאה פשיטא וכמו שחשש בהגהות מרדכי שהבאתי לעיל וכן בר' מתשובה אחרת שהביא שם התה"ד בשם רש"י עי"ש ובודאי כ"ל דמ"ש מהרי"ו דהמומר חשוד לקלקלה כדי שיתנו לו ממון וכו' לא אתי למעוטי שמחמת שנאה אינו חשוד אלא החששא שהיא יותר קרובה נקט דבכה"ג מטי ליה הנאה יותר : ומ"ש עוד הרב כר"ו דבנ"ד חששת המודעות קודם נתינת הגט רחוקה היא שיודיע לשני ישראלים שהגט שנותן בעל כרחו נותן ושרוצה לבטלו שאם יעשה כן הישראלים יגלו מסתורין שלו : מלבד שאין זה מוכרח כלל שעוד איכא למיחש לעדים במדינת הים וכמו שנכתוב בזה לקמן · כתב עוד ועוד דאליבא דרשב"ם אם מסר מודעא ואין בו אונס לא הויא ליה כלום ולא יימר גם שהאשה לא יהיה גט

בכריה כן מתני' דמולא קאמר אלא משמע דלא כדי מאוקמא קמייתא וה"ה הנס דנסי' קמ"א כמי שהיה מושלך בבור הביא שתי הסברות ולא הכריע הרי בסי' י"ז סעיף יו"ד גבי שמעו קול וכו' הלכו ולא מצאו שם אדם סתם כדעת הריטב"א דחיישינן שמא שד הוא השולה בידינו דלמסקנת כל הפוסקים היכא דהחששא שכיחא היא כי היא דשד לא אמרינן להקל משום עגונה אלא מכשי ליה לצאת מידי החשש כיון דהוי ספק ענין בדבר והעדות א"כ היכי כזון לכ"ד דחשש מסירה מודעא בפרש במימר שכיחא ושכיחא היא כמבואר בפוסקים אינו דומה לראיה דבכה"ג לא הו"ל להקל משום עגונה לפי דעת כל הנך פוסקים ואדרבה מכאן ראיה אפכא אברא דלגיסא השניה הנ"ל היה מקום להוכיח לנדון דידן דכל היכי דהוי שעת הסכנה כי הכא הגם דחששא קריבה היא הקילו משום ענון אמנם כבר כתבתי דהדחית היא מכל הפוסקים ובודאי אין לסמוך עליה דרבים וגדולים נינהו המחמירים ואליהם שומעין באיסור תורה דאוקי אשה אחזקתה ובחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה הותרה וכ"ש דאפי' לסברתם ע"כ צריכים אנו לחלק בקולא זו בין שכיח טובא ללא שכיח כ"כ דהרי כמה עובדי חזינן דהחמירו חכמים ולא התירו משום עגונה כל שהספק הוא בגוף כבדות כמ"ש כל יש בבור כי הקילו רבנן בתחילתה בסופה מי הקילו כמבואר בפוסקים והתימא מן הרב"ח בסימן י"ז שהסכים להלכה להקל במקום ענין כפלי' אפשר למצוא עדות אחרת דהרי כל שאר הפוסקים פשיטא להו דבכה"ג מיירי דא"א למצוא עדות אחרת ושעת הסכנה היא כמו שפירש"י שם ביבמות שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשאר עגונה ובזה קא מיירו שלא להקל במקום ענין כל היכא דהחששא קרובה היא וא"כ לא יהיה אלא ספק ופלוגתא דרבוותא הו"ל ליזהר כדין הספיקות כ"ש דהכא רובם ככולם מסכימים לאיסורא ועוד דבכ"ד חזינן דהחמירו הפוסקים בשם גאון לומר דהאידנא לא בקיאינן בבבואה דבבואה ולא עבדינן בה עובדא הביאו הטור סי' י"ז ע"ש וא"כ לדידהו אפי' במקום עגונה כמחמיר משום אלו סברא דלא בקיאינן וכו' כ"ש היכי דלא חזינן ליה כלל ומה גם דדברי הרמב"ם אפשר לפרושינהו בשיטת שאר המפרשים דודאי בעינן לצאת מחששא דשד וכמ"ש שם ההגהות ולא עוד אלא לומר דס"ל כסברת הגאון לומר דהשתא לא בקיאינן ולא עבדינן בה עובדא וכמו שפירש גם הרב מהרח"ש בקונטרים העגונות דף ז' והביא כן משם מהרש"ך ע"ש וכן הסכים גם הרב בעל מכתב מאליהו שער א' סי' ש' ושאו הבואה יותר עיקרי ומוכרח בדבריו דמלא א"כ דמ"ש הריטב"א בשם רבו דברי יחיד נינהו ואין לסמוך עליהם כלל להקל במקום שאמרו להחמיר ולפי שראיתי נמנעתי דברים ודקדוקים בפי' דברי רבינו ראיתי להאריך קצת להוכיח במישור לפע"ד דמלכן שפיר לשווה דעת הרמב"ם לדעת שאר המפרשים וזה לשון הרב שם בפ"ב מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והוא שידעו אותו ואף על פי שהעלוהו ולא הכירוהו הרי זה כשר שזה בשעת הסכנה הוא שכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין עכ"ל ולכאורה מ"ש והוא שידעו אותו וכו' אינו מובן דאם ר"ל שראו בבואה דבבואה זה א"א דכיון דבגמרא שקלינן וטרינן על זה דהכהו כמי אית להו דמות אדם ובבואה ומסקינן דבבואה דבבואה לית להו לא הו"ל לרבינו לסתום אלא לפרש · ואם ר"ל שידעו אותו שהוא אמר כל השומע את קולי פלוני בר פלוני יכתוב גט לאשתי פלונית בר פלוני והוא שידעו שאותו אדם ששמו כך הוא בעל לזאת האשה וכמו שרצה לפרש הרב לח"מ שם בפ"ב קשה חדא דא"כ לא לרבינו כן דכי היכי דאמרינן דבשעת הסכנה כותבין וכו' אע"פ שאין מכירין שזה פלוני הכי נמי הו"ל דכותבין ונותנין הגם שאין שם עדים שזו בעלה של פלונית ועוד דאין זה אפשר דכשנותנין לה גט והיא מודה דזה אינו בעלה שהוא לא תהכל : ועו"ק בדברי רבינו דלקמן בפי"ג מה' גירושין דין כ"ג הביא האי דתנן במתניתין ראו אחד עומד מרחוק ואמר שהוא פלוני וכו' וארי הוא מת והלכו ומצאוהו שנשתנה ולא הכירוהו והשיאו את אשתו ולא הביא האי דתנן סתם כמי במתניתין שלפו ולא מצאו בם אדם והשיאו את אשתו דהוי יותר רבותא דליכא מי חששא דשד שמ"כ כיון דהלכו ומצאוהו שראוהו אותו והנה הרב בכ"מ הביא בשם הר"ן דמדברי רבינו נראה דס"ל כדעת הריטב"א בשם רבו וכמ"ש לעיל ומש"ה לא הזכיר רק דבבואה אבל שם בפי"ג מה הקושיא שהקשינו למה השמיט רבינו הדין דהלכו ולא מצאו שם אדם ולא לתרץ דס"ל כסברת הגאון שהביא הטור דהשתא לא בקיאינן בבבואה וכו' ולא עבדינן בה עובדא אלא סחור כי מזה משום דהקשה לו דא"כ הו"ל להשמיט האי דינא דלעיל דמי שהיה מושלך בבור ומשום הכי חזר להרן כתירוצא קמא והיינו טעמא דלא כתב דהלכו ולא מצאו שם אדם משום דסמך על האי דכתב בפ"ב כמי שהיה מושלך בבור וכו' דכלהו חד טעמא אית להו דבשעת הסכנה כותבין ונותנין וכו' ולתנר"ן אין זה מספיק כלל חדא מקושיין דלעיל והאי שידעו אותו שכתב רבינו לפי זה אין לו ביאור · ועוד דא"כ מה"ט גופיה לא הו"ל להביא הך דינא דראו א' וכו' הלכו ולא הכירוהו דמולתא בחדא מחתא מתניתין תנא' וגם שהרב מהרח"ש שם בקונטרים דף ז' הרגיש מזה ותירץ דה"ט דהביאו משום דעיקר מקומו של דין זה דהלכו ולא הכירוהו נשנה בדיני ענינא ביבמות ומינה ילפינן לענין גט · אחר המחילה אין תירוץ זה מספיק כלל חדא דלא צריכין למילף מנה להוא ביבמות דהרי הך דינא דבשעת הסכנה כותבין איתיה בגמרא גם לענין גט ולפי דעת הכ"מ רבינו ס"ל דתירוץ זה משני אף לחששא דשד ואין אנו צריכין למילף הכי מהך דיבמות אשר על כן קשיא לי על הכ"מ בזה דלעיל גבי מ"ש רבינו במי שהיה מושלך אעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו כתב דלמד כן מההיא דיבמות ול"ל למימר הכי הלא ממקומו הוא למד שאמרו שם ובשעת הסכנה כותבין וכו' אעפ"י שאין מכירין ועוד דלפי דבריו הו"ל לרבינו לכתוב דין זה לחוד דהלכו ולא הכירוהו דממנו נלמד בשאר דוכתי לפי דבריו ול"ל לכתוב הך דלעיל דמי שהיה מושלך וכו' אם לא לאשמועינן חדושא דבהך גוונא בעינן שידעו אותו לצאת מידי חששא דשד ועו"ק לי לפי דבריו דמ"מ הו"ל לרבינו להביא שם דלא מצאו שם אדם לחוד ובזה שום מעתיעם נ"כ רבותא דגם דליכא למיחש לשד בשעת הסכנה כותבין וכו' ואפיא מכ"ם הך דליכא למיחש להכי וגם הא דמי שהיה מושלך בבור וכו' הוה שמעינן מינה · וגם ה"ה שם בפי"ג כתב דמדברי רבינו משמע שהוא מפרש כמ"ש הריטב"א בשם רבו וכנ"ל וכתב דאין כן דעת המפרשים אלא דחיישינן לשד בהא דלא מצאו שם אדם ובעינן דיראו בבואה וכו' ומ"מ כתבו הרמב"ן והרשב"א שאין צריך אלא בשדות ובבורות שהשדים מצויים אבל בעיר לא חיישינן ורבינו לא הזכיר מדין זה כלום ולא ידעתי למה עכ"ל והרב בכ"מ ז"ל הבין דמ"ש ה"ה לא הזכיר מדין זה וכו' כוונתו על מה דהלכו ולא מצאו שם אדם והרב בעל ל"מ שם בפי"ג שהאריך לפלפל בדברי הכ"מ והק' דלפירושו למה נקט הרמב"ם אעפ"י שהעלוהו ולא הכירוהו דמאי רבותא היא זו הא כיון דהשמיעונו בהלכות דהיכי דלא מצאו שם אדם כותבין ונותנין ולא ניחוש לשד הגם דלא חזינן ליה בבואה דבבואה לדעת הרמב"ם כ"ש הכא דהעלוהו ולא הכירוהו ר"ל לא מבעיא כשהעלוהו והכירוהו אלא אפילו לא הכירוהו אבל אם לא העלוהו אלא הלכו ולא מצאו שם אדם לא הזכיר רבינו דמהני והניחו בצ"ע ·

ונראה דדעת הרב לומר דה"ט מסופק שמא רבינו סבר בדעת הגאון דלא מהני בבואה וכו' ולכן כתב והוא שידעו אותו וצריך שיעלוהו כמ"ש כתר הכי לומר דכיון דראו בבואה וכו' יכולים לכתוב הגט וליתן לה כרם צריך שיעלוהו אח"כ והא הויא מגירשת דכיון דהגוף הוא לפנינו וחזינן דבות אדם וחזינן נ"כ בבואה דבבואה לא חיישינן לומר דהיה כאן שד והלך לו וזה אדם אחר הוא דכיון דראינוהו כאן בבור חששה רחוקה היא ובהכי מודה אף הגאון (וסברא זו כתבה בעל ספר בית שמואל בסימן י"ז) והשתא בהא דהלכו ולא מצאו שם אדם דאינו עוד בפנינו הגם דראינו בבואה דבבואה לא בקיאינן בה ולא עבדינן עובדא כדעת הגאון ולהכי לא הביאו רבינו ונפקא דראו אדם וכו' והלכו ולא הכירוהו כיון דכפתא אנו רואים אותו שהוא אדם מכשא דליכא תו חששא דשד ולא אכפת לן דחזא בבואה לאו דוקא כהך דמי שהיה מושלך בבור וכו' כי היכי דבכתוב הגט על סמך זה קודם שיעלוהו דמת הוא וכנ"ל זה נראית בלי ספק כוונת הרב בדעת ה"ה דאל"כ אין לדבריו עיקר כמו שיבין המעיין · ברם אינו נכון בעיני אחריה וזאת כוונת ה"ה דהרי לעיל חסם בפושלם דדעת רבינו כראיה כדעת הריטב"א בשם רבו ולא הו"ל לסתום הכא ב"ב · ומה שפירש בעל לחם משנה דלפי דעת הכ"מ והוא שידעו אותו שכתב רבינו ר"ל שאומר שהוא פב"פ ויודעים אנו שכן הוא קשה לי טובא דאם ר"ל שידוע מהקול שמכירין אותו בקולו מאיכא תיתי לו לרבינו זה דזה אינו היכר מוכרח פשיטא ועוד דכיון דלפי פי' בכוונת דברי רבינו ס"ל דלדעתו לא חיישינן כלל לשד מה לי שידעו אותו בקולו הלא בשעת הסכנה כותבין וכו' ולא חיישינן כלל · ועו"ק לפי פי' הר"ן וה"ה והכ"מ זכר כולם לנדרכה דכיון דבמאי דמפליג הירושלמי בין עיר לשדה דבעיר לא שכיחי מזיקין נפקא מינה לדינא גם לדעת רבינו כענין אם שתנים גם בעיר בלילה ולא ראו בבואה היכי שאין כאן שעת הסכנה וראו והכירו שהיכה צרה לא הו"ל להשמיטו והו"ל לאשמעינן דין זה והרב בעל מכתב מאליהו בשער א' סימן ש' הבין דז"ש ה"ה ורבינו לא הזכיר דין זה כוונתו על קושיא זו ולדעתי יפה כיון וכך מוכיחים דברי ה"ה למעיין שם :

והמתחוור הללו לדעת רבינו לומר דז"ש לעיל כמי שהיה מושלך בבור וכו' והוא שידעו אותו ר"ל שהוא אדם כמו שפירשו שם ההגהות וה"ט דהרמב"ם סתם ולא כתב בבואה וכו' משום דאיכא גוונא אחריתי דיכול להכיר בין שד לאדם דהיינו ברגליו ואפילו אם הוא בתוך המים כמ"ש שם מוהרח"ש בקונטרים דף ז' מדאמרינן בגטין דף ס"ח שלחו ליה בדקו בכרעיה ופרש"י שרגליו של שד דומות לשל תרנגולים והגם דהיכר זה אינו אלא בשהוא יחף כדאמרינן התם כמיקי קמאי עכ"ל הרב סתם ובחב והוא שידעו אותו דהיינו בכל

גוונא

שאם אי אתה אומר כן אי אפשר ליתן שום גט ע"י שליח דחיישינן שמא בטלו וכו' אלו דברי הרב נר"ו · ונפעיתי אחר שאלת המחילה מהדרים קשיא מעיקרא איני מכיר דאין כוונת ה"ה כמו שהבין הרב נר"ו במה שכתב ועכשיו שם שנזכר בסמוך על הביאו זקן או חולה דכתב הרמב"ם אחר זה דא"כ מה זה שכתב ה"ה אח"כ שא"ת דחיישינן למה שיש לומר וכו' דלפ"ז במלא פה"ש פתח בבד וסיים בשבית והיה לו לבאר היטב דהביאו זקן אלא בדבר פשוט דשוחתו היא על מ"ש רבינו לעיל מיניה בסמוך שי שאלה גם לחשתו חזר ובטלו מכין אותו וכו' ועל זה קאי ה"ס והביא ראיה מזה אל הדין וברור · גם מ"ש דהטעם הוא מה שביאר הרב"י שאם אי אתה אומר כן א"א ליתן שום גט ע"י שליח וכו' לא זכיתי להבין טעם זה דשיאך יכריח הרב דין זה מטעם דא"כ א"א ליתן גט ע"י שליח דכיון אפשר ואפשר ושל"ל דלא ניחוש לילך כיון שעשה השליח כדי שלא יבטל השליחות או כשביעה על כך אלא ודאי צ"ל דגם זה שכתב הרב"י היינו אלא ראיה אל הדין דאלת"ם א"א וכו' אלא באופן שביארנו ותולה הנזכר זה בגמרא נראה דאין חוששין וכל הטעם הולך אל יסוד אחד והוא מ"ש הרא"ש בפסקיו והביאו הטור בסימן קל"ד דכיון דמרצונו מגרשה איהו חשוד לקלקלה בידי שמים וזהו מ"ש ה"ה והוא פשוט דהא רבינו נ"כ כתבי מיירי דאלו במגרש מאנסו ודאי חוששין שמא בטלו ובכיון שיבטל המודעות וכמו שכתבתי בזה לקמן בע"ה · עוד רצה הרב שפוסק כנ"ל נר"ו לומר דז"ש הרמב"ם נותנים אותו בחזקת שהוא כשר פירוש בחזקת הגט שהוא כשר שכיון שיצא הגט מיד הבעל ליד השליח בחזקת כשרות שלא בטלו מעמידין אותו על חזקתו וכזה עליו יסודו לומר שהטעם איננו לפי שמחזיקין הבעל בחזקת כשרות דלא עבר אדרבנן אלא לפי שמעמידין הגט על חזקתו כדאמרן ולפי זה הדבר ברור דאין חלוק בין מומר לישראל עדיפא דגמרא ותמה לפי זה על דברי מהרי"ו דחילק בין מומר לישראל כמו שהביא הרב נר"ו דבריו וכתב עליו דאין ספק שאין כוונת הרמב"ם כך ולפי מ"ש לעיל יתבאר דהמחילה מב"ת נתבס תמה על מהרי"ו דסדין עמו דמ"ש הרמב"ם בחזקת כשר ר"ל בחזקה שהבעל לא בטלו דכיון דמרצונו מגרשה איננו חשוד לקלקלה וא"כ מינה דלפי זה יש חלוק בין מומר לישראל דהמומר חשוד וחשוד הוא לקלקלה ומלבד שדבר זה ברור ומתבאר מהפוסקים כמ"ש נוסיף וכו' דלפי פירושו של מע' הרב נר"ו קשיא; לן בוכתא הדא דלפי דבריו אין חילוק בין לאנסו למגרש מרצונו דכיון דעיקר הטעם הוא משום דכיון דיצא הגט בחזקת כשרות מיד הבעל ליד השליח מעמידים אותו על חזקתו אם כן מה לי אם הוא אנוס או לא הרי הגט מצד עצמו בחזקת כשרות הוא ומעמידנו על חזקתו ואכן אדרבא חזינן דכל הפוסקים חלקו בין מגרש לאנסו דמן הדין בעינן שיבטל המודעות למגרש מרצונו דאינו אלא משום קלקול בדור · ואם יאמר הרב נר"ו דשאני התם כיון דהגט הוא קרוב לודאי שימסור מודעא ולפיכך אתרע חזקתיה וליכא למימר אוקמיה אחזקתיה אף אנן נאמר דכותא במומר דאף אם הוא מגרש מרצונו חשוד ומשוד הוא ונאמר דאתרע חזקתיה כנ"ל ומאי שנא · ועוד אף לפי דבריו טעם זה איננו מספיק אלא לחשש בטול המודעות בין כתיבה לנתינה דבהא איכא למימר לפי דבריו דכיון דיצא הגט בחזקת כשרות מיד הבעל ליד השליח מעמידנו על חזקתו אבל אכתי הו"ל למיחש לפי טעם זה שמא בטל הגט קודם כתיבה ומהלא דגם זה לא היה בחזקת כשרות לעולם ואילו כל הפוסקים סתמו וכתבו דמגרש מרצונו מן הדין אין צריך בטול המודעות לא קודם הכתיבה לא בין כתיבה לנתינה וגם את"ל שהרמב"ם בשביל זה דקדק וכתב שליח שהביא גט ונתנו לאשה אין אומרים שמא בטלו וכו' דמשמע דדוקא בכה"ג הוא דלא חיישינן מה"ט דיצא הגט בחזקת כשרות אבל למודעות דקודם כתיבה ודאי חיישינן ובעינן שיבטל אותם דלא שייך בהו האי טעמא וזה איננו דא"כ ה"ל לרבינו לפלוגי בהכי בהדיא ולומר דבעינן בטול המודעות קודם הכתיבה אבל בין כתיבה לנתינה לא חיישינן מהאי טעמא ועוד דלפי זה מה לו לרבינו לאהדורי אטעמא דלא שווייה בכלהו גווני הו"ל למנקט טעם שכתבו הפוסקים דאינו חשוד וכו' דיתפני בין לחשש בטול דקודם הכתיבה בין לחשש הבטול לאחר הכתיבה קודם הנתינה · ועוד היכי אפשר לומר כך דלא חיישינן מטעם דמעמידין הגט על חזקתו דמאי מהני האי טעמא אי הוה אמינא דהמגרש חשוד לקלקלה ודאי אתרע חזקתיה . והנראה דכוונת הרמב"ם היא כוונת שאר המפרשים ומ"ש שליח שהביא אין חוששין שמא בטלו וכו' ר"ל שמא בטלו לגט או ע"י שבטל הגט עצמו (לדעתו ז"ל דס"ל דיכול לבטלו) או ע"י שבטל השליחות אלא נותנין וכו' בחזקת שהוא כשר שלא ביטל הגט או השליחות וה"ט דכיון דמדעתו מגרשה אינו חשוד לקלקלה וכו' ולפי זה יפה חילק מהר"י ז"ל דהמומר מיהא חשוד וחשוד הוא ובדידיה חזר הדין כמו בישראל המגרש מאנסו דחיישינן שמא יבטל הגט וסרה מעליו תלונת הרב שכתב"כ נר"ו כנ"ל :

ועוד לא זכיתי לעמוד על דעתו של הרב נר"ו הנ"ל דבכל מה שהאריך אח"כ להוכיח דבשליח כל היכי שמעבירים אותו עד שיגיע הגט ליד האשה מהני ושפיר עבדי · לא ידענא איך השלה תרובה לנ"ד דעדיין נשאר אולם מוסר חשש מסירת המודעות קודם כתיבה בחוכא בהלכה ווהו הספקיק אחר גדול שיפלא בגטין אלו · והואיל דאתא לידן לשון זה של מהרי"ו הכא ביה שלמא כתב וז"ל ואמרתי שהיה נ"ל שאין סקנה בזה כר דכיון שהוא מומר לכל התורה א"כ אין לסמוך על שבועתו ואפילו להרמב"ם שכתב השליח שהביא גט אין צריך להביא עדות על שליחותו וא"כ לדידיה אין צריך. הרשאה ושבועה נ"כ אין צריך הבעל לעשות שבועה דלמא ס"מ ישראל כשר דלא נחשדו ישראל על כך לבטל גט ולהרבות ממזרים ע"כ ולכאורה לשון זה סתום וחתום דהיכי תליא זה בזה ונראה דכוונתו לומר דלהרמב"ם שכתב דהשליח אין צריך להביא עדות וא"כ מהימנינן ליה ולא חיישינן שיקלקל אשת איש ומסתמא נ"כ לפי טעם זה דהבעל המגרש אין צריך לעשות שבועה היינו שלא לבטל את הגט דלא חיישינן ליה שיקלקלה בידי שמים דלמא ס"מ ישראל וכו' וזה כראיה כוונתו בלי ספק · אלא דקשה לדבריו דאין שנדון דומה לראיה דהתם גבי שליח הייט טעמא לדעת רמב"ם דכיון דנפיק מתותי ידים לאפי בזמן ביון דהימניה בעל וכמו שכתבו שם אליביה הר"ן והב"מ ע"ש ודים מופיאות יש ולא חיישינן דלמא מנא אותו השליח דחששא רחוקה היא אבל הכא בנ"ד היינו גבות מיניה דאינו חשוד לקלקלה ועוד מ"ש ומסתמא אין צריך נ"כ הרשאה הוא מגומגם דזה אינו תלוי בדעת רמב"ם אלא אפילו לדעת הפוסקים דפליגי עליה וס"ל דצריך למנותו בעדים ס"ל דאין צריך לא עדים שיעידו בפניהם שבאו ולא ספר על שליחותו אלא באופן לומר שהבעל עשאו שליח בעדים ואינו צריך הרשאה כלל אלא מטעם דכתוב בה שנותן הבעל לשליח רשות לעשות כמה שלוחים וכמ"ש הטור סימן קמ"ז בשם הר"ף · ועוד קשה לדבריו דאדמהדר להוכיח סברא זו דהבעל אין צריך שבועה במגרש מרצונו ממ"ש הרמב"ם גבי עדות השליח הו"ל להוכיח כן ממ"ש בהדיא בפ"ו דהשליח שהביא גט אין אומרים שמא בטלו וכו' באופן שדבריו ז"ל צ"ע מאכן שעמי ומ"מ דינו דין אמת וברכתיבנא :

ומעתה אסורה לא והראיה דברי פי חכם מהר"י פאליפיקו נר"ו הנ"ל השכים ב"ת שאם החששא אמיתית או מותר לבתחילה למעבד בכה"ג כעובדא בהלכה דסוכה. חשו רבנן משום עגונא דאתא ותחילה הביא ראיה מהאי דתנן בגטין היאך בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר וכו' וכן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו וא"כ נלמד למדין דכל היכא שמפני החולי שיש בו סכנה או ·כחולה לפרש וכו' שיוכל למות אם לא יכתבו אומתי ונשאר עגונה אפי' לא פירש הבעל ולא הוציא מפיו דבר אלא מפני דבר שיש כתבו ולא תנו דבעלמא אין כדבריו כלום בשעת הדחק חסרון יוכל לסמבית וכו' עכ"ד כ"ת ולי אחר שמחילה אי מהא לא אריא בגל ואיכי רואה מכאן אפי' דמות ראיה לנ"ד דהתם לאו הייני טעמא דהקלו רבנן משום עגונא לומר דכתבו לחוד מהני משא"כ בבריא אלא משום דאמרינן דדעתו לומר תנו אלא שהוא בהול מחמת החולי או מחמת שטרדא או מחמת הסכנה ומ"ש בבריא לא אמר כלום משום דכיון דלא טריד אמרינן דעתיה דהאי דלא אמר אלא כתבו משום דלא עשאם שלוחים אלא לכתוב ומהך טעמא גופא מחלקינן שם במתניתין בשלא נגע ואח"כ נפל דאם מחמת עצמו שרי זה גט ואם הרוח דחאתו אינו גט דודאי ליכא דאיכא למימר דשרוף שרי הוא דמהני אבל בלא"ה לא ואדרבה לא מקילים בכך משום עגונא ודברים אלו פשוטים ומוסכמים כמו שיראה הרואה שם בטור סי' קמ"א ובפוסקים באופן דאי איכא לשוביה מכאן איפכא הוא דאיכא להוכיח דבכה"ג לא הקילו וברור : אך במה שאמרו שם דמי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע את קולי וכו' הרי אלו יכתבו ויתנו דבשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין יש להתיישב הנראה קצת ראיה לנ"ד שבשעת הסכנה דהיינו היכא דא"א בלא"ה דאם לא יכתבו איומתי נקל משום עגונא · ואכן והותר דידיה מה שנחלקו הפוסקים בפירושא דהאי שמעתתא דסוף יבמות וגטין דף ס"ו שהביא הרב נר"ו ורובם ככולם הסכימו דכשהתירו הגמ' למאי דבקשו ולמאן דרם היא מנא דכי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין וכו' היינו דוקא לאפוקי מחששא דרם דלא שכיחא. אבל לחששא שד דשכיחא ודאי בעינן דחזו ליה בבואה דבבואה וכהירוך הגמ' שם לעיל מיניה וזולתי הריטב"א בשם רבו הביאו ב"י ס"ס יבמות וגם הרמב"ם (לפי מה שהבינו קצת המפרשים כדבריו) ס"ל דכשתירץ הגמרא בתר הכי תנא בשעת הסכנה כותבין ונותנין וכו' תו לא צריכינן לבבואה כלל אלא כי היכי דלא חיישינן לגרם ה"נ לא חיישינן לשד תנם דשכיח כיון דהוי שעת הסכנה ברם כל הפוסקים הסכימו לשטה הראשונה שכתבתי והביאה הב"י בסימן קמ"א וכן העלו האחרונים ובפרט בעל פרי חדש בהלכות גטין סי' קי"ד

הברים

צריך היה להכריע בדבר שהוא מוכרע מאליו שברורה לפניו דרך סלולה ומסולקת מספקות דבר פשוט הוא שיבחר בה ולא יניחנה ועל מה שטען החכם הנזכר ופלוני שלו רחוק היה הדבר שיבטל לפי שהיה הולך למקומו' רחוקים שאין שם יהודים כלל השיב לו הרב שאינה טענה שהרי קודם נסעו היה אפשר לבטל לפני יהודים ומסיק כלל הדברים שמהיום והלאה צריך להזהר בדבר לעשות כתקון שכתב בתה"ד לומר זכה ואח"כ יאמר הולך כי הוא הדרך הישר והנכון עכ"ד ז"ל וכ"כ בספרו בדק הבית שכדברי בעל תה"ד ראוי לנהוג והכוונה בכל זה שראוי לנהוג כן לכתחי' ח"ל הרב כנה"ג בסדר הגט שלו בחלק ח' הנקרא מי שילוח סעיף ע"כ כנס מומר ימסור הגט ליד השליח שיקבלנו ויזכה בו לאשתו ותתגרש בו מיד בקבלתו ויחזור ויקח הגט מיד השליח וימסרנו לשליח להולכה ובדיעבד אם עשה שליח הולכה לבד או שליח קבלה לבד מהני ע"כ והנה אעפ"י שהרב כנה"ג לענין דיעבד הביא שניהם שקולים דמהני בכל חד מנייהו הדבר ברור שע"י שליח קבלה גרע טפי מעל ידי שליח הולכה דבשליח קבלה הספק הוא משום פלוגתא דרבוותא דאיפלגו אם חוב הוא לאשה או זכות כמו שמבואר בדברי תה"ד ונמצא ספק זה בעיקרא דדינא אבל ע"י שליח הולכה אין בו שום ספק בעיקר הדין שהרי מעיקר הדין אין לחוש אלא נותנים אותו בחזקת שהוא כשר כמו שהוכחנו מדברי הרמב"ם אלא שאנו חוששין להיותו מומר שמא יבטל או ימסור מודעא וזה לאומר הפנין ולא מדינא דגמרא ולצאת מידי חששא זו תקן בעל תה"ד שהבעל יעשהו תחילה שליח קבלה ואחר כך שליח הולכה : נקטינן מהא שאם היה אפשר לנו למצוא תקנה שנהיה בטוחים בה שלא יבטל המומר ולא ימסור מודעא שוה עדיף טפי מנסמוך על הודאי מסנסמוך על אומדנות הטעאת המומר שאנו מטעים אותו לומר שהיא מגורשת על ידי קבלת השליח ושבזה הוא מסיח דעתו מלבטל והשתא אית לן למיחש לעומקא דדינא. שמה שהוצרך הרב תה"ד להעמיק עצה ולתקן תקנה זו אינו אלא עפ"י השאלה שהשיב עליה ח"ל מומר הבא לגרש את אשתו ע"י שליח למרחקים היאך מתקנים הדבר שלא יבא לידי מכשול ע"כ וכבר ידוע טיב חבורו של הרב ז"ל שאינם תשובות על שאלת שואל אלא הוא היה מסדר השאלות ומציען להביא עליהן חידושי דיניו ורובי תורותיו. וכיון שכן שדבר מבואר שלא חשש ולא תקן הרב אלא בגט הנשלח למרחקים וכמו כן הגדולים שהחמירו בגט מומר ומה שנתקשה עליהם התיקון אינו אלא בענין זה שמהרי"ו החמיר מכלם כ"כ ומנא חדא סוגיא בטרכפר"ק היו לשם מומר א' שהיה רוצה לשלוח גט לאשתו ע"י שליח לארפורט וכו' וכן הנדון שנשאל עליו מוהריק"א בתשובותיו כך היה ח"ל השאלה לאה נשאת לשמעון בצפת תוב"ב ושמעון ירד למצרים ונשתמד שם ברצונו ועשאוהו תלי ונכתב עם החיל ההולכים לחצ"ן האם אפשר לשלוח לה הגט או לזכותו ע"י אחר ומה תקון יש שמא המומר יתחרט ויבטל הגט קודם שיגיע הגט לידה ע"כ וכן הש"ע ז"ל נוקט השולח גט לאשתו ושמעו שנולחו ממקום למקום דבכנה"ג דוקא הוא דאיכא למיחש כיון שהגט והשליח הולכים למרחקים והזמן רב וא"א לעמוד ע"ג המגרש ולשמור את פיו שלא ימסור מודעא ושלא יבטל אבל בשהגט ניתן ביומו ויש שהות לשכב המגרש ולשמור אותו במלין עד שיודעים שהגיע הגט ליד האשה כ"ע מודו דאין כאן בית מיחוש ושפיר דמי ועדיף למעבד הכי ע"י שליח הולכה ואין לנו צורך ליכנס בפלוגתא דרבוותא בשליח קבלה כדאמרן ולסמוך על האומדנא שהמומר יסיח דעתו מלבטל ואעפ"י שבעלי סדרי גטין כתבו כתקנתו של הרב בעל תה"ד ולא חילקו לא כתבו כן אלא מן הסתם דמסתמא שליח הולכה הוא מעיר לעיר מאחר שכתבו ז"ל דאין נכון לגרש ע"י שליח כשהמגרש והמתגרשת בעיר אחת שמא יערער הבעל ויאמר לפקדון מסרתיהו ולא לגירושין שהרי אף בשליח הולכה צריך ליזהר מזה כדכתב הרב כנה"ג סי' קמ"א בהגהת הטור אות קמ"ו ח"ל אמר המאסף אפילו בשליח הולכה טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כמו שמתבאר ברוב הפוסקים וכ"כ בספר בדק הבית בשם הרשב"א הרא"ש והתוספות ולזה כיון הרב בעל הטור דסתם וכתב ע"י שליח ולא ביאר בפירוש בשליח קבלה אע"ג דבשליח קבלה קא עסיק ע"כ אבל כשמפני הלחץ זה הדחק אין מקפידין בזה כדכתב הרב הנזכר שם בשם ספר תומת ישרים ז"ל וכתב בספר תומת ישרים סי' קס"ד שאם יש סכנה כגון שהיא אשת מומר והיא יפת תואר ומפחדים שמא כשראותה יתחרט או שאין הבעל רוצה לתתו אלא לאחר זמן או שהבעל רוצה ללכת לדרכו אין קפידא ע"כ אין אנו צריכים לתקונו של הרב תה"ד שסוף סוף עיקר סמך שלו הוא על האומדנא שהמגרש יסיח דעתו מלבטל כדכתיבנא וכל שהענין הוא שיכולים להפקיד עליו שומרים שיעמדו על גביו שלא ימסור מודעא ושלא יבטל שפיר טפי וליכא למיחש למידי דלהאי ניחוש לה ואעפ"י שכתב מהרשד"ם אה"ע סימן ד'

ח"ל עוד הוסיפו לומר שיש עדים מעידים שלא זזה ידם מן המ"מ כל אותו היום וראו שלא בטל ומטעם זה רצו להתיר האשה. וזאת לשכי והכרת פעלות כזה היה צריך חקירה ודרישה גדולה עפ"י ב"ד מומחים גדולים בחכמה וביראת שמים כי מי הוא זה שאינו רואה כי דבר נקל היה לם"מ לבטל הגט ואפשר שלא שמעו אלו העדים כי רחוק הוא מן השכל אחד ששמרו את פיו כל היום וא"כ אין עדות של אלו ראיה. ע"כ הדבר ברור שלא כתב כן הרב ז"ל אלא בנדון שלו שהיו שם עדים מעידים שביטל והעדים הללו האומרים בהפך לא התפקדו על כך אבל הם טוענים בכך ששמרו את פיו כל היום ואתא הוא דכתב הרב ז"ל כי רחוק הוא מן השכל דהכי הוי קושטא דמלתא דלא ראיה עליה דאינים לאו אדעתייה מלבד טעמי. אחריני שכתב שם הרב ז"ל אבל בכ"ד שהדבר מוטל על האנשים המופקדים על זה ליכא לספוקי כלל תדע שכתב הרא"ש ז"ל בסדר כתיבת הגט ח"ל וטוב הוא שיהא הבעל אצל הסופר והעדים עד שיכתוב ויחתום ויתן הגט כדי שלא יצא הבעל וימסור מודעא ויבטל הגט ע"כ הן אמת שמאחר שהאיש והאשה שניהם בעיר יכולה היתה האשה לעשות שליח לקבלה והוה שני בהכי דיאה כיון ששניהם בעיר לא שייכי בכי הא אותן חששות שחשש רבינו פרץ שמחמתן כתב שנכון להחמיר שלא תעשה האשה שליח לקבלה דהיינו שמא מפוס דלא שכיחי עדים שיכירו החתימות הצריכות כמ"ש ז"ל בסימן קמ"א וקל"א שכיחי ושכיחי אלא שנראה שבעיר הלזו א"א להם לעשות על דרך זה שימסור הבעל הגט לשליח קבלה עם כל התנאים המצטרכים מפני הסכנה שהם מוכרחים שימלאו נכרים עם אבל המומר בשעת כתיבת הגט לפי מה ששמעתי. וכיון שכן נתברר טעם מנהגם לעשות ע"י שליח הולכה כמה שהם מזהירים לעבור המומר ולשמור את פיו דשפיר דמי כמו שהוכחנו כנלע"ד ברור וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות הנלע"ד כתבתי והקרבתי על מזבח מעכ"ת השמור יהא רעוא דיתקבל קמיה דמר ובאורו נראה אור פה ריגייו יום כ' ז"ך שבט התק"ח הצעיר ישעיהו בכמוהר"ר ישראל חזקיה באסאן זצוק"ל :

דברי יניק וחכים המסתפק על פסקי הרר"י באסאנו והרר"י פאציפיקו הנ"ל :

נפתחו השמים ואראה מראות אלקים עולים מן הארץ אר"ש רחבת ידים מדבר מתוך אש הקנאה בקנאתו לאלקיו שואל בענין ומשיב מגלה טפח ומכסה טפחיים בענין גט מומר שאינם מבטלים בו המודעות שבאולי מסר נגד הגט במוכח בשלפא ואבי הרואה דרע עליו המעשה ולא ניחא ליה בקולא זו מאין הרגלים שבתי וראיתי לנגד עיני מגלה עפה מעולפת ספירים שני כתבים כאחים כאחד מזוקקים שבעתים מפני עמודי התוך אשר בית ההוראה נכון עליהם והיו לנו לעיניים החכמים השלמים הדיינים המצויינים בשער בת רבים הראשון אדם כמוהר"ר ישעיהו באסן נר"ו אב"ד דק"ק ריגייו יע"א ומשנהו כיוצא בו כמוהר"ר יצחק פאציפיקו נר"ו אב"ד דק"ק וויצינצא יע"א שניהם יחד פתחו בהלכה תחילה ובהסכמה עלו ונכנסו בעזרת נשים בענוכות אסירי ידים: ואני בעניי לא כחולק ח"ו אלא כתלמיד הנושא ונותן בדברי רבותי אלו ה"י דרך מצותיו ארוץ ואפשר לפניו שיחותי. מה שנסתר לי להבין בדברי תורתם ומשם כהרה לפע"ד משפט הדין כפי קוצר השגתי ומעכ"ת בעולם חכמתו אם שגיתי יבין לי ויורני איזה דרך ישכון אור כי תורה היא וללמוד אני צריך וזה החילי בס"ד :

ראשונה יסע תגל פסק דינו של הרב מהרד"ב נר"ו הנ"ל תחלת דברי חכמתו הביא לשון הרמב"ם פ"ו מהלכות גירושין שליח שהביא. גט ונתכוללה אין אומרים שמא בטלו הבעל אלא נותנים לה בחזקת שהוא כשר ותנשא בו ואם נמצא אח"כ שבטלו תצא והולד ממזר וכן הכותב גט ונתנו לאשתו אין אומרים שמא מסר מודעא על גט זה אלא הרי הוא בחזקת כשרות ותנשא בו וכן המביא גט והניח הבעל זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ע"כ וכתב ה"ה וזה פשוט ומתבאר בהרבה מקומות ומשם ממה שמבר בסמוך שאע"ת שחוששין שמא בטל או שמא ימסור מודעא והיכא נשאת עד שנדע בבירור שלא בטל ושלא מסר למה היה לוקח המבטל או המוסר זה ברור ות"מ נהגו להצריך וכו' ע"כ ויש לדקדק שכיון שלפי מ"ש ה"ה הדין הראשון מתבאר מן השני הו"ל להרמב"ם להקדים השני שהוא שנוי במשנה לראשון שהוא למד ממנו ויראה שזה שאמר ה"ה וזה פשוט שטעם הפשיטות אינו מ"ש אחר זה ה"ה שא"ת שחוששין שמא בטל או שמא מסר מודעא והיכה נשאת עד שנדע בבירור שלא בטל ושלא מסר למה היה לוקח המבטל או המוסר שזה אינו טעם אל הדין אלא ראיה על הדין שמתה שמצינו דמנגדינן ליה ילפינן הכי אבל הטעם הוא מה שביאר הרב"י בסימן קמ"א על דברי הטור שכתב כדברי הרמב"ם ז"ל

שאם

ואינם רכות שלבב או דמיונות נכזבות שעת הדחק יקרא ומותר לכתחילה לעשות כאשר הורו להם אבותיהם ומוקריהם יתכוננו אבל אם היא רכות לבב עליהם כאמר מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו לבלתי עשות ככל תקוני חז"ל ככל מכל כל · זהו מה שהעליתי שמצודתי בערוצם ובנחילה רבה ומעכ"ת בחכמת אלקים אשר בו יעשה כחכמתו כי כוונתי רצוים לעשות מעשהו ולעבוד עבודתו ואל שדי מנסתרות ינקני ומשגיאות יראני מתורתו נפלאות אכי"ר: נאם זעירא דמן חברייא החותם פה ויניציאה בסדר ואתם תצוה את בני ישראל שנת ולאמים בארץ הנ"ם שלה לפ"ק · יצחק בכמה"ר אשר פאליפיקו זלה"ה :

פסקי הרד"י כשאלנו תשובה אל השאלה הנ"ל

קראתי מעט אמרות מעכ"ת הטהורות בקנאתו לאלקיו על שראה בארץ הלא מותקים שהם בענין גטי נשים יוצאי כתף קלוני שלא שלא יעלו במסילות הסלולות ילכו ארחות עקלקלות וכפרט מה שנוהגים לגרש ע"י שליחות להולכה בעוד שאחרים מעכבים המגרש ועוצרים אותו במלון עד שידעים שהגיע הגט ליד האשה כדי שלא יבטל השליחות או יעשה מודעה על הגט ורע בעיני מעכ"ת המעשה איך ישו מגי אירע אשר שדרכנו גדולי האחרונים שיסודר הגט מן היותא ע"י שליח קבלה להאמינו שמיד שהגיע הגט לידו ליד השליח כבר אשתו מגורשת מעט ושוב · אומר מעכב בטולו כדי שעל ידי זה יתיאשו מלהביאה לידי מכשול ואח"כ יחזירו לו הגט ויאמרו לו שעל כך ביותר טוב הגט שאינו מצטרך יעשה השליח כפוח. שליח הולכה (כל שמתחילה קבל עליו חלקו לעה"ב כדי שלא יגרום פסול הגט) ויתן לו הגט להוליכו ולמסרו לאשתו המגורשת כבר · ואני אמרתי בתפ"ס אשית עצות בנפשי כי הזאת העיר שישבו בה מלפנים גאונים ורבנים והוא מקום שהלכות מצויות ושעתם דוחקתן יום יום לפקוד על תקנת בנות ישראל העפ"י שבתמעטו הלבבות א"א שמעת וכות הבות ושלא ימצאו בידם סדרים מסודרים מקדמוניהם ואם לא נביאים הם בני נביאים הם על כן אמרתי בכורמנא דמר על זה תסיף מלתי מה שמעלת מצודתי לא ע"מ שמאמרי יקנה קנין גמור בענין חמור אבל אספר לפני מעכ"ת שיחתי ובכבודו איתמר והוא יברך על המוטעם · כתב הרמב"ם פ"ו מהלכות גירושין וז"ל שליח שהביא גט ונתנו לאשה אין אומרים שמא בטלו שבעל אלא נותנים לה בחזקת שהוא כשר ותנשא בו ואם נמצא אח"כ שבטלו תצא והולד ממזר וכן הכותב גט ונתנו לאשתו אין אומרים שמא מסר מודעה על גט זה אלא הרי הוא בחזקת כשרות ותנשא בו וכן המביא גט והניח הבעל חולה או שהיה זקן נותנו לה בחזקת שהוא קיים ע"כ וכתב ה"ה וז"ל זה פשוט ומתבאר בהרבה מקומות ומהם ממה שנזכר בסמוך (וכן במביא גט והניח הבעל חולה או זקן נותנו. לה בחזקת שהוא קיים) שאם תאמר שחוששין שהוא בטל או שמא מסר מודעה ואינה נשאת עד שנדע בבירור שלא בטל ושלא מסר למה היה לוקה המבטל או שמוסר חם ברור ומ"מ נהגו להצריך בטול כל מודעות לכתחילה מפני קלקול הדור ומפני הרמאין וכן ראוי לעשות ואף מדברי הגאונים ז"ל נראה שהיו נוהגים כן ע"כ ויש לדקדק שכיון שלפי מ"ש ה"ה הדין הראשון מתבאר מן השני ה"ל לרמב"ם ז"ל להקדים השני שהוא שנוי במשנה לראשון שהוא למד ממנו ונראה שזה שכתב ה"ה זה פשוט שטעם הפשיטות איננו מ"ש אח"כ ה"ה שא"ת שחוששים שמא בטל או שמא מסר מודעה ואינה נשאת עד שנדע בבירור שלא בטל ולא מסר למה היה לוקה המבטל או המוסר שזה אינו טעם אל הדין אלא ראיה על הדין שממה שמלקינן דמנגדינן ליה ילפינן הכי אבל הטעם הוא מה. שביאר הרב"י בסימן קמ"א על דברי הטור שכתב כדברי הרמב"ם ז"ל שאם אי אתה אומר כן א"א ליתן שום גט ע"י שליח דכיון. שמא בטלו וה"ה. הרמב"ם נותנים אותו בחזקת שהוא כשר פי' בחזקת הגט שהוא כשר שכיון שהגט יצא מיד הבעל ליד השליח בחזקת כשרות שלא בטלו מעמידין אותו על חזקתו ולא איצטריך למתניתין למתני בהביאו וזקן או חולה אלא משום דעיתם שכיחא להו לאשמועינן דאעפ"כ מעמידין הגט בחזקת כשרות בין שיצא הגט מיד הבעל בחיים שיתו אין אומרים שמא מת וכ"ש לענין בטול שהדבר פשוט שאין אומרים שמא בטל ולכך הקדים הרמב"ם הפשוט. למה שהוא חדוש · נמצינו למדין מדברי הרמב"ם שהטעם איננו מפני דמחזקינן לבעל בחזקת כשרות דלא עבר אדרבנן אלא שמעמידין הגט על חזקתו כדאמרן ולפי זה הדבר ברור שאין חילוק בין מומר לישראל כשר. מדינא דגמרא אבל מהרי"ו וויל סימן קכ"ו כתב וז"ל ומנא חדא כד אירעא בגורנש"רק היה לשם מומר אחד שהיה רוצה לשלוח גט לאשתו ע"י שליח לארפור"ט והרב שהכהן שעליו בו להיות בזוועא עמו ולסייע לו לסדר הגט ואמרתי לו שלא היה נראה לי שיש תקנה בדבר כיון כך דכיון שהוא מומר לכל התורה א"כ אין לסמוך על שבועתו ואפילו להרמב"ם שכתב השליח המביא גט אין צריך להביא עדות על שליחותו וא"כ לדידיה אין צריך הרשאה ושמעתא נ"כ שאין צריך הבעל לעשות שבועה דלמא הכי מילי ישראל כשר דלא נחשדו ישראל על כך לבטל גט ולהרבות ממזרים ע"כ נראה מדבריו דהטעם דאין אומרים שמא בטלו משום דמעמידין הבעל בחזקת כשר ולהכי לא מצא תקנה במומר וכ"כ עוד בתיקון הגט שלו ובלקוטיו סימן י"ז בשם רבו מהרי"ל וכן הוא בתשובות מהרי"ל סימן ק' וז"ל אבל לשלוח לה מגומגם לי כמ"ש מר שמא בטל דחשוד לכל התורים והעיד להכעיסה ואפילו כותי חשוד אלפני עור כ"ש נוי ע"כ אבל דברי מהרי"ו מתמיהין דאין ספק שאין זו דעת הרמב"ם שכבר כאמרו מדבריו שדעתו שטעם הדין בכלל שהוא שמעמידין את הגט בחזקת כשרות וא"כ אין חלוק בין מומר לישראל ומה שמשביעים ישראל המגרש שלא לבטל בדור הוא שאין זה מעיקר הדין אלא מנהג שנהגו מפני קלקול הדורות כמ"ש ה"ה לענין בטול מודעות וכ"כ הרא"ש סוף מסכת גטין בסדר כתיבת הגט ונתינתו ז"ל ואם אין האשה בכאן וצריך לשלוח לה הגט טוב הוא שישביעו את הבעל בשבועת התורה שלא ימסור מודעא ושלא יבטל את הגט ע"כ ולפי מה שמהרי"ו נעל את הדלת שאין תקנה בדבר בשום צד הדבר תמוה מאד דא"כ אין תקנה לבנות ישראל דאתרע מולייהו שהמירו בעליהן ומצאתי למהרח"ש בחלק אה"ע דף ק"ס ע"ג שנרגש בזה וכתב וז"ל ומ"ש מהרי"ו בסימן קכ"ו שלא מצא שום תקנה לגט מומר ע"י שליח מראש דהיינו לסדר לכתחילה שיהיה באופן להבעל מלחשש שמא יבטל אותו זה לא מצא תקנה וה"ש וז"ל כד הויא וכו' היה לשם מומר וכו' ה"מ ישראל כשר דלא נחשדו ישראל לבטל גט ולהרבות ממזרים וכו' נראה דהכוונה דלסדר לכתחילה הוא דקאמר דאף אם ישביעוהו ויחרימו עליו שלא יבטל וכו' אין אנו יוצאים מידי חשש שיבטל הגט וכו' ולהכי לא רצה להמצא בסדור הגט תחילה אבל אם כבר נעשה דשלחו הגט ונתגרשה בשעת הדחק או אם נשאת ירא דאף הרב יודה ע"כ וכדברי מוהרח"ש הם דברי בתה"ד סימן רל"ז שכתב וז"ל מומר שבא לגרש את אשתו ע"י שליח למרחקים היאך מתקנים בדבר שלא יבא לידי מכשול ע"כ וכמשו' זו לצד תחילה לסדר הענין ע"י שיעשה הבעל השליח שליח קבלה שיזכה הגט בשביל האשה ולא סלקא ליה שפיר מפני המחלוקת דפליגי רבוותא בהאי מלתא איכא מ"ד דשפיר דמי למעבד הכי משום דזכות הוא לאשה להפטר מהמומר ואיכא למ"ד דאסיר משום דחוב הוא לה משמעתא דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו ע"ש באורך והעלה וז"ל ומ"כ נראה דצריכים לדקדק ולחפש אחר תקנה שלא בה מכל חששות כטוב שטבל וכן עשיתי מעשה במומר אחד שהיה עמיד וכיפר גם בשכבר בהיותו ביהודות היה סופר לגטין דהיה יודע הלכות הגט וחששתי לעשות שליח להולכה לבד שן יבטל הגט והשליחות וכן ראיתי כתוב על שם אחד מהגדולים שהיה חושש בכל גטי המומרים להולכה וכן נמי משמע מתשובות הקדמונים דלעיל לכך אמרתי אל המומר צריך אתה לתת הגט על שני דרכים האחד עיקר והשני לרווחא דמלתא וככה תעשה תמסור הגט ליד פלוני שיקבלו ויזכה בו לאשתך ותתגרש בו מיד בקבלתו של זה ואולי יש קצת נמנום בדבר אם תועיל קבלה זאת ולכך תחזיר ותקח הגט ותמסרנו ליד שליח הולכה בהליכתו וכדרך זה מתוקנים כמעט כל ספקות דממ"כ אם בקבלה יש די כמו שסוברים הרבה גאונים דלעיל תו לא צריכא למידי ואם אינו די מ"מ המומר אסח דעתא מלבטל השליחות כי יאמר שנסמוך על הקבלה לחודא בשעת הדחק אבל תיבו למעבד איפכא שימסור להולכה בתחילה ואח"כ לקבלה והאי לאו שפיר דמי שאם אין הקבלה כלום גם ההולכה לא שיהא כלום בדרך זה שהרי ביטל לשניהם השליחות במסירתו לקבלה ע"כ והטעם שלא סדר הרב תה"ד שיגמר הענין ע"י שליח קבלה שתעשנו האשה הוא מפני מ"ש הטור בשם הר' פרץ וז"ל הגה פירשנו דין שליח לקבלה אבל נכון שלא תעשה אשה שליח לקבלה שאין אדם יכול לצאת ידי חובתו נקי וכו' עיין שם · ולפי שהרב תרומת הדשן מהדר אדרך לצאת בם מידי כל הספקות לכך לא סדר הענין ע"י שליח האשה לקבלה אלא על ידי שליח הבעל להולכה והוא העיקר אלא שכדי לצאת מידי חשש שמא יבטל המומר סדר שבתחילה יעשה המומר השליח שליח קבלה שיזכה בו לאשה כדי להשעותו שיאמן שבזה היא מתגרשת ויסיח דעתו מלבטל השליחות ומ"ש הרב הא' עיקר והשני לרווחא דמלתא זו היא השעיה שאנו משעים את המומר להאמינו שבשעת הדחק נסמיך על הקבלה ויסיח דעתו מלבטל אבל אין כוונת הרב שלפי האמת יהיה הדרך השני לרווחא דמלתא וכבר האריך מהרשד"ם אה"ע סימן ס"ב לבאר כל זה להוציא מלב מי שטעה בזה והבין דמ"ש הרב לרווחא דמלתא הוא לפי האמת ושהעיקר לפום קושטא הוא בדרך הראשון ע"י שליח קבלה דליתא דזה תלוי במחלוקת הגדולים ע"ש · ומר"ן בב"י ס"ס ק"מ הביא דברי הרב בעל תה"ד ופסק כן בש"ע שם ובתשובותיו הוכיח כמישור לחכם א' שסדר גט מומר בשליח הולכה בלבד ולפי שאותו חכם טען שהוא לא הבריע בדבר בס' ב"י השיב לו מה

צריך

Digitized by Google

יעמד גם שאשה לא יהיה גם כאשר כתב כמ"ה ח"ל ודוקא מרעה שיש בה אונס אבל בלא אונס אי שעין ואמר גם שאשה לא יהיה גם אין זה בטול דכיון דאינו כאנס כלל אבן שהדי דבשעת מעשה גמר בלבו לעשותו גם נפיר ולא מהני ביה בטול דקודם כתיבה ע"כ תם דעת המפרשים לא פירוש כותיה כאשר הביא הרב בעל דרכי נועם בתשובותיו לאה"ע סימן ל"ו (כד"ה ולענין גט ומתנה)עכ"ז בגט מומר וחששת סכנה כמדומה לן שיודה לרשב"ם כאשר נביא לקמן בס"ד תשובה להרב זה בענין דומה לנ"ד · א"כ נחזי אנן למה נלטער על גט כזה אי ליפא על חסרון מסר מהרשא: גם על זה כאמר דהני דלכתחילה לריך לעשותה בכל תיקוני חז"ל אמנם בשעת הדחק אם לא נעשה לא יפסל הגט בכך כן כתב בסוף סימן קמ"א ומרן בשלחנו כתב ח"ל מה שכתוב בתקון שטרות מסר מהרשא' בשלח גט ממקום למקום אין לריך אלא לפי שכתוב בה שליחן הבעל רשות לעשות בגט שלוחים אפילו לא יחלה ולא יאנס ומהרמא"י בשם מהרי"ק כתב לפיכך אם נהכר מסר שליחות או נפסל והוא שעת הדחק כותבין הגט בלא מרשאה והשליח כאמן על השליחות לומר שעשאו שליח בעדים כמו שנאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם ע"כ :

ואם נלך ונבקש כל השעות דחוקות הנמלא כזה שעת הדחק שהגט גם יולא מכלל הדת וחיישינן לסכנה כי או"הע תמיד תואנה מבקשים עלינו בעניינים כאלה א"כ גם מסר שהרשאה אינו לעיכובא ותאסרותי בשסר הגט לא יחסר כל בו דחיישינן לעיגונא דאתתא וכדכתיבנא ועל מה נשיב אחר ימינו מלחת גט כזה מפני שלא נעשה כי אם שליח הולכה ולריך התחילה לעשות השליח שליח קבלה ואח"כ שליח הולכה כאשר כתב בעל ת"ה סי' רל"ו והביאה מרן בב"י ובשלחנו סוף סי' ק"מ כאשר בגטין אין טרך לכל זה שאותה התקנה נעשתה משום חשש בטול בין כתיבה לנתינה וכאן חלף הלך לו החשש הזה בלא זה הדבר אשר נמלאו למדין מדבריו בנ"ל באותה התשובה כפי דברי הרב"י כתוב בת"כד ס מן רל"ו שמלא כתוב בשם אחד מן הגדולים שהיה חושש לבטול הגט וכן כתוב בתשובות קדמוניות וכתב הוא ז"ל תקנה ללאת ידי כל החששות וכו' ע"כ : א"כ התקנה נעשתה ללאת מידי חששת בטול הגט או השליחות אבל בנד"ד דלא שייך חששא זו גם התקנה אינה לעיכובא תם השואל ש"ל מומר שנא לגרש ע"י שליח למרחקים היאך מתקנים הדבר שלא יבא לידי מכשול דייקא מינה שכומן רב שיש בין כתיבה לנתינה בלכת השליח למרחקים היה חששא לבטול הגט ובנ"ד השליחות לא יעשה כי אם לשלוך בגט באותה כעיר שלמה ועיני ביני מעסקים את המגרש בדברים עד שידעו בבירור שהגיע הגט ליד האשה ואח"כ חששת בטול ליתא והשליח שולכה שני : ואין לומר דאין לן לפלוני בין גט יהודי לגט מומר דכיון דאיכא הכא חששת סכנה אית לן לפלוני בשעת דדוחקא כי האי · נשאר לנו בדין לחקור אם מסירת הקלף הדיו והקולמוס מאת הסופר לבעל שיא לעיכובא ובלתי זה הגט פסול מדרבנן או עדיין הגט כשר ונימא דגם יש בפלוגתא דרבוותא אלית מלתא שהטור בשם אביו הרא"ש כתב לריך שהסופר יתן לבעל הקלף והדיו והקולמוס במתנה ומרן בב"י כתב שהרא"ש ובעל העיטור ובעל התרומות ורבנו פרץ כלהו סברי דלריך שיהיה הקלף והדיו של בעל ובקולמוס לית מביאה דלא חיישי ואית דחיים גם בקולמוס וכתב דיש מהפוסקים שאינם מלריכים ושלא מלא בהרמב"ם שום גלוי בדבר זה ובהמרדכי פ' התקבל כתב מסירת הקלף והדיו והקולמוס לא ידענא מנ"ל ושר' ירוחם כתב שיש מפרשים שלריך להקנות ויש מפרשים שאינו לריך וכן נהגו העולם וכן כתב הרמב"ן וטעמו שהרי אומר אדם כתבו ותנו גם לאשתי והוא הולך למדינת הים והמושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי וכותבין ונותנין בלא הקנאה ושסר"ן פ"ב דגטין דקדק שאין לריך שיתן הבעל מתחילה הקלף הדיו והקולמוס משלו אלא בהבאה וזאת דהקלף ליה קונה הסופר הקנף וזוכה בו הבעל אבל אם בכתב שלו לריך שיזכה בו הבעל או שלוחו ואחרים אומרים שאינו לריך וכו' אבל כשכותבת היא בעלמה בב"הג לריכה להקנותו לבעלה בהודאה ובסוף דבריו כתב שנשתמע למסור הקלף והדיו כדברי הרא"ש וסמ"ג והתרומה וכן בעתיק בשלחנו לכך נהגו למסור הקלף והדיו והקולמוס תלה בדבר במנהג אבל הטור הביא סברת הרמ"ה שהאומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין לריך לזכות לו הנייר קודם כתיבה אלא אע"ג דכתבי מדידהו והכי ליה כיון דבשליחות קעבדי מכי יהבו ליה בשליחותיה דבעל כמאן דיהבו לבעל והדר הבעל ויהיב לאתתא דמיא דכיון דמנאו בעל בשליחותיה אקנייה אקני לבעל לגרושי ביה ונמלא זכייה כבעל וגירושי האשה ביה כאחד וכתב הרב"י ובמרדכי פ' התקבל כתב גם כן כדברי הרמ"ה דכשאמר לאחרים לכתוב וליתן גט לאשתו אינו לריך למסור דבמקומו הם עומדים וכתב בה"ג דהכל נייחא יש לסמוך על סברת הרמ"ה והמרדכי שהביאו הטור והרב"י ע"ש : א"כ בנ"ד שהבעל אומר לעדים כתבו ותנו לדברי הרמ"ה והמרדכי אין לורך לסופר להקנות הקלף והו' לבעל כיון דבסליחותו קא עבדי · ואין לומר כי כ"ל שהמגרש איש מיתן שכר לסופר אלא לאשה בהא כ"ע מודו דלריך להקנות לבעל גם הא ליתא לא ולאמר עמ"ש בעל חלקת מחוקק סי' ק"כ ס"ק י"ג על מ"ש מרן ומספר התקנת עגונות תקנו חכמים שהאשה תתן שכר הסופר והקנואו לבעל ע"כ והקשה לבעל כלומר חכמים הקנו שכר הסופר לבעל ואין לריך שמקנה האשה בפירוש לבעל אבל אם נותנת שאשה הקלף שלה לריכה היא להקנות ומשום דמה ששה שלא בזה לא תקנו חכמים ע"כ · א"כ פנ"ד שהבעל אומר כתבו ותנו גם לאשתי · גם כי שהאשה נותנת מעות לסופר כיון שהקלף ושו' אינה שלה אינה לריכה להקנות לבעל וא"ש לדברי הפוסקים שאינם מלריכים דבר זה וק"ו כן כנוסל ק"ו כנ"ד שלא יוכל לעשות הדבר הזה כי אם בחשש סכנה כפי דברי השאלה דלא גרע ממי שכתב כתבו ותנו והלך למדינת הים שאין לריך לכל זה דסוגת חשי רבנן להקנות משום פגונא דאתתא וא"כ כיון שאמר כתבו ותנו תו לא לריך : ויותר על דין כנדון הזולא מן הכלל מלאתו דאיתו להרד"ך בית כ"ג שכתב בכתב ידו אני עונה סופר ועדים לכתוב גם לתתו לאשתי · כל שכן שמכירו כתב ידי ויש שם אם בותכין וגוהגים שקיל וטרי ומלריך לסעניגו ומסיק דגם שאפשר שיהיה בדבר איסורא דרבנן משום פגונא דאתתא יש להקל כיון שא"א לעשות באופן אחר והסכים לדעתו המבי"ט בנדון דידיה אע"פ שאין המגרש מן היוצאים כיון שכמפסט א"א בדרך אחרת : ואין לחלק דבנדון דידיה המגרש היה בארץ מרחקים ובנ"ד המגרש והמגורשת תרווייהו בעיר אחת קיימו · כיון דא"א בענין אחר משום חששת סכנה אין חילוק בין אי אפשר ללא אפשר · גלכה נא עד הרואה הרב בעל דרכי נועם בתשובותיו על אה"ע סי' מ"ח ח"ל אשה שזנתה תחת בעלה ונאסרה עליו והמירה דתה ואחרי כמה ימים שלחה לאלות את פני בעלה שיקטרגה גט כשר כדת משה וישראל וה"ד חששו על דבר זה אעפ"י שהבעל כורצה לתת גט מפחד אוה"ע לבל יתגלה הדבר ותגה עליהם ח"ו תקלה ועלילה כאשר עינינו רואות כל יום מבקשים תואנה וכו' אם יש תקנה לזכות לה גט על ידי אחר דזכות לא חשיבא מלתא או יש לחוש לדברי מהרי"ק ש"רש קמ"ח שמתיר בזה ופסק לסתירה אם מחמת שכבר נאסרה ואם מחמת סכנת שמרתה וכתב אשר על כן ודאי כנ"ד הליכא דכ"ע שפיר דמי לזכות לה גט ע"י אחר כיון שאי אפשר מחמת עלילות אוה"ע לפרסם הדבר וכן עמינו מעשה בהסכמת הב"ד שמגיני ע"כ · לפור מעתה הבאתי ומה אם לזכות גט למומרת נמי לאקל משום דא"א באופן אחר מפני חששת עלילות אוה"ע מה בעפם לאחותינו בת ישראל לזכות לה גט מטעמא דנא בודאי דכא דשיתירא עדיף בנדון זה ועיין בספר עבודת הגרשוני סמ' כ"ס · ודבר גדול ותמוה מלאתי בס' בנימין זאב סי' ק"ח שיש מי שרלה לומר דמותר שאינו רולה לגרש דיש לפוסרה בלא גט וכתב ז"ל כתב דאין לפוסרה בלא גט · אח"כ מלאתי בתה"ד בשם הגאונים ז"ל · כן אלה קלות דרכי ושמן דבר נשמע בפוסקים ביותר עגונה דא"א כאשר אחר ותהם למדתי לעשות סמוכות למכתב העיר ההיא : ולעבד"ן דהם סמוכות שאורות עדרם ונכנסים בהם לצורת נשים ולעזרת ישראל וידעתי גם אני שעל כל קין וקין ממה שכתבתי המלא תמלא דעו' דבות מן המחמירין כי שא דעתא בשלטה של הגאונים שהיו מתפארים שלא רלו לספסל בנסי מומרים אבל גם עליהם יאמר גם הם היו מרבים עגונות בישראל ואין דעת חכמים נוחה מהם · ואל יחשדני שומע שאני מן המקילים להתיר אשת איש לשוק ח"ו כי לא כן אנכי עמדי ומיראי הוראה אני וידעתי כיני ידעתי כי אין סכנה כמותרא · ובשנה שעברה אירע לי מעשה בזה ולא רליתי עד כי שמותר נתרלה לעשות דבר ולא חני דבר אמנם מודה אני לעמוד על עמדי בוקיפה לפי שת"ל בעיר הזאת אין לחוש מאימת עלילות אבל אם יהיה בא מעשה כזה לידי בעיר שיש חשש סכנה כייתי נוטה לפטור בת ישראל מכבלי העגון בגט כזה · גם רואה אני את כל הספרים הרמים הקדושים אשר בארץ המה הנפילים היו בארץ בגאונים אשר היו לפנים בעיר שהיא שאין להוליא לעז עליהם על הגטין שנתנו בימיהם דחשו רבנן שולא על דבר זה וגם אכן יאמתי דיתמי יש לן לחוש על כנידון של ראשונים דא"כ רפו ממזרים בישראל ומלאה הארץ זמה ח"ו · גם אין לומר דנסיך כאלו אם נגדר כשר ולא תנשא כשר מפני סברת שמתירין ולא תנשא מפני סברת המחמירין דדוקא בדיעבד מכשרינן ולא לכתחילה דבשעת הדחק אפילו לכתחילה מותר הא למה זה דומה למה שכתבו בעלי התוס' בגטין פרק התקבל בס"ד במתחיל מתני' מני ר"י היא ח"ל וא"ת אכתי היכי קתני הרי אנו יכתבו ויתנו לכתחלה דמאי דאמרינן בסמוך הא נמי כשר ולא תנשא ותירצו שני תירוצו' ולבסוף כתבו שיש נמי ומכין דחששה אפילו לכתחילה כגון בשעת הדחק ע"כ · א"כ איושי שעת הדחק גדולה מזו דאם לא עבשו אימתי ואימת עלילות עליהם בודאי כי על כל ביולא בזה אמרינן כשר תנשא לכתחלה בכל מקרם שיודמן · כללא דמלתא לפי עניות דעתי אם החששא אמיתית

ואינם

וכלל מסה היותר עקרי שלא כבתוכים לעיכובא כנודע וזכמ"ש עכ"ל
השואל שמשון מורפורגו :

תשובת הר"ל פאליפיקו מוריגיאה

מה יפעתי ולא ידע מר אכין ולא פעו הוא והלא כל רז לא אניס ליה וכל סתום לא עממוהו ואין דבר נעלם ממנו ולמה לי להפוסי מילי עפרי ולציק אינש · מכ"ז כיון שמילדותי נמרתי ואמרתי ידע אני שהיטי כהן ואם יאמרו לי חברי עלה לדוכן אעלה דקי"ל אין מסרבין לגדול לשמוע בקול דברו הענה אף אני חלקי ואת אשר יבחר אדוני הוא הקדוש עלה אין להוסיף ותמנו אין לגרוע זה חלקי מכל עמלי · זה החילי בעזרת ה' צורי וגואלי :

תנן במסכת גטין פרק התקבל מתחלה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והמפרש והיוצא בשיירא אף שמעון שזורי אומר אף המסוכן ע"כ וכתב רש"י ואמר כתבו אעפ"י שלא אמר תנו וכו' המסוכן חולה ע"כ · עוד שם בתשנה מי שהיה מושלך בבור ואמר כל מי ששומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ובגמרא פריך ולימא נרה היא תנא דבי רבי ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אעפ"י שאין מכירין ע"כ וכתב רש"י בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשו אימתי ע"כ ובסוף יבמות תנן מעשה באחד שאמר אני איש פלוני ממקום פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם ועוד תנן עובדא אחריתי הלכו ולא הכירוהו והשיאו נשותיהם · וגם שם פריך תלמודא ולימא נרה היא ומשני כי היכי דתשני בפרק התקבל ופירש"י בשעת הסכנה כגון מי שהיה מושלך בבור והכא נמי כשעת הסכנה דמי שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה ע"כ · מכל הני מתניתין הביא הטור אה"ע סימן ק"כ וקמ"א לפסק דין וכן כל הפוסקים פה אחד מתנבאים בסגנון אחד יתלכדו ולא יתפרדו א"כ נמצינו למדין דבכל היכי דמפני החולי שיש בו סכנה או כחילה לפרש בים או לצאת למדברות שנוכל לחוש חששא קרוב ודאי · ולומר אם לא עכשו אימתי ותשאר האשה עגונה באלמנות חיות אפילו לא פירש כבעל ולא הוציא מפיו דבר אלא חצי דבר היינו כתבו ולא תנו דבעלמא אין בדברינו כלום בשעת הדחק חסרון יוכל להמנות ומעוות יוכל לתקן כי מאד חשו רבנן לעגונה דאתתא · א"כ בנ"ד שהיוצאים לא יסכימו לגרש את נשותיהם וצריכה אשה או קרוביה לפזר מעותיהם כדי שיאמר רוצה אני כשליך הכל לאבוד על שלא נוכל להשיג ממנו הדברים על בוריין בצביונן ובקומתן נבראו כדי שלא נאחז בזה וגם מזה אל תנח ידיך ותשארנה בנות ישראל עגונות ח"ו ותספק קרוב לודאי שאחרי בעליהן היוצאים תלכנה וברגליהם תפסנה אין שורת הדין נותן ככה דאם אתה אומר כן יהיה אומר ביוצא מבוככם שהכנסם אם אמר כתבו כותבין ונותנין והיוצא אפילו אמר כתבו ותנו לא יכתבו ויתנו השפלה הגבה והגבוה השפל אתמהה ? כל שכן אם אמת היה הדבר כזה שסכנה בדבר על הסופר ועל העדים שאם נאמר לאדם חטוא את כדי שיזכה חברך ועוד הטו בשופטני עסיקינן אשר ישימו נפשם בכפם ולישב באוקת סכנה כדי שתתגרש אשת היוצא מן הכלל ועוד כי אין דעת חכמים נוחה היאנו כי בפירוש אתמר ולא מכללא חמירא סכנתא מאיסורא · ובר מן דין לית אנן יהבינן לקם ועל מה יחרד יצח"ק חרדה גדולה כנדון · זה דלמאי כיתוש אילימא להא דחשו רבנן סבורות שמא יבטל הגט המגרש היוצא כיון כתיבה לנתינה ולכך עשו כל התיקונים אשר בהם הצריכו למעכיתם או שמא יבטל השליחות והגט בטל מעיקרו ואתי לאסרי אשת איש לשוק ומלאה הארץ זמה בנ"ד חששא זו היא מכת הנמנעות כי כהלעת הדברי' כתוב לאמר ומשבבים את המגרש ומפסיקים אותו בדברים עד שידעו כבירור שהגיע הגט מידי העדים ליד האשה המתגרשת כדי שלא יבטל השליחות או ימסור מודעא וא"כ קודם הגיע הגט ליד האשה אי אפשר מקדי שלא תזוז ידו מידם ואם לאחר שיגיע הגט ליד האשה כל דבריו כבואל הגט או השליחות לא יועילו ולא יצילו כי תהו המה ודל מהכא חששת ואם נחוש עלינו יאמר תהרו חשש הלזו קש ולבטול כינו לבין עצמו אין לחוש לדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות גירושין ואפילו נחוש למה שהביא ר' ירוחם בשם התוספות שאם נודע לנו שבטלו בינו לבין עצמו לא תנשא לכתחילה ע"כ כל עוד שלא נדע אין אנו אחראין לחוש ולומר שמא בטל להחמיר במקום שאמרו להקל לדברי רוב מנין ורוב בנין הפוסקים א"כ איזו הדהנה אשר בלב איש שיחנה לאחרים · שלא יבטל המגרש היוצא המודעות שהיו זו שמענו מדברי הפוסקים ז"ל : כהי דיכול הכתוב מדבר לשמור ולעשות ולקיים את סדר הגט ככל חוקותיו ומכל משפטיו איש לא יעדר אבל בשעת הדחק מאן לימא לן שתהא לן לעיכובא והרי המגרש הוא מרצונו מגרש וכתב הטור אה"ע סימן קל"ד בשם אביו

הרא"ש ז"ל ושיגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש אם לא יבטל מודעא דכיון דמדעתו מגרשה אינו חשוד לקלקלה ומרן בב"י כתב ומ"מ טוב שלא לכתחילה אפילו המגרש מרצונו לבטל המודעות כ"כ המרדכי בהשולח גט וגם ה"ה בס"פ על דברי הרמב"ם וכו' ומ"מ נהגו להצריך לבטל המודעות לכתחילה מפני קלקול הדור ומפני הרמאין וכן הגון לעשות ואף מדברי הגאון כה"ח שהיו נוהגין כן ע"כ ובשלחנו כתב נהגו להצריך לבטל מודעות לכתחילה (מפני קלקול הדור ומפני הרמאין) אפילו אם מגרש מרצונו ומדעתו · כהגה בשם הרא"ש ותימה אם שכח מלבטל כשר · ואין לומר שכיון שהמגרש מגרש בשביל שיותן לו מעות שלא נקרא מרצונו והוי כמו אנוס · ואם לא יבטל המודעות הגט פסול כי גדולה מזו כתב הריב"ש בתשובה קנ"ז וז"ל בנ"ד והרי זה כמו שהיו כופין בו ממון והיה תפוש בבית הסהר בעד החוב ואז ואמרו לו קרובי אשתו אם תגרש האשה נפרע אנחנו בעדך החוב ההוא והוא מתרצה והוא מתרצה בזה ומה מרצונו היאמר אם שזה גם תפושה יהיה מפני שעשה זה לצאת מבית הסהר לא שלא היה תפוש כדי שיגרש והגט איננו מעושה אלא מרוצה ע"כ · מכאן אנו למדין מק"ו ומה בזה שנותנין לו מעות להוציאו מבית כלא יושבי חשך כדי שיגרש אינו נקרא גט מעושה אלא גט מרוצה כל שכן כשאינו בבית הסהר ונותנין לו מעות כדי שיגרש שגט מרוצה יקרא ואחר הדין שטוב לכתחילה לבטל המודעות לפי שכן נהגו אבל אם שכח מלבטל הגט כשר וכ"ש אם לא חשו לבטל מודעי מפני הסכנה : ומהרי"ק כתב בשורש ס"ג ואם הוא שהשליש ממון ביד שליש לכך ואין השליש רוצה ליתן לו המעות עד שיגרש לא מקרי אונס דלא מקרי אונס אלא הבא לאדם מחמת אחרים ולא בסבתו הוא האונס עליו ע"כ · גם מרן הב"י הביא תשו' הרשב"ס וז"ל שאלת ראובן בעל לאה וקרובי לאה היו בהסכמה שיגרש ראובן את לאה אשתו ונתנו זה לזה קנס אלף דינר ושיגרש לזמן קבוע ואחר נתחרט ראובן ומיאן בדבר והללו מתרין בו מלך הקנס עד שהלך לגזבר להתפשר עמו ולא קבל ומחמת יראת זו גרש ראובן אלא שלא היה בקי למסור מודעא אם נדון גט זה כגט מעושה: תשובה נראה לי דגט זה מעושה ופסול לכל שיתבטל בעבור אעפ"י שלא מסר מודעא שאין מסירת מודעא אלא היכא דסקיל אתי משום דסתמא דמלתא אגב אונסא דזוזי גמר ומקני אבל שלא מסר מודעא אבל תלוהו ויהיב לאו כלום הוא וכו' ותלוהו וגירש אינן גירושין דהא ליכא זוזי · ואם נפשך לומר כתלוהו וזבין הוא זה דכיון דקבל על עצמו מדעתו קנס אלא דיניין ובכתיבת הגט הרויח ממון זה והרי כמקבל ממון דעלמא לא היא שאין זה כמקבל ממון אלא כניצול מהפסד ממון ע"כ הרי בפירוש שהמקבל ממון גמר ומגרש ואם לא מסר מודעא לא חשבינן ליה אנוס וא"כ בטול מודעות ביוצא מן הכלל שקבל מעות מנהגא הוא וטוב לעשותו לכתחילה כחוקת הסדר וכמשפטו אבל אם שכח וכל שכן אם אין יכולת בידינו מפני הסכנה ודאי שאין זה דבר המעכב באופן שתשאר האשה עגונה : אברא דמליצו פלוגתא דרבוואתא בנדון אם כופין את המומר לגרש על ידי עממים או לא והביא דבריהם מרן בב"י סימן קל"ד וז"ל ובסוף הלכות איסור כתבו הג"מ בשם הר"ג דעובר על דת ואפילו מומר אין כופין אותו להוציא דסב למיתב סן דו הכל אם עבר על חרם וכו' כופין אותו להוציא תרסינן בירושלמי אין מעשין אלא לפסולות וכו' וכא"ח כתב מומר מכריחין על ידי גוים לעשות מה שיאמר ישראל ע"כ וכ"כ המרדכי בפרק המגרש וכל הדברים האלה הביא מהרמ"א בהגה סימן קנ"ד סעיף ג' א"כ יש פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר שלפי דעת הא"ח והמרדכי היוצא הוא מכלל אותן שכופין להוציא ואפילו לא נעשה הכפיה כמאן דנעשה דמיא ובטול המודעות לעיכובא ואי לא נעשה פסלינן הגט בעבורו : אין הדבר כן לפי עניות דעתי מכמה טעמי חדא דמהר"ם טעמו ונימוקו עמו מן הירושלמי שאין מעשין אלא לפסולות ומשם ראיה שאין כופין אלא במקום שאמרו כופין בהדיא וכאשר כתב הרב"י שם וכוותיה פסקו הרדב"ז ח"א סימן ר"מ ומשאת בנימין סימן כ"ב ועוד דבשלחנו לא הביא דין זה דכופין למומר ע"י גוים ש"מ דסבירא ליה דלית הלכה כמאן דאמר הכי גם מלשון המרדכי נראה דאין כופין אלא מכריחין דגרע מכופין שכופין אפילו בשוטים ומכריחין על ידי הנזמה · ועוד דכתב מהרי"ק שורש ס"ג דאפילו בכפיה אפקיעו רבנן לקידושין מיניה דמומר משום דחיישי רבנן לעגונה דאתתא טובא וגם הרב בעל ההגהות שהביא שתי הסברות לא הכריע ביניהם א"כ הבנא לדינא דבודאי כשיש חשש סכנה בטול מודעות מנהגא הוא ולא לעיכובא · ועוד דחששת מודעא במומר קודם נתינת הגט אם איכא מכת הנמנעות חששא רחוקה היא שיודיע לבני ישראלים שהגט שנותן בעל כרחו נתן וגרוע לבטלו שאם יעשה כן הישראלים יגלו מסתורין שלו ויניח מעותיו על קרן הצבי : ועוד דהליכא: דרשב"ס אם מסר מודעא ואין בו אונס לא סריא ליה כלום ולא
עמר

Digitized by Google

אני מעיר עד עצמי שלא מסרתי ולא אמרתי שום דבר על
השליחות שיתבטל או יורע כחו מחמתו והריני פוסל מעתה
ומעכשו פיסול הגוף פיסול תורה כל עד או עדים שיעידו
שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבטל שליחות זה או שיורע
כחו מחמתו וברצוני הגשוש והמוחלט אקבל גט זה מיד פב"פ
לשם גרושי אשתו פב"פ שנתמניתי ממנו שליח לקבלה להיות
מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם כדת משה וישראל · ויכפול
המסדר את הגט וישים קצותיו זה בתוך זה וישים קצה הנייר
החלק ימטה לתוך הקצה שהוא עיקר הגט ויתנהו ליד הבעל
ויאמר לו החזק הגט הזה עד שאומר לך ליתנו לו · וישוב
המסדר לשאול לו תתן הגט הזה ברצון ובנפש חפצה ליד
פב"פ שנתמנה מאשתך פב"פ שליח לקבלה לשם גירושי
אשתך פב"פ להיות מגורשת בו ממך ויאמר הן · קבלת
עליך בנדר או בשבועה ונתיר לך ויאמר לא · עשית שום
מעשה או דברת שום דבר שיגנר או שיגרע כח הגט ויאמר
לא · ואם שמא עשית או מסרת וכו' אתה רוצה לבטל הכל
ויאמר הן ויחזור לבטל המודעות כדלעיל · אם יצא הבעל
לחוץ בין כתיבה לחתימה ישביענו המסדר ש"ח שלא ביטל
את הגט בשום ענין ושלא מסר שום מודעא ולא אמר שום
דבר שיגרום ביטול או פיסול הגט · יאמר המסדר קודם כל
דבר לכל העומדים שם כך אם יש בכם מי שיודע שום פיסול
בגט הזה או שרוצה לערער בו יקדים ויאמר קודם נתינתו
לפי שאח"כ נחרים ח"ח שלא להוציא לעז על הגט · יאמר
המסדר כל הכשרים להעיד ישמעו דברי · יצוה אל השליח
אם יש לו טבעות בידו שיסירם וירחיקם מבגדו ומכל דבר
וישאל לו אם מקבל את הגט מרצון לבו מיד פב"פ לשם
גירושי אשתו פב"פ שנתמנה ממנה שליח לקבלה ויאמר
הן · אם האשה לא עשתה עדיין שובר על כתובתה ישאל
המסדר לשליח אם האשה הרשתו לעשות שובר או להחזיר
הכתובה וכשיאמר הן : יצוהו המסדר לעשות שובר או
מחילה כראוי לבעל או להחזיר לו הכתובה · אח"כ יצוהו
המסדר שיוציא ידיו ויפתחם ויקבצם אחורים למטה ורחבים
למעלה ויגביה אצבעותיו כדי לקבל הגט בלי סיוע : ויזהירנו
המסדר שלא יקפוץ ידיו עד שיאמר לו · ויאמר לעדים ראו
שפב"פ יתן הגט ליד פב"פ שנתמנה שליח לקבלת מאשתו
פב"פ ויתננו לו לשם גירושי אשתו פב"פ · ויאמר לבעל אתה
פב"פ דע שבגט הזה שתמסור ליד פב"פ שנתמנה מאשתך
פב"פ שליח לקבלה תהיה אשתך פב"פ מגורשת ממך ומותרת
לכל אדם · אז אומר לו המסדר אמור מלה במלה קול רם
כל הדברים שאקרא לך וכוון לגרש בהם את אשתך פב"פ
וכך יקרא לו התקבל גט זה לאשתי פלונית בת פלוני והרי
היא מגורשת ממני מעכשיו ומותרת לכל אדם ומיד יניח הבעל
הגט ביד השליח כמו שהוא כפול כאגרת ויסלק ידיו מן הגט
מכל וכל · ומיד יאמר לו המסדר לשליח קפוץ ידיך והחזק
את הגט · וכן יעשה יגביה יפה שתי ידיו קפוצות למעלה
ואח"כ יכניסנו תחת כנפיו ויאמר לו המסדר השאל לי את
הגט לקרותו שנית עם העדים וכן יעשו בקול רם · ישאל
המסדר לסופר מכיר אתה פב"פ הסופר הגט הזה שכתבת
לפב"פ לשמו ולשמה ויאמר הן · וישאל לעד ראשון זו
היא חתימתך ויאמר הן · וזו היא חתימת חברך ויאמר הן ·
וישאל ג"כ לעד השני · וחוזר ושואל לשניהם יחדו מכירים
אתם הגט הזה שזהו אשר חתמתם לפב"פ לשמו ולשמה ולשם
גירושין וכשיאמרו הן מיד יאמר המסדר · הרי אנו מחרימין
חרם חמור על כל מי שיוציא לעז על הגט הזה כאשר החרים
ר"ת ושאר גדולי ישראל בכנופיא וכן גם אנחנו מחרימין ·
ויחזור המסדר לכפול הגט ויקרענו שתי וערב שהוא קרע
בית דין ויגנזו אצלו · והבעל יחזיר במתנה גמורה לסופר
הקלף והדיו הנשאר וכל כלי הכתיבה :

נוסח מעשה בית דין

בכך וכך בשבת כך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת
עולם למנין שאנו מנין פה פירארא מתא דיתבא על
נהר פו ומי באה"ת במותב תלתא כחדא הוינא נתנא בי דינא
דח"ו לתתא גבא פב"פ העומד היום כאן בפירארא מתא
דיתבא על נהר פו ומי באה"ת ובפני עדים פב"פ ופב"פ גירש
את פב"פ אשתו ונתן גטה לפב"פ שעשאתו אשתו שליח
בעדים לקבל גטה מפב"פ בעלה ואמר לו התקבל גט זה
לאשתי פב"ב והרי היא מגורשת ממני מעכשיו ומותרת לכל
אדם וקודם נתינתו בטל לפנינו ובפני העדים הנזכרים כל
מודעי דהוו ליה שאם מסר מודעא תהא מבוטלת ולא נתן
שום תנאי בגירושין אלא גרשה גירושין גמורין וראינו תחילת
ההרשאה שליח קבלה זה עשוי כדין וכהלכה ונתקיים
ונתברר אצלנו שהוא שלוחה והגט הזה שנמסר לזה השליח
פב"פ מיד פב"פ בעלה לשם אשתו פב"פ לשם קבלת גירושין
קראנוהו וראינהו כשר וגם ידענו בו שנעשה בכשרות כדין
וכהלכה ונמסר בכשרות ומחמת שידענו בגירושין הללו
שפב"פ מגורשת כראוי מפב"פ שהיה בעלה ונתן גט ליד
שלוחה של קבלה שהיה עומד במקומה כנזכר לכן כתבנו
וחתמנו שטר זה להיות ביד פב"פ לראיה והכל שריר וקיים :

מומר המגרש שאלה ·
בארץ אשר אני מתגורר פה לפה עתה (היא ארץ כתים) ראיתי
שערורה שמשפחים היוצאים ומרלים אותם כדי כסף לגרש נשיהם
ומפני הדוחק והלחץ שלא להכניס עצמם בסכנה בהיות המצטרפות מזמנים
למגרש שני עדים הן הן עדיו הן הן שלוחיו ובפניהם מלוה המגרש לסופר
לכתוב גט לאשתו ולהם לחתום וליתן לה ומעכבים המגרש ומעסיקים אותו
בדברים עד שידעים בבירור שהגיע הגט מיד העדים ליד האשה המתגרשת
כדי שלא יבטל השליחות או ימסור מודעא על הגט ותו לא מידי וכאשר
שאלתי את המקלים ועושים מעשה על מה סמכו להתיר אשת איש לעלמא
על נקלה מבלי שמור כל המשפטים והתורות שבאו בסדר הגט השיבוני
שאחרי שהרבה שיקלו רז"ל משום עגונא דאתתא בשעת הדחק כגון ש"מ
דתקיף ליה עלמא טובא ולא חשו לכתב וכמה דקדוקי סופרים וספרים
שצריכים בגירושין כ"ש וק"ו שיש ויש להקל כגון היוצאים שאין בידינו
להטותם אל הדרך הנכונה והנוחה לשמור ולעשות כל המצטרך על כל
ביותר טוב כפי מה שמסרונו ולמדונו המורים והפוסקים ראשוני' ואחרונים
אשר מימיהם אנו שותים ומפיהם אנו חיים ואם באים אנו להחמיר על
היוצאים את השקלים לשמור כל האזהרות אשר הזהירונו לצאת מידי כל
ספק חשש ושקפוק יתנו כתף סוררת ותשארנה נשיהם עגונות ועגומות
ופן ואולי מפני העניות ושפלות או מפני הילדות והשחרות תהיינה לפוקה
ולמכשול עון לילדי הזמן דרולש האשה וכו' ותזנה הארץ ח"ו · ואני בעניי
כשהלכתי משמוע איך שהירו פרושים את הדבר הגדול הזה דלעני דלוני אין
אומר ואין דברים מכל הכתוב בס' הגט על ידי שליח הולכה ומסירתו מיד
השליח ליד האשה ובפרט מן הפרט בטול המודעות שנמסרו או שיכולים
לימסר עד שהגט וכמו כן חשש בטול השליחות קודם שיגיע הגט ליד האשה ·
והנה שהגני שיש אורח כשה ללון ובבית פלוני אין לחם ואין שמלה וזכורני
שהרבה גדולים ומהוללים אשר בארץ החיים המה כבתה"ד ודומים לו היו
מתפארים בעצמם שלא רצו להטפל בגירושי היוצאים שלא להכניס עצמם
בכמה מיני ספיקי פיסול וביטול הגט כמובא באפי רברבי והנה שהרב
בעל נס פסוס חכם ומבין מדעתו עשה עשר דבר שיסודר הגט מן היוצא
על ידי שליח קבלה כדי להאמינו שמיד שבא הגט מידו ליד השליח כבר
אשתו מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ושוב אינו מעכב בטולו וע"י זה
יתיאש מלהביאה עוד לידי מכשול בביטולו ואח"כ יחזירו לו הגט ויאמרו
לו שעל כן ביותר טוב הגט שאינו מן הדרך יעשה אותו השליח עצמו
שליח הולכה (כל שמתחילה קבל עליו חלקו לעוה"ב ושלא יגרום פסול
הגט) ויתן לו הגט לאוליכו ולמסרו לאשתו המגורשת כבר · מ"מ עיניכו
הרואות דלאו מלתא זוטרתי היא זו ועל ביוצא בזה כאמר כל מי שאינו
יודע בטיב גטין וקדושין לא יהיה לו עסק עמהם · ואם כל עמודי ההוראה
ראשונים ואחרונים נתחבטו בדבר וחשו לכמה וכמה חששות ותקנות ותקנו
מה שתקנו איך ניקום אנן יתמי דיתמי ונעביד עובדא על רגל א' באמירם
נעימה ועקימת שפתים שיאמר המגרש לסופר כתוב ולעדים חתמו ותבו
התכתבת ומסירת הגט תהיה האשה מגורשת ומותרת לשוק כאלו היו דיני
גטין החמורים כדיני שמועות הקלים שהולכים בהם אחר מנהג המגורים
לקיים או לבטל שמקח מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשונו ותעשה
התורה שלימה שלנו כשיחה בטלה שלהם שבשעת הדחק ולהוראת שעה
מוסרים הדברים לסופר ערכי וכל שנמסרו לו הדברים הרי הם ככתובים
וכמסורים ואין אמר שפל · ידיעני נא מעכ"ת כטובו הגדול עלי אם
יש לעשות סמוכות לקולא זו כל שממה צריכה לכך מהטעמים האמורים
ומפני דחמירא סכנתא להרבות עם היוצאים בשאלות ודריות המוכחים
בסדר הגט ויותר ויותר לסדר הגט ע"י שליח קבלה ואח"כ ע"י שליחות הולכה
וגכל

כדת משה וישראל ותהיה אשתך מגורשת בו ומותרת לכל אדם כדת משה וישראל והוא משיב כן אעשה: יאמר המסדר אל הסופר שיתן במתנה גמורה לבעל הקלף והדיו וקולמוס וכו' וכל כלי הכתיבה וכך יאמר הסופר לבעל אתה פלוני בן פלוני הילך הקלף והקסת והדיו וכו' וכל כלי הכתיבה שיהא הכל שלך במתנה גמורה ויקחם הבעל ויגביהם לזכות בהם: אחר כך יושיט הבעל הכל לסופר אך לא יתנם עדיין בידו ויאמר לעדים פב"פ ופב"פ אתם עדי ושמעו מה שאצוה לסופר פב"פ ואז יאמר הבעל לסופר בפני עדיו ארתה הסופר פב"פ הילך הדיו והקסת והקלף וכו' וכל כלי הכתיבה וכתוב גט לשמי פב"פ לגרש בו אשתי פב"פ לשמי ולשמה ולשם גירושין וכתוב כ"כ הרבה נטין ואפי' עד מאה נטין עד שתכתוב גט אחד שיטב ויישר ויקובל לפלוני בן פלוני המסדר ולחבריו ולכל מי שהמסדר הנזכר וחבריו יראו לו הגט ושיהא מקובל להם הכתיבה והחתימה בלי שום פקפוק ותכתוב את כלם לשמי ולשמה ולשם גירושין וישיב הסופר כן אעשה · ואח"כ יאמר הבעל לעדים אתה פב"פ ופב"פ חתמו הגט שיכתוב הסופר פב"פ לשמי פב"פ לגרש בו את אשתי פב"פ ותחתמו כ"כ הרבה גטין ואפילו עד מאה גטין עד שיצא גט א' שיהא מקובל וכו' ושתהא מקובלת ומרוצה חתימתכם לפב"פ המסדר וחבריו ולכל מי שיראו לו הגט בלי שום פקפוק וכולם תחתמו לשמי ולשמה ולשם גירושין · ויאמרו העדים כן נעשה · ואח"כ ימסור הבעל כל כלי הכתיבה אל הסופר · עוד יצוה המסדר לבעל שלא ידבר כלום בענין הגט עד אחר כתיבתו · גם יזהיר אותו שלא יאמר לסופר כתוב כן או לא תכתוב כן · טוב שלא יזוז הבעל מאצל הסופר והעדים עד אחר נתינת הגט שלא יבא למסור מודעא ובפ"ט אם הוא מומר צריך ליזהר בזה ואם יצטרך לכך ילכו אחריו ויראו שלא ימסור מודעא · יאמר הסופר שמעו אלי אתם עדים פב"פ ופב"פ כל התיקונים שאני עושה לצורך הגט הנני עושה לשם פב"פ לגרש בו את אשתו פב"פ ואני מתקן הכל לשמו ולשמה ולשם גירושין יתקן הקולמוס והקלף ואפילו אם הם מתוקנים כבר יחזור ויתקנם קצת · יחתוך הקלף קודם שישרטט שיהיה ארכו יותר על רחבו בלא הגליון של מטה · ישרטט בחוץ לצד שער · אין לשרטט בעופרת או בבדיל · תהנו שלא לשרטט אפילו בברזל · ישרטט י"ב שיטין ואח"כ ישרטט עוד שורת י"ג קצרה כדי חתימת עד שני ורחבה כרוחב שאר שטורת ואח"כ ישרטט עוד כמרחק שבין שורה י"ג לי"ב שטה קצרה כדי חתימת עד ראשון והשורות קצרות תהיינה לצד שמאל כדי שכשיתהפך הקלף יהיו לצד ימין: ישרטט שתי שורות אחת לימין ואחת לשמאל שלא יעבור הכתב חוץ לשטה · יניח גליון מן הצדדין כחצי צפורן ולמעלה כרוחב גודל ולמטה אחר חתימת עד שני כדי תפיסת יד ויותר ותיינו ד' גודלים · יחתוך גם נקבי המחונה קודם הכתיבה · כבוא הסופר לכתוב הגט יאמר לעדים שמעו אלי אתם עדים פב"פ ופב"פ הנני כותב גט זה לשם פב"פ שיגרש בו את אשתו פב"פ והנני כותב לשמו ולשמה ולשם גירושין · יהיו העדים עם הסופר כשיכתוב הזמן ושם האיש והאשה ולפחות עד כדי שיכתוב שטה ראשונה ויקחו להם בו להכירו סימן מובהק וא"לא יגיד לחברו סימנו · והסופר יכתבנו מיד ובלא סירוגין ויכוין בכותבו לשמו ולשמה ולשם גירושין · יכתוב לצד הבשר · לא יגיע הכתיבה בשרטוט לא למעלה ולא מן הצדדין · יאריך צוארי הלמ"ד עד שטה שלמעלה הימנה · ורגלי הנונין עד שטה שלמטה הימנה אך שלא יכנסו באותיות שלמעלה כגון צואר הלמ"ד לתוך חלל הה"א · די תיהוויין וכן די תיצביין בשתי תיבות קרובות ובחד שטה · וכדו וי"ו אחרונה ארוכה · ותרוכית וי"ו ארוכה · שבוקין תרוכין פטורין וויהן ארוכות:

למהך רגל ההא רחוק מגגה יותר משאר ההי"ן · והרי את מותרת לכל אדם בחד שטה · ודין בתחילת שטה י"א · אין לכתוב בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל והנו"ן של פטורין יעקם לצד ימין שיהא גגה של למ"ד דישראל לצד שמאל · יקח לו בו הסופר סי' מובהק להכירו

קודם שיוציאנו מידו · אחר הכתיבה יניחנו לחתיבש יפה קודם חתימת העדים ויבואו ויכירו סימנים ויקראו הגט ויביאוהו אל המסדר והוא יעיין בו כראוי וידקדק בו היטב נגר. גט אחר · ואח"כ הע"ד שחוהם ראשון יאמר לעד השני חברו אתה פב"פ ראה שאני חותם והנני חותם גט זה לשם פב"פ שיגרש בו את אשתו פב"פ והנני חותמו לשמו ולשמה ולשם גירושין · ויחתום מיד בפני העד חברו · וכן יאמר השני בפני הראשון ויחתום בפניו · יראה כל א' מהעדים חתימת חברו שיוכל להעיד עליה ויניחוהו להתיבש ואח"כ יביאוהו אל המסדר לעיין בו · יכין שני עדי מסירה וטוב שיהיו עדי חתימה עצמם · הגט יהיה ביד הסופר והעדים אחד לימין המסדר וא' לשמאל והסופר והשליח והבעל לפניו · יזהיר המסדר לבעל ולעדים ולסופר שלא ישיבו על שאלותיו ארא הן או לא פעם אחת לבד · יאמר המסדר לבעל אתה פב"פ רוצה אתה ליתן גט לאשתך פב"פ וכשיאמר הבעל הן יקח המסדר הגט מיד הסופר ויאמר לו כך · אתה פב"פ הסופר כתבת הגט הזה ויאמר הסופר הן · אתה מכירו ויאמר הן: צוה לך הבעל פב"פ לכתוב הגט הזה ויאמר הן · צוה לך לכתוב לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · אמר לך הבעל הדברים ההם בפני העדים ויאמר הן · נתן לך הקלף וכו' בפני העדים ויאמר הן · כתבת גט זה לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · אמרת בפיך קודם שהתחלת לכתוב שאתה רוצה לכתוב גט זה לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · היו העדים אצלך לפחות בשעת כתיבת שטה ראשונה ויאמר הן · ואח"כ שואל המסדר לעדים מכירים אתם הגט הזה ויאמרו הן: · ראיתם שצוה פב"פ המגרש מסר הקלף וכו' לסופר פב"ב זה לכתוב לו גט זה ויאמרו הן · יחרו הייתם ושמעתם מפי פב"פ המגרש שצוה לסופר פב"פ לכתוב הגט על הקלף ובדיו ובקולמוס וכל כלי הכתיבה האלה של הבעל פב"פ לגרש בו את אשתו פב"פ לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמרו הן · שמעתם מפי הסופר פב"פ שאמר הנני כותב הגט הזה לשם פב"פ שיגרש בו את אשתו לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמרו הן · מכירים אתם שזהו הגט שכתב הסופר פב"פ על הקלף ההוא בדיו וקולמוס וכלי הכתיבה של הבעל פב"פ ויאמרו הן · הייתם אצל הסופר פב"פ לפחות בכתיבת שטה ראשונה ויאמרו הן · יאמר להם המסדר שיקראו עמו הגט ויקראוהו עמו בקול גדול ובדקדוק הלשון · יאמר המסדר אל העד הראשון זו היא חתימתך ויאמר הן · צוה לך המגרש פב"פ לחתום הגט הזה ויאמר הן · אמר לך המגרש פב"פ לחתום הגט הזה לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · זו היא חתימת חברך ויאמר הן · אתה מכירה ויאמר הן · שמעת מפי המגרש פב"פ שצוה ג"כ לחברך פב"פ שיחתום גט זה לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · ראית שחברך פב"פ חתם בפניך ויאמר הן · שמעת שאמר חברך פב"פ ג"כ בשעה שחתם שהוא חותם הגט הזה לשמו ולשמה ולשם גירושין ויאמר הן · היה חברך אצלך כשחתמת ויאמר הן · ואחר כך ישאל המסדר אל העד השני כל השאלות האלה · ואח"כ ישאל המסדר אל השליח רצונך לקבל גט זה מיד פב"פ לשם גירושי אשתו פב"פ שמנתה אותך שליח לקבלה שתהיה מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם ויאמר הן · מכיר אתה שפב"פ זו היא אשת פב"פ זה ויאמר הן · קבעה לך האשה זמן או מקום לעשות שליחותה לקבל לה גטה ויאמר לא · עשתה שום תנאי בשליחות ויאמר לא · עשתה אותך לבדך שליח או אחר עמך ויאמר אני לבדי ידעת שבטלה השליחות על ידה או על יד שלוחה ויאמר לא · אתה מעצמך בטלת שליחותיך בשום אופן ויאמר לא בטלתי · יש לך שום אונס שמכריחך על שליחותך או שמא נדרת או נשבעת לקיים השליחות הזה ויאמר לא · אף עפ"כ שמא מסרת או אמרת וכו' ושכחת רוצה אתה עכשו לבטל כל מודעותיך ויאמר הן · ואח"כ יאמר בפניכם פב"פ ופב"פ הריני מבטל כל מודעי ומודעי דמודעי וכו' שמסרתי על השליחות וכל הדברים שמסרתי או שאמרתי שהם כשיתקיימו גומרים לבטל השליחות או לגרוע כחו הרי הם בטלים וכן

אני

מומר המגרש עיין לעיל וכלי כמתו : גט אחר הפעל : גם כשלו : גט ודיני כתיבתו בשם נכרית אנסים : בסין שנים : גם מומר : גם מעושה בשם עבודת התוספות ל"ס : גם על ידי שליח קבלה : גם על ידי שליח שלחן ערוך : גם שם האיש : ... סעיפות בגם ד"ה פני יהושע : מומר אין לו ערש בשם : קדושי קטנה ל"ס ספר גט פשוט הל : מומר לענין קדושי ונרושי בתו הקטנה או נערה : ממזר נשים ואנשים בנסין בשם : ס"ע אה"ע סימן קכ"ס סעיף י' כן מותר המגרש : ושעיף י"ו כענין מומר סעשה תשובה ועיין מהר"ם אלדווה ל"ה וד"ה ספר ד' מלכתי אליהו : סס מקום דירת בשם מהר"ם אלדווה י"ח

מומר המגרש על ידי שליח קבלה סדר הגט עם כל דקדוקיו : צריך לדקדק שתהיה האשה שעושה שליח קבלה גדולה בשנים ובסימנים וכן השליח : ישאל אותה המסדר אם האמת כן הוא שזה הוא דעתה ורצונה למנות את פב"פ שליח לקבל לה גטה מיד בעלה פב"פ ולהיות מגורשת ממנו בקבלתו של השליח ומותרת לכל אדם ואומרת כן ארוני : ויזמין סופר ושני עדים כשרים להיות עדי השליחות : עוד ישאל אותה אם יש לה שום אונס שמכריחה על השליחות או על הגירושין ומשיבה לאו : עוד ישאל אותה אם מסרה שום מודעא על מנוי השליחות ומשיבה לאו אחר כך יאמר לה המסדר אעפ"כ שמא מסרת שום מודעא או אמרת שום דבר שינגד על השליחות רצונך לבטל אותן המודעות והדברים ומשיבה הן ותאמר כך : בפניכם עדים פב"פ ופב"פ הריני מבטלת כל מודעי ומודעי דמודעי וכולי שמסרתי (או שאמרתי) על מנוי השליחות של פב"פ שיהיה שליח לקבל לי גטי מיד בעלי פב"פ וכל דברים שמסרתי שהם כשיתקיימו גורמים לבטל השליחות או לגרע כחו הרי הם בטלים וכן אני מעידה על עצמי שלא מסרתי שום דבר על השליחות שיפסל או יורע כחו מהמתו והריני פוסלת מעתה ומעכשו פיסול הגוף פיסול תורה כל עד ועדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבטל שליחות זה או שיורע כחו מהמתו וכל זה תאמר בלשון שהיא מבינה : תאמר האשה לשליח אתה פב"פ תהיה שליח קבלה במקומי לקבל לי גטי מבעלי (פב"פ או משלוחו ושליח שלוחו אפילו עד מאה שלוחים) ומיד שיגיע הגט לידך פב"פ מיד בעלי פב"פ (או משלוחו ושליח שלוחו אפילו עד מאה שילוחים) אהיה אני מגורשת בגט ההוא ותהיה ידיך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי וקבלתך כקבלתי ואתגרש אני מיד בקבלתך הגט מיד בעלי (או באי כחו) ואהיה מותרת בו לכל אדם מיד ואתם פב"פ ופב"פ תהיו עדים בדבר שמניתי את פב"פ שליח קבלה במקומי לקבל גטי מיד בעלי פב"פ כנ"ל : יקבלו העדים קנין על השליחות הציה האשה אל הסופר שיכתוב שטר הרשאה בכל האופנים ובכל לשון של זכות ויפוי כח היותר מעולים : וזה נסחו :

בכך וכך בשבת כך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין פה פירארא מתא דיתבא על נהר פו ומי בארות (מנהת בפנינו עה"ש וכו') מרת פב"פ העומדת היום כאן בפירארא מתא דיתבא על נהר פו ומי בארת מנחה בפנינו עה"מ את פב"פ להיות שלוחה לקבל לה גטה מיד פב"פ בעלה ובפנינו אמרה פב"פ לשילוחה זה פב"פ התקבל לי גטי מיד פלוני ב"פ בעלי ותהא ידיך כידי וקבלתך כקבלתי ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד כשיגיע הגט לידך אהיה מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם וקנינא מינה אנן סהדי דחתימי להוא לתוספת כח בקנין גמור אגב סודר במנא דכשר למקניא ביה ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו וחתמנו לראיה על מנוי שליחות קבלת גטה והכל שריר וקים : יקרא הסופר ההרשאה לאשה ויודיענה פי' הדברים : אח"כ תצוה האשה אל העדים לחתום ותאמר בפניהם תחילה שהיא מקבלת על עצמה כל הכתוב בשטר ההרשאה ההוא וחפצה בו ואח"כ יחתמו העדים תחתיו : יזהירנה שלא תדבר כלום בענין השליחות שלא תבא לבטלו ואם יראה בעיני המסדר שהוא צריך לכך ישביענה שבועה חמורה שלא לבטלו : אם שניהם בעיר אחת ומוכרח הדבר להנתן הגט על ידי שליח קבלה תצא האשה מן העיר אחר שמנחה השליח ותשב חוץ לעיר כל זמן נתינת הגט : יזמין הרב סופר ושני עדים : יקח הרב שנים עמו להושיב בית דין : הב"ד לא יהיו קרובים זה לזה לא לבעל ולא לאשה ולא לעדים לא יהיה בא' מהם שום פיסול מדברים הפוסלים לדין : העדים לא יהיו קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ואפי' רביעי ברביעי ואפי' תרי בעל באשתו ואפי' אם נתרחק והרב והסופר לא יהיו קרובים זה לזה או לבעל או לאשה או לאחד מן העדים קורבא המוסית מדינא ואפילו מדרבנן : העדים צריך שיהיו גדולים ואם הם רכים בשנים יש לדקדק בהם אם הביאו סימנים : צריך שלא יצאו עליהם או על אחד מהם קול שחשודים על העריות וגם לא יהיה באחד מהם אחד משאר דברים הפוסלים : צריך שיהיו יודעים לקרות ולחתום ולהבין לשון הגט וצריך לפרש להם וכמו כן לבעל ולסופר מהו לשמו ולשמה ולשם גירושין : לא יהיה אחד מהם בעל מום : אין חותמין לעד מי שאביו מומר או שיש להסתפק קצת איך יש לו לחתום שמו : צריך שיהיו שם עשרה וב"ד וסופר ועדים בכלל העשרה : יודיע המסדר אל הבעל שזה פב"פ הוא שליח האשה וישאלנו אם הוא חפץ בזה וישיב הן : ישבו הדיינים לקיים חתימת עדי ההרשאה ואם יש בה ספק שיכירו חתימת השלשה דיינים ויקראו אותה ויעיינו אותה היטב אם נכתבה ונחתמה כהוגן : יחקור הרב אחר שם המגרש ואביו ושם המתגרשת ואביה אם נשתנה שם אחד מהם מחמת חולי או אם יש שני יוסף בן שמעון או אם אחד מהם כהן או לוי וידקדק בהם בכל הדקדוקים השייכים לזה : גם העדים והסופר צריך שיכירו שזה שמו ושמה : גם יחקור המסדר אחר שמות מובהקים של העדים : יאמר המסדר אל העדים שיהרהרו תשובה בלבם : יביא הסופר הקלף והדיו והקולמוס וכל כלי הכתיבה : ישאל המסדר לסופר אם הכל שלו וישיב הן : יזהיר המסדר לסופר ולבעל שלא ישיבו על שאלותיו הן הן או לאו לאו שני פעמים : ישאל המסדר לבעל רצונך להוציא את אשתך פב"פ בגירושין גמורים להתירה לכל אדם ולתת גט כריתות ליד פב"פ זה שנתמנה לאשתך שליח לקבלה ומשיב הן : עוד ישאלנו אם יש לו שום אונס המכריחו לגרש ומשיב לא כי אלא מרצוני הפשוט אני רוצה לגרשה : ישאלו לו אם נדר או נשבע או קבל בחרם וכולי לגרשה ומשיב לאו (... מומר אין שואלין אותו אם נדר או נשבע וכולי לגרש) : ישאלנו שמא נדרת או נשבעת וכולי ושכחת אתה מתחרט חרטה גמורה על נדריך וכולי ושואל אתה התרה עליהם ברצונך הגמור כדי שאם תרצה לתת גט לאשתך לא תהיה נתינתך באונס אלא ברצונך הגמור ומשיב הן מתחרט אני חרטה גמורה ושואל אני התרה : ואז הב"ד יתירו לו : ישאלנו המסדר דכרת מעולם דבר שיוכל לגרום בטול או לגרוע כח גט זה שאתה רוצה ליתן לאשתך פב"פ כגון מסירת מודעא בכתב או על פה או שאמרת שאין אתה נותנו ברצון טוב ומשיב לא מסרתי שום מודעא ולא אמרתי דבר שיוכל לגרוע כח הגט ויאמר לו המסדר ואם מסרת וכו' או אמ"ת וכו' ואין אתה זוכר רוצה אתה עכשו לבטל כל מודעותיך וכו' ומשיב מתרצה אני לבטל הכל ויבטלם ויאמר כך : בפניכם עח"מ פב"פ ופב"פ הריני מבטל כל מודעי ומודעי דמודעי וכו' שמסרתי על גט זה וכל הדברים שמסרתי או שאמרתי שהם כשיתקיימו גורמים לבטל הגט או לגרע כחו הרי הם בטלים וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי שום דבר על הגט שיפסל או יורע כחו מחמתו והריני פוסל מעתה ומעכשו פיסול הגוף פיסול תורה כל עד ועדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבטל גט זה או שיורע כחו מחמתו וברצוני הטוב ונפשי החפצה אצוה לסופר לכתוב הגט ולעדים לחתמו ואתנהו ברצוני הגמור ליד פב"פ שנתמנה מאשתי שליח לקבלה לגרש בו כרת משה וישראל : אז יאמר המסדר אל המגרש הואיל ודעתך לגרש ברצונך הפשוט והמוחלט התחזק בכוונתך זאת ויהיו דבריך מעטים ואל תדבר כלום בענין הגט רק להשיב על שאלותי על הן הן ועל לאו לאו שלא תאמר דבר שתביאני בו לידי ספק ח"ו והסכם בכל מה שאני רוצה אוסר ועושה ובכל מה שאני חפץ למען יצא מתחת ידינו גט כשר

הדשן סימן שמ"ט · תשו' הרד"ך בית כ"ח · ותשו' הגאונים סימן קל"ו · פסקי ריקאנאטי סימן שמ"ב · תשו' הכהן ח"א סימן קל"ו וקנ"ג · בניסין זאב ע' · רשד"ם ח"ד סימן שפ"ז אי יורש ירושתו הבאה לו מדין הוורש הבא אחריו ותרומת הדשן סימן שמ"ט · תשו' רד"ך בית כ"ח · דברי ריבות סימן רע"ג רפ"ג ר"ע · עיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פ"א דקדושין דף תרכ"ז ע"ב · מרדכי פ"ק דקדושין פסק מר רב צדק גאון דמשומד אינו יורש את אביו וכו' ספר גט פשוט על ש"ע אה"ע להר"ם ן' חביב סימן קכ"ט ס"ק כ"ב · שו' למורא סימן מ"א ומ"ב · הרשד"ך ח"ג סימן ל"ו על דברי הטור סימן רפ"ג ח"מ ואם יש לו בנים מישראל ינתן ירושת אביהם המומר להם · ועל לשון הב"י שכתב שם ואין להקשות שדבריו בתשו' סותרים מה שפסק בפסקיו דמומר יורש את אביו עיין פני משה ח"א סימן נ"ד הראנ"ח ח"א סימן ס"ו ופ"ז ת"ה סימן שמ"ט · שו' למורא סימן מ"א · הראנ"ח ח"א סימן פ"ו · אב יורש בנו מומר פסקי ריקאנאטי סימן שמ"ב · בני משה תשו' נ"ח דף קי"ג אשה שהיה לה בן מומר והקנתה נכסיה לאחיה אם לא ישוב בנה לדת משה וחשיב המחבר דזכו האחים מכח שטר מתנה ומה גם דאף אם לא היתה מתנה האחים היו יורשים ביון דירושת המומר בספק והאחים יורשים בודאי אין ספיקו של המומר מוציא מידי ודאם · בני משה סוף ספרו בלקוטים דף ג' ע"ד ד"ה טור ח"מ סימן רפ"ג כתב מהרי"י קארו מהודש א' מצאתי כתוב שחשיב אבי"ה על מי שמת והניח שתי בנות נשואות ותמירה האחת ואסם לא נשבעה וכו' ונראה שעל תשו' זו נתפסון המרדכי כשכתב וכפי' ראבי"ה וכו' ולקמן כתב בשם מהרי"י בת"ח שכתב בשם ראבי"ח שהבעל יורש את אשתו המשומדת אפי' מן מורישת לאחר שהיא נשתמדה וכו' ע"כ וכתב מהרי"י קארו שהיא התשו' שכתב למעלה ותמהני שהרי בהותרת התשובה קאמר שבעלה יורש משום שהיתה ישראלית בשעה שמת מורישה משמע שאם היתה משומדת באותת שעה אינה יורשת ואין הבעל יורשה ולפי שאני טהור לא אוכל להאריך בזה כאשר עם לבבי ואם יגזור ה' בחיים אאריך במקום אחר ·

מומר בכלל נחלת עיין · בעל יורש את אשתו מומרת :

מומר דהחזיר גרושתו משנשאת לאחר בערכאות של גוים אי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וחוששין שמא לשם קדושין בעל דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם היא חזרת ונתקדשה ליהודי דאין קדושין תופסין בת ראה הרב ויתר טעמים טספיקים דאין כאן חשש קדושין ולא הלו בה ידים בני משה תשו' נ"ו דף קי"ב

חזקה אין אדם : מומר אעפ"י שחטא :

מומר המגרש אם יעשה שליח עיין · גט על ידי שליח קבלה נוסח פני משה מ"ד מ"ה הכשירו גט מומר · על ידי שליח הולכה לתתו ביד שליח קבלה אעפ"י שהאשה עשתה שליח לקבל מיד הבעל : גט על ידי שליח שלחן ערוך בשם מוהרח"ע כ"ב ת"ס שבות יעקב :

מומר המגרש ודינים שלו ש"ע אה"ע סימן קכ"ט וסימן ק"מ · חנוך בית יהודה תשו' קל"ו קל"ז קל"ח אם מותר לשלוח שני עדים וסופר במקום המומר וסופר יהיה שליח להולכה כיון דאי אפשר בענין אחר ויש לחוש שתתעגן ובתשובה קמ"א מומר שגירש ונכתב בגט מאיר בין יבודא באלף והכשיר · ובתשו' קמ"ב על ענין כתיבת בגט מומר וכל שום וחניכא · מומר שעשה תשובה אין כותבין לו וכל שום וחניכא דאית ליה · ש"ע אה"ע סימן קכ"ט סעיף ו"ז בהגה : מהר"ם פאדווה ל"ח גט שאבי המגרש היה מומר וחזר לדת האמת ולא כתבו עליו וכל שום וחניכא כשר · עיין הר"ן פ"ד דגטין דף תקע"א ע"ב פלוגתא דרשב"א ור"ת דלרשב"א יש לו לכתוב שם של גיות לבד ולר"ת יש לו לכתוב שם ישראל לבד וכל שום וחניכא שיש לו והר"ן יש לו לכתוב שני השמות · בגט מומר אם נמצא בו פסול מן התורה חוזרים וכותבין אחר ואם הוא מחמת דתוספות ינתן הגט הראשון ואם נאבד הגט הראשון אין תקנה לכתוב אחר ע"פ המומר תומת ישרים קצ"ז עיין מ"ש בערך · :

גט אחר הבעל : בני משה תשו' כ"א מומר אמר לחמשה אנשים כתבו גט לארוסתי ותהא מגורשת מפני הרב כמהר"ר אליעזר בן שנג"י נסתפק דלא אמר תנו וגם שאמר קיטארי"ם דהוי הוציאוה דאמרינן בגמרא דלא מהני ושמא הפקיד שיכתבו באותו מקום ומה גם דאפשר דבעי שיכתבו כולם אף שלא אמר כולכם כסברת הרמב"ם ועוד דהוי מומר ואפשר שחזר בו ועם כל זה מצא לו היתר מן התו' ומדרבנן בספק דרבנן לקולא כיון דהוו סבלנות והסכים על ידו מוהר"י קצבי והרב המחבר פסק להחמיר אם לא שינתן במעמד כולם דף ס"ה מ"ו ס"ז · בני משה תשו' פ"ב דף קי"ח קי"ט גר קדש בת ישראל וחזר לסורו ועל ידי כמה טרחות שלח משה כתב ידו חתום בעשרה דדייני שהוא מרשה את ראובן בן יעקב שיכתוב גט לאשתו פלונית ופלוני יחתמו אי מהני במקום ענון הורה הרב המחבר שיכתבו ויתנו והגט כשר מטעמים מספ קים עיין בערך : גר המגרש אם :

אלה דברי הרב כמהר"ר יהודה מונליליסי אב"ד פירארה והוא מ"ץ בפירינצי :

הסדר היותר נכון הנראה לי בנדון זה שתעשה האשה שליח קבלה בפני עדים שיקבל גטה בעדה מיד בעלה פלוני בר פלוני או מיד שלוחו כדי שתהיה היא מגורשת תכף קבלתו ואח"כ ילכו עם השליח הנ"ל אצל המומר וישביעוהו תחלה ובחלקו של עוה"ב ושיקבל עליו חרם בכל האלות הכתובות בספר התורה שלא לבטל הגט ולא השליחות ושיבטל כל המודעות שאולי מסר נגד גט זה ואח"כ יאמר לסופר בפני עדים שיכתוב גט לשמו בעד אשתו פלונית בן פלוני ואח"כ בעת מסירת הגט לשליח האשה יחזור ויקבל עליו כל השבועות והאלות והחרמים הנ"ל וימסור הגט לשליח האשה בפני עדים ויאמר לו אתה פלוני בר פלוני זכה בגט זה לאשתי פב"פ והרי היא מגורשת ממני מעתה ומעכשו ומותרת לכל אדם : ואח"כ יאמר החכם למומר ככר אשתך מותרת לכל אדם הכל לרווחא דמלתא תקח הגט מיד השליח ותחזור תמסרו לו והמור לו הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ידיך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם ותלך ומיד בלי שהוי ילך השליח למסור אותו לאשתו וישתדלו אם אפשר שתמתין עם המומר עד שוב השליח כדי שלא יבטל השליחות קודם הגיע הגט לידה · זהו הדרך היותר נכון ובטוח שראיתי לע"ד בפוסקים כנדון זה :

ואלה דברי חכם אחר על הנדון ·

לדעתי שקרוב להרחיק כל פסול מן הגט הזה הידוע שתעשה האשה שליח קבלה ובשטר שליחות תאמר לשליח לקבל הגט מפלוני בן פלוני בעלי או משלוחו (אף כי חשבתי שלא יאבו איש ואשתו לראות זה את זה והמומר לא יאבה למסור הגט לשליח קבלה כי אם יחפוץ לעשות כן ייטב הדבר מאד מאד : ומ"מ כשיעשה שליח קבלה קודם שליח הולכה ייטב מאד בלי פקפוק גם אליבא דהנהו פוסקים דחיישי לתרי ליגשי דרב כי באמרה מבעלי או משלוחו אין כאן משום בזיון דבעל ובעשות האשה שליח קבלה קודם עשות הבעל שליח הולכה אין כאן עוד משום חזרה הבאה לאחר מכאן כנראה מגמרא דגטין והרי"ף פרק המקבל) : על הכפיה אינני רואה שום ספק גם לדעת מוהר"ם דסבר דאף במומר אין כופין יען כי בנ"ד גלה דעתו כי רוצה בגירושין כי בכך עשה כמנהגי הגוים במרד ובמעל להכעיס לבזות תורת מרע"ה ולכן פשיטא דאף מוהר"ם היה מודה דכופין כי הכפיה אינה לתת גט אלא ליגרו הרע דומיא למה דכתב רמב"ם ספ"ה מה' גירושין ע"ש : והנני מחשב כי לא יאבה לבטל מודעות כמנהג הכל זה לא איכפת לי כי לא ימלא עדים כשרים למסור מודעא בפניהם ועלינו לבדוק ולחפש את המומר רגיל אצל איזה יהודי להזהירו שלא יהיה עד בסול מודעי וכו' : נשאר עוד ספק שיבטל הגט אחרי שנכתב כי על כן אמרתי שתעשה האשה שליח קבלה למען תכף ומיד שהמומר יצוה לכתוב הגט ויעשה שליח הולכה (אם לא יאבה לתתו הוא עצמו ביד שליח קבלה) יגמר הדבר מיד וכל הזריז הרי זה משובח למען לא יהיה לו זמן · לבטל הגט בפני עדים : ועוד הנני מזכיר למעכ"ת דבלותו לכתוב הגט יאמר לפלונית בת פלוני אשתי ולא יאמר לאשתי לחוד למען לא יוכל לערער כי דבריו היו על אשתו נכרית אע"ג דלדידן לאו אשתו מקרייא : סוף דבר יעשו ויגמרו הדבר על צד היותר טוב ומועיל ולא יחושו לחומרות הפוסקים אחרונים כי אין לנו לחוש להם בנ"ד דאין לנו שעת הדחק יותר מזה :

קרקע לחברו ויכלו עליו עסיקין : מום במקח ידע המוכר : מום שנמלא בעוכי בית סכוסות : מי שנולד הספק ברשותו : מקח וממכר בקרקעות בשש פנים חדשות : מקח טעות ודינין : עבד המוכרו לחברו : עבד כנעני המוכרו אינו : ספור להראות :

מומים המחייבים עליהם האיש לגרש את אשתו משנה יו"ד פ"ז דכתובות הרי"ף ור"ן שם דף תק"ו ע"א ש"ע אה"ע סימן ל"ט וסימן קי"ז ובית שמואל ונחלת צבי שם :

מומים הפוסלים באדם ובבהמה להקרבה בשוה שהם חמשים רמב"ם פ"ז מה' ביאת מקדש :

מומים הפוסלים בבהמה להקרבה ולא באדם שהם עשרים ושלשה רמב"ם פ"ב מה' אסורי מזבח :

מומים אלו פ"ז דבכורות :

מום עובר רמב"ם פרק ו' מה' ביאת מקדש : כהן בעל מום קבוע על אלו מומים :

מום עיין הכרהם בשעה שאמר : אין מוחין : אלמנה לוי אתם : בהמה נעדית : בהמה סנעכלת : בעל מום : גדיה באודניה : נולה חחרת בעיניס : דוקיף ליה זקיפא : חוקה אין אדם מתפיים : חוקה אין אדם שותה בכוס : חסרון בפנים : יבמה נפלה לפני יבם מוכה שחין : כהן בעל מום : כהנים תמודים : כהן עומד מאמת כשר בכהנים : מוכר קרקע לחברו ויכלו עליו עסיקין : מי איכא מקדש אשה : סומא אינו חולץ : עוף אין לו פדיון : עורות קדשים פאירע : קדושין על מנת : קרבן פסח טעון בקור ממום : קרבן סהמום : רואה דם : סדוכין דיניהם הכותב : שור זה עולה שלשה דברים לוה : תמות חכרות בבהמה : תמיד טעון בקור ממום כקרבן פסח :

מום קבוע עיין רמב"ם פ"ו מה' ביאת מקדש : בעל מום : כהן בעל מום קבוע : על אלו מומים :

מומר אימת אין לו חזקה ב"י סח"ם ולע"ש סי' קמ"ט :

מומר אין לו לגרש בשם גוי אלא בשם ישראל ואם כתב שם גוי עיקרי ושם ישראל בלשון דמתקרי כשר ש"ע אה"ע סימן קכ"ט סעיף ה' ב"י בשם הרמ"ה ובשם ר"ת בתוספות דגטין דף ל"ד ע"ב וב"י מדברי הר"ן שם ולכתחילה כותבין שם ישראל וכל שום ותניבא דאית ליה סמ"ג סמ"ק וכלבו ובעל תה"ד סימן רל"ה (אם לא כתב למומר כל שום עיין ב"י בשם ר"י וריב"ש וכן אם אבי המגרש או המתגרשת מומר אין כותבין בגט רק שם ישראל וכ"כ הקולון ק"ו שאין לכתוב כנוי האבות לא מהבעל ולא מהאשה עיין באר שבע דף ק"י ע"ג בגט נ' עיין הריב"ל ח"א דף ס') ואם כתב שם של גוי וכתבו וכל שום וחניכא דאית ליה פסול (ריב"ש סימן מ"ג וטור עיין נחלת צבי ס"ק ו' ר ב"ש מ"ג באר שבע דף ק"י ע"ג הרא"ש כלל ל"ז סעיף י"א) היה לו שם כנוי כשהיה יהודי כותבין לו שם ישראל המכונה פלוני וכל שום וחניכא דאית ליה (סדר הגטין ועיין תרומת הדשן רל"ז מהר"ם פאדווה מהרי"ל ק') כתוב בחדושי משאת בנימין שלמומר שיש בעיר אדם אחר ששמו כשמו כותבין וכל שום וחניכא דאית ליה בן פלוני בן פלוני אעפ"י דבלא שר"ש יש היכר שכתוב בו וכל שום ותניכא עוד כתב שאף על פי שבספר מהר"ם פאדווה מ"ה כתוב על שני יוסף בן שמעון די שיכתוב כנוי משפחה בלא שלש ס"ם חלק עליו הגהות מהר"ד נא"ר על שלחן ערוך אבן העזר סימן ק"ך אות ד' : מומר המגרש :

מומר אין מקבלין ממנו שעוה או נר לבית הכנסת ואם נתן אסור להדליקו ש"ע א"ח סימן קנ"ד סעיף י"א בהגה וכתב מג"א אפילו מומר לחלל שבתות לבד אין מקבלין כדאיתא בחולין דף ד' וכ"כ רמב"ם פרק ג' מהלכות מעשה הקרבנות ואם נתן מעות לכתוב ס"ת רשמו שרי ; גוים שמתגדכים :

מומר אין מתאבלין עליו וכן כל הפורשים מדרכי צבור ש"ע י"ד סימן שמ"ה · ר"ג נתאבל על בנו שהמיר דתו י"ד יום כן כתוב בהגהות אשרי וכתבו הגה"ת מיימוניות פ"א אמנם אין ללמוד מזה דלאפושי צערא הוא דעבד שלא זכה לתשובה · אחד מהאנוסים שנהרג ובנו רוצה לומר עליו קדיש כא' מבני ישר' שמתו אבותם ביהודות כל שאפשר לבן לעשות לזכות אביו תמת ואעפ"י שהיה רשע גמור עושה מהרד"ך סימן נ"א · מומר שנהרג ע"י גוים אומרים עליו בניו קדיש דאחזקינן ליה שחזר תשו' בעת הריגתו ועיין בלבוש סימן ש"מ סעיף ה' שאין קורעין ואין מתאבלין עליו ואפילו על מומר קטן אנוס י"ד שמ"ה סעיף ו' קטן בן שנה או שנתים שהמיר עם אמו ומת אין מתאבלין עליו ונ"ל דאם רוצים בניו לומר קדיש אין מוחין בידם דאין זה בכלל אבלות וענין רבי עקיבא שפגע באותו האיש וכו' יוכיח · ועיין ש"ע ולבוש י"ד ס"ס שע"ו : אנוסי ממון : ופורשים מדרכי צבור : קבורה כהנ :

מומר אם הוא ראוי לחיות שליח לגירושין עיין אמונת שמואל ו' דמורה להתיר לעשות מומר שליח במקום ענון שיוליך הגט ממקום למקום כמעשה קוף בעלמא דהיינו שימסור הגט וההרשאה קשורים בנייר אחד חתום בשתי חותמות בענין שלא יוכל להזייף ולכתוב מעשה ב"ד שע"י נתקשרו ונחתמו ויקויים חתימותם במקום נתינת הגט ובהרשאה יקימו העדים ויכתבו גם כן סימני הגט בתוך ההרשאה וכן הדין לישראל פסול בעבירה וטוב שיזרוזהו לעשות תשובה ע"ש ומהר"ם מלובלין נ"ח והראנ"ח ח"א ל"ב פני משה ח"ב ל"ח מוהרריק"א י"ד דף ע"ט הרד"ך בית ט' ונ"ר רשד"ם אה"ע יו"ד וע"ז הרח"ש נ' ריב"ל ת"ר נ"ד לקט חקמח אח"ע דף קס"ו ע"ב יד אליהו לטהר"א מלובלין תשו' פ"ג שליח גט שנשתמד אם הגט כשר · והשיב המחבר דמומר שייך בגטין ואינו פסול רק לכתיבת הגט ושם השגת על הבית שמואל דכתב לדעת הרמב"ם דמומר נקרא בן ברית שם פלפול בדברי הרמב"ם בארוכה דמומר לא אימעט מאתם בני ברית ומומר כשר לשליחות ושם השגה ע"י שו"ת בית יעקב סי' ס"ו ושם השגה על מ"א דפסק לומר בבהמ"ז בני ברית להוציא מומר דלא אימעוט מבן ברית ושם פירש על תורת כהנים דכתב בן ברית למעט מומר ושם פלפול על תשו' באר עשק סימן צ"ז דף ז' ושם פי' על רש"י תמוה בפ"ק דחולין דף ה' ע"א האי תנא חמירא ליה שבת מע"ז דהע"א כופר בהקב"ה והמחלל שבתות כופר במעשיו ושם כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כאנוש שליחות לגוי :

מומר אם הוי בפעם אחת ובאמירה מהרי"ק שורש ק"ס · עיין הר"ן פ"א דחולין דף תרע"ד ע"א ד"ה השוחט בשבת דאינו נעשה מומר אלא משחיטה ראשונה ואילך בעינן מומר לחלל שבתות · מומר לע"ז או לחלל שבת אינו עושה מומר אלא מפעם ראשונה ואילך פרי חדש י"ד סימן ב' ס"ק י"ז · עד התירו אסם על פיו :

מומר אם הוי כמין בנימין זאב סי' ת"ו · ב"י מח"מ סי' רפ"ג הרמב"ם בפי' המשניות דפ"ק דחולין :

מומר אם כופין אותו לגרש עיין · גם למי כופין : גלוי עריות שאלה בפסק הרב קוים :

מומר אסור להכשילו באיסורין בנימין זאב סימן ת"ו ות"ז :

מומר אסור להשתתף עמו עיין · סבת ישראל וגוי שותפים :

מומר אעפ"י שחטא ישראל הוא מת כח קדושיו השר"ם אה"ע סימן יו"ד : מומר החזיר גרושתו : קדושין לפני פסולי עדות :

מומר אף על פי שחטא ישראל הוא עיין · מומר בכלל נחלה ובכורה :

מומר אשר בעיר א' מאמין אמונת האומות בפניהם ובעיר אחרת נכנס בברית ישראל ואומר שהוא יהודי אינו עושה יין נסך ש"ע י"ד סי' קי"ט :

מומר בכלל נחלה ובכורה הוא דאעפ"י שחטא ישראל הוא מיהו אם רצו לקנוס ולהפקיע הב"ד ירושתו מפני תקון העולם הרשות בידם ולענין הקנאותיו ומחילותיו נמי דינו כישראל גמור מיהו אם מחוקי המלכות שיהיו הקנאותיו כגוי דינא דמלכותא דינא נ"י פ"ו דיבמות דף תכ"ג ע"ב · ש"ע ח"מ סימן רפ"ג סעיף ב' · אם מומר יורש דכתיב כי ירושת לעשו פ"ק דקדושין ודלמא ישראל מומר שאני וכו' רמב"ם פרק ו' מהלכות נחלות · הרא"ש כלל י"ז סימן י"א · מרדכי פ"ק דקדושין · סח"ם ולע"ש סימן רפ"ג · דברי ריבות סימן רע"ג · רפ"ג · ש"ע · תרומת הדשן

Digitized by Google

והובעת כתובתה ותוספת · עיין מהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג בסופו בקונטרים לבעל עוללות הכרם סימן ו׳ ז׳ ח׳ שהאריך במומי האשה לענין כתובה נדוניא וגם ומזונות בני משה תשו׳ ס״ד ראובן שידך את בת שמעון בקנין ושבועת וקנס ואח״כ קבל עליו טובת הנאה ונזירות שמשון ליכנס לחופה וטוען שיש לה מום והוא מן המומין שבגלוי והאריך הרב בענין המום והעלה דאינו נאמן לומר שלא ידע ונתפיים גם בענין הנזירות אינו נאמן לומר אנוס הייתי דליכא הכרע באנסו וחייב לקיים שבועתו מדף ז׳ עד דף צ״ה :

מומים באשה עיין · אשה שאין לה וסת מסמסת · אשתו סחותה : גם למי כותין ושם מומים כאיש וכאשה : חוקה אין אדם מתפייס : חוקה אין אדם שותה : יפה קורין : כדסכין מעיקרא שם פי׳ אקולגית : כמה לגרושה אשה זו : מומים בכהנים : מקדש אשה : ספק קדושין סתלה : קדושין על מנת : קול עבה כאשה מום קודם סאי׳ : קנס סדוכין וריניו סבות יעקב ק״ד ודרכי נועם ל׳ : דכן שמעון בן גמליאל כל מקום ששנה : שבועה שנשבע אדם לחותנו שלא ד״ם מוסרה״ם : שבועה על חברו ודרכי נועם ל׳ : שהה עם אשתו לחם רב נ״ד :

מומים בבהמה עיין · כנסת : על אלו מומים :

מומים בכהנים הפוסלים אותם פוסלים גם את הנשים ויוצאין יתר עליהם הנשים ריח רע · זיעה · ריח הפה · ר״א אף ריח החוטם · קול עבה · דדים גסים טפח מחברותיה · טפח בין דד לדד · נשיכת כלב נעשה מקומה צלקת · שומא על הפרחת ש״ע אה״ע סימן ל״ט · עיין רמב״ם פ״ח מהלכות ביאת מקדש · שומא שעל הפרחת אפילו היתה קטנה ביותר ואעפ״י שאין בה שער וזו היא השומא שיתירה האשה על הכהנים והוא שעומדת תחת כפה שבראשה פעמים נראית ופעמים אינה נראית שאם תמיד נראית הרי ראה ונתפייס ואם תמיד אינה נראית אינו מום ואם יש מרחץ בעיר אפילו מומים שבסתר אין מבטלים כר״א כשדרך הבנות לילך למרחץ בגלוי אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ רק בלילה ובהחבא אפילו מומין שבגלוי מבטלין נכפה אם הוא לזמן קבוע הוי מום שבסתר ואם אינו לזמן קבוע הוי מום שבגלוי ועל סימן ק״ז עוד מדיני מומים · ר״א דנכפה וריח הפה אין חילוק בין מרחץ בעיר או לא רבינו ירוחם נתיב כ״ג · ועיין הרי״ף ור״ן פ״ז דכתובות דף תק״ז ע״א · ועיין במה דיני מומים בש״ע אה״ע סימן ק״ז ובית שמואל ונחלת צבי שם · מומים באדם הפוסלים אותו להקריב המיוחדים באדם והם תשעים והפוסלים באדם ובבהמה שהם חמשים רמב״ם פ״ז מה׳ ביאת מקדש : אלמנה לוי אחס : ברכת כהנים וכמה ד״ה סבות יעקב : מום הפוסל : מומים באשה : קדושין על מנת : קנס סדוכין ודיניו כמס סבות יעקב ק״ד :

מומים במקח מקח טעות הוא וכל אומה דמגלי ליה מהדר ליה למריה הרי״ף דף צ״ז ע״ב פ״ו דב״מ ודף צ״א ע״א : הרי״ף ונ״י פ״ז דב״ב דף ר״ז ר״ח ר״ט · ש״ע ח״מ סימן ר״ל ורל״ב · מרדכי פ׳ הזהב כתב המוכר סוס ונמצא מום בסוס משביעין המוכר דלא ידע ולא הרגיש במום מעיקרא משום שהמוכר היה לו לידע במום · חנוך בית יהודה תשו׳ ק״ח בדין ארבע הסרונות דוקא שמחזירין המקח בבהמות כך דנין בדיניהם ואם גם בדינגו הדין כן · הלוקח סתם אין דעתו אלא בדבר שלם בלא מום רמב״ם פט״ז מה׳ מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · מום הוא כמקח טעות ב״י מח״מ סי׳ רל״ב · נמצא במקח מום לעולם חוזר הרי״ף פ׳ הזהב והיכא דזבין איניש מידי ולאחר זמן אינגלאי מלתא דאית בית מומא וכו׳ רמב״ם פט״ז מה׳ מכירה · פסקי ריקאנאטי סימן תקס״ב · ח״מ ולע״ש רל״ב · נשתמש בו אחר שידע המום מחל רמב״ם פט״ז מהל׳ מכירה · ח״מ ולע״ש סי׳ רל״ב · עשה לו מום אחר קודם שיודע לו מום ראשון או אח״כ או השביחו רמב״ם פי״ז מהל׳ מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב אם קצת אנשים אמרו לו המום פסקי ריקאנאטי סימן תק״מ · אם מועיל התנאי במפרש רמב״ם פרק ט״ז מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · הראה לו מום ונמצא תמורתו מום אחר או כיוצא פרק השוכר המוכר פרה לחברו הידה בו מום אחר וכו׳ רמב״ם פרק ט״ז מהלכות מכירה ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · מכר סוס ונמצא בו מום ב״י מח״מ סימן רכ״ד ורל״ב · נמצא גניב ב״י מח״מ סימן רכ״ד ורל״ב · לע״ש סימן רכ״ד · הודיעו שרוצה להוליכו במקום א׳ ונמצא בו מום מוכר מטפל להביאו לביתו רמב״ם פי״ז מהלכות מכירה · רשד״ם ח״ד סי׳ קמ״ז · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · כל מלתא דקפדי עליה אינשי הרי זה מום וכטל המקח מישרים נתיב י״א ח״ו · דברי ריבות סימן שי״ז · כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום הוי מיכ רמב״ם פט״ז מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סי׳ רל״ב · אם המוכר היה סרסור ולא ידע במום פטור רמב״ם פי״ו מהלכות מכירה · רשד״ם ח״ד סימן קמ״ז · אם טוענים ברשותי מי נולד המום על הקונה להביא ראיה פסקי ריקאנאטי סימן תקמ״ג · הלוקח מקח ונמצא בו מום ואבד או נפסד ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · אבד הלקח מחמת המום רמב״ם פי״ו מהלכות מכירה פרק הספקיד ההוא אפטרופא דיתמי דזבן וכו׳ ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · ואם היה סרסור נשבע היסת ונפטר רמב״ם פי״ו מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב נאבד בלי פשיעת לוקח אינו חייב בדמיו עיין בנ״י ריש פרק ר׳ דבתרא · הזכיר מומים כלם ונמצאו קצתן פרק האומנין מימרא דרבי יוחנן ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · אבל הפידורת ואח״כ נראה בו מום פרק א״נ הדרא ארעא ותררי פירי רמב״ם פי״ו מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · קנה נבינורת ולאחר ימים נמצאו מנוקבות תשו׳ הרא״ש כלל ק״ב סימן י״ב · ח״מ ולע״ש סי׳ רל״ב · קנה שמן ונמצא עכור תשובת הרא״ש כלל ק״ב סימן י״ד · ח״מ ולע״ש סימן רל״כ · ביצים ונמצאו מחורות תשו׳ הרא״ש כלל ק״ב ח״מ ולע״ש סימן רל״ב זרעונים ולא צמחו פרק המוכר פירות · ח״מ ולע״ש סימן רל״ב · מכר שור לחברו ונמצא נגחן ודינו הרי״ף ונ״י ריש פ״ה דב״ק דף כ״א ע״א וע״ב · ש״ע ח״מ סימן רל״ב סעיף כ״ג · ריב״ש ת״ב · הזאב רנ״ו · הרי״ף ור״ן פ״ו דכ״מ דף ק״א ע״א · ש״ע ח״מ סימן רל״ב סעיף ח׳ המוכר לחברו פרה וא״ל יש בו מום פלוני ופלוני הנכרים ובכללם הזכיר מום שאינו ניכר ונמצא בה אותו מום שאינו ניכר ולא האחרים הרי זה מקח טעות (לשון הטור ח״מ וכ״כ הרמב״ם שם דין ד׳ מימרא דרבי יוחנן בפ״ו דב״מ דף פ׳ ע״א) שיאמר הלוקח כשראיתי שלא היו בה אלו המומים אמרתי כך אין בה מומים אחרים ואינו אומר אלא להשכיח דעת · אבל אם יש בה המומין הניכרים בין כולם בין מקצתם ויש בה גם המום שאינו ניכר אין זה מקח טעות · סעיף ט׳ היה בה מום א׳ ניכר והראהו לו וא״ל יש בה מום פלוני ומום פלוני שאינם ניכרים ונמצאו בה אותם המומים שהזכיר שאינם ניכרים אין זה מקח טעות אפילו היו בה כל המומים שהזכיר שהרי לא הטעהו שלא הזכיר לו אלא מומין שבה ושם וכ״כ הרמב״ם דין ט׳ כתב ה״ה זה כתב בפירוש מה שאמרו בגמרא שם מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות) · סעיף י״ד המוכר עבד או שפחה אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכת וע״ש המומים · וכהרי״ף שם א״ר יוחנן המוכר שפחה לחבירו וא״ל שוטה היא נכפית היא שעמומית היא היה בה מום אחר וסנפו בין המומים הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו בה כל המומין הללו מאי א״ל רב מרדכי לרב אשי . הכי אמרינן משמיה דרבא היו בה כל המומין הללו אין זה מקח טעות · שבות יעקב ח״ב תשובה קס״ז ראובן היה לו טבעת מזוייף ואמר לו שמעון מכור לי טבעת זה שהיה סבור שהוא טוב ואמר ראובן אין אני ערב לך שהוא טוב וא״ל שמעון אין אני חפץ בערבות שלך וקנאו ואח״כ נתפרסם שהוא מזוייף גמור אם צריך להחזיר לו או לאו כיון שמחל לו · והשיב דבמה שאמר אין אני חפץ בערבות שלך לא הוי מחילה ופשיטא אם המוכר ידע בודאי שהוא מזוייף ועשה במסתפק פשיטא דהוי מטעהו גמור וצריך להחזיר מעותיו אלא אפי׳ אם המוכר באמת היה מסופק מ״מ צריך להחזיר דהא אם הוא עצמו היה מרמה ואין כאן מחילה כלל ועוד כיון שהלוקח לא ידע שהוא מזוייף לא שייך מחילה כלל וכי מסתמא אין אדם מוחל על זיוף לקנות בחזקת זהב :

מומים במקח מקח טעות הוא עיין · מוכר אסור : מוכר

קירקע

קודם שתתארס כגון אצבע יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראיה שידע הבעל ונתרצה או שהוחזקתה שידע ואם לא הביא ראיה תצא בלא כתובה כלל. וכתב הבית שמואל ס"ק י"ד או אפילו אם היא בבית בעלה צריך האב להביא ראיה שידע הבעל אע"ג דקי"ל אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו מ"מ יש חזקה אין אדם מפייס במומים לפיכך צריך האב להביא ראיה והיינו כל זמן שלא בעל אע"ג שכבר הכניסה לחופה אבל אחר הבעילה אמרינן ודאי ראה ונתפייס. היו בה מומים שאפשר שנולדו בה אחר האירוסין אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית הבעל על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה והיה מקחו מקח טעות ואם נמצאו בה והיא בבית אביה על האב להביא ראיה שאחר האירוסין נולדו ונסתחפה שדהו (נסתחפה הוא מלשון סדוע נסחף אבירך כלומר נפסדה ונאבדה למזלך) (וכתב בית שמואל ס"ק ט"ו על הבעל להביא ראית משום דאמרינן כאן נמצאו וכאן היו ואם היא בוגרת אפילו אם היא בבית אביה הוי כאלו היא בבית בעלה גבעל צריך להביא ראיה ובכל אלו אין חילוק באיזה מקום היא עומדת אלא קודם הנישואין היא ברשות אביה אפילו אם היא בבית בעלה ואחר הנישואין או אם היא בוגרת אפילו אם היא בבית אביה אינה ברשות אביה והבעל צריך להביא ראיה ע"ש בהרא"ש ואם הבעל מביא ראית שהיו בה מומים אלו בבית אביה לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו קודם אירוסין כי יש לה שתי חזקות אחרת חזקת הגוף ואמרינן דנולדו המומים אחר אירוסין שנית אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ע"ז נכפה לזמן וכן מומים דאינו יכול לבדוק וראו בה המומים בבית אביה אמרינן כאן נמצאו וכאן היו כי כאלו המומים לא שייך תרי חזקות אלו דאינו יכול לבדוק ואיתא שם בסוגיא לרבא לעולם אמרינן כאן נמצאו וכאן היו לכן אם נמצאו בבית אביה על אביה להביא ראיה שאחר שנתארסה נולדו בה ונסתחפה שדהו ואם לא הביא ראיה אמרינן כאן נמצאו וכאן היו קודם לכן וחייב להחזיר לתתן כל ההוצאות כמ"ש בסימן ז' ועיין מהרדי"ק סוף שורש יו"ד ואם היא בבית בעלה צריך הבעל להביא ראיה שהיו בה המומין קודם האירוסין אבל לא מהני אם הביא ראיה שנראו בה המומין בבית אביה כמ"ש ולרב אשי איירי הרישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך ופרש"י ותוס' לר"א כשהאב זוכה במעות הכתובה היינו קודם החופה לא מהני חזקת הגוף שלה לאביה אבל אחר הנישואין דכתובה שלה אז מהני חזקת הגוף שלה ובאירוסין אפילו אם אביה טוען בריא לא מהני אפילו אם הבעל טוען שמא ואביה בריא צריך האב להביא ראיה והא דנאמנת לומר משארסתני נאנסתי היינו משום דנמצאו בבית בעלה דהוא אחר הנישואין נמצא דאין לה בתולים ועיין סימן ס"ח ואם לא נמצא בה בתולים ובודאי לא נאנסה אחר החופה הוי כנמצא בבית אביה דלא שייך תרי חזקות הנ"ל גם אם נמצא אחר הנישואין נכפית לזמן ושאר מומים דאינו יכול לבדוק והיו בה המומים בבית אביה דלא שייך תרי חזקות הנ"ל אז יש נפקא מינה בין תירוץ דרבא לתירוץ דרב אשי כי לתירוץ דרבא צריך האב להביא ראית ולרב אשי מהני חזקת הגוף שלה דהא הכתובה שייך לה א"כ הבעל צריך להביא ראיה ולכאורה תימא על הרא"ש שכתב על הרי"ף שלא הביא תירוץ רבא ורב אשי משום דלא נפקא מינה בין התירוצים והא איכא נפקא מינה טובא ואפשר אפי' לר"א לא מהני חזקת הגוף שלה כיון דמום זה היה בודאי בבית אביה וספק הוא אם היה קודם אירוסין ובעת שנולד הספק היה הכתובה של אביה לא מהני חזקת הגוף ויש לדמות למ"ש בהגהת רמ"א בי"ד סימן ז' בספק שנולד בחיי הבהמה אע"ג דהשתא נשחטה הבהמה ועומדת בחזקת כשרות הולכים אחר השעה שנולד הספק אבל לפי זה קשה קושיית אביי אליבא דרב אשי אם נמצאו המומים בבית בעלה למה צריך להביא ראיה שנולדו המומים קודם אירוסין ולמה לא סגי כשהביא ראיה שהיו המומים בבית אביה וכאן נמצא וכאן היה ואם נולדו אחר אירוסין ונסתחפה שדהו וצריך ליתן לה הכתובה מ"מ אין צריך ליתן לה תוספת כי התוספת לא זכתה אלא בשעת הנישואין והיא לא נלתה לו משום הכי אין לה תוספת כ"כ השלטי גבורים ז"ה אם אין להבעל ראיה שהיו המומים בה קודם אירוסין אלא מביא ראיה שהיו בה המומים בבית אביה אז חייב ליתן לה הכתובה כמ"ש לעיל משום דאית לה שני חזקות הנ"ל אבל תוספת כתובה אינו צריך ליתן לה משום הלעגין תוספת כתובה לא מהני חזקת הגוף דמ"מ היא לא ידע המומים וליתא אלא חזקה אחת דאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ונגד חזקה זו יש ג"כ חזקה אין אדם מתפייס במומים ואוקימנא חזקה נגד חזקה ואין מוציאין ממנו תוספת ; ונראה למ"ש הרא"ש בוגרת צריך הבעל להביא ראיה אז סגי כשהביא ראית שהיו בה אלו מומין בעת שהיתה נערה משום דאז לא שייך שתי חזקות אלא דחזקה אין אדם שותה בכוס וכו' לא שייך אלא כשעדיין לא נכנסה לחופה וע"ש ברש"י) וי"א דאם האב טוען ודאי על הבעל להביא ראיה. וח"מ בפ"ה מה' אישות בשם הרשב"א וי"א דאם הגיע זמן לכנס אעפ"י שלא נכנסת הוי כאלו היתה ברשות הבעל ובית שמואל ס"ק י"ח כתב הגהה זו תמוהה וכבר תמה עליו בח"מ ולא מצינו לפי משנת אחרונה אם הגיע זמן הוי באלו נכנסה גם בר"מ לא כתב מזה כלום אלא כתב בשם רי"ו כל זמן שהיא ברשות אביה אפילו שהיא בבית בעלה על האב להביא וכן בהפך כמ"ש בסמוך ובס"ק י"ז כתב ז"ל על הבעל להביא ראיה היינו שטת רמב"ן רשב"א והר"ן אליבא דר"א דאיירי הסוגיא כשאין האב טוען בריא אבל כשהאב טוען בריא והכתובה שייך לו נאמן האב ולא כרש"י ותוספות ואם היא בוגרת ואז הכתובה שייך לה צריכה היא לטעון בריא אע"ג דאית לה חזקת הגוף ולתוס' והרא"ש משמע אין צריך טענת כי חזקת הגוף מסייע לה ׳ ׳ הביא הבעל ראית שעד שלא נתארסה היו בה או שהודית לו בכך והביא האב ראית שראה ושתק ונתפייס או שהוחזקתו שידע בהן ונתפייס הרי זה חייב בכתובה :

מומים באשה הפוסלים אותה ש"ע אה"ע סימן ל"ט ובמפרשים · ועיין משנה הרי"ף ור"ן פ"ז דכתובות דף תק"ו ע"א · וש"ע אה"ע סימן קי"ז · הנושא אשה סתם ונמצאו בה ממומי הנשים ולא ידע הבעל במום זה תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספת · אם יש מרחץ בעיר והיו לו קרובים שם אינו יכול לומר לא ידעתי מומים אלו ואפילו מומים שבסתר מפני שהוא בודק ע"י קרובותיו וחזקתו ששמע ונתרצה ואם אין שם מרחץ או שלא היו לו שם קרובים טוען במומים שבסתר נכפת לעתים ידועים הרי הוא במומי סתר אבל במומים שבגלוי אינו יכול לטעון שחזקתו ששמע ונתפייס · המשתנת במטה תמיד י"א דלא הוי מום כ"י בשם הרשב"א וי"א דהוי מום כ"י וכן נ"ל עקר ובית שמואל שם ס"ק י"א תמיד לאו דוקא תמיד בכל לילה ועיין בר"מ מאריך בזה ומבואר בתשו' רשב"ץ אם היתה ישנה עם חשכנות הוי כמום בגלוי · טען על אשתו שהיא מצורעת הוי מום כ"י · בית שמואל ס"ק י"ב מצורעת לאו דוקא מהנהו ארבע מראות נגעים דכתיבי בקרא אלא ה"ה שחין וכיוצא בזה וכתב בח"מ אפשר אם היתה מצורעת או בעלת נכפה קודם האירוסין אעפ"י שנתרפאת הוי מום כי יש לחוש שמא תחזור ותהיה מצורעת ולכאורה לא משמע כן מן הגמרא דאל"כ למה לא מחלק בין הכא לרופא דשאני רופא דיש לחוש שמא תחזור לטוב ואפשר בגמרא קמ"ל אפילו אם ידוע דרופא אותה ולא תחזור מ"מ אינה מקודשת כי מאוסה לו וע"ש בתוס' ועיין ב"ש סימן ל"ט בד"א במקום שמנהג הנשים להלך בשוק ופניהן נלוות אבל במקום שאין דרך הבנות לצאת לשוק כלל ואם תצא למרחץ תצא מתנכרה הרי זה טוען אפילו מומין שבגלוי ושאר דינים שם · ועיין הר"ן פ"א דכתובות דף תק"ל ע"א · מהרר"א ן' חיים ח"א ק"ד אחד שאחר שבע שנים אמר שהיו בה מומים ונרשה ואינו רוצה ליתן לה התוספת אין הדין עמו · מהרר"ם מלובלין א' אשה שנולד בה חולי הנכפה איך יעשה בעלה בגירושין ומזונות ועיין פליטת בית יהודה סימן ו' ד' · משפט צדק ס"ז בענין אשה שנתקלקל ומתה גם כתו עינית ואינה רוצה עוד להתרפאות ונתגרשת

ותובעת

דף ל"ד ע"ב בד"ה וא"ת לרבי אליעזר דלא מפליג וכו' וסעתה כיון דבפרק כל הבשר רב אשי דהוא בתרא כרבי אליעזר ס"ל ואסר כל שתיעבתי לך הכי נקטינן ומבעי' דרבי ירמיה לא קשיא ולא מידי שכבר נזהר רש"י ממנה ופי' דהכי קא בעי מהו לקנוס בנו אחריו שלא יאכל מאותו בשר עולמית עכ"ל פי' לר"א דקנים אפילו יולד בו מום אחר מהו לקנוס בנו אחריו והרא"ם בעצמו כתב בסוף אותו דבור שרש"י סובר כר"א ושרה שתירצו התוספות דרחמנא שרינהו לקדשים שהוממו אינו כלום לפי שלרש"י לא התירה התורה אלא כשנפל בהם מום מעצמו אבל כשהגוי הטיל בהם לדעת אסור מן התורה · ואין לומר שקושיית התוספות היא לרבנן שא"כ לא הוה להם לחקשות סתם אלא כך היה להם לומר לרבנן דאמרי דקנסא היא ומדאורייתא שרי ליתסר אפילו צרמו נכרי ומדלא מקשו הכי אלמא סברי דלית הלכתא כרבי אליעזר · זהו מה שנ"ל מפי' הרא"ם ז"ל והראיתי את הדברים אל הרב הגדול מ"ו נר"ו ואמר לי שהוא מפרש דברי התוספות באופן שיסתלקו מעליהם קושיות הרא"ם והו מקשי התוספות צירם אוזן הבכור ליתסר אפילו צרמו נכרי פי' אפילו שלא לדעת ושלא נתכוון להתירו וי"ל דשרי רחמנא קדשים שהוממו א"כ אינו דבר מתועב פי' אין נפילת המום דבר מתועב אלא הטלת המום ומעתה כשהנכרי צירם אחן שלא לדעת הרי הוא כמו שנפל ואינו מתועב :

בכור בהמה המטיל : בכור בעל מום כהן : מומים אין מטילין : קנס לא קנסינן בנו אחריו :

זכור לאברהם · ה"ה · כמה דיות נשתפכו על לשון הרא"ם הנ"ל וכמו שליין מו"ר כמהר"ר יעקב נונים ולים ולה"ס בספר יעקב שבספר דעת זקנים · ה"ה ברכת הזכח ד"נ · פר"ס י"ד סימן ס"ד ס"ק ז' · מש"ל פ"ד מהלכות בכורות ה"א ד"ה ודע · ופ"נ מהלכות איסורי מזבח · זהב שיבה כ"ד · אמונת חכמים י"ב א' · סומה הלכות פ"כ כ"ד ב' · לשון לימודים י"ד · שער המלך פרק ד' מהלכות כלאים ד"ס ודע דמסוגיה · וע"ע מ"ש הרב כמהרי"ט אלגאזי בספר הלכות יום טוב דף ק"מ ע"ב והכמס :

מום הפוסל באיש וכופין אותו להוציא וליתן כתובה עיין עם לפני גתין :

מום הפוסל בכהנים פוסל בנשים משנה ז' פרק ז' דכתובות ובספרשים שם המומים שהוסיפו בנשים משנה ה' פ"ב דקידושין : מומים בכהנים :

מום הפוסל בסוקדשים פוסל בפרה אדומה משנה ג' פרק ב' דפרה :

מומחה איסתי בן יתירי הרנ"ף ריש סנהדרין · רמב"ם פ"ב · סמ"ג עשין צ"ה · ח"מ סימן ג' · איסתי אינו יכול לדון היחוד בעל ברתו תשו' רשר"ם ח"ה סימן ב' ו"ב · מומחה קרוב אינו יכול לדון האיש בעל ברתו תשו' הבית ח"ב סי' פ"ג · הרי"ף ונ"י פרק א' דסנהדרין דף ע"ר :

דיני טעויות אם :

מומחה הוא עוזר מן ומחה אל ים כנרת שהוא לשון מיושר תי"ט משנה ג' פ"ד דבכורות ד"ה מומחה · דעיין ר"ע פ"ה דערובין משנה ה' מומחה אדם בקי במדידה ותי"ט שם הבריח מן הירושלמי בפי' זה של רמב"ם ור"ע · עיין רבינו יהונתן ורש"י על הרי"ף פרק ה' דעירובין דף ר"ז ע"ב :

מומחה הייגו אדם שהוחזק בכשרות ובודאי נזהר מכל טעות ש"ע י"ד סימן פ"ג · ט"ז ס"ק י"א · עיין הר"ן פ"ב דע"ז דף שס"ו ע"א דמומחה הוא בקי ואחרים פירשו נאמן · ופי' מומחה ומעלות שצריך ש היו בו ח"מ סימן ג' · הרי"ף ונ"י פ"ק דסנהדרין · מאן דנקיט רשותא מריש גבותא נתגלות לגה · נטילת רשות מהמלך אינו כלום אם לא קבלו הקהל ח"מ ולע"ש סי' ג' :

מומחה לבית דין עיין : אומן שומר שכר : אלמנה מוכרת בנכסי בעלה לגבות כתובתה : בית דין הדיוטות : ברוכים סגים : דייני חוצה לארץ : דיינים שאינם סמוכים : דיני קנסות אין : הודאה בפני מומחה : הלכה אתורך : טעות בדבר משנה : טעות בשיקול הדעת : לפניהם ולא לפני : מורה הוראה אני : מסייען : טולה דדייני : טטרות שנים יוצאים בשטוס אחד דאיכא מאן דמער טובא דדייני דוקא בקרקעות וביחיד מומחה : שלחני ודיינו :

מומחה לבית דין פטור מלשלם אם הורה שלא כהלכה ושאינו מומחה חייב לשלם משנה ד' פ"ד דבכורות ש"ע י"ד סימן ש"י · מומחה היינו שהוא מנוסה לרבים וחכמתו מפורסמת ונגלויה אע"נ שלא נסמך נ"י פ"א דסנהדרין דף ר"ע ע"א ועיין הרי"ף שם וש"ע ח"מ סי' נ' :

מומחה עיין · הכל שוחטין : רוב מצויים אצל כל תמנות : רוב מצויים אצל שחיטה :

מומים אין מטילין בבכור ש"ע י"ד סימן ש"ג ומי נאמן על הטלת מום בבכור שם סי' ש"ד · אסור להטיל מום בבכור ואפי' לגרום לו מום כגון ליתן דבילה ע"ג אזנו כדי שיטלנה הכלב משם ויקטע אזנו עמה וכיוצא בזה או שאומר לגוי לתטיל בו מום (ברייתא דבכורות דף כ"ז ע"ב) ואם עשה מום בידים או בגרמתו אין שוחטין אותו על ידו על שיפול בו מום אחר מעצמו (משנה שם דף ל"ד ע"א וכחכמים) ואם מת אין קונסין בנו אחריו אלא שוחטין אותו על ידו (בעיא דר' ירמיה ונפשטה שם ע"ב) ועיין הרי"ף ור"ן פ"ג דרי"ט דף רצ"נ ע"א · משנה ג' פ"ק ה' דבכורות :

נדיא להולים : מום בקדשים כתב :

מומים אין רואים אותם בי"ט והרי"ף פ"נ דרי"ט דף רצ"ב ע"א · ש"ע י"ה סימן ש"ב סעיף נ' · א"ח סי' תצ"ח סעיף ט' · בכור בזמן הזה שאינו יכול לשחטו בלא מום אין חכם יכול לראותו בי"ט אם יש בו מום (משנה פ"נ דרי"ט דף ב"ה וכר' שמעון והרא"ש והרי"ף שם דף רצ"נ ע"א) ואפילו אם עבר וראהו ומצא שיש בו מום אינו יכול לשחוט (ברייתא וגמרא שם וכר"ש) אבל אם נולד במומו ועבר וראהו נשחט על פיו ואם ראה המום מערב י"ט וראה שהוא מום שראוי להשחט עליו יכול לחזור עליו בי"ט אם נפל בו המום מאליו ומתירו ואם נפל בכור בבור אסור להעלותו דהוא אינו ראוי לשוחטו אלא עושה לו פרנסה במקומו רמב"ם פרק כ' מהלכות יום טוב · ש"ע אורח חיים סי' תצ"ח סעיף ט' :

כהנים תמודים :

מומים אשר עליהם שוחטים הבכור משנהזא' פרק ו' דבכורות וגרמא אסור הרי"ף פ"נ דרי"ט דף רצ"נ ע"א · ש"ע י"ד סימן ש"ט וסימן ש"נ · שבות יעקב ח"ב תשו' צ"ב בכור נתנו לרועה וסרסו וניכר שיש אל עושה בכוונה שאסרו בשביל כך והשיב מבואר בגמרא דבכורות דף ל"ד הצורם אוזן בבכור חכמים אומרים לא ישחט עד שיולד לו מום אחר והכי קיל"ן כמבואר בי"ד סימן ש"ג אף שיש לומר דזה דוקא בבכור ודאי משא"כ בנדון שלפנינו שהבכור הוא רק בכור מספק דאולי היה לאמו ולד פקודם שהיא היא חולבת וכדעת גדולי הפוסקים דלא הוי בכור כלל ואף דקיל"ן לחומרא כמבואר בי"ד סימן ש"ו מ"מ בבכור בזמן הזה דאינו אסור לצרום אוזן רק מדרבנן לפי שאינו ראוי להקריב וכמ"ש ברכי משה סימן ש"נ מ"מ בבה"נ ודאי דהוי ספק לא גזרינן כולי האי אם עשה ישראל בו מום זה אינו רא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם בזמן הזה לאסור כל ספק בכור תקנה ע"י בהמה חולבת דכל אחר יכוין לעשות בו מום אלא ודאי דקנסו שלא יאכל עד שיולד בו מום אחר מעצמו וכן מבואר ומוכח מדברי פסקי מהרא"י ס"ם קס"ט דאם ספק הוא שנצרם אוזן ע"י ידיעת ישראל או לא ויש בבכור בלא"ה בנדון דידיה שם כמה ספקות שהיתה חולבת וגם נסכר ע"י כסף ע"ש יש להקל משמע אבל בלאו הכי אין להקל כלל וכן נ"ל עיקר ואין להקל בזה מטעם ספק דרבנן כמבואר בקונטרים הספיקות שלי דין י"ח ו"ט וך' :

מומים באדם וחילוקיה פ"ז דבכורות · מומים באדם המיוחדים ופוסלים אותו להקריב שהם תשעים רמב"ם פ"ז מה' ביאת מקדש :

מומים באדם עיין · נכנסת :

מומים באשה אין מחזיקין מרשות לרשות דכיון דברשות הבעל נמצאו אמר נן כאן נמצאו וכאן היו ר"ן פ"א דחולין דף תרע"ו ע"א · הרי"ף ור"ן פ"ז דכתובות דף תק"ו ע"א ועיין ש"ע אה"ע סימן ל"ט · וש"ע אה"ע סימן ק"ז כיצד היא טענת המומים שנמצאו באשה מומים שודאי היו בה

קודם

מולך עיין עון יש שיעניעוהו · פסור ככוליה ·

מוללין מלילות ומפרכין קטניות כדרכן (מימרא דרבא ביצה דף י"ב) ומנפח מעט מעט ואוכל ואפילו בקנון ובהסחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה הבורר קטניות בי"ט בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי (אם רוצה לאכול בו ביום המגיד פ"ג) אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה בר"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל בורר את האוכל ומניח את הפסולת ואם היה טורח בברירת הפסולת מן האוכל יותר מן הטורח בברירת האוכל מן הפסולת אעפ"י שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח את הפסולת ולוזים ובטנים שנשתברו ועדיין בקליפתן לא מקרי הקליפה פסולת כיון דאורחייהו בהכי ועיין מעורבין ש"ע א"ח סימן תק"י · הרי"ף והר"ן ושלטי גבורים פ"א די"ט דף רפ"ד ע"א · והר"ן שם הקשה דבשבת לא שרינן למלול כלל דאלו בפ"ח דשבת דף קנ"ב ע"א אמרינן חבילי סאה איזוב וקורנית קוטם ואוכל וחב"א מולל בראשי אצבעותיו ואוכל דאלמא מותר למלול בשבת תירץ הר"ז הלוי ז"ל דהתם דוקא בחבילי סאה איזוב וקורנית אבל בחבילי תבואה וקטנית לא שרינן כלל והיינו סוגיין ואחרים תרצו דהתם אינו מולל אלא לרכך את האוכל ומשום הכי שרי ע"י שנוי ומולל דהכא לפרק האוכל מתוך הקשין ואסור לגמרי ודעת הרי"ף דבשבת מותר למלול ע"י שנוי ובי"ט בלא שנוי כלל · ועיין משנה הרי"ף ור"ן פ"א די"ט דף רפ"ד ע"ב ודף רפ"ח ע"א:

מולקי עיין · כר מלרח ודיניו כסס תורת חמת קכ"ס ו' · הקדש הקדים המולקי · חוקת הנתים והלרות הקונה מולקי מחוקת חברו : וכסס רסד"ס ח"מ רכ"ז : וכסס מוהרח"ס ח"מ ח"ח סימן כ"ה וסימן ס"ח : חרס היסוד איזו ד"ה מוהרח"ס : מנכג ממון ותורתו אות ס"ב : מסכנתא חמסה כלי מסה תסו' י"ן דנרקס דהוא כמו סכירות : עוקר דירתו מהעיר איזו ד"ה מוהרח"ס :

מולקי פירושו מלכות ור"ל המולך וארון כבית או חנות :

מום אינו פוסל בעגלה ערופה משנה פרק ט' דסוטה ר"ע רתי"ט:

מום אינו פוסל בעוף · משנה ד' פ"ג דמעילה ר"ע : רמב"ם פ"ג מה' איסורי מזבח : תמות חכרות :

מום אל תעש בעצמך מאי היא לא תהוי לך דינא בהדי תלתא דחד הוי בעל דינך ותרי סהדי פרק על פי דף קי"ב :

מום בבכור עיין · על אלו מומים :

מום במקח ידע המוכר ומכרו סתם ונמצא המום חייב בהוצאות הלוקח מדינא דגרמי ח"מ סימן רל"ב · לע"ש סימן רל"ב · אם יש מום במקח צריך להודיעו ואפילו לנוי ולא ימכור בשר נבלה בחזקת שחוטה ח"מ ורע"ש סי' רכ"ח · עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דב"מ דף צ"א ע"א תהוא אפטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמי וכו' : מומים במקח : מקח טעות :

מום במתנה עיין · מקבל מתנה חכה בה :

מום בקדשים אסור ליתן שנאמר בפרשת אמור כל מום לו יהיה בו קרי ביה לא יהיה ר"ל לא תעשה שיהיה בו מום · שלא לשחוט בעלי מומין לשם קרבן · שלא להקריב בעלי מומין למזבח שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו · שלא לזרוק דם בעלי מומין לשם קרבן · שלא להקטיר בעלי מומין שנאמר לא תקריבו אלה לה' ואשה לא תתנו מהם על המזבח · חמשתן תמורה פ"ק · בכורות פ"ז : ספרי : רמב"ם ה' אסורי מזבח פ"א · סמ"ג לא תעשה ש"י ש"א ש"ב ש"ג ש"ו סמ"ק האתרונה בסימן רכ"ו : בעל מום : דבר שאינו במתכוין :

מום בקדשים כתב הרב המזרחי פ' ראה על דבור לא תאכל כל תועבה וז"ל והתוספות הקשו והיאך וכו' וא"ת צרם אזן הבכור ליתסר אפילו צרמו נוי י"ל דרחמנא שרינהו לקדשים שהומסו כצבי וכאיל א"כ אינו דבר מתועב ע"כ לשון התוס' וצ"ע דמאן לימא לך שאם צרם באזן בכור אפילו נוי מותר שישחוט ויאכל על אותו המום הרי רש"י חולק על זה וכו' עכ"ל והדבר תמוה בעיני כי רש"י לא אסר אלא כבשר בחלב ולא בנוי שהטיל מום בבכור והוא נגד משנה שלימה ששנינו פ"ה משנה ג' דבכורות מעשה בזקן של רחלים שראהו קסדור אחד והטיל בו מום והתירו חכמים וכן פעם א' היו תינוקות משחקים בשדה והתירו חכמים וכו' וא"כ איך יאמר הרב שצ"ע דמאן לימא לן דאם נוי צרם באזן הבכור שיהיה מותר האם נעלם מעיני הרב משנה שלימה הנ"ל בלי חולק ואי לאו דמסתפינא אמינא דגם קושית התוספות אינה קושיא שהרי התורה אמרה כל מום לא יהיה בו פי' שלא יעשנו בו הוא אמנם אם המום נולד בו מעצמו בפי' אמרה תורה שאם נולד בו מום מעצמו אז בשעריך תאכלנו ומותר לשחטו בכל מקום א"כ כל שהנוי או הקטן עשאו שלא לדעת ישראל הרי הוא כאלו בא המום בעצמו שהתורה התירו בפי' כנ"ל משא"כ בשאר איסורין כגון בשר בחלב וכיוצא וכן משמע פי' רש"י ודברי רש"י עלו כהוגן · בריק לן אריא דבי עילאי הרב הגדול והגבור במלחמתה של תורת נכר תקיף דלא הוו בסרה גברין לגבית כלום על מה שכתב הרב המזרחי בפ' ראה עד פסוק לא תאכל כל תועבה ונ"ל לומר שהרא"ם אינו סובר שקושיית התוספות היא דליתסר בכור שהנוי צרם אזנו שלא לדעת שהתירה המשנה והטעם שא"כ אין מקום לקושיתם כלל שהרי על אותו מעשה כתב רש"י בבכורות שאין לומר שהנוי הוה נתכוון להתירו שהרי אינו יודע שע"י מום שיעשה בו ישחט אא"כ נפל מאליו עכ"ל וכן בטור בסימן ש"ג כתב ואם נוי תינוק מטיל בו המום מעצמו אם לא כיון להתירו מותר עכ"ל · ומעתה מלא תאכל כל תועבה לא קשיא מידי והטעם הוא משום דבכשר בחלב הבטול עצמו אסור ואפילו נפל הבשר מעצמו בחלב ונתבשל אסור וכן אמרינן בפרק כל הבשר בזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר אבל בבכור נפילת המום אינה תועבה אדרבה התורה התירה הבכור כל עוד שנפל בו מום וא"כ מה לי שהכלב נשכו מה לי שהנוי צרם אזנו אמנם לא נתכוון להתירו והלא בישראל גופיה כל שלא נתכוון מותר דתנן היה בכור רודפו בעטו ונעשה בו מום הרי זה שוחטין עליו ופרש"י לפי שלהצלתו נתכוון אבל האסור הוא הטלת המום כדי להתירו ובזה שייך שפיר לא תאכל כל תועבה ובכל ענין שהוא בא בין שבא בעבירה כגון שהטיל הישראל בו מום בין שלא בא בעבירה כגון ע"י נוי או ע"י קטן כאותה ששנינו אחר שהתירו הלך וצירם באזני בכורות אחרים ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים דבר שתעבתי לך הוא ואסור ומעתה אם קושיית התוספות היא זו אין כאן קושיא כלל ודומה ממש לבשר בחלב שאסרה תורה · וע"כ הרא"ם ז"ל מפרש דברי התוספות באופן אחר והוא דאמרינן בפרק כל פסולי המוקדשין כמאי איכון למשרייה בהאי מומא בהאי מומא קנסות דרבנן דבהאי מומא לא לישתרי ליה א"כ מן התורה המטיל מום בבכור אעפ"י שאסור עכ"ז נאכל באותו מום וכן פסקו בפי' הרמב"ם והטור ועוד כתבו ואם עשה בו מום ומת אין קונסין בנו אחריו שלא שוחטין אותו על ידו עכ"ל ובעי' היא שם דגרסינן התם בעי מיניה דבי ירמיה מרבי זירא צירם באוזן הבכור ומת מהו לקנום בנו אחריו ואסיקנא לדידיה קנסוה רבנן לבריה לא קנסו רבנן ובפי' כתבו התוספות בבכורות דף ל"ד בד"ה ומי קניס ר"א לעולם ורמינהי וכו' דלרבנן דאמרי נולד בו מום אחר ישחט עליו המטיל מום בבכור כדי להתירו מותר מן התו' לאוכלו על אותו המום ומעתה מקשים התוס' בפרק כל הבשר למה יהיה מותר מן התורה הרי דבר שתיעבתי לך הוא ותירצו דכיון דשרי רחמנא קדשים שהומסו אינו דבר מתועב ועל זה הקשה הרא"ם דמאן לימא לן שהצורם אוזן בכור כדי להתירו יהיה מותר מן התורה הרי רש"י חולק על זה וסובר שאסור מן התורה כמו שפי' בין ע"י נוי בין ע"י קטן ומסאי דאמרינן בפרק פל' פסולי המוקדשין דקנסא הוא לא קשיא ולא מידי דהתם לרבנן הוא דאמרינן הכי אבל לרבי אליעזר דפליג וקנים שלא ישחט עולמית אפילו יולד בו מום אחר אסור מן התורה לאוכלו באותו מום וכן נראה בפי' פשטי תירוצים הראשונים שתירצו התוספות בפ' כל פסולי המוקדשין

שמא נוכל לומר דהא דדמיא הוא כיון דלא איתעביד כאן מעשה בידי אדם כמו הכותרת דהיא נמי כלו בתולים כדכתב בעל ב"ח א"ה סימן ס"ז סעיף ד' אבל לא שיהיה דינה שוה לכותרת דנשארו בה מקצת בתוליה ועוד אפילו נימא דשוה שאני נ"ד שכשכה ראובן על רבקה פתח פתוח מצא ורבקה לא ראתה דם כמ"ש בשאלתי וידים מוכיחות איכא שנשרו כל בתוליה ויש להכשיר מכח ספק ספקא ספק אם נשרו כל בתוליה או לא נשרו ואפי' אם תמצא לומר שלא נשרו ספק אם ראתה וחפהו שכבת זרע או לא ראתה ועוד שרבקה הנ"ל חדל להיות לה ארח כנשים כמ"ש בשאלתי ואפי' נימא שראתה מאי הוי איכו אלא דם טוהר דהא דחכמים אסרו דם בתולים הוא משום רואה דם נדה מתם אי נמי משום שמא נתערב דם מן המקור כדכתב בעל הלבושים ריש סי' קצ"ג והכא ליכא למיחש כיון שחדל לרבקה להיות לה ארח כנשים והיא דבעל בן זמרא מיירי שנשרו קצת בתולים וכשהביא החלוק שהיתה לבושה בשעת תשמיש היה בו דם בתולים כמו שהביאו מפכ"ת לשום ובתם ודאי איכא טענת בתולים דידעינן ודאי דלא נשרו אלא מקצת בתולים ועוד שנמצא דם בחלוקה ובכי האי גוונא צריך בעלה לפרוש ממנה משא"כ בנ"ד שפתח פתוח מצא ולא ראתה דם וחדל להיות לה ארח כנשים וכדכתבתי דבכה"ג כדין כבעולה לענין שבעה נקיים לפי עניות דעתי לכן אחלי יכוטו לפני מפכ"ת להודיעני אמתתה של הלכה לכל אשכל כדבר הלכה והנני פורש לו שלום כשם מורי ורבי מעלת זקני נר"ו ובשמי ואני בתומי אחלה פני אל עליון אורך ימים ישביעהו וישועתו יראהו וממקור החכמה תדיר ישפיעהו כנפשו וכנפש הכא על החתום :

קטי קטון שמ"י :

עטרת זקנים ונזר המשכילים היושבים בשבת תחכמונים יצא ברכה מאל הנאמן על כל הנאמנים ויזכה לראות בנחמת מאמינים בני מאמינים בביאת ציר אמונים :

חל עלי מוטל ליאו"ר תשובתי הראשונה על דין מוכת עץ ללבן ולצרף אותה עד מקום שיד דעתי החלושה · והקלושה · מגעת ולהשיב על שהוסיף שכ"ת כבודך לשאול ממני באגרתך ששנים על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון :

על מה שכתבת וז"ל מדאפקיה תנא מוכת עץ מכללא דבוגרת ועליה לא פליגי ומינה דמוכת עץ לא דמיא לבוגרת עכ"ל י"ל דכיון דרב ור"י התירו דיעבד בוגרת ומוכת עץ לכהן גדול נראה ברור דדמיין אהדדי ושתיהן נדונות כבתולות והכא לכתחילה מיירי ומ"ש דאיש מכתובת מוכת עץ שהיא מנה ומינה דנדונת כאלמנה אמינא דממונא מאיסורא לא ילפינן כמ"ש הרב ר' חיים בנבנישתי בספרו פסח מעובין סימן ס"ה ושאר הפוסקים בדוכתי טובא ומה נימא בבוגרת שאין לה קנס כדאיתא בכתובות פרק ואלו נערות ואפילו הכי התירה דיעבד לכהן גדול ונדונת כבתולה ולענין קנס כבעולה אי לאו שממונא מאיסורא לא ילפינן · ומ"ש וז"ל שמא נוכל לומר דהא דדמיא הוא דכיון דלא איתעבידה בה מעשה בידי אדם דמיא לכותרת דהיא נמי כלו בתולים כדכתב בעל ב"ח אה"ע סי' ס"ז סעיף ד' אבל לא שיהיה דינה שוה לבוגרת דנשארו קצת בתוליה עכ"ל ומצאתי ברייתא דמסייעא לך בפ"ו דיבמות הובאת בילקוט פ' אמור יעויין שם אפילו הכי אימא דתשם ראיה שהמוכת עץ נדונת כבתולה והכהן יכול לשמש עליה ואחותו הבתולה קרינן ביה והא כמ"ש נ"י וז"ל מוכת עץ אין לה בתולים כלל כנדון דידן שפיר נימא כיון שהיא ביאה ראשונה שעדיין לא שימשה לאיש לא פליגי רבנן לענין בועלה בעילת מצוה ופורש מיד ותספור ז' נקיים כבתולה וכבוגרת כיון דכהן משמש לה כרבי מאיר ור"י כברייתא דלעיל וכן דיעבד לכהן אם נשא נשוי ולא ניקל במה שתקנו חז"ל ונקטינן דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה ועוד דקי"ל דכל דתקון כעין דאורייתא תקון וכיון דבעינן שומאה כהן מוכת עץ כבתולה דין הוא דגם בטומאת דם בתולים תהיה נדונית כבתולה וגם שהפוסקים לא ברו דבריהם במוכת עץ מקום הניחו לנו וילמד סתום מן המפורש כי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר ובנ"ד ליכא ספק ספיקא לפי שעיקר תקנת חז"ל טעמו דם בתולים כדם נדה גמורה הוא מיוסד על הספק וה"ה שמא ראתה טפת דם בתולים כחרדל וחפהו ש"ז ומילא נפקא דגם במוכת עץ אמרינן שראתה טפת דם · ולא הרגישה וחדא ספיקא הוא כמו שכתבתי בתשובתי הראשונה במעשה דבן זמרא שטענה האשה מוכת עץ אני ונאמנת ואפילו הכי נראו טפות דם בחלוק ומעשים בכל יום שגם שהבתולה מפלת ונחבטו פניה של מטה בקרקע ויצא ממנה דם קורין אותה מוכת עץ גם שלא ראו העץ נכנס בה ואפשר שלא נפרצה במילואה ועדיין מקצת בתולים קרינן בה והרב בעל ב"י דבר בהווה ובמוכת עץ גמורה ועכ"ז אפשר לומר דלא פלגו רבנן ואזלינן לאומרא דם שבנ"ד בדקה ולא מצאה דם לאו כלום הוא שאין לא ראינו ראיה כיון דאיכא לתלות בחפוי שכבת זרע שהיא עיקר התקנה ומ"ש דבנ"ד חדל להיות לה ארח כנשים לאו כלום הוא לגבי תקנת חכמים דמה תימא בזקנה בתולה שנשאת ובביאה ראשונה בדקה ולא ראתה ואפילו הכי לא פלוג רבנן וכמ"ש בעילת מצוה ופורש וסופרת שבעה נקיים אע"כ לאו משום דם נדה אסרו אלא משום דם בתולים בלבד וכדי דלא ליתו אנשי למטעי הבלע"ד כתבתי להפיק רצונך הטובה והישרה ואחלה פני כבודך להשתחות לי ולשמי למע' מורנו הרב זקנך וכו' והריני מוכן לעשות הטוב והישר בעיניך ובעיני דורשי שלומך כמוני זעיר ולעיר ·

מרדכי נהלון :

מוכת עץ וכתובתה · עיין · מוכת עץ אינה : כתובה לאלמנה :

מוכת עץ עיין · בעלתי ולא מצאתי : טענת בתולים ודינים בסם דבר"ז קע"ה : כתובה לאלמנה : מנו במקום עדים נ"ם : מנו דמוכת עץ : מנו היכא דקטנה : מנו מאסור לממון : פתח פתוח מצאתי אמר : חנא דורש לפעמים :

מוכת עץ פתחה סתום הרי"ף פ"א דכתובות דף ת"ע ע"ב ועיין הר"ן שם דבירושלמי אמרו בהדיא דהפתח פתוח בין בעץ בין באדם : מוכת עץ ודינה אלה :

מולאי אמרי מילי מוליאתא אמרו בגמרא לחכמים הבאים מבית עלי באמרם הלכה שאינה כהלכה הרי"ף פ"ט דב"מ דף קל"ז ע"א :

מולגין הראש והרגלים ביום טוב ומהבהבין אותן באור אבל אין טופלין אותן בסיד ולא בחרסין ולא באדמה דמחזי כעבור ואין גוזזין אותן בספרים שנראה כעושה לצורך השער ש"ע א"ח סי' ת"ק סעיף ד' הרי"ף ור"ן פ"ד די"ט דף רצ"ח ע"א :

מולדות ותקופות · עיין · בה"ר ד : ראש חדש שני : ספר חוב המיקדמים שם בספר גם פשוט ענין מולד וי"ד ומולד בהד"ר :

מולדות ותקופות ש"ע ארח חיים סימן תכ"ז וסימן תכ"ח בפרי חדש :

מולח עיין · מעבד :

מוליאר הגרוף ופירושו משנה ד' פ"ג דשבת ר"ע ת"ט : הרי"ף ור"ן שם דף קי"ו ע"ב כלי שיש בו בית קבול מבפנים ומבחוץ ונותנים גחלים מבחוץ ובבית קבולו הגדול נותנים מים ליחם :

מוליד עיין · עוסית ודנים אינם :

מוליד קור או חום במים או בתבשיל בשבת רמב"ם פכ"ב מה' שבת : מים יפים : מים לינגים : תבשיל לתוך הכור :

מוליד ריח באוכלים בי"ט מותר בבגדים אסור ש"ע א"ח ס"ס תקי"א ועיין חדק"ט ח"ב תשו' כ' אוסר בשבת הרחיצה במי וורד פניו ידיו וזקנו דבשערו איכא אולודי ריחא עיין טנ"ד שם ס"ק ח' ומג"א ס"ק י"א · ועיין בעל גנת ורדים על א"ח כלל ג' סימן י"ו דמתיר לתת מי ורדים בפנים בידים ובזקן והתיר לנגבם ולנגבם במפה ע"ש ראיותיו שהשיב על בעל מגן דוד סימן הנ"ל · ועיין עוד בספרו גן המלך בגנת ורדים בין ט"ו לטאה"ע אות ס"א :

דבר שאינו מתכוין אסור :

מולייאתא בבשר שלא נמלח ודיניהם ש"ע י"ד סי' ע"ז :

מולייאתא בככר ודיניהם ש"ע י"ד סי' ע"ג :

מולייאתא בפסח עיין · כשר י"ט :

מולייאתא של כחל מותר לאפות עם פשטידא של בשר אף בתנור קטן תורת חטאת כלל כ"ט דין י"א :

מוליך ספר תורה במרצופין בשני חצאין ע"ג הסוס ואינו נוגע בו הרי זה מותר הרשד"ם י"ד תשו' קפ"ה :

מוליך פירות ממקום הזול למקום היוקר · עיין · פירות המוליך ממקום :

מולך אסור להעביר אליו מזרעו שנאמר בפרשת אחרי מות ומזרעך לא תתן להעביר למולך סנהדרין פרק ארבע מיתות · רמב"ם פ"ו מה' ע"ז · סמ"ק סימן ס"ד משנה ז' פ"ז דסנהדרין · משתקין אותו : משתקין בנזיפה האומר לאעברא בארמיותא : עבודה זרה :

מולך

Digitized by Google

בהדיא הרמב"ם פי"א מהלכות אישות ורבינו ר"ס ס"ח וז"ל כל בתולה שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים וכל שכתובתה מנה או לא תקימו לה כתובה אין לה טענת בתולים וא"כ בוגרת שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים ומוכת עץ דכתובתה מנה הוי דומיא דאלמנה דאין לה טענת בתולים הרי מבואר דמוכת עץ אין לה בתולים אפילו למעוטא דמעוטא דאם אין לה למה אין כתובתה מאתים ואין לה טענת בתולים אלא ודאי דדמיא לנבעלה מכל וכל וכבר כתב הירושלמי דפתח פתוח בין בגדול בין בקטן כדכתב מר בשם הר"ן דף ח"ע ע"ב והרי מפורש הדרוסת איש ומוכת עץ דינן שוה וליכא למימר בכ"ד דכשבא עליה דחק הכנס וכדכתבתי וא"כ כי היכי דלא חיישינן לאלמנות דכשחזרו והיו לאיש אחר שיראו דם מחמת תשמיש ראשון דכל שלא ראתה לא אמרינן שפירש בעלה ממנה הכי נמי טכל לומר במוכת עץ דשוה היא לנבעלת מכל וכל כדכתבתי וליכא אפילו מעוטא דמעוטא ועוד דאפילו כימא דחיישינן למה לא חיישינן נמי גבי אלמנה לפרוש בעלה ממנה אחר ביאה ראשונה כיון דכמה נשים שנתאלמנו בילדותן וכשחזרו והיו לאיש אחר פרו לראות דם ולאו כל האלמנות שוות כדכתב מעכ"ת אלא ודאי דלא נאמרו הדברים אלא בבתולה דכיון שכלו בתוליה בתוך מעיה ולא יצאו לחוץ כדרך הנבעלות איכא למיחש שלא כלו מכל וכל וכן משמע מההיא דפ' הבא על יבמתו על ההיא מתניתא דלא ישא את הבוגרת תנו רבנן והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה דר"מ ר"א ור"ש מכשירין בבוגרת במאי קמפלגי ר"מ סבר בתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא ור"א ור"ש מכשירין סברי בתולה בתולה שלימה משמע בתוליה אפילו מקצת בתולים (ועי' בעל עץ חיים כגון בוגרת דהכתי לא כלו בתוליה כי דמשמע דבוגרת לא כלו בתוליה וכתב הר"ן דף תע"א ע"ב דמאי דאמרינן ביבמות דבוגרת כלו בתוליה על הפתח קאמר ומהאי טעמא הוא דיש לה טענת בתולים וכתובתה מאתים ויש לה טענת דמים כדכתב הרמב"ם הלכות אישות סימן הנ"ל ורבינו בא"ה סימן הנ"ל סעיף ג' ואין הפרש בין בתולה לבוגרת אלא דבוגרת אין לה טענה פתח פתוח (כדכתבו הרא"ש והר"ן והרב המגיד שהרמב"ם הכריע כגרסת רש"י והרמב"ם ורבינו בסימן הנ"ל וכן כתב שלטי גבורים סביב הרי"ף דף כע"א ע"ב וז"ל הבוגרת יש עליה טענת דמים. אעפ"י שכלו בתוליה יש לה מקצת דמים ואין לה טענת פתח פתוח. שכבר נתגדלו אבריה ואין פתחה דחוק כל כך כמבואר בקונטרס הראיות עכ"ל) מ"מ א"כ בתולה (וע"ש על בעל משמרת הבית שכתב ולפיכך כיון שיש מקצתן שיש להם דמים אעפ"י שאין להם אפילו טענת דמים וכו' דוק אינו וכדכתבתי וכבר תפס בעל בד"ס על הרשב"א יעיין מר שם) אבל מוכת עץ אין לה טענת פתח פתוח ואין כתובתה מאתים ואין לה טענת דמים כדכתב מה"ת חלוקיו כתיקונו כל הרי"ף על מה שכתב הר"ן בדף ח"ע ע"ב שרחה נסחת ההלכות וכתב דלא בהדיא כתב הוא ז"ל פי' א"ת שיהיה הלשון הזה כתוב בהלכות מ"מ שנאמר ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש כדיכא דמתניתין בהכא לטעון טענת דמים היה לנו לומר שמא מוכת עץ היא לפיכך לא מצאה דם ולא תאסר עליו ואפ"ה נאמן מפני שלא חשו חכמים ולא חשבו לספק מוכת עץ וזהו אותו וכטענת דמים הא איכא למתלי במוכת עץ עכ"ל הרי לן בהדיא דאין טענת דמים במוכת עץ והראיה שהביא מקטנה שלא הגיע זמנה לראות ממש שכתבתי כדמית מבלמה וכפי מה שכתבתי ג"כ בשאלתי ואין להאריך במקום שאין צריך ולכן אף לכל הראיות שהביא מעכ"ת יש להקל מטעמים שכתבתי אלא שלא נסמוך למעשה דלמא אתי למטעי בין מוכת עץ לבתולה דלאו כולי עלמא דיקא גמירי : .

נאם סין טין וקטין סמ"י :

יצק וחבים וכו'

מי לא ידע בכל אלה ובכל דינא ודינא לא נכשלו שערי השלשול והמחלוקות והנדרין אפילו לסדר את הערך בכל מיני ראיות מראיות סיביה הכל מדי לבתי ביוסר לבב לבקש האמת לדעתי לדדי האסור כיון דפעמים רבות באו מעשים לידי ועיני ראו ולא זר בתולות מעלות שסיבתן של פסה סיחות בקרקע ובעץ הכסא אשר היו יושבות עליו ובאות ממקום בהורף טיפית דם כ"ע קורין אותו מוכות עץ ורבנ' זקני ההוראה מעידים תחת האסר ראיה אשר בידיהן שיותן מוכות עץ אע"ג דלא נראה דלא נמצא העץ נכנס לפני לפנים ובודאי נשארו רוב בתולים ואולי כולן כי לא נכנס הפך כי אם ברחם החיצון הנקרא והגיינ"א ולא ברחם הפנימי ומאן לימא לן דכל מוכת עץ ככה לפנינו תהיה המוכת עץ שהגויה בבגיות שנפרצה במילואה ולא תהיה את מאחת מאלה אשר בעינינו.

ראיתי וכגדון שאלתך הגם שלא ראתה דם הנראה לעינים מי הוא זה ואיזה הוא אשר יערב לבו לומר שלא ראתה טפת דם ותספו שכבת זרע כי על כן חשבתי דרכי שאלתך ואשיבה רגלי סברתי לעמוד בשמועתי להחמיר למעשה הגם דלהלכה איכא לדדין וגדי לדדין להקל :.

נאם שלעיר הדורש שלומך וטובתך יצחק בכמה"ר שמואל לאמפרונטי ולה"ס פה פירארה :

תשובה מהרדע"ן על הנדון :

שאלה אם דין מוכת עץ זה לדין בתולה או לדין בוגרת בספירת שבעה נקיים אחר ביאה ראשונה :

תשובה תנינן ביבמות פ' הבא על יבמתו כהן גדול לא ישא את הבוגרת ור"א ור"ש מכשירין בבוגרת ולא ישא את מוכת עץ. גמרא תנו רבנן והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה דר"מ ור"א ור"ש מכשירין בבוגרת במאי קמפלגי ר"מ סבר בתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא ור"א ור"ש סברי בתולה בתולה שלימה משמע בתוליה אפילו מקצת בתולים בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימים בין כדרכה בין שלא כדרכה ע"כ ובעץ החיים סי' אפילו מקצת בתולים כגון בוגרת דהכתי לא כלו בתוליה עכ"ל והרב המגיד פרק י"ז מהלכות איסורי ביאה כתב ז"ל בגמרא רב ורבי יוחנן דאמרי תרווייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי וקיי"ל ע"כ הא קמן שדין בוגרת ומוכת עץ שוה ומסתברא דהכי הוא דכמו שבבוגרת לא כלו בתולים לגמרי כך מוכת עץ אפשר שהמכאה היתה מעוטה ונשארו מקצת בתולים דאי לא תימא הכי איך הותרה מוכת עץ לכהן גדול ואפילו בדיעבד וכתב בן ומרא סימן קע"ה ח"ל קטנה בן פג שנים שנבעלה ונשרו קצת בתוליה והביא החלוק שהיה לבוש בשעה שנתחייב בעלה עצה ויש בו דם בתולים וגם הרב בתשובותיו כתב וז"ל שהרי טוענת טענת מוכת עץ ותו דאיכא טענת בתולים אם כן מוכת עץ מקצת בתולים קרינן בה כבוגרת כליסנא דבריתא דלעיל בתוליה אפילו מקצת בתולים וכיון שהחמירו רבנן במקצתיהם שדם בתולים יהיה נדון כדם נדה אחר ביאה ראשונה לפחות ט' כל ספירות שבעים בנדה כמורס כנראה בטו"ד סימן קצ"ב והרב בעל הלבושים שם ומעתה דאמרן אפשר דמוכת עץ ותראה דם בתולים כבוגרת נפקא לן דכדין זה מוכת עץ כבוגרת ולא כבתולה ומיד ישראל ינצלו משגיאות וירחקו מתורתו כשלאות :

נאם מרדכי נסלין :

אלקפתא וריש גלותא מגלה עמיקתא ומסתרתא מלין דלא אפשר למשרם בשפותא מילא דמהימנותא מתיב ומסיק אליבא דהלכתא אית ליה מרגליתא ואבן יקרה ספיר גזרתם ט קרתילתא פרוס על רישיה ככרסתא מי"ה דכי"א וקליפתא ס"ס עלי נגא דרפתא ריש מתיבתא כמוהר"ר מרדכי נהלין :

ניקוש דכוכין וזיוע בכל מרגן ואפילו כולהון איתחפיאו אוכמין בקדירה ותופי נקש. סימור בעידנא די חזכין לאקשרי על פתגמי דמר כי עם פום סבור ממלל לפני פיס רברבן תמלל אילנא רבא ותקיף כי רועים מסא לשמיא וחזותיה לסוף כל ארעא עפיה שפיר ואניה אכביה ומזון לכולא ביה דרא ביה כולא ביה אכל מלילת אנא על לבי לא לחלוק על רבה אנא בי. הם ליה לגרמיה דאנא אלא למנדע קושטא דתלמא כי תורה היא וללמוד אני צריך ועל דא שבותי מלחי בכחושתא ואומר מה שרלה לאוכיח מר אהלים. וקמן ערב כסמן אפרסמון שדין בוגרת ומוכת עץ שוה דכמו שבבוגרת לא כלו בתוליה לגמרי כך מוכת עץ אפשר שהמכאה היתה מועטת ונשארו מקצת בתוליה וכו' ממתניתין דיבמות שהביא מר לא שמיעא הכי דפליגי סתם אם כהן גדול ישא את הבוגרת או לא וא"כ סתם ולא ישא את מוכת עץ ומדאפסקי תנא מבללא דבוגרת ועליה לא פליגי כדפליגי בבוגרת משמע דמוכת עץ לא דמיא לבוגרת וכן כתב בעל כ"י עלה דהסיא מתניתין וז"ל מוכת עץ אין לה דם בתולי' כלל ומסתברא דהכי הוא דהא מוכת עץ כתובתה מנה דומיא דאלמנה ובוגרת כתובתה מאתים ואי כיתא כדכתב מר דכמו של בוגרת נשארו מקצת בתולים כך אפשר במוכת עץ למה אין כתובתה מאתים כיון שיש לה מקצת בתולים כבוגרת אלא ודאי משמע דסתם מיכה עץ נשרו כל בתוליה כדמשמע בכמה דוכתי וגם מבא דרב ורבי יוחנן דאמרי תרווייהו בוגרת ומוכת עץ אם נשא נשוי דמשמע מינה דדמיא לבוגרת כדכ' מעכ"ת

ספא

Digitized by Google

ויחייהו שופן מעונים עוד רבות בשנים דשנים ורעננים הכי"ר :

שלמתי נדרי להשיב מפני הכבוד לאגרתו הראשונה אחרי שמוך לחג המצות שעבר שלא לעבור על בל תאחר והנני עתה באתי לנאת ולהוציא ידי חובתי בתשובתי לשאלתך הלכה למעשה במוכת עץ שנשאתה אחר קטנותה ונבעלת בעילה ראשונה בלי ראיית דמים אם צריך בעלה הראשון לפרוש הימנה ותספור שבעה נקיים כתורת הבתולות או לא אחרי שפתחה פתוח לרווחה חקנה קפלה עליה עד שחדל להיות ליה ארח כנשים ולהיותי מאוהבי האמת והקצור כיושר לבב אשאלך ותודיעני אם כשתבעוה להנשא צריכה לבדוק עצמה ולספור שבעה נקיים מפני דם חמוד ואם בהלמנה נאמרו הדברים כההוא מעשה שהביא הטורי זהב בי"ד סימן קצ"ב אות ח' מבל שכן מוכת עץ אשר לא היתה לאיש דודאי יש לחוש שמא מחמת חמוד נתעורר דם המקור ויצאה טפה כחרדל ושיא לא הרגישה דהחמירו רבנן לישב שבעה נקיים ואף שמדברי הרב ב"י נראה דטעם הפרישה מביאה ראשונה לבועל בתולה הוא משום דאי אפשר לחבורה בלא דם ובמוכת עץ דלכאורה לא שייך בה חבורה הוה לן להקל מכל מקום אחר ההייסרות המחוייב לנדון חמור כזה נראין הדברים דודאי אין כח מוכת עץ יפה משאר הנשים אשר לא ידעו איש דלא כל האצבעות שוות ותהן ליתא לן שהשמש לא דחק ונכנס בפרצה דחוקה והגם שלא הרגישה בעצמה צער וכאב גדול (אף שלא החכר זה בשאלה) עם כל זה השכל מחייב שאי אפשר להבעל ביאה גמורה בלא חבורה קצת והדרינן לכללין אין חבורה בלא דם כ"ש וק"ו שהנשים הוכיח ומעשים בכל יום מכמה נשים שנתאלמנו בילדותן אחר ביאה ראשונה ושניה וכשהלכו והיו לאיש אחר חזרו לימי נעוריהן לראות דם מחמת תשמיש ואף דהר"ן פ"ק דכתובות דף ת"ע ע"ב דחה גרסת ההלכות על הביא דר"א דהאומר פתוח מצאתי נאמן להוסרה עליו דשויא אנפשיה חתיכא דאסורא והני מילי באשת איש פי' דליכא אלא חד ספיקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת אם תמצא לומר תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום וסמך אירושלמי דאמר בהדיא שפתח פתוח בין לאדם בין בעץ ת"מ נפקא לן טובא לעניינינו דהגם שלדעת הר"ן וגרסת הירושלמי דפתח פתוח בין באדם בין בעץ הטוען פתח פתוח מצאתי במוכת עץ אין לו טענת בתולים הואיל ויש לנו לתלות פתיחת פתח במכתה לא מפני זה נאמר דכל מוכת עץ פתחה פתוח כדרוסת איש דאדרבה קרוב הדבר לומר שחור וסתם קצת והבא עליה דחק ונכנס ומדחסו רבותי' בהפרשה מביאה ראשונה למעוטא דמעוטא ולא סמכו ארובא כמ"ש בעל ת"ה בשער ב' מהבית הז' ח"ל ואעפ"י שרוב הבוגרות בתוליהן כלים בתוך מיעיהן חזה בדקה ומצאה טהורה כיון שמקצת הבוגרות יש להם דמים חוששים לאם וכו' עכ"ל גם אנו לפי דרכנו נאמר אף שרוב מוכת עץ פתחיהן פתוח ואין להם דמים חוששים למעוטא דמעוטא׳ זאת ועוד דאיתא בירושלמי על ההיא מתניתין דפ' הבא על יבמתו כהן גדול לא ישא את הבוגרת מה בין בוגרת ומה בין מוכת עץ בוגרת כלו בתוליה במעיים מוכת עץ יצאו בתוליה לחוץ ואמרו עוד בירושלמי בוגרת כחבית פתוחה ולפי זה יש להביא ראיה ברורה מהא דכתב תשמרת הבית שם ח"ל יש מן הבוגרות שפתחיהן פתוח ויש להם דמים. ויש שפתחיהם סתום ואין להם דמים ולפיכך כיון שיש מקצתן שיש להם דמים אף על פי שאין להם אפילו טענת דמים הבועל אותה תחלה בועל בעילת מצוה ופורש ואעפ"י שלא ראתה עכשו בשעת ביאה עכ"ל דוק מינה תרתי חדא דאין בין בוגרת למוכת עץ אלא שזו כלו בתוליה במעיה וזו יצאו בתוליה לחוץ ועוד דבוגרת כחבית פתוחה ואעפ"י שלא ראתה מחמת ביאה הבועל תחילה בועל בעילת מצוה ופורש דוק מינה ואוקי באתרין דמוכת עץ אעפ"ג דפתחה פתוח ואין לה אפילו טענת דמים לא אלימא מבוגרת דהבועלה תחילה צריך לפרוש הימנה ולא מפני שהאשה שאנו דנין עליה פסקו דמיה מכמה שנים וחדל להיות לה ארח כנשים נקל מפני זה שלא להפרישה מבעלה אחר ביאה ראשונה הואיל ועינינו הרואות כמה וכמה זקנות ששבו לקדמותן ואחרי בלותן היתה להם עדנה ודמים מצויים בהם והא דהחמירו עלינו דורות הראשונים את הקלים ועשו משמרת למשמרת וגדר לגדר למנענו מבוא בדמים לא דבר ריק הוא מה שהביא אחריו ברכה הרב בעל המפה בהגהות לי"ד סימן קצ"ג באמרותיו הטהורות שכתב ח"ל ובעל נפש יחוס לעצמו שלא לשחוק בתינוקות ע"כ והראיה יותר ברורה להשוות את המדות ושלא לחלק בין כלה בתולה למוכת עץ כמ"ש הפוסקים ז"ל בקטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה ואף שבודאי הוא דם בתולים ולא דם נדה אפילו הכי החמירו לפרוש ממנה משום דאתי למטעי בין דם לדם ואם היתה דאנן שהדי שדם השותת ממנה הוא דם טהור דאין לה דמי מקור לא רצו חכמים לחלק מדותיהם קל וחומר בנדון שלנו שהדבר ספק שמא ראתה טפת דם מחמת קושי התשמיש מביאה ראשונה אף שהוכתה בעץ בימי נעוריה דלא כל האצבעות שוות כדבתיבנא ומטעמא דדילמא אתי למטעי בין דם לדם או שמא מחמת חמוד נתעורר דם המקור ויצא לחוץ דודאי אין להקל ועוד דטפי איכא למגזר בהא דדלמא אתו אנשי למטעי ולדון בדדמי מבקטנה שלא ראתה ולא הגיע זמנה לראות ונדקה עצמה ונמצאת טהורה דהתם כולי עלמא ידעי שאין לה דמים המטמאי' אותה ואינה בתורת פרישה להיותה קטנה שלא באתה לכלל נדה אבל הכא אם נטהרנה לגמרי אחר ביאה ראשונה אתו למסרך אבתרה כשאר כלות בתולות : לכן מכל הטעמים האלה נטה דעתי להחמיר למעשה אף דלהלכה היה מקום להקל ובכיוצא בזה נאמר המחמיר לא הפסיד דישראל קדושים הם וקיימי במצות פרישה הרחק מן הכעור ומן הדומה לו והזרתם את בני ישראל כתיב וכו' :

נאם הצעיר יצחק בכמה"ר שמואל לאמפרונטי זלה"ה :

איש חמודות שוקיו על עמודי ש"ס מיוחדות קבועות ביתדות קנץ אגודות אגודות דבוקות ואחודות בלתי מהפרדות ממדרשים ואגדות שס"ה ושס"ות לאתר אגודות ש"ס כפ"ל סודות עמוקות כנור ודות חרושות וחקוקות על לבו לב אהרן י"ג מדות לו נאה לו יאה להלל ולהודות בשיר ידידות ה"ה ברק הוא לפידות כמהר"ר • • • •

טוב טעם ודעת שפתותיו ברור מללו • ותוצאותיו לא נפתלו במה שדעתו נוטה להחמיר למעשה אף דלהלכה היה מקום להקל וכבר נמנו וגמרו כוותיה דמר מורי ורבי מע' זקני וכמוהר"ר דוד והרחיקו את החתן כמטחוי קשת וגם אנכי כשואל לפני הארי אמרתי דלמעשה המחמיר לא הפסיד אבל להלכה יש להקל מראיות שהבאתי בשאלתי ואחריני שסדרתי לפניהם ונכנעו לי ראשם ובהיות כי דרכי לפלפל ולחדד לש"ש כדי ללמוד אבל לא לחלוק ח"ו השב אשיב ולא אוכל להתעלם כחרש וכאלם על ראיות שהביא מר דרור להרחיק הבעל מאשתו רחוק כדוד :

מתהילה חל עלי חובת ביאו"ר על מה ששאל ממני מר אהלים וקנמון אם כשתבעוה להנשא צריכה לבדוק עצמה ולספור שבעה נקיים מפני דם חמוד דאם באלמנה נאמרו הדברים וכו' מכ"ש מוכה עץ אשר לא היתה לאיש דודאי יש לחוש שמא מחמת דם חמוד נתעורר דם המקור וכו' לעד"ן דפשיטא הוא דלא גרע מוכת עץ מאלמנה אבל בנד"ד הייני יכולים להקל להלכה חיל בתר טעמא מפני מה הצריכו רבנן כשתבעוה להנשא לבדוק ולספור שבעה נקיים הוא שמא מחמת חמוד נתעורר דם המקור בנ"ד ליכא למיחש להא דכיון שחלף והלך לה אורחא מכמה שנים ליכא למימר שמא נתעורר דם המקור והגם שאיתא מן הזקנות שבו לקדמותן ואחרי בלותן היתה להן עדנה (כדכתב מר) אין מעשה נסים ראיה ואף אם תמצא לומר שמא נתעורר דם המקור ושיספור וכו' מאי הוי וכי מפני זה בימא דנשבא עליה ראובן ולא ראתה שיפרוש ממנה משום דשמא ראתה אדרבא כיון שבדקה ז' ימים ונשבא עליה לא ראתה איגלאי מלתא למפרע שאין לה דם המקור ועוד שאם נרצה לומר מהאי טעמא דבעינן שתספור שבעה קודם שתנשא דנשבא עליה ראובן ולא ראתה שצריך לפרוש ממנה הוה לן להחמיר נמי באלמנה דנשבא עליה ראובן ולא ראתה דאעפ"כ צריך לפרוש מטעמא דשמא מחמת חמוד והרי לא ראינו מחמירין בזה ומ"ש ממוכת עץ שהרי יש להוכיח מכמה טעמי דדמיא לאלמנה כמ"ש לקמן אלא ודאי דטעם ההפרשה אחר ביאה ראשונה לבועל בתולה הוא משום דאי אפשר לחבורה בלא דם (כדכתבתי בשאלתי) ובנד"ד ליכא חבורה שהרי השמש נכנס בפתח בשלום בלי פגע והיא לא הרגישה בעצמה שום צער וכאב כאשר הוגד הוגד ואזלא ליה לבללא דאי אפשר לחבורה בלא דם • ומה שרצה להוכיח מההיא דבעל ת"ה בשער ב' מהבית הז' ח"ל ואעפ"י שרוב הבוגרות בתוליהן כלין בתוך מעיהם וזו בדקה ומצאה טהורה כיון שמקצת בוגרות יש להן דמים חוששין לה ע"כ גם אנו לפי דרכנו נאמר אף שרוב מוכת עץ פתחיהן פתוח ואין להם דמים חוששין למעוטא עכ"ל לא ידענא מנא ליה למר דכרחוק מזרח ממערב הם רחוקים שהרי תנינן בפרק הבא על יבמתו כהן גדול לא ישא את הבוגרת ופליגי התם ואח"כ סתם מתניתין ולא ישא את מוכת עץ ומדאפקינהו הנא מכללא ולא פליגי עלה משמע דמוכת עץ לא דמיא לבוגרת כלל ופס פי' ב"י מוכת עץ אין לה בתולים כלל ומסתברא דהכי הוא דגרסינן בפרק אלו נערות החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים וכו' ומדמקשו התם בבוגרת ולא קא מקשו במוכה עץ משמע דמוכת עץ אין לה בתולים כלל וכ"כ בהדיא

ע״ג ודף רי״א · שלחן ערוך חושן משפט סימן רי״ח וכל דיניה שם :

מוכר קרקע לחבירו ויצאו עליו עסיקין הרי״ף ונ״י דב״ק דף ה׳ ע״א · ש״ע ח״מ סימן רכ״ו סעיף ח׳ המוכר קרקע לחבירו ואחר שקנה הלוקח באחד מהדרכים שקונים בהם קודם שישתמש בה יצאו עליו מערערין הרי זה יכול לחזור בו שאין לך מום גדול מזה שעדיין לא נהנה בו ובאו הרהוכעים לפיכך יבטל המקח ויחזיר המוכר את הדמים ויעשה דין עם המערערים ואם נשתמש בה הלוקח כל שהוא ואפילו דש המצר שלה וערבו עם הארץ אינו יכול לחזור בו אלא עושה דין עם המערער ואם הוציאה מידו בדין יחזור על המוכר כדין כל הנטרפין לשון הרמב״ם פי״ט מהלכות מכירה ממימרא דאביי פ״ק דב״ק דיש דף ט׳ וכתב ה״ה ופי׳ המחבר כך הוא שקנהו שמעון באחד מדרכי הקניות עד שלא החזיק פי׳ נשתמש וככר ידעת דעת המחבר דשמוש הוי חזקה לקנות כבריתא בפ״א ובש״ע סימן קמ״א וכאן אפילו לאחר קנייה יכול לחזור בו קודם תשמיש ואעפ״י שנתן דמים וכתב הכסף משנה בשם העיטור להרי״ף ודוקא דאית ליה נכסי לאשתלומי מיניה הא לאו הכי יכול לחזור בו דמצי א״ל אדהכי והכי אכלת להו לזוזי וליכא לאשתלומי מינך : (הנה כל זה מיירי בערעור שלא נתברר עדיין לגמרי אבל בית דין רואין שיש אמתלא מדברי המערער אבל אם לא יצא רק קול בעלמא אפילו לא נתקיים המקח לגמרי לא יוכל לבטל המקח בשביל דברים בעלמא (ואם קודם שרייש אמצרי) חוזר הלוקח מחמת ערעור אעפ״י שנתבטל הערעור אח״כ נתבטל המקח ושניהם יכולים לחזור כי אם בא ערעור על השדה מחמת שהמוכר היה חייב לאחרים והמוכר אומר שיש לו שוברים על חובות מקרי ערעור ויכול הלוקח לחזור בו ואין צריך לקנות דבר ולשמור שוברו לעולם טור בשם הרא״ש · הרי״ף ור״ן ושלטי גבורים פ״י דכתובות דף תקכ״ב ע״א · והמכירה הזאת היא שלא באחריות ואפילו באחריות נמי דא״ל אתוי טרפך ואשלם לך הרי״ף שם · אימתי המקח בטל מחמת איזה ערעור משנה פרק הספינה · רמב״ם פי״ז מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רכ״ו · המוכר שדה ויצאו עליו עסיקין פ״ק דב״ק ופרק מי שהיה נשוי מימרא דאביי רמב״ם פי״ט מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רכ״ו : מישרים נתיב ט׳ ח״ב · לוקח טוען לבטל המקח משום איזה ערעור שיצא עליו ח״מ ולע״ש סי׳ רכ״ו · תשו׳ הרא״ש כלל צ״ו · אסור למכור מקח שיש עליו עוררין רמב״ם פי״ט מהלכות מכירה · ח״מ ולע״ש סימן רכ״ו : ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו זה הלוקח שדה שיש עליו עסיקין בפרק שבועת העדות · ב״י מח״מ סימן רכ״ו · המוכר דבר לחבירו ויצאו עליו עסיקין אינו יכול המוכר לחזור בו פ״ק דב״ק ופרק מי שהיה נשוי תשובות הכהן ח״ב סי׳ ז׳ · עיין שלטי גבורים בארוכה פ״א דב״ק דף ה׳ ע״א אות א׳ · רשד״ם י״ד קי״ד · כתב סמ״ע עד הרי זה יכול לחזור בו להחזיר ולהוציא המעות וכתב רש״ך ח״ג י״א ועוד דיכול לומר המוכר קים לי כתוספות · יחזור המוכר כדין כל הנטרפים כתב ב״י בשם רשב״א דדוקא כשהמוכר אמיד לא מפקינן מהאי דאי טרפי מפסיד האי וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ״ט בשם הרי״ף הגהות מהר״ר גא״ל ס״ק ב׳ · הרי״ף ונ״י פרק א׳ דב״מ דף ע״א ע״ב :

ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו : חייתא דקטרי : מכירה שלא מקח טעות ודיניו :

מוכר שדה באחריות ובא בעל חוב לטרוף מהלוקח המוכר יעמוד לדין עם הטורף ולא מצי למימר ליה איני טורף ממך כלום ומה לך עמי בדין דא״ל המוכר דספקת מיניה על דידי הדר ב״ק פ״ק דף ח׳ · ב״מ פ״ק דף י״ד · הרי״ף ור״ן דף ס״ר ע״ב · הרי״ף ור״ן פרק מי שהיה נשוי דף תקפ״ב ע״א · הרי״ף ור״ן פ״א דב״ק דף ה׳ ע״א : ש״ע ח״מ סימן רכ״ו סעיף א׳ ראובן מכר שדה לשמעון שלא באחריות ובא לוי והוציאה מיד שמעון אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה ואין לוי יכול לומר מה לי ולך והרי אין עליך אחריות שהרי ראובן אומר לו אין רצוני שיהיה

לשמעון תרעומת עלי שהפסיד בגללי רמב״ם פי״ט מהלכות מכירה דין ט׳ מימרא דאביי וכאיכא דאמרי התם וכתב הרב המגיד בשם הרמב״ן שנפקא מינה דאיהו ידע למטען טפי : הגהה אבל אם נתן לו במתנה לא יוכל לטעון בעדו דהא ליכא כאן תרעומת (ב״י בשם הרשב״א): הרי״ף ונ״י פ״א דב״מ דף ע״א ע״ב · דמפקת : מכירה שלא באחריות :

מוכר שדה לאשתו במעות טמונים לא קנתה דלגלויי זוזי הוא דעבד במעות שאינם טמוני׳ קנתה והבעל אוכל פירות ובמתנה דברי הכל קנתה ואין הבעל אוכל פירות הרי״ף ונ״י פ״ג דב״ב דף קפ״ז ע״א :

מוכר שדהו לנוי וחזר ולקחה ממנו ישראל לוקח מביא בכורים מפני תקון העולם משנה הרי״ף ור״ן פ״ד דגטין דף תקע״ח ע״א :

מוכר שדה מפני רעתה עיין רמב״ם פ״ח מהלכות מכירה : סופר מי פורע שכרו לעולם : עייל ונפיק אזוזי : קרקע נקנה בכסף בשם הריב״ל ח״א דף ק״י :

מוכת עץ אין לה טענת בתולים הרי״ף ור״ן פרק א׳ דכתובות דף תע״א ע״ב · ש״ע אה״ע סימן ס״ז סעיף ה׳ :

מוכת עץ אינה מקח טעות אפילו לא הכיר בה בעליה וכתובתה מנה משנה ג׳ פ״א דכתובות ר״ע תי״ט : הרי״ף ור״ן שם דף תע״א ע״ב · ש״ע אה״ע סימן ס״ח סעיף ט׳ ועיין בית שמואל שם ס״ק ד׳ שהאריך · ויש לחחיים סתם שלא בא עליה איש נמרא דכתובות פרק קמא דף י״א ע״א שטה א׳ הדר ביה רבא מהריב״ר סעיף ג׳ סימן כ״ב :

מוכת עץ הוא דבר שאינו מצוי ואין חוששין משנה ז׳ פ״א דכתובות תי״ט · הר״ן שם דף ת״ע ע״ב · ש״ע אה״ע סימן ס״ח : בית שמואל ס״ק י״ב : רדב״ז תשו׳ קע״ה :

מוכת עץ ודיניה שאלה :

עטרת תפארת · נולת הכותרת · אדרת נמרת · מכסף ומזהב נבחרת · כורת ומעמיד עלת ספחת ובהרת · מוליא הנמלא במחתרת · סוגרת ומסוגרת · בחטא וסוררת · ויגר אותו בחר״ט חקוקה על לבו כעופרת · לאות ולמשמרת · תמיד בתורת אל נפשו חוקרת · בנפש נבחרת · לבל תהיה אמת נעדרת . קלסקר פניו כפני לבנה מזהרת · ה״ה הרב הנערץ · נר המערב · קצין ורב כמוהר״ר יצחק לאמפרונטי נר״ו הנחמד מזהב ומפז רב :

רבקה מוכת עץ נשאת לראובן ושכבה עליה לא ראתה דם עמד השואל ושאל מי אמרינן שמא ראתה דם טפה כחרדל וחפהו שכבת זרע ותספור שבעה נקיים כמ״ש מרן בשלחנו הטהור י״ד ריש סימן קצ״ג וכאבן העזר ריש סימן ס״ב גבי בתולה ואפילו קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה אי כמי שאני הכא דהא דאמרינן שמא חיפהו דוקא בבתולה שלא ראתה דכיון דידעינן בודאי שיש לה בתולים אלא שלא ראתה איכא למיחש שמא מתוך דוחק בעילה ראתה ואפשר משום דאי אפשר לחבורה בלא דם ואע״ג דיש מקילין בזה פסק רבינו בחבורו הגדול דאזלינן לחומרא כיון דרש״י והרמב״ן ורוקח ור״ן והגאונים והר״ס ומרדכי בשם גדולים כתבו לאסור מטעמא שכתבתי אבל בכה״ג שנעשית מוכת עץ אחר שלש שנים דליכא למיחש שיחזרו בתוליה וליכא מכה מכח בעילה כימא דפ״ע מודו דאין להחמיר והוי דומיא דבבעולה דכל שלא ראתה לא אמרינן שכבת זרע חיפהו ואע״ג דכבוגרת נמי דאין לה טענת בתולים ומ״מ כיון שיש בוגרת שיש לה דם בתולים צריך לפרוש אפי׳ לא מלא כדכתב מרנא בסימן הנ״ל שאני במוכת עץ כג״ד שנשרו בתוליה אחר שלש שנים ועוד שחדל לחיות לה ארח כנשים זה כמה שנים וליכא למיחש כמי לדם נדות וכיון שכן אין צריך ראובן הנ״ל לפרוש מתנה ולספור היא שבעה נקיים ולזה דעתי נוטה ילמדנו רבינו דעתו הנפלאה מפניניס ומפז מסולאה להשקות נפשי הצמאה ואני בתומי הסדר צלותא קדם אלהא יגדיל תורתו כדור דעה וימלא הארץ דעה בכל מקום ובכל פנה כנפשו וכנפש השואל בשלומו וטובתו כל הימים אשר הוא על פני האדמה קטינא דהדעא זעיר זעיר מחכמה ודעה שבתי מלויקייו כותב וחותם פה לונו :

תשובה שורש פרח ראש זרע חמד בן פורת פריו למאכל ועלהו להתיר פה אלמים רך ומשוח מלך בעליונים ובתחתונים אמיץ כח ורב אונים נטע נעמנים לחמו נתן מימיו נאמנים ישמרהו ויחייהו

טריפה לעצמו דאם הפירוש כמ"ש הרב המאירי בפ' ז"ב ח"ל ראיתי מי שכתב שבאחת מהם די לו כלומר שאם הלך למקום אחר די לו שילבש שחורים ויתכסה שחורים ואם במקומו צריך שיחזיר אבדה בדבר חשוב או יוציא טריפה א"כ למה השמיט הרא"ש חלוקת דיחזיר אבדה בדבר חשוב אלא ודאי דס"ל דתרתי בעינן ולא הוצרך לפרש שיחזור אבדה דה"ה הוא וכן משמע מפשט דברי הנמ' ומהפוסקים וכן הסכים הרב המאירי סברא דנפשירה ומיהו אם במקומו החזיר אבידה בדבר חשוב והוציא טריפה לעצמו אף על גב דתרתי קא עבד לא מהני דלעולם בעינן שילך למקום אחר וכל שבמקומו אין לו תקנה עד שילך למקום אחר וכמ"ש הרב המאירי ז"ל שם וכ"כ התוס' ויראה דהכי דייק לישנא דגמרא עד שילך למקום אחר וכו' נ"ב וכ"כ בפ' ז"ב וז"ל ויש שפירשו דתרתי בעינן ילך למקום אחר שאין מכירין ויחזיר אבדה או יוציא טריפה וכן משמע מלשון הספרים דלא אמרינן או אלא גבי יוציא טריפה ובהרבה נסחאות כתוב א"נ יוציא טריפה וכו' ע"כ כוונתו לומר דתרתי בעי' ולעולם בעינן למקום אחר ובמקומו לא מהני אפילו תרתי ומהריב"ל בס"ב סימן פ"ו פירש דברי רבינו בעל הטורים דחוזר אבדה לא מהני עד שילך למקום שאין מכירין אבל מוציא טריפה לעצמו בכל מקום מהני אפילו במקום דמכירין אותו ובעל משפט צדק בח"ב סימן ב' פירש כן דברי הרב הנמק"י לפי הנסחא שנודסת אי נמי יוציא טריפה לעצמו ואין נראה כן מדברי קיצור פסקי הרא"ש שכתברתי למעלה ועיין עוד בנ"י מ"ש שם ומ"ש הרב ב"י ז"ל בח"מ סימן ל"ד עליו ואין משמעות דברי הרב הנמקי כמו שהבין הוא ז"ל אלא כמ"ש הרב בעל לח"מ בפי"ב מהלכות עדות ובספר בני שמואל בביאורו סימן ל"ד ע"ש · שיטה י"א ויוציא טריפה לעצמו וכו' נ"ב היינו דוקא מאי דאמרינן בגמרא וכשלו ובח"מ סימן ל"ב לא כתב וכשלו ותמה עליו בספר בני שמואל ויראה שסומך על מ"ש כאן ובעל משפט צדק בח"ב סימן ב' תירץ בענין אחר ע"ש · שטה י"ב כיון שאינו חס על ממונו וכו' נ"ב עיין בפרישה וכמהריב"ל ס"ב סימן פ"ו :

מוכר דברים אסורין · עיין · טבח שילא טריפה : מוכר אסור : מוכר נבילות שהעידו בו :

מוכר דבר שבמדה חוזר בטעות כל שהוא היינו הטעות והסקה קיים ר"פ האיש מקדש ומקומות אחרים אמר רבא כל שבמדה אפילו בפחות משתות חוזר רמב"ם פרק ט' מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן רל"ב :

טעות במקח במדה : שדה מכר לחברו התיל בה :

מוכר דבר שבמשקל חוזר בכל שהוא בטעות מימרא דרבא בפרק האיש מקדש רמב"ם פט"ו מה' מכירה · ח"מ סי' רל"ב · תשובות הכהן ח"ב סי' קס"ז לע"ש סי' רל"ב :

טעות במקח במדה :

מוכר הלואתו לעד אחר מהה"לואה אי הוי נוגע תרומות שער נ"א ב"י מח"מ ולע"ש סי' ס"ו : שטר מכר לעד או עדים החתומים בו :

מוכר זכה ללוקח שלא מדעתו יד לוקח על העליונה משנה וגמרא דפרק גט פשוט · רמב"ם פ"ר מהלכות מכירה · ח"מ ולע"ש סימן רל"ה : מוכר ידו על העליונה :

מוכר טרוד למכור לית ביה דינא דבר מצרא פ' המקבל רמב"ם פי"ב מה' שכנים תשו' רלנ"ה סי' ס' · עיין הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"ב :

מוכר ידו על העליונה משנה ג' ד' פ"ז דב"ב ר"ע תי"ט · גן המלך והוא בעל גנת ורדים בין ט"יד לטאה"ע אות מ"ת כל ספק שיפול במקח וממכר הלוקח נקרא מוציא ועליו הראיה ואע"ג דאכתי לא יהיבדמי כיון דאורחא דעלמא לא יהבי זבינא עד אחר קבלת דמים כ"כ התוספות ורש"י פ"ג דחולין דף נ"א גבי הונלד פי המכה ועיין טור ח"מ סימן רל"ב ודוקא שנולד הספק ברשות לוקח דאמרינן כאן נמצא וכאן היה : לוקח ידו על : מוכר זכה ללוקח שלא מדעתו :

מוכרין ארבע מדות בחן משנה ו' פ"ה דב"ב · ש"ע ח"מ סי' ר' : מדות הרצע :

מוכר לעולם מפסיד עיין : לוקח לעולם מרויח :

מוכר נאמן לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי (עיין עצמות יוסף ריש פ' עשרה יוחסין שהביא דעת כל הפוס') אי מתי בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו (לשון רמב"ם פ"כ מה' מכירה דין ד' ברייתא דקדושין סוף דף ע"ג וכדמפרש לה שם ריש דף ע"ד ובב"ם דף ב' עיין הרי"ף ונ"י ריש פ"א דב"מ דף ס"ח ע"ב) אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו אלא שניהם אוחזים בו הרי הוא עד א' בלבד ודינו בעדות זו כדין כל אדם שהרי אינו נוגע בעדותו לא שנא נקט זוזי מחד לא שנא נקט זוזי משניהם ואמר שאחד מהם נתן לו בעל כרחו (טור) ולפיכך אם נטל הדמים משנים ונטל מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו ואינו יודע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל כרחו בין שהיה המקח בידו בין שהיו שניהם תפוסים בו אין כאן עדות כלל וכל א' מהם נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונוטל חצי המקח וחצי הדמים (עיין תוספות שם וכתב ה"ה בשם פי' הר"ן דאילו נקיט מחד אע"ג דאין מקחו בידו ואינו נאמן אלא ככל אדם מ"מ זה שהוא מעיד כנגדו הוא מתחייב שבועת התורה על פיו דעד אחד הוא וזה שהוא מסייעו יש לפוטרו לגמ"י דכיון דשבועתו אינה אלא מדרבנן ואיכא חד סהדא דמסייע ליה דינא הוא דלישקול בלא שבועה וכו' עכ"ל ושזו היתה כוונת המחבר וכו' וה"ה לעד א' זה שמסייעו העד נוטל בלא שבועה והכ"מ כתב שנ"ל שרבינו מפרש דכי לא נקיט זוזי אלא מחד אפי' מקחו בידו אינו נאמן לומר לא נתרציתי לו אלא לאחר דאנן סהדי דמשקר וכו' ע"כ וב"כ הטור בשם ר"ח ואם אין א' מהם מוחזק עיין בסי' קל"ט) ש"ע ח"מ סי' רכ"ב סעיף א' : שליש נאמן :

מוכר סחורה או מטלטלין לזמן בשטר אינו מורידו לשומא כלל אלא נותן לו מעות כמו שהתנה ומאותו מטבע שהתנה ב"י והלבוש ח"מ סימן ק"א ש"ע סעיף ר' : הריטב"א בריש פרק הזהב אהא דאמרינן דא"ל לישנן קא בעינא להו שם דף מ"ה ע"ב וה"נ אנן סהדי שאין זה מוכר מטלטליו וסחורותיו ע"ד שיקבל קרקע או סובין ושכן אמר מורו הרב מס"ג :

מוכר עיין · בות ורחה : כר מכרה ודיניו : הפסד למוכר : חזקת ביתו מכר : כותבין שטר למוכר : כל תיבה זו דרכה : מוחזק מי הוי מוכר : מכירה אינה מתקיימת בחמשה דברים מלד הלוקח שם תראה באיזה מוכר המכר נתקיים : סופר כתב כתובה אם סופר הוי מוכר : בתתא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי : סתם מוכר עלב : קרקע קנה בשביל חברו :

מוכר עליו להביא ראיה שהיה קטן רמב"ם פכ"ט מהלכות מכירה · רשד"ם ח"ר סימן רל"ז ורמ"נ : מקח וממכר בקרקעות בשם הרש"ך ח"א קס"ט : קטן למכור :

מוכר עצמו לגוים או שלוה מהם ושבו אותו בהלואתו פעם ראשונה ושניה פודים אותו שלישית אין פודין אותו אבל פודין את הבנים אחר מיתת אביהם (משנה ספ"ד דגטין דף מ"ו ע"ב וכדמפרש שם בגמרא הרי"ף ור"ן שם דף תקצ"ח ע"א) ואם בקשו להרגו פודין אותו מיד אפי' אחר כמה פעמים ושבוי שהמיר אפילו למצוה אחת כגון אוכל נבלות להכעיס אסור לפדותו (טור וכ"כ הרמב"ם פ"ח מה' מתנות עניים ועיין ש"ע י"ד ריש סימן רנ"א) ש"ע י"ד סימן רנ"ב סעיף ר' וכתב מהר"ר נא"ל מי שהוא חבוש בבית האסורים בעד חובות שיש לו עם גוים הרי זה בכלל פריון שבויים כן נראה מדברי הרמב"ם פ"ח מה' מתנות עניים וז"ל המוכר עצמו לגוי או שלוה ממנו וכו' וכן נראה מהגהת מרדכי דגטין סימן תנ"ת ועיין רמב"ם פ"א מה' עבדים: מפני תקון העולם שם במשנה :

חבוש בבית :

מוכר פירות או חטים או שעורים לחברו ובמה פסולת מקבל עליו הלוקח משנה פ"ז דב"ב הרי"ף ונ"י שם דף ר"ז ע"ב · ש"ע ח"מ סימן רכ"ט ואם בא לנפח מנפת את כולן שם דף ר"ח ע"א : כור לרור :

מוכר קנסיו לאחרים לא עשה ולא כלום נ"י פ"ג דב"מ דף פ"ג ע"ב :

מוכר קרקע בית כור עפר ויש בו סלעים ובקעים אם נמרדים עמה ודיניהם הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ב דף ר"י ע"א

ועל טענות החלקים הנ"ל יזכה לי רום מעכ"ה דעתו הגדולה והרחבה עם פסק דינו הטהור הדין עם מי ושלום רבלמעכ"ת ולכל בני ביתו הכי"ר :

תשובה כלל גדול יש בידינו מהגמרא דב"ב פ"ד ומהפוסקים דהמוכר בעין יפה מוכר וכההיא הלכתא דשני בתים זה לפנים מזה וכו' שניהם במכר וכו' אין להם דרך זה על זה כתב הר"י ז' מיגש הביא דבריו הרב המגיד פכ"ה מהלכות מכירה דוקא כשמכר שני הבתים כאחד הא אם מכר הפנימי ואח"כ מכר החיצון הא' תכף שקנה הפנימי זכה בדרך וכו' וכן חיצון במכר ופנימי במתנה אם יהיה המכר ראשון לא זכה הפנימי בדרך וכו' וקיימו דבריו ופסקו כמותו הטור וב"י וסמ"ע וכל שאר הפוסקים בח"מ סימן רי"ד יעו"ש : א"כ בנד"ד תכף ששמעון קנה הבית עם שמוש שתי האכסדראות לצאת ולבא בהם אל ביתו ואל החצר ואל המרתף ואל הבאר ראובן בעין יפה מכר לו ונתן לו רשות ללכת ולהשתמש בכל שטח האכסדראות כנראה מלשון השטר שהכל הוא לזכותו של שמעון. בכללא רבתא דאמרינן לא יכול יששכר אשר קנה שאר הבתים אחרין שנים רבות לקצר ולחסר דרך שמעון והילוכו באכסדראות הנ"ל בבנות בהם בנין כמו שחלק בעל דרכי נועם בשח"מ סי' יו"ד דהלוקח ראשון זכה בשלו וכן ה' המבי"ט בח"ב סי' ק"ח שזכות קונה ראשון שקנה מכמה שנים לא יכול קונה שני לבטלו בשום ענין יעו"ש · וכיון דאית ליה לשמעון חזקה שיש עמה טענה מכמה שנים ביציאה וביאה בכל שטח האכסדראות כתב הרשב"א הביאו ב"י בשח"מ ס"ס קנ"ג אם בא זה לבנות אצרו ולסתום הרי זה מוחה בידו כדי שלא יאבד דרך ביאתו וכאשר כתב על זה מהרשד"ם ח"מ סי' רפ"ד : ואף אם יאמר יששכר הריני מניח מקום פנוי באכסדרא ששמעון יכול ללכת לביתו ולמרתף ולבאר ולחצר כרצונו איכו כלום ויכול לעכב עליו שמעון שלא לבנות באכסדרה ולקצר לו דרך הלוכו ושמושו שמכמה שנים שהחזיק חכה במקחו והרי זה דומה למאן מהרש"ך ח"א סי' ק"ח שא' היה רוצה לבנות באכסדרא ולהניח מקום פנוי כדי שבשאר היושבים שם ילכו מבית לבית ולחצר וכו' ואחרים מוחים בו שלא לבנות והרב הנ"ל שם זכה להם בראיות רבות מהגמ' ומהפוסקים שאינו יכול לקצר דרכם והילוכם ולהרבות עליהם את הדרך אם יבא איזה דבר של שמחה לא' ויבואו אנשים מחוץ שיתקבצו מהלכם בעבור הבנין ירבה עליהם את הדרך ועל כן פסק דיכול לעכב על ידו שלא לבנות באכסדרא והלא שם היו אחים שחלקו כ"ש הכא שהוא לוקח ראשון שראובן מכר לו בעין יפה ועשה לו שטר מלא תדום לזכותו שיכול לילך לביתו ולהשתמש במרתף ובבאר ובחצר בעברו בדרך האכסדראות הנ"ל שלא יוכל יששכר הקונה שני אחרי שנים רבות לשנות שום דבר באכסדראות ולבנות ולקצר דרך הילוך שמעון ושימושו באכסדראות הנ"ל אם לא מדעת שמעון שמוכר וזה אין צריך לשנים כי פשוט הוא:

מוכר בפרהסיא מוכר נ"י פ"ג דב"ב דף קפ"א ע"ב · רמב"ם פרק י"א מהלכות מלוה ולוה · פ' חזקת מאן דזבין בפרהסיא זבין :

מוכר ברחוק לגאול בקרוב כ"ע לגאול ביפה לית ביה דינא דבר מצרא פ' המקבל · ח"ם ולע"ש סימן קע"ה ש"ע סעיף מ"ב · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"מ דף קל"ו ע"א :

קרקע. רע ומוכר :

מוכר גבינות שהעידו בו שעבר על שבועתו שלקח חלב מן הגוים ותם ערב משלהם אסור לאכול מגבינה שמוכר ויש להעבירו מן הדין דשד"ם י"ד נ"ב ז' · ועל זיוף אותיות הגבינות ועל זלזול אסורם מהרר"י ט·אני י"ד ב' · ועיין חוט השני ל"נ ד' המצדד להקל ולהתיר גבינות הנמצאות שראובן שהועד עליו שאחד שהגבינות שעשה מקדם בשעת מלחמה עשאן שלא כדין התורה אף שאותן הנמצאות שאינו יודע דבר מה להעיר עליהן וד·כ"ד דרשו ותקבו את פי ראובן עצמו והודה שבכל הדברים ד' מצטרכים עשה כהוגן וולתי פעם אחת לא היה לו חדר מיוחד ומוסגר לצורך הגבינות בהיות נשען על החותם שהיה מתחים הגבינה אך אח"כ ששמע שאפ"ה אסר נזהר גם בזה וייחד חדר לעצמו והמפתח בידו ונתרצה לקבל על כל דבריו אלה שבועה חמורה העלה דעדיין ראובן בחזקת כשרות ואין להטריף לו הגבינות דברי לסדר לרבים אין להפסיד ליחיד ועכ"ז מרז ומזהיר אותם על העתיד לשים עין השגחתם על דבר זה

ע"ש. ועיין נחלת יעקב דף י"ח ופ' : מוכר אסור : ·מוכר דברים אסורים :

מוכר דבר ואח"כ רוצה לחזור ולקנותו צריך קניין כבשאר דברים וקניות רשד"ם ח"ד סימן קע"ה :

מוכר דברים אסורים ואכלם הלוקח ש"ע ח"מ סימן רל"ד השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל והוא יחזיר לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלקוחות יקבר ויחזיר להם את הדמים (לשון רמב"ם פט"ז מהלכות מכירה דין י"ב משנה ספ"ח דבכורות דף ל"ז ע"א וכתבוהו הרי"ף פ"ו דב"ב דף ד"ו ע"ב והרא"ש באותו פרק) וכן השוחט פרת ומכרה ונודע שהיא טריפה מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לגוים או האכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטריפה ויחזיר להם הטבח את המותר וכן דין כל המוכר דבר שאסור אכילתו מן התורה אבל המוכר לחברו דבר שאסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום (וכתב ה"ה לא מצאתי זה מבואר אבל ראיתי שלא נשנה בגמ' לבר איסורין של תורה או איסורי הנאה של דבריהם כגון יין נסך שהכונה סתם יינם אבל איסורין של דבריהם באכילה לא· אבל כל שאכלו ונהנה לא יחזיר להם כלום וכ"כ הכ"ם בשם הריב"ש ואעפ"י שלרב ז"ל אין לו ראיה ברורה בדין זה לא מצינו מן הבאים אחריו שחלק עליו) הנה מכר לו מבהמה שלא נבדקה כראוי הוי כאסורה מדברי סופרים שהרי הבדיקה היא מדברי סופרים (ריב"ש סימן תצ"ט) · ופירוש שנודע לאחר שמכרה שהבודק לא בדקה כראוי · כל אסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל (שם וכ' ה"ה וכבר נתבאר דין זה ביין נסך כמו שאמרנו לעיל) ·

מאכלות אסורות נפשו של אדם חותה מהם :

מוכר דברים אסורים מעבירין אותו ומשמתין אותו ואין לו תקנת ליקח ממנו עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב או ישחוט לעצמו וימצא טריפה לעצמו בדבר חשוב שודאי עשה תשובה בלא הערמה כיון שאינו חס על ממונו טור י"ד סימן קי"ט עיין על זה הריב"ל ח"ב דף פ"ו · כתב כנסת הגדולה על הגהות הטור אות כ"ח עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה וכו' נ"ב וכ"כ הרב בספר הקצר והלבוש והרשב"ם פ"ח כת' מ"א ופ"י מת' שחיטה והרא"ם ח"ב סימן כ"ד ומהריב"ל בס"א סימן נ"ד וס"ב סימן פ"ו ורש"ל בתשו' סימן ד' ובפרק גיד הנשה סימן י"ז ולא הזכירו ילבש שחורים ויתכסה שחורים וכן הוא הגרסא בגמרא שלפנינו אבל הרי"ף והרא"ש בפרק ו"ב והרמב"ם בפי"ב מהלכות עדות והרב המאירי בפרק זה בורר ורבינו בעל הטורים ח"מ סימן ל"ב והרב שם בב"י ובספר הקצר ומהר"ם מינץ ז"ל בתשו' סימן כ"ה כתבו עד שילך במקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים אולי היו גורסין כן בגמרא כמ"ש הרב בעל ל"מ בפי"ב מהלכות עדות ועיין בסמ"ע ח"מ סימן ל"ד ובפרישה ועיין בספר המישרים נ"א ח"ד · אות כ"ט שטה יו"ד או ישחוט לעצמו וכו' נ"ב פשטן של דברים דלעולם תרתי בעינן שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב דאז ודאי מהני או שילך למקום שאין מכירין אותו וימצא טריפה לעצמו אבל לחזור אבדה בדבר חשוב או למצוא טריפה לעצמו במקום שמכירין אותו או לילך במקום שאין מכירין בלי שיחזור אבדה או נמצא טריפה לא מהני וכן כתב מצאתי בתשובות ר"י ושוב נדפסו תשובות הרא"ם ח"ב ומצאתיה שם סימן כ"ד וכן מצאתי בהגהה כ"י לסהר"ר עזריא יהושע והביא ראיה מקיצור פסקי הרא"ש ויראה שהראיה היא מקיצור פסקי הרא"ש מדכתב אין לו תשובה אלא שילך למקום שאין מכירין ויוציא טריפה משרו ע"כ ובשלמא אם נאמר דלעולם תרתי בעינן היינו דלא הזכיר ויחזור אבדה משו' דסמיל' משמע דאם הלך למקום שאין מכירין וחזר אבדה מהני דהוי כמו הלך למקום שאין מכירין ומוציא

טריפת

Digitized by Google

מוכסים שהם כגזלנים רמב״ם פ״ה מה׳ גזלה · ח״מ סימן שפ״ט · ש״ע ח״מ סימן שס״ט : גזל אסור בהנאה :

מוכס עיין · בר אחתיך : גזל אסור בהנאה : גניבה ודיניה בסס רסד״ס ח״מ סי׳ קע״ד : דינא דמלכותא דינא : זיל לחשיבותיה : תודעא וכל דיניה ד״ס אות ע׳ : מכס : מספחה סיס : כדה דברים : כדרים נודרים : נודרין להתין : נשבעין להרגין :

מוך עיין · אשה כמה יולאה וכמה : שלש נשים משמשות במוך :

מוכר אומר במאתים ולוקח אומר במנה ש״ע ח״מ סימן רכ״א המבקש לקנות מחברו מקח מוכר אומר במאתים אני מוכר לך והלוקח אומר איני לוקח אלא במנה והלך זה לביתו וזה לביתו ואח״כ נתקבצו ומשך זה החפץ סתם אם המוכר הוא שתבע הלוקח ונתן לו החפץ אינו נותן אלא מנה ואם הלוקח הוא שבא ומשך החפץ סתם חייב ליתן מאתים לשון רמב״ם פ״ב מהלכות מכירה דין ד׳ וכתב ה״ה תוספתא דקידושין. באה בהלכות פ״ק דקידושין עיין הרי״ף דף תרכ״ד ע״א :

מוכר אימתי יכול למכור לגוי מהר״ם סימן קמ״ח · ח״מ ולע״ש סימן קע״ה · דברי ריבות סי׳ קנ״ח · רשד״ם ח״ד סי׳ רל״ג ורפ״א : פ׳ המקבל זבין לגוי לאו בר וכו׳ צריך המוכר לקבל עליו כל נזק שיוכל לבא לחברו פרק המקבל משמתינן גיה עד דמקבל כל אונסא וכו׳ רמב״ם פי״ב מה׳ שכנים׳ תשובת הגאונים סי׳ קט״ב דברי ריבות סי׳ קנ״ח · ח״ם ולע״ש סימן קע״ה · ואי לא קביל אינו חייב באונס הראב״ד הרמב״ן הרשב״א : חייב לשלם אף היורש אבל אחרי מות המוכר אינו חייב · תשובת הגאונים סימן קמ״ב ח״מ ולע״ש סי׳ קע״ח הגהות מיימוניות פי״ב מה׳ שכנים : אם אין שום ישראל רוצה לקנות באותם המעות ח״מ ולע״ש סימן קע״ח :

הריא ארבעת לי אמלכתי :

מוכר אינו צריך לחזור אחר המצרן תשובת מהר״ם סימן קמ״ח :

מוכר אסור ואכלו הלוקח אימתי מחזיר את הדמים ודיניו הרי״ף ונ״י ושלטי הגבורים פ״ו דב״ב דף ר״ז ע״ב · ש״ע ח״מ סימן רל״ד כל אסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל :

מוכר נכיסות : מומים במקח : מקח טעות ודיניו : סחורה אסור :

מוכר בעין יפה מוכר משנה ב׳ פ״ד דב״ב ר״ב ת״ט ומשנה ט׳ · עיין משנה ו׳ פ״ו דב״ב ת״ט · הרי״ף דב״מ דף קל״ז ע״א הרי״ף ונ״י דב״ב דף ר״ד ע״ב פ״ב דב״ב דף קע״ב ע״ב · הרי״ף ונ״י פ״ד דב״ב דף קצ״ח ע״ב ונ״י פ״ה דב״ב דף רי״ש ע״ב · טור ח״מ ס״ס קנ״ד · ש״ע ח״מ סי׳ רי״ד סעיף ט׳ ועיין סימן רט״ו · פני יהושע ח״מ תשובה ח׳ : בית מכר מה: זין המוליאו מכותלו על אויר של חלון חבירו בפסק סחבר דיל׳ ויקיין : לשון מיותר : מקדיש : נותן בעין : סדה דבי סייא : סדה מכר :

מוכר בעין יפה מוכר · שאלה

ראובן מכר לשמעון לפנים שעברו בית אחת שדרך הכניסה והיציאה של אותו בית הוא על ידי שתי אכסדראות גדולים היינו לו׳נ״יי של ראובן עלמו שנכנס ויוצא בהם לשאר בתים שנשארו לו ובכללם יש לו בית אחד גם כן שהוא פתוח ממש מלד שמאל הכניסה של אכסדרא הראשונה ובשטר המכירה נכתבו בו אלה הדברים כלשון איטלקי שעליהם הובאת שאלתנו :

Il venditore ha venduto, ceduto, e rinunziato la sudetta casa, e siti sudetti, al sudetto compratore eredi ec. assoluti, liberi, e definitivamente; restandone il venditore sudetto spogliato, ed escluso di tutte le ragioni, azioni, favori predetti, e patrocinio tanto de' luoghi, e siti sudetti, come di qualsivoglia transito, entrata, ed escita, e qualsivoglia altra cosa favorevole che si potesse dare dipendenti da quelli, dichiarandosene levato, e ritirato, ed investitone il compratore sudetto dal giorno d' oggi in perpetuo;

ובסדר הדיקיארא״ציוני ופירוש וביאור המקומות אשר מכר ראובן לשמעון המפורש באר היטב בראש השטר מזכיר כל מקומות הבית שמכר מגדולם עד קטנם עם תחומיהם וגבוליהם וגם המרתף עם תחומיו ואינו מזכיר שמכר לו הלו׳נייא הנ״ל ואף אינו אומר שמכר לו זכות העברה אלא דרך סיפור בלבד סידר הסופר אלה הדברים *alla quale si entra per la porta grande delle altre case del detto venditore, e si passa per due Loggie, e si entra ec.* ולא מכר בכל השטר אלא בפעם הזאת הלו׳ניי הנ״ל ולא זולת · ואחר מכירתו זאת שעשה ראובן לשמעון מכר ללוי ויהודה בתים אחרים שנשארו לו באותו חצר ומקצתם השאיר לו לעצמו וגם לו אחר מיתתו ליורשיו : סוף דבר בא יששכר וקנה כל הבתים שיש באותו חצר בין אותם שמכר ראובן ללוי ויהודה בין אותם בתים שנפלו ביד יורשיו חוץ מאותו בית שמכר ראובן לשמעון שעדיין ביד יורשי שמעון עומדת ויששכר פרץ וגדר אותם הבתים והחומות כפי רצונו ואין מעכב על ידו כי הוא קנה כל זכות ראובן באותם המקומות : מעתה רוצה יששכר להרחיב גבולו של אותו בית שהוא משמאל האכסדרה הנ״ל הפתוח בו עד שפת פתח האכסדרה ולשום שם כותל ביתו ומניח כל חלל הפתח לשמעון ליכנס שם ולילך לאותו בית שקנה מראובן ובחללו נ״כ מניח בהמשך הלו׳ניי הנ״ל ונשאר פתח רחב לצאת ולבא עם כל מה שצריך לו לצורך ביתו ותשמישו : וטענות החלקים אלו הם · שיששכר טוען שמעולם ראובן לא מכר לשמעון גוף הלו׳גיי שא״כ הסופר היה לו לפרש זה בסדר הדיקיארא״ציוני כמו שמפרש שאר המקומות עם תחומותיהם וגבוליהם אלא דרך ספור בעלמא הוא מורה מקום בלבד באלו הדברים *alla quale si entra per la porta delle case del sudetto venditore, e si passa per due Loggie, e si entra ec.* דבבירור מורה בהדיא שאין לו שם אלא זכות העברה וכניסה ויציאה ולא שום זכות לדבר אחר לא ישיבה ועיכוב וכדומה · ושמעון משיב דהדרבא השטר מפרש שעוברים דרך שתי לו׳ניי ומעולם אותם הלו׳ניי יעמדו ככה וכמו שהיו בשעת קנייתו בארכם ורחבם ואין לו זכות לקצרם דאם לא כן הסופר היה לו לפרש בזה האופן ולומר *che sia sempre obbligato a dargli il passo il venditore per le due Loggie* והואיל ואינו אומר ככה ממילא משמע שיש לו זכות העברה בכל שטח הלו׳ניי · ויששכר משיב דהלשון אומר כך דאין לו אלא העברה בלבד ולא בכל שטח הלו׳ניי כאמור ואין לו פירוש אחר · ושמעון טוען עוד דלשון אחר הערוך שבשטר המובא למעלה הוא מדבר לזכותו וזה הוא עיקר טעמו *Restandone il venditore sudetto spogliato, ed escluso di tutte le ragioni, azioni, favori, pretese, e patrocinio, tanto dei luoghi e siti sudetti, come di qualsivoglia transito, entrata, ed escita, e qualsivoglia altra cosa favorevole che si potesse dare dipendente da quelli* ואומר שלשון *favori, pretese, ed anche qualsivoglia transito ec. e qualsivoglia cosa favorevole* מורה בהדיא שיש לו זכות כניסה ויציאה כחפצו ורצונו ומורה זכותו בכל הלו׳ניי : ויששכר משיב דהדרבא תאמר להפך שלשון שאומר *Ogni cosa favorevole dipendente da quelli, riferisce dipendenti dai siti vendutoli, onde il passo è dipendente da quelli; ma non che possa allargare il passo più del suo bisogno nelle Loggie non venduteli* אינו רוצה לומר כפי חפצו *qualsivoglia transito* ומפרש יששכר שלשון ורצונו אלא הדרבא ירצה כניסה ויציאה מן הדרך לבית ומן הבית לדרך וכן מן הבית לחצר לילך למרתף ומן המרתף לבית וכן מן הבית לחצר לדלות מים מן הבאר ומן הבאר לבית ולכן אמר בלשון כולל *qualsivoglia* אבל אינו כולל זכות העברה בכל הלו׳ניי : זאת ועוד אומר יששכר שבהיות שבשטר הנ״ל אין בו מוקים פרטים רק כללים וקצרים לכן הסופר שם בלשון איטלקי מה שבכפיו נוהגים לכתוב בלשון הקדש ונתרוקן זכות המוכר וכו׳ והקנה וכו׳ עם כל מוצאיהם ומובאיהם וכל השייך וכגדר אחריהם ופי׳ מלות הללו בזה הענין *Restandone spogliato ec. come di qualsivoglia transito, entrata, ed escita, che riferisce appunto alle parole* מוצאיהם ומובאיהם וכו׳ *e non altrimenti cosa praticata da quel* סופר *e si rileva da non essere nel* שטר *altri* חיזוקים *particolari nè rispetto alla* הונאה *, nè rispetto all'* אחריות *, nè in qualunque altra cosa; ma solo il tutto volgarizzato in lingua italiana, per tanto ha spiegato anche questo col termine sudetto come ben s' incontrano col solito praticato nel* לשון הקדש :

ועל

מעשה בשאלוניקי חרבנים יצ"ו על פי תוראה זו ואח"כ כתב שמצא הענין הנזכר כתוב בערבי בקונטרים ישן נושן · שם ואם נשפך כמים או כרונג טריפה הרב רשד"ם בחדושיו כתב עד שביוצא בזת חוט השדרה אם מעמידין אותו אינו עומד · כתב הריב"ן נ"ל דכשיהיו שתי בהמות אחת בשרה ואחת שנמצאו מים במוח ואינו יודע מאיזה לקח כשר לכ"ע משום ס"ס וכ"ש אם יש שם ספק אם המוח מקיף את המים דהוו שלשה ספיקי דינא עכ"ל וכ"כ מהריק"ש בהגהותיו ותשובותיו ע"ש : טריפה אינה חיה : מוח הוליאו מן הראש וללאו בקרומו : עלם הגולגולת : תולעים במוח : תערובת אסור עיין מעשה :

מוח עיין · ארנבת קבין : כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו : כמה לית :

מוחק איזהו זה המעביר שער או הצמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור רמב"ם פי"א מהלכות שבת משנה ה' · שעורו כדי לעשות קטיע הרי"ף פ"ז דשבת דף קל"א ע"א · אין מגררין לא כנעל חדש ולא מנעל ישן דהוי ממחק הרי"ף ונ"י פ' עשרים דשבת דף קס"א ע"א · ש"ע א"ח סימן ש"ב סעיף ח' · משנה הרי"ף ור"ן פ"ז דשבת דף קכ"ט ע"ב : ממרח :

מוחק עיין · אבות מלאכות : אמירה לגוי לפתוח : גוי המביא הטפל לשם : כותב ומוחק : ממרח : שם אל נקוד : שמות המורים : שמות שאינם :

מוחק זכור לאברהם · ח"ה · הרב המחבר ז"ל באות כף מערכת כותב ומוחק הביא מה שכתב רמ"א בסימן ס"ת בדין איסור מכירה בשבת עיסה שכתוב עליה אותיות ופתיחת הספר שכתוב על הדפין מכחן · וע"ע מ"ש ע"ז הרט"ז שם והרב בית דוד סי' רנ"ז והרב של אדות דף ס"ד ודף ע"ד והרב יעב"ץ במור וקליעה סימן ס"מ ובשאלת יעבץ סימן ק"מ ובמשבצות זהב ותנול מרכבה סי' הנז' והרב זרע אמת בספר שבח פסח דף כ' ע"ד :

מוחרם הוא שנתנדה שלשה פעמים רש"י על הרי"ף פ"ג דמ"ק דף שפ"ה ע"א :

מוחרם עיין · מנודה ומוחרם :

מוטב יבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס מנה ר"ל אדם גדול פרס הוא חצי מנה ר"ל הדיוט ורב חסדא דהיינו מנה בן מנה אמר כך ליצחק אבוה דרב נחמן כך פירשו התוספות תענית פ"ג דף כ"א :

מוטב שיאכלו ישראל בשר שחוטות תמותות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות פי' תמותות שחוטות מסוכנת שחוטה שהיא מאוסה אבל אינה אסורה אבל לא יאכלו בשר תמותות להתר שימותו שהם נבלות וזה נאמר על אשת יפה תאר שהתירה הכתוב בשביל יצה"ר שאם לא יתירנה הכתוב ישאנה באסור קדושין פ"ק דף כ' :

מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין · עיין אשה כמה יולדת ומתה : הכתנה זמנה בשם מהרד"ס מלובלין קי"ז : הנח להם לישראל : טומאת אהל : כוס שמלוה : מלבושים סקודין : תפוח נמות : פסולי עדות בעבירה דאורייתא : לידה האסורה : רקוד :

מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין ש"ע א"ח סימן תר"ח : סימן ש"נ סעיף י"ח · ש"ע י"ד סימן רצ"ג סעיף ג' בהגה · ש"ע א"ח סימן של"ח סעיף ח' בהגה · של"ט סעיף ג' במידי דרבנן ש"ע א"ח סימן שס"ח סעיף ו' · תשובת הרא"ש כלל ששי סימן ג' · וכתב הר"ר גור אריה לוי בסימן הר"ח ס"ק א' כ"כ אלשקר בתשובת סימן ל"ה ומשא מלך במנהגי אסור חקירת ה' ולבסוף כתב בשם ריב"ש דאפילו באיסור דאין בו בטול מצוה מן התורה יש למחות שלא יעשו המנהג כל שמקבלים ממנו · הרי"ף ור"ן ריש פ"ד די"ט דף רצ"ה ע"א · וש"ע א"ח סימן תר"ח נשים שאוכלות ושורתות עד שחשיכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש אין מסחין בידן כדי שלא תבאנה לעשות בזדון וה"ה בכל דבר אסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין ודוקא שאינו מפורש בתורה אעפ"י שהוא דאורייתא אבל אם מפורש בתורה מוחין בידן (ר"ן והרא"ש בשם העיטור) ואם יודע שאין דבריו נשמעין לא יאמר ברבים להוכיחן רק פעם אחת אבל לא ירבה בתוכחת מאחר שיודע שלא ישמעו אליו אבל ביחיד חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו ר"ן ס"פ הכא על יבמתו וביום שם נאמר על הקור דאע"ג דאסור מוטב וכו' · ש"ע א"ח סימן שס"ה סעיף ו' נשים היושבות על פתח המבוי וכרידהן בידיהן אין מוחין בידן דכיון דמידי דרבנן הוא מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין · מטה משה אות תתמ"ז :

מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל עצמו כך אמר רבי חנינא בן תרדיון לתלמידיו כששרפוהו ע"ז פ"ק דף י"ח :

מוכה עיין · חובל בחברו והלך זה ומסרו :

מוכה שחין הוא המצורע כן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה הריב"ל ח"א דף ס"נ מהרר"י טראני אה"ע י"ד :

מוכה שחין · עיין · גט למי כותבין ובפרט בשם מהרד"ח מזרחי ח"כ ותורת אמת ר"ד : זמון לקיטע : חליצה קודמת או יבום בפסק כ"ח : אשה נפלה לפני יבם מוכה שחין : מוכי שחין :

מוכח עיין · דרשות שפיר :

מוכין נפלו מן הכסת מותר להחזירם אבל אסור ליתנם בתחילה בכסת דהשתא עביד להו מנא · ש"ע א"ח סי' ש"מ סעיף ח' הרי"ף ור"ן פ"ד דשבת דף קי"ט ע"ב :

מוכין עיין · גזלן אסור לקנות ממנו : הולאת ושעור :

מוכין שטמן בהם דרך מקרה אסור לטלטלן בשבת (שבת דף מ"ח כאביי אלא מנער את הכיסוי והן נופלות וכגון שמקצתן מגולה שאין זה טלטול אלא מצדו ואם יחדן לכך מותר לטלטלן (שם דף מ"ט) אבל אם טמן בגיזי צמר אפילו לא יחדן לכך מותר לטלטלן (שם וכרבא וכאוקמתא דרבינא תוספות והרא"ש והטור והר"ן וש"פ) וה"מ סתם גיזין שאין עומדין לסחורה אבל נתנם לאוצר לסחורה צריכים יחוד ואם טמן בהם בלא יחוד מנער הכיסוי והן נופלות דהיינו לומר שנוטל כסוי הקדרה שיש תורת כלי עליה ואף על פי שהם עליה לא אכפת לן דלא נעשית בסיס להן ש"ע א"ח סימן רנ"ט סעיף א' · הרי"ף ור"ן פ"ד דשבת דף קי"ט ע"ב ודף ק"ך :

מוכי שחין עשרים וארבעה מינים הם וכולם אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להם ולבעל ראתן קשה מכולם הרי"ף ור"ן ספ"ז דכתובות דף תק"ז ע"ב : בעלי ראתן : מוכה שחין :

מוכני לכיור (עשה בן קטין) שלא היו מימיו נפסלין בלינה עיין משנה י"ד פ"ג דיומא ובתי"ט כמה פירושים על מלת מוכני א"ד גלגל א"ד מלשון כנו ועיין רמב"ם פ"ג מה' בית הבחירת מוכני עשו לו (לכיור) שיהיו בה מים תמיד והיא חול כדי שלא יהיו המים שלה נפסלים בלינה שהכיור מכלי הקדש ומקדש וכל דבר שנתקדש בכלי קדש אם לן נפסל והשיג עליו הראב"ד דברים זרים אני רואה בכאן ואנו מקובלים שהמוכני אינו מקבל מים והוא גלגל שקושרים בו את הכיור בחבל ומשקיעין אותו בבור העז"ה בערב כדי שיהיו מימיו מחוברים ולא יפסלו בלינה ומפורש כל זה ביומא וכזבחים · ועיין רמב"ם פ"ה מה' ביאת מקדש מי כיור נפסלים בלינה כמו שביארנו וכיצד היו עושים משקעין אותו במי מקוה או במעיין ולמחר מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר וזה נראה כפירוש רש"י וראב"ד ואפשר שרבינו מפרש שני הפירושים כאן כתב האחד ושם כתב אחר עיין בכ"מ שם :

מוכני עיין · מסס שיש עליה מעות : קדוש קדושת הגוף שם שני פירושים על מוכני :

מוכן לאדם מוכן לבהמה משנה ד' פכ"ד דשבת ר"ב תי"ט :

מוכן ספקו אסור משנה ב' פ"ג דביצה ר"ב תי"ט : ובי"ט שני מותר דהוי ספק ספיקא ש"ע א"ח סימן תצ"ז ועיין ריש סימן תק"ג : מוקצה דאורייתא או : ספק ספיקא מותר : תולש בשבת ודיגיו שם מעשה דתולש בפיו :

מוכן עיין · בהמות היולאות ורועות חוץ לתחום :

י"ח סעיף כ"ד כתב דשנו בדוחה שיטעה הב"י בדבר שאין התינוקות טועים בו לומר דמוהל היוצא מן הבשר שם משקה עליו והביא אח"כ בפלפולו כמה תשובות וסיים דבריו בן כלל העולה מכל מה שכתבתי דהלכות חלוקין יש במשקין דאם הוא מרק צלול בין נתבשל לבדו בין עם מין אחר צריך נטילה ואם אין כאן מרק אלא שהוא קרוש ויבש הרי הוא אוכל ואין צריך נטילה ואם הוא קרוש אלא שאינו יבש שעדיין הוא ניגר אם חשב עליו למשקין צריך נטילה ואם לאו אין צריך נטילה וכטל ובמים אפילו הם קרושין ויבשים.באבן אם חשב עליהם למשקה צריך נטילה ואם הם מבושלים עם מין אחר ואין שם מרק אלא המשקה מובלע בתוך האוכל ונעשו הכל גוף אחר אעפ"י שיש לחלוחית טופח ע"מ להטפיח אין צריך נטילה ומי כבשים פשיטא דהוי משקה וצריכים נטילה דמשנה שלימה שנינו גבי מקואות מי כבשים ומי שלקות פוסלין את המקוה :

מוחל היוצא מן הזיתים לאחר שנגמרה מלאכתן משקה בין להכשיר בין לטמא משנה ג' דטהרות ר"ע שם ומשנה ב' פ"ט · עיין משנה ה' פ"ו דמכשירין ותי"ט משנה ר' פ"ד דעדיות הניה בלשון הרב מוחל בחי"ת דהכי הו"ל התם במכשירין ועוד במשנה ג' פ"ט דטהרות ובמקואות פ"ז משנה ג' וד' ומייתי לה נמי הכי בפ' כ"ב דשבת דף קמ"ד אף על פי שכ"כ נ"כ הרב במשנה ח' פ"ט דטהרות והאירתי כמו כן בהי' בפי' רש"י ובתוספות פ"ק דיבמות דף ט"ו ועיין בתוספות פ"ק דחגיגה דף כ"ה ופ"ק דשבת דף י"ז ואמנם דברי הר"ב נמשכים אחר לשון הרמב"ם שבכאן כתב גם כן הה"י אבל בפירושו דטהרות ומכשירין בחי"ת וכן בחיבורו פרק י"א מה' מאכלות אסורות וכן בעירוך הועתק בחי"ת :

מוחל עיין מקוה איכו נפסל :

מוחלפת השטה גופי הלכות אות של"ח אורחא דגמרא כי מקשה דפלוני אפלוני מתרץ ר"יוחנן מוחלפת השיטה בכמה דוכתי והדרך הוא דההוא דמייתי מחליף וכשרצה להחליף ההוא דפריך עלה קאמר אלא מוחלפת השיטה וזה הכלל למרנו הרא"ש בגטין גבי איפוך דמדלא קאמר אלא איפוך בלשון אלא משמע דההוא דמייתי למפרך מיניה מחליף ואיכא למידק למ"ש מרן הב"י א"ח ס' ע' וז"ל והרי"ף והרמב"ם סברי דהלכה כרבי יוחנן שהוא מארי' דגמ' טפי מרב שישא וכיון דאיהו אמר מוחלפת השטה א"כ רשב"ג הוא דאמר רשאי והלכתא כוותיה וקשה דכיון דאמר מוחלפת השטה בלא אלא אהא דחתן קאי ולא מחליף אלא הא דמייתי למפרך הגם שנראה דמרן דקדק כן מדברי התוס' שכתבו וז"ל ד"ה רב שישא פי' ר"ח דהלכה כרב שישא דהוא בתראה והלכה כרשב"נ דאמר לא כל הרוצה משמע מדברי רבינו חננאל דאי הויא הלכה כרבי יוחנן לא הויא דינא הכי משום דמחליף הא דחתן · ואיכא למידק מדברי רבינו חננאל דאי הויא הלכה כרבי יוחנן לא הויא דינא הכי משום דמחליף הא דחתן · ואיכא למידק מדברי רבינו חננאל דמנא ליה לאפושי בפלוגתא לענין דינא בין רב שישא ורבי יוחנן ואימא דתרווייהו מודו דרשב"נ סבר לא כל הרוצה ליטול והלכה כרשב"נ ובהא פליגי רבי יוחנן מחליף בהוא דמייתי למפרע מינה מדלא קאמר אלא והא דשמעתין דחתן כדקאי קאי ורב שישא לא מחליף שום חד מנייהו ואחר העיון נ"ל לומר דלעולם התוספות מודו בכלל שכ' הרא"ש גבי איפוך דבמקום שלא אמר אלא איפוך ההיא דמייתי למפרך מינה מחליף ושאני הכא דמספקא ליה דעת ר"יוחנן איזה מחליף דמשמעתין דברכות דקאמר איפוך בלא אלא משמע דההיא דמקום שנהגו מחליף ואלו בפרק מקום שנהגו פריך משמעתין וקאמר נמי אמר ר' יוחנן מוחלפת השטה בלא אלא משמע דמחליף הא דהכא לזה התחכם רבינו חננאל לומר דאפילו תימא דההיא סוגיא דמקום שנהגו עיקר דלפי זה הך דהכא מחליף מ"מ הלכה כרב שישא וזה דקדקתי מלשון רש"י בפ' מקום שנהגו כתב מוחלפת השיטה התנא שסדרן טעה באחת מהן ולא פי' באיזה מקום משום דמשמע ליה לרש"י דרבי יוחנן עצמו מספקא ליה איזו היא מוחלפת דאל"כ קשה הך סוגיא דבכורות אתהיא דפרק מקום שנהגו דהכא בשמעתין

מדקאמר מוחלפת בלא אלא משמע דסבר דמוחלפת ההיא דפרק מקום שנהגו ואלו מפרק מקום שנהגו דקאמר רבי יוחנן מוחלפת בלא אלא משמע דהא דבכורות דפריך מינה מחליף וא"ב קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן לכן סובר רש"י דלהכי לא אמר אלא לא בשמעתין ולא בפרק מקום שנהגו משום דר' יוחנן עצמו לא ידע איזו מוחלפת ולכן כתב רש"י שם טעה באחת מהן ולא ידע איזו היא אחת ורש"י שכתב זה בפסחים ולא כתב הכא משום דאי לא הוה סוגיא דהתם הכא מדלא קאמר אלא מוחלפת בקל הוה מפרשינן דמחליף ההיא דפסחים אבל מכח דהתם נמי בפסחים לא קאמר אלא מוחלפת וקשה דר' יוחנן אדרבי יוחנן לכן פרש"י שם טעה באחת מהן ולא ידעינן איזו מוחלפת

הליכות אלי אות תקכ"ז מוחלפת השיטה דע דאורחא הוא דההוא דמייתי לספרך מיניה מחליף ונראה ללמוד הטעם ממ"ש הרא"ש בגטין גבי כי קאמר איפוך בלא אלא קאי אבתריירתא דבי מפיך קמייתא קאמר אלא הכי נמי כי קאמר מוחלפת השיטה בלא אלא הוי הכי מיהו מצאתי יוצא מן מכלל בנדרים דף ס"א אמר רב מוחלפת השיטה בלא אלא ופרש"י דמחליף קמייתא ושמא שאני התם דלשון נדרים משונה כמ"ש התוס' · יבין שמועה כלל תע"ז מוחלפת השטה פירוש מחודש והוא דר' יהודה החליף שטתו ויצא ממנה · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי' ע"ב בס"פ העור והרוטב פרש"י כאן התליף ר"מ שטתו אבל בעלמא ס"ל וכו' ובפרק המוצא תפילין פירש החליף ר"י שטתו ויצא ממנה · עיין הר"ן פ"ג דקדושין דף תע"א ע"כ גמרא שם דף ס"ד ע"ב אמר רב מוחלפת השיטה אם ר' מאיר או רבי יוסי הוא דסבר לא מחירת אניש נפשיה אספיקא והרמב"ם פרק י' מהלכות נדרים והרמב"ן זה סבר לאפובי ברייתא מקמי מתניתין וזה מתניתין מקמי ברייתא כיון דסוגיא דנדרים איתמרא כרוכתא :

מוחלפת השטה עיין איפוך : איפוך כי מקשינן : לדברי דפלוני : עד הפסח אמר :

מוח נקיבתו ונקיבת קירומיו ותולעים הנמצאים במוח ודיניו ש"ע י"ד סימן ל"א · עוף שחבטוהו בקרקע והלך יפה וולתי מנענע בראשו כאיש נרהם שכור מיין ושחטוהו ובשלוהו בלי בדיקה הוכיח והעלה דמה שהיה מנענע בראשו לאו כלום ומאחר שראו הולך כדרכו מותר ע"ש הר"ש הלוי כ"נ : עיין רשד"ם י"ד צ"ח' מעשה בי"ד כבשים שנשחטו ונתערבו החתיכות ואח"כ נמצא מים בתוך חמוח של ג' מהם ולא נודע אם המוח היה מקיף את הכל החתיכות מותרות דין ספק ספיקא בתערובות לדעת ריו"ל אסור ותיתר הארוך ע"ל ובמהרים"ל ח"ג דף ק"ז · משאת בנימין דף ל"ו ול"ח · בית הלל י"ד סימן מ"ט ס"ק א' ראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הרעותות חתכו הגולגלת לשנים ומקצת המות מן הגלגלת ולא היה נודע אם המוח מקיפו או לא ואסרוהו במעשה שהיה ויש שהיו רוצים להכשיר · מהר"ם מלובלין ס"ו טעם על אסור בהמה כשנמצאו מים בראשה אחר שהתכו את הגלגלת ואין ידוע אם היה את המוח מקיף את המים ולאפוקי מטוהר"ם איסרלאס בסימן ל"א ך וע"ב · ובסימן כ"א פ"ח מקום שנהגו לבדוק ראשי האווזים הפטומים ושכחו והשליכום לחוץ מותרים בדיעבד · נחלת שבעה תשו' מ"ז יהודים שלקחו בשר מקצב גוי קורב שנודע להם שהבהמה היה לה מים במוחה ואח"כ כשנידע להם היו מחזירי' הבשר וא' מהם לא רצה להחזיר בטענה שהוא אומר שהקרום היה מקיף ולפיכך הבשר כשר הורה שחייבים לנדותו מאחר שאין הדין ברור לכל וצריך שאלה לחכם · בית יעקב פ"ר · תשובות ב"ח ר' · מטה יוסף ח"ב י"ד תשו' ר' ר"ה בסימן ל"א נמצאו מים בתוך המוח כתב וז"ל מעשה בסאלוניקי שאחר השחיטה נמצאו מים בתוך ראש כבש אחד והבשר היה מעורב דהכל ביחד והורה אדם גדול לפתוח חוטי השדראות של כל הכבשים והחוט שימצא בו ריעותא הוא החוט של אותו הכבש שנמצא המים בראשו ואותו הכבש דוקא טרף שאנו אומרים שזה החוט הרעוע הוא מאותו הראש הרעוע הנמשך הריעותא מהראש למטה לכל השדרה והעיד הרב שעשו

מעשה

Digitized by Google

ואין בבאי להסתפר קודם המילה אבל מ"מ בעל כנחים ר"א חלק וסן באיי לעשות נאמן במדיתו משה בכה"ד מורדכי וכנת ולה"ח לא אמחר שבראשונה תלה על דעתי שמותר להסתפר ביום שלפני המילה אבל אחרי רואי דברי הר"ב ברי"ז הנ"ל הנני בורח על האמת ואין להסתפק שששה אמת אתורה האמת
דברי תלמיד קטן הצעיר נר אריה לוי :

מוהל סנדק ואבי הבן כולם נקראים בעלי ברית ש"ע א"ח סימן תקנ"ט סעיף ח' בהגה' שכנה"ג סימן תצ"נ ס"ק יח' נסתפק אם המוהל נקרא בעל ברית ע"ש : הנהורה ש"ע סס ימי שתוצא בעלי ברית או של בנו מותר להסתפר בספירת לכבוד המילה : אבל אסור בכל מיני שמחה : אבל אסור לאכול מסתם מיתו סבוע : מומר ודיליס :

מוהל עיין : מוהל ביוצא :

מוהל עיין : אבל אסור בכל מיני שמחה : אבל אסור לאכול מסתם מיתו סבוע : צן קודס : נר כתפס מהסקירה : מילה מי ראוי : מילה מנהג : ימי סלה : מומר ודיליס : ערל פסח ודעי בכורות : סבוע סחל תספה מחר לאיות בתוכה סהלה :

מוהל שאינו מוצץ את הדם כדי שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה מעבירין אותו הרי"ף ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ד ע"א : רמב"ם פ"ב מה' מילה פסקא ב' : חומנה דלה מיתך :

מוחר ועיין : מוניה :

מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף קי"ב פי' חותם עבדות של ארנו בארנו המלך מונח פי' כל אותם שאינם פורעים המס משתעבדים לאותם שפורעים המס בעדם כי כן גזרת המלך ודינא דמלכותא דינא נמ' דב"ם פ"ה דף ע"ג : יבמות פ"ר דף מ"ו נ"י פ"ר דיבמות דף ת"ט ע"א וגרס בספסא ש"ע ח"מ סי' שס"ט סעיף י"א : מסים :

מוח היוצא מן הראש וצלאו בקרוטו הקדום אסור והמות מותר סור וב"י עיין הגהות מהר"ר נא"ל על ש"ע י"ד סי' ס"ה ס"ק א' : חוטין האסורין : מוח נקיבות :

מוח הראש שמנהג פשוט להבהבו באור קודם בשולו רמב"ם פ"ו מה' מאכלות אסורות :

מוחזק בדבר ואין עדים יכול לומר בו כל טענה רמב"ם פ"ח מה' טוען ח"מ ולע"ש סי' קל"ג רשד"ם ח"ב סי' ל"ב וח"ד סימן פ"ד ושס"ב תשו' הכהן ח"ב סי' קפ"ח קלעי סי' ס"א וק"נ ואם טען שהוא משכון נאמן עד כדי דמיו וכשבועה רמב"ם פ"ח מה' טוען ח"מ ולע"ש סי' קל"ג חזקה זו אלימא מכל החזקות ובעידנא כדי דהוו מוקימינן בחזקתו רשד"ם ח"ד סי' פ"ו צריך לברר מהיכן נתחייב לו ח"מ ולע"ש סימן קל"ג מוחזק בדבר ואית ביה שרתי כרתי עדים המכחישות זו את זו נוקי אותו דבר בחזקתו רשו"ת רשב"א סימן תתקע"ב חזקת ממון למוחזק בו עדיף מחזקת מאריה קמא וחזקת מאריה קמא עדיף מחזקת הגוף ג דהוי כגון חזקת מעוברת שלא ילדה) תרומת הדשן סימן שכ"ח בבא שלישי וחוסף פרק חזקת אמרי נהרדעי ח"מ ור"ע"ש סימן קל"ט :

מוחזק בדבר ואין עדים יכול לומר בו כדי עיין חזקי : לקוח הוא בידי : מפקיד נקרא מוחזק : משכון : נכסי יתומים אין ב"ד נזקקין : נפקד הוי מוציא :

מוחזק בענין רבית גם בזה אמרינן המוציא מחברו עליו הראיה ואם הלוה בא להוציא משכונו אף על גב שלא פרע עדיין או שכבר פרע בכל אלו מקרי הלוה מוציא ומלוה פטור בלא שבועה וכל זה דוקא בטוען לקחתי אבל בהיתר לקחתי אבל אם טוען מעולם לא לקחתי או איני יודע אם לקחתי משבעינן ליה למלוה כמו שאר טענות לבוש סימן קס"ח קס"ט סעיף כ"ח ועיין סימן קע"ז סעיף י"א ונראה לע"ד דמצי לתרוצי דבודיה דלא לקחתי או איני יודע אם לקחתי דקאמר היינו בודאי רבית אבל לעולם דידענא דלקחתי ונאמן בלא שבועה כך נ"ל ואם אין משכון וחברו בא להוציא אם אין שטר על החוב והלוה טוען שיש רבית הלוה נשבע ופטור ואם יש שטר המלוה נשבע ונוטל עיין סימן קס"ט סעיף כ"ה בהגה וסימן ק"ס וסימן קע"ז הלכות קטנות ח"א תשו' קס"ב : רבית בהערמה בשם הלכות קטנות ח"א תשו' קס"ב : רבית קלולה טוען :

מוחזק לבן פלוני יכול האב לפוסלו ולומר עליו שהוא ממזר או בן גרושה ואם ליכא חזקה לכ"ע נאמן תראם דאפילו מן הסתם שלא היה אומר כלום במקום דאיכא ורש דהוי וזה לא ירשו רשד"ם חושן משפט סימן ש"ח : אם בני :

מוחזק מי הוי בדברים שנחלקו הפוסקים אם עלתה להם חזקה או לא מהר"ם טראני ח"מ ע"ה :

מוחזק מי הוי הטוען שתנאי היה במכירת הקרקע מי הוי מוחזק הגדת אמת קנ"ה :

מוחזק מי הוי המזיק או הניזק משכורת דיברין ח"ב סימן קע"א :

מוחזק מי הוי מוכר או קונה שוכר או משכיר בענין דאובן שמכר חזקת בית לשמעון ושמעון השכיר חלק החזקה לראובן המוכר עיין : חזקת ביתו מכר : כיון לעלה קיים לי כיון לענין נאמנות ושאר התנאים :

מוחזקני כך שאתה בקי בר"ת לדרוש בק"ו אי אתה יודע (בתמיה) כך שלח לו רבי יהודה בן בתירא אל ר' יוחנן בן בג בג קדושין פ"ק דף יו"ר :

מוחזק נשבע ונוטל רשד"ם ח"ד סימן קע"ה כל מי שיש לו חזקה אינו נשבע אפילו היסת תשובה לגאון שרדו מסתיברא לכך נקראת חזקה שהיא כשמה ולא מחייב שבועה עיין בנ"י פרק חזקת בעובדא דרבה בר שרשום מרבדי רמב"ם פ"י מהלכות טוען נראה בהפך ועיין מ"מ פ"י ופ' מהלכות טוען :

מוחזק עיין : אב התופס : אונס נותן ארבעה דברים ודיניו בספק הרב בסחן : אוקי : אחים שותפים אחד, אחריך לפלוני אמר נותן למקבל מתנה שלה : אם מכתא ליכא אלא : אם מכתא ליכא במחול : בין זה מתנה : בכור אינו נוטל : בן אינו תופס : בנן נוקבן : בעל אינו יורש את אשתו בראוי : גג שמעון שופך מים בחצר ראובן : גנות שתים זו אצל זו : המוציא המוציא מחברו : השבעה עידוס שלא להשביע : זיז המוציאו מכותלו על אויר של חלוק חברו : חזקה : חזקת ביתו מכר : חזקת חנויות הלוקח : חלון הפותחו על חורבתו של חברו ראובן בנה עליה על חורבה של גוי ושמעון קנה חורבה מגוי אין לו לפתוח חלון כנגד חלון ראובן דראובן הוא מוחזק : חשוד על השבועה ושכנגדו מוחזק מהו לישבע וליטול : טענות אם מחייבים : יורשים מוחזקים : כתובה ונבייתה ודיניה הר"ם הלוי ט' : כתובה ונבייתה מן המוחזק : כתובה ועיקור נכסי לא : כתובת כנין דכרין ודיניה : לוקח מקרי מוחזק בענין דיתא דבר מגרה : לשון מיותר דדשין בשטרות עפר יעקב כ"ס : מנו בטענות דסתרן : מוכר ידו על העליונה : מוכר נאמן לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי : מנהג ממון ותורתו מכה לי בידך בשם מהרד"ם כהן ח"א ק"ס : נדוניא וחזרתה בשמתה בשם מהרי"ט קע"נ נזקקין כלם בשם הריב"ל ח"ג נ"ו : נכסים אם הם ביד הפלסור : נכסים בחזקת יורשין קייתי בספק : נפל הבית עליו ועל בשם מהרי"ט רע"ג : ספק ספיקא וכל בשם הריב"ל ח"א דף ק"ו ושאר פוסקים וד"ה בני מעשה בסוף ספרו : עדות שלא בפני בעל דין להחזיק המוחזק מקבלין עדות נגד יתומים : עכוב איעבדינן עניי ארץ ישראל עיין מהר"ש בשם מהרי"ט : פירות פקדון בידו קים לי ודיניו דספק ספיקא מהני לאפוקי ממונא מיד המוחזק : ראוי ומוחזק : שבועת אלמנה ודיניה : שוכר לא הוי מוחזק : שותפות בשבועה להתהלך בכאמנות : שותפים שמו מעות בשותפות בשוה : שטרא מוחזק : שטר הוציא מלוה על הלוה אינו נאמן לומר פרעתי אם היורשים מוחזקים : שטר חלי זכר : תופס בעד חברו : תפיסה אין הכן :

מוהל היוצא מן הבשר אם הוא משקה עיין ש"ע א"ח סימן קנ"ח וכתב עליו העולת תמיד הטעם מפני שמוהל אינו נקרא משקה שאינו משבעה משקין דאינו בכלל דם ובן דעת בעל כנה"ג שכתב ז"ל אבל מס"ש ה' ב"י בסימן זה דהיה נ"ל דבשר צלי שעון נטילה איצטריכה דאכולו במשקה שבושל צריך נטילת ידים האנן לא קימינן אלא במשקה שקודם היה חי ואח"כ נתבשל אבל המוהל היוצא מן הבשר בצלייה אינו בכלל זה עכ"ל ובעל מטה יוסף ח"ב א"ח סימן
י"ח

לשבועה זו ואע"ג דכתב הרא"ש כלל י"ב שצריך לקיים מ"מ יש לו התרה וכ"כ הט"ז כי"ר סי' רס"ד ס"ק ז' ועי' תרומה יש לו התרה · אך יש לומר דהוי כנשבע לדעת חבירו לדעת גדולי הפוסקים אין לו התרה שלא ברצונו אע"ג דלא נדר לטובת חברו כיון שלא קבל ממנו טובה מחמת נדרו · וזה נ"ל כונת הש"ע דכתב כופין אותו לקיים שבועתו דלא כתב דפתחו התרה כדעת הט"ז · ואין לומר דהוי דבר מצוה לכבוד אביו ויכול להתיר כיון שהמוהל מוחה בו אין מתחייב כלל ואף אם המוהל רוצה למחול אסור לו דהוי כמבזה במצוה :

זכור לאברהם · מ"ה · עמ"ש בענין זה הרב ברכ"י י"ד סי' רס"ד אות ד' · מכמ"זרי מילה פרק ד' מאות י"ט עד אות ל' · זרע אמת ח"ב סי' קט"ו וח"ג סי' קל"ה · עיקרי הד"ט סי' כ"ח אות ט' י' :

מוהל יהיה איש כשר וכן הסנדק וסנדק קודם למוהל עיין תשו' מהר"י סגל סי' פ"ה : ע"פ המקובלים הסנדק היינו בעל ברית ראשון הוא במדרגה יותר גדולה מהמוהל יען כי המילה היא כעין קרבן וכשם שבקרבן שחיטה כשרה בזר כדכתי' ושחט את בן הבקר כן המוהל הוא במקום השוחט והזובח הוא הסנדק ועל זה אין לתמוה אם המוהל נותן מעלה לסנדק · ש"ע י"ד סימן רס"ה סעיף י"א בהגה : סנדק :

מוהלים שנים אם ימולו תנוק אחד בשבת · עיין מילה בשבת ודיניה :

מוהל כהן ובקי קודם לכל אדם וקדשתו כתיב רשד"ם י"ד תשו' רל"ט :

מוהל כתב מהר"י סגל מנהג אושטריך שכל מוהל יש לו שני אזמלים מוכנים ביד המחזיק צרכי מילה מטרם דלפעמים הגיד מכוסה בשתי ערלות וכי ישליך מידו האזמל עם ערלה הראשונה ואח"כ מרגיש בערלה שניה וטרם שיטהר האזמל הראשון לחתוך בו השניה פן ח"ו יסתכן הילד לפיכך יהא מוכן לו השני · ואחר שראה מעשה כן לכן טוב הדבר ונכון לנהוג כן עיין תשו' פ"ה :

מוהל לא יבקש שכר על המילה אלא הם יתנו · ש"ע י"ד סימן רס"א :

מוהל סנדק ואבי הבן בענין תספורת בימי הספירה עיין בערך אחר זה · עפר יעקב תשובה ס"ט · משרבו זחוחי הלב שאינם מוכתבין באסרטיא של מל"ך וחופרים גומץ להפיל במכמוריהם ישרים ההולכים בתורת ה' זאזנם שמים על לב מעשה דרבן גמליאל ור"י ומעשה דר"א בתנורו של עכנאי אף כי תיתה כוונתם לשמים ואנן חסרין לגבי דידהו אדרבא מטילין אדם בעכנא דמי יתן לחם ת"ח ונשכוהו כחמור ששבר העצם רבו המחלוקות בישראל ונעשית התורה כשתי תורות ונתגרת שק ות"ח נחשבו לנבלי חרס אוי נא לנו כי חטאנו הנה האיש החכם בעיניו אשר התיר מסברתו הבלתי ישרה להסתפר בימי הספירה אל בעל ברית ביום שלפני המילה לא טוב עשה ועתיד ליתן את הדין כי בעונותינו הרבים נתקיים בנו קרא דכתיב הנני יוסף להפליא את העם הזה וגו' ואבדה חכמת חכמיו וגו' וכמעט אין לנו הלכה בלי מחלוקת ואיך לא שת לבו למ"ש הט"ד סימן רס"ב ואלו התלמידים קטנים שלא הרבו תורה כראוי ומבקשים להתגדל בפני עם הארץ דבין אנשי עירם וקופצים ויושבים בראש לדון ולהורות בישראל המה המרבים המחלוקות והם המחריבים את העולם ומכבין נרה של תורה ומחבלים כרם ה' צבאות ועליהם אמר שלמה שועלים קטנים מחבלים כרמים וכתב הב"י בשם הירושלמי בפ"ק דמ"ק ר' מנא איתבר עוקא דסולמיה שאל לר' יונה אבוי ושרא ליה דאפי' כי אמר ליה פוק חמי סב וסמוך עליה נפק ואשכח ר' בון בר כהנא ושאל ליה ושרא ליה ללמד שלא יהיה אדם גס לבו בהוראה וכתב שיש ליזהר מלהורות בדבר שאינו ברור לו מאד עד שיצרף עמו חכמי העיר עכ"ד א"כ האיש ההוא אין לו עסק בהוראות כ"א ברשות חכמי העיר ומאד הוו נזהרים דבזמנם מלהורות במקום שיש שם מורה הוראה כדאיתא בפ"ב דנדה עולא אקלע לפומבדיתא איתו לקמיה דמא לא חזא אמר ומה ר"א דמרא דארעא דישראל הוה כי מקלע לאתרא דר' יהודה לא חזי דמא אנא אחזי כ"ש וכ"ש תהיא דלא מן העם חוצא כי בהתריש חכמה תחשב לו ואשר מלא את לבו לכתוב מתהא דמכנו אין לו התנצלות כמו שאמר דלמור אני צריך שלכך שטע ההוראה מפעליה ואולי היה מחלוקת בשוין אזי יבא הפרישה ויפריע ביניהם · אבל בנדון זה מאן מעייל בר נפחא אם מצא מאן דמסייע ליה דאם באתרא דמיקל אין להחמיר כ"ש דאין להקל באתרא דמחמיר כדאמרין בפ"ב דחולין אמר לוי איקלע לבי יוסף רישבא קריבו ליה רישא דטווסא בחלבא לא אכל ולא אמר להו ולא מידי כי אתא לקמיה דרב א"ל אמאי לא תשמתינהו א"ל אתריה דריב"ג הוה ואמינא דילמא דריש להו כר' יוסי הגלילי דאמר יצא עוף דאין לו חלב אם וכן פלוגתא דחלבא דאייתרא בין בני א"י ובין בני בבל והאריכות ללא צורך : ועי"ד התספורת בימי הספירה אף אם לכאורה יש פנים להתיר ביום שקודם המילה לבעלי ברית יפה דקדק מעכ"ת בדברי בעל המפה שכתב לכבוד המילה וכ"ה הוסיף שי"ט שלהם הוא · א"פ דוקא כו' ט שלהם דוחה האסור ומיתר ולא קודם · וכן היק מש"ל בשיירי כנסת הגדולה על ב"י סימן תצ"ג ס"ק ה' וכתב ודוקא ביום המילה יכול להסתפר · ולא קודם אע"פ שהוא לכבוד המילה ולכן שאם המילה יום שבת יכול להסתפר יום ששי שלפניו האמת שמסתפק אם המוהל יכול להסתפר · ונעלה דמ"מ נהגו כן המוהלים להקל · ולהסתפר ואין מוחה בידם הואיל ונפק מפומיה דרבינו המחבר ז"ל אפילו בהך אפשר והסכימו בספר המפה והלבוש עכ"ד ואי לא דמסתפינא אמינא דאם חלה המילה ביום א' דמותר להסתפר בע"ש לכבוד שבת דומיא דאם חל ל"ג לעומר ביום א' שבעל המפה בשם מהרי"ל התיר להסתפר ביום ששי לכבוד השבת בבה עלת ברעתי אם בברת יסכימו בעלי ההוראה וכפרט לנו שאנו שבויים בין הנוצרים שיום א' הוא יום חגם וא"א להסתפר ביום המילה · וראיתי לבעל שבה"נ שמאר הוסיף בענין התספורת בימי הספירה שכתב ס"ק ד' אסר המאסף מנהג העולם מי שקפץ ונסתפר בימי העומר לענוש אותו ואם קפץ ונכנס אין עונשין אותו ונתן טעם לשבח שבני ישראל אעושרת מצוה בלקתו עוד כנגדו לא ראו לקונסו ומפני המנהג גהגם שמצינו במנהגי מהרא"ש דמהר"ר דוד לנצהוט הורה בעל ברית והיה מגלח וקנו בוים שקודם המילה לערב קודם כניסה לבה"כ וצוה לאב להסתפר ג"כ בבר הורה וקנמרנא גרבנא מהרד"ם וכות נר"ו שהטעם מפני שבמקומו ההמנהגין לסול בבה"כ בזמן תפלת שחרית וא"א להם להסתפר ביום המילה לכך הורה להסתפר סמוך לערב ביום שלפני המילה והרתי מוסיף על דבריו שאעפ"כ התיר הוא קודם כניסת לב"ה להתפלל ערבית וז"ש סמוך לערב ואין לומר שהותר קודם תפלת מנחה דמ"שנה שליטה שנתו דלא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל וזה מוסכם · קצת של הספר במא סקיקנא ובהא נחיתנא דאיורו של אותו האיש מובית עליו · התיל"ק ובתל"ק ידע וחמריו על מרותנו להחשיא אות אחרים · לא מלאתי מפו קוש"ר והמצי שעמת המילות האורת ללא צורך הלמפורסמות אין צריך ראיות ומי ריגא ליתפרע מהני דחיפי גנתרי ומעללים עליו רא"ת במנת לנגד תהוראת שמורה מי שמוסמך להוראה ותיצום לשמוע עפ"י התורה אשר יורה מי בן גוירת מלבו של עולם את האיש לא טוב עשה בעם ה' אלא את שמו אשר יקראנו מתרובי קרתא ה' תשגב יגבת מער יתן כלבו ומכב פיוצא כו לשמוע היקול מוריש ולברוח · מן השרחה שלא יצתה למאן דלא לבייש מהא וכזה יהיה שלום על ישראל ועד דיינא ישראל נאם הצעיר נתנאל בכמהר"ר אהרן יעקב סגרי זצ"ל · עפר יעקב בתשו' ל"ג כתב כל הדברים האלה הנ"ל [illegible] שתי התימות ז"ל · בענין זה יש חילוק בין הפשטים בין המקובלים · כי הנוהגים עפ"י הקבלה אינם מסתפרים כלל אפילו ביום ברי"עצמו עד ערב שבועות וכמו שהשיבותי בנדון זה להר"ר שמשון בוקי נר"ו אמנם לבעלי הפשט נראה דמותר לבעלי ברית דוקא ביום המילה ולא קודם לכן וכמו שכתב בפי' גדול האחרונים בעל כנה"ג בשיירי ברמותו ומה שנמצא כתוב במנהגי מהרא"ש שמהר"ר דוד לנצהוט גלח וקנו ערב יום המילה סמוך לערב בוראי שטעמו היה מפני שנוהגים למול בנעריהם בבה"כ בתפלת שחרית

ואין

מודר הנאה מחברו פורע לו חובו משנה פ"א דנדרים תשו' הרב ואלשיך סימן ע' הרי"ף ור"ן פרק י"ג דכתובות דף תקל"ד ע"ב ועיין וש"ע י"ד סימן רפ"א סעיף ב':

מודר הנאה ממעיין טובל בו טבילת של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה הרי"ף ור"ן פ"ב דר"ה דף שי"ב ע"א דמצות לאו ליהנות ניתנו· ש"ע י"ד סימן רכ"א סעיף י"ג:

מודר הנאה מפי אחרים ואמר אמן נדר שלחן ערוך י"ד סימן ר"ט:

מודרי הנאה זה מזה יכולים לזמן יחד גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טו"ר לטאה"ע אות ב' ופליג על הש"ע א"ח ס"ס קצ"ו·

מוהל אם יכול לשחוט כי ראיתי מוהלים נמנעים מלשחוט ואיני יודע על מה יסודו המנהג הזה שאלה:

תשובה אני יודע שגם אנכי ראיתי אחרי רואי מוהלים שאינם רוצים לשחוט והיה פליאה דעת ממני ושאלתי ואמרו לי שהטעם שנמנעין מלשחוט שחוששין מן השחיטה תגרום חרדת היד שכן טבע כשימות איזה בעל חי ביד האדם מחריד היד והוא דבר מנוסה וסגולי ובאמת שהטעם הזה הוא חלוש מאד בעיני אלא שהבעל חי אינו מת ביד האדם כי תכף אחר השחיטה משליכין אותו לארץ עד כי תצא נפשו וכ"ש לפי מנהגנו שאחד אוחז העוף בידו ומסייע אל השוחט והשוחט אוחז בידו השמאלית הראש והסימנין עד כי ישחוט ובשבדק הסימנים שנשחטו כראוי תכף מושך את ידו ממנו שבודאי אין לחוש לזה ועוד אם אמת היה הדבר החשש הזה היאך יוכל לבדוק הסכין פעמים אחרות אם נעשה ידו מלתא דפשיטא היא דלא יוכל להרגיש פגימות שאמר מאד צריך בזה יישוב הדעת ודקות ההרגש ואם אין מ"ו יאכיל נבלות לישראל אברא שבק"ק קשאלי יאש"ו עיר גדולה של חכמים ושל סופרים שם נמצא ושם היה האלוף כמהר"ר יהושע אהרן הכהן ז"ל שלא לו שם בגדולים בתורה ובכל מדע והיה מוהל אומן וכמה פעמים ראיתיו שוחט בביתו הרבה עופות בלי שום פקפוק כלל ועיקר ולכן נלע"ד שאין הטעם הנ"ל מספיק לחוש לזה אמנם מי שרוצה לנהוג סלסול בעצמו ולהיות מכת הנמנעים יעשה כאשר עם לבבו ואני· מה שנראה לפק"ד כתבתי להסקת רצונך כאשר העיר כבהר"ר אהרן יעקב סברי ז"ל· בספרו עפר יעקב תשובה פ': ואני הצעיר המחבר אע"ג דראיתי מוהלים שוחטים בפני גדולי הדור ולא מיחו בידם במקום דאיכא מנהג שלא שחטו איכא דאולי סמכו על דברי מהרש"א בעל חידושי אגדות דעל ההיא דשבת פכ"ד דף קנ"ו באי מאן דבמאדים יהא גבר אשיד דמא א"ר אשי או טבחא או אומנא או נגרא או מוהלא רשי' ז"ל ה"ל יש לפרש דלא נגזר אלא שיהא אשיד דמא ולפי בחירתו של אדם או אומנא שהוא רשות או נגבא שהוא איסור ואי מוהלא שהיא מצוה נראה דלא גרים טבחא או שהוא מפרש דטבחא להו שוחט שאינו אלא קצב והוא רשות ואפי' את"ל דגרים טבחא וי"ל שוחט מ"מ הויא מצות שחיטה האידנא דאין קרבן כמו רשות דאם אינו רוצה לאכול בשר אינו חייב לשחוט עיין רמב"ם פרק א' מה' שחיטה לא כן מצות מילה דהיא עשה שיש בה כרת עיין רמב"ם פרק א' מה' מילה א"כ ראוי לאדם להכניע טבעו ע"י בחירתו ולפעול בדרך מצוה גדולה כמו שמילה לא על דרך רשות וכ"ש בדרך איסור שהוא גנבא ולסטים ועוד מלאכת השחיטה נמאסת' באתלכלך בדם בהמה חיה ועוף לא כן מלות המוהל מתבוסס בדם מילה דכתיב מתבוססת בדמיך וגו' וכאמרם ז"ל תרי דמים דם פסח ודם מילה ככר נודע דגם קרבן פסח היא מצות עשה שיש בה כרת עיין רמב"ם פרק ה' מהלכות קרבן פסח ועוד דשחיטת קרבן מצותה בשחיטה דעלמא דהיא מצוה וחובה ולא רשות: היום יום ג' פ' שלח לך י"ט לחדש סיון העיד לפני מע' [illegible] מהר"ר יששכר כהן מולאטווי שבק"ק ולאטווי בשנת תע"ח תכף [illegible] אחר ימי חנוכה שנולד לבת"ב ילד למולו ואבי הבן שמו ישראל משולם והמוהל היה שמו ר' יעקב מפרידלנד גביר גדול וחכם והוא היה מוהל בקי ושוחט בביתו ובברכו ברכת המילה טעה ובמקום אמרו וצונו על המילה אמר על השחיטה ומת הילד בפגע פתאום על הכסא והמוהל הנ"ל נפטר בתוך השנה ההיא והיתה טענה בין אבי הבן והמוהל בב"ד יען שטען אבי הבן מן המוהל לשלם לו דמי סעודתו שהפסידה והוא השיב לו שאינו חייב יען כי פרע לו שכר מלותו כנהוג במקום ההוא ואעפ"כ פייסוהו ב"ד ושלם לו דמי סעודתו דרך נקים· והחכם הנ"ל העיד שהוא זוכר את הדבר על בוריו אעפ"י שעברו כמה שנים מן היום ההוא עד הנה יען כי הוא כהן ותכף אחרי מות הילד הכריזו שיצאו הכהנים מבית הכנסת שלא יטמאו באהל המת והוכרח גם הוא לצאת משם· עוד סיפר לי ר' דהלל כ"ר מנחם מהורדין שוחט ובודק בקי ותורני שר' יששכר מפרושטין היה מוהל ושוחט ומל ילד אחד והיה חכם שבחי השנדק וטעה בברכה ואמר על השחיטה במקום על המילה ולאחר הסעודה קודם ברכת המזון לקחו הנער לבדוק אותו כמשפט לראות אם נעצר הדם ומצאוהו מת ואח"ז החכם שבחי דרי"נ גזר שלא יהיה ר' יששכר עוד מוהל אם לא יעזוב השחיטה וקבל עליו את הדבר ולא שחט עוד: אבל אני הצעיר המחבר ראיתי הגהות על שחיטות ובדיקות מהר"י וויל שליקס ואסף אותם הר"ר נבי בר אברהם יעקב נ"ל ממה שבא לידו ובדק ונסה זה כמה שנים והוגה אות באות על פי הגאון מוהר"ר משה איסרלים וגם מה שהוסיף הגאון כדפסו בשנת שע"ג ובדף ח' ע"ב כתב זה לשונו ולהיות כי זכני הש"י שאני מוהל ושוחט ובודק אני רוצה לחלק תמה שסגני הש"י לחבירי על מן קטנתי זה בכאן כדי שכל אחד אם יבוא זה לידו ח"ו (היינו שאינו יכול לעצור דם המילה) יוכל למצוא מבוקשו וכו' והביא אח"כ עשרה תרופות לעצור דם המילה עיין שם הנך רואה בעיניך שהיה חכם גדול ומוהל ושוחט כי על כן מנהג פירארא הוא דאין להקפיד על זה:

מוהל הוא האב בעצמו ואם יש רשות ליתן בנו למוהל אחר והביא ראיה מכהן דמותר ליתן קרבנו לאחר והשיג על הש"ך דאוסר בסימן שפ"ב דת"ם ודחה מ"ש הש"ך בשם הרא"ש דאדרבה אפכא נראה מדברי הרא"ש ולפי דברי הש"ך צריך האב למול דוקא הן החיתוך הן הפריעה והעולם אינם נזהרים בזה כלל ושם במילה שמלו במצרים · ושם פלפול בדברי הש"ך וכדמות ראיה מן המדרש · ושם קושיא על הש"ך בזה ממ"ש גבי פדיון הבן · ושם ראיה דפדיון הבן אין לעשות ע"י שליח וכדעת רמ"א בסימן ש"ה בשם ריב"ש סימן קל"א ולא כמ"ש כל האחרונים דמותר לפדות ע"י שליח ופלפול שם בשאלה כבעלים וצע"ג על רמ"א אם שלוחו כמותו ושם פלפול אם יכול א' לפדות בן חברו מממונו ופלפול שם בשליחות לקטן בקצת הוכה חכין לאדם שלא בפניו ובקצת חובת · וברעת אחרת מקנה אם יש גזל בקטן וסתירה בדברי התוספות ובתרומות וטסיק דבתרומה תרומתן תרומה אפי' בקטן · עוד ראיה שם שיכול האב המוהל ליתן בנו למול למוהל אחר · יד אליהו תשו' נ"א:

מוהל ובעל ברית מי שנתן בנו לחם אסור לחזור בו ואם חזר חזרתו חזרה · מרדכי ס"פ כל הגט סימן שס"ג דף תר"ח : ואינו מועיל בזה קבול קניין הגהת מרדכי דשבת ותשובת הרא"ש כ"ב : אבל אם נשבע כופין אותו שיקיים ש"ע א"ח סימן רס"ד סעיף א' בהגה : הגהות מרדכי דשבת אמר מהר"ם מי שנדר לחברו להיות בעל בריתו או למול בנו צריך לקיים לו ואע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ הואיל ומנהג הוא שנודרים מיניהם זה לזה ומקיימים א"כ צריך לקיים ודמיא לסטימותא דקניא ורבינו יחיאל אומר דאם הוא מתנה בעודה מעוברת אינה כלום דהוי דבר שלא בא לעולם ולא דמי לסטימותא · שער אפרים ע' ראובן נשבע לשמעון כשאשתו היתה עומדת ללדת ליתן לו למול הבן אשר תלד לו והנה אחר שילדה חלה פניו שימחול לו כעת השבועה לפי שרוצה לכבד את ניסו במצות המילה ונשבע לו מחדש שהבן הראשון אשר יולד לו לתתו שימלנו ואח"כ מתה אשתו ונשא אשה אחרת וילדה וטוען שאשתו אינה רוצה ליתנו לשמעון כי רוצה לכבד את קרובה ועוד שמאחר שמתה אשתו הא אזלה לה שבועה הורה צדדים ופנים לומר דחייב לקיים את שבועתו ושלא יועילו לו טענותיו אבן מסיק דבמיתת אשתו פנים חדשות באו לכאן ונפטר משבועתו והרשות בידו ליתנו לכל מי שירצה שימול אותו ע"ש דמהדרן שמעתתיה · ועיין בסימן ע"א מש"ל הגאון מ"ח מ"ז ז"ל על מה שנתקשה בדברי הרא"ש פרק הנושא וחלוף הגרסאות ע"ש · הנודר לחברו לתת לו בנו למול אי הוי דבר שלא בא לעולם · כלבו בדיני התשב"ץ סימן ל"ה : שבות יעקב ח"ב תשו' פ' מי שנדר בת"ב ליתן למוהל אחר בנו למול ובאשר ילדה אשתו לא היה בבית ואביו כבד למוהל אחר ושאל לו למה תקע כפו ליתן לו למול והשיב לפי שהיה רבו ושכן שלו הנה לכאורה נראה דיש התרה

לשבועה

Digitized by Google

פחד יצחק אות מו

המדיר הנאה מחבירו הוא בשני פנים

- או נדר מעצמו וזה בשני פנים
  - או תלה בדעת חברו וזה בשני פנים
    - או כפניו וזה בשני פנים
      - או חברו הסכים עמו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
      - או שלא הסכים עמו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
    - או שלא כפניו וזה בב"פ
      - או חברו הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
      - או שלא הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או הנודר קבל טובה מחברו
          - או לא קבל טובה מחברו
  - או שלא תלה בדעת חברו וזה בב"פ
    - או כפניו וזה בשני פנים
      - או חברו הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
      - או שלא הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
    - או שלא כפניו וזה בב"פ
      - או חברו הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
      - או שלא הסכים עמו בנדרו וזה בשני פנים
        - או שיש לחברו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
        - או שאין לו הנאה בנדרו וזה בשני פנים
          - או חברו עשה עמו טובה
          - או לא עשה עמו טובה
- או הדירו חברו וזה בשני פנים
  - או מדירו הוא עצמו וזה בשני פנים
    - או שיש הנאה למדיר בנדרו וזה בשני פנים
      - או הנודר קבל הנאה מהמדיר
      - או לא קבל הנאה מהמדיר
    - או שאין למדיר הנאה בנדרו וזה בב' פנים
      - או הנודר קבל הנאה מהמדיר
      - או לא קבל הנאה מהמדיר
  - או מדירו ע"י שליח וזה בשני פנים
    - או שיש הנאה למדיר בנדרו וזה בב' פנים
      - או הנודר קבל הנאה מהמדיר
      - או לא קבל הנאה מהמדיר
    - או שאין למדיר הנאה בנדרו וזה בב' פנים
      - או הנודר קבל הנאה מהמדיר
      - או לא קבל הנאה מהמדיר

Digitized by Google

אשכחידה וכו' נטין דף פ"ח ע"ב עיין הרי"ף ור"ן שם סוף פ' הכנרש) סעיף ו' מי שמסר מודעא על הגט סכין אותו מכת מרדות (מהא דרב מנגיד וכו' קדושין דף י"ב ע"ב יבמות דף נ"ב ע"א) מפני שנ"ם לחיורה ממורים שהרי הגיע הגט לידה ותנשא בו ואחר זמן יצאו עדים שיבטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קודם שיכתוב הגט ונמצא הולד ממזר (לשון רמב"ם שם בפ"ק ו') ואפי' בטל המודעא בשעת נתינה אפילו הכי מטמתינן לידה דיש לחוש שמא איכא דידעי במודעא ולא ידעי בבטול (תשו' הרא"ש כלל נ"נ וכ"כ הב"י בשם התוספות) סעיף ז' אנסוהו ישראל לגרש שלא כדין (מימרא דרב נחמן בגטין שם דף פ"ח ע"ב) ואמר רוצה אני וגם בטל המודעא (ב"י דאם מסרה ולא בטל אפילו כדין אינו גט כלל כמ"ש לעיל) או לא מסרת פסול ואעפ"כ פסלת מן הכהונה (שם במימרא דרב נחמן) סעיף ח' אנסוהו גוים לגרש אם הוא חייב לגרשה מן הדין פסול ו שם אם נזם שאם לא תתן לו דבר פלוני ומסר מודעא על זה ונרשה סהם בלי תנאי ה"ה מותרת נמורה אלשיך ע"ח וראי"ם סימן ז' מחמיר וכתב הריב"ל ח"ד ט' מי שנתרצה לגרש ע"מ שתמחול לו הכתובה שאם התנאי היה אחר נתינת הגט כשר אף על פי שצריך לקיים תנאו אפילו אונס מסתן אפילו במלתא דעביד לגוים ולא עביד הוי אונס רש"ך קכ"נ הריב"ל ח"נ כ"ח) ואעפ"כ פוסלת מן הכהונה ואם לא היה חייב לגרש מן הדין אפילו ריח גט אין בו ולא נפסלת מן הכהונה הנהה ואפילו אם קבל מעות על נתינת הגט לא אמדינן משום זה נתרצה (הגהת הרי"ף פרק המגרש) י מי שהיה תפוס ואמ"ו לו קרובי האשה שאם יגרש אשתו שיפרעו החוב לא חוי גט מעושה כל שמקבל מעות לגרש אם מסר מודעא צריך שיכירו העדים באנסו ריב"ש קכ"ז מרדכי קצ"א ועיין הריב"ל ח"ב ע"ז) סעיף ט' אם דחקו אותו ב"ד של ישראל על ידי נרים והיו גוים מכין אותו ואומרים עשה מה שישראל אומרים לך דינו כאנסוהו ישראל (שם במשנה וכמ"ש התוספות שם בשם רבינו תם ורב יהודה גאון בה"נ ובשם הירושלמי וכ"כ הטור והרמב"ם בפ"ב וש"פ) סעיף י"ד גט שמסר הבעל מודעא על נתינתו ונתנו לה ואח"כ בעל מרצונו ואמר לה התגרשי בגט שנתתי לך כבר אין צריך לחזור וליפלו מסנה) טור בסימן קל"ח בשם הרמ"ה סרין נתן בידה והיא ישנה שאין צריך לחזור וליטלו ממנה כמ"ש בסימן קל"ח סעיף נ' ועיין כמ"ש בסעיף נ' בהנה) ש"ע אה"ע סימן קל"ד ועיין הרי"ף ור"ן וש[illegible]בורים פ"ד דגטין דף הק"ע ע"א וע"ב · עיין הרי"ף פ[illegible]ט דגטין דף תר"נ ע"ב גט מעושה בישראל בדין כשר [illegible]א [illegible]דין פוסל ופסול ובגוים כדין פוסל ופסול שלא כדין [illegible]ילו ריח גט אין בו ועיין שלחן ערוך אבן העזר סימן קל"ד סעיף ז' [illegible] הכתובים לעיל ·

מודעי עיין · מדיין לריכין :

מודיעית רחוק מירושלים ט"ו מילין משנה ח' פרק נ' דחגיגה ר"ע :

מודר הנאה מאשתו עיין מהרד"ם טראני ח"ב ק"א ראובן כתב לבנו אם תבא עם אמך הרי היא באישות עמי כשהיתה ואם לאו קונם עלי כנ"ש שתהא אסורה עלי ונאנס הבן והלכה היא בלתו אין כאן קבלת נ"ש וצריך התרת לסה שאסר אשתו עליו · מהרד"ם גאלאנטי י"ח קי"ב מי שאמר הריני מקבל על נזיר שמשון בן מנוח בכל תנאיו אם אזדווג עם אשתי כל ימי אין לו התרה אא"כ ביטל ר"ת או איסרת שעשה כל נדריו ולא נזכר בשערת שנזר ומחלוקת הרבנים הנ"ל בנזירות שמשון : נזיר שמשון שלא ישב :

מודר הנאה מבני העיר או מתושבי העיר כמה ישהו בעיר להקרא מבני או מתושבי העיר הרי"ף ונ"י פ"א דב"ב דף קס"ד ע"ב · רמב"ם פ"ט מה' נדרים · כל ששהה בעיר י"ב חדש נקרא מבני העיר וכל ששהה שלשים יום נקרא מיושבי העיר פחות מכן לא :

הורה כמה [illegible] בעיר סס כמה דינים בענין זה :

מודר הנאה מחב[illegible]ריו ש"ע י"ד סימן רכ"א · מהרי"ט ח' הורה לה[illegible]לחכם ודיין העיר שהדיר הנאה

משמעון ליטול פרס מבים הצבור אף שמעותיו של שמעון תוך קופת צדקה והנדבות של הקקי' כל זמן ששמעון נותן סתם ושאחר שנתן אינו יכול לחזור בו וליקח חלקי הר"ל ח"ק שמעון מבורר ומותר ועוד הוכיח שראובן שהוא מודר הנאה משמעון אפילו שלא יהיה שם שום נותן ומקבל אלא ראובן ושמעון יכול הנבאי לתת לראובן תחלה וליקח אח"כ משמעון וביאר למי שאסר בקונם הנאת חוב שיש לו אצל אחיים ומת שהכנים נוטלים הח ב ושם שהלוה יכול לאסור חפץ א' על ב"ח אבל לא לאסור כל נכסיו ואם הדיר לוה למלוה שאמר קונם הנאתי עליך לא חייל עליו דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"ש · עוד ש"י דהנוטל מיד הנבאי אין כאן טובת הנאה לבעלים ולפיכך חכם זה יכול ליקח פרס שלו מאת הגבאי אף על פי שמודר הנאה משמעון ע"ש דיש אוסרין · בית יעקב קנ"ד ראובן שמעון ולוי שהיו דרים בכפר א' וראובן ושמעון היו מתעסקים במכירת בשר וכל א' היה מפציר בלוי שיקנה ממנו ובכן עלה בדיעתו של לוי ונדר שלא יקנה בשר מראובן מהיום עד שמנה ימים ואח"כ שלא יאכל בשר משמעון שמנה ימים ונתערב בשר ראובן ושמעון ונסתפק באיזה יום נדר אם ביום א' נדר וא"כ ביום א' הבא נשלמו השמנה ימים של ראובן וביום שני חל אסור בשר שמעון או אם היה הנדר יום ב' ונמצא דאסור בשר ראובן ומותר בשל שמעון · הורה פנים לומר דביום ב' מותר לאכול משניהם מטה נפשך של התערובת והוי ספק ספיקא ואח"כ יורה פנ"מ לאסור שלא יאכל משניהם וממה נפשך איסא איסורא והוי ספק ספיקא דסתרי אחדדי ואפילו אצל א' אסור לאכול כ"ש אצל השנים ומ"מ כתב דאם התיר הנדר אחר שנדר שלא לאכול משל ראובן אז לא הוי ספק ספיקא דסתרי אהדדי ומותר לאכול ביום שני אצל שמעון בלא התרה דאז הוי ספק ספיקא דלא סתרי אהדדי ע"ש בדין ספק מחמת חסרון ידיעה וההפרש שיש בין נדר לשבועה ובסי' קס"ז מדבר על ספק מחמת חסרון ידיעה ע"ש · הלק"ט ח"א תשו' ג' האוסר ספרו על חברו דלמ"ד ויתור מותר המודר הנאה אם אינו נוגע בספר שיוכל ללמוד בתוכו ע"י הרהור · ועיין הרי"ף ור"ן פי"נ דכתובות דף תקל"ד ע"ב ·

מודר הנאה מחברו ומודר ממנו מאכל אין ביניהם אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש דמותר להשאילן למודר מאכל במקום שאין משכירין כיוצא בהם ולא כן למודר ממנו הנאה משנה ו' פרק א' דמנלה ·

מודר הנאה מחברו מותר לתקוע לו שופר של מצוה והמודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצות דמצות לאו ליהנות ניתנו ש"ע א"ח סימן תקפ"ו · הרי"ף ור"ן פ"ב דר"ה דף ש"ב ע"א המודר הנאה משופר אדם אחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו אבל אם אמר קונם לתקיעתו עלי אסור לתקוע בו אפילו תקיעה של מצות ! ש"ע י"ד סימן רכ"א סעיף י"ג !

מודר הנאה מחברו מחזיר אבדה ואימתי ש"ע ח"מ רס"ו · הרי"ף ור"ן פי"נ דכתובות דף תקל"ד ע"ב · ועיין ש"ע י"ד סימן רכ"א סעיף ב' !

מודר הנאה מחברו · עיין · אורפעה דאגי סניס הס : אסת איס סהלך בעלה למדינת היס וכנה תדור סנאס מכהן : בעל אסר הנאתו על אחרים : נשמים כמה : זמון אין מזמנין : חוכו של חברו הפורעו : יום אחד בשנה : ירושה ודינים בשם מהרר"ס כהן ח"א ז' : כל הזן אינו מפסיד : כל שאינו לא במקרא : מדיר : מקדיש נכסיו אם : נזקי שכנים מעשה : ערב לאשה בכתובתה בענין : קדושין באסורי הנאה : שבועה נשבע אדם דכ"ו נ' : שבועת אלמנה ונרושה על כתובתה בענין נדר שמדירין האלמנה קודם גביית כתובה : שכירות ודיניו אם שוכר ומשכיר אוסרים פירות על אחרים ואם שוכר אוסר כלי על חברו : שתי נשים אסור ליסא :

מודר הנאה מחברו עיין תומת ישרים תשו' רי"נ דף ק"ט ע"נ : וברף שאחר זה תמצא ציורו

לאונס ש"ע שם סעיף ד' וכתב הרלנ"ח תשו' קכ"ד ויפרש שהוא מתחרט שקשר עצמו בשבועה ורצונו לגרש אבל לא מכח חיוב השבועה · שם בהגה ואפילו גירש מכח שבועה שעשה מעצמו לגרש הגט כשר הואיל ומתחלה לא אנסוהו על כך נו"א וכו' הריטב"א ן' חביב קכ"ט המבי"ט ח"ב ר"ו דף צ"ו הר' ן' חיים ס"ג · תשו' הר"י קארו דף ס"ה הריב"ל ח"ב דף קנ"א · דברי ריבות רע"א מי שנתן גט בבטול כל המודעות ואחר זמן הוציא מודעא ועיין בהרדב"ט ח"ב דף קי"ז וס"ג ובפרדר"א ן' חיים ח"א סימן מ"ב נ"ז · ומהרדש"ך ח"א סימן ס"ז · ומהרשד"ם סימן ס"נרי"ד ובבני שמואל סימן ר' ועיין בתוכו ובספר אלה הדברים · מהרד"א ן' חיים ח"א ס"ב ראובן כהן עמד לגרש את אשתו ומסר מודעא בסתר ושוב בטל כל המודעות מהו: מהרד"א ן' חיים נ"ז מי שנשבע וקבל נזירות שלא לבטל מודעא שעשה על נתינת הגט ושוב בשעת נתינת הגט בטל כל המודעות · רשד"ם אה"ע ס"נ בדין אונס בגט ומסירת מודעא בארוכה ועיין דברי ריבות סימן קצ"א ובבני שמואל סימן ו' ובמהרדמ"ט ח"ב דף נ"ט ובספר נדפס במנטובה על מעשה שהיה שם נקרא בשם ספר אלה הדברים מחלוקת גט שניתן בויניציאה מר' שמואל מפירושא ודבני מנטובה הוכיחו על פי המודעות שהראת להם המגרש שהיה גט מעושה וכל הספר במעשה זה עם כמה פסקים שנכתבו עליו וסוף דבר שלחו להמבי"ט תשובתו היא בח"ב סימן קל"ח דף הנזכר וגם מוהרשד"ם בסימן זה כתב על הענין ·

אונס בגטין : גט אם נשבע או נדר : גט מעושה : מודעות צריך לבטל : רב מגניד :

מודעות צריך לבטל כולן קודם שיתן הגט שאם מסר מודעא בפני שנים ואמר גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אנוס ליתנו ולכן אני אומר בפניכם שיהיה בטל הרי הוא בטל (לשון הטור מהא דאמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אנטא מודעית מודעא עיין הרי"ף ור"ן פ"ד דגטין דף תק"ע ע"א ערכין דף כ"א ע"ב) וכל זה שלא בטל המודעא אבל אם בטלה בלשון כולל אתי דבור ומבטל דבור והגט כשר הואיל ולא ידעינן באונסיה אלא עפ"י עצמו רמב"ם רשב"א וב"י סימן זה ואי ידעינן עפ"י עדים עיין דברי ריבות רע"א אבל אי ידעינן באונסיה אם לא מסר מודעא כוללת מועיל הביטול להכשיר הגט אבל אם מסר מודעא כוללת אין שום בטול מועיל עיין פסקי הארוס הר"ר משה מטאלון דף ס' ואם לא מסר ולא בטל הגט פסול שם דף ס"א אם כפוהו שלא כדין אבל אם כפוהו כדין אם לא מסר מודעא או מסר מודעא וביטל הוי גט כבסעיף ה' המוסר מודעא על הגט ואמר אף על פי שאינו אנוס הוא מוסר מודעא הגט פסול ב"י בשם רמב"ן שכתב בשם הר"ש ואם הוא אומר שהוא אנוס ומסר מודעא אם יש לו קצת אונס אף על פי שאינו אונס גמור הגט בטל ריב"ש רל"ב ואם נמצא האונס שקר כתב ריב"ש תפ"ב שהגט כשר ובסימן רל"ב כתב בשם הרבה מן המפרשים שהוא פסול וכל זה שמסר מודעא שהוא אנוס ולא אמר יותר אבל אם פירש שהוא מבטל הגט אפילו אין שם שום אונס כלל הגט בטל ריב"ש תפ"ב להר"ם מטאלון צריך שהעדים יעידו בפני האנס ולא סגי בקיום עדי המודעא עוד כתב שאם העדים יעידו שנאנס באותם שהמגרש עצמו אינו טוען שנאנס מאותו אונס או יעידו מאיזה אונס שהכרנו מגילוי דעתו של המגרש דלגביה לאו אונס הוא עדותם בטל אם מסר מודעא שהוא ירא פן יכריחוהו לגרש ואמר שאם יכריחוהו יהיה בטל אם לא הכריחוהו הגט קיים עיין ריב"ש קכ"ז ועיין הרבה דיני מודעות בחושן ישועות והם דברים בלתי מצויים ועיין הר"ן שם בארוכה ועיין בדף תקס"ט ע"ב (ואעפ"י שלא לקח בקנין (וכ"כ גם רמב"ם פ"ו מה' גירושין) ואף על פי שלא מסר בפני שני עדים ביחד רק בזה שלא בפני זה ובלבד שיהיו כשרים ריב"ש סימן רל"ב אף על פי שאין מכירין את אונסו (מדברי אביו הרא"ש בפסקיו פ' השולח וכ"כ הרשב"א והר"ן שם וש"פ מהא דאמרינן בפ"ב גלוי מלתא בעלמא הוא דף מ' ע"ב) ואפילו אם האונס שאמר היה שקר (בפוסק הנ"ל ושכך מכוונים דברי הרמב"ם שם בפרק ו' ולא כמו שנראה מדברי הרמב"ן) ואף על פי שנתנו אח"כ לא אמרינן שבטל המודעא שמסר עד שיאמר בפירוש שמבטל המודעא ואז היא בטלה ואינו צריך קנין · סעיף ב' לכן צריך שיבטל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר ויאמר כן הריני מבטל כל מודעא שמסרתי על גט זה (לשון תקון הגט להרשב"א ולהר"ן בסוף גטין וכתב מהר"ר נא"ל ס"ק ב' ז"ל בפני עדים אם המסדר אמר למגרש ש"ש לו לתת גט ברצון וכהלכה ושיבטל כל מודעא ושלא יתנהו בזולת זה והוא נותנו מיד על פי דבוריו הרי זה כאילו פירש המודעות ובטלם כ"כ הריב"ש קכ"ז) וכן אני מבטל כי דבר שנודם כשיתקיימו אותם הדברים בטול לגט זה וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי דבר על הגט שיבוטל הגט מחמתו והריני פוסל כל עד א' עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיורע כחו של גט זה מחמת אותה מודעא או אותו דבור (עיין הר"ן הנ"ל בגטין פ"ד דף תק"ע ע"א וע"ב) וי"א דסגי אם אומר שמבטל מודעא ומודעא דמודעא עד סוף כל מודעי (טור בשם הרא"ש) וכן נוהגין אף טוב לכתחילה לחוש ולומר בסברא ראשונה · סעיף ג' נהגו להצריך בטול מודעא אף למגרש מרצונו (טור וכ"כ המרדכי בפרק השולח וגם ה"ה בסוף פרק ו') ומיהו אם שכח מלבטל כשר (ט"כ בשם הרא"ש) מאחר שמגרש מרצונו (מ"כ בשם מהרי"ל) ונהגו עוד לבטל מודעי קודם שיצוה לכתוב וקודם הנתינה (ממרדכי) ואף על פי ש"א שאם בטל הגט בין כתיבה לנתינה לא היה מועיל אח"כ בטול מודעי לגרש באותו גט (הרמב"ם בפ"ק ו' וכתב ה"ה כפי גירסתו בגמרא גיטא נופיה מיהא בטליה וגרסת ר"ח מתחרת גט לא בטליה וכו' גטין דף ל"ב ומתבאר מהם שאם בטלית מתורת גט שאינו חוזר ומגרש בו לעולם וכו' ואעפ"י שרבים החולקים עליו וכ"ש המחבר ב"י ס"ם סיים ה"ה שם ומ"מ כולם כתבו שיש לחוש בדבר ולדעת רבינו לפי הנראות אם נשאת בגט זה הצא והולד ממזר ושומר נפשו ירחק מהם) ולכן אין מניחין אותו לילך עד שיתן הגט אפ"ה מחמירין נ"כ לבטל מודעי בשעת נתינה עיין בב"י · סעיף ד' אם נשבע הבעל ליתן לו גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה דומה לאונס אך ערבות יתן אם ירצה שאין זה דומה לאונס (ר' סימון מנואר בשם רבותינו הצרפתים ויפרש שהוא מתחרט שקשר עצמו בשבועה ורצונו לגרש אבל לא מפת חיוב השבועה הר' ן' חביב קכ"ד הרמ"ך קכ"ג כתב שאם נשבע או נשתעבד לגרושה כופין אותו לגרשה הנשבע לתת גט גט כשר משמע בן חביב) הגהה וה"ה אם קבל קנין לגרש (פסקי מהרא"י סימן קע"ג וביאר שם דאם נתחייב באותו קנין לתת קנס אם לא יגרשנה אף על הקנס לא חל דבקנין אחד נעשה דהוי כמו קנה את וחמור) אבל אם קבל עליו קנסות אם לא יגרש לא מקרי אונס מאחר דתלת גט בדבר אחר ויוכל ליתן הקנסות ולא לגרש (ב"י בשם תשובה וכן הוא במהרי"ק שם בפסקים) ויש מחמירים אפי' בכה"ג (שם בתשו' רשב"א הריטב"א ן' חביב קכ"ט המבי"ט ח"ב ר"ו דף צ"ו ן' חיים ס"ג תשו' הר' קארו דף פ"ח הריב"ל ח"ב דף קנ"א) וטוב לחוש לכתחילה ולפוטרו מן הקנס אבל אם כבר גירש מפני זה ואפילו גרש מכח שבועה שעשה מעצמו לגרש הגט כשר הואיל ומתחילה לא אנסוהו על כך תשו' הריטב"א · י"א דלא מקרי אונס אלא מה שאונסים לאדם עצמו אבל אם אונסים לאחר עד שיגרש חברו אפילו אב על בנו או להפך לא מקרי אונס (תשובת הרשב"ץ) ויש מחמירין באב על בנו (ב"י) ועיין סימן קנ"ד מדינים אלו · סעיף ה' הא דאינו גט כשהוא אנוס הני מילי כשמסר מודעא אבל אם לא מסר מודעא (משנה וגמרא דגטין דף פ"ח ע"ב עיין משנת הרי"ף ור"ן פ"ט דגטין הוא פרק המגרש דף תר"ג ע"ב) אם אנסוהו שלא כדין פסול וכדין כגון שהוא חייב להוציא ואינו רוצה ואנסוהו ב"ד עד שהוציא הוי גט (פי' אונסים אותו עד ש אמר רוצה אני כדתנן במשנה דערכין שציינתי לעיל וכדמפרש רב ששת שם דעד שיאמר רוצה אני היינו שיבטל המודעא בפירוש) ומצוה על כל ב"ד שבכל מקום ובכל זמן לכופו לבטל המודעא (טור מהא דאביו

אשכחיה

מודעא יש לה כח ג"פ כנגד השבועה · עיין · כל נדרי : מודעה וכל דיניה בשם מהר"ם מלובלין י"א : מיר סמשון בכעס שכעס רבי דוד בן זמרה רע"ט : תנאי לבטל :

מודעא לא חיילא על דבר שקבל עליו בכח חרם ש"ע י"ד סימן רל"ב סעיף י"ח : ברורים כילד :

מודעא מסירתה וכטולה לא בעי קנין רמב"ם פ"ה מהלכות מכירה · תשובת הגאונים סימן קנ"ד: מודעה לריך : קנין אין לריך :

מודעא עדים החתומים עליה יכולים לחתום על שטר מכר ח"מ ולע"ש סי' ר"ה :

מודעא עיין · אגב אונסיה : אונס בנסין : אי מודעה : אלמנה נסלה קנין תסבעה : גם בטולו מכת מרדות למסור מודעה על הגט · וד"ה מכתב אליהו · וד"ה רמב"ם פ"ו מה' גירושין : גט וכסח לשזכו : גט למי כופין בשם לחם רב ל"א : גט מעושה : גם על ידי סליח ס"ע סעיף ס"ח : גם על תנאי ודיניו בשם הרב אלשיך-ס"ח ל"ו · תשם מהדר"ם לוריא כ"ד כ"ה : גם סחרור כתב : הודאה באונס : הקדש בטעות : זחי אגסוס : מותכי מעות : חליכה ברגל סמאל בשם מהרר"ם מלובלין ס' : חליכה סוה לגט : כתובה ותבייתה ודיניה בשם מהרד"י סרלאכי ח"ת ע"ג : מודעה לריך : מומר המגרש סאלה עיין סם מודעה דיכי בטולה וחלוק בין גט ומתנה לשאר מילי : מחילה בטעות כתבתי בשם רסד"ם י"ד ק"כ : מכירה באונס : מלוה אנסים : משודך לא רלה ליכנס לחופה אם אבי המשודכת לא ימחול לו ולאחיו חוב וכו' : משכיר בית לזמן : מתנה סמירתא ודיניה אימתי היא מודעה לחברתה : מתנה כותבין : נגזל הלריך למסור : נדר אדם יכול : נדר לילך לארץ ישראל : פשרה אין מועיל : פשרה באונס : קדים ודיניו : קנין אין לריך : שבועה נשבע בשם מהרש"ך : שבועה נשבעה : שבועה על חברו דרכי נועם ה' ו' : שטר מודעה : שטר מחילה שנעשית : שטר נכתב מודעה עליו ולאחר שנה כתב שטר אחר בלא מודעה : שליח המביא גט אין חוששין : תלוהו : תפיסה תפס :

מודעא צריך שיכתבו העדים ידעינן באונסיה ואי לא לאו מודעא היא הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף ק"ף ע"א · מרדכי פ' השוכר את האומנין היכא דמחני מודעא אינו צריך שיהיה באונס הגוף אלא אפילו אונס ממון הוי אונס : על איזה אונס כותבין מודעא רמב"ם פ"י מה' מכירה · ח"מ סימן קנ"א ור"ה · שו"ת הכהן ח"ג סימן ע"א · הרב קלעי סימן ל"ה ופ"ז · דברי ריבות סימן ס"ז : במאי ואימתי כותבין מודעא ח"מ וב"י סימן ר"ה מהרי"ק שורש יו"ד ס' ז' · פסקי ריקאנאטי סימן תכ"ז · תשו' הכהן ח"א סימן קל"ה לע"ש סימן ר"ה : במכר צריך שידעו באונסיה פרק חזקת בשם נהרדעי רמב"ם פ"י מה' מכירה · רשד"ם ח"ד סימן ס"ד : פשרה במכר לדעת הרמב"ם פרק י' מהלכות מכירה · תשו' הכהן חלק א' סימן קכ"ד · לע"ש וב"י ח"מ סימן ר"ה · אם הקונה הוא גזלן אינו צריך מודעא רמב"ם פרק ט' מה' גזלה · ופ"י מהלכות מכירה ח"מ ולע"ש סימן ר"ה · חולקים הרי"ף והראב"ד לא נתקנה מודעא אלא לאנס ולגזלן פסקי ריקאנאטי סימן תע"ב · במתנה זוטא כותבין מודעא אף על גב דלא ידעי באונסיה רמב"ם פרק י' מהלכות מכירה · ח"מ סימן ר"ה ורמ"ב מהרי"ק שורש י"ד ס' ז' · פסקי ריקאנאטי סי' תכ"ז · רשד"ם ח"ב סימן ק"ב · וח"ד סימן מ"ד · דברי ריבות סימן קנ"ט · תשו' אלשיך סימן ע"ז · לע"ש סימן ר"ה ורמ"ב פרק חזקת אי דנסבא ודספנתא גלויי מלתא וכו' · ואף אם לא מסר מודעא אי ידעינן באונסיה מהני רשד"ם ח"ד סימן ר' ושל"ד · דברי ריבות סימן קנ"ט · קלעי סימן ל"ה ופרק י' · ח"מ סימן רמ"ב · לע"ש סימן ר"ה ורמ"ב · המוחל על לא דבר דיתה במתנה והמוחל בשביל איזה דבר דינו כמכר רשד"ם ח"ד סימן מ"ד · כל מודעא דלא כתיב בה אנן ידעינן באונסיה לאו מודעא היא פרק חזקת אמרי נהרדעי וכו' תשו' הרא"ש · ח"מ סימן ר"ה · תשובת אלשיך סימן ע"א · תשו' הגאונים סימן קל"ד · לע"ש סימן ר"ה · נגד מי מתמין מודעא פרק חזקת רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו וכו' ב"י בח"מ סימן ר"ה · אם אין האונס ברור לגמרי ב"י בח"מ סימן ר"ח · בשבועה צריך שתהיא אונס הגוף תשובות הכהן ח"ב סימן ל"א · תשו' אלשיך סימן ס"ג מוציא שטר מודעא וממנו מוכיח שכבר נסתלק האונס ·

הריב"ל ח"א מסוגן בטעות דף קכ"ח ע"ב ביאור תשובת הרא"ש על ההיא דכל מודעא דלא כתיב בה ידענא באונס דפלניא לאו מודעא היא · מהרש"ך ח"א צ"נ משביר הוציא שטר מודעא על שכירות הבית ואולי העדים לא הכירו באנסו גם היה כדברי שבועה ונכתב שטר השכירות בפני עדים אחרים · מהר"ם אלשיך נ"א · מהרד"ם טראני ח"ב דף מ"ו קנ"ב פשרה שהיא כמכר לענין מודעא היא הפשרה הבאה מחמת טענות שאינם יכולות להתברר ולידע הדין עם מי או שיש עסק שבועה ביניהם וכו' אבל אם הדין ברור מחילה נקרא וכ"כ מהרר"ם מלובלין סימן כ"נ ועיין מהרשד"ם סימן מ"ד ותי"ד ומהרד"י הלוי סימן ס"ח :

אונס · מודעה וכל דיניה מהרד"י הלוי ס"ז · ומהר"ס טראני ח"מ ד' ושאר פוסקים · מתנה כותבין · נגזל הלריך · פשרה אין מועיל : פשרה באונס · שטר מחילה הנעשית אחר קנייה :

מודעא רבא לאורייתא · עיין · ויתילכו לתחתית ההר :

מודעא שעשה ראובן על נתינת הגט ונשבע וקבל נזירות שלא לבטל אותה ושוב בשעת הגט בטל כל המודעות סרהו מהרר"א ן' חיים ח"א נ"ז · הרי"ף ונ"י פרק ה' דיבמות דף תכ"א ע"ב רב מכה מכת מרדות מאן דמסר מודעא אגיטא ונהרדעי אמרי דלא היה מכה עיין שם שלטי הגבורים אות ג' כתבתי לשונו בערך שמתא רב ועיין ש"ע אה"ע סימן קל"ד דיני מסירת מודעא על הגט · ובסעיף ו' המכבת מרדות · המוסר מודעא על הגט ואמר אף על פי שאינו אנוס הוא מוסר מודעא הגט כשר כ"י בשם רמב"ן שכתב בשם הר"ש ואם הוא אומר שהוא אנוס ומסר מודעא אם יש לו קצת אונס אף על פי שאינו אונס גמור הגט בטל ריב"ש רל"ב · ואם נמצא האונס שקר כתב ריב"ש סימן תפ"ב שהגט כשר ובסימן רל"ב כת' בשם הרבה מן המפרשים שהוא פסול וכ"כ הש"ע סעיף א' וכל זה שמסר מודעא שהוא אשם ולא אמר יותר אבל אם פירש שהוא מבטל הגט אפילו אין שם שום אונס כל"ל הגט בטל ריב"ש תפ"ב · גט המבטלו : וכל זה שלא בטל המודעא אבל אם בטלה בלשון כולל אתי דבור ומבטל דבור והגט כשר הואיל ולא ידעינן באונסיה אלא על פי עצמו רמב"ם ורשב"א וב"י סימן זה ואי ידעינן על פי עדים עיין דברי ריבות רע"א אבל אי ידעינן באונסיה אם לא מסר מודעא כוללת מועיל הבטול להכשיר הגט אבל אם מסר מודעא כוללת אין שום בטול מועיל עיין פסקי הרב משה מטאלכן דף ס' · ואם לא מסר ולא ביטל הגט פסול שם דף ס"א אם כפוהו שלא כדין אבל אם כפוהו כדין אם לא מסר מודעא או מסר וביטל הוי גט כבסעיף ה' · להר"ם מטאלון צריך שהעדים יעידו בפני האנס ולא סגי בקיום עדי המודעא · עוד כתב שאם העדים יעידו שנאנס באונס שהמגרש עצמו אינו טוען שנאנס מאותו אונס · או יעידו מאיזה אונס שהכרנו מגלוי דעתו של המגרש דלנבירה לאו אונס הוא עדות בטל · אם מסר מודעא שהוא ירא פן יכריחוהו לגרש ואמר שאם יכריחוהו יהיה בטל אם לא הכריחוהו הגט קיים עיין ריב"ש קכ"ז · אם המסדר אמר למגרש שיש לו לתת גט ברצון וכהלכה ושיבטל כל מודעא ושלא יתנהו בזולת זה והוא נתנו מיד ע"פ דבורו הרי זה כאלו פי' המודעות וביטל המודעות כפי' ריב"ש קכ"ז · מי שהיה תפוס ואמרו לו קרובי האשה שאם יגרש את אשתו שיפרעו החוב לא הוי גט מעושה · כל שמקבל מעות לגרש אם מסר מודעא צריך שיכירו העדים באונסו ריב"ש קכ"ז רשד"ם י"ד ס"נ · הר"י אדרבי קצ"א · הריב"ל ח"ב ע"ז ע"ש · אם נזם שאם לא תתן לו דבר פלוני ומסר מודעא על זה ונרשה סתם בלי תנאי ה"ה מותרת גמורה הר' אלשיך ע"ח ורא"ם סימן ז' מחמיר וכתב הריב"ל ח"ד ט' מי שנתרצה לג"ש על מנת שתמחול לו הכתובה שאם התנאי היה אחר כתיבת הגט כשר אף על פי שצריך לקיים תנאו · הרמ"ך תשו' ק"ג כתב שאם נשבע או נשתעבד לגרש כופין אותו לגרשה · הנשבע לתת גט גט כשר משמע בן חביב אפילו אונס ממון אפילו כמלתא דעביד דגזים איניש ולא עביד הוי אונס רש"ך קכ"ג הריב"ל ח"ג כ"ח · אם נשבע הבעל ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שלא יהיה דומה לאונס

השוב שצמצם ביציאותיו וכו' והוליכו שמעון לעש"נ בבירת האסורים והוא לצאת כתב לו שטר חוב ופסק והרב דהאי שטרא מתנה הוא וכל שידעינן באונס לא בעינן מסירת מודעא ופטור · עיין הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף ק"ף ע"א :

מודעא יש לה כח נ"ב פנגד השבועה כשהיה על דבר שיש בו הפסד ממון אבל על מניעת הטוב לא ועי"ב במהרשד"ם סימן ק"ב · מהרר"ם גאלאנטי ע"נ · פרח מטה אהרן ח"ב ק"ו ראובן נשוי עם אשת מרנים ניתן לו רשות מאת חכם הקהל לישא אשה אחרת עליה בחייה אולי תתקנא בירך חברתה ותשוב להיות כפופה לבעלה והיא אדרבא הוסיפה על חטאתה פשע גולה נכסי בעלה והבריחם ובתוך בלבול זה מתה אשתו חשנית אשר אמרו עליו שהאכילה צרתה סם המות ועוד ידה נטויה על בעלה ולא רצתה להשלים עמו וכראות ראובן צ"תו כדי שתחזיר לו הגזלה הודה בפיו ובשפתיו אך לבו לא נכון עמו ונתחייב לה בקנס לעניי א"י ושבועה שלא לישא עוד אשה אחרת עליה בחייה וקודם עשיית חיוב זה מסר מודעא ובשעת החיוב פי' דבריו בתנאי קודם למעשה שאם האשה לא תשוב מדרכה הרע שאין כאן שבועה והנה היא עמדה ברשעתה כקדם והוסיפה לחטוא עוד להיות מתייחדת עם הגוים לעיניו עד שהגיעו הדברים שהכתה אותו מכה אכזרית והוכרח לצאת מן המקום להיות רדוף רדיפת ממון וגוף מאת הגוים מאהביה ועם היות שכתב לה כמה פעמים דברי שלום היא משיבה דברי מרד ועזות עד שהראה כתביה לחכם ונתן לו רשות לישא אשה אחרת ויען לבו נוקפו פן נכשל בדבר הקנס לעניי א"י ודבר השבועה שנשבע לה בעל כרחו בתנאי מפורש כאמור שאל לחכם אם יש עליו חטא ומשפט הדברים אשר קבל עליו והיתה תשובת המחבר שאין כאן לא חשש קנס ולא חשש שבועה כל עיקר דעל דעת צרה כמכבירה זו לא נשבע ודאי ואין כאן שבועה לדעת והנאת חברו והמודעא שמסר קודם השבועה שרירא וקיימת מחמת אונס הגוף והממון הסובבים אותו ע"ש ורשד"ם י"ד ק"ס והראנ"ח ח"א וח"ב כ' · פרח מטה אהרן ח"א י"ז י"ח ראובן נשבע להפצרת שמעון שהפציר בו שלא יקח אשה פלונית ונשבע ונדר על זה בנזיר שמשון וקודם לזה מסר מודעא בפני עדים כשרים באמור להם שהוא אנוס ומוכרח לישבע ולדור כנ"ש על זה ושכל מה שהיה עושה היה ע"פ אונס גמור ואח"כ נשבע ונדר בנזיר שמשון כאמור ולאחר ימים שאל התרה על השבועה וקדש את האשה ורוצה לכונסה בטענה שכל מה שעשה היה באונס · ואחר חקירת האונס הזה מה היה נודע כי היה יכולת ביד שמעון שידו תקיפה למסור את ראובן ביד אומות העולם להרע לו גם נודע שכרתו ברית ביניהם להיותם לאחדים באהבה ביניהם כל הימים ושמעון הפר את בריתו והלשין לראובן כמנהגו · ונשאל הגאון רבו של המחבר אם יש היתר לראובן לישא אשה זו והנה ע"פ הצעת שאלה זו כתב שידוע הוא כי נזירות שמשון אין לו התרה אא"כ היה בו אונס ראז אז ממש בנזירות ובשבועת · ושצריך לברר והוא ז"ל בירר מציאות האונסים תחילה המועלים לבטל בהם השבועה והנזירות ומביא ההיא דכתב מוהריק"ו סימן קפ"ז דאיכא פלוגתא דרבוותא באונס דאיום וגזום בדבר שבידו לעשות ובדי היזיקא דלדעת קצת גדולי ישראל רבינו האיי גאון ור"ת הוי אונס ולדעת קצת גדולי ישראל אבי העזרי ומהר"ם לא הוי אונס דגזים איניש ולא עביד ולכ"ע כל אונס דגזים להביאו בעש"נ לא הוי אונס דכל המביאים חבריהם בעש"נ לא לעולם הם נוצחים דהרי הרבה עשו ולא הצליחו ואם על אונס כזה מסר המודעא מהני לבטל המתנה ואם נשבע לקיים המתנה נראה דהוי דינא דמכירת קרקע דאם אין שם אונס גמור לא מהני לבטל השבועה עוד כתב דיש חלוק בין איום וגזום דלמסור למלך או ביד א' משרי הצבא דהוי אונס למר כדאית ליה ולמר בדאית ליה אבל איום ונזום להביאו לעש"נ לא הוי אונס כמ"ש מוהריק"ו דכ"ע מודו ליה : עוד שם יתקשה עמ"ש הרשד"ם בי"ד סימן ק"א במ"ש דלבי נוקפי דלא אמר מוהר"ם אלא כשהיו מכין ומוסרין ע"ש דלפי מ"ש מהריב"ל ח"נ סימן ב"ח דסברת הגאון ור"ת היא מוסכמת דאיום וגזום ביד שרי או"הע הוי אונס ואמר הכי לאפוקי ממונא והרי"ת לענין אסורא · ויקשה על מהרש"ך ח"א סימן קב"ג במ"ש מלתא דפשיטא דלענין מקח וממכר כתבינן מודעא ופי' כסברת ר"ת ומתוך דברי עצמו בחלק הנז' סימן ע"א נראה דסותר דלענין אסורא אזלינן לקולא אפילו נדחא בנזירות שמשון כסברת רגאון ור"ח כיון שהיא מוסכמת מרוב הפוסקים דאפילו לדעת ראבי"ה ומוהר"ם מודו בנדון זה דכיון שכבר הוחזק שמעון למסור לראובן הוי אונס גמור ולא אמרינן גזים ולא עביד ומייתי מ"ש התוספות בפ' ר' עקיבא ד"ה מכאן מודעא רבא והא דאמרינן בנדרים וכו' ושקיל וטרי על דברי התוספות מההיא דסקריקון וכו' גם על מ"ש הב"י ח"מ סימן ר"ה סעיף י"ב ועם מ"ש מהר"ם בתשו' שכתב המרדכי פרק הנזקין ; חזר לקיים דבריו הראשונים דבנד"ד כ"ע מודו: כיון שהוחזק בכך וגם שמסר מודעא ואמר שהוא אנוס בגופו ובממונו ואדם נאמן על עצמו במלתא דאסורא כל שאין עדים מכחישים אותו דלדעת הראבי"ה ומהר"ם אפילו מסר מודעא ובטל בלבו דעת השבועה לא מהני אם לא הוציא בשפתיו ויקשה על מ"ש המרדכי פ' שבועת העדות וההיא דר' עקיבא שהיה מבטל בשפתים וכו' ויש מפרשים דבלחש דבר ולא שמעה ולא נשבע על דעתה אלא לדעתו דנראה משם דאם היה נשבע על דעתה אפילו היה מבטל בשפתיו בלחש לא הוה מהני והדבר קשה דהרי בהגוזל בתרא כתבו התוס' ד"ה נשבעין ונודרין להרגין ולמוכסין דמבטל בשפתיו בלחש הוי בטול גמור ע"ש דהניח בצ"ע אף דכתב דאפשר דגבי אונסים קאמר · עוד כתב טעם להקל מאחר שנשבעו שניהם להיות באהבה ואחוה ושמעון הפר חק וברית הו"ז נשאר ראובן פטור משבועת · עוד יקר אם היה הנזירות דאפקיה בלשון שבועה דהוי פלוגתא דרבוואתא ויש טעם להקל ומייתי ראיה מתשובת הרשב"א סימן רכ"ג דהיכא דאיכא ספק פלוגתא דרבוואתא אפי' באסור תורה אזלינן לקולא ובכן העלה דודאי נפטר ראובן מן השבועה ומן הנזירות. והגאון המחבר תלמידו הסכים על ידו ונשא ונתן בכל פרטי הלכות אלו ויתר מהן שאין צריך שיאמר בלבו היום ולא שום דבר ובמהראנ"ח ס"נ ח"א ומוהררי"ט ח"ג נ"ב : פני משה כ"א ראובן ושמעון שהיו משרתים בבית המכס ולסבה שנתרעם ראובן על שמעון העבירו מבית המכס לשמעון וכשרצו להחזירו היה בתנאי שיעשה חברה ושותפות עם ראובן כל ימי עולם אף אם ראובן לא יהיה במכס כאשר נכתב ונחתם בשטר שביניהם עשוי בכל חוזק ובטול כל המודעות ומודעי דמודעי ומודעי דנפקי מגו מודע' עד סוף העולם ופסול עדיהן וקנין גמור ושבועה חמורת בנקיטת חפץ ע"ד הקב"ה וע"ד ראובן לקיים כל התנאים שנתפרשו ביניהם ועוד נשבע שלא מסר מודעא על זה וקבל עליו נזיר שמשון בביטוי כל פרטיו ותנאיו אם לא יקיים כל התנאים או א' מהם והעיד על עצמו איך לא היה לו שום אונס ולעת עתה ויבא ראובן אל שמעון לשאול ממנו חלקו במה שהרויחו ויענהו שמעון שאינו חייב לו כלום יען השותפות היה באונס ויש לו מודעא ואחר שנשא ונתן בכל פרטי המודעות והשותפות והראה פנים לכאן ולכאן העלה דחייב שמעון לתת לראובן מחצית בחלק אשר הרויח כאשר היו התנאים מטעם השבועה שנשבע בשטר השותפות ובטל המודעות הקודמות כיון דאיכא כמה רבוואתא דסברי דהשטר קיים והמודעות בטלות יש לחוש לסברתם ויש לב"ד למוף מפני חומר השבועת כי הרי לא חשב בלבו בעת השבועה אונס הכתוב במודעא אף אם במודעא כתוב שאמר שמעון לחשוב בטולה אם יצטרך לישבע ויאמר שכן עשה ובטל שבועתו בחשאי אזי יהיה נאמן ופטור אך בטעם הנזירות לא החליט הדבור טטעם דצדד בו ספק ספיקא ע"ש כמה פרטי דינים ומהריב"ל ח"ג כ"ה וכ"ח חלוק בין אונס ממון לאונס הגוף באונס דחרפה · והראנ"ח ח"א ס"נ ורשד"ם י"ד ע"ז וק"ב וא"הע קנ"ח ומהר"י אדרבי ס"ז · ומהר"ם אלשך סי' יו"ד ומשפט צדק א' · ולחם רב ס"ט · מהרר"ם גאלאנטי ע"נ מי שבשעת נישואין בקשו ממנו להוסיף תנאים שלא במנהג ולא מצא דרך להפטר עד שמסר מודעא כוללת כל מה שיובל לפרט בביטול ואפילו אם ישבע המודעא קיימת

מורעא

Digitized by Google

רתבא לגבי שבועה לא אמרינן יל"ש אונס הנוף ל"ש אונס ממון שם ע"ד ׳ ז׳ מסר מודעא ואח"כ בטלה דף ל׳ ע"א ׳ נ"א לדבינו האיי בזכיני לא משכחת דמהני בטול מודעא אלא ע"י סלוק ובמתנה באונסא דלא ידיע ובגט אף באונס דידיע כגון גט מעושה וצ"ע דברי מהרשד"ם אה"ע סימן ס"נ שם ע"ב ׳ נ"ב מכר באונס וכפוהו לבטל בלשון כולל המודעא שמסר בלשון כולל מהני בטול וצ"ע דברי רשד"ם ח"מ סימן ת"ו ׳ דף ל"ב ע"ג ׳ נ"נ מדברי נ"י דלר"י מסר מודעא על המכר ועל כל בטול שיבטל המודעא באונס אם אנסוהו לבטל כל המודעות נתבטלו דף ל"ד ע"א ׳ נ"ד במתנה אי ידעינן באנסיה לא מהני בטול ואי לא ידעינן ובטלה מדעתו נראה דמהני דף ל"ד ע"א ׳ נ"ה מגרש באונס וקבל דמים ומסר מודעא ובטלה איכא למיחש שהגט פסול שם ע"ב ׳ נ"ו מגרש בלא אונס ידוע וקבל דמים ומסר מודעא איכא צדדין להקל שם ע"ג ׳ נ"ז מסר מודעא אין כופין לגרש ואפשר שמחרימין כ"ד שיודה האמת ואם מסר מודעא מבקשין ממנו דף ל"ו ע"ב ׳ נ"ח לכ"ע מגרש באונס שלא כדין אם מסר מודעא לא מהני בטול. שם ע"ג ׳ נ"ט בזכיני י"א דאם מסר מודעא וכתוב בה והכרנו באנסו שוב לא מהני בטול והמכר בטל אם לא שיעידו שבשעת המכר נסתלק אונסו או שהודה שלא מסר מודעא וצ"ע אי כתוב הודאה בסלוק אונסו או שהודה שלא היה לו אונס גם אם אמר בשעת מסירת מודעא אף שאומר אח"כ שלא מסר מודעא או שאמר הוו יודעים שכל קנין שאני נוכל לבטל המודעא שהמכר בטל שם ע"ד ׳ ס׳ במתנה ובגט באונס ידוע לכ"ע לא מהניא בטול עד שיעידו בסלוק אונסו דף ל"ז ע"א ׳ ס"א כל שלא אנסוהו על בטול המודעא אף על גב דאנוס הוא במתנה אם מהני בטול הוי פלוגתא שם ׳ ס"ב מסר מודעא אף על הביטול יש תקנה לכר כדאית ליה ולמר כדאית ליה שם ׳ ס"ג ידעו בסילוק האונס בשעת כתיבת הגט יש לספק אי צריך שיבטל המודעא או ממילא נתבטלה שם ׳ ס"ד מגרש באונס וקבל דמים ומסר מודעא ובטלה יש לו דין מוכר באונס וי"א דאף דלא מסר מודעא הוי גט מעושה שם ע"ב ׳ ס"ה מגרש בלא אונס ידוע וקבל דמים ומסר מודעא ובטלה יש לו דין מוכר באונס וי"א דהוי מודעא כדין מתנה ובעי בטול שם ׳ ס"ו ארבע מיני תקנות שיקיים הסקה אף בדאנים ובמתנה ומחילה היכא דלא אנים שם ׳ ס"ז צריך שיבטל הבעל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר על הגט וצריך שיכתבו העדים בכל הנהו תקנתי בשטר בפני עצמו שם ׳ מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ם ח"א סימן כ"ה אי פשרה באונס הויא כמכר או כמתנה ובמוכר פחות משוויו באונס והפחדה להוד חשיב אונס אפילו להוציא ועיין בסימן ע"א ובכה"ג מודעא להוד או אונס להוד מהני ׳ מוהרח"ש בספרו שם סימן ע"ח מחילה באונס לא מהני אף בלא מודעא כל דאיכא אונס במתנה לא מהני שום בטול מודעא עד שיעידו בסילוק אונסו איום והפחדה חשיב אונס הכי נקטינן אף לאפוקי ממונא ועיין סימן ב"ד וסימן ע"א מודעא מהניא אף דלא ידעי איזה אונס הוא היכא דאיכא אונס ומסר מודעא בלשון כולל אף אם בטל בלשון כולל לא מהני ׳ אי איתינהו סהדי קמן שיילינן להו אם הכירו הם עצמם באנסו ואף שהוא משמעות רחוק נאמנים ואין זה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אם אין העדים בפנינו כיון שכתבו שהכירו באנסו סביהם אנו חיים׳ מוהרח"ש בספרו שם סימן ע"ט בטול מודעא בשעת החיוב הוי בטלה היכא דאיכא אונס אין הביטול מועיל אף אם בטלה בלשון כולל בדלעיל סימן ע"ח כל שהתנה שלא ידבר עם פלוני ושלא ידור במקום פלוני אפילו בלא אונס אין קנין נתפס בזה לא דמי לקנות את וחמור די"א דקנה מחצה הפחדה להוד מקרי אונס ואף למ"ד דלא הוי אונס אי מסר מודעא הוי אונס לעזוב את אשתו הוי צערא דגופא גם לכופו שישלם ממון רב ומגי לפוטרו מן השבועה ספק נזירות לחתיר אף בנזירות שמשון דלא כמהרשד"ם ומהריב"ל ׳ מוהרח"ש שם סימן ע"א איום והפחדת חשיב אונס אפילו לאפוקי ממון כ"ש. לאפוקי ודקמן סימן ע"ח ולעיל סימן כ"ר אפילו למ"ד דלא

חשיב להו אונס אם מסר מודעא גלי דעתיה שמחשיבו אונס הא דקי"ל תליוהו וזבין זביניה זביני אם מסר מודעא המכר בטל למאן דאמר הפשרה כמתנה תליוהו ויהיב לא הויא. מתנה אף למ"ד פשרה כמכר היכא דהאונס לנתבע הו"ל כתליוהו לקנות דלא קנה וכמ"ש הרב העטור היכא שנשבע תחילה שלא היה חייב לו כלום ופטרו אותו ב"ד וע"י איום והפחדה הוכרח לעסוק בפשרה הו"ל כתליוהו ויהיב והיכא שהיה אנוס בצערא דגופא אף שנשבע לא הויא שבועה ולרווחא דמלתא ישאל על שבועתו אע"ג שהיתה על דעת חברו ׃ מוהרח"ש שם סימן ל"ש המוסר מודעא קודם שמחל לראובן ממון רב שהיה בידו המחילה בטלה׳ מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן א׳ ראובן אמר לבתו אם תכתבי לי שטר מחילה על כתובת אמך אקיים מה שנדרתי ליך בקנין ושבועה ליתן לחתני ומסרה מודעא מחילת כפשרה ופשרה כמכר כתוב במודעא שאף שיבטל כל מודעות הא המודעא קיימת שוב לא מהני בטול וזלת בגט וי"א דמהני דדבור אחרון מבטל ראשון לא אמרינן כשרה כמכר במי שנתחייב בב"ד בקנין ושבועה כ"ש היכא דאיכא בושת וצער לבטל שדוכין אלא הוי כמתנה תלוהו ויהיב לא מהני הפחדה להוד דנזיכם למעבד חשיב אונס כשבידו לעשות מלתא דאיכא פלוגתא בעיקר הדין ותפס אחד אחר שנולד הספק מסתבר לי דלא מצי המוחזק לומר קים לי ׳ מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ב סימן ב׳ מודעא דלא כתיב בה הכרנו באנסו לאו מודעא היא אם תבע לחברו הרבה וחלה כפר הכל ופשרו ביניהם ודאי דזה לא הוי אונס לבטל המחילה׃ פשרה הוי כמכר אף להרא"ש לוה שרוחה למלוה מיום ליום עד שהוצרך זה לעשות שעבודים פשרה זו הוי כמתנה ולאו כלום היא ׳ הא דתליוהו וזבין זביניה זביני י"א דצריך לומר רוצה אני וי"א דלא צריך כשנשבע לא גרע מאומר רוצה אני כשאין האונס בגוף הדבר הסכמת הפוסקים דבכל גוונא זביניה זביני ואם מסר מודעא המכר בטל אם כתוב בשטר המכר בטול המודעות המכר קיים אף במסירת מודעא כוללת מהני בטול לרובא דרבוואתא לגבי שבועה לא אמרינן לא שנא אונס ממון או הגוף אין ביד התובע לכוף לנתבע שילך לדון בעיר אחרת שאין שם ב"ד גדול יותר מבעירם מנהג סאלוניקי לילך אחר הנתבע אף מגדול לקטן ׃ כתוב בשטר שהודו הודאה שרירא וקיימת לקיים הנ"ל הוי לית כאלו הודו שלא היה שם אונס ׃ מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ל"ד מי שאיימו עליו לעשות לו כמה רעות ע"י ערכאות של גוים עד שהיה מוכרח לצאת מעירו הוי צערא דגופא וחשיב אונס ולא חלה השבועה והנדרות שקבל עליו שלא ליכנס בפתחי השרים אפי׳ לתבוע חובותיו שם גיזום והפחדה חשיב אונס וכ"ש בדבר שנוגע למקום ׳ דנאמן אדם לומר דמחמת דמסתפי עשאו ועוד דמה שנשבע היה על תנאי שלא ימסרוהו בעש"ג וכבר הלכו בעש"ג ואע"ג שלא התנו במשפטי התנאי בגילוי לכר סגי ולרווחא דמלתא יתירו לו ואיכא מצוה שלא יפסיד חובותיו ולא יבא לידי מכשול שלא יוכל להמלט מן השרים אם לא ילך לביתם ׃ מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סימן ס"ד מי שטוען שמה שמכר היה באונס לא מבעיא אם אינו כתוב במודעא דהכירו באנסו דלא מהני אלא אף שכתוב כן וכתבו בטול על בטול המודעא אם השטר נעשה כתקונו כנהוג המודעא בטלה ׃ נחלת שבעה על דיני שטרות סימן מ"ג ס"ב הקשה ואח"כ חילק דאם כופין א׳ לאיזה דבר והדין נוטה יותר לצד הנאנס מלצד האנס אז המודעא קיימת והבטול בטל אבל אם הדין נוטה יותר לצד האנס אז המודעא בטלה והבטול קיים ע"כ ׳ עוד צדד וחילק דאם לא ידעו באונס רק אלו העדים שמסר מודעא בפניהם ובפני עדים אחרים כתב שטר וכתב בטול כל מודעי וכו׳ אז המודעא בטלה והבטול קיים אבל באונסא דידעי ביה כולי עלמא ולא אלו העדים שמסר בפניהם המודעא בלבד רק האונס הוא גלוי ומפורסם כולי עלמא אפילו תוספות והרא"ש מודים ע"ש ׃ בני משה תשו׳ ל"ח דף פ׳ פ"א ראובן ושמעון שותפים וראובן לבדו מתעסק ולשכר טרחו היה נוטל סך מה לשבוע וטען שמעון שראובן גנב דאיך יתפרנס בדבר מועט והוא

חשיב

Digitized by Google

מעדים שהיה אונס המתנה בטלה ועל זה כתב הב"י וכ"כ
הרשב"א בתשובה ובהעתק הב"י היה כתוב זה בגליון ובעל
הדפוס והסופרים טעו וכתבוהו במקום הזה דאלת"ה מלבד
שקשה דכאן אין לו ענין למה לא נסתייע גם כן מדברי
הרשב"א למ"ש היכא שאנסוהו וכו' ועיין טור אח"ע סימן ז'
ובמש"ש · אות ס"ח שטה נ"ז וכ"כ התוספות והרא"ש וכו'
נ"ב וכ"כ הב"י בשם הרשב"א לעיל בסמוך והמבי"ט ח"נ סי'
רכ"ז וכתב הרלנ"ח בסימן ל"ד שכן דעת הרמב"ם אבל
מהריק"ו בשורש קפ"ו כתב בשם ר"י בר ברזילי דאפי' תליוהו
ויהיב אם לא מסר מודעא מתנתו קיימת וכתב הריב"ד ח"ב
סימן מ"ז דאין לחוש לדבריו דיחידאה הוא לגבי הנהו
רבוותא וכ"כ רשד"ם חא"ה סי' קפ"ב והרש"ך חלק א' סימן
ס"ה ור"א והרמ"ע מפאנו סימן מ"ב אלא שהריב"ד כתב
דלהיות הסברא יחידית אין המוחזק יכול לומר קים לי אבל
הרשד"ם כתב דאפילו שנראה שיש מי שעומד בסברתו אין
המוחזק יכול לומר קים לי כמהר"י בר ברזילי ותמה אני למה
וכן ראיתי להרלנ"ח ח"א סימן ס"ג דיכול המוחזק לומר קים
לי כמהר"י בר ברזילי ועיין המבי"ט ח"נ סי' רכ"ז ובהרשד"ם
ח"מ סימן של"ד ובמהר"א ששון סימן י"ח והרימ"ט ח"מ סימן
צ"ח · אות ס"ט ע"ד שטה ל"נ מי שמכר שטר עסקא שהיה
לו על שמעון מחמת שאמר שמעון שנגנבו המעות ויש
אמתלאות שלא נגנבו ומחמת האונס שהיה משקר מכר השטר
בסך מה בנזירות שלא יערער על המכירה אעפ"י שהוא
לא יתבע משום דאריה דנזירות רביע עליה בניו אחריו
יכולים לתבוע עד סוף העולם וכן ב"ח בחייו יכולים לתבוע
מזה אם לא ישבע מהרימ"ט ח"ד סימן כ"א דף כ"ז · אות
ע' עוד שם שלא החזקו שיקבל עליו נזירות אלא שלא
יערער שלא כדין בערכאות או שלא יעמוד בפני ב"ד ישראל
לומר אנוס הייתי מוטעה הייתי שזה נקרא ערעור שבא
לבטל את הדבר מחמת ערעורו אבל כל שאין דין מכירה
אין צריך ערעור ולא היתה קבלת הנזירות על כך עכ"ל
מיכא למשמע מינה דכנשבע שלא יערער אעפ"י שמחמת
הדין לפי שהיה אנוס היה יכול לערער מחמת השבועה או
הנזירות אינו יכול לערער ועוד שאפילו שהוא אינו יכול
לערער בנו אחריו וב"ח יכולים לערער :

קונטרס מודעא ואונס בחלק שני מספר תורת חיים לכמהר"ר חיים שבתי :

א' לשון הטור מי שאנסוהו למכור וקבל דמים הרי זה
מכר דף א' · ב' פלפול גדול ורם על מה שנראה
מדברי ה"ה דבתלוהו הבין לא בעינן שיאמר רוצה אני
ובמקום אחר נראה הפך זה שם ע"ב · ג' העולה לדין מי
שאנסוהו למכור וקבל דמים הרי זה מכר וכגון שיאמר
רוצה אני בקרקע בין במטלטל דף ד' ע"א · ד' כל שיש
בו אתאוה במטלטל המכר בטל ובקרקע בכל גוונא ומטלטל
בפחות מאתאוה המכר קיים וי"א דבעינן שיתן כל שוויו
שם · ה' מגרש באונס וקבל דמים אי אמרינן דאגב אונסא
דזוזי גמר ומגרש שם ע"ב · ו' הא דאמרינן אגב אונסא דזוזי
גמר ומקני דוקא שראו עדים שקבל המעות (וע"ל דף ט"ו)
ואם לא ראו אלא שהודה ואח"כ אמר שאגב אונס הודה באנו
למחלוקת שם · ז' מכר בשטר אף דלא יהיב זוזי הרי זה
מכר והוא דיהיב לבסוף שם · ח' נגזלן לא קנה בשטר עד
שיכתוב לו אחריות ואם כופהו שיכתוב לו אחריות כתב
הר"ן דלא קנה שם להתוספות דקי"ל אחריות טעות סופר
הוא אף בגזלן קנה וי"א דלא קנה שם · ט' אף שלא מנה
המעות כשקבלם או לא הבחין אם הם יפים המכר קיים שם
ע"ד · י"ד פלפול על הא דאמר רבא לא כתבינן מודעא
אזביני מודה היכא דאנים וכמעשה דפרדסא שם · י"א
לדעת ר' אפרים צריך שיהיו עדי המודעא החתומים על
המכירה משא"כ במתנה וצ"ע דברי מהריב"ל ח"נ סימן כ"ח
דף י"ד ע"א וכו' (וע"ל דף ט"ו דסברת ר' אפרים יחידאה) ·
י"ב לדידן באונסא דגופא לכ"ע אין חילוק בין שדה זו לשדה
סתם בכל גוונא הוי זביני ברפרדסא דף י"א ע"ג · י"ג באונס
ממון כל שאין האונס בגוף הדבר לדעת רובא הוי זביני
וכשהאונס בגוף הדבר י"א דהוי זביני ואם תקף הספק בגרוע

ואח"כ קנה אותה לאו זביני שם · י"ד להרב המאור באונס
ממון שהוא יותר מתפסדת הקרקע הויא זביני שם · ט"ו
היכא דלאו זביני כתבינן מודעא אף דלא מסר וי"א דבלא
מודעא נמי לאו זביני דף י"א ע"ד · י"ו לדעת כמה רבוותא
הפחדה לחוד הוי אונס דף י"ב ע"א שלש סברות בדין
מסירת מודעא שם · י"ז אנסוהו ונשבע לתת כך וכך פטור
דוקא ביסורין ואם הנזימותו לחודנו לא הוי אונס שם · י"ח
נקטינן דבהפחדה לחוד היכא דבריא היזקא הוי אונס אף
לאפוקי ממונא שם ע"ד · י"ט אף למאן דאמר דגזום והפחדה
לא הוי אונס אם מסר מודעא מקרי אונס וצ"ע דברי מהרש"ך
ח"א סימן ע"א דף י"ג ע"ב · כ' אונס דאתי ליה מנפשיה לא
הוי אונס ויש אונס מרנפשיה דהוי פלוגתא שם ע"ג · כ"א
המביא אונס עליו ולא נתחרט ותלה גטו בדבר אחר כגון
שאסר פירות עליו אם לא יגרש כל אפייא שוין דלא הוי
אונס משא"כ בשבועה והמחמיר עליו להתיר קודם שיגרש
שפיר דמי דף י"ד ע"ג : כ"ב נתחרט בפנינו ולא מצא היתר
לנדר או לשבועה ראוי לחוש לדברי הרשב"א והוי גט מעושה
ופסול דף ט"ו ע"א · כ"ג מודעא דלא כתיב בה ידענא
באונסירה לאו מודעא היא ואי כתבינן לה הוי פלוגתא די"א
דלא כתבינן לה דחיישינן לב"ד טועין שם ע"ג · כ"ד מודעא
דגטא ומתנתא אין צריך שידעו העדים באנסו ודוקא שיש
אונס ואם צריך נ"ב לבטל הגט הוי מחלוקת דף י"ו ע"ב ·
כ"ה אמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה בטול מב' טעמי
וחד מנייהו דלא שייך ביטול בדבר העתיד כיון שעדיין לא
בא לעולם שם ע"ד וע"ל דף י"ט ע"ב · כ"ו לדעת הרמב"ן
כל שתלה מודעתו בדבר שאין בו אונס לאו כלום הוא והה"ת
כתב בשטו להפך וכבר עמד על זה מהרש"ך ח"א סימן ס"ז
דף י"ז ע"ב · כ"ז נאמן לומר אנוס אני ואם ידעינן בריתור
דאינו אנוס בשום דבר לאו מודעא היא שם ע"ג · כ"ח גלה
דעתו לעדים קודם שיתן או יגרש שאינו חפץ ואם אמר
שהוא אנוס אף שהוא שקר בהא סגי וכן במתנה טמירתא
דף ך' ע"ג · כ"ט אם פירש שאינו אנים ומבטלו הגט כשר
דף י"ח ע"א · ל' גזרו עליו ב"ד שיגרש מכח הדין אפילו
אנסוהו בהדיא הרי זה גט דף י"ט ע"ב · ל"א מסר מודעא
קודם שכפוהו הב"ד מסתמא אנוס הוא ופסול שם ע"ג ·
ל"ב אמר דעו שאני אנוס הגט פסול ומ"מ פסולה לכהן דף
כ"א ע"ב · ל"ג אף אם בטל החליצה בפירוש החליצה
פסולה ופוסלה על האחין ואינה מתייבמת שם · ל"ד תלוהו
ויהיב לכ"ע לא הוי מתנה ולא חיישינן לדעת ה"ר יהודה
אפילו להוציא ממון דף כ"ב ע"א · ל"ה דוקא כשהאונס
בגוף המתנה אבל אם האונס בדבר אחר וכדי להנצל מן
האונס נתן מתנה המתנה קיימת אם לא מסר מודעא דף
כ"ג ע"ג · ל"ו גוי אנס שמסר ישראל להרגו יש פרטי דינים
שם ע"ג · ל"ז לכ"ע מחילה במתנה אי ידעי עדים באנסו
אי מסר מודעא לא גמר ומקני דף כ"ד ע"א · ל"ח פשרה אי
הוי כמתנה או כמכר פלוגתא דף כ"ה ע"ד · ל"ט גזלן ואנס
אם מנו המעות בפני עדים המכר קיים ואם הודה שקבל
המעות ואח"כ אמר שמחמת אונס הודה המכר בטל ואין
צריך להחזיר המעות ולהר"ם יש חלוק דף כ"ו ע"ד · מ'
מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו שם · מ"א אנסוהו
לקנות לא גמר וקנה וצריך לחקור אם אנסוהו למכור שדה
ושיקבל שדה אחר או מטלטלין לפרען דף כ"ז ע"א · מ"ב
כתבינן מודעא בין צייה דינא בין לא צייה דינא ואף בב"ד
דמצו כייף לירה בע"ב ואף דאיכא ב"ד ממון דף כ"ח ע"ב ·
מ"ג אי מהניא אונס במקום שבועה שם · מ"ד להרשב"ץ
באונס הגוף הנעשה לאב שיתן בנו אינו כמו נעשה לבן
וכן להפך ואפילו הוציאו בנו לתריגה ותמיהת הרב על זה
שם ע"ד · מ"ה אשה שנשבעה לבעלה סמוך למיתתו שלא
תנשא לאחר הוי אונס שם · מ"ו לא שייך לתלות אונסו
בכבוד אביו במלתא דאין בה חסרון כיס אבל אנסוהו לאב
כדי שימכור הבן בשוויו הוי אונס שם ע"ג · מ"ז אנסוהו
לאב שיגרש הבן יראה מהריב"ש דלא הוי אונס דף כ"ט
ע"א · מ"ח י"א דאונס ממון חשיבי אף לענין שבועה וצ"ע
ההיא דנודרין להרגין ונחלק בניהם שם ע"ג · מ"ט לדעת
דובא

רשב"ם שצריך שיאמר ג"כ לעדים שהוא בטל שצריך ב' שיאמר שהוא אנוס ועוד שיאמר ולכן אני אומר בפניכם שהוא בטל כמ"ש למעלה וכמ"ש בא"ה סימן קל"ד בהגה"ה הטור שכן נראה מהטור ואח"כ כתב ה"ה סברא דנפשיה וכן מתבאר בפרק ח"ה שמודעת הגט אין לה אונס כלל כמ"ש הרמב"ם ואף אם נפרש שמ"ש ה"ה הוא מדברי הרמב"ם יראה לי שאין כאן תחלפות סברות בדברי הרמב"ן דשני מיני בטולים יש בגט הא' מסירת מודעא בגט שאומר שגט זה נותנו מפני האונס השני שמבטל הגט אפילו בלא אונס ולבסוף הסכים הרמב"ן לדברי הרמב"ם דיכול לבטל העתיד אפילו בלא אונס וזה שכתב הריב"ש בתשו' הנזכר וכן הזר והודה הרמב"ן בחידושיו לפרק השולח לסברת הרמב"ם דכל שמבטל לעתיד ואפילו שלא בטענת אונס מודעא היא כלומר דמתחלה היה סבור דלבטל הגט עצמו בלי מסירת מודעא לא מהני בלא טענת אונס כדברי הרשב"א ואח"כ הודה לסברת הרמב"ם שיכול לבטלו אפילו שאין שם טענת אונס אבל כשאין מבטל הגט עצמו אלא שמוסר מודעא על הגט ואומר שהוא אנוס כל שתלה הדבר באונס ונמצא שאין מודעתו אונס הגט קיים והן הן דברי ה"ה בפרק הנזכר בשם הרמב"ן שהסכים לדברי הרמב"ם שמסירת המודעא בגט הוא שאומר שהגט שיכתוב בטל הוא דלא כדברי המפרש כו דאינו יכול לבטלו בלא אונס וכן מתבאר בפ' ח"ה שמודעת הגט אפילו אין לה אונס כלל היא כלומר כשהוא מבטל עצמו דעפ"י זה סיים ה"ה וכן כתבו מקצת המפרשים שאפילו תלה מודעתו בדבר ואינו המודעא קיימת שנתקשו דבריו אל מהר"ש הלוי הסימן הנז' ע"ש ולפי דרכנו כוונת ה"ה לומר ל"מ כשמבטל הגט בלי אונס כלל דהגט בטל כיון דמבטלו בפירוש אלא אפילו תלה מודעתו בדבר אחד דאמר שיש לו אונס ולכך הוא מבטל הגט ונמצא שאינו אונס המודעא קיימת • אות נ"ח שטה מ"ח וכן דעת רבנו ירוחם וכו' נ"ב בספר מישרים נתיב י"ח ואעפ"י שלשונו שם ובספר אדם וחוה נכ"ד נותן מקום לטעות דס"ל כהרשב"ם המעיין שם יראה דדעתו נוטה כמ"ש ב"י • אות נ"ט שטה מ"ט וכן דעת הר"ן וכו' נ"ב כ"כ הנמקי בשמו בחידושיו ובחדושיו דפרק השולח אבל בתשובה סימן מ"ג נראה שתפס סברת רשב"ם ע"ש • אות ס' באותה שטה וכתב שכן דעת הרשב"א וכ"כ ה"ה פרק ה' מהלכות גירושין בשם המפרשים וכ"כ הנהורת מרדכי בשם דיב"ם וכדעתו של הרשב"א נמצא לפוסקים סברות מתחלפות דסמ"ש בחדושיו דפרק השו"ח נראה שסובר כדברי הרשב"ם וכמ"ש מהרש"ח והר"ש הלוי סימן הנ"ל ואלו ממ"ש הנמקי בשמו בשם רבינו יונה מוכיח דאפי' שאין שם אונס כלל מודעתו קיימת ואפשר היה לומר דלעולם דעתו כדעת רשב"ם ומ"ש הנמקי בשמו בשם רבינו יונה קאמר לה דליה לא ס"ל אבל מהרח"ש בסימן הנזכר מסאן בזה ואי איתא דליה לא ס"ל הו"ל לחלוק על רבו ואם הרשב"א היה חולק על רבו הנמקי היה מביאו גם מדברי הנמקי לכאורה יש סתירה שבתחילה כתב ז"ל אבל בגט ובמתנה כיון דגילוי מלתא בעלמא היא אעפ"י שתלה אנסו בדבר שאינו לא הויא מתנה וכ"כ הרשב"א בשם רבנו יונה וכך הם דברי הרמב"ן וכו' וכן הסכים הראב"ד בחידושיו אף על פי שמדברי הרמב"ן נראה שכל שתלה מודעתו בדבר שאין בו אונס אין בדבריו כלום ע"כ מדבריו אלו נראה שסובר הרב מדברי הרמב"ם וסיעתו דאפילו תולה בדבר שאין בו אונס המתנה בטלה ואילו לסמוך כתב גלוי מלתא בעלמא הוא כמזמר בגילוי העתר לבד סגי ואין צורך לפרש אונסא דסברא היא דאם אינו אנוס אלא שמרצונו יהיב אמאי מוסר מודעא לבטל הדבר ולא דמי לזביני ע"כ ומדבריו אלו מוכח דס"ל כדברי הרשב"ם דאע"ג שאין צריך שיהיה אונס ידוע לנו אונס מיהא בעינן וכבר נתעורר הרב מהרש"ח בסי' הנז' גם בזה ויהי במשיב דהרשב"א חזר סמה שהיה סבור בפי' רשב"ם והסכים למ"ש רבו רבינו יונה אבל דברי הנמקי הניחם בצ"ע ויש לתמוה על הריב"ל בח"א דף קמ"ה שכתב שהנ"י הסכים לדברי הרא"ש ולא הביא סוף דברי הנ"י שנראה שמסכים לדברי הרשב"ם וצ"ע ועל מסירת

דברי הנ"י יראה לע"ד חדא מתרתי או שמ"ש בראש דבריו דנראה דס"ל כדברי הרב אינו מתורת הנ"י אלא הם סיום דברי האחרונים שכתב לעיל מזה ע"ש או כלך לדרך זו שמ"ש הנ"י אעפ"י שתלה אונסו בדבר שאינו לא הוי מתנה אין פירושו מודעתו בדבר שאין שם אונס אלא פירושו הוא אף על פי שתלה מודעתו בדבר שאותו דבר שהוא תלה בו אינו אונס ולכך לא הוי מתנה שכיון שהוא אמר שהוא אנוס איכא גילוי דעת שהוא אנוס הרי הוא מבטל והרי יש כאן גילוי דעת שאם הוא אינו אנוס בכך למה הוא מגרש אם אינו רוצה לא יגרש אלא ודאי אנוס הוא אלא שמתירא לגלות אנסו או שרוצה לכסותו ותולה בדבר אחר כמ"ש הרשב"א בפרק השולח והמעיין בדברי רבינו יונה שהביא רבינו ירוחם בנ"ד ח"ד ובהגהות מיימונית פ"י מהלכות מכירה ובדברי הרמב"ם פרק ו' מהלכות גירושין ובדברי הר"ן פרק השולח יראה שאפשר לפרשם כן ואף אם נאמר שדברי הר"ן בפרק השולח אינן מתפרשין הכי הנ"י לא כתב אלא שהסכים לזה הרנב"ד בחידושיו ואפשר שבחדושיו חזר ותפס בפירוש רשב"ם כמו שחזר בו בתשו' בסימן הנזכר ותפס פי' רשב"ם וכן מוכיח מדברי הנ"י שכשהביא דברי הרשב"א כתב וכ"כ הרשב"א וכשהביא דברי הר"ן כתב וכן הסכים הרנב"ד בחידושיו לומר דאעפ"י דבפי' ההלכות בפרק השולח תפס שטתו דלא בעינן אונס כלל בחדושיו הסכים דבעינן מיהא אונס מעתה לא הרשב"א סותר את עצמו ולא הנ"י דלעולם הם סוברים כפירוש רשב"ם דאם נמצא שלא היה אנוס כלל מתנתו וגטו קיימים והוא מ"ש הנ"י בסוף דבריו והיינו דוקא כשתלה מודעתו באונס נמוד ונמצא שלא היה אנוס כלל אבל בתלה מודעתו בדבר א' ואותו הדבר נמצא שאינו אונס אף לדברי הרשב"ם מתנתו בטלה דשמא רצה לכסות אונסו והם דברי ה"ה בראש דבריו ואעפ"י שכתב על זה וכך הם דברי הרמב"ם בפרק י' מהלכות מכירה וכו' ודברי הרמב"ם מוכיחים דאפילו נמצא שאינו אנוס כלל מתנתו בטלה אין בכך כלום דמק"ו מייתי מדברי הרמב"ם דאם הוא סובר שאעפ"י שנמצא שלא היה שם אונס מתנתו בטלה כ"ש כשלא נתברר שלא היה שם אונס שאעפ"י שנמצא הדבר שתלה בו שאין שם אונס דמתנתו בטלה • אות ס"א שטה נ"ב וכן נראה מדברי רבנו וכו' נ"ב וכן נראה בי"ד סי' קל"ד וכ"כ בפירוש סימן רמ"ב סעיף ב' • אות ס"ב ולענין הלכה כתב מהרש"ח בסימן הנז' הא קמן קמאי ובתראי דלא כרשב"ם ולכן היה נראה דבטלה דעתו לענין מעשה ואעפ"י שכתבתי שנראה מדברי התוספות כוותיה מ"מ רוב מעוטא דמעוטא ורחיה אפשר שלא לחוש לסברא זו עוד כתב שם וזה היה נראה לחקל בנ"ד כיון שסברת רשב"ם רוב הפוסקים וכמעט כלם סברי דלא כוותיה ע"כ וכן נראה מדברי רדב"ז בתשו' כ"י אבל מהרש"ך ח"א סימן מ"א כתב דיכול המוחזק לומר קים לי כרשב"ם והרמב"ן וכן מוכח מדברי הריב"ל ח"א דף קמ"ה ומהר"א גאליקו בתשו' כ"י ועיין בדברי הרש"ך ח"א סימן ע"א • אות ס"ג אפילו לדברי הרשב"ם לא בעינן אונס גדול כל כך לבטל המתנה כמו לבטל המכר הרש"ך ח"א סימן ע"א • אות ס"ד אפי' לדברי רשב"ם דמצריך אונס במתנה אונס דהפחדה מקרי אונס מהרש"ח סימן ו' • אות ס"ה לענין שבועה כל אנפין שוין דאם מסר מודעא בלא טענת אונס או שתלה מודעתו באונס שאינו אונס מודעא משום דהמודעא אינו מבטל השבועה אלא דוקא אי אניס מהרש"ך ח"א סימן קל"ח • אות ס"ו אפילו לענין שבועה אין צורך שיכירו באנסו אלא כל שיאמר דאנים מהימנינן ליה הרש"ך ח"א סימן קל"ה • אות ס"ז שטה נ"ד וכ"כ הרשב"א בתשו' וכו' נ"ב בסימן תתפ"ג אמר המאסף לא ידענא מה ראיה מביא מדברי הרשב"א בתשו' זו לא קאמר אלא שבכל שיודעים העדים שיש שם אונס אין צורך למודעא וזהו נ"ב דעת רשב"ם כמ"ש ריב"א בסמוך אבל אם מסר מודעא שלא תהא מחילתו מחילה אעפ"י שאין אונס זה לא שמענו מתשובה זו ולבי אומר לי שמ"ש כאן הב"י וכ"כ הרשב"א אין כאן מקומו אלא אצל מ"ש והיכא שאנסוהו עד שלא מסר מודעא כגון שהעדים

להראנ"ח ח"א סימן מ"ב והראנ"ח שם נראה כתולק בזה:
אות ל"ח הא דהפחדה כתבינן מודעא היינו דבריא היזיקא
מהרי"ק שורש חנו' והרש"ך ח"א סימן קפ"ג ועיין בח"צ סימן
ע"ב ועי"ט מהר"י אדרבי סימן ס"ז · אות ל"ט אסר שברתים
שלו הם בינליק (היינו פיסקו בלשון איטלייא) בריא היזיקא
מיקרי משפט צדק ח"א סימן ס"ש · אות מ' הא דבעינן בריא
היזיקא היינו דוקא היכא דמנזים ומפחיד לבר אבל היכא דחזינן
דעביד אעפ"י שנראה לנו שהוא איש שאין ספק בידו לעשות
אמרינן דעביד מהרש"ח סימן ו' · אות מ"א שטה ל"ח וי"ל
כגון שהטמין עדים אחורי הגדר וכו' נ"ב וכ"כ ע"ש ועיין מ"מ
פרק י' דמכירה מ"ש בכוונת הרמב"ם בזה ועיין סמ"ע ותשו'
מהר"ם איסראלאם סימן כ"ג כתב מיהו הרמב"ם כתב
דההוא מעשה דפרדסא מיירי שהעדים שמעו הכפירה בב"ד
ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וצ"ע · אות מ"ב
שטה מ"נ וכתב הריב"ש שזהו הפי' הנכון בשמועה וכו' נ"ב
עיין בתר"ם איסרלאם סימן פ"ו · אות מ"ג שטה ן' כ"כ בעל
העטור ופו' נ"ב עיין בב"ח · אות מ"ד דף רמ"ז ע"א שטה
כ"ג וכן כתב סמ"ג בסימן פ"ב וכו' נ"ב וכ"כ הריב"ש בסימן
ר"ן · אות מ"ה שטה כ"ד אבל ההגהות כתבו בפרק יו"ד
מהלכות מכירה שרבנו אפרים כתב בתשו' וכו' נ"ב כסברתם
סברת יחיד מהרי"א סימן רל"ח מהר"א חסון בתשו' הובאה
בס' מקור ברוך דף פ"ו וכ"כ ב"ח וכתב דלכתחילה צריך
לחוש לדברי רבנו אפרים גם מדברי מהרש"ך ח"א סימן ס"ז
וצ"נ מוכח דיטול המוחזק לומר קים לי כרבינו אפרים ·
אות מ"ו אפילו אם יחוש לס' ההגהות כל שהעדים מעידים
שבעת גמר דבר צוות כברוכייא וחודיע אונסו פשיטא דמהני
לבטל השטר הרש"ך ח"א סימן יו"ד · אות מ"ז אם בטל בלשון
כולל כתיקון הרמב"ם ופיסול עדי המודעא כתיקון הרשב"א
ועדי המודעא אינם עדי המכירה אפילו לדעת הר"ן שנמנם
על תקון הרשב"א מהני מהרי"א סימן רל"ז ועיין המבי"ט ח"א
סימן א' וח"נ סימן מ"א וקט"ו · אות מ"ח שטה ל"ד אינם
עדי המכר וכו' נ"ב צ"ל הם עדי המכר · אות מ"ט ע"ב שטה
ד' ולפי טעם זה ה"ח לגט וכו' נ"ב ולזה הסכים מהרי"א
בסימן קצ"א וע"ר ועיין המבי"ט ח"ג סימן מ"א · אות ן' ע"נ
שטה ג' וכתב עוד בעל נ"י שהרשב"א חולק בדבר וכו' נ"ב
והביא בספר הקצר סתב כהר"ר יונה ויש לתמוה שהיה לו
לכתוב דבדיעבד כשר אפילו לה"ר יונה כמו שהסכים כאן
בב"י ובעל הכפה הניהו · אות נ"א שטה י"ט ומצאתי סע"ד
לדבר סמה שאמר רבנו ירוחם וכו' נ"ב כפי הנראה אין
כוונת רבנו ירוחם לומר דאפילו לא נכתבה המודעא אלא
שאמר כן על פי המעידים העדים שהיה אנוס דמהני
דמהיכא תיתי דלא מהני דמה לי נכתבה המודעא מה לי לא
נכתבה הרי העדים מעידים שהיה אנוס אלא שכוונת רבנו
ירוחם דאם כסר מודעא על פה ולא כתבו העדים הכרנו
באנסו מפני שבאותה שעה לא ידעו אנסו ואחר כך ידעו
העדים האונס בטל המקח: אות נ"ב שטה מ"ב ולפי זה אם
יתברר הדבר שלא היה אנוס וכו' נ"ב וכ"כ מהריב"ל ח"א
דף קס"ח ע"ד והרש"ך ח"א סימן ס"ז וקל"ח וח"נ סימן נ"ד
ומהרש"ח סימן ו' הר"ש הלוי ח"מ סימן מ"ב · אות נ"ג ודוקא
היכא שמתברר בירור גמור שלא נאנס אז אמרינן דמודעתו
לאו מודעא אבל אם נתברר הדבר אעפ"י שהוא אמר שהיה
אנוס מאונס כך ונמצא שקר אמרינן ודאי דאנוס הוא אלא
שרוצה לדחות אנסו ותלהו בדבר אחר הרש"ח סימן ו' הר"ש
הלוי ח"מ סימן מ"ב ואין נראה כן מהרש"ך ח"א סימן קל"ה
וח"נ סימן כ"ד למתבונן בלשונו והוי ידע דבחילוק שחילק
מהרש"ח בסימן הנזכר נתיישבו לו דברי הריב"ל ח"ג ריש
סימן כ"ח שכתב בלשון הזה העולה מסוגיית הגמרא דפרק
חזקת הבתים ומהפוסקים דזביני אצטריך תרתי וכו' אבל
במתנה אי מסר מודעא אע"ג דלא ידעינן באונסיה ואע"ג
דקאמר דהות ליה אונסא חדא ואשתכח שקרא אפ"ה המתנה
היא דבטלה דגילוי מלתא בעלמא סגי ע"כ ולכאורה יש
לתמוה איך כתב שכך עלתה הסכמת הפוסקים ושני גדולים
מאריות גברו רשב"ם והרמב"ן ס"ל דאם נמצא שלא היה
אנוס המתנה קיימת ועל ידם החזיקו קצת פוסקים אחרים

אלא שהריב"ל לא ראה אותם ובחילוק מהרש"ח לא קשה על
הריב"ל דמ"ש ואע"נ דקאמר דהות ליה אונסא חדא ואשתכח
שקרא לאו שנתברר שלא היה אנוס אלא שנמצא שאונסו
אונס שתלה בו מודעתו שנמצא שקר וכזה אפילו רשב"ם
וסיעתו מודים דהמתנה בטלה וכמ"ש מהרש"ח ולהכי כתב
הריב"ל דכל הפוסקים הכי ס"ל: אות נ"ד ודוקא בתולה
מודעתו באונס נמור אלא שנמצא שקר אבל תלה מודעתו
בדבר שאינו אונס ונמצא שקר לא תלינן שמא אונס אחר היה
לו הרש"ח שם: אות נ"ה כדברי רשב"ם כן מוכח מדברי
התוספות בפ' ח"ה דף מ' ע"א ד"ה ומאן דלא צייח דינא וכו'
ומדברי הרשב"א בחידושיו פרק השולח כמו שכתב מהרש"ח
ומהר"ש הלוי בתשו' הנו' וכן מוכח מדברי רש"י פ"ק דקידושין
גבי רב מנגיד אמאן דמסר מודעא אניטא ובזה נסתלקה מעל
רש"י מה שהקשה עליו ה"ח פ"ו מה' נטין ד"ה מי ששלח גט
לאשתו גם הגהות מרדכי סיברים כפי' רשב"ם וכן הוא דעת
בעל המאור פ"ח ורבינו האיי בספר מקח וממכר שער ל"א
והריב"ש סימן קכ"ז ורל"ב ותכ"ב ולפנינו יתבאר בס"ד דעת
הר"ן והנמקי ומדברי הגהות אשרי בפרק ח"ה מוכח דס"ל
כסברת רשב"ם אלא דסוברים דהיינו דוקא כשלא מסר מודעא
אלא שאמר גט שאכתוב יהיה בטל כיון שלא נאנס כלל אנן
סהדי דגמר בלבו לעשותו בשעת מעשה גט גמור הוא ולא
מהני בטול דקודם הכתיבה אבל אם מסר מודעא אפילו לא
נאנס הוי בטול כן מוכח מדבריהם שעל מה שכתב הרא"ש
ואפי' אם ידוע הדבר שאותה מודעא שמסר בפני עדים דברי
שקר הם הויא מודעא לבטל המתנה כתבו ומיהו אם לא
מסר מודעא שהוא אנוס אע"נ שאמר גט שאכתוב יהא הוא
בטל אין בטל כיון שלא נאנס כלל והן הן הדברים שדקדק
הרב מהרש"ח סימן ו' מדברי רשב"ם וחזר בו מפני שראה
להריב"ש בסימן רל"ב שכתב בשם רשב"ם שאין צורך שיאמר
לעדים שהוא מבטל הגט ולכאורה יש לתמוה שכפי' נראה
מדברי רשב"ם דבעינן שיאמר נ"כ לעדים שהוא אנוס וכמו
שדקדק מהרש"ח מדבריו ואולי בפירוש רשב"ם היו גרסאות
חלוקות ובפי' רשב"ם שלפני הריב"ש לא היה כתוב כגרסתנו
ומה שמהרש"ח חזר בו מתוך דברי הריב"ש כוונתו לומר
דהריב"ש כתביה בשם רשב"ם אע"פ שמתוך גרסתנו מוכח
דתרתי בעינן ודאי דהעיקר כדברי הריב"ש דאיהו ידע טפי
מינן ועיין מ"ש בא"ה בהגהות הטור מעתה יש לתמוה על
הריב"ל ומהרש"ח שהריב"ל כת"א דף קמ"ה כתב דכל
הפוסקים חולקים על הרשב"ם והרש"ח בסימן ו' כתב דלא
קיימי כסברת רשב"ם אלא התוספות והרשב"א: אות נ"ו שטה
מ"ה ומשמע דה"ה לענין מתנת וכו' נ"ב וכן מתבאר מדברי
כל הפוסקים: אות נ"ז וכתב נ"י שמדברי הרמב"ם נראה
וכו' נ"ב הרמב"ן בגוין גרסינן וכתב מהרש"ך ח"א סימן ס"ז
שה"ה פ"ז מה' גירושין כתב בשם הרמב"ן שמודעת הגט אפי'
אין לו אונס כלל מודעתו קיימת לא ידעתי במה נפל זה
התחילוף בדברי הרמב"ן אולי נסחאות מתחלפות היו בדברי
הרמב"ן גם מהרש"ח והר"ש הלוי נתקשו בזה ותירצו דלהרמב"ן
נמצאו שתי סברות מתחלפות בראשונה היה סובר כדעת
רשב"ם דבעינן שיהיה שם אונס ואח"כ חזר בו וסובר והודה
שאין צריך טעות אונס וכמ"ש הריב"ש בסימן רל"ב ח"ל וכן
חזר והורה הרמב"ן פרק השולח בחדושיו לסברת הרמב"ם
דכל המבטל בעתיד ואפי' שלא בטענת אונס מודעא היא עד
דמבטל ליה במודעי ע"כ והנמקי ראה מ"ש הרמב"ן בפ' ח"ה
וה"ה ראה מ"ש בפ' השולח ע"כ: והן אמת דאין דוחק נדול
מזה שנאמר שהנמקי ראה דבריו שבח"ה ולא דבריו דפרק
השולח ושהרב המגיד ראה דבריו שבפרק השולח ולא ראה
דבריו דפרק ח"ה ולולי שראיתי הסכמת הרבנים מסכימים
שה"ה כתב בפ"ו מגירושין בשם הרמב"ן שמודעת הגט היא
אפי' שאין בה אונס כלל הייתי אומר שמדברי הרמב"ן אינו
אלא מ"ש וכתב הרמב"ן וזה אמת ואין בו בית מיחוש ושם
הפסיק הענין ומ"ש וכן מתבאר בגמ' בפרק ח"ה הוא מדברי
ה"ה ואינן דברי הרמב"ן וביאור דברי ה"ה כך הם וכתב
הרמב"ן שמה שביאר רבינו שמסירת המודעא הוא שאומר
שהגט שיכתוב בטל הוא אמת ויצ"ב הוא לאפוקי מדברי
רשב"ם

Digitized by Google

אלא וכו' צ"ל מדבריו אלה : אות ט' דף רמ"ה ע"א שטה נ"ה ונ"ל דלהר"ף ז"ל נ"ב עיין הרש"ך ח"א סימן ע"א וכ"ח : אות יו"ד שטה כ"ו אבל הרמב"ן מפרש טורח רבא וכו' נ"ב ביאור דבריו עיין בהרימ"ט ח"מ סימן מ"ג : אות יו"ד ע"ג שטה נ"ח ולר"ש נר"י ז"ל עולם לא כתכינן מודעא וכו' נ"ב והרא"ש בתשו' כלל ע"ב סימן ח' נראה מבעלי סברא זו ותימא הוא דבתשו' אחרת פסק כרב הונא הר"י הלוי סי' ס"ד וע"ש בסימן ע' ובהרש"ך ח"א סימן צ"ג : אות י"א יכול המוחזק לומר קים לי כר"ש וה"ר הד"י הלוי סימן ס"ז : אות י"ב ע"ד שטה ט"ז ואפשר שזה דעת הרי"ף והגאונים וכו' נ"ב וכ"ח שכן יכול המוחזק לומר קים לי הר"י הלוי סי' ס"ז אבל הכא כתב דכהחולקים על הרמב"ן נקטינן : אות י"ג שטה כ"ג נמצאו כללי הפסק בקצרה וכו' נ"ב עיין הרש"ך ח"א סימן ע"א : אות י"ד שטה ל"ג כתב מהרי"ק שורש קפ"ו דהטוען שנתן לחברו מפני שנזמו להביאו בערכאות של גוים אין בטענתו ממש ולא מקרי אונס וכו' נ"ב וכ"כ מהר"ם שאצק בספר שארית יהודה דף כ"ב ומהר"ם איסרלאס סי' פ"ו והריב"ל ח"א סימן צ"ז וק"א וע"ש סימן ק"ו ובהר"ש הלוי ח"ב סימן ל"ב ועיין בהרים"ט ח"מ סימן מ"ב ונ"ב שהרבה להקשות על מהרי"ק וע"ש בח"א סימן ל"א ובחרד"ך בית י"ז ובהמבי"ט ח"ג סימן קל"ט ובהרש"ך ח"א סי' ס"א וח"ב סימן קכ"ט ובמהר"א ששון סימן י"ח : אות ט"ו בנדון כזה דוקא דמחוסר מעשה להביאו בערכאות כתב מהרי"ק דלא מקרי אונס אבל היכא דבשב ואל תעשה עושה כוונתו ובידו לעשות לא אמרינן עביד איניש דגזים ולא עביד מהר"א בסי' קנ"ט וכ"כ רשד"ם בהתימתו על משפטי שמואל סימן ל"ה ועיין בספר הנזכר סימן ס"ה : אות ט"ז אין דברי מהרי"ק אמורים אלא דוקא בדלא מסר מודעא והאונס לא ברור אבל במסר מודעא וידעו העדים שמחייבו באונס כל אנפין שוין דמקרי אונס מהרש"ך ח"א סימן ס' : אות י"ז לא אמר מהרי"ק דאונס דהפחדה לא הוי אונס באלו הנכנסים בשערי המלכים הם מוחזקים לעשות רעה ולא אמרינן עביד איניש דגזים ולא עביד מהר"ש חסון בתשו' הובאה בס' מקור ברוך דף פ"ו : אות י"ח לאלו שיש להם מכסים שנותנים להם יסורין והכאות לא אמרינן עביד איניש דגזים ולא עביד מהר"ש חסון שם : אות י"ט לא אמר מהרי"ק דאונס דהפחדה לא הוי אונס אלא כשהמחלוקת הוא בין אדם לחברו אבל אם מגזים עליו שיערערו עליו שרי המלכות עביד איניש דגזים ועביד מהר"ש חסון שם : אות כ' אפילו היה האומר האימון שיביאהו בערכאות או שיעליל עליו שום עלילה אם לא יעשה כרצונו עביד איניש דגזים ולא עביד ואע"פ שכתבו התוס' פי' הרוקח דוקא בסתם א"ם אבל במוחזק לכך לא וכן נראה ע"כ אין מכאן סיוע לשמען כלל חדא שלא ראיתי חלוק זה של רוקח בשום פוסק ותו קשיא לי בדבריו וכו' ומ"מ סברת הרוקח בזה יחידאה שארית יהודה דף ת"ב ואני תמיה שהר"י והמרדכי הביאוהו והתוספות כתבו וכן נראה ומה שהוקשה לו על הרוקח עיין מ"ש בטור זה סימן קל"א בהגהת הטור אות ה' : אות כ"א אע"ג דלא מקרי אונס אם לא מסר מודעא אם האנוס הוא מוחזק נאמן הרש"ך ח"א סימן יו"ד : אות כ"ב אם החיוב בשבועה אפילו מסר מודעא ואפילו האנוס מוחזק האיום וההפחדה בערכאות של גוים לא מקרי אונס שם בהרש"ך : אות כ"ג אם הדיין בעצמו היה המאיים והמפחיד אפי' מתחייב בשבועה מקרי אונס הרש"ך שם הר"ד בצלאל סי' י"ו הראנ"ח ח"א סימן ס"נ : אות כ"ד בן סבל שהיה מבזה לאביו ומחרפו בפני האנשים בשביל שיתן לו מעות להוצאות כלתי הכרחיות ואביו היה נותן לו והוא לא היה מפויים במה שהיה נותן לו והיה חוזר אליו בכל יום לטרוף ממנו ולקחת ממנו כ"כ והיה מגזים עליו שילשין עליו לאומות על דברים שיהיה הפסד רב והיה אומר שימיר דתו לעשות לאביו רעה ולהעליל כמה מיני עלילות עד שהיה מכה את אביו וממרט זקנו בלי בושת וכליסת בפני כמה אנשים ובשביל זה כתב שטר מתנה לזמן ועשה מודעא בנדון כזה ודאי דעביד איניש דגזים ועביד והוי אונס המבי"ט ח"ב סימן ל"ח ועיין הרש"ך ח"ג סימן ק"ד ובהר"י הלוי סימן ס"ח אות כ"ה לא נאמרו דברי מהרי"ק אלא במגזים לחברו למסור גופו או ממונו אבל במגזים לחברו לילך בעש"ג לזכות בדיניהם גזים ועביד הרימ"ט ח"מ סימן ד' וני"ד לחם רב סימן כ"ו וכ"כ המבי"ט ח"ג סימן רכ"ז שהמאיים ומגזים לחברו שיוליכנו לערכאות להתבוע ממנו ירושת הבת שבריתם זוכה לפי"ע הוי אונס והרש"ך ח"א סימן ס"ה חולק וסובר דלא הוי אונס : אות כ"ו האומר לחבירו שישב עמו בדין התורה ואם לאו יביאהו בעש"ג לא מקרי אונס אפילו לר"ח הריב"ל ח"א סימן צ"ז וע"ש בסימן ק"א : אות כ"ז אפילו למ"ד דאונס דהפחדה לא הוי אונס הכא דגזים בדבר התורה היתירא כגון בפלוגתא דרבוואתא דהמוחזק זוכה מטעם קים לי וזה מגזים אותו שיוליכנו בעש"ג ויוציאנו מידו הוי אונס לחם רב סימן ל"ד : אות כ"ח בדין זה דגזים איניש ולא עביד אין חילוק בין אסור חמור לאסור קל מהרי"ק שורש הנ"ל רשד"ם י"ד סימן ק"פ וח"מ סי' של"ד ועיין בחלק הנזכר סימן י"נ : אות כ"ט שטה ל"ו הר"ם ורא"בי"ה חולקים עליו ע"ש וכו' נ"ב שכתב דפיון דהוי פלוגתא דרבוואתא אומרים המע"ה ומאן מרמי ממונא מידיה דמוחזק למימר כהאי פוסק ס"ל בהיות מחלוקת בצדו : אות ל' מאחר שהרבה נביאים מתנבאים כדברי ר"ח להם שומעין אפילו שיהיה המגזים ישראל וירא שמים ואפילו ב"ד המאיים מהר"ר בצלאל סימן י"ז וכ"כ הריב"ל ח"ג סימן כ"ח כתב וכיון דרוב הפוסקים כסברת ר"ח מלתא דפשיטא דעבדינן מורי"דה לאוקומי ממונא ואפשר דאפילו לאפוקי ממונא ע"כ ולזה נמשך הרש"ח בתשו' סימן ו' ועיין ח"א למהריב"ל סימן צ"ז וק"א וק"ו שדבריו סותרים אלו לאלו וככר תפסו עליו בזה מהר"א ששון סימן י"ח ולחם רב סימן י"ט ול"א ומהר"ש הלוי ח"מ סימן ל"ב ומהרם"ם בתשו' כ"י גם על הרש"ך דתמה דלמה תפס במושלם כהריב"ל בח"נ סימן כ"ח ועיין מ"ש הב"י בטור זה מחודש ח' וכמש"ש ותו קשה לי על הריב"ל לאפוקי ממונא למה כיון דיכול המוחזק לומר קים לי כמהר"ם ורבי"דה ור"ן כמ"ש מהרי"ק בתשו' הנז' והרש"ך בח"א סימן ס"ה והרימ"ט ח"מ סימן נ"ב וכן מתבאר מדברי הראנ"ח ח"א סימן מ"ב וס"ג שכתב שאף מהרי"ק לא סמך אלא שלא להוציא ממון מיד המוחזק וכן מתבאר מדברי לחם רב הנזכר וכ"כ בפי' בסימן רט"ו ועיין בספר המבי"ט ח"ג סימן רנ"ז ומהר"י אדרבי סי' ס"ז והרש"ך ח"א סימן ע"א וצ"נ ובספר משפט צדק ח"א סי' ס"ט ובספר מקור ברוך דף פ"ו וכתב מהר"א ששון בסימן הנז' דאע"ג דבממונא יכול המוחזק לומר קים לי כמ"ד דאונס דהפחדה לא הוי אונס במלתא דאסירא יש לנו לומר דהוי אונס : אות ל"א אפילו לדעת הר"ם ורא"בי"ה דאונס דהפחדה לא הוי אונס היינו כשהוא פחד וגוזמת דברים בלבד אבל אם עשה מעשה ועשה מה שהפחיד הוי אונס מהרש"ח בתשובה סימן ר' והרימ"ט ח"מ סימן נ"ב : אות ל"ב אם נכסי השותפים בידו ואמר שאם לא יתפשרו עמו שיעכבם בידו כשיאמר שהקיף אותם לגוים אלמים אפילו רא"בי"ה אומר דהוי אונס הר"ם איסראלס סימן כ"ג : אות ל"ג אפילו לדעת רא"בי"ה והר"ם אינו אלא כשלא מסר מודעא אבל מסר מודעא הוי אונס הראנ"ח ח"א סימן ט"ב : אות ל"ד אפילו רא"בי"ה דפליג על ר"ח לא פליג אלא בישראל אבל בגוי מודה דגזים ועביד מהר"ר בצלאל סימן י"ו וכתב רשד"ם ח"מ סימן נ"ב דה"ה ישראל משומד : אות ל"ה יש מן המורים שהורו דאפילו ר"ח דכתב דאינס דהפחדה הוי אונס אלא כשמסר מודעא אבל כשלא מסר מודעא אעפ"י שהוא מקום שכשיש אותם אין צריך למודעא כגון נשא ומתנה אונס דהפחדה לא הוי אונס אבל הראנ"ח ח"א סימן ס"ג כתב דכל שיש לשית לבו על הגיזומים חשיב אונס אפילו בלתי מסירת מודעא : אות ל"ו אפילו למ"ד שיגזום בלתי מודעא לא מהני היכא שכבר אנס אותו ונסתלק האונס אח"כ אעפ"י שע"י כלוק נתבטל האונס הא' מ"מ סברא גדולה דמהני מידא לעשות הגיזומים אח"כ אונס בלתי מסירת מודעא הראנ"ח ח"א סימן ס"נ : אות ל"ז אפילו לר"ח אם מגזים למוסרו ביד האומות ע"י אחרים לא הוי אונס כל שכן אם הגזים למוסרו ביד האומות ע"י איש כשר שלא נחשד על כך אחר קדוש מדבר בתשו' להראנ"ח

מודעא אלא שאומר שהיה אנוס יש להסתפק אם הספיק בטול המודעא לבטול אונס כאלו העיד על עצמו שלא היה אנוס או שנסתלק האונס או דלמא כיון שלא מסר מודעא בטול המודעא שכתוב בשטר הוי מילי דכדי וטענת האונס במקומו עומד והאמת הוא דבטול מודעי שכתוב בשטר הוא בטול טענת האונס וטעמא דמלתא דכיון דלא שייך מודעא נדירא לבטל השבועה אם לא בטענת אונס א"כ בטול המודעא לא הוי אלא בטול האונס. הרש"ך ח"א סימן קל"ה · ע"ה שטה ח' וכן כתבו הרי"ף והרמב"ם נ"ב עיין בבית חדש · ע"ו להרמב"ם מהני במכר התקנה שכתב בנט וצ"ע למה לא כתב הרמב"ם תקנה זו גבי מכר ומהריב"ל ח"ג סי' כ"ח וכ"כ רדב"ז סימן נ"ד ומהר"א נאליקו בתשובה כ"י ומהרי"א בסימן קל"ז וע"ש בסימן ס"ז ואבל מהרלנ"ח סימן ל"ד וחד דעימיה ומהר"י בירב סימן מ' חולקים וסוברים דאפילו לדעת הרמב"ם לא מהני במכר התקנה שכתב בנט ונתן טעם לדבר ולזה נוטה דעת הרש"ך ח"א סימן ס"ז והמבי"ט ח"א סימן כ"א וקט"ו ורשד"ם אה"ע סימן ס"ג וכן הכריע מהר"ם אלשיך סימן ל"ה גם לחם רב סימן נ"ד כתב על דברי מהרלנ"ח ונראין דבריו בעיני ומ"מ כתב דיכול המוחזק לו' קים לי · ע"ז באותה שטה וכן כתב הרמ"ח וכו' נכתב בצדו וצריך לעיוני בזה דאין ביה כמה ספיקי וכמה קושי' מהריב"ל ח"ג סימן כ"ח · ע"ח שטה ט' עד שיעידו העדים בסלוק אונסו וכו' נ"ב אפילו עשה שטר א' ולא עשה המודעא עליו כיון דהשטר השני בא מכחו המודעא קיימת מהרלנ"ח סימן ל"ד אבל רדב"ז סימן נ"ד חולק בזה · אות ע"ט כל המחלוקות הללו יכול לומר המוחזק קים לי לחם רב סימן קע"ט · שטה פ' מתנה באונס שגילה דעתו שהוא אנוס ולא נסתלק האונס ואח"כ עשה שטר חוב עליו מחמת השטר הראשון אפילו מודעא אינו צריך בשטר השני כיון דשטר זה הוא מחמת הראשון שהיתה מתנה מהרלנ"ח סימן ל"ד ולפי דברי רדב"ז צריך מודעא ועיין בהרימ"ט ח"מ סימן מ"ד · אות פ"א מי שנאנס להודות לחברו שהיה שותפו ונשאר חייב לו מחלקו כך מעות ועשה שטר על זה אעפ"י שבאותו השטר כתוב שהאנס אמר שריוח אותה שנה עלה כך וכך ואעפ"כ נתרצה בדבר מועט ומסר מודעא האנוס מודעתו מודעא והשטר בטל הרלנ"ח סימן ל"ד ועיין מהר"י אדרבי סימן קנ"ט ומהר"ם איסרלאס סימן כ"ב · אות פ"ב שטה י"א דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי נ"ב ומכאן דאפילו לדעת הרי"ף והתוספות דס"ל דהיכא דידעינן באונסיה לא מהני בטול מודעא כהודאת בעל דין עצמו מהני בטול מודעא דשד"ם חי"ד סימן פ"ח וק"ב וח"מ סימן של"ד ועיין שם סימן מ"ד ובמהר"י אדרבי סימן קנ"ט ובספר מעשה חייא סימן כ"ו · אות פ"ג ע"ג שטה א' אבל אדוני אבי הרא"ש כתב דאם כופהו לבטל המודעא וכו' נ"ב משמע מדבריו מדלא פי' אפילו שאמר בשעת מסירת מודעא כל מה דאפשר אפילו הכי אתי דבור אחרון ומבטל את הראשון מהריב"ל ח"ג סימן כ"ח · אות פ"ד אין דברי הרא"ש אמורים אלא דוקא בזביני שמכר באונס ונתן שיווי המכר אבל כשמכר פחות משיוויו הוי דומיא דאנסוהו ליתן או למחול דאינה מתנה ולא מחילה המבי"ט ח"ב סי' כ"ח · אות פ"ה אפילו לדברי הרא"ש צריך שיעידו העדים בפי' שביטל המודעא לא שיאמר סתם והסופר כותב בביטול מודעי וכו' נ"ב מהר"י מטראני ח"מ סימן מ"ג · אות פ"ו אפילו לדעת הרא"ש כל שהתנה במודעא שלא יבטל אא"כ נקרע המודעא קרע ב"ד וכ"ש אם נשבע על זה אין המודעא בטלה מהר"י טראני שם · אות פ"ז דעת ר"י שהובא בהגהות מרדכי רב"ב דאם אנסוהו לבטל המודעא אין בטולו בטול והמודעא קיימת ואם מרצונו ביטל ביטולו בטול והמודעא בטלה. סברת הרמב"ם היא המחוורת שבכולם מהריב"ל ח"ג סי' כ"ח וכן כתב מהר"ם אלשיך סימן ל"ד אבל רשד"ם ח"מ סי' של"ד ומהרש"ך ח"א סוף סימן קנ"א כתבו שמאחר דאיכא פלוגתא דרבוותא המוציא מחברו עליו הראיה וכ"כ לחם רב סימן קס"ה וקס"ו והב"ח כתב דכהרא"ש נקטינן וכ"כ מהר"ם מלובלין סימן כ"ג דאם מסר מודעא על פשרות וביטול מודעות יש לפסוק כהרמב"ם דהמודעא קיימת · אות פ"ח שטה ד'

ובמתנה היכא דידעי באונסיה אפילו ביטל לא מהניא בטול וכו' נ"ב ולזה כיון רבנו ירוחם מישרים נתיב י"ח במ"ש אפילו ביטל האונס בשעת המתנה וכוונתו לומר שביטול המודעא אי אפשר להגיה בדבריו אפילו בטל כל אונס וכוונתו למ"ש בסוף הסימן בשם הרא"ש ועיין הרא"ם ח"א סי' צ"ג המבי"ט ח"ג סימן מ"א וקמ"ו · אות פ"ט כתב נמקי יוסף פרק חזקת הבתים בשם הר"י יגה ורבותיו דאפילו במתנה אם אנסוהו לבטל המתנה קיימת וכ"כ בהגהות אשרי פ' הנז' בשם ריב"ם וכתב רש"ל סי' כ"ד דהיינו דוקא באונס שידעו העדים לחוד שאינו גלוי כל כך אבל אונס הידוע לכל כ"ע מודו שאין מועיל הביטול והב"י בא"ח סי' קי"ד הביא דברי הנמקי יוסף רפ' חזקת הבתים והרא"ם מהלכה ולכן לא הזכירם כאן בב"י ועיין מ"ש שם בהגהת ב"י בשם ב"י כ"י ועיין ספר מעשה חייא סימן כ"ז וכתב רשד"ם ח"מ סימן מ"ד דאם נשבע על המתנה או על בטול מודעא יש לחוש ולהחמיר · אות צ' אם מקבל המתנה מוחזק אפי' שלא נשבע על בטול מודעות אין מוציאין מידו רשד"ם ח"מ סי' תי"ט וע"ש ס' תי"ז · אות צ"א שטה ז' אבל מסר מודעא ולא ידעו באנסו וכו' נ"ב וכ"כ רשד"ם י"ד סימן ק"ב וח"מ סי' של"ד ורדב"ז סימן ק"ף וכתב מהר"ם אלשיך סימן ע"א דהיינו דוקא לדעתו של הרא"ש דבמתנה היכא שלא הכרנו באנסו מהני הביטול אבל לשאר הפוסקים דבזביני לא מהני ביטול ה"ה במתנה אפילו לא ידענו באנסו · אות צ"ב אם גילה דעתו קודם שרוצה ליתן לא ידענו באנסו מקרי מהרי"א סי' קנ"א ועיין הסבי"ט ח"ג סימן מ"א · אות צ"ג יש מי שכתב שאם באו עדי מודעא והעידו שמסר מודעא על הביטול ואף על פיסול העדים שטר הקיומים בטל והמודעא קיימת והוא מהר"ר חייא רופא סי' כ"ו אבל הרימ"ט ח"א סי' ל"א האריך להוכיח דכיון דכסוף בטל בטול כולל כל מה שקדם המודעא בטלה · אות צ"ד שטה ט' כיון שלא הכרנו באנסו וכו' נ"ב ובפסקי הרא"ש כתוב כיון דלא הכירו באנסו ועיין הרא"נ"ח ח"א סימן ע"ב · אות צ"ה באותה שטה להכי נהיגי למכתב בטול מודעא במתנה וכו' נ"ב יראה מדברי הרא"ש דהיכא דידעינן באונסיה במתנה אפילו בטל מודעתו בלא אונס לא מהניא בטול שלא כדברי הגהות מרדכי בפ' חזקת דכתב דמהניא הבטול וכ"כ בהגהות מיימון פ"ח דמכירה וכתב ב"ח דכהרא"ש נקטינן ועיין מ"ש בטור אה"ע סימן קל"ד בהגהות הטור :

עוד הגהות ממלאכתי מהר"ם בנכנסתי בכ"י ותו ע' סעיפים :

כנה"ג על ב"י אות א' דף רמ"ד ע"א שטה נ"ז ואפשר דלא בעינן שיאמר בפירוש רוצה אני וכו' נ"ב וכ"כ ב"ח והרש"ך ח"א סימן ל"ז ע"א אבל ראיתי להריב"ש סי' ר"ן כתב דצריך שיאמר בפני פול קרקע והניתני אבל בשתיקה בעלמא אינה נקנית ואולם יש לחלק בין שתיקה וקבל דמים לשתיקה לחודה בלא קבלת דמים : כנה"ג על ב"י אות ב' שטה ס"ב טעמא דמסתבר וכו' נ"ב וכ"כ רשד"ם ח"מ סימן רפ"ה ועיין בב"ח : אות ג' ע"ב שטה ו' אע"פ שאחרים אוסרים השוים הם וכו' נ"ב דעת הרשב"א ומהרי"ק שורש קפ"ו בסופו כדעת האחרים וכנראה מדעת מהרי"ק דאפילו במטלטלים אבל האחרים אפשר דלא אסרוה אלא בקרקע וכמ"ש הרשב"א בתשו' מורה צדק בשם מהרש"ף ונראה מדבריו שסובר שדעת הרשב"א נוטה למ"ש בתשובתו ואפי' מקצת הגדולים דהיינו דוקא בקרקע אבל לא במטלטלין אבל הר"י הלוי סי' ס"ז צירף להרשב"א עם הרשב"ם והר"ן ועיין מ"ש בהגהת הטור : אות ד' שטה ז' תראה שכן הוא דעת רשב"ם וכו' נ"ב ואין זה מוכרח : אות ה' שטה כ"ז וכן נראה דעת רבנו וכו' נ"ב ועיין בב"ח : אות ו' שטה מ"א ביאור דבריו כל זמן שלא מסר מודעא וכו' נ"ב לדעתו צריך לפרש בהודיע במודעא שמודה שסודה הוא מחמת האונס אבל לע"ד נראה פשט דברי הרמב"ם וה"ה דאין צריך לכך אלא כיון שאומר לפני עדים דעו שאני מוכר באונס והעדים מכירו באנסו יכול לומר אחר כך לא קבלתי המעות לחם רב סימן קע"א : אות ז' ע"ד שטה כ"ה לשטר שאסר להם המוכר וכו' נ"ב צ"ל הלוקח מודה צדק ועיין מהרי"ק שורש ס"ג וב"ח : אות ח' שטה ד"ב בדבריו

אלא

דהיינו דוקא שאין ידוע שאנסוהו ע"ב אם ידוע שאנסיהו
ע"כ המתנה בטלה וכמ"ש בריש סימן רמ"ב בשם רבינו יונה
ובסימן רמ"ב אות ב' כתב דהריב"ש מיירי כשהנותן אומר
דבאונס נתנה לו והמקבל טוען שבמכירה בא לידו אלא
שכתב בלשון מתנת משום דינא דבר מצרא והטור בסי' רמ"ב
מיירי כשגם המקבל מודה ושלא בתורת מכר בא לידו ׃
כנסת הגדולה אות נ"ד נותן רבית דינו כמתנה מהר"י אדרבי
סימן ש"א ועיין במהרי"קו שורש יו"ד ׃ אות נ"ה שנים שנשבעו
זה לזה מכר מקרי ולא מתנה ומחילה הרשד"ם חי"ר סימן
פ"ח ׃ אות נ"ו דיינים נזרו שיתן ראובן סך מעות ואותם
דיינים טעו בדין הוי כמו מתנה ובגילוי מלתא פני מהר"י
אדרבי סימן פ"א ׃ אות נ"ז שותפים שהיו להם חובות ואנס
אחד מהם לשותפים לסלקו מהחובות ויתן להם מה שבידו
מהשותפות ועשו השותפים מודעא עד זה כתב מהר"ם
איסראלס בסימן נ"ב דהשותפים נאמנין לומר שהיה מתנה
ולא מכר ולבסוף כתב שצריך עיון גדול בזה ׃ אות נ"ח דף
רמ"ז ע"א שטה א' כתב הרמב"ם שצריך מודעא בחמסן וכו'
נכתב בצדו הרש"ך ח"א סימן ר"ח ועיין מ"ש בסימן קנ"א
בהגהת הטור אות ד' ׃ אות נ"ט לא אמרה הרמב"ם אלא
בסתם חמסן שאינו תקיף בחזקה עד שהלה אומר רוצה
אני ונותן לו דמים אבל מי שתוקף תחילה במקח בכח הזרוע
ואח"כ קונה זה גזלן גמור דהוא מהר"ש חקאן הלוי בתשו'
כ"ד ׃ אות ס' כל הפוסקים מודים בדינו של הרמב"ם
הרי"ט ח"א ה סימן ס"ג ׃ אות ס"א שטה ד' ואם מסר מודעא
ובטלה וכו' נ"ב עיין בב"ח ׃ אות ס"ב נמצא שיש ארבע
תקנות כדי שיתקיים המקח כראנים ובמתנה ומחילה בדלא
אנים חדא שיבטל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם שנית
פסול העדים שלישית תקון הרמב"ם אמר לפנינו שכל הדברים
שמסרתי שגורמים וכו' רביעית מ"ש הרמ"ה שיעיד על עצמו
שלא מסר מודעא וכיון שמן צ"ע אי מצי למכתב כולהו כיון
דסתרי זו לזו וחזינן לספרי דווקני דכתבי לכלהו בשטרא
הריב"ל ח"ג סי' כ"ח ׃ אות ס"ג אנסוהו לכתוב שטר חוב ומסר
מודעא ונכתב השטר ע"ש שמעון להסתיר הדבר אם ידוע
שהחוב ההוא מחמת ראובן מהניא המודעא המבי"ט ח"א
סימן קל"ו ועע"ש סימן דל"ח ׃ אות ס"ד ראובן שהיה חייב
לשמעון ולקח ראובן בתו של שמעון לאשה ונתן לה
בנדוניא החוב שהיה חייב לו ועוד מעט וקודם הנישואין
אמר ראובן שלא יקח בתו אם לא יטחול לו שמעון ושמעון
נתרצה על זה וכתב שטר הודאה בקנין ושבועה ואחר
ימים טען שמעון שבאונס מחל ומסר מודעא יש להסתפק
אי אונס בזה מקרי אונס הגוף לגבי שבועה ואת"ל דמקרי
אונס יש להסתפק אי הויא כעין מכר לא מתנה וא"כ אם כתוב
בשטר המחילה מודעי דמודעי דנפקי מגו מודעי או התיקון
שכתב הרמב"ם דאמר בפנינו או פיסול העדים או שמעיד
על עצמו שלא מסר מודעא המחילה קיימת הריב"ל ח"ג
סימן כ"ח ועיין המבי"ט ח"א סימן קי"ב וקל"ו ׃ אות ס"ה נשבע
על המחילה באונס ומסר מודעא המודעא קיימת משפטי
שמואל סימן ל"ה ופ"ו המבי"ט ח"א סי' קל"ו וח"ב סימן קע"ח
וח"ג סימן קט"ו הרלנ"ח סימן ל"ד וכן מתבאר מדברי הרדב"ז
סימן נ"ד ׃ אמר המאסף ונ"ל דאם נשבע שלא מסר מודעא
ושלא ימסור מודעא שאין המודעא קיימת ומהרש"ך ח"א סימן
צ"נ כתב דאם נשבע אפילו שכתוב בשטר המודעא שאפילו
שישבע הכל הוא מחמת אונס לאו כל כמיניה למסור מודעא
לבטל היכא דאיכא אונס ועיין מהריק"ו סימן קפ"ו ׃ אות ס"ו
נשבע שלא יעשה דבר זה מרצונו לא מהני כל הביטולים
שביטל המודעות אם לא התירו ב"ד השבועה שנשבע קודם
לחם רב סימן ל' ׃ אות ס"ז אם נשבע על המחילה באונס
ומסר מודעא המודעא קיימת כ"ש אם נשבע קודם המחילה
שלא ימחול משפטי שמואל סימן ל"ח בשמו ובשם מהר"ם
אלמושנינו ׃ אות ס"ח מי שמסר מודעא תחילה וברר בורר
ובא לפניהם בתרם ואחר שטענו רוצה לחזור בו ואמר כי
אנוס היה כדי שלא יכפור לו בעל דינו במו שהודה בפני
הבורדים אינו יכול לחזור בו ואסור לסתור הרשב"ץ בתשו'
הביאה כ"ז מ"ד סימן רל"ב דף רע"ט ע"ב ור"מ ח"מ סי' י"נ

ס"ג כמ"ש הסמ"ע בטור זה סימן י"ב אות כ"ב ועיין מ"ש בסי'
רל"ב בהגהת ב"י ׃ אות ס"ט נשבע על המחילה ועל הביטול
של מודעא משפטי שמואל סימן ל"ח והסכימו עמו מהר"י
אדרבי ומהר"ם אלמושנינו וכ"כ המבי"ט ח"א סימן קל"ז
ומהר"ם גאלאנטי סימן ע"נ אבל רשד"ם ח"מ סימן רצ"ד
כתב דאם נשבע ע"ר בטול מודעא אין המודעא קיימת ועי"ש
סימן מ"ר וכי"ר סימן ע"ו ור"י הלוי סימן ס"ז וס"ח וכס' משפט
צדק ח"א סימן ע"ב ומהריב"ל ח"נ סי' כ"ח כתב איכא פלוגתא
בוני רבוותא אם נשבע על המחילה ועל המודעא אם
אונס ממון מקרי אונס והעולה מכלכן הוא דרובא דרבוואתא
ס"ל דלגבי שבועה דלא אמרינן ל"ש אונס הגוף ל"ש אונס
ממון ע"כ ונראה פי' דבריו לא אמרינן לא שנא אונס הגוף
ל"ש אונס ממון הוי אונס אלא דוקא אונס הגוף הוי אונס אבל
לא אונס ממון וכן מתבאר מדבריו אח"כ וכן כתב מהר"ם די
בוטון סימן ל"ח וכן הסכים הרש"ך ח"א סימן קל"ה וסימן
קכ"נ וח"ב סימן ע"ב וסימן ע"ט וסימן ק"ט וע"ש בח"א סימן
קל"ז ובח"ב סימן ל"א וסימן מ"ה וסימן ס"ג וסימן קצ"ז ומהר"י
אדרבי סימן ס"ז אבל הרדב"ז ח"א סימן ל"ד כתב דאפילו
אונס ממון הוי אונס ובאמת שדבריו מוכרחים מההיא דנודרין
להרגין וכו' ושוב מצאתי למהר"א ששון סימן פ"ו הסכים
לדעת הריב"ל דאונס ממון הוי אונס אלא דבאונס הגוף לא
בעינן שיאמר היום ובאונס ממון צריך שיאמר היום והסכים
לזה דברי הר"ש בר צמח בתשובת אלקנה שנשא פנינה
ודברי מהריק"ו שורש קס"ד וכן מוכיחים דברי ספר מאירת
עינים בסימן י"ב אות כ"ב ועיין תשובות מנחם עזריה
מפאנו סימן מ"ב וכתב עוד מהר"א ששון דאפי' לדברי הריב"ש
סימן שפ"ז אונס ממון מקרי אונס אלא דבעי' דבשעת השבועה
שיהיה אנוס וכן כתב מהר"ר חיים שבתי בספר מ"ץ סימן ב'
מחלק א' אלא שכתב דהמרדכי חולק על זה ותמה על
מהריב"ל שהשוה דעת הריב"ש לדעת המרדכי והר' מהר"י
הלוי בסימן ס"ז כתב דהרשב"א חולק על הריב"ש וראיתי
לבעל מ"ץ ח"ב סימן ס"ז הוקשה לו על דברי מהרש"ך ח"א
סימן קכ"ג שכתב דלענין שבועה לא אמרינן לא שנא אונס
הגוף לא שנא אונס ממון לא מהני לבטל השבועה אם לא
בטל בלבו דאיך כתב דבאונס הגוף צריך שיבטל בלבו שהרי
תב"י בטור י"ד סימן ר"ל כתב בשם הגהות מיימוניות
דבאונס הגוף אין צריך לחשוב בלבו היום והצריך יישוב לזה
ולענ"ד שפי' דבריו במו שפי' דברי מהריב"ל וה"ק ל"ש
אונס ממון ל"ש אונס הגוף והכל שוה אלא שיש חלוק ביניהם
דאונס ממון בעינן שיאמר היום ואונס הגוף לא בעינן ובעל
משפט צדק ח"א סימן א' כתב להסכים דעת רשד"ם דאונס
ממון לא הוי אונס לענין שבועה וע"ש בסימן ע"ב וכהר"י
הלוי סימן ס"ח וכהר"ש הלוי חי"ד סימן א' ב' ובתשו' להרימ"ט
ח"מ סימן נ"ב ובלחם רב סימן קע"ז כתב דאונס ממון לא הוי
אונס אפילו שיאמר בלבו היום לרובא דרבוותא וא"ע"ג
דבכל מקום דאיכא פלוגתא יכול המוחזק לומר קים לי שאני
הכא דאיכא שבועה ויש להחמיר וכן מתבאר מדברי מהר"א
חסון בתשו' כ"י ועיין במוהריק"ו ס"נ שו' ו' ובהרד"ך בית י"ג
חדר י"ג ובאדם וחוה נתיב כ"ד ח"א בסופו ובלחם רב סימן
ל"א ׃ אות ע' אע"ג דאונס ממון מקרי אונס דוקא לדהפסיד
מה שהרויח אבל אונס שלא ירויח להבא לא מקרי אונס
ואם הוא סוכם וירא שלא יגלגלו עליו חשבונות דבים לשעבר
וכל שכן אם גיזם עליו האנס כך הוי אונס הרדב"ז סימן נ"ד ׃
אות ע"א במכר בשבועה שקדמה המודעא אין צורך שיחשוב
בלבו היום הרדב"ז סימן נ"ד ׃ אות ע"ב באונס ממון אם פי'
בלבו היום או תנאי אחר אעפ"י שמסר מודעא לא הוי
כחושב בלבו היום וחייב לקיים שבועתו מהר"א ששון סימן
פ"ו אבל בנימין זאב סימן רס"ח ורע"ו כתב דהוי אונס וטעמו
מפני שסובר דהמודעא הוי כאומר בלבו היום וכ"כ הרימ"ט
ח"מ סימן נ"ב ומעשה חייא סימן כ"ו ועיין הרמ"ע מפאנו סי'
מ"ב ובהר"ש הלוי חי"ד סימן ב' בהגה' ׃ אות ע"ג אונס כניסת
בית הסהר כגון שהאונס רוצה להכנס בבית הסהר ואיכא
פסידא לנאנס הוי אונס מהרח"ש סימן פ"ו ׃ אות ע"ד שטר
מתנה או גט שכתוב בו בטול מודעא בשבועה ולא מסר
מודעא

בשטר עדים מפני שיש מודעא וגם לא תהיה המודעא קיימת כיון שלא ידעו העדים אם היה שלא כדין אלא יטילו על בעל השטר שבועה שחייב לו ראובן מ"ש בשטר ואם נפטר ראובן לא יוציא שמעון בשטר שבידו שום דבר מן היורשים של ראובן כ"א בראיה ברורה לפני ב"ד ואם נפטר שמעון בעל שטר לא יוציאו יורשיו מראובן כ"א בראיה ברורה ועיין מהרש"ך ח"א סי' צ"ג · אות ל"ב מי שאסר אשה בשביל אונס שהיתה אחותו חולה ומסר מודעא אעפ"י שבשעת קבלת האסור ומסירת המודעא אמר שבשביל חולי אחותו היה אוסרה הרי זו אסורה עליו הרשב"א בתשובה הביאה מהרלנ"ח סי' ל"ד : אות ל"ג טען האנוס שהיה אנוס מפני ששטר מתנתו היה ביד ראובן שמשכן לו אביו משכונות בשביל חוב ובכלל השטר מתנה אינו אונס הר"ם אלשיך סי' ס"נ · אות ל"ד ראובן שנתן מתנה לשמעון ולא יצא השטר מתחת ידו וראובן הוצרך ללוות מיהודה ומשכן לו ארגז מלאה נכסיו ובכלל שם שטר מתנת שמעון וטוען שמעון שאנוס היה בשביל שלא מסר לו יהודה שטר מתנתו לא הוי אונס הר"ם אלשיך סימן ס"נ · אות ל"ה ראובן הודה איך הוא חייב מנה לשמעון ומסר מודעא ואמר שבשביל שהיה לו שטר אחר ביד שמעון והיה מעכבו הודה מה שהודה ואחר שלקח ראובן השטר מיד שמעון בא שמעון ואמר לראובן שחובו היה יותר ממנו ובא ראובן וקרע השטר הא' מחיוב מנה וכתבו השטר מחדש מסך שמעון שמעון נסתלק האונס הר"ם אלשיך סי' ס"נ · אות ל"ו מי שהיה חבוש בבית האסורים מחמת נוגשיו ונתפשר עם ב"ח ולקח מקצת ומחל מקצת אעפ"י שמסר מודעא תחילה קיימת רשד"ם ח"מ סימן ת"ח ועיין הר"י הלוי סימן ס"ח · אות ל"ז לשון הטור ואפילו באונס דאתי ליה מאחריני דוקא שאנסוהו למכור אבל לא אנסוהו למכור אלא ליתן מעות ומחמת שלא היו לו מעות הוצרך למכור לא הוי אונסא חביניה וביני נכתב בצדו אפי' בגרון זה ששמעון היה שואל המעות לא מכירת החזקה ליכא לבטל המכר רשד"ם ח"מ סימן קכ"ו : אות ל"ח אפשר שאין דין זה אלא כשמוכר לעלמא לא לאנס עצמו מהר"ר בצלאל סימן י"ו : אות מ"ל ואפילו אם עדי המודעא עצמם חתמו על המכר אינו כלום אמר המאסף נראה וכו' אבל למר בר רב אשי שסובר מודעא היו דברינו נאמנין ופסקו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש והטור כוותיה אפילו לא חתמו העדים בשטר מודעא אלא שמעידין ע"פ נאמנין מיהו למאן דס"ל דמר בר רב אשי מיירי אפילו בכתב ידו יוצא ממקום אחר הכא נמי המודעא קיימת אפילו כשכתב ידן יוצא ממקום אחר ולמאן דס"ל דמר בר רב אשי כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר דוקא קאמר דנאמנים אבל אם כתב ידן יוצא ממקום אחר המודעא בטלה ושטר מכר קיים וכבר נתבאר מחלוקת זה בטור סימן מ"ז ובבית יוסף וכן מתבאר מדברי הריב"ש בתשו' סימן ר"ן אבל מדברי ריא"ז הובאו דבריו בשלטי גבורים פ"ב דכתובות סוכה דדוקא כשחתמו בשטר המודעא שכתב אינן רשאין לכתוב שטר המכר עד שלא יכתבו השטר מודעא תחילה בדברי מז"ה ולי נראה שהרשות בידם לכתוב שטר המכר תחילה ואחר כך כותבין שטר המודעא מזמן ראשון קודם המכר ע"כ ונראה דע"כ לא פליגי אלא אי כותבין שטר המכר תחילה או שט' המודעא תחילה אבל לכ"ע צריך שיחתמו בשטר מודעא לריא"ז שסובר שיחתמו דיכולין לכתוב שטר המכר תחילה אין להוכיח דס"ל דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא דכיון דהוא סובר דיכולין לכתוב שטר המודעא אחר שט' המכר הרי אתי ע"פ ומרע לשטרא כיון דשטר המכר חתום והם עדיין לא חתמו בשטר המודעא ולא בא ריא"ז אלא לומר דאע"פ דהמודעא קדמה לא מחזי כשקרא לחתום תחילה שטר המכר ואח"כ שטר המודעא גם מדברי זקנו הרב אין ראיה מכרחת שסובר ז"ל דאתי שטרא ומרע לשטרא דאפשר שהוא מדבר כשרוצין לעשות המודעא בכתב שיחתמו שטר המודעא תחילה ואח"כ שטר המכר ולא אפכא משום דמחזי כשקרא אבל אם אינם רוצים לעשות המודעא בשטר אתי ע"פ ומרע לשטרא א"נ אפשר דמז"ח סובר דאפילו למר בר רב אשי אינן נאמנים אלא כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ונתן סדר לכשכתב ידן יוצא ממקום אחר דאינן נאמנין אלא כשהמודעא בכתב דיכתבו השט' מודעא ואח"כ שט' המכר וראיתי להגהות אשרי פרק חזקת שע"ל מ"ש מר בר רב אשי עדים שאמרו מודעא היו דברינו נאמנים כתבו ז"ל אפי' בעל פה וכו' וכגון שאין כתב ידן יוצא ממקום אחר וכו' אבל אם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין וכו' ומיהו נראה אם נכתבה המודעא ונחתמה קודם שנכתב השטר נאמנים ע"כ והן הן הדברים שכתבתי ליישב סברת מז"ה לדברי מר בר רב אשי וכדברי הגהות אשרי כתב רשד"ם י"ד סימן ע"ו ותמהני שההגהות אשרי לא הצריכו לחתום שטר המודעא קודם שטר המתנה אלא כשכתב ידן יוצא ממקום אחר אבל כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אפילו ע"פ נאמנין ומריהטת לשון הרב שם נראה דאפילו כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר צריך שיחתמו בשטר מודעא תחילה ואפשר לפרש דבריו ולהסכימם לדברי ההגהות · אות מ' ולענין המחילה נראה דאין מבטל אותה מודעא דהרי פסלו בה כל עדי המודעא ולפי דעת הרשב"א התקון היותר טוב לבטל המודעא הוי פסול המודעא ואע"ג דעדי המודעא הן הן עדי המחילה והרי הוא כאלו אמרו מודעא היו דברינו נאמרים למר בר רב אשי דהלכתא כוותיה אליבא דהר"ן אפילו כשכתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנים בנ"ד איכא תרי סהדי אחריני חתימי אמחילה בר מהני תרי סהדי דחתימי אמודעא ואע"ג דפסולה היא עדי המודעא והרי הם חתומים במחילה והוו עדים כשרים ופסולים בשטרא אפ"ה לא פסולים ממש הוו דלא פסל אותם אלא לעדות המודעא לא לעדות אחר המבי"ט ח"א סימן א' : אות מ"כ אפילו במודעת הנש כל שקכל זוזי צריך לכתוב מודעא ויכירו העדים באנסו הריב"ש סימן קכ"ז · אות מ"ג שטר מודעא שכתוב בו ונתננו בידו לראיה ולזכות בידו והאלהים יבקש את נרדף יש מי שרצה לומר שזה הוא כמו והכרנו באנסו דאי לא כן מה מקום לתפילה זו והרדמ"ט ח"א סימן ל"א כתב דזה הבל ורעות רוח · אות מ"ד יש טוען לומר דכל שלא ידעו העדים באנסו אלא בהכמנה לא הוי מודעא ואין להם על מה שיסמוכו הר"ם איסראלס סימן כ"ג וכ"כ ע"ש · אות מ"ה ואם כתוב בה הכרנו באנסו אין צריך הב"ד לידע את האונס הרשד"ם ח"מ סימן נ"ב ועיין הרש"ך ח"א סימן צ"ג · אות מ"ו בר"א במודעא של מכר וכו' נכתב בצדו לאו דוקא מכר וה"ה כל דבר דדמי למכר כגון אם אנו רואין שרוצה בהשתדלות ראובן וע"י כן מסר לו מעות באונס מהרי"ק שורש קל"נ · אות מ"ז אם ידענו שהיה מכר אעפ"י שכתוב בשטר בלשון מתנה דינו במכר הרלנ"ח סימן ל"ד ועיין מהרי"ק בשורש קי"ח · אות מ"ח רב יהוסף הלוי בפרק חזקת הבתים פירש שני פירושים וכתב דת"מ לפירושא קמא באונס דאתי ליה מאחריני אין צורך לכתוב מודעא ובאונס דאתי מנפשיה אי כתב מודעא המכר בטל ואם לא כתב מודעא המכר קיים ולפירוש בתרא אפילו באונס דאתי ליה מחמתיה אין צורך למסור מודעא כלל מהר"ר בצלאל סימן י"ו : אות מ"ט ראובן מכר לשמעון קרקע והודית אשתו שקבלה המעות תולה ויהיב וכו' ואין צורך מודעא הרש"ך ח"א סימן ד"ח וע"ש בסימן ר"א ובח"ג סימן כ"ד · אות נו"ן לא מקרי מכר אלא המקבל זוזי אבל מצד התועלת שאינו מפסיד לא מק"י מכר אלא כמתנה מהר"י בירב סימן מ' · אות נ"א המשחרר עבדו אם משחררו בחנם דם למתנה ואם משחררו מפני שנותן לו מעות דמי למכר מהרי"ש הלוי ח"מ סימן מ"ב ועיין עוד במ"ש בדינים אלו בטור אה"ע סימן קל"ד בהגהת הטור · אות נ"ב שטרה ח' משאיב במתנה ובמכירה וכו' נכתב בצדו מדברי הרא"ש כלל ל"ח סימן ח' הביאה הטור באה"ע סימן קי"ח סעיף מ"ח והבי' סימן צ' סעיף כ"א נראה ברור דמחילה דמיא למכר וכבר עמד בזה הריב"ל ח"א דף קכ"ט ובח"ב סימן מ"ז תירץ למה שהקשה על הרא"ש והסכים דעתו לדעת הרמב"ם וכן הסכים משפטי שמואל סימן ל"ה ופ"ו ומהר"ם מלובלין סימן י"א · אות נ"ג אפשר שהמתנה שהיא באחריות הרי היא כמכר הריב"ש סימן ר"ן הביאת בספר התפה וכתב הסמ"ע

דהיינו

יפח"כ סימן ע"נ מחורש י"נ ושלטי גבורים כפ' חזקת הבתים י"א עוד א"א אפי' נתנו קצת מעות וגם הביא דברי הרשד"ם ח"ד סימן ק"ב וח"מ סימן מ"ד ושל"ד ות"ח ותי"ט ומהריב"ל ח"ב סימן ע"ז וח"ג סימן כ"ח ומהר"י אדרבי סימן רל"ז ומ"ץ ח"ב סימן י"ז דף נ"ר ע"נ ומהר"י הלוי בתשובותיו סימן ס"ז והרים"ט ח"ב סימן מ"ב ובח"א סימן ל"א כתב ומפני שראיתי לגדולי אחרונים שהריב"ל בח"ג סימן כ"ח והרשד"ם חא"ה ומהרד"א בסימן רל"ז והרש"ך ח"א סימן כ"ה ועיין משפטי שמואל סימן פ"ו כמבו על השו' זו של הרב מהרי"ק בלי שום פקפוק יראה לי שהם סוברים דהעיקר כמ"ד דיש לחלק בין מטלטלי לקרקעי ואפ"ה שמתשו' מוהריק"ו מוכח דאף במטלטלין כ"ל דלא בעינן שיהן כל דמי השיווי אינו חולק על הר"ר יונה וסייעתו דהר"ר יונה מיירי במטלטלין הנמכרים דעביד אניש שלא למכור מטלטלין פחות משיווים ואם מוכרם יש שם אונאה אבל מוהריק"ו מדבר בדבר שאינו נמכר אלא בשביל טובת הנאה שעושה לו נותן לו אותו דבר ובענין זה אעפ"י שהנאה מועטת מן השיווין הלוהו וזבין מקרי דבדברים כאלו אין אדם מדקדק לקבל הנאת תמורת השיווין ובהנאה כל דהו מוותר טובת הנאתו והוי כקרקע דאעפ"י שקבל פחות ממה ששוה תלוהו וזבין מקרי שוב באו לידי התשובות מהר"ם איסרלאס וראיתי בסי' כ"ב כתוב קרוב למ"ש ועיין הרמ"ע מפאנו סימן מ"ב ומה שהקשה בס' מודת צדק על הב"י שאיך הביא דברי מהריק"ו שהם נגד רשב"ם ור"י והריטב"א והר"ן לכאורה נראה שכוונתו להקשות עליו דאפילו בקרקע איך תפס כמהריק"ו נגד כל הנהו רבוואתא דסוברים דאפילו בקרקע בעינן כל שיוויו וזו אינה קושיא כמ"ש דמאחר שראה לרבנו יונה והטור ואחרים שכתב הר"ן סוברים כן ס"ל כוותייהו אבל במה שצריך בס' מורה צדק להר"י בקושייתו נראה שכוונת הקושיא דאיך תפס במטלטלין שלא כדברי הר"י והרשב"ם והר"ן והריטב"א דאף שהרשב"ם והריטב"א והר"ן סוברים דאף בקרקע בעינן כל דמי שוויו כל שכן במטלטלין ס"ל כהר"ר יונה אבל לא משמע הכי כמ"ש בראש הסימן ע"ש · כנה"ג אות ד' ולענין הלכה כתב לחם רב סימן רכ"ג דאפילו בקרקע יכול המוחזק לומר קים לי כמאן דאמר דבעינן שיתן כל דמי שוויין וכ"כ מהר"י הלוי סי' ס"ז ועיין הר"ם מלובלין סימן ה' · כנה"ג אות ה' אם היה מחלוקת בשכירות קרקע שהיה משכר הקרקע ביד ראובן ומכרו ונפל מחלוקת אם סכרו מסבר או לא יכול ראובן השוכר לומר קים לי כמאן דאמר דאין הסכר מכר כיון דקרקע בשכירות בחזקתו לחם רב סימן רכ"ג · כנה"ג אות ו' החזקות כדין קרקע וכל שנתנו לו דמים כל שהוא הוי כתלוהו וזבין דזביניה זביני למאן דס"ל דבקרקע לא בעינן כל שוויו מהרי"א סי' רל"ז · כנה"ג אות ז' פטרו לנפקד מג' שבועות הנאה מיקרי הרשד"ם ח"ם סימן י"ג · כנה"ג אות ח' יש מי שסובר דלרבנו יונה וסיעתו במטלטלין שלא נתן כל דמי שוויו חל כמתנה לגמרי שאין צריך שיכירו העדים באנסו אבל הריב"ש סימן קכ"ז והרים"ט ח"א סימן ל"א כתבו דאע"ג דלא דמי לזביני לענין שאפי' ידענו באנסו זביניה זביני ומ"מ למתנה נמי לא דמי לענין דהתסגי בגילוי מלתא אלא דבעינן שיכירו העדים באנסו אם מסר מודעא ועיין הריב"ל ח"ב סימן ע"ז · כנה"ג אות ט' מי שהיה רוצה לתבוע מחברו ואיים עליו שאם יתבע יזיקהו ומתוך כך בא לידי פשרה ומסר מודעא לא הוי אונס · אבל תומת ישרים פ"ט כתב דהמגזים לחברו שאם לא ידון עמו דרך פשרה שימסרנו לגוי דהוי אונס וכתב שם המכיים דצריך שיכירו העדים באנסו וצריך שם לומר דאין העדים יכולים להעיד בזה ואין דבריו נכונים · כנה"ג אות י' גוי אנס את ישראל ליתן לו שדהו בשביל חוב שיש לו עליו דאין מכירתו מכירה וישראל הקונה מן הגוי צריך להחזירו לישראל בעל השדה טור סימן רל"ו ס"נ וע"ש בב"י בט"ש שם · אות י"א מכרו לארמי שאינו אנס ובא ישראל ולקחו ממנו אם לא אמר בעל השדה לאנס טול קרקע והניחני דינו כלוקח מן האנס עצמו הריב"ש סימן ר"ץ וע"ש · כנה"ג אות י"ב שטה ה' לא שנא אנסוהו ממון כגון

שהפסידוהו בהפסד ממון וכו' כו' נ"ב אפשר שרצה לכוין בדבריו אלא למ"ש מהריק"ו שר ק"ד דלא חשיב אונס אלא היכא דמרייען לו אבל אם אין מרייען לו אלא שנמנעים מלהטיב לו לא חשיב אונס ומיהו אם כבר הטיב לו והוצה לסלק ממנו החזקה שהטיב לו כגון זה הוי אונס כמ"ש מוהריק"ו בשורש הנזכר ועיין הריב"ל ח"ג סימן כ"ח ומהר"א הלוי סימן ס"ז ולפי דברי מהרי"ק אם פרע לו בעל כרחו ואירעו הפסד לא הוי אונס · ועיין דרב"ז סימן נ"ר · כנה"ג אות י"ג אמר המאסף לשון הטור אינו מדוקדק דמשמע מדבריו דלא הוי אונס אלא ע"י מעשה ואין כן הדבר שהרי כתב הרמב"ם דכל שהפחידוהו בדבר שאפשר לעשותו דהוי אונס וכן כתב הרשב"א בתשו' שהביא הב"י סימן קכ"ה סעיף ב' והוא נלמד מעובדא דפרדסא וצ"ל לפרש דברי הטור כך לא שנא הפחידוהו באונס הגוף ל"ש הפחידוהו באונס ממון ודוקא שידוע שיש בידו המפחד לעשות מה שמפחיד אבל אם אין ידוע לא הוי אונס דדלמא לא היה בידו לעשותו וכמ"ש המבי"ט ח"א סימן ש"ו ועיין בס"נ סי' רכ"ח ובמהר"ם אלשיך סימן י"ז וכמ"ש בהגהות ב"י · כנה"ג אות י"ד ואפילו בידוע שיש בידו לעשות ראובן שהיה רוצה לפרוש למ"ה לארם אשה וא"ל שמעון שלא ילך שיש ראל ידו לעכבו אף על פי שיעכבהו בנועל אין זה אונס המבי"ט ח"א סימן ש"ו ועיין מהר"ם אלשיך סימן י"ז · כנה"ג אות ט"ו היה בבית האסורים ואם לא היה נותן לו לא היה מוציאו מקרי אונס הרש"ך ח"ב סימן קצ"ז · כנה"ג אות י"ו הניחו בבית האסורים בשביל דבר אחר כיון שלא הניחו בשביל דבר זה לא מקרי אונס מהרש"ך ח"ג סימן ק"ד ועיין בא"ח בב"י סימן קל"ד ובספר פני משה ח"א סימן כ"ו · כנה"ג אות י"ז הניחוהו בבית האסורים בשביל חוב השותפות אעפ"י שהשותף לא הניחו בבית האסירים כיון שהוא בשביל חוב שחייבים השותפים הרי הוא כאלו הניחו השותף בבית האסורים והוי אונס הרש"ך ח"ג סימן ק"ד · כנה"ג אות י"ח כל שיכולין לתוציאו מידו בדין אין כאן אונס הרא"נח ח"א סימן ב' · כנה"ג אות י"ט יראת הדבר מקרי אונס הרש"ך ח"ב סימן קצ"ז · כנה"ג אות כ' אמר שאין לו לפרוע אנס הוא אעפ"י שצריך לישבע על זה מהר"א גאליקו בתשובה כ"י · כנה"ג אות כ"א אונס שהיה ירא שלא יורה לו לא מקרי אונס אם לא היכא דמנכר משפט צדק ח"ב סימן י"ז ועיין בני שמואל סימן ל"ה · כנה"ג אות כ"ב אנסו אביו למחול לו ממונו הוי אונס לחם רב סי' קע"ט · כנה"ג אות כ"ג היו חייבים שנים בשטר אעפ"י שכתוב בשטר שכל א' פרען נגד חברו אם ג"ום לא' שיוליכהו לערכאות ויקח מכנו הכל הוי אונס לחם רב סימן ר"ג · אות כ"ד אנסוהו לעשות פשרה והדינא כסדר וע"ש הוי מודעא הוי אונס תומת ישרים סימן פ"ט ועיין בסימן זה בב"י דף רמ"ו ע"ד סעיף י"ב · אות כ"ה אונס דמחמת עצמו לא מקרי אונס מהר"ם איסרלאס סימן פ"ו · אות כ"ו לכל דבר כתבינן מודעא אפי' על שותפותא וכ"ש בפשרה אעפ"י שאם יפסידו בשותפות יפסיד האנס ואם ירויחו לא יטול חלק בריוח מחמת מודעא הרדב"ז סימן נ"ד · אות כ"ז דוקא במכר ומתנה בבא להוציא בעינן אונס ניכר ומודעא או אונס נגירא אבל להחזיק לא בעינן חוזק אונס גדול ומסירת מודעא הרש"ך ח"ג סי' ס"ג · אות כ"ח אעפ"י שאנוס הוא כשהדין נותן לעשות האונס אמרינן דנגמר בלבו לבטל כל המודעות מהר"י אדרבי סימן ס"ו ועיין בתשו' הר"י בן הרא"ש שהביאה הב"י בא"ה סימן קנ"ד לחם רב סימן קע"א · אות כ"ט לאו דוקא שאמר לעדים שהוא אנוס אבל כל שגלה דעתו בפני עדים שהוא אנוס מסר מודעא מיקרי הר"י הלוי סי' ס"ז · אות ל' מוסר מודעא לעדים מהני אפילו זה שלא בפני זה הריב"ש סימן רל"ב · אות ל"א יש ספק אם קדמה המודעא או המכר קדם המודעא קיימת והמחילה או המכירה בטלה סמ"ע בשם רבו והרים"ט ח"מ סימן מ"ג והמבי"ט ח"ג סימן קפ"א כתב מודעא שידעו העדים שנאנס אבל לא ידעו אם מה שנגזם עליו היה בדבר שאין לו דין לסבריה או לא הוי ספק אם היא מודעא והמכר בטל או אינה מודעא והמכר קיים ולפיכך לא יהיה השטר שביד הקונה מוחזק כשאר שטרות שאינו חייב לישבע ושהוא נאמן

בשני

Digitized by Google

סימן קצ"ה וע"ד ועיין המבי"ט ח"ג סימן ס"א : אות ט' והיכא שמסר מודעא ולא ידעו באנסו וכתבוה ואח"כ בא זה ותבעו לדין והביא עדים שאנוס היה נ"ל שאפי' לדבינו יונה חשבינן לה מודעא דלא מעט הרב אלא שלא יכתבוה משום דחיישינן שבא לא יצריכו את זה לברר שהיה אנוס ומצאתי סעד לדבר ממה שאמר ר' ירוחם ואם מסר מודעא בכולן אפי' ע"פ וידעו העדים האונס בטל המקח מצאתי כתוב בס' כנסת הגדולה לאו לסימרא דאפילו לא נכתבה המודעא אלא שהעדים כעידים ע"פ שהיה אנוס דמהני דמהיכא תיתי דלא מהני אלא הכיונה דאם כסר מודעא ע"פ ולא כתבי העדים חכרנו באנסו מפני שבא' יתה שעה לא ידעו אנסו ואח"כ ידעו העדים האונס בטל המקח : אות י"ד ולפי זה אם יתברר הדבר ש"א הורה אנוס אין מודעא זאת כלום וכו' וכן כתב הריב"ל ח"א דף קמ"ה עמוד ד' מהרש"ך ח"א סימן ס"ז וקל"ה וח"ג סימן נ"ד מהרש"ח סימן י"ו הר"ש הלוי ח"מ סימן מ"ב : אות י"ב וכן נראה מדברי רבינו שכתב שאפילו אינו אנוס כיון שאמר שאינו נותן מדעתו אין המתנה או המחילה כלום וכן כתב בפי' סימן רמ"ב ובא"ה סימן קל"ד ולענין הלכה כתב הרש"ח סי' ו' הא קמן קמאי ובתראי דלא כרשב"ם והיה אפשר שלא לחוש לסברא זו אבל הרש"ך ח"א סימן מ"א כתב שיכול המוחזק לומר קים לי כרשב"ם והרמב"ן וכן מוכח מדברי מהריב"ל ח"א דף קמ"ה ועיין בהרש"ך ח"א סימן ע"א ובסימן קל"ה : אות י"ג וכן כתב הרשב"א בתשו' על אשה שמחלה קצת כתובתה לבעלה מחמת האונס שאע"פ שלא מסרה מודעא אין מחילה זו כלום עיין טור אה"ע סימן ץ' : אות י"ד ועוד שלפי זה נצטרך לחלק בין אונס נפשות לאונסין אחרים ואין זה במשמעות דברי הגמרא והפוסקים ומצארתי שכתב הרשב"א בהנזקין ואע"ג דקי"ל כרב הונא תליוהו וזבין זביניה זביני שאני התם דקא יהיב דמי וכו' דא"כ בנזדת בתרייתא על עסקי נפשות הוא בא ולמה לא קנה. ותו"ם הלוי סימן י"ד השיג על מרן שמהגמרא הכי משמע ולא ידעתי היכן : אות י"ו לענין פשרה ומחילה כתב רמב"ם פ"י מה' מכירה דפשרת דינה כמכר עיין מהריט"ץ סימן כפ"ט מהריב"ל ח"ג סימן כ"ח נסתפק אי דיינינן כמכר או כמתנה לפי שהרא"ש ריש כלל ע"ג נראה מדבריו דהוי כמתנה ועיין שפתי כהן בזה הסימן ס"ק ה' ולחם רב בסימן מ"ז כתב שהוא מסכים דברי הרא"ש עם הרמב"ם ז"ל ואת"ל שיהיה חולק ודאי שיכול המוחזק לומר קים לי וכתב עוד דלא אמרינן דהוי כמכר לענין מודעא אלא כשאין הדבר ברור ויש פנים לכאן ולכאן ופשרוה הפשרנים אבל הא דנר"ד דע"פ חדיינים הראשונים היה מחוייב שמעון עשרים מנה וספגי אלמנתו שמו פשרנים אחרים ביניהם ופשרו בט"ו הוי כתלוהו ויהיב ועוצם ראייתו מההיא דהרשב"א שהביא מרן לעיל סימן י"ב אצל מחודש י"נ על שמעון שחייב לראובן ממון וכפר בכל וכו' ע"ש ותמיה לי טובא שנדון הרב היא ממש ההיא תשובה שבסוף חזרה התנופה שהביא מרן שם בסי' י"ב מחודשים ח' ע"ש ותשובה זו וכתבה מרן לקמן בסימן זה מחודשים ח' בשם הרשב"א ולמה לא הביא הרב ראיה משם ואיפשר ליישב דמה שלא הביא ראיה מאותה התשובה דבחזה התנופה משום דאיכא לדחויי דמיירי במסר מודעא אלא דבקנין ובטול מודעא לא מהני כיון שהיה מחמת אונסא אבל מההיא דהרשב"א מתברר שלא היה שם מודעא והוא דוחק ועיין בדרכי נועם סימן י"ו הרשד"ם י"ד סימן ק"ב וח"מ סימן של"ד הר"ם אלשיך סימן ע"א וע"ח שארית יהודה דף פ"ג לחם רב סימן קע"ח ורכ"ה הריב"ל ח"א דף קכ"ח לחם רב סימן ר"ז וקע"ח וקע"ט הרש"ך ח"א סימן קכ"ד הר"י הלוי סימן ס"ז ס"ח ע' הרימ"ט ח"מ סימן פ"ט משפט צדק ח"ב סימן נ"ט וע"ש בסימן י"ז שני הר"ם איסראלם סימן כ"ג פ"ו מקור ברוך דף פ"ו : מחילה שבארה ע"י פשרה דינה כמכר רשד"ם א"הע סימן כ"ה ועיין הרימ"ט ח"מ סימן מ"ט : כשמעכב נכסי חברו עד שימחול לו הסכימו גדולי אחרונים דהויא כמתנה הר"ש הסון בתשו' כ"י : אות ך' שם שם אות כ"ב מחודש נ' כתב בעל העיטור דוקא אנסוהו למכור נמר ומקני אבל אנסוהו לקנות לא אמרינן אגב אונסיה גמר וקני כדאמרינן מודה שמואל היכא דיהיב

זוזי עיין עצמות יוסף דף י"ג סוף ע"ג : שם אות כ"ג דתקנת הביטול דפוסל עדי מודעא וכו' מהריט"ץ סימן קפ"ט : שם אות כ"ד כתב הרא"ש בתשו' על ראובן שטען שהפקיד ביד שמעון מאה דינרים עיין מהריט"ץ סי' קפ"ט : שם אות כ"ה כתב הרשב"א שנשאל על ראובן שתבע משמעון תביעה שאינו זוכה בה בדין והפחידו וכו' המבי"ט ח"ב סימן ק' ספר בני חיי שם הביא העתק מכתבי מהר"ח בנבנשתי ז"ל ואעתיק קצת מההגהות החן בהגהות הטור ח"ם סימן ר"ה כנה"ג אות א' מי שאנסוהו למכור וכו' הדברים שהמודעא ישנה בהם ושאינה צורכת בהם וכל דרכי בטול המודעות ואופני המודעא מהריב"ל ח"ג סימן כ"ח ועיין תשו' הרשב"א ח"ב סימן פ"ג ובכת"י הלכות שטרות סי' קס"א מהריב"ל ח"א דף קכ"ח מהרשד"ם ח"ם סימן רפ"ה ומהרש"ך ח"א סימן קל"ה : אות ב' דין זה לא שנא אנסו האונס להנאת עצמו לא שנא אנסו להנאת אחרים הרש"ך ח"א כנה"ג אות ג' אלא שה"ר יונה חילק דבקרקעי אפי' לא נתן כל שוויו לפי שאין אונאה לקרקעות אבל מטלטלים כיון שיש בו כדי אונאה או כדי בטול מקח אין כאן הורת מקח אמר המאסף וזה נ"ל דעת הרשב"א שהביא הב"י סי' י"ב מחודשין י"ז ורמזה בסימן זה דף רמ"ז ע"ד שטה א' שכתב ועוד לבשה"ל גבי תלוהו וזבין שאמרו אגב זוזי גמר ומקני דאפילו בזוזי כל דהו קאמר וכדעת מקצת מהגדולים בכל כי הא מודה דלא גמר ומקנה דלא אמרו אלא בקרקע שאין לו אונאה ונקנית בפרוטה דומיא דאשה הא במטלטלין שיש להם אונאה לא עכ"ד משמע כדברי רבנו יונה ולפי זה הא דכתב הרשב"א סימן אלף וס"א זכל דליכא זוזי מחילה וכתנה באונס אינה כלום שדקדקו מזה הרשד"ם חי"ד סימן ק"ב וח"מ סימן מ"ד ושל"ד ומהר"י אדרבי בסימן קצ"א דס"ל להרשב"א דאי איכא זוזי אפילו במחילה ומתנה דינם כמכר מתפרשת לצדדין בקרקע אפילו נתן דמים כל שהוא דינו כמכר ובמטלטלים כל שנתן כל דמי דשווי עד שעור שאין בו אונאה וכן ההיא דכתב הרשב"א שהביא הב"י בסימן זה מחודשין ט' ואגב אונסא לבר בלא קבלת מעות אינה נומרת ומשעבדת וכו' דמשמע מינה דקבלת מעות נוסרת ומשעבדת מתפרשת במטלטלין כשנתן כל דמי השווי ובקרקע אפילו בדמים כל שהוא ויש לתמוה על הרשד"ם סימן הנזכר דמוכח מדבריו דס"ל דכל שנתן דבר מה הוי כמכר וכ"כ בפירוש בח"ם סימן ת"ט דאפילו בנתינת דמים כ"ש הוי כמכר היאך מוכח כן מדברי הרשב"א דהרשב"א לא כתב אלא כל דליכא זוזי מחילה ומתנה באונס לאו כלום הוא דמשמע מינה דאי איכא זוזי דינה כמכר כדאיכא זוזי כל השיווי קאמר כדכתיבנא ומה גם שכן מוכח מדבריו בתשו' שהביא הב"י סימן י"ב ולמה שכתב בחי"ר סימן ק"ב וח"ם סימן של"ד אפי' לומר שמפני שראה התשו' שהביא מהרי"קו דס"ד דאפילו נתן מקצת מעות דינה במכר פי' נ"ב מ"ש בתשו' ואת דבנפינרת מעות כל דהו דינה כמכר ואף בסימן מ"ר סמך על זה אעפ"י שלא הביאה הזכיר התשו' שהביא מהריק"ו שם ויש עוד לתמוה על מהרשד"ם ח"ם סימן ת"ט שכתב על תשו' זו שהביא הב"י סימן י"ב וז"ל ואע"ג שמהפוך דברי הרשב"א נראה דמכר דהני רברבי לא אמרו אלא לגבי קרקע שנקנה אפילו בפרוטה אני אומר כי לדעתי שאינו אומר כן הרשב"א אלא מכח סברא אמנם דעתי הוא דהני רברבי מיירו אפילו במטלטלין אחר דאנו רואים שהרא"ש יש לו סברא זו אפילו במטלטלי א"כ נראה שיור מן הגדולים שיש לחם סברא זאת נ"ב לא כמו שפסק הרשב"א ע"כ ואיך אישתמיטיתיה מ"ש הטור בשם רבינו יונה ויראה שכוונת הרב לומר דמה שנראה מדברי הרשב"א ז"ל דהסובר דאפילו לא נתן כל דמי השיווי דינה כמכר הוא דוקא בקרקע מסברא אמרה דמתוך כברא נראה לומר שלא אמרו האומרים אפי' בנתינת קצת דמים דינו כמכר אלא בקרקע אבל מאחר שאנו רואים שהרא"ש כתב כן גם במטלטלי נראה שיש סוברים דאפילו במטלטלין בנתינת קצת מעות דינה כמכר אף לשון הרשד"ם וכו' ואח' שפלפל רבנו המאסף והאריך תיכה והביא דברי הרמב"ן שהביא הב"י י"ד סימן רכ"ח

וכח"ם

Digitized by Google

השר הר' אלשיך סימן ל"ה · רב האיי הרי"ף והרמ"ה סברי דלא מהני הבטול · חולקים הרא"ש פרק חזקת ותוספות ור"י ורבותיו אפי' אנסוהו לבטל · הרמב"ם סבר דכי בטל הבטול אינו יכול לבטלו עוד · ובמתנה סבירא ליה להרא"ש וסיעתו דאי לא ידעינן באונסיה הבטול מהני ואי ידעינן באונסיה הבטול לא מהני אפילו לא מסר מודעא ועיין רשד"ם ח"ד סימן מ"ד · ח"מ וב"י סימן ר"ה : צריך לכתוב בבטול מודעי דמודעי דנפקי מנו מודעי עד סוף כל מודעי דמודעי הר"ן פ' הכותב הוא פ"ט דכתובות דף תקי"ב סוף ע"ב· לע"ש סימן ר"ה ב"י מח"מ סימן ר"ה : להרשב"א אינו מועיל אלא פיסול העדים עיין ב"י ח"מ סימן ר"ה : המוסר מודעא על דבר שנכתב בשטר ואח"כ נתחייב בשטר אחר אין המודעא כלום תשו' אלשיך סי' ס"נ · הריב"ל ח"נ כ"ח משודך שלא רצה ליכנס לחופה אם אבי המשודכת לא יסחול לו ולאחיו חוב שהיה לו עליהם וכן עשה וכתב להם שטר מחילה בקנין ושבועה ובטול מודעות והוא מסר מודעא · מהרד"י לוי ס"ז מי שהיה מאיים ומנדם על אחיו ליקח ממנו בחזקת עליה אחת וריכן יעצוהו זקני וטובי הקהל שטוב לו שימכרנה לטגנם בפחות משוויה ולא יקחנה בחנם ויעשה לו שטר מכירה בקנין ושבועה הכל כרצונו ואח"כ יחזור ויתבענה ממנו או מיורשיו וכן עשה הדין עמו לחזור ולתבוע ואעפ"י שלא מסר מודעא · מהרד"ם טראני ח"מ מ"נ במודעא שיש ספק אי קדמה למכירה ואם צריך למסור מודעא במוכר לגזלן וענין בטול המודעא במכר · מהרד"ם טראני ח"מ ד' במי שאיימו וגזמו עליו בדבר ירושה עד שהוכרח לרצות את המנזם ושוב מת ונמצאו נכסיו בידו ורוצה לתופסם לעצמו הדין עמו · מהר"ם מלובלין י"א מסירת מודעא בטענת אונס אפי' אונס ממון מבטלת הנדר והשבועה שלאחריה ומהריב"ל ח"נ כ"ח ותורת אמת סימן ס' ס"א ופ"ו ומהרד"ט סוף סי' נ"ב ומהרד"י לוי סימן ס"ז · ורשד"ם א"הע קפ"ב : רשד"ם א"הע קפ"ב אשה נטלה קנין ונשבעה שלא לתבוע לערער על כתובתה לא נגד בעלה ולא נגד יבמה ואז נתן לה בעלה גט שהיה חולה ומסוכן ושוב נפטר לעולמו והאשה טוענת שאנוסה היתה כדי שלא תפול לפני יבם מוכה שחין ובעלה היה משבע לגרשה כל זמן שיחלה חולי מסוכן ולא רצה לקיים התנאי עד שתמחול הדין עמה וע"ש · מהרד"ם ואיסראלם כ"ב שותף שהיו הנכסים תחת ידו והכריח את שותפיו שיפטירוהו מן החובות שהיו עליהם ואם לאו לא יחזיר להם דבר ומסרו מודעא ועיין דברי ריבות סי' קנ"ט · שארית יוסף י"ז אשה קבלה על אחד שהוציא עליה קול שקדשה ומתוך כך הוצרכה להושיב פשרנים וליתן לו ע"ת זהובים כדי לפוטרה בגט אבל מסרה מודעא · מהרדש"ך ח"נ ק"ד מי שהיה ככר תפוס בבית האסורים מחמת גוים ושוב נתחייב לחברו לעמוד על גזרת הדיינים ומסר מודעא · דברי ריבות רל"ז ראובן מכר הזקתו בדמים מועטים ואחר שנים הוציא שטר מודעא · רשד"ם ח"מ ת"ט נראה דלכולי עלמא תבא דאיכא שבועה על בטול המודעות דהוי בטול · רשד"ם ח"מ ר"ד ראובן היה חייב לגוי ויירד מנכסיו ונחבא והגוי העליל על שמעון לומר שהוא היה ערב ואנסו להראות לו את ראובן והראהו ונתפשר עם הגוי ונכנס שמעון ערב ומסר ראובן מודעא אין בה ממש · מהרד"ם גאלאנטי ע"נ מי שבשעת נישואין בקשו ממנו להוסיף תנאים שלא כמנהג ולא מצא דרך להפטר עד שמסר מודעא כוללת כל מה שיוכל לפרט בביטול ואפי' אם ישבע המודעא קיימת· עיין הר"ן פ"ד דנטין דף תק"ע ע"א וע"ב שהאריך בבטול מודעי ומודעי דמודעי ובטול דבטול לדעת הרשב"א והרמב"ם ושאר פוסקים וכפרט בפיסול העדים בדעת הרשב"א · פנים חדשות בשם שארית יהודה סימן י"ז סבי"ט ח"נ סימן רכ"ז הרימ"ט ח"א סימן ל"א בני חיי על ח"מ סימן ר"ח בהגהות הטור אות א' · בני חיי שם אות ב' כל מודעא עיקרה שלשה דברים שידעו העדים ממה ששואל ממנו הוא שלא כרצון ושמעו מפיו שהוא מאייסו לאנסו ושיש כח בידו לעשות המבי"ט ח"נ סי' קפ"א' והכנסת הגדולה אות מ"א ציין המבי"ט ח"נ סימן קפ"ה עיין בני חיי שם דף קמ"ב ע"ד · שם אות ג' היה תפוס ביד השלטון וכדי להציל עצמו הוצרך למכור נכסיו ומסר מודעא על המכירה אין כאן מודעא דלא נתקנה אלא לגזלן ולאנס אבל לא לזה שנגזלו סוכרה והזמין לו מעות לפדות את עצמו כך חשיב הרי"ף בפסקי ריקאנאטי סימן תע"ב : שם אות ד' מי שבקשו ממנו בעת נישואין שלא יוציא אשתו ממקומה ומן הדין לא היו יכולים לכופו ונתרצה ומסר מודעא שלא הודה אלא בשביל שלא יפסיד ההוצאות אין כאן מודעא כיון שלא היה כאן אונס תשו' הרי"ף בפסקי ריקאנאטי תכ"ד · שם אות ה' ביאור פרטי דיני המודעא במכר ובפשרה ומחילה ומתנה עיין באורך בספר דרכי נועם למהר"ם הלוי ח"מ סימן י"ו בתוך התשובה : שם אות ח' מהר"א ששון סימן פ"ו הכבים דברי מהריב"ל ח"נ סימן כ"ח דאונס ממון הוי אונס אלא דבאונס הגוף לא בענין שיאמר היום ובאונס ממון צריך שיאמר היום ובלחם רב סימן קע"ו כתב דאונס ממון אפילו שיאמר בלבי היום לא הוי אונס לרובא דרבוואתא ואע"ג דבכל מקום דאיכא פלוגתא המוחזק יאמר קים לי שאני הכא דאיכא שבועה ויש להחמיר יע"ש סימן ל"א · ושם שאלה ראובן היה חייב לגוי שכירות סך מה והגוי נתן לראובן בבית הסהר בעד מה שהיה חייב ולכן הוכרח ראובן למכור חזקתו להגוי בעל המול"קיש ועשה מודעא איך מכר באונס ילמדנו אי הוי מכירה או לא ע"ש תשו' ארוכה שהביא כמה פוסקים אחרונים · ספר בני חיי ח"מ סימן ר"ה בהגהות ב"י אות ב' ונ"ל דלהרי"ף לא כתבינן מודעא אליבא דרבא אפילו היכא דאנים אלא כי הוי כגוונא דפרדסא שהיה בידו לעשות כמו שאמר וכו' מהרש"ך ח"א סימן ע"א כ"ח : אות ג' אבל הרטב"ן מפרש מודה רבא היכא דאנים וכמעשה דפרדסא פלומר דכי אנים ליה בכי האי גוונא דטעין ואמר לקוחה היא בידי ודאי לא גמר וסקני וכו' בביאור דבריו עיין מהר"י טראני ח"מ סימן מ"נ : אות ד' ולרבינו שמשון ור"י לעולם לא כתבינן מודעא אלא היכא דלא אפשר למידע שהוא אנוס אא"כ ימסור מודעא וכגון מעשה דפרדסא וכו' · מהרד"י הלוי סימן ס"ז וסימן ע' מהרש"ך ח"א סימן צ"נ : אות ה' נמצאו כללי הפסק בקצרה דבשדה זו לכ"ע כתבינן זולתי לר"ש ולר"י ואפשר שגם זה דעת סברא אחת שבטור וכו' מהרש"ך ח"א סימן ע"א : אות ו' מחודש א' כתב מהרי"ק שורש [illegible]"ז שהטוען שנתן לחבריו מפני שנזמו להביאו בערכאות של גוים אין בטענתו ממש ולא מקרי אונס ע"ש וכתב שאעפ"י שר"ח כתב שכיון שהפחידו בדבר שבידו לעשות אע"ג דלא עביד כתבינן מודעא הר"ם וראבי"ה חולקים עליו וע"ש וכן כתב מהר"ש טאייטאצאק בספר שארית יהודה דף פ"ב ומהר"ם איסרלאס סימן פ"ו ומהריב"ל ח"א סימן צ"ז וק"א וע"ש בסי' ק"ו ומהר"ש הלוי ח"מ סימן ל"ב מהרימ"ט ח"מ סימן מ"ב ונ"ב וח"א סימן ל"א הרד"ך בית י"ז המבי"ט ח"ב סי' קל"ט הרש"ך ח"א סימן ס"ז וח"ב סי' קנ"ט מהר"א ששון סימן י"ח מהר"י אדרבי סימן קנ"ט משפטי שמואל סימן ל"ה וסימן ס"ח מהרש"ך ח"א סימן יו"ד מקור ברוך דף פ"ו שארית יהודה דף פ"ב ועיין בספר כנסת הגדולה סי' קל"ז בהגהות הטור אות ח' מהר"ר בצלאל אות י"ו הראנ"ח ח"א סימן ס"נ מהרימ"ט ח"מ סימן ד' ונ"ב לחם רב סי' ר"ו המבי"ט סימן רכ"ז מהרש"ך ח"א סימן ס"ה חולק על מהר"ר בצלאל וכו' המבי"ט ח"ב סימן ל"ח הרש"ך ח"נ סימן ק"ד מהר"י הלוי סימן ס"ח לחם רב סי' ל"ז רשד"ם י"ד סימן ק"ב וח"מ סימן של"ר וע"ש סימן י"נ מהריב"ל ח"נ סימן כ"ז הרש"ך סימן ולחם רב סימן י"ט ול"א הראנ"ח ח"א סימן מ"ב וס"נ משפט צדק ח"א סימן ס"ט מהר"ם איסראלאס סימן פ"נ הרש"ך ח"א סימן קפ"נ ובח"ב סי' ע"ב וע"ט מהר"י אדרבי סימן ס"ז מהרש"ת סימן ר' : אות ז' אבל ההגהות כתבו פ"י מה"ם שרבינו אפרים כתב בתשו' דהא דאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני היינו טעמא דאין אדם יכול לבטל מה שעתיד לעשות וכו' עד אין המודעא כלום מהר"י אדרבי סימן רל"ז מקור ברוך דף פ"ו הרש"ך ח"א סימן ס"ז וצ"נ מהר"ם מטראני ח"א סי' א' וח"נ סימן מ"א וקט"ו : אות ח' ולפי טעם זה ה"ה לגט דכשאין עדי המודעא הם עדי הגט אין המודעא כלום דכיון דעדי הגט מעידים על גט ויש לקיים דברי עדי המודעא שלא יסתרו הכי עבדינן ולזה הסכים מהר"י אדרבי

ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זו לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה ש"ע ח"מ סימן רע"ז סעיף י"א מי שנסתפק לנו אם הוא בכור או פשוט כגון שנתערב עם אחר אינו נוטל פי שנים וכיצד עושין אם הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה ונוטלים חלק בכורה ואם לא הוכרו כגון שילדו שתי נשים במחבואה אחת אין נוטלין חלק בכור (וכתב הב"י בשם תשו' הגאונים שאין סומכין על זכרון זמן הלידה עם זמן הכתיבה כי אינה צוואה וי"ל טעם א' שחפץ לכתוב מה שכתב שלא באמת עכ"ל והביאו הסמ"ע) ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון אינו יורש אחד מהם והבא אחריו אינו נוטל חלק בכורה אפילו בהרשאה מן הספק טור :

מודה פלוני מצינו אומר לפעמים ואין חולק עליו ומאי מודה מודה לנפשיה הרשב"א בחדושיו פ' אלו מציאות על ההיא דתניא מודה רשב"א וכו' ודכוותיה פ' המגרש גבי נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דברי ר"א גופי הלכות אורת ש"ס כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"א מצינו מודה שאינו ר"ל מודה לבעל מחלוקתו בפרק המגרש אי לימא כחוץ מישרא שרי רבי אליעזר כתב הרשב"א צ"ע למאן מודה דהא איהו מיקל טפי מרבנן ויש לפרש שאינו מודה לבעל מחלוקתו אלא מודה ומוצא מכלל מ"ש ויש לנו כיוצא בזה בפ' הזהב בפלוגת' דר"י ורב בדברים יש בהם מחוסר אמנה מודה ר"י במתנה מועטת וכשמועה קמייתא דיבמות מי לא מודה עולא דמצורע אם ראה בליל שמיני שאינו מכנים ידיו לבהונות וכן בפ' אלו מציאות מודה רשב"א בכלים חדשים שלא שבעתן העין כללי גמ' למהר"י קארו שם דף קי"ד ע"א מדקאמר מודה משמע דרבנן פליג עליה בפ"ב דב"מ מודה רשב"א בכלים חדשים וכו' כתב הר"ן דמדקאמר מודה משמע דרבנן פליגי עליה ובודאי הכי משמע דכולה מתניתין פלוגתא היא אע"ג דלא מתפרש בהדיא דהא ר' יהודה אמר כל דבר שיש בו שינוי וכו' ולא פליגי רבנן עליה ואפ"ה אמרינן לעיל מכלל דת"ק סבר הרי אלו שלו תי"ט משנה א' פ"ג דפאה ומודים ב"ש לב"ה ואשכחן כה"ג פ"ה דשביעית ובמשנה ט' פ"ק דשבת ועוד אחרים ולא נפקא מינה בהוראתם וגדולה מזו בפ"ה דתרומות משנה ד' דפליגי ר"א וחכמים אליבא דב"ש וכן בפ"ב דאהלות משנה ג' ועיין רפ"ק דשביעית :

מודה רבי אליעזר ורבי יהושע פ"ק דפסחים דף ט"ו פרש"י אע"פ שנחלקו דאין יכול בסופה מודים הם ושוים הם בכך כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א : אי הכי מאי מודה :

מודה רבי יהודה כי קתני בתר דתני ברישא אמר ר' יהודה אימתי למרנו התוס' לתקשות דאתר דאימתי דרבי יהודה לפרש ואינו חולק היכי שייך למימר שמודה ר' יהודה בדבר שלא נחלק והר"ן יישב חולין דף פ"ג הליכות אלי אות תקמ"ד :

מודה רבי יוחנן במתנה מועטת א"ר פפא בפרק הזהב (הובאה בהרי"ף ונ"י ההלכה פ"ד דב"מ דף צ"ח ע"ב ודף צ"ו ע"א) כתב הר"ן והא דאמרינן עלה דאיתמר ומייתי פלוגתא דרב ור' יוחנן לאו למימרא דבהא פליגי אלא משום דדמיא ליה אייתי פלוגתייהו ובפ"ג דחולין דף נ"ו וכו' אף בססמר ובפלוגתא דר"י ור' נחמיא וכו' ובפלוגתא לאו דוקא דר"י לא כר' יהודה ולא כר' נחמיא :

מודה שגנב לחברו מנה מעצמו להחזירו בתשובה אם יכול להשביעו אשאר בנימין זאב סימן ת"י :

מודים ודיניו ודין האומר מודים מודים ש"ע א"ח סי' קכ"א ודין מודים דרבנן סימן קכ"ז : מנהגו של ר' יעקב בשעה שהקהל אומרים מודים והוא היה מתפלל היה שוחה עמהם תלמידי ר"י על הרי"ף פ"ג דברכות דף ט"ז ע"ב ונוסח מודים דרבנן שם בהרי"ף הרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ"ז ע"א רמב"ם פ"ט מה' תפלה : הכל שוחין עם ש"ץ בהודאה ובלבד במודים הרי"ף ור"י דברכות דף כ"ז ע"ב מטה משה אות ק"ן : תפלה חוזרת :

מודים חכמים לתנא בתרא כשיש מחלוקת בין תנאים באיזה נושא אחד אומר חייב בכל ואחד אומר פטור בכל כגון שהנושא ההוא יש בו שנים שלשה דברים של הפסד האחד חייבו בכולן והאחד פטרו בכולן ואח"כ מביא נושא אחר ואומר ומודים המחייבים לפטור לנושא הרצון לומר שמודים שהוא פטור מכולן כדקאמרן בענין הפטור ואפשר לומר שאע"פ שאסר ומודים שאין הכוונה רק שמודה שהוא פטור במקצת וחייב במקצת עיין פ' הספינה במשנת השולח את בנו אצל חנווני שאומר שם ומודים חכמים לרבי יהודה ואין ההודאה אלא בצלוחית בלבד אבל בהפסד השמן לעולם חייב שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מודים :

מודים עיין הכרותה כלפי : יוהרה : כי כרע : כמה ידע : כריעות : כתובה ונסחה שאלה : משתקין האומר : לכוע זכר : סבת תפלת שחרית ודיניה : טועה במודים : טעה מפסיקין : תפלה ודיניה מן כרוך : תפלה חוזרת : תפלה עם הצבור :

מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו ניגרי ברייתא בעי נטירותא יתירתא פירוש המוצא בהמה כיון שדרכה ללכת חוץ בעיא שמירה טובא ואם נגנבה או נאבדה חייב ולאו משום שכר מצוה אלא משום דהוי גניבה דיררה י' פשיעותא שלא שמרה המוצא כהוגן ב"ק פ"ו דף נ"ז :

מודעא איזו היא דברי ריבות ס"ז :

מודעא באונס בגט ובמתנה עיין רשד"ם ח"מ תי"ט ואי במתנה ואפילו באונס מהני בטול המודעא עיין הרי"ף ור"ן פ"ד דגטין דף תק"ע ע"א ושלטי גבורים שם אות ג' :

יוס טוב סכי סל גליות ככי : מודעה סתמה : מודעות לריך לבטל כולן : מתנה כותבין עליה מודעה :

מודעא בענין שעדי מודעא יהיו עדי קנין תשו' הכהן ח"א סימן בשם הגהות מיימוניות פ"י דמכירה ורבים חולקים :

מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ט ע"ב ועל מה כתבינן מודעא ועל מה לא כתבינן שם דף ק"פ ע"א ולא בענין השני עדים כאחד אלא אפילו זה אחר זה מצטרפין נ"י דף ק"ף ע"א : תשו' הרשב"א סימן אלף רי"א תורת חיים קונטרים מודעא דף כ"ו ע"ד ש"ע ח"מ סימן ר"ה :

מודעה וכל דיניה ד"ה קונטרים מודעה אות מ' :

מודעא היו דברינו נאמנים ונתנה להכתב עיין : עדים שאמרו :

מודעא ובטולה וכמה דיניה וחלוק בין גט ומתנה לשאר מילי עיין מומר המגרש שאלה :

מודעא וטופסה בנימין זאב סי' רס"ט :

מודעא וכל דיניה ודיני בטולה נחלת שבעה ח"א דף נ"ח ונ"ט דפוס אמשטילירדם : תשו' ריב"ש סי' תפ"ב : הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף ק"ף בין במכר בין במתנה הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ח ע"ב וקפ"ו ע"א : ודין פסול עדי הבטול לדעת הרשב"א ודעת הרנב"ר אחרת ועיין ש"ע ח"מ סימן ר"ה דין מוכר מחמת אונס ומסר מודעא ובטולה ועיין בחושן ישועות הרבה דיני מודעות והם דברים בלתי מצויים דיני מודעא מסירתה וביטולה פ' חזקת רמב"ם פ"י מהלכות מכירה עטור אות מ' הרא"ש כלל ס"ו סימן ח' וע"ב ופ' סימן י"א טח"מ סימן קכ"א ור"ח מישרים נתיב י"ח : הרשב"א סימן אלף ס"א הריב"ש סימן קכ"ז קמ"א רל"ב ר"ן מהרר"ק תשו' יו"ד סימן ו' תשובות הגאונים סימן קל"ד הריב"ל ח"ג סימן כ"ח תשו' אלשיך סימן ל"ה וע"א רשד"ם ח"ב מ"ר ס"ג וק"ב וח"ר סי' של"ד תי"ט ורתל"ז תשובות הכהן ח"ג סימן ע"א קלעי סימן ל"ה בנימין זאב סימן רס"ח דברי ריבות סימן קנ"ט ס"ז רל"ז ר"ע תשו' ן חביב סימן ל"ד לע"ש סימן ר"ת ועיין תשו' הגאונים סימן קנ"ד מודעא איזו היא דברי ריבות ס"ז אימתי מהני הבטול רמב"ם פ"י דמכירה ח"מ סימן ר"ה ורמ"ב הריב"ש סימן רל"ב ושנ"ח פסקי ריקאנאטי סימן תכ"ז תשו' הרשב"א סימן אלף ס"א בן חביב סימן ל"ד : קלעי סימן ל"ת : לע"ש סימן ר"ה ורמ"ב : רשד"ם ח"ב סימן ע"ו ופ"ח וק"פ וח"ר סימן מ"ד תי"ד ותל"ז דברי ריבות סימן ס"ז וקנ"ט תשו'

Digitized by Google

ש״ע ח״מ סוף סימן פ״ב סעיף י״נ שלח ליה ר׳ אבא וכו׳ ב״ב דף קכ״ח ע״ב הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ב דף ר״ט ע״א וכ׳ הרי״ף וכן רמב״ם פי״ד מה׳ מלוה והטור דאינו כמשיב אבדה דאימת השטר עליו וכתב הב״י שנראה שמפרש״י שזהו מה שאמרו כם בגמ׳ היכא דאיכא עדים אירתותי מרתת וכתב הנ״י סנדרון כאלו לא היו עדים ולא שטר ומודה מקצת הטענה ישבע :

מודה מקצת כל דיניו ח״מ סי׳ פ״ח משפטי שבועות דף ג׳ : אימתי הוי מודה מקצה וכל פרטי דין זה רמב״ם פי״ג ופ״ד מה׳ טוען : הרומות שער ז׳ מודה מקצת חייב שבועה שנא׳ אשר יאמר כי הוא זה ואימתי פ׳ שבועת הדיינים משנה וגמ׳ · רמב״ם פ״א מה׳ טוען · תרומות שער ו׳ ס׳ ב׳ · ח״מ סי׳ פ״ז ופ״ח · תשובות הרשב״א סי׳ תתקכ״ד : אם הודארתו בשטר מחייבו שבועת רמב״ם פ״ד מה׳ טוען · ח״מ סי׳ פ״ז : אם הודאת מלוה בקנין הויא הודאה לחייבו שבועה ח״מ סי׳ פ״ח הרומות שער ז׳ · פ׳ הגוזל הטוען טענת גנב בפקדון וכו׳ תרומות שער ז׳ · אם מבח טענותיו בכפרו בכל מודה מקצת אם חייב שבועה ב״י ח״מ סי׳ ע״ח · כל הנשבעין משנה וגמרא אינו חייב עד שיהיה בדבר שבמשקל מנין ומדה רמב״ם פ״ד מה׳ טוען · אינו חייב עד שיודה בדבר שהיה יכול לכפור רמב״ם פ״ד מה׳ טוען · הודה מעצמו לא הוי מודה מקצת ופטור גם מהיסת רמב״ם פרק ד׳ מהלכות טוען · תרומות שער ז׳ סי׳ ב׳ · המודה מקצת כתב ידו הוי מודה מקצת תרומות שער י״נ סי׳ ב׳ · מודה מקצת שטר הוי כפירת שעבוד קרקעות עיין ח״מ סי׳ קכ״נ ולע״ש סי׳ קכ״נ · צריך שתהא ההודאה שוה פרוטה והכפירה שתי כסף ר״פ שבועת הדיינין הטענה שתי כסף רמב״ם פ״נ מה׳ טוען · כל הכלים בכסף ש״א או כלים רמב״ם פ״נ מה׳ טוען · התובע ממטבע אחת ומודה באחרת אי הוי מודה מקצת רמב״ם פרק נ׳ מהל׳ טוען · הרומות שער ז׳ · בית יוסף חושן משפט סימן פ״ח · צריך שתהא ההודאה ממין הטענה טענו חטים והודה לו בשעורים וכו׳ רמב״ם פרק נ׳ מהלכות טוען ב״ק פרק המניח פטור אף מן השעורים : טענו שני דברים והודה בא׳ מהם הוי מודה מקצת פ׳ שבועת הדיינים הכי פסק רב נחמן כשמואל · רמב״ם פ״נ מה׳ טוען · תרומות שער ז׳ סימן ב׳ · פסקי ריקאנאטי סימן רפ״ו · טענו חטים והודה לו שעורים וכפר לא הוי מודה מקצת רמב״ם פ״נ מה׳ טוען : תרומות שער ז׳ · פסקי ריקאנאטי סימן רפ״ו : הנשבעים ונוטלים אין צריכין טענת שתי כסף · בן מיגש הרמב״ן והראב״ד חולק הרמב״ם נגד רבותיו בפ״נ מה׳ טוען: הנשבעים בטענת ספק צריכים טענת שתי כסף רמב״ם פ״נ מה׳ טוען : שבעה תנאים צריכים בדין מודה מקצת א׳ שתהיה הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ב׳ שיהיה בדבר שבמנין משקל ומדה ג׳ שתהיה ההודאה ממין הטענה ד׳ שתהיה בדבר הנמסר ה׳ שתהיה בין תובע לנתבע · ו׳ דליכא הילך ז׳ שתהיה בדבר שאין לו עליו ראיה · משפטי שבועות דף ג׳ וד׳ שער א׳ · עיין הרי״ף ונ״י ספ״ט דב״ק דף מ׳ ע״ב דבעינן מודה מקצת במלוה ולא בפקדון ומלתא בטעמא · הרי״ף ונ״י פ״א דב״מ דף ס״ח ע״א · ש״ע ח״מ סימן ע״ח סעיף ב׳ וסעיף ד׳ · הרי״ף ונ״י פ״ח דב״ט דף קכ״ח ע״א ש״ע ח״מ סימן רכ״ב עיין גופי הלכות דף קל״ט ע״א : הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה משנה הרי״ף ונ״י פ״ד דב״מ דף צ״ט ע״א · משנה א׳ ושאר משניות פ״ו דשבועות ובמפרשים :

מודה מקצת נשבע ונפטר וטעם שבועתו רי״ף ור״ן פ״ו דשבועות דף שכ״ד ע״ב · ושכ״ה ע״א · ואין שבועה זו על פחות מכפירת שתי כסף ר״ן שם · הר״ן פ״ו דשבועות דף שכ״ח ע״א · ש״ע ח״מ סימן ע״ה סעיף ב׳ : בעינן כפירת שתי כסף והודאת שוה פרוטה לפחות · ש״ע ח״מ סימן פ״ח : משנה א׳ פ״ו דשבועות ר״ב והי״ט · הר״ן ורי״ף דף ש״ך ע״ב אפלוגתא דרב ושמואל · רמב״ם פ״נ מה׳ טוען ונטען ופ״ד דיני שבועת מודה מקצת · ובענין כלים איפליגו הפוסקים אי בעינן כפירת שוה פרוטה הר״ן שם דף שכ״א ע״ב · וש״ע ח״מ סימן פ״ח סעיף נ׳ פסק דאין צריך : ואין שבועה דאורייתא עד שיטעננו דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין ויודה לו במקצת המדה או במקצת המנין · משנה ו׳ פ״ו דשבועות ר״ב תי״ט ור״ן · והרי״ף שם דף שכ״ה ע״ב ושכ״ו ע״א ש״ע ח״מ סי׳ פ״ח סעיף נ׳ : בשעה שההודאה יוצאה מפיו בעינן דבר שבמדה אבל אם באותה שעה לא היה דבר שבמדה וכו׳ אף על פי שאח״כ דהיינו כשמודדין הנשאר הוי דבר שבמדה פטור משבועת מודה מקצת ר״ן שם דף שכ״ח ע״ב ודף שכ״ו ע״א · ש״ע שם סעיף כ״ד : הא דאמרי׳ פ״ק דב״מ מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע פסקים וכתבים סי׳ קי״נ :

מודה מקצת · עיין אפטרופוס יתומי שמעון : אשה שנתאלמנה : הודאה ממין : חדוש הוא : חליפין המחליף : חמש פרוטות : טוען : ערוב פרשיות : יורש הטוען על טענת אביו : יורשים הודו : כופר בכל : כפירת שעבוד קרקעות : כתב יד אם מודה בו במקצת : מנו במקום חזקה קי״ז : מנו דהשוה קכ״נ : מנו לא אמרינן קע״ו קע״ז : מנו לאפטורי משבועה גופי הלכות אות שפ״ד : מנו מממון לממון ר״ס : מדבר שקר : מנה לי בידך : משיב אבדה פטור : ערוב פרשיות : שבועה : שבועה דאורייתא : שבועת אלמנה וגרושה על כתובתה : שבועת הדיינים : שומר חנם אין : שומרים צריכים : שומר שכר : שותפין נשבעין אם שבועת השותפין צריכה הודאה במקצת : שטר חוב הוציא על חברו בלי נאמנות בשם מהר״ש כהן ח״ב רל״ו :

מודה מקצת תביעה תהא קודמת להודאה אבל כל שהודאת מקצת קודמת לטענה אעפ״י שתובעו אח״כ פטור · הר״ן פ״ו דשבועות דף שכ״א ע״ב · ש״ע ח״מ סי׳ פ״ח סעיף ט״ו : טוען את חבירו : מודה מקצת כל :

מודה עיין · הודאה עיין :

מודה על האמת · עיין · אמת ושקר : גף העוף : דברי שמאי והלל : דיין לא יעשה סניגרון : הדרי בי : הנח דברי וכדבריש : חוזה עיין : שאבאקו הייכו : מטיבותיה : מים שאין לאם סוף אשתו אסורה הואי : מר זוטרא : נזקי שכנים מעשה : ספר תורה ודין האותיות וצורתן החכם בפסק עפר יעקב כ״ד : רהט בתריה :

מודה על האמת עיין רבא בפרק התינוקת ובעירובין פרק המוצא תפילין דף ק״נ הדר אוקים רבא וכו׳ וכן בפרק במה בהמה דף ס״נ כי סליק רב דימי מנהרדעא שלח להו דברים שאמרתי לכם טעות הוא בידי · נחלת שבעה ח״ב תשו׳ ל״ח : בגמרא דפרק איזהו נשך רב יוסף בר חמא הודה לבנו ואמר הדרי בי עם כי בנו החזיק במחלוקת ואפילו רבן של נביאים הודה ולא בוש שנאמר וישמע משה ויפול על פניו וא׳ מס״ח דברים שמנה ר׳ מאיר בפ׳ קנין תורה הוא ומודה על האמת · הרי״ף ור״ן סוף פרק עשרים דשבת הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש דברים שאמרתי לכם טעות הוא בידי ברם כך אמרו שכשוך מותר כבוס אסור : והוא בענין המנעלים דמותר לשכשכם בשבת ולא לכבסם · עיין הרי״ף ור״י פ״ה דעירובין דף ר״ז ע״א רבי זירא עירב לכולה מהא דבי ר׳ חייא ולא שבק שיור א״ל אביי וכו׳ א״ל לאו אדעתאי : אין להתבייש החוזר בו מטעותו שטעה בדין בנימין זאב סימן ש״א : מר זוטרא דן דין וטעה ורבה בר בר חנה · בנימין זאב סימן רצ״ו · ריב״ש רע״א · ש״ע א״ח סימן ש״ב סעיף ט׳ מותר ליתן מים ע״ג מנעל לשכשכו אבל לכבסו דהיינו שמשפשף צדו זה על זה אסור (זבחים דף צ״ד כתבוהו הרי״ף ורא״ש בסוף פ״ך דשבת) אבל בגד שיש עליו לכלוך אסור אפי׳ לשכשכו דוהו כבוסו אלא מקנחו בסמרטוט בקל ולא ברוחק פן יסחוט (הגהות פכ״ב בשם סמ״ק) ובגד שאין עליו לכלוך מותר לתת עליו מים מעוטים ולא מרובים שמא יסחוט (ב״י בשם סמ״נ וסמ״ק וס״הת והר״ש פ״ק דיומא) ויש אוסרין בכל ענין (ב״י בשם הטור סימן של״ד וסימן שי״ט ותוס׳ פרק כל כתבי והגהות פכ״ב) משנה הרי״ף ור״ן ושלטי גבורים ריש פכ״א דשבת דף קס״א ע״ב היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה · הרי״ף ונ״י פ״ט דב״ק דף ל״ו ע״א הדרי בי א״ר יוסף בר חמא לרבא בריה שאמר לו שאסור לו לתקוף בעבד חברו לעשות לו מלאכה כיון דהוא מסיק ביה זוזי דמחזי כרבית · ועיין יבמות פ׳ האשה בתרא בעין ישראל מאמר ך ההוא גברא דטבע וכו׳ · גמ׳ דב״ב פ״ח דף קכ״ז ע״א והרי״ף שם דף רי״ז ע״ב הדר אוקי רבא אמורא עליה ודריש דברים שאמרתי לפניכם טעות הוא בידי ברם . כך אמרו משום רבי

ינאי

Digitized by Google

ולכן אינו יכול לקבל מתנה מרבו אבל מקבל מתנה מאחר לרבו ומרבו לאחר הנחה מיימונית פ"א מה' עבדים ובסמ"ג סימן פ"ז מ"ע · ולענין גט למאן דאמר דהעבד קונה עצמו בגט שחרור ע"י עצמו אע"ג דיד עבר כיד רבו גטו וידו באים כא' הרי"ף רש"י ור"ן ריש פ"ח דגטין דף תקצ"ג ע"א ועיין פלפול הגמ' והמפרשים על כל זה בהרי"ף ור"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ח ע"ב · הר"ן פ"ב דקדושין דף תרל"ח ע"ב · בני משה בלקוטים בסוף ספרו דף ד' ע"א ד"ה שם בפ"ג מהלכות זכייה סעיף י"ג אבל הנותן מתנה לאשה או לעבד והתנה בגופה שתהיה לכך ולכך לא קנה האדון כתב בעל כסף משנה על ה"ה דאדרבה וצריך טעם למה פסק כרב ולי נר' דהדין עם ה"ה דהרמב"ם פסק כשמואל דקאמר שתשתי בלא רשות הבעל לא קנה הבעל ע"ש :

מה שקנה עבד קנה רבו · עיין : בעל לוה : מה שקנתה אשה : עבד אשה : עבדו כנופו : עבד כנעני ידו : עבד כנעני יצא : עבד מקבל גט שחרור קנין לעבד ליכא : שפחה הקנויה שתופי מכוארות אם אחד : תשובה אמר כ"יא עבדא דקני נכסי :

מה שקנתה אשה קנה בעלה משנה א' פ"ח דגטין תי"ט : נ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ז ע"א · ולענין גט גטה וחצרה באים כא' הרי"ף ור"ן ריש פ"ח דגטין דף תקצ"ג ע"ב ודף תקצ"ד ע"א · הרי"ף ור"ן בארוכה פ"א דקדושין דף תרכ"ח ע"ב ופ"ב דף תרל"ח ע"ב · רמב"ם פ"ג מהלכות זכייה ומתנה :

בעל לוה : נכסי ואחריה : גט זרוק לה ולחצרה : מה שקנה עבד : תשובה אמר כ"יא אשה שנרשה בעלה :

מה שתעלה מצודתי מכור לך ולא העלה כלום מחזיר המעות תשובת הגאונים סי' ר"ב :

מה שתעלה מצודתי מכור לך ודיניו · עיין : דבר שלא בא לעולם אין אדם מקנה ד"ה ידי אליהו תקון קמ"ו :

מה תלמוד לומר כשאומר הדרך הוא להקשות מה תלמוד לומר סיפיה דקרא מלה פלונית אי לגופי והרי כבר נאמר ברישא דקרא אבל אין דרך להקשות אפכא ודע כלל חדש בזה שכתב הר"ן פ"א דחולין את זה תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל וכתב מה ת"ל רישיה דקרא דמסיפא נפקא ואי קשיא תאכלו דרישא הו"ל למשבק לגופיה ותאכלו דסיפא לדרשא ותירץ דאי הוה דריש הכי לא הוה מצי לאוקומיה תאכלו דסיפא לדרשא דלא משתמע מסיפא הדרשא העולה מדבריו דהיכא דלא מצי למדרש מסיפא מוקי סיפא דקרא לגופיה ורישא לדרשא הליכות אלי אות תקס"ו :

מואב ומדין שונאים זה את זה אבל מפחדם של ישראל עשו שלום ביניהם לקום על ישראל משל לשני כלבים שהיו בעדר והיו צהובים זה לזה בא זאב על הא' אמר האחר אם איני עוזרו היום הורג אותו ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב צהובים כעוסים כאדם שכועס ופניו צהובין כך וילכו זקני מואב וזקני מדין · פ' חלק דף ק"ה :

מואב ועמון מעשרין מעשר עני בשביעית משנה ג' פ"ד דידים :

מואבי ועמוני · עיין : עמוני ומואבי :

מואב עיין : את נפשע מקרית עת : בני פחת מואב : גדולה לגימה ויוקים ואנשי כוזיבא : ירדן מתוכה : כרכושתא ושורגא : תיוס מחרב בית המקדש ונליכו : עמון ומואב : פחת מואב : שלום ומעלתו : שניהם לא למדו :

מובהק ופירוש המלה משנה י"א פ"ב דב"ט תי"ט :

מובטח אני בזה שמורה הלכה בישראל ועל ר' חנינא אמרו ר"נ בנזיר פרק ד' דף כ"ט · ובגיטין פרק ה' דף נ"ח אמרו רבי יהושע על רבי ישמעאל שפראו מבית אסורים :

מוגמר אין מברכין עליו קודם שיעלה קיטור העשן אבל מברכין משיעלה קיטור עשנו קודם שיגיע לו הריח הרי"ף ור"י פ"ו דברכות דף ל"ח ע"א · ש"ע אורח חיים סימן רי"ו סעיף י"ב · רמב"ם פרק ט' מה' ברכות פסקא ב' :

מוגמר בבית האבל · עיין : הברכה ודיניה :

מוגמר בי"ט להריח או לגמר הבית אסור אבל ליתן ריח טוב בפירות לאכילה מותר ואסור לסחוף כוס מבושם על בגדים משום דמוליד בהם ריחא ש"ע א"ח סימן

הק"א : משנה הרי"ף ור"ן פ"ב די"ט דף ר"ץ ע"ב : . רמב"ם פרק ד' מהלכות י"ט · . ר"ב שם משנה ו' · עיין משנה י"א פרק ג' דעדיות :

מוגמר וברכתו · המוגמר אם הוא של עץ מברך בורא עצי בשמים ואם הוא של עשב עשבי ואם של שאר מינים מברך מיני בשמים : מוגמר שמגמרין בו את הכלים אין מברכין עליו לפי שלא נעשה להריח בעצמו של מוגמר אלא ליתן ריח בכלים ובן המריח בכלים שהם מוגמרים אינו מברך לפי שאין עיקר אלא ריח בלא עיקר · ש"ע א"ח סימן רי"ו סעיף י"ג · וסימן רי"ז סעיף ג' · הרי"ף ור"י פרק ו' דברכות דף ל"ה ע"א · רמב"ם פ"ט מה' ברכות פסקא ב' ופסקא ח' :

מוגמר עיין : ברכת הריח : בשמים : עוכר לעשייתן : ערב שבת מלאכות המותרים :

מוגמר ש"ע א"ח סימן רי"ז ור"י פ"ו דברכות דף ל"ר ע"ב מי מברך עליו ודיניו והרי"ף ברכו ברכת המזון והביאו את המוגמר מי שמברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר וכולם עונים אמן רמב"ם פ"ז מה' ברכות :

מודה בפיו שהוא חשוד על השבועה תשו' הרא"ש כלל י"א סימן נ' : חשוד על פי עצמו :

מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב דוקא כשאין מחייב עצמו בהודאתו כלום אבל האומר גנבתי ואח"ב באו עדים שגנב פטור מכפל משנה ד' פ"ז דב"ק ר"ב · גמרא פ' מרובה דף ע"ד וע"ה : נ"י פ"א דב"ק דף ד' ע"ב · משנה ד' דב"ק תי"ט : רמב"ם פ"ג מה' גנבה כיצד תודה בב"ד שגנב ואח"כ באו עדים שגנב פטור מן הכפל שהרי חייב עצמו בקרן קודם שיבואו עדים אבל אם אמר לא גנבתי שפטר עצמו מן הכל ובאו עדים שגנב וחזר ואמר בב"ד טבחתי או מכרתי אם באו עדים אח"כ שטבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה לפי שפטר עצמו תחילה מכלום קודם שבאו העדים · עיין הרי"ף ונימוקי יוסף פרק ז' דב"ק דף ל' ע"א :

מודה בקנס · עיין : הזמה וקלת :

מודה בקנס פטור היינו כשבא הנתבע לב"ד קודם שיתבענו נ"י על משנה י"א פ"ג דב"ק ולא מהניא תפיסת ניזק נ"י שם דף י"ח ע"ב :

מודה בקנס פטור משנה י"א פ"ג דב"ק תי"ט ונ"י פ"א דב"ק דף ז' ע"ב · משנה ד' דב"ק תי"ט · אין אדם משלם קנס אלא עפ"י עדים ומודה בקנס פטור רמב"ם פ"ב מה' נזקי ממון · משנה הרי"ף ור"ן פ"ג דכתובות דף תפ"נ ע"א · רמב"ם פ"א מה' טוען ופ"ג מה' גניבה · ליכא האידנא דין מודה בקנס ח"מ סימן שמ"ח : מודה בקנס גמור ושנתחייב בב"ד חייב רמב"ם סוף פ"א מה' טוען · משנה ד' פ"ה דנדרה תי"ט ד"ה ופוסל את הבהמה ועיין משנה ה' פ"ה דשבועות ושאר מפרשים ושאר משניות שם באותו פרק לעיל · משנה ג' ד' פ"ח דשבועות וכר"ב ותי"ט : חלי מזק :

מודה בקנס פטור · עיין : זה הכלל כל המשלם : מוסר דינא גוי ולא קנסא : ערכאות של גוים עדים העידו : קנס אין אדם : תשלומי כפל ותשלומי :

מודה בשטר שכתבו וטוען שפרעו שצריך לישבע אי מצי לוה למימר למלוה קודם שאשבע קרע השטר או החזירהו לי שמא אשבע ואח"כ תקיימנו ותגבה ממני שטר פרוע גידולי תרומה דף צ"ח :

גנבא גנובי למה לך : שטר פרוע אם כשם גדולי תרומה מודה בשטר שכתבו וכו' :

מודה בשטר שכתבו צריך המלוה לקיימו ואם לא קיים נאמן הלוה לומר פרעתי או שאר טענה המבטלו דהפה שאסר הוא הפה שהתיר הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ח ע"א · ש"ע ח"מ סי' פ"ב סעיף א' :

מודה מצינו · עיין · מודה פלוני מצינו :

מודה מקצת ועדים מעידים שפרע כל השטר ומלוה אומר שלא נפרע כלום נשבע הלוה ונוטה המלוה מחצה מבני חורין ולא מנכסים משועבדים דאמרי הלקוחות אנן אעדים סמכינן הרי"ף ור"ן פ"ו דשבועות דף שי"ט ע"ב :

Digitized by Google

מהלך לאו כעוסר דמי לענין רשויות של שבת הרי"ף פ"א דשבת דף צ"ח ע"א בשלשי גבורים נראה דאיכא פלוגתא רמב"ם פי"ד מה' שבת : הולכה מרשות לרשות:

מהלך מן הארץ ועד הרקיע ומן רקיע לרקיע ועד החיות ומן החיות עד כסא הכבוד ומכסא הכבוד עד הקב"ה · עיין · נכוכדנלאר מה :

מהלך עיין · דרך עיין :

מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור המסתכל בהם ראוי לו שלא בא לעולם משנה א' פ"ב דחגיגה ובמפרשים : ארבעה דברים המסתכל :

מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו · הרי"ף ונ"י פ"א דב"ק דף ד' ע"א · הר"ן פ"י דכתובות דף תקכ"ב ע"א · ש"ע ח"מ סימן רכ"ו סעיף א' · וסימן קי"ט סעיף א' · הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ק דף ל"ה ע"ב · הרי"ף ונ"י פ"א דב"מ דף ע"ג ע"א וע"ב · ש"ע ח"מ סי' שע"ד : בעל חוב מכר כל סדותיו: ישראל הבא מכח גוי : לוה מכר נכסיו לשנים : שבח גולה :

מה מצינו בנין אב מקרי · עיין · היקש מלינו :

מה מצינו גופי הלכות אות ת"א בשם מהר"ר בצלאל כפי שלשה שאבלו כתבו תוספות א"ר מה מצינו דמדקאמר בלשון מה מצינו ש"מ דבר פלוגתיה מודה בבית הכנסת :

מה מצינו ודיו · משנה ו' פ"ז דזבחים :

מה מצינו יבין שמועה כלל פ"ח מה מצינו לא שייך ביה הבלעת פירכא ולכך כשעושה הגמ' ג"כ ק"ו וסמך אמה מצינו לא עביד ביה הבלעה :

מה מצינו · מצינו דהוה מצי למילף במה מצינו ויליף לה מקל וחומר כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף מ"ב :

מה מצינו · עיין · אין עונשין מן הדין : אסור משום אסור : גזרה שוה כזה : דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר חדש ד"ה הרא"ס : דיו היכא דמפרך : דיו ומה מלינו : דיו לכמה : הבלעת פירכא : היקש וגזרה שוה למחלה : היקש מלינו : הלד השוה שבהם כתוב : ומה מי שאין לו כך : יוכיח או פרכת : מדאצטריך דרך הגמרא : פותכה מלד אחד : מלינו גופי : סמיך אמה מלינו : עורכי המלחמה : פירכא קרי : פירכת מה לפלוני : לד חמור לדעת : קולא חדא מחדא : קל וחומר ההכי לענין הבלעת פירכא וסם כמה חילוקים בין קל וחומר למה מלינו : קל וחומר אין דנין מדבר : קל וחומר בתר דיליף : קל וחומר כל היכא דעבדינן : קל וחומר כשעושה חדוש בענין מה מלינו : קל וחומר שנים סותרים :

מה מצינו קוראו לפעמים גזרה שוה טפחות כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם ועיין ביבין שמועה דף מ"ג ואני לא מצאתי בתוך הספר הדבר הזה :

מה נגיד יש בידו להמית ולהחיות אף ד"ת יש בהם להמית ולהחיות שנא' שמעו כי נגידים אדבר שבת פ"ט דפ"ח : דברי תורה נמשלו :

מה נפשך · עיין · עיין מאי ביניהו : פשיטא ולמה :

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות וכו' משנה ד' פ"י דפסחים · דמב"ם פ"ז מה' חמץ ומצה · ש"ע א"ח סימן תע"ג סעיף ד' :

מהספדו של אדם ניכר אם הוא בן הע"הב אם לאו פי' שאם הכל בוכין עליו סימן הוא שכשר היה על כן מורידין דמעות עליו ומספידין אותו ומספרין שבחו · שבת פכ"ג דף קנ"ג : הא דמחמטו ליה ואחים והא דמחממו ליה ולא אחים הרי"ף ור"ן פכ"ב דשבת דף קס"ח ע"ב שם א"ל אביי לרבא כגון מר דסנו ליה כולהו פומבדיתאי מאן מאחים הספדו אמר מסתייא את ורבא בר רב חנן :

מה עיין · ומה מי שאין לו :

מהפך מסדר המשנה לפי הצורך כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"א ע"א :

מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימים שנאמר והיה הנשאר בציון וגו' קדוש יאמר לו · סנהדרין פרק י"א דף צ"ב :

מה קמה בגלוי אף כל בגלוי לפטור חטמון אם הם כלים שאין דרכם להטמין בגריש משנה ה' פ"ו דב"ק ר"ב : טמון כאש :

מה ראית · עיין · ומה ראית :

מהרדה דמארי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתין הוו · עיין · לדקה עשה הקב"ה :

מהריט"ץ שמעתי מרבותי שכתבו הגאונים דאין מי שיודע לתרץ קושיות מהריט"ץ : מכירה על מנת להחזיר ודיניה לענין דבית שאלה :

מהר"י סג"ל כשהיה הולך נושא ספר אצלו היה אומר לו ליכנס או לצאת לפניו בפתח :

מהר"י קולון סימן ס"ז עם מ"ש סימן ע"ר עיין מהרר"ם אלשיך מ' :

מהר"י קולון · עיין · הלכה כבתראי ד"ה שם אות מ"ג · וד"ה ספר נט פשוט היכא דפליג מהרי"ק עם תוספות :

מהר"ם אנו נוהגין לפסוק כמותו וכן מנהג אשכנזים מהר"י מינץ סימן ז' · כנה"ג כללים בדרכי הפוסקים דף קס"א ע"ג אות כ"ג :

מהר"ם עיין · הגהות מיימוניות : רמב"ן תשובות המיוחסות לו :

מהר"ם רבו של הרא"ש טורי זהב על ש"ע י"ד סימן שצ"ו ס"ק ב' · רשד"ם אה"ע תשובה קי"א · מטה יוסף ח"מ תשו' יו"ד דף צ"ט ע"א : כתובה וגבייתה מן המוחזק :

זכור לאברהם · א"ה · מהר"ם מגי"ר קדוש ה' מפורד רבינו מאיר מרוטנבורק תלמיד רבי שמואל ורבי' יצחק מווינא אור זרוע והוא הוא מהר"ם בר ברוך רבם של הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוניות כן הוכיח בראיות ברורות הרב חיד"א זלה"ה וכן הביא משם הרב יד מלאכי ע"ד בשם הגדולים א' וכ' וכותב לחכמים · ודלא כמי שכתב דתרי הוו יעש"ב :

מהר"ף אנו נוהגין לפסוק כמותו היכא שחולק על הסמ"ק מהררי"ק שורש קס"ב · כנה"ג בכללים בדרכי הפוסקים דף קס"א ע"ג אות כ"ד :

מה שברשות אדם הוי בחזקתו ח"מ סימן שס"ד ·

מה שהודה לו לא טענו ומה שטענו לא הודה לו פטור הרי"ף על משנה י"א פ"ג דב"ק ובנ"י שם :

מה שמך המנונא · א"ל לאו המנונא אלא קרנונא סבי דנווניא בעו בעיא מרב המנונא ולא ידע להשיבו א"ל קרנונא שמך פי' בעל קרנות אתה ולא בעל תורה קדושין פ"ק דף כ"ה :

מה שמלה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי פ' חלק דף ק"א :

מה שמשייר מן החמץ אחר הבדיקה יהיה נזהר להצניעו כדי שלא יהיה צריך בדיקה אחרת כגון אם יטרנו עכבר בפניו או אם יחסר לחמו כגון שהניח עשר ככרות ומצא תשע אבל בסתם שאינו יודע אם חסר ממנו אם לאו לא ש"ע א"ח סי' תל"ד משנה הרי"ף ור"ן פ"א דפסחים דף ר"ה ע"ב : אין חוששין : עכבר :

מה שקנה עבד קנה רבו משנה ב' פ"ח דפסחים ר"ב : ואם נתן לו אחר מתנה וא"ל על מנת שאין לרבך רשות בו קנה העבד לעצמו אבל לפי דברי הרמב"ם משנה ח' פרק בתרא דנדרים צריך שיאמר ג"כ ומה שתרצה בו תעשה תי"ט שם בפסחים ועיין רמב"ם פ"ג מה' זכייה ופ"ג מה' קרבן פסח: משנה ח' פ"א דנדרים תי"ט משנה ג' פ"א דקדו' ובמפרשים ודוקא בעבד כנעני אמרינן הכי שם : נ"י פ"ג דב"כ דף קפ"ז ע"א : משנה ד' פ"ד דמעשר שני ר"ב : ראובן קנה שפחת שמעון ונמצאו בידה נכסים הרבה הוא אומר שמשלו הם והיא אומרת שלא גנבת כלום מנכסיו רק שמבית אדוניה הראשון הביאם אם אין מערער עליהם זולתה אין בדבריה כלום וזכה בהם ראובן אפילו יתברר הדבר שהיו בידה קודם שבאה בבית שמעון וברשותו מהרר"ש כהן ח"א פ"ג · ש"ע י"ד סימן רס"ז סעיף כ"ב · כל מה שקנה עבד קנה רבו בין שמצא מציאה או נתנו לו מתנה בין שנתנה לו האדון או אחר לא זכה בה אלא הכל לאדון בין גוף בין פירות אפילו אמר לו ע"מ שאין לרבך רשות בו איני נותן לך אינו כלום אא"כ יאמר אני נותן לך ע"מ שתצא בו לחירות (משנה דב"מ דף י"ב ע"א ומשנה דקדושין דף כ"ב ע"ב וכר' מאיר אליבא דרב ששת תוספות והרא"ש או כרבנן אליבא דר' אליעזר כמ"ש הרי"ף שם דשוים בדין זה וכ"פ הרמב"ם שם בפ"ה)

ולכן

וכרוב פעמים הם בעין מימי בשר ושרייתו נוטה לאדום כעין דם ובכל זמן שיוצא מסנה כזה כואב לה באותו מקום כאב גדול מאד ואמרה שיש לה מכה באותו מקום שנעשה מלידת ולד ראשון ובאסונת שמואל דף ל׳ ע״ד מבואר שבאשה מסולקת דמים יש יותר סברא לומר מכה היא ועוד שכואב לה תמיד בערת יציאת המעיינות הנ״ל מגופה וכו׳ תשובה ברהורת שהראב״ד כתב האידנא לא סמכינן אהך בדיקרת שפופרת להתידרה לפי שאין אנו בקיאין בה ועוד אפילו אם ידוע שהדם בא מן הצדדין בנות ישראל החמירו על עצמן וכו׳ וכן החמיר הרמב״ן וכתב האידנא אין תולין בדם המכה כמ״ש בטי״ד סימן קפ״ז ורי״ו כתב מ״מ יש להחמיר אעפ״י שהוא דבר גדול להוציא אשה מתחת בעלה · ובב״ה הקצר כתב על זה והמחמיר תעב״ט כמ״ש הב״י הרי לפניך הראב״ד הרמב״ן הרשב״א ור׳ ירוחם שהחמירו שלא לתלות בדם המכה וכן דעת מהרא״ה בבדק הבית דף קפ״א וגם דלא קי״ל כוותייהו בדין זה מאחר ששלמים וכן רבים פליגי עלייהו ואמרי דתולין בדם המכה הנה בכל דבריהם נמצא לתלות בדם המכה דם מועט וכן באסונת שמואל סימן א׳ כ״ג נ״ז ומהרר״ם מלובלין סימן ב׳ כ״ב ק״ג קי״א · הוכיח והעלה דאפילו בשורת דם מרובה תלינן במכה ונשען על כל האומרנות הבאות בשאלת והקל׳ ועיין עוד בתשו׳ ס״ח׳ עיין ספר שבות יעקב ח״ב בתשו׳ ע״ד : אי אפשר מלינו ג׳ אשה רואה : בהמה כחוקת : רואה דם :

מה טעם קאמר הליכות אלי אות שצ״ט מצינו במתניתין דתני תרי חלוקות ופריך בגמרא הא תו למה לי הייט תך. ומשני מה טעם קאמר ואינה חלוקה אחרת זבחים דף צ״ג ויש להתלמד בביוצא :

מה טעם קאמר · עיין: תרתי מה טעם קאמר :

מהיום ולאחר מיתה דכתוב בשטרות ודיניה ג״י פ״ח דב״ב והרי״ף דף רכ״ד ע״ב ורכ״ה ע״א ואם זמנו של שטר מוכיח עליו בלא מהיום או לא שם · מהרר״י קארו דף ס״ח הכותב כל נכסיו לבניו מהיום ולאחר מיתה הרי היא מתנת בריא לענין הגוף ומתנת ש״מ לענין הפירות ועיין מהרר״ם אלשיך ג״ח · בני שמואל י״ח הנותן קרקע לכתו מהיום ולאחר מיתה וכתוב בשטר שהקנה אותו לה אגב קרקע ולבסוף כתוב שנטל קנין לקיים כל הנ״ל ונתן השטר ביד שליש ולא הגיע ביד הבת עד אחרי מות אביו המתנה בטל״ה · תורת אמת קנ״א הנותן נכסיו במתנה מהיום ולאחר מיתה ואחר שמת טוענים היורשים שהמטלטלים שנמצאו אחר מותו קנאם אח״כ · ושם נראה דבאומר מהיום ולאחר מיתה סגי להקנות אפילו מטלטלין בלי שום קנין · משפטי שמואל ק״ד הא׳ מהיום ולאחר מיתה צריך קנין במטלטלין · מהרר״ש כהן ח״ב ר״ט אב נתן לבנו מתנת בתים מהיום ולאחר מיתה ושתים מהם היו ממושכנות ושוב נשא אשה שניה ובעת פטירתו נתן לה לפרעון כתובתה אחד מאותן הבתים גם הנחיל בית אחר לבנו הקטן ממנו צריך לראות אם כתב במתנת בנו הגדול אם לא יחזור וכו׳ · עיין הר״ן פ״ז דגטין דף תקצ״ב סוף ע״ב וריש דף תקצ״ו ע״א :

מהיום ולאחר מיתה · עיין · אחריך לפלוני בשם הריב״ל ל״ה ל״ח ובשם מהרר״ם אלשיך כ״ח : ובשם פני משה : בן הכותב לו : גט על תנאי המגרש : גט על תנאי ד״ה מכתב אליהו : גט שכיב מרע : גט שכתוב : זמן בשטרות במאי אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו אע״ג דלא כ׳ מהיום : מסים פטור : מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה : מקדיש מהיום : מתנה לזמן ומת : מתנת בריא אין נגבין : מתנת בריא מהיום ולאחר מיתה : בדוכייא כתובה ותוספת מחלה לאה לבעלה : צוואות ודקדוק לשונות : שטר מתנת בריא לאחר מיתה : שכיב מרע ודיכיו :

מהיום ולכשארצה · עיין: גט ישן איזה הוא : גט על תנאי ודיניו בשם מוהרח״ם כ״ב אם יש חלוק בין מהיום למעכשיו : מברחת : מתנות חמש : נכסי אשתו :

מהיות טוב אל תקרי רע בברכות רב ששת אמר כן לשמעיה בענין תפילת הדרך ופרש״י הואיל ואני יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי שומרת לא אקרא רע להתפלל מהלך ואעפ״י שמותר ובב״ק פ״ז דף פ״א נאמר על מי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח ליכנס בתוך שדהו והתכם אמרינן דקרא היא רומיא דואל תמנע טוב מבעליו בהיורת לאל ידך לעשות ברכורת פ״ד דף ל׳ הרי״ף ור״י שם דף כ״ג ע״ד · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונו׳ סוגיות אות ב׳ ד״ה בהיות טוב קבלתי מאבא מרי מהרד״א. סגל כי תקרא צריך לקרות בנקודת חירק תחת התי״ו קמץ תחת הקו״ף וצירי תחת הריש והכוונה מאחר שיש לאל ידך לעשות בתכלית הטוב דהיינו מצות מן המובחר למה תהיה נקרא לאיש רע מאחר שיש לאל ידך לעשות בתכלית הטוב :

מהיות טוב אל תקרי רע · עיין סומאת אהל בשאלה ותשובות הרב פאכו ראשי תיבות אין :

מה יעביד איניש וימות יחיה את עצמו כך שאל אלכסנדרוס לאנשי הנגב וכך השיבוהו · יגביה עצמו ומתוך כך יקנאו בו הבריות וימות · מה יעביד איניש ויחיה ימית את עצמו פי׳ ישפיל את עצמו תמיד פ״ד דף ל״ב · ולי הכותב היה נראה לפרש יחיה את עצמו למשוך עצמו בתענוגים ולמלאות בטנו תאוות גופניות ימית עצמו באהלי התורה כדאמרינן בסוף ברכות ובגטין פ״ה ובשבת פ״ט אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם דכתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל ומתוך כך ימית תאות גופו ולא יהיה נמשך אחר התענוגים · מטה משה אות ת״נ דף נ״ד ע״ג פירשו ופירש ג״כ הילודים למות והמתים להחיות :

מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב מה יפו פעמותיהם של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנא׳ נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחלה לגרים פי׳ נדיב שנדבו לבו להכיר בוראו תחלה לגרים בנדבת לבו להתגייר ותוספות כתבו שנצטוה על המילה טפי מכל אותם שלפניו כך דרש רבה סכה פ״ד מ״ט חגיגה פ״ק דף ג׳ :

מהירות עיין · עמא פזיזא :

מהי תיתי כשאומר בגמ׳ פירושו לפעמים כמו מנא הא דאמרה סוף פ״ק דתמורה ללשון אחר של רש״י והוא סתר מכח הלשון הליכות אלי אות תצ״ט :

מהכא היא שמעתתא מהא תיא ברייתא גופי הלכות אות ת״ח בשם מהר״ר בצלאל שמצא בסדר עולם שחבר הרמב״ם על כללי הגמ׳ : מהא ומהכא : מהא היא ברייתא :

מהכא לקרחינא כמה הוי כמהכא לגווינא שבת פכ״ג דף קנ״ב : נחא :

מה לחובל בחברו שכן הותר מכללו הליכות עולם שער ד׳ פ״ג ד״ח מצינו בתלמוד מה לחובל :

מה לי אסור לאו מה לי אסור כרת לא אמרינן אלא לענין ספיקא אבל לענין חחזקה אמרינן מהרי״ק שורש ע״ב פנ״הג א״ח דף ק״ם ע״ד אות ק״ץ :

מה לידידי בביתי · עיין · חרבן הבית עיין ס״ע :

מה לי הבא מת לי התם עיין : מלאך המות מה לי :

מה לי הן מה לי דמיהן מה לי דמיהן מה לי הן אמרינן הרי״ף פ״ה דב״ם דף ק״ב ע״א · ש״ע י״ד סימן קע״ה : שבות יעקב ח״ב תשו׳ פ״ג : הקדש נכסים ודיניו : מתנה על מנת להחזיר אם חייב : פוסק חסין לחייבו :

מה לי זה ומה לי זה מקדים הפשוט · יבין שמועה כלל תס״ח :

מה לי לשקר · עיין · מגו :

מהלך אדם בינוני ביומי ניסן וביומי תשרי חמש עשרה מילין כמן מן המודעית ולירושלים מהנץ החמה עד בין הערבים ר״ב משנה ב׳ פ״ט דפסחים רמב״ם פ״ה מה׳ קרבן פסח : דרך רחוקה :

מהלך בדרך ואין עמו לויה יעסוק בתורה שנאמר כי לוית חן חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר הם לראשך וגו׳ ערובין פרק כיצד מעברין פירשו מטה משה שער ראשון במעלות התורה דף י״א ע״ג וע״ד : חש בראשו :

מהלך יום עשר פרסאות תי״ט משנה ג׳ פ״א דתענית ועיין משנה ב׳ פ״ט דפסחים :

מהלך יושב בקריאת שמע · ש״ע א״ח סימן ס״נ קריאת שמע פל : סמע :

מה״ך

Digitized by Google

מה אני בחנם אף אתם בחנם גמי חגיגת חרגל נאמר ובעדריס נדרש על קרא דואותי צוה ה' בעת ההיא לאמר וגו' כאשר צוני ה' וגו' מה אני וכו' וגם בבכורות פ"ח דף כ"ט · חגיגה פ"ק דף ז' נדרים פ"ד דף ל"ז :

מה אניה לעת זקנה ר' אלהו אמר כך כתובות פ"ח דס"ב : אס כן :

מהא נמי תיובתא · עיין : מקשן מקשה קושיות רבות בפעם אחד :

מה אעשה שכנגדי חלוק עלי כך א"ר יוחנן על ריש לקיש ופירש"י שקול כמותי וראוי לחלוק עלי כתובות פ"ד דף ן' נ"ו · ופ"ט דף פ"ר · כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק' ע"ב ריש לקיש פסק דלא כר' יוחנן ור' יוחנן אמר מה אעשה שכנגדי חלוק עלי :

מה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים בן עזאי אמר כך על שאמרו לו שהיה נאה דורש ואין נאה מקיים שאמר שאסור גדול הוא למי שאינו עוסק בפריה ורביה דהוי כשופך דמים וממעט את הדמות והוא לא תיה לו אשה והשיב ואמר מה אעשה וכו' יבמות פ"ו דף ס"ג : יש נאה דורש :

מה בין דיני ממונות לדיני נפשות משנה א' וכו' דפרק אחד דיני ממונות בסנהדרין :

מה בין חקירות לבדיקות בעדים סנהדרין בג"י דף דף מ"ג ע"ב :

מה בין לי ולך פי' א"כ דלא ידענא פירושא דמתניתין טפי מינך מה בין לי ולך פי' מה אני גדול ממך חולין פ"א דף ק"ז שבת פ' בתרא דף ק"פ :

מה בין מרכב למושב משנה ג' פרק ג' דכלים : כנין אב וכתוב אחד :

מה בין פסח מצרים לפסח דורות משנה ה' פרק ט' דפסחים :

מה בין פסח ראשון לשני משנה ג' פ"ט דפסחים :

מהדורא קמא דרב אשי מהדורא בתרא דרב אשי פרש"י בשם תשובות רב האי ור"ח שרב אשי חיה ששים שנה ובכל שנה מחזר תלמודו בשני חדשי הכלה ניסן ותשרי וכשהגיע לל' שנה סיים כל תלמודו וכן עשה בל' שנים אחרונים ומהדורא קמא היינו ל' שני ראשונים ומהדורא בתרא ל' שנים אחרונים באופן שסיים כל התלמוד שני פעמים ובערוך בערך הדר ג' פי' כי חדשי הכלה הם אלול ואדר ב"ב פ"ט דף קנ"ז · הרי"ף וג"י דף רל"ז ורל"ח :

מהדר אחר הזיוף שטרות אם הוציא שטר חוב על חברו ובאו שנים ואמרו ממנו שאל לזייף לו שטר זה אעפ"י שנתקיים השטר בחותמיו אין גובין בו לעולם · וא"כ ערי השטר מעידים שראו ההלואה או אחרים מעידים עליהם שראו שחתמו ואם עדי השטר מעידים שזו היא חתימתן גובין בו ויש חולקין וס"ל דהכרת החתימות לא מהני ואם לא אמרו העדים שנשאל להם לזייף שטר זה אלא שטר סתם כל שטרותיו של זה האיש אשר בקש לזייף איתרעו ולא מגבינן בהו ש"ע ח"מ סימן ס"ג · הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תפ"ב ע"א · שלטי גבורים שם אות ג' ד' · מהר"ם די בוטון הביאו לקט הקמח אח"ע דף ק"ז ע"א בקדושין נמי כיון דמהדר לזיופי זייף ומותרת לכתחילה מנו דאי בעיא אמרה גרשתני כי הוא מגו גרוע דמפסלה עצמה לכהונה (ושם כתוב דרתמנים שאינם מובהקים אף על פי שהם רבים לא חשיבי סימן א' מובהק) :

זיוף בשטרות : קנס סידוכין עבודת הגרשוני :

מה הוא חנון ורחום אף אתה חנון ורחום שבת פי"ט דקל"ג : מהכלה לפניו : והלכת בדרכיו :

מה הועילו חכמים בתקנתם לא שייך אלא בבא לחוב לאחרים אבל בבא לחוב לעצמו לא הרש"ך בתשובות חגוספות סימן ט' ועיין מהריב"ל ס"א סי' מ"א כנה"ג א"ח דף קמ"ג ע"ד אות מ' :

זכור לאברהם · ה"ס · מה הועילו חכמים בתקנתם כתו' י' פ"א מליפה י"ז ב' · גיטין י"ח א' · מהריב"ל ח"ד דף ס"ד א' · לחם רב סימן קס"ד :

מה היום סיומים ומה נבר מגוברין עיין : סורגסרופוס :

מה הצד מגופיה פרכינן הליכות עולם שער ד' פ"ד דירה נקטינן דכל מה הצד :

מה הצד · עיין · ההיא מגיגיא ; סכל השוה ; חדא מתרתי ; עבד אתקש לאשה : מלתא דאתי במה הצד סרח וכתב לא קרא :

מהו דתימא הליכות עולם שער ב' פ"א · והיינו הכי נמי : זכור לאברהם · ה"ס · מהו דתימא לפעמים קאמר הש"ס מהו דתימא חמנין דמסקנא דקאמר סר"א וקבלתי דכאו' הש"ס מהד"ת זו הסברא אמת בעלמא אלא דהכא לא שייכא וכשהדבר סוא טעות דגם בעלמא אין סברא כזו או אומר הש"ס סר"א · הרב חיד"א ויע"א בעין זוכר מער' מם אות י"ד :

מהו לתלות בדם חמכה · ולא הורה מהו לבעול בעילה שניה · אמרין לתלות בדם חמכה ולא הורה לבעול בעילה שניה הוא מוריא · הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ז ע"א : שאלני מע' הר"ר אביעד שר שלום באזילא ממנטובה פי' מימרא זו ז"ל באגרתו כתובה ביום כ"ח אוטובר תצ"ת לעולם אני מטריח למע"ת יען כי הכל צריכים למארי דתא יש כאן הפרש בפירוש ל' הירושלמי אשר נ"ל ברור מאד מאד וכמעט שאין לפרשו בענין אחר ומוהרד"ב נר"ו ואחרים עמו אומרים כי פירושי טעות הוא בידי אבל הר"ר דוד פינצי והח' אחי הסכימו לדעתי · בשבועות בריש פ"ב דף ש"ו ירושלמי בעו קומי ר' יוחנן מהו לתלות בדם חמכה ולא הורה מהו לבעול בעילה שניה אמרין לתלות בדם המכה ולא הורה לבעול בעילה שניה הוא מוריא · פירושי הוא זה · מי שראתה דם בבעילה ראשונה מהו לתלות בדם בתולים ולא הורה ונשאר בספק · עוד שאלו ממנו מי שנשא בתולה מהו לבעול שתי בעילות זו אחר זו בלי בדיקה בנתים האם נאסר שכיון שלא ראתה לא הצריכוהו חכמים לבדוק דומיא דסרכות אליבא דהרמב"ם שאעפ"י שמצויות הן אין אנו חייבין לבדוק והשיבו לו בתמיהה מה זו שאלה והלא ידוע הוא שמסתמא כל הבתולות רואות דם דלאו כ"ע בקיאין בהט"ה כשמואל וכיון שלא הורה לתלות בדם המכה איך יורה לבעול בעילה שניה · עכ"ל מהר"ר הנ"ל · תשובתי · בינותי בפירושו על ההיא דירושלמי ונראה לי דלא קאי יען כי קשיא לי על פירושו דמלישנא דגמרא נראה דהמקשן הקשה קושית עם הארץ ולכך השיבה לו בגערה אמרין לתלות וכו' ולפי' פי' כ"ת המקשה הקשה בבת קושיות חכם דער כאן לא הורה בדם בתולים משום דסוף סוף ראתה דם תאסר בלא בדק דאפשר דלא יצא דם לעולם (והמקשה לא ידע דלא חיישינן להא דשמואל ומסתמא כל הבתולות רואות דם) וא"כ לא ה"ל לר' יוחנן לגעור בו במקשה אלא להשיב לו בניחותא דלא חיישינן לבקי בהט"ה כשמואל אבל נ"ל לפרש מהו לתלות המכה שיש לבתולה מכה ברחמה ולא הורה מהו לבעול בעילה שניה בבתולה שראתה דם בתולים אמרין לתלות בדם המכה דלפעמים תלינן בו כגון ברואה דם מחמת תשמיש ובכתמים ולא הורה לבעול בעילה שניה דליכא לתלות במכה הוא מוריא · אי נמי הכי פירושו מהו לתלות בדם המכה היינו בדם בתולים לעשות על גבו טהרות ולא הורה מהו לבעול בעילה שנייה כמי שראתה דם בתולים אמרין לתלות בדם המכה לעשות על גבו טהרות ולא הורה לבעול בעילה שניה דאיכא למיחש לאיסור כרת הוא מוריא ולפיכך פי' זה נ"ל דדייק היטב מלת לתלות והרי"ף הביאה בהלכות להוציא מהשאלה השנייה דבועל בעילת מצוה ופורש · ואחרי כתבי כל זה ראיתי פי' למהר"ם חובא בהגהות דיל ויקי"ו ז"ל מהו לתלות דאי"רתה של בתולה מביאה ראשונה. בדם תמכה אם יש לה מכה מהו לבעול בעילה שנית דהוי נמי בכלל בעילת מצוה דאמר רבה הרוצה שיהיו בניו זכרים יבעול וישנה ע"כ · ובעיא ראשונה נראה דמסכים לפירושי הראשון וברור · ויוסף עוד מע' הר"ר אביעד הנ"ל שנית יחו ז"ל פירושיה דמר על ירושלמי מאד מאד נעמו לפני מע' מוהררי"ב נר"ו · חנוך בית יהודה תשו' ס"ז אשה מעוברת שבזמן עיבורה ומניקתה היא מסולקת דמים לגמרי ועתה בזמן עיבורה שופכת דם כקיתון ולפעמים כתמים גדולים ולבנים ודוקים

ובדוב

Digitized by Google

בחיים היינו פוסקת במקום אחר והואת אם הם שוים כשרה ואם לאו אסורה ואנו אין בקיאין בבדיקה ויש להטריף בכל ענין ש"ע י"ד סימן ל"ד סעיף ט' בהגה' ובסימן ל"ו סעיף ח' בענין תולעים שנקבו הריאה ואין ידוע אם לחיים או לאחר מיתה עושים נקב אחר וכו' ובזמן הזה אין אנו בקיאין:

ריאה ודיני הסבכותיה: ריאה ודיני טריפות:

מדמין בחתיכות דג שנמצאו באחד מהם קשקשין · עיין: חתיכות דגים:

מדמין בקרקבן שניקב ונתערבה התרנגולת באחרות · עיין: קרקבן ודיני טרפותו:

מדמין בראש כבש שנמצא טריפה ולא נודע מאיזו כבש וכו' עיין: ראש כבש:

מדמין עיין: טרפיות אין מדמין:

מדמע עיין: מדומע: מחמץ: מטמא מדמע:

מדקתני סיפא כך וכך אמר פלוני מכלל דלת"ק לא שני ליה ופריך לאמורא מדברי ת"ק ולכאורה קשה דמאי פירכא דלמא האמורא ס"ל כפלוני דרישא לסדיתו התוס' כלל בתירוץ זה מציעא דף ע"ח ע"ב וז"ל מכלל דלת"ק לא שני ות"ק עדיף דהוו רבים לגבי יחיד: הליכות אלי אות תקכ"ח: והא דקתני סיפא:

מדרבי יהודה נשמע לדרבי מאיר בפרק הא"יש מקדש בשמעתא דמגדל עדר ופירש"י דהכי פירושו פלוגתיהו איגה אלא במזיד ושוגג אבל בקדושה הגוף וקדושת דמים אין מחלוקת ביניהם כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק' ע"ב:

מדרבי נשמע לכלהו תנאי שלא מצינו מחלוקת זה ביניהם תוס' פ' שור שנגח ארבעה וחמשה כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ה ע"א:

מדריגות חמשה היו במקדש כהן גדול סגן קתילוקין אמרכלין גזברין משנה פ"ה דשקלים ר"ב:

מדרי דבבל מהררי מיא לעין עיטם פי' מקומות מדרון שבבבל מחזרים מים שופכים בהם לעין עיטם שהוא מקום גבוה שבא"י שאותו מעין מביא מים לבית טבילה כ"ג ביה"כ דמתוקן בחומת עזרה כדאמרינן בסדר יומא: בכורות פרק ה' דף מ"ד: שבת פרק כ"ב דף קמ"ה:

מדרס אינו מטמא טומאת אהל משנה א' פ"ו דטהרות תי"ט:

מדרס זב ומדרס נדה שוים הם לענין דינא משנה ד' פ"ב דחגיגה תי"ט:

מדרס עיין טומאת מדרס עיין:

מדרש או אגדה וחלוק שביניהם הוא שהמדרשים שנלמדים מהם דינים נקראים מדרשים והמדרשים שלא נלמד מהם דינים נקראים אגדה כ"פ בעל קצור מזרחי פ' פנחס על דברי רש"י שכתב ומדרשו באגדה:

מדרש בלא חדוש אי אפשר חגיגה פ"ק דף נ': הקהל את העם:

מדרש כתובה עיין כתובה וגבייתה ודיניה מקור ברוך י"ב:

מדרש עיין: הכנסי כנסת הגדולה: כיהור קנת תלות: דומה למדרש והיינו מדרש: הסו הכיכס ולכו: מגיל עלמו כמתוכו: ספר תורה ודין האותיות כתבתי בסס רדב"ז: עוסר סמור לבעליו: ראמות לאויל חכמות:

מדרש קהלת טעות סופר שנפל בו הריב"ש תשו' תמ"ב:

מדרש רבה חברו רבה בר נחמני בשנת ארבעת אלפים וששים ליצירה בדור שלישי מהאמוראים והיה ראש ישיבה שנים ועשרים שנה וחובר קודם התלמוד בבלי ס' הקבלה להראב"ד ז"ל:

מדרש רבה: עיין: אין למדין ממדרש:

מדשמעי אנא ואילפא לא שמע ש"ם לדידי קיימא לי שעתא פי' ר' יוחנן ואילפא חלכו לעשורת סחורה והניחו הלמוד וישבו תחת כותל רעוע בקשו מלאכי השרת להרגם וא' אמר לחברו לא נהרגם כי א' מהם יצליח בלמודו ר' יוחנן שמע אילפא לא שמע וחזר ר' יוחנן לישובו ונעשה ראש ישיבה תענית פ"ג דף כ"א · ע' מאמר נ"ח:

מדשני קרא בדבוריה קדושין פ"ק דף ל"ה · הליכות אלי אות תק"ע מדשני קרא בדבוריה דבתחילה כתב לשון רבים והדר כתב ונתן בלשון יחיד הוא לחדש דאע"ג דבכל מקום השוה אשה לאיש כאן מיעט דדרשינן הכיותן ולא ונתנה אע"ג דכי ליכא שנוי בקרא אמרינן כל התורה בלשון זכר סוכה · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ב ריש ע"א בריש קדושין בתוספות קשו קראי אהדדי אעפ"י שמצינו בכמה דברים בלשון זכר ונקבה היכא דאיכא לשנויי משנינן:

מדת הדין: עיין: הכל סלשה ימים ראשונים: גדולה לניתה: חוכל כעבד: כל שאפשר בידו: מים אחרונים חובה: עניות קשה:

מדת היבש הוא שליש יותר על מדת הלח על הגודש משנה א' פט"ו דכלים: גודשא: מדות:

מדת חסידות הרי"ף וג"י ורש"י פ"ט דב"ק דף ל"ו ע"ב:

מדת חסידות: עיין: אין לישב נגד המתפלל: אין לעבור אין מסיבין בדיני: אגוסים: ארץ ישראל אין יוצאין: אשה שאמרה טמאה אני: ברכת המזון דאורייתא: גילוי סראש: דבר דבר: והודעת להם: חוכל כעבד: חולה כופין: מכס כתב בדין: טעות כטעה את חברו: ירושלים לא חרבה: ירושלים נחרבה: כדאי הוא רבי פלוני ד"ה והגה זה ראה: כל הנותן שלום לחברו ואח"כ מתפלל עשהו כמה דוקה חברו ולא עבד המסרת לרבו אלא ממדת חסידות יתפלל תחלה: כפיה אין כופין: כתב מהלך תחת הגורם לפנים משורת הדין: מתנהג עם חברו: נפש מפני נפש:

מדת יום בלילה ומדת לילה ביום צריך להזכיר בברכות קריאת שמע שחרית וערבית הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ד' ע"ב:

מדת רחמים: עיין: חוכל כעבד: מדת חסידות:

מהא ומהכא כל מהא הוא ברייתא כלומר תפשוט מברייתא זו וכל מהכא שמעתתא פני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מהא: מהכא היא שמעתתא:

מה אילנות שאין אוכלים ואין שותין ואין מריחין אמרה תורה השחת שרוף וכלה הואיל ובאה תקלה על ידם המתעה את חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה עאכ"ו סנהדרין פ"ז דף נ"ה:

מה אלו כי קתני תנא לכאורה הוה משמע דתנא ושייר מההיא דתענית דף י"ג דקאמר ותסברא תנא ושייר והא מה אלו קתני אמנם לפי האמת אמרינן תנא ושייר אפילו בדקתני מה אלו הליכות אלי אות תקכ"ו ויש להביא ראיה מההיא סוגיא ניפה דקאמר גבי אין בין וכי תימא תנא ושייר והא אין בין קתני ואע"ה מצינו שכתבו התוס' במגילה ד"ה אין בין דמדקאמר משום תיכה לאו שיורא משמע דאין בין לאו דוקא אף אנו נאמר דמדקאמר בתר מה אלו קתני אי משום תיבה לאו שיורא משמע דמה אלו נמי לאו דוקא ותנא ושייר זהו הכלל: תנא ושייר:

מהא ליכא למשמע מינה קאמר לפעמים היכא דקשיא רישא אסיפא ולא קאמר נעשה וכלל אחר למרתי מדברי רש"י דשבת דף קכ"א לימא מסייע ליה נכרי שבא לכבות וכו' ומסיק אלא מהא ליכא למשמע מינה ולא אמרינן נעשה וכתב רש"י דודאי מתניתין לאו כולה דוקא פי' דלהכי לא אמרינן נעשה משום דסבר דלא אמרינן נעשה אלא היכא דרישא וסיפא צריכי ולא נפקא הא מהא אז כיון דרישא דוקא וסיפא דוקא אז אמרינן נעשה אבל היכא דרישא וסיפא תרווייהו לא צריכי לא שייך למימר נעשה והתם נמי בשבת אי רישא דאין אומרים לו כבה דוקא לא צריך סיפא דפשיטא ואי סיפא דוקא דאצ"ל אל תכבה מינה נפקא דהא כבה לא יוכל לומר דאי יוכל לומר כבה כ"ש דאין צריך למחות ודוק: גם כפי מה שכתב הכריתות דלא שייך למימר נעשה אלא כשהרישא והסיפא מחד טעמא ובזה יתיישב דלא אמרינן נעשה בשבת דהתם רישא וסיפא לאו בחדא גוונא הוו אין אומרים כבה דרישא היינו איסורא דאין יכולין לומר ואין אומרים אל תכבה דסיפא הוא ואין צריך למחות ולא שייך הא בהא: כדי נסבה: לימא מסייע: נעשה כמס נתי סלכות:

הספסת סטרות : מזונות אלמנה אלמנה : מדוכיא נדר אבי : נישואין נערכאות של גוים : נכסיו הרוצה שיתקיימו : נפקד רוצה לילך למדינת הים : נפרע שלא בפניו : עדות שלא בפני בעל דין בשם דברי ריבות ד׳ ה׳ : עדים אין כותבין דעדים הרוצים לילך למ״ה הולך לב״ד וכותב לו ב״י מח״מ סי׳ ל״ס : פקדון שהלך בעליו למדינת הים : קול בקדושין : קטנה שהשיאוה : שור של גוי או הלכו בעליו למדינת הים ונח פסורים : תקפה אחד בפניכו :

מדיר את אשתו או נדרה נדר מדברים שבינו לבינה או של עינוי נפש והפר לה על מנת שתאמר לפלוני דבר של קלון או שתהא מתהפכת אחר התשמיש כדי שלא תתעבר או שתהא ממלאה עשרת כדי מים ותשפכם לאשפה והיא אינה רוצה לעשות אחד מאלו הדברים ונתקיים הנדר יוציא ויתן כתובה משנה הרי״ף ור״ן פ״ז דכתובות דף תק״ב ע״ב ש״ע י״ד סימן רל״ה סעיף ד׳ : מפני שנראית כשוטה :

מדיר את אשתו מלאכול אחד מן מיני פירות אפי׳ הוא רע ולא טעמתו מעולם או שלא תתקשט ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם תתקשטי או תאכלי מין פלוני או שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך יותר מחדש אחד אם הוא דר עמה בעיר או יותר מרגל אם הוא דר בעיר אחרת יקיים שבעת ימים ואז יוציא ויתן כתובה אם היא נדרה שאסרה קונם מין פלוני עלי או קונם שלא אתקשט בקשוט פלוני או שאסרה יאסר תשמישך עלי אם אוכל מין פלוני או אתקשט בקישוט פלוני או אם אלך לבית אבי והוא שמע ולא הפר לה יוציא מיד ויתן כתובה ולרמב״ם בנדרה היא וקיים לה הוא אם רוצה לישב ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אומר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וה״ה אם נדרה שלא תלך לבית אביה שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי ושמע הבעל ולא הפר וכן אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית האבל או לבית המשתה ושמע ולא הפר לה וה״ה אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אעשה שום מלאכה ושמע ולא הפר לה וה״ה אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאיל כלי ושמע ולא הפר ש״ע י״ד סימן רל״ה סעיף ג׳ משניות הרי״ף ור״ן ריש פ״ז דכתובות דף תק״א ע״ב ודף תק״ב ע״א וע״ב ודף תק״ג ע״א ועיין ש״ע אה״ע סי׳ ע״ד סעיף א׳ בענין קשוט י״א שאם הדירה שלא תתקשט בעניות שנה אחת יקיים יותר מכן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירות ל׳ יום יקיים יותר מכן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה רמב״ם פי״ג מהלכות אישות וכר׳ יוסי במשנה מדשקלי וטרו אמוראי אליביה וכדמפרש שם שמואל בגמרא דמפרש דבר המכוצע בין ר׳ יוחנן ורב חסדא שם דלכל חד מניירהו מסייע ליה ה״ת שם ועיין כל הסברות בהר״ן דף תק״ב ע״ב ד״ה וכמה ועל ענין שלא תלך לבית האבל או בית המשתה אם טוען הדרתיה בשביל בני אדם פרוצים המצויים שם אם הוחזקו שם נאמן ואם לאו אינו נאמן הרי״ף שם וש״ע אה״ע סימן ע״ד סעיף ו׳ :

מדיר את אשתו מלהנות לו אינו חל שהרי הוא משועבד לה ואם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך והיא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתם רגילים באותם דברים קטנים אינו חל שהרי הוא משועבד לה גם בהם ואם אין כל משפחתם רגילים אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהם ובעלה אינו עשיר ואינו רגיל בהם חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהם מכל מקום כיון שהדירה ממנו והיא חוזרה לבית אביה הוא מתחייב לה עתה בהם הלכך עד שלשים יום יפרנסנה באלו דברים קטנים ע״י פרנס שיאמר כל הזן אינו מפסיד ויזון אותה אחר ויקח מהבעל לא שנא הדירה שלשים יום או יותר או שהדירה סתם אחר שלשים יום יוציא ויתן כתובה משנה הרי״ף ור״ן דפ״ז דכתובות דף תק״א ע״ב ודף תק״ב ע״א ש״ע י״ד סימן רל״ה סעיף ב׳ ומפורש טעמא בגמ׳ דעד שלשים יום לא שמעי בה אנשי ולא זילא בה מלתא טפי שמעי אנשי וזילא בה מלתא רשד״ם ח״ד סי׳ ל״ח : כל הזן אינו מפסיד : מסרה מתחייב בדבר כלא לשון ציווי :

מדיר את אשתו מלהנות לו לדש״י יש בכלל זה הנאת תשמיש ור״ן פי׳ דוקא מזונות בכלל פסקי תוס׳ רמ״א ר׳ :

מדיר את אשתו ממנו כיצד מפרנסה על ידי אחרים אה״ע סימן ע״ב :

מדיר את אשתו מתשמיש המטה או שלא תלך לבית אביה ודומיו של״חן ערוך י״ד סימן רל״ה וקצרת סימן רל״ד :

מדיר את אשתו מתשמיש המטה בין שהדירה סתם או שבעה ימים או יותר יקיים שבעה ימים ואח״כ יוציא ויתן כתובה אפילו הוא מלח שעונתו לששה חדשים וכיצד מדירה כגון שאמר הנאת תשמישך אסור עלי אבל אם אמר הנאת תשמישי אסורה עליך או נשבע שלא לשמש עמה אינו חל דהא משתעבד לה כדכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע הרי״ף ור״ן פ״ה דכתובות דף תצ״ה ע״ב : ש״ע אה״ע סימן ע״ו סעיף ט׳ יו״ד · לחם רב נ״ח · משנה ו׳ פרק ה׳ דכתובות · משנת יו״ד פרק ד׳ דעדיות :

גם למי כותין לחם רב נ״ח :

מדיר את החכם מלהנות לו לא הוא ולא בניו ועתה לקחו הבן לחכם היאך יתן צדקה לגבאי הואיל והוא פורע לחכם עיין רשד״ם פ״ט · עיין שפתי כהן על ש״ע י״ד סימן רכ״א סעיף ח׳ שהביא תשו׳ מבי״ט ח״א סימן קי״ז דף קנ״ב ע״ג רב שנדר מנכסי פלוני או אפכא יכול אורחו פלוני לתת צדקותיו ונדבותיו ליד גבאי הקהל אעפ״י שגבאי הקהל יתנו לרב מכיס הקהל אשר שם מערוב נדבת אותו פלוני ע״ש :

מכס הקהל כתבתי שם בשם רשד״ס :

מדיר בנו לתלמוד תורה ודיניו ש״ע י״ד סי׳ רכ״ג :

מדיר בנו מהנאתו ש״ע י״ד סימן רכ״ג האומר לבנו הרי ארתה אסור בהנאתי או שנשבע שלא יהנה בו אם מת יירשנו (מיימוני פ״ה מהלכות נדרים ממשנה פ״ט דב״ק דף ק״ח ע״ב עיין המשנה בהרי״ף ספ״ט דב״ק דף ס׳ ע״ב) אסר עליו הנאתו ופירש בין בחיי בין במותי אם מת לא יירשנו (ועיין סימן רי״ו) זה הבן אסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבנו הרי זה מותר וכן אם פרעם בחובו או בכתובת אשתו וצריך להודיעם שאלו נכסי אביו שאסרם עליו (כלומר שהוא מוכרח ליתנם להם ולא יהיה לו טובת הנאה עליהם בית יוסף)

מדיר עיין: אלו לא חמת כה : מודר : משכיר בית לחברו דאינו יכול לאוסרו : שכירות ודיניו אם סוכר ומשכיר אוסרים פירות על אחרים ואם סוכר אוסר כלי על חברו : שכירות מכירה ליומיה דאין המשכיר יכול לאוסרו :

מדל איזהו משנה ד׳ פ״ב דשביעית :

מדלא כתב הכי וכתב הכי צריך שיהיו שניהם בלאו או שניהם בעשה יבין שמועה בלל קי״ד :

מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת והני מילי בשני עניינים דחיישינן שמא תתבלבל דעת השומעים אבל בחד עניינא כגון אחרי מות ואך בעשור שכהן גדול קורא ביום הכפורים מדלגין והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת ובנביא מדלגין אפילו בשני עניינים והוא שלא ישהה בדילוג בענין שיעמדו הצבור בשתיקה והני מילי בנביא אחד אבל מנביא לנביא אין מדלגין ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו דהיינו למפרע הרי״ף ור״ן פ״ד דמגלה דף שע״ג ע״א ש״ע א״ח סימן קמ״ד סעיף א׳ · שם סעיף ב׳ נוהגין בשבת שיש בו חתן לומר אחר הפטרה חשבוע שנים או שלשה פסוקי׳ מהפטרת שוש אשיש וכשחל שבת ור״ח ור״ח ג״כ ביום ראשון אחר שמפטירין ההפטרה בשבת אומרים פסוק ראשון ופ׳ אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן מחר חדש ואין למחות בידם ועיין סימן תכ״ה סעיף ג׳ ובסוף סימן תכ״ח היאך נוהגין : עיין רמב״ם פי״ב מהלכות תפלה פסקא ח׳ : כהן גדול אין קריאתו : ספר תורה כהלכה אין גוללין : קריאת ספר תורה בשני ספרי תורה :

מדלעות מקום זריעת הדלועין תי״ט על משנה א׳ פרק ב׳ דשביעית :

מדלעות עיין : קישואין :

מדמין בגרגרת שנפסק או חסר ואינו יודע אם נעשה בחיים

Digitized by Google

במנין המדות כולם וסדר חשבונם אחת לאחת למצוא חשבון ואם ידעתי כי אם אספרם מחול ירבון : הפרק השני פי׳ י״ג מדות של ר׳ ישמעאל על כל פרט ופרט כמה חדושים : הפ׳ השלישי פי׳ ל״ב מדות דר׳ אליעזר ב״ר יוסי הגלילי ל״ב נתיבות ההגדה מים חיים נובעים מכלי ושם בראש ה׳פרק הקדים הקדמה כוללת למה לא מנה רבי ישמעאל הל״ב מדות דר״י הגלילי כמו שמנה הי״ג ע״ש :

בנין אב סבי מדות משוכות : היקש : מדאצטריך עיין : קל וחומר אין דכין מדבר דה״ה לי״ג מדות :

זכור לאברהם · א״ה · מדות שהתורה נדרשת ככר ידוע שדרכו של הרמב״ם ז״ל שזה דכל דבר הנלמד מי״ג מדות קרי ליה ד״ס אף שזה מדאורייתא ועיין מ״ש הרב יד מלאכי דף קע״ט והרב הרעה דרבנן אות סמ״ח · והרב עין זוכר מערכת מם אות כ״ח :

מדות של יבש שתים היו במקדש עשרון וחצי עשרון משנה א׳ פ״ט דמנחות עשרון מה היה משמש שבו היה מודד לכל המנחות לא היה מודד לא בשל שלשה לפר ולא בשל שנים לאיל אלא מודדן עשרונות : חצי עשרון מה היה משמש שבו היה מודד חביתי כהן גדול מחצה בבקר ומחצה בין הערבים ועיין רמב״ם רפי״ג מה׳ מעשה הקרבנות פסקא ח׳ : רמב״ם פ״א מה׳ כלי המקדש פסקא י״ו כדי היבש לא נמשחו אלא מבפנים לפיכך בירוצי מדות היבש חול פסקא י״ט : עיין משנה ה׳ פ״ט דמנחות ובתי״ט : ועיין רמב״ם פ״ב מה׳ מעשה הקרבנות פסקא ט׳ יו״ר :

מדות של לח שבע היו במקדש הין חצי ההין שלישית ההין רביעית ההין לוג חצי לוג ורביעית הלוג משנה ב׳ פ״ט דמנחות · ומה היו משמשים עיין שם ועיין משנה ג׳ · רמב״ם פ״א מה׳ כלי המקדש פסקא י״ז ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין למדידת הנסכים של זבחים ולוג למדידת שמן המנחות וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה ורביעית לחלק בו השמן לחביתין ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם הואיל והיה במקדש שמדד בו שמן לשמן המשחה ובחצי לוג שהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה וברביעית שהיתה שם היו מודדין שמן לחם הנזיר ומים לטהרת מצורע ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו מדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ לפיכך בירוצי מדות הלח קדש · פסקא י״ח י״ט · ועיין משנה ה׳ פ״ט דמנחות ובתי״ט · ועיין רמב״ם פ״ב מהלכות מעשה הקרבנות פסקא ט׳ יו״ר :

מדות של רחמים · עיין : שלש עשרה מדות :

מדידה ביום טוב האסורה והמותרת הרי״ף ור״ן פ״ג די״ט דף רצ״ד ע״ב ש״ע א״ח סי׳ תק״ד מותר לאדם למדוד תבלין ליתן בקדרה בשביל שלא תקדיח התבשיל · הרב המגיד פ״ד ושכן נראה מדברי קצת הגאונים דנחתום שאמרו שם בהרי״ף ובגמ׳ דף כ״ט לאו דוקא וה״ה לכל אדם ש״ע א״ח סימן תק״ו אין מודדין קמח בי״ט כדי ללוש אלא יקח באומד הדעת (ביצה דף כ״ט בשמואל) ועיין סי׳ תקי״ז לומר להנוני לתת לו ביצים ואגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה דינו בי״ט כמו בשבת כמו שנתבאר לעיל סי׳ שב״ג סעיף ד׳ · לומר לחברו מלא לי כלי זה יין דינו ביום טוב כמו בשבת כדאיתא סי׳ שכ״ג וה״ה דאסור להטיל גורלות בי״ט כמו בשבת כדאיתא בסימן שכ״ב בסעיף ו׳ · לא ימוד אדם שעורים ליתן לפני בהמתו אבל משער ונותן לה ועיין ש״ע א״ח סימן תי״ק · עיין משנה ח׳ פרק ג׳ דביצה :

בני חבורה המקפידים זה על זה : בשר הנלרך : הלכה למעשה גופי הלכות : ליקח מן החנוני :

מדידה עיין · גיא הרוכה : כונס מאן דיהיב : מקוה ושעורו : מקוה נמדד ונמצא חסר : מקח איכו נגמר : מקח נעשה בקנין קודם פיסוק דמים : משיכה ודיניה : פירות שקלתן בידו : קבר המוכרו :

מדידה של אזור וללחוש עליו מותר למדוד ואפילו בשבת ש״ע י״ד סימן קע״ט וא״ח ש״א וש״ו · מותר למדוד פֵּיְרָנָה בשבת פ׳ שמונה שרצים מרדכי · מדידת האזור היא מפני כאב הראש :

מדידה של מצוה מותרת בשבת משנה אחרונה דשבת ר״ע תי״ט · הרי״ף ור״ן שם דף ק״ע ע״ב ש״ע א״ח סימן ש״ו סעיף ז׳ · עיין הרי״ף ור״ן פי״ז דשבת דף ק״ן ע״ב : הגהות מהר״ר נא״ל ס״ק א׳ אסור שנתערב בהיתר בשבת או בערב שבת ולא נודע עד שבת מותר לשער באומד הדעת אם נתבטל האסור ק״ה סימן נ״ד :

מדידת קרקע · עיין : לא תזלזל :

מדידת קרקע פ׳ איזהו נשך במדה זו מדידה קרקע רמב״ם פ״ח מה׳ גנבה · ח״מ ולע״ש סי׳ רל״א : לא תזלזל :

מדידת תחומין ודיניה משנה ד׳ פ״ה דערובין והרי״ף שם: בחבל של חמישים אמה ושל פשתן לא פחות ולא יותר דף ר״ו ע״א : ש״ע א״ח סימן שצ״ד : ואין מודדין אלא מן המומחה משנה ה׳ פרק ה׳ שם :

גיא : תחום העיר אין מודדין : תחומין :

מדיח אחר ע״ז אסור שנא׳ בפ׳ משפטים לא ישמע על פיך זו אזהרה למדיח · סנהדרין פ׳ ארבע מיתות : רמב״ם פ״ד מה׳ ע״ז : סמ״ג לא תעשה כ״נ : סמ״ק סימן קי״ו :

בן איכו נעשה שליח : מסית : מקלל אב :

מדי חולה עיין · בכל בריאה :

מדיים בשלשה דברים אוהב אני אותם א״ר עקיבא בשר אין חותכין אלא ע״ג השלחן אין נושקין אלא ע״ג היד אין יועצין אלא בשדה א״ר אדא בר אהבה מאי קראה וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו ע״ג היד דרך חשיבות הוא זה מפני הרוק אלא בשדה דאמרי אינשי אונים לכותל ברכות פ״ק דף ח׳ ור״נ אמר שם בשלשה דברים אני אוהב את הפרסיים צנועין באכילתן בבית הכסא וצנועין בדבר אחר היינו תשמיש :

מדיים עיין · מלאכי השרת אמרו רבש״ע :

מדינה הרב ברטנורה פי׳ ירושלים וכתב בשם רמב״ם שירושלים קרויה מקדש ושאר ארץ ישראל קרויה מדינה ובעל ת״ט הביא משנה כוותיה דרש״י ומשנה כוותיה דרמב״ם · משנה ג׳ פ״א דשקלים ועיין פ״ב מה׳ שקלים שכתב במקום משנת כשם שהיו שופרות במקדש כך היו שופרות במדינה משנה א׳ פ״ב דשקלים בכל מדינה ומדינה מניחים לפניהם שתי תיבות · ועיין משנה ו׳ פ״י דמנחות בר״ב :

נבולין לדעת הרמב״ם :

מדינה ומקדש · עיין · מקדש ומדינה :

מדינה עיין · ברכת כהנים וכמה : מיני מדינה שבעה הם : מכת מדינה : מקדש ומדינה : סופר כשכת עיין :

מדין עיין · אם מדי עבירה : בזת מדין : כל המסתכל אפילו באצבע : כרכושתא ושורנא : לא לחנם הלך פנחס : מואב ומדין שונאים : מעלין בקדש :

מדינת הים מה היא משנה א׳ דגטין ר״ב תי״ט · ועיין הר״ן שם דף תקנ״ד ע״א דרש״י פי׳ דכל חוצה לארץ קרי מדינת הים והקשו עליו דאם כדבריו אף סמוכות ומובלעות בכלל והיכי אמרינן בגמ׳ דלתנא קמא במובלעות וסמוכות לא צריך לכך פירשו דבמדינת הים היינו מקום רחוק כדאמרינן בעלמא האשה שהלך בעלה למדינת הים ומשום דתנא בארץ ישראל קאי כל מקומות חוצה לארץ שאינן מובלעין ולא סמוכין לתחום ארץ ישראל קרי להו מדינה הים ונם הפירוש הזה לא ישר בעיניו ופירש דתנא קמא דאית ליה דסמוכות ומובלעות לא צריכי נקט חוצה לארץ שהוא צד מערבי של ארץ ישראל לפי שבאותו צד ליכא עיירות מובלעות וסמוכות . שהרי הים מפסיק ובצדדים אחרים לא פסיק ליה מלתא משום דאיכא עיירות סמוכות ומובלעות ומשום הכי אמר שהמביא גט ממדינת הים דהיינו מצד מערב לארץ ישראל צריך שיאמר בפני נכתב ובפ״נ וה״ה לכל צדדים אחרים מאותן עיירות שהן דומות לאותן שבמדינת הים שאינן לא מובלעות ולא סמוכות ואפשר של״ה כיון רש״י ז״ל שכתב דכל חוצה לארץ קרי מדינת הים כלומר כל חוצה לארץ שהיא דומה לחוצה לארץ שבמדינת הים :

מדינת הים · עיין · אח מכל מקום : אשת איש שהלך : בית ועליה על גבה : גט המביאו : גט על ידי שליח שלתן ערוך כשם עבותת הנרשוכי ל״ח : גלות בחש״מ הרי״ף : דרך שדהו :

Digitized by Google

מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד וכו' והקב"ה השיב לו כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים וגו' ארבע פסיעות היינו כשרץ אחד שליח ששלח בלאדן דחזקיה עאכ"ו שכל אדם יכולין לתמוה על מהן שכר גדול שישתלם עליהם לנביאים אברהם יצחק יעקב נשבר לבי בקרבי תמהתי על מתן שכרן סנהדרין פרק חלק דף צ"ו :

הלמלה לה כה גבריאל והסמידו :

מדור אשתו באיזה עיר . עיין . בעל הם כופה אשתו שתלך :

מדור אשתו . עיין . הונס ממון : דירה : דירת : מזוגות הלמנה הלמנה בשם מהרר"ם נהלהנטי קנ"ה ורשד"ס אה"ע קס"ו : כתנת ש"ת ודיניה מוהרח"ש :

מדור אשתו שלחן ערוך אה"ע ע"ג :

מדורה ביום טוב מותר לעשות להתחמם בנגדה משנה ה' פ"ב דביצה ש"ע א"ח סי' תק"א : י"א דאסיר להבהב בית החורף בי"ט דלפעמים אין הקור גדול ואינו אלא לפנוקים והוי כמרחץ ומוגמר דאסור (ב"י בשם תשובות אשכנזית) ונהגו להקל :

מדורה ביום טוב . עיין . הבל בשבת ויום טוב :

מדורה בשבת . עיין . חולה בשבת כהב : יולדת ודיניה :

מדורות הגוים שבארץ ישראל טמאים משנה ז' פרק י"ח דאהלות וכר"ע הכל עושי מדור והכל נאמנים עליו לשמרו אפילו עבד אפילו שפחה בתי"ט וכל מקום שחזיר והולדה יכולים לילך שם אינו צריך בדיקה אם ימצא שם נפל משנה ח' שם ועשרה מקומות אין בהם משום מדור משנה אחרונה דאהלות : עשרה מקומות :

מדור עיין : כל לדיק ולדיק עושין לו מדור : תשת חשך ויהי לילה :

מדות אלו עושים סאה תרקב חצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע תומן וחצי תומן ועוכלא אבל לא יעשה קביים וכמדות הלח עושה הין חצי הין שלישית הין רביעית הין לוג חצי לוג רביעית ושמינית וא' משמונה בשמינית והוא קרטוב הרי"ף וג"י פ"ה דב"ב דף ר"ו ע"א . ש"ע ח"מ סי' רל"א מפני הרמאים עיין תוספתא פ"ה דב"ב :

מדות ארבע במוכרים (פי' התוספות ועיין בתקיני ד"ר ויקיין). מדת סרסור מדת מוכר מדת לוקח מדת נפקד עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח וזה כשהמדה אינה של אחד משניהם ואם המדה של א' מהם ראשון ראשון קנה וכו' הרי"ף וג"י פ"ה דב"ב דף ר"ב ור"נ . ש"ע ח"מ סימן ר' ארבע מדות במוכרין מדד לו הטים יפות ונמצאו רעות וכו' משנה וגמ' דפ' הספינה ח"מ ולע"ש סי' רל"ג : מוכרין הרבע :

מדות האדם אם לטוב אם לרע לדברי ריב"ל תלויות במזל יום ולדברי ר' חנינא במזל שעה שבת פרק בתרא דף קנ"ו : מוהל הם יכול לשחוט : מזל יום :

מדות האדם טובות או רעות עיין רמב"ם פ"א מה' דעות : מלוש המדות :

מדות הוסיפו עליהן שתות כשבאו לירושלים וכשבאו לצפורי הוסיפו שתות על של ירושלים משנה ו' פ"ב דחלה ר"ע : ואין מוסיפין על המדות יותר משתות הרי"ף וג"י פ"ה דב"ב דף ר"ו ע"א : ש"ע ח"מ סימן רל"א : הר"ן פ"ב דקדושין דף תרל"ט ע"א ד"ה ודאמרינן אפי' פחות מכדי הונאה : משנה א' פ"ז דמנחות ור"ע ותי"ט וגמרא חמש סאין של ירושלמיות הן שש מאותן שהיו במדבר בימי משה שהוסיפו על המדה שהיתה בימי משה שתות דקי"ל מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ואותו שתות הוא שתות מלבר :

מסכת אין : מטבע הוסיפו : סלה פשה קבין :

מדות הקב"ה הפריז עליהם אאע"ה : עיין : הכהס הכינו מפני מה נענש :

מדות ודינים הצריכים במדות והנלוה לזה פרק הספינה ח"מ ולע"ש סימן רל"א : רמב"ם פרק ח' מהלכות גניבה ופ"ז :

מדות ושעורים זמן קנוחן משנה יו"ד פ"ה דב"ב : הרי"ף וג"י פ"ה דב"ב דף ר"ה ע"א ש"ע ח"מ סימן רל"א :

מדות ושעורין : עיין : שעורים ומדות :

מדות ושעורים מעמידין להם אגרדמין שבת פי"ד דף ק"ח : הרי"ף וג"י פ"ה דב"ב דף ר"ה ע"ב : ש"ע ח"מ סימן רל"א עיין חוט השני השובה צ"ז באורך ענין באור מדת המטבעות והמשקלות . ב"ד מעמידין ממונה על המדות ושערים ועל איזה דבר פ' הספינה : רמב"ם פי"ד מה' מכירה ופ"ח מה' גניבה : הוכרי פירות : בני העיר רשאין : יהא רעות דתיפוק : מאזנים : מודה מקלת כל : מחק : משקלות :

מדות חכמים כלם כן בארבעים סאה הוא טובל בארבעים סאה חסר קרטוב אינו יכול לטבול בהם משנה ד' פי"ב דמנחות :

מדות חסרות ודיני המודד בהם לחברו וכל הנלוה לזה רמב"ם פ"ז מהלכות גניבה : לע"ש וח"מ סימן רל"א פרק הספינה :

מדות לא יעשה בהם עול שנא' בפ' קדושים לא תעשו עול במשפט מפי השמועה למדו שזה המשפט לענין המדה נאמר שהמודד נקרא דיין . סמ"ג לא תעשה קנ"א . סמ"ק סימן רס"ה . ב"ב פ"ה . ב"מ פרק איזהו נשך והמפקיד : רמב"ם פ"ח מה' גניבת . ח"מ סימן רל"א . מישרים נתיב ט' חלק ה' . הרי"ף וג"י פ"ה דב"מ דף ק"א ע"ב . לא תעשו עול במדה במשקל ובמשורה :

מדות מקום שנהגו למוד בדקה לא ימוד בגסה בגסה לא ימוד בדקה למחוק לא יגדוש לגדוש לא ימחוק משנה י"ד פ"ה דב"ב הרי"ף וג"י שם דף ר"ה ע"ב . ש"ע ח"מ סי' רל"א . משום פסידא דלוקח או דמוכר או שלא ליקר ולהוזיל השער :

מדות עיין : הבא שאול כנס : אותאה במדה : אוכרי פירות : אחים הטעו זה את זה : אחים שחלקו הרי הם כלקוחות : איפה שלם שאין : אמה : אצבע : בהן : בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו : בית דין מתנין : בני העיר רשאים : בני שנו מדותי : בעל הבית מקנח : בת מדה : גזל : גורשא : גורל בשבת : גמד אמת הזרוע : דמאי ודיניו : דראהא : הין : הכרעת : הסיט : זרת : חומר הוי מדה : טפח : יהא רעות דתיפוק : ירושלים לעולם הבא : כור שלשים : לא תוזול : לא תעשו עול : לת : לחם הפנים ארכן : לשכות והעזרה : לתך : מאזנים : מדה : מדידה : מדת בשר ודם : מדת היכם : מדת הקב"ה : מודה מקלת כל : מוכר דבר שבמדה אחר בטעות כל שהוא : מוכרין ארבע : מחק : מטבע אין : מטבע הוסיפו : מקוה ושעורו : משורה : משקלות : סאה : סיטון : סכום מדה או סכום מכין כי קתני : סתם תנא בתרא לטפויי אתא : עולם ומדתו : עומר : עזרה ולשכות : עשרון : קב : קמח חטים קל : רביעית : רוב הקהל כופה ד"ה מוהרח"ש : שבועה אין נשבעין אלא : שביעית אסור פרותיה : שדה מכר לחברו הרגיל בה : שעורים ומדות : שתי הלחם ארכן : תרומה אין תורמין במדה : תרומת מעשר ומעשרות :

מדות קשה ענשם מענשם של עריות שזה נאמר בהם אל וזה נאמר בהם אלה אל קשה מאלה פי' עריות אפשר בתקנה כל זמן שלא הוליד ממנה ממזר יפרוש הימנה ויתחרט אבל מדות גזל את הרבים ואינו יודע למי יחזיר ואע"ג דקי"ל יתקן בהם צרכי רבים לאו תשובה מעלייתא היא וכב"ב כתבו התוס' בשם הר' חיים דאע"ג דהוא מעוות לא יוכל לתקן מ"מ אפשר בתשובה שצוה לו קב"ה דלא צוה אלא לעשות לו תשובה אבל גזלן שתשובתו היא שיחזיר הגזילה כדכתיא והשיב את הגזלה ואיכא דגזל לרבים ואינו יודע למי ישיב . יבמות פ"ב דף כ"א : ב"ב פ"ח דף פ"ו : ש"ע ח"מ סי' רל"א : הרי"ף וג"י דף ד"ה ע"ב :

מדות שאמרו חכמים בכרם אין בהם ועוד חוץ מפסקי ערים משנה ד' פ"ו דכלאים :

מדות שהתורה נדרשת בהן עיין ברייתא דר' ישמעאל ובס' מדות אהרן כתב ההקש לא מנאו כי נכלל בתורה שוה ולפי דעת אחרים הוא דבר מפורש בתורה ע"ש דף י"ח ע"ב : כתב תי"ט משנה א' פ"ה דזבחים עם עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדש קדשים אף זבחי שלמי צבור קדש קדשים מה עולה בצפון אף שלמי צבור בצפון וכר"ע שם חטאת כתיב בה וכו' ועיין בחיי פ' בהעלותך פי' השלש עשרה מדות וכשני לוחות הברית תורה שבעל פה דפוס פראנקפורט דף ש"נ ע"ב : הליכות עולם שער ד' פ"א בסנין

בראשית משנה א׳ פ״ט דברכות׳ הרי״ף ור״י שם דף ט״ז ע״ב :

מדברות עיין׳ יוסבי לריפין :

מדבריו של בר ר׳ נכר שאינו בקי בתרנגוליס דרך בריחותא נאמ׳ כן על חזקיה שהיה גדול בדורו שאינו רגיל לאכול תרנגוליס לפי׳ לא ידע אם יש להם ריאה׳ חולין פ״ג דף נ״ז :

מדבר עיין׳ ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר : גזלן אסור לקנות ממנו : גזלן בעל תשובה : דור המדבר : הלואה ניתנה : זימנה חדא סוה : חתם מהלכת בארבעה שבילין : מלוה לחברו ביסוד : מלוה ניתנה ליתבע : סגלת קרבנות : פקדון חורתו : רוח לפונית לא : תורה סלומדה והיכן מלמדה :

מדבר שקר תרחק וכמה דרשות עליו הרי״ף פ״ד דשבועות דף שט״ו ע״ב וש״ו ע״א גמרא שם סוף דף ל׳ ודף ל״א תלמיד בור לא ישב לפני הדיין : דיין לא יצטרף עם חברו גזלן : דין מרומה : תלמיד הרואה רבו טועה בדין לא ישתוק עד נמר דין למען יתגור ויבנה ויקרא הדין על שמו : תלמיד לא יאמין לרבו להצטרף עם עד אחר כשאינו יודע עדות אפילו אם לא יעיד : נושא מנה לא יטעון מאתים רגלגל עליו שבועה ממקום אחר : שלשה נושים לא יהיו שנים מעידים וא׳ בעל דין : בעלי דינים שוים יהיו במלבוש : דיין לא ישמע דברי בע״ד קודם ביאת בעל דין חברו : בעל דין לא יטעים טענותיו לדיין׳ ש״ע ח״מ סי׳ י״ז : בעל דין חברו : בעלי דינים מלוה להשוותם : דין אסור לסמוע : דיין היודע בחברו שהוא גזלן : דיין ישמע שני : דיין לא יעשה : דיין לא ישב תלמיד בור : דין מרומה : נושה בחברו מנה : רסע ערום : שלשה נושים מנה : תלמיד חכם היושב : : תלמיד לא ישתוק :

מדדה אינו מדדה יותר מחמשים אמה׳ משנה ד׳ דביצה תי״ט׳ משנה ו׳ פ״ב דב״ב תי״ט : אינו מדדה אלא כנגד קנו בשוה הרמב״ם פ״ב די״ט׳ ש״ע א״ח סי׳ תצ״ז׳ נ״י פ״ב דב״ב דף קע״א ע״ב׳ ש״ע ח״מ ס׳ סי׳ ר״ס סעיף ח׳ : נחל סמדדה : זמון בבעלי חיים :

מדדה עיין׳ בהמה חיה ועוף : שאני אומר לחקל לא אמרינן :

מדה נסה בלח וביבש איזו היא׳ משנה ה׳ פ״ב דדמאי :

מדה הוי סימן במציאה הרי״ף ונ״י פ״ב דב״מ דף ע׳ ע״ב ולפי האמת דף ע״ז ע״ב׳ ש״ע ח״מ סימן רס״ב סעיף ג׳ :

מדה חסרה או יתירה אסיר להשהות בתוך ביתו ב״ב פ״ה דף פ״ט : אפי׳ לעביט של מימי רגלים דלמא ימוד בה הרי״ף ונ״י שם דף ר״ו ע״א ש״ע ח״מ סי׳ רל״א : דחיישינן שירחצנו ויעביר טנופו. ומודד בו הלכך אין לו תקנה אלא שבירה : לא תעשו עול : סלע כמה :

מדה טובה אינה חוזרת׳ עיין׳ כל דבור שיצא מפי הקב״ה : כל שהספר בידו :

מדה טובה מסתרת לבא ממדת פורענות ומפיק לה מקרא דוהנה מצורעת כשלג שלאחר היציאה נעשית מצורעת ובמדה טובה כתיב מחיקו והנה שבה כבשרו׳ שבת פ״א דף צ״ו צ״ז :

מדה מיבה מרובה (בתשלומין) ממדת פורענות ר״ב ותי״ט משנה ט׳ דסוטה וקושיות על זה ותירוצן׳ גמ׳ דיומא פ״ח דף ע״ו׳ פ׳ חלק דף ק׳ :

מדה עיין׳ מדות פיין : חיל : חניקה :

מדה שאדם מודד בה מודדין לו׳ משנה ז׳ דסוטה ר״ב תי״ט ומשנה ח׳ ט׳׳ גמ׳ פ׳ חלק דף ק׳׳ סוטה פ״ק דף ח׳ מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו שנא׳ בסאסאה בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה מנין לרבות תרקב וחצי תרקב קב וחצי קב רובע וחצי רובע ותומן וחצי תומן ועוכלא ת״ל כי כל סאון סואן ברעש ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול ת״ל אחת לאחת למצוא חשבון פירוש בסאסאה באותה סאה עצמה כשאתה משלחה לאבדון תריבנה אין לי אלא סאה פי׳ עבירה גדולה תרקב דהיינו שלשה קבין שהן חצי סאה וחצי תרקב וכו׳ כלומר שגם בעבירות קטנות כן ומנין שכל פרוטה שאפילו שלא נפרע ממנו פעם ראשונה ושניה לא ויתרו לו אלא מצרפין לו אותן לחשבון׳ גופי הלכות דף קמ״ג ע״א למעלה מדה בנגד מדה דרש משנת אף הוא ראה גולגולת אחת :

מדה שאדם מודד בה מודדין לו׳ עיין׳ פקדירה שבשלו : דיספד יספדוניה : כל המתמיס עלמו : מכחס ולסורו : מעייכות שלשה : מסה זכה : סתס דרדקי : עולה דמסנס אורחתיה דאמיה : לבוש וכר : קדוש ביין : קדוש על הסכר : שאלו תלמידיו את רבי : שלשה נזירות נזרו : שניס שנכנסו :

מדומע אינו מדמע אלא לפי חשבון׳ משנה ד׳ דתמורה ופי׳ המלח משנה ג׳ דדמאי ר״ב תי״ט׳ עולה בא׳ ומאה משנה ד׳ פ״ה דדמאי תי״ט׳ משנה א׳ פ״ג דתרומות ר״ב תי״ט ותרומה נקראת דמע לפי שנוהגת בלח משנה ה׳ ו׳ פ״ג דתרומות תי״ט משנה ה׳ ו׳ פ״ה דתרומות׳ משנה יו״ד פ״ח דתרומות ר״ב׳ ד״ן פ״ה דע״ז דף שפ״ה ע״א מע״א׳ משנה י״ג פ״ד דתרומות ר״ב רמב״ם פי״ג דתרומות פסקא נ׳ : מדמע : מחומן : מחמץ : תרומה עולה :

מדומע אין מעלין אותו בשבת׳ משנה א׳ פכ״א דשבת :

מדומע גדוליו חולין משנה ד׳ פ״ט דתרומות׳ רמב״ם פי״א מה׳ תרומות פסקא כ״ב :

מדומע דרבנן׳ תי״ט על משנה ד׳ פ״א דחלה ובסוף הפרק :

מדומע ודיניו משנה א׳ פ״ה דתרומות רמב״ם פי״ד מה׳ תרומות סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין או מעשר ראשון או מעשר שני או הקדש בין טהורים בין טמאים הואיל ונדמע הכל בתרומה טמאה שאסורה באכילה לכל הרי הכל אסור לעולם ומניחים אותם עד שירקבו בר״א בדבר שאין דרכו להאכל חי אבל בדבר שדרכו להאכל חי לא יניחם שמא יתקל בהם ויאכל מהם אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה (ועיין תי״ט שם פירוש הר״ש דפליגי בהבנת הירושלמי) סאה תרומה טהורה שנפלת לפחות ממאה חולין טמאים ימכר הכל לכהנים חוץ מדמי תרומה והכהן אוכל מדומע זה קליות או ילוש אותם במי פירות שאינם מכשירין כדי שלא תטמא התרומה מן החולין הטמאים או ילוש מדומע זה פחות מכביצה שאין אוכל טמא מטמא אוכל אחר עד שיהיה כביצה או יתחלק מדומע זה פחות מכביצה בכל עיסה כדי שלא תטמא התרומה שבו :

מדומע טבל גידולי תרומה מעשר שני וראשון ועיסה הטבולה לחלה הרי הן כחולין (לענין טומאת אוכלין) והראשון טמא בהן והשני פסול ואין בהם שלישי רמב״ם ספי״א מה׳ שאר אבות הטומאות עיין משנה א׳ פ״ד דטבול יום וברב״ב ותי״ט ועיין משנה ב׳ ג׳ ד׳ שם ועיין בסוף משנה שם ותוספתא פ״ק דטהרות : טבל כחולין :

מדומע עיין׳ אלו חייבין במעשרות ופטורים מן החלה : גוי וכותי : מחמץ ומתבל אוסר בכל שהוא : מחמץ מתבל : שתי קופות אחת של תרומה : תערובת תרומה : תרומה אין תורמין זתים : תרומה אין תורמין מן הטמא : תרומה עולה באחד ומאה : תרומה הלויה : תרומת גוים : תרומת חולה לארץ : תרומת מעשר של דמאי :

מדומע פטור מן החלה הרי״ף ור״ן פ״ב דפסחים דף רל״ז ע״ב׳ רמב״ם פ״ו מה׳ בכורים׳ משנה ד׳ פ״א דחלה׳ תרומות משנה ה׳ ו׳ ז׳ פ״ז עיין רמב״ם פ״ח מהלכות בכורים פסקא ו׳ :

מדומע קיל להו לאינשי ולא מזדהרי ביה כוליה האי משנה א׳ פ״ח דתרומות ר״ב משנת יו״ד פ״ח דתרומות תי״ט :

מדוע דרך רשעים צלחה משל לאדם א׳ שאמר יכול אני לרוץ שלש פרסאות לפני הסוסים בין בצעי המים נזדמן לו רגלי א׳ רץ לפניו שלש מילין ביבשה ונלאה אמרו לו ומה לפני רגלי כך לפני הסוסים עאכ״ו ומה שלש מילין כך שלש פרסאות עאכ״ו ומה ביבשה כך בין בצעי המים עאכ״ו אף אתה ומה בשכר ד׳ פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אחר כבודי כך אתה תמה כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכ״ו היינו דכתיב לנביאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני ה׳ ומפני דבר קדשו פי׳ ירמיהו שאל על נבוכדנצאר מפני מה זכה והצליח לכבוש ירושלים ואמר

מדוע

אבל קודם שחלץ שרי מהר"ס פאדוכה סימן ז' וכן חיים ץ' כתב דאפילו נייסי סותרים לדור במבוי א' זה אצל זה כל דאין לחם תשמיש משותף ובסימן צ"א כתב דכשאסורים לדור אפילו ע"י שמירה שידורו אחרים עמהם אסורים אם לא בשעת הדחק כגון שריפה ועיין מנהיר קל"א ומשאת בנימין קי"ב · בארץ שבע דף קי"ג) וכפר קטן [illegible]ון כמבוי ואם נשאת לאחר אפילו בישראל לא תדור עמו במבוי וכל והמבוי סתום אבל במבוי מפולש שדרך הרבים עובר ביניהם מותר לדור אם רשות הרבים מפסיק בין ביתיהם אפי' בכל העיר אין שום יהודי לבר הם שרי · גירשה משו' שאסר לו אפילו לא נשאת אסור לדור עמה כאלו נשאת לאחר ש"ע אה"ע סימן קי"ט סעיף ז' הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף ר"פ ע"ב · מי נדחה מפני מי היא נדחית מפניו אפילו בחצר של שניהם או אם דרים בשכירות ואם היה החצר שלה הוא נדחה מפניה הרי"ף ור"ן שם : ש"ע שם סעיף י"א · בית שמואל שם אות י"ח · ועיין ש"ע אה"ע סי' קמ"ט דיני המגרש את אשתו ואח"כ בא עליה או נתייחד עמה · מהרר"א ן' חיים ח"א צ"ו בדין אסור הגרושה לדור בחצר אחד עם המגרש ואפי' שאינו עשוי אלא לכניסה ויציאה ע"ש ומהראנ"ח נ"ו ומה שהאריך בסי' צ"ו וצ"א ומהר"ם מלובלין קל"א : משנה ז' פ"ה דעדיות ומשנה ט' פ"ה דגטין המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי פלוגתא דב"ש וב"ה :

מגרש אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר שמא יבואו לידי זנות · עיין גט על תנאי ודיניו בשם מהרר"ח ן' חיים פ"א ו' : חזקה אין אדם עושה בעילתו : חלוק וחלוקתו : יחוד אסורו ודיניו : מגרש אשתו מן האירוסין : מגרש הכלה :

מגרש אשתו קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה בקטנותה ע"י אביה והחזירה ומת בעודה קטנה אסורה ליבם משנה הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ג ע"ב ש"ע א"הע סי' קע"ג סעיף ט"ז וכתב הבית שמואל ס"ק כ"ב ז"ל כתב הרמב"ם דאינה צריכה לא חליצה ולא יבום מיהו הרא"ש והטור כתבו דצריכה חליצה וכן הוא לשיטת הראב"ד ובעל המאור והיא פטורה בחליצת הצרה והצרה אינה נפטרת בחליצת יתומה וצרתה או חולצת או מתייבמת שם ושם ובית שמואל ס"ק כ"ג : כך כתבו רוב הפוסקים אע"ג דהיא צרת ערוה דהא יתומה היא כגרושת אחיו ולהרמב"ם דינה ממש כגרושת אחיו ומשום הכי אין צריך חליצה מ"מ צרתה מותרת להתייבם ובעלמא קי"ל צרת ערוה של קטנה חולצת ולא מתייבמת עיין בהרא"ש שתירץ שאני ערוה זו שיש לה היתר לעצמה לעצמה אם נתגדלה אצלו ועיין במלחמות ה' :

נוסח שני גיטי קטנה :

מגרש אשתו קטנה שהשיאוה אמה ואחיה והחזירה ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו משנה הרי"ף ונ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ג ע"ב · ש"ע אה"ע סי' קע"ג סעיף י"ו :

מגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה ראשונה החזירה משנה ט' פ"ט דכתובות · ש"ע א"הע סימן ק' סעיף ט"ז · הרי"ף ור"ן שם דף תקי"ט ע"ב ודף תק"ך ע"א סוף הפרק :

כתובה ונכייתה הוציאה גט ואין :

מגרש את אשתו להבריח את נכסיו מבעל חוב מהרר"ם טראני ח"ב ל"ה :

מגרש הבא עם גרושתו לדין מנדין אותם או מכין אותם מכת מרדות · רמב"ם פכ"א מה' איסורי ביאה · ש"ע אה"ע סי' קי"ט סעיף ט' הרי"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף ת"פ ע"ב :

מגרש אשתו מן האירוסין : מגרש אשתו מן הנישואין :

מגרשי ערי הלוים ועי' מקלט רמב"ם פי"ג מה' שמטה ויובל : ערי מקלט :

מגרש יש לו קול · עיין שני עדים אומרים לא ראינוהו :

מגרש לא יחזיר את אשתו אחרי אשר הוטמאה דכתיב בפ' כי תצא לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה יבמות וגט ן פ' השולח : רמב"ם פ"י מה' גירושין · סמ"ג סימן פ"ב · סמ"ק סי' רפ"ז · אה"ע סימן יו"ד : גט מלוה : גרושתו :

מדאיצטריך דרך הגמ' ובעלי התוספות להקשות בכל מקום דכתיבי תרי קראי בתרי נושאים לומר שיש בכל א' מהנושאים דין חלוק מחבירו וקאמר בגמ' דלהכי כתיבי תרי קראי דאי לא הוה אמינא נילף זה הדין בזה הנושא מק"ו מהנושא האחר שיש לו זה הדין אף שאין לו דין אחר שיש בזה הנושא ומקשים דלישתוק מאידך קרא ואנא אמינא ודאי שזה חלוק מזה דאי לא למאי איצטריך למכתב שום קרא אי משום דלא תילף מק"ו הא ק"ו ליכא כיון דשוים הם ומדאיצטריך קרא למעט הק"ו ש"מ שאינם שוים מדאיכא קל וחומר בדבר ויש בזה שני תירוצים בדרך כלל האחד דאי לאו אידך קרא ה"א דשוים הם והא דאיצטריך קרא לאו למעט מק"ו אלא למעט ממה מצינו ונקט ק"ו משום דאלים וסמיך אמה מצינו כמו שאכתוב באות תרכ"ז ובזה הכלל נוחים כמה מקומות בגמ' כמ"ש באות אלף מסוגיית חומר בתנופה : גרסינן פ' המקבל דף קי"ד בסוגיית ויסדרו בב"ח וכו' אמר קרא ואם מך הוא מערכך הוא ולא בעל חוב וקשה דלישתוק מהוא ואנא ידענא דבעל חוב אין מסדרין דאי מסדרין אמאי אצטריך ולך תהיה צדקה למעט דהקדש אין מחזירין ואי בעל חוב מסדרין מהי תיתי דהקדש מחזירין הא ליכא ק"ו למיפך הקדש מב"ח כיון דב"ח מסדרין וי"ל דלעולם אצטריך קרא דולך תהיה צדקה למעט הקדש דלא יחזרו דכמה פעמים אמרו בגמ' סמיך אמה מצינו ונקט ק"ו משום דאלים כ"כ התוספות פרק כל הבשר וא"כ הכא נמי אי לאו מעוטא דהוא לטימר דבעל חוב אין מסדרין ואפ"ה בהקדש מחזירין ונהי דלא אתי בק"ו מב"ח אבל הוה אתי במה מצינו : הליכות אלי אות תקפ"ז ואיכא למידק בדברי התוספות שם ד"ה הקדש אין מחזירין וכו' וא"ת ערכין יוכיחו וי"ל דמה לערכין שהן קלין וקשה וא"כ בסוף הסוגיא דקא' דיחזרו בהקדש ק"ו מב"ח ומה ב"ח שאין מסדרין וכו' נימא ערכין יוכיחו שמסדרין ואין מחזירין ולא מצית למימר מה לערכין שהן קלין דאין מחזירין היא והיא קושיא חזקה והאריך ע"ש וכתב בסוף הדבור סוף דבר הרי נתבאר מזאת הסוגיא תירוץ לקושית מדאצטריך עם כלל סמיך אמה מצינו הכלל השני לתרץ קושית מדאצטריך הוא דאי לא הוו תרי קראי אלא חד הוה אמינא דההוא קרא הוא בנין אב וגילוי דגלי קרא לכל המקומות נמי שיהא נוהג זה הדין וכתביה הכא וה"ה לעלמא ואציע למעיין סוגיא אחת פ"ד דסנהדרין דף ל"ה סוגיית רציחה תוכ"ח אשר אוכיח זרת הכלל ופירוש מחודש במלת ספריך ק"ו ויוכיח מחודש וכלל דפעמים עביד נושאי הק"ו בענין א' וסמך שאם יקשו לו פרכא יעשם באופן אחר וזה החילי גרסינן התם פרק אר"מ א"ל ריש לקיש לר"י ותהא קבורת מת מצות דוחה שבת מק"ו ומה עבודה שדוחה שבת והאריך שם בפי' הסוגיא בל"ג סעיפים שם תמצאם · ועיין גופי הלכות אות תפ"ח · כללי גמ' לכנה"ג א"ח דף ק"ס ע"ג אות קנ"ח עבדינן מדאצטריך מהריב"ל ח"א דף כ"ט ע"ב :

מדאצטריך עיין · כנין אב שני מדות משונות : סמיך אמה מצינו :

מדבר ההולך בו ושכח יום השבת איך יתנהג בעשיית מלאכה ש"ע א"ח סי' שד"ם : עיין תשו' מהר"ם די בוטון נ"ח ההולך במדבר ואינו יודע מתי שבת בין שאינו יודע יום שיצא בין שיודע מנין יום שיצא ושכח באיזה יום בשבת יצא מונה מיום השכחה ומקדש השביעי ונתן טעם לדבר למה לא הותרו במלאכה ג' ימים דסמיכי ליציאתו כיון דאין יוצאין ג' ימים קודם שבת ועיין קרבן חגיגה סי' ל"ח ישוב טוב בהקדמה זו לפסוקים · הרי"ף ור"ן פ"ז דשבת דף קכ"ט ע"ב ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקדוש והבדלה ואם יש לו ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו ואז יעשה מלאכה בכדי יום שמקדש בו כדי פרנסתו מצומצמת ומותר לילך בו בכל יום אפילו ביום שמקדש בו היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע באיזה יום יצא מביתו מותר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום השמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו ובודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם :

שבת ודין המפליג :

מדברות וברכתן · ש"ע א"ח סימן רכ"ח : עושה מעשה בראשית

חביות של יין צמוקים בבית א׳ מהחצר והניא המפתח ביד הנער והנער נתן המפתח ביד הגוי שומר פתח החצר ובתוך הבית ההוא יש דברים אחרים שהם נתונים ביד הגוי שאפי׳ יכנס שם הגוי אין דוכר אליו דבר למה נכנס והיין הזה עדיין לא נגמר אלא שהצימוקים אחר שנשרו במים נ׳ ימים ודרסו אותם ברגל בתוך גיגית גדולה והחזירו הצימוקים בתוך החביות כדי שיעלו החרצנים והזגים למעלה והמים למטה ובאותו זמן הוא מה שנשאר המפתח ביד הישמעאלי שאסור להם היין כפי נימוס דתם אף שנתעכבה בידו יום ולילה הוכיח והעלה להתיר יין זה עיי״ש : מקור ברוך ל״ג מרתף של יין שנפל ממנו כותל א׳ ונכנסו גנבים בלילה וכיון שהרגיש הבעל הבית שהיה דר למעלה בעליה הלך למרתף לראות וברחו הגנבים ומצא חבית א׳ של יין פתוחה ונאד חציו מלא מים ולא ידע אם היו הגנבים גוים או ישראלים הורו להתיר את היין אפילו בשתייה ואפילו בעיר שרובה גוים שהרי כיון שאינו מניע הברזא והנעורת לחציה של עובי שולי החבית אין כאן שכשוך בלל והוי כחו של גוי דהנשאר בכלי מותר אפילו בשתייה ודלא כמהריק״א שפסק להחמיר ולהיות הפסד מרובה יש לסמוך על המקילים דלא החמירו בכח הנכרי לאסור המחובר עי״ש דף מ״ח ומ״ט : ועיין בית יעקב קס״א המבאר דין מרתף שהיו בו נ׳ חביות יין ונגנב משם כסף וזהב ואח״כ נמצאו החביות פתוחות תעלה דברוב גנבי גוים אסור היין אבל במקום שנוהגין להצניע הממון בחביות אפילו ברוב גנבי גוים אין לאוסרו ובזמן הזה שאין מנהג להצניע אין להתיר אלא ברוב ישראל או שיש חצר מיוחד ליהודים ע״ש משא ומתן על דברי הפוסקים : כל דיני מגע גוי בכוונה או שלא בכוונה ע״י דבר אחר כללם הר״ן פ״ד דע״ז דף שע״ח ׳ ועיין משנה נ׳ פ״ב דע״ז ובמפרשים ׳ רשד״ם ח״ב תשו׳ נ״ה יורה דעה מי שהיה לו מרתף של יין חוץ לעיר בכפר של גוים ונפלה דליקה בחצר אשר שם היין והיהודי לא נמצא שם שהיה בעיר פסק שהחביות פתוחות אסורות וסתומות מותרות ׳ רשד״ם י״ד תשו׳ נ״ו חבית של יין שערו לתוכה עד חציה וראו שהיתה מטפטפת והוציאו שני גוים מן המרתף לחצר ובעל היין ואמו היו הולכים עמהם בהוצאה ובחזרה ופסק שהיין מותר הוא שהשומרים לא זזו משם וגם אין בו אסור משום השכשוך׳ ושאולי בהיות שני שומרים היו באים א׳ מהם מן הצד וכתב הטור ז״ל בשם הרמב״ן שכתב הראב״ד ז״ל שאין חשש אלא כשהישראל בא מאחורי הגוי אבל מן הצד דאזיל בהדי גוי הנושא החבית אפילו מלאה שרי ואם היה דבר לחוש היה מטעם השכשוך אלא שגם בזה יש טעם גדול להתיר שהרי כתב הטור בסימן הנ״ל גוי הנושא יין של ישראל בנוד והישראל עמו מותר אפילו אם הוא חסר והוא משכשך דרך הלוכו שאין דרך ניסוך בכך ואפילו הוא פתיח ע״כ ואע״ג שרמב״ם אוסר בשכשוך אם הכלי פתוח כמ״ש פ׳ י״ב מהלכות מאכלות אסורות אפשר היה לומר שלא אסר אלא בשכשכו בכוונה כמו שנראה קצת מלשונו שכתב וכן אם אחז כלי פתוח של יין ושכשכו משמע בכוונת דאם לא היה כן היה לו לומר והיה משכשך והולך ומדקאמר ושכשכו משמע ממש שיעשה כן בכוונה אמנם אפילו אם תמצא לומר שבכל ענין אוסר הרמב״ם מ״מ רבו המתירים ומסיים הלכה כבתראי כל שכן באיסורא דרבנן ולכן נראה שהדבר פשוט מאד שיין זה מותר לשתותו ׳ תשובת מהר״י מינץ הובאה בתשובות הרא״ם ח״ב סימן ל״ז ׳ גן המלך והוא גנת ורדים בין ט״ד לטאה״ע אות ד׳ כתב ש״ע י״ד סימן קכ״ת דין יו״ד היה גוי נושא כלי פתוח ובו יין וכו׳ אם הוא מלא אסור בהנאה שמא נגע בו לעד״ן דהשתא דגוים לא בקיאי בטיב ע״ז לא יהבי נפשייהו לינע ביין ואין לחוש שמא נגעו כל היכא שאין לחוש שיגנוב או ישתה ממנו ולכן כל כה״ג מותר אפילו בשתייה ועיין בפרק השוכר את הפועל דף ס׳ ע״ב גבי ההיא דביתא דאשתכחת ביני דני והות נקיטא אופייא בידה ובתוספות שם ולעיל דף ס״ד ע״ב בתוספות ד״ה אין מפקידין אצלו יין והר״ן בתשר סימן ע״ד כתב על גוי שנכנס למקום חבית של יין וראינו היין מקלח שם שאם אינו יודע בטיב ניסוך אמרינן שמא אבן

ורק עליה ולא נגע בחבית כלל וצ״ע שבשיש אומדנא שרוצה הגוי לשתות יין אין להקל לו שמא לא נגע ועיין י״ד סימן קכ״ד דין ט״ו ׳ שבות יעקב ח״ב תשו׳ ע״ב גנבים באו למרתף של גוי שהיה בתוכו יין כשר של יהודים סגור וחתום כדינו וכשנאמר הדבר ליהודי בא ומצא פתח פתוח והחביות שלימות וסתומות ומליאות כמו שהיו ולא מצא ליחות סביב המגופה צדד מכמה צדדים להתיר את היין ׳ שבות יעקב שם גוי נמצא במרתף ושא עצמו ביני דני ומצא המינקת על החביות וסביב המגופה לח ואסר היין בפשיטות כמבואר בסימן קכ״ט סעיף י״א בהגה ועיין בסי׳ קכ״ד סעיף כ״נ ובט״ז :

מגע גוי ביין שלנו ׳ עיין : אנוואדיליאס : הפסד מרובה עיין כחלת : חומץ מגע : חמרא דלא : יין אין מנסכין : יין חתימתו : יין כשר : יין מר : יין שלנו : יין שמפרדים : יין שרף של ישמעאלים : כח נברא : כח גוי : כח גוי שלא : כלי סתום : סכסוך גוי : סתם יינם : פך בפרק : פלגינן דבורא : ראיה והרהור בלא אמירה לגוי מותרת בשבת : סכסוך גוי : תינוק גוי בן :

מגע גוי ע״י דבר אחר שלא בכוונה היינו שלא ידע שהוא יין מותר אפילו בשתייה ש״ע י״ד סי׳ קכ״ד ׳ הרי״ף ור״ן פ״ד דע״ז דף שע״ה ׳ ולא מקרי מגעו ע״י דבר אחר אלא בקנה וביוצא בו אבל ברבר לח לא : מגע גוי ביין :

מגע גוי שלא בכוונה אוסר ביין הרי״ף ור״ן פ״ד דע״ז דף שע״ו ע״ב : מגע גוי ביין :

מגע עיין : אי אפשר מליכו שיאחז : טומאת מגע : טמאים במגע : פריך ממגעות דסיפא ברישא : תערובת אסור וכמה חלוקי דינים שיש אסור והיתר שנגעו זה בזה :

מגע על ידי דבר אחר ׳ עיין : ידים נקיות : תפלה אין להתפלל בכתי ידים שלא :

מגפה עיין : בית דין מכרו : כתובה ונבייתה ודיניה מקור ברוך ס׳ : מלאכי השרת אמרו רבונו של עולם : מת פתאום : עדות אשה כל שיש ספק ד״ה מכתב אליהו : שבועת אלמנה ודיניה פני משה ח״א ע״ב :

מגרה עיין : גזלן אסור לקנות ממנו :

מגריפות וקרדומות מצא ודיניהם ש״ע ח״מ סימן רס״ז סעיף י״א : הרי״ף ונ״י פ״ב דב״מ דף פ״א ע״א :

מגריפות שלשה אחת לשיר אחת לדישון והשלישית חוסיף בעל תי״ט סדעתו להשמיע קול ומשמשת לשלשה דברים משנה ו׳ פ״ה דתמיד :

מגרש אין עושין משדה ועיר משום יישוב ארץ ישראל משנה ח׳ פ״ט דערכין ובתי״ט ואין עושין אותו שדה ועיר. שם : נ״י פ״ב דב״ב דף קע״ב ע״א :

מגרשי ערי הלויים : סדה מגרש :

מגרש אשתו והחזירה ומת ונפלה לפני יבם מותרת ליבם: משנה הרי״ף ונ״י פ״נ דיבמות דף תמ״ג ע״ב ׳ ש״ע אה״ע סי׳ קע״ו סעיף ט״ז :

מגרש אשתו מן האירוסין מותרת לתובעו לדין ולדור עמו ואם היה לבו גס בה אף מן הארוסין אסור הרי״ף ור״ן פ״ב דכתובות דף ת״פ ע״ב : ש״ע אה״ע סי׳ קי״ד סעיף יו״ד:

חזקה אין אדם עושה בעילתו : יחוד אסורו ודיניו : מגרש אשתו מן הנישואין :

מגרש אשתו מן הנשואין והיה לה מלוה אצלו עושה שליח לתובעו אבל מותר ליכנס אעפ״י שנשארת הואיל ואינו דר שם ואינו נושא ונותן עמה ויש חולקין ומותר לאדם לזון גרושתו ומצוה היא יותר משאר עני ובלבד שלא יהיה לו עוסק עמה רק יזוננה ע״י שליח ש״ע אה״ע סי׳ קי״ט סעיף ח׳ ׳ הרי״ף ור״ן פ״ב דכתובות דף ת״פ ע״ב :

מגרש אשתו מן האירוסין : מגרש הכל :

מגרש אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר שמא יבואו לידי זנות ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי (ודי בהרחקת שלש בתים בנימין זאב ק״ד גרש לזמן פלוני והגיע קודם הזמן יכול לדור עמה בבית בן חיים סימן ו׳ וע״ש סימן צ״ו דאם נכנסים בפתח א׳ דאסורים ועוד האריך בסימן ק׳ ובשעת הדחק מותרים לדור חלוץ וחלוצתו בחצר א׳ כיון דליכא קרוב דעת של אישות כ״כ המנהיר קל״א ועיין ש״ע אה״ע ס״ס קנ״ז בהגה יבם אסור לדור עם חלוצתו׳ אם לבו גס בה כמו ארוס וארוסתו רשב״א תשו׳ ר״ט ודוקא אחר שחלץ

אבל

Digitized by Google

מגלה קודם הבדלה ש"ע א"ח סי' תרצ"ג סעיף א' כהגה והר"ש הלוי פ"ח פירש ס"ש הב"י בסוף הסי' בשם הכלבו סימן מ"א ויש חולקין שאין צריך שכבר נפטר ביוצר המאורות. והפ"ח שם ס"ק א' העלה שצריך להבדיל קודם למען לא יהנה מן הנר קודם הבדלה דהלא כהנה ד"ל דליתא ובדבר שמואל תשו' קכ"ח שתלוי הכל במנהג : הבדלה כפורים:

מגלה והבדלה :

מגלה קורא ופושט כאגרת הרי"ף והר"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"ב ש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף י"ז כתב הלבוש שקודם שיתחיל לקרות פושטה כולה ולא ידעתי מנין ליו שפשט הדברים הוא שקורא ופושט מה שקורא הגהות מהר"ר נא"ל : וראיתי מנהג כל גלילות איטליאה לפושטה כולה קודם קריאה ולגוללה אחר קריאה קודם ברכה אחרונה :

מגלה אגרת : מגלה והיכי חתני פסו תרלה היכא יוכן קורה ופוסט כאגרת :

מגלה קורין אפילו שנים ואפילו עשרה בא' ויוצאים הם והשומעים מהם ש"ע א"ח סי' תר"ץ משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף ש"ע ע"א וע"ב : מתורתמן והיכיו : תרי קלי :

מגלה קראו באדר ראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני משנה הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף שס"א ע"א ועיין שלטי גבורים שם אות א' ולשון ריא"ז ועיין הגהות מהר"ר נא"ל על ש"ע א"ח סי' תרצ"ז בני העיר שטעו וחשבו שהשנה פשוטה וקראו את המגלה והפרשיות באדר ראשון חוזרין לקרות באדר שני בין המגלה בין הפרשיות ב"י ובס' ברק הבית כתב שכן היא נסחא אמיתית וכן נראה מדברי הרא"ש בקצור פסקיו פ"ק דמגלה וכ"כ המחבר בתשו' בסוף ספר ברק הבית ע"ש :

מגלה קריאת שמע הלל תפלה הקוראן למפרע לא יצא והראיות שם הרי"ף פ"ב דמגלה דף שס"ב ע"א והר"ן שם ש"ע א"ח סי' הר"ץ סעיף ו' ש"ע א"ח סי' ס"ד ש"ע א"ח סימן תכ"ב סעיף ו' : הקורא את המגלה למפרע לא יצא : קרא פסוק א' ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני לא יצא מפני שקרא פסוק א' למפרע אלא כיצד יעשה מתחיל מפסוק שני ששכח וקורא על הסדר :

הלל למפרע : ספעת בתפלה :

מגלה תפרה בחוטי פשתן פסולה (מימרא דרב גמרא דמגילה דף י"ט הרי"ף ור"ן פ"ב דמגלה דף שס"ד ע"א) אם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה ובלבד שיהיו משולשות ומפני שיש בו פירושים שונים צריך לצאת ידי כולם ויעשה שלש תפירות בראשה שלשה בסופה ושלשה באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר (פי' רש"י ותוספות ופירוש הרי"ף ופירוש הרמב"ם) ואם אין לו גידין יותר מותר לתפור הנשאר בחוטי פשתן מלהניחו בלא תפירה (הגהות מיימון פ"ב וכלבו) אבל אם יש לו גידין יתפור כולה בגידין והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים (ר' ירוחם נתיב י' ח"ד בשם א"ח) ועיין שלטי גבורים שם אות א' ולשון ריא"ז ש"ע א"ח סימן תרצ"א סעיף ה' : ובסעיף ד' צריך להניח שיור בראש היריעה ובסופה כשתופרם יחד ובמשהו סגי מימרא דר' יוחנן דף י"ט וכם בתוס' הרי"ף ור"ן שם כדי שלא יקרע ולאו הלכה למשה מסיני :

מגלות שקורים שיר השירים בפסח רות בשבועות קהלת בסוכות העם נהגו שלא לברך עליהם על מקרא מגלה ולא על מקרא כתובים ש"ע א"ח סוף סימן ץ' עיין מרדכי פ"ק דמגלה סי' תשפ"ג בשם מסכת סופרים ותמצא סמך לאותן הקהלות שמברכין על מקרא מגלה כשקורין את מחמש מגילות ועיין פי' מהר"ר נא"ל על ש"ע סימן הנ"ל ואני הצעיר המחבר ראיתי כמה מחזורים או סדורים נדפסו בשנים קדמוניות ומצאתי כי נדפסה הברכה הנ"ל עם המגילות ועיין תשובות דמ"א סימן ל"ה הביאו הפרי חדש ועטרת זקנים וכתב מג"א סוף ס"ק ט' אבל הלבוש ב"ח מנהגים ומטה משה סימן תתקס"ז כתבו לברך על כולם חוץ מקהלת וכן עיקר כמנהג קדמונינו ומנן דגד ס"ק ו' כתב כל מברך על מגלות אלו ברכה בטלה ע"כ ומנהג פירארא שלא לברך טעם לקריאת רות בשבועות עיין מטה משה סימן תרצ"ג :

קהלת : רות : שיר השירים :

מגלת סתרים כשנאמרה בגמרא פרש"י שהתורה מפני שלא נתנה לחכתב וכששומעין דברי יחיד חדשים שאינם נשנים בבית המדרש וכותבין אותם שלא ישתכחו מסתירין את המגלה שבת דף ו' ע"ב פ"ק ועיין כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"ב :

מגלת תענית בטלה חוץ מחנוכה ופורים ודיניה מקום הרי"ף פ"ב דתענית דף רע"א ע"א ומשנה ח' פר"ב דתי"ט והרי"ף פ"א דר"ה דף ש"י ע"ב והרי"ף פ"א דמגלה דף שס"א ע"ב : והימים הכתובים בה מותר להתענות ברם וכ"ש לפניהם ולאחריהם וכן שבתות וי"ט ור"ח מותרים לפניהם ולאחריהם ש"ע א"ח סימן תקע"ג הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ו ע"ב ועיין הר"ן דמפלפל בסוף פ"ב דתענית דף רע"א ע"ב לבאר דין חנוכה ופורים בפניהם ולאחריהם הוראי כי אמרינן דבחנוכה ופורים לא בטלה מגלת תענית לא בהן בלבד אמרו אלא אף בלפניהם או לאחריהם כמו שיתבאר בסמוך בס"ד ע"ש עיין גמרא דר"ה דף י"ח וי"ט דקי"ל דבטלה מגלת תענית ומטעם שם בתי"ט הליכות אלי אות קס"ח בטלה מגלת תענית כתב הרא"ש במסכת תענית דהיינו דוקא לענין תענית יחיד אבל תענית צבור אין לגזור בימי מגלת תענית : אות קס"ו בטלה מגלת תענית כתב הרא"ש בשם הראב"ד דמגילת תענית לא היה בימי שום אמורא וכי קאמר בגמ' האידנא בטלה מגילת תענית אין ר"ל בסוף זמן האמוראים אלא האידנא ר"ל בסוף זמן התנאים כשהתחיל זמן האמוראים לא היתה מגילת תענית בימי שום אמורא : ותיפוק ליה : חנוכה ופורים : תענית יחיד לא אליס :

תענית צבור אליס :

מגלת תענית עיין ותיפוק ליה : משנה אלס כתבה :

מגמר בעתיקא קשה מחדתא פי' מי שלמד והסיח דעתו ושכח קשה לחזור וללמוד מה ששכח יותר ממי שלא למד וסימניך טינא בר טינא פי' טיט שהיה כבר בכותל קשה לניכלו מטיט של עפר חדש יומא פ"ג דף כ"ט :

מגן דוד שכותבים המקובלים על הבשר עיין פטור כבולגיה:

מגע אינו עושה מגע משנה ח' פ"ח דכלים וכר"ב :

מגע בית הסתרים אינו מגע רמב"ם סוף הלכות טומאת מת עיין מגן אברהם על א"ח סימן שמ"ג ס"ק כ':

עובר מת בתוך :

מגע גוי ביין שלנו היכא מותר בשתייה והיכא אינו מותר אלא בהנאה משנה יו"ד פ"ד דע"ז וכר"ב ותי"ט וקצת דיני עשיית סתם יינם משנה י"א י"ב פ"ד : ש"ע י"ד סימן קכ"ד שלשה תנאים צריך למען יהיה אסור שיכוין ליגע שידע שהוא יין ושלא יהיה עוסק בדבר אחר סעיף י"ד יין הבא מכח גוי וכח כחו אסור אבל כח כח כחו מותר שם סימן קכ"ה בח ישראל וכח גוי יחד מות' בדיעבד גוי הנוגע להכעים לאסור אפילו לא נודע כך אלא באומדנות מוכיחות שותים היין בפניו סוף סימן קכ"ד ודיני מקום שיש בו יין ונתייחד הגוי שם סימן קכ"ח אם הוא בענין שנתפס כגנב מותר ואם לאו אסור כתב מהר"ל בן חביב תשו' מ"א יין של ישראל שנגע בו גוי ע"י דבר אחר שלא בכונה אפשר שמותר משום חשש הפסד ממון של ישראל ואין להתיר נגיעת גוי ביין של צמוקים מטעם רבוי מים ולא מטעם המשכה : מהריב"ל ח"א קמ"ב ישמעאל שמשים קנה בחביות של יין בכוונת מרידה וחותמה בדי למכור באותם הימים מיין הנסכות יש להתיר בדיעבד ולכתחלה יש להשתדל שתעשה זאת המרידה ע"י ישראל מהר"ם טראני ח"א ד"ח חביות של יין שהיה בפיהם חותם בתוך חותם ובהם מעט דבש והיה בהם נקב קטן לצאת בו הרוח ויצאו היהודים מן הספינה ונכנסה בספינה אחרת מוהרות וליכא משום חשש נגיעה ולא משום חשש חלוף מהרד"ש לוריא ע"ו קנקן של יין והיה בו יין מבחוץ טופח ע"מ להטפיח ונגע הגוי ביין שמבחוץ היין שבתוך הקנקן מותר מהרד"א מזרחי נ"ד ח' ו' שם מ"ב ל"ז ברזא שנשמטה מהחבית והניח גוי ידו על הנקב הרב ז"ל אסרו בשתיה כפי מנהג המקום ההוא ומהרד"י ז"ל התיר : וכתב רדב"ז תשו' קפ"ד מעשה שהניח ישראל

אחרונה על המגלה ביחיד באן נהגו שלא לאמרה ומזהירים היחידים שלא לברך בקשתי גלגא מצאתי הא"ז נאתלת פני הבורא יתברך ירויק על מעב"ת בכל הצלחה מנטובה כ"ז פ' כבא"רו שנת התע"ו : עבדו הצעיר יהודה בריאל : ואח"כ שאלתי את פי המורה צדק כמוהר"ר הרופא יוסף ברוך קזיס מנטובה על הנדון וזאת היא תשובתו על ענין ברכה אחרונה על המגילה ביחיד מבטיח אני למעב"ת (כאשר שאלתי מפי כמה יחידי קהלנו ובפרט בני תלמידי חכמים) שמנהגנו אנחנו בני איטליאה הוא כמנהג פירארא עיר כ"ת לברך ברכה אחרונה ביחיד וגם מנהגי לברך יען כי כך עשה גם מע' אבי זצ"ל ואע"ג דהדבר במחלוקת נשנה לא אבותי למנוע עצמי מלברך יען וביען ידעתי מה רב חיליה דמנהגא ובפרט כשיש לו על מי להסמך ולא יועיל ולא יציל הכלל גדול שבידינו ספק ברכות להקל כי זה יובן דוקא כבואנו עתה לקבוע ולגזור את אשר נעשה אבל כשהמנהג כבר קבוע אין הכלל הזה מספיק להפך על פניו המנהג והראיה על חלוק זה תהיינה שלש ברכות הראשונות על המגלה דאע"ג דסברת רב עמרם ור"ג הובאו במרדכי פ"א דמגלה היא דביחיד נקראת בלא ברכה לא לפניה ולא לאחריה מנהג כל ישראל הוא לברך לפניה שלש ברכות ולא נמנעו מלברך מכח הכלל דספק ברכות להקל וכן נמי נימא על אלה שנהגו לברך לאחריה אף ביחיד זאת דעתי הקצרה ואתפללה אל אל ירויק על כ"ת שובע שמחות והצלחות בימי חג המצות הבעל"ל ואני לעולם עבד נאמן למעכ"ת יוסף ברוך קזיס הכותב במנטובה כ' אפריל שנת התע"ו : עיין הרי"ף ור"ן פ"ד מגלה דף ש"ע ע"ב על ברכות המגלה ש"ע א"ח סוף סימן תר"ץ וכשהיחיד קורא את המגלה בזמנה צריך לברך עליה ב"י : וכתב עוד בשם בה"ג וקצת מהגאונים שיחיד אינו מברך לא לפניה ולא לאחריה וכ"פ מהרי"ו סימן מ"ח : ומברך מעומד כשאר ברכות המצות רמ"ע בתשו' סימן ק"ב ועיין ב"י סי' ח' משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף ש"ע ע"א וע"ב ש"ע א"ח סי' תרצ"ב הקורא את המגלה מברך לפניה שלש ברכות על מקרא מגלה שעשה נסים ושהחיינו סי' מנ"ח וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו) טור בשם הרמב"ם ומברך מעומד כשאר המצות רמ"ע בתשו' ק"ב ועיין ב"י סימן ח') וי"א דאף ביום חוזר ומברך שהחיינו) טור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד) וכן נוהגין בכל מדינות אשכנז ובפיראראר ובמדינות איטליאה לא נהגו כן עיין הגהות אשירי פ"ב ולאחר הנוהגין לברך הרב את ריבנו אם לא בירך לא לפניה ולא לאחריה יצא :

ברכה שלה : ברכות ספקן להקל איננו כלל לבטל מנהג קבוע : ברכת הסכח בתב מגלה ודיני וזמני : מילה גר סמוך קודם שכתנייר דאין כח בכלל ספק ברכות לספק לסתור מנהג קבוע : שהחיינו וכמה :

מגלה מקדימין ולא מאחרין הרי"ף ור"ן פ"א המגלה דף ש"ס ע"ב : ש"ע א"ח סי' תכפ"ח סעיף ו' : משנה ג' פ"א דמגלה ר"ע ותי"ט אם חל בשבת :

מגלה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר לא פחות ולא יותר וכיצד משנה א' פ"א דמגלה : הרי"ף ור"ן שם דף שנ"ח : הרמב"ם פ"א מה' מגי"ה :

מגלה נקראת בכל אופן עומד יושב וכו' משנה א' פ"ד דמגלה ש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף א' קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחילה מפני כבוד הצבור (טור בשם הרמב"ם בפ"ב וב"כ שבולי הלקט בשם גאון שכל הקורא בצבור קורא מעומד ושכן המנהג אבל הלבוש כתב דדוקא השליח צבור קורא עומד אבל שאר הקהל קורין אפילו יושבין לכתחילה) ועיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים ריש פ"ד המגלה דף ש"ע ע"א :

מגלה בלבור :

מגלה נקראת פ"א דמגלה :

מגלה נשים חייבות בה שאף הן היו באותו הנס וכן בנר חנוכה וכר' כוסות של פסח ופלוגתא הפוסקים אם מוציאות אחרים י"ח או לא הר"ן והרי"ף ושלטי גבורים פ"א דמגלה דף ש"ס ע"א : והר"ן פ"ב דף שס"ד ע"א והן מצטרפות במנין עשרה : וכתב מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סי' תרפ"ט ס"ק א' טעם שהנשים חייבות במגלה מפני שאף הן היו באותו הנס וכן בחנוכה ואין אומרים שתתחייבנה בסוכה נ"כ מטעם זה דלא אמרינן כן אלא במידי דרבנן ב"ב מרדכי פ"ק דמגלה :

מגלה הכל : נר חנוכה נשים :

מגלה סוד עיין דין גלוי רזיא : מאן : מגלה לגוי : תלמיד מגלה מי היה מן הדיינים :

מגלה עיין אבלות בפורים איכו : אדר ראשון : אסתר אם נתנה להכתב : בית דין של מטה : בן עיר : ברכת השבח : דבור אסור לדבר : דליקה מגלה בשבת : הבדלה בפורים : הכל כשרים לקרוא : הפסקה במגלה : ויו דויזתא : זיל אימא ליה דבכל מגילות אסתר טומא : ישיבת גוים : כהנים לוים : כרך : ברכים : בתכי קבלן כריכים : לשון יווני : מילה בפורים : מילה קודמת לפדיון מחלה : מגלת אם כריכות : מת מצוה : נכיאים ארבעים : נשים אף הן היו באותו הנס : ספק דברי סופרים ד"ה הר"ן על הרי"ף : ספק ספיקא אפי' בדאורייתא כבנין טומטוס אפי' תינו איכו מוליה : עבודה תמורה : עטרת בני : רב ובכודו : רוב מדינות : שבת אין : ספס כדי לגמור : שהחיינו וכמה : סופר וברכותיו : שירות כולן : שמע כלל : תורה חתומה נתנה : תורה מגלה נתנה : תלמוד תורה מבטלים : תקיעות אם : תקיעות מברכין עליהן : תרי קלי :

מגלה על פה לא יצא הקורא ש"ע א"ח סי' תר"ץ ועיין הריט"ץ קט"ו המבאר כוונת מ"ש התוספות ד"ה נאמרה ליקרות ולא נאמרה ליכתב משמע דסבר דמותר לקרותה על פה וכו' ע"ש ועיין מעשה חייא דף ט"ו דהאריך בביאורים שונים ועיין במוהר"י כי רב ל"ד הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף שס"ב ע"ב וש"ע שם וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחילה אבל בדיעבד אם השמיט בה הסופר באמצעה תיבות אפי' עד חציה וקראם הקורא על פה יצא אבל אם השמיט תחילתה או סופה אפי' מעוטה לא יצא הר"ן : ואפילו באמצע דוקא שלא השמיט ענין שלם (ב"י בשם א"ח) אבל ביותר מחציה אפי' הן כתובות אלא שהן מטושטשות ואין רישומן ניכר פסולה (אוקמתא רגמ' שם ורגבה קרוי בולה כפי' הרמב"ם בפ"ב וכ"כ הטור וא"ח) וכן לא יסייע שום אדם על פה לחזן ולכן אותם הפסוקים שקורין הקהל צריך לחזור ולקרותם מתוך מגלה כשרה ב"י בשם שבולי הלקט : מי שתופס בידו מגלה שאינה כשרה לא יקרא עם שליח צבור אלא שומע ושותק סעיף ד' הרשב"א בתשו' ושבולי הלקט משנה א' פ"ב דמגלה :

מגלה תלושה : מגלה חסירה :

מגלה עיקר קריאתה ביום משנה א' פ"ד דמגלה בר"ב

מגלה דוקא :

מגלה פלוגתא דפוסקים אי בעינן בתב אשורית בלשון לעז ללועזות במגלה או לא משנה ב' פ"ב דמגלה תי"ט :

מגלה פנים בתירה שלא כהלכה עיין אפיקורוס זה :

ואנפס אסור תעטה ביד רמה : כל ישראל יש :

מגלה צריכה מנין ש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף י"ח מגלה בי"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה ואם א"א בעשרה קורים אותה ביחיד ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה (הגהות אשרי פ"ק) ואם קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה יוכל לקרות אפי' לכתחילה ביחיד הוא ל וקורים אותה באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח) וכתב מהר"ר גא"ל ס"ק ד' זהו דעת רב עמרם והרא"ש והטור והריא"ז פ"ק דמגלה ונ"ל דאותם היוצאים מבית הכנסת או שאינם מכוונים לצאת בקריאת הש"ץ כדי לקרותה בביתם לנש הם לא יפה הם עושים שהרי לדעת אלו לא התירו לקרותה ביחיד אלא בדיעבד כל היכא דא"א בעשרה ולכן יותר נכון נראה לקרותה לכתחילה עם הש"ץ אי לכוין לצאת י"ח בקריאת ש"ץ ואח"כ יקרא אותה לבני ביתו דאז לגבי נשים הוי להו כבדיעבד דא"א להן בעשרה ומותר ואע"ג דיצא יכול להוציא אחרים כבסימן רי"ג ותרצ"ב ואע"ג דלרבינו תם יכול לקרותה ביחיד מ"מ לדעת בה"ג אינו יכול לקרותה ביחיד ולברך דהוי מוציא ש"ש לבטלה הלכך הצד השוה הוא דעת רב עמרם וסיעתו דלכתחילה צריך לקרותה בעשרה כדאמרן וע"ל סימן תרצ"ב סעיף ג' : מגלה בזמנה :

מגלה

בגמרא הרי"ף ור"ן פ"ב דמגלה דף שס"ג ע"ב) וצריך שתהא כתובת כולה לפניו לכתחילה (מימרא דרב שם דף י"ט והרי"ף שם לכ"ע) משנה ד' פ"א דמגלה קראו את המגלה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני רמב"ם רפ"ק מה' מגלה קריאת המגלה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים : נ"ל שמה שלא כתב רבינו שהיא תקנת אנשי כנסת הגדולה שהרי באותו זמן היו הוא מפני שהיו בכללם נביאים דהיינו חגי זכריה מלאכי ייחס הדבר להם אם לחלוק כבוד לנביאים ואם שאם לא היו שם נביאים לא היה יכולת באנשי כנסת הגדולה לתקן תקנה זאת וכו' ידי אליהו תקון מ"ו דף ט"ו ע"ד מפלפל על תקנה זאת : מטה משה אות תתר"א ענין קריאת המגלה · תתר"ב קראה סירוגין · תתר"ג שנוהגים לומר ארבעה פסוקי גאולה בקול רם · תתר"ד ושמנענעים המגלה כשאומרים האגרת הזאת · תתר"ה גוללה קודם שמברך הרב את רבנו · תתר"ו כשמזכיר הקורא המן מנקשים התינוקות · תתר"ז דין קורא לחולה וליולדת והוא כבר יצא דמברך אבל לא ברכת שהחיינו · תתר"ח מי שהוא אנוס קצת יכול לשמוע מקרא מגלה מבעוד יום : מגלה אגרת :

מגלה ודין הפסקה : מגלה לן מגלה לן : ספק דברי סופרים ד"ה הר"ן על הרי"ף : עשרת בני המן : צריך לכתחילה מפמע :

מגלה ודיני כתיבתה משנה א' ב' פ"ג דמגלה והרי"ף ור"ן דף שס"א ע"ב פ"א דמגלה · ש"ע א"ח סימן תרצ"א אשורית על הספר ובדיו והרי"ף דף שס"ג ע"ב : ומגילה שפרשיותיה פתוחות פסקים וכתבים סי' כ"ג וכתב בס' באר שבע שאלה מ"ז דפוס פראנקפורט מותר לכתוב טעמים במגלה לקרות בה החזן במקום שאין מי שיודע לקרותה בעל פה ולברך עליה : מעשה בא לפני בעל שיירי כנ"הג סי' תרצ"א ס"ק ט' מגלה שהיו כתובים בה עשרת בני המן בחצי הדף איש בראש שטה ועשרת בסוף שטה אלא שאינו בסוף הדף יען תחתיו היו כתובים שורות אחרות באותו דף פסל אותה לכתחילה שיקראו בה · עיין יורה דעה סי' רע"א וס"ם פ"ב דמגלה · הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף שס"ג ע"א מגלה צריכה שרטוט כאמתה של תורה וש"ע א"ח סי' תרצ"א סעיף א' וצריכה שרטוט כתורה עצמה : אין כותבין את המגלה אלא בדיו על הגויל או על הקלף כספר תורה (לשון רמב"ם בפ' ב' ממשנה דמגלה בגמ' דף י"ז הרי"ף ור"ן פ"ב דמגלה דף שס"ג ע"ב) ואם כתבה במי עפצא וקנקנתום כשרה (במשנה תנן בקנקנתום פסולה וה"ח כתב שם ודע שבקנקנתום פסולה ובמימיו כשרה וכו' ועיין בתוס' שם דף י"ח) כתבה בשאר מיני צבעונים פסולה (שם במשנה) וצריכה שרטוט כתורה עצמה (מימרא דרבי תנחום ואמרי לה רב אסי שם דף ט"ז) ואין העור שלה צריך לעבד לשמה (טור בשם הרמב"ם) וי"א שצריך עבוד לשמה (שם בשם ר"ת ועיין שלטי גבורים שם אות ב') היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד (משנה שם דף י"ז וכדמפרש בדף י"ט והרי"ף שם) או שכתבה גוי או אפיקורוס פסולה (טור בשם רמב"ם) ודינה כספר תורה לענין הקיף גויל (שם בשם ר"ת) וחטוטרת חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל גופי האותיות כצורתן וחסרות ויתרות גם צריך לכתבה מן הכתב (הר"ן) ולהוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה כמו בספר תורה (מהרי"ק) ועושין כל פרשיותיה סתומות ואם עשאן פתוחות פסולה (הגהות מיימוניות פ"ב ופסקי מהרא"י סי' צ"ג) ובדיעבד אין לפסול מגלה משום חסרות ויתרות דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה (הגהות מיימוניות פ"ב וא"ז) כמו שנתבאר בסי' תר"ץ סעיף ג' : וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו (מברייתא דכ"ב דף י"ג וכגרסת התוספות וכ"כ בספר התרומה והרא"ש בפי' המשנה פ"ג דמסכת ידים ואפי' לפי מ"ש שם לקיים גרסת הספרים) וי"א שצריכה תגין (טור בשם ר"ת) וי"א שאינה צריכה (שם בשם בעל ה"ג ועיין שלטי גבורים שם אות ב') ונהגו לתייגה וגם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה מהרי"ל : מגלה על : מגלה תפרק

בחוטי פשתן : שרטוט עיין הרי"ף :

מגלה והבדלה מי מהם קודם אם חל פורים במ"ש ש"ע

א"ח סי' תרצ"ג סעיף א' בהגה וקורין המגלה ואח"כ מבדילין דאפוקי יומא מאחרינן ליה ומנהג ספרדים בפירארא הוא להבדיל תחילה ואח"כ לקרוא המגלה וכן נדפס בסדורים שלנו ועיין שו"ת דבר שמואל להרב שמואל אבוהב סי' קכ"ח וכפי' באר היטב על א"ח סי' הנ"ל : מגלה קודם :

זכור לאברהם · ומכתב מח"ק ליוורנו יע"א כמנהג פירארא להבדיל קודם ועמ"ש הרב ברכ"י סי' תרל"ג והרב שלמי לכור בשלמי חגיגה דף סכ"ו :

מגלה ומהיכן קוראים אותה · משנה נ' פ"ב דמגלה : וש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף ב' · הרי"ף והר"ן שם דף שס"ג ע"ב ואפי' למ"ד מאיש יהודי צריך שתהא כתובה לפניו כולה שם דף שס"ד :

מגלה ומעלתה גופי הלכות דף ק"ו ע"א תוס' ד"ה נאמרה לקרות וכו' וקשה דמאי פריך דכי פליג שמואל אסתם משנה הא בגמ' קאמר כתנאי ואיהו דאמר כרבי יהושע וכו' עיין שם פלפול ארוך :

מגלה חייבים לקרותה בלילה ולשנותה ביום ואם מברכין שהחיינו ביום פלוגתא דפוסקים הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"א · ש"ע א"ח סימן תרפ"ז סעיף א' · ועיין סימן תרצ"ב סעיף א' וכתב הלק"ט ח"א תשו' רפ"ו שמי שלא קרא המגלה בלילה וקראה כשעלת עמוד השחר דלא יצא ולא דמי לקריאת שמע : מנהג פירארא שלא לברך שהחיינו אלא בלילה · ש"ע שם של לילה זמנה כל הלילה ושל יום זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום דאם קראה משעלה עמוד השחר יצא עיין רמב"ם פ"א ועיין שלטי גבורים שם אות ב' · ש"ע א"ח סימן תרצ"ב סעיף ד' מי שהיה אנוס קצת ואינו יכול לילך לבה"כ וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתענית כ"כ יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה וכתב ב"י סי' תרפ"ז בשם ראב"ד שנכון לקרותה מבעוד יום ליל י"ד כדי להקל על החולים או מעוברות וכיוצא בהם אבל אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגלה אפי' התענית קשה עליו תה"ד סי' ק"ט · גמ' דמגלה פ"ק דף ד' חייב אדם לקרות המגלה בלילה ולשנותה ביום שנאמר למען יזמרך כבוד וגו' פרש"י יזמרך כבוד ביום ולא ידום בלילה במזמור ארוממך ה' כי דליתני דרשינן בפסיקתא במרדכי ואסתר והמן ואחשורוש וקריאת המגלה שמפרסמין את הנס ומקלסין להקב"ה :

מגלה חסרה רובא מסתברא דהחסרון הוא בפסוקים ובאותיות לא בקיאינן הלק"ט ח"א תשובה י"ד :

מגלה על פה :

מגלה כתובה בין הכתובים הקורא בה בצבור לא יצא ביחיד יצא · הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"ב ודף שכ"ד ע"א · ובצבור נמי דוקא אי לא מחסרא או מייתרא פורתא · ש"ע א"ח סימן תרצ"א סעיף ח' אין קורין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים (מימרא דר' יוחנן בגמ' דמגלה דף י"ט ושם בתוספות) ואם קרא לא יצא אא"כ היתה יתירה על שאר היריעות או חסרה כדי שיהיה לה היכר (כפי' רש"י וכ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ועיין באוקמתא דרבא שם) אבל היחיד קורא בה ואפי' אינה חסרה או יתירה ויוצא בה ידי חובתו ודוקא שהיא כתובה בגליון כס"ת : וטעמא דדין זה הוא משום פרסומי ניסא טפי דכי קימא בין הכתובים נראה כקורא במקרא רש"י · ועיין שלטי גבורים שם אות ב' :

מגלה לגוי שנד בעל חוב רוצה לברוח דפטור מהר"ם סי' ל"ח · לע"ש סי' שפ"ח : גרמא :

מגלה מברכין אחריה במקום שנהגו ובמקום שלא נהגו לא · משנה א' פ"ד דמגלה וש"ע א"ח סימן תרצ"ב סעיף א' : אין לברך אחריה אלא בצבור שם בהגה · מהר"ם איסרלאס תשו' ל"ח · ועיין הלק"ט ח"א תשו' רס"ד המורה פנים לכאן ולכאן למקומות שלא נהגו לברך הרב את רבנו אם בירך אי הוי ברכה לבטלה · וכתב דבברכת חשבה ליכא ברכה לבטלה · ובעל באר היטב סי' הנ"ל ס"ק ג' כתב ז"ל וא"ז כתב בשם הפוסקים לברך אחריה ביחיד · ושאלתי את פי מורי כמוהר"ר יהודה בריאל מטנטובה וזאת היא תשובתו אלי על אשר שאלני מעכ"ת על ענין מנהג מנטובה על ברכה אחרונה

Digitized by Google

קודם הנץ החמה וכשר כל היום משנה ח' ו' ש"ע א"ח סי' תרפ"ז סעיף א' : מגלה עקר :

מגלה דרבנן גופי הלכות אות תצ"א : קל וחומר דורש :

מגלה הכל חייבים בקריאתה ש"ע א"ח סימן תרפ"ט ועיין הריט"ץ ע"ז מבאר מ"ש מוהריק"א בלשון הרמב"ם פ"א מה' מגלה ל"ה א' הקורא וא' השומע מן הקורא וכו' אם היה הקורא חש"ו השומע ממנו לא יצא ע"ש : ועיין שלטי גבורים ולשון ריא"ז פ"א דמגלה דף שכ ע"א : עבדים משוחררים חייבים ש"ע שם אבל אינם משוחררים פטורים ולא אמרינן הואיל שהנשים חייבות שגם הם יהיו חייבים לחם משנה הגהות מהר"ר גא"ל על ש"ע שם ס"ק כ' : הכל כשרים לקרות את המגלה חוץ מחרש שוטה וקטן משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דמגלה דף שס"ד ע"א : ש"ע שם אם היה הקורא חרש (רמב"ם פ"א וכדעת הרי"ף והרא"ש וכן הוא בקצת נוסחאות ספרי הרמב"ם ועיין בכ"מ שם וב"י) או קטן (שם וכת"ק אבל נשים מוציאות לאנשים טור בשם רש"י בריש ערכין) או שוטה השומע ממנו לא יצא וי"א שהנשים אינם מוציאות האנשים (טור בשם בה"ג וכן כתב המרדכי בשם ראבי"ה) וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת לשמוע מגלה שאינה חייבת בקריאתה (מרדכי פ"ק דמגלה) אנדרוגינוס מוציא מינו ולא שאינו מינו (תוספתא כתבה הרא"ש בפ"ק דמגלה) טומטום ומי שחציו עבד אפילו מינו אינו מוציא : יש אומרים דחציו עבד אפילו עצמו אינו מוציא וצריך לשמוע מאחרים (ב"י). השומע מגלה מפי מי שהוא מורד והנאח ממנו יצא : מקום שאין מנין אם א' יודע ואחרים אינם יודעים א' פוטר את כלם ואם כלם יודעים כל א' קורא לעצמו : מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגלה : סעיף א' ומחנכים את הקטנים לקרותה : שבות יעקב ח"ב תשו' ל"ג מי ששומע ע"י צעקה גדולה אי דינו כדין חרש גמור וקרא המגלה בקול נמוך קצת שהוא עצמו לא שמע אי יוצאין בקריאתו לכאורה משמע מששמעות הסוגיא והפוסקים דלא יצא. שלא כדעת הב"ח והפר"ח אכן אחרי העיון ראיתי שחלוק גדול יש בין חרש גמור או זה ששומע בקושי וכזה מיושב שלא תקשי אדברי הרי"ף והרמב"ם שסתרי אהדדי מדין קריאת שמע אמגלה ומה שכתב הב"י ליישב בזה הוא דחוק ונגד משמעות הסוגיא גם דברי הב"ח תמוהים וטרח ליישב דבריהם עפ"י הסוגיא בישוב נכון וברור ומסיק להלכה דדוקא מי ששמע המגלה ממי שאינו חייב בקריאתה לא יצא משא"כ זה שיכול לשמוע ע"י קול רם וחייב בקריאתה גם שומע ממנו יצא : מגלה נסים :

מגלה הלועז ששמעה אשורית יצא אע"ג דלא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ דלא ידעי הרי"ף ור"ן פ"ב דמגלה דף שס"ב ש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף ח' הלועז ששמע את המגלה הכתובה בלשון הקדש ובכתבי הקדש אעפ"י שאינו יודע מה הם אומרים יצא ידי חובתו (דאיכא מצות קריאה ופרסומי ניסא גמרא דף י"ח) היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד אבל אם היתה כתובה בכתב עברית וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה וכיון שלא יצא הקורא י"ח לא יצא השומע ממנו (הרמב"ם פ"ב מםשנה וברייתא דף י"ח) אבל אין לחוש באיזה כתב כתובה (ב"י) מי שיודע לעז ויודע אשורית אינו יוצא בלעז (ה"ה ע"פ הירושלמי וחדושי הרשב"א והרמב"ן) וי"א שיוצא (כן נראה מדברי רש"י והרמב"ם) ואם כתובה בשתי לשונות מי שמבינים יצאו : (ב"י) יש למחות ביד הקורים לנשים המגלה בלשון לעז אע"פ שכתובה בלשון לעז תשו' ריב"ש ותשו' הר"ן על זה משנה א' פ"ב דמגלה : ובמשנה ב' תי"ט פלוגתא אי בעינן כתב אשורית בלשון לעז ללועזות : מגלה על פה :

מגלה השומעה באותו בלבול של קול הברת בית הכנסת נוטה להחמיר דלא יצא : הלק"ט ח"א תשו' קע"ח :

מגלה ודין הפסקה בקריאתה הרי"ף ור"י פ"ב דברכות דף ט' ע"ב ושלטי הגבורים דאין לגעור במי שסח בקריאתה אבל ריא"ז מדמה לה דק"ש לענין הפסקה וגוערין במי שסח וכן פסק הש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף ה' קראה סירוגין דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק אפי' שהה כדי לגמור את כולה יצא ועיין הרי"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף ש"ו ע"ב ועיין ש"ע א"ח סי' תרצ"ב סעיף ב' ותשו' הרשב"א סי' רמ"ד : אין לשוח בעוד שקורין אותה ש"ע שם וכתב מהר"ר גא"ל ס"ק ב' על ש"ע א"ח סי' תרצ"ב ואם שח יצא ודוקא הקורא אבל השומע לא יצא שבזמן שסח אינו שומע הקריאה לבוש : מגולות המטופפות לה : מגלה ודיני המגי סהה כדי לגמור :

מגלה ודין זמני קריאתה ש"ע א"ח סי' תרפ"ח ועיין מהריט"ץ קב"א המבאר לשון הר"ן על לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו דהיינו י"ו : משנה ג' פ"א דמגלה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה : כרך : כרכים : עגלון :

מגלה ודיניה רמב"ם פ"א מה' מגלה וחנוכה :

מגלה ודיני וזמני קריאתה משנה א' ב' פ"א דמגלה ר"ב ותי"ט ומשנה א' ב' פ"ב דמגלה ש"ע א"ח סימן תר"ץ הרי"ף ור"ן דף שנ"ח ודף שנ"ט ש"ע א"ח סי' תרפ"ת והר"ן פ"א דמגלה דף שס"א ע"ב והרי"ף ור"ן פ"ב דף שס"ב וברכותיה הרי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף ש"ע ע"ב ש"ע א"ח סימן תרצ"ב וכתב מהר"י סג"ל שמקובל היה בעיניו מהר"ם בו"ץ ש"ץ שכשהיה מגיע לומר בלילה ההוא נדדה שנת המלך אז היה מרים קול קריאתו ביותר ממה שהיה עושה עד עתה ומסתבר מנהגו משום ששם התחלת גאולת ישראל תורת הבית סי' ע"ז ב' ועיין במהר"י סגל ובגן נטע סי' תר"ץ סעיף י"ז ס"ק ג' וכתב התשב"ץ ס' קע"ו במקום שאין מנין אם יש לשם ד' או ה' או יותר אם יש א' מהם שיודע את המגלה והאחרים אינם יודעים הא' פוטר את כולם כדאמרינן פ' כל הבשר דף ק"ו ובברכות דף מ"ז סופר מכיך וכו' יוצא אבל אם כולם יודעים אותה אם אין שם מנין יקראו לעצמם עיין בש"ע א"ח סי' תרפ"ט סעיף ח' עיין מרדכי פ"ק דמגלה סי' תשע"ה למה אין אנו קורין את המגלה בשני ימים משום ספיקא דיומא כתב מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סי' תר"ץ ס"ק ב' כתב בית יוסף דיש נוהגים בקריאת המגלה שלא לנשום בין פסוק לפסוק אלא קורין כל סוף פסוק ותחילת פסוק בנשימה אחת לפי שנקראת אגרת וס"ק ג' על סעיף י"ז מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט כאגרת להראות הנס וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומברך כתב הלבוש שקודם שיתחיל לקרות פושטה כולה ולא ידעתי מנין לו שפשט הדברים הוא שקורא ופושט מה שקורא אבל מנהג פיראררה ובל קהלות איטאליאה אשר שמעתי שמעם לפושטה כולה קודם קריאה עיין הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"ב וכתב שלטי גבורים שם אות ב' ורי"ו ז"ל כתב הוו יודעין שבשתי ישיבות שבבית רבינו שבבבל ובכל מקום ישראל קורין וכורכין כס"ת ונוהגין בצרפת ובאשכנז ובספרד כרב האיי דאמר קורא ופושט כאגרת אבל קורא וכורך כס"ת לא חזי לנא ש"ע א"ח סי' תר"ץ סעיף ה' הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף שס"ב ע"ב קראה סירוגין דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק אפי' שהה כדי לגמור את כולה יצא ואפילו סח בנתים מיהו גוערין במי שסח בנתים כדלקמן סי' תרצ"ב סעיף ב' הרשב"א סי' רמ"ד סעיף י"ב קראה מתנמנם הואיל ולא נרדם בשינה יצא (משנה בגמרא שם דף י"ח וכדמפרש בגמ' דף י"ח הרי"ף ור"ן שם) אבל אם שמעה מתנמנם לא יצא (מרדכי ע"פ הירושלמי ושבולי הלקט בשם רבינו שמחה) סעיף י"ג היה כותבה שקורא פסוק במגלה שהוא מעתיק ממנו וכותבו אם כיוון לבו לצאת י"ח יצא והוא שתהא כתובה כולה לפניו במגלה שהוא מעתיק ממנה וכן אם היה מגיהה ובן אם היה דורשה שקורא פסוק במגלה שלימה ודורשו אם כיוון לבו לצאת י"ח יצא ולא יפסיק בה בענינים אחרים כשדורשה שאסור להפסיק בה בענינים אחרים : סעיף ד' מי שתופס בידו מגלה שאינה כשרה לא יקרא עם ש"ץ אלא שומע ושותק הרשב"א בתשו' ושבולי הלקט : סעיף ג' צריך לקרותה כולה ומתוך הכתב (משנה בגמ' דף י"ט וכר"מ שם בגמרא

ויש מחמירין: עיין בש"ע א"ח סימן תרצ"א:

מגלה ודיני כתיבתה:

מגלה אין כותבין להניק להתלמד בו · עיין תורה תמימה:

מגלה אין קורין בשבת שמא יטלנה בידו ויעבירנה ארבע אמות ברה"ר הר"ן פ"א דמגלה דף שנ"ח ע"א · עיין ש"ע א"ח סימן תרפ"ח סעיף ו' יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין את המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת (עיין הרי"ף ור"ן דמגלה דף שם ע"א ועיין השיבת בן חביב סימן ר"ב שהאריך בדין זה) וגובים מעות מהנות עניים ומחלקים אותם בו ביום (כן מצא כתוב בשם מנהג ירושלים) וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורים ויבא עמלק ואומרים על הנסים ואין עושין סעודת פורים עד יום א' בשבת הר"ן שם והרי"ף ע"ב: פורים בשבת: שבת אין:

מגלה בזמנה ביחיד שלא בזמנה בעשרה הרי"ף ור"ן פ"א דמגלה דף ש"ס ע"א וע"ב: ש"ע א"ח ס' תר"ץ סעיף י"ח מגלה בי"ד וט"ו צריך להזור אחר עשרה ואם אי אפשר בעשרה קורין אותה ביחיד (בגמרא דמגלה פ"א דף ה' וכרבי ובפי' התוס' שם וכ"כ הטור בשם רס עמרם ואביו הרא"ש ור"א"ז פ"ק דמגלה ז"ל שאותם היוצאים מבית הכנסת און שאינם מסונים לצאת בקריאת הש"ץ כדי לקרותה בביתם לנשיהם לא יפה הם עושים שהרי לדעת אלו לא התירו לקרותה ביחיד אלא בדיעבד כל היכא דאי אפשר בעשרה ולכן יזהר נכון נראה לקרותה לכתחילה עם הש"ץ או לכוין לצאת י"ח בקריאת ש"ץ ואח"כ יקרא אותה לבני ביתו דאז לבני נשים הוי בדיעבד דאי אפשר להן בעדה ומותר דאע"ג דיצא יכול להוציא אחרים כבסי' רי"ג ותרצ"ב ואע"ג דלר"ת יכול לקרותה ביחיד אפילו לכתחילה מ"מ לדעת בה"ג אינו יכול לקרותה ביחיד ולכך דחוי מוציא שם שטים לבטלה הלכך הצד השוה הוא דעת רב עמרם וסיעתו דלכתחילה צריך לקרותה בעשרה כראמרן ועיין ש"ע ס' תרצ"ב סעיף נ') ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה (הגהות אשרי פ"ק) ואם קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה יוכל לקרות אפילו לכתחילה ביחיד הואיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח) עיין שלטי גבורים שם אות א' ולשון רא"ז עיין מטה משה אות תתר"ט: מגלה לריכה מנין:

מגלה בזמנה · עיין · פורים בשבת:

מגלה בחמשה עשר בכרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון (ולא אמר מימות מרדכי) משום שארץ ישראל היתה חרבה באותו הזמן הר"ן פ"א דמגלה דף שנ"ח ע"ב ולא אמרו מימות מ"ה לפי שיהושע הנחיל את הארץ רש"י שם ע"א וגושן קוראה בט"ו מפני שבה היה הנס הרי"ף שם דף שנ"ט ע"א והר"ן דף שנ"ח ע"ב: עיין שער אפרים מ"ה דמבאר לי ש"י פ"ש כי תשא בפסוק ורחצו את ידיהם וכו': ונראה בסוחר מ"ש בגמרא במגלה דף כ' א"ר אמר קרא ע"כ היהודים הפרוזים וכו' ואימא פרזים בארבעה עשר וכו' בששני וכו' ע"ש · דמכ"ם פ"א דמגלה · עיין בספר בפתור ופרח פ"ח וברון עיירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון: אדר בחמשה עשר: כרכים המוקפים: קדוש ידים:

מגלה ביום דוקא קוראין אותה ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא משנה דף פ"ב דמגלה: הרי"ף ור"ן שם דף שס"ד ע"א: וכל היום כשר שם משנה ה':

מגלה חייבים לקרותה:

מגלה בכונה בעינן שיכוין להוציא השומע ושיכוין השומע לצאת ואם הקורא ש"ץ מסתמא דעתו על כל השומעים אפי' הם אחורי ב"ה ש"ע א"ח ס' תר"ץ סעיף י"ד ועיין משנה ז' פ"ג דר"ח וכד"ע והר"ט:

מגלה בצבור כתב הלק"ט ח"ב תשו' רפ"ג שהורה פנים לכאן ולכאן ונטה יותר להחמיר ולהצריך למי שביתו סמוך לבית הכנסת וחלונותיו פתוחות על בית הכנסת עצמו שילך לבה"כ לקרות את המגלה ולא די במה שקראנה בביתו עם הצבור אף שישגיח מן החלונות בעת הקריאה וכו' ע"ש: ש"ע א"ח סימן תר"ץ סעיף א קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב (משנה דמגלה בגמ' דף כ"א) אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור (טור בשם הרמב"ם פ"ב וכ"כ שבולי הלקט בשם גאון שכל הקורא בצבור קורא מעומד ושכן המנהג אבל הלבוש כתב דדוקא הש"ץ קורא עומד אבל שאר הקהל קורין אפילו יושבין לכתחילה) מגלה נקראת בכל אופן:

מגלה בשבת: עיין: מגלה אין קורין:

מגלה דוחה כל המצות ואין דבר שמקרא מגלה דוחה מפניו אלא מת מצוה רמב"ם פ"א מה' מגילה · ועיין הריט"ץ תשו' רפ"ו ביאור על זה אם לא יש שהות אחר קבורה לקריאת מגלה אם יקבור המת או דלמא דוקא אם יש שהות ע"ש ועיין חוות יאיר תשו' ח' ע"ד י"א: מגלה פ"ק דף שם ע"א הרי"ף ור"ן: גן המלך והוא ספר גנת ורדים כין ט"ד לטאה"ע אות פ"ב כתב הרב ב"י א"ח סימן תרפ"ז בדין מגלה דהא הכהנים מעבודתם שמבטלין לקרות המגלה שהיא דרבנן דוקא לענין קדימה בלבד שאם אין שהות ביום לשתיהם עוסקין במצוה דאורייתא ודיחין מקרא מגלה אמנם בתוספות אחרים דבפסקי מסכת ערכין סימן י"ז כתבו ח"ל כהנים מעבודתם וכו' מבטלין לקרות המגלה אפילו עובר זמן הקרבן:

ביום הפיכה"רו שנת תל"ג כתב אלי מע' הרב הגדול כמוהר"ר אליעזר שלום באזילא מתנטובה זה לשונו הנני מטריח חכמת מעכ"ת תפארת דורנו אחרי השתחוות לעומת כסא כבוד תורתו למען יתרץ לי קצת קושיות דהכל צריכין למהרי חטיא · או אחת מהנה · נראה לי ברור שכשם שהמשמר את המת פטור מק"ש כמו שפסק הש"ע בהלכות ק"ש מכל שכן שפטור מקריאת המגלה ועל כן כל קושיות המגנים בה' פורים על זה אינם נכונות אמנם אים א' שמשמר את המת אי אפשר לו ללכת לקברו וצריכים אנשים אחרים לאסור שקבר ולישא אותו על כתפו ולכן כל היכא דליכא שהות ואיכא מאן דמשמר את המת קריאת המגלה קודמת או מצוה עוברת וזו אינה עוברת במצות דאורייתא כל היכא דליכא שהות לעשות שתיהן מצוה דאורייתא קודמת וכל היכא דאיכא שהות קריאת מגלה קודמת ובזה נתבארו יפה דברי השלחן ערוך ודברי הפנה ומה שכתבו המגנים לא נתחוורו בעיני כלל כלל:

תשובה על ענין המשמר את המת לא שמיעא לי מתחילה מכסא כבוד תורתו כלומר לא סבירא לי זו דהמשמר את המת פטור מן המגלה דהא אפילו בקבורת מת מצוה אחרי הכיאו הרב בעל בית חדש סימן תרפ"ז פלוגתא דפוסקים אי ליכא שהות לקרות המגילה אם ידחה מת מצוה או לא כתב ולענין הלכה צריך עיון ובודאי דלא חמירא שמירת המת בעיר מקבורת מת מצוה דהא אינו מוטל בבזיון ואם צריך לשמרו מן החולדה או מן העכברים דאז שוה עיקרה שמירת שמת כדמשמע בב"י יכול לסגור המת בתיבה או בארגז או במקום שאין חולדה ועכברים יכולים ללכת בו ויכולים נ"כ לשמרו ע"י הפסולים מעדות מגילה כגון קטנים חרש שוטה או על ידי כותים וכמ"ש בעל חוות יאיר בתשו' סימן ט' דבמת מצוה אי אפשר לאוקמי שישכיר גוי לשמרו וכו' יע"ש ומשמע דאם היה אפשר מותר וכ"ש לדעת התוספות והרא"ש הביאם מרן סימן ע"א בא"ח על המשמר את המת פטור מקריאת שמע דכל דאפשר לקיים שתי המצות צריך לקיים שתיהן ולא דמי קריאת שמע לקריאת מגלה דכל המצות נדחות מפניה בדאיכא שהות ובקריאת שמע אמרינן העוסק במצוה פטור מן המצוה ואפ"י שמבטלה לא יפרוש ממצוה שהתחיל אבל במקרא מגלה פוסק אפילו מעבודה ואפילו מתלמוד תורה כדאיתא בפוסקים וכדמשמע מדברי רמב"ם פ"א דכתב אפילו כהנים בעבודתם מבטלים עבודתם ובאים לשמוע מקרא מגלה מלישנא דבעבודתם משמע דעוסקים בעבודה מתם ועכ"ז מבטלין וכן מלשנא דגמ' פ"ק דמגלה כהנים בעבודתם וכו' מבטלין מעבודתם ובאים לשמוע מקרא מגלה ודוק ועתה דברי המגנים נכוחים הם למבין וישרים למוצאי דעת כמעכ"ת שרמ"ה ונשאה וברור מללו הברא דקושיות המג"ד על פניהם דנראה קושתר דבריו איכה קושיא וכב"ח וכב"י שם נמצא ישוב לזה ע"ש ואם ירצה מר ביאור רבה לדרות למחוני ולהבין ולהשכיל פלפול גדול ופלוס כין שני גדולי יהדור על דברי המגנים וישוב דבריהם יעיין בארוכה בתשובות חוות יאיר מסימן ח' עד סימן י"ב כי שם ימצא כל מבוקשו לכן נראה לי מפורש דהמשמר את המת חייב בקריאת מגלה כ"ש לפי דברי בעל חוות יאיר הנז' גם במת מצוה דאי איכא מגלה עמו יכול לאת רחק ד' אמות ויקרא דכ"ש הכא ויעיין מגה"ג ופריכנה"ג שם סימן תרפ"ו על הגהות הב"י דהדין כ"ל פשוט ואין צריך לפנים ויעיין מר ספר גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טי"ד לטאה"ע אות פ"ב · ומעלת הרב באזילא הנ"ל באגרתו כתובה ביום ה' מרלו תל"ג השיב וזה לשונו קבלתי אגרת מעכ"ת החכמה מאד מאד ומעכ"ת היא באמת שפתים ישק משיב דברים נכוחים ולעולם אין יותר באה אלי הנסיבה להשתחוות לעומת כם חכמתו וכו': תשמר את המת: מת המשמרו: מת מצוה נדחית:

מגלה דוקא ביום משנה ר' פ"ב דמגלה ר"ע ותי"ט ורא קירם

מגו דיכיל למימר החזרתים למלוה והש״א דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי הני עדים דיהבי ליה ומשתבע מלוה דהא שקל ופרע ליה למלוה ע״כ ולשונו מגומגם ולפי הנראה כוונתו למ״ש בפ׳ האיש מקדש דהשתא דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני שלוחים למימר פרענום למלוה דנוגעים בעדותם הם ורוצה ללמוד משם דבמקום דבעי לישבע לא מהימן במגו וכן מוכח מדבריו שם בכלל דאומרים מגו משבועה דאורייתא לשבועה דרבנן והא ליתא דאה״נ דהתם היו נאמנים לומר פרענום למלוה ובשבועה אלא משום דגזירת הכתוב הוא ע״פ שנים עדים יקום דבר דמשמע דנאמנים בדבור לבד אבל בעדים דטעונים לישבע אין ממש בעדותם כמ״ש התוספות בפ׳ האיש מקדש והריב״ש סי׳ רס״ו אבל אה״נ שכל שאין נאמנותו מתורת עדות אמרינן מגו אפי׳ דבעי לישבע על הטענה שאומר · כנה״ג ח״ם סי׳ פ״ב בכללי מגו אות קס״נ : קס״ד היכא שבטענה שאומר ליכא אלא שבועה דרבנן ובטענת המגו איכא שבועת דאורייתא לדעת ר״ת לא אמרינן מגו ולדעת התוספות אמרינן מהריב״ל ח״א דף קכ״ז ע״ג וכ״כ בס׳ כריתות בכללי מגו סי׳ קצ״ה ועיין ספר המשרים ח״ז אמ׳ המאסף דברי מהריב״ל בכלל זה הם סתומים וחתומים ודברי התוספות מסופקים כהבנתם כתב הרי״ף פרק המפקיד המפקיד אצל חברו בשטר נאמן לומר החזרתי מגו דאי בעי אמר נאנסו ואידי ואידי בשבועה חמורת בנקיטת חפץ ע״כ ביאור דבריו כיון שאם היה אומר נאנסו היה צריך שבועה דאורייתא הכי נמי בטוען החזרתי צריך שבועה דאורייתא כיון דלא נאמן בטענת החזרתי אלא במגו דנאנסו וכ״כ הרטב״ם פ״ב מה׳ פ׳ וטוש״ר סי׳ רצ״ו ור׳ ירוחם נתיב ל׳ ח״א ומ״מ מ״ש התוספות פרק ח״ה ד״ה הוי מחוייב לישבע וכו׳ דאומרים מגו משבועת דאורייתא לשבועה דרבנן אפשר דנהי דאומרים כגי׳ ס״מ בעי לאישתבועי על טענתו שבועה דאורייתא כ״ירך שה״ה נשבע בטענת המגו או אפשר דס״ל דאע״ג דבטענת המגו בעי לאישתבועי שבועת דאורייתא ובטענה שאומר נשבע הכל לפי מה שהיא הטענה שאם דינה לישבע שבועה דאורייתא נשבע ש״ד ואם דינה לישבע שבועת היסת נשבע שבועת היסת ומסתבר שדעת התוספות דנשבע כמו שה״ת נשבע בטענת המגו כדעת הרי״ף וסיעתו דאפושי בפלוגתא לא מפשינן והיה לו למהריב״ל לבאר זה ועוד יש להתפלא על מהריב״ל שכתב דלפי ד״ת שמפרש דאם טוען נאנסו אינו נשבע שבועת דאורייתא אלא שבועה דרבנן אין ללמוד כלל זה דאומרים מגו משבועה דאורייתא לשבועת דרבנן דמשמע דלמאן דס״ל דנשבע שבועת דאורייתא יש ללמוד כלל זה וזה אינו דלדברי רש״י שסובר דנאנסו נשבע שבועה דאורייתא אין ללמוד כלל זה כיון דבין נאנסו בין החזרתי נשבע שבועה דאורייתא והיה לו לבאר דאף לפרש״י אין ללמוד כלל זה : מגו לפטורי :

מגוש הלומד מגוש דבר אחד חייב מיתה · הרי״ף פ״ז מה׳ שבת דף קל״א ע״א · מגוש מין רש״י ור״ן :

מגו של לוה אינו פוטר לשותף · רשד״ם ח״מ סי׳ קס״ז וע״ש סי׳ תל״ז · כנה״ג ח״מ ס׳ פ״ב כללי מגו ק״ה עיין מגו של שותף :

מגו של שותף אינו פוטרו לשותף אחר תשו׳ הרא״ש כלל פ״ט סימן ה׳ הביאה הטור סימן ע״ב סעיף ל״נ וכ״כ רשד״ם ח״מ סי׳ קס״ז ומהרש״ך ח״ב ס״ב וכן פסק ב״י בספרו הקצר סי׳ ע״ב סעיף ל״ש וראיתי ב״ח סי׳ הנ״ל דתפס עליו דזה דלא כמהרא״י בת״ה סי׳ של״ח ודלא כתוספות פ׳ האיש מקדש נראה מדבריו דמאן דסובר דאמרי׳ מגו היכא שבאים להפטר אפי׳ בשני עדים סובר דשותף זה פוטר לשותף אחר ואני אין דעתי כן דמאן דס״ל דאמרינן מגו בשנים היכא שבאים ליפטר היינו דוקא כששניהם נתבעים אבל כשני שותפין שהא׳ נתבע והשני אינו נתבע כנדון הרא״ש בזה הפרט לא אמרינן מגו שיפטר השותף האחר במגו של זה וכתב מורי הרב בתשו׳ ח״א סי׳ ע״א דלא אמרה הרא״ש אלא בנדון דידיה שראובן הנפקד צריך לחשיב ליורשי שמעון אבל בנדון שלו שהנתבע לא נכנס בחיוב אלא ע״פ אחיו ועל פיו נפטר מהני מגו דהאחר לנתבע · כנה״ג ח״מ סימן פ״ב

כללי מגו אות ק״ו : מגו במקום עדים ק״ד : מגו של לוה :

מגיד משנה לא פליג על רמב״ם בסתם אם לא שמפרש בהדיא שחולק עליו כנה״ג בכללים בדרכי הפוסקים א״ח דף קס״ב ע״ד אות ע׳ : במל הסורים לא פליג : מכירה על מנת להחזיר ודיניה לענין רבית ע״לה סים למ לילך אחריו בפירוש דברי הרמב״ם שהוא היה בקי בכס התה :

זכור לאברהם · ח״ס לסיות ספרת המחבר ז״ל קיצר בכללי הרב המגיד אמרתי אעלה על ספר בקי׳ כמרן מ״ס הרב ככה״ג והרב יד מלאכי והרב חיד״א זלה״ה הלא בספרתם לתועלת הקטנים אשר כנילי · א׳ הרב המגיד הוא הקדוש ז״ל די סולוסא ולפעמים קורים אותו אבוידאל והיה חבירו שלהר״ן · ב׳ לא זזה ידו בכל דבריו מדברי הרשב״א ותופסה עיקר גדול מדבריו ולא היתה דלא ידענו אין היא סברת הרשב״א אין ספק שמפיו הם חיים · ג׳ כל מקום שאומר ה״ה שלא מצא ראיה לדברי הרמב״ם לכ״ע לא ס״ל כוותיה · ד׳ כשמלינו מחלוקת בדברי הרמב״ם אנו סומכים על דברי ה״ה שהיה אדם גדול ובקי ועוד כיון שהוא בא לפרש דבריו דקדק כחם בכל הלכה · ה׳ ביאור נ׳ פרקים ראשו׳ מה׳ גירושין עד ד״ה אבד איננו לשון ה״ה כי אם דברי תלמיד · ו׳ כשכותב ה״ה על הרמב״ם זה פשוט לדעת המחבר מלא אמר רבינו כדרכו נראה דאין דעתו נוחה בזה ע״כ הרב יד מלאכי משם הרב הלכה למשה · אמנם הרב חיד״א לא ניחא ליה בהאי כללא וכתב דהעיקר הוא דחוכין קאמר הכי חוכין הכי ולומר מחבר אינו זלזול ח״ו · ז׳ לא מפקינן דברי ה״ה למיזל בתר מגדל עוז כמודע ומפורסם לכל דדברי ה״ה הם עיקר לגבי המ״ע · הרב יד מלאכי משם הרב גינת ורדים וכתב עליו דלמד זה מתמ״ש הרבה רבנים על המ״ע שלא כלכל דבריו במשפט וכו׳ ושלא כאמרו כל השיבורים הללו אלא כפיהר״מע כותב על הראב״ד ושזה איננו שזה להיכא דפליגי ה״ה עם הרמ״ע יעש״ב · ואחר הס״ד מעכתר הקדוש׳ אחר הרואה מ״ס הרבנים שליין ובפרט דברי הרש״ך בח״מ סי׳ ל״ו וס״ק ו׳ וסי׳ מ״כ סס״ק י״ט ודברי הרדב״ז ח״כ קוב׳ נ׳ מלשו׳ הרמב״ם עיניו יחזו כי עם היות דמיירו בענין שכותב המ״ע נגד הראב״ד עכ״ז ידם נטויה לעורר ע״כ חיבור המ״ע וא״כ כיון דאחרונים הנז׳ דבריו איעם מהודרים · מתילא יכול להתקיים כלל הנו״ר דדברי המ״ת עיקר לגבי המ״ע ·

מגילה עיין מגלה :

מגים בקרידה בשבת אפילו אינה על האש חייב משום מבשל · ש״ע א״ח סי׳ רנ״ב רמב״ם פ״ט מה׳ שבת פסקא יו״ד משנה ו׳ פ״א דשבת ר״ע : מלבן בשבת :

מגלגל אדם עם בנו בתלמוד תורה עד שתים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו איני והא אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקבל מכאן ואילך קביל וספי ליה כתורא לא קשיא הא למקרא והא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת חרי״ף ור״ן פ״ד דכתובות דף תפ״ו ע״א · ש״ע י״ד סימן רמ״ה סעיף ה׳ וח׳ מכניסין תינוקות להתלמד בין חמש שנים שלימות פחות מכאן אין מכניסין ואם הוא כחוש מכניסין אותו בן שש שנים שלימות ומ״מ מיד שיהיה בן שלש שנים שלימות מלמדין אותו אותיות התורה והיא תקנת אושא · נמצא דכתובות פ״ד דף ן׳ גרסינן בכתובות פרק נערה דף ן׳ א״ר יצחק באושא התקינו שיהא אדם מגלגל עם בנו עד י״ב שנה מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו · ירדי אליהו תקון ב׳ דף א׳ ע״נ מפלפל בחכמה על תקנה זו והיא מתחלפת לפי שני התידורים דאמ״ו בגמ׳ ע״ש : בליר מבר סית לא תקבל : תלמות תורת עיין: תלמידים ואופן תקנת עלייך :

מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב ערכין פ״ב דף י״א ת״י״ט על משנה ו׳ פ״ד דתענית ד״ה ובשנית ברייתא :

מגלגלין זכות ע״י זכאי וחובה ע״י חייב שבת פ״ב דף ל״ב ע״י סימן כ׳ :

מגלה אג״ת נקראת וגם ספר הלכך יש לה קצת דיני כ״ת וקצת דיני אגרת ר״ן פ״ב דמגלה דף שם״ב ע״ב ודף שם״ג ע״א : הרי״ף ור״ן דף שם״ד ע״א : ש״ע א״ח תר״צ תרצ״א : מגלה ודיכי תמגי : מגלה קורה :

מגלה אין בה שמות הקדש מפני שנתנה ליכתב בהתי פרס ומדי כן כתב המרדכי ועיין ש״ע א״ח סי׳ שלי״ד סעיף י״ג מג״ד ס״ק י״א :

מגלה אינה צריכה תגין הר״ן פ״ב דמגלה דף שס״ג ע״ב

וי״ש

דכל כי האי מלתא שכחמת השדה הוא תובע חדמים כדבר
א' חשוב: מגו דהוי : מגו מאדם לאדם : מגו ממחון לממון :
מגו מענין לענין :

מגו ממקום לדברים לא אמרינן אפילו למ"ד מגו ממקום
למקום אמרינן מהר"י ווייל תשו' כ"א כנ"הג ח"מ סימן
פ"ב כללי מגו אות ר"נ · שבות יעקב תשובה ק"ע ח"ב :
מגו ממקום לממון : סלים נאמן בלא מגו ד"ה שבות יעקב חלק שני
תשו' ק"ע :

מגו ממקום למקום כגון שיהא נאמן לומר שחצי מציאה שלו
מגו דאי בעי אמר כולה שלי לא אמרינן מרדכי ונ"י
ריש ב"מ בשם ר"ת ספר כריתות בכללי מגו סי' קע"ח מהריב"ל
ח"ג סי' ע"ט ררב"ז ח"ב סי' ס"ט מורי הרב בתשו' ח"א סי' ס'
וקי"ב וקכ"ה חלק ח"מ סי' צ"נ · כנ"הג ח"מ סי' פ"ב בכללי
מגו קצ"ז : ר' לא אמרינן שיהא נאמן לגבות מה שחייב לו
בכגו דלא מכרתי לך מקח זה ואע"ג דהחוב חהוא בא מחמת
הסקת הראנ"ח ח"ב סי' י"ב : ר"א היכא דתרוייהו אתי מכח
ירושה חדא מלתא נינהו ואמרינן מגו ממקום למקום מהר"י
ווייל סי' ק"ח : ר"ה לפעמים אמרינן מגו ממקום למקום כי
ההיא דאמרינן ספני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה
ישבע פי' ליחשניה במגו דכופר הכל דהוי מגו ממקום למקום
ס' כריתות בכללי מגו סי' קע"ח מרדכי פ"ק דב"מ מהריב"ל
ח"ג סי' ע"ט ועיין הטעם במקומות הנזכרים ולפרש"י בההיא
דמפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע אין
ללמוד כלל זה : מגו ממקום למקום מרדכי פ"ק דב"מ הר"י
ווייל סי' כ"א · יבין שמועה כלל תקנ"א מגו אמרינן אף ממקום
למקום אחר לאפטורי משבועה : מגו לאפטורי משבועה גופי הלכות
אות ספ"ד : מגו להוציא לא אמרינן גופי הלכות אות תט"ו : מגו
להוציא בשם בית הלוי אופן רביעי : מגו מאסור לממון : מגו מדבר
לדבר : מגו ממקום לדברים : מגו ממעות :

מגו ממעות למעות אמרינן מגו מהרי"ו ווייל סי' ק"ח · עיין ·
מגו ממקום לממון כנ"הג ח"מ סי' פ"ב כללי מגו אות ר"כ :

מגו מענין לענין לא אמרינן כגון עני שיש לו שדה ולקט
את הפאה ואמר לפלוני עני נותנה לפלוני עני אחר
ולא אמרינן מגו דזכי לנפשיה בפאה של אחרים זכה לפאה
דידיה לפלוני עני ליתנה לו והירושלמי חולק בזה וסובר
חכה פלוני בפאה זו הרדב"ז ח"ב סי' ס"ט ועיין רבינו שמשון
בפי' המשנה ט' פ"ד דפאה כנ"הג ח"מ סי' פ"ב כללי מגו אות
רי"ד : רס"ו אם השדה אינה שלו למ"ד כפ' שנים אוחזים
מעשיר לעני מחלוקת אם הלוקט הוא עני לכ"ע בין לרבי
אליעזר בין לרבנן בפ"ד דפאה משנה ט' זכה אותו עני דמגו
הכי לנפשיה זכי לחבריה אבל אם הוא עשיר לר' זכה אותו
עני דאמרינן תרי מגו מגו דאי בעי מפקר נכסיה וזכי לנפשיה
ומגו דזכי לנפשיה לחבריה נמי זכי ולרבנן תרי מגו לא
אמרינן ולא זכה אותו עני והלכה כחכמים כמו שפסקו
הרמב"ם בפי' המשנה ובפ"ב מה' מתנות עניים והרדב"ז ח"ב
סי' ס"ט והר"ר עזריה פאנו בס' משבית מלחמות סי' ר' ולמאן
דאמר מעני לעני מחלוקת אם היה עשיר הלוקט לכ"ע לא
לא זכה אותו עני והלכה כמ"ד מעשיר לעני מחלוקת כמ"ש
הרמב"ם במקומות הנזכרים הכלל העולה לפי פסק הלכה
דאם היה עני הלוקט חד מגו אמרינן ואם היה עשיר לא
אמרינן תרי מגו ועיין ספר כריתות כללי מגו ס' קצ"ג : רס"ז
המגביה מציאה לזכות בה ולחברו מגו דזכי לנפשיה זכי
לחבריה גמ' פ' שנים אוחזים ס' כריתות בכללי מגו סי' קצ"ג :
מגו אחד : קדוש על היין שאלה :

מגו משבועה לשבועה · עיין · מגו במקום עדים בשם גופי
הלכות אות סכ"א :

מגו משטר לשטר אמרינן · שבות יעקב ח"ב תשו' ק"ע :
סלים נאמן בלא מגו ד"ה שבות יעקב ח"ב תשו' ק"ע :

מגו נגד יתומים קטנים אם אמרינן תשובת הכהן ח"א סימן
ה' וח"ב סי' קע"ו בכל מקום שיש מגו גובה מיתומים
רשד"ם ח"ד סי' תכ"ו : מגו הוא פחות מעדים ולא אמרינן
ביתומים תשובת הכהן ח"א סימן ה' וח"ב סי' קע"ת · במלוה
על פה כ"ע מודו תשו' הכהן ח"א סי' ה' :

מגו עיין · אב נאמן לומר זה בני לפטור : אגב : אדם קרוב :

אומן אין לו חזקה : אומן בלי סיומא : אין באורחא דכשר פקוד :
אין מעידין אלא על פרצוף בשם מהרד"י קארו מדף קי"ב עד דף קי"ז :
אשה נאמנת בשם מהרד"א מזרחי ח"א כ"ה : אשה נאמנת בשם רדב"ז רמ"ב ;
אשה נאמנת לומר מת בעלי ד"ה מכתב אליהו : בנו גדול המשיאו ד"ה
מוהרח"ש : בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה : בעל יכול לתפוס בשביל
אשתו : גוי משיח לפי תומו כשר מכתב אליהו סי' נ' אות קל"ו : גט שבל
כשרים : דייני דשפילי : דפה שאסר : חוב מהיתומים גבייתו בשם
הרב אלפיך ל"א : חזקה אין אשה מעיזה : חזקה אין לאנשים האלו
בדאיכא עדים ורואה : טבח שילא טריפה מתחת ידו ד"ה מוהרח"ש :
טבילה בכלים ודיניה טבילה בכלים שמאים מועילה משום מגו : טוען
הפך הדין ויש לו מגו : טוען תמורת המנהג בשם מהרי"בל ח"ב ל"ד דאינו
נאמן אפי' במגו : טעיתי אפילו במגו : טעיתי יכול אדם לומר אם
נאמן לומר טעיתי במגו דאי בעי אמר טענה אחרת · ואם במה שאמר בפני
ב"ד נאמן במגו : יד אשה : יורד לשדה חברו לאכול : כתב חליפין :
כתובה וגבייתה ודיניה מהרד"ס איסרלאס ק"ח : כתובות שתים הוי :
לא מלית אמרת : לקוח הוא בידי אינו נאמן לומר בדאיכא עדים ורואה :
מהדר אחר הזיוף : מודה בשטר שכתבו : מוחזק בדבר : מוליא קולאות :
מוקלה בין השמשות : מיתה כילד יפטר האדם ממנה בדבור : מלבושים
ותכשיטין : ממון יתומים בידו שלא נודע : מנהג מבטל הלכה אף :
מנהג ממון בעל : מנהג ממון ותורתו אות קכ"ד קכ"ה קכ"ז קכ"ח קכ"ט ק"ל
קל"א : מנה לי בידך והלה : מקומות בית הכנסת אם יש : משכון
הוציא מתחת ידו : משכיר בית לחבירו בשטר : משכנתא דבית ושדה
ידו : מתוך : מתנת שכיב מרע ודיניה ד"ה מוהרח"ש : נטיעות
חברו הקוצצן : נכסי מלוג הבעל בשם מקור ברוך : נכסי מלוג ודיניהם :
מעשה נדרים : סבלונות אם חוששים להם בשם מהריב"ל ח"ב ל"ד דהטוען
תמורת המנהג אינו נאמן אפילו במגו : סבלונות נתן אב לבנו : נשבית
ופדיתיה : סוכה שאין לה שלש : עדות קדושין בשטר בשם דברי ריבות
רכ"ח : עדים החתומים על השטר ומגו : עדים נאמנים לפעמים במגו :
עדים שאמרו קטנים : עדים שאמרו תנאי : עדי לוואת שכיב מרע : עד
אפילו עד אינו כשר בשם תורת אמת כ"ח כ"ו : עד מפי עד נאמן לומר
מת סיבם : עיר שכבשה כרקום : פסק דין אם : פרחכול היה לי :
קדושין במשכון בשם מהרש"ך ח"ג כ"ה : קדושי עד אחד ודיניו סי' ו' :
קדוש על היין שאלה : קטן אין מחזיקין : ראה אביו שהטמין מעות :
שבועה איזה חלה על : שבועה בכתב ידו ד"ה מוהרח"ש : שבועה
בטענת אונס כתבתי שם בשם משפטי שמואל י"ט : שבועה שלא לשחוק
ראובן : שבועת אלמנה וגרושה : שומר בשטר : שותפים טוענים זה
על זה ויש לאל תחת ידו : שותפים לא : שותפין נשבעין אעפ"י שאין
עדים שהוא שותפו אלא מפיו אנו חיים : שותף תפס מעות משותפות :
שותף תפס משל חברו : שטר אפי' מקויים בב"ד : שטרות הפקידו :
שטר חוב שמוכרו : שטר כתובה אין לאשה : שטר משכנתא או : שליש
נאמן : שכים אדוקים בשטר : שכים חולקים : תלמיד חכם שמורה
הלכה : תפיסה היכא : תפיסה ודיניה ד"ב מהרדי"ט מ"ה : תפיסה
ודיניה עיין :

מגופה עיין · חבית בשבת ודיניו :

מגורה פינה ממנה חיטים של תרומה אין מחייבין אותו
להיות יושב ומלקט אחת אחת ואח"כ יתן לתוכה
חולין אלא מכבר כדרכו ונותן לתוכה חולין וכן חבית של
שמן תרומה שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח
אלא נוהג בה כדרך שנוהג בחולין משנה ו' ז' פי"א דתרומות
רמב"ם פי"א מה' תרומות פסקא י"ד המערה כד של שמן
תרומה הרי זה מערה עד שיפסוק העמוד ויתחיל השמן מעט
מעט וכיון שנטפו שלשה טיפין זו אחר זו דיו ומותר ליתן
בכד שמן חולין הרי שלא נתן אלא הניח הכד עד שנתמצית
אותה התמצית תרומה פסקא ט' ושם משנה ח' :

מגורשת אינה מתאבלת · עיין · גט שכיב מרע כדי :

מגורשת ואינה מגורשת · עיין · אשתו נשטטית : גט על
תנאי ודיניו בשם מהריב"ל ח"א קמ"ד : ספק גירושין :

מגורשת עיין · גרושה עיין :

מגו שאם היה טוען טענה זו והיה נאמן בשבועה אמרינן
הר"ן פ' ח"ה מהריב"ל ח"ג סי' ע"ט אבל הרדב"ז ח"ב
סי' ס"ט כתב דלא אמרינן וכתב כן הר"ר עזריה מפאנו בס'
משבית מלחמות סי' ר' וכתוב בס' כריתות בכללי מגו סימן
קצ"א לא אמרינן מגו היכא דבעי לאשתבועי בהאי טענה
ראי"ל ואי א"ל פרעתיך היכא שאני הכא ע"י פ' ופ' דמהני

כנה"ג ח"מ סימן פ"א אות פ"א מגו לחצי טענה כגון זה בני לפוטרה מן היבום להתירה לישראל ולא לכהן מגו דבידו לגרשה שאינו מתירה לכהן אלא לישראל לדעת התוספות אמרינן ולדעת הרמב"ן ושלטי גבורים לא אמרינן רב אי הובאו דבריו במהר"א ששון סימן כ"ה וכן דעת הר"ן בפרק האומר וכ"כ מורי הרב ז"ל בחדושיו על הרי"ף : ועיין מהרר"ם גאלאנטי צ"ז : גופי הלכות אות שע"ו מגו לחצי טענה לא אמרינן כתב הר"ן בקדושין פרק האומר על משנת קדשתי את בתי קטנה וז"ל יש לומר דמגו לחצי טענה לא אמרינן שעכשו רוצה לפוסלה בין לענין תרומה בין לענין כהונה וכי אמר גרשתי לא פסיל אלא לכהונה : עיין הר"ן פ"ג דקדושין דף תרנ"א ע"א ד"ה גמ' לאיש אסרה על חבל :

אסה הגוספת וכותנת כפס מהרר"ס גאלאנטי צ"ז :

מגו למפרע אמרינן הרא"ש בתשו' כלל ס"ח מהריב"ל ח"א דף קל"ג ע"ג מהרש"ך ח"א דף פ"ג ע"א וכן נראה מדברי רש"י בפרק שני דייני גזרות גבי מי שאכרת לו שדהו אבל לדעת התוספות והמרדכי בפרק הכותב ובפרק שני דייני גזרות והר"ן שם והגהות אשרי פרק חזקת הבתים לא אמרינן מהריב"ל ח"ג סימן ל"ו ועי"ש וח"ד סימן י' הרדב"ז ח"א סימן קע"ז ורכ"ג וח"ב סימן ס"ט הר"י אדרבי סי' רכ"ט וכן נראה מדברי הר"ש ן' מלך בס' תומת ישרים סימן קע"ד עיין מהר"א ששון סימן ל"ד ובמה שפלפל בסימן ע"ב כדברי תוס' והרא"ש אבל מורי הרב ז"ל בתשו' ח"א סי' צ' ומהרש"ת בביאורו לח"מ סימן מ"ז כתבו דאף הרא"ש סובר דמגו למפרע לא אמרינן עיין תשו' למורי הרב ח"א סימן ק"ת וח"מ סימן ק"ד וק"ך וספר בני שמואל בביאורו לח"מ סימן נ"ח וקמ"ז והרדב"ז ח"א סימן קמ"ו ובית חדש סימן קמ"ז סעיף ה' כנה"ג ח"מ סימן פ"ב כללי המגו אות קס"א : קס"ב נקטינן שלשה עניינים במגו דלמפרע לדעת התוס' ורשב"א שהביא ההגהות בפרק ח"ה לא אמרינן ולדעת שאר הפוסקים אמרי': מגו שכתבו הרמב"ן וה"ה בפרק ח"ה בהחיא דדר בקשרתא דעליתא דלא אמרינן לדעת התוס' אמרינן כמ"ש בפרק ח"ת גבי עובדא דקאמר לא קא מודית וכו' ובמגו דלאחר כדי דבור לדעת תוס' רמב"ן והרב רבינו יונה והר"ן וה"ה ורבנו יחיאל לא אמרינן והרמ"ה ז"ל סובר דאפילו אחר כדי דבור אמרינן מגו כל זמן שהם עסוקים באותו ענין תוך כדי דבור מאורתו עניו בני שמואל בביאורו לח"מ סימן קמ"ז ועיין מ"ש כנה"ג באותו סימן : מגו למפרע אמרינן הרא"ש כלל ס"ה הריב"ל ח"ב סימן נ"ד וח"ג סימן ל"ו תוספות חולקים בפרק הכותב בעובדא דמלוגא דשטרי דברי ריבות סימן רכ"ט · פי' מגו למפרע אם הודה ואח"כ טען איזו טענה אם יש להאמינו במגו דאי בעי לא היה מודה : פי' מגו דהוה יכיל למטען טענה מעלייתא כגון בפקדון החזרתי נאמן על טענה גרועה לקוח או מתנה לע"ש סימן קל"ג : פי' מגו שיכול לומר זה נאמן בזה שאומר ובזה שאומר יש עדים אי אנן סהדי דאינו כדבריו: תורת אמת ע"ב בענין מגו למפרע : בית הלוי אופן א' דף ח' מבאר דלא אמרינן מגו למפרע אליבא דהרא"ש ז"ל ודלא כמו שהבין מהריב"ל בדברי הרא"ש דפליג על התוספות ובעקבותיו הלך ר' אהרן ששון ור' יוסף מטראני ז"ל ובזה יהיו כמת-דבורי תוספות מיושבים והשגה על הגאון מהר"ר שמואל אידלאש ז"ל אמנם לתרץ דבור אמרינן מגו למפרע : גופי הלכות אות תי"ד מגו למפרע לא אמרינן תוס' פרק הכותב גבי מלוגא דשטרי ובהגהות הרא"ש כתב מהרי"ח וז"ל בכל מקום לא אמרינן מגו אלא היכא דההיא שעתא דקא טעין חד טענה או אפשר לו לטעון טענה יותר טובה אבל אם תחילה הודה ולאחר שעה טוען שום טענה אין להאמינו במגו דאי בעי לא הוה מודה בתחילה דהשתא מיהא הא מודה כגון ההיא דפרק שבועת הדיינין הראיה שהביאו התוספות וזה הכלל קרוב למה שכתבנו לעיל בשם הר"י הלוי והרמב"ם גם הרא"ש מודה בזה הכלל דמגו למפרע לא אמרינן שכן כתב בסוף כתובות בפ' בההיא דעשאה סימן לאחר ומה שלא כתב הרא"ש זה הכלל דמגו למפרע לא אמרינן בעובדא דמלוגא דשטרי וביאר דרך אחר לעצמו משום דסובר דמעובדא דמלוגא דשטרי ליכא לאוכותי הך כללא כמ"ש ביבין שמועה אמנם לענין הכלל דמגו למפרע לא אמרינן מודה ליה הרא"ש וכתבו בסוף כתובות ועוד האריכו בתוספות בזה הכלל בתרא דף ל' ד"ה לאו קמיה דידי וכו' והוכיחו בראיות הרבה וכן משין דברי הר"ן סוף כתובות גבי ההיא דעשאה סימן לאחר שהקשה על רש"י שפירש דנאמן משום הפה שאסר וכתב עליו ואין נראה דהפה שאסר אינו נאמן אלא תוך כדי דבור ולא אח"כ והוא כמו עכשו שכתבנו בשם מהרי"ח ולאחר שעה טוען וכו' וכך הם דברי ר"י בלשון אחרת שכתבנו לעיל הלכך לא אמר רב יוסף מגו משום דהוי טוען וחוזר וטוען ואיכא למידק וכו' והאריך בפלפול עיין שם על סוגיית עשאה סימן לאחר : גופי הלכות אות שפ"ט מצאתי כתוב בכללי מהר"ר בצלאל וז"ל נמצא להרמב"ם בשטת סנהדרין פרק זה בורר וז"ל ואמר רב יהוסף הלוי כך דיינינן ליה בכל יום בענין מגו דלא הוי מגו אא"כ הסמיך דבריו ולא הפסיק אבל אם הפסיק לאו מגו הוא כגון מי שהוציא בגד מתחת ידו ואמר של פלוני הוא ויש לי עליו כך וכך כגון זה ודאי הוי מגו אבל אם הוציא הבגד ואמר של פלוני הוא ושתק ואמרו לו אם כן החזר לו והשיב ואמר יש לי עליו כך וכך לא הוי מגו אלא מחזיר הבגד ואינו נוטל כלום ומסייע הדין סברא מתלכה דב"ב ראה עבדו ביד אחרים וכו' ובודאי מרגניתא היא ע"כ כך מצאתי בכתב יד הר"ר משה בן אלשקר ז"ל שראה בשטה הנזכרת להרמב"ם ז"ל שהיתה מכתיבת ידו של הרמב"ם שוב מצאתי השטה עצמה ישן נושן עם שטת שבת לרבינו ז"ל וכתיבת יד בנו של הרמב"ם סביב בגליון עכ"ל הרב בצלאל · ועיין גופי הלכות אות שפ"ה · יבין שמועה כלל תקע"ג מגו למפרע לא אמרי' :

מגו למפרע · עיין · מגו דהוי כמי מתקי ר"י : מגו דאתקלתי בשם הליכות אלי אות תקפ"ד : מגו דהעזה בשם גופי הלכות אות ספ"ס : מגו לא הוי אם הפסיק טענותיו : מגו להכחיש דבריו :

מגו לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן · הר"ן פ"א דסוכה דף של"ג ע"א :

מגו מאדם לאדם לא אמרינן · מורי הרב בתשו' ח"מ סימן ל"ג · כנ"הג ח"מ סי' פ"ב כללי מגו אות ר"ד · שבות יעקב ח"ב סי' קנ"ג וכה"ג מצאתי ראיתי בתשו' מהרי"ט ח"מ סי' ל"ב דלא אמרינן מגו מאדם לאדם : גם בתשובת מהרב אשכנזי סי' כ"ט הובא בכנסת הגדולה בהגהת הטור סי' ס"ט ס"ק י"ב ראובן הוציא כתב יד על שמעון ושמעון אומר לא בא כתב זה מידי לידך אלא שלחתיו ללוי שיתנו לך אחר שיקיים תנאו ולא קיים אינו נאמן במגו דפרעתי דהוי מגו דהעזה אבל רשד"ם ח"מ סי' ע"ז חולק וכתב דנאמן בשבועה במגו דפרעתי עכ"ל הכנ"הג · שבות יעקב ח"ב תשו' ק"ף :

מגו מאדם לאדם · עיין · בעל הלוה מגה על משכון : כתב הליפין יהנקרא : מגו מדבר לדבר :

מגו מאסור דרבנן לאסור דאורייתא לא אמרינן · נ"י פ' זה בורר גבי הוסיפו עליהם החמסנין כנ"הג ח"מ סי' פ"ב כללי מגו אות ר"ז :

מגו מאסור לממון כגון אשה שאמרה משארסתני נאנסתי וכתובתה מאתים אם נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך מחלוקת תנאים בפ' האשה שנתארמלה לדעת ר' יהושע לא אמרינן ואינה נאמנת לדעת ר"ג ורבי אליעזר אמרינן ונאמנת הלכה כוותייהו מהרי"בל ח"ג סי' ע"ט ועיין מה שנתעורר בדברי הרמב"ם בפירוש המשנה ובמה שנתעורר בסוגיית הגמ' בח"א דף קכ"ט ע"א ובספר כריתות בכללי מגו סי' קפ"ז ומהרד"י הלוי סי' ל"ג :

מגו מדבר לדבר לא אמרינן · משנה אי דב"מ תי"ט ונ"י · היכא שהטענה בדמים ומגו במכירה כמגו בדבר אחר חשיב נ"י פ' מי שמת וכן שדה ופירותיה ועיסקא קרן ופירות חשיב הכל כממון א' ואמרינן מגו ב"ח סי' קל"ז סעיף פ"א · כנ"הג ח"מ סי' פ"ב בכללי מגו אות קצ"ח : קצ"ט מגו דהטענה בגוף הממון והמגו בדבר אחר או אפכא אמרינן דרשד"ם ח"מ סימן תכ"ד (או תנ"ד) · יבין שמועה כלל תקע"ז פ' מי שמת א"ר ינאי אמר רב מודה בשטר וכו' כתב ואעפ"י שהטענה בדמים והמגו במכירה וקי"ל דאין אדם נאמן על דבר א משום מגו דמצי טעין דבר אחר מ"מ איכא למימר

דכל

להוציא אלא דוקא היכא שרוצה להוציא בשטר זה בטענתא לחודה בלא מגו דומיא דסוטות שסרתו בעלידהן שבאות לגבות כתובה בטענת לא זינו ודומיא דמת לוה בחיי מלוה שבאים לגבות בטענה שלא נפרענו אבל היכא שבאים להוציא בשטר מכח מגו דומיא דעובדא דפרק הכותב ובפרק שבועת הדיינין דמגו דהוה יכיל למימר לתו"ם יכיל למימר סטראי נינהו לא אמרינן לאו כגבוי דמי אלא הרי הוא כגבוי וכמו שצריך לחלק לדעת הר"ן ז"ל דאף דס"ל דאע"ג דאיכא שטרא מעליא מקרי להוציא ולא מהימנינן ליה ה"מ היכא דליכא מגו אבל היכא דאיכא מגו אלימא כח דמגו אפילו להוציא ע"ש שהאריך : ועיין פסקי הרא"ש פרק שבועת הדיינין : רשד"ם ח"מ סימן ל' : ומהר"א ששון סי' ר"ו מקשה על תירוץ מהריב"ל: ודע דאע"ג דכתבו התוס' דהיכא דאיכא שטרא מעילא לא הוי מגו להוציא לענין ספיקא דדינא אין בעל השטר נקרא מוחזק וכבר הארכתי בזה בח"ם סימן כ"ה בהגהת ב"י בכללי תקי"ם לי אות ס"ה ועיין מ"ש בהגהת ב"י סימן פ"ב אות כ"ב : נ"ת מגו להעמיד הקרקע ביד המחזיק בו עכשו אעפ"י שאינו מריה קמא אמרינן תוספות בשם ר"י בפרק ח"ת בד"ה והלכתא כוותיה דרבה וכו' והרא"ש ז"ל שם והריב"ש בסימן של"ו אבל התוספות בפרק הנזכר בד"ה אמאי קא סמכת כתבו בשם ריב"ם דכיון דמגו להוציא לא אמרינן אע"ג שהוא מוחזק בקרקע לא אמרינן מגו דקרקע בחזקת בעליה עומדת : נ"ם מגו להוציא בברי ושמא אמרינן ספר כריתות בכללי המגו סימן ק"פ הגהות מרדכי בריש פ"ק דב"ם רש"ל בפרק הגוזל בתרא סימן ל"ב וכתב מהריב"ל דף קכ"ט ע"א דהיכא דאיכא חזקה דגופא וטענת בריא עדיף מחזקת הממון ומגו להוציא אמרינן ועיין בס"ר דף ע"ז ע"ב ועיין במרדכי פ' המפקיד בתשו' המתחלת שאלו לר"ם ו"ל שאלתיך ספר קדשים: מ' מגו להוציא וחזקה מסייע ליה אמרינן מגו כך מתב"ר מרדכי מה"ת הביאו ר' ב"י ז"ל ח"מ סימן ס"ז מחודשין י"א וכ"כ הרא"ש ז"ל בפ' ח"ה והגהות מרדכי פ"ק דב"מ ועיין מרדכי פרק המפקיד תשו' המתחלת שאלו לר"ם שאלתיך ספר קדשים וכו' : מגו במקום חזקה ק"ן: מגו במקום מכטענת קנ"ט: מגו להפטורי קס"ח : עיין ש"ע ח"מ סימן פ"ד סעיף ד' שפתי כהן ס"ק ה' סמ"ע ס"ק י"א מגו להוצ"א לא אמרינן: מגו להוציא לא אמרינן דמב"ם בפי' המשנה סוף שביעית ח"מ סימן פ"ב : רשד"ם ח"ד סי' ע"ג : תוספות פרק חזקת דהיכא דאיכא שטרא אמרינן עיין שו"ת הכהן ח"ב סימן רכ"ח : פסקי ריקאנאטי סימן רמ"ח · ש"ע ח"מ סימן פ"ב סעיף י"ב בהגה אין מגו להוציא (טור וב"י ותוספות פרק חזקת הבתים ורמב"ם סוף שביעית ומרדכי ריש ב"מ ואשרי פרק הכותב והתוספות הנ"ל הוא בד"ה אמאי קא סמכת וכו' דף ל"ב ע"ב וכ"ב בכמה דוכתי וכתב הב"ח שהרא"ש שם בפרק חזקת והתוס' בכמה דוכתי והמרדכי וההגהות וכו' כתבו דבמקום דמסייע לתובע חזקה או ראיה בשטר ושכנגדו בא לפוסלם כעובדא קמי דידי ובנאמינך וכו' שם דף ל"ו ע"א או במקום שהתובע טוען בריא והנטען שמא אמרינן מגו להוציא והכי נקטינן) ויש חולקין וס"ל דאמרינן מגו להוציא (ריב"ש סימן של"ו) בית הלוי אופן רביעי דף י"ח ע"ב מבאר דאמרינן מגו להוציא אבל מגו סמסון לממון לא אמרינן ולפעמים אמרינן ויתורצו כל הקושיות על הרמב"ם שהניח מהריב"ל בתשובותיו בצ"ע בזה המגו וכמה השגות על הגאון ר' מאיר מלובלין ור' שמואל דמרינה ז"ל וכו יתבארו דברי הרמ"א ודלא כסמ"ע והב"ח בהגהות המרדכי · יבין שמועה כלל תק"ן מגו אמרינן אף להוציא היכא דאיכא שטרא וולת היכא דקאמר מזויף הוא : ש"ע ח"מ סימן פ"ב סעיף י"ב בהגה דאין מגו להוציא טור ופ"י ותוספות פרק ח"ת בד"ה אמאי קא סמכת (עיין הריף ות"י פ"ג דב"ב דף קע"ו ע"א) דף ל"ב ע"ב וכ"כ בכמה דוכתי וכתב הב"ח שהרא"ש שם בפרק חזקת והתוס' בכמה דוכתי והמרדכי וההגהות וכו' כתבו דבמקום דמסייע לתובע חזקת או ראיה בשטר ושכנגדו בא לפוסלם כעובדא קמאי דידי ובנה מינך וכו' (שם דף ל"ו ע"א אם במקום שהתובע טוען בריא והנתבע שמא אמרינן מגו להוציא והכי נקטינן)

ורמב"ם סוף שביעית ומרדכי ריש ב"ם ואשרי פרק הכותב ויש חולקין וס"ל דאמרינן מגו להוציא ריב"ש סימן של"ו :

מגו להוציא נשמתו לא אמרינן עיין · מיתה כילד יפטר האדם מיתה בדבור :

מגו להוציא · עיין · זיוף בססרות : חזקת ביתו מכר : מגו דהעזה לא אמרינן גופי הלכות אות ספ"ד : מגו להכחיש גופי הלכות אות ספ"ז :

מגו להכחיש דבריו הראשונים אמרינן מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט בשם המרדכי ת"י דפרק ח"ת אבל ריב"ש בסימן קצ"ג כתב דלא אמרינן מגו להכחיש דבריו הראשונים ועיין רדב"ז ח"א סימ; קמ"ו בנח"נ ח"ם סימן פ"ב בכללי המגו קצ"ב : קצ"ג היכא שהקרקע יוצא מתחת ידו לא אמרינן שיהא נאמן בטענתו מגו דלא אכלתי פירות מהריב"ל ח"א דף ע"א · קצ"ד אע"ג דמה שאומר אדם חוץ לב"ד יכול לחזור ולטעון בב"ד מ"מ לענין מגו שאם היה טוען כך לא מהני כיון דכבר אמר חוץ לב"ד הפך טענה זו משפטי שמואל סימן קט"ו : עיין קצ"ה : קצ"ה לא אמרינן מגו היכא שטוען וחוזר וטוען שני פעמים תוספות דפ' ח"ה · עיין קצ"ד : גופי הלכות אות שפ"ז מגו היכא דחוזר וטוען או היכא דהוצרך לשקר תחילה לרב יוסף לא אמרינן ולרבה אמרינן לדעת ר"י בתרא דף ל"ד תוס' ד"ה אמאי סמכת אהאי סט"א וק"ק מהא דגרסינן סוף כתובות ההוא דעשאה סימן לאחר אוקי אפטרופא וטען תלם אחר עשיתי לך וחיד וטען לקחתי אותו התלם ממך כמו שפרש"י שם ואפ"ה הימנוהו וא"ת דהתם משום שנתקיים השטר על פיו כמ"ש שם התוס' הכא נמי נעשה השטר מזויף על פיו ואיכא הפה שאסר הוא הפה שהתיר כמו התם וכמ"ש התוס' ריש מציעא ד"ה כולה שלי דלרבה אמרינן הכא מגו משום דאפילו לא היה אומר כלום אלא הוה שתיק היה נאמן ודוחק לתרץ דהחיא סוגיא דכתובות לא היא ככולי עלמא וריב"ם בזה הדבור דבתרא נתן טעם לרב יוסף דלא אמר מגו משום דהוי להוציא והתוס' הקשו על ריב"ם וכו' אחרי כתבי הראותי שטה הרשב"א כתב יד וז"ל כתב רב יהוסף הלוי בן מיגש דטעמיה דרב יוסף משום דמגו להוציא לא אמרינן דשמעתא לא מיתוקמא שפיר דאי איתא דרב יוסף סבר הכי חל"ל בתריא מגו להוציא לא אמרי' דמלישנא דקאמר אמאי סמכת אהאי שטרא משמע דכל עצמו ארעותא דהאי גלי לה ולא במגו לאפוקי ממון חכיתי שדברי קרובים לדבריו גם הראותי שטת בתרא כתובת יד לר' יונה ח"ל האי שטרא חספא בעלמא יש מפרשים אע"ג דאמרינן בעלמא מה לי לשקר ה"מ כשיש בידו כח המגו בתחילת הדין מלבד שיצטרך לטעון טענת שקר והוא נאמן בטענה שטוען מתוך שהיה בידו לטעון טענה אחרת שהודה נאמן בה אבל כל זמן שלא טען טענת שקר ולא הוציא שטר מזויף מתחת ידו לא היה בידו כח מגו ולא נחיד לן הודאי מי שטוען טענת שקר הכה בה וחוזר ומודה על טענתו שהיתה שקר ומזכה עצמו בטענה אחרת נאמן הרי שחלק רבינו יונה על ר"י במ"ש שהוצרך לשקר תחילה לא אמרינן מגו והוא ז"ל סובר דאמרינן וכתב עוד רבנו יונה ח"ל ושאר רבותינו מפרשים דטעמא דרב יוסף דלא אמרינן הכא מגו משום דהוי לאפוקי מכון וקשיא להאי פירושא לישנא דגמ' דקאמר רב יוסף האי שטרא חספא בעלמא וכיון שיש כאן מגו מעליא אלא דלא אמרינן ליה לאפוקי ממונא לא הל"ל האי לישנא בלל דמשמע שהוא בא לאורועי האי מגו אלא הכי הל"ל אמר רב יוסף מגו להוציא הוא עכ"ל הרי רבנו יונה ורשב"א פה א' דוחים פירוש ריב"ם וזה לע"ד כתת ר"י אלא שקצר ולא פירש והכלל האחר כבר כתבנו שחולק רבנו יונה על מה שכתב שהוצרך לשקר ואפשר שסובר רבינו יונה טעמיה דרב יוסף או משום טוען וחוזר וטוען או כמ"ש רשב"ם דהוי כמגו במקום עדים דהודאת בעל דין כמק עדים דמי : יבין שמועה כלל תקמ"ו מגו לא אמרינן היכא דטוען שני פעמים היינו שטוען וחוזר וטוען :

מגו להכחיש דבריו · עיין · טוען וחוזר וטוען : מגו למפרע כנס גופי הלכות אות ת"ד ואות ספ"ס :

מגו להצי טענת לא אמרינן משנה ה' פ"ג דקדושין ת"ט ; כנה"ג

ע"א · עיין כנה"ג ח"ם סי' פ"ב כללי מגו קע"ב · עיין נ"י פרק חזקת: מגו לגרוע כגון ראובן שאומר קרקע זו לקוחה בידי ואינו זוכה בקרקע באותה טענה לא אמרינן ליהמניה מיהא לפירות מגו דאי בעי אמר לפירות ירדתי דנאמן דזה אינו רוצה לומר לפירות ירדתי ואמר לקוחה היא בידי כדי לזכות נ"כ בגופה של קרקע תוס' ורמב"ן פ' ח"ה מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט רדב"ז ח"ב סי' ס"ט · ומורי הרב בתשו' ח"א סימן ע"ג הוסיף דאפילו היכא דיכולים להיות שתי הטענות אמת מגו לגרוע לא אמרינן:

מגו להוציא אמרינן לפעמים היכא דמלבד המגו אף אם לא היה טוען אותה טענה אלא דהוה שתיק ולא הוה מודה הוה מהימן אז אמרינן מגו אף להוציא תוספות דב"ם דף ב' וזה נוטל הליכות אלי אות תקי"ז:

מגו להוציא לא אמרינן · גופי הלכות אות תט"ו מצאתי בשטת הרשב"א כתב יד פ' חזקת הבתים דף ל"ב גבי ההוא דגחין ולחיש ואמר שטרא זייפא הוא דרב יוסף סבר מגו לאפוקי ממון לא אמרינן ולגבי ארעא הוו הבעלים הראשונים מוחזקים. ורבה סבר דאפילו לאפוקי ממון אמרינן ואתא רב דימי ופסק כרבה בארעא ולאו מטעמיה אלא דלאו אפוקי הוא כיון דאיכא הוא בגווה ואית ליה מגו אבל בזוזי פסק כרב יוסף דלא אמרינן מגו להוציא ונמרינן להאי מלתא דמגו להוציא לא אמרינן מדתנן שנים אוחזים בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי ישבע וליהמניה במגו דאי בעי אמר כולה שלי ויטול חצי אלא ודאי היינו טעמא דמתניתין דמגו להוציא לא אמרינן כן כתב הר"י ן' מיגש: הרי שלדעת הרב הוי פלוגתא דרבה ורב יוסף אי מגו להוציא אמרינן או לא ואם תאמר לרבה דמגו להוציא אמרינן מי פליג רבה אמתניתין דשנים אוחזין דזה אומר חציה שלי ליהמן במגו דכולה שלי י"ל דסבר לעולם מגו להוציא אמרי' ושאני התם בההיא דשנים אוחזין דלא חשיב ליה מגו משום דהוי ממון לממון כמ"ש המרדכי בזה"ז ריש מציעא וז"ל והשיב רבינו תם דלא אמרינן מגו ממון לממון והתוס' פ"ק דב"ם ד"ה זה נוטל רביע תירצו לקושיא זו דלעולם טעמא דזה נוטל רביע משום דהוי מגו להוציא ולא אמרינן ושאני גרון דידיה דבתרא דאמרינן אפי' להוציא משום דאפי' הוה שתיק ורק שלא היה מודה שהוא מזוייף היה נאמן · גופי הלכות אות שפ"ז מהיכא גמרינן דמגו להוצא לא אמרינן:

מגו להוציא לא אמרינן · משנה א' דב"ם נ"י תי"ט · משנה ו' דכתובות תי"ט · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ו ע"א בטור ח"ם סי' פ"ב · כ"כ התוס' בפ' חזקת הבתים בשם ריב"ם ז"ל גבי עובדא דשטרא מעליא הוה לי וארכס ושם באורח, פרק בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ובעל התרומות בשער כ"א ומ"ה והרא"ש ז"ל בפ' ח"ה והמרדכי בפ' הכותב ספר המשרים נ"נ ח"א ספר כריתות בכללי המגו סימן קע"ט מורי הרב בתשו' חלק ח"ם סי' פ"ב הרדב"ז ח"א סי' קס"ח ור"פ מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"א וכן נוטים דברי הרשד"ם ז"ל ח"ם סימן ע"ג ומהר"ם אלשיך סימן כ"ו: אמר המאסף מהריב"ל בדף קכ"ט ע"ג כתב דכלל זה דמגו להוציא לא אמרינן הוא מוסכם אליבא דכ"ע ועיין מהרשד"ם והר"ם אלשיך סי' הנ"ל ותמיה לי מלתא טובא דמדברי הרב המגיד פי"ר מה' מלוה נראה דדעת הרמב"ן דמגו להוציא אמרינן ושוב מצאתי כן מפורש להרמב"ן ז"ל בשטתו לבתרא וכן מצאתי למהרש"ח בספר בני שמואל בביאורו לח"ם סי' קמ"ו דדעת הרטב"ן והרשב"א דמגו להוציא אמרינן וכן מצאתי להריטב"א בפרק ח"ה וזה נ"ל דעת הר"ן ז"ל בפרק שבועת הדיינין בפי' ההלכות שכתב ז"ל וכתבו הרי"ף והר"י הלוי ז"ל דכי אמרינן דאתרע שטרא ה"מ דיהבינהו לשם פרעון אבל אי לא אדכר ליה פרעון אלא תא שקיל וזוי מהימן לומר סטראי נינהו דאי בעי אמר במתנה יהבינהו ניהלי כדאמרינן בפ' שבועת העדות ואין דבריהם מחוורים וכו' עיין בכנה"ג סי' הנ"ל בכללי המגו סי' ז' בארוכה ותמה על מהרש"ח שכתב שהרמב"ן והרשב"א סיברים דמגו להוציא אמרינן ולא זכר את הר"ן ז"ל שהוא נ"כ מבעלי סברא זו ותו קשה על מהרי"בל איך אישתמיטיה מ"ש ריב"ש סי' של"ו ושצ"ב דמגו להוציא אמרינן וליכא למימר דמ"ש מהריב"ל דכ"ע ס"ל דמגו להוציא לא אמרינן היינו ר"י וריב"ם האמורים לעיל דאטו ר"י וריב"ם הוו כ"ע ותו היה להביא ריש חולקים ואומרים דמגו להוציא אמרינן שוב ראיתי להרב ז"ל בה"נ סי' ע"ט בכללי המגו כתב אי אמרינן מגו להוציא פלוגתא דרבוותא ועיין בס"ד לרב ז"ל סי' י"ג דף ע"ו ע"ב והרש"ך ח"ב סי' רכ"ח ובלקוטי רש"ל שכתב בסוף תשובותיו ובתשו' לר"ש חיון ז"ל סי' י"א ובתשו' למורי הרב ז"ל ח"א סי' ס' וע' וקי"ב ובשלטי הגבורים פרק הגוזל עצים ובסמ"ע וב"ח סי' ה' ובטור זה סי' ק"ן סעיף ח' ועיין כנה"ג טור זה סי' פ"ח בהגהת ב"י אות ד' ומאחר דנתבאר דמגו להוציא הוי פלוגתא דרבוותא אין ספק דהסע"ה ולכן אם הודה המלוה שנעשה ע"ת אלא שלא קיים התנאי חלות עדיין אם המלוה מוחזק נאמן במגו: נ"א אע"ג דאי היה טוען שכנגדו טענה אחרת שלא היה התופס יכול להכחיש ומקרי תפיסתו תפיסת ספק הואיל והשתא בטענה שטוען מכחיש לו התופס אע"ג דאית ליה מגו לכשנגדו מגו להוציא הוי ולא אמרינן מגו לחוציא מורי הרב ז"ל בתשו' ח"א סי' ע': נ"ב מגו להוציא החפץ מיד מי שמחזיק בו אעפ"י שנתן דמים שהוציא המחזיק לא אמרינן תוס' דפ' ח"ה ד"ה בדברים העשויים להשאיל וכו' מהריב"ל ז"ל ח"א דף קל"ג ע"א: נ"ג מגו להוציא מחזקה אפי' בעדות ברורה לא אמרינן מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"א וב"י א"ח סי' קנ"ו סעיף י"ד לדעת רשב"ם ור' ירוחם ומדבריו שם מוכח דלדעת רמב"ם אין ללמוד מגו זה: נ"ד אפשר דלא אמרינן מגו להוציא לא אמרינן אלא לחוציא ממון מחזקתו שהוא שלו מדין קנין ולא מדין שבועה מהרח"ש ז"ל בתשו' סי' י"א: נ"ה כי היכי שאין אומרים לחוציא ממון ה"נ אין אומרים מגו לכוף לכשנגדו לחלוץ מורי הרב ז"ל חלק א"ה סי' כ"ח וח"ם סי' ז': נ"ו היכא דהממון ביד שליש וכידו ליתנם מגו להוציא אמרינן הרדב"ז ח"א סימן קמ"ח: נ"ז היכא דאיכא שטרא מעליא מגו להוציא אמרינן תוס' פרק ח"ה בע"ת שער כ"א הרא"ש פ' שבועת הדיינין מרדכי פרק הכותב מהריב"ל ח"א דף קכ"ט ע"א ח"ג סי' ע"ט ודוקא בשטרא מעליא אבל היכא דמרע לשטריה לא אמרינן מגו להוציא מהריב"ל ח"ג דף קכ"ט ע"ג והוא נלמד מדברי התו' פ' ח"ה הרדב"ז ח"ב סי' ס"ט הרש"ך ח"ב סי' רכ"ח מהרש"ח בתשו' סי' י"א סה"ת שער כ"א דין ג' ועיין מהרשד"ם ח"ם סי' ל"ו הראנ"ח ח"א סי' נ"ג ובתשו' למורי הרב ז"ל ח"א סי' ע' ובסמ"ע וסמ"ש למעלה באות ן' לדעת הר"ן ז"ל יתבאר לך דהר"ן ז"ל ס"ל דאפילו בשטרא מעליא מקרי להוציא ומגו להוציא אמרינן ומהרש"ך ח"ב סימן כ"ח הקשה על בעל הטורים דהיאך כתב דמגו להוציא לא אמרינן והרי התוס' כתבו דהיכא דאיכא שטרא אמרינן מגו להוציא וכתב כנה"ג אלו עיין בדברי סה"ת שער כ"א שדברי הטור לקוחים משם לא היה מקשה ששם מבואר דטעמא דלא אמרינן הכא מגו ואע"ג דאיכא שטר משום דלאו שטרא מעליא הוא כיון דמודה דהוה בתנאי אין בשטר ממש אבל היכא דנקיט בידו שטרא מעליא ואמרינן מגו להוציא והן הדברים הנאמרים למעלה בשם התוספות והפוסקים והוא דעת הטור וגם ראיתי מהריב"ל ח"א בכללי המגו דף קכ"ט ע"ג שהקשה על כלל זה דהיאך כתבו התוס' דהיכא דאיכא שטרא מעליא מקרי להחזיק ואמרינן מגו והא קי"ל כב"ח דאמר בפרק כל הנשבעין דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי והניח הקושיא בצ"ע ועיין מה שתירץ מורי הרב ח"א סי' ע' ולי נראה שדעת התוס' דלא בכל מילי קאמר ב"ה שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי דהא בפרק המקבל גבי יתומים אמרי אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח מסיק ר' יוחנן שעל היתומים להביא ראיה דארעא כיון דלגוביינא קיימא כחזקת ב"ח קאי ולכאורה ר' יוחנן כב"ש ותימא וכי שביק ב"ה ועביד כב"ש וכבר הקשו כן התוס' דסוטה פ' ארוסה ותירצו דדוקא בשטר כתובה שתשעבוד הוא ספק סברי ב"ה שטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי אבל גבי שבח שהיתומים מודים שהקרקע הוא של ב"ח ששטר העומד ליגבות כגבוי דמי וכיון דלאו בכל מילי אמרי ב"ה שטר העומד לגבות לאו כגבוי אף אנו נאמר דס"ל לתוס' בפרק ח"ה דלא אמרי ב"ה שטר וכו' ונקרי

להוציא

Digitized by Google

סדאי ויש להאמין מדבריו דאפי' בשבועה לא מהימנינן ליה במנו ולא היא אלא שלא לפוטרו משבועה בטענה שאומר מטעם מנו אבל להאמינו בשבועה פשיטא דאמרינן מגו בכה"ג : קס"ז הא דסובר הרא"ש דמגו לאפטורי משבועה אמרינן היינו לפוטרו לגמרי משבועה אבל אם עכ"פ חייב שבועה אף הרא"ש מודה דאין אומרים מגו שלא להחמיד עליו בשבועה ב"ח ח"מ סימן ע"ב סעיף י"א : קס"ח היכא דבעי אפוקי ממונא דחבריה מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן הרא"ש בפ' שבועת הדיינין : קס"ט הא דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה לדעת ר"י בן מיגש דוקא כשאין המגו מעלה ומוריד לענין הממון עצמו דבלאו המגו יש לו להוציאו או להחזיקו אלא שאם לא היה כאן מגו היה מחוייב שבועה ועתה בא לפוטרו מכח המגו בהא אמרינן מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן אבל היכא שהמגו בא על עיקר הממון אעפ"י שנמשך ג"כ מענין המגו שאינו נשבע אמרינן נ"ת דף פ"א : ק"ע כי היכי דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה לר"י ן מיגש אפשר דלא אמרינן ג"כ מגו לחיובי שבועה · נחלי תרומת דף צ"ר : קע"א מגו דהעזה לאפטורי משבועה לא אמרינן אם לא שהוא לאוקמי ממונא · הר"ן פרק שבועת הדיינין : מגו דהעזה לאיפטורי : ש"ע ח"מ סימן צ"ג סעיף ב' בהגה מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן עיין סמ"ע שם ס"ק ט' · עיין לחם רב תשו' ר"ז ד"ה ועל השאלה השלישית : מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן · רמב"ם פ"ב מה' שכירות ופ"ס ה' שותפין · ח"מ סי' צ"ג ורצ"ו · דע"ש סי' רצ"ו · פסקי ריקאנאטי סימן רמ"ז · תשובת הכהן ח"א סימן קכ"ד קכ"ח קס"ג · דעת רמב"ם ר"ח ובן מיגש · הרא"ש חולק ואמר חוץ משבועת השומרין והר"ש הכהן ח"א סימן קס"ג כתב שאינו חולק להדיא ע"ש · בית הלוי אופן שבעה עשר מבאר דלא אמרינן חשיד אממונא חשיד אשבועתא היינו דוקא אליבא דתוספות ולא אליבא דרש"י ודלא אמרי' מגו לפטרו משבועה אליבא דרש"י וכל הקושיות שהקשו תוספות בארבעה דבורים זה אחר זה לדחות פירוש רש"י והקושיות שהקשה החכם בן לב אליבא דרש"י תהייתה כולן מיושבות בס"ד · גופי הלכות אות שפ"ד מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן כבר כתבתי בספר יבין שמועה שיש מחלוקת בזה בין הראשונים וזה דלא אמרינן הוא דעת ר"י הלוי וכתבתי שם שהרב מהרש"ך שדי ביה נרגא מדאמר רבה מפני מה מודה מקצת ישבע דפירשו דקושיתו היא יהיה נאמן במגו דכופר הכל והשיב דאינו נאמן משום חזקה דאין אדם מעיז וכבר תירצתי שם דיש פירוש אחר בדברי רבה והביאו המרדכי דלא בעי מטעם מגו אלא בעי מאי שנא מודה מקצת מכופר הכל דאילו מטעם מגו לא בעי וכעת מצאתי להרא"ש פ' שבועת הדיינין דהחיא נרגא נופה שדי לה הרא"ש ויש שבועת הדיינין וז"ל וכבר כתב הר' יהוסף הלוי וכו' ועוד כתב דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה דהא שבועת חשומרים איכא למימר מגו וכן מודה מקצת וכו' עד ומ"ש דבמודה מקצת איכא מגו הא אמרינן חזקה אין אדם מעיז וליכא מגו והנה כמ"ש שם ביבין שמועה דיש פירוש אחר בדברי רבה ניחא ואע"ג דהר"י הלוי הביא ראיה דמגו לאפטורי משבועה לא אמרינן ממודה מקצת לאו מדברי רבה מייתי ראיה דהרב סובר דמדלא בעי רבה מטעם מגו אין ראיה דסבר רבה מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן דשמא איכא למימר אמרינן וסבר רבה דבמודה מקצת ליכא מגו מעיקרא סבר דמגו ממון לממון לא אמרינן אבל אי הוה מגו מאן לימא לן דלא אמרינן לאפטורי משבועה אליבא דרבה וא"כ מדברי רבה ליכא ראיה להך כללא והר"י הלוי כשהוכיח זה הכלל דמגו לאפטורי משבועה לא אמרינן לא הביא דברי רבה להוכיחו משום דסבר דמדברי רבה אין ראיה אי סבר אמרינן או לא אמרינן ולא הוכיח הכלל אלא מן הדין עצמו דמודה מקצת חייב שבועה שהיה ראוי להיות פטור משום מגו דכפר הכל אלא דמשום לאפטורי משבועה לא אמרינן ואע"ג דכללא הוא דמגו ממון לממון לא אמרינן אפשר דסבר דשאני הכא או דסבר כמ"ש הכריתות דלהחזיק אמרינן או כמ"ש המרדכי ריש מציעא גבי זה אומר חציה שלי והשיב ר"ת דלא אמרינן מגו לממון והא דקאמר מגו ממון לממון גבי מפני מה אמרה תורה ובזה שכתבתי מה שהוגד לי שהק' בספר נ"ת לר"י הלוי דסבר מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן א"כ פ"ק דב"ב דבעי אי אמרינן מגו במקום חזקה תפשוט דחזקת עדיפא דמגו לא פטר משבועה ואלו חזקה דאין אדם מעיז פוטרתו היכא דכפר הכל והניחה בצ"ע ובזה ניחא דנהי דהר"י הלוי סבר שהכלל הוא כך ושאומרים מגו גבי מודה מקצת אלא שהוא ממון לממון אי לאו משום לאפטורי משבועה אבל סבר ר"י הלוי דהיכי פשיט הגמ' זה הכלל מדברי רבה כיון דאיכא לפרושי דרבה כששאל לאו מטעם מגו שאל משום דסבר דליכא מגו במודה מקצת משום דהוי ממון לממון אבל אי הוה סבר דהוה מגו הוה שואל דנימא מגו לאפטורי משבועה וא"כ כיון דאיכא תרי פירושי במילתיה דרבה לא מצי להוכיח הגמרא מיניה אע"ג דהר"י הלוי סבר ליה · וכבר כתבתי ביבין שמועה שלדעת התוספות פ"ב דכתובות שדחו פירוש המרדכי וכתבו דבעי רבה מפני מה מודה מקצת הטענה ישבע ויהיה נאמן בלא שבועה במגו והשיב דאינו נאמן במגו משום חזקה דסתרא כפי זה קשה פ"ק דב"ב דבעי אי אמרינן מגו במקום חזקת תפשוט דלא אמרינן מדרבה ותירצתי שם כתירוץ ראשון דשאני בב"ב דטענת המגו טובה פרעתיך בזמני מצאתי עכשיו קצת סתירה ממ"ש הכריתות סימן קצ"ו מצינו מגו אף בדבר שטענתו יותר טובה מטענת המגו וכתבתי תירוץ אחר על דרך שכתבו התוס' כתובות דף ט' ד"ה לא דקא טען וז"ל שמא הך חזקה עדיפא וכו' (עיין באות ח' מה שכתבתי בענין חזקה) הכא נמי בב"ב דבעי אי אמרינן מגו במקום חזקה ההיא חזקת נריעא מהא דחזקת אין אדם מעיז ולזה בעי אי אמרינן מגו במקום חזקת קלישתא כי ההיא דבבתרא דחזקה דלא עביד איניש דפרע בגו זמניה היא קלישתא תדע דהא רבא פליג וסבר דזמנין דמתרמי זוזי ופרע אבל ההיא חזקה דכופר בכל היא אלימתא ובזה איסתלק מה שהקשה הרב בעל נ"ת לר"י הלוי עוד אפשר לומר דמודה מקצת הוי שבועת דאורייתא ולכך איכא לספוקי דדלמא לפטור משבועה דאורייתא בעי מגו טוב שלא היה במקום חזקה אבל בההיא דבתרא בשאומר פרעתיך בזמני או תוך זמני הוי פטור משבועת התירת דהא כופר הכל ואי אמרינן מגו הוי לפוטרו משבועה דרבנן ודילמא בנדון כעין זה דלמא מגו עדיף מחזקת ולכך בעי ומצאתי קצת סעד לזה מדברי הרא"ש ריש כל הנשבעין דף נ"ה ע"ב וז"ל והשתא ההיא דשכיר נמי הוי מגו דהעזה ותירץ וי"ל וכו' עד שאני שבועה של שכיר דתקנת חכמים היא ובמגו כל דהו אוקימינן אדיניה : עוד הקשה הרא"ש ריש שבועת הדיינין על הר"י בן מיגש ז"ל ומה שאמר דשבועת שומרין איכא מגו הא כתבינן לעיל דמגו דהעזה הוי וקשה דהתינח בתלוקת מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם דהוי טענת המגו העזה אבל מאי דפריך תו יהא נאמן לומר תחזרתי במגו דנאנסו וכבר כתבו התוספות באונס ליכא העזה ואפי' היכא שחברו מכיר בשקרו והביאו בהגהות מיימון פ"ב מה' שכירות דבאונס לא שייך העזה · וחסימן בגופי הלכות נדפס בטעות וצ"ל סי' שפ"א במקום שפ"ר יבין שמועה כלל תקס"ד מגו לאפטורי משבועה אי אמרינן יש בזה מחלוקת · יבין שמועה כלל תקס"ח מגו לאפטורי משבועה אף דסוברים התוספות דאמרינן היינו דבטענת המגו נמי הוה פטיר משבועה אבל היכא דבטענת המגו חייב שבועה אלא דהוה טענתא אלימתא מהך אין לנו לומר יהא פטור · יבין שמועה כלל תקע"ט מגו נמור אמרינן אף לאפטורי משבועה אבל מגו דהעזה לא אמרינן לאפטורי משבועה אבל לאוקמי ממונא אמרינן מגו דהעזה · יבין שמועה כלל תקע"ב מגו אמרינן אע"ג דבהאי טענה נשבע שבועה דרבנן ואי הוה טוען מגו היה נשבע שבועה דאורייתא : מגו דהעזה לאיפטורי : מגו דהעזה קכ"ג :

מגו ס"ס :

מגו לאפטורי משבועה · עיין · מגו ממון לממון יבין שמועה כלל תקכ"ח :

מגו לא שייך בעדים · נ"י פ"ג דב"ב דף קע"ה ע"ב ·

מגו במקום :

מגו לנרוע טענה לא אמרינן · נ"י פ"ג דב"ב דף קע"ז ע"א

Digitized by Google

מנו בטענת דאינה גלויה ולא במקום שיכול לומר קים לי כפלתי ובזות סבורריה כמה פלפולים בתוס' ועורך מערכה עם החכם מהר"א ששון ומהריב"ל ורשד"ם · גופי הלכות אות שפ"ח טענת לא היו דברים מעולם יותר טובה היא מטענת סטראי נינהו דטענה לא היו דברים מעולם לחודה מהניא אף דליכא בהדה מגו אבל סטראי בעי מגו לאמונה וטעמא משום דחזקה אין אדם מניח לפרוע חוב השטר ופורע חוב על פה אבל כשיש עמה טענת לא היו דברים מעולם שלא היו עדים אז מהני טענת סטראי מגו דיכיל למימר לא היו דברים מעולם הרא"ש דשבועות דף נ"ז ע"א ח"ל דתקשי לך אמאי צריכין להאי מגו אמאי אינו נאמן לומר סטראי כמו שנאמן לומר לא היו דברים מעולם ונ"ל דטענת סטראי אינה כ"כ ברורה דחזקה לא שביק איניש לפרוע מלות בשטר הלכך כשיש עמה טענת לא היו דברים מעולם אז הויא לה טענה ברורה · גופי הלכות אות שפ"ו מחלוקה בין הר"י בן מיגש והרמב"ן דלהר"י בן מיגש יכיל לומר סטראי נינהו מגו דבמתנה נתנם לי שטענת מתנת עדיפא מסטראי והרמב"ן חולק וסובר דיותר גרועה טענת מתנה מסטראי דיותר ברצון אדם פורע חובו ממתנה וכתב הרא"ש שבועות דף נ"ב ע"ב דנראין דבריו · גופי הלכות אות שע"ג אי אמרינן אמנה מגו דפרעתיו זה מחלוקת והובא בטור סימן ס"ט ז"ל ואם טוען אמת כי היא חתימתי וכו' עד או שטען אמנה וכו' נאמן במגו שאם היה רוצה היה אומר פרעתי ואעפ"י שיש חולק עם הטור הבית יוסף כתב ובעל התרומה כתב ומסתברא כסברא הראשונה וכן נראה מדברי הרא"ש ואף שכתב וה"חר אליה מזרחי חולק בזה כברת כתב בסוף הלשון שבסוף ימיו חזר בו דאמרינן מגו דפרוע אע"ג דמגו גרוע הוא דנראה כמשקר משום דאמר שטרך בידי מאי בעי וטענת אמנה עדיף אפילו הכי אמרינן מגו · יבין שמועה כלל תקנ"ה מגו היכא שאין הטענות שוות לא אמרינן · יבין שמועה כלל תקע"ה מגו לא אמרינן ממעיז לשאינו מעיז :

מגו לא אמרינן אלא כשהטענות שוות · עיין מגו דהעזה

קכ"ח : מגו דלא מהני : מגו להכחיש :

מגו לא אמרינן בכמה עניינים הריב"ל ח"ג סימן ע"ט · בשטרות ליכא מגו דאי בעי אמר לא באו לידי ב"י ח"ם ולע"ש סימן ס"ו :

מגו לא אמרינן במילתא דעבידא לאיגלויי גופי הלכות אות שצ"ג בשם מהר"ר בצלאל כתב הרמב"ן פ' חזקת ח"ל כתב רבנו שמואל לא אמרינן מגו במילתא דעבידא לאיגלויי ולא משקר איניש לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים ואין דבריו מחוורים עד ש"ש דלא מפליגינן בין מגו למגו :

מגו לא אמרינן היכא שהוצרך לשקר תחילה יבין שמועה כלל תקמ"ח :

מגו לא אמרינן כשאפשר לברר רדב"ז רמ"ב הובא בלקט הקמח אה"ע דף כ"ח ע"ג :

מסה כלאחכת לומר מת כעלי כשם רדב"ז :

מגו לא הוי אלא היכא ששתי הטענות אמת אותה שטוענים ואותה שהיה יכול לטעון רש"י וע"י פ"ג דב"ב דף קע"ו ע"א ולא נהירא דלעולם במגו איכא טענת שקר והראיה דלעולם אמרינן בגמרא מה לי לשקר אי בעי אמר וכו' ואולי דבמקום ההוא אינו מגו מפני שהבעל דין אמר הטענת שקר ולא הטענת אמת שהיה יכול לומר עיין שם הדק היטב :

מגו לא הוי אם הפסיק טענותיו בב"ד אלשקר סימן קכ"א מי שהוציא בגד מתחת ידו בפני ב"ד ואמר זה של פלוני ויש לי עליו כך וכך נאמן במגו אבל אם הוציאו ואמר של פלוני הוא ושתק ואמרו לו כיון דהודית דשל פלוני הוא תנהו לו ואמר יש לי עליו כך וכך אין זה מגו ומחזיר הבגד ואינו נוטל כלום ועיין מהר"ם אלשיך סי' כ"ז · עיין גופי הלכות אות שפ"ט ואות ת"ד :

מגו למפרע אמרינן הרא"ש :

מגו לא הפסיד אעפ"י שחייב להחזיר מתקנת הקהלות ב"י ח"ם סימן קל"ג :

מגו לאורועי סהדי לא אמרינן הראר"ב שהביא בספר התרומות שער נ"א ח"ב סימן א' כנה"ג ח"ם סימן פ"ב כללי מגו אות קמ"ה :

מגו לאורועי שטרא לא אמרינן מורי הרב בתשובה ח"ם סימן ק"ד ועיין שם בסימן ק"ט ובתוספות בתרא פ"ק ד"ה מי אמרינן מגו במקום חזקה וכן דקדק הכנה"ג ח"ם סי' מ"ו בהגהת ב"י אות ד' מדברי ריא"ז הובאו בשלטי גבורים פ"ב דכתובות ושם כתב דמדברי הראב"ד שהביא בסה"ת שער נ"א ח"ב סימן א' אפשר לדקדק דמגו לאורועי שטרא היכא דלא מרעי סהדי אמרינן ומהר"ם איסראלם בתשו' סימן ע"ב כתב דאמרינן מגו במקום שטר היכא דליכא למיקם עלה דמלתא כנה"ג ח"ם סימן פ"ב בכללי מגו קמ"ד · עיין הר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ח ע"ב מע"ב ז"ל שם אבל מכל מקום אי אמר החזרתי נאמן בשבועה וכו' והכי איתא בהדיא בפרק המוכר את הבית וכתב שם בהגהות די"ל ויקי"ו בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חברו בשטר וא"ל החזרתיו לך מהו מגו דאי בעי אמר נאנסו מהימן או דלמא א"ל שטרך בידי מאי בעי א"ל מהימן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי א"ל וכי א"ל נאנסו מי מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי א"ל וסוף סוף כי א"ל נאנסו לאו שבועה בעי הכא נמי מאי נאמן נאמן בשבועה הביאו הרי"ף ז"ל סוף פרק המפקיד :

מגו במקום סהדים : מפקיד אצל חברו בשטר :

מגו לאכחושי את העד בשבועה או שלא בשבועה אי הוי מגו דהעזה · עיין מגו דהעזה קל"ג בסופו : ובשם יבין שמועה כלל תק"ע : עיין כנה"ג ח"ם סימן פ"ב אות קל"ג : קל"ח הא דלא אמרינן מגו להכחיש את העד בשבועת היינו כשהעד לפנינו אבל לומר דכל א' ירא לטעון מפני שאין יודע מה בלבו של חברו ושמא יכחישוהו ויצטרך לישבע כולי האי לא אמרינן ת"ה סימן של"ת : קל"ו מגו במקום שעד א' מכחישו אלא שאינו מכחיש טענת המגו אמרינן תומת ישרים סימן קע"ז : קל"ז מגו לאכחושי את העד בדבר שצריך שבועה אחר הפרעון כגון בשטר שיש בו נאמנות שהדין נותן שיפרע הלוה ואח"כ אם ירצה יתבענו לסלות שישבע לו ויש עד א' שמעיד שפרעו כתבתי בתשו' דלא אמרינן : קל"ח מגו לאכחושי לעד במקום שצריך לקבל חרם סתם על טענתו כתבתי בתשו' דאפשר דלא אמרינן אבל מדברי רשד"ם ח"ם סימן נ"א וקי"ב והר"י אדרבי סימן רע"ד ומהרש"ח בביאורו לח"ם סימן נ"ח דקדקתי דמגו כהאי גוונא אמרינן · עיין · מגו במקום עדים : עיין הר"ן פ"ז דשבועות דף של"א ע"א · יבין שמועה כלל תקע"ד מגו להכחיש עד א' יש פעמים דלא אמרינן · יבין שמועה כלל תקע"א מגו לא אמרינן היכא דאיכא תרתי לריעותא שמכחיש עד א' וגם שהוא צריך שבועה :

קדושי על אחר ודיניו סימן א' : נ' ג' ה' :

מגו לאפטורי משבועה לא אמרינן לפי סברת רמב"ם תי"ט משנה ב' פ"ת דב"מ · רמב"ם פרק ב' מהלכות שכירות · ש"ע ח"ם סימן פ"ב שפתי כהן שם ס"ק כ"ה וכל שאר דיני מגו שם · ר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ה ע"א דאמרינן · כנה"ג ח"ם סימן פ"ב כללי מגו אות קס"ה · ר"ן שם פ"ז דף שכ"ח ע"א · ש"ע ח"ם סימן רצ"ו סעיף א' פלוגתא דפוסקי' :

סבועת השומרים בכל : מגו לאפטורי משבועה פלוגתא דרבוואתא לדעת ר"י בן מגש ורמב"ם ותשו' רבני צרפת הביאה ב"י סימן צ"ג מחודשין ב' וסיעתם לא אמרינן ולדעת הרא"ש והר"ן ומהר"ם במרדכי פרק החובל ותוספות פרק השואל דף צ"ז ד"ה ביום שהיתה ובפרק הנזקין דף נ"א ד"ה תניא נמי הכי וסיעתם אמרינן ועיין מ"ש כנה"ג י"ד סי' קס"ט דף ק"ע ע"א שטה כ"ה בהגהת ב"י · וכתב הרב המגיד פ"ב מהלכות שכירות פלוגתא דפוסקים וי"א דאמרינן מגו לאפטורי משבועה חוץ משבועת השומרים : קס"ו אפי' למ"ד דמגו לאפטורי משבועה אמרינן היינו בשבטענת מגו פטור משבועה אבל בשבטענת המגו חייב שבועה אעפ"י שטענת המגו היא יותר טובה לא אמרינן מגו לאפטורי משבועה כן יש לדקדק מסוגיית הגמ' פ"ק דב"מ על ההיא ברייתא דפלגין דינרין ומדברי התוספות פרק הניזקין ד"ה תניא נמי הכי וכו' וכ"כ מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט אלא שסתם הרב דבריו יותר

מראי

Digitized by Google

נאמן במגו ח"מ סימן רנ"ח · לע"ש סימן רנ"א פי' זה כורר ראיתי את אביכם · פירוש מגו שיכול לומר זה נאמן כורת שאומר וכזה שאומר יש עדים או אנן סהדי דאינו כדבריו · עיין הרי"ף והר"ן ושלטי גבורים דכתובות פ"ט דף תקי"ח ע"א · מהרד"ם אלשקר קכ"א לא אמרינן מגו אלא אם הסמיך דבריו ולא הפסיק אבל אם הפסיק לאו מגו הוא וכ"כ מהר"ם אלשיך סימן כ"ז · מהריב"ל ח"א דף קכ"ט פרש"י ודקדוקי המגו בביאור לשונות הגמרא ודברי תוספות והרא"ש ז"ל וע"ש בח"ג דף פ"א · תורת אמת ע"ב מגו שאין שתי הטענות יכולות להיות אמת לא מהני · לא אמרינן מגו בטענה חדא אלא בטענה מתחלפת · מהרד"ש כהן ח"א קע"ט על ק"ה סימן ש"ח וי"ל דמאי דקאמרי הכי היינו שלא להפסיד המגו ועיין ספר בית הלוי חברו מהר"ר ישעיה הלוי כל דיני מגו · גמרא דכתובות פ"ב דף י"ז ע"ב שמרת מ"ד סוגית הגמרא וליתני ומודה רבי באומר שדה זו שלך וכו' יבין שמועה דף קכ"ח ועיין משנה הרי"ף ור"ן שם תע"נ ע"ב · דף י"ט ע"ב שטה מ"ז תוספות או דילמא וכו' הר"י אדרבי סימן שע"ד ששה כ"ב תוספות ואם כתב ידו יוצא ממקום אחר וכו' הרש"ך ח"א סימן ל"ח וקס"ח בתוך התשובה:

מגו חד אמרינן תרי לא אמרינן משנה ט' פ"ד דפאה ר"ע · קדוש על היין סמלה:

מגו חוץ לבית דין לא מהני וכשבא לב"ד תו לית ליה מגו חלק"ט ח"ב תשו' ק"ח:

מגוייד גמרא דיבמות פרק האשה בתרא דף ק"כ ע"ב שטה ד' תוספות לסימרא דמגוייד חיי וכו' הר"ם אלשיך סימן צ"ח בתוך התשובה:

מגוייד עיין: אין מעידין אלא אם ראוהו שמת והלי כשם בית פרס תשו' ע' : גם לריך הבעל להיות בדעתו : מעוטה לא חיישי:

מגו לא אמרינן אלא כדבר דבתר דמהימנינן ליה משום מגו ליכא ספיקא נ"י פ"ג דב"ב דף קפ"א ע"ב עיין כני שמואל בביאור לח"מ סימן קמ"ו ועיין מהריב"ל ח"ג סי' ע"ט בשם הרמב"ן ונ"י דפ' ח"ה במילתא דאפילו נימא מגו עדיין איכא לספוקי לא אמרינן מגו · כנה"ג ח"מ סי' פ"ב בכללי מגו אות קצ"א · גופי הלכות אות שפ"א ושעות נפל כדפוס וצריך לתקן אות שע"ח · יבין שמועה כלל תקע"ו מגו לא אמרינן אלא במילתא דבתר דמהימן משום מגו תו ליכא ספיקא · שבות יעקב ח"ב תשובה ק"ף לא אמרינן מגו על מה שביד אחר לטעון דלעולם אצלו הדבר בספק:

בעל הלוה מנה על משכון : בעל יכול לתפוס בשביל אשתו:

מגו לא אמרינן אלא במה שבידו לטעון ולא ביד אחר הרא"ש כלל פ"ט · ח"מ סימן ע"ב · ולא בשני בני אדם מדברי ריבות סי' של"ט · רשר"ם ח"ד סי' קס"ז:

מגו לא אמרינן אלא כשהוא ידע מאיזה טעם בא עליו בעל דינו לערער גופי הלכות אות שצ"ד בשם מוהר"ר בצלאל עיין המגיד פי"ח מה' טוען וכן דעת הרשב"א ח"ד וא"ת אפי' וכו' ע"ש:

מגו לא אמרינן אלא כשהטענה מעלייתא גם לא אמרינן היכא דיש מחלוקת וצ"ל ק"ל תורת אמת צ"ו ק"א · ועיין מהרד"ט ח"מ סימן ל"ו:

מגו לא אמרינן אלא כשהטענות שוות אבל ב"ח שבא בטענת אביהם שהיה חייב לו אינו מפסיד כלום ואם בא לומר החזרתי לגוי צריך לרצותו ברצי כסף לא הוי מגו אף להההוא מסוגא דהוה משתכר באותה טענה מורי הרב בתשו' ח"א סימן ע"ב · כנה"ג ח"מ סימן פ"ב אות קע"ג:

מגו להכחיש: קע"ד אפילו לא היה צריך לרצות הכותי ברצי כסף לא מקרי טענות שוות דאיכא למיפר לא רצה לומר החזרתי לגוי שאם היה טוען כן היה הגוי מוציא ממנו ומחייה ליה במרדפא דנפחא מורי הרב בתשובה ח"א סימן ע"ב: קע"ה ראובן שיש לו מלוים ויש לו שטרי חוב אינו נאמן לומר שהם מיוחדים לבעל חוב הא' במגו דאי היה רוצה היה נותן לו במתנה דאין זה מגו טוב שאם היה נותנם לו במתנה היה צריך לפרעו פעם אחרת הרא"ש תשו' כלל פ' סי' ט"ז · קע"ו מגו במקום שהטענה של המגו היא גרועה מהטענה שאומר

במקום מודה במקצת השטענה שהיה נאמן במגו שהיה יכול לכפור הכל לא אמרינן תוספות פ' הניזקין מהריב"ל ח"א דף קכ"ט ע"ד ח"ג סימן ע"ט עיין תשו' רש"ל סי' פ"א · מהר"א ששון סימן צ"ז · מהר"י הלוי סימן נ"ח · קע"ז מודה מקצת שכירות אינו נאמן במגו שיכול לכפור הכל מהריב"ל ח"א דף קל"ד בשם הר"ן · קע"ח מצינו מגו אף במקום שטענתו יותר טובה מטענת המגו בפ"ב דכתובות גבי שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו דנאמן במגו דלהד"ם שהיה של אביך מעולם ולפרש"י מיירי כשתבעו וא"כ טענתו של המגו כמו טענת ולקחתיה ממנו דבטענת של ולקחתיה מגו לא מצי הבן לישבע שלא ידע הבן אם אומר אמת אבל בטענת שלא היה של אביך מעולם ידע הבן באמת דהא מיירי שתבעו ספר כריתות בכללי המגו סימן קצ"ו ולפרש"י דמיירי כשאין הלה תובעו אין ללמוד מגו זה ועיין הר"י הלוי סי' נ"ט עיין: מגו דהעזה קכ"א : קע"ט מגו דאי בעי אמר טענה שהיא מחלוקת בין הפוסקים לא אמרינן הר"ם טראני ח"א סימן רפ"ט ומורי הרב תשו' ח"מ סימן ל"ג בשם הרדב"ז מהר"א ששון סימן צ"ו וק"א וכן נראה מדברי מהר"י הלוי סימן ע"ט ונ"ל הטעם משום דלא בעי למימר טענה דאם אח"כ יתפוס שכנגדו אין מוציאין אותו מידו למאן דס"ל הכי ולמאן דס"ל דמוציאין מידו צ"ל הטעם שאינו רוצה לזכות בדבר שהוא מחלוקת אלא רוצה לזכות אליבא דכ"ע ומדברי ריב"ש סימן תצ"א יש לדקדק דמגו במקום מחלוקת אמרינן · ק"פ מגו שאין בידו לעשות טענת המגו לאו מגו הוא הראב"ד בהשגותיו להרי"ף בס' תמים דעים סימן רל"ח דף נ"ד ע"ב וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל ע"ט סימן ה' הביאה הטור ח"מ סימן ע"ב סעיף ל"ב · קפ"א לא אמרינן מגו בטענה אחת אלא בטענת מתחלפת · מהר"א ששון סימן מ"ב · קפ"ב דהחזרתי במגו דנאנסו אעפ"י שהפקיד אצלו בשטר ואיכא למימר שטרך בידי מאי בעי אמרינן נמ"א פרק המוכר את הבית מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ב ורדב"ז ח"א סימן קע"ז כתב דלא אמרינן מגו דנאנס דלא שכיח וצ"ע · קפ"ג היכא דנחית בתורת ירושה לא מהימן במגו דהחזרתי או החזרתי ולקחתי ממך הרדב"ז ח"א סימן קע"ז : מגו דלא מהני : קפ"ה לא אמרינן מגו היכא שטוען שהלוה אמר שיפסיד ממנו בחנם מרדכי פ' החובל תומת ישרים סימן קצ"ב · קפ"ו מגו שאם היה רוצה לומר איני יודע לא אמרינן הר"ן פרק כל הנשבעין מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט · קפ"ז היכא שיש לחוש שאומר בדדמי ואין כוונתו לשקר וסבור דקושטא קאמר לא אמרינן מגו תוס' פ' האשה שלום ד"ה מה לי לשקר ותוספות פרק כל הנשבעין מהריב"ל ח"ג דף קכ"ז ע"ג ספר כריתות בכללי מגו סימן קנ"ב ותשו' מורי הרב ח"א סימן ק"ה · קפ"ח ומירחו בבעל הבית ששוכר שכיר שלא בעדים נאמן לומר שכרתיך ומתתי לך שכרך אע"ג דבעל הבית טרוד בפועליו ואינו חשוד לשקר דהיכן דטוען ודאי שפרעו ואינו תולה בשכחה יש להאמינו במגו תוספות פרק כל הנשבעין מהריב"ל ח"א דף קכ"ז ע"ג: קפ"ט לא אמרינן מגו אלא היכא דאי מהימנינן ליה בטענה שאומר זוכה באותה טענה אבל אם אפילו היכא דמהימנינן ליה במאי דקאמר אינו זוכה באותה טענה לא אמרינן שיזכה בטענת המגו מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט בשם הרא"ש ז"ל דפרק ח"ה הרב מטראני ח"א סימן ס"ט הראב"ד בהשגותיו על הרי"ף בספר תמים דעים סימן רל"ח דף צ"ד ע"ב ב"י טח"מ סימן ע"ב סעיף ט"ז עיין מהר"א ששון סימן פ"ד וכנה"ג בהגהת ב"י אות כ"ב סימן פ"ב · ק"צ לא אמרינן מגו היכא דמצינן למימר שהוא סבור דבחדא טענה דטעין איכא מעליותא ובטענת המגו איכא גריעותא ואיכא כמה אנפי בזה ואין לסמוך בזה האי פן אלא בדברים שנמצאו מדברי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט · נאמן במגו אפילו כשאין הטענות שקולות רשר"ם ח"ד סימן ע"ו · ועיין מהרד"י לוי סימן נ"ט שהאריך להוכיח דלהרבה רבוואתא אמרינן מגו אפילו במקום שאין הטענות שוות · תורת אמת ע"ב מגו שאין שתי הטענות יכולות להיות אמת לא מהני לא אמרינן מגו בטענה חדא אלא מתחלפת: בית הלוי אופן שמנה עשר דף נ"ח מבאר דלא אמרינן

מגו

Digitized by Google

ד"א דהפקר לא בעי שלשה דאפילו בינו לבין עצמו יכול אם כן הואיל ובידו לעשות חשבינן ליה כאלו הפקיר אבל התרת נדרים בידיה מומחה או שלשה הרי אין בידו וקודם שיבוך מאוסר מעשה שצריך לקום ולילך אצל מתיר תו איכא למיפק וכו' עוד יש מגו אחר דומה לאנב מגו דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא פדאורייתא וכתבו התוספות פ"ק דב"מ דף ג' ד"ה ובכוליה דאין לומר דדוקא מדאורייתא אבל מדרבנן הוי חשוד :

מגו דזכי לנפשיה זכי לאחריני עיין ש"ע ח"מ סי' ק"ה סעיף ב' בית חלוי אופן תשיעי דף ל"ה ע"ב דאמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה וראובן שחייב לשמעון מארה זה ולזוי מאתים ושמעון תפס ק"ן וזה אמרינן מגו דלא כסמ"ע ק"ב וכן פסק הר"י וכזה עדך מערכה נגד דשר"ם · גופי הלכות אות שפ"נ מגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה ואם כן במאי דלא מצי זכי לנפשיה לא זכי לחבריה ומטעם זה כתב הר"ן פ"ק דגטין שלא תקנו חכמים מעסר שלשרון בשטר וטעמא דמלתא משום דבשלמא בדבר שגופו מסון אמרינן מגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה אבל דבר שאין גופו ממון ממו תנו שטר שחרור זה לעבדי דלא מצי זכי ביה לא התקינו רבנן דליה כי חבריה · והסימן בגופי הלכות נדפס בטעות וצ"ל אות ש"ש :

מגו דלא מהני דמת שעבר אי פלנינן דבורא בחד גופא להאמינו לעתיד מטעם מגו מחלוקת אמוראים בפרק יש נוחלין מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ג · כנה"ג ח"מ בכללי מגו אות קפ"ד · ח"מ סימן פ"ב : מגו לא אמרינן הלה :

מגו דמוכת עץ לא מהימנינן ליה אלא היכא דהויא בריא ושמא אי נמי היכא דאיכא חזקת הגוף מהריב"ל ח"ג סימן ע"ט כנה"ג ח"מ סימן פ"ב בכללי מגו אות ד"ח · נמצא דכתובות פרק האשה שנתארמלה דף י"ו ע"א שטה ל' סוגית הגמרא דמגו דמוכת עץ וכו' הר"י הלוי סימן ל"ג :

מופת עיין פיין :

מגו דמזוייף · עיין קיימו סטרייכו :

מגו דמסייע לחזקה ערי' מרובא תוספת ישרים סימן ע' · רובה וחזקה :

מגו דנאנסו או נגנבו · עיין עסקה סמס כסס פרח מטה אהרן ח"מ קט"ו : מסרות הפקידו :

מגו דנאנסו נאמן אפילו במקום שטר דברי ריבות סימן ק"ב · עיין הרי"ף ונ"י פ"ק דב"ק דף צ"ב ע"א · ש"ע ח"מ סימן רצ"ו :

מגו דתפיסה לכולי עלמא לא מהני לגבות מיתומים קטנים במלוה על פה מהרד"ש כהן ח"א וז' וע"ש ח"ב סימן קע"ז :

מגו היכא דהטענה לא שכיח כתב הכריתות סימן קפ"ז כתובות דף י"ב דלרבן גמליאל לא מהימנא והכא איכא מגו דמוכת עץ אני תחתך ורבן גמליאל לית ליה האי מגו דלא שכיח · גופי הלכות אות שע"ז לא הבינותי דבריך הנה שמה שכתב דלרבן גמליאל לא מהימנא טעות סופר בודאי כי ר"ג אמר נאמנת וצ"ל לר' יהושע לא מהימנא אמנם מ"ש דלית ליה האי מגו דלא שכיח צ"ע דלא קאמר בגמרא האי טעמא ריש פ"ב דכתובות דף י"ו מאי שנא האי מגו מהאי מגו הכא שור שחוט לפניו וכתב רש"י בתולים שלא מצא הם הסיתוהו לבא לב"ד ואעפ"י שיש לה דחשיב טענה טובה לא אמרינן מגו דדלמא לא אסקה אדעתה אי נמי איערומי קא מיערמה מ"ם הכלל אמת דהיכא דלא שכיח לא אמרינן מגו תוספות דכתובות דף י"ז ד"ה מחמת נפשות :

מגו היכא דלא הוי אלא פירוש דבריו כמו את בתי נתתי לאיש הזה וקאמר סברא הוא אסר לה והוא שרי לה משמע אפילו לאחר כמה ימים עכ"ל הכריתות סימן קפ"ג וכתב גופי הלכות אות ש"ע צ"ע איך הוכיח מהא דקאמר סברא הוא דמגו דפירוש דבריו מהני אפילו אחר כמה ימים כיון דמאן דפריך סברא הוא סתר המגו ותרתי פריך למה לי קרא להאמין לאב לפי שעה משום מגו סברא הוא וכיון דמסברא אפילו אחר כמה ימים כיון דאינו משום מגו ולעולם דבמגו בענין תוך כדי דבור וכן נראה מדברי התוספות וז"ל ותיפא דאם בא אחר זמן ולאחר שעה בא ואמר קדשתי לא יהא נאמן כיון דהשתא ליכא מגו וי"ל דסובר הכריתות דאם כשאמר מנין לחפה שאסר רחוה מאמין לאב מכח קרא דמגו לא הוה מאמין אפילו שהוא פירוש דבריו אלא תוך כדי דיבור מאי פריך למה לי קרא סברא הוא וכמה זימנין אמרינן דקרא לפעמים ממעט הסברא ואימא דקרא בא למעט דלא נאמין לאב מכח סברא דמפי זה נאמן לעולם אלא מכח קרא דהיינו מגו וכל מגו בענין תוך כדי דיבור אלא ודאי מכח המקשן גופיה דקדק המגו דלא הוי אלא פירוש דבריו נאמן אפילו אחר שעה ולהכי פריך דלהא לא בעי קרא דסברא הוא ותריף ויושר ותוספות הסכימו בזה שם ז"ל ואומר ר"י דבענין זה שאינו סותר דבריו הראשונים אלא בא לפרש מהימן אע"ג דליכא מגו אמנם מצד אחר נראה שסוברים התוספות דהא אי הוה משום מגו לא מהני אלא תוך כדי דיבור ושם כתבו שני תירוצים להצריך קרא דאת בתי נתתי ללמד דין מגו כפי תירוץ הראשון היכא דקאי קמ"ח המקדש ושתק האב וכפי תירוץ השני אם אינו ענין לגופיה תנהו ענין לעלמא וכפי תירוץ השני סובר ר"י דמגו דלא הוי אלא פירוש דבריו מהני אחר זמן · וק"ק דאם כן מאי פריך בגמרא למ"ל קרא למגו ומוקי לכדרב הונא והא כפי תירוצם איצטריך למגו וכפשטא דשמעתא איכא למידק דמשמע דרב הונא אמר רב לא דריש הזה מדפריך הזה למה לי ואילו בפרק האומר בקדושין מייתי הגמרא דרב הונא אמר רבוז"ל הגמרא אמר רב הונא אמר רב מנין לאב שנאמן לאסור בתו מן התורה שנא' את בתי נתתי לאיש אסרת הזה התירה ועוד דבשמעתין נראה דכפי פירוש רב הונא אמר רב האי קרא לאו למגו וכן פי' רש"י ז"ל הזה למה לי כיון דליכא מגו ושם בפרק האומר כתב הר"ן ז"ל דטעמא דקרא משום מגו וצ"ל דכיון דקי"ל דסימרא בדוכתה הוא עיקר והכא בכתובות מייתי לה אגב גררא ושם בקדושין היא דוכתה הכי נקטינן בההיא סוגיא מדאמר רב הונא הזה התירה איכא מגו :

מגו היכא דמשים עצמו רשע · עיין מגו במקום שמסטנת המגו מסוי איכים וסיעה :

מגו וכמה דיני מגו הרי"ף דקמא ונ"י דף מ' ע"ב ודף מ"ד ע"א · ועיין משנת א' דב"מ בתי"ש ונ"י ועיין דף ס"ד ע"ב סע"ב · ועיין משנת י"א פ"ו דדמאי הרי"ף פ"ו דמציעא דף ק"ב ע"א · וכל דיני מגו בשפתי כהן על טח"מ סי' פ"ב : ומגו מן התורה מנין הר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ד מאת בתי נתתי לאיש הזה · ועיין כל פ"ב דכתובות ובמפרשים נ"י פ"ט דמציעא דף קל"ח ע"א : הרי"ף גר"ן פ"א דסופה דף שר"ב ע"א · וכנמ' פ"ב דכתובות דף כ"ג בנחיה דשמואל אשתביין ואסוקינהו לארעא דישראל · איקטינהו לשבויינהו מאבראי ועיילו לבית מדרשא דר' תנינא זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני · שרינהו לסוף ארתו שבויינהו א"ר חנינא בנן דפוריין אינון · פי' בנות אדם גדול הן ובעל הוראה · שידעו לעשות כן להניח חשבאים מבחוץ מתחילה · הר"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ו ע"א · נ"י ריש פ"ת דב"ק דף כ"א ע"ב ובתוספות דפ' חזקת הבתים פ"ג דב"ב על ההיא הלכתא אמר רב הונא והוא שאכלן רצופות וכו' רבא אמר כגון דאתו בי תרי ואמרי · אנן אג"ינן מניה ודיינן בירת תלת שני ביממא ובליליא א"ל רב יימר לרב אשי הני נתעין בערותן הן דאי לא אמרי הכי אמרינן להו זילו הבו ליה אגר ביתא להאי א"ל דייני דשפילי דייני הכי מי לא עסיקינן כגון דנקטי אתר ביתא ואמרי לסאן ליתביה · הני נוגעין בערותן הא"ת דאמאי הוו · נוגעין בערותן הא איכא מגו דה"מ אמרי פרעבא לך אגרא ואע"ג דבתר דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני לאסהודי בהאי מגו כדאיתא בפרק האיש מקדש הכא דאמתניתין קיימינן ואכתי לא נתקנה שבועת היסת מאי קפריך ליתמניה במגו וי"ל דהאי לאו מגו מעליא הוא שיראים לומר פרענו לך כי שמא יזכה האחר ויתבע מהם פעם שנית עכ"ל התוספות והגמרא הנ"ל הובא בהרי"ף שם ונ"י דף קע"ב ע"ב · הרי"ף הר"ן ומשנת ריש פ"ב דכתובות דף תע"ג ע"ב · הריט"ש סימן שצ"ב · הריב"ל ח"א דף קכ"ט · בא אחר ואמר האותי פלוני שבת שהטמין משם ושל פלוני הם איכתר נאמן

כיד סבאר דלא אמרינן מגו דהעזה אליבא דהרא"ש ז"ל
בשבועה דאורייתא אבל בשבועה דרבנן אמרינן מגו דהעזה
וכל הקושיות שהקשה הרא"ש על הרב ר' יוסף הלוי תהיינה
מתורצות על פי התוספות · ודאין חלוק אליבא דהרא"ש
בטענת העזה בין הפקיד בידו או תפס מידו לאפוקי מדעת
הגאון ז"ל ובזה יהיו מבוררים שלשה דבורי תוספות
דסתרי אהדדי · עיין טור סימן צ"ג · בית הלוי אופן ששה
עשר סבאר דאמרינן מגו דהעזה גבי קרקע אם רוצה לעמוד
בשבועתו אף אליבא דהרמב"ם ז"ל ורבנו האי ורבנו יונה
והגרסא הנכונה בש"ע סימן קמ"ט סעיף כ"ב הוא בשבועה
כאשר גרס רבי מרדכי יפה וכן מצא בספרי שלחן ערוך
הישנים ודלא כסמ"ע והכ"ה · גופי הלכות אות שפ"ב מגו
דהעזה לא אמרינן ונראה מדברי התוספות פ"ב דכתובות
שהקשו על פירוש דאין אדם מעיז לפי שעשה עמו טובה
דהניחא במלוה בפקדון מאי איכא למימר ופי' דה"פ אין
אדם מעיז פניו היכא שחברו מכיר בשקרו וכתבו הגהות
מיימון פ"ב מהלכות שכירות ח"ל בטענת אונס בפקדון מתחייב
בלא הודאת מקצת דאין שייך לומר כאן חזקה דאין מעיז
פניו או בטענת אונס מעיז פניו ואפילו שחברו מכיר בשקרו
ולכך אמרינן בהמוכר את הבית נאנסו לאו שבועה בעי עכ"ל
אסנם תוספות פירשו שם לאו שבועה בעי פי' אינה לא
שבועה דאורייתא ולא שבועת היסת אלא דרבנן שנתקנה
קודם שבועת היסת · גופי הלכות אות שפ"ג מגו היכא דמעיז
מצאתי כתוב בכללי חמגו למהר"ר בצלאל מגו היכא דמעיז
לא אמרינן תוספות דב"מ דף ג' ע"א ותוספות דבתרא דף ל"ג
והריב"ש סימן שצ"כ כתב דבמגו דמעיז נאמן בשבועה · גופי
הלכות אות שפ"ד מגו דהעזה לא אמרינן היכא דאיכא שטרא
אמרינן וכזה ניחא בשבועות דף מ"ב גרסינן אבל פרעתיך
בין דידיה לדידיה מגו דיכיל למימר לא היו דברים מעולם
מצי למימר סהדי ניגהו ולכאורה קשה דהא לא היו דברים
מעולם הויא העזה גמורה ובזה אתי שפיר דהיכא דאיכא
שטרא מעיז וכן כתב הנמקי בב"מ גבי ההיא דסלעין דיתרין
ח"ל ובזה ליכא העזה כיון דהשטר מסייעו וכן תירצו התוס'
מאי דקשיא תו דהיאך נאמן לומר סהדי ניגהו הא מגו להוציא
הוא וכתבו דשאני הכא דאיכא שטרא דמסייע ליה כ"כ בבתרא
דף ל"ב ד"ה והלכתא חנם דכפי מה שהראוני שטת הרשב"א
בשם הר"י ן' מגש שהקשה מההיא דשבועת הדיינין ההוא
דאמר לחבריה הב לי זוזאי דמסיקנא כך והא שטרא דמהימן
ואמאי והא הוי מגו להוציא ותירץ וי"ל דלאו אפוקי ממון הוא
דאמנה שהוא תפיס טעין האי דסהדי והאי דשטרא לא אפרע
כלל הלכך אין נאמנותו של זה על מנה שבשטר אלא על
מנה שתפים עכ"ל הכא נמי נימא בשמעתין אין אנו מאמינין
אותו אלא על הממון שלקח והאי שטרא לא אפרע · גופי
הלכות אות שפ"ה מגו דהעזה שכתבו התוספות דלא אמרינן
כתב בזה הרא"ש חדוש ריש פרק כל הנשבעין הקשה לא
תנא דשכיר נשבע ונוטל אלא ששכרו בעדים אבל שכרו
שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול
לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואמאי הא הוי מגו דהעזה
ותירץ וי"ל דשאני שבועת שכיר דתקנת חכמים היא דמן
התורה בעל הבית היה לו ליבכע וכמגו כל דהו אפילו
העזה מוקימינן אדין היא קמן מדברי הרא"ש דבמידי שהיא
תקנת חכמים ולא מן התורה כמגו כל דהו מוקמינן אדאורייתא
וכתב כל דהו לומר דלאו דוקא מגו דהעזה אלא ה"ה בכל
מגו חלוש ובזה הכלל שתירץ הרא"ש ניחא מה שהקשו
תוספות ד"ה מתוך שיכול דלא דמי לההיא דיבמות וקי"ל · ויש
לי מקום עיון בזה הכלל דמגו דהעזה לא אמרינן כמגו דמפרע
דלא אמרינן בתוספות דשבועות דף מ"ו ע"א ד"ה עביד
איניש ח"ל וא"ת בלאו הכי מהימן מגו דאי בעי אמר מינך
זבינתה ומאי קושיא הא הוי מגו דהעזה שאין אדם מעיז היכא
שחברו מכיר בשקרו אבל כשאומר לא קטלי אין חברו מכיר
דהא לא ידע מאן קטליה תו איכא למידק דהאי דכתבו
דאמר מינך זבינתה איסת אמר דזבנה אי אחר שאמר אינדריה
לדיקלא דפלניא ואשכחוה דקטול ואמר מנא לא קטלי דנימא
דמהימן דלא קטליה מגו דאי בעי אמר אין קטלי · ובההיא

שעתא זביני מסך לאו קושיא היא דאיצטריך למיפטריה מטעם
גזים ולא עביד דאי ס"ד כי גזים עביד לא מהימן במגו הדרוי
מגו במקום עדים או במקום חזקה דאנן סהדי דקטיל איתו
אי מחזקת לאיניש דגזים ועביד ומאי ראיה מההיא דחזקת
הבתים שאני התם דכשאמר לדקלא דפלניא פירש ואמר
דזבני מיניה אבל הכא דבשעת הנזמא אמר לדיקלא דפלניא
ולא הזכיר דזבני מניה אחר כך לא מהימן ואם כוונתם במ"ש
מגו חכנת פי' דבההיא שעתא דגזים מגו דאמר אינדריה
לדיקלא דפלניא דזביני מיניה דהוה מהימן ודמי ממש להדיא
דחזקת הבתים ובזה ניחא דלא הוי מגו דהעזה דשלא בפניו
היה אומר ומעיז כמו שת"ה באשה ושלא בפניו מעיזה מ"מ
קשיא נהי דלא הוי מגו דהעזה מ"מ הוי מגו למפרעכין דכבר
הודה קודם דהוה בפלניא ולא הזכיר דזבן ודמי להדיא
עובדא דפרק הכותב דמלוגא דשטרי שכתבו התוספות והגהת
מהרי"ח ז"ל דלא מיקרי מגו · יבין שמועה כלל תקנ"ז מגו
במקום דהעזה דלא אמרינן היינו היכא דבטענתיה דהשתא
אינו מעיז כל כך אבל כששתי הטענות יש בהן העזה
גמורה אמרינן מגו · יבין שמועה כלל תקס"ז מגו דהעזה לא
אמרינן אף שבטענה שהיה טוען היתה שטרא דמסייע · יבין
שמועה כלל תקס"ז מגו דהעזה מה נקרא יש שלשה
פירושים · יבין שמועה כלל תק"ע מגו דהעזה לא מקרי
כשמכחיש ער אחד · יבין שמועה כלל תק"פ מגו דהעזה
אמרינן היכא דהטענה שטוען עכשיו יש בה העזה אף
שטענת המגו היה בה העזה כיון דהשתא נמי מעיז ·
מוהרח"ש בספרו תורת חיים חלק שני סימן ל' דף ק"ט
ע"ד בהגה זה לשונו אחר שכתבתי זה הגיד לי החכם השלם
וכו' שכן היה לו מעיקרא כמושלם דמגו דהעזה לא אמרינן
אך אח"כ במעשה שבא לידו חיפש ספרי הפוסקים ומצא
שכתבו דמגו דהעזה אמרינן והאי דלא אמרינן ליה הוא דוקא
לאפטורי משבועה וכן כתב בספרו תורת חיים ח"ג סימן י"ב:

מגו במקום חזקה קי"ח וקכ"ח: מגו לאכחושי:

מגו דהעזה לאפטורי משבועה לא אמרינן אם לא שהוא
לאוקמי ממונא הר"ן פרק שבועת הדיינים כנה"ג ח"מ
סימן פ"ב בכללי המגו אות קל"ט הר"ן פ"ז דשבועות דף
שכ"ח ע"א · הר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ח ע"א מע"ב מהגי
לאוקמי ממונא ולא לאפטורי משבועה · מוהרח"ש בספרו
תורת חיים ח"ב סימן ל' דף ק"ט ע"ד בהגה · ובח"ג סי' י"ב
כתב והא דקי"ל דלא אמרינן מגו דהעזה היינו לאפטורי
משבועה אבל בגוונא אחריתי אמרינן ליה:

מגו לאסטורי קפ"ה:

מגו דהעזה עיין · אומר נותן אדעתה דברים בפסק הר"ר סנרי:
חזקה אין אדם: מעיתי אפילו במגו לא מהימן: לא מלית
אמרת: מגו לא אמרינן אלא בשהטענות ובפרט בסס יבין שמועה. כלל
תקע"ה: מגו לאסטורי משבועה אות שפ"ד ; ויבין שמועה כלל תקע"ט:
מגו מאדם לאדם:

מגו דהפקידה עצמה לזה הפקידה לכולי עלמא עיין:
אומר נותן אדעתה דברים והיכיו בתשו' הר"ר סנרי ושאר תשובות:
אשת איש הודית סוגיתה עם סנים וכו' מאלם סיכא אמרינן מגל וס:
בא על מבוייה וילדה:

מגו דומה לאגב גופי הלכות אות שצ"ב כתב הכריתות
מצינו מגו שדומה לאגב פ"ק דב"מ דף ט' אמר עולא
מחלוקת מעשיר לעני דרבי אליעזר סבר מגו דאי בעי מפקר
לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה ומגו דזכי
לנפשיה זכי לחבריה ורבנן סברי חד מגו אמרינן תרי מגו לא
אמרינן והלכתא הכי כמ"ש רמב"ם בפירוש המשנה ומצאתי
דהך מגו דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני הוי הלכתא הכי
כשאינם צריפים למגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה פ' שלשה
שאכלו אבל דמאי מזמנין עליו ופריך והא לא חזי ליה ומשני
אי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה והשתא נמי חזי ליה
ויש לעיין שם בתוספות ד"ה אבל טבל וז"ל אבל אם שלשתן
מודרים הנאה זה מזה אין מצטרפין אעפ"י שיכולים לשאול
על נדרם דהשתא מיהא לא איתשילו וקשה מאי שנא מדמאי
שיכולים לזמן עם עשיר שאכל דמאי משום דאמרינן אי בעי
מפקר לנכסיה אע"ג דהשתא מיהא לא הפקיר וי"ל דכיון

Digitized by Google

עם הרב מהר"א ששון גבי ההיא דסתראי ניתהו שהרשד"ם ח"מ תשו' נ"א וקי"ב והר"י אדרב"י סי' רע"ד ומהרש"ת בביאורו לח"מ סי' נ"ח כתבו דאם בשטר כתוב נאמנות בפירוש בשני עדים כשרים אפי' יש לו עדי פרעון סך הכתוב בשטר לא אתרע שטרא ונאמן לומר סטראי ניגהו מנו דיכול להכחיש העדים ולומר להד"ם ונוטל בלא שבועה כמ"ש הטור סימן ע"א · אבל מהר"א ששון תשובה ע"ד חולק וכתב שאינו נאמן משום דהוי מגו דהעזה ופשוט הוא דמחלוקת תלוי במ"ש שדעת רשד"ם מהרי"א ומהרש"ת דלא מקרי מגו דהעזה כיון דבטענה שאומר סטראי ניגהו איכא העזה לבעל הדבר אע"פ שבטענת להד"ם איכא העזה נ"כ לעדים לא מקרי מגו דהעזה מה לי העזה לא' מה לי העזה לשנים ומהר"א ששון סובר דכיון דבטענת סטראי ניגהו ליכא העזה לעדים ובטענת המגו איכא העזה לעדים מגו דהעזה מקרי וג"ל ראיה לדברי רשד"ם וסיעתו ממ"ש התוספות פ' ח"ה גבי ינסבא דר' אבא ח"ל וא"ת ונהימניה בשבועה במאי דקאמר דידי חטפי במגו דלא חטפי וישבע להכחיש את העד ותירצו דודאי אם לא היה העד מחייבו שבועה היה נאמן במגו דלא חטפי שיכול להעיז פניו להכחיש את העד בלא שבועה אבל השתא דמחוייב שבועה לא מהימן בשבועה ע"י מגו שהיה יכול להעיז פניו לישבע בדבר שהעד מכחישו ע"כ ובפרק שבועת העדות כתבו התוספות מיהו צריכין לטעמא דמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם דבלא שבועה לא היה חושש להכחיש את העד וליכא מגו אבל לישבע בדבר שהעד מכחישו זה ודאי קשה ע"כ · מדבריהם אלו נראה ברור דס"ל לתוספות דלא הוי מגו דהעזה היכא שבטענה שאומר איכא העזה לבעל הדבר אע"ג דליכא העזה לעד אע"ג דנאמן במגו מחמת טענה שאם אומר היה אותה איכא העזה לבעל דבר ולעד דאלת"ת למה הוצרכו התוספות לומר דמשום דצריך לישבע אינו נאמן במגו דלא חטפי אפי' שאין צריך שבועה בטענת המגו לא יהא נאמן משום דהוי מגו דהעזה דבטענה דאין חטפי ודידי חטפי אינו מכחיש לעד שחטף אלא לבעל דבר דוקא ובטענת המגו דלא חטפי היה מכחיש לעד ולבעל דבר שניהם כא' אלא ודאי כדאמרינן וכן הכריחו התוספות בפ' ח"ה מתנגמ' דאי לאו מחמת השבועה היה נאמן במגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה יכול להכחיש את העד וכבר אתא מפורש דמה שכתבו התוס' בפרק הכותב גבי עובדא דאבימי ח"ל מגו דיכלי למימר להד"ם אחר שנתקנה שבועת היסת מיירי דקודם שנתקנה שבועת היסת שליח אינו נוגע בעדות ולא הוי מגו דלא חציף לאכחושי את העד כיון שאינו נוגע בדבר כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא כפ' ח"ה וכו' ע"כ הכונה לומר דלא חציפי להכחיש את העד היכא שהעד מחייבו שבועה וז"ש כדמוכח כפ' ח"ה דאלת"ת סותרים את עצמם דבפ' ח"ה וכפ' שבוע' העדות כתבו דחציפי לאכחושי את העד אפי' כשאינו צריך לישבע אלא ודאי כדפרישנא וגם דברי הר"ן בפ' כל הנשבעין שכה' תירצו בתוספות דלא אמרינן מגו לאכחושי את העד כך צריך לפרש דהא בשם התוספות קאמר לה והתוספות כתבו כמו שכתבתי גם מהריב"ל שכתב בס"ג סימן ע"ט דברי הר"ן ז"ל ולא ביאר דבשבועה קאמר שמא סמך על המבין וכן יש לפרש דברי ריב"ש שבסימן שצ"ב (שנ"ב) וכ"כ בס' כריתות בכללי המגו סי' קצ"ד ובניטין זאב סימן ת"י וכן נראה מדברי מהר"ר שלמה בן מלך ומהר"י וגרון והרב מהר"ר דון תם בספר תומת ישרים סי' קע"ה קע"ו קע"ז · ויש לתמוה על מהר"א ששון סי' הנ"ל שכתב ויש לי ראיה גמורה מדברי התוספות ז"ל בפ' הכותב דהמגו דיכולים וכו' דקאמרי בהדיא דאפי' בעד א' המכחישו לא הוי מגו משום דלא חציף לאכחושי את העד כמבואר שם ע"כ ותימ' דאדרבה מדברי התוספות מוכח להפך כמו שכתבתי ובמקום אחר הלצתי בעד מהר"א ששון וראיתי במרדכי פ' ח"ה כתב על עובדא דנסכא דר' אבא וי"ל שהוא ירא לשקר בדבר שהעד מכחישו כדאשכחן גבי רבה בר שרשום וכו' ע"כ ולכאורה נראה דלא אמרינן מגו לאכחושי את העד בלא שבועה שהרי דימהו לעובדא דרבה בר שרשום והתם בלא שבועה איירי כדכתבו שם התוספות ואולי ה"ק כדאשכחן ברבה בר שרשום דמשום דלא היתה הכחשה לבעל הדבר אמרינן דלא מהימן במגו דלקוח אף בלא שבועה דהוי מגו דהכחשה הכי נמי הכא דאיכא הכחשה לבעל הדבר לא חציף לאכחושי א"ת העד בשבועה שוב ראיתי להרמב"ן ז"ל בשטתו לבתרא לפי תירוץ ראשון דמגו לאכחושי את העד אפי' בלא שבועת הוי מגו דהעזה והיא דעת הריטב"א ז"ל שהביא מהריב"ל ח"ג סימן קי"ט שהזכרתיהו לעיל שכתב אם כשיש העזה לחד בעל דבר בטענה שאומר ובטענת המגו איכא מגו לכ' בעלי דבר כתב הריטב"א דהוי מגו דהעזה כ"ש כשיש העזה לבעל הדבר ולעד ולפי זה דברי התוספות בפ' הכותב ודברי הר"ן בפ' כל הנשבעין ודברי המרדכי בפרק ח"ה ודברי מהריב"ל ח"ג ס' ע"ט מתפרשים כפשטן דאפי' בלא שבועה לא אמרי' מגו להכחיש את העד כדכתב מהר"א ששון ותימא על הרמב"ן בשטתו בב"ב דמגו לאכחושי את העד אפילו בלא שבועה הוי מגו דהעזה ולא אמרינן מגו שהרי רבינו בעל הטורים בסי' קמ"ו סעיף ב' כתב ז"ל כתב הרמב"ן ז"ל שאין מחאה בפחות משנים אבל בא' לא אפי' מוחה בפני המחזיק ואפי' שמודה במחאה שמתוך דיכול לומר לא מחית כי נאמן לומר לקוחה היא בידי ואע"פ שעד א' מכחישו הכא טענת קרקע היא ועד א' בקרקע לאו כלום הוא ולא נהירא לא"א הרא"ש דלא שייך הכא להזכיר מגו דהיה לו ליזהר בשטר כיון שידע שזה מיחה ע"כ והדבר מבואר שמ"ש הרמב"ן דעד א' בקרקע לאו כלום הוא רצה להנצל מקושיא שיש להקשות בדבריו דהיאך אמר דנאמן משום מגו והרי אם היה טוען לא מחית והיה מעיד העד שמיחה בפניו היה צריך לישבע להכחיש העד ומגו לאכחושי את העד בשבועה לא אמרינן לכ"ע כדמוכח מעובדא דנסכא דר' אבא להנצל מקושיא זו כתב דעד אחד בקרקע לאו כלום כלומר דאין נשבעין על הקרקעות והשתא אם דעת הרמב"ן ז"ל דמגו לאכחושי את העד אפי' בלא שבועה הוי מגו דהעזה מה יושיענו דעד אחד בקרקע לאו כלום הוא אכתי העזה איכא דאם אומר לקוחה היא בידי אע"ג דאיכא העזה לבעל דבר לעד ליכא העזה דאינו יודע בשקרו אבל אם אומר לא מחית איכא העזה לבעל דבר ולעד ומגו כי האי לא אמרינן כפי מה שכתבתי בדעתו ותו קשה בדברי רמב"ן נהי דאין נשבעין על הקרקעות דאורייתא אבל מדרבנן נשבעין כמ"ש הרי"ף והרא"ש בפרק שבועת הדיינים והתוספות בפרק חזקת הבתים והרמב"ם פ"ה מה' טוען וטור סימן צ"ה ורבנו ירוחם בנ"ל ח"ב ומיהו בזו יש להשיב שסובר הרמב"ן כדעת רשב"ם וריב"א והשב"ט שהביא המרדכי פרק שבועת הדיינין דאין נשבעין על הקרקעות אפילו שבועת היסת ואעפ"י שדעת הרא"ש בפרק שבועת הדיינין ופרק חזקת הבתים גבי עובדא דרבה בר שרשום דנשבעין על הקרקעות דרבנן לא דחה דברי הרמב"ן מטעם זה מפני שרצה לדחות דבריו אפילו נאסר שסובר הרמב"ן דאין נשבעין על הקרקעות בלל ואם דעת רמב"ן דאמרינן מגו לאכחושי את העד אם לא כשצריך לישבע דאז לא אמרינן ניחא הכל ואולי לא כתב הרמב"ן דמגו לאכחושי את העד אפילו שלא בשבועה הוי מגו דהעזה אלא כשבטענה שאומר ליכא העזה לא לעד ולא לבעל דבר ובטענת המגו איכא הכחשה לעד לבד וכ"ש אם יש הכחשה לבעל דבר גם כן מעתה לא קשה ממ"ש הטור בסימן קמ"ו בשם הרמב"ן דהתם בטענה שאומר איכא העזה לבעל דבר והיה נאמן במגו דאי בעי אמר לא מחיתי ואע"ג דהוי העזה גם כן לעד לא הוי מגו דהעזה דמה לי העזה לא' מה לי העזה לשנים ולכן הוצרך לומר דעד א' בקרקע לאו כלום הוא מפני שאם היה צריך לישבע להכחיש את העד לכ"ע הוי מגו דהעזה כללן של דברים מגו לאכחושי את העד בשבועה לכ"ע לא אמרינן לאכחושי את העד שלא בשבועה ובטענה שאומר איכא הכחשה לבעל דבר פלוגתא דרבוואתא ועיין

רדב"ז ח"ב סימן ס"ט מגו במקום טסיה : מגו לאכחושי :
הר"ן פ"ב דכתובות דף קע"ד ע"א : טור ח"מ סימן רצ"ו
הריב"ש סימן שצ"ב רשד"ם ח"ד סימן ע"ט : דברי ריבות
סימן רע"ר תשובות הכהן ח"ב סימן קע"ו : עיין מגו דהעזה
רשד"ם ח"מ קצ"ג קצ"ר לא אמרינן בית הלוי אופן חמישי דף

כ"ר

Digitized by Google

שבדין אחא לידיה אותו ממון לא אמרינן הרא"ש תשובה כלל פ"א דרב"ז ח"א סי' קע"ז ורכ"נ ובתשובות מורי הרב ח"א סי' ק"ה · אות פ"ט כל היכא שלא האמינו בתחילה בקבלת המעות אינו נאמן לומר החזרתי והכל לפי הענין אם לא האמינו אלא בעדים אינו נאמן לומר החזרתי אלא בעדים ואם לא האמינו אפילו בי"דים אינו נאמן לומר החזרתי אפי' בעדים מהר"י דונדון הובא בתומת ישרים סי' קע"ו · אות צ' בכלל זה מת בעלי במלחמה במגו דמת על מטתו אינה נאמנת דכיון דיש מלחמות בעולם יריאה לומר מת על מטתו תוספות דיבמות פרק האשה שלום ב"ה מי אמרינן מה לי לשקר · אות צ"א פרוע הוא בשטר שאינו מקויים במגו דמזוייף פלונתא דרבוואתא וכתבו התוספות דאינו נאמן לומר פרוע במגו דמזוייף שירא פן יכחישוהו מהריב"ל ח"ג סי' ע"ט ועיין כנה"ג על טור ח"מ בהגהות ב"י סי' ס"ט · אות צ"ד מגו דההורהי לפלוני ופלוני והם חיים והבעל דבר לא אמרינן מורי הרב בתשובה ח"א סי' ל"נ · עיין הר"ן ריש פ"ב דכתובות דף קע"ג ע"א :

מגו דההזרתי · עיין · בעל הלוה מנה על משכון דכל מה שכיד אחר לטעון לא אמרינן מגו : נחל את חברו בעדים : חוב מהיתומים נביהו בשם הר' אלשיך לא :. טעיתי : מגו בטענות דסתרן אהדדי לא אמרינן : מגו במקום עדים אות פ"ג ס"ו ל"ב ובשם גופי הלכות אות סנ"ח : מגו במקום שכטענת אות ק"ם : מגו דהעזה : מגו לא אמרינן אות קפ"ב : מגו להכחיש דבריו הראשונים : מגו למפרע בשם גופי הלכות אות תי"ד ואות ספ"ט : מגו שלא אות קס"ד : מתנת שכיב מרע ודיניה ד"ה מוהרח"ש בספרו : קדושין במשכון בשם מהרש"ך ח"נ ל"ה : קדושי על אחד ודיניו סימן ו' : שטרות הפקידו : תפיסה ודיניה עיין :

מגו דהעזה איזה הוא ואימתי אמרינן ח"מ סימן רצ"ו הריב"ש סי' שצ"ב · רשד"ם ח"ר סי' קצ"ד · לע"ש סי' רצ"ו :

מגו דהעזה לא אמרינן משנה א' דב"מ ת"ט ונ"י · ר"ן פ"ו דשבועות דף שכ"ה ע"א דנראה דאמרינן · נ"י פ"ט דב"ק דף מ' ע"ב · מגו במקום חזקה ק"א וקב"א · מגו לאכחושי · ר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ח ע"א וע"ב : שכ"ט ע"א · ודף של"א ע"א · ש"ע ח"מ סימן פ"ט בש"ך ס"ק ו' · עיין כנה"ג ח"מ סימן פ"ב בכללי המגו אות קכ"א מגו דהעזה כגון שדה זו לקחו אבותי מאבותיך במגו דאי בעי אמר מינך זבינתה או שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו כמגו דאי הוה בעי אמר לא היה של אביך מעולם אמרינן אע"ג דהוי מגו דהעזה תוספות דפרק חזקת הבתים ד"ה דברים העשויים להשאיל · מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ד ח"נ סימן ע"ט בשם המרדכי דפ' חזקת הבתים בשם מהר"ם ז"ל ומהר"י הלוי בסימן נ"ט כתב מחלוקת בזה וכתב באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו ליכא ראיה דמגו דהעזה כה"נ אמרינן אלא לפר"י שפירש דאיירי כשהלוה תובעו אבל לא לפרש"י · מגו לא אמרינן קפ"ח : קכ"ב מגו דהעזה כגון עד דאכלי חושלא בנהרדעא ומוען בעל החושלא כדי דמיהן וכעל העזים מכחישו ואומר שלא אכלו כ"כ מגו דהעזה כה"נ אמרינן תוספות פ' ח"ה ד"ה דברים העשויים להשאיל והמרדכי שם · מהריב"ל ח"נ סימן ע"ט · הר"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ח ע"א מע"ב מהני לאוקומי ממונא ולא לאפטורי משבועה · קכ"ג מגו דהעזה כגון תבעו מנה והודה בחמשים שיהיה נאמן במגו דאי בעי כפר הכל לא אמרינן גמ' פ' הניזקין בההיא דאמרינן מודה מקצת הטענה ישבע ועיין מהריב"ל ח"נ סימן ע"ט : ובתשובות למורי הרב ז"ל ח"א סימן ק"ה וספר כריתות בכללי המגו סימן קפ"ח כתב כגון דהעזה לא אמרינן בי הא דב"מ דף ד' דסלעין דינרים מלוה אומר חמשה ולוה אומר שלש דלא מהימנינן ליה במאי דאמר שלש במגו משום דהוי מגו דהעזה דפחות משתים לא מצי למימר דמיעוט סלעין דינרים שתים ע"כ פי' מדאמרינן בגמרא הכי נמי מסתברא דשתים נמי פטור לכ"ע דאי שתים חייב היכי פטרי כולי עלמא בשלש האי אערומי קא מערים הוא סבר אי אמינא שתים מעינא לאשתבועי וכו' מוכרח לומר דס"ל דשתים לא מהימן במגו דאי בעי אמר חד משום דהוי מגו דהעזה דאי לא הוי מגו דהעזה אין זה הכרח דלעולם שתים נמי חייב ואע"ג דמטעם המגו היה נאמן מגו דאי בעי אמר חד מכל מקום מערומי קא מערים ולכך אינו נאמן אבל שלש דליכא למימר אערומי קא מערים פטור א"א ודאי מדאמרינן דאי שתים חייב שלש נמי חייב מוכרח לומר דאינו נאמן לומר אחת משום דהוי מגו דהעזה ולכן אמר שלש דאערומי מערים ויוצא מכאן דאי שתים חייב שלש נמי חייב ולא אמרינן נהימני במגו דאי אערומי מערים יאמר שתים ולא א' דזה הוי מגו דהעזה דאינו יכול לו' א' דמיעוט סלעין דינרין שתים ויראה שמה שלא הביא ראיה ספר כריתות מגו דהעזה לא אמרינן מהא דאמרינן מפני מה אמ"ת תורה מודה במקצת הטענה ישבע מפני שאפשר לפרש כפרש"י הביאו מרדכי פ' הגוזל קמא ז"ל רש"י פירש מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ולא כופר הכל ולפי זה ליכא למילף מהאי גמרא דמגו דהעזה לא אמרינן אך קשה בשלמא אי הך מגו דהעזה לא אמרינן יתפרש לה מהא דאמרינן מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע ניחא דהתם בפירוש אמרינן חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו אבל מהא דסלעין דינרים ליכא למילף האי כללא דנימא דהא דלא מהימן לומר שלש במגו דשתים משום דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה ויראה לי דהא לא קשיא דאי הכא בסלעין דינרי הטעם הוא משום דמגו לאפטורי משבועה לא אמרינן א"כ מאי בעי תלמודא מפני מה אמ"ה תורה מודה במקצת הטענה ישבע הא כפי דעת התוספות ואינו נאמן בלא שבועה במגו דכופר הכל דמגו לאפטורי משבועה לא אמרינן אלא ודאי מוכח דמגו לאפטורי משבועה אמרינן ולהכי שפיר ילפינן מברייתא דסלעין דינרים דמגו דהעזה לא אמרינן ולפי זה יש להוכיח מדברי תוספות וסיעתם וספר כריתות דס"ל דמגו לאפטורי משבועה אמרינן ובספר משפטי שמואל סימן ע"ו ובהר"י הלוי סימן נ"ט כתבו מחלוקת בזה אי אמרינן מגו דהעזה לא אמרינן ועיין הר"ן פ' ח"ה וריב"ש סימן שצ"ב והרא"ש כלל ק"ו תומת ישרים סימן קע"ו ובהר"י אדרבי סימן רכ"ו ובהריב"ל ספר שלישי סימן ע"ט : וס"א דף קל"ב ע"ד ובמהרש"ח תשו' י"א ובתשובת למורי הרב ח"מ סימן פ"ט ובתשו' כ"י למהר"א די בוטון סימן קפ"א · קכ"ד מגו דהעזה היכא דשטרא מסייע ליה אמרינן נ"י פ"א דב"מ גבי סלעין דינרין ומדברי ספר כריתות שהוכיח משם דמגו דהעזה לא אמרינן יראה דס"ל דאף דהשטר מסייע ליה לא אמרינן מגו דהעזה · קכ"ה מגו דהעזה לעולם לכ"ע לא אמרינן מורי הרב בתשובה סימן ק"ב וכן נראה מדברי מהר"ם גאלאנטי סימן צ"ו : קכ"ו בדליכא חוצפא יתירתא אעפ"י שהוא יודע בשקרו אמרינן מגו דהעזה מורי הרב ח"מ תשובה פ"ב · קכ"ז ע"ד · קכ"ח היכא שיש העזה בשתי הטענות בטענה שאומר ובטענת המגו אמרינן מגו דהעזה נ"י פ' הנחל עצים הרשד"ם ח"מ תשו' קצ"ד · עיין · מגו במקום חזקה ק"ב ויראה דכ"ש אם בטענה שאומר איכא העזה ובטענת המגו ליכא העזה · קכ"ט מגו דהעזה בפקדון לדעת רש"י בפ"ב דכתובות אמרי' ולדעת התוספות ושאר המפרשים לא אמרינן · ק"ל אי מגו להכחיש עד א' הוי מגו דהעזה עיין אות קל"נ · קל"א מגו דהעזה בשבועה אמרינן ריב"ש תשו' שצ"ב רשד"ם ח"מ סי' ע"ז הר"י אדרבי רכ"ד רע"ד רש"ך ח"ב סימן ס"ד מוהר"י הלוי סימן נ"ט · ב"ח סימן ס"ד סעיף א' אבל מהר"י בצלאל תשו' ס"ס כ"ט חולק בזה גם מהר"י הלוי כתב שמדברי הרא"ש בתשו' נראה שחולק בזה וכן יש להוכיח מדברי הסמ"ע אות ו' · קל"ב במקום דלא אמרינן מגו דהעזה אם בטענה שאומר איכא עדים דמסייעי ליה ובטענת המגו ליכא עדים מגו דהעזה מקרי ולא אמרינן מגו מורי הרב בתשו' ח"א סי' ק"ה : קל"נ אם בטענה שאומר מכחיש לאחד ובטענת המגו מכחיש לשנים מגו דהעזה מקרי ולא אמרינן מגו · מהריב"ל ס"נ סימן קי"ט בשם הריטב"א אמר המאסף מעשה בא' שבטענה שהיה אומר היה מכחיש לבעל דבר ובטענת המגו היה מכחיש לבעל דבר ולעדים ונסתפקתי אי מקרי מגו דהעזה או לא כיון דבלא טענת המגו היתה העזה לבעל דבר ומה לי העזה לא' ומה לי העזה לשנים ואחר החקירה ראיתי שדבר זה מחלוקת בין הרשד"ם והר"י אדרבי ומהרש"ח ז"ל

עם

Digitized by Google

וכו׳ הרשד״ך ח״ה סימן ה׳ (דברים הדומים למגו ואינם בסוג הקודם) כנ״הג ח״מ סי׳ פ״ב בכללי המגו אות רי״ג :

מגו דאי בעי אמר איני יודע לאו מגו הוא · הר״ן פ״ז דשבועות דף של״א ע״א · גופי הלכות אות שע״ב מגו דאי בעי אמר איני יודע לא הוי מגו הר״ן פרק כל הנשבעין וז״ל וא״ת א״כ דבאיני יודע פטורים היכא דאמר חמישין אין לך וחמישין לית לך ליהמנינהו במגו דאי בעו אמרי אין אנו יודעים וי״ל דמגו דאי בעי אמר איני יודע לאו מגו הוא וראיה מפ׳ הבית והעליה :

מגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי לאחריני · עיין מגו הכי :

מגו דאי בעי נתן בידו מיד בית הלוי אופן ארבעה עשר מבאר על לוה שאמר מטלטלים שיש בידי הם של פלוני דאי בעי נתן בידו מיד וראובן שהוציא שטר פקדון שעל שמעון נגד אלמנתו אינו נאמן אף אם הודה שמעון קודם מיתתו אבל בשאר השותפות נאמן במגו · ועיין מהרר״א בן חיים סימן קכ״ב :

מגו דאי בעי קלתיה או נאבד השטר אמרינן גמ׳ דסנהדרין פ׳ ז״ב דיב״ש ס׳ של״ו ושמ״ג הרשד״ם ח״מ סימן קצ״ג ותנ״ב משפטי שמואל סימן ע״ו עיין הראנ״ח ח״א סימן ק״ח ומורי הרב תשו׳ סי׳ ס׳ ח״א · כנ״הג בכללי המגו אות קצ״ו ח״מ סי׳ פ״ב · ב״י מח״מ סימן ס״א וס״ד · אימתי נאמן שליש בשטרות במגו דאי בעי קלתיה ח״מ סי׳ נ״ב נע״ה זב״י רשד״ם ח״ד סי׳ קע״ב וקצ״ג · הרא״ש כלל ס״ח סימן י״ז · פ׳ זה בורר ההיא אתתא דנפק שטרא וכו׳ · אין צריך מגו לשליש תשו׳ הרשב״א סי׳ חתקל״ב אלף ק״א אלף קמ״ז · הרי״ף ונ״י פ״ג דסנהדרין דף רע״ח ע״ב : סותף נאמן לטעון נגד סטר : שליש נאמן בלא מגו :

מגו דאי בעי שתקי · עיין מגו במקום עדים ק״ח : כנה״ג ח״מ סי׳ פ״ב בכללי המגו אות ק״ט : לפעמים אפילו מגו דאי בעי שתקי לא אמרינן כגון ע״א אומר נתגרשה לא מהימן כהאי מגו דאי בעי שתיק ואי שתיק מאן דאמר לא נתגרשה לא מהימן למעבדה א״א הלכך לא מהימן בהאי מגו דאי בעי שתיק דשמא היה רוצה לפוסלו מן הכהונה · ספר כריתות בכללי המגו סימן קפ״ו · עיין הר״ן פ״ב דכתובות דף תע״ח ע״א : קמ״ו מגו דאי בעי שתיק ומהמנינן ליה פלוגתא דרבוואתא היא מהריב״ל ח״ג סימן ע״ט ועיין בתשו׳ מורי הרב ח״א סי׳ ס״א וס״ב : קמ״ז מגו דאי בעי שתיק לא אמרינן היכא שיש לנו לומר שי״ל הך טענה שאומר יותר מטענת המגו ספר כריתות בכללי המגו סימן קפ״ו לנבי עד ומשם יש ללמוד לבעל דבר · ר״י הא דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ונאמן במגו דאי בעי שתיק איכא פלוגתא דרבוותא הרמ״ך וקצת מפרשים סוברים דלא מהימן אלא תוך כדי דבור וכתב מהריב״ל ח״ג סימן ע״ט שהתוספות פ׳ האשה שנתארמלה ס״ל כהרמ״ך וה״ה פרק י״ב מה׳ גירושין סובר דנאמן אפי׳ אחר כדי דבור וכתב ס׳ כריתות בכללי מגו סימן קפ״ג כשהמגו בא לפרש דבריו הראשונים מהימן אפי׳ אחר כדי דבור וכ״כ רדב״ז ח״ב ס׳ ס״ט ומהרב״ל ח״ג סימן ע״ט ועיין בנימין זאב סי׳ ת״י וס׳ בני שמואל בביאורו לח״מ סימן קמ״ו כתבתי דבריו במגו למפרע קס״ב : רי״א ראובן הוציא בגד מתחת ידו ואמר בגד זה של פלוני הוא ושתק וכשאמרו לו ההוא לו אמר יש לי עליו כך וכך לא מהימן במגו א״כ ססך דבריו ורא הפסיק בין בגד זה של פלוני ליש לי עליו כך וכך מהר״ם אלשקר סימן קכ״א בשם רבינו יוסף הלוי והרמב״ב ז״ל עיין מהר״ם אלשיך סי׳ כ״ז · בית הלוי אופן אחד עשר דף מ״א מבאר דלא אמרינן מגו דאי בעי שתקי היכא דיש לנו לומר דנימא ליה הך טענה ובזה יהיו מבוררים על פי האמת דבוריו תוספות בדבור אחד נאמרו : כגו דאי בעי שתיק עדיף ממגו דאי בעי טעין דכמגו דאי בעי שתיק כ״ע מודו יבין שמועה כלל תק״ס : מגו במקום כחזקות קמ״ט : מגו במקום עדים הליכות אלי אות תקי״ח : מגו בטכנים : מגו לסתור הליכות אלי אות תקי״ו :

מגו דאמר שמואל אי עיקר טעמיה או לדברי שמואל קאמר לדידי הולך לאו כזבי אלא לדידך אודי לי מיהא דמתוך שחייב באחריותו אם בא להזור אינו חוזר · הרשב״א פ״ק דגטין דף נ״ב · כללי גמרא למהר״י קארו עי׳ הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ז ע״ב מספקא ליה האי כגו דאמר שמואל וכו׳ :

מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא עיין מוקצה בין השמשות : מוקצה מחמת איסור דלית ליה לרבי שמעון הלי. מגו וכסוף הכלל ההוא כמפס כל דיני כלל מגו דאתקצאי וכליה עכין נאמר ושייך והתיה לה פייך : מוקצה מחמת מיאוס כגון : מוקצה מחמת מלאכתו :

מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא ש״ע א״ח סי׳ ש״י סעיף ז׳ · הליכות אלי אות רקפ״ד מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי כוליה יומא דלמחר אמרינן אף דמאי דאתקצאי בין השמשות היא מחמת ספק ביצה דף ל׳ ד״ה עד מוצאי י״ט וז״ל התוספות וא״ת הא הניחו יום טוב שמיני שהוא מוקצה משום ספק שביעי וגם ביום שביעי שם מוקצה עליו הואיל דאתקצאי לבין השמשות הרי דאמרינן הכי אף בדבר שהוא ספק וקשה ליה ממסכת ביצה עצמו דף ד׳ חוספות ד״ה לימא קסבר רב וכהבו תימא ליכא דסבר שתי קדושות אלא הטעם הוא משום מגו דאתקצאי וקשה דהשתא דאכתי לא ידעי התוספות דמגו לשעבר לא אמרינן אלא סבירא להו לפי קושייתם דאמרינן מגו דאתקצאי אליבא דרב בשבת וי״ט א״כ תקשי להו דרב אדרב דמ״ט אמר רב בשני ימים טובים של גליות עולדה בזה מותרת בזה אי משום דחד מנייהו חול מ״מ הא אסורה הביצה ביום טוב א׳ שנולדה של יום טוב או יהיה משום משקין שזבו או משום פרי הנושר ומגו דאתקצאי לבין השמשות דיום ראשון של י״ט דלמא אכתי יום שעבר הוא אתקצאי לכולי יומא דיום שני וליכא למימר דלא אמרינן מגו דאתקצאי לראשון אתקצאי לשני דהיכא דהראשון עצמו מחמת ספק הוא דדוקא בשבת די״ט אמרינן דכיון דודאי הד מנייהו בודאי קדש הוא שהוא השברת על הי״ט אמרינן דודאי הוא ומחמרינן בספיקה אבל לא בי״ט של גליות דאכל חדא איכא לספוקי כדכתב הר״ן הא ליכא לתרוצי דהא כבר הוכחנו מתוספות דף ל׳ שכתבו דאמרינן מגו דאתקצאי אף בדבר שהוא ספק ותו תימא לי דהיכי הקשו דנימא דטעמא דרב משום מגו דאתקצאי דא״כ מ״ט דרבי יהודה דפליג ואסר מותרת וכי פליג אבתרייתא דמייתי פ׳ המביא דף ל׳ שהבאנו וז״ל נויי סוכה אסור להסתפק מהם עד מוצאי יום טוב אחרון שהוא יום ובודאי דהוי טעמא כמו שכתבו התוספות שם דאמרינן כגו דאתקצאי · הליכות אלי אות הקפ״ח מגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכוליה יומא כתבו תוספות דביצה דף ל״א דלא אמרינן אלא כשהמוקצה מחמת איסור מלאכה דאורייתא והוא אף בנסתפק המוקצה אבל כשהמוקצה מחמת טירחא דרבנן אז מחלקינן אם המוקצה איתיה בעולם אמרינן מגו ואי לא לא · יבין שמועה כלל תקפ״א · מגו דאתקצאי מחמת יום שעבר לא אמרינן · יבין שמועה אות תקפ״ב תרי מגו דאתקצאי לא אמרינן · הר״ן פ״א דבי״ט דף ר״פ ע״א לא אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות אלא היכא שהאיסור מחמת אותו היום אבל היכא שהאיסור מחמת יום שעבר לא והביא ראיות והקשה עד דפריך מהא דאמרינן דסוכה אסורה עד מוצאי יום האחרון של חג משום טעמא דמגו דאתקצאי וכו׳ והא התם מחמת יום שעבר הוא ותירץ דאיכא למימר מוקצה לסצוותו חכמי׳ ספי ועוד תימא דהספ״יש שבעה אחרנים לשבעה ימים כל אחד ואי יוצא בו ואוכלו לאחר אלמא אדרבה מוקצה למצוה קיל טפי דלא אמרינן בית מגו דאתקצאי אפילו מחמת אותו יום תירץ הרא״ה דהתם שאני דכיון דהפ״יש שבעה אתרוגים לשבעה ימים הרי הוא כמתנת מפירוש שאינו מקצת אותו אלא למצותו בלבד :

מגו דהוי פושע לזה להוי פושע לזה (כלומר לרבו אחר) לא אמרינן הרי״ף ונ״י פ״ה דב״ק דף כ״ד ע״א מגו מדבר :

מגו דהודאתי כנסת הגדולה ח״מ סי׳ פ״ב בכללי המגו אות פ״ז מגו דהחזרתי לאפטרופוס היתומים לא אמר מורי הרב בתשובה ח״א סימן ל״ג וכן יש לדקדק מדבר הרדב״ז ח״א סימן קע״ו · אות פ״ח מגו דהחזרתי היכא דטוע שבהן

להו נהי דכיון דמצינן למתרץ דבוריה הרי הוא כאלו אמר כן בפירוש מ"מ קשה מנא לן דאם טוען כן בפי' מזיד הייתי נאמן הרי נבי פלוני רבעני לרצוני אע"פ שטוען כן בפי' אינו נאמן מטעם דאין אדם משים עצמו רשע הכא נמי אפי' אמר כן בפי' מזיד הייתי לא יהיה נאמן מטעם דאין אדם משים עצמו רשע וכיון דאפי' אמר בפירוש לא מהימן מה יושיענו משום דמצי למתרץ דבוריה אפילו תאמר שאמר כן בפירוש אינו נאמן ועל זה בא תירוצם דהכא שאני דאע"ג דמשים עצמו רשע דכיון דאפשר לומר דזה לטובה מתכוין אומר טענה ברצון טוב אבל בפלוני רבעני לרצוני דליכא למימר דמתכוין לטובה אינו נאמן ומיהו אפילו באומר מזיד הייתי חקא באומר כן בפירוש מזיד הייתי כיון דיש צד לדתו לזכות מהימנינן ליה אבל להאמינו במגו דמזיד הייתי לא מהימנינן ליה כיון דסוף סוף משים עצמו רשע אם לא דמצינן למתרץ דבוריה דהוי כטען כן בפירוש וכההיא דפ' אמרו לו אבל בההיא דפ"ב דקדושין אע"ג דאם היה אומר כן מזיד הייתי היה נאמן אין להאמינו במגו דמזיד הייתי כיון דלא מצינן למתרץ דבוריה ועיין מ"ש בנ"הג ח"מ סימן מ"ז בהגהת ב"י אות פ"ד ובטור י"ד סי' קס"ט דף ק"ע שטה כ"ה בהגהת ב"י בנ"הג ח"מ סימן פ"ב בללי מגו קנ"ד: קנ"ה מגו במקום שבטענה שאומר עכשו משוי נפשיה רשיעא כגון לקחת ממני רבית במגו דפרעתיך פלותא דרבוואתא לדעת הרמ"ה הביאו בעל המשרים לא אמרינן מגו וכ"כ סמ"ע במל"ת סימן קנ"ג הביא דבריו ב"י י"ד דף קע"ט ע"ב וריא"ז הובאו דבריו בשלטי גבורים פ"ב דכתובות הובאו דבריו בכנ"הג ח"מ סי' מ"ז בהגהת ב"י אות ד' וכ"כ ספר כריתות בכללי מגו סימן קפ"ט וריב"ש תשו' שצ"ו ומהר"ם אלשיך סי' מ"ח וכתב מהריב"ל ח"א סימן כ"א דלדעת רשב"א בתשובה והיא שהביא ב"י ח"מ סימן ע"ה מהודשין כ"א אמרינן כגו בכה"נ ומספקא לא מפקינן ממונא אמר המאסף נרס לו זה לרב ז"ל לומר דהרשב"א סבר דאמרינן מגו אע"פ שבטענה משים עצמו רשע מפני שלא ראה תשובת רשב"א לארכה ולרחבה זולת מה שהעתיק ממנה הב"י שאלו היה רואה התשו' במקומה היה מתברר לו שגם דעת הרשב"א וסיעתו דמגו במקום שהטענה שאומר עכשיו משים עצמו רשע לא אמרינן ואני ראיתי תשו' זו בתשובות רשב"א ב"י וראיתי שסיים באותה תשו' ועוד דלא מהימנינן ליה שלקח רבית דאין אדם משים עצמו רשע ע"כ מבואר מכאן דאף הוא ס"ל דאף משום מגו אינו נאמן דאין אדם משים עצמו רשע ולא כתב טעם החזקה אלא לרווחא דמלתא ועיין כנה"ג טור ח"מ סימן ס"ו בהגהת ב"י אות פ"ד ובסימן מ"ז הגהת ב"י אות ר: קנ"ו לא אמרינן מגו היכא שבטענה שאומר משוי נפשיה איניש דלא מהימנא מהרי"י אדרבי סי' רס"ח: קנ"ז מגו שאם היתה רוצה להרת מנכסי מלה שהם גזל גמור אצלה לא אמרינן מהרי"י אדרבי סימן ופ"ז: קנ"ח מגו שאם היה אומר טענה היה מתכריש ממנה לא אמרינן מהר"י פיטאצק בספר שארית יהודה דף פ"ט ד"א: קנ"ט נגנבת לי במגו דהשאלתיך לך בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר לא אמרינן דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן תוספות פ' ח"ה ד"ה דברים שהם עשויים להשאיל וס' מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ד: ק"ס גנובים הם במגו החזרתי לך בדברים עשויים להשאיל ולהשכיר אמרינן תוספות פ' ח"ה ד"ה הדברים העשויים וכו' מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ג: לא אמרינן מגו דאי בעי אמר טענה דלא משוי נפשיה רשיעא תשובת אלשיך סימן מ"ח בית הלוי אופן שמיני מבאר דלא אמרינן מגו בטענת דמשים עצמו רשע ומכל מקום ראובן שאמר לשמעון קנה לי סחורה ותן לו מעות ואמר לשמעון בפני עדים לעצמי קניתי דנאמן וגם המבי"ט ותשובות רבינו אליה בן חיים מודיכן לדינא והשגות על הגאון רבי שמואל מדינה והשגות על המהרש"ך ז"ל בעל שפתי כהן בית הלוי אופן שלשה עשר דף נ' דלא אמרינן מגו בטענת דמשים עצמו רשע אבל במתרץ דבורו אמרינן מגו אבל במקום דמשים עצמו רשע אם נאמן במגו דלא נעשה רשע צ"ע לדינא ודלא כדעת מחבר יבין שמועה: גופי הלכות אות שע"א מגו לא אמרינן היכא דמשים עצמו רשע הכריתות

סימן קפ"ט הוכיח מהא דתנן בכריתות אמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דאינו נאמן במגו דאי בעי אמר אכלתי במזיד וכן דעת התוספות דלא אמרי' מגו היכא דמשים עצמו רשע כן כתבו ריש פ"ג דכריתות ד"ה או דלמא וז"ל ותו דאין זה דלא משוי אניש נפשיה רשע ואיכא למידק דכיון דכללא הוא מגו היכא דמשים עצמו רשע לא אמרינן היאך כתבו תוספות פ"ב דכתובות דף י"ח ד"ה מחמת נפשות וכו' עד דהא ברישא דאיכא מגו נאמנין פירוש ברישא אע"ג דמחמת ממון נאמנים מגו דאמרי מחמת נפשות דהשתא לא ידעי התוספות מ"ש לבסוף ועוד דבשני עדים לא שייך מגו דכפי אותו העוער מאי דנאמנים ברישא אינו משום דאי בעי טענו נפשות אלא משום דבעי שתקי וכמ"ש הם עצמם בסוף הבור אין נאמנין אבל השתא כשהקשו וא"ת ס"ל דטעמא דמהימן ברישא הוא משום מגו דמחמת נפשות והקשו וא"ת בסיפא נמי אפי' מחמת ממון ליהמנו במו ברישא ואתמהא דכיון דמגו במקום שמשים עצמו רשע לא אמרינן הול"ל איפכא וא"ת רישא נמי לא ליהמנו מחמת ממון דאין אדם משים עצמו רשע ואפשר עם מה שכתבו בדבור השני לזה והוא קסבר רבא דפלגינן דבוריה א"כ התוספות סוברים דאם יקשו וא"ת ברישא אמאי מהימנינן איכא לתרוצי משום דאיכא מגו וממה מגו פלגינן דבוריה ואיכא למימר ברישא אע"ג דמגו במקום שמשים עצמו רשע לא אמרינן מ"מ הני מילי כי ליכא למפלג דבוריה כי ההיא ראיה שהביאו בכריתות מההיא דהכא מן החלון אבל כי איכא למפלג דבוריה מכח פלגינן דבוריה שמא אמרינן מגו אף במקום שמשים עצמו רשע ולכך לא הקשו ברישא והקשו בסיפא דכיון דאמרת טעמא ברישא להמוני אנוסים מחמת ממון מגו מחמת נפשות בסיפא נמי נימא הכי ותירצו דבשני עדים ליכא ורישא נמי לאו משום מגו דבעו טעני הוא ולא שייך הכא פלגינן דבוריה וטעמא דרישא משום מגו דאי בעו שתקי וכמ"ש רש"י ואח"כ הקשו בדבור השני וא"ת אמאי לא פלגינן דבוריה הליכות אלי אות תקי"ח יבין שמועה כלל תקס"ח מגו במקום שמשים עצמו רשע לא אמרי' היינו אף היכא דמצינן לתרץ דבוריה:

מגו במקום עדים הליכות אלי אות תקי"ח:

מגו במקום שהיה לו ליזהר בשטרו לדעת הרמב"ן אמרינן ולדעת הרא"ש לא אמרינן מגו שכתבתי בערך מגו דהעזרה סוף אות קל"ג במחלוקת הרא"ש ז"ל והרמב"ן ז"ל במחאה לפני עד א' יש ללמוד כלל זה כנ"הג ח"מ סי' פ"ב בכללי המגו אות קל"ד: מגו לאחורעי סטרא:

מגו במקום שטוען הפך הדין מחלוקת הראב"ן וראבי"ה הביאו המרדכי פ' המקבל ועיין בספר משא מלך ח"ז בדיני הנהגות במנהגי ממון שורש י"ג כנ"הג ח"מ סימן פ"ב כללי מגו קנ"ב:

מגו במקום שטר בית הלוי אופן עשירי דף ל"ז ע"ב דאמרינן מגו במקום שטר דעדיה אלימי לפסול השטר במגו אבל לא חלוה וכל הקושיות שהקשו התוספות על רש"י בהך סוגיא וכל הקושיות שהקשה מהריב"ל ורבינו אליה בן חיים על התוספות תהיינה מתורצות יבין שמועה כלל תקנ"ו מאן דסבר מגו במקום שטר לא אמרינן כ"ש במקום חזקה דחזקה עדיף משטר:

מגו במקום שטר עיין מגו במקום סהדי: מגו לאחורעי סטרא:

מגו גרוע עיין מעיתי אפילו: מהדר אחר האיוף: מגו דהעזה אות קכ"ו וכסס גופי הלכות אות שפ"ס: מגו לא אמרינן אלא כשהסתכנות שוות גופי הלכות אות שפ"נ: מגו לאסטורי משבועה גופי הלכות אות שפ"ד:

מגו בשנים בית הלוי אופן שביעי דף ל"א דלא אמרינן מגו בשנים הני מילי במקום שיש להם שני מגו אבל בחד מגו אמרי' בטוחים אהדדי ובמקום דיש מגו אי בעי שתק אפי' במקום שיש שני מגו אמרינן וכו ערך. מערכת סול מערכת נגד ר' יהודה מינץ סי' ח' ובזה יהיו מבוררים ששת דבורים מהתוספות עיין כלל פ"ט הובא בטור סימן ע"ב:

מגו דאורייתא הוי ונריע מעדים תוספות ב"ק דף ק"ז ע"א מ"ם פי"ד מה' מלות בבבא המתחלת אע"פ שהספרים וכו'

Digitized by Google

מגו נאמנים ומאי ראיה מהרישא שאני רישא דנאמנין במגו משום דאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אבל בסיפא מקרי השטר במקויים והוי מגו שלהם במקום עדים כמו שכתבו הם עצמם בד"ה אין נאמנין ויראה לי דהכרע קושייתם הוא מ"ש דהא ברישא דאיכא מגו נאמנין אפי' באומרים מחמת ממון מגו דאי אמרי מחמת נפשות דכהר הכי חדשו בתירוץ דבשני עדים לא שייך מגו טעני ומאי דמהמני ברישא משום מגו דאי בעו שתקי כמ"ש בריבור הקודם ובזה ניחא דהקשו התוספות בהדרגות דכי היכי דמגו במקום עדים קיימא לן דלא אמרינן הכי נמי קי"ל דמגו במקום שמשים עצמו רשע לא אמרינן ועכ"ז חזינן דקתני רישא דנאמנין מחמת ממון מגו דאי טעני מחמת נפשות אע"ג דהוי מגו במקום דמשים עצמו רשע דהכלל הוא דלא אמרינן הכא נמי בסיפא אע"ג דהוי במקום עדים דלא אמרינן ליה בעלמא הכא ליהמנו דמאי שנא רישא ומאי שנא סיפא · הליכות אלי אות תקע"ג מגו במקום הודאת פיו לא אמרינן דהודאת פיו הוי כמו עדים ואחר שכבר טען טענה אחת שהודה לא ומצי לטעון טענה אחרת במגו מרדכי דב"ב דף רמ"ח ע"א · יבין שמועה כלל תקמ"ז מגו במקום עדים הפך המגו לא אמרינן אעפ"י שיש עדים כמו המגו · יבין שמועה כלל תקמ"ח מגו לא שייך אלא במי שאינו נאמן בדבריו אבל לא גבי עדים דלא מהימני טפי במגו ממאי דמהימני מחמת עצמן : יבין שמועה כלל תקס"א מגו דלא אמרינן בשני עדים היינו דוקא היכא דליכא דררא דממונא לעדים אבל היכא דיש להם דררא דממונא אמרינן בהו מגו דאי בעו טעני ואז יסכימו לדבר אחד · יבין שמועה כלל תקס"ג מגו לא אמרינן בשני עדים אף שטענת המגו הוא ממין טענה שטוענין עכשו ומצינן לתרוצי דבורייהו · יבין שמועה כלל תקס"ט מגו במקום עדים דלא אמרינן היכא דלא מצית לתרץ דבוריה אבל היכא דמצית לתרץ דבוריה אמרינן · יבין שמועה כלל תקע"ד מגו להכחיש עד אחד יש פעמים דלא אמרינן :

מגו במקום עדים נראה דאמרינן משנה א' פ"ג דכריתות אמרו לו מה אם ירצה ואמר מזיד הייתי · עיין נ"י פ"י דיבמות דף תל"ב ע"א שהאריך · הרמב"ם פי"א מה' שגגות ידיעות הטומאה סתים :

מגו במקום עדים · עיין אשה הכונסת ונותנת כסס הר' גאלאנטי צ"ז : גוזל ומאכיל את בניו : זה אומר של אבותי : חזקה אין העדים : טעות בחשבון : טעיתי אפילו במגו לא מהימן : טענה נגד דבר מפורסם : טענה רחוקה היא : ידיעות הטומאה סתים :-- כתב חליפין הנקרא : כתב ידו הוי כאתם עדי : מגו במקום בעל דין : מגו במקום מנהג : מגו במקום קול : מגו דאי בעי שתיק : מגו דהחזרתי : מגו להעזה אות קל"נ : ויבין שמועה כלל תק"ע : מגו לאורועי סהדי : מגו לאורועי שטרא : מגו לאכחושי : מגו לא שייך : מגו להכחיש גופי הלכות אות ספ"ז : מגו לחצי : מגו של לוה : מגו של שותף : מנהג ממון ותורתו אות קכ"ד : מעמד שלשתן נעשה : נעשה כדרים : קדושי עד אחד ודיניו בסי' י"ב : שבועה בכתב ידו ד"ה מוהרח"ש :

מגו במקום קול שהקול סותר טענת המגו. כעובדא דרבה בר שרשום בפ' ח"ה דקאמר לקוחה בידי לא מצית אמרת דהא נפיק קלא דארעא דיתמי היא וכתבו התוספות והרא"ש שם ובתשו' כלל ס"ו אע"ג דאי הוה טעין לקוחה היא בידי מהימן מטעם מגו לא מהימן מפני הקול וכ"כ מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ג ח"ג סימן ע"ט מהר"י דונדון בספר תומת ישרים סי' קע"ו מהר"ם גאלאנטי סימן נ"ו מהר"א ששון סימן ק"א מורי הרב ח"א סימן ג' וק"ה וחלק א"ה סימן כ"ח וכתב מהריב"ל ח"נ סי' הנ"ל דלפירוש רשב"א ורב האי בהך עובדא דרבה בר שרשום ליכא למילף הך כללא וכח"א דף קכ"ט ע"ד כתב דמהראיה שהביאו התוס' מפ"ב דקדושין ומהראיה שהביא הוא ז"ל שם יש להכריח כלל זה אליבא דכ"ע · כנסת הגדולה ח"מ סימן פ"ב בכללי המגו אות פ"ד : פ"ה בכלל זה מגו במקום קול שהקול סותר לטענה שאומר כגון מי שיצא קול שיש עדים במ"ה שיש לו אחים ואמר אין לי אחים אינו נאמן במגו דאי בעי לגרשה · גמ' פרק יש נוחלין · מהריב"ל ח"א דף קכ"ג ע"ג : צ"ז מגו במקום שיש רגלים לדבר דמאי דטוען הוא שקר כגון גרשתי את אשתי במגו דאי בעי לגרשה לא אמרינן דאם איתא דגרשה אית ליה קלא · גמרא פ' יש נוחלין דשב"ם מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ב רדב"ז ח"ב סימן ס"ט מהר"ם אלשיך סימן ע"ח מורי הרב בתשובה ח"א סימן צ"ז וק"ח · עיין תשובת מהרד"ם גאלאנטי צ"ז : אשה הכונסת ונותנת כסס מהר"ס גאלאנטי צ"ז : מגו במקום עדים : מנהג ממון ותורתו אות קכ"ד :

מגו במקום שבטענת המגו משוי אניש רשיעא לא אמרינן גמרא פ"ב דקדושין תוספות פרק חזקת הבתים גבי לקוחה בידי לא מצית אמרת וכו' הרא"ש שם מהריב"ל ח"א דף קכ"ח ע"ד ח"ג סימן ע"ט הרדב"ז ח"ב סימן ס"ט וכ"כ ספר כריתות בכללי המגו סימן קפ"ט וז"ל לא אמרינן מגו היכא שמשים עצמו רשע דאינו נאמן לומר לא אכלתי במגו דיכיל למימר מזיד הייתי גבי שאמרו לו שנים אכלת חלב וגבי פלוני רבעני לרצוני דלא נאמן במגו דאי בעי אמר לאנסי ע"כ ולכאורה קשה דבפרק אמרו לו מוכח בבירור דלרבנן נאמן לומר לא אכלתי מגו דאם ירצה לומר מזיד הייתי והלכה כרבנן כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה ובפ"ג מה שגגות ויש מי שכתב ששאל בזה את פי הרב הגדול מהר"ר יחיאל בשאן ולא העלה דבר מתיישב ואין ספק אצלי שלביה אנסיה שלא אאמין שהרב הגדול שהיה לבו כפתחו של אולם ובעיונו מבעית לא העלה דבר מתיישב בדבר פשוט לדרדקי דבי רב ואף שרשון ספר כריתות מנומנס הכונה מבוארת ותחילת אשאל דלכאורה הני תרי סוגיי דפ"ב דקדושין ודכריתות אין להם ישיבה א' בעולם דבכריתות מוכח דנאמן לומר לא אכלתי מגו דאם ירצה לומר מזיד היתי לרבנן דהלכתא כוותייהו כדכתבינן ואלו בפ"ב דקדושין אמרינן הי"ל לומר מזיד הייתי ומתרץ לא משוי אניש נפשיה רשיעא ואפילו נפרש שאם היה אומר כן בפירוש מזיד הייתי נאמן כמו שנראה מדברי תוספות שם וכמו שכתב מורי הרב בתשו' י"ד סי' מ"ח פשיטא דמטעם מגו אינו נאמן ותירוצא דהך מלתא אינה צריכה לפנים דכמ"ש התוספות ז"ל בכריתות מתיישב זה ששם בכריתות מצי למתרץ דבוריה דמצי למימר לא אכלתי שוגג אלא מזיד נאמן לומר לא אכלתי במגו דמזיד הייתי כיון דמצי למתרץ דבוריה הרי הוא כאלו אומר כן בפירוש ונאמן כמ"ש התוספות בפרק ח"ה כד"ה לקוחה בידי לא מצית אמרת וכו' דאע"ג דמטעם מגו לא מהימן אם יאמר כן בפירוש מהימן אבל בפ"ב דקדושין הלא מצי למתרץ דבוריה מטעם שיכול לומר מזיד הייתי לא מהימן הלא אמרינן מגו במקום דמשוי אניש רשיעא היכא דלא מצי למתרץ דבוריה והן הן דברי ספר כריתות הרה שאומר אינו נאמן לומר לא אכלתי ה"פ אינו נאמן לומר לא אמרתי במגו דמזיד הייתי כשאינו מתרץ דבוריה ולזה סמיך וגבי פלוני רבעני לרצוני וכו' כאלו אמר תרע דהכי הוא שהרי בפלוני רבעני להצתי דליכא למתרץ דבוריה אינו נאמן במגו דאין אדם משים עצמו רשע א"נ יש לפרש דה"ק דאינו נאמן לומר לא אכלתי במגו שיכול לומר מזיד הייתי אי לאו משום דבזה אין משים עצמו רשע דלא בעי לאתויי חולין לעזרה וכדכתבו התוספות ואי קשיא הא קשיא שהרי כתבו התוספות במציעא פ' ד"ה מה אם ירצה לומר מזיד הייתי דלא מקרי במקום דמשוי אניש רשיעא כיון שלטובה נתכוון שאינו רוצה להביא חולין לעזרה וקשה היכי אמרינן בפ"ב דקדושין שאינו נאמן לומר מזיד הייתי משום דלא משוי איניש רשיעא והרי התם לא משוי נפשיה רשיעא בין דאיכא למימר שנתכוין לטובה שלא להביא חולין לעזרה ומינה דאין להוכיח מסוגיא זו הכלל שרצו התוספות להוכיח בפרק ח"ה ובמעט עיון יתבאר דקושיא זו נמי לנתנא שם שיש לדקדק בדברי התוספות בכריתות בפרק אמרו לו למה הוצרכו לומר דהתם לא משוי איניש רשיעא במה שטוען מזיד הייתי דדלמא סבין שלא להביא חולין לעזרה בלא זה כבר מתורץ הכל התם ביון דמצי למתרץ דבוריה הרי הוא כאלו אמר כן בפי' ומחייבינן ליה אבל גבי פ' רבעני לרצוני דהתם מצי למתרץ דבוריה מטעם מגו לא מהימן אלא שפירשו של דברים הך הוא דהתוספות דבריתות לא הוצרכו לומר דבכריתות לא משוי איניש רשיעא וכו' אלא משום דקשיא

להו

יכולות להיות אמת הטענה שטוען וטענת חסנו רשב"ם
הרא"ש פ' חזקת הבתים גבי עובדא דשטרא מעליא הוה לי
וארכם מהריב"ל ח"ג סי' ע"ט מהר"א ששון סי' ע"ב : פ"ג לא
אמרינן מגו אלא באיזה טענה שיטעון יזכה בממון זה אבל
ראובן שתפס משמעון מנה ואומר שאביו היה חייב לו מנה
לא מהימן במגו דהחזרתי דבטענה שטוען שאביו חייב לו
הוא רוצה לזכות בנכסי שמעון ובטענת ההזרתי הוא מודה
שאין לו חלק בנכסי שמעון כלום הרא"ש תשו' כלל פ' סימן
ט' : פ"ז מגו שאם יאמר טענת המגו ירא פן יכחישוהו כגון
אומן שמסרו לו בעדים שאינו נאמן לומר החזרתי לך אלא
בעדים לא מהימן לומר החזרתי לך שלא בעדים מגו דאי
בעי אמר החזרתי לך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת
הים שירא לומר ולטעון כך פן יבואו העדים ויכחישוהו
רשב"ם והרא"ש פרק ח"ה מהריב"ל ח"א דף קל"ב ע"ד ודף
קל"ד ע"א בשם הר"ן ולדעת הרי"ף בין ראה בין לא ראה
מהימן מטעם מגו ואחר נאמן בדאית ליה מגו מהריב"ל ח"א דף
קל"ה בשם הר"ן לדעת הרי"ף ועל הקציצה אפי' אומן מהימן
בדאית ליה מגו מהריב"ל ח"א דף קל"ד ע"ד בשם הר"ן
לדעת הרי"ף וח"ג סי' ע"ט בשם הרמב"ן לדעת הרי"ף מהר"ם
גאלאנטי סימן צ"ז מורי הרב ח"א תשו' ק"ה ועיין ריא"ז פרק
ח"ה גבי אומן : מגו דהחזרתי : צ"ב מגו במקום שנכר לכל
שהוא משקר כגון ההזרתי לך שלא בעדים במגו דאי בעי
אמר החזרתי לך בעדים ומתו אינו נאמן דלא אמרינן מגו
בכה"ג הרא"ש פ' חזקת הבתים תשו' דשייכי לספר משפטים
סימן ל"ב מהר"י אדרבי סימן רס"ח מהריב"ל ח"א דף קל"ב
ע"ד ודף קל"ד ע"א בשם הר"ן מורי הרב ח"מ סי' ק"ד תומת
ישרים קע"ז : צ"ג מגו במקום שניכר לכל שהוא משקר
בטענת שאומר אע"פ שבטענת המגו אינו ניכר שמשקר לא
אמרינן מורי הרב בתשו' סי' ג' ובחדושיו על הרי"ף לקדושין
דף ע"ד ע"א : צ"ה מגו בטענת דלא שכיח כגון משארסתני
נאנסתי במגו דמוכת עץ לא אמרינן · ספר כריתות בכללי
המגו סי' קפ"ז · הרדב"ז ח"ב סי' ס"ט · מורי הרב בתשו' ח"א
סי' ט' · ועיין הר"י הלוי סימן ל"ג : צ"ו כל מידי דלאו אורח
ארעא אינו נאמן במגו רש"ל בספר ים שלמה ב"ק פ"ח סימן
ס"ח : צ"ח מגו בשני עדים לא אמרינן דלא שייך מגו אלא
במי שאינו נאמן בדבריו הר"ן פ' חזקת הבתים ונ"מ לנותא
דמגו בשני עדים אמרינן כמ"ש לפנינו ובס"ד : צ"ט מגו דאי
בעו אמרי הכי בשני עדים לא אמרינן תוס' ור"ן פ"ב דכתובות
ותו' דפ' האיש מקדש ופ' ח"ה דף ל"א ע"ב ד"ה זו באה בפני
עצמה והעידה ותוספות דפ' כרוכה דף ע"ג ע"ב ד"ה אין לך
בו אלא חדושו ונ"י שם הרדב"ז ח"ב סימן ס"ט מהר"י אדרבי
סימן של"ט הרשד"ם ח"מ סימן קס"ז מורי הרב ח"א סימן ע"א
מהר"י הלוי סימן ס"ב וק"כ ספר כריתות בכללי המגו סימן
קפ"ה וראיתי כתוב בכונת ספר כריתות דברים שאין חפץ
בהם למבינים : ק' הא דמגו בשני עדים לא אמרינן ה"מ
במקום שאם שני עדים לא יכוונו עדותם לדעת אחד אין
עדותם מועיל אבל במקום שאפילו שהשני עדים לא יכוונו
עדותם נעשתה עצתם אמרינן מגו בשני עדים · מהר"י מינץ
סימן נ' מהר"י הלוי סימן ס"ג : ק"א הא דמגו בשני עדים לא
אמרינן היינו כשהעדות בדבר אחד והמגו בדבר אחר אבל
כשבין העדות ובין טענת המגו הוא בדבר אחד אף בשני
עדים אמרינן מגו מהר"י מינץ סי' ט' : ק"ב אע"ג דמגו בשני
עדים לא אמרינן ה"מ בדבר שהיה להם לטעון כבר לשעבר
אבל בשיש גם עתה בידם לעשותו אמרינן מגו בשני עדים
מהר"י אדרבי סימן של"ט : ק"ג מגו במקום עדים שאמרו
שבשעת שחתמו לא ידעו בתנאו אלא אח"כ אמרינן מהר"י
אדרבי סימן של"ט : ק"ד היכא שבאים ליפטר מממון אף
בשני עדים אמרינן מגו תוספות ור"ן פ' האיש מקדש ת"ה סי'
של"ת מורי הרב בתשו' ח"א סימן ע"א וכ"ש בשני שותפין
מהר"י אדרבי סימן ס"ב וק"ד וכ"כ ב"ח סימן פ"ח סעיף י"ח
ובסימן ע"ב סעיף ל"ג הרשב"א בתשו' הביאה ב"י בסימן ס"א
מחודשין ב' אבל הרא"ש ז"ל בכלל פ"ט סימן ה' כתב דאפי'
בשני שותפין דאית ליה הדרא דממונא לא אמרינן מגו וכן
נראה מדברי · הר"ש קאשטלין הבאו דבריו · בתשובת מהר"י

הרב ח"א סימן ע"א וכתב מהר"י רוזין הובאו דבריו בספר
תומת ישרים סימן קע"ו ואני תוכך אי אמרינן מגו בשותפין
לדעת הרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והרב בעל הספר שם בסימן
קע"ו כתב דאמרינן מגו בב' שותפין ועיין מגו של לוה : מגו של
סוהף : ק"ז רציתי לחלק דדוקא בשני עדים שדברי זה בלא
זה לא יועילו לא אמרינן מגו אבל היכא שאין צריך אחד
לדברי חבירו מהני מגו ת"ה סימן של"ח : ק"ח מגו דאי בעי
שתקי אף בשני עדים אמרינן תוספות ור"ן דכתובות תוספות
דפ' האיש מקדש ספר כריתות בכללי המגו סימן קפ"ד וכ"כ
רש"י פ"ב דכתובות ד"ה אין שור שחוט לפניך וכו' אפי' בבעל
דבר עצמו דר' יהושע סובר דאמרינן מגו דאי בעי שתיק ולא
אמרינן מגו דאי בעי אמר הכי : מגו דאי בעי שתיק : עיין בגמרא
דכתובות דף ט"ו ע"ב בתוספות ובבית שמואל על ש"ע אה"ע
סימן צ"ו ס"ק ל' · פ' האומנין במעשה דההוא דשכר חמור
והלך בנהר פקוד ואמר שלא היה שם מיא אינו נאמן ד ש
עדים ששם מים מצויים · רמב"ם פ"ח מה' שכירות · הריב"ש
סימן שצ"ב · וזה כשהעדים מחייבים אותו ממון בעדותם אמנם
אם אין מחייבין לא אמרי' תשובת הכהן ח"ב סי' כ"ט : פירוש
מגו במקום עדים אם היינו מאמינים מה שאומר משום מגו
א"כ חשבינן ליה האי מגו טפי מעדות העדים ולא אמרי' בפ'
חזקת אביי ודבא מה לי לשקר במקום עדים וכו' : מגו במקום
עדים אפי' פסולים לא אמרינן · תורת אמת ק"א · בית הלוי
אופן שנים עשר דף מ"ג ע"ב מבאר דלא אמרינן מגו בעדים
אבל בעד א' יכול המוחזק לומר קים לי דאמרינן מגו ושליש
נאמן בלא מגו ובזה מיושב דברי רש"י בגטין ודלא כדעת
התוספות וגם הנהה כרשב"ם בח"ה · נופי הלכות אות ש"ץ
מגו במקום עדים לא אמרי' לאו דוקא שיש עדים בדבר אלא
אנן סהדי דהא מההוא עובדא דנרש גמרינן לה וכל אנן סהדי
קרי ליה במקום עדים וכן מצינו כשיש הודאת בעל דין כמאה
עדים דמי וקרי מגו במקום עדים כ"כ רשב"ם בבתרא דף
ל"כ גבי נחין ואמר שטרא זייפא הוא דלרב יוסף לא אמר מגו
משום שכבר הודה והוי מגו במקום עדים דהודאת בעל דין
כמאה עדים דמי · נופי הלכות את שצ"א כתב הכריתות סימן
קצ"ו מגו לא אמרי' היכא דאיכא עד אחד שמכחיש דברי המגו
אע"פ שאדם נאמן בשבועה להכחיש העד וכו' עד מה שסיים
וכתב ולא מהימן במגו דהא צריך שבועה אף למגו עכ"ל וזה
הכלל עצמו כתבו התוספות פ' חזקת הבתים דף ל"ר בנסבא
דרבי אבא דלא אמרינן מגו בהכחשת עד אחד ובדברי
הכריתות יש קצור לשון דנראה לכאורה דעיקר טעמו משום
דלא נאמן בשבועה מטעם דבמגו נמי צריך שבועה ואין
אומרים מגו משבועה לשבועה ואם זו כונתו סותר הנמשך
שכתב בלשון שאחר זה מגו אמרינן אף היכא דצריך שבועה
דרבנן וכו' אלא טעם הכריתות כמ"ש ר"י פ' חזקת דף ל"ו
ד"ה הוי מחוייב וז"ל ואומר ר"י רא מהימן בשבועה על ידי
מגו שהיה יכול להעיז פניו לישבע בדבר שהעד מכחישו ק
לו וזה כוונת הכריתות דמאי דלא מהימן במגו לאו מטעמא
דצריך שבועה אף למגו בלחוד אלא משום שצריך להכחיש
העד וקשה לו וזהו שכתב בראש הלשון היכא דאיכא עד
וק"ל · ואיכא למידק בהא דנסבא דרבי אבא שהבאנו
דמה שהקשה התוספות וא"ת וליהמניה בשבועה ומאי קושיא
הא אמר בגמרא בהדיא לישתבע הוה ליה גזלן ופסול רתו
קשה לדעת הכריתות ור"י שכתבו דלא הוי מגו בהכחשת עד
אחר סוף סוף ליהמן בשבועה במגו דאי בעי אמר ההחזרתי
ומצאתי בשטת רמב"ן לבתרא וז"ל והוי יודע דהך נסבא
ברשותו של גזלן הוא שאותו עדים בשבא לדין דאם לא כן
היה נאמן לומר דידי חטפי מגו דהחזרתי · הליכות אלי אות
תק"ח מגו במקום עדים דלא אמרינן כתבו תוספות דכתובות
דף י"ט ע"ב דלאו דוקא עדים ממש אלא כשהשטר מקויים
שכתב ידו יוצא ממקום אחר נקרא כמו עדים דבור המתחיל
אין נאמנים וז"ל הכא ליכא לאקשויי דלהימנו במגו דפרוע
דכיון דמקויים הוי כמגו במקום עדים וצ"ע בדבריהם דידהו
אדידהו דאם כן היכי כתבו שם בד"ה מחמת נפשות הרי אלו
נאמנין וא"ת וכי אמרו קטנים היינו אנוסים היינו מחמת ממון
ליהמנו במגו דאי אמרי מחמת נפשות דהא ברישא דאיכא

קע״ז מהריב״ל ח״א דף קל״ב ע״ב ודף קל״ג ע״ד מורי הרב
ז״ל ח״א סימן נ׳ : ס״נ לאו דוקא במקום אני סהדי אלא שהוא
אומר שטרא זייפא הוא הוראת בעל דין כק׳ עדים דמי והר״ל
כמגו במקום עדים ולא מהימן אח״כ לומר שטרא מעליא הות
לי וארכס מגו דאי בעי שתיק ולא אמר שטרא זייפא הוא
רשב״ם פ׳ ח״ה בעובדא דההוא דאמר לחבריה אין שטרא
זייפא הוא לסברת רב יוסף נ״ם במטלטלי דפסקינן בגמרא
כרב יוסף בזוזי וכ״כ המרדכי פרק חזקת הבתים בשם מהר״ם
והרדב״ז ח״א סי׳ תמ״ז : ס״ר לא אמרינן מגו במקום שהוצרך
לשקר תחילה ואח״כ לחזור ולטעון דהוי כמגו במקום עדים
הו׳ פ׳ חזקת הבתים בשם ר״י לרב יוסף : ס״ה אף אם יש
עדים אחרים כמו המגו לא אמרינן מגו במקום עדים כגון
שתי כתי עדים המכחישות זו את זו לא אמרי׳ נהימני לבתראי
מגו דאי בעי פסלי לקמאי בגזלנותא כיון שיש עדי׳ המכחישים
נגד המגו תוספות דב״ב פרק ח״ה דף ל״א ע״ב ד״ה זו באה
בפני עצמה ותוספות דב״ק פ׳ מרובה דף ע״ג ע״ב ד״ה אין
לך בו אלא חדושו אברא דדברי התוספות ממקום למקום
מתחלפים וצריך לעמוד בכוונתם מ״מ לענין הכלל הצד
השווה שבהם דלא אמרינן מגו במקום עדים אעפ״י שיש עדים
כמו המגו : מגו במקום עדים לא מקרי היכא שיש שני עדים
אחרים המכחישים לראשונים הראנ״ח ח״ב סימן מ׳ ולכאורה
הוא הפך דברי התוספות ואולי ס״ל לרב ז״ל דדברי התוספות
אינם אלא לגבי העדים שאינם נאמנים במה שאומרים במגו
אבל לגבי בעל דבר נאמן במגו כיון שיש עדים אחרים
מכחישים לראשונים כללן של דברים אם בעל הדבר לית
ליה מגו אע״ג דלעדים אחרונים אית להו מגו הוי מגו במקום
עדים אבל אם לבעל הדבר אית ליה מגו לא הוי מגו במקום
עדים כיון שיש עדים מכחישים לראשונים דאוקי תרי לבהדי
תרי ונאמן בעל הדבר בטענת המגו ועוד אפשר לו׳ דהראנ״ח
תפס עיקר תירוץ התוספות במקומות הנז׳ דמגו בב׳ עדים לא
אמרינן דלפי תירוץ זה אין ללמוד דאפי׳ דיש עדים מסייעים
לטענת המגו הוי מגו במקום עדים : ס״ו מגו במקום עדים
שאפשר לתרץ דבוריה שאינו מכחיש לעדים לא אמרי׳ הר״ן
פ׳ ח״ה גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי מהריב״ל
ח״א דף קל״ג ולפום ריהטא מוכח מדברי התוספות בפ׳ אמרו
לו דאמרינן מגו במקום עדים היכא דמצינן למתרץ דבוריה
וכמ״ש בס״ד בכלל דמגו במקום דמשוה איניש רשיעא לא
אמרינן ואוסר אני דתוס׳ ור״ן לא פליגו ומודה ר״ן לתוספות
דהתם מתרצינן דבוריה לא אכלתי שוגג אלא מזיד מפני שאין
בדבורו דבר שמשמעותו הפך זה והתוספות מודים בזה אומר
של אבותי וזה אומר של אבותי האי מייתי עדי חזקה והאי
מייתי עדים שהיו של אבותיו דלא מצי לתרץ דבוריה של
אבותי שלקחוה מאבותיך או דסמיכת עלי כאבהתי אם לא
חזר וטען הוא כן מפני שיש בדבורו דבר שמשמעותו הפך
המגו באמרו של אבותי מימים קדמונים מדלא טען מאבותי
ירשתיה כדכתבו התוספות והר״ן הכלל העולה דלפעמים
אמרינן מגו במקום עדים היכא דמצינן לתרץ דבוריה וכשאין
בדבורו דבר שמשמעותו הפך המגו ולפעמים לא אמרי׳ אע״ג
דמצי לתרץ דבוריה וכגון שיש בדבורו דבר שמשמעותו הפך
המגו : ס״ז מגו במקום עדים פסולים לא אמרינן הרא״ש
בתשו׳ כלל ס״ו סימן ח׳ מהריב״ל ח״א דף קל״ג ע״ב מהר״ם
גאלאנטי סימן ס״ז מהר״א ששון סימן ע״ד וק״א מורי הרב
בתשו׳ ח״א סי׳ ל״ג וכתב מהריב״ל בח״ג סימן הנ״ל דלדברי
רב האי ורשב״ם ז״ל אין ללמוד כלל זה ורשד״ם ח״מ סימן
נ״א כתב דהרמב״ם ושאר פוסקים ס״ל דמגו במקום עדים
פסולים אמרינן : ס״ח היכא דאי ידעינן דאיכא עדים דהוו
מכחשי ליה באותה טענה שרוצה לומר בשעת המגו לא
אמרינן מגו מהריב״ל ח״ג סימן ע״ט : ס״ט הא דמגו במקום
עדים לא אמרינן ה״מ היכא שהעדים מחייבים אותו ממון
בעדותם אבל כשבא להכחיש את העדים בדבר שעדים אין
מחייבין אותו ממון לא שייך לומר מגו במקום עדים לא
אמרינן הרש״ך ח״ב סימן כ״ט ע׳ מגו במקום עדים שאינם
בני ברית לא אמרינן מהר״י דונדון הובאו דבריו בס׳ תוכחת
ישרים סימן קע״ו אמר המאסף לפי הטעם שנהן שם שיהא

שעידותו בערכאות ויחייבוהו אפי׳ למאן דס״ל דמגו במקום
עדים פסולים בני ברית אמרי׳ במקום עדים שאינם בני ברית
לא אמרינן : ע״א היכא דלא אמרינן מגו משום דהוי מגו
במקום עדים שבועה נמי ליכא הר״ר עזריה מפאנו בספר
משכית מלחמות סימן ו׳ : ע״ב ראובן שאל משמעון מנה
שחייב לו והשיב שמעון לא לויתי וקודם לכן הסכימו שניהם
שיכתבו טענותיהם בב״ד וכן נעשה ונכתב שראובן טוען לא
לויתי ואח״כ טען לויתי ומחלת לי אע״ג דהוי מפיטור לפיטור
הו״ל כמגו במקום עדים מורי הרב ז״ל בתשו׳ כ״י ועיין מ״ש
בשם התוספות והר״ן באות ס״ו : ע״ג מגו במקום עד א׳ אי
אמרינן כשצריך להכחיש את העד בשבועה או שלא בשבועה
אכתוב בס״ד בערך מגו דהעזה אות קל״נ וכשאינו מכחיש את
העד כגון ראובן שואל משמעון מנה שהלוה לו או שהפקיד
אצלו ומביא עד אחד על זה ושמעון טוען יש לו כנגדו במגו
דפרעתי המלוה או החזרתי המשכון לדעת ר״י שכתבו התוס׳
בפרק ח״ה אינו נאמן דהוי מגו במקום עדים ולדעת שאר
מפרשים נאמן ולא הוי במקום עדים דלא אמרי׳ דמגו במקום
עדים לא אמרינן אלא מגו במקום שני עדים אבל לא במקום
עד א׳ וכן פסקו ספר חמפה סימן ע״ה סעיף י״ג והסמ״ע שם
ועיין מהר״ם טראני ח״ב סי׳ ע״נ : ע״ד מגו במקום שהטענה
שטוען אינה ברורה אלא מכח אומדנא כגון מי שבא על היונה
וילדה בן ואמר זה בני אינו נאמן לא ליורשו במגו דאי בעי
יהיב ליה במתנה ולא לפטור מן היבום במגו דאי בעי לגרשה
כיון שטוען מכח אומדנא ואינו יודע בבירור ואפשר בשעה
שנתה עם זה כך זנתה עם אחרים הרא״ש כלל פ״ב סי׳ א׳
מהריב״ל ח״א דף קל״ב ע״ד וח״ג סי׳ ע״ט מהר״ם אלשיך סי׳
מ״ח מורי הרב ח״א סי׳ ק״ח ועיין תוספות פ׳ ח״ה מי סברת
שני חזקה : ע״ה מגו דלא שכיחא כגון טעיתי במגו דפרעתי
דלא שכיחי שיטעה אדם בחשבונו אדרבה קודם שיודה
מדקדק אם חייב אם לאו וכ״ש שיוציא המעות מתחת ידו מגו
כזה לא אמרינן הרא״ש כלל ס״ט סימן נ׳ כריתות בכללי
המגו סימן קצ״ו מהריב״ל ח״א דף קל״א ע״ב ודף קל״ג ע״ב
ס״ג סימן ע״ט מהר״ם אלשיך סי׳ מ״ח מורי הרב בתשובת
ח״א סי׳ נ״ו ויש חולקין עיין טור ח״מ סי׳ קכ״ו סימן ט״ו וב״י
ושם בב״י ובמ״ש שם ועיין תוספות דב״ב פרק נ״פ ד״ה חוזר
ואמר לא פרעתי ומרדכי ר״ש פ׳ חזקת הבתים : ע״ו מגו כזה
בש״מ מהני כמ״ש התוספות פרק גט פשוט כריתות בכללי
המגו סימן קצ״ח אמר המאסף לא ידעתי מהו הבש״מ לאו
מטעם מגו מהימנינן ליה אלא מטעם שאין דעתו צלולה
ורגיל לטעות וכמ״ש הוא עצמו בשם ר״י וטעם זה מהני אפי׳
בלא מגו : טעות בחשבון : ע״ז אין להאמין לע״ה במגו דאי
בעי אמר מלתא דלא ידיע אפילו לחרבה מהזורעים רשד״ם
י״ד תשו׳ נ״ב ורב א׳ הובא במהר״א ששון סי׳ כ״ה כתב דמגו
דאפשר לומר דהטוען אינו יודע שטובה בדינו לא אמרינן :
ע״ח מגו במקום דאיכא עדות ברורה אע״ג דמה שאומר אינו
עיקר העדות כגון זה בני במקום שיש עדים שיש לו אח לא
אמרינן ב״י א״ח סי׳ קנ״ו סי״ד מהריב״ל ח״א דף קל״ב ע״א
לדעת רשב״ם ורבינו ירוחם וטור ולפ״ז מ״ש רבינו ב״י בסימן
הנ״ל שמדברי הרמב״ם נראה דאפי׳ במקום שיש עדים שיש
לו אחים נאמן לומר זה בני אין ללמוד מגו זה סיוהו מהרש״ך
ח״ב סי׳ ל׳ חלק על ב״י וכתב שאף דברי רמב״ם מתפרשים
בדברי רשב״ם נטור ור׳ ירוחם כמ״ש בסימן הנ״ל : ע״ט למגו
הנ״ל שייכים ג׳ כללים אלו אע״ג דאינם שייכים למגו במקום
עדים א׳ זהו בני נאמן ליורשו מגו דאי בעי יהיב ליה במתנה
לדעת רשב״ם ותוספות פ׳ יש נוחלין וכיון דמשום מגו נאמן
אינו נאמן להורישו בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ולאחר
מכאן ולדעת מהר״ם הרא״ש וטור וסייעתם אין הטעם משום
מגו ולפיכך נאמן בנכסים שנפלו בשהוא גוסס ולאחר מכאן :
ב׳ שני זה בני נאמן לפוטרה מן היבום מגו דאי בעי לגרשה
נ״מ פ׳ יש נוחלין מהריב״ל ח״א דף קל״ב ע״א וכתב רשב״ם
ותוספות אע״ג דאי מגרשה פוסלה מן הכהונה חשיב מגו
בפוטרה מן היבום מהריב״ל ח״א דף קל״ב ועיין שלטי גבורים
פ׳ יש נוחלין ומהר״א ששון סי׳ ב״ת וכ״ו : פ״א שלישי עיין
מגו לתפי ... פ״ב לא אמרינן מגו אלא היכא ששתי הטענות
יכולות

ב"י סימן מ"ז לתשובה שהביא בסי' ר"ן מחודשין ב' ולתשובה שהביא בסימן אלף. מ"ז וכפי חישוב ההוא הצר תשורה דהרשב"א ס"ל כדעת הרמב"ן דלא אמרינן מגו במקום חזקה וכו' והה"מ בפ"ב מה' מלוה כר"ה לפיכך וכו' כתב שמדברי הרמב"ם נראה כהרמב"ן ולא ידענא מנא ליה כמ"ש כנ"הג בח"מ סימן צ"ט בהגהת ב"י אות ח': קי"ד תוחזקה שפחרת לפנינו לא מהני מגו במקום החזקה רב אחד הובאו דבריו ברשד"ם י"ד סימן קנ"ו ורשד"ם ז"ל חולק: קט"ו אע"ג דמגו במקום חזקה לא איפשיטא אין כל החזקות שוות ויש חזקות דאמרינן בהו מגו במקום חזקה נ"י פ' מי שמת עיין למטה בשם נ"י פ"ג דיבמות דף תמ"ה ע"א: קי"ו מגו במקום חזקה שהחזיק הטוען עצמו כגון שאמרה מת בעלה במלחמה ולא נודע אם היתה מלחמה אלא על פיה אם נאמין אותה במגו דאם היתה רוצה לשקר היתה אומרת שהיתה שעת שלום בעיא ביבמות פ' האשה שלום ונקטי בה רבוואתא לחומרא ואינה נאמנת: קי"ז אע"ג דמגו במקום חזקה בעיא דלא איפשיטא ה"מ כשהטענה שטוען סותרת החזקה אבל טענת המגו אינה סותרת החזקה אבל אם טענת המגו סותרת החזקה לא אמרינן מגו במקום חזקה כן יש לדקדק מההיא דאמרינן בגמין מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע וכו': קי"ח מגו במקום חזקה דאין אדם פורע ומחזיר המעות מאחר שגלה דעתו שרוצה לעכבם בפני עד א' לא אמרינן מהר"י דונרדן ז"ל הובאו דבריו בספר תומת ישרים סימן קע"ז ושם מבואר דעתו דמאחר דמגו במקום חזקה בעיא דלא איפשיטא אין מוציאין מיד המוחזק במגו רעוע כזה דהוי מגו במקום חזקה: קי"ט מגו במקום חזקה דאם איתא דהחזיר לכולהו שותפי הוה מחזיר יחד דחזקה אין אדם שולח במעות כאלו עד שיבואו כולם לא אמרינן וכיון דלא איפשיטא אין מוציאין מיד המוחזק מהר"י דונדון ז"ל הובאו דבריו בספר תומת ישרים סי' קע"ו: ק"ך כי היכא דמגו במקום חזקה לא אמרינן הכי נמי או מסייע חזקה לתובע אמרי' מגו אע"ג דהוי להוציא כך מתברר מספר התומת חביאו ב"י ח"מ סימן פ"ב סי' ס"ז מחודשין י"א עיין מגו להוציאס: קכ"א תבעו ביומא דמשלם ומנית בסוף היום ואמר פרעתיך תוך זמני במגו דפרעתיך היום לדעת בעל התרומות בשער י"ו וטור סימן ע"ח נאמן אבל לדעת התוספות פ' השותפין אינו נאמן שאין זה מגו דלא חציף איניש לומר פרעתיך היום וכ"כ בהגהות אשרי והתימה על מהרי"בל בח"נ סימן ע"ט שכתב כן בשם הגהות הנזכרות ולא זכר את התוספות ועיין כנ"הג ח"מ סימן ע"ח בהגהת ב"י אות י"ט: מגו במקום חזקה לא אמרינן היכא דהמגו סותר החזקה כגון המוחזק באחים ואומר על אחד זה בני ליורשו דאינו סותר חזקה דאחים נאמן אבל אם היה מוחזק באחים ואמר מכח המגו אין לי אחים אינו נאמן נ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ג ע"ב עיין בית שמואל על אה"ע סי' קנ"ז ס"ק ט' עיין נ"י פי"ג דיבמות דף תמ"ה ע"א ובמקום חזקה לא אמרינן מגו ואע"ג דבב"ב היא בעיא דלא איפשיטא (כדכתבתי לעיל בשם רי"ף ונ"י פ"א דב"ב דף קס"א ע"ב ודף קס"ב ע"א) אי אמרינן מגו במקום חזקה או לא התם ממונא הכא איסורא ועוד שאין כל החזקות שוות עיין לעיל סימן קט"ו בית הלוי אופן שלישי דף ס"ד ע"ב דלא אמרינן מגו במקום חזקה אבל בעלמא אמרינן מגו במקום חזקה ובזה תירץ כל הקושיות שהקשה מהר"ר יוסף טראני על הרא"ש מגו במקום חזקה תרי איכא או דטענת המגו היתה הפך החזקה ובזה פשיטא דלא אמרינן או דטענת המגו היתה טובה אלא שהטענה שהוא טוען עכשיו הוא הפך החזקה ובהא ספיקא הוא ויבין שמועה בלל תקנ"ט ויבין שמועה כלל תקע"ח מגו במקום חזקה דמבעיא לן אין כל החזקות שוות נמרא דיבמות פרק האשה שלום דף קט"ו ע"א שמה ישא ד"ה או דילמא לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה וכו' הר"א ששון סימן כ"ח וכ"ד בתוך התשובות הרי"ף ז"ל פט"ו דיבמות דף קס"ט ע"ב וחי"ן פ"ב דקדושין דף תת"א ע"א מאחוכה ד"ה נוסינן בגמרא:

מגו במקום חזקה עיין אלו נאמן לומר זה בני לפטור: חוזק טמון מדעתו דברים כפסק הרר"י סגרי: דברים מדעתו נאמרו: זה בני חיסמתי: אם שלי קיימת: חזקה סיך העדים: טוען תמורת המנהג: טענה ברדתי ד"ס נמ' דיבמות: מגו אם הוי כמו עדים ועוקר חזקה: מגו במקום ספק: מגו לאפסורי מסכותם גופי הלכות אות ספ"ד: מנהג ממון ותורתו אות קל"ח: נשיאות חברו הקולמן: פסק דין אם: תקפה אחד בפנינו:

מגו במקום חששא אמרינן מהרי"בל ח"א דף קכ"ז ע"ב ח"נ סי' ע"ט כנ"הג כללי המגו אות קנ"ד ח"מ סי' פ"ב:

מגו במקום מחלוקת אי אמרינן עיין מגו לא אמרינן קפ"ט:

מגו במקום מנהג לא אמרינן דהוי כמגו במקום עדים נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"א מרדכי דב"ם פרק המקבל נ"י שם בשם הגאונים וכל המפרשים מהר"י קולון שורש י"ט וקע"ב הרא"ם ז"ל ח"א סימן י"ו רש"ל תשו' כ"א ול"ז רשד"ם ח"מ תשו' כ"ג וקמ"ח י"ד תשו' צ"ז ח"ם תשו' קע"ח הביא ראיה לזה הר"י אררבי סימן ר"ה ות"ר הרשי"ך ח"ב סי' כ"ח מורי הרב בתשובה א"ה סימן כ"ז וכ"ח משפט צדק ח"ב סימן נ"ו הגהות אשרי פ' האומנין ת"ח סימן ר"ו משא מלך ח"ו בדיני המנהגות ועיין כנ"הג ח"מ סימן פ"ב בכללי המגו אות ק"ס ובסימן ר"א בהגה ב"י בתורת המנהגות אות ק"י: קס"א אם תפס אינו נאמן במגו הגהות אשרי פ' השוכר את האומנין הר"י אררבי סי' ר"ח משא מלך ח"ו בדיני המנהגות במנהגי ממון שורש י"נ וכתב הרשד"ם א"ה סימן ל"ב דאפי' להחזיק מה שבידו אינו נאמן: קס"ב והיינו דוקא במנהג כולל של בני העיר אבל מנהג הרוב לא עדיף לבטולי מגו מורי הרב א"ה סימן נ"ח ועיין כנ"הג ח"מ סימן ר"א בהגהת ב"י בתורת המנהגות אות קי"נ: קס"ג הטוען תמורת המנהג דאפי' שיש לו מגו אינו נאמן שכנגדו נשבע ונוטל מורי הרב בתשובה א"ה סימן כ"ח בשם המרדכי פ' המקבל ובסי' כ"ז כתב שאם עד אחר מסייע לטוען תמורת המנהג ישבע הטוען כמנהג שבועת התורה להכחיש העד: בית הלוי אופן ששי דף כ"ז ע"ב מבאר דלא אמרי' מגו לבטל המנהג אף בשבועה ומנהג אין עוקר הלכה ואם יבא אליהו לבטל קצת מנהגים שומעין ודלא כמהר"י קולון דפסק שישראל יקרא בשמחת תורה במקום כהן ובזה יהיו מיושבים במה חלוקי דינים למי שנדר ליתן בנו למול או לכהן לפדותו וחזר בו אם חייב לשלם ויבין שמועה בלל תקס"ט מגו לא אמרי' לבטל מנהג המדינה המנהג עדיף מחזקה: מנהג ממון ותורתו אות קכ"ד קכ"ה קכ"ז קכ"ח קכ"ס קל"ח:

מגו במקום נאמנות לא אמרינן הרשב"א בתשו' הביאה ב"י ח"א סימן ע"א מחודשין כ"ז מורי הרב בתשו' ח"א סימן ס' כנ"הג ח"מ סימן פ"ב כללי המגו אות קס"ח: קס"ט מגו חשוב דאי בעי שתיק אפי' במקום נאמנות אמרי' מוהר"ם הלוי בתשו' למורי הרב ח"א סימן ס"א: ק"ן מגו במקום נאמנות היכא דלא הימניה כבי תרי לכולי עלמא אמרינן מורי הרב בתשו' חלק ראשון סימן ס': קנ"א מגו במקום נאמנות היכא דיכול להכחיש הנאמנות ואע"פ שמודה הוא בנאמנות לדעת סה"ת שהביא בעל הטורים סימן ע"ה סעיף ה' אמרינן ולדעת בעל העטור שהביא הטור ח"מ סימן מ"ו סעיף ג' לא אמרינן מורי הרב בתשו' ח"א סי' ס' אבל מהר"ם הלוי סימן ס"א כתב דאפי' במקום שיכול להכחיש הנאמנות לא אמרינן מגו: מנהג ממון ותורתו אות קכ"ס:

מגו במקום עדים לא אמרינן משנה ג' פ"ח דפאה תי"ט הרי"ף פ"ו דב"ם דף ק"כ ע"א משנה א' פ"ב דכתובות תי"ט משנה ג' שם תי"ט ומשנה ה' נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"א הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קע"ח ע"ב ודף קע"ו ע"ב בתרי"ף עיין מהר"ם גאלאנטי צ"ז כנה"ג ח"מ סי' פ"ב בכללי המגו אות ס"א מגו במקום עדים לא אמרי' פשוט בכל הגמרא ועיקרן של דברים בב"מ פרק השוכר את האומנין ובכתובות פרק האשה שנתארמלה גבי היא אומרת בתולה נשאתני וכו' ועיין שם בתוספות והר"ן מהרי"בל ח"א דף קכ"ז ע"ב ס"נ סימן כ"ב הרדב"ז ח"א סימן י"ד בנימין זאב סימן תי"א ותל"ת ספר מישרים נ"ג ת"ז ספר כריתות בכללי המגו סימן קע"ג ועיין משפטי שמואל סימן קט"ז דף קל"ד ע"ב והרשי"ך ח"א סי' קכ"ח ובמהר"א ששון סימן ע"ב: ס"ב לאו דוקא במקום עדים ממש אלא אפילו דליכא עדים ממש כגון חזקה דנהר. פקוד דאנן סהדי דאיכא מיא וה"ה בעדות ברורה לא אמרינן כך מתברר מדברי ס' כריתות בכללי המגו סימן

דפ״ק רכ״ב אפל שם פהבו ולא דמי לחחיא דפרק האשה שלום ולא ביארו הטעם וכאן ביארו וילמד סתום מן המפורש והסימן בגופי הלכות נדפס בטעות וצריך לתקן סימן ע״ט במקום שפ״ב · חליכות אלי אות תקע״ד מה לי לשקר יש מחלוקת איכא מאן דאמר חשיב כעדים ואתו עדים עקרי חזקה ורבי נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמיא ולא אתי חזקה ועקרא חזקה קרושין דף ס״ב · כללי גמרא למהר״י קארו על חליכות עולם יבין שמועה דף קי״ד ע״א בפ״ג דקדושין רבי סבר מה לי לשקר כעדים דמי ואתו עקרי חזקת ורבי נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמיא לא אתיא חזקה ועקרה חזקה לגמרי : מגו במקום חזקה : מגו במקום מנהג יבין שמועה כלל תקמ״ט :

מגו אמרינן שלא לחשדו דמשקר במזיד אבל אם אנו תולין ששכח לא שייך להאמינו במגו · תוספות פרק כל הנשבעין ד״ה מתוך שהוא טרוד · כנ״הג ח״מ סי׳ פ״ב בכללי המגו אות ק״י · יבין שמועה כלל תקס״ד מגו לא שייך אלא לענין שלא לחושדו שמשקר במזיד :

מגו בררמי לא אמרינן תשובת אלשיך סי׳ מ״ח · בית הלוי אופן שני דף י״א הוכיח דאמרינן מגו בררמי אליבא דרבי יהודה ואנן קי״ל כחכמים דלא אמרינן מגו בררמי ובזה יהיו מבוררים כמה דבורי תוספות ומה שהניח הגאון מהר״ר שמואל אידלש בצ״ע וערך מערכה מול מערכה נגד החכם רבי דוד בן זמרא · עיין הטור ח״מ סימן פ״ט :

מגו בטענות דסת״ן אהדדי לא אמרינן · גופי הלכות אות שצ״ה בשם מוהר״ר בצלאל ז״ל כתב הרא״ש בתשובה על דבר דראובן ושמעון ולוי בני יעקב שמת ובא יהודה ותבע לראובן ושמעון שלא בפני לוי אחיהם ואמר להם בפני עדים שיש לי ביד אביכם כך וכך והם הודו ונתנו לו ולאחר זמן בא לוי ותבע מיהודה שיחזיר לו שליש הממון שלקח מאחיו והוא אינו מודה בחוב וכו׳ ומה שכתבת אי מצי יהודה למימר ללוי מוחזק אני ואתה בא עלי בטענה והמוציא מחברו עליו הראיה ונסתפקת אי נאמן במגו דהחזרתים לך לא שייך למימר הכא מגו כי הוא אחר שקבלם כחוב שהיה אביהם חייב לו למה יחזירם טענתו שהוא טוען לזכות הממון וחזרת המעות סותרים זה לזה ולא שייך מגו אלא בשתי טענות שאיזה מהם שיטעון הוא זוכה בממון שבידו אלא שאותה טענה שהוא טוען בממון שבידו לזכות אינה בריאה וטובה ולא היינו מאמינים בטענה שטוען לזכות בממון אלא על ידי מגו של טענה אחרת טובה ואומרים מה לו לשקר. וראי גם טענה שטוען אמת שאם היה רוצה לשקר היה טוען טענה שנראית לעולם יותר שהיא אמת מזאת הטענה שטוען כגון הני עיזי דאכלי חושלי בנהרדעא דמהימן למימר שאכלו עד כדי דמיהן אע״ג דלא שכיחי במגו דלקוחים בידו וכן נאמן לומר סטראי נינהו במגו שלא היו דברים מעולם אע״ג דסטראי נינהו טענה גרועה היא דלא שביק איניש מלוה בשטר ופרע על פה וכן כל המגו שבגמרא על דרך זה הוא אבל בנ״ד בטענתו הוא רוצה לזכות בחלק לוי והיאך נאמין לו במגו של טענה אחרת שיטעון שאין לו בחלק לוי כלום ע״כ מצאתי בלקוטי שאלות שאצלי מהרא״ש ולא מצאתיה ברפוס עכ״ל · הליכות אלי אות תקע״נ מגו במקום הודאת פיו הודאת פיו לא אמרי׳ דהודאת פיו הוי כמו עדים ואחר שכבר טען טענה אחת לא מצי לטעון טענה אחרת במגו · מרדכי דב״ב דף רמ״ח ע״א :

מגו במקום בעל דין אי הוי כמגו במקום עדים ספיקא הוא יבין שמועה כלל תקמ״ד :

מגו במקום חזקה אי אמרינן או לא לא איפשיטא וכתב הרי״ף פ״א דב״ב דף קס״א ע״ב ז״ל וכיון דלא איפשיטא הוי ספיקא והוי חומרא לתובע וקולא לנתבע · יבין שמועה כלל תקנ״ג : מגו במקום חזקה אליםתא לא אמרינן · יבין שמועה כלל תקנ״ד : מגו במקום חזקה דמבעיא לן אי אמרינן כתב הר״ן דהיינו בממון אבל באסור פשיטא דלא אמרינן מגו במקום חזקה : מגו במקום חזקה לא אמרינן · נ״י על משנה ו׳ פ״ח דב״ק על הרי״ף׳ משנה י״ב פי״ג דיבמות תי״ט : הרי״ף ונ״י פ״א דב״ב דף קס״א ע״ב ודף קס״ב ע״א בעיא היא ולא איפשיטא · עיין למטה · כנ״הג ח״מ סימן פ״ב בכללי המגו אות קי״א מגו במקום חזקה כגון הקובע זמן לפרוע לחברו ותבעו לאחר זמנו ואמר פרעתי תוך זמני אי נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתי בזמני בעיא דלא איפשיטא בריש ב״ב פ׳ השותפין ספר כריתות בכללי המגו סימן קפ״א וכתבו הרי״ף והרא״ש וס״הת בשער י״ז ומהרי״בל ח״א דף קל״ג ע״א ות״נ סימן ע״ט ומורי הרב ז״ל בתשובה ח״א סימן ע״ב ולא איפשיטא ולא מפיקינן ממונא אלא משתבע היסת ונפטר וכתב מהריב״ל ז״ל בח״ג סי׳ ע״ט ואי תפס לא מפקינן מיניה והקשו התוספות מהא תנן בפרק בית שמאי יבמה שאמרה לאחר שלשים לא נבעלתי אינה נאמנת ואמאי לא נאמין אותה במגו דאי בעיא אמרה אינו יכול והיא נאמנת כדמוכח בשלהי נדרים ולא תירצו כלום ועיין מה שתירץ מורי הרב בתשובה א״ה סימן כ״ח ואפשר לי לומר דלא דמי חזקה דלא פרע איניש בגו זמניה לחזקה דלא מוקי איניש אנפשיה טפי מל׳ יום דחזקה זו שהיא כנגד יצ״הר אע״ג דאית ליה מגו לא מהימן אי נמי אפשר דלא איבעיא לן אי אמרינן מגו במקום חזקה או לא אלא בדבר שבממון אבל בדבר אסור פשיטא לן דלא אמרינן מגו במקום חזקה ושוב מצאתי כתוב כן בשם הר״ן וכתוב בשלטי הגבורים פרק החובל דלראבי״ה מגו במקום חזקה אמרינן והם דברים תמוהים ודע דמגו במקום חזקה אין לו שייכות במגו דהעזה דמגו דהעזה בטענה שטוען ליכא העזה ובטענת המגו איכא העזה אבל מגו במקום חזקה הוא בדאיכא העזה בשתי הטענות בין בטענה שטוען בין בטענת המגו וזה פשוט והוצרכתי לכתבו מפני שראיתי מי שהרבה בזה דברים ועשה כלל מזה ללא צורך גם מה שהקשה שם בדברי התוספות דב״ב דף פ״א ד״ה ובא בזמנו דהיכי הוה מצי לפשוט מהכא דמגו במקום חזקה לא אמרינן שאני הכא דבין בטענה שטוען פרעתיך תוך זמני איכא חזקה דסתרא בין בטענת המגו שלא הלויתני איכא חזקה דסתרא דאין אדם מעיז פנים בבעל חובו משא״כ בבעית הגמ׳ דליכא אלא חד רעותא דבטענת שטוען עכשיו איכא חזקה דסתרא אבל בטענת המגו ליכא חזקה דסתרא ע״כ לא מצאתי בזה טעם דהטוען הזה אינו טוען שתי טענות כאחד כדי שנאמר דשאני הבא דאיכא שתי רעותות משא״כ בבעיית הגמ׳ שאין כאן רעותא אחת שאינו טוען כי אם טענה אחת ואיבעיא לן אי מהימנינן במגו אם היה אומר טענה זו ולא אחרת וכיון שבין הכי ובין הכי זוכה בטענה אחת לבד שפיר איכא למילף דמגו במקום חזקה אמרינן ועוד אלו היה מעמיק בדברים בעיון כראוי היה רואה דגם בטענת המגו איכא חזקת דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו לומר שפרעו ולא פרעו ומה לי בכופר ואומר לא הלויתני והלוה לאומר הלויתני ופרעתיך והוא לא פרעו : ק״ב מגו במקום חזקה דאסורא לא אמרינן לכולי עלמא מצאתי כתוב בשם הר״ן ועיין לעיל : ק״ג מגו במקום חזקה אלימתא אפי׳ בדבר שבממון לא אמרינן לכולי עלמא תוס׳ פ״ק דכתובות דף ט׳ ע״ב ד״ה לא דקא טעין ותוס׳ דפ׳ יש נוחלין בסוגיא דהאומר זה בני נאמן מ״ם פ״א מה״ם בר״ה טען הלוה בשם הרמב״ן וכתוב בספר המפה סימן צ״ט סעיף א׳ דתשובת הרא״ש כלל ע״ש סי׳ י״א ותשובת רשב״א בב״י סימן מ״ז סעיף ב׳ חולקים על הרמב״ן וסוברים דנאמן לומר על מטלטלין שבידו של אחרים הם במגו דאם היה גותנם ומיהו בעיקר דינו של הרמב״ן דאין אומרים מגו במקום חזקה אלימתא לא פליגי עליה הרא״ש והרשב״א ז״ל שהרי בתשו׳ הביאה ב״י סימן ע״ח מחודשין ב׳ ומהריב״ל בס״ג סי׳ כ״א כתב דמגו במקום חזקה אלימתא לא אמרינן לא פליגי עליה דהרמב״ן אלא דהרמב״ן סבר דחזקה כל מה שיש ביד האדם הוא שלו הוי חזקה אליםתא ומגו לא מהני כנגדה והרא״ש והרשב״א סוברים דלא הוי חזקה אליםתא ומגו מהני כנגדה אבל בתשו׳ הרשב״א הביאה ב״י טור ח״מ סימן כ״ח מחודשין א׳ ובסימן ר״ן מחודשין ב׳ ובתשו׳ הרשב״א המודפסות סימן אלף מ״ז מוכח בבירור דס״ל כהרמב״ן דהך חזקה דכל מה שיש ביד האדם הוא שלו הויא חזקה אלימתא ולא מהני מגו ועיין מ״ש כנ״הג בח״מ סי׳ ר״ן בהגהת ב״י אות ט׳ שהסכים תשובת הרשב״א שהביא

ב״י

Digitized by Google

לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש ולדעת רבינו ברוך הוא אסור משום נולד עכ"ז לתוך הכוס והקערה מותר הכא גבי דכוותיה דהצוקא"רו אינו ניכר ומתערב עם המים :

מבשל בשבת · עיין · אופה ומבשל : אמבטי של מרחץ : אמירה לגוי לעשות תבשיל לתינוק בשבת : אפיה בשבת : בילה שאמרו : בשול אחר בשול : גורינן תולדת : שילתי הייכו : שספרו לא : יד סולדת : כבשים בשבת הכובשן : כלי ראשון אפילו : כלי שני : תנים בקדירה : מיחם שפינה ממנו : מי מלח הרבה : מים לתנים : כנות בגדים : ערב שבת מלאכות המותרים : פירות שנאכלים חיים : לונן עיין : קוליים האספנין : קתון של מים : רחילה בשבת : שבת ודיניו עיין בספר מנחת כהן : שמן ים : תפוס לשון אחרון בשם כנסת הגדולה :

מבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף קי"ד ע"א · ש"ע א"ח סי' שי"ח · הר"ן פ"ב דע"ז דף שנ"ז ע"ב צידד לאסור לבריא במוצאי שבת לאכול מסה שבשלו הגוים לחולה בשבת ובסדוסה לי שמתרמא"י בהנהת סעיף ב' לא הבין לשון הר"ן ככה · אבל הר"ן עצמו בפ"א דחולין דף תרע"ו ע"ב כ' בפירוש ז"ל הדבר ברור במבשל לחולה בשבת דמותר לבריא במ"ש סיד ודאי מיירי במבשל ישראל דאין בו משום בשולי גוים · שבות יעקב ח"ב תשו' כ"א כלי שבישל בו לחולה בשבת מהו להשתמש בו בכלי לפי שראיתי שכתב ניסו הגאון בספרו אליהו זוטא ר"ס שי"ח ח"ל משמעות תשובת הרשב"א סיקנ"ח דאפילו בקדירה אסור לבשל וכ"כ המגן אברהם שם והשיב דודאי הכלי מותר דהא אפילו התבשיל עצמו מותר למ"ש לבריא והאחרונים שאסרו היינו בנתבשל במזיד כאסור כמו בכל אסור דרבנן שיש לו שורש דאורייתא דנאסר הכלי הבלוע ממנו ובהנם השיג עליו בספר הלכה ברורה ריש סי' שי"ח וכן מוכח מדברי תשובת הרשב"א אפילו בשלו בכלי חדש שהוא נגמר תקון אפ"ת מותר למוצאי שבת :

זכור לאברהם והמ"א בסי' שי"ח הביא משם הרס"ך דכמ"ש מותר לבריא מיד ודמ"א בי"ד סיק' י"נ כתב בפי' שבמ"ש מותר אפי' לבריא · אגם האחרונים הסכימו לאיסור ה"ה בס"ז והספר"ח והספר"ת והר"ב כנ"הג בשיירי א"ח ובי"ד והרב שלחן גבוה וכ"כ דעת הרב תוס' שבת · ולענין בכלים עמ"ש הרבנים הנז' ומ"ש הר"ב ברכ"י שם בא"ח אות ב' :

מבשל לחולה בשבת והבריא באותו יום יש להתיר לאכול מאותו מאכל שנתבשל לו · במ"ש אסור להולדה לאכול מזה שבשלו לו בשבת וכ"ש לבריא ודלא כרמ"א · אין חלוק בין בשלו ישראל לבשלו גוים חולי שאין בו סכנת שרגיל לחזור לחליו הוי כמי שיש בו סכנת לענין אין מוקצה לחצי שבת · בשלו כמאכל בן דורסאי מע"ש ונגמר בשבת יש מי שמיקל וכן אם בשלו הגוי בשבת כמבכ"ד וגמרו הישראל במ"ש יש להחמיר ואפשר נ"כ אם בשל הגוי שלא בכונה בית יעקב ק"ב · ועיין הלק"ט ח"ב תשו' ר"ד משום דאיכא חיובא בצלי נזרו על כל מבושל לבריא שמא ירבה בשבילו · עיין בש"ע י"ד סי' קי"ג ובטורי זהב שם ס"ק י"ד : אפיה בשבת :

מגבב עיין · מלקט אוסף :

מגביה ידו על חברו או מכה אותו נפסל לעדות רמב"ם פ"ה מהלכות חובל · ח"ם ובי"י סימן ל"ד · תשו' הר' קלעי סי' נ"ת :

מגביה ידו על חבירו אי הוי חשוד על השבועה מרדכי פ' הנוזל קמא · ב"י ח"ם סי' צ"ב :

מגביה ידו על חברו עיין · רשע מקרי : תשובה ודיניה וסי' ז' :

מגבן בשבת חייב משום בונה עיין · בונה בשבת :

מגבעות עיין · חלילה ברלועות של תפילין :

מגרים של זהב · עיין · בית המקדש למה נקרא לבנון :

מגדל בנוי לתלמוד תורה · עיין · אלו דברים שאדם :

מגדל · עיין · טבילה בכלים : טומאת אהל עיין בפסק הרד"י בליליום :

מגדל פורח באויר · חגיגה פ"ב דף ט"ו פרק חלק דף ק"ו תלת מאה בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר · במגדל הפורח יש מפרשים שדורשים נבהו של למ"ד ויש אומרים מגדל דור הפלגה ולי נראה מגדל הפתוח לאויר גרסינן והוא מהלכות אהלות ומשנה היא שם מגדל העומד לאויר כך פרש"י בחגיגה ובחלק פי' כך במגדל הפורח בתנא עליונה של למ"ד מפני מה כפופה למטה ל"א הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל אם הוא טמא או לא · ל"א לעשות כשוף להעמיד מגדל באויר כגון נ' מאות הלכות בנטיעת קישואין שבכשוף ארבע מיתות ולמורי נראה דהיינו משנה שבאהלות מגדל העומד באויר וטומאה בתוכו כלים שבתוכו טמאים וכן נראה לרבנו ובחלק גרסינן ארבע מאה בעיי :

מגדל פורח באויר · עיין · טומאת אהל עיין בפסק הרד"י בליליום : ערוב שוא וערכו :

מגדל קרינן ביה כל שהוא זה ע"ג זה בענין סימן המעות הנמצאות נ"י דב"ם דף ע"ח ע"ב ורי"ף שם · ש"ע ח"ם סי' רס"ב סעיף י"ב : כל שהוא זה :

מגדל שהוא עומד באויר פ"ד דאהלות :

מגדנות עיין · שבלולות נקראו מוסר מפני שהיה :

מגדף בה הליכות עולם שער ב' פ"א · ותיבסי הליכות עולם :

מגדף בה · עיין · רבנן סבוראי :

מגדף ודיניו משנה ה' פ"ז דסנהדרין · ואם מגדף דהיינו מברך את השם או היינו עע"ז כריתות פ"ק דף ו"ז' ע"י סי' ב' · מגדף הוראת שעה היא הרי"ף פ"ז דסנהדרין דף רפ"ה ע"ב ודף רפ"ו ע"א · הרמב"ם פ"ב דע"ז · המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם יכה יוסי את יוסי :

מגדף ועובר עבודה זרה מצורה לתלות משנה ד' פ"ו דסנהדרין · רמב"ם פ"ט מה' סנהדרין פסקא ר :

מגדף עיין · אלמלא לוי אתה פסול אתה : ברכות ה' שם : גדפת : גדפת : דורות משעה מגדף הוראת שעה היא : יכה יוסי את יוסי : כל שודונם : מלות לא תעשה שיש בהם מעשה : מלות שלש חייבים על זדונם כרת ואין בשגגתם חטאת : מקלל דמב"ם : מתרגם פסוק כצורתו : נחום אבלים עיין בנחום דנחום שבבליים נדוף הוא : עובד עבודה זרה ומגדף : עקימת שפתים : תוך כדי דבור :

מגדר מלתא דוקא יקרא לחשיב רבים מעין ולאפרושי מאסורא · עיין · חרם שלא לנחוק עשו בויכילאה שאלם :

מגדר מלתא · עיין · הסכמה כחרם בלי : הסכמה למגדר : רוב הקהל כופה את המעוט כמגדר :

זכור לאברהם · מגדר מלתא · יבמות נ' א' · סנהדרין מ"ו א' · מהריק"ו שורש ק"פ · שער אפרים כ"כ א' · יד מלאכי כללי הדינים ת"ו ותל"ח :

מגו אחד אמרינן תרי לא אמרינן משנה ט' פ"ד דפאה ר"ב : הפה שאסר : מגו חד אמרינן : מגו מעגין לענין : מוקצה בין השמשות :

מגו אם אמרינן כשהטענה בדבר אחד והמגו באחרת רשד"ם ח"ד סי' תכ"ד · תורת אמת ע"ב מגו שאין שתי הטענות יכולות להיות אמת לא מהני · לא אמרינן מגו בטענה חדא אלא בטענה מתחלפת :

מגו אם הוי כמו עדים ועוקר חזקה או לא גופי הלכות אות שפ"ב פלונתא דרבי ור' נתן קדושין דף ס"ד דרבי נתן סבר מה לי לשקר דהיינו מגו הוי כמו חזקה ולא אתיא חזקה ומרע לחזקה אחרת ורבי סבר מה לי לשקר דהיינו מגו עדיף כמו עדים ואתי מה לי לשקר ומרע לחזקה וכתב בעל המאור דהלכה כרבי מחברו וכ"כ הר"ן שם והקשה הר"ן דבפרק האשה שלום מבעיא לן אי אמרינן מגו במקום חזקה והכא פשיטא לן ומתרץ דשאני התם שהמגו הוא שהיה יכול לטעון טענה אחרת דלא עדיף כולי האי אבל הכא המגו אלים שבידו למפטרה בגט הכלל העולה מדברי הר"ן דאע"ג דאבעיא לן מגו במקום חזקה אי אמרינן היינו בכל מגו דעלמא שהמגו חלוש שהוא מגו שהיה יכול לטעון טענה אחרת אבל במגו דיכול לעשות באותה שעה כגון דהוה פטר ליה בגטא הוא מגו טוב ומרע לחזקה דהלכה כרבי מחברו וזה פשוט ומה שהקשה הר"ן מפרק האשה שלום ה"ה דהוה מצי לאקשויי מפ"ק דב"ב גבי פרעתיך תוך זמני דהוי בעיא ולא איפשיטא ותרוייהו מתרצי בחד גוונא והתוספות ביבמות דף קט"ו נתנו טעם אליבא דרבי דההיא דקדושין משום דבעי למפטרה בגט ואפשר דכוונתם כדברי הר"ן שהוא מגו דבידו והוסיפו לתרץ דההיא דבתרא שאני משום דלאו בידיה ותהיא דיבמות בדדמי והתוספות ביבמות לא הזכירו ההיא

רפ"ק

Digitized by Google

מבריח עצמו ממסים אם מנדין אותו ב"י מ"ד סי' של"ד : המתגריס על פרעון המס אין מחמירין עליהם ב"י י"ד סימן של"ד :

מבריך עיין זורע בשבת :

מברכותיו של אדם ניכר אם ת"ח הוא אם לאו פי' כשיאמר בדכת המזון אומר ובטובו חיינו או ומטובו חיינו שאם אומר ובטובו ה"ז ת"ח ואם אומר ומטובו ה"ז בור שממעט בתגמוליו של הקב"ה שמשמע דבר מועט כדי חייו ברכות פ"ז דף ע"א · הרי"ף ור"י דף מ' · ש"ע א"ח סימן קצ"ב : זמון כילד :

מברכין על הרעה בדעה שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת הרעה זו הוא עובד את השם שהוא שמחה לו ומברך על הטובה הטוב והמטיב אעפ"י שירא שמא יבא לו רעה ממנו כגון שמצא מציאה וירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו וכן מברך על הרעה ברוך דיין אמת אעפ"י שיבא לו טובה ממנו כגון שבא לו שטף על שדהו אעפ"י שכשיעבור השטף היא טובה לו שהשקה שדהו ש"ע א"ח סימן רכ"ב · משנה הרי"ף ור"י פ"ט דברכות דף מ"ח ע"א וע"ב · גופי הלכות דף ק"י ע"א למעלת מברך הטובה מ"ר חסד ומשפט אשירה בין כך ובין כך לך ה' אזמרה ס"ק דמשמע דמפיק שמברך על הרעה כמו על הטובה מיתור דכתיב אשירה ואזמרה ותרתי למה לי הא בחד סגי משום דהא כתיב חסד שהיא טובה וכתיב משפט שהוא פורענות"ל דה"פ דאי לאו תרתי הוה אמינא דחסד ומשפט הוא דוקא כשיש טובה עם פורענות מעורבת כגון מי שבא לו שמועה שמת אביו ויורש ממון להכי כתיב נמי בסיפיה דקרא לך ה' אזמרה לגלויי דאכל אחד באפי נפשיה מברך: כל המשתתף סס שמים : קללות אין מפסיקין :

מברכתא חביטא ליה' עיין פתח פתוח תלתתי :

מבשל או אופה ביום טוב לשבת בלא ערוב או בי"ט לחול ודיניו ואם קנסינן ליה' עיין מוקצה להודיתא הו ר"ה סכנס ופרטיה :

מבשל בשבת או שעשה אחת משאר מלאכות במזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר למ"ש מ"ד ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו מ"ד ואם מותר לנוי לעשות לו מלאכה בשבת ע"ל סימן ש"ז סעיף י"ט) (חולין ט"ו · וכתובות ל"ד ב"ק ע"א וכרבי יהודה הרי"ף והגאונים והרמב"ם פ"ו והרא"ש וש"פ) השוחט בשבת לחולה בין שחלה מאתמול בין שחלה היום מותר הבריא לאכול ממנו חי בשבת אבל המבשל או עשה שאר מלאכה לחולה אסור בשבת לבריא או לחולה שאין בו סכנה דחיישי' שמא ירבה בשבילו ואפי' בישל על ידי נוים אסור בשבת תוספות פ"ק דגטין ור"ן פ' אין מעמידין ואם קצץ פירות מן המחובר לחולה בשבת אפי' היה חולה מבעוד יום אסור לבריא בשבת משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מוקצה' ב"י בשם ארחות חיים ש"ע א"ח סי' שי"ח · הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף קי"ג ע"ב · משנה נ' פ"ב דתרומות : שוחט בשבת :

מבשל בשבת איכא דברים שאסורים לאכול בשבת אם נעשו בערב שבת ובשבת עצמו מותרים לאכלם בשבת · חידה' פתרונה בשר שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור לשהותו ע"ג כירה ואפי' מבעוד יום ואם שכח ושהה אסור לאכלו בשבת ומבשל בשבת עצמו בשוגג יאכל והטעם דהתם ליכא לאערומי שלא נחשדו ישראל לבשל במזיד :

מבשל בשבת בשוגג יאכל למוצאי שבת בין לאחרים בין לו' במזיד יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו · ושם מחלוקת בין המפרשים אם צריכים להמתין בכדי שיעשו הרי"ף ור"ן פ"ג דשבת דף קי"ד ע"א · ש"ע א"ח סי' שי"ח · הרי"ף ור"ן פ"א דחולין דף תרע"ו ע"ב יש מפרשים שאמרו דלא אמרו בכדי שיעשו אלא בדבר נעשה ע"י נוי או על ידי ישראל מע"ש ונעשית המלאכה מאליה בשבת אבל במבשל ישראל ליכא למגזר דחלול שבת חמירא להו לאנשי ולא אתי למעבד בשבת לכתחלה וכן ס"ל לרמב"ם פ"ו מהל' שבת

פסקא כ"ג ועיין הר"ן פ"ו דשבת דף קמ"ו ע"א :: ועיין משנה נ' פ"ב דתרומות :

מבשל בשבת גזרינן ביה תולדת חמה אטו תולדת האור ובחמה עצמה מותר · הרי"ף ור"ן ומשנה פ"ג דשבת דף קי"ד ע"ב · ש"ע א"ח סי' שי"ח סעיף ג' כשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדת האור כגון ליתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שחוחם באור כדי שתצלה ואפי' בתולדת חמה כגון בסודר שהוחם בחמה אסור גזירה אטו תולדת האור וכן בהטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה אבל בחמה עצמה כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיוחמו מותר · רמב"ם פ"ט מהל' שבת: ביצה מגלגלין : גזרינן תולדת חמה :

מבשל בשבת ודיניו ש"ע א"ח סי' שי"ח · שאלני מע' הרב ר' אביעד שר שלום באזילא ממנטובה נר"ו בשנת תע"ז וז"ל הכל צריכי'למארי חטייא יגיד מעכ"ת דעתו המשכיל אם בצוקא"רו אין בו משום בשול אחר בשול להיותו יבש או יש בו בשול אחר בשול לפי שנעשה לח ואם מותר לערות הקא"וי רותח ביום שבת על הצוקא"רו יען פליגי בה תופסי תורה כאן' וזאת היתה תשובתי אליו לאסור' זה לשוני על מאי דשא' לנא קמיה דמר בענין הצוקא"רו הגירתן בקא"וי בערוי מכלי ראשון כבר כתבתי שדעתי נוטה לאסור והטעם נ"ל דכל מה שהתירו הפוסקים ביבש לא התירו אלא מידי דהוה אתרנגולא דדבי אבא (עיין בטא"ח סי' שי"ח) וא"כ נדון דידן לא דמי לההיא תרנגול'דהתם יבשה היא ואינה חוזר' ונמחית אבל הצוקא"רו חוזר ונמחה וכלח חשיב ועוד דל מהכא צדדי יבש ולח ודאי בצוקאר"ו איכא בשול אחר בשול ולמפורסמות אינו צריך ראיה דהא בכל עת שרוצים אומני מגדנות לעשות כל פרי מגדים בצוקא"רו חוזרים ומבשלים אותו · אוף הכא שרוצים למתק הקא"וי איכא בשול אחר בשול כנ"ל · והוסיף שנית ידו ז"ל מע' מרנא מהררי"ב נר"ו פעמים רבות דריש בפרקא שלא לערות מכלי ראשון הקא"וי על הצוקאר"ו והרב קאזים עביד עובדא בפומבי להפך ונמוקו על כי הצוקאר"ו צרוף מבושל הוא ואין בשול אחר בשול ביבש · אבל גם אני סובר דהצוקא"רו נעשה לח · איברא דנוכל לומר דבהעשותו לח בערוי לא מתבשל אבל מי יכניס עצמו בספק אסור סקילה ללוא צורך יען נוכל לערות הקאוי בקערה אחרת עכ"ל · והשיב מעלי' הח' הנ"ל אמרתי למעלת הרב קאזים כסומא בארובה הטעם אשר למדני מעכ"ת על תרנגולתא דר' אבא והוא חשיב לי שתרנגולתא דר' אבא היתה נמוחת אבל נ"ל דבלי ספק יש הפרש בין בשול הצוקא"רו הנמחה וביז מחוי התרנגולת ואין אצלי ספק לאסור אפי' להדיוט כ"ש לת"ח כההיא דאטרי' אמאי אקפד ברכוואתא עבד חדא כרב וחדא כשמואל והוא סברו אדם חשוב שאני אבל הרב קאזים עמד בשמועתו · עיין טורי זהב ס"ק ב' ושפתי כהן ס"ק ח' בש"ע י"ד סי' קי"ג עיין הרי"ף ור"ן פכ"א דשבת דף קס"ג ע"ב ושלטי גבורים שם אות ב' · ועיין בספר פנים מאירות תשובה פ"ד ז"ל ראיתי במדינת אשכנז שמביאים בשבת מים רותחים בכלי ראשון מבושלים עם עשבים שקורין טע"א (הוא עשב טֵי) ומערין מכלי ראשון לתוך הקערות קטנות שיש בהם צוקא"רו וקצת פקפקו בדבר זה דהוי כמבשל בשבת הצוקא"רו ינ"ל דהיתר גמור הוא דהא הצוקא"רו כבר נתבשל בית האומן ואין בשול אחר בשול ביבש ואף שהצוקא"רו נימוח מ"מ יש לו דין דבר יבש דהא פירש"י על מתניתין כל שבא בחמין בע"ש שורין אותו בחמין בשבת פירש"י שורין אותו כדי שיהיה נימוח והאי שרית הסכימו כל הפוסקים דאפי' בכלי ראשון הרי להדיא שאעפ"י שנימוח אח"כ יש לו דין דבר יבש ואפי' בכלי ראשון מותר ליתן הצוקא"רו וכן מצאתי בהדיא שכתב הגאון מג"א סי' שי"ח ס"ק ל"א שמלח שעושים אותה ממים שמבשלין אותן אין בו משום בשול וכן כת' גבי השומן הקרוש סי"ט"ז דאין בו משום בשול אף שהוא נימוח אף דרמ"א מחמיר היינו מטעם דהשומן צף למעלה והוא בעין ואסור משום נולד לדעת רבינו ברוך בעל התרומות אבל בצוקארו שהוא נימוח עם חמים הוא מותר א"יבא דכ"ע ודומיא להא דתנן בסוף פ' במה טומנין אין מרסקין את הברד ואת השלג אבל נותן הוא לתוך

וכן נר' מל' רש"י ובפירוש הרמב"ם המתנה לא חלה מהיום רק כשתרצה ותאמר הן כמ"ש בסי' ל"ח לדעת הרמב"ם בע"מ שתרצה אבא ואז כשתאמר הן חל המתנה למפרע אפי' היו המטלטלין של המתנה מונחים ברשות הרבים כ"כ המגיד פכ"ב מה' אישות ע"ש לפי זה לדעת הרא"ש המקבל אוכל פירות ויורש אותה שהרי מהיום חלה המתנה ולרמב"ם אינו אוכל פירות ואינו יורש אותה דהא לא חלה המתנה כל זמן שלא אמרה הן והבעל ג"כ אינו אוכל פירות דהוי כנכסים שאינם ידועים דבכל יום סבר שתאמר הן אלא הפירות שלה הם וכן משמע מהר"ן דהמקבל אינו אוכל פירות ואם היא איתה בכאן יש לב"ד למחות לו ואם אכל אין מוציאין ממנו ואם מתה אינו יורשה ש"ע שם סוף סעיף ו' וכתב ב"ש ס"ק ל"ג לשטת ר"ח והרא"ש אינו יורשה כיון שמתה ולא חזרה המתנה קיימת ולשטת הרמב"ם המתנה לא חלה כלל כיון שלא אמרה הן מ"מ כיון שהתנתה כן אמרינן דכוונתה היתה לזכות הנכסים ליורשים ע"י פלוני זה ולדעת הר"ן באמרת הבעל יורש אותו ונ"ל לדעת הרא"ש אם מת הבעל ומתה היא אח"כ ולא חזרה בפירוש יורש המקבל שהרי לא הורדה וע"כ לא קאמר הרא"ש דחוזרים הנכסים ליורשים אלא בנתנה כל נכסיה ואז אומדנא דמוכח הוא דכוונתה היתה לחזור אחר מיתת הבעל אבל בכה"ג דנתנה מקצת נכסית דליכא אומדנא דמוכח אלא התנאי היה שתוכל לחזור אז אם לא חזרה למה לא יזכה המקבל ותימה על הטור שכתב בזה דהרא"ש חולק על הרמ"ה וס"ל דאין יורש המקבל ואיני יודע מנא ליה · יש מי שאומר דדינא דמברחת דוקא כשלא כתבת לו מתנה גמורה מתנת חלוטה מתנה עולמית אבל אם כתבה לו כן קנה לגמרי ש"ע סעיף ח' ובית שמואל ס"ק ל"ד ואם כולם כותבין כן שופרא דשטרא הוא אא"כ אמרה בפירוש לכתוב כן מיהו אם ידעה דכותבין כן ולא מחתה אפשר דהמתנה קיימת כן כתב הר"ן ומגיד פ"ו ה' ו' בשם הרשב"א ועיין ח"מ סי' ע"א ס"ק ל"ה קנה לגמרי מיהו בתלתה דעתה דכוונתה להבריח מבעל שרצונה לישא לא מהני המתנה כ"כ המגיד שם · אימתי שטר מברחת לא קנה מרדכי פ' מי שמת ב"י סי' צ"ט · מהרי"ק שורש כ"ב איזה שטר דנין כשטר מברחת תשובת הרשב"א סי' אלף ע"ו · אשת הרוצה להנשא וכתבה כל נכסיה מתנה אימתי הויא שטר מברחת רמב"ם פ"ו מה' מתנה · אה"ע סי' צ' · הריב"ש סי' קמ"ב · שיירה כל שהוא זכה המקבל ואם לא שיירה לא זכה פסקי ריקאנאטי סי' תק"ו · כיצד תעשה האשה להבריח נכסית מבעלה ושטר מברחת שכתוב בו מתנה חלוטין והנלוה לזה אה"ע וב"י סי' צ' · שטר מברחת עולה הוא ואיזה הוא מהרי"ק שורש כ"ב · עדים אינם נאמנים לומר דהוי שטר מברחת ואם עד אחר מעיד מהרי"ק שורש כ"ב · ב"י ח"מ סי' רמ"ו · מהר"ם טראני ח"ב קצ"ד אלמנה נשאת והניחה מעות חוץ מכתובתה לבתה והבעל אומר שרוצה לאכול פירותיהם כדין נכסי מלוג נראה שאין הדין עמו וע"ש · עיין הר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"נ ע"א ד"ה אמר רבא · ועיין הרי"ף ור"ן פ"ח דכתובות דף תק"ח ע"א· הרי"ף ונ"י פ"ט רב"ב דף רל"ג ע"ב ודף רל"ד ע"א :

מברחת עיין ש"ע אה"ע סי' צ' : אלמנה רצתה להנשא : המשה נותני מתנה חשובים : מבריח נכסיו : מהיום ולכשתרצה : מתנות חנם : נכסי אשתו : עד כיון שהגיד סוף ד"ה בכי משה :

מבריח את מנכסי חברו אף אם הפסיד פטור חברו מלשלם לו הרי"ף ונ"י דב"מ פ"ב דף פ"ב ע"ב ודוקא מבריחו מן הצער אבל מן ההפסד חייב לשלם תשובות מיימוניות השייכות לס' נזקי ממון סי' י"ז · ב"י י"ד סי' קכ"ח · סמ"ע שם על ש"ע וישראל הקונה מן הגוי מצרן לישראל נקרא כך הרי"ף פ"ט דב"מ ונ"י דף קל"ו ע"א · הר"ן פ' הכונס מהריב"ל ח"א סימן ק"ד מכלל י"ח · תשובות הכהן ח"ב סימן נ' · מה נקרא מבריח ארי מהרי"ק שורש קנ"ה · מהר"ם סימן ל"ג · רשד"ם ח"ד סימן ש"ל · דברי ריבות סימן רצ"ב · ב"י ח"מ סימן קכ"ח · כל שמצילו מן ההפסד לא הוי מבריח ארי מהר"ם סימן ל"ג דברי ריבות סימן רצ"ב · אי ברור או קרוב דהפסד לודאי חייב לשלם לו מהרי"ק שורש' רשד"ם ח"ד סימן צ"ט וקנ"ג · שו"ת הכהן סימן נ' · פסקי ריקאנאטי סימן תקנ"ה · הרי"ף ונ"י פ"ו רב"ק דף כ"ז ע"א · עיין הגהת שלטי גבורים פ"ג דב"ב דף קפ"ד ע"א אות א' בדין גוי שבא על ישראל בעקיפין ואנס ממנו שדה או בית ולא היה ביד האנס להרוג הישראל ומכר האנס אותו שדה לאחר דאיתא בפ' הכונס דף כ"ח גבי מבריח ארי מנכסי חברו כדמפרשינן איכא פלוגתא רש"י פירש הביאו דבריו התוספות והרא"ש שם שישראל הקונה מן האנס צריך להחזירו לבעלים בחנם אפילו שהתה בידו כמה שנים דכיון דאין כאן סקריקון דהיינו אונס נפשות לא גמר הישראל להקנות לגוי ואע"ג ששהתה בידו דגוי הרבה לא נתייאש בשביל כך אלא שלא היה לו שעה לכופו להחזיר הילכך אין מפירת הגוי מסדה כלל וכן הוא דעת הראב"ד בהשגות פ"ק מה' גולה · אמנם ר"ג פסק בתשובה שלא יחזיר לבעלים בחנם וכן פסק ר"י דלא מבעיא במקום שלא קנאו ישראל לא היה חוזר לבעלים לעולם שהיה מוכרו או נותנו לגוי אחר והיה אבוד מן הבעלים לגמרי דלא חשיב מבריח ארי כיון שמצילו מן ההפסד הוא כמו מקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמר שנותן שכר עד כדי דמירן וכו' אלא אפילו יודע בודאי שאם לא היה מהדר זה לקנותו היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצה דהשתא אין מצילו מן ההפסד אעפ"כ אין לדמותו כלל למבריח ארי ונוטל מה שהנהו דהיינו דשמין כמה אדם רוצה ליתן לגוי כדי שיחזירנו לו וכך יתן ללוקח הלכך נראה דאפילו הוציא בו הלוקח יותר מכדי שיווי לא יקבל מן הבעלים רק מה שהנהו ואם שופטים בארץ והיה אפשר להוציאו מיד הגוי ולא הוציא או ודאי נתיאשו הבעלים וישאר ביד הלוקח ולא יתן לבעלים כלום וכן הוא דעת רוב הפוסקים עיין יד אליהו תשו' ע"ג חלוק בין מבריח ארי מנכסי חברו ובין משביח נכסי חברו :

מבריח ארי מנכסי חברו לא הויא חזקה ואינו אלא כמשיב אבדה הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ח ע"א · הר"ן פ"ח דגטין דף תקצ"ד ע"א · ומיירי כגון שהיה הבירה משומר בלאו הכי דאי לא מבריח ארי מנכסי חברו הוא ולא קני כדאיתא בפ' חזקת הבתים ועיין ש"ע ח"מ סימן קצ"ב שסילוק ההזק אינו קונה אלא הבאת התועלת :

מבריח ארי · עיין בנות יזונו בנים ירשו : בעל חייב במזונות אשתו ואם ג גוי אנס קרקע ישראל : הולאות לחלל ממון : חובו של חברו מפורעו : עלילה הבאה על אחד מן השותפין ד"ה יד אליהו תשובה ע"ג : ערב וקבלת דיניו כפס רשד"ם ח"מ סימן סכ"ח : פדיון שבויים מלוה רבה : פורע חובו :

מבריח נכסיו כתובות ריש פ' האשה שנפלו לה ופ' מי שמת תשובות מיימוניות דקנין סימן כ"ה · ח"מ סימן צ"ט · ואה"ע סימן צ' · מהר"ם סי' כ' · ומישרים נתיב ט"ו ח"ג · רשד"ם ח"ד סימן של"ו מהרי"ק שורש כ"ב · מי נאמן להעיד שהשעבוד עשאו להבריח מהרי"ק שורש ג"ב · אם כתב בלשון מתנה גמורה קנה ב"י ח"מ סי' ס"א בשם הר"ן בפ' האשה שנפלו · עשה מכר או מתנה כדי להבריח אעפ"י שקדמו להלואה בעל חוב גובה ח"מ סי' ק"א · לא שייך מבריח נכסיו לאחר מיתה תשו' הכהן ח"א סי' י"ב · מבריח נכסיו מבעל חוב ח"מ וב"י סימן צ"ט וק"א · מכר קרקע להבריח מגוי אפילו נתרצו במקח צריך קנין אחר ח"מ וב"י ולע"ש סימן ק"ץ · כל שמתכוין להבריח אינו זוכה המקבל מתנת ש"מ אם נתן לו כל נכסיו ואם פירש דבריו שלהבריח הוא נותן אפילו שהיתה המתנה במקצת לא קנה משא"כ כשהמת כון להועיל לקרוביו :

מבריח נכסיו ממסים אם יכול לישבע על זה תשובת הרא"ש כלל ט' סי' א' : מתנ' נתן מנכסיו להבריח ממסים :

מבריח נכסיו · עיין · בעל מכר קרקע לאשתו : המשה נותני מתנה : כל העומד ליגרש : לא שביק איניש : מגו דאי בעי נתן בידו : מגרש את אשתו להבריח את נכסיו מבעל חוב : מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כל שמחזירה : מברחת : מלוה עמות מיתה : קטן המקנה לו :

מבריח נכסי חברו מן המכס ומצאו מוכס חייב משום דינא דגרמי תשובות הכהן ח"ב סי' ג' :

Digitized by Google

ס"ל : למד חסרה כפסוק : לשתמים איכים כמאן סס פי' הרי"ף ופרש"י כענין תלכי ותתני דכרייתא : מת ודין : הלמוד תורה מכטלין :

מבטל כיסו של חברו אין לו עליו אלא תרעומת ודוקא במקום שאינו מרויח בו רמב"ם ה' שלוחין ושותפין מרדכי פ"ט דב"ק דף נ"ה ע"ב מע"א סי' קכ"ה עיין ש"ע ח"מ סי' קכ"ה עיין ש"ע ח"מ סי' פ"ו סעיף ג' בסוף ההגה ש"ע ח"מ סי' קפ"ג סעיף א' וב' וכו' : מהרד"ם טראני ח"ב קע"ה קע"ו השולח מעות לחברו לקנות לו סחורה ולא קנה ושוב עלו המעות וקנה לעצמו נעיין בתוכו מהריר"ש כהן ח"ב קי"א הלוה מעות יתומים לחמשה שנים וקצץ לשלם הריוח לשנה אחת אין עליו חיוב אלא מדין המבטל כיסו של חברו ולא הותר דבית קצוצה ליתומים משאת בנימין ל"ד המלוה ברבית קצוצה בדרך שגובה את הקרן בלבד אין לו טענה על חברו מטעם המבטל כיסו של חברו ואם השעה צריכה לכך יש לקנוס את הלוה ליתן את הריוח לעניי העיר ועיין בתוכו מרדכי פ' הגוזל קמא תשו' הכהן ח"ב סי' קי"א : רמב"ם ספ"ז מה' שלוחין ושותפין גורם היזק לחברו שלא ירויחו מעותיו מהרר"ם פאדוכה סי' ס"ב ח"מ סי' קפ"ג הנותן מעות לשלוחו לקנות לו סחורה ולא קנאה אין לו עליו אלא תרעומת ח"מ סי' קפ"ג : אפי' הבטיחו אם לא יקנה יפרע משלו הוי אסמכתא פ' א"נ מימרא דרב חמא : ב"י ח"מ סי' ר"ז עיין הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ח ע"א וש"ע י"ד סוף סי' קע"א ירושלמי תני הנותן מעות לחברו ליקח בהם פירות למחצית שכר ולא לקח אין לו עליו אלא תרעומת נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ב ע"א מבטל כיסו של חברו פטור מבטל שדה חברו חייב לשפותו מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סי' פ"ה הנותן מעות לחברו שירויח בהם והריוח לבעל המעות אם נודע שלא נשא ונתן בהם אינו חייב כלום ואם לא נודע אלא שטוען כן נראה דאין חייב שבועה אלא יחרים סתם מדברי ר"ן והמרדכי נראה מכ"ש דכשנתן לו תחילה להרויח אף שזקפן עליו במלוה חייב לשלם אם טען המקבל לעצמי עשיתי אם יביא עדים שחזר משליחותו פשיטא שאין מוציאין הריוח מידו ואם אין עדים הנם כי הוא מוחזק אין לומר קים לי אם יסכימו עמו עמודי ההוראה ודלא כרשד"ם סי' קנ"ה : ועיין מוהרד"ש בספרו תורת חיים ח"ג סי' י"ח שהביא בטעות פעם אחרת התשובה הנ"ל : מעות נתן לחברו למחלית סכר : משא ומתן במעות חברו : נפקד הרויח בפקדון המפקיד : סליח אס הרויח : סליח קנה לעלמו :

מבטל כיסו של חבירו עיין גרמא כמיקין : מרויח כמעות חברו : נפקד הרויח בפקדון : סליח אם הרויח : סליח קבל לעשות סליחות ולא עשה :

מבטל כיסו של חברו פטור נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ב ע"א פ"ב דב"ק דף ט' ע"ב :

מבטל רשות והוציא במזיד אוסר משנה ד' פ"ו דערובין עיין משנה ב' ר"ב דוקא בדלא החזיקו כבר תי"ט : בטול הרשות : המבטל :

מבטל רשות עיין כל דבר שנאסר :

מבטל שדה של חברו חייב לשפותו נ"י דב"מ פ"ט דף קל"ב ע"א : מבטל כיסו : מקבל או מוכר לא עבר הקרקע :

מבין ריסי עיניך נכר שבן אלמנה אתה כך א"ר ר"א ששאל לו מי קודם לכבוד אב או אם והשיב שאב קודם ועוד שאל לו נתגרשה מאי והשיב לו מבין ריסי וכו' פי' שהכיר שלא שאל אלא ללמוד והכיר שהיה יתום שנשרו ריסי עיניו מן הבכיה על אביו קדושין פ"ק דף ל"א :

מבייש חברו בבית הכנסת והכהו רינו ומקצת ענשו רשד"ם א"ה קכ"ב :

מבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים והבא אחריו בכור יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרת מן הבכורה ואם חתך אבר והניח אבר והניחו עד שהשלים רובו הרי כל האברים צריכים קבורה ונפטרה מן הבכורה כיון שיצא רובו בין שלם בין מחותך והרי הוא לפנינו נתקדש למפרע משנה ב' פ"ד דחולין וגמרא שם רמב"ם פ"ד מהלכות בכורות :

מבלתי יכולת ה' יכול מבעי ליה שתשש כחו כנקבה ברכות פ"ה גופי הלכות דף ק"ח ע"ב פירושו היטב : ענל עשו :

מבעה עיין אבות מזיקין : הלך השור סכהם כשאומר : לרתי פלוני פשיטא : סן ורגל :

מבעיא לי כך וכך עיין פשיטא לי כך וכך :

מבעיר וחובל עיין מקלקלים פטורים :

מבעיר עיין הבערה :

מבעית לחברו פטור רמב"ם פ"ב מה' חובל :

מבצר עיין סתם מכלרים :

מבקעת ביצים בכותל והניח בפני אפרוחים והמניח בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי ואית דגרסי בצים מבקעת לאחר שיצאו האפרוחים מחזרת הקליפות בכותל וקובעתן במקל לפניהם וזהו לנחש שלא ימותו שבת פ"ו דף ס"ז :

מבקש מחברו להצילו מסכנה ואמר לו שהוציא כך אם נאמן בשבועה מהרי"ק שורש יו"ד סי' י"ב ושורש קע"ב ב"י ח"מ סימן של"א :

מבקש רחמים על חברו אין צריך להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא לה ולא קא מדכר שמה דמרים וקשה לי שזה נאמר עוד פעם אחרת בדף ההוא בסוף פ"ה דברכות דף ל"ד ברכות פ"ק דף י"ב כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר גם אנכי חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם : כל המבקש :

מברא קאתי לאפאי יומא טבא לגו רב אמר כך כשאדם הולך בדרך והגיע לנהר והמעבר בא לקראתו יום טוב להם לבית אושפיזם באותו לילה כשילינו זה סימן עשה רב ב"מ פ"ז דף פ"ה חולין פ"ז דף צ"ה :

מברחת נכסיה מבעלה היינו אלמנה שבאה להנשא עם איש א' והיתה מקדמת ונותנת נכסיה לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם לסוף אינסיבה ואיגרשה אתאי לקמיה דרב נחמן לתבוע את בתה להחזיר לה נכסיה והכרת הוציאה שטר מתנתה וקרעיה רב נחמן לשטרא משום דאומדנא הוא דלא גמרה ואקנה ולא עשתה כן אלא להבריח נכסיה מבעלה אמר לא שביק איניש נפשיה ויהיב אפי' לברתיה אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרא דאנשי א"ל איסא לי אזיז גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קאמרת הכי אמר שמואל מורה הוראה אני אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו מיתיבי הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כותבת שטר פסים לאחר דברי רבי שמעון וחכמים אומרים רצה משחק בה (ומחזיק בנכסים עולמית) עד שתכתוב לו בשטר זה מהיום ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנינהו לוקח אמר רבי זירא ל"ק הא בכולן הא במקצתן במקצתן עד דכתבה ליה הכי אבל בכולן אפילו לא כתבה ליה הכי לא קנינהו כדגרסינן כפ' מי שמת (עיין הרי"ף ונ"י שם דף רל"ג ע"ב) חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם וחדא מנייהו המברחת נכסים מבעלה ואי לא קנינהו לוקח נקנינהו בעל אמר אביי עשאום בנכסים שאינם ידועים לבעל ואליבא דרבי שמעון ושמעינן מינה דהלכה כר' שמעון הרי"ף ורש"י ור"ן פ"ח דכתובות דף תק"ח ע"א עיין שם ד"ה שטר פסים דלפי' הרמב"ם פכ"ב מה' אישות ולפי' רש"י לא קנה המקבל מתנה במהיום ולכשארצה עד שתאמר הין ולרבינו חננאל עד שתאמר לא קנה ובד"ה הא בכולן תראה דבמברחת לרש"י אין הבעל אוכל פירות ואם מתה אינו יורשה לרמב"ם בין במברחת בין במהיום ולכשארצה אין הבעל אוכל פירות ואינו יורשה לאחרים אבל אם מתה יורשה להר"ן במברחת אין הבעל אוכל פירות ואינה יורשה ובמהיום ולכשארצה אין הבעל אוכל פירות אבל אם מתה יורשה עיין ריב"ש ס"ב משרים נתיב ט"ו ח"ג ועיין ש"ע אה"ע סימן צ' סעיף ז' ונחלת צבי שם ועיין ש"ע אה"ע סימן פ"ה סעיף ז' ועיין בית שמואל על ש"ע אה"ע סי' צ' סעיף ז' ח' ט' ח"ל בס"ק ל"ב מהיום ולכשארצה לפי' ר"ת והרא"ש המתנה חלה מהיום רק התנאי שתוכל לחזור אימת שתרצה

וכן

Digitized by Google

מבוי שא״כו ברחבו חוי בחצר ואינו ניתר בלחי או קורת אלא בפס ארבעה מצד א׳ או בשני פסי משהו אחד מכאן וא׳ מכאן או בצורת פתח · ש״ע א״ח סימן שס״ג סעיף כ״ו בסופו · הרי״ף ור״י פ״א דעירובין דף קצ״א ע״ב :

מבוי אינו ניכר :

מבוי שהוא כרמלית שאסור לטלטל בו דרבנן והכשרו משנה א׳ ב׳ פ״א דערובין ר״ב· רמב״ם פי״ז מהלכות שבת :

מבוי שהוא למעלה מעשרים אמה ימעט · משנה א׳ פ״א דערובין ר״ל קורה של מבוי· רמב״ם פי״ז מה׳ שבת :

טומאת אהל בתשובת פלוני אלמוני :

מבוי שהוא רחב יותר מעשר אינו ניתר בלחי או בקורה אם אינו ממעטו ואם יש לו צורת פתח אינו צריך למעט משנה הרי״ף ור״ן ריש פ״א דערובין דף קפ״ט ע״א · ש״ע א״ח סימן שס״ג סעיף כ״ו :

מבוי שהוא רחב עשרים אמות והכשרו בפס ארבעה אמות באמצע או בשני פסים רחבים שלש אמות אחד מכאן וא׳ מכאן וכו׳ · הרי״ף ור״י פ״א דערובין דף ק״ץ ע״ב · ש״ע א״ח סימן שס״ג סעיף ל״ג ל״ד :

מבוי שניטל קורתו או לחייו בשבת אעפ״י שהותר למקצת שבת אסור משם ואילך · משנה הרי״ף ור״י פרק ס׳ דעירובין דף ר״ב ע״ב · ש״ע א״ח סי׳ שס״ה סעיף ז׳ :

מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד תשני לר״הר אם לא ערבו בני חצר עם בני מבוי חצר מותר אפי׳ נפרץ נגד פרצת המבוי ואפילו בקעי בה רבים ובלבד שלא יהיה יותר מעשר ומבוי אסיר משום דהו״ל מבוי מפולש לר״הר · הרי״ף ור״י פ״א דערובין דף ק״ץ ע״א · ש״ע א״ח סימן שס״ה סעיף ג׳ :

מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו אם נשאר שם פס רחב ארבעה טפחים מותר והוא שלא תהיה הפרצה יותר על עשר אמות ואם לא נשאר פס ארבעה אסור אלא אם כן היתה פרצה פחות מג׳ טפחים ואם נפרץ מצדו שלא כלפי ראשו שעורו בעשרה אפילו לא נשתייר מן הכותל ביסוד כלום וה״א דלא בקעי בה רבים ר״ל שיש לו גרודין כמו ססגרת שמונעים בני רה״ר אבל אי בקעי בה רבים אפי׳ לא נפרץ אלא ארבעה טפחים צריך לתקנו שם· הרי״ף ור״י ריש פ״א דערובין דף קפ״ט ע״ב · שלטי גבורים אות א׳ · ש״ע א״ח סימן שס״ה סעיף א׳ ב׳ · רמב״ם פרק י״ז מה׳ שבת :

מבוי נפרץ :

מבוי שערבו כל חצרות שבו כל חצר וחצר בפני עצמה ואח״כ נשתתפו כולן במבוי שכח א׳ מבני חצר ולא עירב עם בני חצרו לא הפסיד כלום שהרי כולן נשתתפו ועל השתוף סומכין ולא הצריכו לערב בחצרות עם השתוף אלא שלא לשכח התינוקות תורת עירוב והרי ערבו בחצרות אבל אם שכח אחד מבני מבוי ולא נשתתף אסורים במבוי ומותרים כל בני חצר לטלטל בחצרן שהמבוי לחצרות כחצר לבתים · משנה הרי״ף ור״י פ״ו דערובין דף ר״ב ע״ב ודף רי״ג ע״א · רמב״ם פ״ח מהלכות עירובין פסקא י״ג ;

אין סומכין : מבוי לחצר :

מבוי שצדו אחד ארוך ואחד קצר אפי׳ אין צד ארוך עודף על הקצר ארבע אמות אינו מנח הקורה אלא כנגד הקצר ואינו מניחה באלכסון דקורה משום היכר ובאלכסון ליכא היכר · הרי״ף ור״י פ״א דערובין דף ק״ץ ע״ב · ש״ע א״ח סי׳ שס״ג סעיף ל׳ :

מבוי שצדו אחד גוים וצדו אחד ישראלים והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל וערבו כולן דרך חלונות אעפ״י שנעשו כאנשי בית אחד ומותרים להוציא ולהכנים דרך חלונות הרי אלו אסורים להשתמש במבוי דרך פתחים עד שישכרו מן הגוים שאין נעשים כיחיד במקום נכרי הרי״ף ור״י פ״ו דערובין דף רי״ג ע״א · רמב״ם פ״ה מהלכות עירובין פסקא י״ח · ש״ע א״ח סימן ש״ץ סעיף ב׳ :

סכירות מקום מן :

מבול עיין · בכל למה נקרא : כל הבא תמרה : מעיינות שלשה : תשתין אים : סכבת זרע המזליהו :

מבזבז אל יבזבז יותר מחומש משנה ד׳ פ״ח דערכין ת״ס : משנה א׳ דפאה ר״ב · תוי״ט על משנה י״ד פ״ח דאבות · והרמב״ם בסוף הלכות ערכין כן התקינו באושא גמ׳ דכתובות פ״ד דף ז׳ שמא יצטרך לבריות עיין שם ובשעת מותו יכול לבזבז יותר · כתובות פ״ו דף ס״ז · דוקא במצות עשה אבל במצות לא תעשה כל הון ביתו יתן שלא לעבור עליה ר״ן פ״ג דסוכה דף שמ״ז ע״ב · ש״ע י״ד סי׳ רמ״ט סעיף א׳ בהגה · א״ח סי׳ תרנ״ו בהגה · אפי׳ מצוה עוברת אל יבזבז עליה יותר מחומש שם : הרי״ף ור״ן פ״ד דכתובות דף תפ״ז ע״א והני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה כמעשה דמר עוקבא דבשעת מיתה בזבז לפלגא דממוניה · שעור נתינת הצדקה אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים ואם אין ידו משגת כל כך יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המובחר וא׳ מעשרה מדה בינונית פחות מכאן עין רעה וחומש זה שאמרו שנה ראשונה מהקרן מכאן ואילך חומש ממה שירויח בכל שנה ש״ע שם וירושלמי דריש פאה הביאו הר״ן שם · רמב״ם ספ״ח מה׳ ערכין וחרמין לעולם לא יקדיש ולא יחרים כל נכסיו והעושה כן עובר ע״ד הכתוב שהרי הוא אומר מכל אשר לו וכו׳ אבל כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש · הכי איתא פ״ז דערכין ופ״ד דכתובות א״ר אלעא באושא התקינו וכו׳ ידי אליהו תקון צ״ג דף נ״א ע״ב :

וודאי : מאכלות אסורות מי : מחרים : מי סהכיח : מלוה עוברת : תוקע קהלה :

זכור לאברהם ועיין מה שכתב הרב סיירי כנ״הג סם כ״ד ומה סהאריך הרב תופת הדור חיד״א ז״ל בבר״י סם ובפתח עינים על כתרת דף י׳ ובסיורי י״ד סם :

מבזבז ומוכר נדונייית אשתו מוציאין מידו הכל ומניחין אותו ביד שליש לחשבון שניהם · מוהרח״ש בספרו תורת חיים ח״ג קונטרים עוללות הכרם סימן ו׳ :

סכותה נסבע אדס לחותנו סלא ד״פ מוהרח״ס :

מבזבז עיין · מי סהכיח לו : נכסי מלת ודיניהם :

מבזה חברו בפני תלמיד חכם חייב נדוי עיין · תלמיד חכם המבזהו מה סכתבתי סם בפס מספטי סמואל תסו׳ י״ד :

מבזה חברו עיין · תסובה ודיניה סי׳ י״א :

מבזה רבותיו עיין · תסובה ארבעה ועסרים :

מבטא שבועה · הרי״ף פ״ג דשבועות דף ש״ט ע״א · ש״ע י״ד סי׳ רל״ז סעיף ד׳ :

מבטל חזקת חברו ושתק אינו יכול עוד לערער · רמב״ם פי״ז ופ״ח מה׳ שכנים :

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · מגילה · כתובות פ״ב דף י״ז · כתב בעל משאת בנימין ס׳ שס״א למאן דמתני לאחרים תפון הוא וכן פרש״י פ״ב דכתובות והטור פי׳ דמתני׳ היינו ששמש ת״ח לא ידעתי מהיכן למד זה · עוד שם אין מבטלין תלמוד תורה למת כשיש מי שמתעסק עמו כל צרכו פי׳ כשיש ששים רבוא לקרי ותני ועשרה בני אדם למאן דלא קרי ותני וכן מוכח בפ״ב דכתובות : עוד שם ואינו צריך לצאת ולראות אם יש עמו כל צרכו פי׳ למאן דלא קרי ותני מסתמא ודאי יש עשרה בני אדם אבל לקרי ותני דבעי ששים רבוא צריך לצאת ולראות דמסתמא ליכא ששים רבוא והירושלמי דריש חגיגה דהביא ב״י דמניה שמעינן דאין צריך לצאת ולראות נמי משמע דאיירי דוקא בדלא קרי ותני עיין הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף שצ״ו ע״ב · ש״ע אח״ע סי׳ ס״ה סעיף א׳ בהגה · הרי״ף ור״ן פ״ב דכתובות דף תע״ג ע״ב עיין שלטי גבורים שם אות ב׳ כתב רב אחאי ממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ותני אין מבטלין עליו אם יש מתעסקין בקבורתו ובאשה יש מפרשין דדינה כמאן דלא קרי ותני וי״א שדינה כמאן דתני וקרי ועיין ש״ע י״ד סימן שס״א סעיף א׳ ונהגו באשה ותנוק לקולא : וכתב השפתי כהן שם ס״ק א׳ חובה לבטל כן הסכימו הפוסקים ועיין שלטי גבורים אות א׳ ובהר״ן שם דאיכא מאן דאמר רשות היינו רשאין לבטל אם רוצין · מגלה פ״ב דף כ״ט אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · יד אליהו תשובה ל״ט רמוז בעת ספוד ועת רקוד בלא לס״ד : לאו הבא מכלל עשה ד״ה יד אליהו תשו׳ ס״ל

Digitized by Google

א"ח סי' פ"ח :

מבואות המטונפות לא ילך אדם בהם ויניח ידו על פיו ויקרא ק"ש ואפי' אם היה קורא ובא צריך להפסיק כשיגיע למבוי המטונף וכשיצא משם אפי' שהה כדי לגמור את כולה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק וכן בתקיעות וכן בהלל וכן במגילה כן היא דעת הרי"ף פ"ג דברכות דף י"ח ע"א אמנם השאלתות ויראים וה"ג פליגי על זה וסברי דחוזר לראש והרא"ש כתב בשם רש"י דע"י אונס אם שהה חוזר לראש וכן דעת סמ"ג ותוספות ומיימוני הסכים לדעת רבינו אבל דעת הטור הוא דאפי' שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש וכן כתב בסי' תכ"ב בדין הלל ובסי' תר"ץ בדין המגילה שלטי גבורים שם אות ד' וכן פסק בסי' פ"ח הש"ע א"ח סעיף א' והמגיה כתב ויש אומרים שחוזר לראש וכן עיקר: ועיין ש"ע א"ח סי' ס"ה סעיף א' והגה שם: אבל בתפלה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש גם לדעת הרי"ף עיין שם עמוד ב' וכתב שם שלטי גבורים אות א' בשם הראש ולמעלה כתבתי אף בתפלה נמי אם שהה בלא אונס אינו חוזר לראש ע"כ ור"י שם בשם רבני צרפת דלא שנא תפלה לא שנא קריאת שמע ומגילה חוזר למקום שפסק: ועיין ש"ע א"ח סי' ק"ד סעיף ה' דפסק כרי"ף: שמע הלל ומגילה:

מבואות המפולשים אשר ישראל דרים בהם לבד ותקונם ודין שאר מבואות ועיר שהיא פרוצה לים בם קצת מקומות יותר על עשר אמות היאך תהא ניתרת ולענין שבירות שצריך לשכור הרשות מהגוים עיין מהריב"ל ח"א דף קי"ג וח"ג ע"ו : מוהריט"ץ צ"ד רמב"ם פי"ז מה' שבת: שכירות מן :

מבואות המפולשים בעיירות שדלתותיהם נעולות בלילה איזה תיקון צריכים ופי' מימרא דמבוי העשוי כנגדל מהרש"ך ח"א דף ל"ו מהריב"ל ח"ג ע"ו : מבוי עקום : מבוי עשוי :

מבוי אין בו משום רבוי הדרך הרי"ף ונ"י פ"ב רב"ב דף קס"ט : חצר יש :

מבוי אין גבוה פחות מעשרה טפחים משנה ו' דעירובין ה"ב : ש"ע א"ח סי' שס"ג רמב"ם פי"ג מה' שבת :

מבוי אינו ניתר בלחי או קורה עד שיהיו שני בתים פתוחות להצר ושתי חצרות פתוחות למבוי משנה ח' פ"ז דעירובין ה"ב הרי"ף דף רי"ג ע"א ועד שיהיה ארכו יותר על רחבו: רמב"ם פי"ז מה' שבת ש"ע א"ח סי' שס"ג סעיף כ"ז הרי"ף ונ"י פ"א דעירובין דף קצ"א ע"ב : חצר וכנו : מבוי שארכו :

מבוי אינו פתוח פי אם מצד אחד לרשות הרבים יש רשות לבני המבוי להעמיד דו דלתות רשד"ם ח"מ ת"ב.

מבוי בין שתי חצרות עיין חלוקות ודיניהם :

זכור לאברהם מבוי' הפה"ז דומה למבוי מפולש נכנס בפתח זה ויוצא באחרת ועה"כ כמבוי שאינו מפולש יד יוסף פ' כי תשא ק"פ' כ"ג :

מבוי ולחי ודינו ודין הקורה המתרת המבוי' ש"ע א"ח סי' שס"ג דיני מבוי מפול"ש ועשוי כנגדל ועקום סי' שס"ד דיני מבוי שנפרץ או שניטל קורה או לחי שס"ה : נ"י פ"א רב"ב דף קס"ו ע"ב רמב"ם פי"ז מהל' שבת : חצר ודבת הלכתא : סוכה שאין לה שלש :

מבוי להצר כחצר לבתים משנה ח' פ"ו דעירובין ר"ב והרי"ף שם דף רי"ב ע"ב רמב"ם פ"ה מה' עירובין פסקא י"ג פי' כשם שאסור להוציא מבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף: מבוי שערבו :

מבוי מותר להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי והני מילי בפתוח לרה"ר אבל בפתוח לכרמלית אסור בין תחת הקורה ובין כנגד הלחי מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו שמצא מין את מינו ונעור אעפ"י שמותר להשתמש תחת הקורה לא ישב אדם בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ מידו לרשות הרבים ויביאנו אליו כיון שאין היכר בינו לרה"ר אבל על פתח החצר מותר בין פתוח לרה"ר בין פתוח לכרמלית שיש בו היכרא ש"ע א"ח סי' שס"ה סעיף ד' ה' הרי"ף ור"ן ספ"ך דשבת דף קס"א ע"א:

מבוי מפולש היינו שיש לו שלש מחיצות אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תקון ברוח רביעית משנה בספ"ט דעירובין בהרי"ף דף ר"כ ע"ב ש"ע א"ח סי' שס"ג סעיף א' רמב"ם פי"ז מה' שבת :

מבוי מפולש הכשירוהו בצורת פתח בפינא"לי בשביל חה"ר משה יהודה בילגראדי עיין עירובי חצרות ודיניו :

מבוי מפולש מצד אחד מתוקן בצורת פתח כדינו וצדו השני צד אחד ארוך וצד אחד קצר ושמו לחי מצד הארוך כנגד צד הקצר די לו מהרלנ"ח ס"ו ש"ע א"ח סי' שס"ד :

מבוי מפולש עיין מבוי עקום : מילך שהחזיקו בו רבים : מזקי סככים מעשה : שותפים במבוי אחד :

מבוי מפולש צורת פתחו קנה א' לא היה מכוון תחת הקורה שעל גבה ולתקון זה סמכו לקנה הפסול קנה קטן שהיה מכוון תחת קנה שע"ג כשר בתקון זה וראוי להוציא הקנה המרוחק מן הקורה בשביל הרואים מהרר"א מזרחי ח"ב כ"ה לענין טלטול שבת :

מבוי נפרץ ש"ע א"ח סי' שס"ה רמב"ם פי"ז מה' שבת : מבוי שנפרץ :

מבוי סתום משלש רוחותיו הכשרו ברוח רביעי על ידי לחי או קורה משנת והרי"ף ור"י פ"א דעירובין דף קצ"א ע"א ש"ע א"ח סי' שס"ג סעיף ג' וסעיף י"ד רמב"ם פ' י"ז מהל' שבת :

מבוי סתום עיין מילך שהחזיקו בו רבים : שותפים במבוי אחד :

מבוי סתם הוא שאינו רחב שש עשרה אמה אעפ"י שהוא פתוח משני ראשיו לרשות הרבים אי נמי רחב שש עשרה אמה ואינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר בהאי תקנו רבנן או לחי או קורה משנה א' דערובין ר"ב :

מבוי סתם סתום משלש רוחותיו נ"י פ"א דב"ב דף קס"ו ע"ב :

מבוי עיין חצר וכנו : אביי ורבא הלכתא : אומנות סכנה: אסקופת מבוי : בזקת חלונות דיניה בשם רשד"ם ח"מ רכ"ז : חזקת ישובן: חלונות ודיניהם : חצר שארכו : טומאת אהל בשאלה ותשובות לענין סכסר מבוי : לא ליסתמיה : לחי : מבואות : מסך מבוי : מזקי סככים מעשה : סוכה שאין לה שלש : פתח מבוי רוצה אחד מבני מבוי להרחיב : פתח כנגד פתח : קורה : שותפים במבוי : שרך הנמלא במבוי : שתופי מבואות :

מבוי עקום או עשוי כנגדל צריך להכשירם גם היום כדינם ודברי מהרי"ו ז"ל משאת בנימין צ"ב רמב"ם פי"ז מה' שבת : מבואות המפולשים בעיירות : מבוי ולחי :

מבוי עקום כמין דלת דינו כמפולש בעקמימות וצריך צורת פתח בעקמימותו ובשני ראשיו ולכל א' לחי או קורה או צורת פתח בכל א' משני ראשיו ולחי או קורה בעקמימות ואם עשוי כמין ח' צריך צורת פתח בשני עקמימותיו ולחי או קורה בשני ראשיו כרב וכפירש"י וכן הסכימו התוס' והרא"ש הרי"ף ור"י ורש"י ר"ש פ"א דעירובין דף ק"ץ ע"א ש"ע א"ח סי' שס"ד סעיף ג':

מבוי עשוי כנגדל דהיינו מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו וראשם השניים פתוחים לרה"ר אפי' אין פתחי הקטנים שמכאן ומכאן מכוונים זה כנגד זה עושה לכל א' וא' במקום פתיחתו למבוי גדול צורת פתח ולראשו השני הפתוח לרה"ר לחי או קורה ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת פתח מצד אחד ומצדו השני לחי או קורה ואם הוא סתום עושה לחי או קורה בראשו הרי"ף ור"י פ"א דעירובין דף ק"ץ ע"א רמב"ם פ"ז מה' שבת ש"ע א"ח סי' שס"ד סעיף ה' שלטי גבורים שם אות א' ז"ל ומז"ה אמר שהמבוי הגדול הוא סתום משני צדדים ואעפ"כ צריכי' הקטנים צורת פתח מצד המבוי הגדול ולחי או קורה מצד השני ולי נראה שאם המבוי הגדול סתום משלש רוחותיו די בקטנים לחי או קורה מצד רשות הרבי' אבל לצד המבוי הגדול אינם צריכים שום תקון ע"ש עיין מהדש"ך ח"א דף ל"א מהרר"י בן לב ח"ג ע"ד על גמ' דעירובין פ"ק דף ח' ע"ב שיטה א' תוספות מבוי העשוי כנדל פירש רבינו תם וכו' ודברי רש"י : מבואות המפולשים בעיירות : מבוי עקום :

מבוי פרק א' דעירובין :

Digitized by Google

אחיו לאמר שילך לארץ ישראל · שבועות פ"ק דף יו"ד · נדרים פ"ו דף נ"ט · מעילה פ"ג דף י"ב כ' :

מאן קאביל לעלמיה כרכה בר אבוה · אליהו לקח רבה בר אבוה והביאו לגן עדן וא"ל שיאסוף ויקח בתוך טליתו מאותם העלים שהיו שם וכשהיה יוצא שמע קול שהיה אומר מאן קאביל לעלמיה כרבה בר אבוה והשליכם מעל הטלית קלט הריח ומכרו בי"ב אלפים דינרים וחלקם לחתניו · ב"מ פרק המקבל הוא פ"ט דף קי"ד עין ישראל סי' נ"ג :

ספוט גלימך :

מאן תנא סדר עולם רבי יוסי · רבי יוחנן אמר כך ור' יוסי סתמא הוא כי היכי דסתם מתניתין רבי מאיר · נדה פ"ה דף מ' מ"ן :

מאן שמעת ליה האי סברא רבי יוסי הגלילי וכו' · מצינו אע"ג דרבנן נמי דרשי הכי כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ו ע"א כפ"ב דב"מ הג"מ מדקתני תחת משאו וכו' · מאן שמעת לית האי סברא ר' יוסי הגלילי וכו' כתב הריטב"א לפי התוספות ק"ק דהא רבנן נמי דרשי הכי וי"ל דמ"מ לא שמעינהו להו בהדיא הכי :

מאן תנא קמא רבי · כללי גמרא למה"ר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ו ע"ב ודף ק"י ע"א · ובדף ק"ב סוף עמוד א' בפ' כל הבשר העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל כדברי בית שמאי וב"ה אומרי' אינו עולה ואינו נאכל א"ר יוסי זו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ופריך בגמרא רבי יוסי היינו ת"ק ומשני מאן ת"ק רבי יוסי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם ופירש"י כל האומר דבר בשם אומרו והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחלת וחזר והזכיר שמו וכיוצא בזה איתא בפרק ב' דנדה דף ט' :

דכי היינו תנא קמא :

זכור לאברהם מאן תנא וכו' · עמ"ש הר"ב יד מלאכי סימן תנ"ד תנ"ה תנ"ו יעפ"ב :

מאן תנא רבי פלוני מאן תנא דרבי פלוני היא כשאומר על סתם משנה · כתבו תוספות ריש מועד קטן דאין דרך לסבעי מאן תנא אלא משום דיודע התם גמרא דההוא סתמא לא אתי כרבי מאיר כשאר סתמי להכי בעי מאן תנא · תעולה מדבריהם דבכל מקום דבעי מאן תנא במשנה סתמיה צריך לבקש טעם וכזה נבין דברי התוספות עסקו מסכת קמא דף ס"א ע"א וז"ל · מאן תנא רבי אליעזר היא והוי' סתם ואחר כך מחלוקת ודבריהם אין להם הבנה ואם מה שכתבו אמתניתין קאי תרצה לומר דמאי דמייתי רבי אליעזר אומר הוא במתני' א"כ ה"ל לומדתנן נרסינן במקום דתניא כמו שכן הגיה רש"ל והוא האמת אמנם זה הדבור יוכן עם מ"ש בסוף דבור דלעיל ה"ל ואע"ג דברייתא דתניא כותיה נרים מיל דכרוחב איירי משמע דברייתא דתניא כותיה סברא כמו מתניתין דדרך הרבים פטור מכח זה הייתי מפרש דכי קאמר בגמרא דרך הרבים מאן תנא לא קאי אמתניתין מכח מ"ש התוספ' במ"ק שהבאנו דאין דרך לשאול מאן תנא אמתניתין והייתי סובר דקאי מאן תנא אברייתא דהיינו כמו מתניתין ומשני ר' אליעזר היא דתנן רבי אליעזר אומר וכו' פירוש דמתניתין לכך פירש דאין צריך לדחוק דכך דנחי דכתבו דברייתא סברא כמו מתניתין מיהו לשון הגמר' שתופס דרך הרבים משתמע דמאן תנא קאי אמתניתין ומ"ש עוד והוי' סתם וכו' פירוש כאו לתרץ דאי קאי אמתניתין קשה מאי בעי מאן תנא והא חזינן לית בסיפא רבי אליעזר אומר לזה כתבו דבא להודיע דלא הפסוק כר' אליעזר משום דהוי ס"ם ואח"כ מחלוקת במשנה דאין הלכה כסתם וכי תימא הא ידעינן הכי מעלמא לאו קושיא היא שהרי כתבו תוספ' והרשב"א דכשאמרו אין הלכה בסתם היינו דאינה סתם גמור אבל יש לה כח רבים ולהכי נחירת הגמרא למימר הבא מאן תנא כדי שלא יהא לה כח כלל אפי' של רבים · הליכות אליאות ת"ק · הליכות אלי אות תק"ט מאן תנא הא רבי פלוני כתבו התוספות דפעמים אמר הכי דידע האמורא דאיירי ההוא פלוני בהאי דינא אבל לא ידע מאי קאמר יומא דף י"ד ע"ב · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א בריש מ"ק כת' התוס מאן תנא פסירא משום דאשכחן לקמן רבי מאיר דפליג עלה

במתניתין והאי סתם מתניתין לא אתיא אליבא דידיה כשאר סתמי מ"ה בעי גמרא מאן תנא :

זכור לאברהם מאן תנא מדות ראב"י · כ"כ הר"ב והת"יט משנה ה פ"ב דמדות דהכי איתא ביומא ס"ז א' · וכתב הת"יט סס משנה כ"ה ד הרי"מ אות ת"ף דלאו כללא הוא דהיכא דלא מלית מוקמת כותיה לא קאמר כלל דתצטרך לידחק ולפרש משמעות המשנה הפך מאי דמשמע לפי הפשט כי היכי דתיקום כראב"י אלא מפרשינן מתני' כפשטה ולא ראב"י היא :

מארה עיין קללות עיין :

מאריך זמן עיין עיין מכירה על תנאי · רשד"ס ח"מ סס"ז :

מאריך זמן פרעון השטר · השעבוד הראשון במקומו עומד אף לאחר שעבר זמן הכתוב בשטר · תשובות הכהן ח"ב סי' ק"א :

מאריך זמן פירעון חוב · עיין · דר בחלר חברו : חוב המאריך : חוב מהיתומים גביתו כשס רשד"ס ח"מ ר"ח : מלוה לחברו בשכיל : מלוה לחברו לא כשס מהרד"ס טראני ח"א כ"נ : וכשס גדולי תרומה דף רכ"ד : רבית קצוצה סוטן : תנאי בשטר איבא לזמן הפרעון :

מאריך זמן פרעון חוב עיין פליטת בית יהודה ד' מי שהיו עליו חובות הרבה מהם בשטר ומהם בעל פה וכדי שירויחו לו זמן הפרעון היה מוסיף על החוב ושוב טען משום רבית :

מאתים וארבעים ושמנה איברים באדם כל אחד מטמא במגע משא ובאהל משנה ח' דאהלות ומשנה א' פ"ב :

מאתים של בתולה או מנה של אלמנה ושויים משנה ב' תי"ט: הם מאתים דינרים היינו חמשים סלעים נ"י ספ"ח דב"ב דף ר"ו ע"ב : רשד"ם אח"ע תשו' קנ"ב מאתים זה למאן דאמר כתובה דרבנן הם ק"ן אסמרי · ולמאן דאמר דאורייתא הם אלף ק"ן לבנים פחות מעט · ש"ע אח"ע סי' ס"ו סעיף ו' כמה שיעור הכתובה וכו' עיין ריב"ש כ"נ · ס"ו' קנ"ג :

כתובה : כתובת אשה דרבנן : מנה :

זכור לאברהם ועיין עוד מה שהאריך בזה הר"ב נחלת שבעה סי' כ' אות ת"ז מ"ח ומ"ס · ומה שהשיג עליו הר"ב חוט השני דף ק"ד כ' ומ"ש הר"ב כ"ם להתגלגל מהשגותיו במ"ב דף י"ב כ' ומה שחזר הר"ב סה"ם בתשות יאיר סי' א' להשיג עליו · ועיג"ב מה שציין הרכנה"ג א"ה סי' ס"ו הגב"י אות ס"ז י"ן י"ס · והר"ב חופת חתנים כתב שלפי המסכם שלנו (דהיינו של טוסקאנה) הם כמו שלשים לירי בקירוב :

מבדיל בתפלה צריך להבדיל גם על הכוס · הרי"ף פ"ח דף ר"ן ע"א · בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס חזרו והעני קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריך להבדיל על הכוס הרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ"ו ע"ב · ש"ע א"ח סי' רצ"ד סעיף א' · ומיהו קדוש על הכוס לא עקרו כשחזרו והענו דמ"מ משום כבוד שבת וי"ט היו קונים יין אבל לא לצורך הבדלה · מרדכי · טעה ולא הבדיל בתפלה משלים תפלתו ואינו חוזר מפני שצריך להבדיל על הכוס ואם טעם קודם שיבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה הרי"ף שם דף כ"ז ע"א · ש"ע שם :

מבדיל על היין במוצאי שבתות הויין לו בנים זכרים דכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול וכתיב התם להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך ליה אשה כי תזריע · שבועות פ"ב דף י"ח :

מבואות המטונפות אין להרהר בהם תורה ולכן ת"ח לא ילך בהם · ש"ע י"ד ס"ם רמ"ו · הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ח ע"א · גמרא דברכות פ"ג דף כ"ד אסור לו לת"ח לעמוד במקום המטונפת לפי שא"א לו לעמוד בלא הרהור תורה :

בית הכסא : ברכת המזון : דברי תורה אין : דברי תורה בכל : מימי לא הקפדתי : מקום שנכנס נמקקים אסור לאומרם בבית הכסא : תפילין וזמן ם"כ :

זכור לאברהם ועיין מ"ש הר"ב מופת הדור סיד"ה ז"ל כס' כבסיר ברכי יוסף א"ח סי' פ"ה :

מבואות המטונפות לא ילך אדם בהם ויניח ידו על פיו ויקרא ק"ש ואם היה קורא פוסק לא פסק עה"א וגם אני נתתי להם חקים לא טובים כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הוי מושכי העון בחבלי השוא · ואם פסק עה"א וכדבר הזה תאריכו ימים הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ח ע"א · ש"ע א"ח

הכמים אמרו כלשון הזה ותירץ דרבי יוחנן עלול לנזילורת ולא היו לו תפילין בראשו הלכך אמר מאן דמתרגם לי וכולי לא לבד שאחלוק לו כבוד כמו שהתלמיד חייב לחלוק כבוד לרבו אלא מה שאין התלמיד חייב לעשות לרבו במקום שאין מכירין אותו אעשה לו דלשון מאן דמתרגם משמע בכל מקום שיהיה ונקט דוקא מובילנא מאניה וכו' ולא נקט שאר מלאכות לרבותא אע"ג שיהיה מפורסם לעיני כל אדם כשאוליך כליו אחריו למרחץ כנ"ל ועיין מאי דאמרי' בכתובות פ' אלמנה ניזונת כל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעל במתא דאין מכירין אותו שמא יאמרו עבד הוא ולא אמרן אלא כשאין לו תפילין בראשו וכו' והא ודאי דלאו דוקא התרת המנעל אלא ה"ה שאר מלאכות המיוחדים לעבד דוקא כגון להוליך כליו אחריו לבית המרחץ ולנוררו ולסוכו שהעבד נקנה בהם כדאיתא בפ"ק דקדושין : מלאכות מסעבד :

מאן דסאני שומעניה שרי לבזוייה כנ' ושי"ן וג' פירושים בדבר · נ"י פ"ד דב"מ דף קע"א וחוא דלאו צורבא מרבנן דהא כסהו בלילה כתיב · הרי"ף ור"ן פ"ר דמגילה דף שע"ו ע"א · גמרא דמגלה פ"ג דף כ"ח · ע"י סימן ל"א :

שמע רע :

מאן דסייר גבסית כל יומא משבח אסתרא שמואל אמר כך דסייר פירוש הולך ורואה קרקעותיו מה חכם צ"ייכים מוצא סלע מפני שמתקנם בכל הצורך · חולין פ"ח דף ק"ה :

מאן דצ"ית ליה לאבא אכל נחמא דעפושא מי שישמע לדברי רבה דאמר אין לותתין חטים בפסח לא תהא סולתו נקיה ורב נחמן אמר כך · פסחים פ"ב דף מ' :

מאן דקטיל מתקטל · ירושלמי דברכות סי' ר' בע"י :

מאן דתני הכי לא משתבש ומאן דתני הכי לא משתבש ולא קא' קודם חד תני כך וחד תני כך כתב הראב"ר דהיינו טעמא משום דתרי מאן דתני לאו אחד דוכתא קיימי יבין שמועה כלל רצ"ד :

מאן הא דלא חש לקמחיה פ' החליל דף נ"ד פרש"י טוחן ומוציא סובין ואינו חושש כלומר מרבה דברים שאינם ובפ' החולץ פרש"י וכו' · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ב ע"א :

מאן חכים למעבד הכי כי הא מלתא פי' להנעיל יורדה גדולה · ע"ז ספ"ב דף ע"ו · נדרים פי"א דף ץ' · אלא רב עוקבא דגברא רבא הוא · הרי"ף ור"ן פ"ב דפסחים דף דל"ד ע"א : הנעלת כליס :

מאן חכים למעבד כי הא מלתא אלא רב חנן בריה דרב ייבא · הרי"ף פ"ט דכתובות דף תקי"ט ע"א · הרי"ף פ"י דב"ב דף רמ"ה ע"ב · קסבר נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ליה :

מאן חכים למעבד כי הא מלתא אלא רב מלכיו דגברא רבא הוא פי' רב מלכיו אנסיב אתתא לחרש וכתב לה ארבע מאות זוז מנכסי חרש · הרי"ף ונ"י פי"ד דיבמות דף תמ"ח ע"א · ש"ע א"הע סי' ס"ז סעיף יו"ד : יותר משסליס :

מאן חכים למשרי כי האי גוונא אי לאו רב חנינא בריה דרבא · הכי אמר רבא על רב חנינא שהתיר ההוא בר גוזלא דנפל לתוך הכותח אעפ"י דיש בו נסיובי דחלבא חולין פ"ח דף קי"ב ופ"ז דף ע"ו :

מאן חכמים רבי פלוני לפעמים התלמוד שואל על חכמים הסתומים במשנה מי הם ואומר מאן חכמים ומשיב ר' פלוני וקשה אמאי קרי למשנה ליחיד בשם רבים והרמב"ם בהקדמת סדר זרעים כתב שהטעם בהיות המקבלים רבים שקבלו מן החכם ההוא ובעבור ח ות אנשי הדעת ההיא רבים קראם חכמים ואפי' שיהיה לאיש א' עכ"ל · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ' ד"ה מאן חכמים : מר אמר חדא :

מאן חשיב ומאן ספין ומאן רקיע · מ"ק פ"ג דף כ"ח ע"י סימן ד' :

מאן יהודה בר שויסקל דקרים לי דשקיל מן קמאי · קדושין פרק בתרא דף ע' · פי' שויסקל גרגרן לשון גנאי אבל שויסקי כדאמרינן בפסחים שויסקי עבדיתהו וזהו הירת מעשה שאדם אחד הלך לקנות בשר מהטבח וא"ל הטבח להמתין עד שיקח משרתו של רב יהודה והוא השיב כך מאן וכו' :

מאן ליימא לן :

מאן דקוניא · עיין · כלי חרס מלופין כאבר :

מאן יהיב לן מכותבת דיריחו ואכלנא ביה פי' אדם אחד אמר שאשתו היתה תותרנית פי' חולי שאינה יכולה להריח ולבודקה לקח צנון בחיקו ונכנס עמה תוך חדרה אחת ואמר ריח צנון אני מריח בגליל והיא השיבתו דרך צחוק מי יתן לנו תמרים של יריחו שהם מתוקים ונאכל עם הצנון שהוא חד שכן היה דרכם לאכול תמרים עם הצנון שזה חד וזה מתוק ולפי שהבינה שלנסותה נתכוון השיבתו דרך צחוק · ב"ב פ"ט דף קמ"ו · נ"י שם דף רל"א ע"ב פי' דהכניס עמו תמרים לבודקה · רשב"ם בפ' מי שמת דף קמ"ו בעובדא דתותרנית ונתבאר בש"ע א"הע סי' ץ' דמשנתן עיניו לגרשה אינו יורשה כדאמרינן הכא וכו' · עיין ספר גט פשוט למהר"ם בן חביב על ש"ע א"הע סי' קכ"ז ס"ק כ' :

מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלין עיינין פי' הערוך בערך עפר מרוב החביבות היינו ממלאין עינינו מעפר קברן אבל כדבר הזה אנו שומעין לרבי יוחנן · ועולא אמר כך לרב יהודה חולין פ"ר דף ס"ח · וכך אמר רבי חנינא בר פפי עיין הרי"ף ונ"י פ"י דב"ב דף רמ"ג ע"א :

מאן יהיב לן נגרי דפרולא ונשמעינך כך אמר רב חסדא לרב המנונא מי יתן לנו רגלים של ברזל לבוא אחריך תמיד לשמעך · ברכות פ"ו דף מ"א · הרי"ף דף ל"ב ע"ב · ורש"י פי' מנעלים של ברזל ונלך אחריך תדיר ונשמעינך :

מאנינקוניא עיין · תשמיש המטה רפואה :

מאן לימא לן דלא שויסקי עבוד שויסקי פרש"י בשר צלי בשפוד והערוך פי' צלו אותם מיני מאכל פסח שני דף צ"ו : מאן יהודה בר שויסקל :

מאן מלכי רבנן · עיין · שלמה :

מאן עיין · כמאן עיין : רבא דאמר כמאן : רבי פלוני כמאן :

מאן עקץ ליעקציה עקרבא כך אמר רב ששת על שמעיה שאסר הלכה ולא אמרה משמו · בכורות פ"ה דף ל"א ע"י סי' ח' : כעס בתלמיד חכם עיין רב ששת :

מאן פלג לך · הרי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ח ע"ב ודף ק"ט ע"א · הרי"ף ור"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"ה ע"ב · גמרא שם דף נ"ב ע"ב מאן אחלק פי' מי מחל לך חלק של בעל הבית · ש"ע א"הע סי' כ"ח סעיף י"ז בהגה אורח שיושב אצל בעל הבית ונוטל חלקו וקדש בו הדי זו מקודשת · סעיף י"ח היתה סחורה בינו ובין חבירו וחלקה שלא מדעת חבירו וקדש בחלקו הואיל וצריכה שומת בית דין אינה מקודשת שאין זה נוטל לעצמו מה שירצה ויניח מה שירצה (מעובדא דההוא אריסא שם בקדושין) הגה ואפי' נתן לה כל הסחורה שיש בחלקו יותר מפרוטה אפ"ה אינה מקודשת שאין רצונה לתתקדש רק בכל (הגהות מיימוניות פ"ב מה' אישות בשם הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הר"ן וכתב ה"ה שם שאם פי' לה במה שיש לו בו מקודשת וכ"כ הר"ן) ואם הוא דבר שתבר שוה ואינו צריך שומא הרי זו מקודשת : קדושין כגזל : סותף חולק :

מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט פירוש מי הוא זה שישמע לך וירצה לעקור יתדותיו ומשכנו ופי' אהלו לרוץ בדרך רחוקה ולהטריח עצמו עולא אמר כך פרק כיצד צולין דף פ' :

מאן ציית לך ולרבי יוחנן רבך כך אמר רב חסדא לרבה ובפ' המוכר את הספינה דף ע"ח ובפ' אין מעמידין דף כ"ז אמרינן התם רבה א"ר יוחנן וכן בחלק דף ק"ד מצינו י"ג פעמים אמר רבה א"ר יוחנן ובגרסתנו כתוב רבא ושמא טעות הוא ובפ' עושין פסין בתוספות דף כ"ב ד"ה דקרקפנא וביבמות פ"ח דף ע"ח בדבור המתחיל דחזיתיה כתבו התוס' ז"ל ומצינו שהלך רבה לפני רבי יוחנן בארץ ישראל ללמוד תורה בסוף דייני גזרות ועיין שם דף ק"א ואני הכותב אומר כי שם לא ראינו שהלך רבה לארץ ישראל אלא ששלחו לו אחיו

אם אין הקלפים ראויים למאכל בהמה וכו׳ כ״כ הרמב״ם פרק כ״ד מה׳ שבת אבל לרש״י בכל ענין מותר לטלטלן וכן נהגו עיין שלטי גבורים פ׳ נוטל דף קס״א ע״ב · ש״ע א״ח סי׳ ש״ח סעיף א׳ עץ שתולין בו דגים אע״פ שהוא מאוס מותר לטלטלו דקי״ל דמוקצה מחמת מיאוס כר׳ שמעון דשרי׳ הרי״ף ור״ן פ״ך דשבת דף ק״ס ע״א : *תולין מלילות* :

מאכל חריף · עיין *הדבר אחי דשבלת* :

מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר ודיניו לענין לאוכלו בחלב · ש״ע י״ד סימן צ״ו: וכתב מהרד״ם מלובלין סימן כ״ח בצל שחתכוהו בסכין של בשר ונתנוהו בתבשיל של חלב אם יש ששים לבטל טעם הבשר הבלוע בבצל או אף הבצל מותר · נחלת שבעה ס״ח העתיק דין בצל שחתכו בסכין של בשר ונתבשלה בתבשיל של חלב ויש בתבשיל ששים כנגד כל הבצל אף שלא נמוחה הבצל לגמרי כמ״ש מהרד״ם מלובלין ונראה להקל שאין צריך ששים כנגד כל הבצל ע״ש · ומקור ברוך ל״ו מורה להתיר ובפרט במקום שנהגו כשצולין בשר בשפוד לשום בצל בין חתיכה לחתיכה על הסדר דאת״ל דהבצל בולע על ידי האש ג״כ פולט על ידי האש כל מה שבלע וכתב שלהיות שיש מי שהורה לאסור הרשד״ם סי׳ מ״ו המחמיר תבא עליו ברכה אך מדינא שרי · והוא הדין אם נחתך בסכין של אסור ועיין בתורת חטאת כלל ס״א : *בצלים ירקות* : *בשר שלא נמלח כדינו* : *נגון או* :

מאכלים רעים · עיין *חרב תאכלו* :

מאכל סביא את השינה · משנה ד׳ פ״א דיומא · רמב״ם פ״א מה׳ עבודת יום הכפורים :

מאכל מינים אלף היה לו לעבד א׳ ללמד ולא למד אלא ח׳ מאות ובא לפני רבי ואמר אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו כלומר דבר מופלא הוא שכל כך למדו · נדרים פ״ו דף ן׳ :

מאכל עיין *אכילה* : *ווסת מכניס כל* : *כיס מאכל נמלא* : *כליות יועצות* : *כעס שהדעות במאכל כך* : *עוף נמצא תוכו אגל החזה שלו כיס של מאכל* :

מאכל .רע לא תקנה אלא בזול · שבת ספ״ח דף קכ״ט · מאה קרי דלועים בזוזא מאה רישי בזוזא (פי׳ ראשי בהמות) מאה שפמי (גרוויי״ן בלעז שפתים של בהמה) ולא כלום · בזוזא ר״ל אם יהיו לך הדלועים והראשים מאה בזוזא דהיינו בזול מאד קנה ואם לאו לא תקח שאינם בריאים למאכל · ולא כלום ר״ל השפתים של בהמות אם יתנום לך בחנם לא תאכלם כי רעים הם ביותר :

מאמר אחר מאמר איכא ביבמה · עיין *גט אחר גט* :

מאמר ביבמה אינו קונה קנין גמור עד שיבא עליה משנה א׳ פ״ב דיבמות בר״ב וקונה עצמה בחליצה ובמיתת היבם · משנה א׳ דקדושין הרי״ף ונ״י פ״ג דיבמות דף ת״י ע״ב · רמב״ם פ״ח מה׳ יבום וחליצה ש״ע א״הע סי׳ ק״ע׳ הרי״ף ונ״י פ״ה דיבמות דף תכ״א ע״א מאי טעמא אמור רבנן דמאמר מהני ביבמה משום דמהני בעלמא ואי אמרת לא מהני אחרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא קני ביאה נמי לא קני ואתי למבעל אחר ביאתו על צרתה · ש״ע שם סעיף ב׳ · מאמר לבית הלל אינו עושה נישואין · הר״ן פ״ח דכתובות דף תק״י ע״א · עיין הר״ן על משנה א׳ דקדושין דף תר״ב ע״א · מהרד״י קארו קמ״ה יבם עשה מאמר ביבמתו ונכנסה בשבע ברכות ונתייחד עמה ולא בא עליה ח״ו נותן גט למאמרו בפירוש וכותב בו אנתתי ואח״כ יחלוץ לה ואינה צריכה לחזור על כל האחין ועיין הרשד״ם סי׳ צ״נ · ודברי ריבות סימן קס״נ ומהרד״א בן חיים ח״א סי׳ ז׳ י״ג · מהרר״ש כהן ח״ב ר״ו יבם עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט וחליצה בו ביום אינה צריכה להמתין שלשה חדשים · מהרר״א בן חיים ח״א ד׳ י״ג יבמה נפלה לפני שני יבמים אחד כאן ואחד במדינת הים ואשר בכאן עשה בה מאמר ולא רצה לכנסה הוזקקה לגט ולחליצה ויתן גט ואח״כ יחלוץ ועיין ח״א מספר בני׳ בראשית סי׳ ג׳ : *גט אחר גט* : *זיקת שני* : *יבמה נקנית יבם קנה יבמתו* : *יוכיח או פרכת* : *קדושין ביבמה* ; *קל וחומר שני מינים* :

מאמרות עיין *עשרה מאמרות* :

מאן אמרייך דאמריית ומאן אתא עלך דאיתפייסתא · כתיב ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון משום דראו ונסתכלו בו ויך בתמיה אלא שאמרו לארון מי הכעיסך שהכעסת ולא הצלת עצמך מן השבירה ועוד מי פייסך שנתפייסת לבא מאליך · סוטה פ״ז דף ל״ה :

מאן גלי רזא בעלמא אליהו שאמר שר׳ חייא ובניו הם בזכותם כזכות האבות · בבא מציעא פ״ז דף פ״ה : *אליהו מחיוהו* : *ויש דנתמנן בע״ה* :

מאן דאית ליה דינא לקרב לנבידיינא · סנהדרין פ״ק דף ג׳: *דכתיב ליה כתיב* :

מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה כולי עלמא לא יכלי ליה · סנהדרין פ״א דף ק׳ ע״י סי׳ קפ״א :

מאן דאית ליה סוסיא ברתמיה ססיק ליה· פי׳ ומי שיש לו כעס על אוהבו מעלהו (בתמיה) תרגום וועפים נססין פ״א מי שיש לו סוס רע וכי מעלה אוהבו עליו כדי שימות וזה נאמר על קרא רדק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם · ע״ז פ״ק דף ד׳: *אוהבו* : *משל למה* :

מאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאיסתכולי ביה· הר״ן פ״ג דע״ז דף ש״ע ע״ב · ש״ע י״ר סי׳ רצ״ד ט״ז ס״ק כ״ה ; *הכרכה* :

מאן דאכיל תמרי בארבלא לוקה פירוש האוכל תמרים בכברה יהא לוקה בתמיה וכי מאי קא עביד בסנהדרין פ״י דף פ״ט נאמר על הכובש נבואתו מפני מה לוקה מאן קא סתריה בית ובמכות נאמר בפ״ג דף כ׳ על מה דאמרינן התם דניקף לוקה כלומר ניקף מאי קעביד והלא לא עשה מעשה :

מאן דאמר הקב״ה ותרן יותרו מעוהי אלא מאריך רוחיה וגבי דיליה · ירושלמי דשקלים סימן כ״ז בע״י : *ארך אפים* : *כל האומר הקב״ה ותרן* :

מאן דזקפי ליה בדיקלא רישא תוי כך גמרי · יומא פ״ח ע״י באמר פ״ח :

מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא · שבת פ״ו דף קי״ט ע״י סימן פ׳ :

מאן דלא ידע תרוצי מתנייתא מותיב ליה לר׳ יוחנן ובפ״ק דיומא דף יו״ד מאן דלא ידע פירוש קרא תיובתא מותיב לר׳ · ערובין פ״ו דף ס״ז · יומא פ״ו דף ס״ז :

מאן דלא שהייה לאוניתיה דמלכא דאדום לא לישהייה לאוניתיך · ב״ב פ״ב דף כ״ב ע״י סימן ל״ח :

מאן דלביש מדא ילבש מדא ומאן דלא לביש מדא יימר ליה למאן דלביש מדא שלח מדך ואנא אלבשיניה בתמיה פי׳ הרגיל בנשיאות יהיה נשיא כך שלח ר׳ יהושע לומר בבית המדרש · ברכות פ״ד דף כ״ח : *מזה בן* ;

מאן דמיחוור לבושיה ולא נטיר להו תמניא יומי והדר לביש להו בריין הנך כנים וקשיין לד״א פירש״י דאכתי לא מטא ח׳ יומיא דאשלחינהו תנהו כנים הדרי ואכתי אית להו חיותא ואכלי ליה וקשיין לדבר אחר ורשב״ם פירש דאכתי לא מטו ח׳ ימים שכבסן · פ׳ ערבי פסחים דף קי״ב :

מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא פירוש דבן בג בג דריש כלהו בבקר ובצאן וביין ובשכר דכתיב גבי מעשר שני וכלהו איצטריך חוץ מן בבקר וכן בן בג בג דריש להו ולהכי אמר ר׳ יוחנן מאן וכו׳ ערובין פ״ג דף כ״ז · עיין בזה באר שבע דפוס ישן דף צ״ב :

מאן דמתרגם לי מתניתא אליבא דחד תנא מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא פי׳ מי שיפרש לי מתניתין שבפ׳ המפקיד אליבא דחד תנא אוליך כליו אחריו לבית המרחץ ור׳ יוחנן אמר כך · סנהדרין פ״ו דף ס״ב ב״מ פ״ג דף מ״א · מאן דמתרגם לי חבית וכו׳ · גמרא דערובין פ׳ בכל מערבין דף כ״ז ע״ב שמה ז׳ אמר ר׳ יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא עיין באר שבע דפוס חדש דף ע״א ע״ב ודפוס ישן דף צ״ב ד״ה כשעשיתי ליה שהקשה .למה ר׳ יוחנן.דוקא ולא שאר חכמים

גבורים פ"א דשבת דף ק"ד ע"ב הביא מחלוקת רש"י ורמב"ם דמר סבר חצי בישול ומ"ס שליש בישול ועיין ב"ח על טור י"ד סי' ס"ט אות י"ט · הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק"ד ע"ב : בני חבורה · בשולי גוים : כל שהות כמאכל : שבת ודיניו עיין בספר מנחת כהן :

מאכל בשבת ודיני תקוניו · ש"ע א"ח סי' שכ"א : אסרוחי טוחן : מאכל בהמה :

מאכל ומשקה היוצא ממין אסור נאסר גם הוא · רמב"ם פ"ג מה' מאכלות אסורות :

מאכלות אסורות אבל אין מברכין עליהן לא בתחילה ולא בסוף · ש"ע א"ח סימן קצ"ו סעיף א' הרמב"ם והרשב"א : אם אכל דבר איסור במקום סכנה מברכין עליו (רבינו ירוחם בשם הרמ"ה ועיין ש"ע א"ח סימן ר"ד סעיף ט' אוכל מאכל או משקה של איסור מפני הסכנה מברך עליו תחילה וסוף · הרא"ש והגה מיימונית וב"י אפי' לדעת הרמב"ם) וכתב מהר"ר צאל א"ח סימן קצ"ו ס"ק א' ומי ששותה סתם יינם נראה דאינו מברך עליו וצ"ע אם היא ברכה לבטלה ואע"ג דראב"ד והרא"ש סברי דבאיסורין דרבנן מברכין דלמא בסתם יינם דחמיר טפי לא ס"ל הכי ועוד דהא רמב"ם ורש"י ורבינו יונה ורשב"א סי' תשצ"ד רמ"ח רי"ו כלכו ס"ל דאפילו באסור דרבנן אין מברכין ופ"כ בית יוסף וכ"כ ריא"ז פרק שלשה שאכלו ושלטי גבורים כתב שם שדברי התוספות ורש"י נראה בדברי הרמב"ם וצ"ע למה כתב ב"י סימן זה שדעת רבינו יונה הוא בראב"ד שהרי בפרק שלשה שאכלו כתב להדיא כדעת הרא"ש דמברכין אע"ג דאין מזמנין ולפי זה נוכל לומר דאותן שנהגו לברך על סתם יינם סמכו על דברי ראב"ד רא"ם וד"י בדלעיל אבל יש לתמוה למה מזמנים עליו דהא אפילו לדעתם של אלו מברכין ולא מזמנים אלא שנוכל ג"ב לדחוק ולומר דאין הזמון נעשה על היין אלא על אכילת הסעודה שבשבילה חייבין לזמן ודעת רוב הפוסקים שיכול לזמן בלא כום כדלעיל סימן קפ"ב סעיף א' · מהר"ר נאל ש"ע א"ח סי' ר"ד ס"ק א' כתב ב"י דהאוכל דבר איסור לרפואה שמברך עליו אפילו לרמב"ם : זמון אין מזמנין שם תו מאכל דבר אסור אפי' מדרבנן : סתם יינם ראוי לברך :

מאכלות אסורות דאורייתא · עיין מוקלה מחמת איסור אסר :

מאכלות אסורות דרבנן · עיין מוקלה מחמת אסור אסר :

מאכלות האסורים בהנאה · עיין מוקלה מחמת אסור אסר : מטוד בכוליה :

מאכלות אסורות לרפואה · עיין אבר מן החי שאלה : חולה סיס : רפואה אסורה :

מאכלות אסורות מי שהוא בין הנכרים ואינו מוצא לאכול אלא דברים אסורים הורה שעד אסילה ראשונה לקיים גופו חייב ליתן כל ממונו ולא יאכל אסור ולאחר מכאן הרי זה נקרא אנוס מחמת נפשות ואוכל מה שנמצא חקל קל תחילה כגון נבילה ולא חלב ודם וכן דעתו אף באסורין דרבנן כגון חלב שחלבו גוי ושמנו של ציד וכיוצא וכל זה כשיש לו ממון אבל אינו מחוייב למשכן עצמו ולקחת בה מתנה פן יבא לידי סכנת נפשות וחי בהם אמר רחמנא ואנוס רחמנא פטריה אב לא בתורת הסידות אם רוצה להחמיר על עצמו. תעב"ט רדב"ז תשו' קמ"ה · ועיין ספר דמיון אריה סי' ד' ה' ז' ח' ט' כי שם מבאר עד כמה תכבד העבודה שמחוייב כל איש אשר בשם ישראל יכונה לעשות לשם יתברך בכל נפשו ויודיע את המחוייבים לעשות בממונם שלא לעבור על מצות לא תעשה או עשה דאורייתא באיך וכמה יהיה החיוב ההוא ועוד מבאר בחלוקים רבים על איזה עבירה שיש ליהרג ולא יעבור הן בד"ת והן בדברי סופרים ועוד שם מבאר דכופין להוציא ממון להחזיק דת ישראלי אפילו על איזה מנהג טוב ובמה מחוייב להוציא ע"ש כי טוב ובחות יאיר סוף שאלת קפ"ב ובשאלת קפ"ג איש חיל שאסר ליהודי שיקטע את אזנו אם לא ישתה עמו יין נסך הורה דאם הדבר היה דרך גיזום דברים בעלמא ודאי שאין ראוי למהר לשתות ואם יוכל להציל עצמו בנתינת ממון חייב לפזר כמעט כל ממונו ולא לעבור אך צדד להקל אם באמת היה ירא לנפשו שיעשה כאשר זמם מאחר שהוא גוי ובעל מלחמה והאחז הוא תאבר שתלוי בה חוש והעבד

יוצא בו לחירות עיין שם דעכ"ו צדד להחמיר · רמב"ם פ"א מה' מאכלות אסורות : מבוכו אל יכובו : מאוה עוכרת :

מאכלות אסורות נפשו של אדם חותה מהם · רמב"ם פסקא יו"ד פ' י' מה' תרומות משנה ג' פ"ו דתרומות ר"ב ותי"ט · עיין ש"ע ח"מ סימן קמ"א סעיף י"א בהגה ובאר הגולה שם אות צ' : חזקה שלא סכנס ד"ה הרי"ף וכ"י : סכל נפשו סל : מוכר דברים אסורים ואכלם הלוקח : פקוח נפש דוחה תרומה האוכלה : תרומה שמאכיל אותה :

מאכלות אסורות · עיין בולמוס אחוז : בהמה מעוברת שחט ומלא בה שליל : בהמות סיס לאן דפר : בורית : בעל הסורים הביא : כפר הבא ממדינה אסרו : גם למי : זמון אין מזמנין : חולה בשבת מסכנה : חולה בשבת וכל : חולה סיס לו חולי : חמרא דימא סרי : טבליס : מלך עושה אס : מוסקו : עבתונים : שותפים עבייכם ודבריהם תלויים אם שותף עשה סחורה במאכלות אסורות : ספור אסורי מאכלות : תורא דימא אסיר : תרנגולת סנתפסמה :

מאכל חיה ועוף המצוים או מאכל בהמה המצויה מטלטלים אותו בשבת ואם אינו ראוי אלא למאכל בהמה חיה ועוף שאינם מצוים אם יש לו מאותו מין חיה או עוף או בהמה מותר לטלטל מאכל הראוי לאותו מין ואם לאו אסור ולפי זה מותר לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר מערב שבת אם ראוים לכלבים דהא כלבים מצוים (ב"י ודלא כהר"ן) ש"ע א"ח סימן ש"ח סעיף כ"ט · עיין הרי"ף ור"ן פי"ח דשבת דף קנ"א ע"ב · רמב"ם פכ"ג מה' שבת כיצד מטלטלין את התורמוס היבש מפני שהוא מאכל לעזים אבל לא את הלח את החצב מפני שהוא מאכל לצבאים את החרדל מפני שהוא מאכל ליונים את העצמות מפני שהם מאכל לכלבים וכן כל הקלפים והגרעינין הראוין למאכל בהמה מטלטלין אותן ושאינן ראוין זורקן לאחריו ואסור לטלטלן מטלטלין בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם וכן דג מליח אבל תתפל אסור לטלטלו אין מטלטלין שברי זכוכית אעפ"י שהם מאכל לנעמיות ולא חבילי זמורות אע"פ שהם מאכל לפילים ולא את הלוף אעפ"י שהם מאכל לעורבים מפני שאין אלו וכיוצא באלו מצויים אצל רוב בני אדם : חבילי קש וחבילי עצים ותבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותם ואם לאו אין מטלטלין אותן חבילי סאה פואה ואזוב וקורנית הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן וכן באמי"נתא וכן בפיג"ם וכן בשאר מיני תבלין : ועל הקלפים כתב מהר"ר נאל בש"ע שם אות ז' כ"כ הרמב"ם פכ"ד מה' שבת אבל לרש"י בכל ענין מותר לטלטלם וכן נהגו ועיין שלטי גבורים פ' נוטל דף קס"א ע"ב : ועל דין הבשר חי כתב באות ח' ז"ל ואם שברו מפרקת הבהמה או העוף קודם שתצא נפשם אסור לטלטלם כיון דלא חזי לאומצא כבטו"ד סימן ס"ז ואע"ג דחזי לכלבא מ"מ לאו אדעתא דכלבא אקצייה וכמו שכתב רש"י והר"ן פ' מפנין גבי דג תפל ורוקא כששברו המפרקת אבל חתכוהו לא כנראה בסי' ס"ז הנ"ל ועיין עוד שם דעת הרמב"ם · ועיין הרי"ף ור"ן שם דף קנ"ב ע"א ושלטי גבורים שם ושם · עיין רש"י והר"ן על הרי"ף פ"ך דשבת דף ק"ס ע"א על האי תלא דבשרא · והרי"ף ור"ן פ"ך דשבת דף קס"ב ע"א ש"ע א"ח סימן ש"ח סעיף ל' גרעיני תמרים במקום שמאכילים אותם לבהמה מותר לטלטלן ואדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא דרך שינוי · הרי"ף ור"ן שם דף קס"א ע"ב ושלטי גבורים אות ג' ולשון ריא"ז ש"ע שם סעיף כ"ו: עצמות שראוים לכלבים (שם במשנה דף קמ"ג וכרב נחמן שם בגמרא) וקלפים שראוים למאכל בהמה ופירורים שאין בהם כזית מותר להעבירם מעל השלחן אבל אם אין הקלפים ראוים למאכל בהמה אסור לטלטלם אלא מנער את הטבלא והם נופלים (לפי' התוספות שם) ואם יש פת על השלחן מותר להגביה הטבלא ולטלטלה עם הקלפים שאינם מאכל בהמה שהם בטלים אגב הפת (הרא"ש בתשובה לפי' הב"י) ואם היה צריך למקום השלחן אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראוים למאכל בהמה מותר להגביה ולטלטלה (ב"י ומבואר בסימן ש"ט) וכתב מהר"ר נאל ס"ק ז' על אבל

וכ"כ בתשובות הרשב"א סי' ט"ז דרך הגמרא בכמה מקומות שמחזרת אחר הטעמים כשיודעת שיש לו טעם וכשאינה יודעת בו טעם אלא דתנא ושייר שתק מסנו · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף צ"ז ע"ב :

מאי תקנתיה · גופי הלכות דף ק"ט ע"ב ד"ה למעלת תפילה בטהרה · תוספות ד"ה אע"ג שהתפלל וכו' רע כי מורי הרב מהר"י גאנס אמר בזה שיש מאי תקנתיה בשני דרכים או מאי תקנתיה אחר שנעשה העוות או מאי תקנתיה כדי שלא יבא לידי עוות והביא ראיה לזה החלק ממה שאמר בברכות מאי תקנתיה ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות ועוד ראיה מפ"ג ערה דגרסינן האי מאן דשרקיה זבורא לא הוי מאי אסותיה וכתבו תוספות פי' רבינו תם מאי אסותיה שלא ישכנו אבל אין נראה לפרש לאחר שנשכו וכזה פירש דבור הנזכר וכתב ז"ל לפי גרסא אחת שיש בגמרא בספרים קדמונים מאי תקנתיה ליהדר וליצלי אמנם רש"ל מחקו וקשה לפי האי גרסא חדא דהיכי כתבו דהוי מעוות שאינו יוכל לתקון וכנס' קאמר מאי תקנתיה ליהדר וליצלי ותו ור"י פירש יחזור ויתפלל ומה פירוש צריך בהדיא קאמר ליהדר וליצלי וכי באו לתרגם הלשון ופירש ז"ל דלשון ליהדר יש לו שני פירושים או יחזור או לשון יחזור יסבב כמו פ' הספינה גבי קרטילתא והדרא ליה מיני דכוורא דמקרי בירשא שפירושו מסבב הקרטילתא אותו הדג לשמרה א"כ לפי גירסת מאי תקנתיה ליהדר וליצלי סתם תוספות סוברים דפירוש מאי תקנתיה ר"ל מעיקרא שלא יבא לידי טנוף ליהדר וליצלי פירוש יחזור ויסבב באותו מקום שרוצה להתפלל שלא יהיה שם צואה ור"י פירש דליהדר וליצלי אינו כמו סתם תוספות דפי' יחזור יסבב אלא ר"י פירש ליהדר וליצלי כפשוטו יחזור ויתפלל ויש לו תקנה אף אחר שיתפלל נמצא לדעת ר"י מאי תקנתיה כפשטיה אחר שיתפלל · או אפשר דר"י פירש בתמיה מאי תקנתיה וכי ליהדר וליצלי הא כבר עשה העבירה חז"ת האו אפשר אני מסופק אם שמעתיו מפיו ויש סמך לדבריו שיש לתוספות בגרסת הגמרא מאי תקנתיה ליהדר וליצלי ראל"כ מאי ור"י ז"ל פי' ור"י פסק הל"ל כיון דפליגי צריך עם סתם תוספות ז"ל ועניות דעתי בזה הדבר כתבתי בספר רצוף אהבה · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם דף קי"א ע"ב יבין שמועה מדע דאיכא תקנות טובא ואינו שואל מאי תקנתיה אלא שרוצה להביא מר' אבא ולהסיק דאפי' התקבלתי לא מהני · תוספות פ' הפועלים : רבי עקיבא עשרו : תפילה במקום שהוא נקי :

מאכיל אינו צריך נטילת ידים · חולין פ"ח דף צ"ח · ש"ע א"ח סי' קס"ג · הרי"ף ור"י פ"ח דברכות דף מ"ו ע"א :

האוכל מתמת : שהוא אוכיל : לא מסתייה : נטילת ידים : סיבתא :

מאכילין את העניים דמאי פ"ג דדמאי · כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ב ע"א בפרק לולב הגזול אמר רב הונא בש"א אין מאכילין דמאי וכה"א מאכילין כתבו תוספות וסתם מתניתין דמאכילין תימא מאי קמ"ל רב הונא במאי דב"ש פליגי וי"ל דקמ"ל דאי מבכחת סתמא דתני אין מאכילין בית שמאי היא ולא סמכינן עלה וכה"ג משני פ' בתרא דיבמות גבי ומשיאין על פי בת קול :

אתרוג הגזול : מנו דומה לגנב :

מאכל אדם בשבת והכנתו · ש"ע אורח חיים סימן שכ"א

גזול כסכת :

מאכל אדם מצטרפין זה עם זה לענין הוצאת שבת לפי ששוין בשעוריהן · משנה ד' פ"ז דשבת · רמב"ם פי"ח מה' שבת :

מאכל אדם · עיין הולכה וספור : כלל גדול אמרו בשביעית :

מאכל בהמה אין מצטרפין זה עם זה לענין הוצאת שבת לפי שלא שוו בשעוריהן אבל מצטרפין לשעור [ה]דול שבהם · רמב"ם פי"ח מה' שבת משנה ד' פ"ז דשבת · הרי"ף ור"ן שם דף קל"א ע"ב :

מאכל בהמה בשבת והכנתו ודיניו · ש"ע א"ח סי' שכ"ד שם סעיף י"ג מעמיד אדם בהמתו על גב עשבים [ה]מוכרים ולא חיישינן שמא יתלוש מהם אבל לא על גבי [מ]וקצה מפני שאיסורו קל וחיישינן שמא יתן לה מפנו בידים ודוקא להעמידה על גביו ממש אבל לעמוד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם מותר · הרי"ף ור"ן פרק י"ז דשבת דף קמ"ו ע"ב · רמב"ם פכ"א מה' שבת · משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דשבת דף ק"ס ע"א אין כוברין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ ולא יניחנו במקום גבוה בשביל שירד המוץ אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס אעפ"י שהמוץ נופל מאליו מותר כיון שאינו מכוין · ש"ע שם סעיף א' · משנה הרי"ף ור"ן שם דף ק"ס ע"א וע"ב · ש"ע סעיף י"ד וט"ו אסור לגרוף האבוס לפני שור של פנים אפי' אבוס של כלי גזירה אטו של קרקע דאתי לאשויי גומות ואסור נ"כ לסלק התבן מלפניו לצדדין · נוטלין מאכל מלפני חמור ונותנין לפני שור אבל אין נוטלין מלפני שור ליתן לפני חמור מפני שמאס בריירי השור ואינו ראוי עוד לחמור ויש מתירין גם כן בשאר מיני בהמות ליקח מלפני אחת וליתן לפני אחרת שאינה מינה · מרדכי פ' תולין וסמ"ג וס"הת · משנה הרי"ף ור"ן פכ"ג דשבת דף קס"ט ע"ב ודף ק"ע ע"א · ש"ע א"ח סימן שכ"ד סעיף ד' קשים של שבלים שקשורים בשנים או בשלשה מקומות מותר להתירן כדי שתאכל מהן הבהמה (גמ' דשבת דף קנ"ה וכדמפרש לה רב הונא וכרב יהודה וכפי' גרסת רש"י והרא"ש) וי"א דלא שרי להתיר רק בקשר שאינו של קיימא (הגהות הרי"ף עיין שלטי גבורים שם אות ג') אבל אסור לשפשף בהם בידים כדרך שעושין באוכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם דשווי אוכל בדבר שאינו אוכל מותר לעשותו אבל מטרח באוכלא בדבר שהוא ראוי לאכילה לא טרחינן ביה להכשירו ולתקנו יותר : עצים שקצצן מן האילן ויש מאכילים אותם לבהמה בעודם לחים מתירין ומפספסין בהם (לשון שפשוף שם בגמ' כרב יהודה שם דף קנ"ז) להאכילם שאינם ראוים בלא שפשוף · סעיף ח' אין חותכין שחת (פי' ירק של תבואה שנקצר טרם נתבשלה התבואה) וחרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה משום דבלא חתוך נמי חזו לאכילה : בהמה חיה ועוף אין מאכילין : גזול בסכת :

מאכל בהמה מותר לחתכו בין בי"ט בין בשבת ואין בו משום תקון כלי · משנה ו' פ"ד דפאה כר"ע · ועיין ש"ע א"ח סימן שכ"ד · משנה ד' פכ"ד דשבת ר"ב תי"ט : גבילת מורסן וחתיכת דלועים וקליפי מלוליני לעופות ע"ש בש"ע סימן שכ"ד : שיווי אוכלא משוינן מטרח באוכלא לא טרחינן לפיכך קשין של שבולים קשורים בשנים ושלשה מקומות מותר להתירן בשבת כדי שתאכל מהן הבהמה אבל אסור לשפשפן בידים כדרך שעושין באוכלי בהמה כדי שיהיו נוחין לאוכלן · הרי"ף ור"ן פכ"ג דשבת דף ק"ע ע"א ודף קס"ט ע"ב · שלטי גבורים שם אות ג' : מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים אפי' נתנבלה היום ודוקא בנבילה קשה שאי אפשר להאכילה בלא חתיכה אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא דמטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן · ש"ע שם סעיף ז' מיהו כתב רשב"א בספר עבודת הקדש שער ה' דאם היתה בריאה אסור וכל זה בשבת דבי"ט בכל ענין אסור לטלטלה כדלקמן סי' תקי"ח סעיף ו' הגהות מהר"ר יצאל על ש"ע א"ח סימן שכ"ד אות א' · ועיין משנה ו' פ"ד דביצה ר"ב · משנה נ' פכ"א דשבת ועיין בר"ב כלי מאכל בהמה מטלטלין בשבת · משנה ב' פכ"ד דשבת ר"ב ותי"ט מטרח בדבר שהוא אוכל כבר לא מטרחינן טרחא שלא לצורך באוכל שלפני הבהמה אסור · שם בר"ב · משנה ד' פכ"ד דשבת : בהמה חיה ועוף אין מאכילין : תיש כיוס טוב :

מאכל בסכת : מוכן לאדם מוכן לבהמה : סור מאכלו :

מאכל בהמה · עיין · אילן אסור לקנן : אסור לטעום קודם : כלל גדול אמרו בשביעית : פירות שלא נגמרה מלאכתן :

מאכל בין קנת לווישט · תשו' רדב"ז סי' קצ"ג הביאו חנוך בית יהודה תשו' מ"ד : נוטות מלא הגרוף :

מאכל בן דורסאי שם האדם האוכל בישולו שאינו מבושל כל צרכו · ש"ע א"ח סימן רנ"ג סעיף א' ובסימן רנ"ד סעיף ב' שהוא חצי בשולו וכי"ד סימן ק"ג סעיף ח' כתב הש"ע שליש בשולו וכתב בעל מגן אברהם על ש"ע א"ח סימן הנ"ל ס"ק ח' הבא פסק לחומרא משום חומרא דשבת · ועיין השגת הראב"ד ומ"מ וכ"מ פ"ט מהלכות שבת משנה ה' משנה י"ד דשבת ר"ב כתב שליש בשולו שלטי גבורים

הנגיד בסוף ספר הליכות עולם :

מאימתי כל אדם · פרק ח׳ דפאה :

מאימתי מוציאין פ״ג דשביעית :

מאימתי מותר לפנות הסוכה אם ירדו גשמים · משנה ט׳ פ״ב דסוכה :

מאימתי מזכירין גבורות גשמים · עיין גשמים :

מאימתי מזכירין · פ״א דתענית :

מאימתי קורין את שמע בערבית · משנה א׳ דברכות :

מאימתי קורין את שמע בשחרית · משנה ב׳ דברכות :

מאימתי קורין · הרמ״ע מפאנו סימן א׳ · גמ׳ דברכות פ״ק דף ט׳ ע״ב לשון רש״י מאי קראה וכו׳ · כתר שם טוב דף ס״ד ע״ד :

מאימתי קורין · פ״א דברכות :

מאין באת מצינן לשון הברייתא שאומר התנא דין אחד וחוזר ומקשה לעצמו מאין באת פירוש למה הוצרכת לומר דבר זה ומאין בא לנו לומר בהפך שהוצרכת לומר · יומא דף כ״ו · שחט שחיטה בזר כשירה וכי מאין באת פירש״י וכי מאין בא לנו לומר שתהא פסולה שהוצרכת להכשיר · הליכות אלי אות תקע״ט :

מאי ניהו · עיין מאי לן מחוס :

מאי נפקא מינה · עיין היכי דמי :

מאים עלי ועניינו עיין מהרר״י טראני א״הע ל״ט מ׳ · על טענת מאים עלי תשב היא לעצמה והוא לעצמו עד שיתפייסו · מהרר״א מזרחי ח״א כ״ח · מהרר״ם מלובלין מ״ח האשה שטענה על בעלה מאים עלי וידוע לרבים שיש בו חולי שתוכל לטעון ותפסה משל בעלה בעד נדונייתה · תורת אמת קפ״ו לשונות שדינם כדין האומרת מאים עלי · האשה שמרדה כשהאיש חולה מהו וכמה מינים יש במורדת וחלוקיהם עם דקדוקי פוסקים · עיין ספר גט פשוט להר״ם בן חביב על ש״ע א״הע בקונטרס הכללים כלל א׳ ד״ה גם ראיתי בתהיב״ל · עיין מטה יוסף א״הע תשו׳ י״ג :

מאים עלי · עיין אומדנות בקדושין : גט למי כופין : חליצה קודמת או יבום בתשו׳ י״ב : וכ״ג וכ״ד וכ״ה : חליצה קודמת או יבום שאלה : טומאת אהל כשאלה ותשובות וכפרט בתשו׳ רבני ליוורנו : כתובה וגבייתה ודיניה רדכ״ו רס״ב : מאוס : מורדת : מחלוקת הפוסקים גרסינן ד״ה גם ראיתי להרי״בל : כדוגייא נגבית בחיי הבעל אתוכת שמוהל : ספק קדושין שאלה : סבועה נשבע אדם לחותנו ד״ה מטה יוסף א״הע תשו׳ י״ג :

מאי עיין פירוש הוא הכא :

מאי ציצי דקא שמענא · עיין · פת הכא בכיסנין :

מאי קאמר פירוש מהורש ברישׁ ב״ק לא הרי השור כהרי המבעה מאי קאמר פירש רש״י למה לי למתני כלל כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ה ע״ב :

מאי קמ״ל מצינו שרוצה לומר פשיטא ואירת מאי קמ״ל שר״ל דלא שמעי׳ מידי דמאי איכפת לן בזאת הילפותא רשב״ם ל״ה מאי קמ״ל בתרא דף צ״א ע״א · הלק״ט ח״ב תשו׳ ק״א · גופי הלכות אות שנ״ט מאי קמ״ל תנינא אשכחן דפריך ולא בעי למימר דהא נופא תנינא אלא ה״פ כעין הך פלוגתא תנינא במקום אחר ואי הכא מיירי בהך מילתא אמאי תנייה תנא בתרי דוכתי הו״ל לתנא למתני התם מאי דתני הכא · תוספות דקדושין דף ע״ד · הליכות אלי אות תק״ג מאי קמ״ל תנינא דע דלא פריך הכי אלא כשהאמורא אומר דין הברייתא בלבד בלי טעם אבל כשנותן טעם איכא לתרוצי טעמא קאמר כן נראה מדברי התוספות ע״ז דף ל״ה ע״ב · הליכות עולם שער ב׳ פ״א מאי קמשמע לן תנינא · הליכות עולם שער ב׳ פ״ב פעמים מקשה מאי קמ״ל תנינא מדיוקא ומתרץ דיוקא דמתניתין אתא לאשמועינן וראוי שתדע דלא פרכינן מאי קמ״ל תנינא אלא ממשנה לפי שהיא שגורה בפי הכל אבל מברייתא לא שהברייתות אינן שגורות בפי הכל ד״ה וראוי שתדע ובאותו פרק ובאותו שער לקמן ד״ה מצינו דמקשה מאי קמשמע לן תנינא חדא זימנא מתרי תנאי דחד תנא אמר מילתא ואידך תנא אמרה בדוכתא אחרינא ומצינו תנינא ממשנה לברייתא אבל מברייתא למשנה אין שיטת

התלמוד להקשות מאי קמ״ל תנינא חדא זימנא דבכמה דוכתי אשכחן בברייתא מה ששונה במשנה אלא דהכי קא פריך דמ״מ היה לו לשנות בברייתא באותו ענין ששונה במשנה אחר שהדין אחד וכן כתבו התוספות · כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״י ע״ב מאי קמ״ל תנינא מחודש בפ״ד דזבחים דף מ״ד מאי קמ״ל אי דאין חייבין עליו כרת תנינא ופירש״י מאי קמ״ל למאי מבעי ליה פקיעת פגולו אי למימרא דאם אכל ממנו אחר שעלה אין חייבין עליו כרת תנינא ידבלא עלה אין חייבין עליו : עוד שם ואלא דאם ירדו יעלו תנינא כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו ופירש״י תנינא דלאו :

מאי קמשמע לן · עיין · אי מהתם הוה אמינא : למאי הלכתא : תנינא :

מאי קראה הוא לעולם בדבר דרבנן והוא אסמכתא ולכך לא תמצא מאי קראה שהאומר הדין עצמו יאמר אותו אלא אחר או הגמרא · יבין שמועה כלל תקפ״ט :

מאי קראה · הליכות עולם שער ב׳ פ״א :

מאי קראה · עיין מנא הני מילי או :

מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי מהניא · עיין שרגא בטיהרא :

מאי שיאטידה · עיין שיאטיה דמר :

מאי שייר דהאי שייר · עיין תנא ושייר :

מאי שנא איכא שהוא כמו מאי טעמא בפ׳ הגוזל דף ק״ז · כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ג ע״א :

מאי שנא ומאי שנא פריך לפעמים ופירושו מאי טעמא תוספות פרק הגוזל עצים ד״ה ערוב פרשיות · גופי הלכות אות ת״ז בשם מהר״ר בצלאל · בפ״ק דחגיגה בעי מאי שנא לענין ראיה דפטור ומ״ש לענין שמחה דמחייב ולא סיותי אלא ראיה דפטור · כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ג ע״א .

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כמו ולטעמיך · יבין שמועה כלל תמ״ד · כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי״ב ע״א בגטין צ״ח · מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כתב הרשב״א דהאי לישנא לאו ברוקא איתמר דפשטא משמע דמחד טעמא איכא למיפסל בין ברישא בין בסיפא וליתא דטעמא דרישא משום דאין כאן נתינה וטעמא דסיפא משום דלכי מקיימה תנאה וכו׳ אלא ה״ק סיפא נמי לפסל ואמאי קאמר מגורשת ולאו מחד טעמא כדאמרן : הא לך פי׳ מחודש על מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא : כללי גמרא שם דף ק״ז ע״ב בפ׳ מי שאחזו דף ק״ג מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא נ״ד דהאי לישנא לאו בדוקא איתמר וכו׳ · שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין וכו׳ ד״ה מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא וכיוצא בזה כשמקשה מ״ש כופל הענין והלא היה די לו בפעם אחת לומר מאי שנא רישא מסיפא או מאי שנא סיפא מרישא ונראה דזה לא שייך אלא כשמסתבר ליה הרישא יותר מסיפא או הסיפא יותר מרישא אבל כששני הסברות שקולות אומר מ״ש שני פעמים כלומר אם הסברא דרישא עדיף מאי שנא סיפא ואם הסברא דסיפא עדיף מאי שנא רישא כך היה נראה בעיני אמנם בפ׳ מי שאחזו דף ע״ה לא משמע כן דתניא ה״ז גטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזיר לי הנייר הרי זו מגורשת ופריך בגמרא מ״ש רישא ומ״ש סיפא כתבו התוספות דקשי ליה רישא ובפרק מי שמת דף ע״ג על הא דתניא אם מתי מחולי זה דפריך בגמרא מ״ש ומ״ש פירש״י דרישא קשיא ליה :

מאי שנא שואל הגמרא לפעמים ובמקומות אינו שואל וכן מצינו שמדייק דיעבד אין לכתחילה לא ובמקומות אינו מדייק וכתבו הרא״ש והר״א ממיץ בנדרים דגמרא לא פריך כי הני קושייתא אלא היכא שיודע בו תירוץ ופ״ק דסוכה כתב הרא״ש גדולה מזו וז״ל גמ׳ דפריך לשמואל משום דמצי לשנויי מתניתין אליביה אבל לשאר אמוראי לא מצי לשנויי והכי אורחא דגמ׳ דלא מקשה אלא מאי דאפשר לשנויי וכ״כ התוספות פ׳ ע״פ שמקשה ממקום שיוכל לתרץ בפשיטות וכ״כ

Digitized by Google

למחלוקת בטעם שיהיה טעם זה או טעם זה ואם יש להם מחלוקת בדין מהו הדין שיש ביניהם עד שבאו למחלוקת בטעם :

מאי ביניידו׳ כתה״י קארו מצא מקומות שאומר מאי ביניידו ופירושו במאי קמפלגי עיין שם ׳ ומצאתי בבירור מנחות דף כ״ו ע״ב א״ר יהושע בן לוי פעמים ולא פעמי פעמים ורבי יוחנן אמר אפילו פעמי פעמים מאי ביניידו וכו׳ ׳ גופי הלכות אות שנ״ז ׳ עיין כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף ט׳ ע״ב ׳ מצינו שאומר מאי ביניידו ופירושו במאי קמפלגי וכן מצינו בהפך ׳ עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ד״ה ושאלת במאי קמפלגי שהאריך בכמה גמרות :

מאי ביניידו מחודש ששואל מכח ששונת התנא חשני מה שעדה לו בי׳ פלוגתיה׳ ׳ יבין שמועה כלל ט״ו ׳ מאי ביניידו שאינו שואל על שני תנאים אלא מאי ביניידו דשני דברים שאמר תנא אחד כלל י״ו :

מאי בעית ברשותי אמרינן לפטור מן הכופר אבל לא לפטור בהמה ממיתה ׳ הרי״ף ונ״י פ״ב דקמא דף י״א ע״ב ופ״ג דף י״ז ע״א בנ״י ׳ שור הנסקל : שור של בעל הבית :

מאיגר רם לבירא עמיקתא רב היה קורא קינות כי מטא לפסוק השליך משמים ארץ בכה ואמר מאיגר וכו׳ פירוש גדולה נפילה זו אין לך גג גבוה ובור עמוק כמשמים לארץ ׳ חגיגה פ״ק דף ה׳ :

מאי דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למיימינים בה אורך ימים וכל שכן עושר וכבוד למשמאילים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא מיימינים של תורה מפשפשים טעמיהם בדקדוק ובוררים אותם בימין המיוסנת ומלאכה למשמאילים שאין יגיעין בה כל צרכן א״נ מיימינים בה עוסקים לשמה משמאילים בה שלא לשמה ׳ שבת פ״ו דף ס״ג ׳ תורה לשמה :

מאי הוי עלה ׳ הליכות עולם שער ב׳ פ״א :

מאי הוי עלה כשאומר לדעת התוספות לעולם צריך שיהית פשיטות אחריו ולדעת רש״י פעמים אינו פושט ׳ סנהדרין דף ע״ח ע״א׳ הליכות אלי אות תקמ״א ובאות תקמ״ב מאי הוי עלה לא קאמר אלא כשהפלוגתא היתה באמוראים שקולים אבל בדרך משל כי פליגי רב ושמואל והוי מידי דאיסור דסוגיין בעלמא הלכה כרב באיסורי אין דרך למבעי על זה מאי הוי עלה ואי קאמר צריך אז לפרש דלאו עלייהו קאי שאלת מאי הוי עלה ׳ הרא״ש דביצה דף נ״א וז״ל קאמר תלמודא מאי הוי עלה ומאי מספ״ל הא קי״ל הלכה כרב באיסורי הלכך נראה דמאי הוי עלה קאי וכו׳ :

מאי הוי עלה מאי הוי עלה הראשון בניחותא והשני בתמיה הליכות עולם שער ב׳ פ״ב ד״ח מצינו בהרבה מקומות : תיבות מתים זו :

מאי הוי עלה שבגמרא איכא פלוגתא בדין ואנו רוצים לדעת מה העלו בישיבה באותו דבר ׳ תומת ישרים סימן קפ״ז ׳ פשיטא אומר לפעמים : קדושי עד אחד ודיניו סימן ו׳ ד״ה אמנם : וסי׳ י״א וסי׳ י״ד האריך :

מאי ואוסר ׳ גופי הלכות אות שכ״ב כששואל כך הדרך הוא שידע פירוש הראיה הראשונה ושואל שפיר קאמר ואמאי צריך לואוסר ומצינו חדש פ״ק דביצה דף ח׳ מאי ואומר וכתב רש״י כלומר כיצד אנו למדים מהמקרא הראשון ולמה נאמרו שנים דתרתי בעי שמפרש המשיב במה שאמר מכדי כתיב הוא פירוש הראיה הראשונה ואח״כ פירש הדרוה שעליה הוצרך לואומר :

מאי חזית דנגמרת מהאי ליגמר מהאי ליגמר מתאיך חכי קאמר מאי חזית דנגמרת מהאי ליגמר אף מהאיך דכל מקום שאתה יכול לקיים את שניהם מוטב ׳ כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ח ע״א ׳ הרשב״א פ׳ גיד הנשה דף ק״ד ד״ה ודאמרינן מאי חזית :

מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהאיך סומק טפי ׳ סנהדרין פ״ח דף ע״ה ׳ יומא פ״ב דף פ״ב ׳ פסחים פ״ב דף כ״ח : נ״א דחברך הרי״ף ור״ן פ״ב דפסחים דף רל״ב ע״א : אמר לי מארי דורתי : עבודה זרה גלוי : פקוח נפש דוחה :

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ׳ הרי״ף ור״ן פ״א דגטין דף תקנ״ו ע״ב :

מאי טעמא איכא דר״ל הכי משמע ׳ סנהדרין פרק נגמר הדין דף מ״ו ׳ ואית מאי טעמא שר״ל באיזה ענין ׳ פ׳ ואלו מגלחין דף י״ט ׳ הלק״ט ח״ב תשובה ק״א ׳ עוד שם אשכחן מאי טעמא דהיינו מה ר״ל פ״ק דכתובות נבי ההיא דספני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתדות וכו׳ מאי טעמא אי לימא דמחלקן וכו׳ ׳ ואיכא מאי שנא דר״ל מאי טעמא ׳ גופי הלכות אות ת״ז ׳ גופי הלכות אות ת״ב בשם מהר״ר בצלאל אין דרך לשאול טעם אלא הגמרא אבל המשנה אין דרך לתת טעם לדבריה וא״כ יש לדקדק כשהמשנה מפרשת טעם דבריה ׳ תוספות פ״ק דחולין דף י״ג ד״ה תקרובת ע״ז ודף י״ד ע״א ד״ה אם לא היתה נבלה׳ יבין שמועה כלל רצ״ו מאי טעמא מחודש במאי קנאה ׳ יבין שמועה כלל רצ״ז מאי טעמא אחר פירוש לאיזה ענין נאמר ׳ כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ד ע״א בפר׳ נגמר הדין האיש תולין אותו וכו׳ ׳ מאי טעמא פירש״י היכי משמע מיניה רבויא׳ כללי גמרא שם דף ק״ח ע״א יישוב למה בתחילה שאל מאי טעמא דר״י ואח״כ שואל מאי טעמא דבר פלוגתיה בפ״י דערובין כתבו התוספות תימא שבתחילה שואל מאי טעמא דר״י אלמא טעמא דר׳ שמעון מסתבר טפי ואח״כ שואל מאי טעמא דר׳ שמעון אלמא טעמא דר״י מסתבר טפי עכ״ל ויש לתמוה על תמיהתם שכן דרך הגמרא שאחר שנתן טעם לשבח לר״י שייך למבעי א״כ מאי טעמא דר׳ שמעון ונ״ל שאין הלשון ההוא מן התוספות אלא מאיזה חכם אחרון ׳ זה לשון הרב אלגאזי ביבין שמועה דף ק״ג ע״א כלל רצ״ו ורצ״ז תפס לשון הרב קארו בפ׳ הנהל דף ק״ז מאי שנא שהוא כמו מאי טעמא וכו׳ ודע פי׳ אחר במאי טעמא פ״ק דב״ם דף מ״ט מר זוטרא אמר ניחא ליה דלא ליקרייהו ליה גזלנא כלומר במאי קנאה עכ״ל ׳ ודע עוד בפרק אלו מגלחין דף י״ט כתב רש״י באי טעמא ימים לא בטלו תרי שלשה פירושים במלה זאת ׳ כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ד ע״א פירוש מחודש במאי טעמא פ״ק דב״ם מאי טעמא מר זוטרא אמר ניחא ליה דלא ניקריה גזלנא פירשו הר״ן ונ״י מאי טעמא כלומר במאי קנאה :

מאי טעמא ׳ עיין ׳ בן נח אסור בהרבעת בהמה חלוק בין מנא הני מילי למאי טעמא : מאי שנא איכא : מאי שנא רישא מנא הני מילי :

מאי לאו בכל מקום סופו לידחות ויש מי שהוא מתקיים ספר הצבא מדה ה׳ בספר תמים דעים סימן רכ״ה ׳ כנסת הגדולה בכללי גמרא דף ק״ס ע״ב אות קל״ח ׳ שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ד״ה מאי לאו בכל מקום דאיתא בגמרא מאי לאו צריך ליתן הפסק בין תיבת מאי לתיבת לאו כלומר מה הוא עניינו של זה לאו לשון בתמיה וכי אינו כך וכך :

מאי מהדר ליה פלוני לפלוני ׳ עיין ׳ תנא מוקשה מחברו :

מאי מכריז מנין׳ בבא מציעא דף ל״ח כתב הר״ן וז״ל בשם הרמב״ן דה״ק משום מאי מכריז משום מנין דומיא דמאי דאמרינן לעיל בר״ח מאי מכריז מקום ׳ כללי גמרא למהר״י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק״ד ע״ב עיין הרי״ף ונ״י פ״ב דב״ם דף ע״ח ע״ב :

מאי משמע יש מי שקורא המ״ם בפתח ומפרש ששואל מהו המשמעות כלשון מאי דבכל דוכתא ואינו כן אלא המ״ם והאל״ף שניהם בנקודת צירי והכי קאמר משמעות דקרא מאיזה מקום הוא בברכות פ״ק אמר ר״י כל הקורא ק״ש על מטתו כאלו אוחז חרב פיפיות בידו מאי משמע כלומר מאיזה מקום למדת דרומסות אל בגרונם בק״ש משמע ומשיב מר זוטרא מרישא דעניינא דכתיב יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם ואחרים שם בשם הר״י דליאון ׳ שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות מ׳ ד״ה מאי משמע :

מאימתי הלכה למשה מסיני ׳ מבוא התלמוד לר׳ שמואל הנגיד

ומביאו לידי קטטה ורבא אמר כך · יבמות פ"ו דף ס"ג :

מאהילים כלם חשובים יש לטומאה מקום וספקו טמא בטי שיש בו דעת לישאל · משנה ד' פי"ד דטהרות וכר"ב ומשנה ב' פ"ו בר"ב :

מאה פנדי כפנדא לימחייה פירוש מאה הכאות היה לו להכותו עם בית יר הט"א פנדא בית יד וזה נאמר על אחד שדלה מים מן הבאר להשקות שדהו ולא היה יומו שהבאר היה בשותפות עם אחר לדלות כל אחר יומו והאחר הכהו הכאות ובאו לדין והדיין אמר כך שהיה לו להכותו מאה הכאות ב"ק פ"ג דף כ"ז · הרי"ף ונ"י פ"ג דב"ק דף י"ד ע"א :

דינא עביד :

מאה פפא ולא חד רבינא רב הונא ורב פפא כריכו רפתא כשהיה אוכל רב הונא לחם אחד רב פפא היה אוכל ארבע א"ל רב הונא חלוק לי שלא היה רוצה לאכול יותר עמו הלך ונשתתף עם רבינא כשהיה אוכל רב הונא חד היה אוכל רבינא שמונה אמר מאה פפא וכו' · פסחים פרק האשה דף פ"ט :

מאת קרי בוזא מאה רישי בוזא מאה שפמי ולא כלום כך היה מכריז רב לבני מקומו קרי דלועים רישי פי' ראשי בהמות שפמי פי' גרויי"ון בלעז שפתים של בהמה בוזא אם יהיו בזול מאד קנה מהם ואם לאו אל תקח שאינם בריאים לאכול פי' השפתים של בהמות אם יתנום לך בחנם אל תאכלם כי רעים הם ביותר שבת ספי"ח דף קכ"ט: ואמר רב יוסף כי הוינן בי רב הונא יומא דמפגרי רבנן אמרי האידנא יומא דשפמי ולא ידענא מאי קאמרי פי' היום שהיו מתעצלים לבא לבית המדרש קרו ליה יומא דשפמי כלומר היום הזה אבד ואין בו תועלת ובתוס' ר"ח גרים מאה קרנא בוזא ומפרש מאה רישי מאה ראשי בני אדם ונראה שהיה קצוב לספר לגלח בוזא וכן מנהג מאת קרני להקיז בוזא כמו קרנא דאומנא אבל מאה שפמי לתקן השפה בלא כלום דבשכר גלוח והקזה היה מתקן השפה וביום שהיה מתקן השפה לא היה נוטל כלום ועל כן היה למשל כל מי שהיה יגע ולא עלה בידו שכרו היו קורין אותו יומא דשפמי מפגרי רבנן תשש כחם והיו מתלחשין ולא יכלי למגרס בדכתיב וירדוף דוד וד' מאות וגו' אשר פגרו מעבור נחל הבשור ע"ב תוספות :

מאה קרי במתא בוזא תותי כנפיך ליהוו · פסחים פ"י דף קי"ג ע"י ס' מ"ח · עיין · סל[illegible] לאינרא :

מאון עיין · מיאון :

מאום עיין · אתרוג נקבוהו עכברים : זבות : כינה : כשאתם כנס שהדעת בתאכל : מאים עלי : מאכלות אסורות נפסו : מעלה יתירה : כדה לסבעה : כותן טפס לפנס : נרות וספוה : עד מתי : עכבר הכמלא : רובע ורבע כתב סס כמה דברים מותרים באכילה ואסורים למצוה משום מאום כנס יד אליהו תשו' ל"ה : רוק בשבת : רק חזק לבלתי אכול את הדם : רשעים הקב"ה מואם בתפלתן : סור מאכלו : ססוף וסתה : סרלים הנמלאים : תלמיד חכם ססרח :

מאום עיין ש"ע י"ד סימן קי"ו סעיף ו' הדברים שאסרו חכמים משום אל תשקצו את נפשותיכם ועיין ש"ע י"ד סימן ק"ז · ש"ע י"ד סימן ק"ח סעיף ו' שק של פלפלין וזנגביל ששמשימין בקנקני יין נסך מותר להריח בהם · אבל לבשמים ההבדלה אסור : חטים שלקטן מגללי הבקר וזרעם חרי אלו ספק אם עברה מאוסן בזריעה או עדיין הם מאוסין לפיכך לא יביא מהן מנחות ואם הביא כשר · רמב"ם מהלכות איסורי מזבח דין י"ג בעיא דלא איפשיטא בפרק רבי ישמעאל :

מאורות לוקין סימן רע לשונאיהן של ישראל מפני שמלומדין במכותיהן משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות בכל יום הוא דואג' זה המשל הוא לדברי ר' מאיר מאורות פי' ירח וכוכבים סוכה פ"ב דף כ"ט · פי' כל מיני פורעניות שנראין לעולם יש לישראל לדאג ולומר לא בא סימן זה אלא בשבילנו יותר משאר אומות מפני שהם רגילין ללקות יותר מכולן :

מאורות לוקין על ארבעה דברים על כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר ועל מגדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצי אילנות טובות · סוכה פ"ב דף כ"ט :

חמה לוקה :

מאורסת מיועדת · כללי גמ' למהר"י קארו על הליכות עולם · יבין שמועה דף ק"ז ע"א :

מאור עינים · עיין · מיוס סנכנו ספר יוחסין : עינים : פסיעה גסה : תלמיד' חכם ססה :

מאור שיריו רום אצבעים ברחב גודל · משנה א' פי"ג דאהלות :

מאור שלא נעשה בידי אדם ושעורו להביא ולהוציא הטומאה חשב עליו לתשמיש שעורו פותח טפח חשב עליו לאורה שעורו מלא מקדח · משנה א' וב' פי"ג דאהלות :

ספורים ומדות :

מאור שנעשה בידי אדם ושעורו להביא את הטומאה · עיין ·

ספורים ומדות :

מאזנים תמן קנוחן · משנה יו"ד פ"ה דב"ב · ש"ע ח"מ סימן רל"א ושאר דיניהם ושעור הנפש והכגרה והמיתנה של מאזני כל אומן ואומן · הרי"ף ונ"י דף ר"ח ע"ב :

מחק : מסקלות :

מאזנים לדעת כל לשון אם הוא מוכן זה נכלל בשלשה דברים האחד נקרא אמת ושקר ר"ל זאת הנזרה אם היא אמתיית או כוזבת וזהו משיקול הדעת או מקרא או מקבלה או משנה' השני נקרא פחות או יתור ר"ל זאת הנזרה יש לשון' מיותר או פחות או נשנה הדבר הרבה פעמים · השלישי במקום אם הוא במקומו הראוי לו או לאו ובזה נכללו כל קושיות שבעולם כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם · יבין שמועה דף צ"ז ע"א וע"ב :

מאזנים עיין · כוס ורוס סלס : סיטון מקנח :

מאזני צדק אבני צדק ומשקלות ומדות שהיא מצוה · רמב"ם פ"ז ח' מה' גניבה :

מאי אהניא ליה צלותיה דכ"נ לגבי רבי חנינא בן דוסא · תענית פ"ג דף כ"ד ע"י סימן ס"ו · יומא פ"ה דף נ"ג ע"י סימן מ"ב :

מאי איכא למימר מצינו שאומר אלא למאן דאמר כך וכך מאי איכא למימר ואינו קושיא אלא שאין הכרע לדבריו · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם · יבין שמועה דף ק"ב ע"א :

מאי איכא למימר · עיין · רבי חייא דאמר :

מאי איריא · עיין · מידי איריא :

מאי אעביד מר לאו ארחיה אנא טרידנא בגירסאי אינהו לא משנחי · פי' רבה בר בר חנן אמר לאביי מבוי שיש בו שני ת"ח כמותכם · פי' כמו אביי ורבא · ואין בו לא ערוב ולא שתוף והשיב לו רבא דאין כבודו לחזור על בני מבוי לגבות השתוף ואני טרוד בגירסאי ובני מבוי אין משגיחין בכך · עירובין פ"ו דף ס"ח :

מאי בוגרות בוגרות דעלמא פ"נ דקדושין · כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דק"ח ע"א :

כל סהכסף כידו :

מאי בנייהו בכל מקום הוא כי איכא תרי טעמי לדין אחד ומצינו מחודש ע"ז פ"ב דף כ"ה א"ר יוחנן מכה של חלל וכו' ואיכא דאמרי ר"י מכה שמחללין ובעי מאי בנייהו ולפי המקשן דלא ידע איכא בנייהו נבי היד צ"ל כמו שכתב רש"י מאי בנייהו היא היא הליכות אלי אות תקל"ח · כנסר הגדולה א"ח דף ק"ס ע"ג אות קנ"ט בכללי הגמרא כל היכא דיהבי טעמא למתניתין או לברייתא ואין זה הימה לזה שואל הגמרא מאי בינייהו אבל היכא דמחלקים חלוקים בין דבו לדבר כי היכי דלא תיקשי אהדדי אין כאן שאלת מאי בינייה דשייכי כלהו חלוקים יחד אבל בטעמים אי אפשר שיהיו כלן יחד אלא או הא או הא ושם שייך מאי בינייהו · הרא"ם ח"ג סימן צ"ד :

מאי בינייהו' הליכות עולם שער ב' פ"א שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ר"ת מאי בינייד היא שאלה על מחלוקת אמוראים בטעם הדין ושואל מה הדין שיש ביניהם עד שבאו למחלוקת בטעם דדינא והיא שאלת מה נפשך אם אין להם מחלוקת בדין למה בא למחלוקת

Digitized by Google

פחד יצחק אות מ א

מאבר ממון חברו · עיין · ממון עיין :

מאבר עצמו לדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר (ברייתא באבל רבתי פ״ב) אין מתאבלין עליו ואין מספידין אותו ולא קורעין (כדעת הרמב״ם פ״א מה' אבל שאין קורעין עליו כלל : ש״ך פי' לרחוקים אבל רש״י ורמב״ם ול״ם פ״ק מה' אבלות ס״ל דאף הקרובים אינן קורעים ש״כ קורעין ולא חולצין ולא מספידין וכו' והביאו ד״מ ע״ש · ומעתה קשה שהרי המחבר פסק כאן דאם מצאוהו חנוק ותלוי הוא הדין בכל המתים כדמשמע בברייתא דאבל רבתי ולקמן שס״ר שאם מצאו ישראל הרוג קוברין אותו בלא תכריכין ואם הוא ככל המתים למה יקברוהו בלא תכריכין והרי אפילו המאבד עצמו לדעת עושים לו תכריכין ואפשר שהטעם כדלקמן סי' שס״ד כמ״ש ש״ך ע״ש ועיין תשובת הרשב״א ובדק הבית סימן זה) ולא חולצין אבל עומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבלים וכל דבר שהוא כבוד לחיים · סעיף ב' איזהו מאבד עצמו לדעת כגון שאמר הרי הוא עולה לראש הגג וראוהו שעלה מיד דרך כעס או שהיה מיצר ונפל ומת הרי זה בחזקת שאבד עצמו לדעת אבל אם ראוהו חנוק ותלוי באילן או הרוג ומושלך על סייפו הרי הוא בחזקת כל המתים ומתעסקים עמו ואין מונעין ממנו דבר (לשון הרמב״ם שם מברייתא דלעיל) הגהה מי שנגב וגזל ועל ידי זה נהרג בדין מלכות מתאבלין עליו אם אין בו סכנה מפני אימת המלכות ולא מקרי מאבד עצמו לדעת (מהרי״ו סימן קי״ד וסיים שם משום דהוה ליה כפרה בהריגתו כאוקמתא דרבא בסנהדרין דף מ״ז ע״א דשאני הרוגי מלכות וכ״כ הרמב״ם פ״א מה' אבל ועיין ש״ע ביו״ד סימן שע״ה סעיף ה' ומ״ש בעל באר הגולה שם) · סעיף ג' קטן המאבד עצמו לדעת חשוב כשלא לדעת וכן גדול המאבד עצמו לדעת והוא אנוס כשאול המלך אין מונעין ממנו כל דבר (שם בברייתא דאבל רבתי והרמב״ן בס' תורת האדם נתן טעם לפי שאבוד היה מותר לו כדאיתא בבראשית רבה וכ״כ הרא״ש בסוף מ״ק וכתב מהר״ר נא״ל אות כ' דשוטה כקטן ודכך הורה מהר״ר ליב לונינו ספירארא ובאות ג' כתב אין לפטור משאול לכל מסובב מאויבים · יפה תאר בב״ר פרשה ל״ד סימן י״ט וכתב ריטב״א פ״ק דע״ז בשם ר״ת הובא בעין ישראל שאם היה ירא פן יכריחוהו לעבור על דת מותר לחבול בעצמו מכאן לומדים לשחוט הנערים בנזירות ושמע בשם גדולי צרפת שהורו כן הלכה למעשה ועיין בדק הבית דף י״א מעשה גדול) · סעיף ד' מנודה שמת דינו כמאבד עצמו לדעת אין קורעין ולא חולצין ולא מספידין עליו (רמב״ן בספר תורת האדם) ומניחין אבן על ארונו (מ״ק דף ט״ו ע״א) והני מילי באפקרותא כשעובר על דברי תורה אבל בממונא כיון שמת פטר מגזירתם ואין מניחין אבן על ארונו ומספידין אותו כראוי : ש״ע י״ד סימן שמ״ה הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף ש״צ״ט ע״ב שבות יעקב ח״ב תשובה קי״א מי שנכשל באסור חמור מקבל עליו מיתה בידי אדם ממש כגון שטובע עצמו בנהר לא מקרי מאבד עצמו לדעת האריך להוכיח דלא מקרי מאבד עצמו לדעת · עיין שם ראיותיו ובחדושי מהר״י טראני לכתובות ודלא כיפה תאר :

מאבד עצמו לדעת ומנודה והרוגי בית דין והפורשין מן הצבור וארון העובר ממקום למקום מה אבלות יש להם · ש״ע י״ד סימן שמ״ה · הרי״ף ור״ן פ״ג דמ״ק דף צ״ט ע״ב אין קורעין אין חולצין אין מספידין אין עומדין עליהם בשורה · קרובי הרוגי ב״ד באים ושואלים בשלום הדיינים ובשלום עדים שם : בשנת התצ״א ביום רביעי ארבעה ימים לחדש טבת הפיל עצמו מן חלון ביתו לחצר השכנים הר' בכמהר״ר משה ישראל מנודצי שעה אחת קודם שיאור היום כי היה מיצר על ר' אליקים אחיו שהיה חולה ומסוכן וגם כי ר' דוד הנ״ל היה עתים שפוי ועתים שוטה ובאו אחי המשפט והסופרים לראות הענין ושאל מה היה לו והוא קיים שנפל ושלא הפיל עצמו וחיה יום אחד והתודה כראוי ואמר כל עסקיו כאיש דעת נמנו ונמרו בישיבה לדון שבשעת הפיל עצמו היה שוטה ואחר כך נשתפה ונזרו להתאבל עליו ולעשות לו כל הדברים שעושים לשאר מתי ישראל ולקבור אותו בבית הקברות בשורה כנהוג ואע״ג דאין הודוי מועיל להרוגי ב״ד לדונם כצדיקים לקבור אותם בקברות אבותיהם מטעם שאין קוברין רשע אצל צדיק אמרו דהכא שאני כיון דאין אנו יודעים בודאי שהפיל עצמו וכן נעשה ונקבר בליל ששי ועשו לו בכל שאר המתים ועשו לו ההקפות ונתאבלו עליו במצות הב״ד ונקבר בשורה בבית הקברות :

מאבד עצמו לדעת · עיין · ארון המת : בעל חוב וכתובה : יהרג ולא יעבור :

מאבד שם מן השמות הקדושים מה דינו · רמב״ם פ״ו מה' יסודי התורה : שמות שאינם נמחקים :

מאה ברכות מה הם · רמב״ם פ״ז מה' תפלה :

מאה ברכות מי שהיו לפניו מיני פירות הרבה ושוות ברכותיהן ורוצה לברך על כל אחת בפני עצמו כדי להשלים מאה ברכות כי הוא שבת או יום טוב אחר דברכותיהם שוות הוו להו כמו ברכה לבטלה ואם רוצה להשלים המאה לא ישים כל מיני פירות שדינם בברכה אחת לפניו אלא יביאם א' א' ויברך על כל א' כיון שאינן על השלחן ואינם לפניו אף שהם במקום אחד · תשו' הרב גאלאנטי סימן ל״ח עיין מג״א על א״ח סי' רט״ו ס״ק ו' בסופו וספר הזכרונות סימן ח' חולק עליו ע״ש · ש״ע א״ח סימן ר״צ

מאה ברכות בשבת · הרי״ף פ״ט דברכות דף מ״ז ע״ב · מטה יוסף ח״ב א״ח סוף סימן ט' על מ״ש הב״י א״ח סימן מ״ו, דף ל״ח ע״ב ואם הוא מתענה חסרו ח' מסעודה אחת שאינו סועד ונמצא שאינו מברך אלא צ״ח ויש לו להשלימן כשיגיח ציצית ותפילין במנחה עכ״ל · צ״ל צ״ז ונמצא שחסר שלש ברכות וצריך להשלימן בברכת טלית קטן בשחר : עוד שם ובשבת חסר בכל תפילה י״ב ברכות וכו' וכנגדם אנו מוסיפין ברכת אחת מעין שבע וקרוש תפלת מוסף וכו' הרי י״ז ע״ב וקשה למה מנה הקרוש לברכה אחת דהרי שתי ברכות הם בורא פרי הגפן ואשר בחר בנו וגם למה לא מנה קדוש היום : ברכות מאה : טהכה״קו מותר :

מאה ברכות שמתאספים מנין בתפלת השחר וכל אחד אומר הברכות אין לנהוג כן וכ״כ מהרשד״ם א״ח סימן א' ומוהרמ״ע מפאנו סימן ק״ט כתב שיש לנהוג כן וכמו שפסק הרב ז״ל כש״ע סוף סימן ו' מהרד״ם טראני ח״א סימן קי״ז ק״ף · וכתב הלק״ט ח״א תשובת קי״ז דאפשר דעכשיו שאין אומרים ברכות השחר כמ״ש בגמ' שאין קפידא בדיעבד אם קדם זוקף כפופים למתיר אסורים · וכתשו' קפ״ד לברך הנותן ליעף כח במקום דנהגו ע״ש · ובכנסת הגדולה סימן מ״ו מגמגם · ובעל משא מלך במנהגי אסור חקירה ט״ו כתב שכיון שנתפשט זה ברוב הגלילות אין למנוע אותם · יד אליהו בסוף תשובה ל' האריך למחות ביד החזנים שמברכים שני פעמים ברכת השחר ושהם ברכות לבטלה ודלא כט״ז שרצה ללמוד זכות קצת עליהם · עיין מטה משה אות ל״ב : ועיין משא מלך בנעילת שערים מנהגי אסור אחר החקירה ט״ו יש עוד מנהגים · אמן ועניתו · ברכה אסור לגרום : ברכה לבטלה : ברכת אשר : מנהגי אסור בעל ד״ה האחד הוא מה שהעם : מלות אם לריכות : עומר יחיד : תפילין בחש״מ כבהלתי בחתימת הרב פינקרלי :

מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו שמנה עשרה ברכות על הסדר · הרי״ף פ״ב דמגילה דף ש״ב ע״א : שמעון הפקולי :

מאה זוזי בעסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מלחא והפורא פי' אינו אוכל אלא מלח וירק ומסיק ולא עוד אלא שצריך לשכב על הקרקע לשמור שדה ומביאו

כנסיות אשר לנו אם יש להן דין קדשי הגוף ואין להם
פדיון או יש להם דין קדשי בדק הבית ויש להם פדיון
ומניה לבית הכנסת של יחיד שלא הקדישה על דעת.

בתים קנה מנוי שנולם מיהודי שהיו בידו במשכנתא חייב
להחזירם לו או ליתן דמי המשכנתא · מהר"ם טראני
ח"ב דף מ"ג ע"ין · נוי יש לו חוב על ישראל ולקח סדהו ומכרו לישראל אחר :

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR. 9 1962

Digitized by Google

MANIFESTO

PEL PROSEGUIMENTO DELLA STAMPA

DEL

פחד יצחק

1/2

L'insigne Opera di questo Titolo, raccolta, e compilata a cura del Celebre H. כמוהר"ר יצחק לאמפרונטי זצוק"ל è troppo nota alla repubblica Letteraria perchè d' uopo siavi di tesserne i devoluti encomi. Dai primi cinque volumi pubblicati in Venezia ed in Reggio, ogni occhio discernitore ravvisò ben tosto quanto questa interessi e il Teologo, e l'Istorico, e il Moralista, e il Filologo, se tutti coloro che hanno fatto acquisto di quelli, anelano di vedere completato questo maestoso Enciclopedico Edifizio, che il decesso dell' esimio Autore, fece rimanere a mezzo il corso, giacchè a tutta la lettera למד si estendono i cinque precitati volumi.

Le incessanti ricerche per la progressione di tale esimia Produzione, che dalle più colte Città di Germania, Pollonia, e fino da Terra Santa ne fanno, non che le reiterate istanze dei più celebri e rinomati nostri Dottori di ogni dove, hanno indotto Salomone di Zaccaria Reggio di Ferrara ad occuparsi per la sua completazione. E profittando del filantropico animo dell' ornatissimo Signor Jacob Lampronti di Firenze pronipote del Celeberrimo suddetto Autore זיע"א, che di buon grado concesse l'autentico manoscritto, conservato finora più che preziosa gemma, ha divisato perfezionare tale Opera col farle godere la meritata luce, tosto che con un adequato *numero* di associati possa, almeno in parte, far fronte al vistoso dispendio che imprende; e persuaso del lustro che tale insigne produzione accresce all' Istraelitica Letteratura, conta con sicurezza, che ogni nostra Università in generale, ed ogni dovizioso Correligionario in particolare concorreranno di buon grado colle respettive soscrizioni, per arricchire le loro Biblioteche di un Opera, che a buon diritto riporta la primazìa sopra quante diligenza umana ha saputo conseguirne in materia di antologiche raccolte.

Dai Torchi adunque di Lazz. Em. Ottolenghi Tipografo in Livorno, verrà proseguita l'impressione in Carta e Sesto uniforme al presente manifesto, toltone alquante Copie che si tireranno in Reale a comodo di coloro che avessero i primi Tomi in tale specie di Carta; e quanto ai caratteri saranno essi eguali al modello che si presenta in calce.

Ogni due mesi si pubblicherà un fascicolo di Venti fogli di stampa, o siano pagine Ottanta, da distribuirsi ai Signori Associati, pe' quali soltanto è fissato il prezzo di Paoli Cinque per fascicolo, e Paoli sette e mezzo in Carta Reale, pagabili alle pro-tempore consegne, con l'addizione delle piccole spese di condotta e Dazj d' introduzione.

I Signori che nel concorrere all' associazione di questa seconda parte dell' Opera, gradissero fare acquisto dei primi Tomi, sia nella loro totalità, o in parte, dovranno indicarlo nel cedolino di associazione, affinchè l'Impresario di Ferrara possa fornirgliéli di quelli che ritiene presso di sè, il cui prezzo è fissato a Lire cinque per ogni Volume in folio.

In fine dell' Opera si darà un Elenco degl' Incliti nomi de' Signori che avranno concorso nella presente associazione, in attestato indelebile del loro filantropico zelo tendente ad incoraggiare l' Ebraica erudizione, mercè il quale verrà prefezionatá una tanto classica e dignitosa nazionale Produzione: e questi fogli unitamente ai frontespizj addetti all' Opera medesima, saranno loro gratuitamente rilasciati.

Ogni raccoglitore di dieci firme avrà diritto all' undecima, giacchè la collocazione di dieci Esemplari farà fornirne una Copia.

Le associazioni si riceveranno a tutto Agosto prossimo presso gli appiè indicati Signori i quali dovranno, tal termine spirato, annunziare all' Impresario l' effetto delle loro diligenze, perchè possa dedurre se abbia luogo l'Impressione, e quindi istruire i Signori Associati dell' epoca in cui verrà alla luce il primo Fascicolo, tirato il quale non si riceveranno più associazioni, ed il prezzo verrà aumentato di un terzo.

I Raccoglitori delle Associazioni saranno

in Ferrara l' Impresario
Livorno l' Editore
Firenze l' Ecc. Sig. H. Anania Coen
Modena l' Ecc. Sig. H. Pace Vita Sacerdote
Reggio il Preg. Sig. Jacob di Marco Levi.
Torino l' Ecc. Sig. H. Sabato Treves
Vercelli l' Ecc. Sig. H. Felice Tedeschi

in Padova il Sig. Marco Schuster
Venezia l' Ecc. Sig. H. J. Em. Roches
Trieste il Sig. Abram Gallico
Gorizia l' Ornatis. Sig. Isach Reggio
Mantova l' Ecc. Sig. H. Jacob Cases
Roma l' Ecc. Sig. H. S. Beer
Ancona l' Ecc. Sig. Moisè Leon Sinigaglia.

Ed altrove dai primari Librari.

Livorno 5 Gennajo 1831

Digitized by Google

Digitized by Google

Heb 6173.450.2
(TAG FOLIO)

WIDENER
HN 9L73 .

שלום על ישראל

FROM THE INCOME
OF THE BEQUEST OF
LEE M.
FRIEDMAN '93

VE RI TAS
Harvard College
Library

Digitized by Google

Digitized by Google